T.C.
MANİSA CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

DOKTORA TEZİ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
TÜRK DİLİ PROGRAMI

MANİSA BALKAN GÖÇMENLERİNİN AĞIZ ÖZELLİKLERİ

Giriş- Ses, Şekil, Kelime Bilgisi- Söz Varlığı- Cümle Bilgisi-Metinler-Sözlük

Senem AKYOL

DANIŞMAN
Prof.Dr. Ayşe İLKER

MANİSA-2020

T.C.
MANİSA CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

DOKTORA TEZİ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
TÜRK DİLİ PROGRAMI

MANİSA BALKAN GÖÇMENLERİNİN AĞIZ ÖZELLİKLERİ

Giriş- Ses, Şekil, Kelime Bilgisi- Söz Varlığı- Cümle Bilgisi-Metinler-Sözlük

Senem AKYOL

DANIŞMAN
Prof.Dr. Ayşe İLKER

MANİSA-2020

Doktora tezi olarak sunduğum "Manisa Balkan Göçmenlerinin Ağız Özellikleri" adlı çalışmanın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin bibliyografyada gösterilen eserlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanmış olduğumu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

02/11/ 2020

Senem AKYOL

ÖZET
MANİSA BALKAN GÖÇMENLERİNİN AĞIZ ÖZELLİKLERİ

"Manisa Balkan Göçmenlerinin Ağız Özellikleri" isimli doktora tezi, Cumhuriyet döneminde (mübadele ve sonrasında) Manisa'ya yerleşmiş, ana dili Türkçe olan Balkan göçmenlerinin (Yunanistan, Bulgaristan ve Eski Yugoslavya) dil özelliklerini ortaya koymak amacıyla hazırlanmıştır.

Bu amaçla 212 kaynak kişi ile görüşülmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşülen kaynak kişilerin 208'i (Kosova 4, Makedonya 118, Bulgaristan 59, Yunanistan 27) Balkanların 128 yerleşim yerinden göç ederek Manisa'nın 28 yerleşim yerinde ikamet edenlerden, 4'ü (Kosova'dan 1, Makedonya'dan 2, Yunanistan'dan 1) ise mukayese maksadıyla, Balkanlarda yaşamaya devam edenler arasından seçilmiştir.

Derlemelerden elde edilen metinlerin dil özellikleri incelenmiş, incelemeler neticesinde ses, şekil, kelime ve cümle bilgisi bakımlarından değişik yoğunluklarla kullanılan 114 karakteristik ağız özelliği tespit edilmiştir.

Akabinde, tespit edilen 114 ağız özelliğinin sunduğu farklı tasnif imkanları değerlendirmeye alınmış ve en uygun sınıflandırma şekline 'ünlü uyumları' üzerinden varılabileceği anlaşılmıştır.

Ünlü uyumları üzerinden yaptığımız tasnife göre de Manisa Balkan göçmen ağızlarının, ünlü uyumlarını yaygın olarak bozan I. Bölge, ünlü uyumlarını yaygın olarak koruyan II. Bölge, ünlü uyumlarının bozulduğu ve korunduğu örneklerin birlikte görünmesi açısından bir 'geçiş bölgesi' özelliği arz eden III. Bölge olmak üzere, üç ağız bölgesine ayrıldığı görülmüştür.

Bu üç ağız bölgesi ve I.-II. Bölgelerde tespit edilen alt ağız grupları (ağız adacıkları) üzerinde çalışılmıştır.

Tez; giriş, dil incelemesi, metinler, sözlük, tablolar / grafikler/ haritalar / fotoğraflar olmak üzere beş ana bölümden oluşmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Manisa, Balkan, göçmen, ağız.

ABSTRACT

DIALECT FEATURES OF BALKAN IMMIGRANTS IN MANISA

The PhD thesis, "Dialect Features of Balkan Immigrants in Manisa", is studied to reveal the language features of Balkan immigrants (Greece, Bulgaria and the former Yugoslavia) whose native language is Turkish and settled in Manisa during the Republican era (during the population exchange and after).

For this purpose, interviews were held with 212 source people. 208 of the interviewees (Kosovo 4, Macedonia 118, Bulgaria 59, Greece 27) were chosen among those migrated from 128 settlements of the Balkans and reside in 28 settlements of Manisa. For comparison, 4 of the interviewees (1 from Kosovo, 2 from Macedonia, 1 from Greece) were chosen among those who continue to live in the Balkans.

The language features of the texts obtained from the compilations were examined, and as a result of the examinations, 114 dialect characteristics which were used in different densities in terms of phonetics, morphology, vocabulary and syntax were identified.

Subsequently, the different possible classification methods provided by 114 dialect characteristic were taken into consideration and it was understood that the most appropriate classification method could be reached through vowel harmony.

According to the classification we made based on vowel harmony, it was observed that dialects of Balkan immigrants in Manisa were divided into three dialect regions. In the first region, the vowel harmony is commonly disrupted. In the second region, the vowel harmony is commonly preserved. The last and third region has a 'transition region' characteristic in terms of the appearance of the examples where the vowel harmonies are disturbed and preserved.

These three dialect regions and the sub-dialect groups (dialect islands) identified in the first and second regions were studied.

The thesis consists of five main sections: introduction, language review, texts, dictionary and tables / graphics / maps / photos.

Keywords: Manisa, Balkan, immigrant, dialect.

ÖN SÖZ

Aidiyetlerimiz var. Bilincimizin en üst katmanlarından, bilinçaltımızın en ücra dehlizlerine kadar, biçimlendirici tesirleri olduğunu bildiğimiz, çeşitli büyüklükteki aidiyet halkalarına sahibiz. Aidiyetlerimizin her bir halkası, yaşanmışlıklarının bakiyelerinden bir nasip oluşturuyor kendisine, bir baht kuruyor ve bu bahtlar, kolaylıkla kişisel menkıbelerimizin vazgeçilmez parçaları, kimliklerimizin en belirgin-belirleyici unsurları olarak karşımıza çıkıyor/çıkabiliyor. Ben de 'Balkan göçmeni bir ailenin ferdi olmak' şeklinde tanımlanabilecek 'aidiyet halkam'a ait yaşanmışlıkların bakiyeleri neticesinde oluşan bahttan, payıma düşeni (elbette) almış olmalıyım.

Öyle zamanlar vardır ki hüzün, heybesindeki turpların en büyüğünü fırlatır toplumların üzerine. 'Balkan faciası' olarak da isimlendirilen şey, işte böylesi bir acıdır ve bir tanesinin mensubu olmakla her zaman gurur duyduğum 'göçmen evleri', bu sızıyı nesiller boyu yüreklerinden atamadılar. Anlatıp hüzünlendiler-hüzünlenip anlattılar.

Her sızı ilacını-çaresini aramaya eğilimlidir, arar/aramalıdır. Türk Dili alanında çalışan bir insan olarak benim, söz konusu aidiyetime ilişkin geliştirdiğim kişisel sorumluluk biçiminin dil bahsinde yoğunlaşıyor olması ile havsalasında ciddi göç deneyimleri bulunduran Oğuz Türkçesinin Balkan serüveniyle ilgili sürecin (en azından ağız çalışmaları açısından) demini almış-kıvamını bulmuş ve bahse konu literatür boşluğunun dikkatli gözlerin tarassutuyla buluşmuş, konuya gösterilen hassasiyetin işaret fişeklerinin görülmeye başlanmış olmasının (elbette Manisa bazında da) aynı zamana denk gelmesi şahsım (geliştirdiğim kişisel sorumluluk biçimi) adına bir şans olmuştur diyebilirim.

Bir şekilde hasılaları çıkarıl(a)mamış ve hayatın herhangi bir alanında (bilim, güzel sanatlar vb.) 'yer edinme' şansına nail olamamış deneyim örüntülerinin, gelecek perspektifimizdeki yerlerinin zamanla flulaştığı ve silinip-kaybolup gittiği bilinir. Bu meyanda her birimize düşen öncelikli sorumluluk, 'payımıza düşenler'in hesabını verebilmekle alakalı olsa gerek. Yaşanmışlıklarımızın iyi imbiklenmesi ile ancak zenginleştirilebilen değerler manzumemize ait yapı taşlarını, nisyan tuzağından kurtararak bilinir kılabilme, tarihin okumasına açabilme, istikbalin idrakine sunabilme konusundaki (her idrak sahibine düşen) sorumluluklarımızın yerine getirilmesine hayatiyet kazandıracak bir ihtimal zuhur ettiğinde çok sevineceğimiz aşikardır. Benim için de böyle bir ihtimal zuhur etti ve çok sevindim. 'Ağız' çalışmaya dair güçlü bir hevesim vardı ve bu benim için suya kaynağında dokunmakla eşdeğer bir duyguydu. Kendi kendime biçtiğim kişisel sorumluluklarım adına, 'hayal ile gerçek' arasındaki, o ince-uzun mesafeyi (o sıralarda Manisa ağızlarını çalışan) hocam Prof. Dr. Ayşe İlker'in unutulmayacak güzellikteki destekleriyle aştım. Hayallerimin vücut bulmuş hali olan "Manisa Balkan Göçmenlerinin Ağız Özellikleri" isimli bu çalışma doktora tez konusu olarak kabul edildi.

Ağızlar üzerine ilk tecrübemi Yüksek Lisans tezi olarak Kuzeybatı Manisa'nın yerli ağızlarını çalışırken edinmiştim. Bu tecrübeyle oluşturduğum güven bana ciddi anlamda cesaret verdi. Bu cesarete ihtiyacım vardı çünkü yapmayı kurguladığım işin mahiyeti çok ciddi, yükü bir hayli ağırdı. İçinde doğup-büyüdüğüm bir aidiyetin dili üzerine çalışacak olmamı, güven duygumu pekiştiren çok önemli bir ayrıcalık olarak görüyor ve acele edilmesi gerektiğini düşünüyordum çünkü derlemelerin daha fazla gecikmeye tahammülleri olacağını sanmıyordum. Bir

an önce ‘alan’a çıkılmalı ve ‘sesler’ (daha fazla orijinleri bozulmadan / orijini yaşatan insanlar göçüp gitmeden) kayıt altına alınmalıydı.

Manisa, Balkanlardan göç almış şehirlerimizin önde gelenlerinden biriydi ve burada doğal bir Balkan laboratuvarı oluşmuştu. Bütün Balkan coğrafyasını dolaşarak ancak toplanabilecek birtakım bilgiler burada toplu sayılabilecek bir halde elimizin altındaydı. Bunun handikap oluşturabilecek bazı yönlerinden bahsetmek pekala mümkün görünmekle birlikte (yerel veya göçle gelen diğer ağız gruplarının birbirlerini etkileme seviyelerinin tespitinde ortaya çıkabilecek güçlükler vb.) genelde çok güçlü yararları bünyesinde taşıdığı da gayet açıktı ve ben, Oğuz Türkçesinin geçirdiği Balkan tecrübesine dair oluşturulmaya çalışılan bir büyük şemaya, Manisa göçmen ağızları üzerinden mütevazi bir katkı sunabilmek amacıyla yola koyulmuştum.

Manisa Balkan göçmenlerinin ağız özelliklerini konu edinen bu doktora tezi, MCBÜ SBE’nin 2015 Tez Yazım Klavuzu esas alınıp, danışman hocam Prof. Dr. Ayşe İlker’in “Manisa Ağızları” isimli eserinde uyguladığı yöntemlerden istifade edilerek hazırlanmış ve beş ana bölüm halinde düzenlenmiştir. Birinci bölüm olan *girişte* çalışmanın yöntemi ayrıntılı olarak verildikten sonra Balkan Türk ağızları üzerine yapılmış başlıca çalışmalar ile sınıflandırmalardan ve Manisa Balkan göçmenleri ağızlarının incelenmesinden ortaya çıkan dil malzemesinin sınıflandırılmasından, ayrıca Manisa’da yerleşik Balkan göçmenlerinin ağızları üzerine daha önce yapılmış çalışmalardan bahsedilmiştir. Ardından Oğuz Türkçesinin Balkan dilleriyle ilişkisi ve konunun ilgili diğer disiplinler (sosyoloji, tarih vb.) tarafından algılanış biçimini özetleyen bir bölüm eklenmiştir. Değerli hocam Prof. Dr. Ayşe İlker’in “Manisa Ağızları” isimli çalışmasının akabinde yapılan bu çalışmamızı (Manisa ili açısından) bir bütünleyen olarak gördüğümüzden, orada tam bir vukufla verilen Manisa tarihi ve coğrafyası ile ilgili bilgileri tekrar etme lüzumu hissedilmemiştir. Dil incelemesinden oluşan ikinci kısımda; *Ses Bilgisi*, *Şekil Bilgisi*, *Kelime Bilgisi*, *Söz Varlığı, Cümle Bilgisi* ve *Sonuç* bölümlerine yer verilmiştir. Üçüncü bölümde *Metinler,* dördüncü bölümde *Sözlük* bulunmaktadır. Beşinci bölüm ise “*Tablolar / Grafikler* / *Haritalar* / *Fotoğraflar*”ın yer aldığı kısımdır.

Gönlünüzün ve emeğinizin mecrası/gayesi aynı ise ‘yorulmak’ kavramı lügatinizden silinir. Ben hiç yorulmadım diyebilirim. Yorulma bilmeksizin gerçekleştirilen bu uzun ve yoğun emek ürününe verilen en güçlü destek hiç kuşkusuz tez danışman hocam Prof. Dr. Ayşe İlker’e aittir. Kendisine sonsuz şükranlarımı sunuyor ve teknik (akademik) konulardaki ufuk açıcı yaklaşımları, yönlendiriciliği, eksik gidericiliği yanında, koruyan kollayan insancıllığını daima saygıyla hatırladığımı ve hatırlayacağımı özellikle ve öncelikle belirtmek istiyorum. Yine aynı şekilde yardım ve desteklerini asla esirgemeyen, her yardıma ihtiyaç duyduğumda beni canı gönülden bir ilgi ve anlayışla karşılayan ikinci tez danışmanım Prof. Dr. Gürer Gülsevin’e teşekkür ediyor, şükranlarımı sunuyorum. Baştan beri bütün tez izleme takip toplantılarımda bulunarak destek veren Doç. Dr. Ferhat Karabulut’a teşekkür ediyorum. “İmparatorluktan Cumhuriyete Manisa ve Göçler (1860-1960)” adlı doktora tez çalışması YÖK’ün tez veri tabanında yayına açılmadığı halde çalışmasını bizzat vererek yararlanmamızı sağlayan Doç.Dr. Ferhat Berber’e teşekkür ediyorum.

Derlemeler esnasında, yeri geldiğinde kahvehane köşelerinde saatlerce (bazen gün boyu), bazen aç-bilaç (kendi tabiriyle) “pineklemek” zorunda da kalabilen canım babam Salih Akyol’a (konuşmaların çoğu kadın kadına ve evlerinde), çalışmalarımın

her aşamasında heyecanımı paylaşıp elimi soğuk sudan sıcak suya sokmayan canım annem Birgül Akyol'a şükranlarımı sunuyorum.

Bilgi-birikimini, bütün nezaketiyle desteğe dönüştürmesini bilen, özellikle bilgisayarla ilgili teknik konularda gocunmadan imdadıma yetişen Yüksek Mimar Reha Oğuzhan Türel'e ve dolaşacak kimse bulamadığım zamanlarda hiç itiraz etmeden yoldaşlık etmeye hazır bulduğum canım kuzum, geleceğimizin güçlü ozanlarından biri olacağına tüm yüreğimle inandığım Samet Kağan Türel'e teşekkür ediyorum.

Neredeyse elimden tutup, tanıdığı bütün göçmenlerle beni buluşturma hevesini hiçbir zaman unutamayacağım halam Sultan Kaya'ya ve bir diğer nöbetçi yoldaşım, öğrencim Ayşe Güngörgil'e teşekkür ederim.

Kaynak kişilere ulaşmamda aracı olan öğrencilerim Gül Severcan, Selime Erişken, İsmet Kökden, Elif Damyan, Feriha Duran, Seher Külcü, Murat Kalkan, Saadet Kocacık Şermin Eşbahoğlu, Penbe Çiçek, Serkan Şen, Ayşe Akça, Ceylan Çakır ve öğrencilerimin yakınları Süheyla Tanyü, Mihriye Sal'a; MCBÜ-SBE Sekreteri Emine Kadron, emekli öğretmen Cengiz Uzunlar, Ahmetli Meslek Yüksekokulu personeli İsmet Kadınşah'a; ayrıca Müjgan Şen'e, Sevda Aytaş'a ve zamanında not almayı unuttuğum için adlarını hatırlayamadığım ama emeklerini şükranla andığım tüm dostlarıma teşekkür ediyorum.

Eksiklikten münezzeh olan (elbette) sadece yaratıcımızdır. Doktora seviyesindeki bir idrakin ürünü olan bu çalışmanın 'tamlık' iddiasında bulunamayacağı, dost ve dolu dimağların himmetini beklediği, yolunu, bu himmetler doğrultusunda yeniden düzenlemek isteyeceği, açıklama gerektirmeyecek kadar yalın bir gerçekliktir.

Senem AKYOL

Manisa, 2020

İÇİNDEKİLER

ÖZET ● VI
ABSTRACT ● VII
ÖN SÖZ ● VIII
İÇİNDEKİLER ● XI
KISALTMALAR ● LX
ÇEVİRİ YAZI İŞARETLERİ ● LXI
BİRİNCİ BÖLÜM ● 1
GİRİŞ ● 2
1. Kapsam ● 3
2. Sınır ● 3
3. Yöntem ● 4
   3.1. Metin Derleme ● 5
   3.2. Metin İşleme ● 8
   3.3. Metinlerin Tasnifi ● 9
   3.4. Fişleme ● 10
   3.5. Ses Bilgisi ● 10
   3.6. Şekil Bilgisi ● 11
   3.7. Kelime Bilgisi ● 11
   3.8. Söz varlığı ● 11
   3.9. Cümle Bilgisi● 12
   3.10. Sözlük ● 12
   3.11. Tablolar, Grafikler, Haritalar, Fotoğraflar ● 13
4. Rumeli Türk Ağızları Üzerine Yapılmış Başlıca Çalışmalar ve Sınıflandırmalar ● 13
5. Manisa'ya Yerleşen Türk Kökenli Balkan Göçmenlerinin Ağız Özellikleri Üzerine Yapılan Dil İncelemesine Göre Ortaya Çıkan Ağızların Sınıflandırılması ● 17
6. Manisa'ya Yerleşen Türk Kökenli Balkan Göçmenlerinin Ağızları Üzerine Yapılmış Çalışmalar ● 18
7. Manisa'ya Yerleşen Türk Kökenli Balkan Göçmenleri Üzerine Yapılan Demoğrafik Çalışmalar ● 18
8. 'Oğuz Türkçesi'nin Balkanlardaki Durumu ve Komşu Olan Diğer Diller ile İlişkileri ● 21

9. İlgili Diğer Disiplinlerin Penceresinden Göç Olgusu ve Türklerin / Oğuz Türklerinin Balkan Göçlerine Dair Kısa Analizler ● 24
9.1. Sosyolojik Yaklaşımlar ● 25
9.2. Tarihi Yaklaşımlar ● 31
9.2.1. Balkanlara Yayılma ve Yerleşmenin Kısa Tarihi ● 32
9.2.1.1. Anadolu Oğuzları ve Balkanlar ● 36
9.2.1.1.1. Saruhan ve Balkanlar ● 52
9.2.1.2. Kolonizatör Dervişler, Sivil Örgütlenmeler ● 56
9.2.1.2.1. Saruhan Sancağında Kolonizatör Dervişler, Sivil Örgütlenmeler ● 61
9.2.2. Balkanlardan Anadolu'ya (Geriye) Dönüşün Kısa Tarihi ● 62
9.2.2.1. Yunanistan'dan Türkiye'ye Göçler ● 65
9.2.2.2. Yugoslavya'dan Türkiye'ye Göçler ● 66
9.2.2.3. Bulgaristan'dan Türkiye'ye Göçler ● 67
9.2.2.4. Göçlerle İlgili Kaynak Kişi Anlatımlarından Alıntılar ● 68
9.2.2.5. Göçlerle İlgili Değerlendirmeler ● 70
İKİNCİ BÖLÜM
DİL İNCELEMESİ ● 71
I. SES BİLGİSİ ● 72
I.1. SESLER ● 72
I.1.1. Ünlüler ● 72
I.1.1.1. Ara Ünlüler ● 72
I.1.1.1.1. Belirleyici Nitelikteki Ara Ünlüler ● 72
I.1.1.1.1.1. [è] ● 72
I.1.1.1.1.2. [ì] ● 73
I.1.1.1.1.3. [ò] ● 74
I.1.1.1.1.4. [ù] ● 74
I.1.1.1.1.5. [ė], [ē] ● 75
I.1.1.1.1.5.1. İlk Hecede ● 75
I.1.1.1.1.5.2. İkinci Hecede ● 75
I.1.1.1.1.5.3. Şimdiki ve Geniş Zaman Çekiminde ● 76
I.1.1.1.2 Belirleyici Nitelikte Olmayan Ara Ünlüler ● 76
I.1.1.1.2.1. [á] ● 76
I.1.1.1.2.2. [í] ● 76

I.1.1.1.2.3. [ȁ] ● 76
I.1.1.1.2.4. [ȍ] ● 77
I.1.1.1.2.5. [ȕ] ● 77
I.1.1.1.2.6. [å] ● 77
I.1.1.1.2.7. [ȇ] ● 77
I.1.1.1.2.8. [ȩ] ● 77
I.1.1.2. Kısa Ünlüler ● 77
I.1.1.2.1. [ă] ● 77
I.1.1.2.2. [ĕ] ● 77
I.1.1.2.3. [ĭ] ● 77
I.1.1.2.4. [ŭ] ● 77
I.1.1.3. Uzun Ünlüler ● 78
I.1.1.3.1. Birincil Ünlü Uzunlukları ● 78
I.1.1.3.2. Eklerde Görülen Ünlü Uzunlukları ● 81
I.1.1.3.2.1. +de Bulunma Hâl Ekinde ● 81
I.1.1.3.2.2. Geniş Zaman Ekinde ● 81
I.1.1.3.2.3. Birinci Teklik Şahıs Emir Ekinde ● 82
I.1.1.3.2.4. Şimdiki Zaman Ekinin Yardımcı Ünlüsünde ● 82
I.1.1.3.2.5. -mA Olumsuzluk Ekinde ● 82
I.1.1.3.2.6. +lA- Yapım Ekinde ● 82
I.1.1.3.3. Vurgu ve Tonlamadan Kaynaklı Ünlü Uzunlukları ● 83
I.1.1.3.4. İkincil Ünlü Uzunlukları ● 83
I.1.1.3.4.1. /ğ/ Ünsüzünün Düşmesiyle Oluşanlar ● 83
I.1.1.3.4.2. /h/ Ünsüzünün Düşmesiyle Oluşanlar ● 83
I.1.1.3.4.3. /k/ Ünsüzünün Düşmesiyle Oluşanlar ● 83
I.1.1.3.4.4. /l/ Ünsüzünün Düşmesiyle Oluşanlar ● 84
I.1.1.3.4.5. /n/ Ünsüzünün Düşmesiyle Oluşanlar ● 84
I.1.1.3.4.6. /r/ Ünsüzünün Düşmesiyle Oluşanlar ● 84
I.1.1.3.4.7. /v/ Ünsüzünün Düşmesiyle Oluşanlar ● 84
I.1.1.3.4.8. /y/ Ünsüzünün Düşmesiyle Oluşanlar ● 84
I.1.1.3.4.9. Diğer Ünsüzlerin Düşmesiyle Oluşanlar ● 85
I.1.1.3.4.10. İkiz Ünlülerden Birinin Düşmesiyle Oluşan İkincil Ünlü Uzunluğu ● 85

I.1.1.3.4.11. Ünsüz Düşmesi Neticesinde Oluşan Ünlü Uzunluklarının Kalkması ● 85
I.1.1.3.4.11.1. /ğ/ Ünsüzünün Düşmesiyle Oluşan Uzunluğun Kalkması ● 85
I.1.1.3.4.11.2. /h/ Ünsüzünün Düşmesiyle Oluşan Uzunluğun Kalkması ● 85
I.1.1.3.4.11.3. /k/ Ünsüzünün Düşmesiyle Oluşan Uzunluğun Kalkması ● 86
I.1.1.3.4.11.4. /l/ Ünsüzünün Düşmesiyle Oluşan Uzunluğun Kalkması ● 86
I.1.1.3.4.11.5. /n/ Ünsüzünün Düşmesiyle Oluşan Uzunluğun Kalkması ● 86
I.1.1.3.4.11.6. /r/ Ünsüzünün Düşmesiyle Oluşan Uzunluğun Kalkması ● 86
I.1.1.3.4.11.7. /y/ Ünsüzünün Düşmesiyle Oluşan Uzunluğun Kalkması ● 86
I.1.1.3.4.11.8. Diğer Ünsüzlerin Düşmesiyle Oluşan Uzunlukların Kalkması ● 87
I.1.1.3.5. Alınma Kelimelerdeki Uzun Ünlülerin Normal Süreli Telaffuzu ● 87
I.1.1.4. İkiz Ünlüler ● 88
I.1.1.4.1. Belirleyici Nitelikteki İkiz Ünlüler ● 88
I.1.1.4.1.1. /l/ Ünsüzünün Bulunduğu Kelime Köklerinde Oluşan İkiz Ünlüler ● 88
I.1.1.4.2. Belirleyici Nitelikte Olmayan İkiz Ünlüler ● 89
I.1.1.4.2.1. Eşit İkiz Ünlüler ● 89
I.1.1.4.2.1.1. [üu] ● 89
I.1.1.4.2.2. Alçalan İkiz Ünlüler ● 89
I.1.1.4.2.2.1. [aı] ● 89
I.1.1.4.2.2.2. [āi], [ai] ● 89
I.1.1.4.2.2.3. [au] ● 89
I.1.1.4.2.2.4. [ei] ● 89
I.1.1.4.2.2.5. [ou] ● 90
I.1.1.4.2.2.6. [öü] ● 90

I.1.1.4.2.2.7. [u̯i] ● 90
I.1.1.4.2.3. Yükselen İkiz Ünlüler ● 90
I.1.1.4.2.3.1. [i̯e] ● 90
I.1.1.4.2.3.2. [o̯a] ● 90
I.1.1.4.2.3.3. [u̯a], [u̯ā] ● 90
I.1.1.4.2.3.4. [ü̯e] ● 90
I.1.2. Ünsüzler ● 90
I.1.2.1. Belirleyici Nitelikteki Ünsüzler ● 90
I.1.2.1.1. /ñ/ ● 90
I.1.2.1.1.1. Kelime Kökünde ● 91
I.1.2.1.1.2. Teklik-Çokluk 2.Şahıs İyelik Ekinde ● 91
I.1.2.1.1.3. İlgi Ekinde ● 91
I.1.2.1.1.4. Zamirlerde ● 92
I.1.2.1.1.5. Şahıs Eklerinde ● 92
I.1.2.1.2. /ts/ ● 92
I.1.2.2. Belirleyici Nitelikteki Ara Ünsüzler ● 93
I.1.2.2.1. [ć] ● 93
I.1.2.2.2. [g], [ġ] ● 93
I.1.2.2.3. [ķ] ● 93
I.1.2.2.4. [Ĺ] ● 94
I.1.2.2.5. [ļ] ● 95
I.1.2.2.6. [r̄] ● 95
I.1.2.2.7. [S] ● 96
I.1.2.3. Belirleyici Nitelikte Olmayan Ara Ünsüzler ● 96
I.1.2.3.1. [Ç] ● 96
I.1.2.3.2. [F] ● 96
I.1.2.3.3. [K] ● 97
I.1.2.3.4. [P] ● 97
I.1.2.3.5. [T] ● 97
I.1.2.4. Ünlü Ünsüz Uyumunu Bozan Ünsüzler ● 97
I.1.2.4.1. [ģ] ● 97
I.1.2.4.2. [ķ] ● 97
I.1.2.5. Düşme Eğilimindeki Ünsüzler ● 98

I.2. SES UYUMLARI ● 98
I.2.1. Ünlü Uyumları ● 98
I.2.1.1. Büyük Ünlü Uyumu ● 98
I.2.1.1.1. Büyük Ünlü Uyumunun Bozulması ● 98
I.2.1.1.1.1. /i/ > /ı/ Değişimiyle Uyumun Bozulması ● 100
I.2.1.1.1.1.1. Kelime Kökünde ● 100
I.2.1.1.1.1.2. Çekim Eklerinde ● 100
I.2.1.1.1.1.2.1. Birinci ve İkinci Teklik-Çokluk Şahıs İyelik Eklerinde ● 100
I.2.1.1.1.1.2.2. Üçüncü Şahıs İyelik Eklerinin Üzerine Hâl Eki Almış Biçiminde ● 101
I.2.1.1.1.1.2.3. İlgi Hâli Ekinde ● 101
I.2.1.1.1.1.2.4. Bildirme Ekinde ● 101
I.2.1.1.1.1.2.5. Birinci ve İkinci Teklik-Çokluk Şahıs Eklerinde ● 101
I.2.1.1.1.1.2.6. Görülen Geçmiş Zaman Birinci ve İkinci Teklik-Çokluk Şahıs Eklerinde ● 102
I.2.1.1.1.1.2.7. Geniş Zaman Ekinde ● 102
I.2.1.1.1.1.2.8. Emir Üçüncü Teklik Şahıs ile Birinci, İkinci, Üçüncü Çokluk Şahıslarda ● 102
I.2.1.1.1.1.3. Yapım Eklerinde ● 102
I.2.1.1.1.1.4. -DIK Sıfat-fiil Ekiyle -IncA Zarf-fiil Ekinde ● 103
I.2.1.1.1.1.5. Yardımcı Ünlülerde ● 103
I.2.1.1.1.2. /ı/ > /i/, /u/ > /i/, /ü/ > /i/ Değişimiyle Uyumun Bozulması ● 103
I.2.1.1.1.2.1. Kelime Kökünde ● 103
I.2.1.1.1.2.2. Çekim Eklerinde ● 103
I.2.1.1.1.2.2.1. Üçüncü Teklik-Çokluk Şahıs İyelik Eklerinde ● 103
I.2.1.1.1.2.2.2. Yükleme Hâl Ekinde ● 104
I.2.1.1.1.2.2.3. Görülen Geçmiş Zamanın Üçüncü Teklik-Çokluk Şahıslarında ● 104
I.2.1.1.1.2.2.4. Duyulan Geçmiş Zaman Ekinde ● 104

I.2.1.1.1.2.2.5. i- Yardımcı Fiilinde ● 104
I.2.1.1.1.2.2.6. Soru Ekinde ● 104
I.2.1.1.1.2.3. Yapım Eklerinde ● 105
I.2.1.1.1.3. /a/, /e/ Ünlülü Kelime Kök ve Eklerinde Uyumun Bozulması ● 105
I.2.1.1.1.3.1. Kelime Kökünde ● 105
I.2.1.1.1.3.2. Çekim Eklerinde ● 106
I.2.1.1.1.3.2.1. Çokluk Ekinde ● 106
I.2.1.1.1.3.2.2. Yönelme Hâl Ekinde ● 106
I.2.1.1.1.3.2.3. Bulunma Hâl Ekinde ● 106
I.2.1.1.1.3.2.4. Vasıta Hâl Ekinde ● 106
I.2.1.1.1.3.2.5. Eşitlik Hâl Ekinde ● 107
I.2.1.1.1.3.2.6. Emir Birinci Çokluk Şahıs Ekinde ● 107
I.2.1.1.1.3.2.7. -sA Dilek-Şart Ekinde ● 107
I.2.1.1.1.3.3. Yapım Eklerinde ● 107
I.2.1.1.1.3.4. Fiilimsi Eklerinde ● 107
I.2.1.1.1.3.5. dA Edatında ● 108
I.2.1.1.2. Büyük Ünlü Uyumunun Korunması ● 108
I.2.1.1.2.1. Kelime Tabanlarında Uyumun Korunması ● 108
I.2.1.1.2.1.1. İlerleyici Benzeşmeyle Ön Ünlülerin Art Ünlülere Değişmesi ● 108
I.2.1.1.2.1.2. Gerileyici Benzeşmeyle Ön Ünlülerin Art Ünlülere Değişmesi ● 109
I.2.1.1.2.1.3. Çift Yönlü Benzeşmeyle Ön Ünlülerin Art Ünlülere Değişmesi ● 109
I.2.1.1.2.1.4. İlerleyici Benzeşmeyle Art Ünlülerin Ön Ünlülere Değişmesi ● 109
I.2.1.1.2.1.5. Gerileyici Benzeşmeyle Art Ünlülerin Ön Ünlülere Değişmesi ● 109
I.2.1.1.2.1.6. Çift Yönlü Benzeşmeyle Art Ünlülerin Ön Ünlülere Değişmesi ● 109
I.2.1.1.2.2. Tarihî Biçimlerini Koruyan Kelimeler ● 109
I.2.1.1.2.3. Eklerde Uyumun Korunması ● 110
I.2.1.1.2.3.1. Çokluk Ekinde ● 110

I.2.1.1.2.3.2. İyelik Ekinde ● 110
I.2.1.1.2.3.3. Aitlik Ekinde ● 110
I.2.1.1.2.3.4. Bulunma Hâl Ekinde ● 110
I.2.1.1.2.3.5. Vasıta Hâl Ekinde ● 110
I.2.1.1.2.3.6. Görülen Geçmiş Zaman Ekinde ● 110
I.2.1.1.2.3.7. Duyulan Geçmiş Zaman Ekinde ● 111
I.2.1.1.2.3.8. Geniş Zaman Ekinde ● 111
I.2.1.1.2.3.9. -sA Dilek-Şart Ekinde ● 111
I.2.1.1.2.3.10. i- Yardımcı Fiilinde ● 111
I.2.1.1.2.3.11. Soru Ekinde ● 111
I.2.1.1.2.3.12. +lık Ekinde ● 111
I.2.1.1.2.3.13. +ci Ekinde ● 111
I.2.1.1.2.3.14. +leyin Ekinde ● 111
I.2.1.1.2.3.15. -ken Zarf-fiil Ekinde ● 111
I.2.1.1.2.4. Tezlik Fiilinde Uyumun Korunması ● 112
I.2.1.1.2.5. Şüphe, Pekiştirme Bildiren Türkçe ki Edatında Uyumun Korunması ● 112
I.2.1.1.2.6. Belirli Durumlarda Büyük Ünlü Uyumunun Bozulması ● 112
I.2.1.1.2.6.1. Art Ünlülerin Ön Ünlülere Değişmesiyle Uyumun Bozulması ● 112
I.2.1.1.2.6.1.1. Türkçe Kelime Tabanlarında ● 112
I.2.1.1.2.6.1.2. Alınma Kelime Tabanlarında ● 113
I.2.1.1.2.6.1.3. Çokluk, İyelik, Hâl Eklerinde ● 113
I.2.1.1.2.6.1.4. Gelecek Zaman Ekinde ● 113
I.2.1.1.2.6.1.5. Yapım Eklerinde ● 113
I.2.1.1.2.6.1.6. Fiilimsi Eklerinde ● 113
I.2.1.1.2.6.2. Ön Ünlülerin Art Ünlülere Değişmesiyle Uyumun Bozulması ● 114
I.2.1.1.2.6.2.1. Türkçe Kelime Tabanlarında ● 114
I.2.1.1.2.6.2.2. Alınma Kelime Tabanlarında ● 114
I.2.1.1.2.6.2.3. dA Edatında ● 114
I.2.1.1.3. Büyük Ünlü Uyumu Açısından Geçiş Özelliği Gösteren Yerler ● 114

I.2.1.1.3.1. Büyük Ünlü Uyumunun Bozulması ● 115
I.2.1.1.3.1.1. /i/ > /ı/ Değişimiyle Uyumun Bozulması ● 115
I.2.1.1.3.1.2. /ı/ > /i/, /u/ > /i/ Değişimiyle Uyumun Bozulması ● 115
I.2.1.1.3.1.2.1. Kelime Tabanlarında ● 115
I.2.1.1.3.1.2.2. Üçüncü Teklik Şahıs İyelik Ekinde ● 115
I.2.1.1.3.1.2.3. Yükleme Hâl Ekinde ● 115
I.2.1.1.3.1.2.4. Görülen Geçmiş Zaman Ekinde ● 115
I.2.1.1.3.1.2.5. i- Yardımcı Fiilinde ● 116
I.2.1.1.3.1.2.6. Yapım Eklerinde ● 116
I.2.1.1.3.1.3. /a/, /e/ Ünlülü Kelime Kök ve Ekleri ile dA Bağlacında Uyumsuzluk ● 116
I.2.1.1.3.1.3.1. Kelime Köklerinde ● 116
I.2.1.1.3.1.3.2. Çekim Eklerinde ● 116
I.2.1.1.3.1.3.2.1. Çokluk Ekinde ● 116
I.2.1.1.3.1.3.2.2. Bulunma Hâl Ekinde ● 116
I.2.1.1.3.1.3.2.3. Vasıta Hâl Ekinde ● 116
I.2.1.1.3.1.3.2.4. Eşitlik Hâl Ekinde ● 116
I.2.1.1.3.1.3.2.5. -sA Dilek-Şart Ekinde ● 117
I.2.1.1.3.1.3.3. Yapım Eklerinde ● 117
I.2.1.1.3.1.3.4. -kAn, -IncA Zarf-fiil Eklerinde ● 117
I.2.1.1.3.1.3.5. dA Edatında ● 117
I.2.1.1.3.2. Büyük Ünlü Uyumunun Korunması ● 117
I.2.1.1.3.2.1. Kelime Tabanlarında ● 117
I.2.1.1.3.2.1.1. İlerleyici Benzeşmeyle Ön Ünlülerin Art Ünlülere Değişmesi ● 117
I.2.1.1.3.2.1.2. Çift Yönlü Benzeşmeyle Ön Ünlülerin Art Ünlülere Değişmesi ● 117
I.2.1.1.3.2.1.3. İlerleyici Benzeşmeyle Art Ünlülerin Ön Ünlülere Değişmesi ● 117
I.2.1.1.3.2.1.4. Gerileyici Benzeşmeyle Art Ünlülerin Ön Ünlülere Değişmesi ● 118
I.2.1.1.3.2.1.5. Çift Yönlü Benzeşmeyle Art Ünlülerin Ön Ünlülere Değişmesi ● 118

I.2.1.1.3.2.2. Tarihî Biçimini Koruyan Kelimeler ● 118
I.2.1.1.3.2.3. Çekim Eklerinde ● 118
I.2.1.1.3.2.3.1. Çokluk Ekinde ● 118
I.2.1.1.3.2.3.2. İyelik Ekinde ● 118
I.2.1.1.3.2.3.3. Bulunma Hâl Ekinde ● 118
I.2.1.1.3.2.3.4. Vasıta Hâl Ekinde ● 118
I.2.1.1.3.2.3.5. Bildirme Kiplerinde ● 118
I.2.1.1.3.2.3.6. i- Fiilinde ● 118
I.2.1.1.3.2.3.7. Soru Ekinde ● 119
I.2.1.1.3.2.4. Yapım Eklerinde ● 119
I.2.1.1.3.2.5. -kAn Zarf-fiilinde ● 119
I.2.1.1.3.2.6. Kısmen Büyük Ünlü Uyumunun Korunması ● 119
I.2.1.2. Küçük Ünlü Uyumu ● 119
I.2.1.2.1. Küçük Ünlü Uyumunun Bozulması ● 119
I.2.1.2.1.1. /u/ > /i/, /ü/ > /i/ Düzleşmesiyle Uyumunun Bozulması ● 120
I.2.1.2.1.1.1. Kelime Tabanlarında ● 120
I.2.1.2.1.1.2. Çekim Eklerinde ● 120
I.2.1.2.1.1.2.1. Yükleme Hâl Ekinde ● 120
I.2.1.2.1.1.2.2. İyelik Ekinde ● 120
I.2.1.2.1.1.2.3. Görülen Geçmiş Zamanın Üçüncü Şahıslarında ● 121
I.2.1.2.1.1.2.4. Duyulan Geçmiş Zaman Ekinde ● 121
I.2.1.2.1.1.3. Yapım Eklerinde ● 121
I.2.1.2.1.2. /ı/ > /u/ Yuvarlaklaşmasıyla Uyumun Bozulması ● 121
I.2.1.2.1.2.1. Kelime Tabanında ● 122
I.2.1.2.1.2.2. İyelik Birinci Teklik Şahıs Ekinde ● 122
I.2.1.2.1.2.3. Bildirme, Tasarlama Kiplerinde ● 122
I.2.1.2.1.2.4. Yapım Eklerinde ● 122
I.2.1.2.1.2.5. -dık Sıfat-fiil Ekinde ● 122
I.2.1.2.1.3. /i/ > /u/, /i/ > /ü/ Yuvarlaklaşmasıyla Uyumun Bozulması ● 122

I.2.1.2.1.3.1. Bildirme Kiplerinde ● 123
I.2.1.2.1.3.2. -dIk Sıfat-fiil Ekinde ● 123
I.2.1.2.1.4. Ünlü İkizleşmesiyle Oluşan Düzlük-Yuvarlaklık Uyumsuzluğu ● 123
I.2.1.2.2. Küçük Ünlü Uyumunun Korunması ● 124
I.2.1.2.2.1. Birinci Heceden Sonra /u/ > /ı/ Değişimiyle ● 124
I.2.1.2.2.1.1. Türkçe Kelime Tabanlarında ● 124
I.2.1.2.2.1.2. Alınma Kelime Tabanlarında ● 125
I.2.1.2.2.2. /o/ > /a/, /ö/ > /e/, /o/ > /u/ Değişimiyle ● 125
I.2.1.2.2.3. Duyulan Geçmiş Zaman Ekinin Uyuma Girmesi ● 126
I.2.1.3. Ünlü-Ünsüz Uyumsuzluğu ● 126
I.2.1.3.1. /k/ > / ḳ/ Değişiminden Kaynaklanan Ünlü-Ünsüz Uyumsuzluğu ● 126
I.2.1.3.1.1. İnce Ünlüler Yanında ● 126
I.2.1.3.1.2. Yarı Kalın Ünlüler Yanında ● 127
I.2.1.3.1.2.1. [è] Ünlüsü Yanında ● 127
I.2.1.3.1.2.2. [i̇] Ünlüsü Yanında ● 127
I.2.1.3.1.2.3. [ö] Ünlüsü Yanında ● 127
I.2.1.3.1.2.4. [ü] Ünlüsü Yanında ● 127
I.2.1.3.2. /l/ > / ḷ/ Değişiminden Kaynaklanan Ünlü-Ünsüz Uyumsuzluğu ● 128
I.2.1.3.2.1. İnce Ünlüler Yanında ● 128
I.2.1.3.2.2. Yarı Kalın Ünlüler Yanında ● 128
I.2.1.3.2.2.1. [è] Ünlüsü Yanında ● 128
I.2.1.3.2.2.2. [i̇] Ünlüsü Yanında ● 129
I.2.1.3.2.2.3. [ö] Ünlüsü Yanında ● 129
I.2.1.3.2.2.4. [ü] Ünlüsü Yanında ● 130
I.2.1.3.3. /l/ > [Í] Değişiminden Kaynaklanan Ünlü-Ünsüz Uyumsuzluğu ● 130
I.2.1.3.3.1. Türkçe Kelime Tabanlarında ● 130
I.2.1.3.3.2. Alınma Kelime Tabanlarında ● 130
I.2.1.3.3.3. Çokluk Ekinde ● 130
I.2.1.3.3.4. +lA- Yapım Ekinde ● 131
I.2.1.3.3.5. Vasıta Hâl Ekinde ● 131

I.2.1.3.4. /g/ > [ǵ] Değişiminden Kaynaklanan Ünlü-Ünsüz Uyumsuzluğu ● 131
I.2.1.3.5. /k/ > [ḱ] Değişiminden Kaynaklanan Ünlü-Ünsüz Uyumsuzluğu ● 131
I.2.1.3.6. Alınma Kelimelerin Ünlü Ünsüz Uyumuna Uydurulması ● 132
I.3. SES DEĞİŞMELERİ ● 132
I.3.1. Ünlü Değişmeleri ● 132
I.3.1.1. Belirleyici Nitelikteki Ünlü Değişmeleri ● 132
I.3.1.1.1. Ön Ünlülerin Art Ünlülere Değişmesi ● 132
I.3.1.1.1.1. /e/ > /a/ Değişimi ● 132
I.3.1.1.1.1.1. /e/ > /a/ Değişimiyle Oluşan Kalınlık- İncelik Uyumsuzluğu ● 133
I.3.1.1.1.1.1.1. Kelime Tabanlarında ● 133
I.3.1.1.1.1.1.2. Çokluk Ekinde ● 133
I.3.1.1.1.1.1.3. Yönelme Hâl Ekinde ● 133
I.3.1.1.1.1.1.4. Bulunma Hâl Ekinde ● 133
I.3.1.1.1.1.1.5. Emir Birinci Çokluk Şahıs Ekinde ● 133
I.3.1.1.1.1.1.6. -sA Dilek-Şart Ekinde ● 134
I.3.1.1.1.1.1.7. Yapım Eklerinde ● 134
I.3.1.1.1.1.1.8. -mA Mastar Ekinde ● 134
I.3.1.1.1.1.1.9. dA Edatında ● 134
I.3.1.1.1.1.2. /e/ > /a/ Değişimiyle Oluşan Kalınlık- İncelik Uyumu ● 134
I.3.1.1.1.1.2.1. Kelime Tabanlarında ● 134
I.3.1.1.1.1.2.2. İsim Çekim Eklerinde ● 135
I.3.1.1.1.1.2.3. -ken Zarf-fiilinde ● 135
I.3.1.1.1.1.2.4. Tezlik Fiilinde ● 135
I.3.1.1.1.1.2.5. +leyin Ekinde ● 135
I.3.1.1.1.2. /i/ > /ı/ Değişimi ● 135
I.3.1.1.1.2.1. /i/ > /ı/ Değişimiyle Oluşan Kalınlık-İncelik Uyumsuzluğu ● 136
I.3.1.1.1.2.1.1.Kelime Tabanlarında ● 136
I.3.1.1.1.2.1.2. İyelik ve İlgi Hâl Ekinde ● 136

I.3.1.1.1.2.1.3. Bildirme, Tasarlama Kipleri ile Şahıs Eklerinde ● 136
I.3.1.1.1.2.1.4. Bildirme Ekinde ● 137
I.3.1.1.1.2.1.5. Yapım Eklerinde ● 137
I.3.1.1.1.2.1.6. -dık Sıfat-fiilinde ● 137
I.3.1.1.1.2.2. /i/ > /ı/ Değişimiyle Oluşan Kalınlık-İncelik Uyumu ● 137
I.3.1.1.1.2.2.1. Kelime Tabanlarında ● 137
I.3.1.1.1.2.2.2. Aitlik, İyelik ve İlgi Eklerinde ● 138
I.3.1.1.1.2.2.3. +lık Yapım Ekinde ● 138
I.3.1.1.1.2.2.4. Şüphe, Pekiştirme Bildiren Türkçe ki Edatında ● 138
I.3.1.1.1.2.2.5. i- Fiilinde ● 138
I.3.1.1.1.3. /ö/ > /o/, /ö/ > [ȍ] Değişimi ● 139
I.3.1.1.1.4. /ü/ > /u/, /ü/ > [ȕ] Değişimi ● 139
I.3.1.1.1.4.1. Türkçe Kelimelerde ● 140
I.3.1.1.1.4.2. Alınma Kelimelerde ● 140
I.3.1.1.2. Art Ünlülerin Ön Ünlülere Değişmesi ● 140
I.3.1.1.2.1. /a/ > /e/ Değişimi ● 140
I.3.1.1.2.1.1. /a/ > /e/ Değişimiyle Oluşan Kalınlık-İncelik Uyumsuzluğu ● 141
I.3.1.1.2.1.1.1. Alınma Kelimelerde ● 141
I.3.1.1.2.1.1.2. Çokluk Ekinde ● 141
I.3.1.1.2.1.1.3. Vasıta Hâl Ekinde ● 141
I.3.1.1.2.1.1.4. Eşitlik Hâl Ekinde ● 141
I.3.1.1.2.1.1.5. -sA Dilek-Şart Ekinde ● 141
I.3.1.1.2.1.1.6. Yapım Eklerinde ● 142
I.3.1.1.2.1.1.7. Fiilimsi Eklerinde ● 142
I.3.1.1.2.1.2. /a/ > /e/ Değişimiyle Oluşan Kalınlık-İncelik Uyumu ● 142
I.3.1.1.2.1.2.1. Kelime Tabanlarında ● 142
I.3.1.1.2.1.2.2. /y/, /l/, / n/, /c/ Gibi Ünsüzlerin Etkisiyle Meydana Gelen Önleşme ● 143
I.3.1.1.2.2. /ı/ > /i/ Değişimi ● 143

I.3.1.1.2.2.1. Türkçe Kelime Tabanlarında ● 144
I.3.1.1.2.2.2. Alınma Kelime Tabanlarında ● 144
I.3.1.1.2.2.3. İyelik ve Yükleme Hâl Eklerinde ● 145
I.3.1.1.2.2.4. Görülen ve Duyulan Geçmiş Zaman Ekinde ● 145
I.3.1.1.2.2.5. Yapım Eklerinde ● 145
I.3.1.1.2.2.6. Fiilimsi Eklerinde ● 146
I.3.1.1.2.3. /u/ > /ü/ Değişimi ● 146
I.3.1.1.2.3.1. Türkçe Kelimelerde ● 146
I.3.1.1.2.3.2. Alınma Kelimelerde ● 147
I.3.1.1.2.4. /o/ > /ö/ Değişimi ● 147
I.3.1.1.3. Yuvarlak Ünlülerin Düz Ünlülere Değişmesi ● 147
I.3.1.1.3.1. /u/ > /ı/ Değişimi ● 147
I.3.1.1.3.1.1. Birinci Heceden Sonra /u/ > /ı/ Düzleşmesi ● 147
I.3.1.1.3.1.1.1. Türkçe Kelimelerde ● 147
I.3.1.1.3.1.1.2. Alınma Kelimelerde ● 147
I.3.1.1.3.1.2. Birinci Hecede /u/ > /ı/ Düzleşmesi ● 148
I.3.1.1.3.1.2.1. Türkçe Kelimelerde ● 148
I.3.1.1.3.1.2.2. Alınma Kelimelerde ● 148
I.3.1.1.3.2. /u/ > /i/, /ü/ > /i/ Değişimi ● 149
I.3.1.1.3.2.1. /u/ > /i/ Değişimi ● 149
I.3.1.1.3.2.1.1. Birinci Heceden Sonra /u/ > /i/ Düzleşmesi ● 149
I.3.1.1.3.2.1.1.1. Türkçe Kelimelerde ● 149
I.3.1.1.3.2.1.1.2. Alınma Kelimelerde ● 149
I.3.1.1.3.2.1.1.3. İyelik Ekinde ● 150
I.3.1.1.3.2.1.1.4. Yükleme Hâl Ekinde ● 150
I.3.1.1.3.2.1.1.5. Soru Ekinde ● 150
I.3.1.1.3.2.1.1.6. Görülen ve Duyulan Geçmiş Zaman Ekinde ● 150
I.3.1.1.3.2.1.1.7. Yapım Eklerinde ● 150
I.3.1.1.3.2.1.1.8. Fiilimsi Eklerinde ● 150
I.3.1.1.3.2.1.2. Birinci Hecede /u/ > /i/ Düzleşmesi ● 151

I.3.1.1.3.2.1.2.1. Türkçe Kelimelerde ● 151
I.3.1.1.3.2.2. /ü/ > /i/ Değişimi ● 151
I.3.1.1.3.2.2.1. Birinci Heceden Sonra /ü/ > /i/ Düzleşmesi ● 151
I.3.1.1.3.2.2.1.1. Türkçe Kelimelerde ● 151
I.3.1.1.3.2.2.1.2. Alınma Kelimelerde ● 151
I.3.1.1.3.2.2.1.3. İyelik Ekinde ● 151
I.3.1.1.3.2.2.1.4. Yükleme Hâl Ekinde ● 151
I.3.1.1.3.2.2.1.5. Soru Ekinde ● 151
I.3.1.1.3.2.2.1.6. Görülen ve Duyulan Geçmiş Zaman Ekinde ● 151
I.3.1.1.3.2.2.1.7. Yapım Eklerinde ● 152
I.3.1.1.3.2.2.1.8. Fiilimsi Ekinde ● 152
I.3.1.1.3.2.2.2. Birinci Hecede /ü/ > /i/ Düzleşmesi ● 152
I.3.1.1.3.2.2.2.1. Türkçe Kelimelerde ● 152
I.3.1.1.3.2.2.2.2. Alınma Kelimelerde ● 152
I.3.1.1.3.3. /o/ > /a/, /o/ > /e/ Değişimi ● 152
I.3.1.1.3.3.1. Birinci Hecede /o/ > /a/ Düzleşmesi ● 152
I.3.1.1.3.3.2. İkinci Hecede /o/ > /e/, /o/ > /a/ Düzleşmesi ● 152
I.3.1.1.3.4. /ö/ > /e/ Değişimi ● 153
I.3.1.1.3.4.1. Birinci Hecede /ö/ > /e/ Düzleşmesi ● 153
I.3.1.1.3.4.2. İkinci Hecede /ö/ > /e/ Düzleşmesi ● 153
I.3.1.1.3.5. /u/ > /a/ Değişimi ● 153
I.3.1.1.4. Düz Ünlülerin Yuvarlak Ünlülere Değişmesi ● 154
I.3.1.1.4.1. /a/ > /o/, /a/ > /ö/ Değişimi ● 154
I.3.1.1.4.2. /a/ > /u/, /a/ > /ü/ Değişimi ● 154
I.3.1.1.4.2.1. Birinci Hecede /a/ > /u/, /a/ > /ü/ Yuvarlaklaşması ● 154
I.3.1.1.4.2.1.1. Türkçe Kelimelerde ● 154
I.3.1.1.4.2.1.2. Alınma Kelimelerde ● 154
I.3.1.1.4.2.2. İkinci Hecede /a/ > /u/ Yuvarlaklaşması ● 154
I.3.1.1.4.3. /ı/ > /u/, /ı/ > /o/ Değişimi ● 155
I.3.1.1.4.3.1. Birinci Hecede ● 155
I.3.1.1.4.3.2. İkinci ve Sonraki Hecede ● 155

I.3.1.1.4.4. /e/ > /o/, /e/ > /ö/ Değişimi ● 155
I.3.1.1.4.4.1. Türkçe Kelimelerde ● 155
I.3.1.1.4.4.2. Alınma Kelimelerde ● 156
I.3.1.1.4.5. /e/ > /ü/ Değişimi ● 156
I.3.1.1.4.6. /i/ > /ö/ Değişimi ● 156
I.3.1.1.4.7. /i/ > /u/, /i/ > /ü/ Değişimi ● 156
I.3.1.1.4.7.1. Türkçe Kelimelerde ● 156
I.3.1.1.4.7.1.1. Birinci Hecede ● 156
I.3.1.1.4.7.1.2. İkinci ve Sonraki Hecede ● 157
I.3.1.1.4.7.2. Alınma Kelimelerde ● 157
I.3.1.1.4.7.2.1. Birinci Hecede ● 157
I.3.1.1.4.7.2.2. İkinci ve Sonraki Hecede ● 157
I.3.1.1.5. Geniş Ünlülerin Dar Ünlülere Değişmesi ● 158
I.3.1.1.5.1. /a/ > /ı/, /a/ > [ȧ] Değişimi ● 158
I.3.1.1.5.1.1. Türkçe Kelimelerde ● 158
I.3.1.1.5.1.1.1. Birinci Hecede ● 158
I.3.1.1.5.1.1.2. İkinci ve Üçüncü Hecede ● 158
I.3.1.1.5.1.2. Alınma Kelimelerde ● 158
I.3.1.1.5.1.2.1. Birinci Hecede ● 158
I.3.1.1.5.1.2.2. İkinci ve Üçüncü Hecede ● 158
I.3.1.1.5.1.3. Bura, Ora Zarflarına Gelen Yönelme Hâl Ekinde ● 159
I.3.1.1.5.1.4. Gelecek Zaman Ekinde ● 159
I.3.1.1.5.1.5. Geniş Zaman Ekinde ● 159
I.3.1.1.5.2. /a/ > /u/ Değişimi ● 160
I.3.1.1.5.3. /o/ > /u/ Değişimi ● 161
I.3.1.1.5.3.1. Türkçe Kelimelerde ● 161
I.3.1.1.5.3.1.1. İlk Hecede ● 161
I.3.1.1.5.3.2. Alınma Kelimelerde ● 163
I.3.1.1.5.3.2.1. İlk Hecede ● 163
I.3.1.1.5.3.2.2. İkinci ve Üçüncü Hecede ● 163
I.3.1.1.5.4. /e/ > /i/ Değişimi ● 163
I.3.1.1.5.4.1. İlk Hecede ● 164
I.3.1.1.5.4.1.1. Türkçe Kelimelerde ● 164

I.3.1.1.5.4.1.2. Alınma Kelimelerde ● 164
I.3.1.1.5.4.2. Kelime Ortası ve Sonunda ● 164
I.3.1.1.5.4.2.1. Türkçe Kelimelerde ● 164
I.3.1.1.5.4.2.2. Alınma Kelimelerde ● 165
I.3.1.1.5.4.3. Yönelme Hâl Ekinde ● 165
I.3.1.1.5.4.4. Gelecek Zaman Ekinde ● 165
I.3.1.1.5.4.5. Geniş Zaman Ekinde ● 165
I.3.1.1.5.4.6. Şimdiki Zaman Ekinin Önündeki Geniş Ünlünün Korunması ● 166
I.3.1.1.5.4.7. Tarihî Biçimi Devam Ettiren Kelimeler ● 166
I.3.1.1.5.5. /e/ > /ü/ Değişimi ● 166
I.3.1.1.5.6. /ö/ > /ü/ Değişimi ● 166
I.3.1.1.5.6.1. I. Bölgede /ö/ > /ü/ Darlaşması ● 167
I.3.1.1.5.6.1.1. Türkçe Kelimelerde ● 167
I.3.1.1.5.6.1.2. Alınma Kelimelerde ● 168
I.3.1.1.5.6.2. II. Bölgede /ö/ > /ü/ Darlaşması ● 168
I.3.1.1.5.6.2.1. Türkçe Kelimelerde ● 168
I.3.1.1.5.6.2.2. Alınma Kelimelerde ● 169
I.3.1.1.5.6.3. III. Bölgede /ö/ > /ü/ Darlaşması ● 169
I.3.1.1.5.6.3.1. Türkçe Kelimelerde ● 170
I.3.1.1.5.6.3.2. Alınma Kelimelerde ● 170
I.3.1.1.6. Dar Ünlülerin Geniş Ünlülere Değişmesi ● 170
I.3.1.1.6.1. /ı/ > /a/ Değişimi ● 170
I.3.1.1.6.1.1. İkinci ve Üçüncü Hecelerde ● 170
I.3.1.1.6.1.1.1. Kelime Tabanında ●170
I.3.1.1.6.1.1.2. Geniş Zaman Ekinde ●171
I.3.1.1.6.2. /u / > / o / Değişimi ● 171
I.3.1.1.6.2.1. İlk Hecede ● 171
I.3.1.1.6.2.1.1. Türkçe Kelimelerde ● 172
I.3.1.1.6.2.1.2. Alınma Kelimelerde ●172
I.3.1.1.6.2.2. İlk Heceden Sonra ● 172
I.3.1.1.6.2.2.1. Türkçe Kelimelerde ● 172
I.3.1.1.6.2.2.2. Alınma Kelimelerde ● 173
I.3.1.1.6.2.3. Tarihî Biçimi Devam Ettirenler ● 173

I.3.1.1.6.3. /i/ > /e/ Değişimi ● 173
I.3.1.1.6.3.1. İlk Hecede ● 173
I.3.1.1.6.3.1.1. Türkçe Kelimelerde ● 173
I.3.1.1.6.3.1.2. Alınma Kelimelerde ● 174
I.3.1.1.6.3.2. İlk Heceden Sonra ● 174
I.3.1.1.6.3.2.1. Kelime Tabanlarında ● 174
I.3.1.1.6.3.2.2. Geniş Zaman Ekinde ● 175
I.3.1.1.6.3.3. Tarihî Biçimin Devamı Olanlar ● 175
I.3.1.1.6.4. /ü/ > /ö/ Değişimi ● 175
I.3.1.1.6.4.1. Türkçe Kelimelerde ● 175
I.3.1.1.6.4.2. Alınma Kelimelerde ● 175
I.3.1.1.6.4.3. Tarihî Biçimini Koruyan Kelimeler ● 176
I.3.1.1.7. Ünlü Türemesi ● 176
I.3.1.1.7.1. Kelime Başı Ünlü Türemesi ● 176
I.3.1.1.7.1.1. /l/ Ünsüzüyle Başlayan Kelimelerde ● 177
I.3.1.1.7.1.2. /r/ Ünsüzüyle Başlayan Kelimelerde ● 177
I.3.1.1.7.1.3. /s/, /ş/ Ünsüzleriyle Başlayan Kelimelerde ● 177
I.3.1.1.7.2. Kelime İçi Ünlü Türemesi ● 177
I.3.1.1.7.2.1. /kr/ Ünsüz Çifti Arasında ●178
I.3.1.1.7.2.2. /tr/ Ünsüz Çifti Arasında ● 178
I.3.1.1.7.2.3. /lm/ Ünsüz Çifti Arasında ● 179
I.3.1.1.7.2.4. /pr/ Ünsüz Çifti Arasında ●179
I.3.1.1.7.2.5. /fy/ Ünsüz Çifti Arasında ● 179
I.3.1.1.7.3. Kelime Sonu Ünlü Türemesi ● 179
I.3.1.1.7.3.1. -kAn Zarf-Fiilinden Sonra ● 179
I.3.1.1.7.3.2. Vasıta Hâl Ekinden Sonra ● 179
I.3.1.1.7.3.3. Eşitlik Hâl Ekinden Sonra ● 180
I.3.1.1.7.3.4. İçin Edatından Sonra ● 180
I.3.1.1.7.3.5. Kadar Edatından Sonra ● 180
I.3.1.1.7.4. Tarihî Şeklini Koruyan Kelimeler ● 181
I.3.1.1.8. Ünlü Düşmesi ● 182
I.3.1.1.8.1. Kelime İçinde Ünlü Düşmesi ● 182
I.3.1.1.8.1.1. /i/ Düşmesi ● 182
I.3.1.1.8.1.2. /ı/ Düşmesi ● 183

I.3.1.1.8.1.3. /a/ Düşmesi ● 183
I.3.1.1.8.1.4. /e/ Düşmesi ● 183
I.3.1.1.8.1.5. /u/, /ü/ Düşmesi ● 183
I.3.1.1.8.2. Kelime Sonunda Ünlü Düşmesi ● 184
I.3.1.2. Belirleyici Nitelikte Olmayan Ünlü Değişmeleri ● 184
I.3.1.2.1. Art Ünlülerin Ön Ünlülere Değişmesi ● 184
I.3.1.2.1.1. /a/ > /e/ ● 184
I.3.1.2.1.2. /ı/ > /i/ ● 184
I.3.1.2.1.3. /u/ > /ü/ ● 185
I.3.1.2.1.4. /o/ > /ö/ ● 185
I.3.1.2.2. Yuvarlak Ünlülerin Düz Ünlülere Değişmesi ● 185
I.3.1.2.2.1. /ü/ > /e/● 185
I.3.1.2.2.2. /o/ > /ı/● 185
I.3.1.2.3. Düz Ünlülerin Yuvarlak Ünlülere Değişmesi● 185
I.3.1.2.3.1. /a/ > /o/● 185
I.3.1.2.3.2. /e/ > /o/● 185
I.3.1.2.3.3. /ı/ > /o/● 185
I.3.1.2.4. Geniş Ünlülerin Dar Ünlülere Değişmesi● 185
I.3.1.2.4.1. /a/ > /u/● 185
I.3.1.2.5. Dar Ünlülerin Geniş Ünlülere Değişmesi ● 185
I.3.1.2.5.1. /ı/ > /a/ ● 185
I.3.1.2.5.2. /i/ > /e/ ● 185
I.3.1.2.6. Ünlü Türemesi● 186
I.3.1.2.6.1. /i/ Türemesi● 186
I.3.1.2.6.2. /u/ Türemesi● 186
I.3.1.2.6.3. /ı/ Türemesi● 186
I.3.1.2.6.4. /a/ Türemesi● 186
I.3.1.2.6.5. /e/ Türemesi ● 186
I.3.1.2.7. Ünlü Düşmeleri ● 186
I.3.1.2.7.1. Kelime Başında ● 186
I.3.1.2.7.1.1. /i/ Düşmesi ● 186
I.3.1.2.7.1.2. /ı/ Düşmesi ● 186
I.3.1.2.7.1.3. /e/ Düşmesi ● 186
I.3.1.2.7.2. Kelime Sonunda ● 187

I.3.1.2.7.2.1. /i/ Düşmesi ● 187
I.3.1.2.7.2.2. /ı/ Düşmesi ● 187
I.3.2. Ünsüz Değişmeleri ● 187
I.3.2.1. Belirleyici Nitelikteki Ünsüz Değişmeleri ● 187
I.3.2.1.1. Ötümlüleşme ● 187
I.3.2.1.1.1. Arka Damak /k/ Ünsüzünün Ötümlüleşmesi ● 187
I.3.2.1.1.1.1. Türkçe Kelimelerde ● 187
I.3.2.1.1.1.1.1. Kelime Başında ● 187
I.3.2.1.1.1.1.2. Kelime Ortası ve Sonunda ● 188
I.3.2.1.1.1.2. Alınma Kelimelerde ● 188
I.3.2.1.1.1.2.1. Kelime Başında ● 188
I.3.2.1.1.1.2.2. Kelime Ortasında ve Sonunda ● 188
I.3.2.1.1.2. Ön Damak /k/ Ünsüzünün Ötümlüleşmesi ● 188
I.3.2.1.1.2.1. Türkçe Kelimelerde ● 189
I.3.2.1.1.2.1.1. Kelime Başında ● 189
I.3.2.1.1.2.1.2. Kelime Ortasında ve Sonunda ● 189
I.3.2.1.1.2.2. Alınma Kelimelerde ● 189
I.3.2.1.1.2.2.1. Kelime Sonunda ● 189
I.3.2.1.1.3. /t/ Ünsüzünün Ötümlüleşmesi ● 189
I.3.2.1.1.3.1. Türkçe Kelimelerde ● 189
I.3.2.1.1.3.1.1. Kelime Başında ● 189
I.3.2.1.1.3.1.2. Kelime Sonunda ● 190
I.3.2.1.1.3.2. Alınma Kelimelerde ● 190
I.3.2.1.1.3.2.1. Kelime Başında ● 190
I.3.2.1.1.3.2.2. Kelime Ortası ve Sonunda ● 190
I.3.2.1.1.3.3. Ekleşme Sırasında ● 190
I.3.2.1.1.4. /s/ Ünsüzünün Ötümlüleşmesi ● 192
I.3.2.1.1.4.1. Türkçe Kelimelerde ● 192
I.3.2.1.1.4.2. Alınma Kelimelerde ● 192
I.3.2.1.1.4.2.1. Kelime Başında ● 192
I.3.2.1.1.4.2.2. Kelime Sonunda ● 192
I.3.2.1.2. Ötümsüzleşme ● 193
I.3.2.1.2.1. /c/ Ünsüzünün Ötümsüzleşmesi ● 193
I.3.2.1.2.1.1. Türkçe Kelimelerde ● 193

I.3.2.1.2.1.2. Alınma Kelimelerde ● 193
I.3.2.1.2.1.3. Gelecek Zaman Çekiminde ● 194
I.3.2.1.2.2. /z/ Ünsüzünün Ötümsüzleşmesi ● 194
I.3.2.1.2.2.1. Türkçe Kelimelerde ● 194
I.3.2.1.2.2.1.1. Kelime Ortası ve Sonunda ● 194
I.3.2.1.2.2.2. Alınma Kelimelerde ● 195
I.3.2.1.2.2.3. Yapım ve Çekim Eklerinde ● 195
I.3.2.1.3. Yarı Ötümsüzleşme ● 196
I.3.2.1.3.1. /z/ Ünsüzünün Yarı Ötümsüzleşmesi ● 196
I.3.2.1.3.1.1. Türkçe Kelimelerde ● 196
I.3.2.1.3.1.2. Alınma Kelimelerde ● 196
I.3.2.1.3.1.3. İyelik 1. Çokluk Şahısta ● 196
I.3.2.1.3.1.4. Geniş ve Şimdiki Zamanın Birinci Çokluk Şahsında ● 196
I.3.2.1.3.1.5. Yapım Eklerinde ● 197
I.3.2.1.4. /g/ > /c/ Değişmesi ● 197
I.3.2.1.4.1. Türkçe Kelimelerde ● 197
I.3.2.1.4.1.1. Kelime Başında ● 197
I.3.2.1.4.1.2. Kelime Ortasında ● 198
I.3.2.1.4.2. Alınma Kelimelerde ● 198
I.3.2.1.5. /k/ > /ç/ Değişmesi ● 198
I.3.2.1.5.1. Türkçe Kelimelerde ● 199
I.3.2.1.5.1.1. Kelime Başında ● 199
I.3.2.1.5.1.2. Kelime Ortasında ● 199
I.3.2.1.5.2. Alınma Kelimelerde ● 199
I.3.2.1.5.2.1. Kelime Başında ● 199
I.3.2.1.5.2.2. Kelime Ortasında ● 199
I.3.2.1.5.3. Ki Bağlacında ● 199
I.3.2.1.6. /l/ > /v/ Değişmesi ● 200
I.3.2.1.6.1. Kelime Ortasında ve Sonunda ● 201
I.3.2.1.7. /c/ > /j/ Değişimi ● 201
I.3.2.1.7.1. Türkçe Kelimelerde ● 202
I.3.2.1.7.1.1. Kelime Ortasında ● 202
I.3.2.1.7.1.2. Kelime Sonunda ● 202

I.3.2.1.7.2. Alınma Kelimelerde ● 202
I.3.2.1.7.2.1. Kelime Ortası ve Sonunda ● 202
I.3.2.1.7.3. Gelecek Zaman Ekinde ● 202
I.3.2.1.7.4. Yapım Eklerinde ● 203
I.3.2.1.8. /ş/ > /j/ Değişimi ● 203
I.3.2.1.8.1. Kelime Sonunda ● 203
I.3.2.1.8.1.1. Türkçe Kelimelerde ● 203
I.3.2.1.8.1.2. Alınma Kelimelerde ● 204
I.3.2.1.8.2. Duyulan Geçmiş Zaman Ekinde ● 204
I.3.2.1.9. Ünsüz Düşmeleri ● 204
I.3.2.1.9.1. Ünlü Uzunluğuna Sebep Olmayan Ünsüz Düşmeleri ● 204
I.3.2.1.9.1.1. /h/ Ünsüzünün Düşmesi ● 204
I.3.2.1.9.1.1.1. Kelime Başında ● 205
I.3.2.1.9.1.1.2. Kelime Ortasında ● 206
I.3.2.1.9.1.1.3. Kelime Sonunda ● 206
I.3.2.1.9.1.2. /k/ Ünsüzünün Düşmesi ● 206
I.3.2.1.9.1.3. /l/ Ünsüzünün Düşmesi ● 206
I.3.2.1.9.1.4. /n/ Ünsüzünün Düşmesi ● 206
I.3.2.1.9.1.4.1. Türkçe Kelimelerde ● 206
I.3.2.1.9.1.4.2. Alınma Kelimelerde ● 207
I.3.2.1.9.1.4.3. -kAn Zarf-fiil Ekinde ● 207
I.3.2.1.9.1.5. /r/ Ünsüzünün Düşmesi ● 208
I.3.2.1.9.1.5.1. Kelime Tabanında ● 208
I.3.2.1.9.1.5.2. Geniş Zaman Ekinde ● 208
I.3.2.1.9.1.5.3. Bildirme Ekinde ● 208
I.3.2.1.9.1.6. /v/ Ünsüzünün Düşmesi ● 209
I.3.2.1.9.1.6.1. Alınma Kelimelerde ● 209
I.3.2.1.9.1.7. /y/ Ünsüzünün Düşmesi ● 209
I.3.2.1.9.1.7.1. Kelime Başında ● 209
I.3.2.1.9.1.7.2. Kelime Ortasında ● 209
I.3.2.1.9.1.7.3. Kelime Sonunda ● 209
I.3.2.1.9.1.7.4. Ek-fiil Çekiminde İki Ünlü Arası Türeyen /y/ Ünsüzünün Düşmesi ● 210

I.3.2.1.9.1.7.5. Su Kelimesinin Tarihî Biçimini Devam Ettirmesi ● 210
I.3.2.1.9.2. Ünlü Uzunluğuna Sebep Olan Ünsüz Düşmeleri ● 211
I.3.2.1.9.2.1. /ğ/ Ünsüzünün Düşmesi ● 211
I.3.2.1.9.2.1.1. Türkçe Kelime Köklerinde ● 212
I.3.2.1.9.2.1.2. Alınma Kelime Köklerinde ● 213
I.3.2.1.9.2.1.3. Ekleşme Sırasında ● 213
I.3.2.1.9.2.1.4. İki Ünlü Arası ve Kelime Sonu /g/ Ünsüzünün Korunması ● 214
I.3.2.1.9.2.1.4.1. Türkçe Kelimelerde ● 215
I.3.2.1.9.2.1.4.2. Alınma Kelimelerde ● 216
I.3.2.1.9.2.1.4.3. Ekleşme Sırasında ● 216
I.3.2.1.9.2.2. /h/ Ünsüzünün Düşmesi ● 216
I.3.2.1.9.2.2.1. Kelime Başında ● 216
I.3.2.1.9.2.2.2. Kelime Ortasında ● 217
I.3.2.1.9.2.2.3. Kelime Sonunda ● 218
I.3.2.1.9.2.3. /k/ Ünsüzünün Düşmesi ● 218
I.3.2.1.9.2.3.1. Türkçe Kelimelerde ● 218
I.3.2.1.9.2.3.2. Alınma Kelimelerde ● 218
I.3.2.1.9.2.3.3. Gelecek Zaman Ekinde ● 218
I.3.2.1.9.2.4. /l/ Ünsüzünün Düşmesi ● 218
I.3.2.1.9.2.4.1. Türkçe Kelimelerde ● 218
I.3.2.1.9.2.4.2. Alınma Kelimelerde ● 219
I.3.2.1.9.2.5. /n/ Ünsüzünün Düşmesi ● 219
I.3.2.1.9.2.5.1. Türkçe Kelimelerde ● 219
I.3.2.1.9.2.5.2. Alınma Kelimelerde ● 219
I.3.2.1.9.2.6. /r/ Ünsüzünün Düşmesi ● 219
I.3.2.1.9.2.6.1. Kelime Tabanlarında ● 219
I.3.2.1.9.2.6.1.1. Türkçe Kelimelerde ● 219
I.3.2.1.9.2.6.1.2. Alınma Kelimelerde ● 220
I.3.2.1.9.2.6.1.3. Çokluk Eki ve 3. Çokluk Şahıs Çekiminde ● 221
I.3.2.1.9.2.6.1.4. Geniş Zaman Ekinde ● 221

I.3.2.1.9.2.6.1.5. Bildirme Ekinde ● 221
I.3.2.1.9.2.6.1.6. Yapım Eklerinde ● 221
I.3.2.1.9.2.7. /v/ Ünsüzünün Düşmesi ● 222
I.3.2.1.9.2.7.1. Kelime Tabanlarında ● 222
I.3.2.1.9.2.7.1.1. Türkçe Kelimelerde ● 222
I.3.2.1.9.2.7.1.2. Alınma Kelimelerde ● 222
I.3.2.1.9.2.7.2. "Urmak" Fiilinin Tarihî Biçimini Devam Ettirmesi ● 222
I.3.2.1.9.2.8. /y/ Ünsüzünün Düşmesi ● 222
I.3.2.1.9.2.8.1. Türkçe Kelimelerde ● 222
I.3.2.1.9.2.8.1.1. Kelime Başında ● 222
I.3.2.1.9.2.8.1.2. Kelime Ortasında ● 223
I.3.2.1.9.2.8.2. Alınma Kelimelerde ● 223
I.3.2.1.9.2.8.2.1. Kelime Ortasında ● 223
I.3.2.1.9.2.8.2.2. Kelime Sonunda ● 223
I.3.2.1.9.3. Ünsüz Düşmesi Neticesinde Oluşan Ünlü Uzunluğunun Kalkması ● 223
I.3.2.1.9.3.1. /ğ/ Ünsüzünün Düşmesi ● 223
I.3.2.1.9.3.2. /h/ Ünsüzünün Düşmesi ● 224
I.3.2.1.9.3.3. /k/ Ünsüzünün Düşmesi ● 225
I.3.2.1.9.3.4. /l/ Ünsüzünün Düşmesi ● 225
I.3.2.1.9.3.5. /n/ Ünsüzünün Düşmesi ● 225
I.3.2.1.9.3.6. /r/ Ünsüzünün Düşmesi ● 225
I.3.2.1.9.3.6.1. Kelime Tabanlarında ● 225
I.3.2.1.9.3.6.2. Çokluk Ekinde ● 226
I.3.2.1.9.3.6.3. Geniş Zaman Ekinde ● 226
I.3.2.1.9.3.7. /v/ Ünsüzünün Düşmesi ● 226
I.3.2.1.9.3.7.1. Kelime Tabanlarında ● 226
I.3.2.1.9.3.8. /y/ Ünsüzünün Düşmesi ● 227
I.3.2.1.9.3.8.1. Türkçe Kelimelerde ● 227
I.3.2.1.9.3.8.1.1. Kelime Başında ● 227
I.3.2.1.9.3.8.1.2. Kelime Ortasında ● 227
I.3.2.1.9.3.8.2. Alınma Kelimelerde ● 227
I.3.2.1.10. Hece Düşmesi ● 227

I.3.2.1.10.1. Kelime Ortasında ● 227
I.3.2.1.10.1.1. kı / ki / ka Hecelerinin Düşmesi ● 227
I.3.2.1.10.1.2. ar / ir / ür / rı Hecelerinin Düşmesi ● 228
I.3.2.1.10.1.3. dik Hecesinin Düşmesi ● 228
I.3.2.1.10.1.4. yı / yi / yu Hecelerinin Düşmesi ● 228
I.3.2.1.10.1.5. li Hecesinin Düşmesi ● 228
I.3.2.1.10.1.6. ha, hi Hecelerinin Düşmesi ●228
I.3.2.1.10.1.7. Diğer Hecelerin Düşmesi ● 228
I.3.2.1.10.2. Kelime Sonunda ● 229
I.3.2.1.10.2.1. ra / re / rı Hecelerinin Düşmesi ● 229
I.3.2.1.10.2.2. dar Hecesinin Düşmesi ● 229
I.3.2.1.10.2.3. ha Hecesinin Düşmesi ● 230
I.3.2.1.10.2.4. ıl Hecesinin Düşmesi ● 230
I.3.2.1.10.2.5. ın / in Hecesinin Düşmesi ● 230
I.3.2.1.10.2.6. Diğer Hecelerin Düşmesi ● 230
I.3.2.1.11. Hece Kaynaşması ● 230
I.3.2.1.11.1. Geniş Zaman Ekinde ● 230
I.3.2.1.11.2. Yönelme Hâl Ekinde ● 231
I.3.2.1.11.3. Kelime Birleşmeleri ile Oluşan Hece Kaynaşmaları ● 232
I.3.2.1.12. /n/ Ünsüzüyle Genişlemiş Şekiller ● 233
I.3.2.1.12.1. Vasıta Ekinde ● 233
I.3.2.1.12.2. Edatlarda ● 234
I.3.2.1.12.3. Ek- fiilin Görülen Geçmiş Zaman 3. Teklik Şahsında ● 235
I.3.2.1.12.4. Hâlâ ve Kere Zarflarında ● 235
I.3.2.1.13. Ünsüz İkizleşmesi ● 235
I.3.2.1.13.1. /p/ > /pp/ ● 235
I.3.2.1.13.2. /l/ > /ll/ ● 235
I.3.2.1.13.3. /t/ > /tt/ ● 235
I.3.2.1.13.4. /d/ > /dd/ ● 236
I.3.2.1.13.5. /s/ > /ss/, /ş/ > /şş/ ● 236
I.3.2.1.13.6. /b/ > /bb/ ● 236
I.3.2.1.13.7. /m/ > /mm/, /n/ > /nn/ ● 236

I.3.2.1.13.8. /c/ > /cc/ ● 236
I.3.2.1.14. Ünsüz Benzeşmesi ● 236
I.3.2.1.14.1. İlerleyici Ünsüz Benzeşmesi ● 236
I.3.2.1.14.1.1. /nl / > / nn / ● 236
I.3.2.1.14.1.1.1. Çokluk Eki Almış Kelimelerde ● 236
I.3.2.1.14.1.1.2. Vasıta Hâl Eki Almış Kelimelerde ● 237
I.3.2.1.14.1.1.3. Yapım Eki Almış Kelimelerde ● 237
I.3.2.1.14.1.2. / ly / > / ll / ● 238
I.3.2.1.14.1.3. / pv / > / pp/ ● 238
I.3.2.1.14.2. Gerileyici Ünsüz Benzeşmesi ● 238
I.3.2.1.14.2.1. /rl / > / ll /, / rl / > / ÍÍ /, / zl / > / ll/ ● 238
I.3.2.1.15. Vurgu ● 239
I.3.2.2. Belirli Bir Alanda veya Belirli Şartlarda, Belirli Kelimelerde Görülen Ünsüz Değişmeleri ● 240
I.3.2.2.1. Ötümlüleşme ● 240
I.3.2.2.1.1. Arka Damak /k/ Ünsüzünün Ötümlüleşmesi ● 240
I.3.2.2.1.1.1. Türkçe Kelimelerde ● 240
I.3.2.2.1.1.1.1. Kelime Başında, Ortasında ve Sonunda ● 240
I.3.2.2.1.1.2. Alınma Kelimelerde ● 241
I.3.2.2.1.1.2.1. Kelime Başında ● 241
I.3.2.2.1.1.2.2. Kelime Ortasında ● 241
I.3.2.2.1.2. Ön Damak /k/ Ünsüzünün Ötümlüleşmesi ● 241
I.3.2.2.1.2.1. Kelime Başında ● 241
I.3.2.2.1.2.2. Kelime Ortası ve Sonunda ● 241
I.3.2.2.1.3. /p/ Ünsüzünün Ötümlüleşmesi ● 241
I.3.2.2.1.3.1. Türkçe Kelimelerde ● 242
I.3.2.2.1.3.1.1. Kelime Başında, Ortasında ve Sonunda ● 242
I.3.2.2.1.3.2. Alınma Kelimelerde ● 242
I.3.2.2.1.3.2.1. Kelime Başında ● 242
I.3.2.2.1.3.2.2. Kelime Ortası ve Sonunda ● 242
I.3.2.2.1.4. /ç/ Ünsüzünün Ötümlüleşmesi ● 242
I.3.2.2.1.4.1. Kelime Başında ● 242
I.3.2.2.1.4.2. Kelime Ortasında ● 242

I.3.2.2.1.4.3. Kelime Sonunda ● 243
I.3.2.2.2. Ötümsüzleşme ● 243
I.3.2.2.2.1. /b/ Ünsüzünün Ötümsüzleşmesi ● 243
I.3.2.2.2.1.1. Kelime Başında ● 243
I.3.2.2.2.1.1.1. Türkçe Kelimelerde ● 243
I.3.2.2.2.1.1.2. Alınma Kelimelerde ● 244
I.3.2.2.2.1.2. Kelime Ortasında ● 244
I.3.2.2.2.2. /d/ Ünsüzünün Ötümsüzleşmesi ● 244
I.3.2.2.2.2.1. Türkçe Kelimelerde ● 244
I.3.2.2.2.2.1.1. Kelime Başında ● 244
I.3.2.2.2.2.1.2. Kelime Ortası ve Sonunda ● 245
I.3.2.2.2.2.2. Alınma Kelimelerde ● 245
I.3.2.2.2.2.2.1. Kelime Başında ● 245
I.3.2.2.2.2.2.2. Kelime Ortasında ● 245
I.3.2.2.2.3. Ön ve Arka Damak /g/ Ünsüzünün Ötümsüzleşmesi ● 245
I.3.2.2.2.3.1. Türkçe Kelimelerde ● 245
I.3.2.2.2.3.2. Alınma Kelimelerde ● 246
I.3.2.2.2.4. Ötümsüzleşmede Tarihî Biçimlerin Korunduğu Kelimeler ● 246
I.3.2.2.2.4.1. Ön Damak /k/ Ünsüzünün Kelime Başında Korunması ● 246
I.3.2.2.2.4.2. /t/ Ünsüzünün Kelime Başında Korunması ● 247
I.3.2.2.2.4.3. /b/ Ünsüzünün Kelime Başında Korunması ● 247
I.3.2.2.3. /j/ > /c/ Değişimi ● 248
I.3.2.2.4. /z/ > /d/ Değişimi ● 248
I.3.2.2.5. /b/ > / f/ Değişimi ● 248
I.3.2.2.6. /h/ > /f/ Değişimi ● 248
I.3.2.2.7. /v/ > /f/ Değişimi ● 248
I.3.2.2.7.1. Türkçe Kelimelerde ● 249
I.3.2.2.7.1.1. Kelime Başında ● 249
I.3.2.2.7.1.2. Kelime Ortasında ● 249
I.3.2.2.7.1.3. Kelime Sonunda ● 249
I.3.2.2.7.2. Alınma Kelimelerde ● 249

I.3.2.2.7.2.1. Kelime Başında ● 249
I.3.2.2.7.2.2. Kelime Ortasında ● 249
I.3.2.2.7.2.3. Kelime Sonunda ● 249
I.3.2.2.8. /y/ > /g/ Değişimi ● 249
I.3.2.2.9. /h/ > /k/ Değişimi ● 250
I.3.2.2.10. /r/ > /l/ Değişimi ● 250
I.3.2.2.10.1. Türkçe Kelimelerde ● 250
I.3.2.2.10.2. Alınma Kelimelerde ● 250
I.3.2.2.10.2.1. Kelime Başında ● 250
I.3.2.2.10.2.2. Kelime Ortasında ● 250
I.3.2.2.10.2.3. Kelime Sonunda ● 251
I.3.2.2.10.3. -ArAk Zarf-fiil Ekinde ● 251
I.3.2.2.11. /n/ > /l/ Değişimi ● 251
I.3.2.2.12. /l/ > /n / Değişimi ● 251
I.3.2.2.12.1. Kelime Başında ● 251
I.3.2.2.12.2. Kelime Ortasında ● 252
I.3.2.2.12.2.1. Türkçe Kelimelerde ● 252
I.3.2.2.12.2.2. Alınma Kelimelerde ● 252
I.3.2.2.12.3. Kelime Sonunda ● 252
I.3.2.2.13. /h/ > /n/ Değişimi ● 252
I.3.2.2.14. /ğ/ > /n / Değişimi ● 253
I.3.2.2.15. /m/ > /n / Değişimi ● 253
I.3.2.2.16. /r/ > /n / Değişimi ● 253
I.3.2.2.17. /n/ > /m/ Değişimi ● 254
I.3.2.2.18. /v/ > /m/ Değişimi ● 254
I.3.2.2.19. /f/ > /p/ Değişimi ● 254
I.3.2.2.20. /l/ > /r/ Değişimi ● 254
I.3.2.2.21. /ç/ > /ş/ Değişimi ● 255
I.3.2.2.21.1. Türkçe Kelimelerde ● 255
I.3.2.2.21.2. Alınma Kelimelerde ● 255
I.3.2.2.22. /s/ > /ş/ Değişimi ● 255
I.3.2.2.23. /k/ > /t/ Değişimi ● 256
I.3.2.2.24. /b/ > /v/ Değişimi ● 256
I.3.2.2.25. /k/, /g/ > /ğ/ > /v/ Değişimi ● 256

I.3.2.2.25.1. Düz Ünlünün Komşuluğunda /g/ > /ğ/ > /v/ Değişimi ● 257
I.3.2.2.25.2. Dudak Ünlüsünün Komşuluğunda /g/ > /ğ/ > /v/ Değişimi ● 257
I.3.2.2.26. /r/ > / v/, /r/ > /v/ > /f/ Değişimi ● 257
I.3.2.2.27. /y/ > /v/ Değişimi ● 258
I.3.2.2.28. /k/, /g/ , /ğ/ > /y/ Değişimi ● 258
I.3.2.2.28.1. Türkçe Kelime Tabanlarında ● 258
I.3.2.2.28.2. Alınma Kelimelerde ● 259
I.3.2.2.28.3. Eklenme Sırasında ● 259
I.3.2.2.29. /n/ > /y/ Değişimi ● 259
I.3.2.2.29.1. Kelime Tabanında ● 259
I.3.2.2.29.2. İlgi Hâl Ekinde ● 260
I.3.2.2.30. /h/ > /y/ Değişimi ● 260
I.3.2.2.31. Ünsüz Düşmeleri ● 261
I.3.2.2.31.1. /d/ Düşmesi ● 261
I.3.2.2.31.2. /f/ Düşmesi ● 262
I.3.2.2.31.3. /s/ Düşmesi ● 262
I.3.2.2.31.4. /t/ Düşmesi ● 262
I.3.2.2.31.4.1. Kelime Ortasında ● 262
I.3.2.2.31.4.2. Kelime Sonunda ● 263
I.3.2.2.31.5. /z/ Düşmesi ● 263
I.3.2.2.32. Ünsüz Türemesi ● 263
I.3.2.2.32.1. /h/ Türemesi ● 263
I.3.2.2.32.1.1. Kelime Başında ● 263
I.3.2.2.32.1.1.1. Türkçe Kelimelerde ● 263
I.3.2.2.32.1.1.2. Alınma Kelimelerde ● 263
I.3.2.2.32.1.1.3. Kelime Başında Aslî /h/ Sesini Koruyanlar ● 264
I.3.2.2.32.2. /y/ Türemesi ● 264
I.3.2.2.32.2.1. Kelime Başında ● 264
I.3.2.2.32.2.1.1. Türkçe Kelimelerde ● 265
I.3.2.2.32.2.1.2. Alınma Kelimelerde ●266
I.3.2.2.32.2.1.3. Kelime Başında Aslî /y/ Ünsüzü Taşıyan ● 266

I.3.2.2.32.2.2. Kelime Ortasında ● 266
I.3.2.2.33. /k/, /m/, /t/, /z/ Ünsüzlerinden Biriyle Genişlemiş Şekiller ● 266
I.3.2.2.33.1. /k/ Ünsüzüyle Genişleyen ● 267
I.3.2.2.33.2. /m/ Ünsüzüyle Genişleyen ● 268
I.3.2.2.33.3. /t/ Ünsüzüyle Genişleyen ● 269
I.3.2.2.33.4. /z/ Ünsüzüyle Genişleyen ● 268
I.3.2.2.33.4.1. +cA Yapım Ekinde ● 268
I.3.2.2.33.4.2. -IncA Zarf-fiil Ekinde ● 269
I.3.2.2.34. Ünsüz İkizleşmesi ● 269
I.3.2.2.34.1. /d/ > /dd/ ● 269
I.3.2.2.34.2. /l/ > /ll/ ● 269
I.3.2.2.34.3. /p/ > /pp/ ● 269
I.3.2.2.34.4. /m/ > /mm/ ● 270
I.3.2.2.34.5. /t/ > /tt/ ● 270
I.3.2.2.34.6. /c/ > /cc/, /ç/ > /çç/ ● 270
I.3.2.2.34.7. /y/ > /yy/ ● 270
I.3.2.2.34.8. /b/ > /bb/ ● 270
I.3.2.2.35. Belirli Kelimelerde Ünsüz Tekleşmesi ● 270
I.3.2.2.35.1. /vv/ > /v/ ● 270
I.3.2.2.35.2. /kk/ > /k/ ● 271
I.3.2.2.35.3. /nn/ > /n/ ● 271
I.3.2.2.35.4. /zz/ > /z/ ● 271
I.3.2.2.35.5. /tt/ > /t/ ● 271
I.3.2.2.35.6. /bb/ > /b/ ● 271
I.3.2.2.35.7. /ll/ > /l/ ● 271
I.3.2.2.35.8. /yy/ > /y/ ● 271
I.3.2.2.36. Belirli Kelimelerde Ünsüzlerin Yer Değiştirmesi ● 272
I.3.2.2.36.1. Kelime İçinde Yan Yana İki Ünsüzün Yer Değiştirmesi ● 272
I.3.2.2.36.2. Kelime İçinde Uzak İki Ünsüzün Yer Değiştirmesi ● 272
I.3.2.2.37. Vurgu ● 272
I.3.2.3. Belirleyici Nitelikte Olmayan Ünsüz Değişmeleri ● 273

I.3.2.3.1. Yarı Ötümlüleşmeler ● 273
I.3.2.3.1.1. Ön Damak /k/ Ünsüzünün Yarı Ötümlüleşmesi ● 273
I.3.2.3.1.1.1. Kelime Başında ● 273
I.3.2.3.1.1.2. Kelime Ortası ve Sonunda ● 273
I.3.2.3.1.2. Arka Damak /k/ Ünsüzünün Yarı Ötümlüleşmesi ● 274
I.3.2.3.1.2.1. Kelime Ortası ve Sonunda ● 274
I.3.2.3.1.3. /t/ Ünsüzünün Yarı Ötümlüleşmesi ● 274
I.3.2.3.1.4. /ç/ Ünsüzünün Yarı Ötümlüleşmesi ● 274
I.3.2.3.1.5. /p/ Ünsüzünün Yarı Ötümlüleşmesi ● 274
I.3.2.3.2. /s/ > /c/ Değişimi ● 274
I.3.2.3.3. /y/ > /c/ Değişimi ● 274
I.3.2.3.4. /v/ > /d/ Değişimi ● 274
I.3.2.3.5. /c/ > /g/ Değişimi ● 274
I.3.2.3.6. /k/ > /h/ Değişimi ● 274
I.3.2.3.7. /b/ > /f/ Değişimi ● 274
I.3.2.3.8. /k/ > /f/ Değişimi ● 274
I.3.2.3.9. /ç/ > /k/ Değişimi ● 275
I.3.2.3.10. /n/ > /l/ Değişimi ● 275
I.3.2.3.11. /v/ > /l/ Değişimi ● 275
I.3.2.3.12. /k/ > /ñ/ Değişimi ● 275
I.3.2.3.13. /l/ > /n / Değişimi ● 275
I.3.2.3.14. /y/ > /n/ Değişimi ● 275
I.3.2.3.15. /k/ > /p/ Değişimi ● 275
I.3.2.3.16. /l/ > /r/ Değişimi ● 275
I.3.2.3.17. /y/ > /r/ Değişimi ● 275
I.3.2.3.18. /j/ > /ş/ Değişimi ● 275
I.3.2.3.19. /ş/ > /s/ Değişimi ● 275
I.3.2.3.20. /s/ > /ş/ Değişimi ● 275
I.3.2.3.21. /k/ > /t/ Değişimi ● 275
I.3.2.3.22. /n/ < /t/ Değişimi ● 275
I.3.2.3.23. /f/ > /v/ Değişimi ● 275
I.3.2.3.24. /h/ > /v/ Değişimi ● 276

I.3.2.3.25. /l/ > /v/ Değişimi ● 276
I.3.2.3.26. /r/ > /y/ Değişimi ● 276
I.3.2.3.27. /v/ > /y/ Değişimi ● 276
I.3.2.3.28. Ünsüz Düşmesi ● 276
I.3.2.3.28.1. /n/ Düşmesi ● 276
I.3.2.3.29. Ünsüz Türemesi ● 276
I.3.2.3.29.1. /b/ Türemesi ● 276
I.3.2.3.29.2. /l/ Türemesi ● 276
I.3.2.3.29.3. /n/ Türemesi ● 276
I.3.2.3.29.4. /r/ Türemesi ● 276
I.3.2.3.29.5. /v/ Türemesi ● 276
I.3.2.3.29.6. /y/ Türemesi ● 276
I.3.2.3.30. Ünsüz İkizleşmesi ● 276
I.3.2.3.30.1. /n/ > /nn/ ● 276
I.3.2.3.30.2. /ş/ > /şş/ ● 276
I.3.2.3.30.3. /r/ > /rr/ ● 277
I.3.2.3.30.4. /s/ > /ss/ ● 277
I.3.2.3.31. Ünsüz Tekleşmesi ● 277
I.3.2.3.31.1. /cc/ > /c/ ● 277
I.3.2.3.31.2. /dd/ > /d/ ● 277
I.3.2.3.31.3. /rr/ > /r/ ● 277
I.3.2.3.32. Ünsüz Benzeşmesi ● 277
I.3.2.3.32.1. Gerileyici Ünsüz Benzeşmesi ● 277
I.3.2.3.32.1.1. /zc/ > /cc/, /sç/ > /çç/ ● 277
I.3.2.3.32.1.2. /ht/ > /tt/ ● 277
I.3.2.3.32.1.3. /lv/ > /vv/ ● 277
I.3.2.3.32.1.4. /m n/ > /n n/ ● 277
I.3.2.3.32.2. İlerleyici Ünsüz Benzeşmesi ● 277
I.3.2.3.32.2.1. /şy/ > /şş/ ● 277
I.3.2.3.32.2.2. /ly/ > /ll/ ● 277
II. ŞEKİL BİLGİSİ ● 278
II.1. EKLER ● 278
II.1.1. Çekim Ekleri ● 278
II.1.1.1. İsim Çekimi ● 278

II.1.1.1.1. Çokluk Eki ● 278
II.1.1.1.1.1. +lAr Çokluk Eki ● 279
II.1.1.1.1.2. +Ĺar, +Ĺā Çokluk Eki ● 280
II.1.1.1.1.3. +lA Çokluk Eki ● 280
II.1.1.1.1.4. +lĀ Çokluk Eki ● 282
II.1.1.1.1.5. +lAr, +lA, +lĀ Aile-Topluluk Bildiren Çokluk Eki ● 283
II.1.1.1.1.6. +nAr, +nĀ Çokluk Eki ● 284
II.1.1.1.1.7. +il, +ĭl, + ĭv Aile-Topluluk Bildiren Çokluk Eki ● 284
II.1.1.1.1.8. +in, +ĭn, +nēn, +nĭn Aile-Topluluk Bildiren Çokluk Eki ● 285
II.1.1.1.1.9. +ē, +ĭ, +i Aile-Topluluk Bildiren Çokluk Eki ● 285
II.1.1.1.1.10. +ēni Aile-Topluluk Bildiren Çokluk Eki ● 286
II.1.1.1.1.11. Çokluğun İşlevleri ● 286
II.1.1.1.2. İyelik Eki ● 286
II.1.1.1.2.1. Birinci Teklik Şahıs ● 288
II.1.1.1.2.2. İkinci Teklik Şahıs ● 289
II.1.1.1.2.3. Üçüncü Teklik Şahıs ● 289
II.1.1.1.2.4. Birinci Çokluk Şahıs ● 290
II.1.1.1.2.5. İkinci Çokluk Şahıs ● 291
II.1.1.1.2.6. Üçüncü Çokluk Şahıs ● 292
II.1.1.1.2.7. İyelik Eki Yığılması ● 292
II.1.1.1.3. Aitlik Eki ● 293
II.1.1.1.4. Hâl Ekleri ● 295
II.1.1.1.4.1. Yalın Hâl ● 295
II.1.1.1.4.2. İlgi Hâli ● 296
II.1.1.1.4.2.1. +(n)In, +(n)Un Biçimi ● 296
II.1.1.1.4.2.2. +(n)Iñ Biçimi ● 296
II.1.1.1.4.2.3. +yIn, +yun Biçimi ● 297
II.1.1.1.4.2.4. Hece Yutumuna Uğramış Biçimi ● 297
II.1.1.1.4.2.5. Ad Tamlaması ● 297
II.1.1.1.4.2.5.1. Belirtili Ad Tamlaması ● 298

II.1.1.1.4.2.5.2. Belirtisiz Ad Tamlaması ● 298
II.1.1.1.4.2.5.3. Zincirleme Ad Tamlaması ● 299
II.1.1.1.4.2.5.4. Devrik Tamlamalar ● 299
II.1.1.1.4.3. Yükleme Hâli ● 299
II.1.1.1.4.3.1. +i ● 299
II.1.1.1.4.3.2. +I, +U ● 300
II.1.1.1.4.3.3. +y ● 300
II.1.1.1.4.4. Yönelme Hâli ● 301
II.1.1.1.4.4.1. +a / +ā ● 301
II.1.1.1.4.4.2. +e / +ē ● 302
II.1.1.1.4.5. Bulunma Hâli ● 303
II.1.1.1.4.5.1. +DA ●303
II.1.1.1.4.6. Ayrılma Hâli ● 304
II.1.1.1.4.6.1. +DAn ● 304
II.1.1.1.4.7. Vasıta Hâli ● 306
II.1.1.1.4.7.1. +lA ● 306
II.1.1.1.4.7.2. +lAn ● 307
II.1.1.1.4.7.3. +lAnA ● 308
II.1.1.1.4.7.4. +nA ● 308
II.1.1.1.4.7.5. +nAn ● 308
II.1.1.1.4.7.6. +nAnA ● 309
II.1.1.1.4.7.7. +n ● 309
II.1.1.1.4.8. Eşitlik Hâli ● 310
II.1.1.1.4.8.1. +CA ● 311
II.1.1.1.4.8.2. + cAnA, +cAnAk ● 311
II.1.1.1.4.8.3. +cem, +cime / +ceme ● 311
II.1.1.1.4.8.4. +cAz ● 311
II.1.1.1.4.9. Yön Eki ● 312
II.1.1.1.4.10. Hâl Eklerinde Görev Değişikliği ● 313
II.1.1.1.4.10.1. Yükleme Hâlinin Yönelme Hâli İşlevinde Kullanımı ● 313
II.1.1.1.4.10.2. Yükleme Hâlinin Bulunma Hâli İşlevinde Kullanımı ● 314
II.1.1.1.4.10.3. Yönelme Hâlinin Yükleme Hâli

İşlevinde Kullanımı ● 314
II.1.1.1.4.10.4. Yönelme Hâlinin Bulunma Hâli İşlevinde Kullanımı ● 314
II.1.1.1.4.10.5. Bulunma Hâlinin Yönelme Hâli İşlevinde Kullanımı ● 316
II.1.1.1.4.10.6. Bulunma Hâlinin Ayrılma Hâli İşlevinde Kullanımı ● 316
II.1.1.1.4.10.7. Bulunma Hâlinin Vasıta Hâli İşlevinde Kullanımı ● 317
II.1.1.1.4.10.8. Vasıta Hâlinin Eşitlik Hâli İşlevinde Kullanımı ● 317
II.1.1.1.4.10.9. Eşitlik Hâlinin Vasıta Hâli İşlevinde Kullanımı ● 317
II.1.1.2. Fiil Çekimi ● 318
II.1.1.2.1. Fiil Çekiminde Şahıs ● 318
II.1.1.2.2. Fiilde Kip ve Zaman ● 324
II.1.1.2.2.1. Bildirme Kipleri ● 324
II.1.1.2.2.1.1. Görülen Geçmiş Zaman ● 324
II.1.1.2.2.1.1.1. -DI, -DU Şekilleri ● 324
II.1.1.2.2.1.1.2. -do Şekli ● 330
II.1.1.2.2.1.1.3. Görülen Geçmiş Zamanın Birleşik Özel Şekilleri ● 330
II.1.1.2.2.1.2. Duyulan Geçmiş Zaman ● 333
II.1.1.2.2.1.2.1. -mIş, -mUş Şekli ● 333
II.1.1.2.2.1.2.1.1. Görülen Geçmiş Zaman İşlevli Kullanımı ● 337
II.1.1.2.2.1.2.2. -Ik Şekli ● 339
II.1.1.2.2.1.3. Şimdiki Zaman ● 340
II.1.1.2.2.1.3.1. Geniş Zaman Ekinin Şimdiki Zaman İşlevinde Kullanımı ● 341
II.1.1.2.2.1.3.2. -i Biçimi ● 346
II.1.1.2.2.1.3.3. -y, -Ay, -Iy Biçimleri ● 346
II.1.1.2.2.1.3.4. -yA Biçimi ● 350
II.1.1.2.2.1.3.5. -yI, -yU Biçimi ● 352

II.1.1.2.2.1.3.6. -ār / -ārı, -eri /-ėri / -ēri, -iri / -ī̇rı / -ī̇ri, -ėl (-ėller < -ėrler) ; -or / -ōr, -ōru, -oĺ (-oĺĺā < -orlar); -yAr, -yArI /-yIrI; -mār, -mārı, -meri, -mėri, -mēri, -mirı, -mī̇rı, -mir, -māro, -mōr Biçimleri ● 354
II.1.1.2.2.1.3.7. -Ā, -ī̇; -o / -ō, -ō̈ Biçimleri ● 357
II.1.1.2.2.1.3.8. -yoru; -yor, -yur, -yol (< -yor); -yo, -yö Biçimleri ● 358
II.1.1.2.2.1.3.9. -vArI, -vörü, -vör, -vel (< -ver), -vol (< -vor), -vA, -vO Biçimleri ● 360
II.1.1.2.2.1.3.10. -Ip dur Birleşik Şekli ● 362
II.1.1.2.2.1.4. Gelecek Zaman ● 362
II.1.1.2.2.1.4.1. -(A)cA(k) Şekli ● 363
II.1.1.2.2.1.4.2. -(A)jA(k) Şekli ● 367
II.1.1.2.2.1.4.3. -AcI, -IcI, -cI, -cIk, -jIk Şekilleri ● 368
II.1.1.2.2.1.4.4. -(A)nA, -ine, -AynA; -ende, -ender Şekilleri ● 370
II.1.1.2.2.1.4.4.1. -(A)nA, -ine, -AynA ● 371
II.1.1.2.2.1.4.4.2. -ende, -ender ● 372
II.1.1.2.2.1.5. Geniş Zaman ● 373
II.1.1.2.2.1.5.1. Geniş Zaman Ekinde Dar Ünlünün Genişlemesi ● 380
II.1.1.2.2.1.5.2. Geniş Zaman Ekinde Geniş Ünlünün Daralması ● 380
II.1.1.2.2.1.5.3. Geniş Zaman Ekinde Hece Kaynaşması ● 381
II.1.1.2.2.2. Tasarlama Kipleri ● 382
II.1.1.2.2.2.1. İstek ● 383
II.1.1.2.2.2.2. Emir ● 386
II.1.1.2.2.2.3. Dilek-Şart ● 391
II.1.1.2.2.2.3.1. Dilek-istek İşlevli Kullanımlar ● 391
II.1.1.2.2.2.3.2. Zarf-fiil İşlevli Kullanımlar ● 392
II.1.1.2.2.2.4. Gereklilik Kipi ● 395
II.1.1.2.2.3. Birleşik Zaman Çekimi ● 397

II.1.1.2.2.3.1. Hikâye Çekimi ● 398
II.1.1.2.2.3.1.1. Görülen Geçmiş Zamanın Hikâyesi ● 398
II.1.1.2.2.3.1.2. Duyulan Geçmiş Zamanın Hikâyesi ● 398
II.1.1.2.2.3.1.3. Şimdiki Zamanın Hikâyesi ● 399
II.1.1.2.2.3.1.4. Gelecek Zamanın Hikâyesi ● 401
II.1.1.2.2.3.1.5. Geniş Zamanın Hikâyesi ● 402
II.1.1.2.2.3.1.6. İstek Kipinin Hikâyesi ● 405
II.1.1.2.2.3.1.7. Dilek-Şart Kipinin Hikâyesi ● 406
II.1.1.2.2.3.2. Rivayet Çekimi ● 406
II.1.1.2.2.3.2.1. Şimdiki Zamanın Rivayeti ● 406
II.1.1.2.2.3.2.2. Gelecek Zamanın Rivayeti ● 407
II.1.1.2.2.3.2.3. Geniş Zamanın Rivayeti ● 407
II.1.1.2.2.3.2.4. İstek Kipinin Rivayeti ● 409
II.1.1.2.2.3.2.5. Dilek-Şart Kipinin Rivayeti ● 409
II.1.1.2.3. Fiil Çekiminde Soru ● 409
II.1.1.3. Ek-Fiil ● 410
II.1.1.3.1. Ek-Fiilin Görülen Geçmiş Zamanı ● 411
II.1.1.3.2. Ek-Fiilin Duyulan Geçmiş Zamanı ● 414
II.1.1.3.2.1. Duyulan Geçmiş Zamanın Görülen Geçmiş Zaman İşlevi ● 416
II.1.1.3.3. Ek-Fiilin Geniş Zamanı ● 418
II.1.1.3.4. Ek-Fiilin -ken Zarf-Fiiliyle Kullanımı ● 420
II.1.1.3.5. Ek-Fiilde Soru ● 421
II.1.1.3.6. -DIr / -DUr Bildirme Eki ● 421
II.1.1.3.6.1. -DIr Biçimi ● 421
II.1.1.3.6.2. -Dor Biçimi ● 422
II.1.1.3.6.3. -Dı Biçimi ● 422
II.1.1.3.6.4. Bildirme Ekinin İşlevleri ● 422
II.1.1.3.6.4.1. Kesinlik, Bildirme İşlevi ● 422
II.1.1.3.6.4.2. Beklenti ve Tahmin İşlevi ● 423
II.1.1.3.6.4.3. Alternatif Belirtme İşlevi ● 423
II.1.1.3.6.4.4. “-den beri” Anlamındaki Zarf İşlevi ● 423
II.1.2. Yapım Ekleri ● 423
II.1.2.1. İsim ve Fiilden Yeni Kelime Türetici Ekler ● 423

II.1.2.1.1. İsimden İsim Yapan Ekler ● 423
II.1.2.1.1.1. +lI / +lU; +nI, +nu ● 423
II.1.2.1.1.1.1. +li Biçimi ● 423
II.1.2.1.1.1.2. +lI / +lU Biçimi ● 424
II.1.2.1.1.1.3. +nI / +nU Biçimi ● 424
II.1.2.1.1.2. +sIz / +sUz, +sIs, +sıS ● 425
II.1.2.1.1.3. +lIk /+lUk, +lok; +nIk ● 426
II.1.2.1.1.4. +CA, +ja, +Cez ● 428
II.1.2.1.1.5. +cAk, +cā, + jAk, +ja ● 431
II.1.2.1.1.6. +CĀz, +jĀz < +CAğIz ● 432
II.1.2.1.1.7. +CI / +CU; +ji, +jü ● 432
II.1.2.1.1.8. +cIk / +cUk , +jIk ● 433
II.1.2.1.1.9. +il / +īl , +īv, +in / īn ● 437
II.1.2.1.1.10. +rAk, +ra ● 438
II.1.2.1.1.11. +an ● 438
II.1.2.1.1.12. + lAyI(n); +līn; +li ● 439
II.1.2.1.1.13. +dAsi, +dĀsi, +dAysi ● 439
II.1.2.1.1.14. +mIk ● 439
II.1.2.1.1.15. +tmaç ● 439
II.1.2.1.1.16. +sı; +ımsı ● 439
II.1.2.1.1.17. +dA ● 439
II.1.2.1.1.18. +dAş ● 439
II.1.2.1.1.19. +indi ● 439
II.1.2.1.1.20. +la ● 439
II.1.2.1.1.21. +man ● 439
II.1.2.1.1.22. +aç ● 439
II.1.2.1.1.23. +z ● 439
II.1.2.1.1.24. Alınma Ekler ● 440
II.1.2.1.1.24.1. +ka ● 440
II.1.2.1.1.24.2. +isa ● 440
II.1.2.1.1.24.3. +o ● 440
II.1.2.1.1.24.4. +ya ● 440
II.1.2.1.1.24.5. +at ● 441
II.1.2.1.1.24.6. +dar ● 441

II.1.2.1.2. İsimden Fiil Yapan Ekler ● 441
II.1.2.1.2.1. +lA-, +nA- ● 441
II.1.2.1.2.2. +lAn-, +nan- ● 441
II.1.2.1.2.3. +lAş-; +naş- ● 442
II.1.2.1.2.4. +(A)l- ● 442
II.1.2.1.2.5. +r-, +Ar- ● 442
II.1.2.1.3. Fiilden İsim Yapan Ekler ● 442
II.1.2.1.3.1. -mA+ ● 442
II.1.2.1.3.2. -mAk+ ● 443
II.1.2.1.3.3. -Iş+ ● 443
II.1.2.1.3.4. -GI+ / -GU+ ● 443
II.1.2.1.3.5. -GIn+ / -GUn+ ● 444
II.1.2.1.3.6. -k+, -Ik+, -Uk+ ● 444
II.1.2.1.3.7. -I+, -U+ ● 444
II.1.2.1.3.8. -gAç+ ● 445
II.1.2.1.3.9. -aç+ ● 445
II.1.2.1.3.10. -GAn+ ● 445
II.1.2.1.3.11. -IcI+ / -UcU+ ● 445
II.1.2.1.3.12. -AcAk+ ● 445
II.1.2.1.3.13. -an+ ● 445
II.1.2.1.3.14. -er+; -Ir+ ● 445
II.1.2.1.3.15. -m+ ● 445
II.1.2.1.3.16. -n+ ● 445
II.1.2.1.3.17. -nç+ ● 445
II.1.2.1.3.18. -mal+ ● 446
II.1.2.1.3.19. -inti+, -untu+; -güntü+ ● 446
II.1.2.1.3.20. -maç+ ● 446
II.1.2.1.3.21. -kel+; -(k)eleç+ ● 446
II.1.2.1.4. Fiilden Fiil Yapan Ekler ● 446
II.1.2.1.4.1. -n-, -ş- Dönüşlülük Ekleri ● 446
II.1.2.1.4.1.1. -n- ● 446
II.1.2.1.4.1.2. -ş- ● 447
II.1.2.1.4.2. -l-, -n- Edilgenlik Ekleri ● 447
II.1.2.1.4.2.1. -l- ● 448

II.1.2.1.4.2.2. -n- ● 448
II.1.2.1.4.3. -ş- İşteklik Eki ● 448
II.1.2.1.4.4. Ettirgenlik Ekleri ● 449
II.1.2.1.4.4.1. -t- ● 449
II.1.2.1.4.4.2. -DIr- / -DUr- ● 449
II.1.2.1.4.4.3. -Ir-, -Ur- ● 450
II.1.2.1.4.4.4. -Ar- ● 450
II.1.2.1.4.4.5. Ettirgenlik Eklerinin Üst Üste Kullanımı ● 450
II.1.2.1.4.4.5.1. -t- + -ır- / -ur- ● 451
II.1.2.1.4.4.5.2. -t- + -tIr- /-tUr- ● 452
II.1.2.1.4.4.5.3. -ır- + -t- ● 452
II.1.2.2. Fiili Yeni Bir İşlevle İsme ve Çekimli Fiile Bağlayan Ekler ● 453
II.1.2.2.1. İsim-Fiil Ekleri ● 453
II.1.2.2.1.1. -mA ● 453
II.1.2.2.1.2. -mAk ● 453
II.1.2.2.1.3. -(I)ş ● 453
II.1.2.2.2. Sıfat-Fiil Ekleri ● 454
II.1.2.2.2.1. -An ● 454
II.1.2.2.2.2. -Ar, -Ur, -mAz ● 454
II.1.2.2.2.3. -AsI ● 454
II.1.2.2.2.4. -AcAk, -(A)jAk, -cĀ, -jē, -cı(k) ● 455
II.1.2.2.2.5. -DIk, -DUk ● 455
II.1.2.2.2.6. -mAdIk ● 456
II.1.2.2.2.7. -mIş, -mUş; -mIj, -müj ● 456
II.1.2.2.2.8. -k, -Ik, -Uk ● 457
II.1.2.2.2.8.1. İsim Olarak Kullanımı ● 457
II.1.2.2.2.8.2. Sıfat Olarak Kullanımı ● 457
II.1.2.2.2.8.3. Zarf Olarak Kullanımı ● 457
II.1.2.2.2.8.4. Yüklem Olarak Kullanımı ● 458
II.1.2.2.3. Zarf-Fiil Ekleri ● 458
II.1.2.2.3.1. Asıl Zarf-Fiil Ekleri ● 458
II.1.2.2.3.1.1. -A; -I, -U ● 458

II.1.2.2.3.1.2. -p, -Ip, -Up ● 458
II.1.2.2.3.1.3. -(I)k ● 459
II.1.2.2.3.1.4. -kA; -kAn, -çAn; -kAnA, -kAnI; -kes, -kēsI, -Kesine; -kAyIn ● 459
II.1.2.2.3.1.4.1. -kA Biçimi ● 460
II.1.2.2.3.1.4.2. -kAn Biçimi ● 461
II.1.2.2.3.1.4.3. -çen Biçimi ● 462
II.1.2.2.3.1.4.4. -kAnA, -kAnI Biçimi ● 462
II.1.2.2.3.1.4.5. -kes, kēsI, Kesine Biçimleri ● 462
II.1.2.2.3.1.4.6. -kAyIn Biçimi ● 462
II.1.2.2.3.1.4.7. -keren Biçimi ● 463
II.1.2.2.3.1.5. -mAdAn ● 463
II.1.2.2.3.1.6. -ArAk; -(A)lAk ● 463
II.1.2.2.3.1.6.1. -ArAk Biçimi ● 463
II.1.2.2.3.1.6.2. -AlAk, -ılak, -lAk Biçimleri ● 464
II.1.2.2.3.1.7. -AlI ● 464
II.1.2.2.3.1.8. -IncA, -UncA; -IncAz, -üncez; -IncAsI; -IncAsInA; -IncAsIrA ● 464
II.1.2.2.3.1.8.1. -IncA, -UncA Biçimi ● 464
II.1.2.2.3.1.8.2. -IncAz, -üncez Biçimi ● 465
II.1.2.2.3.1.8.3. IncAsI, -IncAsInA, -IncAsIrA Biçimleri ● 466
II.1.2.2.3.1.9. -er….mez ● 466
II.1.2.2.3.2. Birleşik Zarf-Fiil Ekleri ● 466
II.1.2.2.3.2.1. -DI / -DU / -Do + şahıs eki + mI / mu ● 466
II.1.2.2.3.2.2. -dIk + iyelik eki + A hal eki ● 467
II.1.2.2.3.2.3. -dIk + iyelik eki + dA hal eki ● 467
II.1.2.2.3.2.4. -dIk + iyelik eki + dan hal eki ● 468
II.1.2.2.3.2.5. -dIk + iyelik eki +lAyIn ● 468
II.1.2.2.3.2.6. -dIk + iyelik eki +lA vasıta eki ● 469
II.1.2.2.3.2.7. -dIktAn sora / sōra / sōna / sō; -dIktAn kere ● 470
II.1.2.2.3.2.7. -dIk + iyelik eki + zaman / vakit ● 470
II.1.2.2.3.2.8. -dIk + iyelik eki gibi ● 470

II.1.2.2.3.2.9. -dıkça, -dıkçez, -dIkçAsInA ● 471
II.1.2.2.3.2.10. -AcAk + iyelik eki + zaman ● 471
II.1.2.2.3.2.11. -uncā kadar, -IncAsInA kadar ● 471
II.1.2.2.3.2.12. -AsI +(y) A, -AsI +(y) A kadar ● 471
II.1.2.2.3.2.13. -ArAk+tAn ● 471
III. KELİME BİLGİSİ ● 471
III.1. İSİMLER ● 471
III.1.1. Basit İsim ● 471
III.1.2. Türemiş İsim ● 471
III.1.3. Birleşik İsim ● 471
III.1.4. Yer Adları ● 472
III.1.5. İsim Tamlamaları ● 472
III.1.5.1. Belirtili İsim Tamlaması ● 472
III.1.5.2. Belirtisiz İsim Tamlaması ● 472
III.1.6. Lakaplar ● 472
III.1.7. Unvanlar ● 473
III.1.8. İsim Kısaltmaları ● 473
III.1.9. Pekiştirilmiş İsimler ● 473
III.2. SIFATLAR ● 474
III.2.1. Niteleme Sıfatları ● 474
III.2.2. Belirtme Sıfatları ● 474
III.2.2.1. İşaret Sıfatları ● 474
III.2.2.2. Sayı Sıfatları ● 474
III.2.2.2.1. Asıl Sayı Sıfatları ● 474
III.2.2.2.2. Sıra Sayı Sıfatları ● 474
III.2.2.2.3. Üleştirme Sayı Sıfatları ● 475
III.2.2.3. Belirsizlik Sıfatları ● 475
III.2.2.4. Soru Sıfatları ● 476
III.3. ZAMİRLER ● 477
III.3.1. Şahıs Zamirleri ● 477
III.3.2. Dönüşlülük Zamiri ● 481
III.3.3. İşaret Zamirleri ● 482
III.3.3.1. bu ● 482
III.3.3.2. şu ● 483

III.3.3.3. o / u ● 483
III.3.3.4. bunlar, bunnar, bular ● 483
III.3.3.5. onlar / onnar, unnar, olar ● 484
III.3.3.6. bura, şura, ora; bora, şora; anda / onda, bunda ● 485
III.3.3.6.1. bura, şura, ora ● 484
III.3.3.6.2. bora, şora ● 485
III.3.3.6.3. anda, onda, bunda ● 485
III.3.4. Belirsizlik Zamirleri ● 486
III.3.4.1. erkez / herkez, erkes / herkes, erçez / herçez ● 486
III.3.4.2. kimse, çimse ● 486
III.3.4.3. epIsi / hepisi, eppısi / heppısI, epsi / hepsi, epImIz / hepımız ● 486
III.3.4.4. kimi ● 487
III.3.4.5. Diğer Belirsizlik Zamirleri ● 488
III.3.5. Soru Zamirleri ● 488
III.3.5.1. kim, çim ● 488
III.3.5.2. ne ● 488
III.3.5.3. angisi / hangısI, nangıları ● 488
III.4. ZARFLAR ● 489
III.4.1. Zaman Zarfları ● 489
III.4.1.1. ileri "önce" ● 489
III.4.1.2. geri "sonra" ● 490
III.4.1.3. sora/ sōra, sura, sōna, suna, soram, sōnam, sorami, soa̯ ● 490
III.4.1.4. peşi / pişi, peşin / pişin / pişın, peşit "önce" ● 491
III.4.1.5. evel / evèl̩, evelA ● 492
III.4.1.6. şimdi, şini, şinik, şinicek, şindi, şindik, şindigını, şindī̆n, şimdicak, şindicek, şindicik, şincek, şindicekIn ● 493
III.4.1.7. yarındAsi, yarındĀsi, yarındAysI ● 494
III.4.1.8. hönüz / önüz, enus, onez ● 495
III.4.1.9. Diğer Zaman Zarfları ● 495
III.4.2. Yer-Yön Zarfları ● 496
III.4.3. Durum Zarfları ● 496

III.4.3.1. oyle, ole, öle, ölennek, ōle, ōlenek, ōlecenek; ule, üle, ūle ● 496
III.4.3.2. boyle, böle, bōle, bōlenek; bule, büle, būle ● 497
III.4.3.3. şüle, şōle ● 498
III.4.3.4. hepten, epten, eptene “tamamen” ● 498
III.4.3.5. bitevi, bitivi ● 499
III.4.3.6. isĺa, isle “iyi, güzel” ● 499
III.4.3.7. gözel, güzèl, güzol ● 500
III.4.3.8. temiz ● 500
III.4.3.9. çivḳ / çivk, çıv, çık “sırf” ● 500
III.4.3.10. salde “sadece” ● 501
III.4.3.11. Diğer Durum Zarfları ● 501
III.4.4. İhtimal Bildiren Zarflar ● 501
III.4.5. Sınırlama Bildiren Zarflar ● 502
III.4.5.1. bi tā, bittā, bitta, bittayi ● 502
III.4.6. Miktar Zarfları ● 502
III.4.6.1. kere, kē / ke, keren, keret, ket; çeret, çet “kez, defa” ● 502
III.4.6.2. kadar, kadā, kā, kadan, kadara; ġadar, ġadā / ġādā, ġadara / ġadarı ● 504
III.4.6.3. kıyamet / kiyamet ● 505
III.4.6.4. dā, tā “daha” ● 505
III.4.6.5. eñ, en ● 505
III.4.7. Soru Zarfları ● 506
III.5. EDATLAR ● 507
III.5.1. Cümle Başı ve Açıklama Edatları ● 507
III.5.1.1. açan, açen, açın, açȧn, naçan ● 507
III.5.1.2. zatAn, zāte / zate ● 509
III.5.1.3. zāti / zati, zatı, zatın, satı ● 509
III.5.1.4. ama, ema, eme, emme ● 509
III.5.1.5. anca, ancak ● 510
III.5.1.6. fekat, feġat ● 510
III.5.1.7. eger / egē, eger kili, eger kilim, egel, egele ● 510
III.5.1.8. beki, belçi ● 511

III.5.1.9. bare, barem, barim; bali, balim ● 511
III.5.1.10. yāni / yani, yanı, yanik ● 512
III.5.1.11. haĺbuki, aĺbuki ● 512
III.5.1.12. atta ●512
III.5.2. Son Çekim Edatları ● 513
III.5.2.1. içi, için, içini, içine, içiri ● 513
III.5.2.2. kadar, kadā / kada, kā / ka, kadan, kadana, kadara, kadarı; ġadar, ġadā / ġadā, ġadan, ġadara, ġadarı, ġadarın ● 514
III.5.2.3. sōna / suna, son, sō, sōra / sora / sura, sōru, soa ● 517
III.5.2.4. keri, kere "sonra" ● 519
III.5.2.5. diye, diyen, diyennik, diyi, diyin, dīni / dini, deye, deyu deyin ● 519
III.5.2.6. gibi, gibin; cibi ● 520
III.5.2.7. göre / gȫre / güre, cüre ● 521
III.5.2.8. dolayı ● 521
III.5.2.9. dūri ● 521
III.5.3. Kuvvetlendirme Edatları / Ek-Edatları ● 522
III.5.3.1. -sI, -sIK; -Ci, -cu, -çik ● 522
III.5.3.2. -sA ●524
III.5.3.3. -go ● 525
III.5.3.4. dA ● 526
III.5.3.5. bile, bilem / bilēm, bilen, bilene, bilesi ● 527
III.5.3.6. A ● 528
III.5.3.7. ma ● 529
III.5.3.8. çak ● 531
III.5.3.9. yene / yena / yane / yana ● 532
III.5.3.10. iki, kI ● 533
III.5.3.11. kine, kin ● 534
III.5.3.12. -li ● 534
III.5.4. Gösterme Edatları ● 535
III.5.4.1. te, te bu / töbu, tō, tȫle, tobusu / tebuse / tebusoy ● 535
III.5.4.2. nah / na ● 536
III.5.4.3. haşte "ha işte", aha ● 536
III.5.5. Seslenme, Dikkat Çekme / Dikkati Pekiştirme Edatları ● 536

III.5.5.1. mari / marı / meri / mare, more / mori, mar, arI / ar ● 536
III.5.5.2. bA, be yąu ● 537
III.5.5.3. bre / breh ● 538
III.5.5.4. abe, aba, eba ● 538
III.5.5.5. hayt / ayt / haytise ● 538
III.5.6. Sebep, Tekrar Gösteren ve "Artık" Anlamında Kullanılan Edatlar ● 539
III.5.6.1. gayrı / gārI / ǵāri / gayı, gali, gayrık / gārik / garık / ǵārık / gāyık / gāriki / gārikın / ǵārigın / ǵarikını / gārī̇n / gārin / garī̇n / gayrī̇n / gayrin / gān, gā, gayrın, gayrimi, gārIcAkIn/ gāricekını / gāricin / gārijī̇n, ǵāricem, kayrı / kāri / kāy / kayı, kayrık / kārik / kayrıkın / kayrıkım ● 539
III.5.6.2. artıkın / artıgın, artīn, artıkını, artıcakın ● 541
III.5.6.3. kalan ● 541
III.5.6.4. gene / gine, gē, cenek / cinek ● 542
III.5.6.5. çünkü, çünküm, çünkün, çüngi, çünçi, çünkili ● 542
III.5.6.6. onuştan / onuçtan ● 542
III.5.6.7. ötürü / ütürü / ötür ● 542
III.5.7. Sıralama ve Bağlama Edatları ● 543
III.5.7.1. ile ● 543
III.5.7.2. ki, çi ● 543
III.5.8. Denkleştirme ve Karşılaştırma Edatları ● 543
III.5.8.1. hem…hem / em…..em ● 543
III.5.8.2. ne…..ne ● 543
III.5.8.3. ya….ya, ya…..yase ● 544
III.5.8.4. bazi….bazi / bazı…..bazı ● 544
III.5.8.5. kimi….kimi ● 544
III.5.9. Red ve Onaylama Edatları ● 544
III.5.10. Soru Edatı ● 544
III.5.10.1. Soru İşlevi ● 545
III.5.10.2. Pekiştirme İşlevi ● 545
III.5.10.3. Zaman Zarfı İşlevi ● 545
III.5.10.4. Olasılık Bildirir ● 545

III.5.10.5. Acaba İşlevi ● 545
III.6. FİİLLER ● 546
III.6.1. Basit Fiiller ● 546
III.6.2. Türemiş Fiiller ● 546
III.6.3. Birleşik Fiiller ● 546
III.6.3.1. İsim + Yardımcı Fiil Kalıbından Oluşanlar ● 546
III.6.3.1.1. İsim + Et- Kalıbında Olan ● 546
III.6.3.1.2. İsim + Ol- Kalıbında Olan ● 547
III.6.3.1.3. İsim + Eyle- Kalıbında Olan ● 548
III.6.3.1.4. İsim + Yap- Kalıbında Olan ● 548
III.6.3.1.5. İsim + Tut- Kalıbında Olan ● 548
III.6.3.1.6. İsim + Koy- Kalıbında Olan ● 548
III.6.3.1.7. İsim + Al- Kalıbında Olan ● 548
III.6.3.1.8. İsim + Koş- Kalıbında Olan ● 548
III.6.3.1.9. İsim + Kıl- Kalıbında Olan ● 549
III.6.3.2. Sıfat Fiil + Ol- Yardımcı Fiil Kalıbından Oluşanlar (Karmaşık Fiiller) ● 549
III.6.3.3. Fiil + Zarf Fiil + Yardımcı Fiil Kalıbından Oluşanlar (Tasvirî Fiiller) ● 549
III.6.3.3.1. Yeterlik Fiilleri ● 549
III.6.3.3.2. Tezlik Fiilleri ● 549
III.6.3.3.3. Süreklilik Fiilleri ● 550
III.6.3.4. Deyimleşmiş Birleşik Fiiller ● 550
IV. SÖZ VARLIĞI ● 551
IV.1. Eskicil Söz Varlığı ● 551
IV.2. Organ / Uzuv Adları ● 559
IV.3. Akrabalık / Hısımlık / Yakınlık / Durum-Dönem Adları ● 562
IV.4. Gün ve Zaman Adları ● 566
IV.5. Sayı Adları ● 567
IV.6. Eşya, Alet, Mekan ve Yiyecek Adları ● 569
IV.7. Yansıma Sözler ● 575
IV.8. İkilemeler ● 575
IV.8.1. Kelime Tekrarıyla Kurulan İkilemeler ● 575
IV.8.2. Yakın(ilişkili-destekçi) Anlamlı Kelimelerle Kurulan

İkilemeler ● 576
IV.8.3. Zıt Anlamlı Kelimelerle Kurulan İkilemeler ● 576
IV.8.4. İkinci Kelimesi Dudak Ünsüzüyle Başlayan İkilemeler ● 577
IV.9. Kalıp Sözler ● 577
IV.9.1. Karşılama ve Uğurlama Sözleri ● 577
IV.9.2. Kutlama Sözleri ● 578
IV.9.3. Hayır Dualar ve Beddualar ● 578
IV.9.4. Taziye Sözleri ● 579
IV.9.5. Gece Yatmadan Önce Okunan Türkçe Dualar ● 579
IV.9.6. Tedavi Sırasında Okunan Dualar ● 581
IV.10. Deyimler ve Atasözleri ● 582
IV.10.1. Deyimler ● 582
IV.10.2. Atasözleri ● 583
IV.11. Maniler ● 584
IV.12. Tekerlemeler ●585
IV.13. Ninni, Türkü, Ağıt ve Şiirler ● 586
IV.14. Batıl İnançlar ● 588
IV.15. Telaffuz Yanlışları ● 588
V. CÜMLE BİLGİSİ ● 589
V.1. Yüklemin Yerine Göre Cümleler ● 589
V.1.1. Kurallı Cümle ● 589
V.1.1.1. Fiil Cümlesi ● 589
V.1.1.2. İsim Cümlesi ● 589
V.1.2. Devrik Cümle ● 590
V.1.2.1. Emir-İstek Kipli Fiillerin Fiilimsi İşleviyle Sona Taşındığı Devrik Cümleler ● 591
V.1.2.2. Yönelme Hâl Eki Almış İsim-Fiilin Sona Taşındığı Devrik Cümleler ● 591
V.2. Yapısı Bakımından Cümleler ● 592
V.2.1. Birleşik Cümle ● 592
V.2.1.1. “Ne” Zamiri ile Kurulan ● 592
V.2.1.2. “Ne Zaman / Ne Vakit” ile Kurulan ● 593
V.2.1.3. “Kim” Zamiri ile Kurulan ● 593
V.2.1.4. “Nasıl” Soru Zarfı ile Kurulan ● 594

V.2.1.5. “Nice” Zarfı ile Kurulan ● 594
V.2.1.6. “Niçin” ile Kurulan ● 594
V.2.1.7. “açan / açın / açân” ile Kurulan ● 595
V.2.1.8. “Hangi” ile Kurulan ● 595
V.2.1.9. “Ki” Bağlacı ile Kurulan ● 595
V.2.2. Bağlı Cümle ● 596
V.2.2.1. “sA” Bağlacı ile Kurulan ● 596
V.2.2.2. “a” Bağlacı ile Kurulan ● 596
V.2.2.3. “Hem” Bağlacı ile Kurulan ● 596
V.2.3. Sıralı Cümle ● 597
V.3. Anlam Bakımından Cümleler ● 598
V.3.1. Olumlu Cümle ● 598
V.3.2. Olumsuz Cümle ● 598
V.3.2.1. -mA Olumsuzluk Ekiyle Yapılan ● 598
V.3.2.2. Değil Kelimesiyle Yapılan ● 598
V.3.2.3. Yok Kelimesiyle Yapılan ● 598
V.3.2.4. Ne … Ne Bağlacıyla Yapılan ● 599
V.3.3. Soru Cümlesi ● 599
V.3.3.1. Soru Ekiyle Yapılan Soru Cümleleri ● 599
V.3.3.2. Soru Kelimesi Kullanılarak Yapılan Soru Cümleleri ● 600
V.3.3.3. Vurguyla Yapılan Soru Cümlelеleri ● 600
SONUÇ ● 601

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
METİNLER ● 627

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
SÖZLÜK ● 1689

BEŞİNCİ BÖLÜM
TABLOLAR / GRAFİKLER / HARİTALAR / FOTOĞRAFLAR ● 1745

KAYNAKÇA ● 1900

KISALTMALAR

B	Bulgaristan
BRT	Batı Rumeli Türkçesi
bkz.	bakınız
c.	cilt
DLT	Divanu Lügati't Türk
DRTAS	Doğu Rodop Türk Ağızlarının Sözlüğü
eg.	eşdeğer grubu
gy.	geldikleri yerleşim
i.	işaretleme / işaretlenme
K	Kosova
kk.	kaynak kişi
M	Makedonya
m.	misafir
MA	Manisa Ağızları
MBGA	Manisa Balkan Göçmen Ağızları
MBGAÖ	Manisa Balkan Göçmenlerinin Ağız Özellikleri
mdt.	metin dışı tespitler
mkk.	mukayese kaynak kişisi
Mn.	Manisa
My.	Manisa'daki yerleşimleri
ö.	özellik
s.	sıralama
TDK	Türk Dil Kurumu
Y	Yunanistan
yt.	yaş tahmini
yy.	yerleşim yerinden

ÇEVİRİ YAZI İŞARETLERİ

1.Tablo: Ünlüler

MBGA'DA KULLANILAN İŞARET	NİTELİKLERİ (Sesin aslı / Kullanımı ve Sırası / Ağırlığı)	TDK (A.B. Ercilasun)	ÖRNEKLER
ā	Normal süresinden uzun telaffuz edilen a ünlüsü	ā	kāve "kahve" (K1.1/2, 26) saçlāni (M4.1/1, 252) bāçemiz (Y3.4/1, 16) tātalādan (B2.1/1, 159)
ă	Normal süresinden kısa telaffuz edilen ve düşmeye eğilimli olan a ünlüsü	ă	onlă (M1.2/2, 36)
á	a'dan e'ye doğru giden bir aralıkta boğumlanan ünlü	á	yapáydi (M4.1/1, 70) annásına (M8.3/1, 126)
ȧ	a'dan ı'ya giden bir ses aralığında söylenen, daha çok da ı'ya yaklaşan ünlü	ȧ	açȧn (M5.1/1, 8) alıyȧrı (B6.1/1, 256) ġȧdā (B2.6/1, 10)
å	o sesi ağırlıklı a-o arası ünlü	å	såbā (M4.2/4, 291) kårusun (M4.2/4, 77)
ē	Normal süresinden uzun telaffuz edilen e ünlüsü	ē	telēzonumuz (K1.1/2, 179) evcēzim (M4.1/1, 262) dedemlē (B2.1/1, 68)
ĕ	Normal süresinden kısa söylenen, düşmeye eğilimli e ünlüsü	ĕ	derlĕ (M1.2/3, 132)
è	e'den a'ya doğru giden bir aralıkta söylenen yarı kalın e ünlüsü	-	ekmèḳ (M7.1.3/1, 159) dibèḳ (M2.3/3, 142) gèḷ (M7.1.2/1, 462) güzèḷ (M3.2/2, 37) èv (M2.3/1, 77) èvlen (M7.1.2/1, 403)
ȅ	Yarı kalın e ünlüsünün uzun şekli	-	nȅpacam (K1.1/4, 107) bȅ "bana" (M4.2/3, 1) gȅrikın (M7.1.2/1, 62)
ė	e-i arası kapalı e ünlüsü	ė	yėrdik (M6.2.7/3, 109) gėce (M7.2.2/1, 222) yėdi (M7.2.1/1, 240) (B7.11/1, 5)
ē	Kapalı e ünlüsünün uzun söylemi	-	dērdik (M7.2.3/1, 106) ēkeklē "erkekler" (B8.5/1, 103) tēbi kȭnden (B7.17/1, 48)
ȇ	e ile o ünlüleri arasında, o'ya doğru yuvarlaklaşan ünlü	ȇ (*e-ö arası ünlü için)	gȇlmey "gelmiyor" (M4.2/6, 128) tȇrda "te orada" (M7.2.2/1, 442)
ẹ̊	e'den ö'ye giden bir ses aralığında telaffuz edilen ünlü	ẹ̊	mẹ̊rgüzeyi (M7.1.2/1, 421)

ī	Normal süresinden uzun telaffuz edilen ı ünlüsü	ī	sīrlar “sığırlar” (M4.1/1, 368) dayanīsın (B7.17/1, 45)
í	ı’dan i’ye giden bir ses aralığında boğumlanan yarı ince ünlü	í	veríy “veriyor” (M4.1/1, 156) tazeleníy “tazeleniyor” (M7.1.2/1, 88)
ī̇	Normal süresinden uzun telaffuz edilen i ünlüsü	ī̇	bubacī̇m (B2.1/1, 36) ī̇san (B2.1/1, 212) gī̇mimiz (Y3.4/1, 22) zī̇tinnik (Y3.4/1, 218)
ĭ̇	Normal süresinden kısa söylenen, düşmeye eğilimli i ünlüsü	ĭ̇	benĭ̇m (B6.10/1, 1)
ı̀	i’den ı’ya giden bir aralıkta söylenen yarı kalın ünlü	-	mı̀l̀let (M7.1.2/1, 292) dı̀l̀ “değil” (M3.2/3, 10)
ō	Normal süresinden uzun telaffuz edilen o ünlüsü	ō	kōtūmun “koltuğumun” (M7.1.2/1, 16) ōlum (B2.1/1, 108) bōça (Y3.4/1, 51)
ȯ	o’dan u’ya doğru giden bir ses aralığında söylenen ünlü	ȯ	ȯrdan (M5.1/1, 8)
ō̤	Normal süresinden uzun telaffuz edilen ö ünlüsü	ō̤	ō̤retmenimiz (B2.1/1, 5) bō̤le (B7.16/3, 9)
ȯ̀	ö’den o’ya giden bir ses aralığında söylenen yarı kalın ünlü	-	ǵȯ̀r “gavur” (M4.1/1, 76) ȯ̀ldi “öldü” (M2.3/1, 26)
ū	Normal süresinden uzun telaffuz edilen u ünlüsü	ū	oldūna (M4.1/1, 252) yūruruz (Y3.4/1, 165)
u̇	u’dan ı’ya giden ses aralığında söylenen ı ağırlık ünlü	-	bu̇rayı (Y1.1/5, 19) su̇z (M5.1/1, 220)
ṳ̄	Normal süresinden uzun telaffuz edilen ü ünlüsü	ṳ̄	ṳ̄rendik (B2.1/1, 80) sṳ̄ledim (Y3.4/1, 93)
ŭ	Normal süresinden kısa söylenen ü ünlüsü	ŭ	külŭç (M1.2/3, 70)
ù̇	ü’den u’ya giden bir aralıkta söylenen yarı kalın ünlü	-	ǵù̇r “gavur” (M4.2/6, 10) dù̇n (M4.2/6, 135) gördù̇k̟ (M3.3/1, 92)

2.Tablo: Ünsüzler

MBGA'DA KULLANILAN İŞARET	NİTELİKLERİ (Sesin aslı / Kullanımı ve Sırası / Ağırlığı)	TDK (A. B. Ercilasun)	ÖRNEKLER
ć	Telaffuz noktası daha önde olan c ünsüzü	ć	ćavurlar (K1.1/1, 18)
Ç	c-ç arası yarı ötümlü ünsüz	Ç (*ç-c arası ünsüz)	kaÇ (M5.1/1, 5) kaÇ gün (M8.4/2, 13) iÇ "hiç" (M6.2.4/1, 2)
F	v-f arası ünsüz	F (*f-v arası ünsüz)	eF "ev" (M8.5/1, 61)
g	Ön damak /k/ ünsüzünün ötümlü şekli	-	güçüklē "küçükler" (B2.8/1, 63)
ġ	Arka damak /k/ ünsüzünün ötümlü hali	ġ	ġızım (B2.1/1, 60) ġuyu (Y3.4/1, 197)
ǵ	Ön damak g ünsüzü	ǵ	ǵavurca (B7.16/3, 6) çiçeḳ (M5.1/1, 210)
ḳ	İnce veya yarı kalın ünlülerden sonra gelen arka damak ünsüzü	ḳ	eḳmeḳ (K1.1/1, 401) renḳte (K1.1/3, 111) çeḳ (K1.1/4, 267) dibèḳ (M7.1.3/1, 152) meḱan (M4.1/1, 318)
ḱ	Ön damak /k/ ünsüzü	ḱ	ḱātlarını (M5.1/1, 87) beḱarkanı (B7.16/3, 71)
K	Yarı tonlu k-g arası ünsüz	K	artıK (M4.1/1, 129) eKber (B6.2/1, 112) toplaşırĺā (B2.1/1, 129)
Í	Kalın ünlüler yanındayken ön damakta boğumlanıp ünlü-ünsüz uyumsuzluğuna yol açan /l/ ünsüzü	Í	atırÍamam mı (Y3.4/1, 11) āçÍar "ağaçlar" (K1.1/1, 264)
ḷ	İnce ve yarı kalın ünlülerin yanında arka damakta boğumlanan /l/ ünsüzü	-	kiḷo (M1.2/3, 37) güzèḷ (M3.2/2, 37) ḷāna "lahana" (M7.1.2/1, 350) kemaḷ (M5.1/1, 69)
ñ	Damak ünsüzü	ñ	anañ bubañ (M6.2.14/1, 32)
P	p-b arası ünsüz	P	eP (M8.4/2,121) götürüyon (B7.17/1, 64)
r̄	Uzun titrek r	r̄	tur̄upları (B7.16/3, 62) tor̄unnarım (B6.3/1, 42) bugar̄ (M5.1/1, 125)
S	z-s arası, s'ye dönüşme eğilimindeki z sesi	S (*s-z arası)	sekiS (M4.1/1, 268) yalnıS (B2.1/1, 100)
T	t-d arası, yarı tonlu ünsüz	T	alTi (M4.2/4, 291) vefaT‿ediyo (M4.3/1, 4) mēmeT (B7.16/3, 134) muTfak(M8.4/2,115)

ts	/t/ ve /s/ ünsüzlerinin birlikte telaffuzuyla ortaya çıkan alınma kelimelerde görülen ünsüz	-	aT (B6.2/1, 105) katsa (M6.2.10/1, 296)

3. Tablo: Diğer İşaretler

˘	İkiz ünlü
‿	Ulama
'	Yazı dilinden farklı vurgulanan heceyi göstermek için o heceden önce kullanılır.
˳	Düşme eğilimindeki ünsüzü gösterir.
/?\	Kaynak kişiye soru yöneltildiğini gösteren işaret
(…)	Metinde deşifresi yapılamayan kısım(lar)
(¦)	Metnin akışını ilgilendirmeyen, metne dahil olmayan bölüm / bölümler (Araya şahıs girmesi, özel konuşmalar, argo sözler vb.)
(.?.)	Hakkında kesin hüküm verilemeyen kelime(ler)
+	Eklendiği kelime kökünün isim olduğunu gösterir.
-	Eklendiği kelime kökünün fiil olduğunu gösterir.
>	Değişimin yönüne işaret eder.
/e/	Asıl sesleri göstermede kullanılır.
[è]	Ara sesleri göstermede kullanılır.

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

Balkan (*) sözcüğü, Türk dilini kullananların zihninde, bal ve kan hecelenmişliğiyle tetiklenen güçlü bir aşinalık oluşturur. Ancak, sözlüklere bakıldığında, kelimenin "bal" veya "kan"la hiçbir ilgisinin olmadığı görülür. Bölgeyle ilgili, tarihi, coğrafi, sosyolojik vb. derinleşme çalışmaları ilerleyip, zenginliği ve acıyı (bal ve kan) yan yana ve çok güçlü olarak yaşayan bir bölge olduğu gerçeğiyle yüzleşildiğinde ise, o ilk aşinalıktaki çağrışımların, realiteyle birebir örtüşen tarafları olduğu da keşfedilir.

Kadim göç kavşaklarındaki coğrafyalar, her dönemde, karşılaşmaların, buluşmaların, karışmaların ve en zoru kapışmaların diyarı olmuştur. Kapışmalar, acıları her zaman diri tutar ve üstünde bulundukları coğrafyayı uzun süreli bir sükuneti yaşama imkanından yoksun bırakır. Balkanlar da tarihin birçok döneminde, daha güçlü bir gelecek arayanlar, dağılmışlar, dağıtılmışlar için kadim bir güzergâh olmuş, dolayısıyla da diğer kadim göç güzergâhları gibi, cisimleri yitip gitmiş, isimleri unutulmuş kavimler mezarlığı haline dönüşmüştür. Mezarlıklardaki çeşitliliğin dolayısıyla kültürel katmanların birbirine eklemlenmesinin, kültürel gelişme üzerindeki olumlu tesirleri bilinir. Bünyesinde birçok farklı dili ve geleneği barındıran Balkanlar, çoklu kültürel yapıya aşinadır. Diller ve gelenekler sürekli bir değişim, dönüşüm teknesi içinde yoğrulma halindedir. Yaşamaya devam eden diller ve geleneklerden, kaybolmuş, kaybolmaya yüz tutmuş eski diller ve geleneklerin izi sürebilebilir. Bu tip coğrafyaların enerjisi, her yeni göç dalgasıyla yeniden şekillenen güç dengeleri, ittifaklar, iltihaklarla tazelenir. Bu enerjiyle yüklenen coğrafya, olumlu, olumsuz her türlü niyet için çok münbit bir ortam oluşturur.

Balkanlar, büyümeye gidenlerin bilek güreşleri yenilendikçe, dağılıp parçalanan bir coğrafyadır ve parçalayıp un ufak etme stratejisine isim olarak "Balkanlaştırma" sıfatının yakıştırılmış olması boşuna değildir.

İbn-i Haldun "Coğrafya kaderdir." der. Balkanlar, bu tespitin doğruluk hissesinden payını fazlasıyla almıştır. Yine Balkanlar özelinde bu payın tesirleriyle yüzleşmek durumunda kalan son topluluk Anadolu Oğuzlarıdır.

(*) "Balkan" sözcüğünün karşılığı Türkçe Sözlükte (TDK), 'Sarp ve ormanlık sıradağ' olarak verilmiş. Türkiye Türkçesi Ağızları Sözlüğünde ise; Karın erimesinden ve yağmurdan meydana gelen sulu çamur. / Sık ormanlık, çalılık, fundalık yer, deniyor.

Türklerin, Balkanlarda ilk görülme tarihi, 4-5. yüzyılda Batı Hunlarıyla başlatılır. Anadolu Oğuzlarının Balkanlarla tanışmaları için ise 1263 (Sarı Saltık) tarihi verilir. 93 Harbi'ne kadar devam eden yerleşimler, bu tarihten itibaren tersine bir göç hareketine dönüşür. Bu gidiş ve dönüş süreci, yaklaşık olarak 600'ü gidiş 150'si dönüş olmak üzere 750 yıllık bir süreyi kapsar.

Yeni toprak kazanımlarıyla yol bulan göç hareketlerinin, "dış"ları "iç" yapmak gibi bir istidada sahip oldukları bilinir. Bu yeteneğin öteki ve belki daha sert yüzü çekilmeler yani "iç"lerin "dış" olması durumudur. Her türlü zorluğa rağmen, Balkanlarda da kendi habitatlarını kurmayı başaran Anadolu Oğuzlarının, yeni oluşan konjonktürle birlikte "içleri dışlarına çıkmış" ve önemli bir bölümü, oluşturdukları bu kültürel hinterland ile geldikleri yere geri dönmüş, "iç"i ve "dış"ı yani vatanlarını yeniden tanımlamak, yorumlamak durumunda kalmışlardır. Dönüş, değişik vesilelerle ve fasılalar halinde gerçekleşmektedir ve henüz tamamlanabilmiş değildir. Bir kısmı Balkanlarda bir kısmı Anadolu'da kalan akrabalar hâlâ birbirlerini ziyaret etmektedirler. Henüz bağları kopmamıştır ve yakın bir zaman içinde kopacak gibi de gözükmemektedir.

Balkanların fethiyle ve kaybıyla gerçekleşen göç hareketlerinin (hem gidiş hem dönüş açısından) önemli ünitelerinden biri kabul edilen Manisa ayağının, dil bilimi açısından analiz edilmesi görevi orta yerde duruyordu. Tüm boyutlarıyla çok ciddi bir emeği çağırdığını bildiğim bu çalışma yükünün altına, herhangi bir proje desteği falan almaya da gerek duymaksızın, şahsi gayret ve fedakarlıklarımı koymayı ecdadıma karşı bir vefa borcu olarak gördüm ve öderken de hiç gocunmadığım gibi derin bir tat aldım, mutlu oldum.

1. Kapsam

Bu çalışma; Balkanlardan (Yunanistan, Bulgaristan, Eski Yugoslavya) gelip, Manisa merkez ve ilçeleri ile bunlara bağlı köylere yerleşen, Türk kökenli mübadil ve göçmenlere ulaşılmak suretiyle 2010 yılından itibaren toplanan dil malzemesinin işlenmesi ve değerlendirilmesini kapsamaktadır.

2. Sınır

Prof. Dr. Ayşe İlker, "Manisa Ağızları" isimli çalışmasının "araştırmanın sınırı" bölümünde; *"Araştırma; Manisa'yı, Manisa'nın fethinden bugüne yerli ve göçer olarak yurt tutmuş Türk, Türkmen ve Yörüklerin verdikleri dil malzemesiyle sınırlıdır. Cumhuriyet öncesinde, Cumhuriyet Dönemi'nde ve sonrasında değişik tarihlerde Balkanlardan göçmüş Türk muhacir, göçmen ve mübadilleri içine*

almamaktadır." diyor. İlker'in bu tespitinden yola çıkarak, "Manisa Ağızları" isimli çalışmanın bütünleyeni olarak görülebilecek bu doktora tez çalışmasının sınırı için "*Cumhuriyet Dönemi'nde", "Balkanlardan göçmüş Türk, göçmen ve mübadiller*"in *"verdikleri dil malzemesiyle sınırlıdır"* diyebiliyoruz.

Asıl itibariyle, araştırmanın kapsamı ve sınırları içinde görülmesine rağmen, ağız özelliklerinin yitirilmesi ya da sahada karşımıza çıkmamış olması gibi sebeplerle, daha derleme aşamasındayken, araştırmanın kapsamı dışında bırakılmak durumunda kalınan göçmen grupları olmuştur. Örneğin Ahmetli'deki metin derlemeleri esnasında, Beytullah Yılmaz isimli kaynak kişinin misafiri olan bir şahıs "Ben de Romanya göçmeniyim" deyince kendisiyle ilgilenilmiş, İstanbul ağzıyla konuşan bu kişiye, dil özelliğini kaybetmemiş Romanya göçmenine ulaşıp ulaşamayacağımız sorulmuş, olumsuz cevap alınmış, nasıl olsa başka birilerine rastlanılır düşüncesiyle bu misafirin adının alınmasına bile lüzum görülmemiştir. Dolayısıyla sahada tek bir Romanya göçmeniyle karşılaşılmış, onun da ağız özelliklerini kaybettiği görülmüştür. Aynı şekilde, Cumhuriyet öncesi gelen muhacirlere yönelik derleme girişimlerinde bulunulmuş ancak bu muhacirlerin de ağız özelliklerini kaybettikleri görülmüştür. Örneğin, 93 Harbinde Yunanistan'ın Teselya bölgesinden gelen Yenişehir muhacirlerinin yaşadığı Veziroğlu, Selimşahlar'da derlemeler, incelemeler yapılmış ve neticesinde ağız özelliklerini yitirdikleri tespit edilmiş ve ister istemez kapsam dışında bırakılmışlardır. Veziroğlu'ndan Sefadin Akkan ile yapılan görüşmede 93 Harbi ile gelen Yenişehir muhacirlerinin *Tilki Süleymaniye, Tekkeler, Yılmaz (Saruhanlı), Nuriye, Kayışlar, Akhisar-Kapaklı, Palamut, Eroğlu* kasaba, köy ve mahallelerinde oturduğu bilgisine, yine Veziroğlu'ndan Üzeyir Özün ile yapılan derlemede Veziroğlu'nun kuruluşu hakkındaki bilgilere ulaşılabilmiştir.

3. Yöntem

Cumhuriyet Dönemi'nde Balkanlardan (Eski Yugoslavya, Bulgaristan, Yunanistan) gelip Manisa iline (merkez-ilçe-köy-belde) yerleşmiş kaynak kişilerden toplanan dil malzemesinin yazıya geçirilip, çeviri yazı işaretlerinin yerleştirilmesi suretiyle ortaya çıkarılan metinlerin, ses, şekil, kelime bilgisi, söz varlığı, cümle bilgisi, sözlük açılarından incelenmesi şeklinde bir yöntem izlenmiştir. İzlenen bu durum tespiti yöntemi, yapılan tespitlerin yorumlanması, anlamlandırılması ve karşılaştırılmaları ile de desteklenmiştir.

3.1. Metin Derleme

Bilindiği gibi ağız araştırmacılığının en büyük zorluklarından biri, kaynak kişiye güven vermek ve rahat konuşmasını sağlayabilmektir. Aksi takdirde tedirgin, isteksiz, baştan savıcı yaklaşımlara muhatap olunur ve sağlıklı sonuçlara ulaşmak mümkün olmaz, tatsız tuzsuz, derinliksiz, beklenen ipuçlarını sakınan bir metin ortaya çıkar. Güven telkin etmenin en kolay ve kestirme yolu ise sağlam aracılar bulup onların yakınlıklarından istifade etmektir. Göçmen bir çevreye sahip olmamın, mezun olduğum okullardan bağlarımı koparmadığım öğretmenlerimin (öğrencilerine ulaşmamı sağlayarak) ve kendi hocalığımın bu konuda çok büyük faydasını gördüğümü söylemeliyim. Bu meyanda bir güven tedariği oluşturulmadan girişilmiş çalışmalarda ortaya çıkan güçlükleri de yaşayarak öğrendim.

Konunun henüz doktora tezi olarak kabul edilmediği dönemlerde, oluşturulmaya çalışılan perspektifler doğrultusunda, Balkan göçmen ağızları üzerine derleme girişimlerinde bulunulmuştur. Derleme yapılan kaynak kişilerden bir bölümünün geldikleri yerlerde Türkçe konuşmayan, Türkçeyi burada öğrenen kişilerden oluştuğu anlaşıldığında ortaya çıkan can sıkıntısı, onların Türkçeyi kullanma biçimlerinin tespitinin önemine ve bunların da çalışılması gerektiğine dair düşünceler geliştirilerek ancak savuşturulabilmiştir.

Çalışmamızda, kaynak kişilerin geldiklerini söyledikleri yörelerin kadim yerleşikleri olma özellikleri öncelikle sorgulanmıştır. Yer değiştirenlerden, örneğin gelin olarak gelip bölgede çok uzun senelerdir yaşayanlardan toplanan dil malzemesi dahi ihtiyatla karşılanmış, bu tip kaynak kişiler, geldikleri ve bulundukları yerlerin ağız özellikleri mukayese edilmek suretiyle değerlendirmelere tabi tutulmuştur.

Yine kaynak kişi seçiminde ağız araştırmacılığının bilinen ölçütlerine riayet edilerek, az tahsil görmüş, hatta okuma yazması olmayan, mümkünse Türkçeden başka bir dil bilmeyen, ileri yaştaki konuşmacıların tercih edilmesine özen gösterilmiştir. Erkekler genelde askerlik ve dışarıda çalışma gibi sebeplerle ağız özelliklerini fazlasıyla yitirmiş olduklarından kaynak kişilerimiz ekseriyetle kadınlardan oluşmuştur. Metin derlemelerinde daha fazla dil malzemesi temin etmek için kaynak kişilere "düğün, doğum, ölüm adetleri, bayramlar, yöresel yemekler, kalıp sözler vs." pek çok değişik konuda soru yöneltilmiştir. Derlemelerde, Manisa Balkan Göçmen Ağızlarının (MBGA'nın) çekirdek kelimelerini, temel söz varlığını ve anlatım zenginliklerini ortaya koymak maksatlı sorular da sorulmuştur. Ağız özelliklerini çok iyi koruduğu kanaati oluşturan kaynak kişilerin konuşma süreleri

daha uzun tutularak (2-2,5 saate varan derlemeler mevcuttur.) daha fazla dil malzemesine ulaşılmaya çalışılmıştır.

Metin derlemeciliği, henüz büyük denizlerdeki balık avcılığına benzemeye devam ediyor. Kaç defa ağ atılırsa atılsın, ağın boş dönmediği görülüyor. Bunu ilk atılan ağın önemini yadsımak için değil, sonraki ağların da çok değerli olduğunu vurgulamak için söylüyoruz. Hiçbir "ilk ağ", dilin hazinelerinin tamamını toplayabilme ufkuna, azmine, hacmine sahip olamıyor. Biz, mümkün olabildiğince geniş tutulmuş, derine atılmış ağlarımıza (çok uzun tutulan görüşmelere) rağmen, gözümüzün hala denizde olduğunu, ağımıza takılmamış olması muhtemel kelimelere şimdiden hayıflandığımızı rahatlıkla söyleyebiliyoruz.

Metin derleme alanı, Manisa ili sınırlarında kalmak kaydıyla Balkan göçmenlerinin yaşadığı muhitlerdir. İlk bilgi temelimiz, göçmen bir aileden geliyor olmamız sebebiyle doğallıkla sahip olduğumuz "network"tur. Sonrasında mesele hakkında daha fazla bilgi sahibi olduğu bilinen, öğrenilen kişilere ulaşılmıştır. Demografik dağılımın çerçevesini oluşturmak için konuyla ilgili yapılan akademik çalışmalardan yararlanılmış, bu çalışmalarda olmayan bölümler, Manisa Köy Hizmetlerinden temin edilen ham malzemeler işlenmek suretiyle tamamlanmaya çalışılmıştır. Ancak, başta oluşturulan bu çerçevenin de sabit kaldığı söylenemez. Daha önce belirtildiği üzere, sahada Romanya göçmenine rastlanmamış olması, geldikleri bölgeler itibariyle ulaşılan kaynak kişilerden elde edilen malzeme yeterli görüldüğü için artık gidilmesine gerek görülmeyen, benzeri özellikler taşıdığı bilinen muhitlerin tespiti, yeni görüşmelerle varlıklarından haberdar olunan ilave muhitlere gitme zarureti, Cumhuriyet öncesi gelmiş birçok kaynak kişiye ulaşılmasına rağmen, dil özelliklerini yitirmiş oldukları görüldüğü için bu kişilerin çalışma dışında tutulmak durumunda kalınması gibi sebeplerle, en başta oluşturulan çerçevede birtakım değişikliklere gidilmesi gerekmiştir.

Dil malzemesi oluşturmak üzere 283 kaynak kişi ile görüşmeler gerçekleştirilmiş ancak bunlardan sadece 212'si çalışmada yer bulabilmiş, kalan 71'i ise değişik sebeplerle çalışma dışında bırakılmıştır. Çalışmaya temel teşkil eden bu 212 kaynak kişinin 154'ü kadın, 58'i ise erkektir.

Burada yaşayan kaynak kişilerden edinilen dil verilerini, geldikleri yerlerde ikamet etmekte olan başka kaynak kişilerin verileri ile mukayese ve dolayısıyla sonuçların sağlığını test etmek amacıyla; hâlen Dimetoka-Arenbunar'da yaşayan 1, Köprülü-Dorfullu'da yaşayan 2, Kosova-Prizren'de yaşayan 1 olmak üzere toplam 4

mukayese kaynak kişisi (mkk.) ile yapılan görüşmeler de bu 212 sayısına dahildir. Ayrıca daha önce 3. Balkanlarda Türk Varlığı Sempozyumunda bildiri olarak sunduğumuz ama metni bu teze dahil edilmeyen "Radoviş-Alikoç Ağzı" makalesinden elde edilen veriler de mukayese amacıyla kullanılmıştır. Oluşturulan bu kontrol grubuyla birlikte, ulaşabildiğimiz kadarıyla, Balkanlarda yapılmış, oradaki Türk ağızlarını konu edinen çalışmalardan da yararlanılmış ve dil incelemesi bölümünde bu çalışmalara atıflarda bulunulmuştur.

Yapılan bu çalışmayla, Balkanlardaki 128 farklı yerleşimden Manisa iline gelen 212 kaynak kişiye ait derleme metinlerinde, belirleyici nitelikte bulunan 114 ağız özelliği işaretlenip kayıt altına alınmıştır. 128 yerleşim yerinden 212 kaynak kişi ile görüşülmüş, dolayısıyla her yerleşim yerine ortalama 1, 65 kaynak kişi düşüyor olması, yapılan çalışmanın hacmini ve dağılımın verimliliğini ortaya koymaktadır.

Kaynak kişilerin, geldikleri ve bugün Manisa'da ikamet ettikleri yerleşimlere göre dağılımları şöyledir:

Kosova: 4 kk. / 2 gy. / 2 My. / 1 mkk.
Prizren, (Prizren'den 1 mkk.), Vıçıtırın // Salihli, Alaşehir.
Makedonya: 118 kk. / 61 gy. / 25 My. / 2 mkk.
Debre, Köprülü, (Köpülü-Dorfullu 2 mkk.), Strumica, Koçana, Sarıova, İştip, Radoviş, Manastır. // Manisa Merkez, Saruhanlı, Akhisar, Alaşehir, Salihli, Turgutlu, Soma, Kırkağaç, Ahmetli, Gölmarmara.
Bulgaristan: 59 kk. / 51 gy. / 29 My.
Nevrekop, Kırcaali, Sımolen, Filibe, Eskicuma, Razgırat, Şumnu, Varna, Silistre // Manisa Merkez, Saruhanlı, Turgutlu, Salihli, Alaşehir, Kırkağaç.
Yunanistan: 27 kk. / 14 gy. / 14 My. / 1 mkk.
Dimetoka, (Dimetoka-Arenbunar 1 mkk.), Dedeağaç, Gümülcine, Drama, Kozana, Kavala // Manisa Merkez, Saruhanlı, Akhisar, Ahmetli.
Toplam: 208 kk. / 128 gy. / 70 (28) My. / 4 mkk.
(Toplamdaki Manisa yerleşimi aslında 70 değil 28'dir. Tablolarda, değişik yerleşimlerden gelenlerin buradaki yerleşimleri işaretlenirken, örneğin Saruhanlı'ya üç değişik yerleşimden göçmen gelmişse Saruhanlı üç defa işaretlenmiş olur, bu gibi tekrarların ayıklanması durumunda kalan net sayı ise 28'dir.)

Manisa'daki yerleşimlerine göre kaynak kişi dağılımları ise şöyledir:

Manisa il merkezi 39 kk. (Merkez 22 kk., Muradiye 3 kk., Aşağı Çobanisa 9 kk., Selimşahlar 2 kk., Yeniköy 3 kk.) **Saruhanlı 64 kk.** (Merkez 18 kk., Mütevelli 8 kk., Hacırahmanlı 12 kk., İshakçelebi 12 kk., Lütfiye 5 kk., Nuriye 2 kk., Koldere 5 kk., Halitpaşa 2 kk.) **Turgutlu 31 kk.** (Merkez 22 kk., Urganlı 9 kk.) **Akhisar 31 kk.** (Merkez 13 kk., Mecidiye 6 kk., Medar 5 kk., Süleymanlı 6 kk., Kapaklı 1 kk.) **Salihli 8 kk.** (Merkez 8 kk.) **Soma 10 kk.** (Merkez 10 kk.) **Alaşehir 6 kk.** (Merkez 3 kk., Örnekköy 3 kk.) **Gölmarmara 3 kk.** (Merkez 3 kk.) **Kırkağaç 3 kk.** (Merkez 2 kk., Bakır 1 kk.) **Ahmetli 13 kk.** (Merkez 13 kk.)

Manisa il merkezi 39 kk. + Saruhanlı 64 kk. + Turgutlu 31 kk. + Akhisar 31 kk. + Salihli 8 kk. + Soma 10 kk. + Alaşehir 6 kk. + Gölmarmara 3 kk. + Kırkağaç 3 kk. + Ahmetli 13 kk. = **208 kk.**

Mukayese kaynak kişileri(4) dahil edildiğinde toplam 212 kaynak kişi ile görüşmeler gerçekleştirilmiştir.

3.2. Metin İşleme

Toplanan dil malzemesi deşifre edilmiş ve deşifreden elde edilen bu metinlerde; kaynak kişiye soru yöneltildiğini göstermede "/?\", metnin akışını ilgilendirmeyen, metne dahil olmayan özel konuşmalar, araya üçüncü bir şahsın girmesi ve argo ifadelerde "(¦)", metinde deşifresi yapılamayan kısım(lar)da "(…)", hakkında kesin hüküm verilemeyen kelime(ler)de ise "(.?.)" işareti kullanılmıştır. Bazı metinlerde karşılıklı konuşmalara da yer verilmiştir. Bu durumda konuşmacının ismi parantez içinde ve kalın yazılmış, ardından iki nokta konulmadan hemen cümle verilmiştir. İlkinde kaynak kişinin adı açık yazılmış (**süheyla tanyü**) sonrakilerde ismin ilk harfi ve soyadı yazılmıştır (**s. tanyü**).

Fontlarda, A.B. Ercilasun'un 1997'de düzenlenen Ağız Araştırmaları Bilgi Şöleninde teklif ettiği çeviri yazı işaretleri kullanılmıştır (Ercilasun, 1999: 46-48). Ancak, ünlü uyumlarını bozan bölge metinlerinde tespit edilen yarı kalın "e, i, ö, ü" ünlüleri için Ercilasun'un kalın ünlüler üzerindeki yarı incelme işaretinden (´) esinlenilerek bizdeki ince ünlüler üzerindeki yarı kalınlaşma işareti (`) oluşturulmuştur. Buna göre "e'den a'ya doğru giden" (è) fontuyla; " i'den ı'ya doğru giden" (ì) fontuyla; "ö'den o'ya doğru giden" (ò) fontuyla; "ü'den u'ya doğru giden" ise (ù) fontuyla gösterilmiştir.

Ayrıca /e/'den /o/'ya giden /o/ ağırlıklı ses, Ercilasun'un e-ö arası ünlü için teklif ettiği [e̊] fontu ile gösterilirken /e/-/ö/ arası ünlü için de [ę̊] fontu oluşturulmuştur.

Birinci bölgenin iki ünlü arası ve hece sonundaki /g/ sesini koruyan ağızlarında, arkaik özelliği devam ettirdiği için *agaç, agız, yogurt* örneklerinde olduğu gibi "g̈" fontu kullanılmamıştır. Fakat arka damak /k/ ünsüzünün ötümlüleştiği ağızlarda, meydana gelen ses değişikliği *g̈ız, g̈oyun, g̈ırmızı* örneklerindeki gibi "g̈" işareti ile gösterilmiştir.

Metinlerde, "Ç, K" gibi yarı ötümlü ünsüzlerle karıştırılabeceği göz önünde bulundurularak, büyük harf kullanılmamıştır. Sadece metnin üstündeki kaynak kişi bilgilerini yazarken büyük, küçük harf ayrımına gidilmiştir.

Her metnin başında kaynak kişi bilgisi bulunmaktadır. İlk satırda ülke adının kısaltması, bölge numarası, bu bölgenin yerleşim yeri numarası ve kaynak kişi numarasından oluşan fiş bilgisi yer almaktadır. Onun altındaki satırda ise bir tab içerden başlanması ve her bir bilgi arasına eğik çizgi konulması suretiyle şu kaynak kişi bilgileri verilmiştir:

kaynak kişinin adı-soyadı / yaşı / doğum yeri (köy-kasaba) / tahsili / göç yılı ve göç yeri / biliniyorsa Türkçeden başka bir dil bilip bilmediği.

Daha fazla dil malzemesi temin etmek adına kaynak kişiye çok farklı sorular yöneltildiği için metinlerde pek çok konu yer alır. Bu konu başlıkları daha önceki çalışmalarda olduğu gibi kaynak kişi bilgilerinin yer aldığı kısımda verilmek yerine metin içinde maddelenmiş olarak koyu yazı ile verilmiştir. Ancak kaynak kişinin kısa bahislerle konudan konuya geçtiği metinler "karışık konuşma" başlığıyla verilmiştir.

3.3. Metinlerin Tasnifi

Metinler üzerine yapılan dil incelemesinde, MBGA'nın, "ünlü uyumları" üzerinden, üç ağız bölgesine ayrıldığı görülmüş ve metinlerin tasnifi de bu bölgelere göre yapılmıştır. Böyle bir tasnifle, bölgelerin belirleyici özelliklerinin bir bütün halinde gözler önüne serilebileceği ve Balkan göçmen ağızları üzerine yapılması muhtemel çalışmalarda, araştırmacılara kolaylık sağlanabileceği düşünülmüştür. Sıralamaya ünlü uyumlarını bozan I. Bölge metinleriyle başlanmış, onu ünlü uyumlarını koruyan II. Bölge metinleri ve ünlü uyumlarını bozan-koruyan geçiş ağızlarının oluşturduğu III. Bölge metinleri takip etmiştir. I. Bölge metinleri Kosova, Makedonya, Bulgaristan; II. Bölge metinleri Makedonya, Bulgaristan, Yunanistan metinleri şeklinde ayrıca tasnif edilmiştir. Metinler arasında mukayese kaynak

kişilerinin metinleri de vardır ve bunlar mukayesesi yapılacak, Manisa'da yerleşik kaynak kişi metinlerinin akabinde verilmiştir.

3.4. Fişleme

Bilgisayarda yazıya dökülüp son şekli verilen metinlerin fişlemesi, herhangi bir fişleme programı kullanılmaksızın bilgisayar ortamında yapılmış ve bu bilgi fişlerindeki örneklerin her biri, dil incelemesindeki ilgili başlıklar altına taşınmıştır.

Metinlerin fişlenmesinde Kosova "K", Makedonya "M", Bulgaristan "B" ve Yunanistan "Y" ile gösterilmiştir. Fişlerde yer alan bilgilerin açılımı şöyledir: **(K1.1/1, 254)** fişindeki **"K"** Kosova; **"K1"** Kosova-Prizren; **"K1.1"** Kosova-Prizren merkez; **"K1.1/1"** Kosova-Prizren merkezdeki birinci kaynak kişi; **"K1.1/1, 254"** Kosova-Prizren merkezdeki birinci kaynak kişinin iki yüz elli dördüncü satırındaki örnek.

Makedonya-Radoviş ve İştip'te ise bazı yerleşim yerleri ünlü uyumunu bozan bölgeye bazıları da koruyan bölgeye dahil olduğu için, Radoviş, İştip metinleri iki gruba ayrılmıştır. İştip I. Bölge metinleri "M6.1", II. Bölge metinleri "M6.2"; Radoviş I. Bölge metinleri "M7.1", II. Bölge metinleri "M7.2" şeklinde gösterilmiştir. Örnek verecek olursak **(M6.2.1/1, 8)** fişindeki "**M6**" Makedonya'daki altıncı yerleşim yeri; "**M6.2.1**" Makedonya'daki altıncı yerleşim yerinin ikinci bölgeye dahil olan birinci köyü; "**M6.2.1/1**" Makedonya'daki altıncı yerleşim yerinin ikinci bölgeye dahil olan birinci köyündeki birinci kaynak kişi; "**M6.2.1/1, 8**" Makedonya'daki altıncı yerleşim yerinin ikinci bölgeye dahil olan birinci köyündeki birinci kaynak kişinin sekizinci satırındaki örnek.

Dil incelemesi ve sözlük bölümlerinde derlemenin bitirilmesi veya derlemeye ara verilmesi nedeniyle ses kayıt cihazının kapalı olduğu anlarda tespit edilen örnekler ile yöreye özgü kullanımların tespiti için yapılan sorgulamalardan elde edilen örnekler ve kendi söz dağarcığımızdaki kelimeler, kullanımlar "mdt." kısaltmasıyla gösterilmiştir.

3.5. Ses Bilgisi

Sesler bahsinde, ölçünlü dilde görülmeyen seslere yer verilmiş bunlar da "belirleyici nitelikte olan" ve "belirleyici nitelikte olmayan" şeklinde sınıflandırılmıştır.

Bu sınıflandırma ses değişmeleri kısmında da uygulanmış sadece ünsüz değişmeleri bölümünde belirli bir alanda veya belirli şartlarda, belirli kelimelerde

görülen ünsüz değişmelerine ayrı bir başlık açılmıştır. Ayrıca örnekler Türkçe ve alınma kelimeler olarak tasnif edilmiştir.

MBGA'daki ses değişmelerinin durum analizlerinde Türkiye Türkçesi yazı dilindeki biçimleri esas alınmıştır. Konumlandırma çalışmalarında, yer yer Anadolu, Rumeli ağızları ile bazı Türk lehçelerindeki kullanımlarına ve tarihî biçimlerine de değilmiştir.

Ses bilgisindeki kelime örneklerinde, ses değişimi nedeniyle anlaşılmasında güçlük yaşanılacağı düşünülenlerin tırnak içinde ölçünlü dildeki şekilleri de yazılmıştır. Aynı durum şekil bilgisi ile söz varlığındaki kelime örneklerinde de söz konusudur.

3.6. Şekil Bilgisi

Şekil bilgisinde, ekler ve kelime türleri işlevinin daha net anlaşılması için genelde cümle içinde gösterilmiş, örnek ise cümlede hemen fark edilsin diye eğik yazılmıştır. Örneklerin geçtiği bu cümleler ise tırnak içinde verilmiş ve yerden tasarruf maksadıyla örnekler alt alta değil de yan yana sıralanmıştır. Aynı yöntem kelime ve cümle bilgisinde de uygulanmıştır.

Sınıflandırmanın temelini ünlü uyumları oluşturduğundan uyumun bozulduğu eklerde (iyelik ekleri, görülen ve duyulan geçmiş zaman ekleri; +lık, +cI yapım ekleri gibi) örnekler "I. Bölgede", "II. Bölgede", "III. Bölgede" diye üç ayrı başlık halinde gösterilmiştir.

3.7. Kelime Bilgisi

Önce isimler; basit, türemiş, birleşik isim, yer adları, isim tamlamaları, lakaplar, unvanlar, isim kısaltmaları ve pekiştirilmiş isimler şeklinde tasnif edilmiştir. Ardından diğer kelime türleri (sıfatlar, zamirler, zarflar, edatlar ve fiiller) verilmiştir. Kelime türlerine dair örnekler şekil bilgisindeki gibi cümle içinde gösterilmiştir.

3.8. Söz Varlığı

"Söz Varlığı" bölümü, Manisa Balkan Göçmenleri Ağızlarının temel söz varlığını, anlatım zenginliklerini ortaya koymak amacıyla oluşturulmuştur. Derli toplu olması için tablo şeklinde düzenlenen "Söz Varlığı"na *eskicil kelimeler* ile başlanmış ve burada MBGA'da yaşamaya devam eden bazı eskicil kelimelerin önce anlamı /anlamları verilmiş, sonra etimolojisi üzerinde -kısaca- durulup kullanım yeri belirtilmiş, mümkünse örnek cümle içinde gösterilmiş, ardından da kullanımın kaynak kişi numarası verilmiştir.

Eskicil söz varlığını sırasıyla; *organ adları, akrabalık / hısımlık / yakınlık / durum-dönem adları, gün ve zaman adları, sayı adları, eşya-alet, mekan ve yiyecek adları, yansıma sözler, ikilemeler, kalıp sözler (karşılama-uğurlama sözleri, kutlama sözleri, hayır dualar ve beddualar, taziye sözleri, gece yatmadan okunan Türkçe dualar, tedavi sırasında okunan dualar), deyimler ve atasözleri, maniler, tekerlemeler, ninni- türkü-ağıt ve şiirler, batıl inançlar ile telaffuz yanlışları* takip etmiştir. Bu bölümlerde; birinci sütunda kullanım yeri, ikinci sütunda kullanım (örnekler), üçüncü sütunda da kullanımın kaynak kişi numarası yazılmıştır.

"Söz Varlığı"nda metin dışı tespitlerden (mdt.) de yararlanılmıştır.

3.9. Cümle Bilgisi

Ünlü uyumunu koruyan bölge ağızlarında kurallı cümleler yaygınken uyumun bozulduğu ağızlarda devrik cümlelerin yaygın olduğu görülmekte. Ayrıca uyumun bozulduğu ağızlarda sıfat ve zarf-fiilleri karşılamak üzere "kim, ne, nasıl, nice, niçin" gibi soru kelimeleriyle kurulan birleşik cümleler dikkati çekmektedir.

Çalışmanın *Cümle Bilgisi* başlığı altında; kurallı, devrik cümleler, "ne, ne zaman, kim, nasıl, nice, niçin, hangi, ki, hem, se" ile kurulan birleşik cümleler, sıralı cümleler, soru cümlesi ile olumlu-olumsuz cümleler verilmiştir.

3.10. Sözlük

Sözlük bölümü, "Söz Varlığı"nda olduğu gibi, derli toplu olması amacıyla tablo biçiminde hazırlanmıştır. Önce birinci sütunda madde başı olan kelime harf sırasına göre verilmiş, ardından ikinci sütunda kelime karşılığı, örnek cümle(ler), açıklamalar yer almış ve üçüncü sütunda kullanımın yeri, kaynak kişi numarası gösterilmiştir. Kelimeleri metinlerdeki çeviri yazı şekliyle vermenin daha doğru olacağı düşünüldüğünden madde başları küçük harfle başlatılmıştır.

Sözlükte, MBGA'ya özgü kelimeler verilmeye çalışılmıştır.

Yazı dilinden farklı bir anlam taşıyan *dernèḳ "cumartesi" (M7.1.5/1, 211), patlıcan "domates" (B2.4/1, 369)* gibi kelimelere sözlükte yer verilirken ses olayının görüldüğü ancak tanınmasında güçlük çekilmeyecek, anlamı herkes tarafından bilenen *dari "darı" (M4.2/1, 131), dibèḳ (M7.1.3/1, 152)* gibi kelimeler sözlüğe alınmamıştır.

Balkan Türk ağızlarına Slav dillerinden geçme *savet, osten, unuka, tok* gibi kelimelerde Doç.Dr. Hayriye Süleymanoğlu Yenisoy'un "Tarih Boyunca Slav-Türk Dil İlişkileri" adlı eserine atıflar yapılmak suretiyle kelimenin kökeni gösterilmeye çalışılmıştır (Süleymanoğlu Yenisoy, 1998).

Anlamda tereddüte düşülen, kaynaklardan teyit edilme gereği duyulan kelimelerde, Balkanlardaki Türk ağızları üzerine yapılmış tezlerin sözlüklerine, Örneklerle Deliorman Türk Ağzı Sözlüğü'ne, Hasan Eren'in Türk Dilinin Etimolojik Sözlüğüne, M. ve R. Mollova'nın Doğu Rodop Türk Ağızlarının Sözlüğü'ne atıflarda bulunularak, kelimenin bahse konu eserlerdeki anlam ya da anlamları da örneklerin hemen altında, küme parantezi işareti "{}" içinde verilmiştir. Ayrıca bu eserlerde kelimenin kökenine dair yapılan bir açıklama varsa yine burada belirtilmiştir (Cebeci, 2010; Eren, 1999; Mollova ve Mollova, 2003).

Kaynaklardan anlamını teyit edemeyip anlam konusunda şüpheye düştüğümüz birkaç kelimede ise kelime anlamının yanına parantez içinde soru işareti "(?)" konulmuştur.

Bazı kelimeler söz varlığı bölümünde yer aldığı halde MBGA'ya özgü kelimeleri yansıtması açısından sözlük bölümüne de alınması uygun görülmüştür.

3.11. Tablolar, Grafikler, Haritalar, Fotoğraflar

Beşinci bölüm başlığı altında toplanan "Tablolar, Grafikler, Haritalar, Fotoğraflar" kısmında sırasıyla "Kaynak Kişi ve Kaynak Kişi Analizleri Tabloları"(5.1), "MBGAÖ Veri Analiz Tabloları ve Grafikleri"(5.2), "Balkanlar İstikametine Yayılışın ve Geri Dönüşün Demografik Tabloları"(5.3), "Haritalar"(5.4) ve "Fotoğraflar"(5.5) verilmiştir.

Muhtemel bir yol haritası ihtiyacını yerinde karşılayabilmek maksadıyla da "Tablolar, Grafikler, Haritalar, Fotoğraflar" bölümüyle ilgili açıklama detayları ve listeler bölüm başlarına alınmıştır.

4. Rumeli Türk Ağızları Üzerine Yapılmış Başlıca Çalışmalar ve Sınıflandırmalar

Rumeli ağızları üzerine ilk çalışma, Moşkov'undur. Rus araştırmacı V. Moşkov, 1903 yılında Novipazar kazasına bağlı Pamukçu köyü Türk ağzını araştırıp onu Besarabya'daki Beşalma köyü Gagauz ağzı ile karşılaştırmış ve aralarındaki büyük benzerliklerden dolayı Deliorman Türkleri ile Gagauzların Karadeniz'in kuzeyinden gelmiş olabileceklerini öne sürmüş ve bu çalışmanın sonuçlarını 1904 yılında açıklamıştır (Cebeci, 2010: 30).

Nemeth'e göre ise, Rumeli ağızları üzerine yapılan çalışmaları, Kúnos'un Tuna kıyısındaki birçok yerleşim merkezinden derlediği 300 kadar atasözünü alfabetik sırayla verdiği 1906'da yayımlanan makalesiyle başlatmak gerekiyor (Nemeth, 1980-1981: 113).

1910-11 yıllarında, Gacanov, Kuzeydoğu Bulgaristan Türk ağızları üzerine incelemelerde bulunmuş, bu ağızları, r düşmesi ve -yor şimdiki zaman ekindeki değişmeleri esas alarak sınıflandırmıştır (Cebeci, 2010: 30; Nemeth, 1980-1981: 113-114; Olcay, 1995: 11).

Osmanlı Türkçesi ağız araştırmalarını yöntemli şekilde ilk başlatan Kowalski'dir (Nemeth, 1980-1981: 115).

Balkan Türk ağızlarının sınıflandırılması üzerine Berezin, Kúnos, Kowalski, Dimitriev gibi birçok alim fikir yürütmüş olmakla beraber ilk ciddi incelemeyi Nemeth yapmıştır (Mollova, 1996: 167). Nemeth'in sınıflandırması, kendinden sonrakilere de yol göstermiş ve Rumeli ağızlarının sınıflandırılması denemelerinde esas alınmış çok önemli bir çalışmadır.

Rumeli ağızlarını, batı ve doğu olmak üzere iki ağız bölgesine ayıran Nemeth, Batı Rumeli ağızlarının karakteristik sekiz özelliğini sıralamıştır ki bunlardan ilk beşi "ünlü uyumunda bozukluklar"a dairdir. Diğer üç özellik arasında, Eski Osmanlıca ö sesinin Batı Rumeli ağızlarında ü, w, u sesleriyle karşılanması, Eski Türkçedeki iki ünlü arası, ünsüz önü ve sözcük sonu g sesinin korunması ve şimdiki zamanın -y biçimi gösterilmiştir (Nemeth, 1980-1981: 119-128).

Nemeth, e'nin bugünkü karşılığı temelinde, Bulgar ağızlarının "asıl e yerine ya sesini çıkaran Doğu Bulgarcası" ve "e sesini çıkaran Batı Bulgarcası" şeklinde ikiye ayrıldığını da belirtmiştir (Nemeth, 1980-1981: 120).

Nemeth'in tasnifini gözden geçirip yeniden düzenleyenler arasında Hazai ve Guzev'i, özellikle de Nemeth'in, görüşlerinden hareketle Balkanlardaki Türk ağızlarını sınıflandıran Mefküre Mollova'yı saymak gerekir. Balkanlarda, *Batı uç zonu, Doğu Rodoplar zonu* ve *Merkez zon* şeklinde üç grup Türk ağzının olduğunu söyleyen Mollova'nın, Batı uç zonu için verdiği ayırt edici fonolojik özellikler Nemeth'in sekiz ölçütünden altısını kapsamaktadır. Mollova, **Batı uç zonunda** bu ölçütlere şunları eklemiştir:

1. Batı uç zonunda ö, ü, ä (geniş e) ünlüleri yoktur. ü sesi Batı uç zonunun güney kısmındadır.
2. Kelime ve hece başında keçi, git, leş örneklerindeki gibi g, k, l ünsüzleri yumuşaktır. Kelime ve hece sonunda k ve l ünsüzleri katıdır.
3. Slav dillerinden alınma bir ţ sesi vardır: eţi "yatsı" gibi.
4. Batı uç zonda y yarım seslisiyle temasta seslilerin distribüsyonu başkadır. Burada ayı, eyi, ıyı sekansları yoktur: anayı yerine anay, ineyi yerine iney.

5. Ünlü ünsüz uyumu yoktur. Burada her ünsüz kendine has fonem kıymetini olduğu gibi korur: el, ekmek, bil- kelimelerinde l ve k kalındır.

6. Batı uç zonunda ünsüz çiftleri yok gibidir: nallı / nalli yerine nali, tussuz yerine tusus, onlar / onnar yerine onar.

7. Batı uç zonda sadece a, e uzun ünlüleri var, u, o, ı, i uzun ünlüleri yok: dā "daha", nere / nere "nereye" gibi.

8. Kelime başı ve sonunda ünsüz yığılması mevcuttur: plan, struma.

9. Batı uç zonda öteki zonlara yabancı olan u (ü) ve yu ünlülü kelimeler mevcut: ur- (ür-), yur- "örmek", ul- (ül-), yul- "ölmek".

10. Vurgu taşıyan hecenin önünde ve arkasında gelen hecelerdeki a, e ünlüleri daralır, hemen hemen a sesi ı gibi, e sesi i gibi işitilir: ękin / ikin, sęneler / sęniler gibi.

Mollova, Batı uç bölgesini de g / ğ ünsüzlerinin kelime içi ve kelime sonu durumu açısından ele alıp güneydoğu ve kuzeybatı beldeleri şeklinde ikiye ayırmıştır. Buna göre, art ünlülü kelimelerde güneydoğu grubu ğ ünsüzünü düşürürken (āç / aaç "ağaç"), kuzeybatı grubu kelime içinde g şeklini (agaç), kelime sonunda k biçimini (dak "dağ") muhafaza etmektedir. Ön ünlülü kelimelerde, kuzeybatı beldesinde, yine g biçimi korunurken (begen-, degış-) güneydoğu bölgesinde ise ğ ünsüzü ya kayboluyor ya da y ünsüzüne değişiyor (bēn-, been-, beyen-, biyen- "beğenmek").

Mollova'ya göre, *Makedonya Yörük ağızları*, merkez bölgenin özel bir parçasını oluşturmakla birlikte Batı uç zonunun güneydoğu beldesine çok yakındır.

Mollova, ilk defa hocası Şiraliyev tarafından keşfedilen, esas itibariyle Bulgaristan-Kırcaali, Ardino (Eğridere), Momçilgrad, Krumovgrad kasabaları ve onların etrafındaki bin kadar küçük köyde konuşulan ancak güney kısmı Yunanistan'da tamamlanan **Doğu Rodoplar** bölgesinin özelliklerini şöyle sıralamıştır:

1. Art ünlülü kelimelerde, %55 oranında, kelime başındaki k ünsüzü ötümlüleşir: gara goyun, gurt.

2. Kelime başında p yerine b kullanılan kelimeler vardır: biş-, barmak.

Bazı kelimelerde ise kelime başında b yerine p kullanılır: paklava "baklava".

3. Bazı kelimelerin başında t yerine d kullanılırken bazılarında da aksine d yerine t kullanılır: daş, davşan, dırnak; tik-, tök-, tüş- gibi.

4. Bu bölgede yarı tonlu, yarı tonsuz ünsüzler mevcuttur: demeK, araP.

5. Doğu Rodoplar bölgesinde pozisyonel bir ğ sesi mevcuttur (etimolojik g sesi ise kaybolmuştur: āç "ağaç"): yoğ "yok", vağıt "vakit".
6. Doğu Rodoplar Türk ağızlarında sandhi (ulama) çok gelişmiştir: ayağaltı, ücay, dörday.
7. Bu bölgede ekleşme sırasında iki ünsüz yan yana gelince birinci ünsüz tonsuz ise ikincisi daima yarı tonlu veya yarı tonsuz olur: daşTa, atTı.
8. Ünsüz benzeşmesi çok gelişmiştir: beş şüz "beş yüz", çam ma "çam var", bän ni "ben mi", ezzanä "eczane", telle- "terlemek".

Mollova, bu iki ağız bölgesi dışında kalan bütün Balkan Türk ağızlarını **Merkez zon** içinde değerlendirmiştir. Romanya Dobrucası, Bulgaristan'ın Doğu Rodoplar zonu ve Batı uç zonu dışında kalan bölgeleri, Yunanistan'ın Gümülcine, Dedeağaç, İskeçe kasabaları ve etraf köyleri, Türkiye Trakyası ve Batı uç zonda bir ada oluşturan Makedonya Yörük ağızları bu bölgenin içinde yer almaktadır. Mollova'ya göre, bu bölgenin, bazen Doğu Rodoplar zonu ile birleşip Batı uç zonuna karşı koyduğu bazen de Batı uç zonu ile birleşip Doğu Rodoplar zonuna karşı koyduğu için, Rumeli ağızlarının sınıflandırılmasında, ayrıca incelenmesi mümkün değildir.

Mollova, Batı Türkçesini de iki kola ayırmıştır. Birincisi, Merkez zon, Gagavuzca ve Batı uç zonu içine alan **ka grubu**; ikincisi ise Doğu Rodoplar Türkçesi, Anadolu Türkçesi, Azerice ve Türkmenceden oluşan **ga grubudur** (Mollova, 1996: 169-175).

Hazai, Nemeth, Mollova ve Grunina'nın tasnif denemelerini göz önünde bulunduran Iryna Dryga ise Rumeli ağızlarının bugünlük şu şekilde sınıflandırılabileceğini ifade etmektedir:
1. Batı Rumeli ağızları (ka- grubu, e- grubu)
2. Doğu Rumeli ağızlarını oluşturan Deliorman, Doğu Rodop, Gerlovo, Tuzluk, Varna, Dobruca (ga-'nın kalıntıları, a- grubu)
3. Mizya ve Trakya ağızları
4. Orta Rodop ve Yörükler grubu.

Dryga, Rumeli ağızlarını, ses bilgisine ilaveten şekil, kelime ve cümle bilgisi ile eskicil biçimler açısından yirmi ölçüte göre karşılaştırmıştır (Dryga, 2009: 195-201).

Rumeli ağızlarıyla ilgili yapılan çalışmalar üzerine, Ahmet Günşen'in "Balkan Türk Ağızlarının Tasnifleri Üzerine Bir Değerlendirme" makalesinde daha detaylı bilgi mevcuttur (Günşen, 2012).

5. Manisa'ya Yerleşen Türk Kökenli Balkan Göçmenlerinin Ağız Özellikleri Üzerine Yapılan Dil İncelemesine Göre Ortaya Çıkan Ağızların Sınıflandırılması

Tespit edilen 114 karakteristik ağız özelliğinin sunduğu farklı tasnif imkanları değerlendirmeye alındı. Değişik sınıflandırma alternatifleri arasında en fazla "ünlü uyumları" ile "-sIk birinci çokluk şahıs eki" kullanımı üzerinde duruldu ve bu ikisinin önemli oranda birbiriyle örtüştüğü de görüldü. MBGA'nın "ünlü uyumları" açısından sınıflandırıldığında, "ünlü uyumlarını bozan", "ünlü uyumlarını koruyan", "ünlü uyumlarını bozan, koruyan" olmak üzere üç ağız bölgesine; "-sIk birinci çokluk şahıs eki" üzerinden bir tasnif yapıldığında ise "-sIk birinci çokluk şahıs ekini kullanan" ve "-sIk birinci çokluk şahıs ekini kullanmayan" şeklinde iki bölgeye ayrılabileceği görüldü. "-sIk birinci çokluk şahıs eki"nin kullanıldığı yerler: Prizren (Kosova); Koçana-Grades, Sarıova-merkez, Debre-Elessa, Köprülü-Karatmanlı, Cumalı, Dorfullu, Köseler, Strumisa-Makruva, Şuşitsa, İştip-Tepansa, Puhçe, Radoviş-Buçim, Damyan, Lumnitsa, Oravitsa, Manastır-Musaobası (Makedonya); Kırcaali-Susuzburun ile mdt. kaynak kişisi Nuray Kılıç'tan edindiğimiz bilgiye göre Nevrekop-Fıstana (Bulgaristan)dır. "-sIk" ekini kullanan yerlerin (Manastır-Musaobası ve Kırcaali-Susuzburun hariç), yani "-sIk" tasnifinin I. Bölgesinin neredeyse aynen, "ünlü uyumları" tasnifinin de I. Bölgesi olduğu görüldü. "-sIk birinci çokluk şahıs eki" üzerinden bir tasnif (bilindiği kadarıyla daha önce yapılmamış olduğundan) daha özgün sayılabilirdi, ancak "ünlü uyumları" üzerinden yapılacak bir tasnifin daha kapsayıcı olacağı düşüncesiyle MBGA ünlü uyumlarına göre sınıflandırıldı.

MBGA, ünlü uyumlarını temel alan sınıflandırmaya göre üç ağız bölgesine ayrılmaktadır. Buna göre, **I. Bölgeye** dahil olan Prizren, Vıçıtırın (Kosova); Koçana merkez ve Grades, Sarıova merkez, Debre merkez ve Elessa, Köprülü, Strumisa, İştip-Tepensa, Puhçe, Radoviş-Kalgürisa, Toponisa, Lumnisa, Buçim, Damyan, Oravisa (Makedonya); Nevrekop-Cumamahalle (Bulgaristan) ağızları ünlü uyumlarını yaygın şekilde bozmakta; **II. Bölgeyi** oluşturan Makedonya'daki İştip ve Radoviş Yörük ağızları ile Bulgaristan-Kırcaali, Sımolyan-Tozyanı, Saltıklı, Şumnu, Razgırat, Eskicuma, Silistre-Bezirgan, Karlıova-Rahmanlı, Varna-Türkarnavutluğu,

Mihaliç, Karaahmetmahallesi, Köprüköy, Çaylak ağızları ve Yunanistan-Gümülcine, Dimetoka, Dedeağaç, Drama-Borva, Kavala-Kınalı, Kozana-İnobası ağızları ünlü uyumlarını yaygın biçimde korumaktadır. **III. Bölgeyi** teşkil eden Strumisa-Yenimahalle, Çanaklı ile Manastır-Kınalı, Mecitli, Germiyan, Musaobası, Elekler ağızları ise ünlü uyumları açısından geçiş bölgesi özelliği göstermektedir. Bu sınıflandırma, I. Bölgeden 75, II. Bölgeden 125, III. Bölgeden 12 olmak üzere toplam 212 kaynak kişi metninden hareketle gerçekleştirilmiştir.

6. Manisa'ya Yerleşen Türk Kökenli Balkan Göçmenlerinin Ağızları Üzerine Yapılmış Çalışmalar

Kaynak taramaları sonucu Manisa'da yerleşik Türk kökenli Balkan göçmenlerinin dil özellikleri üzerine yapılmış iki çalışmaya rastlanmıştır. Bunlardan biri, 1989 yılında Fırat Üniversitesi'nde Fahri Karakaş tarafından hazırlanmış olan "Kırkağaç ilçesi Karakurt, Hamidiye, Işıklar köylerine yerleşik Bulgaristan Türkleri Ağızları" başlıklı mezuniyet tezidir (Gülensoy ve Alkaya, 2011: 140).

Diğer çalışma ise Prof. Dr. Ayşe İlker'in V. Türkiye Türkçesi Ağız Araştırmaları Çalıştayında sunmuş olduğu "Manisa Yerli ve Göçmen Ağzında Soru Ekinin Yeri" başlıklı bildiridir. Söz konusu bildiride, Manisa-Gördes, Akhisar, Salihli yerli ağızlarının basit zaman çekimlerinde görülen, soru ekinin yer değiştirmesi durumu ele alınmış ve bunun Manisa göçmen ağızlarında görülüp görülmediği üzerinde de durulmuştur (İlker, 2019: 30).

7. Manisa'ya Yerleşen Türk Kökenli Balkan Göçmenleri Üzerine Yapılan Demografik Çalışmalar

Çalışmaya başlarken yapılması gereken ilk şey elbette durum tespitiydi ve bu amaçla muhacir yerleşimleri üzerine odaklanıldı. Konuyla alakalı kaynaklara ulaşılmaya çalışıldı. Yapılan kaynak taramaları neticesinde, Balkanlardan Manisa'ya gelen ve Manisa'da iskân edilmiş göçmenleri konu alan tek çalışmanın Ferhat Berber'in "İmparatorluktan Cumhuriyete Manisa ve Göçler (1860-1960)" başlıklı doktora tezi olduğu görüldü. Ancak Berber'in çalışması esas olarak, başlığında da belirtildiği gibi, sadece 1860-1960 tarih aralığını ve bu dönemde Manisa'nın merkezine iskân edilen muhacirleri ele almaktadır. Merkez kadar detaylandırılmamış olsa da Manisa'nın ilçeleriyle ilgili göç bilgilerine de yer verilmiştir.

Söz konusu çalışmaya göre, 1860-1960 yılları arasında Balkanlardan gelenler Manisa merkezinin şu köylerinde iskân edilmiştir: Adiloba, Alibeyli, Arpalı (Sonradan Lütfiye'ye eklendi), Ayvacık (Bayezid-i Sani), Azimli, Bağyolu,

Büyükbelen, Çepni Muradiye, Çobanisa, Dereköy, Yeşilköy (Geriköy), Gözlet, Gülbahçe, Gümülceli, Hacıhaliller, Hacırahmanlı, Hamzabeyli, Hocalı, Horozköy, İshakçelebi, Karaağaçlı, Karaali, Karaoğlanlı, Karayenice (Çerkes Yenice), Kayışlar, Keçiliköy, Koldere, Koldere (Burhaniye Mahallesi), Koldere (Kemal Paşa Mahallesi), Koyuncu, Kumkuyucak, Kuyualan, Lütfiye (Burhaniye), Muradiye, Mütevelli, Nuriye (Birunören), Zeytinliova (Palamut), Paşaköy, Sancaklı Bozköy, Sarıçam, Saruhanlı, Selimşahlar, Sinirli Köyü, Tekeliler, Tekkeköy, Tepecik, Tilki Süleymaniye (Süleymaniye), Tiyenli, Turgutalp (Ferahiye), Üçpınar (Eğriköy), Veziroğlu (Ahmediye), Yayaköy, Yeniosmaniye, Yeniharmandalı, Yeniköy, Yenimahmudiye, Yılmaz (Tatar Karyesi) (Berber, 2010: 234-237).

İlk yerleşme veya yerleştirmelerin her durumda kalıcı olduğunu söyleyebilmek pek mümkün görünmemesine ve grupların sürekli bir akışkanlıkla yer değiştirmelerine, bulundukları yerlerdeki sayılarının azalıp artabilmesine rağmen, verilen bilgilerin mevcut durum için çok ciddi ipuçları taşıdığını söylemek mümkündür.

Ferhat Berber, çalışmasının 1930-1960 arası yapılan göçler kısmında, bu dönemde Manisa'ya Romanya'dan gelen göçmenin tespit edilemediğini belirttikten sonra, Manisa'da iskân edilen Yunanistan, Bulgaristan ve Yugoslavya muhacirlerinin sayılarını şöyle vermiştir:

1941–1959 Arasında Manisa'da İskân Edilen Yunanistan Muhaciri sayısı: 2.182

1936–1954 Arasında Manisa'da İskân Edilen Bulgaristan Muhaciri sayısı: 4.362

1937–1959 Arasında Manisa'da İskân Edilen Yugoslavya Muhaciri sayısı: 4.528 (Berber, 2010: 192, 197, 205-206, 212-213).

F. Berber'in çalışmasına, Balkanlardan geri dönüşü anlattığımız kısımda daha detaylı yer verildiği ve ayrıca bu çalışmadan alıntılarla oluşturduğumuz demografi tabloları beşinci bölümde (bkz. Tablo 5.3.2.3,4,5,6,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19) gösterildiği için burada daha ayrıntılı bir açıklamaya gidilmemiştir.

Doğrudan Manisa'ya yapılan göçleri konu alan bir çalışma olmamakla birlikte Nejdet Bilgi'nin "XX. Yüzyılın İlk Yarısında Manisa Kazası (1908-1950)" başlıklı doktora tezinde de Balkanlardan Manisa'ya göçlerle ilgili bazı bilgilere rastlanmıştır. Çalışmanın nüfus ve idare bölümünde "Göç, Muhacir, Mübadil ve İskân" başlığı altında 1908 tarihli Aydın Salnamesine göre Manisa'ya iskân edilen muhacirlere, 1912 sonlarında Manisa'ya gelen göçmenlere kısaca değinildikten sonra Cumhuriyetin ilk yıllarında gerçekleştirilen Türk-Rum nüfus mübadelesinin

Manisa'nın nüfus yapısına etkisinden bahsedilmiştir (Bilgi, 1996: 133-136). Ayrıca Bilgi; "Temettüat Defterlerine Göre XIX. Yüzyılın Ortalarında Salihli" (Bilgi, 2008: 41) ve "Cumhuriyet'in İlk Yıllarında Alaşehir (1922-1927)" (Bilgi, 2006: 67) başlıklı makalelerinde de göç olgusunu Salihli ve Alaşehir açısından kısaca ele almıştır.

F. Berber'de bulunmayan 1960 sonrası dönemlerle ilgili hiçbir çalışmaya rastlanılmadığından, Manisa Köy Hizmetleri'nden Yugoslavya serbest göçmenleri 1961-1979, Bulgaristan serbest göçmenleri 1969-1978 ve Bulgaristan göçmenleri 1989 yıllarına ait ham belgelerin fotokopileri elde edilerek üzerinde çalışılmış ve ham verilerden oluşturulan bu tablolar (bkz. Tablo 5.3.2.23,24,25,26, 27.1,27.2,27.3, 27.4) beşinci bölüme alınmıştır.

Ham belegelerden düzenlenen veriler özetlenecek olursa;

1961-1979 tarihleri arasında **Yugoslavya'dan** gelip **Manisa'ya** (ilçeler dahil) yerleşen serbest göçmenler: 1961/337 kişi, 1962/151, 1963/80, 1964/61, 1965/51, 1966/36, 1967/157, 1968/97, 1969/50, 1970/11, 1973/4, 1975/1, 1078/26, 1979/13 kişi olmak üzere toplam **1075** kişidir.

1969-1978 tarihleri arasında **Bulgaristan'dan** gelip **Manisa'ya** (ilçeler dahil) yerleşen serbest göçmenler: 1969/77 kişi, 1970/478, 1971/371, 1972/187, 1973/57, 1974/16, 1975/20, 1976/--, 1977/101, 1978/327 kişi olmak üzere toplam **1634** kişidir.

1989'da Bulgaristan'dan gelip **Manisa'ya** (ilçeler dahil) yerleşen göçmenler ise, Merkez (3146), Salihli (124), Demirci (64), Kırkağaç (56), Soma (72), Turgutlu (34), Saruhanlı (24) olmak üzere toplam **3520** kişidir. (Asıl itibariyle 4305 kişi gelmiş olmakla birlikte bunlardan bir bölümü başka yerlere gitmişlerdir.)

Yukarıda verilen sayılar elbette temel veri olarak kabul edilmelidir ancak kendi köyüm olan Yeniköy özelinde karşılaşılan bazı gerçekler de göz önünde bulundurulmalıdır. Selanik-Kayalar-İnobası göçmenlerinin (mübadillerinin), Samsun Havza'da Şıkkoyunlu, Hacıdede gibi köylere ve Elazığ- Kesirik, Murnik, Sürsürü ile Sivas-Divriği'ye iskân edilmiş olmalarına rağmen, bir bölümünün sonradan Manisa'ya yerleşip Merkez Yeniköy'ü kurdukları bilinmektedir. Manisa-Yeniköy'deki Kayalar-İnobası göçmenleri, Samsun-Havza'da yaşamaya devam eden önemli miktarda akrabaya sahiptir ve halen gelinip gidilmektedir. Verilen örnekten yola çıkılarak peyderpey Manisa'ya gelip yerleşen göçmen sayısının verilen

rakamların bir miktar üstünde veya bir miktar altında olma ihtimali her zaman saklı tutulmalıdır.

8. 'Oğuz Türkçesi'nin Balkanlardaki Durumu ve Komşu Olan Diğer Diller ile İlişkileri

"Önce kelime vardı" sözü başlangıca milat olarak "kelime"yi alır. Başlangıcımızın olduğu gibi ortamızın ve sonumuzun da kelimelerden ibaret olduğu söylenebilir; çünkü insan ile "lisan"ı birbirinden ayırmak pek mümkün görünmemektedir.

Dil de ontolojik denklemin akışkan karakterinden nasibine düşen payı alır ve pek çok sebebe bağlı olarak sürekli değişip gelişir. Dil, iç dinamizminin yanı sıra her türlü dış tesire de açıktır. "Göç" alır, "göç" verir. Dil bilimin görevlerinden birisi de bu alışverişi izlemek ve kurallarını belirlemektir. Bir topluluğun sahip olduğu dil, o topluluğun serüvenlerine dair bütün izleri üzerinde taşır. Karşılaşmaların, kaynaşmaların, kopmaların zamanı, şekli, biçimi hakkında fikir verir. Sevinçlerinin, hüzünlerinin, kaygılarının, nefretlerinin kısacası bütün duygu durumlarının, bütün deneyimlerinin çetelesini çıkarır.

Türkçe, binlerce yıllık var olma sürecindeki bu seyyaliyetin gün yüzüne çıkardığı imkanlar, sonuçlar itibariyle kendisine derin menkıbeler edinebilen ender dillerdendir. Bu menkıbeler bütününün son halkası da Balkanlarla alakalı olanıdır.

"Türk dili ve kültürü yüzyıllar boyunca Balkan dilleri ve kültürüyle etkileşim içerisinde olmuştur. Özellikle Osmanlının Balkanlarda hakimiyet kurmasıyla beraber bu güçlü devletin dili ve kültürü, Balkan halkları tarafından bir prestij dili ve kültürü olarak kabul edilmiştir. Güçlü devlete duyulan saygı ve güven neticesinde yine Türk dili ve kültürü, Balkan halkları arasında bir üst Balkan kimliğinin oluşmasında etken bir rol oynamıştır. Balkanlarda Türkçe ve Türk kültürü, farklı etnik gurupların ortak noktada buluştukları güvenli bir liman olmuştur. Bu bağlamda Osmanlının iki gövdesinden biri olan Balkanların, dil bilimciler, kültür tarihçileri ve de özellikle halk bilimciler tarafından çok yönlü olarak ele alınması gerektiği gerçeği dikkatlerden kaçmamalıdır" diyor, Bayraktar (Bayraktar, 2013: 232-233).

Türkçenin, Osmanlı döneminde, Balkanlarda bir prestij dil / üst dil / kültür dili konumunda olması, Balkan dillerinin gramerini daha çok da söz varlığını etkilemiştir.

Bu etki, Latifiye'ye göre, Balkan dillerinin aynı kökten gelmemesi; İslam dininin sadece Arnavutluk ve Bosna'da kabul edilmesi; Türk azınlığın tüm Balkan ülkelerinde olmaması sebepleriyle Boşnakça, Arnavutça ve Slav dillerinde daha yoğunken Romence ve Yunancada sınırlı kalmıştır (Bayraktar, 2009: 1087).

Türkçe ile Balkan dillerinin ilişkisi konusunda yapılan çalışmaların da Türkçeden Balkan dillerine geçen unsurlar üzerine yoğunlaştığı görülmektedir.

Türkçeden Balkan dillerine geçen kelimeler hakkında yapılmış oldukça önemli ve ilgi çekici çalışmalardan biri Abdulah Škaljić'in Sırpça ve Hırvatçadaki Türkçe kelimeleri konu alan "Turcizmi u srpskohrvatskom jeziku" (1966) adlı sözlüğüdür. Eserde, Boşnakçaya Türkçeden veya Türkçe vasıtasıyla geçmiş 8.742 kelime yer almaktadır. Söz konusu dillere Türkçeden geçen bu 8.742 kelime fonetik, morfolojik, semantik bakımdan incelenmiştir. Boşnakçadaki ve diğer Balkan dillerindeki Türkçe kelimeleri bir araya toplayan Škaljić'in sözlüğünden başka bir sözlük yoktur (Kırbaç, 2013: 910).

Arnavutçadaki Türkçe kelimeler üzerine yapılmış en önemli çalışma Tahir Dizdari'nin Türkçe kelime ve deyimleri, atasözlerini, özel isimleri, Türkçe yer adları ile Türkçe ekleri incelediği "Fjalor i Oriantalizmave Në Gjuhën Shqipe" isimli sözlüğüdür. Dizdari, Arnavutçada 4406 Türkçe kelime tespit etmiştir (Balaban ve Yılmaz, 2012: 17). Lindita Latifi'nin 2006'da Tiran'da basılan "Arnavutçaya ve Diğer Balkan Dillerine Geçen Türkçe Kelimelerin Karşılaştırılması" adlı eserinde Türkçeden Balkan dillerine özellikle de Arnavutçaya geçen kelimeler ele alınmıştır. Daha önce yapılan çalışmalardaki Türkçe kelimeler taranarak, Arnavutçanın standart sözlüğü esas alınmak suretiyle Türkçeden Arnavutçaya geçmiş 5000 kelime tespit edilmiştir (Bayraktar, 2009: 1086).

Türkçeden Makedoncaya geçen unsurları kapsamlı şekilde çalışan Olivera Yaşar Nasteva'dır. 2001'de Üsküp'te basılan "Makedon Dilindeki Türkçe Leksikolojik Unsurlar" başlıklı doktora tezinde yaklaşık 3000 kelimeyi sınıflandırmış ve ardından Türkçenin Makedon dilinin gramerine tesiri üzerinde durmuştur. Günay Karaağaç, bu eserin diğerlerinden ayrılan en mühim yönünü "… Türkçenin gramer sisteminin Makedon gramerini nasıl etkilediğini geniş şekilde örneklerle göstermiş olmasıdır." sözleriyle ortaya koymaktadır (Karaağaç, 2008: LVII).

Bulgarcadaki Türkçe alıntılar konusunda ise Alf Grannes, Kjetil Rå Hauge ve Hayriye Süleymanoğlu'nun birlikte hazırladığı A Dictionary of Turkisms in

Bulgarian (2002) oldukça önemlidir. Bu sözlükte Bulgar yazı dilinden çok ağızlarda ve diğer metinlerde geçen 7427 Türkçe kelime bir araya toplanmıştır (Karasu, 2014: 29-30).

Boşnakça, Sırpça, Hırvatça ve Arnavutçada kullanılan Türkçe kelimeler hakkında yapılmış çalışmalar kadar kapsamlı olmadığı için Rumca, Bulgarca ve Romencedeki Türkçe kelimeler için gerçeğe yakın bir sayı söylemek zordur (İyiyol ve Kesmeci, 2011: 625).

Romencedeki Türkçe unsurlar hakkında en mühim çalışma Šaineanu'nkidir. Šaineanu'n 1885'te Romencedeki Türkçe unsurları irdeleyen eseri, 1900'de ise Romen dil ve kültünde oryantal etkiyi ele alan üç ciltlik eseri (1902'de de Fransızca yayımlanmıştır.) yayımlanır ki bu çalışmalarda yaklaşık 3900 Türkçe unsur bulunur. 2002'de Muammer Nurlu'nun kaleme aldığı "Romencede Türk İzleri" başlıklı eserde 1200 civarı Türkçe alıntı gösterilmiştir (Karaağaç, 2008: XXXVIII-XXXIX).

Türk dilinin Yunancaya etkisi konusunda yapılmış önemli çalışmalar arasında Georgiadis'in, Kostas Kazazis'in, Christina Manouilidou ve Eva Kehayia' nın, Brian E. Newton'un çalışmalarını sayabiliriz. Bugün Yunancada 3000 civarında Türkçe kelime kullanıldığı tahmin edilmektedir (Karasu, 2014: 31-32).

Günay Karaağaç ise "Türkçe Verintiler Sözlüğü"nde sadece Türkçenin Balkan dilleri ile ilişkisini değil komşuluk ilişkisinin bulunduğu Çince, Arapça, Farsça, Macarca, İtalyanca, Fransızca gibi başka dillerle de ilişkilerini irdelemiştir. Eserin girişinde Türkçenin komşu dillerle ilişkileri ayrı ayrı ele alınmıştır. Her bir bölümde önce ilişkilerin tarihçesine değinilmiş sonra alınan verilen unsurlar sözlük ve gramerlik alıntılar şeklinde iki bölümde incelenmiştir. Bu esnada konuyla ilgili yapılan çalışmalardan da bahsedilmiştir. Girişin ardından Türkçenin başka dillere verdiği sözcükler alfabetik olarak sıralanmıştır (Karaağaç, 2008).

Ancak, şunu da belirtmekte fayda var, herhangi bir Balkan dilindeki Türkçe kelimelerin sayısı, çalışmaların kapsamı ve zamanı gibi sebeplerden, konuyla ilgili çalışmalarda farklılık göstermektedir (İyiyol ve Kesmeci, 2011: 625). Hatta Türkçenin Balkan dillerine etkisi ile ilgili çalışmaların dökümünün yapıldığı kaynaklarda da farklı sayılarla karşılaşılmaktadır. Örneğin Abdulah Škaljić'in meşhur sözlüğünün 1957'de yapılan ilk baskısı için Boşnakçada kullanılan Türkçe kelime sayısı bazı kaynaklarda 8000 (Karasu, 2014: 26) bazı kaynaklarda ise 6500 olarak verilmiştir (Kırbaç, 2013: 903).

Balkan dillerinin Türkçeye etkisi konusunda ise çok az çalışma var. Bu yöndeki bilgilere toplu halde ulaşabildiğimiz Günay Karaağaç'ın "Türkçe Verintiler Sözlüğü"ne göre, Romenceden, Arnavutçadan, Makedoncadan Türkçeye geçen kelimeler ile ilgili bir çalışmaya rastlanmamaktadır. Karaağaç, Türkçenin Arnavutça ve Makedoncadan etkilendiği söylenemez, demektedir. Diğer Slav dilleri ve Arnavutça gibi Türk dilinin etkisinde çokça kalan Bulgar Slavcasından ise *gocuk, kuluçka, çete* gibi birkaç söz Türkçeye geçmiştir. Monografik bir incelemenin bulunmadığı Türkçedeki Sırp-Hırvatça unsurların da Türkçedeki Slavca unsurlarla ilgili çalışmalarda bahsi geçmiş. Ancak çok ilgi görmeyen bu çalışmalarda Türkçedeki Slavca unsurların azlığı vurgulanmıştır. Türkçedeki Yunanca unsurlar hakkındaki çalışmalar Meyer ve Krumbacher'in 1893'ye yayımlanan eserleri ile başlamış, bunları 1932'de Papadopoulos'un, 1960'ta Kukkidis'in, 1962'de Tietze'nin ve 1987'de Tzitzilis'in çalışmaları takip etmiştir. Türkçedeki Yunanca kelimelerin sayısı Tietze'de 347, Kukkidis'te 900, Tzitzilis'te 597 olarak verilmiştir (Karaağaç, 2008: XXXVIII, LI, LVI, XLI, XLV, LXIII).

Burada üzerinde durmak istediğimiz bir çalışma da Hayriye Süleymanoğlu Yenisoy'un "Tarih Boyunca Slav-Türk Dil İlişkileri" adlı monografik incelemesidir. Yenisoy, aslında Bulgar-Türk dil ilişkileri üzerinde detaylıca durmuştur. Etkileşimin Osmanlı döneminde Türkçenin lehine olduğunu zaman geçtikçe sürecin tersine işlediğini söylemektedir. Yenisoy'un ifadesiyle: "*Yeni devirde Rus dilinin eski Sovyetler Birliği'nde, Balkan Yarımadası'nda da Bulgarca, Makedonca ve Sırp-Hırvatçanın Türk lehçe ve ağızlarına etkili oldukları bir gerçektir.*" (Süleymanoğlu Yenisoy, 1998: 139)

9. İlgili Diğer Disiplinlerin Penceresinden Göç Olgusu ve Türklerin / Oğuz Türklerinin Balkan Göçlerine Dair Kısa Analizler

Oğuz Türkçesinin son hareketlenmelerinden biri sayılan Balkan göçünün lingüistik seyrinin tespit edilmesi, dökümünün çıkarılması, analizinin yapılması ve hükme bağlanması dil biliminin işidir. Ancak, meselenin hiçbir bağından, bağlamından koparılmadan bütüncül bir yaklaşımla ele alınabilmesi için, tarihçilerle, coğrafyacılarla, sosyologlarla, sosyal psikologlarla, antropologlarla vb. diğer ilgili disiplinlerin uygulayıcılarıyla yapılacak toplu değerlendirmelere ihtiyaç vardır. Söz konusu disiplinlerdeki akademisyenlerle, çerçevesi iyi çizilmiş, beklentileri netleştirilmiş projeler alınması gerektiğini düşünüyoruz. Bu çalışma için böyle bir altyapı geliştirebilme fırsatımız maalesef olmadı. İlgili alanların uzmanı

olmadığımızdan, kaynakların buluşturulması gereken ayrıntılarını aynı teknede yoğurma işi çok ciddi riskleri barındırıyordu. Mutlaka göze alınması gereken risklerden kaçınılamazdı lakin riskin fazlasından kaçınmaya özen gösterildi ve vahim sayılabilecek bir yanlışlıktan korunmak maksadıyla, uzmanlarının yaptığı değerlendirmeleri, kendi çizdiğimiz çerçevede zarif bir mozaik tablosu haline getirmek belki en az riskli olanıdır diye düşünüldü. Uzman kişilerin çalışmalarında, peşinde olduğumuz düşünce bir bütünlük içinde verilmişse olduğu gibi alıntılama yoluna gidildi. Bu tercih uzmanlığa saygı açısından vazgeçilmez görüldü. Ancak, oluşturduğumuz çerçevenin içinin, kendi algılarımız, değerlendirmelerimiz doğrultusunda doldurulması gereği de ortadaydı. Bizim kafamızda oluşan düşünceleri, çağrışımları, değerlendirmeleri paylaşmaktan da imtina edemezdik, etmedik.

İnsanın en temel hakikatlerinden biri sosyal bir varlık oluşudur. Dolayısıyla, ilgili diğer disiplinlerin, Anadolu Oğuzlarının Balkan açılımlarına yaklaşımlarını incelemeye, sosyolojik analizlerle başlamanın yerinde olacağını düşünüyoruz.

9.1. Sosyolojik Yaklaşımlar

Kutsal kitaplar, insanlığa, başlangıç noktası olarak, zorunlu bir göç olayını alır ve Adem ile Havva'nın cennetten çıkarılışlarını/kovuluşlarını anlatırlar. Dünyayı gurbet, cenneti ebedi sıla haline getiren bu derin travmadan çıkan sonuç ise; insan neslinin Dünyaya yerleştirilmiş bir cennet diyasporası, yani, göçmen olduğudur. Cennetten Dünyaya sürgün edilen insan nesli, bırakıldığı yerde de duramaz, dağılır, yayılır, akar, göç eder. İslam takviminin başlangıç noktasının da Peygamberin Mekke'den Medine'ye hicreti olduğunu biliyoruz.

Tabiî bilimlerle uğraşan bilim insanları, atomdan galaksilere kadar (suyun, havanın, toprağın vs.) tüm varlıkların sonsuz seyyareliğini anlata anlata bitiremezler. Dolayısıyla göç için, varoluşumuzun ruh köküne sinmiş en temel olgulardan biridir diyebiliyoruz.

İnsana ve insan gruplarına ait bu hareketliliğin, başlangıç, işleyiş ve sonuçları itibariyle, izlenebilen, metodolojik bir süreç olduğunu fark eden sosyologlar "göç sosyolojisi" kavramını geliştirip bunu sosyolojinin bir alt disiplini haline getirmişlerdir. Ayrıca, bir medeniyet oluşumu ve bu medeniyetin oluşumuna katkı sağlayan farklı kültürlerin, demografilerin çözümlenmesi (kültür kaynaşmaları, erimeleri / etnisite kaynaşmaları, erimeleri) üzerine konuşmaya başladığınızda da kendinizi göç sosyolojisinin tam ortasında bulabilirsiniz.

Göç sosyolojisi ile ilgili okumalarımız esnasında göç olgusunun çok zengin bir tanımlanma rezervine sahip olduğunu gördük. Meseleyi anlama ve belli bir çerçeve içinde toplama çabalarımızı özetleyecek olursak, göç; çok değişik nedenlerle (ekonomik, politik, psikolojik, kültürel vb.), bireylerin veya toplumların yerleşik, oturuşmuş durum, konum ve algılarında meydana gelen kırılmalara bağlı olarak gelişen, istemli istemsiz, yakın uzak, geçici kalıcı, düzenli düzensiz yeni güdülenme birikimlerinin, mekan değiştirme şeklinde eylemselleştirilmesiyle başlayan ve ana ekseninde, yenilenme, tazelenme arzusu barındıran, sürdürülebilir mahiyette bir yaşam beklentisiyle şekillenen bir değişim dönüşüm sürecidir.

Her göçün kendine göre tetikleyici, yönlendirici sebebi, sebepleri vardır. Dönemin ruhu, eskimesine rağmen işlevselliğini sürdürmeye devam eden bazı konularda dahi yöntem olarak yeni ve farklı bir söylem biçimine kulak vermeyi tercih edebilir. Ekonomik, politik, psikolojik, kültürel vb. tetikleyicilerinin ve sürecinin tespitleri, analizleri, yorumları iyi yapılamamış, hükümleri doğru konulamamış yani doğru okunamamış bir göçten geriye sadece nesiller boyu sürecek travmatik acılar kalır ve toplumsal belleğin yaşanmışlık başakları 'tane' üretemez.

Zamanla daha bir derinlik kazanacağından şüphe duymadığımız "Göç Sosyolojisi" alt bilim dalının önemli kavramlarından biri, 'network' kavramıdır. Bu kavram, göçün hemen her türlü maliyetini aşağılara çeken bir donanıma sahiptir. Belirsizliği olduğu kadar, sahipsizlik, yalnızlık hissini de asgariye düşürür ve hedef mekanın kabul şartlarını olumlayarak (legaliteyi realize ederek), sağlıklı bir göç atmosferinin oluşmasına katkı sağlar.

Abadan-Unat, bu kavramla ilgili olarak *"Göçmen ilişkiler ağı, geldikleri ülke ile yeni yerleştikleri ülkelerde eski göçmenler, yeni göçmenler ve göçmen olmayan kişiler arasında ortak köken, soydaşlık ve dostluk bağlarından oluşan kişiler arası bağlantılardır."* demektedir (Abadan-Unat, 2017: 64).

Bireysel veya toplumsal göçler incelendiğinde, gidilecek yerle ilişiklenme, bağlantı netliğinin, yönlendirici iradeye atfedilen güven donanımının önemli bir unsuru olduğu görülür. Bir bilginin, görgünün, hatırın, referansın peşine düşülür. Her göç, öncülleriyle tanışıp bilişmek ve mümkünse onlara yaslanmak ister. Her yeni kırılma, öncüllerinin ne yapıp ne ettiğini bilir, bilmelidir. Tecrübelerini sahiplenir, sahiplenmelidir. Kırılma, bazı yer hareketlerinde (deprem) olduğu gibi yüz yılda bir olsa bile o bilgiden yararlanılır. Dolayısıyla göç, sürekli birbirini besleyen silsileler halinde gelişir, genellikle kolay kapanmayan bir süreçtir ve geçtiği, göçtüğü yerlerle

irtibatını koparmaz, koparamaz. Bu bağlamda Oğuzların Balkanları yurt edinme süreci de bugünden başlayıp, kökü tarihin çok eski çağlarına kadar uzanan yakın, uzak akrabalıklarına çok şey borçludur. İşleri ciddi anlamda kolaylaştırabilen, bir anlamda gönüllü bu deneyim transferlerinin bazen yapıcı, bazen de yıkıcı etkilerini yadsımak hiçbir şekilde mümkün görünmemektedir.

Göçmenlik, yeniden başlamanın getirdiği bir acemilikler sürecidir. Baş etmek zorunda kaldığınız bir yığın ilave sorununuz olmuştur. Psikolojik, sosyal psikolojik içerikli bu göç sorunlarına, göç sosyoloğu Göhler'in analizleri üzerinden kısa bir değinide bulunmanın yararlı olacağını düşünüyoruz.

Göhler (1990) göçmenlerin yaşadıkları duyguları şu başlıklar altında analiz etmiştir: yabancılık duygusu (farklı iklim, dil, çevre), yalnızlık duygusu (yakınlarının yokluğu), özlem duygusu (burada olmayan orada olan her şey), değerler (eski ve yeni), köksüzlük (bir yere ait olmama), anavatandaki değer yargılarının aşağılanması (eski toplumunda edindiği değer yargılarının anlamsızlaşması), aşağılık duygusu (kendini yetersiz ve yeteneksiz hissetme), ana dilin işlevini kaybetmesi (uyum için yeni bir dili öğrenme zorunluluğu), kuşkuculuk (çok bilinmeyenli yeni bir toplumla yüzleşme), kırgınlık (geri dönüş imkansızlaştıkça oluşan ve çevreye yansıtılan bir duygu durumu), suçluluk duygusu (geride bırakılan kişiler ve değerler karşısında suçluluk duygusuna kapılma), ön yargı (yeni ülkenin doğal bir parçası olmayan göçmen, ülke ve topluma karşı olumsuz duygu ve davranışlar içine girebilir ve ön yargılı davranabilir) (aktaran Şahin, 2001: 64-65).

Göç; olağan, olağanlaşmış ritmin, edinilmiş rutinin, dolayısıyla dengelerin bozulma halidir. Yeni dengelerin kurulabilmesi zaman ister ve oldukça zorlu geçmesi beklenen bir süreçtir. Kalkılan, konulan coğrafyalar, mekanlar arasındaki ekonomik, sosyal, coğrafi, kültürel vb. farklılıklar makası açıldıkça, güçlük orantılı olarak büyür.

Eskilerin, "yetim-i akran olmak" diye tabir ettikleri bir durum var. Bu tabir, akransız kalmayı, akranlarının bu dünyadan göçüp gitmiş olması durumunu anlatmak için kullanılır. Galiba göçmenlik de, "yetim-i mekan olmak"la ya da toprağı (vatanı) ana sayan bir yaklaşımla "öksüz-ü mekan olmak"la başlayan bir dizi yetimlikler, öksüzlükler sürecidir. "Ağaç yaşken eğilir" denir. Göçe muhatap olma yaşı ilerledikçe de zorlukların arttığı ve travmanın büyüdüğü aşikar.

Göhler'in analizlerinde gördüğümüz yoğun duygusal olumsuzluk vurgusu meselenin sadece bir yüzüdür ve süreç sonlanmadan önceki tahlillerle alakalıdır.

Göçlerin, toplumları zenginleştiren katma değerinin, uzun uzadıya anlatmayı hak edecek kadar anlamlı olduğu da malumdur. Sürecin sonunda "göçmen"in bütün değerlerinin artması, katlanması beklenir. Her türlü alışveriş, dolayısıyla dilin zenginleşmesi, kültürün zenginleşmesi, göç sayesinde ortaya çıkan, çıkması beklenen güzelliklerdendir.

Anadolu Oğuzlarının Balkan göçü, 'Türk göçerliği'nin son halkalarından biridir. Balkan göçüyle yerinden oynatılan bu büyük medeniyet hasılasının tüm yönleriyle tespit edilmesi ve anlamlandırılması bahsinde bir hayli yol alındığını söylemek mümkün olabileceği gibi, henüz işin başlarında olunduğu fikri de rahatlıkla ileri sürülebilir. Birçok disiplinin bu meseleyi tüm yönleriyle anlamak ve kendine göre yorumlayıp, sonuçlar çıkarmaya dair birtakım çabalar içinde olduklarını biliyoruz.

Bunlardan birinde Çavuşoğlu, Bursa'daki Yugoslavya-Makedonya göçmenleri üzerine yaptığı araştırmalar sonucu ortaya çıkan tespitlerini şu şekilde anlatır:

> *"Göçmen kesimi, Türkiye'ye 'içegöç' hareketinden sonra günümüze dek uzanan süreçte hiçbir zaman bir 'karşı(t)- kültür' (contre-culture) grubu olarak ve / veya 'Türk'ten ayrı bir 'ethnos'a (millet'e) aidiyet kimliği anlamında bir 'etnik' grup olarak ortaya çıkmamış, kendisiyle ne tüm toplum ne de siyasal erk (devlet) arasında (terk ettiği Yugoslavya-Makedonya'da olduğu gibi) 'üst-ast' ve 'çoğunluk-azınlık' statülerine dayanan ilişki örüntüleri kurulmamıştır. Göçmen kesimi, bir yandan 'dışagöç' hareketinden önce kendi içinde başlayan karşılıklı gelin alıp-verme ve 'Türkçe' konuşma dili ve ardından doğan çocuklar itibarıyla 'Türkçe' anadili' esasında 'biyolojik' ve 'sosyo-kültürel' bütünleşme sürecini, tüm sosyal bünye ile (artan oranda) sürdüren kısmen bir 'alt kültür' (sub-culture) grubudur."* (Çavuşoğlu, 2006: 144)

Demografik dağılımında önemli oranda Balkan göçmeni bulunduran bir ülke olarak Türkiye Cumhuriyeti kendini her yeniden tanımlayışında bu gerçekle yüzleşmek durumunda kalacak, Çavuşoğlu'nunki ve benzeri yorumları derinleştirme ihtiyacı duyacaktır.

Biz de, hem bir Balkan göçmeni hem de konuyla ilgili okumaları olan bir araştırmacı olarak düşüncelerimizi özetlemek ve derinleştirilmesi gerektiğini söylediğimiz yüzleşme yorumlarına bir nebzecik de olsa katkıda bulunmak istiyoruz.

Mustafa Kemal; Cumhuriyeti ('yeni iç'i) inşa eder ve onun politikalarını oluştururken, bir Balkan çocuğu olarak, kurucu unsur etnisitesi olan "Türk" kimliğinin (özellikle Balkanlarda) genişletilmiş yorumundaki (*Müslüman olanlara 'Türk oldu' denilmesi ve dolayısıyla Türklüğün sadece doğuştan gelen değil*

sonradan da edinilebilen bir kimliğe işaret ettiğine dair gelişen algı) işlevselliği ve zamanın ruhuna sunduğu yeni imkanları çok iyi okumuş, bu yorum dışında bir olabilirlik, yapılabilirlik, sürdürülebilirlik imkanının bulunmadığını iyi süzmüş ve belki konjonktürün rüzgarını da arkasına alarak "mutluluğun yerini" üstün bir liyakatle işaret etmiştir ("Ne mutlu Türk'üm diyene!"). Kapsayıcı, derin, etkili, ana omurgayı zedelemediği halde tüm unsurlarca kabul gören, ikame kabiliyetine sahip başka bir tutkal bulunabilseydi eğer (bundan hep beraber emin olalım ki) bu asla ihmal edilmez, gereği yapılırdı. Çünkü uluslaşma süreçlerinin her aşamasının yeni yeni sınamalara gebe olduğu, olacağı ve bu konuda yapılacak yanlış bir tahkimatın çok ciddi maliyetler barındıracağı, elbette 'inşacılar'ın da malumuydu.

Sözünü ettiğimiz bu 'Balkan yorumu'nun, handikaplarından tamamen arınmış olduğunu söylemek mümkün değildir. Temeli iyi atılmış, felsefesi iyi kurulmuş ama iyi anlatılamamış ve yer yer içselleştirilemediği açık olan bir yorumdur bu.

"Türk" lafzının (Türklük olgusunun) iki farklı yorumu arasındaki geçişliliğin iyi düzenlenmesi, bu özgün Balkan yorumunun işaret ettiği üst bütünlükte yer edinebilmiş evveliyatlara ait bütün renklerin, kendilerini geliştirme, gerçekleştirme imkanlarının zenginleştirilmesi ve bu iki farklı yorumdan (etnik Türk / genişletilmiş yorumuyla Türk) herhangi birine, diğerini inkar etme opsiyonu tanımayacak şekilde yapılandırılmasıyla oluşturulacak olan dengelere riayet edileceğine dair güvencelerin belirginleştirilmesi gibi tedbirlerle ancak, ortaya çıkması kuvvetle muhtemel aktüel zaafiyet türbülanslarından hasarsız olarak kurtulma imkanına sahip olunabilir diye düşünüyoruz.

Atomize kültürlerin bahtına yazılma tuzağına düşülmeden (Ol mahiler ki hep deryayı unutma eğilimindedirler) zamanın ruhuna, asırların idrakine söylenebilecek sözleri olan medeniyetlerin inşası ancak, yüzyıllarını nazarda, pazarda, tartıda geçirmeyi gerektirecek kadar uzun ve tescilli bir amel defterini yedeğinde taşımakla mümkün olabilmektedir. Bu işin ha deyince oluvermediğinin en yakın tanığı ise bizzat tarihin kendisidir. Konjonktürel oluşumların cazibesine kapılarak fırsatçı davranmaya kalkan atomize yapılanmaları ise her zaman büyük medeniyetlerin ahı tutar.

Görkemli medeniyetlerin sürekli yenilenerek kendilerini geleceğe taşıyabilmesi, inşacı tüm unsurların, bu büyük medeniyet iddiasının oluşumunda gösterdikleri pay, katkı ölçeğinde rağbet görmeleri ve aidiyet duygularını pekiştirmeleri ile mümkün olabilir.

Medeniyetler, birbirlerinden hız alır ve kendilerine çeki düzen vermek istediklerinde birbirlerine bakarlar. Medeniyetler arası inişli çıkışlı (Kalktıkları, düştükleri zamanlar elbette olur.) ilişkilerde temel ilke, haktan, adaletten kopmama, makulü terk etmeme olmalı diye beklenir ancak her hâlükârda bu mümkün olmayabiliyor. H.İnalcık'ın konuyla ilgili olarak ortaya koyduğu mukayeseli tarih görüşünü virgülüne dokunmadan aşağıya almak istiyoruz. İnalcık, bu kısa metinde, meselenin incitici tarafları olduğuna işaret etmektedir:

> *"Fakat Balkanlar'da ve Avrupa'da bilmezlikten gelinen başka bir gerçek, XIX. ve XX. yüzyılda Rus istilâları ve yeni millî Balkan devletlerinin baskı ve hatta etnik arındırma hareketleriyle Müslümanların ortadan kaldırılması girişimleridir. Bunun sonucu yüzbinlerce Müslüman ya soykırımına kurban gitmiş, yahut Türkiye'ye muhacir olarak kaçmak zorunda kalmıştır. Yaklaşık iki yüz yıldır süregelen ve son korkunç tekrarına, Bulgaristan ve Bosna'da tanık olduğumuz dramın belgelerini Bilal Şimşir yayınlamış bulunmaktadır. Balkanlar'da beşyüz yıldır yurd tutmuş Türklerin ve Müslümanların soykırımı karşısında, Batı Hristiyan dünyasının tasvib derecesine varan kayıtsızlığı insanlık tarihi için bir lekedir. "Çadırları ile geldiler, çadırlarını toplayıp gidiyorlar" lâfı XIX. yüzyılda bir Avrupalı devlet adamının ağzından çıkmıştır.*
>
> *Balkanlı yerli halk arasında İslamlaşma konusu, bugün maalesef güncel önemi olan bir sorun olarak ortaya çıkmıştır. Anadili Slavca, Arnavutça, Yunanca olan ve Türkçe konuşmayan toplulukların İslâmlaşmış yerli Hristiyan halktan oldukları genellikle ileri sürülür. Fakat bugün bu insanları Müslüman diye cezalandırmak, Ortaçağlardaki Haçlı soykırımlarını hatırlatan çağdışı bir davranıştır. 1870'de Bosna-Hersek'te çoğunluk olan Osmanlılar böyle bir şey yapmamışlardır."* (İnalcık, 2005: 33-34)

Moğol ve Haçlı karabasanları gibi ardı arkası kesilmeyen travmalarla cebelleşip, Anadolu dediğimiz medeniyetler beşiği bu coğrafyayı vatan yapmak, '*avaz ile dolacak*' ölçüde Türkçeyle tanışıp kaynaşmasını sağlamak, gökyüzünü yere indirip, göğsünün örsünde dövdürmek kadar meşakkatli bir iştir. Balkanlara nüfuz etmek, oraları kendi kimliğinle yurt edinmek de ondan daha az meşakkatli bir iş değildir. Savaşın, barışın, uğraşın, aklın, fikrin, gönlün Çanakkalelerinde boğuşa boğuşa pişerek, büyük işler başarmış, kalıcı medeniyetler ve güçlü imparatorluklar kurabilmiş milletlerin çocukları; her şart altında başarmış, başarıyor ve başarabilecek olmakla pekiştirdikleri bir özgüvene sahiptirler. Bu derin özgüven, zaman zaman tozun, toprağın, sisin, pusun, isin altında kalabilir ama sonuç değişmez; çünkü yeri zamanı geldiğinde üzerindeki ölü toprağından sıyrılma, sisten, pustan, isten arınma, yeni ve büyük travmalarla baş edebilme yeteneğiyle de donatılmıştır.

Haberdar olma düzeyinde de olsa, paydaşlıkları konusunda mutabakat bulunan diğer ilgili disiplinlerin hadisemizi yorumlayış biçimlerine değinmenin

yararlı olacağına dair inancımızı belirtmiştik. Haddimizi bilip, değinilerimizi tadımlık tutma çabalarımızı da sürdürerek meseleye bir de Balkanların Türklerle ve tabii daha çok da Anadolu Oğuzlarıyla ve 'avaz ile dolacak' ölçüde Türkçeyle tanışıp kaynaşması ve bir anlamda bütünleşmesi akabinde de kopmasının gösterdiği seyir bağlamında, yani, bilinen tarihin, tarihimizin bize açtığı perspektiften bakmaya çalışalım.

9.2. Tarihi Yaklaşımlar

Göçebeliğe dair tarihi seyrin Hz. Adem ile başlatılabileceği ve yaşayan son insanın vereceği son nefese kadar da yürütülebileceği gerçeğiyle yüzleşmek durumundayız. Göç olayını, dünde kalan ve gelecek tasavvuru içinde asla yeri bulunmayan bir olgu olarak görmek pek mümkün görünmüyor. Hatta daha ileri gidip, arkamızda kalanların yekunundan daha fazla miktarda bir 'göç acısı'nın önümüzde durmakta olduğunu söylemek pekala mümkündür. Başka gezegenlerde hayat arayıp duran merakımız da bu işlerin bir sonunun olmayacağına delalet etmektedir. Sonunun olmadığını düşündüren bu 'ontolojik vaka', sanki, insanlık aleminin parçalarını oluşturan bazı kavimler için daha fazla geçerlidir ve muhtemelen Türk kavmi de bunların en başta gelenlerindendir.

Göçebeliği ve özellikle de Türk göçebeliğini anahatlarıyla özetleyiveren cümlelere Barkan'ın *"Osmanlı İmparatorluğunda bir iskân ve kolonizasyon metodu olarak sürgünler"* isimli makalesinde rastladık.

> *"Yaşamakta oldukları hayat tarzları itibariyle esasen göçmeye alışık bulunan ve ayrıca geniş mer'alara ve icabında yerleşebilecek münbit sahalara ihtiyacı bulunan göçebe unsurların muvaffakiyetli bir tehcir ve iskan politikasının tatbiki hususunda tamamiyle yerleşik bir hayat süren diğer halk kütlelerinden daha müsait bir malzeme teşkil edebilecekleri tabiidir. Avrupada Orta Çağ devrinin açılmasına tekaddüm eden asırlarda ve ondan sonraki devirlerde 'kavimler muhareceti' hadiseleri tetkik edilirken göçebe veya yarı göçebe unsurların seyyaliyet ve yer değiştirme kudretlerinin insana hayret verecek bir nisbette tezahür etmiş bulunduğu görülebileceği gibi, Asya'da muhtelif devirlerde Türk devletlerinin teşekkül ve inkişafında göçebe unsurların yer ve yurt değiştirme hususunda haiz oldukları imkan ve ihtiyaçların büyük bir rol oynamış bulunduğu da göze çarpmaktadır.* ***Bir bilardo masasındaki yuvarlakların hareketi kolaylıkla yekdiğerine geçirdikleri gibi, göçebe unsurlarda Türk tarihinde kolaylıkla yer değiştirerek ve hareketleri kolaylıkla yek diğerine geçirerek yeni devletlerin meydana gelmesine sebep olmuşlardır****"* (Barkan, 1952: 65-66).

Göçebelik hareketli bir toplum olmayı dayatır, durağan, yavaş bir toplum olabilme ihtimalini alır elinizden. Kapladığınız her yeni alanın, değeri ölçüsünde büyüyen kavgasını vermek zorundasınızdır.

Türkler, tarih sahnesine çıktıkları coğrafya merkez kabul edilmek suretiyle, o merkezden başlayıp dünyanın dört bir tarafına dağılmış, yayılmış bir topluluktur. Bu uzun serüvenin her bir basamağının kendine has derin menkıbeler barındırdığı çok bellidir ancak, bu çalışmada yoğunlaşılması beklenen alan, Anadolu Oğuzlarının, Anadolu'dan yola çıkarak hedef coğrafyamız olan Balkanlara yayılma, yerleşmelerine ve geri dönüşlerine dair süreci içerir.

9.2.1. Balkanlara Yayılma ve Yerleşmenin Kısa Tarihi

Türklerin, göç silsilelerinin son halkalarından biri olarak kabul ettiğimiz Balkan coğrafyası ile tanışıklıklarının, belgelenebilenlerden çok daha eski çağlara dayanıyor olabileceğine dair, okumalarımızla şekillenen, öznel tasavvurlarımıza temel teşkil eden bazı küçük verilerin zamanla daha görünür hale geleceğine, liyakat sahibi bilim insanlarının bu meseleyi aşacağına olan inancımızı muhafaza etmekle birlikte, hakkında mutabakat sağlanabilen belgelerden hareket etmek durumundayız.

> *"4. yüzyılın sonunda Avrupa'nın ufkunda görünen Hunlar, iç-Asya'dan batıya gelen Türk soyundan kavimlerin ilki idi ve bunu başkaları izleyecekti. Bölgede yaklaşık 80 yıllık ömürleri boyunca inanılmayacak derecede önemli olaylara sebep olan Hunlar, önce Batı-Asya'nın Türkleşmesini sağlamış, Avrapa'nın o zamanki nizamını altüst etmiş, Büyük Kavimler Göçünü harekete geçirmiş ve Cermen kavimlerini bir daha birleşmemek üzere dağıtmış, en önemlisi Doğu ve Batı imparatorluklarını temelinden sarsmışlardır. ilk Ortaçağ tarihinde bir fırtına gibi esen Hunlar, aradan geçen 1500 yıllık zamana rağmen hâlâ insanların ilgisini çeken, nereden geldikleri gibi böyle kısa bir zamanda dünya ölçüsünde bir devlet kurabilmelerinin muamması da çözülemeyen bir toplumdur."* (Baştav, 2015: 141).
>
> *"Milattan sonraki ilk asırlardan itibaren Balkanlar ve Avrupa Türklerle tanışma fırsatı yakalamıştır. Batılı toplumlar, kendilerini siyasi, askeri, ekonomik ve sosyo-kültürel olarak yüzyıllar boyunca derinden etkileyecek yeni bir durumla karşı karşıya kalmışlardır. Avrupalıların Hunlarla başlayan mücadelesi Sabirler, Avarlar, Bulgarlar, Hazarlar, Peçenekler, Kuman-Kıpçaklar, Selçuklular ve Devlet-i Aliyye dönemine kadar süre gelmiştir."* (Mangaltepe, 2015: 227).

Halil İnalcık, Türkler ve Balkanlar makalesinin girişinde "Kuzey'den Gelen Türkler" başlığı altında şunları söylemektedir:

> *"Balkanlar tarihi, Türk tarihinin ayrılmaz bir parçasıdır. Balkan kelimesi dahi, sıra-dağ veya dağlık anlamına Türkçe bir sözcüktür. Güvenilir tarih kaynaklarına göre, Balkan Yarımadası. VI. Yüzyıldan başlıyarak Türk kavimlerinin gelip yerleştiği bir yurt olmuştur. Doğudan, Asya içinden, Kuzey Karadeniz step bölgesi yolile birbiri ardından gelen atlı göçebe Türk kavimleri, ya burada Dac, Trak ve Slav aslından yerli halkla karışmış, ortadan kaybolmuş (XI. Yüzyılda Oğuz aslından Peçenekler ve Uzlar gibi), yahut askerî egemen sınıf olarak Kuzey-Doğu Balkanlar'da güçlü devletler kurmuşlardır. Bu sonuncular arasında, bir Türk boyu olan Kutrigur'ların VII. yüzyılda kurmuş*

oldukları Bulgar Hanlığı özellikle anımsamaIıdır. Bulgarların Dobruca'da bıraktıkları kitabelerde, hükümdar. Han unvanı ile anılır ve Oniki Hayvanlı Türk Takvimi kullanılır. Bulgar Hanları IX.-XI. yüzyıllarda (1018'e kadar) Balkanlar'da Bizans İmparatorluğu'nun yerini almıştır. XIII. ve XIV. yüzyıllarda, yine Bulgaristan'da, Kıpçak/Kuman aslından slavlaşmış Terteri ve Şişman Hanedanları hakim oldu.

Osmanlı Türkleri Balkanlara girmeden önce, XII.-XIV. yüzyıllarda Kıpçak /Kumanların bölgede üstün tarihî rolü yeterince vurgulanmamıştır. Özellikle, Dobruca'dan Akkerman'a kadar step bölgesinde yerleşmiş ve Hristiyan dinine geçmiş olan Kıpçak/Kumanlar çeşitli hanedanlar kurmuşlardır. Bunlardan bir grup, XIV. yüzyıl ikinci yarısında Dobruca-Varna bölgesinde bir beylik kurmuştur (Merkezi Kalliakra); Dobrotiç ve bir Kuman adı taşıyan kardeşi Çolpan'ın Dobruca beyliği, 1388'de I. Murad'ı metbû tanımış, 1393'de I. Bayezid bu beyliği Osmanlı ülkesine katmıştır.

Özetle, Deli-Orman ve Varna'dan Tuna'ya kadar giden bölge daha Osmanlılardan önce gerçek bir Türk yerleşim alanı olmuştur." (İnalcık, 2005: 20-21)

"Avrupa'da 19. yüzyılın sonuna kadar, Balkan ülkelerinde ise daha uzun süre Türklerin Balkanlar'da yaşamamaları gerektiği düşüncesi varlığını sürdürmüştür. Bu dönemde bölgenin istenmeyen halkı durumunda olan Türkler ve kaderleri, bölgeye yönelik araştırmaların çoğunda gizlenmiş ya da önemsiz gösterilmiştir." (Türbedar, 2015: 250).

Öyle anlaşılıyor ki, bazen, Gordion düğümü gibi kestirip atmak hoşa gidiyor olsa da birçok tarihi meselenin halli, basite indirgenemeyecek kadar çetrefillidir. Balkanlardaki "kim kimdir" tartışmaları bütün hızıyla sürüyor ve açıkçası bitecek gibi de görünmüyor. "Bir şey"in içinde "diğer her şey" bulunabiliyorken, o "bir şey" hakkında tespitler yapmak ve hüküm cümleleri kurmak, iğneyle kuyu kazmaktan çok daha büyük zorluklarla başa çıkmayı gerektirmektedir. Bütün "iddia sahipleri"nin, o "her şey"in içinde yakalayıverdiği, "kendine ait izler"e atıflarda bulunarak yeni yorumlar, çıkarımlar yapmak ve bu yolla da kendini anlamlandırma çalışmalarını genişletmek, geliştirmek istemesi anlaşılır bir şeydir. Ancak, bütün bu "iddia sahipleri", objektif, belgeli tarihçiliğin gözetimi altında bulundukları ve gerçeğin er veya geç ortaya çıkmak gibi bir huyu olduğu bilgisine de sahiptirler. Bununla beraber, kendi belgelerine sahip çık(a)mayanların miraslarının yağmalandığı bir talan düzeninin, bilimsellik perdesi ardına saklanılmaya çalışıldığı, birçok alanda olduğu gibi bu alanda da güçlünün güçsüzü susturmayı hak olarak gördüğü bir tahrip düzeninin fiili olarak rağbet görmeye devam ettiği gerçeğini kulak ardı ederek, derin ve kadim bazı kalpazanca yaklaşımların tarihe ve tarihten aldığı güçle geleceğe yön verme, belirleyiciliklerini pekiştirme şeklindeki alışkanlıklarından tamamıyla "ellerini eteklerini" çektikleri, çekecekleri düşüncesine kapılmanın, her hâlükârda doğru ve yerinde bir hareket sayılmayabileceği gerçeği de gözlerden uzak

tutulmamalıdır. Sözün özü, kendi kaynaklarımıza ve yazılı kaynaklara sahip olduğunu bildiğimiz diğer büyük medeniyetlerin kaynaklarına (Sümer, Çin, Hind Mısır, Roma, Bizans vb.) tam bir vukufla ulaşabilecek ve liyakatli analizler yapabilme yetisiyle donatılmış çok ama çok daha fazla miktarda uzmana ihtiyacımız olduğu çıplak gözle bile görülebilir durumdadır.

Türklerin, özellikle Oğuzların, Balkanlara yönelik, sıklıkla kullandıklarını bildiğimiz göç güzergâhları, Hazar-Karadeniz çevresi ve Marmara denizinin iki ucundaki boğazlardır. Bu göç güzergâhlarının çok bilinen, az bilinen, hiç bilinmeyen birçok menkıbeye sahip olduğu, olması gerektiği kolaylıkla tahmin edilebilir. İşte biz, bunlardan -gözlerimizden, gönüllerimizden uzakta bırakıp, unutulmaya terk ettiğimiz- birine, Geza Feher'in "Bulgar Türkleri Tarihi" kitabında rastladık ve kısaca alıntılamak istedik.

> "*Gotlar'a göre, çok eski zamanda Azak Denizi'nin* (Kırım'ın kuzey doğusu yönünde uzayan ve Kerç Boğazı ile Karadeniz'e bağlanan bir iç denizdir. S.A.) *öbür sahilinde bir kral yaşıyordu. Bunun Utrigur ve Kutrigur adlı iki oğlu vardı. İki kardeş, babalarının ölümünden sonra yurdu kendi aralarında paylaştılar. Bunlara izafeten halkın bir kısmına Utrigur diğer kısmına Kutrigurlar dendi*." (Feher, 1999: 28)

Bu kavme mensup delikanlılar geyik peşinden suya girip suyun öbür tarafına varırlar (Azak denizinin Got tarafına) ve Gotları oradan kovarlar. Sonrasında bir bölümü tekrar Azak Denizi'nin doğu kıyısındaki ana yurtlarına çekilirler. Gotlar bu iki kardeş kavmi birbiri üzerine saldırtır. Bizans İmparatoru Jüstinyanos, Kırımlı Gotlar'ın kendisine verdiği malumatlardan çok faydalanır ve Utrigurlar'ın hükümdarı Şad-il Sandil'e elçi gönderir (Feher, 1999: 28-29).

> *"Kutrigurlar Bizans devletine akın ettiklerinde Kutrigurları arkadan vurmak şartıyla, o zamana kadar Kutrigurlara ödenen senelik verginin kendilerine ödeneceğini söyledi. 552'de Kutrigurlar Kinal'in idaresinde Bizans İmparatorluğu'na akın ettiler. Bunun üzerine Bizans İmparatoru, Şad-il'e tekrar elçi gönderdi. Şad-il ona, kan kardeşlerini imha etmeye Tanrı'nın rıza göstermeyeceğini ve bunun yakışık almayacağını, zira dillerinin, giyimlerinin, hayat tarzlarının hatta menşelerinin bir olduğunu, ancak hükümdarlarının ayrı olduğu cevabını verdi. Bu söze rağmen Şad-il Kutrigurlar'ın toprağına girdi ve onların yurtlarını tahrip etti. Geri çekilen Kutrigurlar öç almaya kalkıştılar. Harp talihi kah o tarafa kah beri tarafa güldü."* (Feher, 1999: 29)
>
> *"6-7 yıl sonra Kutrigurlar tekrar döner. Saber Han (Zaber) üç ordu ile Bizans yakınına yerleşir. Jüstinyonos yeniden Şad-il'e baş vurur. Şad-il Kutrigurları yine perişan eder. Avarlar ortaya çıkıncaya kadar bu böyle devam eder. Avarlar daha Kafkasya çevresindeyken (558) Bizans'a elçi gönderirler. Akabinde de batıya yönelip Onogurları, Barsilleri, Sabirleri yenerler. Kutrigurlar ise onlara tabi olarak komşu Antlara karşı açılan savaşı kazanmalarını sağlarlar. Avarlar Kutrigurların bir kısmını kendileriyle birlikte*

Macaristandaki yurtlarına götürürler. Kutrigurlar artık Avar ordusunun bir parçasıdır. Bayan 568'de Dalmaçya'ya 10.000 Kutrigur muharibi gönderdiğine göre sayıları hiç de azımsanmayacak düzeydedir. Bu Kutrigurlar idareyi Avarlar'ın elinden almak için isyan çıkarmışlar ancak başarılı olamamışlardır. Kurtuluş hareketi, ana yurtta kalan Oturgurlar'ın ahfadı arasında başlar. Avar devletinin kenar bölgesinde oturan bu halk, başka bir Türk boyunun idaresine girer ve han ailesine mensup Kurt'un idaresinde istiklallerini kazanırlar. Önce Kutrigurların toprağını ilhak eden Kurt, Dnyeper'den İran sınırına kadar yaşayan bütün Bulgar Türklerini ihtiva eden büyük bir devlet kurar. Onun ölümünden sonra Kafkasya'daki Bulgar Türkleri'nin hanı büyük oğlu Batbayan Hakan, batıdaki Kutrigur Bulgar Türkleri'nin hanı ise küçük oğlu Esperüh olur" (Feher, 1999: 29-31).

Derin veya sığ hiçbir izi atlamadan, Feher'in 88 sayfalık kitabından alıntıladığımız bu tadımlık esintiler gibi, Balkan yerleşimimizin yollarını döşeyenler dahil bütün ipuçlarını (dil bilimi, tarih, sosyoloji, sosyal antropoloji vs. alanlarındaki) birbirine ekleyip birtakım sonuçlar çıkarabilir ve Balkan göç tasavvurumuzun kabataslak bir çerçevesini çizebiliriz ancak derin tahlillere girişmenin elbette tek başına herhangi bir disiplinin tekelinde olamayacağını, bu alanı çalışan diğer disiplinlerle ortak uğraşlara girişilmesi gereği ve gerçeğini çok daha fazla tekrarlamanın yerinde olacağını düşünüyoruz.

Türklerin tarih yaptıklarına ama yazamadıklarına dair çokça dillendirilen bir kanaat vardır. Hafıza-i beşerin nisyan ile malul olduğu, hikayelerini damıtıp kalıcılaştırarak sonraki nesillere aktar(a)mayanların hikayelerinin unutulduğu veya başkalarından -bazen ezeli düşmanlarından- miras kalan, çoğunlukla da -doğal olarak- nesnelliklerini koruyamayan kanaatler üzerinden hatırlanabildikleri biliniyor. Rahatlıkla "en son Oğuz göçü" olarak değerlendirilebilecek olan ve "işçi göçü" halinde Avrupa'ya, akabinde de başka coğrafyalara gerçekleşen ve bütün tazeliği, cazipliği, bakirliği ile gözümüzün içine bakan bu -şimdilik- son göçün üzerinden 60 yıla yakın zaman geçmesine rağmen, gelişmiş bazı disiplinlerin ön alma ve yön verme kabiliyetleri açısından bakıldığında, meselenin sahibi olmaktan bir hayli uzak olduğumuz açıktır. Bazen kendi kasabalarını bile görmemişken, eksik ana lisanlarıyla, köylerinden alıp "lastik pabuçlarıyla" "çağdaş bir medeniyetin" göbeğine bırakıverdiğimiz çocuklarımızın, hiç sahip çıkılmadığı halde yazmaya başladıkları destanı izlemekten bile imtina eden hallerimiz var. Kültürümüze katkı sağlayan faktörleri de (gelişmişlik transferi vb.) yedeğinde bulunduran bu büyük mücadelenin, meçhul kahramanlarına, şehitlerine, gazilerine, mağdurlarına, ezilmişlerine hatta kaybolmuşlarına, tüketilmişlerine şükranlarımı sunmak istiyorum.

Var olsunlar ve varlıklarıyla hem kendilerini hem gittikleri yerleri hem de bizleri şenlendirsinler inşallah.

Avrupa ve Balkan Türklüğü üzerine yapılan genel değerlendirmelerin ve "en son Oğuz göçü" ile ilgili temennilerimizin ardından, Anadolu Oğuzlarının Balkan açılımlarına geçebiliriz.

9.2.1.1. Anadolu Oğuzları ve Balkanlar

Bazen Hazar, bazen Karadeniz, bazen de Akdeniz, değişik isimler altında anayutlarını terk etmek zorunda kalan Türklerin önüne bir set olup gerilmiş ve Türkler bu denizleri bir şekilde aşmak, "dolanmak" durumunda kalmışlardır. Tarihi, tekerrürden usandıracak kadar çok olduğunu tahmin ettiğimiz bu "dolanmalar"dan, Oğuzlar da kendi payına düşeni almıştır.

Hazar'ın doğusunda başlayıp Balkanlara uzanan Oğuz tarihini özetlemeye çalıştığımız bu bölüm şöyle bir tasnifle şekillendirilmiştir:

1. Mehmet Altay **Köymen**'in *"Büyük Selçuklu İmparatorluğu'nun Kuruluşu I"* makalesinden edindiğimiz bilgiler doğrultusunda Hazar'ın doğusundaki Oğuz bölünmesi anlatılarından edindiğimiz intibalar.
2. Üstünyan **Cansızof**'un, Avusturyalı Konstantin Josef **Jireček**'in Rusya'nın Odesa şehrinde ve Rusça olarak 1878 tarihinde basılmış olan *"Bulgarların Tarihi"* çalışmasından iktibasen kaleme aldığını belirttiği, *"Balkan Şibh-i Cezиresinde Türkler"* isimli makalesinden özellikle Selçukileri anlattığı bölüm.
3. **Akalın** ve **Barkan**'dan -Togan aktarımları dahil- alıntılarla Gagavuz Türkleri ve Sarı Saltık'ın hikayesi.
4. Yusuf **Ayönü**'nün *"Osmanlılardan Önce Rumeli'de Türkler (1305-1313)"* isimli çalışmasından, Sarı Saltık halifesi Halil Ece, İzmir Beyi Emir Çaka, Aydınoğlu Umur Bey, Bizans İmparatorlarının komşu coğrafyalara yerleşik Türkmen Beyleriyle yaptıkları bilinen anlaşmalar.
5. Yahya **Başkan**'ın, *"Orhan Bey'in Bizans İmparatoru Kantakuzeneos'un Kızı Theodora ile Evliliği"* isimli makalesinden, Aydınoğlu Umur Bey'in, VI. Yannis Kantakuzenos (Kantakuzen) ile kurduğu yakınlık, Umur Bey'in öneri ve yönlendirmeleriyle Kantakuzenos ve Orhan Bey arasında gelişen ilişkiler.

6. Türklerin Balkan yerleşimleri konusunu çalışmış yetkin bilim adamlarımızdan birisi olan M.Tayyib **Gökbilgin**'in kaleminden Balkan yerleşiminin izinin sürülmesi.
7. Barkan'ın *"Osmanlı İmparatorluğunda Bir İskân ve Kolonizasyon Metodu Olarak Sürgünler"* isimli makalesinden özellikle Saruhanlı perspektifinden yine Balkan yerleşiminin izinin sürülmesi.

Bizim, bir dil bilimci olarak dikkatimizi, tarihi hadiselerin, kuru kronolojik atmosferinden bir nebze de olsa uzaklaştırıp hikayesi olan metinlerine yöneltmeyi tercih etmemiz, anlaşılır bir durumdur. İnsanlar ve topluluklar arasındaki duygu durum oluşumları, birikimleri ve değişikliklerinden de beslenebilen "ilişkiler ağı" dökümlerinin her yönüyle işlenmesi, çözümlenmesi, yorumlanması, hükümlendirilmesi önemlidir çünkü biriktirilen bu tür tecrübelerin geleceği yapılandırmadaki kurucu tesirleri ihmale gelmeyecek ölçüde ciddi olabilmektedir. Meseleyi, Anadolu Oğuzlarının Balkan tecrübelerini, kardeş tecrübelere eklemleyen, birbirleriyle girdikleri etkileşimi irdeleyici bir yaklaşım üzerinden götürmenin daha doğru olacağını düşünüyoruz ve bu meyandaki, insan veya topluluk ilişkilerini öne çıkarmayı amaçlayan değinilerimizi Mehmet Altay Köymen'in, "Büyük Selçuklu İmparatorluğu'nun Kuruluşu" isimli çalışmasında karşılaştığım bir anekdotla sürdürmek istiyorum.

10. yüzyıl, Oğuzlar Hazar'ın doğusundalar. Etrafları aynı soydan kavimlerle çevrili: Türk Hazerler, Bulgarlar, Karluklar, Kimekler. Sadece güneylerinde İslam dünyası var, "*din, ırk ve medeniyet bakımından kendilerinden farklı başka bir kavim*" var güneylerinde, İran (Köymen, 1957: 97).

İbn Fadlân, Yabgu'dan sonra gelen Oğuz devlet ricali unvanlarını şöyle sıralıyor: Yabgu vekili Kül-erkin *(Küzerkin veya herhalde Yınal Tekin*), Subaşı, Tarhan, Yınal *(herhalde küçük Yınal veya Yınallardan biri)* (Köymen, 1957: 99).

10.yy'da, Hazar'ın doğusunda bulunan Oğuzların Yabgu'su ve Subaşı'sı Dukak'ı ilgililerinin dışındakilerin bilemeyeceğini düşünürüz. Ama aslında Subaşı Dukak ortalama insanımız için dahi yabancı biri değil. Selçuklu Devleti'nin kurucusu Selçuk Bey'in babası.

Yabgu ile Subaşı'sı Dukak arasında şöyle bir hadise vukubuluyor:

> *"Kuvvetinden dolayı[3] Dukak'a "demir yay"lı (Tcmir Yalığ) lâkabı verilmişti; cesurluğu, devlet işlerindeki mahareti ile tanınmıştı. Oğuz Yabgusu[1]*

mühim devlet işlerini ona danışmadan halletmezdi. Bir gün Yabgu, mutat hilâfına ona sormadan, hiç suçu olmayan bir Türk taifesine[2] karşı sefer tertip etti. Bunu duyan Dukak kızdı; (yolda) Yabgu'nun karşısına çıktı ve ona ağır sözler söyledi. Gazaba gelen Yabgu kılıcını çekti ve Dukak'ı yüzünden yaraladı. Dukak mukabele etti. Elindeki gürzü (amûd) hükümdarın başına vurdu. Yaralanan Yabgu attan düştü. Bu hâdise bütün devlet ileri gelenlerinin ve kumandanların huzurunda vukubuldu. Atına tekrar binen Yabgu, Dukak'ın yakalanması ve öldürülmesi için emir verdi. Fakat hiç kimse yerinden kımıldamadı[3]. Zira kimin haklı, kimin haksız olduğunu meydana çıkaracak olan tahkikat yapılıp neticelenmedikçe, küçük olsun, büyük olsun, herhangi kimseye karşı harekete geçmek bu ülke halkında âdet değildi. Dukak ise, suçunun, hükümdarın T ü r k l e r e zulüm yapmasına mâni olmaktan başka bir şey olmadığını hazır olanlara yüksek sesle ilân etti. Ona göre, bu seferin sonu, ülkenin harabisi ve saltanatın sona ermesi olacaktı. O, nasihatinin mükâfatı olarak kılıç darbesi yediğini ifade etti. Büyükler Dukak'a hak verdiler. Yabgu'yu teskin etmeğe çalıştılar: Dukak'ın şeytana uyarak bu hareketi yaptığını, böyle bir hareket karşısında ise her hükümdarın kızacağını ifade ettiler. Nihayet, onu teskine muvaffak oldular ve Dukak ile barışmağa razı ettiler. Bu münasebetle büyük bir ziyafet tertip edildi. Dukak ile beraber ordusunun kumandanları da davet edildi. Ziyafette Yabgu ile Dukak kucaklaştılar, birbirlerinin başlarını ve yüzlerini öptüler. Aynı şeyleri, ordu mensupları da yaptı. Bu suretle Dukak'ın prestiji arttı, şöhreti daha fazla yayıldı[1]." (Köymen, 1957: 100-102)

Nakledilen hadiseden çıkardığımız sonuç, Oğuzlarda idare yetkisi -Yabgu da dahil- tek kişiye verilmemiş, tek elde toplanmamış, "*Kollektif Mesuliyet Sistemi"* şeklinde yapılandırılmış (Köymen, 1957: 100).

Yabgu ile Subaşı'sı Dukak arasında vukubulan hadiseden bir müddet sonra Selçuk dünyaya geliyor ve delikanlılık yaşlarındayken de (17-18 yaşları) Dukak ölüyor (Köymen, 1957: 102).

Babasının sağlığında sarayda yaşayan Selçuk, babasının ölümünden sonra da sarayda yaşamaya devam ediyor. Zaman içinde Yabgu ondaki kumandanlık vasıflarını görüyor ve Subaşılık makamına getiriyor (Köymen, 1957: 104).

"Bir gün Selçuk âdet gereğince[1] O ğ u z l a r hükümdarının sarayına gitmiş ve kıraliçe ile çocuklarının üstüne geçerek tâ hükümdarın yanına oturmuştur[2]. Genç kumandanın bu hareketi Hatuna (Kıraliçe'ye) pek ağır gelmiştir. Selçuk saraydan gidince, Hatun, kocasına, bu oğlanın daha işin başında böyle küstahlık yaptığını, eğer bir müddet daha böyle gider de kuvveti artarsa işin nereye varacağının aşikâr olduğunu, zaten halkın da kendisine itaat ettiğini[3] söyledi. Bu makul söz hükümdara tesir etti ve Selçuk'u ortadan kaldırmak çarelerini aramağa başladı[4]." (Köymen, 1957: 105).

Yabgunun, zayıf bir hükümdar olduğu anlaşılıyor. Selçuk'un devlet otoritesini kuvvetlendirmeye çalışması da belli ki Yabgunun yerini almak isteyişi ile alakalı, ancak niyeti çabuk seziliyor. Halk Selçuk'u seviyor lakin babasını tutan devlet büyükleri Selçuk'un aleyhine dönüyor. Selçuk için şartlar kötüleşiyor.

Hükümdarın kendi hakkındaki niyetlerini öğrendikten sonra ise tek düşüncesi kaçıp hükümdarın gazabından kurtulmak oluyor (Köymen, 1957: 105-106).

Sözü edilen bu didişmeler sonucu Oğuzların büyük bölümünün Yabgu ile Hazar'ın kuzeyinden Batı'ya göçerek Hristiyan bir kaderi sahiplendikten sonra zamanla asimile olduklarını, Selçuk ile hareket eden küçük grubun ise güneye hareket edip büyük zorluklardan geçerek Müslüman bir kadere doğru koştuklarını ve yine zaman içinde de iki büyük Türk İmparatorluğunun sahibi olduklarını biliyoruz.

Zamanın, insanı ve insan topluluklarını büyük sürprizlerle yüzleştirme kabiliyeti, çoğu zaman tahmin edilenin çok üstünde olabiliyor. Türk/Oğuz topluluğunun bir didişmeyle ayrılma ve belki bir vuruşmada buluşma hikayesinde de bu böyledir; Oğuz Yabgusu ile Subaşı Selçuk'un yollarının ayrılması ve aradan bir asırdan fazla bir zaman geçmesinin ardından Bizans ordusunda ücretli asker olarak bulunan Oğuz aslından, Hristiyan Uz (Kuz, Uz) ve Peçeneklerin, Anadolu'nun tapusunu alma noktasında, kesin zaferi muştulayan son savaşın -Malazgirt- simge ismi Alparslan'ın karşısında yer almalarına rağmen sonrasında Alparslan'a kolaylık sağladıklarına (Sevim, 2003: 481-482) dair bilgiler, zamanın, insan ve toplulukları büyük sürprizlerle yüzleştirme kabiliyetine sahip olduğunu gösteren nadide örneklerdendir.

Türklerin Balkan yerleşimlerine değinen kaynaklardan birisinin de Konstantin Josef Jireček'in Rusya'nın Odesa şehrinde ve Rusça olarak 1878 tarihinde basılmış olan *"Bulgarların Tarihi"* isimli eseri olduğunu **Üstünyan Cansızof'un,** Tarih-i Osmanî Encümeni Mecmuasında yayımlanan (1 Kanunevvel 1328- (14 Aralık 1912)) ***"Balkan Şibh-i Cezиresinde Türkler"*** isimli makalesinin, Tarih İncelemeleri Dergisinde yayımlanan (2013) Umut Üren'in transkripsiyonlu metninden öğreniyoruz.

Bahse konu makalede;

> "*Mezkûr Türk akvâm ve kabâili birkaç asır şurada burada ve köşe bucakda vakit geçirmiş olduklarından sahne-i tarihde gözükmeğe pek çok zaman sonra muvaffak olmuşlar ve Bulgar, Macar, Sırb, Ulah ve diğer bu gibi akvâmın Bizans imparatorları ile mücadeleye başladıkları andan i'tibâren meydana çıkmışlar ve Osmanlıların zuhûrundan müteaddid asr mukaddem muhtelif isimler yani Türk, Peçenek, Kuman, Alan, Yörük, Türkmen, Tatar nâmları ile ayru ayru zuhûr itmişlerdir."*

diyen Cansızof, Balkan Şibh-i Cezиresindeki Türkler'i dört başlık 35 fıkra halinde vermiştir:

1.Vardarlı Türkler (Fıkra 1,2) 2. Peçenek nâm diğer Poloveci Türkleri (Fıkra 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14) 3. Kuman yani Oğuz Türkleri (Fıkra 15, 16, 17,18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34) 4. Selçuk Türkleri (Fıkra 35) (Jirecek, 1878'den iktibas Cansızof, 1912'den transkripsiyon Üren, 2013).

25. Fıkrada[318], Anadolu'dan Balkanlara geçişin en önemli güzergâhı sayılan bir coğrafyayla -Çanakkale- ilgili olarak, Troyalıları oluşturan kavim katmanlarının içinde en azından Asyatik -belki Türk- katmanların da bulunabileceğini tartışan, Fatih Sultan Mehmet'e ve Mustafa Kemal Atatürk'e atfedilen *"Troyalıların intikamını aldık"* benzeri şu imalara rastladım ve not etmek istedim:

"Bulgarlar ve Kumanlarca dahi Troya'nın[36] sükûtu hakkındaki hikâye-i malûme mechûl degilmiş. Bunlar Latin ehl-i salibi Troyalıların vârisleri oldukları ve cedlerinin mirasını aramak üzere geldikleri zannında bulunduklarından anların şarka tehâcümuna taaccüb itmemişlerdi." (Jirecek, 1878'den iktibas Cansızof, 1912'den transkripsiyon Üren, 2013: 275).

Bu sözlerden -eğer doğru anlamışsak- Bulgarlar ve Kumanların da Fatih Sultan Mehmet ve Mustafa Kemal gibi, birtakım "zan"lar içinde oldukları anlaşılıyor. Bu makalede çok değişik bilgilere rastlıyoruz ancak daha fazla derinleşmek bu çalışmanın boyutlarını aşmak anlamına geleceğinden bu noktada bırakıyoruz.

Madde 4'te yer alan Selçuk Türkleriyle ilgili bölüm kısa olduğundan tamamını alıntılayalım istedik:

*"**4.Selçuk Türkleri***

Konya'dan Dobruca tarafına geçerek sâkin olmuş Selçuk Türklerine dair tarih-i mezkûrda malûmat pek azdır. Osmanlı ve táifesinden Cevad Paşa ile Hayrullah Efendi tarihlerinde bunlara dair malûmat var ise de gayrî kâfîdir. Mîlâdın 1263 senesinde Selçuk Sultanı İzzeddîn aralarında olan sıhriyyet münâsebetiyle Bizans imparatorlarından Mihal Paleolog nezdine ilticâ' itdi, imparator tarafından dahi sâkin olmak üzere müşârün-ileyhe Dobruca kıt'asında arazi verildi[41]. Saltık Dedenin taht-ı idâresinde bulunan on oniki bin Türk ailesi Bizans İmparatorluğu menafiine hidmet itmek ve Bulgarlara karşı sedd olmak üzere mezkûr kıt'ada iskân olundı. Bu Türkler Bizans devletinin menfaatine olarak Bulgarlar ile bir hayli uğraşdılar. Lâkin kıllet-i nüfûslarından dolayı nihâyet mağlûb oldular. İmparatorun nezdinde kalan Sultan dahi taht-ı imparatorînin zabtı hakkında vuk'ubulan iftira üzerine Ainos (Enez) kal'asinde habse ilga edildi[42]. Mezkûr Türklerin bazısı tanassur etmiş ve bazısı Kırım ve Kıpçak taraflarına ilticâ eylemiş ve Dobruca'da kalanlar ise uzakda olmayan Kumanlara karışmışlardır. Balâda Eltimir tarafından teşkîl edildigi beyan olunan balkan hükûmeti zîr-i idâresinde bulunan mezkûr

Kumanlar o esnada tanassur etmiş idiler. Me'haz ittihâz edilen tarihinin müellifi Karadeniz sevâhilinde el'ân mevcûd bulunan Gagauz Hristiyanlarını yukarıda beyan edildigi üzere Kumanların bakiyyesi itibâr itmekde ise de zannımca onlar Selçuk Türklerinin hafîdleridir. Mezkûr Gagauzlar ile anlar gibi olan Sorguç hristiyanları hakkında Osmanlı Türklerinin Bulgaristan fütûhatını beyan sırasında malûmat verilecekdir. Şimdilik tarih-i mezkûrdan âtî-üz zikr-parça iktibâs olunur: Fıkra (35) 491 'Hammer şark menabı'na istinâden bu bâbda bervech-i âti beyânatda bulunuyor: mîlâdın 1263 senesinde Rumlar (Bizanslılar) kendilerine ilticâ etmiş olan Sultan İzzeddin Selçukî'ye Dobruca'da arazi i'tâ itmişlerdi. Saltık Dede kumandasında olarak on on iki bin Türk ailesi Anadolu tarafından oraya hicret etmişdir. Saltık dede mezarının hala Babadağ kasabasında mevcûd olduğu görülüyor. Fakat bu Türkler pek az zaman sonra Kırım ve Kıpçak sahralarına hicret itmişlerdir. Fakat âsâr-ı sairede mezkûr Türklere dair hiçbir söze tesâdüf edilmiyor[43]." (Jirecek, 1878'den iktibas Cansızof, 1912'den transkripsiyon Üren, 2013: 276-277).

Hazar'ın güneyinden gelerek Anadolu'yu doğudan güneyden yerleşimlerle kuşatıp içlerine doğru ilerlemekte olan Oğuzların Balkanlarla tanışmalarının bilinen, belgeli ilk örneği, Türkçe -Oğuz Türkçesi- konuşan Hristiyan Gagavuzların hikayelerinden yola çıkarak anlatılabilir. Bu hikayenin merkezinde, "*ister Sünni, ister Alevi, ister Ortodoks; ister Doğu Anadolulu, ister Batı Anadolu, ister Balkanlardaki Türkler tarafından büyük bir saygıyla anılan, türbe ve makamları ziyaret edilen"* Sarı Saltuk vardır.

"Ortodoks mezhebine bağlı olan Gagavuz Türkleri arasında Sarı Saltuk'un özel bir yeri vardır. Bu ilginin sebebi Gagavuz tarihi incelendiğinde ortaya çıkmaktadır. Bilindiği gibi Gagavuzların kökeni ile ilgili tezlerden biri de, Gagavuzların değişik Türk boylarının karışması ve kaynaşması ile oluştuğu düşüncesidir. ***Tedeusz Kowalski, bu görüşleri değerlendirmiş ve Gagavuzların üst üste üç Türk tabakasından meydana geldiği tezini ortaya atmıştır. T. Kowalski'ye göre en eski tabaka kuzeyden gelen bir Türk topluluğunun kalıntısıdır. İkinci tabaka Osmanlıların Balkanlara gelişinden önce güneyden gelen bir Türk topluluğudur. Üçüncü tabaka ise Osmanlı devrinin Türk kolonilerinden ve Türkleşmiş unsurlarından meydana gelmiştir.*** *İkinci tabakayı meydana getiren güneyli Türk topluluğu içerisinde II. İzzeddin Keykavus ve Sarı Saltuk kumandasında Anadolu'dan Balkanlara geçen Türkler de yer almaktadır. Yazımızın girişinde bu konuyu Yazıcıoğlu Ali'nin Tevârih-i Al-i Selçuk, Seyyid Lokman'ın Oğuz-nâme'sini kaynak göstererek ele almıştık. Tevârih-i Al-i Selçuk'ta Sarı Saltuk'un ölümünden sonra Balkanlarda kalan ve Hıristiyan olan bu Türklerin, Gagavuzların asıl nüvesini teşkil eden Hıristiyan Türklerle karıştığı bilinmektedir. Bu sebeple Gagavuz Türkleri de Sarı Saltuk'u baba olarak adlandırmakta, tarihî köklerini buldukları bir tarihî kişilik olarak görmektedirler. Gagavuzların yaşadıkları bölgelerde Sarı Saltuk'a ait bir ziyaret bulunmamaktadır, ancak Gagavuz aydınları Sarı Saltuk'tan büyük bir saygıyla söz etmekte, onu bir aziz olarak kabul etmektedirler.*

İster Sünnî, ister Alevî, ister Ortodoks; ister Doğu Anadolulu, ister Batı Anadolu, ister Balkanlardaki Türkler tarafından büyük bir saygıyla anılan, türbe ve makamları ziyaret edilen Sarı Saltuk birleştirici bir unsur olarak karşımızdadır." (Akalın, https://turkoloji.cu.edu.tr/).

Sarı Saltuk, Akalın'ın da belirttiği gibi birleştirici bir unsur. Ulaşabildiğimiz kaynakların bize aktardığı kadarıyla geriye yazılı bir eser bırakmamış olmasına rağmen, geniş bir etki alanına sahip olmayı başarmış şahsiyetlerden. Balkanlardaki Türk/Oğuz varlığını doğru tanımlamak ve konumlandırmak için, öncelikle onu iyi tanımak, anlamak gerekiyor. Tarihin yorumlanmasında, tarihte yaşanmış olayların halihazırdaki algılanma biçimlerinin de belirleyici bir yeri olduğu bilinir. Sarı Saltık'a dair "kabul alanı"nın çok geniş olmasındaki hikmet bütün boyutlarıyla tartışılmalı, bu genişliği oluşturan, pekiştiren yapı taşları çok iyi analiz edilmelidir.

Togan, Sarı Saltık meselesinde şunları söyler:

> *"Osmanlıların Rumeli'ye geçmelerinden çok evvel Kırım'da Bereke Han'ın ve onun başkumandanı olan şehzade Nogay'ın Müslüman olmaları ve Hülagu Han'la olan harpleri kazanmaları üzerine komşu Müslüman ülkelerinden, Horasan'dan ve Anadolu'dan Deşti Kıpçağ'a ve Kırım'a şeyhler ve gaziler akın etmeğe başlamıştı. Bu arada Anadolu'dan Sarı Saltık ismindeki bir Türk şeyhi (1263 yılında), bin iki yüz hane kadar Türkmen ailesi (belki de çoğu Çepni) ile birlikte Kırım'a ve Dobruca taraflarına geçmiş ve orada kafirlerle mücadeleye devam etmişti. Fakat bir müddet sonra Tuna ve Dobruca tatarlarının reisi olan şehzade Nogay'ın Mecusilikte kalmış olan Toktagu Han tarafından mağlup edilmesi üzerine, Sarı Saltık ile beraber Dobruca'ya gelen Türkmenler de bu şeyhin halifesi Halil Ece'nin idaresinde tekrar Anadolu'ya geçerek Karesi vilayetine gelmişlerdi."* (Togan 1946'dan aktaran Barkan, 1952: 66).

Moğol hakimiyetindeki Anadolu'da, II. Gıyasettin Keyhüsrev'in oğulları IV. Rükneddin Kılıçarslan ile II. İzzettin Keykavus arasındaki taht mücadelesinde birkaç defa yenik düşen II. İ.Keykavus *("ilk defa 11 yaşında tahta çıkan, üç yıl tek başına, dört yıl iki kardeşiyle, sonra iki yıl yine tek başına saltanat süren, iki kere de kardeşiyle ülkeyi paylaşmak suretiyle hükümdarlık yapan bu Selçuklu sultanı, uzun ve mücadeleli bir dönemden sonra, yaklaşık yirmi yedi yaşında olduğu halde, bir daha geri dönmemek üzere gurbet hayatına adımını atmış")* ailesi ve yakın adamlarıyla birlikte, anne tarafından akrabası olan Bizans İmparatoru VIII. Mihail'e sığınmıştır(1262) (Ocak, 2015: 526).

> *"Sarı Saltık'ın içinde bulunduğu, Dobrucaya göç eden aşiretin, 1240 yılındaki Babaîler isyanına katıldığını bildiğimiz çepni boyu olduğu, Fuat Köprülü, Z. Velidi Togan ve Faruk Sümer gibi bazı tarhçilerce çok muhtemel görülmektedir. Bu mümkündür; çünkü isyanda çok faal bir rol oynayan bu boyun, isyanın bastırılması ve Selçuklu kuvvetlerinin takibatı sebebiyle merkezden uzak mıntıkalara çekilmesi çok normaldir. Nitekim Çepnilerin bir kısmının isyandan sonra Sinop tarafalarına yerleştiğini çok iyi biliyoruz."* (Ocak, 2015: 528).

Selçuklu ve Bizans kaynakları Sarı Saltık'ı tanımıyor. Yazıcızâde'den başka hiçbir Osmanlı kaynağı da tanımıyor.

> *"Bununla beraber, Arap tarihçisi el-Birzâlî ve İbnü's Serrac'ın eserleri, Selçuklu ve Bizans kaynaklarının meskût geçtiği Sarı Saltık'ı tarihsel kayıt altına almış oluyorlar"* (Ocak, 2015: 528).

Ocak, aynı durumun *("dönemin hiçbir resmî kaydına yansımama"*) Hacı Bektaş-ı Velî için de söz konusu olduğunu söylüyor ve sebep olarak da *"göçebe bir çevrede yaşaması sebebiyle tanınmamış"* bulunmalarını gösteriyor (Ocak, 2015: 528).

Keykavus'un bunca Türk aşireti içinden neden Sarı Saltık'ın aşiretini seçtiğinin kaynaklarda bir karşılığı bulunmadığını belirten Ocak, tahminlerde bulunuyor ve Keykavus ile Sarı Saltık'ı bağlayan şeyin Moğollardan hoşlanmamak olabileceğini, Moğollarla mücadele esnasında temas sağlamış olabileceklerini belirtiyor (Ocak, 2015: 529).

> *"Kanaatimizce Sarı Saltık tıpkı Selçuklu ve Osmanlı dönemlerinde yaşamış diğer Türkmen babaları gibi aynı zamanda hem şeyh hem aşiret reisi olmalıdır ki, böyle bir göç hareketini yönetebilsin. Türkmen babalarının hem aşiret reisliği, hem de şeyhlik statüsünü bir arada taşıdıkları, bilinmedik bir konu değildir ve bu çifte statünün kökü İslam öncesi Orta Asya'ya kadar gitmektedir. Orada da şamanlar aynı durumda idiler. Bir şaman aynı zamanda hem kabilenin reisliğini, hem de dini liderliğini yürütmekteydi."* (Ocak, 2015: 529)

> *"İşte ancak böyle bir sosyal-dini statü ve otorite sahibi olarak Sarı Saltık, İzeedin'in yolladığı haber üzerine, Karesi (Balıkesir) yöresindeki on on iki bin kişilik kendi aşiterini almış ve Konstantinopolis boğazından geçirerek Bizans imparatoru VIII. Mihail'in kendilerine tahsis ettiği Dobruca steplerine götürmüş ve yerleştirmiştir."* (Ocak, 2015: 529)

İzzeddin'le beraber Deşt-i Kıpçak'a gittiklerinde de Sultanın ölümü sonrasında tekrar Dobruca'ya dönüşlerinde de aşiretin başında Sarı Saltık var. Balıkesir'e dönenlerin başında ise artık halifesi Halil Ece var. Dolayısıyla, Balkanlardan Anadolu'ya (yani geriye) ilk belgeli Oğuz göçünü de Sarı Saltık'ın aşireti gerçekleştiriyor. Karesi'den yola çıkanlar tekrar Karesi'ye dönüyorlar. Bir bölümünün yine burada da durmayıp tekrar Balkanlara uzandığını biliyoruz.

Anadolu'nun değişik yerleşimlerinden Balkanların çok değişik coğrafyalarına göçürülüp iskan edilen gruplar, boylar var. Mesela "Anadolu'dan Arnavutluğa sürülen sipahiler" başlığı altında Barkan'dan şu bilgileri öğreniyoruz:

> *" ... sancak dahilinde ... mevcut bulunan irili-ufaklı 335 parça has ve timardan, üçte birine yakın bir kısmının sahiplerinin ismi üzerinde, açıkça*

Anadolu'dan gelmiş Türk soyundan sipahiler oldukları yazılıdır ve ekserisinde sürgün olarak getirilmiş oldukları kaydı mevcuttur:

Meselâ 26 timarın sahibinin veya sahiplerinin isimleri üzerinde onların 'Saruhanlu (veya Saruhanludan), sürülüp gelmiş' oldukları veya 'sürülüp gelmişin oğlu' bulundukları sarih olarak kayıtlıdır. Bu kayıtlardan bazıları, 115 numaralı timarda olduğu gibi, kendisi Saruhanlu olmasa bile, Saruhanlular ile birlikte sürülüp gelmiş oldukları yazılıdır. Bu bölgedeki Saruhanlu sipahilerin 26 timarın sahiplerinden de ibaret olmadığı anlaşılmaktadır. Gerçekten, ayrıca 31 timar daha vardır ki, bu timarların sahipleri için 'Saruhanlu' kaydının yazılmış olması, onların içinde bir çoğunun da diğerleri gibi sürülüp getirilmiş olduğunu tahmin ettirebilirse de, bu hususun tasrih edilmemiş olması ve bilâkis 124 ve 184 numaralı timarlarda olduğu gibi 'Saruhanludur, kendi rızasiyle gelmiş' gibi kayıtlarla, bu gibi sürülüp gelenlerin yanında kendiliğinden, kendi rızalariyle gelmiş olanların mevcudiyetine de işaret edilmiştir." (Barkan, 1953: 215-216)

Konuyla ilgili başka değerli bilgilere de rastlanmış olmakla birlikte bizim bu çalışmada yoğunlaşmamız beklenen alan Saruhan ile ilgili olanlardır.

Yusuf Ayönü ve Yahya Başkan da bu konuları çalışan araştırmacılarımızdandır.

Ayönü'nün *"Osmanlılardan Önce Rumeli'de Türkler (1305-1313)"* konulu çalışmasından edindiğimiz bilgilere göre; Bizans'ın, Türklerle savaşına destek vermek için gelen (1304) Katalanlar, Türklerin Bizans'tan aldığı yerlerin çoğunu geri almayı başardı. Ancak Bizans halkına zarar vermeye başlamaları Bizans yönetiminin tepkisine neden oldu ve Katalanların liderleri öldürüldü. Bu duruma öfkelenen Katalanlar Gelibolu yarımadasını işgal edip üs haline getirerek civar bölgeleri talan etmeye başladı. 1305'in Mayıs ayında donanmaları Cenevizliler tarafından imha edilince, zor duruma düşen Katalanlar da daha önce savaştıkları Türklerden yardım istemek durumunda kaldılar. Bu talep uygun bulundu Türk birlikleri aşamalı olarak Gelibolu'ya geçti. Yaklaşık iki bin kişiden oluşan kuvvetlerin başında komutan olarak Karesi Türklerinden Halil Ece vardı. XIV. yüzyılın başlarında Apros savaşı sonrasında Bizans saflarını terk edip Katalanlara katılan bir Türk topluluğu daha var, Türkopoller (Türkoğulları) (Ayönü, 2006: 20-21).

Kim bu Türkopoller, öyle anlaşılıyor ki bunlar da II. İzzeddin Keykavus'un peşinden Bizans'a gelen Selçuklu Türklerindendir. Hristiyanlaştırıldıkları ve yer yer Grek kadınlarıyla yaptıkları evliliklerle asimile oldukları düşünülmektedir. Türkopollerin, XIII. ve XIV. yüzyıllarda Bizans ordusunun temel birliklerinden biri haline geldikleri Bizans tarihçilerinin kayıtları arasında yerini almıştır.

"Türkopoller (Türkoğulları) genel anlamda XI. yüzyılın sonlarından itibaren Bizans ordusunda görev yapan Hıristiyanlaştırılmış Türk paralı askerlerine verilen isimdir[20]. İlk Türk paralı askerî birliklerinin I. Aleksios Komnenos (1081-1118) döneminde oluşturuldukları ve bu birliklerin 1097 yılında Bizans ve Haçlı kuvvetlerinin Selçuklu başkenti İznik'i kuşatmaları sırasında görev yaptıkları bilinmektedir[21]. Yunanlı tarihçi Alexios G.C. Savvides, Ekkhristianismenoi Tourkofônoi Misthoforoi sta Vyzantina kai sta Latinika Strateumata tês Anatolês başlıklı makalesinde Tourkopouloi kelimesinin Bizans ordusundaki Türklerden oluşan askerî birlik için kullanıldığını ve bu birliğin XI. yüzyılın sonlarından başlayarak özellikle XIII. ve XIV. yüzyıllarda Bizans ve Doğulu Frenk kuvvetlerinde paralı askerlik yapan Turan kökenli ve Müslüman iken Hıristiyanlaştırılmış Türklerden ve bunların Grek kadınlarla olan evliliklerinden doğan çocuklardan oluştuğunu ifade etmektedir[22]. Buradan da anlaşılacağı gibi Türkopoller Karadeniz'in kuzeyinden geçerek Bizans'ın Balkanlardaki arazilerine gelen Peçenek, Uz ve Kuman Türklerinin soyundan değil doğrudan Selçuklu Türklerinin soyundan gelmektedir[23]. XIII. ve XIV. yüzyıllarda Bizans ordusunun temel birliklerinden biri haline gelen Türkopoller, Selçuklu ve Türkmen kuvvetlerinin uyguladıkları savaş taktiklerini uygulamaktaydılar. Soydaşları gibi ok ve yay kullanma konusunda yetenekli olmaları onları Bizans ordusunda önemli kılıyordu[24]. Başka bir ifadeyle Türkopoller, Bizans ordusunda ok, yay ve kargı gibi silahlar kullanan hafif süvari birlikleriydi[25]." (Ayönü, 2006: 21).

"... Bu mağlubiyetten birkaç gün sonra Bizans ordusunda görev yapan Türkopoller de Katalanların safına geçerek soydaşları Halil'in kuvvetlerine katılmışlardı[31]. Pakhymeres, Apros savaşının ardından Katalanlara katılmak üzere Gelibolu'ya giden Türkopolleri takip eden eş ve çocuklarının Alan paralı askerleri tarafından yakalanarak İmparatora gönderildiklerini ve İmparatorun da onları Türkopolleri yeniden kendi tarafına çekmek için kullandığını fakat bunda başarısız olduğunu ifade etmektedir[32]. Grêgoras'a göre bu Türkopoller 1262 yılında Bizans'a sığınan II. İzzeddin Keykavus'un peşinden Bizans'a gelen taraftarlarıdır. Bizans müellifi Selçuklu Sultanının Kırım'a kaçırılmasından sonra Hıristiyanlaştırılarak Bizans ordusunda görevlendirilen Türkopollerin daha sonra çocuklarının olmasıyla sayılarının arttığını söylemektedir[33]. Pakhymeres ise sonradan Hıristiyanlaştırılan bu Türkopollerin kısa süre önce Kuzey bölgelerinden geldiklerini[34], liderleri olan Melik'in (Melik Konstantinos) ise Selçuklu Sultanı II. İzzeddin Keykavus'un oğlu olduğunu ve vaftiz edilerek Hıristiyanlığı kabul ettiğini belirtmektedir[35]." (Ayönü, 2006: 22-23).

Bir dilbilimci olarak, araştırma konumun tarihi boyutu üzerine yapmaya çalıştığım okumalarda karşılaştığım ve bende şaşkınlıkla beraber ciddi bir merak uyandıran konulardan biri, Selçuklu Sultanı II. İzzeddin Keykavus ve taraftarlarının (ki bunlar arasında Sarı Saltık da var) başlarına gelenlerdir. Bunlar, güneyden gelip Balkanlarla tanışan (belgeli) ilk Müslüman Oğuz grubudur ve Osmanlıların 1352 yılında Çimpe kalesine yerleşmesinden önce de oradaydılar.

"...Osmanlılar Rumeli'ye geçişleri ve bölgedeki fetihleri sırasında daha önce karşı kıyıya geçen bu Türk gazilerinin tecrübelerinden faydalanmışlardır. Nitekim Orhan Beyin oğlu Süleyman Paşa'ya Gelibolu'ya nasıl geçeceğini anlatan da yine bir Karesi Türkü olan Yakup Ece Beydir[57]. Osmanlılar da daha önce Selçuklu Türklerinin kendilerinden önce Anadolu'ya

gelen soydaşlarının tecrübelerinden yararlandığı gibi daha önce Rumeli'ye geçen Türklerin tecrübelerinden yararlanmışlardır." (Ayönü, 2006: 27)

*"**El-kıssa**, çünki Süleyman Paşa Karesi İli'ne vardı. Bir gün seyr iderken. Aydıncık'uñ[1] temaşalığına varup temâşa idüb, tefekkür bahrine gark olub endişe deryasına talup, hic kimseye söylemedi. Ece-Beğ dirlerdi, bir Bahadır er varidi. Eytdi: 'Sultanum, bir fikriñüz var ola-mı? tefekkürdesiz ancak', didi. Süleyman Paşa eytdi 'bu deryayı öte geçmeğe imkân ola-mı deyü fikr iderin. Geçüb temaşâ idüb, kâfir duymasa dirin" didi. Ece-Beğ ve Gazi Fazıl eytdiler: 'eğer buyurursañ, biz ikimüz geçelüm'. Süleyman Paşa eytdi: 'nereden geçersiz?'. Eytdiler: 'Hân'um, yir vardur ki, öte yakaya yakındur. Andan geçerüz' didiler. Andan sürüb, Viranca-Hisar dirlerdi, Güğercinlik'[1] den aşağa Cimbeni[2] hisarı'nuñ mukabelesindedür. Anda vardılar. Tizcek, Ece-Beğ'le Gazi Fazıl ağacdan bir sal düzüb üzerine binüb ol Cimbeni hisarı'nuñ giceyle nevâhisine çıkdılar. Bağlarınuñ arasında bir kâfir ele girüb sala koyub yine beri yakaya geçüb kâfiri Süleyman Paşa'ya getürdiler. Süleyman Paşa bu kâfiri hil'atledi ve çok nesne virüb, gani kılub eytdi: 'sizüñ hisarıñuza girmeğe yer var mıdur?" didi: 'tâ ki küffâr tuymadın, hisaruñ içine girevüz'. Bu kâfir eytdi: 'gelüñ, sizi bir veçhile iledeyüm-ki bir kimsenüñ haberi olmasun. Hemandem bir kac sallar dahi bağladılar. Süleyman Paşa seksen nefer Gazi seçüb, şunlaruñ gibi gaziler ki, iş başa düşicek, dönüb kaçmıya. Biri öldüği yirde kalanı dahi ölünce çalışa. Andan ol sallara binüb, giceyile öte yakaya geçüb, bu kâfir toğrı bunları Cimbeni hisar'ınuñ bir ters dökecek yiri varidi. Anda götürüb, bu gaziler Süleyman Paşay'le Allahü teâlâ'ya sığınub, ol terslükden hisara koyuldılar. Ol hînde kâfirlerüñ ekseri taşra bağlarında ve harmanlarında idi. Zira ol vakıt bağ, harman vaktıydı."* (Unat ve Köymen, Neşrî Tarihi 2014: 173-175)

Sadece Utrigur ve Kutrigurlar değil suyun öte yanına meraklı olan. Süleyman Paşa da merak sahiplerinden biri. Önceki merak sahiplerinin hikayelerini bir şekilde bilgi hazinelerine dahil edememiş merak sahiplerinin işleri zor olmalı. Deneyim örüntüleri, neticesinde oluşturulan birikimler çok önemli ama en az onun kadar önemlisi bu deneyimlerin aktarılabilme imkanları. Tabii ki herkesin herkese her şeyi aktardığını söyleyemiyoruz. Neyi kime aktaracağımızı seçiyoruz. Bu seçimdeki kriterlerin en önemlileri yakınlıklar, soy yakınlıkları, inanç yakınlıkları veya ortaklıkları ve doğal olarak kazanım, menfaat konusundaki beklentiler.

Yine Ayönü'nün *"İzmirde Türk Hakimiyetinin Başlaması"* isimli makalesinden, Oğuz'un Çavuldur boyundan İzmir Beyi Emir Çaka'nın (Çakan), Bizans'a esir düşüp orada bir dönem rağbet görmesi sırasında Peçenekler ve Uzlarla ciddi irtibatlar kurduğunu öğreniyoruz.

Çaka Bey, Selçuklu Sultanı Alparslan'ın emri ile Bizans topraklarına düzenlenen akınlara katılıyor. 1078-79 yıllarında Bizanslılarla yapılan bir çarpışmada esir düşüyor. Asil ve itibarlı bir aileden gelmesi dolayısıyla bizzat imparatorun hizmetine veriliyor (Ayönü, 2009: 3).

"Anna Komnena'nın eserinde ifade ettiğine göre Bizans İmparatoru, Çaka Bey'i değerli armağanlara boğduktan sonra kendisini Protonobilissimos (En soyluların birincisi) unvanı ile onurlandırmış, buna karşılık Çaka Bey de İmparator'a bağlılık sözü vermişti[9]. İstanbul'da uzun süre kalan Çaka Bey bu süre zarfında Grekçe'yi öğrendi ve Bizans devlet sistemi hakkında geniş bilgi sahibi oldu." (Ayönü, 2009: 3)

"... Çaka Bey, Bizans prensesine (Anna Komnena) göre imparatorluğa kesin bir darbe indirmeyi, hatta mümkün olursa İstanbul'u feth ederek Bizans tahtını ele geçirmeyi planlıyordu[15]. Gerçekten de Çaka Bey, İstanbul'u kıskaç altına almak amacıyla Balkanlarda Bizans için büyük tehdit oluşturan Peçenekler ile temasa geçmişti. Bu güç durumda Bizans'ı yok olmaktan kurtaran imparatorluğun askerî gücü değil, I. Aleksios'un zekası oldu. Peçeneklere karşı bir diğer Türk boyu Kumanlarla anlaşan İmparator, 29 Nisan 1091 yılında Peçenekleri kadın ve çocuklar da dahil olmak üzere neredeyse tamamen kılıçtan geçirtti[16]. Peçenek tehlikesini böylece ortadan kaldıran I. Aleksios, Çaka'ya karşı da aynı politikayı takip etti ve kayınpederine karşı kışkırttığı Türkiye Selçuklu sultanı I. Kılıç Arslan'ın Çaka'yı öldürmesini sağladı[17]." (Ayönü, 2009: 4-5).

Aydınoğlu Umur Bey de, VI. Yannis Kantakuzenos (Kantakuzen) ile yakınlık kurmuş ve karşılıklı yardımlaşmalarda bulunulmuştur. Bazı iddialara göre Kantakuzenos'a Orhan Bey'le görüşmesini öneren de Umur Bey'dir.

Yahya Başkan, *"Orhan Bey'in Bizans İmparatoru Kantakuzeneos'un Kızı Theodora ile Evliliği"* isimli makalesinde, Kantakuzenos'un bizzat kaleme almış olduğu hatıralarına atıflarda bulunmaktadır:

"...Osmanlılarla ittifakın kurulmasını Aydınoğlu Umur Bey sağlamıştır. Kantakuzenos, kendisine Orhan'la ittifak kurmasını Aydınoğlu Umur Bey'in tavsiye ettiğini açıkça ifade etmektedir. Muhtemelen bu teklif, Kantakuzenos'un yardım talebine karşılık o esnada Latinlerle İzmir meselesi yüzünden durumu hiç de iyi olmayan Umur Bey'in yol göstermesiyle olmuş olmalıdır. Kantakuzenos'un hatıratında da belirttiği üzere; Umur Bey kendisine, Orhan'ın sadece iç savaş durumunda askeri destek sağlamasından ziyade özellikle iç savaş sonrası imparatorluk düşmanlarıyla mücadelede de bu desteğin değerli olacağından, tavsiyesini kabul etmesi için ısrar eder. Umur devamla, yardım açısından Orhan'ın doğrudan coğrafi komşuluğunun kendi komşuluğundan daha faydalı olduğunu da beyan eder. Tam da bu noktada Aydınoğlu Beyi Kantakuzenos'a hayati bir yol gösterip Orhan'a kızını vermesini öğütleyip, kendisinden önce birçok farklı İmparatorun da halkın yararı için kızlarını Moğollar ve diğer barbarlarla evlendirdiklerini söyler. Umur Bey geçmişe atıf yaparak Kantakuzenos'un karşılaşacağı muhtemel tepkileri de gözetmiş ve ona bir meşrûiyet alanı işaret etmiştir. Bütün bunlar Kantakuzenos'u rahatlatmış olmalı ki Aydınoğlu Beyinin muhtemelen mektup yoluyla yapmış olduğu bu beyanlarından ve Umur'un dostane, bencillikten uzak tavsiyesinden hayranlıkla bahseder[4]. Tabii ki bütün bunlar Kantakuzenos'un kaleminden öğrendiklerimizdir[5]. Nihayetinde Kantakuzenos kızı Theodora'yı Orhan'la evlendirecektir." (Başkan, 2017: 49-50)

Bizans imparatorlarının komşu coğrafyalara yerleşik Türkmen Beyleriyle anlaşmalar yaptıkları bilinmektedir:

> *"III. Andronikos Osmanlılar gibi diğer Türkmen Beyleri ile de anlaşma yoluna gitti. Nitekim o, Orhan Bey ile yaptığı antlaşmadan birkaç yıl önce Aydın ve Saruhan Beyleri ile de görüşüp anlaşmıştı. Aydınoğlu Mehmet Bey'in hastalığı sebebiyle gelemediği bu buluşmaya Saruhan Bey bizzat katılmıştı. Kantakuzênos bu anlaşmayı Bizans'ın yararına bir sözleşme yapılması şeklinde yorumlamaktadır[40]. III. Andronikos'un Aydınoğlu Mehmet Bey'in ardından yerini alan oğlu Umur Bey ile de dostane ilişkilerini sürdürdü. 1336'da Umur Bey ile Karaburun'da bizzat görüşen[41] imparatorun gerek Avrupa'daki savaşlarında, gerekse Adalar Denizi'nde Cenevizliler ile olan mücadelesinde onun gücünden yararlandığını bilmekteyiz[42]."* (Ayönü, 2015: 1582-1583).

Yukarıya aldığımız kısa değiniler, ilmek ilmek örüldüğü anlaşılan "Türk ilişkiler ağı"nı -bir nebze bile olsa- gözler önüne serebilme gayretimizle alakalıdır.

Türklerin Balkan yerleşimleri konusunu kapsamlı olarak çalışmış bilim adamlarımızdan birisi M.Tayyib Gökbilgin'dir. Balkanlarda gerçekleştirilen iskanları, yerleşim yerlerine ve 1543-1557-1566-1584-1585-1586-1591-1597-1602-1609-1642-1666 yıllarındaki Ocak sayılarına göre tablolaştıran Tayyib Gökbilgin, "Rumeli'de Yürükler, Tatarlar ve Evlâd-ı Fatihân" isimli eserinin (1957) ön sözünde,

> *"Osmanlı imparatorluğunun muhtelif devirlerde ve muhtelif sahalardaki nüfus ve iskân vaziyeti, halk hareketleri, etnik gurupların bir mıntakadan uzak veya yakın bir mıntakaya, bir kıt'adan diğer bir kıt'aya geçiş, göçüş ve yerleşmeleri, devlet tarafından yerleştirilmeleri ve buna benzer meseleler hakkında çok noksan mâlûmat bulunduğu ve bu hususta hemen hiçbir esaslı tetkikat yapılmadığı ötedenberi bilinen bir keyfiyettir."*

deyip mevcut çalışmaların *"mevzuu bütün hacmi ile kavramaktan uzak"* olduğunu da ekledikten sonra Konyarlar bahsinde;

> *"Orta çağın ikinci kısmında Balkan yarımadasına muhtelif dalgalar halinde gelip de Bizans imparatorları tarafından burada yerleştirilen bir çok türk halkı bulunduğu mâlûmdur. X. asırdan itibaren peçenekler, oğuzlar, kumanlar şimâl yoluyla, Tuna'dan geçerek, muhtelif zamanlarda gelmiş ve muhtelif yerlerde iskân edilmişlerdir. IX. asırda bile, Bizans kaynaklarında 'vardarlı türkler' diye zikredilen bâzı türk guruplarının Selânik civarında yerleştikleri vâkidir. Keza Anna Commene'nin Ohri civarında yerleştirildiklerinden bahsettiği türkleri, Lejean, 1065 tarihine doğru Makedonya'ya iskân edilen ve şeflerine senatör rütbesi verilen oğuzlarla münasebettar görmektedir[1]. Oğuzların bu yerleşmelerini Attaliates'e atfen, A. N. Kurat da te'yit etmektedir.[2]"* der (Gökbilgin, 1957: 9-10).

Gökbilgin, Yürüklerin Rumeli'ye geçmeleri ve yerleşmeleri meselesini, I. Konyarlar, II. Yürükler ve Tatarlar diyerek iki ana başlık altında incelemiştir.

Gökbilgin'in Konyarlar bahsinde söyledikleri kısaca şunlardır; Konyarlar, Anadolu'dan Balkanlara geçip yerleşen ilk Türk halkı olarak bilinmektedir. Selçuklunun merkezi Konya'ya mensup olduklarından bu ismi almışlardır. Lejean, bunların Bizans imparatorları tarafından çağrılıp yerleştirilmiş olabileceği gibi XIV. yüzyıldaki ilk Türk istilalarıyla da gelmiş olabileceklerini söylüyor. Franchet d'Espery' de bunların Konya'dan geldiklerini XII. yüzyılda Bizans imparatorları tarafından Bulgarlara karşı çağrıldıklarını belirtiyor (Gökbilgin, 1957: 10).

> *"Keza Oberhummer de, daha osmanlı imparatorluğunun kuruluşundan ve genişlemesinden önce, bâzı türk kabilelerinin yarım adaya yerleştiklerini söylerken, konyar namı alan selçuk türklerinin X. asırdan itibaren Makedonya'da, Varna'da ve Teselya ovasında Yenişehir'de (Larissa) yerleştiklerini bildiriyor ve 1065'te oğuzların da Makedonya'ya gelerek bu mıntakaların grek hâkimiyetine geçişine kadar kaldıklarını ve sonradan büyük bir kısmının buradan hicret ettiğini ilâve ediyor[8]."* (Gökbilgin, 1957: 11)

> *"Evvelâ şunu kaydetmek icap eder ki, Oberhummer'in, daha Anadolu'da selçuk türklerinin bulunmadığı, X. asırdan itibaren konyarların gelmesini işaret etmesi[4], Jirecek'in konyarların 200 sene evvelinden itibaren gelmeğe başladıkları, Tuma'nın XVI. asır başında Moglena'ya hicret ettikleri hakkında verdikleri mâlûmat pek ciddi telakki edilemezler."* (Gökbilgin, 1957: 11-12)

> *"Tarihî menbalarımızda konyar adına, ne selçuki devrinde ne de osmanlı imparatorluğunun ilk kuruluş zamanlarında, yâni XIV. asırda Konya'dan mevzuubahs havaliye, nefy veya tehcir suretiyle, kesif türk kolonilerinin yerleştirildiği, bunlara konyar tesmiye edildiği hakkında bir tafsilâta tesadüf edilmemektedir. Franchet d'Esperey'in, bunların, XII. asırda Bizans imparatorları tarafından, bulgarlara karşı çağırıldıkları ve yerleştirildikleri yolundaki iddiasının sıhhat derecesini, kaynak zikretmediği için, tâyin etmeğe, bizce, pek imkân olmamıştır. Boue'nin kaydettiği 1390 senesinde ise, kroniklerimizde, yine konyarlara taallûk eden bir mâlûmat bulunmamaktadır. Ancak, biraz aşağıda yürükler bahsinde temas edeceğimiz gibi, 1385 (787)'te Serez tarafına Saruhan'dan yürükler sürülmüş ve orada iskân edilmiştir. Eğer Boue konyarlarla yürükleri aynı kabul etmişse bu doğrudur. XIV. asrın ilk yarısında Aydın havalisinde, Umur Bey'in idaresinde bir kısım türk kuvvetlerinin, Kantakuzen'in müttefiki sıfatiyle, Selânik'e çıktığını, o havalide ve Teselya'da bulunduğu tarihen müsbet ise de[1], ne bunların orada yerleştiklerine dâir bir kayıt mevcuttur, ne de esasen bunların konyarlarla herhangi bir derecede münasebettar bulundukları mâlûmdur. Sonuncu ve nisbeten kabûle şâyân olabilecek ihtimal bunların Murad II. fakat bilhassa Fatih zamanlarında, Karaman oğulları ile mücadeleler sırasında ve bundan sonra, Karaman, Konya ve Ankara civarından türk aşiretlerinin bu mıntakalara iskân edildiğidir. O civarın etnik bakımdan yabancı halkına, menşe'leri dolayısiyle, bu sureti tesmiyeyi verdirmiş ve bu ad komşuları arasında yaşamış, kendilerinde ise, menşe'leri hakkında bir mâlûmat, şifaî bir an'ane halinde devam edip gelmiştir. Arşiv ve kütüphanelerimizde buna dair daha tatminkâr vesikalar elde edilinceye kadar bunu bu şekilde kabul etmenin daha doğru olacağı kanaatindeyiz. Diğer taraftan, evvelâ nomad olmakla beraber, bilâhare tamamen sedanter bir hayata geçen ve aralarında etnografya tetkikleri yapan seyyahların da tesbit ettiği gibi, yürüklerle artık pek az*

benzerlikleri bulunan ve yürüklerle tatarlar için tanzim edilmiş hukukî statülerin dışında kalan konyarlar üzerinde daha fazla durmaya ihtiyaç yoktur. ***Yalnız şu kadar kaydedelim ki, konyarların en mütekâşif bir hâlde bulundukları yer Tesalya'da Kozan ve bunun şimâlinde, Sarıgöl de tâbir edilen Kayalar*** *ve Selânik'in şimâl-i şarkı idi. Mamafih sonraları daha şimâlde de yayılmışlardır. Adetçe yürüklerden daha az oldukları, yarı nomad bir hâlde yaşadıkları, mübadele merkezlerinin daha çok Yanya olduğu ve halılarının hususî şeklinden dolayı (konyaren figüren) bütün havalide meşhur olduğu mezkûr yazıtlarda kayıt, aynı zamanda daha demokratik bir halde yaşadıkları, neş'eli ve hareketli kimseler bulundukları ilâve edilmektedir[1]."* (Gökbilgin, 1957: 12-13)

Gökbilgin Rumeli'deki muhtelif Yürük grupları hakkında da şunları söylemektedir:

"Yürükler Rumeli'de tamamen yayıldıktan sonra tahrirlerini ve mükellefiyet altına alınmalarını kolaylaştırmak maksadı ile, ya kesif bir miktarda bulundukları mevki ve merkezin adına, ya herhangi bir vasıflarına, yahut da, o cemaatin reisliğini yapan adamın ismine göre birer suret-i tesmiye almışlar, resmî muame'âtta böylece tanınmışlardır." (Gökbilgin, 1957: 53)

Hiçbir menşe bilgisi içermeyen "resmî muame'at" düzenlemelerine göre Yürüklerin şu başlıklar altında toplandığını görüyoruz:

1. Naldöken yürükleri, 2. Tanrıdağı (Karagöz) yürükleri, 3. Selanik yürükleri,
4. Ofcabolu yürükleri, 5. Vize yürükleri, 6. Kocacık yürükleri (Gökbilgin, 1957: 55, 64, 74, 78, 82, 90).

Gökbilgin'in kitabında bu altı başlıkta incelenen Yürük grupları ve diğer konularla ilgili çok miktarda teferruat verilmiştir. Biz, dönem kayıtlarındaki Yürük yerleşimlerini göz önüne sermesi bakımından önemli bulduğumuz bazı tabloları "tablolar" bölümünde (bkz. Tablo 5.3.1/1,2,3,4,5) vermeyi uygun buluyoruz.

Toplumlar da tıpkı bulutlar gibi sürekli, bir halden bir hale, bir kaderden başka bir kadere doğru sürükleniyor ve bu sürükleniş birçok sebebe bağlı olarak gerçekleşiyor. Anadolu Oğuzlarının ve 'habitat'ının oluşturduğu göç dalgasının iki bariz sebebi var. Birincisi, Batı Anadolu'da biriken nüfus yoğunluğu -otlaklarla beraber düşünmek lazım bunu, otlaklar yetmiyor- ve belki birincisini de kapsayabilecek nitelikteki ikincisi, devlet politikaları.

Oğuzların göç serüveni, belki çok eski çağlara dayanan güçlü bir ilişkiler ağından beslenerek, fiili durumlarının sürekli desteklediği bir süreç dahilinde, Anadolu'ya akma şeklinde gerçekleşmiş ve sonucunda bir yığılma haline dönüşmüştür. Barkan, bu süreci vurgulama gereği duyduğu yazısında şöyle diyor:

> *"... Anadoluda büyük kitleler halinde toplanmış olan Türkmen âşiretlerinin mevcudiyetini kabul etmeden Anadolunun etnik fizyonomisinin bu kadar derin bir şekilde değişerek bir Türk vatanı haline gelmesini ve Osmanlı İmparatorluğunun bir Türk ve İslâm devleti olarak teşekkülünü izah etmek imkânsızdır. Anadoluda ve Balkanlarda Türkçe konuşan Müslüman köylü halkın ekseriyetini asırlar boyunca yavaş yavaş toprağa yerleşmiş olan bu Türkmen âşiretlerinin teşkil ettiği de isbatı kabil bir hakikattir."* (Barkan, 1952: 59)

Anadolu Oğuzlarla dolmuş, taşacak ve bu taşma eğiliminin yönü de belli, Balkanlar. Çok derin, yol açıcı, yön verici bir ilişkiler ağı Balkanlar için de mevcut. Devlet politikalarını belirleyen 'devlet aklı'nın, eski deneyimleri görmezden gelme lüksü olamaz, mutlaka eski deneyimlerden yararlanılır. Selçukîler gibi halefi Osmanlı da,

> *"... devletin gelirini arttırmak kaygusiyle ve eski bir idarecilik ananesinin tecrübelerine dayanan basit ve pratik usullerle, 'reayâ'yı en verimli sahalarda ve rasyonel bir şekilde çalışdırmak maksadiyle yapılan tehcir ve iskânların yanında; yeni fethedilen harap bir memleketi şenlendirmek, askerî sevkiyatı ve erzak tedarikini kolaylaştıracak şekilde yollar boyunca köyler ve kasabalar kurarak nakliyat ve seyahati teşkilâtlandırmak ve nihayet yabancı bir memlekette diğer düşman unsurlar arasına yerleştirilecek Türk ve Müslüman muhacirler ile siyasî ve askerî emniyeti sağlamak gibi gayeler ile"* (Barkan, 1952: 57-58)

sürgün usulüne de sık sık müracaat etmiştir.

Söz konusu iskânlarda, devletin talebiyle halkın isteğinin örtüştüğü, yani halkın rızasının alındığı durumlar vakidir*, "kendilerine geniş ve daha serbest yurtlar bulmak için bütün davarlariyle beraber ve kendi arzulariyle yeni fethedilen memleketlere geçmek"* istemiş olabilirler.

> "*Fakat çok defa, İmparatorluğun gittikçe kendisini daha fazla hissettirmeye başlayan teşkilâtlı idaresinin neticesi (kabul ettirmek istediği tahdit ve mükellefiyetlerin tesiri altında) sık sık itaatsiz hareketleri görülen ve bu yüzden dinî-siyasî maksatlarla meydana çıkan isyan hareketlerine her zaman katılmağa müheyya bir kuvvet teşkil eden göçebeleri, (herhangi bir vesile ile) zararsız bir hale koyacak şekilde birbirinden ayırmak ve parçalamak için, askerî ve siyasî maksatlarla iskân etmek istediği mıntıkalara zorla sevketmek veya cezâen sürmek usulünü tatbik etmiş bulunduğu da tarihen sabit bir hakikattir."* (Barkan, 1952: 59)

Her göç silsilesinin kendine özgü bir hafızaya, bilince hatta bilinçaltına sahip olduğunu söyleyebiliriz. Oğuzların Balkan göçünün, aşağı yukarı aynı demografiye sahip, birbirini bilen ve tamamlayan ana güzergâhlarından ikisi (iç içe geçmiş şekilde) Karesi ve Saruhan'dır.

> "*Rumeli'deki askerî harekâta katılanlar arasında Karesioğlu'nun kalabalık bir zümre teşkil eden beyleri ve askerleri de vardı. Ayrıca halk arasından da Rumeli'de akıncılık yapmak ve fütühata iştirak etmek için evlerini*

barklarını terk edenler, öküzlerini satıp at ve silâh tedarik edenler, 'çift düzenin kurup ekine ve biçine meşgul' olanlar, 'il ve boy' halinde geçip karşı tarafta şehir ve köy edinip yerleşenler bir hayli çoktu[30]." (Barkan, 1952: 61)

Gidenlerin dönmek gibi bir niyetleri yok, oralara yerleşip kökleşmek istiyorlar. Mesela Süleyman Paşa oralara gömülüp *"ölümi kâfirlere aldurmayasız"* şeklinde korunma vasiyet ederek bu isteğini pekiştirmekten geri durmuyor.

" Ol hînde Süleyman Paşa merhûm ol gün atı ayagı bir delüğe göçdi. Atıyile tekerlendi, ol arada şehîd oldı, hicretün 759 yılında vâkı' oldı. Andan Orhan Beğ'e haber göndürüp Süleyman Paşa'nun vefâtını bildirdüler, gâyet melûl oldı. Amma ol hînde Orhan hasta olmışdı. Gâyet za'îf mîzâc idi. Âhir ol za'f cânına kâr itdi. Râvîler şöyle rivâyet itdiler kim meğer Süleyman Paşa'ya ol hâl vâkı' olmazdan öndin yanında olan gâzîlere vasıyyet itdi kim: 'Yoldaşlar size vasiyyet iderem kim ben bu yakında dünyâdan giderisem beni bu vilâyetde defn idesiz ve eğer size kâfir gelürse sakınasız kaçmayasız, Allah'a tevekkül idüp turasız, Hak te'alâ'nun hikmetin göresiz'diyü, ısmarlamışdı. 'Ve hem gayret idesiz benüm ölümi kâfirlere aldurmayasız.'" (Giese, Anonim Tevârîh-i Â-li Osman 1992: 19-20)

Aynı önemli şahsın, değişik yerlerde mezarının bulunması Türklerde yaygın görülen bir durumdur. Bunun çok değişik sebepleri vardır. Bunlardan biri, tabut sayısının fazla tutulup değişik (önem verilen) mahallere gömdürmek yoluyla oraların sahiplenilmesi fikridir ki, bu Sarı Saltuk menkıbelerinde çok belirgin bir şekilde işlenmiştir. Selanik göçmeni olan atalarım da Manisa'ya gelirken geldikleri köyde ziyeratgâhı bulunan Öksüz Dede ismindeki ulu kişinin, yanlarına alabildikleri âsâsını beraberlerinde getirmişler ve yeni kurdukları köylerinde o âsâyı astıkları yeni bir ziyaretgâh oluşturmuşlardır. Bu tür örneklerden yola çıkılarak, ulu kişilerini geride bırakmaktan duydukları rahatsızlığı bir şekilde gidermek için başvurulan yolların da aynı kişinin mezar sayısının çoğalmasına vesile olabileceği pekâlâ söylenebilir. Aynı ulu kişinin bulunduğu yerleşimden yola çıkan grupların dağıldığı ve yeni yerleşimlerine bu ulu kişileri taşıma ihtiyaçları düşünüldüğünde, bu mesele daha anlaşılır bir hal alır.

Çalışmanın esası göz önünde bulundurularak, Balkan göçünde Saruhan'ın rolü meselesinde bir miktar daha derinleşmek yerinde olacaktır.

9.2.1.1.1. Saruhan ve Balkanlar

Temel tarihi kaynaklarımız üzerindeki düşünsel deneyimimizin artması beklentisi ve edindiğimiz bazı bilgileri, ilk kaynaklarındaki yazıya dökülüş biçimleriyle görmenin de ilave bir katkı sağlayabileceği düşüncesiyle, Âşıkpaşazâde, Oruç Bey ve Neşrî tarihlerinde Karesi ve özellikle Saruhan çevresinden Balkanlara göçün izlerini sürmeye çalıştık.

"Çünki Süleyman Paşa Rum-ili'ne geçti, evvel atası Orhan Gazi'ye haber gönderdi kim, 'devletlû Sultanımuñ himmetiyle Rum-İli'ni feth itmeğe sebeb olundı. Küffâruñ gâyetde zebunluğı vardur'didi. 'Ve bu tarafda feth olan hisarlarda komağa çok âdem gerek. Lûtf idüb yarar yoldaş gönderesiz' didi. Orhan Gazi dahi bu sözi işidüb ferahnâk oldı. Karasi vilâyetinde göçer 'arab olurdı. Göçer evlerle gelmişlerdi. Anda olurlardı. Anları Orhan Gazi sürüb, Rum-İli'ne geçürdi. Bir zaman Gelibolı nevâhisinde sâkin oldılar. Andan Süleyman Paşa dahi Tekvur tağı'na varub bulduğı hisarları kimin müdârâ ile ve kimin yağma ile feth idüb Köklük hisarını uc idündi. Andan Hayre-Bolı vilâyetine yörüdiler. Yevmen fe-yevmen turmadın feth içinde oldılar. Ve bu tarafdan Karasi vilâyetinüñ halkı dahi gelür oldılar ve gelenler yurd tutub gazâya meşgul oldılar. Ve bi'l -cümle ehl-i islâm Hak teâlâ 'inâyetiyle şevket tutub, her ne tarafa ikdam iderlerse, küffâr öñlerine turamaz oldı, hüve a'lem" (Unat ve Köymen, Neşrî Tarihi 2014: 181-183).

Süleyman Paşa babası Orhan Gazinin himmetiyle Rum ilinde fetihlerde bulunuyor ve fethedilen yerleri "şenlendirmek" maksadıyla da "yarar yoldaş" talebinde bulunuyor, Orhan Gazi de Karesi vilayetindeki göçer evlerle gelen göçer 'arabları Rum iline geçiriyor. Göçürülenlerin güzergâhının da "Gelibolı", '"Hayre-bolı" istikameti olduğu anlaşılıyor.

"Rivayetdür ki, Saruhan İli'nde göçer-evler varidi, Menemen ovasında kışlarlardı. Ol iklimde tuz yasağı varidi. Anlar o yasağı tutmazlardı. Hunkâr'a bildirdüler. Bayezid Han dahi oğlı Ertuğrul'a haber gönderüb, Menemen ovasında ne kadar göçer-evler varise oñat zabt idüb, kullaruña ısmarla ki, temam sürüb Filibe ovasına geçüre. Pes Ertuğrul dahi atası emrine imtisâl idüb, bî-kusur ol göçer-evleri Filibe ovasına gönderdi, getürdiler, Filibe yöresine kondurdılar. Şimdi Filibe yöresi- külli anlardur." (Unat ve Köymen, Neşrî Tarihi 2014: 339).

Saruhan ili Menemen ovasında kışlayan göçer evler var. Bu Yörükler bölgede ilan edilen tuz yasağına uymuyorlar. Durum Hünkara (Bayezit Han) bildiriliyor. O da yasağa uymayan göçer evlerin Filibe yöresine gönderilmesi, sürülmesi görevini oğlu Ertuğrul'a veriyor. Sürülüyorlar.

*"**BÂB [55]***
Anı beyân ider kim[61a] Lala ölicek beylerbegligin kime virdiler. Kara Temür Paşa'ya virdiler. Ol dahı neye meşgûl oldu ve ibtidâ ne tarafa göndürdiler ve nireye vardı anı bildürür.
Çün beglerbegilik virüldükten soñra evvel Saruhan ili'ne göndürdiler. Anda göçer il var-ıdı, anları sürdi, Sirez'e iletdi. Andan soñra vilâyet-i Arnavud'a ve Manasdır'a yöneldi." (Saraç ve Yavuz, Âşık Paşazade Tarihi 2018: 104).

*"**BÂB [66]***
Anı beyân ider kim Saruhan Beglü Filibe yöresine ne vech-ile düşdi ve anlar sürilüp anda varmasına sebeb ne oldı, anı bildürür.
Bu Saruhan ilinüñ göçer halkı var-ıdı. Menemen ovasında kışlarlar-ıdı ve ol ıklîmde tuz yasagı var-ıdı. Anlar ol yasagı tutmazlar-ıdı. Bunı Bâyezîd Han'a bildürdiler. Han dahı oglı Ertoñurıl'a habar gönderdi kim: 'Ol göçer evleri ne kadar var-ısa oñat zabt idüp yarar kullarına ısmarlayasın. Dahı Filibe yöresine

getüreler, göndüresin. 'Ale't-ta'cîl tutasın, bir dürlü dahı itmeyesin.'didi. Ertoñurıl dahı atasınuñ emrini kabûl idüp buyurdugından ziyâde zabt itmiş-idi. Bir eksüksüz ol göçer evleri gönderdi, Filibe yöresine getürüp kondurdılar. Şimdiki [78b] demde anda Filibe'de Sarhan Beglü kim dirler, anlardandur. Ve bu Paşa Yigit Beg didükleri anlaruñ ulusıydı. Ol zamânda anlaruñla bile gelmişler-idi. [64]" (Saraç ve Yavuz, Âşık Paşazade Tarihi 2018: 342-343).

Bu alıntıdan da ilave olarak, Filibe'de yaşayıp "Saruhan / Sarhan Beglü" diye anılanların, gönderilen bu göçer evlerin ahfadı olduğunu ve Paşa Yiğit Bey'in, ilk göçürülen evlerin ve dolayısıyla ahfadının da büyüğü, önderi, ulusu olduğunu öğreniyoruz.

"Ve Sarhan-ili'nde göçerkonar yörükler vardı. Başka bir ildi. Anları Anadolu'dan göçürdüler, Siroz tarafına getürdiler[194]." (Öztürk, Oruç Beğ Tarihi 2014: 28).

"Ol vakit İshak Beğ Efendisi Paşa Yiğit derlerdi. Varup Üsküp[ü] ol feth etdi, sene 790." (Öztürk, Oruç Beğ Tarihi 2014: 31).

Tüm Oruç Bey tarihini taradığımızda, konumuzla alakalı, Murad Hüdavendigar ve Yıldırım Bayezid bahislerindeki, çok kısa bu iki değiniden başka bir bilgiye rastlayamadık.

Konunun uzmanı olmayan bizim gibiler için en doğrusu, tabiî olarak, konuyu çalışmış yetkin kalemlerin izini sürmektir. İskân ve kolonizasyon konusunu iyi çalışmış yetkin kalemlerden biri de Barkan'dır. Barkan'ın makalelerinden birinde, Saruhan'dan Balkanlara yapılan göçle ilgili derli toplu bilgilere rastladık.

Barkan, Saruhan'dan yapılmış olan bu sürgün şeklindeki Yörük göçünü Paşayiğit Bey üzerinden anlatıyor ve Âşıkpaşazâde, Oruç Bey ve Neşrî tarihlerinde rastlanan konularla ilgili bazı kayıtları tetkike muhtaç buluyor.

Bu "tetkike muhtaç" bilgilere geçmeden önce çok kısa bir özet vermekte yarar görüyoruz; Saruhan ilinde yaşayan -Menemen ovasında kışlayan- bir "göçer halk" var. Bu Yörükler bölgede ilan edilen tuz yasağına uymuyorlar. Bu bilgiyi alan Padişah I. Murat (787/1385) bu göçer halkı, cezaen Balkanlara sürmek istiyor ve bu işe Rumeli Beylerbeyi Kara Timurtaş Paşa'yı memur ediyor. Sürüldükleri yerler olarak Filibe ve Serez gösteriliyor. Bu "göçer halk"ın ulusu, büyüğü, lideri, önderi Paşayiğit Bey. Paşayiğit Bey ve ahfadı Balkanların farklı bölgelerinde faaliyetlerde bulunmuş. Bu "ahfad"ın bilinenleri, oğlu **Turahan**(Turhan) Bey onun oğlu **Ömer** Bey ve Ömer Beyin oğlu **Hasan** Bey ve yine Paşayiğit ahfadından olduğunu bildiğimiz **Mustafa** Bey'dir.

Paşayiğit Bey ahfadının Osmanlı ile ilişkilerinin her zaman düz bir çizgide ilerlemediği, çok inişli çıkışlı olduğu, mesela, Atsız'ın Ötüken yayınlarından çıkan Oruç Beğ Tarihi'nin Turahan Bey'le ilgili bölümleri gözden geçirildiğinde açıkça görülebilmektedir (Atsız, Oruç Beğ Tarihi 2019: 66-69-70-73-74).

Saruhan sürgünüyle ilgili ilk belge "tuz yasağı" ile alakalıdır. Birçok idareci gibi, II. Bayezit ve Fatih Sultan Mehmet dönemlerinde de "tuz yasağı" ile ilgili hükümler var, Saruhan vilayeti ile ilgili olan, *"Tuz yasağı hükmü"* başlığını taşıyan kısım şöyle:

> *"... 'Saruhan İli tuzlasından gayrı yerden tuz getirmiş' olanlar yakalanacak olurlarsa 'tuzlarının ve beygirlerinin müsadere' edileceği ve 'sakallarının kesilip burunlarına kıl takılacağı'."* (Barkan, 1952: 71).

Devlet -şöyle ya da böyle-, Saruhan Eli Yörüklerinin Saruhan'dan kaldırılıp Filibe'ye (Serez'e) göçürülmesini uygun buluyor. Bu noktada, Barkan'ın "*tetkike muhtaç"* bulduğu kısımlardan birisi, **Paşayiğit** Bey'in kendisine tâbi aşîretlerin başında olarak Rumeli'ye geçiş tarihiyle ilgili. Barkan, Osmanlı tarihçilerinin bazı kayıtlarında Paşayiğit Bey'in Yıldırım Bayezid zamanında yapılan göçebe sürgünü esnasında, grubun reisi olarak Rumeli'ye geçtiği belirtilirken, yine aynı Osmanlı tarihçilerinin kayıtlarına göre Paşayiğit Bey daha I. Murat döneminde Rumeli'de fetihlerde bulunmuş şöhretli bir kumandan olarak gösteriliyor (Barkan, 1952: 74-75).

> *"Meselâ, **Paşayiğit** Bey, Murat I.nin sadrazamı olan Ali Paşa ile Bulgar Kralı Sosmanos (Şişman) arasında yapılan ve ikincisinin mağlubiyeti ile sona eren muharebede bulunduğu gibi[65], Murat Hüdâvendigâr ordulariyle birlikte Kosova Muharebesine giderken de (yol üzerindeki bir derbendi tutmuş bulunan düşmanlara karşı) yol açmak ve 'dil almak' için Evrenos Gazi ile birlikte **Paşayiğit**'i de göndermişti [66]. Nitekim, Yıldırım Bayezit'de padişah olunca, Anadolu'ya geçmeden evvel, babasının Sırplar üzerine açtığı muharebeye devam ile Üsküb'ün fethine ve bir müddet sonra da Bosna üzerine akınlar yapmaya **Paşayiğit**'i memur etti [67]."* (Barkan, 1952: 75)

Bu vaziyet karşısında, **Paşayiğit** Bey'in, I. Murat zamanındaki sürgün esnasında bir kısım Yörüklerle Rumeli'ye geçmiş olması ve orada muhtelif harplerde bulunduktan sonra belki de ikinci bir parti aşiret efradını sürmek için, tekrar Saruhan'a dönmüş olması muhtemel görülebilir.

Diğer taraftan Saruhan'dan **Paşayiğit** Bey'in reisi bulunduğu Yörüklerin Rumeli'de sürgün edildikleri yerin Filibe olup olmadığı da şüphelidir (Barkan, 1952: 74-75).

"*Filhakika biz, yine aynı tarihî kayıtlara nazaran,* ***Paşayiğit****'i Üsküp'te [68] Mora akıncıları reisi olan oğlu* ***Turhan*** *(veyahut* ***Turahan****) ve torunu* ***Ömer*** *beyleri ise Yenişehir'de görmekteyiz [69]. Mamafi fütühat ilerledikçe* ***Paşayiğit*** *Bey'in ailesinin mensup bulundukları aşîretleri halkları ile, daha ilerilere göç etmiş olmaları da mümkündür.*

Filhakika, Kanunî Sultan Süleyman zamanında yazılmış olan büyük Nüfus ve Vergi Tahriri Defterlerinde yaptığımız tetkikler de [70], bize ***Paşayiğit****'in oğlu* ***Turhan*** *Bey ailesinin (****Turhan*** *Bey oğlu* ***Ömer*** *Bey ve torunu* ***Hasan*** *Beyler ile birlikte) Tırhala, Yenişehir ve Çatalca havalilerinde kervansaray, imaret, zaviye, hamam, bezâzistan, mescit, medrese, muallimhâne, köprü… ilh. gibi vakıfları bulunmakta olduğunu göstermiştir. Nitekim. 1571 yılında* ***Ömer*** *Bey ile* ***Turhan*** *Bey'in Edirne, Ergene, Tırhala, Serez, Fanar, Yenişehir ve İzdin kazalarında bulunan imaretleri, camileri, zaviyeleri, dükkânları, bağ ve bahçeleri, kervansarayı ve vakıf köyleri gibi evkafının nazırı* ***Paşayiğit****'in ahfadından Yanya sancak beyi* ***Mustafa*** *Bey'di [71]"* (Barkan, 1952: 76).

*"…****Paşayiğit*** *gibi göçebe soyundan gelmiş büyük kumandanların akıncı şefi olarak seyyal askerî grupları sevk ve idare unvan ve salâhiyetleri ahfadı tarafından devam ettirilmiştir. 979-980 yıllarında, İmparatorluğun en çok tehlikeye maruz sahillerinden İnebahtı ve Karlı İli'nin arkasında, Yanya'daki sancak beyi ve bu bölgenin Akıncıbeyi [61 ve 63] olan* ***Mustafa*** *Bey,* ***Paşayiğit****'in ahfadındandı [62] ve 1571 yılı şubatında yazılan bir hükümle kendisine [63], muhasara tehdidine maruz Ayamavra kalesine akıncılar ile kardeşini göndermek veyahut emrinde bulunan çifliklü tviçelerle ve akıncılar ve sair sipahiler ile bizzat gitmek suretiyle muvazenette bulunması emredilmiş ve daha mühim bir iş olarak İtalya yarımadasındaki Pulye mıntıkasına bir defada geçirilmesi tasavvur edilen elli bin tatar ile kırk bin akıncıdan müteşekkil muazzam bir istilâ ordusunun ihraç hazırlıklarına memur edilmişti [64]."* (Barkan, 1952: 73-74)

Saruhan ve Balkanlar arasındaki göç ilişkisinin tamamının burada anlattıklarımızdan ibaret olamayacağı, derinliğine yapılacak okuma ve tahliller ile daha birçok ilave bilgiye ulaşılabileceği açıktır. Ancak, biz bu kadarıyla yetinip Oğuzların sivil yapılanmaları -yine genelden Saruhan'a uzanan bir perspektifle- bahsine geçilmesinin daha yerinde olacağını düşünüyoruz.

9.2.1.2. Kolonizatör Dervişler, Sivil Örgütlenmeler

Oğuzların, simgelerini Ahmet Yesevi, Hacı Bektaş-ı Veli, Ahi Evran vb. temel kıymetlerde bulan ve Fuat Köprülü ve benzeri ilim adamları tarafından derlenip toplanıp süzülerek tarihin tanıklığına sunulduğu bilinen bir sivil örgütlenme biçimi vardır. Belki, kopuk kopuk, parçalar halinde de olsa algılayabildiğimiz ancak "büyük resmin" idraki söz konusu olduğunda sıkıntıya düştüğümüz bu derin konunun, serin yer altı suları misali derinliklerimizi beklediğini bilmemize rağmen, bir türlü gün yüzüne çıkarıp ferahlatıcılığından istifade edememiş, farkındalıklarımıza ekleyememiş olmamızın, "muhteşem bir maziyi daha muhteşem

bir istikbale" (Cemil Meriç) bağlama iştiyaklarımızı perdeleyip duran bu performans yetmezliklerimizin temel faillerinden biri de, yüksek sesle dillendirmekten çekindiğimiz şu gerçeğin sonucudur; "Oğuz aklı" ikiye bölünmüş ve parçalar arasına mesafe girmiştir (Şah İsmail / Yavuz Sultan Selim vb.). Fizikî ve kültürel coğrafyamızın bu en keskin kırılma noktasından maalesef Oğuzlar da kendilerini kurtaramamışlardır. Elbette Balkanlı Oğuzlarımızın durumu da bundan farklı değildir. Oğuz aklı, istikbalini ararken bu çetin proplemle de -daima- yüzleşmek durumunda kalacaktır.

"Anadolu Erenleri" Ahmet Yesevi ocağında yetişmiş ve oradan dağılmışlardır. Yesevi'de ve Yesevi ocağından yetişenlerde çok güçlü bir Ehl-i beyt bağlılığı görülmesinin tarihi sebepleri uzmanları tarafından uzun uzun anlatılır. Sonuçta Oğuzların Ehl-i beyt'e olan bağlılıkları, düzenlemeye çalıştıkları ve yer yer eski inançlarıyla eklemleyerek oluşturdukları İslam anlayışlarının temelini teşkil eder.

Sonraki çağlarda oluşan, gelişen siyaset ve başka birçok unsurun, bileşenleriyle birlikte oluşturdukları konjonktürel tarihi şartların da dayatması ile Oğuz yönetim erkinde -kırılmanın en güçlü olduğu, su yüzüne veya "yen dışına" çıkmak durumunda kaldığı zaman Yavuz Sultan Selim zamanı olarak bilinir- kuvvetle kabul gören bir sünnileşme eğilimi ve belki tercihi vardır. Bu eğilim veya tercihle uyum içinde görünenler -Anadolu Oğuzlarının önemli bir bölümü- önemli bir değişim geçirmekle birlikte, eski iklimlerinden de tamamen kopmamışlar, Hz. Ali, Hz. Fatma, Hz. Hasan, Hz. Hüseyin vb. sevgisinden asla vazgeçmemişler, çocuklarına, sözü edilen isimleri bol bol vermelerine rağmen, Muaviye, Yezit gibi isimleri vermeyi akıllarının köşesinden bile geçirmeyen bir irfanın sahibi olmuşlardır. Bununla beraber, ashabın büyükleri, Hazreti Peygamberin arkadaşları ile aralarına mesafe koyma lüzumu da görmemişler, onları da aynı muhabbetle bağırlarına basmayı bilmişlerdir. Bahsettiğimiz sebeplerle, mezhep savaşlarına doğru sürüklenişin bariz işaretleriyle çalkalanan bölgemizin uzlaştırıcı gücü yine Anadolu topraklarından fışkıracaktır diye düşünüyoruz. Mezhepleri asla reddetmeden, mezhepler arası anlaşmazlıkları yatıştırıp diyaloğu geliştiren, zenginleştiren, sürdürülebilir bir altyapı oluşturarak, coğrafyamızın istikbalini dağıtma kabiliyetine sahip bu ateşin harlamasına fırsat verilmeden, mezheplerin tamamı açısından kapsayıcı, hiçbirini dışlamayan sağlam bir duruşu sahiplenmiş paradigma yaklaşımını kotarabilecek, böyle bir uzlaşı alanını kurgulayabilecek bir ufka ihtiyaç

vardır. Köklerini 13. yüzyıl Türk aydınlanmasında bulacağını düşündüğümüz bu ufuk, hoşgörü ve geniş görüşlülük en çok, her zaman büyük medeniyetlere beşiklik ettiği bilinen Anadolu coğrafyasına yakışacaktır.

Farklı kültürleri bir arada ve dostça yaşatabilme geleneğinin bizim (Osmanlı) kültürümüze ait olduğunu söylemekten her zaman gurur duymuşuzdur. "Hakim kültürümüzün sonsuz hoşgörüsü altında varlıklarını sürdürebilen diğer kültürler" söylemi kulaklara hoş gelir. Hakim kültürümüzün diğerlerine böyle geniş bir serbestlik alanı "bahşetmesi" de bizim açımızdan çok anlamlıdır. Peki bu "bahşedilmişlik" duygusunun yükünü taşıyanlar açısından da durum böyle midir? Değildir. Bize ne deyip geçmek mümkün. Ya da bu asil duruşu geliştirip, zenginleştirip, yüklerinden arındırıp, aidiyetleri pekiştiren metodik bir hale getirebilirsek çok büyük bir iş başarmış oluruz. Hele kardeş paradigmaları astlık, üstlük ilişkisinden kurtarıp, onlara yatay, eşit bir alan oluşturabilirseniz çok daha büyük bir iş başarmış oluruz. Ancak, gücüne güvenen hiçbir paradigmanın, kendisinin dengi görmediği diğerleriyle eşitliği, kolay kolay kabullenemeyeceğini de biliyoruz.

Birlikte, barış ve huzur içinde yaşama -Batı medeniyetinde bu yola laiklik penceresinden girilmiş- paradigmasının, cesaretle gündemimize sokulup yeniden değerlendirilmesi, mevcut pürüzlerinden arındırılması ve **hepimize ait**, birbirimize bir şeyleri illa (ve hiçbir şekliyle) dayatmak zorunda kalmayacağımızın, kimseye minnet etmeksizin, bir başka paradigmaya bağlılık bildirmek veya toleransına sığınmak durumunda kalmaksızın, gönül huzuru içinde kendimiz olabileceğimizin ve kendimiz kalabileceğimizin, kendimizi geliştirebileceğimizin garantileriyle donatılmış **ortak bir zemin, bir ortak payda** oluşturulabilmesi ile ancak, "asrın idrakine" söyletebileceğimiz yeni sesler üretebilmemiz mümkün olacaktır diye düşünüyoruz. Türk Milleti'nin kültürel genlerinin birlikte yaşamanın öz deneyimine sahip olduğunu biliyoruz. Bunun için yapılması gereken ilk şey, devlet erkinin, zaman içinde laiklik adına gerçekleştirilmiş yanlış uygulamalardan dolayı pişmanlık duyduğunu açıkça belirtmesi ve halktan özür dilemesidir. Halkımızın tamamına yakın bir bölümü tarafından canı gönülden benimsenmiş, içselleştirilmiş bir "ortak gövde"ye, "ortak payda"ya şiddetle ihtiyacımız olduğunu biliyoruz.

Bunu neden çok istiyoruz, ortak bir gövdeye bağlı olduğumuzun farkındalığına ulaşma fırsatını edindiğimizde, Ahmet Yesevi'nin, Hacı Bektaş Veli'nin, Taptuk Emre'nin, Yunus Emre'nin, Sarı Saltuk'un, Fuzuli'nin ve daha

sayılamayacak kadar nicelerinin etrafında oluşturulacak birlik yumağının çözülme ihtimalinin yok denecek kadar azalacağını ve yakın tehlike olarak gördüğümüz mezhepler savaşına yapılabilecek olduğunu öngördüğümüz Anadolu müdahalesinin önünün açılabilmesi yolunda ilk gereklilik ilk hamle olduğunu düşündüğümüz için istiyoruz.

Bu bütün içtenliğimle yazıya döküverdiğim ve "Oğuz aklı"nın istikbal arayışlarında karşılaştığı, karşılacağı meselelerden birinin özünü teşkil ettiğini düşündüğüm temennilerimden sonra detaylara dönebiliriz.

Barkan, Anadolu'da yeni bir medeniyet üretme iddiasındaki ikinci büyük Türk imparatorluğuna döşenilen yolları "İstila Devirlerinin Kolonizatör Türk Dervişleri ve Zaviyeler" isimli çalışmasında kısaca şöyle özetlemiştir:

> *"Osmanlı İmparatorluğunun kurulmakta olduğu zamanda Anadolu'daki uç beylikleri, medenî bir hayatın kaynağı olan Türk ve İslâm dünyasının her tarafından gelmiş her sınıftan ve meslekten adamlarla doludur: İran, Mısır ve Kırım medreselerinden çıkan hocalar, orta ve şarkî Anadolu'dan gelmiş Selçukî ve İlhâmî bürokrasisine mensup şahsiyetler, muhtelif tarikatlerin mümessilleri İslâm Şövalye ve misyonerleri diyebileceğimiz dervişler. Bunlar arasında bilhassa, Aşık Paşazade tarihinde Gaziyânı Rum diğer tarihlerde Alpler (kahraman, muharip mânasına) veya Alp Erenler namı altında zikredilen ve daha İslâmiyetten evvel bütün Türk dünyasında mevcut olan eski ve geniş bir teşkilâta mensup Türk Şövalyeleri mevcuttu."* (Barkan, 2006 Tıpkı Basımı: 282).

> *"...Ahıyânı Rum yani Anadolu Ahileri ile; Horasan Erenleri de denilen Abdalânı Rum yani 'abdal' ve 'baba' ismini taşıyan ve bilhassa Türkmen kabileleri arasında telkinatta bulunan ve umumiyetle Osmanlı Padişahlarile bütün harplere iştirak etmiş bulunan* ***delişmen tabiatlı ve garib etvarlı*** *dervişler bulunmakta idi. Aşık Paşazade tarihinin Bacıyânı Rum yani Anadolu kadınları dediği ve haklarında tafsilâta mâlik olmadığımız teşkilât veya tarikatten sarfınazarla, diğerlerini ele alacak olursak, bunların her birinin Türk ve İslâm dünyasının her tarafında şubeleri olan ve bu günkü Komünist yahut farmason teşkilâtına benzeyen teşkilâtı bulunan tarikatler olduğunu görürüz. Kökleri bu suretle geniş Türk ve İslâm dünyasına yayılmış olan bu gibi teşkilât vasıtasile her tarafla temas halinde bulunan Osmanlıların ise, Osmanlılaşmış Rumların yardımına muhtaç olmadan daha evvelki emsali Türk İmparatorlukları gibi büyük bir İmparatorluk kurmak teşebbüsünde bu kuvvetlerden istifade etmiş ve kendilerine lâzım gelen her türlü unsurları bulmuş olduklarına şüphe yoktur. Burada, yalnız bazı büyük şehirlerde ve burjuvalar muhitinde değil, uç beyliklerindeki köylerde de bilhassa şubeleri olan* ***Ahi teşkilâtının Anadoludaki faaliyetlerinin Osmanlı İmparatorluğunun kurulmasında büyük rol oynamış olduğunu kaydetmek icab eder.*** *[6]"* (Barkan, 2006 Tıpkı Basımı: 282-283).

> ***"… Türk tarihinin bir muharebeler ve muahedeler tarihi, bir hanedan destanı olmaktan kurtarılarak hakikî bir izahını yapmak ve anlaşılmasını temin etmek için bu mes'eleleri vaz' ile hemen işe başlamak lâzım gelmektedir."*** (Barkan, 2006 Tıpkı Basımı: 283)

Barkan, bu yavaş yavaş ve liyakatle sirayet edildiğini açıklama gayretleriyle, göktaşı olunmadığını, gökten düşülmediğini özellikle belirtme ihtiyacı duyuyor.

> *"Askerî istilâlarla birlikte ... boş yerlere gelip yerleşmeleri ve orada bir nevi Türk 'uzletgâh ve manastırları (couvent ermitage)nı tesis ettikleri ve oralarını yavaş yavaş bir köy, bir kültür ve tarikat merkezi halinde teşkilâtlandırdıkları görülmektedir. Bidayette Türk nüfusunun mütemadiyen garbe doğru taşmasının o kadar tabiî bir tezahürü olan bu teşekküller, Anadolu içinde bu taşıb yayılmanın bütün merhalelerini tespit etmeğe hizmet edecek vaziyette adım adım ilerlemişlerdir.* ***O kadar ki bu kolonizatör Türk dervişlerine ve onların köylerde tesis ettikleri zaviyelere, Türk istilâsı ile birlikte ilerleyen bir şekilde, bütün Anadoluda tesadüf edilmektedir. Aynı muhacir akını garbe doğru taştıkça bu akının öncüleri olan dervişler ve onların kurdukları ma'mureler (zaviyeler) garbe doğru ilerlemiş ve çoğalmıştır."*** (Barkan, 2006 Tıpkı Basımı: 291)
>
> ***"Nitekim; tetkikimizin kayıtlar kısmında görebileceğimiz, 24, 25, 26, 28, 29 ve 217 numaralı kayıtlara göre Anadoluda tesadüf edilen zaviyelerin çoğunun Osmanlılardan evvelki beyliklerin himaye ve nişanlarile kurulmuş Ahî zaviyeleri olması lâzımgelir."*** (Barkan, 2006 Tıpkı Basımı: 292)
>
> *"Nitekim; Ahilerden bahseden İbn-i Batuta da onların Anadoluda Türkmen akvamı arasında her köy ve kasabada mevcut olub eşkiyayı tenkil için büyük bir kudret temsil ettiklerini söylemektedir."* (Barkan, 2006 Tıpkı Basımı: 299)
>
> *"Bundan başka, zaviyelerin oynadığı rol hakkında bir fikir edinmek için Sultan Süleyman tahrirlerine göre; bu sıralarda Anadolu vilâyetinde (623), Karamanda (272), Rum vilâyetinde (205), Diyarbakırda (57), Zülkadiriyyede (14), Paşa livasında (67), Silistre livasında (20), Çirmen livasında (4) zaviye mevcut bulunduğunu hatırlatmak da lâzımdır. [28]."* (Barkan, 2006 Tıpkı Basımı: 301)

Zaviye sayısının bir hayli fazla ve çoğunun kuruluşunun da Osmanlı öncesi dönemlere ait olduğu görülüyor. Zaviyelerin gelir aktarmadaki öncelikleri padişah ve sipahi, sonrasını da "geleni geçeni", halkı kazanmak üzere yedirip içirmekte kullanıyorlar. Barkan'dan yaptığımız iki alıntıda, zaviyelerin "işgal" sırasındaki işlevlerine dair güçlü atıflar buluyoruz.

> "*Nitekim, bilâhare bir çok vakıflara sahib büyük bir dergâh halini alacak olan, Varnaya tâbi Kaligra kalesi içinde bulunan Sarı Saltık Baba türbesi dervişleri de henüz bu sıralarda işledikleri bağ, bahçe ile, ellerindeki sazlık, Çayır ve çiftliklerinin mahsulünden bir kısmını Sipahiye ve Padişaha verdikten sonra geriye kalanı zâviyede gelene ve geçene yedirmektedirler. Bu suretle bu mezar da henüz büyük ve zengin bir tekke halinde değildir [208/1]."* (Barkan, 2006 Tıpkı Basımı: 294)

> *"Mevzuubahs Sarı Saltığa ait bildiklerimizi biraz hatırlamak****, bu dervişlerin Rumelinin işgalinde oynamış oldukları mühim rol hakkında bize bir fikir vermeğe*** *de hizmet edecektir. Filhakika; gerek Evliya Çelebi'de [21] ve gerek diğer Saltıknâmeler [22] de verilmiş malûmat, efsanevî hikâye ve menâkıb mahiyetinde [23] olmağla beraber, çok mânidardırlar.* ***Bilhassa, Dervişin eski bir Türk vatanı olan Dobruca ile diğer hıristiyan memleketlerindeki faaliyeti, Osmanlı istilâsı ile birlikte ve ondan evvel Balkanları işliyen din ve fikir propagandasının ve bu propagandanın faal***

ajanları olan dervişlerin rolü hakkında bizi düşünmeğe sevk edecek mahiyette görülmektedir." (Barkan, 2006 Tıpkı Basımı: 294)

9.2.1.2.1. Saruhan Sancağında Kolonizatör Dervişler, Sivil Örgütlenmeler

Saruhan'da da *"bir takım araziye mülkiyet üzere tasarruf etmekte"* olan Ahîlerin bulunduğu biliniyor. *"Ahi Aslan, Ahi Farkun, Ahi Şaban, Ahi Çarpık, Ahi Yahşi ve oğullarına Ahi Yunus, Kandırmış şeyh, Âdil şeyh, Duruca Baba, Nusrat şeyh, Saru İsa, Saru şeyh, Kutlu Bey, Kızıl Emeli"* zaviyeleri bunlardan bazıları (Barkan, 2006 Tıpkı Basımı: 292).

Saruhan'da, Hamza Baba, Dede Bâli b. Şeyh Toğrul, Şucca'Abdal ve arkadaşlarınca kurulan zaviyeler bulunduğunu yine Barkan'dan öğreniyoruz.

> *"Saruhanda Nif nahiyesinde Kapu Kaya demekle maruf mevzii Hamza Baba nâm derviş 'dest-i rencile açub ihya idüb, su getirüb bir zaviye bina idüb, bağ diküb' Allah rızasiyçün oradan gelip geçene hizmeti dokunduğu sebeble; Sultan Bayezid tarafından öşürden effedilmiştir [89]."* (Barkan, 2006 Tıpkı Basımı: 297)

> *"Saruhanda Şeyhler köyündeki zaviyenin 'arz-ı beyzâsına Dede Bâli b. Şeyh Toğrul arak-ı cebînîyle bağ ve bahçe idüb' ziraat olunan arzın öşrü zaviyeye vakfedilmiş [1, 4]. Yine Saruhanda, Akkaya adlu dağ içinde Şucca'Abdal ve arkadaşları müştereken 'suvârından bir pare yer tapulayub taş ve ağacın arıdub on akçe haraciyle yurd idinüb ihya idicek' Fatih Sultan Mehmed tarafından kendilerine muâfiyetnâme verilmiş [84]."* (Barkan, 2006 Tıpkı Basımı: 298)

Ö.L. Barkan'ın *"Osmanlı İmparatorluğunda Bir İskân ve Kolonizasyon Metodu Olarak Vakıflar ve Temlikler I, İstilâ Devirlerinin Kolonizatör Türk Dervişleri ve Zâviyeler"* isimli makalesinden kısa detaylarını alıntıladığımız bu bilgiler aynı çalışmanın "XII." bölümünde, "464 numaralı Saruhan Defteri, (Kanuni Süleyman devri)" başlığı altında toplu halde de verilmiştir:

> *" 73.-Şeyh İsmail, 74.-Kızbacı Dede zâviyesi, 75.-Şeyh Seydi Ali zâviyesi, 76.-Şücâ Baba Zâviyesi, 77.-Ali Yunus, 78.-Duruca Baba vakfı, 79.-Âdil şeyh zâviyesi, 80.-Nusrat Şeyh zâviyesi, 81.-Saru Îsa zâviyesi, 82.-Saru Şeyh çiftliği, 83.-Derviş Mustafa zâviyesi, 84.-Şücâ Abdal zâviyesi, 85.-Sağrı Hâtun zâviyesi, 86.-Ahi Keskin nâm-ı diğer Kara Hallac zâviyesi, 87.-Kandırmış Baba nesli, 88.-Şeyh Kandırmış, 89.-Hamza Baba zâviyesi, 90.-Şeyh Gazi zâviyesi, 91.-Kızıl Emeli zâviyesi, 92.-Abdal Ayrı zâviyesi"* (Barkan, 2006 Tıpkı Basımı: 322).

Yine, aynı çalışmanın 322-323-324-325. sayfalarında, 73'ten 92'ye kadar sıralanan zaviyeler hakkında kısa bilgiler verilmiş ve akabinde de anlatılan bu bilgilerin belgeleri sıralanmıştır.

9.2.2. Balkanlardan Anadolu'ya (Geriye) Dönüşün Kısa Tarihi

Balkan göçleri, 14 ve 16. yüzyıllarda Anadolu'dan Rumeli'ye, 19. yüzyılda ise Rumeli'den Anadolu yönünedir. Anadolu yönüne bu geri dönüşler Osmanlı Döneminde ve Cumhuriyet Döneminde olmak üzere iki kısma ayrılmaktadır.

Balkanlardan Anadolu'ya geri dönüşü kısaca anlatmaya çalıştığımız bu bölüme, 93 Harbi akabindeki göçlerle başlanmış, ardından Balkan Savaşları sonrasındaki göçlere değinilmiş, oradan da Cumhuriyet Dönemi göçlerine geçilmiş ve bu dönem göçleri, Yunanistan'dan, Eski Yugoslavya'dan, Bulgaristan'dan Türkiye'ye göçler şeklinde bir sıralamayla verilmiştir. Tüm bu bölümlerde önce Anadolu'ya sonra Manisa'ya gelen muhacir, mübadil, göçmen sayıları üzerinde durulmuştur. Göçle ilgili kaynak kişi anlatımlarından örnekler sunulup, değerlendirme yapılarak geri dönüş bahsi tamamlanmıştır.

Osmanlı döneminde ilk kitlesel göç, 1856'da Kırım'dan olmuş ve onu 1864-1870 arasındaki Kafkas göçleri takip etmiştir (Karpat, 2013: 13-14). Ancak Balkanlardan ilk büyük göç hareketi '93 Harbi'nden sonra yaşanmıştır. **'93 Harbi'** olarak bilinen 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı'nda bir milyon civarında Türk, Rumeli'den göç etmek zorunda kalmıştır (Şimşir, 1986: 201).

Bu göçlerden bir bölümü, 'iç'in tanımının daha geniş olduğu (Osmanlı coğrafyası) zamanlarda 'Balkan iç göçü' şeklinde gerçekleştirilmiş ve zor durumdaki coğrafyalarda yaşayan gruplar, güçlü 'direniş noktaları' yönünde kaydırılmışlar, 'güvenli bölgelere' çekilmişlerdir.

Tuna ve Edirne vilâyetlerinden gelenlerin ağırlıkta olduğu 1877-1878 göçlerinin başlıca sebepleri, "Tuna ve Edirne vilâyetlerinin etnik yapısı, Rusların Türkleri imha siyaseti, gasp ve yağma hareketleri ile manevî baskılar"dır. Bahsedilen sebeplerle yerini yurdunu terk etmek zorunda kalmış ve savaşın bitiminde yurtlarına dönmek niyetinde olan muhacirler, geçici olarak Edirne, Şumnu-Varna, Makedonya, Batı Trakya, Rodoplar ve İstanbul'da iskân edilmiştir. Bunlardan Şumnu, Varna ve Rodoplar aynı zamanda önemli direniş noktalarıdır. Mevzu bahis bölgelerde nüfus izdihamını önlemek için Aydın, İzmir, Bursa gibi yakın vilâyetlere de iskân edilenler olmuştur. 10 Eylül 1879'a kadar sadece İstanbul'a 387.804 göçmen gelmiş ve bunların 13.040'ı Konya vilâyetine, 26.713'ü Suriye vilâyetine, 25.563'ü Ankara vilâyetine, 54.898'i Hüdavendigar vilâyetine, 15.709'u Halep vilâyetine, 34.875'i Kastamonu vilâyetine, **45.981'i Aydın vilâyetine**, 17.549'u Adana vilâyetine, 13.358'i Selanik vilâyetine, 9.745'i Sivas vilâyetine, 9.081'i İzmit mutasarrıflığına,

1.363'ü Canik mutasarrıflığına, 7000'i Biga sancağına şeklinde toplam 274.875 nüfus vilâyetlere nakledilmiştir (İpek, 1999: 11-21; 32; 43-54; 108-109).

Osmanlı-Rusya arasında 31 Ocak 1878'de Edirne Mütarekesi, 3 Mart 1878'de ise Ayastefanos Antlaşması yapılmış ve bu antlaşmayla Bulgaristan Emâreti kurulmuştur. Daha sonra Avrupalı devletlerin araya girmesiyle düzenlenen Berlin Kongresi'nde Bulgaristan Emâreti'nin sınırları küçültülüp muhtar Şarkî Rumeli Vilâyeti kurulmuştur. Osmanlı'nın Bulgaristan Emâreti ve Şarkî Rumeli Vilâyeti'nde varlığını devam ettirebilmesi Türk nüfus oranının korunmasına bağlı olduğundan muhacirlerin geri dönmesi gerekliydi. Zaten Tuna vilâyetinin doğusundaki direniş nedeniyle genel bir göç yaşanmamış, Şumnu, Varna, Rusçuk, Silistre, Eskicuma, Razgrat ile Pravadi'de Türk nüfusu %80 oranında korunmuştur. Ancak 1878-1900 yılları arası "Bulgar baskısı, Türk ahâlinin siyasî ve medenî haklardan mahrum edilmesi, Türklerin askere alınması, dinî ve vakıf eserlerinin tahrip edilmesi, vergi tahsili, Türk emlâk meselesi" nedenleriyle savaşta yerini yurdunu terk etmemiş olan Türkler ile geri gelen muhacirler geri dönmemek üzere göç kararı almış ve yeni bir göç dalgası başlamıştır. Kasım 1877'den Aralık 1891'e kadar İstanbul'dan Anadolu'ya 495.339 muhacir nakledilmiştir. Söz konusu tarihlerde, İstanbul'a uğramadan Selanik, Dedeağaç ve Tekfurdağı'ndan 70 bin, Sohum'dan 50 bin, Varna ve Bergos'tan 55 bin muhacir Anadolu'daki iskelelere gönderilirken Hüdavendigar vilâyetine 27 bin, Edirne vilâyetine ise 70.000 dolaylarında muhacir nakledilmiştir. Özetle **767.339** kişi Anadolu ve Trakya'ya sevk edilmiştir. Başlıca iskân bölgelerinden biri Aydın vilâyetidir. Aydın'a 1877'den 1891'e kadar yalnız İstanbul'dan 58.481 muhacir sevk edilirken, doğrudan vilâyete nakledilen muhacir sayısı tam olarak bilinmemekle beraber bu tarihlerde Aydın vilâyetine gönderilen muhacirlerin sayısının 70 bini aştığı belirtilmektedir (İpek, 1999: 31-32; 112; 130-149; 173-174; 180).

Aydın vilayetine bağlı Manisa'da, 1884 başlarında, muhacir iskânının hız kazandığı ve muhacirler için yeni yerleşim birimleri kurulduğu görülmektedir. Örneğin 1884'te Yenişehir muhacirleri Kabaklı (Kapaklı) çiftliğini satın almış ve sonradan Akhisar'a bağlanan 300 hanelik Kapaklı köyü kurulmuştur. Yine Yenişehir muhacirlerince; 1885'te Birunören Çiftliği (Nuriye) satın alınarak Fener köyü, 1886 başında Tekeliler Çiftliği alınıp Tekeliler köyü, kısa süre sonra da Veziroğlu Çiftliği satın alınıp bugün Veziroğlu adını taşıyan köy kurulmuştur. 1886 yılında Manisa kasabasında bulunan 700 hane Yenişehir muhacirinin de iskânına çalışıldığı

anlaşılmaktadır. Ayrıca 1884'te, Hacırahmanlı köyüne 200, Saruhanlı köyüne 30 hane Filibe muhacirinin iskân edildiği görülmektedir. Bazı sevk jurnallerine göre de 1883-1890 arası Manisa ve çevresine (İzmir, Akhisar da gösterilmiştir.) 553 nüfus sevk edilmiştir (bkz. Tablo VI.I.2.4.) (Berber, 2010: 65-67, 69, 91, 97).

Ayrıca Soma Ilıca köyüne Filibe'den 38 hane, geldiği yer belirtilmemekle beraber Kasaba'ya bağlı Hamidiye köyüne 50, Ceylan İskelesi'ne bağlı Hamidiye köyüne 45 hane (İpek, 1999: 184) ve Salihliye 935 erkek, 896 kadın olmak üzere toplamda 1.831 nüfusun iskân edildiği (Bilgi, 2008: 41) kaynaklarda belirtilmektedir.

1908 tarihli Aydın salnamesine göre de değişik senelerde, muhacirler için Manisa kazasında Ahmediye, Süleymaniye, Nuriye, Mahmudiye, Burhaniye köyleri kurulmuş olup Ahmediye'de 104, Süleymaniye'de 163, Nuriye'de 403, Mahmudiye'de 63, Burhaniye'de 120 nüfus diğer köyler ile kaza merkezinde 2.201 hanede 11.792 nüfus, toplamda ise 12.645 nüfus iskân edilmiştir. Bu beş köyden Ahmediye, Nuriye ve Süleymaniye'de Yunanistan'ın Teselya bölgesindeki Larissa şehri dolaylarından gelen Yenişehir muhacirleri, Mahmudiye'de ise Çerkesler iskân edilmiştir (Berber, 2010: 72, 87, 90-93).

Osmanlı döneminde Balkanlardan ikinci kitlesel göç hareketi ise, baskı ve zulümler ile dinî ve ekonomik sebeplerden dolayı **1912-1913 Balkan Savaşları**'nda yaşanmıştır. Bu tarihlerde göç edenlerin tam sayısına dair kaynaklarda net bir bilgi bulunmamaktadır. Ahmet Halaçoğlu, konuyla ilgili olarak, İstanbul vilâyetinde bulunan 200 bin civarında göçmenin hazine arazilerinde iskân edildiği ve yine o tarihlerde çıkan bir haber yazısına göre savaşın başından 10 Nisan 1913'e kadar Balkanlardan göç edenlerin 200 bin civarında olduğu, bilgisini aktarmaktadır (Halaçoğlu, 1995: 31, 63). Tevfik Bıyıklıoğlu'na göre, Batı Trakya'dan 200 binin üzerinde Türk çıkarılmış, Makedonya'dan ise 240 bin Türk kovulmuştur (Bıyıklıoğlu, 1992: 92-93). Bilal Şimşir'e göre de Balkanlardan bir milyon civarında kişi göç etmiş, bunun yaklaşık 200 bini savaşta ölmüş, 800 bini Anadolu'ya gelebilmiştir (Şimşir, 1986: 207). Burada üzerinde durulması gereken önemli bir husus da Balkan Savaşı'ndan sonra Anadolu'ya gelen muhacirlerin birçoğunun I. Dünya Savaşı'nın da çıkmasıyla iskân edilememesi ve iskânlarının Cumhuriyet'ten sonrasına kalmasıdır. Nitekim Balkan Savaşları ile Manisa'ya gelmiş ve 1926'da hala iskân edilememiş muhacirler (bkz. Tablo VI.I.2.6) vardır (Berber, 2010: 100, 150). Kaynaklardan edinilen bilgiye göre, 1911-1922 yılları arasında gelen Balkan

Savaşı muhacirlerinden toplam 3.454 kişi Cumhuriyetten sonra Manisa'da iskân edilmiştir (Berber, 2010: 105-106).

Osmanlı İmparatorluğunun ardından ulus devletler kurulmuş ve Cumhuriyet döneminde Yugoslavya'dan, Bulgaristan'dan, Yunanistan'dan Türkiye'ye göçler olmuştur. Cumhuriyet dönemindeki göçler "zorunlu" ve "isteğe bağlı" göçler olmak üzere iki şekilde gerçekleşmiştir (Altuğ, 1966: 847).

9.2.2.1. Yunanistan'dan Türkiye'ye Göçler

Kurtuluş Savaşı'ndan sonra Türkiye ile Yunanistan arasında Lozan Anlaşması yapılmış ve 30 Ocak 1923 tarihini taşıyan sözleşme metnine göre Batı Trakya haricinde Yunanistan'da yaşayan Türkler ile İstanbul haricinde Türkiye'de yaşayan Rumların mübadelesi gerçekleştirilmiştir (Altuğ, 1966: 847). Mübadil olarak nitelenen bu göçmenlerin nüfusu 384000'dir (Altuğ, 1966: 848; Doğanay, 1996: 20). Manisa'ya iskân edilen mübadil nüfusu ise 15.468'dir (Bilgi, 1996: 135). Kavala'dan gelen 86 hane 1925 yılı başlarında Alaşehir'de iskân edilmiştir (Bilgi, 2006: 67).

Lozan'dan sonra ise Batı Trakya'dan göçler olmuştur ve ikili göç anlaşması yapılmadığı için genelde mülteci olarak gelinmiştir. Baskı ve asimilasyon politikaları, iç çatışmalar, ekonomik kriz 1930 sonrası göçlerinin başlıca sebepleridir (Berber, 2010: 195-196).

Yunanistan'dan Türkiye'ye mübadele sonrası göçlerin yoğun olduğu dönem 1954-1960 arasıdır ve toplam 15.740 kişi serbest göçmen statüsünde göç etmiştir. Sonra sayı giderek azalmış, 1969'dan 1981'e kadar gelen olmamış 1981'de 1 aile 4 nüfus gelmiş ve yine 1981'den 1995'e kadar gelen olmamıştır. Yunanistan'dan 1923-1995 yılları arasında toplam iskanlı 384000 kişi, serbest 24625 kişi Türkiye'ye göç etmiştir (bkz. Tablo VI.I.2.8) (Doğanay, 1996: 20).

Ferhat Berber'in 1860-1960 arasında Manisa'ya yapılan göçleri konu alan çalışmasına göre, Yunanistan'dan göçmen ve mülteci olarak 1941-1959 yılları arasında gelen 512 aile, 2.182 kişi Manisa kazasında iskân edilmiştir. Bu tarih aralığında en çok muhacir, 1.367 nüfusla, 1941'de gelmiştir (bkz. Tablo VI.I.2.11.) (Berber, 2010: 196-197). Göçmenlerin yarısı Manisa merkezine yarısı da köylere yerleştirilmiştir. En çok İshakçelebi, Saruhanlı ve Hacırahmanlı'ya göçmen iskân edilmiştir (bkz. Tablo VI.I.2.13.) (Berber, 2010: 198-200).

Yine aynı çalışmada geçen, "*1942 zarfında Manisa merkez ve mülhak kazalarında iskân edilen göçmenlerle ahiren gelen mültecilerin mikdar ve yerlerini gösterir cetveldir*" başlıklı evraka göre Manisa merkezinde 209 hane 866 nüfus Batı

Trakya mültecisi bulunmaktadır. Mülhak kazalar tablosunda ise Batı Trakya mültecilerinin sayısı Akhisar 131 hane, 542 nüfus, Alaşehir 11 hane, 46 nüfus, Salihli 13 hane 51 nüfus, Soma 12 hane 37 nüfus, Turgutlu 7 hane 20 nüfus olmak üzere toplamda 174 hane, 696 nüfus gösterilirken tablonun altındaki notta bu kazalara Kırkağaç da dahil edilmiş ve 186 hanede 733 nüfus Batı Trakya mültecisinin bulunduğu belirtilmiştir (Berber, 2010: 193-194).

Özetle Cumhuriyetin ilk yıllarından 1995'e kadar Türkiye'ye gelen göçmenlerin %25'i Yunanistan'dandır ve bu Yunanistan göçmenlerinin %95'i mübadildir (Doğanay, 1996: 7).

9.2.2.2. Yugoslavya'dan Türkiye'ye Göçler

Yugoslavya Türklerinin göç etmesinde dinî, sosyal, millî, siyasî, iktisadî sebepler etkili olmuştur (Zaim, 1957: 437-443).

Filiz Doğanay, Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün 1996 yılı envanterini kaynak olarak kullandığı çalışmasında, Yugoslavya'dan Türkiye'ye 1923-1995 yılları arasında, toplam, iskânlı 1449 aile, 5894 nüfus; serbest ise 75982 aile, 299264 nüfus göç ettiğini belirtmiştir. Aynı çalışmaya göre; Yugoslavya'dan **1923-1949** arası iskânlı ve serbest gelenler olmuş, 1950 ve 1951'de kimse gelmemiş, 1952'de göçler yeniden başlamış (1952'den itibaren gelenler hep serbest göçmendir.) 1953'ten sonra göçmen sayısında artış olmuş, en fazla göç de 1956, 1957, 1958 yıllarında yaşanmıştır (bkz. Tablo VI.I.2.10.) (Doğanay, 1996: 19). Sabahaddin Zaim ise 1958'de "Dünya Mülteci Meselelerini Tetkik Cemiyeti"nin sekizinci kongresine sunduğu raporda; Yugoslav hükümetinin **1939-1950** arasında Türklerin göçünü yasakladığını, 1953'ten sonra Balkan Paktını takiben göçe izin verildiğini ve göçmenlere Türkiye'den "özel ailevî garanti kağıdı" almaları zorunlu tutulduğu için bu dönemdeki göçlerin kitlesel bir göç hareketine dönüşmediğini ifade etmiştir (Zaim, 1957: 435, 445).

Bu açıklamalardan da anlaşılıyor ki Yugoslavya'dan göçün yasak olduğu yıllarda resmî olmayan yollarla Türkiye'ye gelenler olmuştur.

1937'den 1959'a kadar Manisa'da iskân edilen Yugoslavya muhaciri ise 4.528'dir. En fazla da 1955 (1.102 kişi), 1956 (1.033 kişi), 1957 (1.095) senelerinde gelen olmuştur (bkz. Tablo VI.I.2.17.). Lalapaşa, Alaybey, Mutlu, Şehitler, Adakale mahalleleri Yugoslavya muhacirlerinin Manisa merkezinde yoğun olarak iskân edildiği yerlerdir (bkz. Tablo VI.I.2.18.). Köyler arasında da en çok Hacırahmanlı'ya

ardından İshakçelebi'ye Yugoslavya göçmeni iskân edilmiştir (bkz. Tablo VI.I.2.19.) (Berber, 2010: 212-215).

9.2.2.3. Bulgaristan'dan Türkiye'ye Göçler

Cumhuriyet Döneminde Bulgaristan'dan Türkiye'ye ilk göç hareketi 1925 İkamet Sözleşmesinden sonra gerçekleşmiştir. Sözleşmenin ikinci maddesince Bulgaristan'daki Türkler taşınabilir mal ve hayvanlarını da alıp istediğinde göç edebilecek hatta taşınmaz mallarını da göç hareketinden itibaren iki yıllık süre zarfında satıp elden çıkarabileceklerdir. 1944- 1949 yılları arasında isteğe bağlı göç neredeyse yasaklanmış 1949 yılında 1670 kişinin göç etmesine müsaade edilmiştir (Şimşir, 1986: 378-379). Tanoğlu, 2. Dünya Savaşı sıralarında Bulgaristan'dan göçlerin azaldığını ve bir ara durma noktasına geldiğini söylemekte ve Türkiye'ye 1939'da 17.777, 1942 yılında 2.672, 1945'te 630, 1948'de de 98 kişinin göç ettiğini belirtmektedir (Tanoğlu, 1952: 130). 1949'a kadar iskânlı 19837 aile, 75877 nüfus; serbest 30073 aile, 144208 nüfusun Türkiye'ye geldiği görülmektedir (Doğanay, 1996: 19).

Bulgaristan'dan ikinci toplu göç, 1950-1951 sürgün göçü olup Türkiye'ye bu yıllarda **154.393 kişi iskânlı göçmen statüsünde gelmiştir** (Doğanay, 1996: 7; Tanoğlu, 1952: 132). Bu yıllarda gelenlere uygulanan bir ankete göre % 85.3 oranında göçmen rejimden kaçmış, % 11.1 oranında göçmen kendi arzusuyla gelmiş, % 3'ü ise göçe zorlanmıştır (Şimşir, 1986: 229).

1951 Kasım'ında Bulgaristan göçü yeniden yasaklamış ve bu durum 1968'de yapılan Yakın Akraba Göçü Anlaşması'na kadar devam etmiştir. Anlaşma neticesinde 1969-1978 tarih aralığında, 1950-51 tehcirinde Türkiye'ye gelenlerin Bulgaristan'da bıraktıkları yakın akrabaları, serbest göçmen statüsünde, Türkiye'ye gelmişlerdir (Doğanay, 1996: 7; Şimşir, 1986: 379). Bulgaristan'dan bu üçüncü büyük göçtür ve gelenlerin sayısı bazı kaynaklarda 116.000 civarında verilirken (Doğanay, 1996: 7) bazılarında ise 130.000 dolaylarında verilmiştir (Özçelebi,1991: 85; Şimşir, 1986: 379).

1972-1974 senelerinde Pomakların, 1981-1983'te Türkçe konuşan Çingenelerin, 1984'te Güney Bulgaristan'daki Türklerin, 1985 senelerinde ise Kuzeydoğu Bulgaristan'daki Türklerin adları zorla değiştirilmiş ve Bulgar adları verilmiştir (Şimşir, 1986: 340-341, 352-353). Bulgaristan'ın 1984'e kadar Türklere uyguladığı yarı asimilasyon politikası 1984 Kasım'ında zorla uygulanan ad değiştirme kampanyası ile tam bir asimilasyon halini almıştır. Bu politika

doğrultusunda Bulgaristan'da Türklere yapılanlar, Af Örgütünün 1986 tarihli raporunda *"Tutuklama, Hapsetme ve Öldürme", "İç sürgün ve dinsel haklara getirilen yasaklar", "Dil, geleneksel giyim ve iş bulma"* şeklinde sıralanmıştır (Özçelebi, 1991: 166-171). Bulgaristan'dan son kitlesel göç bu yıllarda yaşanmıştır. Kaynaklardan edinilen bilgilere göre 1989'da, Türkiye'ye serbest göçmen statüsünde, **64.295** aileye mensup **226.863 kişi** gelmiştir (Doğanay, 1996: 7).

Bulgaristan'dan Manisa'ya ise 1930-1960 aralığında yoğun göçlerin görüldüğü dönemlerden biri 1936-1940 diğeri de 1950-1951 yıllarıdır. 1936-1954 yılları arasında Manisa'da toplam 4.362 Bulgaristan göçmeni iskân edilmiştir. Yıllara göre iskân edilen aile ve nüfus sayıları için bkz. Tablo VI.I.2.14. Bulgaristan muhacirlerinin %65'i köylerde %35'i şehirde iskân edilmiştir. Bulgaristan muhacirleri, en çok, şehir merkezinde Akmescit mahallesine (bkz. Tablo VI.I.2.15), köylerde ise Saruhanlı başta olmak üzere Mütevelli, Muradiye ve Koldere'ye (bkz. Tablo VI.I.2.16) yerleştirilmiştir (Berber, 2010: 202, 205-209).

Ayrıca 1989'da Manisa'ya çok sayıda Bulgaristan göçmeni gelmiş hatta şehir merkezinde göçmen konutları inşa edilmiştir. Manisa Köy Hizmetlerinden edindiğimiz bilgilere göre Devlet Bakanlığı koordinatörlüğünde yapılan bu göçmen konutları 240 adettir. Bunun dışında yine Devlet Bakanlığı koordinatörlüğünde Barbaros mahallesinde, 1989 Bulgaristan göçmenleri için 100 konut yapılmıştır.

Netice itibarı ile 1923 ile 1995 yılları arasında, iskânlı ve serbest olarak Bulgaristan'dan Türkiye'ye gelen göçmenler toplamda iskânlı 57262 aile, 230272 nüfus; serbest 160948 aile, 560445 nüfustur (bkz. Tablo VI.I.2.9) (Doğanay, 1996: 19).

9.2.2.4. Göçlerle İlgili Kaynak Kişi Anlatımlarından Alıntılar

1989 yılında Bulgaristan'dan Manisa'ya göç etmiş kaynak kişi metinlerimizin, o dönem tarihine tanıklık eden bölümlerinden alıntılar yapmanın faydalı olacağını düşündük.

Kırcaali-Alkaya'dan bir kaynak kişimiz o yıllarda Kırcaali bölgesinde, Türklere yapılanları şöyle anlatmaktadır:

"önümüze çıktılā büle işe gelirken tanklāla şeylēlen ep. çıktılar te büle gençleri, sizin gibi genç çocukları bütün otogarılāda bastılā te büle ġarınnāna bastılar ep. bastılar eziyet‿ettiler çok. kadınnar te büle yaşlı kadınnar bütün bayırlāda astı kendilēni astılar. /?\ yasakladılar em para ödedim türkçe ġonuştūm içini." (B2.3/1, 39-43)

Eskicuma-Opaka'dan Elmas Etemova da sünnetin yasaklanması ve isimlerin değiştirilmesi ve bunun Güney Bulgaristan'daki Türk bölgeleriyle sınırlı kalacağını düşündüklerini şu sözlerle dile getirmektedir: "*bōle gizli doktorlā vādı bizim köyde, kırepçe köyünde türk doktoru ōle saklı şēdirdilē gaļba sünet edēdilē. ama dūn şey yoktu nası yapasın. isimleri baştan duyduk kırcali taraflānda, haskova taraflānda ani orası temiz türk. /?\ sanırım orada orası koca kasabalā ya orda tā ileri başladı. e bizde sandık bize gelmeycek bizim tarafa dōru ama mālesef o da oldu. gördüler fayda yok çırdılā orayı savete bizim dedimiz savet muhtarlık, muhtarlā nasıl isim istōsun, e düşün düşün kim ne bulabilirse. çokçası gene ġadınnā kızlā asya, asya ōle koydulā. ani ōle oldu da kimi abla kıS kardeş o da asya, o da asya annesi de ayrı oldū içi karıştı bir hanede üç asya."* (B5.3/1, 35-43)

Şumnu-Yukarıköy'den Fatma Gürbüz isimli kaynak kişimiz de 1989'da Türkiye'ye zorunlu göç edişlerini ve o yıllarda Türklere yapılan eziyetleri şöyle ifade etmektedir:

"ismini dişti̇rcen dişti̇mesen belenaya cezāevine. /?\ cezāevi var en kötü cezāevi. tuz gölü var mesele. yani kötü bi̇ yer ōdan ölüm çıkıyo, sā çıkan çok seyrek. sōra abim vādı ōretmen, abimi okuldan çıkādılar. neye sen uyarıyorsun bu müslümannarı bu türkleri, neden burdan göçüp gicēniz? orası iyi bi memleket dil yani burasını kötülüyo. onnar çayında, kāvesinde sizi böyle şımartıyolar kabul‿etmeyjek türkiye sizi falan feşman. abim de imamlık yapıyodu. bu sefer imamlī bırakmış. bırakma di̇l de bōle ōretmen olmuş. otuz‿iki net sene de ōretmenni̇ vā ama ramazannāda da teravi kıldırıyo falan. abime kāşı geliyolā bunnarı topluyolā götürüyolar. davaları bakıldı, çok dōdülē bunnarı. bunnar yetmiş kişi tutuklandılar. otuz beş kişisi belenaya cezāevine gönderildi. son dava sofyada kesildi. sōra abimler otuz iki kişi gazlı havaya koyuyeler abimleri. onnarı kansere kādīdılar üç‿ay içinde erittiler bu adamları, zayıflattılar. gazlı hava çünkü bi yi̇mi dōt sāt yutturuyolar. ondan sōra onnarı mide ameliyatı yaptılar. bunnar altı ayda öldüler otuz beş kişi. bu benim evimin içinden olan şeyler. hiç rātla yaşamadık. kaynanam öldü, kayınpederim kaldı. kendim ameliyat‿oldum hasta geldim burayı. mecbur kaldık burayı gelmē. zorunnu göç yani. çırılçıplak arabamızla geldik tren pençeresinin altına ġadar. trenin ōda pençerenin altında bıraktık arabamızı geldik tūkiyeye çırılçıplak, hiçbi şeysiz sıfır. üc buçuk yaşında bi torun geti̇dim. onnarın sünetini yasakladılar her hafta konturol altındaydılar. geli̇di doktor muayne edēdi kim sünet etti̇miş saklı kapaklı yani. işte sünetçiyi söyleyemeysin kendi üzerine alıysın suçu bu sefere cezāevine giriysin. gene

cezāevi ōle ōle işte çok rezilliklē çektik be ablam. orası annadıp ta bitilcek gibi dil bizim rezilliklēmiz çok çektik." (B7.3/1, 14-35)

9.2.2.5. Göçlerle İlgili Değerlendirmeler

Geri dönüşler bahsini bitirmeden 1923-1970 yılları arasında göçmen iskânında izlenen yol, Balkan doğumluların bölgelere göre dağılımı ve Manisa'ya yerleştirilen göçmen sayıları üzerine, çalışma alanımızın durumunu özetler mahiyette, birkaç söz söylemekte fayda var.

"Türkiye'de Göçmen Hareketleri ve Göçmenlerin Yerleştirilmesi" başlıklı makalesinde Cevat Geray'ın belirttiğine göre göçmenlerin iskânı hususunda belli bir iskân planından hareket edilmemiştir. Burada *göçmenlerin geldikleri yerlerin coğrafi özellikleri; alıştıkları tarım şekli, türü, uzmanlıkları; geldikleri yerlerdeki uğraşıları, meslekleri; illerden nerelerde göçmen yerleştirme imkanı bulunduğuna dair sorulan sorulara gönderilen cevaplar* doğrultusunda hareket edilmiştir. Türkiye'ye % 58 oranında- devletten yardım alan- iskânlı, % 42 oranında- yardım almayan- serbest göçmen gelmiştir. Ege Bölgesi, Kuzey Anadolu Bölgesiyle beraber Marmara ve Orta Anadolu Bölgelerinden sonra en çok göçmen yerleştirilen bölgedir. Ancak Ege Bölgesi Balkan doğumluların oranı açısından % 21.3 ile 2. sırada (Marmara Bölgesi 1. sırada) gelmektedir. Demek ki geçim ve iklim koşulları göz önünde bulundurularak diğer bölgelerdeki Balkan göçmenlerinden bir kısmı da Ege Bölgesine göç etmiştir. Manisa, 1923-1960 yılları arasında 31.098 kişi ile yerleştirilen göçmen sayısı açısından 7. sıradadır (Geray, 1970: 19-20, 22).

Konularımızla ilgili fikri yetkinlik alanımı genişletmek adına okuyup yararlandığım ama ismini not almayı ihmal ettiklerim de dahil olmak üzere sahalarında yazılmış çok miktarda çalışma bulunmakta, bu konular üzerinde düşünmek ve yazmak isteyenler için birer rehber vazifesi görmektedirler, ancak, kişisel menkıbemde, 'öğrendikçe, bilinmezlik alanının daha da genişlediğine' dair yerleşik kanaatle daha kalbi bir tarzda bütünleştiğimi itiraf etmeliyim. İşaret parmağınızla dokunmaya kalktığınızda bile kolunuzu kurtaramayacağınız bu anafordan en bütüncül bir şekilde sıyrılarak asıl konumuza (kendi alanımıza) avdet etmenin zamanı gelmiştir.

İKİNCİ BÖLÜM
DİL İNCELEMESİ

I. SES BİLGİSİ

I.1. SESLER

I.1.1. Ünlüler

I.1.1.1. Ara Ünlüler

I.1.1.1.1. Belirleyici Nitelikteki Ara Ünlüler

I.1.1.1.1.1. [è]

/e/'den /a/'ya doğru giden bir aralıkta boğumlanan yarı kalın [è] ünlüsü; /k/, /l/, /v/ gibi ünsüzlerle biten hecede görülür. Daha çok /k/ ve /l/ ünsüzleriyle biten hecede karşımıza çıkan bu ara ünlü bu ünsüzlerin ön damak yerine arka damakta boğumlanmasına neden olur. Bu durumda da kısmen ünlü-ünsüz uyumu bozulur. Yarı kalın [è] ünlüsünün Makedonya-Köprülü, Strumisa, İştip ve Radoviş I. bölgelerde örnekleri çoktur. En tipik örnekleri ise *gelmek* fiili ile *güzel, elti, ekmek, ev* isimleridir.

Bu ünlü İştip ve Radoviş I. bölge ile Köprülü, Strumisa ağızları kadar yaygın olmasa da Makedonya-Sarıova, Koçana-merkez, Grades; Bulgaristan-Nevrekop-Cumamahalle, Eskicuma-Opaka ağızlarında bulunmaktadır.

ekmèķ (M3.2/1, 261) (M3.3/2, 23) (M7.1.2/1, 197) (M7.1.3/1, 159) (M7.1.6/1, 96)
dirèķ (M3.2/2, 31) pèķ (M2.3/2, 57) (M3.3/1, 14) (M7.1.5/1, 16) felèķ (M3.3/1, 47)
sērèķ (M3.3/2, 23) bilèķ (M3.4/2, 129) (M6.1.1/1, 22) dirsèķ (M3.5/1, 63) köpèķ (M3.5/1, 74) etèķ (M7.1.2/1, 309) inèķ (M2.3/1, 80) ĩnèķler (M7.1.2/1, 314)
dibèķ (M2.3/3, 142) (M7.1.3/1, 152) dēcèķ (M2.6/1, 35) erkèķ (M2.6/1, 91) yemèķ (M6.1.1/1, 78) kürèķ (M7.1.1/1, 113) kepèķ (M7.1.2/1, 207) börèķ (M7.1.2/1, 203) çömlèķ (M7.1.2/1, 300) çükelèķ (M7.1.4/1, 80) göbèķ (M7.1.4/1, 113) ölecèķ (M7.1.5/1, 192) küsmèķ (M7.1.5/1, 288) yürèķ (M7.1.5/1, 292) pesènķ (M7.1.6/1, 68) çekerèķ (M2.3/3, 66) yelèķlerımız, gömlèķlerımız (M7.1.3/1, 88) istējeķ "isteyecek" (M2.10/2, 198)
gèļ (M7.1.2/1, 462) gèļdım (M3.2/2, 6) (M4.1/1, 144) gèļdi (M2.2/3, 19) (M5.1/1, 6) (M7.1.1/1, 28) (M7.1.2/2, 23) gèļmedık (M2.3/1, 33) gèļmedi (M7.1.1/1, 5) gèļdık (B1.1/1, 1) gèļdınız (B1.1/1, 1) gèļmişti (M4.2/4, 19) gèļdi (B5.3/1, 44) gèļmiş (B5.3/1, 48) gèļcek (B5.3/1, 50)
güzèļ (M2.3/1, 48) (M3.2/2, 37) (M3.5/1, 5) (M2.5/1, 54) (M2.7/1, 6) (M2.11/1, 12) (M7.1.3/1, 130) (M7.1.5/1, 90) güzèļlık (M7.1.2/1, 152)
èļti (M2.4/3, 45) (M3.2/3, 114) (M3.7/1, 84) èļtim (M3.5/1, 47) (M6.1.1/1, 13)

tèl̩ tèl̩ (M3.3/2, 62) tèl̩de (M2.10/2, 84) (B5.3/1, 362) bèl̩li (M3.4 / 1, 82) (M7.1.2/1, 78) èl̩li (M3.4/2, 9) èl̩ (M2.3/1, 170) èl̩de (M2.10/2, 209) èl̩ınden (M7.1.2/1, 305) èl̩ınle (M7.1.2/1, 435) èl̩bezi (M7.1.2/1, 298) reçèl̩ (M2.3/1, 117) yèl̩ (M2.6/1, 167) düzèl̩tti (M2.3/2, 49)

èv (M3.3/2, 28) (M2.3/1, 77) (M7.1.3/1, 130) èvleri (M7.1.2/1, 458) èvlendi (M7.1.2/1, 46) èvlendīmde (M7.1.2/1, 48) èvlen (M7.1.2/1, 403) cezaèvında (M7.1.2/1, 64) èv dam (M3.6/1, 32) èvıne (M7.1.6/4, 226) bir èv (M3.3/2, 63)

èvlendım (M4.2/1, 119) sèvmiyo (M2.6/2, 80) sèvmezdi (M4.2/4, 268) sèvmeym "sevmiyorum" (M7.1.2/1, 358)

berekèt (M3.2/3, 130)

gèri (M7.1.2/1, 27) èmanetımi (M7.1.2/1, 71)

Varna Türkarnavutluğu'nda *yemek içmek* kelimelerinde bir yerde /e/ yarı kalın telaffuz edilir ama ardından gelen /k/ ünsüzü ön damakta boğumlanır:

yimèk içmèk (B8.4/2, 20)

Ayırt edici özellik olmamakla beraber ne yapayım kelimesinin hece kaynaşmasına uğramış halinde bu ünlünün uzun telaffuzu görülür: nȅbıyonuz (K1.1/1, 426) nȅpayım (M3.2/2, 69) nȅpardık (M7.2.1/1, 6) nȅ "niye" (B5.1/1, 139)

I.1.1.1.1.2. [i̇]

/i/'den /ı/'ya doğru giden bir aralıkta boğumlanır. /k/, /l/ ünsüzleriyle biten hecede bulunduğunda bu ünsüzlerin boğumlanma noktası arkaya çekildiğinden bu durumda kısmen [è] ara ünlüsü gibi ünlü-ünsüz uyumu bozulur. Tipik örneği *bilmek* fiiliyle *değil* kelimesidir. Makedonya-Köprülü, Strumisa, İştip ve Radoviş I.bölge ağızlarında yaygındır.

Koçana-Grades; Manastır-Mecitli ve Eskicuma-Opaka yarı kalın [i̇̀] ünlüsünün görüldüğü diğer yerlerdir.

bi̇̀l̩mem (M2.10/2, 189) (M3.2/2, 7) (M3.3/2, 42) (M7.1.1/1, 109) bi̇̀l̩iy "biliyor" (M2.3/3, 5) bi̇̀l̩sen (M2.4/1, 15) bi̇̀l̩mesın (M2.10/2, 158) bi̇̀l̩mezdi (M6.1.1/1, 36) anlatabi̇̀l̩dım (M6.1.2/1, 55) bi̇̀l̩meym "bilmiyorum" (M7.1.2/1, 456) (M7.1.3/1, 4) anlayabi̇̀l̩cek mi (B5.3/1, 15) bi̇̀l̩dim bileli (B5.3/1, 91) bi̇̀l̩mezdım (M7.1.2/1, 105) bi̇̀l̩dıriyler (M7.1.2/1, 115) bi̇̀l̩dırmedi (M7.1.2/1, 117)

di̇̀l̩ "değil" (M3.2/3, 10) (M3.5/1, 34) (M2.3/2, 216) (M2.6/1, 26) (M2.9/1, 39) (M2.11/1, 164) (M6.1.1/1, 6) (M7.1.2/1, 25) (M7.1.4/1, 64) (B5.3/1, 63) di̇̀l̩di (M2.3/2, 52) bizım için di̇̀l̩ "bizim için değil" (M7.1.5/1, 37) o di̇̀l de (B5.3/1, 14) evli di̇̀l̩di (B5.3/1, 46) di̇̀l̩den (M6.1.2/1, 7)

mi̗l̩let (M7.1.2/1, 163) yeşi̗l̩ (M7.1.3/1, 76) zi̗l̩ (M2.9/1, 34) i̗l̩k (M6.1.2/1, 3) (B5.3/1, 103) i̗l̩kten (M2.10/2, 11) ki̗l̩ (M2.10/2, 316) (M2.11/1, 145) zebi̗l̩lıkler (M7.1.2/1, 17) yükledi̗l̩cekse (B5.3/1, 128) kesi̗l̩di (B5.3/1, 271) 'ki̗l̩o (M8.4/1, 30)
deli̗k̩ (M7.1.1/1, 84) pişi̗k̩ (M7.1.2/1, 25) ĺasti̗k̩ (M7.1.3/1, 99) kaşi̗k̩ (M7.1.2/1, 322) işti̗p (M3.2/1, 6) bi̗z (M7.1.2/1, 233) bi̗ras (M4.2/1, 133)

I.1.1.1.1.3. [ȍ]

Makedonya-Köprülü, Strumisa, Sarıova ile Bulgaristan-Opaka'da yarı kalın [ȍ] ünlüsünün örnekleri görülür. Yaygın örneği *ölmek* fiilidir.

Tıpkı [è], [i̗] ara ünlüleri gibi /k/, /l/ ünsüzleriyle biten hecelerde kısmî olarak ünlü-ünsüz uyumunu bozar.

Bu yarı kalın [ȍ] ünlüsü /ö/ > /o/ değişimi için bir geçiş sesi kabul edilebir.

ȍl̩di "öldü" (M2.3/1, 26) (M2.4/3, 36) (M2.11/1, 136) (M3.1/1, 8) (M3.5/1, 43) ȍl̩dü (M2.9/1, 231) (M3.8/1, 25) ȍl̩dü (B5.3/1, 251) gȍl̩gede (M2.10/2, 124) (B5.3/1, 333) gȍl̩mē "gömleği" (B5.3/1, 364) çȍk̩ (M2.10/2, 184)
gȍrdüm (M5.1/1, 6) gȍrümcem (M5.1/1, 20)

[ȍ] ünlüsü gavur ve dünya kelimelerinin ses değişimine uğramış şeklinde de karşımıza çıkar:

ǵȍr "gavur" (M4.1/1, 179) ǵȍrdan "gavurdan" (M4.2/4, 43) ǵȍrlara (Y1.3/2, 6) dȍnyā "dünyaya" (M1.2/6, 43)

I.1.1.1.1.4. [ǜ]

/ü/'den /u/'ya doğru giden bir aralıkta telaffuz edilen bu yarı kalın /ü/ ünlüsünün Strumisa-Makruva, Veleüs, Sarıova, Koçana merkez ile Eskicuma-Opaka'da kullanımı tespit edilmiştir. /ü/ > /u/ değişimine gidişte ara ses olarak düşünülebilir.

bǜk̩ "büyük" (M3.2/1, 77) bǜk̩ (M5.1/1, 76) (M7.1.1/1, 120) tǜrk̩ (M3.3/3, 7) ǜç (M4.1/1, 31) gǜnā (M5.1/1, 123) gǜn (M5.1/1, 144) ǜkseli "yükseli" (M5.1/1, 222) gǜl̩götü çayının (B5.3/1, 270) döndǜk̩ (M3.2/1, 263) gördǜk̩ (M3.3/1, 92) küçücǜk̩ (M5.1/1, 95)

Bu ünlü, Koçana-Grades'te *gavur* kelimesinin ses değişimine uğramış biçiminde de karşımıza çıkar:

ǵǜr "gavur" (M4.2/6, 10) ǵǜrlar "gavurlar" (M4.2/4, 45) ǵǜrla "gavurlar" (M4.2/6, 4) ǵǜrceS "gavurca" (M4.2/6, 22) ǵǜrlardan (M4.2/6, 28)

I.1.1.1.1.5. [ė], [ē]

Türklerin tarih boyunca kullandığı alfabelerde birkaç istisna hariç simge olarak gösterilmediği için varlığı tartışma konusu olan "kapalı e" ünlüsü en eski Türkçe metinlerden itiberen görülmeye başlanmıştır.

Pek çok eskicil unsuru barındıran Anadolu ağızlarındaki "kapalı e" ünlüsü taşıyan kelimeler Eski Anadolu Türkçesi dönemine de ışık tutmaktadır (Erdem ve Gül, 2006). Anadolu ağızlarının devamı niteliğinde olan Rumeli ağızları açısından meseleyi ele aldığımızda MBGA'da Makedonya-İştip, Radoviş Yörük ağızlarıyla Bulgaristan'ın belirli bölgelerinde kullanıldığı görülmüştür.

[ė] ünlüsünün ilk hecede kullanılmasının yanı sıra çekim sırasında ortaya çıkması dikkat çekici bir diğer husus olup MBGA'da bunun pek çok örneğine rastlanmaktadır. Manisa yerli ağızlarında da çekim esnasında /e/'nin [ė]'ye değişimi söz konusudur (İlker, 2017: 64). Fatma Koç Özkul çalışmasında hece açılımıyla ortaya çıkan bu ė ünlüsüne işaret etmektedir (Özkul, 2013).

I.1.1.1.1.5.1. İlk Hecede

dėr (M6.2.3/1, 13) (M7.2.2/1, 29) dėrdik (M7.2.1/1, 11) (M7.2.2/1, 209) (M6.2.3/1, 57) dėrdiler (M6.2.4/1,3) (M6.2.7/2, 6) (M6.2.10/2, 9) dėmeg (B2.1/1, 10) dėri (B7.10/2, 97) dēr (M7.2.3/1, 78) dērin "derim" (M7.2.3/1, 99) dērdik (M7.2.3/1, 106) (M7.2.7/2, 96) yėrdik (M6.2.7/3, 109) (M6.2.8/1, 121) (M6.2.11/1, 128) (M7.2.1/1, 85) yėrsiñ (M7.2.2/1, 347) yėr̄i (B7.10/2, 96) yėri (M6.2.8/1, 142) yėdik (B7.11/1, 5) yēyoz (M7.2.1/1, 121) yēr (M7.2.4/1, 127) yēdik "yerdik" (B7.10/2, 154) yėmiş (B7.10/2, 82) yėdi (M7.2.1/1, 240) (B7.11/1, 5) gėnç (M6.2.9/1, 230) gėnçlē (B7.10/2, 139) gėce (M7.2.2/1, 222) bėz (B7.10/2, 37) yēleri "yerleri" (B5.4/2, 69) yē "yer" (B7.11/1, 33) yėlisi "yerlisi" (B7.10/2, 97) ėlk (M6.2.14/1, 14) ēt (B5.3/1, 79) ēltim (B7.10/2, 38) nėrde (B7.16/1, 110) nēden "nereden" (B7.2/1, 25) nėde "nerede" (B6.1/1, 122) nēde (B7.9/1, 5) nėreye (B8.5/1, 78) ēkeklē "erkekler" (B8.5/1, 103) ēkenden (B8.4/2, 39)

Alınma bazı kelimelerde de görülmüştür:

dēs "ders" (B7.3/1, 61) dēsimiz (B7.19/1, 10) pēşembe (B7.19/1, 121) hēkez (B7.13/1, 22)

I.1.1.1.1.5.2. İkinci Hecede

tezgėyada (M6.2.7/3, 77) ekmėm (M7.2.1/1, 122)

I.1.1.1.1.5.3. Şimdiki ve Geniş Zaman Çekiminde

bilmėyon (M7.2.7/2, 4) bilmėri (M6.2.3/1, 95) bilmėrin "bilmiyorum" (M6.2.7/3, 4) (M6.2.9/1, 49) bilmērin "bilmiyorum" (B2.4/1, 398) bilmērim "bilmiyorum" (B7.2/1, 11) bilmērsiñ (M6.2.9/1, 106) bilmēyoz (M7.2.1/1, 156) gitmėrin (M6.2.9/1, 205) gitmėyoz (M7.2.1/1, 73) besliyėr (M6.2.4/1, 91) beñzėri (M6.2.13/1, 242) benzemėri (M6.2.4/1, 141) benzemėr (M6.2.4/1, 142) görmėri (M6.2.7/3, 82) gelmėri (M6.2.13/1, 156) döşėyoz (M7.2.1/1, 212) durėri "duruyor" (B2.4/1, 17) geçēri "geçiyor" (B2.4/1, 20) ġaybedėri "kaybediyor" (B2.4/1, 95) kullanılmėr "kullanılmıyor" (B2.4/1, 261) ġullanmēriz "kullanmıyoruz" (B2.4/1, 303) ġonuşėllē "konuşuyorlar" (B2.4/1, 338) olēri "oluyor" (B2.4/1, 360) konuşēri, annaşēri "konuşuyor, anlaşıyor" (B6.4/1, 32) işlėrdik(M6.2.4/1, 98) istėrseñ (M6.2.4/1, 143) (M6.2.8/1, 67) istėrmiş (M7.2.2/1, 43) istērsen (M7.2.4/1, 87) istėrim (B2.4/1, 57) elėrdik (M6.2.7/3, 43) (M7.2.1/1, 81) elērsin (M7.2.4/1, 37) parçelėrdik (M6.2.7/3, 53) beslėrdik (M6.2.7/3, 107) döşėrdik (M6.2.8/1, 78) döşērdik (M7.2.3/1, 126) diñlėrdik (M6.2.10/2, 60) (M7.2.1/1, 238) sūlėrdik (M6.2.11/1, 46) sūlėr (M7.2.2/1, 175) ödėrsiñ (M7.2.2/1, 217) peklērdik (M7.2.3/1, 192) tazelērdik (M7.2.4/1, 177) dizelėriz (M6.2.11/1, 66) tekerlėrlerdi (M7.2.1/1, 101)

I.1.1.1.2. Belirleyici Nitelikte Olmayan Ara Ünlüler

I.1.1.1.2.1. [á]

/a/'dan /e/'ye doğru giden bir ses aralığında boğumlanan yarı ince ünlü.

yapáydi (M4.1/1, 70)

I.1.1.1.2.2. [í]

/ı/'dan /i/'ye giden bir ses aralığında telaffuz edilen bu ara ünlü; I.Bölgede, yer yer, /y/ ve /ş/ gibi inceltici etkiye sahip ünsüzlerin komşuluğunda görülmektedir.

gèl̩íy (M4.1/1, 62) veríydilar (M4.1/1, 71) veríy "veriyor" (M4.1/1, 156) (M7.1.2/1, 105) bi̇l̩íydi (M4.2/1, 7) getıríydi "getiriyordu" (M4.2/1, 46) kaldıríydi (M4.2/1, 53) ekılíy (M4.2/3, 77) ïríydık "eğiriyorduk" (M6.1.1/1, 51) tazeleníy "tazeleniyor" (M7.1.2/1, 88) gidıl̩íy (M7.1.2/1, 156) sevıníy "seviniyor" (M7.1.2/1, 173)

kíşçāz (M4.2/1, 241) (M4.2/3, 160)

I.1.1.1.2.3. [å]

/a/-/ı/ arası telaffuz edilen ve daha çok /ı/'ya doğru darlaşan bir ünlüdür.

açån (M5.1/1, 8) ġådā (B2.6/1, 4) kådā "kadar" (B6.10/1, 28) akrabåları (B6.10/1, 54) salåtılık (B5.2/1, 185) alıyårı (B6.1/1, 256) koyuyårı (B6.1/1, 256) oluyårı (B6.1/1, 272) arabåyla (B6.1/1, 326) yakåcā (B6.1/1, 405) çalåcak (B6.1/1, 432)

çalışȧnnara (B6.1/1, 451) kıyamȧycam (B7.10/2, 37) olmȧcak (B7.10/2, 80) kıyamȧycam (B7.10/2, 37) çamȧşır (B5.4/2, 98) manisȧya (Y1.1/ 4, 51)

I.1.1.1.2.4. [ȯ]

/o/'dan /u/'ya giden ve daha çok /u/'ya doğru darlaşan bir ünlüdür.

nasȯ "nasıl" (M5.1/1, 16) ȯrdan (M5.1/1, 8)

I.1.1.1.2.5. [ụ]

/u/'dan /ı/'ya giden, /ı/'ya doğru darlaşan bir ünlüdür.

bụrdayım (M3.6 / 1, 9) bụrda (Y1.1/5, 17) bụrayı "burayı" (B5.4/2, 20) bụ (B7.10/2, 79) sụz (M5.1/1, 220)

I.1.1.1.2.6. [å]

/a/-/o/ arası ses.

såbā (M4.2/4, 291)

I.1.1.1.2.7. [ẻ]

/e/-/o/ arası ve daha ziyade /o/'ya doğru yuvarlaklaşan bir ünlüdür.

gẻḷmişle "gelmişler" (M4.2/6, 75) gẻlmey da "gelmiyor da" (M4.2/6, 114) tẻ "te o" (B6.1/1, 156) tẻrda "te orada" (M7.2.2/1, 442) tẻnnarı (B7.10/2, 36) nẻlacak (Y5.1/3, 97)

I.1.1.1.2.8. [ẹ̊]

/e/'den /ö/'ye giden bir ses aralığında telaffuz edilen ünlü.

ẹ̊l (M4.2/3, 40) gẹ̊türen (M4.2/6, 193) mẹ̊rgüzeyi (M7.1.2/1, 421)

I.1.1.2. Kısa Ünlüler

Hızlı konuşurken, konuşma telaşı ve heyecanıyla, bir kelimeden diğerine çok çabuk geçişler esnasında görülen ünlülerdir. Kaynak kişinin "duyulur duyulmaz arası", "belli belirsiz", "anlık bir dokundurma" şeklinde telaffuz ettiği seslerdir.

I.1.1.2.1. [ă]

onlă (M1.2/2, 36) alırlă (M1.2/3, 165) bulgaristanḍă (B6.10/1, 63)

I.1.1.2.2. [ĕ]

çevırdilĕ (M1.2/2, 9) gitmişlĕ (M1.2/2, 36) gelmedilĕ (M1.2/3, 10) derlĕ (M1.2/3, 132) gittilĕ (M1.2/3, 161) dĕdım (M3.2/1, 116)

I.1.1.2.3. [ĭ]

benĭm (B6.10/1, 1)

I.1.1.2.4. [ŭ]

külŭç (M1.2/3, 70)

I.1.1.3. Uzun Ünlüler

I.1.1.3.1. Birincil Ünlü Uzunlukları

Birincil ünlü uzunlukları çok uzun zamandan beri Türkologların önemle üzerinde durduğu konulardan biridir. Bu hususta Yakut, Halaç, Türkmen lehçeleri öteki Türk lehçeleri arasında ayrı bir yere sahiptir. Bu üç lehçede birincil ünlü uzunlukları yaygın bir şekilde korunurken Özbekçe, Yeni Uygurca, Kırgızca, Azerice, Gagauzca gibi bazı Türk lehçeleri ile Nijniy Novgorod Tatar ağzı gibi Türk dilinin bazı ağızlarında ise yaygın olmamakla beraber örneklerine rastlanmaktadır (Tekin, 1975: 35).

Birincil ünlü uzunluklarıyla sistemli olarak karşılaşılmayan Türkiye Türkçesi ağızlarında da Batı Grubunu oluşturan Afyon, Antalya, Aydın, Balıkesir, Bilecik, Burdur, Bursa, Çanakkale, Denizli, Eskişehir, Isparta, İzmir, Kütahya, Manisa, Muğla, Uşak ve Nallıhan (Ankara) ağızlarında birincil uzunluklar daha fazla görülmektedir (Karahan, 1996: 151).

Zeynep Korkmaz, Batı Anadolu ağızlarında uzun ünlülü telaffuz edilen elli kelime tespit edip bunlardan bazılarının Türkmencedeki gibi birincil uzunluk taşıdığını bazılarında ise vurgudan kaynaklı uzunluklar bulunduğunu belirtmektedir. Ayrıca yine bu ağızlarda geniş zaman ekinde vurgudan kaynaklı tâli uzunluklar olduğunu ifade etmektedir (Korkmaz, 1953: 200- 203). Ancak sonradan yapılan çalışmalar bu elli kelimeden birçoğunun birincil uzun ünlü taşıdığını ortaya koymaktadır (Erdem, 2008: 507).

Batı Anadolu ağızları içinde yer alan Manisa Yörük ağızlarında da *ādım, āl-, āl (kırmızı), āña-, āradan, āra-, ārkasından, āzal-, āz, bārış-, bēş, bēz, çōcēm, dāra-, dārı, dāşı-, dāş, dērė, dē-, dō̄rt, ēr, ēt, ēz-, ġār, ġār-, ġārısı, gēce, gēlin, gēr-, hālı, ōrak, pīnār, ō̄küzümü, sār-, sārı, sāyōz, sēr-, vā/var, yārın, yār-, yārım, yāşa-, yāş, yēka-(yıka-), yōl, yōlla-, yōk, yōkarı, yōrul-* olmak üzere kırk yedi kelimede birincil ünlü uzunluğu bulunmaktadır. Bundan başka uzun ünlünün birincil olup olmadığı noktasında tereddütte kalınan *"dō̄rek otu, dērici, ēskiden, gēçmez, ērtesi, yōz"* örnekleri de mevcuttur (İlker, 2017: 82-86).

Manisa Balkan Göçmenleri Ağızlarında ise yirmi yedi kelimede birincil nitelikte uzun ünlü tespit edilmiştir. Bu açıdan özellikle Manastır-Mecitli, Kınalı ağızlarının dikkati çektiği görülmüştür. Tespit edilen ünlü uzunlukları Manisa Yörük ağızları, Türkmence ve Ana Türkçedeki birincil ünlü uzunlukları ile karşılaştırılmıştır. Bu karşılaştırmada rastlanmamakla birlikte ilk hece ünlüsünün

uzun telaffuz edildiği ve birincil uzunluk olduğunu düşündüğümüz *çēne, ēlti, ī̇nek, yākın* kelimeleri de birincil ünlü uzunlukları tablosuna eklenmiştir.

BİRİNCİL ÜNLÜ UZUNLUKLARI			
MBGA'daki Birincil Ünlü Uzunlukları	***MA'daki Birincil Ünlü Uzunlukları***	***Türkmencede Birincil Ünlü Uzunlukları***	***Ana Türkçede Uzun Ünlülü Kök ve Gövdeler***
ācı (M7.2.7 / 2, 82) ācımış (Y6.1/1, 28)	-	āca- (Tekin, 1975: 82)	āçı- (Tekin, 1975: 249)
ādınnan "adıyla" (Y6.1/1, 95)	ādım (I-13 01-1) "ad/isim"	āt (Tekin, 1975: 84)	āt (Tekin, 1975: 250)
āgırdı (M8.4 / 1, 222) (M8.5 / 2, 66)	-	-	āġır (Tekin, 1975: 249)
ārarız (Y1.1 / 5, 162)	ārayan sōran yoḴ (II-2 03-115)	āra- (Tekin, 1975: 83)	ārġa- (Tekin, 1975: 250)
āteysin (M2.9 / 1, 173) ātim (M4.2 / 1, 102) ātar (B6.1 / 1, 404)	-	āt- (Tekin, 1975: 84)	āt- (Tekin, 1975: 251)
bāşla- (M8.4 / 1, 188)	-	bāş (Tekin, 1975: 85)	bāş (Tekin, 1975: 251)
bēz (M8.4 / 2, 93) (M8.5 / 2, 262) (M8.3 / 1, 140)	bēz (II-1 21-46)	mēz, bī̇z (Tekin, 1975: 101)	bēz (Tekin, 1975: 264)
dērim (K1.1 / 1, 96) dērım (M3.2 / 3, 56) dēriz (M3.7/1, 92) (Y3.2 / 1, 55) dēr (B5.4/2, 32)	dērlē (II-1 12-39), dēriz (II-1 20-11)	diy, dī- (Tekin, 1975: 102)	tē- (Tekin, 1975: 265)
dōlu (M8.4 / 1, 36) (M8.5/1, 81) (M8.2/1, 94)	-	dōl- (Tekin, 1975: 95)	tōl- (Tekin, 1975: 260)
ēlti (B5.3 / 1, 203)	-	-	-
ēşimin (B5.3 / 1, 196)	-	-	ēş (Tekin, 1975: 264)
ēt (B5.3 /1, 79)	ēt (I-11 04-5)	-	-
gēri (M8.4 / 1, 61) (M8.5 / 1, 52)	-	-	kērü (Tekin, 1975: 265)
ī̇nek (M1.2/3, 82) (M8.4/1, 241) (M3.8/1, 159) (M7.1.1/1, 124) (B5.4/2, 74) ī̇nèḳler (M7.1.2/1, 314)	-	-	-
kān (B6.2 / 1, 102)	-	ġān- (Tekin, 1975: 87)	qān (Tekin, 1975: 252)

kār (M8.4 / 1, 243) (M8.3/1, 252) (M7.1.2/1, 368) (B5.3/1, 390) (B6.1/1, 390) (B6.2/1, 100) (B6.10/1, 54) (B7.16/1, 66) (B7.19/1, 25)	ġār (II-1 25-81)	ġār (Tekin, 1975: 87)	qār (Tekin, 1975: 253)
kāz (M8.4 / 1, 25) (M8.4 / 2, 63) (M8.5 / 2, 439)	-	ġāz (Tekin, 1975: 88)	qāz (Tekin, 1975: 253)
kōrda (M8.4 / 1, 261)	-	ġōr (Tekin, 1975: 95)	qōr (Tekin, 1975: 260)
ōrak (B7.16 / 3, 315)	ōraĶ (II-9 01-37)	-	ōr- (Tekin, 1975: 258)
ūlur (M8.5 / 1, 62)	-	-	ūlı- (Tekin, 1975: 261)
ūc (M8.4 / 1, 161)	-	-	ūç (Tekin, 1975: 269)
vārdır (M3.8/1, 195) vār mı? (M3.8/1, 195)	ni gereK vā (II-1 21-239), vādın (II-1 11-83)	-	-
yākın (K1.1 / 1, 105)	-	-	-
yārık (B2.4 / 1, 355)	yāryōlā (I-10 04-6)	yārık (Tekin, 1975: 90)	yār- (Tekin, 1975: 255)
yāşarız (M8.4 / 1, 185)	yāşyoz (I-5 03-4)	yāşa- (Tekin, 1975: 90)	yāş (Tekin, 1975: 255)
yēkarız (M6.2.10/1, 282) yēkarsın (M.6.2.8/1, 42) yēkamā (M6.2.10/2, 73)	yēkap (I-12 05-132) yēKediP (I-6 14-4)	-	-
yūrütmedim "sürdürmedim" (M1.2/3, 46)	-	-	yōrı- "yürümek" (Tekin, 1975: 261)

Şu kelimelerde ise uzunlukların aslî olup olmadığı konusunda tereddüte düştüğümüz için tabloya almadık:

gōre (M8.4/1, 255) ēski (B5.3/1, 160) ātırlıyom (B5.3/1, 30) dēnk (B9.1/1, 47) ōkurdu (Y1.1/5, 288) şindīki (M6.2.9/1, 15) būrek "börek" (M7.1.6/1, 75) 'kēndimiS (B6.2/1, 156) bōcek zamanımış, bōcek bakar (Y1.1/6, 375)

Strumisa Dobraşin ile Koçana Grades'te *çene* kelimesi uzun ünlülü telaffuz ediliyor. Her ne kadar Farsçadan alındığı yönünde yaygın bir inanış olsa da organ adlarının Türkçe köklerden geldiğini düşünerek bu kelimeyi alıntılar arasında göstermedik. Kaldı ki Farsça çāna, çana biçimlerinin etimolojisi de bilinmemektedir (Eren, 1999: 84)

çēne (M3.5 / 1, 48) çēne (M4.2/3, 62)

İp kelimesi Manastır Mecitlili kaynak kişimizde uzun telaffuz edilmiştir. Kelime Eski Türkçede *yip* şeklinde olduğu için burada ses düşmesinden kaynaklı bir uzunluk olduğu düşünülebilir (Gabain, 2003: 311).

i̇ple (M8.4/1, 258)

Şu alınma kelimelerde de uzunluk tespit edilmiştir:

zēngin (B6.2/1, 69) 'zēnginmiş (B6.2/1, 199) rēngine (B6.2/1, 96)

I.1.1.3.2. Eklerde Görülen Ünlü Uzunlukları

Manisa Balkan göçmenleri ağızlarında kelimenin ilk hecesi dışında bazı yapım ve çekim eklerinde ünlü uzunlukları bulunmaktadır. Üstelik bu ek ünlülerindeki uzunluklar Türkçenin çok eski dönemlerinden bugüne uzanmaktadır. Nitekim Orhun Abidelerinde "+çı / +çi, -ı- /-i-, -TUr-, -gUr-, -ur/-ür; +ı / +i, +sı / +si, -taçı / -teçi, *-ır / -ir, -ur / -ür, -ayın / -eyin*, -zun / -zün" ve Uygur dönemi metinlerinde "+çī / +çi̇, +lī / +li̇; +lār / +lēr, +ī/+i̇, +sī/+si̇, +kī / +ki̇, +nī / +ni̇, +gā / +gē, *+dā / +dē / +tē*, +çā / +çē, +garū / +geru̇, -dī / -di̇ / -tī / -ti̇, -mīş / -mi̇ş, *-ūr / -ū̇r*, -galī / -geli̇, -māk / -mēk, *-Ā- / -Ī- / -Ū-*, -ād- / -ēd-, -āl- / -ēl-, -ār- / -ēr-, -irkē-, -iklā-, *-lā- / -lē-*, -rā- / -rē, -sā- / -sē-, *-mā- /-mē-*, -māz / mēz" vb. eklerde görülen ünlü uzunluklarından çoğunun bugün bazı Türk lehçe ve ağızlarında devam ettiği görülmektedir (Tuna, 1960: 235-237, 249-251, 255-259, 266-273).

I.1.1.3.2.1. +de Bulunma Hâl Ekinde

burdā (M1.2/2, 44) burdā gibi (M6.2.10/2, 167) (M7.2.6/2, 42) (B2.1/1, 100) buradā gibi (M6.2.11/1, 53) (M6.2.14/1, 33) bakırdā, atiştē (M1.2/6, 81) ordā (M4.2/1, 90)

buradāki (M6.2.5/2, 52) (B7.10/2, 153) burdāki (M7.2.1/1, 216) (M7.2.2/1, 58) (B7.9/1, 75) burdāki gibi (M7.2.2/1, 163) burdākı gibi (B2.4/1, 383) burdākılā (B2.4/1, 257) burdā kadar (B2.4/1, 312)

ütēki (M1.2/3, 16) ötēki (M7.1.2/1, 13) (M7.1.3/1, 115) (M7.2.7/2, 88) ötēkinınki (M7.1.2/1, 76) karşımızdākiler (M7.2.2/1, 280) ġarşıdākı "karşıdaki" (B2.8/1, 88)

yerdēki (M7.2.2/1, 286) dışındākiler (M7.2.4/1, 26) içindēkiler (M7.2.4/1, 26) gü̇sümdēki "göğsümdeki" (M7.2.2/1, 297) izmirdēkisi (B2.1/1, 206)

I.1.1.3.2.2. Geniş Zaman Ekinde

kaynār (M1.2/3, 70) (M8.2/1, 103) (M7.1.5/1, 56) (M7.2.5/1, 41) yapārız (M8.4/1, 264) okūrdum (M8.2/1, 13) okūr (M7.2.2/1, 288) okūrmuş (M7.2.3/1, 199) okūrmuşlar (M3.8/2, 45) okūrun "okurum" (M7.2.4/1, 111) okūrum (Y1.1/6, 151) okūrsun (Y3.4/1, 93) okūruz (Y6.1/1, 93) kurūrdu (M8.2/1, 97) dokūrdum (M8.2/1,

116) dokūrduk (M7.1.5/1, 170) (M7.2.1/1, 57) dokūrmuj (Y1.1/6, 198) yaşār (M3.2/1, 58) yaşārım (M8.2/1, 128) yaşārız (B8.3/1, 5) yaşārdık (M6.2.2/ 1, 17) dökērsın (M3.3/2, 20) kazīrlar (M3.3/2, 88) kazīrız (M7.2.5/1, 68) arār (M3.5/1, 45) (M7.2.2/1, 48) korūrdu (M3.7/1, 105) suvārız (M3.7/1, 121) yēris (M3.8/1, 244) yēriz (M7.2.6/2, 41) yıkārız (M3.8/1, 266) istērım (M7.1.1/1, 55) kapārıs (M7.1.5/1, 72) kapārdık (M7.2.3/1, 199) kapārsın (M6.2.3/1, 63) kapārdılar (M6.2.3/1, 68) korkārım (M7.1.5/1, 235) kurūr (M7.1.6/1, 120) döşērim (Y3.4/1, 234) yımışār (M6.2.3/1, 63) oynārdık (M6.2.4/1, 42) (M7.2.7/1, 150) istērin (M7.2.7/2, 7) kırkārdık (M7.2.7/2, 102) boyārdılar (M6.2.7/3, 72) yatīrın (M7.2.2/1, 222) aşlārız "haşlarız" (M7.1.6/1, 98) (M8.2/1, 138) aşlār◡ıdık "haşlardık" (M7.2.5/1, 41) söylērim (M3.4/2, 5) söylēyiz "söylüyoruz" (Y3.4/1, 16) dūrārım "doğrarım" (M6.2.9/1, 154) peklērdik "beklerdik" (M7.2.3/1, 192) elērsin (M7.2.4/1, 38) elēriz (M7.2.5/1, 43) ıslārız (M7.2.7/1, 114) bilīrin "bilirim" (B2.1/1, 13)

I.1.1.3.2.3. Birinci Teklik Şahıs Emir Ekinde

söylēyin "söyleyeyim" (M6.2.6/1, 19)

I.1.1.3.2.4. Şimdiki Zaman Ekinin Yardımcı Ünlüsünde

Bu kısımda vereceğimiz örneklerden *doku-* (Eski Türkçede tokī-), *oyna-* (Karagas 'oynā-', Silifke ağzı 'oynā-') ve *yaşa-* (Türkmencede 'yāşā-') fiillerindeki ünlü uzunlukları Eski Türkçeden günümüze devam eden -ā-, -ē-; -ī-, -ī̆-; -ū-,-ū̆- eklerindeki uzunluklarla da ilgili olabilir (Tuna, 1960: 266).

dokūyosuñ (M6.2.10/2, 175) yaşāyoz (M6.2.13/1, 33) dūrāyon (M7.2.1/1, 126) oynāyoz (M7.2.1/1, 193) istēyoz (Y2.2/2, 14)

I.1.1.3.2.5. -mA Olumsuzluk Ekinde

doldurmāyoz (M7.2.1/1, 123) yapmāyoz (M7.2.1/1, 127)

I.1.1.3.2.6. +lA- Yapım Ekinde

beklēr (M3.7/1, 181) işlērdik (M3.8/1, 105) işlērdik (M7.2.1/1, 59) anlārım (M3.1/1, 14) (M7.1.6/1, 28) çapalārke (M3.3/2, 88) atlār (M3.8/1, 145) başlārız (M7.1.1/1, 52) tuzlārsın (M7.1.5/1, 123) duzlārız (M7.2.6/2, 68) toplārım (M6.2.12/2, 66) toplārdık (M7.1.5/1, 134) toplārız (M7.1.6/1, 131) (M7.2.6/2, 110) toplārmışık (M7.2.8/5, 74) toplāmam "toplayamam" (M7.1.6/1, 170) kutlār (M7.1.5/1, 231) semerlērım (M7.1.6/1, 12) mayalārım (M7.1.6/1, 90) mayalārdık (M6.2.10/2, 171) yālārız (M7.1.6/1, 107) yālārım (Y3.4/1, 233) azarlārsıñız (M7.2.2/1, 96) duvaklāyolar (M6.2.13/1, 107) bālāyosuñ (M7.2.1/1, 94) bālārız (Y3.4/1, 121) çatlārīn "çatlarım" (M6.2.9/1, 231) ufaklārız (M7.2.5/1, 62) üflērim (M7.2.2/1, 300)

I.1.1.3.3. Vurgu ve Tonlamadan Kaynaklı Ünlü Uzunlukları

Bazı uzunluklar konuşmacının anlatımı etkili kılmak için başvurduğu vurgu ve tonlamaların beraberinde gelmektedir. Bu bağlamda vurguyla uzun ünlüler arasında bir ilgi olup olmadığı sorusu aklımıza takılıyor ve Osman Nedim Tuna'nın "Eski Türkçede umumiyetle uzun olan kelime sonu vokallerinin aynı zamanda vurgulu olması" tespitini hatırlıyoruz. Burada dikkatimizi çeken bir husus ise gelmedī, kızīm vb. türünden örneklerdeki uzunlukların tarihî ve çağdaş Türk lehçeleriyle örtüşmesidir (Tuna, 1960: 269-270, 273-274).

orasī (K1.1/1, 9) kızīm (M8.4/1, 293) allahīm (B6.2/1, 101) gittīm (M4.2/1, 1) kocamandī (K1.1/1, 40) gelmedī (M1.2/2, 47) yok ‿idī (M1.2/3, 57) atmazdīk (M8.4/1, 260) kasabā (M1.2/2, 14) yerē (M1.2/3, 19) 'āramızda (M8.4/1, 9) bütūn (M3.2/1, 199) (M3.8/1, 82) (M7.2.6/2, 73) ayīr (M3.4/2, 94) duvār (M3.5/1, 32) silēr (M3.8/1, 145) verī (M3.8/1, 145) pinīr (M4.1/1, 372) baş'kā (M5.1/1, 25) kopa'rīm (M7.1.6/1, 23) kocamān (M7.2.1/1, 235) (Y1.1/5, 244) açīk (B5.1/1, 101)

I.1.1.3.4. İkincil Ünlü Uzunlukları

Bu tür ünlü uzunlukları kelime içinde ve sonunda /h/, /ğ/, /k/, /l/, /n/, /r/, /y/ gibi ünsüzlerin düşmesi ya da alınma kelimelerdeki ikiz ünlülerden birinin düşmesi neticesinde oluşur.

I.1.1.3.4.1. /ğ/ Ünsüzünün Düşmesiyle Oluşanlar

dīl (M1.1/1, 10) (M3.2/1, 127) orasi dīl (K1.1/1, 137) pişman dīliz (K1.1/2, 87) ojānda "ocağında" (M1.1/1, 13) gūs (M1.1/1, 30) ūdürdük (M1.2/1, 20) sūk (M1.2/1, 38) (M1.2/3, 34) (M2.8/1, 31) īne "iğne"(M1.2/3, 100) ūlum (M8.4/1, 222) āz "ağız" (M8.4/1, 271) yūr "yoğur" (M8.4/1, 296) yōrmadi "yoğurmadı" (K1.1/1, 214) yūrudu "yoğururdu" (Y6.1/1, 139) ekmī "ekmeği" (M8.4/2, 103) ḱāt "kağıt" (M3.2/1, 64) dīmedi (M3.4/2, 86) sūt "söğüt" (M7.2.1/1, 98) dōmlu (M1.1/1, 1)

I.1.1.3.4.2. /h/ Ünsüzünün Düşmesiyle Oluşanlar

ītiyar (K1.1/1, 179) bāçede (M1.2/3, 34) mālebe "muhallebi" (M1.2/3, 65) nūt (M8.4/1, 35) (M3.2/1, 169) silālar (M3.2/3, 48) mākeme (M3.7/1, 42) sānlar "sahanlar"(M3.8/1, 114) sabāsı "sabahı" (B6.10/1, 55) mācırları "muhacirleri" (Y6.1/1, 79)

I.1.1.3.4.3. /k/ Ünsüzünün Düşmesiyle Oluşanlar

īşi "ekşi" (M8.4/1, 53) (B6.10/1, 224) (Y5.1/1, 106) yūsekti (M8.4/1, 207) āşam (M8.4/1, 212) ḷāp "lakap" (M3.1/1, 28) ōsūdüm "öksürdüm" (B6.7/1, 250)

baktırcādım “baktıracaktım” (B6.7/1, 140) olacādı “olacaktı” (B7.16/2, 46) yāyacāmış “yağacakmış” (B6.1/1, 44) gidicēniz “gideceksiniz” (B6.1/1, 111)
el koycādılar “el koyacaktılar” (B6.7/1, 81)

I.1.1.3.4.4. /l/ Ünsüzünün Düşmesiyle Oluşanlar

ōmaz “olmaz” (M3.3/2, 26) ōdi “oldu” (M7.1.2/1, 13) kāktık “kalktık” (B5.1/1, 102) kākādı “kalkardı” (B6.10/1, 160) kākmazdım “kalkmazdım” (B7.2/1, 32) kākāsın “kalkarsın” (B7.10/2, 155) kāktı “kalktı” (B7.12/1, 6) kākıp “kalkıp” (B7.17/1, 40) gēmişik “gelmişiz” (B7.16/1, 86) fūcancıklen “filcancıkla” (M7.1.6/1, 116)

I.1.1.3.4.5. /n/ Ünsüzünün Düşmesiyle Oluşanlar

cīgene “çingene” (B2.6/1, 19) tāsiyondan “tansiyondan” (M6.2.4/1, 39) onda sōru “ondan sonra” (B2.6/1, 87) sōra (M3.7/1, 7) geldikten sōru “sonra” (B2.6/1, 34)
īsanlāmız (M8.4/1, 68) īsanı “insanı” (M6.2.8/1, 66) (Y2.2/1, 37)

I.1.1.3.4.6. /r/ Ünsüzünün Düşmesiyle Oluşanlar

sōna (M1.1/1, 44) undan sōna (B8.4/2, 30) akıllāna (M3.3/2, 1) vā (B2.2/1, 2) (B3.1/1, 33) (B8.4/2, 71) çāşıda (B2.3/1, 43) dōt (B3.1/1, 14) (B4.1/1, 83) (B6.1/1, 1) (B6.2/1, 31) (B8.4/2, 16) yēde (B3.1/1, 33) (B5.1/1, 86) sefē (B5.1/1, 86) tekēleklē (B5.2/1, 249) yīmi (B6.1/1, 14) (B7.1/1, 5) tūk “türk” (B6.1/1, 8) (B6.2/1, 189) (B7.2/1, 8) çōbadan “çorbadan” (B8.4/2, 23)

I.1.1.3.4.7. /v/ Ünsüzünün Düşmesiyle Oluşanlar

dūdü (M8.4/1, 173) dūseler sūseler “dövseler sövseler” (M7.1.5/1, 289)
kōladılar “kovaladılar” (M3.1/1, 6) kōladı “kovaladı” (M3.8/1, 17) (M4.1/1, 144) oklāyı “oklavayı” (Y5.1/2, 73) tōbe “tövbe” (M2.10/2, 173) yōmiyey “yevmiyeyi” (M3.2/1, 225) arnūtçe “arnavutça” (M3.2/1, 241) telēzon “televizyon” (B2.6/1, 152)

I.1.1.3.4.8. /y/ Ünsüzünün Düşmesiyle Oluşanlar

sūlemezlerdi (B2.6/1, 29) sīrek (K1.1/2, 287) (M8.4/1, 218) çīz “çeyiz” (B7.3/1, 135) çīzi (K1.1/2, 438) būkti “büyüktü” (K1.1/1, 40) būttüm “büyüttüm” (M7.1.4/1, 27) zētin (M1.2/3, 13) zītin “zeytin” (M8.4/1, 293) (M3.8/1, 291) (M2.5/2, 112) (M7.1.1/1, 58) (M7.2.2/1, 362) bīgir “beygir” (M8.4/1, 38) kēf “keyif” (M8.4/1, 43) īdi “iyidi” (M3.1/1, 8) kūn “köyün”(M3.2/1, 15) kūne “köyüne” (K1.1/1, 92) kō “köy” (B3.1/1, 2) bēnmedi (M3.2/1, 46) yaşān “yaşayan”(M3.2/1, 137) izēt “eziyet” (M3.8/1, 37) ēcan “heyecan” (M3.8/1, 281) mīrem “meyrem” (M2.3/3, 1) (M2.11/1, 38) pīnirle “peynirle” (M8.4/1, 24) (M7.2.2/1, 414) (Y1.1/5, 334) pīnirlen (B8.4/2, 71) bōle (B8.4/2, 48) būle (B8.4/2, 57) ōle (B8.4/2, 62) kōrum “koyarım” (K1.1/1, 457) kōruz “koyarız” (K1.1/1, 334)

I.1.1.3.4.9. Diğer Ünsüzlerin Düşmesiyle Oluşanlar

/f/ düşmesiyle oluşan

yūka (M6.2.5/2, 28) (M7.2.1/1, 209) yūkalama (B2.4/1, 437)

/z/ düşmesiyle oluşan

ācık "azıcık" (Y5.1/1, 5)

I.1.1.3.4.10. İkiz Ünlülerden Birinin Düşmesiyle Oluşan İkincil Ünlü Uzunluğu

sāt (K1.1/1, 62) (M3.2/1, 74) zanātım (K1.1/1, 169) māvini "muavini"(M1.2/6, 32)

I.1.1.3.4.11. Ünsüz Düşmesi Neticesinde Oluşan Ünlü Uzunluklarının Kalkması

Manisa Balkan göçmenleri ağızlarında /ğ/, /h/, /k/, /l/, /n/, /r/, /y/ gibi ünsüzlerin düşmesi neticesinde oluşan ünlü uzunluklarının bazı kelimelerde ortadan kalkması ve bu ünlülerin normal süreli telaffuz edilmesi durumu da çok yaygındır. *dil / dīl "değil", büle / būle "böyle", süle- / sūle-* gibi ikili kullanımlar kimi kelimelerde düşen ünsüzün önce uzunluk oluşturduğunu sonra da oluşan bu uzunluğun ortadan kalktığını göstermektedir.

En tipik örnekleri *dil "değil", üle "öyle, büle "böyle", şüle "şöyle", pelvan "pehlivan", dirmen /dermen "değirmen", sülemek "söylemek"* gibi kelimelerdir.

I.1.1.3.4.11.1. /ğ/ Ünsüzünün Düşmesiyle Oluşan Uzunluğun Kalkması

dildiĺar "değildiler" (K1.1/1, 140) dilmiş "değilmiş" (M3.7/1, 154) dil mi "değil mi" (Y3.1/1, 56) (B6.4/1, 38) sūk dil "soğuk değil" (Y3.2/1, 105) kötü dildi (B2.5/1, 26) bī sene dil "değil" (B6.7/1, 50) kaynatam dildi "değildi" (M8.5/2, 181) sarı lira dildi "değildi" (M8.4/1, 144) bi afta dildi "bir hafta değildi" (M7.2.8/5, 154) dildi "değildi" (B7.10/2, 168) kendi mefatını sada dil "değil" (B6.1/1, 177) dildi būk dil "değildi" (B6.2/1, 16) ōle yer dil̀ "öyle yer değil" (B5.3/1, 413) dil‿imiştır "değilmiş" (K1.1/2, 469)

dirmen "değirmen" (M2.9/1, 165) dirmende (B8.1/1, 39) dirmene (Y5.1/1, 83) dermende (M6.2.7/3, 96) dermenlerde (M1.2/2, 77) (M7.2.5/1, 37) un dermeni (M3.8/1, 252)

üretmen "öğretmen" (B3.1/1, 78) barsak "bağırsak" (B3.2/1, 35) yurt "yoğurt" (B2.6/1, 77) sırtmaç "sığırtmaç" (M7.2.8/5, 101)

I.1.1.3.4.11.2. /h/ Ünsüzünün Düşmesiyle Oluşan Uzunluğun Kalkması

pelivan "pehlivan" (Y6.1/1, 72) pelivanı "pehlivanı" (B7.16/2, 1) pelvan "pehlivan" (M8.5/1, 58) pelvanlık (B7.16/2, 1) pelvannar "pehlivanlar" (Y1.1/6, 289) pelvan güleşleri (M2.3/2, 80)

tarana "tarhana" (B3.1/1, 174) (B8.4/2, 70) tarana çorbası (B2.6/1, 99)

itiyacımız (K1.1/2, 42) da “daha” (K1.1/2, 509) mütar “muhtar” (M4.1/1, 105) anatar “anahtar” (K1.1/2, 204) mamut (M2.4/2, 39) ġavaltı (B2.6/1, 88)

I.1.1.3.4.11.3. /k/ Ünsüzünün Düşmesiyle Oluşan Uzunluğun Kalkması

mütebe “mektebe” (K1.1/2, 33) dizcesin, kaldırcasın “dizeceksin kaldıracaksın” (Y2.2/1, 44) gidecesın “gideceksin” (M3.5/1, 37) māyne olacan “muayene olacaksın” (M3.5/1, 37)

I.1.1.3.4.11.4. /l/ Ünsüzünün Düşmesiyle Oluşan Uzunluğun Kalkması

beki “belki” (K1.1/1, 32) (M8.4/1, 5) (Y2.2/1, 129)

nası “nasıl” (K1.1/1, 47) (M3.4/2, 77) (M3.6 / 1, 3) (M2.2/4, 28) (M6.2.9/1, 209) (M7.2.2/1, 13) (B6.10/1, 12)

kaktık “kalktık” (B7.19/1, 80) kakçan “kalkacaksın” (Y2.2/1, 111) kakardık “kalkardık” (K1.1/1, 53) kaktilar “kalktılar” (K1.1/1, 97)

I.1.1.3.4.11.5. /n/ Ünsüzünün Düşmesiyle Oluşan Uzunluğun Kalkması

sora “sonra” (K1.1/1, 222) (M3.2/1, 192) (M5.1/1, 7) (M4.2/5, 20) (Y3.2/2, 160) (Y5.1/1, 3) sora sora “sonra sonra” (M4.2/4, 40) soa “sonra” (K1.1/2, 307) soradan (K1.1/2, 95) ondan sora (M7.1.6/3, 26)

I.1.1.3.4.11.6. /r/ Ünsüzünün Düşmesiyle Oluşan Uzunluğun Kalkması

bi “bir” (M1.2/3, 48) (K1.1/1, 86) (M8.1/1, 11) (M7.1.2/1, 248)

bi içi cün “bir iki gün” (K1.1/2, 424) bi sogan, bi şeçer “bir soğan bir şeker” (K1.1/2, 485) bi köyde (B2.1/1, 6)

sona “sonra” (M4.2/7, 105) (M4.2/6, 7) (M5.1/1, 63) (M7.1.4/1, 21) (Y2.2/1, 125)

yardım‿ede “yardım eder” (K1.1/2, 129) pişiridile “pişirirdiler” (M4.2/7, 146) getıdık “getirdik” (M7.1.2/1, 20)

I.1.1.3.4.11.7. /y/ Ünsüzünün Düşmesiyle Oluşan Uzunluğun Kalkması

şüle “şöyle” (K1.1/1, 19) (Y3.2/2, 110) üle “öyle” (K1.1/1, 102) (K1.1/2, 469) (Y1.1/5, 50) büle “böyle” (K1.1/2, 437) (Y1.1/5, 50) büle büle (Y3.2/1, 33) ne üle ne büle (B2.6/1, 30) şüle büle (B2.6/1, 147) üle üle (Y5.1/1, 7)

süleyem “söyleyeyim” (K1.1/1, 97) sülerdım “söylerdim” (K1.1/2, 212) sülerdık (K1.1/2, 466) sülerdiler “söylerdik” (Y1.1/5, 58) sülerdik (Y1.1/5, 311)

teze “teyze” (M1.1/1, 23) (M3.2/3, 27) (M2.2/4, 111) bi teze mi var “bir teyze mi var” (K1.1/2, 491) fatime tezen (M4.2/1, 6) tezem (M3.2/3, 38) büktür “büyüktür” (K1.1/2, 213) bükanasi “büyükannesi” (M1.2/2, 40) pinır “peynir” (K1.1/2, 231) (M4.1/1, 372) penir (M3.5/1, 82) korum “koyarım”(K1.1/1, 462) koduk “koyduk” (K1.1/1, 29) korduk “koyardık” (Y5.1/1, 2) komuş “koymuş” (M6.2.4/1, 102) ika

“yıka” (K1.1/1, 52) (M4.2/7, 105) ikanır “yıkanır” (M1.2/3, 105) ikadıklari “yıkadıkları” (M2.3/2, 195) yatma “yatmaya” (K1.1/1, 34) diver “deyiver” (K1.1/1, 47) zetin (M1.2/1, 66) eşayı (M8.4/1, 161) yürüma “yürümeye” (K1.1/2, 521) aracak “arayacak” (B2.6/1, 177) nabacan “ne yapacaksın” (B6.4/1, 59)

I.1.1.3.4.11.8. Diğer Ünsüzlerin Düşmesiyle Oluşan Uzunlukların Kalkması

/v/ ünsüzünün düşmesi

düdi “dövdi” (M4.1/1, 76)

/z/ünsüzünün düşmesi

acık “azıcık” (K1.1/1, 65) (M2.3/1, 179) (M6.2.12/2, 64) (B8.5/1, 47) (Y1.1/5, 319)

I.1.1.3.5. Alınma Kelimelerdeki Uzun Ünlülerin Normal Süreli Telaffuzu

Alınma kelimelerdeki uzun ünlüler ölçünlü dilde korunurken Manisa Balkan Göçmenlerinin ağızlarında yaygın şekilde bu kelimelerdeki uzunluklar normal süreli telaffuz edilmektedir.

rabiye “rābia” (K1.1/1, 6) camısi (K1.1/1, 10) cami (M7.2.1/1, 225) ata “hatā” (K1.1/1, 89) şaban “şāban” (K1.1/1, 133) şaban abim “şāban” (M8.4/1, 125) şaban dayı (Y5.1/1, 134) ramiz “rāmiz” (K1.1/1, 196) misafir “misāfir” (K1.1/1, 377) (M2.3/1, 50) 'asla “aslā” (K1.1/1, 377) kuranı kerim (M1.2/2, 6) fena (M1.2/2, 44) (M6.2.12/1, 165) (M7.2.2/1, 21) fenadı (M8.5/2, 308) fenaymiş “fenāymış” (M4.2/1, 284) zamanımızda (M1.2/2, 45) (M3.5/1, 1) evĺadım “evlādım” (M1.2/5, 4) (B5.1/1, 69) adem (M8.4/1, 99) ademin “ādemin” (M8.4/1, 247) adem çavuşun “ādem” (M8.5/2, 166) arif “ārif” (M8.4/1, 281) yakup “yākup” (M7.1.2/1, 188) alemin “ālemin” (M8.4/1, 180) alemde “ālemde” (M7.1.2/1, 309) aşık “āşık” (M8.4/1, 186) adet (M2.11/1, 16) (B5.3/1, 54) adetimiz (M8.4/1, 279) tazelerlerdi (M8.5/2, 248) tazelenĭy “tāzeleniyor” (M7.1.2/1, 88) şiḱayatım (M3.2/1, 22) imzada (M3.2/1, 32) pişman (M3.2/1, 32) ane “hāne” (M3.2/1, 52) aĺakamız (M3.2/1, 68) hayatımda (M3.2/1, 149) badem (M2.4/3, 109) (M3.3/1, 110) akraba (Y2.2/1, 50) akrabası “akrabāsı” (Y3.2/2, 123) akrabalarımız (M3.4/2, 28) akrabasını (B2.1/1, 120) akrabaları (Y2.2/1, 50) kirada “kirāda” (M4.2/1, 231) (M3.7/1, 20) kirasından “kirāsından” (B5.1/1, 105) rüyasında (M3.7/1, 149) tane (M3.8/1, 8) davetiyesis “dāvetiyesiz” (M3.8/1, 84) macun (M3.8/1, 231) macın, macın “mācun” (M7.1.2/1, 260) faik (M2.2/2, 7) cezaevıne (M2.3/1, 18) 'dünyada (M2.9/1, 119) dünyada “dünyāda” (M7.1.2/1, 182) dünyanın (Y2.2/1, 36)

maşala (M4.2/1, 184) alimlar (M4.2/2, 55) nane (M7.1.2/1, 288) (M7.2.1/1, 26) rüya (M7.1.5/1, 12) mavi (M7.1.5/1, 78) faruktan (M7.1.6/1, 11) ceza (M6.2.9/1, 11)

seĺamı (M7.2.2/1, 106) zararımız (M7.2.6/2, 11) zararı (B5.3/1, 223) cahil (Y2.2/1, 56) èmanetımi "emānetimi" (M7.1.2/1, 71) allā razı olsun "rāzı" (M7.1.2/1, 89) nazikse (B2.2/1, 50) memurduk "memūrduk" (B5.1/1, 41) binalar "binālar" (B5.1/1, 112) yarime "yārime" (B5.1/1, 230) marifetsız "mārifetsiz" (M7.1.5/1, 251)
damadım "dāmādım" (M5.1/1, 75) gombalın damat (M2.5/1, 82) damatlar (B3.2/1, 212)
da'māt "dāmāt" (M5.1/1, 42) damāt "dāmāt" (M3.3/1, 1) (B3.2/1, 120) damātlar (M3.5/2, 32) damātı (M3.7/1, 24) damāt olmuş (M3.8/1, 129)

I.1.1.4. İkiz Ünlüler

I.1.1.4.1. Belirleyici Nitelikteki İkiz Ünlüler

I.1.1.4.1.1. /l/ Ünsüzünün Bulunduğu Kelime Köklerinde Oluşan İkiz Ünlüler

Prizren; Köprülü-Karatmanlı, Yukarı Karaslar, Dorfullu; İştip-Tepensa, Puhçe; Radoviş-Topanitsa, Buçim, Damyan, Oravitsa ağızlarında /l/ ünsüzünün bulunduğu kelime köklerinde bazen de hecede /l/ ünsüzü yitirilmekte ve öncesindeki ünlüde diftonglaşma meydana gelmektedir.

Özellikle Radoviş-Topanitsa, Buçim, Damyan, Oravitsa ağızları *gelmek, bilmek, ölmek* fiilleriyle *değil, ilk* isimlerinde görülen üç farklı söyleyiş biçimiyle dikkati çekmektedir. Bu kelimeler ya /e/, /i/, /ö/ ünlülerinin yarı kalın telaffuzundan dolayı /l/ ünsüzünün arka damakta boğumlandığı *gèļdım, bi̗lmem, ö̗ldü, di̗ļ "değil", i̗ļk* şeklinde ya diftonklaşmanın olduğu *ge̱umişler "gelmişler", bi̱umeym "bilmiyorum", ö̱umiş "ölmüş", di̱u "değil", i̱uk "ilk"* bçiminde ya da /u/'nun /v/ ünsüzüne değiştiği *gèvdi "geldi", bivmeyz "bilmiyoruz", övdi "öldü", dv̀ "değil", div "değil", ivk "ilk"* söylemiyle karşımıza çıkmaktadır.

Nemeth'ten edindiğimiz bilgiye göre de Şemsettin Sami'nin sözlüğünde (Sözlüğün adı belirtilmeyip "Sami Bey'in zamanında çok kullanılmış olan sözlüğünde" şeklinde anılmıştır.) /i/ sesi yerine kullanılan özel bir /eu/ sesi vardır ve üstelik bu /eu/ ünlüsünden sonraki /l/'nin telaffuzu kendinden sonra hangi ünlü gelirse gelsin güçtür (Nemeth, 1980-1981: 135-138).
ko̱uktun mi "kalktın mı" (K1.1/2, 191) ko̱uk "kalk" (K1.1/2, 249) ka̱ukun "kalkın" (M6.1.2/1, 14) ka̱ukaydilar "kalkıyordular" (M6.1.1/1, 77) ka̱ukaym "kalkıyorum" (M7.1.2/1, 190) ka̱uktilar "kalktılar" (M2.3/2, 46) ka̱ukmış "kalkmış" (M2.7/2, 14) ka̱ukardık "kalkardık" (M7.1.4/1, 90) ka̱ukardım "kalkardım" (M7.1.6/1, 12) ge̱uduk "geldik" (M7.1.6/1, 36) (M7.1.3/1, 2) ge̱umişler "gelmişler" (M7.1.4/1, 9) ge̱umiş "gelmiş" (M2.3/3, 96) ka̱udi "kaldı" (M7.1.2/1, 3) (M7.1.3/1, 61) ka̱udum "kaldım"

(M7.1.4/1, 44) kaŭmas “kalmaz” (M7.1.2/1, 309) aŭttan “alttan” (M7.1.2/1, 389) iŭkokul “ilkokul” (M2.3/1, 7) iŭk “ilk” (M2.3/2, 4) (M2.11/1, 22) (M7.1.6/1, 64) kaŭfa “kalfa” (M2.3/2, 49) aŭsın “alsın” (M2.3/2, 56) (M7.1.3/1, 8) fiŭcan “filcan” (M2.3/2, 203) oŭdi “oldu” (M2.3/2, 221) (M2.5/2, 25) (M7.1.3/2, 17) oŭmas “olmaz” (M3.2/2, 38) açıŭmays “açılmıyoruz” (M2.3/3, 38) çaŭgıci “çalgıcı” (M2.3/4, 109) aŭtunda “altında” (M7.1.2/1, 16) aŭkalari “halkaları” (M7.1.2/1, 274) aŭti “altı” (M7.1.2/2, 80) (M7.1.4/1, 1) (M7.1.3/1, 140) (M7.1.6/1, 41) baŭkana “balkana” (M7.1.2/2, 89) biŭmeym “bilmiyorum” (M7.1.4/1, 12) biŭmeysik “bilmiyoruz” (M7.1.3/1, 19) diŭ “değil” (M7.1.3/1, 29) öŭmiş “ölmüş” (M7.1.6/1, 22)

Ayrıca Radoviş-Buçim’de *kavga*, Topanitsa’da ise *sevmek* kelimesinde v ünsüzünün yitimiyle ortaya çıkan /u/ ünlüsü ünlü ikizleşmesine neden olmaktadır.

kaŭga “kavga” (M7.1.3/1, 61) seŭmekten “sevmekten” (M7.1.2/1, 102)

I.1.1.4.2. Belirleyici Nitelikte Olmayan İkiz Ünlüler

/ğ/, /h/, /k/, /l/ gibi ünsüzlerin kelime içinde düşmesi genelde ikincil ünlü uzunluğu meydana getirirken bazen de ikiz ünlüleri oluşturmaktadır.

I.1.1.4.2.1. Eşit İkiz Ünlüler

I.1.1.4.2.1.1. [üŭ]

nüŭt “nohut” (M1.2/1, 51)

I.1.1.4.2.2. Alçalan İkiz Ünlüler

I.1.1.4.2.2.1. [aŭ]

baŭş (M1.2/5, 27) daŭdırdım “dağıtırdım” (M4.2/2, 18) daŭlmış “dağılmış” (M6.2.12/1, 243) saŭma “sağıma” (Y6.1/1, 169)

I.1.1.4.2.2.2. [āĵ], [aĵ]

dāĵ “dahi” (M3.2/1, 60) caĵl (M3.2/1, 20) caĵlmişik (B5.3/1, 25)

I.1.1.4.2.2.3. [aŭ]

aŭtobuzlar “otobüsler” (K1.1/2, 287) daŭldular “dağıldılar” (M1.2/2, 46) daŭnuk (M2.2/3, 17) taŭldu “dağıldı” (B7.12/1, 1) yaŭdi “Yahudi” (M1.2/5, 13) aŭr “ağır” (M2.4/2, 2)(M3.3/2, 87) yaŭ (M3.5/1, 58) aŭç “ağaç” (M3.7/1, 154) arnaŭt (M2.9/1, 30) aŭşam “akşam” (B7.10/2, 3) aŭşamdan “akşamdan” (B6.7/1, 106) (B7.3/1, 242) aŭşama(B7.16/3, 51) naŭt “nohut” (M7.1.4/1, 61) naŭttan “nohuttan” (M7.1.4/1, 60) aŭstozda (K1.1/1, 440) aŭkat “avukat” (M7.1.6/1, 5)

I.1.1.4.2.2.4. [eĵ]

şeĵir “şehir” (K1.1/1, 95) (M3.2/1, 2) deĵil “değil” (B6.10/1, 156) deĵiştırısın “değiştirirsin” (K1.1/1, 422)

I.1.1.4.2.2.5. [o̯u]

so̯ukta (K1.1/1, 204) so̯uk (B7.10/2, 47) (Y6.1/1, 136) ço̯unluk (M3.2/1, 71) ço̯unlugi "çoğunluğu" (M4.2/2, 34) to̯uşan "tavşan" (Y1.3/2, 11) no̯ut "nohut" (B6.10/1, 124)

I.1.1.4.2.2.6. [ö̯ü]

bö̯ün "bugün" (B5.4/2, 55) gö̯üs "göğüs" (B5.3/1, 74) (Y6.1/1, 117)

I.1.1.4.2.2.7. [u̯ı]

mu̯ıt "muhit" (M4.2/2, 154)

I.1.1.4.2.3. Yükselen İkiz Ünlüler

I.1.1.4.2.3.1. [i̯e]

di̯er "diğer" (M8.2/1, 118) ci̯erleri (M6.2.9/1, 176) eddirsi̯e "itdirseği" (M6.2.10/2, 139)

I.1.1.4.2.3.2. [o̯a]

so̯an "soğan" (K1.1/1, 100) so̯a "sonra" (K1.1/2, 451) ko̯aladilar "kovaladılar" (M4.1/1, 161) bo̯az "boğaz" (Y6.1/1, 117) ço̯aldı "çoğaldı" (Y6.1/1, 123)

I.1.1.4.2.3.3. [u̯a], [u̯ā]

su̯anle "soğanla" (M3.3/2, 22) bu̯azın (M8.4/1, 117) bu̯az "boğaz" (M7.2.8/5, 42) su̯ardı "soğurdu" (M8.4/1, 257) pu̯aça (Y5.1/1, 40) oku̯ān "okuyan" (M3.2/1, 111)

I.1.1.4.2.3.4. [ü̯e]

dü̯erdik "döverdik" (M8.5/1, 127) (M3.3/2, 35) dü̯er mi "döver mi" (M7.1.5/1, 287**)** sü̯eyĺa "süheyla" (K1.1/1, 274) bü̯erım "büyürüm" (M7.1.5/1, 286**)**

I.1.2. Ünsüzler

I.1.2.1. Belirleyici Nitelikteki Ünsüzler

I.1.2.1.1. /ñ/

Türkçenin kadim sesi olan /ñ/, Uygurca ve Karahanlı Türkçesi metinlerinde "ng" şeklinde yazılırken Oğuz Türkçesinin kuruluş yıllarında çoğunlukla "kef" bazen ise "nun+kef" biçiminde yazılmıştır. Osmanlıca metinlerde de "kef" ile yazılan damak n'si Türkiye Türkçesi edebî dilinde yerini diş n'sine bırakırken çağdaş Türk lehçe ve ağızlarının bazılarında ise korunmuştur (Gülsevin, 2017: 57-58). Anadolu ağızlarının Doğu ve Kuzeydoğu Grubunda da genelde diş n'si ile karşılanan /ñ/, Batı Grubu ağızlarında yaşamaya devam etmektedir (Karahan, 1996: 19).

Bugün Batı Rumeli ağızlarında yangıl- "yanılmak", ang- "anmak" gibi birkaç istisna dışında diş ünsüzü /n/ kullanılmaktadır (Gülsevin, 2017: 58).

MBGA'nın ünlü uyumlarını bozan I. Bölgesinde de diş n'si görülmekte, bir tek Kosova-Prizren'de *engse, angla-, dingle-* kelimelerinde, /ñ/ ünsüzüne

rastlanmaktadır. II. ve III. Bölgede de genellikle diş ünsüzü /n/ kullanılmaktadır. Sadece II. Bölgede alt ağız grubu oluşturan Makedonya'nın Radoviş-Alikoç, Kulāzı, Allabası ve İştip Yörük ağızları ile III. Bölgedeki Manastır-Kınalı ağzında damak n'si yaygın kullanılan eskicil bir öge olarak karşımıza çıkmaktadır.

Türkiye Türkçesi dönemine kadar yazı dilimizde de kullanılan ancak bugün bir kısım Anadolu ağızlarında korunan, hatta bazı çağdaş Türk yazı dillerinde ve ağızlarında yaşamaya devam eden /ñ/ ünsüzü, Makedonya Yörük ağızları ile Manastır-Kınalı ağzının da karakteristik ünsüzü olması açısından ara ünsüzler kısmında değerlendirilmemiştir. /ñ/ ağzı olarak nitelendirilen Manisa yerli ağızlarında da damak n'si; ölçünlü ünsüzler başlığı altında, ölçünlü ünsüzlerden hemen sonra verilmiştir (İlker, 2017: 102).

I.1.2.1.1.1. Kelime Kökünde

öñüñde (M8.3/1, 138) öñümüzde (M6.2.4/1, 10) (M7.2.1/1, 6) öñce (M6.2.7/3, 21) düñürüm (M6.2.3/1, 13) düñür (M6.2.4/1, 158) (M7.2.2/1, 152) geñiş (M6.2.3/1, 27) göñlünden (M6.2.3/1, 35) çeñeñ (M6.2.5/2, 72) çeñelerim (M6.2.10/2, 92) yeñi (M6.2.7/2, 23) siñirlen (M6.2.7/4, 21) siñirden (M6.2.11/1, 126) eñ (M6.2.8/1, 145) (M6.2.10/1, 444) (M7.2.1/1, 148) diñlemedik (M6.2.9/1, 6) diñle (M6.2.10/1, 169) diñneynesiñiz (M7.2.4/1, 7) biñ (M7.2.2/1, 255) biñde (M6.2.10/1, 170) biñe (M6.2.10/1, 432) eñseñe (M6.2.10/1, 418) soñunda (M6.2.10/1, 444) yalıñız (M6.2.12/1, 111) (M7.2.2/1, 298) buñar (M6.2.13/1, 50) (M7.2.1/1, 46) añlaşırız (M6.2.13/1, 150) yüñden (M7.2.1/1, 69) beñzemez (M7.2.2/1, 11) beñzėri (M6.2.13/1, 242) añlamadık (M6.2.2/2, 23) añladabilijek (M6.2.13/1, 236)

I.1.2.1.1.2. Teklik-Çokluk 2.Şahıs İyelik Ekinde

anañla (M8.5/2, 164) anañ bubañ (M6.2.14/1, 32) arkaña (M8.5/2, 195) yanaklarıñ (M6.2.5/2, 72) bebēñ (M6.2.8/1, 137) diliñe (M6.2.9/1, 67) diliñi (M6.2.1/1, 20) eliñden (M6.2.12/1, 57) amıcaña (M6.2.13/1, 236) kendiñ (M7.2.2/1, 98) saçlarıñı (M8.5/2, 411)

malıñızı (M6.2.12/1, 71) kızıñızı (M6.2.10/1, 174) üstüñüze (M7.2.1/1, 163) kendiñize (M7.2.2/1, 97)

I.1.2.1.1.3. İlgi Ekinde

onlarıñ (M8.5/1, 1) yugoslavyanıñ (M8.5/1, 52) anasınıñ (M6.2.8/1, 137) siziñ (M6.2.10/2, 146) bunuñ (M8.5/2, 164)

I.1.2.1.1.4. Zamirlerde

baña (M6.2.3/1, 13) (M6.2.13/1, 29) (M7.2.2/1, 40) saña (M6.2.8/1, 110) (M7.2.1/1, 114) oñu (M6.2.11/1, 80) buñu (M8.5/1, 42)

I.1.2.1.1.5. Şahıs Eklerinde

attıñ (M8.5/1, 105) korduñ (M8.5/2, 411) bırakmadıñ (M6.2.1/1, 20) dūmuşsuñ (M6.2.7/2, 28) bekleriñ (M8.5/1, 46) alırsıñ (M6.2.1/1, 8) dīdirisiñ (M6.2.9/1, 67) görejeñ (M6.2.14/1, 32) evliseñ evli dilseñe (M8.5/2, 162) baksaña (M6.2.3/1, 11) (M7.2.2/1, 143) görseñ (M6.2.10/1, 2) yaşındasıñ (M8.5/2, 172)

bakamadıñız (M8.5/2, 322) okuduñuz (M6.2.3/2, 96) oturusuñuz (M6.2.7/2, 32) gidiyorsuñuz (M6.2.9/1, 6) bırakajaksıñız (M6.2.12/1, 71) konuşursuñuz (M7.2.2/1, 97) çıkıñ (M7.2.1/1, 163) götürmeñ (M6.2.4/1, 49) alıñ (M8.5/1, 42) koparıñ (M7.2.1/1, 29)

Kosova-Prizren ağzında üç kelimede, Sımolyan-Tozyanı, Varna-Köprüköy'de tek kelimede /ñ/ kullanılır:

engsemız "ensemiz" (K1.1/1, 287) angladın (K1.1/4, 97) dinglerdım (K1.1/4, 203) paralāsıñ (B3.1/1, 174) düñürü (B8.5/1, 94)

Bazı kelimelerde ise örnekseme yoluyla /ñ/'leşme görülür:

deñişti (M8.3/1, 108) yañlış (M6.2.2/2, 30) kalañı (M6.2.9/1, 136) nañışlar "nakışlar" (M7.2.1/1, 7)

I.1.2.1.2. /ts/

Makedonya ve Kosova Türk ağızlarının neredeyse tamamında görülen /ts/ ünsüzü, Slav dillerinden Türkçeye geçmiştir. /t/ ve /s/ ünsüzlerinin aynı anda telaffuzundan doğan tek sestir. Slav dilleri vasıtasıyla alınma sözcüklerde kullanılmaktadır (Canhasi, 2012-1: 105-196; İbrahim, 1997: 44).

katsamız " kasamız" (M8.4/2, 68) (M7.1.6/1, 66) katsaya (M6.2.10/1, 303) katsalā (M7.2.7/2, 162) katsalā (M2.9/1, 176) katsa (M2.10/1, 48) (M3.3/2, 40) (M3.7/1, 199) katsanın (M4.2/4, 114) katsalara (M7.1.6/1, 66) katsalarımız (M6.2.10/1, 296) İatinitsası (M2.9/1, 134) koritsa "ağaçtan tekne" (M2.10/2, 138) banitsa "kuru yufkadan yapılan pide" (M4.1/1, 7) babitsa "ebe" (M8.5/2, 223) çernitsa "dut" (B5.3/1, 328) çübritsa "baharat" (B6.7/1, 203) daskalitsa "öğretmen" (Y1.1/6, 36)

Yer adları:

vinitsanın (M2.7/3, 149) vinitsa (M4.1/1, 137) ilovitsa, şuşitsa (M3.3/3, 16) şuşitsa (M3.8/2, 38) bıregaḷnitsa nēri (M4.3/1, 64) leskovitsali (M6.1.2/1, 84) oravitsa

(M7.1.1/1, 108) topōnitsa (M7.1.2/1, 53) argülitsa (M6.2.7/2, 5) kargülitsa, yargülitsa (M7.2.3/1, 10)

/t/ sesinin düştüğü örnekler de vardır:

vinisa (M4.1/1, 135) çeçkelisa "kürdan" (K1.1/4, 67) argülisa (M6.2.7/2, 7)

I.1.2.2. Belirleyici Nitelikteki Ara Ünsüzler

Manisa Balkan Göçmenleri ağızlarının belirleyici nitelikteki ara ünsüzleri [ć], [g], [ġ], [ķ], [Í], [ļ], [r̄], [S] ünsüzleridir.

I.1.2.2.1. [ć]

Ön damak c ünsüzüdür ve Kosova-Prizren ağzında [ǵ-] > [ć-] değişimi neticesinde ortaya çıkar:

'tezćada (K1.1/1, 383) ćavurların (K1.1/1, 441)

I.1.2.2.2. [g], [ġ]

Ön ve arka damak /k/ ünsüzünün kelime başı ve sonunda ötümlüleşmesiyle ortaya çıkan bu ünsüzler Kırcaali, Sımolyan-Tozyanı ve Yunanistan, Dedeağaç-Hasanlar, Dikilitaş, Gümülcine-Sirkeli, Sofular ağzı için karakteristiktir.

ġız (B2.1/1, 120) (B2.2/1, 1) (B2.3/1, 68) (B3.1/1, 66) ġırda (B2.1/1, 63) ġalabalıktık (B2.1/1, 72) ġoyun (B2.1/1, 99) (B2.4/1, 135) ġat (B2.1/1, 122) ġırmızı (B2.1/1, 124) ġaba (B2.4/1, 33) ġan (B2.4/1, 40) ġardaşı (B2.4/1, 148) ġardaşım (Y2.2/1, 9) ġurak (B2.4/1, 381) ġabak "kabak" (B2.8/1, 54) ġatmışın "katmışsın" (B2.8/1, 62) ġulāna "kulağına" (B2.8/1, 71) ġazaları "kazaları" (B2.8/1, 10) ġuran (B3.1/1, 40) ġazan (B3.1/1, 94) ġuvetli (B3.1/1, 128) ġucacīmda "kucacığımda" (B3.1/1, 33) ġayıkları (Y2.2/1, 4) ġayıklan (Y2.2/2, 18) ġoca (Y2.2/1, 7) (Y3.5/1, 38) ġarardan (Y2.2/1, 32) ġolay (Y2.2/1, 42) ġavala (Y2.2/1, 58) ġuyu (Y3.4/1, 197) ġuva "kova" (Y3.4/1, 197) ġasnān "kasnağın" (Y3.4/1, 209) ġōladı "kovaladı" (Y3.5/1, 20) yapraġ (B2.1/1, 166) durduġ (B2.2/1, 19) yapışıġ (B2.4/1, 6) aldıġ (B2.5/1, 18) çoġ (B2.6/1, 164) ifaġ "ufak" (B2.6/1, 166)

güççükten "küçükten" (B2.1/1, 71) güççükse (B2.2/1, 51) güççū̄ "küçüğü" (B2.3/1, 26) güçüklē "küçükler" (B2.8/1, 63) kesig (B2.6/1, 102) gösterceg (B2.6/1, 153) tög "dök" (B2.6/1, 175) döşeg (B2.6/1, 177) gitmeg "gitmek" (B2.8/1, 42) çöreg (B3.1/1, 161) çiçeg atmā "çiçek atmaya" (B3.1/1, 99)

I.1.2.2.3. [ķ]

Ünlü uyumlarını bozan bölgelerde görülen [ķ] ünsüzü ince ya da yarı ince ünlülerle hece kuran ve hece sonunda yer alan ön damak /k/ ünsüzünün arka damakta boğumlanması suretiyle ünlü-ünsüz uyumunu tamamen veya kısmen bozmaktadır.

Bu ünsüzü ara ünsüzler arasında göstermemizin temel sebebi ince ünlülerle kurulan hece sonlarında /k/ ünsüzünün ölçünlü dildeki gibi ön damakta boğumlanmamasıdır.
eḳmeḳ (K1.1/1, 401) demeḳ (K1.1/3, 38) (M2.10/2, 100) yeleḳ (K1.1/2, 255) içeceḳ (K1.1/2, 302) yemeḳ (K1.1/2, 391) derneḳ " cumartesi" (K1.1/2, 445) peḳ (M1.2/2, 50) pèḳ (M3.3/1, 14) çērèḳ (M3.2/1, 74) bu̇̈ḳ (M3.2/1, 77) felèḳ (M3.3/1, 47) gördu̇̈ḳ (M3.3/1, 92) köpèḳ (M3.5/1, 74) dibèḳ (M2.3/3, 142) tezeḳ (M2.10/2, 80) çömleḳ (M2.10/2, 158) deşiḳ (M5.1/1, 9)

I.1.2.2.4. [Í]

Kosova-Prizren, Manastır-Kınalı ağzında çokluk ekindeki Bulgaristan-Kırcaali ve Yunanistan-Gümülcine ağızlarında ise çokluk eki, isimden fiil yapan "+la-" ile "+la" vasıta hal eklerindeki /l/ ünsüzü bazen kalın ünlülü hecede ön damakta telaffuz edilmektedir. Ünlü-ünsüz uyumunun bozulmasına yol açan bu durum Prizren, Kırcaali, Sımolyan-Tozyanı ve Gümülcine ağızları için belirleyici niteliktedir.
dildiĺar "değildiler" (K1.1/1, 140) derĺar (K1.1/1, 317) ciderdiĺar "giderdiler" (K1.1/1, 442) ciderĺar "giderler" (K1.1/2, 367) boyadırdiĺar (K1.1/1, 442) āçĺar (K1.1/1, 264) ćavurĺar "gavurlar" (K1.1/1, 442) celmişĺar "gelmişler" (K1.1/2, 100) bantlarĺardı, pullarĺardı (M8.5/2, 38) onĺarla (M8.5/2, 112) kocakarĺar "kocakarılar" (M8.5/2, 257) toplaşırĺā (B2.1/1, 129) anātarĺā (B2.1/1, 214) konuşuĺĺādı (B2.3/1, 5) konuşmuşĺar (Y3.2/1, 10) dakılıĺĺādı (B2.3/1, 52) okuturĺādı (B2.5/1, 49) orĺara (B2.6/1, 51) katırĺarın (B3.1/1, 63) koyarĺar (Y3.4/1, 75) yakarĺar (Y3.4/1, 102) hazırĺāsın (B3.1/1, 130) hazırĺarsın (B2.4/1, 14) azırĺanılır (Y3.4/1, 145) bulgarĺāĺan (B2.3/1, 13) bakırĺar (Y3.1/2, 73) yıkarĺarsa (Y3.2/2, 191) sayarĺar (Y3.3/1, 124) dokurĺar (Y3.4/1, 21) kaparĺar (Y3.4/1, 154) hamurĺādık (B2.1/1, 62) topĺarlādı (B2.5/1, 49) atırĺamam (Y3.4/1, 11) yuvarĺak (Y3.4/1, 166)

Alınma kelimelerde ise [Í] ünsüzünün telaffuzu genelde yazı dilindeki gibidir:
Íambaylen (K1.1/1, 114) Íaf (K1.1/1, 322) Íāzım (K1.1/2, 41) Íāzim (M8.2/1, 64) Íazım (M2.5/2, 58) Íokum (K1.1/2, 230) Íastik (Y6.1/1, 123) aĺakamız (M3.2/1, 68) kaĺa "kale" (M1.2/3, 24) Íāpları "lakapları" (M2.4/3, 59) iĺaçtan (M2.6/1, 78)
piĺav (M3.1/1, 30) fasuĺĺā "fasulye" (M3.2/1, 83) siĺālar "silahlar" (M3.2/3, 48)
isĺaydı (K1.1/2, 42) aĺāmete (K1.1/1, 151)

İstanbul ve *akıl* kelimelerinde /l/ ünsüzü yazı dilinin aksine ön damakta telaffuz edilmiştir:
istanboĺ (M2.3/1, 56) akıĺli "akıllı" (M7.1.6/1, 59)

I.1.2.2.5. [ļ]

Ünlü uyumlarının bozulduğu bazı bölgelerde Türkçe kelimelerde yarı kalın ünlülerle hece kuran ön damak /l/ ünsüzü arka damakta boğumlanır ve kısmen de ünlü-ünsüz uyumunu bozar. Bu durum ünlü uyumlarını koruyan Eskicuma-Opaka'da da görülür.

gèļdık (M3.2/1, 31) gèļdım (M3.2/2, 6) (M4.1/1, 144) evèļ (M3.2/1, 31) güzèļ (M3.2/2, 37) (M2.5/1, 54) (M2.11/1, 12) (M7.1.3/1, 130) bi̇̀ļmem (M3.3/2, 42) (M7.1.1/1, 109) tèļ tèļ (M3.3/2, 62) ö̀ļdü (M3.5/1, 43) èļti (M2.4/3, 45) (M3.2/3, 114) (M3.7/1, 84) bèļli (M3.4 / 1, 82) (M7.1.2/1, 78) èļli (M3.4/2, 9) yèļ (M2.6/1, 167) èļde (M2.10/2, 209) di̇̀ļ "değil" (M3.2/3, 10) (M2.3/2, 216) (M6.1.1/1, 6) (M7.1.2/1, 25) (B5.3/1, 63) di̇̀ļdi (M2.3/2, 52) zi̇̀ļ (M2.9/1, 34) i̇̀ļk (M6.1.2/1, 3) i̇̀ļkten (M2.10/2, 11) ki̇̀ļ (M2.10/2, 316) (M2.11/1, 145)

Lamba, lokum, lastik gibi bazı alınma kelimelerde görülen [Í] ünsüzü ise yazı dilinden farklı olarak art ünsüz şeklinde telaffuz edildiği için bu tür kelimelerde ünlü-ünsüz uyumu da korunmuş olur.

ļokomlen (K1.1/2, 305) kabuļ (K1.1/2, 415) ļambalarlen (K1.1/2, 535) (M1.1/1, 20) ļamba (B7.16/1, 91) ļambalarını (B6.1/1, 125) ļodoş (M1.2/2, 44) kiļo (M1.2/3, 37) (M8.4/1, 275) (B7.3/1, 217) peştamaļ (M1.2/3, 141) ļaf (M8.4/1, 176) (M7.2.2/1, 99) ļāna "Ílahana"(M2.6/1, 103) (M8.4/2, 71) (M7.1.6/1, 14) (B7.16/3, 61) eļaļ "helal" (B7.11/1, 4) eļaļı "helali" (M8.5/1, 20) ļāp "lakap" (M3.1/1, 29) ļakabı (B6.1/1, 385) ļokma (M3.8/1, 158) kemaļ (M2.2/4, 52) kemaļpaşa (M6.2.11/1, 19) ļastiklar (M2.6/1, 39) piļaf (M7.1.4/1, 70) ļatinisa (M6.2.12/1, 9) generaļ (B5.4/1, 34) misaļ (M2.10/2, 210)

I.1.2.2.6. [r̄]

Bulgaristan Kırcaali-Yatacık, Eskicuma, Razgırat-Yunusabdal, Şumnu-Izlatar, Gürgenli, Timarova, Hasanköy, Silistre-Bezirgan ağızları için belirleyici nitelikte olan, uzun ve titrek söylenen /r/ ünsüzü.

ǵavırlar (B2.4/1, 98) ǵavur̄ (B5.2/1, 158) burlāda (B2.4/1, 148) gelōrum, yapōrum, idōrum (B2.4/1, 183) ārır̄ (B2.4/1, 320) bittirdikten (B2.4/1, 360) burānın (B5.2/1, 158) göttürüm (B5.2/1, 222) götürüyodu (B6.10/1, 106) ātırlıyom (B5.3/1, 30) doktorlā (B5.3/1, 35) olurdu (B5.3/1, 58) türlü (B5.3/1, 67) dādırız birbirimize (B5.3/1, 134) yapırlā (B5.3/1, 149) burkana (B5.3/1, 275) kurt (B5.3/1, 354) demirden (B5.3/1, 386) yirdi (B5.3/1, 396) biri (B6.3/1, 4) bir̄ (B6.10/1, 79) gȍdülerī

(B6.3/1, 38) torunnarım (B6.3/1, 42) otur (B6.10/1, 62) örüdüler (B6.10/1, 129) kabıklarını (B6.10/1, 132) çıkarılar (B6.10/1, 134) toprak (B6.10/1, 153) kavırıS (B7.6/1, 50) yèri (B7.10/2, 96) getir (B7.11/1, 32) türk (B7.16/1, 88) dİştirmē "değiştirmeye" (B7.16/1, 220) çoruma (B7.16/3, 23) turup (B7.16/3, 60) araba (B7.16/3, 183) darı (B7.16/3, 277) kırk (B7.17/1, 64) ayrıydı (B9.1/1, 11) edirneye (B9.1/1, 23) çorluya (B9.1/1, 23)

Bulgaristan ağızları için belirleyici nitelikteki bu ünsüz diğer bölge ağızlarında da görülebilmektedir.

bir direk (M8.5/1, 114) dirmeni (M8.5/1, 129) konuşurum (M7.1.6/1, 3) burada (M6.2.9/1, 27) kabakları (M6.2.9/1, 70) darılar (M6.2.9/1, 70) dırnaklar (M6.2.9/1, 199) oturarak (M7.2.4/1, 105) kır (Y2.2/1, 43) burdan (M8.5/1, 146) kenarından (M8.5/1, 148)

I.1.2.2.7. [S]

/z/ ünsüzünün /z/-/s/ arası bir noktada telaffuz edilmesiyle ortaya çıkan ünsüzdür.

kıSçe "kız çocuğu" (M1.1/1, 25) kıS (M3.8/1, 29) tuS (M1.2/3, 103) (M3.4 / 1, 25) bakarıS (K1.1/4, 7) gelmeS (K1.1/4, 21) içinēS "içindeyiz" (M1.2/6, 4) öküS (M8.4/1, 241) yaparıS (M8.4/1, 279) (B5.4/2, 80) göS (M8.5/1, 10) yelēmiS, çekedimiS (M8.3/1, 138) çİS "çeyiz" (M8.2/1, 63) biS (M3.1/1, 2) (M6.2.13/1, 165) aS (M2.2/4, 4) beyaS (M4.1/1, 24) (M6.2.8/1, 63) beS (M4.2/2, 190) beSçēzler (M2.10/2, 300) bilmiyoS (B2.6/1, 8) zobamıS (B2.1/1, 96) oturōS (B5.3/1, 413) yüS (B7.3/1, 217) ekiS "ikiz" (B6.10/1, 236) annemiS (Y6.1/1, 2)

I.1.2.3. Belirleyici Nitelikte Olmayan Ara Ünsüzler

[Ç], [F], [K], [P], [T] ünsüzleri Manisa Balkan Göçmenleri ağızları için belirleyici nitelikte olmayan ünsüzlerdir.

I.1.2.3.1. [Ç]

/ç/ ünsüzüyle biten kelimelerden sonra bazen /b/, /g/ gibi yumuşak ünsüzle başlayan bir kelime bazen de ünlüyle başlayan bir kelime gelir ve bu ünsüz yarı ötümlüleşir.

kaÇ gün (M8.4/2, 13) geÇ (M3.5/1, 62) suÇ (M3.6 / 1, 26) topaÇ (M7.1.6/1, 69) iÇ "hiç" (M6.2.4/1, 2) (M8.1/1, 2) hiÇ (B7.6/1, 16) iÇ bilİ bilmez (B7.9/2, 17) kireÇ (M2.6/1, 44)

I.1.2.3.2. [F]

V-f arası ünsüz.

eF “ev” (M8.5/1, 61)

I.1.2.3.3. [K]

Genelde ön ya da arka damak /k/ ünsüzüyle biten kelime veya hecelerden sonra ünlü ile başlayan bir kelime yahut ek geldiğinde bu yarı ötümlüleşme meydana gelmektedir.

yoK‿idi (M1.2/1, 48) gidemedıK (M1.2/6, 74) çalışmaK‿için (M3.2/1, 18) feKat (M6.1.2/1, 85) doKuz (B2.2/1, 15) eleK (M6.2.11/1, 106) eKber (B6.2/1, 112)

I.1.2.3.4. [P]

P-b arası ünsüz.

eP “hep” (M8.4/2, 121)

I.1.2.3.5. [T]

T-d arası yarı ötümlü ünsüz bazen t’den d’ye, bazen de d’den t’ye doğru giden bir aralıkta telaffuz edilmektedir.

muTfak (M8.4/2, 115) dörT (M8.5/1, 21) kaynaT (M6.2.11/1, 110) mēmeT (B7.16/3, 134) karT (M6.2.8/1, 41)

I.1.2.4. Ünlü Ünsüz Uyumunu Bozan Ünsüzler

I.1.2.4.1. [ǵ]

Alınma kelimelerde kalın ünlülerle hece kuran ön damak /g/ ünsüzüdür.

ǵavur (M1.2/2, 4) (M8.4/2, 2) (M8.3/1, 8) (M3.8/1, 4) (B5.4/1, 1) (B7.16/1, 7)

ǵavurdan (M1.2/3, 143) ǵavuri (M3.1/1, 9) ǵavurlāla (M7.2.8/5, 17)

tezǵā “tezgah” (M2.5/2, 27) tezǵāmız (M8.5/2, 113) tezǵālarda (M3.8/1, 105) niǵā “nikah” (Y3.2/1, 122)

Gayrı alınma kelimesinde /g/ ünsüzü ön damakta boğumlanarak ünlü-ünsüz uyumunu bozmaktadır:

ǵāri (M3.3/2, 13) ǵari (M7.1.2/1, 356) ǵārikın (M7.1.2/1, 185)

I.1.2.4.2. [ḱ]

Alınma kelimelerde kalın ünlüyle hece oluşturan /k/ ünsüzünün telaffuzu bazen ölçünlü dildeki gibidir.

beḱar (K1.1/1, 401) niḱā (M1.2/3, 30) (M3.2/2, 42) niḱālīdık (M3.2/2, 41) meḱan (M3.2/1, 43) (B6.1/1, 100) meḱannarı (Y6.1/1, 90) ḱāt (M3.2/1, 64) ḱātlari (M4.1/1, 83) ḱātlarımızı (B6.10/1, 23) izmeḱar (M3.8/1, 145) (Y3.1/2, 46) (Y5.1/1, 23) ḱatip (M2.6/1, 7) dükḱani (M7.1.2/1, 94) ḱāselere (B6.10/1, 35) ḱarlı (B6.10/1, 209) ḱāfirlere (M4.2/2, 20)

Türkçe *yıkanmak* kelimesinin *ikanmak* şeklinde ise /i/ ünlüsünün etkisiyle olsa gerek ardından gelen /k/ ünsüzü ön damakta teşekkül eder.

iḱanırlardı (M8.4/2, 122) ïḱardık (M7.2.7/2, 110) iḱardık (Y5.1/1, 123) iḱārız (M7.2.7/2, 108)

Bir yerde kaçmak fiilindeki arka damak /k/ ünsüzü ön damakta boğumlandığı için ünlü-ünsüz uyumsuzluğu ortaya çıkmıştır:

ḱaçmışım (M8.4/1, 77)

I.1.2.5. Düşme Eğilimindeki Ünsüzler

Düşme eğilimindeki /d/, /m/, /n/, /r/ ünsüzleri belli belirsiz, hafif bir dokundurma şeklinde telaffuz edilmektedir.

bulgaristanḍă (B6.10/1, 63) annemïn̰ (B6.10/1, 68) yaparsın̰ (B6.10/1, 207) kur̰dum (B5.4/2, 82) seracılıklar̰da (B6.10/1, 116) şişler̰ (M1.2/3, 2) yufkalar̰ (M1.2/3, 44) yapardılar̰ (M1.2/3, 112) ezılır̰ (M1.2/3, 94) edır̰dık (M1.2/6, 78) yufkalar̰ (M1.2/3, 44) kaçmadım̰ (M1.2/3, 30) bilmez̰ misınız (M1.2/2, 2) bul̰garistan (M1.2/2, 25) l̰odoş (M1.2/2, 44) dal̰durŞ “dağıtırız” (M1.2/3, 74) sandalyey̰ “sandalyeyi” (M2.3/1, 85)

I.2. SES UYUMLARI

I.2.1. Ünlü Uyumları

Ünlü uyumları “Manisa Balkan göçmenleri” ağızlarının sınıflandırılmasında en önemli ölçüttür. Nitekim, Rumeli ağızlarının sınıflandırılması konusunda temel çalışma niteliğinde olan “Bulgaristan Türk Ağızlarının Sınıflandırılması Üzerine” isimli makalesinde Nemeth’in de Batı Rumeli ağızları için verdiği 8 maddeden 4 tanesi ünlü uyumları ile ilgilidir (Nemeth, 1980-1981). Ünlü uyumları açısından Manisa Balkan göçmenleri ağızları *büyük, küçük ünlü uyumlarını bozan*, *büyük, küçük ünlü uyumlarını koruyan* ve *büyük ünlü uyumunun geçiş bölgesi özelliği gösterdiği bölge* olmak üzere üç kısma ayrılmaktadır.

I.2.1.1. Büyük Ünlü Uyumu

I.2.1.1.1. Büyük Ünlü Uyumunun Bozulması

Prizren, Vıçıtırın (Kosova); Koçana merkez ve Grades, Sarıova merkez, Debre merkez ve Elessa, Köprülü, Strumisa, İştip-Tepensa, Puhçe, Radoviş-Kalgürisa, Topanitsa, Lumnitsa, Buçim, Damyan, Oravitsa (Makedonya); Nevrekop-Cumamahalle (Bulgaristan)’de gerek kelime köklerinde gerekse eklerde ünlülerin artlaşma ve önleşmeleriyle yaygın biçimde uyum bozulmaktadır.

Rumeli Türk ağızlarının bir bölümüne has olan ünlü uyumlarının bozulması hususunu bazı dil araştırmacıları Sırpça, Arnavutça gibi dillerin etkisine bağlarken (Canhasi ve Sulçevsi, 2012: 207; Günşen, 2009: 235) bazı araştırmacılar ise bu durumu arkaik özelliklere dayandırmaktadır (Gülsevin, 2010: 121; Nemeth, 1980-1981: 140).

Konuyu Anadolu ve Rumeli ağızlarına kaynaklık eden Eski Anadolu Türkçesi açısından irdelediğimizde "+lIK, -mAK, -dUK, -ICAK, -AcAk, -GIl, -sAk" eklerinin daha o dönemde uyum dışı kaldığını görmekteyiz (Duman, 2004: 63; Taş, 2015: 29). Hayati Develi, Eski Türkiye Türkçesi Ağızlarının Sınıflandırılması isimli çalışmasında Eski Anadolu Türkçesinin 2. ve 3. ağız grupları için dil uyumsuzluğu eğiliminin belirleyici olduğunu ve 2. ağız grubunda eklerin uyumsuzluğunun Konya'dan Doğu Anadolu'ya uzanıp Azeri sahasıyla birleştiğini söylemektedir (Develi, 2008: 225). Günümüz Türkiye Türkçesi ağızlarında da ünlü uyumunun bozulması açısından Anadolu'nun Doğu, Kuzeydoğu grubu ile Batı Rumeli ağızları benzerlik arz etmektedir (Karahan, 1996: 8-14)

Öte yandan belirli kelimelerde ise dil uyumunun korunması bölge açısından ilginçtir. Türkçe *kardeş* kelimesi bunlardan biri olup eskicil şekliyle kullanılmaktadır:

kardaşım (K1.1/1, 294) (M1.2/1, 16) üç kardaş‿ıdık "üç kardeştik" (M1.2/1, 27) kız kardaşımın ōlani "kız kardeşimin oğlu" (M1.2/2, 64) kız kardaşım (M2.2/4, 17) (M6.1.2/1, 64) anemın kız kardaşı (M7.1.1/1, 115) kardaşım karısi (M7.1.2/1, 90) kıS kardaşım (M2.4/3, 44) kardaşı (M2.3/3, 65) kardaşi (M3.2/1, 252) kıS kardaşi (M3.3/2, 78) kardaşından (K1.1/1, 377) ōlan kardaşım (M5.1/1, 90)

Benzer şekilde *vakit, tane, beraber, nişasta* alınma kelimelerinin yaygın olarak dil uyumuna uydurulduğu görülmektedir:

vakıt "vakit" (M1.2/6, 10) (M2.2/1, 16) (M2.7/2, 16) (M3.2/2, 72) (M7.1.6/4, 220) vakıtta (M2.3/3, 140) (M4.2/2, 96) (M7.1.2/1, 349) o vakıt (M2.6/1, 48) vaktımız (M2.6/1, 122)

tene "tane" (K1.1/2, 118) (M1.2/3, 119) (M2.2/2, 3) (M2.9/1, 7) (M3.2/3, 42) (M3.4/1, 81) (M4.2/2, 21) (M4.2/3, 8) (M5.1/1, 75) (M6.1.2/1, 54) (M7.1.2/2, 42) (M7.1.2/1, 75) (M7.1.6/1, 41) teney "taneyi" (M2.6/1, 170)

barabar (M2.2/2, 7) (M2.5/1, 93) (M2.10/2, 22) (M3.8/1, 2) (M3.8/2, 57) (M4.2/3, 163) (M7.1.3/1, 10) (M7.1.6/1,44) (M7.1.6/3, 20) barabā "beraber" (M7.1.2/2, 61)

nişeste (M1.2/3, 59) (M2.3/3, 148) (M2.7/4, 170) nişeste elvasi (M7.1.2/1, 244) (M7.1.3/2, 134) nişesteden (M2.3/3, 155) nişestey "nişastayı" (M2.3/4, 80)

Yine alınma *ticaret, şeftali, siftah, nevruz, domates, fasulye, madem, helva* kelimeleriyle *harp* kelimesine eklenen yönelme hâl ekinde yaygın olmamakla beraber uyumun korunduğu görülür.

ticereti "ticareti" (M3.2/1, 82) şefteli "şeftali" (M7.1.5/1, 214) sefte "siftah" (M2.11/1, 117) nevrüzde "nevruzda" (M2.5/2, 62) domadını "domatesini" (M2.11/1, 97) fasuĺa "fasulye" (M5.1/1, 126) fasulasını "fasulyesini" (M2.6/1, 42) fasuĺĺā (M3.2/1, 83) fasuĺa (M3.2/1, 169) fasuĺalar (M3.2/2, 58) fasuĺada (M3.3/2, 33) madam "madem" (M2.3/3, 11) halva "helva" (K1.1/4, 162) arba "harbe" (M1.2/6, 86)

Arazi, ameliyat, *şikayet, kuvvet* alınma kelimeleri ile *işkal* alınma kelimesine getirilen ayrılma hal ekinde ise kısmen dil uyumu sağlanmıştır:

erazi (M2.7/2, 44) (M4.2/2, 170) erāzi (M3.2/1, 68) erazide "arazide" (M3.2/1, 170) erazin (M2.3/2, 64) ameliyete (M1.2/5, 19) ameliyet‿oldu (M1.2/5, 2) şiḱayatım "şikayetim" (M3.2/1, 22) kuvatiyle "kuvvetiyle" (M1.2/6, 154) işkaḷdan "işkalden" (M6.1.2/1, 83)

I.2.1.1.1.1. /i/ > /ı/ Değişimiyle Uyumun Bozulması

I.2.1.1.1.1.1. Kelime Kökünde

peynır (K1.1/1, 222) peynırlen (M4.2/1, 55) degışır (K1.1/2, 305) çevır (M1.2/3, 88) çevıremezdim (M3.2/2, 22) emır (M7.1.2/2, 39)

I.2.1.1.1.1.2. Çekim Eklerinde

Birinci ve ikinci teklik-çokluk şahıs iyelik ekleri, üçüncü şahıs iyelik eklerinin üzerine hal eki almış biçimi, ilgi hâli, bildirme eki, birinci ve ikinci teklik-çokluk şahıs ekleri, görülen geçmiş zamanın birinci ve ikinci teklik-çokluk şahsı, geniş zaman, emir üçüncü teklik şahıs ile birinci, ikinci, üçüncü çokluk şahıslar hep düz art ünlülü eklenmektedir.

I.2.1.1.1.1.2.1. Birinci ve İkinci Teklik-Çokluk Şahıs İyelik Eklerinde

nāsibım (M3.2/2, 69) yēnım (M1.2/2, 63) işım (M2.6/1, 5)

dilımız (M1.1/1, 8) dilımızi (M1.2/3, 6) kendımız (M1.1/1, 41) ikımız (M3.1/1, 12) bizım (M3.2/1, 2) epımız (M3.2/1, 10) aberımız (M3.2/2, 10) gèḷdīmızi (M3.6 / 1, 50) evımıze (M6.1.1/1, 9)

kendın (M4.2/1, 130) èḷınde (M2.6/1, 168)

hepınıze (M3.2/3, 96)

I.2.1.1.1.1.2.2. Üçüncü Şahıs İyelik Eklerinin Üzerine Hâl Eki Almış Biçiminde

evıne (M3.2/1, 60) (M2.1/1, 7) (M2.6/1, 17) elıne (M3.4/2, 22) çekedınden (M3.6 / 1, 45) ellerıne (M1.1/1, 17) önlerıne (M1.1/1, 17) şiylerıne (M1.1/1, 29) şekerını (M2.3/4, 105) mālesıne (M2.6/1, 110)

I.2.1.1.1.1.2.3. İlgi Hâli Ekinde

annemın "annemin" (K1.1/1, 2) (M1.1/1, 47) (M3.2/3, 54) benım "benim" (K1.1/1, 33) (M1.2/2, 5) (M3.3/2, 4) (M7.1.6/1, 4) (B1.1/1, 6) bizım "bizim" (M1.2/3, 5) senın "senin" (M3.3/2, 10) ellerın "ellerin" (M2.3/1, 18) gelinın (M4.1/1, 18) celinımlen "gelinimle" (K1.1/2, 48) iştibın (M6.1.2/1, 33) dedemın (M7.1.1/1, 89) derenın (M7.1.3/1, 75) peygamberın (K1.1/1, 319) sizın (K1.1/1, 319) ükümetın (M4.2/1, 193) kāveleın (M2.3/4, 31)

I.2.1.1.1.1.2.4. Bildirme Ekinde

nedır (K1.1/1, 208) (M1.1/1, 22) (M2.6/1, 32) (M3.4/2, 13) safiyedır (M3.6 / 1, 42) ōledır (M2.6/1, 104) ramizedır (M5.1/1, 146) mardin midır nedır (M7.1.4/1, 45) nicedır (M1.2/3, 6) görmiştır (M2.3/1, 135) kimdır (M3.2/2, 15) būdır "büyüğüdür" (M3.2/3, 115)

I.2.1.1.1.1.2.5. Birinci ve İkinci Teklik-Çokluk Şahıs Eklerinde

örerım (M1.2/3, 1) derım (M7.1.1/1, 55) günlük‿imişım (M1.1/1, 5) isterım (M1.2/2, 29) bükerım (M1.2/5, 24) bilırım "bilirim" (B1.1/1, 5)

çekersın (M1.2/1, 79) gideceksın işlēceksın (M3.2/1, 224) gitsın (M2.6/1, 96) (M3.5/1, 34) gidersın (M3.2/2, 16) gitmeysın "gitmiyorsun" (K1.1/1, 431) nerdensın (M3.6 / 1, 24) yemeysın "yemiyorsun" (K1.1/1, 228) ekersın (M1.2/1, 87) eleysın "eliyorsun" (M2.3/4, 88)

derız (K1.1/1, 109) süslenırız, gīnırız (K1.1/1, 346) süslenırız (K1.1/2, 397) gelelım (M2.3/1, 11) (M7.1.2/1, 60) giderız (K1.1/3, 73) derız (K1.1/3, 75) sererız (M1.2/1, 55)

dersınız (K1.1/1, 109) götürcenız "götüreceksiniz" (M2.3/1, 16) içersınız (K1.1/2, 18) içeysınız "içiyorsunuz" (K1.1/2, 19) celisınız "geliyorsunuz" (K1.1/2, 208) celesınız "gelesiniz" (K1.1/2, 211) celmisınız "gelmişsiniz" (K1.1/2, 440) evlendıresınız (K1.1/3, 75) çişisınız "kişisiniz" (K1.1/3, 91) bilmez̧ misınız (M1.2/2, 2)

I.2.1.1.1.1.2.6. Görülen Geçmiş Zaman Birinci ve İkinci Teklik-Çokluk Şahıs Eklerinde

gittım (M1.2/2, 4) gidemedım (M3.2/1, 11) sevındım (M3.4/2, 31) bilmeydım "bilmiyordum" (M4.2/1, 8) derdım (K1.1/1, 297) bilmedım (K1.1/2, 23) gèl̦dım (B1.1/1, 3)

hoş geldın safa geldın (K1.1/1, 274) ciyerdın, ciderdın " giyerdin giderdin" (K1.1/2, 435) yürüyemezdın (K1.1/2, 519)

geldık (K1.1/1, 27) gèl̦dık (B1.1/1, 1) demezdık (M1.1/1, 29) ezerdık (M1.2/3, 60) çektık (M1.2/1, 9) yedık içtık (M5.1/1, 12) yerdık (M3.3/2, 16) kabuĺ̲ettık (K1.1/1, 319)

celdınız mi "geldiniz mi" (K1.1/2, 19) gèl̦dınız (B1.1/1, 1)

I.2.1.1.1.1.2.7. Geniş Zaman Ekinde

pişirırdık "pişirirdik" (K1.1/1, 42) düşedırdık (K1.1/1, 413) pişırız "pişiririz" (M1.1/1, 15) bilırım "bilirim" (M1.2/2, 3) (B1.1/1, 5) bilırız (M3.2/2, 35) (B1.1/1, 5) verır (K1.1/3, 55) verırım "veririm" (M3.2/1, 249) (M4.2/1, 222) gelır (M3.3/2, 1) getırır (M3.4/2, 21) (M2.6/1, 37) gönderırım (M2.3/1, 25)

I.2.1.1.1.1.2.8. Emir Üçüncü Teklik Şahıs ile Birinci, İkinci, Üçüncü Çokluk Şahıslarda

gitmeyın (M2.3/2, 16)

etmesın (K1.1/1, 59) gitsın (M2.3/3, 171) dinlensınlar (K1.1/1, 243)

gelelım (M7.1.2/1, 60) gidelım (M3.2/2, 44)

I.2.1.1.1.1.3. Yapım Eklerinde

İsimden isim yapan "+lIk, +sIz" ile fiilden fiil yapan "-DIr-" düz, kalın ünlülü biçimiyle eklenerek kalınlık incelik uyumunu bozar.

fakirlık (K1.1/1, 59) senelık (K1.1/1, 195) (M3.3/2, 47) zetinlık (M1.2/1, 66) gelinlık (M1.2/3, 28) (M7.1.5/1, 20) yeşillık (M3.5/1, 73) eksiklık (M6.1.2/1, 12) yemeklık (M7.1.2/1, 37) cençlıkte "gençlikte" (K1.1/2, 409)

şekersız (M1.2/3, 117) marifetsız (M7.1.5/1, 251) beceriksız (M7.1.5/1, 252) işsızlık (K1.1/2, 459) çüftesız "köftesiz" (K1.1/2, 337)

endırdi (K1.1/1, 50) endırıke (M1.2/3, 74) endırıysın "indiriyorsun" (M2.6/1, 79)

bindırdi (M2.3/1, 144) yedırdi (M5.1/1, 189) gezdırıdiler (M1.2/3, 29) ettırmemısık "ettirmemişiz" (M1.2/6, 12) getırın (M2.6/1, 23) etıştırıler "yetiştirirler" (M3.3/2, 98)

I.2.1.1.1.1.4. -DIK Sıfat-fiil Ekiyle -IncA Zarf-fiil Ekinde

geldīmızde "geldiğimizde" (M1.2/2, 42) geldīnde (M1.2/5, 7) evlendīm "evlendiğim" (M1.2/6, 86) (M2.3/4, 14) yedīmız (M2.3/4, 62) dedīn "dediğin" (M2.3/1, 54) istedīmız (M7.1.6/1, 86) bildīmız (M1.2/3, 56) pişırdıkten (M3.2/2, 61) gidınce (M6.1.2/1, 59)

I.2.1.1.1.1.5. Yardımcı Ünlülerde

Fiilden fiil yapan "-(I)l-, -(I)n-, -(I)ş-" eklerinin yardımcı ünlüsü uyum dışıdır. egılecen "eğileceksin" (K1.1/1, 344) içılır (K1.1/1, 433) çesıldi mi "kesildi mi" (K1.1/2, 45) gidılmez (M1.2/3, 146) ekıldi (M2.6/1, 147)

çekınmek (K1.1/2, 252) etıştırıler "yetiştirirler" (M3.3/2, 98)

-k fiilden isim yapma ekinin yardımcı ünlüsü art ünlüye değiştiği için uyumu bozar: kesık "çökelek" (M3.3/2, 20)

I.2.1.1.1.2. /ı/ > /i/, /u/ > /i/, /ü/ > /i/ Değişimiyle Uyumun Bozulması

I.2.1.1.1.2.1. Kelime Kökünde

kapi (K1.1/1, 42) (M3.2/1, 232) çikan (K1.1/1, 146) alti (K1.1/1, 163) (M1.2/1, 25) (M1.2/3, 80) (M2.5/1, 1) (M3.2/1, 141) (M6.1.1/1, 64) çiktık (M3.1/1, 10) biçām (K1.1/1, 465) dişarda (M1.1/1, 14) ayni (M1.1/1, 27) (M2.2/1, 4) ayakkabi (M1.1/1, 34) aci (M1.2/1, 68) (M7.1.5/1, 257) dari (M1.2/3, 15) (M4.2/1, 131) (M4.1/1, 71) (M7.1.6/1, 26) kırmızi (M1.2/3, 28) (M7.1.5/1, 78) sari (M1.2/3, 116) (M2.4/2, 18) 'kargilık (M1.2/3, 147) karisi (M3.1/1, 10) tapi (M3.2/1, 67) yari (M3.5/1, 3) kaşik (M2.3/1, 92) (M2.6/1,56) kuri (M2.3/1, 114) kori "koru"(M2.3/4, 68) ayir "hayır" (M2.6/1, 106) altmiş (M2.7/1,1) karşi (M2.8/1, 84) ali "halı"(M2.10/2, 52) şarki (M2.10/2, 71) manti (M2.10/2, 164) ari (M7.1.2/1, 336) israr "ısrar" (M3.2/2, 21) patlicanını (M2.11/1, 97) patlicanını (M2.11/1, 97) patlican "patlıcan" (M7.1.2/1, 363)

I.2.1.1.1.2.2. Çekim Eklerinde

Bu durum üçüncü teklik-çokluk şahıs iyelik ekleri, yükleme hal eki, görülen geçmiş zamanın üçüncü teklik-çokluk şahıs ekleri, duyulan geçmiş zaman eki, imek yardımcı fiili ve soru ekinde meydana gelmektedir.

I.2.1.1.1.2.2.1. Üçüncü Teklik-Çokluk Şahıs İyelik Eklerinde

balyozun sapi (K1.1/1, 83) oyasi (K1.1/1, 312) çaylari (M1.1/1, 17) anasi (M1.2/2, 38) zamani (M1.2/3, 4) mayasi (M1.2/3, 48) mali (M3.2/1, 18) mali mürki "malı mülkü" (M1.2/5, 33) mallari (M2.3/1, 68) konuşmasi (M3.6 / 1, 24) akrabalari

(M2.3/1, 39) armudi (M2.7/2, 12) arkadaşlari (M4.1/1, 18) bali (M7.1.2/1, 336) teziyasi “tezgahı” (M1.2/3, 131) kaysının küpi (M2.3/1, 114) aynasi (M2.3/2, 72)

I.2.1.1.1.2.2.2. Yükleme Hâl Ekinde

babami “babamı” (K1.1/1, 32) kızi (K1.1/1, 319) dügüni “düğünü” (K1.1/1, 335) saci “sacı” (K1.1/1, 455) saçımızi (K1.1/2, 397) alnıni burnuni “alnını burnunu” (K1.1/2, 487) nari “narı” (M1.2/3, 73) oni “onu” (M3.1/1, 6) (M2.3/1, 135) (M7.1.6/1, 7) onlari (M1.2/3, 45) buni “bunu” (K1.1/1, 185) ģavuri “gâvuru” (M3.1/1, 8) anami “anamı” (M3.2/1, 17) sınıri “sınırı” (M2.3/1, 31) āzını “ağzını” (M2.11/1, 43) durumi “durumu” (M6.1.2/1, 69) nūdi “nohudu” (M7.1.3/1, 152) nūti (M1.2/3, 47) ilaji “ilacı” (M1.2/3, 101) kardaşımi (M1.2/5, 35) domatalari “domatesleri” (M2.3/1, 96) suyuni (M2.3/3, 152) başını (M4.2/1, 22) koyuni (M2.6/1, 60) kazani (M3.3/2, 72)

I.2.1.1.1.2.2.3. Görülen Geçmiş Zamanın Üçüncü Teklik-Çokluk Şahıslarında

sürdi “sürdü” (K1.1/1, 4) batti (M1.2/3, 19) konuşurdi (M3.1/1, 12) vardi (M3.1/1, 32) (M4.2/1, 3) (K2.1/1, 3) (B1.1/1, 2) kaçti (M5.1/1, 6) uyardi (M6.1.2/1, 15) soktiĺar “soktular” (K1.1/1, 33) alırdilar (M1.2/3, 29) aldilar (M5.1/1, 11) yaptilar “yaptılar” (M3.2/1, 31) buldilar “buldular” (M3.5/1, 22)

I.2.1.1.1.2.2.4. Duyulan Geçmiş Zaman Ekinde

açılmiş “açılmış” (K1.1/1, 15) açmiş (M7.1.5/1, 214) kakmij “kalkmış” (K1.1/1, 130) almiş (K1.1/1, 244) (M4.2/1, 175) almij (M2.3/1, 44) alırmiş (M1.2/3, 93) alışmişım (K1.1/2, 143) (M2.3/1, 22) yapmamiş (K1.1/2, 230) takmiştım “takmıştım” (K1.1/2, 274) olmamiştım (M1.1/1, 16) var‿imiş (M1.1/1, 16) çıkmiş (M1.1/1, 19) yapmişlar (M1.2/2, 36) aşlamiş “haşlamış” (M1.2/3, 34) atmişın “atmışsın” (M1.2/3, 35) koşarmişlar (M1.2/6, 71) bırakmiş (M3.2/1, 17) kaçmij “kaçmış” (M3.2/1, 58) yayılmiş (M3.2/1, 88) dönmiş, bakmiş (M3.3/2, 79) kalmiş (M3.4/2, 19) yatmiş kākmiş “yatmış kalkmış” (M3.4/2, 57) yazmiş (M3.5/1, 40) açmişın gitmişın “açmışsın gitmişsin” (M2.6/1, 48) boşamiş (M4.1/1, 39) (M4.2/2, 143) kaynatmiş (M6.1.2/1, 14)

I.2.1.1.1.2.2.5. i- Yardımcı Fiilinde

çok‿idi “çoktu” (M2.1/1, 4) az‿idi (M2.1/1, 4) ufacık‿idim (M2.2/4, 92) yok‿imiş (M6.1.1/1, 86) boĺ‿idi (M7.1.4/1, 62) kız‿idık (M3.3/2, 68) yok‿idi “yoktu” (B1.1/1, 3) kafasız‿imij “kafasızmış” (M2.5/2, 10)

I.2.1.1.1.2.2.6. Soru Ekinde

top mi “top mu” (K1.1/1, 194) burda mi (M1.2/3, 7) zorlanmaz mi (M1.1/1, 48) biliyon mi (M3.2/3, 39) olmaz mi (M3.4 / 1, 96) tutundun mi (M3.5/1, 85)

bulgaristan mi (M2.3/1, 13) buna mi (M2.6/1, 1) rastık mi (M2.11/1, 108) bırakılır mi (M6.1.2/1, 55) taş mi (M7.1.2/1, 26) beton mi (M7.1.2/1, 26) ġavurce mi (M7.1.3/1, 109) var mi (M7.1.6/1, 41) ġavur mi (B1.1/1, 3)

I.2.1.1.1.2.3. Yapım Eklerinde

İsimden isim yapan "+lI, +CI, +cIk" ile fiilden isim yapan " -I+, -GI+, -IcI+" eklerinde görülmektedir.

sālıkli (K1.1/1, 1) 'buzli (K1.1/1, 31) tatli (M1.2/3, 119) yaşli (M3.2/1, 56) yaşmakli (M3.5/1, 34) sırli (M2.3/1, 102) mayali (M2.8/1, 25) sodali (M7.1.2/1, 204) suvali "sıvalı" (M4.2/1, 93) kaşikli, yāli "kaşıklı yağlı" (M2.6/1, 58)

sıvaji "sıvacı" (M1.2/2, 70) kavgaji (M1.2/3, 155) yabanci (M2.7/2, 40) komarji "kumarcı" (M4.2/1, 288)

astarcik (M2.6/1, 26) birasçik (M2.6/1, 65) ufacik ufacik (M1.2/2, 76) kojacik (M1.2/6, 2) yumuşajik (M1.2/3, 35) anacı̄m (M2.6/1, 19) ayvancı̄ni (M2.6/1, 85)

sargi (M3.7/1, 109) saygi (M2.10/2, 352) çalgi (M2.6/1, 11)

satıcilar "satıcılar" (M2.3/4, 42)

sarıli (M3.1/1, 18) yıyıli (M3.3/2, 97) yazi (M2.9/1, 242) (M3.5/2, 2)

I.2.1.1.1.3. /a/, /e/ Ünlülü Kelime Kök ve Eklerinde Uyumun Bozulması

İnce ünlüden sonra "-lAr, +DA, -mA, -sA" gibi eklerin kalın ünlülülü eklenmesi Batı Rumeli, Kuzeydoğu Anadolu ağızlarının temsil ettiği Eski Anadolu Türkçesi ile sınırlı kalmayıp Kıpçakça, Doğu Türkçesi ve Eski Türkçede de bulunmaktadır. (Nemeth, 1980-1981: 140-142).

I.2.1.1.1.3.1. Kelime Kökünde

Ölçünlü dilde uyumun korunduğu *zaman, fakat, ama, para, parça* alınma kelimelerinde /a/ ünlüsünün /e/ ünlüsüne değişmesi sonucu kalınlık incelik uyumu ortadan kalkmaktadır.

zeman (K1.1/1, 329) (M2.2/1, 15) (M2.3/2, 4) (M4.2/2, 67) zemanımızda (M2.5/2, 7) (M7.1.6/2, 8) zemanda (M2.7/2, 6) zemanında (M4.2/2, 186)

pare (K1.1/2, 369) (M2.2/4, 34) (M4.1/1, 84) (M4.2/1, 14) 'pare (K1.1/2, 370) paresız (M1.2/3, 146) paresini (M2.3/2, 129) paresiyle (M2.4/3, 114) parey "parayı" (M2.10/2, 364) pare mi (M3.2/3, 12)

parçe "parça" (K1.1/2, 508) (M1.2/3, 113) parçe parçe (M2.3/1, 203) (M2.3/4, 87) parçesi (M3.3/2, 91)

fekat "fakat" (M3.2/1, 20) ema "ama" (K1.1/2, 381)

Hükümet, elektirik, peçete, devlet, bilet alınma kelimelerinde ise /e/ ünlüsünün /a/ ünlüsüne değişmesi uyumu bozmaktadır:

ökümat "hükümet" (M2.3/1, 146) (M3.5/1, 17) ökümatın (M2.3/2, 66) ökümatta "hükümette" (M3.8/1, 289) ükümat "hükümet" (M3.3/3, 55) (M3.6/1, 27) ükümata (M7.1.2/2, 32) (M3.3/3, 27)

aletirik "elektrik" (M1.2/1, 14) (M1.2/5, 22) peçeta (K1.1/2, 254) devĺat "devlet" (M4.3/1, 23) biĺat "bilet" (M3.2/1, 305) (M6.1.2/1, 29) biĺatın (M3.2/1, 307) biĺatlari "biletleri" (M4.1/1, 207) biĺatların "biletlerin" (M4.1/1, 221)

I.2.1.1.1.3.2. Çekim Eklerinde

I.2.1.1.1.3.2.1. Çokluk Ekinde

yemişlar (K1.1/2, 242) dövdilar "dövdüler" (K1.1/1, 189) bilirdilar (K1.1/1, 277) celirlar "gelirler" (K1.1/1, 305) örterlar (K1.1/1, 313) verilar (K1.1/2, 281) veriylar "veriyorlar" (M2.3/1, 8) vermeylar "vermiyorlar" (M2.6/1, 21) çeserlar "keserler" (K1.1/2, 382) derdilar (M3.2/1, 26) deylar "diyorlar" (M2.3/4, 136) (M2.6/1, 32) deydilar (M6.1.1/1, 14) taksilar (M3.6 / 1, 34) trafikçilar (M5.1/1, 69) gibiydilar (M7.1.5/1, 130) ļānaler "lahanalar"(M7.1.6/1, 13) oncāzler (M7.1.6/1, 45) fakirlara (M1.2/3, 39) abimlar (M1.2/6, 156) gideylar keseylar "gidiyorlar, kesiyorlar" (M2.3/2, 162) çārıylerdi "çağrıyolardı" (M2.3/2, 60) besleydilar "besliyordular" (M4.2/1, 34) patiklarım (M4.2/1, 222) alilar diylar "aliler diyorlar" (M2.9/1, 130) diydilar "diyordular" (M2.9/1, 132)

I.2.1.1.1.3.2.2. Yönelme Hâl Ekinde

eylüĺa "eylüle" (M1.2/6, 9) abina "abine" (M4.1/1, 304) tamira "tamire" (M7.1.2/1, 354) camiya (M4.2/1, 206)

I.2.1.1.1.3.2.3. Bulunma Hâl Ekinde

türkiyeda "türkiyede" (K1.1/1, 211) bizda "bizde" (K1.1/2, 261) acilda "acilde" (M4.2/1, 252) āmetlida "Ahmetlide" (M5.1/1, 36)

I.2.1.1.1.3.2.4. Vasıta Hâl Ekinde

tırlen "tırla" (K1.1/1, 40) saçle (K1.1/1, 455) onlarlen "onlarla" (M1.1/1, 7) adamle (M1.2/1, 9) vaporlen "vapurla" (M1.2/2, 26) ġavurlarle (M3.1/1, 5) vagonlālen "vagonlarla" (M3.2/1, 35) bayraklen "bayrakla" (M3.2/1, 126) ayaklarımızlen (M3.2/2, 41) pastırmāle "pastırmayla" (M3.3/2, 27) otobuzle "otobüsle" (M3.7/1, 5) pamukle (M3.7/1, 16)(M2.8/1, 17) kumle (M2.6/1, 45) bakırle (M2.10/2, 58) mumlarlen "mumlarla" (M4.1/1, 10) kabakle (M7.1.2/1, 8) çocuklarle (M7.1.3/1, 54) babamle (M2.3/4, 113) yūrtle "yoğurtla" (M3.2/2, 66)

I.2.1.1.1.3.2.5. Eşitlik Hâl Ekinde

ortāce “ortanca” (M1.2/1, 44) aylarce (M2.3/2, 180)

I.2.1.1.1.3.2.6. Emir Birinci Çokluk Şahıs Ekinde

süleşam “söyleşelim” (K1.1/2, 75) cidam “gidelim” (K1.1/2, 85) veram “verelim” (K1.1/2, 92)

I.2.1.1.1.3.2.7. -sA Dilek-Şart Ekinde

desan “desen” (K1.1/1, 102) desam (K1.1/1, 141) desa (K1.1/3, 98) versalar “verseler” (K1.1/1, 144) ülürsam “ölürsem” (K1.1/1, 230) citsan “gitsen” (K1.1/2, 404) memnunsenız (K1.1/1, 106) nasılsem “nasılsam” (K1.1/2, 260) sorarsen “sorarsan” (M3.2/1, 40) yokse (M3.3/1, 37) tutarse (K1.1/3, 86) kalkmasem (K1.1/3, 78) tutarsen (M3.3/2, 44) adārse “adarsa” (M3.7/1, 156) olurse (M2.2/1, 16) açarsem (M2.2/4, 94) çalışırse (M2.10/2, 50) bakarse (M7.1.2/1, 341) yaparsen (M7.1.5/1, 56) (M2.3/4, 79) yaparsem (K1.1/1, 230) duyarse (M7.1.6/1, 4) bulursek (K1.1/1, 203) bulmasen (K1.1/1, 203) bulursen (M2.3/4, 58) kurarlarse (K1.1/2, 389) çıkarse (M4.2/1, 282) okumasen (M2.6/1, 119) korse “korsa, güya” (M1.2/3, 103)

I.2.1.1.1.3.3. Yapım Eklerinde

İsimden isim yapan +cA ekinin dil isimlerinde hep ince ünlülü kullanılması ve *Türkiye* kelimesindeki ekin /e/ ünlüsünün artlaşması büyük ünlü uyumunu bozmaktadır.

sırpçe (M1.2/2, 31) (K2.1/1, 3) ġavurce (M2.2/4, 3) (M3.2/3, 17) ġavurcez (M4.2/1, 6) arnavutçe (K2.1/1, 3)

türkiya (M2.3/2, 36) türkiyanın (M3.5/2, 14) türkiyā “Türkiye’ye” (M2.7/2, 86) (M3.2/2, 12) türkiyada (M7.1.2/1, 62)

şimdicak (K1.1/2, 74)

I.2.1.1.1.3.4. Fiilimsi Eklerinde

“-mA” mastar eki ile “-dIk” partisibi art ünlü, “-ınca” zarf-fiil eki ve “-dınen” birleşik yapısı da ön ünlülü eklendiği için uyumu bozar.

gürma “görmeye” (K1.1/1, 8) 'gürma “görmeyi” (K1.1/1, 216) gitma “gitmeye” (K1.1/1, 199) gelma (K1.1/1, 200) işlema “işlemeye” (K1.1/2, 48) sülema “söylemeyi” (K1.1/2, 92) ügrenma “öğrenmek” (K1.1/2, 185) düverma “deyivermek” (K1.1/2, 223)

çıkınce (K1.1/1, 143) olunce (M1.2/3, 99) (M3.3/1, 11) kalkınce (M3.4 / 1, 101)

sardınen “sardınayın” (M2.6/1, 113) attınēn “attınayın” (M2.6/1, 157)

I.2.1.1.1.3.5. dA Edatında

ev saybisi da (K1.1/1, 123) bizde da (K1.1/2, 272) biz da (M1.1/1, 3) (M3.2/1, 63) annem da (M2.1/1, 2) (M4.2/1, 5) demirden da (M2.3/3, 142) bizim da (M2.9/1, 15) edirlezde da (M7.1.5/1, 70) elbese da (M2.6/1, 137)

I.2.1.1.2. Büyük Ünlü Uyumunun Korunması

Makedonya-İştip, Radoviş Yörük ağızları ile Bulgaristan (Nevrekop-Cumamahallesi hariç) ve Yunanistan ağızlarında sistemli şekilde büyük ünlü uyumu korunmaktadır.

I.2.1.1.2.1. Kelime Tabanlarında Uyumun Korunması

Alınma kelimeler ilerleyici, gerileyici ve çift yönlü benzeşmeler yoluyla uyuma girmiştir..

Ayrıca *bugün, biraz* birleşik kelimeleri ilerleyici, gerileyici ünlü benzeşmesi ile uyuma dahil olmuştur.

Arazi, cenaze, müsade alınma kelimelerinde ise kısmen uyum korunmuştur: erazi (B6.5/1, 20) erazilerin (Y2.1/1, 13) canaze "cenaze" (M7.2.3/1, 197) musāde (M7.2.4/1, 196)

I.2.1.1.2.1.1. İlerleyici Benzeşmeyle Ön Ünlülerin Art Ünlülere Değişmesi

apız "hapis" (M6.2.3/1, 11) apıs (M6.2.9/2, 120) yanı "yani" (M6.2.3/1, 43) (M6.2.11/1, 20) (M6.2.12/1, 144) (M7.2.2/1, 15) (M7.2.7/2, 9) domata "domates" (M6.2.3/1, 65) (Y5.1/1, 108) katır "kadir" (M6.2.4/1, 35) vakıt (M6.2.4/1, 48) (M6.2.11/1, 75) (M7.2.3/1, 46) (B7.1/1, 36) (B8.5/1, 140) (Y3.1/2, 22) akıt "vakit" (M7.2.7/2, 4) vakıttan beri (M6.2.4/1, 68) vakıta kā (M6.2.12/1, 25) zılımından "zulümünden" (M6.2.7/4, 72) zulum "zulüm" (Y5.1/3, 4) kıymatlı "kıymetli" (M6.2.10/1, 343) zatı "zaten" (M6.2.10/2, 122) (M7.2.1/1, 6) (B2.1/1, 13) (B2.6/1, 10) zatan "zaten" (B6.1/1, 157) (B7.16/1, 19) gazataya (M6.2.12/1, 67) gazata "gazete" (Y1.1/5, 108) acap "acep" (M6.2.12/1, 121) (B2.4/1, 377) sada "sade" (M6.2.12/1, 224) (B7.9/1, 14) (B7.16/1, 15) (Y1.1/5, 118) mācır "muhacir" (M6.2.10/2, 55) mācırları "muhacirleri" (Y6.1/1, 79) acamıymışım "acemiymişim" (M7.2.7/2, 4) āmatlar (B2.1/1, 7) sābı "sahibi" (B2.6/1, 66) āĺatı "aleti" (B3.1/1, 187) aĺatlar (Y3.2/2, 189) tırakturu " tıraktörü" (B6.2/1, 47) tıraktor (B7.16/2, 104) yānı "yahni" (B6.3/1, 82) (B7.10/2, 62) bāçalāda "bahçelerde" (B6.2/1, 161) sayasında "sayesinde" (B7.16/2, 49) favrıkalarda "fabrikalarda" (Y2.2/1, 52) arbıydı "harbiydi" (Y3.2/2, 91) yunanıstan (Y3.4/1, 30) şaratla "işaretle" (M6.2.4/1, 79)

bugun (M6.2.5/1, 18) (M6.2.9/1, 50) (M7.2.2/1, 92) (Y3.4/1, 282) bıraz “biraz” (M6.2.10/2, 54) (B2.6/1, 125) (B6.10/1, 83) (B7.10/2, 7) (B7.19/1, 146) (Y5.1/1, 75)

I.2.1.1.2.1.2. Gerileyici Benzeşmeyle Ön Ünlülerin Art Ünlülere Değişmesi

sıgara (M6.2.13/1, 239) nufus (B7.19/1, 16) nufusunu (B2.6/1, 9) musābakada “müsabakada” (B7.16/2, 3) nışasta “nişasta” (Y1.3/2, 61) duşmanımız (M6.2.3/2, 17)

I.2.1.1.2.1.3. Çift Yönlü Benzeşmeyle Ön Ünlülerin Art Ünlülere Değişmesi

kamarada “kamera” (M6.2.3/2, 9) barabar (M6.2.8/1, 143) (M6.2.9/1, 94) (M7.2.2/1, 93) (M7.2.2/1, 358) (M7.2.3/1, 89) (B7.16/2, 7) (Y5.1/1, 58) (Y5.1/2, 13)

manısada (M7.2.8/5, 22) halallaşırsın “helalleşirsin” (B3.1/1, 89) ıstırātta “istirahatte” (B7.16/3, 252)

I.2.1.1.2.1.4. İlerleyici Benzeşmeyle Art Ünlülerin Ön Ünlülere Değişmesi

kirez (M7.2.4/1, 164) (B6.7/1, 162) kirezlik (Y3.2/2, 118) neşeşte “nişasta” (M6.2.13/1, 193) misefir (B2.6/1, 179) misefirimiz (B2.1/1, 96) deker “dekar” (B2.2/1, 7) fene “fena” (B2.6/1, 30) felen “felan” (B5.1/1, 13) mesele “mesela” (B5.3/1, 157) (B7.1/1, 3) mereydi “meraydı” (B7.13/1, 33) kileden “kilodan” (B7.16/1, 217) üjütün “vücudun” (M6.2.9/1, 53)

I.2.1.1.2.1.5. Gerileyici Benzeşmeyle Art Ünlülerin Ön Ünlülere Değişmesi

tene “tane” (M6.2.3/1, 35) (M6.2.3/1, 35) (M6.2.4/1, 25) (M6.2.7/3, 64) (M6.2.8/1, 38) (M6.2.9/1, 50) (M6.2.10/2, 15) (M6.2.12/1, 94) (M6.2.13/1, 2) (M7.2.2/1, 79) (M7.2.4/1, 125) (M7.2.7/2, 5) (B6.1/1, 167) (Y5.1/1, 138) (Y6.1/1, 161)

sede “sade” (B7.16/3, 81) cümetesi “cumartesi” (B8.4/2, 11)

I.2.1.1.2.1.6. Çift Yönlü Benzeşmeyle Art Ünlülerin Ön Ünlülere Değişmesi

sülele “sülale” (B7.3/1, 124) ferece “ferace” (B7.16/3, 318)

I.2.1.1.2.2. Tarihî Biçimlerini Koruyan Kelimeler

Kardeş, hangi ve *hani* kelimeleri yazı dilinde uyum dışı kalırken ünlü uyumlarının korunduğu bölge ağızlarında tarihî biçimleriyle kullanıldığından kalınlık incelik uyumu korunmaktadır.

angı “hangi” (M6.2.3/1, 32) (M6.2.12/1, 144) (M7.2.2/1, 292) (B7.11/1, 24) hangısı (B2.2/1, 50) (B5.1/1, 170) hangı (B6.1/1, 222) (Y3.3/1, 23) hankı “hangi” (B2.1/1, 204) añgımız (M6.2.9/1, 76) hanı “hani” (M6.2.11/1, 131) (M7.2.6/3, 14) (B2.2/1, 50) (Y1.1/ 2, 14) (Y3.4/1, 19) hana “hani” (B2.6/1, 8) anı “hani” (B5.4/2, 120)

kardaş (M6.2.9/1, 74) (M6.2.13/1, 19) (Y1.1/5, 385)(Y3.3/1, 26) (Y3.4/1, 217) (Y6.1/1, 35) kardaşız (B6.1/1, 70) ġardaşı (B2.4/1, 148) (B3.1/1, 190) kādaş (B6.2/1, 149)

I.2.1.1.2.3. Eklerde Uyumun Korunması

Ünlü uyumlarını bozan bölge ağızlarında çokluk eki, birinci ve üçüncü teklik-çokluk şahıs iyelik ekleri, bulunma ve vasıta hal ekleri, görülen ve duyulan geçmiş zaman ekiyle geniş zaman eki, şart kipi, i- yardımcı fiili, soru eki, "+lık, +cı" yapım ekleri kalınlık incelik uyumuna girmezken ünlü uyumlarının korunduğu bölgelerde bahsi konu ekler uyuma girmektedir.

Ölçünlü dilde uyum dışı kalan aitlik eki, -ken zarf-fiili, +leyin ekinde ise uyum korunmuştur.

I.2.1.1.2.3.1. Çokluk Ekinde

arfları "harfleri" (M6.2.12/1, 7) arflarda (M7.2.4/1, 110) sātlar "saatler" (Y1.1/6, 508) sātlarca (M7.2.2/1, 321) (B5.3/1, 100) sātların (B7.11/1, 63)

I.2.1.1.2.3.2. İyelik Ekinde

cep sātı "saati" (Y3.1/1, 35) sātına "saatine" (Y2.2/1, 44) balkan harbı (M7.2.8/4, 29) evimize (M6.2.9/1, 111)

I.2.1.1.2.3.3. Aitlik Ekinde

bugunku "bugünkü" (M6.2.7/3, 101) (M6.2.11/1, 46) altındakılāna "altındakilerine" (M7.2.3/1, 124) burdakılar "buradakiler" (M7.2.7/2, 30) (Y3.3/1, 66) burdakı (B2.3/1, 63) (B6.1/1, 365) (B8.1/1, 27) bōrakıları "buradakileri" (B2.6/1, 83) burdākılā "buradakiler" (B2.4/1, 257) burdakını (B7.7/1, 42) bordakı (Y3.2/2, 166) ordakı "oradaki" (B2.6/1, 122) (B6.1/1, 92) (B7.16/1, 107) sabālānkı "sabahleyinki" (B2.6/1, 84) arkadaşımınkı "arkadaşımınki" (B2.4/1, 285) aşākı "aşağıki" (B5.1/1, 36) (B7.19/1, 95) yukākı "yukarıki" (B5.1/1, 36) (B7.19/1, 95) yukardakıları (Y3.2/2, 87) yarınkı "yarınki" (B5.3/1, 221) yanımdakı (B7.16/1, 184) yankını "yankini" (B5.4/2, 44) karşıkı (Y1.1/6, 357) sōrakı (Y3.4/1, 80)

I.2.1.1.2.3.4. Bulunma Hâl Ekinde

sātta "saatte" (B6.1/1, 353) (B6.2/1, 33) (Y2.2/2, 20)

I.2.1.1.2.3.5. Vasıta Hâl Ekinde

yapālarınnan "yapağılarıyla" (M6.2.8/1, 97) suylan "suyla" (M6.2.8/1, 97) anañla (M6.2.10/2, 146) kapakla (M7.2.2/1, 343) anannan bubannan "ananla babanla" (M7.2.3/1, 69) babamlan (Y3.4/1, 217) atlan "atla" (B2.4/1, 390) samannan "samanla" (B7.16/3, 25)

I.2.1.1.2.3.6. Görülen Geçmiş Zaman Ekinde

görmedim (M6.2.13/1, 92) bilmezdik (M6.2.13/1, 92) oldu (B7.16/1, 22) koydulā (B7.11/1, 6)

I.2.1.1.2.3.7. Duyulan Geçmiş Zaman Ekinde

kaçmışlar (M6.2.1/1, 3) görmüşsüñ (M6.2.9/1, 62) kalmışız (M6.2.12/1, 136) koymuşlar (M6.2.10/1, 11) ġurmuşlar "kurmuşlar" (B2.4/1, 344) ġaçmışlā "kaçmışlar" (B3.1/1, 48) oturmuşlā (B5.1/1, 153) urulmuş (B7.16/1, 138) sūmuş "soğumuş" (Y3.2/1, 107) varmış (Y5.1/2, 5) yokmuş (B7.16/1, 29) durmuş (B7.16/1, 112)

I.2.1.1.2.3.8. Geniş Zaman Ekinde

gelirdim (M7.2.2/1, 114) gelirim (B7.16/1, 199) dizerim (B5.3/1, 403) bilirdilē (B7.16/1, 115)

I.2.1.1.2.3.9. -sA Dilek-Şart Ekinde

burusa "burarsa" (M6.2.9/1, 67) bakāsa (B7.11/1, 5)

I.2.1.1.2.3.10. i- Yardımcı Fiilinde

yok‿udu (M6.2.2/ 2, 4) ayvannarımız‿ıdı (M7.2.2/1, 365) uzak‿ıdı (M7.2.7/1, 8) çocuk‿ıdı (M7.2.5/1, 15) kıt‿ıdı "kıttı" (M7.2.5/1, 22) yok‿ısa (M6.2.10/1, 383) sālam ‿ ıdık (M7.2.1/1, 203) ufak ‿ ıdık (M7.2.8/1, 30) kurulacak ‿ ımışın "kurulacakmışım" (M7.2.2/1, 233) kış ‿ ısa (M6.2.10/1, 368) var ‿ ısa "varsa" (M7.2.2/1, 179)

I.2.1.1.2.3.11. Soru Ekinde

yamuk muyun (M6.2.3/1, 12) sütlü mü yūrtlu mu (M6.2.11/1, 56) sıgara mı (M6.2.13/1, 240) manisalı mısın (B2.3/1, 63) pālaşmaz mı (B2.4/1, 377) sabunu mu (Y3.4/1, 214)

I.2.1.1.2.3.12. +lık Ekinde

sātlık "saatlik" (M6.2.9/1, 208) (M7.2.3/1, 147) (B2.6/1, 159) (B7.12/1, 44)

I.2.1.1.2.3.13. +ci Ekinde

sātçı "satçi" (Y3.4/1, 42)

I.2.1.1.2.3.14. +leyin Ekinde

avşamlayın "akşamleyin" (M6.2.10/1, 250) (B2.6/1, 85) āşamlayın (B5.3/1, 153) akşamlayı (Y1.1/5, 418) (Y1.1/6, 373) akşamlayın (B6.10/1, 32)

sabālayın "sabahleyin" (M7.2.3/1, 206) (M7.2.6/2, 41) (B3.1/1, 95) (B6.6/1, 44) (B6.10/1, 31) (B7.19/1, 38) (B8.1/1, 33) sabālı (B7.1/1, 36)

I.2.1.1.2.3.15. -ken Zarf-fiil Ekinde

burdaykan "buradayken" (M6.2.2/2, 13) çıkarka "çıkarken" (M6.2.7/2, 2) çıkāka "çıkarken" (B6.4/1, 75) çıkarkana "çıkarken" (Y6.1/1, 40) çıkarıka "çıkarırken" (M6.2.10/2, 133) (B7.3/1, 146) çıkarıkan (B7.16/3, 228) yatarkana "yatarken"

(M6.2.8/1, 144) yakarkan (M7.2.8/5, 131) var‿ıka “varken” (M6.2.9/1, 42) (M6.2.13/1, 93) vākan “varken” (B2.2/1, 17) (B7.19/1, 72) varkan (Y3.1/1, 45) vākana “varken” (B8.4/2, 22) vurulurka “vurulurken” (M6.2.10/1, 30) kaynarka “kaynarken” (M6.2.11/1, 110) boş‿ıka “boşken” (M6.2.12/1, 167) çocuk‿ıka (M7.2.1/1, 50) çocukka “çocukken” (B6.10/1, 90) çocukkan (Y3.3/1, 62) ordayka “ordayken” (M7.2.1/1, 130) ordakan (B2.4/1, 24) okurka “okurken” (M7.2.1/1, 238) ūraşırka “uğraşırken” (M7.2.2/1, 80) yaparkan (M7.2.2/1, 54) (Y3.2/1, 120) kız‿ıka “kızken” (M7.2.5/1, 32) ġızkan (B3.1/1, 49) karıştıraka “karıştırırken” (M7.2.6/3, 62) ufakkan (B2.1/1, 24) (B5.1/1, 3) konuşurka (B5.3/1, 21) alīka “alırken” (B6.1/1, 234) bakāka “bakarken” (B7.16/1, 6) bolka “bolken” (B8.5/1, 140) kızarka “kızarken” (Y5.1/1, 39) avzadaka “havzadayken” (Y5.1/1, 58) uçarkan (Y6.1/1, 172) sıcakka (B6.10/1, 206)

I.2.1.1.2.4. Tezlik Fiilinde Uyumun Korunması

yapparıdı “yapıverirdi” (B2.3/1, 68) açuvā “açıver” (B5.1/1, 28) çıkarıvādık “çıkarıverdik” (B7.16/1, 78) kaldırıvāmış “kaldırıvermiş” (B7.16/1, 125) mayalayıvar “mayalayıver” (Y3.2/1, 107) başlayavādı (B7.16/1, 89)

I.2.1.1.2.5. Şüphe, Pekiştirme Bildiren Türkçe ki Edatında Uyumun Korunması

acaba kı (M7.2.8/5, 187) salmadı kı (B7.8/1, 13) sopası kı (B7.16/1, 310)

I.2.1.1.2.6. Belirli Durumlarda Büyük Ünlü Uyumunun Bozulması

I.2.1.1.2.6.1. Art Ünlülerin Ön Ünlülere Değişmesiyle Uyumun Bozulması

Yaygın olarak kalınlık incelik uyumu korunduğu halde bazen de “c, ç, l, n, y” gibi ünsüzlerin etkisiyle art ünlüler ön ünlülere değiştiği için kelime tabanlarında, isim ve fiil çekim eklerinde, yapım eklerinde, -dık sıfat-fiil ekinde uyum bozulmaktadır. Bazen başka ünsüzlerin etkisiyle de önleşme olabilir.

I.2.1.1.2.6.1.1. Türkçe Kelime Tabanlarında

atlemiş “atlamış” (Y1.1/5, 378) ayklerlermişti “ayıklarlarmıştı” (Y6.1/1, 59) çocükle “çocuklar” (M7.2.7/2, 3) çocüklen “çocukla” (M7.2.7/1, 13) çocūn (Y2.2/1, 7) çucūmüz (Y3.2/1, 116) çiktı “çıktı” (M6.2.4/1, 61) bureye (B7.12/1, 9) burē (Y3.1/2, 37) oreye (B7.16/1, 23) buydey “buğday” (Y1.1/ 2, 56) (Y3.1/2, 25)

boydey (Y1.1/5, 154) ayni “aynı” (M6.2.4/1, 5) (M6.2.12/1, 50) (M6.2.13/1, 4) (B2.1/1, 121) (Y1.1/5, 44) kare “kara” (B5.1/1, 239) tāleye “tarlaya” (B7.17/1, 41) tarlemiz (Y2.2/1, 47)

I.2.1.1.2.6.1.2. Alınma Kelime Tabanlarında

Zaman, para, parça kelimelerinde yaygın olarak dil uyumsuzluğu gerçekleşir. Üstelik bu durum Manisa Balkan göçmenleri ağızlarında yer yer yaygın görülen bir hususiyettir.

zeman (M6.2.7/3, 49) (M6.2.9/1, 66) zemanı (M6.2.4/1, 175) (M6.2.12/1, 32) zemanda (B7.3/1, 60) (B7.9/1, 46) zemanında (B8.1/1, 8) zemannāda "zamanlarda" (B6.3/1, 96) zemanımda (B6.9/1, 31)

pareli "paralı" (M6.2.9/1, 165) paresiz (M6.2.10/2, 193) pare (M6.2.3/1, 32) (M6.2.9/1, 197) paresinne (M6.2.4/1, 164) paremiz (M6.2.9/2, 10) pareyi (M7.2.1/1, 226) parela "parayla" (B6.1/1, 466)

parçe (M7.2.4/1, 58) parçemiz (M7.2.4/1, 114) parçe parçe (M6.2.12/1, 135) (M7.2.6/2, 94) parçelėrdik (M6.2.7/3, 53) parçelērsin (M7.2.7/2, 165)

fatme "fatma" (B7.16/1, 39) kanele "kanala" (M7.2.2/1, 442) arabeyla (B7.16/3, 129) zūne "zurna" (B6.2/1, 155) takinya "takunya" (M7.2.2/1, 379) asil "asıl" (M6.2.3/1, 2) patlicandan "patlıcandan" (Y5.1/1, 167) çinar "çınar" (M6.2.12/1, 251)

I.2.1.1.2.6.1.3. Çokluk, İyelik, Hâl Eklerinde

ayrıcalī "ayrıcalığı" (B2.4/1, 28) rāzılīn "razılığın" (B7.16/1, 53) zorle (M6.2.12/1, 27) atle "atla" (Y1.1/6, 406) avşamle (B7.16/2, 52) yazarler (Y3.4/1, 67) mezālīn "mezarlığın" (B7.16/3, 267) yaşındeydım (B7.11/1, 40)

I.2.1.1.2.6.1.4. Gelecek Zaman Ekinde

bakacek (B7.11/1, 6) yapçez (Y3.1/2, 15) kabaracek "kabaracak" (B5.2/1, 395)

I.2.1.1.2.6.1.5. Yapım Eklerinde

bubacīm "babacığım" (B2.1/1, 36) amırcīni "hamurcuğunu" (B3.1/1, 161) anacīmiz "anacığımız" (B3.1/1, 128) kapçīnı "kapçığını" (B7.16/3, 180)

sabālīn (B7.16/1, 21) akşamlīn (Y3.2/1, 116) narli (Y3.2/2, 8) basırli (Y3.4/1, 13) oymali (Y1.1/5, 61)

I.2.1.1.2.6.1.6. Fiilimsi Eklerinde

okudīm "okuduğum" (B2.4/1, 37) yaşadīmizi "yaşadığımızı" (B3.1/1, 107) yaptīm "yaptığım" (B7.16/3, 207) çalıştīm "çalıştığım" (B7.16/1, 48) duydīmız (Y3.2/1, 52) çıkmadīmız "çıkmadığımız" (B2.1/1, 16)

vādınen "vardınayın" (B2.1/1, 215) yaklaştıneyn "yaklaştınayın" (B2.4/1, 134)

I.2.1.1.2.6.2. Ön Ünlülerin Art Ünlülere Değişmesiyle Uyumun Bozulması

Bu durumun yaygın örnekleri *Türkiye, hükümet* ve *elektrik* kelimeleridir. Bu kelimelerin MBGA'da yer yer ve yaygın biçimde uyum dışı kalması dikkati çekmektedir.

I.2.1.1.2.6.2.1. Türkçe Kelime Tabanlarında

türkiya "Türkiye" (M6.2.4/1, 104) türkiyalık (M6.2.2/2, 7) türkiyanın (M6.2.3/2, 39) (Y1.1/5, 49) türkiyadan (Y1.1/ 1, 17) türkiyalı, türkiyada (Y1.1/6, 39) türkiyalı (Y1.3/1, 35) türkiya mı (M6.2.9/1, 144) türkiyaya (M6.2.12/1, 33)

kimsam "kimsem" (Y3.2/1, 58) yiydık (Y1.3/2, 7)

I.2.1.1.2.6.2.2. Alınma Kelime Tabanlarında

ökümat "hükümet" (Y5.1/1, 6) ökümattan (M6.2.7/4, 86) (B7.19/1, 49) ökümatı (M6.2.9/2, 99) (M6.2.12/1, 90) ökümatımıza "hükümetimize" (M6.2.4/1, 145) hökümat (Y1.3/1, 94)

aletirik (B3.1/1, 100) (B6.2/1, 245) (B7.19/1, 125) aletirikler (B6.4/1, 54) aletirikçi (B7.16/2, 177)

çeta "çete" (M6.2.12/1, 148) çetası (M6.2.12/1, 142) çetalari (M6.1.2/1, 86) çetalara (M6.1.2/1, 101)

bereḱat "bereket" (M7.2.3/1, 59)

I.2.1.1.2.6.2.3. dA Edatında

dedem da (M7.2.8/5, 20) ben da (M6.2.3/1, 12)

I.2.1.1.3. Büyük Ünlü Uyumu Açısından Geçiş Özelliği Gösteren Yerler

Strumisa-Çanaklı, Yenimahalle, Manastır-Kınalı, Mecitli, Germiyan, Musaobası ve Elekler (Musaobası ve Elekler'de biraz daha ileri düzeydedir.) ağızları büyük ünlü uyumu açısından geçiş bölgesi özelliği göstermektedir.

Manastır-Kınalı, Mecitli, Germiyan, Musaobası ve Elekler ağızlarında kelime tabanları ve eklerindeki /ı/ > /i/, /u/ > /i/ değişimi ile çokluk, bulunma, vasıta ve şart eklerinin ve de bağlacının ince ünlülü varyantının kullanıldığı örneklerde uyum bozulur.

Strumisa-Çanaklı ile Yenimahalle'de de vasıta, şart ekleri, -ken zarf-fiili ince ünlülü de bağlacı kalın ünlü şekilleriyle kullanılıp dil uyumunu bozar. Uyum bozukluğunun bir sebebi ise yaygın olmayan /ı/ > /i/, /u/ > /i/ değişimidir. Ayrıca Yenimahalle'de iki örnekte /i/ > /ı/ değişimi vardır.

Çanaklı ağzında /c/ ünsüzü etkisiyle de dil uyumunda bozulma meydana gelir: çocükleri "çocukları" (M3.8/1, 9) çocüklere (M3.8/1, 313)

Öte yandan bahse konu ağızlarda ünlü benzeşmeleriyle ölçünlü dilde uyumun bozuk olduğu kelime tabanlarında uyum sağlanır, duyulan geçmiş zaman ekinin dört varyantı da kullanılır, ünlü uyumunun bozulduğu bölgenin aksine görülen geçmiş zaman, geniş zaman ekleri, i- yardımcı fiilinde uyum korunur.

I.2.1.1.3.1. Büyük Ünlü Uyumunun Bozulması

I.2.1.1.3.1.1. /i/ > /ı/ Değişimiyle Uyumun Bozulması

Bu duruma birkaç örnekte, Strumisa-Yenimahalle'de ve şahıs eklerinde rastlanmıştır.

dērım "derim" (M3.7/1, 65) dersın "dersin" (M3.7/1, 65)

I.2.1.1.3.1.2. /ı/ > /i/, /u/ > /i/ Değişimiyle Uyumun Bozulması

I.2.1.1.3.1.2.1. Kelime Tabanlarında

kargiye "kargıya" (M8.4/1, 258) kari "gayrı" (M8.4/1, 258) kari "karı" (M8.4/1, 325) (M8.5/1, 55) manti "mantı" (M8.4/1, 3) biçakla "bıçakla" (M8.4/2, 68) çikarı "çıkarır" (M8.5/1, 11) dişarı "dışarı" (M8.5/1, 12) (M8.5/2, 123) (M3.7/1, 100) dişarısına (M3.7/1, 122) kaşik "kaşık" (M8.1/2, 21) dari "darı" (M8.1/2, 23) kapi (M3.8/1, 250) kapiye "kapıya" (M3.8/1, 248) kapiya (M3.7/1, 99) kapilere (M3.8/1, 304) avliya "avluya" (M3.8/1, 151) avliye (M3.7/1, 64) kırmızi (M3.7/1, 124) alti (M3.7/1, 1) ayni "aynı" (M8.5/1, 76) (M8.3/1, 7) (M8.2/1, 75) (M3.7/1, 92) dayi "dayı" (M8.4/1, 280) (M8.5/1, 109) (M8.2/1, 48) patlican "patlıcan" (M8.4/1, 324) patlicandan (M3.8/1, 227) kaysiden "kayasıdan" (M8.4/2, 44) ayi "ayı" (M8.5/2, 332) karşi "karşı" (M8.5/2, 467) Íāzim (M8.2/1, 64) bazi (M8.2/1, 97) amicamlar (M3.7/1, 46) zayif "zayıf" (M3.8/1, 128)

I.2.1.1.3.1.2.2. Üçüncü Teklik Şahıs İyelik Ekinde

tarafi "tarafı" (M8.5/1, 62) kardaşlari "kardaşları" (M8.1/2, 2)

I.2.1.1.3.1.2.3. Yükleme Hâl Ekinde

mayayi "mayayı" (M8.4/1, 252) buydayi "buğdayı" (M8.4/2, 35) buydaylari "buğdayları" (M8.1/2, 15) yufkalari "yufkaları" (M8.4/2, 76) tāranamızi, yufkamızi "tarhanamızı yufkamızı" (M8.1/2, 13) onlari "onları" (M8.1/2, 12) orasini "orasını" (M3.7/1, 12)

I.2.1.1.3.1.2.4. Görülen Geçmiş Zaman Ekinde

vardi "vardı" (M8.4/2, 59) (M8.1/2, 24) okudi "okudu" (M8.1/2, 8) kaynadırlardi "kaynatırlardı" (M8.1/2, 11) çayırdi "çayırdı" (M8.4/2, 85) çıkti "çıktı" (M8.1/2, 16) ıslandi (M3.7/1, 6)

I.2.1.1.3.1.2.5. i- Yardımcı Fiilinde

anası‿idim “anasıydım” (M8.1/2, 10)

I.2.1.1.3.1.2.6. Yapım Eklerinde

“+lı, +lık, +cı, +cık” isimden isim yapan ekler ile “-gı” fiilden fiil yapan ekte bazen uyum bozulur.

tatli “tatlı” (M3.8/1, 170) (M8.2/1, 133) tatlimiz (M3.8/1, 297) tatlileri (M3.8/1, 169) (M3.8/2, 32) kargıli “kargılı” (M8.5/1, 9) acıliya “hacılığa” (M8.2/1, 1) dōrucacik “doğrucacık” (M8.3/1, 224) yolcilıklar “yolculuklar” (M3.7/1, 98) sargi (M3.7/1, 109)

I.2.1.1.3.1.3. /a/, /e/ Ünlülü Kelime Kök ve Ekleri ile dA Bağlacında Uyumsuzluk

I.2.1.1.3.1.3.1. Kelime Köklerinde

pare (M8.5/2, 115) parçesi (M8.5/2, 366)

ükümattan (M8.5/2, 242) aletirikleri (M8.4/2, 108) aletirikler (M3.8/1, 269)

I.2.1.1.3.1.3.2. Çekim Eklerinde

I.2.1.1.3.1.3.2.1. Çokluk Ekinde

zayıfler “zayıflar” (M8.5/1, 156) kocakarler “kocakarılar” (M8.5/2, 64)

I.2.1.1.3.1.3.2.2. Bulunma Hâl Ekinde

salilida “Salihlide” (M8.2/1, 129)

I.2.1.1.3.1.3.2.3. Vasıta Hâl Ekinde

adamlen (M3.8/1, 9) onunle (M3.8/1, 9) (M3.7/1, 103) (M8.1/1, 96) (M3.8/1, 9) onlarlen “onlarla” (M8.3/1, 10) unle “unla” (M3.8/1, 76) kazanle (M3.8/1, 83) aftalāle “haftalarla” (M3.8/1, 84) kolle “kolla” (M3.8/1, 128) atle “atla” (M3.8/1, 143) oklāle “oklavayla” (M3.8/1, 174) yalen “yağla” (M3.8/1, 195) yumurtayle (M3.8/1, 210) tokmaklāle “tokmaklarla” (M3.8/1, 90) pullāle “pullarla” (M3.8/1, 115) yunanle (M3.8/2, 16) şifonle (M3.8/2, 28) urganle (M3.8/2, 33) otobuzle (M3.7/1, 5) pamukle (M3.7/1, 16) urumle (M3.7/1, 8) koyunle (M3.7/1, 138) kucakle (M3.7/1, 181) paralarle (M3.7/1, 24) alkışle (M3.7/1, 65) nalınlarle (M3.7/1, 118) çamurle (M3.7/1, 121) çaputle (M3.7/1, 128) samannen “samanla” (M8.3/1, 272) sālıkle “sağlıkla” (M8.1/1, 157) sabunle “sabunla” (M8.1/2, 10) kızlarınle “kızlarıyla” (M8.2/1, 5) ġavurle (M8.2/1, 8) arabayle (M8.2/1, 27)

I.2.1.1.3.1.3.2.4. Eşitlik Hâl Ekinde

onlarce “onlar gibi” (M3.7/1, 52)

I.2.1.1.3.1.3.2.5. -sA Dilek-Şart Ekinde

bulmasem (M3.8/1, 31) varse (M3.8/1, 125) (M8.3/1, 245) var‿ ise ya yok‿ise (M3.8/1, 126) bālārsen "bağlarsan" (M3.8/1, 165) söylesena (M3.8/1, 172) alırsen (M3.8/1, 177) almasen "almazsan" (M3.8/1, 177) alırse (M3.7/1, 178) olurse "olursa" (M3.8/1, 183) yaparsen (M3.8/1, 188) yaparsek "yaparsak" (M8.2/1, 125) kapārsen (M3.8/1, 224) çıkarse (M3.8/2, 31) katarsen "katarsan" (M8.3/1, 197) adārse (M3.7/1, 156) sarmaşırse (M3.7/1, 182)

I.2.1.1.3.1.3.3. Yapım Eklerinde

ġavurce (M8.2/1, 10) (M3.8/1, 12) (M3.8/2, 41)

türkiyanın (M8.1/1, 5)

I.2.1.1.3.1.3.4. -kAn, -IncA Zarf-fiil Eklerinde

oturuke "otururken" (M3.8/1, 11) yaparke "yaparken" (M3.8/1, 96) kızarke "kızarken" (M3.8/1, 221) ordeyke (M3.8/1, 269) kocadayke (M3.8/2, 65) uyurke (M3.7/1, 149) çocuk‿ ike "çocukken" (M8.1/2, 12) ısıcak‿ike (M3.7/1, 134) var‿ike (M3.7/1, 172) var‿ıke (M3.7/1, 197)

alınceS "alınca" (M3.8/2, 45)

I.2.1.1.3.1.3.5. dA Edatında

annem da (M8.3/1, 113) (M8.1/1, 136) (M8.2/1, 24) biz da (M8.2/1, 15) köyümüzde da (M3.8/1, 14) gel da (M3.8/1, 40) sizde da (M3.8/1, 72) tütün da (M3.8/1, 74) gelini da (M3.8/1, 123) kendi da (M3.8/1, 191) ben da (M3.8/1, 185) dördümüz da (M3.8/2, 47) ye da ye (M3.8/2, 100) şey da (M3.7/1, 7) gece da (M3.7/1, 40) kesecen da (M3.7/1, 161) ucuz gèḷdi ta (M3.7/1, 49)

I.2.1.1.3.2. Büyük Ünlü Uyumunun Korunması

I.2.1.1.3.2.1. Kelime Tabanlarında

I.2.1.1.3.2.1.1. İlerleyici Benzeşmeyle Ön Ünlülerin Art Ünlülere Değişmesi

vakıt "vakit" (M8.4/1, 10) (M8.5/1, 23) (M3.8/1, 289) vakıtımız "vaktimiz" (M8.4/1, 158) apıs "hapis" (M8.5/1, 9) sandalyalarda "sandalyelerde" (M8.5/2, 360) domata "domates" (M8.5/2, 424) atım "hatim" (M8.2/1, 20) fasulyalar "fasulyeler" (M8.2/1, 70)

I.2.1.1.3.2.1.2. Çift Yönlü Benzeşmeyle Ön Ünlülerin Art Ünlülere Değişmesi

barabar "beraber" (M8.4/1, 112) (M8.4/2, 16) (M8.3/1, 10) (M3.8/1, 2) (M3.8/2, 103) aratayla "haritayla" (M3.7/1, 37)

I.2.1.1.3.2.1.3. İlerleyici Benzeşmeyle Art Ünlülerin Ön Ünlülere Değişmesi

kirezler "kirazlar" (M3.8/1, 10)

I.2.1.1.3.2.1.4. Gerileyici Benzeşmeyle Art Ünlülerin Ön Ünlülere Değişmesi

tene “tane” (M8.3/1, 221) dene “tane” (M8.5/1, 21)

I.2.1.1.3.2.1.5. Çift Yönlü Benzeşmeyle Art Ünlülerin Ön Ünlülere Değişmesi

kestene “kestane” (M8.3/1, 270)

I.2.1.1.3.2.2. Tarihî Biçimini Koruyan Kelimeler

kardaşıma (M8.4/1, 223) kardaşını (M3.8/1, 45) kardaşıymış (M8.5/2, 166) kardaşım (M3.7/1, 71) hanı “hani” (M8.3/1, 33)

I.2.1.1.3.2.3. Çekim Eklerinde

I.2.1.1.3.2.3.1. Çokluk Ekinde

māsuḷları “mahsulleri” (M3.8/1, 16) māsuḷlardan (M3.8/1, 15)

I.2.1.1.3.2.3.2. İyelik Ekinde

arbı “harbi” (M8.5/1, 23)

I.2.1.1.3.2.3.3. Bulunma Hâl Ekinde

otuS sātta “otuz saatte” (M3.7/1, 72)

I.2.1.1.3.2.3.4. Vasıta Hâl Ekinde

çanakla (M8.4/1, 283)

I.2.1.1.3.2.3.5. Bildirme Kiplerinde

yerdik (M8.4/1, 310) (M3.8/1, 167) bilmezdik (M8.3/1, 245) yaşadık (M8.2/1, 38) çeynerdik (M3.8/1, 218) bindik (M3.7/1, 7) gömülürdü (M3.7/1, 66) pişiriydik “pişiriyorduk” (M3.7/1, 124)

kalmışlar, görmüşler (M8.1/1, 99) görüymüşler (M3.8/1, 313) görmüş (M3.8/2, 97) öḷdürmüşler (M3.8/1, 45) saldırmışlar (M3.8/1, 46) olmuş (M3.8/1, 129) (M3.7/1, 29) arnavutmuş (M3.7/1, 137) dūmüş “dövmüş” (M3.7/1, 137) gitmişler, kaçmışlar (M3.8/1, 39) çıkmışlar (M3.8/1, 23) yapmışlar (M3.8/1, 44) alışmışım (M3.8/1, 251) gelirler (M3.7/1, 195) gelir (M3.8/1, 168)

I.2.1.1.3.2.3.6. i- Fiilinde

var‿ıdı (M8.1/1, 6) meraydı (M8.4/2, 85) nāsib‿imiş (M8.1/1, 8) çamurluk‿udu (M3.7/1, 11) yakın‿ıdı (M3.7/1, 174) sāmal‿ıdı (M3.7/1, 200) var‿ımış (M3.7/1, 17) karışık‿ımış (M3.7/1, 138) kalksın‿ımış (M3.7/1, 161) yok‿udu (M3.7/1, 106) (M3.8/1, 4) olan‿ıdık “oğlandık” (M3.8/1, 29) ufak‿ıdık (M3.8/1, 153) sırp‿ıdı (M3.8/1, 18) kumaş‿ıdı (M3.8/1, 108) bolluk‿udu (M3.8/1, 164) mēşur‿udu (M3.8/1, 307) satılmadık‿ımış (M3.7/1, 30) az‿ıdık (M3.7/1, 50) nor yapar‿ımışlar, güvece katar‿ımışlar (M3.7/1, 204)

I.2.1.1.3.2.3.7. Soru Ekinde

var mı (M3.8/1, 72) kaçamā mı? (M3.8/1, 196)

I.2.1.1.3.2.4. Yapım Eklerinde

mayalı (M8.1/1, 58) nūtlu (M8.1/1, 61) (M3.8/1, 186) pamuklu (M3.7/1, 113) kulplu (M3.7/1, 115)

davulcu (M3.8/1, 151)

I.2.1.1.3.2.5. -kAn Zarf-fiilinde

olurka "olurken" (M8.5/1, 192)

I.2.1.1.3.2.6. Kısmen Büyük Ünlü Uyumunun Korunması

Arazi alınma kelimesi büyük ünlü uyumunu bozan ve koruyan bölge ağızlarında olduğu gibi kısmen uyuma girmektedir.

erazi (M8.5/1, 67) erazisi (M8.5/1, 82)

I.2.1.2. Küçük Ünlü Uyumu

I.2.1.2.1. Küçük Ünlü Uyumunun Bozulması

Kalınlık-incelik uyumunun ileri derecede bozulduğu Prizren; Koçana, Grades; Sarıova merkez; Debre, Elessa; Strumisa-Borisova, Makruva, Şuşitsa, Şuşuva; Köprülü, Yukarı Karaslar, Cumalı, Karatmanlı; Radoviş-Kalgürisa, Lumnitsa; İştip-Tepensa gibi ağızlarda düzlük-yuvarlaklık uyumu da bozulmaktadır. Buna daha çok ilk heceden sonra görülen /u/ > /i/, /ü/ > /i/ düzleşmeleri neden olmaktadır. İlk heceden sonra gelen /ı/, /i/ düz ünlülerindeki yuvarlaklaşmalar da kimi zaman dudak uyumunda bozukluğa yol açmaktadır.

Ünlü uyumları açısından geçiş bölgesi niteliğinde olan Strumisa-Yenimahalle, Çanaklı, Manastır-Musaobası, Elekler ağızlarında da kimi zaman ilk heceden sonra meydana gelen /u/ > /i/, /ü/ > /i/ değişimiyle küçük ünlü uyumu bozulmaktadır:

yolcilıklar "yolculuklar" (M3.7/1, 98) konşilerin "komşuların" (M3.8/1, 195)

köyi "köyü" (M3.8/2, 2) suyuni "suyunu" (M8.1/2, 17) dönürji "dünürcü" (M8.2/1, 60)

Öte yandan, aynı değişim, Strumisa-Yenimahalle, Çanaklı ağızlarında bazen de düzlük yuvarlaklık uyumunu sağlamıştır:

avliye "avluya" (M3.7/1, 64) avliya (M3.8/1, 151) fasile "fasulye" (M3.7/1, 188) (M3.8/1, 6)

Ayrıca, Strumisa-Yenimahalle'de ünlü ikizleşmesiyle ortaya çıkan yuvarlaklaşmayla birkaç kelimede yine uyum bozulmuştur:

ąuç altında” (M3.7/1, 154) daųtmuş “dağıtmış” (M3.7/1, 139)

Büyük ve küçük ünlü uyumlarının yaygın olarak korunduğu ağızlarda ise dudak ünsüzü taşıyan kimi kelimelerde ilk heceden sonra gelen /ı/ ve /i/ ünlülerindeki yuvarlaklaşmalarla dudak uyumu bozulmaktadır.

Kelime sonunda /u/, /ü/ yerine yalnızca /i/ bulunması arkaik- periferik bir özelliktir (Gülsevin, 2017: 33). Yine dudak uyumunda bozulmaya sebep olan bazı kelime tabanları ile eklerdeki (-dUk sıfat-fiili, iyelik birinci teklik şahıs gibi) dudak ünlülü tercihler de arkaik-periferik özellik olarak karşımıza çıkmaktadır (Gülsevin, 2017: 42-47).

I.2.1.2.1.1. /u/ > /i/, /ü/ > /i/ Düzleşmesiyle Uyumunun Bozulması

I.2.1.2.1.1.1. Kelime Tabanlarında

türki “türkü” (K1.1/1, 350) (M3.4/2, 52) (M4.1/1, 259) türkisini “türküsünü” (M3.2/2, 34) koyşi “komşu” (K1.1/2, 268) komşilar (M1.2/3, 17) komşiydık (M3.1/1, 5) konşiydık (M3.5/1, 6) (M2.5/1, 17) doli “dolu” (K1.1/2, 282) (M3.2/1, 36) turşilar “turşular” (K1.1/2, 335) dōri “doğru” (M1.2/2, 8) kuzi “kuzu” (M1.2/6, 47) (M1.2/6, 47) (M7.1.5/1, 70) koyin “koyun” (M1.2/6, 47) (M1.2/6, 47) (M3.2/1, 221) köti “kötü” (M3.2/1, 110) küti “kötü” (M7.1.4/1, 49) müfti “müftü” (M3.2/1, 140) kuri “kuru” (M3.3/2, 33) kori “koru” (M2.3/4, 68) kuyi “kuyu” (M2.6/1, 71) bori “boru” (M7.1.1/1, 84) uyki “uyku” (M7.1.5/1, 118) koyi “koyu” (M7.1.5/1, 141)

Şu örnekte ise aksine ikinci hecedeki düzleşmeyle uyum sağlanmıştır:

avliya “avluya” (M7.1.3/1, 58)

I.2.1.2.1.1.2. Çekim Eklerinde

İyelik, yükleme hâl ekleriyle görülen geçmiş zamanın üçüncü teklik şahıslarında “u,ü” yuvarlak ünlüsünün “i” düz ünlüsüne dönüşmesi ve ayrıca duyulan geçmiş zaman ekinin “miş” şeklinde tek varyantlı kullanımı düzlük-yuvarlaklık uyumunu bozmuştur.

I.2.1.2.1.1.2.1. Yükleme Hâl Ekinde

dügüni “düğünü” (K1.1/1, 335) burnuni “burnunu” (K1.1/2, 487) oni “onu” (M1.1/1, 1) (M1.2/3, 60) (M3.1/1, 6) uni “unu” (M1.2/3, 61) nūti “nohutu” (M1.2/3, 47) amuruni “hamurunu” (M1.2/1, 53) yoli “yolu” (M1.2/6, 95) zori “zoru” (M4.2/2, 121)

I.2.1.2.1.1.2.2. İyelik Ekinde

köyi “köyü” (M2.1/1, 3) çoki “çoğu” (M2.6/1, 82)

I.2.1.2.1.1.2.3. Görülen Geçmiş Zamanın Üçüncü Şahıslarında

yürürdi “yürürdü” (K1.1/1, 25) ütti “öttü” (K1.1/1, 35) okutti “okuttu” (M1.2/2, 32) öldi “öldü” (M1.2/2, 48) ölürdi “ölürdü” (M1.2/6, 74) doluydi “doluydu” (M1.2/3,16) olurdi “olurdu” (M3.2/1, 3) (M3.6 / 1, 3) oldi “oldu” (M3.2/2, 7) bṻtti “büyüttü” (M3.2/1, 17) (M2.3/1, 21) gütürdi “götürdü” (M3.3/2, 11) buldi “buldu” (M3.3/2, 12) küçükti “küçüktü” (M3.6 / 1, 3) kuyuluydi “koyuluyordu” (M4.2/1, 29) durdi “durdu” (M4.2/1, 105) yūrdi “yoğurdu” (M3.2/2, 66) kordilar “koyardılar” (M1.2/6, 68) sokuldilar “sokuldular” (M3.5/1, 29) soktilar “soktular” (M4.1/1, 145)

I.2.1.2.1.1.2.4. Duyulan Geçmiş Zaman Ekinde

buruşmiş “buruşmuş” (K1.1/1, 35) komij “koymuş” (K1.1/1, 245) komiş “koymuş” (M2.6/2, 70) kuymişlar “koymuşlar” (M3.3/2, 5) dogmiş “doğmuş” (K1.1/1, 266) dōmij “doğmuş” (M3.2/1, 113) uyuşmiş “uyuşmuş” (K1.1/2, 244) bozulurmiş “bozulurmuş” (M1.2/3, 48) bṻmişım “büyümüşüm” (M1.2/6, 88) okumişlīm “okumuşluğum” (M3.2/1, 111) unutmişım “unutmuşum” (M3.2/3, 16) olmij “olmuş” (M3.2/3, 23) olmiş “olmuş” (M2.3/1, 12) (M4.2/1, 94) ōmiş “olmuş” (M3.6 / 1, 5) dönmiş “dönmüş” (M3.3/2, 79) dönmişler “dönmüşler” (M4.2/2, 143) (M5.1/1, 53) çökmiş “çökmüş” (M3.4/2, 72) tutulmiş “tutulmuş” (M3.5/1, 65) üsküpmiş “üsküpmüş” (M3.6 / 1, 2) ölmiş “ölmüş” (M2.3/4, 32) urulmiş (M7.1.1/1, 78) sormiş (M7.1.2/1, 413) köpürmiş “köpürmüş” (M7.1.6/1, 94)

I.2.1.2.1.1.3. Yapım Eklerinde

İsimden isim yapan “+li, +ci” ile fiilden isim yapan “-i, -Gi” eklerinde düzlük yuvarlaklık uyumu bozulmaktadır.

'buzli “buzlu” (K1.1/1, 31) üsküpli “Üsküplü” (K1.1/1, 70) türli “türlü” (K1.1/1, 237) (M3.3/2, 1) ütüli “ütülü” (K1.1/2, 262) durgutli “Turgutlu” (M3.5/1, 8) köpürlide “köprülüde” (M2.1/1, 2) boncukli “boncuklu” (M4.2/1, 20) külli “küllü” (M4.2/1, 131)

tütüncī “tütüncü” (M1.2/2, 67) dünürci “dünürcü” (M2.3/1, 65) sütçi “sütçü” (M3.2/1, 275) (M4.1/1, 372)

korkidan “korkudan” (M2.11/1, 90) örti “örtü” (M6.1.1/1, 66)

uykisız “uykusuz” (M2.11/1, 151) uykim “uykum” (M2.4/3, 110)

I.2.1.2.1.2. /ı/ > /u/ Yuvarlaklaşmasıyla Uyumun Bozulması

Prizren, Grades, Radoviş-Topanitsa, Buçim, Oravitsa, Kulāzı, Sarıgöl; Razgrad-Zavıt; Şumnu-Oluklu Yeniköy; Dimetoka-Umurbey ağızlarında kelime tabanlarıyla eklerde ilk heceden sonra meydana gelen /ı/ > /u/ yuvarlaklaşmasıyla

düzlük-yuvarlaklık uyumu bozulmaktadır. Radoviş-Topanitsa, Buçim, Oravitsa'da örneği daha çoktur.

I.2.1.2.1.2.1. Kelime Tabanında

karanluk (K1.1/1, 118) savkum "salkım" (M7.1.6/1, 109) nasul "nasıl" (M7.1.2/1, 368) (M7.1.3/2, 13) nasuv "nasıl" (M7.1.3/2, 129) nasusun "nasılsın" (M5.1/1, 157) avurlālar "ağırlarlar" (M7.2.2/1, 185) davuldu "dağıldı" (M7.2.8/1, 12)

Radoviş-Oravitsa ve Topanitsa'da *altın* kelimesi aslına uygun biçimiyle düzlük-yuvarlaklık uyumu dışında kalmıştır:

altunlen "altınla" (M7.1.6/1, 129) altun takajak (M7.1.2/1, 429) altununu (M7.1.2/1, 165) altunlāni (M7.1.2/1, 164)

I.2.1.2.1.2.2. İyelik Birinci Teklik Şahıs Ekinde

avĺa'dūm "evladım" (M4.2/1, 265) ay allaụm güzel allaụm (M7.1.3/2, 42) aman allaụm (M7.1.3/1, 4) bōzum (B7.15/1, 32) bōzu "boğazı" (B6.7/1, 153) kuskus piĺavu (Y1.3/1, 75)

I.2.1.2.1.2.3. Bildirme, Tasarlama Kiplerinde

Görülen geçmiş zaman 1. teklik-çokluk şahıs ekinde:

avdum "aldım" (M7.1.3/2, 18) kavdum "kaldım" (M7.1.3/2, 18) ayrulduk "ayrıldık" (M7.1.3/1, 49)

Şimdiki zaman 1-2. teklik şahıs ekinde:

yaşıyum (M4.2/2, 4) pişiriysun "pişiriyorsun" (M7.1.3/2, 126)

Emir 3.teklik şahıs ekinde:

alsun, alsun be yaụ alsun "alsın, alsın be yahu alsın" (M7.1.3/1, 47)

I.2.1.2.1.2.4. Yapım Eklerinde

yarulmadı "yarılmadı" (M7.1.3/1, 48) avduruduk "aldırırdık" (M7.1.2/1, 253)

I.2.1.2.1.2.5. -dık Sıfat-fiil Ekinde

avduktan sōna "aldıktan sonra" (M7.1.3/2, 138)

I.2.1.2.1.3. /i/ > /u/, /i/ > /ü/ Yuvarlaklaşmasıyla Uyumun Bozulması

Mevlit ve *muhacir* alınma kelimelerinde /i/ > /ü/ değişimiyle dudak uyumu bozulmaktadır.

mevlüt (M6.2.3/1, 45) (B6.10/1, 70) mevlütlerde (Y3.4/1, 108) mevlütüydü (M6.2.11/1, 133) mevlüdü (M7.2.1/1, 238) bebek mevlüdi (K1.1/2, 475) mācur (K1.1/1, 3) macuruyuz "muhaciriyiz" (Y6.1/1, 158)

Bunun dışında Radoviş-Topanitsa ile Şumnu-Karalar'da görülen geçmiş zaman; Grades, Strumisa-Makruva, İştip-Poçuval'da şimdiki zaman çekiminde

ayrıca Topanitsa'da -dIk sıfat-fiilinde /i/ ünlüsünün yerini /u/ ya da /ü/ ünlüsüne bırakmasıyla düzlük-yuvarlaklık uyumu bozulmaktadır.

I.2.1.2.1.3.1. Bildirme Kiplerinde

Görülen geçmiş zaman 1. teklik-çokluk şahısta:

gèḷdum "geldim" (M7.1.2/1, 73) gèḷmedum (M7.1.2/1, 73) biyenmedum (B7.12/1, 20) gèḷduk "geldik" (M7.1.2/1, 89) (M7.1.2/2, 5)

Şimdiki zaman:

biliyüm "biliyorum" (M4.2/2, 83) yakiyüler (M4.2/2, 100) bilmüyüler "bilmiyorlar" (M4.2/2, 76) bilmüler (M4.2/2, 57) bilüydi (M4.2/2, 94)

Geniş zaman 1. teklik-çokluk şahıs ile 3. teklik şahsın olumsuz çekiminde:

'bilmirum (M3.2/1, 11) bilmi̯ürdük "bilmiyorduk" (M3.2/1, 29) bilemēruz (M6.2.3/2, 97) gelmür (M3.2/1, 121)

I.2.1.2.1.3.2. -dIk Sıfat-fiil Ekinde

gèḷdūmuzde "geldiğimizde" (M7.1.2/2, 41) gèḷdūmuz (M7.1.2/1, 7) gèḷdūmuz zaman (M7.1.2/2, 69) geldünle "gelince" (M7.1.2/1, 36)

Ayrıca, Manastır-Elekler'de bir ilahide -I ve -(y)Ip zarf-fiil eklerinin yuvarlak ünlülü şekli tespit edilmiştir:

deyu deyu, kimler yeyüp kimler içer (M8.2/1, 66)

I.2.1.2.1.4. Ünlü İkizleşmesiyle Oluşan Düzlük-Yuvarlaklık Uyumsuzluğu

Radoviş- Buçim, Topanitsa, Damyan, Oravitsa'da *bil-, gel-, kal-, kalk-, al-, altı, ilk, alt* fiil ve isimlerinde /l/ ünsüzünün yitimiyle ortaya çıkan /u/ ünlüsü dudak uyumunu bozmaktadır. Hatta bu /u/ ünlüsünün etkisiyle kimi zaman sonraki hecelerin düz ünlüleri de yuvarlaklaşmaktadır.

bi̯umey "bilmiyor" (M7.1.3/1, 163) bi̯umeysik "bilmiyoruz" (M7.1.3/1, 19) bi̯umeym "bilmiyorum" (M7.1.4/1, 12) ge̯udi "geldi" (M7.1.4/1, 3) ge̯udum (M7.1.3/1, 2) ka̯udum (M7.1.4/1, 44) ge̯uduk (M7.1.3/1, 2) (M7.1.3/2, 1) (M7.1.6/1, 36) ka̯uktuk "kalktık" (M7.1.3/2, 12) ka̯ukaym "kalkıyorum" (M7.1.2/1, 190) ka̯uktun mi "kalktın mı" (M7.1.4/1, 111) ka̯uduk "kaldık" (M7.1.3/2, 15) oj ge̯udunuz (M7.1.3/1, 117) a̯usun "alsın" (M7.1.3/1, 8) ge̯usen "gelsen" (M7.1.3/1, 52) a̯umā "almaya" (M7.1.3/1, 93) a̯umij "almış" (M7.1.3/1, 129) a̯utmiş "altmış" (M7.1.3/1, 141) a̯uti "altı" (M7.1.3/1, 140) otuz‿a̯uti (M7.1.4/1, 1) a̯utida ka̯ukardık "altıda kalkardık" (M7.1.4/1, 90) a̯uti tene (M7.1.6/1, 41) i̯ukyaz "ilkyaz" (M7.1.6/1, 64) kōtūmun a̯utunda "koltuğumun altında" (M7.1.2/1, 16) kōtūnun a̯utuna (M7.1.2/1, 158) a̯utundan "altından" (M7.1.4/1, 136)

Topanitsa, Buçim'de *kavga* ile *sev-* kelimelerinde Debre-Elessa'da *çevir-* fiilinde /v/ ünsüzünün yerini /u/ ünlüsüne bırakmasıyla da düzlük-yuvarlaklık uyumu bozulur:

kaụga "kavga" (M7.1.3/1, 61) seụmekten "sevmekten" (M7.1.2/1, 102) çeụrdiler "çevirdiler" (M1.2/6, 16)

I.2.1.2.2. Küçük Ünlü Uyumunun Korunması

Türkçe kelimeler ünlülerin kalınlığı inceliği bakımından uyumlu olduğu gibi düzlüğü yuvarlaklığı bakımından da genelde uyumludur. Fakat bazı kelimelerin ünlüleri Eski Türkçe döneminde düz ünlülüyken bünyesindeki dudak ünsüzlerinin etkisiyle yine bu dönemden itibaren yuvarlaklaşmaya uğramış dudak uyumuna uymaz olmuştur.

Bu kelimelerden bir kısmı kalınlık-İncelik uyumunun yaygın şekilde korunduğu Makedonya-Radoviş, İştip Yörük ağızları, Bulgaristan, Yunanistan ağızları ile geçiş bölgesi olarak nitelendirebileceğimiz Manastır Mecitli, Kınalı; Strumisa-Yenimahalle ağızlarında eskicil şeklini korumaktadır. Üstelik dudak uyumunun bozuk olduğu alınma kelimeler de ilk heceden sonra meydana gelen ünlü düzleşmeleriyle uyuma girmiştir.

Bundan başka I. Bölgede duyulan geçmiş zaman ekinin -miş şekli kullanıldığı için düzlük yuvarlık uyumu bozulurken diğer bölgelerde dört şekli de mevcut olup düzlük -yuvarlaklık uyumuna dahil olmuştur.

I.2.1.2.2.1. Birinci Heceden Sonra /u/ > /ı/ Değişimiyle

I.2.1.2.2.1.1. Türkçe Kelime Tabanlarında

yāmır "yağmur" (M8.4/1, 58) (M6.2.3/1, 74) (M7.2.1/1, 269) (M7.2.1/1, 36) (M7.2.8/5, 64) (B5.1/1, 78) çamır "çamur" (M8.4/1, 58) (M7.2.8/5, 64) (B5.1/1, 85) çamırdan (M8.5/1, 15) (M6.2.11/1, 80) çamırını (Y1.1/5, 69) tavık (M6.2.9/1, 215) (B2.6/1, 168) (B3.1/1, 59) tavīnın "tavuğunun" (Y3.2/2, 109) tavıklı (B6.10/1, 221) kabī "kabuğu" (M6.2.10/2, 82) (M7.2.4/1, 40) tapısız "tapusuz" (M3.7/1, 55) tapısı (Y5.1/3, 104) yamık "yamuk" (B6.10/1, 208) yavrım "yavrum" (M6.2.9/1, 161) kavrılı "kavrulu" (M6.2.7/3, 44) kavırıdık (M6.2.8/1, 77) kavırıyoz (M6.2.11/1, 61) (M7.2.1/1, 118) savırıdık (M6.2.7/3, 95) çapıtı "çaputu" (M6.2.10/2, 193) avıç "avuç" (M6.2.13/1, 168)

I.2.1.2.2.1.2. Alınma Kelime Tabanlarında

amırlı “hamurlu” (M8.4/1, 2) amır (M6.2.5/1, 50) (M6.2.8/1, 131) (M7.2.4/1, 77) (B5.4/2, 80) (B7.1/1, 77) (B8.4/2, 30) (Y1.3/1, 77) (Y3.2/1, 90) amırı (B6.10/1, 217) amırını (M6.2.4/1, 153) hamır (Y1.1/ 2, 25) (Y2.2/1, 69) (Y3.4/1, 174)

pamık “pamuk” (M6.2.7/3, 69) (M8.5/2, 201) (M6.2.9/1, 7) (M6.2.9/1, 208) (M6.2.12/1, 80) (M7.2.1/1, 8) (M7.2.8/5, 147) (B6.6/1, 103) (B7.10/2, 32) (Y2.2/2, 64) ġavır (M6.2.1/1, 3) (M6.2.9/1, 5) (M6.2.12/1, 153) (M6.2.14/1, 8) (M7.2.1/1, 4) (B2.6/1, 10) (B2.4/1, 28) (B3.1/1, 3) (B7.16/1, 14) (Y1.1/ 4, 57) çabık “çabuk” (M6.2.4/1, 95) (B7.19/1, 140) (Y5.1/1, 94) çabıcak (M7.2.2/1, 343) karpız (M6.2.9/1, 233) (B7.16/1, 194) māsıs “mahsus” (M8.5/2, 402) mapıs “mahpus” (M3.7/1, 58) (B2.4/1, 121) mapısa “mahpusa” (M8.3/1, 80) avlıda (M6.2.5/2, 19) avlı “avlu” (B2.6/1, 181) avlısında (B7.19/1, 91)

kalbırlar “kalburlar” (M6.2.11/1, 106) kalbırı (Y1.3/1, 84) salamır “salamur” (M7.2.2/1, 422) armıt “armut” (M7.2.4/1, 164) āmıt “armut” (B6.7/1, 160)

davıl (B2.1/1, 136) (B7.3/1, 146) safınnan “sabunla” (B3.1/1, 103) sabın “sabun” (B7.19/1, 153) (Y1.1/ 3, 93) 'pabıçla “pabuçla” (B6.2/1, 88) pabıcım (B7.16/3, 89)

ılamırı “ıhlamuru” (Y3.1/2, 58) fasille “fasulye” (M8.3/1, 245) fasilenin (M6.2.3/1, 77) (M6.2.11/1, 54) (B3.1/1, 151) fasilya (B2.1/1, 89) arnavıtlık “Arnavutluk” (M6.2.9/1, 248) ıstanbılın “istanbulun” (M6.2.14/1, 12) ıstanbılda “istanbulda” (B3.1/1, 14) māmıdı “mahmudu” (M6.2.9/1, 224) 'yakıp “Yakup” (B7.16/3, 357)

Tecrübe kelimesi /ü/ > /i/ düzleşmesiyle uyuma girerken *nüfus* kelimesinde ise hem birince hecede /ü/ > /i/ ikince hecede /u/ > /ı/ değişimiyle uyum korunmuştur:

tecribeli “tecrübeli” (B8.5/1, 26) nifıs “nüfus” (M6.2.10/1, 105)

I.2.1.2.2.2. /o/ > /a/, /ö/ > /e/, /o/ > /u/ Değişimiyle

Türkiye Türkçesinin temel ses özelliklerinden birisi Türkçe kelimelerde “-yor” şimdiki zaman eki hariç ilk heceden sonra /o/ ünlüsünün bulunmayışıdır. Anadolu ağızlarının devamı niteliğinde olan Rumeli ağızlarının bir bölümünde de bazı alınma kelimelerde /o/ > /a/, /ö/ > /e/, /o/ > /u/ değişimleriyle bu kural korunmuştur.

orazlar “horozlar” (M6.2.7/3, 37) radavış “radoviş” (M7.2.4/1, 2) şofer “şoför” (M6.2.9/1, 150) limanata “limonata” (B6.2/1, 167) radya “radyo” (B6.3/1, 46) radiye (B7.16/3, 95)

dokturumuz (B2.1/1, 193) (B2.6/1, 162) doktur (B7.10/2, 149) (Y3.2/1, 34)

I.2.1.2.2.3. Duyulan Geçmiş Zaman Ekinin Uyuma Girmesi

düşmüş (B5.4/2, 68) (B6.10/1, 85) olmuş (B5.4/2, 71) gölmüş (B5.4/1, 6) dökmüş (Y6.1/1, 21) vurmuş (Y6.1/1, 22) ölmüş (M6.2.3/1, 29) durmuş (M6.2.3/2, 39) duruymuş (M6.2.3/2, 69) sokmuşlar (M6.2.3/2, 76)

I.2.1.3. Ünlü-Ünsüz Uyumsuzluğu

Türkçenin başlıca ses özelliklerinden biri olan ünlü-ünsüz uyumu gereği ön ünlülerle ön damak ünsüzleri art ünlülerle de arka damak ünsüzleri bir arada bulunabilir. Ölçünlü dilde kâtip, kâğıt, gâvur gibi alınma kelimeler hariç ünlü-ünsüz uyumu korunurken bazı Anadolu ve Rumeli ağızlarında bu kurala her zaman uyulmaz (Ahmed, 2012: 23; Karahan, 1996: 17-18; Tunuslu, 2005: 98).

Karayim Türkçesi ile Ermeni Kıpçakçasında da görülen ünlü-ünsüz uyumsuzluğu Anadolu'nun Kuzeydoğu Grubu için Kıpçak Türkçesi izlerinden olarak nitelendirilmektedir (Karahan, 1996: 18).

Bizim de aşağıda örnekleriyle daha detaylı irdeleyeceğimiz gibi Kosova-Prizren; Makedonya-Köprülü, Strumisa, Koçana merkez ve Grades, Sarıova merkez, Radoviş, İştip Ovalı ağızları, Radoviş-Hıdavelli, Allabası (Yörük ağzı), Manastır-Mecitli; Bulgaristan-Nevrekop-Cumamahalle, Eskicuma-Opaka, Kırcaali-Susuzburun, Alkaya, Yatacık, Konçe, Kayabaşı, Sımolyan-Tozyanı, Şumnu-Hasanköy; Gümülcine-Bılatköy, Sirkeli, Kargılısarıca, Kozana-İnobası metinlerimizde çift boğumlanmalı "g, k, l" ünsüzlerinden birini taşıyan kelimelerde bu uyumun bozulduğu görülmektedir.

I.2.1.3.1. /k/ > / ķ/ Değişiminden Kaynaklanan Ünlü-Ünsüz Uyumsuzluğu

I.2.1.3.1.1. İnce Ünlüler Yanında

Ünlü uyumlarının bozulduğu Kosova-Prizren; Köprülü-Köseler, Hacıbekli; Sarıova merkez; Radoviş-Topanitsa, Buçim, Oravitsa ağızlarında ön (ince) ünlülerden biriyle kurulmuş kapalı hecelerin sonundaki /k/ ünsüzü ölçünlü boğumlanmanın aksine arka damakta teşekkül ettiğinden ünlü-ünsüz uyumu bozulmaktadır.

aldiseķ (K1.1/1, 46) peķ (K1.1/1, 253) (K1.1/2, 430) (M1.2/2, 50) dirseķ (K1.1/1, 284) dirseķ (M7.1.6/4, 54) bileķ (M7.1.6/4, 57) cümleķ "gömlek" (K1.1/1, 308) yeleķ (K1.1/1, 308) eķmeķ (K1.1/1, 401) ekmeķ (M7.1.6/4, 75) içeceķ (K1.1/2, 302) yemeķ (K1.1/2, 391) (M2.11/1, 17) derneķ "cumartesi" (K1.1/2, 445) tezeķ (M2.10/2, 80) demeķ (K1.1/3, 38) (M2.10/2, 100) (M7.1.2/3, 43) (M7.1.6/4, 66)

bebeḳ (M7.1.6/4, 35) çömleḳ (M2.10/2, 158) dimeḳ (M2.11/1, 37) çiçeḳ (M2.11/1, 49) (M5.1/1, 210) eleḳte (M7.1.3/2, 81) geçeceḳ (M2.11/1, 49) getırceḳ (M7.1.3/2, 114) gelejeḳ (M7.1.3/2, 121) renḳte (K1.1/3, 112) şiniḳ (M5.1/1, 3) deliK deşiḳ (M5.1/1, 9) seĺaniḳ (M5.1/1, 168) ilḳ (K2.1/1, 9) küçücüḳ (K1.1/1, 198) ivḳ "ilk" (M7.1.1/1, 126) (M7.1.4/1, 28) (M7.1.6/2, 30)

I.2.1.3.1.2. Yarı Kalın Ünlüler Yanında

Makedonya ağızlarının bir bölümünde yarı kalın /e/, /i/, /ö/, /ü/ ünlülerinden sonra gelen /k/ ünsüzü arka damakta boğumlanarak ünlü-ünsüz uyumsuzluğuna yol açmaktadır.

I.2.1.3.1.2.1. [è] Ünlüsü Yanında

Köprülü-Karatmanlı, Cumalı; Strumisa-Makruva, Veleüs, Şuşitsa, Dobraşin; Koçana merkez; Sarıova merkez; İştip-Tepensa; Radoviş-Kalgürisa, Topanitsa, Buçim, Damyan, Lumnitsa, Oravitsa'da örnekleri tespit edilmiştir.

ekmèḳ (M3.2/1, 261) (M3.3/2, 23) (M4.1/1, 9) (M7.1.2/1, 197) (M7.1.3/1, 159) (M7.1.6/1, 96) dirèḳ (M3.2/2, 31) pèḳ (M2.3/2, 57) (M3.3/1, 14) (M7.1.5/1, 16) felèḳ (M3.3/1, 47) sērèḳ (M3.3/2, 23) serèḳ "seyrek" (M5.1/1, 214) bilèḳ (M3.4/2, 129) (M6.1.1/1, 22) dirsèḳ (M3.5/1, 63) köpèḳ (M3.5/1, 74) inèḳ (M2.3/1, 80) dibèḳ (M2.3/3, 142) (M7.1.3/1, 152) erkèḳ (M2.6/1, 91) yemèḳ (M6.1.1/1, 78) kürèḳ (M7.1.1/1, 113) kepèḳ (M7.1.2/1, 207) çömlèḳ (M7.1.2/1, 300) çükelèḳ (M7.1.4/1, 80) göbèḳ (M7.1.4/1, 113) elèḳ (M7.1.5/1, 143) börèḳ (M3.3/2, 52) pesènḳ (M7.1.6/1, 68) ölecèḳ (M7.1.5/1, 192) düecèḳ "dövecek" (M7.1.5/1, 287) dēcèḳ "diyecek" (M2.6/1, 35) yencèḳ (M2.6/1, 63) yējèḳ "yiyecek" (M7.1.1/1, 129)
gelırsèḳ (M4.1/1, 192) evlenmèḳ (M7.1.3/1, 43)

I.2.1.3.1.2.2. [ì] Ünlüsü Yanında

Radoviş-Kalgürisa, Topanitsa, Buçim'de örneği görülür.

deliḭḳ (M7.1.1/1, 84) pişiḭḳ (M7.1.2/1, 25) Íastiḭḳ (M7.1.3/1, 99)

I.2.1.3.1.2.3. [ò] Ünlüsü Yanında

Köprülü-Köseler'de bir örneğine rastlanmıştır:

çò̭ḳ (M2.10/2, 184)

I.2.1.3.1.2.4. [ù] Ünlüsü Yanında

Sarıova merkez; Strumisa-Makruva, Veleüs, Şuşitsa; Radoviş- Kalgürisa ağızlarında örnekleri görülmektedir.

büyük̡ (M5.1/1, 17) bük̡ bük̡ “büyük büyük” (M5.1/1, 76) bük̡ (M7.1.1/1, 120) bük̡ “büyük” (M3.2/1, 77) küçücük̡ (M5.1/1, 95) yörük̡ (M3.3/1, 31) (M3.3/3, 59) gördük̡ (M3.3/1, 92) türk̡ (M3.3/3, 7) (M3.4/2, 4) döndük̡ (M3.2/1, 263)

I.2.1.3.2. /l/ > / ļ/ Değişiminden Kaynaklanan Ünlü-Ünsüz Uyumsuzluğu

I.2.1.3.2.1. İnce Ünlüler Yanında

Strumisa-Dobraşin ve Sarıova merkez’de ön ünlü yanındaki /l/ arka damakta boğumlandığı için ünlü-ünsüz uyumsuzluğu meydana gelmektedir.

eļ (M3.5/1, 63) yalan diļ “yalan değil” (M5.1/1, 216)

I.2.1.3.2.2. Yarı Kalın Ünlüler Yanında

Bazı Makedonya ağızları ile Bulgaristan-Nevrekop-Cumamahalle, Eskicuma-Opaka ağızlarında yarı kalın /e/, /i/, /ö/, /ü/ ünlülerinden sonra gelen /k/ ünsüzü sonra gelen /l/ ünsüzü normal boğumlanma noktasından geriye, arka damağa çekilerek ünlü-ünsüz uyumsuzlu meydana getirmektedir. Yaygın olarak *gel-, bil-, öl-* fiilleriyle *güzel, değil* kelimelerinde görülür.

I.2.1.3.2.2.1. [è] Ünlüsü Yanında

Ünlü uyumlarının bozulduğu Makedonya-Köprülü-Kişina, Karatmanlı, Yukarı Karaslar, Aşağı Karaslar, Cumalı, Dorfullu, Köseler, Hacıbekli; Strumisa-Makruva, Veleüs, Şuşitsa, Dobraşin; Koçana merkez; Sarıova merkez; İştip-Tepensa; Radoviş-Kalgürisa, Topanitsa, Buçim, Lumnitsa, Oravitsa ve Bulgaristan-Nevrekop-Cumamahalle ağızları ile ünlü uyumları açısından geçiş özelliği gösteren Strumisa-Yenimahalle’de bu uyumsuzluğun olduğu görülmüştür.

gèļdım (M3.2/2, 6) (M4.1/1, 144) (M5.1/1, 1) (B1.1/1, 3) gèļdi (M2.2/3, 19) (M3.7/1, 18) (M5.1/1, 6) (M7.1.1/1, 28) gèļmedık (M2.3/1, 33) gèļmedi (M7.1.1/1, 5) gèļmeymiş (M2.6/1, 16) gèļse (M3.3/2, 69) gèļdīmızde (M3.5/1, 28) gèļdın mi (M3.5/1, 84) gèļcek (M4.1/1, 222) gèļdiler (M5.1/1, 163) gèļmiş‿ıdım (M3.5/2, 8) gèļdık (B1.1/1, 1) gèļdınız (B1.1/1, 1)

güzèļ (M2.3/1, 48) (M3.2/2, 37) (M3.5/1, 5) (M2.5/1, 54) (M2.7/1, 6) (M2.11/1, 12) (M5.1/1, 191) (M7.1.3/1, 130) (M7.1.5/1, 90) güzèļlar (M3.5/1, 35)

èļında (M2.6/1, 168) èļ‿aldım (M7.1.6/1, 32) èļde (M2.10/2, 209) (M7.1.6/4, 93) èļını öptürmüş o da èļınle (M7.1.2/1, 435) èļbeziyle (M7.1.2/1, 420)

èļti (M2.4/3, 45) (M3.2/3, 114) (M3.7/1, 84) èļtim (M3.5/1, 47) (M6.1.1/1, 13) èļtimlere (M3.5/1, 9) èļli (M3.4/2, 9) èļli altida (M3.3/3, 23)

tèl̩ tèl̩ (M3.3/2, 62) tèl̩de (M2.10/2, 84) bèl̩li (M3.4 / 1, 82) (M7.1.2/1, 78) yèl̩ (M2.6/1, 167) sērèl̩tırıydık "seyreltiyorduk" (M7.1.5/1, 138) reçèl̩ (M2.3/1, 117) düzèl̩tti (M2.3/2, 49) çèl̩tikçiden (M2.5/2, 2)

Ünlü uyumlarının korunduğu Eskicuma-Opaka ağzında da *gel-* fiiliyle *tel* isminde uyumsuzluk vardır:

gèl̩di (B5.3/1, 44) gèl̩miş (B5.3/1, 48) gèl̩cek (B5.3/1, 50) gèl̩sin (B5.3/1, 54) gèl̩miştik (B5.3/1, 121) tèl̩de (B5.3/1, 362)

I.2.1.3.2.2.2. [ì] Ünlüsü Yanında

Köprülü-Karatmanlı, Aşağı Karaslar, Cumalı, Koçilar, Hacıbekli, Köseler; Strumisa-Veleüs, Şuşuva, Dobraşin, Makruva; Radoviş-Kalgürisa, Topanitsa, Damyan, Lumnitsa, Oravitsa; İştip-Tepansa, Pulçe; Sarıova merkez ağızlarında yarı kalın /i/ ünlüsünü takip eden /l/ arka damakta boğumlanır.

bì̩lmem (M2.10/2, 189) (M3.2/2, 7) (M3.3/2, 42) (M3.6/1, 8) (M7.1.1/1, 109) (M7.1.5/1, 21) bì̩ìy "biliyor" (M2.3/3, 5) bì̩lsen (M2.4/1, 15) bì̩lmesın (M2.10/2, 158) bì̩lmezdi (M6.1.1/1, 36) bì̩ldık (M7.1.5/1, 47) bì̩lmezdık (M7.1.6/1, 109) bì̩lmeyiz (M3.2/2, 26) ne bì̩lim (M3.5/2, 7) anlatabì̩ldım (M6.1.2/1, 55)

dì̩ "değil" (M3.2/3, 10) (M3.5/1, 34) (M2.3/2, 216) (M2.6/1, 26) (M2.9/1, 39) (M2.11/1, 164) (M6.1.1/1, 6) (M7.1.2/1, 25) (M7.1.4/1, 64) (M7.1.5/1, 16) dì̩ldi (M2.3/2, 52) razlida dì̩ (M5.1/1, 58) benım içi dì̩ "benim için değil" (M7.1.6/1, 53) dì̩lden (M6.1.2/1, 7) zì̩ (M2.9/1, 34) ì̩lk (M6.1.2/1, 3) ì̩lkten (M2.10/2, 11) kì̩ (M2.10/2, 316) (M2.11/1, 145) mì̩llet (M7.1.2/1, 163) zebì̩llıkler (M7.1.2/1, 17) sì̩lkēler "silkerler" (M7.1.5/1, 272) gidì̩lmez (M7.1.5/1, 160)

Ünlü uyumlarının korunduğu Eskicuma-Opaka ağzında da aynı sebepten uyum bozulur:

dì̩ "değil" (B5.3/1, 63) anlayabì̩lcek mi (B5.3/1, 15) bì̩ldim bileli (B5.3/1, 91) o dì̩l de (B5.3/1, 14) evli dì̩ldi (B5.3/1, 46) ì̩lk (B5.3/1, 103) yükledì̩lcekse (B5.3/1, 128) kesì̩ldi (B5.3/1, 271)

I.2.1.3.2.2.3. [ò] Ünlüsü Yanında

Köprülü-Karatmanlı, Yukarı Karaslar, Aşağı Karaslar, Cumalı, Koçilar, Köseler, Hacıbekli; Strumisa-Borisova, Makruva, Dobraşin, Çanaklı, Sarıova merkez ağızlarında ise *öl-* fiiliyle *gölge* adında yarı kalın /ö/ ünlüsü ardından gelen /l/ ünsüzünün boğumlanma noktası önden geriye çekilmektedir.

òl̩di (M2.3/1, 195) (M2.4/3, 36) (M2.5/2, 56) (M2.6/1, 117) (M2.11/1, 136) (M3.1/1, 8) (M3.5/1, 43) (M5.1/1, 143) òl̩dü (M2.9/1, 231) (M3.2/2, 72) (M3.5/1, 43)

(M3.5/2, 35) (M3.8/1, 25) öl̩dükten sōna (M2.3/4, 132) öl̩dürmüşler (M3.8/1, 45) göl̩gede (M2.10/2, 124)

Bu durum Eskicuma-Opaka ağzında da görülür:

ől̩dü (B5.3/1, 251) göl̩gede (B5.3/1, 333) göl̩mē "gömleği" (B5.3/1, 364)

I.2.1.3.2.2.4. [ù] Ünlüsü Yanında

Strumisa-Şuşitsa ile Eskicuma-Opaka'da örneğine rastlanmıştır:

mùl̩k (M3.4/2, 72) gùl̩götü çayının (B5.3/1, 270)

I.2.1.3.3. /l/ > [Í] Değişiminden Kaynaklanan Ünlü-Ünsüz Uyumsuzluğu

Ünlü uyumlarını koruyan Kırcaali-Susuzburun, Alkaya, Yatacık, Konçe, Kayabaşı; Sımolyan-Tozyanı, Şumnu-Hasanköy; Gümülcine-Bılatköy, Sirkeli, Kargılısarıca'da isimden fiil yapan +lA- eki ile çokluk ve vasıta eklerinde; Kosova-Prizren, Manastır-Kınalı ağzında ise çokluk ekinde art ünlüden önce gelen /l/ ünsüzü ön damakta boğumlanarak ünlü-ünsüz uyumunu bozmaktadır.

Bundan başka Koçana-Grades; Radoviş-Topanitsa, Damyan, Oravitsa'da Türkçe kelime tabanlarında Debre-Elessa; Radoviş-Kalgürisa; İştip-Puhçe; Köprülü-Karatmanlı, Koçilar; Strumisa-Makruva, Veleüs; Sarıova; Koçan-Grades'te ise alınma kelime tabanlarında sistemli olmayan /l/ > [Í] değişimi söz konusudur.

I.2.1.3.3.1. Türkçe Kelime Tabanlarında

boÍ‿idi "boldu, çoktu" (M7.1.4/1, 62) yedi ayÍık sekiz‿ayÍık (M7.1.2/1, 75) sāmaÍ‿idi (M7.1.6/1, 20) koÍ (M4.2/3, 60)

I.2.1.3.3.2. Alınma Kelime Tabanlarında

istanboÍ (M2.3/1, 56) akıÍli "akıllı" (M7.1.6/1, 59) vaÍÍī "vallahi" (M4.2/1, 154) devÍat "devlet" (M4.3/1, 23) fasuÍalar "fasulyeler" (M3.2/2, 58) fasuÍada (M3.3/2, 33) kuri fasuÍā "kuru fasulye" (M3.3/2, 33) fasuÍa "fasulye" (M3.2/1, 169) fasuÍÍā (M3.2/1, 83) fasuÍa "fasulye" (M5.1/1, 126) çanakaÍa (M7.1.1/1, 80) koçiÍar (M2.9/1, 2) biÍāder (M2.9/1, 112) kaÍada "kalede" (M1.2/3, 23) biÍat (M6.1.2/1, 40)

I.2.1.3.3.3. Çokluk Ekinde

ćavurÍar "gavurlar" (K1.1/1, 442) celmişÍar "gelmişler" (K1.1/2, 100) ciderÍar "giderler" (K1.1/2, 367) ciderdiÍar "giderdiler" (K1.1/1, 442) vururdiÍar "vururdular" (K1.1/1, 227) āçÍar "ağaçlar" (K1.1/1, 264) demezÍar (K1.1/1, 316) yatırırdiÍar (K1.1/1, 354) atamamişÍar atmişÍar (K1.1/1, 331) yapmişÍar (K1.1/1, 11) soktiÍar (K1.1/1, 32) vurmişÍar (K1.1/1, 63) mācır dildiÍar (K1.1/1, 140) ciyerÍar "giyerler" (K1.1/2, 522) ciyerdiÍar "giyerdiler" (K1.1/2, 406) dērÍar (K1.1/1, 317) gelirÍar (K1.1/1, 323) boyadırdiÍar (K1.1/1, 442) yemezÍar (K1.1/2, 394) çıkardiÍar

koparırdiĺar (K1.1/3, 117) onĺarla (M8.5/2, 112) kocakarĺar “kocakarılar” (M8.5/2, 257) naparĺar yaparĺar (M8.5/2, 272)

toplaşırĺā “toplaşırlar” (B2.1/1, 129) anātarĺā “anahtarlar” (B2.1/1, 214) ġoyarĺādı (B2.1/1, 218) konuşuĺĺādı “konuşurlardı” (B2.3/1, 5) orĺarı “oraları” (B2.4/1, 9) burĺara (B2.4/1, 55) borĺara (B2.6/1, 52) okuturĺādı topĺarlādı (B2.5/1, 49) panıyırĺāda (B2.6/1, 18) ġavırĺā “gavurlar” (B2.6/1, 163) (B3.1/1, 5) ġavurĺā “gavurlar” (B2.6/1, 18) bulgarĺarımız (B2.1/1, 213) dünyaĺā “dünyalar” (B2.6/1, 181) katırĺarın (B3.1/1, 63) yerleşiyoĺĺā (B7.16/1, 132) gidiyoĺĺā (B7.16/1, 184) bakırĺar (Y3.1/2, 73) konuşmuşĺar (Y3.2/1, 10) yaparĺar (Y3.2/1, 45) alırĺardı (Y3.2/1, 66) yıkarĺarsa (Y3.2/2, 191) dokurĺar (Y3.4/1, 20) alırĺar (Y3.4/1, 66) yāmurĺar (Y3.4/1, 109) koyarĺar (Y3.4/1, 115) yakarĺar (Y3.4/1, 102) olurĺar (Y3.4/1, 285)

I.2.1.3.3.4. +lA- Yapım Ekinde

hamurĺādık “hamurlardık” (B2.1/1, 62) hazırĺadın (Y3.2/2, 88) azırĺanılır (Y3.4/1, 145) atırĺamam (Y3.4/1, 11) yuvarĺak (Y3.4/1, 166)

I.2.1.3.3.5. Vasıta Hâl Ekinde

bulgarĺāĺan (B2.3/1, 13)

I.2.1.3.4. /g/ > [ġ] Değişiminden Kaynaklanan Ünlü-Ünsüz Uyumsuzluğu

Strumisa-Veleüs, Şuşitsa, Şuşuvar; Radoviş-Topanitsa, Oravitsa, Hıdavelli, Allabası’da gayrı kelimesindeki /g/ ünsüzünün ön damakta telaffuzu ünlü-ünsüz uyumsuzluğuna sebep olur:

ġāri “gayrı” (M3.3/2, 31) (M3.4/1, 89) (M7.1.6/1, 27) (M7.1.2/1, 318) (M7.1.2/2, 58) (M7.2.8/5, 6) ġari “gayrı” (M3.4/1, 43) (M3.6/1, 8) (M7.1.2/1, 356) ġārı (M7.2.7/2, 41) (M7.2.8/5, 3) ġārık (M7.1.6/1, 149) ġāricem “gayrı” (M3.6/1, 18) ġāriki (M3.6/1, 25) ġā “gayrı” (M7.2.4/1, 10) ġārikın (M7.1.2/1, 185) ġārikını (M7.1.2/1, 257)

I.2.1.3.5. /k/ > [ḱ] Değişiminden Kaynaklanan Ünlü-Ünsüz Uyumsuzluğu

Manastır-Mecitli, Radoviş-Hıdavelli, Kozana-İnobası ağızlarında *yıkan-* fiilinde bazen /y/ ünsüzü düşmekle birlikte yanındaki ünlüyü inceltmektedir ve bu ince ünlü etkisiyle /k/ ön damakta telaffuz edilerek ünlü-ünsüz uyumunun bozulmasına neden olmaktadır:

iḱanırlardı (M8.4/2, 122) īḱardık (M7.2.7/2, 110) iḱardık (Y5.1/1, 123)

iḱārız (M7.2.7/2, 108)

Radoviş-Allabası’da ise *yıka-* fiilinin *yeyka-* söyleminde /k/ ön damakta boğumlanarak uyumsuzluğa neden olmaktadır:

yeyḱarsın “yıkarsın” (M7.2.4/1, 57) yeyḱadınnayın (M7.2.4/1, 57)

Manastır-Mecitli'de ise kaç- fiilinde /k/ ünsüzü ön damakta boğumlanarak uyumu bozmaktadır:

ḱaçmışım (M8.4/1, 77)

Bu durum Radoviş-Sarıgöl'de de *gayrı* kelimesinde kelime başında ötümsüzleşen /g/ ünsüzünün boğumlanma noktasının ön damağa taşınmasıyla görülmektedir:

ḱarikin "gayrı" (M7.2.8/3, 20)

I.2.1.3.6. Alınma Kelimelerin Ünlü Ünsüz Uyumuna Uydurulması

İçinde ön damak /l/ ünsüzü bulunan ve ünlü ünsüz uyumsuzluğu görülen bazı alınma kelimeler ölçünlü dilin aksine MBGA'da [Í] > [ị] değişmesi sonucu ünlü ünsüz uyumuna uydurulmuştur.

kabuḷum (K1.1/2, 65) kabuḷ‿edey "kabuĺ ediyor" (K1.1/2, 415) kabuḷ‿etmedi (Y5.1/1, 71) kabuḷ‿ediy "kabul ediyor" (M2.9/1, 39) ḷokum (M2.6/1, 49) ḷokomlen (K1.1/2, 305) ḷokum ḷokum (Y1.1/5, 183) ḷokma (M2.6/1, 49) evḷadım (M7.2.2/1, 70) ḷastik (M7.2.2/1, 379) ḷastiklar (M2.6/1, 39) ḷamba (Y5.1/2, 63) (M7.1.5/1, 152) ḷambalarlen "lambalarla" (K1.1/2, 535) gaz ḷambasi (M2.6/1, 67) ḷambalarını (B6.1/1, 125) ḷambalā (B7.1/1, 62) kiḷo (M1.2/3, 37) (M8.4/1, 204) (B2.1/1, 175) (B5.3/1, 257) kiḷoluk (M2.9/1, 80) kiḷuysa "kiloysa" (B2.1/1, 174) 'kị̀ḷo (M8.4/1, 30) peştamaḷ (M1.2/3, 141) ḷāna "lahana" (B7.16/3, 124) (M7.1.6/1, 14) ḷānay "lahanayı" (M2.6/1, 102) ḷāna yemēne (M7.1.2/1, 350) ḷānadan (B8.4/2, 24) ḷatin aḷfabesi (B2.4/1, 297) aḷfabeyi (M3.3/3, 30) kemaḷ abi (M5.1/1, 69) kemaḷ‿agalari (M2.5/1, 76) kemaḷpaşanın (M3.3/1, 25) kemaḷın karısı (Y5.1/1, 126) ḷaf "Íaf" (M8.4/1, 176) ḷaflar (M2.6/1, 171) (M3.8/1, 247) ḷafımız (M3.2/2, 16) ḷakabı (B6.1/1, 385) eḷaḷ "helal" (B7.11/1, 4) piḷaf (M7.1.4/1, 70) ḷalelide (M2.3/2, 121) eveḷa (M2.4/1, 22) māsuḷlardan "mahsullerden" (M3.8/1, 15) itimaḷ "ihtimal" (M4.2/3, 18) ḷạusanın "lahusanın" (K1.1/2, 486) gaḷba "galiba" (B5.3/1, 35) konturoḷ‿oldu (M2.9/1, 81)

I.3. SES DEĞİŞMELERİ

I.3.1. Ünlü Değişmeleri

I.3.1.1. Belirleyici Nitelikteki Ünlü Değişmeleri

I.3.1.1.1. Ön Ünlülerin Art Ünlülere Değişmesi

I.3.1.1.1.1. /e/ > /a/ Değişimi

/e/ ünlüsünün artlaşması ile Prizren, Radoviş ve İştip I. Bölge, Koçana, Grades, Sarıova, Debre merkez ve Elessa, Köprülü, Strumisa ağızlarında kelime tabanlarında, eklerde kalınlık incelik uyumu bozulur. Bulgaristan, Yunanistan ve

İştip, Radoviş Yörük ağızlarında ise ölçünlü dilin aksine kelime tabanları ile kimi eklerde yaygın biçimde dil uyumu sağlanır.

I.3.1.1.1.1.1. /e/ > /a/ Değişimiyle Oluşan Kalınlık-İncelik Uyumsuzluğu

I.3.1.1.1.1.1.1.Kelime Tabanlarında

biĺat "bilet" (M3.2/1, 305) (M6.1.2/1, 29) biĺatın (M3.2/1, 307) biĺatlari "biletleri" (M4.1/1, 207) ökümat "hükümet" (M2.3/1, 146) (M3.5/1, 17) ükümata (M7.1.2/2, 32) (M3.3/3, 27) aletirik "elektrik" (M1.2/1, 14) (M1.2/5, 22) peçeta (K1.1/2, 254)

I.3.1.1.1.1.1.2. Çokluk Ekinde

dedilar (K1.1/1, 215) demezĺar (K1.1/1, 316) anlaşmiş‿isela, begenmiş‿isela "anlaşmışsalar, beğenmişseler" (K1.1/2, 93) ciderselar "giderseler" (K1.1/2, 484) örterlar "örterler" (K1.1/1, 313) çeserlar "keserler" (K1.1/2, 382) bilmezlar (K1.1/2, 314) severlar "severler" (K1.1/2, 516) üptürürlar "öptürürler" (K1.1/2, 299)
vermeylar "vermiyorlar" (M2.6/1, 21) deylar "diyorlar" (M2.3/4, 136) (M2.6/1, 32) deydilar (M6.1.1/1, 14) derdilar (M3.5/1, 10) gibiydilar (M7.1.5/1, 130) fakirlara (M1.2/3, 39) abimlar (M1.2/6, 156) ļastiklar (M2.6/1, 39) gideylar keseylar "gidiyorlar, kesiyorlar" (M2.3/2, 162) keseylar keseylar "kesiyorlar" (M2.6/1, 61) besleydilar "besliyordular" (M4.2/1, 34) alilar diylar "aliler diyorlar" (M2.9/1, 130) giderdilar (M3.2/2, 36) turistlar (M3.4/2, 158) demezdilar (M6.1.1/1, 14) üleştıriydilar "üleştiriyordular" (M6.1.1/1, 72) isteylar "istiyorlar" (M2.6/1, 35) isteymişlar "istiyormuşlar" (M6.1.2/1, 52) çok ĭdilar "çok iyidiler" (M3.4/2, 67) dēlar "derler" (M5.1/1, 108) götürüylar "götürüyorlar" (M2.5/2, 21) oynaylar çüveylar (M2.6/1, 32)

I.3.1.1.1.1.1.3. Yönelme Hâl Ekinde

eylüĺa "eylüle" (M1.2/6, 9) abina "abine" (M4.1/1, 304) tamira "tamire" (M7.1.2/1, 354) buçima "buçime" (M7.1.3/1, 84)

I.3.1.1.1.1.1.4. Bulunma Hâl Ekinde

türkiyeda "türkiyede" (K1.1/1, 211) bizda "bizde" (K1.1/2, 261) acilda "acilde" (M4.2/1, 252) āmetlida "Ahmetlide" (M5.1/1, 36) cāmida (M1.2/6, 143) camida (M6.1.2/1, 49) camilarda (M6.1.2/1, 48)

I.3.1.1.1.1.1.5. Emir Birinci Çokluk Şahıs Ekinde

süleşam "söyleşelim" (K1.1/2, 75) cidam "gidelim" (K1.1/2, 85) veram "verelim" (K1.1/2, 92)

I.3.1.1.1.1.1.6. -sA Dilek-Şart Ekinde

desam “desem” (K1.1/1, 141) versalar “verseler” (K1.1/1, 144) ülürsam “ölürsem” (K1.1/1, 230) bilsam “bilsem” (K1.1/2, 208)

I.3.1.1.1.1.1.7. Yapım Eklerinde

türkiyā “türkiyeye” (M2.5/2, 44) (M2.7/2, 86) (M3.2/2, 12) türkiyada (M7.1.2/1, 62) şimdicak (K1.1/2, 74)

I.3.1.1.1.1.1.8. -mA Mastar Ekinde

gürma “görmeye” (K1.1/1, 8) gitma “gitmeye” (K1.1/1, 199) işlema “işlemeye” (K1.1/2, 48) sülema “söylemeyi” (K1.1/2, 92) ügrenma “öğrenmek” (K1.1/2, 185) düverma “deyivermek” (K1.1/2, 223)

I.3.1.1.1.1.1.9. dA Edatında

ev saybisi da (K1.1/1, 123) biz da (M1.1/1, 3) (M3.2/1, 63) annem da (M2.1/1, 2) (M4.2/1, 5) edirlezde da (M7.1.5/1, 70) ben da (M3.2/2, 8) (M5.1/1, 157) bez da (M2.5/2, 53) gömlek ta (M2.5/2, 54) episi da (M2.6/1, 29) üç ta yazılmiş (M7.1.5/1, 167) gèḷdi geçti episi ta (M7.1.5/1, 168) ölesın ta kalsın eşāların (M7.1.5/1, 240) gelinlerım da sevey beni ben da gelinlerımi (M7.1.3/1, 63) patiye da 'çorap derdık (M7.1.3/1, 100) sini da var‿idi (M2.6/1, 95) elbese da verıy (M2.6/1, 137) küllü dari da külsüz da (M2.10/2, 229) gelijim da “geleceğim de” (M4.2/1, 295) istese da (M4.2/3, 170)

I.3.1.1.1.1.2. /e/ > /a/ Değişimiyle Oluşan Kalınlık-İncelik Uyumu

I.3.1.1.1.1.2.1. Kelime Tabanlarında

bāçalāda “bahçelerde” (B6.2/1, 161) bāçadan (B6.7/1, 44) sandalyalara (B6.2/1, 166) domata “domates” (M6.2.3/1, 65) (M6.2.9/1, 28) barabar “beraber” (M6.2.9/1, 94) (M7.2.6/1, 8) zatan “zaten” (B6.1/1, 157) gazata “gazete” (Y1.1/5, 108) acap “acep” (M6.2.12/1, 121) sada “sade” (M6.2.12/1, 224) (B7.9/1, 14) (Y1.1/5, 118) āmatlar (B2.1/1, 7) sayasında “sayesinde” (B7.16/2, 49) aĺatlar “aletler” (Y3.2/2, 189) canab-ı allā (B7.16/2, 116)

Bazı alınma kelimelerde /e/ > /a/ değişimi ile kısmen dil uyumu sağlanır: eraḷda “herhalde” (M6.2.3/1, 22) eralda (M7.2.7/1, 61) canaze “cenaze” (M7.2.3/1, 197) seĺanā “selaniğe” (Y2.2/1, 58) baraber (B7.16/3, 12)

Öte yandan uyumun yaygın korunduğu ağızlarda *Türkiye* kelimesinde ve *bereket, hükümet, elektirik, çete* gibi alınma kelimelerde artlaşma uyumu bozmaktadır:

bereḱat (M7.2.3/1, 152) türkiyanın (M6.2.3/2, 39) (Y1.1/5, 49) türkiyadan (Y1.1/ 1, 17) ökümat "hükümet" (Y5.1/1, 6) ökümattan (M6.2.7/4, 86) (B7.19/1, 49) hökümāta (B7.19/1, 53) aletirik (B3.1/1, 100) (B6.2/1, 245) (B7.19/1, 125) çeta "çete" (M6.2.12/1, 148) gümürcinanın (Y3.2/2, 75) gümürcinalı (Y3.1/1, 139)

I.3.1.1.1.1.2.2. İsim Çekim Eklerinde

arflarda "harflerde" (M7.2.4/1, 110) sātlarca (M7.2.2/1, 321) (B5.3/1, 100) sātta "saatte" (B6.2/1, 33) ıstırātta "ıstırahatte" (B7.16/3, 252)

I.3.1.1.1.1.2.3. -ken Zarf-fiilinde

yapākan "yaparken" (B2.1/1, 36) ufakkan (B2.1/1, 91) vākan "varken" (B2.8/1, 82) varkan (M7.2.6/1, 25) burdaykan "buradayken" (M6.2.2/ 2, 13) okurka "okurken" (M7.2.1/1, 238) ūraşırka "uğraşırken" (M7.2.2/1, 80) kızarka "kızarken" (Y5.1/1, 39) avzadaka "havzadayken" (Y5.1/1, 58) osmanlıdakan (B2.4/1, 26) ġonuşākan "konuşurken" (B2.4/1, 33) zamanındakan (B2.4/1, 91) ūraşırkan (B5.1/1, 72) okurkan (B5.1/1, 175) koşāka "koşarken" (B5.4/2, 94) yıkāka "yıkarken" (B6.2/1, 247) aylıkka (B6.7/1, 14) kızka (B7.16/3, 15) konuşurkanı (B7.16/3, 46) beḱarkanı (B7.16/3, 72) mani atarkanı (B7.16/3, 90) diş çıkarıkan (B7.16/3, 228) okurkan (M7.2.3/1, 206) (Y3.1/2, 10) oturuka oynarka (Y5.1/1, 45) kırklanmadıkka (Y5.1/1, 145) ītiyarkana (Y2.2/1, 26) var‿ıka "varken" (M6.2.9/1, 42) çıkarıka (M6.2.10/2, 133) çocuk‿ıka (M7.2.1/1, 50) ordayka (M7.2.1/1, 130) ordaykan (M7.2.6/3, 78) alırkan (M7.2.8/5, 130) yakarkan (M7.2.8/5, 131) çıkarkan (M7.2.8/5, 155)

I.3.1.1.1.1.2.4. Tezlik Fiilinde

yapparıdı "yapıverirdi" (B2.3/1, 68) çıkarıvādık "çıkarıverdik" (B7.16/1, 78) kaldırıvāmış "kaldırıvermiş" (B7.16/1, 125) başlayıvādı (B7.16/1, 233) toplaşıvarıymışlā (B7.16/1, 373)

I.3.1.1.1.1.2.5. +leyin Ekinde

avşamlayın "akşamleyin" (B2.6/1, 85) (M6.2.10/1, 250) āşamlayın (B5.3/1, 153) akşamlayı (Y1.1/5, 418) akşamlayın (B6.10/1, 32)

sabālayın "sabahleyin" (M7.2.3/1, 206) (B3.1/1, 95) (B6.6/1, 44) (B7.16/3, 49) (B7.19/1, 38) (B8.1/1, 33) sabalayın (B2.6/1, 160) sabāla "sabahleyin" (B5.4/2, 128) (B6.2/1, 109) sabālayı (M6.2.9/1, 104)

I.3.1.1.1.2. /i/ > /ı/ Değişimi

/i/ ünlüsünün artlaşması ünlü uyumlarını bozan bölgede dil uyumsuzluğuna neden olurken ünlü uyumlarını koruyan bölgede ölçünlü dilin aksine dil uyumunun sağlanması şeklinde karşımıza çıkmaktadır.

Makedonya Köprülü-Karatmanlı, Köseler; Strumisa-Çanaklı; Radoviş-Oravitsa; Manastır-Mecitli; İştip-Kepekçili ağızlarında *irmik* kelimesinde de bu hadise gerçekleşir ve kelime *ırmık* biçimiyle telaffuz edilir:

ırmık "irmik" (M2.3/4, 92) (M2.10/2, 253) (M3.8/1, 169) (M7.1.6/1, 99) ırmıkla (M8.4/1, 234) ırmī "irmiği" (M6.2.7/3, 62)

I.3.1.1.1.2.1. /i/ > /ı/ Değişimiyle Oluşan Kalınlık-İncelik Uyumsuzluğu

Ünlü uyumlarını bozan bölgede yapım, çekim ve şahıs eklerinde /i/ ünlüsünün /ı/'ya değişmesi yaygın bir özelliktir.

Nemeth, kelime kökleriyle dar ünlülü eklerdeki /i/ ünlüsünden değişen bu /ı/ ünlüsünün pek çok durumda /ü/ ünlüsünden geldiğini söyler. Nitekim, Eski Anadolu Türkçesindeki ilgi eki ile 1. ve 2. şahıs teklik-çokluk iyelik eklerindeki /ü/ sesi; +süz, +lük yapım ekleri; -ur, -dur ettirgenlik ekleri ve -ür geniş zaman eki de bunun kanıtıdır (Nemeth, 1980-1981: 138).

I.3.1.1.1.2.1.1.Kelime Tabanlarında

getır (M2.6/1, 71) getırırdi "getirirdi" (K1.1/3, 35) getırdi "getirdi" (B1.1/1, 4) getırmiş (M5.1/1, 107) peynır (K1.1/1, 222) çevır (M1.2/3, 88) emır (M7.1.2/2, 39)

I.3.1.1.1.2.1.2. İyelik ve İlgi Hâl Ekinde

İyelik ekinde

elımle (M5.1/1, 188) ōretmenlerım (M6.1.2/1, 5) ineklerımıs (M4.2/3, 126) cebımızde (M6.1.2/1, 21) evlerımız (M2.6/1, 82) deremız (M2.6/1, 67) kendımız da (M2.6/1, 74) bizım yerlerımız (M1.2/6, 79) çilelerımız (M1.2/6, 86) gömleklerımız (M1.2/6, 99) edırlezınızi "hıdırellezinizi" (M6.1.2/1, 15) alınızi "halinizi" (M6.1.2/1, 23) çocūnun elıne (M6.1.2/1, 54) yerıne (M1.2/5, 25) mālesıne "mahallesine" (M2.6/1, 110)

İlgi hal ekinde

benım "benim" (M3.3/2, 4) (B1.1/1, 6) bizım (M1.2/6, 48) dedemlerın (M3.5/1, 74) eltimın (M1.2/3, 162) gelinın (M1.2/4, 14) memleketın (M6.1.2/1, 7) enistenın annesi (M6.1.2/1, 56)

I.3.1.1.1.2.1.3. Bildirme, Tasarlama Kipleri ile Şahıs Eklerinde

Görülen geçmiş zaman 1. ve 2. teklik-çokluk şahıs çekimlerinde:

yedım "yedim" (M1.2/3, 115) geldım (K1.1/1, 161) gèl̤dım (B1.1/1, 3) bindım (M1.2/5, 17) (M1.2/6, 29) bū̆k‿idım "büyüktüm" (M3.2/2, 8) görmedım (M3.4/2, 105) evlendım (M3.5/1, 13) ōrendım (M1.2/6, 2) geldık (M1.2/4, 6) gèl̤dık (B1.1/1,

1) gidemedık (M2.6/1, 14) dīl‿ıdık (M2.6/1, 28) işledık (M2.6/1, 72) çekmedık (M2.6/1, 80)

süslerdın (M1.2/3, 169) gelırdın (M1.2/3, 150) gèl̩dınız (B1.1/1, 1)

Geniş zaman ekinde:

bilırım "bilirim" (B1.1/1, 5) bilırız "biliriz" (B1.1/1, 5) getırıdiler (M1.2/6, 69) edırler "ederler" (M1.2/6, 128) bitırdiler (M2.6/1, 34)

Şahıs eklerinde:

giderım (M1.2/6, 136) istersın (M3.4/2, 98) pişsın (M1.2/3, 88) besleysın "besliyorsun" (M2.6/1, 85) döşeysın (M2.6/1, 93) gençsınız (M6.1.2/1, 45)

I.3.1.1.1.2.1.4. Bildirme Ekinde

ōledır (M2.6/1, 104) bōledır "böyledir" (M3.4/2, 134) kuzu eti mıdır ne etidır (M1.2/4, 34) nedır (M1.2/6, 55)

I.3.1.1.1.2.1.5. Yapım Eklerinde

gelinlıklēmiz (M4.2/3, 174) kumunizlık "koministlik" (M1.2/6, 53) askerlık (M1.2/6, 90) askerlīmi (M6.1.2/1, 6) gejelık (M1.2/6, 119) eksiklık (M6.1.2/1, 12)

şekersız (M1.2/3, 117) bindırdi (K1.1/1, 61) bindırıdiler "bindirirdiler" (M1.2/6, 76) endırdıne "indirdineyin" (M2.6/1, 79) gezdırıysın (M2.6/1, 136) yerleştırmişler (M6.1.2/1, 81) yedırīm "yediriyorum" (M5.1/1, 181) gidılır mi (M4.2/3, 161) ezılıy "eziliyor" (M2.6/1, 110) erıdicen (M2.6/1, 77) gelışınden (M1.2/6, 96)

I.3.1.1.1.2.1.6. -dık Sıfat-fiilinde

dedī "dediği" (M1.2/3, 78) dedīm (M1.2/3, 100) dedīn (M2.6/1, 152) gèl̩dīmi "geldiğimi" (M2.6/1, 14) bi̇l̩dīn (M2.6/1, 128) çektī yok (M1.2/3, 125) evlendıkten sōna (M4.2/3, 177) evlendīm (M1.2/6, 86)

I.3.1.1.1.2.2. /i/ > /ı/ Değişimiyle Oluşan Kalınlık-İncelik Uyumu

Ünlü uyumlarının korunduğu ağızlarda alıntı kelime tabanları, aitlik eki, iyelik ekleri, ilgi eki, +lık yapım eki, şüphe-pekiştirme bildiren ki edatı ve i-yardımcı fiili /i/ > /ı/ değişimiyle uyuma girmektedir.

I.3.1.1.1.2.2.1. Kelime Tabanlarında

yunanıstan mācırĺānı "yunanistan muhacirlerini" (Y3.4/1, 30) mācır (M6.2.9/1, 8) mācırlardan (Y5.1/1, 10) mājırānede (M7.2.3/1, 29) mācırānede (M7.2.6/3, 16) tābı "tabi" (M7.2.7/2, 106) ıstanbulda (M7.2.3/1, 29) ıstanbolda (M7.2.4/1, 35) ıstanbula (B7.16/3, 26) ıstasyon (Y3.1/1, 158) yānı "yahni" (B8.4/2, 24) yanı "yani" (M6.2.3/1, 43) (M7.2.7/2, 9) zayır "zahir" (M6.2.3/1, 96) manısı "manisi" (B7.16/3, 214) katır gecesi "kadir gecesi" (M6.2.4/1, 35) zatı (M6.2.10/2, 122) zatın "zaten"

(M7.2.8/5, 151) (Y3.2/2, 25) nışasta (Y1.3/2, 61) vakıt (M6.2.4/1, 48) (M6.2.7/3, 14) (M7.2.3/1, 46) (Y3.1/2, 22) o akıt "o vakit" (M7.2.6/1, 6) nışannı (B7.16/3, 43) nışannandık (B7.19/1, 119) nışannayādılā "nişanlıyordular" (B8.4/2, 13) akısardan "akhisardan" (Y3.2/1, 30)

Bazen uyum kısmen sağlanır:

iĺāyılar "ilahiler" (M7.2.3/1, 193) mısafirānede (M7.2.4/1, 35) mısafiri (B7.13/1, 101) mısafir (B7.16/1, 103) ısakçelebinin "ishakçelebinin" (Y1.3/1, 49) seĺanık "selanik" (Y2.2/1, 19)

I.3.1.1.1.2.2.2. Aitlik, İyelik ve İlgi Eklerinde

Aitlik ekinde:

arkadaşımınkı (B2.4/1, 285) sabālānkı "sabahleyinki" (B2.6/1, 84) burdakı "buradaki" (B2.3/1, 63) burdākılā (B2.4/1, 257) burdākı gibi (B2.4/1, 383) bordakı (Y3.4/1, 50) bordakılar (Y2.2/1, 132) aşākı hüsennē dēdik yukākı hüsenner "Aşağıki Hüseyinler Yukarıki Hüseyinler" (B5.1/1, 36) kāşıkıları "karşıkileri" (B6.7/1, 8) o yankısı yādım‿etti bu yankısı yādım‿etti (B6.7/1, 51) sōrakı "sonraki" (Y3.4/1, 80) altındakılāna (M7.2.3/1, 124) altındakılarna (M7.2.3/1, 125) burdakılar (M7.2.7/2, 30)

İyelik ekinde:

kavlınnan "kavliyle" (M7.2.6/1, 16) āşam vātı "akşam vakti" (M6.2.9/1, 167) kabrım "kabrim" (M7.2.3/1, 193) sābı "sahibi" (B2.6/1, 66) ikinci dünya arbıydı (Y3.2/2, 91) alman arbından (Y3.1/1, 163)

İlgi ekinde:

kemaļın karısı (Y5.1/1, 126)

I.3.1.1.1.2.2.3. +lık Yapım Ekinde

üç sātlık (M6.2.9/1, 208) iki sātlık, bi sātlık (M7.2.3/1, 147)

I.3.1.1.1.2.2.4. Şüphe, Pekiştirme Bildiren Türkçe ki Edatında

acaba kı (M7.2.7/1, 31) (M7.2.8/5, 187) salmadı kı (B7.8/1, 13)

I.3.1.1.1.2.2.5. i- Fiilinde

müslüman‿ıdı (M7.2.3/1, 4) var‿ıdı (M7.2.3/1, 9) kıt‿ıdı (M7.2.5/1, 22) yıracık‿ıdı (M7.2.5/1, 27) kat‿ıdı (M7.2.5/1, 29) aşlār‿ıdık (M7.2.5/1, 42) sār‿ıdık (M7.2.5/1, 49) yakın‿ıdı (M7.2.6/2, 39) uzak‿ıdı (M7.2.6/2, 63) yollār‿ıdı (M7.2.6/3, 30) ufak‿ıdım (M7.2.6/3, 32) bakar‿ıdım (M7.2.6/3, 45) karıştırılar‿ıdı (M7.2.6/3, 63) dālık‿ıdı (M7.2.7/1, 11) burdan‿ıdı (M7.2.7/1, 27) alır‿ıdık (M7.2.7/2, 131) kıtlık‿ıdı (M7.2.8/5, 108) var‿ısa (M7.2.6/1, 39)

I.3.1.1.1.3. /ö/ > /o/, /ö/ > [ȍ] Değişimi

Nemeth, /ö/ > /o/ değişimiyle bir alt başlıkta inceleyeceğimiz /ü/ > /u/ değişiminin -sık rastlanan geçiş sesleriyle- Osmanlı Türkçesinde Adakale-Vidin yöresi, Anadolu'nun özellikle kuzeydoğu bölgesi ile bu bölgenin güneyi ve güneybatısındaki ağızlar, kısmen Batı Anadolu ağızları ile Bulgaristan'ın güneybatısında bir de Azerbaycan Türkçesinde görüldüğünü söylerken Makedonya'da ise bu değişimlerin olmadığını belirtir (Nemeth, 1980-1981: 123, 140). Fakat, mevcut dil malzemesi Makedonya Sarıova, Koçana merkez, Grades, Debre-Elessa'da /ö/ > /o/ değişiminin olduğunu göstermektedir. Bu değişim Türkçe *böyle, öyle, dört, börek, Yörük, öbürleri* ve alınma *çöp* kelimelerinde tespit edilmiştir. Ancak örnekler bize bu değişimin bahse konu olan bölgelerde daha fazla görülebileceğini de düşündürtmektedir.

boyle "böyle" (M1.2/1, 84) (M1.2/3, 24) (M4.2/2, 85) bole "böyle" (M4.2/1, 180) (M4.3/1, 17) oyle "öyle" (M1.1/1, 7) (M1.2/3, 47) (M4.2/1, 10) (M4.1/1, 21) (M4.2/2, 82) (M5.1/1, 19) oyle karışık (M5.1/1, 25) ole "öyle" (M4.2/1, 101) dort "dört" (M4.2/4, 212) (M5.1/1, 3) dord beş tane (M5.1/1, 235) dordune "dördüne" (M5.1/1, 71) çope "çöpe" (M5.1/1, 202) borekler "börekler" (M5.1/1, 233) yorük mörük (M5.1/1, 81) obirler "öbürleri" (M5.1/1, 28)

Hatta /ö/ > /o/ artlaşmasının görüldüğü Sarıova ile bu değişimin görülmediği Makedonya-Köprülü ve Strumisa ağızlarında ayrıca Bulgaristan-Eskicuma-Opaka ağzında /ö/'den /o/'ya bir geçiş sesi olarak nitelendirilebileceğimiz [ȍ] ara ünlülü örneklere rastlanmaktadır. En çok *ölmek* fiilinde karşımıza çıkan [ȍ] ara ünlüsü /ö/ > /o/ artlaşmasının Makedonya Sarıova, Koçana merkez, Grades, Debre-Elessa ile sınırlı kalmayabileceği kanaatini uyandırmaktadır.

ȍl̩di "öldü" (M2.3/1, 26) (M3.1/1, 8) ȍl̩dü (M2.9/1, 231) (M3.8/1, 25) ȏl̩dü (B5.3/1, 251) ȍl̩dükten sōna (M2.3/4, 132) gȍl̩gede (M2.10/2, 124) (B5.3/1, 333) çȍk̩ (M2.10/2, 184) gȍrdüm (M5.1/1, 6) gȍrümcem (M5.1/1, 20)

I.3.1.1.1.4. /ü/ > /u/, /ü/ > [ů] Değişimi

/ü/ > /u/ artlaşması Türkçe ve alınma belirli kelimelerde görülmektedir. Ünlü uyumlarının bozulduğu Makedonya-Sarıova, Koçana merkez, Grades, Köprülü-Karatmanlı, İştip-Tepansa, Puhçe, Radoviş-Topanitsa, Oravitsa, Kalgürisa ağızlarında Türkçe ve alınma kelimelerde; ünlü uyumlarının korunduğu Makedonya'nın Radoviş-Allabası, Hıdavelli, Kulāzı, İştip-Poçuval, Hocalı, Sırlıva; Bulgaristan'nın Kırcaali-Kayabaşı, Eskicuma-Kasırgalar, Şumnu-Kayacık,

Hasanköy, Ortaköy; Yunanistan'ın Gümülcine-Sirkeli, Kozana-Kayalar-İnobası ağızlarında ise dil uyumuna uydurma çabasıyla daha çok alınma kelimelerde ortaya çıkmaktadır. Hatta *bugun* biçiminde söylenen Türkçe bugün birleşik kelimesinde de aynı çaba söz konusudur.

Ayrıca; Sarıova, Strumisa- Makruva, Veleüs, Koçana merkez, Radoviş-Kalgürisa ve Eskicuma-Opaka'da yine belirli kelimelerde /ü/'den /u/'ya geçiş sesi niteliğindeki [ù] ara ünlüsü karşımıza çıkmaktadır.

I.3.1.1.1.4.1. Türkçe Kelimelerde

bule "böyle" (M4.2/1, 29) (M4.1/1, 24) uç "üç" (M4.2/1, 227) (M5.1/1, 70) turk (M5.1/1, 24) turk çingenesi (M5.1/1, 29) turkler (M5.1/1, 26) turkte (M5.1/1, 56) turkçe (M2.3/2, 97) (M6.1.1/1, 3) (M7.2.7/2, 29) turkçez (M5.1/1, 31) turkiye (M5.1/1, 33) turkiyyā "türkiyeye" (M5.1/1, 38) on dordune (M5.1/1, 71) yuz yirmi (M5.1/1, 55) yurukler (M4.1/1, 388) yuruklar "Yörükler" (M5.1/1, 81) yüruklerden imiş (M6.1.2/1, 56) turkulerlen "türkülerle" (M5.1/1, 142) būmişim "büyümüşüm" (M7.1.6/1, 3)

bugun (M6.2.5/1, 18) (M6.2.9/1, 50) (M7.2.2/1, 92) (Y3.4/1, 282)

büyùḳ (M5.1/1, 17) bùḳ "büyük" (M5.1/1, 76) (M7.1.1/1, 120) bu̇̀ḳ (M3.2/1, 77) tùrḳ (M3.3/3, 7) (M3.2/1, 77) ùç (M4.1/1, 31) gùn (M5.1/1, 144) ùkseli "yükseli" (M5.1/1, 222) en kùçū (M5.1/1, 95) küçücùḳ (M5.1/1, 95) yorùk (M7.1.1/1, 104) gùlgötü çayının (B5.3/1, 270) döndùḳ (M3.2/1, 263) gördùḳ (M3.3/1, 92)

I.3.1.1.1.4.2. Alınma Kelimelerde

Alınma kelimelerin örneklerini /ü/ > /u/ değişimi olarak değerlendirebileceğimiz gibi aslına uygun biçimleriyle kullanıldığını da söylemek mümkündür.

şukri "şükrü" (M4.1/1, 108) şukur "şükür" (M5.1/1, 98) duşmani "düşmanı" (M5.1/1, 88) (M7.1.2/1, 55) duşman (B7.16/2, 123) duşmanımız (M6.2.3/2, 17)

dunyā "dünyaya" (M5.1/1, 158) tucarlar "tüccarlar" (M5.1/1, 184) muslimansın "Müslümansın" (M5.1/1, 23) suvari pulizi (M7.1.1/1, 35)

nufus "nüfus" (B7.13/1, 132) nufusunu (B2.6/1, 9) nufus ḱādımız (B7.19/1, 16) nufusumuz (B5.1/1, 6) nufusta (B7.16/2, 15) musāde (M7.2.4/1, 196) mubādele (B7.16/2, 74) musābakada "müsabakada" (B7.16/2, 3) zulum "zulüm" (Y5.1/3, 4) gùnā (M5.1/1, 123)

I.3.1.1.2. Art Ünlülerin Ön Ünlülere Değişmesi

I.3.1.1.2.1. /a/ > /e/ Değişimi

I.3.1.1.2.1.1. /a/ > /e/ Değişimiyle Oluşan Kalınlık-İncelik Uyumsuzluğu

Prizren, Vıçıtırın, Köprülü, Strumisa gibi ünlü uyumlarını bozan bölge ağızlarında kelime tabanlarıyla çokluk eki, vasıta ve eşitlik hâl ekleri, şart eki, +cA yapım eki, "-ınca" zarf-fiili ile -dınēn, -dınle birleşik zarf-fiil ekinde /a/ ünlüsünün önleşmesi kalınlık incelik bakımından uyumsuzluğa yol açmaktadır.

I.3.1.1.2.1.1.1. Alınma Kelimelerde

ema "ama" (K1.1/1, 19) (K1.1/1, 60) (K1.1/2, 381) (M2.5/2, 12) (M4.2/3, 54)
zeman "zaman" (K1.1/1, 329) pare "para" (K1.1/2, 283) parçe "parça" (K1.1/2, 379) (M7.1.1/1, 90) eĺan "hala" (M2.3/4, 155) elan (M2.4/2, 17) kayesilēmiz (M2.4/3, 9)

I.3.1.1.2.1.1.2. Çokluk Ekinde

olurler (M4.2/2, 55) ļānaler "lahanalar"(M7.1.6/1, 13) oncāzler (M7.1.6/1, 45)

I.3.1.1.2.1.1.3. Vasıta Hâl Ekinde

tırlen "tırla" (K1.1/1, 40) saçle (K1.1/1, 455) onlarlen "onlarla" (M1.1/1, 7) adamle (M1.2/1, 9) vaporlen "vapurla" (M1.2/2, 26) ġavurlarle (M3.1/1, 5) vagonlālen "vagonlarla" (M3.2/1, 35) bayraklen "bayrakla" (M3.2/1, 126) ayaklarımızlen (M3.2/2, 41) pastırmāle "pastırmayla" (M3.3/2, 27) otobuzle "otobüsle" (M3.7/1, 5) pamukle (M3.7/1, 16) (M2.8/1, 17) kumle (M2.6/1, 45) bakırle (M2.10/2, 58) mumlarlen "mumlarla" (M4.1/1, 10) kabakle (M7.1.2/1, 8) çocuklarle (M7.1.3/1, 54) babamle (M2.3/4, 113) yūrtle "yoğurtla" (M3.2/2, 66) kapakle "kapakla" (M1.2/6, 107) bununlen "bununla" (K1.1/2, 76) onunlen (K1.1/1, 212) almanle (M1.2/6, 87) mayasıle (M1.2/6, 108)

I.3.1.1.2.1.1.4. Eşitlik Hâl Ekinde

ortāce "ortanca" (M1.2/1, 44) aylarce (M2.3/2, 180)

I.3.1.1.2.1.1.5. -sA Dilek-Şart Ekinde

memnunsenız (K1.1/1, 106) nasılsem "nasılsam" (K1.1/2, 260) sorarsen "sorarsan" (M3.2/1, 40) yokse (M3.3/1, 37) tutarse (K1.1/3, 86) kalkmasem (K1.1/3, 78) tutarsen (M3.3/2, 44) adārse "adarsa" (M3.7/1, 156) olurse (M2.2/1, 16) (M2.3/3, 41) olmase (M2.3/3, 41) açarsem (M2.2/4, 94) çalışırse (M2.10/2, 50) bakarse (M7.1.2/1, 341) yaparsen (M7.1.5/1, 56) (M2.3/4, 79) (M4.2/2, 23) yaparsem (K1.1/1, 230) duyarse (M7.1.6/1, 4) bulursek (K1.1/1, 203) bulmasen (K1.1/1, 203) bulursen (M2.3/4, 58) bulursek "bulursak" (K1.1/1, 203) kurarlarse (K1.1/2, 389) çıkarse (M4.2/1, 282) okumasen (M2.6/1, 119) oturuse (M2.5/2, 40) çıkarısen (M7.1.2/1, 188) çıkarmasen (M7.1.2/1, 188)

Şart ekiyle yapılmış *güya* anlamındaki *korsa* kelimesinde de uyum bozulur:
korse "korsa, güya" (K1.1/1, 79) (M1.2/3, 103)

I.3.1.1.2.1.1.6. Yapım Eklerinde

İsimden isim yapan +cA ekinin dil isimlerinde hep ince ünlülü kullanılması ve Türkiye kelimesindeki ekin /e/ ünlüsünün artlaşması büyük ünlü uyumunu bozmaktadır.

sırpçe (M1.2/2, 31) (K2.1/1, 3) ġavurce (M2.2/4, 3) (M3.2/3, 17) ġavurcez (M4.2/1, 6) arnavutçe (K2.1/1, 3)

I.3.1.1.2.1.1.7. Fiilimsi Eklerinde

"-ınca" zarf-fiil eki ile -dınēn, -dınle birleşik zarf-fiil yapısında önleşmeyle uyum bozulur.

çıkınce (K1.1/1, 143) olunce (M1.2/3, 99) (M3.3/1, 11) kalkınce (M3.4 / 1, 101) kapadınēn (M2.6/1, 159) kırıldınēn (M2.6/1, 166) karıştırdınle "karıştırdınlayı" (M2.6/1, 51)

I.3.1.1.2.1.2. /a/ > /e/ Değişimiyle Oluşan Kalınlık-İncelik Uyumu

İştip, Radoviş Yörük ağızlarıyla Bulgaristan, Yunanistan ağızlarında ilerleyici, gerileyici ve çift yönlü ünlü benzeşmeleriyle yaygın olarak kalınlık-incelik uyumunun bozuk olduğu alınma kelimeler uyuma dahil olur. En tipik örneği *tane* kelimesidir.

Aynı ağızlarda bazen de /y/, /l/,/ n/, /c/ gibi ünsüzlerin inceltici etkisiyle aksine uyum bozulur. Ayrıca bu ağızlarda *zaman, para, parça* alınma kelimelerinde MBGA'da yer yer sık görüldüğü gibi uyum bozulmaktadır:

zeman (M6.2.7/3, 49) zemanı (M6.2.4/1, 175) zemanda (B7.3/1, 60) zemanında (B8.1/1, 8) zemannāda "zamanlarda" (B6.3/1, 96)

pareli "paralı" (M6.2.9/1, 165) paresiz (M6.2.10/2, 193) pare (M6.2.3/1, 32) paresinne (M6.2.4/1, 164) pareyi (M7.2.1/1, 226) parela "parayla" (B6.1/1, 466) parçe (M7.2.4/1, 58) parçe parçe (M6.2.12/1, 135)

I.3.1.1.2.1.2.1. Kelime Tabanlarında

İlerleyici ünlü benzeşmesiyle:

isle "islah" (B7.16/3, 142) ille "illa" (M6.2.3/1, 76) (Y3.1/2, 28)

kirez (M7.2.4/1, 164) neşeşte "nişasta" (M6.2.13/1, 193) deker "dekar" (B2.2/1, 7) fene "fena" (B2.6/1, 30) mesele "mesela" (B7.1/1, 3) mereydi "meraydı" (B7.13/1, 33) felen "felan" (B5.1/1, 13)

Gerileyici ünlü benzeşmesiyle:

tene "tane" (M6.2.3/1, 21) (M6.2.4/1, 25) (M6.2.9/1, 50) (M6.2.10/2, 15) (M7.2.1/1, 173) (M7.2.8/5, 141) (B6.1/1, 167) (Y6.1/1, 161) dört tenesi (Y5.1/1, 138) sede "sade" (B7.16/3, 20) cümetesi "cumartesi" (B8.4/2, 11)

Çift yönlü ünlü benzeşmesiyle:

ziyede "ziyade" (M6.2.7/3, 62) misefir (B2.6/1, 179) ferece "ferace" (B7.16/3, 318) sülele "sülale" (B7.3/1, 124)

Arazi, cenaze, ameliyat alınma kelimelerinde ise kısmen uyum korunmuştur: erazi (B6.5/1, 20) erazilerin (Y2.1/1, 13) canaze "cenaze" (M7.2.3/1, 197) amelyet oldu (M7.2.4/1, 103)

I.3.1.1.2.1.2.2. /y/, /l/,/ n/, /c/ Gibi Ünsüzlerin Etkisiyle Meydana Gelen Önleşme

Ünlü uyumlarının genelde korunduğu ağızlarda /y/, /l/,/ n/, /c/ gibi ünsüzlerin etkisiyle kelime tabanlarıyla eklerde /a/ art ünlüsü önleşmektedir.

yımırtēlan (B7.16/3, 70) arabeyla (B7.16/3, 129) tarlede "tarlada" (Y2.2/1, 88) tarlelere (Y2.2/1, 149) buydey (Y3.1/2, 25) kanele "kanala" (M7.2.2/1, 442) atlemiş "atlamış" (Y1.1/5, 378) avusturalyeden (B2.6/1, 152) hoceymiş "hocaymış" (B7.13/1, 9) kare "kara" (B5.1/1, 239) numre "numara" (B2.1/1, 202) orē "oraya" (B7.19/1, 127) burē "buraya" (B7.16/2, 28) (Y3.1/2, 37) bureye (B7.13/1, 34) (B7.16/3, 27) çocē "çocuğa" (M7.2.7/1, 21) ġarıye "karıya" (Y2.2/1, 163) doldunēn "doldunayın" (B3.1/1, 151) sorēm "sorayım" (B7.16/2, 180) tutamıyecēm (B7.16/3, 250) ġoycesin "kayacaksın" (Y2.2/1, 127) kabaracek (B5.2/1, 395) bakacek (B7.11/1, 6) yapçez (Y3.1/2, 15) avşamle (B7.16/2, 52) babasındēdi "babasındaydı" (B7.13/1, 133) ōlundēdim "oğlundaydım" (B7.13/1, 133) felan ayda, felan günde (B7.16/1, 58) idriz agēle "idris agayla" (B7.16/1, 216)

I.3.1.1.2.2. /ı/ > /i/ Değişimi

MBGA'da Türkçe ve alınma kelime tabanlarıyla eklerde /ı/ ünlüsünün önleşmesi dil uyumunu bozmaktadır.

Bu durum ünlü uyumunu bozan bölge ağızlarında üçüncü teklik-çokluk şahıs iyelik ekleri, yükleme hal eki, görülen geçmiş zamanın üçüncü teklik-çokluk şahıs ekleri, duyulan geçmiş zaman eki, soru eki, imek yardımcı fiili ile "+lI, +CI, +cIk, –I, -GI, -IcI" yapım eklerinde görülür.

Ünlü uyumları açısından bir geçiş, ara bölge özelliği gösteren Strumisa-Çanaklı, Yenimahalle, Manastır-Kınalı, Mecitli, Germiyan, Musaobası ve Elekler ağızları da kelime tabanları, 3. teklik şahıs iyelik eki, yükleme hali, görülen geçmiş

zamanın 3. şahısları, i- yardımcı fiili ile "+lı, +lık, +cı, +cık, -gı" yapım eklerinde /ı/ > /i/ değişimiyle ünlü uyumunu bozan bölge ağızlarıyla benzerlik gösterir.

Yaygın olarak dil uyumunun korunduğu ağızlarda ise zaman zaman"c, ç, l, n, y" gibi ünsüzlerin etkisiyle art ünlüler ön ünlülere değiştiği için kelime tabanlarında, iyelik ekinde, kimi yapım eklerinde ve -dık sıfat-fiil ekinde uyum bozulmaktadır.

Ayrıca, MBGA'da alınma *mısır* kelimesinin /ı/ > /i/ önleşmesiyle *misir* şeklinde telaffuzu yaygındır:

misir "mısır" (M6.2.13/1, 169) (Y5.1/1, 35) (Y6.1/1, 30) (M7.2.2/1, 309) (B2.6/1, 169) misirlele "mısırlarla" (M4.2/4, 130) misir ununla (M1.2/4, 19) misir şumasından (M7.2.2/1, 309) misir ununu (Y5.1/2, 73) misirle "mısırla" (M7.2.5/1, 65) (M8.4/1, 34) misirleri (M7.2.8/3, 34) misir ekersin (M7.2.8/5, 109)

I.3.1.1.2.2.1. Türkçe Kelime Tabanlarında

çikan "çıkan" (K1.1/1, 146) çikarır "çıkarır" (K1.1/2, 305) çikarı "çıkarır" (M8.5/1, 11) çikardık (M1.2/3, 106) çikmazdık (M1.2/6, 151) çikardım (M4.1/1, 129) çikay "çıkıyor" (M4.2/3, 147) çikmişlar (M3.2/3, 44) çikar (M3.2/1, 85) (M1.2/6, 67) çiktı (M6.2.4/1, 61) biçām "bıçağım"(K1.1/1, 465) biçakle "bıçakla" (M3.3/2, 30) biçakla "bıçakla" (M8.4/2, 68) dişardaki (K1.1/1, 417) dişırdan "dışardan" (K1.1/2, 532) dişari (M1.2/6, 91) dişarı "dışarı" (M8.5/2, 123) (M3.7/1, 100) çiban "çıban" (K1.1/1, 239) ikanır "yıkanır" (M1.2/3, 105) ikaysın "yıkıyorsun" (M2.6/1, 74) isladırsın (M1.2/3, 68) ısıdırdık "ısıtırdık" (M1.2/6, 75) kapi (K1.1/1, 42) (M3.8/1, 250) kapiya "kapıya" (M3.5/1, 30) kapilari (M1.2/3, 169) dayi "dayı" (M2.6/1, 87) (M8.4/1, 280) (M8.2/1, 48) dayisiyle (M1.2/4, 36) yaşit‿ise (M2.6/1, 91) kayin "kayın" (M2.6/1, 89) ayni "aynı" (M1.2/5, 15) (M6.2.4/1, 5) (M6.2.12/1, 50) (M6.2.13/1, 4) (B2.1/1, 121) (Y1.1/5, 44) 'çırpilardan (M1.2/5, 23) dari "darı" (M1.2/6, 85) (M7.1.1/1, 85) (M7.1.3/1, 5) (M8.1/2, 23) acik "azcık" (K1.1/1, 206) sari (M1.2/3, 116) (M2.4/2, 18) alti (M3.7/1, 1) yiraktı (B7.19/1, 65) yastī̇n "yastığın" (B7.16/3, 76) kapçī̇nı "kapçığını" (B7.16/3, 180)

I.3.1.1.2.2.2. Alınma Kelime Tabanlarında

misır "mısır" (M1.2/6, 45) rizasi "rızası" (M4.2/2, 23) çiraları "çıraları" (M1.2/6, 51) israr ederdi (M3.2/2, 21) manti (M2.6/1, 49) (M8.4/1, 3) şarkilar (M5.1/1, 128) kırmızi (M1.2/3, 28) (M7.1.5/1, 78) (M3.7/1, 124) patlican "patlıcan" (M8.4/1, 324) (M7.2.6/3, 77) patlicandan (M3.8/1, 227) (Y5.1/1, 167) kaysiden "kayasıdan" (M8.4/2, 44) Íāzim (M8.2/1, 64) bazi (M8.2/1, 97) zayif "zayıf" (M3.8/1, 128) asil

“asıl” (M6.2.3/1, 2) çinar “çınar” (M6.2.12/1, 251) çamaşirleri “çamaşırları” (M7.2.8/3, 75) kiyadı “kağıdı” (Y2.2/2, 45)

Bazen kısmen dil uyumu korunur:

akibet “akıbet” (M7.2.4/1, 175)

I.3.1.1.2.2.3. İyelik ve Yükleme Hâl Eklerinde

İyelik ekinde:

akrabasidır (M5.1/1, 144) elvasi “helvası” (M2.6/1, 108) turiz arabasi (M1.2/6, 29) kıyılari (M2.6/1, 154) onlān çocuklari (M2.5/2, 18) tarafi “tarafı” (M8.5/1, 62) ayrıcalī “ayrıcalığı” (B2.4/1, 28) bācılī “bağcılığı” (Y3.2/2, 39)

Yükleme ekinde:

babami “babamı” (K1.1/1, 32) kızi (K1.1/1, 319) nari “narı” (M1.2/3, 73) onlari (M1.2/3, 45) (M8.1/2, 12) anami “anamı” (M3.2/1, 17) sınıri “sınırı” (M2.3/1, 31) karnımi (M5.1/1, 196) imḱāni (M3.4/2, 105) adımi “adımı” (M3.3/2, 4) mayayi “mayayı” (M8.4/1, 252) yufkalari “yufkaları” (M8.4/2, 76) orasını “orasını” (M3.7/1, 12)

I.3.1.1.2.2.4. Görülen ve Duyulan Geçmiş Zaman Ekinde

açıldi (M3.2/2, 8) sataydile “satıyordular” (M4.2/3, 147) bakardilar (M1.2/3, 109) alırdilar “alırdılar” (M1.2/3, 29) kaldi (M1.2/4, 6) vardi (M8.4/2, 59) (M8.1/2, 24) (B1.1/1, 2) taktilar (M2.6/1, 36) koyaylardi (M2.6/1, 51) yapardilar (M1.2/6, 90) kaynadırlardi “kaynatırlardı” (M8.1/2, 11) çayırdi “çayırdı” (M8.4/2, 85) ıslandi (M3.7/1, 6)

Duyulan geçmiş zaman eki ünlü uyumlarını bozan bölgede sadece -miş şekliyle kullanılır:

tanımamiş (K1.1/1, 198) yapmişİar (K1.1/1, 11) kalmiş (K1.1/3, 30) telefon‿almiş (K1.1/3, 71) kabarimiş (M1.2/3, 103) aşure ayıymiş (M1.2/4, 24) ayırmamiş (M1.2/5, 28) olmamij (M1.2/5, 26) alışmişım (M2.3/1, 22) arp çıkmij (M2.3/1, 70) küpri yapmişlar (M2.4/2, 9) kaçmij (M3.2/1, 58) bırakmij (M3.2/1, 218) açılmiş (M3.4/2, 9)

I.3.1.1.2.2.5. Yapım Eklerinde

yaşmakli “yaşmaklı” (M3.5/1, 34) karşılıkli (M3.4/2, 97) iki katli (M2.6/1, 82) taraflidır (M1.2/6, 18) tatli “tatlı” (M3.8/1, 170) (M8.2/1, 133) tatlidır (M1.2/6, 105) kargıli “kargılı” (M8.5/1, 9) narli (Y3.2/2, 8) basırli (Y3.4/1, 13) oymali (Y1.1/5, 61)

anacim̄ (M2.6/1, 19) anacim̄iz (B3.1/1, 129) astarcik (M2.6/1, 26) bubacim̄ "babacığım" (B2.1/1, 36) amırcin̄i "hamurcuğunu" (B3.1/1, 161) ġucacim̄da "kucacığımda" (B3.1/1, 33) çılbırcī "çılbırcığı" (B3.1/1, 63) yuvacim̄dan (B7.16/3, 84) kojacik (M1.2/6, 2) ufakçiktım (M1.2/6, 150) birasçik (M1.2/5, 17) (M1.2/3, 55) dōrucacik "doğrucacık" (M8.3/1, 224)

acıliya "hacılığa" (M8.2/1, 1) rāzılīn "razılığın" (B7.16/1, 53) sabālīn (B7.16/1, 21) akşamlīn (Y3.2/1, 116)

sargi (M3.7/1, 109) kapaliydık (M2.6/1, 25) sakli (M4.2/3, 123) dayali (M2.6/1, 93)

I.3.1.1.2.2.6. Fiilimsi Eklerinde

kızardi mi "kızardı mı" (M1.2/3, 62) yaşadim̄izi "yaşadığımızı" (B3.1/1, 107) çalıştīm "çalıştığım" (B7.16/1, 48) çalıştīmiz (B7.16/1, 77) çıkardim̄izi (B7.16/1, 283) tanıdim̄ "tanıdığım" (B2.4/1, 300) yaygınnaştī "yaygınlaştığı" (B2.4/1, 70) yaptīm "yaptığım" (B3.1/1, 104) (B7.16/3, 207) yapmadim̄ "yapmadığım" (B7.16/3, 267) kaynattī "kaynattığı" (B7.16/3, 349) çıktī zaman (Y3.2/2, 129) almadīn zaman (Y3.2/2, 170) olmadīna "olmadığına" (B3.1/1, 117)

I.3.1.1.2.3. /u/ > /ü/ Değişimi

/u/ > /ü değişimi MBGA'da belirli kelimelerde görülür. Bu değişim *mektup, Muhsin, nevruz* gibi alınma kelimelerde dil uyumuna Türkçe *çocuk* ile alınma *muhtar* kelimesinde ise dil uyumsuzluğuna neden olmaktadır. Yaygın örneği *çocuk* kelimesidir.

I.3.1.1.2.3.1. Türkçe Kelimelerde

çocük (M1.2/4, 38) (M1.2/6, 19) çojūm̄ "çocuğum" (M1.2/6, 91) çocükler (M3.2/3, 129) (M7.1.6/1, 48) çocükleri (M3.4/2, 30) (M3.8/1, 9) çojükleri "çocukları" (M7.2.6/2, 108) çocük müyüz (M3.5/1, 67) iki çojūm̄ (M1.2/6, 21) dokuz çocük (M1.2/6, 131) çocūn̄ "çocuğun" (Y2.2/1, 7) çocüklerini (M7.2.6/3, 44) çocükle "çocuklar" (M7.2.7/2, 3) çocüklen "çocukla" (M7.2.7/1, 13) çocüklē "çocuklar" (M7.2.6/1, 22) (B2.6/1, 76) çojükleri (M7.2.6/2, 108) çocükler (M7.2.7/1, 58) çocüklere (M7.2.7/2, 71) çocūmü "çocuğumu" (M7.2.8/3, 21) çocūmūz "çocuğumuz" (Y3.2/2, 25) çucūmüz (Y3.2/1, 116) çocūn (Y2.2/1, 7) çocuklūm̄ "çocukluğum" (M3.2/1, 163)

Ayrıca Köprülü-Cumalı, Köseler, Hacıbekli ile Grades'te *duru* ve *durul-* kelimeleri /u/ ünlüsünün önleşmiş biçimiyle kullanılmaktadır:

dürülüy "duruluyor" (M2.6/1, 143) dürülüydü "duruluyordu" (M2.10/2, 143) dürüldü mi (M2.10/2, 232) dürüdüysün "durultuyorsun" (M2.10/2, 231) dürüleyz

“duruluyoruz” (M2.10/2, 297) düri sujāz “duru sucağız” (M2.10/2, 297) dürülsün (M2.11/1, 70) dürüldi mi “duruldu mu” (M4.2/3, 150) dürüle “durula” (M4.2/7, 105)

I.3.1.1.2.3.2. Alınma Kelimelerde

mektüp “mektup” (M6.2.3/2, 62) (M7.1.3/1, 149) (Y3.1/1, 80) mektüpte “mektupta” (M3.6/1, 47) mektüpleştım (M7.1.3/1, 25) mūtar “muhtar” (M3.5/2, 51) mütar “muhtar” (M4.1/1, 105) müsin‿efendi “muhsin efendi” (M2.5/1, 86) nevrüzde “nevruzda” (M2.5/2, 62) fasül “fasulye” (M8.4/1, 95) (M8.4/2, 30) fasülünden (M8.5/2, 441) cümetesi “cumartesi” (B8.4/2, 11) üjütün “vücudun” (M6.2.9/1, 53)

I.3.1.1.2.4. /o/ > /ö/ Değişimi

Strumisa-Yenimahalle, Radoviş-Oravitsa’da *dolaş-* fiili *döleş-* Radoviş-Oravitsa ile İştip-Sırlıva’da *dolan-* fiili *dölen-* şeklinde ön ünlülü telaffuz edilmektedir.

dölene dölene “dolana dolana” (M7.1.6/4, 106) dölenirdiler “dolanırdılar” (M6.2.9/2, 39) döleşmeli möleşmeli “dolaşmalı molaşmalı” (M7.1.6/4, 189) döleşirler (M3.7/1, 168)

Şoför alınma kelimesi de /o/ > /ö/ değişimiyle dil uyumuna uydurulmuştur: şöförü “şoförü” (B7.16/1, 35)

I.3.1.1.3. Yuvarlak Ünlülerin Düz Ünlülere Değişmesi

I.3.1.1.3.1. /u/ > /ı/ Değişimi

I.3.1.1.3.1.1. Birinci Heceden Sonra /u/ > /ı/ Düzleşmesi

Türkçe kelimelerdeki ünlüler genelde düzlük yuvarlaklık bakımından uyumludur. Ancak Türkçe olduğu halde zamanla kimi kelimeler uyum dışı kalmıştır. Manastır Mecitli, Kınalı; Strumisa-Yenimahalle ile Radoviş ve İştip Yörük ağızları; Bulgaristan, Yunanistan ağızlarında Türkçe olup da uyuma girmeyen bu kelimeler hatta alınma kelimelerde ikinci ve sonraki hecelerdeki yuvarlak ünlünün düzleşmesiyle uyum sağlanmış olur.

I.3.1.1.3.1.1.1. Türkçe Kelimelerde

yāmır “yağmur” (M8.4/1, 58) çamırını (Y1.1/5, 69) tavıklı (B6.10/1, 221) kabī “kabuğu” (M6.2.10/2, 82) kavrılı “kavrulu” (M6.2.7/3, 44) yavrım (M6.2.9/1, 161) armıt “armut” (M7.2.4/1, 164)

I.3.1.1.3.1.1.2. Alınma Kelimelerde

amırı (B6.10/1, 217) amırını (M6.2.4/1, 153) hamır (Y1.1/ 2, 25) pamık “pamuk” (M6.2.12/1, 80) (M7.2.1/1, 8) (M7.2.8/5, 147) mapıs “mahpus” (M3.7/1, 58) ġavır‿ıdı (M6.2.4/1, 104) ġavır‿ısa (M6.2.9/1, 25) çabık “çabuk” (M6.2.4/1, 95) (B7.19/1,

140) (Y5.1/1, 94) (M6.2.4/1, 95) çabıcak (M7.2.4/1, 44) karpız (M6.2.9/1, 233) (B7.16/1, 194) sabın "sabun" (B7.19/1, 153) (Y1.1/ 3, 93) 'pabıçla "pabuçla" (B6.2/1, 88) kalbırlar "kalburlar" (M6.2.11/1, 106) ıstanbılın "istanbulun" (M6.2.14/1, 12) ıstanbıldan (M7.2.7/1, 19) salamır "salamura" (M7.2.2/1, 422) takınyayla "takunyayla" (M7.1.6/1, 37)

I.3.1.1.3.1.2. Birinci Hecede /u/ > /ı/ Düzleşmesi

Küçük ünlü uyumunun korunduğu ağızlarda *bura, buğday, bulaşık, budak, burçak, buzağı* Türkçe kelimeleriyle *Murat, Mustafa, muska, mutfak* alınma kelimelerinin birinci hecesinde *yumurta, çubuk, yumuşak* Türkçe kelimelerinin ise birinci ve ikinci hecelerinde /u/ > /ı/ düzleşmesi meydana gelmektedir. En yaygın örneği *yumurta* kelimesidir.

I.3.1.1.3.1.2.1. Türkçe Kelimelerde

yımırta "yumurta" (M6.2.7/3, 64) (M6.2.12/2, 64) (M7.2.4/1, 161) (B8.4/2, 29) yımırtayı (M6.2.8/1, 116) (B6.1/1, 169) (Y3.4/1, 221) (Y6.1/1, 161) yımırtay "yumurtayı" (M8.5/2, 245) yımırtayla (M8.5/2, 246) yımırtalı (Y1.1/2, 27) yımırtalana "yumurtayla" (Y1.1/3, 209) yımırtaları (Y1.1/5, 169) yımırtalā "yumurtalar" (B6.6/1, 56) yımırtadan (B7.3/1, 182) çıbık "çubuk" (B6.2/1, 240) (B7.19/1, 23) çıbıktan (B7.16/3, 136) çıbıkla (M8.4/1, 134) yımışak "yumuşak" (M8.4/1, 237) (M7.2.1/1, 122) (M6.2.8/1, 114) (B7.16/3, 394) yımşak olū "yumuşak olur" (B7.16/3, 176)

bırayı "buraya" (M6.2.11/1, 39) bırayı "buraya" (M7.2.1/1, 68) (M6.2.4/1, 104) bırasını "burasını" (M6.2.4/1, 104) bırada (M6.2.9/1, 161) bırāda (M6.2.9/1, 135) bırayı kadar (M6.2.4/1, 98) (M7.2.1/1, 68) bıralarda (M6.2.4/1, 107) bıydar "buğday" (B2.4/1, 366) (B3.1/1, 148) bılaşık "bulaşık" (B6.10/1, 162) bıdānı "budağını" (Y1.1/5, 265) pırçak "burçak" (Y2.2/1, 82) bızālar "buzağılar" (M7.2.7/2, 167)

I.3.1.1.3.1.2.2. Alınma Kelimelerde

mırat "murat" (M6.2.13/1, 152) mıratlıdan "muratlıdan" (M6.2.4/1, 1) mıratlā "muratlar" (B5.4/2, 18) mırādiyeye (B7.13/1, 39) mıstafa "mustafa" (M7.2.6/1, 13) (M7.2.7/2, 8) (Y3.1/1, 114) mıstafanın (M6.2.4/1, 148) mıstafamıj "mustafaymış" (B6.1/1, 108) hacımıstafa (Y3.4/1, 13) mıskalar "muskalar" (M6.2.9/1, 232) (Y3.4/1, 84) mıtfak (M7.2.8/5, 52) mıtfāmız "mutfağımız" (M6.2.11/1, 88)

Ünlü uyumlarının bozulduğu Strumisa- Makruva, Borisova'da *Mustafa*, Şuşitsa'da ise *mutfak* kelimesinde /u/ > /ı/ düzleşmesi olmuştur:

mıstafa (M3.1/1, 4) (M3.2/1, 1) mıtfakta "mutfakta" (M3.4/1, 71)

I.3.1.1.3.2. /u/ > /i/, /ü/ > /i/ Değişimi

Ünlü uyumlarını bozan bölge ağızlarında ilk heceden sonra /u/ ünlüsünün /i/ ünlüsüne değişmesi ile dil ve dudak uyumu bozulurken /ü/ ünlüsünün /i/ ünlüsüne değişmesiyle de dudak uyumu bozulmaktadır. Bu durum ünlü uyumları açısından geçiş bölgesi niteliğindeki Strumisa-Yenimahalle, Çanaklı ile Manastır-Musaobası, Elekler'de de birkaç örnekte gözlenmiştir. Ünlü uyumlarının korunduğu ağızlarda da sistemli olmamakla beraber /u/ > /i/ değişimi vardır.

/u/ > /i/ düzleşmesi sonucu belli kelimelerde de dudak uyumu sağlanmaktadır.

Bu değişim kimi kelimelerin ise ilk hecesinde gerçekleşmektedir.

Yaygın olarak I. Bölge'de görülen /u/ > /i/, /ü/ > /i/ değişimleri arkaik niteliktedir (Gülsevin, 2017: 33).

I.3.1.1.3.2.1. /u/ > /i/ Değişimi

I.3.1.1.3.2.1.1. Birinci Heceden Sonra /u/ > /i/ Düzleşmesi

I.3.1.1.3.2.1.1.1. Türkçe Kelimelerde

kuzi "kuzu" (M1.2/6, 47) (M1.2/6, 47) (M4.2/3, 124) (M7.1.5/1, 70) koyin "koyun" (M1.2/6, 47) komşilara "komşulara" (M2.5/2, 57) komşilari "komşuları" (M4.1/1, 339) koyi "kuyu" (M4.1/1, 342) kuyi "kuyu" (M2.6/1, 71) kuyidan (M2.6/1, 71) doli "dolu" (K1.1/2, 282) (M3.2/1, 36) iş doliydi (M2.4/3, 95) dōri "doğru" (M1.2/2, 8) (M3.4/2, 10) kuytida "kuytuda" (M4.2/3, 123) kuri (M2.3/1, 114) koyi koyi "koyu koyu" (M2.3/1, 202) çocīmin "çocuğumun" (B2.4/1, 175)

Yavru kelimesinde ise /u/ > /i/ değişimi sayesinde dudak uyumu korunmuştur: yavri (M7.1.4/1, 27) yavricim "yavrucuğum" (M7.1.6/1, 108) yavrim "yavrum" (M7.1.4/1, 27) yavrim (M7.1.2/1, 140) (M7.1.2/3, 56)

I.3.1.1.3.2.1.1.2. Alınma Kelimelerde

turşilar "turşular" (K1.1/2, 335) mutinimiz "mutunumuz, yayığımız" (M2.5/2, 117) mutin (M2.10/2, 159) usil "usul" (Y6.1/1, 63)

Avlu, macun, fasulye kelimeleri /u/ > /i/ değişimiyle dudak uyumuna uydurulmuştur:

avliye "avluya" (M3.7/1, 64) avlisi (K1.1/1, 40) avlida (M4.1/1, 101) macin "macun" (M2.5/2, 73) fasile "fasulye" (M3.4/1, 39) (M3.7/1, 188) (M7.2.8/3, 38) (M7.2.8/5, 169) fasila (M4.2/3, 76) fasileye (Y1.1/5, 101) fasilesini (M7.1.2/1, 282)

I.3.1.1.3.2.1.1.3. İyelik Ekinde

gelinin pabucilen “gelinin pabucuyla” (M4.1/1, 21) dari uni (M2.5/2, 107) çoki “çoğu” (M2.6/1, 82) suyi süzülürdi “suyu süzülürdü” (M1.2/6, 81) ōli var bū̆k ōli “oğlu var büyük oğlu” (M3.2/1, 49)

I.3.1.1.3.2.1.1.4. Yükleme Hâl Ekinde

oni “onu” (M1.2/6, 128) (M2.5/2, 14) kaynadırlar suyi, elerler uni “kaynatırlar suyu elerler unu” (M1.2/6, 148) süzülüydi suyi (M2.5/2, 66) tutayz amuri “tutuyoruz hamuru” (M2.5/2, 102) amuruni “hamurunu” (M1.2/1, 53) koy o nūdi “koy o nohutu” (M2.6/1, 113) tatli uykuni (M2.7/2, 21) sererdık uçkurumuzi (M2.10/2, 16) yūrdi “yoğurdu” (M2.10/2, 160) odununi (M2.6/1, 98) çocūmi (M4.1/1, 101) karpuzi (M4.1/1, 73)

I.3.1.1.3.2.1.1.5. Soru Ekinde

ġavur mi (B1.1/1, 3) biliyon mi (M3.2/3, 39)

I.3.1.1.3.2.1.1.6. Görülen ve Duyulan Geçmiş Zaman Ekinde

durdi “durdu” (M4.2/1, 105) (M3.3/2, 103) oldi “oldu” (M3.4/2, 92) yūrdi “yoğurdu” (M3.2/2, 66) kordilar “koyardılar” (M1.2/6, 68) konuştilar “konuştular” (M5.1/1, 128) doyurdi “doyurdu” (M5.1/1, 196) vurudi “vururdu” (M1.2/3, 150) bozuldilar “bozuldular” (M1.2/3, 161) konuşuydi (M4.1/1, 61) buldi (M4.1/1, 127) oluydi “oluyordu” (M4.1/1, 275)

arp olmiş (M3.5/1, 2) tutulmij “tutulmuş” (M3.5/1, 61) dogmiş “doğmuş” (K1.1/1, 266) dūmiş “doğmuş” (M2.5/1, 58) duymiş (M4.1/1, 94) bulmiş (M4.1/1, 98) kurmişlar (M4.1/1, 390) bulmişlar (M4.1/1, 390) yokmişindir (M2.5/1, 57)

I.3.1.1.3.2.1.1.7. Yapım Eklerinde

boncukli “boncuklu” (M4.2/1, 20) durgutlida “Turgutluda” (M4.1/1, 379)

korkidan “korkudan” (M2.11/1, 90) uykim “uykum” (M2.4/3, 110)

I.3.1.1.3.2.1.1.8. Fiilimsi Eklerinde

kuydun mi “koydun mu” (M2.5/2, 98) sūdi mi “soğudu mu” (M2.5/2, 118) kurudi mi “kurudu mu” (M4.2/3, 147) kavurdi mi “kavurdu mu” (M1.2/3, 62) konuştun mi (M3.2/1, 26)

okudīm “okuduğum” (B2.4/1, 37) oldīni “olduğunu” (B2.4/1, 63) oldī “olduğu” (Y3.2/2, 197) oldīnda “olduğunda” (B7.16/1, 83) oldī gibi (Y3.2/1, 20) oldīma (Y3.2/1, 69)

I.3.1.1.3.2.1.2. Birinci Hecede /u/ > /i/ Düzleşmesi

I.3.1.1.3.2.1.2.1. Türkçe Kelimelerde

ifak "ufak" (B2.5/1, 10) ifaġ "ufak" (B2.6/1, 166) ifakken "ufakken" (Y3.4/1, 212) ifakkan çok ifakkan (Y3.3/1, 70)

I.3.1.1.3.2.2. /ü/ > /i/ Değişimi

I.3.1.1.3.2.2.1. Birinci Heceden Sonra /ü/ > /i/ Düzleşmesi

I.3.1.1.3.2.2.1.1. Türkçe Kelimelerde

türki "türkü" (M4.1/1, 276) köti "kötü" (M3.2/1, 110) güci, güciye "tezgah tarağı" (M2.5/2, 92)

/ü/ ünlüsü Eğridere-Yatacık ile Radoviş Lumnitsa'da kimi zaman geniş zaman ünlüsü yerini /e/ düz ünlüsüne bırakıyor:

götürēlēdi "götürürlerdi" (B2.4/1, 124) bṻyerdi "büyürdü" (M7.1.5/1, 139) bi evde bü̱erım "büyürüm" (M7.1.5/1, 286)

I.3.1.1.3.2.2.1.2. Alınma Kelimelerde

müfti "müftü" (M3.2/1, 140)

I.3.1.1.3.2.2.1.3. İyelik Ekinde

köyi "köyü" (M2.1/1, 3) kocasının küyi (M2.5/1, 2) anamın köyi (M3.2/3, 37) türk köyi (M2.1/1, 3) pelit küli (M2.10/2, 232) çarşamba güni (M4.1/1, 3) kabān küpi "kabağın küpü" (M2.3/1, 114) kuri kaysının küpi "kuru kayasının küpü" (M2.3/1, 114) üsti da (M2.4/3, 93) türkisini "türküsünü" (M3.2/2, 34)

I.3.1.1.3.2.2.1.4. Yükleme Hâl Ekinde

südüni (M2.6/1, 23) ılıdıysın südi "ılıtıyorsun sütü" (M2.3/1, 92) südi "sütü" (M2.6/1, 24) pelit külüni (M2.10/2, 232) külini "külünü" (M2.6/1, 158) yüzüni (M2.10/2, 275) koyi koyi çıkıyo südi (M2.3/1, 202) ġavurlar aldi köyi "köyü" (M2.3/1, 154) o köyi (M4.1/1, 391) işımızi gücümüzi (M3.2/1, 43) o kültüri(M3.2/1, 111) köri "körü" (M3.2/1, 272) türkisini "türküsünü" (M3.2/2, 34) köyımızi "köyümüzü" (B1.1/1, 5) üc dölümi (M4.1/1, 150) ölüsüni (M4.1/1, 159) gözümi kaşımi (M4.1/1, 335)

I.3.1.1.3.2.2.1.5. Soru Ekinde

iki, üç mi dört miydi (M4.1/1, 358)

I.3.1.1.3.2.2.1.6. Görülen ve Duyulan Geçmiş Zaman Ekinde

gördi "gördü" (M1.2/6, 55) götürdi "götürdü" (M5.1/1, 196) süzülürdi "süzülürdü" (M1.2/6, 81) düşti (M4.1/1, 118) götürüydi "götürüyordu" (M4.1/1, 335) gömdiler

(M4.1/1, 159) süzülürdi (M1.2/6, 81) döndi “döndü” (M3.2/1, 145) (M4.1/1, 210) berlin düşti (M3.2/1, 266)

görmiş “görmüş” (M3.4/2, 159)

I.3.1.1.3.2.2.1.7. Yapım Eklerinde

köylimız “köylümüz” (M6.1.2/1, 62) türli “türlü” (K1.1/1, 237) (M3.3/2, 1) ütüli “ütülü” (K1.1/2, 262) tütüncĭ “tütüncü” (M1.2/2, 67) sütçi “sütçü” (M3.2/1, 275) (M4.1/1, 372) örti “örtü” (M6.1.1/1, 66)

I.3.1.1.3.2.2.1.8. Fiilimsi Ekinde

düşti mi “düştü mü” (M2.5/2, 114) analar ȍl̨di mi (M2.3/1, 26)

I.3.1.1.3.2.2.2. Birinci Hecede /ü/ > /i/ Düzleşmesi

I.3.1.1.3.2.2.2.1. Türkçe Kelimelerde

bikanam “büyükannem” (M1.2/3, 133) bikannem babānnem bikanne çārıdık (M1.2/3, 133)

I.3.1.1.3.2.2.2.2. Alınma Kelimelerde

mibārek “mübarek” (M7.1.6/1, 4) mibarek olsun (M2.3/4, 164) nifız “nüfus” (M2.6/1, 21) nifuzumi “nüfusumu” (M4.1/1, 36) nifızına nüfusuna” (M3.5/1, 49) nıfısa “nüfus” (M2.6/1, 21) mislimanı “müslümanı” (M2.8/1, 76)

I.3.1.1.3.3. /o/ > /a/, /o/ > /e/ Değişimi

MBGA’da *çorap, soğuk, kaybol-* gibi belirli kelimelerde /o/ > /a/, /o/ > /e/ düzleşmesi meydana gelir. *Kaybol-* birleşik fiili bu düzleşmenin en çok görüldüğü kelimedir.

I.3.1.1.3.3.1. Birinci Hecede /o/ > /a/ Düzleşmesi

çarap “çorap” (K1.1/2, 537) çaraplar (K1.1/2, 538) çarap öreymiş (K1.1/2, 537)

naṷttan “nohuttan” (M7.1.4/1, 60) takatlaydık “tokatlıyorduk” (M2.10/2, 36) saṷk “soğuk” (M4.2/1, 41) saṷk yere “soğuk yere” (M5.1/1, 221) matordan “motordan” (M3.4/1, 6)

I.3.1.1.3.3.2. İkinci Hecede /o/ > /e/, /o/ > /a/ Düzleşmesi

Strumisa-Yenimahalle, Çanaklı; İştip-Hocalı; Eskicuma-Opaka, Şumnu-Gürgenli; Dimetoka-Arenbunar; Drama-Borva; Kozana-İnobası ağızlarında *kaybol-* birleşik fiilinde /o/ yuvarlak ünlüsü yerini /e/ düz ünlüsüne bırakır. Daha geniş bir kullanım alanına sahip olduğunu düşündüğümüz bu söyleyişin *kaybet-* şekline örneksemeden kaynaklandığı kanaatindeyiz.

kaybelirmişler “kaybolurmuşlar” (M3.7/1, 155) kaybeldi (M3.8/1, 270) (M6.2.5/2, 28) kābèldi “kayboldu” (B5.3/1, 32) kaybelmij “kaybolmuş” (B7.10/2, 83) kaybelmiş (Y1.1/5, 271) (Y5.1/1, 72) kaybelirse (Y4.1/1, 29)

Horoz alınma kelimesi de ikinci hecedeki /o/ > /a/ düzleşmesiyle Türkçe söyleyişe uydurulmuştur:

oraz öttü mü “horoz öttü mü” (M6.2.5/2, 23)

I.3.1.1.3.4. /ö/ > /e/ Değişimi

MBGA’da Türkçe ve alınma belirli kelimelerin birinci ya da ikinci hecesinde görülür. İkinci hecedeki /ö/ > /e/ düzleşmesiyle bazı alınma kelimeler Türkçe söyleyişe uydurulmuş olur.

I.3.1.1.3.4.1. Birinci Hecede /ö/ > /e/ Düzleşmesi

dert “dört” (K1.1/1, 330) (K1.1/2, 213) derd‿ay (K1.1/1, 333) üç cün, dert cün (K1.1/2, 384) içi cece yase dert cece “iki gece ya dört gece” (K1.1/2, 483) kevermedi “koyuvermedi” (M7.1.6/1, 166)

su nebeti “su nöbeti” (M3.2/1, 155) nebeti “nöbeti” (M2.2/2, 15)

I.3.1.1.3.4.2. İkinci Hecede /ö/ > /e/ Düzleşmesi

şofer “şoför” (M6.2.9/1, 150) tererüzlerden “terörist” (Y1.3/1, 38)

I.3.1.1.3.5. /u/ > /a/ Değişimi

Prizren, İştip-Kutsa, Sımolyan-Tozyanı’nda dokun- fiilinde ve yine Prizrende *kon*- fiiline getirilen geniş zaman ekinde /u/ dar-yuvarlak ünlsünün /a/ düz-geniş ünlüsüne değişmesi söz konusudur. Eski Türkçede dar-uzun [ī] ünlüsünü taşıyan *tokī*- fiili bugün Anadolu ağızlarında da *doka-n*- şeklindedir. Yani bir çeşit denge sağlamak adına vurgulu, dar uzun ünlü yerini geniş ünlüye bırakmıştır (Tuna, 1960: 266, 275-276).

dokanmasınla “dokunmasınlar” (K1.1/1, 226) dokanır (M6.2.10/1, 302) dokanar “dokunur” (B3.1/1, 116)

Eğridere-Yatacık’ta geniş zaman ekinin ünsüzü düşerken ünlüsünde de /u/ > /ā/ düzleşmesi meydana gelir. Bu düzleşme Prizren’de *kon*- fiiline gelen geniş zaman ekinde de tespit edilmiştir:

ġonuşākan “konuşurken” (B2.4/1, 33) okudākan “okuturken” (B2.4/1, 120) okudāmış “okuturmuş” (B2.4/1, 294) olāmış “olurmuş” (B2.4/1, 387) agası durākan “agası dururken” (B2.4/1, 175) konar “konur” (K1.1/3, 51)

Gusulhane, kupon alınma kelimelerinin ilk hecesinde /u/ > /a/, *komünist* alınma kelimesinin de ikinci hecesinde /ü/ > /a/ düzleşmesi görülür:

gasilāne “gusulhane” (K1.1/3,45) kaponle “kuponla” (M5.1/1, 151)
komanislik “komünistlik” (B7.16/2, 70)

I.3.1.1.4. Düz Ünlülerin Yuvarlak Ünlülere Değişmesi

Her zaman kesin bir kurala bağlanamayan düz ünlüyü yuvarlaklaştırma eğilimi Anadolu ve Rumeli ağızlarında çoktur (Caferoğlu, 1964: 7).

I.3.1.1.4.1. /a/ > /o/, /a/ > /ö/ Değişimi

boba (M4.2/2, 1) (M4.2/3, 68) bobam (M6.2.2/1, 39) bobamın (M4.2/5, 8) bobamı (M6.2.3/2, 78) bobajīm (M6.2.7/4, 48) bobamlar (M7.1.2/3, 25) (M7.1.6/2, 41) kobok “kobak” (B7.16/3, 219) yovru “yavru” (Y2.2/1, 117)
gövurla “gavurlar” (M4.2/3, 139) ǵȍrdan “gavurdan” (M4.2/4, 43)

I.3.1.1.4.2. /a/ > /u/, /a/ > /ü/ Değişimi

Dudak ünsüzü taşıyan kelimelerin birinci ve ikinci hecesinde bu değişim ortaya çıkmaktadır. MBGA’da /a/ > /u/ değişimi yaygın biçimde *baba* kelimesinin ilk hecesinde görülür.

I.3.1.1.4.2.1. Birinci Hecede /a/ > /u/, /a/ > /ü/ Yuvarlaklaşması

I.3.1.1.4.2.1.1. Türkçe Kelimelerde

bubamlar (B7.12/2, 10) buban (B7.16/1, 216) bubam (K1.1/1, 179) (M2.4/2, 13) (M4.1/1, 39) (M7.1.2/1, 30) (M7.1.4/1, 16) (M7.1.6/1, 56) (M8.5/1, 5) (B8.3/1, 7) (Y3.1/2, 42) bubacīm (B2.1/1, 36) ana bubaya (B2.4/1, 47) bubamın bubasının (B2.6/1, 26) bubası (B3.1/1, 10) (M2.3/3, 87) anamız bubamız (B5.1/1, 12) anam bubam (B5.2/1, 196) (M6.2.10/1, 49) bubasının (M6.2.10/2, 108) bubañ (M6.2.14/1, 32) bubamil “babamlar” (M7.2.2/1, 406) kayınbubalarına (M8.1/1, 109) kocabuba (B6.2/1, 131) kocabuba (B6.7/1, 152) (B7.1/1, 122)

I.3.1.1.4.2.1.2. Alınma Kelimelerde

ćuvurda “ gavurda” (K1.1/1, 70)
süfürde “sahurda” (M4.2/1, 185) süfüre “sahura” (K1.1/2, 320) süfre “sahura” (M8.5/2, 437) süfürlük “sahurluk” (M1.2/3, 159)

I.3.1.1.4.2.2. İkinci Hecede /a/ > /u/ Yuvarlaklaşması

İştip-Ebipli, Sırlıva, Kutsa; Opaka, Razgırat-Zavıt’ta *abla* kelimesi *abu* şeklinde söylenerek dudak uyumunun dışında kalmıştır:

abu “aba” (B5.3/1, 199) (M6.2.11/1, 136) abunīnne “ablanlar” (B6.7/1, 14) abum “abam” (M6.2.9/1, 73) abumdan (M6.2.9/1, 185) abuyla “ablayla” (M6.2.10/1, 62) fati abunda (M6.2.9/2, 90)
karaavuç “karaağaç” (M7.2.6/3, 129)

I.3.1.1.4.3. /ı/ > /u/, /ı/ > /o/ Değişimi

Türkçe ve alınma kelimeler ile isim ve fiil çekim eklerinde, yapım eklerinde, -dık sıfat fiilinde /ı/ > /u/ yuvarlaklaşması görülmektedir.

I.3.1.1.4.3.1. Birinci Hecede

Türkçe *pınar* kelimesiyle *sıvamak* fiilinin ilk hecesinde /ı/ düz ünlüsü /u/ yuvarlak ünlüsüne değişir.

'punar "pınar" (M2.6/1, 71) bunara "pınara" (M7.1.3/1, 91) bunarlarımız "pınarlarımız" (M7.2.7/2, 161) suvārız "sıvarız" (M3.7/1, 121)

Alınma *fırın, vırışnik* kelimelerinin ise birinci ve ikinci hecesinde /ı/ > /u/ yuvarlaklaşması oluyor.

furun "fırın" (M8.3/1, 267) fu'runlarda "fırınlarda" (M1.2/6, 162) furuna "fırına" (M4.1/1, 341) furuşnikle "vırışnikle" (M7.1.3/2, 85)

I.3.1.1.4.3.2. İkinci ve Sonraki Hecede

nasusun "nasılsın" (M5.1/1, 157) nasul "nasıl" (M7.1.3/2, 13) (M7.1.2/1, 368) avurlālar "ağırlarlar" (M7.2.2/1, 185) davuldu "dağıldı" (M7.2.8/1, 12)

bōzu "boğazı" (B6.7/1, 153) bōzum (B7.15/1, 32) kuskus pílavu (Y1.3/1, 75)

avía'dūm "evladım" (M4.2/1, 265) ay allaụm güzel allaụm (M7.1.3/2, 42) aman allaụm (M7.1.3/1, 4)

avdum "aldım" (M7.1.3/2, 18) kavdum "kaldım" (M7.1.3/2, 18) ayrulduk "ayrıldık" (M7.1.3/1, 49) yaşıyum (M4.2/2, 4) alsun, alsun be yaụ alsun "alsın, alsın be yahu alsın" (M7.1.3/1, 47) pişiriysun "pişiriyorsun" (M7.1.3/2, 126)

avcuymuş "avcıymış" (M7.2.8/1, 92) kaşukçular (B7.12/1, 6) yarulmadı "yarılmadı" (M7.1.3/1, 48) avduruduk "aldırırdık" (M7.1.2/1, 253)

avduktan sōna "aldıktan sonra" (M7.1.3/2, 138)

I.3.1.1.4.4. /e/ > /o/, /e/ > /ö/ Değişimi

Bu değişim genelde alınma kelimelerde ve dudak ünsüzlerinin komşuluğunda ortaya çıkar. Tipik örneği *devlet* kelimesidir.

Ayrıca *henüz* zarfının Makedonya Grades, Radoviş-Topanitsa, Buçim, Oravitsa ağızlarında *önüz*; Radoviş-Alikoç, İştip-Kutsa ağızlarında ise *onez* şeklinde söylenişi dikkat çekicidir:

I.3.1.1.4.4.1. Türkçe Kelimelerde

böbek (Y1.1/5, 224) böbēn "bebeğin" (Y1.1/5, 221) öbe "ebe" (M4.2/1, 113) öteklik "eteklik" (M3.7/1, 104) onli sene "elli sene" (M5.1/1, 2) kaybottu "kaybetti" (M8.5/1, 189) komuk "kemik" (B2.2/1, 46)

I.3.1.1.4.4.2. Alınma Kelimelerde

dövlet “devlet” (M1.2/2, 18) (M6.2.9/1, 224) dövlet “devlet” (M1.2/2, 18) (M2.3/2, 65) (M2.7/2, 14) dövlete “devlete” (M8.5/1, 94) (M2.7/2, 14) (M6.2.12/1, 17) dövletlik‿idi (M7.2.6/2, 11) dövletlen (M6.2.12/1, 68) dövletında (M2.3/2, 117) dövleti (M2.3/2, 35) (M6.2.9/2, 100) (M6.2.12/1, 19) dövletimize (B3.1/1, 110) dövlet‿astānesine (M6.2.9/1, 224) mövlüt (M7.1.5/1, 205) mövlidimi “mevlidimi” (M2.7/2, 97) mövlütleri “mevlitleri” (M2.9/1, 242) (M7.1.5/1, 205) mördüvenlerle “merdivenlerle” (M2.2/4, 123) mörcümek “mercimek” (M2.10/2, 11) öyüp “eyüp” (M4.2/1, 205) (M4.1/1, 268) 'törcümanlık “tercümanlık” (K1.1/2, 78) yōmiyeci (B6.3/1, 33)

önüz “henüz” (M7.1.2/1, 50) (M7.1.3/1, 116) (M4.2/1, 224) önüz andım (M7.1.6/4, 201) önüs “henüz” (M4.2/4, 40) onez “henüz” (M6.2.10/1, 142) onez geldim (M7.2.1/1, 255) onez burdaydım (M7.2.1/1, 254)

yōmiye “yevmiye” (M4.2/3, 75) yōmiyē “yevmiyeye” (M7.1.2/1, 27)

I.3.1.1.4.5. /e/ > /ü/ Değişimi

Alınma kelimelerin birinci hecesinde ve dudak ünsüzlerinin komşuluğunda gelişen bu değişimin en belirleyici örneği *cevap* kelimesidir.

mütebe “mektebe” (K1.1/2, 33) müve “meyve” (K1.1/2, 308) cümātlen “cemaatlen” (B2.5/1, 48) cüvap “cevap” (M8.5/1, 185) (M3.2/1, 223) (M7.1.5/1, 18) (M7.2.2/1, 105) cüvabına “cevabına” (M7.1.5/1, 17) cüvabını (M2.7/3, 237)

I.3.1.1.4.6. /i/ > /ö/ Değişimi

böber “biber” (B6.10/1, 117) böberini “biberini” (B2.1/1, 89) (B6.3/1, 84) karaböbē “karabiber” (B6.10/1, 178) karaböberini (B6.7/1, 201) toz böbēle (B6.3/1, 86)

I.3.1.1.4.7. /i/ > /u/, /i/ > /ü/ Değişimi

Türkçe ve alınma kelimeler ile fiil çekiminde, -dık sıfat fiilinde bu yuvarlaklaşmanın örnekleri tespit edilmiştir.

I.3.1.1.4.7.1. Türkçe Kelimelerde

I.3.1.1.4.7.1.1. Birinci Hecede

Kosova-Prizren; Koçana-Grades; Köprülü-Karatmanlı, Aşağı Karaslar, Yukarı Karaslar, Cumalı; Sturmisa-Şuşitsa; İştip-Tepensa, Puhçe; Manastır-Mecitli, Kınalı; Radoviş-Hıdavelli’de *deyiver-* fiili iki aşamalı bir ses değişimiyle (*deyiver-> diver- > düver-*) *düver-* biçiminde telaffuz ediliyor.

düversam “deyiversem” (K1.1/2, 223) düvermedım “deyivermedim” (K1.1/2, 439)

düverim “deyivereyim” (M4.2/3, 6) düveremem (M4.2/6, 132) düveriym “deyiveriyorum” (M2.3/3, 25) düvereyim (M2.4/3, 83) düverilmez (M2.5/1, 72) düversem “deyiversem” (M2.6/1, 14) düveren “deyiveren” (M3.4/2, 36) düveri “deyiverir” (M6.1.1/1, 24) düverdim “deyiverdim” (M6.1.2/1, 69) düvereyim mi (M8.4/1, 323) düverecek (M8.5/1, 8) düvermemiş (M8.5/1, 11) düveriydi “deyiveriyordu” (M8.5/2, 64) dūvereyin “deyivereyim” (M7.2.7/1, 2) düverim “deyiveriyorum” (M7.2.7/1, 96)

büçülen “biçilen” (M8.3/1, 259) dübek “dibek” (M4.2/1, 60) dübekte (M4.2/5, 24)

I.3.1.1.4.7.1.2. İkinci ve Sonraki Hecede

Radoviş-Topanitsa, Grades, Strumisa-Makruva, İştip-Poçuval, Şumnu-Karalar’da fiil çekim eklerinde ve yine Radoviş-Topanitsa’da -dık sıfat-fiilinde /i/ > /u/, /i/ > /ü/ yuvarlaklaşmaları gözlenmektedir.

gèḷdum “geldim” (M7.1.2/1, 73) gèḷmedum (M7.1.2/1, 73) gèḷduk “geldik” (M7.1.2/1, 89) (M7.1.2/2, 5) biyenmedum (B7.12/1, 20) biliyüm “biliyorum” (M4.2/2, 83) yakiyüler (M4.2/2, 100) bilmüyüler “bilmiyorlar” (M4.2/2, 76) bilmüler (M4.2/2, 57) bilüydi (M4.2/2, 94) 'bilmirum (M3.2/1, 11) bilmi̱ürdük “bilmiyorduk” (M3.2/1, 29) gelmür (M3.2/1, 121) bilemēruz (M6.2.3/2, 97)

gèḷdūmuzde “geldiğimizde” (M7.1.2/2, 41) gèḷdūmuz (M7.1.2/1, 7) gèḷdūmuz zaman (M7.1.2/2, 69) geldünle “gelince” (M7.1.2/1, 36)

Gümülcine-Sirkeli’de -ki aitlik ekinde yuvarlaklaşma olmuştur:

sōraku gün (Y3.4/1, 65)

I.3.1.1.4.7.2. Alınma Kelimelerde

Bu değişim daha çok *biber* ve *mevlit* alınma kelimelerinde örneklenmektedir.

I.3.1.1.4.7.2.1. Birinci Hecede

büber “biber” (M3.2/1, 83) (M3.8/1, 213) (M7.1.4/1, 78) (B8.4/2, 67) (Y5.1/1, 107) püberini (M2.11/1, 97) müllet “millet” (M6.2.10/1, 254) (M6.2.11/1, 20) fūcancıklen “filcancıkla” (M7.1.6/1, 116)

musafire “misafire” (M8.4/1, 199) musafirler “misafirler” (M8.5/2, 452)

I.3.1.1.4.7.2.2. İkinci ve Sonraki Hecede

mevlüt (M6.2.3/1, 45) mevlütlerde (Y3.4/1, 108) mevlütüydü (M6.2.11/1, 133) mevlüdü (M7.2.1/1, 238) mevlüt okudūlar “mevlit okuturlar” (B6.10/1, 70) bebek mevlüdi (K1.1/2, 475)

radavuş (M7.2.2/1, 51) (M7.2.4/1, 3) radavuşa "radovişe" (M7.2.2/1, 4) (M7.2.3/1, 46) (M7.2.7/2, 132) radavuş kasabasından (M7.2.5/1, 5) mācur (K1.1/1, 3) macuruyuz "muhaciriyiz" (Y6.1/1, 158)

I.3.1.1.5. Geniş Ünlülerin Dar Ünlülere Değişmesi

I.3.1.1.5.1. /a/ > /ı/, /a/ > [å] Değişimi

/a/ > /ı/ darlaşması Türkçe kelimelerin daha çok ilk hecesinden sonra özellikle de *bura, ora* zarflarına gelen yönelme hâl ekiyle gelecek ve geniş zaman ünlüsünde görülmektedir. İlk hecede ise birkaç örneğe rastlanmıştır.

Alınma kelimelerde sınırlı sayıda örneği bulunmaktadır.

Ayrıca Türkçe ve alınma kelimelerde ara ünlülü bazı örnekleri de mevcuttur.

I.3.1.1.5.1.1. Türkçe Kelimelerde

I.3.1.1.5.1.1.1. Birinci Hecede

çıgırıdım "çağırırdım" (K1.1/1, 299) çīrısa "çağırırsa" (M8.4/1, 262) çīrdılā "çağırdılar" (B5.3/1, 40) yışadık "yaşadık" (M7.2.7/1, 107)

I.3.1.1.5.1.1.2. İkinci ve Üçüncü Hecede

açın "haçan" (K1.1/1, 403) dışırda "dışarda" (K1.1/2, 213) aşıy māle "aşağı mahalle" (M4.1/1, 359) aşiy "aşağı" (M4.2/1, 178) kaynınıy "kaynanayı" (M4.2/1, 233) arabıy "arabayı" (M4.2/1, 294) İambıy "lambayı" (M3.3/2, 74) poparıy "poparayı" (M3.3/2, 19) çapıy "çapayı" (M3.3/2, 88) baltıy "baltayı" (M4.1/1, 231) yatīna "yatağına" (M7.2.2/1, 292) su kaynıya kaynıya (Y1.1/5, 414) ortancı "ortanca" (K1.1/1, 295) salıncıkta "salıncakta" (M7.1.5/1, 68) ġayınçı böllī dēlē ġayınçı böllī "kayınçe bölüğü" (B2.4/1, 387) ġaynıtamın "kaynatamın" (B2.4/1, 156) ġayınçım (B2.4/1, 214)

açȧn (M5.1/1, 8) salȧtılık (B5.2/1, 185) arabȧyla (B6.1/1, 326) yakȧcā (B6.1/1, 405) çalışȧnnara (B6.1/1, 451) alıyȧrı (B6.1/1, 256) koyuyȧrı (B6.1/1, 256) oluyȧrı (B6.1/1, 272)

I.3.1.1.5.1.2. Alınma Kelimelerde

I.3.1.1.5.1.2.1. Birinci Hecede

ırazilerimizi "arazilerimizi" (M6.2.12/1, 69)

kȧsım (M5.1/1, 83) ġȧdā (B2.6/1, 4) kȧdā "kadar" (B6.10/1, 28)

I.3.1.1.5.1.2.2. İkinci ve Üçüncü Hecede

manıstırdan "manastırdan" (M8.1/1, 4) manıstırlı "manastırlı" (M8.1/1, 31) kavgı yaptık (Y3.1/1, 78) candırma "jandarma" (M3.2/1, 106) (M7.1.5/1, 254) akrabȧları (B6.10/1, 54) çamȧşır (B5.4/2, 98) manisȧya (Y1.1/ 4, 51)

I.3.1.1.5.1.3. Bura, Ora Zarflarına Gelen Yönelme Hâl Ekinde

MBGA'da *bura, ora* yer zarflarına getirilen yönelme hâl ekinde /a/ ünlüsü /ı/ ünlüsüne değişir.

burayı (M6.2.1/1, 4) (M6.2.2/ 2, 4) (M6.2.3/2, 18) (M6.2.4/1, 8) (M7.2.3/1, 71) (M7.2.6/3, 21) (M7.2.7/1, 14) (M7.2.8/5, 41) (Y1.1/5, 17) (B1.1/1, 4) (M2.9/1, 20) (M3.1/1, 8) (M3.7/1, 15) (M3.8/1, 61) (M4.1/1, 260) borayı (B3.2/1, 51) burayı geldik (M7.2.6/1, 9) burayı gelırke (M7.1.2/2, 30) burayı evlendım (M7.1.2/3, 12) burayı göç‿etmiş (M1.2/5, 11) burayı gelirke (M2.2/2, 5) burayı kā "buraya kadar" (M2.9/1, 29)

orayı (M6.2.4/1, 8) (M6.2.5/1, 92) (M6.2.7/1, 3) (M6.2.7/3, 8) (M6.2.7/4, 18) (M7.2.6/4, 68) (M7.2.7/1, 4) (B2.3/1, 30) (B2.6/1, 45) (B3.1/1, 65) (B5.1/1, 74) (B6.7/1, 141) (B7.2/1, 17) (Y1.1/5, 209) (Y1.1/6, 86) (Y3.2/1, 63) (M2.3/3, 82) (M2.9/, 221) (M3.2/3, 91) dere derdik orayı (M6.2.8/1, 95) orayı gittik (M6.2.9/2, 18) gittĭmde orayı (M6.2.10/1, 38) orayı asarız (B2.1/1, 164) orayı gitsen (B2.4/1, 50) orayı yerleşmişler (B4.1/1, 125) karamandan göçmüşler orayı (M6.1.2/1, 2) orayı yerleştik (M2.1/1, 11) hurayı "oraya" (Y1.1/6, 270)

I.3.1.1.5.1.4. Gelecek Zaman Ekinde

Son dönemlerde günlük dilde gelecek zaman ekinin dar ünlülü telaffuz edilmesi yaygın bir kullanım halini aldı. Bunun örnekleri MBGA'da da görülmektedir.

kalkıcan "kalkacaksın" (Y1.1/5, 403) yakıcan "yakacaksın" (Y1.1/5, 403) yakıcak (Y1.1/6, 410) yatak yapıcak (Y1.1/6, 199) çıkıcak (Y1.1/6, 427) yaşıycāz (B8.5/1, 87) anlıyacān (B7.16/3, 16) bırakmıycak sizi yollıycak "bırakmayacak sizi yollayacak" (B7.16/1, 56) sabanını alıjak, kayışını alıjak (M2.10/2, 116) ne yapıcayz "ne yapacağız" (M2.10/2, 117) ne kırıjaklar (M2.10/2, 191) azırlıycam "hazırlayacağım" (M8.1/1, 45) çalȧcak (B6.1/1, 432) kıyamȧycam (B7.10/2, 37) olmȧcak (B7.10/2, 80) kıyamȧycam (B7.10/2, 37)

I.3.1.1.5.1.5. Geniş Zaman Ekinde

Geniş zaman ekinin ünlüsünde darlaşmanın meydana gelmesi Eskicuma-Opaka ağzı için belirleyici bir özelliktir. Burada *yap-, kar-, at-, kalk-, yay-, sık-* ve *kat-* fiilerine geniş zaman eki -ar yerine -ır şeklinde eklenmiştir. Daha çok da *yap-* fiilinde gözlenmektedir.

Ancak bu durumun Radoviş-Alikoç, Kulāzı, Drancasa, Köseli, Hıdavelli, Sarıgöl, Topanitsa, Buçim, Lumnitsa; İştip-Hocalı; Grades; Debre-Elessa; Strumisa-

Dobraşin, Makruva, Yenimahalle, Çanaklı; Köprülü- Köseler, Kişina; Manastır-Musaobası, Mecitli; Eskicuma-Karlıköy; Şumnu-Hasanköy, Bohçalar; Kırcaali-Susuzburun, Yatacık (Eğridere); Gümülcine-Sirkeli ağızlarında da *yap-, yat-, sal-* gibi belirli kelimelerde örnekleri tespit edilmiştir. Özellikle *yat-* fiilinde /a/ > /ı/ değişimi sıklıkla görülmektedir.

yapırdı "yapardı" (B2.4/1, 136) (B5.3/1, 1) yapırız "yaparız" (B5.3/1, 209) yapır karır "yapar karar" (B5.3/1, 273) yapırsan (B5.3/1, 326) yapırlā "yaparlar" (B5.3/1, 149) yapırdık pİnir de yapırdım (B5.3/1, 209) nektar yapırım (B5.3/1, 242) fırına atır (B5.3/1, 398) atırız "atarız" (B7.4/1, 24) kākırım "kalkarım" (B5.3/1, 404) yayırdılā "yayardılar" (B5.3/1, 346) sıkırdı "sıkardı" (B5.3/1, 220) ninem katırdı "annem katardı" (B5.3/1, 268) namazını kılır (B2.1/1, 28) yanırsa "yanarsa" (B2.1/1, 62) oynirlē "oynarlar" (B2.1/1, 140) sarılardı "sararlardı" (M7.2.1/1, 145) sarılar "sararlar" (Y3.4/1, 288) gece yatına yatırka "gece yatağına yatarken" (M7.2.2/1, 292) yatırın yatırın "yatarım yatarım" (M7.2.2/1, 222) ayvannar yatır (M7.2.5/1, 30) yatırdık (M7.2.6/3, 159) dālarda yatırlar kalkarlardı (M7.2.7/2, 32) bi sırada yatır (M7.2.8/4, 63) yatırke (M7.1.2/3, 54) avlida yatırdık (M7.1.3/1, 76) yatırdık kalkardık (M7.1.5/1, 50) yatırken (M7.1.5/1, 118) yatırken kapadırdım (M4.2/4, 205) dedem yatır orda (M3.2/3, 69) açıkta yatırlar (M3.7/1, 198) orda yatır (M3.8/2, 104) torun yatır burda (M1.2/6, 135) altında ayvanlar yatır (M2.10/1, 142) yatırdık (M8.1/1, 96) yatırlar (M8.4/1, 245) dedeler orda yatır oturu (B5.2/1, 293) salırsa (B7.16/1, 14) ġavur dedi ki salırım (B7.16/1, 25) onnarı kaynak suya salır (B7.16/3, 329) ayvanlarıñı salırsıñ (M6.2.5/1, 24) çobana salırsın (M6.2.5/1, 26) salırız sobalara (M1.2/3, 82) boya salırdi (M1.2/6, 116) urgan salırdı (M3.5/2, 58) salırlardı "salarlardı" (M2.2/2, 15)

I.3.1.1.5.2. /a/ > /u/ Değişimi

Kırcaali-Kayabaşı'nda *sonra* ve sofra kelimelerinin sonundaki /a/ ünlüsü /u/ dar ünlüsüne değişir.

geldikten sōru "geldikten sonra" (B2.6/1, 34) onda sōru "ondan sonra" (B2.6/1, 88) ondan sōru (B2.6/1, 130) sofruya "sofraya" (B2.6/1, 176)

Radoviş-Alikoç, Gümülcine-Basırlı, Köprülü-Köseler gibi bazı MBGA'da yer yer gelecek zaman ve geniş zaman ünlüsünde /a/ > /u/ darlaşması meydana gelir.

konuşmuycānız "konuşmayacaksınız" (B7.10/1, 2) oturujak "oturacak" (M2.10/2, 191) tutujak (M2.10/2, 256) kavurujan (M2.10/2, 257) Íaf duyujāna (M2.10/2, 359)

ne koyurdu “ne koyardı” (B5.3/1, 261) bi şey koyur (B5.3/1, 262) sorusan “sorarsan” (B2.4/1, 384) ne sorusan sor (Y3.3/1, 73) kurulardı “kurarlardı” (M7.2.1/1, 126)

Radoviş-Alikoç ağzında ise şimdiki zaman ekinin önündeki /a/ ünlüsü kimi zaman darlaşmaya uğramaz.

oynāyoz “oynuyoruz” (M7.2.1/1, 53) doldurmāyoz (M7.2.1/1, 123) dūrāyon “doğruyorum” (M7.2.1/1, 126)

I.3.1.1.5.3. /o/ > /u/ Değişimi

MBGA’nın ortak özelliklerinden olan /o/ > /u/ darlaşması yaygın bir kullanımdır. Türkçe kelimelerin ilk hecesinde, alınma kelimelerin ise başında ve ortasında karşımıza çıkmaktadır. Alınma kelimeler ilk heceden sonra gelen /o/ ünlüsünün /u/ ünlüsüne değişmesiyle Türkçe söyleyişe uydurulmuş olur.

MBGA için tipik olan ilk hecede /o/ > /u/ ve ileriki sayfalarda irdelenecek /ö/ > /ü/ darlaşmaları; Batı grubu ağızlarının I. alt grubu içinde yer alan Muğla, Manisa, Aydın, Kütahya, Uşak ile V. alt grubundaki Ordu ağzında, Kuzeydoğu grubu ağızlarında ve Doğu grubu ağızlarının Kuzeydoğu grubu ağızlarıyla kesiştiği Oltu, Olur, Şenkaya ağızlarında görülmektedir. Ali Akar, “Türkiye Türkçesi Ağızlarında Oğuzca Dışı Fonetik Öğeler” başlıklı çalışmasında bunun Balkanlardaki Oğuz ağızlarını da ileri derecede etkileyen Kıpçakça bir özellik olduğunu söylemektedir (Akar, 2013: 104-105).

I.3.1.1.5.3.1. Türkçe Kelimelerde

I.3.1.1.5.3.1.1. İlk Hecede

kuy “koy” (M3.2/2, 54) kuyarsın “koyarsın” (K1.1/2, 178) (M3.6/1, 12) kuyardım (K1.1/4, 43) kuyardık (M2.2/2, 24) (M2.11/1, 39) (M3.3/2, 1) (M7.2.3/1, 128) kuyaydık “koyuyorduk” (M2.5/2, 67) kuyardı “koyardı” (M2.8/1, 80) kuymıyım “koymuyorum” (M3.3/1, 65) kuyardi “koyardı” (M3.3/2, 1) kuyduk “koyduk” (M3.4/2, 33) mantufar kuyarız (M3.5/1, 48) kuyar (M3.8/2, 25) kuyulur “koyulur” (M4.2/2, 190) boya kuyaydilar “boya koyuyorlardı” (M4.1/1, 1) kuyāsın “koyarsın” (M4.2/3, 82) kuyarım (M4.2/4, 18) kuyaylar (M6.1.1/1, 32) kuyarlardı (M7.2.1/1, 226) kuydukle “koyunca” (M7.1.2/1, 215) kuyamazdık (M7.1.3/1, 66) kuyucasın “koyacaksın” (M7.1.5/1, 57) kuyabilirsin (M7.2.7/2, 103) kuymuşlar (M7.2.4/1, 190) kuydular (Y5.1/1, 23) suvan “soğan” (M8.4/1, 2) (M6.2.3/1, 61) (M6.2.7/3, 41) (B2.1/1, 89) (B6.10/1, 70) (Y1.1/5, 326) (Y5.1/1, 107) u “o” (M8.5/1, 22) (M8.3/1, 48) (M3.8/1, 27) (Y2.2/1, 1) unnā “onlar” (B2.6/1, 11) (B6.10/1, 94) unun “onun”

(Y3.1/2, 11) unun ucunu (Y1.1/5, 449) unu “onu” (Y1.1/ 4, 89) unlardan “onlardan” (M4.2/2, 38) unnardan (Y1.1/5, 479) (Y2.2/1, 35) unnarı (Y1.1/5, 125) undan (M8.3/1, 48) urasi “orası” (M4.2/2, 88) urada (M6.2.9/1, 201) urda (Y1.1/5, 22) urlara “oralara” (B2.2/1, 45) urayı “oraya” (Y1.1/5, 445) hurayı “oraya” (Y1.1/6, 270) çucuk “çocuk” (M3.2/1, 115) (M4.3/1, 31) (M7.1.6/1, 18) çujuk (M6.1.2/1,88) çujuklarına “çocuklarına” (M1.2/3, 168) çucuklara (M6.2.3/2, 78) buynuz (Y2.2/1, 87) buynuzlu “boynuzlu” (M6.2.7/3, 35) (B4.1/1, 134) buynuzlarına (M7.2.1/1, 106) buꞡaz “boğaz” (Y1.3/1, 126) buꞡazdayız “boğazdayız” (Y1.1/5, 48) buꞡazın “boğazın” (M8.4/1, 117) kuva “kova” (M8.4/1, 201) (M6.2.10/1, 326) (M7.2.2/1, 442) (Y1.1/ 2, 42) (Y5.1/1, 68) kuvaya (M8.5/2, 246) kuvan “kovan” (M8.4/1, 246) (B7.16/3, 134) uvaydık “ovuyorduk” (M2.10/2, 312) uvarız “ovarız” (M8.4/1, 115) uvarıs “ovarız” (M7.2.7/1, 141) uvalardık (Y5.1/1, 108) uvalaya uvalaya (Y1.1/5, 173) üşturuduk “oğuştururduk” (Y5.1/1, 108) ümā “ovmaya” (M6.2.10/2, 55) uva “ova” (M6.1.1/1, 10) (M7.1.5/1, 27) (M6.2.9/1, 65) (M7.2.2/1, 201) uvaya (M8.4/2, 84) uvadaydı “ovadaydı” (Y1.3/1, 110) dūdum “doğdum” (M8.2/1, 3) (M6.2.10/2, 4) (M7.2.2/1, 3) dūdunān “doğdunayın” (Y1.1/5, 230) dūmazdan evel (Y1.3/1, 24) dūm yılımı (Y2.2/1, 7) dūru “doğru” (M3.8/1, 145) (B2.3/1, 31) dūrudan “doğrudan” (B7.12/1, 33) dūru dūru “doğru doğru” (Y1.3/1, 28) ūlum “oğlum” (M3.8/2, 79) (M2.2/4, 49) (M7.1.2/1, 71) (M7.2.2/1, 86) ūlumu (M6.2.4/1, 29) ūlan “oğlan” (Y2.2/1, 9) ūlancīm “oğlancığım” (Y2.2/1, 5) suna “sonra” (M4.2/2, 3) (Y3.1/1, 159) ondan suna “ondan sonra” (M4.1/1, 9) ukuttilar “okuttular” (M4.2/2, 29) ulur “olur” (M4.2/2, 190) duldur “doldur” (M5.1/1, 104) üraştım (M6.2.10/2, 55) ülak “oğlak” (M7.2.6/3, 124) çuk “çok” (Y3.4/1, 85) dürarsın “doğrarsın” (M7.2.6/3, 96) dürarız (Y1.1/5, 125) dürar (Y1.1/6, 279) kūdu “kovdu” (B7.16/1, 261) nuru “noru” (Y2.2/1, 96) yürtlan (Y1.1/5, 136) yürt (Y2.2/1, 34) buvaya “boğaya” (Y2.2/1, 86) yüruz “yoğururuz” (Y1.1/5, 136)

Kosova-Prizren; Köprülü-Karatmanlı, Yukarı Karaslar, Cumalı, Köseler; Strumisa-Makruva; Koçana; Sarıova; Manastır-Musaobası ve Radoviş-Drancasa ağızlarında *koyuver*- tasvir fiilinin birinci hecesinde önce /o/ > /u/ darlaşması olmuş sonra da ver- yardımcı fiilinin etkisiyle bu dar ünlü incelmiştir.

küvermiş “koyuvermiş” (K1.1/1, 79) küvermeyecem “koyuvermeyeceğim” (K1.1/2, 443) küvermezlar (K1.1/2, 389) küvermediler (M2.3/3, 6) küveriy “koyuveriyor” (M2.5/2, 65) küveriysin (M2.6/1, 166) küvermezlerdi (M2.10/1, 157) küverdim

“koyuverdim” (M3.2/1, 33) küveriysın (M4.1/1, 286) (M5.1/1, 238) küvermeydilar “koyuvermiyordular” (M5.1/1, 86) küvermezdi (M8.1/2, 8) küveriydi (M7.2.5/1, 24)

Ovala- fiili bir yerde *üvele-* şekliyle darlaşmaya uğrar:

kırıntı üvelersin “kırıntı ovalarsın” (Y1.3/1, 86)

I.3.1.1.5.3.2. Alınma Kelimelerde

I.3.1.1.5.3.2.1. İlk Hecede

puliz “polis” (M3.2/1, 25) (M7.1.1/1, 28) dumbay “dombay” (M3.8/1, 162) dumbaylarımıS (M8.2/1, 109) bumbalar “bombalar” (M5.1/1, 9) burnuvada “bornovada” (M5.1/1, 165) kumandoydum “komandoydum” (M7.1.1/1, 70) dumatis “domates” (M7.1.2/1, 227) kumutandan “komutandan” (B2.7/1, 13) rumanya “Romanya” (B6.2/1, 203) tunbul “tonbul” (B7.16/2, 58) nuhut “nohut” (Y3.4/1, 259) (Y3.2/1, 90) nuhutlu (Y1.1/5, 59) nuhudu “nohudu” (Y2.2/1, 60) kumaniz “komünist” (B7.16/1, 23) kumunisler (Y3.1/1, 71)

I.3.1.1.5.3.2.2. İkinci ve Üçüncü Hecede

kiĺu “kilo” (B7.9/1, 49) bi kiĺu (B2.6/1, 183) yuguslavyada (M3.8/1, 2) (M6.2.10/2, 4) (M6.2.14/1, 7) (M7.2.2/1, 3) yugus'lāvyeden (M4.2/2, 6) yaluvada “yalovada” (M5.1/1, 167) (Y3.2/1, 17) doktur (B2.7/1, 27) 'balkunnara “balkonlara” (B5.1/1, 138) bastunna “bastonla” (Y1.1/6, 145) (Y3.2/1, 97) fatuşuma “fatoşuma” (M4.1/1, 267) mantularımız “mantolarımız” (Y1.1/5, 283) mantulāmız (Y1.1/6, 212) mantulu “mantolu” (B5.2/1, 14) mantusuz (Y1.1/6, 214) pantul “pantolon” (Y1.1/5, 465) paltu “palto” (Y1.1/5, 476) ispurtulu “ispirtolu” (Y1.1/5, 276)

İşporet kelimesinde ise bir yandan ikinci hecedeki /o/ > /u/ darlaşmasıyla /o/ imkansızlığı giderilmeye çalışılırken bir yandan da üçüncü hecede /e/ ünlüsü yerini /o/ ünlüsüne bırakmaktadır:

işpurotta “işporette” (M7.1.3/2, 38)

I.3.1.1.5.4. /e/ > /i/ Değişimi

Türkçe ve alınma kelimelerde yaygın olarak görülen /e/ > /i/ değişimi Manisa Balkan göçmenlerinin ağızlarında ortak bir özelliktir. Kelime başında, ortasında ve sonunda görülen /e/ > /i/ darlaşmasının ilk hecede örneği daha çoktur. Bu değişim bazı kelimelerde kapalı e’den /i/ ye geçişi gösterirken bazı kelimelerde ise /y/ ünsüzünün etkisine bağlanabilir.

Ye-, de-, gece gibi örneklerde ise Bulgaristan-Kırcaali, Sımolyan, Eskicuma, Razgırat, Şumnu ile Yunanistan-Gümülcine ağzında tarihî biçimin devam ettirildiğini görüyoruz.

I.3.1.1.5.4.1. İlk Hecede

I.3.1.1.5.4.1.1. Türkçe Kelimelerde

biyendi (B2.2/1, 17) (B7.13/1, 32) biyenmemiş (Y5.1/3, 28) biyenmen "beğenmem" (B2.6/1, 103) biyenmedi (B6.10/1, 94) biyenince (B7.16/1, 10) tīze "teyze" (Y1.1/ 3, 152) tīzesi (Y1.1/5, 224) inge "yenge" (Y1.1/ 3, 155) (Y1.1/5, 224) ingem "yengem" (B7.13/1, 37) ingen (B7.16/1, 215) ingemi (B7.16/3, 230) yini "yeni" (K1.1/1, 105) (K1.1/2, 368) (M4.2/2, 88) sīrek "seyrek" (K1.1/2, 287) īşi "ekşi" (M8.4/1, 53) (B8.4/2, 25) (B6.10/1, 224) īşiye "ekşiyor" (B5.4/2, 81) yitişkinim "yetişkinim" (M8.3/1, 39) inişte "enişte" (M3.2/1, 116) iniştem "eniştem" (M4.1/1, 319) simiz "semiz" (M3.4 / 1, 35) yişil "yeşil" (M4.2/3, 173) tireyāla (M6.2.3/1, 81) gidiz "gediz" (B5.2/1, 82) dirindi "derindi" (Y1.1/5, 443) dirmene "değirmene" (Y5.1/1, 83) dirmenciler (Y1.3/1, 54) dīşiklik "değişiklik" (Y5.1/1, 135) ikin "ekin" (M4.1/1, 71) (M4.2/3, 76) (M7.1.5/1, 52) ikinleri "ekinleri" (M4.2/3, 145) iyleye "eyleye" (K1.1/1, 297) il "el" (M4.1/1, 78) ilimizlen "elimizle" (Y3.4/1, 164) gilin "gelin" (Y3.4/1, 285) ni "ne" (M1.2/2, 37) ni dēler (B7.16/3, 285)

I.3.1.1.5.4.1.2. Alınma Kelimelerde

yimin "yemin" (K1.1/1, 225) şiy "şey" (M1.2/1, 11) (M1.2/3, 21) şiye (K1.1/1, 273) biyaz "beyaz" (K1.1/1, 355) biyaza (Y1.1/5, 138) hidiyemızi "hediyemizi" (K1.1/1, 381) pişin "peşin" (K1.1/2, 15) pişın "peşin" (M4.2/3, 146) pınır "peynir" (K1.1/2, 231) pīnirin (Y1.1/5, 335) pīnirlen (Y1.1/6, 279) pīnirin suyu (Y2.2/1, 98) ziytin (M1.1/1, 12) zitini "zeytini" (Y1.3/1, 111) iziyet "eziyet" (M2.3/4, 128) (M2.5/2, 99) (M6.2.12/2, 5) (B8.5/1, 93) iziyetini (M1.2/3, 13) biton "beton" (M3.4 / 1, 21) (M6.2.7/3, 39) riçel "reçel" (M3.4 / 1, 96) şiritli "şeritli" (M3.8/1, 109) (M6.2.8/1, 19) biygirle "beygirle" (M2.8/1, 100) (M6.2.3/2, 132) biygirlere (M7.2.1/1, 13) biyirlerimiS (M8.2/1, 109) civizlık "cevizlik" (M4.2/3, 48) çişit "çeşit" (M4.2/3, 173) (M7.2.8/5, 83) livent "levent" (M5.1/1, 99) miydana (M6.2.4/1, 61) mīdanlık "meydanlık" (M6.2.13/1, 149) mimleket (B8.5/1, 130) zinep "zeynep" (Y1.1/ 4, 55) zinepti (Y1.1/6, 407) direnekleri "dernekleri" (B5.4/1, 51) jinaratör (B7.16/2, 51) çirkovna "çerkovna" (B7.16/2, 64) çīzimden (B7.16/3, 284) çīzimize (Y1.1/5, 479)

I.3.1.1.5.4.2. Kelime Ortası ve Sonunda

I.3.1.1.5.4.2.1. Türkçe Kelimelerde

epiy "epey" (M1.2/2, 13) bilizik "bilezik" (Y3.4/1, 64) bi yeri giderke "bir yere giderken" (M7.2.2/1, 292) ev ekmi "ev ekmeği" (M8.5/2, 428) ekmiy "ekmeği"

(M3.3/2, 19) köpek ekmiy (M3.5/1, 81) gejiyle “geceyle” (M1.2/6, 137) gelinci “gelince” (M4.2/2, 143)

I.3.1.1.5.4.2.2. Alınma Kelimelerde

patatis (K1.1/1, 54) (M8.3/1, 260) (M6.2.13/1, 165) patatiz (M1.1/1, 19) (M1.2/6, 85) (M8.4/1, 323) (M3.4/1, 65) atişte “ateşte” (M1.2/1, 32) (M1.2/3, 88) (M1.2/6, 125) (M7.2.8/5, 75) domatis (M1.2/1, 52) domatiz (Y1.1/5, 119) (B6.10/1, 117) domatizden (Y1.1/5, 118) tenekilerde “tenekelerde” (M3.4 / 1, 39) (M2.4/3, 105) teneki (Y1.1/5, 152) tenekiye (Y1.1/5, 152) çeşmiyle “çeşmeyle” (M1.2/3, 37) tencire (B3.1/1, 129) tenciriyi “tencereyi” (B3.1/1, 132) makidon (M1.2/6, 23) makidon'yā “makedonyaya” (M5.1/1, 27) makidonlarlen (M3.2/1, 101) zati “zaten” (M4.2/3, 108) (M8.2/1, 25) aşūriy “aşureyi” (M3.3/2, 43) cena'ziy “cenazeyi” (M4.2/1, 280)

I.3.1.1.5.4.3. Yönelme Hâl Ekinde

MBGA’da *bura, ora* yer zarflarında olduğu gibi *nere* zarfına getirilen yönelme hâl eki de /y/ yardımcı ünsüzünün etkisiyle darlaşmaktadır.

nereyi (B2.7/1, 6) (B6.2/1, 207) (Y1.1/6, 117) (M7.1.5/1, 36) (M2.3/4, 49) (M3.3/3, 13) nereyi bālıydık (M7.2.8/5, 7) nereyi gidersen git (B4.1/1, 127) nereyi istēseniz orayı (B5.4/2, 8) nereyi koymuş (B6.1/1, 141) nereyi götürüler (B8.5/1, 109) nereyi atarsan at (Y3.1/1, 136) nereyi gidejen (M7.1.2/1, 135)

I.3.1.1.5.4.4. Gelecek Zaman Ekinde

MBGA’da /e/ > /i/ darlaşmasının görüldüğü yerlerden biri de gelecek zaman ekinin ünlüsüdür.

binijen “bineceksin” (M4.1/1, 224) gidijekti “gidecekti” (B5.3/1, 45) gidijek “gidecek” (M2.10/2, 115) gidijen (M2.10/2, 286) gidicēz “gideceğiz” (Y1.1/5, 252) gidicek (Y1.1/6, 323) bilemicen (B2.1/1, 37) sūlicem “söyleyeceğim” (B2.2/1, 4) söylicēz (B7.16/1, 243) ne bilijim “ne bileceğim” (M4.2/3, 95) gelijim da “geleceğim de” (M4.2/1, 295)

I.3.1.1.5.4.5. Geniş Zaman Ekinde

Eskicuma-Opaka ağzında geniş zaman eki dar ünlülü telaffuz edilir. Bu hadisenin birkaç örneğine Gümülcine- Sirkeli’de rastlanır:

ne kadā pul gidirdi (B5.3/1, 383) ezir onu “ezer onu” (B5.3/1, 400) gezirdik “gezerdik” (B5.3/1, 130) girir “girer” (Y3.4/1, 118) seririz “sereriz” (Y3.4/1, 209)

I.3.1.1.5.4.6. Şimdiki Zaman Ekinin Önündeki Geniş Ünlünün Korunması

Radoviş-Köseli, Hıdavelli, Alikoç, Sarıgöl Yörük ağızlarında şimdiki zaman ekinin önünde bulunan ve /y/ ünsüzünün etkisiyle darlaşması beklenen /e/ ünlüsü aksine korunur.

deyor onnar biraz dēyorlar (M7.2.7/1, 159) deyoruz (M7.2.7/2, 133) bilmeyon "bilmiyorum" (M7.2.7/2, 118) bilmeyorun "bilmiyorum" (M7.2.7/2, 35) bilemeyorun (M7.2.8/5, 132) gidemeyoz (M7.2.6/4, 65) bilmėyon (M7.2.7/2, 4) bilmėyorun "bilmiyorum" (M7.2.7/2, 8) gitmėyoz (M7.2.1/1, 73)

Dedeağaç-Hasanlar'da da bunun bir örneğine rastlanmıştır:

para istēyoz (Y2.2/2, 14)

I.3.1.1.5.4.7. Tarihî Biçimi Devam Ettiren Kelimeler

yir "yer" (B5.1/1, 184) (Y3.2/2, 80)

gice (B2.8/1, 56) (B3.1/1, 26) (B6.2/1, 224) (Y3.2/1, 80) gicemizi (B6.2/1, 13)

yirdik "yerdik" (B2.1/1, 40) yidi (B2.3/1, 21) yimedim (B2.8/1, 53)

yiriz (B5.4/2, 37) yi "ye" (B7.16/3, 62) yiniyi "yeniyor" (B7.9/1, 99) yimişik (B7.10/2, 21) yisek (B7.16/3, 277) yimē "yemeye" (B6.10/1, 118) yidīmizi "yediğimizi" (Y3.2/2, 94)

dirlē "derler" (B2.1/1, 51) dicek mi (B5.4/1, 44)

bişi "beşi" (Y3.4/1, 64)

I.3.1.1.5.5. /e/ > /ü/ Değişimi

/e/ > /ü/ darlaşmasının örnekleri sadece geniş zaman ve gelecek zaman ekinin ünlüsünde vardır.

örürdük "örerdik" (B5.3/1, 338) çorap örülerdi (Y2.2/1, 162) adama örüler (Y2.2/1, 163) dürülēdi "dürerlerdi" (B7.10/2, 40) dürüdük "dürerdik" (B7.10/2, 40)

ölüjen gidijen "öleceksin gideceksin" (M2.10/2, 286) düzücem "düzeceğim" (B7.16/1, 40)

I.3.1.1.5.6. /ö/ > /ü/ Değişimi

MBGA'da Türkçe ve alınma kelimelerin ilk hecesinde bulunan /ö/ ünlüsü genelde darlaşır. Ancak bu hadise ünlü uyumlarını bozan bölge ağızlarında yaygınken diğer bölge ağızlarında bu denli yaygın değildir. Biz de söz konusu değişimin daha net takip edilebilmesi adına örneklerin bölgelere göre dağılımlarını ayrı ayrı vermeyi uygun gördük.

Yukarıda belirttiğimiz gibi /ö/ ünlüsü ilk hecede çoğunlukla darlaşmakla beraber korunduğu örnekler de bulunmaktadır:

kȍdeydim (B5.1/1, 12) māmutkȍ var, işik kȍ var o bulgar kȍdü (B5.2/1, 8) köyüydü (M6.2.5/1, 2) dövēsin (B5.2/1, 139) yayık dövēdik (B5.4/2, 75) dövēdik (B6.3/1, 81) dȍmezdilē (B6.3/1, 95) mutun döverdik (M6.2.5/1, 19) ȍle (M2.3/3, 5) (B6.3/1, 95) bȍle (B5.4/2, 75) ȍlende (M6.2.5/2, 24) dört kızi, dört ōlu (K1.1/1, 3) göçmen (M2.3/3, 22) örteyler "örtüyorlar" (M2.3/3, 59)

Meseleyi Makedonya Türk ağızları açısından değerlendiren Oktay Ahmed, Makedonya'nın Üsküp, Kalkandelen, Gostivar gibi kuzey Türk ağızlarında /ö/ ünlüsünün bulunmadığını diğer ağızlarında ise kullanıldığını belirtir. Makedonca ve Arnavutçanın etkisinin olmadığı ya da çok az olduğu Doğu Makedonya Türk ağızlarında da /ö/ ünlüsünün kısıtlı kullanıldığı söyleyen Ahmed, bu ağızlarda /ö/ ünlüsünün yokluğunu Makedonca, Arnavutça etkisine bağlayan yabancı araştırmacıların çalışmalarına ihtiyatlı yaklaşmak gerektiğini ifade etmektedir (Ahmed, 2012: 23).

MBGA'da /e/ > /i/, /o/ > /u/ gibi diğer ünlü darlaşmalarını göz önünde bulundurduğumuzda biz de kendimizi bu görüşe yakın hissediyoruz.

I.3.1.1.5.6.1. I. Bölgede /ö/ > /ü/ Darlaşması

/ö/ > /ü/ darlaşması bu bölgede *öp-, öt-, çömeş-, ört-, gör-, öl-, gömlek, görümce, köfte, çöp, söz, sözde, özellik, göz, öd* örnekleriyle en çok Kosova-Prizren ağzında görülür.

I.3.1.1.5.6.1.1. Türkçe Kelimelerde

üptürürlar "öptürürler" (K1.1/2, 299) ütti "öttü" (K1.1/1, 35) çümeşmiş "çömeşmiş" (K1.1/1, 35) ürterdiler "örterdiler" (K1.1/1, 142) gürma "görmeye" (K1.1/1, 8) cürmedık "görmedik" (K1.1/2, 103) üldi "öldü" (K1.1/1, 80) ülecesık "öleceğiz" (K1.1/2, 46) üzelligi "özelliği" (K1.1/2, 508) süzde "sözde" (K1.1/1, 80) güzlēni "gözlerini" (K1.1/1, 84) üdüm "ödüm" (K1.1/1, 145) cümlegını "gömleğini" (K1.1/2, 263) cürümce "görümce" (K1.1/2, 283) gütürüyolar "götürüyorlar" (K1.1/1, 84) gütürme "götürme" (K2.1/1, 21) gütürürdilar (M4.1/1, 9) ününde "önünde" (K1.1/1, 109) ününe (M1.2/3, 141) ünce "önce" (M4.2/3, 33) ünden (M4.2/1, 29) üte "öte" (M1.2/2, 40) ütede "ötede" (K1.1/2, 24) ütesi (M1.1/1, 11) ütēki (M1.2/3, 16) (M4.2/3, 30) üteye (M4.2/1, 109) ūttürüydılar "öğüttürüyordular" (M4.1/1, 152) übür "öbür" (M4.2/2, 90) übürleri (M3.2/1, 10) bürek "börek" (M2.3/2, 188) (M2.10/2, 90) (M7.1.6/1, 75) bürēni "böreğini" (M2.8/1, 75) gülgede "gölgede" (M7.1.5/1, 141) (M7.1.6/4, 192) gülgesine (M7.1.2/1, 458) küti "kötü" (M7.1.4/1, 49) kütülemek "kötülemek" (M4.2/2, 63) düşekleri "döşekleri" (M3.4 / 1, 85) (M7.1.5/1,

233) dürt “dört” (M7.1.1/1, 49) çükelek “çökelek” (M7.1.4/1, 80) düşediydık “döşetiyorduk” (M4.2/3, 45) düşeli (M7.1.6/4, 171) süney “sönüyor” (M2.3/2, 99) küpri “köprü” (M2.4/2, 9) (M4.1/1, 258) (M4.2/2, 21) küprülide “köprülüde” (M4.1/1, 208) küfün “köfün” (M4.1/1, 201) üdedi “ödedi” (M2.4/2, 52) küpürmiş “köpürmüş” (M2.4/3, 121) gübek “göbek” (M4.2/1, 57) sükeydık “söküyorduk” (M5.1/1, 182) üle “öyle” (K1.1/1, 102) (M1.2/1, 47) (M3.5/2, 45) (M2.2/3, 19) (M2.8/1, 49) büle “böyle” (M3.4 / 1, 80) (M2.4/1, 24) (M2.9/1, 45) şüle “şöyle” (K1.1/1, 109) sülemesi “söylemesi” (K1.1/1, 46) sül̄er “söyler” (M1.2/3, 70) ügrenır “öğrenir” (K1.1/2, 186) ül̄süz “öksüz” (M7.1.3/2, 8) (M7.1.6/1, 3) üksüz (M2.11/1, 21) düversın “döversin” (M1.2/4, 29) dül̄şçilar “dövüşçüler” (M5.1/1, 13) dül̄seler sül̄seler “dövseler sövseler” (M7.1.5/1, 289) ül̄ene “öğlene” (M2.6/1, 166)

I.3.1.1.5.6.1.2. Alınma Kelimelerde

çüpe “çöpe” (K1.1/1, 58) çüfte “köfte” (K1.1/2, 331) kül̄ne “köyüne” (K1.1/1, 92) kül̄ “köyü” (M2.6/1, 47)

I.3.1.1.5.6.2. II. Bölgede /ö/ > /ü/ Darlaşması

Ünlü uyumlarının korunduğu ağızlarda *öyle, böyle, şöyle, köy, söyle-, öğren-, döv-* bu darlaşmanın sıklıkla görüldüğü kelimelerdir. *Böbrek, gövde, köpek, gömlek, ötürü* isim ve *götür-, göğer-* fiillerinde sistemli olmamakla beraber yine /ö/ > /ü/ darlaşması olmaktadır.

I.3.1.1.5.6.2.1. Türkçe Kelimelerde

üle “öyle” (M6.2.2/ 2, 18) (M6.2.12/1, 151) (M7.2.1/1, 5) (Y5.1/1, 7) (B2.1/1, 37) (B2.6/1, 7) (B6.2/1, 230) (Y1.1/ 2, 23) (Y1.1/5, 50) (Y2.2/1, 78) ül̄e “öyle” (M6.2.4/1, 4) (M6.2.13/1, 10) üleydi (Y1.1/5, 175) ül̄eydi “öyleydi” (B7.1/1, 7) üleyiz büleyiz (Y3.2/1, 8) üle üle (Y5.1/1, 7) üle büle (B2.6/1, 7)

bül̄e “böyle” (M6.2.2/ 2, 50) (M6.2.10/2, 1) (M6.2.13/1, 19) (M7.2.1/1, 24) büle “böyle” (B2.1/1, 7) (B2.6/1, 7) (B8.1/1, 16) (Y1.1/ 2, 25) (Y1.1/5, 50) (Y1.3/2, 45) (Y2.2/1, 61) (Y3.2/1, 11) (Y5.1/1, 23) büledi (Y2.2/1, 78) şüle “şöyle” (B2.1/1, 41) (B2.6/1, 30) (Y3.2/2, 110) (Y5.1/1, 23) şüle büle (B2.6/1, 147) (Y5.1/1, 23) sül̄emeyiz “söylemeyiz” (M6.2.3/1, 24) sül̄emedi “söylemedi” (M6.2.10/2, 59) sül̄erler (M7.2.1/1, 220) sül̄eyim “söyleyeyim” (B2.1/1, 8) sül̄üyom (B2.6/1, 109) sül̄erim (Y5.1/2, 2) sül̄ēmom “söyleyemiyorum” (B2.2/1, 4) sülerdiler “söylerdik” (Y1.1/5, 58) sülerdik (Y1.1/5, 311) sül̄erdim (B2.6/1, 83) sül̄edim (B7.1/1, 22) sül̄ediklerinin (Y3.2/2, 138) sül̄e “söyle” (B7.16/1, 331) sül̄ettiriler (Y1.1/5, 255) ül̄renilcek “öğrenilcek” (B5.4/2, 16) ül̄rendim “öğrendim” (M6.2.3/1, 57) (Y5.1/1, 24)

(B3.1/1, 43) (B7.1/1, 14) (B7.13/1, 115) ürendik (M6.2.12/1, 6) (B2.1/1, 85) (B7.16/1, 292) (Y3.2/2, 162) ürendiydim (M7.2.1/1, 89) ürenecesin (Y5.1/2, 104) ürenemedim (Y1.1/5, 6) ürencek (B5.1/1, 25) ürenelim (Y2.2/1, 13) ürenmiş (B8.5/1, 26) üretmen "öğretmen" (M6.2.3/1, 11) (M6.2.5/1, 87) (B2.7/1, 27) üretmenner (Y2.2/1, 54) üretmen "öğretmen" (B3.1/1, 78) üretmenin (Y2.2/1, 55) ürenci (B7.16/3, 31) düverdik "döverdik" (M6.2.3/1, 61) (M8.5/2, 480) (Y5.1/1, 120) (B7.16/3, 68) (Y1.1/5, 201) dümeye "dövmeye" (Y1.1/5, 76) düdü mü "dövdü mü" (Y3.1/2, 26) düve düve "döve döve" (Y3.2/2, 125) dümekten "dövmekten" (Y2.2/1, 95) düvecekler (B8.5/1, 110) düdünēn dülür (Y1.3/1, 97) dümē "dövmeye" (Y1.1/ 3, 138) düvēdik (B7.16/1, 292) düvēdilē (B7.16/1, 293) düdük mü düdük (Y1.1/5, 140) düdün mü "dövdün mü" (Y2.2/1, 61) üttürüdük "öğüttürürdük" (M6.2.7/3, 106) üttüler "öğüttüler" (Y5.1/1, 83) üdüdük "öğütürdük" (B6.4/1, 43) üttük (B7.16/3, 18) (B8.5/1, 88) üsüz "öksüz" (M6.2.3/2, 56) (M6.2.4/1, 59)(M7.2.1/1, 92) (Y5.1/1, 21) ülen "öğlen" (B3.2/1, 214) ülenden "öğlenden" (M7.2.2/1, 102) (B8.4/2, 48) ülenneyin (Y1.3/1, 76) ülenüstü (Y1.1/6, 388) ünde "öğünde" (M6.2.5/1, 61) üç üne "üç öğüne" (Y2.2/1, 155) sütlük "söğütlük" (Y2.2/2, 34) sütlerden "söğütlerden" (Y1.1/5, 121) süver "söver" (Y5.1/3, 38) bürek "böbrek" (M6.2.4/1, 38) (M6.2.9/1, 49) büreklerini "böbreklerini" (Y3.2/2, 129) güdemde "gövdemde" (M7.2.1/1, 20) küpē "köpeğe" (M7.2.2/1, 110) güverdi "göğerdi" (M7.2.4/1, 121) günek " gömlek" (M7.2.8/5, 85) ütürü "ötürü" (B2.4/1, 112) gütürüdük "götürürdük" (Y6.1/1, 115)

I.3.1.1.5.6.2.2. Alınma Kelimelerde

kü "köy" (B2.6/1, 7) (Y1.1/ 2, 9) külüyüz "köylüyüz" (Y1.3/1, 54) küler (Y3.2/2, 2) küdedim (Y5.1/1, 10) küden (B2.5/1, 34) kümüs "köyümüz" (B5.1/1, 6)
küdü "köydü" (B6.2/1, 6) külü (B7.1/1, 4) kümüz (Y2.2/1, 3) küdeniz "köydeniz" (M6.2.3/1, 17) hasarbey kü "köy" (Y1.1/5, 42) künün "köyün" (Y1.1/5, 428) külüler (Y1.1/6, 341) türk küsüdü (Y2.2/1, 17) tübe "tövbe" (M7.2.4/1, 183)

Dansöz alıntı kelimesi ise ikinci hecede /ö/ ünlsünün darlaşmasıyla Türkçe söyleyişe uydurulmuştur:

dansüz "dansöz" (Y5.1/1, 54)

I.3.1.1.5.6.3. III. Bölgede /ö/ > /ü/ Darlaşması

Manastır ağızlarında *öyle, böyle, şöyle, köy, söyle-, döv-, öğren-* kelimeleri /ö/ > /ü/ darlaşmasının yaygın örnekleridir. Farklı olarak *öte, börek, Yörük* kelimelerinde bu değişimin birer örneğine rastlanmıştır. Strumisa-Yenimahalle ve Çanaklı ağızlarında ise *gölge, öbür, söğüt, öğüt-, döv-, öğren-* kelimelerinde görülmüştür.

I.3.1.1.5.6.3.1. Türkçe Kelimelerde

üle “öyle” (M8.4/1, 279) (M8.5/2, 292) üleydik (M8.4/1, 7) üleydi (M8.4/1, 11) büle “böyle” (M8.4/1, 166) büle bir bez büle (M8.5/2, 40) bülemiş (M8.4/1, 185) büleydi (M8.4/1, 12) şüle “şöyle” (M8.5/1, 212) şüle bu kā (M8.5/2, 107) dü̱me “dövme” (M8.4/1, 44) düver (M8.4/1, 46) dü̱dü (M8.4/1, 173) (M8.5/2, 312) dü̱erdik (M8.5/1, 127) dü̱müş (M3.7/1, 137) düverdiler (M3.8/1, 91) ü̱retmedi (M8.2/1, 13) ü̱renirdim (M8.4/1, 15) ü̱redirlerdi (M8.5/2, 21) yü̱renemedim “öğrenemedim” (M3.8/2 40) ü̱dürdük “öğütürdük” (M8.4/2, 79) (M8.5/1, 129) ü̱dürdüler (M3.8/1, 253) ü̱nük “öğünük” (M3.7/1, 133) ü̱lene “öğlene” (M8.5/1, 74) gü̱s “göğüs” (M8.2/1, 55) gü̱sler “göğüsler” (M8.4/1, 28) sü̱lerim (M8.4/1, 79) sü̱t “söğüt” (M3.8/1, 304) sü̱tten “söğütten” (M8.5/1, 28) çü̱rle “çöğürle” (M8.4/1, 133) üte “öte” (M8.5/1, 118) bürekler (M8.2/1, 70) yürük “Yörük” (M8.2/1, 46) gülgede “gölgede” (M3.7/1, 155) übür “öbür” (M3.8/2 87)

I.3.1.1.5.6.3.2. Alınma Kelimelerde

kü̱ “köyü” (M8.4/1, 52) (M8.1/2, 2) kü̱müz (M8.2/1, 4) kü̱lenden (M8.5/2, 49) kü̱de (M8.5/2, 460) kü̱ye (M8.4/1, 52) kü̱nün “köyün” (M8.5/1, 81) kü̱müzde (M8.4/1, 56)

I.3.1.1.6. Dar Ünlülerin Geniş Ünlülere Değişmesi

I.3.1.1.6.1. /ı/ > /a/ Değişimi

Daha çok ikinci hecede görülen /ı/ > /a/ genişlemesi kelime tabanlarıyla geniş zaman ekinin ünlüsünde ortaya çıkar.

Ayrıca; Radoviş-Alikoç, Kulāzı, Hıdavelli, Sarıgöl; Köprülü-Yukarı Karaslar; Kırcaali-Kayabaşı(Cebel)’de şimdiki zaman ekinin önünde bulunan ve /y/ ünsüzünün etkisiyle darlaşması beklenen /a/ ünlüsü geniş ünlülü şeklini korur:

saklayolar (M7.2.2/1, 41) bālāyosuñ (M7.2.1/1, 94) anlaşamayon “anlaşamıyorum” (M7.2.7/2, 60) annamayon “anlamıyorum” (M7.2.7/2, 75) yapmāyoz (M7.2.1/1, 127) yaşayoz “yaşıyoruz” (M2.5/2, 16) mayalayoz (B2.6/1, 171) çalkalayoz (B2.6/1, 171)

I.3.1.1.6.1.1. İkinci ve Üçüncü Hecelerde

I.3.1.1.6.1.1.1. Kelime Tabanında

Tipik örneği *tanı-* fiili olup Köprülü-Karatmanlı, Strumisa-Şuşuva, Çanaklı, Yenimahalle; Koçana-Grades, İştip-Poçuval ve Radoviş-Hıdavelli, Topanisa’da *tana-* şeklinde kullanılıyor. Bu fiil Türkmencede de tana- biçimindedir (Kara, 2001: 209).

tanadım “tanıdım” (M3.6 / 1, 31) tanadık (M3.8/1, 40) tanadıklar (M3.7/1, 170) tanaşırlar (M3.8/1, 139) tanaştık “tanıştık” (M3.6/1, 46) (M7.1.2/1, 6) tanadī “tanıdığı” (M3.7/1, 64) tanayamadi (M3.6/1, 30) tanayanlar (M4.2/2, 15) tanār (M6.2.3/1, 92) tanaşırsalar (M7.2.7/2, 119) tanaym “tanıyorum” (M2.3/2, 70)

Bundan başka şu Türkçe kelimelerde /ı/ > /a/ değişimi tespit edilmiştir:

azacık (M1.2/6, 109) (M2.3/3, 34) (M3.8/1, 221) (M3.8/2, 80) (M8.4/1, 112) (B3.2/1, 32) azajik “azıcık” (M4.2/4, 169) azacık, azacık (M7.1.5/1, 149) azcak azcak “azcık azcık” (M7.2.5/1, 62) hana “hani” (B2.6/1, 8) (B2.8/1, 31) yalanız “yalınız” (M4.2/1, 236) salancaklar “salıncaklar” (M4.1/1, 277) karamca başı gibi “karınca başı gibi” (Y1.2/2, 85)

Bu hadise alınma *patlıcan* kelimesinin ikinci *kıt* kelimesinin ise birinci hecesinde gerçekleşir:

katlık‿oldi “kıtlık oldu” (M5.1/1, 150) patlacan “patlıcan” (B5.3/1, 92)

I.3.1.1.6.1.1.2. Geniş Zaman Ekinde

Bırak- fiiline geniş zaman ekinin Kosova-Prizren, Debre-Elessa, Koçana-Grades, Radoviş-Lumnitsa, Strumisa-Veleüs, Köprülü-Yukarı Karaslar’da -ar şeklinde eklenmesi dikkat çekicidir.

bırakarım “bırakırım” (K1.1/1, 454) bırakarsın “bırakırsın” (M1.2/3, 144) bırakardık (M3.3/2, 72) (M2.5/2, 66) (M7.1.5/1, 138) bıragardi “bırakırdı” (M4.2/4, 112)

Gümülcine Sirkeli ile Sımolyan-Tozyanı’nda:

sanarmış (Y3.4/1, 287) sanarsınız “sanırsınız” (B3.1/1, 167)

Eğridere-Yatacık, Varna Türkarnavutluğu’nda da geniş zaman ekinin ünsüzü düşerken ünlüsünde genişleme olur:

alālāmış gelini “alırlarmış gelini” (B2.4/1, 392) yatırālādı “yatırılardı” (B2.4/1, 402) anlatālā “anlatırlar” (B2.4/1, 363) dādālar “dağıtırlar” (B6.10/1, 70) çārarız “çağırırız” (B8.4/2, 34)

I.3.1.1.6.2. / u / > / o / Değişimi

Türkçe, alınma kelimelerin ilk ve diğer hecelerinde /u/ ünlüsü /o/ ünlüsüne değişebiliyor. / u / > / o / genişlemesi *kumpir, kumar* gibi dudak ünsüzü taşıyan kelimelerin yanı sıra *kuyu, dua, kulaç* gibi dudak ünsüzü taşımayan kelimelerde de görülebilmektedir.

I.3.1.1.6.2.1. İlk Hecede

Kırcaali-Konçe, Alkaya, Cebel-Kayabaşı, Hasarcık, Şumnu-Hasanköy; Dedeağaç-Hasanlar, Gümülcine-Bılatköy, Basırlı, Sirkeli’de *bu* Kırcaali-Konçe,

Alkaya, Cebel-Kayabaşı, Hasarcık ile Gümülcine Basırlı, Sirkeli'de *şu* kelimesinde ortaya çıkan /u/ > /o/ genişlemesi belirleyici niteliktedir.

I.3.1.1.6.2.1.1. Türkçe Kelimelerde

bora "burada" (B2.5/1, 1) bōra (B2.6/1, 31) bordan (B2.3/1, 34) (Y2.2/1, 65) borda "burada" (B2.7/1, 14) (Y2.2/1, 101) (Y3.2/1, 1) (Y3.2/2, 13) (Y3.3/1, 22) borĺara "buralara" (B2.6/1, 51) bōra "buraya" (B7.16/3, 320) borasını "burasını" (Y2.2/1, 27) bordakılar "buradakiler" (Y2.2/1, 132) bordakı "buradaki" (Y3.2/2, 166) (Y3.4/1, 50) borası (B2.6/1, 54) bōrakıları "buradakileri" (B2.6/1, 83) bordākılānın "buradakilerinin" (B2.6/1, 86) şora "şurada" (B2.5/1, 31) şorda "şurada" (Y3.3/1, 86) şorayı "şuraya" (Y3.4/1, 102) şōra bi komşu vādı (B2.6/1, 110) şōran "şuradan" (B2.6/1, 118)

bōday "buğday" (M1.2/3, 56) bōdaydan (M1.2/6, 128) boyday "buğday" (M3.1/1, 24) (M3.2/1, 170) (M3.3/2, 90) (M7.1.2/2, 22) (M8.1/1, 17) bogdayla "buğdaylar" (M4.2/3, 77) boydey (Y1.1/5, 154) boydaylari (M7.1.3/2, 134) boydaylar (M7.1.3/1, 69) koyi "kuyu" (M4.1/1, 342) (M7.1.3/1, 92) (M7.1.5/1, 141) koyiya "kuyuya" (M7.1.3/1, 92) dodaklarım "dudaklarım" (M6.2.9/1, 52) dodānda "dudağında" (Y5.1/1, 27) ōrattılar "uğrattılar" (B6.1/1, 102) ōrattılā (B6.3/1, 17) dovak "duvak" (M7.1.2/1, 433)

I.3.1.1.6.2.1.2. Alınma Kelimelerde

doa "dua" (M1.2/3, 102) (M4.2/1, 281) doalar "dualar" (M7.1.4/1, 115) komarji "kumarcı" (M4.2/1, 288) komara "kumara" (M8.1/1, 207) komarāne "kumarhane" (M7.1.1/1, 142) ot kopasi "kupası yani yığını" (M7.1.2/1, 457) kolaçları (B5.3/1, 140) kolaç (B5.4/2, 114) (B6.4/1, 36) kondurayı "kundurayı" (B3.1/1, 92) koponlen "kuponla" (M4.1/1, 146) ġorabiya mı "kurabiye mi" (M8.4/1, 303) kompir (M8.5/1, 104) kombilini (B2.4/1, 7) kompirini "kumpirini" (M8.1/1, 178) koliba "kulübe" (M2.2/1, 22)

I.3.1.1.6.2.2. İlk Heceden Sonra

İlk hecesinde /o/ ünlüsü bulunan kelimelerin ikinci hatta kimi zaman üçüncü hecesindeki /u/ ünlüsünün /o/ ünlüsüne değişmesi Kosova-Prizren ağzı için belirleyici niteliktedir.

I.3.1.1.6.2.2.1. Türkçe Kelimelerde

yogoridi "yoğururdu" (K1.1/1, 211) otor "otur" (K1.1/2, 146) otordi "oturdu" (K1.1/1, 241) otorun (K1.1/1, 135) otorturuz (K1.1/1, 341) odon "odun" (K1.1/1, 263) otoz "otuz" (K1.1/1, 366) yorgonluk "yorgunluk" (K1.1/1, 436) dokoz "dokuz"

(K1.1/1, 439) (K1.1/3, 108) olor “olur” (K1.1/2, 63) olon “olun” (K1.1/3, 68) olson “olsun” (K1.1/3, 69) rāt‿oldok (K1.1/2, 432) gelin‿oldok (K1.1/1, 352) olordok “olurduk” (K1.1/2, 353) okodu “okudu” (K1.1/2, 34) sordon “sordun” (K1.1/2, 105) yogortlen “yoğurtla” (K1.1/2, 232) yoktor “yoktur” (K1.1/2, 272) dogom “doğum” (K1.1/2, 473) dogdok “doğduk” (K1.1/2, 319) yokoş “yokuş” (K1.1/2, 526) bollok “bolluk” (K1.1/2, 540) çocok (K1.1/2, 195) çocogom “çocuğum” (K1.1/2, 83) çocoklar (K1.1/1, 242) çolok çocok (K1.1/1, 366) dokorduk “dokurduk” (K1.1/1, 384) konoşur “konuşur” (K1.1/1, 443) konoşuruz (K1.1/1, 273) soroşacam “soruşacağım” (K1.1/2, 106) soroşur “soruşur” (K1.1/2, 365) sorolurdi “sorulurdu” (K1.1/2, 95) yorolu misın “yorulur musun” (K1.1/2, 109) kordon “koyardın” (K1.1/2, 434) koroz “koruz” (K1.1/2, 396)

I.3.1.1.6.2.2.2. Alınma Kelimelerde

ḷokomlen “lokumla” (K1.1/2, 305) istanbol (M2.5/1, 33) ıstanbol (M3.5/1, 55) istanboldan (M2.3/1, 38) istanbolda (M2.3/2, 40) (M3.6/1, 34) (M5.1/1, 38) istanbola (M2.3/4, 23) (M7.1.6/4, 29) (M6.2.9/1, 37)

I.3.1.1.6.2.3. Tarihi Biçimi Devam Ettirenler

yokarı (M6.2.7/2, 5) (M6.2.9/1, 139) (M6.2.14/1, 5) (M8.5/2, 65) yokari (M1.2/3, 18) (M7.1.2/1, 109) (M5.1/1, 39) (M7.1.4/1, 135) yokardan (M4.1/1, 17) okādan “yukarıdan” (B3.1/1, 16) yokarki māle (M4.1/1, 359)

ograşıyım “uğraşıyorum” (M4.2/3, 7) ōraşamam “uğraşamam” (M1.2/6, 129) oraşma “uğraşma” (M7.1.5/1, 107) ōraşırdile “uğraşırdılar” (M4.2/7, 88) ōraştık “uğraştık” (B6.2/1, 12) ōraştım (B6.6/1, 94) ōraşmam “uğraşmam” (B5.3/1, 257)

I.3.1.1.6.3. /i/ > /e/ Değişimi

/i/ > /e/ genişlemesi Türkçe ve alınma kelimeler ile geniş zaman ekinde görülür.

I.3.1.1.6.3.1. İlk Hecede

I.3.1.1.6.3.1.1. Türkçe Kelimelerde

MBGA’da *inmek, ikiz, ikindi, itdirseği, nice* kelimelerinin ilk hecesinde /i/ > /e/ genişlemesi görülür. Yaygın örneği *in-* fiilidir. Bahse konu kelimelerden *inmek, iki, ikiz* ana Türkçede kök hecesinde kapalı uzun e *(ēn-, ēki, ēkiz)* bulunduran sözcüklerdir (Yılmaz Ceylan, 1991: 164).

Osman Nedim Tuna bugün ağızlarda *en-* şeklinde söylenen *in-* kelimesinin Eski Türkçede vurgulu uzun /i/ (daha sonra ē) ünlüsü taşıdığını günümüz Türkçesinde *kīrü >> geri, tī- >> de-, tīmin >> demin, tīr- >> der-, tīriñ >> derin,*

yī- >> ye- vb. örneklerinde olduğu gibi bu vurgulu, dar-uzun ünlünün yerini geniş ünlüye bıraktığını söylemektedir (Tuna, 1960: 276).

Öte yandan Muharrem Ergin kapalı e'yi i'den e'ye yahut e'den i'ye geçişin bir safhası olarak değerlendirmektedir (Ergin, 1998: 40).

endırdi "indirdi" (K1.1/1, 50) ener‿enmez (K1.1/1, 390) endık (M1.2/6, 36) (M3.5/2, 16) (M7.1.2/3, 9) endik (M2.5/1, 70) endırıler "indirirler" (M3.5/1, 87) enesiye kadar (M3.6/1, 39) endıriydi "indiriyordu" (M4.1/1, 22) eneydık "iniyorduk" (M4.2/1, 73) endırdık (M5.1/1, 45) endırdiler (M7.1.4/1, 41) endırıydık "indiriyorduk" (M7.1.5/1, 61) endırım "indiririm" (M7.1.6/1, 54) eneyiz "iniyoruz" (M7.1.2/1, 122) enmiş (M7.2.2/1, 198) enemem (Y5.1/1, 48) endirdiler (Y5.1/2, 22) enerken (Y5.1/3, 7)

enmişler "inmişler" (Y6.1/1, 27) endi̇mizde "indiğimizde" (Y2.2/2, 43)

ekiz "ikiz" (M8.5/2, 80) ekiS (B6.10/1, 236) ekindide "ikindide" (M3.7/1, 20) elkinti "ikindi" (B2.1/1, 184) eddirsiẹ "itdirseği" (M6.2.10/2, 139) eddirsē (M7.2.1/1, 31) nece "nice" (M3.2/1, 97)

Bir yerde *niçin* birleşik yapısındaki *ne*, geniş ünlülü şekliyle kullanılmıştır:

neçi (M4.2/3, 6)

I.3.1.1.6.3.1.2. Alınma Kelimelerde

Ayrıca bu genişleme *kiremit, iskan, ticaret, nişasta, hıdırellez* alınma kelimelerinde de gerçekleşmektedir.

keremit (M2.3/1, 125) (M2.3/4, 67) (M2.4/3, 79) kermit "kiremit" (M4.1/1, 312) esḱan‿etmişler (M4.3/1, 90) esḱan (B5.2/1, 89) tecaret "ticaret" (B2.4/1, 155) tecareti (B3.1/1, 150) neşasta (B7.12/2, 30) edırles "hıdırellez" (M4.2/3, 136) edırlezınızi (M6.1.2/1, 15) edirlezde (M7.1.5/1, 70) edirlezlerde "hıdrellezlerde" (M4.1/1, 277) edirlezde, edirlezi (M7.1.3/2, 64)

I.3.1.1.6.3.2. İlk Heceden Sonra

Bu genişleme ilk heceden sonra daha çok alınma kelimeler ile geniş zaman ünlüsünde görülür.

I.3.1.1.6.3.2.1. Kelime Tabanlarında

Türkçe *Çepni* ile alınma *elbise*, *mani, siftah* kelimelerinde ikinci hecedeki /i/ ünlüsü /e/ ünlüsüne değişiyor. Bunlardan *elbise* iki yönlü ünlü benzeşmesine uğramıştır.

çetmemurādiye "çetmimuradiye" (B7.13/1, 32)

mane "mani" (M7.1.5/1, 68) (M7.2.1/1, 92) (M7.2.1/1, 97) (M7.2.4/1, 160) (M7.2.6/3, 131) maneleri (M7.2.3/1, 204) maneler (M7.1.6/1, 141) (M7.2.2/1, 173)

mane kuyaydık (M4.2/3, 141) maneni söyleysın (M4.2/3, 143) mane açacan (M2.11/1, 41) maneci (M2.11/1, 47) māne yapardık (M3.8/2, 5)
elbese (M2.4/1, 17) (M2.6/1, 137) elbeselık (M2.3/3, 32) sefte "siftah" (M2.11/1, 117) (M8.5/1, 32) (M8.5/2, 331)

I.3.1.1.6.3.2.2. Geniş Zaman Ekinde

Prizren ağzında *bil-* ve *döşet-* fiillerine getirilen geniş zaman ekinde /i/ dar ünlüsü /e/ geniş ünlüsüne değişir. Özellikle *biler-* kullanımı çok yaygındır. Eğridere-Yatacık (Kırcaali) ile Varna-Türkarnavutluğu'nda da *bil-, gel-* gibi fiillere eklenen geniş zaman ekinin ünsüzü düşer, ek ünlüsünde /i/ > /e/ değişimi olur.
biler "bilir" (K1.1/2, 53) bilerım (K1.1/2, 35) bilersınız "bilirsiniz" (K1.1/1, 208) kırabilersin "kırabilirsin" (K1.1/1, 57) atabilersen "atabilirsen" (K1.1/1, 171) bilēdi "bilirdi" (B2.4/1, 300) bilēlē "bilirler" (B2.4/1, 308) düşederım "döşetirim" (K1.1/1, 461) gelēdilē "gelirdiler" (B8.4/2, 59) pişirēlēmiş"pişirirlermiş" (B2.4/1, 442)

1.3.1.1.6.3.3. Tarihî Biçimin Devamı Olanlar

Strumisa-Yenimahalle ve Çanaklı ağızlarında *çeynemek* Kavala-Kınalı, Manastır-Musaobası, Şumnu-Oluklu Yeniköy'de *geymek* fiili tarihî şeklini devam ettirmektedir.
çēnerdik "çiğnerdik" (M3.7/1, 125) çeynerdik (M3.8/1, 218)
geycek "giyecek" (Y6.1/1, 64) geydirilē "giydirirler" (B7.15/1, 37) geycēz (M8.1/1, 96) geydirdiler (M8.1/1, 105)

I.3.1.1.6.4. /ü/ > /ö/ Değişimi

Türkçe ve alınma kelimelerin ilk hecesinde görülür.

I.3.1.1.6.4.1. Türkçe Kelimelerde

dönür "dünür" (M2.3/3, 28) (M8.2/1, 59) dönürle (M2.3/3, 27) dönürji "dünürcü" (M4.2/1, 10) dönürümüz "dünürümüz" (M3.4/2, 32) dönürjile (M4.2/7, 63)
öleştık (M3.2/1, 286) öleştiriler "üleştirirler" (M3.8/1, 189)
körek "kürek" (M8.3/1, 151) (M2.4/3, 104) köreklen "kürekle" (M8.3/1, 253)
böün "bugün" (B5.4/2, 55)

I.3.1.1.6.4.2. Alınma Kelimelerde

ökümatta "hükümette" (M3.8/1, 289) ökümattan (M6.2.7/4, 86) ökümatı (M6.2.9/2, 99) (M6.2.12/1, 90) hökümeti (B3.1/1, 24) hökümet(B3.1/1, 30) (B7.15/1, 22)
ökümet (M5.1/1, 42) (B6.4/1, 60) (B7.9/1, 12) ökümetlerde (M4.2/2, 133) ökümata (M4.1/1, 146) öküm‿etmiş (B7.16/2, 128) sölale "sülale" (M5.1/1, 165) köfe "küfe" (M8.1/1, 91) örmet "hürmet" (M6.2.9/1, 161) örmet‿ediyoduk (B7.16/2, 158)

I.3.1.1.6.4.3. Tarihî Biçimini Koruyan Kelimeler

Ünlü uyumlarını koruyan bölge metinlerinde *büyük, güzel, yürü-* kelimeleri tarihî metinlerde olduğu gibi *böyük, gözel, yörü-* şekliyle kullanılmaktadır. *Büyük* kelimesi tarihî şekliyle Manastır'da da görülmüştür.

böyük (B3.1/1, 6) bo̅müşsün "büyümüşsün" (B2.1/1, 104) böyu̅m (M8.6/1, 16)
gözel (M6.2.4/1, 117) (M6.2.8/1, 63) (M6.2.10/2, 84) (M7.2.1/1, 81) (M7.2.2/1, 40) (M7.2.4/1, 118) (B3.1/1, 134) (B5.3/1, 271) (B6.1/1, 242) gözelli̅ (M6.2.9/1, 15) gözeldi (M6.2.14/1, 21) gözelmiş (B6.2/1, 68)
yörü̅lek "yürüyerek" (B2.1/1, 7) (B6.10/1, 123) (B7.16/1, 152) (B7.13/1, 61) (B7.16/1, 152) yörüyün (M8.4/1, 128) yörüttürmüşler (B2.3/1, 54)

Tarihî metinlerde *ögey* şeklinde olan kelime Koçana-merkez ile Kırcaali-Susuzburun'da buna yakın bir söylemle karşımıza çıkmaktadır:

öve "üvey" (M4.1/1, 377) övey (B2.1/1, 72)

I.3.1.1.7. Ünlü Türemesi

Türkçe kelimelerde iki ünsüzün yan yana gelmemesi, bazı ünsüzlerle Türkçe kelimelerin başlayamaması gibi ses özelliklerinden dolayı bazı alıntı kelimelerin gerek başında gerekse içinde ünlü türetilmek suretiyle bu kelimeler Türkçenin söyleyiş özelliklerine uydurulmaktadır. Hatta istasyon, iskele yahut emir, akıl, gibi Türkçenin söyleyişine uydurulmuş bazı alınma kelimeler ölçünlü dilde de yerini almıştır.

I.3.1.1.7.1. Kelime Başı Ünlü Türemesi

Türkiye Türkçesi ağızlarında yaygın olarak /r/, /l/ ünsüzüyle başlayan kelimelerin önünde bir ünlü türetilmektedir. MBGA'nın II. Bölgesinde yer alan Makedonya-Radoviş, İştip Yörük ağızlarında da aynı durum gözlenmektedir. Bunun örnekleri Bulgaristan-Kırcaali, Eskicuma, Şumnu; Yunanistan-Kozana, Dimetoka, Dedeağaç, Gümülcine, Kavala-Kınalı ağızlarında azalarak varlığını sürdürmektedir. Daha çok *lazım, lahana, leğen* ile *Rum, Rumca, Rumeli, rüya* kelimelerinde görülmektedir.

Ayrıca I. Bölgeden Strumisa-Borisova, Dobraşin, Şuşuvar, Radoviş-Oravitsa'da *Strumisa*, Köprülü-Köseler'de *Rumeli*, Radoviş-Oravitsa, Koçana-Grades'te *reçel* kelimelerinde; III. Bölgeden Strumisa- Çanaklı, Manastır-Musaobası'nda *Strumisa*, Strumisa-Yenimahalle'de *Rum* kelimelerinin başında örneğine rastlanmıştır.

Bu hadise Radoviş, İştip Yörük ağızları için belirleyici niteliktedir.

I.3.1.1.7.1.1. /l/ Ünsüzüyle Başlayan Kelimelerde

iĺāzım “lazım” (M6.2.1/1, 15) (M7.2.4/1, 20) (B7.16/3, 309) (B7.5/1, 9) ilise “lise” (M6.2.2/ 2, 32) ulāna “lahana” (M6.2.7/3, 42) (M7.2.6/2, 73) ulānayı “lahanayı” (M7.2.7/1, 131) ıļāna “lahana” (M6.2.8/1, 72) ılāna (B2.6/1, 166) eleyenler “leğenler” (M6.2.7/3, 64) iliyen “leğen” (M6.2.11/1, 71) (M6.2.13/1, 189) (M7.2.1/1, 65) (M7.2.2/1, 339) ilēnnerle “leğenlerle” (Y5.1/1, 165) ılālar “lalar” (M6.2.10/1, 93) ıļafında “lafında” (B5.1/1, 208)

I.3.1.1.7.1.2. /r/ Ünsüzüyle Başlayan Kelimelerde

ırāt “rahat” (M6.2.2/2, 36) ırātsızlık (M6.2.14/1, 3) ürya “rüya” (M6.2.3/2, 49) (M7.2.2/1, 300) üryamda (Y5.1/3, 129) ürüya “rüya” (M6.2.4/1, 49) ırakı “rakı” (M6.2.4/1, 173) ıradanya “radanya” (M6.2.7/2, 5) urrak “rulyak” (M6.2.7/2, 10) (M6.2.9/1, 60) ūrak “rulyak” (M6.2.10/2, 63) ereçel “reçel” (M6.2.7/3, 92) (M7.1.6/4, 142) ırāmetli “rahmetli” (M6.2.9/1, 119) (M6.2.9/2, 10) (M7.2.2/1, 71) urumeli “Rumeli” (M6.2.9/1, 142) urum “rum” (Y1.1/ 1, 4) urumdan (M3.7/1, 27) urumle “rumla” (M3.7/1, 8) urumca “Rumca” (Y1.1/6, 29) (Y1.3/2, 4) (Y2.2/1, 6) iriza “rıza” (M6.2.10/1, 96) urus “rus” (M6.2.12/1, 28) urumanya “Romanya” (M6.2.12/1, 135) ıramazannık “ramazanlık” (M7.2.2/1, 166) ıraymeler “rahimeler” (M7.2.6/2, 23) ırasim “rasim” (B2.6/1, 118) urbasız “rubasız” (B2.3/1, 44) urbalarını (Y6.1/1, 64) ırafa “rafa” (B5.1/1, 229) ürüźgardan “rüzgardan” (B5.3/1, 341) erendele “rendele” (B7.16/3, 62) erecep “recep” (B7.16/3, 357) ürke “rukiye” (B6.10/1, 55)

I.3.1.1.7.1.3. /s/, /ş/ Ünsüzleriyle Başlayan Kelimelerde

uşumnu “şumnu” (B7.7/1, 4) uşumnuyadı (B7.16/3, 228)

usturmicē “strumisaya” (M3.8/1, 3) usturmica (M7.2.8/4, 1) (M3.1/1, 2) (M3.5/1, 8) (M3.6/1, 1) (M3.8/1, 3) usturmucalı (M8.1/1, 30)

I.3.1.1.7.2. Kelime İçi Ünlü Türemesi

Kelime içindeki türemeler lm, dr, kr, pr, sr, tr, rb, fy, my gibi ünsüz çiftlerini taşıyan alınma sözcüklerde söyleyiş güçlüğünü ortadan kaldırmak için meydana gelir. Daha çok lm, kr, pr, tr ünsüz çiftleri arasında türeme olur. Bu durum Türkçede yalnız kelime başındaki /r/’nin değil hece başındaki /r/’nin telaffuzunda da güçlük çekildiğini gösterir (Eckmann, 1953: 52).

Ünlü uyumlarının korunduğu yerlerde *tekrar, etraf* kelimelerinde ünlü uyumlarının bozulduğu bölgelerde ise *alman* kelimesinde içte ünlü türemesi yaygındır. Köprülü ağızlarında da *köpürlü “köprülü”* telaffuzu yaygındır.

Yunanistan Dimetoka'ya bağlı Arenbunar ile Umurbey'de tavşan asıl biçimine yakın bir söylemle kullanılır:

tavuşan "tavşan" (Y1.1/5, 112) to̯uşan (Y1.3/2, 11)

Ayrıca İstanbul ağzında yumruk şeklindeki kelimenin Dimetoka-Arenbunar, Dedeağaç Hasanlar'da *yumuruk*, yumrunun da Gümülcine Bılatköy'de *yumuru* biçimi kullanılmaktadır:

yumuruk urumuş (Y1.1/ 4, 70) yumuruklan ellen teknede yūruduk (Y2.2/1, 108)
būdayını yumuru yaparsın (Y3.2/2, 171)

Koçana-Grades'te ise *yumur-* şeklinde bir fiil tespit edilmiştir:

yumurdum (M4.2/1, 105)

Halk arasında yumruklama yoğurmanın bir parçası, bölümü olmakla birlikte yoğurmanın bütününe eş değer görülmez. Halk ağzında yumruklama yoğurmanın bir parçası olarak kullanılmaktadır.

Burada yoğurmak ile yumuruklamak fiillerinin halk muhayyilesinde yumurmak şeklinde birleştirilmiş olması ihtimali de vardır. Bu meselenin anlaşılması için yumruk ile yamru yumru, yamuk yumuk ikilemelerinde görülen yumruk, yamru, yumru, yamuk, yumuk kelimelerinin köklerinde bulunan yam ve yum daha da derine inilirse ya ve yu ayrıca yoğurmakla bağlantı kurulmaya çalışıldığında da yo kök analizlerinin yapılmasını gerektirmektedir.

I.3.1.1.7.2.1. /kr/ Ünsüz Çifti Arasında

tekirar (M6.2.1/1, 9) (M6.2.3/1, 87) (M6.2.3/2, 98) (M6.2.5/2, 66) (M6.2.7/3, 120) (M6.2.9/1, 180) (M6.2.10/1, 109) (M6.2.10/2, 178) (M6.2.11/1, 62) (M7.2.1/1, 84) (M7.2.2/1, 23) (B2.2/1, 21) (M3.8/1, 220) (M7.1.2/1, 300) tekire "tekrar" (M7.2.2/1, 337) tekirardan (M6.2.6/1, 14) (M6.2.8/1, 82) tekara "tekrar" (M8.5/1, 149)
çıkırıkların "çıkrıkların" (Y1.1/5, 436)

I.3.1.1.7.2.2. /tr/ Ünsüz Çifti Arasında

eteraf (Y1.1/6, 343) eterafımızda (M6.2.3/2, 41) eterafında (M6.2.9/1, 65) eterafına (M7.2.2/1, 153) eteraflardan (Y1.3/1, 41) eterafta (M7.2.2/1, 153) (M3.2/1, 88)
eterafında (M3.5/1, 7) eterafa (M3.8/2, 12)
konturola "kontrole" (M7.2.2/1, 95) patıronların "patronların" (B7.16/3, 252) patıronunla (M6.2.9/1, 203) kataran "katran" (M4.2/3, 147) metire "metre" (M8.4/1, 211) (M7.1.2/1, 22) metireden̯idi (M7.1.6/4, 119)

I.3.1.1.7.2.3. /lm/ Ünsüz Çifti Arasında

alaman “alman” (M1.2/2, 59) (M2.4/1, 27) (M2.4/2, 11) (M3.2/1, 269) (M3.7/1, 2) (M4.1/1, 144) (M5.1/1, 6) (M7.1.2/2, 55) (M6.2.3/2, 48) (M3.7/1, 2) (M3.8/1, 17) (M8.5/1, 23) filimini (M6.2.9/1, 129) filime (M6.2.11/1, 1) filimimize (B3.1/1, 108)

I.3.1.1.7.2.4. /pr/ Ünsüz Çifti Arasında

köpürlüye “köprülüye” (M6.2.10/2, 19) (M2.2/3, 4) (M2.3/4, 116) köpürlüde (M2.4/1, 11) (M2.11/1, 79) köpürlüden (M2.5/1, 17) (M2.9/1, 66) köpürlü (M2.5/2, 2) (M2.7/2, 69) köpürlünün (M2.6/2, 1) (M2.3/2, 96) küpürlüde “köprülüde” (M4.1/1, 256)

I.3.1.1.7.2.5. /fy/ Ünsüz Çifti Arasında

sofiyadan “sofyadan” (M3.7/1, 38) sofiya (B1.1/1, 2) afiyon “afyon” (M7.1.6/1, 73) afıyonu (M7.1.6/1, 14)

I.3.1.1.7.3. Kelime Sonu Ünlü Türemesi

MBGA’da -ken zarf-fiili, eşitlik ve vasıta hâl ekleri ile için, kadar edatından sonra pekiştirme maksatlı ünlü türemeleri görülür.

I.3.1.1.7.3.1. -kAn Zarf-Fiilinden Sonra

MBGA’da -kAn zarf-fiilinden sonra dil uyumu gereği çoğunlukla /a/, /e/ ünlüleri türetiliyor. Bir tek Şumnu-Hasanköy’de /ı/, /i/ ünlüsünün türediği görülmüştür.

çalarkene (K1.1/1, 391) giderkene (K1.1/1, 401) (Y1.1/ 3, 185) abdes‿alırkene (M1.1/1, 34) derkene (M7.1.2/1, 39) kontroĺ‿ederkene (M6.1.2/1, 30) yatarkana (M6.2.8/1, 144) büyüderkene “büyütürken” (M6.2.9/2, 63) gelinkene “gelinken” (M6.2.10/1, 30) kına vurulurkana (M6.2.10/1, 30) açarkana “açarken” (M6.2.12/2, 66) gidēkene “giderken” (B5.2/1, 181) gençkene (B7.16/3, 122) (Y2.2/1, 26) ītiyarkana (Y2.2/1, 26) çıkarkana “çıkarken” (Y6.1/1, 40) gelirkene (Y6.1/1, 139) derkene “derken” (M7.1.2/1, 39) kaynākana “kaynarken” (B8.4/2, 68) uvarkana “ovarken” (Y1.1/ 3, 90) urdakana “ordayken” (Y1.1/5, 137) yazarkene (Y1.2/2, 79) varkene (Y3.2/1, 90) küçükkene (Y5.1/3, 1) īşikene “ekşiyke” (Y1.1/5, 146)
giderkeni (B7.16/2, 66) konuşurkanı (B7.16/3, 46) atarkanı “atarken” (B7.16/3, 90)

I.3.1.1.7.3.2. Vasıta Hâl Ekinden Sonra

Dil uyumu gereği vasıta ekinden sonra /a/ ya da /e/ ünlüsü şeklinde türeme görülür.

Dimetoka Arenbunar, Hasarbey’de örnekleri çoktur.

arabacıklana (Y1.1/3, 186) davullarlana (Y1.1/3, 191) tüfeklene (Y1.1/4, 36) tāta kepçelene (Y1.2/2, 83) unnālana "onlarla" (Y1.1/3, 67) demetlene (Y1.1/3, 127) tepsilerlene (Y1.2/2, 77) yunanistannana "yunanistanla" (Y1.1/3, 24) küllü suylana, sabınnana "suyla, sabunla" (Y1.1/ 3, 94) gelinnene "gelinle" (Y1.1/6, 171) beyinnene "beyiyle" (Y1.2/2, 10) arabalarınnana "arabalarıyla" (Y1.2/2, 22) "her şeyinnene" (Y1.1/3, 171) tüfē̄n şeyinnene (Y1.1/ 4, 90) trennene (Y1.1/4, 50) hanımınnana (Y1.1/7, 62)

Arenbunar'dan karşılaştırma amaçlı yapılan derlemede de bu şeklin çok kullanıldığı görülmüştür:

ō̄leliklene (Y1.1/8, 77) arabalarlana (Y1.1/8, 37) receplene "receple" (Y1.1/8, 101) küçū̄nnene "küçüğüyle" (Y1.1/8, 65)

Birer örneğine de Makedonya Sarıova, Manastır-Elekler, Razgırat merkezde rastlanmıştır:

yanık yanıklene "yanık yanıkla" (M5.1/1, 183) itibarılana (B6.1/1, 161) ayaklana (M8.2/1, 124)

I.3.1.1.7.3.3. Eşitlik Hâl Ekinden Sonra

güzelcene (M3.4/1, 78) (M6.2.8/1, 137) (M6.2.9/2, 89) (M6.2.13/1, 89) (Y6.1/1, 129) güzelceme (M6.2.5/2, 66) iyicene (B7.10/2, 131) ī̄cene "iyice" (M3.4/1, 59) ī̄cene (M7.1.6/2, 40) iyijene (M6.2.7/3, 58) çokçana "çokça" (Y1.1/8, 24)

I.3.1.1.7.3.4. İçin Edatından Sonra

Prizren ağzında için edatından sonra /e/, Kırcaali ağzında /i/ ünlüsü türemektedir.

"babam içine "için" (K1.1/1, 136) celdıgınız içine "geldiğiniz için" (K1.1/2, 12) aradīnız içine "aradığınız için" (K1.1/2, 14) bayram içine "bayram için" (K1.1/2, 369) yürümeg_içine "yürümek için" (K1.1/2, 522)

ġonuştūm içini "konuştuğum için" (B2.3/1, 43) çıkmadī̄mız içiri "çıkmadığımız için" (B2.1/1, 16) seçmek içiri (B2.1/1, 204)

I.3.1.1.7.3.5. Kadar Edatından Sonra

Gümülcine-Kargılısarıca, Bılatköy, Dimetoka-Arenbunar, Dedeağaç-Hasanlar'da *kadar* edatının sonunda /a/ ünlüsü türetilir. Hasanlar'da ise /a/ yanında /ı/ ünlüsü türemiş şekli de bulunur.

bişçek kadara "pişecek kadar" (Y2.2/1, 62) o kadara (Y3.2/1, 25) kulān sertlī̄ kadara (Y3.1/2, 67) ġadara "kadar" (Y2.2/1, 11) kadana "kadar" (Y1.1/ 3, 103) (Y1.1/6, 33) burdan orayı ġadaradı (Y2.2/2, 31)

ġadarı “kadar” (Y2.2/2, 12) düşürünce ġadarı (Y2.2/1, 93) tekirdāna ġadarı (Y2.2/2, 25)

Şu alınma kelimelerin sonunda da ünlü türemesi olmuştur:

eptene “hepten” (M1.2/3, 108) falana “filan” (B8.4/2, 4)

I.3.1.1.7.4. Tarihî Şeklini Koruyan Kelimeler

MBGA’da *sıcak, hepsi* kelimeleri aslına uygun biçimde; *amca* ve *yalnız* kelimeleri ise aslına yakın söylenmektedir.

ısıcak (M1.2/3, 19) (M3.3/2, 20) (M7.2.1/1, 27) (M7.1.2/1, 209) (M7.1.6/1, 65) (M7.2.2/1, 344) (M7.2.5/1, 43) (M7.2.7/2, 110) (B3.1/1, 172) (B2.6/1, 83) (Y2.2/1, 62) isicak (M7.1.5/1, 104) ısıjak (M6.2.8/1, 97) (M6.2.9/1, 148) (M6.2.9/2, 72) (M6.2.10/2, 176) isijakta “sıcakta” (M1.2/3, 19) ısıjaktan (M6.2.10/1, 443) isicakke (M3.8/1, 199)

hepisi (M6.2.10/1, 144) episini (M7.2.1/1, 257) episi (M7.2.8/1, 12) (M7.2.8/5, 23) (M7.1.6/1, 50) epısi (M3.2/1, 91) (M1.2/2, 47) episinden (M3.8/1, 255) episini (M3.7/1, 170)

amica “amca” (M7.2.2/1, 175) (M7.2.7/1, 50) (M8.2/1, 49) (M8.5/1, 109) (M4.2/7, 152) (M7.1.1/1, 118) (M7.1.6/4, 48) (M2.10/2, 2) amicası (M5.1/1, 48) amicanın (M7.1.2/3, 44) amijam (M1.2/5, 25) amicamın (M2.2/4, 35) amican (M2.3/3, 51) amicalari (M2.4/3, 30) amicalarım (M2.7/3, 36) amicayle (M7.1.3/1, 35) amicamlar (M7.1.5/1, 35) (M3.2/1, 134) (M3.7/1, 46) amicamı (M3.4/2, 47) amicama (M7.2.8/5, 32) amicalarım (M6.2.2/ 1, 24) amicam (M6.2.2/ 2, 21)

amıca (M7.2.8/4, 63) (B2.6/1, 44) (B5.2/1, 253) (B7.2/1, 31) (B7.10/2, 6) (B7.13/1, 71) (Y1.1/ 3, 153) (M8.5/1, 39) amıcannan (B2.2/1, 15) amıcam (B4.1/1, 146) (B7.15/1, 19) (B8.5/1, 19) (M6.2.2/1, 26) amıcamın (B7.16/3, 162) amıcan (B5.1/1, 123) amıcayla (B7.1/1, 54) amıcamlar (B7.8/1, 20)

yalıñız (M6.2.10/1, 97) (M7.2.2/1, 401) yalınız (M7.2.6/3, 164) (M7.1.2/1, 65) yalıñız‿ısañ (M6.2.10/2, 120) yalıñızlık (M6.2.12/1, 107) yalıñızça (M7.2.2/1, 298)

yalanız “yalnız” (M4.2/1, 236) yalanıS “yalnız” (M4.2/1, 310)

Sımolyan-Tozyanı’nda *seksen, doksan* sayı kelimelerinin aslına yakın kullanımı tespit edilmiştir:

sekizen (B3.1/1, 1) dokuzan (B3.1/1, 16)

Koçana-Grades’te ise *kırk* sayı kelimesinin *kırık* biçimi tespit edilmiştir. Bu kırık biçimi Kazak, Karakalpak, Başkurt, Şor, Tatar, Sagay (Tatarca ve Sagayca’da

kırk ve kırık biçimleri birlikte kullanılır.) lehçelerinde de görülmektedir (Eren, 1999: 238).

kırık gün “kırk” (M4.2/1, 115) kırık “kırk sayısı” (M4.2/2, 193)

I.3.1.1.8. Ünlü Düşmesi

Türkçe ve alınma kelimelerin çoğunlukla ortasında ve sonundaki ünlü düşer. Bu durum kelime köklerinde ve ekleşme sırasında meydana gelir.

Kelime başındaki ünlünün düşmesi ise sınırlı sayıda olduğu için belirleyici olmayan ünlü değişmelerinde gösterilmiştir.

I.3.1.1.8.1. Kelime İçinde Ünlü Düşmesi

Türkçede orta hece vurgusuz olduğu için dar orta hece ünlüsü ekleşme sırasında düşmeye eğilimlidir. MBGA’da da genelde bu yüzden kelime ortasında ünlü eksilmeleri olur**.** Türkçe ve alınma kelimelerde içte /ı/, /i/, /u/, /ü/, /a/, /e/ ünlüleri düşürülmektedir.

Bazı kelimelerde ise orta hecenin vurgusuzluğundan dolayı düşmesi gereken dar ünlü düşürülmez:

biribirimize (B6.2/1, 19) (Y5.1/1, 133) biribi̇mize (B7.1/1, 60) biribirinden (M6.1.2/1, 60) biribirine (M3.7/1, 95) (M7.1.6/2, 4) omuzumuzda (M2.9/1, 237) (M2.10/2, 184) omuzun (M2.10/1, 146) omuzumuz (M4.2/7, 157 (B5.1/1, 192) omuzum (B6.3/1, 59) (B6.4/1, 52) omuzuna (B7.16/1, 53) (B8.5/1, 57) omuzum ārıyı (Y1.1/ 3, 160) umuzumda “omuzumda” (M3.2/1, 283) burunum (B5.3/1, 286) episi (M2.2/3, 4) (M2.3/1, 80) (M2.4/2, 37) (M2.10/2, 263) epısi (K1.1/2, 100) (M1.2/2, 47) kayınım (M4.2/1, 96) resime “resme” (B7.16/3, 79) öküm‿etmiş “hükmetmiş” (B7.16/2, 128)

I.3.1.1.8.1.1. /i/ Düşmesi

birsi “birisi” (B2.4/1, 284) (B5.4/2, 28) birsine (B2.4/1, 311) dekka “dakika” (M2.4/2, 9) dakka (M3.7/1, 9) dakkada (B7.13/1, 60) marfeti “marifeti” (M6.2.10/2, 2) vazfesi “vazifesi” (M6.2.10/2, 121) arfe günü “arife” (Y3.4/1, 273) arfe günneri “arife günleri” (M7.2.6/2, 37) amelyet “ameliyat” (M7.2.3/1, 137) yenden “yeniden” (Y2.2/1, 76) (Y3.4/1, 140) gaĺba “galiba” (M6.2.4/1, 61) (B7.16/3, 45) (B5.2/1, 57) gaļba “galiba” (B5.3/1, 35) içerlere “içerilere” (M6.2.13/1, 222) (M7.2.1/1, 209) (Y1.1/6, 239) getirvereyin “getirivereyim” (M6.2.3/1, 22) getirverdiler “getiriverdiler” (M6.2.10/2, 87) yerlermiz “yerlerimiz” (M6.2.3/1, 27) yeleklermiz (M7.2.1/1, 67) dedelermiz, ninelermiz (M8.3/1, 97) evlerni (M8.1/1, 85) ellerne

(M2.10/2, 20) aḱḱat “hakikat” (M6.2.10/2, 76) güllerni “güllerini” (M2.6/1, 39) etlerni “etlerini” (M2.6/1, 60) emnecı̄m “emineciğim” (Y1.1/6, 65)

I.3.1.1.8.1.2. /ı/ Düşmesi

aç karna “aç karına” (M4.2/4, 12) mallarnı “mallarını” (M2.3/3, 15) amcam kızlarnı (M2.4/3, 32) āçlarnızi “ağaçlarınızı” (M2.10/1, 137) alalarmız “halalarımız” (M2.10/1, 23) akrabalarmız (M2.10/1, 24) kūlermıS “köylerimiz” (M2.10/1, 55) çayırlarmız “çayırlarımız” (M2.10/1, 90) ayaklarna (M2.10/2, 20) ayaklarn̄ı (B5.3/1, 55) kaşlarnı (M2.11/1, 109) eşālarni “eşyalarını” (M2.10/2, 73) çocuklarmız (M6.2.13/1, 2) çocuklarmızın (M6.2.13/1, 96) çamaşırlarmızı (M6.2.3/1, 27) ambarlarmız (M6.2.13/1, 64) pelitlerin dallarnı (M7.2.1/1, 271) arsalarnı (M8.1/1, 85) dayılarmız (M8.3/1, 23) arkadaşlarmız (M8.3/1, 24) kapılarmız “kapılarımız” (Y5.1/2, 6) altınlarmı “altınlarımı” (M8.4/1, 147) yımşacık “yumuşacık” (B5.3/1, 343) (Y1.1/ 3, 103) iki gün aşrı “iki gün aşırı” (B6.2/1, 115) sargöllüden (M7.2.6/2, 24) yalnayak (B5.4/2, 96) (B7.16/3, 315) ġārsı “karısı” (Y2.2/1, 55) dermenci dede karsına (M6.2.9/1, 217)

I.3.1.1.8.1.3. /a/ Düşmesi

pattes “patates” (B2.1/1, 187) pasportun “pasaportun” (B2.5/1, 58) urlara “oralara” (B2.6/1, 56) (B2.2/1, 45) orĺar “oralar” (B2.6/1, 54) borĺara “buralara” (B2.6/1, 55) bulmaç “bulamaç” (Y2.2/1, 67) olcak “olacak” (B5.3/1, 30) buluşçaz (B5.3/1, 51) yapçak (Y2.2/1, 112) bırakçan “bırakacaksın” (Y2.2/1, 112) çıkarcan “çıkaracaksın” (M2.10/2, 229) koncak “konacak” (Y1.1/6, 91) sevk olcak (Y1.1/6, 91) çalcaklar (Y1.1/6, 169) paralaycak “paralayacak” (Y1.1/6, 199) ufalaycan (Y2.2/1, 128)

I.3.1.1.8.1.4. /e/ Düşmesi

ötten “öteden” (B2.6/1, 36) çorotu “çöreotu” (B7.16/3, 88) vercez “vereceğiz” (B2.1/1, 61) getirjeklē “getirecekler” (B5.2/1, 48) gelcek “gelecek” (B5.2/1, 48) gelcēme “geleceğime” (B6.1/1, 452) geçircek (M7.2.1/1, 31) bişçek “pişecek” (Y2.2/1, 62) dökçen (Y2.2/1, 125) deycēm “diyeceğim” (Y1.1/6, 204) (Y2.2/1, 30) gitçem (Y1.1/6, 134) çendiller “çendeleler” (Y1.1/6, 424) besleycēz (Y1.1/6, 503) artlık “ahretlik” (M4.2/4, 254) çerpene “çerepene” (B2.6/1, 92)

I.3.1.1.8.1.5. /u/, /ü/ Düşmesi

kız olşu “kız oluşu” (B2.1/1, 11) avkat “avukat” (M2.11/1, 95) durşuyoz “duruşuyoruz” (B7.16/1, 47) yumşadı mı “yumuşadı mı” (B2.1/1, 167) uyyeri “uyuyor” (B2.4/1, 434) götürver “götürüver” (M6.2.3/1, 21)

I.3.1.1.8.2. Kelime Sonunda Ünlü Düşmesi

I. ve III. Bölgede ünlü ile biten kelimelerden sonra gelen yükleme hâlinin düşmesi yaygın ve belirleyici özelliktir:

yufkay "yufkayı" (K1.1/2, 236) sofray "sofrayı" (K1.1/2, 335) kapa kapiy aç kapiy (M1.2/2, 33) fasuley "fasulyeyi" (M1.2/3, 37) aşuriy "aşureyi" (M1.2/3, 68) tepsiy "tepsiyi" (M1.2/6, 107) kariy "karıyı" (M8.4/1, 170) böl'gey "bölgeyi" (M8.5/1, 137) babitsay, ebey "babitsayı, ebeyi" (M8.5/2, 226) yımırtay "yumurtayı" (M8.5/2, 245) imziy "imzayı" (M3.2/1, 23) yufkıy "yufkayı" (M3.2/2, 60) poparıy "poparayı" (M3.3/2, 19) tencerey "tencereyi" (M2.4/3, 126) teney "taneyi" (M2.6/1, 169) elli seney "seneyi" (M2.9/1, 120) maşinkıy "maşinkayı" (M4.2/1, 162) baltıy "baltayı" (M4.1/1, 231) türkçiy "Türkçeyi" (M7.1.1/1, 7) pidey "pideyi" (M7.1.2/1, 197) sobay "sobayı" (M7.1.3/1, 115) kapiy "kapıyı" (M7.1.5/1, 282) baklavıy "baklavayı" (M7.1.6/1, 97)

MBGA'da *çingene* ve *pırasa* kelimelerinin sonundaki ünlü pek çok yerde eksilir.

çingen (M3.4/2, 148) (M8.3/1, 109) (M6.2.14/1, 17) (Y1.1/ 3, 4) (Y3.1/2, 83) çingenler "çingeneler" (M8.1/1, 66) (M5.1/1, 112) (M4.1/1, 338) (M6.2.12/1, 195) (B7.16/3, 9) çingennēden "Çingenelerden" (B8.4/2, 9) çingen karıları (M2.6/2, 52) çingence (M6.2.1/1, 16) çingen evi (M7.2.8/4, 14)

pıras "pırasa" (M4.2/1, 56) (M4.2/3, 99) (M7.1.3/1, 7) pıras pidesi (M4.2/4, 167) pırasları "pırasaları" (B7.16/3, 61) pırastan "pırasadan" (B6.10/1, 174) pıraz "pırasa" (M7.1.5/1, 117) (M7.2.6/3, 71) pırazın (M4.2/4, 178)

Ayrıca İştip Yörük ağızlarında *ora, bura* kelimelerine gelen yönelme hali düşer:

oray gittik "oraya" (M6.2.3/1, 2) geldim buray "geldim buraya" (M6.2.3/1, 3) buray geldik (M6.2.9/1, 39)

I.3.1.2. Belirleyici Nitelikte Olmayan Ünlü Değişmeleri

I.3.1.2.1. Art Ünlülerin Ön Ünlülere Değişmesi

I.3.1.2.1.1. /a/ > /e/

bena "bana" (M5.1/1, 219) (M4.2/1, 99) yeşa "yaşa" (M7.2.8/3, 4)

efte "hafta" (K1.1/2, 348) mermere "Marmara" (M8.4/1, 8) çerşembe "Çarşamba" (M2.4/3, 62) kenerinde "kenarında" (M2.4/3, 91)

I.3.1.2.1.2. /ı/ > /i/

kiyerdik "kıyardık" (M8.1/2, 16) meşe çirpisi "meşe çırpısı" (M7.1.3/1, 75)

I.3.1.2.1.3. /u/ > /ü/

nūt “nohut” (M1.2/6, 83)

I.3.1.2.1.4. /o/ > /ö/

nöhudu “nohudu” (M1.2/1, 21) kömşümüz “komşumuz” (B2.4/1, 400)

I.3.1.2.2. Yuvarlak Ünlülerin Düz Ünlülere Değişmesi

I.3.1.2.2.1. /ü/ > /e/

nefus “nüfus” (K1.1/1, 129)

I.3.1.2.2.2. /o/ > /ı/

pırtakol “portakal” (M3.2/1, 168)

I.3.1.2.3. Düz Ünlülerin Yuvarlak Ünlülere Değişmesi

I.3.1.2.3.1. /a/ > /o/

aco “amca” (K1.1/1, 228) aco aco “amca” (M4.2/1, 201) bulajon “bulacaksın” (M7.1.3/2, 114)

I.3.1.2.3.2. /e/ > /o/

güzol “güzel” (M4.2/3, 8) (M4.2/6, 31) güzol_idile (M4.2/3, 8)

alti metro “altı metre” (M6.1.1/1, 64) metrodan “metreden” (M1.2/3, 137)

I.3.1.2.3.3. /ı/ > /o/

dayo “dayı” (K1.1/1, 228)

Kosova-Prizren ve Makedonya-Sarıova ağızlarında *nasıl* kelimesinde bu düz ünlünün /o/ ya da ara ünlülü /ȯ/ sesine de değiştiği de görülüyor:

naso “nasıl” (K1.1/1, 17) nasȯ “nasıl” (M5.1/1, 16) nasol (M5.1/1, 25)

I.3.1.2.4. Geniş Ünlülerin Dar Ünlülere Değişmesi

I.3.1.2.4.1. /a/ > /u/

kupuskalar “kapuskalar” (M3.6/1, 11)

bi kupu “bir kupa” (M4.2/6, 126)

I.3.1.2.5. Dar Ünlülerin Geniş Ünlülere Değişmesi

I.3.1.2.5.1. /ı/ > /a/

yaraş yapamaz “yarış yapamaz” (B7.16/2, 176) kastara “kastıra” (M4.2/3, 56) taşāmayım “taşıyamıyorum” (M4.2/4, 10) hadırlezi “hıdırellezi” (B3.1/1, 96)

I.3.1.2.5.2. /i/ > /e/

segara “sigara” (B7.16/2, 159) belezik “bilezik” (M4.2/1, 17) bare “bari” (M4.2/4, 89) (M4.2/6, 57)

I.3.1.2.6. Ünlü Türemesi

Alınma kelimelerde, içte belirleyici nitelikte olmayan /i/, /u/, /ı/, /a/, /e/ türemeleri görülür. Böylece kökte iki ünsüz yan yana getirilmemiş olur.

I.3.1.2.6.1. /i/ Türemesi

İçte by, ky, my, şy, zy, vt ünsüz çiftlerini taşıyan alınma kelimelerde /i/ ünlüsü türemektedir.

libiyaya "libyaya" (M8.4/1, 226) trakiyā "trakyaya" (M7.2.8/1, 3) kamiyon "kamyon" (M3.2/1, 39) eşiyamız (B5.1/1, 185) teziyasi "tezgahı" (M1.2/3, 131) çivitlı̄ne "çiftliğine" (B3.1/1, 22) zivit "zift" (Y2.2/1, 43)

I.3.1.2.6.2. /u/ Türemesi

dr, rç, sy, lv, vz ünsüz çiftlerini bulunduran alınma kelimelerde /u/ türemesi görülür.

kuduret "kudret" (M6.2.3/1, 54) buruçtan "burçtan" (B7.13/1, 126) burucum murucum yok (B7.13/1, 126) rusuyada "rusyada" (B6.3/1, 48) buluvar "bulvar" (M2.5/1, 97) avuzayı "havzayı" (Y5.1/3, 28)

I.3.1.2.6.3. /ı/ Türemesi

masıraf (M7.2.2/1, 171) makarına (M3.8/1, 210)

Bir yerde *kabar*- fiiline -ma mastar ekinin getirilirken arada ünlü türemiştir: ġabarımā "kabarmaya" (Y2.2/1, 63)

I.3.1.2.6.4. /a/ Türemesi

darabuka "darbuka" (K1.1/2, 218) arabayalan "arabayla" (Y2.2/2, 7)

I.3.1.2.6.5. /e/ Türemesi

direnekleri "dernekleri" (B5.4/1, 51)

I.3.1.2.7. Ünlü Düşmeleri

Türkçe ve alınma kelimelerin başında ve sonunda belirleyici nitelikte olmayan /ı/, /i/, /e/ düşmeleri görülür.

I.3.1.2.7.1. Kelime Başında

I.3.1.2.7.1.1. /i/ Düşmesi

şaratla "işaretle" (M6.2.4/1, 79) taĺya "italya" (M1.2/6, 94) bir‿ki sene "bir iki" (Y1.1/6, 12) bir‿ki "bir iki" (M6.2.4/1, 69)

I.3.1.2.7.1.2. /ı/ Düşmesi

sımarlarız "ısmarlarız" (K1.1/2, 336) sırgan "ısırgan" (B6.7/1, 158)

I.3.1.2.7.1.3. /e/ Düşmesi

mekleyerek "emekleyerek" (M6.2.14/1, 5) mekledi "emekledi" (M7.2.2/1, 129)

I.3.1.2.7.2. Kelime Sonunda

I.3.1.2.7.2.1. /i/ Düşmesi

biriler “birileri” (M5.1/1, 113) yirm beş “yirmi beş” (M6.2.3/1, 29) (Y3.2/2, 24)

I.3.1.2.7.2.2. /ı/ Düşmesi

baS kere “bazı kere” (M8.5/2, 428) (M2.5/2, 127)

I.3.2. Ünsüz Değişmeleri

I.3.2.1. Belirleyici Nitelikteki Ünsüz Değişmeleri

I.3.2.1.1. Ötümlüleşme

I.3.2.1.1.1. Arka Damak /k/ Ünsüzünün Ötümlüleşmesi

Kırcaali, Sımolyan-Tozyanı ile Dedeağaç-Hasanlar, Dikilitaş, Gümülcine-Sirkeli, Sofular ağzı özellikle kelime başında arka damak /k/ ünsüzünü yaygın bir şekilde ötümlüleştirmesiyle ünlü uyumlarını koruyan bölge içinde alt bölge, bir ağız adacığı meydana getirmektedir. Bu ötümlüleşme Kırcaali bölgesinde çok daha ileri olup kelime sonunda da meydana gelmektedir.

I.3.2.1.1.1.1. Türkçe Kelimelerde

I.3.2.1.1.1.1.1. Kelime Başında

ġarıştı “karıştı” (B2.1/1, 24) ġarışma “karışma” (B2.8/1, 1) ġarışırdık (B2.1/1, 72) ġarışık (B2.1/1, 135) (B2.5/1, 11) ġaldık (B2.1/1, 32) (B2.2/1, 20) (B2.6/1, 15) (B2.8/1, 7) (Y2.2/1, 11) ġalaydım (B2.8/1, 13) ġalırsa (B2.1/1, 60) ġalmıştı (B2.1/1, 91) ġalıyor (B2.2/1, 12) ġādık “kaldık” (B3.1/1, 14) ġalmamış (B2.1/1, 39) ġalmış (B3.1/1, 164) ġonuşuyoruz (B2.2/1, 16) (Y3.5/1, 10) ġonuştunuz (B2.3/1, 45) ġonuşuyodu (B2.8/1, 12) ġōladı “kovaladı” (Y3.5/1, 20) ġoyuyesin “koyuyorsun” (B2.1/1, 56) ġuyāsın “koyarsın” (B3.1/1, 122) ġōyasın (Y2.2/1, 96) ġoydu mu (B2.1/1, 57) ġorun “koyarım” (B2.6/1, 97) ġullanmayız (B2.2/1, 14) ġazarız (B2.1/1, 154) ġurudurduk (B2.1/1, 162) ġurusun (Y2.2/1, 40) ġurulmazmış (B2.4/1, 61) ġurmuşlar (B2.4/1, 344) ġırılmasın (B2.4/1, 175) ġızıye “kızıyor” (Y2.2/1, 45) ġabarık (Y2.2/1, 133) ġarmaġarış (Y2.2/1, 131) ġaynadır “kaynatır” (B3.1/1, 141) ġatmışın “katmışsın” (B2.8/1, 62) ġız (B2.1/1, 120) (B2.2/1, 1) (B2.3/1, 68) (B3.1/1, 66) ġızım (Y2.2/1, 10) ġızımız (B2.8/1, 37) ġızıdım (B2.2/1, 7) ġızan (B2.4/1, 35) (Y3.4/1, 198) ġırda “kırda” (B2.1/1, 63) ġır (Y2.2/2, 55) ġoyun (B2.1/1, 99) (B2.4/1, 135) ġoyunnāmız “koyunlarımız” (Y2.2/1, 34) ġat “kat” (B2.1/1, 122) ġarşı (B2.1/1, 137) ġarşıdākı “karşıdaki” (B2.8/1, 88) ġan (B2.4/1, 40) ġardaşı (B2.4/1, 148) ġardaşım (Y2.2/1, 9) ġara (B2.1/1, 190) ġara çay (B2.1/1, 191) ġurşun (B2.1/1, 194) ġaynatam (B2.2/1, 57) ġaynam (B2.4/1, 18) (Y2.2/1, 12) ġaynana “kaynana”

(B2.8/1, 40) ġadınnarı (B2.6/1, 31) ġarı “karı, kadın” (Y3.4/1, 198) ġaburga (B2.6/1, 51) ġol (B2.6/1, 52) ġulāna “kulağına” (B2.8/1, 71) ġazan (B3.1/1, 94) ġayıkları (Y2.2/1, 4) ġayıklan (Y2.2/2, 18) ġarış (B2.6/1, 117) ġaba (B2.4/1, 33) ġurak (B2.4/1, 381) ġabak “kabak” (B2.8/1, 54) ġucacīmda “kucacığımda” (B3.1/1, 33) ġoca (Y2.2/1, 7) (Y3.5/1, 38) ġolay (Y2.2/1, 42) ġavala (Y2.2/1, 58) ġuyu (Y3.4/1, 197) ġuva “kova” (Y3.4/1, 197) ġasnān “kasnağın” (Y3.4/1, 209) ġavaltı (B2.6/1, 88) (Y2.2/1, 28) ġavırmazdık (B2.1/1, 100) ġındaplarımız (B2.1/1, 158) ġarartvē (B2.2/1, 53) tekese ġurulākan (B2.4/1, 157) ġabardı mı “kabardı mı” (B2.6/1, 97) ġoyu ġoyu (B2.6/1, 176) ġoncāmızı (B2.7/1, 6) ġabaāç (B2.7/1, 10) ġonum ġonşu (B2.8/1, 31) ġavun (B2.8/1, 54) ġuruluyon (B2.8/1, 73) ġocaġarı (B3.1/1, 114) tava ġulacı (B3.1/1, 159)

I.3.2.1.1.1.1.2. Kelime Ortası ve Sonunda

bıraġayın (B3.1/1, 116)

yapraġ (B2.1/1, 166) durduġ (B2.2/1, 19) yapışıġ (B2.4/1, 6) aldıġ (B2.5/1, 18) çoġ (B2.6/1, 164) (B2.2/1, 6) çoġ‿istēdim (B2.1/1, 14) çoġ olurdu (B3.1/1, 141) ifaġ “ufak” (B2.6/1, 166) yasaġ‿için (B2.1/1, 22) yatmaġ‿içiri (B2.1/1, 49) yataġ‿odası (B2.1/1, 74) sūġ‿olur (B2.1/1, 220) açıġ‿etsin (B2.6/1, 142) baġ “bak” (B3.1/1, 123) kaçamaġ “kaçamak” (B3.1/1, 135) yapardıġ “yapardık” (B3.1/1, 135) yoġ (B2.2/1, 2) artıġ (B2.4/1, 332) ayaġ ökçesi (B2.6/1, 54) kapādıġ “kapardık” (B2.6/1, 94) ocaġ (B2.8/1, 75) yoġ (B3.1/1, 73) kaçamaġ (B3.1/1, 135) yapardıġ (B3.1/1, 135)

I.3.2.1.1.1.2. Alınma Kelimelerde

I.3.2.1.1.1.2.1. Kelime Başında

ġadā “kadar” (B2.1/1, 3) (B2.2/1, 8) (B2.5/1, 3) (B3.1/1, 19) ġādācık (B2.6/1, 4) ġadara “kadar” (Y2.2/1, 11) ġadar (Y2.1/1, 6) ġalabalıktık (B2.1/1, 72) ġırmızı (B2.1/1, 124) ġurban (B2.2/1, 17) (B2.4/1, 135) ġuvetli (B3.1/1, 128) ġuran (B3.1/1, 40) ġazaları “kazaları” (B2.8/1, 10) ġarardan (Y2.2/1, 32) ġırep (B2.1/1, 123) ġāveye (B2.8/1, 69) ġadifeden (B3.1/1, 91) ġuzine (B3.1/1, 123) ġıpgırmızı (B3.1/1, 144)

I.3.2.1.1.1.2.2. Kelime Ortasında ve Sonunda

banġom (B2.4/1, 447) feġat (B2.7/1, 15) ahĺaġ (B2.7/1, 25)

I.3.2.1.1.2. Ön Damak /k/ Ünsüzünün Ötümlüleşmesi

Arka damak /k/ ünsüzünün ileri derecede ötümlüleştiği Kırcaali ağzında ön damak /k/ ünsüzünün ötümlüleşmesi kelime sonunda yaygındır. Kelime başında ise sadece küçük sözcüğünde tespit edilmiştir.

I.3.2.1.1.2.1. Türkçe Kelimelerde

I.3.2.1.1.2.1.1. Kelime Başında

güççükten “küçükten” (B2.1/1, 71) güççükse (B2.2/1, 51) güççῡ “küçüğü” (B2.3/1, 26) güçüklē “küçükler” (B2.8/1, 63) göççük “küçük” (B2.4/1, 162)

I.3.2.1.1.2.1.2. Kelime Ortasında ve Sonunda

bῡgü (B2.1/1, 50) en bῡgü (B3.1/1, 78) bῡge (B2.2/1, 52) kesig (B2.6/1, 102) gösterceg (B2.6/1, 153) tög “dök” (B2.6/1, 175) döşeg (B2.6/1, 177) gitmeg “gitmek” (B2.8/1, 42) çöreg (B3.1/1, 161) dėmeg‿ordan (B2.1/1, 10) şennig‿olurmuş (B2.1/1, 15) dikerdig (B2.1/1, 122) görünmeg‿için (B2.4/1, 223) çiçeg atmā “çiçek atmaya” (B3.1/1, 99) dua etmeg isterim (B2.4/1, 429) ekmeg (B2.4/1, 346) gitçeg (B2.6/1, 66) gelceg (B2.6/1, 67) bilmezdig (B2.6/1, 168)

I.3.2.1.1.2.2. Alınma Kelimelerde

I.3.2.1.1.2.2.1. Kelime Sonunda

reng‿olsun (B2.1/1, 123) fişeg‿attılā (B2.1/1, 18) şeycig (B2.6/1, 108)

I.3.2.1.1.3. /t/ Ünsüzünün Ötümlüleşmesi

Bu durum art ünlülü Türkçe kelimelerin başında, ön ünlülü Türkçe birkaç kelimenin sonunda, art ve ön ünlülü alınma kelimelerin başında, ortasında, sonunda yaygın olarak da /t/ ünsüzüyle biten kelimeler ünlü bir ek aldığında ortaya çıkar.

Kırcaali ağızları *tabi, tırnak, tatlı, tat-, tak-, taşı-*; Radoviş Yörük ağızları *tatlı, tat, taş, tuz, tak-, taşı-, tıka-, tara-*; İştip Yörük ağızları *tırnak, tat, tatlı, tak-, taşı-, tıka-, tara-, tane* kelimeleriyle başta /t/ ötümlüleşmesinin en çok görüldüğü yerlerdir.

Köprülü, Strumisa, Koçana merkez ile Grades, Debre-Elessa, Radoviş-Topanitsa, Manastır, Sımolyan-Tozyanı, Razgırat merkez ile Adaköy, Zavıt, Şumnu, Filibe-Rahmanlı, Eskicuma, Varna-Mihaliç, Türkarnavutluğu, Gümülcine-Basırlı, Sirkeli, Dimetoka-Hasarbey, Dedeağaç-Hasanlar, Kozana-İnobası, Kavala-Kınalı ağızlarında ise başta /t/ ötümlüleşmesinin birer ikişer örneğine rastlanır.

Ekleşmeden kaynaklı /t/ ötümlüleşmesi MBGA’nın belirleyici ortak özelliklerindendir.

I.3.2.1.1.3.1. Türkçe Kelimelerde

I.3.2.1.1.3.1.1. Kelime Başında

dad “tat” (M2.10/2, 102) dadını (M7.1.2/1, 262) dadı (M6.2.3/1, 77) (M6.2.4/1, 171) (B5.3/1, 78) (B5.4/2, 131) (Y1.2/2, 41) dadını (M7.2.2/1, 10) datlı (M8.2/1, 151) (M6.2.5/1, 71) (M6.2.13/1, 182) (M7.2.1/1, 78) (M7.2.3/1, 161) (M7.2.6/2, 45)

(Y5.1/1, 56) (Y5.1/2, 108) datlılar (M7.2.7/1, 112) datlısıdır (B2.1/1, 98) (B2.4/1, 250) (B3.1/1, 174) datlıdır (B2.8/1, 61) datlandısa (Y5.1/2, 120) dırnak (B2.6/1, 53) (M6.2.10/1, 439) (M7.2.7/1, 65) dırnaklarımın (M6.2.9/1, 51) dırnaklarımızdan (M6.2.9/2, 92) dakı "takı" (B7.9/1, 72) (B7.3/1, 135) (B8.1/1, 23) (B8.4/2, 11) daş (B2.8/1, 70) daşlara (M7.2.3/1, 106) dikilidaş "dikilitaş" (Y2.2/1, 1) duz (M7.2.6/2, 68) duzlārız "tuzlarız" (M7.2.6/2, 68) duzlan (M7.2.7/1, 123) durgutluya "turgutluya" (M3.3/2, 50) (M2.2/3, 15) (M2.6/1, 13) (B3.1/1, 34) durgutli "Turgutlu" (M3.5/1, 8) durgutlida (M4.1/1, 82) durgutluda (M8.2/1, 32) dakardık (M6.2.4/1, 100) daktılar (M6.2.9/1, 209) daktı (M6.2.10/1, 37) dakardılar (M6.2.10/1, 218) dakardık (M7.2.1/1, 106) dakarız (M7.2.4/1, 125) dakarıS (M7.2.7/2, 121) dakınırdık (M7.2.4/1, 191) dakardık (M7.2.7/1, 148) dakıcam "takacağım" (B5.4/2, 83) dakılıĺĺādı "takılırlardı" (B2.3/1, 52) dakışık "takışık" (B7.16/3, 21) dıkansın "tıkansın" (M6.2.3/1, 62) dıkanmış (M6.2.4/1, 75) dıkanır (M6.2.10/1, 319) dıkanıklī "tıkanıklığı" (M6.2.10/2, 158) dıkanırıs (M7.2.3/1, 92) dıkadı mı (M7.2.4/1, 133) dartışırlar "tartışırlar" (M3.8/1, 57) datarım "tadarım" (B2.6/1, 82) dattırmadan (M6.2.10/1, 364) daşınmış (M6.2.2/2, 7) daşındık (M6.2.7/4, 31) (B2.1/1, 80) daşıdım (M6.2.9/1, 22) daşımazdı (M7.2.1/1, 48) daşımadık (M7.2.4/1, 5) danışık "tanışık" (B8.4/2, 21) darānasın "tarayacaksın" (M7.2.7/2, 106) darattırıyosuñ (M6.2.10/2, 175) dırmık "tırmık" (Y5.1/2, 102)

I.3.2.1.1.3.1.2. Kelime Sonunda

dörd‿ay (B2.1/1, 210) süd "süt" (Y2.2/1, 99)

I.3.2.1.1.3.2. Alınma Kelimelerde

I.3.2.1.1.3.2.1. Kelime Başında

dane "tane" (M1.2/3, 53) (M6.2.14/1, 25) (M8.4/1, 38) (M8.4/2, 102) (M8.3/1, 65) (Y3.3/1, 109) dāne (M1.2/2, 48) (M8.1/2, 13) dene (M8.5/1, 21) iki dane (M8.4/1, 282) altmıj dane (M8.4/2, 102) daksiye "taksiye" (B2.8/1, 29) dabi "tabi" (B2.2/1, 27)

I.3.2.1.1.3.2.2. Kelime Ortası ve Sonunda

mudvā "mutfağa" (M2.3/3, 68) cedvelin (B2.4/1, 39) sād "saat" (B2.6/1, 65) çivd inek "çift" (B2.6/1, 79)

I.3.2.1.1.3.3. Ekleşme Sırasında

şaşırdıyon "şaşırtıyorum" (M6.2.2/2, 33) geberdejek "gebertecek" (M6.2.5/1, 31) ıldırcan "ılıştıracaksın" (Y3.2/1, 105) boşaldırdık "boşaltırdık" (M6.2.8/1, 63) boşaldırız "boşaltırız" (B6.1/1, 432) kabardırdık "kabartırdık" (M7.2.8/5, 178)

balıksırdı “balıksırtı” (B7.16/3, 294) yanıldırım “yanıltırım” (B7.16/1, 192) südü (B2.6/1, 81) südünden (Y5.1/1, 155) südümüzi “sütümüzü” (M2.10/2, 157) südüni “sütünü” (M7.1.2/1, 316) ilk südünü (M8.4/1, 272) südünü (B5.3/1, 236) südüñ “sütün” (M6.2.10/2, 158) anladayım “anlatayım” (M6.2.12/1, 24) anladır “anlatır” (M8.5/2, 68) anladajan “anlatacağım” (M6.2.3/2, 28) anladıyorun “anlatıyorum” (M6.2.3/2, 103) añladıyodu (M6.2.7/4, 52) annadırdı (M7.2.8/4, 28) anadır “anlatır” (B3.1/1, 170) kaynadacasın “kaynatacaksın” (M7.1.5/1, 117) kaynadırız “kaynatırız” (M7.1.6/4, 113) (M1.2/1, 58) kaynadırdık (M8.5/2, 415) (M7.1.6/1, 150) kaynadırsıñ (M6.2.10/1, 368) kaynadırlardi (M8.1/2, 11) kabak kaynadırlardı (M7.2.1/1, 76) kaynadılōru “kaynatılıyor” (B5.3/1, 395) kurudur “kurutur” (M7.1.5/1, 126) kurudurduk (M7.1.2/1, 363) (M6.2.7/3, 86) kuruduruz “kuruturuz” (M7.1.6/4, 113) kurudurdular (M1.2/4, 21) kurudursun “kurutursun” (Y5.1/1, 107) kapadım “kapattım” (M8.4/1, 177) kapadırsın (M7.1.6/4, 99) kapadırdılar (M6.2.3/1, 64) kapadırlardı “kapatırlardı” (M7.2.1/1, 27) kapadırım (K1.1/1, 455) unudurum “unuturum” (M7.1.1/1, 44) (M7.1.6/1, 21) unudamam “unutamam” (M6.2.8/1, 9) (B2.1/1, 18) unuduyon “unutuyorum” (M6.2.11/1, 17) unuduldu “unutuldu” (B7.19/1, 9) unudamıyım “unutamıyorum” (B7.16/1, 175) ūdürüz “öğütürüz” (M7.1.6/4, 113) ūderdik “öğütürdük” (M6.2.8/1, 122) ūdürdük “öğütürdük” (M1.2/1, 20) ūredirlerdi “öğretirlerdi” (M8.5/2, 292) ūredirsiniz “öğretirsiniz” (M6.2.3/2, 78) ūredin “öğretin” (M6.2.12/1, 21) okudurduk “okuturduk” (M8.5/2, 456) okudurdu (M6.2.12/2, 25) okudalım (M7.2.2/1, 37) darı patladırdık “darı patlatırdık” (M6.2.7/3, 115) darı patladırsıñ (M6.2.10/1, 368) patladırıs (M3.8/1, 262) darı patladırlardı (M7.2.1/1, 76) eridirdik (M8.4/1, 22) eridiyosuñ “eritiyorsun” (M6.2.5/1, 47) (M6.2.10/2, 169) eridip “eritip” (B6.1/1, 348) su ısıdarlardı “ısıtırlardı” (M8.5/2, 395) ısıdırız “ısıtırız” (M6.2.10/1, 282) ısıdırdık (M1.2/1, 35) (M6.2.11/1, 76) bayadı ısıdırsın (K1.1/1, 56) isıdırdık “ısıtırdık” (M1.2/6, 75)

ısıdıp “ısıtıp” (B5.3/1, 236) akıdırlar “akıtırlar” (M6.2.10/1, 431) akıdırdık “akıtırdık” (M6.2.3/1, 62) arnavuda (K1.1/2, 93) isladırsın “ıslatırsın” (M1.2/3, 68) ısladıp “ıslatıp” (B6.10/1, 129) ısladıyoz “ıslatıyoruz” (B7.12/2, 18) boyadırdık (M1.2/6, 112) (M8.5/2, 111) boyadacam (Y5.1/1, 130) gözledecek “gözletecek” (M8.4/1, 167) düşedırdık “döşetirdik” (K1.1/1, 413) ayadımız “hayatımız” (M7.1.5/1, 126) yörüdürler “yürütürler” (M8.5/2, 388) fırladırlardı “fırlatırlardı” (M8.5/2, 401) işidir misin? (M8.4/1, 26) işidiyim “işitiyorum” (B6.2/1, 146) işidirsin “işitirsin” (B7.16/1, 201) dādacam “dağıtacağım” (M8.4/1, 92) dādālar “dağıtırlar”

(B6.10/1, 70) uzadıyosuñ “uzatıyorsun” (M6.2.8/1, 90) domadını “domatesini” (M2.11/1, 97) beklediyoz “bekletiyoruz” (M7.2.1/1, 216) bṻdelim “büyütelim” (M7.2.3/1, 162) razgıradın (B6.1/1, 11) okuduvē “okutuver” (B6.2/1, 122) okudūlar “okuturlar” (B6.10/1, 70) okudurdu “okuturdu” (Y3.1/2, 3) āladacaklar “ağlatacaklar” (B7.10/2, 12) bekledir “bekletir” (Y2.2/1, 122) dudumuz “dutumuz” (Y3.1/2, 33) yudacak “yutacak” (Y5.1/2, 113) inceldiriz (B2.1/1, 172) memlekedimiz (B2.2/1, 1) hökümedimiz (B2.2/1, 35) sarkıdırdık (Y5.1/2, 71)

Bir örnekte ünsüz benzeşmesi dolayısıyla ünsüz uyumu gerçekleşmemiştir: çokdur “çoktur” (M4.2/3, 122)

I.3.2.1.1.4. /s/ Ünsüzünün Ötümlüleşmesi

MBGA’da /s/ ünsüzü daha çok alınma kelimelerde ve sonda ötümlüleşir.

Türkçe kelimeler ile hece sonunda ise az sayıda örneği bulunur.

I.3.2.1.1.4.1. Türkçe Kelimelerde

naz “nasıl” (M8.5/2, 388) (B5.3/1, 126) naz istersen “nasıl istersen” (Y5.1/1, 136) büzbütün “büsbütün” (Y3.4/1, 103) sız “sus” (M7.2.7/2, 11) süz “sus” (M5.1/1, 220) gṻz “göğüs” (M8.4/1, 27) bezbelli “besbelli” (M2.6/1, 36)

I.3.2.1.1.4.2. Alınma Kelimelerde

I.3.2.1.1.4.2.1. Kelime Başında

zoba “soba” (B2.1/1, 51) (B2.4/1, 443) zobada “sobada” (B2.1/1, 64) zobalā “sobalar” (B2.4/1, 444) (B2.1/1, 52) zebze “sebze” (M3.3/1, 51) (M3.3/3, 31) (B2.1/1, 88) (B6.10/1, 116) zebzelik (B6.10/1, 116) zebi̇l̇lıkler (M7.1.2/1, 17) zebildik “sebildik” (B3.1/1, 80) zebillik (M6.2.2/1, 48) zebil‿oldu (M8.4/1, 111) zümbül “sümbül” (M3.7/1, 1) zabā “sabah” (M7.1.6/1, 31) zerbes “serbest” (B2.8/1, 6) zini “sini” (K1.1/1, 451)

I.3.2.1.1.4.2.2. Kelime Sonunda

patatiz “patates” (M1.1/1, 19) (M1.2/6, 85) (M2.8/1, 49) (M2.10/2, 12) (M3.4/1, 65) (M3.6/1, 11) patatizi (K1.1/1, 205) (M7.1.2/1, 218) (Y1.1/ 3, 128)

serbez “serbest” (M3.8/1, 72) (B5.2/1, 38) (B6.5/1, 20) (B7.9/1, 12) serbezdik (Y1.1/ 1, 59) serbezdi (M4.2/4, 132) serbez‿imiş (M3.7/1, 141) menderez “menderes” (M6.2.1/1, 4) (M6.2.12/1, 32) menderez “menderes” (B1.1/1, 4) menderezi “menderesi” (M3.5/1, 21) menderezin (M7.2.8/1, 2) kuskuz “kuskus” (M6.2.13/1, 186) (M7.2.2/1, 335) (Y1.1/5, 149) kuskuzlar (M3.8/1, 205) kuskuzu (Y1.1/5, 150) turiz (M7.1.2/1, 95) turiz gibi (B7.5/1, 16) pırazlen “pırasayla” (M7.1.2/1, 217) pıraz yemē (M7.2.6/3, 71) pırazı (M4.2/4, 166) pıraz mi (M7.1.5/1, 117) erkez (K1.1/1,

204) (M1.1/1, 3) (M4.1/1, 93) (M4.3/1, 23) (M6.2.13/1, 110) erkezın (M1.2/3, 66) (M7.1.1/1, 38) erkeze (M3.3/3, 19) erkeziñ (M8.5/2, 403) herkez (M8.1/1, 39) otobuzla (M1.2/6, 11) otobizlerlen (M1.1/1, 3) otobuzle (M3.3/3, 43) (M3.7/1, 5) otobuza (M7.1.2/1, 119) esaz "esas" (M8.5/2, 462) (M2.10/1, 63) (M3.2/1, 140) domatize (M7.2.1/1, 63) domatiz (M7.2.6/2, 71) (Y1.1/5, 206) fez " fes" (M8.4/1, 215) (M8.5/2, 135) fez gibi (M6.2.12/1, 231) poliz (M2.3/1, 39) polizler "polisler" (M8.5/2, 57) pulizi "polisi" (M7.1.1/1, 35) kominiz (B4.1/1, 112) kumanizler (B5.4/1, 19) kumaniz (M6.2.12/1, 18) (B7.16/1, 23) mukadez "mukaddes" (M8.5/2, 95) nefez "nefes" (M6.2.13/1, 236) sez "ses" (B7.16/3, 211) taz "tas" (Y5.1/1, 68) abdez duvası (M7.2.4/1, 27) abdezinde (Y3.4/1, 23) abdezimize (B2.1/1, 30) sivazdan "sivastan" (M4.1/1, 127) reiz‿imiş "reismiş" (M7.1.2/1, 468) apız "hapis" (M6.2.3/1, 11) süz büber (M6.2.10/2, 181) gradezi "gradesi" (M4.2/4, 73) tēriz‿ oldum "terhis oldum" (M7.1.1/1, 71) a̧ustoz "ağustos" (B2.7/1, 21) a̧ustozda mı, a̧ustozdaydı (B5.2/1, 57) konsolozuna "konsolosuna" (M1.2/6, 19)

I.3.2.1.2. Ötümsüzleşme

I.3.2.1.2.1. /c/ Ünsüzünün Ötümsüzleşmesi

MBGA'da Türkçe *sac* kelimesinin sonunda ve gelecek zaman ekindeki /c/ ünsüzü yaygın şekilde ötümsüzleşir.

Ayrıca bu durum bazı alınma kelimelerin başında, ortasında ve alınma kelimelere getirilmiş yapım eklerinde tespit edilmiştir.

I.3.2.1.2.1.1. Türkçe Kelimelerde

saç "sac" (B2.1/1, 57) (M7.1.2/1, 289) (M6.2.5/2, 30) saçı "sacı" (M1.2/3, 80) saçlar (M8.3/1, 105) saçla (M8.4/1, 203) saçta (M8.3/1, 184) (M8.4/2, 97) (M6.2.12/2, 68) (B2.4/1, 436) (B3.1/1, 124) saçle (K1.1/1, 455) saçım (M2.4/3, 75) saçi "saçı" (M2.6/1, 158) saçlarımız (M7.2.7/1, 115)

I.3.2.1.2.1.2. Alınma Kelimelerde

çeket (M8.3/1, 145) çekedınden (M3.6/1, 45) çeketi (M8.3/1, 146) çeketlerimiz (M3.1/1, 22) pençeresinin "penceresinin" (B7.3/1, 29) pençerelerini (B6.10/1, 74) pençerene (B5.1/1, 232) pençerende (B5.1/1, 232) pençeresinden (B6.6/1, 10) pençereden (B7.19/1, 77) meçitlide "mecitlide" (M8.4/1, 7) meçitliden (M8.4/1, 76) makidonçe "makedonca" (K1.1/1, 291) asçık "azcık" (Y3.2/1, 11) herkezçikleri (B2.6/1, 149)

I.3.2.1.2.1.3. Gelecek Zaman Çekiminde

teslim‿etçen “teslim edeceksin” (M2.3/1, 15) kaynatças “kaynatacağız” (M1.2/1, 43) göççez “göçeceğiz” (M3.4/2, 27) kitçēn “gideceğim” (B2.6/1, 115) gitçen “gideceğim” (B5.1/1, 140) gitçem “gideceğim” (Y1.1/5, 8) (B5.2/1, 60) gitçektim (B5.4/2, 54) gitçēz (Y1.1/5, 396) yapçaz (Y3.2/1, 84) yapçam (B5.4/2, 55) yapçaksan (Y3.1/2, 63) yapçaktım (Y3.2/1, 100) nāpçak “ne yapacak” (B2.4/1, 279) basçak “basacak” (B2.4/1, 358) konuşçaz (B5.3/1, 18) buluşçaz “buluşacağız” (B5.3/1, 51) yükseltçek (B5.1/1, 25) ūratçaz “uğratacağız” (B7.12/1, 3) kaççan “kaçacağım” (M8.5/2, 296) çıkçak “çıkacak” (Y3.4/1, 96) (Y2.2/1, 98) çıkçan (Y2.2/1, 27) yatçak (Y3.4/1, 192) yatçak kalkçak (M8.3/1, 16) bişçek kadara (Y2.2/1, 62) kakçan “kalkacaksın” (Y2.2/1, 111) dökçen “dökeceksin” (Y2.2/1, 125) ġızartçan “kızartacaksın” (Y2.2/1, 147) yok‿etçekler (Y2.2/2, 13) kesçek (Y1.1/6, 380) yırtçak atçak (B2.4/1, 279) atçan “atacaksın” (Y3.1/1, 102) kaynatçan (Y3.2/1, 105) örtçen “örteceksin” (Y3.2/1, 105) bakçaz (M6.2.7/1, 6) kapatçak (M8.1/1, 56) yakçak (M4.1/1, 193) eşkiya çikçanız “çıkacaksınız” (M4.1/1, 189)

I.3.2.1.2.2. /z/ Ünsüzünün Ötümsüzleşmesi

MBGA’da /z/ ötümsüzleşmesi en çok Türkçe kelimelerin sonundadır. Kelime sonuna dair örnekler kök ve eklerde görüldüğü için eklerdeki ötümsüzleşme ayrıca gösterilmiştir.

Bazı alınma kelimelerin başında, ortasında ve sonunda da /z/ ünsüzü ötümsüzleşir.

I.3.2.1.2.2.1. Türkçe Kelimelerde

I.3.2.1.2.2.1.1. Kelime Ortası ve Sonunda

Sekiz, dokuz, otuz, yüz sayı kelimeleri, *biz* zamiri ve *biraz* gibi kelimelerin sonundaki /z/ ünsüzü ötümsüzleşir.

sekis “sekiz” (M1.2/1, 91) dokus “dokuz” (M1.2/1, 91) sekis, dokus (M1.2/1, 91) (M7.2.2/1, 263) otus (M6.2.13/1, 198) üç yüs seksen (M3.2/1, 9) beş yüs (M8.1/1, 149) beş yüs (M8.1/2, 24) iki yüs, üç yüs (M8.5/1, 68) iki yüs, üç yüs (B5.3/1, 154) yalnıs “yalnız” (M3.6 / 1, 20) (M3.4/2, 106) yalnısça (M7.2.7/1, 21) (Y3.1/1, 92) yalnısçanak (B5.1/1, 147) karpus “karpuz” (M4.1/1, 71) (B6.10/1, 124) tos büber (M2.10/2, 153) bis (M2.4/3, 21) (M2.10/2, 79) (M2.11/1, 162) (M8.1/1, 189) biras (M1.2/2, 31) (M1.2/7, 1) (M2.3/2, 115) (M2.3/3, 41) (M6.2.5/2, 29) bıras (M3.2/2, 30) (M8.1/1, 189) birasçık (M1.2/3, 53) (M2.10/2, 25) (M6.2.10/2, 142) birasçik

(M1.2/3, 87) (M1.2/5, 17) (M2.6/1, 65) kıs (M4.1/1, 201) kırgıslar “kırgızlar” (M3.3/1, 84)

Kelime ortasında şu örneklere rastlanır:

yüsū “yüzüğü” (Y1.1/5, 256) kıstırısın “kızdırırsın” (M6.2.4/1, 120)

I.3.2.1.2.2.2. Alınma Kelimelerde

Zan, zaten kelimelerinin başındaki /z/ ötümsüzleşir:

sanettim “zannettim” (M7.1.2/1, 436) satı “zaten” (B7.16/3, 146) gidivö satı “gidiyor zaten” (B7.16/3, 194)

Bulgaristan ağızlarında *tekeze* kelimesi ötümsüzleşmiş *tekese* biçimiyle kullanılır:

tekese “tekeze” (B6.10/1, 9) (B7.3/1, 167) (B7.16/1, 22) (B9.1/1, 41) tekesede (B6.2/1, 21) (B7.12/1, 18) tekeseye (B6.2/1, 10)

Kelime ortası ve sonu için şu örnekler tespit edilmiştir:

kasak “kazak” (M6.2.4/1, 98) ingilisçe “İngilizce” (K1.1/2, 36) kurnassın (M3.2/1, 295) biyas “beyaz” (M4.2/4, 14) beyas (M6.2.12/1, 232) (M2.11/1, 145) oros “horoz” (B5.3/1, 208)

I.3.2.1.2.2.3. Yapım ve Çekim Eklerinde

Geniş, gelecek ve şimdiki zamanın birinci çokluk şahsında /z/ ötümsüzleşmesi yaygındır.

çekınmes “çekinmez” (K1.1/2, 252) çesmes “kesmez” (K1.1/2, 380) katarıs “katarız” (M1.2/1, 51) ekerıs “ekeriz” (M1.2/1, 87) kırarıs “kırarız” (M8.4/1, 275) koyarıs (M3.1/1, 28) olmas “olmaz” (M3.2/1, 99) uymas (M3.3/2, 57) yaparıs (M3.6 / 1, 14) buruşmas “buruşmaz” (M7.1.5/1, 158) yapmas, çalışmas (M7.2.2/1, 39) kalkarıs “kalkarız” (M7.2.3/1, 206) biliris (M3.2/1, 15) bulamas (M3.4/2, 63) almas “almaz” (M3.5/1, 71) bitmes (M4.2/1, 172) olmassan olmas (M8.1/1, 18) idāre olamayıs (M3.4/2, 24) yaşārıs (M3.6/1, 20) derıs “deriz” (M4.2/4, 252) kalumas “kalmaz” (M7.1.2/1, 309) köydenis (M4.2/4, 250) yakınıs (M7.2.7/1, 7) çıkmays “çıkmıyoruz” (M2.10/2, 289) aber veriys “haber veriyoruz” (M2.11/1, 61) çıkarıys (M2.11/1, 144) oturuys konuşuys “oturuyoruz konuşuyoruz” (M2.11/1, 160) oluyos “oluyoruz” (M6.2.13/1, 30) kaçıyos (M4.1/1, 197) dolduruys “dolduruyoruz” (M5.1/1, 232) yapays “yapıyoruz” (M7.1.2/1, 201) kuyays “koyuyoruz” (M7.1.2/1, 227) mayalays “mayalıyoruz” (M7.1.2/1, 316) asta oluyos (M6.2.13/1, 30) çapa yapıyos (M6.2.13/1, 36) (M6.2.10/2, 166) dolduruyos (M6.2.13/1, 195) bakıyos (M6.2.13/1, 195) yaparıs (B2.1/1, 169) koyuyos (B5.3/1, 219) karıştırōs “karıştırıyoruz” (B5.3/1, 78) geçirdōs

“geçirtiyoruz” (B5.3/1, 95) koyuyos (B5.3/1, 219) koyōs, katlayōs “koyuyoruz, katlıyoruz” (B5.3/1, 229) kaynatças “kaynatacağız” (M1.2/1, 43) görecis mi “göreceğiz mi” (M1.2/3, 51)

Bu hadise ayrıca iyelik birinci çokluk ile +sız yapım ekinde gözlenmektedir:
ovamıs “ovamız” (M4.2/3, 15) kūlerimis “köylerimiz” (M6.2.4/1, 4) ḷambamıs (Y5.1/2, 68) ellermıs (M2.10/2, 309) ādetlerımıs (M3.3/2, 66) aberımıs (M4.2/2, 138)
davetiyesis “davetiyesiz” (M3.8/1, 84)

I.3.2.1.3. Yarı Ötümsüzleşme

MBGA için /z/ ünsüzünün ötümsüzleşmesi gibi yarı ötümsüzleşmesi de belirleyici bir özellik olup daha çok kelime sonunda görülür.

I.3.2.1.3.1. /z/ Ünsüzünün Yarı Ötümsüzleşmesi

I.3.2.1.3.1.1. Türkçe Kelimelerde

biraS (M2.2/2, 6) (M6.2.10/2, 169) aS “az” (M2.3/3, 41) (M4.2/2, 34) omuS (B2.2/1, 42) biS (M3.5/1, 12) (M2.3/4, 65) (M2.6/1, 25) (B2.1/1, 100) biSim (M4.2/1, 38)
otuS‿uç “otuz üç” (M5.1/1, 70) dokuS (M3.7/1, 96) sekiS, dokuS (M4.2/1, 149) sekiS (M4.2/1, 83) bin dokuz yüS (M2.10/1, 31) on dokuS (M4.2/2, 3) iki yüS elli (M8.5/1, 29) kıSım “kızım” (M4.2/1, 88) kıS kardaşım (M4.2/4, 190) iki kıS (M4.1/1, 39) ġıSçāzım (B2.6/1, 20) karpuS (M2.10/1, 43) yalnıS (M2.9/1, 129) (B2.1/1, 100) tuS (M4.2/4, 158) yüSsüzdü (B7.16/3, 138) beSçēzler (M2.10/2, 300) baldıS (M4.2/3, 67)

I.3.2.1.3.1.2. Alınma Kelimelerde

gaS (M4.2/4, 158)

I.3.2.1.3.1.3. İyelik 1. Çokluk Şahısta

ayvanlarımıS “hayvanlarımız” (M4.2/1, 54) burajıklarımıS “buracıklarımız” (M4.2/1, 90) eşāmıS (M5.1/1, 44) hepımıS (M5.1/1, 11) kendımıS (M5.1/1, 73) evlermıs (M3.6/1, 29) evlerimiS (B2.1/1, 196) alamıS “halamız” (M4.2/4, 55) köyümüS (M4.2/4, 49) camimıS (M3.2/1, 77) koyunlarımıS, īneklerimiz, dumbaylarımıS, öküzlerimiS, biyirlerimiS (M8.2/1, 109) devletımıS (M4.2/2, 13) kökümüS (M4.2/3, 11) mālemıSta “mahallemizde” (M4.2/3, 31) evımıS (M4.2/3, 52) evladımıS (M4.1/1, 60)

I.3.2.1.3.1.4. Geniş ve Şimdiki Zamanın Birinci Çokluk Şahsında

şakalanıyıS (M4.2/4, 259) ovalayS kuruduyS “ovalıyoruz kuruduyoruz” (M4.2/3, 119) alırıS (M4.2/4, 189) yenmeS (M4.2/4, 27) demeS (M4.2/2, 62) kaçmaS

(M4.2/2, 121) atıyoS (M6.2.10/2, 169) toS (M6.2.10/2, 188) ödeyoS “ödüyoruz” (M6.2.12/1, 75) yapmıyoS (M6.2.12/1, 180) yalnıS ġavırıS “yalnız kavururuz” (B2.1/1, 100) yapmōS “yapmıyoruz” (B5.3/1, 161) gidōS “gidiyoruz” (B5.3/1, 186) görüyoS (B2.6/1, 14) duruyoS (B2.6/1, 79)

I.3.2.1.3.1.5. Yapım Eklerinde

turkçeS (M5.1/1, 162) çingeneceS (M4.2/2, 37) üzüntisıS “üzüntüsüz” (M4.2/4, 267)

I.3.2.1.4. /g/ > /c/ Değişmesi

Anadolu’da Erzurum, Rize, Trabzon, Malatya-Akçadağ yöresi ağızları ile Balkanlarda Kosova Türk ağızlarında görülmektedir. Bu özelliğe Batı Rumeli Türkçesine dair tarihî metinlerde de rastlanmıştır. İğci’ye göre, “c < g” “ç < k” değişiminin karakteristik olduğu Kosova Türk ağızları Batı Rumeli ağız sahasında bir alt bölge teşkil eder. Fakat bu karakteristik hususiyetin Kosova’nın bütün Türk ağızlarında eşit dağılımı söz konusu değildir. Yani, Kosova’nın kuzey kesimlerinde bu değişimler daha yaygınken güney kesiminde (Prizren, Mamuşa gibi) k’li, g’li örnekler mevcuttur. Bu dağılım, Kosova ağız sahası içinde de zamanla alt ağız bölgelerinin oluştuğunu yansıtır. Başdaş’a göre, dildeki tabiî sızıcılaşma temayülünden kaynaklanan bu değişim Erzurum, Rize, Trabzon, Malatya-Akçadağ ve Kosova yöresi halklarının aynı etnik temele dayandığının göstergesi sayılabilir (Başdaş, 1999: 6-7; İgci, 2013: 36, 38).

/g/ > / c/ değişimi MBGA’dan sadece Kosova-Prizren ağzında görülmüştür. Bu değişim Prizren ağzının belirleyici özelliklerinden olup ön ünlülü Türkçe ve alınma kelimelerin başı ile ortasında gerçekleşmektedir.

Prizren ağzında /g/ > / c/ değişiminin yanı sıra *kendi, kemik* kelimelerinde kelime başı /k/ > /c/ değişimine rastlanmıştır:

cendi “kendi” (K1.1/1, 371) cendime “kendime” (K1.1/2, 64) cemik “kemik” (K1.1/2, 509)

Alınma *gavur* ve *tezgah* kelimelerinde ise ön damak /g/ ünsüzü /ǵ/ > / ć/ değişimine uğramaktadır:

ćuvurda “gavurda” (K1.1/1, 70) ćavurların (K1.1/1, 441) ćavurun evi (K1.1/1, 20) 'tezćada “tezgahta” (K1.1/1, 383)

I.3.2.1.4.1. Türkçe Kelimelerde

I.3.2.1.4.1.1. Kelime Başında

cenç “genç” (K1.1/1, 131) cençlere (K1.1/2, 52) cün “gün” (K1.1/1, 148) (K1.1/2, 84) arife cün (K1.1/2, 355) ciyesın “giyesin” (K1.1/1, 202) ciyer “giyer” (K1.1/2,

305) celdi “geldi” (K1.1/1, 222) celırdık (K1.1/1, 257) celirlar (K1.1/1, 305) celecekler (K1.1/1, 317) celesınız (K1.1/2, 13) cüvenirsen “güvenirsen” (K1.1/1, 240) cit “git” (K1.1/1, 240) cürüsün “görürsün” (K1.1/1, 240) cürdügün “gördüğün” (K1.1/2, 115) cürmemiş (K1.1/2, 193) cürümce “görümce” (K1.1/1, 291) (K1.1/2, 283) cürümceler (K1.1/1, 393) cütürüler (K1.1/1, 329) cümleḳ “gömlek” (K1.1/1, 308) cüle cüle “güle güle” (K1.1/3, 70) celin “gelin” (K1.1/3, 73) (K1.1/2, 47) celini “gelini” (K1.1/2, 276) cüksümdeçi “göğsümdeki” (K1.1/3, 78) ceceleri “geceleri” (K1.1/3, 84) bi cece (K1.1/2, 426) cibi “gibi” (K1.1/2, 81) cez “gez” (K1.1/2, 146) ceçırdi “geçirdi” (K1.1/2, 79) cirişte “girişte” (K1.1/2, 291) cene “gene” (K1.1/2, 306) cene ceri “gene geri” (K1.1/2, 426) cenek “gene” (K1.1/2, 458) cümey “gömüyor” (K1.1/2, 496) cübegını “göbeğini” (K1.1/2, 492) ceç oldi (K1.1/2, 180)

Bu hadise karşılaştırma maksatlı yapılan Prizren derlemesinde de yaygın şekilde görülmüştür:

celdım “geldim” (K1.1/4, 14) cürdüm “gördüm” (K1.1/4, 15) cüzüm “gözüm” (K1.1/4, 40) cümleḳ (K1.1/4, 62) resim cibi (K1.1/4, 68) cüzel “güzel” (K1.1/4, 69) cezmişım “gezmişim” (K1.1/4, 129) cüneşte (K1.1/4, 171) cinek yag cinek kaçamak “gene yağ gene kaçamak” (K1.1/4, 178) cendiligından “kendiliğinden” (K1.1/4, 161)

I.3.2.1.4.1.2. Kelime Ortasında

incemın “yengemin” (K1.1/1, 380) incelem “yengelerim” (K1.1/2, 44)

I.3.2.1.4.2. Alınma Kelimelerde

Bazı alınma kelimelerin de başında ve ortasında /g/ > /c/ değişimi tespit edilmiştir.

cüller “güller” (K1.1/2, 190) cül “gül” (K1.1/2, 202) cübreye “gübreye” (K1.1/2, 539) zencini “zengini” (K1.1/2, 380) zencin “zengin” (K1.1/2, 381)

I.3.2.1.5. /k/ > /ç/ Değişmesi

/k/ > /ç/ değişmesi Kosova-Prizren ağzına özgüdür, ön ünlülü Türkçe ve alınma kelimelerde, -ken zarf-fiilinde, ki bağlacında görülür. Örnekler kelime başı ve kelime ortasındadır.

Bir yerde ise *bekar* alınma kelimesinde ön damak /k/ ünsüzü /ç/ ye değişmiştir:

beçara “bekara” (K1.1/2, 193)

Bu hadisenin karşılaştırma metninde ön ünlülü Türkçe ve alınma kelimelerin başında, ortasında, sonunda; -ken zarf-fiilinde; ki bağlacında şu örnekleri tespit edilmiştir:

çim “kim” (K1.1/4, 14) çim var çim yok (K1.1/4, 61) erçeklen (K1.1/4, 22) çet “kere” (K1.1/4, 84) içi kat “iki kat” (K1.1/4, 134) mibareç “mübarek” (K1.1/4, 219) zannedi çi (K1.1/4, 57) belçi “belki” (K1.1/4, 243) çekerçen “çekerken” (K1.1/4, 265)

Bir de *nikah* kelimesinde ön damak /k/ ünsüzü /ç/ ünsüzüne değişmiştir:

imam niçay “imam nikahı” (K1.1/4, 23)

Anadolu ağızlarının Kuzeydoğu grubu için belirleyici olan ve yer yer Doğu Anadolu ağızlarında görülen /k/ > /ç/ değişimi XVII. yüzyıl Batı Rumeli Türkçesinde de gerçekleşmiştir (Gülsevin, 2017: 56).

I.3.2.1.5.1. Türkçe Kelimelerde

I.3.2.1.5.1.1. Kelime Başında

yigırmi çişi (K1.1/2, 247) çişi “kişi” (K1.1/3, 91) çesıldi mi “kesildi mi” (K1.1/2, 45) çimse “kimse” (K1.1/2, 82) çim var‿ise (K1.1/1, 430) çimi istersen (K1.1/2, 96) çimseden (K1.1/2, 102)

I.3.2.1.5.1.2.Kelime Ortasında

erçekler “erkekler” (K1.1/1, 324) esçiden “eskiden” (K1.1/1, 331) esçi pazar (K1.1/2, 445) cüksümdeçi “göğsümdeki” (K1.1/3, 78) içi “iki” (K1.1/2, 30) doksan‿içide (K1.1/2, 91) üsçübe “üskübe” (K1.1/2, 88) çüpe “küpe” (K1.1/2, 205) seçiz “sekiz” (K1.1/2, 447) erçeklerden “erkeklerden” (K1.1/2, 285) (K1.1/1, 375) erçen “erken” (K1.1/2, 437) sirçe “sirke” (K1.1/2, 503)

-ken zarf-fiilinde bu değişim görülür:

cülerçen “gülerken” (K1.1/1, 407) çikarçen “çıkarken” (K1.1/2, 295)

I.3.2.1.5.2. Alınma Kelimelerde

I.3.2.1.5.2.1. Kelime Başında

çeret “kere” (K1.1/1, 240) çüşeye “köşeye” (K1.1/1, 360) çüşede (K1.1/2, 276) çenarda “kenarda” (K1.1/2, 197) çüfte “köfte” (K1.1/2, 331) çireçlerız “kireçleriz” (K1.1/2, 349)

I.3.2.1.5.2.2. Kelime Ortasında

peşçir “peşkir” (K1.1/2, 254) şeçer “şeker” (K1.1/2, 278) bereçet “bereket” (K1.1/2, 21) erçez “herkes” (K1.1/2, 43) asçer “asker” (K1.1/2, 77) şüçür “şükür” (K1.1/1, 274)

I.3.2.1.5.3. Ki Bağlacında

inan çi “inan ki” (K1.1/2, 72) şüle çi (K1.1/1, 187) bilmedi çi (K1.1/2, 82) soroşacam çi senle süleştım (K1.1/2, 106) bilsam çi (K1.1/2, 208) anlaysın çi (K1.1/2, 455)

sanıysın çi (K1.1/2, 454) anlardı çi (K1.1/2, 551) çünçi "çünkü" (K1.1/2, 366) belçi "belki" (K1.1/3, 86)

I.3.2.1.6. /l/ > /v/ Değişmesi

Eski Bulgar Türkçesi ve Çuvaş Türkçesi hariç genelde Türk dili tarihi boyunca kelime başında 'v' sesi bulunmamıştır. Normalde kelime ortası ve sonunda görülen bu ses başta '/v/ < /g/, /ğ/', '/v/ < /b/' olmak üzere pek çok ses değişikliği ile de karşımıza çıkmaktadır. Ancak bizim Makedonya-Köprülü-Kişina, Karatmanlı, Dorfullu; Radoviş-Kalgürisa, Topanitsa, Buçim, Damyan, Oravitsa'da tespit ettiğimiz /l/ > /v/ değişimi pek görülmüş, bilinen bir ses hadisesi değildir. Kaynak taramalarımızda Ahmet Caferoğlu'nun Türkçede /v/ morfemini ele aldığı çalışmasında Makedonya Yörük ağızları için "gavdım = geldim, yovdım = yoldum, avdım = aldım, ovdık = olduk, awtı = altı" örneklerini verdiği bir '-l- < -v-' değişiminden bahsettiğini gördük (Caferoğlu, 1971: 34). Ayrıca, Ergin Jable, Kosova-Mamuşa ağzından bu ses hadisesi için "ovma / ōvma < elma" örneğini vermiştir (Jable, 2010: 15, 232).

Kanaatimizce, bu hadise /l/ > /u/ > /v/ şeklinde birkaç aşamalı gerçekleşmiştir. Nitekim /l/ > /v/ değişiminin yoğun olduğu Radoviş-Oravitsa, Buçim, Kalgürisa'da aynı kelimelerde /l/ ünsüzünün yerini /u/ ünlüsüne bıraktığı da çokça görülmektedir. /l/ ünsüzünün yerini /u/ ünlüsüne bırakması Prizren'de; Köprülü-Karatmanlı, Yukarı Karaslar, Dorfullu; İştip-Tepensa, Puhçe; Radoviş-Topanitsa, Buçim, Damyan, Oravitsa'da mevcuttur. Suzan Canhasi, Prizren ve Mamuşa'dan verdiği *kauk-kalk, yauvar-yalvar, auma-alma (elma), çauka-çalka* örnekleriyle ilgili Türkiye Türkçesinde diftong olmadığı halde Kosova Türk ağızlarında Arnavutçanın etkisiyle ünsüz erimesi ve düşmesiyle diftonglar oluşur şeklinde açıklama getirir (Canhasi, 2015: 246). Ama bizce bu Arnavutça etkisi değildir. Tıpkı Anadolu ağızları gibi Rumeli ağızlarında da ünsüz düşmesi neticesinde oluşmuş bir ünlü ikizleşmesidir. Zira, Vrapçişte Türk ağzı üzerine yapılan çalışmada *koụkar "kalkar", oụmalar "elmalar", yoụvarır "yalvarır"* örneklerindeki gibi /l/ ünsüzünün düşmesi sonucu ortaya çıkan ikiz ünlüden bahsedilmektedir (İbrahim, 1997: 9).

Kelime ortasında /l/ ünsüzünün yerini /u/ ünlüsüne bırakmasını ikiz ünlüler bahsinde detaylıca incelediğimiz için burada birkaç örnek vermekle yetineceğiz:
koụk "kalk" (K1.1/2, 249) kạukardım "kalkardım" (M7.1.6/1, 12) geụduk "geldik" (M7.1.6/1, 36) (M7.1.3/1, 2) ịuk "ilk" (M2.3/2, 4) (M2.11/1, 22) (M7.1.6/1, 64)

ça̯ugıci “çalgıcı” (M2.3/4, 109) a̯uti “altı” (M7.1.2/2, 80) (M7.1.4/1, 1) (M7.1.3/1, 140) (M7.1.6/1, 41) bi̯umeym “bilmiyorum” (M7.1.4/1, 12) di̯u “değil” (M7.1.3/1, 29) ö̯umiş “ölmüş” (M7.1.6/1, 22)

I.3.2.1.6.1. Kelime Ortasında ve Sonunda

/l/ > /v/ değişimi örnekleri, genelde Türkçe kelimelerde ve kelime ortasında tespit edilmiştir.

ivk “ilk” (M6.7/2, 48) (M7.1.2/1, 143) ivḳ (M7.1.1/1, 37) (M7.1.4/1, 28) (M7.1.6/2, 30) ivkten “ilkten” (M2.2/4, 33) savgın “salgın” (M2.3/1, 166) açıvdi “açıldı” (M7.1.1/1, 19) (M7.1.6/4, 45) bavkan “balkan” (M7.1.1/1, 78) kavsın “kalsın” (M7.1.1/1, 91) kavdum “kaldım” (M7.1.3/2, 18) evti “elti” (M7.1.1/1, 120) (M7.1.2/1, 448) (M7.1.6/1, 19) evtiyle (M7.1.2/1, 42) gèvdi “geldi” (M7.1.2/1, 18) (M7.1.3/1, 22) gevmiş “gelmiş” (M7.1.2/3, 39) davga “dalga” (M7.1.2/1, 19) savsun “salsın” (M7.1.2/1, 55) davdan “daldan” (M7.1.2/1, 57) av “al” (M7.1.2/1, 322) avduruduk “aldırırdık” (M7.1.2/1, 253) (M7.1.3/2, 18) bivmeyz “bilmiyoruz” (M7.1.2/3, 18) bivmirım “bilmiyorum” (M7.1.6/1, 7) ovdilar “oldular” (M7.1.4/1, 109) övçeysık “ölçüyoruz” (M7.1.4/1, 137) avti “altı” (M7.1.3/2, 59) kavkaysın “kalkıyorsun” (M7.1.3/2, 120) kavçalarımız “kalçalarımız” (M7.1.3/1, 169) kavçe “kalça” (M7.1.6/4, 54) savkum “salkım” (M7.1.6/1, 109) yıvdız “yıldız” (M7.1.6/1, 136) avtına “altına” (M7.1.6/1, 142) çavgilā “çalgılar” (M7.1.6/4, 209) övdi “öldü” (M7.1.4/1, 36) övmiş “ölmüş” (M7.1.3/2, 8)

yıv “yıl” (M7.1.6/1, 165) yıvbaşı “yılbaşı” (M7.1.2/1, 49) dv̀ “değil” (M7.1.2/1, 70) div “değil” (M7.1.2/3, 20) (M7.1.4/1, 45) (M7.1.3/1, 46) özev “özel” (M7.1.2/1, 280) sarıgöv “Sarıgöl” (M7.1.6/2, 17) çav “çal” (M7.1.6/2, 46)

Bir yerde alınma *mülk* kelimesinde /l/ > /v/ değişimine rastlanmıştır:

müvkleri “mülkleri” (M7.1.1/1, 141)

I.3.2.1.7. /c/ > /j/ Değişimi

/c/ > /j/ değişimi Manisa Balkan göçmen ağızlarının belirleyici-ortak özelliklerindendir.

Örnekleri kelime ortası ve sonunda bulunur. Bir yerde kelime başında /c/ > /j/ değişimi tespit edilmiştir:

jamilari “camileri” (M2.3/2, 227)

Türkçe ve alınma kelimeler ile eklerde görülür.

I.3.2.1.7.1. Türkçe Kelimelerde

I.3.2.1.7.1.1. Kelime Ortasında

ojānda "ocağında" (M1.1/1, 13) kesmeje "kesmece" (M1.1/1, 24) koja "koca" (M1.1/1, 33) (M2.4/3, 95) (M2.6/1, 39) (B6.1/1, 178) kojacik "kocacık" (M1.2/6, 2) kojaman "kocaman" (M8.4/1, 302) güvejinde "güvecinde" (M1.2/1, 32) isijakta "sıcakta" (M1.2/3, 19) ısıjak (M7.2.1/1, 203) gejesinde "gecesinde" (M1.2/3, 28) çojū "çocuğu" (M3.2/3, 42) çojükler "çocuklar" (M1.2/2, 41) çojuk (M6.2.9/1, 17) (B6.2/1, 151) (B7.2/1, 19) ujunda "ucunda" (M2.2/4, 42) gümürjina "gümülcine" (M2.9/1, 86) ajılı "acılı" (M6.2.9/1, 58) güjü "gücü" (M6.2.10/1, 383) bārajām gelirdi (M6.2.9/1, 7)

I.3.2.1.7.1.2. Kelime Sonunda

Kelime sonunda ise /ç/ > /c/ > /j/ şeklinde iki aşamalı bir değişim gerçekleşir. üj "üç" (M1.2/3, 53) (M8.4/1, 42) (M8.1/2, 13) (M3.3/2, 2) üj, dȭt (B6.2/1, 172) üj dilim (M6.2.9/1, 58) üj dört (M7.2.2/1, 93) üj gejejik (M7.2.3/1, 31) aj "aç" (B7.9/1, 38) kerpij "kerpiç" (M7.1.2/1, 25)

I.3.2.1.7.2. Alınma Kelimelerde

I.3.2.1.7.2.1. Kelime Ortası ve Sonunda

ojām "hocam" (M1.2/2, 5) mājır "muhacir" (M1.2/2, 7) mejbur "mecbur" (M4.2/1, 27) ajele "acele" (M6.2.3/1, 3) (M7.2.4/1, 54) ajayip "acāyip" (M6.2.10/1, 39)

Kelime sonunda /ç/ > /c/ > /j/ değişiminin şu örnekleri bulunur:

babuj "pabuç" (M7.2.3/1, 105) pabıj (B6.2/1, 88) ij " hiç" (M7.1.6/1, 7) ij dėr "hiç der" (M7.2.3/1, 51)

I.3.2.1.7.3. Gelecek Zaman Ekinde

girijem "gireceğim" (M1.2/6, 7) doldurjan "dolduracaksın" (M1.2/1, 74) bakajan "bakacaksın" (M1.2/3, 35) bakajam "bakacağım" (M3.2/1, 23) bilemējem "bilemeyeceğim" (M1.1/1, 1) çıkajak "çıkacak" (M8.4/1, 53) gelejek "gelecek" (M8.4/1, 72) yakajak "yakacak" (M8.2/1, 95) toplanajak "toplanacak" (M3.2/1, 226) yapajak "yapacak" (M3.2/3, 42) kaljak "kalacak" (M6.2.3/1, 56) yıkılajak "yıkılacak" (M7.2.1/1, 163) çekejen "çekeceksin" (M6.2.11/1, 115) bulajan "bulacaksın" (M1.2/6, 46) verejen "vereceksin" (M1.2/6, 46)okuyajan "okuyacağım" (M6.2.9/1, 16) bilejek (M6.2.9/1, 79) konuşajak (M6.2.9/1, 131) yējen "yiyeceğim" (M6.2.9/1, 131) tutajak (M6.2.9/1, 143) ölejek (M6.2.9/1, 143) düvejekler (M6.2.9/1, 174) kör‿olajak (M7.2.1/1, 33) gelejektiñ de oturajak‿ıdı da saña anlattırajak‿ıdı (M7.2.2/1, 48) sorajān (M7.2.3/1, 21) yējek (Y1.1/8, 74) götürjek (B2.4/1, 130)

öldürjeklē (B2.4/1, 349) getirjeklē (B5.2/1, 48) kabul ‿ etmeyjek (B7.3/1, 19) dālıverjek (B7.16/1, 197) gönderjēdilē (B6.3/1, 35) çapalayjan (M4.1/1, 150)

I.3.2.1.7.4. Yapım Eklerinde

İsimden isim yapan +cIk, +cA, +cAğIz, +cI eklerinde /c/ > /j/ değişimi olur.

ufajikler "ufacıklar" (M2.2/4, 34) ekmejik "ekmecik" (M2.10/2, 120) anajim "anneciğim" (M2.10/2, 338) anajīm "anacığım" (M6.2.4/1, 48) (M6.2.9/1, 91)

anajī bubajī (M7.2.3/1, 45) etejik "etecik" (M4.2/1, 19) burajıklarımıS (M4.2/1, 90) parmajıklāni "parmacıklarını" (M7.1.1/1, 90) babajım "babacığım" (M6.2.2/1, 30) kadınjık "kadıncık" (M6.2.3/2, 54) arpajık "arpacık" (M7.2.1/1, 31) tenejik (M6.2.3/1, 50) arabajıkla (M6.2.3/1, 50) gencejik (M6.2.4/1, 48) çökelejik (M6.2.9/1, 154) kadājık (M7.2.3/1, 19) dinarjık (M7.2.3/1, 30) gejejik (M7.2.3/1, 31) yakıncajık (B7.16/1, 108)

ġavırja (M6.2.9/1, 234) ġavurja (M7.2.1/1, 88) (B7.16/3, 204) ġavurje "gavurca" (M2.8/1, 13) çabujacık (M7.2.2/1, 169) çojujāklarımız (M7.2.3/1, 28) sālıjakle (M4.2/1, 150) onjāzlan (M7.2.3/1, 31) evjēz (M7.2.3/1, 39)

dönürji (M4.2/1, 10) komarji (M4.2/1, 288) tamirjilar (M4.1/1, 353)

I.3.2.1.8. /ş/ > /j/ Değişimi

MBGA için belirleyici nitelikte ortak özelliklerdendir. Türkçe ve alınma kelimelerin sonunda, duyulan geçmiş zaman ekinde görülür.

I.3.2.1.8.1. Kelime Sonunda

I.3.2.1.8.1.1. Türkçe Kelimelerde

bajbakan "başbakan" (K1.1/1, 94) bej "beş" (K1.1/1, 120) (M1.2/1, 71) (M1.2/3, 151) (M8.5/1, 117) (M3.2/3, 88) (M5.1/1, 89) (M6.2.7/2, 24) (B9.1/1, 42) bej dakika (M4.2/1, 310) kıj "kış" (K1.1/3, 84) (M8.4/2, 73) (M3.3/2, 24) (B8.4/2, 64) boj "boş" (K1.1/2, 237) yetmij "yetmiş" (M1.2/3, 6) (M8.5/2, 140) (M3.2/2, 1) (M2.2/4, 1) (M6.1.2/1, 8) (Y3.2/2, 92) altmij "altmış" (M1.2/6, 21) (B8.4/2, 1) atmıj "altmış" (B6.10/1, 21) dijbudaklar "dişbudaklar" (M1.2/6, 112) dij bubası (M2.3/3, 87) taj "taş" (M8.4/2, 67) (B6.1/1, 280) taj gibi (M2.3/3, 128) yalnıj "yanlış" (M3.2/1, 153) yaj "yaş" (M3.2/3, 110) (Y3.2/1, 119) genīj "geniş" (M3.5/1, 72) (M7.2.2/1, 243) arkadaj "arkadaş" (M3.7/1, 36) kuruj "kuruş" (M2.2/4, 27) ij "iş" (M2.2/4, 43) (M2.11/1, 133) (B6.10/1, 115) gümüj "gümüş" (M2.8/1, 95) (M7.1.2/1, 335) (Y5.1/1, 164) savaj "savaş" (M6.2.2/1, 29) günej "güneş" (M6.2.7/3, 35) şij "şiş" (B6.2/1, 239) kamij "kamış" (B7.16/1, 276)

I.3.2.1.8.1.2. Alınma Kelimelerde

atej “ateş” (M7.2.2/1, 428) (B6.2/1, 242) (Y1.1/5, 85) nāj “nakış” (Y5.1/2, 94) hoj “hoş” (K1.1/3, 38) oj “hoş” (M3.4/2, 80)

I.3.2.1.8.2. Duyulan Geçmiş Zaman Ekinde

evlenmij “evlenmiş” (K1.1/1, 88) kakmij “kalkmış” (K1.1/1, 130) komij “koymuş” (K1.1/1, 245) yapmamij “yapmamış” (K1.1/2, 230) gelmij “gelmiş” (M1.2/3, 4) (M3.7/1, 27) (B5.1/1, 155) (M6.2.9/1, 56) kalmij “kalmış” (M1.2/3, 127) demij “demiş” (M1.2/6, 62) (B5.4/1, 34) (B8.5/1, 51) bālamıj “bağlamış” (M8.4/1, 46) dikmij “dikmiş” (M8.4/1, 268) ölmüj “ölmüş” (M8.5/2, 5) (B7.16/3, 245) dōmij “doğmuş” (M3.2/1, 113) bōleymij “böyleymiş” (M3.2/2, 69) olmij “olmuş” (M3.2/3, 23) yenırmij “yenirmiş” (M3.3/2, 33) almij “almış” (M2.3/1, 44) almıj (M7.2.2/1, 63) keseymij “kesiyormuş” (M2.11/1, 112) düşmüj “düşmüş” (M6.2.9/1, 53) götürmüj “götürmüş” (M6.2.9/1, 217) gitmij “gitmiş” (M6.2.12/1, 137) (B5.1/1, 13) toplamıj “toplamış” (B5.3/1, 105) yerleşmij “yerleşmiş” (B8.3/1, 2) gölmüj “gölmüş” (B5.4/1, 9) başlamıj (B6.1/1, 68) gitmesinmij (B6.2/1, 197) tutmuj (B6.3/1, 50) varmıj (M7.2.3/1, 85) çıkmıj (B7.16/1, 171) tutulmuj (B5.2/1, 53) ezilmij (B5.2/1, 134)

I.3.2.1.9. Ünsüz Düşmeleri

Türkçe ve alınma kelimelerde görülür. /ğ/, /h/, /r/ ünsüzlerinde yoğunlaşmaktadır. MBGA’nın sınıflandırılmasında da bu ünsüzlerin düşmesi belirleyici nitelik arz etmektedir.

MBGA’da yaygın olan ünsüz düşmelerinin bir kısmında ünsüz düşerken kelime ünlüsünde uzunluk meydan gelmez bir kısmında düşen ünsüz ünlü uzunluğuna sebep olur, kimi zaman da ünsüz düşmesine bağlı ortaya çıkan ünlü uzunluğu ortadan kalkar ve bu ünlü normal süreli söylenir. Bu yüzden ünsüz düşmeleri “ünlü uzunluğuna sebep olmayanlar”, “ünlü uzunluğuna sebep olanlar” ve “uzunluğun ortadan kalkıp ünlünün normal süreli telaffuz edildiği” durumlar olmak üzere üç bölümde incelenmiştir.

I.3.2.1.9.1. Ünlü Uzunluğuna Sebep Olmayan Ünsüz Düşmeleri

I.3.2.1.9.1.1. /h/ Ünsüzünün Düşmesi

/h/ ünsüzü Kosova-Prizren, Makedonya ağızlarıyla Yunanistan-Kozana-İnobası ağzında yaygın olarak düşerken diğer Yunanistan ağızları ve Bulgaristan ağızlarında /h/ düşmesi bu kadar yaygın değildir. Kimi araştırmacılar Makedonya ağızlarında /h/ sesinin bulunmayışını Makedonca ve Arnavutça etkisine bağlasa da

bu dillerin etkili olmadığı Doğu Makedonya ağızlarında /h/ ünsüzünün hiç kullanılmayışı veya çok az kullanılması bu iddianın doğru olmadığını göstermektedir (Ahmed, 2012: 23).

I.3.2.1.9.1.1.1. Kelime Başında

/h/ ünsüzü kelime başında düşerken, birkaç istisna hariç, ünlü uzunluğu meydana gelmez.

ata "hata" (K1.1/1, 89) emen "hemen" (M1.1/1, 2) (M3.6 / 1, 45) erkez "herkes" (M1.1/1, 3) (M8.3/1, 36) izmet "hizmet" (M8.4/1, 231) izmetçileri "hizmetçileri" (M1.1/1, 16) atırlāmam "hatırlayamam" (M1.1/1, 25) azır "hazır" (B8.4/2, 18) azırlarsın "hazırlarsın" (M1.1/1, 38) afta "hafta" (M1.1/1, 46) epimiz "hepimiz" (M1.2/1, 6) arf "harf" (M1.2/1, 8) astalık "hastalık" (M1.2/1, 32) (M8.1/2, 4) iç "hiç" (M1.2/1, 64) (M3.8/1, 12) arp "harp" (M1.2/3, 4) ayır "hayır" (M1.2/3, 7) aşlamiş "haşlamış" (M1.2/3, 34) amur "hamur" (M1.2/3, 54) amırlı "hamurlu" (M8.4/1, 2) elvaları "helvaları" (M1.2/3, 61) akkı "hakkı" (M1.2/2, 2) akkımız "hakkımız" (M8.1/1, 114) ayvan "hayvan" (M8.4/1, 84) ırsızın "hırsızın" (M8.5/1, 3) alam "halam" (M8.5/1, 3) apıs "hapis" (M8.5/1, 8) acı "hacı" (M8.2/1, 2) angisi "hangisi" (M8.2/1, 10) urma "hurma" (M3.2/1, 168) amamlar "hamamlar" (M3.3/2, 95) ızli "hızlı" (M3.4/2, 174) ap "hap" (M3.5/1, 49) apı "hapı" (M6.2.4/1, 33) ıdırlez "hıdırellez" (M3.6/1, 15) ükümat "hükümet" (M3.6/1, 27) ökümet "hükümet" (B5.4/1, 21) esaplarlar "hesaplarlar" (M3.7/1, 198) ani "hani" (M3.8/1, 5) arman "harman" (M2.2/2, 18) asan "hasan" (M2.2/3, 1) asan, üseyin (M6.2.12/1, 50) oj "hoş" (M2.2/3, 6) ediye "hediye" (M2.4/3, 64) udut "hudut" (M2.5/1, 19) indi "hindi" (M2.5/1, 63) iyet "heyet" (M2.9/1, 21) ali "halı" (M2.10/2, 52) alı "halı" (Y5.1/2, 86) alk "halk" (M6.1.2/1, 31) oja "hoca" (M7.1.2/1, 81) (M7.2.1/1, 226) ayadımız "hayatımız" (M7.1.5/1, 126) aşaş "haşhaş" (M7.1.6/1, 73) ırka "hırka" (M6.2.7/3, 74) ava "hava" (M6.2.9/1, 44) asır "hasır" (M6.2.10/1, 244) ortumu "hortumu" (M7.2.2/1, 216) oros "horoz" (B5.3/1, 208) avuzayı "havzayı" (Y5.1/3, 28) aberimiz (B5.4/2, 10)

Hane, hamile, hal alınma kelimelerinde h sesi düşerken ya kelimenin aslında bulunan uzunluk korunur ya da bu ünlü uzunluğu normal süreli telaffuz edilir:

āne "hane" (M6.2.1/1, 2) (B6.2/1, 58) ānede (M8.4/1, 27) āmile "hamile" (M8.1/1, 78) amile "hamile" (Y5.1/2, 38) alınızi "halinizi" (M6.1.2/1, 23)

I.3.2.1.9.1.1.2. Kelime Ortasında

levalara “levhalara” (M8.5/1, 50) şübelenirin “şüphelenirim” (M7.2.4/1, 109) akserin “akhisarın” (M1.2/3, 25) akisarda (M2.10/1, 118) aksara “akhisara” (M7.1.2/1, 41) itimaḷ “ihtimal” (M4.2/3, 18)

Bazı kelimelerde /h/ ünsüzü düşerken ikiz ünlü oluşur:

naụt “nohut” (M7.1.4/1, 61) saịpsiz “sahipsiz” (M3.3/1, 108) tụaf‿idi “tuhaftı” (M3.2/3, 93) şeịr “şehir” (M1.2/6, 26) caịl “cahil” (M4.2/2, 173) mụịt “muhit” (M4.2/2, 154) allạun “allahın” (M7.1.2/2, 73) yạụ “yahu” (M2.9/1, 47)

I.3.2.1.9.1.1.3. Kelime Sonunda

siya “siyah” (K1.1/1, 141) (M3.7/1, 104) (Y5.1/2, 34) sali “Salih” (K1.1/1, 255) (M2.2/4, 126) (M7.1.2/1, 133) (Y3.2/1, 42)

I.3.2.1.9.1.2. /k/ Ünsüzünün Düşmesi

Türkçe, *örümcek* kelimelerinde ön damak /k/ ünsüzü *ancak* edatında arka damak /ḳ/ ünsüzü düşerken kelimenin diğer seslerini etkilemez.

türçey “türkçeyi” (K1.1/1, 260) türçe “Türkçe” (K1.1/2, 446) türçemızi “Türkçemizi” (K1.1/2, 73) buranın türçesini (K1.1/2, 77) örümce “örümcek” (M7.2.8/3, 50)

anca “ancak” (M3.2/2, 35) (M3.3/2, 46) (M3.4 / 1, 3) (M7.1.6/1, 123) (M6.2.1/1, 2) (M7.2.7/2, 42) (B3.1/1, 64) (B6.1/1, 5) (Y1.1/ 3, 14) (Y2.2/1, 27)

Ayrıca Kosova-Prizren, Köprülü-Karatmanlı, Aşağı Karaslar, Dorfullu, Hacıbekli; Radoviş-Toponitsa, Damyan; Manastır-Mecitli ağızlarında *bebek* kelimesinin *bebe* şekli kullanılmaktadır:

bebe (M2.4/3, 42) (M2.7/2, 56) (M2.11/1, 29) iki kız bebesi (M7.1.2/1, 148) bebe ōdi mi (M7.1.4/1, 35) bebeylen (K1.1/2, 486) bebenız (K1.1/3, 76) bebeleri (M2.3/3, 81) bebemi (M8.4/1, 9)

İlk bakışta ünsüz düşmesi gibi algılanan *örümce, bebe* söylemlerinin anlamı kuvvetlendirme maksatlı /k/ ünsüzüyle genişletildiği de düşünülebilir.

I.3.2.1.9.1.3. /l/ Ünsüzünün Düşmesi

nası “nasıl” (K1.1/1, 47) (M3.4/2, 77) (M3.6 / 1, 3) (M2.2/4, 28) (M6.2.9/1, 209) (M7.2.2/1, 13) (B6.10/1, 12) börce “börülce” (B5.3/1, 262)

I.3.2.1.9.1.4. /n/ Ünsüzünün Düşmesi

I.3.2.1.9.1.4.1. Türkçe Kelimelerde

MBGA’da *için, niçin* kelimelerinde yaygın olarak /n/ ünsüzü düşer.

ekşitmek içi (M1.2/1, 51) iş‿içi (M2.7/1, 18) sizin‿içi (M2.9/1, 125) yok‿etmek‿içi (M2.7/2 , 38) beş lira içi (M2.9/1, 151) asker ōdūmuz‿içi (M7.1.1/1, 27) kış‿içi

(M3.3/2, 28) midde içi (M3.8/1, 238) çalışmak‿içi (M6.2.3/2, 19) geldīmiz‿içi (M6.2.7/1, 2) babañdan içi (M6.2.7/3, 83) oldūmuz‿içi (M6.2.7/4, 4) ısınmak içi (M7.2.1/1, 170) ıramazan‿içi (M7.2.2/1, 167) bayram‿içi "bayram için" (M3.8/1, 287) savurmak içi (M8.5/1, 119) onun‿içi (M6.2.9/1, 212) dūmek içi (M8.4/2, 60) çocuk olmadī içi (B5.3/1, 13) bizim‿içi (B5.2/1, 44) būk oldū içi "büyük olduğu için" (B5.3/1, 12) kızdīmak içi "kızdırmak için" (B7.11/1, 12) "sizin‿içi geldim"(B7.1/1, 59) tarana içi kuskuz içi "için" (Y1.1/5, 149) bārmak içi "bağırmak için" (Y1.1/5, 402)

niçi (M1.2/4, 23) (M4.2/3, 171) (M4.2/6, 9) (M5.1/1, 47) (M6.2.7/3, 50) (M6.2.12/1, 70) (M7.1.1/1, 30) (M7.1.4/1, 53) (B2.3/1, 51) (Y1.1/6, 191)

Bir örnekte ise *gün* kelimesi sonundaki /n/ düşmüştür:

bütün gü "bütün gün" (M6.2.4/1, 91)

I.3.2.1.9.1.4.2. Alınma Kelimelerde

Yaygın örneği *zaten* kelimesidir.

zāte "zaten" (M1.1/1, 18) zate (B5.3/1, 146) (Y1.1/5, 500) zati "zaten" (M1.2/3, 116) (M6.2.11/1, 137) (M7.2.1/1, 17) (B5.3/1, 147) zatı "zaten" (M6.2.10/2, 153) (B2.6/1, 129) (B6.4/1, 19)

peşi "peşin" (M8.4/1, 235) en peşi "en önce" (M8.4/1, 241) bāzi "bazen" (M1.1/1, 23) arebınar "arenpınar" (Y1.1/5, 3) mefatını "menfaatini" (B6.1/1, 177)

I.3.2.1.9.1.4.3. -kAn Zarf-fiil Ekinde

-kAn zarf-fiilinin -kA biçimi Makedonya ağızlarında yaygın olmakla beraber diğer bölge ağızlarında da görülür.

yazarke (M1.2/3, 57) giderke (M1.2/7, 31) (M7.1.3/1, 90) duruka (M8.4/1, 245) arp olurka (M8.5/1, 192) kaçarka (M8.5/2, 363) küçükke (M8.5/2, 5) kaynārke (M8.2/1, 136) kaynarke (M3.4 / 1, 97) çapalārke (M3.3/2, 88) çalışırke (M3.5/1, 41) uyurke (M3.7/1, 149) oturuke (M3.8/1, 11) gelırke (M2.3/2, 45) gelirke (M7.2.2/1, 5) gelīke "gelirken" (B7.13/1, 11) geçerke (M2.4/3, 131) taşırke (M2.9/1, 161) okurke (M2.11/1, 124) enerke "inerken" (M4.1/1, 207) subayke (M5.1/1, 203) duruke "dururken" (M7.1.5/1, 121) ordayke (M6.2.3/2, 95) askerdeyke (M6.2.4/1, 61) bişirike "pişirirken" (M6.2.7/3, 107) var‿ıka "varken" (M6.2.9/1, 42) ısıcak‿ıka (M7.2.1/1, 144) kız‿ike "kızken" (M4.2/3, 178) verike "verirken" (M6.2.10/2, 122) çıkarıka "çıkarırken" (M6.2.10/2, 133) küçük‿üke (M6.2.13/1, 98) karıştıraka (M7.2.6/3, 62) ūraşırka ūraşırka "uğraşırken" (M7.2.2/1, 80) namaz kılarka (M7.2.2/1, 290) girike "girerken" (M7.2.1/1, 127) alīka "alırken" (B6.1/1, 234)

yıkāka “yıkarken” (B6.2/1, 247) çıkāka “çıkarken” (B6.4/1, 75) aylıkka (B6.7/1, 14) çıkarıka (B7.3/1, 146) yapāka “yaparken” (B7.3/1, 243) bakāka “bakarken” (B7.9/2, 13) sünnet oluka (B8.2/1, 42) çalışırka (B8.5/1, 30) kızarka “kızarken” (Y5.1/1, 39) avzadaka “havzadayken” (Y5.1/1, 58)

I.3.2.1.9.1.5. /r/ Ünsüzünün Düşmesi

I.3.2.1.9.1.5.1. Kelime Tabanında

samsak “sarımsak” (B5.3/1, 277) (Y3.2/1, 89) samsānı “sarımsağını” (Y1.1/5, 83) manastı “manastır” (M1.2/2, 15) pizrende “prizrende” (K1.1/1, 7) pizrene (K1.1/1, 64)

I.3.2.1.9.1.5.2. Geniş Zaman Ekinde

pişırı “pişirir” (M6.1.1/1, 74) gösteri misin (M2.5/2, 60) kavuru kavuru “kavurur kavurur” (Y1.1/5, 102) getiri mi “getirir mi” (Y2.2/1, 55) yūruduk “yoğururduk” (M1.2/1, 60) duru “durur” (M1.2/3, 53) (M3.7/1, 155) (M8.5/2, 214) (Y5.1/2, 69) duruka “dururken” (M8.4/1, 245) çıkarısen (M7.1.2/1, 188) kabarı “kabarır” (M8.4/2, 93) (M3.7/1, 130) kıstırı “kıstırır” (M8.5/1, 4) vurudi “vururdu” (M8.1/2, 25) sızdırı “sızdırır” (M3.5/1, 97) götürü “götürür” (M3.7/1, 157) götürüdü (M7.1.6/1, 80) güdüri “götürür” (M3.4/2, 58) gütürü “götürür” (M3.2/1, 225) (Y3.1/2, 73) görü “görür” (M3.8/1, 33) indiri “indirir” (M3.8/1, 129) (M3.7/1, 181) bindiri “bindirir” (M3.7/1, 175) kabarı “kabarır” (M3.7/1, 130) oturu “oturur” (M7.1.5/1, 195) (Y5.1/1, 60) verı “verir” (M7.1.4/1, 55) (M3.2/1, 228) veri (M4.2/1, 264) getırı “getirir” (M3.4/2, 58) (M7.1.6/1, 55) getiri “getirir” (M6.2.13/1, 29) çıkıveri “çıkıverir” (M6.2.3/1, 24)

I.3.2.1.9.1.5.3. Bildirme Ekinde

Kosova-Prizren ile Koçana merkez ve Grades ağızlarında bildirme ekindeki /r/ ünsüzünün düştüğü örnekler çoktur.

bu nedı şu nedı (K1.1/2, 37) nedı “nedir” (M4.2/1, 263) isĺatı “isladır” (K1.1/2, 346) var‿imiştı “varmıştır” (K1.1/2, 525) ep üleymiştı evelden “hep öyleymiştir evvelden” (K1.1/2, 245) yaygi var‿imiştı “yaygı varmıştır” (K1.1/2, 352) ölmiştı “ölmüştür” (M4.2/1, 233) çok zevkliymiştı “zevkliymiştir” (K1.1/2, 529) izmirdedı “izmirdedir” (M4.2/1, 98) seksen sekiS midı seksen dört midı “seksen sekiz midirseksen dört müdür” (M4.1/1, 35) “görelım kari midı adam midır.” (M4.1/1, 173)

I.3.2.1.9.1.6. /v/ Ünsüzünün Düşmesi

I.3.2.1.9.1.6.1. Alınma Kelimelerde

Kelime başında; *vakit, vücut* kelimelerinde görülür. Yaygın örneği *vakit* kelimesidir.

o akıt "o vakit" (M2.4/2, 15) (M2.8/1, 46) o akıt yok‿idi "o vakit yoktu" (M1.2/4, 45) o akıttan beri (M7.2.3/1, 98) o akıttan beri (M7.2.4/1, 72) o akıt yok‿udu (M7.2.5/1, 21) o akıt pişkin‿idik (M7.2.5/1, 32) o akıt tutarız (M7.2.6/1, 32) o akıt dermen vardı (M7.2.6/1, 34) o akıt acamıymışım (M7.2.7/2, 4) o akıtlar "o" vakitler" (M7.2.6/2, 83) (B7.5/1, 46) ne akıt gèḷdi (M2.10/1, 15) bu akıta kadar (M7.2.8/1, 22) o akıt yok‿udu (M7.2.8/2, 2) ücuT "vücut" (M5.1/1, 52) üjütün "vücudun" (M6.2.9/1, 53) ucudumuz "vücudumuz" (M4.2/7, 74)

I.3.2.1.9.1.7. /y/ Ünsüzünün Düşmesi

/y/ ünsüzünün düşmesi MBGA'nın belirleyici ortak özelliklerindendir.

I.3.2.1.9.1.7.1. Kelime Başında

Türkçe *yenge, yıldız, yüzük, yüz, yukarı* kelimeleriyle *yık-, yetiş-, yet-* fiillerinin başında /y/ ünsüzü düşerken ünlü uzunluğu oluşmaz.

incemın "yengemin" (K1.1/1, 380) inge "yenge" (M6.1.1/1, 12) (M7.1.5/1, 110) ingeme "yengeme" (M8.5/1, 166) engem "yengem" (M3.2/3, 39) (M4.2/1, 196)

ıldız "yıldız" (M7.2.8/5, 189) ikmişla "yıkmışlar" (M4.1/1, 257) ikan "yıkan" (M4.2/2, 132) üzük "yüzük" (M4.2/1, 17) (M7.1.5/1, 97) üzüni "yüzünü" (M4.1/1, 331) etışti "yetişti, büyüdü" (M7.1.6/1, 48) etiştim "yetiştim" (M3.1/1, 11) (B5.3/1, 347) (Y3.2/2, 92) etıştırdım "yetiştirdim" (M4.2/2, 144) etışmēn "yetişmeyen, ulaşmayan" (M4.2/3, 85) eter "yeter" (Y5.1/1, 104) okāda "yukarda" (B2.6/1, 153) okādan (B3.1/1, 16)

I.3.2.1.9.1.7.2. Kelime Ortasında

Meyve, fasulye, Süleyman alınma kelimeleri /y/ ünsüzünün içte düştüğü ama ünlü uzunluğuna sebep olmadığı durumlara örnektir.

müve "meyve" (K1.1/2, 308) fasuleleri "fasulyeleri" (M1.2/3, 34) fasuĺa "fasulye" (M3.2/1, 169) fasile (M6.2.5/1, 69) fasileye (M6.2.5/2, 39) fasilenin (M6.2.4/1, 171) yeşil fasile, beyaz fasile (B2.1/1, 189) sülümanliya "Süleymanlıya" (M4.2/6, 67) sülüman (M6.2.3/2, 62) (B7.16/1, 142) naim sülümanōlu (B7.16/2, 80)

I.3.2.1.9.1.7.3. Kelime Sonunda

Türkçe koy- fiilinin sonundaki /y/ ünsüzü yaygın olarak düşer.

kodun “koydun” (K1.1/2, 44) korsun “koyarsın” (M1.2/3, 54) komazlardı “koymazlardı” (M8.5/2, 3) korduk “koyardık” (M8.4/1, 19) (Y1.3/2, 58) (Y5.1/1, 2) korlar “koyarlar” (K1.1/2, 284) korlardı “koyarlardı” (M8.4/1, 233) komuş “koymuş” (M6.2.4/1, 102) korsa “koyarsa” (M8.5/2, 271) komasa “koymazsa” (M8.5/2, 271) kodum “koydum” (M4.2/4, 13)

I.3.2.1.9.1.7.4. Ek-fiil Çekiminde İki Ünlü Arası Türeyen /y/ Ünsüzünün Düşmesi

Standart yazı dilinde ünlüyle biten bir ismin ek fiil çekimi yapılırken iki ünlünün arasında /y/ yardımcı ünsüzü türer. MBGA’da ise aksine türeyen bu ünsüz düşer. Bulgaristan ve Yunistan ağızlarında bunun örnekleri daha çoktur.

aradadı “aradaydı” (B2.1/1, 46) aradadık (B6.10/1, 16) (Y1.1/6, 416) ordadı “ordaydı” (B2.2/1, 26) ordadık (B7.12/3, 12) urdadı (Y1.1/6, 89) işli dışlıdık “içli dışlıydık” (B2.1/1, 213) karşıdadı (B2.6/1, 14) yaşındadı (B7.19/1, 115) yaşındadım (B5.4/1, 43) (B7.7/1, 6) burdadım (B6.1/1, 65) kazasındadık (B7.19/1, 3) kasabasıdı (B8.4/1, 3) tarlasıdı (Y1.1/6, 105) sıkıntılıdı (Y1.1/6, 317) dādadı (Y2.2/1, 1) odadı “odaydı” (Y3.1/2, 29) aşādadı (Y3.1/2, 33) içindedi (Y3.1/2, 33) manisadadık (Y3.2/1, 31) unnardadım “onlardaydım” (Y3.2/1, 70) avzadadım (Y5.1/1, 28) köyündedik şehirdedik (B2.1/1, 212) kȍdedik (B7.19/1, 3) kȍümüzdedi (B5.4/2, 28) yerdedi (B5.2/1, 239) yerdedim (Y1.1/6, 436) şekerededi “şekeredeydi” (B5.4/2, 28) şekildedi (B6.1/1, 27) ocamış “hocaymış” (B6.10/1, 110) iyidi “iyiydi” (B7.16/1, 183) orta birdedi (B7.16/2, 104) gī̆sisimiş “giyisisiymiş” (B2.4/1, 393) mayasımış (Y1.1/5, 205) yerlisimiş (Y6.1/1, 83)

salladıdı (K1.1/2, 550) yaşındadı (M2.2/4, 12) yaşındadım (M8.3/1, 24) dışardadın “dışardaydı” (M8.3/1, 168) burdadı (M8.4/1, 230) (M4.2/6, 2) ordadım (M8.5/2, 17) tālasındadık “tarlasındaydık” (M3.4/2, 152) yerdedik (M8.3/1, 86) yerdedik (M7.2.8/4, 37) evimizdedin “evimizdeydi” (M8.3/1, 174) arabasıdı (M3.1/1, 16) adapazarındadı, çobanisadadı (M8.5/2, 146)

I.3.2.1.9.1.7.5. Su Kelimesinin Tarihî Biçimini Devam Ettirmesi

Su kelimesi (suy < suv < sub) tarihî biçimiyle Debre-Elessa’da suy, Prizrende, Radoviş-Sarıgöl’de ise suv şeklinde kullanılır.

suy “su” (M1.2/3, 110) suvaram “sulayalım” (K1.1/3, 102) suvarıyız “suluyoruz” (M7.2.8/3, 39)

I.3.2.1.9.2. Ünlü Uzunluğuna Sebep Olan Ünsüz Düşmeleri

I.3.2.1.9.2.1. /ğ/ Ünsüzünün Düşmesi

Eski ve Orta Türkçe dönemlerinde iki ünlü arasında bulunan ön damak /g/ ve arka damak /ġ/ ünsüzleri Orta Türkçe Döneminden sonra bazı Türk dillerinde arkaik unsur olarak korunurken kimisinde sızıcı /ğ/ ünsüzüne dönüşerek düşmüş akabinde bir ünlü uzunluğu ya da ikiz ünlü meydana getirmiş kimisinde de /v/, /y/ ünsüzlerine değişmiştir.

MBGA'nın Bulgaristan, Yunanistan, Makedonya- Radoviş, İştip, Köprülü, Strumisa, Debre merkez ile Elessa, Manastır'ı içine alan büyük bir bölümünde de iki ünlü arasında bulanan /g/, /ġ/ ünsüzleri genelde sızıcılaşarak /ğ/ ünsüzüne değişmekte ve düşerek ekseri ünlü uzunluğu kimi zaman da ikiz ünlü şeklinde karşımıza çıkmaktadır.

Fakat eski şekilleri /g/'li olan "yığmak, değiştirmek, eğirmek, doğmak, yoğurmak, dağılmak, ağırlamak, soğan, siğil, ağır, yağ, ağaç, soğuk, boğa" kelimelerinde /g/ > /v/; "beğen-, buğday, eğlen-, sığ-, yığ-, ciğer, eğer" kelimeleri ile ekleşmeler sırasında ise /g/ > /y/ değişimi meydana gelmektedir.

Öte yandan söz konusu /g/, /ġ/ sesleri belli kelimelerde korunmaktadır. Bu örneklerden biri "büyük erkek kardeş, büyük aile bireyi, ağa" manalarına gelen aga kelimesidir ve tarihî söylemiyle yaygın bir kullanımı vardır:

aga (M2.3/4, 136) (M2.10/2, 192) (M3.8/2, 52) (M7.1.1/1, 54) (M7.1.3/1, 102) (M8.1/1, 72) (M8.4/1, 156) (M7.2.6/3, 53) (M7.2.7/1, 52) (B2.2/1, 49) (B2.6/1, 44) (B5.1/1, 164) (B5.3/1, 199) (Y5.1/2, 75) agaları (B6.3/1, 38) halil agan (B7.9/1, 38) şakir agacık (Y1.1/6, 176) ramadan aga (Y3.1/1, 15) agama (B2.4/1, 16) faik‿aga, adem‿aga (M8.2/1, 51) faik‿agalarle (M2.2/2, 7) āmed‿agam (M2.2/4, 98) kemal‿agalari (M2.5/1, 76) sayid‿aga (M2.9/1, 9) malik‿aga (M3.2/1, 246) agam (M3.2/3, 90) agam (M7.2.3/1, 56) mustafa agamın (M3.8/1, 52) riza agalar (M7.1.6/2, 11)

Diğer yaygın örnek ise eski alınma kelimelerden "eger"dir:

eger (M1.2/6, 32) (M2.4/3, 17) (M3.4/1, 18) (M6.2.9/2, 111) (M6.2.10/1, 168) (M6.2.10/2, 141) (M6.2.12/1, 81) (B3.2/1, 139) (B6.2/1, 179) (Y3.2/2, 57) (Y3.3/1, 121) eger kilim (M7.1.2/1, 114) egel "eğer" (M8.1/1, 203) (M6.2.8/1, 81) (M6.2.13/1, 110) (B3.2/1, 204) (B8.4/2, 44) (Y1.1/6, 419) egele "eğer" (Y5.1/1, 155)

Ayrıca; Manastır-Mecitli, Kınalı; Radoviş-Orovitsa; İştip-Urrak; Strumisa-Veleüs ile Kırcaali-Göllü, Sımolyan-Tozyanı, Şumnu-Hasanköy'de olduğu gibi yer yer /g/ ünsüzünün korunduğu örneklere rastlanmıştır.

ögretmennē “öğretmenler” (B2.2/1, 8) yıgardık “yığardık” (M6.2.8/1, 88) diger “diğer” (M3.3/1, 22) agırı “ağarır” (M8.5/1, 132)

büyüge (M8.4/1, 192) bṻge “büyüğe” (M8.5/1, 165) (B2.2/1, 52) bṻgüm “büyüğüm” (M7.1.6/1, 11) bṻgü (B3.1/1, 78) budagım “budağım” (M7.1.6/1, 148) dudagım “dudağım” (M7.1.6/1, 148) bastıġım (B7.16/3, 89)

I.3.2.1.9.2.1.1. Türkçe Kelime Köklerinde

dī̈l “değil” (M1.2/3, 6) (M3.8/1, 5) (M6.2.2/2, 9) dī̈l dī̈l “değil değil” (Y3.4/1, 18) şiḱayetçi dī̈lim (Y5.1/2, 82) manisa dī̈l (Y5.1/3, 112) kafam yerinde dī̈l (Y1.1/6, 210) dī̈ldim “değildim” (B7.13/1, 24) dī̈ldik (B7.12/3, 26) pomak dī̈liz (B7.6/1, 3) yakın dī̈liz (B7.1/1, 49) bī̈ taraflı dī̈ldik (B6.6/1, 15) bura dili dī̈l (M1.2/3, 6) dālarda dī̈l‿ idık (M5.1/1, 80) su dēmeni “su değirmeni” (B7.3/1, 250) dēmende “değirmende” (B7.3/1, 254) dēmen gibi (B6.4/1, 57) gṻs “göğüs” (M1.1/1, 30) gṻz “göğüs” (M8.4/1, 27) gō̈s “göğüs” (B7.2/1, 34) āç “ağaç” (M1.1/1, 38) ṻdürdük “öğütürdük” (M1.2/1, 20) (M8.5/1, 140) ṻderdik “öğütürdük” (M8.1/2, 16) dūm “doğum” (Y2.2/1, 7) dōduk “doğduk” (M1.2/3, 4) dūrmuş “doğurmuş” (M6.2.4/1, 35) dūmları “doğumları” (M7.2.1/1, 23) dūdum “doğdum” (M8.2/1, 3) sūk “soğuk” (M1.2/3, 34) (M3.8/1, 234) (M6.2.3/1, 74) (B2.6/1, 85) (Y5.1/2, 26) yā “yağ” (M1.2/3, 46) yāle “yağ ile” (M1.2/3, 81) yūrt “yoğurt” (M1.2/3, 52) (M8.4/2, 58) (M6.1.1/1, 81) (M6.2.13/1, 62) (Y6.1/1, 135) yōrt “yoğurt” (B2.1/1, 178) dālır “dağılır” (M8.4/1, 237) sīrlar “sığırlar” (M1.2/2, 29) sṻt “söğüt” (M7.2.1/1, 98) (Y1.1/5, 261) sṻtten “söğütten” (M8.5/1, 28) dī̈mediler “değmediler” (M8.5/1, 63) dūru “doğru” (M8.5/1, 129) (M8.2/1, 30) ṻrendi “öğrendi” (M8.5/2, 100) ṻrenemedim (M8.2/1, 12) būldu “boğuldu” (M8.5/2, 150) būldi “boğuldu” (M2.11/1, 136) dṻn “düğün” (M8.3/1, 204) dāda “dağda” (M3.2/1, 106) dādālar “dağıtırlar” (B6.10/1, 70) bāz “boğaz” (M7.1.1/1, 48) bōz “boğaz” (B7.2/1, 34) bōzum “boğazım” (M6.2.2/2, 2) bāzdaydi “boğazdaydı” (M3.2/1, 108) ī̈nelerden “iğnelerden” (M3.3/2, 13) yīnın “yığının” (M3.6/1, 37) dū “doğu” (M3.8/1, 202) ār “ağır” (M2.2/4, 64) (B8.5/1, 136)

inēn “ineğin” (M2.3/1, 15) (Y5.1/1, 156) çīrıdık “çağırırdık” (M2.3/4, 137) ūraştık (M6.1.2/1, 10) ṻt “öğüt” (M7.1.2/2, 22) yīn “yığın” (M7.1.3/1, 68) dī̈ş “değiş” (M6.2.7/3, 55) dēşik “değişik” (B2.5/1, 12) dī̈şik “değişik” (B5.3/1, 82) dī̈ştirmemişler “değiştirmemişler” (Y6.1/1, 83) ī̈lence “eğlence” (M6.2.13/1, 164) bārma “bağırma” (B2.6/1, 109) sār “sağır” (B7.16/1, 242) (B7.16/3, 255) ētim “eğitim” (B7.3/1, 60) yūrudu “yoğururdu” (Y6.1/1, 139) bayā “bayağı” (M6.2.13/1, 41) ō̈retmen (M2.3/2, 220) ōlan “oğlan” (M2.5/1, 16) ūlum “oğlum” (M8.4/1, 222)

Bazen /g/ ünsüzünün düşmesiyle ikiz ünlü ortaya çıkar:

aur "ağır" (M3.3/2, 87) daudursun "dağıtırsın" (M1.2/3, 48) deişiklik "değişiklik" (Y3.4/1, 22) deiliz "değiliz" (Y3.4/1, 18) deil "değil" (M4.2/3, 130) göüs, boaz "göğüs, boğaz" (Y6.1/1, 117) boaz "boğaz" (M8.2/1, 55) çoaldı (Y6.1/1, 123) saıma "sağıma" (Y6.1/1, 170) souktu (B7.10/2, 47) douştan "doğuştan" (B7.3/1, 263) doum "doğum" (M8.3/1, 2) soan (B6.1/1, 471)

I.3.2.1.9.2.1.2. Alınma Kelime Köklerinde

tūla "tuğla" (M8.1/2, 9) (M7.1.2/1, 25) gūm "güğüm" (B6.10/1, 63) gūme (M8.1/2, 17) bām "bağım" (M8.2/1, 41) lēn "leğen" (M1.1/1, 38) lēninde (M1.2/1, 60) lēnine (M8.4/1, 199) elēnden "eleğinden" (M1.2/3, 57) māzasına "mağazasına" (M3.5/1, 22)

Kimi zaman /g/ düşer ve ikiz ünlü oluşur:

akcie kanseri "akciğer kanseri" (B6.7/1, 33) die (M8.2/1, 118)

Debre-Elessa ile Manastır Elekler'de *beygir* kelimesinde /g/ ünsüzü düşer:

beyirle "beygirle" (M1.2/6, 69) beyire (M1.2/3, 27) biyir "beygir" (M8.2/1, 110) biyirlerimiS (M8.2/1, 109)

I.3.2.1.9.2.1.3. Ekleşme Sırasında

ojānda "ocağında" (M1.1/1, 13) erkē "erkeğe" (M1.1/1, 25) kapā "kapağı" (M8.4/1, 95) kapānı "kapağını" (Y1.1/5, 87) kaymānı "kaymağını" (M8.3/1, 229) kabāmız "kabağımız" (M8.3/1, 263) kabā "kabağı" (M6.2.9/1, 67) konuştūnu "konuştuğunu" (M3.1/1, 14) keşkēmız "keşkeğimiz" (M3.1/1, 25) tokmā "tokmağı" (M3.2/2, 67) sandīn "sandığın" (M3.2/2, 71) göbēni "göbeğini" (M3.2/2, 73) kulāna "kulağına" (M3.3/2, 2) kucāmda "kucağımda" (M3.3/2, 47) kucāma "kucağıma" (M8.4/1, 10) bacām "bacağım" (M3.4/2, 131) aşā "aşağı" (M1.2/3, 88) (Y5.1/3, 7) delīni "deliğini" (M2.6/1, 45) bayrān "bayrağın" (M2.7/2, 40) (B2.5/1, 27) ırmā "irmiğe" (M2.9/1, 182) gömlēni "gömleğini" (M2.9/1, 57) dayānı "dayağını" (M7.1.2/1, 78) uçā "uçağa" (M7.1.2/1, 85) toprāndan "toprağından" (M7.1.5/1, 159) kepēn "kepeğin" (M6.2.3/1, 43) börē "böreği" (M6.2.7/3, 41) darlī "darlığı" (M6.2.13/1, 236) yayīm tokmām "yayığım tokmağım" (M7.2.2/1, 431) döşē "döşeği" (B2.5/1, 43) çörē "çöreği" (B3.1/1, 160) gittīm (B2.1/1, 54) yelēm "yeleğim" (B6.2/1, 96) kemī "kemiği" (B6.2/1, 220) pamā "pamuğa" (B6.1/1, 171) böbēn "bebeğin" (Y1.1/5, 221) ördēn "ördeğin" (Y1.1/5, 112) etēm "eteğim" (Y1.3/2, 24) tarānı "tarağını" (Y5.1/1, 69) parmān "parmağın" (Y6.1/1, 136)

çardā “çardağa” (M8.1/1, 200) aylīm “aylığım” (M8.2/1, 44) mutfān “mutfağın” (M3.7/1, 126) çırāmız “çırağımız” (M3.8/1, 144) sokān “sokağın” (M2.2/4, 42) ḱāt “kağıt” (B7.19/1, 158) çānı “çağını” (Y3.2/2, 66) kayīnnan “kayığıyla” (Y1.3/2, 36)

Ekleşme sırasında oluşan sızıcı /ğ/ ünsüzü düşüp yerini ikiz ünlüye bırakabilir:

çiçeį (M8.2/1, 74) ekmeį “ekmeği” (M4.2/3, 55)

I.3.2.1.9.2.1.4. İki Ünlü Arası ve Kelime Sonu /g/ Ünsüzünün Korunması

İki ünlü arası ve hece sonundaki /g/ ünsüzünün dil “değil”, soụk / sovk “soğuk” gibi birkaç istisna dışında Eski Türkçe, Eski Anadolu Türkçesi dönemlerinde olduğu gibi korunması Batı Rumeli ağızlarının belirleyici özelliklerindendir (Gülsevin, 2010: 121; İgci, 2013: 1727; Nemeth, 1980-1981: 126).

Bu durum Anadolu’nun Doğu Grubu ağızları için de ayırt edici bir özellik olup Doğu Grubu ağızları kadar yaygınlık göstermemekle beraber Kuzeydoğu Grubu ağızlarından Rize, Artvin, Batı Grubu ağızlarından Malatya merkez ve özellikle Arapkir ilçesi, Adıyaman’ın merkezi ve doğusundaki ilçeler, Urfa-Birecik, Halfeti ağızları ile Gaziantep ağızlarına kadar uzanmaktadır (Karahan, 1996: 28-29).

Söz konusu hadise, MBGA’dan Prizren (Kosova), Koçana merkez ile Grades ve Sarıova (Makedonya) ağızları için belirleyici niteliktedir. İki ünlü arası ve kelime sonunda /g/, /ġ/ ünsüzlerinin korunduğu örnekler Prizren ile Koçana ve Grades’te çok fazlayken Sarıova’da *yoğur-, uğraş-, bağla-, ağla-* fiilleri ile *ayak* isminin çekimli şeklinde tespit edilmiştir. Ancak, Sarıova ağzının belirleyici özelliklerinden hareketle biz bu kullanımın daha yaygın olabileceği kanaatindeyiz.

Bahse konu ağızlarda genelde /g/, /ġ/ ünsüzleri arkaik unsur olarak saklansa da zaman zaman bu ünsüzlerin sızıcılaşıp düştüğü, yerini uzun ünlü ya da ikiz ünlüye bıraktığı kimi zaman da /v/ ünsüzüne değiştiği ve ikili kullanımlarla karşımıza çıktığı olmaktadır:

ayānı “ayağını” (K1.1/1, 41) bārsaklari “bağırsakları” (K1.1/1, 84) olan “oğlan” (K1.1/1, 84) gūs “göğüs” (K1.1/1, 285) sa “sağ” (K1.1/1, 401) dōtturuydi “doğurtturuyordu” (M4.2/1, 110) dōmlidır (K1.1/1, 197) lēnde “leğende” (M4.2/1, 105) çocūmi “çocuğumu” (M4.1/1, 101) yālen “yağla” (M4.2/3, 81)

aụr “ağır” (M4.2/1, 46) puụaça “poğaça” (M4.2/1, 30) deįşik “değişik” (K1.1/3, 112) dövdilar (K1.1/1, 189)

Öte yandan ilk şekilleri “tegül, soġıḳ, taḳīġū / taġūḳ, ḳaġur-” olan kelimelerde /g/, /ġ/ ünsüzleri korunmamıştır (İgci, 2013: 1726-1727). Bunlardan tegül genelde

büzülmeye uğrayarak dil biçiminde bazen ünlü ikizleşmesiyle dẹil şeklinde karşımıza çıkarken soğuk çoğu kez diftonglaşır bazen /g/ > /v/ değişimiyle karşımıza çıkar. Tavukta /g/ > /v/ değişimi, kavurmakta ise /g/ > /v/ yanında ünlü ikizleşmesi olmaktadır:

dilim "değilim" (K1.1/1, 26) dilsenız "değilseniz" (K1.1/1, 135) dildiĺar "değildiler" (K1.1/1, 140) dil‿idi "değildi" (M4.2/1, 171) dẹil "değil" (M4.2/3, 130)

soụkta "soğukta" (K1.1/1, 204) saụk "soğuk" (M4.2/1, 41) (M5.1/1, 225)

soụk (M5.1/1, 83) sovar "soğur" (K1.1/2, 506)

tavuk (K1.1/1, 172) kavururuz (K1.1/2, 341) koụruyuz "kavuruyoruz" (M4.2/4, 148)

I.3.2.1.9.2.1.4.1. Türkçe Kelimelerde

yigırmi (K1.1/2, 31) agzına "ağzına" (K1.1/1, 126) (K1.1/2, 291) eglence (K1.1/2, 297) yogoridi "yoğururdu" (K1.1/1, 211) yuguruyduk (M4.2/3, 58) yogurcan (M5.1/1, 236) agırıy "ağrıyor" (K1.1/1, 282) agırırdı (K1.1/2, 468) agrılarım (M4.2/1, 126) çıgırıdım "çağırırdım" (K1.1/1, 299) bogazımız "boğazımız" (K1.1/1, 286) (K1.1/2, 444) dügüni "düğünü" (K1.1/1, 335) dügünü (M4.2/1, 27) dügeydık "döverdik" (M4.2/1, 53) dügüşmek "döğüşmek" (M4.2/1, 153) agaç (M4.2/1, 140) agaçlar "ağaçlar" (K1.1/2, 212) ogul (M4.1/1, 187) yigit (M4.2/2, 73) yogurt (M4.2/1, 59) yogortlen "yoğurtla" (K1.1/2, 232) gögüs (M4.2/3, 63) sogan "soğan" (K1.1/2, 338) egılecen "eğileceksin" (K1.1/1, 344) begeni mısın "beğeniyor musun" (K1.1/2, 96) sıgardı "sığardı" (K1.1/2, 247) cüvegi "güveyi" (K1.1/2, 292) degışık (K1.1/2, 297) dagıdırlar (K1.1/2, 378) dagıdıydılar "dağıtıyorlardı" (M4.2/1, 31)

dagıdıydık (M4.2/3, 38) dagıdalım (M4.2/1, 169) aglamasın (K1.1/2, 546) aglattırcan (M5.1/1, 148) bayagi (K1.1/2, 452) sıgındım (K1.1/3, 77) dogaysık "doğuyoruz" (K1.1/1, 128) dogmiş "doğmuş" (K1.1/1, 266) sagıma "sağıma" (K1.1/3, 77) baglanmaz "bağlanmaz" (K1.1/2, 272) baglay "bağlıyor" (K1.1/2, 521) baglaydım "balıyordum" (M5.1/1, 206) ugraşıym "uğraşıyorum" (M5.1/1, 103) ügrenır "öğrenir" (K1.1/2, 186) ögreneceksin (M4.2/2, 151) ignen "iğnen" (K1.1/2, 264) yag "yağ" (K1.1/2, 317) yaglık "yağlık" (K1.1/1, 310) sag "sağ" (M4.2/1, 58) dogri "doğru" (M4.2/3, 24) yoklagi "oklava" (M4.2/3, 101) yagaydi "yağıyordu" (M4.2/3, 110) aga (M4.2/1, 205)

Bunlardan başka *buğday* kelimesi Eski Türkçedeki buġday şekliyle kullanılır (Gülensoy, 2007: 177):

bogdayla "buğdaylar" (M4.2/3, 77)

Ayrıca Tuncer Gülensoy'un "boğ 'bohça, heybe' +(a)ça" şeklinde etimolojisini yaptığı *poğaça* kelimesinde de /g/ ünsüzü korunur (Gülensoy, 2007: 155, 700):

pogaça (K1.1/2, 238) (M4.2/2, 189)

I.3.2.1.9.2.1.4.2. Alınma Kelimelerde

İagapları "lakapları" (M4.2/2, 68) legende "leğende" (M4.2/3, 57) diger "diğer" (M4.2/2, 46) (M4.2/2, 122) eger (K1.1/2, 393) eger kili (M4.2/2, 62)

I.3.2.1.9.2.1.4.3. Ekleşme Sırasında

içecegımız "içeceğimiz" (K1.1/1, 187) yemegımız "yemeğimiz" (K1.1/2, 231) açlıgımdan "açlığımdan" (K1.1/1, 231) yastıgın "yastığın" (K1.1/2, 203) ayagi "ayağı" (K1.1/2, 244) ayagıma (M5.1/1, 186) bacagımız "bacağımız" (K1.1/1, 285) yelegını "yeleğini" (K1.1/2, 263) celdıgınız "geldiğiniz" (K1.1/2, 12) celdıgımız "geldiğimiz" (K1.1/2, 31) yanlışlıgım (K1.1/2, 63) çocogom "çocuğum" (K1.1/2, 83) kalabalıga (K1.1/2, 240) duvagi "duvağı" (K1.1/2, 286) mezarlıga (K1.1/2, 354) küçüge (K1.1/2, 386) düşenig‿imiştır "döşenikmiştir" (K1.1/2, 428) kulagına (K1.1/2, 490) eksigımi (K1.1/2, 129) salıncagi "salıncağı" (K1.1/2, 215) yagi "yağı" (K1.1/2, 318) üzelligi "özelliği" (K1.1/2, 508) evliligi "evliliği" (K1.1/2, 50) dipçigilen "dipçikilen" (K1.1/1, 192) yog‿idi (K1.1/1, 253) çocogi "çocuğu" (K1.1/1, 297) cümlegi "gömleği" (K1.1/1, 341) kapagi "kapağı" (K1.1/1, 454) bıragaydım "bırakıyordum" (M4.1/1, 99) yıkamaga (M4.2/1, 38) bubalıga "babalığa" (M4.1/1, 65) sarımsagi (M4.1/1, 67) ekmecigi (M4.1/1, 67) gelmege (M4.1/1, 80) bebegi (M4.1/1, 99) çogi "çoğu" (M4.2/2, 46) sandıgın (M4.2/3, 46) odacigi "odacığı" (M4.1/1, 112) bilege "bileğe" (M4.2/3, 61) oynagını "oynağını" (M4.2/3, 121) evlenmege (M4.2/3, 166) aylıgım (M4.2/3, 1) böregi (M4.2/1, 56) ateşlıgın (K1.1/1, 467) bekçilıgi "bekçiliği" (M4.1/1, 69)

I.3.2.1.9.2.2. /h/ Ünsüzünün Düşmesi

Kelime ortasında /h/ ünsüzünün düşmesiyle meydana gelen ünlü uzunlukları daha çoktur.

I.3.2.1.9.2.2.1. Kelime Başında

Kelime başında heybe ve heyecan olmak üzere iki örneği var. Bu kelimelerde /h/ ünsüzünün yanı sıra /y/ ünsüzü de düşmüştür.

ībe "heybe" (M8.4/1, 266) (Y5.1/2, 98) ībeyi (M2.8/1, 67) ēcandan "heyecandan" (M3.2/2, 28)

I.3.2.1.9.2.2.2. Kelime Ortasında

pēlivan‿imiş (M7.1.2/1, 399) pēlivan (B6.1/1, 380) tārana “tarhana” (M6.2.3/1, 64) (M7.1.2/1, 200) (Y2.2/1, 118) datlı tārana (Y2.2/1, 119) mācur “muhacir” (K1.1/1, 3) mācırānede “muhacirhanede” (M8.4/1, 64) mālelerdeydık “mahallelerdeydik” (K1.1/1, 20) rāt “rahat” (B2.5/1, 43) rātsız “rahatsız” (K1.1/1, 65) (M3.2/1, 264) anātarĺā “anahtarlar” (B2.1/1, 214) māsul “mahsul” (B8.3/1, 13) māsulumuz “mahsülümüz” (K1.1/2, 533) dersānē “dershaneye” (M1.2/1, 1) tātadan “tahtadan” (M1.2/1, 40) tūmuni “tohumunu” (M1.2/1, 84) tūmi “tohumu” (M4.2/1, 134) pālılık “pahalılık” (M1.2/2, 74) zāmet “zahmet” (M1.2/2, 77) (M3.2/3, 96) bāçede “bahçede” (M1.2/3, 34) (M6.1.2/1, 15)(M7.1.3/1, 52) nūt “nohut” (M8.4/2, 35) (M3.2/1, 169) nūtlu “nohutlu” (M1.2/3, 43) (M3.8/1, 186) mālebe “muhallebi” (M1.2/3, 65) kāramanlar “kahramanlar” (M1.2/6, 1) lāna “lahana” (M8.4/1, 2) ḷāna “lahana” (B6.10/1, 62) ḷānadan (B6.3/1, 73) mēşurdu “meşhurdu” (M8.4/1, 299) mēşurdur “meşhurdur” (B6.10/1, 63) mabbet “muhabbet” (M8.5/1, 49) (M6.2.13/1, 178) (B6.10/1, 141) mārebelik “muharebelik” (M8.5/2, 73) mārebeleri (M7.1.1/1, 80) zīrlimiş “zehirliymiş” (M8.5/2, 319) māsus “mahsus” (B7.11/1, 12) māsustan (M8.5/2, 368) rāmet “rahmet” (M8.3/1, 50) mēndizi “mühendisi” (M8.2/1, 130) dā “daha” (M3.2/1, 80) (M2.2/3, 3) (M6.2.2/ 2, 9) (M6.2.9/1, 3) tā “daha” (K1.1/3, 62) zīniye “zihniye” (M3.2/2, 64) mākak “muhakkak” (M3.2/3, 71) (M7.1.2/1, 115) (B6.1/1, 130) mūr “mühür” (M3.2/3, 96) sāp “sahip” (B6.7/1, 128) sābı “sahibi” (B2.6/1, 66) īlamur “ıhlamur” (M3.4 / 1, 50) sān “sahan” (M3.5/1, 93) mītarlara “muhtarlara” (M3.7/1, 45) mūtarları (M6.2.3/2, 131) tāsilsiz “tahsilsiz” (M2.2/1, 33) māmut “Mahmut” (M2.2/4, 1) bāçıvan “bahçıvan” (M2.2/4, 54) zūra “Zühre” (M2.3/1, 3) zūre (M2.8/1, 1) neslān “Neslihan” (M2.3/1, 14) bāriye “bahriye” (M2.4/3, 5) mīlı “mıhlı” (M2.9/1, 26) zīnim “zihnim” (M2.11/1, 140) ḱāya “kahya” (M4.1/1, 97) (Y3.2/2, 175) tāsin “Tahsin” (M5.1/1, 2) tēriz “terhis” (M7.1.1/1, 71) tēris “terhis” (M6.2.12/1, 15) mīnet “mihnet” (M6.2.2/2, 36) ītiyar “ihtiyar” (M6.2.3/2, 90) ītiyālā “ihtiyarlar” (B5.4/1, 4) (B8.4/2, 36) kāve “kahve” (M6.2.3/2, 123) kāfe “kahve” (B2.1/1, 191) mītat “Mithat” (M6.2.8/1, 15) bār “bahar” (M6.2.8/1, 99) yāyanın “yahyanın” (M6.2.9/1, 14) kārını “kahrını” (M6.2.9/1, 177) iştā “iştahı” (M6.2.9/1, 218) bōça “bohça” (M7.2.2/1, 166) (B8.4/2, 14) (Y3.4/1, 51) mūtaç “muhtaç”(M7.2.2/1, 88) pālaşır “pahalılaşır” (B2.4/1, 377) yānı “yahni” (B7.10/2, 62) (B8.4/2, 24) māfazalı “muhafazalı” (B7.3/1, 224) zār “zahir” (B7.10/2,

7) kabāt “kabahat” (B7.16/1, 187) (Y3.2/2, 101) bāşiş “bahşiş” (Y1.3/1, 68) sabāsı “sabahı” (B6.10/1, 55) ītiḷalında “ihtilalinde” (M2.10/1, 41)

I.3.2.1.9.2.2.3. Kelime Sonunda

niḱā “nikah” (M1.2/3, 30) (M8.5/2, 241) (M3.8/1, 81) niǵā “nikah” (Y3.2/1, 122) günā “günah” (M1.2/3, 156) (M8.4/1, 110) (M2.10/2, 183) (B6.6/1, 59) tezǵā “tezgah” (M7.2.1/1, 57) (M3.8/1, 105) tenbī “tenbih” (M6.1.2/1, 34)

I.3.2.1.9.2.3. /k/ Ünsüzünün Düşmesi

I.3.2.1.9.2.3.1. Türkçe Kelimelerde

yūsekti “yüksekti” (M8.4/1, 207) yūsekler “yüksekler” (M3.5/1, 35) (B2.1/1, 116) āşama “akşama” (M3.6 / 1, 15) (M2.6/1, 100) (M6.2.9/1, 17) ōsüz “öksüz” (B7.16/2, 14) īşi “ekşi” (M8.4/1, 53) (M6.2.7/3, 100) (Y5.1/1, 106) işidi “ekşidi” (M6.2.5/1, 39) ēşi “ekşi” (M7.1.2/1, 350) ōsūdüm “öksürdüm” (B6.7/1, 250)

I.3.2.1.9.2.3.2. Alınma Kelimelerde

ḷāp “lakap” (M3.1/1, 28) Íāpları “lakapları” (M2.4/3, 59) (B4.1/1, 132)

I.3.2.1.9.2.3.3. Gelecek Zaman Ekinde

yāyacāmış “yağacakmış” (B6.1/1, 44) gidicēniz “gideceksiniz” (B6.1/1, 111) el koycādılar “el koyacaktılar” (B6.7/1, 81) baktırcādım “baktıracaktım” (B6.7/1, 140) göçüp gicēniz “göçüp gideceksiniz” (B7.3/1, 17) verecēdi “verecekti” (B7.9/1, 47) olacāmıj “olacakmış” (B7.10/2, 111) bilecēmişik “bilecekmişiz” (B7.10/2, 111) gelcēdim “gelecektim” (B7.12/1, 32) bulcānız “bulacaksınız” (B7.16/1, 71) yicēdik “yiyecektik” (B7.16/1, 171) olacādı “olacaktı” (B7.16/2, 46) gircēniz “gireceksiniz” (B7.19/1, 30)

I.3.2.1.9.2.4. /l/ Ünsüzünün Düşmesi

I.3.2.1.9.2.4.1. Türkçe Kelimelerde

kākmazdım “kalkmazdım” (B7.2/1, 32) kākāsın “kalkarsın” (B7.10/2, 155) kāktı “kalktı” (B7.12/1, 6) kākıp “kalkıp” (B7.17/1, 40) kāktık “kalktık” (B5.1/1, 102) kākardık “kalkardık” (Y5.1/1, 93) kākādı “kalkardı” (B6.10/1, 161)

ōmasın “olmasın” (M2.10/2, 313) ōmaz “olmaz” (M3.3/2, 26) ōdi “oldu” (M7.1.2/1, 13) (M7.1.3/1, 33) (M7.1.6/1, 22) ōsun “olsun” (B7.16/1, 26) asta‿ōmiş “hasta olmuş” (M7.1.2/1, 438) ōdi mi “oldu mu” (M7.1.4/1, 95)

ōmiş “ölmüş” (M7.1.5/1, 260) ōdürmüşler “öldürmüşler” (M7.1.2/1, 449) ōdürmüş “öldürmüş” (M7.1.2/1, 63) ōdü “öldü” (M7.1.2/1, 30) būdi “buldu” (M3.6 / 1, 27) kōtūmun “koltuğumun” (M7.1.2/1, 16) kāmış “kalmış” (M7.1.1/1, 95) kāmışık

“kalmışız” (B7.16/1, 86) gēmişik “gelmişiz” (B7.16/1, 86) būgur “bulgur” (M2.9/1, 165) būgar “bulgar” (M2.3/2, 168)

I.3.2.1.9.2.4.2. Alınma Kelimelerde

bēki “belki” (B5.3/1, 160) (B6.2/1, 201) (B7.5/1, 8) (B7.3/1, 4)

fūcancıklen “filcancıkla” (M7.1.6/1, 116)

Şu kelimede /l/ düşmesiyle ikiz ünlü ortaya çıkmıştır:

noụbatlık “nalbantlık” (M4.1/1, 351)

I.3.2.1.9.2.5. /n/ Ünsüzünün Düşmesi

I.3.2.1.9.2.5.1. Türkçe Kelimelerde

sōra “sonra” (M1.2/1, 9) sōra sōra “sonra sonra” (B2.6/1, 90) geldikten sōru “sonra” (B2.6/1, 34) sōracım “sonracığım” (Y2.2/1, 121)

Kırcaali Susuzburun, Alkaya ve Kayabaşı ağzında *ondan* kelimesinde +den ayrılma hal ekinin sonundaki /n/ düşer:

onda sō “ondan sonra” (B2.1/1, 6) (B2.3/1, 32) onda sōra (B2.3/1, 34) onda sōru “ondan sonra” (B2.6/1, 87) onda sōra “ondan sonra” (B2.3/1, 34)

soạ “sonra” (K1.1/2, 307)

I.3.2.1.9.2.5.2. Alınma Kelimelerde

İnsan kelimesinde /n/ ünsüzü yaygın şekilde düşer ve beraberinde bir uzunluk meydana gelir.

ĭsan “insan” (M2.2/4, 122) (M7.1.1/1, 57) (M7.2.2/1, 48) (B2.1/1, 212) (B7.16/3, 391) ĭsanı “insanı” (M6.2.8/1, 66) (Y2.2/1, 37) ĭsanları (M6.2.9/1, 141) ĭsanlar (M7.2.1/1, 17) ĭsannā “insanlar” (B2.6/1, 122) (B5.3/1, 11) ĭsannar (Y1.1/6, 411)

cĭgene “çingene” (B2.6/1, 19) tāsiyondan “tansiyondan” (M6.2.4/1, 39)

I.3.2.1.9.2.6. /r/ Ünsüzünün Düşmesi

Bulgaristan ağızlarında kelime kök ve gövdelerinde, çokluk eki, geniş zaman eki ve kimi yapım eklerinde /r/ ünsüzü yaygın olarak düşerken Kosova-Prizren, Makedonya ve Yunanistan ağızlarında kelime kök ve gövdelerinde /r/ ünsüzü genelde korunur ve yaygın olmamakla beraber daha çok da geniş zaman eki ile çokluk ekindeki /r/ ünsüzü düşer. Bundan başka Kosova-Prizren ile Koçana-Grades ağzında bildirme ekindeki /r/ ünsüzünün düştüğü görülür.

I.3.2.1.9.2.6.1. Kelime Tabanlarında

I.3.2.1.9.2.6.1.1. Türkçe Kelimelerde

sōna “sonra” (M1.1/1, 44) (M1.2/6, 128) (M2.2/4, 31) (M2.9/1, 165) (M2.10/1, 177) (Y1.1/5, 101) sōnadan (M2.3/2, 231) sōnadan sōna “sonradan sonra” (Y5.1/1, 6)

bī fıçı (B7.3/1, 215) on bī somun (B7.10/2, 23) vā “var” (B2.2/1, 2) (B3.1/1, 33) (B8.4/2, 71) vādı (B2.3/1, 4) vāmış “varmış” (B7.3/1, 250) kādaş “kardeş” (B7.13/1, 73) kādaşım (B6.2/1, 76) dȭt “dört” (B3.1/1, 14) (B4.1/1, 83) (B6.1/1, 1) (B6.2/1, 31) (B8.4/2, 16) (B7.13/1, 85) dȭdüncü “dördüncü” (Y5.1/1, 48) yēde “yerde” (B3.1/1, 33) (B5.1/1, 86) (Y2.2/1, 16) yēli “yerli” (M3.4/2, 60) yīmi “yirmi” (B6.1/1, 14) (B7.1/1, 5) tūk “türk” (B6.1/1, 8) (B6.2/1, 189) (B7.2/1, 8) tūkçe (B7.2/1, 4) tūklēmizde “Türklerimizde” (B6.2/1, 199) demī “demir” (B6.1/1, 21) yāmū “yağmur” (B6.1/1, 44) (B6.4/1, 28) kīk “kırk” (B6.1/1, 62) yūt “yurt” (B6.2/1, 12) öbū̄ “öbür” (B6.2/1, 18) āka “arka” (B6.2/1, 79) sīt “sırt” (B6.2/1, 79) bulgā “Bulgar” (B6.3/1, 6) (B7.2/1, 7) (B8.5/1, 13) sāma “sarma” (B6.3/1, 73) pīnī “peynir” (B6.3/1, 97) (B7.1/1, 97) dīsek “dirsek” (B6.7/1, 154) būnu “burnu” (B6.7/1, 154) kāşıkı “karşıki” (B6.7/1, 8) āmıt “armut” (B6.7/1, 160) ȭtü “örtü” (B7.1/1, 91) çukū “çukur” (B7.2/1, 23) tūkü “türkü” (B7.2/1, 36) tūküyü “türküyü” (B6.2/1, 156) tīnak “tırnak” (B7.2/1, 34) yōgan “yorgan” (B7.3/1, 135) dūtmek “dürtmek” (B7.3/1, 163) tūkūmüşler “tükürmüşler” (B6.2/1, 221) sīke “sirke” (B7.3/1, 235) kȭ “kör” (B7.9/1, 21) āpa “arpa” (B7.9/1, 35) yōt “yoğurt” (B7.9/1, 42) bulgū “bulgur” (B7.10/2, 140) dūlamā “durulamaya” (B7.16/3, 341) pāmak “parmak” (B7.19/1, 138) gȭdüler “gördüler” (B2.3/1, 30) kızātma “kızartma” (B8.4/2, 45) gȭdük (B2.6/1, 23) gȭmedik (B7.13/1, 7) yımıta “yumurta” (B6.4/1, 59) dūmadık “durmadık” (B6.2/1, 73) dū “dur” (B7.9/2, 7) sō “sor” (B7.9/2, 7) tāla “tarla” (B7.3/1, 42) (M7.2.2/1, 17) (Y5.1/1, 7) tōba “torba (B8.4/2, 46) tekēleklē “tekerlekler” (B5.2/1, 249) bakī “bakır” (B6.4/1, 45) dēs “ders” (B6.3/1, 8) kūşun “kurşun” (B8.4/2, 57) kānım “karnım” (M8.5/1, 7)

I.3.2.1.9.2.6.1.2. Alınma Kelimelerde

hēkez “herkes” (B7.13/1, 22) hē “her” (B5.4/2, 124) berabē “beraber” (B6.2/1, 112) (B8.5/1, 16) barabā “beraber” (M7.1.2/2, 61) çāşıda “çarşıda” (B2.3/1, 43) sefē “sefer” (B5.1/1, 86) ġādā (B2.6/1, 4) kadā (B7.5/1, 3) mısafīleri “misafirleri” (B7.13/1, 98) şekē “şeker” (B7.16/3, 66) (B8.1/1, 30) çōba “çorba” (B8.4/2, 24) pazā “Pazar” (B8.4/2, 17) tēlik “terlik” (B7.1/1, 85) hasī “hasır” (B6.6/1, 28) ġavūlā “gavurlar” (B6.7/1, 73) zōla “zorla” (B6.7/1, 77) zā zō “zar zor” (B7.1/1, 131) kūban “kurban” (B7.3/1, 187) sahū “sahur” (B7.10/2, 157) beḱā “bekar” (B7.13/1, 24) böbē “biber” (B7.16/3, 67) (B6.4/1, 59) pāça “parça” (B7.9/2, 12)

I.3.2.1.9.2.6.1.3. Çokluk Eki ve 3. Çokluk Şahıs Çekiminde

onnā “onlar” (B2.1/1, 28) onlā “onlar” (K1.1/2, 500) dirlē “derler” (B2.1/1, 48) dēdilē “derdiler” (B3.1/1, 2) zobalā “sobalar” (B2.1/1, 52) yorgancılā (B2.1/1, 129) türklēden “türklerden” (B2.2/1, 32) erkeklē (B2.5/1, 49) kızlāmın “kızlarımın” (B2.6/1, 5) komşulā (B5.1/1, 138) bulgālā “Bulgarlar” (B8.4/2, 8) ēkeklē “erkekler” (B8.5/1, 103) 'zēnginnē (B6.3/1, 50) ġavurlāmız (B7.16/1, 18) ġavurlā “gavurlar” (M7.1.3/1, 17) akrabalāmız (M7.1.2/1, 6) öküzlēle, atlālen “öküzlerle atlarla” (M3.5/2, 57) evlēmizin “evlerimizin” (Y2.2/1, 4) balıklā “balıklar” (M2.5/1, 8)

oynādılā “oynardılar” (B8.4/2, 10) verilēdi (B2.3/1, 11) koymadılā (B2.3/1, 28) gelmişlē (B2.6/1, 36) alırĺā, giderlē (B2.6/1, 58) azır‿olsunnā, gitsinnē “hazır olsunlar, gitsinler” (B7.16/1, 58)

Kimi zaman /r/ ünsüzü düşünce çokluk ekinin ünlüsü kısa telaffuz edilebiliyor:

derlē “derler” (M1.2/3, 132) gittilē “gittiler” (M1.2/3, 161)

I.3.2.1.9.2.6.1.4. Geniş Zaman Ekinde

dikēlē “dikerler” (B2.1/1, 129) dēlerdi “derlerdi” (B2.2/1, 2) dēler “derler” (B7.13/1, 73) gidē “gider” (B2.5/1, 49) atālādı “atarlardı” (B2.6/1, 179) ġuyālā istēlē “koyarlar isterler” (B3.1/1, 84) çıkālā “çıkarlar” (B5.1/1, 138) olū “olur” (B6.2/1, 172) konuşādık “konuşurduk” (B8.4/2, 3) tutā “tutar” (B8.4/2, 36) gelēdilē “gelirdiler” (B8.4/2, 59) alīdık (B7.13/1, 98) salādılā “salardılar” (B7.13/1, 34) koşāka “koşarken” (B5.4/2, 94) ekēdik “ekerdik” (B5.4/2, 124) toplāsın (B5.4/2, 124) açādı “açardı” (B6.10/1, 161) satāsın “satarsın” (B6.4/1, 59) bilīdi “bilirdi” (B7.5/1, 8)

yapālar “yaparlar” (M3.5/1, 80) kuyālar “koyarlar” (M3.5/1, 71) gelīler “gelirler” (M6.1.2/1, 69) kızardīlardı “kızartırlardı” (Y5.1/1, 42) toprak atālar “toprak atarlar” (Y5.1/1, 164) kırādık “kırardık” (Y5.1/1, 93) koyun postuna bürūler sarīlar “koyun postuna bürürler, sararlar” (Y3.4/1, 288)

I.3.2.1.9.2.6.1.5. Bildirme Ekinde

aftadī “haftadır” (B6.6/1, 65)

I.3.2.1.9.2.6.1.6. Yapım Eklerinde

beşē “beşer” (B3.1/1, 28) üçē “üçer” (B6.2/1, 164) birē (B6.2/1, 164) ikişē sefer (B7.5/1, 4) beşē dölüm (B7.3/1, 43) birē dilim ekmek birē yımırta (B6.6/1, 57) birē tepsi birē tepsi (B7.10/2, 63)

bozdūmuş “bozdurmuş” (B6.2/1, 218) bīleştīdilē “birleştirdiler” (B6.1/1, 48) kādīdılar “kardırdılar” (B7.3/1, 24)

I.3.2.1.9.2.7. /v/ Ünsüzünün Düşmesi

I.3.2.1.9.2.7.1. Kelime Tabanlarında

I.3.2.1.9.2.7.1.1. Türkçe Kelimelerde

oklālan “oklavayla” (M7.2.8/5, 173) (Y2.2/1, 71) oklāyı “oklavayı” (Y5.1/2, 73) oklayla “oklavayla” (M7.1.2/1, 254) kōladı “kovaladı” (M3.8/1, 17) (M4.1/1, 144) kōlarmış “kovalarmış” (B6.10/1, 188) sēmez “sevmez” (M7.2.2/1, 164) dūseler sūseler “dövseler sövseler” (M7.1.5/1, 289)

Şu örneklerde ikiz ünlü oluşmuştur:

koạladila gitti alaman “kovaladılar” (M4.1/1, 165) çẹurdiler “çevirdiler” (M1.2/6, 16) ạukarın “avkarım yani ovarım” (B2.6/1, 98)

I.3.2.1.9.2.7.1.2. Alınma Kelimelerde

tōbe “tövbe” (M2.10/2, 173) yōmiyey “yevmiyeyi” (M3.2/1, 225) yōmiyecisi (M7.1.2/1, 99) telēzon “televizyon” (B2.6/1, 152) telēzona (M2.9/1, 227) telēzonnāda (B5.3/1, 115) telēzonda (M8.5/2, 240) tōlete “tuvalete” (B6.2/1, 105) arnūt “arnavut” (K1.1/1, 18) arnūtçe “arnavutça” (M3.2/1, 241) arnūtlara (M3.2/1, 241)

Arnavut kelimesinde /v/ ünsüzünün düşmesi ünlü uzunluğu oluşturabileceği gibi aşağıdaki örneklerde olduğu üzere ikiz ünlü de oluşturabiliyor:

arnạutlar “arnavutlar” (M5.1/1, 132) arnạut (M2.9/1, 30) arnạutlara (M2.10/1, 140)

I.3.2.1.9.2.7.2. “Urmak” Fiilinin Tarihî Biçimini Devam Ettirmesi

urmiş “vurmuş” (M7.1.6/1, 54) uruduk “vururduk” (M6.2.9/1, 95) kına urulur (M6.2.12/2, 60) urdum (M6.2.14/1, 31) uruz “vururuz” (M7.2.5/1, 27) tokat urusam (M7.2.7/2, 79) urūlar “vururlar” (M7.1.2/1, 56) tolu ursa (B6.1/1, 45) urulmuş “vurulmuş” (B7.16/1, 138) urdu “vurdu” (Y5.1/3, 17) kireç uruyduk “vuruyorduk” (M3.7/1, 122) urdular “vurdular” (M4.1/1, 187) urulmiş “vurulmuş” (M7.1.1/1, 78) uruluyoru “vuruluyor” (M6.2.3/2, 91)

I.3.2.1.9.2.8. /y/ Ünsüzünün Düşmesi

I.3.2.1.9.2.8.1. Türkçe Kelimelerde

I.3.2.1.9.2.8.1.1. Kelime Başında

ïkanırdık “yıkanırdık” (M2.8/1, 81) ïkaysın “yıkıyorsun” (M2.6/1, 134) ïkarlardı (M2.9/1, 235) ïkaydık (M2.10/2, 35) ïkamamız (M2.10/2, 323) ïkaym “yıkıyorum” (M2.4/3, 8)

ūsek “yüksek” (M7.1.4/1, 94)

I.3.2.1.9.2.8.1.2. Kelime Ortasında

sūleyemeyyom (Y1.1/6, 211) sūler “söyler” (M2.6/1, 91) sūlēyim “söylüyorum” (Y2.2/1, 131) tēzem “teyzem” (M6.1.1/1, 12) tīzemin (B7.16/1, 359) tīzeler “teyzeler” (M6.2.4/1, 10) (M7.2.7/2, 10) (B6.4/1, 24) ōle (B5.3/1, 26) bōle “böyle” (B7.16/1, 358) būk “büyük” (B8.4/2, 35) būkti “büyüktü” (K1.1/1, 40) būdüm “büyüdüm” (M6.2.2/ 2, 18) būdük “büyüdük” (M7.1.5/1, 20) būmişım “büyümüşüm” (M7.1.6/1, 7) būttüm “büyüttüm” (M7.1.4/1, 27)

īdi “iyidi” (M1.2/3, 160) (M3.1/1, 7) gīp “giyip” (Y5.1/2, 32) gīdik (Y5.1/2, 31) gīminneydi “giyiminleydi” (M6.2.7/3, 74) gīdiridiler (M6.2.8/1, 20)

sīrek “seyrek” (K1.1/2, 287) (M7.2.1/1, 75) (M8.4/1, 218) sērèḳ “seyrek” (M3.3/2, 23) sērek “seyrek” (M7.1.5/1, 138) sēreK (M4.2/7, 71)

bīn “beyin” (M8.5/2, 307) bēnmişler “beyenmişler” (M3.5/2, 24) bū “büyü” (M6.2.9/1, 198)

dēlım “diyelim” (M5.1/1, 28) (M2.10/2, 25) (M2.11/1, 11)

I.3.2.1.9.2.8.2. Alınma Kelimelerde

I.3.2.1.9.2.8.2.1. Kelime Ortasında

pīnirle “peynirle” (M8.4/1, 24) (M7.2.2/1, 414) (Y1.1/5, 334) zītin “zeytin” (M8.4/1, 293) (M3.8/1, 291) (M2.5/2, 112) (M7.1.1/1, 58) (M7.2.2/1, 362) (M7.2.7/2, 48) (B8.5/1, 61) zētin “zeytin” (M1.2/3, 13) bīgir “beygir” (M2.9/1, 155) (M8.4/1, 38) (M6.2.4/1, 17) bīgirlerle (M2.6/1, 160) (M6.2.13/1, 111) bēgir “beygir” (Y1.1/6, 300) çīz “çeyiz” (B7.3/1, 135) (B8.4/2, 16) çīzında “çeyizinde” (K1.1/1, 389) kēf “keyif” (M8.4/1, 43) kīfi “keyfi” (M7.2.2/1, 111) eşālarmızı “eşyalarımızı” (M8.4/1, 59) ībe “heybe” (M8.4/1, 266) çērèḳ “çeyrek” (M3.2/1, 74) izēt “eziyet” (M3.8/1, 37) ēcan “heyecan” (M3.8/1, 281) mīrem “meyrem” (M2.3/3, 1) (M2.11/1, 38) āşe “ayşe” (Y1.3/2, 11)

I.3.2.1.9.2.8.2.2. Kelime Sonunda

kō “köy” (B3.1/1, 2) kūne “köyüne” (K1.1/1, 92) kūlermıS “köylerimiz” (M2.10/1, 55) o beş kō “köy” (B5.3/1, 10) kūnde “köyünde” (B6.2/1, 54) şēttīmiz “şey ettiğimiz” (B5.2/1, 325) şētmesin (B5.3/1, 341)

I.3.2.1.9.3. Ünsüz Düşmesi Neticesinde Oluşan Ünlü Uzunluğunun Kalkması

I.3.2.1.9.3.1. /ğ/ Ünsüzünün Düşmesi

dil “değil” (M1.2/3, 57) (M8.4/1, 3) (M3.2/2, 28) (M2.2/3, 5) (B2.5/1, 26) (B7.3/1, 188) (Y3.2/2, 135) bu kadar dilim (K1.1/1, 26) yoktu dil mi bulgaristanda “yoktu

değil mi bulgaristanda” (B7.12/2, 25) dil mi “değil mi” (B7.11/1, 66) būda dildim (B7.11/1, 30) dildi kili “ değildi ki” (B7.11/1, 9) pamık dil “pamuk değil” (B7.10/2, 99) dildi “değildi” (B7.10/2, 168) ōle dil (B6.7/1, 244) dildi bū̄k (B6.3/1, 4) parela dil‿a “parayla değil a” (B6.1/1, 466) belli dil “belli değil” (B6.1/1, 226) ōle dildik (B6.1/1, 104) yürük diliz (M8.2/1, 46) pomak dilis (M8.2/1, 73) ovada dil (M4.2/3, 13) içerisinde dil‿idi “değildi” (M7.1.1/1, 111) yalan dil̀ (M5.1/1, 216) yemek dil̀ o (M6.1.1/1, 29) türkler dil̀ pinti dil̀ “değil pinti değil” (M7.1.2/1, 97) mecbur dil̀ (M7.1.5/1, 16) yakın dil‿idık (M2.10/1, 78) ġavur dil‿idi “gavur değildi” (M2.11/1, 3) şini dil̀ burdaki gibi (M2.10/2, 305)

dirmen “değirmen” (M2.9/1, 165) (Y1.1/5, 157) dirmende “değirmende” (B8.1/1, 39) dīrmeni “değirmeni” (M8.5/1, 129) dirmeni (Y3.1/1, 150) dirmen taşı (M2.9/1, 165) dirmenci mi? dirmenciler (Y1.3/1, 54) dermen “değirmen” (M6.2.7/3, 96) dermenler (M6.2.10/1, 88) dermene (M6.2.10/2, 88) dermenleri (M6.2.12/1, 113) dermenlerde “değirmenlerde” (M1.2/2, 77) (M7.2.5/1, 37) dermende (M1.2/6, 148) dermenci (M6.2.9/1, 217)

yort “yoğurt” (B6.10/1, 35) yōrda yurt diyoS (B5.3/1, 216) yurtlan (B8.4/2, 33)

öretmen “öğretmen” (M4.1/1, 74) öretmenleri “öğretmenleri” (K1.1/2, 38) örtmenlerin “öğretmenlerin” (M1.2/3, 129)

sırtmaç “sığırtmaç” (B5.2/1, 381) (Y2.2/1, 153) (Y3.2/2, 116) sırtmaçı (M6.2.5/1, 25) ursuz “uğursuz” (Y2.2/1, 25) sa “sağ” (K1.1/1, 401) olan “oğlan” (M8.1/1, 40) olanın “oğlanın” (M2.3/2, 224) diştırdiler “değiştirdiler” (M2.10/2, 236)

I.3.2.1.9.3.2. /h/ Ünsüzünün Düşmesi

Daha çok kelime içinde bazen de sonunda /h/ ünsüzünün düşmesiyle ortaya çıkan ünlü uzunluğu yerini normal süreli tellafuza bırakır.

pelivan “pehlivan” (M4.2/2, 99) (B6.7/1, 109) (Y6.1/1, 72) kurdereli mēmet pelivan (B7.16/2, 81) pelvan “pehlivan” (M8.5/1, 58) pelvanmıj (M3.8/1, 39) pelvan güleşi (M2.3/2, 171) pelvannā “pehlivanlar” (B6.1/1, 378) lütfü pelvan, üseyin pelvan(B6.1/1, 379) pelvan abilin “pehlivan habilin” (B7.16/1, 359) pelvan abillē “pehlivan habiller” (B7.16/1, 358)

tarana “tarhana” (M1.2/3, 78) (M3.2/1, 167) (M8.4/1, 288) (B3.2/1, 60) (B5.3/1, 273) (B7.10/2, 136) (B7.12/2, 28) taranayı “tarhanayı” (B3.1/1, 173) (B7.9/1, 60) taranadan (B6.10/1, 66) taranalara (Y1.1/5, 101) ĭşi tarana (B7.10/2, 135) (Y2.2/1, 123) sütlü tarana (M2.10/2, 120) tarana çorbası (Y1.3/2, 58)

mallecek “mahallecek” (M8.3/1, 192) anatar “anahtar” (K1.1/2, 204) saranlida “Saruhanlıda” (M1.2/3, 26) saranlıya “Saruhanlıya” (M6.2.1/1, 11) sarannıya “saruhanlıya” (B6.7/1, 69) tarana “tarhana” (M1.2/3, 78) (M8.4/1, 288) (M3.2/1, 167) (B3.1/1, 174) ılamur “ıhlamur” (B2.1/1, 191) alambur “ıhlamur” (B5.3/1, 268) mütar “muhtar” (M4.1/1, 105) itiyar “ihtiyar” (K1.1/2, 521) itiyarlar (M4.2/7, 63) saba “sabah” (K1.1/1, 53) (Y5.1/1, 110) gülşa “Gülşah” (M2.4/1, 1)

I.3.2.1.9.3.3. /k/ Ünsüzünün Düşmesi

Mektep, peksimet alınma kelimelerinde ön damak /k/ ünsüzü gelecek zaman ekinde ise ön ve arka damak /k/, /ķ/ ünsüzleri düştüğünde oluşan ünlü uzunluğu normal süreli telaffuza dönüşebiliyor.

mütebe “mektebe” (K1.1/2, 33) pesimet “peksimet” (B7.10/2, 68) dizcesin, kaldırcasın “dizeceksin kaldıracaksın” (Y2.2/1, 44) gidecesın “gideceksin” (M3.5/1, 37) māyne olacan “muayene olacaksın” (M3.5/1, 37)

I.3.2.1.9.3.4. /l/ Ünsüzünün Düşmesi

kaktık “kalktık” (B7.19/1, 80) kakçan “kalkacaksın” (Y2.2/1, 111) kakardık “kalkardık” (K1.1/1, 53) kakmıyo “kalkmıyor” (M5.1/1, 189) bakam “bakalım” (B7.9/2, 7)

bugaristana “bulgaristana” (M1.2/6, 13) bugar “bulgar” (M3.1/1, 6) (M5.1/1, 7) bugara “bulgara” (M2.10/1, 79) bugarlar (M5.1/1, 29) bugaryadan “bulgaristandan” (M3.2/1, 54) yanız “yalnız” (M7.1.1/1, 122)

beki “belki” (K1.1/1, 32) (M8.4/1, 5) (Y2.2/1, 129)

/l/ ünsüzünün kelime içinde düşmesiyle /au/, /eu/ gibi ünlü ikizleşmeleri ortaya çıkar ki bu MBGA’nın sınıflandırılmasında önemli kıstaslardandır:

kąukti mi “kalktı mı” (M6.1.1/1, 78) kąudi “kaldı” (M7.1.2/1, 3)

I.3.2.1.9.3.5. /n/ Ünsüzünün Düşmesi

sora “sonra” (K1.1/1, 222) (K1.1/2, 24) (M3.2/1, 192) (M5.1/1, 7) (M4.2/2, 51) (M4.2/5, 20) sora sora “sonra sonra” (M4.2/4, 40) soradan (K1.1/2, 95) ondan sora (M7.1.6/3, 26) ondan sura (M4.2/7, 103) soraden “sonradan” (M4.3/1, 17)

I.3.2.1.9.3.6. /r/ Ünsüzünün Düşmesi

I.3.2.1.9.3.6.1. Kelime Tabanlarında

sona “sonra” (M4.2/7, 105) (M4.2/6, 7) (M5.1/1, 63) (M7.1.4/1, 21) (Y2.2/1, 125)

dörd‿ay suna “dört ay sonra” (M4.2/2, 3) ondan suna (M4.2/2, 140) ondan sona (K1.1/2, 40) bi itiyar “bir ihtiyar” (K1.1/2, 521) bi “bir” (M1.2/3, 48) bi köyi (K1.1/1, 86) bi de pirlepe (M8.1/1, 11) bi teknē “bir tekneye” (M7.1.2/1, 248)

otudu “oturdu” (M7.2.2/1, 129) götüdü “götürdü” (M7.2.7/2, 62) bulgu “bulgur” (Y1.1/5, 151) seperdim “serperdim” (M6.2.4/1, 123) du “dur” (Y1.1/6, 170) du bakām “dur bakalım” (M8.4/1, 135) bire bire “birer birer” (M4.2/7, 10)
sıf “sırf” (M1.1/1, 11) tekara “tekrar” (M8.5/1, 149)

I.3.2.1.9.3.6.2. Çokluk Ekinde

bizım köyle “bizim köyler” (M6.1.1/1, 20) eşkiyala “eşkıyalar” (M6.1.1/1, 25) çüpeleni “küpelerini” (K1.1/2, 264) incelem, kardeşlem “yengelerim, kardeşlerim” (K1.1/2, 44) cençle “gençler” (K1.1/2, 205) ōretmenle “öğretmenler” (M4.2/1, 4) bulgaryalila, göçmenle “bulgaryalılar, göçmenler” (M4.2/3, 34) kaynala “kaynalar” (M4.2/1, 128) misafirla “misafirler” (M4.2/7, 107) annelemız “annelerimiz” (M4.2/7, 130) köylüle (M4.2/7, 139) evlendila “evlendiler” (K1.1/2, 91) anlaşmiş‿isela, begenmiş‿isela “anlaşmışslar, beğenmişseler” (K1.1/2, 93) patatis pişiriydila, kabak pişiriydila “pişiriyordular” (M4.2/1, 130) sürgün yaptila “sürgün yaptılar” (M4.2/3, 33) gèl̩dila “geldiler” (M4.2/3, 33) yapamaydıla fakirdile “yapamıyordular fakirdiler” (M4.2/4, 300) çikarıyodula (M4.2/7, 107) kaynatıyodula (M4.2/7, 128) kuyuyodula (M4.2/7, 129) eliyodula (M4.2/7, 140) demiyola “demiyorlar” (M4.2/7, 157) giriyola (M4.2/7, 13) kaldırıle kondurule (M4.2/7, 146) ekmek pişiridile (M4.2/7, 146) güldüle “güldüler” (M4.2/4, 19) isteyla “istiyorlar” (M7.1.4/1, 55)

I.3.2.1.9.3.6.3. Geniş Zaman Ekinde

yardımcı olo “yardımcı olur” (K1.1/2, 129) toplanı “toplanır” (K1.1/2, 205) heyecanlanı “heyecanlanır” (K1.1/2, 225) begeni misın “beğenir misin” (K1.1/2, 96) getıdık “getirdik” (M7.1.2/1, 20) kestiriler “kestirirler” (Y5.1/1, 164) sürüdük “sürerdik” (M2.2/2, 23) çārılar “çağırırlar” (M3.8/1, 85) pişiridik “pişirirdik” (M8.2/1, 94) otuduk “oturduk” (M7.2.2/1, 130) oturular “otururlar” (M8.5/1, 15) serisin “serersin” (M2.9/1, 165) kuruduk “kurardık” (M6.2.13/1, 45) çikarılar “çıkarırlar” (M7.1.6/4, 153) çıkarıdık “çıkarırdık” (M1.2/3, 59) (M7.1.6/1, 72) oturudu “otururdu” (M8.4/1, 51) getırıdık “getirirdik” (M7.1.5/1, 145) getiriler “getirirler” (M2.4/3, 65)

I.3.2.1.9.3.7. /v/ Ünsüzünün Düşmesi

I.3.2.1.9.3.7.1. Kelime Tabanlarında

oklayle “oklavayla” (M1.2/3, 56) okluyla “oklavayla” (M7.1.6/4, 71) hayınlara “hayvanlara” (B2.1/1, 61) telezon (M1.2/3, 129) raduşa “radovişe” (M7.1.2/1, 128) (M6.2.2/1, 1)

I.3.2.1.9.3.8. /y/ Ünsüzünün Düşmesi

I.3.2.1.9.3.8.1. Türkçe Kelimelerde

I.3.2.1.9.3.8.1.1. Kelime Başında

ika "yıka" (K1.1/1, 52) (M4.2/7, 105) ikanır "yıkanır" (M1.2/3, 105) ikardi "yıkardı" (M1.2/6, 140) ikadıklari "yıkadıkları" (M2.3/2, 195) ikaysın"yıkıyorsun" (M2.3/3, 84) ikamamişım "yıkamadım" (M2.6/1, 73) ikaydi "yıkıyordu" (M2.10/2, 184) ikanmadan "yıkanmadan" (M3.2/3, 67) ikandıy "yıkandığı" (M3.3/2, 73) ikaydık "yıkıyorduk" (M4.2/1, 73) ikamadın mi "yıkamadın mı" (M4.2/4, 93)

ikalım "yıkayalım" (M5.1/1, 40) ikaysın "yıkıyorsun" (M6.1.1/1, 54) ikardık "yıkardık" (M4.2/7, 94) (M7.1.5/1, 171) ikandık (Y5.1/2, 27) ikadık mı "yıkayınca" (Y6.1/1, 174)

ükselemedi "yükselemedi" (K1.1/1, 237)

I.3.2.1.9.3.8.1.2. Kelime Ortasında

süley "söylüyor" (K1.1/2, 73) sülerdiler "söylerdiler" (Y1.1/6, 210)

teze "teyze" (M1.1/1, 23) (M3.2/3, 27) (M3.3/2, 9) (M3.5/1, 45) (M2.2/4, 111) (M2.5/1, 71) teze deydık "teyze" (M4.2/3, 65) tezem olur "teyzem olur" (M7.1.1/1, 115) teze derdik (M2.9/1, 245) tezem vardi (M2.10/1, 114) tezelerim (M2.10/1, 142) tezene "teyzene" (M2.10/1, 129)

üle "öyle" (K1.1/2, 38) (Y2.2/1, 25) üleymiş (K1.1/2, 250) öle "öyle" (K1.1/2, 65) (Y2.2/1, 112) büle (Y2.2/1, 61) büledi (Y2.2/1, 78) şüle "şöyle" (K1.1/1, 86)

büg ‿ idi "büyüktü" (K1.1/2, 214) büklere "büyüklere" (K1.1/2, 220) bükanasi "büyükannesi" (M1.2/2, 40)

I.3.2.1.9.3.8.2. Alınma Kelimelerde

pınır "peynir" (K1.1/2, 231) (M4.1/1, 372) pınırlen "peynirlen" (K1.1/2, 232) zetin "zeytin" (M1.2/3, 121) zetinlık (M1.2/1, 66) zetin ektik (M1.2/1, 66)

bigir "beygir" (M8.5/1, 127) aşeler "Ayşeler" (Y1.3/2, 2)

I.3.2.1.10. Hece Düşmesi

I.3.2.1.10.1. Kelime Ortasında

I.3.2.1.10.1.1. kı / ki / ka Hecelerinin Düşmesi

İştip Yörük ağızlarında *gayrı, şimdi* ve *artık* kelimelerinin pekiştirme unsurlarıyla genişlediği *gayrıkın, şindikin, artıkın* biçimlerinde kı / ki hecelerinin düşmesi yaygındır.

gayrin “gayrı” (M6.2.3/2, 30) gayrı̄n (M6.2.4/1, 65) (M6.2.7/3, 30) gārı̄n “gayrıkın” (M6.2.4/1, 39) (M6.2.11/1, 24) (M6.2.13/1, 174) şindı̄n “şindikin” (M6.2.4/1, 55) (M6.2.11/1, 108) (M6.2.13/1, 241) artı̄n “artıkın” (M6.2.7/4, 24) (M6.2.9/1, 40)

Bunun dışında şu alınma kelimelerde örnekleri vardır:

daḱa “dakika” (M3.2/1, 95) deḱa “dakika” (M2.9/1, 191) vāt “vakit” (M6.2.7/2, 31) Íūp “lakap” (M3.2/1, 247)

I.3.2.1.10.1.2. ar / ir / ür / rı Hecelerinin Düşmesi

gettikti “getirdikti” (B2.3/1, 60) gettik “getirdik” (B2.3/1, 60) getsinnē “getirsinler” (B3.1/1, 41) gettiler “getirdiler” (Y3.1/1, 81) göttülē “götürdüler” (B2.3/1, 45) (B3.1/1, 32)

samsak “sarımsak” (B5.3/1, 120) (B6.1/1, 471) (Y3.2/1, 89) samsānı (Y1.1/5, 83) şener kāsı “şener karısı” (B7.13/1, 37) paStesi “pazartesi” (B7.3/1, 160)

I.3.2.1.10.1.3. dik Hecesinin Düşmesi

gitten sō “geldikten sonra” (B6.1/1, 442) yetişten “yetiştikten” (B2.6/1, 107)

I.3.2.1.10.1.4. yı / yi / yu Hecelerinin Düşmesi

diyem “diyeyim” (K1.1/1, 17) süleyem “söyleyeyim” (K1.1/1, 97) yiyem (K1.1/1, 245)

kıyoz “kıyıyoruz” (B5.3/1, 97) koyoz “koyuyoruz” (B5.3/1, 98)

aşākı hüsennē dēdik yukākı hüsenner “Aşağıki Hüseyinler Yukarıki Hüseyinler” (B5.1/1, 36) üsı̄n abim “Hüseyin ağabeyim” (M6.2.4/1, 84) usı̄n‿agam (M6.2.10/2, 59)

I.3.2.1.10.1.5. li Hecesinin Düşmesi

süleşam “söyleşelim” (K1.1/2, 75) veram mi vermeyam mi “verelim mi vermeyelim mi” (K1.1/2, 95) cidam “gidelim” (K1.1/2, 413)

I.3.2.1.10.1.6. ha, hi Hecelerinin Düşmesi

tarna “tarhana” (B5.4/2, 127) kuru tarna “kuru tarhana” (B7.9/1, 61) tarnamıza “tarhanamıza” (B7.9/1, 63)

aḱsarda “akhisarda” (Y6.1/1, 37) bıñarsar “pınarhisar” (M6.2.3/1, 7)

I.3.2.1.10.1.7. Diğer Hecelerin Düşmesi

Bazı Türkçe kelimelerde üş, da, de gibi heceler düşmektedir:

üştü “üşüştü” (B2.6/1, 40) üşēdik “üşüşürdük” (B7.10/2, 128) gicen “gideceksin” (B7.13/1, 61) giçēniz “gideceksiniz” (B7.16/1, 15) bu yankısı yādım‿etti “bu yandakisi yardım etti” (B6.7/1, 52) aşki mālenın “aşağıki mahallenin” (M4.1/1, 370) abuba “ağababa” (B6.2/1, 141)

Kırcaali, Şumnu-Hasanköy ile Dedeağaç-Hasanlar'da *ben, sen* zamirlerinin yönelme ve ilgi hali almış biçimlerinde ni ses grubunun eksilmesi dikkat çekicidir:
sē "sana" (B2.4/1, 68) bēm "benim" (B2.4/1, 43) (B2.6/1, 48) (B7.16/3, 102)
sēn "senin" (B2.6/1, 71) sēn "senin" (Y2.2/1, 20)

Bazı alınma kelimelerde ise as, ey, fi, ın, re, vi heceleri düşer ki bunun yaygın örneği *televizyon* kelimesidir:
neşte "nişasta" (Y2.2/1, 123) sülman "Süleyman" (B7.9/1, 13) taraftan "tarafından" (M5.1/1, 132) zülḱar dayım "Zülfikar dayım" (B6.9/1, 13) işpot "işporet" (M3.4/1, 64) telezon "televizyon" (M1.2/3, 129) telēzon (B2.6/1, 152) telēzonnāda "televizyonlarda" (B5.3/1, 115) telēsyonlara "televizyonlara" (M1.2/6, 67)

I.3.2.1.10.2. Kelime Sonunda

I.3.2.1.10.2.1. ra / re / rı Hecelerinin Düşmesi

Ünlü uyumlarının korunduğu ağızlarda *sonra* kelimesindeki +ra ekinin düşmesi yaygındır:
sō "sonra" (M6.2.13/1, 111) (Y3.4/1, 212) andan sō "ondan sonra" (B5.4/2, 68) (B6.4/1, 19) (B6.4/1, 86) ondan sō "ondan sonra" (B2.3/1, 2) (B2.6/1, 106) (B4.1/1, 27) (M7.2.8/2, 7) (M7.2.8/5, 173) (Y5.1/1, 70) undan sō (Y1.1/5, 22) an sō "ondan sonra" (B6.4/1, 31) yaşlandıktan sō (B2.1/1, 13) pastaldan sō (B2.1/1, 168) dūnden sō (B2.4/1, 176) elli yaşından sō (B2.6/1, 117) vādıktan sō "vardıktan sonra" (B2.6/1, 156) yetişten sō "yetiştikten sonra" (B2.6/1, 107) evlendikten sō (Y5.1/1, 88) çıktıktan sō (B2.3/1, 39) on‿altı seneden sō (B6.2/1, 8) būdükten sō (B6.2/1, 44) gitten sō "gittikten sonra" (B6.1/1, 442) onda sō "ondan sonra" (B2.1/1, 6) (B2.3/1, 32) (B2.6/1, 89)

Prizren, Elessa, Koçana ağızlarında *kere* kelimesinin sonundeki re hecesinin eksilir:
çet "kere" (K1.1/1, 314) ke "kere" (M1.2/3, 48) kē "kere" (M1.2/4, 48) dā bi ke "daha bir kere" (M1.2/3, 51) bazı ke alıydi bazı ke almaydi "kere" (M4.1/1, 236)

Bunun bir diğer örneği ise *gayrı* kelimesidir:
gā "gayrı" (M3.4/2, 31) (M6.2.13/1, 231) (M7.2.1/1, 83) (M7.2.8/3, 97) (B2.3/1, 3) ǵā "gayrı" (M7.2.4/1, 10) kāy "gayrı" (B7.16/3, 298) gān "gayrı" (M6.2.4/1, 68)

I.3.2.1.10.2.2. dar Hecesinin Düşmesi

Prizren ve Makedonya ağızlarında yaygın olarak *kadar* edatındaki dar hecesi düşer.

kā “kadar” (K1.1/2, 223) (M1.2/3, 77) (M1.2/6, 65) (M2.3/2, 69) (M3.2/1, 11) (M3.3/1, 71) (M3.7/1, 99) (M4.2/1, 2) (M5.1/1, 103) (M7.1.2/1, 53) (M7.1.3/1, 13) (M7.1.5/1, 71) (M6.2.2/2, 47) (M6.2.3/2, 40) (M6.2.8/1, 17) (M6.2.11/1, 25) (M7.2.1/1, 132) (M8.4/1, 151) (M8.5/1, 83) (M8.5/2, 161) (M8.2/1, 7) (Y5.1/3, 12)

I.3.2.1.10.2.3. ha Hecesinin Düşmesi

dā “daha” (M6.2.3/1, 97) (M6.2.5/2, 7) (M6.2.9/1, 3) (B5.4/2, 124) tā “daha” (B2.1/1, 29) (B7.16/1, 90) (B7.16/3, 55) (Y3.1/2, 75) (Y5.1/1, 3) (B2.4/1, 24)

I.3.2.1.10.2.4. ıl Hecesinin Düşmesi

nas “nasıl” (M4.2/1, 36) (M4.1/1, 390) naz “nasıl” (M8.5/2, 388) naz “nasıl” (B5.3/1, 207) naz dēler (B7.1/1, 56) naz desem (B6.9/1, 6) naz deyim (Y3.2/2, 97) naz istersen (Y5.1/1, 136)

I.3.2.1.10.2.5. ın / in Hecesinin Düşmesi

kardaşım karilari (M7.1.2/1, 390) burān setresi “buranın setresi” (M1.2/6, 119)
dayım karsı “dayımın karısı” (Y5.1/1, 148) eşim kȭsü “eşimin köyü” (B5.3/1, 92)
sinin içine “sininin içine” (M7.2.8/5, 173) bēm kȗyüm adı “benim köyümün adı” (B2.4/1, 20) kuyūn āzını “kuyunun ağzını” (B2.1/1, 167)

I.3.2.1.10.2.6. Diğer Hecelerin Düşmesi

Türkçe ve alınma kelimelerin sonunda görülün diğer hece düşmesi örnekleri şunlardır:

ge “gene” (M7.2.8/3, 3)

sabāla “sabahleyin” (Y2.2/2, 58) avşamlā “akşamlayın” (M6.2.5/2, 24)

pantol “pantolon” (K1.1/1, 272) pantul (M7.2.8/5, 89) pantullar (K1.1/2, 538) pantullarımız (M6.2.12/1, 212) fasül “fasulye” (M8.4/1, 233) fasil “fasulye” (B2.4/1, 13) (B8.5/1, 47) fasilleri “fasulyeleri” (M6.2.3/1, 77) domat “domates” (M8.2/1, 99) domat fidani (M3.3/2, 98) alemin “aliminyum” (B7.10/2, 43)

I.3.2.1.11. Hece Kaynaşması

I.3.2.1.11.1. Geniş Zaman Ekinde

Debre, Debre-Elessa; Köprülü-Kişina, Yukarı Karaslar; Strumisa-Şuşitsa; Radoviş-Oravitsa, Kulāzı, Çeşmemahalle, Köseli’de, İştip-Hocalı, Manastır-Mecitli; Kırcaali-Sususzburun, Kayabaşı, Eskicuma-Kasırgalar, Opaka, Razgırat-Kışla; Şumnu-Bohçalar, Kayacık, Izlatar, Hasanköy, Dimetoka-Arenbunar, Gümülcine-Kargılısarıca, Sirkeli gibi yerlerde görülen bu şekil daha çok -r ünsüzüyle biten fiil kök ve gövdelerinden sonra gerçekleşir.

-Dır- veya -Ir- ekleriyle biten fiillere geniş zaman ekinin gelmesiyle ortaya çıkan bu biçim Batı Anadolu ağızlarında görüldüğü gibi Türkmence için de belirleyici özelliktir (Gülsevin, 2017: 51).

gösterim "gösteririm" (M8.4/1, 256) yūrum "yoğururum" (M7.1.6/1, 90) yūrun "yoğururum" (B2.6/1, 88) karım "kararım" (Y3.1/2, 67) oturum "otururum" (Y3.4/1, 101) oturun "otururum" (M7.2.2/1, 219) (B5.1/1, 18) götürün "götürürüm" (M7.2.2/1, 93) götürüm "götürürüm" (B7.16/1, 72) süpürün "süpürürüm" (M7.2.2/1, 226) örün "örerim" (M7.2.2/1, 263) pişırız "pişiririz" (M1.1/1, 15) (M7.1.6/1, 107) pişiriz (M6.2.5/1, 71) (Y3.4/1, 164) bişiriz "pişiririz" (M7.2.6/2, 46) karıştırız "karıştırırız" (M1.2/3, 53) seriz "sereriz" (M6.2.5/2, 38) (Y3.1/2, 93) uruz "vururuz" (M7.2.3/1, 147) kavuruz "kavururuz" (M7.2.6/2, 45) (B7.4/1, 25) kavırız "kavururuz" (B7.6/1, 50) örüz "öreriz" (B2.1/1, 127) sürüz "süreriz" (B2.1/1, 148) savırız "savururuz" (B2.1/1, 149) sarız "sararız" (B6.1/1, 204) (Y3.1/2, 94) varız "varırız" (B6.1/1, 205) dürüz "düreriz" (B6.2/1, 176) kuruz "kurarız" (B7.13/1, 123) veriz (B7.16/2, 24) everiz "eveririz" (B7.16/2, 24) dolduruz (Y1.1/5, 84) süpürüz (Y1.1/5, 409) bırakāz "bırakırız" (M2.2/4, 49) (M2.5/2, 103) yapaz "yaparız" (M2.5/2, 103) (M8.4/1, 36) yēz "yeriz" (M2.5/2, 100) kuyaz "koyarız" (M2.5/2, 110) verīm "veririm" (M3.4/2, 84) çārāz "çağırırız" (B8.4/2, 33) çeviriz "çevririz" (B2.1/1, 188)

I.3.2.1.11.2. Yönelme Hâl Ekinde

Makedonya ağızlarında kimi zaman yönelme hal eki ünlüyle biten kelimelere araya yardımcı ünsüz girmeden doğrudan eklenir ve bu esnada hece kaynaşmasına uğrar. Genelde ünlü uzunluğuna sebep olan bu durum Köprülü ağızlarında daha çok görülür.

uvā "ovaya" (M2.5/2, 35) (M2.3/3, 21) ovā (M3.4 / 1, 3) (M7.1.1/1, 58) kırosnā (M2.5/2, 97) türkiyā (M2.5/2, 99) (M2.3/3, 11) kişinā (M2.3/4, 2) yumurtā (M2.4/1, 30) kasabā (M2.4/3, 28) kojā "kocaya" (M2.4/3, 41) tencerē (M2.4/3, 117) kaynamā (M2.4/3, 118) tavā (M2.5/2, 109) titō "titoya" (M2.6/1, 22) dünyā (M2.6/1, 28) yugoslavyā (M2.6/2, 24) trakyā (M2.7/1, 9) burā "buraya" (M1.2/6, 10) (M2.3/3, 15) (M2.4/3, 34) arabā "arabaya" (M1.2/6, 29) (M3.2/1, 301) manisā "manisaya" (M1.2/6, 37) kasā (M3.3/2, 31) melingē (M4.2/1, 283) maşingā (M7.1.2/1, 194) tarlā (M7.1.4/1, 91) (M2.3/3, 22) bacā (M7.1.6/1, 120) mecidiyē (M1.2/2, 9)

I.3.2.1.11.3. Kelime Birleşmeleri ile Oluşan Hece Kaynaşmaları

MBGA'da kelime birleşmeleri ile oluşan hece kaynaşmalarının örneği çoktur. Bunlardan biri yap- , ol- gibi fiillerle kurulan birleşik yapılardır:

nȅbıyonuz "ne yapıyorsunuz" (K1.1/1, 426) nȅpardılar "ne yapardılar" (M1.2/6, 92) nȅpayım "ne yapayım" (M3.2/2, 69) nābacasın "ne yapacaksın" (M3.3/2, 6)

nȅpçan (B2.3/1, 37) nabacām "ne yapacağım" (B6.2/1, 206) nèbalım (B7.2/1, 2) nābacan (B7.9/1, 18) nabiye "ne yapıyor" (B7.9/1, 127) nabalā " ne yaparlar" (B7.10/2, 53) nārasıñ "ne arasın" (M6.2.7/4, 57) nāpardılar "ne yapardılar" (M6.2.8/1, 130) beyin nāp "beyin ne yapıyor" (B2.6/1, 137) şindi nāb‿olur öyle olurdu (B3.1/1, 83) sen nāp ġonuşuyesin (B2.4/1, 76)

nōljak "ne olacak" (M7.2.6/2, 119) nōldūmuzu (M7.2.7/2, 14)

Bazıları *ana, baba, oğlu* kelimelerinin kaynaşmasıyla oluşuyor:

bamōlu "babam oğlu, babamın oğlu" (B2.4/1, 217) ābba, abba "ağa baba yani dede" (B5.3/1, 197) abba "ağababa" (B6.2/1, 140) ōba "ağa baba" (M4.2/1, 210) kocabam "koca babam yani dedem" (B5.4/1, 42) kocaba (B7.1/1, 122) kaynam (B5.3/1, 49) (B6.2/1, 8) kayna (B6.2/1, 170)

Kırcaali-Göllü, Razgırat merkez ile Kışla, Şumnu-Doruklu, Dedeağaç-Hasanlar'da *bugün*; Debre Elessa'da *öteki gün* kaynaşmış biçimiyle söylenir:

bū̄n "bugün" (B2.2/1, 36) (B6.2/1, 184) (B6.6/1, 12) (Y2.2/1, 156) bō̄n (B7.1/1, 33)

ötön "öteki gün" (M1.2/6, 166)

İşte kelimesinin *öyle, böyle* gibi kelimelerle kaynaşmaya uğradığı şekiller yaygındır:

tobusu "işte böylesi" (K1.1/2, 260) tō̄le "işte öyle" (M3.2/3, 26) tō̄leydi "işte öyleydi" (M6.2.3/1, 32) tō̄nu "işte onu" (B5.3/1, 34) tōdan "işte ordan" (B6.4/1, 6) tōndan "te ondan" (M3.2/2, 29) haşte "ha işte" (B2.6/1, 156) eşte "eh işte" (M6.2.8/1, 146)

Prizren ağzında *iyi sıhattlerle* ileri derecede hece kaynaşmasına uğramıştır:

isādilen "iyi sıhhatlerle" (K1.1/3, 38)

Kelime birleşimesiyle oluşan hece kaynaşmalarının diğer örnekleri şunlardır:

sacak "sacayak" (M7.2.2/1, 331) sacā "sacayağı" (M3.7/1, 126) sacalām "saç ayaklarım" (Y2.2/1, 73) sütlaş (B6.3/1, 73) ḷānaşı "lahana aşı" (B8.4/2, 24) (B6.10/1, 185) neçi "niçin" (M4.2/3, 6) onçi "onun için" (M7.1.6/2, 41) (M7.2.7/2, 6)

tāyle “daha hala” (M8.4/1, 293) ta‿yla”daha hala” (M8.4/1, 244) ōkut “o vakit” (M3.2/2, 8) saruva “sarıova” (M2.7/2, 71) bir‿küç “bir iki üç” (M6.2.4/1, 175) (M7.1.3/1, 27) bir‿küç sene (M6.2.9/1, 77)

Prizren’de *sütlaç* birleşik kelimesi tarihi biçimine uygun söylemiyle dikkati çeker:

sütliaş “sütlaç” (K1.1/2, 514)

I.3.2.1.12. /n/ Ünsüzüyle Genişlemiş Şekillller

Türkçede anlamı pekiştirmenin yollarından biri kelime ve ekleri *-n, -z, -t, -k, -m* gibi bazı biçimbirimlerle genişletmektir. Bunlardan da en çok görüleni pekiştirme amaçlı /n/ ünsüzüyle genişlemiş şekillerdir (Karahan, 2012: 219). MBGA için de aynı durum söz konusudur. Başta vasıta eki olmak üzere bazı edatlar, zarflar, ek-fiilin görülen geçmiş zaman 3. teklik şahsı /n/ ünsüzüyle genişletilmiştir.

Bir de belirleyici nitelikte olup da belirli kelimelerde ya da belirli yerlerde görüldüğü için burada verilmeyen -k, -m, -z ünsüzüyle genişlemiş şekiller bulunmaktadır.

I.3.2.1.12.1. Vasıta Ekinde

sulan “suyla” (M8.1/1, 28) kilimlēlen “kilimlerle” (M3.1/1, 18) trenlen “trenle” (M3.2/1, 34) trennen “trenle” (B7.16/2, 167) vagonlālen “vagonlarla” (M3.2/1, 35) anlaşmaylen “anlaşmayla” (M3.2/1, 59) anamlen “anamla” (M3.2/1, 164) duālarlen “dualarla” (M3.2/2, 37) davullarlen “davullarla” (M3.2/2, 37) davıllan “davulla” (B7.6/1, 9) ayaklarımızlen “ayaklarımızla” (M3.2/2, 41) atlālen “atlarla” (M3.5/2, 57) zītinlen “zeytinle” (M8.5/1, 106) peynirlen (M4.2/1, 103) arabalarlen “arabalarla” (M7.1.1/1, 39) arabaylan (B7.9/1, 7) bīgirlerlen, eşeklerlen “beygirlerle eşeklerle” (M6.2.13/1, 55) igneylen “iğneyle” (K1.1/2, 264) īneylen “iğneyle” (B8.4/2, 13) çityanlarlen “şalvarlarla” (K1.1/2, 296) bayraklen (M3.2/1, 126) yalen “yağ ile”(M3.8/1, 195) kaşıklen (M2.5/2, 109) kaşıklan (B7.1/1, 128) dillen, bilgiylen, konuşmaylen (M2.7/2, 116) çocuklen (M5.1/1, 56) onnan bunnan “onunla bununla” (M6.2.3/1, 67) paytonnan “faytonla” (M6.2.8/1, 22) gelinnen “gelinle” (B2.6/1, 64) safınnan “sabunla” (B3.1/1, 103) sabunnan “sabunla” (Y1.3/2, 40) samannan “samanla” (B7.16/3, 25) avucunnan “avcunla” (Y1.1/5, 74) dedennen “dedenle” (Y2.2/1, 83) bastunnan “bastonla” (Y3.2/1, 97) görümcemnen (Y3.2/1, 119) altınnan “altınla” (Y3.4/1, 83) kamyonnan (Y5.1/3, 68) kapaklan “saçla” (M7.2.8/5, 59) beygirlen, atlan (B2.4/1, 390) dayınlan aganlan (B3.1/1, 89)

eşeklerlen (B4.1/1, 100) iplen (B6.1/1, 333) yālan, ballan (B8.1/1, 40) ġucaklan "kucakla" (Y1.1/5, 408) irmiklen yālan (Y3.2/1, 94) paralan (Y3.2/2, 155)

I.3.2.1.12.2. Edatlarda

Gayrı edatının /n/ ünsüzüyle genişlemiş örnekleri çoktur:

gayrin (M6.2.3/2, 30) gārīn (M6.2.4/1, 39) (M6.2.11/1, 50) kayrıkın (B6.4/1, 47) (B7.3/1, 55) gārikın (M3.2/3, 26) gārikin (M3.8/1, 106) ġārigın (M4.2/3, 81) gāricekin (M6.2.13/1, 104) gāricekın (M7.2.2/1, 1) gārıcakın (M7.2.6/2, 62) gāricin (M6.2.10/1, 59)

Strumisa-Makruva, Şuşitsa, Radoviş-Topanitsa, Manastır-Kınalı'da *gibi* edatı /n/ ile genişletilmiştir.

daybaşı gibin (M8.5/1, 100) ümmetli gibin (M3.2/1, 72) durgutli gibin (M3.4/2, 102) ılıcalar gibin (M3.4/2, 156) çiçek gibin (M7.1.2/1, 208)

Strumisa-Şuşuva, Köprülü-Aşağı Karaslar, Radoviş-Topanitsa, Manastır-Germiyan, Razgırat-Duranköy, Pırovadı-Türkarnavutluğu ile Dimetoka-Arenbunar'da *bile* edatının genişlemiş *bilen* şekli tespit edilmiştir.

bilen "bile" (M2.4/2, 18) (M8.3/1, 96) (M3.6/1, 29) (B6.10/1, 167) (B8.4/2, 59) (Y1.1/ 3, 37) (Y1.1/5, 301) yarım bilen dil̀ "bile" (M7.1.2/1, 51)

Omurtag-Kasırgalar'da şüphe-pekiştirme bildiren *ki* edatı *kin* biçimiyle kullanılır:

yapamazdı kin "yapamazdı ki" (B5.1/1, 54) bilmeyiz kin (B5.1/1, 61) komşuymuşsun kin (B5.1/1, 158)

Kadar edatının *kadan* şekliyle artık manasına gelen *kalan* edatında da -n pekiştirme biçimbirimi bulunmaktadır (Karahan, 2012: 230, 232). *Kadan* biçimi Debre merkez, Elessa; İştip-Kutsa; Manastır-Germiyan; Varna-Çaylak, Karaahmetmahallesi; Dimetoka-Arenbunar, Umurbey'de kalan edatı ise Razgırat merkez, Şumnu-Ortamahalle, Karalar'da görülmüştür:

kadan (M1.1/1, 41) (M1.2/1, 80) (M8.3/1, 81) (Y1.3/2, 27) şu kadancık (M6.2.10/1, 2) kapıya kadan (M6.2.10/2, 43) dörde kadan (B8.2/1, 26) ūleye kadan (Y1.1/6, 30) kalan (B6.1/1, 199) (B7.2/1, 3) (B7.12/1, 39)

Türkiye Türkçesi ağızlarında /n/ pekiştirme biçimbirimini alan *güzelceme / güzelcemen, demişki / demişkin, meğerse / meğersen, kere / keren, halbuki / halbukin, gayri / gayrin, artık / artıkın* gibi örnekler de vardır (Karahan, 2012: 233). Bizim de genelde ünlü uyumunu koruyan bölgelerimizde *gayrin / gārīn / kayrıkın, artıkın / artıkını / artīn / artıcakın* şekilleriyle karşılaşılır:

gayrin (M6.2.3/2, 30) gārīn (M6.2.4/1, 39) (M6.2.11/1, 50) kayrıkın (B6.4/1, 47) (B7.3/1, 55) artıkın (M6.2.5/1, 24) (Y3.3/1, 51) artıgın (M4.1/1, 120) artıkını (Y1.1/3, 35) artīn (M6.2.7/4, 24) (M6.2.9/1, 40) (M6.2.10/2, 35) (Y3.3/1, 54) artıcakın (M6.2.13/1, 220)

Şumnu-Ortamahalle'de *çünkü* edatının /n/ ünsüzü ile genişletilmesi söz konusudur:

çünkün nēden bilcik (B7.2/1, 25)

I.3.2.1.12.3. Ek-fiilin Görülen Geçmiş Zaman 3. Teklik Şahsında

Bunun örnekleri Manastır-Germiyan ile Dimetoka-Arenbunar'da tespit edilmiştir:

çoktun "çoktu" (M8.3/1, 6) avcıdın "avcıydı" (M8.3/1, 184) bölünüktün (Y1.1/5, 65)

I.3.2.1.12.4. Hâlâ ve Kere Zarflarında

aĺan "hala" (M3.3/1, 24) alen dā koca īsanlar halen "hala" (M3.3/1, 25) alen "hala" (Y5.1/3, 105) keren "kere" (M4.2/5, 28) dört beş keren "kere" (M7.1.2/1, 285)

+ce eşitlik hâlinin /n/ ve /e/ ile genişlemiş şekli de var:

ölecene (Y6.1/1, 146)

/n/ ünsüzüyle genişlemiş bu şekillerin dışında yine pekiştirme anlamı taşıyan ama ünsüz türemesi olarak nitelendirebileceğimiz şu örnekler de mevcuttur:

ütekinlere "ötekilere" (M4.2/4, 193) ötekinnen "ötekiylen" (B3.1/1, 81) bizimkinler (M6.2.10/1, 272) (M6.2.12/1, 48) (M8.1/1, 65) bizimkinnē "bizimkiler" (B5.4/2, 49) burdakinler (M3.4/1, 109)

çeşint "çeşit" (B6.1/1, 212) (B6.7/1, 159) (B7.3/1, 135) (B8.1/1, 31) dokuz çeşint (B6.10/1, 223) bilenzik "bilezik" (M7.2.6/1, 39)

I.3.2.1.13. Ünsüz İkizleşmesi

Kosova-Prizren ağzında yaygın görülen belirleyici bir özelliktir.

I.3.2.1.13.1. /p/ > /pp/

heppimiz (K1.1/2, 38) heppısi (K1.1/2, 259) eppısının (K1.1/2, 298) heppısına (K1.1/2, 367) pappuç "pabuç" (K1.1/2, 255)

I.3.2.1.13.2. /l/ > /ll/

çilleleri (K1.1/1, 210) haĺĺa "hâlâ" (K1.1/2, 320) salli "Salı" (K1.1/2, 445)

I.3.2.1.13.3. /t/ > /tt/

büttūn (K1.1/1, 451) (K1.1/2, 192) ottuzlarda (K1.1/3, 29)

I.3.2.1.13.4. /d/ > /dd/

yeddi (K1.1/1, 3) kaddar "kadar" (K1.1/1, 40)

Yedi sayı kelimesi Azeri, Özbek, Sagay, Altay, Yakut gibi Türk lehçelerinde de ikiz ünsüzlüdür. Eski Kıpçakçada yeti, yedi yanında yetti, yeddi biçimleri de bulunan kelimenin Clauson'a göre ortasındaki ünsüz aslen ikizdir (Eren, 1999: 448).

I.3.2.1.13.5. /s/ > /ss/, /ş/ > /şş/

kassap (K1.1/2, 377) yaşşardık (K1.1/2, 528)

I.3.2.1.13.6. /b/ > /bb/

sabba "sabah" (K1.1/2, 311) sabbattan "sabahtan" (K1.1/2, 334)

I.3.2.1.13.7. /m/ > /mm/, /n/ > /nn/

ammerika (K1.1/1, 222) ommuz (K1.1/1, 281)

annā "anā" (K1.1/1, 70)

I.3.2.1.13.8. /c/ > /cc/

koccamān (K1.1/1, 96)

Prizrenli kaynak kişimiz Süheyla Tanyü'den metin dışı şu örnekler tespit edilmiştir:

teppeni "tepeni", yaşşayanlar "yaşayanlar"

I.3.2.1.14. Ünsüz Benzeşmesi

Makedonya-Manastır, Radoviş ve İştip Yörük ağızlarıyla Yunanistan ağızlarında ilerleyici ünsüz benzeşmesi Bulgaristan ağızlarında ise ilerleyici ve gerileyici ünsüz benzeşmeleri görülmektedir.

I.3.2.1.14.1. İlerleyici Ünsüz Benzeşmesi

I.3.2.1.14.1.1. /nl / > / nn /

I.3.2.1.14.1.1.1. Çokluk Eki Almış Kelimelerde

donnā "donlar" (M8.3/1, 149) donnarımızı **"**donlarımızı" (M7.2.1/1, 59) onnar "onlar" (B2.1/1, 28) onnara "onlara" (B3.1/1, 59) onnarla "onlarla" (M7.2.1/1, 49) bunnā "bunlar" (B6.1/1, 11) bunnarı "bunları" (M7.2.2/1, 158) (B2.5/1, 4) bunnara "bunlara" (B2.1/1, 48) kadınnarı "kadınları" (M7.2.1/1, 214) ġadınnarı "kadınları" (B2.6/1, 31) koyunnara "koyunlara" (M7.2.1/1, 271) koyunnarı "koyunları" (B6.1/1, 28) zamannar **"**zamanlar" (M7.2.2/1, 31) gelinner "gelinler" (B7.2/1, 14) gelinneri (M7.2.2/1, 150) gelinnerden "gelinlerden" (M7.2.6/2, 17) gelennerin "gelenlerin" (B3.1/1, 7) gelenner "gelenler" (B8.2/1, 22) ezannarı "ezanları" (M7.2.3/1, 206) sabunnarı "sabunları" (M7.2.4/1, 145) gidenne "gidenler" (M7.2.7/2, 87) gidennēn "gidenlerin" (Y1.2/2, 8) trennerin "trenlerin" (B2.1/1, 16) günneri "günleri" (B2.1/1,

64) patıronnā “patronlar” (B2.6/1, 122) 'balkunnara “balkonlara” (B5.1/1, 138) dönennē “dönenler” (B5.1/1, 155) yannānda “yanlarında” (B5.2/1, 74) burkannara “burkanlara” (B5.3/1, 238) çalışmasınnar “çalışmasınlar” (B6.2/1, 10) çıkannarı “çıkanları” (B6.2/1, 52) gitsinnē “gitsinler” (B7.16/1, 58) çingennē “Çingenler” (B7.16/1, 90) çingennēden “Çingenlerden” (B8.4/2, 9) ekinneri “ekinleri” (B7.16/3, 17) olannāla “olanlarla” (B8.5/1, 11) fırınnāmız “fırınlarımız” (Y1.1/5, 66) pelvannar “pehlivanlar” (Y1.1/6, 289) divannar “divanlar” (Y1.3/2, 44) almannar “almanlar” (Y2.2/2, 3) önneri “önleri” (Y3.1/2, 30) tütünner “tütünler” (Y3.2/2, 122) köfünnere “köfünlere” (Y5.1/1, 93) dünnerden “düğünlerden” (Y5.1/2, 35) ayvannarı “hayvanları” (Y6.1/1, 52) yorgannarını “yorganlarını” (Y6.1/1, 63)

I.3.2.1.14.1.1.2. Vasıta Hâl Eki Almış Kelimelerde

samannen “samanla” (M8.3/1, 272) paytonna “faytonla” (M6.2.8/1, 22) bastonna “bastonla” (M6.2.9/1, 46) bastunnan “bastonla” (Y3.2/1, 97) suvanna “soğanla” (M6.2.9/1, 124) tikenne “dikenle” (M6.2.10/2, 139) trennen “trenle” (M7.2.3/1, 28) (B7.16/2, 167) trenne “trenle” (Y1.1/ 4, 47) benne “benle” (M7.2.7/2, 62) (B7.16/1, 161) bennen “benle” (B2.3/1, 27) senne “senle” (B5.1/1, 54) onnan bunnan “onunla bununla” (M6.2.3/1, 67) gelinnen “gelinlen” (B2.6/1, 64) filcanna “fincanla” (B6.2/1, 173) telefonnan “telefonla” (Y2.1/1, 22) sabunnan “sabunla” (Y1.3/2, 40) dedennen “dedenle” (Y2.2/1, 83) kadınnan “kadınla” (Y3.4/1, 48) kurşunnan “kurşunla” (Y5.1/3, 17) amıcannan “amcanla” (B2.2/1, 15) avucunnan “avcunla” (Y1.1/5, 74) altınnan “altınla” (Y3.4/1, 83) zamanna “zamanla” (B6.1/1, 11)

I.3.2.1.14.1.1.3. Yapım Eki Almış Kelimelerde

gelinniklēni “gelinliklerini” (M8.5/2, 357) (M6.2.10/2, 102) önnük “önlük” (M8.3/1, 138) (B2.4/1, 282) (B7.2/1, 39) topannık “topanlık” (M6.2.4/1, 131) günnük “günlük” (M6.2.10/2, 132) ıramazannık “ramazanlık” (M7.2.2/1, 166) düşmannık “düşmanlık” (B2.4/1, 348) düzgünnük (B3.1/1, 110) odunnūmuz “odunluğumuz” (B6.2/1, 103) şişkinnik (B7.9/1, 121) somunnuk “somunluk” (Y1.1/5, 64) çobannık (Y1.1/6, 59) boyunnukları “boyunlukları” (Y2.2/2, 36) insannık (Y3.1/2, 65)

suvannı “soğanlı” (M6.2.4/1, 115) kannı cannı (M7.2.2/1, 13) nişannı (M7.2.2/1, 168) (M7.2.4/1, 34) delikannı (B2.1/1, 104) mastannı “mestanlı” (B2.5/1, 14) deliōmannıdır “Deliormanlıdır” (B7.2/1, 6) odunnu “odunlu” (B5.3/1, 404) cannı (B7.3/1, 188) sarannıyı “Saruhanlıyı” (B7.11/1, 28) tikenni “dikenli” (B7.16/3, 329) enni “enli” (B7.17/1, 33)

nişannandım (M7.2.4/1, 33) nişannanmıj “nişanlanmış” (Y3.4/1, 56)

yaygınnaştı “yaygınlaştı” (B2.4/1, 53) annadırdı “anlatırdı” (M6.2.3/2, 90)
yannış “yanlış” (M7.2.4/1, 30)

I.3.2.1.14.1.2. / ly / > / ll /

balle “balya” (B2.3/1, 47) fasille “fasulye” (B7.10/2, 65) (B8.4/2, 24)

I.3.2.1.14.1.3. / pv / > / pp/

yappereyin “yapıvereyim” (M6.2.8/1, 110) yapparıdı “yapverirdi” (B2.3/1, 6) yappē “yapıver” (B2.4/1, 330)

I.3.2.1.14.2. Gerileyici Ünsüz Benzeşmesi

Gerileyici ünsüz benzeşmesi /rl / > / ll /, / rl / > / ÍÍ /, / zl / > / ll/ şekilleriyle Bulgaristan göçmenlerinin ağızlarına özgüdür. Kırcaali-Susuzburun, Alkaya, Yatacık, Kayabaşı, Hasarcık, Sımolyan-Tozyanı, Razgırat-Kışla, Yunusabdal, Yonuzlar, Zavıt, Şumnu-Karalar, Hasanköy ağızlarında görülür.

Bu hadise, Manisa yerli ağızlarında Turgutlu-Dalbahçe, Çepnidere, Sarıgöl-Güneydamlar, Kahramanlar, Yeniköy, Ahmetağa, Özpınar (Cabertarar), Afşar, Alaşehir-İsmetiye, Serinyayla, Gördes-Araplı köylerinde tespit edilmiştir (İlker, 2017: 230). Anadolu ağızlarında özellikle Eskişehirle Giresun, Ordu, Vakfıkebir yöresinde yaygındır (Caferoğlu, 1958: 9).

I.3.2.1.14.2.1. /rl / > / ll /, / rl / > / ÍÍ /, / zl / > / ll/

nellere “nerelere” (B2.4/1, 281) gelillē “gelirler” (B2.1/1, 139) (B2.8/1, 35) gidillē “giderler” (B2.1/1, 141) (B2.4/1, 267) topluyollā “topluyorlar” (B2.6/1, 4) diyollā (B2.6/1, 42) geçellēdi “geçerlerdi” (B2.6/1, 11) ġatıyollā “katıyorlar” (B2.6/1, 85) ġaçırıyollar “kaçırıyorlar” (B2.7/1, 20) kesiyollā (B2.7/1, 20) vēmillē “vermiyorlar” (B2.4/1, 171) dellē “derler” (B2.4/1, 440) (B6.7/1, 104) sorėllē “sorarlar” (B2.4/1, 121) çıkıjllē “çıkıyolar” (B2.4/1, 238) yapıyellē “yapıyolar” (B2.4/1, 265) ġonuşėllē (B2.4/1, 338) konuşeller “konuşurlar” (B6.2/1, 190) görėllē “görürler” (B2.4/1, 342) görillē (B2.4/1, 224) çevreden görellē “görürler” (B2.4/1, 224) salėllē “salarlar” (B2.4/1, 346) istėllē “isterler” (B2.4/1, 348) istillē “isterler” (B2.4/1, 207)
yapillē “yaparlarlar” (B2.4/1, 267) toplēllē (B2.4/1, 357) giyēllē “giyerler” (B2.4/1, 392) ālaşıllē “ağlaşırlar” (B2.1/1, 215) özlillē “özlerler” (B2.1/1, 216) tutuller “tutarlar” (B2.4/1, 267) deller “derler” (B6.2/1, 46) veriller “verirler” (B6.2/1, 52) yapeller “yaparlar” (B6.2/1, 161) bilellē “bilirler” (B6.3/1, 7) getirėllē (B6.4/1, 35) yapellē (B6.4/1, 33) yiyellē “yiyorlar” (B7.12/1, 43) yimiller “yemezler” (B7.16/2, 23) dakılıÍÍādı “takılırlardı” (B2.3/1, 52) yapoÍÍā “yapıyorlar” (B3.1/1, 84) bālanıoÍÍā (B3.1/1, 85) gidiyoÍÍā (B7.16/1, 184) yerleşiyoÍÍā (B7.16/1, 132) abartmellē

“abartmazlar” (B2.4/1, 265) gidemėllē “gidemezler” (B2.4/1, 341) savaşmėllē (B2.4/1, 347) istemeller “istemezler” (B6.4/1, 26)

I.3.2.1.15. Vurgu

Türkçede genelde kelime vurgusu son hecededir. Fakat Kosova-Prizren ağzı ile Makedonya-Debre-Elessa ağzında vurgunun sondan başa sürüklenmesi belirgin, dikkat çekicidir. Hatta bu durum Prizren’de Elessa’dan da ileridir.

pa'saportlarımız (K1.1/1, 3) 'tepedeydi (K1.1/1, 19) 'buzli suya “buzlu suya” (K1.1/1, 31) 'ortasında (K1.1/1, 42) 'geldık(K1.1/1, 45) sı'nırdan (K1.1/1, 48) 'yedi (K1.1/1, 68) 'ortak (K1.1/1, 98) 'memlekette (K1.1/1, 88) 'açık 'bütün (K1.1/1, 112) 'tatli (K1.1/1, 143) 'gürma 'duyma “görmeyi duymayı” (K1.1/1, 216) 'dayak (K1.1/1, 255) 'bacak (K1.1/1, 284) 'cezma “gezme” (K1.1/2, 81) 'üzgün (K1.1/2, 280) 'doktor (K1.1/2, 299) 'yemek (K1.1/2, 323) 'adamlar (K1.1/2, 361) 'pare (K1.1/2, 370) 'evde (K1.1/2, 472) 'uçma (K1.1/1, 11) 'arnavutluk (K1.1/1, 16) 'duvardan (K1.1/1, 21) 'çatılarımıza (K1.1/1, 24) 'geldik (K1.1/1, 38) 'kaçti (K1.1/1, 78) 'taksilen (K1.1/1, 62) 'saklandi (K1.1/1, 92) 'anasi (K1.1/1, 106) 'aylık (K1.1/1, 122) 'binmem (K1.1/1, 145) 'yastīmız (K1.1/1, 158) 'düktük “döktük” (K1.1/1, 171) 'fronttan “kongre” (K1.1/1, 183) 'toplanti (K1.1/1, 182) 'sayısi (K1.1/1, 227) 'patlamiş (K1.1/1, 249) 'asla (K1.1/1, 377) 'konak (K1.1/1, 376) 'bayanlar (K1.1/3, 16) 'düzgün (K1.1/3, 19) 'komşu (K1.1/3, 25) 'göçlerin (K1.1/3, 27) 'bahçede (K1.1/3, 49) 'alti (K1.1/3, 48) 'tebrię “tebriğe” (K1.1/3, 69) sa'lonlarda (K1.1/3, 112) ko'yunlari (K1.1/1, 51) 'şaşırdım (K1.1/2, 23) 'törcümanlık (K1.1/2, 78) 'hazır (K1.1/2, 442) ya'pılmaz ya'pılır (K1.1/2, 513)

a'yāmdan (M1.2/2, 81) a'çılmas (M1.2/3, 55) ka'rıştırma “yemek çeşidi” (M1.2/3, 78) 'kabak (M1.2/3, 89) 'ottan (M1.2/3, 100) 'elde (M1.1/1, 32) 'içini (M1.1/1, 38) i'çine (M1.2/3, 85) 'çaylar (M1.2/3, 118) 'tarana (M1.2/3, 122) 'donlar (M1.2/3, 137) 'şifon (M1.2/3, 140) 'kargilık (M1.2/3, 147) ka'çarlar (M1.2/3, 151) bıra'kajaklar (M1.2/3, 151) 'ektık (M1.2/3, 37) 'kargilar (M1.2/3, 150) 'öldü (M1.2/4, 7) ge'linlık (M1.2/4, 12) gen'dımız “kendimiz” (M1.2/4, 20) o'jakta “ocakta” (M1.2/4, 28) 'çeşmelerden (M1.2/4, 46) 'ibriklerle (M1.2/4, 47) 'kapak (M1.2/6, 57) 'çevreleri (M1.2/6, 114) a'damlara (M1.2/6, 120) 'çırpilardan (M1.2/5, 23) a'natar (M1.2/5, 24) 'martta (M1.2/6, 8) 'dönmezdi (M1.2/7, 4) 'ormanda (M1.2/7, 24) ço'cuklarımız (M1.2/7, 32)

I.3.2.2. Belirli Bir Alanda veya Belirli Şartlarda, Belirli Kelimelerde Görülen Ünsüz Değişmeleri

I.3.2.2.1. Ötümlüleşme

I.3.2.2.1.1. Arka Damak /k/ Ünsüzünün Ötümlüleşmesi

Kırcaali, Sımolyan-Tozyanı ile Dedeağaç-Hasanlar, Dikilitaş, Gümülcine-Sirkeli, Sofular ağızlarında arka damak /k/ ünsüzü kelime başında yaygın olarak ötümlüleşirken MBGA'nın diğer belli bölgelerinde ise bu hadise yaygın olmayıp belirli kelimelerle sınırlı kalmaktadır.

Bu hadisenin örnekleri Eskicuma-Opaka, Razgırat-merkez ile Zavıt, Şumnu-Yukarıköy, Hasanköy, Ortaköy, Dimetoka-Arenbunar, Hasarbey köy, Kavala-Kınalı, Prizren, Debre-Elessa, Strumisa-Veleüs, Şuşitsa, Dobraşin, Yenimahalle, Koçana-Grades, Köprülü-Koçilar, Radoviş-Kalgürisa, Buçim, Topanitsa, Kulāzı, Köseli, Sarıova, Manastır-Kınalı, Mecitli, Germiyan, Elekler ve Musaobası'ndandır. Genelde art ünlülü Türkçe ve alınma kelimelerin başında görülür.

Bunun dışında birkaç Türkçe kelimenin ortasında ve sonunda alınma kelimenin ise ortasında örneklerine rastlanır.

I.3.2.2.1.1.1. Türkçe Kelimelerde

I.3.2.2.1.1.1.1. Kelime Başında, Ortasında ve Sonunda

ġoşardık (M1.2/6, 69) ġalırdi (M1.2/6, 74) ġaldı (Y1.2/1, 3) ġaldık (M8.3/1, 53) ġayboldi "kayboldu" (M1.2/3, 129) ġurban (M3.3/1, 87) ġayardık "kayardık" (M3.3/1, 101) ġuyacız (M3.3/2, 1) ġaygusuz "kaygısız" (M3.5/1, 51) ġurşum "kurşun" (M3.7/1, 60) ġargidan "kargıdan" (M4.2/1, 93) ġargıya (M8.2/1, 105) ġargilar "kargılar" (M7.1.1/1, 84) (M7.1.3/1, 53) ġargı (Y1.1/5, 107) (Y6.1/1, 54) ġarşı "karşı" (M4.2/4, 101) ġāşı "karşı" (B6.1/1, 205) ġānı "kağnı" (M2.9/1, 158) ġuruşsuz "kuruşsuz" (M5.1/1, 89) ġuruş (B7.16/2, 108) (Y1.1/ 1, 28) ġaç "kaç" (B5.3/1, 60) ġoca (B5.3/1, 97) ġıyar "kıyar" (B6.7/1, 237) ġabullenemedĭmiz (B7.3/1, 40) ġonuşūdu "konuşurdu" (B7.19/1, 69) ġonuşūlar "konuşurlar" (M3.3/1, 21) ġaval (B7.16/2, 138) ġaçā "kaçar" (B8.4/2, 41) ġapayisin "kapıyorsun" (B8.4/2, 65) ġarıştıriysin "karıştırıyorsun" (B8.4/2, 68) ġırbaçla (B8.5/1, 118) ġırbaçle (M8.1/2, 25) ġucāna "kucağına" (Y1.1/ 2, 29) ġırılırlar (Y1.1/5, 191) ġucaklan "kucakla" (Y1.1/5, 408) ġış "kış" (M7.2.6/2, 73) ġızım (M7.2.6/2, 117) ġandırdılar (M8.4/1, 131) (M8.5/2, 190) ġoyinın "koyunun" (M7.1.2/2, 27)

Kelime ortası ve sonunda şu örnekler tespit edilmiştir:

barġı "barkı" (Y3.4/1, 28) argadan "arkadan" (M7.1.6/1, 22)

açığ olsun (M4.2/1, 149) kalmamağ için (M4.2/2, 39)

I.3.2.2.1.1.2. Alınma Kelimelerde

I.3.2.2.1.1.2.1. Kelime Başında

ġadar (M4.2/2, 161) (B7.3/1, 29) (B7.19/1, 9) ġadā "kadar" (M2.9/1, 190) ġadan "kadar" (M8.3/1, 12) ġumpanya (M3.3/1, 6) ġuzinede "kuzinede" (B7.3/1, 221) ġavanozlara (B6.7/1, 204) ġurabiye (K1.1/2, 218) ġorabiye "kurabiye" (M7.2.2/1, 382) ġurabiyeler (M3.4/1, 52) ġurnasını (M3.4/1, 91)

I.3.2.2.1.1.2.2. Kelime Ortasında

çinġolardan (M1.2/3, 90) çinġolar "çinkolar" (M8.4/1, 41) çinġolara (M8.4/1, 42)

I.3.2.2.1.2. Ön Damak /k/ Ünsüzünün Ötümlüleşmesi

Bu durum Debre-Elessa, Koçana-Grades, Köprülü-Koçilar, Radoviş-Kalgürisa, Oravitsa, Manastır-Kınalı, Omurtag-Kasırgalar, Şumnu-Ortaköy'de görülmüş olup Türkçe *kendi, kemik, kişi* alınma *kiremit, kevgir, köy* kelimeleriyle sınırlı kalmıştır. Özellikle Debre-Elessa'da *kendi* kelimesinde ön damak /k/ ünsüzünün sürekli ötümlü şekliyle kullanılması dikkat çekicidir.

Ön damak /k/ ünsüzünün kelime ortası ve sonunda ötümlüleştiği birkaç örnek de bulunmaktadır.

I.3.2.2.1.2.1. Kelime Başında

gendi (M1.2/1, 30) gendim (M1.2/1, 30) (M1.2/3, 1) gendımız (M1.2/3, 59) gendileri (M1.2/3, 140) gen'dımız (M1.2/4, 20) gendimıze (M1.2/6, 65) gendimiz (B7.19/1, 60)

gemikle "kemikler" (M4.2/3, 127) (M7.1.6/1, 110) gimik "kemik" (M4.2/4, 21) gemīnden "kemiğinden" (M7.1.1/1, 81) gişi "kişi" (M8.5/2, 171)

giremit (M1.2/4, 39) gevgir "kevgir" (M2.9/1, 191) gūde "köyde" (B5.1/1, 23)

I.3.2.2.1.2.2. Kelime Ortası ve Sonunda

türgi "Türkü" (M3.1/1, 10) türge "türke" (M7.1.4/1, 4) burdagi "buradaki" (M7.1.6/1, 120)

direg "direk" (M2.6/1, 13)

I.3.2.2.1.3. /p/ Ünsüzünün Ötümlüleşmesi

Türkçe ve alınma bazı kelimelerin başında, ortasında, sonunda görülen /p/ ötümlüleşmesinin örnekleri daha çok ünlü uyumlarının korunduğu bölgedendir. Başta /p/ ötümlüleşmesi Türkçe *pekmez* alınma *pide, pazar, pazartesi, pabuç, pişman* kelimeleriyle sınırlıdır. Yaygın örneği ise *pide* kelimesidir.

I.3.2.2.1.3.1. Türkçe Kelimelerde

I.3.2.2.1.3.1.1. Kelime Başında, Ortasında ve Sonunda

betmez “pekmez” (B2.1/1, 90) debrem (M6.2.7/3, 32) (M6.2.13/1, 235) kabcazi “kapçağızı” (M4.2/7, 84) canbaşalı var canbaşalı (B2.7/1, 10)

Bir yerde sondaki -p zarf-fiili ötümlüleşir:

yüklenib (B3.1/1, 113)

I.3.2.2.1.3.2. Alınma Kelimelerde

I.3.2.2.1.3.2.1. Kelime Başında

bideleri (M7.2.3/1, 155) bidemiz (B2.1/1, 188) bidesini (B2.4/1, 255) kol bidesi “kol pidesi” (M6.2.5/1, 51) oturtma bide (M6.2.5/1, 51) kıvırma kaplı bide (M6.2.8/1, 68) içli bide “içli pide” (M6.2.10/1, 375) kabak bidesi (M7.2.6/3, 85) kara bide (B2.1/1, 186) bideler “pideler” (Y5.1/1, 2) süt bidesi (Y5.1/1, 159) su bidesi (B2.4/1, 251)

bazar “pazar” (B2.6/1, 158) bazartesi (B2.1/1, 143) bazar, bazartesi (B2.6/1, 158) bazara hanı üle bük bazar (B2.6/1, 159) babuj “pabuç” (M7.2.3/1, 105) bişman‿olduk (M6.2.2/1, 44)

I.3.2.2.1.3.2.2. Kelime Ortası ve Sonunda

şübelenirin “şüphelenirim” (M7.2.4/1, 109)

heb “hep” (B2.6/1, 131) heb evlerinden (B3.1/1, 49) mekteb‿okudum (B2.4/1, 286)

I.3.2.2.1.4. /ç/ Ünsüzünün Ötümlüleşmesi

Çingene kelimesi Kırcaali ağızlarında, *çabala*- Şumnu ağızlarında, /ç/ ünsüzünün ötümlü haliyle söylenir.

Radoviş Ovalı ağızları ile Strumisa-Dobraşin *pança* kelimesinde /ç/ yi ötümlüleştirir.

Kelime sonunda ise /ç/ ötümlüleşmesi ya ulamadan kaynaklı ya da kendinden sonra gelen kelimenin ötümlü bir ünsüzle başlamasından kaynaklı meydana geliyor.

I.3.2.2.1.4.1. Kelime Başında

cingene “çingene” (B2.6/1, 17) (B2.7/1, 9) cı̈gene “çingene” (B2.6/1, 19)

çalıştık cabaladık (B7.3/1, 66) çalıştık cabaladık (B7.19/1, 2) çalışıp cabalayınca (B7.17/1, 27)

I.3.2.2.1.4.2. Kelime Ortasında

panca “pança” (M7.1.3/2, 32) (M7.1.5/1, 89) (M3.5/1, 63) bi panca kepek (M7.1.2/1, 207) bi panca tuz (M7.1.2/1, 230) pancayla “pançayla” (M7.1.2/1, 231) (M7.1.6/1, 72) pancalarımız (M7.1.3/1, 168) pancacık pancacık (M7.1.6/4, 71) birer panca (M7.1.2/1, 253)

I.3.2.2.1.4.3. Kelime Sonunda

uc‿altı (B2.1/1, 156) göc‿ettik (B2.5/1, 16) ïc gitmedım (M3.2/1, 15) kac (K1.1/1, 197) kac dūmluyum (Y5.1/1, 15) üc dörd dane (M1.2/6, 20) üc dane (M1.2/6, 131) ūc dane "üç tane" (M8.4/1, 161) üc günden (B7.16/1, 77) üc gün (B7.19/1, 71) topac gibi (Y3.2/1, 86) genc gèḷdım (B1.1/1, 3) kolac deriz (M8.4/1, 296) bikac inek (B2.5/1, 30)

I.3.2.2.2. Ötümsüzleşme

I.3.2.2.2.1. /b/ Ünsüzünün Ötümsüzleşmesi

Bin-, bekle-, bitir-, bıçak, burçak, bıyık, bin Türkçe kelimeleriyle *bisküvi, biper, bodrum, belik, biriket, bisiklet, bekçi* alınma kelimelerinin başındaki /b/ ünsüzünün MBGA'da ötümsüzleştiği görülmüştür. Yaygın örneği *bin-* fiilidir. Bu durum Prizren; Sarıova; Köprülü-Kişina, Köseler; İştip-Puhçe, Poçuval; Radoviş-Buçim, Kulāzı; Manastır-Musaobası, Mecitli, Kınalı, Germiyan, Elekler; Dimetoka-Arenbunar, Umurbey, Dedeağaç-Hasanlar; Gümülcine-Sirkeli, Aşağıköy, Sofular; Kayalar-İnobası; Kırcaali-Alkaya, Susuzburun, Kayabaşı; Sımolyan-Tozyanı, Saltıklı; Eskicuma-Opaka, Selimköy, Razgırat merkez; Şumnu-Yukarıköy, Hasanköy, Eskiköy ağızlarında tespit edilmiştir. Bu hadise Manisa Yörük ağızlarında da belirli kelimelerle sınırlıdır (Akyol, 2006: 75; İlker, 2017: 223-224).

Doğu Karadeniz Bölgesi ağızlarında ise bu tipik bir özelliktir ve /b-/ ile başlaması gereken kelimeler kurallı olarak /p-/ ile başlamaktadır. Benzer durum, Sarı Uygur, Yeni Uygur, Şor, Hakas Türkçeleriyle Altay Türkçesinin Teleüt ağzında görülmektedir. Yine Çuvaş ve Tuva Türkçelerinde pek çok kelimede bu durum söz konusudur. Gagavuz ve Tatar Türkçelerinde ise birkaç kelimede ön seste /b-/ yerine /p-/ kullanılmaktadır. Necati Demir, Türk lehçelerindeki bu yaygın kullanımdan hareketle Eski Türkçeden çok önceleri yani Ön Türkçe Döneminde kelime başında /c-/ yerine /ç-/, /d-/ yetine /t-/, /g/ yerine /k/, /ġ/ yerine /ķ/ kullanıldığı gibi /b-/ yerine de muhtemelen /p-/ kullanıldığı görüşündedir. Fakat, Demir'e göre; Tatar ve Gagavuz Türkçelerinde bu durum belli kelimelerle sınırlı kaldığı için bu iki lehçe açısından meseleyi /p-/ < /b-/ değişimi mi yoksa eskinin devamı olarak mı kabul edeceğiz, şimdilik bunu belirlemek mümkün değildir (Demir, 2007: 2-4).

I.3.2.2.2.1.1. Kelime Başında

I.3.2.2.2.1.1.1. Türkçe Kelimelerde

pindik (M8.1/1, 5) (M8.4/1, 63) (M8.5/1, 37) (B2.3/1, 31) (B5.3/1, 186) (B7.1/1, 36) (B8.5/1, 76) (Y3.5/1, 13) pindim "bindim" (B5.4/1, 44) piner (B6.1/1, 127)

pindirdineyin (Y3.4/1, 123) pinersin (Y3.6/1, 42) pindirmişler (Y5.1/2, 17) pindirdiler (Y5.1/2, 22) pinmedim (B7.3/1, 136) pindiriyom (B7.16/1, 35) pinmiş (B8.4/1, 44) pinēler (M7.1.6/4, 215) pinēler (M6.1.2/1, 68) pineriz (B2.1/1, 116) pindiriĺēdi "bindirirlerdi" (B2.6/1, 58) pindirilē "bindirirler" (B3.1/1, 89) pinmek (B3.2/1, 116)

pekle "bekle" (M7.1.3/2, 114) peklemek (M2.2/2, 15) peklēler "beklerler" (Y5.1/3, 72)

pitirdi "bitirdi" (B2.1/1, 207) pinde "binde" (Y1.3/2, 27) pırçak "burçak" (Y2.2/1, 82) pıçak "bıçak" (Y3.4/1, 177) pıyık "bıyık" (Y5.1/3, 64) pıyıklı (Y1.1/ 2, 56)

I.3.2.2.2.1.1.2. Alınma Kelimelerde

püskū̄ "bisküvi" (K1.1/1, 245) püskümüt "bisküvi" (M6.2.3/2, 50)

piber "biber" (M2.10/2, 164) (M8.2/1, 99) (M8.3/1, 245) (M8.4/2, 52) püberini "biberini" (M2.11/1, 97)

podrumlar "bodrumlar" (M5.1/1, 231) podruma "bodruma" (M6.2.3/2, 76)

pirket "biriket" (M7.2.2/1, 80) pirketlen "biriketle" (M7.2.3/1, 186)

pelik "belik" (B7.3/1, 237) (B7.16/3, 290)

pisiklet "bisiklet" (B7.7/1, 56) pekçi "bekçi" (Y5.1/3, 23)

I.3.2.2.2.1.2. Kelime Ortasında

Bazı Türkçe ve alınma kelimelerde içte /b/ ünsüzü ötümsüzleşiyor.

tapancalardan (M3.7/1, 62) tapancalānı "tabancalarını" (M3.7/1, 62) sapanna "sabanla" (B2.1/1, 148) sapunle "sabunla" (M1.2/1, 35) kaypetmesin "kaybetmezsin" (Y2.2/1, 104)

I.3.2.2.2.2. /d/ Ünsüzünün Ötümsüzleşmesi

Türkçe kelimelerin başında, ortasında, sonunda alınma kelimelerin ise başında ve ortasında /d/ ünsüzü ötümsüzleşiyor. Bu hadisenin örnekleri ünlü uyumlarının korunduğu bölgede daha çoktur.

I.3.2.2.2.2.1. Türkçe Kelimelerde

I.3.2.2.2.2.1.1. Kelime Başında

Daha zarfı ünlü uyumlarının korunduğu bölgede genelde ötümsüz şekliyle kullanılır.

tā "daha" (M8.4/1, 109) (B2.1/1, 29) (B2.4/1, 24) (B6.2/1, 55) (B7.16/1, 90) (B7.16/3, 55) (Y3.1/2, 75) (Y5.1/1, 3) türkçe yasakmış tā ufakkan (B2.1/1, 24) tā başka (B2.2/1, 13) tā geldim kapıya (B2.5/1, 58) tā ġuvetli (B3.1/1, 128) tā bilgisini

yükseltçek (B5.1/1, 25) türklē tā çoktu (B5.4/2, 17) tā bū̆k “daha büyük” (Y2.2/1, 130) bi tā “bir daha” (B7.12/1, 3)

I.3.2.2.2.2.1.2. Kelime Ortası ve Sonunda

Kırcaali-Kayabaşı’nda *et-* yardımcı fiilindeki /t/ ünsüzü ardından ünlü bir ek gelmesine rağmen ötümsüz şeklini devam ettiriyor:

kabul‿etyoz “kabul ediyoruz” (B2.6/1, 60) idāre eter (B2.6/1, 125) dua eterin “dua ederim” (B2.6/1, 124)

Koçana-Grades, Radoviş-Oravitsa, Manastır-Kınalı’da fiilden fiil yapan *-dır-* ekinin ötümsüz söylemi tespit edilmiştir:

utantırmasın “utandırmasın” (M8.5/1, 58) uyantırmaK‿için “uyandırmak için” (M4.2/1, 176) evlentirdik “evlendirdik” (M8.5/2, 216) gücentırsınler (M7.1.6/4, 183)

İştip-Yonuzlu, Köprülü-Karatmanlı, Kırcaali-Susuzburun, Eskicuma-Opaka, Razgrat-Kışla, Dimetoka-Arenbunar’da *ad* kelimesinin sonundaki /d/ ötümsüz haliyle kullanılmıştır:

at “ad” (B6.2/1, 25) atları “adları” (M6.2.12/1, 50) atlari “adları” (M2.3/3, 105) atlānı “adlarını” (Y1.1/6, 3) atlarımızı (B5.3/1, 21) soyatlarımız (B2.1/1, 27)

I.3.2.2.2.2.2. Alınma Kelimelerde

/d/ ötümsüzleşmesi kelime başında *doktor, deterjan, defter, dükkan, deste*; kelime ortasında *pide, kundura, kadir* kelimeleriyle sınırlıdır.

I.3.2.2.2.2.2.1. Kelime Başında

toktor (M6.2.4/1, 33) (M6.2.9/1, 17) (M6.2.13/1, 29) (M7.2.3/1, 92) toktora (M7.2.3/1, 92) (M8.5/2, 93) toktorları (M6.2.13/1, 29) toktorlar (M2.3/3, 95) (M7.2.7/1, 34) (M8.1/2, 5) teterjan “deterjan” (B6.2/1, 247) tefter “defter” (B7.16/2, 133) (Y1.1/6, 205) tefterde (M4.1/1, 220) (M5.1/1, 192) tüḱanlara “dükkanlara” (B8.4/2, 4) teste “deste” (Y5.1/1, 107) testesinnen “destesiyle” (Y1.1/6, 208) testeleri (M2.4/3, 97)

I.3.2.2.2.2.2.2. Kelime Ortasında

pite (M1.2/6, 58) (M8.4/1, 320) piteler (M1.2/3, 44) kuntura “kundura” (K1.1/2, 255) katır gecesi “kadir gecesi” (M6.2.4/1, 35)

I.3.2.2.2.3. Ön ve Arka Damak /g/ Ünsüzünün Ötümsüzleşmesi

I.3.2.2.2.3.1. Türkçe Kelimelerde

Bu ötümsüzleşme Türkçe kelimelerin ortasında karşımıza çıkıyor. MBGA’da yer yer ön veya arka damak /k/ ünsüzüyle biten Türkçe kelimeler ünlü bir ek aldığında bu ünsüz ötümsüz halini devam ettiriyor.

kalabalıkız “kalabalığız” (M2.2/4, 64) (M8.4/1, 276) çoki (M4.2/3, 19) çoki türk‿idi (M7.1.6/4, 3) dā çoki “daha çoğu” (M2.6/1, 82) çokunu “çoğunu” (Y2.2/1, 165) çoku “çoğu” (B6.2/1, 78) (B7.1/1, 94) çokalmışlar (B7.12/3, 38) çokalsın “çoğalsın” (M2.10/1, 68) okunukum (M8.2/1, 12) alışıkım “alışığım” (M2.11/1, 134) (M8.4/1, 31) alışıkız (M8.4/1, 116) küçükim “küçüğüm” (M3.2/3, 109) küçükün “küçüğüm” (M8.5/1, 166) küçüküm “küçüğüm” (Y5.1/2, 32) yörüküz (M6.2.12/2, 3) tanışıkız “tanışığız” (M6.2.7/1, 25) ufakın “ufağım” (M6.2.10/1, 388) çocukum (B6.1/1, 407) dānıkız “dağınığız” (M7.2.8/5, 24)

Ayrıca, Debre merkez’de *kaburga*, Koçana-Grades’te *göğüs*, Grades ile Kırcaali Sususzburun’da *hangi* kelimesinin ötümsüz şekli tespit edilmiştir:

kaburka “kaburga” (M1.1/1, 29) göksüm “göğsüm” (M4.2/1, 270) hankı “hangi” (B2.1/1, 204) bir‿anki (M4.2/1, 281)

I.3.2.2.2.3.2. Alınma Kelimelerde

Gayrı, gurbet, garson, günah alınma kelimelerinin başında ve genelde ünlü uyumlarının korunduğu bölgede görülür. Tipik örneği ise *gayrı* zarfıdır.

kay “gayrı” (B7.16/3, 147) kayı “gayrı” (M1.2/6, 13) ḱarikin “gayrı” (M7.2.8/3, 20) kayrık “gayrı” (B5.4/2, 47) (B6.6/1, 56) kayrı “gayrı” (B6.10/1, 161) (B7.9/1, 1) (Y3.1/1, 103) kayrıkın “gayrı” (B7.10/1, 13) (B7.3/1, 55) kayrīn “gayrı” (B7.10/2, 38) kayrıkım (B7.8/1, 31) kāri “gayrı” (Y1.1/5, 252)

künah “günah” (B2.7/1, 8) kurbet “gurbet” (B5.1/1, 240) karsonnuk “garsonluk” (B4.1/1, 28)

I.3.2.2.2.4. Ötümsüzleşmede Tarihî Biçimlerin Korunduğu Kelimeler

I.3.2.2.2.4.1. Ön Damak /k/ Ünsüzünün Kelime Başında Korunması

Kırcaali-Kayacık, Dedeağaç-Hasanlar’da *git-*; Sımolyan-Tozyanı, Kırcaali-Göllü’de *geri*; İştip-Kurfallı’da *geç-*; Radoviş-Allabası, Kulāzı ile İştip-Kutsa’da *gümüş*; Dimetoka-Arenbunar’da *geyik*; Kırcaali-Susuzburun’da *görümce* kelimelerinin başında /k/ ünsüzü devam etmektedir.

kittik (B2.6/1, 7) kitçēn “gideceğim” (B2.6/1, 115) kiten “giden” (Y2.2/1, 13) keçiyo “geçiyor” (M6.2.2/ 2, 25) kümüş (M6.2.10/1, 14) (M7.2.4/1, 191) kümüj (M7.2.2/1, 422) keyik “geyik” (Y1.1/5, 97) ondan keri “ondan geri” (B2.2/1, 22) evlenmedikten kere “evlenmedikten geri” (B3.1/1, 86) körümcem “görümcem” (B2.1/1, 103)

I.3.2.2.2.4.2. /t/ Ünsüzünün Kelime Başında Korunması

Kırcaali ağızlarında *dirsek, dolu, döş, dök-, dik-*; Manastır-Germiyan'da *dirsek*, Kınalı'da *diken*; Razgırat merkezde *dolu*, Zavıt'ta *diken*; Şumnu-Buranlar'da *doksan*, Hasanköy'de *diken*; İştip- Sırlıva'da *demin*, Kutsa'da *diken*; Köprülü-Hacıbekli'de *diken*; Sarıova merkezde *demin* kelimesinde /t/ ünsüzünün ötümsüz biçimiyle devam ettiği görülmüştür.

töş (B2.2/1, 44) (B2.4/1, 320) (B2.6/1, 55) tirsek "dirsek" (M8.3/1, 151) (B2.2/1, 42) tikerdik (B2.1/1, 150) tög "dök" (B2.6/1, 175) tolu "dolu" (B6.1/1, 43) toluya "doluya" (B2.5/1, 61) toksan "doksan" (B7.5/1, 43) temin "demin" (M5.1/1, 189) (M6.2.9/1, 176) (B5.4/2, 38) tiken "diken" (B6.7/1, 44) (B7.16/3, 329) tikenle (M8.4/1, 134) tikenne "dikenle" (M6.2.10/2, 139) kara tikenler (M2.11/1, 106)

I.3.2.2.2.4.3. /b/ Ünsüzünün Kelime Başında Korunması

İştip-Muratlı, Hocalı, Kepekçili, Poçuval, Ebipli, Urrak, Sırlıva, Kuçisa, Sırlıva, Kutsa, Gaber; Radoviş-Alikoç, Kulāzı, Çeşmemahallesi, Allabası, Köseli, Hıdavelli Yörük ağızları ile Kırcaali-Yatacık, Kayabaşı ağızlarında *parmak, pişmek, pınar* gibi kelimelerde kelime başı /b/ ünsüzü tarihî biçimlerini korumaktadır.

bişiriyoru (M6.2.4/1, 120) bişerdi (M6.2.4/1, 123) bişirijen "pişireceksin" (M6.2.5/2, 24) bişiridik (M6.2.7/3, 103) (M6.2.11/1, 58) (M6.2.13/1, 78) bişirdik (M6.2.9/2, 62) bişiriyolar (M6.2.10/1, 316) bişsiñler (M7.2.1/1, 65) bişiriydik "pişiriyorduk" (M7.2.2/1, 341) biştineyin (M7.2.3/1, 158) bişiriz (M7.2.6/2, 46) bişiririz (B2.4/1, 436) bişiriydim (M7.2.6/3, 40) bişirmezdik (M7.2.7/2, 133) bişirisin (B2.6/1, 87)

barmakların (M6.2.4/1, 139) barmaklarıñ (M6.2.5/2, 73) barmakla (M6.2.8/1, 14) barmāmdan (M6.2.9/1, 130) barmaklāña (M6.2.10/1, 214) barmak (M6.2.14/1, 31) (M7.2.2/1, 228) (M7.2.7/1, 65) (B2.6/1, 53) barmaklarını (M7.2.6/2, 111)

buñarisara "pınarhisara" (M6.2.3/1, 9) buñar (M6.2.13/1, 50) buñarlar (M7.2.1/1, 46) bunardan (M7.2.4/1, 133) bunarlarımız (M7.2.7/1, 74) bunardan (M7.2.7/2, 161) kozbunar (M7.2.3/1, 8) bastırma "pastırma" (M7.2.4/1, 55)

Yine Strumisa-Makruva, Yenimahalle, Radoviş-Buçim, Dimetoka-Umurbey, Arenbunar'da *pınar,* Dedeağaç-Hasanlar'da *piş-* kelimesi aslına uygun biçimiyle kullanılmaktadır:

akçabınar (M3.2/1, 81) bunara "pınara" (M7.1.3/1, 91) karabunar (Y1.1/8, 51) arenbınar (Y1.1/8, 1) bunarisarda (M3.7/1, 94) kırkbınar (Y1.3/1, 60)

bişirilerdi (Y2.2/1, 60) bişmeden "pişmeden" (Y2.2/1, 99)

I.3.2.2.3. /j/ > /c/ Değişimi

Jandarma, jilet, jimnastik alınma kelimelerinde başta /j/ > /c/ değişimi olmuştur.

candırmalar "jandarmalar" (M8.5/2, 57) candarmalık "jandarmalık" (M4.1/1, 63) candırma (M3.2/1, 106) (M6.2.9/2, 117) candırmaydi "jandarmaydı" (M7.1.5/1, 219) candarmalar (B6.4/1, 24) candarmalara (B6.7/1, 101) cimnastik "jimnastik" (B6.10/1, 168) ciĺatla "jiletle" (M4.3/1, 45)

I.3.2.2.4. /z/ > /d/ Değişimi

Alınma bir kelime olan *ramazan* kişi adı olarak kullanıldığında bu değişim meydana gelir.

ramadanları "ramazanları" (M6.2.10/2, 30) ramadan ālara (Y1.1/6, 176) ramadan aga (Y3.1/1, 15)

Ramadan kişi ismi kendi köyümüz olan Kozana-İnobası mübadillerinin meskun olduğu Merkez Yeniköy ağzında da kullanılmaktadır.

I.3.2.2.5. /b/ > / f/ Değişimi

Radoviş-Oravitsa, Sarıgöl, Debre-Elessa, Sımolyan-Tozyanı'nda alınma *sabun* kelimesinde /b/ > / f/ değişimi olmuştur. *Safın* söyleminin Kozana-İnobası ağzında da kullanıldığını biliyoruz.

safun "sabun" (M1.2/4, 58) safun yok‿idi (M1.2/4, 58) safunle (M7.1.6/2, 47)

safınla "sabunla" (M7.2.8/3, 76) safın alamadīmız vakıt "sabun alamadığımız vakit" (M7.2.8/3, 78) safınnan "sabunla" (B3.1/1, 103)

I.3.2.2.6. /h/ > /f/ Değişimi

Bu değişime daha çok Prizren, Elessa, Grades, Strumisa-Çanaklı, Manastır-Kınalı'da *sahur* kelimesinde rastlanır. Şumnu-Gürgenli ile Dimetoka Arenbunar'da ise yine alınma bir kelime olan *nohutta* tespit edilmiştir.

süfüre kadar "sahura kadar" (K1.1/2, 320) süfürde (K1.1/2, 322) süfürünü "sahurunu" (K1.1/2, 323) süfüre kā "sahura kadar" (M1.2/3, 160) süfür davulcusu (M3.8/1, 152) süfürde (M4.2/1, 185) süfre "sahura" (M8.5/2, 437)

nofut "nohut" (B7.10/2, 65) nafut "nohut" (B7.10/2, 65) nufuda "nohuda" (Y1.1/5, 101)

I.3.2.2.7. /v/ > /f/ Değişimi

Bazı Türkçe ve alınma kelimelerin başında, ortasında, sonunda /v/ > /f/ değişimi olmaktadır. Makedonya ağızlarında Türkçe *ev* kelimesinin sonunda; Razgırat merkez, Zavıt, Duranköy, Şumnu-Doruklu, Kosova-Prizren ağızlarında

alınma *kova* kelimesinin ortasında; Prizren, Debre-Elessa, Koçana-Grades, Radoviş-Damyan, Dedeağaç-Hasanlar, Gümülcine-Sirkeli gibi MBGA'nın genelinde ise alınma *pilav* kelimesinin sonunda /v/ > /f/ değişimi çokça görülmektedir. Bu değişimin örnekleri daha çok alınma kelimelerdendir.

I.3.2.2.7.1. Türkçe Kelimelerde

I.3.2.2.7.1.1. Kelime Başında

Manastır Germiyan, Koçana-Grades ağzında *ur-* fiilinin başında /f/ ünsüzü bulunmaktadır:

furan "vuran" (M8.3/1, 79) furmaK‿için (M4.2/1, 138)

I.3.2.2.7.1.2. Kelime Ortasında

ayfa "ayva" (B2.1/1, 88)

I.3.2.2.7.1.3. Kelime Sonunda

ef "ev" (M7.2.7/1, 23) (M6.2.7/1, 26) (M4.2/2, 177) (M4.2/4, 267) (M4.2/6, 100) (M5.1/1, 54) (M7.1.1/1, 65) (M7.1.6/3, 18) (M3.5/2, 26) (M3.8/1, 165) ef‿ekmejigi (M4.2/1, 102) efsizler (M4.3/1, 88) hef (M4.2/3, 31) eF (M8.5/1, 61)

ef "ev" (K1.1/4, 137)

I.3.2.2.7.2. Alınma Kelimelerde

I.3.2.2.7.2.1. Kelime Başında

fırışnikle "vırışnik 'saç'" (M6.2.5/1, 52) fırışnıkle (M6.2.5/1, 73) fırışnik (M6.2.5/2, 32) fırışlik fırışnik (M6.2.12/2, 68) furuşnikle (M7.1.3/2, 85)

fişne "vişne" (B6.7/1, 162)

I.3.2.2.7.2.2. Kelime Ortasında

kufa kufa (B6.7/1, 192) kufalāmız (B6.7/1, 185) kofam (B6.1/1, 191) kofayı (B6.10/1, 11) kofaya (B7.1/1, 96) (K1.1/2, 202)

merdifenlerin "merdivenlerin" (M7.2.4/1, 120) bedafa "bedava" (Y2.2/1, 156)

I.3.2.2.7.2.3. Kelime Sonunda

piĺaf "pilav" (K1.1/2, 189) (M1.2/4, 16) (M4.2/1, 32) (M4.2/2, 190) (Y2.2/1, 148) (Y3.4/1, 184) piļaf (M7.1.4/1, 74) alef "alev" (M8.5/1, 11) manaf "manav" (M2.10/2, 372)

I.3.2.2.8. /y/ > /g/ Değişimi

Kosova-Prizren ağzında *maydanoz* kelimesinde ortaya çıkan bir ses hadisesidir. Hasan Eren bu kelimenin mağdanos şeklinden geldiğini ve Rumca biçimlerin Türkçeden alındığını ifade etmektedir (Eren, 1999: 290).

magdonozsuz “maydanozsuz” (K1.1/2, 344) magdonoz atarız (K1.1/2, 345) magdonozu (K1.1/2, 346)

Konuyla ilgili asıl ilginç örnek ise Debre-Elessa’da tespit ettiğimiz peynir yerine *pengir* söylemidir. Burada önce /y/ ünsüzü /g/ ünsüzüne dönüşmüş ardında da yan yana iki ünsüz yer değiştirmiştir:

pengir “peynir” (M1.2/6, 82) pengirleri (M1.2/6, 83)

I.3.2.2.9. /h/ > /k/ Değişimi

Alınma kelimelerin başında ve sonunda meydana gelir. Bu değişim Makedonya-Köprülü, Strumisa, Radoviş, İştip ağızlarında bir örnekle de Dimetoka-Arenbunar’da görülen *hrıstiyan* kelimesinde yaygındır.

kırıstiyan (M2.2/1, 3) (M3.2/1, 10) (M7.2.2/1, 15) (M7.1.2/2, 3) (M7.1.6/2, 20) (M7.1.6/3, 34) (M6.2.5/1, 3) kırıstiyanlar (M2.7/2, 36) kırıstiyance (M3.2/1, 13) kırıstiyani (M7.1.5/1, 15) kırıstiyanın (M6.2.3/2, 17) kırıstiyanların (M6.2.3/2, 84) (M7.2.2/1, 16) kıristiyannar “hırıstiyanlar” (Y1.1/ 7, 54)

Kelime sonundaki örnekleri şunlardır:

tezgak “tezgah” (M8.5/2, 100) allaktan “Allahtan” (M7.2.8/5, 63) silak “silah” (B6.1/1, 442)

I.3.2.2.10. /r/ > /l/ Değişimi

/r/ > /l/ değişiminin Türkçe kelimelerin ortasında alınma kelimelerin ise başında, ortasında ve sonunda örnekleri bulunur. Belirli kelimelerle sınırlı olan /r/ > /l/ değişiminin üç bölgede de örnekleri vardır. Ancak bu değişime ünlü uyumunun korunduğu bölgede daha çok rastlanır.

I.3.2.2.10.1. Türkçe Kelimelerde

güleştir (B7.16/2, 165) güleşirdi “güreşirdi” (Y1.1/6, 289) güleşler (Y1.3/1, 59)
güleşe (Y5.1/3, 118) güleşlere “güreşlere” (M2.7/2, 122)

I.3.2.2.10.2. Alınma Kelimelerde

I.3.2.2.10.2.1. Kelime Başında

leşperlik “rençperlik” (M1.2/2, 33) lençperlik **“**rençperlik” (Y1.1/6, 93) leşperlerden “rençperlerden” (M2.3/2, 5) leşper (M8.5/2, 480)

lüzgar “rüzgar” (Y3.5/1, 38)

I.3.2.2.10.2.2. Kelime Ortasında

tülbe “türbe” (M3.7/1, 149) (M2.3/4, 41) (M7.1.5/1, 270) belber “berber” (M7.2.1/1, 161) (M7.2.7/2, 152) (B7.9/1, 1) (Y1.1/6, 57) kelbar “kehribar” (M2.9/1, 169) bali “bari” (B6.2/1, 41) (Y3.2/1, 58) bilader (B7.16/2, 178) biladerler (M6.2.12/1, 95)

kayınbilāder (Y3.1/1, 145) selbessin “serbestsin” (M8.3/1, 79) fablikadan “fabrikadan” (B2.6/1, 129) amelikan “amerikan” (M6.2.12/1, 173)

I.3.2.2.10.2.3. Kelime Sonunda

egel “eğer” (M2.3/4, 57) (B8.4/2, 44) tekral “tekrar” (M4.2/1, 133)

I.3.2.2.10.3. -ArAk Zarf-fiil Ekinde

Kırcaali, Eskicuma, Razgırat, Şumnu-Yukarıköy, Pıyıklı, Kayacık, Hasanköy; Dimetoka-Arenbunar, Gümülcine-Basırlı, Sirkeli, Kavala-Kınalı’da -ArAk zarf-fiilinin /r/ > /l/ değişimine uğraması dikkat çekicidir.

yörūlek “yörüyerek” (B2.1/1, 7) (B7.13/1, 61) (B7.16/1, 152) yürüyelek (Y6.1/1, 74) ollak “olarak” (B2.4/1, 398) olalak (B6.1/1, 97) (Y1.1/6, 109) ālayalak “ağlayarak” (B5.1/1, 145) ālıyılak (B7.3/1, 189) ālaylak “ağlayarak” (B7.9/2, 5) çalalak “çalarak” (B5.2/1, 74) mırıldanalak (B7.16/3, 145) yapalak “yaparak” (Y1.1/6, 35) kaçalak (Y1.1/6, 185) yaralak yaralak “yararak yararak” (Y1.1/6, 503) atalak “atarak” (Y3.3/1, 100) atalak (Y3.4/1, 116)

I.3.2.2.11. /n/ > /l/ Değişimi

Dönüm, fincan alınma kelimelerinde meydana gelir. En yaygın örneği *dönüm* kelimesidir.

dölüm “dönüm” (M1.2/5, 27) (M4.2/4, 210) (M8.1/2, 24) (M3.2/1, 220) (M7.1.1/1, 49) (B4.1/1, 21) (B5.1/1, 53) (B5.2/1, 30) (B5.4/2, 68) (B6.1/1, 150) (B6.5/1, 22) (B7.16/1, 274) (B8.2/1, 66) (B9.1/1, 42) (Y1.1/6, 356) (Y1.3/1, 113) (Y2.2/1, 41) (M8.1/2, 24)

filcan (Y3.3/1, 110) (Y3.4/1, 154) (M7.1.5/1, 96) filcandan (B7.16/1, 347) filcanda (M3.8/1, 270) filcanna “fincanla” (B6.2/1, 173)

I.3.2.2.12. /l/ > /n / Değişimi

Türkçe kelimelerin ortasında, sonunda alınma kelimelerin ise başında ve ortasında /l/ > /n / değişiminin örnekleri tespit edilmiştir.

I.3.2.2.12.1. Kelime Başında

Alınma bir kelime olan *lor* MBGA’da genelde *nor* biçimiyle kullanılmaktadır.

nor “lor” (M6.2.8/1, 60) (M4.2/4, 90) (M7.1.6/1, 69) (M2.3/1, 86) (M3.5/1, 96) (M8.3/1, 227) nur “lor” (Y2.2/1, 96) nor‿olurdi (M6.1.1/1, 85) nor gibi (M7.2.2/1, 429) noru “loru” (M7.2.1/1, 128) büberli nor (M6.2.5/1, 28) püberli nor “biberli lor” (M2.3/3, 125) nor piberi (M2.9/1, 178) nor yaparız (B6.7/1, 213) una nor denir (Y1.1/5, 335) nor kaynadırdık (M1.2/6, 80) nor yapar‿ımışlar (M3.7/1, 204)

I.3.2.2.12.2. Kelime Ortasında

Bu değişim kelime ortasında *elli, bulgur, millet* gibi belirli Türkçe ve alınma kelimeyle sınırlıdır. Koçana merkez ile Grades, Morozla ve Radoviş-Damyan, Buçim, Lumnitsa, Oravitsa'da sıkça görülür. Ayrıca Sarıova; Debre-Elessa; Strumisa-Makruva; Radoviş-Topanitsa ve Manastır-Musaobası'ndan bir kaynak kişide birer örneği tespit edilmiştir.

I.3.2.2.12.2.1. Türkçe Kelimelerde

enli "elli" (M4.2/1, 142) (M4.2/2, 3) (M4.3/1, 9) (M4.2/4, 41) (M7.1.4/1, 28) (M7.1.3/2, 13) (M7.1.3/1, 141) (M7.1.5/1, 46) (M7.1.6/2, 10) enlisinde imiş "ellisindeymiş" (M7.1.5/1, 206) onli "elli" (M5.1/1, 2)

bungur "bulgur" (M4.2/3, 99) (M7.1.4/1, 103) (M7.1.3/1, 9) (M7.1.5/1, 117) (M7.1.6/4, 112) (M8.1/2, 16) bungurlar "bulgurlar" (M7.1.4/1, 138) bungurli "bulgurlu" (M7.1.5/1, 117)

sanlaniy "sallanıyor" (M4.1/1, 277) (M4.2/4, 248) sanlanıydile "sallanıyordular" (M4.2/3, 138) sanladi "salladı" (M7.1.3/1, 48) sanlaysın "sallıyorsun" (M7.1.3/1, 135) sanlanırız "sallanırız" (M7.1.3/1, 143) sanlā sanlā "sallaya sallaya" (M7.1.4/1, 138) sanlanırdık "sallanırdık" (M7.1.5/1, 68)

yonlaysın "yolluyorsun" (M7.1.3/2, 73)

I.3.2.2.12.2.2. Alınma Kelimelerde

minlet "millet" (M4.2/1, 165) (M4.2/2, 139) (M4.1/1, 153) (M4.3/1, 27) (M4.2/4, 44) (M7.1.2/2, 35) (M7.1.6/4, 216) (M1.2/6, 64) (M3.2/2, 12) minletımıze (M4.2/2, 31) minleti (M4.2/2, 72) (M4.3/1, 27) munla anım "molla hanım" (M4.2/7, 153) munla aga (M4.2/1, 205) mesnẹim "mesleğim" (M4.2/2, 4) benli "belli" (M4.2/4, 150)

Yine Grades'te *-leyin* ekinde bu değişime rastlanmıştır:

sabane "sabahleyin" (M4.2/1, 86)

I.3.2.2.12.3. Kelime Sonunda

Koçana-Grades ile Dimetoka-Arenbunar'da nasıl birleşik yapısının sonunda /l/ > /n / değişimi olmuştur.

nasın "nasıl" (M4.2/1, 15) (Y1.1/5, 30) nasındı "nasıldı" (Y1.1/5, 255)

I.3.2.2.13. /h/ > /n/ Değişimi

Türkçe *hangi, hani, haçan* kelimeleriyle sınırlıdır. Bu ses değişimiyle Radoviş Yörük ağızlarında *hangi*, Koçana-Grades'te *hani*, Debre-Elessa'da *hani* ve *haçan* kelimelerinde karşılaşılmıştır.

nangi “hangi” (M7.2.3/1, 198) (M7.2.6/3, 127) (M7.2.8/3, 62) nangıları “hangileri” (M7.2.4/1, 185)

nani “hani” (M4.2/2, 57) nanice “ hani” (M1.2/6, 115)

naçan “haçan” (M1.2/3, 49)

I.3.2.2.14. /ğ/ > /n / Değişimi

Razgırat Kışla, Zavıt, Eskibalbanlar, Şumnu-Hasanköy, Ortaköy’de ve sadece *değiş-* fiilinde görülür. Manastır-Germiyan’da deñiş- şeklinde bir örneği vardır.

Türkiye Türkçesi ölçünlü dilinde *değiştir-* Azeri Türkçesindeki *deyişdir-* kelimeleri Eski Türkçe eşitlenme, değiştokuş manasına gelen teñiş / tegiş (< teñ ‘eşdeğer’) kökünden gelir (Tokatlı, 2004: 148).

deniştīdiler “değiştirdiler” (B6.7/1, 93) deniştīdi (B6.9/1, 28) deniştirdilē “değiştirdiler” (B7.16/3, 20) denişmiştir “değişmiştir” (B7.19/1, 17) denişmezler, denişmezlē (B6.2/1, 64) denişmedik (B7.16/3, 19) deñişti (M8.3/1, 108)

I.3.2.2.15. /m/ > /n / Değişimi

MBGA’da *şimdi* kelimesinde yaygın görülen bir değişimdir.

şindi “şimdi” (K1.1/1, 11) (M1.2/1, 31) (M2.3/1, 77) (M2.6/2, 48) (M3.2/1, 146) (M3.3/3, 8) (M4.2/1, 135) (B2.1/1, 196) (B3.1/1, 79) (B5.3/1, 11) (B7.16/3, 140) (Y1.1/ 3, 195) şindicik (B6.4/1, 44) (Y5.1/1, 100) şindik (B2.4/1, 50) (M6.2.7/1, 8) şindiki (B2.4/1, 300) şinik (M8.5/1, 91)

bürüncük “bürümcük” (B5.3/1, 362)

I.3.2.2.16. /r/ > /n / Değişimi

Debre-Elessa, Strumisa-Makruva, Şuşitsa, İştip-Kutsa, Manastır-Germiyan, Kırcaali-Alkaya, Konçe, Pırovadı-Çaylak, Karaahmetmahallesi, Dimetoka-Arenbunar, Umurbey ağızlarında alınma *kadar* kelimesinde /r/ > /n/ değişimi yaygındır.

şu kadan “şu kadar” (M1.1/1, 41) o kadan “o kadar” (M1.2/1, 80) (M3.2/3, 89) (M3.4/1, 107) (B8.3/1, 1) bu kadan (M1.2/2, 37) (B8.2/1, 54) şu kadancık (M6.2.10/1, 2) kapıya kadan “kapıya kadar” (M6.2.10/2, 43) yāmurlu kadan “yağmurlu kadar” (M8.3/1, 81) dörde kadan (B8.2/1, 26) “ūleye kadan “öğleye kadar” (Y1.1/6, 30) buralara kadan (Y1.3/2, 27) alcak vēcek kadan (B2.3/1, 11) bildīm kadan (B2.5/1, 39) gitçek kadandım (B8.3/1, 4) cumaya kadan (Y1.1/ 1, 70) buralara kadan (Y1.3/2, 27) ġadan “kadar” (M8.3/1, 12) sekize ġadan (B2.3/1, 8) u kadana “o kadar” (Y1.1/ 3, 103) (Y1.1/6, 33) zırāt kadana (Y1.1/6, 46)

Ayrıca Dedeağaç-Hasanlar, Gümülcine-Sirkeli'de *rençper* alınma kelimesinin başında bu değişmenin iki örneği vardır:

neçperdik "rençperdik" (Y2.2/1, 81) neçperiz "rençperiz" (Y3.4/1, 15)

I.3.2.2.17. /n/ > /m/ Değişimi

Yaygın örneği Türkçe *kurşun* kelimesidir.

kurşum "kurşun" (M1.2/3, 103) (M3.2/1, 281) (M7.1.1/1, 81) kurşumu (M6.2.10/2, 137) kurşumları (M3.7/1, 61) kūşum "kurşun" (B7.16/3, 242) kurşum dökeylar "kurşun döküyorlar" (M7.1.4/1, 115) ġurşum "kurşun" (M3.7/1, 60)

/n/ > /m/ değişiminin diğer örnekleri şunlardır:

namkörlük "nankörlük" (M3.2/1, 211) samsuma "samsuna" (B7.16/1, 111) mercemköşk "mercanköşk" (Y2.2/1, 157)

I.3.2.2.18. /v/ > /m/ Değişimi

Köprülü-Dorfullu, Köseler; Manastır-Kınalı, İştip-Kurfallı ile Kepekçili'de vefat et- birleşik fiilinin *mefat et-* biçimine rastlanmıştır. Bu, mefta ve vefat kelimelerinin halk muhayyilesinde birleştirilmesiyle ortaya çıkmış bir söylem olabilir.

mefāt‿etti (M6.2.2/2, 13) mefāt‿etti (M6.2.7/4, 57) mefāt‿etmiş (M2.10/1, 26)

mefat‿etti (M8.5/2, 145) mefat‿etti (M2.7/2, 91)

I.3.2.2.19. /f/ > /p/ Değişimi

/f/ > /p/ değişimi *fayton, fesleğen, fırıldak* kelimeleriyle sınırlıdır. Daha çok *fayton* sözcüğünde görülen bu değişim Makedonya'nın Koçana-Grades, Debre-Elessa, Köprülü-Aşağı Karaslar, İştip-Urrak (Rulyak) ağızlarında tespit edilmiştir.

payton "fayton" (M1.2/5, 17) (M4.1/1, 17) paytonla (M2.4/1, 11) paytonle "faytonla" (M2.4/1, 14) paytonnan "faytonla" (M6.2.8/1, 22)

pesliyan "fesleğen" (M7.2.3/1, 180) pırıldak "fırıldak" (B5.3/1, 304)

Kozana-İnobası ağzında da *payton, peslēn* kullanımları vardır.

I.3.2.2.20. /l/ > /r/ Değişimi

Dimetoka-Arenbunar, Dedeağaç-Dikilitaş, Gümülcine-Kargılısarıca'da *Gümülcine* yer adında içte bir /l/ > /r/ değişimi meydana gelir:

gümürcineye "gümülcineye" (Y1.1/ 3, 64) (Y3.1/1, 66) gümürjinaya (Y2.1/1, 33)

Bu değişimin ilginç örneği Kozana-İnobası'ndaki *kiritli* olarak telaffuz edilen kilitli sözcüğüdür. İnobası ağzında kilit ismiyle kilitle- fiilinin de /r/'li biçimiyle kullanıldığını kendi gözlemlerimizden biliyoruz. Kelime, Orta Türkçe döneminde de kirit olarak geçmektedir. Bugün kimi Türk lehçelerinde /l/'li kimisinde ise /r/'li

biçimiyle yaşamaktadır. Hasan Eren'e göre Farsçadan alınma olan bu kelimenin Orta Türkçede kirit biçimiyle kullanılmasında gir- fiilinin etkisi vardır (Eren; 1999: 244).
kiritli "kilitli" (Y5.1/1, 74)

İnobası ağzında *silk-* fiili de *sirk-* şeklindedir:
alıyı sirktim "halıyı silktim", sirkeledin mi? "silkeledin mi?" (mdt. Birgül Akyol, Merkez Yeniköy)

I.3.2.2.21. /ç/ > /ş/ Değişimi

Genelde Türkçe kelimelerde ortaya çıkar. Ekleşme sırasında /ç/, /l/, /p/ /t/ ünsüzlerinin komşuluğunda gerçekleşen bu sızıcılaşmanın yaygın örnekleri Türkçe *geç-, kaç-, iç-, aç-*, *genç* ile alınma *rençper* kelimesidir.

I.3.2.2.21.1. Türkçe Kelimelerde

geşçek "geçecek" (M1.1/1, 26) geşçez "geçeceğiz" (Y2.2/2, 33) geşti "geçti" (M6.2.7/3, 31) (M7.1.1/1, 107) (M8.5/2, 347) (B2.4/1, 199) geştik (M8.4/1, 83) yaş geştıkçe "geçtikçe" (M7.1.3/1, 150) 'kaştım "kaçtım" (M8.4/1, 79) kaştık "kaçtık" (M7.1.1/1, 20) (M6.2.12/2, 8) (B7.16/3, 19) kaştılar (Y1.1/ 2, 59) genştim "gençtim" (M8.5/2, 210) genştik (M8.5/2, 283) genşle "gençler" (M4.1/1, 276) genşlik "gençlik" (M4.2/2, 18) işçēmizi "içeceğimizi" (M8.3/1, 29) (B7.12/3, 10) iştim "içtim" (M6.2.4/1, 22) aştık "açtık" (M4.1/1, 191) (M7.2.2/1, 78) (B7.19/1, 87) aştım (B7.16/3, 157) biştik "biçtik" (B7.3/1, 194) biştiklerimizi (M6.2.9/2, 110) saşta "saçta" (M7.1.2/1, 288) kireşli "kireçli" (M6.2.7/3, 93) üşlēler "üçlerler" (Y5.1/2, 105) bebek üşlemeleri (Y5.1/2, 108) aşlıktan "açlıktan" (M6.2.9/1, 142) işli dışlıdık "içli dışlıydık" (B2.1/1, 213) uşçāzında "uççağızında" (B2.6/1, 38) ardıştan "ardıçtan" (Y1.1/5, 330)

I.3.2.2.21.2. Alınma Kelimelerde

leşper "rençper" (M8.5/2, 480) leşperlik "rençperlik" (M1.2/2, 33) (M7.2.8/5, 105) leşperlık (M2.3/2, 4) leşperlerden "rençperlerden" (M2.3/2, 5) leşper‿idik (M3.8/1, 34) leşper‿idi (M7.2.2/1, 72) leşperdi (B8.5/1, 24)

Bir yerde ise *garaj* kelimesinde /j/ ünsüzünün /j/ > /c/ > /ç/ > /ş/ şeklinde birkaç aşamalı ses değişimi gerçekleşmiştir:
garaşta "garajda" (M7.1.2/1, 122)

I.3.2.2.22. /s/ > /ş/ Değişimi

Alınma bir kelime olan *pasaport* MBGA'da yaygın şekilde /s/ > /ş/ değişimine uğrar.

paşaport (M2.3/2, 55) (M3.3/3, 56) (M7.2.7/1, 43) (B8.5/1, 15) (Y3.2/2, 17) paşaportuna (M2.5/1, 51) paşaportlarmızi "pasaportlarımızı" (M2.3/4, 8) paşaportu (M6.2.12/1, 102) paşaportları (B3.1/1, 7) (Y3.5/1, 23) paşaportle (M7.1.2/1, 117) paşaportlan (B7.19/1, 94) paşaportla (Y1.1/ 1, 26) paşaportlarımızi (M1.2/6, 11) paşaportlā "pasaportlar" (M2.5/1, 34) paşaportlāmızı "pasaportlarımızı" (Y3.2/1, 31) paşaportumuzu (Y3.2/2, 18)

Ayrıca *kız* kelimesindeki /z/ ünsüzünün ötümsüzleşmiş haline +cağız eki gelince aynı değişim meydana gelir.

kışçāzım "kızçağızım" (M7.1.6/1, 21) (M2.11/1, 57) kışçāz "kızçağız" (M6.2.9/1, 230) kı̀şçāz (M4.2/3, 160) kı̀şçāz (M4.2/1, 241)

I.3.2.2.23. /k/ > /t/ Değişimi

Bu değişimin yaygın ve tek bir örneği var o da *pekmez* kelimesi.

petmez "pekmez" (M3.3/2, 27) (M3.4/1, 20) (M3.8/1, 194) (M8.5/2, 478) (M6.2.4/1, 175) (M6.2.7/3, 90) (M6.2.13/1, 91) (B7.16/1, 276) (B7.16/3, 132) (Y5.1/1, 168) petmezi (M7.2.8/3, 94) petmezden (M7.2.1/1, 200) petmezin (Y5.1/1, 163)

I.3.2.2.24. /b/ > /v/ Değişimi

/b/ > /v/ değişimi Türkçe *baba*, alınma *fabrika* kelimesiyle sınırlıdır. Bu değişimin tipik örneği *baba* kelimesi olup Koçana merkez ve Grades ağzında tespit edilmiştir. Manisa Yörük ağızlarında da aynı kelimelerde görülür (İlker, 2017: 238). Azerî ağızları için normal olan bu hadise Anadolu ağızlarında sadece kelime içi ve sonunda gerçekleşir, Terekeme ağızlarına özgüdür ve diğer Anadolu Ağızlarında tek tük örneği bulunur (Caferoğlu, 1963: 6).

buvasından "babasından" (M4.1/1, 375) (M4.2/3, 39) buvam "babam" (M4.2/3, 109) (M4.2/4, 48) (M4.2/6, 10) buvan "baban" (M4.2/1, 109) efendi buva "kaynata" (M4.2/1, 217)

favrikada "fabrikada" (M8.5/2, 215) (M5.1/1, 224) favrikadan (B2.3/1, 36)

I.3.2.2.25. /k/, /g/ > /ğ/ > /v/ Değişimi

Genelde tarihi süreçte /g/ ünsüzü taşıyan kelimelerde bu değişim gözlenir.

MBGA'da *yığ-, değiştir-, eğir-, doğ-, yoğur-, dağıl-, ağırla-, soğan, siğil, ağır, yağ, ağaç, soğuk, boğa* kelimelerinde tespit edilmiştir. Yığ-, *dağıl-* ve *soğan* bu değişimin sıkça görüldüğü kelimelerdir.

Radoviş, İştip Yörük ağızlarıyla Bulgaristan ağızlarında ise *akşam* kelimesinde /k/ > /v/ değişimi yaygındır.

Düz ünlü ya da dudak ünlüsü komşuluğunda gerçekleşir.

I.3.2.2.25.1. Düz Ünlünün Komşuluğunda /k/, /g/ > /ğ/ > /v/ Değişimi

yıvayz "yığıyoruz" (M7.1.2/1, 272) yıvardım (M7.1.3/1, 8) yıvardın (M3.4/1, 85) yıvar (Y1.1/5, 343) yıvarlar (M7.2.2/1, 184) (Y1.1/6, 316) yıvardık "yığardık" (M2.10/1, 174) (M7.2.1/1, 271) (M7.2.8/5, 78) yıvādık "yığardık" (B6.7/1, 254)

deviştiriyon "değiştiriyorsun" (M1.2/1, 78) devıştıremez "değiştiremez" (M1.2/3, 71) siviller "siğiller" (M1.2/3, 98) evırdın mi "eğirdin mi" (M1.2/3, 131) avır "ağır" (M3.8/1, 182) avırcanadır "ağırcanadır" (B6.1/1, 362) avurlālar "ağırlarlar" (M7.2.2/1, 185) yavını "yağını" (M2.9/1, 183) davıldı "dağıldı" (M6.2.9/1, 136) davudırdık "dağıtırdık" (M6.2.13/1, 133) davıdırdık "dağıtırdık" (M6.2.13/1, 134) davılırdı "dağılırdı" (M7.2.1/1, 79) davuldu "dağıldı" (M7.2.8/1, 12) avıştan "ağaçtan" (M6.2.7/3, 100) avıç "ağaç" (M6.2.8/1, 80) (M6.2.10/2, 52)

avşam (M6.2.2/ 2, 48) (M6.2.10/2, 69) (M7.2.4/1, 111) (M7.2.8/3, 28) (B2.6/1, 117) (B6.6/1, 44) (B7.3/1, 151) (B8.4/2, 64) (Y3.4/1, 149) avşama kadā (B6.2/1, 257) avşama kadar (M6.2.4/1, 90) avşamlā "akşamleyin" (M6.2.5/2, 24) avşamüstü "akşamüstü" (M6.2.2/2, 27) (M7.2.5/1, 67) avşamı (M6.2.10/1, 204) avşamın (B6.2/1, 108) avşamlayın (M6.2.10/1, 250) avşamdan (M6.2.13/1, 44) (M7.2.6/2, 39) (M7.2.1/1, 38) (B2.6/1, 83) (B3.1/1, 174)

I.3.2.2.25.2. Dudak Ünlüsünün Komşuluğunda /k/, /g/ > /ğ/ > /v/ Değişimi

suvan "soğan" (M8.4/1, 2) (M2.3/3, 86) (M7.1.2/1, 218) (Y1.1/5, 326) (Y3.4/1, 182)

suvanle "soğanla" (M7.1.2/1, 218) suvanını (M3.4/1, 42) sovan (M8.1/1, 25) (B5.3/1, 86) duvar "doğar" (M8.5/2, 337) duvanlar "doğanlar" (M6.1.2/1, 49) dovuyo "doğuyor" (B6.1/1, 374) yuvuruyz "yoğuruyoruz" (M7.1.2/1, 204) darmadavun "darmadağın" (M2.9/1, 222) davulduk "dağıldık" (M6.2.7/2, 18) avurlālar "ağırlarlar" (M7.2.2/1, 185) sovuk "soğuk" (B6.1/1, 363) buvaya "boğaya" (Y2.2/1, 86) avur "ağır" (M2.5/2, 126) yuvardılar "yığardılar" (B7.7/1, 59) yuvalar "yığarlar" (B7.12/2, 22)

I.3.2.2.26. /r/ > / v/, /r/ > /v/ > /f/ Değişimi

Sadece *erte* kelimesinde ve Radoviş, İştip ağızlarında yaygın olan bu hadiseye Köprülü Köseler, Hacıbekli ile Manastır Kınalı'da da rastlanır.

evtesi (M8.5/1, 160)

cumávtesıne "cumartesiye" (M7.1.5/1, 211) cumèvtesi "cumartesi" (M7.1.3/1, 147) cumávtesi (M7.1.4/1, 65) cumevtesi (M8.5/2, 16) cuma evtesi (M2.10/2, 18) (M6.2.2/ 2, 25) cumā evtesi (M6.2.8/1, 144) (M6.2.13/1, 120)

pazar evtesi (M7.1.3/1, 147) (M7.1.4/1, 65) (M7.1.5/1, 211) (M7.1.2/1, 143) (M2.11/1, 15) (M6.2.8/1, 144) (M6.2.10/1, 204) (M6.2.11/1, 47)

Köprülü Cumalı, İştip-Hocalı, Urrak'ta *erte* sözcüğü iki aşamalı bir ses değişimiyle önce /r/ > /v/ sonrasında /v/ > /f/ değişimine uğramaktadır:

pazar eftesi (M6.2.5/2, 50) pazar‿eftesi (M2.6/2, 53) eftesi "ertesi" (M6.2.8/1, 30)

I.3.2.2.27. /y/ > /v/ Değişimi

Alınma *köy* kelimesinde sıklıkla ortaya çıkar. *Büyü-* fiilinde de birkaç örneği bulunur. Bulgaristan Sımolyan-Tozyanı, Eskicuma-Karlıköy, Razgırat, Şumnu, Varna, Silistre-Bezirgan ağızları başta olmak üzere II. Bölgede örnekleri daha çoktur. I.Bölgede Debre-Elessa, Strumisa-Dobraşin; III. Bölgede Manastır-Mecitli /y/ > /v/ değişiminin görüldüğü yerlerdir. Caferoğlu bu değişimin Anadolu ve Rumeli ağızlarında özellikle *köy* kelimesinde bulunduğunu ve diphtongla da ilgili olduğunu belirtir (Caferoğlu, 1963: 19).

köv "köy" (M1.2/2, 49) (B8.2/1, 50) kövünde "köyünde" (Y6.1/1, 2) kövlerde (B3.1/1, 83) kövü (M3.5/2, 27) (B5.2/1, 62) (B6.2/1, 188) kövün (B6.6/1, 46) kövündendir (B6.1/1, 379) köve "köye" (M3.5/2, 31) (M6.2.1/1, 9) (M7.2.8/3, 26) (B6.7/1, 74) (B7.3/1, 6) (B7.11/1, 28) (B7.12/3, 8) (B7.16/2, 22) (B8.5/1, 2) (Y3.1/1, 67) kövü (B7.1/1, 62) (B8.2/1, 20) kövlere (B8.3/1, 15) kövmüz "köyümüz" (B9.1/1, 32) kövlülēmiz "köylülerimiz" (B6.6/1, 33) kövdeydi (M1.2/4, 34)

büverdi "büyürdü" (M8.4/2, 84) büven "büyüyen" (M7.2.2/1, 192) büver "büyür" (M7.2.8/3, 12)

I.3.2.2.28. /k/, /g/ , /ğ/ > /y/ Değişimi

MBGA'da iki ünlü arası ve hece sonunda bulunan /g/, /ġ/ ünsüzleri Prizren, Grades, Sarıova ağızlarında genelde korunurken diğer ağızlarda ya /v/ ünsüzüne değişmiş ya büzülmeye uğramış ya da burada olduğu gibi /y/ ünsüzüne değişmiştir.

/k/, /g/ , /ğ/ > /y/ akıcılaşması Türkçe ve alınma kelimeler ile ekleşme sırasında ortaya çıkar. *Beğen-*, *buğday* ve *akşam* kelimelerinde sıkça görülür.

I.3.2.2.28.1. Türkçe Kelime Tabanlarında

biyendi (B2.2/1, 17) (B7.13/1, 32) (M6.2.7/2, 21) (M3.2/3, 117) biyendik (B8.4/2, 6) (M6.2.3/2, 15) (M6.2.4/1, 160) biyenmiyen (M6.2.11/1, 40) biyenmedik (M7.2.1/1, 153) beyenmedık (M4.2/4, 106) beyenmedim (M6.1.2/1, 68) biyenmedum (B7.12/1, 20) biyendiydiler (B7.16/1, 170) biyenmiysin "beğenmiyorsun" (Y3.2/2, 14) biyenmen "beğenmem" (B2.6/1, 103) biyenirse biyenir (B2.8/1, 37) biyenmedi

(B6.10/1, 94) (Y2.2/2, 44) biyenmessen (B7.16/1, 191) biyenmemiş (Y5.1/3, 28) biyenmeseler (M7.2.2/1, 155)

buyday “buğday” (M1.2/2, 34) (M2.3/2, 5) (M2.10/1, 174) (M6.2.5/1, 21) (M6.2.13/1, 64) (B4.1/1, 25) (Y1.2/2, 65) (Y5.1/1, 40) boydayı “buğdayı” (M3.1/1, 25) boyday (M2.10/1, 174) (M3.2/1, 170) (M3.3/2, 90) (M3.4/2, 21) (M4.2/7, 82) (M6.1.1/1, 42) (M7.1.2/2, 22) boydayi (M3.5/2, 64) bıydayı (M8.5/1, 119) buydaydan (M6.2.3/1, 87) buydayla (M7.2.2/1, 346)

ayşam (Y3.4/1, 80) (M7.2.2/1, 240) (M7.1.2/1, 36) (M7.1.3/2, 93) (M7.1.5/1, 50) (M7.1.6/1, 31) ayşami (M7.1.4/1, 68) ayşamısı (M7.2.2/1, 172) ayşama “akşama” (M3.7/1, 46) (M3.8/2, 7) (M7.1.3/1, 37) ayşamı (B5.1/1, 225) ayşamlayı (M6.1.1/1, 71)

eylenip “eğlenip” (B2.4/1, 268) eylenirler (B2.4/1, 389) eylenceler (Y3.4/1, 268) eylenceleri (M6.2.10/1, 371) sıymaz “sığmaz” (M8.4/1, 155) sıyar “sığar” (M6.2.3/2, 122) yıyardık “yığardık” (M8.4/2, 106) (M8.5/1, 97) bayay “bayağı” (M8.2/1, 6)

I.3.2.2.28.2. Alınma Kelimelerde

ciyerden “ciğerden” (M6.2.14/1, 6) ciyerlere “ciğerlere” (M7.1.2/1, 234) kıyat “kağıt” (M8.5/2, 144) (M7.2.2/1, 199) kiyatlar (M2.3/2, 46) eyer “eğer” (B6.1/1, 238)

I.3.2.2.28.3. Eklenme Sırasında

kalabalıya “kalabalığa” (M1.1/1, 39) seĺaniye “selaniğe” (M1.1/1, 44) kırıya çıkıya “kırığa çıkığa” (M7.1.6/1, 31) çubuynu “çubuğunu” (M7.1.6/1, 118) tavuya “tavuğa” (M2.3/2, 5) aşayki “aşağıki” (M2.3/2, 41) yāyı “yağı” (M7.2.4/1, 50) yāyi “yağı” (M6.1.1/1, 84) yāyını (M7.1.6/1, 71) eşeyine “eşeğine” (M4.1/1, 194) çıkıcayız, biniceyiz “çıkaracağız, bineceğiz” (M2.5/1, 30) yatıracayız “yatıracağız” (M2.9/1, 59) çalıştırcayız, yēceyiz, çevırceyiz “çalıştıracağız, yiyeceğiz, çevireceğiz” (M6.1.2/1, 65) bebeyin “bebeğin” (B5.3/1, 62) bebeyen “bebeğin” (M6.2.8/1, 138) gelin ◡ olacayız (M6.2.10/2, 93) atacıyna “atacağına” (M8.5/2, 61) gitçeyiz “gideceğiz” (M8.4/1, 160)

I.3.2.2.29. /n/ > /y/ Değişimi

I.3.2.2.29.1. Kelime Tabanında

Prizren ağzında *komşu* kelimesinin tarihî biçimiyle söyleminde bu değişim görülür:

koyşilara “komşulara” (K1.1/2, 321) koyşiya (K1.1/2, 413) koni koyşi (K1.1/2, 498) koyşida “komşuda” (K1.1/3, 26)

Komşu kelimesi Köprülü, Strumisa, Grades ve Radoviş ova köylerinde *konşi*, İştip-Muratlı, Sırlıva, Kutsa, Koçisa; Radoviş-Köseli, Sarıgöl'de *konşu* şekliyle kullanılır. Eski kaynaklarda da konşu ve koñşu olarak geçen kelime bugün benzer şekilde Türkmence'de goñşı, Nogay, Karakalpak Türkçelerinde koñsı, Kırgızca ile Karayca'da koñşu, Özbekçe koşni, Kazakçada ise koñsu yanında körşi biçimleriyle karşımıza çıkmaktadır (Eren, 1999: 250).

konşi (M2.5/1, 17) (M2.10/1, 80) (M4.2/3, 4) (M4.2/4, 229) (M7.1.2/2, 12) (M7.1.3/2, 49) konşiları (M2.10/2, 13) konşiyiz (M3.4/2, 42) konşilara (M4.2/3, 106) (M2.3/3, 148) konşimız (M7.1.2/3, 19) konşiydık (M7.1.3/1, 23) konşilarımız (M7.1.5/1, 78) konşiydi (M3.6/1, 19) konşilerin (M3.8/1, 195) konşu (M6.2.9/1, 136) (M6.2.10/2, 62) konşularımıza (M6.2.13/1, 133) konşumuz "komşumuz" (M6.2.4/1, 14) konşulara (M6.2.4/1, 118) konşulara (M7.2.6/2, 35) (M7.2.8/3, 72) konşuyduk (M7.2.8/5, 7)

I.3.2.2.29.2. İlgi Hâl Ekinde

Manastır-Kınalı; Kırcaali-Susuzburun, Kayabaşı, Yatacık; Sımolyan-Tozyanı; Razgırat-Duranköy ağızlarında, +nın ilgi hâli ekinde meydana gelir. Anadolu ağızlarında ise Bartın, Urfa gibi ağızlarda /ñ/ > /y/ değişimi sistemli şekilde görülür. Bizim örneklerimizin benzerine Nevşehir ağzında da rastlanır (Caferoğlu, 1963: 28-29).

yımırtayın "yumurtanın" (M8.5/2, 245) avucuyun "avucunun" (M8.5/2, 378) darıyin "darının" (B2.1/1, 67) māleyin "mahallenin" (B2.6/1, 68) çerpeneyin "çerepenenin" (B2.6/1, 92) dedeyin "dedenin" (B2.6/1, 131) kimseyin "kimsenin" (B2.6/1, 140) cümleyin "cümlenin" (B2.6/1, 144)

I.3.2.2.30. /h/ > /y/ Değişimi

MBGA için belirleyici bir özellik olan /h/ düşmesi bazı kelimelerde gerçekleşmez ve yerini /y/ ünsüzüne bırakır. Bu durum *sahih, sahip, şehir, dahi, cahil, bahçe, zahir, ilahi, nehir, sahil, Tahir, İbrahim, Zehra, Şahin, Saliha* gibi alınma kelimelerde olmaktadır. En dikkat çekici örneği *sayı "sahih"* söylemidir.

sayı "sahih" (M2.2/4, 56) (M3.3/2, 82) (M4.1/1, 357) (M4.2/2, 144) (M4.2/3, 31) (M4.2/6, 40) (M7.1.3/2, 26) (M7.2.7/1, 50) (M7.2.8/2, 6) (M8.5/2, 148) (Y5.1/3, 82) (Y5.1/3, 82) sayi "sahih" (B6.3/1, 69)

saybi "sahibi" (B4.1/1, 46) (Y5.1/3, 123) (M3.7/1, 188) (M2.2/4, 94) saybisi "sahibi" (K1.1/1, 123) (M6.2.10/2, 78) saybinin "sahibinin" (B2.4/1, 266)

tayırlar “Tahirler” (M4.1/1, 361) tayīlar “Tahirler” (B6.6/1, 33) şeyir “şehir” (M1.1/1, 4) (M6.2.2/2, 40) şeyirlēde “şehirlerde” (B2.4/1, 223) şeyirimize (M6.2.10/2, 18) şeyire “şehre” (M1.2/3, 11) (B2.1/1, 80) dayi “dahi” (M6.2.3/2, 88) (B5.2/1, 29) dayı “dahi” (M4.2/2, 144) tayi “dahi” (B7.9/1, 104) ibrayimların “İbrahimlerin” (M1.2/2, 1) (M6.2.5/2, 4) ibrayim (M6.2.9/1, 14) cevāyir “cevahir” (M2.8/1, 47) cevayirin “cevahirin” (M6.2.9/1, 78) zeyra “Zehra” (M7.1.2/1, 84) (B7.9/2, 1) şayınlar “şahinler” (M2.9/1, 114) saliye “Saliha” (M6.2.1/1, 1) (Y5.1/3, 22) rayim “rahim” (M6.2.9/1, 13) rayimem “rahimem” (M6.2.10/2, 187) zayide “zahide” (M6.2.11/1, 2) zayı “zahir” (M8.5/2, 319) iĺāye “ilahi” (M8.2/1, 65) iĺāyi “ilahi” (M2.10/2, 71) neyir “nehir” (M4.3/1, 78) sayili “sahili” (Y2.1/1, 4) bayçeye “bahçeye” (M4.2/1, 109) (B5.1/1, 133) cayillik “cahillik” (M8.4/1, 131) (M8.1/1, 150)

Türkçe *bohça* kelimesinde de /h/ > /y/ değişimi gerçekleşmiştir:

boyça “bohça” (M8.5/2, 60)

I.3.2.2.31. Ünsüz Düşmeleri

I.3.2.2.31.1. /d/ Düşmesi

Kırcaali-Konçe’de *ora*, Kayabaşı (Cebel) ağzında *ora, bura şura, nere* Dedeağaç-Hasanlar’da ise *bura* kelimelerinin bulunma hal eki almış biçimlerinde bu eke ait /d/ ünsüzü düşer. /d/ düşmesinin belirli kelimelerde ama sıkça görüldüğü Kayabaşı ağzında *kardeş* kelimesinde de aynı durum söz konusudur.

ōran “oradan” (B2.5/1, 7) ōra “orada” (B2.6/1, 42) nēre “nerede” (B2.6/1, 46) bōra “burada” (B2.6/1, 31) (Y2.2/1, 25) bōrakıları “buradakileri” (B2.6/1, 83) şōra “şurada” (B2.6/1, 110) şōran “şurdan” (B2.6/1, 118)

ġāraşına “kardeşine” (B2.6/1, 41) ġāraşı “kardeşi” (B2.6/1, 45) ġāraşlāna (B2.6/1, 48)

Ayrıca *şimdi* zaman zarfı MBGA’da yaygın olarak /d/ düşmesine uğramış *şini* şekliyle telaffuz edilir:

şini “şimdi” (K1.1/2, 183) (M1.2/1, 61) (M1.2/5, 34) (M2.2/1, 10) (M2.2/4, 17) (M2.3/1, 83) (M3.2/1, 16) (M3.2/3, 16) (M4.2/2, 9) (M5.1/1, 26) (M6.1.2/1, 79) (M6.2.2/1, 9) (M6.2.3/1, 95) (M7.2.2/1, 448) (B7.16/3, 153) (Y1.1/ 3, 70) şiniki (M2.3/2, 197) şinicik (Y1.1/ 4, 30)

I.3.2.2.31.2. /f/ Düşmesi

En tipik örneği Türkçe *yufka* kelimesi olup İştip-Hocalı, Ebipli, Radoviş-Alikoç, Kulāzı, Hıdavelli, Çeşmemahallesi, Kırcaali- Susuzburun, Yatacık, Sımolyan-Tozyanı ağızlarında tespit edilmiştir.

yūka "yufka" (M6.2.5/2, 28) (M7.2.2/1, 319) (M7.2.7/2, 142) (M7.2.3/1, 156) (M7.2.7/1, 115) yūkalar (M6.2.11/1, 65) yūkayı "yufkayı" (M7.2.1/1, 211) (B2.4/1, 258) yūkası "yufkası" (M7.2.1/1, 210) saç yūkası (M6.2.5/2, 33) ramazan yūkası (M6.2.5/2, 33) yūka amırı (B3.1/1, 158) yūka açardık (B3.1/1, 146) yūkalama (B2.4/1, 437) yūka yazarız (B2.1/1, 186)

Kırcaali- Susuzburun'da *misafir* alınma sözcüğünde /f/ ünsüzünün düşmesi bu açıdan ilginç bir örnektir:

misērlerimizi "misafirlerimizi" (B2.1/1, 97)

Ayrıca Sımolyan-Tozyanı, Razgırat-Ceferler gibi kimi Bulgaristan ağızlarında *Mustafa* kelimesinde /f/ ünsüzü düşürülmektedir:

mustā paşadan (B3.1/1, 17) mustā paşaya (B6.5/1, 15)

I.3.2.2.31.3. /s/ Düşmesi

Köprülü-Karatmanlı, Manastır-Kınalı, İştip-Poçuval, Muratlı, Hocalı, Sırlıva, Kutsa; Razgırat-Zavıt, Varna-Türkarnavutluğu ve Kozana-İnobası'nda *domates* kelimesinin sonundaki /s/ ünsüzü düşer.

domata "domates" (M6.2.3/1, 65) (M6.2.5/2, 41) (M6.2.9/1, 28) (B6.7/1, 242) domatayı (B6.7/1, 242) domatalari "domatesleri" (M2.3/1, 96) domatalar (M2.3/1, 99) domati "domates" (B8.4/2, 67) domata pidesi (M8.5/2, 424) domata suyu (M6.2.4/1, 151) domata büberi (M6.2.10/2, 181) domata dūrarsın (Y5.1/1, 108)

I.3.2.2.31.4. /t/ Düşmesi

Serbest, çiftlik, abdest, turist gibi alınma kelimelerle sınırlıdır. Üç bölgede de örnekleri bulunur.

I.3.2.2.31.4.1. Kelime Ortasında

çiflik yaptılar (M8.1/1, 112) çiflikleri (M8.6/1, 19) çiflik köyüne (M2.7/2, 66) çiflik (M3.2/3, 83) (Y3.1/2, 22) çiflikte (M3.2/3, 100) çiflīmiş (Y3.1/1, 63) çiflik gibi (M6.2.7/4, 67) çiflik sayibini (B4.1/1, 135) çiflīne "çiftliğine" (B6.1/1, 288) kumçiflī (Y1.1/5, 33) abdülamidin çiflī (B8.2/1, 39) izmeḱar (M2.3/2, 183) (M3.8/1, 145) (M4.1/1, 317) (Y5.1/1, 23) izmeḱarlar "hizmetkarlar" (M7.1.6/4, 203) (Y3.1/2, 35)

rasgelirseydi (Y1.1/5, 251) rasladım (Y1.1/6, 434) raslamadım (B2.4/1, 28) raslamadım ki (B7.16/3, 222)

I.3.2.2.31.4.2. Kelime Sonunda

serbez “serbest” (M1.2/2, 25) serbes (K1.1/2, 481) (M3.3/1, 107) (M3.5/1, 1) (Y1.1/5, 8) (Y2.2/2, 45) serbes‿idi (M2.4/2, 19) serbez mācır “serbest muhacir” (M6.2.9/1, 8) serbez göçmen (M6.2.10/2, 12) (M7.2.6/4, 19) serbez geldik (M7.2.6/2, 89)

abdez “abdest” (Y1.1/5, 95) abdes‿alırkene (M1.1/1, 34) abdes‿alacım (M4.2/2, 196) abdes‿al (M4.2/4, 206) abdesim (M5.1/1, 123) abdez duvası (M7.2.4/1, 27) abdezimize namazımıza (B2.1/1, 30) abdez alınır (B5.2/1, 314) abdezimi (B6.2/1, 110) abdezimden (B7.19/1, 63) abdez‿alırmış (B8.5/1, 100)

turis “turist” (M1.2/6, 15) (M7.1.5/1, 229) (Y1.1/5, 8) turiz “turist” (M6.2.3/2, 102) (M6.2.2/1, 47) turislar “turistler” (M3.4/2, 159) kominis (Y3.2/2, 90) kominis rejimi (Y1.2/1, 7)

I.3.2.2.31.5. /z/ Düşmesi

ācık “azıcık” (Y5.1/1, 5) acık “azıcık” (M2.3/1, 179) (M6.2.12/2, 64) (B8.5/1, 47) (B6.10/1, 214) (B7.1/1, 52) (B3.2/1, 109) (B5.2/1, 144) (Y1.1/5, 319) (M8.3/1, 70)

acık pişiriyler “azıcık pişiriyorlar” (M2.5/2, 112) acık bildīm için (M3.3/1, 26)

acık korkayım “azıcık korkuyorum” (M4.2/6, 126)

Eğridere-Yatacıklı kaynak kişimiz *kız* için *ġı* dediklerini ifade ediyor:

ġı “kız” (B2.4/1, 230) kı “kız” (M7.1.4/1, 65) kaç sene sōra geldiniz kı? “kız” (B5.4/2, 65)

I.3.2.2.32. Ünsüz Türemesi

I.3.2.2.32.1. /h/ Türemesi

I.3.2.2.32.1.1. Kelime Başında

I.3.2.2.32.1.1.1. Türkçe Kelimelerde

ho “o” (M8.1/1, 10) hurayı “orayı” (Y1.1/6, 270) horda (M5.1/1, 45) hekmek (M8.1/1, 24) höyle (M5.1/1, 80) hırmakları (M8.2/1, 65) hen (M6.2.8/1, 144) halti buçukta “altı buçukta” (M4.2/4, 289)

I.3.2.2.32.1.1.2. Alınma Kelimelerde

harife (M8.1/1, 60) hekseriyeti (M4.2/2, 154) haynı (M6.2.2/1, 4) hateş (B2.1/1, 56) (B2.6/1, 91) hateşe (B2.6/1, 165) hateşlendi (Y3.4/1, 296) harz (B5.1/1, 143) hambara (B7.13/1, 90) (B7.19/1, 104) (Y1.1/6, 365) (Y2.2/2, 55) huşumnuda “şumnuda”(B7.8/1, 1) horuçlu (B7.8/1, 20) hasker (Y1.1/ 2, 65) (Y1.1/ 4, 68) (Y1.1/6, 11) haskerler (Y1.1/ 4, 90) helbet (Y1.1/ 4, 73) (Y2.2/1, 101) hurum “rum”

(Y1.1/5, 24) hurumlardan “rumlardan” (Y1.1/5, 12) hurumlar (Y1.1/5, 37) harabanın “arabanın” (M4.2/4, 207)

I.3.2.2.32.1.1.3. Kelime Başında Aslî /h/ Sesini Koruyanlar

Türkiye Türkçesi ağızlarında bazı Türkçe kelimelerin başında bir /h/ ünsüzü bulunur. Bu sesin aslî mi türeme mi olduğunu tespit etmek oldukça zordur. Pek çok ağız araştırmasında da bu tip örnekler türeme bahsinde işlenir. Ancak “havya ‘ayva’, hapuçlamak ‘avuçlamak’, holta ‘olta’, horan ‘biçilmiş tarla’, höl ‘az ıslaklık’, höllük, hördürmek ‘ördürmek’, hörküç, höyük, hurmak ‘vurmak’” gibi kelimelerde kelime başı /h/ ünsüzü türeme olmayıp aslî bir “*p-” önsesine dayandırılabilir (Gülsevin, 2010: 175-180).

hurdum “vurdum” (B2.6/1, 125) (Y1.1/6, 210) hurulsun hurulmasın (Y1.1/6, 319) hurdu (Y2.2/1, 85) hurcānı “vuracağını” (Y2.2/1, 89) hurdular (Y2.2/2, 36) hateşe hurusun (B2.6/1, 165) hur “vur” (Y1.1/ 3, 25) hurma “vurma” (Y1.1/ 3, 26) hurmuş (Y1.1/ 4, 90) hurudular (Y1.1/5, 78)

hörerdik “örerdik” (M7.1.6/4, 126) havya “ayva” (Y1.1/ 2, 50) (Y1.1/5, 212)

Buraya ör-, höyük gibi yükselmek anlamından gelen hörekeyi de dahil edebiliriz. Nitekim hörekeyle ipi eğirirken aralıklarla yukarı doğru çekme işlemi gerçekleştirilir.

höreke (B3.1/1, 188)

Doerfer’in Halaç Türkçesindeki /h-/ li şekiller için verdiği listede yer alan ama aslî ses olup olmadığı konusunda tereddüte düştüğümüz şu örnekler de tespit edilmiştir (Gülsevin, 2010: 175):

hattı mi “atınca” (M7.1.2/1, 195) hef “ev” (M4.2/3, 31)

I.3.2.2.32.2. / y / Türemesi

I.3.2.2.32.2.1. Kelime Başında

Daha ziyade dar-düz ünlülerin önünde gerçekleşen kelime başı /y-/ türemesinin Türkçede örnekleri çoktur. Talat Tekin’e göre Türk dillerinde hemen her dönemde görülen bu önses /y-/ türemesinin sebebi Ligeti’nin de ifade ettiği gibi ünlü uzunluğudur (Tekin, 1994: 52). Meseleyi Türkiye Türkçesi ağızları açısından ele alan Fatih Özek de kelime başı /y/ türemesi örneklerinin çoğunun uzun ünlülerle ilgili olduğunu, bundan başka önemli bir miktarın sandhi türemeler sınırlı sayidaki örneğin ise söz başı zayıf/vurgusuz ünlülerin söz değerini korumasına bağlı oluştuğunu dile getirmektedir (Özek, 2014: 848-849).

Ancak Türkçe olup da / y-/'li ve / y- /'siz örnekleri bulunan bazı kelimelerin durumu tartışmalıdır. Gerek tarihî gerekse çağdaş Türk lehçeleriyle ilgili kaynaklar incelendiğinde "yılan > ılan, yılduz > ılduz, yılkı > ılkı, yırak > ırak, yır > ır, yincü > inci, yiğit > igit, yıpar > ıpar" gibi kelimelerin hem ses türemesi hem de ses düşmesi olayına örnek gösterildiği anlaşılmaktadır. Hatice Şahin, bu hususta tutarsızlığın giderilmesi için seçilen örneklerin en eski biçiminden yola çıkılması gerektiğini ve bu düşünceden hareketle "yıl, yılan, yıldız /yıltız, yılkı, yinçü, yiğit, yıpar, yinçge, yut-" kelimelerinin başındaki / y / ünsüzünün aslî; "yırak, yıgaç, yıgla-, yır" kelimelerindeki / y / ünsüzünün ise türeme bir ses olduğunu belirtmektedir (Şahin, 2012).

"Ağız Araştırmalarımızda Yaygınlaşmış Yanlışlıklar (3)" isimli çalışmasında Gürer Gülsevin ise kelime başı /y/ ünsüzünün aslî olup olmadığını anlamak için bu tür kelimelerin yaşayan lehçelerdeki karşılıklarının ilk bakılması gereken ölçülerden olduğunu ve böyle bir karşılaştırmaya göre /y-/ öntüremesi olarak gösterilen "üzüm/yüzüm, ırak/yırak" kelimelerinin aslî bir kelime başı /y/ ünsüzü taşıdığını söylemektedir (Gülsevin, 2010: 49-50).

Talat Tekin'in "Türk Dillerinde Önseste y- Türemesi" isimli çalışmasında bizim örneklerimiz arasında da yer alan ve türeme olarak kaydedilen şu kelimeler bulunmaktadır:

Uyg. *yiriñ - iriñ* 'irin, cerahat' < AT *īriñ; *yedär- ~ edär-* 'takip etmek, izlemek' < ?* ēdär-**;** *yer- 'ermek, erişmek, vasıl olmak'* < AT *ēr- ; *yıra- 'uzaklaşmak'* < *Uyg. ıra- ay.* < AT "hīra-, yırak 'uzak' < AT "hīraḳ (Tekin, 1994: 55-57).

I.3.2.2.32.2.1.1. Türkçe Kelimelerde

MBGA'da *öğren-, yed- "hayvanın kendini takip etmesini sağlamak", iri, irin, eriş-, eğir-, akşam, oklava, eğri* kelimelerinin başında /y/ türemesi meydana gelmektedir.

Bunlardan örneği en çok olan *öğren-* fiilidir, genelde türeme ilk hecesinde /ö/ ünlüsünün daraldığı şeklin yanında görülür. Strumisa (Makruva, Dobraşin, Veleüs, Çanaklı, Yenimahalle) ağızlarında bu şekil yaygın görülmekle beraber Radoviş-Kalgürisa, İştip-Kutsa'da da birer örneği vardır.

yürenemedım "öğrenemedim" (M3.2/1, 12) yūrenemedim (M3.8/2, 40) yörenmedım (M3.2/2, 20) yürenmē "öğrenmeye" (M3.5/1, 6) yürettiler "öğrettiler" (M3.5/1, 26) yürenmedık "öğrenmedik" (M3.5/2, 8) yūrendık "öğrendik" (M3.3/2, 17) yürenmij "öğrenmiş" (M3.7/1, 143) yörendim (M7.1.1/1, 8) yūrendim (M6.2.10/1, 62)

yederdi “hayvanın kendini takip etmesini, izlemesini sağlamak” (M7.2.1/1, 13) yederlerdi (M7.2.1/1, 14) biygiri yedēlerdi (M7.2.8/5, 152)
yıvırısın “eğirirsin” (M3.2/2, 56) yiri “iri” (M3.3/1, 80) (B7.16/1, 297) yerin “irin” (M4.1/1, 45)
yeriştim “eriştim” (M6.2.3/2, 90) yeremedim “eremedim, ulaşamadım” (B8.4/2, 12)
yavşamki “akşamki” (M7.2.6/3, 11) yoklagi “oklava” (M4.2/3, 101) yoklakla “oklavayla” (M4.2/3, 101) yīri yīri “eğri eğri” (M3.2/1, 154)

Yırak kelimesi genel kanaate uyulmuş ve türeme olarak gösterilmiştir.
yırak “ırak” (M6.2.4/1, 127) (M6.2.9/1, 10) yırak‿ıdı (M6.2.8/1, 93) yıracık‿ıdı (M7.2.5/1, 27) yıraktan (M7.1.2/1, 180) yıraktı (B7.16/3, 228) (Y5.1/1, 16)
yiraktı (B7.19/1, 65)

I.3.2.2.32.2.1.2. Alınma Kelimelerde

yesir “esir” (M6.2.3/2, 55) (B5.2/1, 127) (B7.16/2, 125)

I.3.2.2.32.2.1.3. Kelime Başında Aslî /y/ Ünsüzü Taşıyan

yüzüm “üzüm” (meyve) (B7.16/3, 251)

I.3.2.2.32.2.2. Kelime Ortasında

İki ünlünün yan yana geldiği alınma kelimeler içte /y/ türemesiyle Türkçe söyleyişe uydurulmuş oluyor.
mayışını “maaşını” (B2.8/1, 44) zanayatı “zanaati” (M7.2.2/1, 65) sayid‿aga (M2.9/1, 9) dayre “daire” (B2.1/1, 35) dayreye (B5.1/1, 179) (Y3.2/2, 161) bi dayre aldık “bir daire aldık” (B5.1/1, 180) iplik dayresine, pirese dayresine (M2.2/4, 58) iki tane dayreler olajak‿idi (M2.4/3, 88) aylene “ailene” (K1.1/4, 260) aylesine “ailesine” (B5.3/1, 145) ayleleri “aileleri” (M6.2.7/4, 44) dayrejilerin “dayrecilerin” (M6.2.14/1, 36) dayre çalardık (M7.2.1/1, 98) dayre çalar (M3.7/1, 175) dayreci (K1.1/1, 443) dayre çalaydi (M2.3/3, 3)

I.3.2.2.33. /k/, /m/, /t/, /z/ Ünsüzlerinden Biriyle Genişlemiş Şekiller

Bazı kelime ve eklerin sonuna getirilen ancak pekiştirme anlamı taşıyan /k/, /m/, /t/, /z/ ünsüzlerini işlevinden dolayı türeme bahsinde değil de genişlemiş şekiller başlığı altında vermeyi uygun gördük.

Ağız araştırmalarında genelde ses türemesi başlığı altında incelenen ama çoğunlukla pekiştirme maksatlı kelimeye eklenen bazı biçimbirimler bulunduğunu söyleyen İmdat Demir meseleyi Güneybatı Anadolu ağızları açısından ele alır. Çalışmada, sesbiçimbirimlerden oluşan +A, +(X)k (< ok / ök), +n, +m, +I, +z/+s; biçimbirimlerden oluşan +ma, +(y)em, +Im, +An, +In / Iñ, +nAlI, +nalıK, +li, +sI,

+nIk, +lAn, +ni, +cA, +cA+sI, -mA+cA, +nA / +nI pekiştirme ekleri verilmiştir. Buna göre; şincik, gārik, alıncak, gadak gibi şekillerde +k (< ok / ök); halbusem, megersem, oyusam, usulcam, keşgem, gidekenem vb. örneklerde +m; gelincez, ölüncüs örneklerinde ise +z / +s pekiştirme eki kullanılmıştır (Demir, 2014: 109-120).

Ahat Üstüner, "Türkçede Pekiştirme" isimli çalışmasında, konuyu, seslerle, eklerle, kelimelerle ve söz dizimiyle pekiştirme başlıkları altında detaylıca inceler. Üstüner'e göre; Anadolu ağızlarında görülen *-ḳāñız/-keñiz, -dıkcaz/-dıkcayız, -ıncagaz* vb. şekillerindeki -z'ler muhtemelen pekiştirme işlevi kazanmış Eski Türkçedeki +z çokluk ekinin bakiyesidir. Anadolu ağızları ve diğer bazı Türk lehçelerinde bazı kelimelerin sonuna eklenen -m'ler de mA edatının kalıntılarıdır. Zira, Anadolu ağızlarında mA edatı kalıntılarını kapsamlıca inceleyen Ayten Atay'ın verdiği *bi damlam, birezim, sonam, şindim, sonacım, bölem, süpürüncem, usulcam, belkim, baarim* gibi örneklerdeki -m'ler kelime sonunda kuvvetlendirme yapan mA edatının -m şeklinde devam eden kalıntılarıdır (Atay, 2002: 827-828). Yine Türk lehçelerinde, ağızlarda ve ağızlar kadar sık olmasa da yazı dillerinde çoğu edat ya da zarf olan *neçük, ancak, kiçinek, kibik, bayak, nelük, şimdik, şindik, demincik, ġalik, yokarık, içerik, ilerik, bärik* gibi kelimelerin sonundaki k sesleri oḳ/ök edatının bakiyesidir (Üstüner, 2003: 137, 222, 230).

Biz de Manisa merkez kuzeybatı (Yunt Dağı) köylerinin ağız özelliklerini yüksek lisans tezi olarak çalıştığımız esnada oḳ/ök edatının *garik, garık, hincik, köycek, gelirkenek* gibi bilindik şekillerinin yanı sıra *bi denek, hemenek, almadanak, üstündenik, evdenik, odunlanık, pıçālanık, oklavık, geldinek* gibi farklı / ilginç şekilleriyle bölgede yaygın kullanıldığını görmüştük (Akyol, 2013: 251-265).

I.3.2.2.33.1. /k/ Ünsüzüyle Genişleyen

MBGA'da Türkçe *gene, şimdi, öyle, böyle, beri, üzerine* alınma *gayrı, kere* kelimeleri /k/ ünsüzüyle genişlemiş şekilleri ile kullanılmaktadır.

cenek "gene" (K1.1/2, 458) gārik "gayrı" (M7.2.1/1, 98) (B2.4/1, 266) (B7.16/1, 57) kārik "gayrı" (Y1.1/6, 491) garık (B2.4/1, 31) gayrık (B2.2/1, 5) kayrık (B5.4/2, 46) şindik (M2.6/1, 38) (B7.12/1, 32) (B2.4/1, 59) şiniḳ (M5.1/1, 3) şinik (M8.5/1, 32) (M7.1.2/1, 49) kerekte "kerede" (M7.1.6/1, 72) bi kerekte (M2.10/2, 162) berik "beri" (Y1.1/ 4, 65) "ölennek ""(M7.2.4/1, 73) ōlenek (Y3.4/1, 173) ōlecenek

“öylece” (B5.1/1, 95) tōlenek “işte öyle” (Y5.1/1, 63) bülenek “böyle” (Y3.4/1, 208) bōlenek “böyle”(Y3.4/1, 138) üzennek “üzerine” (M7.2.4/1, 92)

I.3.2.2.33.2. /m/ Ünsüzüyle Genişleyen

Bunun MBGA’daki yaygın örneği *bile* edatıdır. Ayrıca; *safra, bari, gayrı, sonra, illa, çünkü, sanki, meğer* kelimelerinde tespit edilmiştir.

bilem “bile” (M8.3/1, 11) (M3.2/2, 24) (M4.2/1, 15) (M4.2/2, 77) (M7.2.4/1, 155) (M7.2.8/5, 180) (B6.1/1, 453) (B6.4/1, 58) (B7.16/2, 29) (B7.16/3, 44) (Y1.2/2, 52) (Y3.4/1, 189) (Y3.1/1, 36) (Y5.1/1, 19)

safram “safra” (K1.1/1, 249) meyerem “meğer” (K1.1/1, 248) meyersem (B7.16/3, 309) barem “bari” (M8.5/1, 195) (M5.1/1, 156) barim (B5.2/1, 225) kayrıkım “gayrı” (B7.8/1, 31) soram “sonra” (K1.1/1, 333) ondan soracım (Y6.1/1, 142) illem “ille” (M3.7/1, 17) çünküm “çünkü” (M7.2.2/1, 27) (B6.10/1, 11) sankim (M7.1.2/1,154)

I.3.2.2.33.3. /t/ Ünsüzüyle Genişleyen

Prizren, Koçana-Grades, Radoviş-Allabası, Oravitsa, İştip-Kepekçili’de *kere* zarfı /t/ ünsüzüyle genişliyor.

keret “kere” (K1.1/1, 8) (K1.1/1, 304) (M6.2.7/3, 41) keret, ket “kere” (M4.2/5, 28) bi ket (M4.2/1, 194) gör bi ket “gör bi kere” (M4.2/1, 36) bi kerette “bir kerede” (M7.1.6/4, 94) (M7.2.4/1, 82) bi çet “bir kere” (K1.1/1, 314) çeret “kere” (K1.1/1, 240)

Bunun dışında Debre-Elessa ile Sarıova merkezden şu örnekler bulunmaktadır:

gejiylet “geceyle” (M1.2/3, 19) altı kişit “kişi” (M5.1/1, 150) sivo gezeydit “sivil geziyordu” (M5.1/1, 67)

I.3.2.2.33.4. /z/ Ünsüzüyle Genişleyen

Makedonya ağızlarında +cA yapım eki ile -IncA zarf-fiilinin, Kozana-İnobası (Yunanistan) ağzında ise -IncA zarf-fiilinin /z/ ünsüzüyle genişlemiş şekli karşımıza çıkmaktadır. Genelde ön ünlülü +cez / +ceS, -incez / -inceS biçimleri kullanılır.

I.3.2.2.33.4.1. +cA Yapım Ekinde

türkçez (M3.5/2, 5) (M4.1/1, 60) (M4.2/3, 9) turkçez (M5.1/1, 31) turkçeS (M5.1/1, 159) çingeneceS (M4.2/2, 37) ġavurcez (M3.4/2, 81) (M4.2/1, 6) (M5.1/1, 159) kırıstiyancez (M7.1.5/1, 18) başkacez “başkaca” (M8.2/1, 73) em ġavurcez konuşur em türkçez (M3.5/2, 51) ġavurcaz (M7.1.6/1, 29)

I.3.2.2.33.4.2. -IncA Zarf-fiil Ekinde

gelıncez "gelince" (M3.2/1, 150) gèḷıncez (M7.1.3/2, 60) gelincēz kadar (M2.5/2, 37) alınceS "alınca" (M3.8/2, 45) toplayıncez kadar (M2.5/2, 41) dönüncez (M4.2/1, 63) bitincez (Y5.1/1, 151) kırk basıncaz (M7.2.6/2, 115) alıncaz (Y5.1/3, 34)

I.3.2.2.34. Ünsüz İkizleşmesi

MBGA'da *mide* ve *hepsi* kelimelerinde yaygın biçimde ünsüz ikizleşmesi meydana gelir. Bulgaristan ağızlarında yaygın olan *çille* söylemi ise İştip Yörük ağzında iki kaynak kişide ve Koçana merkezden bir kaynak kişide tespit edilmiştir. Kırcaali ağzında da *ama* kelimesinin ünsüz ikizleşmesine uğramış *emme* şekli yaygındır. MBGA'da *Salı, bütün* kelimelerinde de yer yer ikizleşme olur.

Ayrıca, Eskicuma-Opaka, Razgırat ve Şumnu ağızlarında çokça kullanılan, *bittā / bitta* "bir daha" birleşik sözcüğünü ünsüz ikizleşmesine örnek gösterebiliriz:

bittā "bir daha" (B5.3/1, 53) (B6.1/1, 335) (B6.2/1, 130) (B7.1/1, 35) (B7.5/1, 4) (B7.10/2, 167) bitta (B7.6/1, 50) bittayi "bir daha" (B6.7/1, 216)

I.3.2.2.34.1. /d/ > /dd/

midden (M2.9/1, 39) middem (M3.5/1, 65) midde (M3.5/1, 64) (M3.7/1, 90) (M7.1.3/2, 33) (M8.2/1, 58) (M7.2.7/1, 66) midde içi (M3.8/1, 238) middemden (M4.2/4, 226) middem (Y6.1/1, 119) middesi (M7.2.3/1, 41)

madden "maden" (M2.11/1, 98)

I.3.2.2.34.2. /l/ > /ll/

çilleler (M4.1/1, 178) çilleler "çileler" (M6.2.10/2, 157) (M6.2.4/1, 58) çilleleri (M6.2.10/2, 157) (B5.2/1, 137) çilleydi (B5.2/1, 174) çille (B9.1/1, 38) (B6.1/1, 84) (B6.1/1, 100) çilledeydi (B6.4/1, 88) çillemi (B6.7/1, 130) çilleli (B7.1/1, 29)

çillemiz (B7.10/2, 54) çille çektik (B7.13/1, 131) çillede (B7.16/1, 92)

salli "Salı" (M2.3/3, 51) (M4.2/2, 189) (B2.1/1, 144)

fasuĺĺā "fasulye" (M3.2/1, 83) çellik (Y1.2/2, 93) kulle "kule" (M2.1/1, 8) (M2.7/2, 88) böllī "bölüğü" (B2.4/1, 387)

I.3.2.2.34.3. /p/ > /pp/

heppisi (B5.1/1, 133) heppimiz (B5.1/1, 7) eppisini (M6.2.12/1, 57) eppisine (M7.2.1/1, 193) eppisi (M4.2/2, 82) eppısi (M1.2/3, 3) (M1.2/5, 12) (M1.2/6, 157) (M3.2/1, 94) (M3.2/3, 54) eppımız (M7.1.5/1, 95)

Íāppadak (M8.3/1, 256) nappayın (M8.5/2, 153) kappaklen (M5.1/1, 239) kappā "kapağı" (M6.2.8/1, 73) soppa "sopa" (M7.1.3/1, 42) köppē "köpeği" (M7.2.8/5, 115)

I.3.2.2.34.4. /m/ > /mm/

emme “ama” (B2.1/1, 38) (B2.2/1, 1) (B2.4/1, 416) (B2.6/1, 8) (B2.7/1, 6)

ammalık “hamallık” (B6.1/1, 41)

hemmen (B6.1/1, 150) emmen “hemen” (M2.2/4, 10)

amman “aman” (M4.2/4, 9) ammān (M4.2/5, 145) dommāt “domates” (M3.2/1, 83)

emmare “emare” (M3.2/1, 131) pammık “pamuk” (M8.2/1, 118) temmiz (B5.1/1, 35)

I.3.2.2.34.5. /t/ > /tt/

büttῡn “bütün” (M7.1.3/1, 159) (M6.2.9/1, 17) büttün “bütün” (B7.16/1, 180) (M6.2.9/1, 17) (M7.1.2/1, 436) (M7.2.8/5, 107)

kattıyon “katıyorum” (M7.2.1/1, 124) zatten (M4.2/4, 158) bittirdikten sōna “bitirdikten sonra” (B2.4/1, 360) kattiyan “katiyen” (M6.2.10/2, 35) (M7.1.2/1, 454)

I.3.2.2.34.6. /c/ > /cc/, /ç/ > /çç/

kocca “koca” (M7.2.8/5, 56) iççēzindeyiz (M7.2.3/1, 40) güççükten “küçükten” (B2.1/1, 71) güççük (B2.1/1, 200)

I.3.2.2.34.7. /y/ > /yy/

bilmiyyon “bilmiyorum” (M7.2.1/1, 2) yıkayyeriz “yıkıyoruz” (B7.10/2, 52) teyareden (M8.5/1, 45)

I.3.2.2.34.8. /b/ > /bb/

kabbarıydi (M5.1/1, 239) şubbede “şubede” (M2.3/2, 48)

bibber “biber” (M3.3/2, 98)

I.3.2.2.35. Belirli Kelimelerde Ünsüz Tekleşmesi

Türkçe kelime köklerinde aynı cinsten iki ünsüz bazı istisnalar hariç bulunmaz. MBGA’da kelime kökünde çift ünsüz taşıyan alınma kelimeler de bu kurala uydurulmuş ve ünsüz tekleşmesi olmuştur. *Kuvvet, evvel, sünnet, lezzet, dükkan, bakkal* ünsüz tekleşmesinin yaygın görüldüğü kelimelerdir.

I.3.2.2.35.1. /vv/ > /v/

kuveti “kuvveti” (K1.1/1, 410) kuvatiyle “kuvvetiyle” (M1.2/6, 154) kuvetliydi (M3.3/1, 34) (B7.16/1, 170) kuvetli (M2.3/2, 41) (M3.3/3, 24) (M3.7/1, 161) (Y1.1/3, 90) (Y1.1/6, 250) küvetlidi “kuvvetliydi” (Y5.1/1, 90) kuvetimizle (M6.2.12/1, 125) kuvetinne “kuvvetiyle” (B7.5/1, 21)

evèḷ (M3.4/2, 166) evel “evvel” (K1.1/2, 203) (M1.2/2, 1) (M3.2/1, 38) (M7.1.1/1, 29) (M7.1.6/3, 22) (M8.5/1, 136) (M6.2.3/1, 2) (M6.2.11/1, 51) (B4.1/1, 35) (B6.2/1, 92) (B6.8/1, 17) (B7.10/2, 110) (Y1.1/6, 79) (Y1.3/1, 24) evelki (B5.1/1, 112) evelden “evvelden” (K1.1/2, 245) (M3.3/1, 59) (M4.2/4, 40) (B5.4/1, 6) (Y1.2/2, 36)

eveli gün (M7.1.2/1, 90) evel‿idik (M2.2/1, 9) evele “evvela” (M2.2/4, 59) eveli (M2.3/4, 45)

minever “münevver” (M6.2.10/2, 69)

I.3.2.2.35.2. /kk/ > /k/

düḱan “dükkan” (M4.2/2, 5) (M8.4/1, 54) (M8.2/1, 44) (B8.5/1, 28) (Y3.2/2, 26) düḱanı (M3.3/3, 13) dükanlari “dükkanları” (K1.1/2, 53) düḱanlarımız (M7.2.2/1, 325) düḱanımız (M4.2/4, 187)

bakal “bakkal” (M8.5/2, 481) (M2.7/4, 11) (M2.10/2, 230) (M4.2/4, 187) (B4.1/1, 77) bakalın “bakkalın” (M2.7/4, 11) bakallık (M2.4/2, 2)

müseka “müsekka” (K1.1/2, 314) akı “hakkı” (B5.2/1, 89) hakı “hakkı” (Y2.2/1, 69) akımı “hakkımı” (M8.1/1, 115) tekede “tekkede” (M2.4/1, 9) çanakaĺa “Çanakkale” (M7.1.1/1, 80) makak “muhakkak” (M2.5/2, 114)

I.3.2.2.35.3. /nn/ > /n/

sünet “sünnet” (K1.1/2, 499) (M2.10/1, 189) (M2.10/2, 13) (M3.3/1, 38) (M7.1.2/1, 44) (B2.5/1, 23) (B6.1/1, 407) (B6.7/1, 94) (B9.1/1, 21) sünetini (B7.3/1, 31) sünetimiz (B7.3/1, 48) sünetine (B7.13/1, 50) sünette (M8.5/2, 422) sünetçi (M2.9/1, 104)

zanedırdım “zannederdim” (M3.3/2, 32)

I.3.2.2.35.4. /zz/ > /z/

lezet “lezzet” (M2.10/1, 195) (M3.5/1, 98) lezetli (K1.1/2, 507) (Y1.1/5, 112) (M2.3/1, 183) (M2.6/1, 97) lezetli (B3.2/1, 88) (Y1.1/5, 112) lezetliydi (M1.2/6, 139) lezeti (M4.2/4, 149) (M7.1.2/1, 353)

izet “izzet” (M7.1.1/1, 89) kizap “kezzap” (M2.6/1, 103)

I.3.2.2.35.5. /tt/ > /t/

bataniye “battaniye” (M8.4/1, 72) batāniyeylen “battaniyeyle” (M3.2/1, 260) feta “fettah” (M8.4/1, 101)

I.3.2.2.35.6. /bb/ > /b/

yarabım “yarabbim” (M4.2/1, 36) yarabim “yarabbim” (M2.10/2, 173)

I.3.2.2.35.7. /ll/ > /l/

salanırlar “sallanırlar” (K1.1/2, 205) kolotifte “kolektifte” (M6.2.9/1, 205) koletife (M6.2.12/1, 59) maşala “maşallah” (M4.2/1, 184)

I.3.2.2.35.8. /yy/ > /y/

müzeyen “müzeyyen” (Y5.1/1, 56) müzeḱa “müzekka” (B6.7/1, 13)

I.3.2.2.36. Belirli Kelimelerde Ünsüzlerin Yer Değiştirmesi

En çok Bulgaristan, Yunanistan, Makedonya-Manastır, İştip ve Radoviş Yörük ağızlarında kelime içinde ünsüzler yer değiştirir. *Gömlek, çömlek, memleket* kelimelerinde bu durumun örnekleri fazladır.

Ayrıca yaygın olmamakla beraber Debre ile İştip- Tepansa'da *alın,* Elessa'da *peynir, tiksin-,* Strumisa-Makruva'da *yanlış*, Köprülü-Yukarı Karaslar'da *lanet* kelimelerinde ünsüzler kelime içinde yer değiştirmiştir.

I.3.2.2.36.1. Kelime İçinde Yan Yana İki Ünsüzün Yer Değiştirmesi

gölmek "gömlek" (M8.4/1, 92) (M8.5/2, 117) (B5.3/1, 362) (B6.4/1, 72) (B7.15/1, 41) (B7.16/1, 168) (Y1.1/5, 501) (Y1.3/1, 67) gölmekleri (B5.2/1, 314) (M8.2/1, 119) gölmektir (Y1.3/1, 66) gölmekler (Y5.1/1, 31)

çölmek (M7.2.4/1, 92) (B2.4/1, 261) (B6.1/1, 237) (B6.7/1, 131) (Y1.1/5, 236) (Y1.1/6, 259) çölmekle "çömlekle" (M8.4/1, 284) çölmeklermiz (M8.3/1, 170) çölmē "çömleği" (B5.2/1, 297) çölmē "çömleğe" (Y1.1/5, 100) çölmeklere (B2.1/1, 180) (M8.1/1, 35) (M6.2.12/2, 42) çölmeklē (B5.2/1, 398) çölmekler (B8.3/1, 43) çölmekleri (Y5.1/2, 78) (M7.2.6/3, 119) çölmeklēmiz (M7.2.3/1, 140) çölmeklen (M7.2.8/5, 66)

melmekette (Y1.2/2, 65) (Y5.1/2, 13) melmekete (Y5.1/2, 34) melmeketi (Y5.1/3, 41) melmeketteler "memleketteler" (M6.2.4/1, 24) (Y1.2/2, 65)

imlek "ilmek" (M6.1.1/1, 60) öçke "ökçe" (B5.3/1, 287) meylem "merhem" (Y1.1/5, 92) tiskindım "tiksindim" (M1.2/6, 140) yalnış "yanlış" (M3.2/1, 23) pengir "peynir" (M1.2/6, 82) pengirleri (M1.2/6, 83) ceyran "cereyan" (B7.16/2, 51)

I.3.2.2.36.2. Kelime İçinde Uzak İki Ünsüzün Yer Değiştirmesi

anıl "alın" (M1.1/1, 30) (M6.1.1/1, 22) (B5.4/2, 32) nalet‿olsun (M2.5/1, 74) naletlemedır (M2.10/1, 99) ireli "ileri" (M7.2.8/5, 1) zellet "lezzet" (M7.2.8/5, 62) meldin "mendil" (B6.7/1, 37) (Y5.1/2, 92) bunaldı "bulandı" (M7.2.8/5, 49) pizrende (K1.1/1, 266)

I.3.2.2.37. Vurgu

İştip ve Radoviş Yörük ağızları hariç Makedonya Türk ağızlarında yaygın olmamakla beraber vurgunun sondan başa sürüklenmesi söz konusudur:

'manastırda (M8.4/1, 59) i'çeriye (M8.4/1, 103) 'çamlık (M8.5/1, 155) 'tapulara (M8.5/2, 213) 'teknede (M8.1/2, 10) 'eskiden (M3.2/1, 112) 'onlara (M3.2/1, 115) 'kendi (M3.2/1, 159) 'cevizlere (M3.3/1, 104) 'karnında (M3.4/2, 19) 'beşinci (M3.4/2, 53) 'nenemız (M3.4/2, 171) 'köyünde (M2.3/1, 4) 'cevizleri (M2.4/3, 111)

'punar (M2.6/1, 71) ko'yunların (M2.6/2, 41) iz'mir (M2.9/1, 88) 'terlik (M2.9/1, 101) 'dünyada (M2.9/1, 119) 'kalfaymış (M2.9/1, 138) 'yemek (M2.10/2, 5) 'kattık (M4.2/1, 68) 'suda (M4.2/1, 74) 'çerge (M4.2/1, 80) 'çergeleri (M4.2/1, 79) 'erken (M4.2/1, 174) 'epsini (M4.1/1, 187) yugus'lāvyeden "yugoslavyadan" (M4.2/2, 6) 'yemek (M4.2/3, 38) 'karamandan (M4.3/1, 58) 'sancı (M5.1/1, 196) 'delik (M5.1/1, 231) 'torbalarda (M6.1.1/1, 86) 'salonda (M7.1.2/1, 164) 'neneme (M7.1.2/1, 413) 'özlem (M7.1.4/1, 37) 'çorap (M7.1.3/1, 99) 'nene (M7.1.3/1, 104) 'butim (M7.1.6/1, 73) yu'murta (M2.10/2, 131) 'arabalara (M2.11/1, 64) 'abam (M3.2/1, 38) 'kaçtı (M3.3/1, 66) 'köyde (M4.1/1, 368) 'înekler (M4.1/1, 371) 'teze "teyze" (M4.1/1, 383) 'işlemiş (M3.4/2, 20) 'yunana (M8.5/1, 157) 'bilmem (M8.4/1, 15) 'geldim (M8.4/1, 109) 'kastırayla (M8.4/1, 276) 'öküS "öküz" (M8.5/1, 115)

Bulgaristan, Yunanistan, İştip ve Radoviş Yörük ağızlarında Türkçenin genel vurgu sistemi çok kez korunmaktadır. Ancak, Kırcaali-Susuzburun, Yatacık; Eskicuma-Kasırgalar; Razgrat-Kışla; Şumnu-Hasanköy gibi ünlü uyumlarını koruyan bölge ağızlarında kelime vurgusunun sondan başa sürüklendiği de görülür:
'çomacıkla (M6.2.10/2, 31) 'resim (B2.1/1, 5) 'ocaklık (B2.4/1, 440) 'ateşlik (B2.4/1, 440) 'dokturumuz (B5.1/1, 7) 'tarlaya (B5.1/1, 20) 'zeynebim (B5.1/1, 70) 'çerge (B5.1/1, 115) 'mutfakta (B5.1/1, 184) so'muncuk (B5.3/1, 133) 'mezālıktan (B6.2/1, 232) 'basmaları (B7.16/1, 306) 'çeşmelerin (B7.16/3, 66) 'yapışkan (B7.16/3, 268) 'cemileylen (B7.16/3, 4) 'cemileleri (B7.16/3, 19) 'perde (B7.16/3, 14) 'kuyu (B7.16/3, 17) 'peçelerim (B7.16/3, 43) 'çarşıdan (B7.16/3, 106) 'kapı (B7.16/3, 140) 'sokak (B7.16/3, 140) 'dışarı (B7.16/3, 144) 'gülecek (B7.16/3, 150) 'onnardan (B7.16/3, 174) 'armana "harmana" (B7.16/3, 191) 'arman (B7.16/3, 196) 'suları (B7.16/3, 227) 'tenekiden (B7.16/3, 233) 'bulgaristanda (B7.16/3, 245) 'elçinleri (B7.16/3, 304) 'deremiz (B7.16/3, 339) 'inge "yenge" (B7.16/3, 361) 'merdivenden (B7.16/3, 369) 'zeytinnik (Y3.2/2, 42) 'yorgannarı (B2.1/1, 121) 'resimleri (B2.1/1, 209)

I.3.2.3. Belirleyici Nitelikte Olmayan Ünsüz Değişmeleri

I.3.2.3.1. Yarı Ötümlüleşmeler

I.3.2.3.1.1. Ön Damak /k/ Ünsüzünün Yarı Ötümlüleşmesi

I.3.2.3.1.1.1. Kelime Başında

Kere (M6.2.4/1, 60)

I.3.2.3.1.1.2. Kelime Ortası ve Sonunda

giceKdin (M6.2.2/2, 46)

küçüK‿imişim (K1.1/1, 50) küçüK‿ike (M5.1/1, 194) deliK deşiḳ (M5.1/1, 9) eleK (M6.2.11/1, 106) ilK (M4.2/2, 156) şetmeK‿için (M4.2/1, 137) denK gelirse (M6.2.12/1, 101)

I.3.2.3.1.2. Arka Damak /k/ Ünsüzünün Yarı Ötümlüleşmesi

I.3.2.3.1.2.1. Kelime Ortası ve Sonunda

doKuz (B2.2/1, 16) yanKısı "yandakisi" (B6.7/1, 109)

yūrtlamasaK (M6.2.11/1, 68) çoK (M7.2.6/2, 8) gidemedıK (M1.2/6, 74) baK (M1.2/7, 38) artıK (M4.1/1, 129) kalabalıK gèḷmişler (M5.1/1, 50) taraK girmeydi (M5.1/1, 201) kuyaydıK biras kaynar 'su "koyuyorduk" (M4.2/1, 63) çalışmaK‿için (M3.2/1, 18)

I.3.2.3.1.3. /t/ Ünsüzünün Yarı Ötümlüleşmesi

kaynaT (M6.2.11/1, 110) alTmiş (M4.2/2, 24) ücuT gidiyo "vücut gidiyor" (M5.1/1, 52) muTfak (M8.4/2, 115) dörT buçuk (M3.7/1, 94) ayaT "hayat" (M3.4/1, 17) alTi buçuk (M4.2/4, 291) büTün gün (M4.2/7, 77) damaT (M6.2.10/2, 118) kaynaT (M6.2.11/1, 110) karT vermezdik (M6.2.8/1, 41)

I.3.2.3.1.4. /ç/ Ünsüzünün Yarı Ötümlüleşmesi

kaÇ gün (M8.4/2, 13) kireÇ badanasi (M2.6/1, 44) geÇ be ōlum (M3.5/1, 62) suÇ būdular "suç buldular" (M3.6/1, 26) aÇ benim (M3.7/1, 63)

I.3.2.3.1.5. /p/ Ünsüzünün Yarı Ötümlüleşmesi

arP gȍrdüm (M5.1/1, 6) eP ordan alırdık (M8.4/2, 121)

I.3.2.3.2. /s/ > /c/ Değişimi

cigara "sigara" (B3.1/1, 58)

I.3.2.3.3. /y/ > /c/ Değişimi

cengem "yengem" (M3.2/2, 54) catak "yatak" (M2.5/2, 54)

I.3.2.3.4. /v/ > /d/ Değişimi

dagonlarle "vagonlarla" (M1.2/6, 66)

I.3.2.3.5. /c/ > /g/ Değişimi

sevgan "sevcan" (M4.2/1, 310)

I.3.2.3.6. /k/ > /h/ Değişimi

dohtur "doktor" (B6.7/1, 71)

I.3.2.3.7. /b/ > /f/ Değişimi

fafrikada "fabrikada" (M2.6/1, 126)

I.3.2.3.8. /k/ > /f/ Değişimi

dofturla "doktorlar" (B6.7/1, 95)

I.3.2.3.9. /ç/ > /k/ Değişimi

kekiç "çekiç" (K1.1/1, 81) demir kekiçler (K1.1/1, 82)

I.3.2.3.10. /n/ > /l/ Değişimi

lisanda "nisanda" (B7.19/1, 24) lişan "nişan" (K1.1/1, 327) (M4.2/1, 14) lişanli "nışanlı" (M3.3/2, 103) lalınlari "nalınları" (M7.1.6/4, 118)

I.3.2.3.11. /v/ > /l/ Değişimi

çaldar "çavdar" (M8.4/1, 35) çaldarı "çavdarı" (B7.13/1, 90)

I.3.2.3.12. /k/ > /ñ/ Değişimi

nañışlar "nakışlar" (M7.2.1/1, 7)

I.3.2.3.13. /l/ > /n / Değişimi

nāna "lahana" (B7.16/1, 174)

I.3.2.3.14. /y/ > /n/ Değişimi

anşe "ayşe" (B2.4/1, 216)

I.3.2.3.15. /k/ > /p/ Değişimi

Bu değişimin görüldüğü *tepme* "tekme" kelimesinin tep- köküyle de ilgili olabileceği düşünülebilir:

tepme "tekme" (M6.2.10/2, 110) o da bi tepme bi tepme "tekme" (M8.4/1, 173)

I.3.2.3.16. /l/ > /r/ Değişimi

rabada "labada" (M7.2.8/5, 113) mali mürki "malı mülkü" (M1.2/5, 33) ferç‿oldu "felç oldu" (M6.2.4/1, 72)

I.3.2.3.17. /y/ > /r/ Değişimi

bıydarlar (B2.4/1, 380) bıydar (B2.6/1, 74) (B3.1/1, 147)

I.3.2.3.18. /j/ > /ş/ Değişimi

barâş "baraj" (M5.1/1, 64) barâş mıydı ne "baraj mıydı ne" (M5.1/1, 64)

I.3.2.3.19. /ş/ > /s/ Değişimi

sindi "şimdi" (M7.2.8/1, 49) sini "şimdi" (M7.2.8/1, 53) sul "şol" (M8.2/1, 65)

I.3.2.3.20. /s/ > /ş/ Değişimi

erkeşin "herkesin" (M3.2/3, 119) erkeş "herkes" (M3.2/3, 119)

I.3.2.3.21. /k/ > /t/ Değişimi

mutayik "mütahayyit" (M4.2/1, 293)

I.3.2.3.22. /n/ < /t/ Değişimi

peşit "peşin" (M1.2/3, 21) (M6.2.4/1, 53) (Y1.1/5, 158)

I.3.2.3.23. /f/ > /v/ Değişimi

şev "şef" (B6.2/1, 25) çivitl̄ine "çiftliğine" (B3.1/1, 23) çivte "çifte" (M7.1.4/1, 93)

I.3.2.3.24. /h/ > /v/ Değişimi

növut "nohut" (M1.2/1, 17) sarvoşun "sarhoşun" (M7.1.3/1, 42)

I.3.2.3.25. /l/ > /v/ Değişimi

kuvaçka bastırısın "kuluçka" (M8.5/2, 403)

I.3.2.3.26. /r/ > /y/ Değişimi

onlay "onlar" (M4.2/1, 242) unlaylen "onlarla" (M4.2/2, 14) soktilay "soktular" (M4.2/1, 286) kadınlayı "kadınları" (M6.1.1/1, 6) vay‿idi "vardı" (K1.1/2, 436) nasıydı "nasıldı" (M7.2.1/1, 35)

I.3.2.3.27. /v/ > /y/ Değişimi

düyerız "döveriz" (M7.1.6/1, 20) (M7.1.6/1, 71)

I.3.2.3.28. Ünsüz Düşmesi

I.3.2.3.28.1. /n/ Düşmesi

boroşit "buronşit" (M3.3/2, 11)

I.3.2.3.29. Ünsüz Türemesi

I.3.2.3.29.1. /b/ Türemesi

pambuk "pamuk" (M1.2/3, 21)

I.3.2.3.29.2. /l/ Türemesi

Salde sözcüğü buna örnektir. Kelimeyi, *salt* sözcüğünün /e/ ünlüsüyle genişlemiş şekli olarak da değerlendirmek mümkündür.

salde "sade" (K1.1/1, 427) (M2.4/1, 5) (M7.2.1/1, 89)

I.3.2.3.29.3. /n/ Türemesi

barnım "bağrım" (B2.4/1, 323) kütanyali "kütahyalı" (M2.3/1, 55)

I.3.2.3.29.4. /r/ Türemesi

yürsek "yüksek" (B5.2/1, 249)

I.3.2.3.29.5. /v/ Türemesi

duvası "duası" (M6.2.8/1, 132) duvası (M7.2.8/3, 56) duvayı (M6.2.8/1, 145)

I.3.2.3.29.6. /y/ Türemesi

payçlarız "paklarız" (K1.1/2, 349) payçlardık (K1.1/2, 353) payçlanırlar (K1.1/2, 374)

I.3.2.3.30. Ünsüz İkizleşmesi

I.3.2.3.30.1. /n/ > /nn/

selennik "Selanik" (M2.9/1, 76) selennikten "selanikten" (M2.9/1, 85)

I.3.2.3.30.2. /ş/ > /şş/

aşşā "aşağı" (Y3.1/1, 14)

I.3.2.3.30.3. /r/ > /rr/

turrup “turp” (B7.16/3, 63)

I.3.2.3.30.4. /s/ > /ss/

bissürü “bir sürü” (M6.2.9/1, 24) (B7.16/3, 273)

I.3.2.3.31. Ünsüz Tekleşmesi

I.3.2.3.31.1. /cc/ > /c/

tücar “tüccar” (M1.2/2, 80)

I.3.2.3.31.2. /dd/ > /d/

mukādez “mukaddes” (M2.4/3, 46)

I.3.2.3.31.3. /rr/ > /r/

sarav “sarraf” (M7.1.2/1, 94)

I.3.2.3.32. Ünsüz Benzeşmesi

I.3.2.3.32.1. Gerileyici Ünsüz Benzeşmesi

I.3.2.3.32.1.1. /zc/ > /cc/, /sç/ > /çç/

accık (M3.3/2, 16) açççık “azcık” (B7.10/2, 164)

I.3.2.3.32.1.2. /ht/ > /tt/

sabattan “sabahtan” (M6.2.9/1, 93) tezǵatta “tezgahta” (M7.1.2/1, 387)

I.3.2.3.32.1.3. /lv/ > /vv/

şavvar “şalvar” (M7.1.3/2, 51) (M7.1.6/4, 119) şovvarlar “şalvarlar” (M4.1/1, 281)

I.3.2.3.32.1.4. /m n/ > /n n/

bilmen ni “bilmem ne” (B2.4/1, 155) bilmen niyi bilmen niyi (B2.4/1, 154) bilmen ne (B2.4/1, 358)

I.3.2.3.32.2. İlerleyici Ünsüz Benzeşmesi

I.3.2.3.32.2.1. /şy/ > /şş/

eşşalāmız “eşyalarımız” (B5.2/1, 47) eşşālarımız (B6.10/1, 27) eşşalardan (B8.5/1, 47) eşşaları (B5.2/1, 48) eşşāları (Y3.1/1, 90)

I.3.2.3.32.2.2. /ly/ > /ll/

paskaĺle “paskalya” (M7.1.5/1, 79) ballelerle “balyalarla” (M3.4/1, 47)

kuru fasilla (M3.4/1, 74)

II. ŞEKİL BİLGİSİ

II.1. EKLER

II.1.1. Çekim Ekleri

II.1.1.1. İsim Çekimi

II.1.1.1.1. Çokluk Eki

MBGA'da çokluk ekinin, +lAr yanında +Ír, +Íā, +lA, +lĀ, +nAr, +nĀ varyantları bulunmaktadır. +lAr biçimi, I. ve III. Bölge; ünsüz benzeşmesine uğramış şekilleri, II. Bölge; /r/ ünsüzünün düşürüldüğü varyantları, Bulgaristan ağızları; uzunluğun meydana gelmediği +la / +le biçimi, Koçana merkez ve Grades için belirleyici niteliktedir. Ayrıca, ünlü-ünsüz uyumunu bozan +Ír biçimine, Kosova Prizren, Manastır-Kınalı, Kırcaali-Kayabaşı (Cebel), Yatacık (Eğridere); Sımolyan-Tozyanı; Gümülcine-Sirkeli, Kargılısarıca ağızlarında; +Íā biçimine ise Kırcaali-Susuzburun, Alkaya, Cebel (Kayabaşı), Yatacık (Eğridere) ağızlarında rastlanmıştır. Ek, I. Bölgede kalınlık-incelik uyumunu bozarken II. Bölgede uyuma girmektedir. III. Bölgede ise birkaç yerde uyum dışı kalmıştır.

+lAr eki, aynı zamanda, aile-topluluk ismi yapmada kullanılan eklerden biridir. MBGA'da, aile-topluluk ismi yapmada, Prizren, Debre merkez ve Elessa, Strumisa, Manastır, Köprülü-Kişina, Koçana merkez ve Grades, Sarıova, İştip-Puhçe, Radoviş-Kalgürisa, Kırcaali, Yunanistan ağızlarında (Gümülcine-Bılatköy hariç) *+lA(r)*; Köprülü- Hacıbekli, Köseler, Koçilar, Aşağı Karaslar, Karatmanlı, Radoviş-Topanitsa, Buçim, Lumnitsa, Alikoç, Kulāzı, Çeşmemahalle, Allabası, Köseli, Hıdavelli, Sarıgöl, İştip-Kurfallı, Hocalı, Kepekçili, Kutsa, Ebipli, Koçisa, Bulgaristan-Eskicuma-Kasırgalar, Varna-Türkarnavutluğu'nda *+il / +ĭl, +ĭv*; Eskicuma-Karlıköy, Opaka, Razgırat-Kışla, Yunusabdal, Zavıt, Şumnu-Hasanköy, Gümülcine-Bılatköy'de *+in / +ĭn, +nĭn, +nĕn;* İştip-Sırlıva, Şumnu-Kayacık, Hasanköy'de *+ē, +i / +ĭ;* Şumnu-Ortaköy'de *+ēni* şekillerinin kullanıldığı görülmüştür. Sadece, Şumnu-Madaralı kaynak kişi Sayime Özel'de, Anadolu ağızlarında yaygın kullanılan +gil ekinin bir örneğine rastlanmıştır. Ancak, yerli ağzın etkisi olduğu düşünüldüğünden +gil şekline, çokluk ekleri arasında yer verilmemiştir.

Bu ekler, genelde, *anne, baba, abi, amca, dayı, kaynana* gibi akrabalık adlarına getirilir. Gümülcine-Bılatköy'de ise şahıs adlarına eklenmiştir.

Bir sülalenin kalıcı adı veya lakabını yapmak için de kullanılabilmektedir: gacel‿alilē (B6.1/1, 384) çürük üseyinnē (B7.7/1, 37)

Aile-topluluk ifade etmede, MBGA'da, *+il / +ĭl, +ĭv, +in / + ĭn, +nĭn* gibi ekler kullanılırken, Manisa yerli ağızlarında *+gil, +e, +ĭ* , *+eli* eklerinin kullanıldığını görmekteyiz (Akyol, 2006: 269, 285, 291, 312, 372; İlker, 2017: 258-260).

Ahmet Günşen, Edirne ve yöresi ağızlarında aile-topluluk ismi yapan ekleri incelediği çalışmasında, *+ĭn* ve daha az rastlanılan *+ıyn, +iyn, +ıyl, +ıylı, +ıylın* varyantlarını, +gil ekinin en az çaba kanununa bağlı fonetik olaylar sonucu girmiş olduğu yeni şekiller olarak değerlendirmektedir (Günşen, 2004: 160).

Tuncer Gülensoy ise, +gil ekiyle aynı işleve sahip +meyni ekinin etimolojisini, "-m 'I. Kişi teklik eki' -öy 'ev'-ü 'iyelik eki'-n 'koruyucu ünsüz'-i (< e) 'yönelme durumu eki'" şeklinde yapmaktadır (Gülensoy, 1988: 77).

II.1.1.1.1.1. +lAr Çokluk Eki

"o *traktorlar*, o *evler* koccamān o *bahçeler*" (K1.1/1, 96) "bizde *'adamlar* dolaşır *karilar* evde otoror." (K1.1/2, 361) "*askerler* var şindi *şĭler*." (K1.1/1, 12) "*bükler yaşlılar* küvermezlar *cençleri*." (K1.1/2, 481) "bütün māle *karilar, adamlar, çocoklar, kızlar* hepımız berāber sürçünürdük." (K1.1/2, 524) "bi yirmi *dörtlerde* olmij, bi *ottuzlarda* olmiş." (K1.1/3, 29) "ku*ğaförlerde* gĭniyor bizim *evlerde* gĭnir." (K1.1/3, 114) "gideydilar *camilerde, evlerde*." (K1.1/4, 42) "*elmalar* var‿idi, *armutlar* var‿idi, *erikler* var‿idi" (M1.2/4, 35) "*öküzler, beygirler* bana kaldi." (M1.2/5, 20) "kilden yapardık *çerepnalar*" (M1.2/6, 59) "*fıçılar* var‿idi boyle fıçılar." (M1.2/6, 82) "*çullar* dokurduk, *bezler* dokurduk." (M1.2/6, 110) "*odunlar* yanar" (M3.4 / 1, 76) "*çobanlar* sōra yakına gelirdiler" (M3.7/1, 203) "*camiler* nura boyandı." (M3.8/1, 152) "*avlilar* bük, *damlar* bük" (M3.8/1, 164) "*tekirdālilar* oynay" (M2.6/1, 41) "onu da bizim *taraflilar* aldı" (M2.9/1, 103) "*yufkaları* atardık." (M8.1/2, 18) "*arkadaşlarımız* çok vardı" (M8.2/1, 4) "*baklavalar, bürekler, fasulyalar, yemekler* er şeyler oluyodu" (M8.2/1, 70) "*sofralar* koyardık *bayramlarda*" (M8.2/1, 84) "*fırınlarda, kapaklar* var *ocaklarda tepsilerde*" (M8.2/1, 95) "*sandıklar* dōlu." (M8.4/1, 92) "*torunlarmız* var, *evlatlarmız* var" (M8.4/1, 129) "*yālar* bitti, *unlar* azaldı" (M8.4/1, 148) "*tütünleri* örttük" (M8.4/1, 191) "bizim *otlar, samanlar* biter." (M8.5/1, 19) "burda *pirinçler* çıkti." (M8.1/2, 16) "*kurtlar* yĭjek‿idi" (M6.2.13/1, 28) "*kadınlar* mezara gitmezdi." (M7.2.1/1, 194)

“menderez de *yolları* açıverdi” (M6.2.1/1, 4) “*uvalılara* gittim” (M6.2.2/2, 19) “*kūlerden* añlamam” (M6.2.3/1, 8) “*yāmırlar* da çok yār üle *teller* vardı o *tellere* dizērdiler” (M6.2.3/1, 74) “*köpeklere* kepekten yapıyodular.” (M6.2.5/1, 58) “*akrabalar* var◡ıdı ötede beride *onlar*” (M6.2.7/3, 16) “*bideler* yazardık bişiriydik *çörekler, ekmekler*.” (M7.2.4/1, 76) “*sandıkları* kuyarlar içine ōleydi bizim *yerlermiz*.” (M7.2.6/1, 26) “*kapamalar* yaparız, *tatlılar* yaparız.” (M7.2.6/2, 42) “geldik *buralara, oralarda evlerimizi* bıraktık.” (M7.2.7/1, 2) “*tarlalarımız* var◡ıdı, *evlerimiz* vardı, *ineklerimiz, keçilerimiz*” (M7.2.7/1, 12) “*yapāları* darārdık, *koyunları* da kırkārdık *keçileri*” (M7.2.7/2, 102) “*datlılar, bideler* yapālardı” (Y5.1/1, 56) “kendi *bezlerini* geycek *urbalarını kendileri* dokurmuştu” (Y6.1/1, 64) “*kollarım* koptu” (Y5.1/3, 82) “*maşingalar* vardı.” (Y3.4/1, 170) “yorgan *ipleri* var” (Y3.4/1, 178) “öldürüyü *yukardakıları, dādakileri*” (Y3.2/2, 87) “*kolaylıklar* yoktu” (Y3.2/2, 193) “*bulgarlardan* korkumuza *arabaları* koştuk” (Y2.2/2, 4) “*sandallar* var ya *sandallara* sardılar *arabaları*” (Y2.2/2, 34) “*tererüzler* sardı etrafı.” (Y1.3/1, 64) “*türklerin evleri* ōleydi” (Y1.2/2, 18) “aynı burda fırın *dedikleri* gibi” (B2.1/1, 64)

Birinci bölge ve Manastır ağızlarında dil uyumuna uymayabiliyor:

“*yaqudilar* durumuş orda.” (M1.2/5, 13) “*kocakarler* düveriydi.” (M8.5/2, 64)

“çeşit çeşit *taksilar* geçer.” (M3.6 / 1, 34) “bu *ḷastiklar* gibi” (M2.6/1, 39) “o kā şēler var orda dā *güzèḷlar, yūsekler, alçaklar*” (M3.5/1, 35)

II.1.1.1.1.2. +Ĺar, +Ĺā Çokluk Eki

“*meşeler*, *āçĺar* üle bi şeyler var◡imiş.” (K1.1/1, 264) “*onĺarla* dokurduk” (M8.5/2, 112) “voz derdi onlar *ġavurĺar*.” (M8.5/2, 234) “*kocakarĺar* derdi” (M8.5/2, 257) “dīşti *orĺarı* da” (B2.4/1, 9) “benim dedelerim *burĺara* gelirlēmiş” (B2.4/1, 55) “görüdük ġavurĺarı” (B2.6/1, 11) “*ġavurĺar* hiç kötü deyemen” (B2.6/1, 32) “*katırĺarın* çılbır dēdik biz.” (B3.1/1, 63) “*yāmurĺar* sicim sicim” (Y3.4/1, 109) “būk *bakırĺar*.” (Y3.1/2, 73)

“ep *anātarĺā* üstünde” (B2.1/1, 214) “kışları dā koyu yaşandīndan *orĺāda*” (B2.4/1, 9) “bizim ġavurĺā uzaktadı.” (B2.6/1, 18) “panıyırĺāda şey bayramlāda üle görüdük.” (B2.6/1, 18) “bi avlu vādı dünyaĺā avlı.” (B2.6/1, 181) “*bulgarĺāĺan* çalışırdık” (B2.3/1, 13)

II.1.1.1.1.3. +lA Çokluk Eki

En eski yazılı kaynaklardan itibaren isim ve fiillerin çokluk şeklini yapmada +lAr eki kullanılmaktadır. Ancak Karahanlı sahasında şekil ve işlevce +lAr ekine benzeyen bir +lA çokluk ekinin varlığı söz konusudur. Bu ek, DLT’de yalnızca isim

çekiminde karşımıza çıkarken Karahanlı sahasına ait bir Kur'an tercümesinde ise hem isim hem de fiil çekimlerinde görülmektedir. +lA çokluk biçiminin Karaçay-Balkar Türkçesiyle pek çok arkaik unsuru yapısında barındıran Horasan Türkçesinde isim ve fiil çekimlerinde kullanımı devam etmektedir (Ata, 2009: 94, 96, 97).

Altay dillerinde çokluk eklerini ele alan Poppe, Türkçe +la çokluk ekini +lAr çokluk ekinin bir unsuru olarak değerlendirmektedir. (Poppe, 2008: 101)

Talat Tekin ve Aysu Ata da +lA ekini +lAr çokluk ekinin yapısında bulunan, arkaik bir ek şeklinde izah etmektedir (Ata, 2009: 96; Tekin, 1989'dan aktaran Ata, 2009: 93).

Bizim de Koçana merkez ve Grades ile Kosova-Prizren metinlerimizde +lAr çokluk ekiyle beraber yine çokluk bildiren, isim ve fiil çekimlerine getirilebilen +lA eki kullanılmaktadır. Bu şeklin Grades'te örnekleri hayli çoktur. +lA biçimi ilk bakışta /r/ düşmesine bağlı görünse de bu ağızlarda /r/ düşmesinin yaygın, belirleyici olmaması özellikle de ünsüz düşmesinin meydana getirdiği ünlü uzunluğunun +lA biçiminde ortaya çıkmaması bu ihtimali zayıflatmakta ve bize arkaik bir çokluk ekiyle karşı karşıya olduğumuzu düşündürtmektedir.

+lA çokluk ekini kullanan bu ağızlarda, bildirme eki de *dı / tı* şeklindedir. "sabási *gelin‿alıcıla geli̇̀ydila* gelini almā geliydilar." (M4.1/1, 16) "payton gibi *asırlalen çomaklalen* yokardan asır koyaydılar" (M4.1/1, 17) "karilar ep *peçelele*" (M4.1/1, 285) "*beygirlelen* gideydılar." (M4.1/1, 287) "*dün̄lemız* çok güzel oluydi." (M4.1/1, 292) "bizım *beygirlelen* dil. ep öküz‿arabasi var‿idi, *öküzlele*." (M4.1/1, 371) "blatsadan vardi köylerden *ō̄retmenle*." (M4.2/1, 4) "ep dayrelen *oynaydıla* gene şeyler *arkadaşla* bole." (M4.2/1, 35) "ole alı *alsınla* ta *koltukla* şeyler" (M4.2/1, 81) "*çamaşıla* bule atletler yog‿idi ordā kızım" (M4.2/1, 89) "sonradan geldi *eletikle*." (M4.2/1, 128) "bizım *kaynala* gideydi bizi *gütürmeydila* bi yere *gelinle*." (M4.2/1, 128-129) "kıpkırmızi oluy o şey *darila*." (M4.2/1, 133) "adi kalın *ī̄lıklenen* adi *sālıklalen*." (M4.2/1, 151) "*iĺaçla* yog‿idi bizım orda." (M4.2/1, 191) "iç *arabala* yog‿idi." (M4.2/1, 199) "*çocukla* deydık işte" (M4.2/1, 201) "bizım *komşila* memleketten gelmij" (M4.2/1, 223) "*doktorla* dey ameliyat olim, gidemeym olim ameliyat." (M4.2/1, 251) "neden bakayla gene işte veri bi *iĺaçla, ignele* veri" (M4.2/1, 264) "küçük *çocukla deydile*" (M4.2/3, 67) "küçük *kızla* küçük *ōlanla* ole deydık." (M4.2/3, 68) "*fırınla* vardi bizım, *maşinkala* var‿idi bule topraktan orda." (M4.2/3, 92) "kesmeydile *danala* bizim orda." (M4.2/3, 126) "bizım *karila* gitmes tarlā. bizde *adamla* işlerdi ikinleri" (M4.2/3, 145) "*bir‿angila* ani bizım arkamızdan

gelenle orda misafirane var‿imiş orda çok *kalmişla*" (M4.2/4, 53) "burda *karila* var" (M4.2/4, 61) "bük *teknele* var‿idi" (M4.2/4, 96) "te ani *bunlalen* bir büdük" (M4.2/4, 269) "ani *incelem* var, *kardeşlem* var" (K1.1/2, 44) "*arkadaşlamız* var, *komşulamız* var, dostlarımız var." (K1.1/2, 28) "*çüpeleni* takarsın" (K1.1/2, 264) "*cençle* toplanı, dayre çalarız" (K1.1/2, 205) "bi cece kalırdık dünerdik cene ceri *çocoklalen* küçük çocoklar bük ta dil" (K1.1/2, 426)

Fiil çekiminden şu örnekleri verebiliriz:

"davetçi *deydila*" (M4.1/1, 5) "iç bana bi şeycik *yapmadıla*." (M4.2/1, 85) "şini kıs vermeydıla, vermeymişlar kayınıma." (M4.2/1, 97) "bu geje orda *yatajakla* yarın *gelejekle*." (M4.2/1, 144) "o zaman *çıkarıydile*, *ikaydile* güzol suda asaydiler *kurudiydile, yeydile*." (M4.2/3, 124) "cençler sōra *evlendila* burda." (K1.1/2, 91)

Grades ağzında +lAr biçimiyle de karşılaşıyoruz:

bizım orda veri̇ydilar. (M4.2/1, 12) uzun teller (M4.2/1, 24) puaçalar (M4.2/1, 31) burda astalıklar dolu (M4.2/1, 43)

II.1.1.1.1.4. +lĀ Çokluk Eki

āmatlādan "Ahmetlerden, Ahmetler köyünden" (B2.1/1, 11) göç‿edennē "göç edenler" (B2.1/1, 34) zobalā "sobalar" (B2.1/1, 52) rāmetlilē (B2.1/1, 69) "*katırlāla*, *eşeklēle* bineriz biz genç *kızlā*." (B2.1/1, 115) "*pomaklā* bırakmazdı" (B2.1/1, 30) "*ramkalāda* ġurudurduk büle *ramkalā*." (B2.1/1, 162) "*bayırlāda* astı *kendilēni*" (B2.3/1, 42) "*evl̇atlāmdan* çok memnunun *damatlām* da." (B2.6/1, 5) hırsızlā, ursuzlā, işsizlē (B2.6/1, 136) "*agalā* durukan ġızları vēmillē. "(B2.4/1, 171) "*buzlā* burdan buraya ġadā" (B3.1/1, 19) "*ġavırlālan* ilgimiz yoktu." (B3.1/1, 73) "*arkadaşlā* vādı" (B3.1/1, 71) "tabi kadifeden *ırkalā*, ġadifeden donnā, *kunduralā*, *ferecelē*" (B3.1/1, 91) "*okullā* kapalı" (B5.3/1, 12) "*i̇tiyālā* yurdundan" (B6.1/1, 144) "o *peteklē* iki, üç milim kalınnīndadır." (B6.1/1, 229) "*gençlē* gittiler" (B6.2/1, 61) "*mantolā* çıktı" (B6.4/1, 75) "*ēkezlē* biliyi" (B6.7/1, 130) "kavururuz kocamān *tavalāda*." (B6.7/1, 199) "*dışālāda ḷambalā* yok" (B7.1/1, 62) "*kızlā* geldi" (B7.2/1, 14) "*küpelē* geldi." (B7.9/1, 102) "ellide *gelenlē* var, *çingenelē* var." (B8.1/1, 13) "türk köylēnnen *bulgālā* karışık" (B8.4/2, 8) "*akrabalā* şunu bunu getirir" (B8.4/2, 51) "*şöförlā* vā" (B8.4/2, 58) "sōna *bālāda* durdum." (B8.4/2, 75) "*momçelē* var" (B8.5/1, 4) "şöyle *meyvalā* var bōle *bolluklā* var." (B8.5/1, 130) "*türklē* kaldı tā çok." (B9.1/1, 7) "*kuyulādan* su çıkar" (B5.4/2, 100) "*yeşilliklēmiz* var." (B6.2/1, 117) "*denizlēde* oluyi" (B6.2/1, 228) "*māzalāmız* vādı" (B6.4/1, 63)

“*tavalāda* kızartırız.” (Y1.1/5, 114) “dūnüm oldu işte *arabalālan*.” (Y5.1/2, 46) “*köylēmizde* türk var‿ıdı” (M6.2.2/1, 15) “konuşurduk *türklēlen* orda.” (Y1.3/1, 27) “*arabalāda arabalā* ġaldı sulān içinde.” (Y2.2/2, 23) “*urumlālan* arkadaş olmadık.” (Y1.2/2, 44) “*balıklā* var.” (M2.5/1, 8)

II.1.1.1.1.5. +lAr, +lA, +lĀ Aile-Topluluk Bildiren Çokluk Eki

“ramiz *dedeler* kaçta gelmiş?” (K1.1/1, 196) “*abilerim* giderdiler işlerine” (K1.1/1, 53) “ġavurcez konuşuydi *annemle* ama ben bilmeydım.” (M4.2/1, 7) “*sābirle* memleketten geldi.” (M1.2/2, 2) “yufka yapardılar *anamlar* fazla.” (M1.2/2, 57) “onlarda kalmij *babamlar*.” (M1.2/3, 127) “e *kaynanamlar* yapardi” (M1.2/4, 20) “*abimlar* zagrepte yaptilar askerlık.” (M1.2/6, 156) “meçitliden *alamlar* var” (M8.4/1, 62) “*babamlar* giderdi” (M8.5/1, 151) “*dayımlar* öldü” (M8.5/1, 167) “*kaynatalar* getirdi” (M8.5/2, 154) “*babamlar* çok yapardı.” (M8.5/2, 461) “*annemlē* giyerlerdin” (M8.3/1, 141) “*babamlar* giderlerdin” (M8.3/1, 73) “*annemler* simit‿ ekmē yaparlardı” (M8.1/1, 58) “*anamlar* yapardı” (M8.1/2, 12) “burda *kaynatalar*, 'abam vardi” (M3.2/1, 38) “'izmite *abimlar* var, *amicamlar* var, *dayımlar* var” (M3.2/1, 134) “*bubamlar* bi senelık‿idi” (M3.2/2, 33) “zor getırıdi *anamlar babamlar* eve.” (M3.3/1, 100) “*annemler abamlar* sārdı” (M3.4 / 1, 16) “*kaynanalar* damātı da getirdiler” (M3.7/1, 24) “*bubamlar* geldi geri bizden.” (M3.8/1, 49) “o zaman kaçmışlar *nenemler*.” (M3.8/1, 70) “*anneleri* burda *dedeleri* burdaydi” (M2.2/1, 19) “bizim *alamlar* eski gelmeler ordaydi.” (M2.2/3, 14) “burda *da'yimler* vardı eskiden gelme.” (M2.2/3, 16) “te zūra *ingeler* de iç başka dil bilmiyoz biz.” (M2.3/1, 3) “ordan soạ *anamlar* da geldi memleketten” (M4.2/1, 230) “o bizi *anānemleri* çekti.” (M4.1/1, 82) “*anamlar* dönmişler urdan.” (M4.2/2, 143) “ölmiş‿ ïdi *dayımlar*” (M4.2/2, 144) “*dayımlarım*, gȍrümcelēn kocalari, bizimkiler em kaynım var‿idi em şey benim‿adam girdi.” (M5.1/1, 65) “iştibe gidınce *babamlar* rāmetli yürüklerle görüşürdü” (M6.1.2/1, 59) “*babamların* alalari var‿idi.” (M7.1.1/1, 46) “*annemlē* örmüşlē önceden *babamlā, dedemlē*” (B2.1/1, 68) “*dayımlā* yaptıydı” (B7.9/1, 88) “*babamlar, annemler* epsi unlar paşaportla geldiler.” (Y1.1/ 1, 27) “bubamlar götürüdü” (Y1.1/ 2, 2) “babamlar öksüz kalmış” (Y1.1/6, 43) “*kaynımlar* kamyon tuttu.” (Y1.1/6, 76) “*anamlar* geldiler” (Y1.3/1, 58) “türkçe konuşūlardı *annemler*” (Y2.1/1, 2) “*dedemler* boraya kaçak gelmiş.” (Y3.4/1, 24) “*babamlar* ȍle şāpıyodu.” (Y3.5/1, 18) “evlendikten sō *kaynatamlar* vardı” (Y5.1/1, 88) “*anamlar* gelince alırmış” (Y5.1/2, 11) “*babamlar* ayvan içinde yaşamışlar.” (Y6.1/1, 158)

II.1.1.1.1.6. +nAr, +nĀ Çokluk Eki

"suçu *olannarı"* (M6.2.2/1, 7) "*ayvannara* getiriydik" (M7.2.4/1, 6) "*onnarın*, iştip kūsüymüş *onnarın*." (M7.2.4/1, 55) "*mintannarmız* vardı" (M7.2.4/1, 194) "yūrt düverdik bōle *mutunnarda*" (M7.2.5/1, 11) "*onnarı* yapardık" (M7.2.5/1, 11) "*gelinner* ālasın" (M7.2.6/1, 36) "*tütünner* ektik." (M7.2.7/1, 24) "bizler *onnāla* būdük." (M7.2.4/1, 184) "*mintannāmız* vardı" (M7.2.4/1, 195) "*ayvannarı* kapadık" (M7.2.7/2, 93) "*telēzonnarda* gösteriyor *onnar* neler yapıyorlar" (M7.2.7/2, 116) "*kazannar*, o *çiniler* ne yıka babam yıka babam." (B6.2/1, 37) "geldi *gelinner*" (B7.2/1, 14) "peçkalar yapardı *göçmenner*" (B8.3/1, 18) "*ōretmenner* yalvardılar" (B8.5/1, 3) "*trennerin* sesleri" (B2.1/1, 17) "kış *günneri* zobada" (B2.1/1, 64) "bize yakın *olannā*." (B7.1/1, 23) "o *zamannā* bī bulgar karısı bana dedi ki" (B7.3/1, 78) "*tavşannāmız* vādı" (B7.3/1, 211) "*dükkannādan* yemē et almazdık." (B7.6/1, 49) "*bunnā* zamanna kalktılar" (B6.1/1, 11) "zengin insannā da vādı, varlıklı insannā da vādı." (B6.1/1, 22) "*çingennēden* yoktu" (B8.4/2, 9) "ēkeklē de içerde *kadınnā* da." (B8.5/1, 104) "*onnā* kasabalara, şehirlere gittiler" (B9.1/1, 6) "*göçmennē* vāmış" (B5.4/2, 20) "*ōmannāmız* vā bizim" (B6.2/1, 117) "*pelvannar* güleşirdi" (Y1.1/6, 289) "*divannar* vardı" (Y1.3/2, 44) "*alamannar* aldı" (Y1.3/2, 13) "*almannar* geldi" (Y2.2/2, 3) "*unnar* sōra aldılar bizim yerleri, tarlaları *karakaçannar* aldı." (Y1.1/5, 27) "çörek yaparız *fırınnara*." (Y1.1/5, 233) "*ūretmenneri* tutardılar, gece kaçardı *ūretmenner*." (Y2.2/1, 54) "*hayvannar* büle *hayvannara* bakardık." (Y2.2/2, 57) "*köfünnere* dolduruduk" (Y5.1/1, 93) "asālardı *sergennere*" (Y5.1/1, 96)

"o *zamannar* üle dēlermiş" (Y5.1/2, 60) "*onnarın dūnneri* olurmuştu." (Y6.1/1, 73) "*insannarı* rātsız ederlermişti kimisi *tavannara* saklanırmıştı" (Y6.1/1, 86) "*kadınnara* gösterilir" (Y3.4/1, 88) "*deterjannar* çoaldı" (Y3.4/1, 212) "*torunnarımız* var‿a" (Y3.2/2, 65) "kapadılar *dükkannarı*" (Y1.3/1, 64)

II.1.1.1.1.7. +il , +īl , + īv Aile-Topluluk Bildiren Çokluk Eki

"*annemil* bilıymiş, *babamil*." (M2.3/2, 35) "konyalar şētmiş‿idi *amcamil* şēler." (M2.4/3, 58) "*babamil* geri geldi" (M2.9/1, 81) "biz epimiz bir, *kaynanasıil* olsun sādiye abam biz bir, göçmen." (M2.11/1, 30) "*ablamīl* orda ev yaptilar." (M2.3/2, 218) "mürtişler‿imiş *dedemīlin*" (M2.4/3, 59) "*babamīl* oray getirdiler eşāları." (M2.9/1, 77) "*kaynanamile* gittım var‿idi onlān" (M7.1.2/1, 311) "ali osmanlar buçimli, şefiye *abamīl* buçimli." (M7.1.3/1, 28) "dibekte düverdi *anamil* oni." (M7.1.3/1, 154) "*annemile* gitti baksın" (M7.1.5/1, 165) "emine *abamilin* raduş pırnalısı" (M6.2.2/1, 13) "onun *kaynatasıil* de geldi" (M6.2.7/3, 19) "*babamil* orayı

gittiler." (M6.2.7/3, 27) "isīnimi alıyom bu koluma *anamile* geliyon" (M6.2.9/1, 215) "*bobamil* gönderi mi" (M6.2.10/1, 56) "kıyatlarımı düzdürdüler *anamil*" (M6.2.10/1, 116) "*anamilin* yanına." (M6.2.13/1, 18) "*annemil* kaldırılardı" (M7.2.1/1, 104) "*ablamil* geldi" (M7.2.1/1, 154) "*annemillerden* ūle şey duydūm yok." (M7.2.1/1, 177) "*anasıile* gitti" (M7.2.2/1, 212) "samannık yapardı *bubamil*" (M7.2.2/1, 406) "*kaynanamil* onnar beş sene ileri geldiler." (M7.2.3/1, 24) "zatı komşuyuz *ingemille*" (M7.2.6/3, 25) "*nenemil* yapardı" (M7.2.6/3, 59) "keser *bubamil* onnarı avluda." (M7.2.7/1, 91) "öldü *alamil* ǵāri." (M7.2.8/5, 22) "*ingemīl* birer afta çalışıyodular." (M6.2.5/1, 56) "*annemīl* de aynı bizler de aynıydı." (M6.2.7/3, 5)"ā babañīl anañīl." (M6.2.7/2, 15) "*kaynamīlin* taraf gene bir başka derdi" (M6.2.8/1, 75) "benim *kardaşımīlin* var" (M6.2.10/1, 321) "*babasıīlle* kūlerimiz yakın yakınaydı." (M6.2.10/2, 6) "*kaynanaīl* burayı geldiler." (M6.2.10/2, 28) "pırnalı diyolar orda *dayımīl* var‿ıdı" (M6.2.11/1, 15) "*alamīl* vardı orda" (M6.2.11/1, 37) "*annemīl* izmirde" (M6.2.13/1, 17) "*abimīl* geldiler" (M7.2.1/1, 21) "bide yapardı *annemīl*" (M7.2.1/1, 99) "benim *anamīl* akisarda dedi." (M7.2.2/1, 133) "*babānemīl* yük götümüşlē" (M7.2.4/1, 4) "*anamīl* yapardı" (M7.2.4/1, 144) "*annemīl, babannemīl* onnar yapardı" (M7.2.4/1, 145) "*bobamīl* ordan büber şīler getirilerdi" (M7.2.6/2, 64) "*anamil* okurlādı" (B5.1/1, 224) "*anamīlin* āzından ne kaptıksa." (B5.1/1, 224)

"*babamil* oca, fatih medresesinde okumuş." (B8.4/1, 49)

"parelēni ödedi *bubamīv*" (M7.1.2/1, 61)

II.1.1.1.1.8. +in, +īn, +nēn, +nīn Aile-Topluluk Bildiren Çokluk Eki

"gidejeklē annem, *ablamin*" (B5.3/1, 45) "*annemin* zor durmuş." (B7.16/1, 112) "*annemīn* durdu orda" (B5.2/1, 86) "*babamīn* evlēnde" (B5.2/1, 111) "*dayımīn* gèḷdi." (B5.3/1, 44) "*ninemīn* onnā öte tā yaşlılā başka der" (B5.3/1, 371) "üç abla kız kādaştı *anamīnin*" (B6.2/1, 126) "atça *ablanīn* apartmandan." (B6.3/1, 66) "cevdetleri bilīsen müzeḱa *abunīnne*" (B6.7/1, 14) "*annemīn* bī yere gitmiş" (B7.16/1, 111) "kuruyodu dedelē, *ninemīn*" (B7.16/1, 286) "*bubamīnne* baraber geldik." (B7.16/3, 12) "*ablamīn* vā bu mālede" (B7.16/3, 22) "*bubamīn* köklerini iç bilmiyez‿e be." (B7.16/3, 38) "*mustafanēn* kadarı var yok" (Y3.2/1, 5) "bu *zübeydenīn* geldiler" (Y3.2/1, 36) "eşekçili unnar demek görümcem te bu *ayhanin*" (Y3.2/1, 47)

II.1.1.1.1.9. +ē, +ī, +i Aile-Topluluk Bildiren Çokluk Eki

"niye bu fatime karpuz yemiye demiş, *ingemē* rāmetli." (M6.2.9/1, 125)

“üj yaşında getirdim *anamī* yanına” (M6.2.9/1, 210) “cemile *ingemī*, fetiye *ingemī*, yakıplar” (B7.13/1, 128) “*annemī* elli birde geldilē” (B7.16/1, 8)

II.1.1.1.1.10. +ēni Aile-Topluluk Bildiren Çokluk Eki

“yetmişte *ablamēni* geldi” (B7.19/1, 99) “bī sodası vādı, alīdı *anamēni*.” (B7.19/1, 157)

II.1.1.1.1.11. Çokluğun İşlevleri

Türkçede sayı sıfatlarından sonra, istisnalar hariç, çokluk eki kullanılmaz. Ancak MBGA’da +lAr çokluk ekinin bir sayı sıfatından sonra pekiştirme amaçlı kullanımı söz konusudur:

“ocaklıkta var‿imiştır *bi* kara *zincirler*” (K1.1/1, 406) “ben da aldım *bi ipler*” (K1.1/2, 137) “bir çaylar var‿idi, bi ada çaylarī olurdi” (M1.2/2, 53) “*bir karıştırmalar* yapardık, *katlar* atardık.” (M1.2/3, 75) “*bir otlar* var‿idi” (M1.2/3, 93) “dokuz metrodan *bir 'donlar*” (M1.2/3, 137) “*bi evler* yapmışlar” (M8.1/1, 86) “*bir* olaylar geçti.” (M3.2/1, 314) “uzun *bi iḱāyeler* onlar.” (M3.2/2, 56) “nası *bir ekmekler* oluy” (M2.5/2, 104) “sona buldilar *bi damlar* tütün damlari” (M4.1/1, 95) “oturdi *bī saman damlarında*” (M4.1/1, 311) “tren‿altında aldık dey *bir‿evler*” (M5.1/1, 50) “bize verdilē *bi beygir damlari*.” (M7.1.2/1, 8) “bu kā *bi taraklar* vardi” (M7.1.5/1, 176) “*bir* mıskalar verdi” (M6.2.9/1, 231) “koca *bi dereler* vā” (M7.2.4/1, 15) “*bi sıkıntılar* çekmedim” (Y1.1/6, 445) “*bi hastalar* oldum” (Y1.1/6, 511)

“Çok” belirsizlik sıfatından sonra da çokluk eki pekiştirme işlevli kullanılmaktadır:

“bizım evde vardır *çok agaçlar*.” (K1.1/2, 212) “çok *mallar* aldi” (M4.2/1, 175)

Bazen +lAr çokluk ekinde abartma işlevi bulunur:

“oh ne *karlar* kızīm ne *karlar* ne *karlar* camlar kapanırdı.” (Y1.1/5, 342) “ne *oyalar* yaptım bu kūde ne *oyalar* yaptım.” (Y2.2/1, 160) “satıydılar kocā *karpuzlar*.” (M4.1/1, 72)

II.1.1.1.2. İyelik Eki

I.Bölgede, ünsüzle biten kelimelerde, düz-dar ünlülü iyelik 1. ve 2. teklik-çokluk şahıs ekleri, kalın ünlülü; 3. teklik-çokluk şahıs ekleri ise ince ünlülü /i/ varyantıyla eklenerek kalınlık-incelik uyumunu bozar.

II. Bölgede iyelik eklerinde dil uyumu sağlanır.

Dil uyumunda geçiş bölgesi özelliği gösteren Manastır-Kınalı, Musaobası ağızlarında 3. teklik şahıs iyelik ekinin uyum dışı örnekleri de vardır.

Ayrıca, İştip Yörük ağızları, iyelik 2. teklik-çokluk şahıslarda, Radoviş Yörük ağızları 2.teklik şahısta, Radoviş-Kulāzı 2.çokluk şahısta damak n'si kullanır.

Ünlü uyumlarının korunduğu bölge ağızları ile Manastır-Elekler, Kınalı ağızlarında iyelik 3. teklik şahıs ile vasıta hal eki arasına yaygın olarak zamir /n/' sinin getirilmesi yaygın bir kullanımdır. Bu duruma ünlü uyumlarının bozulduğu Debre-Elessa, Köprülü-Yukarı Karaslar, Kumarlı ağızlarında da rastlanır:

"misir *ununla* yapardi." (M1.2/4, 19) "*ayakkabınle* dā ī geziliy." (M2.5/2, 49) "köyde gene öküz *arabasınla*" (M2.8/1, 100) "amijamın *karısınnan* yirmi gün yattık mapus" (M6.2.9/2, 122) "ayşam bi kavga ettiler *kocasınna*." (M7.2.2/1, 240) "kardaşımın iki *kızınna* iki ōlanı var." (M6.2.4/1, 81) "beygir *arabasınna* geldik." (M6.2.12/2, 18) "baba *adınna* okunurduk." (M6.2.2/2, 4) "kaşīn *burnunla* çıkarmış." (M6.2.9/1, 218) "ne *anasınna* ne *anānesinnen*" (M6.2.13/1, 153) "*anasınnan* ōlan geldi." (M7.2.7/1, 99) "bunun *anasınnan* ben ġardaş." (B3.1/1, 190) "an sō *babasınna* anasına konuşēri" (B6.4/1, 31) "*kızınnan* bir ōlu var." (B6.8/1, 25) "bī *kızınna* bir ōlu vādı." (B7.13/1, 26) "te kapı *altınnan* şurasını gōdük kızım." (B7.13/1, 30) "allān *emrinnen* peygamberin *kavlinnen*" (B7.15/1, 36) "*karısınna* barāber çalışıyoz." (B7.16/1, 38) "bulgar *çocuklānna* karışık" (B8.5/1, 3) "alamın *kızınnan*, şaban dayının kızını" (Y5.1/3, 126) "peygamberin *kavlinne* verir" (Y1.1/ 3, 168)

"misir *ununna* yapıyosun." (Y6.1/1, 148) "salilida *karısınle* ōretmenlik yapar." (M8.2/1, 129) "ġavur *kızlarınle* bōle busikeler şeyler hep vardı" (M8.2/1, 5) "geldiler kendi *arabalarınna* beni aramā." (M8.5/1, 44) " 'öküs *arabasınnan*." (M8.5/1, 131) kocalarınna "kocalarıyla" (M8.5/2, 273) "açan bi pabuç vurdu bañа, ayakkabınna" (M8.5/2, 322) "bi ev yaptım tütün *parasınle*" (M8.2/1, 43)

Bir yerde iyelik 3. teklik şahıs ile ayrılma hal eki arasına zamir n'si getirilmiştir:

"bi *pazartesinden* başlıyon çarşamba, perşembe pazara kadar." (M8.3/1, 200)

Ünlü uyumlarını koruyan bölge ağızlarında *bura, ora* yer zarflarına ilgi hali eklenince araya 3.teklik şahıs iyelik eki girer. Strumisa-Makruva'da da örneği görülmüştür:

"*burasının* elvasından dā iyi olurdu." (B3.1/1, 133) "burasının çamları bal yapmaz." (B6.1/1, 304) "fırınnā aynı *burasının* fırınnarı gibi topraktan." (B6.7/1, 219) "*burasının* yemē gibi" (B7.6/1, 12) "*burasının* şeyini yapıyez kayrı." (B7.10/2, 16)

"*burasının* kūlerini erkeklē bilir" (B7.16/3, 360) "*burasının* bu yemenilē gibi yoktu" (B2.1/1, 124) "*borasının* hayatına göre hesaplarsan parayı" (B2.5/1, 46) "işte aynı

borasının yemekleri" (Y2.2/1, 142) "açıldı *burasının* yolları" (M7.2.3/1, 66) "aynı bȍle *burasının* dūnü gibi" (M7.2.6/1, 13) "*burasının* şeyini bilmiu̯rdük" (M3.2/1, 29)

"*orasının* ekmēni bulamıyım būda." (B6.7/1, 221) "*orasının* dūnü buraya benzemez kızım." (B7.6/1, 8) "bilmiyim *orasının* adını." (B7.13/1, 81) "o zaman *orasının* muhtarı vardı" (Y1.1/8, 93)

II.1.1.1.2.1. Birinci Teklik Şahıs

I. Bölgede

"*üdüm* patlar sudan." (K1.1/1, 145) "babam, *abilerim* giderdiler işlerine" (K1.1/1, 53) "iki *eltim* var, *kaynanam* var, *kayınlarım* üç tāne, *kayınbabam*." (K1.1/1, 162) "bu benim *gelınımın* kızi" (K1.1/1, 307) "bi *unukam* var." (K1.1/2, 48) "çikmadi *ipım, yünüm*" (K1.1/2, 137) "bi *yēnım* kaldi" (M1.2/2, 63) "sen da gelmişın te *evıme*." (M1.2/3, 50) "kart var *cebımde*" (M3.2/1, 295) "*nāsibım* bȍleymij" (M3.2/2, 69) "sakat falan dildi bu *elım*" (M3.3/1, 72) "*bacām* ārdi" (M3.4/2, 131) "durgutlida *tezem* var" (M3.5/1, 45) "*ingem* bilir" (M2.2/4, 81) "*uykim* geliydi" (M2.4/3, 110) "*işım* var" (M2.6/1, 5) "bi *gelınım* ȫretmen" (M2.6/2, 17) "*kızım* ȍl̥di" (M2.11/1, 136) "evamlisın dey *akilecigım*." (M4.2/1, 305) "bi *elımde* kuyaydım sarımsagi" (M4.1/1, 66) "anlamay *dilımden* çocuk." (M7.1.3/1, 110) "*gelınım* gelejek" (M7.1.3/1, 135)

Prizren ağzında, ilk hecesinde /o/ ünlüsü bulunan kelimelerin sonraki hecelerindeki /u/ ünlüsü /o/ ünlüsüne değiştiği için, burada, iyelik ekinin *-om* biçimi de kullanılır:

"*çocogom* celdi" (K1.1/2, 83) "benım *çocogomi* gürdü." (K1.1/4, 206)

II. Bölgede

"*düñürüm* var ūle." (M6.2.3/1, 13) "*abum* yörüklere gitti." (M6.2.9/1, 73) "*adamım* askerde iki sene durdu." (M6.2.9/1, 21) "usīn‿*agam* sūlemedi mi? " (M6.2.10/2, 59) "üç tene *kızanım* vardı" (M6.2.10/2, 15) "*minderim* de kucāmda." (M7.2.2/1, 115) "*odunumu, kömürümü, yēcemi, içecēmi* getiri" (M7.2.2/1, 84) "*anam bubam* yaşlıdı." (B2.6/1, 113) "*adamım* öldü." (B3.1/1, 34) "*kofam* var" (B6.1/1, 191) "*kolum* çıktı, *omuzum*." (B6.3/1, 59) "*kādaşım* var." (B7.2/1, 21) "asan *agam* sōna bizi buraya getirdi." (B7.16/3, 29) "*bubam* yazdırmadı." (B8.3/1, 7) "*dünüşüm* o benim." (Y5.1/1, 60) "*gelinim* var" (Y5.1/1, 124) "*gelinnīm* yeşil kadifedi." (Y5.1/2, 57)

III. Bölgede

"on‿üç dölüm *bām* var" (M8.2/1, 41) "*bubam* ep aramış" (M3.8/1, 41) "atman‿*alam* şeyler var" (M8.4/1, 62)

II.1.1.1.2.2. İkinci Teklik Şahıs

I. Bölgede

"senın *baban* zengin, *abin* zengin" (K1.1/1, 99) "*yüzün* yıkanıyo" (K1.1/1, 422) "*kocan* nasıl? *kaynanan*?" (K1.1/2, 108) "*cümlegını* ciyersın, *yelegını* ciyersın" (K1.1/2, 263) "*ignen* var‿ise" (K1.1/2, 264) "kim‿idi *deden*?" (M1.2/2, 38) "*çojūn* būmüş senin." (M1.2/6, 166) "*yengen* gidiy üzüm kesmē" (M2.2/4, 26) "*köpēn* bile çok‿ise" (M2.3/1, 19) "küçük şey gèḷdi *enişten*, ali *enişten*." (M2.3/1, 37) "*teki amcan* dünyā gelmiş." (M2.5/1, 22) "alıysın bi paçavracık *elıne*" (M2.6/1, 157) "*annenle baban* gelsin." (M2.9/1, 63) "abam da fatime *tezen*" (M4.2/1, 6) "senın *işın* çojuksuz olmaz" (M7.1.2/1, 402) "*evın* ōdi mi, *paren* ōdi mi korkma" (M7.1.4/1, 26)

II. Bölgede

"*anan* annadırdı" (B3.1/1, 66) "*buban* yok" (B7.16/1, 159) "*okuman yazman* vā mı?" (B7.3/1, 258) " halil *agan* geldi" (B7.9/1, 38) "katıye mi *annen*? " (B7.9/1, 99) "*elin* dīmese oturamasın." (Y1.1/5, 497) "āşe *ingen* şey alıyı" (Y1.3/2, 11) "*üstün başın* zivit." (Y2.2/1, 43) "*amcan* bilir." (Y3.1/2, 3)

İştip-Radoviş Yörük ağızlarında 2. teklik şahıs iyelik eki damak n'si ile söylenir:

"*kardaşıñ* öldü" (M6.2.4/1, 82) "*inēñ* var, *biygiriñ* var, *koyunuñ* var, *keçiñ* var" (M6.2.5/1, 20) "*diliñe* dīdirisiñ" (M6.2.9/1, 67) "*yemeñe* bak *üjütün* düşmüj" (M6.2.9/1, 53) "*kalbiñ* sıkışır" (M6.2.10/1, 319) "ne var‿ısa *eliñde inēñi, öküzüñü* ufak *ayvanıñ* var‿ısa eppisini *tarlalarıñı* alıyo *eliñden*." (M6.2.12/1, 57) "*amıcaña* sor" (M6.2.13/1, 236) "sakın o kadına verme *eviñi*." (M7.2.2/1, 250)

III. Bölgede

"*akrabaların* gelir" (M8.4/1, 196) "*lēnine* korsun" (M8.4/1, 199) "senin *çocūñu* atsalar demiş" (M8.5/2, 79) "*anañla* benim kaynam nası ala dayı kızları di mi?" (M8.5/2, 164) "arkaña ter vurdurma" (M8.5/2, 195) "*akranların* gitti." (M3.8/1, 135) "kendi *tayfan* toplanır." (M3.8/1, 166)

II.1.1.1.2.3. Üçüncü Teklik Şahıs

I. Bölgede

"o balyozun *sapi* gir karnına" (K1.1/1, 83) "ev *saybisi* da tek illalla bir adam." (K1.1/1, 123) "o da pirizrenli *babasi* kōden" (K1.1/1, 276) "çiçegın kalmamiş *suyi*."

(K1.1/3, 100) “uyuşmiş *ayagi*” (K1.1/2, 244) “*alni* tellenırdi, *yanaklari* tellenırdi, *sakali*” (K1.1/2, 275) “em *anasi* benım dayım *kızi*.” (M1.2/2, 38) “*mayasi* bozulurmiş” (M1.2/3, 48) “sōna gelırdi turis *arabasi*” (M1.2/6, 28) “*ōli* var” (M3.2/1, 49) “*adi* gabruva” (M3.2/1, 80) “*kızi* kaçti” (M3.2/1, 149) “kurak köy onların *köyi*” (M3.2/3, 28) “*arpasi* ayri, *boydayi* ayri, çavdarı ayri.” (M3.5/2, 64) “er bi köyün *konuşmasi* ayri ayri.” (M3.6/1, 24) “onların *yarisi* ġavur” (M2.3/1, 5) “ālat *armudi* vardi” (M2.7/2, 12) “şeker *kınasi*.” (M2.11/1, 151) “*analıgi* vardi” (M4.2/1, 110) “pirinç *köki*.” (M4.2/3, 79) “geçim *davasi*” (M7.1.2/1, 29) “akşam *kızi* telefon açmiş” (M7.1.2/1, 82) “*kızlari* yok” (M7.1.4/1, 58) “bunun *anasi bubasi* var mi?” (M7.1.6/1, 41)

3. teklik şahıs iyelik eki ardından hâl eki gelirse kalın ünlülü eklenir:

“bir figan diyo bizım iş *yerınden* nası kopuyo” (K1.1/1, 247) “herkezın kendi *evında* cenāzesi yıkanır.” (K1.1/3, 44) “celının kaldırır *duvagını*.” (K1.1/2, 278) “beni amjam ōlan *yerına* severdi” (M1.2/5, 25) “bi gün dāį *evına* gitmedık.” (M3.2/1, 60) “*evına* doldurudi ambarına ceviz.” (M3.3/1, 107) “gèḷmiş *malını* satmā.” (M3.3/2, 79) “*dibına* yūrt kuyarım” (M3.4/2, 65) “defter *elında* bakar şini.” (M3.5/1, 30) “emen asıldım *çekedınden*” (M3.6/1, 45) “ordan *evına* gütürdi.” (M2.1/1, 7) “kızardi mi şekeri dökeyz *içına*” (M2.11/1, 149) “onun *evında* durduk” (M7.1.1/1, 46)

II. Bölgede

“entarisinin *alajası* yok” (M6.2.9/1, 221) “ekmek *fıtası* dėrdik” (M6.2.11/1, 75) “*tūga mancası* yaptık.” (M7.2.1/1, 263) “*domatiz mancası* derdik, patatiz mancası” (M7.2.6/3, 73) “*çurnası* vā” (B5.3/1, 307) “*tī̄zesi* olur, *halası* olur” (Y1.1/5, 224) “*agası* urda şe yaparkan” (Y3.2/1, 120) “*ablası* varsa dāmatın, *yengesi* varsa gelinin bi koluna girir.” (Y3.4/1, 126)

III. Bölgede

“kınalı *kū̄süne* gitti” (M8.5/2, 140) “babamın *kardaşlari* vardı” (M8.1/2, 2) “*karisi* de benim akrabammış” (M8.5/1, 55) “peynir *tatlisi* yapardık, bi kuzu keserdik, süt *pidesi* yapardık.” (M3.8/1, 295)

II.1.1.1.2.4. Birinci Çokluk Şahıs

I. Bölgede

“tırlen gezecen *bahçemızde*.” (K1.1/1, 40) “*üstümüz başımız*, '*yastīmız* bile yok başımızın altına.” (K1.1/1, 158) “iç üle *akrabalīmız* yok *kimsemız*.” (K1.1/3, 82) “ayni *dilımız*” (K1.1/2, 70) “cendi *istegımızlen* buraya celdık.” (K1.1/2, 102) “üle çi ceçey *cünümüz* bizım da cez, dolaş, otor.” (K1.1/2, 146) “peçeta *elımıze* vermezdık”

(K1.1/2, 254) “eskiden *yemeklerımızi* yapardık güveçlerde” (M1.2/1, 33) “manastır gene *vil̓āyetımız*.” (M1.2/2, 14) “*evımıze* gelelım” (M1.2/4, 38) “*yerımız* çok güzel‿ idi” (M1.2/6, 60) “*öküzümüz* var‿idi” (M1.2/6, 65) “*işımızi gücümüzi* çalıştık” (M3.2/1, 43) “*müftimız* ordaydi” (M3.2/1, 140) “bizım *dilımıze* pek uymas.” (M3.3/2, 57) “ōleydi *ādetlerımıs*” (M3.3/2, 66) “biraz bīnce *kardeşlerımız*” (M3.4/2, 22) “o 'nenemız olan” (M3.4/2, 171) “*dedelerımız, babalarımız* emen buray göçtük.” (M2.3/1, 20) “*anamız, babamız, dedemız* türk dünyā gèl̓dım episi türk” (M2.6/1, 28) “*ikımız* da kayserili” (M2.10/2, 3) “*aberımıs* yok.” (M4.2/2, 138) “orda bizım *kökümüS*.” (M4.2/3, 11) “gittık *evımıze*.” (M6.1.1/1, 9) “*görümcemız* yok‿idi.” (M7.1.4/1, 59) “*kendımız ikımız* çocuklāle berāber ekerdık.” (M7.1.3/1, 51) “īneklēmız var‿idi” (M7.1.6/1, 60)

II. Bölgede

“*evimize* çıktık” (M6.2.9/1, 111) “*memleketimiz* bolluk‿udu” (M6.2.10/2, 50) “*elbiselerimiz, pantullarımız* ep dokuma. ” (M6.2.12/1, 212) “*dilfillerimizle*, kekik *otlarımızla* büven *ayvannarımız*” (M7.2.2/1, 192) “*kūmüz* ıdavelli” (M7.2.7/2, 18) “*türkiyemize* allā *dövletimize* düzgünnük vēsin.” (B3.1/1, 110) “*kūmüs* hemen iki bin civārında *insanımız* vādı” (B5.1/1, 6) “*öküzümüz* vardı *arabamız* vardı, *ineklerimiz* vardı” (Y1.2/2, 34) “*çucūmüz* var orda” (Y3.2/1, 116)

III. Bölgede

“bu kadardı bizim *kazanımız*.” (M8.4/1, 100) “elekler *kūmüz*.” (M8.2/1, 4) “*koyunlarımıS, īneklerimiz, dumbaylarımıS, öküzlerimiS, biyirlerimiS* er şey dōluydu” (M8.2/1, 109) “*dedelerimiz, annelerimiz, bubalarımız* görmedi” (M3.8/1, 38)

II.1.1.1.2.5. İkinci Çokluk Şahıs

I. Bölgede

“az mi *babanız* yedi dayak.” (K1.1/1, 31) “memnunsenız *yerınızde* diyo otorun” (K1.1/1, 135) “hayırli olson *evınız*” (K1.1/3, 70) “hayırlı olson *arabanız*” (K1.1/3, 70) “hayırlı olson *celınınız*” (K1.1/3, 73) “gidin demiş tekrar *memleketınıze*.” (M6.1.2/1, 52) “siz ī misınız be kızım *ikınız* da” (M7.1.5/1, 150)

Debre-Elessa ağzında iyelik 2.çokluk şahıs ekinin -ınız > -ız şekli de vardır: “o nebi oja *dedıklerız*” (M1.2/2, 39)

II. Bölgede

"*akrabalarınız* nerede?" (B6.1/1, 111) "*analānız bubalānız* doğūmuş" (B6.2/1, 25) "*kaşınızın* altında *gözünüz* var" (Y1.1/6, 128) "ī mi *annelerniz*" (Y2.2/1, 20) "al kızım *kāvenizi* için." (Y3.2/1, 41) "sizin *kılınıza* bir hata gelmez" (Y1.3/1, 38)

İştip Yörük ağızları ile Radoviş-Kulāzı ağzında damak n'si ile telaffuz edilir:

"ne zaman *dūnüñüz* olajak" (M6.2.9/1, 34) "beki *analarıñız babalarıñız* göçmüştür" (M6.2.10/2, 56) "sizin *kızıñızı*" (M6.2.10/1, 174) "*malıñızı* dövlete bırakajaksıñız" (M6.2.12/1, 71) "*üstüñüze* yıkılajak" (M7.2.1/1, 163) "*konuşmañızı* bile bilmesiñiz" (M7.2.2/1, 207)

III. Bölgede

"eski *evlerniz* iki katlı" (M8.1/1, 86) "sizin *kazançlānızı* alıyolā, *yumurtanızı*" (M8.3/1, 31)

II.1.1.1.2.6. Üçüncü Çokluk Şahıs

I. Bölgede

"*bāçeleri* var‿idi." (M1.2/4, 57) "*eşyālari* o yerde kaldi." (M1.2/6, 97) "*mallari* var‿idi"(M1.2/6, 145) "*çapalari* çok ağur‿idi kızım." (M3.3/2, 87) "*mallari* çok‿imiş." (M2.3/1, 68)

Ardından hâl eki gelirse kalınlaşarak yine uyum dışı kalır:

"*kāveleri*, *çaylari ellerıne*, kāvaltıları *önlerıne*." (M1.1/1, 17)

II. Bölgede

"türkiyeden de *akrabaları* mı ne *tanıdıkları* vardı" (B5.3/1, 158) **"**onnarın da *uşakları* var." (B7.2/1, 22) "*dudaklarında* çocukların çıkar" (Y1.1/5, 301) "ūlannān *bubaları* öldü." (Y2.2/1, 77) "*atları* asan, üseyin" (Y3.2/2, 154) "*atlarını* unuttum" (Y5.1/3, 23)

III. Bölgede

"*arkalarından* gezerdim" (M8.1/1, 91)

II.1.1.1.2.7. İyelik Eki Yığılması

Kosova, Makedonya göçmenlerinin ağızlarında *hep* kelimesinde iyelik yığılmasının örneği çoktur. Bu durumun Yunanistan-Dimetoka-Arenbunar ile Kavala-Kınalı'da da örneğine rastlanır.

"*heppısi* bir olordi." (K1.1/2, 259) "*epısıne* bir yaparım ayırmam" (K1.1/2, 140) "*epısi* burā gelmedī" (M1.2/2, 47) "*episi* türk." (M8.1/2, 7) (M2.2/3, 2) "*episinin* evleri var‿ıdı." (M2.9/1, 224) "*episi* türk." (M6.2.3/1, 19) "*episinde* vardı." (M6.2.11/1, 14) "'*episinden* katardık." (M7.2.2/1, 348) "*epısi* oraları *epısi* kağukti"

(M3.2/1, 91) "*episi* güzeldi" (M3.2/2, 57) *"episi* karıştı" (M4.2/2, 171) "*episi* orda." (M7.1.2/1, 58) "burda *episi* burda" (M7.1.3/2, 19) *"episi* i̇ler" (M7.1.5/1, 6) *"*onların *ebisinde* yoktu" (M8.5/1, 9) "*hepisi* ordan." (M6.2.1/1, 28) *"episi* bṻle çevremiz, *episi* onlar yakın." (M6.2.3/2, 42) "hepisi gelirdi bṻle." (M6.2.8/1, 31) "kimisi radanyadan *episi* karışıklı." (M6.2.9/1, 138) "*hepisi* aynı yola çıkıyoru." (M6.2.10/1, 144) *"episi* çoluk çocuk *episi* gelirdiler." (M6.2.13/1, 229) "*episine* giderdik" (M7.2.2/1, 146) "yüzük *episi*" (M7.2.6/1, 20) "*hepisi* türkçe konuşurdu" (Y1.1/ 4, 24) "*hepisi* öldü." (Y6.1/1, 110)

Yine Kosova ve Makedonya göçmenlerinin ağızlarında şu örnekler bulunmaktadır:

"*kalañısı* ǵavırdı." (M6.2.10/1, 93) "gözerimin dedim bi *yerisi* kopuk" (M6.2.10/2, 72) "saybisi" (M6.2.10/2, 78) "ev *saybisi* da tek illalla bir adam." (K1.1/1, 123) "sabāisi kaǫkaysın" (M2.3/3, 129) "*akşamisi* beygirın üstüne çuvallari" (M4.2/4, 147) "*epsimizin* öz anası" (B7.16/2, 135)

Grades'te iyelik yığılması ile ilgili şu ilginç örnekler de var:

"burda yürük te var, bulgaryalilar da var, bu köyde *epileri* var." (M4.2/3, 28)

Ölçünlü dilde de görülen ve tam bir kalıplaşmanın olduğu örnekler ise şunlardır:

"su içecek, isteyecek *birısi* koǫkacan ayaga" (K1.1/2, 302) "*birisi* elli üç yaşında öldi, *birisi* altmij yedi yaşında öldi"(M1.2/6, 21) "*birisi* de yakında öldü." (M8.4/1, 66) "*birisi* aliāda" (M3.5/1, 43) "durgutludan *birisi* istek yaptı bize." (M2.9/1, 16) "üşenir *kimisi* yapmā." (M8.4/1, 117)

II.1.1.1.3. Aitlik Eki

Sahiplik, aitlik bildiren eklerden biri olan *+ki* Eski Türkçe, Eski Anadolu Türkçesi dönemlerinde *+kı / +ki* biçimleriyle dil uyumuna girerken Türkiye Türkçesinde Farsça ki bağlacının etkisiyle olsa gerek tek bir +ki biçimiyle kullanılarak uyum dışı kalmıştır (Korkmaz, 2007: 264).

Aitlik eki, MBGA'nın ünlü uyumlarını bozan kesiminde tıpkı Türkiye Türkçesi ölçünlü dilindindeki gibi uyuma girmeyip *+ki* biçimiyle kullanılmaktadır:

"*bizımkiler* içki atmazdılar agzına" (K1.1/1, 126) "*dişardaki* erkekler vururlar" (K1.1/1, 417) "bizden *sōnaki* o elli beşte gelenlē" (M1.2/2, 36) "*ütēki* dolapta." (M1.2/3, 16) "*peşinki* yemekler nērde" (M1.2/3, 62) "*eskideki* yemekler yok şimdi." (M1.2/3, 118) "*burdaki* ekmekler gibi" (M1.2/4, 28) "bunlar da gördi *bizimkiler* de" (M1.2/6, 55) "*bizimkiler* atladı mı ududu" (M8.4/1, 265) "*önümdekini* babam yaptı"

(M8.2/1, 35) “*sōraki* sene” (M3.2/1, 287) “askere giderdi *bizimkiler*” (M3.2/2, 35) “saḷpsiz *dādakilar*” (M3.3/1, 107) “*evdeki* yaptīn kuskuz gibi olur mu *çarşıdaki*.” (M3.8/1, 209) “*ordaki* evleri anladayım mı” (M2.2/4, 31) “*benımki* sekiz tane oldi” (M2.3/3, 78) “*kazıktaki* ilmekleri karıştırmācan.” (M2.5/2, 89) “epsi de tanadık‿idi bizim *köpürlüdeki* olan çingeneler.” (M2.9/1, 226) “*ordakilar* çiktilar” (M4.1/1, 334) “küçük *gelınınki* yok bilen o kadar.” (M7.1.2/1, 76) “*ötēkinınki* yirmi sekiz‿ayĺık” (M7.1.2/1, 76) “biz *dünkü* ekmē yemeyz.” (M7.1.2/1, 209) “*burdagi* iĺaç ta kurusun” (M7.1.6/1, 120)

Kosova-Prizren göçmenlerinin ağızlarında /k/ > /ç/ değişimine uğramış *çi* biçimi bulunmaktadır:

“*cüksümdeçi* imānıma.” (K1.1/3, 78)

Ünlü uyumlarını koruyan kesiminde ise ekin *+kı, +ki, +ku, +kü* biçimleri vardır. Genelde kalınlık-incelik uyumuna uymaktadır. Hatta kimi zaman hem dil hem dudak uyumuna uydurulmaktadır.

“*şindīki* aklım olsa” (M6.2.9/1, 15) “fena *bizimkiler*.” (M6.2.9/1, 30) “*ötekiler* de şalvar giyerdi.” (M6.2.13/1, 116) “*burdakılar* gibi gelirlerdi” (M7.2.7/2, 30) “bālantı dērdik bu *altındakılāna*” (M7.2.3/1, 124) “*burdakı* kız” (B2.3/1, 63) “*bōrakıları* sütleri avşamdan sāyollā” (B2.6/1, 83) “*bordākılānın* şeyi ġādā” (B2.6/1, 86) “*ordakı* o patıronnā” (B2.6/1, 122) “*burdākılā* gibi yapmıyeriz” (B2.4/1, 257) “*arkadaşımınkı* başkadı” (B2.4/1, 285) “*aşākı* hüsennē dēdik *yukākı* hüsenner” (B5.1/1, 36) “*yarınkı* südü” (B5.3/1, 221) “*burdakı* boruya denk geldi mi” (B6.1/1, 365) “o *yankısı* yādım‿etti” (B6.7/1, 51) “*burdakını* sakat bırādılar bak *ordakı* da güzel oldu.” (B7.7/1, 42) “*ordakı* komşulā” (B7.16/1, 107) “bayram *burdakı* gibi.” (B8.1/1, 27) “*karşıkı* uva derdiler” (Y1.1/6, 357) “*bordakı* mācırĺar da o tarafa göç‿etmiş” (Y3.2/2, 166) “*burdakılar* yerli yörük.” (Y3.3/1, 66) “*ordakılar* bütün hepsi misāfirler para atarĺar” (Y3.3/1, 113) “*bordakı* nişannar gibi” (Y3.4/1, 50) “*sōrakı* ayşam güzelce dūn yapılınır. ” (Y3.4/1, 80) “*bugunku* kardīmızdan korduk” (M6.2.7/3, 101) “ *bugunku* gün dernek derdik ona.” (M6.2.11/1, 46) “siz tā *dünkü*.” (B7.12/1, 40)

Gümülcine-Sirkeli’de *+ku* biçimiyle dil uyumuna uyarken dudak uyumuna uymaz:

“*sōraku* gün artık gelirler” (Y3.4/1, 65)

Manastır-Musaobası, Köprülü-Dorfullu, İştip-Kutsa-Yonuzlu, Eskicuma-Selimköy, Şumnu-Ortaköy, Pırovadı-Çaylak, Dedeağaç-Hasanlar’da *biz, siz, öteki* zamirlerinde aitlik eki ile çokluk eki arasına zamir “n”si getirilmektedir:

"*bizimkinler* gene koyun." (M2.7/2, 60) "*bizimkinler* şāpmıyodu çingenler yapıyodu" (M8.1/1, 65) "*bizimkinler* demiş seĺanē kaçtılar mı" (M8.1/1, 120) "*bizimkinler* gider" (M6.2.10/1, 272) "*bizimkinler* de ūreniyo" (M6.2.12/1, 48) "bizimkinler kalın elbisedi (M6.2.12/1, 220) "durmadı *bizimkinner*" (Y2.2/2, 65) "*bizimkinnē* alcak demiş." (B5.4/2, 49) "*bizimkinnē* de dedi biz şeye tūkiyeye gitçez." (B7.19/1, 31) "yok demiş köyde *sizinkinler*" (M8.1/1, 121) "*sizinkinnē* gelmiş otuz‿altıda" (B8.2/1, 14) "yalan söylemişler *ötekinler*" (M8.1/1, 127)

İştip-Radoviş Yörük ağızları ile Kırcaali ağzında aitlik ekinden önce gelen bulunma hal eki uzun ünlülüdür:

"aynı *buradāki* gibi" (M6.2.5/2, 52) "aynı *burdāki* gibi." (M7.2.1/1, 216) "*burdāki* çingeneler gibi " (M7.2.2/1, 58) "te bu *karşımızdākiler*." (M7.2.2/1, 280) "otuduk dā *ötēki* sokakta" (M7.2.7/2, 88) "kız gitti *izmirdēkisi*" (B2.1/1, 206) "altısı dışında *dışındākiler*" (M7.2.4/1, 26) "er vakıt ve niyet *içindēkiler*" (M7.2.4/1, 26)

İştip Yörük ağızları ile Kırcaali ağzında uzun ünlülü telaffuz edilen bulunma hâlinden sonra aitlik ekinin kullanılmadığı da oluyor:

"yapardık işte *burdā* gibi" (M6.2.3/1, 87) "*ötē* gün kaynattım" (M6.2.9/1, 69) "*buradā* abīm." (M6.2.9/1, 75) "*buradā gibi* er şey mi götürüyosuñ." (M6.2.14/1, 33) "aynı *burdā* gibi." (M7.2.6/2, 42) "aynı *burdā* gibi" (B2.1/1, 100)

II.1.1.1.4. Hâl Ekleri

II.1.1.1.4.1. Yalın Hâl

Tarihî ve çağdaş bütün Türk yazı dillerinde, ağızlarında eksiz olmuştur (Gülsevin, 2017: 81). MBGA'da da ismin yalın hâli eksizdir.

"*eşim* yaşar benim." (M6.2.2/2, 29) "*abası* bizde abimdeydi." (M6.2.3/2, 7) "ne *çilleler* çektim" (M6.2.4/1, 58) "*elim ayām* şişti" (M7.2.3/1, 33) "üstüne gene *üzüm* kuyarlar" (M7.2.4/1, 68) "*zengin* memleket‿idi." (M8.1/2, 14) "*dari* çapalardık, *bostan* çapalardık" (M8.1/2, 23) "*tavuk* etinden yaparız, *kāz* etinden." (M8.4/1, 24) "o *köyler* ģavurlalen bi yerdeydiler." (M4.2/2, 45) "vardi bi *alamıS."* (M4.2/4, 55) *"koyunlarımız* var‿idi, *ineklerımız* var‿idi, *öküzlerımız* var" (M7.1.1/1, 18) "*kürek* elında, *çapa* elında, *ekmek* elında ōle gitti." (M7.1.2/1, 93) "*kurtlar* dökülūlerdi dādan evlere" (B8.3/1, 15) "*akrabalarımız* vardı" (B9.1/1, 16) "çarşambadan tā *davullar* gelir" (Y1.1/ 1, 70) "*keşkek* yapmazdık" (Y1.2/2, 49**)**

II.1.1.1.4.2. İlgi Hâli

II.1.1.1.4.2.1. +(n)In, +(n)Un Biçimi

Ünlü uyumunu bozan bölge ağızlarında ilgi ekinin /nin/ biçimi genelde art ünlülü /nın/ biçimiyle söylenerek uyum dışı kalır:

"babamın üç sefer bu *dilının* bu dudaklarının derisi ne düküldü o manisada." (K1.1/1, 251) "*celının* kaldırır duvagını." (K1.1/2, 278) "dā *fakirlerın* eşekle dā *varlıların* ne beyirle." (M1.2/6, 73) "*anamın* mali vardi" (M3.2/1, 18) "*amicasının* kızi birinde" (M3.2/1, 56) "*annemlerın babamların* anlatırdına göre" (M3.2/1, 110) "*beygirın* südüni." (M3.3/1, 84) "*annemın* kıS kardaşi şeyde bucada" (M3.3/2, 78) "acı zeynel *caminın* orā kaldık." (M2.1/1, 10) "*ellerın* bāli" (M2.3/1, 18) "*evın* arkasında" (M2.6/1, 71) "*trenın* şefine gidın." (M6.1.2/1, 35) "*iştibın* kazasi geçüy" (M4.2/2, 80) "*gelinın* evıne giderler." (M4.2/2, 193)

Prizren'de, /u/ > /o/ değişimiyle kimi zaman, ekin *-on* biçimi ortaya çıkar:

"başında piĺaf yedırılar *çocogon*" (K1.1/2, 499)

Ünlü uyumlarının korunduğu bölge ile Manastır'da dört şekliyle de kullanılarak dil uyumuna girer:

"*bunnarın* komşusudu" (Y3.2/2, 126) "*alamın dutları* çoktu" (B7.16/3, 322) "*ellēmizin* üstüne sürerdik." (Y1.1/5, 92) "yıkardık onnarı *çeşmenin* başında." (Y1.1/5, 122) üretmenin ġārsı (Y2.2/1, 55) "orda *dedemin, bubamın* tarlaları vardı" (Y3.1/1, 48) "*teyzemin‿*ōlları, *dayımın‿*ōlları var" (B8.2/1, 61) "eski *cāminin* yanında ordan kaklıyı" (Y3.2/2, 131) "*horozun* sesini duydīmız kūler" (Y3.2/1, 52) "*van gölünün* dibindedi bizim köyümüz" (B8.3/1, 46) "*gülün altına* koyarlardı" (Y1.1/5, 239) "*annemin* kardeşi var‿ıdı" (M8.2/1, 33) "*türkiyanın* dilinle bizim dilimiz ayrılmazdı" (M8.2/1, 56) "*adamın* yanında *bebelerin*" (M8.4/1, 58) "*cevdetin* karsı bu." (M8.4/1, 74) "*onun* evde oturduk" (M8.4/1, 105)

Manastır-Kınalı ile İştip-Urrak'ta ilgi hâli *su* kelimesine eklenirken araya /y/ değil /n/ yardımcı ünsüzü getirilir:

"bebeyi atmış *sunun* içine" (M8.5/2, 61) "*sunun* içine." (M6.2.8/1, 134)

II.1.1.1.4.2.2. +(n)Iñ Biçimi

Manastır-Kınalı ile Radoviş, İştip Yörük ağızlarına özgüdür.

"*yugoslavyanıñ* er tarafını" (M8.5/1, 52) "*batunuñ* anımınla ben" (M8.5/2, 92) "kulāzı *kūmüñ* adı" (M7.2.2/1, 3) "*seniñ* akraban kalıyoru." (M6.2.3/2, 38) "o *bebēñ* suyuna, *anasınıñ* suyuna katıyolar" (M6.2.8/1, 137) "*siziñ* eve toplanırdık" (M6.2.10/2, 146) "*eviñ* içinde yapardı" (M6.2.11/1, 128) "*seniñ* eliñde zanayatıñ var"

(M7.2.2/1, 135) “bi göz *odanıñ* içinde yattık” (M6.2.3/1, 10) “dūm yeriñ *seniñ*” (M6.2.7/2, 28) “*seniñ eliñi* öpüyolar.” (M6.2.9/1, 166) “*ayānıñ* boşlū” (M6.2.10/1, 440) “*seniñ* ismiñ ne?” (M6.2.10/1, 441) “*anañıñ* dūnünde eşekle gittik.” (M6.2.10/2, 107) “*bunuñ* anası yapardı” (M6.2.10/2, 187)

II.1.1.1.4.2.3. +yIn, +yun Biçimi

II. Bölgeden Kırcaali-Susuzburun, Yatacık, Kayabaşı, Sımolyan-Tozyanı, Razgırat-Duranköy, III. Bölgeden Manastır-Kınalı’da örnekleri tespit edilmiştir. En fazla örneği Kırcaali- Kayabaşı’ndandır.

“*darıyin* dışında o şeylē nī dirlē onnara?” (B2.1/1, 67) “ramazannāda nihat *hatipōluyun* çok severim, çok dinlerim” (B2.4/1, 427) “içerlē *māleyin* erkeklēnen.” (B2.6/1, 68) “*çerpeneyin* altına kapāsın” (B2.6/1, 92) “*dedeyin* arkıdaşları” (B2.6/1, 131) “*kimseyin* ne varındayın ne malındayın” (B2.6/1, 140) “allahım iyilēlen karşılaştırsın *cümleyin* gençlēni” (B2.6/1, 144)

“o *yāyın* içinde ġabarı” (B3.1/1, 158)

“*pazıyın* içine yā koyarsın” (B6.10/1, 212)

“*yımırtayın* göbūnü açardık” (M8.5/2, 245) “*avucuyun* içi” (M8.5/2, 378)

Kosova-Prizren’de /h/ > /y/ değişimi olarak da yorumlanabilecek şu örneğe rastlanmıştır:

“*allayın* emrini korlar.” (K1.1/1, 325)

II.1.1.1.4.2.4. Hece Yutumuna Uğramış Biçimi

“sırpta kapandi *burān yoli*.” (M1.2/6, 95) “senin miydi *sevgīn* miydi?” (M3.8/1, 249) “*inēn yemine* karıştırıdık.” (Y5.1/1, 156) “*mezālīn* alt *yanında*” (B7.16/3, 267) “*sēn nenen* çok dayandı.” (B2.6/1, 71) “*burān* arabasına bindık.” (M1.2/6, 38) “eşek var idi *birlerīn*” (M1.2/6, 72) “*ġasnān* üstüne sofrayı koyarız” (Y3.4/1, 209) “bir *tencerēn* içinde” (Y1.2/2, 81) “telli *kavaklān* yanında.” (M7.2.3/1, 54) “*sēn* ġoyunnānı bedafa bakar mı ālem” (Y2.2/1, 156) “ġorsun bi *çölmēn* içine” (Y2.2/1, 61) “*ūlannān* bubaları öldü.” (Y2.2/1, 77) “*akrabalān* yanına gidelim.” (B6.6/1, 36) “*toprān* vergisi ġavırın eline yatādı.” (B3.1/1, 74) “*kūn* içinde pırlepeye giderdim” (M8.2/1, 26) “duruydi bi *legenlēn* içinde” (M4.2/3, 122) “ataydık *maşinkān* içine tamam.” (M4.2/3, 131) “*gȍrümcelēn* kocalari” (M5.1/1, 65)

II.1.1.1.4.2.5. Ad Tamlaması

İlgi hâli belirtili ad tamlamasında tamlayanın aldığı ek olarak karşımıza çıkar.

II.1.1.1.4.2.5.1. Belirtili Ad Tamlaması

"*annemın akrabaları* vardi." (M1.1/1, 47) "bakardık o *fuĺyanın altını*" (K1.1/1, 465) "*çiçegın* kalmamiş *suyi*." (K1.1/3, 100) "*yastıgın altına*" (K1.1/2, 203) "*babamın kardaşlari* vardı" (M8.1/2, 2) "*askerın sevk‿olmasi*" (M3.2/1, 6) "okul bizım *kün içinde*" (M3.2/1, 15) "*anānemın* adını kuymişlar." (M3.3/2, 5) "*bubamın* atı çok güzeldi." (M3.8/1, 144) "*babamların* akrabalari var bursada" (M2.3/1, 39) "*yengemın kardeşi* resimciydi" (M2.11/1, 114) "*kaşīn burnunla* çıkarmış." (M6.2.9/1, 218) "*kaynamın eltisi* vardı" (B7.16/3, 30) " *kövün dadı* kaçtı" (B8.5/1, 102)

Bazen tamlanandaki 3.teklik şahıs iyelik eki düşer:

"*eltimın* bük *kız* var‿idi" (M1.2/3, 158) "nereye götürcen benim *ses* ıstanbula mı?" (M8.4/1, 98) "'menderez *zamanda*" (M5.1/1, 36) "bizim *zamanda* da vādı" (B2.4/1, 282)

Tamlayanı zamir olan isim tamlamaları da bulunmaktadır:

"'buzli suya sokince *benım babami*." (K1.1/1, 33) "ep tellerden atlamıj *benim kaynatam*." (M8.4/1, 266) "*benım soyadi* sordi" (M3.2/1, 123) "*benım adımi* bēnmezler" (M3.3/2, 4) "*benim tayfe* izmitte." (M3.8/1, 300) "*benım* en bük görümce gèlḍi" (M2.3/1, 49) "*benım kayınbabam* çok zengin‿idi. " (M5.1/1, 16)

"ondan şişti *senın suratın*." (K1.1/1, 255) "ben celdım *senın başını* cürma." (K1.1/2, 147) "*senin tālan* vāmış" (B6.1/1, 325)

"benım arkadaşım, *onun arkadaşi*" (M3.4/2, 61) "*onun evıne* gittık" (M2.6/1, 17)

"*onun tüsünü* annem atmazdı." (B7.16/3, 283) "*unun* da karısı ölmüş." (Y1.1/5, 384)

"*unun kapısı* bu tarafta" (Y3.2/1, 6)

"*bizım dilımız* bu." (M1.2/6, 23) "*bizim* memleket *ĭsanlāmız* bambaşkaydı." (M8.4/1, 68) "*bizım şejr* orasi şēdilirdi" (M3.2/1, 2) "*bizım dilımıze* pek uymas." (M3.3/2, 57)

"*siziñ* demiş, damda demiş bü sokulu." (M6.2.9/1, 198)

"*onnarın evleri* ayrıydı" (B7.2/1, 23) "*onnarın evleri* büle birdi. " (Y5.1/3, 19)

"*bunun* bükanasi" (M1.2/2, 40)

II.1.1.1.4.2.5.2. Belirtisiz Ad Tamlaması

"*ikram tabagi* yok." (K1.1/3, 56) "*dost evliligi* bizde yok" (K1.1/2, 50) "*el dokumasi* bunlar." (K1.1/2, 118) "*koz dali* alırlar" (K1.1/2, 190) "*un çorbasi* yapardık" (M3.3/2, 14) "*süt pidesi* yapardık." (M3.8/1, 295) "bu kadar *keçi pastırması*." (M2.9/1, 31) "*āpa ekmē* de yidim" (B7.9/1, 35) "*kına gicesi* yaparız." (Y3.4/1, 79) "eveli gün *kardaşım* karısi almanyadan açay" (M7.1.2/1, 90)

II.1.1.1.4.2.5.3. Zincirleme Ad Tamlaması

"*benım karının annesi bubasi*" (M4.2/2, 76) "*ekmegın, parenın* ismını onlardan duymişım." (M4.2/2, 38) "*dayımın_ōlunun kızı* oluyoru" (M6.2.10/1, 39) "o kız öldü *dedeniñ şeyin altında* çardak altında." (M6.2.10/2, 110) "*caminin saçacīnın altından* kırk tene taşçāz toplācan" (M6.2.10/2, 124) *"rumların* bi *tānesinin tavīnın bacānı* kırmıj dīlim" (Y3.2/2, 109) "*unnarın sūlediklerinin biçoklarını* annıyız" (Y3.2/2, 138) "*benim köyümün demirci ustası* var" (Y3.4/1, 20) "*yāyagül parkının yanından* geçiyodu" (B7.16/2, 37) "*kapalı pazar yerinin suyu askeriye şubesinin yanından*" (B7.16/2, 36) "benım görümcemin kızi dayısının kocasi bu." (M5.1/1, 143) "trafikçiların okulu yanında kāvesi var" (M5.1/1, 138)

II.1.1.1.4.2.5.4. Devrik Tamlamalar

"en son resmi bu *onun*." (M5.1/1, 137) "adi bet kızım *gurbetın*." (M7.1.2/1, 57) "*ġārsı* hasta zatı *velinin*." (Y2.2/1, 51) "ġızlān mı oluyo *sēn*?" (Y2.2/1, 20) "*manası* bu *gezenin*." (Y3.3/1, 103)

II.1.1.1.4.3. Yükleme Hâli

II.1.1.1.4.3.1. +i

Ünlü uyumunu bozan bölge ağızlarında yükleme hâli genelde tek bir *+i* şekli ile kullanılır. Bu sebeple dil ve dudak uyumuna uymaz. Aynı durum XVII. yüzyıl Batı Rumeli Türkçesi ağızları için de söz konusudur (Gülsevin, 2017: 81).

"buraya kadar soktular *babami*." (K1.1/1, 32) "*süti* kordum anneme" (K1.1/1, 52) "yaparız *dügüni*." (K1.1/1, 335) "sora *kapagi* kapadırım üstüne." (K1.1/1, 454) "nası verecem arnavuda *kızımi*." (K1.1/2, 93) "epımız *işımızi* bitiriysık" (K1.1/2, 183) "cüsterır *kızi* o da cüsterır *çocogi*." (K1.1/2, 198) "*cümlegını* ciyersın, *yelegını* ciyersın" (K1.1/2, 263) "unlarlar biraz *alnını burnuni*" (K1.1/2, 487) "yıkarsın *ellerını*." (M1.1/1, 39) "eskiden *yemeklerımızi* yapardık güveçlerde" (M1.2/1, 33) "*limoni* sōra sıkarsın" (M1.2/1, 70) "*nūti* kırarlar" (M1.2/3, 47) "*uni* kavurusuṇ" (M1.2/3, 61) "*malımızi* verdık" (M1.2/6, 101) "*ġavuri* da aynı tutardı" (M3.1/1, 8) "babam bırakmiş *anami* " (M3.2/1, 17) "alman *arbını* kovalarke ruslar geldi" (M3.2/1, 143) "*yūrdi* nēlen yūrtle" (M3.2/2, 66) "*kazani* kapaklamak bi̇l̇mem" (M3.3/2, 72) "al *kocani* bu evi döşe." (M2.3/1, 72) "o *göli* biliy misin orda?" (M2.5/1, 7) "keseyler *koyuni*" (M2.6/1, 60) "terk edecesin tatli *uykuni*" (M2.7/2, 21) "bālayz *āzını*." (M2.11/1, 43) "açsın dedi ġȍr *üzüni*." (M4.1/1, 331) "*koyunlari* aldilar" (M5.1/1, 11) "*arkadaşi* al" (M6.1.2/1, 35) "sat o *koyunlari*" (M7.1.2/1, 20) "*amuri* tutarım" (M7.1.6/1, 90)

Dil uyumu açısından geçiş özelliğ gösteren Manastır'da da özellikle Musaobası'nda, kimi zaman uyum dışı kalır:

"pişiridik saçta o şeyi *yufkalari*" (M8.4/2, 76) "*tāranamızi, yufkamızi* her şeyimizi yapardık." (M8.1/2, 13) "kaynadırdık *buydaylari*" (M8.1/2, 15) "er gün *suyuni* dīştirisin" (M8.1/2, 17)

II.1.1.1.4.3.2. +I, +U

Ünlü uyumlarının korunduğu II. Bölgede ek dört varyanlıdır ve uyuma girer.

"*ekmekleri* bişiriyoz ya" (M6.2.11/1, 58) "*suvanını* kavırıyoz" (M6.2.11/1, 61) "*kadınnarı* kadın yeyḱārı" (M7.2.1/1, 214) "*çorbayı* bakırda bişiriz." (M7.2.8/5, 65) "*yānı, şekerini, ununu, ekinini* neye şeyin vāsa her şeyini veriyi" (B6.2/1, 53) "*tālalāmızı* elimizden aldılā." (B7.3/1, 41) "*malını mülkünü* bırak" (B7.3/1, 117) "*ekinneri* doldurdu" (B7.16/3, 17) "*elimizi yüzümüzü* yıkarız" (Y1.1/5, 260) "*mantıyı* tüpün üstünde kaynadıydık." (Y1.3/2, 29)*"tuzlu suyunu* yaparım" (Y3.4/1, 260) "başımın *tarānı* aldı, *bastunumu* aldı." (Y5.1/1, 69)

Hece kaynaşmasına uğramış şu şekli de vardır:

"*yemī* de yapardık *ekmī* de bişiridik orda." (M6.2.11/1, 89)

II.1.1.1.4.3.3. +y

I.ve III. Bölgede ünlü ile biten kelimelerden sonra yükleme hâli +y biçimiyle eklenir.

"al şu *bāçey* şu *tarlay* ne dikeceksen dik" (K1.1/1, 99) "anānem bilirdi *türkçey*" (K1.1/1, 14) "giriyo *gemiy* tamir‿etme." (K1.1/1, 81) "kız evında yaparız *kınay*." (K1.1/1, 335) "yaparız o *yufkay*" (K1.1/2, 236) "*sofray* düzersın" (K1.1/2, 335) "batırırsın *çüftey*" (K1.1/2, 342) "kapa *kapiy* aç *kapiy*" (M1.2/2, 33) "zētin ektiler ep *ovay*" (M1.2/3, 20) "dört kiḷo *fasuley* yedi fareler." (M1.2/3, 37) "şimdi bakmazlar iç *kimsiy*." (M1.2/3, 43) "*aşuriy* kaynadırsın." (M1.2/3, 68) "iki da ōlan *çojuy* var" (M1.2/6, 20) "boyle *tepsiy* korduk" (M1.2/6, 107) "kaynadırdık *keşkiy*" (M1.2/6, 161) "bi *kariy* de boşadı" (M8.4/1, 170) "epimiz *oray* alama indik." (M8.4/2, 16) "ölürsün dediler *oray* gidersen." (M8.5/1, 33) "*buray* geldik" (M8.5/1, 70) "bu *böl'gey* pirinç ekti." (M8.5/1, 137) "öle geçirdik *dünyay*. " (M8.5/2, 23) "almış *bebey* beline" (M8.5/2, 60) "gitti aldı *babitsay, ebey*." (M8.5/2, 226) "bir *yımırtay* kırardık" (M8.5/2, 245) "*oray* evlendim" (M8.2/1, 17) "ben yemezdim *kaçamay*." (M8.2/1, 152) "kim o *imziy* attīse" (M3.2/1, 23) "işte anca *sturmiciy* bilırız." (M3.2/2, 35) "peşin imam *nikay* olur" (M3.2/2, 45) "pişırısın *yufkıy*" (M3.2/2, 60) "*poparıy* yakarsın yāyi, dōrarsın *ekmiy"* (M3.3/2, 19) "*İambıy* iç söndürmezdik" (M3.3/2, 74)

“kır o *testiy* getırme eve” (M3.4/2, 116) “*mayıy* atarız” (M3.5/1, 90) “ıdırlez *kuşluy* derız” (M3.6/1, 15) “suya giderke kışın yünlü *sargiy* bālanırdık” (M3.7/1, 111) “teneleri *aşay* düşsün.” (M2.2/2, 22) “bi tāne *iney* götürüp” (M2.3/1, 16) “dolduruyo o *tencerey*” (M2.4/3, 126) “biliy misin o *adisey*?” (M2.5/1, 8) “sofrani koyacan koca *sofray*.” (M2.6/1, 94) “samanını bir tarafa *teney* bir tarafa.” (M2.6/1, 169) “gece *uykuy* terk‿edecesın.” (M2.7/2, 20) “elli *seney* geçti” (M2.9/1, 120) “buray bi kapaklaydık şeyi o *ponisay*.” (M2.10/2, 106) “onun *topray* vardır.” (M2.10/2, 141) “ordan soa yakaym *maşinkıy*.” (M4.2/1, 162) “alıydi *baltıy* gideydi” (M4.1/1, 231) “*yapay taray* var‿idi.” (M6.1.1/1, 49) “yaptık *kāvaltiy*” (M6.1.2/1, 15) “yeni *türkçiy* burda kendi kafamdan yörendim.” (M7.1.1/1, 7) “uçā bindırmişler dedi *seydaliy*.” (M7.1.2/1, 85) “açaylar *kapiy*” (M7.1.2/1, 194) “kuyaym sofrā *pidey*” (M7.1.2/1, 197) “*tepsiy* kuyayz yokardan *kastıray* kapayz.” (M7.1.4/1, 88) “savuruyduk *kupay*.” (M7.1.3/1, 68) “kapat be o *sobay*.” (M7.1.3/1, 115) “o *kapiy* kırarımdır mutlaki.” (M7.1.5/1, 282) “*baklavıy* yaparız” (M7.1.6/1, 97) “akilenın *ufuy* resmiye” (M7.1.6/1, 42) “iki tane *eşey* semerlērım” (M7.1.6/1, 12)

İştip Yörük ağızlarında da *ora, bura* yer zarflarında görülür:

“beş sene evel biz *oray* gittik” (M6.2.3/1, 2) “bi çojuk anası geldim *buray*.” (M6.2.3/1, 3) “*buray* geldik burada da kaldık.” (M6.2.9/1, 39)

II.1.1.1.4.4. Yönelme Hâli

MBGA’da yönelme hâlinin *+a, +e, +ā, +ē* şekilleri bulunur. Bu ek, ünlü uyumlarının bozulduğu bölge ağızlarında kimi zaman ön ünlülü kelimelere +a biçimiyle eklenerek kalınlık-incelik uyumunu bozar.

Ayrıca yönelme hâlinin MBGA’da ünlüyle biten kelimelere yardımcı ünsüz almadan, doğrudan eklendiği ve bu esnada kelime sonundaki ünlüyle kaynaştığı +ā / +ē biçimleri yaygındır. Türkmen Türkçesi yazı dilinde görülen bu şekil Manisa Yörük ağızları için de belirleyicidir (İlker, 2017: 268).

II.1.1.1.4.4.1. +a / +ā

“*fakirlara* gütürüdün” (M1.2/3, 39) “ '*çatılarımıza* çıkardilar.” (K1.1/1, 24) “peçeta *elımıze* vermezdık” (K1.1/2, 254) “ev sōra *bubama* kalmış.” (M3.7/1, 46) “onu *uvaya* götürüydük” (M3.7/1, 115) “ep *armanlara* düştü öyle.” (M3.8/1, 22) “onnarı yıvardık *koyunnara*.” (M7.2.1/1, 271) “bizi *alama* götürürdü.” (B7.16/3, 322) “*kamyonnara* yüklettik” (Y1.1/6, 76) “ne bakajam *aynā*.” (M1.2/1, 29) “*alā* toto.” (M1.2/3, 134) “biz *tarlā* gittık mi kaynatam başında durudi.” (M1.2/3, 157) “*burā* yolcu arabasile geldık.” (M1.2/6, 36) “yol alti sāt *kasabā*.” (M1.2/6, 73) “*dünyā*

gelmişım.” (M1.2/6, 88) “alman geldi *orā*.” (M1.2/6, 93) “*manisā* gittiler.” (M1.2/6, 132) “üşenir kimisi *yapmā*.” (M8.4/1, 117) “babam *tütmē* başlamış alef *almā*” (M8.5/1, 11) “*burā* çektiler *burā* geldik” (M8.1/2, 3) “gèḷdiler bizim *masā*.” (M3.2/1, 119) “gèḷdiler bizim *sofrā* şeye işte masā.” (M3.2/1, 120) “üç *arabā* bindık” (M3.2/1, 301) “ondan sōra bi *kasā* kuyar.” (M3.3/2, 31) “gèḷmiş malını *satmā*.” (M3.3/2, 79) “anca *ovā* gidiyoduk” (M3.4/1, 3) “pazara kesık *satmā* giderdık sizler gibi.” (M3.4/2, 77) “ne mari beni *kamerā* mı alır?” (M3.5/1, 2) “angisi *satmā* gidecek *kasabā*, pazara, işte durgutlu gibiydık, orā götürüler angisi basılacak basālar” (M3.5/1, 87) “gider bi kişi *çārmā* gider.” (M3.7/1, 186) “adi gidelim şeye amicamın *sofrā*” (M2.2/4, 35) “*bursā* gèḷdık.” (M2.3/1, 33) “bindık *arabā*.” (M2.3/1, 36) “*oturmā* gideyz” (M2.4/3, 17) “*şanliurfā* gittin mi?” (M2.5/1, 7) “*çalgi çalmā* gelıylardi” (M2.6/1, 11) “bir kiĺo *ırmā* bi buçuk kiĺo şeker” (M2.9/1, 182) “*taşlıtarlā* akrabalara gittik.” (M2.11/1, 23) “*ovā* yollarsın.” (M7.1.1/1, 58) “açtilā mi *maşingā* ataym o közleri” (M7.1.2/1, 194) “*tarlā* gideciz.” (M7.1.4/1, 91) “*bacā* kuyardık.” (M7.1.6/1, 120) “gelin gittim ben *orā*.” (M8.2/1, 19) “sōra gidiyolar *gelin‿almā*” (M6.2.13/1, 106) “kapıyı *açmā*.” (M6.2.14/1, 5) “*pamā* koyuyeriz.” (B6.1/1, 171) “gelin *almā* gittĭmiz zaman” (B7.16/2, 164) “güzel *kokmā* başladı” (B7.16/1, 323)

Dil uyumunu bozan örnekler:

“o sene *eylüĺa* karşı geldık.” (M1.2/6, 9) “*otobiza* bindık.” (M1.1/1, 45) “dūn yapıyoz abina.” (M4.1/1, 304) “*tamira* giderdi.” (M7.1.2/1, 354)

Prizren göçmenlerinin ağzında yönelme hâli kelime sonundaki ünlüyle birleşirken oluşan uzunluk ortadan kalkıyor:

“korkuyoz *yatma* başka odaya.” (K1.1/1, 34) “ciderdık bi diş *çıkarma*” (K1.1/1, 253) “fiĺanları gelecek senın kızını *arama*.” (K1.1/1, 316) “şindi citti prizrende da *işlema*.” (K1.1/2, 48) “onda çıkamaysın *yürüma*.” (K1.1/2, 521)

II.1.1.1.4.4.2. +e / +ē

“*mütebe* cümey.” (K1.1/2, 496) “ordan *seĺaniye*” (M1.1/1, 44) “*evıne* doldurudi ambarına ceviz.” (M3.3/1, 107) “*evımıze* gèḷdık.” (M3.5/1, 27) “bi bakmış *avliye*” (M3.7/1, 64) “bindiri *koçiye*” (M3.8/1, 127) “*üzüme* giderdik, *tütüne* giderdik.” (M6.2.13/1, 24) “*dirmene* gittiler” (Y5.1/1, 83) “çĭz *sermē* giderdiler.” (M3.8/1, 101) “geçen biz gittık şeye *melingē*.” (M4.2/1, 283) “biz şeye gèḷdık istanbula *misafiranē*.” (M2.3/2, 54) “üzüm *kesmē* giderdik.” (Y2.2/1, 80) “*nè* geldiniz dedi.” (B7.16/1, 31) “evlēni tālalānı *satmā* bu tarafa *gelmē*” (B7.14/1, 7) “sigara *içmē* giden

ölüyo." (B7.16/1, 148) "otur *burē* dedim" (B7.16/1, 186) "*nè* konuşuyesin diye." (B7.12/1, 14) "o zaman gittilē memleket okarı tepeye *pişirmē*" (B3.1/1, 64)

Yönelme hâlinin başlıca işlevleri şunlardır:

Yönelme görevinde yer tümleci oluşturur:

"*dügüne* ciderdık" (K1.1/2, 242) "*burā* geldık palamuda, *mecidiyē*." (M1.2/2, 9) "*bigire* bālardık" (M8.1/2, 24) "*ayvannara* getiriydik" (M7.2.4/1, 6) "*zincire* asarız bakırı" (M7.2.8/5, 65) "*agama* dūn yaptık" (B2.4/1, 16) "*yorgana* kebe dēdik." (B3.1/1, 185) "*dereye* gitmezdik" (B8.4/2, 71) "paşaport *çıkarmā* gidiyiz." (Y3.2/2, 17)

İçin anlamında maksat bildirir:

"onlar gidermişler *orā çalışmā*." (M1.2/2, 72) "dereye giderdık çamaşır *yıkamā*." (M1.2/4, 48) "kaynanam, eltim manastıra giderdi *satmā*." (M8.4/1, 48) "peynir *yapmā* giderler" (M3.7/1, 203) "birē oda vādı *yatmā*" (B5.1/1, 184) "ḱāt *düzeltmē* gittik" (B6.3/1, 18) "*inmē* paramız yok." (B8.5/1, 55)

İsmi edata bağlayıp edat grubu oluşturur:

"*güneşe karşı* sofalar"(M8.5/1, 14) "*çeşmeye dūru* giderdik" (M3.8/1, 146)

II.1.1.1.4.5. Bulunma Hâli

MBGA'da bulunma hâli için tarihî ve çağdaş Türk yazı dilleri ile ağızlarında olduğu gibi +DA eki kullanılır. Bu ekin I. ve III. Bölgede kalınlık-incelik uyumunu bozan, II. Bölgede ise uyuma giren örnekleri de bulunur.

Bulunma hâli için dikkat çekici, önemli bir diğer özellik ünlüsünün uzun telaffuzudur. Aitlik eki almış biçiminde çokça ortaya çıkar. Aynı durum Manisa Yörük ağızları için de söz konusudur (İlker, 2017: 270).

II.1.1.1.4.5.1. +DA

"prizren *şērinde* dōdum" (K1.1/3, 4) "doksan *dokuzda* sıçradi" (K1.1/3, 13) "bāzi yemek *masasında* bāzi *sofrada*." (M1.1/1, 23) "elli *beşte* geldi" (M1.2/2, 64) "keçiler kıj günü eve gelır yaz günü *bayırda*." (M3.5/1, 71) "ekmek yap *ateşte, tepsilerde* pişır." (M3.5/1, 79) "*kazanda* yapardılar onu." (M3.8/1, 89) "*çeşmede* yıkardık." (M3.8/1, 146) "iki sene oturduk *bursada*" (M2.3/1, 51) "*izmirde* var, *istanbolda* var, er *tarafta durgutlida* var." (M2.3/2, 12) "nerde mi dūdum, *yugoslavyada eleklerde*." (M8.2/1, 3) "hamırı pişiririm *tencerede, suda*" (Y3.4/1, 238) "kız vardı *manisada kocada* biri biri gene *izmirde nerde* bilmem." (Y5.1/3, 53) "*onun sayasında* oldu" (B7.16/2, 49) "*ötēki* sokakta" (M7.2.7/2, 88) "er vakıt ve niyet *içindēkiler*" (M7.2.4/1, 26)

I. ve III. Bölgede dil uyumuna uymayan örnekleri de vardır:

"kaĺp saybi oldi *türkiyeda*." (K1.1/1, 211) "*türkiyeda* dōdi" (K1.1/1, 300) "*bizda* em ne saç ne bi şiy." (K1.1/2, 261) "*jamida* kuran kurslari varmiş." (M2.3/2, 230) "*acilda* yatıysık bi geje" (M4.2/1, 252) "*āmetlida* askerlık yapti." (M5.1/1, 36) "kırk kişi kesmiş bizim *cāmida*." (M1.2/6, 143) "bi danesi ōretmen oldu *salilida*." (M8.2/1, 129)

II. Bölge, alınma kelimelere eklenirken dil uyumu sağlanıyor:

"fiĺan *sātta* gel." (B6.1/1, 353) "o *sātta* ona kaçıveridim ben." (B6.2/1, 33) "üç *sātta* mı ne çıktık" (Y2.2/2, 20)

İşlevleri:

Yer bildirir:

"evin *ününde* şüle" (K1.1/1, 109) "*elımızde* kuran *tabāmızda* bal." (K1.1/1, 399) "toprak *güvejinde*, *atişte* korduk" (M1.2/1, 32) "*sofrada* yazarsın oklayle." (M1.2/3, 56) "kızarır *atişte*" (M1.2/3, 88) "o zaman *elde* yıkardık" (M8.5/2, 188) "*iştipte* kayıt olurdi asker." (M3.2/1, 3) "*askerde* bi tane bōle vuramas" (M3.3/3, 25) "*türkiyada* niḱā olduk burda." (M2.11/1, 21) "*bizde* şeker var" (M6.2.11/1, 123) "ısıtırdık *avlıda*" (B3.1/1, 101) "*ġuzinede* yapādık" (B7.3/1, 221)

Zaman zarfı yapar:

"*süfürde* eve celırçen fırınlar açıktır" (K1.1/2, 322) "biz *cençlıkte* çiçek takardık" (K1.1/2, 409) "zor gelir tütün *isijakta*." (M1.2/3, 19) "ben *sırpta* dōmuşum" (M1.2/6, 88) "birer ekmek yeseñ *ūnde*" (M6.2.5/1, 61) "benim erdīm *zemanda*" (B7.9/1, 70)

Oran ifade eder:

"çeşme başında gören biñde bir." (M6.2.10/1, 170) "*binde* bir petmez pişiriler." (Y5.1/1, 168)

II.1.1.1.4.6. Ayrılma Hâli

Ünlü, ünsüz uyumları gereği dört şekillidir. Ancak I. Bölgede dil uyumunu bozan kullanıma da rastlanmaktadır.

II.1.1.1.4.6.1. +DAn

"on‿*ikilerden* evel." (K1.1/3, 15) "bu ölen *adamımdan*" (M8.4/1, 74) " *iştipten* dālırdi"(M3.2/1, 4) "kız *yüzünden*." (M3.2/1, 149) "orda *soydan ocaktan* ep gelin arardılar." (M3.8/1, 139) "*gaberden* ingemi getirdik" (M6.2.9/1, 63) "*üsküpten* gelirdi, *beligrattan* gelirdi *şeyden köprülüden* gelirdi" (M8.2/1, 143) "dedīm *'ottan, otlardan* kordular." (M1.2/3, 100) "*sādıktan* sōra geldi mi *undan* sōna" (Y3.1/2, 78)

“allām *kazalardan, belālardan, düşmannardan* korusun” (Y3.4/1, 187) “yarım *demetten* de fazla olmasın” (Y3.4/1, 227) “buyday *unundan* da olurdu *epsinden* olurdu.” (Y5.1/1, 40) “o *taraftan karāçlıdan* sürdü” (Y5.1/3, 43)

I. Bölgenin dil uyumunu bozan eklerindendir:

“azreti *alidan* kılıçtan dönmesınız siz.” (M2.3/2, 29)

İşlevleri

Çıkma, ayrılma ifade eder:

“*bursadan* kalktık manisā” (M2.3/1, 51)

Yer bildirir:

“duruvo bak *çīzimden*” (B7.16/3, 284)

Karşılaştırma işlevindedir:

“*benden senden* da isĺa sülerlar.” (K1.1/2, 465) “buranın şiy avasi, *ordan* dā fena” (M1.2/2, 44) “*benden* būk iki yaş” (M3.4/2, 69) “dā ileri gelmiştirler *bizden* onlar.” (M3.8/1, 72) “sen *tekiden* ufak çok.” (M2.5/1, 57) “izmirdekisi *benden* beter.” (M2.10/2, 346) “*faruktan* būgüm.” (M7.1.6/1, 11) “*melekten* melekti.” (Y1.1/5, 398) “bi yaj būk *benden*.” (Y3.2/1, 119)

“-den dolayı, -dığı için” anlamı ile sebep gösterir:

“açlıgımdan da ülürsem türk yerınde dedi ülecem” (K1.1/1, 182) “asker almadılar beni *a'yāmdan*.” (M1.2/2, 81) “*ondan* torun yatır burda” (M1.2/6, 135)

“okula '*gitmedımden* dolayı” (M3.2/1, 12) “*attan* oldu” (M3.3/1, 73) “*korkidan* dedi” (M2.11/1, 90) “düşti buracıklarım *sergi sermekten, posatadan*.” (M4.1/1, 118) “anam *dūmdan* ölmüş.” (M6.2.3/1, 29) “*ondan* sūk burası.” (M6.2.9/1, 18) “*undan* koymadılar.” (B2.3/1, 29)

Nesnenin hangi maddeden yapıldığını veya oluştuğunu gösterir:

“*bezden* diktık” (K1.1/1, 46) “*çamurdan* evler, bĺok bile yoktu.” (K1.1/1, 138) “*kilden* yapardık çerepnalar” (M1.2/6, 59) “o da *odundandı*.” (M8.5/2, 109) “*şāradan* yaparlardı” (M8.1/2, 11) “butima derdık ya *tātadan*” (M3.3/2, 37) “yazın *pamuktan* dokunuk kışın *yünden* sargi dokunuk.” (M3.7/1, 109) “*amurdan* manti yapay” (M2.6/1, 49) “*şimşirden* yapılı āç kaşıkları.” (M2.9/1, 167) “*āçtan* tekneler vardı büle” (M6.2.3/1, 72) “*pamıktan* bi şeyler dikerdik” (M7.2.1/1, 8) “*koyunnardan* bī çorap yapardık” (Y1.1/5, 467) “*sütten* de yapabiliriz” (B8.4/2, 70)

Eklendiği ismi fiile zarf ilişkisi ile bağlar:

“*akşamdan*, yatmadan evel yastıgın altına tarak, anatar, demir bilmem neler” (K1.1/2, 203) “siz büle *birden* çat kapi” (K1.1/2, 209) “yemesık *birden*.” (K1.1/2,

330) “*pişinden* satın alma yog‿imiş” (K1.1/2, 537) “ben yemē *birden* bire girmedim” (M8.4/1, 84) “*yazdan* yaparız” (M8.4/1, 289) “yapmış ev *yeniden*.” (M8.5/1, 82) “*ilkten* verilmezdi.” (M8.5/2, 49) “ortak aldık evi ikimiz *ivkten*.” (M2.2/4, 33) “*epten* bebek‿idi” (M2.3/1, 35) “*kıştan* dedīn gibi kuyardık” (M2.8/1, 35) “istersen bir *elden* yap.” (M2.8/1, 73) “ezerdik o nūdu *āşamdan*” (M2.8/1, 71) “*akşamdan* gezeys.” (M2.11/1, 39) “iki *elden* gene yaptım” (M4.2/1, 104) “taze eleydık te emen *birden*.” (M4.2/3, 97) “*zordan* yeym te” (M7.1.2/1, 359) “ikimiz *birden* tutulduk” (M6.2.9/1, 128) “*avşamdan* altı sāt gelirdik.” (M6.2.13/1, 44) “*avşamdan* altımıza yazardı” (M7.2.1/1, 38) “*avşamdan* yūrusun” (B3.1/1, 174) “*bīden* üç yüz, dōt yüz‿āne olmuşlar.” (B6.2/1, 58) “yıkādık *aųşamdan*” (B7.3/1, 242) “*yazdan* ne koyāsan” (B7.19/1, 103) “ilkten dokuma.” (Y1.1/ 3, 81)

İsmi edata bağlayıp edat grubu oluşturur:

“*ufaktan beri* alışıkım.” (M2.11/1, 134) “o *vakıttan beri* afif ārıydı.” (M6.2.4/1, 68) *“babañdan içi*.” (M6.2.7/3, 83) “dedeñden *ötürü*” (M6.2.10/2, 149) “*bizden ötür* ōle annadırlāmış” (B5.1/1, 159)

II.1.1.1.4.7. Vasıta Hâli

MBGA’da vasıta hâlinin aşağıda örnekleri sıralanmış olan +lA, +lAn, +lAnA; +nA, +nAn, +nAnA varyantları vardır. Bunlardan +(y)le, +(y)len I.Bölgede; +nA / +nAn / +nAnA, +lA , +lAn, +lAnA II. Bölgede; +(y)lA, +lAn, +lana, +nA, +nan III. Bölgede kullanılır. Vasıta hâlinin I. ve III. Bölgede art sıradan ünlülü kelimelere ön ünlülü +le, +len biçimleriyle eklenerek dil uyumunu bozması belirleyicidir.

Ayrıca Eski Türkçe döneminde işlek kullanılmış olan +n vasıta hâli bugün MBGA’da bazı kelimelerde kalıplaşmış olarak yaşamaya devam eder.

II.1.1.1.4.7.1. +lA

“karanfilleri sıralardık bōle *kovalarle*” (M3.4 / 1, 36) “īlamur *çuvalle*” (M3.4 / 1, 50) “ *ġavurlarle* ī anlaştık” (M3.4/2, 85) “burda bir evcēzimiz *amicamle* ortak” (M2.2/4, 23) “*sütle, yumurtayle* tutuyoz” (M2.3/1, 61) “*paytonle* geldiler” (M2.4/1, 14) **“**evlermiz *taşle*.” (M2.4/3, 79) “*yunanle* udut” (M2.5/1, 19) “*bīgirlerle*, *atlarle*.” (M2.6/1, 160) “*toprakle* kıvırırdık” (M2.8/1, 22) “*bakırle* su ısıdırdık” (M2.10/2, 58) “açaylar *kilitle anātarle*” (M2.11/1, 45) “elle biçerdik böyle, *orakle*.” (M6.1.1/1, 42) “*ġavurlarle* komşiydık” (M3.1/1, 5) “*bulgarle* yakın onlar” (M3.2/3, 39) “*yāle* kış günü *pastırmāle* kuyardık” (M3.3/2, 27) “er yerını *biçakle* yarar” (M3.3/2, 30) “*kapakle* da yapardık.” (M3.3/2, 54) “*çomakle urganle* döner ep.” (M3.5/2, 57) “*nalınle* ya çamur oluy ya şey oluy.” (M2.5/2, 48) “*anımle* beraber gittık” (M2.7/2,

52) “tuttuk *kirale* bir ef.” (M7.1.1/1, 65) “sofrada yazarsın *oklayle*.” (M1.2/3, 56) “biz de oyle geldık *arabalarle*.” (M1.2/4, 37) “sōna *kapakle* pişırıdık.” (M1.2/6, 107) “*urumle* geldik bulgar kapalıydı” (M3.7/1, 8) “kaynanalar damātı da getirdiler bizim *paralarle*” (M3.7/1, 24) “*otobuzle* eşālar gitti” (M3.7/1, 5) “orda *pamukle* şey olur bamya.” (M3.7/1, 16) “bütün gün koca *çapāle* çapalārdık.” (M3.7/1, 105) “*kazanle* şerbet yaparız.” (M3.8/1, 83) “bi *kolle* iki *kolle* yok gelini indirmek arabadan bi *kolle*.” (M3.8/1, 128) “peşin *onle* şēdeler, biz *oklāle* açardık ep.” (M3.8/1, 174) “*onunle* yatırdık” (M8.1/1, 96) “*ġavurle* türkler vardı” (M8.2/1, 8) “*arabayle* oralara giderdim” (M8.2/1, 27) “*karısınle* ōretmenlik yapar.” (M8.2/1, 129) “*kaynanamla* ben geldim iki *görümcemle* geldim ben.” (M8.4/1, 66) “ayvan yāsınla.” (M8.4/1, 234)

Strumisa-Makruva’da, pekiştirme işlevli, -z ekiyle genişletilmiş şu örneğe rastlanmıştır:

“*onunlez* biz işte evlendık” (M3.2/1, 165)

II.1.1.1.4.7.2. +lAn

“*kilimlēlen* sarıli ep” (M3.1/1, 18) “dari *unuyle* bō̄le *unlen* ōmaz o.” (M3.3/2, 26) “sürim bi parçajik *peynirlen*, *çayle*. ” (M4.2/1, 103) “*arabalarlen* bursā” (M7.1.1/1, 39) “*tūlaylen* bō̄le pişi̇̀ḳ tūla” (M7.1.2/1, 25) “*eşeklerle* giderdik, *bī̄girlerlen, eşeklerlen*.” (M6.2.13/1, 55) “*celinımlen* berāber bi unukam var.” (K1.1/2, 48) “biz cendi *istegımızlen* buraya celdık.” (K1.1/2, 102) “o yelegi cümlegi tutturusun *igneylen*.” (K1.1/2, 264) “*çityanlarlen* çikar.” (K1.1/2, 296) “*cizaylen* pitayka yaparız *yumurtaylen*.” (K1.1/2, 326) “o *ceceylen* akşamdan sora ne kā çikardık” (K1.1/2, 523) “*trenlen* yunan aşıri gèl̩dık istanbula” (M3.2/1, 34) “*vagonlālen* biz gèl̩dık” (M3.2/1, 35) “biz *anlaşmaylen*” (M3.2/1, 59) “*bayraklen* yani askerden gelmiş” (M3.2/1, 126) “*anamlen* yaşadım” (M3.2/1, 164) “*duḡālarlen* giderdilar.” (M3.2/2, 37) “öküzlēle, *atlālen*” (M3.5/2, 57) “çıkarıysın gāri *kaşıklen*” (M2.5/2, 109) “*dillen, bilgiylen, konuşmaylen* ikna edeydi tabi.” (M2.7/2, 116) “üç tāne *çocuklen* gèl̩dım.” (M5.1/1, 56) “o *dālarlen*, keçi *yollarlen*” (M6.1.2/1, 52) **“***agrılarlen* ograşıyım” (M4.2/3, 7) *“yālen* parçe parçe dökeydık.” (M4.2/3, 81) “*suylen* olmaz” (M4.2/3, 119) “*küllen* gene kaynadırsın” (M4.2/4, 126) “*biçaklen* bule sıyırıydık.” (M4.2/4, 137) “*vaporlen* izmire” (M1.2/2, 26) “taze *yalen* aşlardık onu.” (M3.8/1, 195) “bizim *adamlen* bu amıca çocükleri, amıca gelinleriyiz *onunle*.” (M3.8/1, 9) “*piberlen* yedim, *zī̄tinlen* yedim” (M8.5/1, 106) “darı ununu *sulan* kardılar mı” (M8.1/1, 28) “sakın konuşmayın *bunlarlen*” (M8.3/1, 100)

II. Bölgede vasıta hâlinin benzeşmeye uğramadığı +lA / +lAn şekillerine dair şu örnekler tespit edilmiştir:

"bir *elcēzle* onu ūmā ūraştım." (M6.2.10/2, 55) "*kapaklan* kapardık." (M7.2.8/5, 59) "herkezi *iyilerlen* karşılaştırsın." (B2.6/1, 6) "*katırlan* işte *beygirlen*, *atlan* gelini almā gelirlēmiş" (B2.4/1, 390) "iki *çocuklan* ġaldım" (B3.1/1, 34) "*dayınlan aganlan* halallaşırsın" (B3.1/1, 89) "*eşeklerlen* kömür alıp satıyomuş" (B4.1/1, 100) "*iplen* asāsın" (B6.1/1, 333) "bī *kaşıklan*" (B7.1/1, 128) "*davıllan* dūn yapālar" (B7.6/1, 9) "*arabaylan* geldik" (B7.9/1, 7) "bōle *yālan, ballan*" (B8.1/1, 40) "ō biz *īneylen* işlēdik" (B8.4/2, 13) "otları *ġucaklan* alırdık." (Y1.1/5, 408) "*irmiklen yālan* koyuysun" (Y3.2/1, 94) "unnarı *paralan* hırıstiyan yaptı." (Y3.2/2, 155)

II.1.1.1.4.7.3. +lAnA

+lAnA ve benzeşmeye uğramış +nAnA şekli yanında Dimetoka-Arenbunar, Hasarbey'de yaygın kullanılır:

"akrabayız biz unnālana bak." (Y1.1/ 3, 67) "fırına atardık *tepsilerlene*." (Y1.2/2, 77) "karıştırıdık tāta *kepçelene*" (Y1.2/2, 83) "küllü *suylana,* sabınnana. " (Y1.1/ 3, 94)

Manastır-Elekler, Makedonya Sarıova, Razgırat merkezde de birer örneği görülür:

"çıkır çıkır çıkır *ayaklana* basardı" (M8.2/1, 124) "biraz sulandı yaş *itibarılana*." (B6.1/1, 161) "küçüklen küçük, yanık *yanıklene*." (M5.1/1, 183)

II.1.1.1.4.7.4. +nA

"*paytonna* geldim ben." (M6.2.8/1, 22) "*tikenne* çizerdiler" (M6.2.10/2, 139) "bir ekmē koyuyosuñ *çobanna* sırtmaca" (M6.2.5/1, 60) "*benne* yaşıt"(M7.2.7/2, 62) "*eldivenne* baştan başladım çalışmā." (B6.1/1, 163) "dalga geçiyo *benne*" (B7.16/1, 161) "*bastunna* gezdim" (Y1.1/6, 145) "*trenne* geldik" (M7.2.4/1, 34) " geldiler kendi *arabalarınna*" (M8.5/1, 44)

II.1.1.1.4.7.5. +nAn

"*onnan bunnan* iĺaç yapardık biz." (M6.2.3/1, 67) "geldim şeyle *paytonnan*." (M6.2.8/1, 22) "kümüş *kuşānnan*" (M6.2.10/1, 14) "*tāranaylan, çorbaylan* te o katık *biberinnen* yēriz." (M7.2.6/2, 74) "*trennen* geldik." (M7.2.3/1, 28) "ayrıl gel *anannan bubannan*." (M7.2.3/1, 69) "*amıcannan* evliyiz" (B2.2/1, 15) "*bennen* baraber" (B2.3/1, 27) "çī̇z *gelinnen* bir gidēdi *gelinnen* bir." (B2.6/1, 64) "*safınnan* da yıkadık" (B3.1/1, 103) "*trennen* gittik." (B7.16/2, 167) "*samannan* ekmek pişirirdi." (B7.16/3, 25) "*avucunnan* dökersin" (Y1.1/5, 74) "*sabunnan* yıkıydık." (Y1.3/2, 40) "biçerdik memet *dedennen*" (Y2.2/1, 83) "*bastunnan* şe yapardım"

(Y3.2/1, 97) "*görümcemnen* ikimiz u kadara" (Y3.2/1, 119) "sırf *altınnan* yapılınırdı." (Y3.4/1, 83) "biz *taksilen* onnar *kamyonnan* gelïler" (Y5.1/3, 68) "*samannen* ısıtıyon fırına, saman *ateşinnen*." (M8.3/1, 272) "*trennen* giderdik" (M8.3/1, 4)

II.1.1.1.4.7.6. +nAnA

Dimetoka-Arenbunar ve Hasarbey'de vasıta ekinin /a/, /e/ ünlüsüyle genişlemiş şekilleri kullanılıyor.

"*yunanistannana* türkiyeyi ayıran su." (Y1.1/ 3, 24) "küllü suylana*, sabınnana*." (Y1.1/ 3, 94) "u güzel *gelinnene* ben arkadaş olayım" (Y1.1/6, 171) "bir çıktık biz ya naciyenin *beyinnene*." (Y1.2/2, 10) "*arabalarlan* geçtik öküz *arabalarınnana*." (Y1.2/2, 22) "uzunköprüye indidik *trennene* demek." (Y1.1/6, 96) "arabalarlan geçtik öküz arabalarınnana." (Y1.2/2, 22) "hanımınnana türkçe konuşuylar." (Y1.1/ 7, 62)

II.1.1.1.4.7.7. +n

"onu tarlalara *yayan* götürdün" (M8.4/1, 70) "*yayan* gelmişler" (M8.5/2, 60) "*yayan* giderdik" (M8.3/1, 3) "*yayan* gicen." (M3.4/2, 75) "*yayan* da giderdik." (M3.8/1, 141)

"bırak *yazın kışın* bile durmazdım evde." (M3.3/1, 64) "*kışın* yērdık" (M3.4 / 1, 63)

"*yazın* pamuktan dokunuk " (M3.7/1, 109) "*kışın* dōruylar ayvanlar" (M7.1.3/2, 67)

"*yazın* çalışıyoduk *kışın* azır yiyoduk. " (M6.2.12/1, 103) "*kışın* yirsin." (B2.4/1, 14)

"*kışın* çıkar" (B7.16/3, 62)

"*bārın* çıkarıyoduk." (M6.2.5/2, 21) "*baharın* açādık." (B7.19/1, 137) "*ilkyazın*, hıdırlezden önce tuttum." (Y3.2/2, 31) "*gündüzün* kadınnara gösterilir" (Y3.4/1, 87)

"*zoran* dïl canım." (M6.2.9/2, 96) "*gücün* tarlaları kurtarmışlar" (M3.7/1, 42) "*ilkin* ben evlendim" (Y3.4/1, 200)

+lA vasıta hâlinin şu işlevleri tespit edilmiştir:

Araç bildirir:

"*tırlen* gezecen bahçemızde." (K1.1/1, 40) "*yaglen* bal, şerbeti kōruz." (K1.1/1, 402) "*trenlen, otobizlerlen*" (M1.1/1, 3) "ovalardık *oklayle*." (M1.2/1, 19) "peşit *çeşmiyle* sulardık." (M1.2/3, 37) "burda *ayaklarle* çïnerler." (M1.2/6, 125) "alırız *kaşıkla* kaymānı" (M8.4/1, 42) "*bakırle* kaynadırdık" (M3.4 / 1, 57) "bütün gün koca *çapāle* çapalārdık." (M3.7/1, 105) "*kabakle* pislıklēni attık" (M7.1.2/1, 8) "*parmakle* bȭle bi bakarım" (M7.1.4/1, 112) "yeşil *dallen* urulardi." (M7.1.5/1, 75) "*trenle* gèḷdık."

(M7.1.6/1, 39) "*fūcancıklen* içirıydık" (M7.1.6/1, 116) "*kurşunnan* urdu" (Y5.1/3, 17) "*dibeklen* ayran düverdik" (Y5.1/1, 120)

Birliktelik bildirir:

"evlenmij bi istanbullu *hanımlen*." (K1.1/1, 88) "*onunlen* akşama kadar yatardık." (K1.1/1, 212) "ayrıldık *adamle*" (M1.2/1, 9) "tarlā giderdım em ep *bebeklene*" (M1.2/4, 40) "*eşımlen* çalıştım ep." (M1.2/5, 30) "*şekerle* ye" (M8.4/1, 23) "bizim orda *misirle* yerlerdi ayvanlar." (M8.4/1, 34) "*davullarlen* dìḷ" (M3.2/2, 37) "orda *pamukle* şey olur bamya." (M3.7/1, 16) "*parmakle* bō̄le bi bakarım" (M7.1.4/1, 112) "*çocuklarle* kavga ederız." (M7.1.3/1, 54) "*sütle yūrtlen* istersen sütle" (M7.1.5/1, 101)

Zaman kelimelerine gelip zarf işlevinde kullanılır:

"*ceceylen* sürçünürdük" (K1.1/2, 528) "*gejiyle* davul çalardı" (M1.2/6, 137) "dügemeydık ayrani *kışlen* çok saụk‿oluydi." (M4.2/1, 62) "*çarşambaylen* taşıydık pazara" (M4.1/1, 72) "*kışla* gene te kışla da kara Ístìḳ." (M7.1.3/1, 99) "biz gün kırardık *geceyle* kırmazdık tütün. burda *geceylen* da kırarlar." (M7.1.5/1, 154) "karılar *gejeylen* uyku uyumazdı" (M6.2.10/1, 201) "*gecelīn* ekin satardı fakirlere." (B7.16/3, 14)

Durum zarfı işlevinde kullanılır:

"domuz‿eti *zorana* yedirdiler diyo." (K1.1/1, 224) "*zorle* yerdık" (M1.2/1, 23) "*icarle* tarla tutardık." (M1.2/4, 42) "burda *ayaklarle* çīnerler." (M1.2/6, 125) "*duɰālarlen* giderdilar." (M3.2/2, 37) "*ayaklarımızlen* gittık." (M3.2/2, 41) "*zorle* verdiler." (M2.3/1, 68) "dökeysın bak *kararle* o tepsiye." (M2.10/2, 79) "biz yaz güni çalışıydık yavrum *kışlen* evde oturuyduk." (M5.1/1, 83) "*zorlen* idare ederım" (M7.1.6/1, 58)

II.1.1.1.4.8. Eşitlik Hâli

Eski Türkçede +çA biçimiyle çekim eki olarak işlek kullanılan ek zamanla +CA biçimini alıp kalıplaşmak suretiyle yapım eki işlevi kazanmış ve Türkiye Türkçesi yazı dilinde çekim eki işleviyle kullanımı oldukça azalmıştır (Korkmaz, 2007: 324-325).

MBGA'da eşitlik hâlinin *+CA* yanında çeşitli eklerle genişlemiş + *cAnA, +CAnAk, +cem, +cime / +ceme, +CAz* gibi çok farklı şu varyantlarıyla karşılaşılmıştır:

II.1.1.1.4.8.1. +CA

"*yavanca* yėrsiñ." (M7.2.2/1, 347) "acık tā *hızlıca* gitsin" (B7.3/1, 163) "*aftalarca* kaynadırdık." (M7.2.4/1, 65) "*sātlarca* oturuz" (M7.2.2/1, 321) "ikaysın *güzelce*" (M2.3/3, 145) "*güzelce* yıkıyolardı" (M8.1/1, 35) "*ī̄ce* kızardı" (M2.8/1, 22) "yıkardık *güzelce*" (M6.2.3/1, 87) "*gözelcecik* yeykārdık" (M7.2.1/1, 84)

I. ve III. Bölgede, özellikle I.Bölgede, art ünlülü kelimelere +ce biçimiyle eklenerek çok defa kalınlık-incelik uyumunu bozmaktadır:

"konuşmā bilmem çok *onlarce*" (M3.7/1, 52) "*ortāce* işte öle küçük." (M1.2/1, 44) "aylarce yapıyorlar" (M2.3/2, 180)

Şu örneklerde ise kalıplaşarak yapım ekine dönüşmüş ve yine uyum dışı kalmıştır:

arnavutçe (K1.1/1, 262) sırpçe (K1.1/1, 444) (M1.2/2, 31) ġavurce (M3.2/1, 13) (M3.8/1, 12) (M7.1.1/1, 6) (M7.1.3/1, 14) kıSçe "kız çocuğu" (M1.1/1, 25) ōlançe "oğlan çocuğu" (M1.1/1, 25)

Bir yerde de lakap adı yaptığını görüyoruz:

"gagu mālesi deydilar, *aydarçeler* bilmem kim" (M4.1/1, 360)

II.1.1.1.4.8.2. + cAnA, +cAnAk

"*ī̄cene* pişer" (M3.4/1, 59) "yıkıyoduk *güzelcene*" (M3.4/1, 78) "yazardım *çabucāna* bi tepsi pide." (M7.1.3/1, 6) "yazın kururdu *iyijene*." (M6.2.7/3, 58) "*güzelcene* bişirecen" (M6.2.13/1, 89) "yel amuru aldırıdın *güzelcene*." (B2.6/1, 95) "okula giderin *ōlecene*" (B5.1/1, 22) "*ī̄cene* kumanizlik oldu." (B6.6/1, 61) "*sulucana* yapādık" (B7.10/2, 63) "*iyicene* kaynadīdık" (B7.10/2, 131) "evlerim dayalı döşeli memlekette *ōlecenek*." (B5.1/1, 77) "ben *yalnısçanak* içerde evde çocuklan." (B5.1/1, 147) "āç kaşık *bū̄cenek*" (B7.1/1, 128)

II.1.1.1.4.8.3. +cem, +cime / +ceme

"ellerñi uvalattır *güzelcem*" (M6.2.11/1, 73) "onu *güzelcime* dışarda uvarsın" (M8.4/1, 114) "yīkıyoduk onu güzelceme." (M6.2.5/2, 66)

II.1.1.1.4.8.4. +cAz

"onlar *başkacez* konuşur." (M8.2/1, 73) "konuşamay iç *buracez* ali." (M4.2/1, 160) "*oracez* konuşuyduk" (M4.2/1, 155) "ep *bizımcez* konuşiy" (M4.2/1, 159) "*buracaz* konuşamam sizin gibi ben." (M6.2.13/1, 5)

ġavurcez (M3.4/2, 81) (M4.2/1, 6) türkçez (M3.5/2, 3) (M4.1/1, 60) turkçez (M5.1/1, 31) çingeneceS (M4.2/2, 37) kırıstiyancez (M7.1.5/1, 18)

Eşitlik hâlinin bunlardan başka *+cek, +casına* varyantlarına rastlanmıştır:

"*mallecek* toplanırdık" (M8.3/1, 192) "*ailecek* biz türkiyeye geldık." (K1.1/1, 29)
"hani biz bȭle *insancasına*" (B5.1/1, 50)

İşlevleri:

Gibi anlamında:

"büklere ciderız biz ani *ulice*, yaşli" (K1.1/2, 220) "*ortāce* işte öle küçük." (M1.2/1, 44) "boyle *bizımce* konuşmay" (M1.2/7, 29) "*ī̄ce* tuzlar." (M3.3/2, 31) "ben *yerlice* konuşamam. " (M3.4/2, 128) "konuşmā bilmem çok *onlarce*" (M3.7/1, 52) "onların dili *onlarca* gāri" (M6.2.12/1, 198)

Göre anlamında:

"kendi *dinince* yaptırırdı." (B2.4/1, 133) "bȕklerin *dilince* ġaynatam denir." (B2.2/1, 57) "palalara işliyolā *bence*" (B5.3/1, 381)

Birlikte anlamında:

"*mallecek* toplanırdık" (M8.3/1, 192) "epsi *kȭ̄ce* çoluk çocuk" (B7.3/1, 140)

Miktar bildirir:

"*onca* para verē miyim ben ona dėri." (B2.4/1, 280) "*onca* milleti nèbacak burda." (B3.1/1, 25) "nāptılar *onca* o 'basmaları" (B7.16/1, 306) "ȭ̄le *onca* çok çok sōma" (B7.2/1, 27) "nēde dokudun onu *onca* ȭ̄le" (B7.10/2, 117) "*bayāca* vādı" (B7.9/1, 2) "*bunca* askeri ep vurdular" (B7.16/2, 124) "*ayakça* tarardım" (B7.16/3, 289)

-den beri anlamında:

"saklanō *senelēce*." (B5.3/1, 244)

Zamanda sınırlama yapar:

"eyer *vakitçe* görüsen" (B6.1/1, 238)

II.1.1.1.4.9. Yön Eki

+ra, +ArI yön gösterme eklerinin ölçünlü dilde olduğu gibi kalıplaşmış şu örnekleri vardır:

"*sora* ammerika başladi biraz yardım‿edince" (K1.1/1, 222)

"bārsaklari çık *dışari*." (K1.1/1, 84) "evın saçāndan *dişari* çıkmaz" (K1.1/2, 479) "*dişarda* pişi pişırız." (M1.1/1, 14) "damdan alır çıkarı *dişarı*." (M8.5/1, 12) "çikarım karti *dişeri*" (M3.2/1, 298) "*dişarı* ne kā geçirisen sevābı varmış." (M3.7/1, 100) "ekmek çıkıcak *dişari*" (M2.6/1, 4) "git *dişari*" (M7.1.3/1, 29) "ışık *dışarı* urmasıñ." (M6.2.10/2, 148) "tuvaletler *dışarı*." (M7.2.1/1, 270) "*dışarı* kaçtı" (M7.2.7/2, 12) "sevk istedik hani *dışarı*." (Y1.1/6, 78) "girdiler *içeri*" (K1.1/1, 36)

“te bu *içeri* dolar ḷafçı” (M3.8/1, 260) “*içeri* sokmuyolar” (M2.6/2, 99) “*içeri* kaçar. ” (B5.1/1, 135) “o *ileri* giderse” (M2.9/1, 9) “*yukarı* māleye” (B8.4/2, 47) “ yımırta *yukarı* kalktı mı tuzu tamdır.” (Y3.4/1, 260)

Yukarı kelimesinin eskicil biçimine çok yakın kullanımı söz konusudur:

“açın düşer aklıma nerde em *yokarda* allā mafaza.” (K1.1/4, 117) “*yokari* bu evden yokariya” (M1.2/3, 18) “*yokarı* atarlarmış” (M8.5/2, 65) “biziz o *yokari*, onlar *aşay*.” (M2.5/1, 3) “şini bu *yokarı* şey köyleri gibi” (M2.2/1, 35) “aşā *yokarı* yakınlīmız eşit ‿idi.” (M2.7/2, 73) “on bej gün *yokari* biz kaldık.” (M5.1/1, 39) “*yokari* māleden‿idi” (M7.1.2/1, 109) “radanyadan *yokarı*” (M6.2.7/2, 5) “öküzleri gene büle bi aya ġoydular ġır ġır *yokarı*” (Y2.2/2, 55)

Kimi zaman ardından çekim eki gelen +ArI yön ekinin sonundaki ünlü düşer ve ek +Ar biçimiyle eklenir:

“*içerlere* üle giriydik.” (M7.2.1/1, 36) “*içerlere* seriydik.” (M7.2.1/1, 209) “inekler *içerde*” (K1.1/1, 155)

Hatta bir yerde /a/ ünlüsü de darlaşır:

“mutfak ayri *dışırda*.” (K1.1/2, 213)

II.1.1.1.4.10. Hâl Eklerinde Görev Değişikliği

II.1.1.1.4.10.1. Yükleme Hâlinin Yönelme Hâli İşlevinde Kullanımı

MBGA’da özellikle *ora, bura, yer* kelimelerinde yaygın olarak yükleme hâlinin yönelme işlevinde kullanılması dikkat çekicidir. *Ora, bura* zarfları için /y/ ünsüzünün daraltıcı etkisi de düşünülebilir.

“benim‿aklım eriy *oni*.” (K1.1/1, 17) “*bahçeleri* üç traktor, dört traktor sīyo.” (K1.1/1, 97) “celmişler *kızi* bakma derler.” (K1.1/3, 103) “baksa *tüpleri*.” (M8.4/1, 255) “*telleri* sokulmayın.” (M8.3/1, 97) “*türkleri* mektep açtılar” (M8.2/1, 21) “*gözleri* bak.” (M3.8/1, 67) “u *ġızları* ġalmış dēlerdi.” (B2.6/1, 15) “*buzdolabını* ġoyuyollā” (B2.6/1, 84) “*bizi* gice okuluna gidin dedilē” (B3.1/1, 45) “*katırı* yüklettilē patatis çuvallarını” (B3.1/1, 56) “eti serisin *üstünü*” (B3.1/1, 122) “*zinciri* asardık bakırı.” (M6.2.9/2, 83) “*anasını* ūretmiş, *kocasını* ūretmiş kurana o da.” (M7.2.4/1, 103) “toplanırdık epimiz bi *yeri*” (M6.2.4/1, 44) “bi yeri gittīm yok, çıktīm yok bi *yeri*.” (M6.2.7/3, 9) “bi *yeri* gitmek yok.” (M6.2.10/1, 372) “bi *yeri* gittīmiz yok‿udu.” (M7.2.1/1, 74) “arkaylan götürmüj bi *yeri* kadar.” (M7.2.7/1, 39) “dört kū bi *yeri* gelirdi” (M7.2.8/5, 4) “iki hāne bi *yeri* toplandık.” (B5.1/1, 114) “bi *yeri* çıkamıyoz.” (B5.2/1, 97) “ikisi bi *yeri* gēdi mi” (B6.2/1, 2) “adamlā bazı biliydi öle bi *yeri* gittinē uzak yēlere” (B7.1/1, 15) “sütlen yūrt unnarı bi *yeri* karıştırıyız”

(Y1.1/5, 171) “bi *yeri* izmeḱar kuydular.” (Y5.1/1, 23) “iç ta bi *yeri* tepinmedik” (M3.8/1, 62) “trenle sōra bi *yeri* kā gèl̩dık” (M7.1.1/1, 43) “üç‿arsa bi *yeri* katti onlari” (M7.1.2/1, 22) “sütleri bi *yeri* götürüyolar” (M2.3/1, 85) *“*başka bi *yeri* gidemedık.” (M2.6/1, 14)

“yirmi beş yaşında gelin geldim *burayı*” (M6.2.1/1, 11) “ordan *burayı* göç‿ettik.” (M6.2.5/1, 10) “iki gece sōra *burayı* geldik.” (M6.2.7/1, 4) “biz *burayı* yerleştik” (M6.2.7/3, 18) “*burayı* vermişler.” (M6.2.9/1, 14) “gāri *burayı* boba kapısına dönmek yok.” (M6.2.10/1, 185) “artık sen *orayı* gittin” (M6.2.10/1, 184) “müllet *burayı* yol aldı” (M6.2.11/1, 24) “*burayı* geldīmizleyin” (M6.2.13/1, 20) “*burayı* kā donnarımızı işlērdik.” (M7.2.1/1, 59) “gevgeli mi ne dēler *orayı* bālı.” (M7.2.2/1, 4) “*orayı* dūne gicekler.” (Y5.1/1, 53) “onu *orayı* gömdüler” (Y5.1/3, 49) “biz *orayı* geldik biz.” (B2.3/1, 57) “onnā *orayı* tā yakın.” (B2.4/1, 211) “ne zaman *orayı* yerleşmişler” (B4.1/1, 125) “hepsi *orayı* toplandı.” (B5.2/1, 55) “ōdan da *burayı* geldik” (B6.2/1, 76) “istemiye bizi yollamā *burayı*.” (B6.4/1, 60) “kırkāç ovasından *burayı* göçtük biz.” (M8.3/1, 61) “dūru *burayı* geldik.” (M8.4/2, 12) “gittiniz mi *orayı*?” (M8.4/2, 20) *“*salmadılar *burayı*.” (M3.7/1, 70) “karamandan göçmüşler *orayı*.” (M6.1.2/1, 2) “üj dört‿ane *burayı* gèl̩mişle.” (M4.2/4, 56) “biz *burayı* gelırke” (M7.1.2/2, 30) “ben *burayı* evlendım” (M7.1.2/3, 12) *“burayı* gèl̩dik.” (M2.9/1, 20) “babam *burayı* göç‿etmiş” *(*M1.2/5, 11) “sora tāsiyonun altında *orayı* yerleştik” (M2.1/1, 11) “vallā ovçabol diyilar bizim *orayı*” (M2.2/1, 34) “gene *orayı* koyaym.” (M2.3/3, 82)

II.1.1.1.4.10.2. Yükleme Hâlinin Bulunma Hâli İşlevinde Kullanımı

Köprülü-Köseler’de görülen tek örneği vardır.

“*çeşmeleri* yıkaydi gelin.” (M2.10/2, 22)

II.1.1.1.4.10.3. Yönelme Hâlinin Yükleme Hâli İşlevinde Kullanımı

MBGA’da yaygın ve belirleyici olmamakla beraber yönelme hâlinin yükleme işlevli şu örnekleriyle karşılaşılmıştır:

“*çeşmeye* gōdüm ip gibi akıyor” (B2.6/1, 38) “almassa işten çıkarcak *sene*.” (B2.4/1, 136) “*türklere* öldürejekler diyi” (M6.2.11/1, 23) “anasını ūretmiş, kocasını ūretmiş *kurana* o da.” (M7.2.4/1, 104) “doyamaydık *dariya* yemeye.” (M2.10/2, 234)

“er *tarafa* gezdim onunle beraber.” (M5.1/1, 93)

II.1.1.1.4.10.4. Yönelme Hâlinin Bulunma Hâli İşlevinde Kullanımı

Hâl ekleri arasındaki işlev değişikliğinin diğer Anadolu ağızlarından daha belirgin olduğu Kuzeydoğu grubunda *yönelme hâli bulunma işlevinde* kullanılır

(Karahan, 1996: 99). Aynı görev değişikliği Eski Anadolu Türkçesinde vardır (Gülsevin, 2007: 45).

MBGA'da hâl eklerindeki işlev değişikliği en çok *yönelme hâlinin bulunma hâli işlevli* kullanımında ortaya çıkar. Bu durumun üç bölgede de örnekleri bulunmakla beraber yoğunluk I. ve III. Bölgededir. II. Bölgede ise daha çok İştip, Radoviş Yörük ağızları ile Bulgaristan ağızlarında gözlenmiştir.

"front derdiler bizim *oraya*." (K1.1/1, 181) "sen tutar misın *aklına*." (K1.1/1, 406) "*bize* süfürde 'yemek yerız." (K1.1/2, 323) "*bize* cençler oturmazlar" (K1.1/2, 403) "bebek *kırkına* celin cezdırırsık" (K1.1/2, 478) "o da seksen dört *yaşına* vefāt‿etti." (K1.1/4, 206) "mürvet ep *aklına* tutuyo" (M1.2/1, 16) "piteler yazardılar, saç *üstüne* pişiridin" (M1.2/3, 44) "uni kavurusuṇ yā *içine*." (M1.2/3, 62) "çeşmeler vardi yakın boyle male *içine*" (M1.2/4, 47) "otuS beş sene *içinēS*" (M1.2/6, 4) "dokuz *yaşına*" (M1.2/6, 132) "tütün ekmediler *bize*" (M1.2/6, 146) "dede da yetmiş yedi *yaşına*." (M3.1/1, 1) "kad derlerdi *bize*" (M3.1/1, 20) "*'izmite* abimlar var" (M3.2/1, 134) "seksen beş *yaşına* annem öldi" (M3.2/1, 164) "ev *içine* yok‿idi" (M3.2/2, 23) "*bize* niḱā derdık" (M3.2/2, 42) "nāpçak bizim *yanımıza*." (M3.3/3, 6) "yemişlermız, ïdelerımız her şelēmız vardi *evımıze*" (M3.4 / 1, 7) "bizım *ḱādımıza* yazıyo sturmica dōmli" (M3.4/2, 6) "nufus *dayresine* ōle çikti." (M3.4/2, 6) "radyo bile işte üç dört tane vardi *köyümüze*" (M3.4/2, 14) "*kim ne müslümanlar içine yaşıy* türkçe biliy onlar." (M2.2/2, 16) "hiç *aklıma* kalmay" (M2.4/3, 11) "biz kendi *evlerımıze* yapıyoduk" (M2.10/2, 11) "tutaydım su *içine*." (M4.1/1, 119) "bizım kūmüzün *içerisine* 'karamanlar süĺālesinden bi süĺāle var‿idi" (M4.2/2, 103) "eb duruy su *içine* pirinç köki." (M4.2/3, 78) **"**duray yirmi gün fazla duruy tuz‿içine." (M4.2/3, 84)"on dokuz *yaşınaymışım* eraĺde." (M6.1.1/1, 7) "biz yā *içine* būdük yetiştık. " (M7.1.1/1, 60) "ōlum on iki *yaşınaydı* sünet yaptım." (M7.1.2/1, 44) "on sekiz *yaşına* gelin‿ ōdum" (M7.1.4/1, 14) "ben kaç *senesine* kız" (M7.1.3/2, 13) "*memlekete* yok‿idi bizım çay." (M7.1.3/2, 87) "iş çok yapardık bis *memlekete*" (M7.1.6/1, 9) "*çendelelere* süzerız onlari." (M7.1.6/1, 79)

"er şey bizim *uvamıza* olurdu." (M3.8/1, 7) "bi kızımı bir günlük getirdim ama kaç *yaşınaydım*" (M8.4/1, 6) "*bize* yoktu o zaman fırın" (M8.4/1, 31) "sen *kūye* ne gördün orda?" (M8.4/1, 52) "ben yirmi beş *yaşına* kaldım." (M8.4/1, 133) "nikā *altına* öl tā iyi." (M8.4/1, 180) "*bize* kuvan vardı çok." (M8.4/1, 246) "*memlekete* kalburla yumurta alırdık" (M8.4/1, 282) "şini *memlekete* onlarıñ evler büle" (M8.5/1,

1) “şindi atmıj beş *yaşına*.” (M8.1/1, 10) “dayısı var *memlekete* kanatlarda” (M8.1/1, 77) “seksen *yaşınayım*.” (M8.2/1, 1) “bi kilimim vardı *izmire* kaldı” (M8.2/1, 127) “gelin gittīm *yere* duraydım o zaman ūrenirdim.” (M6.2.8/1, 3) “yetmiş bej *yaşına* ama ben ne sigara içtim ne rakı içtim.” (M6.2.3/2, 1) “bizim *oralara* bulgar öküm sürdü” (M6.2.12/1, 163) “yirmi *yaşına* geldim ben burayı.” (M7.2.1/1, 20) “bṻle *evlerimize* tavan yok‿udu” (M7.2.1/1, 39) “bizim mezarlīn *arkasına* tarlalar vardı” (M7.2.1/1, 195) “o *memlekete* utanmaz‿ımışız da” (M7.2.1/1, 166) “sen utanmadın mı bu *yaşa* çocūn oldu” (M7.2.7/2, 10) “yetmiş yedi *yaşına* varın garın.” (M7.2.7/1, 3) “ben on yedi *yaşına* kocaya gittim.” (M7.2.8/5, 186) “*köyümüze* doktor bulunmēr” (B2.4/1, 329) “*cebine* mi durcak dedi bana bi bārdı. dedim *nēre* durcak” (B2.5/1, 59) “*türkiyeye* görmedīm yē ġalmadı.” (B3.1/1, 125) “elli dört dōmluyum demek ki elli altı, elli yedi *yaşına*.” (B3.2/1, 59) “rāmetli babacīm nur‿*içine* yatsın” (B5.1/1, 15) “doksan üç *yaşına*” (B7.9/1, 1) “biz *memlekete* karādık” (B7.9/1, 56) “*istanbula* iç kalmadık dōru buraya geldik” (B7.15/1, 4) “eşā kesmek nışannık kesmek deriz *bize*” (B7.15/1, 38) “çok yıraktı, *uşumnuyadı*.” (B7.16/3, 228) “ayvan kesēsin meseĺā avlu *içine* vāsaydı kuzu kesēsin yaụt ta meseĺā tavuk vāsa, oroz vāsa oroz kesēsin.” (B8.4/2, 42) “on sekiz *yaşına* geldim işte.” (Y1.1/ 4, 8) “ġavur *içine* kızım ne kadar yaşancak” (Y1.1/ 4, 16)

II.1.1.1.4.10.5. Bulunma Hâlinin Yönelme Hâli İşlevinde Kullanımı

Bugün Batı Rumeli Türk ağızlarının bir bölümünde arkaik-periferik bir özellik olarak +DA bulunma hâl eki yönelme hâli işlevinde kullanılır (Gülsevin, 2017: 84-85).

BRT özelliği gösteren Kosova-Prizren, Makedonya-Sarıova ve Grades ağızlarında +dA ekinin yönelme hâli işlevinde kullanıldığı şu örnekler tespit edilmiştir:

“*koyşida* cittım.” (K1.1/3, 26) “*salilida* gèḷdık işte ya.” (M5.1/1, 57) “temin *belımde* bi 'sancı girdi” (M5.1/1, 196) “onlar işte balkan‿arbından evel *burda* gelmişler” (M4.2/2, 142)

II.1.1.1.4.10.6. Bulunma Hâlinin Ayrılma Hâli İşlevinde Kullanımı

Anadolu ağızlarından Kuzeydoğu Grubu ağızlarında, Doğu Grubu ağızlarının IV. grubundaki Tunceli’de, Batı Grubu ağızlarının VI. grubundaki Hekimhan, VII. grubundaki Akçadağ, Darende, Doğanşehir, Elbistan, Adıyaman’da bulunma hâli eki Eski Türkçede olduğu gibi ayrılma hâli için de kullanılır (Karahan, 1996: 94, 99,171, 173-175). Anadolu ve Rumeli ağızlarına kaynaklık eden Eski Anadolu Türkçesinde

bulunma hâli ekinin ayrılma hâli yerine kullanıldığı pek çok örnek vardır (Gülsevin, 2007: 54). Ayrıca XVII. yüzyıla ait BRT özelliği taşıyan metinlerde örneğine rastlanmıştır (Gülsevin, 2017: 87).

Kosova-Vıçıtırın; Koçana merkez; Strumisa-Dobraşin, Radoviş-Oravitsa; İştip-Sırlıva, Ebipli, Razgırat-Eskibalbanlar'da örnekleri görülmüştür.

"ben çocuktum benim *başımda* bi şey geçmiş dil" (K2.1/1, 14) "bu kırmızı yüzler gidecek *burda*." (M3.5/1, 24) "vedire, işte iki kulpli bȍle geniş, *toprakta*." (M3.5/1, 78) "köpek ekmiy işte şēden yapālar bu kara *unda*." (M3.5/1, 81) "ırsızların biri trenden enerke al biĺatleri *cepte*." (M4.1/1, 208) "*belında* iki kat gezey" (M7.1.6/1, 56) "kaç fati kaç *burada* dedim, demesiñler dedim ırsız diyi dedim kaç *orda*." (M6.2.9/1, 84) "çekersiñ *ateşte*." (M6.2.11/1, 112) "*anda* sōra işte emen fabrikaya bize iş buldular, işe soktular bizi." (B6.9/1, 18)

II.1.1.1.4.10.7. Bulunma Hâlinin Vasıta Hâli İşlevinde Kullanımı

Debre-Elessa ile Köprülü-Cumalı'da şu örneklere rastlanmıştır:

"yaza gelır o *kışta* yenmez" (M1.2/1, 81) "küplere dolduruyoz *kışta* yemek için." (M2.6/2, 37)

II.1.1.1.4.10.8. Vasıta Hâlinin Eşitlik Hâli İşlevinde Kullanımı

Manastır-Elekler; Strumisa-Veleüs, Çanaklı; İştip-Kutsa; Radoviş-Kulāzı, Şumnu-Hasanköy'de vasıta hâli ekinin eşitlik hâli yerine kullanımlarıyla karşılaşılmıştır.

"ye ye kabak *aftalarle*." (M8.2/1, 150) "bizim orda *aftalarle* de olurdu" (M3.3/1, 40) "verdinleyi da sōra *aftalāle* dūn." (M3.8/1, 84) "gitsin de saña *aftayla* misāfir dursuñ." (M6.2.10/1, 261) "bi *ayla* arman düverdik." (M7.2.2/1, 407) "*aftayla* arman düverdik." (M7.2.2/1, 408) "ben *usulla* onnān yanına gitçem" (B7.16/1, 51)

II.1.1.1.4.10.9. Eşitlik Hâlinin Vasıta Hâli İşlevinde Kullanımı

Radoviş-Kalgürisa; İştip-Kutsa, Ebipli ve Razgırat-Kışla göçmenlerinin ağzında eşitlik hâl eki vasıta da ifade etmektedir.

"kız kardaşıma anım der *ismice* zekiye anım." (M7.1.1/1, 118) "*adınca* çārıyoduk" (M6.2.10/1, 339) "adını sūlėrdik işte *adınca*." (M6.2.11/1, 46) "āçları te büle yayādık *sıraca*" (B6.2/1, 157)

Hatta İştip-Kutsa'da tespit edilen bir cümlede +ca eki bulunma anlamı taşımaktadır:

"asırın üstünde yatardık biz *zamanca*" (M6.2.10/1, 244)

II.1.1.2. Fiil Çekimi

II.1.1.2.1. Fiil Çekiminde Şahıs

Birinci teklik-çokluk şahıs ekleri:

Ünlü uyumlarının korunduğu bölge ağızlarından İştip, Radoviş Yörük ağızlarında, Kırcaali, Sımolyan-Tozyanı, Eskicuma-Kasırgalar, Şumnu-Doruklu ile ünlü uyumlarında geçiş bölgesi özelliği gösteren Manastır-Kınalı ve Mecitli'de 1. teklikte *-n* şahıs eki belirleyiciyken aynı bölgelerin geri kalan kısımlarında ve ünlü uyumlarını bozan bölgede ise *-m* şahıs eki belirleyicidir. *-n* 1.teklik şahıs ekinin Manastır Germiyan, Razgırat-Ceferler, Şumnu-Ortamahalle, Gürgenli, Kayacık'ta birer örneği görülmüştür. Metin dışı bilgi sorgulamaları esnasında Akhisar-Mecidiyeli kaynak kişimiz Orhan Bulgur'dan edindiğimiz bilgiye göre "-n birinci teklik şahıs eki" Mecidiye'deki Demirkapı- İbirli, Çeleviz göçmen ağızlarında da kullanılmaktadır. Teklik 1. şahıs eki *-n;* görülen, duyulan geçmiş zaman, gelecek, geniş, şimdiki zaman ile emir çekimlerinde tespit edilmiştir. Ayrıca Manastır-Kınalı'da emir 1.çokluk şahıs eki olarak "*-n"* nin kullanımına rastlanmıştır.

Eski Anadolu Türkçesinde kullanılan şahıs eklerinden biri olan "-ın/-in" Zeynep Korkmaz'a göre "-van /-ven"den gelmektedir; Muharrem Ergin'e göre ise bu ek "-ven (ben)" in ve belki de "-ayın / -eyin" emir ekinin tesiri ile ortaya çıkmıştır (Ergin, 1998: 285).

"ben gene aynı *yaparın*." (M8.4/1, 30) "küpelerimi *bozayın*" (M8.4/1, 225) "filan yerde *beklerin̄*." (M8.5/1, 46) "alacañ koyacañ." (M8.5/1, 113) "bin dokuz yüz otuz yedi *dūmluyun*." (M8.5/2, 1) "bāzı kere *görün* telēzon *gösteri*" (M8.3/1, 170) " yanlış *anların*." (M6.2.3/1, 46) "biraz *diñleneyin* yā." (M6.2.2/2, 13) " ben yetmij beş *yaşındayın*." (M6.2.3/1, 17) "ben dörd ◡ ay *būkün* ondan." (M6.2.3/1, 17) "*akıllıymışın* eraḷda." (M6.2.3/1, 22) "yedi tene *ojak◡açtın*. " (M6.2.10/2, 99) "ben *korkuyon*. " (M6.2.10/2, 36) "örayı gidince gene büle *ġonuşērin*." (B2.4/1, 83)

"ben ġuranı *bilirin*" (B3.1/1, 40) "çocuk kucāmda ani *bakınıyen*" (B5.1/1, 85) "senin gibi *oturun*" (B5.1/1, 18) "nası diyin *bilmiyin*" (B7.1/1, 2)

Eski Anadolu Türkçesindeki "-van/-ven, -vuz/-vüz" şekillerinin devamı sayılan zamir kökenli birinci teklik-çokluk şahıs ekleri "-yın/-yin, -yuz/-yüz" şekilleri bazı Türkiye Türkçesi ağızlarında görülmektedir (Ay, 2009: 51; Korkmaz, 2005: 125-126). Benzer kullanım Debre-Elessalı bir kaynak kişimizde görülmüş ve ek-fiilin geniş zaman çekimi birinci teklik şahsında "-yım" kullanılmıştır:

"ben *yalnızyım*" (M1.2/6, 133)

Şahıs ekleri açısından en dikkat çeken eklerden biri çokluk birinci şahısta kullanılan "-sIk" ekidir. I. Bölgede geniş, şimdiki zaman - duyulan geçmiş ve gelecek zamanda da örnekleri tespit edilmiştir- çekimlerinde, III Bölgeden Manastır-Musaobasında gelecek zaman çekiminde belirleyici 1.çokluk şahıs eki -*sIk*'tır. Yine III. Bölgeye dahil Elekler'de metin dışı sorgulama yaptığımız Kanatlarlı Rıza Turabi'den edindiğimiz bilgiye göre birinci çokluk şahısta -*sIk* eki kullanılmaktadır. Ünlü uyumlarını koruyan bölge metinlerinde ise sadece Kırcaali'ye bağlı Susuzburun'da duyulan geçmiş ve geniş zamanın 1.çokluk şahıs çekiminde birer örnekte bu eke rastlanmıştır. Ayrıca Köprülü-Köseler'de ekin -*zık* şekli ve -sık ekiyle nöbetleşe kullanılan -*sı* şekli tespit edilmiştir. Bu ağızlarda -sIk ekinin yanı sıra -z eki de görülür. -z ünlü uyumlarını koruyan II. Bölgenin karakteristik birinci çokluk şahıs ekidir.

Literatürü taradığımızda *"-sIk, -sUk*" birinci çokluk şahıs ekinin Makedonya-Kumanova ve Dinler ağzında, Bulgaristan-Kırcaali-Ardino ağzında, Anadolu ağızlarında, Kuzey Kafkasya'da yaşayan Stavropol Türkmenleri ağzında kullanıldığı görülmüştür (Ay, 2009: 281; Eckmann, 1960: 203; Eckmann, 1962: 122-125; Mollova, 1977-1978: 267; Özışık, 2007: 272-275).

"-sIk" Osmanlıcada (seyrek olarak) ve Türkiye Türkçesi ağızlarında emir istek kipinin 1.çokluk şahsında kullanılan eklerden biridir (Gülsevin, 2013: 533-534).

Bundan başka, Tuva Türkçesinde grup çoğulu ekleri arasında yer alan ve iyelik eki almış akrabalık isimlerine gelen bir "sug" enklitiği vardır (Bacanlı, 2013: 173).

Ayrıca Minorsky, "Halac Türk Diyalekti" makalesinin Pougerd metinlerinde (bizim metinlerimizdeki "**bissık** "biziz", **akrabasık** "akrabayız" kullanımlarına benzer) "biz hal'ac **tayfesi-çik(!)**" (Biz Halac **halkıyız**.) ile bizde örneği olmayan 2.çokluk şahıstan "siz ne **tayfeden çiz(!)**"(Hangi **kabilendensiniz**?) örneklerini verir. Tasrif sonlarına tire ile eklenen **enklitik** -çik 'biziz'; -çiz 'sizsiniz' eklerinin insanı hayli şaşırttığını ve bunun " *Hal'ac taifesi-çe-ik(?)" şeklinden gelişmiş olabileceğini belirtir (Minorsky, 1940: 89,93).

J. Eckmann'a göre, "-sIk" eki aslında şuhudi geçmişteki '-k' ekinden başka bir şey değildir, başındaki 's' de, analoji tesiriyle, 2. şahıs ekinden 1. şahsa geçmiş bir unsurdur (Eckmann, 1960: 203).

Ahmet Günşen ise ekin yapısı konusunda Eckmann'ın görüşüne katılmaz. *Bilırsık / bilırıs* nöbetleşe kullanımından hareketle bu ekte pekiştirme amaçlı ek

yığılması olduğunu söyler. Günşen: " 'bilırsık'taki 's', 'z' şahıs ekinden gelir, 'ık' ise ok/ök pekiştirme ekinden başka bir pekiştirme ekidir "demekte, ancak, ekin ne olduğu konusunda bir görüş ortaya koymamaktadır (Günşen, 2011).

Gerek Minorsky gerek Ahmet Günşen bir pekiştirme unsuruna dikkat çekmektedir. Biz de kendimizi pekiştirme / kuvvetlendirme görüşüne yakın hissediyoruz.

Özönder'in Eski Türkçe metinlerde üç teklik şahısta da çekimi tespit edilen *"-mAçI* ekinde, V numaralı Talas yazıtının 1. satırında '*aylayurçı*' şeklinde okunması gereken kelimede, *çI/çU* ek-edatının aranması gerek şeklindeki ifadesi (Özönder, 2007: 1428); Karahan'ın, Köktürkçede tek bir *bolçun* örneğinde görülen *-çun* ekinin Divanü Lügati't-Türk'teki *çü* edatı ile bugün emir kipinin bazı lehçelerde ikinci bazılarındaysa bütün şahıslarında görülen *çi* enklitiği arasında bir ilgi olabileceği ve böyle bir ilgi varsa -çun ekinin sonundaki -n'nin de pekiştirici bir morfem olduğu yönündeki açıklamaları (Karahan, 2012: 226) ve ayrıca Minorsky'nin Halaç Türkçesinden verdiği *-çik* "biziz" *-çiz* "sizsiniz" enklitikleri (Minorsky, 1940: 93) ile MBGA'da görülen *-sIk* (bir kaynak kişimizde *-sık / -sı* nöbetleşe kullanımı da tespit edildi), *-suk, -zık* çokluk birinci şahıs; *-sIm, -süm* teklik birinci şahıs; *-sI, -sU* teklik 2. şahıs; -sı, su emir 3. teklik şahıs ekleri arasında bir ilgi olduğunu düşündürtmektedir.

Nitekim *-sIk* çokluk birinci şahıs ekini kullanan Koçana-Grades ağzında *çI/çU* pekiştirme ek-edatının fiiller ve isimlerden sonra kullanımı çok yaygındır. Böyle bir durumda *-sIk, -sIm* vb. eklerde ya *-sI* ekinden sonra gelen *-k (< ok /ök edatı)* ve *-m* de pekiştirme unsurudur ya da *-sI,-sU* pekiştirme eki kip ekiyle şahıs ekinin arasına girmiştir.

"*asmisık* İambay." (K1.1/1, 117) "*getırırsık* o gelini" (K1.1/1, 408) "onda da *yapaysık*." (K1.1/2, 145) "paşaportlarımızi *kayıd ◡ ettırmemısık*." (M1.2/6, 12) "*gelirsik gidersik*" (M3.2/3, 157) "burda biz *sīreksık*." (M2.3/1, 60) "*demesık* ōle. " (M2.6/1, 90) "*gèḷıysık* yapaydık deylardı." (M2.7/1, 20) "*görüşemeysık* iç kızım bē." (M4.2/1, 146) "*kaynadıysık* yūrdi" (M7.1.4/1, 80) "*temizlemesık*" (M7.1.6/1, 102) "yarın saba biz onu *kalkarsık bitirisik*" (M8.1/1, 197) "yarın saba *kalkanesik* erkenden *kıranesik* onu." (M8.1/1, 199)

Ekin *-zık* şekli ve -sık ekiyle nöbetleşe kullanılan *-sı* şekline dair örnekler şunlardır:

"fasule, nūt biz *yapayzık*" (M2.10/2, 6) " *toplanıyzık* māleden bütün" (M2.10/2, 9)

“kendımız şini çocū everdık mi te *yaparsık* geline 'yemek bir ◡ afta, *yaparsı*.” (M2.10/2, 5)

Kırcaali-Susuzburun’da *-sık* birinci çokluk şahıs eki yanında duyulan geçmiş zamanın birinci teklik şahsında -sIm Yatacık’ta ise -süm şeklinde şu kullanımlarla karşılaşılmıştır:

“duvara *dayanırmışsık*.” (B2.1/1, 70) “terlik gibi ani *giyersık*” (B2.1/1, 126)

“bi keresinde *yakmışsım*” (B2.1/1, 58) “on beş yaşında *gitmişsim*.” (B2.1/1, 60) “bi yēden *düşmüşsüm* gibi” (B2.4/1, 73)

MBGA’da duyulan geçmiş zamanın birinci çokluk şahsında *-z*’nin yanında iyelik kökenli şahıs eki *-k*’da çok kullanılır:

“berāber *gelmişik*.” (M1.2/1, 7) “biz öle *gelmişik*” (M8.3/1, 123) “*güzelmişik* eraĺde” (M3.2/3, 106) “*kalmışık* ōle.” (M3.4/2, 40) “epimiz *dūmuşuk kalmişik* epten.” (M2.5/2, 79) “yeni *gelmişik*.” (M2.6/2, 12) “önüS yeni *gelmışık* bugün.” (M4.2/1, 306) “edırlez gecesi *gelmişık*” (M6.1.2/1, 14) “ızdıraplari biz *çekmişık* zūre.” (M7.1.2/1, 391) “ūsüz *kalmışık*” (M7.1.3/2, 8) “nası *yermişik*” (M6.2.10/1, 365) “kürek *alırmışık* küreklen *toplārmışık*. ” (M7.2.8/5, 75) “bōra bi şey *gōmemişik*.” (B2.6/1, 80) “*caịlmişik, küçükmüşük*” (B5.3/1, 25) “*alışmamışık*, şalvāla *alışmışık*.” (B7.3/1, 77) “açlıktan *uyumuşuk*” (B8.5/1, 65) “neneden deden işte üle *görmüşük*” (Y1.1/5, 266) “türkiyeye *gelmişik* ama niye gelmişik” (Y3.4/1, 274) “bir ay *kalmışık, oturmuşuk*” (Y5.1/1, 6)

İkinci teklik-çokluk şahıs ekleri ile emir üçüncü teklik şahıs eki:

İştip, Radoviş-Alikoç, Kulāzı, Allabası, Çeşmemahallesi Yörük ağızlarında ve Manastır Kınalı’da görülen, duyulan geçmiş zaman, geniş, gelecek, şimdiki zamanın 2. teklik-çokluk şahısları ile emir 3.teklik, 2.çokluk şahıs eki için karakteristik olan damak n’li şekillerdir. Haber kiplerinin 2. şahısları ile emir kipinin 3. teklik ve 2.çokluk şahıslarında görülen bu damak n’si iyelik kökenli 2. teklik şahıs ekinin etkisiyle ortaya çıkmış eskicil bir unsurdur (Ergin, 1998: 285; Korkmaz, 2005: 116, 117)

“*bırakmadıñ* o diliñi” (M6.2.1/1, 20) “sabā *kalkarsıñ*” (M6.2.4/1, 128) “*isterseñ* şeker kat” (M6.2.3/1, 90) “*gördüñ* o anterileri” (M6.2.10/1, 196) “*sündürüsüñ* ateşi” (M6.2.11/1, 111) “siz bosnayı *okuduñuz*” (M6.2.3/2, 96) “manisada mı *oturusuñuz*?” (M6.2.7/2, 32) “bunları sen şeylik *yapıyosuñuz*” (M6.2.12/1, 90) “*konuşsuñ* o.” (M6.2.3/1, 18) “ te *getirsiñ* şindi *göstersiñ* şindi.” (M6.2.10/1, 18) “beni *salsıñlar*

iştipten ben ta köyüme giderim" (M6.2.1/1, 31) "istek *yapsıñlar*" (M6.2.3/2, 33) "orda *okusuñlar*" (M6.2.10/1, 56)

Şahıs ekleri açısından en dikkat çeken eklerden bir diğeri de " *-sIn, -sUn* > *-sI, -sU*" şekilleridir. Bu şekiller Kosova-Prizren, Debre-Elessa, Manastır-Mecitli, Strumisa-Makruva, Köprülü-Yukarı Karaslar'da geniş zaman; Strumisa-Makruva'da gelecek zaman; Radoviş-Buçim'de şimdiki zaman; Debre-Elessa'da istek kipinin 2.teklik şahsında kullanılmaktadır. Aynı şekil Debre-Elessa ağzının emir üçüncü teklik şahsında görülmektedir. Aşağıda da detaylıca ela alacağımız bu ekler yaygın kullanımları olmasa da Kutadgu Bilig ve Atebetü'l Hakayık'ta çokça görülen *"-su, -sü"* şekilleri ile bir ilgisi olduğunu düşünüyoruz:

"oni *korsu* gelinin yanında." (K1.1/1, 416) "te şeyleri *bilme misi*" (M8.4/1, 170) "demir dayı *bilme misi*" (M8.4/1, 243) "üç èl̩ti bi yerde *yaşıyaması*" (M3.2/3, 114) "onla *geçirisi* düzene" (M2.5/2, 81) "çok güzel *olacaksı*" (M3.2/3, 122) "oni *elemeysı* öle *yapaysın*" (M7.1.3/2, 78) "iziyetini da *göresı*" (M1.2/3, 13) "oni bırakmamiş doktora *gitsı*." (M1.2/3, 154) "attım sandīn içine orda *dursu*." (M3.2/2, 71)

Bu ekin *-si* şekli duyulan geçmiş, şimdiki ve geniş zamanın 2. teklik şahsı ile emir 3.teklik şahsında *atasi, yapasi* vb. örnekleriyle Kosova İpek ağzında kullanılmaktadır (Jable, 2010: 131; Sülçevsi ve Sülçevsi, 2013: 373).

Ayrıca Köprülü-Karatmanlı'da şimdiki zamanın 2. teklik şahsında; Köprülü-Karatmanlı ile Yukarı Karaslar'da ise şimdiki zamanın 2.çokluk şahsında *-sın* > *-sını* şeklinde bir ekin kullanıldığı görülmüştür:

"onun üstüne saman *koyaysını*" (M2.3/4, 85)

"sen vırışnik anlamasın ne *deysını*." (M2.3/4, 65) "biliy misiniz düzenler *bilmeysını* di mi?" (M2.5/2, 81)

Bu *"-sI, -sU, -sını "* şekilleri, yukarıda da belirttiğimiz gibi, bize emir 3. teklik şahıs için Kutadgu Bilig ve Atebetü'l Hakayık'ta yaygın kullanılan *"-su, -sü"* şekli ile yine Kutadgu Bilig'de görülen *"-süni"* şeklini hatırlatmaktadır. Reşit Rahmeti Arat, Orhun Abidelerinde -zun ile aynı cümlede ve aynı manada kullanılan *-çun* ve abidelerin muvazi kısımlarında görülen *-zu* şekillerine de dikkat çekmektedir. Arat, şekil bakımından olduğu kadar ifade ettikleri mana bakımından da oldukça karışık görünen "*-su, -sü, -sun, -sün, -süni* hatta *-suns*" eklerinin toplu bir şekilde incelenmesi gerektiğini ve daha geniş bir malzemeye dayanan bir araştırma

yapılmadan bu yönde söylenecek sözlerin faraziye noktasında kalacağını sözlerine eklemektedir (Arat, 2006: 149).

Leyla Karahan ise -ZU(n), -ZUnI(n) 3. teklik şahıs emir ekleri bahsinde en eski metinlerdeki emir 3. teklik şahıs eki -ZU'nun Türk dilinin çeşitli dönemlerinde *-n*, sonra *-I*, daha sonra yine *-n* ekiyle üç aşamalı olarak kipin anlamını etkilemeyen pekiştirme amaçlı bir genişleme süreci yaşadığını ifade etmektedir. Ayrıca Köktürk metinlerinde *bolçun* örneğinde görülen *-çun* eki, Divanü Lügati't-Türk'teki *çü* edatı ile bugün emir kipinin bazı lehçelerde ikinci bazılarındaysa bütün şahıslarında görülen çi enklitiği arasında bir ilgi olabileceğini söylemektedir. Aralarında böyle bir ilgi varsa -çun ekinin sonundaki -n de pekiştirici bir morfemdir (Karahan, 2012: 226).

Kosova-Prizren ağzında, emir kipinin 2.çokluk şahıs olumsuz çekiminde -i ve -(ı)n ekiyle genişletilmiş şekiller karakteristiktir. Tıpkı burada olduğu gibi Türkçede *-ġıl / -gil, -ġın / -gin, -sun / -sün* emir eklerinin; *-sañ /-señ* şart kipinin; *-pan / pen, -uban / -üben* zarf-fiilinin, *-van / -ven* şahıs eklerinin "-an / -en, -ı /-i, -ın / -in" gibi eklerle genişletildiğini görüyoruz. Zeynep Korkmaz'a göre, bu "-an/-en, -ı/-i, -ın/-in" ekleri pekiştirme / güçlendirme görevi yüklenmiş olmasına rağmen aslında pekiştirme eki değildir. Söz konusu eklerdeki pekiştirme görevi ek yığılması olayından kaynaklanmıştır. Nitekim Eski Anadolu Türkçesindeki -uban / -üben eki daha da pekiştirilmek istendiğinde -ı/-i veya -ın/-in zarf-fiil ekleriyle genişletilerek (-uban-ı/-üben-i, -uban-ın/-üben-in) yeni bir ek yığılması oluşturulmuştur (Korkmaz, 2005: 184-186).

"aber versedin derdım *celmani*" (K1.1/2, 210)

"susun, *ālamanın*" (K1.1/1, 31) "*zebil‿etmenın* ekmeyi, ekmeyi *zebil‿etmenın*." (K1.1/1, 56)

Debre-Elessa, Manastır-Mecitli, Köprülü-Dorfullu; Kırcaali-Kayabaşı, Yatacık, Eskicuma-Opaka, Şumnu-Hasanköy'de zamir kökenli çokluk ikinci şahıs eki, Anadolu'nun Doğu Grubu ağızlarında olduğu gibi *"-sIz, -sUz"*dir. Bu kullanım Eski Anadolu Türkçesi ve kısmen Osmanlı Türkçesi Döneminde vardır (Karahan, 1996: 39). Eski Türkçede fiil kiplerinin sonuna gelip şahıs bildiren veya isimlerin sonunda bildirici olarak kullanılan ikinci çokluk şahıs eki "siz" Eski Anadolu Türkçesinin son döneminde ikinci teklik biçimi "-sıñ/-siñ" eki ile "-dıñız, -sañız" gibi geçmiş zaman ve şart kipi çekimlerinin etkisiyle "-sıñız /-siñiz" şekline dönüşmüştür (Korkmaz, 2005: 116, 117).

“siz da dedi *oturusuz*.” (M1.2/6, 33) “siz dedi *dönecesız*” (M1.2/6, 18) “siz *bilmezsiz* bakraç neye derler.” (M8.4/1, 21) “amıcamlan *geçecesīz*” (M8.5/1, 173) “denizi *geçecesīz*” (M2.7/2, 81) “siz *isteysīz*” (B2.4/1, 49) “niye ki *yapmiyesiz*” (B2.4/1, 122) “türkçe *ġonuşmicāsiz*” (B2.4/1, 40) “*nāsılsız, iyi misiz* ġıSçāzım” (B2.6/1, 137) “siz kuşburun mu ne *denōsuz*” (B5.3/1, 269) “deli *misiz*” (B7.16/1, 83)

II.1.1.2.2. Fiilde Kip ve Zaman

I.Bölgede şahıs eklerinin genelde kalınlık-incelik bazen de düzlük-yuvarlaklık uyumuna girmemesi ile 1. çokluk şahısta -sIk ekinin yaygın kullanımı; II. ve III. Bölgenin belirli yerlerinde /n/ teklik birinci şahıs ekinin İştip, Radoviş Yörük ağızlarıyla Manastır-Kınalı’da ise bildirme kiplerinin 2. şahısları ile emir kipinin 3.teklik, 2.çokluk şahıslarında damak n’li şekillerin karakteristik oluşu gibi sebeplerden fiil kip ve zaman çekimlerini şahıslara göre ayırmakla kalmayıp her şahsın örneklerini bölgelere göre ayırmayı da uygun gördük.

II.1.1.2.2.1. Bildirme Kipleri

II.1.1.2.2.1.1. Görülen Geçmiş Zaman

I. Bölgede görülen geçmiş zamanın teklik-çokluk birinci ve ikinci şahısları daima kalın ünlülü, üçüncü şahısları da ince ünlülü eklendiğinden kalınlık-incelik uyumuna uymaz. Kelime sonu /ı/, /u/, /ü/ ünlülerinin /i/ ile karşılanmasından dolayı bazen 3. şahıslarda düzlük-yuvarlaklık uyumu bozulur. II. Bölgede ünlü uyumlarına uyar. III. Bölgede ise yaygın olarak uyuma giren ek kimi zaman 3.teklik şahısta görülen /ı/ > /i değişimiyle uyum dışı kalır.

II. Bölgeden İştip Yörük ağızları ile III. Bölgeden Kınalı ağzı 2. şahıslarda Radoviş-Alikoç ağzı ise 2.teklik şahısta damak n’li şekillerle dikkat çeker.

İştip- Muratlı ve Hocalı’da birinci teklik şahısta -m’nin yanı sıra -n biçimi görülür.

Ekin, MBGA’daki yaygın şekli ünlü -DI, -DU olmakla beraber Prizren ağzında -do şekli de kullanılır.

*“-dIk + iyelik + var / yok”, “mışlık+ iyelik +var / yok”, “mış +iyelik eki +yok”*şekillerindeki birleşik yapılarla da çokça karşılaşılmaktadır.

II.1.1.2.2.1.1.1. -DI, -DU Şekilleri

Birinci Teklik Şahıs:

I. Bölgede

“on sekizime *bastım*.” (K1.1/1, 128) “ben burda *evlendım*.” (K1.1/1, 363) “koyşida *cittım*.” (K1.1/3, 26) “*yattım* sagıma *dündüm* soluma, *sıgındım* allaıma” (K1.1/3, 77)

“kışlıgi *dedım*” (K1.1/2, 112) “*gittım* dört sene” (M1.2/2, 4) “üç yaşında *geldım*” (M1.2/2, 30) “kavun karpuz çok *götürdüm*” (M3.3/1, 50) “trabzona kā *gittım*.” (M3.3/1, 51) “astanede ben *alıştım* o sigaraya.” (M3.3/1, 67) “geçen gün çocūnü *gördüm* gā çok *sevındım*” (M3.4/2, 31) “*çekıldım* ōle bi duvār dibıne ötē” (M3.5/1, 32) “on yedide *evlendım*.” (M2.3/1, 38) “em *gittım* em gidemedım.” (M2.6/1, 3) “*bataniyele* sardım kafayı *yattım*.” (M2.9/1, 61) “ben *gittım*.” (M7.1.1/1, 28) “asker arkadaşıma *verdım*” (M7.1.2/1, 422) “ben aŭti tene *getırdım*”(M7.1.6/1, 41)

Bir örnekte yuvarlaklaşmaya uğramıştır:

“ben *gèḷdum*” (M7.1.2/1, 3)

II. Bölgede

“orayı *sardım*” (M7.2.2/1, 344) “*dūdum* altı ay bulgaristanda.” (B7.2/1, 15) “türkçe *okudum*” (B2.1/1, 3) “*getīdim* bilem” (B6.4/1, 58) “kolumu *kīdım*.” (B6.3/1, 59) “ben *yaptım*” (Y3.2/2, 127)

İştip-Muratlı, Hocalı’da görülen -n’li biçim:

“o üveyle ikisini *getirdin*.” (M6.2.4/1, 30) “bir buçuk yaşındaydı *getirdin*.” (M6.2.5/2, 4) “yedi tene *ojak‿açtın*. ” (M6.2.10/2, 99)

III. Bölgede

“ben alim dayıdan *bildim*.” (M8.4/1, 109) “ben dün kuru fasül *kodum*, piber *kızarttım*” (M8.4/1, 322) “burda bile *dokudum*” (M3.8/1, 106) “çocükleri *bıraktım*” (M3.8/1, 134)

İkinci Teklik Şahıs:

I. Bölgede

“sen *baktın* bu ekmē, sen *baktın*.” (K1.1/1, 228) “bunda soraylar sen nerden *celdın*.” (K1.1/2, 62) “oj *gèḷdın*” (M3.4/2, 80) “e nasıl *evlendın*” (M2.3/1, 62) “gelini *aldın* bu gece” (M2.4/1, 12) “burda sen *dūdun*.” (M2.6/2, 75) “akile inge çok *bozuldun*.” (M4.2/1, 272) “abe kime *verdın*” (M7.1.2/1, 422)

II. Bölgede

“kapı açık kaldı mı *yandın*” (B7.3/1, 224) “sen *yaşlandın*” (Y5.1/1, 129)

Damak n’li örnekleri şöyledir:

“sen kaç şeyinde *geldiñ*?” (M6.2.7/2, 15) “gittīnizleyin bobalarınıza analarınıza *anladıñ*” (M6.2.3/2, 141) “baktıñ bişti gārīn çekejen” (M6.2.11/1, 115) “oş geldiñ.” (M6.2.11/1, 2) “*gördüñ* o anterileri” (M6.2.10/1, 196) “ne *yaptıñ* be? ” (M7.2.1/1, 263)

III. Bölgede

"iki kat *yaptın*" (M8.4/1, 69) "çok *sordun* bana." (M8.1/2, 25)

Manastır-Kınalı'da damak n'si de kullanılıyor:

"napmā dedim *attıñ* " (M8.5/1, 105) "nerden *bildiñ*" (M8.5/2, 52) "*korduñ* saçlarıñı" (M8.5/2, 411)

Üçüncü Teklik Şahıs:

I. Bölgede

"yeddi sene bizim pa'saportlarımız *sürdi*." (K1.1/1, 4) "o da mi *kakti*" (K1.1/1, 374) "prizrene celin *citti"* (K1.1/2, 47) "ġavur *okutti*" (M1.2/2, 32) "var ama *öldi* şindi" (M1.2/2, 48) "*kopti* benım attım." (M1.2/3, 89) "ordan *kalkti kaçti*" (M3.2/1, 46) "benım soyadi *sordi*" (M3.2/1, 123) "*kapti* elimi" (M3.3/1, 67) "*bakti* nifızına" (M3.5/1, 49) "alam *bū̄tti*." (M2.3/1, 21) "babam iki entari *aldi*" (M2.4/1, 16) "kaç sene *oldi*." (M2.6/1, 30) "amica *anlatti* episini" (M2.10/2, 2) "kardeşim yetim *kaldi*" (M2.11/1, 131) "tenekilerden kesti ta *yapti*" (M4.1/1, 117) "sırp kaçti" (M5.1/1, 6) "*satti* koyunlari" (M7.1.2/1, 21)

II. Bölgede

"*gīdi* işte" (B2.1/1, 207) "manisayı çok *biyendi*." (B2.2/1, 17) "geri *döndü* ōlum" (B2.2/1, 29) "onun arkasında ev *aldı*" (B4.1/1, 64) "okul *yapıldı*" (B5.1/1, 32) altı "yedi gün *oldu* amıcan *gitti başladı* işe fırına." (B5.1/1, 123)

III. Bölgede

"benim kız burda *okudi*, *oca çıkti*." (M8.1/2, 8) "yāmur *yādı*, eşālar *ıslandi*" (M3.7/1, 6)

Birinci Çokluk Şahıs:

I. Bölgede

"türkiyeye *çıktık geldık*." (K1.1/1, 27) "evimizi *koduk*" (K1.1/1, 29) "oni biz *gütürdük*" (K1.1/1, 91) "aradīnız içine çok *sevındık*." (K1.1/2, 14) "biz da buraya *celdık*." (K1.1/2, 80) "sōra *çektık* yokluk" (M1.2/1, 9) "burda *dōduk* biz." (M1.2/3, 4) "topan yālar *verdık*" (M3.2/1, 19) "elli sekizde gèḷdık" (M3.2/1, 31) "ordan *döndük̡*" (M3.2/1, 263) "belli olsun *dedık*" (M3.2/2, 40) "biz burda *tanadık* onlari" (M3.3/1, 17) "sōra tütün māzasına *girdık*." (M3.5/1, 17) "sınıri *geçtık*" (M2.3/1, 31) "oni *bekledık*" (M2.11/1, 105)"izmire biz *gèḷdık*." (M6.1.1/1, 8) "*tütün‿ektık, ektık* er şeyler." (M7.1.6/1, 48)

Birkaç örnekte yuvarlak ünlülü şekline rastlanır:

"burā *gèḷduk*" (M7.1.2/2, 5) "burā *geu̯duk*." (M7.1.3/2, 17)

II. Bölgede

"ıstanbulda *otuduk*" (M7.2.2/1, 130) "iki ay falan *ġaldık*" (B2.2/1, 20) "çok *gȫdük* çok *geçirdik*" (B2.6/1, 23) " *başladık* şindi duymā." (B5.1/1, 156) "kurana *gittik*." (B6.4/1, 10)

III. Bölgede

"biz un *getirdik* çok" (M8.4/1, 138) "dünürcüleri *çevirdik* ep." (M3.8/1, 134)

İkinci Çokluk Şahıs:

I. Bölgede

"hoj *celdınız*." (K1.1/3, 38) "*isĺa ettınız*." (K1.1/2, 210) "siz bana apansız *celdınız*" (K1.1/2, 435) "buray *gèḷdınız*" (M2.2/4, 86) "*gittınız* işte" (M2.7/2, 52) "hönüz dedi işi *ūrendiniz*" (M2.9/1, 124) "*kuydunuz* kaynar suyi" (M4.2/1, 64) "beni *getırdınız*" (M7.1.6/1, 1)

II. Bölgede

"ne *ġonuştunuz*" (B2.3/1, 45) "çok *dūdunuz*" (B7.9/1, 108) "neye yola *çıktınız*" (B7.16/1, 83) "beş sene mi ilersi *geldiniz*." (Y1.1/5, 4) "ne *geldiniz*" (Y5.1/3, 59)

İştip Yörük ağızlarında damak n'si taşıyan şu örnekler de vardır:

"siz bosnayı *okuduñuz*" (M6.2.3/2, 96) "*üşüdüñüz* be" (M6.2.9/1, 155) "baña *geldiñiz*" (M6.2.10/2, 67)

III. Bölgede

"*geldiniz* burayı" (M8.1/1, 146) "*gittiniz* mi orayı?" (M8.4/2, 20)

Üçüncü Çokluk Şahıs:

I. Bölgede

"buraya kadar *soktiĺar*" (K1.1/1, 33) "*evlendila* burda." (K1.1/2, 91) "izmire *gittilĕ*." (M1.2/3, 161) "*kalktilar* onlar epsi izmire." (M1.2/5, 13) "adami *aldilar*" (M1.2/6, 89) "küçük *öldile*." (M1.2/6, 132) "bize vesika *yaptilar*." (M3.2/1, 31) "ordan *kaŭktilar*" (M3.2/1, 118) "*yaptilar* kendileri ev" (M3.3/1, 8) "*kızdilar* bize orda" (M3.3/2, 86) "*temizlediler baktilar*." (M2.3/1, 149) "paytonla *aldilar, götürdiler*." (M2.4/1, 11) "episi bi yere *topladilar*." (M2.6/1, 20) "sırbiyada *endiler*." (M2.9/1, 68) "kırmızi *alıştilar*." (M2.10/2, 168) "bizden çok ünce *gèḷdila*." (M4.2/3, 33) "sınıf sınıf *ayırdilar*." (M7.1.1/1, 23) "kiyatlari *yaptırdilar*" (M7.1.2/1, 60)

II. Bölgede

"onlar *gittiler* okula." (M6.2.11/1, 12) "küçū̃ *verdiler* " (M6.2.14/1, 10) "*öldülē* şini oncāzlar" (M7.2.3/1, 16) "bunnar ufak *geldiler*" (M7.2.7/2, 39) "arkadaştan *aldılā*" (B2.3/1, 47) "ondan keri bu evleri çabucak *düzdülē*." (B2.2/1, 40) "arabayı *gȫdülē* bi

çıktılā önümüze.” (B2.6/1, 39) “*tuttular* buranın tapusunu bana *verdiler*.” (B4.1/1, 58) “benden *geldilē*, özür *diledilē*” (B5.1/1, 158) “ōle *koydulā*.” (B5.3/1, 42) “kamyon *tuttulā*” (B6.3/1, 44) “ekinneri *döktüler*.” (Y1.1/5, 393) “hapse *attılar*, kabuḷ *ettirdiler*” (Y3.2/2, 127) “bi siya örtü *aldılar* bana.” (Y5.1/2, 34)

III. Bölgede

“soradan *geldiler*” (M8.1/2, 7) “bizim māsuḷlardan *verdiler* onlara” (M3.8/1, 15) “onlar çok burayı istediler.” (M3.8/1, 52)

Olumsuz Çekimi

Birinci Teklik Şahıs:

I. Bölgede

“*bilmedım* ne olaym” (K1.1/2, 23) “ondan sona *citmedım*.” (K1.1/2, 41) “*demedım* kuşlugi.” (K1.1/2, 112) “ben dā *cürmedım* oni iç.” (K1.1/2, 216) “kaldım bi dā *gitmedım*.” (M1.2/1, 7) “tuzu *görmedım* iç” (M1.2/3, 103) “bi dā *takmadım*.” (M1.2/6, 141) “ben okula *gidemedım*” (M3.2/1, 11) “*gitmedım* nèpayım” (M3.2/2, 69) “iç çapa *yapmadım*.” (M2.2/4, 45) “bi kere *demedım*” (M2.10/2, 355) “bi yere *gitmedım*.” (M5.1/1, 91) “anam ōdü *görmedım*” (M7.1.2/1, 30) “bi kütülük *görmedım*” (M7.1.4/1, 48) “mektebe *gitmedım*.” (M7.1.5/1, 19)

II. Bölgede

“ben *görmedim*” (M6.2.9/1, 198) “kāve iç *görmedim*” (M6.2.13/1, 92) “çok *durmadım*” (B5.3/1, 188) “kuran *okumadım*” (B6.4/1, 8) “iç *gitmedim*” (B7.2/1, 19) “bureye *gelmedim*” (B7.12/1, 9) “atın üzerine *pinmedim*” (B7.3/1, 136) “işe iç *gitmedim*.” (Y2.2/1, 79) “ā *kaçmadım*” (Y5.1/1, 25)

III. Bölgede

“*görmedim* sōradan gördüm.” (M8.4/1, 78) “ben *gitmedim*” (M8.5/1, 151) “ben iç bir ap *içmedim*.” (M3.8/1, 237)

İkinci Teklik Şahıs:

I. Bölgede

“gün *görmedın* icbi rātlık görmedın” (M2.11/1, 56)

II. Bölgede

“*bırakmadıñ* o diliñi” (M6.2.1/1, 20) “doktora *gitmediñ* mi? ” (M6.2.10/2, 190)

III. Bölgede

“gece neye *almadın*, fasül *almadın*?” (M8.4/1, 323)

Üçüncü Teklik Şahıs:

I. Bölgede

"annem bugun ekmek *yōrmadi*" (K1.1/1, 214) "akraba *kalmadi*" (M1.2/2, 63) "*gelmedi* anam." (M1.2/4, 7) "ondan sōna o *durmadi*" (M1.2/4, 56) "bizım üstümüze bir şey *kalmadi*" (M3.2/1, 66) "bi şey bize *bırakmadi*." (M3.4/2, 23) "o beni *tanamadi*." (M3.6/1, 31) "bana *kalmadi*." (M2.10/2, 2) "cebımızde beş pare *kalmadi*. " (M6.1.2/1, 20) "eniştem de rāmetli *bırakmadi*" (M7.1.2/1, 64)

II. Bölgede

"bi şey *kalmadı*" (B5.2/1, 202) "elinde bi şey *bırakmadı*." (B5.4/1, 20) "analık *yollamadı* beni." (B6.7/1, 9)

Kırcaali Alkaya'da -n ünsüzü ile genişlemiş şu örneği vardır:

"orda işçi *kalmadın*" (B2.3/1, 29)

III. Bölgede

"benim tā *çikmadı* adamlar" (M8.5/1, 45) "beyim benim iç *çalışmadı*" (M8.5/2, 191)

Birinci Çokluk Şahıs:

I. Bölgede

"biz *görmedık*." (K1.1/1, 125) "biz hiç ekmek *yemedık* bugun." (K1.1/1, 215) "çimseden bi zarar *cürmedık*." (K1.1/2, 103) "*dokumadık* alı." (M1.2/3, 129) " 'onlara biz selam *vermedık*." (M3.2/1, 115) "mācır olarak orā *gitmedık*. " (M3.4/2, 32) "köy yerinde gene araba *görmedık*" (M3.6/1, 33) "istanbula *gèḷmedık*. " (M2.3/1, 33) "okullara *gidemedık*." (M2.7/2, 25)

II. Bölgede

"bizim de dūn iç *añlamadık"* (M6.2.2/2, 23) " biz diñlemedik" (M6.2.9/1, 6) "biz ġavur *görmedik*. " (M7.2.7/2, 26) "*işitmedik, gōmedik*" (B6.2/1, 201) "içbi şey *gōmedik*." (B7.13/1, 7) "*gitmedik* oralara." (Y1.2/2, 3) "ondan *okumadık*." (Y2.2/1, 56)

III. Bölgede

"zorluk *çekmedik*." (M8.4/1, 138) "çok *kalmadık*" (M3.8/1, 51)

İkinci Çokluk Şahıs:

II. Bölgede

"*ayrılmadıñız*" (M6.2.9/1, 201)

III. Bölgede

"iki dişi de bi bebeyi *bakamadıñız*" (M8.5/2, 322)

Üçüncü Çokluk Şahıs:

I. Bölgede

"bȫle *salmadilar*" (M3.6/1, 26) "*okutmadilar*"(M2.3/3, 6) "niḱā *vermedile*." (M2.11/1, 20) "*satamadilar* malını" (M6.1.2/1, 22) "*ūrenmedilar* onlar pèḳ" (M7.1.5/1, 16)

II. Bölgede

"beni *vermediler*." (M6.2.14/1, 10) "iç *okuyamadılar*" (M7.2.7/2, 39) "benden *almadılā*." (B2.3/1, 47) "bize *iziyet‿etmediler*." (B3.1/1, 13) "hiç *görüştūmediler*" (B7.3/1, 10) "*dakmadılā* gaĺba" (B7.16/3, 45) "bizi *sokmadılar*" (Y1.1/6, 37) "pek *istemediler*" (Y1.3/1, 93) "dūnnerden *kaçırmadılar*" (Y5.1/2, 36) "ondan sō *yapmadılar* bi tā *vermediler*" (Y5.1/1, 89)

III. Bölgede

"levalara *bakmadılar*" (M8.5/1, 50) "*durmadılar* orda." (M3.8/1, 51)

II.1.1.2.2.1.1.2. -do Şekli

Prizren'e özgü bu şekil ilk hecesinde /o/ ünlüsü bulunan kelimelerin sonraki hecelerindeki /u/ > /o/ genişlemesiyle ortaya çıkar.

Birinci Teklik Şahıs:

Karşılaştırma metninde tespit edilmiştir:

"ben şok‿*oldom*." (K1.1/4, 110)

İkinci Teklik Şahıs:

"eşyani *kordon* üstüne" **(**K1.1/2, 434) "birden başka şiy *sordon*." (K1.1/2, 105)

Birinci Çokluk Şahıs:

"orda *otordok*." (K1.1/1, 97) "evde de *otodok* mi" (K1.1/2, 145) "üle biz *dogdok*" (K1.1/2, 319) "onunlen çok *rāt‿oldok*." (K1.1/2, 432) "gurbetçi epımız *oldōk*." (K1.1/2, 462) "*gelin‿oldok* meseĺa" (K1.1/1, 352) "yunanistanda *otorodok*" (K1.1/2, 422)

II.1.1.2.2.1.1.3. Görülen Geçmiş Zamanın Birleşik Özel Şekilleri

Eski Anadolu Türkçesinde bir veya birkaç ek ile bir kelimenin birleştirilmesi sonucunda elde edilen pek çok birleşik yapı vardır. Bunlardan biri de duyulan geçmiş zamanın olumsuz çekiminde kullanılan "-dUG + iyelik yok" birleşik yapısıdır. Ancak bu şekil bazen görülen geçmiş zaman da ifade etmektedir. Bu, Eski Anadolu Türkçesinde anlatılan geçmiş zamanın 1. kişi çekiminde 'anlatılan geçmiş zaman'dan çok 'belirli geçmiş zaman' anlamı olmasıyla ilgilidir (Gülsevin, 2010: 253).

Strumisa-Veleüs, Köprülü-Karatmanlı, Koçilar; Radoviş-Damyan, Lumnitsa, Oravitsa; İştip Yörük ağızlarında, Radoviş-Alikoç, Çeşmemahallesi, Dırancasa, Köseli ve Kırcaali-Yatacık; Sımolyan-Tozyanı, Eskicuma-Opaka, Razgırat merkez, Yunusabdal, Şumnu-Doruklu, Pıyıklı, Kayacık, Ortaköy; Varna-Karaahmetmahallesi, Türkarnavutluğu, Silistre-Bezirgan, Dimetoka-Arenbunar, Umurbey, Dedeağaç-Hasanlar, Gümülcine-Sirkeli ağızlarında görülen geçmiş zamanın *"-dIk + iyelik + var / yok"* şekillerindeki birleşik yapılarıyla karşılaşılmaktadır.

"-dIk + iyelik + var" şeklindeki olumlu çekimin şahıslara göre şu örnekleri vardır:

Birinci Teklik Şahıs:

"iştibe kadar *gittīm var*" (M6.2.1/1, 21) "onnādan *duydīm var*" (B2.4/1, 241) "*konuştūm vardı* da." (B2.4/1, 364) "yürēm ārō *dedīm vā*." (B5.3/1, 281) "*işittīm vā*." (B5.3/1, 395) "duydum da *gittīm de vā*" (B7.1/1, 3) "*tuttūm var*" (B8.4/2, 38) "ōle *duydūm var*" (B9.1/1, 34)

İkinci Teklik Şahıs:

"deviri *duydūñ var mı*? " (M7.2.1/1, 223) "*var mı duydūn*" (M7.2.3/1, 113) "sen *duydūn mu var*" (M7.2.5/1, 80) "senin *yaptīn vā* heraḷ." (B3.1/1, 162) "ic *gōdūn vā* mı" (B7.9/1, 117) "*duydūn vardır* beki hardal turşusu." (Y1.1/5, 205)

Birinci Çokluk Şahıs:

"onlardan *duydūmuz vardır*." (M6.2.11/1, 118)

İkinci Çokluk Şahıs:

"arda nehrini *duydīniz vā* di mi" (B2.4/1, 179)

Üçüncü Çokluk Şahıs:

"kavundan da *yaptıkları vā*" (B5.3/1, 329)

"-dIk + iyelik + yok" yapısındaki olumsuz çekimin şahıslara göre örnekleri şunlardır:

Birinci Teklik Şahıs:

"ōle *yok‿idi yaptīm*." (M3.3/2, 48) "hiç okula *gittīm yok*" (M2.9/1, 129) "ic *gittīm yok*" (M7.1.5/1, 25) "*yakın‿imiştır* ama ben ic gittīm yok" (M7.1.5/1, 25) "burda *gördūm yok*" (M7.1.6/4, 143) "bi yeri *gittīm yok, çıktīm yok*" (M6.2.7/3, 9) "*yaptīm yok*" (M7.2.1/1, 115) "kendim *yaptīm yok* ta" (M7.2.6/3, 62) "ben *yaptīm iç yok* sabun" (B3.1/1, 104) "ben *yaptīm yok* ta" (B5.3/1, 395) "benim *durdūm yok*." (B6.1/1, 146) "kapama *yaptīm yok*." (B6.3/1, 82) "onnarı *bildīm yok*" (B8.3/1, 49)

"*gittīm yoktu* u zaman ki" (Y1.1/3, 14) "bi yere *çıktīm yok*." (Y1.3/2, 38) "hiç *duydūm yok* iskeçeli." (Y3.4/1, 32) "doktora moktora *gittım yok*." (M7.1.4/1, 106) "mezar başında yemek *yedıklerımıs yok, yok ta duydūm*" (M7.1.5/1, 203)

Üçüncü Teklik Şahıs:

"bayramda bile *geldī yok*." (M6.2.4/1, 143)

Birinci Çokluk Şahıs:

"biz *gittīmız yok*" (M2.3/2, 117) "kavga da *ettīmıs yok*" (M7.1.5/1, 242) "bi yeri *gittīmiz yok‿udu*." (M7.2.1/1, 74) "zatı *gittīmiz yok* hiçbi yerleri" (M7.2.6/3, 33) "*konuştūmuz da yok* iç te." (B5.3/1, 202) "uzak yēlere *gittīmiz yok*." (B6.3/1, 14) "*iç gittīmiz yok*" (B7.13/1, 20) "ōle şeylē *söyledīmiz yok*" (B7.13/1, 111) "*gittīmiz* de *yok aradīmız* da *yok*." (B7.19/1, 97) "çekirdek iç *aldīmız yok*. " (Y1.1/5, 361) "*gördūmüz yok, bildīmiz yok, gittīmiz yok*." (Y1.3/1, 4) "toụşan *yedīmiz yok ta aldīmız da yok*." (Y1.3/2, 11) "pamuk *ektīmiz yok*" (Y1.3/2, 44) "seĺanā *gittīmiz yok*. " (Y2.2/1, 58)

Üçüncü Çokluk Şahıs:

"iç *geldikleri* bile *yok*. " (M6.2.4/1, 85)

Görülen geçmiş zamanın, Köprülü-Cumalı; Radoviş-Lumnitsa; İştip-Kulāzlı, Hocalı; Radoviş-Alikoç; Kırcaali-Kayabaşı; Şumnu-Ortaköy; Dimetoka-Arenbunar; Kozana-Kayalar-İnobası'nda *"mışlık+ iyelik +var / yok"* birleşik yapısı ve Kozana-İnobası'nda *"mış +iyelik eki +yok"* yapısı tespit edilmiştir.

Var kelimesiyle yapılan olumlu çekime dair örnekler şöyledir:

Birinci Teklik Şahıs:

"bēm *gōmüş geçirmişlīm vā*" (B2.6/1, 86) "*duymuşlūm vā*" (B7.19/1, 62)

İkinci Teklik Şahıs:

"merici *duymuşlūn vardır*" (Y1.1/ 3, 24)

Üçüncü Teklik Şahıs:

"ācık ta *okumuşlū var*." (Y5.1/1, 57)

Birinci Çokluk Şahıs:

"biz ne *okumuşluk var* ne bi şey." (M7.2.1/1, 178)

Yok kelimesiyle yapılan olumsuz çekimin ise birinci şahıslarda şu örnekleri bulunur:

Birinci Teklik Şahıs:

"*okumişlīm yok* niçin aydan günden tam tamına dīverememem." (M7.1.5/1, 215) "*okumuşlūm yazmışlīm yok*" (M6.2.1/1, 6) "*okumuşlūm yok*" (M6.2.5/2, 9) "*okumuşum yok, okumuşum yok* yavrum." (Y5.1/1, 1)

Birinci Çokluk Şahıs:

"*okumişlīmız yok* kızım, yok okumişlīmız." (M2.6/1, 132)

II.1.1.2.2.1.2. Duyulan Geçmiş Zaman

Türkçede dolaylı bilginin "duyma, görme, tatma, dokunma, koku, tecrübe, hatırlama, bir şeyin farkına varma, varsayım" gibi kaynakları vardır. Nurettin Demir "Türkçede Evidensiyel" çalışmasında Türkçede dolaylılık kategorisiyle ilgili hususları standart Türkçe özellikle de Türkiye Türkçesi ağızları açısından ayrıntılı ele almıştır. Adı geçen çalışmada "-mIş"ın dolaylılık yanında geçmiş zaman anlamı da taşıdığı için dolaylı geçmiş olarak adlandırıldığı; isimlerle veya birleşik çekimlerde kullanılan ve dolaylılık anlamı taşıyan yüklemler oluşturan "-(y)mIş"ın ise zaman anlamı taşımadığı söylenmektedir (Demir, 2012: 99-102).

II.1.1.2.2.1.2.1. -mIş, -mUş Şekli

I.Bölge metinlerinde duyulan geçmiş zaman ekinin *-miş* biçimi yaygın olup ünlü uyumlarını çoğunlukla bozar. Ancak, II. Bölge metinlerinde, ek dört varyantıyla da kullanılıp uyuma girer. I.Bölge bu yönüyle Anadolu ağızlarının Kuzeydoğu ve Doğu Grubuyla II. Bölge de Batı Grubu ağızlarıyla benzerlik göstermektedir (Karahan, 1996: 47). III. Bölgede de tıpkı II. Bölge gibi dört varyantlı olan ek uyuma dahildir.

İştip Yörük ağızlarında 2.teklik şahısta Radoviş Yörük ağızlarında ise 2.çokluk şahısta damak n'si taşıyan örnekleri tespit edilmiştir.

Her üç bölgede *-z* birinci çokluk şahıs ekinin yanı sıra *-k* eki de kullanılır.

Olumlu Çekimi

Birinci Teklik Şahıs:

I. Bölgede

"*alışmişım* işlema ne bilim." (K1.1/2, 143) "dünyā *gelmişım*." (M1.2/6, 88) "orda *bū̄mişım*." (M1.2/6, 88) "küçük *kalmişım*" (M3.2/1, 163) "enişteme baba *alışmişım*" (M2.3/1, 22) "yıvbaşını yirmi gün geçerek *dōmişım* ben." (M7.1.2/1, 49) "onun yanında *olmişım*. kadının yanında *dōmişım*." (M7.1.5/1, 248)

II. Bölgede

"bak orasını acık *unutmuşumdur*. " (B7.1/1, 29) "o zaman *küçükmüşüm*" (Y3.1/1, 54)

İştip Yörük ağızlarında birinci teklik şahıs ekinin *-n* biçimi de kullanılır:

"bir yaşında *kalmışın*." (M6.2.6/1, 23)

III. Bölgede

"*alışmışım* ben ep öyle." (M3.8/1, 251)

İkinci Teklik Şahıs:

I. Bölgede

"sen *gelmişın gürmisın* benım kızi." (K1.1/1, 305) "beki *duymisındır*" (M1.2/2, 75) " kaynak su *atmişın*" (M1.2/3, 35) "sen da *gelmişın* te evıme." (M1.2/3, 50) "burda mi *dūmişin*?" (M2.5/1, 57) "sen *açmişın gitmişın*" (M2.6/1, 48) "ī *yapmişın getırmişın* be." (M5.1/1, 106)

II. Bölgede

"*bō̄müşsün* çok delikannı *olmuşsun*" (B2.1/1, 104) "ekmē *atmışsın*" (B3.1/1, 163) "*yerleşmişsin* ani yetmiş, seksen yıl" (B5.1/1, 152) "tālana darı *ekmişin*." (B6.1/1, 326) "ne biçim radiye *almışın* sen yąu" (B7.16/3, 97) "içini *yimişin*" (B7.16/3, 314)

Damak n'si taşıyan şu örnekler de vardır:

"yañlış *añlamışsın*." (M6.2.2/ 2, 30) "ev yer *bozmuşsuñ*" (M6.2.2/ 2, 39) "nerde *dūmuşsuñ* burada dūm yeriñ seniñ?" (M6.2.7/2, 28) "kulāzlıda ablam evliydi te *görmüşsüñ*." (M6.2.9/1, 62) "sen *gitmişsiñ* o eve" (M6.2.9/1, 177) "sen epsini *ū̄renmişsiñ*" (M6.2.11/1, 127)

III. Bölgede

"genç *kalmışın*" (M8.4/1, 176)

Üçüncü Teklik Şahıs:

I. Bölgede

"savaş *açılmiş*" (K1.1/1, 15) "pizrende *yaşamiş*" (K1.1/1, 261) "annem prizrende *dogmiş*" (K1.1/1, 266) "*uyuşmiş* ayagi" (K1.1/2, 244) "o arp zamani *gelmij*" (M1.2/3, 4) "kıray *aşlamiş*" (M1.2/3, 34) "babam *bırakmiş* anami" (M3.2/1, 17) "ordan *kaçmij gelmiş*" (M3.2/1, 58) "eskiden *kalmiş*." (M3.2/1, 103) "bu *vermij*" (M3.2/1, 304) "*dönmiş, bakmiş*" (M3.3/2, 79) "*açılmiş* yol" (M3.4/2, 9) "o anasının karnında *kalmiş*" (M3.4/2, 19) "boynum *tutulmij*" (M3.5/1, 61) "o şeyde yatmiş 'otelde *yatmiş*" (M3.6 / 1, 50) "kaynanam *almij*" (M2.3/1, 44) "*sakatlanmiş* kadın." (M4.2/1, 287) "annem onlari *bū̄tmiş*." (M7.1.5/1, 258)

Öte yandan kimi zaman uyuma giren şu örneklere rastlanır:

"sanki çift *sürmüj* diyo oralarını yuvarlanırken mī̇desini *tutmuş*." (K1.1/1, 248) "*olmuş* ama ben bilmem." (M1.2/6, 52) "göreym ki evler *uçmuş*." (M2.2/4, 121)

II. Bölgede

"elli seneyi *geçmiştir*" (M7.2.6/2, 9) "ev *yapmıj* bize." (B8.3/1, 2) "anası *ölmüş* babası *kalmış*." (Y1.1/6, 2)

III. Bölgede

"bubam *görmüş* onu" (M8.5/1, 5)

Birinci Çokluk Şahıs:

I. Bölgede

"*yatmişız* bi gece" (K1.1/1, 33) "berāber *gelmişik*." (M1.2/1, 7) "orda *dōmişık*." (M3.4/2, 7) "*kalmişık* ōle. " (M3.4/2, 40) "yetim *kalmişık*" (M3.4/2, 58) "biz orda *dōmişık*" (M3.5/1, 12) "*bū̄mişik* sekis sene sōra." (M3.6 / 1, 30) "epimiz *dūmuşuk kalmişik* epten." (M2.5/2, 79) "yeni *gelmişik*." (M2.6/2, 12) "biz burda *yerleşmişik*" (M2.7/2, 136) "nasıl bi̇l̇mem *yapmişık* gençlıkte." (M2.10/2, 189) "önüS yeni *gelmişık* bugün." (M4.2/1, 306) "biz koçanada te biz orda *dōmişık*." (M4.1/1, 63) "ordan orā *göçmüşük*" (M6.1.2/1, 81) "erken *gèl̇mişık* dünyā" (M7.1.2/1, 181) " ū̄süz *kalmışık*" (M7.1.3/2, 8)

II. Bölgede

"ajele‿*etmişiz*" (M6.2.3/1, 3) "oralarda *kalmışız* bir‿āne" (M6.2.2/2, 8) "biz yuguslavyada *dūmuşuz bū̄müşüz*" (M6.2.10/2, 59) "biz de orda *kalmışız*." (M6.2.12/1, 136)

"eraĺde biz altmış‿ikide *gelmişik*." (M6.2.2/1, 19) "nası *yermişik*" (M6.2.10/1, 365) "*yapmışık* ēē uzak uzak" (B6.2/1, 103) "nē *konuşūmuşuk*" (B6.3/1, 27) "nası *yimişik*." (B7.10/2, 21) "na kadā *kāmışık* bak." (B7.16/1, 86) "orda dünyaya *gelmişik* biS." (B6.7/1, 30) "oralarda *ēlenmişik*" (B8.2/1, 7) "yüz kiĺo bīday parası *yapmışık*." (B8.5/1, 85) "üle *alışmışık*." (Y1.1/6, 140) "ōle *görmüşük* ōle *bū̄müşük*" (Y3.4/1, 101) "altı ay yollarda *kalmışık*" (Y5.1/1, 4)

III. Bölgede

"ne bileyim *alışmısık*." (M8.4/1, 261) "biz öle *gelmişik*" (M8.3/1, 123) "memleketimize *alışmışık*" (M3.8/1, 60)

İkinci Çokluk Şahıs:

I. Bölgede

"siz *dolaşmısınız* soa bana *celmisınız*." (K1.1/2, 440) "kardaşıma da *gitmişız*." (M1.2/1, 28) "beki *duymişınızdır*" (M3.3/2, 83) "şemikler astanesi var ya beki *duymişınızdır*." (M3.5/1, 19) "ne güzèl̇ yerlere *gelmişınız*" (M7.1.2/1, 19)

II. Bölgede

"abe yavrum *gelmişiniz*" (B6.6/1, 71) "dünyān şeyine *kalmışınız*." (Y1.1/5, 493)

Damak n'si taşıyan örnekler şunlardır:

"*okumuşsuñuz*" (M7.2.1/1, 178) "yerli *olmuşuñuz* da ne *olmuşsuñuz*" (M7.2.2/1, 206)

Üçüncü Çokluk Şahıs:

I. Bölgede

"*sıvamişlar* bi güzel çamurlen." (K1.1/1, 112) "ne zaman *gelmişler* şu evi *almişlar*." (K1.1/1, 166) "evde *yıkamişlar* babami." (K1.1/3, 49) "kız *demişĺar* keşme dĭl o çeşme." (K1.1/3, 95) "eskiden *celmişĺar*" (K1.1/2, 100) "bunlar ekmek *yemişlar*" (K1.1/2, 242) "onlă *gitmişlĕ* yani sīr *otarmişlar* bilmem ne *yapmişlar*." (M1.2/2, 36) "bilmem ne *kesmişler*." (M1.2/6, 146) "ī *geçinmişler*" (M3.2/1, 110) "ġavur okuluna *vermişler*" (M3.2/3, 23) "*çikmişlar*, yunana *kaçmişlar*" (M3.2/3, 44) "anānemın adını *kuymişlar*." (M3.3/2, 5) "izmire *gitmişler*" (M3.5/2, 23) "seĺanē *kaçmişlar*." (M3.6/1, 6) "arkadaşıma *yapmişlar*." (M2.3/1, 130) "oray *kalmişlar*." (M2.5/1, 69) "apartmanla *yapmişlar* orda." (M4.2/1, 95) "*almişla* bi sürü yerle." (M4.2/1, 287) "bi zaman *toplamişlar* ep türkleri." (M4.1/1, 182) " hef *almişla*, *yapmişla*" (M4.2/3, 31) "orda da evi *satmişlar*, yarım evi *almişlar*" (M5.1/1, 54) "*bālamişlar* türkleri" (M6.1.2/1, 91) "yollarda *kalmişlar*." (M7.1.1/1, 79) "*yapmişlar* dūnünü." (M7.1.2/1, 33) "sarav dūḱani *açmişlar*" (M7.1.2/1, 94) kırklarelında *durmişlar*." (M7.1.5/1, 259) "*bırakmişlar* annemler." (M7.1.5/1, 148)

II. Bölgede

"babamların zamanında *kaçmışlar*" (M6.2.1/1, 3) "geje burayı *vermişler*." (M6.2.9/1, 14) "*korkmuşturlar* bastondan." (M6.2.9/1, 46) "bu kadar yeri *sürmüşler*" (M6.2.9/1, 221) "yunanı *katarlamışlar*" (M6.2.9/1, 144) "bulgaristandan *gelmişler* ev yeri *vermişler*" (M6.2.12/1, 127) "poşete *koymuşlar*" (M6.2.10/1, 11) "yetmiş birde *gēmişlē*" (B2.4/1, 18) "kamp *ġurmuşlar*" (B2.4/1, 344) "harpta *ġaçmışlā*" (B3.1/1, 48) "anam bubam *oturmuşlā*" (B5.1/1, 153) "kamyon *beklēmişlē*" (B6.3/1, 29) "zeytin *toplamışlā*." (B6.6/1, 66) "ekmek *koymuşlā*" (B7.7/1, 10) "nası *tanışmışlā* nası *konuşmuşlā*" (B7.19/1, 54) "ābeyimi *götürmüşlē* karakola, *kapamışlar*." (B8.5/1, 109) "ī *görmüşler* unu güveyi *almışlar* dedemi." (Y1.1/6, 7) "ġavurlar *yıkmışlar, dökmüşler*." (Y1.3/1, 21) "borda *yerleşmişler karışmışlar*." (Y3.2/1, 1) "recebi *öldürmüşler*" (Y3.2/2, 123) "komşular görmüşler" (Y5.1/1, 72) "on bir sene *oturmuşlar*" (Y5.1/2, 13)

III. Bölgede

"gēri *atmışlar* nişanını." (M8.4/1, 130) " *görmüşler* beni" (M8.5/1, 48) "susuz *kalmışlar* kıtlık *görmüşler*. " (M8.1/1, 99) "bō̄le kardaşına *saldırmışlar*" (M3.8/1, 46) "*çıkarmışlar* bi kere bu kadar bi şey *vermişler* bubama." (M3.8/1, 215)

Olumsuz Çekimi

Birinci Teklik Şahıs:

I. Bölgede

"dā dünyā *gelmemişım* ben" (M1.2/6, 52) "alama *alışmamişım* āĺā ala demek" (M2.3/1, 26)

İkinci Teklik Şahıs:

I. Bölgede

"*duymamişındır*" (M1.1/1, 36) "yalan *sūlememişin* sen." (M2.2/4, 62) "iç *bırakmamişın* sen şakalīni arkadaş." (M7.1.5/1, 225)

II. Bölgede

"ocaklāda *gōmemişindir*" (B7.9/1, 118)

Üçüncü Teklik Şahıs:

I. Bölgede

"benim beyim iç *tanımamiş* amcasını" (K1.1/1, 198) "çiçegın *kalmamiş* suyi." (K1.1/3, 100) "*yapmamiş* İokum, *yapmamij* ġurabiye" (K1.1/2, 230) "emen *almamiş*" (M2.5/1, 69) "ölüsü de *bulunmamiş*" (M7.1.1/1, 79) "*sormamiş* karisına." (M7.1.2/1, 414)

II. Bölgede

"okul *kalmamıj*" (M6.2.2/2, 8) "icbi şey *kalmamıj*" (B6.2/1, 239) "pordalardan büle *bakmamış*" (Y1.1/6, 22)

Birinci Çokluk Şahıs:

I. Bölgede

"paşaportlarımızi *kayıd‿ettırmemısık*." (M1.2/6, 12) "biz zaten türkçe *bilmemişik* yaŭ." (M2.2/1, 31) "bōle bi sıkınti *çekmemişık*." (M2.3/2, 111) "ī ki *gelmemişik* buray." (M2.5/1, 68)

Üçüncü Çokluk Şahıs:

II. Bölgede

"manavlar *sokmamışlar*." (M6.2.12/1, 250) "beni *yazdırmamışlar*" (B2.3/1, 48) "*gömmemişler* kemaḷı." (Y5.1/3, 63) "fanila *almamışlar*." (Y5.1/2, 58)

III. Bölgede

"iç *getirmemişler*." (M3.8/1, 41)

II.1.1.2.2.1.2.1.1. Görülen Geçmiş Zaman İşlevli Kullanımı

Kosova-Prizren, Debre-Elessa, Köprülü-Karatmanlı, Koçana-Grades, İştip-Tepensa, Radoviş-Topanitsa, Buçim, Damyan, Oravitsa; Manastır-Musaobası; İştip-

Hocalı, Kutsa; Kırcaali-Kayabaşı, Eskicuma-Opaka, Razgırat, Şumnu-Hasanköy, Varna-Türkarnavutlar; Dedeağaç-Hasanlar, Gümülcine-Sirkeli'de duyulan geçmiş zaman eki görülen geçmiş zaman işlevine de sahiptir. Ayrıca Kosova-Prizren ağzında duyulan geçmiş zamanın üçüncü teklik şahsında yaygın olarak karşımıza "-miştır, -miştı" şekli çıkar. İsa ve Nebahat Sülçevsi; imek fiilinin Kosova ağızlarında Arnavutçanın etkisiyle yardımcı fiil olarak kullanıldığı durumlarda var sözcüğüyle beraber (var‿imiştır) geçmiş anlamı taşıyan gereklilik ve niyet bildirdiğini ifade etmektedir (Sülçevsi ve Sülçevsi, 2013: 374).

Doğu Anadolu ağızları ile Rize ve Trabzon ağızlarında da "-miş" Azerbaycan Türkçesindeki gibi "-DI"ya benzer bir işlevle kullanılır (Demir, 2012: 105).

Olumlu Çekimi

Birinci Teklik Şahıs:

"*unutmişım* artık." (K1.1/2, 328) "ohō neler *çikmişımdır* eppısıle ben çojuklarle tarlalara." (M1.2/3, 107) "okula *gitmemişim* eralda" (M8.1/1, 1) "beddua biz *vermemişim* ben kimseye" (M2.3/4, 163) "ben nele *çekmişim*" (M4.2/1, 45) "ben dā dört buçukta *kalkmişım*." (M4.2/1, 161) "parenın ismıni onlardan *duymişım*." (M4.2/2, 39) "kırk saat burā kadar karda *güreşmişim*." (M4.2/2, 197) "bā çapasi *yapmişım* er şey." (M4.2/3, 163) " e ben ūsüz *bū̄mişım*" (M7.1.6/1, 7)

"çok *küçükmüşüm* ama atırlıyom" (B5.3/1, 345) "o eşyāları hani satış içi *almışım*" (B6.1/1, 94) "ben koldereden koç *almışımdır*." (B7.16/2, 2) "on yedi sene de almanyaya *kalmışım* ben." (B7.16/2, 30) "ben de *tutmuşum*" (B8.4/2, 38) "benim sacalām bile duruyi *getirmişim*." (Y2.2/1, 74) "ben ōle *alışmışım* anamdan bubamdan üle *görmüşüm*." (Y3.4/1, 249)

"*çıkmışın* yetmij bej yaşına. " (M6.2.10/2, 153)

İkinci Teklik Şahıs:

"onu da nerden *bilmişin* o küllü darıyı." (M8.2/1, 158) "sen neye beni okula *yollamamişın* zemanında." (M2.5/2, 11)

Üçüncü Teklik Şahıs:

"*cütürmüştür* kayınbabamlen kaynanam ocaklā" (K1.1/1, 405) "cençligımız çok isĺa *ceçmiştır*" (K1.1/2, 258) "elli alti sene *olmiştır*" (M7.1.2/1, 109)

Birinci Çokluk Şahıs:

"her yere *celmişsık cezmişsık* çok biz." (K1.1/2, 420) "orda da *yapmişık* üç oda" (M4.2/1, 101) "bir‿küç yıl *durmişıktır* orda" (M7.1.3/1, 27) "bōra bi şey *gō̄memişik*." (B2.6/1, 80)

Üçüncü Çokluk Şahıs:

"mütebe çocuklarmız türkçe *citmiştır*." (K1.1/2, 33)

Olumsuz Çekimi

Birinci Teklik Şahıs:

"ben iç hastaneye *gitmemişım*." (K1.1/2, 474) "vallā küllü suyla *ikamamişım*" (M2.6/1, 73) "iç tā *gitmemişım* ben ora melin'ge." (M4.2/1, 304) "ben da kuskuzi *yapmamişım* kızım." (M4.2/3, 112) "*gitmemişim* ij doktora." (M7.1.4/1, 116) "ben ij doktora *gütürmemişım*." (M7.1.4/1, 122) "āleme *gitmemişim* yemek yapmā" (B8.4/2, 27)

Üçüncü Teklik Şahıs:

"anam bi kerecik allah belañı versiñ *dememiştir*" (M6.2.5/1, 77) "bī ġavū *gelmemiştir*. " (B6.7/1, 87)

Birinci Çokluk Şahıs:

"hiç sıkıntı *çekmemisık*" (K1.1/2, 466) "bungur pidesi *yapmamişık*." (M4.2/3, 99) "şiniye kā *ayrılmamişık* ta şinden sōna" (M7.1.3/1, 38)

II.1.1.2.2.1.2.2. -Ik Şekli

Debre-Elessa ağzında geçmiş zaman için kullanılan bir ek de "-Ik"tır. Bu ek, Anadolu'nun Batı Grubu ağızları içinde yer alan Adana, Afyon, Antalya, Burdur, Gaziantep, Hatay, Kahramanmaraş, Konya, Mersin, Osmaniye, Nevşehir, Yozgat ağızlarında da geniş bir kullanım alanına sahiptir (Demir, 2007; Demir, 2012: 108; Karahan, 1996: 147).

Ekle ilgili literatür taramalarımızdan bazı alıntılar yapacak olursak Ahmet Buran; aslında yapım eki olan '-Ik' ekinin bundan başka temelde anlatılan geçmiş zaman ifade eden fiil çekim eki fonksiyonuna sahip olduğunu hatta bazı yardımcı fiillerle şimdiki zaman ifade ettiğini, ayrıca bir sıfat-fiil ve zarf-fiil olarak da kullanıldığını belirterek, eki, aynı ekin farklı kullanımları şeklinde değerlendirir (Buran, 1994: 11, 13-14).

Eki, Yörük Türkmen ağızlarının ortak özelliklerinden biri olarak nitelendiren Nurettin Demir'e göre sıfat-fiil eki -(y)XK ile muhtemelen zaman eki olarak kullanılan biçimin arkasında fiilden isim yapan -(y)Xk ekinin olması mümkündür (kesilik süt vb.) (Demir, 2007: 377, 382).

Mersin ağızlarında -(y)Ik eki kullanımlarını ayrıntılı biçimde ele aldığı çalışmasında Gülseren Tor ise Mersin'de hem çekim eki hem de ortaç eki olarak kullanılan -(y)Ik ekinin kaynağının Uygur Türkçesi Dönemindeki -yUk olduğunu ve

fiilden isim yapan -Ik yapım ekinin kökeninin de ortaç eki olabileceğini ifade eder. Kaynağı aynı olan bu ekin ölçünlü dilde yapım eki ağırlıklı Yörük ağızlarında ise çekim eki ağırlıklı kullanıldığını sözlerine ekler (Tor, 2009: 160-161).

Saadet Çağatay da "Eski Osmanlıca'da Fiil Müştakları II. Partisipler" çalışmasının "-K" geçmiş zaman partisipi bölümünde Uygurcada -k eki ile yapılan "-yuk, -yak" partisip şekillerine ismin önünde sıfat olarak çok rastlandığını belirtir ve Bang'ın bu şekillerin genelde fiil çekimi biçiminde kullanıldığı yönündeki sözlerini aktarır (Çağatay, 1947: 525-526).

-Ik; Debre-Elessa ağzında çekim eki, isim-fiil (*yazık* tatlılar), sıfat-fiil (*kaynak* su), zarf-fiil (*asık* kalmış) ve fiilden isim yapan (*kıvırık*) ek olarak işlek bir kullanıma sahiptir. Fiil çekimlerine gelen -Ik ölçünlü dile daha çok -mış ekiyle aktarılsa da daima -mış eki -Ik ekinin yerini tutmaz. Nitekim Demir; konuşma pasajlarında, diyaloglarda, yüz yüze iletişimde ortaya çıkan "-(y)XK ekinin görevleri -mXş'ın görevlerinden ayrılmamakta, tam tersine onlarla büyük ölçüde örtüşmektedir. Ancak örtüşme her iki ekin istendiği gibi birbirinin yerine kullanılabileceği anlamına gelmiyor." demekte ve ekin tespit, duyma, genel bilgilerin yardımıyla tahmin gibi dolaylı bilgileri aktarmada kullanıldığını belirtmektedir (Demir, 2007: 380-381). Biz de ekin benzer anlamlarla kullanıldığını gördük.

"o zaman *gelik* onlar." (M1.2/3, 5) "annem pirlepede *doɣık*." (M1.2/5, 5)

"*ölük* ga onlar ölüleri katmālım." (M1.2/3, 156) "geçen sene geldi almanyadan *ölük*." (M1.2/6, 22) "dā *doluk* dil." (M1.2/6, 8) "bizım *ödenık‿idi* arabamıS" (M1.2/6, 27)

Gümülcine-Sirkeli'de de birkaç örneği görülmüştür:

"haĺbuki ōlan gelin *oluk*." (Y3.4/1, 288) "çanakkale mārebesinde şeyit *düşük*." (Y3.4/1, 26)

II.1.1.2.2.1.3. Şimdiki Zaman

Eski Türkçe ve Eski Anadolu Türkçesinde şimdiki zaman için -(V)r eki kullanılmıştır. Osmanlı Türkçesi döneminde de yaygın ve ölçünlü şeklin -(V)r olduğu anlaşılıyor. XVII. yüzyıl BRT için de aynı durum söz konusudur (Gülsevin, 2017: 107-108).

Ancak bugünkü Batı Rumeli Türk ağızlarında durum farklıdır. Makedonya'nın kuzeyindeki Türk ağızlarında *hem şimdiki zaman hem de geniş zaman anlamı taşıyan* morfolojik şimdiki zamanın -i, -Ay, -y varyantları

kullanılırken güney ve güneybatı ağızlarında ise şimdiki zaman eki yoktur geniş zaman ekiyle şimdiki zaman anlatılır (Ahmed, 2014: 4-6, 8).

Kosova Türk ağızlarında da Türkiye Türkçesi ölçünlü dilindeki -yor ekiyle aynı kökten gelen ama geniş zaman ekinden de etkilendiği düşünülen -y, -Ay, -i şimdiki zaman ekleri kullanılır (Sülçevsi, 2013: 188).

Bulgaristan, Yunanistan Türk ağızlarında ise şimdiki zaman ekinin çok farklı varyantları bulunur. Örneğin Deliorman ağzında *-ee, -eeri, -eerı, -ăă, -ăărı, -ii, -iiri, -ooru* (Cebeci, 2010: 39); Kırcaali-Killi bölgesinde *-yır/-yir, -yur/-yür, -yı/-yi, -yu/-yü, -y, -i, -yıl, -yo, -yor* (Ali, 2004: 161); İskeçe ağızlarında *-(I)yo / -(I)yolla, -(I)ya /-(I)yAlA, -(I)yI /-(I)yIlAr*, nadiren de *-(I)y, -ior, -üor, -io* vb. şeklinde (Şimşek, 2017: 102-111) ekler kullanıldığı görülmüştür.

Bizim de I.Bölgenin büyük bölümünde şimdiki zamanın yaygın şekli ünlüyle biten kelimelerde *-y* ünsüzle bitenlerde *-Ay* olup yanı sıra *-i*, *-yI/-yU* biçimi vardır. II. Bölge metinlerinde (Kozana-İnobası hariç) ise *-yI/-yU, -yA, -yArI, -yoru, -Ir/-IrI, -o / -ō/-ōr/-ōru/-mōr* vb. şekillerde şimdiki zaman ekleri çeşitlilik gösterir. Öte yandan III. Bölgede, I. Bölgeden Debre-Elessa, Strumica; Radoviş-Lumnitsa, Oravitsa, Kalgürisa vb. ile II. Bölgeden Kozana-İnobası'nda Eski Türkçe ve Eski Anadolu Türkçesi dönemlerindeki gibi geniş zaman şimdiki zaman işlevlidir.

MBGA'daki şimdiki zaman kullanımları sıralanırken tarihî biçimin devamı niteliğinde olan geniş zaman ekinin şimdiki zaman işlevli kullanımı ile başlanıp ardından I. Bölgede yaygın şekilleri -i, -y, -Ay; II. Bölgenin yaygın biçimleri *-yI/-yU, -yA, -yArI* vb. gösterilmiştir.

II.1.1.2.2.1.3.1. Geniş Zaman Ekinin Şimdiki Zaman İşlevinde Kullanımı

Geniş zaman eki, Makedonya-Debre, Elessa; Strumisa; Radoviş-Lumnitsa, Oravitsa, Kalgürisa; Manastır-Musaobası, Elekler, Germiyan, Mecitli, Kınalı ve Yunanistan-Kozana-İnobası ağızlarında tıpkı Eski Türkçe ve Eski Anadolu Türkçesi dönemlerindeki gibi şimdiki zaman işlevine sahiptir (Gabain, 2003: 80; Gülsevin, 2007: 98).

Yapılan çalışmalar Makedonya Türk ağızlarının bu açıdan ikiye ayrıldığını gösterir. Buna göre; Manastır, Resne, Ohri, Ustruga, Gostivar, Vrapçişte ekseninde yer alan güney, güneybatı ağızlarında sadece morfolojik geniş zamanın bulunurken Kalkandelen, Üsküp, Kumanova, Radoviş eksenindeki kuzey ağızlarında ise morfolojik şimdiki zaman hakimdir (Ahmed, 2014: 10).

Radoviş ve çevresi Türk ağzı üzerine yapılan bir incelemede de bu ağızlarda "bēenmi-yor- beğenemi-yor (15.12), gæl-iyor (13.35)" gibi birkaç sözcük dışında -yor şimdiki zaman ekinin kullanılmadığı *şimdiki zamanın yerine geniş zamanın kullanıldığı* ve bölgede geniş zaman ekinin *-r, -ır, -ur, -ür, -ar, -er* ile bu şekillerin ses değişikliğine uğramış *-y, -iy, -ay, -ey, -i* biçimlerine rastlandığı belirtilir (Alil, 2013: 305-307).

Radoviş metinlerimize bu bilgiler ışığında baktığımızda I.Bölgeye dahil Radoviş Ovalı ağızlarından Topanitsa, Buçim, Damyan'da *-y, -Ay* biçiminin yaygın olduğu Lumnitsa, Oravitsa, Kalgürisa'da ise *geniş zaman ekiyle şimdi anlatımının* çokça görüldüğü tespit edilmiştir. II. Bölgeye dahil Radoviş Yörük ağızlarında ise *-y* biçimi çoğunlukla birleşik zaman çekimlerinde ortaya çıkar. Radoviş Yörük ağızlarının genelinde çok yerde geniş zaman ekinde geniş ve şimdiki zaman anlamlarının iç içeliği söz konusudur; aynı cümlede hem geniş zaman hem de şimdiki zaman eki kullanılması bizce bu zamanların iç içeliğinin, geniş ve şimdiki zaman anlamlarındaki geçişliliğin bir göstergesidir. Bu sebepten pek çok cümlede şimdiki zaman anlamı mı geniş zaman anlamı mı ağır basıyor anlamak güçtür. Ayrıca, şimdiki zamanın -yo, -yor, -yoru (Hıdavelli'de); -yI (Sarıgöl'de), -ye (Allabası, Çeşmemahallesinde) gibi biçimlerine rastlanır. Alikoç ağzı ise -ārı, mārı / -mār ve yaygın kullanılan -yo, -yor, -yoru şimdiki zaman şekilleriyle Radoviş Yörük ağızları içinde farklılık gösterir.

Birinci Teklik Şahıs:

"bū̄ktüm *atırlarım*." (M1.2/1, 17) "astalık çok *derım* şindi gençlerde." (M1.2/1, 33) "bin dokuz yüz kırkta *derım* yā." (M1.2/2, 8) "yalnız *isterım* bak bi kere görim." (M1.2/2, 29) "hē aşurey *anladırım*." (M1.2/3, 73) "şindi ben sarayda *yaşarım*." (M1.2/5, 23) "beş tane a'natar var *bükerım*." (M1.2/5, 24) "on beş kişi bir yerde *yērım* ben." (M1.2/5, 35) "kardaşımi da *bakarım*." (M1.2/5, 35) "eppısi gittiler ben *durum*." (M1.2/6, 158) "gene *korum* ben." (M8.4/1, 96) "*satarım* dedi burasını" (M8.4/1, 142) "*gelirim* 'bekle" (M8.4/1, 263) "ben deniz *görüm* avada." (M8.5/1, 38) "gelirim giderim" (M8.3/1, 90) "yō burda *yaşārım*." (M8.2/1, 128) "ben birasçık *anlārım*" (M3.1/1, 14) "bıroşit astalī *tıkanır ben*." (M3.2/2, 29) "sırasınle yāni yapalım onun içim sana *söylērim*." (M3.4/2, 5) "şini çok az *bilırım*" (M3.4/2, 53) "ben şini *giderım* ama" (M3.5/1, 36) "işte burda *yaşārım* ǵari." (M3.6/1, 10) "*unudurum* ben bunu." (M3.8/1, 122) "pos *verī̄m* ben" (M3.8/1, 66) "şindi meseĺā *gelir* cemile teyze, ben bi yemek *yaparım* meseĺā" (M8.1/1, 175) "düḱandan kirā

alırım ben şini. dükándan kirā *alırım* onunle *idāre olurum*." (M8.2/1, 45) "nèpim yalpak *dönüverırım*." (M7.1.5/1, 292) "tülbe dedelerine gidēler ya ep rüyamda *görürüm*." (M7.1.5/1, 270) "memleketi *dı̄verırım*" (M7.1.5/1, 197) "şini ben *korkārım* çok." (M7.1.5/1, 235) "ben de *oturum* te orā." (M7.1.6/1, 1) "bak şindi ben açık açık *konuşur̄um*." (M7.1.6/1, 3) "ben *yerım*" (M7.1.6/1, 8) "*unudurum* ben çok şini be anam." (M7.1.6/1, 21) "şini *anlārım* konuştuklāni" (M7.1.6/1, 28) "ī̆yin ī̆yin, gel. memleketi *düverim*, pastırmaları." (M7.2.7/1, 96) "*sārım sārım* Íatka köpürüveri aydi dā başka *alırım*." (M7.2.5/1, 31) "aman mari derdım ben bi evde *bü̧erım* nası ev insanıyla kavga edim derım, edemem kavga." (M7.1.5/1, 286) "*dı̄verim* ya on‿altı yaşında kız gittim" (Y5.1/1, 98) "onu *atırlarım* bak" (Y5.1/2, 5) "işte *derim* ya altı yaşında çıktım." (Y5.1/2, 18)

Şu örneklerde -n birinci teklik şahıs eki kullanılıyor:

"te o ufacık çocuk olsa şini ben gelin *giderin* o eve onnara aga denir." (M7.2.7/2, 69) "çocūmun yanında *oturun* şini." (M8.5/2, 86) "bāzı kere *görün* telēzon *gösteri*" (M8.3/1, 170) "adam on altı sene oldu öleli, yalnıs *durun* burda." (M7.2.7/1, 22) "onçi okumak *istērin*, bakıcı *istērin*, okumak *istērin*, bakacak adam *istērin*." (M7.2.7/2, 7) "şindi kurandan *gelirin*" (M7.2.4/1, 101)

Şimdiki zaman ve geniş zaman eklerinin aynı cümlede birlikte kullanımı da söz konusudur:

"abe *dērin* ko dusunlar onun paresinden ne olcak diyen" (M7.2.3/1, 115)

Strumisa-Makruva'da "si" ekiyle pekiştirildiğini görüyoruz:

"ben *düşünümsi* neydi acaba." (M3.2/2, 64)

İkinci Teklik Şahıs:

"kamarā mı *alırsın* şindi bizi" (M1.2/2, 20) "sen bunları niçi *sorarsın*?" (M1.2/4, 23) "işidir misin?" (M8.4/1, 26) "feta enistemi *bilirsin* ya" (M8.4/1, 101) "kimse deyen yok nerey *gidersin*." (M3.2/1, 161) "nēre *gidersın* nerden *gelırsın*" (M3.2/2, 16) "anne ne *dersın*" (M3.7/1, 65) "çārılmadık gelmezler *çārısın*." (M3.8/1, 85) "evde *durusun* açık canım." (M3.8/1, 118) "vedat bizi mi *seslersın*?" (M7.1.6/1, 17) "*görmez misın* bizım dilımızi be nicedır." (M1.2/3, 5) "kız sen bu yemē nası *yaparsın* ben öyle yapamam" (M8.1/1, 175) "niçi, sen duydūn mu var, ne *bilirsin* ne dedī̆mizi?" (M7.2.5/1, 80)

Üçüncü Teklik Şahıs:

"tuz atıyoz, su atıyoz *duru* şişelerde." (M1.2/1, 68) "ne kā şimdi *verı* bak." (M1.2/3, 128) "telezon *anladır*." (M1.2/3, 129) "nerē *gider* bu araba?" (M1.2/6, 30) "ondan

torun *yatır* burda" (M1.2/6, 135) "başka dil da *bilır*" (M1.2/7, 1) "para almā giderim çocuklar *atar* imza." (M8.4/1, 16) "tren *getiri*" (M8.4/1, 58) "te bu *bilir* viran kalası." (M8.4/1, 67) "*nāpar* iyi mi?" (M8.4/1, 71) "benim sesimi *alır* o şini." (M8.4/1, 98) "burda duruka *ölür* ayvanlar." (M8.4/1, 245) "ayvanlar *dūru* ya şini" (M8.4/1, 271) "şini babam da alamdan *gelir*" (M8.5/1, 2) "şini artık bura elbisesi *giyer*." (M8.5/2, 129) **"**annemin kız kardaşı mı teyzem *olur*." (M8.2/1, 48) "orda salilida karısınle ōretmenlik *yapar*." (M8.2/1, 130) "makina mendizi çok yüksek makinaları *yapar* gayrı em *okur* em *yapar* makina para *alır*." (M8.2/1, 131) "açan o dū tarafına kar yār emen memleket *gelir* aklıma." (M3.8/1, 203)

"ordan kaçmij gelmiş burā *yaşār*" (M3.2/1, 58) "ġavur *davet ediir*" (M3.2/1, 215) "şindi o şey var ya sütçi gāni filim *çevırı*" (M3.2/1, 275) "bak zīniye dā ī *bilır*" (M3.2/2, 64) "bi derse ġavur *giri*" (M3.4/2, 54) "defter elında *bakar* şini." (M3.5/1, 30) "var git derım seni *çārı*." (M3.5/1, 34) "iki kişi, dā *duru*." (M3.7/1, 155) "damāt orda *beklēr*." (M3.7/1, 181) "*doyuru doyuru* da kaçamak işte amur." (M3.8/1, 200) "*açan* o dū tarafına kar yār emen memleket *gelir* aklıma." (M3.8/1, 202) "o benden dā çok *bilır*." (M7.1.6/1, 1) "kāvē *oturu* kimsē bi çay söylēmez." (M7.1.1/1, 142) **"**te akrabam *görü*." (M7.2.4/1, 106) "şindi *bilir* gençler onu" (M7.2.4/1, 97) "ojam *dīveri* ep gene ben *dēr* ūrettim erkezi *dēr*." (M7.2.4/1, 104) "ayşe *dėr* ij *dėr* īrenme *dėr*, kaşık ayrı *dėr*, çanak ayrı *dėr*, tava ayrı *dėr* domuS günā biz size yedirmeyiz diyelē." (M7.2.3/1, 51) "o suyu te şini gözümün önüne *gelir*" (M7.2.4/1, 137) "işte ōle yalnıs *oturu* o da bi nene." (M7.2.7/1, 48) "o dranisalılar *der* öyle, gelinez gidinez *diyi*." (M7.2.7/1, 158)

"müzeyen *bilir* çok." (Y5.1/1, 56) "şindi karşıda *oturu*." (Y5.1/1, 60) "birisi manisada *oturu* birisi Ílālelide *oturu*" (Y5.1/1, 125) "o kācık aklıma *gelir*." (Y5.1/3, 8) "ay alla derdim bu adamlar *süver*" (Y5.1/3, 38)

Birinci Çokluk Şahıs:

"aynı ekmek gibi *yūruz, pişiriz* ama işte." (M1.2/1, 20) "dolaba *koruz* şindi." (M1.2/1, 46) "orda *ekerız* şimdi." (M1.2/3, 36) "şini burda da *yaşarız*" (M8.4/1, 13) "işte anca sturmiciy *bilırız*. " (M3.2/2, 35) "ondan işte şini *koşturūz* gene." (M3.3/2, 12) "baklavalar burda *üşenırız* ōle yapmā. emen dōri tepsiye *toplārız*." (M3.3/2, 65) "onu da zāten ġavurca *bilırız*" (M3.4/2, 55) "burdaki gibi *pişırīz* tencerede, mayıy *atarız*" (M3.5/1, 90) "gene da *yaparıs*." (M3.6/1, 14) "*suvārız* kırmızı çamurle" (M3.7/1, 121) "biz size bugün gelmek *isteriz*." (M8.1/1, 181) "*kaçarız* çardā *deriz*." (M8.1/1, 200) "şini *rāt‿ederiz* işte." (M3.8/1, 74) "burdaki türkler ne konuşur‿ise biz

de aynısını *konuşuruz* e şini burda." (M7.1.1/1, 10) "sigara *içerız* o zaman" (M7.1.1/1, 53) "biraz yıracık‿ıdı ama *uruz* omzumuza *getiriz* a, gençlik a o zaman." (M7.2.5/1, 28) "kızım buydayı *düveriz düveriz* böyle sōra kabuklānı *üfürüz üfürüz*, kabukları olur kepek olur. sōra *kaynadırız* onu ateşte yavaş yavaş *aşlarız* onun üstünü *yēriz*." (M7.2.5/1, 34-35) "onu şindi burda da *yaparız* onu." (M7.2.6/3, 68) "burda şindi pul büberi *dēris*." (M7.2.6/3, 76) "şini burda ayran *dēriz* orda yürt." (M7.2.6/3, 94) "çeşmeden getiriydik. testileri *uruz* omzumuza, *getiridik* kızım." (M7.2.5/1, 27) "şini burda *yaparız* ama orda yapmazdık." (M7.2.6/2, 35) "e çok şükür te *yaşārız* şini kızım" (M7.2.3/1, 154) "aşāda ayvannar *yatır* biz üstünde *yatırıS*." (M7.2.7/2, 92) "biz de sekide *duruz*." (Y5.1/2, 64) "biz ne *duruz* acaba" (Y5.1/2, 65) "arabaya koduk *geliriz* şindi." (Y5.1/3, 79)

Bazı cümlelerde hem geniş hem de şimdiki zaman ekleriyle şimdi anlatımı yapılıyor:

"burdakinler yapıyoruz dēler biz gene *yaparız*, *yaparsık, gidersık, gelırsık*" (M3.4 / 1, 110) "ondan sōra *sererız* çarşafları divanların üstüne, yerlere seriyoz." (M1.2/1, 55) "bu taraftan şey deresi *diyez* parsa deresi *dēriz*, parsa bunarı dēriz" (M7.2.4/1, 138) "o misirleri *götürüyüz* dermene *ūdürüz, yēriz, oturuyuz, yēriz* onnarı." (M7.2.8/3, 34) "ocā *kuyarız* odunnarı da kuyarız *kızdırıyız* onu, *indiriyiz*." (M7.2.8/5, 58) "iç onna ne *konuşuruz* ne yüzümüzü *gösteriyiz*." (M7.2.8/5, 129) "pamuk *İriyiz*, pamukları çekirdekten *çıkarıyız* tekire onnarı atarıs yaylan" (M7.2.8/1, 85) "ōle *çārıyoz* atlarını *çārız* ģārı." (M7.2.7/2, 72)

İkinci Çokluk Şahıs:

"şindicekin çile *alırsınız* ya pazardan ōle çile." (M7.2.8/1, 65)

Üçüncü Çokluk Şahıs:

"yā bu kā asker şiler gider bak *verı miler*?" (M1.2/3, 128) "*keserler* şiylerini bak" (M1.2/3, 128) "tavuklar gene kārda şeyde *yatırlar* āç tepesinde." (M8.4/1, 245) "belediyē *çārılar* seni." (M3.2/1, 231) "şindi çocükleri *durur*." (M3.4/2, 30) "açıkta *yatırlar* çardak mardak yok." (M3.7/1, 198) "*gelir* anaları *görü*, ısımlar var‿ise kadınlar *görüler*" (M3.8/1, 33) "şini okullarda *bēnirler*, yollarda *tanaşırlar*." (M3.8/1, 139) "enüz dūdüm derım gene *gelırler* üstüme." (M7.1.5/1, 290) "harife günü burda İokma *dökerler*." (M8.1/1, 60) "e burda şini *veriler* bizim de gāri onu." (M3.8/1, 86) "işte şini *bulurlā bakālar* bak şini." (M7.1.1/1, 68) "burda şindicekin başka ep ģavurcez türkülerini burda *yaparlar* şini." (M7.2.6/2, 52) "şindi burda gelin kaku yok, adımı *çārılar*." (M7.2.7/2, 68) "bak onnan dūrannar *durular*" (Y5.1/3, 11)

II.1.1.2.2.1.3.2. -i Biçimi

Şimdiki zamanın -i biçimi I.Bölge ağızlarına özgüdür. Bu ek aynı zamanda tıpkı güney, güneybatı Makedonya Türk ağızlarındaki gibi emir-istek 1. teklik şahıs eki olarak istek anlamlı kullanılır (Ahmed, 2014: 6).

Birinci Teklik Şahıs:

"şimdi altmiş yaşına *cirim*." (K1.1/2, 98) "ben *bilim* ama onlar beni bilmiyolar." (K1.1/4, 123) "ben çok *şeŋ‿olim* niçın ben her içi taraf cürmişım." (K1.1/4, 301)
"o nerdeydi *karıştırim*." (M5.1/1, 116) "kızlarım da *götürim*" (M5.1/1, 103) "ǵavurcez de *bilim*, ǵavurcez *konuşim*." (M5.1/1, 156) "işte *düverim* ni çay vardi içbi şe." (M4.2/1, 279)

İkinci Teklik Şahıs:

"ne *vurisın* o çocuga" (K1.1/1, 290) "*oturisın* koŋuk otor, koŋuk otor" (K1.1/2, 249) "şerbetini de *kaynadīsin*" (M2.9/1, 185) "olego *yapisın* şēlen, *tutisın* süd‿īle ole yapisın taze." (M4.2/3, 117) "nere *gidisin* kızım fakirlık var" (M4.2/3, 86)
"ne de olsa insan *kaybedisın*." (K1.1/4, 106)

Üçüncü Teklik Şahıs:

"neden *oli* bu şiy" (K1.1/1, 121) "*oturi* dā burda bunlar." (K1.1/1, 258) "çok *ayıp‿oli* sülemekler." (K1.1/2, 71) "bu *uyduri* " (K1.1/2, 224) "bak kız dedi çim *celi*" (K1.1/4, 124) "vallā *çalişi* çogi *çalişi*." (K1.1/4, 281) "yok ana deym istemeym icbi şiy hayt ana sen ayt ayt allā *cüri*." (K1.1/4, 306) "kiyatta *yazɟi*." (M2.9/1, 193)

Birinci Çokluk Şahıs:

"kendımız da bilmedık *celiz kaliz*." (K1.1/2, 82) "biz da graysaylen *ceçirisık*." (K1.1/2, 117) "babamı da tanɟi biz de onu *tanɟiz*" (M2.9/1, 104)

İkinci Çokluk Şahıs:

"bilsam çi *celisınız*" (K1.1/2, 208)

Üçüncü Çokluk Şahıs:

"itiyarlar *cülilar*." (K1.1/2, 244) "kız *verilar*." (K1.1/2, 281) "kütilık *yapilar*." (M3.2/1, 158) "pomak *dɟilar*" (M3.2/1, 241)

II.1.1.2.2.1.3.3. -y, -Ay, -Iy Biçimleri

I.Bölgede ünlüyle biten kelimelerde -y, ünsüzle biten kelimelerde -Ay ve bunun darlaşmış biçimi olan -Iy şimdiki zaman şekilleri yaygındır. II. Bölgeye dahil Radoviş-Köseli, Yunanistan-Gümülcine ağızlarında da bu şekle rastlanıyor.

Olumlu Çekimi

Birinci Teklik Şahıs:

"nası *korkaym*" (K1.1/1, 72) "benım zamānımi ben *süleym*" (K1.1/1, 353) "*celeym cideym*" (K1.1/3, 90) "ben *gidiym* bā çapasına" (M2.2/4, 25) "enişteme gene baba *deym*" (M2.3/1, 67) "ben şini *güleym* senin gibi." (M2.5/1, 109) "ben *yūruym* ekmey *bırakaym*" (M2.6/1, 3) "*kalkıym bakıym*" (M2.9/1, 64) "*okuym* er şeyi." (M2.11/1, 7) "*çekeym* sizi resım" (M2.11/1, 115) "görüym ben onlari *görüym*." (M7.1.3/1, 39)

İkinci Teklik Şahıs:

"şindi mi *soraysın* şindi mi?" (M1.2/6, 132) "*içiy misin* kāve *içiy misin* çay" (K1.1/2, 365) "işe gicen mi *soruysun* gene." (M2.2/4, 10) "peynire *koyaysın* bi kaşik maya." (M2.3/1, 92) "ne *düşünüysün* sen?" (M2.5/1, 49) "burda *oturuysun çıkaysın* başka." (M2.6/1, 15) "dedīn gibi *silkeliysin*" (M2.8/1, 53) "*dökiysin* torbaya" (M2.9/1, 174) "ekmek tutar mi ōle onun yerını, *acıkıysın*." (M2.10/2, 165) "nişan *kuyaysın*." (M2.11/1, 41) "akşamdan *yuguruysun*" (M4.2/3, 98) "*keseysın* saçını." (M5.1/1, 208) "yumurta *kıraysın*" (M6.1.1/1, 29) "imlek *ataysın çözeysın*" (M6.1.1/1, 60) "bu gençleri bu dālarda *tutaysın*" (M7.1.2/1, 20) "*bekledıysın* sōna tekrar gideysın" (M7.1.3/2, 82) **"**bi da *kuyaysın* yere *uruysun*" (M7.1.2/2, 79) "em ununi *ataysın* içine, em *karıştırıysın*." (M7.1.4/1, 77)

Gümülcine-Bılatköy ağzında şu örnekleri tespit edilmiştir:

"yunanistanda mı *duruysun*?" (Y3.2/1, 101) "pīnir mayası *koyuysun*" (Y3.2/1, 109) "ormanı *arıysın*." (Y3.2/2, 14)

Köprülü-Karatmanlı'da 2.teklik şahıs ekinin -ı ile genişlemiş şekline rastlanıyor:

"onun üstüne saman *koyaysını*" (M2.3/4, 85) "sen vırışnik anlamasın ne *deysını*." (M2.3/4, 65)

Üçüncü Teklik Şahıs:

"üdüm *patlay*" (K1.1/1, 72) "benim‿olan *kapay* güzlēni" (K1.1/1, 84) "ev saybi *süley*." (K1.1/1, 123) "yirmi yumurta *aray*." (K1.1/1, 174) "*agırıy* sırtım agırıy." (K1.1/1, 282) "bunda *çesey* cendısi *yey*." (K1.1/2, 379) "onun üstüne *kuyay* iki sıra." (M3.8/1, 277) "ġavurca cevap *veriy*." (M2.2/1, 17) "tezem *oliy*." (M2.2/4, 105) "sevim *ālay*" (M2.3/1, 128) "aci bayram azretleri orda *yatıy*." (M2.5/1, 24) "mektüpte *yazıy*" (M2.9/1, 98) "vardar gibi çok su *akay*." (M2.11/1, 79) "o bana *yollay* bazi." (M4.2/1, 143) "bizi *alıy* dedem" (M4.1/1, 65) "o sülāleden alimlar

yetişiy" (M4.2/2, 55) "bu çok *çalışıy*" (M7.1.3/1, 50) "elımızden ne *gèl̦iy* gittık." (M7.1.2/1, 29) "*bakay bakay*, aba sen bizden mi be *dey*." (M7.1.2/1, 34)

Köprülü-Yukarıkaraslar'da -si ile genişlemiş bir örneği görülmüştür:
"*kalıysi* yünler kar gibi." (M2.5/2, 65)

II. Bölgeden Radoviş-Köseli ile Eskicuma-Kasırgalar'da tek örneği var:
"taze peynir *çıkarıy* sofraya." (M7.2.6/3, 125) "bi gelin *duriy* evimde" (B5.1/1, 163)

Birinci Çokluk Şahıs:

"ayyy bi *bakayz*" (K1.1/1, 69) "cittık mi da bi yere el işımızi *alıyz*" (K1.1/2, 144) "bir evde *oturuys*" (M2.2/4, 24) "şini de *yapayz*" (M2.3/1, 174) "bir gün te büle *oturiyz*" (M2.9/1, 45) "domadını *koyays*, püberini *koyayz*, otuni *koyayz*." (M2.10/2, 166) "emen köylüler *toplanıyz, gideyz*" (M2.11/1, 12) "pişirdıkle *mayalays*, yurt mayalays. " (M7.1.2/1, 316) **"**onlā bi gözde oturuy biz bi gözde *oturuyz*." (M7.1.2/1, 23) "ona *verıyz* işte yōmiyelēmizi, onlara verıyz." (M7.1.2/1, 37) "tepsiy *kuyayz* yokardan kastıray *kapayz*." (M7.1.4/1, 88)

Birinci çokluk şahıs ekinin -sIk, -zık şekilleri de kullanılıyor:
"açın *dogaysık* biz burda" (K1.1/1, 128) "onda da *yapaysık*." (K1.1/2, 145) "biz bugün *gelemeysik* başka iş yapaneyiz" (M8.1/1, 173) "pamuktan *dokuysuk*" (M2.10/2, 208) "o gecesi *toplaysık*." (M2.10/2, 18) "*ī̄kaysık* kaynar suyle." (M2.10/2, 84) "acilda *yatıysık* bi geje" (M4.2/1, 252) "dibē *gideysık*" (M7.1.4/1, 71) " *kaynadıysık* yūrdi" (M7.1.4/1, 80) "ōle biz *yapaysık*." (M7.1.3/2, 82) "öyle *deysik* biz." (M7.1.3/1, 29) "ayşama kā *barışıysık*." (M7.1.3/1, 37) "o zaman *toplaysık* būk kepçeyle." (M7.1.4/1, 98) "pílava *deysık* onlara ince saman." (M7.1.3/1, 71)
"fasule, nūt biz *yapayzık*" (M2.10/2, 6) " *toplanıyzık* māleden bütün" (M2.10/2, 9)

İkinci Çokluk Şahıs:

"ne *içeysınız*?" (K1.1/2, 19) "neri *gidiysiniz*" (M2.2/2, 10) "almişiniz pasaporti *gideysiniz***.**" (M2.5/1, 50) "siz pasaport *deysiniz*" (M2.5/1, 53) "buni mi *soruysunuz*?" (M5.1/1, 130) "bu zaman *isteysınız*" (M7.1.2/1, 198) "onu *deysınız* siz" (M7.1.4/1, 86) "siz *gideysınız* dedi *kurtuluysunuz*." (M7.1.2/2, 86)

Üçüncü Çokluk Şahıs:

"ıstanbulda *yapaylar* da." (K1.1/1, 374) "türkiyeye celdınız mi *soraylar*" (K1.1/2, 19) "gideylar" (M3.2/1, 193) "aşada *oturuylar*" (M3.3/1, 4) "ǵavurca *konuşuylar*" (M2.2/4, 83) "*bakaylar* buydayların çok‿ise" (M2.3/1, 17) "episi yemek *yeyler*" (M2.4/3, 66) "bunlar konşu orda *biliylā*." (M2.5/1, 28) "burda *yapıylar* ya *kuruduylar* dedīn gibi" (M2.8/1, 51) "çavuşlar sabāli *çıkarıylar*" (M2.9/1, 46)

“bütün köyi *gezeyler toplaylar*” (M2.11/1, 40) “o zaman *keseyler* sulari *biçeyler* pirinci.” (M4.2/3, 79) “su *kuyaylar*” (M6.1.1/1, 32) “askeriye evlēnde *oturuylar*.” (M7.1.2/1, 7) “a mari kızım nūdi *dü̧eylar*.” (M7.1.3/1, 152) “kızlar *çalışıylar*.” (M7.1.3/1, 11) “bunlā gene tütün *basaylar*.” (M7.1.3/1, 57) “onlar mākak *bi̬l̬dıriyler*.” (M7.1.2/1, 115) “kızlar *çikaylar* telēzonda *oynaylar*” (M7.1.3/1, 86) “*tanaylar* da bi taraf köyümüzden.” (M7.1.4/1, 56)

Radoviş-Köseli, Gümülcine-Basırlı ve Sirkeli’de de örnekleri görülmüştür:

“mericin boyunda *yaşaylar*” (Y3.3/1, 48) “kardeş çocukları *oluylar*.” (Y3.4/1, 42)

“onu *yapaylar* şini.” (M7.2.6/3, 147)

Olumsuz Çekimi

Birinci Teklik Şahıs:

“ben hiç *istemeym* ” (K1.1/1, 216) “sü̧eyĺanın zamānını *sülemeym*.” (K1.1/1, 354) “*oturamaym* ben boş” (K1.1/2, 143) “*bilmiym*” (M2.2/3, 8) “ben çapadan*anlamaym*.” (M2.2/4, 26) “ben *bilmeym* şindicek.” (M2.4/3, 7) “başka *bilmiym*.” (M2.9/1, 5) “*bi̬l̬meym* kızım” (M7.1.3/1, 14) “onlari *bilmiym*.” (M2.1/1, 15)

İkinci Teklik Şahıs:

“sen *yemeysın*.” (K1.1/1, 228) “mēndislē *gitmeysın*.” (K1.1/1, 431) “onda *çıkamaysın* yürüma.” (K1.1/2, 521) “yatıli *gitmeysın*.” (M2.6/1, 124) “*gidemeysın* er sene” (M2.7/2, 48) “zate şini evde *ölmeysın* ya.” (M2.10/2, 334) “akile dey *gelmeysın*.” (M4.2/1, 295) “bi şey *komaysın* içine.” (M4.2/3, 118)

Gümülcine-Bılatköy’de bir örneğine rastlanmıştır:

“hayatı *biyenmiysin*” (Y3.2/2, 14)

Radoviş-Buçim’de aynı cümlede 2.teklik şahıs ekinin -sı ve -sın şeklinde nöbetleşe kullanımının bir örneği vardır:

“oni *elemeysı* öle *yapaysın*” (M7.1.3/2, 78)

Üçüncü Teklik Şahıs:

“elim *ko̧ukmay*” (K1.1/1, 345) “fazla oldi mi *yenılmey*” (K1.1/1, 459) “*bırakmay* yalnız beni” (M3.2/3, 134) “icbi yerde *durmay* demek.” (M2.5/1, 32) “benim *kabu̬l̬ etmiy* işte.” (M2.9/1, 40) “*vermey* bubalıga” (M4.1/1, 65) “*anlamay* dilımden çocuk.” (M7.1.3/1, 110)

Birinci Çokluk Şahıs:

“uşak *demiyz*.” (M2.2/4, 104)

-sIk birinci çokluk şahıs ekinin kullanıldığı örnekler:

"şıporet *yakmaysık*, odun *yakmaysık*." (K1.1/2, 117) "*görüşemeysık* iç kızım bē." (M4.2/1, 146) "biz dişari *çıkmayasık*." (M5.1/1, 84) "ġavurce bi*ụmeysik*" (M7.1.3/1, 19)

Üçüncü Çokluk Şahıs:

"*oturmaylar* şindi." (K1.1/2, 242) "sana tereke falan *vermeylar*." (M2.6/1, 21) "onlar pek *bilmeyler*" (M5.1/1, 31) "bizi īsan yerine *saymaylar*." (M7.1.1/1, 57) "onun için *gelemeyler*." (M7.1.2/1, 96)

"bize *vermiyler*." (Y3.2/2, 11) "bi şey *bilmeyler*." (Y3.4/1, 295)

II.1.1.2.2.1.3.4. -yA Biçimi

Şimdiki zamanın -yA biçimi ünlü uyumlarının korunduğu bölge ağızlarında görülmektedir.

Olumlu Çekimi

Birinci Teklik Şahıs:

"bulgaristan olarak *kullanıyem, konuşıyem* bunu." (B6.1/1, 14) "*biliyem* de az." (B6.3/1, 2) "kökü ġurusun *diyem*" (Y2.2/1, 45)

Birinci teklik şahısta -n ekli örnekler de var:

"pamıklar bitsiñ *diyen* olajak *diyen*." (M6.2.9/1, 35) "ay inge be *diyen*" (M6.2.10/2, 148) "çocuk kucāmda ani *bakınıyen*" (B5.1/1, 85)

İkinci Teklik Şahıs:

"onu *çīniyen*" (M6.2.13/1, 189) "oraya *yakıyesin*" (B2.1/1, 55) "o koru *ġoyuyesin*" (B2.1/1, 56) "sen neden büle *ġonuşiyesin*" (B2.4/1, 79) "şehire *çıkiyesin*" (B5.1/1, 34) "göçmence *konuşiyesin*" (B6.7/1, 104) "bōle *doluyasın*" (B7.16/3, 176) "*sarmalıyesın* onu" (B7.16/3, 177) "sümē de *bālıyasın*" (B7.16/3, 320)

Üçüncü Teklik Şahıs:

"çok ḷaf *gezdiriye* bizim mālemiz." (M7.2.2/1, 249) "annem *kalıye* dōt çocukla." (B6.1/1, 4) "ablam *biliye*" (B7.17/1, 4) "kuskus kolay *pişiye*." (B8.5/1, 48)

Ekin yuvarlaklaşma olduğu -yė biçimine de rastlanır:

"anañ, bubañ *veriyė*." (M6.2.14/1, 32)

Birinci Çokluk Şahıs:

"sabāleyin *veriyez*" (B2.1/1, 84) "omurtag *diyez*" (B5.1/1, 2) "*biliyez* be uşām." (B7.2/1, 6) "tūkçe *konuşuyez* ya." (B7.2/1, 10) "*gōmiyez* bi şeycik" (B7.10/2, 15) "gemileri *göriyez*." (Y2.2/1, 4) "*bekliyez* ölümü ama." (Y1.3/1, 109)

İkinci Çokluk Şahıs:

"siz yolluk *diyesiniz*" (B5.1/1, 115) "siz būda müdū *diyesiniz*" (B6.2/1, 24) "pişi *yapıyesiniz*" (B6.4/1, 36) "nereye *istiyesiniz*" (B7.11/1, 28)

Üçüncü Çokluk Şahıs:

"ışā bakma *diyelē*" (M7.2.4/1, 181) "halay *diyeler*" (B5.2/1, 236) "gündüz *çalışıyalā*." (B6.1/1, 159) "güle güle *geçiniyeler*." (B6.1/1, 88) "tūkçe *konuşuyeler*" (B7.1/1, 57) "göçmen oldūmu *biliyeler*" (B7.9/1, 5) "deliormandan *geliyelē*" (B7.19/1, 21) "oldu *diyelē*" (B7.16/3, 212) "takımları *dolduruyeler*" (B8.5/1, 32) "babacīm beni *öldürüyeler*" (B8.5/1, 100) "bizden *biliyeler*." (Y3.2/1, 9) "zolva *diyediler* ġavırlar" (M6.2.9/1, 160)

Olumsuz Çekimi

Birinci Teklik Şahıs:

"oralānı *bilemiyem*" (B7.2/1, 12) "angı köylē *bilmiyem*" (B7.11/1, 24) "şini *çıkmıyem*." (B7.6/1, 13) "ben *yapamıyem*" (B7.16/3, 394) "*kıyamıyem* bē." (B7.16/3, 284) "pek *bilmiyem*" (B8.2/1, 63)

-n birinci teklik şahıs ekli örnekler:

"uvalarda *bilmiyen*." (M6.2.4/1, 4) "çocuklarıma bile *gidemiyen*, yol iz *bilmiyen*" (M6.2.10/2, 49) "ben de *bilmiyen*" (M6.2.11/1, 16) "babamı ben hiç *bilmiyen*" (M7.2.1/1, 42) "debrem *bilmiyen* orda ben." (M6.2.13/1, 235) "*içmiyen* sıgara" (M6.2.13/1, 240) "ben hiç *bilmiyen* öldūnü." (M7.2.1/1, 42) "ben īsan *yimiyen*" (B5.1/1, 136)

İkinci Teklik Şahıs:

"o kemī *atmıyesin*" (B6.2/1, 233) "*gidemiyesin* korkudan." (B8.5/1, 104)

Üçüncü Teklik Şahıs:

"abe demiş niye bu fatime karpuz *yemiye*" (M6.2.9/1, 125) "ijbi şeycik *yemiye*" (M6.2.9/1, 218) "erkek *gitmiye*" (B2.1/1, 142) "ābeyim beni *çekemiye*" (B6.1/1, 80) "kafam iç *toplamıye*." (B7.2/1, 13) "kimse *satmıye*" (B8.5/1, 83)

Birinci Çokluk Şahıs:

"biz de *bilemiyez*" (B8.5/1, 83) **"**başka dil *bilmiyez* biz" (M7.2.1/1, 88)

İkinci Çokluk Şahıs:

"niye ki *yapmiyesiz*" (B2.4/1, 122)

Üçüncü Çokluk Şahıs:

"büyümē *beklemiyeler*." (M6.2.9/1, 27) "burda *yapmıyalā*." (B7.16/3, 280) "tā *unutmıyalā* benim ļafımı." (B7.16/3, 314) "*ekmiyelē* gayı" (Y2.2/1, 46)

II.1.1.2.2.1.3.5. -yI, -yU Biçimi

-yI, -yU biçimli şimdiki zaman, I. Bölgede Grades, Strumisa-Veleüs, Radoviş-Buçim, Köprülü merkez; II. Bölgede Radoviş-Sarıgöl; İştip-Kurfallı, Sırlıva; Razgırat merkez ve Kışla; Şumnu-Doruklu, Yukarıköy, Pıyıklı, Gürgenli; Varna-Türkarnavutluğu; Omurtag-Kasırgalar; Dimetoka-Arenbunar, Umurbey, Hasarbey; Dedeağaç-Hasanlar; Gümülcine-Kargılısarıca, Bılatköy; III. Bölgede ise Manastır-Germiyan, Kınalı, Elekler, Mecitli, Strumisa-Yenimahalle ve Çanaklı'da görülmüştür.

Olumlu Çekimi

Birinci Teklik Şahıs:

"ap yedi mi *berbat‿oluyum*." (M4.2/4, 4) "burda bi ipe *dolduruyum* bi geje silkelendi mi orda *alıyım* burā." (M4.2/4, 224) "bu köyde *yaşıyum*." (M4.2/2, 4) "ben oyle *biliyüm*" (M4.2/2, 83) "gelinlerımi *seveyim*." (M7.1.3/1, 64) "ben gelinin yanında *duruyum* bak" (M8.5/2, 295) "*görüyüm* pazar yerinde." (M8.3/1, 142) "kubratta *yaşıyim*." (B6.2/1, 5) "seĺam *veriyim*" (B7.3/1, 120) "o taranayı *salıyım*" (B7.9/1, 60) "*karıyım* amırı" (B8.4/2, 29) "turis gibi *gidiyim geliyim*." (Y1.1/5, 9) "yeni yazıyı da *biliyim*." (Y1.3/1, 8) "şindi ben *istiyim*" (Y1.3/1, 77) "bu yatakları orā *kaldırıyım*" (Y2.2/1, 27) "kuran *okuyum*" (Y3.1/2, 9)

Radoviş-Sarıgöl'de birinci teklik şahısta -n eki de kullanılıyor:

"bi kuyumuz vardı oraya *oturuyun*, orda sabāleyin suya yollār abam beni su yok orda peklerken *uyūveriyin* orda su içinde." (M7.2.8/3, 65-66) "*dolduruyun* testileri, *vuruyun* omzuma testileri *getiriyin* eve." (M7.2.8/3, 66-67)

İkinci Teklik Şahıs:

"nışastayı *koyuyusun*" (Y1.3/2, 62) "ondan sōna *karīştırıyın* karīştırıyın" (Y1.3/2, 62) "azcık un *çalıyısın*." (Y2.2/1, 63) "çōbadan *başlayıveriyisin*" (B8.4/2, 24)

Üçüncü Teklik Şahıs:

"onlara burda mal *veriyi*" (M8.3/1, 67) "kanları şeyleri *çıkıyu*" (M8.2/1, 104) "aşada *oturuyu*." (M3.3/1, 9) "o zaman *bırakıyu*." (M3.3/1, 77) "kınası mayası *yakılıyı*" (M6.2.2/ 2, 26) "salçasını *koyuyi*" (B7.9/1, 60) "kaçma da *oluyı*" (B8.4/2, 13) "baştan *gidiyi*" (B8.4/2, 17) "piĺav *yapılıyı*" (Y1.2/2, 53) "aşe ingen *yapıyı*" (Y1.3/2, 17)
"otuz dokuzda atatürk ölüyü" (Y3.2/2, 79)

Birinci Çokluk Şahıs:

"pişin tavada *koɟuruyuz*" (M4.2/4, 148) "biz de onlān yanına *gideyizdır*." (M7.1.3/1, 62) "onnarı sōra şeye *yatırıyıs*" (M7.2.8/1, 66) "biz de unu *karıştırıyıs*" (M7.2.8/1,

68) “onu da öle *bastırıyıs*” (M7.2.8/1, 69) “işte burda *oturuyus*” (M7.2.8/3, 24) “işte *döndürüyüz* bõle vır vır vır döndürü ayde *ĭriyiz* onnarı.” (M7.2.8/5, 97) “poyraza *savuruyuz*.” (M8.4/1, 264) “onu *aktarıyız* biz aşā düşsün teneler gene *döndürüyüz* bigirleri” (M8.5/1, 120) “onları *çārıyız*.” (M3.7/1, 186) “kışı *çıkarıyıs*.” (M3.8/1, 256) “onlar gibi ġavurca *konuşuyuz*.” (M2.1/1, 5) “araba *tutuyuz*.” (Y1.1/5, 16) “*tuzlayız*, unnarı *atıyız* fırına” (Y1.1/5, 359) “hāĺā *oturuyuz yaşayız*” (Y1.1/6, 106) “suyunu *dökiyiz* etlēni *koyuyuz*” (Y1.3/2, 19) “burda *duruyuz*.” (Y2.2/2, 66) “akısardan öte *gidiyiz*” (Y3.2/1, 30) “tepsiye *koyuyuz*” (Y3.2/1, 88) “paşaportumuzu *tāzeliyiz*” (Y3.2/2, 18) “*yaşayyız* te gayrı” (B7.10/2, 6)

İkinci Çokluk Şahıs:

“siz avlu *diyisiniz*” (Y3.2/2, 61)

Üçüncü Çokluk Şahıs:

“orā *gidiyüler*.” (M4.2/2, 13) “orda *yaşıyüler*.” (M4.2/2, 14) “türkçe *bilmüyüler*.” (M4.2/2, 76) “beş çocuk *yapıyılar*.” (B6.1/1, 15) “ōda *yaşıyilē*. ” (B7.1/1, 50) “salon *tutuyilē*” (B8.4/2, 19) “danışā *çārıyilē*, sofrayı *azırlanıyilē*” (B8.4/2, 21) “seksen yedi yaşında diyiler, hesaplıyılar.” (Y1.3/1, 1) “zayıfla *diyiler*.” (Y1.3/1, 78) “hepsi favrıkalarda *çalışıyılar*.” (Y2.2/1, 53)

Olumsuz Çekimi

Birinci Teklik Şahıs:

“*sèvmeyim* pek bazar ekmeklēni” (M4.2/4, 297) “bi kuruş para *vermeyim*” (Y1.1/5, 372) “*bilmiyim* artık yaşımı ben.” (Y1.3/2, 1) “*toplayamıyım* kafayı.” (Y2.2/1, 8) “ā ben *içmiyim* kızım” (Y3.2/1, 41)

-n birinci teklik şahıs ekinin kullanıldığı şu örnekler de vardır:

“ordan yokarı *bilmiyin*.” (M6.2.9/1, 140) “nası diyin *bilmiyin*” (B7.1/1, 2)

Üçüncü Teklik Şahıs:

“*bırakmıyu* da” (M3.3/1, 69) “çarptı ya *bırakmıyü*” (M3.3/1, 74) “aklıma *gelmiyi*.” (B8.4/2, 26) “*durmuyu* evde.” (Y1.3/1, 107) “şeker *konmuyu* ona.” (Y1.3/2, 58) “dersi *tākib_etmiyi*” (Y3.2/2, 63)

Birinci Çokluk Şahıs:

“kira feĺan iç *almıyız*.” (B5.1/1, 163) “pirinci *kaynatmıyız*.” (Y1.3/2, 18) “biz *bilmiyiz*” (M8.3/1, 68)

Üçüncü Çokluk Şahıs:

“türkçe *bilmüyüler*.” (M4.2/2, 76) “çocuklā *gezmiyilē*.” (B8.4/2, 48) “vize *yapmiyiler*” (Y3.2/1, 32)

II.1.1.2.2.1.3.6. -ār / -ārı, -eri /-ėri / -ē̇ri, -iri / -ī̇rı / -ī̇ri, -ėl (-ėller < ėrler) ; -or / -ōr, -ōru, -oĺ (-oĺĺā < -orlar); -yAr, -yArI / -yIrI; -mār, -mārı, -meri, -mėri, -mē̇ri, -mirı, -mī̇rı, -mir, -māro, -mōr Biçimleri

Bu şekiller yaygın olarak II. Bölgede görülür. İştip Yörük ağızlarında -ārı, -ėri, -ī̇ri, -mār , -mėr, -mārı, -mėri, -yoru ayrıca Muratlı'da -yeri, Kutsa'da -yer, -yerı; Radoviş Yörük ağızlarından Alikoç'ta -ārı, -mār, -mārı, -yoru Çeşmemahallesi'nde -ėri, Allabası'nda -yeri; Kırcaali'de -or, -yoru, -yIrı, -yır; Şumnu'da -yArI, -yır; Razgırat'ta -ī̇rı, -ēri, -yȧrı, -yirI, -yerI; Eskicuma-Opaka'da -ōr, -ōru, -mōru; Sımolyan-Tozyanı'nda -ōr, -ōru; Varna-Türkarnavutluğu'nda -yIrI biçimlerine rastlanmıştır.

I.Bölgeden ise Radoviş-Kalgürisa'da *-meri*, Radoviş-Oravitsa ile Strumisa-Makruva'da *-mirı*, yanı sıra Makruva'da *-miru, -mir* olumsuz şekilleri tespit edilmiştir.

Yuvarlak ünlülü *-or / -ōr, -ōru* şekilleri Kırcaali Alkaya, Göllü, Ürpek, Hotaşlı, Sımolyan-Tozyanı, Eskicuma-Opaka'ya özgüdür.

Bahse konu şekillerden "-rI, -IrI, -mĀrI" üniversitemiz tarafından 2010 yılında düzenlenmiş olan Balkan sempozyumunda sunduğumuz "İzmir-Karakuzu ve Manisa-Araplı'dan Balkanlara Şimdiki Zamanın Kullanım Şekilleri (-rı /-ri, -ırı, -iri, -uru, -mārı, -mēri)" başlıklı bildirimizde de detaylıca incelenmiş, Araplı-Karakuzu hattından yola çıkılarak Balıkesir üzerinden Balkanlara ulaşma serüvenine dikkat çekilmiştir (Akyol, 2010: 63-74).

Olumlu Çekimi

Birinci Teklik Şahıs:

"sabālayı *dūrārım* bir büber, bi kaşık çökelejik" (M6.2.9/1, 154)

"gelōr̄um, yapōr̄um" (B2.4/1, 183)

"*kavuruyerim* güzelce" (B7.9/1, 60) "pazıyı *yazıyirım*" (B6.2/1, 174) "yā *dökiyırım*" (B8.4/2, 29) "yımırta *kırıyırım*" (B8.4/2, 29) "çocuklūmdan *atırlıyırım*." (B8.4/2, 47)

-n birinci teklik şahıs ekli örnekler şunlardır:

"ben *çatlārın* ana." (M6.2.9/1, 222) "örayı gidince gene büle *ġonuşē̇rin*." (B2.4/1, 83)

"*bekliyen* em *bekliyerin*, bekliyerin" (M6.2.4/1, 93) "belediye *diyerin*" (B7.13/1, 14) "boba ekmē *bişiriyirin*" (B2.1/1, 59) "ben ona *bakiyırın*." (B7.10/2, 104)

İkinci Teklik Şahıs:

"onun‿içi *ālārsıñ*" (M6.2.9/1, 212)

Üçüncü Teklik Şahıs:

"külünne *kaynār*." (M6.2.10/2, 81) "biri *çalışıjır*" (B7.10/2, 11) "ertesi gün *gidijir*" (B2.1/1, 135) "*toplārı* götürüyo bi dere kenarına *sıralārı*." (M6.2.3/2, 87) "yaşa *saklārı*" (M6.2.4/1, 119) "makina *ufalārı*." (M6.2.10/2, 78) "kar *yārı*." (M6.2.13/1, 165) "aynı kadınnarı kadın *yeyḱārı*, erkekleri erkek *yeyḱārı*." (M7.2.1/1, 214) "anama bubama *giderim* iç *dėri* sıkar samannı evim somunnu evim" (M7.2.3/1, 64) "episi baña *benzėri*" (M6.2.4/1, 141) " iştā *istėri*" (M6.2.9/1, 218) "karpuz *yēri*" (M6.2.9/1, 124) "teyze *dėri* ne zaman dünüñüz olajak *dėri*." (M6.2.9/1, 34) "anam *dėrı* kendi işini kendi görüyor" (M6.2.10/2, 160) "çocuklā bile *dė*ri" (B7.10/2, 97) "onca para verē miyim ben ona *dė*ri." (B2.4/1, 280) "cahiliyetmiş gibime *gelēri*" (B2.4/1, 431) "yalnız başına *durėri.*" (B2.4/1, 17) "biri uşāna *bakıjırı*." (B7.10/2, 12) "kırīna kā *yīri*. " (M6.2.9/1, 220) "devlet işte pasaportlarını *verīri*." (B2.4/1, 164)

"devlet *alor*" (B2.3/1, 18) "ikisini *bırakor*" (B2.3/1, 19) "*bārōr* bana özgür" (B3.1/1, 118) "*ufalanōr* o" (B5.3/1, 394) "gelōru, gidōru" (B2.4/1, 186) "oracā *gidōru* asker" (B3.1/1, 60) "küllü darı da *yapılōru*." (B3.1/1, 136) "tuzlama *yapōru*" (B5.3/1, 63) "*yıkanılōru, kaynadılōru*. " (B5.3/1, 394)

"ordan gari *üriyer* īsan." (M6.2.10/1, 108) "şaratla *sūliyeri*." (M6.2.4/1, 79) "adam *biliyeri*" (B6.4/1, 6)"yemeni de *deniyerı*." (B6.1/1, 24) "ōdan *alıyā*rı" (B6.1/1, 256) "o *düzeldiyeri*" (B7.19/1, 167) "yavru *üreyīr*" (B6.1/1, 207) "şaka *yapıyir* o." (B6.4/1, 55) "istek *gönderiyir*" (B2.4/1, 164) "paranı da *veriyiri*." (B6.2/1, 53) "çīz baştan *gidiyiri*" (B8.4/2, 17) "gelin azır eve *varıyiri*" (B8.4/2, 19) "kıj günü *duruyiri* tuzda." (B8.4/2, 64) "gece arı *alınıyırı* " (B6.1/1, 159) "zil *çalıyiri*" (B7.2/1, 16) "şimdilik *oluyirı*" (B8.4/2, 19) "hateş kor *oluyirı*." (B2.1/1, 56)

Birinci Çokluk Şahıs:

"biS türk *kabuḷ‿edijiriz*" (B2.1/1, 28) "altıda *alıjeriz*." (B2.1/1, 84) "sizin kızınızı *istėriz*" (B6.3/1, 70)

"yeniyıla *girōruz*. " (B2.2/1, 12) "başka *ġonuşōruz* " (B2.2/1, 13)

"biz ardanın dibinde *yaşıyeriz*." (B2.4/1, 179) "onnāla *yıkayyeriz*" (B7.10/2, 52) "koyunnarı *sāyıyarız*" (B7.9/1, 43) "*kaynadiyerız kurudiyerız*" (B7.9/1, 69) "yer *arıyerız*." (B7.16/3, 24) "birinci eli *alıyırız*" (B2.1/1, 155) "*toplayırıS* bugünkü südü, yarınkı südü" (B5.3/1, 221) "ḷāna *koyuyirız*" (B8.4/2, 67)

Üçüncü Çokluk Şahıs:

Kırcaali-Yatacık, Alkaya ile Sımolyan-Tozyanı'nda ünsüz benzeşmesine uğramış şu şekiller görülür:

"kibar *ġonuşėller* " (B2.4/1, 33) "*sorėllē* burda" (B2.4/1, 121)

"niḱah *yapoĺĺā*" (B3.1/1, 84) "mantal *satōĺĺā*" (B2.3/1, 43)

Olumsuz Çekimi

Birinci Teklik Şahıs:

"ben de *bi̗l̗merim* onları ne dēler." (M7.1.1/1, 103) "ben *bilemėrim* bobamı iç bak." (M6.2.3/2, 56) "pek *bilemėrım*." (B7.10/2, 2)

"ij *bivmirım* oni anam." (M7.1.6/1, 7) "*çalmirım*." (M3.2/1, 304) "yuguslavya şeyini *'bilmirum*." (M3.2/1, 11) "pek şe *yapmı̄rım* ben" (B2.4/1, 409) "vallā *bilmiyırım*" (B8.4/2, 7)

Birinci teklik şahısta -n ekinin kullanıldığı örnekler:

"*yatamārın*" (M6.2.4/1, 94) "ona kadar *sayamārın*" (M6.2.4/1, 111) "*yapmārın* ben." (M6.2.11/1, 81) "bulgarca *bilmē̆rin*." (B7.2/1, 11) "ninni öle *bilmı̄rın*" (B2.4/1, 409) "pek *bilmiyırın*" (B2.1/1, 31)

İkinci Teklik Şahıs:

"*yapmārsıñ bilmē̆rsiñ*." (M6.2.9/1, 106)

Üçüncü Teklik Şahıs:

"burda üle *olmār* ki." (M7.2.1/1, 111) "burda etler *kokmār*" (M6.2.3/1, 75) "tam orā *gitmir*" (M3.2/1, 302) "kız *gelmi̗j̗r*." (B2.1/1, 135) "kilim *olmōr*" (B3.1/1, 191)

"kimse kimseyi *bulmārı*" (M6.2.4/1, 34) "şu anda *yaşamārı*." (M6.2.2/2, 22) "kulām *duymārı*" (M6.2.3/1, 46)" ij *duymārı*. " (M6.2.4/1, 75) "*olmārı* o günleri bi şey." (M6.2.2/2, 25) "göñlümden *kopmārı*" (M6.2.10/2, 38) "dedenin kulā *duymārı*." (M6.2.10/2, 150) "kulaklarım *duymārı*" (M6.2.14/1, 7) "er *kere* yapmārı." (M6.2.14/1, 31) "kapılar *açılmārı*" (M6.2.13/1, 40) "burda datlı *olmārı*." (M7.2.1/1, 109) "bizim gibi *konuşmārı* onnar." (M7.2.1/1, 243)

"üvey olan *benzemėri*." (M6.2.4/1, 141) "pek *gelmėri*" (M6.2.13/1, 156) "zengin olan *almāro*" (M7.2.1/1, 230) "gelinler *gelmiyerı*" (M6.2.4/1, 33) "damat *gitmiyerı*" (M6.2.10/2, 102) "kimse *bilmiyeri*" (M6.2.10/2, 186) "bi şey *annaşılmıyeri*." (B7.16/2, 97) "eldivenne *olmiyirı*" (B6.1/1, 163)

Birinci Çokluk Şahıs:

"deprem *bilmėriz*." (M6.2.13/1, 232) "büle şeyde *ġullanmē̆*riz" (B2.4/1, 303)

“sünnet dünü *yapmiyeriz*” (B2.4/1, 122) “burdākılā gibi *yapmıyeriz*” (B2.4/1, 257) “biz *bilmiyeriz*” (B6.4/1, 6) “āĺā tā *salmıyerız*.” (B7.16/3, 250)

Üçüncü Çokluk Şahıs:

Kırcaali-Yatacık ile Şumnu-Hasanköy’de ünsüz benzeşmesine uğramış şekilleriyle karşılaşılır.

“agalā durukan ġızları *vēmillē*.” (B2.4/1, 171) “tavşan *yimiller*” (B7.16/2, 23)

II.1.1.2.2.1.3.7. -Ā, -ī ; -o / -ō , -ō̄ Biçimleri

-ar, -ārı, īri, -ōr, -ōru şimdiki zaman eklerinden gelişmiştir. *-ā, -ī* biçimleri İştip Yörük ağızlarına özgüdür ancak Eskicuma-Opaka’da, *-ē* şeklinde tek bir örneğe rastlanmıştır. *-o / -ō , -ō̄* biçimleri ise Kırcaali-Alkaya, Göllü; Sımolyan-Tozyanı; Eskicuma-Opaka; Şumnu- Hasanköy’de görülür.

Olumlu çekimi:

Birinci Teklik Şahıs:

“em *yēkān* em *sūlenīn*.” (M6.2.10/2, 76)

“emeklimi *alōn*” (B2.3/1, 37) “e saçta ekmek *pişirōn*” (B3.1/1, 162) “*dökōm* üstüne.” (B5.3/1, 77) “ben işe *gidōm*” (B7.16/1, 309) “ġavurca da *bilōm*.” (B7.16/3, 6) “oyun *yapōm*” (B7.16/3, 158)

İkinci Teklik Şahıs:

“güzelcene *yēkāsın*.” (M6.2.8/1, 137) “*toplāsın* bi küpe” (M6.2.10/2, 168) “bakırı da gözel *yeykāsın* temiz suyla *kōsun*.” (M6.2.10/2, 84)

“sen *bilōsun* epsini.” (B3.1/1, 102) “nere *gidōn*?” (B2.3/1, 50) “nasıl isim *istōsun*” (B5.3/1, 41)

Üçüncü Teklik Şahıs:

“te bu ġız da *bilō*.” (B3.1/1, 88)

Birinci Çokluk Şahıs:

“yaşımız da gidiyor gāri *ītiyarlāz* gā.” (M6.2.13/1, 159)

“orda da *zorlanoz*.” (B5.3/1, 17) “makineden *geçirdōs*” (B5.3/1, 95)

İkinci Çokluk Şahıs:

“siz *sevinēsiniz*” (B5.3/1, 48) “dedim *gidōsunuz*.” (B5.3/1, 48)

Üçüncü Çokluk Şahıs:

“onu būle *yeykālar*” (M6.2.8/1, 136)

“īsannā *gelōlā* ev *alōlā*” (B5.3/1, 11)

Olumsuz çekimi:

Birinci Teklik Şahıs:

"ben iç *añlamān*" (M6.2.3/1, 81) "*atamān* o fenalı." (M6.2.9/1, 50) "bebēmi mebēmi *bakamān*." (M6.2.10/2, 31) "asta oldūma *dokuyamān*." (M6.2.10/2, 141)

"*kalkamāyn* yokarı." (M6.2.14/1, 5)

"ī *sūlēmom*" (B2.2/1, 4) "*konuşamōm* ōle." (B5.3/1, 15) "bi yeri *gitmōm*" (B5.3/1, 49)

İkinci Teklik Şahıs:

"er zaman *çıkamōsun*" (B5.3/1, 126)

Üçüncü Teklik Şahıs:

"kimse dışarı *çıkamā*" (M6.2.13/1, 164)

Birinci Çokluk Şahıs:

"*yapmāz* pek." (M6.2.11/1, 83)

"bulgarca da *konuşamoz*" (B5.3/1, 17)

İkinci Çokluk Şahıs:

"neden *çalışmāsınız* bu toprā?" (M6.2.3/2, 117)

Üçüncü Çokluk Şahıs:

"*çalışmālar* topraklarını." (M6.2.3/2, 117) "*sormālar* bile." (M6.2.4/1, 81) "canımı *yakmālar*" (M6.2.9/1, 51) "seĺamını *almālar*" (M6.2.9/1, 168) "yavrularım *yaşamā*." (M6.2.9/1, 107) "çojuklara askerlik *yaptırmālar*" (M6.2.10/1, 105)

"hastānelere de *gidemōlā*." (B5.3/1, 114)

II.1.1.2.2.1.3.8. -yoru; -yor, -yur, -yol (< -yor); -yo, -yö Biçimleri

İştip, Radoviş-Alikoç, Hıdavelli Yörük ağızları ile Kırcaali-Göllü, Kayabaşı, Hasarcık ağızlarında 3.teklik şahısta -yoru; Kırcaali-Kayabaşı, Hasarcık ile Şumnu-Hasanköy ağızlarında 3. çokluk şahısta ünsüz benzeşmesine uğramış -yol, -yöl (< -yor, -yör) biçimleri dikkat çekmektedir.

Olumlu Çekimi

Birinci Teklik Şahıs:

"çok *öksürüyom*." (M3.3/2, 11) "köyü *atırlıyom*" (M8.1/1, 75)

İştip ve Radoviş-Alikoç Yörük ağızları ile Kırcaali-Kayabaşı'nda -n birinci teklik şahıs eki kullanılmaktadır:

"makinaya *gidiyon*" (M6.2.9/1, 49) "ben *korkuyon*." (M6.2.10/2, 36) "deli *oluyon*" (M6.2.10/2, 52) "geçiriyon kalburdan, *kōn* bakıra." (M6.2.10/2, 80) "şişeye *basıyon*." (M7.2.1/1, 127) "ben kimi kere *yapıyon*" (M7.2.1/1, 109) "*dūrāyon* üle küçük

küçük" (M7.2.1/1, 126) "burda ben kimi kere *yapıyon*" (M7.2.1/1, 109) "bu ġādācık *yapıyon*" (B2.6/1, 4)

İkinci Teklik Şahıs:

İştip ile Radoviş-Alikoç Yörük ağızlarında damak n'si kullanılıyor.

"*kesiyosuñ* bṻle." (M6.2.8/1, 59) "oynamā *gidiyorsuñ*" (M6.2.9/1, 113) "sabā *kalkıyosuñ* sōra *süzüyosuñ*" (M6.2.10/1, 327) "er şey mi *götürüyosuñ*." (M6.2.14/1, 33) "sōra yüzṻñe ney *bālāyosuñ* neyse büle çiçekle bi şey kırmızı iple *bālārsıñ* neyse alım o düşsün falım *diyōsuñ* onu *atıyosuñ*." (M7.2.1/1, 94-95) "şerbet kaynadır gibi *kaynadıyosuñ* petmezi." (M7.2.1/1, 213)

Üçüncü Teklik Şahıs:

"dṻn okundu *deniyoru*" (M6.2.2/ 2, 24) "er gün başım *ārıyoru*" (M6.2.3/2, 33) "ölen *gidiyoru* kalan *kalıyoru*." (M6.2.7/2, 22) "çok *ārıyoru*." (M6.2.4/1, 70) "ekmek *yapıyoru*" (M6.2.4/1, 119) "boş‿ıka saña *geliyoru*" (M6.2.12/1, 167) "demirden *oluyoru*." (M6.2.11/1, 72) "küllü misir *yapıyoru*." (M6.2.13/1, 169 "buzlar yere kadar *sarkıyoru*" (M6.2.13/1, 40) "mırat dā çok *geliyoru*." (M6.2.13/1, 156) "ırātsızlık *yapıyoru*" (M6.2.14/1, 3) "tuzlu *oluyoru*." (M7.2.1/1, 108) "yemek niyetine *yeniyoru*" (M7.2.1/1, 110) "şindi gene torunnar geldi *gidiyoru*." (M7.2.7/2, 6) "o ebeler *geziyoru*" (M7.2.7/2, 11) "fakir olan *alıyoru*." (M7.2.1/1, 231) "hemen *veriyoru* parayı." (B2.6/1, 155) "ruşvetçilik çok şindi *diyoru*." (B2.7/1, 29) "şumen tarafı üle *diyoru*" (B2.2/1, 48)

"*kaynadıyor* o" (M6.2.13/1, 169) "eski senemiz gayrı geri *ġalıyor*" (B2.2/1, 12)

"gene tepsiyle *çıkıyo*." (M8.1/1, 21) "bi adam kumanda *veriyö*" (B7.16/1, 30)

Birinci Çokluk Şahıs:

"burada *yaşāyoz gidiyoz*" (M6.2.13/1, 33) "o sokakta *oynāyoz* ya" (M7.2.1/1, 193) "nası oynanıyo te birbirlerimizi *koşturuyoruz*." (M7.2.1/1, 52) "ṻle *oynāyoz*." (M7.2.1/1, 53) "tēzem ayni yerde *yaşıyoz*" (M3.2/3, 31) "kuranı *biliyoz*" (B2.6/1, 7)

İkinci Çokluk Şahıs:

İştip Yörük ağızlarında damak /n/li şu kullanımlar görülmüştür:

"neye ō̈le *diyosuñuz*" (M6.2.8/1, 102) "beylere izmeḱar *gidiyorsuñuz*" (M6.2.9/1, 6) "bunları sen şeylik *yapıyosuñuz*" (M6.2.12/1, 90)

Üçüncü Çokluk Şahıs:

"iki ellen eliñi *öpüyolar*." (M6.2.10/1, 2) "*saklayolar*." (M7.2.2/1, 40) "onlar öyle konuşuyolar." (M8.1/1, 183) "hepsi *biliyolar*" (M3.2/3, 30)

“o kara katran *diyorlar* ne *diyola* katran diyolar” (M7.2.1/1, 32) “burda da ōle *yapıyorlar* yene.” (M7.2.7/2, 146) “*deyor* onnar biraz *dēyorlar*.” (M7.2.7/1, 159) “bōle *kuyuyurlar* seni” (M7.2.8/5, 156)

Benzeşmenin görüldüğü örnekler şunlardır:

“hala *diyollā*” (B2.6/1, 44) “buzdolabına *ġoyuyollā*.” (B2.6/1, 84) “çocukları *ġaçırıyollar*, ġarıları *ġaçırıyollā, kesiyollā*” (B2.7/1, 20) “īsan sesine *gidiyoĺĺā*” (B7.16/1, 184) “ekmek yapıyo *diziliveriyöllē*.” (B7.16/1, 321)

Olumsuz Çekimi

Birinci Teklik Şahıs:

“onnarı *bilemiyorum* işte ben.” (M7.2.8/5, 2) “ap *yiyemiyom*.” (M4.2/4, 2)

İştip ve Radoviş Yörük ağızlarında birinci teklik şahısta n’li şu örnekler vardır:

“onu *bilmiyorun*.” (M6.2.2/2, 2) “yaşımı *bilmėyorun*” (M7.2.7/2, 8) “onu *bilemeyorun*” (M7.2.8/5, 132) “vallā *bilmiyorum* ben de yaşımı *bilmėyorun* şimdi.” (M7.2.7/2, 7-8) “onnarın memleketlerinin adını *bilmeyorun* şini.” (M7.2.7/2, 35) “bi şey *bilmiyyon*.” (M7.2.1/1, 2) “*bilmiyyon* vallā.” (M7.2.1/1, 19) “o akıt acamıymışım dā *bilmė*yon ne oldūnu” (M7.2.7/2, 4) “gençler şindi gençlerlen *anlaşamayon* burda.” (M7.2.7/2, 60) “*bilmiyon* onu te *annamayon* onu” (M7.2.7/2, 75)

Üçüncü Teklik Şahıs:

“kapıdan çıkmā *gelmiyoru*.” (M6.2.10/2, 50)

Birinci Çokluk Şahıs:

“*doldurmāyoz* kızım.” (M7.2.1/1, 123) “yazdan *yapmāyoz*” (M7.2.1/1, 127)

Üçüncü Çokluk Şahıs:

“*dı̄vermiyolar* baña” (M7.2.2/1, 40)

II.1.1.2.2.1.3.9. -vArI, -vörü, -vör, -vel (< -ver), -vOl (< -vOr), -vA, -vO Biçimleri

Şimdiki zaman işlevli bu şekiller Şumnu-Hasanköy’de çok yaygındır. Ayrıca Eğridere-Yatacıklı kaynak kişimiz Zehragül Hacıoğlu’ndan edindiğimiz bilgiye göre Mestanlı’da da “gelivārı, gitvārı, yappārı” şeklinde konuşulmaktadır. Şumnu Hasanköylü Niyazi Duran’ın ifadesiyle bu şekiller -yor şimdiki zaman ekiyle aynı anlama gelmektedir.

“-var(I)- / -ver-, -vor- / -vör-, -val- / -vel-, -völ-” biçimlerini Edirne ili ağızlarında, “var-, ver- fiilleri ile yapılan şimdiki zaman” başlığı altında inceleyen

Emin Kalay, bu eklerin Dağlı ağzında -Dağlılar, Edirne'ye Bulgaristan'dan gelen, Yörük asıllı, çok eski zamanlarda ataları Konya-Karaman'dan Balkanlara yerleştirilmiş bir Türk topluluğudur- şimdiki zaman eki olarak yaygın kullanıldığını belirtmekte (Kalay, 1998: 8, 93-95).

Kırcaali ili ve çevresi Türk ağzı isimli bir yüksek lisans çalışmasında da 'var- / ver-' fiillerinin şimdiki zaman eki olarak kullanımının yaygın olduğu ifade edilmektedir (Salimehmed, 2006: 96).

Nurettin Demir, Derleme Sözlüğünde Şimdiki Zamanla İlgili Veriler isimli çalışmasında, Anadolu ağızlarında çok farklı biçimleri bulunan, geliba, gelibba, gidipba örneklerinde geçen -ba, -bū eklerinin -ip var-ır birleşik fiil yapsından geliştiğini hatta Alanya ağızlarında bunun ince sıradan -iverir şekliyle de karşılaşıldığını söylemektedir (Demir, 2000: 21).

Sultan Tulu ise Adamović'in ver- yardımcı fiilini şimdiki zaman işlevinde değerlendirmesinin bir yanılgıya sebep olduğunu, Anadolu ve Rumeli ağızlarında görülen -iver(i) ekinin aslında şimdiki zaman eki olmadığını dile getirmektedir. Tulu'ya göre, bu yapı "fiil kökünden sonraki -i gerundiumuna gelen, vermek yardımcı fiilinin köküne Eski Türkçe {-ir} şimdiki zaman ekinin eklenmesiyle oluşmuş" ve bu ekle yapı şimdiki zaman işlevi kazanmıştır (Tulu, 2008: 4277, 4283-4284).

Olumlu Çekimi

Birinci Teklik Şahıs:

"bi *kızıvarım*." (B7.16/3, 254)

"ben *götürüvem*." (B7.16/3, 350)

"yetmij dokuz yaşına *girivöm*." (B7.16/2, 16) "ōle *bilivöm*" (B7.16/3, 5) "sokakta *gezivöm*" (B7.16/3, 71) "bī *kızıvom*" (B7.16/3, 254) "burda *kullanıvom*" (B7.16/3, 394)

İkinci Teklik Şahıs:

" içine darı *kuyuvasın*" (B7.16/3, 176)

"geleni *dūvösün*" (B7.16/1, 331)

Üçüncü Teklik Şahıs:

"bulgarca o da *biliveri*." (B7.16/2, 18) "onun çocū var belediyeye *çalışuvarı*." (B7.16/2, 19) "burda *kuruyuvarı*" (B7.16/3, 188) "yastīm *duruvarı* hatıra." (B7.16/3, 282) "arp *yapuva*." (B7.16/2, 127) "tepede *duruva*, tekerlekte *duruvarı*." (B7.16/2, 170) "ev alıp manisaya *kaçıva*" (B7.16/3, 32)

“büründük *denivör*” (B7.16/3, 327) “güneşte de *gevrenivörü* o” (B7.16/3, 69) “o *gelivörü*” (B7.16/3, 214)

“bi dūn *oluvo*” (B7.16/1, 150) “o *gelivo* aklıma” (B7.16/1, 340) “gōzüm de *sulanuvo*” (B7.16/3, 2) “almancaya *uyuvö*.” (B7.16/2, 32) “hani dere *geçivö*” (B7.16/2, 35)

Birinci Çokluk Şahıs:

“*soruvaz* balıkesir alkına” (B7.16/2, 26) “biz *saklanıvaz*.” (B7.16/3, 215) “çok *acıkuvaz*, çok *acıkuvoz* yā.” (B7.16/3, 251)

“biz *bilivoz*” (B7.16/1, 333) “bunnarı *bilivöz*” (B7.16/2, 83) “tarlaya *gidivöz*.” (B7.16/2, 148) “annadılar‿a biz *isteşivöz*” (B7.16/3, 42) “tavuk *yivöz*” (B7.16/3, 283)

İkinci Çokluk Şahıs:

“e nerden *kazuva mısınız* o kili? ” (B7.16/3, 395)

Üçüncü Çokluk Şahıs:

“burasını *buluvolā*” (B7.16/1, 132) “ayvan *koşuvolar*” (B7.16/1, 278) “sabalin *salıvolar*” (B7.16/2, 52) “bunnarı *sıkıştırıvolar*.” (B7.16/2, 88) “askere *gönderivöler*” (B7.16/2, 134) “*saklanıvolar* şini” (B7.16/3, 212) “zītin yā *banıvolar*” (B7.16/3, 281)

Ünsüz benzeşmesinin görüldüğü şu örnekler de vardır:

“saygı *gösterivöller*.” (B7.16/2, 150) “burda *dizivellē*. ” (B7.16/3, 117) “*sokuvollā, sararıvollā*.” (B7.16/3, 121) “'onnardan *örüveller*” (B7.16/3, 174) “bana *bārıvollā*” (B7.16/3, 384)

Olumsuz Çekimi

“önünden *geçmivö*” (B7.16/2, 149)

II.1.1.2.2.1.3.10. -Ip dur Birleşik Şekli

“kānımız *ārıp duru*, yürēmiz *ārıp duru* deriz” (M7.2.7/2, 82) “kasnām *durupduru*.” (B7.16/3, 380) “benim ābeyim kāvede *oturup duruka*” (B8.5/1, 104)

II.1.1.2.2.1.4. Gelecek Zaman

Gelecek zaman ekleri açısından Manisa Balkan göçmenleri ağızlarında zengin bir çeşitlilik söz konusudur. Bu ekler sınıflandırmaya da ölçüt olacak mahiyettedir. MBGA’da gelecek zaman için yaygın olan -(A)CA(k), -(A)jA(k) biçimleridir. Fakat, bu biçimlerin yanında gelecek zamanın Debre-Elessa; Strumisa-Makruva, Veleüs, Çanaklı; Koçana-Grades; Radoviş-Topanitsa, Buçim gibi bölgelerde görülen “-AcI, -IcI, -cI” ve litaratürde çok bahsi geçmeyip Radoviş, İştip Yörük ağızları ile Manastır-Musaobası, Elekler ağızları için ayırt edici nitelikte olan “-AnA, -AynA, -ende(r)” biçimleri de vardır. Gelecek zamanın -AnA, -AynA şekline

ilk defa Makedonya'nın Yörük ağızları grubunda yer alan Radoviş'e bağlı Alikoç derlemesinde rastlanmış ve akabinde bu ilginç gelecek zaman şekilleri üzerine çalışmalarımız yoğunlaşmıştır (Akyol, 2012: 57).

-(A)CA(k), -(A)jA(k) biçimli gelecek zamanın örnekleri verilirken -n ve -m biçimlerinden dolayı birinci teklik şahıs, dil uyumsuzluğunun görüldüğü yerlerde de 2. teklik-çokluk şahıs ve 3.çokluk şahıs kullanımları bölgelere göre ayrılmıştır.

II.1.1.2.2.1.4.1. - (A)cA(k) Şekli

Olumlu Çekimi

Birinci Teklik Şahıs:

I.Bölgede

"nası *gidecem* oraya." (K1.1/1, 131) "biley misın *delirecem*." (K1.1/1, 72) "sāt birde ben *celecem*" (K1.1/3, 87) "şimdi *soroşacam*" (K1.1/2, 106) "o kızi ben *cürecem*." (K1.1/2, 196) "evini *alacam* şu kadar sarı lira *verecem*" (M3.3/3, 53) "şini *gütürcem* sizi" (M3.4/2, 94) "ā anama *gicem* ā anama gicem." (M3.7/1, 14)

"geri işe *alcam*." (M2.2/4, 21) "*söylēcem* sana" (M2.9/1, 31) "susam *aldırcam*" (M7.1.5/1, 148)

II. Bölgede

"kazāsını *sūlicem*" (B2.2/1, 4) "pide amuru *açacam*" (B5.3/1, 402) "bi çaput *isteycem*" (B7.3/1, 120) "nē *kōkacam*" (B7.2/1, 36) "sizi *gönderecēm*" (B7.16/1, 37) "denize *atacam*" (B8.5/1, 13) "sōra gene *gitçem*." (Y1.1/5, 8) "*gitçem alcam*" (Y3.1/2, 40) "ben alt tarafa *geçecem*" (Y3.2/2, 111) "milangasta *pişircem*" (Y3.4/1, 241) "*yaptıracam boyadacam* buralānı" (Y5.1/1, 130)

Kırcaali, Eskicuma-Kasırgalar, Şumnu-Karalar'da "-n" şahıs ekli şu örnekleri görülmüştür:

"ben gene evime *kitçēn*" (B2.6/1, 115) "*döncen* ben, *gitçen* ben, ben *gitçen*." (B5.1/1, 140) "ne *söyleyecēn* sana" (B7.12/1, 27)

III. Bölgede

"onları *dādacam*" (M8.4/1, 92) "ben *gösterecem* sana" (M8.4/1, 297)

Manastır Kınalı'da "-n" şahıs ekini alır:

"alacañ koyacañ." (M8.5/1, 113) "ben anneme *gicen* yarın" (M8.5/2, 271) "tā bir ōlan olsa *kaççan*" (M8.5/2, 296)

İkinci Teklik Şahıs:

I.Bölgede

"iki ellen *egılecen* dizlerini *kırcan*." (K1.1/1, 344) "*koɣukacan* ayaga su o içeceḳ." (K1.1/2, 302) "*limonlācan* oni *ekşilēcen*." (M1.2/1, 73) "*aşacaksın* dāḫi burdan" (M3.2/1, 105) "yayan *gicen*." (M3.4/2, 75) "onlāle sen de *gidecesın* doktora māyne *olacan*, dōri turyā *gelecen*." (M3.5/1, 37) "emen geri *çevırcen*" (M3.5/2, 66) "e mecbur *ūrenecen*" (M2.2/1, 6) "sen burda *kalacan*" (M2.2/4, 62) "iney *götürücen* şeye devlete *teslim‿etçen*." (M2.3/1, 15) "oni *çıkarcan* yavaş yavaş kazıktan *geçircen*" (M2.5/2, 89) "ata mı *binicen*" (M2.6/1, 41) "astayım *dēceksin*" (M2.9/1, 46) "sen çok *yaşācan*" (M2.9/1, 72) "onun başında şey mane *açacan*." (M2.11/1, 41) "*dēcen* bi teze var‿idi." (M5.1/1, 154) "damarlara *dizecen* oyle." (M5.1/1, 182) "*gidecesin* bayrama" (M7.1.5/1, 72) "oni da *koyacasın*" (M7.1.6/1, 111)

Büyük ünlü uyumuna uymayan örnekler de vardır:

"cumartesilen pazar günü *gideceksın işlēceksın*" (M3.2/1, 224) "epısıne imza atacaksın orā *gireceksın*" (M3.2/1, 233) "*kesecesın*" (M7.1.6/1, 110)

"*dīceksın* oni." (M3.2/3, 156) "biraz *çevıttırecesın*" (M7.1.5/1, 103) "*eridecesın*, isicak suyla da kaynadacasın *yēcesın*." (M7.1.5/1, 104) "uykuy *terk‿edecesın*." (M2.7/2, 20) "sen de *gidecesın*" (M3.5/1, 37)

Strumisa-Makruvalı bir kaynak kişimizde 2.teklik şahıs ekinin -sı < -sın şeklinde bir örneğine rastlanmıştır:

"çok güzel *olacaksı*" (M3.2/3, 122)

II. Bölgede

"dama *götürceksin*" (B2.4/1, 138) "istedīn yere mi *gitçeksin*" (B2.5/1, 7) "sen de *deycen*" (B5.3/1, 349) "tavada *yapacan*." (B7.16/3, 190) "*kollayacan* kendini" (B8.4/2, 57) "bolka *koycan* köşene." (B8.5/1, 140) "bi günnük yol *dolancāsın*." (Y1.1/ 4, 88) "bi de çökelek *koycan*" (Y3.4/1, 243) "*dicesin* ne baskısı?" (Y3.2/2, 83) "er gün *yūracasın* er saba" (Y5.1/1, 110)

III. Bölgede

"en peşi etini *tuzlaycasın*" (M8.4/1, 26) "çinġolara *kuycan*." (M8.4/1, 256) "amırını *tutacan*." (M8.4/1, 301) "kurban *kesecen*" (M3.7/1, 161) "avır avır *pişircēn* onu." (M3.8/1, 182) "kocanın süĺālesini da *sevcesin*" (M3.8/1, 316) "onu da *soracasın* kaynaya" (M8.5/2, 270)

Üçüncü Teklik Şahıs:

"on dokoz sene *olcak* bu geleli." (K1.1/1, 440) "küçük ta *cidecek* uliceye ulice de *cidecek* küçüge" (K1.1/2, 386) "bu ova *olacak*." (M3.2/1, 184) "karşıma ne *çıkıcak* dedim benim." (M3.8/1, 280) "ekmek *çıkıcak* dişari"(M2.6/1, 4) "akşama misafir *gelicèḳ*." (M2.6/1, 54) "dil *ūrencek* dedi tā bilgisini *yükseltçek*" (B5.1/1, 25) "u kadın ferācelen *çıkçak*" (Y3.4/1, 96)

Birinci Çokluk Şahıs:

"*binecez* kızım." (K1.1/1, 73) "biz bunda *gelecez kalacaz*." (K1.1/2, 82) "nerde *kaynatças*." (M1.2/1, 43) "sana *gelcez*" (M8.3/1, 267) "ev *alacāz*." (M3.2/3, 91) "*gelcez* yāni burā *göççez*." (M3.4/2, 27) "engenle biz *ayrılacāz*" (M3.7/1, 31) "o da ben gibi ne *bilcēz*." (M3.8/1, 1) "*giceyiz* diy durgutluya." (M2.2/4, 19) "yarındaysi *çıkıcayız, biniceyiz* eksprese." (M2.5/1, 30) "seni *yatıracayız*." (M2.9/1, 59) "nasul ordan *getirècēz*" (M5.1/1, 197) "onlari nasıl *çalıştırcayız*, ekmek *yēceyiz*, ev *çevırceyiz*." (M6.1.2/1, 65) "işten *döncēz* evimize" (B2.6/1, 115) "hayınlara *vercez*" (B2.1/1, 61) "ābeyimin yanına *gidicēz*." (B6.1/1, 112) "cāmiye *gidecez*." (B6.2/1, 184) "bu köve *gelicez*." (B7.11/1, 28) "sizi *ūratçaz*" (B7.12/1, 3) "seve seve *tutacaz*." (B7.16/3, 257) "manisaya *gicēz*" (B8.5/1, 54)

Ünlü uyumlarını bozan bölgede -sık birinci çokluk şahıs ekli örnekleri de tespit edilmiştir:

"hepımız *ülecesık*." (K1.1/2, 46) "*bakacasık* türkçe şimdicak" (K1.1/2, 183)

İkinci Çokluk Şahıs:

I. Bölgede

"buray *gelecēniz*." (M2.2/4, 65) "onu *yatırcaksınız*." (M2.9/1, 56) "eşkiya *çikçanız*" (M4.1/1, 189)

"o istasyona *götürcenız*" (M2.3/1, 16) "siz de ele *gelecesınız*" (M3.3/2, 81) "dūne *gèḷcenız*" (M4.1/1, 303) "*pişirecesınız* yēcesın." (M7.1.5/1, 118)

Elessa ile Köprülü-Dorfullu'da -sız < -sınız şahıs ekli örneklere de rastlanmıştır:

"siz dedi *dönecesız*" (M1.2/6, 18) "kırivapalankada *kalacasız*" (M1.2/6, 19) "denizi *geçecesīz*" (M2.7/2, 81)

II. Bölgede

"domuz *bakçaksınız*" (B2.4/1, 135) "siz de *gelcēniz*" (B5.1/1, 183) "nereye *gidicēniz*" (B6.1/1, 111) "nereye *gelcēniz*" (B6.3/1, 37) "neden burdan göçüp *gicēniz*?" (B7.3/1, 17) "bak bȫle *olcaksınız*" (B7.3/1, 79) "nerde *durcanız*" (B7.16/1,

66) “karı karıya *giçēniz*” (B7.16/1, 15) “komfosa *gircēniz*” (B7.19/1, 30) “bulgarja *konuşacānız*.” (B8.1/1, 4)

Üçüncü Çokluk Şahıs:

I. Bölgede

“senden *alacaklar* cesāret” (K1.1/1, 73) “ kızını *celecekler* arama.” (K1.1/1, 317) “uzaktan üle *cüreceklar*” (K1.1/2, 199)

II. Bölgede

“bulgālar azınnıkta *kalacaklar*.” (B6.1/1, 15) “haḷbuki yādım‿*edecekler*” (B6.3/1, 37) “*düvecekler* intikam *alcaklar*” (B8.5/1, 110) “paraları *alcaklar, çalcaklar*” (Y1.1/6, 72) “nereye *götürcekler*” (Y1.2/2, 42) “ezan olmadan *getirecekler*.” (Y2.2/1, 69) “dūne *gicekler*.” (Y5.1/1, 53) “kızlāmızı *kaçıracaklar*.” (Y5.1/2, 43)

III. Bölgede

“bize bej dönüm *verecekler*” (M3.7/1, 32)

Olumsuz Çekimi

Birinci Teklik Şahıs:

I. Bölgede

“*yemeyecem* arkadaj” (K1.1/1, 229) “sizi *küvermeyecem* boş” (K1.1/2, 443) “*vermīcem etmicem*” (M3.2/3, 109)

II. Bölgede

“yok dedim *gidemicem*.” (B7.16/1, 44) “amān *deyemiycem, bilemiycem*” (B7.19/1, 37)

İştip Yörük ağızları ile Kırcaali ağızlarında n’li biçim kullanılır:

“kır yerlere *gitmiyejen*.” (M6.2.4/1, 158) “ben *durmājan*” (M6.2.13/1, 22) “pek *bilemicen*” (B2.1/1, 37) “ ēç onu *unutmuycan*” (B2.1/1, 60) “nufusunu *tanıyamıcan* a” (B2.6/1, 9)

III. Bölgede

Manastır-Kınalı ağzında birinci teklik şahısta -n eki belirleyicidir:

“ben bunlarla *işlemēcen*.” (M8.5/1, 94)

İkinci Teklik Şahıs:

“*süzmējen*.” (M1.2/1, 72) “ilmekleri *karıştırmācan*.” (M2.5/2, 89) “sarınma yüzüni *sarmācan*.” (M4.1/1, 173) “neden *bakamācaksıñ*” (M7.2.2/1, 90) “soụk su *içmeycen*” (B8.4/2, 56)

Birinci Çokluk Şahıs:

“biz burda *yapamaycaz*” (K1.1/1, 133)

İkinci Çokluk Şahıs:

"*gīmiceksiniz* bunları" (M8.3/1, 144) "siz bu işi *yapamācanız*" (M2.2/4, 68) "ġoyun ġurban *yapmıycaksınız*" (B2.4/1, 135) "siz yemek *ellemiycēniz*" (B7.16/1, 173) "size annatmadım *dinnemeycēniz* deye." (Y1.1/6, 165)

"türkçe *ġonuşmicāsiz*" (B2.4/1, 40)

II.1.1.2.2.1.4.2. -(A)jA(k) Şekli

Olumlu Çekimi

Birinci Teklik Şahıs:

I.Bölgede

"ne *bakajam* aynā." (M1.2/1, 29) "on‿üç yaşında nerē *gidijem*." (M1.2/2, 35) "dā bi ke *görejem* mi seni" (M1.2/3, 50) "seksen‿altıya *girijem*." M1.2/6, 7)

"ben sizi *bakajam*" (M3.2/1, 23) "ben *anladajam*." (M2.2/4, 108) "ben *bakajam*" (M4.1/1, 83)

II. Bölgede

"ben *verejem* pare." (M6.2.9/1, 197) "*añladajam* ben gārī." (M6.2.10/2, 127)

İştip Yörük ağızlarında "-n" şahıs ekini alır:

"bak şindi *anladajan*." (M6.2.3/2, 28) "şindīki aklım olsa *okuyajan*" (M6.2.9/1, 16) "ben seni çomaksız *yollājan*" (M6.2.10/2, 32) "akrabalarıma *gidejen*" (M6.2.13/1, 23)

İkinci Teklik Şahıs:

"temiz su *doldurjan*." (M1.2/1, 74)"*bakajan* kurusunu *seçejen*." (M1.2/3, 35) "oni *karıştırıjan*" (M1.2/3, 64) "sen *gidijen* belli" (M2.2/4, 20) "*koyacan* bir ateş *yakajan*" (M2.6/1, 76) "*alajan, koyjan*" (M2.10/2, 232) "ırka *dokuyajan* çorap *örejen*" (M6.2.10/1, 202) "sen bunları ep *satajan*" (M6.2.10/2, 128) "çojū mu *bırakajan*" (M6.2.14/1, 28) "tencereye *koyjasın*." (M8.4/1, 111)

Bir örnekte gelecek zaman ekinin ünlüsü yuvarlaklaşmıştır:

"nerde *bulajon*" (M7.1.3/2, 114)

Üçüncü Teklik Şahıs:

"yavaş yavaş *kaynājak*" (M1.2/3, 64) "martta *bitejek* seksen beş" (M1.2/6, 6) "bizi toprak *doyurajak*." (M3.2/1, 212) "bu mal toplanajak" (M3.2/1, 226) "kirece *atajak*." (M3.2/3, 65) "*atajak* kuyuya çocūmi." (M4.1/1, 101) "ya *ölejek* ya *yējèķ*." (M7.1.1/1, 129) "gelinım *gelejek*" (M7.1.3/1, 135) "*gösterejek* amcan fotoraflar" (M6.2.10/1, 9) "o kız *anladajak*" (M6.2.3/2, 142) "*bārajak* şindīn" (M6.2.4/1, 94)

Birinci Çokluk Şahıs:

"tütün bitsin *gidijeyiz*." (M2.2/4, 49) "malımızı mülkümüzü *bırakajāz*" (M6.2.3/2, 36)

İkinci Çokluk Şahıs:

"ya dedi *satajaksıñız* ya dedi malıñızı dövlete *bırakajaksıñız*" (M6.2.12/1, 71)

Üçüncü Çokluk Şahıs:

"*bıra'kajaklar* o zaman o adami." (M1.2/3, 151) "tarlaya *gidejekler*" (M8.4/1, 73) "çojuklar yemek *yejekler*" (M2.2/4, 35) "bu geje orda *yatajakla* yarın *gelejekle*." (M4.2/1, 144) "peşin bize siĺā *vurajaklar*." (M6.2.3/2, 18) "dā giderke çojuklānı *verejekler*" (M6.2.9/1, 182) "gene *verjekler* başka yere." (M6.2.14/1, 29)

Olumsuz Çekimi

Birinci Teklik Şahıs:

"oni *bilemējem*" (M1.1/1, 1) almājam (M3.2/1, 302) "ben burda *durmājam*." (M2.2/4, 47)

İkinci Teklik Şahıs:

"*yemiyejen* mi?" (M6.2.10/2, 69) "*aykırmājan, çārmājan* bile" (M6.2.10/2, 133)

II.1.1.2.2.1.4.3. -AcI, -IcI, -cI, -cIk, -jIk Şekilleri

Bu ek, -AcA(k) ekiyle birlikte Debre-Elessa; Strumisa-Makruva, Veleüs, Çanaklı; Koçana-Grades; Radoviş-Topanitsa, Buçim, Damyan, Oravitsa; Şumnu-Ortamahalle; Kavala-Kınalı'da kullanılır. Köprülü-Kişina, Kumarlı; Şumnu-Hasanköy ve Varna-Karaahmetmahallesi, Dimetoka-Arenbunar, Dedeağaç-Hasanlar, Manastır-Musaobası'nda ise tek örneği görülür.

Kaynak taramalarımızdan "-AcI" gelecek zaman biçiminin Radoviş yöresi Türk ağzında çok yaygın olduğunu anlıyoruz. Ancak ilgili çalışmada Sevin Alil bu eki "-AcAk"tan gelen "-Ac" biçimi olarak değerlendirir. Ona göre "I" da kişi ekinin ünlüsüdür(Alil, 2013: 306). Fakat kanaatimizce "-AcI, -IcI, -cI" biçiminde olan bu ekin kaynağı "-AcAk" gelecek zaman eki değildir.

"-cI, -cU" biçimli gelecek zaman ekine Manisa ağzında Akhisar'ın Kömürcü köyü ile Turgutlu'nun Çepnidere köyünde rastlanmaktadır (İlker, 2017: 345). Bu ek "-ıcı/-ici" biçimiyle Batı Grubu ağızlarının VII. Grubunda yer alan Adana, Hatay, Kahramanmaraş ve kısmen Gaziantep'te kullanılmaktadır (Karahan, 1996: 147). Ahmet Günşen ekin bu bölgelerden İç Anadolu'ya göç eden Türkmen unsurlarında görüldüğünü ve yaygın bir kullanımı olmadığını söylemekte. Günşen'e göre "-ıcı/-ici, -ucu/-ücü" ekinin kaynağı "-ġuçı / -güçi" isim-fiil ekidir. Nitekim görülen geçmiş

zaman ve emir kipleri hariç diğer fiil çekim eklerinin de aslı isim-fiil ekleridir (Günşen, 2006: 68, 73).

Olumlu Çekimi

Birinci Teklik Şahıs:

"yetmij dokuza *gircim* yārın." (M3.3/3, 1) "nerden *alacim*" (M3.4/2, 1) "mane da mı *söleyejim* sana." (M3.8/2, 23) "çıkınca *gösterijim* tē." (M4.2/1, 139) "*ölejim* diym iç abamlen görüşemeys" (M4.2/1, 276) "ayşe teze deym *gelijim* da nası gelim" (M4.2/1, 295) "em cini *ayıracım* em şeytani." (M4.1/1, 52) "ölürse ölümünü *alıjim* ölmese tā īleşecek te *alıjim*" (M4.1/1, 297) "yetmiş beş lira *alıcım*" (M4.1/1, 329) "abdes‿*alacım* camiye." (M4.2/2, 197) "kızi *ukudajım* ta nōlujak" (M4.2/2, 158) "ne *bilijim*." (M4.2/3, 95) "neresini *görejim* te burasını." (M4.2/3, 106) "bi kaşık sanladım kan *yapacım* ya." (M4.2/4, 249) "burmali çeşmeli yerlēnden su *içejim*" (M7.1.2/1, 14) "*durdurajim* onlari." (M7.1.2/1, 136) "nerden *bilejim* ben ġavurja" (M7.1.2/1, 140) "yetmiş ikiye *basacim* ġāri." (M7.1.3/1, 1) "*diverejim* şini." (M7.1.3/1, 57)

İkinci Teklik Şahıs:

"sen *gidicin mi*" (M3.4 / 1, 110) "ne kadā dursan *gelejin*." (M7.1.2/1, 75) "kojā *gidejin* bir‿afta *durajin* geri *dönejin*." (M7.1.2/1, 102) "yirmi tene sari lira *verejin*" (M7.1.2/1, 416) "*gidecin* mi, dedi." (M7.1.2/2, 7) "bi kere avā *atacın*" (M7.1.2/2, 39) "ne getircekler oni *yapacın*" (M7.1.3/2, 116) "oni tekrar *yūracın* iki kere" (M7.1.6/4, 93)

Üçüncü Teklik Şahıs:

"kari anasına *gidiji*" (M1.2/3, 110) "nerden *gelejik* iş." (M3.2/1, 117) "em ī ettırdım em *yıkılıjık*." (M4.1/1, 120) "çünkün nēden *bilcik*" (B7.2/1, 25) "burda da aylā *başlanıcık*. " (B7.16/1, 172)

Birinci Çokluk Şahıs:

"şimdiden sōna *başlājiz* fidan ekelım." (M1.2/3, 14) "dā bi ke *görecis* mi birbirımızi." (M1.2/3, 51) "seksen‿altıya *gireciz*." (M1.2/6, 9) "nası *ġuyacız*" (M3.3/2, 1) "gidecēz dedi bi ziyaret *edeciz*." (M3.2/1, 216) "ondan patatiz *yapacız*" (M2.8/1, 49) "nerde dūn *yapaciz*" (M7.1.4/1, 18) "tekrar kiyat *koşturaciz*. " (M7.1.4/1, 35) "tarlā *gideciz*." (M7.1.4/1, 91) "şini çikti miĺangazlar, tüpler *yanaciz*." (M7.1.6/4, 85) "ele *alacız* demiş *çalışçız* demişler." (B8.3/1, 24) "aman demiş *kurtarcız*" (M8.1/1, 126) "memleketlilerin yanına biz *gelciz*." (Y1.1/ 3, 29) "yolda *ġalcız*." (Y2.2/2, 39) "öldürcüz, keseciz." (Y6.1/1, 87)

İkinci Çokluk Şahıs:

"türkiye açti siz ta *açınıcınız*." (M4.1/1, 172)

Üçüncü Çokluk Şahıs:

"köyi *yakıcıklar*" (M4.1/1, 193) "kaynaları *yakıcıklar*." (B7.2/1, 37)

Olumsuz Çekimi

Birinci Teklik Şahıs:

"ama sırasını *bulamācim*" (M3.4/2, 2)

Üçüncü Teklik Şahıs:

"dā bizim işimiz *bitmeci*" (M2.2/4, 107)

II.1.1.2.2.1.4.4. -(A)nA, -ine, -AynA; -ende, -ender Şekilleri

Makedonya-Radoviş, İştip Yörük ağızları ile Manastır-Musaobası, Elekler ağızlarında yaygın olarak görülen bu eklerde yoğun bir gelecek zaman vurgusu ile kısmî bir geniş zaman vurgusu bulunur. Bunun yanında çok yakın bir gelecek ('hemen'in akabinde / 'şimdi'nin akabinde) vurgusunun güçlü olduğu ifadeler de vardır. Kaynak kişilerimizden Ayşe Çalışkan'ın kızı aynı zamanda öğrencimiz olan Feriha Duran da -AnA ve -AynA ekleri arasında anlam farkı bulunduğunu şöyle anlatıyor: " 'Kurban *olanam'* denirse, *hemen o an*, ama 'kurban *olaynen*' denirse *zamana yayıyor, yaşadığı sürece* anlamında. *Yapanam* dediği zaman *hemen yapacak* onu, bugün olur o. Yapanam, yapanan, yapanasın dediği zaman yapacak onu, dediği zaman olacak. Mesela *gidenez* dediğinde *gidecek*. Mesela "sen git" diyor "arkandan gelenen", gelenen dediği zaman gelecek. Ama *yapaynen* dediğinde *yapacağı zaman belli değil*. 'Yapaynen ben onu' diyor ama ne zaman yapacak *şimdi de yapabilir yarın da yapabilir*."

Eklerimizle ilgili literatürü taradığımızda Uygur Türkçesinin Lobnor ağzını konu alan bir çalışmanın -a ekli gelecek zaman bahsinde "-a/-e; -ı/-i; -y" yanında teklik 1.şahıs için geçerli olan "*-anı/-éni/-ini/-yni*" şekillerinin kaydedildiğini gördük. Ayrıca *-a* ekiyle yapılan çekimin *kesin gelecek zaman bildirmediği* iş ve hareket için belli bir zamandan ziyade *geniş bir zaman söz konusu* olduğu belirtilmektedir. "-anı/-éni/-ini/-yni" şekillerinin yanına şöyle bir dipnot da düşülmüştür: "S.E.Malov, metnin sonundaki sözlükte şahıs eki eklenmeden -ane şeklinde verilen eki, I.şahsın istek kipinin çokluğu olarak kaydetmiştir: çikane 'çıkalım'" (Aliyeva Esen, 2005: 198-199).

Irak Hanekin ağzında ise "*şimdiki zaman partisipinin bulunma hâli(lokatif) ile birleşmesinden meydana gelen*" bir ek olarak izah edilen *'-ande, -ende'* zarf fiil şeklinin şahıs ekleri alabildiği ifade edilip şu örnekler verilmektedir:

"men yāzendem "ben yazarken, yazdığım zaman",
sen yazendev "sen yazarken, yazdığın zaman",
o veya ėzi "özü", yāzende veya yāzender "o yazarken, yazdığı zaman",
biz yāzendāğ "biz yazarken, yazdığımız zaman",
siz yāzendeviz "siz yazarken, yazdığınız zaman",
olar veya ėzlēri yāzendeler "onlar yazarken, yazdıkları zaman"

"ōhander, yāzender" örneklerindeki gibi 3.teklik şahsın sonunda geçen 'r'nin Hanekin dışındaki Türk ağızlarında bulunmadığı da belirtilmektedir (Buluç, 2007: 281, 282).

Eski Türkçe döneminde "-ur/-ür, -ar/-er, -ır/-ir, -yur/-yür; -yuḳ/-yük; -ġay/-gey; -taçı/-teçi" gibi sıfat-fiil ekleri ile kurulan geniş, geçmiş, gelecek zaman kiplerini düşündüğümüzde Hanekin ağzındaki şekiller bizdeki "-AnA, -ine, -nA; -ende, -ender" gelecek zaman eklerinin izahı açısından manidardır.

II.1.1.2.2.1.4.4.1. -(A)nA, -ine, -AynA

Bu eklerin "-AnA, -ine" şekli Manastır-Musaobası, Elekler; Radoviş-Kulāzı, Çeşmemahallesi, Köseli, Hıdavelli, Sarıgöl; İştip-Sırlıva, Kutsa'da; -AynA biçimi ise İştip-Urrak, Kutsa; Radoviş-Alikoç, Kulāzı, Çeşmemahallesi, Allabası, Dırancasa, Köseli'de kullanılır. Üstelik Manastır-Musaobası köyünde çokluk birinci şahıs eki olarak da I.Bölgedeki gibi "-sık" tercih edilir.

Örnekler birinci ve ikinci şahıslardandır.

Olumlu Çekimi

Birinci Teklik Şahıs:

"ben bunu nasıl *örinem*? " (M8.1/1, 220) "gittim mi kendimi iyi issediyom kurban *kesenen, dādanan*." (M7.2.2/1, 46) "saña *aber‿edenen*" (M7.2.2/1, 103) "ben almanyaya *gidenen*" (M7.2.2/1, 135)

"ben de çok mu *duraynen*, yā *yıkılıvereynen*. " (M6.2.10/2, 154) "acımdan *öleynen*" (M7.2.3/1, 150) "bozuk *yapaynan*" (M7.2.4/1, 67) "kurban *keseynen* gittimleyin de dermiş, dādanan orda" (M7.2.2/1, 108) "küpē ekmek *getīvereynen*" (M7.2.2/1, 110)

Bir örnekte şahıs eki yerine ben şahıs zamiri kullanılmıştır:

"vallā ne *bileyne* ben" (M6.2.8/1, 129)

İkinci Teklik Şahıs:

"nası *çıkaranesin* bunun örnēni de *örinesin* sen bunu? " (M8.1/1, 223) "*verine misin* çiçī bana? suyu *verne misin* bana, ekmī *verne misin* yemē verejen mi?" (M8.2/1, 75) "onunla *yaşānesin*. " (M6.2.10/1, 184) "nereyi *gidenesin* fakir gidemedik" (M7.2.8/5, 25) "nereyi *sıvışanasın*?" (M7.2.8/5, 189) "o yapāyı ikā́nasın ondan sōra *darānasın, īrenesin*." (M7.2.7/2, 106)

"neylen o çerezi *alaynesiñ*." (M6.2.10/1, 352) "ondan sōra *kaynadaynasın*" (M7.2.4/1, 52) "nereyi *gideynesin*" (M7.2.6/2, 79)

Birinci Çokluk Şahıs:

"biz bugün gelemeysik başka iş *yapaneyiz*" (M8.1/1, 173) "nasıl *saklānez*" (M6.2.9/1, 36) "açıldı burasının yolları *gidenez*" (M7.2.3/1, 66) "ölsen *gömenez*" (M7.2.3/1, 70) "*ölenez* açlīmızdan" (M7.2.3/1, 153) "biz acaba yuva, ev *yapabilenez* mi" (M7.2.6/2, 86) "nerde *bulanaz* o tanıdī a kızım, o tanıdī nerde bulacāz." (M7.2.2/1, 439) "kasabaya *gidenez*" (M7.2.8/5, 184) "oruçlāmızı *bozanaz*." (M7.2.8/5, 189)

"nası *yapaynez*." (M6.2.10/1, 143)"ne *vereynez* kiraya *çıkaynez* de." (M7.2.1/1, 164) "*geleynez gideynez*" (M7.2.5/1, 80)

Manastır-Musaobası'nda -sık 1.çokluk şahıs eki kullanılır:

"eyer düşersen orda nece *patlānesik* gülmekten sana." (M8.1/1, 152) "kompir mancasını nası *yapanesik*? " (M8.1/1, 177) "*nāpanesik* bu sene demiş." (M8.1/1, 210) "ha biz izmire *gidinesik* bugün" (M8.1/1, 178) "geri geldik mi biz sizi *çāranesik*." (M8.1/1, 180) "gelin giderke, ana bak bu çocuklara bis biras sōna *gelinesik* geriye." (M8.1/1, 189) "yarın saba *bitirenesik* onu kaçarız çardā deriz." (M8.1/1, 200)

İkinci Çokluk Şahıs:

"ne güzel bunnarı *diñneynesiñiz*." (M7.2.4/1, 7)

Olumsuz Çekimi

Birinci Teklik Şahıs:

"ben evimden *çıkmānan*." (M7.2.3/1, 62)

Birinci Çokluk Şahıs:

"*almānez* bunu" (M6.2.10/1, 147)

II.1.1.2.2.1.4.4.2. -ende, -ender

Bu şekillere sadece İştip Yörük ağızlarında rastlanmıştır. Metne dayalı örneklerimiz ikinci teklik ve birinci çokluk şahıslara ait olsa da Sevdiye Çınar

(Saruhanlı) isimli kaynak kişimizle ekin kullanımlarına dair yaptığımız metin dışı sorgulamalarımızda bu şekillerin bütün şahıslarda kullanıldığı öğrenilmiştir. Ayrıca kaynak kişimiz gel- fiili üzerinden yaptığı örneklendirmede "gelirim, geleceğim" anlamlarında "geleynem, gelenem, gelenderim, gelenden" biçimlerinin bulunduğunu belirtmiştir.

Olumlu Çekimi

İkinci Teklik Şahıs:

"onun elini *öpendersiñ* ona aga *diyendersiñ*." (M6.2.9/1, 163) "mejbursuñ ne *yiyendersiñ*." (M6.2.9/1, 23) "sandım filime *çekendersin*." (M6.2.11/1, 1)

Birinci Çokluk Şahıs:

"burada *geberendeyiz* artīn. " (M6.2.9/1, 40) "geliñ adi ekmek *yiyendēz*" (M6.2.9/1, 237) "yemek *yiyenderiz*" (M6.2.9/1, 238) "*atanderiz* tabi." (M6.2.9/1, 90) "nası *yapandez* nası *yapçaz* " (M6.2.10/1, 143)

Olumsuz Çekimi

İkinci Teklik Şahıs:

"nası *ūrenmeyendersiñ*." (M6.2.9/1, 22)

II.1.1.2.2.1.5. Geniş Zaman

Geniş zaman eki I. Bölgede /i/ > /ı/ değişiminden dolayı büyük ünlü uyumuna uymazken II. ve III. Bölgede uyuma girmektedir. Bundan sebep örnekler sadece şahıslara göre sınıflandırılmamış bölgelere göre de tasnifi yapılmıştır.

Ayrıca ses değişmeleri açısından belirleyici nitelikte olan, geniş zaman ekinin ünlüsünde görülen genişleme, daralma hadiseleri ile genelde /r/ ünsüzüyle biten fiillerden sonra gerçekleşen hece kaynaşmaları alt başlık halinde incelenmiştir.

MBGA'da 2. ve 3. teklik, çokluk şahıslarda geniş zaman ekinin ünsüzü düşer üstelik bu durum Bulgaristan ağızlarında diğer ağızlardan daha çok görülür.

Geniş zamanın 3. çokluk şahıs çekiminde görülen ve sadece bazı Bulgaristan göçmen ağızlarında karşılaşılan gerileyici ünsüz benzeşmesi de belirleyici ses olaylarındandır.

Birinci Teklik Şahıs:

I.Bölgede -m'li biçim kullanılırken II. ve III. Bölgenin bazı yerlerinde -n'li biçim yaygındır.

I. Bölgede

"sudan çok *korkarım*." (K1.1/1, 146) "bu kareyi boş *bırakarım*" (K1.1/1, 454) **"**bu cün ben sana *celırım*" (K1.1/3, 85) "cüvābını *verırım*." (M3.2/1, 249) "her gün ona

bir çömlek derdık orda ayran, içine bi top yā, dibıne yūrt *kuyarım, gütürürüm* orā." (M3.4/2, 65) "*gönderırım* kendi şey köyüne." (M2.3/1, 25) "olsa patiklarım dişarda *verırım*" (M4.2/1, 222) "aga ben *utanırım*" (M7.1.1/1, 54) "*verırım* demiş." (M7.1.2/1, 413) "*giderım*, dedım." (M7.1.2/2, 7) "seni dedi burda *verırım*" (M7.1.4/1, 18) "butim *düşerım.*" (M7.1.4/1, 94)

II. Bölgede

"ben ūle mi *yaparım* bu geline." (M6.2.9/1, 110) "dört beş *dizerim*" (B5.3/1, 403) "okumā *bilirim*" (B8.1/1, 1) "ekmek *alırım*." (B8.5/1, 57) "her gün *dolaşırım*" (Y3.1/2, 11) "tavayı *yālārım*" (Y3.4/1, 233)

İştip, Radoviş (Alikoç, Kulāzı, Çeşmemahalle, Allabası, Köseli, Sarıgöl) Yörük ağızları ile Kırcaali; Sımolyan-Tozyanı; Eskicuma-Kasırgalar'da -m yerine -n şahıs ekli şu örnekler tespit edilmiştir:

"yanlış *anların*." (M6.2.3/1, 46) "bu māleyi *bilirin*." (M6.2.1/1, 13) "ben de *gelirin*" (M6.2.7/2, 12) "sopayı elime *gezdirin*." (M6.2.9/1, 131) "*düşerin* altında *kalırın*." (M6.2.10/1, 311) "*sayarın* ya canım" (M7.2.1/1, 252) "ben ıstanbula *giderin*" (M7.2.2/1, 87) "ben *gelirin* " (M7.2.2/1, 91) "*yatīrın yatīrın çıkarın*" (M7.2.2/1, 222) "elime de gene *alırın*." (M7.2.3/1, 148) "biştineyin *yakarın* yāsını, yaktınayın *kuyarın* onun içine su" (M7.2.3/1, 158) "epsini *bilirin*." (M7.2.4/1, 19) "ondan *şübelenirin*." (M7.2.4/1, 109) "onnarı sokakta *bırakırın* o kızı *giderin* amele." (M7.2.6/2, 96) "sade türkçe *bilirin*" (M7.2.8/5, 17) "bu ġadā *bilīrin*." (B2.1/1, 13) "*anların* öle unuttum artık *bilirin*" (B2.1/1, 78) "bunnar ben gülsün diye *derin*" (B2.2/1, 45) "hep dua *okurun*." (B2.6/1, 27) "onda sō inekleri *sārın*." (B2.6/1, 89) "sımolen *derin* e" (B2.4/1, 99) "gitmeg *isterin* geri *dönerin*." (B2.8/1, 42) "ben ġuranı *bilirin*" (B3.1/1, 40) "ōretmenimi *dinlerin*" (B5.1/1, 19)

III. Bölgede

"vallā oldunleyi amuru *yaparım* ne var onda." (M3.8/1, 186)

Manastır Kınalı ve Mecitli'de -n'li şekiller görülür:

"ben gene aynı *yaparın*." (M8.4/1, 30) "gidemesin *giderin*, gidemesin giderin." (M8.5/1, 32) "filan yerde *beklerin*." (M8.5/1, 46)

İkinci Teklik Şahıs:

I. Bölgede

"*ülürsün* koşamazsın" (K1.1/1, 225) "sora *çikarsın*" (K1.1/1, 424) "*koşukarsın* saba *cidersın* saçını *yaparsın*" (K1.1/2, 261) "martın on beşinde *ekersın*" (M1.2/1, 87) "kızgın suyle *yūrusun* amuri. sōna *koparısın*" (M1.2/3, 76) "ısıcak su *dökērsın*"

(M3.3/2, 20) “beddua *verırsın*.” (M2.3/4, 163) “yelek *örüsün*” (M2.8/1, 114) “sen mi *ölürsün*” (M2.10/2, 338) “ekersen *biçersın*” (M7.1.2/1, 67) “*bilırsın* dā i.” (M7.1.6/1, 12)

Prizren ve Köprülü-Yukarı Karaslar’da 2.teklik şahıs ekinin -si, -su (< -sin, -sun) şekilleri de bulunmaktadır:

“oni *korsu* gelinin yanında.” (K1.1/1, 416) “onla *geçirisi* düzene” (M2.5/2, 81)

II. Bölgede

“yasin *okursun*” (B7.16/3, 259)

Bulgaristan ağızlarında ekin ünsüzü yaygın şekilde düşer ve bu hadise yaygın olmamakla beraber diğer ağızlarda da görülür:

“*paklāsın, kuyāsın* sobanın üstüne” (B6.7/1, 107) “pi̇nir *alīsın*” (B6.7/1, 197) “*alīsın* onu, *yapāsın*” (B6.7/1, 212) “*çekēsin* onu *dökēsin* tepsiye.” (B7.1/1, 129) “*yālāsın koyāsın* fırına” (B7.1/1, 133) “pirinci *serisin*” (B3.1/1, 121) “kalabalā göre *yapāsın*.” (B6.2/1, 178) “baklava *yapāsın gidēsin*” (B6.4/1, 39) “suyu *kaynatīsın*” (B7.6/1, 36) “bi de yımırta *katāsın*.” (B7.16/3, 190) “çıkarkan *görüsün*” (Y3.4/1, 168)

Şumnu-Hasanköy’de bir örnekte -ser ekiyle genişletilmiştir:

“ipek böcēni *bilirsinser* içinde kelebek vā” (B7.16/3, 324)

İştip ve Radoviş-Kulāzı Yörük ağızlarında damak n’li örnekler de vardır:

“sabā *kalkarsıñ gidersiñ* avşam *gelirsiñ*, geje gelirsin gayri̇n.” (M6.2.4/1, 128-129) “bir‿ki sene *giyersiñ*” (M6.2.10/1, 287) “*sündürüsüñ* ateşi” (M6.2.11/1, 111) “tabi *kurudursuñ*.” (M6.2.10/2, 135) “nerden *gelirsiñ*” (M7.2.2/1, 115) **“**sabā namazı *kalkarsıñ*, elini yüzünü *yēkarsıñ*, ayvanlarıñ vardır ona yem *atarsıñ*, tavuklarını *bakarsıñ*.” (M6.2.5/1, 16-17)

III. Bölgede

“sen *ölürsün*” (M8.5/1, 33) “leblebi bol ceviz var, *alırsın*.” (M3.8/1, 263)

Manastır-Kınalı’da damak n’li örnekleri görülür:

“tellalı *bilirsiñ*” (M8.5/2, 228) “sefte *görürsüñ*” (M8.5/2, 331)

Üçüncü Teklik Şahıs:

I. Bölgede

“annesi *verır*.” (K1.1/1, 409) “dāmat *girır* içeri *kapadır* kapisını” (K1.1/1, 418) “dāmat *çikar*.” (K1.1/1, 424) “o da *cüsterır* çocogi.” (K1.1/2, 198) “bugar *gelır* bugar *olur*” (M3.2/1, 99) “sol tarafa *gelır*.” (M1.2/7, 31) “asan üsi̇n *gelır* serbez *gelir*” (M3.2/3, 26) “boyday *getırır*” (M3.4/2, 21) “annen da *bilır*” (M2.3/1, 76) “ordan *getırır*” (M2.6/1, 37)

II. Bölgede

"otuz sene oldu *çalışır*." (M7.2.2/1, 125)

/r/ ünsüzüyle biten kelimelerde geniş zaman ekinin ünsüzü düşebiliyor:

"küz *duru*" (M6.2.10/2, 97) "kulā *indiri*." (Y3.2/2, 63) "*kabarı* o bōle." (B6.7/1, 107) "o çay *getiri*" (B6.7/1, 110)

III. Bölgede

"seni dedi ordan *gönderi*" (M8.5/1, 36) "demir dayı *bilir*" (M8.4/1, 35)

Birinci Çokluk Şahıs:

I. Bölge ile III. Bölgeden Manastır-Musaobası'nda -sık biçimi belirleyicidir.

I. Bölgede

"hayat *derız* biz" (K1.1/1, 109) "martta *ekerıs*" (M1.2/1, 87) "sabālık *yerız*, çay *içerız*, kāve *içerız*" (K1.1/2, 219) "biz de *giderız*" (M7.1.4/1, 25) "suyuni *verırız*" (M7.1.4/1, 92) "*yükledırız* koyunlara, *getırız* koyunlara" (M7.1.6/1, 13) "gece gelini *getırırız*." (K1.1/1, 365) "biz çalışmak çok *severız*." (M2.7/2, 145) "dūn gününi *kōruz*." (K1.1/1, 334) "onları *biliris*" (M3.2/1, 15) "süt pidesi *yaparız*." (M2.8/1, 55) "biz mi *ölürüz*." (M2.10/2, 338) "bi sabā pide *yaparız*" (M7.1.2/1, 208)

-sık biçimli örnekler şunlardır:

"*gīdırırsık* o çityanlari" (K1.1/1, 340) "*getırırsık* o gelini" (K1.1/1, 408) "ellerine *verısık*" (K1.1/2, 240) "*cidersık çıkarısık* o eşyalarımızi" (K1.1/2, 400) "un *atarsık* sōna boyle *ovarsık* oklavayle oyle." (M1.2/4, 18) "kışlık *yāparsik*." (M1.2/6, 85) "bi sāt işte *kaynadırsık*." (M1.2/6, 163) "*gelirsik gidersik*" (M3.2/3, 157) "*yaparsık* geline 'yemek bir afta, *yaparsı*." (M2.10/2, 5) "bi yeri *gidersık*" (M7.1.3/1, 91) "gece *koşturusuk*" (M7.1.6/1, 134)

Prizren ağzında bir örnekte -k şahıs eki kullanılmıştır:

"aykırırık" (K1.1/2, 206)

II. Bölgede

"kendimiz *dikeriz*" (M6.2.10/1, 263) "*yēkarız* orda" (M6.2.10/1, 282) "sabālayın *kalkarıs*" (M7.2.3/1, 206) "'çerge *deriz*" (B5.1/1, 115) "onu kızgın yāya *koyarıS*" (B5.3/1, 137) "örtü *örtünürüz*." (Y3.4/1, 267)

III. Bölgede

"kazanle şerbet *yaparız*." (M3.8/1, 83) "lokma *dēriz*" (M3.8/1, 158)

Manastır-Musaobası'nda -sık birinci çokluk şahıs eki de kullanılmaktadır:

"yarın saba biz onu *kalkarsık bitirisik*" (M8.1/1, 197)

İkinci Çokluk Şahıs:

I. Bölgede

"siz bilmem ne *dersınız*." (K1.1/1, 109) "*bilersınız*." (K1.1/1, 208) "kalabalık *görürsünüz*" (K1.1/3, 54) "bi cün celır sırasi *cidersınız* prizrene o adetleri da *cürürsünüz*" (K1.1/2, 222) "bir asta *olursunuz*" (M2.10/2, 340) "yoklamā *gelırsınız*" (M7.1.2/2, 9) "çucuklara *ūredirsiniz*" (M6.2.3/2, 78)

-sInIz yanında -suz (< sunuz) biçimli şahıs eki de kullanılmaktadır:

"siz da dedi *oturusuz*." (M1.2/6, 33)

II. Bölgede

"ani *gülersiniz* şini" (Y3.4/1, 221) "filime *alırsınız*." (B3.1/1, 127)

Ekin ünsüzünün düştüğü örnekler şunlardır:

"*gülēsiniz* bana" (B3.1/1, 127) "o numaraylan *gidēsiniz alīsınız*" (B7.5/1, 39)

İştip ve Radoviş (Alikoç, Kulāzı) Yörük ağızlarında damak /n/'li şekli yaygındır:

"manisada mı *oturusuñuz*?" (M6.2.7/2, 32) "o zaman *alırsıñız*" (M6.2.10/2, 39) "siz dā iyi *bilirsiñiz*" (M7.2.1/1, 178) "*azarlārsıñız* siz " (M7.2.2/1, 96) "kendi kendiñize *konuşursuñuz*" (M7.2.2/1, 97)

Üçüncü Çokluk Şahıs:

I. Bölgede

"arama *derĺar*." (K1.1/1, 317) "sora *gelirĺar*" (K1.1/1, 323) "kaynana tarafı *otororlar*." (K1.1/2, 278) "heppısıne *ciderĺar*." (K1.1/2, 367) "oni *kaparlar korlar* peşitten" (M1.2/3, 101) "*elerler* uni *atarlar* kaynar." (M1.2/6, 148) "bize akraba olarak gibi *gelırler*" (M3.4/2, 43) "alırlar gelırler." (M2.3/3, 27) "otuz, kırık, enli arkadaş *toplanırler*" (M4.2/2, 193) "*alırlă*, piknik *yaparlă*" (M1.2/3, 165)

"yēceklēni *kuyālar*" (M3.5/1, 71)

II. Bölgede

"ġızları almā *gelirlē, alırĺā, giderlē*" (B2.6/1, 58) "gebecili *derler* una." (Y3.2/2, 4) "orda *sayarĺar*" (Y3.3/1, 124) "araba *yaparĺar*" (Y3.4/1, 21) "filcan da *kaparĺar*" (Y3.4/1, 154)

Bulgaristan ağızlarında yaygın şekilde geniş zaman ekinin ünsüzü düşer:

"vāsa *takālar* yoksa *bakınīlar*" (B6.7/1, 39) "*oynālā, çalālar*, içki *verilē* burda" (B6.7/1, 66) "şeker *getirīler*" (B6.7/1, 110) "mevlüt *okudūlar*, suvan şekeri *dādālar*." (B6.10/1, 70) "bāzen şaka *yapāla* bī para *koyālar*" (B6.10/1, 139)

“sıcak suyu *dökēlē yakālar*.” (B7.2/1, 37) “*bārılar, kızālar*” (B7.3/1, 225) “yemeklen *yapālar*” (B8.1/1, 24) “allān emrini *ġuyālā istēlē*.” (B3.1/1, 84) “komşulā *çıkālā*” (B5.1/1, 138) “biraz para *kazanīlar*” (B6.2/1, 169) “toprak *atālar, kestiriler*.” (Y5.1/1, 164)

Kırcaali-Kayabaşı, Razgırat-Kışla, Yunusabdal, Zavıt gibi bir kısım Bulgaristan göçmen ağızlarında 3.çokluk şahıs çekiminde ekin ünsüzü gerileyici benzeşmeye uğrar:

“kimi sokaktan *geçellēdi*” (B2.6/1, 11) “hēkezin tālalānı *veriller*.” (B6.2/1, 52) “madrova *deller*.” (B6.2/1, 189) “tūkçe *konuşeller*.” (B6.2/1, 190) “türkçe *bilellē* be canım.” (B6.3/1, 7) “uzaldamadın *dellē* göçmence konuşiyesin *dellē*.” (B6.7/1, 104) “edremit *deller* bilmem tā bīkaç şeylē *sōleller*” (B6.7/1, 169) “bırakmellē *yoleller* millet.” (B6.7/1, 241)

III. Bölgede

“peynir *yaparlar*” (M3.7/1, 204) “nişan *yaparlar* işte.” (M3.8/1, 81) “bayramda *gelirler*” (M3.8/1, 169) “*oturular* ihtiyarlar.” (M8.5/1, 15)

Olumsuz Çekimi

Birinci Teklik Şahıs:

“ben bu kayıya *'binmem*.” (K1.1/1, 145) “ben bu eşya dā bi dügüne *cimem*” (K1.1/2, 408) “imza atmā *bilmem*.” (M8.4/1, 15) “*bi̯l̩mem* başka di̯l̩.” (M3.5/2, 2) “ben *gitmem*.” (M3.8/1, 134) “ben iç gitmesem gitmem çocükleri *bırakmam*.” (M3.8/1, 136)

II. Bölgeden Kırcaali, Sımolyan-Tozyanı, Eskicuma-Kasırgalar’da teklik birinci şahısta -n ekinin kullanıldığı örnekler şöyledir:

“ben hiçbi yürt *ziyan‿etmen*” (B2.6/1, 101) “ben satın kesig *alman*” (B2.6/1, 102) “hiç kötü *deyemen*” (B2.6/1, 32) “azap gördüm *demen*” (B3.1/1, 51) “*istemen* diyorum ben” (B3.1/1, 118) “hepten kārı *duraman*” (B5.1/1, 136)

İkinci Teklik Şahıs:

I. Bölgede dil uyumana aykırı örnekleri de vardır:

“ülürsün *koşamazsın*” (K1.1/1, 225) “akşama kadar *oturamasın*.” (K1.1/2, 334) “sen *bilmesin*” (M2.2/4, 98) (M2.5/1, 28) “*kıyamāsın* kırmā” (M2.5/2, 104) “sen *yemesin* bunu.” (M2.9/1, 35) “oni da *bi̯l̩mesın*” (M2.10/2, 158) “ekmesen *biçmesın*.” (M7.1.2/1, 68)

Ayrıca Strumisa-Makruva'da 2.teklik şahsın -sı < -sın şeklinde bir örneğine rastlanmıştır:

"üç èl̩ti bi yerde *yaşıyaması*" (M3.2/3, 114)

II. Bölgede her zaman uyuma girer:

"sen dedi *duramaSsın*" (B6.6/1, 35) "kendine *bırakamassın*." (Y3.2/2, 186) "mubarē *yimessin*." (B7.9/1, 120)

III. Bölgeden Manastır-Kınalı'da 2.teklik şahsın damak n'li şu örneği vardır:

"neden *yemesiñ*" (M8.5/1, 105)

Üçüncü Teklik Şahıs:

"evli *olmaz*" (K1.1/1, 401) "ona görücü *denmez*" (K1.1/3, 103) "yimekte zāten insan *çekınmes*" (K1.1/2, 252) "bizde da kuşak *baglanmaz*." (K1.1/2, 272) "başka bi şey *ekılmez*." (M3.2/1, 196) "kıj günü iki tane büber bile *bulamas*" (M3.4/2, 63) "oni ev *almas*." (M3.5/1, 71) "*etışmez* yūrt süt." (M3.5/1, 90) "bu ders *yapmas*, *çalışmas*." (M7.2.2/1, 39)

Birinci Çokluk Şahıs:

I. Bölge için -sık birinci çokluk şahıs ekli örnekler ilginçtir:

"yok biz *demesık*." (K1.1/1, 282) "bizde ayıp *cürmesık*." (K1.1/2, 233) "üc cünden fazla *ceçırmesık*." (K1.1/2, 475) "biz burasının bollūni *bulamasik*" (M3.2/1, 210) "*demesık* ōle. " (M2.6/1, 90) "biz arpa *yemesık*" (M2.10/2, 103)

II. Bölgeden örnekler şunlardır:

"biz *ġullanmayız*." (B2.2/1, 14) "börek mörek *yapmayız*" (B2.4/1, 439) "çocukları bile *salmayız*" (B7.16/1, 16) "yemeklere salça *koymayız*." (B6.3/1, 85) "*bilmeyiz* biz." (B7.1/1, 3)

İkinci Çokluk Şahıs:

"siz *yimesiniz*" (B3.1/1, 167) "siz çīrden *annamasınız*." (B7.16/3, 163) "siz *bilmezsiniz*" (B7.19/1, 55) "siz *bilmeSsiniz*." (B8.4/2, 61)

Radoviş-Kulāzı'nda damak n'li örneği var:

"konuşmañızı bile *bilmesiñiz*" (M7.2.2/1, 207)

Üçüncü Çokluk Şahıs:

I.Bölgede 3.çokluk şahıs çekiminde -lar ekinin dil uyumunu bozduğu örnekler yanında Prizren'den ünlü-ünsüz uyumunu bozan örnekleri de vardır:

"a bizım *vermezler* orda." (K1.1/1, 129) "orda isteme *demezĺar*." (K1.1/1, 316) "*demezlar* gelmişlar görsünler." (K1.1/3, 104) "kız tarafi *oynamazlar*." (K1.1/2, 280) "*durmazlar* bej dekika" (M1.2/3, 151) "benım adımi *bēnmezler*" (M3.3/2, 4)

II. Bölgede -lar eki uyuma girmektedir. Razgırat-Kışla ile Zavıt'ta ise gerileyici ünsüz benzeşmesine uğramış *-mezler* > *-meller* olumsuz şekli görülür:
"gelinnerden ayır yok, *bakmazlar*." (M7.2.6/2, 17) "cümātlen *gitmezlē*" (B2.5/1, 49) "cāmiye *gitmezler*" (B6.2/1, 190)
"*annameller* onnā nine buba bilerler." (B6.2/1, 147) "*bırakmellē* yoleller millet." (B6.7/1, 241)

III. Bölgeden örnekler şunlardır:
"elimden *almazlar*." (M8.4/1, 18) "karılar *gitmez*" (M3.8/1, 99)

II.1.1.2.2.1.5.1. Geniş Zaman Ekinde Dar Ünlünün Genişlemesi

Bil-, bırak-, kon-, tanı- gibi belirli fiiller ve Prizren, Grades, Köprülü-Yukarı Karaslar gibi belirli yerlerle sınırlıdır. Geniş zaman ekinin ünlüsünde genişlemenin örnekleri Prizren'de daha çoktur.
"bi çorbaya *kırabilersin*." (K1.1/1, 57) "balkabā *biler* misınız nedır?" (K1.1/1, 207) "bilersınız." (K1.1/1, 208) "kızi *biler* komşu olani *biler* çarşi" (K1.1/1, 322) "yalnız ne *bilerım* sırpça" (K1.1/2, 35) "o da türkçe biler" (K1.1/2, 53) "baba sen *bilersın*, ana sen *bilersın*" (K1.1/2, 96)
"boş *bırakarım*" (K1.1/1, 454) "*bırakardık* oni öyle" (M3.3/2, 72) "*bırakardık* lēnin içinde" (M2.5/2, 66) "o zaman bıragardi" (M4.2/6, 161) "kemal‿agalari *tanarsın*" (M2.5/1, 76) "beyaz başörtüleri *konar*" (K1.1/3, 51) "ismini koymā *çārarız*." (B8.4/2, 34)

Ayrıca Prizren ağzı için ilk hecesinde /o/ ünlüsü bulunan kelimelerin diğer hecelerinde de /u/ dar ünlüsünün /o/ geniş ünlüsüne değişmesi belirleyici niteliktedir:
"koca tarafı *otoror*" (K1.1/2, 277) "bilen biri oni *okor* kulagına" (K1.1/2, 490) "lezetli *olor* dā tatli *olor* dā isĺa." (K1.1/2, 507)

Karşılaştırma metnindeki örnekler:
"büle *otoror* celin" (K1.1/4, 70) "onda koyunlar *otoror*" (K1.1/4, 165)

II.1.1.2.2.1.5.2. Geniş Zaman Ekinde Geniş Ünlünün Daralması

Yap-, yat-, kır-, kar-, at-, ser-, sal-, sür-, kıl-, koy-, böl-, gir-, ör-, bin- gibi belirli kelimelerde görülen bu hadiseye özellikle *yap-* ve *yat-* fiil köklerinde sıklıkla rastlanır.

Eskicuma-Opaka (Bulgaristan) ağzı için belirleyici nitelikte olan bu durumun örnekleri de daha çok II. Bölgedendir.

Birinci Teklik Şahıs:
"nektar *yapırım*." (B5.3/1, 242) "ġavur dedi ki *salırım* ama" (B7.16/1, 25)

İkinci Teklik Şahıs:

"geceden gidēsin *kırısın*." (B7.10/2, 75) "bi yımıta *kırısın*" (B7.1/1, 132) "yōrtla meseĺa soda, tuz üçünü *karısın*." (B6.10/1, 216) "pirinci *serisin*" (B3.1/1, 121) "acık yā üstüne bi *sürüsün*" (B6.10/1, 215)

Üçüncü Teklik Şahıs:

"onnar beş vakıt namazını *kılır*." (B2.1/1, 28) "bi şey *koyur*." (B5.3/1, 262) "mesele tarana *yapır̄ karır* amurunu" (B5.3/1, 273) "ikiye *bölür* annem." (B7.16/3, 180) "onnarı kaynak suya *salır*" (B7.16/3, 329) "*girir* gelinin koluna" (Y3.4/1, 118) "torun *yatır* burda" (M1.2/6, 135) "dedem *yatır* orda" (M3.2/3, 69)

Birinci Çokluk Şahıs:

"onnarı *örürüz*" (B5.2/1, 273) "pi̇nir *yapırız*" (B5.3/1, 209) "biz fırına *atırız*" (B7.4/1, 24) "sofra bezi *seririz*." (Y3.4/1, 209) "*salırız* sobalara ceryana" (M1.2/3, 82)

Üçüncü Çokluk Şahıs:

"delikannı kızlā katırlara *pinirlē*" (B2.1/1, 116) "*içirlē* şeydirlē *oynirlē*." (B2.1/1, 140) "niḱah *yapırlā*" (B5.3/1, 149) "güzelce bi̇ koyun postuna bürül̄er sarılar" (Y3.4/1, 288) "keşkek dövēler bulgur *kırılar*" (B7.3/1, 244) "si̇ke *sürülēdi* saçlāmıza. sōra bazen yā *sürülerdi*" (B7.3/1, 235) "açıkta *yatırlar*" (M3.7/1, 198)

"kadınnā *gidillē*" (B2.1/1, 142)

Birleşik zamanlı çekimlerde görülen örnekleri şöyledir:

"çocuklūmda *gezirdik* biz halamlā, dayılā *gezirdik*." (B5.3/1, 130) "o zaman *yapırdılā*" (B5.3/1, 180) "*yapır̄dık* pi̇nir de *yapır̄dım*." (B5.3/1, 209) "ninem *katır̄dı* epsinden." (B5.3/1, 268) "asır *örürdük*" (B5.3/1, 338) "aşūreye de *koyurdu*" (B5.3/1, 397)

II.1.1.2.2.1.5.3. Geniş Zaman Ekinde Hece Kaynaşması

-r ünsüzüyle biten fiil kök ve gövdelerine geniş zaman eki getirilmesiyle ortaya çıkan ve bazı kaynaklarda hece düşmesi (Karahan, 1996: 131-132), bazı kaynaklarda hece kaynaşması (İlker, 2017: 207), bazılarında ise hece tekleşmesi (Gülsevin, 2017: 51) adlandırmalarıyla verilen bu hadise, Kaşgarlı Mahmut'a göre Oğuzlara özgüdür ve "Oğuzların tuttuğu yol, kural yolu değilse de kolaylık yoludur" (Atalay, C.II, 1998: 65).

Anadolu'nun Batı Grubu (I., II., III., IV., IX. Grup ağızları) ağızları için ayırıcı nitelikte olan (Karahan, 1996: 132) bu kullanımın MBGA'daki örnekleri birinci şahıslara, genelde -r ünsüzüyle biten fiillere ve daha çok da II. Bölgeye aittir.

Birinci Teklik Şahıs:

"yūrt korum *karım*." (Y3.1/2, 67) " evde kendim de *oturum*" (Y3.4/1, 101) "yok burda olsa *gösterim*" (M8.4/1, 256) "tekrar *yūrum*." (M7.1.6/1, 90)

-n'li biçimlere dair örnekler de şöyledir:

"gene doktora *götürün*" (M7.2.2/1, 93) "ben de orda balkonda *oturun*." (M7.2.2/1, 219) "nası canım istėr öle *süpürün*" (M7.2.2/1, 226) "işte kazak *örün* bȫle yelek *örün*" (M7.2.2/1, 263) "işte ekmēmi *yūrun* kalktı mı" (B2.6/1, 88) "senin gibi *oturun*" (B5.1/1, 18)

Birinci Çokluk Şahıs:

"sütlü pirinç *pişiriz*." (M6.2.5/1, 71) "tellere *seriz* onu" (M6.2.5/2, 38) "o testileri *uruz* omuzumuza" (M7.2.3/1, 147) "darı unu *kavuruz*" (M7.2.6/2, 45) "kapakta *bişiriz*." (M7.2.6/2, 46) "çorap ta *örüz*" (B2.1/1, 127) "sapanna *sürüz*." (B2.1/1, 148) "tūmu *savırız*" (B2.1/1, 149) "būdan *sarız* arabaya" (B6.1/1, 204) "sabā kāşı *varız*." (B6.1/1, 205) "*dürüz* onu" (B6.2/1, 176) "*kavuruz* güzel" (B7.4/1, 25) "salıngaç *kuruz*" (B7.13/1, 123) "biz onnarı *kavırīS*, eti *kavırız*" (B7.6/1, 50) "kız *veriz* zaman gelir çocuk *everiz*" (B7.16/2, 24) "sarımsānı *dolduruz*" (Y1.1/5, 84) "yemlikleri *süpürüz*" (Y1.1/5, 409) "üstüne *seriz*." (Y3.1/2, 93) "undan sōna *sarız* unnarı bṻle." (Y3.1/2, 94) " *yūruz*, fırında *pişiriz*." (Y3.4/1, 164) "oca *çārāz*" (B8.4/2, 33)

"dişarda pişi *pişırız*." (M1.1/1, 15) "onunle *karıştırız*." (M1.2/3, 53) "amur gibi *pişırız*" (M7.1.6/1, 107) "oraya yarıntı *veriz*" (M3.3/1, 80) "işte şini *koşturūz* gene." (M3.3/2, 12) "altmiş euro *veriz*" (M2.7/4, 180) "onun içine *salıverĭz* bȫle." (M3.8/1, 221)

-r ünsüzüyle bitmeyen fiillerden de örnekleri vardır:

"tekrardan *bırakāz*" (M2.2/4, 49) "olsa momoroz uni burda yapaym kaçamay *yēz*." (M2.5/2, 100) "ekmē *yapaz* yazayz tepsinin içine *bırakāz* dursun" (M2.5/2, 103) "çorba *yapaz*" (M8.4/1, 36)

II.1.1.2.2.2. Tasarlama Kipleri

Türkiye Türkçesinde tasarlama kipleri ya da dilek kipleri olarak adlandırılan emir, istek, şart, gereklilik kiplerini Eski Anadolu Türkçesinde ayrı ayrı eklerle göstermek mümkün değildir ve bu kiplerin hepsinde "bir şeyin yapılmasının, ben tarafından istenmesi" anlamı bulunmaktadır (Gülsevin, 2007: 106).

Suzan Canhasi, bu durumun Kosova ve Makedonya Türk ağızları için de geçerli olduğunu söyleyerek dilek-şart, istek, gereklilik, emir kiplerini istek kipleri başlığı altında değerlendirmiştir (Canhasi, 2013: 34).

Yine de belirli düzeylerdeki nispî yatkınlıklarını esas alarak biz bu kiplerin ayrı başlıklar halinde verilebileceğini düşünüyoruz.

II.1.1.2.2.2.1. İstek

Türkiye Türkçesinde istek kipinin teklik-çokluk birinci şahıs çekimlerinde Eski Türkçedeki gibi hem emir hem de istek bildiren -AyIm, -AlIm ekleri kullanılırken ikinci şahısları ile üçüncü teklik şahsında Eski ve Orta Türkçe dönemlerinde gelecek, geniş zaman gereklilik-dilek ifade eden -gA şeklinden gelişmiş -A eki kullanılmaktadır (Korkmaz, 2007: 648-649).

MBGA'da da birinci şahıslarda bir yandan Eski Türkçeden gelen bu görev ikiliği devam eder bir yandan yer yer -*A* ekli örnekler görülür. Ayrıca Güney, Güneybatı Makedonya Türk ağızlarında -AyIm ekini karşılayarak istek anlatan -i biçimi (Ahmed, 2014: 6) I.Bölgeye özgü bir kullanım olarak karşımıza çıkar. İkinci şahıslarda ise istek kipi -A'dır.

Birinci Teklik Şahıs:

İştip, Radoviş Yörük ağızları; Sımolyan-Tozyanı, Manastır-Kınalı, Mecitli gibi bir kısım II. ve III. Bölge ağızlarında tarihî -n'li biçim kullanılırken diğerlerinde -m biçimi tercih edilmektedir.

- AyIn, -AyIm, -Aym, -Ā Biçimli İstek

"küpelerimi *bozayın*" (M8.4/1, 225) "ölürsem *öleyin*" (M8.5/1, 34) "nereye *gideyn*." (M8.5/2, 417) "gazoz *getirvereyin*" (M6.2.3/1, 22) "biraz *diñleneyin* yā." (M6.2.2/2, 13) "ne ben *üraşayın*." (M6.2.9/1, 184) "ben saña *yappereyin* de ye." (M6.2.8/1, 110) "bir ekmek *yürayın*" (M6.2.10/1, 444) "şindi seni de *sorayın*." (M6.2.10/2, 55) "çolūmla çocūmla *gideyin*" (M7.2.2/1, 25) "ille bi kere *gideyin geleyin, gezeyin* oralānı" (M7.2.2/1, 28) "sızdırma nası mı yaparsın *dīvereyin*." (M7.2.4/1, 56) "ben *gideyin*." (M7.2.4/1, 197) "şindi *bıraġayın*" (B3.1/1, 116)

"anladayım." (M1.2/3, 76) "*götüreyim* seni" (B7.12/1, 31) "adi ıstanbula *götüreyim*" (Y5.1/1, 47) "bi kāvecik dedim *içeyim* ba kızanım." (Y3.2/1, 43) "*vereyim* sana" (M8.4/1, 97)

"ben evde *kalaym*." (M2.3/1, 46) "sana *vereym* bir ev" (M2.3/1, 72) "işımız da isĺaydı hani itiyacımız yok niçin *çalışim* ben iş yapaym." (K1.1/2, 42) "dā *sayaym* mi?" (M2.2/3, 3) "bak *anladaym* sana." (M2.5/1, 7)

"size diyo ev diyo *ayarlēm*." (K1.1/1, 137) "*açēm* 'sokak kapısını" (B7.16/3, 143) "ben gideyin inekleri *bālān* der benim çocuk koyunnarı *kapān*" (M7.2.2/1, 370) "ne

yalan *söylēn*" (M7.2.6/2, 44) "ben bi şey size *söylēyim*" (M2.9/1, 87) "nası yalan *söylēyin* yavrucāzım." (M6.2.6/1, 19)

-A Biçimli İstek

"bana şimdicak ani buranın türkçesi çıksın *süleşam* ben" (K1.1/2, 75) "nası *veram* ben bilmem sülema arnavutçe ben nası verecem arnavuda kızımi." (K1.1/2, 92) "şimdi erkul ne *diyem* ben" (K1.1/1, 17) "ben sana *söyleyem*" (K1.1/1, 101) "neyi *okuyam*" (M2.6/1, 4) "*gidem çalışam*, başkasına çırak‿*olam*" (B6.1/1, 6) "*satam* mıstafa dedi." (B6.1/1, 151) "anneme bir haber *verem*" (B7.3/1, 12) "ājık *uyuyem*" (B7.16/1, 72) "dama *çekem*." (B7.19/1, 75) "kökümü *sōleyem* sana." (B8.2/1, 3) "gel *okuyam*, geçer." (Y1.1/5, 295) "sen sor da ben *süleyem*" (Y1.3/2, 5) "nerde *giden*" (M6.2.14/1, 37) "bi genci *gören*" (B2.6/1, 137) "bi derdimi *harz‿eden*" (B5.1/1, 143) "onu ayrı mı *konuşen*." (B7.1/1, 1) "ebe *deyeñ*" (M8.5/2, 229)

-i Biçimli İstek

"ben *verim* benim adresimi" (K1.1/1, 135) "bilmesın sen *sūlim*" (M1.2/3, 75) "ne *bilim* te etle yapardılar." (M1.2/4, 16) "iş *yapim*." (M3.2/1, 18) "bak şini *anladim*" (M3.2/1, 117) "ne *bilim* kaç yaşınaydım" (M3.2/2, 6) "nece *anladim* unuttum gāri." (M3.2/2, 56) "şini tekrar *görim* oralarını." (M3.2/3, 11) "işım yok gücüm yok nē *kalkim*." (M3.3/1, 57) "yok ne *anladim* be kızım ģāriki." (M3.6 / 1, 25) "ne *bilim* nası mı istediler." (M4.2/1, 10) "*ātim* ben buni." (M4.2/1, 102) "*sürim* mi te ef‿ekmejigi" (M4.2/1, 102) "*götürim* kızi da annem görsün." (M4.1/1, 51) "ben sana *söylim*." (M5.1/1, 5) "ben burda *verim* seni" (M7.1.4/1, 17) "sōna memlekette ne iş yapardık *diverim*." (M7.1.3/1, 5) "çay *yapim* mi deym, pişi *yapim* mi" (M7.1.3/1, 110) "kimınle *kalim*" (M7.1.5/1, 264)

İkinci Teklik Şahıs:

"bana *veresın* şu kadar yumurta." (K1.1/1, 184) "çizme mi var *ciyesın* ayakkabı mı var *ciyesın*" (K1.1/1, 202) "*gelesın* sabayle *gidesın* ne tütüne da" (M1.2/3, 12) "nası yālı nası yā *göresin*." (M8.4/2, 75) "koçiye *gelesin*" (M3.7/1, 194) "nerde *bakasın*" (M3.8/1, 164) "gitsen da *göresın*." (M2.10/2, 222) "geusen *göresın* fidan doliydi" (M7.1.3/1, 52) "düzgün düzgün *yazasın*." (M6.2.2/2, 33)

Bir örnekte -sı < -sın şahıs eki kullanılmıştır:

"iziyetini da *göresı*" (M1.2/3, 13)

Şu örneklerde iyi dilek, temennî ifadesi vardır:

"ragbetli *olasın*, būk adam *olasın*, okumiş *olasın*. "(K1.1/2, 488) "*gelin‿olasın* güzel." (M4.2/3, 178) "biS ta atardık *su gibi yinlik‿olasın*." (M4.2/4, 311)

Üçüncü Teklik Şahıs:

Genelde iyi ve kötü dilek ifade eder.

"allah *rāmet‿eyleyesın*" (K1.1/1, 71) "ak baba cibi *olson*." (K1.1/2, 487) "dostlar *sag‿olson*." (K1.1/3, 68) "hayırlı *olson* arabanız" (K1.1/3, 70) "alla *gönendirsin*." (M8.1/1, 168) "alla sonuna kadar *geçim versin*, alla *bi yastıkta kocaltsın*." (M8.1/1, 170) "kaynatam çok alla nurlar içinde yatsın" (M8.5/2, 308) "şennīn *bubar olsun*." (M7.2.8/5, 190) "allahım *düzgünlük versin* bu devlete." (M7.2.3/1, 151)

"*adın batsın*, yer batısın." (M7.2.3/1, 184) "allah *belasını versin*" (M7.2.8/5, 190)

Şükür ifadesi taşıyan örnekleri de vardır:

"dayımın gelini gene görümcem gezdiriler *bereḱat versin*." (M7.2.3/1, 59) "şindik te üç yüz oldu *bereḱat versin*." (M7.2.3/1, 152)

Şu örnekte isteğin içinde bir gereklilik anlatılmaktadır:

"kerpiç olsun evin olsun tus piber kendīn olsun." (M8.4/1, 155)

Birinci çokluk Şahıs:

-AlIm, -ylım, -ēlim, -ālım Biçimli İstek

"*çak* evımıze *gelelım*" (M1.2/4, 38) "*gidelım* bana bi öküz *alalım*." (M3.2/1, 246) "biz gene çabuk *gidelım*." (M3.2/2, 44) "türkiyē *gelelım*." (M3.4/2, 9) "atına yem *alalım*." (M3.8/1, 41) "bū̄klerımız *gelelım* dediler" (M2.3/1, 11) "alsak elimize *götürelim*" (M2.5/1, 35) "sālıklı *olalım*" (Y1.1/5, 263) "*boyadalım* çocūm" (Y5.1/1, 130) "biz bu melmeketten *kaçalım*." (Y5.1/2, 43) "kaynārcada *oturalımmiş*." (M3.3/2, 87) "bu kazanı *alalım* i'çeriye dedim *saklaylım*" (M8.4/1, 103) "bi kere senin peynir tatlini *yēlim*." (M3.8/1, 299) "*dēlım* köselerde dūn var" (M2.11/1, 11) "bi bayram *gidelım* ta bir‿angi doa *okālım*." (M4.2/1, 281)

-A Biçimli İstek

Örnekleri Kosova-Prizren'dendir.

"*celam cidam*, kız kalmanın yalnız celın *cidam*, demek oturmanın yalnız, kalmanın yalnız celın *cidam*. cidelim demek gelin gidelim." (K1.1/3, 82) "bizde kalmamiş suyi Íāzım suvaram. *sulayam* demek *suvaram*." (K1.1/3, 102)

-i Biçimli İstek

Koçana-Grades'te isteğin -i biçimi -sık birinci çokluk şahıs ekiyle çekimlenmiştir:

"e *nāpisık* o kurbani." (M4.2/1, 169)

İkinci Çokluk Şahıs:

"allah yetıştırsın, *evlendıresınız*." (K1.1/3, 75) "istemezdım bu cün *celesınız* buraya." (K1.1/2, 211) "ikiñiz *ayrılasıñız* diye" (M6.2.9/1, 201)

Üçüncü Çokluk Şahıs:

"aman *iyi olsunlar*" (M8.4/1, 71) "güle güle *gèḷsınler*" (M2.3/4, 157) "bunlar da *yesınler*" (M7.1.3/1, 56) "sā *olsuñlar*." (M6.2.7/2, 29) "beni *salsıñlar* iştipten ben ta köyüme giderim" (M6.2.1/1, 31)

Olumsuz Çekimi

Birinci Teklik Şahıs:

"ben soyatlāni *vermiyim* be kızım." (M7.1.6/1, 2)

İkinci Teklik Şahıs:

İstekle beraber yoğun bir uyarı anlamı taşımaktadır.

"sona *pişmān ◡ olmayasın*." (K1.1/2, 87) "bu konuşmaklari başka bi yerde *söyletmēsın*." (M1.2/7, 38) "sakın su *damlatmāsın*, yaş kaşik *sokmāsın*" (M8.1/2, 21) "*inlemeyesın*" (M3.2/3, 64) "*çıkmāsın* dişari." (M4.2/1, 116) "sakın demiş *dokunmayasın*" (Y3.2/2, 78)

Birinci Çokluk Şahıs:

"işte aç *kalmālım* diye." (M1.2/1, 23) "şimdi onları *sūlemēlım*." (M1.2/3, 155) "ölük ga onlar ölüleri *katmālım*." (M1.2/3, 156) "ben dedim ustalara *bırakmaylım* burda bu komşulara inan◡olmaz." (M8.4/1, 108) "*kaybolmālım* diyi." (M2.1/1, 9) "aylak *kalmālım*" (M2.11/1, 102) "*yemēlım* aç mi duralım" (M7.1.1/1, 57) "sora *yollamālım* dediler" (Y5.1/1, 17)

İkinci Çokluk Şahıs:

"*asmayasıñız* gene beni." (M6.2.9/1, 2)

II.1.1.2.2.2.2. Emir

Emir kipinin birinci şahıslarda çekiminin olup olmadığı konusunda görüş ayrılıkları vardır. Fakat Eski Türkçe dönemine bakıldığında -AyIn, -AlIm eklerinin istek ve emir olmak üzere iki işleve sahip olduğu görülür. Dolayısıyla bu kullanımlar Esi Türkçeden günümüze devam edegelmiştir. Lakin Türkiye Türkçesinde -A ekinin birinci şahıslarda kullanımı zayıflayınca -AyIn, -AlIm eklerindeki istek anlamı daha belirginleşmiş emir şeklinde ise bu işlevi güçlendiren *haydi, dur* gibi yardımcı unsurlar kullanılmıştır (Korkmaz, 2007: 666-667).

Türkiye Türkçesine benzer durum MBGA için de söz konusudur.

MBGA'da emir çekiminde görülen en ilginç şekiller fiilin bazı eklerle emir anlamının kuvvetlendirildiği 2. teklik şahsa aittir. Bunlarda biri Manastır - Mecitli'de tespit edilen -sA ekiyle fiildeki emir anlamının kuvvetlendirildiği şekil diğeri ise Koçana-Grades'e özgü olan -si ekiyle emir-istek anlamının pekiştirildiği şekildir.

Birinci Teklik Şahıs:

"du du *dīvereyin* dā kūlēn adını" (M7.2.3/1, 5)

"dur biraz *dinlenim*." (M5.1/1, 32)

İkinci Teklik Şahıs:

En kuvvetli emir ifadesi 2.şahıs çekimlerindedir. Üstelik yukarıda da belirtildiği üzere kimi zaman birtakım eklerle bu kuvvetli emir anlamı daha da pekiştirilmektedir.

Eksiz Biçimi

"*al* dedi tavuklari *gütür*" (K1.1/1, 185) "elini, ayānı *ika, git yat*." (K1.1/1, 52) "*koŋuk otor*, koŋuk otor" (K1.1/2, 249) "bana *gel*." (M1.2/6, 167) "*at* nane üstüne." (M8.4/1, 33) "*ye* evde *kaynat*." (M8.4/1, 97) "*kal* burda." (M3.2/3, 89) "koyuldi mi *boşalt*" (M3.3/2, 27) " *yıka* çamaşırını *ser* " (M3.4 / 1, 86) "bubam der gāri *git*" (M3.8/1, 135) "sen *çık* ayri." (M2.3/1, 74) "buni güzèḷ *dinle*." (M2.5/1, 55) "*gèḷ oku*" (M2.6/1, 4) "*iç* çayını kızım bē." (M4.2/1, 136) "*göster* nifuzumi." (M4.1/1, 36) "sen *sor*" (M5.1/1, 5) "*kapat* be o sobay." (M7.1.3/1, 115) "*sesle* burā" (M7.1.6/1, 2) "*git* kız *getir* bıraz küllü darı" (M6.2.10/2, 54) "fatma *kāk*" (B7.11/1, 32) "*kak* ordan sen" (B7.16/3, 74)

Kalıp sözlerde iyi veya kötü dilek anlamları taşımaktadır:

"sālıkle kal sālıkle git." (M8.1/1, 157) "benden bulma kör şeytandan bul." (M8.1/1, 167)

-sA Ekiyle Pekiştirilmiş Biçimi

Manastır - Mecitli'den bir kaynak kişide emir ikinci teklik şahıs çekimine -sA pekiştirme ek/edatı getirilmek suretiyle emir, istek anlamının kuvvetlendirildiği gözlenmiştir. Enklitik olduğunu düşündüğümüz bu -sA üzerinde edatlar bahsinde daha detaylı durulmuştur.

"te *sorsa* demir dayıya." (M8.4/1, 36) "abe *yapsa* çok nūt yemeyi orda ambarlar dōlu nūt, yapmazdık." (M8.4/1, 36) "*baksa* nerde çiçek ekeriz." (M8.4/1, 40) "abe çay sūdu çayı *içse* peşi."(M8.4/1, 262)

Olumsuz çekiminde de bir örneği vardır:

"abe ne pidesi sen gene *demese* üle." (M8.4/1, 272)

-si Ekiyle Pekiştirilmiş Biçimi

Emir ikinci teklik şahsa getirilen -si ek/edatıyla emir, istek anlamının pekiştirilmesi durumu Koçana-Grades ağzına özgüdür. Bu kullanımın Eski Türkçe Dönemine dayandığını Kaşgarlı Mahmut'tan öğreniyoruz. Divanu Lügati't-Türk'te konuyla ilgili şu kayıt düşülmüştür:

"çü: Emir ve nehiylerin sonuna gelerek emirde ve nehide pekitme (tekit) bildirir.

Kel çü " hele gel, her halde gel", barmaçu "hele gitme, her halde gitme" Bu şekil ancak hitap halinde söylenir."

" şu: çu kelimesi yerinde kullanılır. 'Bargıl şu, kel şu' denir ki 'hele git, gitsene; hele gel, gelsene' demektir." (Atalay, C.III, 1998: 207, 211).

Bizde de şu benzer kullanımlar görülmüştür:

"gitsi artık deydık gelme burā. git***, gitsi*** deydık işte. ***gelsi, gelsi*** burā *gel* şedıydık." (M4.2/1, 156)

"di mi varmiş işın *gitsi* deydık." (M4.2/1, 159)

"doyur karnıjıgını *ye,* ***yesi****, ye, ye*." (M4.2/4, 252)

Bunlardan başka Debre-Elessalı bir kaynak kişide ise emir 2.teklik şahsın -i ekiyle genişlemiş şu örneğine rastlanmıştır:

"*kalki* gendin yumurta kaynat çujuklarına" (M1.2/3, 168)

Üçüncü Teklik Şahıs:

"*baksın* televizya ügrenır." (K1.1/2, 186) "hani bi *tuzlansın* misāfir o kadar." (K1.1/2, 237) "*dinlensın* birasçik." (M1.2/3, 55) "korlar bōdayı *çürüsün*." (M1.2/6, 128) "o kadın *gitsın*" (M3.5/1, 34) "o beyaz yaşmakli *gèḷsın*." (M3.5/1, 35) "şişman ise *dayansın*" (M3.8/1, 129) "bir sāt kadar *amurlansın*." (M2.5/2, 104) "nasibi açılsın, *evlensın*" (M2.11/1, 46)

Manastır-Kınalı ile İştip, Radoviş Yörük ağızlarından damak n'li örnekleri de vardır:

"*yıkasıñ* ellerini" (M8.5/2, 281) "*konuşsuñ* o." (M6.2.3/1, 18) " te *getirsiñ* şindi *göstersiñ* şindi." (M6.2.10/1, 18) "bi fakir fıkara *gelsiñ otusuñ*" (M7.2.2/1, 195)

Debre-Elessa ve Strumisa-Makruva'da 3.teklik şahısta -sı < -sın şeklinde bir eke de rastlanmıştır:

"oni bırakmamiş doktora *gitsı*." (M1.2/3, 154) "attım sandīn içine orda *dursu*." (M3.2/2, 71)

Birinci Çokluk Şahıs:

Ekin *-AlIm, -elin, -a, -ā* şekilleri bulunmaktadır.

“adi eve *gidelım*.” (M7.1.6/1, 63) “adi *gidelim* şeye amicamın sofrā” (M2.2/4, 35) “adi *gidelım* da pikniye.” (M2.10/2, 69) “buyur ayşamlık *yiyelım*.” (M7.1.3/1, 135) “*otur bakalım*” (M2.9/1, 56) “sen *ye bakalım*.” (M6.2.10/2, 69)

“du *bakam* dedim” (M3.8/1, 280) “biz dedık ne yapam yalnız hadi *cidam*.” (K1.1/2, 85) “erçeklerden celır haber hadi *çikalım* artık *alam* celini.” (K1.1/2, 285)

“dur *bakām*” (K1.1/1, 151) “*kaµkun* bakām” (M6.1.2/1, 14)

Birinci teklik şahısta -m yerine -n kullanımının yaygın olduğu Manastır-Kınalı’da -elim ekinin de -elin şekliyle karşılaşılmıştır:

“yörü *gidelin yēlin*” (M8.5/1, 176)

İkinci Çokluk Şahıs:

I. Bölgede /i/ > /ı/ değişmesinin olduğu durumlarda emir 2.çokluk şahıs eki büyük ünlü uyumuna uymamaktadır.

“*cidın* evınıze artık.” (K1.1/2, 26) “sütleri *getırın* burā.” (M2.6/1, 23) “*arz‿edın* yani alınızi” (M6.1.2/1, 23) “*mürācāt‿edın*” (M7.1.1/1, 28) “*gidın görün* memleketi” (M7.1.3/2, 43) “siz *esab‿edın*” (M7.1.6/1, 7) “memnunsenız yerınızde diyo *otorun* memnun dilsenız, siz *gelin*.” (K1.1/1, 135) “kimi diyo *susun*” (K1.1/1, 31) “siz da bizım ōlani *sorun araştırın taraştırın*” (K1.1/1, 320) “otuz yıl *durun*” (M3.3/2, 81) “dūne erkenden *gelin*, yemē *gelin*.” (M3.7/1, 189) “ya burda ev *tutun* ya işi *bırakın*.” (M2.2/4, 68) “güzèḷ *dinleyin*” (M2.5/1, 103) “öbür tarafa *atlayın*” (M2.9/1, 88) “*alın* göbēni *saklayın*” (M7.2.6/2, 105) “*kalbırlayın* onu.” (B8.5/1, 86) “siz *gidin*” (B8.5/1, 124) “al kızım kāvenizi *için*.” (Y3.2/1, 41) “adi *gidin* ayvannarı *otlatın*.” (Y3.2/2, 53) “tātalānı adam çıkarın atın demiş” (Y5.1/1, 127)

II. Bölgeden İştip, Radoviş (Alikoç, Kulāzı) Yörük ağızlarında damak n’li arkaik şekil devam ettirilmektedir:

“beni de *götürüñ*” (M6.2.9/1, 44) “*geliñ* adi.” (M6.2.9/1, 238) “asta karıya *götürüñ*” (M6.2.9/1, 86) “*buyuruñ geliñ*.” (M6.2.10/2, 114) “onu *yazıñ*” (M6.2.10/1, 49) “yemişten *koparıñ*” (M7.2.1/1, 29) “sabā açılajak *tekerleniñ*” (M7.2.1/1, 104) “anama seĺam *sūleyiñ*” (M7.2.2/1, 45) “adi *gidiñ* siz” (M7.2.2/1, 99)

İlk hecesinde /o/ sesi bulunan kelimelerin 2. ve 3. hecelerindeki /u/ ünlüsünü /o/ ünlüsüne değiştiren Prizren ağzında emir 2. çokluk şahıs ekinin de böyle durumlarda -on biçimi ortaya çıkmaktadır. İyi dilek, temennî ifade eden şu kalıp sözler buna örnektir:

“siz *sag‿olon*” (K1.1/3, 68) “cüle cüle *otoron*.” (K1.1/3, 70)

Üçüncü Çokluk Şahıs:

I.Bölgede dil uyumunu bozan şu örnekler vardır:

"çocoklar biraz *dinlensınlar*." (K1.1/1, 243) "cürmedim o kā *versınlar* pare." (K1.1/2, 370) "isterse *kessınler* beni." (M7.1.5/1, 282)

II. Bölgeden İştip Yörük ağızları ile Radoviş-Kulāzı'nda (Yörük) damak n'li biçimleri bulunur:

"istek *yapsıñlar*" (M6.2.3/2, 33) "orda *okusuñlar*" (M6.2.10/1, 56) "tekirar tekirar *okutsuñlar*" (M7.2.2/1, 291)

-nl- > -nn- ünsüz benzeşmesinin olduğu II. Bölgede *-sunnā, -sinnē* şekilleri görülür:

"*azır‿olsunnā, gitsinnē*" (B7.16/1, 58)

Olumsuz Çekimi

İkinci Teklik Şahıs:

"*üzülme* diyo teyze diyo üzülme" (K1.1/1, 134) "derin uykulardan *kaldırma* beni." (M2.11/1, 128) "gitme tīze gitme" (M6.2.9/1, 57) "benim çeşmeye dedim ortumu *takma*" (M7.2.2/1, 216) "sūlüyom be sen *bārma*" (B2.6/1, 109) "*kōkma korkma* dedi" (B6.4/1, 24)

Üçüncü Teklik Şahıs:

"güzüm *gürmesın*" (K1.1/1, 185) "ordan asker *citmesın*." (K1.1/2, 79) "kömür *kokmasın*." (M6.2.4/1, 116) "tenbi‿et anama *yapmasıñ*" (M8.5/1, 173)

Bazen iyi dilek ifade eder:

"ekmeklen, ırsle, nāmuslen *terbiye etmesın* kimsey." (K1.1/1, 59) "alla utantırmasın" (M8.5/1, 58)

İkinci Çokluk Şahıs:

"*konuşmayın* sakın" (M8.3/1, 103) "*konuşmayın* ġavurca bak." (M2.2/4, 85) "iç vagonu *açmayın*." (M2.9/1, 81) "bayçeye *geçmeyin*" (M4.2/1, 109) "gene *gücenmeyin* derim" (B2.6/1, 138) "çok *dūmayın*" (B6.4/1, 25) "ekmē *zebil‿etmeyin*" (B7.9/1, 123)

"*gitmeyiñ*" (M6.2.9/1, 6)

Hece yutumuna uğramış -mAn, mān şekilleri bulunur:

"sizin gibi kafasızlara ben düşmem *korkman*." (M2.5/1, 45) "*götürmeñ* babamı" (M6.2.4/1, 49) "kızlar fazla *karıştırmañ* ortalī." (M6.2.10/1, 266)

"*korkmān* bizden." (M6.2.13/1, 227)

Prizren ağzında ekin hece yutumuna uğramış -mAn şekli pekiştirme maksadıyla *-ın, -i* ekleriyle genişletilmektedir. Bu kullanım Prizren ağzı için belirleyici bir özelliktir:

"susun, *ālamanın*" (K1.1/1, 31) "*zebil‿etmenın* ekmeyi, ekmeyi *zebil‿etmenın*." (K1.1/1, 56) "babam derdi *yapmanın* yā derdi" (K1.1/1, 194) "*oturmanın* yalnız, *kalmanın* yalnız" (K1.1/3, 83) "aber versedin derdım *celmani*" (K1.1/2, 210)

Üçüncü Çokluk Şahıs:

"korkardım ekmēme *dokanmasınla*" (K1.1/1, 226) "ya bi *sürmesınlar* şūle." (K1.1/1, 227) "*sürçmesınlar, düşmesınlar*." (K1.1/2, 523) "*uzatmasınlar*" (M3.2/2, 43) "īne *yapmasınlar*" (M2.3/1, 169) "kızlarmızi *almasın*." (M2.11/1, 92)

" *demesiñler* dedim ırsız" (M6.2.9/1, 84)

II.1.1.2.2.2.3. Dilek-Şart

Eski Türkçede -sAr biçimindeyken XI. yüzyıldan itibaren sonundaki -r ünsüzünün düşmesiyle -sA şeklini alan ek şart ve dilek / istek bildirmek gibi iki temel görev yüklenmiştir. Şart işleviyle kullanıldığında yargı bildirmeyip temel cümlenin zarfı durumundadır dilek / istek göreviyle kullanıldığında ise tam bir yargı bildirmektedir (Korkmaz, 2007: 677-678).

-sA eki yargı bildirmeme özelliği ve zarf-fiil işlevinden dolayı kip eki olarak değil zarf-fiil eki olarak da değerlendirilmiştir (Gülsevin, 1990: 279; İlker, 2017: 353-355; Karahan, 1994: 473).

. Konuyla ilgili örneklerimiz bu açıdan ele alınarak "dilek-istek işlevli kullanımlar" ve "zarf-fiil işlevli kullanımlar" diye iki bölümde incelenmiştir.

MBGA'nın I.ve III. Bölgelerinde -sA ekinin dil uyumsuzluğu göstermesi fonetik açıdan belirleyicidir.

II.1.1.2.2.2.3.1. Dilek-istek İşlevli Kullanımlar

Birinci Teklik Şahıs:

"sana da *yapsam*." (Y3.1/2, 61) "ben sana *annatsam*" (Y3.4/1, 266) **"**ben *bulabilsem* kendime göre bir iş" (B7.3/1, 261) "īsan gibi *konuşsam‿*a" (B7.16/3, 391) "keşke tā *evlenmesem*" (M4.2/1, 95)

İkinci Teklik Şahıs:

"erik *desan*, armut *desan*, elma *desan* onlar yok." (K1.1/1, 102) "fırça, süpürge ne *bulursen*" (M2.3/4, 58) " *isterseñ* şeker kat" (M6.2.3/1, 90) "elmāsını şeyini ne *katarsen*" (M8.3/1, 197) "bu kızı *görsen* sen" (M3.8/1, 66) "*bi̬lsen* neler vardi" (M2.4/1, 15) "birer ekmek *yeseñ* ūnde" (M6.2.5/1, 61)

Dilek-isteğin 2.teklik şahıs çekimine -A ekinin getirildiği -sAnA şeklinde istek anlamı yoğunlaşır, keskinleşir ve emir fonksiyonu ortaya çıkar. Türkçede Pekiştirme adlı çalışmasında -sAnA biçimindeki -A'yı pekiştirme eki olarak değerlendiren Ahat Üstüner, +-A pekiştirme ekinin burada şartı kuvvetlendiren bir ek olmaktan çıktığını emir kipinin teklik 2. şahıs eki görevini kazandığını söyler (Üstüner, 2003: 193). Nemeth ise Vidin ağzı çalışmasında emre getirilmiş -a, -e nidası şeklinde açıklar ve bu "a"nın sadece emir şekline bağlı olmadığını "sen her gun *çalaymişın-a*" örneğiyle de ifade eder (Nemeth, 2014: 99).

"*baksana* memleket eşālarımız var ya" (M8.4/1, 59) "*baksana* nası o resimlere" (M3.8/1, 67) "amuru nası tutarsın *söylesena* sen tutarsın amuru." (M3.8/1, 172)

"acıy etlerım *baksana*" (M4.2/1, 271) "bana *versene* burdan bi yercēz" (M4.1/1, 108) "*kavga etsene* onunle" (M7.1.5/1, 285) "çojūm var *baksana*." (M6.2.4/1, 140) "*baksaña* bu apız kapājakmış beni." (M6.2.3/1, 11) "*baksaña* ondan sōna gittim" (M6.2.10/2, 188) "*baksaña* dedi, çatıları göçük" (M7.2.2/1, 143) **"**böyle *süpürseñe*" (M7.2.2/1, 225) "toku *çaksana*, toku açsana, toku *ġarātsana*" (B2.4/1, 193) "bana bir arı *satsana* ba." (B6.1/1, 151) "onnā yem *atsana*." (B7.10/2, 80) "su kupası *desene*" (B7.16/3, 384) "sıcak tutiye onnā *desene* dėrı." (B7.10/2, 100) "*gelsene* nȅ gelmiyesin?" (B7.10/2, 106)

Üçüncü Teklik Şahıs:

"adamlādan bi tānesi bali yanımızda *olsa*." (B7.16/1, 32)

Birinci Çokluk Şahıs:

"būda bi yufka yeri *açsak* dil mi bȭle pişi yeri *yapsak*. mesele gözleme yeri *yapsak*." (B7.3/1, 262-263) "tōndan ekmek *yapsak* ta *yisek* ya bē." (B7.16/3, 277)

Üçüncü Çokluk Şahıs:

"*versalar* diyodum bütūn bu yerleri" (K1.1/1, 144) "şini beni *salsalā* gicem vallā oreye." (B7.12/1, 26)

II.1.1.2.2.2.3.2. Zarf-fiil İşlevli Kullanımlar

En çok -sA ekinin geniş zaman ekiyle oluşturduğu birleşik -(V)rsA yapısı ile ek-fiile getirildiği -ise / -ısa şeklinde örneği vardır.

"*bulsam* gezerım." (M4.2/4, 264) "burayı *süpūsem* şey oluye" (B7.9/1, 19)

"poąça *kalsa* bile yinmedīni ıslayın" (B7.9/1, 123) "şindi *kestirmesem* ālem *görse* şaşacak." (B7.16/3, 292) "bazi dey onlar iyi *olsa* eger kili" (M4.2/2, 62) "bunu *desa* size anlayamasınız." (K1.1/3, 98)

"evde *pişirsen* dā güzėl oluy." (M2.10/2, 259)

“ayy derdım *versalar* diyodum bütün bu yerleri bana ben bu kayıya 'binmem.” (K1.1/1, 144)

-sA Ekinin Görülen Geçmiş Zaman Ekiyle Oluşturduğu Birleşik Şekil (-Dİ + sA + Şahıs Eki)

“misāfir *celdise*” (K1.1/2, 401) “*kaçtise* yunana” (M3.2/3, 58)

“*aldisek* birer çanta elimize” (K1.1/1, 46) “kime *verdisek* verdik.” (K1.1/1, 39)

“hangi işi *yaptıysak*” (Y3.2/2, 67) “eger yazın *azırlayamadıñ‿ısa*” (M6.2.12/1, 106)

İştip-Urrak, Kırcaali-Yatacık’ta görülen geçmiş zamanın “ +dık + iyelik + var” birleşik şekli kullanılmıştır:

“tirkeşe *gittiñiz var‿ısa* ayniyiz” (M6.2.8/1, 7) “karadeniz bölgesine *gittiniz varsa*” (B2.4/1, 2)

-sA Ekinin Duyulan Geçmiş Zaman Ekiyle Oluşturduğu Birleşik Şekil (-mİş + -sA + Şahıs Eki)

“ne *azır‿etmiş‿isen*” (K1.1/2, 323) “*anlaşmiş‿isela, begenmiş‿isela* birbirını olur” (K1.1/2, 93)

-sA Ekinin Gelecek Zaman Ekiyle Oluşturduğu Birleşik Şekil (-AcAk + -sA + Şahıs Eki)

“ne *dikeceksen* dik” (K1.1/1, 99) “ne *koycāsan*” (Y1.1/5, 415)

“sert *yapçaksa idin*” (Y3.1/2, 62)

“*olajak‿ısa* o iş” (M6.2.10/1, 176)

-sA Ekinin Geniş Zaman Ekiyle Oluşturduğu Birleşik Şekil (-Ir + sA + Şahıs Eki)

“benim peder *açarsem* çok evlenmiş.” (M2.2/4, 94) “bilmesin sen *düversem*” (M2.5/1, 104) “ben ileri *gidersem*” (M2.9/1, 9) “*ölürsem* ta bi resim al” (M5.1/1, 153) “yattım alla kalkarım işalla *kalkmasem*” (K1.1/3, 78) “*gitsam* ep karış karış gezerım” (M1.2/7, 18) “*yapsam* yapardım” (M8.4/1, 198)

“pasaportsuz at adımını *atabilersen* ćavurdan.” (K1.1/1, 171) “*cüvenirsen* sen cit” (K1.1/1, 240) “benım sülāle *sorarsen*” (M3.2/1, 40) “*tutarsen* tutarsın.” (M3.3/2, 44) “*karışırsan* sen ben konuşamam” (M3.4/2, 4) “*düşürüsen* kurban kesecen” (M3.7/1, 160) “evde *yaparsen* bez bebekler” (M2.3/1, 127) “*kalkarsen* yaşlilar bi çomak elıne uruylar” (M2.10/2, 182) “*çalışırsen* ekmek var” (M4.1/1, 146) “yakup koyunlari salmadan *çıkarısen* yap” (M7.1.2/1, 188) “angisinde *kararsen* kar. ” (M7.1.3/1, 158) “*alırsen* ceviz katarsın” (M3.8/1, 177)

“on dölüme *veriseñ*” (M8.5/1, 171) “ne zaman *görüseñ*.” (M8.5/2, 338) “uva yerine *veriseñ”* (M6.2.4/1, 157) “ *vermeseñ* başka yere gitmiyejen” (M6.2.4/1, 157)
“bȫle *sorusan*” (B2.4/1, 384) “ne *sorusan* sor” (Y3.3/1, 73)
“*okumasen* verıysın” (M2.6/1, 119) “*çalışmasen* yok.” (M4.1/1, 147) “*çıkarmasen* yapma.” (M7.1.2/1, 188) “*almasen* ırmık kavuruyduk” (M3.8/1, 177) “al da getir be *üşenmeSsen*.” (B7.16/3, 77)
“birısi *tutarse*” (K1.1/3, 86) “kafan *çalışırse*” (M3.4/2, 56) “kim ne *adārse*” (M3.7/1, 156) “*sarmaşırse* öle derler.” (M3.7/1, 183) “şini ġavur karışık *olurse*” (M2.2/1, 16) “*kururse* ölecek.” (M2.3/3, 103) “arān *bulunurse* egel alıy” (M2.5/2, 30) “o ileri *giderse*” (M2.9/1, 9) “*bakarse* olur o.” (M7.1.2/1, 341) “çocuklā benım *duyarse*” (M7.1.6/1, 4) “komşu *çīrısa*” (M8.4/1, 262) “*yanırsa* da hayınlara vercēz” (B2.1/1, 61) “benim adam *duyarsa* beni gebertçek” (B7.16/1, 186) “*çalışmase* olmasın.” (M3.4/2, 56) “o ot *kurumase*” (M2.3/3, 102)
“*bulursek* bi eski yelek gȋyoz *bulmasen* tı tı tı titre bakam soụkta.” (K1.1/1, 203)
“kırma *yaparsek* kırma” (M8.2/1, 125) “onları dādacam bu kere badana *yaparsak*” (M8.4/1, 92) “sen yamık *yapāsan* sana gelmez tabi.” (B6.10/1, 208) “siz *nāpāsanız* yapın.” (B6.10/1, 197) “*istėrsek* çȋden yapardık” (M6.2.7/3, 44) “burda *alır‿ısak* yiyeriz” (B7.12/1, 25) “*ölürsek* ölceyiz dedik *kalırsak* kalacayız” (Y5.1/2, 65)
“*kaçarsañız* dedim anama” (M8.5/1, 187) “iki yüz elli *yaparsañız*” (M7.2.2/1, 256)
“*begenirsela* ana baba cidē” (K1.1/2, 199) “kuşluk vakti onda *kurarlarse* kuşluk yerlar.” (K1.1/2, 389) “nereye *ciderselar*” (K1.1/2, 484) “ya *görülerse* beni.” (M8.4/1, 240) “*getiriseler* un” (M2.4/3, 133) “buni trenden aşā *atarseler*.” (M2.5/1, 36) “kalabalık *gelirseler* ona göre yemek yapaydık” (M2.11/1, 18) “ani *duyarseler*” (M7.1.6/1, 19) “*biyenirseler* veriydiler” (M7.2.2/1, 154) “*yıkarĺarsa* tūlanın içine koydum” (Y3.2/2, 191)

Ek-fiille Kullanımı

“eger kilim dedi çok *astaysen* dedi, emen dedi bi teligraf çekeyim” (M2.9/1, 62) “*rāzi isen* anan baban nerē verı orā” (M7.1.4/1, 55) “*evliseñ* evli dilseñe çocū çīrılardı.” (M8.5/2, 162) “ kızım *yalıñız‿ısañ* iki günlük dā ayā kalkıyosuñ.” (M6.2.10/2, 120)
“*kış‿ise* biraz ılık atarsın suyuni *yaz‿ise*” (K1.1/1, 445) “eger çim ister çim *aç‿ise* yapar yer çim dil aç yemezĺar.” (K1.1/2, 393) “devlete götürüdük südün *fazlaysa azsa* pȋnȋ yapādık evde” (B7.1/1, 97) “*tuzsuzza* atādım açık tā *tuzluysa* şey koyādım

açık limon koyādım" (B7.10/2, 146) "*azır‿ise* popara yey, *azır‿ise* kaçamak yey." (M2.6/1, 86) "yapmā güjü *yok‿ısa*" (M6.2.10/1, 383)

"*memnunsenız* yerınızde diyo otorun *memnun dilsenız*, siz gelin." (K1.1/1, 135)

Şumnu-Ortamahalle, Varna-Türkarnavutluğu'nda 3. teklik şahısta Dimetoka-Arenpınar'da ise 2.teklik şahısta -di ekiyle genişlemiş şu örnekler ilgintiçtir:

"ni zaman *istēsedi*" (B7.2/1, 28) "ap falan *bulunursaydı* içiyisin." (B8.4/2, 55) "uyu *uyuyabilirseydin*" (Y1.1/5, 395)

II.1.1.2.2.2.4. Gereklilik Kipi

Bugün gereklilik anlatmak için kullanılan kip eki -mAlI, Eski Anadolu Türkçesinin sonlarına doğru Oğuzcaya özgüyü bir ek olarak ortaya çıkmıştır. Eski Anadolu Türkçesinde özel bir gereklilik eki olmadığından -mA, -mAk mastar ekleriyle -sA dilek-şart ve -A istek eklerine gerek kelimesinin getirilmesiyle bu anlam karşılanmıştır (Korkmaz, 2007: 693-694).

Oktay Ahmed, gereklilik kipi -mAlI'nın görevleri ve bu ekle kurulan birleşik yapıları ele aldığı "/-mAlI/ Ekinin Morfosentaksı: Bilgisayar Derlem Bazlı Araştırma" başlıklı çalışmasında, bazı Anadolu ağızlarındaki gibi Bulgaristan, Makedonya Türk ağızlarında -mAlI ekinin hiç kullanılmadığını ve üstelik kimi Batılı dilcilerin Makedonca çeviriyle ilişkilendirdiği bu durumun Makedonya Türk ağızlarına özgü olmayıp diğer birçok Türk şive ve ağzında da görülmesinin mümkün olduğunu ifade etmektedir (Ahmed, 2014/2: 14-15). Kosova Türk ağızlarında da -malı çok az kullanılmakta onun yerine mecbur özellikle de lazım kelimeleri ile gereklilik anlatımı yapılmaktadır (Canhasi, 2013: 33).

MBGA'da da gereklilik çoğunlukla *lazım* kelimesi ile anlatılmakta. Bir bölümü *lazım* kelimesinden sonra *fiilin emir-istek çekimi* getirilerek bir bölümü de *-mA, -mAk* mastar eklerinden sonra *lazım* kelimesi getirilerek yapılmakta.

Bunların dışında *emir-istek* çekiminden sonra *iste-* fiili getirilerek veya cümlede *mecbur* kelimesine yer verilerek ifadeye gereklilik anlamı kazandırılmaktadır.

Gerekliliğin "lazım + fiilin emir, istek çekimi" Kalıbı

Birinci Teklik Şahıs:

"*İazım cidim* cene dā biraz alim" (K1.1/2, 138)

İkinci Teklik Şahıs:

"*İāzım iş yapasın* sen" (K1.1/2, 41) "sen *İazim kendın diyesın* anne ver." (M4.2/4, 243)

Şu cümle ise gereklilik kipinin hikaye çekimine örnektir:

“ileri *İazim‿idi* atlarle *düẹsın* onlari ya bekili ayvanlarle *düẹsın* onlari, *savurasın*, ambara *koyasın*” (M2.7/3, 130)

Üçüncü Teklik Şahıs:

“İazim elında pare olsun” (M4.2/4, 159)

“anamın yaşadī yeri bi görsem dērım ama yok *İāzım* ben birisi *gütürsün*.” (M3.2/3, 56) “yōrduk mu onu *İazım dursun*” (B5.3/1, 135) “ İazım orda kalsın” (B6.1/1, 92)

Birinci Çokluk Şahıs:

“kalmamiş suyi *İāzım suvaram*.” (K1.1/3, 101) “*İazim* trenden aşay *atalım* buni.” (M2.5/1, 37) “hepsimiz bī *giyinelim İazım*.” (B7.1/1, 90)

İkinci Çokluk Şahıs:

“o kā insan *İāzım çalışsın*” (K1.1/4, 277)

Üçüncü Çokluk Şahıs:

Mecburen kelimesi de kullanılarak gereklilikten öteye bir zorunluluk anlatılmıştır.

“*mecburen* bütün insan, ev insanları *İāzım çalışsın*.” (K1.1/4, 278)

Gerekliliğin “ -mA / -mAk + lazım” Kalıbı

Birinci Teklik Şahıs:

“*bilmem İazım* türküm” (B7.5/1, 9)

“anatarı bō̄le *tutmam İazım*” (B8.4/1, 36)

İkinci Teklik Şahıs:

“yemen İazım geçinmen İazım.” (B6.1/1, 31) “o teneyi *çıkāman İazım*.” (B6.1/1, 328) “müslümanım ana dili *bilmen ilazım*.” (B7.5/1, 9)

Üçüncü Teklik Şahıs:

“yedi buçukta orda *olmasi İazim*.” (M4.2/4, 285) “rus kralına *seİam vēmesi İazım*” (B7.16/2, 173) “şekerli su *yapması İazım*” (B5.3/1, 297) “elbiselerin açık renkli *olması İazım*” (B5.3/1, 313)

“bazi *söylemek İazim*” (M4.2/4, 242)

Birinci Çokluk Şahıs:

“yolumuzu açmamız *İazım*” (B6.1/1, 322)

İkinci Çokluk Şahıs:

“çıkāka bile *okumanız İāzım*.” (B7.11/1, 69)

Gerekliliğin "fiilin emir, istek çekimi + iste-" Kalıbı

Örnekleri 3. teklik şahıstandır.

"ne çok ne az, az da olmuyo acisi *çiksın ister*. (M1.2/1, 75) "bu dört bebe *yesin ister*" (M8.4/1, 158) "bu yer *ekılsın ister*." (M3.2/1, 209) "bu bāçe *işlensin istēcek*." (M2.9/1, 111) "yūrduñ südüñ *olsun istiyeri*." (M6.2.10/1, 253) "asır *göstēmek istėr* onnara" (B7.16/3, 171) "hayvan var onnar *sāmak isteyi*, yayık var *dūmek isteyi*. " (Y1.1/5, 416) "dedemın mali mülki çok onlā *bakılsın ister*." (M7.1.2/1, 464)

Mecbur Kelimesiyle Yapılan Gereklilik Anlatımı

Mecbur kelimesinin geçtiği cümlelerde gerekliliğin ötesinde bir zorunluluk ifade edilir.

"e *mecbur* ūrenecen yok çāre." (M2.2/1, 6) "*mecbur* götürücen" (M2.3/1, 18) "mecbur kaçıysın." (M2.7/2, 50) "mecbur türkçe ūrensın" (M2.7/3, 164)

"zor kolay bubasi *mecbur bakalım*." (M4.2/3, 165)

II.1.1.2.2.3. Birleşik Zaman Çekimi

İki kip ekinin i- ek-fiiliyle oluşturduğu birleşik yapıdır ve hikâye, rivayet, şart olmak üzere üç türü vardır. Bunlardan şart kipiyle kurulan birleşik şekillerin örnekleri zarf-fiil işlevli olduğundan dilek-şart kipi kısmında verilmiştir.

Birleşik çekimi oluşturan i-fiilinde Batı Türkçesinin başından itibaren karşılaşılaşılan ekleşme bugün de çekim sırasında çok defa ortaya çıkmakta ve i- fiili eriyip kaybolmaktadır (Ergin, 1998: 321; Korkmaz, 2007: 732). Ancak Tekirdağ, Rize, Nevşehir, Yozgat gibi bazı Anadolu ağızlarında i- ek-fiilinin birleşik çekimde ekleşmediği görülmektedir (Ay, 2009: 75, 311). Ek-fiilin Trabzon ağızlarındaki kullanımını inceleyen Mevhibe Coşar, söz konusu ağızlarda i- fiilinin çoğunlukla düşmediğini, ekleşmediğini ve Karadenizde, ısrarla, ekleşmemekte direndiğini belirtmektedir (Coşar, 2008: 180, 187).

MBGA'da da duyulan geçmiş zaman ile gelecek zamanın hikâyesi ve gelecek zaman ile geniş zamanın rivayetinde ekleşmemiş örnekleri bulunur. Bu örneklerin tespit edildiği I. Bölgede, II. Bölgeden İştip, Radoviş Yörük ağızları ile III. Bölgeden Strumisa-Yenimahalle ağzında i- ek-fiili Trabzon ağızlarındaki gibi genelde ekleşmez. Ancak i- İştip, Radoviş Yörük ağızları ile Strumisa-Yenimahalle ağzında uyuma girerken I. Bölgede uyum dışıdır.

Birleşik çekimlerde üzerinde durulması gereken husulardan biri de 3. çokluk şahısta -lAr ekinin yeri meselesidir. Türkçenin tarihî dönemlerinde ve bugün -lAr çokluk ekinin yerinin birleşik zaman çekimlerinde sabit olmadığı görülmekte. Misal

Eski Anadolu, Osmanlı, Türkiye Türkçesi dönemlerinde daima birleşik kipli fiillerin ortasında yer almışken 19. ve 20. yüzyıl gramerlerinde, ağızların etkisiyle olsa gerek, ikinci kip ekinden sonra da kullanılabileceğine işaret edilmiştir. Anadolu ağızları bu açıdan iki gruba ayrılmıştır. Bir tarafta -lAr ekini düzenli olarak birleşik fiillerin ortasında bulunduran Orta ve Batı Anadolu, Orta ve Batı Karadeniz ile Güney Anadolu ağızları öte tarafta -lAr ekini düzenli olarak birleşik fiillerin sonunda bulunduran Doğu Karadeniz, Erzurum, Erzincan, Kars, Van ağızları. Doğu Karadeniz ve kısmen Doğu Anadolu ağızları bu özelliğiyle, doğuda Azerbaycan ve Türkmen Türkçesi, güneydoğuda Irak Türkmen ağızları, batıda Gagavuz Türkçesi ve Batı Rumeli ağızlarıyla birleşmektedir (Karahan, 1998: 383-385). MBGA'da da -lAr ekinin, Batı Rumeli ağızlarının özelliklerini gösteren I. Bölgede genelde sonda olması dikkat çekeci bir özelliktir.

Dilde her değişmenin adı konulan konulamayan bir nedeni vardır. Dolayısıyla -lAr ekinin yer değiştirmesi de sebepsiz değildir. Bu durumu vurguyla ilişkilendiren Leyla Karahan'a göre isimlere eklendiğinde vurgulu olan -lAr eki birleşik zaman çekimlerinin sonuna geldiğinde vurguyu yitirmekte ve vurgulu olan birinci kip ekinden sonra gelerek kaybettiği vurguyu yeniden kazanmaktadır (Karahan, 1998: 386). Zeynep Korkmaz'a göre ise -lAr ekinin yer değiştirmesinde vurgu ihtimali üzerinde de durulabilir fakat öncelikli sebep göçüşmedir ve birleşik çekimde -lAr eki ortaya getirilmek suretiyle söyleyiş güçlüğü giderilmiştir (Korkmaz, 2007: 731-732).

II.1.1.2.2.3.1. Hikâye Çekimi

II.1.1.2.2.3.1.1. Görülen Geçmiş Zamanın Hikâyesi

Şahıs eklerinin yeri açısından iki türüyle karşılaşılmıştır. Birincisinde şahıs eki hikâye ekinden sonra geliyor:

"yirmiye kā *ūrendiydim*" (M7.2.1/1, 89) "orada ev *aldıydık*." (Y3.2/2, 25)

İkincisinde şahıs eki asıl fiile gelen zaman ekine eklenir:

"o zaman çok *korktumdu*" (B2.1/1, 19)

"karyolacāz *kuyduktu*" (B5.1/1, 117)

"trennerin sesini hiç *duymadıktı*." (B2.1/1, 16)

II.1.1.2.2.3.1.2. Duyulan Geçmiş Zamanın Hikâyesi

Basit zaman çekiminde olduğu gibi -miş eki I.Bölgede büyük ünlü uyumunu bozmaktadır.

Birinci Teklik Şahıs:

I. Bölgede (-miş‿idım, -miştım)

"askerden *gèḷmiş‿idım* ya." (M3.5/2, 8) "ben Íāden *takmiştım*" (K1.1/2, 274)

Üçüncü Teklik Şahıs:

I. Bölgede (-miş‿idi)

"zaten *vermiş‿idi*" (M3.2/2, 41) "kız *aramiş‿idi*" (M2.10/2, 360)

Birinci Çokluk Şahıs:

I. Bölgede (-miş‿idık, -miştık)

"ferideyle *gitmiş‿idık*" (M7.1.2/1, 132)

"biz *müracat‿etmiştık* pizrende" (K1.1/2, 88) "agaç *getırmiştık*" (M4.2/1, 141)

II. ve III. Bölgede (-mıştık)

"seki *yapmıştık*" (Y5.1/2, 63) "yımırta *kaynatmıştık*." (M8.5/2, 417)

Üçüncü Çokluk Şahıs:

II. Bölgede (-mıştılā)

"onnā *toplaşmıştılā*" (B5.3/1, 45)

II.1.1.2.2.3.1.3. Şimdiki Zamanın Hikâyesi

Basit şimdiki zaman çekiminde II. Bölgeye dahil İştip, Radoviş Yörük ağızlarında *-yoru/-yor, -ye, -IrI, -ārı, -marı* gibi ekler kullanılırken birleşik çekimde I.Bölgeye özgü *-y* ekinin tercih edilmesi dikkat çekicidir.

Birinci Teklik Şahıs:

I. Bölgede (-AydIm, -iydim, -uydum)

"*bileydım* ben" (K1.1/2, 435) "gideydım *bıragaydım* bebegi, *gideydım* ovaya." (M4.1/1, 99) "az bi şey *biliydim*." (M2.2/2, 5) "ben *biliydim* ġavurce." (M2.4/3, 7) "böyle *konuşuydum*" (M2.2/1, 5) "*oturuydum* kapı önünde" (M2.3/1, 142) "*okuydum* çok" (M2.11/1, 139) "razlida *oturuydum*" (M5.1/1, 100)

II. Bölgede (-yedim, -yādım)

"toplamā *çalışıyedim*" (B7.9/1, 19) "epsini *biliyedim*" (B7.12/1, 2) "*başlayādım* bulgarca konuşmā" (B7.12/1, 2)

İkinci Teklik Şahıs:

I. Bölgede (-aydın, -ıydın)

"mejbur akrabani *araydın*" (M4.2/1, 27) "omuzlara şeye kā *alıydın*" (M2.6/1, 26) "oni işte *kaynadıydın*" (M4.2/1, 132) "kuruydi *yeydın*." (M4.2/3, 85)

II. Bölgede (-iydiñ)

"*çıkarıydıñ* onu *seriydiñ*." (M6.2.3/1, 73)

Üçüncü Teklik Şahıs:

I.Bölgede (-aydI, -ıydi)

"bakır soba üstüne korduk *kaynaydı*." (M1.2/6, 163) "orda *yaşaydi*" (M7.1.1/1, 4) "evde *yıkanıydi*." (M2.3/1, 157) "askeri çok *bakıydi*." (M2.9/1, 27)

II. Bölgede (-uydu)

"bi kişi ge arkasından *koşturuydu*" (M7.2.8/3, 3)

III. Bölgede (-iydi)

"babam *biliydi*" (M8.2/1, 24)

Birinci Çokluk Şahıs:

I. Bölgede (-eydık, -ıydık, -uyduk)

"biz *isteydık*" (K1.1/2, 88) "gelin‿alcıyı *besleydık*." (M2.11/1, 16) "dörde ka biz *gideydık*" (M4.2/1, 2) "*gideydık* ovaya" (M4.1/1, 100) "akrabaları *çārıydık*" (M3.7/1, 185) "orda *kaynadıydık*" (M2.3/1, 95) "patatiz *dolduruyduk*" (M3.4/1, 65) "ırmık *kavuruyduk*" (M7.1.6/1, 99)

II. Bölgede (-IydIk, -uyduk; -yādık)

"o neneyi *çārıydık*." (M6.2.10/2, 120) "saçlarlan bişiriydik." (M7.2.7/1, 117) "misafirlere *veriydik*" (M7.2.7/1, 130) "bunardan biz su *getiriydik*" (M7.2.7/2, 161) "ūle *getiriydik*." (M7.2.1/1, 48) "aynı yerde bi evde *oturuyduk*" (M7.2.8/3, 22) "allaktan kuru yere *oturuyduk*." (M7.2.8/5, 54)

Dimetoka-Umurbey'de bazen görülen geçmiş zaman eki uyum dışı kalıyor:

"bol bol balık *yiydık*." (Y1.3/2, 7) "ondan sōna işte *geçiniydık*." (Y1.3/2, 7)

"sekiz sene okuyādık"(B2.4/1, 30)

III. Bölgede (-iydik, -UydUk)

"biz evde *pişiriydik*" (M3.8/1, 180) "ırmık *kavuruyduk*" (M3.8/1, 178)

"toktora *götürüydük*" (M8.5/2, 93)

Üçüncü çokluk şahıs:

3.çokluk şahıs çekiminde bazen -lar yer değiştirerek kip eki ile hikâye eki arasına giriyor.

I. Bölgede (-eydilar, -iydilar, -iydila; -aylardi, -Iylardı)

"erkekleri gene *besleydilar*." (M4.2/1, 34) ""patatis *pişiriydila*, kabak pişiriydila." (M4.2/1, 130) "birer‿ekmek *veriydilar*" (M5.1/1, 150) "kayınçe mi *deydilar* kayınçe." (M6.1.1/1, 14)

"dūn *yapaylardi*" (M2.6/1, 12) "senin orānı *alıylardı, biçiylardı*" (M2.9/1, 225)

II. Bölgede (-iydiler, -yādılā, -yudular; -yulardı)

"suyun içine *atıveriydiler*." (M6.2.10/2, 137) "*nışannayādılā*." (B8.4/2, 13) "baskın *yapıyudular*" (Y3.1/2, 23) "balık *tutuyulardı*." (Y1.3/2, 36)

III. Bölgede (-ıydılar)

"anlaşırlardı öyle çārıydılar"

II.1.1.2.2.3.1.4. Gelecek Zamanın Hikâyesi

Birinci Teklik Şahıs:

II. Bölgede (-ajak‿dım; -CĀdIm)

"ben de *anlatajak‿dım*" (M6.2.3/2, 9)

"örnek *vericēdim*." (B2.4/1, 191) "sana *gitçēdim*" (B5.3/1, 349) "kendime *baktırcādım*" (B6.7/1, 140) "bir ayda *gelcēdim*" (B7.12/1, 32)

III. Bölgede (-cektim)

"*kesecektim* ama dedi kendi īsanın" (M8.5/1, 16)

İkinci Teklik Şahıs:

II. Bölgede (-ceK‿din; -jek‿din; -ecek‿diñ)

"sen demiş manastıra *giceK‿idin*. " (M6.2.2/2, 42) "*dinleyejek‿idin* sen onu." (M6.2.3/2, 9)

"sen de gāri *dinleyecek‿diñ*" (M7.2.2/1, 49)

Üçüncü Teklik Şahıs:

I. Bölgede (-acak‿di, -ajak‿di, -cek‿di)

"beni *çāracak‿idi* ordan." (M3.5/1, 38) "beyım istanbūda *kalacak‿idi*." (M7.1.5/1, 36) "koca evler *olajak‿idi*." (M6.4/3, 88) "em *parçalācak, öldürcek‿idi* beni. " (M3.3/1, 75)

Birinci Çokluk Şahıs:

I. Bölgede (-AcAk‿dık, -ıjık‿dık)

"tabi biS *gelecek‿idık*" (M1.2/6, 95) " imza atmasaydık parasını *alacak‿idık*." (M5.1/1, 88)

"tarana *yapıjık‿idık*." (M1.2/3, 119)

II. Bölgede (-Cādık; -cıdık; -eynerdik)

"biz ordan *kalkçādık*" (B2.2/1, 35) "biz nēde *yapacādık*" (B6.4/1, 47)

"ġavurun emrinde *yaşıcıdık*." (Y6.1/1, 91)

İştip-Sırlıva'da *-eyner* gelecek zaman ekiyle kurulan birleşik biçimde gelecek zaman geniş zaman işlevlidir:

"onun camından onun merdivene *eneynerdik*." (M6.2.9/1, 175)

İkinci Çokluk Şahıs:

II. Bölgede (-ecek‿diñiz)

"bayramda *gelecek‿diñiz*" (M7.2.2/1, 47)

Üçüncü Çokluk Şahıs:

I. Bölgede (-ejek‿dilar)

"onlar da *gelejek‿dilar*" (M7.1.2/1, 58)

II. Bölgede (-cādılar)

"koyunnara bilem el *koycādılar*." (B6.7/1, 81)

II.1.1.2.2.3.1.5. Geniş Zamanın Hikâyesi

En çok görülen birleşik çekimdir.

Birinci Teklik Şahıs:

I. Bölgede (-Ardım, -ırdım, -ürdüm)

"bū̄k kaynıma tada *çārırdım*" (K1.1/1, 295) "şemsidin‿efendi *derdım*" (K1.1/1, 297) "ya bi şiy pişinden *düşünürdüm*." (K1.1/2, 209) "yalan *sülerdım* ben da size." (K1.1/2, 212) "giderdım ya te *giderdım*." (M1.2/2, 52) "ileri *giderdım* biĺat *alırdım*" (M3.2/1, 305) "mācıranın adını bile *bilırdım* ya" (M3.4/2, 13) "pirinç *kuyardım*" (M7.1.3/1, 7) "dū̄nlene *giderdım* dū̄nlene *gelırdım*" (M7.1.6/1, 28)

II. Bölgede (-erdim, -IrdIm, -idim, -üdüm)

"ben *dikerdim*." (Y1.3/2, 25) "o zaman *bilirdim*" (M6.2.13/1, 220) "sopamı elimde kakarak *gelirdim*" (M7.2.2/1, 114)

"ekmek *pişiridim*" (Y3.4/1, 221) "ġaynadan *görüdüm*." (Y2.2/1, 69)

Opaka'da geniş zaman ekinin ünlüsü daralır:

"pī̄nir de *yapırdım*." (B5.3/1, 209)

III. Bölgede (-ArdIm, -ūrdum)

"ekmek *yapardım*" (M8.4/1, 84) "çōk ben da *severdim* onu." (M3.8/1, 185)

"ben çok *dokūrdum*." (M8.2/1, 116)

İkinci Teklik Şahıs:

I. Bölgede (-Ardın, -urdun, -ıdın, -üdün)

"külini *kuyardın*." (M4.2/1, 132) "*kuruturdun*, *ciyerdın*, *ciderdın* bi yere." (K1.1/2, 435) "*alırdın, gütürüdün* onlara." (M1.2/3, 42) "çapaylen *çevırıdın*, atardın pirinci *ekerdın*" (M3.2/1, 199)

II. Bölgede (-ardın, -ārdın, -ArdIñ, -ēdin, -ıdın, -īdın)

"*yazardın* kabı" (Y5.1/1, 115) " onu *tuzlārdın* güzel." (M6.2.3/1, 72)

İştip Yörük ağızlarında tarihî damak n'li biçim kullanılır:

"o vakıt *gömerdiñ*." (M6.2.4/1, 174) "dereye gidip *yeykardıñ*." (M6.2.5/1, 44) "dūm *yapardıñ*" (M6.2.9/1, 17)

/r/ düşmesinin karakteristik olduğu Bulgaristan ağızlarında ēdin, -īdın gibi şekiller görülür:

"onun parasınna *alīdın*" (B6.3/1, 97) "yīmi dakkada *varıdın*" (B7.13/1, 60) "*temizlēdin* üstünü" (B7.10/2, 49)

Üçüncü Teklik Şahıs:

I. Bölgede (-Ardi, -irdi, -udi, -odi)

"anam pekmez *yapardi*." (M1.2/6, 124) "*atardi* acik un" (K1.1/1, 206) "tatliy *yazardi*" (M1.2/3, 157) "imam *kuyardi*" (M3.3/2, 1) "o peynir *yapardi*" (M3.5/2, 40)

"annem *bilirdi*" (K1.1/1, 14) "yerler *sürçerdi*" (K1.1/2, 519) "kaynatam başında *durudi*." (M1.2/3, 157) "türklerden dā ī *konuşurdi* türkçe." (M3.1/1, 12)

Prizren ağzında ilk hecesinde /o/ ünlüsü bulunan kelimelerde geniş zaman ekinin ünlüsü de /u/ > /o/ değişimine uğrayabiliyor:

"koca tarafi *otorodi*" (K1.1/2, 277)

II. Bölgede (-ırdı, -īdı, -ēdi, -üdü, -ŪdU; -ArdIn, -ırdın, -urdun)

Bulgaristan ağızlarında çoğunlukla geniş zaman ekinin ünsüzü düşer ve beraberinde bir ünlü uzunluğu ortaya çıkar:

"'mezālıktan da toprak *alīdı* o toprā da *sürūdü*" (B6.2/1, 232) "pelik *örüdü*" (B7.3/1, 237) "babam *sevēdi* masal anlatmayı." (B8.4/2, 7) "o çok *konuşūdu*." (B9.1/1, 36)

Şu örnekte ise geniş zaman ekinin ünlüsü daralır:

"dāya taşa baraka *yapırdı*" (B2.4/1, 136)

İştip-Urrak; Kırcaali-Susuzburun, Dimetoka-Arenbunar'da 3.teklik şahısta görülen geçmiş zaman eki tıpkı Orta, Güney, Batı Anadolu ağızlarında olduğu gibi *-n* pekiştirme ekiyle genişler (Karahan, 2012: 227).

"koja kazanlar *kaynārdın*." (M6.2.8/1, 37) "bār gibi *olurdun*." (M6.2.8/1, 99) "durcan ahmedova, hasanova *giderdin*" (B2.1/1, 27) "on gün türkü *çārırlardın*." (B2.1/1, 203) "gençler *toplaşırdın*." (Y1.1/5, 236) "köpek *alırdın* ekmē" (Y1.1/5, 286)

III. Bölgede (-erdi, -udi)

"kaynanam *giderdi*" (M8.4/1, 90) "cumā gecesi gelin *giderdi*." (M3.8/1, 88) "davulcu *gezerdi* orda da." (M3.8/1, 151) "ġırbaçle *vurudi*." (M8.1/2, 25)

Birinci Çokluk Şahıs:

I. Bölgede (-Ardık, -ırdık, -orduk, -idik, -üdük)

"ordan *bakardık*." (K1.1/1, 139) "taç *takardık*" (K1.1/2, 409) "gece *bırakardık* kendi su sulardi" (M3.2/1, 153) "biz kız‿iken ip *atardık sallanırdık*" (M1.2/4, 31) "o türli *kuyardık*" (M3.3/2, 1) "külli dari *yapardık*." (M4.2/1, 131)

"düğüne *ciderdık*" (K1.1/2, 243) "*ezerdık* oni" (M1.2/3, 60) "bōday *ekerdık*, misır *ekerdık*" (M1.2/6, 45) "ekmek accık *dōrardık, yerdık*." (M3.3/2, 16) "öküzlerımız var çift *sürerdık*." (M7.1.1/1, 18) "süt *pişırırdık*" (M2.10/2, 58) "sütlerını *pişırırdık*." (M7.1.2/1, 315) "*gelırdık* eve." (M7.1.3/1, 6)

-*orduk* biçimi Prizren ağzına özgüdür:

"desenli desenli *dokorduk*." (K1.1/1, 384)

/r/ ünsüzüyle biten fiillerde geniş zaman ekinin ünsüzü düşebiliyor:

"*getiridik, seridik* armanı düverdik." (M2.2/2, 19) "ponisada *pişırıdık*" (M3.2/2, 50) "onlara *gütürüdük*" (M3.4/2, 62) "oyle *yūruduk*." (M1.2/3, 57)

II. Bölgede (-ardık / ārdık, irdik, -ādık, -ıdık, -uduk)

"börek *yapardık*." (Y1.1/5, 57)

İştip Yörük ağızlarında geniş zaman ekinin ünlüsü uzun telaffuz edilir:

"çanak çömlek *toplārdık* öñümüze *oynārdık*." (M6.2.4/1, 42) "bizim dā köyleri gibiydik biz *yaşārdık*" (M6.2.2/1, 17)

Eskicuma-Opaka'da geniş zaman ekinin ünlüsü daralır:

"çocuklūmda *gezirdik*" (B5.3/1, 130)

Bazen /r/ ünsüzüyle biten fiillere geniş zaman eki getirildiğinde hem ekin ünsüzü düşüyor hem de ünlüsü daralır:

"biz sütle *karıdık*." (M6.2.7/3, 60) "sütle de *karıdık*." (B7.1/1, 80) "onlara *karıdık*." (M6.2.7/3, 106) "masıra *sarıdık*." (M6.2.7/3, 69) "çorap *örüdük*." (M6.2.7/3, 80) "kazan *kuruduk*" (M6.2.13/1, 45)

/r/ düşmesinin işlek olduğu Bulgaristan ağızlarında bu düşme ekin ünlüsünde uzunluğa yol açar:

"peynir *alīdık*." (B6.3/1, 97)"buluza *yapādık*." (B6.2/1, 94) "evde *yapādık*" (B8.4/2, 19)

Kimi zaman ise ekin ünlüsü genişler:

"türkçe *konuşādık*" (B8.4/2, 3)

III. Bölgede (-ArdIk)

"biz orda küplere *tuzlardık*." (M8.4/1, 26) "kalın don *giyerdik*" (M8.4/1, 92) "biz kaşıkla *yerdik*" (M8.4/1, 310) "ekin *ekerdik*" (M3.8/1, 6)

Üçüncü Çokluk Şahıs:

I. Bölgede

"*ürterdiler* yüzlerini" (K1.1/1, 142) "*vururdiĺar* tāk parmaklarıma" (K1.1/1, 227) "bū̄k *yapardiĺar*" (K1.1/3, 115) "a̱utobuza *binerdilar* üle *ciderdilar* celının evıne." (K1.1/2, 289) "elde, elde *dikerdiler*" (M1.1/1, 32) "*gezdırıdiler* oni *alırdilar*." (M1.2/3, 29) "onlardan *yapardilar gütürüdüler*." (M1.2/3, 40) "iki at *kordilar*" (M1.2/6, 68) "odeze *derdilar*" (M3.2/1, 26) "du̱ālarlen *giderdilar*." (M3.2/2, 37) "boyday ekerdiler er şey *ekerdiler*" (M3.3/2, 90) "çobanlar sōra yakına *gelirdiler*" (M3.7/1, 203) "akşama *gelırdiler*" (M6.1.2/1, 60)

"dışarı ep bizi *salırlardı*." (M2.2/2, 15) "kızlar *takarlardi*." (M2.10/2, 225) "kırıya çıkıya *gelırlerdi*" (M7.1.6/1, 31)

II. Bölgede

"bize yakın bi köylerde yaşārdılar." (M6.2.2/2, 17) "bizim gibi *bilirdiler*." (M6.2.11/1, 28) "mal musāde *edēdiler*" (B6.1/1, 96) "āmed‿agalā *gelīdiler* duvara *işlēdiler*." (B6.6/1, 44) "kūşun dökmē *gelēdilē*." (B8.4/2, 59) "hayvan gütmē *yollardılar*. " (Y1.1/5, 382) "türkçe *konuşurdular*" (Y1.1/6, 61)

Opaka'da geniş zaman ekinin ünlüsü daralır:

"o zaman *yapırdılā*" (B5.3/1, 180)

"orda salıncak *kurulardı*." (M7.2.1/1, 98) "ōda *yaşālādı* onnar." (B7.2/1, 25) "sīke *sürülēdi* saçlāmıza." (B7.3/1, 235) "ikişer sāt *verirlerdi*." (Y3.2/1, 3) "altı aylık *verilerdi*" (Y3.2/2, 23) "etinnen *kızardīlardı*" (Y5.1/1, 42) "saca *kapadırlardı*." (Y5.1/1, 42)

III. Bölgede (-ArdIlAr, -ırdılar, -arlardı, -ırlardi, -urlardın)

"düverdiler, yapardılar." (M3.8/1, 91) "*alırdılar* pazardan, onları *yapardılar*." (M3.8/1, 213)

"şāradan *yaparlardı*" (M8.1/2, 11) "kazanda *kaynadırlardi*." (M8.1/2, 11)

"bizim gibi türkçe *konuşurlardın*." (M8.3/1, 11)

II.1.1.2.2.3.1.6. İstek Kipinin Hikâyesi

Birinci Teklik Şahıs:

II. Bölgede (-eydim)

"keşke de *gideydim*." (B7.12/1, 32)

İkinci Teklik Şahıs:

II. Bölgede (-aydın)

"ūlana *soraydın*" (Y2.2/1, 32)

Üçüncü Teklik Şahıs:

III. Bölgede (-aydı)

"keşke *duraydı* da *olaydı*" (M8.4/1, 80)

Üçüncü Çokluk Şahıs:

II. Bölgede (-eydi)

"analarımız *geleydi*" (B5.1/1, 151)

II.1.1.2.2.3.1.7. Dilek-Şart Kipinin Hikâyesi

İkinci Teklik Şahıs:

I. Bölgede (-sedin)

"aber *versedin*" (K1.1/2, 210)

Üçüncü Teklik Şahıs:

I. Bölgede (-saydi)

"*dursaydi*, kızlar takarlardi." (M2.10/2, 224)

Birinci Çokluk Şahıs:

I. Bölgede (-seydık)

"keşke *gitseydık* biS ta bir‿angi şeɟre" (M4.2/1, 100)

İkinci Çokluk Şahıs:

II. Bölgede (-saydınız)

"dün gelmiş *olsaydınız*" (Y3.2/1, 28)

II.1.1.2.2.3.2. Rivayet Çekimi

II.1.1.2.2.3.2.1. Şimdiki Zamanın Rivayeti

Üçüncü Teklik Şahıs:

I. Bölgede (-aymiş, -ıymış)

"altın da *çıkaymiş*." (M2.11/1, 101) "önceden davul *çalaymiş*" (M4.2/1, 175)

"kursā *ārıymış*" (M3.7/1, 90)

II. Bölgede (-yāmış)

"burda *yaşıyāmış* ġızı" (B2.4/1, 66)

III. Bölgede (-iymiş, -uymuş)

"*vuruymuş* ona." (M8.4/1, 171) "küllü darı bak *biliymiş*" (M8.2/1, 158)

Birinci Çokluk Şahıs:

I. Bölgede (-uymuşsuk)

"patlarmişık, nasıl *duruymuşsuk*." (M2.10/2, 272)

Üçüncü Çokluk Şahıs:

I. Bölgede (-Aymişlar, -üymüşler, uymiş)

"ipi *saraymişlar* bõle düzgün düzgün" (K1.1/3, 104) "el işi *yapaymişlar*" (K1.1/2, 536) "karalar *süreymişlar*" (M4.1/1, 201) "*isteymişlar* ekmek yok." (M6.1.2/1, 52)

"a̱uç altında iki yeşil sarıklı *görüymüşler*." (M3.7/1, 154)

"çocuklar bile *unuduymiş*" (M2.2/4, 87)

II. Bölgede (-yalāmış)

"orda *yaşıyalāmış*." (B2.4/1, 25)

III. Bölgede (-üymüşler)

"onlarda *görüymüşler*" (M3.8/1, 313)

II.1.1.2.2.3.2.2. Gelecek Zamanın Rivayeti

Birinci Teklik Şahıs:

II. Bölgede (-acak‿ımışın)

"niye *kurulacak‿ımışın*" (M7.2.2/1, 233)

Üçüncü Teklik Şahıs:

II. Bölgede (-ejek‿imiş; -anamış)

"mıstafa da *gelejek‿imiş*." (M6.2.4/1, 147) "kurban *kesejek‿imiş*." (M7.2.2/1, 107)

III. Bölgede (-anamış)

Manastır-Elekler'de görülmüştür.

"bunlardan da ders *olanamış*" (M8.2/1, 64)

Birinci Çokluk Şahıs:

II. Bölgede (-ecēmişik)

"beki *bilecēmişik*" (B7.10/2, 111)

II.1.1.2.2.3.2.3. Geniş Zamanın Rivayeti

Birinci Teklik Şahıs:

II. Bölgede (-āmışim)

"ben *oynāmışim*." (B7.16/3, 155)

İkinci Teklik Şahıs:

III. Bölgede (-ermişsiñ, -ırmışsıñ)

Manastır-Kınalı'da eskicil unsur olan damak n'li biçim kullanılır:

"ölüleriñ etini *çīnermişsiñ*." (M8.5/2, 258) "ay dedē baktına *çarpılırmışsıñ*." (M8.5/2, 261)

Üçüncü Teklik Şahıs:

I. Bölgede (-ermij, -ırmiş, -urmiş)

"beni *severmij*" (M1.2/5, 27) "ep orda *çalışırmiş*." (M1.2/4, 57)

"annemın akrabasi *olurmiş*" (K1.1/1, 106) "mayasi *bozulurmiş*" (M1.2/3, 48)

II. Bölgede (-ir‿jmiş, -ir‿jmij, -armış)

"mıstafa *gelir‿jmiş*." (M6.2.4/1, 148) "ondan sakatlık *gelir‿jmij*" (M6.2.9/1, 115)

"u *sanarmış* esahtan kız" (Y3.4/1, 287)

III. Bölgede (-armış, -armıj, -ırmış)

"babam gene *kalkarmış*." (M8.5/1, 7) "ep bizden *arcarmış*" (M8.5/1, 20) "niḱā *yaparmıj*" (M8.5/2, 241) "*alırmış* kibriti dişlerini *kanadırmış*" (M8.4/1, 171)

Birinci Çokluk Şahıs:

I. Bölgede (-armişık)

"*patlarmişık*, nasıl duruymuşsuk." (M2.10/2, 272)

II. Bölgede (-ermişik, -ārmışık, -ırmışık)

"kına yakarkan ne *sūlermişik*" (M7.2.8/5, 131)

"kürek *alırmışık* küreklen *toplārmışık*." (M7.2.8/5, 75)

Üçüncü Çokluk Şahıs:

I. Bölgede (-iler‿jmiş; -armişlar, -ırmişlar)

"şini *veriler‿jmiş*." (M7.1.5/1, 208)

"öküzlerle *koşarmişlar*" (M1.2/6, 71) "kirece *katarmişlar*." (M3.2/3, 62) "hep *oynatırmişlar*" (M4.1/1, 182)

II. Bölgede (-rmışlar, -āmışlā, -ırmışlā, ēlēmiş)

"ayvan *kaparmışlar*." (M6.2.13/1, 149) "beni *anāmışlā*" (B7.16/3, 270)

Opaka'da geniş zaman eki ünlüsü daralır:

"süpürgenin şeyinne *yapırmışlā*" (B5.3/1, 284)

"orda *pişirēlēmiş*" (B2.4/1, 442)

III. Bölgede (-ar‿ımışlar; -Ø)

"nor *yapar‿ımışlar*" (M3.7/1, 204)

Bazen -lar eki getirilmez:

"onlar *yaparmış*" (M3.8/1, 214)

II.1.1.2.2.3.2.4. İstek Kipinin Rivayeti

Birinci Teklik Şahıs:

II. Bölgede (-eymişin)

"ļatinisa *ūreneymişin*" (M6.2.12/1, 9)

Birinci Çokluk Şahıs:

II. Bölgede (-eymişik)

"resime *çekeymişik* ya bē." (B7.16/3, 80)

III. Bölgede (-aymışık)

"emekli *olaymışık*" (M8.1/1, 144)

Üçüncü Çokluk Şahıs:

III. Bölgede (-aylarmış)

"*tutaylarmış* keseceklermiş." (M8.4/1, 269)

II.1.1.2.2.3.2.5. Dilek-Şart Kipinin Rivayeti

Birinci Teklik Şahıs:

II. Bölgede (-saymışım)

"keşke *okusaymışım*" (B6.2/1, 34)

Birinci Çokluk Şahıs:

II. Bölgede (-sAymIşIk)

"*dursaymışık* ama eşim astaydı" (B6.2/1, 71) "her şey *ōrenseymişik*." (B6.2/1, 34)

II.1.1.2.3. Fiil Çekiminde Soru

İfadeye bazı dillerde vurgu-tonlamayla bazılarında kelime sırasını değiştirerek soru anlamı katılırken Türkçede bu *mI / mU* soru eki yoluyla sağlanmaktadır. Temel işlevi soru olan yanı sıra pekiştirme, zaman bildirme gibi farklı işlevleri de bulunan ve ayrı yazılan *mI / mU* ekinde dil, dudak uyumu korunmaktadır. Ancak, günümüz Batı Rumeli Türkçesi ağızlarında XVII. yüzyılda olduğu gibi vurgu yoluyla da soru cümlesi yapılmaktadır (Gülsevin, 2017: 126). Üstelik *mI / mU* eki Rumeli ağızlarının batı kolunda yer alan Kosova, Makedonya Türk ağızlarında yalnız *mi* varyantıyla kullanıldığından kalınlık-incelik ve düzlük-yuvarlıklık uyumuna uymamaktadır. Ayrıca Makedonyanın Batı bölgesindeki Türk ağızlarında *mi* soru eki yerine fiilin önüne getirilen Arnavutça *a* edatıyla soru ifadesi karşılanmaktadır (Canhasi, 2012: 78-79).

MBGA'da da fiil çekiminde soru, *mI / mU* ekiyle yaplmaktadır. Sadece Debre-Elessa ağzında soru ekinin yanı sıra bazen vurgu-tonlamayla soru cümlesi kurulur. Ek, I. Bölgede genelde mi biçimiyle kullanılarak uyum dışı kalırken II. ve

III. Bölgede dört varyantlı olduğundan uyuma girmektedir. Ekin, çekimli fiillerdeki yeri genelde ölçünlü dildeki gibidir. Bir tek Elessa'da geniş zamanın 3.çokluk şahıs çekiminde soru unsuru zaman eki ve *-lAr* ekinin arasına girmiştir.

"dā sayaym *mi*?" (M2.2/3, 3) "kalalım *mi* cidelım *mi*?" (K1.1/2, 86) "a dā *sūli mi*?" (M1.2/5, 35) "tabi çekmedım *mi* iç, çektım." (M1.2/1, 13) "anladın mi?" (M1.2/6, 23) "kaynanan *gelır mi*?" (M1.2/6, 168) "gittiniz *mi* orayı?" (M8.4/2, 20) "anlatabi̗l̗dım mi?" (M6.1.2/1, 55) "balkabā *biler misınız* nedır? " (K1.1/1, 208) "orda duyulacak mi" (M4.2/1, 108) "ekmī *verne misin* yemē verejen mi?" (M8.2/1, 75)

Debre-Elessa ağzında birkaç yerde geniş zamanın 3.çokluk şahsında "mI" soru edatı zaman eki ve -lAr çokluk ekinin arasına girdiği örneklerle karşılaşılmıştır: "yā bu kā asker şiler gider bak *verı miler*?" (M1.2/3, 128) "şimdi *der miler* oyle" (M1.2/3, 135)

II.1.1.3. Ek-Fiil

Er- "olmak" yardımcı fiilinden gelişmiş i- ek-fiili, MBGA'da isimlerle çekime girdiği zaman I. Bölgede, II. Bölgeye dahil İştip, Radoviş Yörük ağızları ile III. Bölgeden Musaobası, Elekler, Yenimahalle, Çanaklı ağızlarında genelde ekleşmezken II. Bölgede yer alan Bulgaristan, Yunanistan ağızları ile III. Bölgeden Manastır-Mecitli, Germiyan, Kınalı ağızlarında ise ekleştiği görülmektedir. Ayrıca ek-fiil I. Bölgede kalınlık-incelik uyumunu bozarken diğerlerinde uyuma girmektedir. İsimlere getirilen i- fiilinin şekil olarak genelde varlığını koruması Makedonya Türk ağızları için de söz konusudur (İbrahim, 2014/2: 47).

Ek-fiilin, metinlerde, görülen, duyulan geçmiş zaman, geniş zaman ve şart çekimleri tespit edilmiştir. Ancak i- fiiline -sA ekinin getirilmesiyle oluşan çekim şart anlamı taşıdığından buna dair örneklere dilek-şart kipi bahsinde yer verilmiştir.

Ölçünlü dilde sonu ünlüyle biten isimlerin ek-fiil çekimi yapılırken araya bir /y/ yardımcı ünsüzü girmekte. MBGA'da ise, özellikle Bulgaristan, Yunanistan ağızlarında, bu /y/ ünsüzünün düşürüldüğü örneklerle karşılaşılmakta.

Ek fiilin olumsuz çekimi, MBGA'da, değil kelimesinin ses değişikliğine uğramış *dil, di̗l̗, dīl, div* "değil" biçimleriyle yapılmaktadır.

II.1.1.3.1. Ek-Fiilin Görülen Geçmiş Zamanı

Birinci Teklik Şahıs:

I. Bölgede

"*ufak‿ıdım* ben o zaman" (M1.2/2, 35) "*bük‿idım*." (M3.2/2, 9) "bayā *bük‿idım*" (M3.5/1, 40) "ben *ufacık‿idim*." (M2.2/4, 92) "bir *ben‿idım*" (M2.10/2, 327) "ben *üksüz‿üdüm*" (M2.11/1, 21) "*cajl‿ıdım* çok kızım" (M4.2/1, 119) "burda *genç‿ idım*." (M7.1.5/1, 224)

"o zaman dā *küçüktüm*" (K1.1/1, 28) "*manisadaydım* ramazanda." (M1.2/6, 136)

II. Bölgede

"*pēlivan‿ıdım*" (M6.2.3/2, 3) "ben o zaman *kız‿ıdım*" (M6.2.13/1, 223) "yirmi iki yaşında *var‿ıdım*." (M7.2.5/1, 7) "yirmi yaşında *var‿ıdım*. " (M7.2.3/1, 120) "*küçük‿ idim* de gene o vakıt." (M7.2.4/1, 156)

"on iki yaşlānda *ġızdım*" (B3.1/1, 53) "belediyede ōle *süpügeciydim*" (B7.11/1, 19) "otuz sekiz *yaşındeydım*." (B7.11/1, 40) "çok *şakacıydım* ben." (B7.16/3, 51) "okula gitçek *kadandım*" (B8.3/1, 4) "kūn içinde doktor *bendim*" (Y1.1/5, 273) "çok *küçüktüm*" (Y5.1/1, 4)

Şu örneklerde araya y yardımcı ünsüzü girmemiştir:

"bir evin bi *ġızıdım*." (B2.2/1, 7) "o zaman *unnardadım*." (Y3.2/1, 70) "*el üstündedim* ben u kadar *kıymetlidim*." (Y3.1/2, 80) "yirmi beş *yaşındēdim*" (B7.6/1, 4)

İştip Yörük ağızları -n birinci teklik şahıs ekiyle çekimlenir:

"yirmi iki *yaşındaydın*." (M6.2.4/1, 12)

III. Bölgede

"iki çocuk *anası‿idim*." (M8.1/2, 10) "en bükleri *ben‿idim*." (M3.8/1, 28)

"ben *ufaktım*" (M8.4/1, 6)

İkinci Teklik Şahıs:

I. Bölgede

"sen beki da *yok‿udun* 'dünyada" (M2.9/1, 119)

Üçüncü Teklik Şahıs:

I. Bölgede

"eskiden da doktorlar *yog‿idi"* (K1.1/1, 253) "pişinden büle boyali *yog‿idi*" (K1.1/2, 180) "agaçlar *var‿idi*." (K1.1/2, 214) "bu ev *yok‿idi*" (M1.2/1, 12) "dā *düşkün‿idi* dā *zayıflık‿idi*" (M1.2/2, 57) "yatırlar *var‿idi*." (M3.2/1, 81) "ep *ġavur‿idi*." (M3.2/2, 18) "er şīmız *bol‿idi*" (M3.2/3, 30) "çok *düzlük‿idi*" (M3.3/2, 18) "bi turya fabrikasi

var‿idi” (M3.5/1, 27) “ġavur *çok‿idi* türk *az‿idi*.” (M2.1/1, 4) “askerlik çok *güzel‿ idi*.” (M2.9/1, 25) “zīnim *keskin‿idi*” (M2.11/1, 140)

“*kocamandī* o kaddar *būkti*.” (K1.1/1, 40) “oyle güzel *bāçiydi*.” (M1.2/4, 36) “bizim *meraydı* ep *çayırdi*” (M8.4/2, 85) “anamın mali *vardi* ” (M3.2/1, 18) “orda *yokti*” (M3.2/3, 1) “bizım kömüz *küçükti*.” (M3.6 / 1, 3)

Köprülü-Yukarı Karaslar’da pekiştirme amaçlı “sig” eki almıştır: “zītin yāy da *vardısig*” (M2.5/2, 125)

Koçana-Grades ve Sarıova’da “-di” ekinin “-li” ekiyle genişletildiğini görüyoruz:

“dā pişin *öyleydili*.” (M5.1/1, 148) “bubamin süt *kardeşidili*.” (M4.2/4, 270)

Hatta Grades’teki /l/ > /v/ değişimine uğramış şu örneğin de benzer olduğunu düşünüyoruz:

“sormadık mi kayna'nā ne yemek yapalım, kaynana *nāpaydivi*.” (M4.2/1, 49)

II. Bölgede

“kūlerimiz ūle *yakın‿ıdı* bizim.” (M6.2.4/1, 4) **“**ayvanlar *var‿ıdı*, otlak *var‿ıdı*.” (M7.2.1/1, 167) “memleketimiz *fakir‿idi*” (M7.2.1/1, 191) “iki buçuk yaşçāz būk‿ idi” (M7.2.3/1, 57) “*subay‿ımış* kocası” (M7.2.2/1, 68)

III. Bölgede

“köylülerimiz *var‿ıdı*” (M8.1/1, 6) “sabun soda bunlar *var‿ıdi*.” (M8.1/2, 10)

“pirinç *yok‿idi*” (M8.1/2, 16) “*yok‿ıdu* çok ġavur.” (M3.8/1, 4)

Manastır-Germiyan ile Dimetoka-Arenbunar’da 3.teklik şahısta *-n* ekiyle genişlemiş *-dın* şekline rastlıyoruz. Leyla Karahan Orta, Güney ve Batı Anadolu Ağızlarında görülen bu *-dın* şeklindeki -n’nin kökeninin ne olursa olsun pekiştirici bir morfem olduğunu veya pekiştirici bir morfem haline geldiğini söylemektedir (Karahan, 2012: 227, 233). İlknur Karagöz 3. teklik şahıs iyelik eki {+I}’nın (<*in Ana Altayca şahıs zamiri) uzantısı eskicil bir unsur olarak nitelendirdiği -dın şeklindeki -n’nin pekiştirme amaçlı kullanıldığını belirtmektedir. Ayrıca Drama göçmenleri ağızlarında tespit edilen “çıḳıncaydın”, “derkeydin” vb. zarf fiillerde de aynı ek pekiştirme işlevine sahiptir (Karagöz, 2015: 234). Talat Dinar da 3 teklik şahıs iyelik ekinin isimlerle kullanımında, kibi, bigi edatlarında kalıplaşmış olarak kullanımında, görülen geçmiş zaman, hikaye birleşik zaman ve şart kipinin 3. teklik şahsında ortaya çıkan *-n* ünsüzünü zamir n’sine bağlar ve ortaya çıkışı, kullanım sıklığı pekiştirme amaçlı olarak açıklanamasa da pekiştirme işlevli kabul edilebileceğini ifade etmektedir (Dinar, 2015: 115).

“memleketimizde *çoktun*” (M8.3/1, 6) “babam *avcıdın*” (M8.3/1, 184)
“üle *bölünüktün*.” (Y1.1/5, 65)

Birinci Çokluk Şahıs:

I. Bölgede

“buraya geldık *hür‿idık*.” (K1.1/1, 218) “üç *kardaş‿idık*” (M1.2/1, 27) “beş tane *kız‿idık*.” (M3.3/2, 68) “ufacık‿idık.” (M4.1/1, 347) “biz gradesten‿īdık.” (M4.2/2, 177) “ama *genç‿idık*.” (M7.1.1/1, 70)

“tamam kabuḷum biz orda *türktük*” (K1.1/2, 65) “üç kıS *kardeştık*.” (M2.7/1, 16)

“biz *konşiydık* onlāle.” (M7.1.3/1, 23) “üç tene *evtiydık*” (M7.1.6/1, 19) “ġavurlarle *komşiydık*” (M3.1/1, 5) “karşida *tütündeydık*” (M3.3/1, 66) “yakın *konşiydık*” (M3.5/1, 6)

II. Bölgede

“*sālam‿ıdık* be” (M7.2.1/1, 203) “onna biz *āretlik‿idik*” (M7.2.6/2, 10) “sınır‿ıdık, *sınır‿ıdık*” (M7.2.2/1, 18) “*çekerdik* kenara *sār‿ıdık*” (M7.2.5/1, 50) “biz *bir‿idik*.” (M7.2.1/1, 9) “*yörük‿ümüşüz* biz.” (M7.2.1/1, 6) “tabi *karışık‿ıdık*.” (B8.2/1, 2)

“hepsimiz *tūktük*.” (B7.1/1, 5) “iki de kız *vardık*.” (Y5.1/1, 9) “ah *manisadadık*.” (Y3.2/1, 31)

III. Bölgede

“ karışık‿ıdık” (M8.2/1, 4) “biS dört *olan‿ıdık*, üç kıS.” (M3.8/1, 29) “biS *leşper‿idik* orda zati.” (M3.8/1, 34)

“otuz‿āne *türktük*” (M8.3/1, 6)

İkinci Çokluk Şahıs:

I. Bölgede

“siz beki dā *yok‿idinız* o zaman.” (M3.5/1, 21)

Üçüncü Çokluk Şahıs:

I. Bölgede

“*çerkezdiler* dā çok” (K1.1/1, 142) “çok *īdilar* yalnız.” (M3.4/2, 67)

II. Bölgede

“dün *būdaydılar*.” (B7.10/2, 10) “*kalaylıydılar* em de.” (B7.10/2, 43)

“kıvrakların önneri böle *ilgilidi*.” (Y6.1/1, 124)

Olumsuz Çekim

Birinci Teklik Şahıs:

I. Bölgede

“çamaşır işi yapacak insan *dil‿idım* dā.” (M2.3/1, 157)

“çok bük *dildim*” (M1.2/4, 53)

II. Bölgede

“evli *dīl‿idim*.” (M6.2.11/1, 18)

“būda *dildim*” (B7.11/1, 30) “haylaz *dildim*” (B7.16/3, 190)

Üçüncü Teklik Şahıs:

I. Bölgede

“kavgaji *dil‿idi*.” (M1.2/3, 155)

“sakat falan *dildi* bu elım” (M3.3/1, 72)

II. Bölgede

“bizim konşulādan *dīldi*” (B2.2/1, 33) “o zaman yasak *dīldi*” (B2.5/1, 22)

III. Bölgede

“sarı lira *dildi*” (M8.4/1, 144) “yūsek *dildi*.” (M8.4/1, 229) “esaz kaynatam *dildi*” (M8.5/2, 181)

Birinci Çokluk Şahıs:

I. Bölgede

“ayri *dīldık*” (M3.3/1, 66)

II. Bölgede

“uvada *dīl‿idik*” (M7.2.7/2, 17)

III. Bölgede

“ēpimiz *türk dīldik*” (M8.3/1, 5)

Üçüncü Çokluk Şahıs:

I. Bölgede

“mācır *dildiĺar* onlar.” (K1.1/1, 140)

II.1.1.3.2. Ek-Fiilin Duyulan Geçmiş Zamanı

Birinci Teklik Şahıs:

I. Bölgede

“*küçüK‿imişim*” (K1.1/1, 50)“yirmi *günlük‿imişım* ben” (M1.1/1, 5) “ben *yok‿imişım*.” (M7.1.5/1, 247)

II. Bölgede

İştip Yörük ağızlarında -n birinci teklik şahıs eki kullanılır:

“gene *sālam‿ımışın*” (M6.2.9/1, 206)

“*akıllıymışın* eraḷda.” (M6.2.3/1, 22) “dört *yaşındaymışın*” (M6.2.3/1, 29)

-m birinci teklik şahıs ekini alan:

"ben *ufacıkmışım*" (M6.2.13/1, 98) "o akıt *acamıymışım*" (M7.2.7/2, 4) "on iki yaşlarında *ġızmışım*" (B3.1/1, 64) "o kadar *küçükmüşüm*" (Y5.1/1, 5) "ben o yaşta *sekizincimişim*" (B5.3/1, 33)

İkinci Teklik Şahıs:

II. Bölgede

"*aklıymışsıñ* da bilemedik." (M6.2.9/1, 149) "sen demiş iyi bi *kumandanmışın*" (B7.16/2, 175)

III. Bölgede

"sen *fākirmişin*" (M8.4/1, 88)

Üçüncü Teklik Şahıs:

I. Bölgede

"tabaklara *yog‿imiş* dātma ortada bi bük sān kordilar" (K1.1/2, 248) "o zaman da *var‿imiş* şey gülten bē astalık" (M3.2/3, 60) "ġavur *yok‿imiş*" (M3.6/1, 5) *gümürjinadan‿ımış*." (M2.9/1, 87) "*sevap‿imiş* işte" (M4.2/1, 115) "*süleyman‿īmiş* adi." (M4.2/2, 98)

"nāsibım *bōleymij*" (M3.2/2, 69)

II. Bölgede

" *ūretmen‿imij* bu" (M6.2.3/1, 11) "kızıñ *gözel‿imij*" (M6.2.9/1, 212)

"çeşme *varmış*" (Y5.1/2, 5) "tā *osmanlımış*." (B2.4/1, 54) "yemeni yapāmış *yemenicimiş*" (B6.1/1, 23) "sanki *yabancımış*" (B2.4/1, 206)

Kaynak kişi duyulan geçmiş zaman eki -miş'ten sonra görülen geçmiş zaman ekini getirerek büyüklerinden duyduklarını görmüş gibi kendi yaşamışçasına anlatıyor:

"burası *papazlımıştı*." (Y6.1/1, 10) "babamın dedesi özveöz *kınalıdanmıştı*." (Y6.1/1, 19) "seĺānik te *tütüncümüştü*." (Y6.1/1, 30) "ep o zaman eski *türkçemişti*" (Y6.1/1, 41) "ġavur okulumuştu." (Y6.1/1, 41)

III. Bölgede

"koca üzümler var‿ımıj" (M3.7/1, 15) "*nāsib‿imiş* buralara" (M8.1/1, 8)

Birinci Çokluk Şahıs:

I. Bölgede

"deym *genç‿imişık*" (M2.10/2, 188)

"*güzelmişik* eraĺde" (M3.2/3, 106)

II. Bölgede

"rumanyaya *bālıymışık* biz evel." (B6.2/1, 204) "ıstanbul *kökenniymişik*." (B7.3/1, 111) "biz *yokmuşuk*." (B8.3/1, 1)

"eşēmizle, sıpamızla *çadırcımışık*." (B8.2/1, 4) "o kadar *kişimişik*" (Y5.1/1, 8)

"ayni nişannımışık" (Y1.1/6, 465) "o zaman bulgar *köyündedik şehirdedik*" (B2.1/1, 212)

İkinci Çokluk Şahıs:

II. Bölgede

"*bulgāmışınız* şō̄le bō̄le" (B7.10/1, 21)

Üçüncü Çokluk Şahıs:

II. Bölgede

"bunnar burda *medardamışlar*" (Y2.2/2, 51) "onnar da *yunanıstanlımış*." (Y3.4/1, 30)

Olumsuz Çekim

Üçüncü Teklik Şahıs:

"beyaz *dilmiş*" (M3.7/1, 154) "iki buçuk *dilmiştir*" (M2.2/4, 27)

II.1.1.3.2.1. Duyulan Geçmiş Zamanın Görülen Geçmiş Zaman İşlevi

Duyulan geçmiş zaman bahsinde de ele alındığı üzere Kosova-Prizren, Debre-Elessa, Köprülü-Karatmanlı, Koçana-Grades, Radoviş-Topanitsa, Buçim, Damyan, Oravitsa gibi bazı MBGA'da duyulan geçmiş zaman eki görülen geçmiş zaman anlatmaktadır. -miş eki Doğu Anadolu, Rize, Trabzon ağızları ile Azerbaycan Türkçesinde de aynı işleve sahiptir (Demir, 2012: 105).

MBGA'da benzer durum -miş'in ek-fiille kullanımı için de söz konusudur. Özellikle Kosova-Prizren ağzında çokça görülen ve ek-fiilin duyulan geçmiş zaman 3.teklik-çokluk şahıslarında karşılaşılan -imiştır /-miştır yapısı ilginçtir. Bu yapı bazen gereklilik ve ihtimal anlatırken bazen gereklilik-ihtimal anlamlarını aşıp kesinliğe evrilerek görülen geçmiş zaman işlevinin kuvvetlendirildiği yapı olarak karşımıza çıkmakta.

Alpay İgci, Vıçıtırın ağzında bu kullanımları "öğrenilen geçmiş zamanın geniş zamanı" başlığı altında cevheri fiilin birleşik çekimi şeklinde incelemiştir (İgci, 2010: 80).

İsa ve Nebahat Sülçevsi ise imek fiilinin Kosova ağızlarında Arnavutçanın etkisiyle yardımcı fiil olarak kullanıldığı durumlarda var sözcüğüyle beraber (var‿

imiştır) geçmiş anlamı taşıyan gereklilik ve niyet bildirdiğini ifade etmektedir (Sülçevsi ve Sülçevsi, 2013: 374).

Birinci Teklik Şahıs:

"o akıt ben yeni *gelin‿imişim*" (M2.8/1, 47) "on dokuz *yaşınaymışım* eraĺde." (M6.1.1/1, 7)

"kırk yaşında *vāmışımdır*." (B2.1/1, 31)

Şu örnekte ek-fiilin duyulan geçmiş zamanının hikâye çekimi yapılmıştır:

"yirmi bir yaşına *varmışımdı*." (M3.2/2, 7)

Üçüncü Teklik Şahıs:

Olsa gerek manasında gerekliklik ve /veya ihtimalin anlatıldığı cümleler:

"fotoraflari *var‿imiştır* ema şindi karısi üldi bilmiyom nerde kaldılar." (K1.1/1, 80)

"bizım aylede yok ama *var‿imiştır* başka yerlerde *var‿imiştır*." (K1.1/2, 532)

"degışmiş ta salilli, bu kadar *yog‿imiştır* on dokoS sene evel." (K1.1/4, 131)

"vardır beki ama ole bi şeyler almadık, *varmiştır*." (M4.2/4, 156)

"onlari biz *yakın‿imiştır* ama ben ic gittīm yok" (M7.1.5/1, 25)

"köyün ismi beki da dā önceden *başka imiştır* ama biz bilmeyz." (M7.1.6/3, 33)

"heraĺde *ölemiştir*." (Y1.1/5, 4)

Gereklilik-ihtimal anlamlarını aşarak kesinliğe evrildiği yani görülen geçmiş zaman işlevinin kuvvetlendirildiği cümleler:

"bük balyozlar *var‿imiştır* çocuklar biler bilmez sen bilersin" (K1.1/1, 81)

"o vakıt bizde masa yog‿idi sofra *var‿imiştır*. e sōnadan bizde de masa oldi" (K1.1/2, 241)

"tahtadan sofralar *var‿imiştır* e dügünlerde bük sofra *var‿imiştır*." (K1.1/2, 247)

"kavuçlar var‿imiştır, kavuç *var‿imiştır*, vitrina *var‿imiştır* bizde da." (K1.1/2, 429)

"tarlalar *var‿imiştır* çimısının tarlasi var‿idi" (K1.1/2, 533)

"bir metre kar *var‿imiştır*." (K1.1/1, 25)

"pişinden onda düner bilmem ne *yog‿imiştır*" (K1.1/2, 454)

"'çeşmeler *yog‿imiştır* bizım esçiden" (K1.1/1, 385)

"hep *üleymiştır* onda." (K1.1/2, 267) "*dil‿imiştır* üle." (K1.1/2, 469)

"incemın *üleymiştır*" (K1.1/1, 380)

"her odaya soba deyz ema sobalamız bizım epımızın *düşenig‿imiştır*." (K1.1/2, 428)

"eltimın kızi bū̄g‿ise eltimın kızına derdım seylan‿anım *seylanmiştır* adi, seylan‿anım derdım." (K1.1/1, 299)

"üstüne örtüleri *varmıştır*." (Y6.1/1, 71)

II.1.1.3.3. Ek-Fiilin Geniş Zamanı

Birinci Teklik Şahıs:

"ben *uliceyim* yok." (K1.1/2, 386) "*tezesiyim* ben." (M1.2/4, 53) "ama gene *bük̄üm*." (M1.2/4, 53) "*alışıkım* di mi ondan." (M8.4/1, 31) "ben elli beş senelik *kadınım* bu evlerde" (M8.1/2, 5) "*pişmanim* şini" (M3.2/1, 20) "ben ne tek *sāyım*" (M3.2/1, 147) "ben ayatımdan *memnunim*." (M3.2/1, 175) "*astayım* tōndan." (M3.2/2, 29) "kırk bir *dūmliyım*" (M3.2/3, 4) "ben iki yaşına, iki buçuk *yokum*" (M3.4/2, 20)

"otus sekiz *dōmliyım*." (M3.6/1, 1) "ben çalışkan *arıyim*, altın gibi *sarıyim*" (M2.11/1, 125) "memleketımden *memnunim*." (M4.2/2, 6) "ben *gençım*" (M6.1.2/1, 36) "*yalpakim*" (M7.1.5/1, 292) "ben *bolim*." (M5.1/1, 77) "razgıradın *içindenim*." (B6.1/1, 11) "karaman te neresinde bilmem *kāveciyim*." (B6.2/1, 211)

Şu cümlede 1.teklik şahıs -ım yerine -yım şeklinde eklenmiştir:

"ben *yalnızyım*" (M1.2/6, 133)

Manastır-Mecitli, Kınalı ve İştip, Radoviş Yörük ağızları; Kırcaali, Eskicuma-Kasırgalar'da birinci teklik şahıs "-n" ekini alır:

"ben mi seksen‿üç *yaşındayın*." (M8.4/2, 1) "ben dedi filan *kişiyin*" (M8.5/1, 56) "ben *küçükün* ya" (M8.5/1, 166) "yetmij bej *yaşındayın*." (M8.5/2, 140) "ben kendim *rātsızın*." (M8.5/2, 141) "altmış bir yaşında *varın*." (M6.2.2/1, 28) "elli iki *yaşındayın*." (M6.2.2/2, 5) "vallā ben *öyleyin*." (M6.2.2/2, 33) " ben dörd‿ay *bük̄ün* ondan." (M6.2.3/1, 17) "ben yetmij beş *yaşındayın*." (M6.2.3/1, 17) " yetmij beş yaşında *kadının*." (M6.2.10/2, 92) "*yaşlıyın* anam" (M6.2.11/1, 56) "yetmiş‿altı *yaşındayın*."(M7.2.2/1, 3) "*astayın*" (M7.2.2/1, 222) "ben *seydāmetteyin*." (M7.2.4/1, 36) "abe te *kısırın*" (M7.2.3/1, 68) "*fazlayın* ya." (M7.2.6/2, 2) "evĺatlāmdan çok *memnunun*" (B2.6/1, 5) "kimseyin ne *varındayın* ne *malındayın*" (B2.6/1, 140) "yeni *gelinin*" (B2.1/1, 59) "yetmiş *yaşındayın*." (B5.1/1, 1)

İkinci Teklik Şahıs:

"*sen‿imisın 'doktor*, sen‿imisın injiner" (K1.1/2, 299) "sen *küçüksün*" (K1.1/2, 385) "sanıysın çi *türkiyadasın*." (K1.1/2, 455) "sen *gençsin*" (M8.4/1, 166) "sen kaç *yaşındasıñ*?" (M8.5/2, 172) "sen dedi çok *kurnassın*." (M3.2/1, 295) "sen *dokumacisin*" (M2.2/4, 57) "bir *evdesın*" (M2.3/1, 75) "kac *dūmlisin* sen?" (M2.5/1, 57) "sen *yaşlisın*" (M2.10/2, 338) "sen dey çok dey *evamlisın*" (M4.2/1, 305) "sen *ō̄retmensın*" (M7.1.1/1, 31) "pamuk gibi *kadınsın*." (M7.1.6/1, 34) "inşātta *demircisin, sıvacısın*" (B6.1/1, 443) "sen *yolcusun* kızım" (B6.7/1, 82) "konuşmak *zorundasın*." (Y3.2/2, 141)

Üçüncü Teklik Şahıs:

"nasıl *çamurdur* o" (K1.1/1, 113) "bizım evımız çok *büktür*." (K1.1/2, 213) "üle bi adet *yoktor*." (K1.1/2, 272) "kuzu eti *midır* ne *etidır* allā bilır" (M1.2/4, 34) "pidesi *güzèl̦*" (M3.2/2, 58) "yirmi *dōmli*." (M3.5/1, 49) "*anlayışlıdır* bu." (M3.8/1, 282) "geri dōru ōle bi tā *deliōmannıdır*." (B7.2/1, 6) "göbek ocası *udur*." (Y1.1/5, 287)

Birinci Çokluk Şahıs:

I. Bölge ile III. Bölgeden Manastır-Musaobası'nda -sık birinci çokluk şahıs eki yaygın olarak kullanılır.

I. Bölgede

-z

"on *kişiyiz*" (K1.1/1, 223) "biz *kalabalıkız*" (M8.4/1, 276) "dā bi *aradayız*" (M3.3/1, 66) "biz burda *açız*." (M3.4/2, 72) "biS beş tane *kızıS*." (M3.5/1, 18) "ev kiraladık *kalabalıkız*." (M2.2/4, 64)

-sık

"kaç *çişisık* bu odada?" (K1.1/3, 96) "*ïsık* şükür" (K1.1/2, 51) "*akrabasık* onlarle biz." (M1.2/1, 64) "te *akrabasık* yā *tāĺukatsık*." (M1.2/2, 38)"otuS beş sene *içinesık*." (M1.2/6, 5) "burda biz *sïreksık*." (M2.3/1, 60) "üç *kişisık* biz." (M2.10/2, 330) "*biSsık* mācır, biS *mācırsık* işte." (M4.2/3, 29) "biS salili *içindeysık*" (M5.1/1, 79) "bu tarafta *biSsık*" (M5.1/1, 129) "yakın *akrabasık*" (M7.1.6/1, 8)

II. Bölgede

"bi *kūdeniz* biz." (M6.2.3/1, 17) "biz *köselideniz*" (M7.2.6/2, 24) "üç *kardaşız*" (B6.1/1, 70) "yïmi āne *tūküz*." (B7.1/1, 10) "dedeācın *kūlēndeniz*." (Y2.2/1, 19) "yirmi üç senedir *bordayız*." (Y3.2/2, 36) "tuncanın *karşısındayız*." (Y1.3/1, 26)

III. Bölgede

"çok *iyisik* siz nassınız biz de *iyisik*." (M8.1/1, 158)

İkinci Çokluk Şahıs:

"kaç *kişisınız* siz?" (K1.1/1, 223) "kaç *çişisınız*?" (K1.1/3, 91)

"orman *içindesiñiz*" (M7.2.2/1, 208)

Üçüncü Çokluk Şahıs:

"bütün gece uykisız kalıyz ep *bendeler*." (M2.11/1, 151)

Olumsuz Çekim

Birinci Teklik Şahıs:

I. Bölgede

"bu kadar *dilim*" (K1.1/1, 26) "bāçıvan *dilim*" (M2.2/4, 55) "o kadar *asta dīlim* ben." (M2.9/1, 64) "yüssüz *dılım* ama arsız da *dılım*." (M7.1.6/1, 3)

II. Bölgede

"saçımı tā kimseye göstermiş *insan dīlim*." (Y3.4/1, 101) "kaynanamdan *şikáyetçi dīlim*." (Y5.1/2, 82)

İştip Yörük ağızlarında birinci teklik şahıs eki -n'dir:

"*dīlin* çojūm" (M6.2.4/1, 140)

Üçüncü Teklik Şahıs:

"bizım da orasi *dīl* güzel diyo." (K1.1/1, 137) "beyaz *gelinlık dīl*." (M1.2/4, 10) "yalan *dil*." (M8.4/1, 3) "bizım köyden *dil*" (M3.2/1, 73) "kara *dìḷ*" (M2.6/1, 26) "ipekli *dìḷ*" (M2.11/1, 164) "kuran dìḷ" (M6.1.1/1, 6) "yalan *div*" (M7.1.3/1, 46)

Birinci Çokluk Şahıs:

I. Bölgede

"biz alışkın dil." (K1.1/1, 114) "kim *diliz*." (K1.1/1, 321) "pişman *dīliz*." (K1.1/2, 87) "yürük diliz." (M8.2/1, 46) "pomak *dilis*" (M8.2/1, 73)

"makidon *dilsık*." (M1.2/6, 23)

II. Bölgede

"biz onlardan *dīliz*." (M6.2.3/1, 12) "yakın *dīliz*." (B7.1/1, 49) "pomak *dīliz*" (B7.6/1, 3)

Üçüncü Çokluk Şahıs:

"fena *dīller*." (M7.2.2/1, 21)

II.1.1.3.4. Ek-Fiilin -ken Zarf -Fiiliyle Kullanımı

I. Bölgede, III. Bölgeden Strumisa - Çanaklı, Yenimahalle ile Manastır-Musaobası'nda ek-fiilin -ken zarf-fiiliyle birleşmiş şekli uyum dışı kalırken II. Bölgede uyuma girmek girmektedir.

"biz *kız‿iken* ip atardık sallanırdık" (M1.2/4, 31) "*ısıcak‿ike* doyamasın yemesine." (M3.7/1, 134) "*kız‿ike* dedĩn gibi üle yapardık." (M2.8/1, 29) "*kız‿ike* vermeydile yapam." (M4.2/3, 178) "ufalārdık oni, kaynār suya *ateşteyke*" (M3.3/2, 15)

"bir *yerdeyke* eltilerle ben tarladan gelirdim" (M1.2/3, 146)

"ben onlari *çocuk‿ike* görüdüm" (M8.1/2, 12) "*küçükke* ölmüj" (M8.5/2, 5)

"biz *var‿ıka* yok‿udu" (M6.2.13/1, 93) "*ısıcak‿ıka* p̄inirini, mayasını atardı" (M7.2.1/1, 144) "*kızkana* çok tutādık." (B8.4/2, 39)

II.1.1.3.5. Ek-Fiilde Soru

"bak var *midır*" (M1.2/3, 16) "soa yarındesi gene yog‿idi pílaf *di mi*?" (M4.2/1, 33) "*nāsılsız, iyi misiz* ġıSçāzım" (B2.6/1, 137)

II.1.1.3.6. -DIr / -DUr Bildirme Eki

Zeynep Korkmaz, ekin "kesinlik bildirme, beklenti-tahmin, zarf" görevlerinde kullanıldığını belirtir. Kesinlik işlevine "… fiilin gösterdiği oluş ve kılışa bir 'kesinlik' bir 'pekiştirme' işlev ve anlamı…" tahmin işlevine de " 'kesinlik' ve 'pekiştirme' ya da 'belki', 'ihtimal ki', 'umulur ki' anlamlarıyla tahmin ve beklentiyi güçlendirme işlevi kazandırır." diyerek ekin pekiştirme yönüne işaret eder (Korkmaz, 2007: 727-728).

Ahat Üstüner de "Türkçede Pekiştirme" isimli çalışmasında "+-DIr / +-DUr"u pekiştirme ekleri arasında değerlendirir. Ekin aslında ek fiilin şimdiki veya geniş zaman üçüncü şahıslarına ait olduğunu, Türkiye Türkçesinde bugün yaygın olarak düşürüldüğünü, sadece kuvvetlendirmek, ifadeye kesinlik katılmak istendiğinde kullanıldığını belirtir. Ayrıca ihtimal fonksiyonu ile kullanıldığında cümleye "belki, muhtemelen, her halde vb." ihtimal ifade eden kelimeler ilave edildiğini aksi takdirde böyle cümlelerde "+-DIr / +-DUr"un pekiştirme fonksiyonuyla kulanıldığını da sözlerine ekler (Üstüner, 2003: 103-104).

Ekin, MBGA'da -DIr, -Dor, - Dı, -dĪ biçimleri mevcuttur.

II.1.1.3.6.1. -DIr Biçimi

Yaygın olarak kullanılan biçimdir. Genellikle /i/ sesinin /ı/'ya değiştiği I. Bölgede büyük ve küçük ünlü uyumlarına uymaz diğerlerinde ise uyuma girer.

I. Bölgede

"e şinicek koçana *kazadır*." (M4.2/2, 10) "bu deym sızın kāvalti *dildır*" (M4.2/4, 287) "yirmi beş *senedır* taktım" (K1.1/1, 258) "çok *zevklidır* dügünleri oranın." (K1.1/2, 270) "āĺa *üledır*." (K1.1/4, 5) "*türçedır* türçe" (K1.1/4, 10) "görmez misın bizım dilımızi be *nicedır*" (M1.2/3, 6) "kuzu *eti midır* ne *etidır* allā bilır" (M1.2/4, 34) "bizde *ōledır* adet" (M2.6/1, 104)

II. ve III. Bölgede

"sana bir‿angi bir şey *şekerdir neydir* veriler." (M6.2.3/2, 123)

"ben o zaman duydum *konyadandır* kökümüz diyi." (M6.2.7/4, 38)

“ūle *fıstıktır* bilmem *nedir*, darı kaynadırdık.” (M6.2.10/1, 357) “çok *ïdir* dėr.” (M7.2.2/1, 67) “iki *senedir* gitmi̯erin” (B2.1/1, 94) “tok bulgarca bi *kelimedir*.” (B2.4/1, 192)

“bi demirci *sabandır, pulluktur* yapardın” (M8.3/1, 109)

II.1.1.3.6.2. -Dor Biçimi

Prizren ağzına özgüdür. İlk hecesinde /o/ ünlüsü bulanan isimlere bildirme eki getirildiğinde -Dor biçimi ortaya çıkıyor.

“alti ay kınası *yoktor* bizde onlā bizde *yoktor*.” (K1.1/2, 500)

“o te *yoktor* kasabada” (K1.1/4, 17) “*odor* cümleķ” (K1.1/4, 60) “*odor* sarısına sırmali yeleķ.” (K1.1/4, 63) “demeķ *yoktor* bizde telefonlaşma” (K1.1/4, 220)

II.1.1.3.6.3. -Dı Biçimi

Ekin Prizren ve Koçana merkez ile Grades ağızlarında tıpkı Kuzeydoğu Anadolu ağızlarının I. Grubu (Trabzon, Rize) ile Azeri ağzında olduğu gibi r ünsüzü düşer (Karahan, 1996: 87, 104). Ancak bu düşme beraberinde bir uzunluk meydana getirmez. Benzer durum Koçana-Grades ağzında isim ve fiillere getirilen çokluk eki için de geçerlidir.

“hani adın nedır, bu nedı şu *nedı*” (K1.1/2, 37)

“çok *isĺatı* magdonoz” (K1.1/2, 346)

“ema çok *zevkliymiştı* kışımız şindi o zevk kalmamiş onda da” (K1.1/2, 529)

“yaygi *var‿imiştı* beyaz yaygilar” (K1.1/2, 352)

“sayinsa *var‿imiştı* sayinsaya binerdık, sıkiyamız *var‿imiştı*” (K1.1/2, 525)

“eltim gitti *izmirdedı* eltim.” (M4.2/1, 98) “öldi te şini yedi sene nasıl *ölmiştı*.” (M4.2/1, 233) “e dey akile teyze *neyındı*.” (M4.2/1, 262)

“yatırmay mi ta baksın bō̄le *nedı* zorum.” (M4.2/1, 263)

“ben seksen sekiS *midı* seksen dört *midı* seksen sekiz *midı*, göster nifuzumi.” (M4.1/1, 35) “görelım kari *midı* adam *midır*.” (M4.1/1, 173)

Ayrıca /r/ düşmesinin yaygın görüldüğü Bulgaristan-Razgırat, Şumnu ağızlarında bazen bildirme ekinin sonundaki /r/ düşüyor ve beraberinde ünlü uzunluğu oluyor:

“bir *aftadī* burdaymış” (B6.6/1, 65) “on‿iki *senedī* būdayız.” (B7.3/1, 106)

II.1.1.3.6.4. Bildirme Ekinin İşlevleri

II.1.1.3.6.4.1. Kesinlik, Bildirme İşlevi

“mütebe çocuklarmız türkçe *citmiştır*.” (K1.1/2, 33) “bizım evımız çok *büktür*.” (K1.1/2, 213) “ama ō̄le *kāvedır, çaydır*, ikram hiçbi şey yoktur.” (K1.1/3, 53) “te er

şī yapardık *tatlıdır, piterkadır*" (M1.2/6, 105) "zeytinburnu mu *nedır*" (M3.4/2, 13) "*safiyedır* demiş." (M3.6 / 1, 42) "beyaz toprak ta *vardır*." (M2.6/1, 142)
"bizde *ōledır* adet" (M2.6/1, 104) "onun topray *vardır*." (M2.10/2, 141) "annem ramizedır." (M5.1/1, 146) "o da *avırcanadır*." (B6.1/1, 362) "cemile bi yaş mı iki yaş mı *küçüktür* bizden." (B7.16/2, 17) "orda çörēmiz, börēmiz çok *meşurdur*" (Y3.4/1, 174)

II.1.1.3.6.4.2. Beklenti ve Tahmin İşlevi

"baban kac *dōmlidır*?" (K1.1/1, 197) "bak var *midır*" (M1.2/3, 16) "sen beki *bilirsindir*?" (M8.4/1, 165) "bayay *kalmişlardır* orda." (M3.2/3, 60) "beki *duymişınızdır*" (M3.3/2, 83) "onlar *divermiştirler*." (M3.8/1, 10) "sizin *vārdır* orda göçmenler" (M3.8/1, 222) "orda da *yapardırlar*." (M3.8/1, 245) "pelin babānesinde *görmiştır*." (M2.3/1, 135) "annenıs *midır nedır*?" (M7.1.5/1, 150) "toprāndan *midır nesındendır*." (M7.1.5/1, 159) "īitiyarlar *bilirdir*." (M7.2.6/2, 83) "kırk yaşında *vāmışımdır*." (B2.1/1, 31) "*görüşmüşüktür* ama o derece samimilik yoktu" (Y3.3/1, 63)

II.1.1.3.6.4.3. Alternatif Belirtme İşlevi

Tahmine ilaveten alternatifleri sayma işlevli kullanımı da vardır:

"yakını varsa *tīzesidir, anasıdır*" (M6.2.10/1, 259) "*pílavıdır, datlısıdır* her şeyini" (B2.1/1, 98) "dēlim motor *takımıdır, tırpandır*" (B6.1/1, 91) "işte *çoraptır, gölmektir*. " (Y1.3/1, 66)

II.1.1.3.6.4.4. "-den beri" Anlamındaki Zarf İşlevi

"yirmi beş *senedır* bunlar bende." (K1.1/1, 259) "kaç *señedir* geleli bak" (M6.2.13/1, 152) "gidemem iki *senedir*." (M7.2.2/1, 395) " yirmi *senedir*" (B2.1/1, 78)

II.1.2. Yapım Ekleri

II.1.2.1. İsim ve Fiilden Yeni Kelime Türetici Ekler

II.1.2.1.1. İsimden İsim Yapan Ekler

II.1.2.1.1.1. +lI / +lU; +nI, +nu

II.1.2.1.1.1.1. +li Biçimi

Ünlü uyumlarının bozulduğu I. Bölge ağızları yaygın olan şekli +li'dir.

sālıkli (K1.1/1, 1) (M1.2/6, 63) 'tatli (K1.1/1, 143) (M1.2/3, 119) (M2.7/2, 21) kırmıziliymiştır (K1.1/1, 389) tuzli "tuzlu" (M2.7/4, 71) yaşli (K1.1/2, 220) (M3.2/1, 56) şitiklali "topuklu ayakkabı" (K1.1/2, 256) ütüli (K1.1/2, 262) boyali (M1.2/6, 113) saranlida 'saruhanlıda' (M1.2/7, 27) yāli (M2.6/1, 58) katli (M2.6/1, 82)

taraflilar (M2.9/1, 103) alacali (M2.10/2, 42) türli (M2.10/2, 45) boncukli (M4.2/1, 20) külli (M4.2/1, 131) başarıli (M7.1.1/1, 23) akıĺli (M7.1.6/1, 59) marifetli (M7.1.5/1, 251)

II.1.2.1.1.1.2. +lI / +lU Biçimi

Ünlü uyumlarının genelde korunduğu II. Bölgede ek dört varyantıyla da kullanılıyor.

mayalı simit (M8.1/1, 58) nūtlu "nohutlu" (M8.1/1, 61) (M3.8/1, 186) ajılı "acılı" (M6.2.9/1, 58) māfazalı "muhafazalı" (B7.3/1, 224) kalaylı (Y1.1/5, 329) küllü darı (M8.2/1, 158) pullu gelin (M8.5/2, 36)

Geçiş bölgesi niteliğindeki III. Bölgede de birkaç kelimede uyuma girmiyor:

'tatli (M3.8/1, 170) kargıli "kargılı" (M8.5/1, 9)

II.1.2.1.1.1.3. +nI / +nU Biçimi

/ nl / > / nn / benzeşmesinin görüldüğü II. Bölgede ekin +lI / +lU biçiminin yanı sıra +nI / +nU şekli de vardır.

kannı cannı "kanlı canlı" (M7.2.2/1, 13) nişannı (M7.2.2/1, 168) suvannı "soğanlı" (M6.2.4/1, 115) delikannı (B2.1/1, 104) odunnu (B5.3/1, 404) tikenni (B7.16/3, 329) samannı evim somunnu evim (M7.2.3/1, 62) samannı çamurdan (B7.16/2, 92) fırınnı ocak (M7.2.6/2, 46) osmannı zamanında (M7.2.6/4, 62) karamannı mālesinde (M7.2.8/5, 8)

Ekin başlıca şu işlevlerde kullanıldığı görülmüştür:

Özellik belirtir:

sırmali yeleķ (K1.1/4, 60) tuzli suda (K1.1/4, 167) ipekli gömlekler (M2.6/2, 56) ipekliler, şiritliler (M2.11/1, 164) ciĺāli (M2.11/1, 72) şiritli şiritli (M3.8/1, 109) nūtlu ekmē "nohutlu ekmeği" (M3.8/1, 186) külli dari (M4.2/1, 131) 'buzli suya "buzlu suya" (K1.1/1, 31)

Hal içinde olmayı anlatır:

oroçlisın "oruçlusun" (K1.1/4, 209)

Bir yere ait olma, mensubiyet bildirir:

üsküpli (K1.1/1, 70) köyli "köylü" (M2.5/1, 77) kişinali (M2.5/1, 83) gorobinsali (M2.5/1, 58) tekirdālilar (M2.6/1, 41) yunanistanli (M2.9/1, 117) koçanaliyım (M4.1/1, 37) saruvali "sarovalı" (M4.2/6, 2) gabrovali (M4.2/6, 5) leskovitsali (M6.1.2/1, 84) asankūlü (B7.16/2, 54) nerakoplu "nevrekoplu" (B8.2/1, 23) sarıgöllü (M7.2.8/5, 21) uvalılar (M7.2.8/5, 31) deliormannı (B7.16/2, 84) deliōmannı (B7.19/1, 64)

İsimlere eklenerek yer adları yapar:

sarannı "saruhanlı" (B7.16/2, 43) sarannıya (B7.16/3, 92) karaōlannı (B8.2/1, 20) ocalı (B8.2/1, 20) salilida (M8.2/1, 129) kınalı, meçitli (M8.5/1, 25) (M8.3/1, 74)

İkileme kurar:

adamli karili (M7.1.6/4, 211) çarşafli marşafli (M7.1.6/4, 212) kapçıklı mapçıklı (B7.16/3, 179) süslü püslü (M2.6/2, 58) altli üstli (M7.1.6/4, 170) giyerdık kolli molli (M7.1.6/4, 128)

II.1.2.1.1.2. +sIz / +sUz, +sIs, +sıS

+lI / + lU yapım ekinin anlamca zıttını karşılayan ektir. MBGA'nın işlek eklerindendir. /i/ > /ı/ değişiminin yaygın ve belirleyici olduğu I. Bölgede büyük ünlü uyumunu bozan ekler arasında yer alırken II. ve III. Bölgede daima uyuma girmektedir. Örnekler buna göre sıralanmıştır.

çüftesız "köftesiz" (K1.1/2, 337) işsızlık "işsizlik" (K1.1/2, 459) şekersız (M1.2/3, 117) beceriksız (M7.1.5/1, 252) uykisız "uykusuz" (M2.11/1, 151) dertsız (M4.2/4, 267) marifetsız (M7.1.5/1, 251) annesız (M2.7/4, 52) kimsesız (M4.2/6, 112) paresız (M1.2/3, 146) geçimsızlık (M4.2/2, 125)

dumasız "kınasız" (K1.1/1, 350) atsız (M3.8/1, 142) pastırmasız (M3.3/2, 28) efsizler (M4.3/1, 88) çekırdeksiz (M7.1.2/2, 49) direksiz (M7.1.2/2, 50) yemeksiz (M8.4/2, 29) verimsiz (B6.1/1, 209) çekideksiz (B7.19/1, 138) ferācesiz (Y3.4/1, 96) magdonozsuz "maydanozsuz" (K1.1/2, 344) kabuksuz (M2.6/1, 53) pasaportsuz (K1.1/1, 171) kuşluksuz (K1.1/2, 389) çojuksuz (M7.1.2/1, 402) çojüksüz "çocuksuz" (M1.2/3, 125) ölçüsüz (M8.4/1, 290) mantusuz örtüsüz (Y1.1/6, 214) yüSsüzdü (B7.16/3, 138)

Ekin bazen +sIs, +sıS biçimleriyle karşılaşılır:

görgisıs "görgüsüz" (M4.2/2, 117) davetiyesis "dāvetiyesiz" (M3.8/1, 84) üzüntisıS "üzüntüsüz" (M4.2/4, 267)

MBGA'da yoksulluk kelimesinde +sul yerine +suz eki tercih edilmiştir:

yoksuzluklar (M1.2/6, 86) yoksuzluk (M8.4/1, 139) (M3.3/2, 77) (M7.1.2/1, 108) (M6.2.13/1, 219) (B6.2/1, 39) (Y5.1/1, 83) yoksuzlukle (M7.1.6/1, 47)

Kimsesiz kelimesinin hiç kelimesine +siz ekinin getirilmesiyle yapıldığı şu söylem ilginçtir:

içsiz "hiçsiz, kimsesiz" (M6.2.2/ 2, 9)

II.1.2.1.1.3. +lIk /+lUk , +lok; +nIk

MBGA'nın işlek bir diğer isimden isim yapma eki olup +lIk, +lUk, +lok, +nIk biçimleriyle karşılaşılmaktadır.

I. Bölgede

Ekin +lik biçimi genelde +lık şeklinde eklenerek dil uyumunu bozuyor. Ayrıca Prizren ağzında birinci hecesinde /o/ ünlüsü bulunan kelimelere +lok şeklinde eklenebiliyor.

fakirlık (K1.1/1, 59) (M1.2/2, 57) senelık (K1.1/1, 195) kaç senelık (K1.1/4, 82) şinilık (M4.2/4, 195) evlilıgın (K1.1/2, 298) celinlıgın "gelinliğin" (K1.1/2, 298) zetinlık "zeytinlik" (M1.2/1, 66) birlık (M1.2/6, 53) yeşillık (M1.2/6, 61) gejelık (M1.2/6, 119) askerlık (M3.2/1, 126) (M7.1.1/1, 22) berberlık (M2.7/2, 87) bekçilık (M4.1/1, 71) pislıklēni (M7.1.2/1, 8) yemeklık (M7.1.2/1, 37) gelinlık (M7.1.5/1, 20) genişlık (M7.1.5/1, 271) birlık beraberlık (M2.6/2, 30) başkanlıgi (M4.2/2, 16) yaglık "mendil" (K1.1/1, 310) çarşambalık (M2.11/1, 12) kālık "kadarlık" (M3.2/1, 282) ayırli yolcilıklar (M7.1.3/2, 54) koyşilık "komşuluk" (K1.1/2, 458) artlık "ahretlik" (M4.2/4, 254) isĺalık "güzellik" (K1.1/2, 540) dostluk (K1.1/2, 458) kuşluk "öğle yemeği" (K1.1/2, 392) yokluk (M1.2/1, 9) süfürlük "sahurluk" (M1.2/3, 159)

Prizren ağzından +lok biçimli örnekler:

bollok "bolluk" (K1.1/2, 540) zorlok (K1.1/4, 91)

Yine Prizrende +lık eki bir yerde düzlük yuvarlaklık uyumunu bozuyor:

karanluk (K1.1/1, 118)

II. ve III. Bölgede

Ek genelde ünlü uyumlarına uyduğundan +lIk / +lUk biçimlerinde dört şekillidir.

delikanlılık (Y3.2/2, 66) kışlık (Y5.1/1, 123) bubalık (B7.19/1, 39) o babalıktı (M8.5/2, 299) pelvanlık (B7.16/2, 1) makara iplī (B7.16/3, 334) mārebelik "muharebelik" (M8.5/2, 73) yüklük (B7.10/2, 31) (Y3.4/1, 206) tütüncülük (Y5.1/1, 89) düzgünlük (M7.2.3/1, 150) dört günlük (M8.5/2, 237)

Hatta II. Bölgede *saat* alınma kelimesine eklendiğinde ölçünlü dilin aksine uyuma girdiği görülür:

sātlık "saatlik" (M7.2.3/1, 147) (B7.12/1, 44)

Öte yandan /l/ ünsüzünün etkisiyle birkaç yerde ise uyum dışı kalmıştır:

rāzılīn "razılığın" (B7.16/1, 53) mezālīn "mezarlığın" (B7.16/3, 267) acıliya "hacılığa" (M8.2/1, 1)

Ayrıca ekin bu bölgelerde ünsüz benzeşmesine uğramış +nIk / +nUk şekilleri de vardır:

günnük "günlük" (M6.2.10/2, 132) iki günnük üç günnük (M7.2.4/1, 181) ıramazannık (M7.2.2/1, 166) düşmannık (B2.4/1, 348) unutkannık (B7.16/1, 339) gelinniklēni "gelinliklerini" (M8.5/2, 357) (M6.2.10/2, 102) karannık "karanlık" (Y3.2/2, 118) topannıktan, topannık "yer adı" (M6.2.4/1, 131) müslümannık (M7.2.4/1, 184) çaydannıklar (M7.2.2/1, 324) önnük (M8.3/1, 138) zeytinnik (Y3.2/2, 35)

+lIk, +lUk ekinin MBGA'daki başlıca görevlerini şöyle sırayabiliriz:

Eklendiği isimdeki oluş ve bulunuşu bir şeye özel kılma, tasnif etme

akşamlık (K1.1/2, 392) akşamlıkta (M4.2/1, 183) yazlık (M5.1/1, 84) yemeklık (M7.1.2/1, 37) bayramlık pare (K1.1/4, 214) sabālık "kahvaltı" (K1.1/2, 219) dūnnük (M6.2.2/ 1, 10) "*ıramazannık* bōça gider, *bayramlık* takımlar, elbeseler gider" (M7.2.2/1, 166) dört metire *donluk* (M8.4/1, 211) ĭsannık "insanlık" (B7.16/2, 158) düşmannık (B8.5/1, 111)

Eklendiği ismi topluluk haline dönüştürme, muhitleştirme

kayınnık (M7.2.6/3, 43) ormannık (M7.2.8/4, 30) (B7.16/2, 109) 'çamlık (M8.5/1, 155) agaçlık (M4.2/3, 48) civizlık "cevizlik" (M4.2/3, 48) zeytınlıkte (M7.1.2/3, 40) dālık (M4.2/3, 95) harmannık (Y1.1/6, 287) kirezlik (Y3.2/2, 118)

İsme eklendiğinde eklendiği ismin bulunduğu yeri, alanı anlatır hale gelme

ateşlık "ateş yakılan yer" (M7.1.3/1, 155) ocaklıkta (K1.1/1, 405) yüklük (M7.1.6/4, 173) bataklık (M4.2/5, 21) çanaklık (Y1.1/ 3, 107)

İsme eklendiğinde topluluk, muhitleştirme bulunulan yer anlamlarını birlikte verebilme

samannık (M7.2.2/1, 406) mezarlıktı (M4.2/6, 97)

Eklendiği ismin anlamını pekiştirerek bu pekişmişlikten bir özgün hal-durum-oluş-bulunuş çıkarma

çok *yokluk* çekmij (Y1.1/3, 40) karannık (Y3.2/2, 118) verannıktı "viranlıktı" (B2.2/1, 31) azırlık (M4.2/2, 189) kalabalık (M4.2/6, 31) ġalabalıktık (B2.1/1, 72) kıtlık_idi (M5.1/1, 10)

Meslek adları yapma

bekçilık (M4.1/1, 71) çobannık (Y1.1/6, 59) çüpçülük "çöpçülük" (K1.1/1, 230) tütüncülük (M3.8/1, 276) māsebecilık (M7.1.6/3, 45) 'törcümanlık (K1.1/2, 78) çifçilık (M4.2/3, 75) ayvanjılık (M7.1.1/1, 106) makinizlik (M4.2/2, 145)

Bir yerde *asker* kelimesinin yerine *jandarma* ikame edilmiş ve buna +lık eki getirilmiştir:

candarmalık (M4.1/1, 63)

Kalıplaşmaya uğradı örnekler de vardır:

canlık "hayır için dağıtılan yiyecek" (M8.2/1, 88) allālık "hayır için dağıtılan yiyecek" (M7.2.6/2, 33)

II.1.2.1.1.4. +CA, +ja, +Cez

İsimler, küçültme sıfatları, pekiştirme işlevli tarz zarfları yapan +CA ekinin Zeynep Korkmaz, +CA çekim ekinin kalıplaşması yoluyla meydana geldiğini söyler. Geçişin yönünün ise vasıfta eşitlik bildiren +ça'dan küçültme eki +ça'ya, izafi eşitlik bildirenden tahsis isimleri yapana, sınırlama görevi olan +ça'dan zarf-fiil oluşturan +ça'ya şeklinde oluştuğunu belirtir. (Korkmaz, 1958: 63).

Söz konusu ek, Suzan Canhasi'nin, Kosova ve Makedonya Türk ağızlarında yapım, çekim eklerini incelediği doktora çalışmasında +ca, +çe ve +çez olmak üzere üç farklı başlık altında ele alınmıştır. Bunlardan +ca isimlere, sadece +ce, +çe şeklinde eklenen, dil, lehçe adları da yapan bir ek; +çe bazı Makedonya Türk ağızlarında küçültme, sevgi anlamında (*çoyçe "çocuk", kelçe " kel çocuk", kaşiçe "küçük kaşık"* gibi.) kullanılan bir ek; +çez ise Kosova Türk ağızlarında isimlerde, fiillerde (*kızçez, adicez* gibi.), Makedonya Türk ağızlarında, dil, lehçe adları yapmada görülen ek olarak açıklanmış, örneklendirilmiştir (Canhasi, 2004: 27, 28, 32).

Ahmet Günşen'e göre, Makedonya, Kosova Türk ağızlarında insan ve hayvan adlarına getirilerek küçültme, sevme, acıma anlamları ile kullanılan ayrıca başka varlık veya nesne adlarına getirilerek miktar bakımından azaltma yapan kızçe "kızcağız", bebeçe "bebecik", sütçe "az miktarda süt" gibi örneklerdeki +çe Makedoncanın küçültme ekidir ve Makedonya-Ohri, Resne Türk ağızlarında yaygın kullanılmaktadır (Günşen, 2009: 239).

Ancak, Şirvan Kalsın, Günşen'in verdiği örneklerin Çağatay Türkçesindeki *bilekçe "kelepçe", kasabaça "küçük kasaba", şa'irçe "şairlik taslayan"*; Dede Korkutta altı yerde geçen *halıça "küçük halı"* gibi kullanımlarla birebir örtüştüğünü, bunun arkaik bir ek olduğunu ve Makedoncada da böyle bir küçültme ekinin

bulunmasının ekin yaşamasına katkı sağlamış olabileceğini ifade etmektedir (Kalsın, 2013: 408).

Zeynep Korkmaz da "Türk Dilinde +ça Eki ve Bu Ek ile Yapılan İsim Teşkilleri Üzerine Bir Deneme" isimli çalışmasında, Çağ., Özb., Tar., Kır., Osm., Az., Kıpçak ve Trkm. lehçelerinde *Özb. kızça "küçük çocuk", Kır. tanaça "küçük dana", Kom. süñülçe "küçük süngü", Osm. yaġmurça "geyik yavrusu"* örneklerindeki gibi isimlerden küçültme isimleri yapan +ça eklerinin görüldüğünü fakat Türkçede Farsçadan alınma bir küçültme +ça'sı da bulunduğundan Türkçedeki isimlerden küçültme isimleri yapan +ça ekinin Farsçadan alınma +ça ekiyle karışması ihtimalinin olduğunu ve aradaki münasebetlerin tespitinin ise malzemenin durumuna göre imkan dahilinde olmadığını dile getirmektedir (Korkmaz, 1958: 56).

MBGA'da ekin; *+CA, +ço,+çu,+çı, +jA* ve /z/ ile genişlemiş +CAz, +ceS şekilleri görülür. I. Bölgede çok yerde ince ünlülü şekliyle eklenerek dil uyumsuzluğuna yol açar. Aynı durum III. Bölgeden Manastır-Elekler ile Strumisa-Çanaklı'da da bazen gözlenmektedir. Ayrıca II. Bölgeye dahil Radoviş-Köseli'de uyumu bozan bir örneğine rastlanmıştır.

Ekin daha çok dil isimleri, küçültme isimleri yapan ve ne soru zamiri ile kalıplaşan örnekleriyle karşılaşılmaktadır.

Millet, inanç, aidiyet / mensubiyet bildiren kelimelere +CA, +je ve /z/ ile genişlemiş +Cez, +ceS şekillerinde eklenerek dil isimleri türetmektedir:

arnavutçe (K1.1/1, 262) (K1.1/2, 93) sırpçe (K1.1/1, 444) (M1.2/2, 31) sırpça (M6.2.12/1, 10) ingilisçe (K1.1/2, 36) makidonçe (K1.1/1, 291) bulgarce (M2.3/2, 32) bulgarcasını (B2.1/1, 8) bulgarca (B2.8/1, 2) (B4.1/1, 7) ġavurce (M3.2/1, 13) (M3.8/1, 12) (M7.1.1/1, 6) (M7.1.3/1, 14) ġavurje (M2.10/1, 102)

ġavurja (M6.2.9/1, 3) (M7.2.1/1, 88) (M7.2.6/2, 53) (B7.16/3, 204) ġavurca (M6.2.2/1, 7) müslümanca (M7.2.6/2, 53)

ġavurcez (M3.4/2, 81) (M4.2/1, 6) (M7.2.6/2, 52) ġürceS "gavurca" (M4.2/6, 22) türkçez (M3.5/2, 3) (M4.1/1, 60) turkçez (M5.1/1, 31) (M4.2/6, 20) çingeneceS (M4.2/2, 37) kırıstiyancez (M7.1.5/1, 18)

İsimlerden küçültme ifade eden isimler meydana getirir:

kıSçe "kız çocuğu" (M1.1/1, 25) ōlançe "oğlan çocuğu" (M1.1/1, 25) "ufak ufak *somunçeler* yapardık" (M8.2/1, 87) "*küpçelerde, küpçelerde* duruy." (M7.1.3/2, 135) "şini yok küp toprak *küpçesında*, içi sırli *küpçenın* içi." (M7.1.4/1, 96) mane *küpçesini* (M7.1.5/1, 77) "dört çocuk_ıdı, en sonu bu, en *sonçası* bu." (M7.2.5/1, 15)

“sade 'yakalana vurudular *safunce* yok safun” (M1.2/4, 58) “*ortāce* işte öle küçük.” (M1.2/1, 44) “oynayacaz *topçeS*” (K1.1/4, 58)

Sevgi ve yakınlık ifade eder:

“ilk çocūm, bi çocūm öldü benim *ilkçem*” (M8.5/2, 224)

kayınçe (M6.1.1/1, 14) kayınço (M2.2/4, 111) kayınço, kayın (M4.2/1, 204) kayınçu (B7.1/1, 124) kayınçı (B5.1/1, 203)

Lakap ismi yapar:

aydarçeler (M4.1/1, 360)

Yer adları yapar:

alaca kazāsına (B7.16/2, 21) ekiSçe (B7.10/1, 78)

Tarz zarfı yapmada kullanılır:

“*yavanca* yėrsiñ” (M7.2.2/1, 347) buracaz “burası gibi” (M6.2.13/1, 5) başkacez “başkaca” (M8.2/1, 73)

+ce Ekinin Kalıplaşması

I. Bölgeden Prizren, Radoviş-Damyan, Lumnitsa, Oravitsa, Buçim, Debre-Elessa; Köprülü-Karatmanlı, Cumalı, Köseler, Strumisa-Makruva, Veleüs; II. Bölgeden Radoviş-Hıdavelli, Dırancasa, Allabası; Şumnu-Hasanköy ve III. Bölgeden Manastır-Musaobası’nda *ne* soru zamiri *+ce* ekiyle kalıplaşarak *nasıl* anlamında kullanılmaktadır. Yaygın şekil *nice* olmakla beraber *nece* biçimi de bulunmaktadır.

Bu kalıplaşma Türk dilinin bütün dönemlerinde görülmektedir. Uygur, Karahanlı, Harezm, Çağatay Türkçelerinde *“ne kadar, nice, hepsi, bütün”* anlamlarıyla *“munça, ança”*ya muadil belirsizlik sıfatı olarak *neçe* çokça kullanılmıştır. Anonim Tefsirdeki nice, niçük, neçük; Kazan, Türkmen lehçelerindeki niçik; Azeri lehçesindeki nėce şekilleri de nasıl anlamını taşımaktadır (Korkmaz, 1958: 52-54).

“*nece* patlānesik gülmekten sana.” (M8.1/1, 152) “*nece* kı gelır” (M7.1.4/1, 65) “biz *nece* gèḷdık bura bak” (M3.2/1, 30) “gün *nece* orda doạrdi ayni burda gün doụmi” (M3.2/1, 97) “*nece* anladim unuttum gāri.” (M3.2/2, 56)

“*nice* bilirse ōle yapar” (M7.2.5/1, 79) “bilmėyon ne oldūnu acaba *nice* oldūnu.” (M7.2.7/2, 5) “ǵārı ne bileyim *nice* çārız” (M7.2.7/2, 72) “merfenlerden yukarı *nice* binermişiz a kızım” (M7.2.5/1, 28) “olsun *nice* olusa” (M7.2.4/1, 1) “bak *nice* benım bu şu piynirlerim şöyle.” (K1.1/1, 451) “*nice* o cünü almişlar celin” (K1.1/4, 73) “*nice* dügün ne yapılır aynı bayram.” (K1.1/4, 226) “te burda *nice* oynarlar bak çocuklar biz de orda öle oynardık.” (M1.2/2, 41) “aynı yemekler burda *nice*

yaparlar.” (M1.2/4, 14) “oturduk nice kaldık burda.” (M2.6/1, 14) “ayni te *nice* burda konuşuym ayni.” (M2.6/1, 7) “burda *nice* bak deysın” (M2.10/2, 69)“burda *nice* yaparlar orda da öyle.” (M3.3/2, 46) “ic bivmem *nice* gèḷdık” (M7.1.6/2, 34) “ā *nice* elenmedık uni yapaysık” (M7.1.3/2, 79) “döndüm sayıma *niceydi* vardi ama unuttum bilmeym.” (M2.3/3, 173) “*nice* burda eşeklēle odun taşıyolar ya köylüler” (M7.1.4/1, 7) şini sen nice sorarsın (M7.1.5/1, 17) “*nice* boya isterlerse” (M7.1.5/1, 79) “*nice* fabrikalar çıkarı ya.” (M7.1.5/1, 180) “dede *nice* yatır” (M7.1.5/1, 271)
“onnā *nice* kızıyo ya” (B7.16/1, 240)

Türkiye Türkçesinde ailece / ailecek, köycek gibi topluluk ifade eden kelimelerde de +ce eki kalıplaşmıştır (Korkmaz, 1958: 48). MBGA’da böyle bir kalıplaşmada farklı olarak +ce eki /z/ ile genişletilmiştir:
kūcez (M7.2.6/2, 81)

Prizren ağzında *ulu* kelimesine eklenen *+ce’nin* eklendiği *aile reisi* (Canhasi, 2004: 27) *yaşlı, büyük kişi* manalarına gelen şu kelime bir başka kalıplaşma örneğidir:
ulice (K1.1/2, 220)

II.1.2.1.1.5. +cAk, +cā, + jAk, +ja

+CA ekinin ok pekiştirme ek-edatıyla kaynaşmasından oluşan +CAk Türkiye Türkçesinde küçültme, sevgi ve tahsis işleviyle sıfat, zarf ve adlar türetmekte (Korkmaz, 2007: 39). Türkçede başlangıçtan beri kullanılan ancak zamanla işlekliğini yitirmiş olan +CAk eki küçültme, sevgi ifade etmesi açısından +CIk ekinin bir eşidir (Ergin, 1998: 165). Nitekim MBGA’da da *küçük, şimdi* kelimelerine bazen +CIk bazen de +CAk eki getirilmektedir.

MBGA’da *+cAk, +cā, + jAk, +ja* şekilleri bulunan ek; *küçük, ısı, sağlık, kaşık, aylık* kelimelerine getirilerek küçültme bildirir:
küçüjek (M6.2.11/1, 72) küçücek (M2.10/2, 99) küçūjek (M4.2/6, 93) kaşıcak (M2.3/3, 126) ısıjak (M6.2.3/1, 64) ısıcak ısıcak (M7.1.6/1, 65) sālıjakle (M4.2/1, 150) “dokuz *aylıcak* kalmışım” (M7.2.6/1, 4)

Çocuk kelimesine eklenerek +CAğIz ekindeki sevgi, acıma ifade eder:
çojujakla (M4.2/1, 290) çocucām (B3.1/1, 33) çocücaklarmızi (M7.1.6/4, 68) çojujay “çocukçuğu” (M7.1.2/1, 87) çojujakları (M7.1.2/1, 198)

Şimdi, gayrı zarflarında anlamı pekiştirir:
şimdicak (K1.1/2, 74) şincek (M2.3/3, 75) şinicek (M2.4/3, 21) şinicegın (M4.2/3, 165) şindicekin (M7.2.6/2, 52) gārıcakın (M7.2.6/2, 62)

Kalıplaşmaya uğradığı durumlar da vardır:

"*mallecek* toplanırdık" (M8.3/1, 192)

Radoviş Türk ağızlarının bazılarında *salıncak* kelimesinin *sancak* şeklinde telaffuzu ilginçtir:

sancaklarda "salıncaklarda" (M7.1.3/2, 69) "urganla sallanırlar *sancakta*" (M7.2.6/3, 129) sancaklarda (M7.1.3/2, 69)

II.1.2.1.1.6. +CĀz, +jĀz < +CAğIz

+CAk ekinin bir başka pekiştirme eki +Iz ile genişlemesinden oluşan küçültme, sevgi, acıma anlamı veren bir ektir (Korkmaz, 2007: 41). MBGA'da +CĀz, +jĀz şekilleri vardır.

adamcāz (K1.1/1, 154) (B8.5/1, 100) bebecēzi (M8.5/2, 75) duacāz (M3.3/2, 71) oncāz (M3.5/1, 43) oncāzlen (M4.2/1, 78) evcēz (M7.2.3/1, 119) evjēz (M7.2.3/1, 39) evcēzimiz (M2.2/4, 23) küpçēz (M2.3/3, 136) sucāz (M2.6/1, 112) bubajāzım (M7.1.2/1, 72) kışçāzım (M7.1.6/1, 21) kıSçāzım (M7.2.3/1, 65) kìşçāzım (M4.2/6, 34) oncāzler (M7.1.6/1, 45) zïtin yācāz (M7.1.6/1, 107) bezçēzin (M6.2.3/1, 63) ülcāzım (M7.2.2/1, 290) uncāz (M7.2.3/1, 175) yerjēzlerimiz (M7.2.3/1, 149) tuşçāz "tuzcağız" (M2.3/3, 123) nütçāz "nohutçağız" (M2.3/3, 147) yolcāzını (M2.6/1, 83) uncāzını (M2.6/1, 149) mericin başçāzında (Y1.1/6, 363)

Eklendiği isme küçültme, acıma anlamları veren +ciyez şeklinde bir ek de vardır:

evciyez (M6.2.10/2, 23)

II.1.2.1.1.7. +CI / +CU; +ji, +jü

+CI / +CU yapım eki Kosova, Makedonya Türk ağızlarında sadece +ci, +çi şekillerinde kullanıldığından ünlü uyumuna aykırı düşer (Canhasi, 2004: 26).

MBGA'da ise I. Bölgede ünlü uyumlarını genelde bozar, II. Bölgede daima uyuma girer, III. Bölgede de genelde uyumludur. İşlevlerine geçmeden verilen örnekler buna göre tasnif edilmiştir.

Ekin +CI, +CU; +ji, +jü şekilleri tespit edilmiştir.

I. Bölgede

misitçi "görücü" (K1.1/1, 303) tatlici (K1.1/2, 53) dayreci (K1.1/2, 269) tütüncï (M1.2/2, 67) sıvaji "sıvacı" (M1.2/2, 70) kavgaji (M1.2/3, 155) sütçi (M3.2/1, 275) dünürci "dünürcü" (M2.3/1, 65) (M2.4/1, 9) komarji (M4.2/1, 288) yolci "yolcu" (K1.1/4, 99) dayrejiler, çavgijiler (M2.10/1, 8) manafçılık "manavcılık" (M2.7/3, 48)

II. ve III. Bölgede

ayvancılīmız (M7.2.5/1, 11) ortakçı (M7.2.7/2, 87) kelleji (M6.2.4/1, 54) gejeji (M6.2.4/1, 56) dünürcü (M3.8/1, 138) (B2.6/1, 59) dünürjü (Y1.1/6, 175) davulcu (M3.8/1, 151)

Saat alınma kelimesinde ölçünlü dilin aksine uyuma girdiği de olmuştur:

sātçı "satçi" (Y3.4/1, 42)

III. Bölgeden Strumisa-Yenimahalle'den uyum dışı kaldığı örnek:

yolcilıklar "yolculuklar" (M3.7/1, 98)

Ölçünlü dilde *gündüz* kelimesine getirilen ek, şu cümlede aynı manada gün kelimesine eklenmiştir:

"gejeji olurduk *güncü* olurduk" (M6.2.4/1, 56)

Çoğunlukla meslek isimleri, uğraşı adları yapmakla beraber yer adları, lakap adları yapmada da kullanılıyor.

Meslek adları yapar, uğraşı bildirir:

arabacıydılar (B8.5/1, 24) fıçıcıydı (B8.5/1, 57) turşuculuk (B8.5/1, 136) deveci (B8.2/1, 35) süfür davulcusu (M3.8/1, 152) ayakkabici (M4.1/1, 212) tamirjilar (M4.1/1, 353) sütçi (M4.1/1, 372) bācīdı (B7.19/1, 21) aletirikçi (B7.16/2, 177) 'nufusçu (B7.19/1, 53) süpūgeci (B7.11/1, 26) kalayjilar (M2.10/2, 175) maneci (M2.11/1, 47) yemekçi davetçi (M4.1/1, 5)

Yer adları türetir:

sīkeciye (B7.19/1, 38) sandıkçı (B8.2/1, 50) çölmekçiler (M8.5/2, 54)

Lakap adı yapar:

"bostancılar urdadı, *bujukçular* ordadı" (Y1.1/6, 89)

II.1.2.1.1.8. +cIk / +cUk , +jIk

Türkçede adlara ve sıfatlara küçültme, pekiştirme, sevgi, acıma anlamı katan +CIk / +CUk ekinin adlardan sevgi, şefkat, acıma ifadesi taşıyan adlar, sıfatlardan anlamca pekiştirilmiş küçültme veya abartma sıfatları yapmak; bura, şura, ora zamirlerine pekiştirilmiş yer kavramı katmak gibi işlevleri vardır (Korkmaz, 2007: 43-44). Eski Türkçede bulunmayan +CIk / +CUk eki için Muharrem Ergin "Türkçede eskiden beri görülen ve kendisinin bir eşi olan -caḳ, -cek ekinden türemiş olduğu anlaşılmaktadır" demekte (Ergin, 1998: 164).

Kosova, Makedonya Türk ağızlarında isimlere gelerek sevgi, şefkat küçültme anlamları veren sıfat ve diğer sözlere eklenerek anlamı pekiştiren bu ek, +cik biçiminde tek şekillidir (Canhasi, 2004: 27).

MBGA'da ise *+CIk, +CUk, +jIk, +jük* biçimleriyle karşılaşılan ve zaman zaman kalınlık-incelik uyumunu bozan bu ek ölçünlü dilde de görülen *ufacık, küçücük, yumuşacık, azcık, birazcık* dışında *deftercik, kilimcik, azırjık, astarcik, etejik, örtüjük, çorbacik* gibi çok farklı örnekleriyle geniş bir kullanım alanına sahiptir. Makedonya göçmen ağızlarında daha çok görülür. Ekin başlıca işlevleri şunlardır:

Miktarda küçültme, azaltma, azlık anlatır:

"işş bak *ekmejik* te verim yēsın burda bi Íokma." (M4.2/1, 203)

"oca okudurdi, *duacık* biraz bilırım." (M7.1.6/4, 6)

"sabālayı dūrārım bir büber, bi kaşık *çökelejik* te ūle yimek geliyor." (M6.2.9/1, 154)

"bir īnecik, iki *inecik* peynir yapmā ka" (M3.5/1, 89)

"bi *odajık* vardi" (M4.1/1, 322)

"*mıskacıkları* emerdi." "buzağıcıkları emerdi" (M7.2.5/1, 55)

"küçük *buzācıklara* ōle derdik." (M7.2.5/1, 55)

"beyaz *çiçecikler* açar." (M7.1.6/4, 146)

"kıyı da gene bōle elēriz bōle un *pancacık pancacık*" (M7.1.6/4, 71)

"ben gāri *'çomacıkla* geziyom" (M6.2.10/2, 31)

"o *pareciklen* ıstanbula kadar kendimizi attık." (M7.2.8/1, 20)

"ne zaman alti aylık olurdi başlardım birer *çorbajık, yemejik* azar azar" (M2.7/4, 146)

"kalanını *ekmejik* var ◡ ise yumurta kıraydık, püber kızardıy, pişiler yapaydık" (M2.10/2, 120)

"iki giyejek ne oluyo çīzimle buradā gibi er şey mi götürüyosuñ. yeter *ikijik* giymiye, çıkarmā." (M6.2.14/1, 34)

"çiçek te olabilir, *yapracık* ta olabilir" (B5.3/1, 382)

"alır eline bī sopacık" (B6.1/1, 329)

"pamucuk koyardık incecik kuyuyoduk" (Y1.1/ 3, 83)

bakırcık (Y1.1/8, 39) 'bakırcıklāda (B6.1/1, 427)

Sevgi, yakınlık, samimiyet ve şefkat anlatır:

"bizim memleketten testembelden bir *ocacık* var işte." (M6.2.10/2, 29)

"beni bir *nenecik* vardı o süsledi" (M7.2.8/5, 134)

"*kardaşçıklarım* vā kıs kardaşlarım var" (M7.1.6/4, 42) kadacīm "kardeşçiğim" (M7.2.3/1, 65)

anajī bubajī (M7.2.3/1, 45) paşajīm (M7.2.3/1, 61) allahçīma (M7.2.3/1, 153)

halime *ablacık* (B2.6/1, 123) cevriye nenecik (Y1.1/6, 517)

"*babacīm* beni öldürüyeler" (B8.5/1, 100)

"yuvacīmdan uçurmayın" (B7.16/3, 84) ūlancīm "oğlancığım" (Y2.2/1, 5)

Miktarda küçültme, hoşluk, sevimlilik anlamı taşır:

"tahtadan *divancıklar* vardı. *döşejik* kuyardık onnarın, pamuk *döşejī* kuyardık, (M7.2.3/1, 128)

"*ilāyijik* te bilirin." (M7.2.4/1, 168)

"ben *duajıklāmı* okudum o kada." (M7.2.4/1, 167)

"fūcancıklen içirıydık" *fincanla içiriyorduk* (M7.1.6/1, 116)

omusçuklarıma (M7.1.6/1, 23)

Acıma ifade eder:

"bebeyi atmış *fākircik* kari." (M8.5/2, 62)

"yüz yaşında bir *adamcık* kalmış." (M6.2.3/2, 137)

"adam gitti gerisi geriye şakir *agacık*." (Y1.1/6, 176)

Eklendiği kelimeye şefkat anlamı katar:

"*rāmetlijik* öldü o." (M6.2.3/1, 95)

"arkası sıra tek bi *kadınjık* var. o kadar askerin arkada tek bi kadın var." (M6.2.3/2, 54)

ġucacīmda (B3.1/1, 33)

Acıma, şefkat bildirir:

"dört parmāni kırmij bōle bi parçe gèḷmiş kırmiş *parmajıklāni*" (M7.1.1/1, 90)

"*kadıncık* gelirdi" (Y1.1/6, 404) hayvancıklar (Y2.2/2, 38)

Eklendiği kelimeye küçümseme anlamı katar:

"ālem *ikicik* pindiri ben hōp beş tāne." (B7.16/3, 216)

"o *odajıga* eltiylen oturduk bi sene" (M4.1/1, 322)

Hali hazırdalık, mevcutluk, elde bulunanlık anlatır:

"asır‿üstüne toplardık çocücaklarmızi, *çorbacik* yaparız, çorba ise çorba kaşa ise kaşa." (M7.1.6/4, 68)

"ayadımız var bir‿angi *çengelcikler*, bir‿angi telcēzlere tutturuyduk" (M7.1.5/1, 127)

"*suvancık* kokuttular *buruncūna* o kızın ayıldı o kız" (M6.2.10/2, 112)

"*kalpacıklarına* patatizleri doldurdulā" (B3.1/1, 62)

"üstlerine de örterdik gene bi *örtüjük* tōle kızım." (M7.2.3/1, 129)

Pekiştirme işlevine sahiptir:

"*şinicik* kendi aralarında būk şehirlere depo yapmışlar" (Y1.1/ 4, 30)

“biz *şinicik* merice gēdi, merice atladık.” (Y1.1/ 4, 44) “bak *şindicik* bulgar devrinde oluyo o.” (Y1.1/ 4, 60) “ben evliyim *şindicik*.” (B6.1/1, 79) “*şindicik* orda da ōle” (B6.4/1, 44)

“te bu *kadarcık* amur yapardı kaynınam.” (M6.2.8/1, 117)

“şu *kadancık* çocuklar iki ellen eliñi öpüyolar.” (M6.2.10/1, 2)

“dokūrduk düzende, tā *sīrecik sīrecik*.” (M7.2.7/2, 138)

“insan alır bi *deftercik* okur bi şeycikler, konuşur” (M2.5/2, 11)

“beyaz *astarcik* ōle vardi” (M2.6/1, 26)

“kavurduneyn koyaysın *şerbetçīni* yapaysın” (M2.6/1, 116)

“yazdıkle, dā da *kalıncık* oluyo” (M7.1.2/1, 213)

“dizēsin īneyle *bīcik bīcik bīcik*” (B7.10/2, 76)

“bī *yımşacık* bezle, beyaz bezle” (B7.10/2, 133)

“gelelim biz yengemin sofrā *yemejik* īse biraz.” “yemek iyise biraz” (M2.2/4, 36)

“aa boylesi geniş, geniş *etejik* böyle güzel.” (M4.2/1, 19)

“şini veriler‿imij bakarım var ya *azırjık azırjık yapmajıklar*, Íāmacun‿imiş bilmem neymiş, duyarım şini veriler‿imiş.” (M7.1.5/1, 207)

“*tülbentçikle* bālardık” (M7.1.6/1, 107)

“*göbecīn*‿üstüne böle para koyarız” (M7.1.6/1, 111)

“sakat çıktī olan var. bak o evde var bi *tenejik* anadan geldi üle *arabajıkla* geziyor” (M6.2.3/1, 50)

“*topçuk topçuk* böyle onnarı kurudurduk” (M7.2.2/1, 327)

“*toparlacık toparlacık* ne güzel kuskuzlar olurdu.” (Y1.1/5, 174)

süzgeci var onun süzgeç *incecik* (M1.2/1,44) *daracık* bi yer (M3.7/1, 22)

ufacık çocuk (M7.2.7/2, 68) *ufacık* bayçemiz (B5.1/1, 146) ufacık yapraklı (B7.16/3, 113) ufakçiktım (M1.2/6, 150) ufajikler (M2.2/4, 34)

birasçik (M1.2/3, 55) (M2.6/1, 65) azacık “azcık” (M8.4/1, 296) küçücūķ (M5.1/1, 95)

Bazen +ce eki yerine +cik tercik ediliyor:

“*güzelcik* onu yūrusun.” (Y5.1/2, 109) “*güzelcik* kazana korsun onu.” (Y5.1/2, 117)

Kimi zaman +ce ekinden sonra geliyor:

gözelcecik yeykārdık (M7.2.1/1, 84) yenicecik aldım (M7.2.2/1, 333) ılıcacık (B7.1/1, 102) *küçücecik* fıta yapardık (M6.2.11/1, 96) *sıcacık sıcacık* bi içem (B6.6/1, 105) yakıncajık (B7.16/1, 108) ılıcacık (B8.4/2, 29)

Şu cümlelerde +ce ekiyle aynı işlevde +a eki kullanılmış:

“dalı *usulacık* kesiyesin” (B6.1/1, 239) “bi de bobam gelmiş *usulacık*” (Y1.1/6, 378)

+cık ekinin işlevini yitirmesiyle ikinci bir +cık ekinin eklendiği ve ek yığılmasının meydana geldiği de oluyor:

birasçıcık (M8.5/2, 177)

Bura kelimesine eklenerek pekiştirilmiş yer ifade eder:

“bu ellerım ep düşti *buracıklarım* sergi sermekten” (M4.1/1, 118)

“ep berbat‿oluydi *burajıklarımıS*.” (M4.2/1, 90)

Asgarileştirme (en azındanlık, hiç olmazsalık), mütevazileştirme anlamı verir:

“vakıtın var‿ise *kilimcik* serersın yok‿ise gene *asırcık* üstünde oturudun.” (M7.1.6/4, 62)

“*peşkircik* sererdık” (M7.1.6/4, 67)

Bölüm, parça anlamında kullanılabiliyor:

“evde *kurancık* şey okuysun okumasen verıysın okutturuysun.” (M2.6/1, 119)

Eklendiği kelimeye küçüklük anlamı katar. Bunlar hastalık, yiyecek adları gibi ekin kalıplaşmaya uğradığı sözcüklerdir:

bademcik (M6.2.10/1, 410) büründcük “ipek böceği” (B7.16/3, 327) yılancık (B6.2/1, 221) arpacık (Y1.1/5, 282) gelincik‿olmiş (M4.1/1, 294) kızılcık (B6.10/1, 144) gelincik otu (Y3.4/1, 225)

Yer adları yapar:

üsencikler (B2.1/1, 9) kayacık (B2.6/1, 23) örencik (B5.3/1, 6) şeytancık (B7.2/1, 4)

Birçok özellikten izler taşıyan ve bir tasnife yerleştirilemeyenler:

“caminin *saçacīnın* altından kırk tene taşçāz toplācan” (M6.2.10/2, 124)

“yapaydi *yemejik* gideydi gütürüydü.” (M4.2/6, 137)

“dize kadar suda duruyo ule suda allatan *başajik* yapıyo.” (M4.2/7, 81) “boyday gibi başajiklar yapmiş” (M4.2/7, 82)

“nası burda *avlijik* var öyledi orda da.” (M7.1.3/1, 97)

“avli, peşkir derdık *avlijik* derdık.” (M7.1.3/1, 97)

“*iyijik* misiñ, sayısen misiñ?” iyi misin sağ esen misin? (M6.2.9/1, 238)

“tütün ekinirdik, *tütüncük mütüncük* çalışırdık ep onnarı yene.” (M7.2.3/1, 208)

“bōle çember member sererdik *avlucuk mavlucuk* onnarı sererdik” (M7.2.5/1, 9)

II.1.2.1.1.9. +il / +ĭl , +ĭv, +in / ĭn

Aile, topluluk ifade eden bu eklerin *+il / +ĭl , +ĭv* biçimleri Makedonya Türk ağızlarında, *+in / +ĭn* biçimleri ise Bulgaristan Türk ağızlarında görülmektedir.

babamil “babamlar” (M2.9/1, 81) kaynanasıil (M2.11/1, 30) kaynanamile (M7.1.2/1, 311) kaynanamil (M7.2.3/1, 24) babañīl anañīl (M6.2.7/2, 15) alamīl (M6.2.11/1, 37) anamilin (M6.2.13/1, 18) annemil (M7.2.1/1, 104) bubamīv “babamlar” (M7.1.2/1, 61) dayımīn (B5.3/1, 44) kayınvaldemīn (B6.3/1, 88) annemīn (B7.16/1, 111) annemin (B7.16/1, 112)

II.1.2.1.1.10. +rAk, +ra

Eskicuma-Kasırgalar +ra, Opaka ve Şumnu Hasanköy’de +rAk şekilleriyle gördüğümüz bu ek; karşılaştırma, kuvvetlendirme fonksiyonlarıyla Eski Uygur, Karahanlı, Harezm, Kıpçak, Çağatay Türkçelerinde +rAk, Eski Anadolu Türkçesinde ise +rAk yanında “-ıraq, -irek, -uraq, -ürek”li biçimleriyle kullanılmaktadır. Günümüz Türk lehçelerinde de bu ek kullanılmaktadır. +rAk ekinin Özbekçede isimlere eklendiğinde kuvvetlendirme, karşılaştırma “eğilibråk” gibi yapılarda ise söz konusu zarf fiilin (-ib zar fiil eki) anlamına küçüklük ve azlık manası kattığını görüyoruz (Coşkun, 2001: 602-605).

Eckmann, Türkçede +rak / +rek ekini ele aldığı çalışmasında Bang, Deny ve Menges’in bu eki ırak kelimesine dayandırdığını ancak bu izahın doğru olmadığını söyler. Zira, bu fikir doğru olsaydı -ırak ekli şekiller bütün tarihî Türk şivelerinde kullanılıyor olurdu. Eckmann’a göre -ırak ekinin ırak kelimesiyle bir ilgisi yoktur ünsüzle biten kelimelere eklendiğinde içte bir ünlü türemesi meydana gelmiştir (Eckmann, 1953: 51-52).

Zeynep Korkmaz’a göre ise “-ar/-er” geniş zaman sıfat fiili ile “ok/ök” edatının kaynaşmasından oluşan “-arak/-erek” eki sonradan “-a+rak /-e+rek” şeklinde yanlış bir ayırmaya uğratılmış ve bunun tabiî sonucu olarak karşılaştırma eki olduğu zannedilen +raḳ / +rek öğesi benzetme yolu ile Kazan, Karakalpak, Özbek vb. lehçelerde -p ile biten zarf fiillerden sonra da getirilmeye başlamıştır (Korkmaz, 2005: 129, 131).

“*ufaracık* bahçesi vāmış” (B5.1/1, 97) “*ufarak* toparladırız” (B5.3/1, 137) “*ufarak ufarak* yapōr” (B5.3/1, 141) “tabacık şeklinde öle *küçürek*.” (B5.3/1, 218) “tek saç oluyo ya *küçürek*.” (B7.16/1, 285)

II.1.2.1.1.11. +an

+An, Eski Türkçede bağlılık, güçlendirme, çokluk işlevlerinde kullanılmış bir ektir (Korkmaz, 2007: 35). MBGA’da belirli kelimelerde görülmektedir:

yörükanı “Yörükler” (M2.7/3, 25) yörükandan (M6.2.10/2, 9) kızan (B5.1/1, 208) kızanım “çocuğumum” (M6.2.10/2, 15) kızanlarımız (M6.2.12/1, 18)

II.1.2.1.1.12. + lAyI(n); +lī̇n; +li

gündüzleyin (M7.1.2/1, 162) (M6.2.10/1, 251) avşamlayın (M6.2.10/1, 250) āşamlayın (B5.3/1, 153) geceleyin (M8.5/2, 256) sabāleyin (M7.2.1/1, 202) sabālayın (M7.2.3/1, 206) (B3.1/1, 95) (B2.6/1, 160) ülenneyin (Y1.3/1, 76) avşamlayı (B2.6/1, 160) gecelī̇n (B7.16/3, 14) akşamlī̇n (Y3.2/1, 116) sabāli (M2.9/1, 46) (M6.1.2/1, 67)

II.1.2.1.1.13. +dAsi, +dĀsi, +dAysi

Yarın kelimesinde ve Kosova-Prizren, Koçana-Grades ile Köprülü ağızlarında tespit edilmiştir.

yarındasi (K1.1/1, 253) yarındāsi (K1.1/2, 311) yarındāsi cün (K1.1/4, 71) yarındaysı sabay (M2.3/4, 86) yarındaysi (M2.5/1, 30) (M2.9/1, 221) (M2.7/3, 55) (M2.10/2, 244) yarındeysi (M4.2/1, 30) yarındesi (M2.9/1, 213) yarındēsi (M4.2/3, 41)

II.1.2.1.1.14. +mIk

ī̇şimik "çökelek" (B7.9/1, 43) (B7.12/1, 29) (B2.1/1, 182) ekşimik (B3.2/1, 70)
karamık "bir tür yabani ot" (B7.9/1, 78)

II.1.2.1.1.15. +tmaç

sırtmaç " büyük baş hayvan otlatan kişi" (M8.2/1, 111) (M3.4/2, 58) (M7.1.6/1, 61) (Y3.2/2, 116) sīrtmaç‿idi (M2.3/4, 126)

II.1.2.1.1.16. +sı; +ımsı

pomaksı (B2.4/1, 338) yanıksı (B5.3/1, 78) kırmızımsı (B5.3/1, 277)

II.1.2.1.1.17. +dA

süzde "güyā" (K1.1/1, 213) sözde (B7.16/3, 244)

II.1.2.1.1.18. +dAş

ayaktaş (M7.2.7/2, 60)

II.1.2.1.1.19. +indi

ilkindi (B2.6/1, 82) elkinti "ikindi" (B2.1/1, 184)

II.1.2.1.1.20. +la

koyun kışlalari (M2.10/1, 136) Íaylā "yaylaya" (M3.5/2, 37) yayla (M7.2.8/5, 102)

II.1.2.1.1.21. +man

ılıman "ılıcacık" (M7.1.2/1, 297)

II.1.2.1.1.22. +aç

bakraç (M8.4/1, 21)

II.1.2.1.1.23. + z

"*ekiz* gibi onlar büyümüşler." (M8.5/2, 80)

II.1.2.1.1.24. Alınma Ekler

II.1.2.1.1.24.1. +ka

İsimlerde dişi cinsten sayılanı bildirir. Ayrıca cinsiyet bildirmeyen kelimeler de yapar (İbrahim, 2013: 2276). Sırpçadan Kosova Türk ağızlarına Makedoncadan da Makedonya Türk ağızlarına geçen bu ek +itsa gibi bütün Güney Slav dillerinde dişi anlamı vermede kullanılır (Canhasi, 2004: 28-29).

arnạutka (M4.1/1, 52) arnạutka tezem (M4.1/1, 305) ġavur çocukası (M6.2.9/2, 105) yörüçkalar (M6.2.7/4, 3) unukam "torunum" (K1.1/2, 48) pitayka "pide" (K1.1/2, 325) topka "top" (M2.6/1, 108) (M7.1.2/1, 237) topkalıyon (M2.3/1, 135) miske kokar (M7.2.4/1, 60) (M7.2.6/2, 70) piberka (M8.5/1, 185) misirkalar "hindi" (M8.5/2, 439)

II.1.2.1.1.24.2. +isa

Tıpkı +ka gibi dişil cinsiyet bildiren +itsa Sırpçadan alınmıştır (Canhasi, 2015: 247).

üsiynisa "hüseyinin karısı"

şemoysa "şemsinin karısı" (kısaltması şemo)

alimisa "halimin karısı" (mdt. Saadet Kocacık, Akhisar-Mecidiye)

mācırisa (B8.2/1, 32)

Ayrıca dil adlarına getirilen +isa, +itsa şeklinde bir ek vardır:

İatinitsa (M2.9/1, 134) ļatinisa (M6.2.12/1, 9) kirilisa (M6.2.12/1, 9)

II.1.2.1.1.24.3. +o

Sevgi, samimiyet, küçültme bildiren ve ses değişimi sonucu ortaya çıkan bu ek Kosova ve Makedonya Türk ağızlarında özel isimlere getirilir. Arnavutça, Sırpça bazı sözler kısaltılarak bu eki alır (Canhasi, 2004: 31). +o ekinin hangi dile ait olduğu konusunda kesin bir hükme varılamamakla beraber Sırpçada durum eki olarak yaygın kullanıldığı için Sırpçaya ait olması ihtimali üzerinde durulmaktadır (Günşen, 2009: 237).

ismo "ismail" (M2.9/1, 35) necmo, şemso "Necmettin, Şemsettin" (K1.1/1, 302)

dayo "dayı" (K1.1/1, 289) aco "amca" (K1.1/1, 290) aco aco (M4.2/1, 201)

II.1.2.1.1.24.4. +ya

bulgaryadan (M2.2/1, 25) bulgaryadakiler (M2.7/2, 100) bulgaryalilar (M4.2/3, 28)

Bulgaryalılar yerine şöyle deniliyor:

"bulgaryalar gèļmiş" (M2.3/3, 16)

II.1.2.1.1.24.5. +at

ayvanat (M6.2.12/1, 167) ayvanati (M7.1.2/1, 65) ayvanatını (M7.1.6/1, 61) hayvanımız aşātımız (B8.5/1, 23)

II.1.2.1.1.24.6. +dar

ovadar (M3.5/2, 48)

II.1.2.1.2. İsimden Fiil Yapan Ekler

II.1.2.1.2.1. +lA-, +nA-

MBGA'da işlek olarak kullanılan bir isimden fiil yapma ekidir. Yaygın olan şekil +lA-'dır, ancak II. Bölgede ünsüz benzeşmesinden dolayı +nA biçimiyle de karşılaşılır.

çireçlema, boyalama "kireçleme boyalama" (K1.1/2, 374) haplarız (B7.6/1, 46) duvaklālādı "duvak örterlerdi" (M7.2.5/1, 7) duvaklāyolar (M6.2.13/1, 107) davetliyolar (M6.2.10/2, 66) "ne *davetleme* var ne bi şiy var." (M7.2.8/5, 165) naletlemedır (M2.10/1, 99) kakalardık "döverdik" (M7.1.6/1, 102) kakalanmaz kakalanmaz (M7.1.5/1, 149) mayalārım (M7.1.6/1, 90) zayıfler (M8.5/1, 156) yemekleylē (B2.1/1, 118) haber seslēdi (B2.1/1, 23) tellēlerdi (M2.11/1, 110) katarlamışlar "kovalamışlar" (M6.2.9/1, 144) çalıştık cabaladık (B7.3/1, 66) kırklarlardı tazelerlerdi (M8.5/2, 248) bantlarĺardı, pullarĺardı (M8.5/2, 38) nışannarız (B6.7/1, 38) "şindi *aydınnadı* buraları" (B7.6/1, 26) oynārdık tünnerdik (M7.2.6/2, 48)

II.1.2.1.2.2. +lAn-, +nan-

+lA- ekine -n- dönüşlülük ekinin getirilmesiyle oluşan birleşik +lAn- biçiminin -nl- > -nn- benzeşmesinin yaygın olduğu II. Bölgede +nan- biçimi de bulunur.

tuzlansın (K1.1/2, 237) içim tuzlanıyo (M4.2/4, 245) kayıtlandık (M3.4/2, 10) tellenırdi (K1.1/2, 274) süslenırız (K1.1/2, 397) sakatlanmiş (M4.2/1, 287) cezālandım (B6.2/1, 101) gevezelenirdik (B7.16/3, 36) "pinır ne *dōralanmiş* ha *parçalanmış* hali peynirin atılır." (K1.1/4, 179) bālandılar (M8.3/1, 144) kemrelensin "gübrelensin" (M8.3/1, 176) küstālandık (M6.2.9/1, 82)

nişannanıvēdik (B5.4/2, 51) nişannandım (M7.2.4/1, 33) nişannanmıj "nişanlanmış" (Y3.4/1, 56)

+laş- eki işlevinde kullanılabiliyor:

şakalanıyıS (M4.2/4, 259)

II.1.2.1.2.3. +lAş-; +naş-

-ş- ekiyle genişletilmiş +lAş- tıpkı +lAn- eki gibi birleşik bir ektir. II. Bölgede benzeşmeden kaynaklı +naş- biçimine de rastlanır.

İleşırım "iyileşirim" (M4.2/4, 241) mektüpleştık (M7.1.3/1, 25) gençleşmeye (M7.1.5/1, 224) bayramlaşırdık (M8.2/1, 83) kalabalaştı (B6.8/1, 3) kalabalaşmışlar (M6.2.7/4, 69) katılaşmā (M6.2.8/1, 78) dertleşeyim (M6.2.9/1, 83)

yaygınnaştı (B2.4/1, 53)

II.1.2.1.2.4. +(A)l-

kocaldı "yaşlanmak" (M8.4/1, 81) çokalıyirı (B6.1/1, 219) çokalmışlar (B7.12/3, 38) gencelir (Y1.1/ 2, 56) inceldi (B7.1/1, 134)

II.1.2.1.2.5. +r-, +Ar-

+r-, +ar-, +er- eki, bir yandan *başar-, ever-, suvar-'sulamak'* gibi " nesneyi etkileyen, bir sonuca ulaşma veya bir şeyi yapma" anlamı veren geçişli fiiller türetirken bir yandan da *ağar-, bozar-, karar-* gibi isimlere, sıfatlara ve sıfat olarak kullanılan renk adlarına eklenerek "o ismin gösterdiği duruma dönüşme anlamı veren ve bir olma" gösteren geçişsiz fiiller türetir. Zeynep Korkmaz; isimlerden geçişli fiiller türeten +r-, +ar-, +er- ekinin büyük kısmının eski bir +ġar-/+ger-, +ķar-/+ker- ekine geçişsiz fiiller türeten ekin ise er- fiiline dayandığı görüşündedir (Korkmaz, 2005: 168, 172, 175).

MBGA'da geçişli fiiller yaptığı *otar-, ever-, suvar-* ile renk adına gelip olma ifade eden geçişsiz fiil türettiği *akçar-, güver-* örnekleri ilginçtir. Bunlardan *ever-* MBGA'da ortak ve yaygın bir kullanımdır. *Otar-* kelimesinin ise yaygınlığı Makedonya göçmen ağızlarıyla sınırlıdır.

sīr otarmişlar "sığır otlatmışlar" (M1.2/2, 36) öküz otardık (M2.2/2, 2) otarmā (M2.3/4, 127) otarırdi (M2.10/1, 155) koyunlarımı otarıydık (M3.4/1, 15) otarır (M3.4/2, 59) otarmā (M3.5/2, 37) otarıyodu (M6.2.8/1, 66) koyun otarılar (M7.2.7/2, 31) otarıydı (M7.2.8/5, 102) uvalarda otarıdı (M8.2/1, 114)

everdik "evlendirdik" (M3.8/1, 63) evermiş "evlendirmiş" (M4.1/1, 64) everdık (M7.1.2/1, 42) everjen "evereceksin" (Y3.3/1, 5)

suvaram "sulayalım" (K1.1/3, 101) suvarıyız "suluyoruz" (M7.2.8/3, 39)

akçarıydı " beyazlardı" (M7.2.5/1, 24) güverdi "gömgök oldu" (M7.2.4/1, 121)

II.1.2.1.3. Fiilden İsim Yapan Ekler

II.1.2.1.3.1. -mA+

MBGA'da çokça kullanılan fiilden isim yapma eklerindendir.

gitma gelma (K1.1/1, 199) kırk uçurtma (B5.3/1, 59) *evlenme* yerim (M6.2.5/2, 2) dūma būme “doğma büyüme” (M6.2.7/4, 42) gelin gitmem (M6.2.8/1, 2) oynatmā (M6.2.8/1, 49) konyadan kopuşmamız (M6.2.10/2, 58) türkün dūması kopması (M6.2.10/2, 57)

-mA+ ekiyle yapılmış adlar ismin önünde sıfat görevi görür:

kıvırma kaplı bide (M6.2.8/1, 68) *kaynatma* kaçamak (M6.2.5/2, 16) *oturtma* bide (M6.2.5/1, 70) *kavurma* kaçamak (M7.2.4/1, 43) *karıştırma* kaçamak (M7.2.4/1, 44) *dokuma* pantul (M7.2.8/5, 89)

-mA+ eklendiği fiilden pek çok yerde kalıcı isim yapar:

kapama “tepside etli pilav” (M1.2/3, 83) (M3.3/2, 53) (M6.2.11/1, 64) (Y3.4/1, 173) (Y5.1/1, 1) döşeme “tepside etli pilav” (M6.2.5/1, 70) kavurma (M8.2/1, 107) kırma “örnek adı” (M8.2/1, 125) pastırma (M3.3/2, 33) bastırma “pastırma” (M6.2.13/1, 67) (M7.2.4/1, 55) sızdırma (M7.2.4/1, 56) akıtma (M7.2.6/2, 35) el dokumasi (K1.1/2, 118) dokumalari (M1.2/6, 114) (M8.4/1, 3) sarma (K1.1/2, 314) boyama “toz biber” (K1.1/2, 338) basma “zeytin çeşidi” (M1.2/1, 76) yuvarlama “zeytin çeşidi” (M1.2/1, 76) basma “kumaş çeşidi” (M1.2/3, 42) kırkma (M2.11/1, 112) kırma “hayvan yemi” (M7.2.8/3, 35)

II.1.2.1.3.2. -mAk+

gīmeklik (M6.2.7/3, 72) *içmeklik* su (M8.1/1, 91) ěl öpmeK deydık (M4.2/3, 40) yemek (M4.2/3, 38) yemekler içmekler (M5.1/1, 40) gezmek yok (M4.2/6, 45) sarmak boşaltmak (M8.5/1, 116) cümle bedenini pak◡etmek (M7.2.4/1, 23) elini yüzünü yūmak (M7.2.4/1, 23)

II.1.2.1.3.3. -Iş+

dikiş (M7.2.4/1, 119) yürüyüş (B7.3/1, 50) çıkış (Y3.2/2, 19)

II.1.2.1.3.4. -GI+ / -GU+

-GI+ / -GU+ eki I. Bölgede ünlü uyumlarını bozan ekler arasında yer almaktadır. III. Bölgede ise uyumu bozan bir örneğine rastlanmıştır.

atki (K1.1/2, 137) çalgi “çalgı” (M2.6/1, 11) çalgilar (K1.1/2, 192) çavgilā “çalgılar” (M7.1.6/4, 209) yaygi (K1.1/2, 352) sargi “kuşak” (M3.7/1, 109) saygi (M2.10/2, 352) (M7.1.6/4, 50) görgi (M4.2/2, 118) örgü (M6.1.1/1, 44) uyki “uyku” (M7.1.5/1, 118)

sorgu (M6.2.13/1, 105) dürgü (B6.1/1, 333) baskı (Y3.3/1, 4) baskila “baskıyla” (B7.16/3, 116) bitkisine “bitimine, sonuna” (B7.16/3, 98) bitki “son” (B8.4/2, 75) bıçkılānnan (B7.6/1, 31)

II.1.2.1.3.5. -GIn+ / -GUn+

alışkın (K1.1/1, 114) kızgın (K1.1/2, 342) (M1.2/3, 46) 'üzgün (K1.1/2, 280) erişkin (M6.2.3/1, 95)

II.1.2.1.3.6. -k+, -Ik+, -Uk+

MBGA’da oldukça işlek bir ektir ve çok yerde eklendiği kelimeye -mIş anlamı katmaktadır. Zeynep Korkmaz, bu ekle yapılan kelimelerde “olmuş, bitmiş olanı gösterme ve -mış ekine koşut bir işlev taşıma” özelliği görüldüğü için eki, Esi Türkçedeki –yUk ekiyle ilişkilendirmektedir (Korkmaz, 2007: 85).

pişık (M7.1.6/1, 106) pişik ekmek (M4.2/4, 198) dokunuk sargılar (M6.2.7/4, 81) kaynadık su (M4.2/3, 80) ġarārık “kararmış” (B2.6/1, 117) elenik (M6.2.5/2, 64) boşanık durdum (M6.2.9/1, 179) okunukum ocayım (M8.2/1, 12) degışık degışık (K1.1/2, 407) dīşik “değişik” (B5.3/1, 165) dakışık (B7.16/3, 21) ılınık suyla (M2.7/4, 106) dikilik (M3.7/1, 177) uçkur vardı işlenik (M3.7/1, 108)

Kimi zaman -Il-mIş eki işlevli edilgen manada kullanılır:

yıkıklar (M1.2/3, 17) kıvırık (M1.2/3, 138) beli bükük (M7.2.4/1, 109) bozukum (M6.2.9/1, 95) ūnük “öğünük, öğütülmüş” (M3.7/1, 133)

Alet, yiyecek, organ adları gibi kalıcı isimler yapar:

'kapak “saç” (M1.2/6, 57) (M6.2.5/2, 28) (M6.2.11/1, 58) kapakta “saç” (M6.2.8/1, 72) yayık (M7.2.1/1, 202) (Y3.1/2, 78) kıvrak (M8.4/1, 220) katık “biberli çökelek” (M7.2.6/2, 59) büberli katık (M4.2/4, 88) kesik “çökelek” (M1.2/3, 46) (M8.4/2, 63) (M3.3/2, 38) oynak “bilek” (M4.2/3, 60)

Bir yerde -ık yerine -kan eki kullanıldığı görülmüştür:

karışkanlık oldū zaman “karışıklık olduğu zaman” (M7.2.6/4, 60)

II.1.2.1.3.7. -I+, -U+

Fiilden adlar, sıfatlar türeten -I+, -U+ eki I. Bölgede ünlü uyumlarını bozmasıyla fonetik açıdan farklılık oluşturmaktadır.

doli “dolu” (K1.1/2, 282) (M3.2/1, 36) doliydi (M7.1.3/1, 52) yazi (M2.9/1, 242) korkidan (M4.2/4, 44) (M7.1.6/4, 45) yapılara “evlere” (M6.2.8/1, 99) dakı “takı” (B5.3/1, 165) (B7.9/1, 72) kokusu (B5.3/1, 69) çinti “kalem açacağı” (M4.3/1, 45)

-l- edilgenlik ekini almış fiillere de eklenmektedir:

kakılı (M7.1.3/2, 106) “akan terim *kasılı*, ense teri *asılı*” (M7.1.6/1, 146) āçtan yapılı (M2.11/1, 64) “beyaz umayından *yapılı, asılı*” (M3.5/1, 85) ne su *katılı* ne bi şey (M3.5/1, 91) ambarlar yapılı (M2.7/3, 131) zincir dakılı (M7.2.8/5, 65) *kavrulu* unu (M6.2.5/2, 17) ekili (M6.2.7/3, 21)

II.1.2.1.3.8. -gAç+

süzgeç (M1.2/1, 44) tutkaçları (M6.2.9/1, 117) salıngaç (B5.1/1, 119) (B7.9/1, 70)

II.1.2.1.3.9. -aç+

kazāç “hamur kazımaya yarayan alet” (M8.4/2, 98)

II.1.2.1.3.10. -GAn+

pişken (M2.3/1, 133) sırgan (B6.7/1, 158) ısırgān (Y1.1/5, 261) 'yapışkan (B7.16/3, 268)

II.1.2.1.3.11. -IcI+ / -UcU+

gelin‿alıcı (M8.1/1, 47) davul çıkarıcı (M3.8/1, 96) okuyucu (M2.3/3, 52) satıcılar “satıcılar” (M2.3/4, 42) yapıcı (M2.9/1, 198) kaynata yeyijiydi (M4.2/1, 182) yeyiciler (M4.2/2, 133) görücü usulü (M6.2.11/1, 36)

II.1.2.1.3.12. -AcAk+

kazācak “hamur kazımaya yarayan alet” (M1.1/1, 39) kazājak (M7.1.3/1, 161) kazıyajak (M6.2.5/2, 27) kazılcak (B7.16/1, 368) kavurajak (M6.2.10/1, 369)

Şu örneklerde -mAk mastar ekinin yerine kullanılmıştır:

“kırılıyo *gülcekten*.” (B7.16/1, 333) “beni bī *'gülecek* tuttu.” (B7.16/3, 150)

II.1.2.1.3.13. -an+

çalkan “dibek” (M1.2/1, 40) (M1.2/6, 77) düvenneri (B5.2/1, 172)

II.1.2.1.3.14. -er+; -Ir+

düner “döner” (K1.1/2, 453) sālırımız (B7.19/1, 85) (M8.4/2, 64) sālırlar (Y1.1/5, 325)

II.1.2.1.3.15. -m+

dogom “doğum” (K1.1/2, 473) dōm “doğum” (M6.2.5/2, 2) alla *geçim* versiñ (M6.2.5/1, 80)

II.1.2.1.3.16. -n+

ekin (M3.8/1, 6) ikin “ekin” (M4.2/3, 76) *satın* kilim (M2.5/2, 80)

II.1.2.1.3.17. -nç+

sevınç (M3.2/1, 162) sulançlık (M3.8/1, 7)

II.1.2.1.3.18. -mal+

sāmal “inek, koyun, keçi gibi sağılabir hayvan” (M3.3/2, 35) (M3.8/1, 162) (Y1.1/5, 496) sāmaĺ (M7.1.6/1, 20) sāmallar (M3.5/2, 42)

II.1.2.1.3.19. -inti+, -untu+; -güntü+

yeyinti “yiyecek” (M7.1.2/1, 220) (M7.2.2/1, 393) (M7.2.3/1, 3) yeyintiyle (B7.10/1, 44) okuntu “davet” (M6.2.11/1, 53) bālantı “tülbent” (M7.2.3/1, 125)

üzgüntüden (M6.2.10/2, 143)

II.1.2.1.3.20. -maç+

bulamaç (M6.2.5/2, 12) (Y5.1/2, 80) bulmaç (Y2.2/1, 67)

II.1.2.1.3.21. -kel+ ; -(k)eleç+

dikkel (B2.1/1, 152) dikkeleç / dikeleç (B2.1/1, 152)

II.1.2.1.4. Fiilden Fiil Yapan Ekler

Bu başlık altında inceleyeceğimiz ekler eklendiği fiilin anlamını değiştirmeyen ve kaynaklarda fiil çatısı bahsinde işlenen eklerdir.

II.1.2.1.4.1. -n-, -ş- Dönüşlülük Ekleri

II.1.2.1.4.1.1. -n-

“*sürünürüz*, kalem sürerız” (K1.1/2, 398) “berāber *sürçünürdük*.” (K1.1/2, 524) “e te buluştuk, *alındık*.” (M1.2/2, 82) “*peltelenir* o.” (M1.2/3, 65) “nerde *doyunacak*” (M3.2/1, 46) “sōra da bi sargi *kuşanırdık*.” (M3.7/1, 109) “biz orda iç *çekinmezdik* resim” (M3.8/1, 65) “fotoraf *çekındi*.” (M7.1.2/1, 61) “*tutunduk* el‿ele” (M8.4/1, 82) “ben iç *takınmadım* bilezik” (M8.4/1, 215) “al pīnir, al zītin, yā *sürün*.” (M8.4/1, 294) “fıta *kuşanırdık*” (M8.5/2, 118) “aynada *bakınır, düzünür*” (M8.5/2, 231) “kıvrak *atınırdı* büle.” (M8.5/2, 369) “ben çok *okunukum* ocayım” (M8.2/1, 12) “kuran *okundum*” (M8.2/1, 20) “buray gelirke vesikalarmıs için gene *çekindik*.” (M2.11/1, 117) “çarşaf *örtünürdük*.” (M7.1.3/1, 90) “güzèl̤ èv *yapınmişın*” (M7.1.3/1, 130) “epsini *edinmişler*.” (B6.2/1, 49) “antalyaya *yapınmışlar*” (B6.2/1, 55) “ev *yapındılar*” (B7.2/1, 24) “küpe *dakıncak*” (B7.3/1, 82) “komşu *edindik*” (B7.3/1, 107) “te bu çocā *bārındım*” (B7.16/1, 329) “türkiyeye gelmē *kākındı*.” (B7.6/1, 5) “*yapınmışlar* zamanna.” (B9.1/1, 11) “kızlar da *yapınīlar*” (Y1.1/5, 247) “sevdik kendimizi *alındık*” (Y3.2/1, 121) “*tavuk edinirdik* evelden” (Y5.1/1, 113)

İştip ve Radoviş Yörük ağızlarında *al-ın-, yaz-ın-, ur- un-, sil-in-, bas-ın-, ör-ün-* gibi çok farklı örnekleriyle ekin kullanım alanının genişletildiği ve daha yoğun kullanıldığı görülüyor:

“abumdan ya büber *alınıyın* ya sarmısak” (M6.2.9/1, 112) “orda bi ev *alındık* te o sokakta” (M7.2.2/1, 139) “patik *örünürdük*” (M7.2.2/1, 380)

“çorap *örünürdük*” (M7.2.1/1, 68) “biz çökelek *basınıyoz*.” (M7.2.1/1, 120) “ben basındım *gene* burda da.” (M7.2.1/1, 122) “ipe *serinme misin* çamaşırları tōle sererdik.” (M7.2.7/2, 126) “o otus İneyi *urundum*.” (M6.2.4/1, 66) “baklava *yazınıyoduk*” (M6.2.5/1, 52)

“baba adınna *okunurduk*.” (M6.2.2/2, 4) “*okunmadık* biz, okumadık” (M6.2.5/1, 88)

“burda diş *takınıyolar* ya” (M6.2.3/1, 58) “bizim oralarda dölenirdiler, *istenirdiler.*” (M6.2.9/2, 39) “kınamız kayboldu mu kına *yakınırız*.” (M6.2.9/2, 93) “ep *dakınırdık*” (M7.2.4/1, 191) “ellerimizi *siliniyoz*” (M7.2.1/1, 54) “ep *ekinirdik*” (M7.2.3/1, 179)

“*kaçınalım* biz burdan” (M7.2.1/1, 150) “elva getiriler satın, te burdā gibi *satınmā*” (M7.2.7/2, 29) “oturtma bide *yapınırdık*” (M6.2.5/1, 51) “er sabah börek *yapınırdık*.” (M6.2.10/2, 144) “bebek *yapınırdık*.” (M7.2.1/1, 56) “ nor da *yapınıyom* ben.” (M7.2.1/1, 123) “çarık *yapınırdık* ayaklarmıza biz.” (M7.2.1/1, 273) “te *yapındık* bi evjēz” (M7.2.3/1, 39) “peşin biz *yapındık* zati evi.” (M6.2.14/1, 14) “çok yerler *edinmiş*.” (M6.2.12/1, 111) “koyun *edindiler*, mal *edindiler*.” (M6.2.7/2, 8) “dışarlarda *gezinirdik*” (M7.2.1/1, 36) “ne *sürüngdüm* ne gelin oldum” (M7.2.7/2, 156)

İsimden fiil yapan +lA- ekiyle birleşik yapı oluşturur:

“sora babam *hastalandi*.” (K1.1/1, 238) “*süslenırız, gīnırız*” (K1.1/1, 346) “etraftan gelen giden *işlenır* ne İāzımse” (K1.1/3, 53) “hani bi *tuzlansın* misāfir o kadar.” (K1.1/2, 237) “celin o cece ne evlenecek *tellenırdi*.” (K1.1/2, 274) “biz evde *süslenırız*.” (K1.1/2, 397) “orda *kayıtlandık*” (M3.4/2, 10) “kim *izmetlenecek izmetlensın*” (M7.1.2/1, 371) “fiİan *nişannanmıj*” (Y3.4/1, 56)

Debre-Elessa’da “evlen-” fiili dönüşlülük ekini almadan “evle-” şekliyle kullanılıyor ve üzerine “-dır-” yerine “-t-” ettirgenlik eki alıyor:

“kendimiz işte kim *evledejek*.” (M1.2/1, 28)

II.1.2.1.4.1.2. -ş-

Kendi kendine kızmak manasında kız- fiiline bir -ş- eki getiriliyor.

“*kızışıym* ya, deym amān bazi deym aman ole bogim ya deym arkadan ole kendi kendime.” (M4.2/1, 162)

II.1.2.1.4.2. -l-, -n- Edilgenlik Ekleri

Etken fiillerden -(I)l- /-(U)l- ve -(I)n-/-(U)n- ekleriyle kurulan fiiller edilgendir (Korkmaz, 2007: 546).

Ancak yapılan çalışmalar gerek tarihî gerekse çağdaş Türk lehçelerinde -l-, -n- edilgenlik ekleri olmadan da edilgen çatıların kurulabildiğini ve şekilce etken anlamca edilgen bu yapıların özellikle sıfat-fiilli yapılarda ortaya çıktığını göstermektedir. Fakat Türkiye Türkçesi etken görünümlü edilgen anlamlı yapılar açısından en zayıf lehçelerden biridir. (Karabulut, 2010).

II.1.2.1.4.2.1. -l-

"yazlari *oturulur*" (K1.1/1, 112) "koyunlar *satıldı*, inekler *satıldı*" (K1.1/1, 173) "içki *içılır*" (K1.1/1, 433) "pizrende pişin çay *verılır* sonra kāve *verılır*." (K1.1/2, 15) "dayreci *tutulurdi*" (K1.1/2, 269) "celının çīzi celır, *bakılır, açılır*" (K1.1/2, 438) "evler *yıkılmiş*, evler *yapılmiş*, yollar *yapılmiş*" (K1.1/2, 451) "yūrdun mi emen *a'çılmas*." (M1.2/3, 55) "paresız *gidılmez*." (M1.2/3, 146) "sırp arba *tutuldi*." (M1.2/6, 96) "şini *çarpılmazlar*." (M8.5/2, 264) "tekrar *çekıldilar* geri." (M3.2/1, 144) "başka bi şey ekılmez." (M3.2/1, 196) "*açılmiş* yol" (M3.4/2, 9) "peynirler *sızılır*" (M3.5/1, 97) evde *yapılıy*" (M2.6/1, 109) "seĺā *verilmiydi*." (M2.9/1, 231) "taş ta sōna *dikildi*" (M2.9/1, 242) "evler dēler *yıkılmiş*." (M2.11/1, 96) "bu pürgü *atılajak*." (M6.2.9/2, 119) "nası hani *ūradıldık*" (B5.1/1, 141) "filcanna *kesilir*" (B6.2/1, 173) "evel *işlenilirdi*." (B8.4/2, 15) "bōça *götürülür* bōça *getirilir*." (Y3.4/1, 51) "fotoraflar *çekilinir*" (Y3.4/1, 130) "takılar *takılınır*." (Y3.4/1, 141)

II.1.2.1.4.2.2. -n-

"ona da gece namazi *denır*" (M2.7/2, 22) "bir açıyosuñ *tutunmuş* o." (M6.2.8/1, 59) "çerge *denmezdik* biz." (B2.6/1, 180) "ısıcak *sānan* südün içine" (B2.6/1, 83) "evlerde *olunurmuş*." (B2.4/1, 386)

Kırcaali-Yatacık'ta *de-* fiilinde "-n-" yerine "-l" eki tercih ediliyor:

"bizde cice *deyilir*." (B2.4/1, 195)

II.1.2.1.4.3. -ş- İşteklik Eki

"şimdi *soroşacam*" (K1.1/2, 106) "sora *tanaştık*." (M8.5/1, 55) "o zaman *tanaştık* işte" (M3.6 / 1, 46) "onlar nası olsa *dartışırlar*" (M3.8/1, 57) "yollarda *tanaşırlar*." (M3.8/1, 139) "*tanaştık*, *buluştuk* onlāle." (M7.1.2/1, 6) "orda *buluştuk* gān *ālaştık öpüştük*" (M6.2.4/1, 76) "onlar *isteşiyolar*." (M6.2.10/1, 171) "biz orda da türkçe *süleşırdık*." (K1.1/2, 33)

Şu örnekte işteşlik eki -üş- hece düşmesine uğramıştır:

"herkez *üştü* işte ōle." (B2.6/1, 40)

İsimden fiil yapan +lA- ekiyle birleştiği örnekler:

“onunle *mektüpleştım*.” (M7.1.3/1, 25) “gittim babaña *dertleşeyim* diyi” (M6.2.9/1, 83) “ya te gene biz *garibanlaştık*.” (M2.2/4, 27) “kırıstiyan ālemi *müslümanlaşti*” (M2.7/2, 31) “*kalabalaşmışlar* gene.” (M6.2.12/1, 99) “bayā *kalabalaşmışlar*.” (M6.2.7/4, 69) “anamın yanına *toplaşırız*.” (B3.1/1, 172) “kāvede *maytaplaşīdık*.” (B6.1/1, 251) “edīnede *toplaştık*” (B7.11/1, 27) “*toplaşmışlā* burē.” (B7.16/1, 110) “*gülüşiyelē* bana.” (B7.10/2, 102) “kızlar *toplaşırdılar*” (Y1.1/5, 236)

II.1.2.1.4.4. Ettirgenlik Ekleri

Fiili, genellikle özneye yaptırmayıp özne dışında bir faile (vasıtalaştırılmış başka bir özneye) yaptıran eklerdir.

Türkçede ettirgen çatı kurmada en çok başvurulan -(I)t- / -(U)t-, -DIr- / -DUr- ekleridir ancak -(I)r- / -(U)r, -Ar, -DAr-, -(I)z- /-(U)z şekillerinde ettirgenlik ekleri de mevcuttur.

II.1.2.1.4.4.1. -t-

-t- eki, geçişli ve geçişsiz fiil kök ve gövdelerine gelerek ettirgenlik fiilleri kuran bir kısım fiillerde ise yerini -(I)r-/-(U)r- ettirgenlik ekiyle birleşerek oluşturduğu -DIr-/-DUr- ekine bırakan işlek bir çatı ekidir. (Korkmaz, 2007: 134-135)

“yer yatāni *düşedırdık*” (K1.1/1, 413) “ġavur *okutti*” (M1.2/2, 32) “oca *okuttu* bizi.” (M7.2.5/1, 3) “keşkek *kaynadırdık*” (M1.2/3, 44) “*boyadırdi*İ*ar* o tırnaklari” (K1.1/1, 442) “çok yumurta *boyadırdı* onlar.” (M3.8/1, 311) “bu çocukları kim *gözledecek*.” (M8.4/1, 167) eridirler (M8.4/1, 234) “manisada *dokuttum* ībeyi.” (Y5.1/2, 99) “*pekletmeden* olur mu” (Y2.2/1, 124) “u etleri de *ġızartçan*” (Y2.2/1, 147) “*damlatırıS, kapatırıS*.” (B5.3/1, 213) “burkanları *kaynatōS*.” *kavanozları kaynatıyoruz.* (B5.3/1, 244) “kıyat *işlettirmek* var‿ıdı” (M7.2.5/1, 71) “beyaz olsun diyi *kaynadırız*” (M7.2.8/3, 86) “çökelekli büber *ısıtmış*” (M6.2.9/1, 57)

II.1.2.1.4.4.2. -DIr- / -DUr-

I. Bölgede /i/ > /ı/ değişiminden dolayı kalınlık-incelik uyumunu bozuyor.

“babam *bindırdi* eşēn üstüne” (M2.3/1, 144) “*yedırmij* zūra inge oni” (M2.3/1, 186) “gideydık kırk *gezdırmē*.” (M2.3/3, 85) “zor götürdi *yedırdi* beni mutfakta.” (M5.1/1, 189) “yirmi beş kuruşluk biİat *kestırdık*” (M6.1.2/1, 39) “*endıriler* tepsilere.” (M3.5/1, 87) “o *bindırdi* bizi.” (K1.1/1, 61) “kaynana *endırır* duvagi” (K1.1/2, 286)

gezdırıdiler (M1.2/3, 29)

“bunu demiş *emdirecesin*” (M8.5/2, 78) “*anlattırdı* onlar sana.” (M3.8/1, 11)

“ususi kırma *ütürüdük*” (M6.2.7/3, 106) “kulāmdan küpelerimi *bozdurdum*” (M6.2.9/1, 130) “ep *bozdümuş* 'dokturlara.” (B6.2/1, 218) “sıkıntı *çektïdiler*.” (B7.3/1, 45) “annem böle *saçtırırdı*” (B7.16/3, 126) “büberin içine *doldurösun*” (B5.3/1, 231) “bi istek *yaptıralım*” (M7.2.8/4, 37)

-DIr- ekinin ötümsüzleştiği örnekler de vardır:

“alla *utantırmasın*” (M8.5/1, 58) gücentırsınler (M7.1.6/4, 183)

Sız- fiiline -dır- yerine -ır- ettirgenlik ekinin eklendiği görülmüştür:

“*sızırırız* kazların yālānı” (B6.7/1, 206)

II.1.2.1.4.4.3. -Ir-, -Ur-

“ekmïni *pişiriyon*.” (M8.3/1, 190) “biz evde *pişiriydik*” (M3.8/1, 180)

“*kaçırdı*, askerden geldi *kaçırdı*” (M8.5/2, 211) “cumā sātına kā *bitir*” (M8.5/2, 347)

“koja tepsiy *bitırıydi*.” (M4.2/1, 185) “yatāna *yatırıdım*” (M8.5/2, 306)

“öte *uçurudu*” (M8.5/1, 146) “bizi toprak *doyurajak*.” (M3.2/1, 212)

II.1.2.1.4.4.4. -Ar-

“ondan bi *koparıdın* yerdin” (M8.3/1, 243) “temizliyosun *koparösun*.” (B5.3/1, 342)

“*çikarı* kor şeye kārın üstüne” (M8.5/1, 11) “ne *çikarıyodula*” (M4.2/7, 107)

II.1.2.1.4.4.5. Ettirgenlik Eklerinin Üst Üste Kullanımı

MBGA’da ettirgenlik eklerinin üst üste getirilmesinde ölçünlü dildekine benzer kullanımlar görüldüğü gibi çok farklı kullanımlarla da karşılaşılmaktadır. İlki -t-ır- yapısı olup Alpay İgci bu yapıyı “Balkan Ağızlarında Farklı Bir Fiil Çatısı” ismi altında makale haline getirip incelemiş ve Osman Nedim Tuna’ya atıfta bulunmuştur. İgci, -t-ır- yapısını, Batı Rumeli bölgesi ağızlarında ettirgen çatı ekleri olan -t- ve -(I)r- / -(U)r-’un üst üste getirildiği katmerli bir kullanım olarak açıklar (İgci, 2011: 1262). İkincisi ise, -t- + -DIr-/-DUr- şekli olup Manisa yerli ağızlarında da örneklerine rastlanılmaktadır (İlker, 2017: 394). Üçüncüsü de bunlar kadar yaygın olmayan -ır- + -t- yapısıdır.

Bu biçimler üzerinde düşünürken, kendi ailevi dil hafızamızda güçlü bir şekilde yer etmiş, annemden çok sık duyduğum “bulaşıkları *yıkattırayım*”, “evi *süpüttüreyim*” gibi pekiştirme içerdiğini bildiğim cümleler, dikkatimizi fiilin pekiştirilmesi durumuna yöneltmiştir. Çünkü burada annem, birden fazla ettirgenlik eki kullanıyor olmasına rağmen aslında (bizzat) kendisi tarafından gerçekleştirilecek bir eylemi ve isteğini-arzusunu güçlendiren kendine yönelttiği bir buyurganlığı (emir) dillendiriyordu. Osman Nedim Tuna da geçişli-ettirgen fiilleri incelediği çalışmasında, şekil açısından geçişli-ettirgen bir ek aldığı için bu işlevde kullanıldığı

kabul edilen pek çok fiilde aslında ettirgenlik veya katmerli ettirgenliğin bulunmadığını, söz konusu eklerin bu tarz fiillerde sadece bir önceki ekin veya fiil kök ya da tabanının ifade ettiği manayı pekiştirdiğini verdiği şu örneklerle dile getirmektedir:

al-dır-: (*Aldırdı* mı sana bir türkü…)

dal-dır-: (Okumaya iyice *daldırdı*.)

kırıt-tır-: (Orada *kırıttırıp* durma; gel de biraz yardım et.)

burk-tur-: (Ayağını merdivende *burkturmuş*.)

sök-tür-: (Arap yazısını okumayı bir ayda *söktürdü*.)

savur-t-tur-: ('Paris'te şöyle yaptım. Viyana'da böyle ettim' diye *savurtturuyor*.) (Tuna, 1986: 396-397).

Tuna ayrıca, *aldat-tır-, aydınlat-tır-, ılıt-tır-, ıslat-tır-, sancılat-tır- şeklinde, çok heceli kelimelere getirilen bir* -DIr- ettirgenlik ekinden söz etmekte bu eki özel gruplar başlığı altında vermekle birlikte, 'özel grup' tanımlamasının mahiyeti hakkında herhangi bir açıklamada bulunmamaktadır (Tuna, 1986: 426).

Tuna'nın yukarıda bahsettiği yapı şekilce MBGA'daki -t-tır- kullanımına benzemektedir. MBGA çalışmamızda tespit edilen bu farklı yapıların şekilce katmerli ettirgen olmasına rağmen anlamca pekiştirme işlevine sahip olduğu kanaatindeyiz.

II.1.2.1.4.4.5.1. -t- + -ır- / -ur-

I. Bölgeden Prizren, Strumisa-Makruva, Şuşuva, İştip-Tepensa, Koçana-merkez ve Grades, III. Bölgeden-Strumisa-Yenimahalle, Manastır-Mecitli, Kınalı; II. Bölgeden Gümülcine- Sirkeli'de tespit edilmiştir.

"benim bi çocūma bi yumurta *kaynatıramıyom*" (K1.1/1, 176) "*kaynatırırdık* patatis kazanlarlen." (K1.1/1, 204) "kusura bakma *anlatıramaym* ben sana iki ellen." (K1.1/1, 345) "*oturtururuz* bebekleri dizıne." (K1.1/1, 409) "celini çüşede *otortorordilar*." (K1.1/2, 276) eşyamızı *kurutururduk* üstünde" (K1.1/2, 433) "*anlatırı* tabi" (M8.4/2, 18) "*kaynatırıdık* onu." (M8.4/2, 43) "onu da *anlatırayım*" (M8.5/1, 154) "okuą̄n adam er şeyi *anlatırı*" (M3.2/1, 111) "*anlatırımişlar* bubama." (M3.6/1, 41) "kimisi *deditiri*" (M3.7/1, 85) "o çīdem *anlatırıydı* bana." (M4.1/1, 133) "ep türkleri *oynatırıymişlar*" (M4.1/1, 202) "bubam *anlatıriydi*" (M4.2/4, 62) "annānem düveri, *anlatırıydı* te bō̄le" (M6.1.1/1, 24) "eti *kaynatırırız*." (Y3.4/1, 181)

II.1.2.1.4.4.5.2. -t- + -tIr- /-tUr-

Köprülü-Karatmanlı, Yukarı Karaslar, Cumalı, Kumarlı, Debre-Elessa, Sarıova merkez (I. Bölge); İştip-Ebipli, Sırlıva, Radoviş-Kulāzı, Kırcaali-Susuzburun, Alkaya, Dimetoka-Arenbunar, Hasarbey, Kozana-Kayalar-İnobası (II. Bölge); Manastır-Mecitli (III. Bölge) ağızlarında örnekleri tespit edilmiştir. Aynı kullanım İskeçe ili ağızlarında da görülmektedir (Şimşek, 2017: 151).

"bulaşıkları *yıkattırayım*" "evi *süpüttüreyim*" (mdt. Birgül Akyol, Merkez Yeniköy) "çok başını *ārttırdım*." (Y5.1/1, 103) "ellerñi *uvalattır* güzelcem" (M6.2.11/1, 73) "korda bī *kızarttırırız*." (Y1.1/5, 77) "kabak uruz, misir *patlattırız*." (Y1.1/5, 350) "odun ateşinde *kaynattırız*." (Y1.1/5, 355) "tuzu *ısıttırıydık*" (Y1.1/5, 268) "*unutturuyum* ma saffet ben." (Y1.1/6, 204) "ben bunu alacam *bīttürcem* hem ōluma ani kadın olsun." (Y1.1/6, 229) "o işte evinde *okutturdu* bizi." (Y1.2/2, 14) "altını üstünü öle *kızarttırıdık*." (Y1.2/2, 56) "on beş gün *beklettiriz*" (Y1.2/2, 59) "nohut *ıslattırısın*" (Y1.2/2, 63) "pelte de işte *ısıttırısın* suyu" (Y1.2/2, 88) "*unutturdum* ben onnarı artık." (Y1.2/2, 98) "pedirikleri *annattırayım*" **(**Y1.1/5, 1) "unu *annattırayım*." (Y1.1/6, 223) "*annattırayım* ya barbostiyan vardı bi tāne" (Y3.2/2, 142) "gel be memleketli sen bi *añlattır* ben *anlattıramıyon"* (M6.2.9/2, 53) "saña *anlattırajak‿*ıdı" (M7.2.2/1, 48) "nasıl *anlattırayın*" (B2.1/1, 68) "tankları bütün *yörüttürmüşler* evlere" (B2.3/1, 54)

"*döşettiridik*." (M8.4/2, 76) "ayriye ablayı *kocalttırdın*" (M8.4/1,70)

"raki *damlattırıydın*" (M2.3/3, 95) "şini *anlattırim* ben sana." (M5.1/1, 27) "*aglattırcan* beni hadi boş ver." (M5.1/1, 148) "*isladırsın* onu, *kabarttırısın*" (M1.2/3, 68) "*erittiriydik* onu" (M2.5/2, 123) "verıysın *okutturuysun*. " (M2.6/1, 119) "*īşittiridik* amuru āşamdan" (M2.8/1, 19)

II.1.2.1.4.4.5.3. -ır- + -t-

İştip-Sırlıva, Kepekçili, Kurfallı ağızlarında *şaş-* fiiline -ır- ettirgenlik ekinden sonra pekiştirme işlevli -t- ettirgenlik eki getirilmiştir.

"*şaşırdıyon* da vallā." (M6.2.2/2, 33)

"yok *şaşırtmıştır*, elli altıda geldik." (M6.2.7/4, 8)

"hiç *şaşırtmadım* ben iç *şaşırtmadım* şükür." (M6.2.9/1, 246)

II.1.2.2. Fiili Yeni Bir İşlevle İsme ve Çekimli Fiile Bağlayan Ekler

II.1.2.2.1. İsim-Fiil Ekleri

II.1.2.2.1.1. -mA

"*arama* derİar." (K1.1/1, 317) "ayni dilımız, ayni *süleşmem*" (K1.1/2, 70) "memleketten *gelmeler*." (M1.2/3, 3) "ordan *gelme* o." (M1.2/3, 31) "*okuma yazmam* var ‿ idi." (M1.2/6, 2) "gelirlerdi *istemē* kızları." (M8.4/2, 25) "sūtten *örme*." (M8.5/1, 28) "burda *dōma böyme*." (M8.1/1, 10) "eski *gelmeler* ordaydi." (M2.2/3, 14) "burda da'yimler vardı eskiden *gelme*." (M2.2/3, 16) "eski *gèḽmeymiş*" (M2.6/1, 16) "oranın *kaynatma* rakısı." (M2.9/1, 78) *döşeme, oturtma* bide (M6.2.5/1, 70) "*kırma* yapardık" (M6.2.9/1, 72) "*sızırtma* yaparız *kavurma* yaparız." (M7.2.2/1, 189) "bulgaristandan *gelmelēden* vādı." (B2.2/1, 33) "harptan *ġalmalar*, önceden *gitmeler* ebelerimiz, dedelēmiz" (B2.4/1, 147) "biz dimetokadan *gelme*." (Y1.2/2, 2) "türkiye gününden *kalma* onnar" (Y3.2/2, 158)

Prizren ağzında ön ünlülü fiillere art ünlülü eklenerek kalınlık-incelik uyumunu bozmaktadır:

"başladi gayri millet acık turist murist *gitma* filan *gelma*." (K1.1/1, 199)

"ben hiç istemeym *'gürma 'duyma* adlarını." (K1.1/1, 216) "prizrende büle yok *cezma dolaşma*" (K1.1/2, 146) "çim isterse *ügrenma* tam türkiya türkçesını" (K1.1/2, 185)

II.1.2.2.1.2. -mAk

"çok ayıp ‿ oli *sülemekler*." (K1.1/2, 72) "hiç *çekınmek* yok." (K1.1/2, 252) "korkmam *ölmekten*." (M1.2/6, 160) "dilımız dönmez te buralara, burān *konuşmaklāna*" (M1.2/7, 7) "ekin *biçmekler* her şey." (M8.1/1, 93) "çok güzeldi ama *içmek* suları" (M3.8/1, 284) "*taramaktan* anlamasınız." (M2.5/2, 92) "orda orak *biçmèḳ*, arman *dūmèḳ*, tütün *kırmak*" (M2.6/2, 41) "türkiyā başladık *gelmege*" (M4.1/1, 80) "*küsmek* yok evımızde." (M7.1.5/1, 289) "*gīmeklik* dokūrduk" (M6.2.7/3, 72) "zītin getirdiler bilmeyiz *yemek*" (M7.2.7/2, 48) "bizde *korkmak* vardı" (B7.16/3, 46)

II.1.2.2.1.3. -(I)ş

"bizım *celışımız*" (K1.1/2, 81) "son *ekış*" (M3.2/1, 188) *"dīş tokuş* yapardık." (M6.2.7/3, 55) "konyadan *kopuşmamız*." (M6.2.9/1, 143) (M6.2.10/2, 58) "*geliş* sebebim şöyledi" (B6.1/1, 67) "*taklayışı* duydum" (B7.16/3, 149) "'eylül ayında *çıkış* yaptık." (Y3.2/2, 19)

II.1.2.2.2. Sıfat-Fiil Ekleri

II.1.2.2.2.1. -An

“istanbuldan *çikan* tren gelırdi” (K1.1/1, 146) “her *ciren* misafir” (K1.1/2, 301) “buradan *cidenler* ani türk bakanlari orasını çok çok degıştırmişlar” (K1.1/2, 452) “hani *kılan* biri *okuyan* biri *bilen* biri oni okor kulagına adını.” (K1.1/2, 490)

“*ölen* ölürdi *kalan* ġalırdi.” (M1.2/6, 74) “*ölen* adamım āmet şanlıydı” (M8.4/1, 4) “evel *gelenler* öldü” (M3.4/2, 30) “ordan *gelenleri*” (M3.7/1, 163) “*içen* içer *içmēn* içmes.” (M3.8/1, 93) “*gelen* ġavur almiş” (M2.4/3, 84) “*akan* suyumuz yok‿idi.” (M2.6/1, 68) “*satmayanlar* oldu” (M2.9/1, 20) “köyümüzde *yaşayan* var.” (M6.2.2/2, 9) “*ölen* öljek, *kalan* kaljak”(M6.2.3/1, 56) “camiye *giden* oluyi” (B8.4/2, 36) “ceketini *kapan* attı kendini” (Y3.2/2, 95)

Makedonya ağızlarında hece kaynaşmasına uğramış şekilleri de görülür:

“o tarafa giden ta *yaşān* yok.” (M3.2/1, 137) “yerden *kaynān* sudan” (M3.4/2, 84) “*patlān* darılar” (M3.8/1, 262) “*kaynān* yāyın içine” (M7.1.2/1, 330) “buni *yaşamān* bilmez.” (M2.7/2, 153)

Bir yerde ünlüyle biten kelimeye araya /y/ yardımcı ünsüzünü almadan eklenmiş bu da ekin ünlüsünde uzunluğa yol açmıştır:

“*okuy̰ān* adam er şeyi anlatırı” (M3.2/1, 111)

-An eki Gümülcine-Bılatköy’de -dık sıfat-fiili işlevinde kullanılmıştır:

“kızı var gelini var *diyenler* gibi” (Y3.2/1, 73)

II.1.2.2.2.2. -Ar, -Ur, -mAz

“*kaynār* su” (M8.2/1, 136) “banskoda o *kaynar* su o da kaçti.” (M3.2/1, 191) “*kaynār* suya” (M3.3/2, 15) “*kaynar* suylen ikaydın.” (M4.2/1, 190) “*kaynār* suya kuyarsıñ” (M6.2.3/1, 62) “epsinin *ekēleri biçēleri* vāmış.” (B6.2/1, 46) “*sālır* ayvannāmız vardı.” (B7.6/1, 32)

“mājırlık *yaramaz* şiy” (M1.2/2, 65) “*geçmez* biĺat” (M3.2/1, 308)

II.1.2.2.2.3. -AsI

Eski Anadolu Türkçesine özgü, o dönemde oldukça işlek kullanılan -AsI eki, bugün yazı dilinde sınırlı bir kullanıma sahiptir (Korkmaz, 2007: 978).

MBGA’da daha çok +a kadar, kimi zaman da +a ile birleşerek zarf-fiil yapısı oluşturmaktadır:

“altı ineyi *sāsıya* kadar” (K1.1/1, 51) “o gāri *bitesiye* kā yanardı” (M3.3/2, 75) “èv dam *bulasiya* kadar.” (M3.6/1, 32) “o kumdan aşā *enesiye* kadar bubam gèl̥di” (M3.6/1, 39) “*koyulasıya* kadar devamli karıştırıyon” (M2.3/1, 122) “yaptık *ölesiye*

kā.” (M7.1.5/1, 126) “*varasıya* kadar ne bileyim yolu açık olsun derler.” (B2.4/1, 424) “*koyulasıya* kadar” (B7.16/1, 364)

“ortaokuldan *çıkasıya*” (B6.6/1, 78)

İkinci kullanım alanı beddualardır:

“te bu bilir *viran kalası*.” (M8.4/1, 67) “viran kalasılar, eli kuruą̇sı” (M8.5/2, 408) “mezada kalasi tellal satasi” (M7.1.5/1, 239) “ateş yakasi” (M7.1.5/1, 241) “adı batası gelme yer batırası gelme” (M7.2.3/1, 183) “boynu altına *kalasi*, uyu kurumasi” (M7.1.3/2, 56)

Bir yerde -AlI zarf-fiili işlevinde kullanılmıştır:

“*dōdum doą̇asi* te bȭle.” (M7.1.5/1, 15)

II.1.2.2.2.4. -AcAk, -(A)jAk, -cĀ, -jē, -cı(k)

“tasasını *dādacak* ĭsan arār.” (M7.2.2/1, 48) “*verecek* kızımız yok.” (M7.2.2/1, 155) “orda *yakajak* çok.” (M8.2/1, 95) “dişardan vardi *asılajak* yerler.” (M4.2/1, 91) “*dügejek* var küskü” (M4.2/1, 137) “kavurjaklarımız vardı bizim bȗle ateşte *kavurajak*” (M6.2.10/1, 369) “*giyejek* çamaşırlāmızı aldık” (M6.2.10/1, 73) “bozuk para *verejēme*” (M3.2/1, 297) “dā *soracāñ* var mı?” (M6.2.13/1, 31) “*gelcēmiz* sene aldı” (B7.9/1, 47) “beni bĭ *'gülecek* tuttu. ” (B7.16/3, 150)

Manastır-Kınalı’da *-cı*, Şumnu-Yukarıköy’de *-cık* şekline rastlanmıştır:

“onun ne kadaŗ *alacını* bilirdi.” (M8.5/1, 135) “boyçayı *atacıyna*” (M8.5/2, 61) “bulgur *yapacık olduktan* sōra” (B7.3/1, 242)

Kadar ile edat grubu oluşturmuştur:

“*yējek* kā yapardık.” (M7.2.1/1, 146)

Şu cümlede ise kaynak kişi *-ası gel-* birleşik-fiili yerine *-acak* sıfat-fiilinin *çık-* fiiliyle oluşturduğu birleşik yapıyı kullanmıştır:

“kendi kendime *ālayacām çıktı*” (Y1.1/ 4, 74)

II.1.2.2.2.5. -DIk, -DUk

I.Bölgede /i/ > /ı/ değişimi nedeniyle genelde kalınlık-incelik uyumunu bozuyor:

“allā rāzı olsun *celdıgınız* içine.” (K1.1/2, 12) “te a *bildīmız*” (M1.2/3, 56) “çerepma *dedīn*” (M1.2/3, 84) “ben *bilmedık* şĭ *dēmem*.” (M1.2/6, 70) “*evlendīm* sene adam gitti arba.” (M1.2/6, 86) “*gittīn* yerde saman” (M3.2/1, 279) “biz *gèḷdīmızde* işçi evden eve arardılar” (M3.5/1, 28) “o bĭḷmez *gèḷdīmızi*” (M3.6/1, 50) “belli oljak dedi senin sayı yalan *sȗledĭn*” (M2.2/4, 56) “bak nurlipınar *dedīn*” (M2.3/1, 54) “anladır misın bana onların ne *oldūni*?” (M2.5/1, 6) “astar *dedīn* bȭle” (M2.6/1, 25)

“türkiyeye *geldīmde* dokuz yaşındaydım.” (M2.7/1, 3) “*gezdīmız* köylerde” (M2.7/2, 139) “bi adam gèl̩di *tanadık*” (M4.1/1, 228) “dil *bildīm* içın.” (M4.2/2, 148) “o kiraya *çiktīmız* evde ōdi.” (M7.1.1/1, 66) “o titonun *geldī* zamanlar.” (K1.1/1, 28) “*istedīni* getırdi, *istedīni* gütürdi” (K1.1/1, 166) “bunun bi *tanadī* akrabasi o yerde” (M3.2/1, 45) “*konuştūm* bu bölge” (M3.2/1, 90)

II. Bölgede genelde kalınlık-incelik uyumuna uyuyor:

“*yedīñ* tāranadan” (M6.2.3/1, 64) “*istedikleri* çojukla kız dā fazla buluşmaz” (M6.2.10/1, 171) “*kuydūñ* çürür, *kuydūñ*, *yaptīñ* hiçbi şeye beñzemez” (M7.2.2/1, 11) “anlamasıñ *konuştuklānı*” (M7.2.2/1, 204) “burda fırın *dedikleri*” (B2.1/1, 64) “*evlendikten sō* bulgar köyüne daşındık” (B2.1/1, 81) “bēm diyo *tanıdīm* vā” (B2.6/1, 155) “bi *tanıdık* aldım.” (B6.1/1, 153) “*gitmedīm* yē kalmadı.” (B6.7/1, 95) “*tanıdıklā* varmış” (B8.5/1, 76) “*yaptīmız, ufaladīmız* u unu, hamır *yaptīmızı* dökeriz” (Y1.1/5, 324) “bulgar *yidīmizi* alıyı” (Y3.2/2, 94) “*kızdırdīm* kızgın küle, köze bi koyardım” (Y3.4/1, 222)

Ancak bazen /ı/ ünlüsü önleşerek dil uyumunu bozabiliyor:

“*okudīm* senelē türkçe kesinlikle yasaktı.” (B2.4/1, 37) “topaç olur benim *yaptīm*.” (B7.16/3, 207) “*çıktī zaman* mapusāneden” (Y3.2/2, 129)

III. Bölgede ise ek, kalınlık-incelik uyumuna uyuyor:

“ben *yetiştīmde* ne arp var‿ıdı ne bi şey” (M8.1/1, 131) “*eledikten* sōra aşlıyolardı” (M8.1/1, 33) *oturdūm* ev (M8.5/1, 82)

Bazen *-dık* sıfat-fiili *-mış* sıfat-fiili işlevindedir:

“*kaynadık* suya atardık” (M1.2/6, 117) “kuyaydık işte *kaynadık* su” (M4.2/3, 80)

II.1.2.2.2.6. -mAdIk

“dā *suvanmadık‿idi*.” (M2.11/1, 26) “*elenmedık* uni yapaysık” (M7.1.3/2, 79) “faik‿ ā derım bu *elenmedıktır*” (M7.1.5/1, 108) “ tabi pis kadın geliyor ya *kırklanmadık* bebeye.” (M6.2.3/1, 38) “*kırklanmadık* bebek var‿ısa o gelmez.” (M6.2.10/2, 130) “*elenmedik* undan yapardık” (M6.2.11/1, 69) “bizim köyde bi ane kaldıydı *gelmedik*” (M6.2.12/1, 98) “iç *bilinmedik* yere geldik.” (M7.2.7/2, 86) “bütün *ufalanmadık* asāsın” (B6.1/1, 334) “hiç *ālamadık* günüm yok.” (Y3.1/2, 17) “*kırklanmadık* çocūn üstüne gelmezlerdi.” (Y5.1/1, 145)

II.1.2.2.2.7. -mIş, -mUş; -mIj, -müj

II. Bölgede ünlü uyumlarına uyarken I.Bölgede kimi zaman uyum dışı kalmıştır.

“başlıyon kırmā gayri *ermiş* yapraklānı” (M8.1/1, 194) “*kavrulmuş* un oldū içi.” (B5.3/1, 78) “*ūdülmüş* tūk kāveleri var.” (B6.1/1, 339) “madalya *kazanmış* adamım” (B7.16/2, 4) “*dūranmış* tāze suvan” (Y3.4/1, 243) “saçımı tā kimseye *göstermiş* insan dīlim.” (Y3.4/1, 100) “*geçmiş* günneri unuttuk.” (Y1.3/2, 6)

Uyum dışı kalan örnekler:

“bir *oturulmamiş* yere götürüdük” (M7.1.2/1, 278) “*okumij* insanlara munla diyodula” (M4.2/7, 154)

MBGA’da belirleyici ses değişmelerinden biri olan /ş/ > /j/’den dolayı ekin -mIj, -müj şekilleri de mevcuttur:

“insan *yaşamamıj* gibi” (B7.17/1, 53) “*dövülmüj* büber” (B7.9/1, 66) “*geçmij* gün unuttum” (Y1.3/2, 50) “bi sabun *sürmüj* gibi olur” (M7.2.8/1, 62) “fırında *bişimij* gibi olur” (M7.2.2/1, 342)

II.1.2.2.2.8. -k, -Ik, -Uk

Eski Anadolu Türkçesinde de bulunan bir geçmiş zaman sıfat-fiilidir. Saadet Çağatay, bu ek için, “Partisipliğini en az muhafaza etmiş olan, eskiden olduğu gibi bugün de *verbalnomen* olarak kullanılan bir şekildir.” açıklamasını getirmekte (Çağatay, 1947: 525).

MBGA’da ünlüyle biten fiillere -k, ünsüzle bitenlere -Ik, -Uk şekillerinde eklenen bu sıfat-fiil; isim, sıfat, zarf, yüklem olarak yaygın bir kullanıma sahiptir.

II.1.2.2.2.8.1. İsim Olarak Kullanımı

“em *çatlak* em *kırık*.” (M6.2.9/1, 132) sekiz tene düşükle (M6.2.9/1, 107) kapak “saç” (M6.2.9/2, 77) damar dıkanıklī (M6.2.10/2, 158) yayık (M6.2.10/2, 166)

II.1.2.2.2.8.2. Sıfat Olarak Kullanımı

“nije şī su, *kaynak* su atmişın” (M1.2/3, 35) “*ġaynak* içemem” (B3.1/1, 117) “onnarı *kaynak* suya salır” (B7.16/3, 329) “*kaynak* suya ġarıştırıysin” (B8.4/2, 69) “*kaynak* suyun içine darı ununu koyarız” (Y3.4/1, 175) “nice burda *yazık* tatlılar yapardık.” (M1.2/6, 106) “yok be *amlanık* nūt.” (M8.4/1, 201) “*okunuk* su gütürüdük” (M3.3/2, 71) “uçkur vardı *işlenik*” (M3.7/1, 108) “cevizle yapardık onu *kaynanık* darıyı.” (M3.8/1, 263) “*işlenik* minder kuyarlar” (M7.1.2/1, 432) “o da *devrık* suda.” (M7.1.4/1, 76) “*devrılık* suyle aşlārdık oni.” (M7.1.6/1, 92) “orda iki kişi var avuzadan *gelik*” (Y5.1/3, 50)

II.1.2.2.2.8.3. Zarf Olarak Kullanımı

“o öküzlere böle *asık* kalmış” (M1.2/5, 8) “kırmızı şallan alırmışlar *örtük*.” (M1.2/5, 17) “ille *pişik* yerlerdi” (M8.4/1, 260) “orda var bikaç kişi *kalık*” (M3.2/1, 93) “derin

duvarları var onun betonle *yapılık*" (M3.8/1, 230) "eski, *yıkık* yunandan kalma" (M2.9/1, 116) "bajāndan *uruk* yaşārdı." (M6.2.3/2, 90) "baksaña dedi, çatıları *göçük*" (M7.2.2/1, 143) "gelirin avşam yüz bi ġarış *ġarārık*." (B2.6/1, 117) "*kavruluk kavruluk* kokuyi." (Y3.4/1, 255) "o *batık* kalıyo" (M6.2.10/1, 417)

II.1.2.2.2.8.4. Yüklem Olarak Kullanımı

"*alışıkız* yeriz biz." (M8.4/1, 116) "kōrda *pişik*." (M8.4/1, 261) "çerepma deriz biz topraktan *yapık*" (M1.2/3, 88) "çerepma deriz biz topraktan *yapık*" (M1.2/3, 88) "büle çamırdan *yapık*" (M8.5/1, 15) "büle tenekiden *yapık*" (B2.1/1, 56) "bōle evde *yapık*" (B2.4/1, 440) "topraktan bōle bi karış *yapılık*" (M3.7/1, 124) "bu sütle *yapık* bu yumurtayle." (M8.2/1, 135) "ekmek fırını tūlalan *yapılık*." (Y3.4/1, 168) "iki yüzü *geçik*" (M8.5/1, 29) "kargilerle *bölüktü*" (M8.5/2, 301) "tepsiler *sıralanık*" (M3.5/1, 83) "bizim mezarlıkta *gömülük* onlar da." (M3.7/1, 71) "evimiz toprakla *sıvanık*." (M6.2.10/1, 241) "yan tarafı başı ucunda *kalık*" (B7.17/1, 29) "kimlī elinden *alınıktı*." (Y3.4/1, 36) "paçaları *kıvırık* boyle de *sarkık*" (M1.2/3, 138) "halti buçukta sofra *konuk*." (M4.2/4, 289) "cami odası kiremit *örtük dīl*." (M6.2.9/1, 118)

II.1.2.2.3. Zarf-Fiil Ekleri

II.1.2.2.3.1. Asıl Zarf-Fiil Ekleri

II.1.2.2.3.1.1. -A; -I, -U

"oni getırırız bahçeden tıkır tıkır tıkır *yürüye yürüye*" (K1.1/1, 398)

"burdan *gör göre*" (B2.4/1, 384) "*uça uça* geliyo." (B8.5/1, 60) "*uzada uzada* ġollānı." (Y2.2/1, 166) "*çala çala* gelirler" (M3.8/1, 98) "tenekiden *yapılı*." (M6.2.10/1, 370) "şapkamı *yiye yiye*, eskittim *giye giye*, kara sevdaya düştüm yar *diye diye*." (M7.2.6/3, 138)

-I, -U zarf-fiili I. Bölgede ünlü uyumlarını bozan ekler arasında yer almaktadır:

"domuz *doli* ortalık" (M3.4/2, 112) "bōle beyaz umayından *yapıli, asıli*" (M3.5/1, 85) "badem *doli*" (M2.4/3, 109) "*yatıli* gitmeysın." (M2.6/1, 124) "tātadan, ġargidan *örüli*, ama çamurlen *suvali* güzel." (M4.2/1, 93)

II.1.2.2.3.1.2. -p, -Ip, -Up

"*gelip* gitmemiz yoktu." (M1.1/1, 7) "ordan *kalkıp* burā gelirdi." (M3.2/1, 153) "torba *takıp* dīl" (M3.4/2, 60) "*gidip* gelmeydik" (M2.5/2, 3) "burdan geri *dönüp*" (M2.9/1, 21) "*gidip* gelirdik." (M8.4/2, 8) "dereye *gidip* yeykardıñ." (M6.2.5/1, 43) "buzu *kırıp* alırdık." (M6.2.8/1, 108) "*doldurup* giderdiler" (M6.2.13/1, 65) "çekirdēnne beraber *yēkep*" (M7.2.1/1, 126) "*üzüp* durma." (B5.1/1, 149) "saçtan

süzülūp dibine birikiyirı." (B6.1/1, 190) "ellēni *öpüp* peşkī veriler." (B6.2/1, 186) "*gidip* geliyem" (B7.11/1, 42) "*akıdıp* yirdi." (B7.16/1, 289) "namaz *kılıp* eve gelcek." (B8.5/1, 105) "ekmēmize *sürüp sürüp* yirdik" (Y1.1/5, 134) "türkiyada *kalıp* durumuş" (Y1.1/6, 500) "carı *gīp* te nereyi gidecem" (Y5.1/2, 32)

I.Bölgede, kimi zaman -ip zarf-fiil ekinin yardımcı ünlüsü, art ünlüye değişerek kalınlık-incelik uyumunu bozuyor:

"çocūnun elıne iki tene taş *verıp*" (M6.1.2/1, 54) "*geçınıp* duruys." (M2.10/1, 128) "amur *verıp* almazdık. sōna süt *verıp* almazdık, yurt *verıp* almazdık." (M7.1.2/1, 307)

II.1.2.2.3.1.3. -(I)k

Kırcaali-Cebel-Kayabaşı ile Şumnu-Pıyıklı ağızlarında -p zarf-fiiliyle aynı işleve sahip olan bir -(I)k zarf-fiili tespit edilmiştir.

Nurettin Demir'e göre -(I)k zarf-fiilinin kaynağı -(y)Xp zarf-fiilidir ve *gidiK gelen, geliK geçiyıllar* gibi örneklerde -p kendinden sonra gelen kelimenin başındaki ünsüzün etkisiyle -K'ye değişmiştir (Demir, 2007: 381). Ancak, Leyla Karahan'a göre; -Ip zarf-fiilinin Güneybatı Anadolu ağızlarında gel- fiili ile sık kullanımı bu değişimi akla getirse de -Ik ekinin Orta ve Güney Anadolu'da g ünsüzü ile başlamayan başka fiillerle de kullanılması bu değişime yol açacak benzeşme olasılığını azaltmaktadır (Karahan, 2016: 368).

"*gelik gelik* topluyollā" (B2.6/1, 4)

"*varık* gelirdik " (B2.6/1, 20)

"ē *oluk* ta nābacan" (B7.9/1, 18)

II.1.2.2.3.1.4. -kA; -kAn, -çAn; -kAnA, -kAnI; -kes, -kēsI, -Kesine; -kAyIn

Tarihî metinlerde -ken biçiminde görülen ve daha çok Oğuz Grubu yazı dillerinde rastladığımız -kAn zarf-fiili Anadolu ağızlarında "-kA, -kAn, -kAnA, -kAnAn, -kAnI, -kAnAz, -kAnAk, -kAnAm, -kenelicek, -kenlik, -kenelik, -kenleri" varyantlarıyla kullanılmaktadır. Leyla Karahan, bazı Türkiye Türkçesi ağızlarıyla Türkmencede görülen -kA varyantına tarihî metinlerde rastlanmayışının -kAn zarf-fiilinin -kA ekinden gelişmiş olabileceği ihtimalini zayıflatsa da zarf-fiil eklerindeki genişleme eğilimi düşünüldüğünde böyle bir ihtimalin olabileceğini belirtmektedir (Karahan, 2012: 222).

MBGA'nın en işlek zarf-fiil eki olup "-kA, -kAn, -çAn, -kAnA, -kAnI, -kes, -kēsI, -Kesine, -kAyIn, -keren" varyantlarıyla çeşitlilik göstermektedir. Bunlardan *-kA* varyantı Makedonya ağızlarında yaygındır. Ek; *-kes, -kesi, -kēsı* şekillerinde *-s*

(< -z), -sI; -kAnA, -kAnI şekillerinde *-A, -I; - Kesine* şeklinde -si ve -ne; -kAyIn şeklinde ise *-I, -n* ekleriyle pekiştirme amaçlı genişletilmiştir.

I.Bölgede ön ünlülü varyantıyla eklenir, II. Bölgede genelde kalınlık-incelik uyumuna uydurulur, III. Bölgeden Mecitli, Kınalı'da uyuma giren Elekler, Çanaklı, Yenimahalle'de ise uyum dışı kalan örnekleri görülür.

II.1.2.2.3.1.4.1. -kA Biçimi

I. Bölgede

"*yazarke* onu atarsın." (M1.2/3, 57) "*endırıke* onu üstüne serpelersin." (M1.2/3, 74) "em *yürürke* araba yok." (M1.2/4, 40) "saranliya *giderke*" (M1.2/7, 31) "alman arbını *kovalarke* ruslar geldi" (M3.2/1, 143) "o çapıy ep *çapalārke* demirle kazīrlar" (M3.3/2, 88) "pekmeS *kaynarke*" (M3.4 / 1, 97) "burdan *giderke* ne evesle gitmij" (M3.4/2, 162) "*çalışırke* nāsip çikti" (M3.5/1, 41) "sıkmış onları *uyurke* rüyasında." (M3.7/1, 149) "*oturuke* ye" (M3.8/1, 11) "arman *düverke*" (M3.8/1, 154) "burayı *gelirke* eraziyi sattık" (M2.2/2, 5) "sevim ortaokula *giderke* buray gèl̤dık." (M2.3/1, 53) "buray *gelırke* saldilar" (M2.3/2, 45) "göstereyim *geçerke*." (M2.4/3, 131) "türkiyē *gelirke*" (M2.6/2, 3) "demet *taşırke*" (M2.9/1, 161) "biz *okurke* ōretmen ūrediydi." (M2.11/1, 124) "trenden *enerke*" (M4.1/1, 207) "adam *subayke* astalandım" (M5.1/1, 203) "*giderke* ep kadınlar örtünüy" (M6.1.1/1, 68) "*gèl̤ırke* türkiyā izmire ūramadık." (M7.1.1/1, 42) "at bikaç parçe bōle *kaynarke*." (M7.1.2/1, 276) "bi tarafa gene *giderke*" (M7.1.3/1, 90) "yaptık çok beyım *duruke*." (M7.1.5/1, 121) "sari çemberle örterdık *uyurke*" (M7.1.6/1, 137)

II. Bölgede

"biz dā *ordayke* dā bu sırp var" (M6.2.3/2, 95) "bu *askerdeyke* yok‿udu" (M6.2.4/1, 61) "pılaçkōseye *giderke* yokā." (M6.2.7/2, 2) "dilim dilim keserdik onları *bişirike*" (M6.2.7/3, 107) "ep āladılar biz *gelirke*." (M6.2.9/1, 5) "bayrama dört gün *var‿ıka*." (M6.2.9/1, 42) "*verike* kōr adını." (M6.2.10/2, 122) "gömlēni *çıkarıka*." (M6.2.10/2, 133) "*geçerke* uduttan." (M6.2.12/1, 119) "*kaynarka* dökerdik." (M6.2.11/1, 110) "babam ölmüş *küçük‿üke*" (M6.2.13/1, 98) "un koyulardı *karıştıraka*" (M7.2.6/3, 62) "onnarla *ūraşırka ūraşırka* bi kalbe tutuldu." (M7.2.2/1, 80) "bunnarı oku namaz *kılarka*" (M7.2.2/1, 290) "kışa *girike* onu yapıyoz." (M7.2.1/1, 127) "babalāmız *askerdeyke* ōle çillelē çektik." (B5.2/1, 178) "mal musāde ettilē bize *gelīke*" (B6.1/1, 91) "ōlu *alīka* seni sokmaz" (B6.1/1, 234) "çamaşır *yıkāka*" (B6.2/1, 247) "ōtünūdük sokā *çıkāka*." (B6.4/1, 75) "yedi *aylıkka* gelmişlē." (B6.7/1, 14) "göriyim *konuşūka*" (B7.1/1, 58) "çelik oynādık *küçükke*." (B7.1/1, 109) "gelin *çıkarıka*" (B7.3/1, 146)

“*yapāka* görüdüm” (B7.3/1, 243) “*bakāka* tā başladı ālamā” (B7.9/2, 13) “telēzona *bakāka*” (B7.16/1, 6) “ben tā *kızka* biliyom.” (B7.16/1, 102) “sünnet *oluka* ediye etmiş” (B8.2/1, 42) “*gelīke* aldık” (B8.5/1, 82) “berabē *çalışırka*” (B8.5/1, 30) “turşu *yaparka*” (B8.5/1, 140) “beş *yaşındayka*” (B9.1/1, 14) “o halay *çekerke* bütün çocukları alırĺar” (Y3.4/1, 77) “kimisi patlardı *kızarka* ateşte.” (Y5.1/1, 39) “ tā *avzadaka küçükke* barabar oynardık.” (Y5.1/1, 58) “yerdik sıcak sıcak *çocukka*.” (Y5.1/1, 119)

III. Bölgede

“burda *duruka* ölür ayvanlar.” (M8.4/1, 245) “u vakıt *arp olurka* bırakmışlar” (M8.5/1, 192) “*kaçarka* da öperdi *gelirke* de öperdi.” (M8.5/2, 363) “üle *derke* aykırdılar” (M8.5/1, 46) “okula *giderke* bi şamisi vardı başında.” (M8.5/2, 121) “*süpürüke* derdi” (M8.5/2, 287) “gelin giderke” (M8.1/1, 189)

“*kaynārke* hemen ince ince suya salarıS.” (M8.2/1, 136) “sıkmış onları *uyurke*” (M3.7/1, 149) “*oturuke* ye” (M3.8/1, 11) “*yaparke* gördüm” (M3.8/1, 96) “*isicakke* tābi” (M3.8/1, 199)

II.1.2.2.3.1.4.2. -kAn Biçimi

Daha çok Bulgaristan ve Yunanistan ağızlarında görülmektedir.

“memleketten *gelirken*” (M8.3/1, 37) “arabadan *inerken*” (M3.8/1, 119) “*koşturuken* savaşta” (M7.1.1/1, 89) “*yatırken* bile uyki tutmaz” (M7.1.5/1, 118) “ben *burdaykan* biri mefā̆t_etti” (M6.2.2/2, 13) “sabā ezannarı *okurkan* kalkarıs” (M7.2.3/1, 206)

“dūn *yaparkan*.” (M7.2.2/1, 54) “türkçe yasakmış tā *ufakkan*” (B2.1/1, 24) “arıcılık *yapākan*” (B2.1/1, 36) “yirmi gün *vākan*” (B2.2/1, 17) “osmanlı *ordakan*” (B2.4/1, 24) “kibar ġonuşėller *ġonuşākan*” (B2.4/1, 33) “tekese *ġurulākan*” (B2.4/1, 157) “agası *durākan* ġızı vēdi” (B2.4/1, 175) “ben *vākan* yoktu” (B2.8/1, 82) “*ġızkan* ġaçmışlā” (B3.1/1, 49) “çocuklan *ūraşırkan* ani kızanna *ūraşıkan*” (B5.1/1, 72) “*annadırkan* da hanı adını söyleriz” (B5.1/1, 215) “*burdaykan yanımdaykan* gideris” (B5.3/1, 144) “ōda *oturukan* iç annamadım” (B7.9/1, 23) “o taranayı salıyım o *kaynākan ısınīkan*.” (B7.9/1, 60) “diş *çıkarıkan*” (B7.16/3, 228) “üc gün *vākan*” (B7.19/1, 72) “*oradaykan* ev yazıldık” (B9.1/1, 30) “andartlar *varkan* evlendik.” (Y3.1/1, 45) “*okurkan* bile unutuyum” (Y3.1/2, 10) “agası urda şe *yaparkan*” (Y3.2/1, 120) “bu evleri *yaparkan* bi kola şişesinin içine yazdım” (Y3.2/2, 190) “*kaçarkan* hısım akrabaya verdik.” (Y3.3/1, 117) “çıkarkan görüsün” (Y3.4/1, 168) “büle giderdik dādan aşā *enerken*” (Y5.1/3, 7) “meseĺā biz *çocukkan*” (Y3.3/1, 62)

II.1.2.2.3.1.4.3. -çen Biçimi

Kosova-Prizren ağzına özgüdür.

"bayılırdi̇́lar *cülerçen*" (K1.1/1, 407) "kapidan da *çikarçen* ayni oni atarlar." (K1.1/2, 295) "eve *celırçen* fırınlar açıktır" (K1.1/2, 322) "bogazımız kurudi *sülerçen* ya." (K1.1/2, 444)

II.1.2.2.3.1.4.4. -kAnA, -kAnI Biçimi

"dangır dıngır, dinga danga *çalarkene*" (K1.1/1, 391) "gelini alma *giderkene*" (K1.1/1, 401) "nalın vardi abdes‿*alırkene*" (M1.1/1, 34) "kontroi̇́‿*ederkene* kąuksunlar" (M6.1.2/1, 30) "o var mi bu yok mi *derkene*." (M7.1.2/1, 39) "*kaynārkana* emen o etin suyunu dökerdik. " (M6.2.8/1, 78) "kına *vurulurka* di̇̄l sāde kına *vurulurkana* devamlı onlar bi yeri yeni *gelinkene*" (M6.2.10/1, 30) "*gidēkene* yolunu sorāsın" (B5.2/1, 181) "okula *gidēkene*." (B7.16/3, 42) "bir afta *vākana* danışık yapıyilē." (B8.4/2, 22) "*kaynākana* koyuyisin" (B8.4/2, 68) "bu ellēni büle *uvarkana* buraları yara olur" (Y1.1/ 3, 90) "koymazdık *urdakana*." (Y1.1/5, 137) "baklava *yazarkene*" (Y1.2/2, 79) "*gençkene* de olsa çıkmam *i̇̄tiyarkana* da temeli çıkamam" (Y2.2/1, 26) "misir unu *varkene*" (Y3.2/1, 90) "anam öldü *küçükkene*" (Y5.1/3, 1) "çarşıdan ötē *çıkarkana*" (Y6.1/1, 40)

-*kAnI* varyantı Şumnu-Hasanköy'de görülmüştür:

"okula *giderkeni*" (B7.16/2, 66) "ǵavur karısı *geçēkeni*" (B7.16/2, 148)

"yesir *alīkanı*, yesir almış ya içeri çadıra *alīkanı*, rus kralı içeri *alīkanı* osman paşayı" (B7.16/2, 171) "ǵavurca *konuşurkanı* görmedim." (B7.16/3, 34) "gecelī̇n verdim *konuşurkanı*." (B7.16/3, 46) "*beḱarkanı* annem yapardı" (B7.16/3, 72)

II.1.2.2.3.1.4.5. -kes, kēsI, Kesine Biçimleri

-s ekiyle genişletilmiş -*kes* biçimine Radoviş-Damyan'da rastlanılmıştır:

"almanyā *gideykes* tam izmirde endırdiler" (M7.1.4/1, 41)

-*kēsI* şekli Şumnu-Hasanhöy'de görülmüştür:

"tā *çıkākesi* bi bonba gelivo" (B7.16/1, 147) "su *kaynākēsı*" (B7.16/1, 363)

-*Kesine* varyantının örnekleri Dimetoka-Arenbunar'dandır:

"eski türkçe *ū̄redirgesine* okul dolardı." (Y1.1/ 4, 16) "ō̄le *derkesine* bi haber gelmiş" (Y1.1/ 4, 77) "orayı *gelirkesine*" (Y1.1/6, 47) "elini *öptürükesine* kuşānı bālar" (Y1.1/6, 333)

II.1.2.2.3.1.4.6. -kAyIn Biçimi

Şumnu-Yukarıköy ağzında tespit edilmiştir.

“çalıştım *yetişkinkeyin* bayā” (B7.3/1, 253) “kütāyada *kalīkayın* dēmende çalıştım.” (B7.3/1, 254)

II.1.2.2.3.1.4.7. -keren Biçimi

Kere zarfının *keren* biçimini de kullanan Koçana-Gradesli bir kaynak kişi, kanaatimizce, buna örnekseme yoluyla -ken zarf-fiilinin de bir yerde *keren* biçimini kullanmıştır.

“kompir *alırkeren*” (M4.2/5, 16)

II.1.2.2.3.1.5. -mAdAn

“*yatmadan* evel” (K1.1/2, 203) “kuşluksuz küvermezlar ekmek *yemeden*” (K1.1/2, 389) “cençler oturmazlar iç *sürünmeden, ciyınmeden*” (K1.1/2, 403)

“tasyona *varmadan*” (M1.2/7, 31) “davete *almadan* gelinleri çıkarmazlardı.” (M8.5/2, 156) “askerlık *yapmadan* oumas.” (M3.2/2, 38) “kurban *kesmeden* kalkmazmış o.” (M3.7/1, 162) “*yazmadan* bi kere tatli rāt‿olamayız” (M3.8/1, 170) olur mi *yapmadan* allālık verıysın ya.” (M2.6/1, 106) “*satmadan* bıraktilar.” (M2.7/2, 45) “istek *olmadan* gelemesin” (M2.9/1, 17) “gün *inmeden* evlēne gelīler.” (M6.1.2/1, 69) “tamam *çīrışmadan* olmaz” (M6.2.9/1, 110)

“gün *dūmadan* dā seĺāsı verilir.” (M7.2.3/1, 196) “ezan *okumadan* kalkardık.” (M7.2.1/1, 102) “gün *dūmadan* verilerdi.” (M7.2.1/1, 240) “*kaynatmadan* olmārı.” (M6.2.13/1, 210) “tā kendi *gelmeden* küpelē geldi.” (B7.9/1, 102) “iç *parçalamadan* emen 'tepesini oyardılā” (B7.16/1, 286) “gömēdik biz kış *kapamadan*.” (B7.19/1, 136) “gün *dūmadan* gitçen” (Y1.1/5, 264) “kapıya *vurmadan* gelemez” (Y3.4/1, 95)

II.1.2.2.3.1.6. -ArAk; -(A)lAk

II.1.2.2.3.1.6.1. -ArAk Biçimi

“*yörūrek* gelirdik” (M8.4/1, 10) “görümcemi kız *olarak* kız öldürdüler.” (M8.4/1, 67) “*severek* gitmedim.” (M8.5/2, 176) “kendım *istērek* o *istemērek* olur mi.” (M3.2/2, 39) “götürüy o, o *çekerèḳ*” (M2.3/3, 66) “suvari pulizi *olarak* görev yapacaktım.” (M7.1.1/1, 36) “yıvbaşını yirmi gün *geçerek* dōmişım ben.” (M7.1.2/1, 48) “*otur*arak giderin” (M7.2.4/1, 105) “sopamı elimde *kakarak* gelirdim” (M7.2.2/1, 114) “bayırlara giderdik *yörüyerek*.” (M6.2.13/1, 35) “*mekleyerek* çıktım” (M6.2.14/1, 5) “burda *kaçarak* gitmē istiyelē. ” (B7.16/3, 86)

Strumisa-Makruva’da ekin *-ara* biçiminde bir örneğiyle karşılaşılmıştır:

“edirleze bir gün *kalara*, pirinç ekme kalkardi.” (M3.2/1, 187)

Ol- yardımcı fiiliyle birleşik yapı meydana getirmiştir:

“malım mülkümü satmışık biz öle gelmişik göçmen, *göçerek‿olduk*.” (M8.3/1, 123)

Bir yerde -ArAk zarf-fiilini alan kelime ek-fiil çekimine girmiştir:

“yāyanın fati kaçarak‿ıdı” (M6.2.9/1, 14)

II.1.2.2.3.1.6.2. -AlAk, -ılak, -lAk Biçimleri

-lAk, -alak, -ılak varyantları Kırcaali, Eskicuma, Razgırat, Şumnu-Yukarıköy, Pıyıklı, Kayacık, Hasanköy; Dimetoka-Arenbunar, Gümülcine-Basırlı, Sirkeli, Kavala-Kınalı’da görülür.

“köye gidēdik *yörūlek*” (B2.1/1, 7) “tam *ollak* bilmērin” (B2.4/1, 398) “*ālayalak* bırakır” (B5.1/1, 145) “sıklık *çalalak*” (B5.2/1, 74) “annaşmalı *olalak* geldik” (B6.1/1, 97) “*ālıyılak* kaldılar.” (B7.3/1, 189) “trenin altında *ālaylak*.” (B7.9/2, 5) “*yörūlek* gicen” (B7.13/1, 61) “*yörūlek* gitçen” (B7.16/1, 152) “*mırıldanalak* döndü” (B7.16/3, 145) “etraf kūlere götürüdü tālim *yapalak*” (Y1.1/6, 35) “türk kūsü *olalak* karacaali vardı” (Y1.1/6, 109) “*kaçalak* geliriz” (Y1.1/6, 185) “su *yaralak yaralak* getirip bizim tarafa atardı kuzuyu.” (Y1.1/6, 503) “damat çıkar bütün şeker *atalak*.” (Y3.3/1, 100) “karşılar şeker *atalak*” (Y3.4/1, 116) “*yürüyelek* alırlarmıştı.” (Y6.1/1, 74)

II.1.2.2.3.1.7. -AlI

“elli dört sene oluyo biz buraya *geleli*.” (K1.1/1, 116) “kaç sene oldi *öleli* anam” (M2.6/1, 30) “elli sene geçti benim buralara *geleli*.” (M5.1/1, 3) “elli beş sene oldu *geleli*.” (M6.2.3/1, 5) “on sene oldu bu astalā *tutulalı*” (M6.2.9/1, 47) “biz *geleli* ē elli beş seneyi geçti.” (M6.2.11/1, 17) “biz çok oldu *geleli*” (M7.2.7/2, 2) “*geleli* unuttuk. ” (B7.16/3, 7) “dede *öleli* beş sene oldu.” (Y2.2/1, 77) “üç sene doldu onun beyi *gideli*” (Y3.1/2, 46)

İştip-Kurfallılı bir kaynak kişide -eli eki -n ile genişletilmiştir:

“on yıl oldu *gelelin* işte.” (M6.2.2/2, 3)

II.1.2.2.3.1.8. -IncA, -UncA; -IncAz, -üncez; -IncAsI; -IncAsInA; -IncAsIrA

II.1.2.2.3.1.8.1. -IncA, -UncA Biçimi

Günümüz BRT ağızlarında ön sıradan ünlülerle kullanımı yaygın olan *-IncA, -UncA* zarf-fiil ekinin XVII. yüzyıl BRT ağızlarında da sadece ön sıradan ünlülü şekilleri vardır (Gülsevin, 2017: 129).

Ek, MBGA’nın I. Bölgesinde, kalınlık-incelik uyumunu bozan ekler arasında yer alır, diğer bölgelerde ise uyuma girer.

“"buzli suya *sokince* benım babami.” (K1.1/1, 33) “bandırmadan *çıkınce*” (K1.1/1, 143) “müşteri *celince cidince*” (K1.1/2, 53) “siviller *olunce* icbi şiy yapmazdık” (M1.2/3, 99) “abam *ölünce* ondan sōna o durmadi” (M1.2/4, 55) “biz *dönünce*

geriye" (M1.2/6, 28) "o zaman mubādele *olunce*" (M3.3/1, 11) "ayaklarım orā *sallanınce* o zaman bırakıyu." (M3.3/1, 77) "sabāli *kalkınce* doldur bakırdan şiye" (M3.4 / 1, 101) "bunlari *urunce*" (M3.4/2, 18) "çifti *alınce* elıne" (M3.4/2, 22) "biz türk *olunce* bize dā fazla önem verdiler." (M2.2/2, 14) "arptan *çıkınce* olmuş" (M2.3/1, 167) "tito *gèḽınce* viran‿oldu." (M2.6/1, 147) "adam gene deym ī *çıkınce* ondan rāt‿ettım" (M2.11/1, 167) "iştibe *gidınce*" (M6.1.2/1, 59) "burā *gelınce* teleyzon gördük" (M7.1.3/1, 145) "askere *gidınce* dā çok īce ūrendım" (M7.1.6/3, 41) "kalabalık *olunca* ōretmenler istemedi" (M8.3/1, 142) "çolū çocū *olunca* ka saklanır." (M8.5/2, 161) "ükümatlar *gelince* niḱā sora ǵavurda olduk" (M8.5/2, 242) "biz yanında *durmayınca*" (M7.2.2/1, 39) "babamız *ölünce* annem kocaya *varınca*" (B7.13/1, 63) "*durulunca* kaynanır petmez olur." (B7.19/1, 145) "*bārınca* baba da alıp baltayı çıkıyo" (B8.5/1, 101) "ip‿ucu *alamayınca*" (Y3.2/2, 128)

Radoviş-Allabası'da –ınca zarf-fiilinin -ok/-ök pekiştirme edatı almış *-üncek* şekli kullanılmıştır:

"o mutunu *dūncek* yā çıkattırıs" (M7.2.4/1, 81)

II.1.2.2.3.1.8.2. -IncAz, -üncez Biçimi

Ekin, genişlemiş şekilleri de mevcuttur. Bunlardan ilki -z ekiyle genişlemiş *-IncAz, -üncez* biçimidir. Diğerlerine göre daha fazla örneği bulunan bu ek, Makedonya ağızlarının bir bölümü ile Yunanistan-Kozana-İnobası ağzında kullanılmaktadır.

Aynı biçim; Maraş, Trabzon, Erzurum, Adana, Nevşehir, Rize, Balıkesir, İzmir, Manisa, Aydın'da da tespit edilmiştir (Umaç, 2016: 175-176; Üstüner, 2003: 136-137). Ahat Üstüner, Türkçede pekiştirme konulu çalışmasında, -ıncaz, -dıkcaz, -ķāñız / -keñiz, -dıkcayız, -ıncagaz, -ıcagaz, -inceyiz, -kenez, -kenezleyin (zarf-fiil ekleri); +cağaz, +cağız, +cığaz (sıfatları derecelendiren ekler); +CA (A)z (küçültme eki) gibi eklerde ilave ses gibi bulunan z'lerin pekiştirme görevi yapan +z eki veya bu eke benzetme yoluyla ortaya çıkmış unsurlar olduğunu belirtmektedir (Üstüner, 2003: 138-139). Zeynep Umaç ise -IncAz biçiminin yapısını -IncA ekinin pekiştirme işlevli +Az ekiyle genişlemiş şekli veya -IncA zarf-fiiline gelen +(s)I üçüncü teklik şahıs iyelik ekinin ünlüsünün düşmesiyle ortaya çıkmış biçim, şeklinde izah etmektedir (Umaç, 2016: 173).

MBGA'da daha çok ünlü uyumlarını bozan bölge ağızlarında görülen *-IncAz, -üncez* biçimi I.Bölgeden Köprülü-Yukarı Karaslar, Dorfullu, Köseler;

Strumisa-Makruva; Koçana-Grades, Radoviş-Buçim'de, II. Bölgeden Radoviş-Köseli; Kozana-İnobası'nda, III. Bölgeden Strumisa-Çanaklı'da tespit edilmiştir.

"türkiyē *gelincēz* kadar" (M2.5/2, 37) "birbirimizi *toplayıncez* kadar zemanlar geçti." (M2.5/2, 41) "ayāt *olmayıncez* yani pare *olmayıncez* ne rāt olursun." (M2.7/3, 100) "*evlenincez* babamdan ekmek istemezdim" (M2.7/3, 231) "*okumayıncez* unuttuk" (M2.10/1, 28) "buray *gèḽıncez*" (M2.10/1, 63) "burā *gelıncez* bu oldi" (M3.2/1, 150) "*dönüncez* toplaydık" (M4.2/1, 63) "*dönüncez* emen bindık şeye." (M4.2/1, 301) "yaz *gèḽıncez*" (M7.1.3/2, 60) "ġavur *alınceS* batırmışlar." (M3.8/2, 45) "kırk *basıncaz* asta olur dēler" (M7.2.6/2, 115) "āzı *bitincez* yapardık" (Y5.1/1, 151)

"aşā kῡyü *alıncaz* tabi biz de geldik." (Y5.1/3, 34)

II.1.2.2.3.1.8.3. IncAsI, -IncAsInA, -IncAsIrA Biçimleri

-IncA, -UncA zarf-fiilinin Kırcaali-Kayabaşı'nda *-sı (-ıncası)*, Radoviş-Buçim'de *-sine (-uncesine)*, Şumnu-Hasanköy'de ise *-sıra(-ıncasıra)* ile genişlemiş şekillerine rastlanmıştır. Karahan, Anadolu ağızlarında da görülen *-ıncası / -incesi* zarf-fiilinin yapısındaki *-ı /-i* ekinin pekiştirme görevi gördüğünü ve 3.teklik şahıs iyelik ekinin zaman zarfı yapma, belirtme özelliklerine anoloji yoluyla ortaya çıkmış olabileceğini ifade etmektedir (Karahan, 2016: 350).

"ben *yapıncası* ekmek bi ġabārıdı" (B2.6/1, 91)

"onlar *kaɰkuncesine* o pideleri pişiriysın" (M7.1.3/2, 88)

"ōle *ufalayıncasıra* kadā ep ābim dönüvö beygīle." (B7.16/3, 201)

II.1.2.2.3.1.9. -er….mez

"sandıklar *ener‿enmez* celının odasına korduk" (K1.1/1, 390) "şini *istē istemez* dili dēşmiş" (B2.4/1, 112) "*ister istemez* gelcen. " (B7.12/1, 10) "iÇ *bilī bilmez*." (B7.9/2, 17)

II.1.2.2.3.2. Birleşik Zarf-Fiil Ekleri

II.1.2.2.3.2.1. -DI / -DU / -Do + şahıs eki + mI / mu

Görülen geçmiş zaman ekinin soru ekiyle kalıplaşmasından oluşan birleşik yapı MBGA'da sıkça kullanılır. Zaman bildirip cümleye *-ınca, -dığında* anlamlarını katar.

"*yūrdun mi* emen a'çılmas." (M1.2/3, 55) "ıdırlezkuşlūnu yedın mi erkez kuzular keseydi" (M2.11/1, 43) "zori *gördün mi* mecbur gider." (M4.2/2, 121) "burda kara et *yediñ mi* dokunur." (M7.2.2/1, 359) "*dogdi mi* bizde" (K1.1/2, 488) "ertesi gün onlar *açıldi mi* o iplerin yerleri" (K1.1/3, 106) "allahtan ümüt *çesıldi mi* vādesi *celdi mi* hepımız ülecesık." (K1.1/2, 45) "īne *vuruldi mi* çocukların *deşırdi mi*" (M1.2/3, 100)

“*koyuldi mi* boşalt” (M3.3/2, 27) “burasi için *konuştun mi aldi mi* odun altına çıkamazdın.” (M3.2/1, 26) “arp *oldi mi* ġavurlar kūleri basıyolar.” (M2.3/1, 14) “o tuzuni *aldi mi* çıkarıy” (M2.6/1, 62) “kàsım *oldi mi* biz dişari çıkmayasık.” (M5.1/1, 83) “ġavur *dedilar mi* partizan *dedilar mi* benim aklım çıkıyo.” (K1.1/1, 215) “*açtilā mi* maşingā ataym o közleri” (M7.1.2/1, 194) “dişarı *çıktık mı* büle atardık.” (M8.5/2, 123) “*everdık mi* te yaparsık geline 'yemek” (M2.10/2, 5)

“sabāları *kalktık mı*” (B6.1/1, 321) “türkiyeye *celdınız mi* soraylar” (K1.1/2, 19) “*başladı mı* kaynamā *sıkıldı mı* nanesini kuyar‿ıdım” (M7.2.6/3, 70) “yirmi yaşına *girdi mi* ” (B2.6/1, 15) “*ılıdı mı* güzel oluye” (B6.3/1, 100) “sabā *oldu mu* zincirleri toplardı çocuklar” (Y1.1/5, 243) “*kaynadı mı* petmez olur.” (Y5.1/1, 166)

-Dok mi biçimi Prizren’dedir:

“evde de *otodok mi* işımız ne vakıt yok işımızi yapaysık.” (K1.1/2, 145) “saba *koɥktok mi* ciyinırız” (K1.1/2, 394) “saba *koɥktok mi* saçımızi sararız ” (K1.1/2, 397)

Prizren’de bir örnekte *mi* eki *-di* ekiyle şahıs ekinin arasına girmiştir:

“adını *kodimilar* kulāna” (K1.1/2, 489)

Kırcaali-Susuzburun ve Dimetoka-Arenbunar’da mı edatına pekiştirme amaçlı -n eklenmiştir:

çıkardın mın (B2.1/1, 14) “boydey kaynattık *mın*” (Y1.1/5, 155)

Şumnu-Gürgenli’de -dı ekiyle genişlemiş bir örneği var:

“*yıkadık mıydı* ta onnarı didēdik” (B7.10/2, 93)

II.1.2.2.3.2.2. -dIk + iyelik eki + A hal eki

MBGA’da -DIk sıfat-fiili; hal ekleri, zaman kelimeleri ve gibi edatıyla birleşik yapıda birçok zarf-fiil oluşturmuştur. Bunlardan biri +A yönelme ekiyle kurulan *-dığı için* anlamlı yapıdır.

“ben yabancı *oldūma*.” (M3.2/1, 310) “on dokuz yaşına *oldūma*” (M7.1.4/1, 34)) “asta *oldūma* dokuyamān.” (M6.2.10/2, 141) “şini aşā oturup *kalkamadīma* te burda masada yaparın.” (M7.2.2/1, 351) “*gezmedīmize* bilmiyoz.” (M6.2.7/4, 71) “burayı *geçtīmize* tutmazlar orda” (M7.2.2/1, 28) “o zaman biz *sevindīmize*.” (B3.1/1, 19) “biz göçmen *oldūmuza* biz yapardık.” (M6.2.10/2, 1)

“sūk *oldūna* mı ne yenirdi.” (M3.8/1, 234) “yakın *oldūna* şēttik barabar geldik” (M7.2.3/1, 88) “ayvan *oldūna* er işi yapardık.” (M7.2.7/2, 142) **“**deyişmiş yerler, *işlenmedīne* ōle duruyor.” (M7.1.2/2, 62)

II.1.2.2.3.2.3. -dIk + iyelik eki + dA hal eki

-dığı zaman işlevine sahiptir.

"yirmi iki yaşındaydım ben burayı *geldi̇mde*." (M7.2.2/1, 128) "sen *geldi̇nde* ben korum kaynamā." (M8.4/1, 119) "burda var‿idi bi arap bekçi biz *geldīmızde*." (M3.3/1, 93) "burayı *geldi̇mizde* çalışkan‿olduk" (M6.2.2/2, 4) "*geldīmızda* gene köyün yarisindan fazlasi, sora sora doldu gāri buralari." (M4.2/4, 39)

"*geldi̇mizde* birer ikişer kaldıydı" (M6.2.7/4, 69) "*geldi̇mizde* yüz senelik‿idi" (M6.2.12/1, 258) gezmeye gittimde (M6.2.7/4, 62) "türkiyē *geldi̇mde*" (M3.3/3, 28) "bizım *geldīmızde* çok var‿idi." (M1.2/2, 42) "ama bizım *yaşadīmızda* iç." (M3.2/1, 152)

Birleşik yapıyı oluşturan -den ayrılma hal ekinin bulunma hali işlevinde kullanıldığı da oluyor:

"bizim *geldi̇mizden* yok‿udu da sōra geldiler" (M6.2.13/1, 145)

II.1.2.2.3.2.4. -dIk + iyelik eki + dan hal eki

Yönelme hâl ekiyle kurulan birleşik zar-fiil gibi +dan ayrılma ekli yapı da *-dığı için* işlevlidir.

"türkçe karışık *oldūndan* müllet ūreniyo" (M6.2.12/1, 199) "kışları dā koyu *yaşandīndan*" (B2.4/1, 9) "başka da iş *olmadīndan*" (B2.5/1, 16) "*tanıştīmızdan* beni bırakmadı" (B4.1/1, 4) "geç vakide kadar kar *oldūndan*" (B4.1/1, 121) "tok *oldūndan*, ōlu alīka seni sokmaz" (B6.1/1, 234)

II.1.2.2.3.2.5. -dIk + iyelik eki +lAyIn

-DIk / -DUk sıfat-filinin +lAyIn ve akabinde bahsedeceğimiz +lA vasıta ekiyle oluşturduğu *-dığında, -dığı zaman* işlevli birleşik zarf-fiiller farklı varyantlarıyla MBGA'da çokça kullanılmaktadır.

"*geldi̇mizleyin* başladı" (M6.2.7/2, 24) "*kurudunnayın* keser parçelėrdik" (M6.2.7/3, 52) "*gitti̇nizleyin* bobalarınıza analarınıza anladıñ" (M6.2.3/2, 141) "*būdūmüzleyin* bālārdık" (M6.2.4/1, 92) "burayı *geldi̇mizleyin*" (M6.2.12/1, 125) "bakarsıñ eliñde o kapları *soyuldūnlayın*" (M6.2.11/1, 111) "kāvaltımızı *yaptīmızlayın* onu gene o kızı otutturulardı" (M7.2.1/1, 96) "*uvaladımızlayın* yeykardık onnarı" (M7.2.2/1, 387) "ūle yaş *yazdīñlayın* gök gibi oluyor" (M7.2.1/1, 210) "telēzonnarı *açtīñızlayı* çıkmıyo mu o memleket karıları." (M7.2.2/1, 12)

"*kızdıklānayın* siñirden üle dėrdiler" (M6.2.11/1, 126) "*duyduklānlayı* türkiyalık açılmış" (M6.2.10/1, 110) "meftāyı *götürdüklenneyi* şeye ölüyü *götürdüklenneyin*" (M7.2.1/1, 215) "yūrdu *dūdünleyin*, mutunda *dūdünleyin* yāsını da alır" (M7.2.6/3, 120) "gördüklēney yazmışlar" (M6.2.9/2, 128)

“bayram *oldūnnayın* bayramkuşlū yapınırdık.” (M7.2.1/1, 182) “*kaynattınnayın* kabı çıkmā başladı mı yēkēver” (M7.2.4/1, 39) “gök gibi oluyor o yūkalar senin *dedi̱nneyi*” (M7.2.1/1, 211) “*verdinleyi* da sōra aftalāle dūn.” (M3.8/1, 84)

“*biştineyin* yakarın yāsını, *yaktınayın* kuyarın onun içine su” (M7.2.3/1, 158) “erkez *yattīnayın*” (B8.5/1, 32) “sulu *kaldīnayın* üstüne bi bes seriyoz” (M6.2.13/1, 194) “yere *kuydunayın* kesersin” (M7.2.7/2, 140)

“ġurban bayramı *yaklaştıneyn*” (B2.4/1, 134) “sofrayı *kaldırdınayı*” (M8.5/2, 288) “camiden *çıktıneyi* bayram kuşlū yerdik” (M3.8/1, 167) “*çıkardınayı* yenirdi.” (M7.2.6/3, 92) “*eledinneyi* ötede kül de elērsin” (M7.2.4/1, 38)

“beni vermediler *bū̱dūnen*.” (M6.2.14/1, 9) “*yaptınēn* o koyunu bō̱le” (M2.6/1, 60) “pirinci *biştinēn*.” (M6.2.11/1, 61) “ameliyat oldum *geldinēn*.” (B6.3/1, 59)

Eskicuma-Kasırgalar, Şumnu-Pıyıklı’da ekin pekiştirme amaçlı -si ekiyle genişlemiş şekli kullanılır:

“*başladıneyisi* bulgarca konuşulmā” (B5.1/1, 66) “*indinēsi* bi taksi tuttuk.” (B5.1/1, 81) “bō̱le şi *yaptınēsi* ō̱le çıkarılādı işten.” (B5.1/1, 174) “*evlendinēsi* onun da kız kardeşi şiy evli” (B5.1/1, 212) “tütün ben *ēdineyisi* acık dayımlā yaptıydı” (B7.9/1, 88)

Şumnu-Timarova’da pekiştirme işlevli, -e ekiyle genişlemiş şekli görülür:

“çetin olduk burayı *geldineyine*.” (B7.11/1, 6)

II.1.2.2.3.2.6. -dIk + iyelik eki +lA vasıta eki

“*çiktımle* ta akşam gelirim gāri.” (M3.3/1, 59) “ayşam *geldünle* kaynana kaynata al parey.” (M7.1.2/1, 36) “ayvanlar gebe *kaldınna* kesilir sütleri.” (M8.4/1, 254) “ama kesermiş *aldīnna* komazmış gēri” (M8.4/1, 264)

“tırnak *kestine* cadı olurmuşsun” (M8.5/2, 260) “*kaynadıne* pişey” (M2.6/1, 99) “sūklar *bastıne* gelırler.” (M3.5/2, 43) “eve *geldine* koyuyiz.” (B8.4/2, 34) “kimisi koalar çojū *olmadına* dil mi” (M7.2.3/1, 168) “bi de kar *yādıne* kayık yapardık” (M3.4/1, 44)

Vasıta ekinin -n ile genişletilmiş şu şekli *-den beri* anlamı taşıyor:

“ sefte gittim *geldimlen* sefte gittim.” (M8.5/1, 32)

Yine -n ile genişletilmiş bir başka örnek ise *-er….-mez* anlamını vurgulamakta:

“dā *gittınlen* ayrılmasi çok zor” (M7.1.2/1, 79)

Strumisa-Çanaklı, Yenimahalle, Şuşitsa, Dobraşin ağızlarında +le vasıta ekinde daralmanın olduğu +li’li biçimi ve ondan gelişmiş -DInI, -duni şekilleri tespit

edilmiştir. Vasıta ekinin bu ağızlarda +li biçimiyle *sabāli (M3.4/1, 101) sabali (M3.4/1, 27) sabayli (M3.8/1, 302)* örneklerindeki gibi zaman kelimelerine de eklenip kalıplaşmaya uğradığı ve zaman zarfı oluşturduğu görülüyor.

"kirezden bi *başladıklī* meyva kirezden bi başladı mi tā son zaman yani şeye ġadar 'cevizlere kā" (M3.3/1, 103) "oda kapisından çıkıp *saldınli* günäsı varmış" (M3.7/1, 100)

"poyraz *estini* savurular." (M3.5/2, 61) "*kalıpladını, kalıpladını* tablalara, sinilere dizeleriz" (M3.8/1, 278) "orda *piştini* çıkarıdık" (M3.4/1, 65) "saba kalktını gül dalı altına kuyardık" (M3.8/2, 26) "*yorulduni* epten yatırmışlar *yorulmadını* devamlı gece da gidermişler" (M3.7/1, 39) "ayşam *olduni* gelirdik evimize" (M3.8/2, 8) "saba *olduni* gene toplanırdık" (M3.8/2, 28) "saç *kızdını* onun üstüne emen kapadırdık." (M3.4/1, 69)

II.1.2.2.3.2.7. -dIktAn sora / sōra / sōna / sō; - dIktAn kere

"el *üptükten sora*" (K1.1/1, 346) "*pişırdıkten sōra*" (M3.2/2, 61) "gücün *olduktan sōra*" (M3.3/1, 91) "gene giderdim kocam *öldükten sōra*" (M7.2.2/1, 395) "biz *geldikten sōra*" (M7.2.7/2, 9) "*bişirdikten sōra* çıkarıdık" (M6.2.13/1, 89)

"*öldükten sōna* kaldi genç kişi." (M1.2/3, 123) "*ȍl̥dükten sōna* gittik" (M2.3/4, 132) "toprak *attıktan sōna*" (M2.8/1, 94) "sünet *bittıkten sōna*" (M7.1.2/1, 45) "su *bastıktan sōna* burayı çıktılar." (Y5.1/2, 56) "çī̤zini *serdikten sōna*" (M7.2.6/1, 27) "*kaynattıktan sōna* kuyarsın." (M7.2.6/3, 84) mayalandıktan sōna (M7.2.6/3, 116) "*dṳ̄dükten sōna* kuyar" (M7.2.6/3, 118) "*geldikten sōna* beyin" (M6.2.14/1, 28)

"dakıya *tuttuktan sō* dālıp gidēler." (B7.17/1, 22) "*indikten sō* ben oturum" (Y3.1/2, 36)

"*evlenmedikten kere* görüşme yoktu." (B3.1/1, 86)

II.1.2.2.3.2.7. -dIk + iyelik eki + zaman / vakit

"burā *geldī zaman* niyi çekejek" (M1.2/3, 123) "tezek toplamā giderdik ep, *geldī̄miz zaman*." (M7.2.1/1, 166) "bi tanesi de burda ōdi, *gèl̥dūmuz zaman*." (M7.1.2/2, 69)

"o *gittī̄m vakıt*." (M7.2.3/1, 46)

II.1.2.2.3.2.8. -dIk + iyelik eki gibi

Şu cümlede, yapı, -Ar …. -mAz anlamıyla öne çıkmaktadır:

"südü *sādīmız gibi*" (M7.2.1/1, 144)

Şu örnekte de *tamamen* anlamıyla yine tarz zarfı işlevindedir:

"ā göçmen mālesi *oldū gibi* göçmen‿idi." (M7.2.2/1, 132)

II.1.2.2.3.2.9. -dıkça, -dıkçez, -dIkçAsInA

"davıl *çaldıkça*" (B7.6/1, 11) "*bū̄dükçe* sōna gāri kendımız taradık." (M2.10/2, 320)
"o da *piştıkçez* yapışır" (M7.1.5/1, 62)
"unu *çevirdikçesine* u makaradan dönerdi ū̄le." (Y1.1/5, 438) "çünkü tarak *çektikçesine*" (Y1.1/5, 486) "büle *yaptıkçasına*" (Y1.1/5, 487)

II.1.2.2.3.2.10. -AcAk + iyelik eki + zaman

"ev *düzejēmiz zaman*, *rāt‿edejēmiz zaman* öldü." (M6.2.4/1, 138) "*indirejekleri zaman*, kaynadınayın acık içine darı unu atarlardı." (M7.2.1/1, 135) "*indirejēklē zaman* şeker atıyolar" (M7.2.1/1, 114)

II.1.2.2.3.2.11. -uncā kadar, -IncAsInA kadar

"kiradan *kurtuluncā kadar* tō̄le kızım." (M7.2.3/1, 139)
"okulu *bitirincesine kadar*" (Y3.4/1, 158) "karıştırırız ani *katılıncasına kadar*" (Y3.4/1, 175)

II.1.2.2.3.2.12. -AsI +(y) A, -AsI +(y) A kadar

"çocū beşikten almā *gidesiye kadar* komşuları girmij" (M3.2/3, 47) "o gaz *bitesiye kadar* yanardı." (M3.3/2, 74) "o gāri *bitesiye kā* yanardı" (M3.3/2, 75) "*gidesiye kā* gèl sor bana." (M7.1.5/1, 71) "'çarşıdan *gelesiye* kadā" (B7.16/3, 106)
"ev *yapasıya* cami avlısında yattık." (B7.19/1, 92)

II.1.2.2.3.2.13. -ArAk+tAn

"bilinsin *diyerekten*." (M6.2.9/2, 125) "mecbur *olaraktan*." (B2.4/1, 269) "önüne kız *diyerekten* oplamış." (Y5.1/2, 38)

III. KELİME BİLGİSİ

III.1. İSİMLER

III.1.1. Basit İsim

suvan "soğan" (M8.4/1, 319) sūk "soğuk" (M2.8/1, 31)

III.1.2. Türemiş İsim

azacık (M8.4/1, 296) kapama "sacda ya da fırında pişen pilav" (M8.4/1, 319) allālık "hayır için yapılan yiyecek" (M2.6/1, 106) sucāz (M2.6/1, 112) pişık (M7.1.6/1, 106) çīpısız (B7.3/1, 117)

III.1.3. Birleşik İsim

kaynanam (M8.4/1, 48) günçiçi (M8.4/1, 295) gündöndü (M7.2.2/1, 362) akşamüstü (M8.4/2, 63) daybaşı (M8.5/1, 92) kocakarler (M8.5/2, 64) ıdırlezkuşā "ot" (M3.8/1, 302) cezaevıne (M2.3/1, 18) gecekondi (M2.5/1, 72) kırmālede (M2.6/1, 16) timarānede (M2.9/1, 53) taşlıtarla (M2.9/1, 110) cuma evtesi (M2.10/2, 18) pazar

evtesi (M2.11/1, 15) dedeagaca (M4.1/1, 208) ayakabi "ayakkabı" (M4.1/1, 347) ıukyaz "ilkbahar" (M7.1.6/1, 64) semizkuşak (M7.1.6/1, 157) avşamüstü (M6.2.2/ 2, 27) eddirsiẹ "itdirseği" (M6.2.10/2, 139) yalıñayak (M7.2.1/1, 36) canevi (B2.4/1, 320) ġavaltı (B2.6/1, 88) yel amuru "ekmeği iki defa hamurlanmaya bırakmak" (B2.6/1, 95) kızılyōrük "hastalık" (B6.2/1, 221) öküzünū̄ "baklava çeşidi" (B7.9/1, 94) kasımüstü (Y3.4/1, 215)

III.1.4. Yer Adları

"*kaymakçalan* dāsı vardı di mi?" (M8.5/2, 137)

"bu tarafı *pelister* dāsıymış." (M8.5/2, 137)

"ayni büle koca dereler bū̄k *karasu* deriz" (M8.5/1, 76)

"*vardar* akaydi *küpürlüde* vardar deydılar ora" (M4.1/1, 256)

"*gagu mālesi* deydilar" (M4.1/1, 360)

"çok ceviz oldū için *orahovitsa* demişler." (M7.1.6/3, 30)

"kazası *köpürli*." (M2.10/1, 2)

"*kızpınarın* başına atmışlar." (M8.5/2, 68)

"*allabasına* yakın *çeşmemālesi, iştirva, kulāzı, kālabası, karajalar*. dā var *köpektekelendī* dēler bi kū̄lē gene epten yakaymış" (M7.2.4/1, 9-10) "*koja dere* var" (M7.2.4/1, 135) "*derya deresi* dēriz" (M7.2.4/1, 137) "*parsa deresi* dēriz, *parsa bunarı* dēriz" (M7.2.4/1, 138)

III.1.5. İsim Tamlamaları

III.1.5.1. Belirtili İsim Tamlaması

"*gelının* üni sıra giderdiler." (M1.2/4, 12) "*ırsızın tekidi* " (M8.5/1, 3)

Bazen tamlanan 3.teklik şahıs iyelik ekini almaz:

"*ademin kari* gelir, *cevdetin kari* gelir." (M8.4/1, 325)

III.1.5.2. Belirtisiz İsim Tamlaması

"*amijam kızi* bu olur." (M1.2/5, 25) "*kabak pidesi* tatlı olur." (M8.4/1, 324) "*alam çocū*." (M8.5/1, 3) "*kompir çorbası.*" (M8.5/1, 104) "bi *ġavur karisi* vardı" (M3.1/1, 12)

III.1.6. Lakaplar

"*kör yusuf* vardı" (Y5.1/3, 16) "*altın dişliden* arsa aldık" (Y5.1/3, 34) "*kara* şabidini bilme misin" (M8.4/1, 51) "*kral‿alimin* avludan kaçtık." (M8.4/1, 82) "nası şini burda *acı malaklar* var" (M8.4/1, 83) "biz aldık burasını *torbiş ibrayimden*." (M8.4/1, 142) "dedemin şeylerinden *mürtişler‿imiş*, İāpları" (M2.4/3, 59) "rayife ingenin kocası *kipro ismail*." (M2.9/1, 238) "yaşar, *aşık‿āmedin*, bi de *çela yaşar*"

(M6.2.9/1, 136) dermenci dedelere (M6.2.9/1, 217) padan anife (B4.1/1, 144) maçka mēmet (B4.1/1, 145) "*hacı mēmedōlun kara asanın* kızı" (B5.1/1, 26) "dedelerime *gacel‿*alilē dēmişlē" (B6.1/1, 384) "kövlülēmiz vā *tayīlar*" (B6.6/1, 33) çürük üseyinnē (B7.7/1, 37) sār sabriler (B7.16/1, 242) "*karagöz āmetler* bu nevriyelerin babaları urdadı." (Y1.1/6, 89) "*bujukçular* ordadı" (Y1.1/6, 90)

Kozana-İnobası mubadillerinin yerleşik olduğu Merkez Yeniköy'de sülaleler için kullanılan şu ilginç lakaplar vardır:

gıcolar, gaydorlar, tokmaklar, cadılar, kocaīneliler (mdt. Salih Akyol, Merkez Yeniköy)

III.1.7. Unvanlar

demir dayı (M8.4/1, 35) şaban dayı (Y5.1/1, 134) atman alam (M8.4/1, 44) feta enişte‌mi (M8.4/1, 101) ali amca (M2.4/3, 27) müsin‿efendi (M2.5/1, 86) şukri efendi (M4.1/1, 108) ibrayim çavuş (M2.9/1, 234) şamil dayın (M5.1/1, 116) ḱāzim çavuş (M7.1.1/1, 54) cafer dedem (M7.1.2/1, 414) kemaḷ‿agalari (M2.5/1, 76) tayib‿agamın (M7.1.3/1, 153) ibrayim‿agañ (M6.2.9/1, 38) sayid‿aga (M2.9/1, 9) asan‿ā karsı (M6.2.9/1, 219) āmed‿agalā (B6.6/1, 44) "biliyim şakir *agayı*, ramadan *ālara* gelirdi." (Y1.1/6, 176) mustafa ḱāya (M4.1/1, 97) fati abuyla (M6.2.10/1, 62)

III.1.8. İsim Kısaltmaları

necmo "necmi" (K1.1/1, 302) şemso "şemsi" (K1.1/1, 302) "*ibuş*, arnaụt, ibrayım da *ibuj* diylar." (M2.9/1, 30) "ismail adı *ismo* diylar." (M2.9/1, 35) "*fato* nenenın halasiymiş kadın da *majo* nene." (M7.1.2/1, 401-402)

III.1.9. Pekiştirilmiş İsimler

"*çepeçevre* yastık." (M2.6/1, 94) "düḱanlar *topdolu*" (M2.6/2, 29) darmadān (M7.1.2/1, 70) çepeçevre (M7.1.5/1, 116) "*sapsari* altın gibiydilar." (M7.1.5/1, 130) "para *kapkara* olurdi" (M7.1.6/1, 113) "*dümdüz* bū̄le uvaydı." (M6.2.4/1, 17)

"kaymak tutardı *sapsarı*." (M7.2.1/1, 111) "yani *gömgök* oldu" (M7.2.4/1, 121) "şī̄ yaparız *appakça*" (M7.2.6/2, 69) "*dozdolayı* karılar oynar." (M7.2.8/5, 126) "*küskütük* insan bō̄le *yapayalnız*." (M7.2.3/1, 162) "*ġıpgırmızı* nar gibi" (B3.1/1, 144) "*çesçevre* koyāsın." (B5.2/1, 292) büzbütün (Y3.4/1, 103)

"bak *güne bi gün* matamatī̄m birinci." (M2.11/1, 141)

III.2. SIFATLAR

III.2.1. Niteleme Sıfatları

"soldan taraf bi *yini* evler" (K1.1/1, 105) "bandırmadan çıkınce var‿idi bi *'tatli* su" (K1.1/1, 143) "*ütüli* çityan ciyersın" (K1.1/2, 262) "*etli* pitayka, *bunbarli* pitayka yaptırırız." (K1.1/2, 325) "*aci* suyle duru." (M1.2/1, 68) "*basma* donlar olsun" (M1.2/3, 42) "*kızgın* suyle yürusun amuri." (M1.2/3, 76) "*büberli* nor yapardık" (M1.2/6, 82) "*küllü* misir korduk, *kaplı* misir korduk" (M8.4/1, 96) "*yēli* çingeneleri bunlar." (M3.4/2, 60) "ben da *alçak* boylu bȫle." (M3.5/1, 32) "*viran arabalarle* öküzlere taşırdık onları" (M2.2/2, 18) "*sırli* küpler" (M2.3/1, 102) "*koja uçkurlar* dokuyduk" (M2.6/1, 39) "*kara tikenler* var‿idi" (M2.11/1, 106) "*balaban* bi kadın‿ idi." (M4.1/1, 52) " te bu kadar o *çitmeli* kavunlar." (M6.2.9/1, 122) *delikannı* kızlā (B2.1/1, 116) "*ġara* patlıcanı yimezdik" (B2.1/1, 190) "*ulu dudumuz* vardı" (Y3.1/2, 33) "*ĭşi* taranayı yapmazdık" (Y5.1/1, 106) "*evlendīm* sene adam gitti arba." (M1.2/6, 86)

III.2.2. Belirtme Sıfatları

III.2.2.1. İşaret Sıfatları

"*bu* çiçekleri ne yerler" (M1.2/6, 62) "ārı çok *bu* bacaklar" (M8.4/2, 21) "*bu* gelin gütürdi" (M3.3/2, 11) "*bu* kȫde, *bu* mālede, *bu* sokakta, *bu* evde." (M3.6/ 1, 10)

"*şu* evi almişlar." (K1.1/1, 166) "*şu* elimi benim at ısırdı." (M3.3/1, 65) "*şu* bāçeden opladı." (Y5.1/2, 40)

"bıra'kajaklar *o* zaman *o* adami." (M1.2/3, 151) *u* vakıt (M6.2.11/1, 74) "*u gece* duruydu" (Y1.1/5, 127)

III.2.2.2. Sayı Sıfatları

III.2.2.2.1. Asıl Sayı Sıfatları

dert soba "dört soba" (K1.1/2, 213) *yigırmi* çişi "yirmi kişi" (K1.1/2, 247) *beş, alti* yumurta (K1.1/2, 340) *bi içi* cün "bir iki gün" (K1.1/2, 424) *on bej* gün (M1.2/1, 71) *beş, alti* kat (M1.2/3, 80) *alti* sāt (M1.2/6, 73) *alti* ay (M3.3/3, 20) *iki* elbese (M2.4/1, 17) *iki* katli (M2.6/1, 82) *üc gün üc gece* (M2.9/1, 70) *yüz‿elli* kİlo (M2.9/1, 78)

onli sene "elli sene" (M5.1/1, 2) "*otuz‿alti* ay, *üç* sene (M7.1.1/1, 22) kırık gün (M4.2/1, 115) *üj* dilim ekmek (M6.2.9/1, 58) *dȫt* sene (B6.2/1, 31) *üj, dȫt* baklava (B6.2/1, 172) *bĭ tōba* "bir torba" (B8.4/2, 46)

III.2.2.2.2. Sıra Sayı Sıfatları

dördüncü katta (M8.5/2, 153) *onuncu ayda* (M2.9/1, 75) "*birinci* günü dil, *kaçıncı* günü oluydu o" (M2.10/2, 9) *üçüncü* kızanımı "üçüncü çocuğumu" (M6.2.10/2, 16)

birinci kalite, *ikinci* kalite (B2.1/1, 173) *yedinciye* ġadā (B2.5/1, 42) *altmışıncı* senesi (B6.1/1, 449) *dōdüncüye* kadā (B7.1/1, 15) *kırkıncı* günü (B8.5/1, 102) *dōdüncü* katta (Y5.1/1, 48)

+IncI / +UncU eki, I. Bölgede, kimi zaman ünlü uyumlarını bozuyor:

altınci ayda (M2.7/3, 53) *dordinci* ay "dördüncü ay" (M4.2/6, 115) *birınci* oja (M7.1.2/1, 87) *birınci* şeyde (M7.1.2/1, 261) *on‿ikınci* senede (M3.2/1, 147) *üçünci* sınıfa (M2.4/2, 13)

III.2.2.2.3. Üleştirme Sayı Sıfatları

Ünsüzle biten kelimelere +Ar, ünlüyle bitenlere +şAr ekinin getirilmesiyle yapılır. Bulgaristan göçmen ağızlarında ekin, sonundaki -r ünsüzünün düşürüldüğü ve *+ē, +şĀ* biçiminde eklendiği örnek çoktur.

"*birer* çizi vururdilar." (K1.1/2, 275) "epimize *birer* but *birer* gūz" (M8.4/1, 27) "*ikişer, üçer tepsi* elva yapıyolardı" (M8.1/1, 60) "*birer* koyin keserdi kış‿içi" (M3.3/2, 28) "asker gibi alay gelir *üçerli üçerli* dörderli dörderli." (M3.7/1, 184) "*yarımşar* sāt *yirmişer* dakkalık köylerimiz." (M2.2/4, 116) "*ikişer* tane *üçer* tane yapıydık." (M2.8/1, 25) "*birer ikişer* davıdırdık" (M6.2.13/1, 134) "*teker* çocukluyuz" (Y3.2/2, 104) *birē* köfün (Y5.1/1, 94) *içişer* çişi "ikişer kişi" (K1.1/2, 217) *birer* parçe (M1.2/3, 113) *ikişer, üçer* kiĺo tereyā (Y1.1/6, 422) *ikişer* sāt (Y3.2/1, 3) *ikişer, üçer* misāfir (Y1.1/ 1, 38) *üçer* āne *üçer* āne (B7.19/1, 96)

"*yarmışā* kiĺu, *birē* kiĺu yā düşēdi." (B2.6/1, 103) "*beşē* hāne *üçē* hāne dāttılā." (B3.1/1, 28) *ikişer üçē* kat (B6.2/1, 45) *üçē* köfte *birē* piliç bacā (B6.2/1, 164) *ikişē* kat ev (B5.2/1, 78) *ikişē* yüS kiļo (B7.3/1, 217) *ikişē birē* tāne (B7.3/1, 240) ikişē sefer (B7.5/1, 4) birē sene (B7.5/1, 5) *birer ikişē* yastık (B7.10/2, 41) *beşer, altışā* bin (B7.5/1, 46) *birē* göz oda (B7.19/1, 57)

III.2.2.3. Belirsizlik Sıfatları

MBGA'da belirsizlik sıfatları açısından en dikkat çekici kullanım, Makedonya göçmen ağızlarında yaygın görülen, *herhangi bir* kelimesinin *bir angi / bir angı* şeklindeki devrik söylemidir.

"*bir‿angi* zengin adamın bāyı varsa" (M8.2/1, 100) "*bir‿angi* uzak yola olsun." (M2.3/4, 158) "gelıydi *bir ‿ angi ōretmenler*" (M4.2/1, 3) "vardi *bir ‿ angi* zenginlerde" (M4.2/1, 40) "*bir ‿ angi* toz girmesın, *bir ‿ angi* fare girmesın." (M7.1.2/1, 274) "*bir‿angi* bilgi verejekler" (M7.1.2/1, 86) "*bir‿angi* kişide o kā çeĺat var, kullanırdılar." (M7.1.5/1, 7) "askerde *bir‿angi* ay kā gittık şeye." (M2.3/2, 62)

“ya *bir‿angi* üzük, içbi şey yog ‿ idi” (M4.2/1, 17) “toplaydık *bir‿angi* kablara” (M4.2/3, 115) “*bir ‿ angi* ihtiyarla var biḷiydi” (M4.2/6, 74) “*bi angi* kapıda duruyum.” (M6.1.2/1, 41) “alırdık *bir‿angi* taslen mi neylen” (M7.1.5/1, 142)
“pare ya *bir‿angı şey* alırlar” (M6.2.3/1, 32) “raflardan sana *bir‿angi* bir şey şekerdir neydir veriler.” (M6.2.3/2, 123) “*bir‿angı* asır atarsañ” (M6.2.11/1, 90) “*bir‿angı* bi yeri giderke” (M7.2.2/1, 292) “*bır‿angı* son nefese gelirse” (M6.2.10/1, 224) “*bir‿ angı* büyük bir asta olursa” (M6.2.10/1, 424) “*bir ‿ angı* adak varse adarsıñ” (M6.2.3/1, 51) “nangi *bir‿angı* asta oldu mu.” (M7.2.3/1, 198)

Dorfullu derlemesinde de aynı yaygın kullanım mevcuttur:
“kuvā mi koyayz onlari *bir‿angi* tencerē mi” (M2.7/4, 70) “*bir‿angi* dūn *bir‿angi* mövlüt yapays, ayvan bizde keseyler ya ayvan kesılıy.” (M2.7/4, 97) “*bir‿angi* kuş kakalamasın zīrlemesın.” (M2.7/4, 195)

Diğer belirsizlik sıfatları şöyledir:
“*bir‿iki komşuya* annesine gider.” (M1.2/3, 105) “*ep* akrabalar burdaydı” (M1.2/6, 39) “*azacık* süt gene atardık” (M1.2/6, 109) “būk ōlan *übür* tarafta” (M3.2/1, 48) “*öbū* mālemizde bīkaç bulgarımız vādı” (B6.2/1, 18) “*bütün* köye iki geje dāvet.” (M2.11/1, 15) “*üteki* mālede var.” (M4.2/3, 30) “*ötēki* usta geụdi” (M7.1.3/1, 115) “*ötē* gün kaynattım”(M6.2.9/1, 69) “*öte* gün aldım” (M8.5/1, 103) “*ötō* günnē yāmū yāmış” (B6.4/1, 28)

III.2.2.4. Soru Sıfatları

Kaç, hangi soru kelimeleriyle yapılır.
“*kaç* senelık ev derdi.” (K1.1/1, 195) “*kaç* kişisınız siz?” (K1.1/1, 223) “*kaç* çişisınız?” (K1.1/3, 91) “*kaç* sene oldu.” (M1.2/1, 5) “*kaç* tavūn var, kaç yumurta yumurtlar senede?” (M2.4/1, 30) “*kaç* koyunun var” (M2.6/1, 22)
“*kaçıncı* senede gelmişiz?” (M6.2.11/1, 16) “*kaç* para?” (B8.5/1, 59) “*kaç* sene olmuş geleli?” (Y1.1/ 4, 9) “*kaç* yīnın var senin borda?” (Y3.2/2, 179) *kaçar* liraydı be (B7.10/1, 93) “sen *kaç* yaşındasıñ?” (M8.5/2, 172) “*kaj* yaşında” (M6.2.9/1, 213)
“*hangi* çiçek açmiş” (K1.1/2, 266) “biḷmem şini *angi* yılında” (M3.5/1, 15) “*angi* tātada o yaziy” (M2.9/1, 206) “*hangı* senelē gittim” (B5.1/1, 170) “*hangı* mıstafa bā? ” (B7.16/2, 62) “*hangı* senelerden” (Y3.3/1, 23)

Radoviş-Köseli, Sarıgöl ile Razgırat-Zavıt’ta hangi kelimesi *nangı* biçiminde telaffuz edilmiştir:
“*nangi* ayda oldu?” (M7.2.6/3, 127) “*nangi* evin benim evdi, bilemeyis.” (M7.2.8/3, 62) “*nangı* zeytini görüsek ondan alıyez” (B6.7/1, 170)

III.3. ZAMİRLER

III.3.1. Şahıs Zamirleri

Birinci Teklik Şahıs:

Yalın hâli

"*ben, ben* bilmiyom anam." (M8.1/1, 2)

İlgi hâli

"*benım* ōlan almanyā girdi." (M1.2/6, 14) "*benım* en bū̄k görümce gèl̤di" (M2.3/1, 49) "gel bakām *benımle*" (M6.1.2/1, 36) "beyim *bēm* çamdereden." (B2.2/1, 13) "ġaynamlan *bēm* cicem elti." (B2.4/1, 152) "*bēm* būda epsi pamık şindi." (B7.10/2, 95) "eltimin annesi *bēm*" (B7.16/3, 102) "gelinneri kapıyı açmazlar *bēm*" (Y2.2/1, 51)

Yükleme hâli

"seni *beni* gördü mü" (M6.2.1/1, 16) "aldı götürdü *beni*" (M6.2.4/1, 65)

Yönelme hâli

"alikoçtan mısıñ dėr *baña*" (M6.2.3/1, 13) "gī̇dirdiler *baña*" (M6.2.10/1, 37) "*ne* dediñ sen baña?" (M7.2.2/1, 2) "dī̇vermiyolar *baña*" (M7.2.2/1, 40) "ne o *bē* dönē ne ben ona" (B2.2/1, 15) "dedım *bana* bak, git *bana* getir beş kī̇lo pıras." (M4.2/4, 163)

Bulunma hâli

"*bende* makina yok" (M4.2/4, 221) "elli tane inek var *bende*." (M1.2/5, 29)

Ayrılma hâli

"*benden senden* da isĺa sülerlar." (K1.1/2, 465) "*benden* dā çok konuşur." (M6.2.3/1, 97) "*benden* ayrıl" (M7.2.3/1, 68)

Vasıta hâli

"benne duvanlar" (M7.2.6/4, 77) "kavga ediyi *benne*" (B6.7/1, 60) "*bennen* baraber" (B2.3/1, 27) "*bennen* yaraş yapamaz." (B7.16/2, 176)

İkinci Teklik Şahıs:

Yalın hâli

"kabak yap *sen*" (M8.4/1, 324)

İlgi hâli

"*senın* babanın adi halil" (K1.1/1, 89) "*ben* celdım *senın* başını cürma." (K1.1/2, 147) "neyin var *senın"* (M3.3/2, 10) "bu oda *senın*." (M2.3/1, 73) "adın ne yavrum *senın*?" (M5.1/1, 154)

"*seniñ* akraban kalıyoru." (M6.2.3/2, 38) "*seniñ* eliñi öpüyolar." (M6.2.9/1, 166)

“nerde *sēn* komūn? (B2.2/1, 46) “ġızlān mı oluyo *sẽn*?” (Y2.2/1, 20)

Yükleme hâli

“*seni* zorlamam.” (M4.2/6, 175) “*seni* istemiyele” (M6.2.9/1, 191) “*seni* sevdim seveli.” (B5.1/1, 239)

Yönelme hâli

“dedım ben *sana*” (M4.2/7, 28) “*sana bana* yok.” (B6.2/1, 171)

“te neşeşte *saña*.” (M6.2.13/1, 193) “*saña* zerde oluyo.” (M7.2.1/1, 114)

“ah ben *sē* dertlerimi annatsam” (B2.6/1, 112)

Bulunma hâli

“*sende* bende işte yani veridik alırdılar.” (M6.2.8/1, 40) “bu gece *sende* bu gece bende” (M7.1.5/1, 82)

Ayrılma hâli

“senden da isĺa sülerlar.” (K1.1/2, 465) “ben memnunum *senden*” (M2.2/4, 21) “*senden* vergisini alıye” (B2.4/1, 155)

Vasıta hâli

“*senle* süleştım” (K1.1/2, 106) “ben *senle* samimiyim” (M8.1/1, 44)

“*senne* sōbet yapamazdı kin şehir gibi” (B5.1/1, 54) “*senne* iç aĺākadar olmaz.” (B6.1/1, 235)

“*sennen* barabar” (M7.2.7/1, 1)

Üçüncü Teklik Şahıs:

Yalın hâli

“gēri geldi *o*.” (M8.4/1, 61) “*u* çārıdı bu çārıdı” (B2.6/1, 114) “*u* bana gelirdi” (Y1.1/5, 13) “*u* çok bilirdi” (Y2.2/1, 5)

İlgi hâli

“*onun* bi kızi bi ōli var‿idi 'memlekette *onlar*.” (K1.1/1, 88) “*onun* babasıīlle kūlerimiz yakın” (M6.2.10/2, 6)

“*unun* hep elleri orda.” (Y3.1/2, 11)

Yükleme hâli

“*biz oni* üldürecez” (K1.1/1, 91) “*oni* takti birisinın arkasına” (M1.2/5, 33) “dört sene *oni* vermediler” (M3.2/1, 314) “*oni* bekledık” (M2.11/1, 105)

“*onu* buraya verdilē” (Y1.1/ 4, 56) “orda *onu* öldürüyolar” (M6.2.12/1, 152)

“asacāz biz *unu*.” (Y1.1/ 4, 89)

Yönelme hâli

“*ona* telefon‿ettım” (M4.2/4, 11) “onlar çok vuruymuş *ona*.” (M8.4/1, 171)

"aret buba derdim ben *una*" (Y3.2/2, 130)

Ayrılma hâli

"*ondan* alırdı" (M6.2.7/3, 71) "*ondan* da dört tene ōmiş" (M7.1.2/1, 466)

Vasıta hâli

"*onunlen* bōle yüz yüze konuşmadım." (M3.2/1, 313) "*onunle* türki bile yapardım" (M3.4/2, 52)

"ya anam var babam var *onla* barabar" (M8.5/1, 125) "*unnan* kavgı yaptık" (Y3.1/1, 78)

Birinci Çokluk Şahıs:

Yalın hâli

"*biz* geldık" (M1.2/4, 6) "dā çok gene kapakle *biS*" (M3.3/2, 55) "*biS* köye aber veriys" (M2.11/1, 61) "*biS* patatis kaynadırdık" (M6.2.13/1, 165)

İlgi hâli

"dā tarlalarımız orda *bizım*." (K1.1/1, 6) "*bizım* köyde var‿idi" (M3.2/2, 19) "adet *bizım* ōle" (M2.6/1, 104)

"*bizim* rāmetli adam çekerdi" (Y1.1/5, 304) "*bizim* arsalarmız büyük" (M8.5/1, 127)

Yükleme hâli

"şīler istemedi *bizi*" (M8.3/1, 143) "*bizi* uyardi." (M6.1.2/1, 15)

Yönelme hâli

"*bize* çay söyledi" (M6.1.2/1, 24) "zarārı olmadı *bize*" (M8.3/1, 23)

Bulunma hâli

"*bizda* em ne saç ne bi şiy." (K1.1/2, 261) "magdonozsuz *bizde* çüfte olmaz." (K1.1/2, 344) "*bizde* yok tanımak." (M3.8/1, 33) "*bizde* ōledır" (M2.6/1, 104)

"bizde dayak yoktu" (Y1.1/5, 400)

Yönelme eki bulunma işlevli de kullanılyor:

"*bize* süfürde 'yemek yerız. " (K1.1/2, 323) "yok‿udu okul *bize*" (M8.1/2, 8)

Ayrılma hâli

"onlā ayrı *bizden*." (M8.3/1, 132) "*bizden* geçti biz okuyamadık." (M6.2.12/1, 18)

Vasıta hâli

"*bizle* türkçe konuşuyo" (M7.1.6/2, 23)

"*bizlen* konuşmazlardı." (M7.2.7/1, 10) "geldi *bizlen*" (B7.19/1, 40)

İkinci Çokluk Şahıs:

Yalın hâli

"*siz* da bizım ōlani sorun" (K1.1/1, 320)

İlgi hâli

"*sizın* kanunlānız fena." (M2.3/2, 242) "*sizın* bi makarın var" (M7.1.6/4, 147)

"*siziñ* demiş, damda demiş bū sokulu." (M6.2.9/1, 198) "*siziñ* eve toplanırdık" (M6.2.10/2, 146)

Yükleme hâli

"*sizi* bandırmaya kā götüreyim." (M6.1.2/1, 25) "*sizi* de götürejēm" (M7.2.2/1, 136)

"sizi polisle gönderejēm" (B6.3/1, 38)

Yönelme hâli

"*size* konşi işte." (M2.5/1, 17) "anlatsıñ dursuñ‿udu *size*." (M7.2.2/1, 47)

Bulunma hâli

"*sizde* yatardık." (M6.2.10/2, 146) "*sizde* vardır" (M2.2/4, 124)

Ayrılma hâli

"*sizden* de allā rāzı olsun." (K1.1/2, 14) "*sizden* ayrılıcaz" (B6.1/1, 199)

Üçüncü Çokluk Şahıs:

Yalın hâli

"'üzgün *onlar*." (K1.1/2, 280) "*onlar* vesika yaptılar" (M8.4/2, 15)

"*onnar* otuz iki dümlu" (M7.2.6/4, 78) "yērli ġavurumuş *onnar*." (Y2.2/1, 18)

"*onnar* dā kırık konuşuyor" (M7.2.1/1, 243) "*onnā* da öldü." (B7.16/1, 4)

"*unnar* davarlan yaşardılar." (Y1.1/5, 25) "*unnā* tā bizden iyidi." (B2.6/1, 11)

İlgi hâli

"*onlarıñ* evler büle" (M8.5/1, 1)

"*onnarın* babaları türk" (B7.10/1, 89)

"*onnān* akrabaları" (Y2.2/1, 50)

"*unnān* başka türlü." (Y1.1/3, 60)

Yükleme hâli

"o getırdi *onlari*." (M1.2/2, 12) "*onlari* vurdilar" (M3.2/1, 141) "biz burda tanadık *onlari*" (M3.3/1, 17)

"bulgariyā karşı *onları* kestiler ep." (M8.5/1, 63)

Yönelme hâli

"'*onlara* biz selam vermedık." (M3.2/1, 115) "te *onlara* geldi benim adam" (Y2.2/1, 50) "*onlara* yörük derler." (M4.3/1, 62)

"*onnara* atatürk yer vermiş" (B7.8/1, 17)

"kuskuz veridi *unnara*, fasile veridik biz *unnara*." (Y1.1/ 2, 13)

Bulunma hâli

"*onlarda* kalmij babamlar." (M1.2/3, 127)

"*unnarda* oldum üle" (Y3.2/1, 70)

Ayrılma hâli

"üç‿ay sōna gèḷdık *onlardan*." (M6.1.2/1, 12)

"kaçtık tabi kurtulalım *onnardan* deye" (B7.8/1, 14)

"*onnādan* sōna bitti" (B7.10/2, 51)

"para almazdım *unnardan*" (Y2.2/1, 35) "*unnardan* alırdık" (Y3.4/1, 216)

Vasıta hâli

"akrabasık *onlarle* biz." (M1.2/1, 64) "*onlāle* geçinirsin burda." (M3.8/1, 316) "*onlarlen* gelip gitmemiz yoktu." (M1.1/1, 7)

"*onlarla* geçinememiş." (M8.4/1, 170) "*onlarla* berāber geldiler" (M6.2.10/1, 119) "akrabayız biz *unnālana* bak." (Y1.1/ 3, 67)

III.3.2. Dönüşlülük Zamiri

Kendi dönüşlülük zamirinin, Prizren ağzında *cendi*, Debre-Elessa ağzında *gendi* şeklinde söylemi yaygındır. Bu *gendi* biçimine birer örnekle Radoviş-Hıdavelli ve Şumnu-Ortaköy'de rastlanmıştır. Ayrıca, Prizrenli bir kaynak kişi bir yerde kendi zamirini *çendi* biçiminde telaffuz etmiştir. Diğer ağızlarda ise *kendi* biçimi kullanılır.

cendi

"sora alırdi o *cendi* şiyini" (K1.1/1, 371) "*cendi* istegımızlen buraya celdık." (K1.1/2, 102) "biz çok bakardık *cendımıza*" (K1.1/2, 411) "*cendine* bakarlar *cendilene*." (K1.1/2, 404) "ben *cendime* da arnavut ta diyemem." (K1.1/2, 64)

Prizren derlemesinde de yine *cendi* biçimi vardır:

"*cendiligınden* toplanır" (K1.1/4, 161) "*cendım* da yaparım." (K1.1/4, 184)

çendi

"*çendilene* bi küçük parçe tutarlar." (K1.1/2, 379)

gendi

"*gendi* işimi *gendim* yaparım şükür." (M1.2/1, 30) "o *gendi* ekşirdi." (M1.2/1, 51) "geldi mi *gendine* acık kurudu mu kesiyoz." (M1.2/1, 56) "on bej gün *gendi* suyuyle duru" (M1.2/1, 71) gendimize gendimize (M1.2/1, 84) "dokurdular boyle *gendileri*" (M1.2/3, 140) "*gendin* yumurta kaynat" (M1.2/3, 168) gendi gendimıze kā (M1.2/6, 65) "türkiyā çikmişlar *gendileri*" (M1.2/6, 100)

"*gendim* dērin duzlārız" (M7.2.7/1, 124) "*gendimiz* geldik biz." (B7.19/1, 60)

kendi

“burā gelirdi *'kendi*” (M3.2/1, 159) “çıktık gāri *kendi kendımıze*” (M2.3/1, 41) “alamannar aldı *kendini* gittiler” (Y1.3/2, 13) “*kendi kendicİni* idāre edēr” (M7.2.2/1, 90) “oturdūmuz evler *kendimizin*” (M3.8/1, 78) “*kendimiz* yapardık” (M6.2.7/3, 68) “salde kendininki olmas.” (M3.8/1, 317)

Yalın hâli

“*cendi* arabamız vardı” (K1.1/2, 81) “*gendi* tavuklarımız var‿idi” (M1.2/6, 64) “*gendi* yapardi süfürlük.” (M1.2/3, 159) “*kendi* pīnirimizi yapādık.” (B2.6/1, 100) “*kendi* paramızla geldik.” (B8.5/1, 8)

İyelik ve hâl ekleriyle çekimlenmiş biçimi

“*cendım* ep 'evde dogom yaptım” (K1.1/2, 472) “otuz‿üç yaşındaydım *kendım*” (M7.1.2/1, 47)

“*gendın* gelırsın beriye.” (M1.2/3, 145) “*kendın* kuy” (M4.2/1, 130) “*kendiñ* burda konuşursuñ kendi kendiñe” (M7.2.2/1, 98)

“*cendısi* yey.” (K1.1/2, 379) “'anasi, dil *kendısi*” (K1.1/1, 106)

“*cendımız* yaparız.” (K1.1/2, 233) gendımız (M1.2/1, 27) “*gendımız* çıkarıdık” (M1.2/3, 59) “*gendımız* ēridık yünleri” (M1.2/6, 111) “*kendımız* dokurduk” (M3.2/2, 55) “kendımız *toplārdık*.” (M7.1.5/1, 134) “ep *kendimiz* kazandık.” (M3.8/1, 73) “*kendimiz* dokurduk.” (M8.5/2, 103) “*kendimiz* yapardık” (M8.2/1, 118) “bakādık *kendimiz*.” (B7.10/2, 33)

“*kendicİnız* yapın” (M7.1.3/1, 113) “dayreji *kendiñiz*” (M6.2.14/1, 34)

“*cendileri* dişırda” (K1.1/2, 547) “*cendileri* yapaymişlar” (K1.1/2, 537) “memlekette dokurdular boyle *gendileri*” (M1.2/3, 140) “*kendileri* dokuyolā” (B5.3/1, 364)

“bilmem *gendımi* bayılırım.” (M1.2/6, 135) “*cendını* sanıysın çi türkiyadasın.” (K1.1/2, 454) “*kendını* bi̇l̤meyiz” (M3.2/2, 34) “o dile çevırememem *kendımi* ” (M3.4/2, 126)

“*cendine* bi küçük parçe tutarsın.” (K1.1/2, 383) “ev aldık *kendimize*.” (B6.1/1, 119)

III.3.3. İşaret Zamirleri

III.3.3.1. bu

“cevdetin karsı *bu*.” (M8.4/1, 74)

“*bunuñ* anası simavdan” (M6.2.9/1, 170) “*bunuñ* anası yapardı” (M6.2.10/2, 187) “*bunun* bükanasi” (M1.2/2, 40) “*bunuñ* anasınla benim kaynam ala dayı kızları.” (M8.5/2, 164)

“al dedi *buni*.” (K1.1/1, 185) “*buni* yaptık üle.” (K1.1/1, 439) “o zamanlar der gāri *buni*” (M3.4/2, 27) “*buñu* yapalım” (M6.2.9/1, 119)

“*bundan* az dā būk” (M3.6 / 1, 35)

“*bununlen* da ama biz bununle karıştırız şimdicak” (K1.1/2, 76) “üç arabā bindık *bununlen*” (M3.2/1, 300) “*bununle* o güzèḷ sıkışıy.” (M2.10/2, 49) “*bununna* būda tanıştık” (B7.1/1, 60)

III.3.3.2. şu

“bak *şuni* nasıl çizdım” (K1.1/1, 453) “*şuni buni* getırdık” (M2.3/2, 135) “*şunu* alalım” (M2.10/2, 152)

III.3.3.3. o / u

“eltimın būk kız var‿idi *o* sererdi” (M1.2/3, 158) “dādadı *u*.” (Y2.2/1, 1)

“te *oni* bilemējem bak.” (M1.1/1, 1) “ben da eskilerden bilirdim *oni*” (M3.2/1, 125) “mayalarsın *oni*” (M3.2/2, 66) “ufalārdık *oni*” (M3.3/2, 15) “*oni* kuyuyoz” (M2.11/1, 42) “yazardık *oñu*” (M6.2.11/1, 80) “asacāz biz *unu*.” (Y1.1/ 4, 89)

“*onunle* kazırdık.” (M1.1/1, 40) “bu kālık ekmek çikar ē yaşanır mı *onunlen*.” (M3.2/1, 282) “*onunlen* döẹrdık.” (M3.2/2, 68) “peşin *onle* şēdeler” (M3.8/1, 174) “'çergeleri gene vuruyduk *onunlen*.” (M4.2/1, 79) “*onunna* bişiridik.” (M6.2.7/3, 1104)

III.3.3.4. bunlar, bunnar, bular

“*bunnar* döküm döküm” (M7.2.2/1, 59) “*bunnar* telefon‿etti” (B8.2/1, 19) “*bunnar* dedeāçlı” (Y3.2/2, 43) “*bunnar* rum.” (Y3.4/1, 11) “te *bunnar* kerpiçten işte” (Y5.1/1, 104)

“sünetinde gīdırdım *bunlari* benim çocā.” (K1.1/1, 308) “*bunlari* görünce annemler ordan yani sūduk.” (M3.4/2, 49) “*bunnarı* kabul‿etmedik” (B2.5/1, 4)

“*bunnara* ne dirlē ebru?” (B2.1/1, 48) “*bunnara* çembē dēdik” (B7.1/1, 91)

“sakın konuşmayın *bunlarlen*” (M8.3/1, 100) “*bunnāla* avşam saba görüşiyez” (B7.10/2, 171)

Prizren derlemesinde *bunlar* ve akabinde verilecek *onlar* zamirlerinin Eski Türkçedeki gibi n ünsüzünün bulunmadığı *bular, olar* şekli tespit edilmiştir. Aynı kullanım; Bingöl merkez ve Palu, Kars Azerileri ve Terekemeleri ağızlarında vardır (Karahan, 1996: 78, 87).

“niçin kaybedem *bulari* biz.” (K1.1/4, 81)

III.3.3.5. onlar / onnar, unnar, olar

"o zaman yok‿idi *onlār*." (M1.2/3, 121) "*onlā* bizde yoktor." (K1.1/2, 500) "āç teknelē battı *unnā* gayrı" (B2.6/1, 90)

"*onlarıñ* epsini attık biz." (M8.5/2, 109)

"sora *onlari* biz ektık." (K1.1/1, 103) "herçez o akşam kapısına asar *onlari*." (K1.1/2, 190) "*onlari* ep yufkalı pite çārıdılar" (M1.2/3, 45) "kendımız yapardık *onlari*" (M3.2/2, 63) "dokuyduk *onlari*" (M2.6/1, 39) "üç‿arsa bi yeri katti *onlari*" (M7.1.2/1, 22) "*onlari* sārız" (M7.1.6/1, 20) "kafeslēden göriyez *unnarı*." (Y2.2/1, 5)

"*onnara* yakınız" (M7.2.7/2, 19) "tepeye *onnara* yer yaptı" (B3.1/1, 59)

"geçinırdık *onlarle*." (M1.2/6, 46) "*onlarlen* bir konuşurduk." (M8.3/1, 10) "*onnarla* oynardık" (M7.2.1/1, 49) "*onnarla* içerdik" (B2.1/1, 44) "*unnarlan* yaşardılar." (Y1.1/5, 26)

Prizren'e özgü *olar* biçimi:

"biz celdım derız *olar* coldun" (K1.1/4, 14) "var var *olar* da var" (K1.1/4, 135)

III.3.3.6. bura, şura, ora; bora, şora; anda / onda, bunda

Eski Anadolu Türkçesinde sıkça rastlanan *bu ara, şu ara, ol ara* sıfat tamlamalarının kaynaşmasından oluşmuş yer gösteren işaret zamirleri bura, şura, ora (Korkmaz, 2007: 424) MBGA'da farklı biçimleriyle çokça kullanılmaktadır.

III.3.3.6.1. bura, şura, ora

"nası *bura* delibeyler mermere" (M8.4/1, 8) "şini artık *bura* elbisesi giyer." (M8.5/2, 128) "beni dedım almazlar *bura*" (M3.5/1, 32)

"*burasi* bunun 'açık 'bütün." (K1.1/1, 111) "ep doluydi *burasi*." (M1.2/3, 17) "*burasi* çok būk kö." (M1.2/5, 15)

"*buray* geldik" (M2.2/4, 24) "giderlerdi *şuray buray*" (M2.4/2, 36) "geldi *buray* onlar" (M3.2/1, 38) "ilk *buray* geldik" (M2.2/3, 12)

"*burā* çektiler *burā* geldik" (M8.1/2, 3) "*burā* gelirdi." (M3.2/1, 153) "ben zati geldım üç senelık gelin *burā*." (M3.3/2, 47)

"*şura* oturmij *bora* oturmiş." (M4.2/2, 97)

"*şurasi* köpürlü şu köşe koçana *burasi* iştip, sturmica. *orası* da būgar" (M2.7/2, 69) "*şuralari* tarlaydi. " (M6.1.2/1, 70)

"*şurama* kuyardım" (K1.1/4, 43)

"ne kūsü varmış *şurda*." (M8.5/2, 275) "caminin yanında *şurda*." (M2.2/4, 24) "*şurda* bir yunan kuĺlesi vardı" (M2.9/1, 115) "*şūda* pençere vā" (B7.19/1, 77)

"*orasi* bi elli, altmiş ānelık." (M1.2/5, 14)

“alman geldi *orā*.” (M1.2/6, 93) “*orā* gittiler.” (M3.2/1, 46) “askere giderdi bizimkiler *orā* ” (M3.2/2, 35) “*oray* yollardık” (M3.4/1, 10) “gittik *oray*” (M2.2/4, 54) “*ora* bir şey var ya karakol” (M5.1/1, 69) “indik *ora*” (B2.3/1, 31) “*ora* bizi şeytemedilē” (B2.5/1, 2) “*ōran* baktım kız kardaşı vardı bunun izmirde” (B2.5/1, 7)

III.3.3.6.2. bora, şora

Bora “bura” Alkaya, Cebel-Kayabaşı, Konçe-Atalan (Kırcaali), Hasanköy (Şumnu), Hasanlar (Dedeağaç), Bılatköy (Gümülcine); *şora “şura”* Cebel-Kayabaşı, Konçe-Atalan (Kırcaali), Basırlı, Sirkeli (Gümülcine) ağızlarında tespit edilmiştir.

“*bora* akrabam yoktu” (B2.5/1, 1) “bi ġavır otursun *bōra*” (B2.6/1, 31) “*bordan* da bi kadına baktım” (B2.3/1, 34) “örekeyi *bōra* beline kuyāsın.” (B7.16/3, 320) “biz *bōra* tek bi mācırız” (Y2.2/1, 25) “*borda* yerleşmişler karışmışlar.” (Y3.2/1, 1) “*bordan* izmire git” (Y2.2/1, 65)

“*şora* kirada oturuyoduk” (B2.5/1, 31) “*şōra* bi komşu vādı” (B2.6/1, 110) “*şorda* yugoslavya göçmeni” (Y3.3/1, 86) “*şorayı* kadar yakarĺar” (Y3.4/1, 102)

III.3.3.6.3. anda, onda, bunda

Prizren ağzında *orada* zamirinin *onda*, *burada* zamirinin ise *bunda* biçiminde kullanımı yaygındır. Ayrıca, Koçana-Grades ağzında yer gösteren *orada* zamirinin eskicil *anda* şekli görülmüştür.

anda “orada”

“e sōra o görmey mi *anda* ben yıkaym.” (M4.2/4, 233) “sora görmey mi dedi *anda* biz astāneden geldık.” (M4.2/4, 238)

onda “orada”

“otorturuz te *onda* kapının yanında” (K1.1/1, 341) “ben olsam da *onda* olmasam da *onda* allahtan ümüt çesıldi mi vādesi celdi mi hepımız ülecesık.” (K1.1/2, 45) “prizrene celin citti, *onda* evlendi.” (K1.1/2, 47) “bizım onda misāfir ne bulurse” (K1.1/2, 230) “bizım *onda* var yufka” (K1.1/2, 233) “*onda* ayıptır üle citma dügüne.” (K1.1/2, 261) “osmanli zamānında onlar hep *ondaymişlar*.” (K1.1/2, 463)

“*onda* halam karşida” (K1.1/4, 122) “*onda* koyunlar otoror” (K1.1/4, 165)

bunda “burada”

“*bunda* soraylar sen nerden celdın.” (K1.1/2, 62) “sen dedim otor bunda.” (K1.1/2, 22) “bizım adet *bunda* böyle” (K1.1/2, 24) “biz celdık *bunda* adetler başka” (K1.1/2, 26) “çocuklūnda *bundaydi* bunda işledi” (K1.1/2, 47) “iç çimse bilmedi çi biz *bunda* gelecez kalacaz.” (K1.1/2, 82) “*bunda* celdi mi misāfir” (K1.1/2, 229) “ben şindi *bunda* cideym dügüne” (K1.1/2, 260)

“yarın doǧum günüm benım, *bunda* kutlayacam.” (K1.1/4, 4) “*bunda* da var yemekli” (K1.1/4, 26)

III.3.4. Belirsizlik Zamirleri

III.3.4.1. erkez / herkez, erkes / herkes, erçez / herçez

MBGA’da *erkes / herkes / erkez / herkez* biçimleri yaygın. Ancak, Prizren ağzında /k/ > /ç/ değişiminden dolayı *erçez / herçez* şeklinde telaffuz edilir.

“*erkez* geldi” (M1.1/1, 3) “*erkez* bilir” (M8.5/1, 4) “*herkezın* kendi evında cenāzesi yıkanır.” (K1.1/3, 43) “*erkez* asta şini” (M3.8/1, 235) “*erkes* kōktu” (B7.3/1, 43) “ī īsanı herkes sever” (Y2.2/1, 37) “*erkes* çalışır memlekette *herkes* çalışır.” (M6.2.5/1, 32)

“*erçez* dedi” (K1.1/2, 43) “*herçeze* dagıdırlar” (K1.1/2, 378) “*herçezin* nasılse şiyi yapar.” (K1.1/2, 344) “akşam oluy *erçez* dagılıy” (K1.1/4, 286)

III.3.4.2. kimse, çimse

Genelde *kimse* şeklinde kullanılan zamir sadece Prizren ağzında /k/ > /ç/ değişimiyle *çimse* şeklini almıştır.

“o karilari istemezdi *kimse* görsün.” (M4.2/4, 59) “allah *kimseye* göstermesin” M5.1/1, 23) “*kimse kimseyi* bakan bile yok.” (M6.2.4/1, 34) “*kimsenin* ekmēni göremesin” (M6.2.10/1, 362) “candan ciyerden *kimsem* kızım yok.” (M6.2.14/1, 6) “işsiz *kimse* yok, işsiz *kimse* bırakmıyo.” (B4.1/1, 11) “*kimse* bōle dīmedi bizlere.” (M3.4/2, 86) “ben *kimsenın* yemēni bēnmem” (M2.11/1, 133) “*kimsenin* de haberi olmaz.” (B2.4/1, 130) “*kimsejik* dövmedi.” (M1.2/1, 65) “ayranları *kimsejik* içmedi.” (M6.2.3/1, 94) “*kimsecikler* yok‿udu.” (M6.2.13/1, 148)

“*çimseden* bi zarar cürmedık.” (K1.1/2, 102) “iç *çimse* bilmedi” (K1.1/2, 82) “gurbette iç *çimsemız* yog‿idi.” (K1.1/2, 462) “küçük arabalar yog‿idi o vakıt sīrek ya bi çimsede. olsa da ya bi çimsede küçük araba adet ąutobuza binsın celinler.” (K1.1/2, 288) “ya *bi çimse* yalnız cenç ona da ciderĺar” (K1.1/2, 367) “*bi çimse* sürey” (K1.1/4, 192)

III.3.4.3. epIsi / hepisi, eppısi / heppısI, epsi / hepsi, epImIz / hepımız

I. Bölgede *episi* hatta Prizren, Koçana-Grades, Debre-Elessa’da ünsüz ikizleşmesinin olduğu *eppısi / heppısi*, II. Bölgeden Bulgaristan, Yunanistan ağızlarında *epsi /hepsi* İştip, Radoviş Yörük ağızlarında (Özellikle de İştip Yörük ağızları) *episi*, III. Bölgede ise epsi biçimi yaygındır.

“*epısi* burā gelmedī” (M1.2/2, 47) “*epısi* kąukti”(M3.2/1, 91) “*epısis* geldi burā” (M3.2/1, 94) “*episi* şemiklerde. ”(M7.1.6/1, 50) “*episi* orda.” (M7.1.2/1, 58) “*episi*

burda" (M7.1.3/2, 19) "*episini* satamadı" (M7.1.5/1, 41) "*episini* biton atālā" (M7.1.6/4, 135) "*episi* türk anam, babam epsi türk bütün *episi* da türk." (M2.6/1, 29) "*hepisi* de ordan dorfuldan." (M2.7/1, 5) "hepisi ordan." (M6.2.1/1, 28) "*episi* türk." (M6.2.3/1, 19) "*episi* bṻle çevremiz, *episi* onlar yakın." (M6.2.3/2, 42) "adamlar *hepisi* gelirdi bṻle." (M6.2.8/1, 31) "*episi* öldü" (M6.2.9/1, 41) "*episi* ġavurca konuşur" (M6.2.9/2, 104) "kızlar *episi* ġavurja konuşuyo" (M6.2.10/1, 275) "*episi* bāmsızlık kazandılar" (M6.2.12/1, 39) "*episi* çoluk çocuk *episi* gelirdiler." (M6.2.13/1, 229) "evlendiler *episi*" (M7.2.6/2, 17) "*hepisi* orası dolu." (M7.2.6/3, 129) "gelenner *episi* davuldu." (M7.2.8/1, 12) "*episi* türk." (M8.1/2, 7) "*ebisinde* yoktu üle ev" (M8.5/1, 10) "*hepisi* türkçe konuşurdu." (Y1.1/4, 24) "*episi* rāmetli" (Y1.1/4, 62) "*hepisini* yakmışlar." (Y1.1/4, 93) "*hepisi* öldü." (Y6.1/1, 110)

"*heppısının* kapısında yeşil dallar vardır." (K1.1/2, 191) "*heppısi* bir olordi." (K1.1/2, 259) "*heppısi* anlaylar birbirini." (K1.1/2, 458) "*heppısının*, iç *eppısi* çim var çim yok, *heppısıne*." (K1.1/4, 61) "şini geldī vakıtta bizım *'eppisi*" (M4.2/2, 96) *"*çikmişımdır eppısıle ben çojuklarle" (M1.2/3, 107) "kalktılar izmire *eppısi*." (M1.2/5, 12) "*eppısi* ordan." (M1.2/3, 3) "eppisi unlar da ġavurce" (M4.2/2, 82)

"eppisini tarlalarıñı alıyo" (M6.2.12/1, 57) "*eppisine* gāri bṻle birer parça birer parça ṻleştirilerdi." (M7.2.1/1, 193) "bayçem vādı *heppisi*" (B5.1/1, 133) "*eppisi* dolu" (B5.1/1, 167)

"*epsi* türk köyleri" (B2.1/1, 7) "*epsini* biliyorum." (B2.3/1, 12) "*hepsini* yaparız" (B2.1/1, 99) "*epsi* türktür, tam osmannı *hepsi* de." (B2.5/1, 12) "*hepsi* içeri girer." (M8.1/1, 51) "*epsi* okurlar" (M8.2/1, 128) "*epsi* adapazarında" (M8.4/1, 126) "anamız, babamız *epsi* ordan." (M8.4/2, 10) epsi müslüman epsi kendimizdendi (M8.5/2, 46)

"aldi adam *epımızi*" (K1.1/1, 74) "*epımız* işımızi bitiriysık" (K1.1/2, 183) "*hepımız* türkçe okodu" (K1.1/2, 34) "*epimiz* oralıyız." (M1.2/1, 6) "*epimiz* ordan manastırdan biz epimiz." (M8.4/2, 10) "*epımız* türkçe" (M3.2/1, 10) "*epımıze* birer oda." (M2.3/1, 76)

"*epicī* orda kąudi" (M7.1.2/1, 3) "*epijīmiz* türk‿üdü" (M6.2.7/2, 4)

III.3.4.4. kimi

"*kimi* alamaz" (M1.2/3, 40) "*kimi* satardık *kimi* yerdık." (M1.2/6, 79) "*kimisi* yapar içkili içki içılır, *kimisi* yapmaz" (K1.1/1, 433) "*kimi* aray kari *kimi* aray koca." (K1.1/1, 233) "*kimimiz* kapama yaparız *kimimiz* pide yaparız." (M8.4/1, 285)

“*kimi* fıta kordu *kimi* komazdı.” (M8.5/2, 132) “*kimi* popara *kimi* çorba *kimi* kaçamak.” (M3.3/2, 24) “*kimisinin* elinden olmas.” (M3.8/1, 187) “*kimisi* bal veri *kimisi* şeker veri.” (M7.2.2/1, 180) “*kimisi* durudu *kimisi* kayādı” (B6.2/1, 158) “*kimisi* yūsük koyardı *kimisi* küpesini koyardı” (Y1.1/5, 237)

III.3.4.5. Diğer Belirsizlik Zamirleri

“*bir‿angisi* filcan kapadırdi, *bir‿angisi* oynardilar.” (M7.1.5/1, 96) “şini bakıyım *bir‿angisi* işliyo” (M5.1/1, 105)

“*birısi* tutarse” (K1.1/3, 86) “durgutludan *birisi* istek yaptı bize.” (M2.9/1, 16)

“*obirleri* gari dā küçük” (K1.1/1, 163) “*obirlerne* ad‿ilen çıgırıdım aydi.” (K1.1/1, 299) “*übürleri* kırıstiyan” (M3.2/1, 10) “*übürsi* der nāparsın” (M3.4/2, 81) “o çocū yatırmadılar *öbürüsünü*” (M2.9/1, 59)

“*bazisi* gelır *bazisi* gèḷmez” (M3.5/2, 32) “işliyolardı *baziları* orda.” (M2.11/1, 102) “*ötēkisi* anlamıyo” (M7.1.3/1, 116) “*ötekilī* sāmaĺ‿idi.” (M7.1.6/1, 20)

III.3.5. Soru Zamirleri

III.3.5.1. kim, çim

“*kim‿idi* deden?” (M1.2/2, 38) “*kim* getırecek?” (M1.2/4, 35) “bu çocukları *kim* gözledecek” (M8.4/1, 167) “ben dünür *'kiminle* olcam” (M8.4/1, 178) “*kimi* atmiş oray?” (M2.5/1, 8) “*kimmiş* onlar?” (M6.2.4/1, 35) “*kim* satāmış arı be?” (B6.1/1, 149) “sen *kimın* kızısın” (M1.2/2, 20)

Kim soru zamiri Prizren ağzında *çim* şeklindedir.

“*çim* bakardi zeytin yānın yüzüne.” (K1.1/1, 427) “bebenın *çim* cürür dişini” (K1.1/2, 496) “*çimın* var‿ise ya bi çimsesi ülmiş” (K1.1/2, 355) “*çim* ister *çim* aç‿ise yapar yer *çim* dil aç yemezĺar.” (K1.1/2, 393)

“*çime* yaptın?” “*çime* yaptın oni?” (Süheyla Tanyü-Leyla Gençer derlemesi 137-138. satır)

III.3.5.2. ne

“adın *nedır*” (K1.1/2, 37) “ni yaparmışlar?” (M1.2/6, 168) “sen kūye *ne* gördün orda?” (M8.4/1, 52) “ne dey, ne dey be cevat? ” (M2.6/1, 35) “*neren* agıri” (K1.1/2, 467)

III.3.5.3. angisi / hangısI, nangıları

“*angisi* ufakti tarlā alırdım, angisi dā būk‿idi kaynanam bakardi.” (M1.2/4, 43) “*angisi* senın kardaşın?” (M3.5/1, 62) “*angisini* sıralıyım onların.” (M3.2/2, 50)

“e halilin kızi *hangısi*?” (K1.1/1, 90) “*hangısını* istersiniz, çayi mi kāveyi mi?” (K1.1/2, 17) “hanı *hangısı* tā nazikse” (B2.2/1, 50)

“ani be nerde *nangıları* gibi.” (M7.2.4/1, 185)

III.4. ZARFLAR

III.4.1. Zaman Zarfları

İleri, geri, sonra, şimdi, peşin, evvel MBGA’da en çok kullanılan zaman zarflarıdır. Bunlardan *şimdi, sonra, peşin* çok farklı varyantlara sahiptir.

III.4.1.1. ileri “önce”

İleri sözcüğünün, Eski Anadolu Türkçesinde, anlam genişlemesine uğradığı ve ‘*ileri’ye* ilaveten *önce, evvel* manalarında kullanıldığı görülüyor (Arslan Erol, 2008: 294). Kelime, Makedonya, Bulgaristan, Yunanistan göçmen ağızlarında da *önce, evvel* anlamlarıyla eskicil unsur olarak yaşamaya devam etmektedir. Bu durum, Doğu Trakya ağızları ve Rumeli ağızlarıyla benzerlik gösteren Gagavuz Türkçesi için de söz konusudur (Hünerli, 2011: 1290).

“dā *ileri* öküzlerleymiş ben bilmem.” (M1.2/6, 70) “ġavur *ilerden* çok işkence yapmiş.” (M1.2/7, 11) “tā *ilerden* alamız vardı burda ona geldik.” (M8.4/2, 14) “konuşurdum işte türkiya için *ilerden*” (M3.2/1, 25) “*ileri* olmiş” (M3.2/1, 147) “*ilerden* yok‿idi” (M3.2/2, 46) “*ileriden* çok yapmışlar.” (M3.8/1, 38) “dā *ileri* gelmiştirler bizden onlar.” (M3.8/1, 72) “onlar dā *ileri* gelmiş” (M2.2/1, 25) “onlar bizden *ileri* gèḷdi” (M2.2/3, 19) “*ilerden* gittīmizde, ilk gittīmizde veriylar” (M2.9/1, 30) “çīz dā *ileri* gideydi.” (M4.2/3, 172) “āleme dā *ileriden* işe gitti” (M7.1.2/1, 93) “üç sene *ileri* bizden gèḷdiler.” (M7.1.4/1, 23) “onlar dā *ileri* gèvdi” (M7.1.3/1, 22) “onlar *ilerden* gelmiş” (M6.2.7/2, 22) “*ilerden*, eskiden ūleydi” (M6.2.5/2, 11) “bakām añgımız dā *ileri*.” (M6.2.9/1, 76) “dā *ileri* onu suvanını kavırıyoz” (M6.2.11/1, 61) “onlardan dā *ileri* geldik.” (M6.2.13/1, 147) “ablamil eñ *ileri* geldi bizim.” (M7.2.1/1, 154) “beş sene *ileri* geldiler.” (M7.2.3/1, 24) “vermişler onnara *ileri* gelennere.” (M7.2.6/2, 90) “onnar dā *ileri* yerleşmişler” (M7.2.7/2, 53) “malatyaya vādık en *ileri*.” (B3.1/1, 22) “evelleri, tā *ilēleri* dimitrovgırat dēlēmiş” (B5.1/1, 3) “ondan *ileri* gene ettilēdi hani kūmüzden sürgün.” (B5.1/1, 81) “edirnede indik *ileri*.” (B5.2/1, 40) “alaman geldi *ileri*.” (B5.2/1, 23) “çözēsin *ileri*” (B5.2/1, 318) “tā *ileri* gelennē de var.” (B6.2/1, 77) “bir ay *ileri* geldi bizden” (B6.3/1, 36) “ama çōk *ilēden* kayrı unutmā başladık.” (B7.1/1, 77) “*ilēden* yoktu ya.” (B7.10/2, 149) “en *ileri* onnar öldü” (B7.16/1, 4)

“geçen sene iki sene *ilēsi*.” (B6.7/1, 113) “biz *ileri* kaştık” (B7.16/3, 19) “üç sene *ileri* geldi.” (Y1.1/ 4, 11) “beş sene mi *ilersi* geldiniz.” (Y1.1/5, 4) “*ileri* olannar öldü” (Y5.1/3, 128) “mektep derdik *ilerden*” (Y6.1/1, 42)

"*ileri* dünner cumā dünü olurdu." (Y2.2/1, 140)

Dorfullu derlemesinde de bu kullanım vardır:

"idi *ileri* türkler‿idi orda da" (M2.7/3, 22) "köy odalari vardi *ileri*." (M2.7/3, 69)

III.4.1.2. geri "sonra"

Eski Türkçede *kerü, kirü*; Orta Türkçede *kirü, kèrü* biçimleri bulunan (Gülensoy, 2007: 366) *geri* için Muharrem Ergin " sonra (soñra) ile geri birbirinin eşidir." demekte (Ergin, 1998: 372).

Geri kelimesinin, MBGA'da, sonra gibi, onunla aynı anlamda, hem zaman zarfı hem son çekim edatı olarak kullanıldığını görüyoruz. Makedonya göçmen ağızlarında örnekleri daha fazladır.

"biz *geriden* yaptık bunları." (M1.2/1, 13) "şeker *geriden* atardık." (M1.2/4, 27) "benım akranlar dā *ileri* gitti ben dā *geri* kaldım askerde." (M3.2/1, 265) "dā *geriden* gèḷmişler" (M3.4/2, 151) "bubamlar geldi *geri* bizden." (M3.8/1, 49) "siz bizden *geri* mi geldiniz?" (M2.2/4, 4) "en *geriden* onu veriyolardı." (M2.8/1, 88) "babamil *geri* geldi üc dört gün sōna mı üc gün sōna mı" (M2.9/1, 81) "en *geri* gideym" (M2.11/1, 155) "sabā namazından mi önce mi *geri* mi şindi bi̇ḷmem" (M7.1.5/1, 155) "onlar *geri* mi be geldi?" (M6.2.7/2, 24) "onlar dā *geri* gelmiş" (M6.2.10/2, 12) "te o mıstafa bizim çocuk en *geri* o oldu" (M7.2.7/2, 8) "bi sene *geri* geldik biz" (B2.3/1, 29) "en *geri* geldik" (B7.11/1, 18) "'cemilelē tā *geri* geldi" (B7.16/3, 19) "ileri olannar öldü *geri* olana canaballālan ūraştım canaballā alla izin verdi." (Y5.1/3, 128)

III.4.1.3. sora/ sōra, sura, sōna, suna, soram, sōnam, sorami, soạ

"*sora* sararsın mendile" (M8.4/1, 199) "*sora* samsuna çıktık" (Y5.1/1, 3) "*sora* onu sattılar." (Y5.1/1, 127) "*sōra* evlenmiş." (M3.4/2, 69) "*sōra* tekirar kaynadıyoduk." (M6.2.5/2, 66) "*sōra* okul oldi" (M7.1.5/1, 19) "*sōra* okul oldi" (M7.1.5/1, 19) "*sōra* burā gèḷdık." (M7.1.5/1, 33) "*sura* oni da korson" (K1.1/4, 189)

"sorolurdi *soradan*." (K1.1/2, 95) "*sōradan* anam bubam da geldi" (M7.2.3/1, 16) "*sōradan* geldilē." (B2.6/1, 25)

"*sōna* bozduk biz burasını" (M6.2.13/1, 30) "*sōna* bulgarca başladım okumā." (B8.4/2, 5) "onlar *sōna* memlekette dokurdular boyle gendileri" (M1.2/3, 140)

"*sōna* okul oldu" (M6.2.12/1, 17) "*sōna* ateşe kōlardı" (Y5.1/1, 166) "*sōnadan* daşındık şeyire" (B2.1/1, 80)

"*dörd‿ay suna* enli sene yarım asır burda" (M4.2/2, 3) "*suna* bunlā dōduktan *suna* bunlar bilmeydi." (M4.2/2, 93) "*sunadan* ōrendi." (M4.2/2, 96)

Sonra zarfının pekiştirme amaçlı, -m ünsüzüyle genişlemiş *soram* biçimine Prizren, Sarıova merkezde, *sōnam* biçimine ise Şumnu-Ortamahalle'de rastlanmıştır. Ayrıca, Prizren'de "soram"ın -i ünlüsüyle genişletildiği *sorami* şekli bulunmaktadır: "*soram* meseĺa durusun" (K1.1/1, 333) "*soram* dari saplardan nedır yumuşak ya bālaysık." (M5.1/1, 183) "*sōnam* mantiçkalāmız vādı." (B7.2/1, 38) "*sorami* sırmali yeleḳ ta bu sırmali yelek" (K1.1/4, 88) "*sorami* şar piniri, bizde pınır var ya" (K1.1/4, 164)

Prizren'de sonra zarfının ikiz ünlülü *soạ* şekli vardır:

"*soạ* bana celmisınız." (K1.1/2, 440) "*soạ* ciyer çityan" (K1.1/2, 307) "*soạ* vardır odundan kaşigım" (K1.1/4, 160)

III.4.1.4. peşi / pişi, peşin / pişin / pişın, peşit "önce"

Kosova, Makedonya ve Yunanistan-Dimetoka-Arenbunar ile Kavala-Kınalı ağızlarında *peşin, "önce"* anlamına gelen bir zaman zarfıdır ve çeşitli varyantlara sahiptir. Bunlardan *pişi*, Köprülü-Dorfullu; *peşi*, Manastır-Mecitli; *pişin / pişın*, Prizren, Sarıova merkez, Koçana-Grades, Köprülü-Kumarlı; peşit, Prizren, Debre-Elessa, İştip-Muratlı, Dimetoka-Arenbunar'da tespit edilmiştir. *Peşin* ise daha geniş bir alanda ve çokça kullanılan bir şekildir.

peşi / pişi

"en *peşi* etini tuzlaycasın" (M8.4/1, 26) "tencerede kaynar *peşi* ya." (M8.4/1, 29) "kabaracak *peşi*." (M8.4/1, 203) " bak en *peşi* bī̇gir vardı" (M8.4/1, 241) "kabā *peşi* rendele" (M8.4/1, 311)

"gèḷdık trakyā *pişi*." (M2.7/1, 9)

peşin

"*peşin* yapardık 'atişte" (M1.2/4, 27) "*peşinki* yemekler nērde" (M1.2/3, 62) "*peşin* imam niḱay olur" (M3.2/2, 45) "*peşin*, yāyını toplar" (M3.5/1, 93) "bizden *peşin* gelmiş onlar" (M2.2/1, 26) "gèḷmişler onlar şey dā *peşin*" (M5.1/1, 47) "*peşin* issi çikay" (M7.1.3/2, 138) **"***peşin* suvanını kavururuz" (M2.7/4, 92) "ecābata *peşin* gèḷduk." (M7.1.2/1, 6) "*peşinden* alman geldi" (M7.1.6/2, 28) "demirciye *peşin* gelmişler." (M6.2.10/2, 13) "kaynadırdık *peşin*" (M6.2.13/1, 210)

"eñ *peşin* memleketten geldī̇miz zaman" (M7.2.1/1, 148) "*en peşin* istanbulda indik" (M7.2.6/3, 15) "en *peşin* kaynınamil çıktılā" (M7.2.3/1, 66) "*peşin* bize siĺā vurajaklar." (M6.2.3/2, 18) "*peşin* çorba koyarız" (M6.2.5/1, 69) "yoktu *peşinden*" (M6.2.7/3, 29) "*peşin* alır ōlan tarafını" (M6.2.10/1, 221) "ben sana *peşinden* anladayım" (M6.2.12/1, 2) "o nişeşteyi *peşinden* kuyuyon küpün içine."

(M6.2.13/1, 187) "*peşin* biz yapındık zati evi." (M6.2.14/1, 14) "gelinniklēni er şeyini komşulara götürüdük peşin." (M8.5/2, 357) "büle keçe koyuylar *peşin* semerin altına" (Y1.1/6, 307) "peşin yunanistannılar bizim bu alitpaşada papaz oturuyomuştu" (Y6.1/1, 6)

pişin / pişın

"pizrende *pişin* çay verılır sonra kāve verılır." (K1.1/2, 15) "*pişinden* satın alma yog‿imiş"(K1.1/2, 537) "*pişinden* başka." (K1.1/2, 540) "arfe cüni bayram için *pişin* bir efte evel *pişin* azır‿oloroz." (K1.1/2, 347) "dā *pişin* öyleydili." (M5.1/1, 148) "*pişin* utanmak vardi" (M5.1/1, 205) "görmüşümsi *pişin*" (M4.2/3, 157) "*pişin* tavada ko̱ruyuz" (M4.2/4, 148) "*pişin* beni ep kaldırı̇ydi" (M4.2/1, 52) "en *pişinden* biz dedı̄n gibi çorbayı kuyardık." (M2.8/1, 48)

"*pişın* uni usturala var ole keseydile" (M4.2/3, 146)

peşit

"*peşit* arayam şey 'leyĺay." (Süheyla Tanyü Leyla Gençer derlemesinden 6. satır)

"şeker pancarı ekerdiler *peşit* beyler" (M1.2/3, 22) "*peşit* bōday unlar, as unlar yok‿idı̄." (M1.2/3, 56) "un elvaları yapardık *peşı̄t*." (M1.2/3, 61) "oni kaparlar korlar *peşitten*" (M1.2/3, 101) "*peşit* pāmatlara gittim" (M6.2.4/1, 53) "*peşit* ev yaptık." (Y1.1/5, 19) "peşit u mayasını hazırlardık." (Y1.1/5, 158) "*peşit* çocuklar giderler salıncakları kurarlar." (Y1.1/5, 246) "*peşit* süpürüdük yemlikleri, *peşit* altlānı kürürüz" (Y1.1/5, 408)

III.4.1.5. evel / evèl̨, evelA

Evvel, *evvela* MBGA'da ünsüz tekleşmesinin meydana geldiği *evel, evelA* biçimiyle çokça kullanılmaktadır.

"*evelden* 'mutfaklar var‿imiştır" (K1.1/1, 404) "*evelden* kalkardım" (M3.3/1, 59)

"onlar *dā evel* geldi" (M1.2/2, 28) "iki sene *evèl̨* üç sene *evel* bu anlaşma çikti." (M3.2/1, 31) "yirmi sene *evèl̨* onlar orā yerleşmiş" (M3.4/2, 166) "*evelden* bunnā gelmiş" (B5.4/2, 18) "ben ābimden evel evlendim" (B6.1/1, 78) "bı̄ sāt *dā evel* onnarı ıstasyona götüriye" (B6.1/1, 386) "penye yoktu *evel* be canım" (B6.2/1, 92)

"*evel* vādı burda da vādı" (B7.6/1, 52) "*bı̄ gün evel* abē veri büyüklēmiz." (B7.13/1, 102) "pomaklara *dā evel* vermiş." (B8.2/1, 39) "*evelden* ōleydi" (Y1.2/2, 36) "*dā evel* gelenler dayımlar" (Y3.1/1, 164) "*evelden* iki yüz elli verilerdi" (M7.2.3/1, 151) "*bir‿ay evel* kulakları dıkanmış" (M6.2.4/1, 75) "*bir efte eveli* çireçlerız" (K1.1/2, 348) "*eveli* sene mi gitmişiz biz?" (M6.2.7/4, 30)

"*evela* bizim imam‿atiplarmıza girdi kırıstiyanlar" (M2.7/2, 35) "*en‿evele* seni alcam dedi." (M2.2/4, 59)

Razgırat merkezde *bir ayak evel* söylemi var:

"*bir ayak evel* gidem de çille çekēsem ben çekerim" (B6.1/1, 84)

III.4.1.6. şimdi, şini, şinik, şinicek, şindi, şindik, şindigıni, şindi̇n, şimdicak şindicek, şindicik, şincek, şindicekIn

MBGA'da *şimdi* zaman zarfı çok sık ve çok faklı varyantlarla karşımıza çıkmaktadır. Pekiştirme ekleriyle genişletilmiş varyantları mevcuttur.

şimdi

"*şimdi* yaşlı oldu onlā" (M8.3/1, 49) "*şimdi* erkul ne diyem ben" (K1.1/1, 17)

şini

"*şini* soyadım mustafa güz oldu." (M8.4/1, 3) "e ne bilim *şini*" (M3.5/1, 15) "*şini* onlar geçtiler" (M3.8/1, 20) "*şini* bak *şini*" (M7.2.2/1, 17) "ben *şini* ne bilırım" (K1.1/2, 328) "ben *şini* çıkmıyem." (B7.6/1, 13) "*şini* kardeşler aba diyo" (M8.3/1, 127) "*şini* var parejik" (M7.2.3/1, 151) "gösterejek *şini* fotorafını." (M6.2.10/1, 14)

"*şiniki* şey sigortali" (M5.1/1, 151) "yok‿idi *şiniki* burdaki çay." (M5.1/1, 215) "*şiniki* aklım olsa" (M8.5/2, 190) "ama *şinilik* oturuyom. " (M5.1/1, 234)

şinik

Şimdi zarfının, *şinik* ve *şindik* varyantlarındaki -k, ok/ök pekiştirme edatının kalıntısıdır.

"kānım ārı çok dermiş *şinik*." (M8.5/1, 7) "bak *şinik* onlar bu kūnlere çit derlerdi." (M8.5/1, 26) "ya *şinik* dayın kaçtı, amıcan kaçtı derke" (M8.5/1, 60) "*şinik* on‿alti yaşına girdım" (M7.1.2/1, 49)

şinicek, şincek, şincekin

"*şinicek* karaslar ya" (M2.4/3, 21) "*şincek* çārıylar" (M2.3/3, 75)

"geldim te burayı *şincekin*." (M7.2.6/2, 17)

şindi

"orasi *şindi* kosova oldi." (K1.1/2, 61) "*şindi* yok." (M1.2/6, 111) "*şindi* dil āleme kendi işime." (B6.1/1, 456) "*şindi* yapmiyez" (B6.4/1, 67) "*şindi* duyuyom ben" (M8.3/1, 30) "var *şindi* allahçīma çok şükür" (M7.2.3/1, 152) "*şindi* öremiyim." (M6.2.7/3, 82) "kalabalaşmışlar *şindi*." (M6.2.7/4, 70) "*şindi* bu ev var ya" (M6.2.8/1, 99) "getirsiñ *şindi* göstersiñ *şindi*." (M6.2.10/1, 18)

şindik

"bilemējem *şindik* onlar bizden *evel*." (M1.2/2, 1) "*şindik* burdan gör göre" (B2.4/1, 384) "*şindik* manisa gibi yerde" (M6.2.7/1, 8) "*şindik* yok onlar" (M6.2.7/1, 14) "*şindik* te üç yüz oldu bereḱat versin." (M7.2.3/1, 152)

şindĪn

" bārajak *şindīn*" (M6.2.4/1, 94) "bu darılardan olmārı zati *şindīn*." (M6.2.11/1, 108) "*şindīn* çıktı" (M6.2.4/1, 55)

şindigıni

"aşāda oturuylar *şindigıni* " (M3.3/1, 7)

şimdicak, şindicek, şindicik

"bana *şimdicak* ani buranın türkçesi çıksın süleşam" (K1.1/2, 74) "ben bilmeym *şindicek*." (M2.4/3, 7) "*şindicek* tabi ne zaman miraca çıkti" (M2.7/2, 18) "*şindicek* gençler dedĪn gibi çocuk bakıylar." (M2.8/1, 46) "*şindicik* orda da ōle" (B6.4/1, 44) "*şindicik* bana diktiler gözü" (Y1.1/6, 168) "*şindicik* akraban vā" (B6.1/1, 130)

şindicekIn

"ben yapmam *şindicekın*." (M7.1.5/1, 111) "zayıfladı o *şindicekin*" (M6.2.13/1, 158)

III.4.1.7. yarındAsi, yarındĀsi, yarındAysI

Ertesi gün, yarından sonra manalarına gelen kelime; Tarama Sözlüğünde *yarındası*, eskicil bir unsur olarak Mersin ağızlarında *yarıntası, yarındası*; Konya ağzında *yarıntası* biçimlerindedir (Tor, 2005: 34).

Bu zaman zarfı, Prizren ağzında *yarındasi, yarındāsi*; Koçana-Grades'te *yarındeysi, yarındesi, yarındēsi*; Köprülü- Karatmanlı, Dorfullu, Koçilar, Köseler, Yukarı Karaslar ağızlarında ise *yarındaysI, yarındesi* şekillerinde çokça kullanılmaktadır.

"*yarındasi* gün koụkardım" (K1.1/1, 253) "*yarındasi* gün sabā koụkarlar" (K1.1/2, 200) "*yarındāsi cün, sabba* baklava kızın anasından, baklava cetırırlar" (K1.1/2, 311) "*yarındaysı* sabay çekeysin" (M2.3/4, 86) "*yarındaysi* çıkıcayız" (M2.5/1, 30)

"*yarındaysi* sāt on‿iki sarayuva." (M2.9/1, 221) "*yarındaysi* günü var yusuf dede, dedeye gideriz orda." (M2.7/3, 55) "*yarındesi* sabāli günej dūyi" (M2.9/1, 213) "yarındaysi sōna geziye çıkayz" (M2.10/2, 244)

"*yarındeysi* yapılmaydi bi şey öylesi şey." (M4.2/1, 30) "yarındesi gene yog‿idi" (M4.2/1, 33) "*yarındēsi* gelini alıydılar." (M4.2/1, 34) "*yarındēsi* gideydile şiye kız‿ evıne." (M4.2/3, 41)

III.4.1.8. hönüz / önüz, enus, onez

Henüz zarfının Köprülü-Koçilar'da *hönüz*, Koçana-Grades, Radoviş-Topanitsa, Buçim'de *önüz*, Grades'te *enus*; İştip-Kutsa ve Radoviş-Alikoç'ta ise *onez* biçimi görülmüştür.

"*hönüz* dedi işi ūrendiniz" (M2.9/1, 123) "*önüz* bizi getıttıri burā dayılarına." (M4.2/1, 224) "*önüz* dört bile dil‿idi" (M7.1.2/1, 50) "*önüz* ge‿udım" (M7.1.3/1, 116)
"*enus* yini ap‿içtım" (M4.2/6, 126)

"*onez* burdaydım ben"(M7.2.1/1, 254) "*onez* gittim, *onez* geldim" (M7.2.1/1, 255) "*onez* burdaydım dēyon." (M7.2.1/1, 253) "*onez* geldim dā, dā *onez* geldim." (M6.2.10/1, 142)

III.4.1.9. Diğer Zaman Zarfları

elan "hâlâ"

"*elan* dā ōretmenimin adını bilen biliym" (M2.4/2, 17)

temin

"*temin* de konuştuk" (M6.2.9/1, 176) "*temin* dedim bile ben" (B5.4/2, 38)

Zaman kelimelerine +lAyIn, +lA eklerinin getirildiği zaman zarfları

"*sabālīn* giderdin" (B7.16/1, 21) "*sabayli* erken kalkardık. " (M1.1/1, 35) "*sabali* çikti babası" (M8.5/1, 15) "kalktık *sabāli*" (M2.4/1, 23) "*sabāleyin* annem kalkardı" (M7.2.1/1, 202) "*gejelē* toktora götürdük" (M6.2.9/1, 224)

Vasıta hal eki, Debre-Elessa'da, -t şeklinde farklı bir pekiştirme unsuru almıştır:

"*gejiylet* kırardık." (M1.2/3, 19)

baza, bazan "bazen"

"*baza* arada ojanın işi uymas" (M7.2.4/1, 101) "yürüçkalar diyoduk *bazan*." (M6.2.7/4, 3)

bu sefere, bi tāki sefere

"bu *sefere* cezāevine giriysin." (B7.3/1, 33) **"***bu sefere* ev çıkmadı" (B7.3/1, 101)
"*bi tāki sefere* çürüyo" (B5.3/1, 342)

ötön "öteki gün", bugun, akşamüsti gibi daha başka zaman zarfları da vardır:

"baktım *ötön* mustafa almış‿idi araba içine" (M1.2/6, 166) "*akşamüsti* yatırırdı" (K1.1/1, 353) "*bugun* evimiz var orda" (K1.1/1, 39) "*ayşamısı* yemek veriler" (M7.2.2/1, 172)

III.4.2. Yer-Yön Zarfları

"*yokari* bu evden yokariya" (M1.2/3, 18) "şini bu *yokarı* şey köyleri gibi" (M2.2/1, 35) "çek gömlēni *yokari*" (M2.9/1, 57) "dik *yokarı* çıktık." (M6.2.9/2, 28) "*okāda* direkte" (B2.6/1, 153) "bi kerede geliyoruz *okādan*." (B3.1/1, 16)

"*dişarda* pişi pişırız." (M1.1/1, 14) "*dişari* gitmezdık." (M1.2/6, 91) "çikarım karti *dişeri*" (M3.2/1, 298) "var şu *dişeri*" (M4.1/1, 116)

"o *aşrı* köyden işte emirkō̄ dedīm köyden" (B9.1/1, 15)

"*ütede* çay sora kāve verırız." (K1.1/2, 24)

III.4.3. Durum Zarfları

III.4.3.1. oyle, ole, öle, ölennek, ōle, ōlenek, ōlecenek; ule, üle, ūle

oyle, ole

Öyle zarfının *oyle, ole* biçimleri Debre-Elessa, Koçana merkez ve Grades, Sarıova merkeze özgüdür.

"yani *oyle* görmüş *oyle* gittiler." (M1.2/2, 58) "*oyle* yūruduk." (M1.2/3, 57) "o zaman *oyle* derdilē" (M1.2/3, 133) "biz da komşiydık *oyle*." (M5.1/1, 19) "*oyle* gȍrdüm." (M5.1/1, 21) "*oyle* bi şe düşünmedim asla." (M4.2/2, 23) "*oyle* yaptila" (M4.1/1, 125)

"*ole* dua‿edeyim ep namazda" (M4.2/2, 31) "*ole* duymişlar" (M4.2/2, 54) "*ole* deydık." (M4.2/3, 68) "yog‿idi ādet *ole* çıksın güvey." (M4.1/1, 23) "*ole* yaptık bu evi." (M4.1/1, 117) "yok‿idi annem be *ole*" (M5.1/1, 81) "*ole* yūrdun mi" (M1.2/3, 54) "*ole* kesme şekeri" (M1.2/3, 97) "ole açılıy" (M4.2/1, 133)

öle, ölennek

"*öle* kazak giyerdık" (M7.1.3/2, 52) "koca kişiler *öle* derdi" (M7.1.5/1, 3) "*öle* bi yerdi." (M7.1.6/1, 17) "*öle* çıkardık." (M7.1.6/1, 135)

"*ölennek* yaptı" (M7.2.4/1, 73)

ōle, ōlenek, ōlecenek

"*ōle* be kızım." (M7.1.3/1, 132) "*ōle* derdık" (M7.1.3/1, 128) "dört buçuk sene gittım *ōle*" (M7.1.4/1, 2)

"maşingada yaparız *ōlenek*." (Y3.4/1, 173) "dökeriz yeriz *ōlenek*." (Y3.4/1, 180) "*tōlenek* olduk." (Y5.1/1, 63) "*ōlecenek* geldiler" (B5.1/1, 95)

ule

Grades'te tespit edilmiş bir şekildir:

"ep *ule* düşediydık" (M4.2/3, 44)

üle

II. Bölgede /ö/ > /ü/ darlaşmasının olduğu şekiller yaygındır.

“nadir bulunur *üle* meyveler.” (K1.1/1, 102) “*üle* toprak çömlekler var‿idi” (M1.2/1, 47) “memlekette de *üle* yapardık” (M8.4/1, 279) “kaynam *üle* anladır” (M8.5/2, 68) “elli ikide mi geldi *üle* bi şey.” (M2.2/3, 19) “*üle* yapardılar.” (M6.2.3/1, 69) “*üle* bir kūlü” (M6.2.7/3, 5) “getirip te koymiyez *üle*.” (B6.2/1, 230) “ep *üle* medar.” (Y2.2/1, 78) “*üle üle* işte meydana çıktık.” (Y5.1/1, 7) “*üle* denirdi” (B2.6/1, 42) “*üle* olurdu” (B2.6/1, 60) “*üle* olurdu *üle* biliyon” (B2.6/1, 70)

ūle

“yok‿udu *ūle*” (M6.2.8/1, 31) “*ūle* mi yaparım” (M6.2.9/1, 110) “o dede *ūle*” (M6.2.9/1, 127) “*ūle* duyardık” (M6.2.9/2, 30) “*ūle* bi şeyler yok” (M6.2.9/2, 38) “*ūle* geldik” (M6.2.10/2, 12) “*ūle* salıyoz içine.” (M6.2.10/2, 177)

III.4.3.2. boyle, böle, bōle, bōlenek; bule, büle, būle

boyle

Bu şekli Debre-Elessa, Koçana merkez ve Grades’te görülür.

“kaynardi *boyle*.” (M1.2/3, 24) “*boyle* yapardılar” (M1.2/3, 96) “kilim dokurdular *boyle*.” (M1.2/3, 130) “*boyle* tūmuni ekiyon.” (M1.2/1, 84) “boyle *kat kat* korsun” (M1.2/3, 51) “*boyle boyle* çileler çektım.” (M4.1/1, 134) “*boylesi* geniş” (M4.2/1, 19)

böle

“*böle* dēriz.” (M7.1.5/1, 3) “*böle* para koyarız” (M7.1.6/1, 111)

bōle, bōlenek

“*bōle* adamlar palto giyerdi.” (M7.1.3/2, 52) “*bōle* kapadık” (M7.1.4/1, 114)

“*bōle* konuşurduk” (M7.1.5/1, 14) “*bōle* yālacasın” (M7.1.5/1, 114) “sandıklar var‿idi *bōle*” (M7.1.6/1, 94)

“ani *bōlenek* olur.” (Y3.4/1, 138)

bule

Örnekleri Koçana merkez ile Grades’tendir.

“*bule* çektım ben.” (M4.1/1, 103) “*bule* şey çarşaf *kuyuluydi*” (M4.2/1, 29) “*bule* şey oldi mi.” (M4.2/3, 5) “*bule* yürük köyleri deydık” (M4.2/3, 12) “*bule* delirıyım.” (M4.2/4, 5)

büle

Dar ünlülü büle, būle şekilleri II. Bölgede yaygındır.

“cençlere da *büle* uzun uzun ömürlük versin” (K1.1/2, 52) “*büle* olmaz” (M8.4/1, 166) “ani pamuk *büle* iki parmak” (M3.4/1, 80) “*büle* silerdik” (M2.8/1, 22)
“*büle* bayā bi yarım sāt.” (B2.1/1, 7) “*üle büle* bū̆k mektebe gitmedim.” (B2.6/1, 7)
“*büle* tavalā olur.” (B2.6/1, 92) “*büle büle* kesēsin” (B2.6/1, 176) “ *büle* dayalı döşeli” (M6.2.10/2, 11) “geriyoz te *büle*” (M6.2.10/2, 147) “*büle* küçüjek burda da var” (M6.2.11/1, 72)
“*bülenek* örtüleri vardı” (Y3.4/1, 208)

bū̆le

“*bū̆le* olurdu” (M6.2.7/3, 66) bū̆le sırmalı (M6.2.8/1, 20) “*bū̆le* şēderdiler” (M6.2.8/1, 31) “*bū̆le* büzdürüdük.” (M6.2.11/1, 65) “*bū̆le* evlerimiz var.” (M6.2.10/2, 11) “ekmek yedim *büle*” (M6.2.9/1, 58) *“bū̆le* bū̆k‿üdü” (M6.2.9/1, 116) “*bū̆le* alışverişe gittik” (M6.2.2/ 2, 50) “*bū̆le* şey yapmazdılar.” (M6.2.10/2, 1) “*bū̆le* istemē gidēdilē” (B8.4/2, 12)

III.4.3.3. şüle, şō̆le

“dank *şüle* geçti bi ītiyar kadın” (K1.1/1, 179) “göçmenler *şüle*” (M7.1.1/1,140)
“*şüle* tekerek sinide yirdik” (B2.1/1, 41) “*şüle* bi çocuk” (Y5.1/3, 60) “*şüle büle* geçindik.” (Y5.1/1, 23) “üç tene de *şüle* duru.” (Y5.1/3, 75) “*şō̆le* bi şey oluye” (B6.1/1, 262) “zēra *şō̆le* zēra bō̆le” (B6.7/1, 5)

III.4.3.4. hepten, epten, eptene “tamamen”

Hep zarfının ayrılma hal ekiyle kalıplaşmasından oluşmuş *hepten* tarz zarfı *tamamen* anlamıyla Prizren, Makedonya ağızlarında *epten* biçiminde, Bulgaristan ağızlarında *hepten, epten* biçimlerinde kullanılmaktadır. Ayrıca, Debre-Elessa’da eptene biçiminde bir örneğe rastlanmıştır. Yaygın şekil “*epten*”dir.

hepten

“*hepten* dīşti orĺarı” (B2.4/1, 9) “onnar *hepten* dāda.” (B2.4/1, 183) “*hepten* dibimde.” (B2.4/1, 433) “şindik *hepten* kārı duraman” (B5.1/1, 135)

epten

“istersen *epten* istersen bi yudum iç” (K1.1/2, 282) “yorulduni *epten* yatırmışlar” (M3.7/1, 39) “giderdik yakınlara da *epten* yakınlara.” (M3.8/1, 147)) “*epten* bebek‿ idi kundaktaydi *epten* çojuk kundakta” (M2.3/1, 35) “bizım köyde *epten* dörd‿āne kaldı” (M2.3/1, 153) “sādiye abanın gene *epten* köyü orda.” (M2.11/1, 81) “isteyler *epten* batırsınlar” (M2.7/3, 98) “*epten* yakın.” (M2.7/4, 157) “şini diyim *epten* yalnıs kalıyım.” (M4.2/6, 223) “bunlarle biz *epten* yakın akrabasık” (M7.1.6/1, 8) “*epten* küçük küçük oluy.” (M7.1.2/1, 243) “şindi gene *epten* az kalmışlar” (M6.2.10/1,

278) “*epten* göçmen diyi biz de aşçı tutardık” (M6.2.10/2, 115) “bizim oraları *epten* şeye kaldı.” (M6.2.12/1, 158) “şindi *epten* kolaylık” (M7.2.3/1, 133) “köpektekelendī dēler bi kūlē gene *epten* yakaymış” (M7.2.4/1, 10) “büberini çok kuyarsan *epten* güzel olur” (M7.2.4/1, 86) “*epten* bulgar” (B2.3/1, 12) “orda *epten* yoktu” (B6.2/1, 58) “şindi *epten* kalmadı bulgaristanda askēlik” (B6.2/1, 215) “yakın yakın *epten*” (B7.1/1, 6) “yeni garaja *epten* yakın.” (B7.1/1, 46) “yē ılıcacık *epten* de sūmasın.” (B7.1/1, 102) “komşularım *epten* bulgādı” (B7.10/2, 54) “*epten* dibimizdeydi” (B7.10/2, 89) “*epten* kaynak olmuycak ya.” (B8.4/2, 69)

eptene

“çıkarmazlar şimdi bakarlar *eptene* kırk. ” (M1.2/3, 108)

III.4.3.5. bitevi, bitivi

Tamamen, bütün, eksiksiz anlamlarına gelen *bitevi* sözcüğü, Köprülü-Karatmanlı, Koçilar, Koçana merkez ve Grades, Radoviş-Oravitsa, Alikoç, Hıdavelli, İştip-Sırlıva, Muratlı, Manastır-Kınalı, Dimetoka-Arenbunar, Umurbey ayrıca, Prizren ve Dorfullu (Köprülü) derlemelerinde tespit edilmiştir. Kelimenin Grades’te *bitivi* şeklinde bir söylemine de rastlanmıştır.

“*bitevi* evleri aldılar bi mālenın evlerını aldilar” (K1.1/4, 135) “*bitevi* oralarda askerlik yaptım” (M8.5/1, 41) “*bitevi* getiriyler” (M2.4/3, 66) “orda *bitevi* İatinitsa bosnada.” (M2.9/1, 134) “*bitevi* türk‿idi.” (M2.7/4, 154) “*bitevi* türklerdi onlar da” (M2.7/3, 23) “o suya *bitevi* sona ekti ġovurlar” (M4.1/1, 257) “çikarız köyün kıyılariyle *bitevi*” (M7.1.6/1, 156) “*bitevi* dümdüz būle uvaydı.” (M6.2.4/1, 17) “ġavır gelinleri *bitevi* buraları pareli, kafalarında pareler” (M6.2.9/1, 164)

“*bitevi* būle alka olurlardı” (M7.2.1/1, 227) “*bitevi* göçmen, bütün göçmen orlar” (M7.2.7/2, 64) “orda gene būle ipte *bitevi*” (M7.2.7/2, 128) “bādı burası bā tarlasıdı *bitevi*” (Y1.1/6, 105) “dolu, bu kū *bitevi* mācır.” (Y1.3/1, 53)

“dagıdıydık *bitivi* akrabalara” (M4.2/3, 38)

III.4.3.6. isĺa, isle “iyi, güzel”

MBGA’nın tipik kelimelerinden biridir.

“çok *isĺa* olor bizım.” (K1.1/2, 187) “çok *isĺa* ettınız” (K1.1/2, 209) “o cün çok *isĺa* cünümüz ceçer.” (K1.1/2, 219) “çok *isĺa* yapmişlar o kadar *isĺa* yapmişlar.” (K1.1/2, 453) “*isĺa* konuşamōm” (B5.3/1, 14) “sarıp onu *isĺa*” (B5.3/1, 237) “ovalık be canım *isĺa* te bōle düzlük.” (B6.4/1, 11) “*isĺa* kabādı mı fırını yakādık” (B6.4/1, 48)

Şumnu-Doruklu, Hasanköy’de *isle* biçimi görülmüştür:

"*isle* kāşıladılar ōdan." (B7.1/1, 34) "onu mayalarız *isle*" (B7.1/1, 77) "kesip kesip onnarı yuvālāsın *isle* koyāsın tepsilere." (B7.1/1, 80) "kaynadıysın *isle*." (B7.1/1, 97) "*isle* bilivöm "iyi biliyorum" (B7.16/3, 142)

III.4.3.7. gözel, güzèl, güzol

Kelimenin I. Bölgede *güzèl*, II. Bölgeden İştip, Radoviş Yörük ağızları ile kimi Bulgaristan ağızlarında *gözel*, Koçana-Grades'te ise *güzol* şeklinde tellafuzuyla karşılaşılır.

"bi *gözel* yazarsın." (B3.1/1, 134) "onnarı bi *gözel* yakarım" (B6.1/1, 242) "orda *gözel* olurdu" (M6.2.8/1, 64) "bakırı da *gözel* yeykāsın" (M6.2.10/2, 84) "onnarı bi *gözel* avurlālar"*(*M7.2.2/1, 185) "çok *gözel* mis kokardı." (M7.2.8/5, 179) "onnarı *gözelcecik* yeykārdık" (M7.2.1/1, 84) "*gözelcecik* onu şēdiyon şişeye basıyon." (M7.2.1/1, 127)

"o kadar *güzèļ* olurdi" (M3.2/2, 58) "*güzèļ* yerdık." (M7.1.5/1, 90) "çok *güzèļ* olurdi" (M7.1.5/1, 130) "*güzèļ* olurdi." (M7.1.6/1, 77)

"bizim *güzol* oluydile" (M4.2/3, 132) "çok *güzol* geçiniydık" (M4.2/3, 8)

"onları yıkıyoduk *güzelcene*" (M3.4/1, 78)

III.4.3.8. temiz

Temiz kelimesi, Köprülü-Dorfullu, Koçilar, Strumisa-Veleüs, Radoviş-Allabası, Razgırat-Yunusabdal, Şumnu-Hasanköy'de *iyi, iyice, güzel*; Eskicuma-Kasırgalar, Opaka'da ise *sırf, tamamen* anlamlarında tarz zarfı olarak kullanılmaktadır.

"ep tuzlardı, *temiz* tuzlardı oni, er yerını biçakle yarar yarar yarar oni ice tuzlar." (M3.3/2, 30) "sari tuzuni koydun mi nanesını falan *temiz* oluy, kapamalar bizım orda çok *temiz* yapayz biz." (M2.7/4, 95) "ġavurlar bizim türklerden dā *temiz‿idi* bak." (M2.9/1, 11) "ben *temiz* bilemem karıştırın yannış olur." (M7.2.4/1, 98) "onnā da *temiz* türkçe bilellē be canım." (B6.3/1, 6) "bilīz epsini *temiz* biliyoz." (B7.16/1, 96) "yok yok *temiz* türküz. *temmiz* türk bizim kūmüz kasırgalā denen kūmüz *temiz* türk bizim." (B5.1/1, 35) "haskova taraflānda ani orası *temiz* türk." (B5.3/1, 38) "kırepçe *temiz* türk." (B5.3/1, 7)

III.4.3.9. çivķ / çivk, çıv, çık "sırf"

Sırf manasına gelen *çivķ / çivk, çıv, çık* şekillerine bazı Makedonya ağızlarında rastlanır. Bunlardan *çivķ, çivk* Radoviş-Buçim, Lumnitsa'da; *çıv* Debre-Elessa, Radoviş-Oravitsa, Manastır-Kınalı'da; *çık* Radoviş-Çeşmemahallesi, İştip-Kepekçili, Manastır-Kınalı'da görülmüştür.

çivḳ, çivk

"çivḳ orasi türk." (M7.1.3/2, 5) "çivḳ kırıstiyan‿oldu." (M7.1.5/1, 27) "*çivk* türk bizim" (M7.1.3/2, 7)

çıv

"*çıv* ceviz atarlar" (M1.2/6, 106) "*çıv* yumurtayla yuruduk" (M8.5/2, 442) "*çıv* cevizle kapa" (M7.1.6/1, 100) "ırmık koymazdık *çıv* cevizle" (M7.1.6/1, 100)

çık

"börek yapardık çık sütten" (M8.5/2, 418) "te bez *çık* bez dokūrduk beyaz." (M6.2.7/3, 71) "*çık* boncuklan onu işlemiş." (M7.2.3/1, 112)

III.4.3.10. salde "sadece"

Prizren, Radoviş-Alikoç, Köprülü-Aşağı Karaslar, Strumisa-Çanaklı'da tespit edilmiştir.

"*salde* geleceği gelin gün" (K1.1/1, 427) "yazma bilmiyom okuma *salde*." (M2.4/1, 5) "*salde* erkekler, askere gidenler ġavurja konuşurdu." (M7.2.1/1, 87) "*salde* ūle yazmā şetmē ūle saymā" (M7.2.1/1, 89) "*salde* kendininki olmas." (M3.8/1, 316)

III.4.3.11. Diğer Durum Zarfları

"*dā* tarlalarımız orda bizım." (K1.1/1, 6) "hayırlı olson bebenız, *anali babali* būsün." (K1.1/3, 76) "siz bana *apansız* celdınız" (K1.1/2, 435)

"yemesık *birden*." (K1.1/2, 330) "altı tepsi *bīden* pişiridik" (B7.3/1, 210)

"*emen* a'çılmas." (M1.2/3, 55) "kapakla kapayıveriydik *emencekine*." (M7.2.2/1, 343) "*kapkara* olurdi beyazlar." (M1.2/6, 118) "*āliyle* zorlandık." (M1.1/1, 49) "onu tarlalara *yayan* götürdün" (M8.4/1, 70) "*dūru* burayı geldik." (M8.4/2, 12) "*sefte* gittim" (M8.5/1, 32) "*sefte* resım çekindik." (M2.11/1, 117) "baklavalar *tèḷ tèḷ* olurdi." (M3.3/2, 62) "*illem* gidecem dedi" (M3.7/1, 17) "*elan* dā diyim" (M2.2/1, 10) "miḷḷet *kalaba* oluy" (M7.1.2/1, 292) "ılıman su kuyaylar" (M7.1.2/1, 297) "*miske* kokardı." (M6.2.3/1, 75) "*dip* yakın‿ıdı." (M6.2.7/3, 6) "*tez* geldiler." (M7.2.3/1, 118) "şindi ben *tez* gittim oray" (M2.7/3, 29) "kırcaali *bütün* türklük." (B2.3/1, 5)

III.4.4. İhtimal Bildiren Zarflar

"*eral* sıkılırdım" (M3.2/2, 22) "onlar dā geri gelmiş *eraḷ*" (M6.2.10/2, 13) "kayın ājından *eraḷda*." (M6.2.10/2, 186) "intizar etmişim ben *eralda*" (M3.3/1, 82) "ne bileyim *eralda* onun için" (M3.8/1, 119) "bulgar göçmenleri *eralda* elli ikide mi geldi üle bi şey." (M2.2/3, 19)

"*gaİba* kulāzlıdan‿ıdı o" (M6.2.4/1, 126) "*gaİba* türkleri ep toplamış" (M6.2.3/2, 59)

III.4.5. Sınırlama Bildiren Zarflar

III.4.5.1. bi tā, bittā, bitta, bittayi

Artık, sonra, bir daha anlamları taşıyan ve *bir daha, bir dahi* yapılarından gelişmiş bu şekiller, II. Bölgedeki Eskicuma-Opaka, Razgırat, Şumnu ağızlarında ve sıkça görülmektedir.

Bazı kaynaklarda zarf (Cebeci, 2010: 71), bazı kaynaklarda ise edat (Demirel Dönmez ve Koç, 2018: 36) olarak değerlendirilmektedir.

Anadolu ağızlarında rastlanılmayan bu birleşik biçimler, Silistre Türk ağızlarında ve Dobruca Türk ağızlarının bir kısmında yaygındır (Demirel Dönmez ve Koç, 2018: 21).

"bī sofra kolaç yapādık *bi tā* dādīdık onnarı." (B7.10/2, 67)

"dokuS seneden sō kızları oluye *bittā* üç tane āka ākaya." (B6.2/1, 130) "bī buçuk sene çalıştım fabrikada bittā ep ova işinde." (B6.3/1, 31) "bi de gelīsin eve *bittā* ekmek azır‿edēsin oranda bekleyīri aç." (B7.10/2, 77) "*bittā* getiriydik yayādık bōle" (B7.10/2, 94) "türkçe olmadı kābèldi *bittā*." (B5.3/1, 32) "onnā *bittā* saklanō senelēce." (B5.3/1, 244) "sōra sabası *bittā* koyōru südünü müdünü" (B5.3/1, 263)

"e *bittā* şekerli su yapması İazım onnarın beslenmesi içi." (B5.3/1, 297) "biz burda *bittā* yeni pasaport yeni nufus çıkardık" (B6.1/1, 106) "asāsın onnarı *bittā* saçakların altına" (B6.1/1, 335) "ondan sōra *bi tā* inşātta demircisin, sıvacısın, tūla öriyesin, kalıp yapıyesin *bittā* inşātlāda." (B6.1/1, 443-444) "*bittā* bulgālāla ilişkiyi kestik" (B6.3/1, 25) "kiradan da *bittā* buraya geldik." (B7.4/1, 21)

"eti kavırız basarız küplere *bitta* yī bütün kış." (B7.6/1, 50)

"on bī yaşından sō babannem öldü *bittayi*." (B6.7/1, 216) "biz ōle veriydik *bittayi* er āneye." (B7.10/2, 71) "sōna sōna çıktı *bittayi* buzdolapları." (B6.7/1, 256)

III.4.6. Miktar Zarfları

III.4.6.1. kere, kē / ke, keren, keret, ket; çeret, çet "kez, defa"

kere

"zītin yāyını bi *kere* bilmezdık yelım" (M2.10/2, 173) "bi *kere* yedı mi ikinciyi istemeym" (M7.1.2/1, 356) "iki *kere* mi üç mi gèļdiler." (M7.1.5/1, 231) "üç *kere* bile mektup yazdı" (M6.2.4/1, 13) "bī *kere* gittim." (B7.11/1, 36) "bī *kere* tā başka gemiyle izmire getīdiler bizi." (B8.5/1, 54) "günde iki *kere* süzersin bi *kere* süzersin." (Y1.2/2, 75) "iki *kere* hatim‿ettim." (Y1.3/1, 7)

kē / ke

"yapamazmiş sōna dā bi ke." (M1.2/3, 48) bazı ke "bazı kere" (M4.1/1, 236)

“geçerdi bir‿iki *kē* yaptın mi.” (M1.2/3, 98) “bazı *kē* bütün gece yıkardık çamaşır.” (M1.2/4, 48) “doktorlar geçmiş *bi kē* yaylaları gezmiş” (M1.2/6, 62)

keren

Örnekleri Koçana-Grades ile Radoviş-Topanitsa’da görülmüştür.

“yıkarsın pirinci dört beş *keren*” (M7.1.2/1, 285) “gör bi *keren*.” (M4.2/5, 28)

keret

Prizren; Koçana-Grades; Radoviş-Allabası, Sarıgöl, Oravitsa; İştip-Kepekçili; Varna-Mihaliç; Dimetoka-Arenbunar’da tespit edilmiş bir şekildir.

“televizyonda açmıyonuz mi gürma o pizren şērini *bi keret*.” (K1.1/1, 8) “getır benım kızımın resmını görsün bu *bi keret*.” (K1.1/1, 304) “sora dā *bi keret* gittilar mi alırlar mendil” (K1.1/1, 326) “gitti üç dört *keret*.” (M6.2.7/3, 41) “bi tabak çıkar *bi kerette*.” (M7.2.4/1, 82) “iki èļde bırakām *bi kerette* daļlir böle keserke” (M7.1.6/4, 94) “gör bi keren. *keret*, ket.” (M4.2/5, 28)

Bazı kelimesiyle birlikte *bazen* anlamında zaman anlattığı da oluyor:

“*bazı keret* ūle et kaynadırdık” (M6.2.7/3, 54) “*bazı keret* kavrılı istėrsek kavırıdık ununu *bazı keret* ūle istėrsek çī̇den yapardık” (M6.2.7/3, 44) “*bazı keret* örüyorun ” (M6.2.7/3, 82)

Şu cümlede de yine *olduğu zaman* anlamında birleşik yapı içinde karşımıza çıkıyor:

“ama oldū *kerette* bōça yapālar.” (B8.1/1, 18)

Aynı anda anlamıyla durum bildiren örnekleri de vardır:

“sekiz āne *bi kerette* geldik.” (M7.2.8/1, 26) “kūden *bi kerette* çıktık sekiz ane *bi kerette* kaldık.” (M7.2.8/1, 26) “*bi kerette* düverdim.” (Y1.1/6, 420)

ket

Koçana-Grades’te görülen, hece düşmesiyle ortaya çıkmış bir şekildir.

“gör bi *ket* nas” (M4.2/1, 36) “bak şini *bi ket*” (M4.2/1, 194) “ama *bi keti* aradık” (M4.2/1, 110) “bak o çocuklara *bi ket* nasın gezeyla” (M4.2/1, 202) “*bi ket* geçen biz gittık şeye” (M4.2/1, 283) “fātiyi ara deym *bi ketçik*.” (M4.2/1, 298) “olmij *bi ket*.” (M4.2/6, 148) “gelejekle bir‿angi *ket*” (M4.2/6, 160) “gör bi keren. keret, *ket*.” (M4.2/5, 28)

çeret, çet

Bu şekiller Prizren ağzına özgüdür.

“çıkay misın oradan dā bi *çeret*.” (K1.1/1, 240) “celır bi *çet*” (K1.1/1, 314) “celır bi çet ya gürümce olur, elti olur” (K1.1/1, 314) “şini unutmişım kaç *çet*” (K1.1/4, 84) “ama bu *çet* olmadi” (K1.1/4, 129)

III.4.6.2. kadar, kadā, kā, kadan, kadara; ġadar, ġadā / ġādā, ġadara / ġadarı

Bunlardan hece düşmesinin olduğu *kā* biçimi Prizren, Makedonya, Kozana-İnobası ağızlarında yaygınken ötümlü şekiller ise Kırcaali, Sımolyan-Tozyanı, Dedeağaç-Hasanlar’da görülmüştür.

kadar

“*o kadar* biliyoruz” (M6.2.3/2, 63) “*o kadar* güveniyidiler.” (B5.4/1, 55) “ne *kadar* saygı gösteriyolardı” (B3.2/1, 151) “*şu kadarcık* būday” (B4.1/1, 25) “*beş ay kadar* durduk orda” (B5.1/1, 105) şu kadar şu kadar (B5.2/1, 285) “*u kadar* kıymetlidim.” (Y3.1/2, 80)

kadā

“babam *o kadā* meraklıydı.” (B5.3/1, 301) “bayramda burda *o kadā* insandık.” (B5.4/2, 114) “*o kadā* gençtik, *o kadā* merakla yaptık” (B6.2/1, 13) “*bu kadā* bī para vēdik” (B6.7/1, 79) “*bu kadā bu kadā* hamır kesēsin” (B7.9/1, 90) “*bu kadā bu kadā* yapādık” (B7.9/2, 19) “baktım *bu kadā* bi karpız” (B7.16/1, 194)

kā

“akşamdan sora *ne kā* çikardık” (K1.1/2, 523) “ben o *kā* bilmem demir be.” (M8.4/1, 89) “bu *kācık* fasüle atarız” (M8.4/1, 259) “konuşamam o *kā* çok.” (M3.2/2, 28) “ne *kā* ekmek su istemek için” (M3.5/1, 4) “orda o *kā* kara basardık gene sūk yok udu.” (M2.8/1, 31) “*ne kā* türk dilini bilırım kelimesını *o kadar* kırıstiyancez da.” (M7.1.5/1, 18) “*ne kā* kaynār aşlarsan *o kā* at. ” (M7.1.6/1, 93) “*bu kā bu kā* toplari vurusun” (M1.2/3, 77) “*ne kā* şimdi verı bak.” (M1.2/3, 128) “tā yere *kā* saç” (M5.1/1, 209) “yejēmız *kā* pişırıyz” (M7.1.2/1, 355) “*bu kācık bu kācık* koparıdık” (Y5.1/1, 111) “*şu kācık* maya katılırdı.” (Y5.1/1, 109) “*bu kācık* bi yerde” (Y1.1/2, 51)

kadan

“e *bu kadan*” (B8.2/1, 54) kırccaali alkaya:“*alcak vēcek kadan* biliyon.” (B2.3/1, 11) “sapları *bu kadan*” (Y1.1/ 3, 98) “*bu kadan* altın, *bu kadan* gīm” (Y1.1/6, 205) “testilēmiz vardı *bu kadan*.” (Y1.1/6, 261)

kadara

“üstü bazen morlaşō bile *o kadara* kadā” (B5.3/1, 223) “bu *kulān sertlī kadara*, o kadar olcak.” (Y3.1/2, 67)

ġadar

"e tė *ġadar* işte." (B2.1/1, 10) "bi keçi, bi inek te *o ġadar*." (B2.3/1, 23) "*ne ġadar* deyim" (B2.5/1, 11) "*bu ġadar* tereyā çıkıyo" (Y2.2/1, 94)

ġadā / ġādā

"*bu ġādā* kir pis *bu ġādācık* yapıyon" (B2.6/1, 4) "mālemizde *ne ġadā* kaç kız vāsa" (B3.1/1, 94) "bizde *o ġadā* ince yoktu." (B3.1/1, 96) "oklavamız vardı *bu ġadā*" (B3.1/1, 131) "aynı yūka amırı *ġadā* yapāsın" (B3.1/1, 158) "annem ta *o ġadā* salādı beni işten." (B2.2/1, 8)

ġadara / ġadarı

"on sekiz midim on dokuz mudum *o ġadara* işte." (Y2.2/1, 11) "işte *o ġadara* ġızım." (Y2.2/1, 129) "buynuz daldı *bu ġadarı*" (Y2.2/1, 87)

III.4.6.3. kıyamet / kiyamet

"akrabalarmız *kıyamet* amıcaları şeyler." (M2.4/3, 25) "çingene çok tabi *kıyamet*" (M2.5/1, 5) "şini sereysık *kiyamet* tepsilere serersık" (M2.10/2, 161)

III.4.6.4. dā, tā "daha"

dā

"bizim türklerden *dā* temiz‿idi bak." (M2.9/1, 11) "*dā* kaba konuşurduk." (M3.1/1, 11) "sen *dā* çok seveysın" (M5.1/1, 222) "o *dā* çok yapaydi." (M6.1.1/1, 41)

tā

Bulgaristan, Yunanistan ağızlarında sıkça görülen biçimdir.

"unnā *tā* bizden iyidi." (B2.6/1, 11) "bizim *tā* dedīm gibi anacīmiz *tā* ġuvetli anacīmiz yapādı" (B3.1/1, 128) "şumen *tā* būk yer" (B7.16/1, 20) "keklīn *tā* güzeldir." (Y1.1/5, 111) "*tā* incedi bunnar" (Y3.1/2, 75) "orda evlēm *tā* güzeldi." (Y2.2/1, 76) "ābim *tā* benden būk" (Y5.1/2, 5)

III.4.6.5. eñ, en

En üstünlük bildiren miktar zarfıdır. Bazı İştip ve Radoviş Yörük ağızlarında damak n'li şekli mevcuttur.

"*eñ* iyi o duva" (M6.2.8/1, 145) "kalktım *eñ* soñunda" (M6.2.10/1, 444) "eñ soñunda da bizim analarmızın yüzünü kimse görmezdi" (M6.2.7/4, 78) "*eñ* ileri geldi" (M7.2.1/1, 153) "*eñ* aşā on sene on beş sene oturu" (M7.2.2/1, 237)

"*en* ġaba bulgaristan ġonuşması." (B2.4/1, 33) "*en* būk ābeyim elli bīde gelen" (B6.1/1, 124) "*en* fena mārebe" (B7.16/1, 149) "*en* bitki de ineklēde çalıştım." (B8.4/2, 75) *"en ilk* yaluvada kaldık" (Y3.2/1, 17)

Çok, pek, biraz gibi daha başka miktar zarfları da vardır:

“*çok* gȫdük *çok* geçirdik” (B2.6/1, 23) “memleketimizde *çoġ* olurdu.” (B3.1/1, 53) “türk yaşaydi *çoki*.” (M4.2/3, 19) “*pek* türk yoktu” (B2.5/1, 53) “*ācık* yapardık” (Y5.1/1, 99) “duru *birasçık*” (M1.2/3, 53) “biz *biraS* istemeyiz yürenmē” (M3.5/1, 6) “*bıraz* yaptım.” (Y5.1/1, 75) “ālem *ikicik* pindiri” (B7.16/3, 216)

III.4.7. Soru Zarfları

ne, nereye, nerde, nerden

“*ne* yapacan bunlari?” (M1.2/4, 23) “babam dedi *ne* yapçaz biz.” (K1.1/1, 98) “babam diy *ne* oldi.” (K1.1/1, 119) “*ne* içersınız?” (K1.1/2, 18)

“*nere* gicen a kızım” (M8.4/1, 176) “*nerey* gittise” (M3.1/1, 6) “*nēre* gidersın *nerden* gelırsın” (M3.2/2, 16) “*nerde* yaşaysın?” (M2.5/1, 12) “sen *nerde* oturuyu?” (Y1.3/2, 30) “sen *nerde* yaşıyosun?” (B3.1/1, 124)

“bunda soraylar sen *nerden* celdın.” (K1.1/2, 62) “nerdensınız?” (M3.2/1, 120) “*nerden* siz?” (B7.16/1, 73) “ibrayim *nereye* gitti be?” (B6.7/1, 57)

niçi, niçin

“sen bunları *niçi* sorarsın?” (M1.2/4, 23) “*niçin* dedi dēceksiniz” (M2.9/1, 88)

niye, neden

“*niye* sen bakıyon bu ekmē?” (K1.1/1, 228) “*neden* oli bu şiy” (K1.1/1, 121)

“*nīden* kaçtılar” (M1.2/3, 143) “biz *nè* burdayız şindi?” (B5.1/1, 139)

nice, nije, nece

“*nice* istersen yap” (M2.6/1, 64) “burda *nice* yaparlar orda da öyle.” (M3.3/2, 46) “biz *nece* gèḷdık bura bak” (M3.2/1, 30) “*nice* oldi bu türli” (M3.2/1, 123) “*nece* anladim unuttum gāri.” (M3.2/2, 56) “merfenlerden yukarı *nice* binermişiz a kızım” (M7.2.5/1, 28) “hiç sorma beni *nije* istediler.” (M1.2/3, 29)

nasıl, nasın, nası, nas; nanice; nab

“*nasıl* öldi.” (M1.2/4, 54) “kız mani *nasındı*?” (Y1.1/5, 255)

“*nası* getircen *niylen* getircen” (K1.1/1, 47) “*nası* veram” (K1.1/2, 92) “*nası* guyacız” (M3.3/2, 1) “*nası* bakam çıkıcak karşıma?” (M3.8/1, 280) “*nası* bunu midden kabuḷ ediy senin.” (M2.9/1, 39) “*nası* īsannar?” (M7.2.2/1, 158)

“*nas* kız dedim peynir tatlisini yapardık.” (M3.8/1, 301)

“*nanice* burda boyle uzun uzun yapraklar olurdi” (M1.2/6, 115)

“*nāb* aklımıza gelirse” (B2.2/1, 44)

kaç

"ramiz dedeler *kaçta* gelmiş?" (K1.1/1, 196) "baban *kac* dōmlidır?" (K1.1/1, 197) "*ne* bilim *kaç* yaşınaydım" (M3.2/2, 6) "kac *dūmlisin* sen?" (M2.5/1, 57) "*kaçta* gēmişik ba cem acaba biz?" (B7.16/1, 86)

III.5. EDATLAR

Türkçede ek ve kelimelerin anlamını, işlevini belirtmenin, pekiştirmenin / kuvvetlendirmenin / vurgulamanın yollarından biri de onları *-A, -I, -k, -l, -m, -n, -t, -z* gibi morfemlerle genişletmektir. Türkçenin her dönem ve lehçesinde görülen bu morfemlerden bazıları muhtemelen enklitik kökenlidir (Karahan, 2012: 219).

MBGA'da da bu tarz varyantlaşmaların, edatlarda *barem / barim / balim, içini / içine, kadana / kadara / kadarı, gibin, diyin / diyen, bilem / bilen / bilene* gibi örneği çoktur.

III.5.1. Cümle Başı ve Açıklama Edatları

III.5.1.1. açan, açen, açın, açȧn, naçan

Eski ve Orta Türkçe dönemlerinde yaygın kullanılan soru kelimesi *kaçan "ne zaman",* Kosova ve Makedonya Türk ağızlarında, *açan / açın / haçan / haçın* biçimleriyle cümle başı bağlacı olarak yaşayan arkaik bir unsurdur (Kalsın, 2013: 406).

Kaçan ve varyantları Anadolu ağızlarında da Eski Anadolu Türkçesindeki gibi cümle başı edatı olarak kullanılmaktadır. Kelimenin *kaçan, gaçan, haçen* biçimleri sadece Türkiye Türkçesi ağızlarında *açın / haçın* şekilleri ise Rumeli ağızlarında görülmektedir. Ayrıca sözcüğe, Rumeli ağızlarında, ikilemeli hali *haçın haçın* ile rastlanmaktadır. Sözcük, yine zaman kavramından uzaklaşmadan, Anadolu ve Rumeli ağızlarında ne çabuk, ne tez anlamını da yüklenmiştir (Torun, 2012: 52)

Biz de bu sözcüğün Prizren ağzında *açın, açan*; Sarıova ağzında *açȧn, açan*; Debre-Elessa'da *naçan, açan*; Grades'te *açan, açen*; diğerlerinde ise *açan* biçimine rastladık. Örnekler daha çok Makedonya ve Kosova ağızlarındandır. Genelde *ne zaman* anlamını taşımakla beraber *-ınca zarf-fiili, meğer, aslında* manalarında kullanıldığı da olur.

açan

"*açan* derız oraya konak" (K1.1/1, 376) "*açan* geldik te şimdi başladık" (M1.2/3, 120) "*açan* arp zamaniymiş o öküzlere böle asık kalmış" (M1.2/5, 8) "*açan* yapamasın." (M2.5/2, 80) "biz *açan* şeydik okul yok‿idi." (M2.6/1, 122) "ben *açan* èvlendım çalmaydi." (M4.2/1, 174) "bis *açan* gèl̤dık önüs üç‿ane" (M4.2/4, 40) "ben

açan gèḷdım kaç yaşındeydi" (M5.1/1, 1) "*açan* burā gèḷmişler işte ǵavurlar turkler de buray gèḷmiş." (M5.1/1, 47) "kırk günlük gelin‿idi gittim *açan*." (M7.1.2/1, 34) "*açan* baksana ne bük oldi." (M7.1.4/1, 43) "*açan* kaụktuk burdan iştibe biz vardık." (M7.1.3/2, 12) "*açan gitti* gene ufak‿idım" (M7.1.5/1, 161) "*açan gittık* orā biz, yok‿ idi bi şeycikleri" (M7.1.6/1, 11) "*açan* bi sandık yayılır tepsilere yazarız" (M7.1.6/1, 95) "*açan* dökerdik bakıra nah iki kı̀ḷo, üç kı̀ḷo yā çıkardı." (M8.4/1, 46) "ben *açan gittim* kaynatam yoktu." (M8.4/1, 266) "*açan* geldik yoktu büle şey bunlar." (M8.4/2, 108) "*açan* bakarız levaya demir kapı." (M8.5/1, 51) "sabayli *açan* kalkmışlar iç kimse yok" (M8.5/2, 72) "*açan* bakınırsak açardık onu gene örterdik" (M8.5/2, 262) "*açan* arār porta yok avlida." (M3.8/1, 249) "*açan* geldik urganlıya çok istērdim" (M3.8/1, 314) "şerbet veriydik *açan* nişan olursun." (M3.8/1, 132) "biz *açan* geldik bu köy isakçelebi bilmem kaç āneydi" (M6.2.7/2, 25) "*açan* geldik on beş āne geldik." (M7.2.3/1, 85) "açan aldın mı karıştırmā tel tel olur" (M7.2.4/1, 52) "*açan* bakarsın dişlik gibi olmuş" (M7.2.4/1, 93) "*açan* ayāma kadar su gelmiş dolduruyun testileri, vuruyun omzuma testileri getiriyin eve." (M7.2.8/3, 66) "*açan* bi buçuk sene kā çalıştım memlekette" (M7.2.8/4, 35) "*açan* yaşar çıktı geldi" (M6.2.9/1, 56) "o vakıt *açan* bükreklerimden asta" (M6.2.4/1, 64) "biz burayı geldik *açan* kafaları açık." (M6.2.9/2, 127) "*açan* dedim ben de minareni azīlamışın kılıfını da azīla." (B6.7/1, 60) "*açan* gelmōsun bize ben de fíĺan yere gidiyim." (B5.3/1, 349) "*açan* baktılar kemaḷ duru" (Y5.1/3, 64) "*açan* çuvali doldur" (Y3.2/1, 14)

Şu cümlede *meğer* anlamındadır:

"ay ne güzel dėrin *açan* takma dişleriymiş" (M6.2.3/1, 59)

-Inca, -dığında manası taşıdığı da oluyor:

"ona *açan* güjeniksin, güjendi mi öle ïlenirdik." (M7.2.3/1, 183)

Şu cümlede ise *aslında* anlamını içerir:

"*açan* buraya gelmē iç istemedim, hiç istemedim buraya gelmē orası tā iyi." (B7.12/1, 4)

açen

"ben onlara *'açen* gradeste gelin gèḷdım" (M4.2/6, 59)

açın

"*açın dogaysık* biz burda birden veriler şeyi nefus ḱādımızi" (K1.1/1, 128)

"*açın* gelırdım yarındasi gün koụkardım" (K1.1/1, 253) "*açın gelir eve* o zaman üper el. " (K1.1/1, 342) "*açın* çıkarsın bir onu kocan sayarsın" (K1.1/4, 22) "*açın* şimdi

bizde savaş vardı ya kosovada" (K1.1/4, 44) "*açın* celdım aray telefonlen." (K1.1/4, 106)

açȧn

"*açȧ*n geldi kel‿arap ȯrdan girmiş ordan çıkmiş" (M5.1/1, 8) "*açȧ*n çocuk‿imişim ama gene kafam çalışi̇miş." (M5.1/1, 20) "*açȧ*n çalar ben istiyom oynamā." (M5.1/1, 145)

naçan

"yok be *naçan* kabarı" (M1.2/3, 49)

III.5.1.2. zatAn, zāte / zate

zaten, zatan

"*zaten* öleştiriler" (M3.8/1, 189)

"*zatan* orda dōdūm kū̄ *zatan*." (B7.16/1, 19) "para bilmiyoduk *zatan*" (Y3.5/1, 36)

zāte / zate

"*zāte* bilmiyom o şeyleri" (M1.1/1, 18) "*zāte* iki sāt sürdü yunanistana selenniye." (M2.9/1, 83) "*zate* burda yok" (M8.5/2, 126) "yok okulum *zate*." (M3.5/1, 4) "bubam ociydi *zate*." (M7.1.6/1, 57) "*zate* sā tarafım tutmuyo" (M7.2.2/1, 32) "*zate* şini evde ölmeysın" (M2.10/2, 333)

III.5.1.3. zāti / zati, zatı, zatın, satı

zāti / zati

"o *zati* sari." (M1.2/3, 116) "*zati* başka oca yok‿udu" (M8.2/1, 25) "*zati* menderez de yolları açıverdi" (M6.2.1/1, 4) "*zāti* o anasının karnında kalmiş ufak" (M3.4/2, 18)

zatı

"o ev *zatı* ortak‿ıdı" (M2.2/4, 28) "abe *zatı* canaballā onu adınna dūyo." (M6.2.10/2, 122) "*zatı* yörük‿ümüşüz biz." (M7.2.1/1, 6) "*zatı* çok okumadım" (B7.11/1, 14) "ġārsı hasta *zatı* velinin." (Y2.2/1, 51)

zatın

"çocū̄mū̄z de var *zatın*." (Y3.2/2, 25)

satı

"*satı* anneme gidō̄m" (B7.16/3, 146) "dürtmek istemiye satı haydē dedi mi o gidivö *satı*." (B7.16/3, 194) "*satı* kara o bēki o bakır annem pişirdi̇se" (B7.16/3, 353)

III.5.1.4. ama, ema, eme, emme

ama

"*ama* et çok vardı." (M8.4/1, 3) "*ama* bir zorumuz yok‿udu onlardan." (M8.1/2, 7)

“*ama* bütün olū” (B6.2/1, 172) “bekliyez ölümü *ama*.” (Y1.3/1, 109)

ema

I.Bölgeye özgüdür.

“*ema* ćavurların şüle nası diyim bi 'tepedeydi onların evleri” (K1.1/1, 19)

“cevize var *ema* olmaz üstlerinde.” (M1.2/3, 67) “türkiyada dūma *ema* tāsilli.” (M2.5/1, 88) “*ema* dörd‿evtiydık ondan.” (M7.1.4/1, 53) “*ema* zorlen idare ederım” (M7.1.6/1, 58) “*ema* ekmek èvde pişirmeydık” (M4.2/3, 54) “*ema* ha dedim beki bi kolayı var.” (M4.2/4, 33) “*ema* dedīn gibi barışırdık kavga ederdik” (M7.1.3/1, 45)

eme

“bak çocūm kocaldı *eme* nāpacan” (M8.4/1, 81) “*eme* baraka altında” (B3.1/1, 19) “*eme* öbür sınıflara vādı gene.” (B2.1/1, 5) “*eme* ġırcalı gidiyoru.” (B2.7/1, 3)

emme

Kırcaali ve Dedeağaç-Hasanlar ağızlarında tespit edilmiştir.

“*emme* aklımda ġalmamış.” (B2.1/1, 38) “*emme* adı üle” (B2.2/1, 2) “*emme* sen neye kiliseye gidiyesin” (B2.4/1, 416) “cebel *emme* kayabaşı.” (B2.6/1, 8) “*emme* hanı ūle ilklēden anı üle nişan mişan yapan yoktu.” (B2.6/1, 62) “*emme* fakirlikten okuyamadık.” (B2.7/1, 25) “*emme* biz gideriz de” (Y2.2/2, 41)

III.5.1.5. anca, ancak

anca

“işte *anca* sturmiciy bilırız.” (M3.2/2, 35)“orda *anca* İtiyarlar yapardı” (M3.3/2, 46) “*anca* ovā gidiyoduk” (M3.4 / 1, 3) “sütlen yūrtta *anca* geçti.” (M7.1.6/1, 123) “*anca* yirmi, yirmi beş āne türk vardık” (M6.2.1/1, 2) “*anca* mustafa, o bilir.” (M7.2.7/2, 42) “akşama kadar orda *anca* çıkarılardın.” (M8.3/1, 234) “*anca* on iki yaşlarında ġızmışım” (B3.1/1, 64) “*anca* bir evimiz var” (B6.1/1, 5) “bi sene gittim *anca*” (Y1.1/ 3, 14) “*anca* işte borasını süpürüyom.” (Y2.2/1, 27)

ancak

“*ancak* çalışıyz kazanıyz” (M2.5/2, 28) “*ancak* onlari yapaydık” (M2.10/2, 39)

III.5.1.6. fekat, feġat

“*fekat* geçmiş.” (M3.2/1, 20) “*feKat* ben onları yayayım diyo” (M6.1.2/1, 85)

“*feġat* biz ayāmızlan kısmetimizi teptik geri.” (B2.7/1, 15) “*feġat* insan ġalmamış.” (B2.7/1, 3)

III.5.1.7. eger / egē, eger kili, eger kilim, egel, egele

Alınma bir edat olan *eğer* eski şekliyle kullanılıyor. Yer yer /r/ > /l/ değişimine uğruyor.

eger / egē

“ *eger* çim ister çim aç‿ise yapar” (K1.1/2, 393) “*eger* dedi rāzi gelırse” (M1.2/6, 32) “*eger* bizim erkekler gideydi” (M2.4/3, 17) “sabāli sārsan *eger* pişiriysin” (M2.5/2, 118) “*eger* inanırsan” (M6.2.10/2, 141) “*eger* elinde var‿ısa” (M6.2.12/1, 113) “*eger* tutarsañ bi sene nişannı” (M7.2.2/1, 168) “*eger* dersini yapamadı̄n zaman” (Y3.2/2, 57)

“*egē* çoksa üj, dō̄t koyāsın” (B6.2/1, 178)

eger kili, eger kilim

“iyi olsa *eger kili*, ba bak iyi olsa eger” (M4.2/2, 63)

“*eger kilim* dedi çok *astaysen* dedi, emen dedi bi teligraf çekeyim” (M2.9/1, 62) “*eger kilim* ölüm kalım olur er şey olur oni arālar” (M7.1.2/1, 114)

egel

“*egel* yaz günüyse” (B8.4/2, 44) “*egel* ufaksa sabāta iki yayık düverdim” (Y1.1/6, 419) egel (M8.1/1, 203) “arān bulunurse *egel*” (M2.5/2, 30) “yaparsan *egel* ī yapālar ī yapmasan *egel*” (Y5.1/3, 2) “gidersen *egel*” (Y5.1/3, 3) “gömmemişlerse *egel*” (Y5.1/3, 66)

egele

“katmasan *egele* çok sıkı olurdu” (Y5.1/1, 155)

İkiz ünlülü şekline de rastlanır:

“*e̦er* derse başka çene yapılsın oni dedım yaptırim” (M4.2/4, 33)

III.5.1.8. beki, belçi

“*beki* kafasını da soktilar” (K1.1/1, 32) “*beki* atmış sene oldu.” (M8.4/1, 5) “sen *beki* da yok‿udun 'dünyada” (M2.9/1, 119) “*beki* aber gelir” (M6.2.9/1, 45)

belçi

Prizren’e özgüdür.

“*belçi* celırım.” (K1.1/3, 86) “*belçi* pali satılır satılmaz” (K1.1/4, 243)

III.5.1.9. bare, barem, barim; bali, balim

bare

Bu şekli, Makedonya ve Prizren ağızlarında bulunmaktadır.

“ne yaptın *bare*?” (K1.1/2, 113) “çetmile deydi bule ani yürükler *bare* dim” (M4.2/4, 58) “nor diyim *bare* nor.” (M4.2/4, 89) “o *bare* gezey ben gidemeyim uzaklara.” (M4.2/4, 260) “ekmek *bare* yiyemeydım” (M4.2/6, 57) “*bare* di mi isteylar seni” (M7.1.4/1, 16) “*bare* bu kadar yā çıkay” (M2.5/2, 122) “*bare* orda öleyim.” (M2.10/2, 333) “diñlendim *bare* biraz.” (M6.2.10/1, 443) “çojū evereydim *bare*.”

(M6.2.10/2, 155) “iki senede dediler *bare* okulu bitittiriz” (M7.2.2/1, 41) “ömrümüzü yıprattı bu ev *bare*.” (M3.8/2, 82) “göstereyim taranayı *bare*.” (M8.2/1, 134)

barem

Sarıova merkez ile Manastır-Kınalı’da pekiştirilmiş bu şekli vardır.

“bol bol rāt *barem* yatıydım.” (M5.1/1, 156) “şüle bu kācıcık *barem* babam almadı eve.” (M8.5/1, 195)

barim

Koçana-Grades ile Eskicuma-Karlıköy’de rastlanmıştır.

“sınır şeyi diyim *barim* edirne şeyi.” (M4.2/2, 85) “*barim* iş vā” (B5.2/1, 225)

bali

Razgırat-Kışla, Şumnu-Hasanköy, Dimetoka-Arenbunar, Gümülcine-Bılatköy’de tespit edilmiştir.

“zōlayadılar ōreniydik *bali* keşke ōreneydik.” (B6.2/1, 41) “bi tānesi *bali* yanımızda olsa.” (B7.16/1, 32) “īsan der resimi *bali* olur da ben bubamı görürüm diye.” (B7.16/1, 156) “çık ta kapının aralarından *bali* bak” (Y1.1/6, 24) “gidelim *bali*” (Y3.2/1, 58)

balim

Örneği Razgırat-Zavıt’tandır.

“*balim* bana bi aylık gelīdi.” (B6.7/1, 137)

III.5.1.10. yāni / yani, yanı, yanik

“*yāni* erkez daşınmış” (M6.2.2/ 2, 7) “*yani* kırdın mi bacā kuyardık. ” (M7.1.6/1, 119) “*yanı* kepēn içine katardılar” (M6.2.3/1, 43) “fazlası geldi türkiyeye *yanı*.” (M6.2.11/1, 20) “*yanı* o kā dövlet sıkıştırdı.” (M6.2.12/1, 224) “ *yanı* sınır” (M7.2.2/1, 15)

yanik örneğinde ise ok / ök edatı kalıntısı vardır:

“yakın yakın *yanik*.” (M6.2.9/2, 26)

III.5.1.11. haĺbuki, aĺbuki

“*halbuki* ne güzel ovadı” (Y2.2/2, 63)

“gittım sataym *albuki* satamadık.” (M1.2/2, 55) “*aĺbuki* yazi yok” (M6.9/1, 242) “*aĺbuki* ben ingemden dā çok korkuyon.” (M6.2.10/2, 149) “*aĺbuki* ben onu taklayışı duydum” (B7.16/3, 148) “*aĺbuki* ordan toprak aldım” (Y5.1/3, 80)

III.5.1.12. atta

“*atta* ben asker‿idim bile.” (M2.9/1, 17) “*atta* biraS unlardan aşır neşir oldune” (M4.2/2, 38)

III.5.2. Son Çekim Edatları

III.5.2.1. içi, için, içini, içine, içiri

Zeynep Korkmaz, bir sebep gösterme edatı olarak küçük ses değişmeleriyle Türkçenin tarihî ve yaşayan lehçelerinde "üçün, uçun, içün, için, uçin, ucun, ücün, isin, žan" şekilleriyle kullanılmış olan için edatının yapısının "uç 'sebep'+ ı iyelik eki + n vasıta hali eki" kaynaşmasından meydana geldiğini belirtmektedir (Korkmaz, 2005: 94-96).

içi

"ekşitmek *içi* katarıs." (M1.2/1, 51) "dūmek *içi*." (M8.4/2, 60) "bıydayı savurmak *içi*" (M8.5/1, 119) "onun *içi* geç kāvaltı ederım" (M3.3/1, 59) "birer koyin keserdi *kış ‿içi*" (M3.3/2, 28) "kayınbubalar kesti bi dana yemek *içi*." (M3.7/1, 192) "bi tane midde *içi*" (M3.8/1, 238) "o masırları küvermek *içi* teller vardi." (M2.5/2, 83) "sırf *iş ‿içi* geldiler" (M2.7/1, 18) "sizin‿*içi* dedi benim kapım her zaman açık." (M2.9/1, 125) "iyi asker ōdūmuz‿*içi*" (M7.1.1/1, 27) "iki isim oldū *içi*" (M6.2.2/2, 44) "çirçir fabrikasına girdik çalışmak‿*içi*." (M6.2.3/2, 19) "ıramazan‿*içi* gider" (M7.2.2/1, 167) "azırlamışlā bizim‿*içi*" (B5.2/1, 44) "būk oldū *içi*." (B5.3/1, 12) "kızdīmak *içi* onnarı." (B7.11/1, 12) "sizin‿*içi* geldim" (B7.1/1, 59) "kalburlāmız vardı tarana *içi* kuskuz *içi*." (Y1.1/5, 149) "gidiyiz yunanistana şe yapmak‿*içi*" (Y3.2/1, 53)

için

"celmeg‿*için* buraya." (K1.1/2, 89) "*onunçin* tam yuguslavya şeyini 'bilmirum." (M3.2/1, 11) "*onunçin* ġavur bugar gelır bugar olur" (M3.2/1, 99) "*onunçin* bi şeyden aberımız yok." (M3.2/2, 9)

içini

"amcam *içini* çok dögdi ġavurlar." (K1.1/1, 23) "türkçe ġonuştūm *içini*." (B2.3/1, 43)

içine

Prizren'de görülmüş biçimdir.

"babam *içine*" (K1.1/1, 136)"allā rāzı olsun celdıgınız *içine*." (K1.1/2, 12) "aradīnız *içine* çok sevındık." (K1.1/2, 14) "misāfir ne celır bayram *içine* pare verı celine." (K1.1/2, 369)

içiri

Kırcaali-Susuzburun'da tespit edilmiştir.

"köylēden çıkmadīmız *içiri* bi de trennerin sesini hiç duymadıktı." (B2.1/1, 16) "yatmaġ‿*içiri* o hazır yatak onnā sōna sōna çıktı." (B2.1/1, 49) "kızlara bakmak,

seçmek *içiri*." (B2.1/1, 204) "demek kızı seçmek için işte hankı kızı bēndīni seçmek *içiri*." (B2.1/1, 205)

III.5.2.2. kadar, kadā / kada, kā / ka, kadan, kadana, kadara, kadarı; ġadar, ġadā / ġādā, ġadan, ġadara, ġadarı, ġadarın

Kadar edatının *kā / ka* varyantı Kosova-Prizren, Makedonya; -r ünsüzünün düşürüldüğü *kadā / ġadā* Bulgaristan ağızlarında yaygındır. Ötümlü şekilleri Kırcaali**,** Sımolyan-Tozyanı, Dedeağaç-Hasanlar'da karakteristiktir, ancak Gümülcine-Basırlı, Şumnu-Yukarıköy, Ortaköy; Manastır-Germiyan, Köprülü-Koçilar ağızlarında da birer örneğine rastlanır. *-a* ünlüsü ile genişlemiş biçim Dedeağaç-Hasanlar, Gümülcine- Kargılısarıca, Bılatköy, Dimetoka-Arenbunar'da; *-ı* ile genişleyen ise Dedeağaç-Hasanlar, Kırcaali-Yatacık, Dimetoka-Arenbunar'da görülür. Ayrıca, Debre merkez, Elessa, Strumisa-Makruva, Şuşitsa, Manastır-Germiyan, İştip-Kutsa, Kırcaali-Alkaya, Konçe, Varna-Çaylak, Karaahmetmahallesi, Dimetoka- Umurbey**,** Arenbunar'da *kadan*; Sımolyan-Tozyanı'nda *ġadarın* biçimiyle karşılaşılmıştır.

kadar

"çikarılar kapıya *kadar*." (K1.1/2, 287) "oturular süfüre *kadar*." (K1.1/2, 322)
"kanatlarda bu *kadar* o karpuz olur mu bu *kadar*." (M8.4/1, 123) "davete alana *kadar* çıkmaydık." (M8.5/2, 158) "manıstırdan seĺanē *kadar*" (M8.1/1, 4) "urganlı *kadar* yok‿udu" (M8.2/1, 7) "o mayalanıy akşama *kadar*." (M2.5/2, 119) "zūreleın eve *kadar* var" (M7.1.2/1, 167) "aşā *kadar* orda ocak var." (M7.2.8/5, 56) "o *kadar* bilirim" (Y5.1/1, 19) "ne *kadar* tenekile gaz alırdı bizim adamlar." (Y5.1/1, 132) "gelinnīne *kadar* sırmasına *kadar*." (Y6.1/1, 65) "ne *kadar* güzel oynardık." (Y1.1/ 2, 33) "dokuz yüz yirmi üç yılına *kadar* sınır sayılıncaya *kadar* yüzde yüzü türk köyüydü." (Y1.2/1, 29) "ne *kadar* kaldık kim bilir" (Y1.2/2, 25) "buralara *kadar* bileklēne *kadar* yakardılar." (Y1.2/2, 39) "iki tāne o *kadar*." (Y1.3/1, 99)

kadā / kada

"sekize *kadā* okul yapıldı" (B5.1/1, 32) "o *kadā* meraklıydı." (B5.3/1, 301)
"kendimize *kadā* var." (B6.1/1, 5) "o *kadā* gençtik" (B6.2/1, 13) "yılancık *kadā* şişmiyirı." (B6.2/1, 235) "kāşıkı komşulā *kadā*." (B6.7/1, 8) "gece yarısına *kadā*." (B7.16/3, 132) "buraya *kadā* gelir miydim dedim." (B7.16/3, 392) "yaparım o *kadā*" (B7.16/3, 75) "bu *kadādı* o" (B7.16/3, 96) "ben yediye *kadā* gittim" (B7.17/1, 2) "şeye *kadā* edirneye *kadā* trenne geldik." (B7.19/1, 32) "yuvar gayrı yuvabildī *kadā*" (B7.19/1, 26) "perşembeden pazara *kadā*" (B8.1/1, 23) "albaya *kadā* yūseldirdiler"

(B8.2/1, 37) “dördüncüye *kadā* gittim” (B8.4/2, 2) “pazara *kadā* dūn‿olurdu.” (B8.4/2, 11)

“e işte bu *kadacık*” (M7.2.2/1, 32) “dūn *kada* masraf yaparsıñ” (M7.2.2/1, 168) “dünya *kada* atej yanar” (M7.2.2/1, 428) “unuttum ne *kada* kaldīmızı.” (M7.2.4/1, 35) “o *kada* biliyoruz” (M7.2.7/2, 160) “yokarı *kada*” (M7.2.8/5, 56)

kā / ka

“şini ben ne *kā* düversam” (K1.1/2, 223) “ne *kā* soroşur” (K1.1/2, 365) “bunda ben cürmedim o *kā* versınlar pare.” (K1.1/2, 370) “bu *kā* bu kā toplari vurusun” (M1.2/3, 77) “o süfüre *kā* uyumazdi.” (M1.2/3, 160) “ayvancılık yapar gendi gendimıze *kā*” (M1.2/6, 65) “yārdi burā *kā* kar.” (M1.2/6, 153) “gece yarısına *kā* bitmez.” (M8.4/1, 151) “bu *kācık* fasüle atarız” (M8.4/1, 259) “bir sene *kā* onun evde oturduk.” (M8.4/2, 16) “zorla gittim te kıza *kā*” (M8.4/2, 21) “bu *kācık* bir taj bulamasın” (M8.5/1, 83) “şüle bu *kācıcık* barem babam almadı eve.” (M8.5/1, 194) “beşe *ka* mı dörde *ka* mı, dörde *kā* okudum” (M8.5/2, 2) “çolū çocū *olunca ka* saklanır.” (M8.5/2, 161) “altı, yedi *yaşına* o *kā*.” (M8.1/1, 2) “urganlı *kā* var‿ıdı.” (M8.2/1, 7) “ekmek istemē *kā*, su istemē *kā*, gel demē kā, git demē kā” (M3.2/1, 11) “izmire *kā* kovaladilar” (M3.2/1, 144) “bu *kālık* ekmek çikar” (M3.2/1, 282) “konuşamam o *kā* çok.” (M3.2/2, 28) “trabzona kā gittım.” (M3.3/1, 51) “o zamana *kā* ben sigara āzıma koymadiydim.” (M3.3/1, 71) “bu *kā* küpler” (M3.3/2, 36) “o gāri bitesiye *kā* yanardı” (M3.3/2, 75) “onlar gelesiye *kā* biz o işleri bitırcez.” (M3.4 / 1, 14) “ben burā *kā* gittım” (M3.4/2, 105) “peynir yapmā *ka*” (M3.5/1, 89) “bugüne kā yaşārıs.” (M3.6 / 1, 20) “on sekiz kişiye *kā* binerler.” (M3.7/1, 179) “kendine *kā* erkezin vardı.” (M3.8/1, 225) “o *kā* tütüncülük yaptık” (M3.8/1, 237) “ekmek su istemē *kā* biliriz.” (M2.2/1, 7) “beşe *kā* gittim.” (M2.2/3, 6) “buray *kā* çizmeler” (M2.3/2, 69) “bu *kā* tepsim var” (M2.4/3, 131) “bu *kā* nıfısa bir yapay” (M2.6/1, 22) “o *kā* zenginler var ama görenek yok.” (M2.9/1, 239) “akşama *kā* orda oynayz” (M2.11/1, 13) “dörde *ka* biz gideydık” (M4.2/1, 2) “çırçırlara sabā ka.” (M5.1/1, 103) “o *kā* yapmadım” (M7.1.1/1, 68) “dörde *kā* gittım” (M7.1.2/1, 53) “dörde *kā* okuduk.” (M7.1.3/1, 13) “sabā *ka* ekmèḳ” (M7.1.3/1, 159) “*gidesiye kā* gèḷ sor bana.” (M7.1.5/1, 71) “bulgaristana *kā* gittim ben.” (M6.2.2/2, 47) “sabā *kā* geliyodu o.” (M6.2.5/2, 13) “şimdiye *kā* āĺā dā geliniyoru.” (M6.2.3/2, 40) “yaşım dolana *kā* ceza ödedi.” (M6.2.9/1, 11) “o *kā* da olmaz.” (M6.2.9/1, 110) “o *kā* sıkı arayo” (M6.2.12/1, 119) “yemene *kā* gitmij” (M6.2.12/1, 137) “şu *kā* şu *kā* keserdik” (M6.2.11/1, 65) “yirmi āne *kā* var” (M6.2.10/1, 279) “isterseñ biñe *kā* sayayın.”

(M6.2.10/1, 432) “yirmiye *kā* ürendiydim” (M7.2.1/1, 89) “sabā *kā* oturuyduk” (M7.2.1/1, 220) “şu *kācık* maya katılırdı.” (Y5.1/1, 109) “*bu kācık bu kācık* koparıdık” (Y5.1/1, 111) “aklım yani toparlanamaz ne *kā* oldümu.” (Y5.1/3, 12) **“**o *kācık* aklıma gelir.” (Y5.1/3, 8) “*şu kā şu kā* ufak ufak ufaklar” (Y5.1/3, 74) “bunu görünce *kā*.” (B7.9/2, 14)

kadan

“şu *kadan* büklünde olur” (M1.1/1, 41) “ne *kadan* yējen o *kadan* alırsın” (M1.2/1, 80) “yā yā sen mari sen ni yaptın bu *kadan* sen beni” (M1.2/2, 37) “istanbul o kadan boşti” (M3.2/3, 89) “o *kadan* dil” (M3.4/1, 107) “yāmurlu *kadan* vardı” (M8.3/1, 81) “şu *kadancık* çocuklar” (M6.2.10/1, 2) “kapıya *kadan* gelirdi” (M6.2.10/2, 45) “ölene *kadan* bu dedi. ” (M6.2.10/2, 189) “dörde *kadan* gittim.” (B8.2/1, 26) “e bu *kadan* başka bi şey sor” (B8.2/1, 54) “o *kadan* bilemem” (B8.3/1, 1) “okula gitçek *kadandım* ben.” (B8.3/1, 4) “cumaya *kadan* çalar.” (Y1.1/1, 70) “pamuk ta kendine *kadan* işlemē *kadan* pamū kullanıyosun” (Y1.1/3, 149) “komşuya *kadan*, sofluya *kadan*, pazara *kadan* u *kadan*” (Y1.1/6, 293) “üleye *kadan* türkçe okurduk” (Y1.1/6, 30) “buralara *kadan* kar oluydu” (Y1.3/2, 27) “alcak vēcek kadan biliyon.” (B2.3/1, 11) “kendimi bildim *kadan*” (B2.5/1, 39)

kadana

“u *kadana* yobaz dildik” (Y1.1/ 3, 103) “salmadı bubamlar u *kadana*” (Y1.1/6, 33) “zırāt *kadana* yok” (Y1.1/6, 46) “hamır tutmā *kadana*” (Y1.1/6, 277) “bu kadarcık tencere *kadana*” (Y1.1/6, 276)

kadara

“bişirmecen gene *bişçek kadara*” (Y2.2/1, 62) “yarım kaşık kararın *kadara*” (Y3.1/2, 90) “u *kadara* çok” (Y3.2/1, 119) “kendim o *kadara* gidemedim” (Y3.2/1, 25) “kulān sertli *kadara*” (Y3.1/2, 67)

kadarı

“televizyonda gördim kadarı kendi çevremde gördim kadarı” (B2.4/1, 314-315)

“anlasa da pek konuşamıyo anladī *kadarı* anlatamıyo.” (Y1.1/ 7, 68)

ġadar

“topuklara *ġadar* kar.” (B2.1/1, 95) “yakına *ġadar* da ġullanılırdı.” (B2.4/1, 262) “bakardık südünü yirdik te o *ġadar*.” (B2.3/1, 23) “tren pençeresinin altına *ġadar*.” (B7.3/1, 29) “orda burda türk var demē *ġadar*” (Y3.3/1, 51)

ġadā / ġādā,

"sekizinciye *ġadā* okudum." (B2.1/1, 3) "annem ta o ġadā salādı" (B2.2/1, 8) "bura *ġadā* geldik." (B2.5/1, 3) "o *ġadā* mallāmızı sattık" (Y2.2/1, 49) "iki yaşına *ġadā* bi ġızana *ġadā*" (B2.4/1, 192) "evelki *ġadā* deįil." (B2.4/1, 244) "ni *ġadā* olsa ayırılādı türk bulgar" (B2.5/1, 24) "orda yedinciye *ġadā*." (B2.5/1, 42) "ne *ġadā* kaç kız vāsa" (B3.1/1, 94) "elinden geldī *ġadā*." (B3.1/1, 107) "buzlā burdan buraya *ġadā*" (B3.1/1, 19) "kendime *ġadā*" (B7.19/1, 9) "te bu salon *ġadā*." (M2.9/1, 190)

"elli hāneye *ġādā* vādı." (B2.6/1, 10) "bu *ġādā* kir pis" (B2.6/1, 4)

ġadan

"ikinci sınıfa *ġadan* ġavura gittik" (M8.3/1, 12) "sekize *ġadan* istediler" (B2.3/1, 8)

ġadara

"on dokuz mudum o ġadara işte." (Y2.2/1, 11) "işte o *ġadara* ġızım." (Y2.2/1, 129) "söz mendili yaparlar o *ġadara* işte." (Y2.2/1, 139) "arabalan geldik oraya *ġadara*" (Y2.2/2, 53)

ġadarı

"ġollān düşer urda yayī düşürünce *ġadarı*." (Y2.2/1, 93) "biz geldik şeye *ġadarı* mericin boyuna" (Y2.2/2, 12) "tekirdāna *ġadarı* geldik" (Y2.2/2, 25)

ġadarın

"şinde *ġadarın* yalan söylemedim" (B3.1/1, 52)

III.5.2.3. sōna / suna, son, sō, sōra / sora / sura, sōru, soą

sōna / suna

"ondan *sōna* aber veriler" (M1.2/6, 155) "ondan *sōnacıma* yazardım çabucāna bi tepsi pide." (M7.1.3/1, 6)

"ondan *suna* çok keçilerımız vardi" (M4.2/5, 5) "ondan *suna* ayrıldım" (M4.2/2, 5) "geldikten *suna* zadurgalar kuruldi" (M4.2/2, 41) "īsi olmadıktan *suna*" (M4.2/2, 65) "bunlā dōduktan *suna*" (M4.2/2, 93) "ondan *suna* bulgariya hudutuna kadar." (Y3.1/1, 159)

son

"*ondan son* dorfulli, cumali" (M2.11/1, 8)

sō

"ondan *sō* bi bezçēzin üstüne kuyarsın" (M6.2.3/1, 63) "ondan *sō* toktora gittiler" (Y5.1/1, 70) "bizden *sō* ġavur çıkādı" (B7.9/1, 66) "ondan *sō* arkası sıra bi bardak su atarlar" (M7.2.2/1, 181) "ondan *sō* yeniden gene çalcan." (Y2.2/1, 63) "undan *sō* girir gelinin koluna" (Y3.4/1, 118) "dūnden *sō* gēdiler" (B2.4/1, 176) "isimleri

değiştirdikten *sō*" (B2.5/1, 23) "geldikten *sō* gene işçēz vādı" (B2.6/1, 134) "*ondan sō* katılcağ‿u" (Y2.2/1, 128)

Şu örneklerde *o* zamiri *sonra* edatıyla grup oluştururken ayrılma hali yerine bulunma haliyle çekimlenmektedir:

"*onda sō* beşten sekize ġadā" (B2.1/1, 6) "*onda sō* taşındık burayı" (B2.3/1, 34) "*onda sō* gā onu da gāri ekmek gibi istē, istē sıvık yap" (B2.6/1, 175)

Eski Türkçeden Eski Anadolu Türkçesinin son dönemlerine hatta 17, 18. yüzyıllara dek Anadolu'da bütün isim çekim ekleriyle birlikte gördüğümüz *"a"* adılı bugün yerini *"o"* adılına bırakmıştır (Tor, 2005: 19). Razgırat merkez, Kışla, Yonuzlar, EskiBalbanlar; Şumnu-Hasanköy; Eskicuma-Selimköy'de ise sonra edatıyla eskicil şeklin kullanıldığı görülmektedir.

"*andan sō* indiriz arıları" (B6.1/1, 206) "*an sō* sūmek tırakturu deller." (B6.2/1, 47)

"*an sō* būnundan tobu incecik bī kemī düşmüş" (B6.2/1, 220) *"andan sō* istedi adam tūkiyeyi." (B6.4/1, 19)

"*andan sō* kapandı." (B7.16/1, 135) "*andan sō* tuzlu su yapıp" (B7.16/1, 287) "*andan sō* dedīn gibi dūn yapāsın" (B5.4/2, 41)

sōra / sora / sura

"ondan *sora* gelmedi bize" (M8.5/1, 18) "gürümcelerden *sora* dayo, hala bilmem kim kızlari" (K1.1/1, 369) "yedi seneden *sora*" (M3.2/1, 192) "ūlenden *sōra* dedim asfalta bakarın." (M7.2.2/1, 102)

"onda *sōra* çulunu doldurduneyi" (M3.8/1, 277) "*onda sōra* vermediler bize." (B2.3/1, 34)

"ondan *sōracām*, ayır vermediler." (M7.2.2/1, 26) "dökiyesin içere *ondan sōracım*" (Y2.2/1, 121)

"istanbuldan *sura* te buraya" (K1.1/4, 102)

sōru

Kırcaali-Kayabaşı (Cebel) ağzında bu şekline rastlanmıştır.

geldikten sōru "geldikten sonra" (B2.6/1, 34) ondan sōru (B2.6/1, 130)

onda sōru "ondan sonra" (B2.6/1, 88)

soġa

"ordan *soġa* yakaym maşinkıy." (M4.2/1, 162) "harptan *soġa* çok degışmiş." (K1.1/2, 451)

III.5.2.4. keri, kere "sonra"

Kırcaali-Göllü'de *keri*, Sımolyan-Tozyanı'nda *kere* şeklinde görülen eskicil unsurdur.

"*ondan keri* ōlum şēde burda imam hātip okuluna girdidi" (B2.2/1, 22) "*ondan keri* biz ordan kalkçādık kalkamadık." (B2.2/1, 35) "*ondan keri* bu evleri çabucak düzdülē." (B2.2/1, 39) "*ondan keri* bize de kısmetimizden bu ev düştü." (B2.2/1, 40) "nikā́dayken evlenmedikten *kere* görüşme yoktu." (B3.1/1, 86)

III.5.2.5. diye, diyen, diyennik, diyi, diyin, dīni / dini, deye, deyu, deyin

Diye, diyerek anlamlarında Köktürk, Uygur, Karahanlı, Kıpçak Türkçelerinde *tiyin / diyin*; Harezm ve Batı Türkçesinde ise *tiyü / diyü* edatları kullanılmıştır. Anadolu ağızlarında da *diyi / diyin / deyin / teyin* şekilleri çokça kullanılmaktadır (Karahan, 2012: 231).

diye

"türkiyā gelejekler *diye*" (M4.2/7, 10) "alk uyanmasın *diye*" (M6.1.2/1, 31)

"sen de yancāzına oturusun çabuk yıkayasın *diye*." (Y1.1/ 3, 97)

diyen

Dimetoka-Arenbunar'da görülmüştür.

"vatan dermiş ötermiş vatan *diyen*." (Y1.1/8, 71)

diyennik

Dimetoka-Arenbunar'da rastlanmıştır.

"bi çit inek vermişler koşsun *diyennik* bubama" (Y1.1/6, 51)

diyi

"tosun gibi olsun bebek *diyi*." (M6.2.3/1, 43) "suvan da kapārdılar, o şişi indirsiñ *diyi*." (M6.2.3/1, 69) "geç kaldın *diyi* bārıyoru." (M6.2.4/1, 95) "o vakıt gömerdiñ, uyansın *diyi*." (M6.2.4/1, 174) "belim ārıyo *diyi* gitmedim" (M6.2.5/2, 69) "gittim babaña dertleşeyim *diyi*" (M6.2.9/1, 83) "yaşım ufak *diyi* biraz bekledik." (M6.2.10/1, 116) "şişmesin *diyi* bıçak kuyarlardı" (M7.2.3/1, 195) "mayası bozulmasın *diyi*" (M7.2.5/1, 47)

"bȫle kemrelensin *diyi* gece yatırılādın" (M8.3/1, 176) "kendi īsanın *diyi* dedi bunu kesmedim" (M8.5/1, 16) "kurban‿için buni keselım *diyi* ben duymadım." (M7.1.5/1, 120) "südi gèḷsın *diyi*." (M7.1.6/1, 131) "ayaklāmı yere düẹym ben gitmicem *diyi*." (M7.1.2/1, 104)

"sāya sola gidemiyoz kaybolmālım *diyi*." (M2.1/1, 9) "tınazi kırılsın *diyi*." (M2.10/1, 184) "neye arap *diyi* ālārdi." (M3.3/1, 93)

diyin

Örneği Radoviş-Topanitsa'dandır.

"ekmek yapmāsın *diyin*." (M7.1.2/1, 293)

dī̆ni / dini

"ziyan olmasınnar evde *dini* evden çıkmadım." (Y5.1/1, 147) "düşerim *dī̆ni* korkarım" (Y5.1/1, 48) "inē veridik yavaş olsun *dī̆ni*." (Y5.1/1, 150) "ayvan bakamadık *dī̆ni* bubam durmadı." (Y5.1/3, 29) "kabū iĺāzım olacak *dī̆ni*" (B7.16/3, 309) "çimento döktü belli olmasın ġavūlā bilmesin *dī̆ni*." (B7.16/3, 18) "çok iş yok *dī̆ni* asan agam sōna bizi buraya getirdi." (B7.16/3, 29) "zaten bilemem ne mani *dī̆ni*." (B3.1/1, 98)

deye

"gacal *deye* duydum" (Y1.1/ 3, 64)

deyu

Manastır-Eleklerli kaynak kişinin ilahi söylerken kullandığı biçimdir.

"sul cennetin hırmakları akar allaı̯m akar *deyu deyu*, çekmiş islam bülbülleri öter allaı̯m öter *deyu deyu*, kimler yeyüp kimler içer hep melekler rahmet saçar, idriz nebi ullev içer subannallah *deyu deyu*." (M8.2/1, 65-67)

deyin

Bu genişlemiş şekil Radoviş-Topanitsa'dadır.

"bende var turiz *deyin* orda bi̯l̤dıriyler." (M7.1.2/1, 116)

III.5.2.6. gibi, gibin; cibi

Edat işlevinden ve benzerlik anlamından ilk defa Kaşgarlı Mahmud'un bahsettiği *gibi* edatının, tarihî lehçelerde *"kibi, kebi, gibi, bigi, kibin, bigin, kibik, bigev"* çağdaş lehçelerde ise *"kimi, kimī̆n, kibi, käbi, kıbık, kibik, yimik, kĭ̆wĭ̆k, kĭ̆bĭ̆k, kĭ̆bi, gibi"* varyantlarıyla kullanıldığını görmekteyiz. Üstelik, Kaşgarlı'nın Oğuzca kaydını düştüğü *gibi* kelimesi Oğuzca dışındaki Türk lehçelerinde çok kullanılan edatlardan biri olmuştur (Dinar, 2015: 104-108).

Edatın, MBGA'da genelde *gibi*; Kosova-Prizren ağzında *cibi*, Strumisa-Makruva, Şuşitsa; Radoviş-Topanitsa; Manastır-Kınalı ağızlarında ise gibi yanında *gibin* varyantı kullanılmaktadır.

Gibin edatının yapısıyla ilgili görüşleri incelediğimizde "kibin, birlen, bilen, ilen vb." edatlar sonunda yer alan /n/ ünsüzünün, pekiştirme unsuru (Karahan, 2012: 229-233; Üstüner, 2003: 90); türeme (Gülensoy, 2007: 371); zamir n'si (Dinar, 2015: 112) olarak değerlendirildiğini gördük.

gibi

“şō̄le bi beş, alti *gibi* artık tabi insanlar konuşmaktan şey susamişlar” (K1.1/3, 55) “kuzu *gibi* çevirecez diyo ćavurlar.” (K1.1/1, 91) “yūrt *gibi* olur o.” (M1.2/3, 64) “simit *gibi* yapardı” (M8.5/2, 105) “un *gibi* yapardık.” (M8.1/2, 18) “ekmekler misler *gibi* kokardı.” (M8.2/1, 94) “bizım topraklar *gibi* dil̀” (M3.3/2, 92) “pazara kesık satmā giderdık sizler *gibi*.” (M3.4/2, 77) “fasile *gibi* olurdu” (M3.8/1, 204) “görümce gene bō̄le neslānlar *gibi*” (M2.3/1, 42) “buranın gū̄mü *gibi* gū̄m.” (M2.9/1, 170)

“sanki ari gibi ari bali *gibi* sapsarı oluy” (M7.1.2/1, 336) “elleri somun *gibi* şişerdi” (M7.1.6/1, 16) “*yazdīn gibi* tepsiye” (M6.2.8/1, 70) “*pamık topalā gibi* bir bebek.” (M6.2.9/1, 208) “yoluk tavık gibi” (M6.2.9/1, 215) “bū̄le çamaşır seri *gibi*” (M6.2.13/1, 72) “pırıldak *gibi* dönō” (B5.3/1, 304) “komşuya gider *gibi*” (Y1.1/6, 76) “karamca başı *gibi* ō̄le.” (Y1.2/2, 86)

gibin

“daybaşı *gibin*” (M8.5/1, 100) “ümmetli *gibin*” (M3.2/1, 72) “durgutli *gibin* kasaba geliyo bize.” (M3.4/2, 102) “ılıcalar *gibin* suyu var” (M3.4/2, 156) “çiçek *gibin* oluy” (M7.1.2/1, 208)

cibi

“biz 'cezma *cibi* celdık” (K1.1/2, 81) “ayni dügünün *cibi* müsekasını yaparsın” (K1.1/2, 359) “dügün *cibi* olor” (K1.1/2, 477) “bunda *cibi* katlar evler yok” (K1.1/2, 348) “otormazlar bunda bütün cün *cibi*” (K1.1/2, 387) “resim *cibi* çiksın yanagında.” (K1.1/4, 68)

III.5.2.7. göre / gō̄re / güre, cüre

göre / gō̄re / güre

“īsanına *göre*” (M2.3/3, 75) “tepsiye *göre* ō̄le yapıyim.” (B8.4/2, 32) “kazanlarmız vardı onlara *gō̄re*” (M8.4/1, 255) “ona *güre* şüle bi paket süt tozi yollar.” (K1.1/1, 224) “herkezın kendi tarzına *güre* olur.” (K1.1/1, 434)

cüre

Prizren’e has bir biçimdir.

“yerımıze *cüre* adetlēmız var. ” (K1.1/4, 288)

III.5.2.8. dolayı

“okula 'gitmedımden *dolayı* yürenemedım” (M3.2/1, 12)

III.5.2.9. dūri

“baktın köye *dūri*.” (M3.3/2, 80) “çıktık bu yanına *dūri*” (M2.9/1, 91)

III.5.3. Kuvvetlendirme Edatları / Ek-Edatları

Türkçede anlamı kuvvetlendirmek amacıyla çeşitli pekiştirme unsurlarından yararlanılmıştır. Ağız araştırmalarında genelde ses türemesi olarak verilen örneklerin pekiştirme edatı kalıntısı olduğunu görüyoruz. Bunun yanı sıra edat, ek-edat olarak yaşayan kuvvetlendirme parçacıkları da vardır. Ahat Üstüner "Türkçede Pekiştirme" adlı çalışmasında bu konuyu "seslerle, eklerle, kelimelerle ve söz dizimiyle pekiştirme" olmak üzere dört başlık altında ayrıntılı olarak incelemiştir (Üstüner 2003).

III.5.3.1. -sI, -sIK; -Ci, -cu, -çik

Hem isim hem de fiil türünden kelimelere eklenen ve kelimenin anlamında bir değişiklik meydana getirmeyen bu kuvvetlendirme ek-edatı ilk defa Koçana-Grades'te dikkatimizi çekti. Akile Seyyar isimli kaynak kişimiz birinin bir şeyi yapmasını kuvvetle istedikleri durumda si pekiştirmesini kullandıklarını örneğin git emrini kuvvetlendirmek için "*git, gitsi*" dediklerini söylüyordu. Üstelik, Seyyar'ın verdiği *"gelsi, gel", "git, gitsi"* türünden örnekler Kaşgarlı'nın 11. yüzyılda emir ve nehide tekit bildiren *çu, çü, şu* şeklindeki pekiştirme ek-edatı için verdiği *"Kel çü 'hele gel, her halde gel'; "Bargıl şu, kel şu ' hele git, gitsene; hele gel gelsene' "* örnekleriyle birebir örtüşüyordu (Atalay, C.III, 1998: 207, 211).

Türkçedeki çI / çU enklitiği üzerine yazmış olduğu makalede, Sema Barutçu Özönder, Eski Türkçe metinlerde 3.teklik şahıs çekiminde görülen *-mAçI* ekinde; 5 numaralı Talas yazıtının 1. satırında *aylayurçı* biçiminde okunması gereken kelimede, Maniheist ve Budhist çevreye ait metinlerde tespit edilip tabi olduğu isme *"şüphesiz, kesin olarak, kesinlikle"* anlamlarını veren *bulıtçulayu (Ht V 320) ~ bulıtçılayu (ETŞ 9,4), tünçülä (M II 11,11,4. metin), biziñçiläyü (Suv 425), ançula, ançulayu, munçula, munçulayu ~ mınçulayu ~ munçılayu (AbhiKar 10), neçük (Mz 648 ([T II] S 19 +I M II; IrkB), kançuk (DLT EY 106)* örneklerinde çI / çU ek-edatını aramak gerektiğini ifade ediyor (Barutçu Özönder, 2007: 1428-1429, 1433).

Günümüz Türk lehçelerinde, genelde cümlede yüklemi takip eden çI / çU enklitiği, özne, nesne, sıfat, zarf türünde isimlere de eklenebilmektedir (Barutçu Özönder, 2007: 1428).

Bizim de Grades'te ilk emri pekiştiren bir unsur olarak tespit ettiğimiz, -si ek-edatı emri pekiştirmekle / kuvvetlendirmekle sınırlı kalmamış, isimlere eklendiği pek çok örneği ile de karşılaşılmıştır.

-si ek-edatı üzerine Bursa-Orhangazi'den kaynak kişilerle yaptığımız soruşturmalar, Koçana'nın Grades dışındaki yerleşim yerlerinde de bu kullanımın bulunduğunu göstermiştir. Nitekim, Koçana-Lipsalı Zürafa Mestan'dan, emri pekiştiren / kuvvetlendiren kullanımın kendilerinde de bulunduğunu öğrendik:

"biz oyle deydık zaten gel, *gitsi*."

Ayrıca Koçana Tirsinalı (Grades'e evlenmiş) Ramize Güneş ile yapılan görüşmede Grades'teki gibi isimlere eklenen ve eklendiği ismin anlamını değiştirmeyen *-sI* ek-edatı ile karşılaştık:

"*bizsı, bizımsi, köyümüzdesi* biz yaşaydık"

-si enklitiği yoğun olarak Grades metinlerimizde görülmekle beraber Köprülü-Karaslar, Strumisa-Makruva'da yükleme getirilmiş birer örneğine; yine yapılarında -si ek-edatının bulunduğunu düşündüğümüz, -ken zarf-fiilinin Şumnu-Hasanköy'deki *-kēsI*, Dimetoka-Arenbunar'daki *-Kesine* biçimlerine; Eskicuma-Kasırgalar, Şumnu-Pıyıklı'daki *-dIneyisi, -dinēsi* birleşik zarf-fiiline de rastlanmıştır.

Bir de Batı Rumeli ağızlarına özgü, fiil çekimlerinin 1.çokluk şahsında görülen *-sIk, -suk* eklerine benzer, pekiştirme işleviyle isme eklenen Sarıova'da *-sık*, Grades'te *-sık, -siK* şeklinde bir ek-edat görülmüştür. Bunun ek fiilin görülen geçmiş zaman 3.teklik şahıs çekiminde Köprülü-Yukarı Karaslar'dan bir örneği vardır.

-si Ek-Edatı

İsimlerden sonra gelen

"*bizsi* eltiylen ikımız taşıydık." (M4.2/1, 46) "*eltimlesi* gitti izmire" (M4.2/1, 99) "*bizımsi* oracez konuşuyduk" (M4.2/1, 155) "*bizsi* kaldık bu viran evlerde." (M4.2/1, 227) "*legensi* bule var yuguruyduk sofralarda." (M4.2/3, 58) "*kireçlensi* biz yapaydık" (M4.2/3, 151)

Çekimli fiile / yükleme gelen

Emir kipinin 2. teklik şahsında

"gitsi artık deydık gelme burā. git, gitsi deydık işte. gelsi, gelsi burā gel şedıydık." (M4.2/1, 156)

"di mi varmiş işın *gitsi* deydık." (M4.2/1, 159)

"*gitsi, gitsi* gèḷme burā bi dā." (M4.2/4, 251)

"doyur karnıjıgını ye, *yesi*, ye, ye." (M4.2/4, 252)

Haber kiplerinde

"kaldık burda *gördüksi* bizım komşilari da memleketten dip komşilari" (M4.2/1, 229)

"eltim bizım burda oturdi bi sene *gittilesi* onlar şeye, izmire *gittile*." (M4.2/1, 227)

"seni bi ke sanki görmüşüm ama görmüşümsi pişin" (M4.2/3, 157)

"kaynala astalandi mi *gidelasi* onlar doktora." (M4.2/1, 255)

"*sokmassi* kapidan içeri." (M4.2/1, 213)

"*kalıysi* yünler kar gibi." (M2.5/2, 65)

"ben *düşünümsi* neydi acaba." (M3.2/2, 64)

Soru ekine getirilen

"*dügünde misi* gördüm bilmem nerde." (M4.2/3, 157)

Zarf-fiillerde

"tā *çıkākesi* bi bonba gelivo" (B7.16/1, 147) "su *kaynākēsı*" (B7.16/1, 363)

"eski türkçe *ūredirgesine* okul dolardı." (Y1.1/ 4, 16) "ōle *derkesine* bi haber gelmiş" (Y1.1/ 4, 77) "elini *öptürükesine* kuşānı bālar" (Y1.1/6, 333)

"*başladıneyisi* bulgarca konuşulmā" (B5.1/1, 66) "*indinēsi* bi taksi tuttuk." (B5.1/1, 81) "bōle şi *yaptınēsi* ōle çıkarılādı işten." (B5.1/1, 174) "tütün ben *ēdineyisi* acık dayımlā yaptıydı" (B7.9/1, 88)

-sık, -siK, -sig Ek-Edatı

"benım *adamsık* angi okumaydi kızlari okutturuydi." (M5.1/1, 136)

"*içsık* çikmaydım dişeri ben gezmedım *iç*." (M4.2/6, 37)

"bisisık kalabalık" (M4.2/6, 31)

"kaynına astalandi mi gideydi ā oni kaynata gütürüydi, *biSsiK* öl, bizi yok doktora gütürmek." (M4.2/1, 248)

"zītin yāy da *vardısig*" (M2.5/2, 125)

-ci, -çi, -cu, -çik Ek-Edatı

İsme Debre-Elessa'da *-çi*, çekimli fiile Strumisa-Makruva'da *-çi*, Köprülü-Yukarı Karaslar'da *-cu,* Sarıova'da *-ci, -çik* şekillerinde getirilen pekiştirme ek-edatları da tespit edilmiştir.

"doluydu bu māle be *çocukçī* ama epısi kaçtılar" (M1.2/3, 11)

"off bi köyde *dōdumçi* yuguslavyanın bi köyünde" (M3.2/2, 2)

"orda üst üste *yatıylarcu*." (M2.5/1, 62)

"torundan dokuS tane mi geliyo ci?" (M5.1/1, 77) "oyle dozerlen yaptilar mezar, *kaSdırdılarçīk* şey toprak" (M5.1/1, 133)

III.5.3.2. -sA

Manastır-Mecitlili kaynak kişimiz Ayşe Güz'ün çok defa emir 2. teklik şahısta -sA ek-edatı ile anlamı kuvvetlendirdiği görülmüştür:

“te *sorsa* demir dayıya.” (M8.4/1, 36) “abe *yapsa* çok nūt yemeyi orda ambarlar dōlu nūt, yapmazdık.” (M8.4/1, 36) “*baksa* nerde çiçek ekeriz.” (M8.4/1, 40) “*baksa* viran kalası kūye gitmiş.” (M8.4/1, 69) “abe çay sūdu çayı *içse* peşi.” (M8.4/1, 262)
“sen bana *inansa*.” (M8.4/1, 78) “abe ne pidesi sen gene *demese* üle.” (M8.4/1, 272)

Üstelik aynı kaynak kişinin bir yerde dilek kipinin 2.teklik şahıs çekiminden bir yerde de gelecek zamanın birinci teklik şahıs çekiminden sonra bir -sA pekiştireci eklediği tespit edilmiştir:

“çay *koysanse*.” (mdt. Ayşe Güz, Manastır-Mecitli)
“*nābacamsa* un yok ya” (M8.4/1, 318)

Ayrıca Mecitli’ye yakın Kınalı’dan bir kaynak kişide aynı -sA geniş zamanın 2.teklik şahıs çekiminden sonra getirilmiştir:

“*napparsınse* yōk.” (M8.5/2, 219)

Ayşe Güz’ün, kayıt dışı konuşmasında, -sa ek-edatını vurgudan da yaralanarak soru işleviyle kullandığı görülmüştür:
“ne! *bobasā*?” (Ne! baba mı, baban mı?)

Bu kullanımların ortak özelliği ise yerine göre emir-isteğin, yerine göre dilek-isteğin yerine göre gelecek zamanın, geniş zamanın anlamını pekiştirmesi, kuvvetlendirmesidir.

Ahmet Bican Ercilasun “ La Enklitiği ve Türkçede Bir ‘Pekiştirme Enklitiği’ Teorisi” isimli çalışmasında Türkiye Türkçesinde kullanılan *gelsene, gelsenize* örneklerindeki -sA’nın aslında bir enklitik olduğunu, Osmanlıcada şart ekiyle bulaşmaya uğrayarak şart eki durumuna geçtiğini söyleyebilir ve Oğuz grubu dışındaki Türk lehçelerinde (Tat. başlıymsana gibi..) bulaşmadan devam edip üst üste gelen sA, nA enklitikleriyle Kırım Türkçesinde tek başına kullanılan sA (okusa “okusana”, dese “desene” gibi..) enklitiğinin bu iddiayı güçlendirdiğini ifade ebeliriz, demektedir (Ercilasun, 2008: 46, 52).

-sA enklitiği Anadolunun Doğu Grubu ağızları içinde yer alan Erzincan, Erzurum, Van, Muş, Ağrı, Diyarbakır, Urfa ağızlarının da karakteristik bir özelliğidir (Baydar, 2012: 83-92; Karahan, 1996: 57).

III.5.3.3. -go

Türkçenin tarihî ve çağdaş lehçeleri ile ağızlarında görülen pekiştirme enklitiklerden biri de gU’dur. Köktürk bengü taşlarında, soru için, *mu* yerine *gu* enklitiği kullanılmıştır (Ercilasun, 2008: 43, 49-50). Uygur ve Özbek Türkçelerinde kelimeye *ġu* şeklinde eklenip kuvvetlendirme, vurgu, pekiştirme anlamlarını katan

edat, Kırgız Türkçesinde ise *go* şeklinde olup "herhalde, ya" anlamlarını taşımaktadır (Doğan, 2012: 895-896).

Koçana-Grades'te de isimlerden ve çekimli fiillerden sonra gelen, *-go* ek-edatı tespit edilmiştir:

" *olego* yapisın şēlen, tutisın süd‿ile ole yapisın taze." (M4.2/3, 117)

"bi buçuk yaşında *onigo* getırdım." (M4.2/6, 98)

"*gelinigo* bakay bi *gelinigo* bakay." (M4.2/6, 158)

"*adamgo* izmet‿edey" (M4.2/6, 189)

"*çeyneydilego* ayaklarlen topragi var" (M4.2/3, 150)

"akşam namazı ukundi *gümdilego*" (M4.2/6, 96)

"bare *yanmazgo canımgo*." (M4.2/6, 192)

Hatta, *-si* biçimbirimi üzerine derleme dışı yaptığımız sorgulamalar esnasında Gradesli kaynak kişi Melahat Kurt'tan, *-go* ek-edatının *-si* ile muadil olduğu bilgisine ulaşılmış ve **"bu işi yaptın *migo*?"** yerine **"bu işi yaptın *misi*?"** de denilebileceği öğrenilmiştir.

Ancak, meselenin tam anlamıyla açıklığa kavuşturulması için yerli diller açısından da ele alınmasında fayda vardır.

III.5.3.4. dA

Prizren ve Makedonya ağızlarında, genelde, ön ünlülü kelimelerden sonra art ünlülü şekliyle gelmektedir.

"akşam *da* içiyo saba *da* içiyo gece *da* içiyo" (K1.1/1, 124) "ülsan *da* kalsan *da*." (K1.1/1, 130) "yalan sülerdım ben *da* size." (K1.1/2, 212) "bizde *da* kuşak baglanmaz." (K1.1/2, 272) "biz *da* geldik." (M1.1/1, 3) "gelesın sabayle gidesın ne tütüne *da*" (M1.2/3, 12) "ben *da* bin dokuz yüz kırk doųmliyım." (M1.2/5, 9) "gitsem *de* gene ūrenirdim a kızım" (M8.4/1, 15) "biliyodun annem *da* babam *da*" (M8.3/1, 113) "öyleydik işte biz da." (M8.2/1, 15) "annem bilmiydi *da* babam biliydi annem *da*" (M8.2/1, 24) "dede *da* yetmiş yedi yaşına." (M3.1/1, 1) "biz *da* saĺāyat çikti" (M3.2/1, 63) "ben *da* eskilerden bilirdim oni" (M3.2/1, 125) "o zaman *da* şindi *da* bōle" (M3.2/3, 34) "gördüm *da* pek göremedım." (M3.5/1, 9) "yok şey *da* üstünü örtelim." (M3.7/1, 7) "demirden *da* şeyi vardı onun." (M2.3/3, 142) "yukarı karaslardan *ikimiz da*." (M2.5/2, 2) "kuyidan getır *da* ōle işle." (M2.6/1, 71) "sen *da* dūm yapmışın" (M2.8/1, 121) "annem *da* ordan" (M4.2/1, 5) "istese *da* bi çujuk" (M4.2/3, 170) "ökümetlerde *da* boyle var." (M4.2/2, 133) "kaynanam *da* rāmetli ben *da* durmam dedi" (M7.1.2/1, 11) "edirlezde *da* kuzi keserdık" (M7.1.5/1, 70) "ben *da*

düzgün" (M6.2.3/1, 12) "bertik derdiler bizde *da*." (M6.2.3/1, 67) "iki dedem *da* baba tarafı *da* ana tarafı da sarıgöllü." (M7.2.8/5, 20)

Bulgaristan, Yunanistan ağızlarında ise kendinden önce gelen kelimenin ünlüsüyle kalınlık-incelik uyumuna girmektedir:

"ben pek bilemicen *de*" (B2.1/1, 37) "başka yerlē *de* vā" (B2.1/1, 53) "ikimiz *de* ana dilini ġonuşuyoruz." (B2.2/1, 16) "köyde *de* tütün ekerdik" (B2.3/1, 16) "tüpçü *de* fablikadan tanıdık" (B2.6/1, 128) "demiren *de* var." (Y1.1/ 3, 16) "döşēmiz *de* dokuma, yastīmız *da*" (Y1.1/ 3, 85) "üzerine *de* şeker dökeriz." (Y1.1/5, 77) "bir‿ki kafa *da* samsak katarım" (Y3.4/1, 259)

III.5.3.5. bile, bilem / bilēm, bilen, bilene, bilesi

bile

"valiz *bile* yokti." (K1.1/1, 46) "bĺok *bile* yoktu." (K1.1/1, 138) "'yastīmız *bile* yok başımızın altına." (K1.1/1, 158) "beki kırk bej *bile* vardım." (Y1.1/5, 7) "geçen sene *bile* geldi" (Y1.1/6, 8) "'resimleri *bile* vādı" (B2.1/1, 209)

bilem / bilēm

"okullarımızı *bilem* ikinci sınıfa ġadan ġavura gittik" (M8.3/1, 11) "burda *bilem* inanmazlar" (M3.2/2, 24) "çīz *bilem* ben getıremedım" (M4.2/1, 15) "rāmetli bubasi *bilem* öldi gitti" (M4.2/2, 77) "abalari *bilem* orda dōmiş‿īdi." (M4.2/2, 94) "şeker *bilem* yok‿udu" (M7.2.4/1, 155) "burda *bilem* yaptım" (M7.2.8/5, 180) "kendime *bilem* dedim faydası var." (B6.1/1, 453) "getīdim *bilem* ben iki bakır." (B6.4/1, 58) "durmadık *bilem* orda." (B7.16/2, 29) "onnā *bilem* duruvarı" (B7.16/3, 44) "pilĺav falan *bilem* ani yapılmazdı" (Y1.2/2, 52) "kavga *bilem* yapsalar beddua etmezler" (Y3.4/1, 189) "onnarı *bilem* aldılar" (Y3.1/1, 36) "bi karı öldü *bilem* karda." (Y5.1/1, 19) "ona *bilem* sōledim" (B7.16/3, 64) "onun suyu *bilem* tatlı olur." (B7.16/3, 67)

Bilēm biçimi Debre-Elessa'da görülmüştür:

"peşit *bilēm* pancar ekerdiler" (M1.2/3, 21)

bilen

"ōretmenimin adını *bilen* biliym" (M2.4/2, 18) "biz *bilen* yaşadık" (M8.3/1, 96) "mallarmız *bilen* orda duru" (M3.6/1, 29) "yarım *bilen* dìļ" (M7.1.2/1, 51)

"para *bilen* almazdı" (B8.4/2, 59) "ot *bilen* otladık" (Y1.1/ 3, 37) "insannarın *bilen* çıkar burdan yara" (Y1.1/5, 301)

bilene

İştip-Kutsa'da tespit edilmiştir.

“benim *bilene* fotorafım var” (M6.2.10/1, 37) kıyatlarımı bilene düzdürmediler (M6.2.10/1, 192)

bilesi

“bir odā *bilesi* koysan o kadar.” (M2.3/1, 71)

III.5.3.6. A

Türkçede çok eskiden beri kullanılan bir pekiştirme edatıdır. Ahat Üstüner; bu edatın Türkçenin eski dönemlerinde olduğu gibi bugün de cümle başında çağrı edatı, cümle sonunda “hayret ve şaşkınlık bildirme, dikkat çekme, kuvvetlendirme” amacıyla kullanıldığını ifade etmektedir (Üstüner, 2003: 189). Muharrem Ergin de “a”yı seslenme edatları arasında gösterir ve bu edatların hitabı kuvvetlendiren kelimeler olduğuna işaret eder (Ergin, 1998: 350).

MBGA’da; seslenme işleviyle *a* biçiminde, cümle sonunda kuvvetlendirme edatı olarak *a, e* şekillerinde karşımıza çıkmaktadır. Bulgaristan ağızlarında cümle sonunda kuvvetlendirme edatı *A* çokça kullanılmaktadır. Yunanistan’da Dedeağaç-Hasanlar ile Gümülcine-Bılatköy ağızlarında da böyle bir kullanım dikkati çekiyor.

Kuvvetlendirme, pekiştirme işlevi

“ilk *ne* geldiler *a* onlar para almışlar ordan.” (M1.2/6, 102) “uruz omzumuza getiriz *a*, gençlik *a* o zaman.” (M7.2.5/1, 28) “sımolen derin *e*” (B2.4/1, 99) “hayvan almak bilmezdig *a*” (B2.6/1, 168) “kuyualanda oturuyduk *a*” (B5.1/1, 182) “halay diyeler *a*” (B5.2/1, 236) “kayna diyoz‿*a*” (B5.3/1, 49) “ben de birazcık koysam‿*a*” (B6.1/1, 145) “o kadā çok ev yapmışlar‿*a* ” (B6.2/1, 45) “'oturak yapeller‿*a* burda” (B6.2/1, 161) “bu talebelē bū̆dü *e*, ē yere okumā gideller‿*e*” (B6.2/1, 191) “burdan gittik‿*e*” (B6.4/1, 26) “ǵavurlara çırak çoban olmayın diye geldim‿*a*” (B6.6/1, 75) “biraz yōttan alıyesin‿*a”* (B7.1/1, 101) “gezmē gittim‿*e*.” (B7.11/1, 35) “tavalā kocaman‿*a*” (B7.16/1, 285) “kāşıda da var‿*a* romannā” (B6.7/1, 8) “vasfiye var ani gitmişin‿*a*” (B7.16/2, 17) “bubamī̆n köklerini iç bilmiyez‿*e* be.” (B7.16/3, 38) “içbi şey annatmadılar‿*a* bize.” (B7.16/3, 40) “altı kişi toplaşıvoz‿*a*, bana arkadaş‿*a*, ben kāy sabālayın gelin gicem‿*e*” (B7.16/3, 49) “mütevelli kō̆sü var‿*a*” (B8.1/1, 6) “anaya nine denmēcek‿*e*” (B8.3/1, 32) “kırk gün olduktan sōna gidiyiler‿*a*” (B8.4/2, 53) “göçmen‿*a* biz.” (B8.5/1, 43) “biz de gelemedik‿*a*” (B8.5/1, 125) “ayvannā çok‿*a*” (B7.16/3, 127) “hasannarlıyım ben diyem‿*a*.” (Y2.2/1, 54) “seĺanā gittī̆miz yok‿*a*” (Y2.2/1, 57) “çünkü biz köydeniz‿*e*” (Y3.2/1, 20) “ayhan deyim‿*a*” (Y3.2/1, 40) “çocū̆m de doktor‿*a*” (Y3.2/1, 42) “tabi rençperiz‿*e*” (Y3.2/2, 27) “köy çocūyuz‿*a*” (Y3.2/2, 33) “ani gittin‿*e*” (Y3.2/2, 44) “dān eteklerindeyiz‿*a*” (Y3.2/2, 84)

Seslenme işlevi

"o zaman üleydi *a* kızım." (M8.4/1, 11) "şaka yapmasa gene ölürüz *a* kızım." (M8.4/1, 72) "ne dēler ona a kız" (M7.1.3/2, 37) "*a* kız derdi kavga etsene onunle" (M7.1.5/1, 285) "ġavırın zılımından kaçtı burayı *a* kızım." (M6.2.7/4, 72) "nerde o zaman çİz olcak *a* kızım" (Y1.3/1, 65) "çok çile çektik *a* yavrum" (Y5.1/1, 46)

"a sebāt! erken kāktım, namazımı kıldım."

"a kızīm! tā neler göreceyiz acaba." (mdt. Sebahat Çevikoğlu, 64, Merkez Yeniköy)

III.5.3.7. ma

Divanü Lügati't-Türk'te *ma* edatının al anlamına gelen bir kelime olduğu, bazen elif harfinin he'ye çevrilmesiyle *meh* de dendiği belirtilmekte. Besim Atalay, kelimeyle ilgili, bugün Anadolu ağızlarında "ma, me, mah, meh" şekillerinde ve bu anlamda kullanıldığı notunu düşmüştür (Atalay, C.III, 1998: 213).

Hacıeminoğlu; Eski Türkçe, Karahanlı, Harezm sahalarında tekit ve bağlama edatı olarak sık kullanılan ma/me'ye Batı Türkçesinde neredeyse hiç rastlanmadığını, daima sona gelen bu edatın kullanılışı ve görevinin şekil itibarı ile ok/ök, da/de edatlarıyla aynı olduğunu ifade etmektedir (Hacıeminoğlu, 1996: 100-101).

Edatın Anadolu ağızlarındaki kalıntılarını inceleyen Ayten Atay, "ma/me"nin bugün Anadolu ağızlarındaki kalıntısının daha çok *-m* şeklinde ekleşmiş olduğunu ancak "ma/me"yi koruyan örneklere de rastlandığını ve genelde zarf, edat türündeki kelimelerin sonunda kuvvetlendirme yaptığını söyleyerek konuyla ilgili şu örnekleri sıralar: *bi damlam, birezim, kerlem, nem, neme, neman, nemene, nemme, nemne, nemneşeel, sonam, şindim, sonacım, bölem, süpürüncem, usulcam, belkim, belki me, baarim, barime, ballım/ballıma* gibi. (Atay, 2002: 827-828).

Bahse konu olan edat; "ma" şekliyle ve "fakat, ama, e ama, ya ama, tamam ama, nedir ki, ne ki, işte, e işte, e tamam işte, de vb." anlamlarıyla cümle başında, cümle sonunda, cümle içerisinde tek başına ya da bazı ek veya kelimelerle birleşerek Diyarbakır, Mardin, Urfa, Urfa-Siverek ağızlarında " ma hani, ma sanki, ma gene, ma böyle, ma hiç, ma hep, değil ma vb." örneklerindeki gibi yoğun olarak kullanılmaktadır (Nakiboğlu, 2015: 284).

Konya, İçel, Antalya ve Alanya ağızlarının bir uzantısı olan Kıbrıs ağızlarında (Eren, 1964: 42) da "ma" pekiştirme, şaşırma ünlemi ve ama bağlacı işlevlerine sahiptir (Kalsın, 2007).

MBGA'da, bu edat, *ma* ve *-m* şekillerindedir ve A edatına koşut işlevlere sahiptir.

ma biçimi, I. Bölgeden Radoviş-Buçim'de, II. Bölgeden Radoviş- Sarıgöl, Kırcaali-Yatacık, Kayabaşı, Razgırat-Kışla, Şumnu-Hasanköy, Dimetoka-Arenbunar, Kozana-Kayalar-İnobası ağızlarında görülmektedir.

Kuvvetlendirme, pekiştirme işlevi

"ne a kız, ne *ma* denır teze mi? " (M7.1.3/2, 25) "ne kime *ma* savurim" (M7.1.3/2, 55) "nèpiysın *ma* ī misin, geldin mi *mā*?" (B2.4/1, 188) "bī sene dūduk mu *ma* ojgül?" (B6.2/1, 73) "*ma* kāk yordanka" (B7.16/1, 208) "*ma* nerde emne" (Y1.1/6, 513)

Şaşırma, hayret bildirme

"ay *ma* yavrīm burda ōle konuşuyem ōda ōle konuşuyem" (B6.2/1, 144) "aman *mā* ne dēdiler rusçūn öte yanında neydi o? " (B6.2/1, 202)

Seslenme işlevi

"eski zaman *ma* ġıSçāzım" (B2.6/1, 46) "avuç dēdik *ma* ġızım." (B2.6/1, 53) "yerlere *ma* ġıSçāzım" (B2.6/1, 179) "*ma* fatme sen de gitsene" (B7.16/1, 322) "*ma* 'kibariye konuşmaya konuşmaya unuttuk." (B7.16/3, 7) "unutturuyum *ma* saffet ben." (Y1.1/6, 204) "ne gelin *ma* kızım ne gelin" (Y5.1/1, 28) "ne bileyim *ma* kuzu" (Y5.1/3, 8) "çorap īnesi yok *ma* kız" (M7.2.8/5, 90)

Kozana-Kayalar-İnobası ağzında *ma* biçimiyle oldukça yaygındır ve pekiştirme işleviyle kullanıldığında cümlenin sonundan başına taşınabilmektedir:

"nerden gelirsin *mā*? / *ma* nerden gelirsin?"

"sen kimin kızısın *ma*?"

"otursana *ma*, yesene *ma*"

"ma kimi dīvereyim."

"ma sıs, sıssana! / sıs ma sıs!"

"ma kızım nerdedin sen bu karara kadar?"

"ma kız sen kimsin?"

"aman mā! şunun aline bak." (mdt. Sebahat Çevikoğlu, 64, Merkez Yeniköy)

Şunlar ise *ma* edatının kalıntısı olan *-m* şekline örnektir:

"*meyerem* o çiban şiy olmiş 'patlamiş." (K1.1/1, 248) "*meyersem* kabū iĺāzım olacak" (B7.16/3, 309) "şüle bu kācıcık *barem* babam almadı eve." (M8.5/1, 195) "rāt *barem* yatıydım." (M5.1/1, 156) "*barim* iş vā orda" (B5.2/1, 225) "*çünküm* burayı geçtik." (M7.2.2/1, 27)

ma edatının kalıntı halinde görüldüğü kelimelerden biri de birleşik birēm yapısıdır ve Strumisa-Çanaklı'da (Yörük köyü) tespit edilmiştir. Bu kelime daha

derleme esnasında dikkatimizi çekmiş ve konuşmacıya anlamı sorulmuş, kaynak kişi yakını ise *bir ara* anlamına geldiğini ifade etmiştir. Bu ifadeden hareket edersek kelime *bir aram* şeklinden kaynaşmış bir yapıdır. Ancak ilk cümlede tamamen biten bir şeyden bahsedildiği için kaynak kişi yakınının yanılma ihtimalinden söz etmek durumundayız. Nitekim birinci cümledeki *iyice (tamamen)* anlamından hareketle kelimenin *bir iyicem* biçiminden kısalmış olması da muhtemeldir.

"küçüklῡmde eralde gaz İambaları vallā *birēm* gene onlar da kaybeldi." (M3.8/1, 270) "var‿ıdı *birēm* kaybeldi, burda da kaybelmiş sabun o zaman." (M3.8/1, 288)

III.5.3.8. çak

Eski Türkçe döneminde kuvvetlendirme bildiren ve nadir görülen bu edatın, Gabin, "+ça 'küçültme, kuvvetlendirme edatı' ile oḳ'kuvvetlendirme edatı'"nın birleşiminden oluşabileceğini belirtir (Gabain, 2003: 105).

Kaşgarlı, "bir şeyin özünü, aynını bildiren kelime" olarak açıkladığı *çak* için şu örnekleri verir: "çak ol atnı tutgıl= ta o atın kendisini yakala", "çak amaçnı urgıl = ta nişangahı vur" (Atalay, C.I, 1998: 333).

Tarama Sözlüğü'nde *ta, tam, tamam, sırf, salt, sade, yalnız, safi, halis*; Derleme Sözlüğü'nde *ta, işte, en son, ancak* anlamlarıyla verilen *çak* edatı, cümlelerin veya kelimelerin başında ya da sonunda yer alarak onların anlamına kesinlik katıp anlamlarını pekiştirmektedir. Daha çok Batı Türkçesinde işleklik kazanmıştır. Jean Deny'e göre, çak ile onun anlamdaşı olan bir başka pekiştirme edatı taḳ veya ta arasında kullanım bakımından benzerlik bulunmaktadır (Üstüner, 2003: 156-158).

MBGA'daki örnekleri Debre-Elessa, Strumisa-Veleüs, Şuşitsa, Köprülü-Yukarı Karaslar, Koçana-Grades, Radoviş-Oravitsa (I. Bölge); İştip-Muratlı, Ebipli, Yonuzlu, Radoviş-Kulāzı, Dırancasa, Sarıgöl, Kırcaali-Yatacık, Eskicuma-Selimköy, Dedeağaç-Hasanlar, Kozana-İnobası, Kavala-Kınalı (II. Bölge); Manastır-Mecitli, Kınalı (III. Bölge) ağızlarındandır.

"*çak* evımıze gelelım burā ep zāmetle." (M1.2/4, 38) "benım anam *çak* şīdi durudi bilmezdi ki anası dīl o" (M1.2/4, 50) "*çak* araba gelsin turis arabasi." (M1.2/6, 35) "yā askerlık yapardilar dokuz‿ay yapardılar *çak*." (M1.2/6, 90) "onun evde oturduk biz *çak* bu ev olsun." (M8.4/1, 106) "bis onları *çāk* kışa dūru kışa dūru ῡdürdük." (M8.5/1, 129) "ā olmaz mi asta oldum *çak*." (M3.3/2, 101) "kamyon aftada bi kere geçiyo caddeden *çak*." (M3.4/2, 74) "*çak* şini şini kızları yollaylar okula." (M2.5/2, 9) "akisardan *çak* öbe getırdık" (M4.2/1, 113) "*çak* kayboliydi emen o vakıt giriydim

içeri" (M4.2/1, 193) "ben saba yiyim ta bi da *çak* akşam oni yapamam." (M4.2/4, 17) "benım akrabālar *çak* borizovada bile var" (M7.1.6/4, 24) "avşam *çak* onda gelejek." (M6.2.4/1, 93) "*çak* ne zaman dūnüñ olajak, gelejen bırayı o zaman görejen (M6.2.11/1, 38) "manto gibi *çak* aşā kadar." (M6.2.12/1, 226) "evin var diye kurulursuñ dedi *çak* gene dedi." (M7.2.2/1, 232) "ē *çāk* fergap dēriz çıktık ordan" (M7.2.5/1, 3) "allah belasını versin çak, yer kapayası *çak*." (M7.2.8/5, 190) "bin okka tütün *çak* çıkādın bin altın alıyesin." (B2.4/1, 236) "benim başka *çak* bulamadılar ta ordan geldiler." (B5.4/1, 48) "endīmizde *çak* tī omurluya sevk ◡ ettiler." (Y2.2/2, 43) "yeni gelmişler memleketten *çak* hāne tutsunnar." (Y6.1/1, 164) "*çak* avzaya gicen, yıraktı." (Y5.1/1, 16) "gitmiş *çak* benzinnē" (Y5.1/1, 73)
"*çak* biz sabāleyin gidelim karının eşālarını torlamış toplamış" (Y5.1/3, 102)
"çak bana kadar / bana kadar çak"
"ayşeleri yemē çārmış *çak* / ayşeleri *çak* yemē çārmış"
"burayı bırakmışlar da *çak* azvaya gitmişler"
"manisadan *çak* marul getiridi tavuklara" (mdt. Sebahat Çevikoğlu, 64, Merkez Yeniköy)

III.5.3.9. yene / yena / yane / yana

Bu edatın Eski Türkçedeki yime edatıyla bağlantısı olabileceğini düşünüyoruz. Gabain, "ma/me" ile birlikte gösterdiği "yime" edatını "Eski Türkçe kuvvetlendirme, ayrıca aynı türden olmayan vasıflıkları ayıran, cümle başlatıcı olarak da kullanılan bir edat" olarak izah eder (Gabain, 2003: 105). Divanü Lügati't-Türk'te yeme "hep, bütün, tamamıyla, yine, dahi" anlamlarıyla verilir (Atalay, C.IV, 1999: 771).

MBGA'da *yene / yena / yane / yana* varyantları bulunan edat; İştip-Poçuval, Muratlı, Kepekçili, Urrak, Kutsa, Yonuzlu; Radoviş-Çeşmemahallesi, Dırancasa, Hıdavelli, Köseli (II. Bölge), Topanitsa (I.Bölge); Strumisa-Çanaklı, Yenimahalle, Manastır-Germiyan, Mecitli (III. Bölge) metinlerinde tespit edilmiştir.

Ayrıca, öğrencimiz Feriha Duran'dan edindiğimiz bilgiye göre, "tabi, evet" anlamlarıyla onaylama bildiren *yene / yena* kelimesi Radoviş Yörük ağızlarında oldukça işlektir ve annesi (Radoviş-Kulāzı'ndan) genelde *yene* biçimini tercih etmektedir. Daha önce Radoviş-Alikoç ağzı üzerine yaptığımız bir çalışmada da Alikoç'ta *yene, yena* şekillerinin çokça kullanıldığı görülmüştür (Akyol, 2012: 64).

Edat, *yāne/yane* şekliyle Batı Trakya ağzında da kullanılmaktadır (Benli, 2012: 90, 106).

yene

"*yene* ōledir." (M6.2.3/1, 35) "ġavur dili mili bilmiyen *yene*. " (M6.2.4/1, 17) "çok gittik çok, *yene*." (M6.2.10/2, 113) "*yene*, iş açacaklar dedim." (M6.2.10/2, 185) "birileri kapama deyler, *yene*." (M7.1.2/1, 291) "gitmedik ġāri bir daha *yene*." (M7.2.3/1, 20) "burası kırbālar, *yene*." (M7.2.3/1, 40) "*yene*, çīz sererdik." (M7.2.5/1, 8) "her şeyini yapardık *yene*." (M8.3/1, 207) "kara şabidin derdik bizim kaynıma *yene*" (M8.4/1, 268) "e tābi ırsız dolu *yene*." (M3.8/1, 166) "kendi insanların‿ise oturmasın ā dil‿ise oturusun ayrı *yene*." (M3.8/1, 261)

yena

"yoktu başka, *yena*." (M6.2.8/1, 124) "ġavur köyü vardı *yena*." (M6.2.12/1, 35) "*yena*, yapalım tutalım." (M7.2.5/1, 78) "bütün göçmen orlar, *yena*." (M7.2.7/2, 64) "en küçük kıSkardaşımız ōḷdü, *yena*." (M3.8/1, 30)

yane

"kendi kendimizi idāre ederdik *yane*." (M6.2.7/3, 99) "*yane* ūleydi yavrum ūle. " (M6.2.7/3, 111) "*yane* beyendim işte *yane*." (M6.2.8/1, 34) "*yane* olmuş" (M6.2.8/1, 59) "bi buçuk sene durdum zāten *yane*." (M6.2.10/1, 114) "*yane*, yerinden çıktı" (M8.4/1, 54) "*yanē* çiçek yāsı." (M8.4/1, 304) "bu evi yaptırıncaya kadar *yane*." (M3.7/1, 22) "sütle yumurtayle *yane*." (M3.8/1, 210) "o zaman yoktu *yane*." (M7.1.2/1, 54) "*yane* ya ekmēni yeyz ya dayānı yeyz" (M7.1.2/1, 78)

yana

"varan vardı kızım *yana*" (M7.2.6/2, 87) "*yana* saçta pişiriydik." (M3.8/1, 180)

III.5.3.10. iki, kI

Tahmin, şüphe işlevleriyle çoğunlukla Göktürk Yazıtlarında *erinç*; Uygur devri metinlerinde *erki* edatı kullanılmıştır. Aynı durum Karahanlı Türkçesinde de devam eder. XIV. yüzyıl başlarından bu yana ise artık *erki* edatı aynı kökten gelen erken isim fiili ile şekilce karışmaya başlamıştır. Harezm Türkçesi metinlerinde *erken* daha yaygın olmakla birlikte *erki* ile *erken* edatı yan yana kullanılmıştır. Çağatayca döneminde *erki* iyice unutulurken 'erki ile erken'in ses yapısı bakımından karıştığı *i(r)ken, i(r)kin* şekilleri görülmektedir. Doğu Türkçesinde bu şekilde değişme ve gelişme gösteren eski *erki* edatı Oğuzcada *erki* > *ki* şeklinde gelişmiştir. Erki bağlama edatının Anadolu Oğuzcasındaki ilk değişim evresi *erki* > *iki* olmalıdır. Eski erki kelimesinden oluşan ve "şüphe, tahmin, pekiştirme" işlevlerine sahip ki edatının dilimize Farsçadan geçen ki bağlacı ile görev ve yapı bakımından hiçbir ilgisi yoktur (Korkmaz, 2005: 622- 624).

Türk lehçelerinde "erki, eken, ikin, iken, erkin, irkin, irgi, irgin, iyin, kin, ken, ke, keni, ka, kan, kanı, ėkėn, kėen, iki" şekillerinde şüphe ve özellikle soru cümlelerinde, pekiştirme ek-edatı olarak kullanılmıştır (Üstüner, 2003: 167).

Radoviş Yörük ağızlarında *erki* edatındaki r ünsüzünün düştüğü ve i > e ünlü değişiminin meydana geldiği *iki* biçimi mevcuttur. Bu biçime Şumnu-Pıyıklı köyde de rastlanmıştır:

"alınacak gibi dīl‿*iki*" (M7.2.2/1, 121) "pareyle *almayız‿iki* " (M7.2.2/1, 188) "ben şeyleri *bilmem‿iki*" (M7.2.5/1, 2) "orayı gidilmez‿*iki* kızım." (M7.2.6/2, 79) "bilmem‿*iki* işlenik şīler" (M7.2.7/2, 125) "bi şey gȫmedim‿*iki*." (B7.9/1, 125)

ki / kı biçimli örnekler:

"yok nerey gitsın *ki*" (M2.6/1, 96) "ne yēcekler *ki* ?" (M3.4/2, 63) "o zaman fırın yok orda *ki*" (M3.8/1, 180) "ordan sōna bir ava olurdu *ki* yaz gibi." (M1.2/2, 43) "biz bi̇̀lmeysık *ki*." (M7.1.3/1, 125) "bilmeyiz *ki* dayım alır bīgiri." (M8.5/1, 157) "bā yok‿udu *ki* bizde." (M8.2/1, 100) "sūk bizim memleket *ki*." (M8.2/1, 103) "var mıdı acaba *kı*" (M7.2.8/5, 187) "seslemedilē *ki* bizi." (B6.2/1, 15) "bōday bilmiyesiniz *ki*" (B7.9/1, 78) "gübre falan atmazdılā *ki*." (B6.7/1, 225) "ne bilcem ben *kı*" (B7.2/1, 32) "āçtandı sopası *kı* bi güzel gösteriydi." (B7.16/1, 310)

III.5.3.11. kine, kin

Kütahya ve Yöresi ağızlarında, *çıḳadıy‿kın (23/85), dediy‿kin (24/5)* örneklerinde görülen son ses -n ünsüzü Eski Türkçedeki kuvvetlendirme eki "-ġına /-gine"nin kalıntısı olarak değerlendirilmektedir (Gülensoy, 1988: 69). Üstüner ise ki edatının ḳın / kin ve kine biçimlerinden hareketle *tutamazkine, gonuşmuyon kine, kimin, defen* örneklerindeki -n'lerin +kına kuvvetlendirme ekine bağlanabileceği gibi "+An +A" kuvvetlendirme eklerine de bağlanabileceğini söylemektedir (Üstüner, 2003: 114-115).

Radoviş-Topanitsa, Çeşmemahallesi, Allabası metinlerinde kine, Eskicuma-Kasırgalar'da ise *kin* şekline rastlanmıştır:

"başka *yok kine* nȅpsın." (M7.1.2/1, 199) "bilmem başka *kine* ne dīvereyim." (M7.2.4/1, 8) "gittik mi *ġārikine* ayşe tetka be o kızlar" (M7.2.3/1, 49)

"senne sōbet yapamazdı *kin* şehir gibi" (B5.1/1, 54) "başka bilmeyiz *kin*." (B5.1/1, 61) "sen ȫle bi komşuymuşsun *kin*" (B5.1/1, 158)

III.5.3.12. -li

Pekiştirme ek-edatlarından biri de Koçana-Grades, Sarıova merkez, Köprülü-Dorfullu, Koçilar, Radoviş-Topanitsa ve Şumnu-Timarova'da tespit edilen -li'dir.

Güneybatı Anadolu ağızlarındaki (Örneklerine Balıkesir ağızlarında rastlanılır.) biçimbirimlerden oluşan pekiştirme ekleri arasında da geri kelimesine +li, ki bağlacı ile -ken zarf-fiiline +lı / +li şeklinde eklenen bir pekiştirme ekini görmekteyiz (Demir, 2014: 119-120).

Ayrıca, tarihî ve yaşayan Türk lehçeleri ile ağızlarında *lI / lU* şeklinde bir pekiştirme enklitiği mevcuttur (Ercilasun, 2008: 43).

Ek-fiilin görülen geçmiş zaman 3.teklik şahsına eklenen

"dā pişin *öyleydili*." (M5.1/1, 148) "bubamin süt *kardeşidili*." (M4.2/4, 270) "okullāmız açık *dildi kili*" (B7.11/1, 9)

Grades'te bir örnekte *-vi* şeklindedir:

"sormadık mi kayna'nā ne yemek yapalım, kaynana *nāpaydivi*." (M4.2/1, 49)

Geniş zamanın şart çekimine eklenen

"bize ne *bildiriseli* burda bis oni biliris" (M4.2/2, 138)

Ki bağlacına eklenen

"bazi dey onlar iyi olsa eger *kili*, ba bak iyi olsa eger" (M4.2/2, 63)

"*eger kilim* ölüm kalım olur er şey olur oni arālar" (M7.1.2/1, 114)

"aliyoski dedi, eger kilim dedi çok astaysen dedi, emen dedi bi teligraf çekeyim" (M2.9/1, 62) "o tarafa sen gitsen *eger kili* göresin ne kadar onlar dolu." (M2.7/3, 26) "yani *eger kilim* istersen eger kilim onları şikāt‿edesın dūrilıkle allā görür yukarda." (M2.7/3, 45) "*çünkili* izmir istanbul oraya gelesiye kadar bū̄dük." (M2.7/1, 19)

III.5.4. Gösterme Edatları

III.5.4.1. te, te bu / töbu, tō, tō̄le, tobusu / tebuse / tebusoy

MBGA'da gösterme edatı *te* yaygın olarak bu, o, öyle, böyle kelimeleriyle birlikte kullanılır.

te, e te

"e *te* mājır olduk ya geldık *te* tāĺukatlar burda" (M1.2/2, 7) "*te* er şī yapardık" (M1.2/6, 105)

te bu / töbu

"bāçede topladım *te bu* fasuleleri." (M1.2/3, 34) "*te bu* yāyı götür" (M6.2.10/1, 14) "*töbu* kadar oluy" (M2.10/2, 238) "te bu kızlar da *giderdır* bile okula." (M7.1.5/1, 20) "aldık borda *te bu* arsayı." (Y3.2/2, 35) "yaptı *te bu* evcēzleri." (Y3.2/1, 22) "*te* bu kadar derin olur." (M3.8/1, 219)

tō "te o"

"astayım *tōndan.*" (M3.2/2, 29) "kalmış *tōrda*" (M6.2.10/1, 94) "*tōrda* duruyoru" (M6.2.11/1, 81) "*tonnarı* bilir" (B5.1/1, 166) "*tōda* bi sarı bakī vā *tōnna*" (B6.4/1, 45) "*tonnālan* asır yapardık" (B7.16/3, 169)

tō̄le "te öyle"

"*tō̄le* çok güzèḷ köyümüzdi." (M3.2/3, 26) "*tō̄le* yaşadık" (M6.2.10/1, 91) "*tō̄le* kızım." (M7.2.3/1, 129) "*tō̄le* trenin altında ālaylak." (B7.9/2, 4) "*tō̄le* yanında top‿ oynamak yasak." (Y3.2/2, 69)

tobusu / tebuse / tebusoy "te böylesi"; ebuse

"*tobusu* şimdi olmiş nasılsem ben *tobusu* cideym dügüne." (K1.1/2, 260)

"*tebuse* el üper, *te*." (K1.1/4, 74) "her şiy yapılır eh *tebuse*." (K1.1/4, 98)

"a uydu alıcısı *te tebuse*." (K1.1/4, 156) "heppiyım ben *tebusoy*." (K1.1/4, 297)

"anami çok dinglerdım *ebuse*." (K1.1/4, 203)

III.5.4.2. nah / na

"*nah* kocaman gū̄sler." (M8.4/1, 28) "göstereyim mi tepsileri *nah*." (M8.4/1, 277)

"*nah* böyle." (Y3.1/2, 85) "*na* taj gibi" (M3.5/1, 90) "*na* sana *na* sana epsine kızlara şeylere." (M2.4/3, 132) "*na* bu kadar koçannar." (Y1.1/ 2, 54) "ekmek tekneleri *nā* bu kadana." (Y1.1/6, 276) "*na* buralara kadan" (Y1.3/2, 26)

III.5.4.3. haşte "ha işte", aha

"*haşte* ū̄le." (B2.6/1, 156) "*aha* onlar bizim mezarlıkta gömülürdü" (M3.7/1, 66)

III.5.5. Seslenme, Dikkat Çekme / Dikkati Pekiştirme Edatları

III.5.5.1. mari / marı / meri / mare, more / mori, mar, arI / ar

Kadınlar için kullanılan bir seslenme edatıdır ve çok yaygın bir kullanımı vardır.

mari

"yā yā sen *mari* sen ni yaptın bu kadan sen beni"(M1.2/2, 37) "*mari* 'şifon bi şiy derler 'şifon." (M1.2/3, 140) "ne *mari* beni kamerā mı alır?" (M3.5/1, 2) "ā *mari* gırba" (M3.5/1, 59) "*mari* atice, mari kadriye" (M3.7/1, 81) "asan dey *mari* seyide" (M2.3/1, 195) "dedik *mari* biz geri gidiyz, eve gidiyz." (M2.9/1, 210) "*mari* muslimansın muạmet tamam" (M5.1/1, 23) "kalkın *mari* diyo oynalım." (M5.1/1, 147) "bu geje iç uyumadım *mari*" (M7.1.4/1, 118) "*a mari* kızım biz o zaman küçük‿ idık" (M7.1.3/1, 124) "*a mari* kızım buyur" (M7.1.3/1, 135) "*mari* kızlar, siz ī misınız be kızım" (M7.1.5/1, 150) "fatime kapa *mari* be uyandırma *mari* kız." (M7.1.5/1, 151) " oluyo *mari* oluyo" (M6.2.3/1, 38) "*mari* demezdik." (M6.2.10/1,

147) “*mari* birbirinize yādım‿edin” (B7.3/1, 238) “*mari* rayin abla” (B6.7/1, 5) “*mari* ne şaşkınmışım ben bē.” (B7.16/3, 159) “çok güzeldim *mari* kızım” (Y1.1/6, 169) “e *mari* kızım” (Y1.1/6, 222)

marı

“*marı bā*, nèpiysın bā” (B2.4/1, 187) “nerden *marı*” (Y1.1/6, 262)

meri

“ep tütün *meri* tütüncī.” (M1.2/2, 67)

mare

“*mare* sebāt yollamıj” (M6.2.9/1, 68) “pek gitmezdik *mare* bilemem.” (M7.2.4/1, 156) “ic gitmedim *mare*” (M7.2.7/2, 87)

more / mori

“*more* nane.” (K1.1/1, 300) “*more* çaydanlıgımın suyu bitti.” (K1.1/2, 540)

“deym çim var olsun *more* yanımda.” (K1.1/4, 108)

“adi *mori* yürü sen de boşver” (M8.1/1, 198)

mar

“ne dēler *mar* ona?” (M3.8/1, 173) “ne dēler ona *mar*” (M3.8/1, 178) “*mar* inge hiç örtmē aklımıza gēmemiş” (B5.1/1, 101) “amān *mar* bursaya da gelirmiş.” (B5.1/1, 156) “çok şişti *mar* emine.” (B6.6/1, 100) “*mar* ēy dedi aberin vā mı” (B7.16/1, 49) “o ne olur *mar* atice” (B7.16/1, 252) “*mar* emnecīm çıplak kaldım” (Y1.1/6, 65) “*mar* zeyra ablā dedim” (Y1.1/6, 512) “yavrum *mar* dedim” (Y5.1/3, 73)

arI / ar

Akhisar-Mecidiyeli öğrencimiz**,** Saadet Kocacık’tan edindiğimiz bilgiye göre Elessa ağzında bu seslenme edatının *mar, mari* yanında *ar, ari, arı* şekilleri mevcuttur:

“*ar mari* gel mari burā” veya “arī gel *mari* burā” veya “gel *mar* burā” vb. (mdt. Saadet Kocacık, Akhisar-Mecidiye)

“*arı* getır burā” (M1.2/3, 153)

III.5.5.2. bA, be yąu

be

“yokti *be* yok.” (K1.1/1, 441) “burā geldī zaman niyi çekejek burda *be yąu*.” (M1.2/3, 123) “abu *be* dėrdim” (M6.2.9/1, 191) “yenmez pek petmez be.” (M3.8/1, 233)

ba

Bulgaristan ağızları ile Dimetoka-Arenbunar, Gümülcine-Bılatköy ağızlarında bulunur.

"marı *bā*, nèpiysın *bā*" (B2.4/1, 187) "aman *ba* evĺadım" (B5.1/1, 69) "arıya gicez mi *ba*" (B6.1/1, 181) "hayır diyer *ba*." (B6.3/1, 43) "var *ba* uşām." (B7.2/1, 20) "çaput yok *bā*." (B7.3/1, 118) "nabacan şindi bunnarı *ba* yavrum" (B7.9/1, 103) "olū mu *ba* yavrum." (B7.12/1, 44) "kaçta gēmişik *ba* cem acaba biz?" (B7.16/1, 86) "*ba* uşām dedi" (B7.16/1, 159) "dūnne çok güzel olurdu *bā*" (B8.4/2, 9) "dereye gitmezdik *ba*" (B8.4/2, 71) "hiç kaşındırmayı kızım *ba*" (Y1.1/5, 478) "ayır *ba* işlerdik" (Y1.1/5, 491) "ne var *ba*" (Y3.2/1, 30) "yenge *ba*" (Y3.2/1, 41) "bi kāvecik dedim içeyim *ba* kızanım." (Y3.2/1, 43) "ne var *ba* sali ne ba çocūm? " (Y3.2/1, 77)

III.5.5.3. bre / breh

"ali bre ali *bre* eşek." (M2.5/1, 86) "e *breh breh breh* o yunanistanda bir uva" (M2.9/1, 91) "āh *bre* kızım" (M5.1/1, 150) "*breh breh* gırtlak." (M6.2.9/1, 177)

III.5.5.4. abe, aba, eba

abe

"*abe* yapsa çok nūt yemeyi orda" (M8.4/1, 36) "*abe ey*, ayriye ablayı ne iki kat yaptın?" (M8.4/1, 69) "*abe* çay sūdu çayı *içse* peşi." (M8.4/1, 262) "*ābe* çojuklar dedi" (M2.9/1, 123) "*abe* ümet" (M7.1.3/1, 84) "*abe* yakamadık" (M6.2.3/2, 140) "*abe* ver *be* türk kafası ver." (M6.2.9/1, 14) "*abe* kızım okula gitmeyen ne bilir" (M6.2.10/2, 14) "*abe* kızım okula gitmeyen ne bilir" (M6.2.10/2, 14) "*abe* onu neyle geçircek" (M7.2.1/1, 31) "*abe* te toprak." (M7.2.2/1, 17) "*abe* burda şindi epten kolaylık" (M7.2.3/1, 133) "*abe* nejibe katsalarmız var ya." (M7.2.6/2, 60) "*abe* kızım diyiler‿e" (Y3.2/1, 54)

aba

"*aba* yavrum dedim" (B6.6/1, 69)

eba

"*eba* yavrum" (B7.9/1, 125)

III.5.5.5. hayt / ayt / haytise

"*hayt* ana sen *ayt ayt* allā cüri." (K1.1/4, 306) "*ayt be* ana derdım" (K1.1/4, 305) "dā ne be anasi cidersen *haytise*." (K1.1/4, 127)

III.5.6. Sebep, Tekrar Gösteren ve "Artık" Anlamında Kullanılan Edatlar

III.5.6.1. gayrı / gārI / ǵāri / gayı, gali, gayrık / gārik / garık / ǵārık / gāyık / gāriki / gārikın / ǵārigın / ǵarikıni / gārı̄n / gārin / garı̄n / gayrı̄n / gayrin / gān, gā, gayrın, gayrimi, gārIcAkIn/ gāricekını / gāricin / gārijı̄n, ǵāricem, kayrı / kāri / kāy / kayı, kayrık / kārik / kayrıkın / kayrıkım

Arapça *gayr* kelimesinden gelen *gayrı,* MBGA'da varyantlaşmanın en çok görüldüğü, sıkça başvurulan bir edattır.

gayrı / gārI / ǵāri / gayı

"bizler *gayrı* bū̄dük" (M2.4/3, 67)

"durur mu aklımda *gāri*." (M2.3/3, 60) "*gāri* ev yaptık" (M2.4/3, 67) "akşam gelirim *gāri*." (M3.3/1, 59) "biz *gārı* yörük." (M7.2.1/1, 11) "ı̄nelerden *ǵāri* bıktım." (M3.3/2, 13)

"*gayı* iç kimse ekmiye." (Y2.2/1, 46)

gali

"*gali* pis kani alır" (M7.1.6/1, 121)

gayrık / gārik / garık / ǵārık / gāyık / gāriki / gārikın / ǵārigın / ǵarikıni / gārı̄n / gārin / garı̄n / gayrı̄n / gayrin / gān

Gayrı kelimesinin *ok / ök* pekiştirme edatı almış biçimleri ve bunların da ikinci bir pekiştirme unsuru olan *-i, -n* pekiştirme ekleriyle genişletilmiş şekilleri aynı başlık altında verilmiştir. Ayrıca, gārikin / gayrikin şeklinden geliştiğini düşündüğümüz, İştip Yörük ağızlarında yaygın olan, *gārı̄n / gārin / garı̄n / gayrin / gayrı̄n* ile bunlardan kısalmış *gān* varyantları da burada gösterilmiştir.

"yetmiş yaşına girdim *gayrık*." (B2.2/1, 5) "kaldık sōra *gārik*." (M6.2.7/2, 20) "orda *gārik* ep sallanırdık" (M7.2.1/1, 98) "yüz kişi mi *gārik* beş yüz kişi mi" (M3.7/1, 163) "*gārik* modern her şey" (B2.4/1, 266) "bizim *garık* diyen ġoca ebe" (B2.4/1, 64) "unuttum te *ǵārık*" (M7.1.6/1, 149) "atıyız evde *gāyık*." (B7.11/1, 5)

"eletirik *gāriki* sōradan geldi" (M3.8/1, 268) "adını gene unuttuk *gāriki*" (M3.2/2, 3) "orta yeri *gāriki* kırmızı olmuş." (M3.7/1, 127) "burda da *gāriki* şini gene leşperiz" (M3.8/1, 35) "kuzular satılajak *gārikı̀*" (M7.1.3/2, 66)

"şindi korkuyosun gārikın." (M3.2/3, 26) "şini *gārikin* onlar bitti." (M3.8/1, 106) "sōna *ǵārigın* yālen parçe parçe dökeydık." (M4.2/3, 81)

"*ǵārikıni* kuydukle kaynadırdık." (M7.1.2/1, 257)

"kafalānı bulmuşlar anla *gayrin*" (M6.2.3/2, 30) "şindı̄n çıktı *gayrı̄n* bu." (M6.2.4/1, 55) "bişerdi *gayrı̄n*." (M6.2.4/1, 123) "*gayrı̄n* çok çileler çektim." (M6.2.4/1, 59) "er

gün arārdı beni *gayrı̄n*.” (M6.2.4/1, 73) “karıştık *gayrı̄n*.” (M6.2.7/3, 30) “getirdiklēni dökerdiler *gayrı̄n*” (M6.2.7/3, 90) “ondan sōra *gayrı̄n* kesip kesip kaynadırdık” (M6.2.13/1, 72) “kurtuldu *gārin* ōlanlar” (M6.2.4/1, 77) “artık sen orayı gittin *garı̄n*” (M6.2.10/1, 184) “şindi *garı̄n* dı̄l ūle.” (M6.2.10/1, 186) “şindi *gārı̄n* düzeldi” (M6.2.4/1, 39) “müllet burayı yol aldı *gārı̄n*” (M6.2.11/1, 24) “ondan sōna *gārı̄n* dūn yapardılar” (M6.2.11/1, 50) “orda yerdik *gārı̄n*.” (M6.2.11/1, 85) “*gārı̄n* çekejen kıyıya” (M6.2.11/1, 115) “katılaşacak *gārin*.” (M6.2.13/1, 89) “amıcaña sor *gārı̄n*” (M6.2.13/1, 236)

“unuttum *gān* onları” (M6.2.13/1, 220) “gidiyon *gān* eve.” (M6.2.4/1, 68) “orda buluştuk *gān*” (M6.2.4/1, 76) “ne bileyin sütlü mü yūrtlu mu *gān*.” (M6.2.11/1, 56)

Şu cümlede *gārı̄n* ve *gān* birlikte kullanılmıştır:

“makinada çözerdik *gān* sarıydık onu *gārı̄n*.” (M6.2.4/1, 100)

gā

Gayrı edatının kısalmış şeklidir. Zira, kimi zaman aynı cümlede *gā* ile *gāri, gayrı̄n, gārı̄n* nöbetleşe kullanımlarına rastlıyoruz:

“orda āladık *gā* sarıldık birbirimize *gayrı̄n*.” (M6.2.4/1, 78) “sıkardık *gārı̄n* būdūmüzleyin bālārdık *gā* būdükten sōra.” (M6.2.4/1, 92) “yaşımız da gidiyor gāri ı̄tiyarlāz *gā*.” (M6.2.13/1, 159) “*gā* onu da *gāri* ekmek gibi istē, istē sıvık yap” (B2.6/1, 175) “onu *gā* topalak topalak yapardık.” (M6.2.4/1, 114) “otur *gā* yemiye.” (M6.2.4/1, 123) “*gā* ekmek yapardılar” (M6.2.13/1, 231) “ep bakardık *gā*” (M6.2.13/1, 234) “unuttum *gā*” (M6.2.13/1, 219) “ordan burayı geldik *gā*.” (M6.2.13/1, 16) “altmış altıya döndüm *gā*.” (B2.3/1, 3)

gayrın

“don *gayrın* don, don, gömlek.” (M6.2.11/1, 95)

gayrimi

“üleymiştı evelden ama şindi *gayrimi*” (K1.1/2, 245)

gārIcAkIn/ gāricekını / gāricin / gārijı̄n

“veriyoz *gāricekin*.” (M6.2.13/1, 104) “bōle *gāricekın* ep, ep sancı olcak” (M7.2.2/1, 1) “kocā kış onu *gārıcakın* yēriz” (M7.2.6/2, 62) “şini gene *gāricekını*” (M7.2.2/1, 298)

“*gāricin* onları bilmiyom” (M6.2.10/1, 59) “ben de bilemiyom *gārijı̄n*.” (M6.2.11/1, 8) “ne bileyim *gārijı̄n*” (M6.2.11/1, 51) “unuttum *gārijı̄n* yaşlandım gārı̄n.” (M6.2.11/1, 56)

ǵāricem

“dur uzatma *ǵāricem*.” (M3.6 / 1, 18)

kayrı / kāri / kāy / kayı

Eskicuma-Selimköy, Razgırat-Kışla, Yonuzlar, Yunusabdal, Adaköy, Duranköy, Şumnu-Doruklu, Yukarıköy, Madara, Pıyıklı, Gürgenli, Hasanköy, Ortaköy, Varna-Türkarnavutluğu, Dimetoka-Arenbunar, Gümülcine-Kargılısarıca, Radoviş-Alikoç, Köprülü-Yukarı Karaslar’da *gayrı* edatının ötümsüz varyantları ile karşılaşılmıştır. Özellikle, Razgırat ve Şumnu ağızlarında bu edatın ötümsüz biçimleri yaygındır.

“bilmiyim kayrı.” (B5.4/2, 31) “yufka açādı onun üstünde *kayrı*” (B6.10/1, 161) “çōk ilēden *kayrı* unutmā başladık.” (B7.1/1, 77) “*kayrı* bobamlar öldü.” (B7.8/1, 31) “bilmiyem *kayrı*.” (B7.9/1, 1) “oklāla *kayrı* karıştırıydılā” (B7.16/1, 315) “yaşlandım *kayrı* unuttum.” (B6.2/1, 153) “dōd‿oliye *kayrı*” (B6.3/1, 24) “*kayrı* bubalık vā yanımızda” (B7.19/1, 52) “unuttum kayrı.” (B8.4/1, 9) “kabul‿ettiler kayrı” (Y3.1/1, 103) “o çeşit çeşit *kayrı*.” (M2.5/2, 92) “ne varsa işte *kāri*” (Y1.1/6, 458) “yi de yi *kāy*.” (B7.16/1, 366) “gā *kayı* avlularımıza su, yok‿udu su.” (M7.2.1/1, 83)

kayrık / kārik / kayrıkın / kayrıkım

“'neneleri gelir *kayrık*” (B5.4/2, 46) “o afta *kayrık* yımırtalā kızıl yımırtalā pişirilē” (B6.6/1, 56) “orasını bilemem *kārik*” (Y1.1/6, 491)

“ōle ītiyāladık *kayrıkın*” (B6.4/1, 47) “batıyodu *kayrıkın*.” (B7.3/1, 55) “orda kırā düşmüştū *kayrıkın*” (B7.10/1, 13) “bende kalmadı *kayrıkın*” (B7.10/2, 101)

“ben de *kayrıkım* hani bilmiyoz” (B7.8/1, 31)

III.5.6.2. artıkın / artıgın, artīn, artıkını, artıcakın

“erkeziñ evine bālanmış *artıkın*.” (M6.2.5/1, 24) “kalan olsa da *artıkın*” (Y3.3/1, 51) “ciẹrım delindi *artıgın*.” (M4.1/1, 120) “yaşım yetmişe giriyo *artıkını*” (Y1.1/ 3, 35) “kalan yok *artīn* pek.” (M6.2.7/4, 24) “burada ölümüz olajak *artīn* ya.” (M6.2.9/1, 40) “gitmem *artīn*” (M6.2.10/2, 35) “kaybolmuj gitmiştir *artīn*.” (Y3.3/1, 54)

“onu unuttum *artıcakın*.” (M6.2.13/1, 220)

III.5.6.3. kalan

Artık manasına gelen *kalan* edatı Razgırat merkez, Şumnu-Ortamahalle, Karalar’da görülmüştür. Türkiye Türkçesi ağızlarında *kalan* ve *galan* biçimlerinde yaygın kullanılan *kalan* kelimesi, Leyla Karahan’a göre; *kalı, kanı, kayu, kaçan* kelimeleri gibi bir *ka* köküne dayanmaktadır ve yapısında muhtemelen *birle, tañla,*

tünle kelimelerindeki *-lA* ekiyle *-n* pekiştirme morfemi bulunmaktadır (Karahan, 2012: 232).

"sizden ayrılıcaz *kalan*" (B6.1/1, 199) "ben diye burda *kalan* sıkıştım" (B6.1/1, 219) "seksen dō̈tte *kalan*." (B7.2/1, 3) "kākamayız *kalan* yattīna kıpīdayamıyız." (B7.2/1, 3) "uşām ben *kalan* kafam iç toplamıye benim *kalan* iç." (B7.2/1, 29)

"*kalan* gitti, şindi gitti ītiyar *kalan*." (B7.12/1, 39)

III.5.6.4. gene / gine, gē, cenek / cinek

gene / gine

"*gene* gideyin *gene* de orda kalayım" (M7.2.2/1, 23)

gē

"isterseñ *gē* kavurmasañ ununu" (M6.2.11/1, 113)

cenek / cinek

Prizren'e özgü şekildir.

"kurban bayramı *cenek* aman o telaş" (K1.1/2, 373) "koyşilık *cenek* var" (K1.1/2, 458) "*cinek* onun üstüne *cinek* yag *cinek* kaçamak." (K1.1/4, 178) "*cinek* ya bi iş yaparız prizrende" (K1.1/4, 210)

III.5.6.5. çünkü, çünküm, çünkün, çüngi, çünçi, çünkili

"*çünküm* burayı geçtik." (M7.2.2/1, 27) "bol *çünküm* yeyinti." (M7.2.2/1, 428) "*çünküm* yimī̈cemi biliyo" (B6.6/1, 59) "*çünkün* nēden bilcik" (B7.2/1, 25) "*çüngi* çuvalda olmaz" (Y1.1/5, 188)

"*çünçi* çok kapilar." (K1.1/2, 366)

"*çünkili* izmir istanbul oraya gelesiye kadar bṻdük." (M2.7/1,19)

III.5.6.6. onuştan / onuçtan

Razgırat merkez, Şumnu-Gürgenli, Gümülcine-Bılatköy metinlerinde rastlanmıştır.

"*onuştan* bizim hökümetimiz onnarı dūduramazdı." (B6.1/1, 98) "*onuştan* şindi birazcık şey yaptım" (Y3.2/1, 99) "senin *onuçtan* yok civcilerin" (B7.10/2, 82)

III.5.6.7. ötürü / ütürü / ötür

"paradan *ötürü* gezdirmij" (B5.1/1, 86) "onnādan *ötürü* geldik" (B6.2/1, 12)

"onu dī̈ştiremedī̈nden *ütürü*" (B2.4/1, 112) "bi īsancāz dēdim ondan *ötür*" (B5.1/1, 143)

III.5.7. Sıralama ve Bağlama Edatları

III.5.7.1. ile

"kırk birde başladı alaman, *alamanle* rus." (M1.2/2, 63) "obirlerne *ad‿ilen* çıgırıdım aydi." (K1.1/1, 299) "*sırasınle* yāni yapalım" (M3.4/2, 5) "kaynanalar damātı da getirdiler bizim *paralarle*" (M3.7/1, 24) "*anamle* babam işe girdi." (M2.7/1, 13)
"türk *köylēnnen* bulgālā karışık" (B8.4/2, 8) "*tenekile* gaz alīlardı" (Y5.1/1, 132)
"biz *taksilen* onnar *kamyonnan* gelīler" (Y5.1/3, 68)

III.5.7.2. ki, çi

ki

"nasıl süleyem ben sana *ki* bahçeleri üç traktor, dört traktor sīyo." (K1.1/1, 97)
"diyom *ki* beni salsıñlar iştipten ben ta köyüme giderim" (M6.2.1/1, 31)
"çok bȭle ġaba *sanki*" (B2.4/1, 430)

çi

Prizren'de /k/ > /ç/ değişimi ile *çi* biçimini alır.

"iç çimse bilmedi *çi* biz bunda gelecez kalacaz." (K1.1/2, 82) "bilsam *çi* celisınız" (K1.1/2, 208) "sanıysın *çi* türkiyadasın." (K1.1/2, 454) "ama ne bilim *çi* büle celdınız" (K1.1/2, 436) "sülemeklen anlaysın *çi* ondasın" (K1.1/2, 455) "ilĺā *çi* sen süleyesın" (K1.1/2, 469) "anlardı *çi* anası dil." (K1.1/2, 551) "ben bilseydım *çi* celmisınız yemek yapardım" (K1.1/2, 441) "anlaysın *çi* ondasın" (K1.1/2, 455) "bilmeym *çi* buraya celecem." (K1.1/4, 104) "cürüsün *çi* çok koyu kıvamına gelmiş" (K1.1/4, 237)

III.5.8. Denkleştirme ve Karşılaştırma Edatları

III.5.8.1. hem…hem / em…..em

"*hem* askerlik yapti *hem* şekerlen ekmek yedi." (K1.1/1, 221)
"*em* pantul *em* setre dikerdiler orda." (M1.2/6, 122) "*em* akraba *em* komşi" (M3.2/2, 5) "*em* katarsın *em* karıştırısın." (M3.3/2, 26) "*em* pişer *em* kabarı" (M3.7/1, 130) "*em* abamız *em* anamız." (M3.8/1, 30) "*em* gittım *em* gidemedım." (M2.6/1, 3) "*em* alan *em* veren gitti, beş lira içi." (M2.9/1, 151) "*em* yemek pişiriz orda *em* ısınıyz." (M2.11/1, 84) "*em* çatlak *em* kırık." (M6.2.9/1, 132)

III.5.8.2. ne…..ne

"*ne* ēcan geldi aklıma *ne* bi şey." (M3.8/1, 281) "*ne* çeşme bırakti *ne* bi şey bırakti." (M2.6/1, 70) "*ni* elbesen kopar *ni* ayakkabın kopar." (M2.9/1, 26)

III.5.8.3. ya….ya, ya…..yase

"*ya* biz rendelerdık *ya* annem rendelerdi" (K1.1/1, 209) "cürümce *ya* bi nane var‿ise *ya* bi elti var‿ise" (K1.1/2, 283) "*ya* yufka korduk *ya* makarna korduk." (M1.2/4, 17) "*ya* sizi çıkarcayız *ya* buray gelecēniz." (M2.2/4, 65) "nalınle *ya* çamur oluy *ya* şey oluy." (M2.5/2, 48)

"bizde koç çesılır *ya* dana inek çeserlar bizde *yase* koyun çeserlar." (K1.1/2, 382)

III.5.8.4. bazi….bazi / bazı…..bazı

"*bāzi* yemek masasında *bāzi* sofrada. nası denk gelirse." (M1.1/1, 23) "*bazı* emen görüsün *bazı* iki üç gün sora görüsün." (M8.5/2, 338) "bazı ke alıydi *bazı ke* almaydi" (M4.1/1, 236) "*bazı* keret kavrılı istėrsek kavırıdık ununu *bazı* keret ūle istėrsek çīden yapardık" (M6.2.7/3, 44)

III.5.8.5. kimi….kimi

"*kimi* uyur *kimi* uyumaz." (K1.1/1, 435) "*kimi* satardık *kimi* yerdık." (M1.2/6, 79) "*kimi* evde var *kimi* evde yok." (M2.6/1, 69) "*kimi* düzende, tezgėyada yapardık *kimi* öbür tezgėyada yapardık." (M6.2.7/3, 77)

III.5.9. Red ve Onaylama Edatları

evet, ayır / āyı / ayī

"*evet*, kele mālesi var." (K1.1/1, 104) "*evet*, konşiları çārırız." (M2.10/2, 13) "*evet*, kuraydık." (M2.10/2, 201) "*evet*, kopuşmamız konyalı bizim." (M6.2.10/1, 106) "*evet*, aynı kūden." (Y1.3/2, 39)

"*ayır*, durgutludaydı" (M3.4/2, 29) "*ayır*, iştibe kadar" (M6.2.10/1, 121)

"*ayī,* kubrata gitmedim" (B6.2/1, 7) "*āyı* ben de buldum bi yolunu geldim." (B7.2/1, 15) "*ayī*, biz pamık yok" (B7.10/2, 32) "*āyı* bā arda mālesi diyelē" (B7.1/1, 46)

yah, ya / ye

"kimse almıyo dēlerdi, *yah*." (B2.6/1, 17) "*yah*, söz kesilse de uzatmazlā." (B2.6/1, 64) "*yah*, ūrattılar." (B6.2/1, 24) "*ye ye* bāzenden de olur" (B6.2/1, 90) "tāta fiçılā *ye*." (B7.9/1, 83) "vādı *ye* kalaycı vādı." (B7.10/2, 43) "yārdı *ye*" (Y1.3/2, 26) "*yā* babamla kardaş çocukları" (Y1.1/5, 385)

III.5.10. Soru Edatı

Türkçede "mI/ mU", "soru, pekiştirme, zaman" anlamlarında kullanılan bir edattır. A.B. Ercilasun, aslında DLT'teki Alp Er Toŋa (Alp Er Toŋa öldi mü "Alp Er Toŋa öldüğü zaman") sagusundan beri "mU"nun farklı işlevlerde kullanılabildiğini "Bir vurdum mu bir de yer vurur, güzel mi güzel" gibi örneklerde açıkça görülen

pekiştirme işlevinin "mU"nun ilk işlevinin bugünkü izleri olduğunu belirtmektedir (Ercilasun, 2008: 50-51).

Çekimli fiillerde ve adlarda soru mI / mU ekiyle yapılır. Adlardan sonra gelen mI / mU eki soru işlevi dışında cümlenin anlamına bağlı olarak ifadeye 'hayıflanma, merak, öfke, şaşkınlık, şüphe, yalanlama, pekiştirme, pişmanlık, olumsuzluk, olasılık" gibi anlamlar da katar (Korkmaz, 2007: 330).

III.5.10.1. Soru İşlevi

"anladın mi?" (M1.2/6, 23) "kaynanan *gelır mi*?" (M1.2/6, 168) "paren var mı" (M8.4/1, 224) "bana sırani *verı misın*?" (M3.4/2, 82) "*anladır misın* bana" (M2.5/1, 6) "süt *mi* isteysın, ayran *mi* isteysın?" (M2.10/2, 245)

"anañ babañ var mı?" (M6.2.4/1, 136) "yamuk muyun?" (M6.2.3/1, 12) "sen manisalı *mısın*? " (B2.3/1, 63) "sen göçmen *ġızı mısın*?" (B2.7/1, 27)

Bazen cevap beklenmeyen cümlelerde kullanılır:

"onlar yenır *mi*." (M1.2/3, 35) "o sora *yenmez mi*." (M8.4/1, 34) "*otobüs mü* vardı yavrum" (M8.1/1, 3) "türkiyā geldik te *rāt mı ettik* rāt‿etmedik." (M2.5/2, 44) "buni *mi* soruysunuz?" (M5.1/1, 130) "eskiden *taş mi* var‿idi kızım *beton mi*" (M7.1.2/1, 26) "un pālaşır *mı* pālaşmaz *mı*?" (B2.4/1, 377) "gelinden kōkulū *mu*?" (B7.2/1, 36) "kaç gün *mü*?" (Y5.1/2, 49)

III.5.10.2. Pekiştirme İşlevi

"pişti *mi* pişti ayrı bi tavada kavıroS." (B5.3/1, 86) "ilkin yayī *dūdük mü dūdük* dökeriz unu" (Y1.1/5, 140) "bubam öldü *mü* öldü." (Y5.1/3, 56)

III.5.10.3. Zaman Zarfı İşlevi

"saba *oldi mi* kakardık erkēn" (K1.1/1, 53) "ġavur *dedilar mi* partizan *dedilar mi* benim aklım çıkıyo." (K1.1/1, 215) "su *başladi mi* kaynamā" (M3.3/2, 25) "*tutundun mi* var yerleri bōle" (M3.5/1, 85) "*yapışmadi mi* endırıydık" (M7.1.5/1, 61) "bebek *kırklandı mı* kırk gün *oldu mu* tabi nene gezdiriyor" (M6.2.3/1, 33)

III.5.10.4. Olasılık Bildirir

"alma *mi*, armut *mi*, banana mi ne var‿ise evında bi müve çikarırlar." (K1.1/2, 308) "kaynadacasın te *pirinç mi*, *bungurli pıraz mi*, pirinçli pıraz mi içini gene kuyacasın" (M7.1.5/1, 117)

III.5.10.5. Acaba İşlevi

Bu tür yapıda soru anlamından ziyade acaba anlamı vardır.

"buraya top *mi* kodilar bomba *mi* kodilar." (K1.1/1, 194) "yirmi yedi camısi *mi* var yirmi sekiz camısi *mi* var bizim pizrenın." (K1.1/1, 10)

III.6. FİİLLER

III.6.1. Basit Fiiller

"*al* pancāle *ye*" (M3.5/1, 96) "sen *git*" (M2.3/1, 45) "*yedim* ben" (M6.2.4/1, 32) "ap *içiyon"* (M6.2.4/1, 32) "isteyen börek *yapar* isteyen pişi yapar." (M6.2.5/1, 27) "ha ya *ġoy* yere" (B3.1/1, 117)

III.6.2. Türemiş Fiiller

erişmiş "yetişmiş, büyümüş" (M3.2/3, 95) dokurduk (M6.2.9/2, 68) koyun *otarılar* (M7.2.7/2, 31) bişiriydik, kaynadırdık (M7.2.8/5, 61) evlendim (M6.2.5/1, 7) nişannandık (B2.8/1, 89)

III.6.3. Birleşik Fiiller

Birleşik fiiller, bir isimle yardımcı fiilin, iki fiilin ya da isim soylu kelime / kelimelerle asıl fiilin birleşiminden oluşan yapılardır. Zeynep Korkmaz; taşıdıkları farklı yapı, anlam özelliklerine göre birleşik fiilleri " bir isimle yardımcı fiilin, sıfat fiille ol- yardımcı fiilinin (karmaşık fiil diye adlandırılan birleşik fiiller), iki fiilin birleşmesinden, isim ya da isim soylu bir kelimenin esas fiille birleşip anlam kayma ve kalıplaşmasına uğramasından oluşan birleşik fiiller" diye kendi içinde alt sınıflara ayırmıştır (Korkmaz, 2007: 150-152).

III.6.3.1. İsim + Yardımcı Fiil Kalıbından Oluşanlar

III.6.3.1.1. İsim + Et- Kalıbında Olan

"*yimin‿ederdi* abim" (K1.1/1, 225) "biz *kabuĺ‿ettık*." (K1.1/1, 319) "*isĺa ettınız*." (K1.1/2, 210) "*afedırsın* bir tavūm yok‿idi" (M1.2/5, 30) "*viran‿etmişler* oyle." (M1.2/6, 97) "ep minnet türkiyē *coş‿etti*." (M1.2/7, 25) "ondan sora gelmedi bize *rāt‿ettik*" (M8.5/1, 18) "o da *mefat‿etti*" (M8.5/2, 145) "mābbet‿ederdik" (M8.3/1, 264) "epısıne *taksim‿ettım*." (M3.2/1, 285) "o kadar *israr‿ederdi*" (M3.2/2, 21) "*zanedırdım* pastırmasız yenmeS." (M3.3/2, 32) "*zanettik* türkçe konuşuyuz." (M2.2/1, 32) "şikeyet‿edeylerdi" (M2.4/3, 27) "*metedılcek* kadar güzèl̤di" (M2.7/1, 6) "*sanedersem* temirlenk yeniyo." (M2.7/2, 108) "*sanettim* demiş büttün o yörük‿evi üstüme yıkıldi. " (M7.1.2/1, 436) "bademcikleri şişti *māna etti*" (M7.1.4/1, 33) "bedenini *pak‿etmek*" (M7.2.4/1, 23) "bıraz tā *idāre eter*" (B2.6/1, 125) "borda *mafetmişler*." (Y3.2/2, 129)

Eziyet et- birleşik fiili yerine şu söylemle karşılaştık:

"*ezgi etti* ġavūlā bize." (B7.16/3, 13)

Bazen de *et-* ve *ver-* yardımcı filleri birbirinin yerine kullanılmıştır:

“beddua *verırsın*.” (M2.3/4, 163) “bulgar geldi vakıtta türklere *iziyet verırmiş”*(M4.2/2, 125)

Yazı dilinde *haber ver-* şeklindeki kullanım *haber et-* şekliyle kullanılmıştır: “bana *aber_etmemiş*” (M2.2/4, 39) “ *haber_etmedik*” (B7.9/2, 14)

Yine yazı dilinde *telefon et-* şeklinde olan birleşik fiilin *telefon çek-, telefon aç-* veya *telefon at-* şeklinde kullanıldığı görülmüştür:

“ep bayramımızi kutlār *telefon çeker*.” (M7.1.5/1, 231)

“ābim bir gün önce *telefon_açtı*” (M3.6 /1, 46) “şini gene akşam *telefon_açtırdım*” (M7.1.2/1, 80) “ben *telefon_açtım*” (B6.6/1, 66) “*telefon_açtı* bana.” (Y1.1/5, 293)

“bize *telefon_atmışlar*” (Y3.2/1, 36)

Aşağıdaki cümlede ise *yarış et-* yerine *yarış çıkar-* da denmiştir:

“kızlarla ep *yarış çıkarıdım*, kızlarla yarış_edėrdim” (M6.2.7/3, 85)

III.6.3.1.2. İsim + Ol- Kalıbında Olan

“*hayırli olson* evınız” (K1.1/3, 69) “*yardımcı olo, yardım_ede*” (K1.1/2, 129) “onunlen çok *rāt_oldok*. ” (K1.1/2, 432) “rāmet_olsun” (M1.2/2, 4) “ama *nāsib_olmadı*.” (M1.2/2, 30) “*sā ol* sen da” (M1.2/3, 50) “*mejbur_oldi*, buraya geldık.” (M1.2/7, 19) “*banyo olurlardı* o suyla.” (M8.5/2, 396) “iştipte *kayıt_olurdi* asker.” (M3.2/1, 3) “mekán_olduk” (M3.2/1, 43) “biraz *rātsız_oldum*” (M3.2/1, 264) “yedi dönümle biz de *idāre olamayıs*.” (M3.4/2, 24) “cumā günü *gelin_olurduk*” (M3.8/1, 88) “*mecbur_olduk* buray gelelim.” (M2.2/1, 20) “ millet *zebil_olmij* yani.” (M2.5/1, 72)

Kaybol- ve *kaybet-* birleşik fiilleri çift yönlü bir örnekseme, benzeşmeye uğramış: *Kaybol-, kaybel-* şeklinde *kaybet-* birleşik fiili ise *kaybot-* biçiminde söylenmiştir. *Kaybel-* söylemi II. Bölgeden İştip-Hocalı, Şumnu-Gürgenli, Dimetoka-Arenbunar, Drama-Borva, Kozana-Kayalar-İnobası ile III. Bölgeden Strumisa-Yenimahalle, Çanaklı’da; kaybot- ise III. Bölgeye dahil Manastır-Kınalı’da tespit edilmiştir.

“bayā oldu *kaybeldi*” (M6.2.5/2, 28) “onnā *kaybelmij*” (B7.10/2, 83) “benim birisi *kaybelmiş* biri kalmış kupanın.” (Y1.1/5, 271) “bizden sōrası *kaybelirse* bi şey deyemem.” (Y4.1/1, 29) “bu kereye o tarafa gitmiş *kaybelmiş*.” (Y5.1/1, 72) “emen görünce *kaybelirmişler*.” (M3.7/1, 155) “onlar da *kaybeldi*.” (M3.8/1, 270)

“bizim türk *kaybottu*.” (M8.5/1, 189)

Bazen isimden fiil yapma eki *-lAn* yerine *ol-* yardımcı fiiliyle yapılan birleşik fiil şekli tercih ediliyor:

“nazar‿oldu” (M8.4/1, 68) “türkiyada *nikā olduk* burda.” (M2.11/1, 21) “tekirar *nikā olduk*.” (M6.2.9/1, 181)

III.6.3.1.3. İsim + Eyle- Kalıbında Olan

“allah *rāmet‿eyleye*” (K1.1/1, 120)

III.6.3.1.4. İsim + Yap- Kalıbında Olan

“mani yapar.” (M8.4/1, 46) “ep bize *türkü yapardı*.” (M3.8/1, 153) “o *şarki yapaydi”* (M5.1/1, 146) “bazi *kavga yapayz*” (M7.1.3/1, 37)

“*türki yapardık* āzımızda.” (M7.1.3/1, 146) “istek *yaptılar*.” (M6.2.9/1, 9) “bayırlarda *çapa yapıyos*.” (M6.2.13/1, 36)

Et- yardımcı fiili yerine kullanılabiliyor:

“üc gün sōna *açan* beni *taborju yaptılar*” (M2.9/1, 69) “onlari *sürgün yaptila*.” (M4.2/3, 33) “bir‿ay da *izmet yaptık*” (M7.1.1/1, 48) “iziyet *yapmadılā*” (B7.13/1, 5) “erkeklere *yardım yapardık*.” (Y1.1/5, 69) “unnan *kavgı yaptık*” (Y3.1/1, 78)

Aşağıdaki örnekte ise “yapma”nın yerini “etme”nin aldığını görüyoruz:

“yengem burda *doụm‿etti*” (M8.1/1, 78)

Yap- fiilinin şöyle faklı bir kullanımı da vardır:

“rāt‿edecēmiz zaman aldı bi *ölüm yaptı*.” (B6.6/1, 95)

III.6.3.1.5. İsim + Tut- Kalıbında Olan

“orda *oruç tuttuk*” (M5.1/1, 7) “*oruç tutardık* orda da.” (M7.2.1/1, 179)

Strumisa-Çanaklı, Manastır-Musaobası, Razgırat-Kışla, Varna-Mihaliç ağızlarında *oruç tut-* birleşik fiilinde, Ramazan oruç kelimesi yerine ikame edilmiştir: “arman düverke bile *tutardılar* ītiyarlar *ramazan*” (M3.8/1, 154) “ramazan bayramları *ramazanı tutarsın*” (M8.1/1, 74) “ramazan bayramı *ramazan tutar*” (B8.1/1, 28) “*ramazan tutmazlā*” (B6.2/1, 190)

III.6.3.1.6. İsim + Koy- Kalıbında Olan

“*nişan kuyaysın*.” (M2.11/1, 41) “başına kına öbür türli boya, *boya koyaylardi*.” (M2.4/3, 63) “onun da *tarīni kuyduk*” (M7.1.2/1, 427) “pazar evtesi güni geline *boya kuyaylar*.” (M7.1.2/1, 143) “çarşamba gündüzleyin dūn gejesi *kına konuluy*.” (M7.1.2/1, 162) “mane kuyardılar” (M7.1.3/2, 70)

III.6.3.1.7. İsim + Al- Kalıbında Olan

“cumā günü biz *gelin‿alıydık*.” (M2.10/2, 18) “kuranda *ezber‿almiş‿īdım*.” (M4.2/2, 161)

III.6.3.1.8. İsim + Koş- Kalıbında Olan

“yatarkana *besmeleñi koşup”* (M6.2.8/1, 146)

III.6.3.1.9. İsim + Kıl- Kalıbında Olan

"ben *namaz kılādım*" (B6.4/1, 23)

III.6.3.2. Sıfat Fiil + Ol- Yardımcı Fiil Kalıbından Oluşanlar (Karmaşık Fiiller)

"patatiz *yapçak‿oluyesin* yok, suvan *alcak‿oluyesin* yok" (B5.1/1, 131) "tāla *verecek‿olmuşlā*" (B7.16/1, 130) "büle *dokuncak‿oldum*" (Y3.2/2, 130) "saçını *yapçak‿olan* kadın yakar" (Y3.4/1, 103) "artık *gitmez‿oldum*." (Y5.1/1, 49)

"gözlerim *görmez oldu*." (Y5.1/1, 136) "şindi *yapmaz oldular*." (Y5.1/1, 168) "şindi *edinmez olduk*." (Y5.1/1, 113) "sokā *çıkmaz‿ olmuş*" (B7.16/1, 119) "*gitmişin olursa* da bizim köyün adı avra." (Y2.2/2, 30)

III.6.3.3. Fiil + Zarf Fiil + Yardımcı Fiil Kalıbından Oluşanlar (Tasvirî Fiiller)

III.6.3.3.1. Yeterlik Fiilleri

Olumlusu

"o bayadi bi çorbaya *kırabilersin*." (K1.1/1, 57) "pasaportsuz at adımını *atabilersen* ćavurdan." (K1.1/1, 171) "insan *karıştırabilir*." (K1.1/2, 77) "onlar da gelebıldi" (M3.2/1, 255) "neriy gidicem nerden gelecem *sorabilirim*." (M2.2/1, 8) "ben ne gelinlık *giyebi̇̀ldım* ne kızlık" (M2.11/1, 165) "bilmem *bilebilejen* mi" (M6.2.4/1, 130) "kaynanam *deyebilirsiñ*" (M6.2.10/1, 335) "bakām añladabilijek mi." (M6.2.13/1, 236) "kızātma da *yapabilirsin*" (B8.4/2, 45) "*satabilen* geldi burayı." (Y5.1/2, 45) "ne kadar *bakabilīsen, edinebilīsin bakabilīsin*." (B9.1/1, 49)

Olumsuzu

"birısi tutarse beni *celemem*" (K1.1/3, 86) "vallāyı *atırlāmam* o kadar." (M1.1/1, 25) "ben bilmedık şī *dēmem*." (M1.2/6, 70) "ben okula *gidemedım*" (M3.2/1, 11) "*söylēmem* derdım." (M3.2/2, 21) "bubam bizi *tanayamadi*" (M3.6/1, 30) "*gidemedım* ben." (M2.6/1, 6) "oyunlar şēler *yapamadım*." (M2.11/1, 139) " kaynana *deyemesiñ* evde yüzüne." (M6.2.10/1, 335)

III.6.3.3.2. Tezlik Fiilleri

"*küvermiş* sāç *küvermiş* sakal" (K1.1/1, 79) "*küverdim* burda insanlari" (M3.2/1, 33) "sen *diver* bana." (K1.1/1, 47) "*düverma* bi başka cürmek te bi başka." (K1.1/2, 223) "onlari ben *düvermedım* iç." (K1.1/2, 439) "kuşluksuz *küvermezlar* ekmek yemeden" (K1.1/2, 389) "te *diverdım* sana" (M3.3/2, 35) "nūtlu ekmē *yapıveridi*" (M3.8/1, 190) "onun içine *salıverīz* bō̄le." (M3.8/1, 221) "*düversem* şeyler almaz" (M2.6/1, 14) "emen elıne *uruveriler*." (M2.10/2, 191) "*açiliverdi* yollar" (M7.1.2/2, 29) "gazoz *getirvereyin*" (M6.2.3/1, 22) "*çıkıveri* bi yerden" (M6.2.3/1, 24) "*üşüşüverdiler* başımıza." (M6.2.3/2, 115) "ūsüz *kalıverdi*" (M6.2.4/1, 59) "sopanın üstüne

asıveridik" (M6.2.13/1, 72) "emen koyup ta *yapıveridim*" (B6.2/1, 248) "ḷambayı *ġarartvē*." (B2.2/1, 53) "*bırakıvēdik* te bȭle evleri" (B7.11/1, 20) "*verivereli̇m* bunu da" (Y1.1/6, 44) "bobam da *ölüverdi*" (Y5.1/1, 27)

II. Bölgede kalınlık-incelik uyumuna uyan örnekleri de vardır:

"aç kapıyı *açuvā*." (B5.1/1, 28) "*çıkarıvādık* portakalları" (B7.16/1, 78) "*kaldırıvāmış* kafasını" (B7.16/1, 125) "yürdu *mayalayıvar* sümuş" (Y3.2/1, 107)

Yapıver- birleşik fiili, II. Bölgede, kimi zaman -ı zarf-fiilinin düşmesi ve ilerleyici ünsüz benzeşmesiyle *yapper*- halini almaktadır:

"ekmek *yapperiydi* köppē." (M7.2.8/5, 116) "yemek *yapparıdı* ölen ġız." (B2.3/1, 68) "onu *yapperdilerdi*." (Y5.1/2, 61)

III.6.3.3.3. Süreklilik Fiilleri

"kimsenin başına *gelmeyigörsüñ*." (M6.2.10/2, 40) "bi ġız geldi bayrā *tikeġodu*" (B3.1/1, 66) "ȭle *razgele* al şu balı" (B6.1/1, 295) "onnā *çekişedursun*." (B7.16/3, 224)

III.6.3.4. Deyimleşmiş Birleşik Fiiller

"kızını bile *gelin‿ettık*." (M1.2/3, 162) "o bana bi *göz‿atmiş*" (M3.6/1, 44) "kafam çalışı̄miş." (M5.1/1, 20) "biz ne *zebi̇̀ḷlıkler çektık*." (M7.1.2/1, 17) "çok *zāmet çektik*" (M7.2.1/1, 170) "*bāz toklūna* bir‿ay da izmet yaptık" (M7.1.1/1, 48) "yedi tene *ojak‿açtın*." (M6.2.10/2, 99) "yeme de yañında yat." (M6.2.8/1, 55)

IV. SÖZ VARLIĞI

IV.1. Eskicil Söz Varlığı

ESKİCİL SÖZ VARLIĞI	AÇIKLAMA KULLANIM YERLERİ ÖRNEK CÜMLELER	KULLANIMIN KAYNAK KİŞİ NUMARASI
andan: Ondan **anda:** Ondan; orada	Razgırat merkez, Yonuzlar, Şumnu-Hasanköy, Eskicuma-Selimköy'de *andan sō*; Razgırat-Kışla'da *an sō*; Razgrat-EskiBalbanlar'da *anda sōra* şekillerinde tespit edilen ve ondan sonra anlamına gelen edat grubunun ilk kelimesinde "o" zamirinin eskicil biçimi "a" kullanılmaktadır. Burada ayrılma hâl ekinin getirilmediği *an sō* biçimi ile ayrılma yerine bulunma hâlinin kullanıldığı *anda sōra* şekli ilginçtir. Ayrıca, Koçana-Grades'te orada manasına gelen *anda* kelimesi tespit edilmiştir. Andan kelimesini 11. yüzyılda Oğuzların sonra anlamında kullandığı görülüyor. Kaşgarlı'dan edindiğimiz bilgiye göre, Oğuzlar sonra anlamında kullanınca anda'nın sonundaki elifi nuna çevirerek andan demişlerdir, orada anlamında kullanınca ise diğer Türklere uyarak anda şeklinde söylemişlerdir. (Karahan, 2013: 265).	
	"*andan sō* dedi̇n gibi dū̇n yapāsın"	(B5.4/2, 41)
	"*andan sō* indiriz arıları"	(B6.1/1, 206)
	"andan sō istedi adam tū̇kiyeyi. "	(B6.4/1, 19)
	"*andan sō* yarıya böliyesin"	(B6.4/1, 40)
	"*andan sō* pişēdi alīdık."	(B6.4/1, 49)
	"*andan sō* kapandı."	(B7.16/1, 135)
	"*andan sō* tuzlu su yapıp"	(B7.16/1, 287)
	"*an sō* sū̇mek tırakturu deller."	(B6.2/1, 47)
	"*an sō* būnundan tobu incecik bi̇̄ kemi̇̄ düşmüş"	(B6.2/1, 220)
	"anda sōra işte emen fabrikaya bize iş buldular"	(B6.9/1, 18)
	"e sōra o görmey mi *anda* ben yıkaym."	(M4.2/4, 233)
ādık (düşmek): Yorulmak, bitkin düşmek	Eski Türkçede *fena, garip* anlamlarıyla görülen, zamanla anlam genişlemesine uğrayarak *çürük, kusurlu, bozuk* gibi yeni anlamlar kazanan *ağduk* (Arslan Erol, 2008:136-137) kelimesi, Merkez Yeniköy ağzında *ādık düşmek* birleşik fiilinde yaşamaya devam etmektedir.	Kozana-İnobası (mdt. Birgül Akyol)
arınlık (çök-) : Yorulmak, ağırlaşmak	Bu kelime Merkez Yeniköy'deki Kozana-İnobası mübadilleri ağzında *arınlık*	

	çök- şeklinde deyimleşmiş birleşik fiil olarak kullanılmaktadır. Burada yorulmak, ağırlaşmak anlamlarında kullanılan kelime yine bir eskicil unsur olan ĩnilmek ile zıt anlamlıdır. Kelime, alnuġ (gafil, sersem) / arnuġ (yorulmuş, yorgun) şekliyle Süheyl ü Nevbahar'da eskicil ögeler arasında yer almaktadır. Aynı çalışmada Tarama Sözlüğündeki arnuķluķ "yorgunluk" biçimi de gösterilmiştir (Taş, 2015: 22).	
	"Üstüme bir *arınlık çöktü*."	(mdt. Salih Akyol)
ayt-: Söyle-	Batı Türkçesinde Yunus Emre ve Dede korkutan itibaren işlek olarak kullanılan bu kelime bugün Batı grubu lehçelerinden Türkmen Türkçesinde yaşarken Türkiye Türkçesinde yerini söyle-, anlat- fiiline bırakmıştır (İlker, 2017: 481). Eskicuma-Opaka'dan tek örneği tespit edilmiştir.	
	"biz ōle aydıyoz"	(B5.3/1, 204)
bıldır, bıldī: Geçen yıl	Eski Türkçede de "geçen yıl" anlamını taşıyan bıldır kelimesi Kosova-Prizren ile Razgırat-Kışla'da görülmüştür (Atalay, C.IV, 1999: 89). Tuncer Gülensoy, kelimenin etimolojisini "bir + yıl + dır < *bir + yıl + turur"a dayandırmaktadır (Gülensoy, 2007: 140).	
	"yā yaptım annemde *bıldır* ben."	(K1.1/4, 264)
	"*bıldī* kışın memlekette kalıvēdim"	(B6.2/1, 101)
cice /cece: Teyze, hala, abla, yenge **tete / tato / toto / tada / dudu:** Teyze, abla, hala, büyük kayın	Radoviş-Topanitsa, Eskicuma-Kasırgalar, Razgırat-Duranköy, Şumnu-Ortamahalle, Kavala-Kınalı ve Kozana-İnobası'nda teyzeye *tete* denmektedir. Kelime, Manastır-Elekler ve Mecitli'de *tato* şekliyle abla anlamına, Debre-Elessa'da *toto* biçimiyle hala anlamına gelmektedir. Kozana-inobası'nda abla manasına gelen *dudu* kelimesinin de buradan gelmesi muhtemeldir. Ayrıca, Prizren'de büyük kayın için *tada* kelimesi kullanılmaktadır. Akrabalık adlarında eskicil öge olduğunu düşündüğümüz bir diğer kelime cece / cice'dir. Bu kelime, *cice* biçimiyle Kırcaali'de 'teyze, hala, abla' anlamlarına *cece / cice* şekilleriyle Kozana-İnobası'nda 'yenge' anlamına gelmektedir. Murat Özşahin " 'Çaça' Sözü Üzerine" isimli çalışmasında Anadolu ağızlarında *çaça / çece / çeçe* (çece/çeçe 'yaşça büyük erkek akrabalar' anlamındadır.) / *tete / teta /tada /dada* (tete 'teyze, hala, babanne; tada/dada ise 'ağabey' anlamlarındadır.) şekilleriyle kullanılan çeçe ~ çaça~ tete üçlü varyasyonlarının Rumca, Yunanca veya	

	Bulgarcadan alıntı olmadığını aksine Kıpçak, Peçenek Türk gruplarının bir verintisi olabileceğini söylemektedir. Kelimenin etimolojisini ise şöyle vermektedir: " tay + aça (eçe) > *tayça > *taça > çaça" (Özşahin, 2013/26).	
çıkan: Teyze çocuğu	*Çıkan* kelimesi Eski Türkçede "yiğen, hala ve teyze oğlu" anlamlarında kullanılmaktaydı (Atalay, C. IV, 1999: 147). Kelime bugün, DLT'de olup da Anadolu ağızlarında hiç kullanılmayan akrabalık adları arasında değerlendirilmekte (Yavuz, 2013: 352). Ancak, Merkez Yeniköy'deki Kozana-İnobası mübadilleri ağzında sadece teyze çocuklarının birbiri için kullandığı bir akrabalık adı olarak yaşamaya devam ettiği görülüyor.	(mdt. Zeliha Eroğlu, Merkez Yeniköy)
enarı / enārı: Sonunda, nihayet	Bu kelime Yunanistan-Kozana'ya bağlı İnobası mübadilleri ağzında "sonunda, nihayet" anlamlarında zarf işleviyle tespit edilmiştir. Eski Türkçede aŋar "ona, onlara", aŋaru "ona doğru" ınaru /inerü, ınġaru "ileri, -den başka, -den itibaren, buraya"; Eski Anadolu Türkçesinde aŋaru/aŋarı "öte, ileriye doğru, öbür taraf" anlam ve şekilleriyle karşımıza çıkan sözcük bugün Türk lehçelerinde varlığını hâlâ devam ettirmektedir. Anadolu ağızlarında anarı, aŋırı, aŋrı, anır (Bunlardan aŋarı, aŋrı biçimleri Azerbaycan ve Türkmen Türkçelerinde de görülmektedir.) ŋ>ğ değişimiyle ortaya çıkan 'ağarı ve ağrı' hatta avrı, ayrı biçimleri bulunmaktadır. Yaygın olmayan aŋarı/aŋrı; ağarı/ağrı biçimleri nadiren bir başına zarf olarak kullanılırken ārı şekli daima edat olarak kullanılmaktadır ve bu ārı edatı Anadolu'nun Batı grubu ağızlarında yangın görülen eskicil bir unsurdur (Tor, 2011: 837-840).	
	"*enārı* çıkardık"	(Y5.1/1, 71)
	"*Enarı* çekti gitti."	(mdt. Salih Akyol, Merkez Yeniköy)
gönendir-: Sevindir-, mutlu et- **(**Allah gönendirsin)	Bu fiil Eski Anadolu Türkçesinde ortaya çıkmış ve zamanla "istifade etmek, faydalanmak" anlamı yanında "nimete, refaha kavuşmak, yararlanmak, sevinmek" anlamlarını kazanmıştır (Arslan Erol, 2008: 380).	
	"sālıkle iyilikle oturun, alla *gönendirsin*."	(M8.1/1, 168)
ilen- / ĭlen-: Beddua et-	Kozana-İnobası (mdt.) ve Radoviş-Çeşmemahallesi'nde ĭlen-, Kırcaali-Cebel-Kayabaşı'nda ilen- şekliyle beddua et-	

	anlamında kullanılan kelime Eski Türkçe Döneminde de "kötü dua etmek" anlamında kullanılmıştır (Atalay, C.IV, 1999: 230).	
	"açan güjeniksin, güjendi mi öle *ïlenirdik*."	(M7.2.3/1, 184)
	"*ilenme* dēlēdi kendini geçē dēlēdi."	(B2.6/1, 146)
ileri: Önce	İleri kelimesi, Eski Anadolu Türkçesinde "önce" anlamını kazanmıştır (Arslan Erol, 2008: 294). Bu dönemde "önce, evvel" anlamlarında zaman zarfı gibi kullanılmıştır (Ergin, 1998: 261). Makedonya, Bulgaristan, Yunanistan göçmen ağızlarında da *önce, evvel* anlamlarıyla eskicil öge olarak yaygın bir kullanıma sahiptir.	
	"dā *ileri* öküzlerleymiş ben bilmem."	(M1.2/6, 70)
	"*ilerden*, eskiden ūleydi"	(M6.2.5/2, 11)
	"onnarı *ilēden* yapādık"	(B7.10/2, 39)
	"mektep derdik *ilerden*"	(Y6.1/1, 42)
kak / kakı: Elma, armut gibi meyvelerin kurutulmuşu	Razgırat-Duranköy'de *kakı*, Dedeağaç-Hasanlar'da *kak* şekliyle kullanılan kelime Orta Türkçe döneminde de bugünkü manasında kullanılmıştır (Eren, 1999: 201).	
	"kuru yaptık be *kakı* yaptık be. ōle *kakı* dēdiler o kurudan şey meyvalara."	(B6.10/1, 142)
	"erik *kakısı* koyādılar üstüne"	(B6.10/1, 227)
	"ekmek alıyasın *kak* gibi ğuruyu."	(Y2.2/1, 107)
kalak: Burun **kalā bū-:** Kendini yüksek görmek, havalanmak, kibirlenmek	Eskicil öge olduğunu düşündüğümüz kelimelerden biri de Kozana-İnobası mübadilleri ağzında görülen "kalak"tır. Eski Türkçenin Grameri'nde kalık "yukarı kat, kule; gök" anlamlarında verilmiştir (Gabain, 2003: 277). DLT'de kalak kelimesi yok ama "yaşlı adam" anlamındaki *kal* ile "yığmak, sandığa koymak" manalarını taşıyan *kala-* kelimeleri var (Atalay, C.IV, 1999: 253-254). Tarama sözlüğüne göre 15. yüzyılda *kalaklanmak* "havalanmak, kendini yüksek görmek", 16. yüzyılda *kalaklu* "yüksek" anlamında kullanılmıştır: Olsa *burnu kalaklu* insanın Öykesi öykenine sığmaz anın (Tarama Sözlüğü, C.IV, 1996: 2179). Derleme sözlüğünde *kalak* kelimesinin 3. anlamı "burun, burun ucu" 9. anlamı "gurur, kibir" olarak verilmiştir (Derleme Sözlüğü C.VIII, 1993: 2608). Hasan Eren sözlüğünde *kalak* kelimesinin "tezek yığını" anlamına geldiğini ve ağızlarda galak biçiminin de olduğu belirtmiştir (Eren, 1999: 201).	
	"koca *kalaklı*"	(mdt. Birgül Akyol, Merkez Yeniköy)
	"kalā būdü"	
kayım: Keyfi olmamak,	*Kayım* kelimesi İştip Yörük ağızları	

iştahı olmamak, sırası olmamak	içinde yer alan Sırlıva ve Kepekçili'de tespit edilmiştir. DLT'de "meyletmek, kaymak; caymak; acımak, kayırmak, tınmak, iltifat etmek" anlamlarına gelen *kay-* fiil köküne rastlanmaktadır (Atalay, C.IV, 1999: 284). *Kayım*, Anadolu ağızlarında (Çeşme-İz.; Merzifon-Ama.; Erbaa köyleri-To.; Kuz *Ünye-Or.; -Tr.; *Afşin-Mr; *Antakya-Hat.; Hacıilyas *Koyulhisar-Sv.; -Ank.) "dayanıklı, sağlam" anlamlarıyla kullanılmaktadır (Derleme Sözlüğü, C. VIII, 1993: 2700). *Kayım* sözcüğü Yunus Emre'nin bir şiirinde de geçmektedir: "Harâmîden benim korkum *kayım* yok Bu zûr u bu kuvet Hak'tan benimdir" (Gölpınarlı, 2014:194)	
	"emen karı karpuz kesecek. teyze bırak, dedim. kız ibrām‿agañın arkasından düştü bayıldı karpız *kayım* yok."	(M6.2.9/1, 229)
	"kız dedim düştü karpız *kayımımız* yok"	(M6.2.9/1, 233)
	"ah yavrum bozukum bozukum yapamam türkü *kayım* yok. çīr türkü diyeler o arabada abe deyim benim ölüm çıkıyo türkü *kayım* mı benim siz çīrıñ."	(M6.2.9/1, 96)
	"gezmiye *kayım* olmadı benim iç"	(M6.2.7/4, 32)
keri /kere, geri: Sonra	Eski Türkçede *kerü, kirü* şekilleriyle kullanılan (Gülensoy, 2007: 366) *geri* sözcüğü, Eski Anadolu Türkçesinde, ileri kelimesinde olduğu gibi, anlam genişlemesine uğrayarak "sonra" manasını kazanmıştır (Hünerli, 2011: 1284). Kelime; Kırcaali-Göllü'de *keri,* Sımolyan-Tozyanı'nda *kere* biçimi ile Eski ve Orta Türkçedeki gibi ötümsüz halde karşımıza çıkmaktadır. *Geri* şekli ise Makedonya, Bulgaristan ve Yunanistan göçmen ağızlarında, "sonra" anlamında, zaman zarfı işlevine sahiptir. Bu kullanımın örnekleri Makedonya göçmen ağızlarında daha çoktur.	
	"ondan *keri* ōlum şēde burda imam hātip okuluna girdidi"	(B2.2/1, 22)
	"ondan *keri* bu evleri çabucak düzdülē."	(B2.2/1, 39)
	"*ondan keri* biz ordan kalkçādık kalkamadık."	(B2.2/1, 35)
	"nikādayken evlenmedikten *kere* görüşme yoktu."	(B3.1/1, 86)
	"benım akranlar dā *ileri* gitti ben dā *geri* kaldım askerde."	(M3.2/1, 265)
	"bi sene *geri* geldik biz"	(B2.3/1, 29)
una-: Beğenmek, tasvip	Kozana-İnobası mübadilleri ağzında	

etmek, onaylamak	görülen *una-*, Eski Türkçede "razı olmak, kabul etmek" anlamlarına gelen bir fiildir (Atalay, C.IV, 1999: 694). Eski Anadolu Türkçesinin sonuna değin kullanılan *una-* kelimesi, ilk "tasvip etmek" anlamı ile ortaya çıkmıştır. Zamanla birbirine yakın anlamlarla genişleyerek "razı olmak, muvafakat etmek, doğru bulmak, onaylamak, kabul etmek, beğenmek, uygun görmek" anlamlarında kullanılmıştır (Arslan Erol, 2008: 566).	
	"kimse kimseyi *unamaz*" "işte bi avludayız, *unamaz*"	(mdt. Birgül Akyol Merkez Yeniköy)
ünük: Gırtlak	Eskicuma-Opaka'da *ünük* biçimindeki kelime, Anadolu ağızlarında *ümük, ümürtlek, ünük* şekillerinde, Orta Türkçe döneminde ise *ümgük* biçimindedir (Gülensoy, 2007: 991).	
	"*ünük*, boyun bilmōm."	(B5.3/1, 279)
yarındAysI, yarındAsi yarındĀsi: Ertesi gün	Prizren ağzında *yarındasi, yarındāsi*; Koçana-Grades'te *yarındeysi, yarındesi, yarındēsi*; Köprülü- Karatmanlı, Dorfullu, Koçilar, Köseler, Yukarı Karaslar'da *yarındaysI, yarındesi* şekilleri ile kullanılan kelime, eskicil öge olarak Mersin ve Konya ağızlarında da görülmektedir (Tor, 2005: 34).	
	"*yarındāsi* cün sabba baklava kızın anasından"	(K1.1/2, 311)
	"*yarındaysi* çıkıcayız"	(M2.5/1, 30)
	"puaça *yarındeysi* yapılmaydi"	(M4.2/1, 30)
	"*yarındēsi* gene evlendık"	(M4.2/1, 37)
yaz-: Aç-, yay-, ser-	Yaz- fiili I. Bölgede *aç-, yay-*; II. Bölgede *aç-, yay-* yanında *ser-* anlamları ile eskicil bir söylemdir.	
	"tatlı *yazardık* baklava, baklava *yazardık* özünden."	(M2.3/4, 93-94)
	"ekmē yapaz *yazayz* tepsinin içine"	(M2.5/2, 103)
	"su pideleri *yazardık*"	(M7.1.6/1, 85)
	"tek tek *yazardık* o yufkalari"	(M3.3/2, 61)
	"*yazıyosuñ* onu bū̃le *yazdın gibi* tepsiye o yūkaları bū̃le şey yapıyosuñ."	(M6.2.8/1, 70)
	"sofra bezi *yazardık* ince örtü."	(M6.2.13/1, 191)
	"annem darı saplarını şēderdi bū̃le avşamdan altımıza *yazardı*"	(M7.2.1/1, 38)
	" e te bō̃le pateka *yazıyalar*."	(B7.10/2, 118)
yeyka- / yēka-: Yıka-	Divanü Lügati't-Türk'te *yay-* fiili "çalkalamak, kımıldatmak, sallamak, meyletmek"; *yaykal-* fiili de "çalkanmak, her şeye gönlü meyil göstermek" anlamları ile verilir (Atalay, C.IV, 1999: 763-764). "Eski Türkçeden Eski Anadolu Türkçesine Anlam Değişmeleri" adlı	

	çalışmasında Hülya Arslan Erol *yayka-* fiilinin Şerîfî Şehnâme Çevirisinde (15.yy.) 1.yıkamak, ıslatmak 2.(yu- fiili ile birlikte) mecazî kalaylamak, hakaret etmek, küfür etmek; Tarama Sözlüğünde ise yıkamak anlamına geldiğini söylemektedir (Arslan Erol, 2008: 710). *Yeyka-* şekli İştip ve Radoviş Yörük ağızlarında yaşamaktadır. Üstelik Radoviş-Allabası ile İştip-Sırlıva'da yū- şekline de rastlanmıştır: "elini yüzünü *yūmak*, kollānı dirseklēne kadar *yūmak*, başını dört bedeninden bi bölümüne nez vermek, ayaklānı küçük topuklāna kadar *yūmak*" (M7.2.4/1, 23-25) "*yūdum* arıttım" (M6.2.9/2, 62)	
	"dereye gidip *yeykardıñ*."	(M6.2.5/1, 44)
	"o pirinci de *yeykarız* ısıjak suyla"	(M6.2.11/1, 61)
	"gözelcecik *yeykārdık*"	(M7.2.1/1, 84)
	"çekirdēnne beraber *yēkep*"	(M7.2.1/1, 126)
	"uvaladımızlayın *yeykardık*"	(M7.2.2/1, 387)
	"külle de *yeykadık* bi kara bi şeyle de *yeykadık* sabunna da *yeykarın* kendimiz sabun yapardık *yeykardık*."	(M7.2.4/1, 143)
yĭnil- / İnil-: Hafifle-	*ĭnil-* fiili Kozana-Kayalar-İnobası, Kavala-Kınalı ağızlarında "yıkandıktan sonra bedenin rahatlaması, hafiflemesi, kendini iyi hissetmesi" anlamlarına gelmektedir. Ayrıca Köprülü-Dorfullu'da *yĭnil-* fiiline; Kozana-İnobası'nda İnik (mdt.), İştip-Poçuval'da yĭnik, Koçana-Grades'te yinlik adlaşmış biçimlerine rastlanmaktadır. Kaşgarlı'da "yeni-" fiili yalnız kadınlar için doğurmak anlamında verilmiştir. Bu kökten türemiş "yeniğ ve yénik" kelimeleri ise hafif anlamındadır (Atalay, C.IV, 1999: 773-774).	
	"ikadık mı nōluruz oh *ĭnildik*"	(Y6.1/1, 174)
	"yattaym taj gibi kaŭkaym kuj gibi yani *yĭnileym* yarın işimi başarıle yapaym."	(M2.7/3, 204)
	"su gibi *yinlik* olasın."	(M4.2/4, 311)
	"*yĭnik* püskümüt gezdirmek torbaları var"	(M6.2.3/2, 50)
yun: Yün	Eski Türkçede yunğ ve yünğ olmak üzere hem "u" hem "ü"lü şekilleri vardır (Atalay, C.IV, 1999: 815, 825) Bugün modern lehçelerden Özbekçede yuñ; Kumuk, Nogay ve Azerbaycan Türkçelerinde yun şekliyle kullanılmaktadır (Arslan Erol, 2008: 635). Yun biçimi Manastır-Elekler, Köprülü-	

	Karatmanlı, Cumalı, Kumarlı, Köseler'de tespit edilmiştir.	
	yun "yün"	(M2.3/2, 6) (M8.2/1, 116)
	yunundan "yününden"	(M2.6/2, 42)
	yundan	(M2.8/1, 39) (M2.10/2, 41)

Bunlardan başka *parmak, büyük, güzel, sıcak, gümüş, vurmak, yalnız, ırak, yukarı, yirmi* kelimeleri eskicil şekliyle kullanılmaktadır:
barmak "parmak" (M6.2.4/1, 139) (M6.2.8/1, 14) (M6.2.14/1, 31) (M7.2.2/1, 228) (M7.2.6/2, 111)
böyük (B3.1/1, 6)
gözel (M6.2.4/1, 121) (M6.2.8/1, 63) (M6.2.10/2, 84) (M7.2.1/1, 81) (M7.2.2/1, 40) (M7.2.4/1, 118) (B3.1/1, 134) (B5.3/1, 271)
ısıcak (M1.2/3, 19) (M6.2.10/1, 444) (M7.1.2/1, 209) (M7.2.2/1, 344) (B2.6/1, 83) (B3.1/1, 172) (Y2.2/1, 62)
kümüş (M6.2.10/1, 14) (M7.2.2/1, 422) (M7.2.4/1, 191)
urmak (M2.4/2, 19) (M2.9/1, 191) (M3.7/1, 122) (M4.1/1, 187) (M7.2.1/1, 99) (M7.2.3/1, 147) (B5.2/1, 143) (B7.16/1, 138) (B8.5/1, 57) (Y5.1/3, 17)
yalıñız (M6.2.10/1, 97) **yalıñızça** (M7.2.2/1, 298)
yigırmi (K1.1/2, 31)
yırak (B7.16/3, 192) (B7.19/1, 65) (Y5.1/1, 16) **yıracık** (M7.2.5/1, 27)
yokari (M1.2/3, 18)

IV.2. Organ / Uzuv Adları

Organ/uzuv adları açısından en dikkat çeken söylemlerden biri "*çene*"ye Kosova-Prizren ile Koçana-Grades'te *sakal*; Manastır-Elekler'de *kekiş*, Gümülcine-Sirkeli'de *kekiç* denmesidir. Eski Türkçede çene için kullanılan eñek biçimi çağdaş diyalektlerde yaygın olarak devam etmektedir. Fakat çene yerine bugün farklı adlar kullanıldığı da görülür: Türkmencede eñek yanında alkım, KaraKalpak Türkçesinde iyek yanında alkım, Balkar Türkçesinde cayak, cayak süyek şekilleri yanında sakal tüb gibi (Eren, 1999: 84).

Bu sakal, kekiç söylemlerinin benzetme yoluyla ortaya çıktığı düşünülebilir. Zira, Elekler ve Sirkeli'de çene için kullanılan kekiç / kekiş kelimesi Prizren'de bazı Anadolu ağızlarında olduğu gibi çekiç için kullanılmaktadır. Kozana-İnobası mübadillerinin yerleşik olduğu Merkez Yeniköy ağzında çekiç çeneli benzetmesi vardır.

KULLANIM YERİ	ORGAN / UZUV ADLARI VE AÇIKLAMALAR	KULLANIMIN KAYNAK KİŞİ NUMARASI
K.-Prizren	ommuz, sırt, kaburga, dirseḳ, diz, baldır, bacak, gūs kafesi, bogaz, sakal "çene", yanak, engse, avuç, parmak, tırnak	(K1.1/1, 281-287)
M.-Debre merkez, Elessa	omuz, kaburka kemī, diz, diz kapā, diz alti, baldır, bacak, avuç, parmak, tırnak, çene, yanak, anıl "alın", ense, gerdan, gūs	(M1.1/1, 29-30)
	tinka "alın" (mdt. Saadet Kocacık, Akhisar-Mecidiye)	
M.-Köprülü	sırt, dirsek, kol, bilèḳ, avuç, parmak, tırnak, gūs, boyun, ense, bel, baldır	(M2.3/4, 145-149)
	omuz, arka, bāz "boğaz", bacak, diz barmak, burun, dudak, çene, yanak, göz, kaş	(M2.4/3, 52-56)
M.-Strumisa	arka, sırt, dirsèḳ, bilèḳ, el, avuç içi, ayak, diS kapā, diS, bacak	(M3.4/2, 129-130)
	gırba "arka, sırt", gūs, omus, guşa "gırtlak", ense, aşiklık, eḷ, panca, midde	(M3.5/1, 58-64)
Strumisa-Yenimahalle	omuz, arka, kol, dirsek, guşa, gūs, karın, kursak "mide", bacak, ayak, baldır, diz, panca, yanak, çene, burun, göz	(M3.7/1, 88-92)
M.-Koçana-Grades	umus, ar'kā "sırt", bilek, dirsek, sakal "çene", yanak, burun, göS, kulak, boąS, ense, taban, topuk, bajak	(M4.2/1, 265-270)
	koĺ, oynak "bilek", avuç, parmak, tırnak, baldır, diS, sakal "çene", çēne, boyun, iman tātamız, gögüs	(M4.2/3, 60-63)
	midde	(M4.2/4, 226)
	bogaz	(M4.2/6, 168)
M. Sarıova	ayak, el, arka, kafa, yanak	(M5.1/1, 188; 203; 206; 211)
M.-İştip Ovalı	omuz, arka, kol, dirsek, avuç, parmak, tırnak, bilèḳ, diz, göüs, boyun, ense, çene, yanak, anıl "alın"	(M6.1.1/1, 21-22)
M.-İştip Yörük	būrek "böbrek", kulak, barmak	(M6.2.4/1, 23; 75; 139)

	"parmak"	
	mi̇de, ciyer "ciğer"	(M6.2.14/1, 3; 6)
	bōz "boğaz"	(M6.2.2/ 2, 2)
	gȭs "göğüs", çeñe	(M6.2.5/2, 71)
	dırnak, dodak, bajak, kalça	(M6.2.9/1, 51-52; 132)
	göz, burun, dudak, diş, çene, yanak, alın, guşa "gırtlak", i̇man tātası , omuz, arka, sırt, dirsek, bilek, eklem yerleri, eklem, el, avujumun‿içi, ayak bileyi, topuk, diz, kaba, eñse	(M6.2.10/1, 434-441)
M.-Radoviş Ovalı	omuz, sırt, dirsèḳ, gȭs "göğüs", bāz "boğaz", çene, yanak, burun, göz, kaş, kafa, alın, el, panca, parmak, tırnak, diz, kaba, ayak	(M7.1.3/1, 166-170)
	arka, kavça "kalça", kursak, gȭs, midde, yürek "karın"	(M7.1.3/2, 31-33)
	bademcik, göbèḳ	(M7.1.4/1, 33; 113)
	kıç, damar, āz "ağız"	(M7.1.6/1, 24; 32; 135)
M.-Radoviş Yörük	omuS, sırt, di̇sek, bilek, el içi, diz, kaba, guşa "gırtlak", bāz "boğaz", iman tātası, gȭs tātası, midde, karın, boyun, ense kütȭ, ense, kulak, burun, yanak, gös, kaş, ās " ağız", kafa	(M7.2.3/1, 90-92, 100-103)
	pança	(M7.2.2/1, 278)
	dırnak "tırnak", buo̯az "boğaz", kalp	(M7.2.7/1, 65)
	ayak, barmak "parmak"	(M7.2.6/2, 111)
	arka, bi̇n "beyin"	(M7.2.4/1, 6; 119)
	avuj "avuç", dirsek, diz kapā, kalça, küçük topuk, karın, kursām "midem"	(M7.2.8/5, 43-49)
M.-Manastır	omus, gȭs, kekiş "çene", midde, yürek "karın"	(M8.2/1, 54-58)
	körek, tirsek, kol, el, avuç, bo̯az, gö̯üs	(M8.3/1, 151-152)
	bi̇n "beyin", tırnak, parmak, avucuyun içi, dirsek, çene, āz, burun, göz, kulak, alın, baş, kafa, saç, ense, gırtlak, arka, omuz kürek, bacak, diz, topuk, goldiş kemi̇	(M8.5/2, 307; 378-382)
B.-Kırcaali	arka	(B2.1/1, 105)
	omuS, sırt, kol, tirsek, bilek, avuç, elimin içi, boyun, ense, gȭs, töş, taban, ökçe, topuk, komuk "kemik", dudak	(B2.2/1, 42-47)
	yārın "omuz", kürēm, belimin oku "kuyruk sokumu", yürek "karın, mide", kalp, mide, canevi, töş "göğüs", gö̯üs "meme", ba̯ır / barnım "bağrım", bōz "boğaz", çene, yanak, burun, kaş, göz, āz "ağız", dil, alın, dirsek, baldır, incik "diz", bacak "ayak", ġārın "karın", ġulak	(B2.4/1, 304-312; 319-334)
	ciyer "ciğer", ġaburga "kaburga", ġol "kol", ek yerleri "bilek" barmak, dırnak,	(B2.6/1, 39; 51-56)

	ayaġ ökçesi, cenev, baş	
B.-Sımolyan	arka “sırt”, incik “diz”, diş	(B3.1/1, 113; 117)
	barsak “bağırsak	(B3.2/1, 29)
B.-Filibe-Karlıova-Rahmanlı	omuz, sırt, boġaz, göüs, karın, yürek “mide”, dirsek, avuç, bilek, ense, çene, yanak, alın, burun, kulak, diz, kaba	(B4.1/1, 150-152)
B.-Eskicuma	omuz, arka, kol, dirsek, bilek, parmak, el, tırnak, pançamızın içi, gōs “göğüs”, boyun, ense, çene, burun, yanak, diz, kabaca “kaba”, but, topuk, ökçe “ayak altı”	(B5.1/1, 192-197)
	kürek, yārın, töş, yürēm ārıyı “karnım ağrıyor”, bacaklar, avuç, bilekler, kalçalar	(B5.2/1, 263-271)
	omus, tırnak, pança, ünük “gırtlak, boyun”, ēnse, tumbak “göbek (?)”, kalp, yürek “karın”, öçke “topuk”, diS kapakları	(B5.3/1, 278-288)
	gıtlak, sakal, anıl “alın”	(B5.4/2, 31-32)
B.-Razgırat	omuz, āka “arka”, sīt “sırt”, dīsek “dirsek”, pāmak “parmak”, bilek, tīnak “tırnak”, pança, gōs, pançamızın mayası, avıç “avuç”, bōs “boğaz”, ense, çene, yanak, burun, annımız “alnımız”, kalçalā, diz kapakları, topuk, ökçe, göbek, yürek “göbeğin iki tarafı”, kasık	(B6.2/1, 79-87)
	bōz, gırtlak, kaba, bel, būnu “burnu”, göz, kulak, kafa	(B6.7/1, 153-155)
	akcie “akciğer”	(B6.7/1, 33)
B.-Şumnu	āka, bel, dīsek, pāmak, tīnak, diz kapā, topuk, ökçe, gōs, bōz, boyun, ense kök, kulak	(B7.2/1, 33-35)
	bacak, bilek, pança, öçke, çene, yanak, burun, göz, ānın ‘alnın’	(B7.11/1, 44-51)
	töş, gırtlak, yürēm “karın”	(B7.12/2, 13-14)
B. Varna	bōz “boğaz”	(B8.1/1, 36)
	mide	(B8.4/2, 38)
Y.-Dimetoka	dirsek, bilek, avuç içi, tırnak, diz, baldır, kalça ökçe, topuk, taban, gırtlak, boyun, ense, gūs, mide, karın, omuz, arka, çene, yanak, göz, alın	(Y1.1/ 3, 156-162)
Y. -Dedeağaç	ġol “kol”, kafa	(Y2.2/1, 93; 131)
Y.-Gümülcine	sırt, dirsek, bilek, diz, bacak, kalça gūs, ense, kekiç “çene”, yanak, kulak	(Y3.4/1, 160-163)
	būrek “böbrek”	(Y3.2/2, 129)
Y.-Kayalar-İnobası	dodak (dodānda), kafa	(Y5.1/1, 27; 66)
Y.-Kavala-Kınalı	omuS, sırt, arka sırtı, dirsek, göüs, boġaz, gırtlak, ense, baldır, bacak, ayak eklemleri, ayak tabannarı, midde	(Y6.1/1, 117-119)

IV.3. Akrabalık / Hısımlık / Yakınlık / Durum-Dönem Adları		
KULLANIM YERİ	**AKRABALIK / HISIMLIK / YAKINLIK/DURUM-DÖNEM ADLARI**	**KULLANIMIN KAYNAK KİŞİ NUMARASI**
K.-Prizren	tēze “teyze”, dayo “dayı”, hala, aco “amca”, cürümce “görümce”, kaynım, elti, baldız, ana, babam, motra “kız kardeş”, tada “büyük kayın”, efendi abi “ortanca kayın”, nane “nene” incemın “yengemin”	(K1.1/1, 289-299, 380)
	celin “gelin”, unukam “torunum”	(K1.1/2, 47-48)
	cüvegi “güvey”	(K1.1/3, 110)
	tete “teyze”	(K1.1/4, 127)
M.-Debre merkez, Elessa	teze “teyze”, toto “hala”, kıSçe “kız çocuğu” ōlançe “oğlan çocuğu”, görümce, baldız, ana, nene “babaanne”, bükana “anneanne”	(M1.1/1, 23-28)
	bikanne “babaanne”	(M1.2/3, 133)
M.-Köprülü	teze “teyze”, dayi, ala, èl̩ti	(M2.3/3, 107-108)
	aga “ağabey”, aba “abla”	(M2.3/4, 137; 142)
	amica, kayin	(M2.6/1, 87)
	çeĺat “çocuk”	(M2.7/3, 158)
M.-Strumisa	teze, daci “dayı”, ala, aca “amca”, görümce, èl̩ti, buba, ana, enge “yenge”, nene “anneanne”	(M3.5/1, 45-53)
	kaynata, 'aba, abi, dayi, amica, inişte “enişte”	(M3.2/1, 38; 41; 116)
Strumisa-Yenimahalle,Çanaklı	teze “teyze”, daci “dayı”, ala, 'aca, görümce, kayın, aba “abla”, èl̩ti, kadınana “kaynana”, ābuba “kayınata”	(M3.7/1, 80-87)
	enge “yenge” çelat “çocuk”	(M3.8/1, 199) (M3.8/2, 8)
M.-Koçana merkez, Grades	'teze, ala, munla kadın “görümce”, küçük‿aga “küçük kayın”, elti, yenge	(M4.1/1, 383-386)
	anım‿enge “yenge”, teze, dayı, ala, aco, baldız, kayınço, kayın, görümce, munla aga “ağabey”, ana, buva “baba”, aba “abla”, ōba “dede”, efendi buva “kaynata”, anım nene “kaynana”	(M4.2/1, 196; 200-217)
	artlık “ahretlik”	(M4.2/4, 254)
	dunur “dünür”	(M4.2/6, 46)
M.-Sarıova	gòrümce, amica, torun, kardaş, enişte, teze, aba, gelin; ala “hala”	(M5.1/1, 20; 48; 77; 91; 95; 154; 161; 218; 222)
M.-İştip Ovalı	tēze, dayı, ala, amıca, inge, görümce, kaynım, èl̩ti, baldız, kayınçe, bacanak	(M6.1.1/1, 12-15)
	enge “yenge”	(M6.1.2/1, 2)
M.-İştip Yörük	kızan “çocuk”	(M6.2.5/2, 70)

	çojuk, inge “yenge”, amica, baba	(M6.2.2/2, 14; 16; 21)
	düñür, nene “anneanne”	(M6.2.3/1, 13; 57)
	kardaş, ūl “oğul”, torun, görümce	(M6.2.4/1, 23; 29; 149; 166)
	kaynata, ana, ala “hala”, kıs kardaş	(M6.2.7/3, 25-26)
	analık “üvey anne”	(M6.2.7/4, 48)
	güvē, abu “abla”, aba, tĭze, elti, kayın, görümce, aga “ağabey”	(M6.2.9/1, 43; 73; 156-160)
	koja “koca”, aja “amca”, baldız, kayınçe, ana buba, kaynana, enişte, bajanak, çelat “çocuk”	(M6.2.10/1, 77; 330-342)
M.-Radoviş Ovalı	aga, nene, dede, ana, baba, teze, dayı, ala, amica, görümce, kayın	(M7.1.1/1, 54; 95; 115-120)
	ayaktaş, buba, aba, kaynana kaynata, enişte, kız kardaş, gelin, nana “amca karısı”, tete “teyze”, kızan, enge “yenge”, koja “koca”, evti “elti”	(M7.1.2/1, 11; 30; 34; 36; 64; 69; 76; 133; 138; 158; 210; 440; 447)
	nana “yenge”, daci “dayı”, avçe / havçe “hala”	(M7.1.2/3, 44-46)
	aje “ amca”, baldız, kayınçe	(M7.1.3/1, 102-107)
	çelat “çocuk”	(M7.1.5/1, 7)
	analık “üvey anne”, çucuk	(M7.1.6/1, 24; 42)
M.-Radoviş Yörük	düñür, amica, tĭze “teyze”, dayı, amica, ala “hala”, görümce, inge “yenge”, kayın, elti, çocuk	(M7.2.2/1, 154; 175; 267-271)
	kıS kardaş, aja “amca”, kıS çojū, erkek çojū, ana kaba	(M7.2.3/1, 73; 76; 81-82)
	āretlik	(M7.2.6/2, 10)
	ayaktaş	(M7.2.7/2, 60)
	çelat “çocuk”	(M7.2.5/1, 77)
	kaku “abla”, aga, nene dede	(M7.2.8/5, 28-30)
M.-Manastır	kız kardaş, dayi, ala, amica, koca, görümce, tato “abla”, kade “yenge”, aga, kıS, ōlan, dönür “dünür”	(M8.2/1, 48-52; 59)
	teze “teyze”, nine, aba “ dede”, kayınçe	(M8.3/1, 125-130)
	ano “ yenge” , güvey	(M8.4/1, 156; 208)
B.-Kırcaali	tĭze, ebe “nene”	(B2.2/1, 48-57)
	inge “yenge”	(B2.3/1, 64)
	ġardaş, ġız ġardaş, buba, ebe, dede cice “teyze, hala, abla”, aga, dayı, ġızan “çocuk”, ġız, çocuk “erkek”, görümce, ġayınça / ġayınçı “kayınçe”, elti, bamōlu “babamın oğlu” (iki kardeş, kız da olsa, birbirine böyle hitap eder.) ġaynana ‘kaynana’, ana, ġaynata/ ġayınta, güvē, gelin	(B2.4/1, 16-17; 148; 195-231; 246)
	ġāraş “kardeş”, ġoca “koca”	(B2.6/1, 41; 155)
B.-Sımolyan	ġız, ana buba, ġardaş, dayı, aga “ağabey”, dede, amca, teyze, hala, görümce, ġaynım,	(B3.1/1, 9-10; 35; 89; 138; 179-182)

	elti, ġaynımın ġarısı	
B.-Filibe-Karlıova-Rahmanlı	kız kardaş, teyze, dayı, amıca, hala, görümce kayın, kayınço / kayınçe, karı “eş”, baldız, elti kızan “çocuk”	(B4.1/1, 144-148)
B.-Eskicuma- Omurtag-Kasırgalar	tete “teyze”, 'dayı, hala, inge “yenge”, amıca, aga, nine “anneanne, babaanne”, 'dede, görümce, kayınçı, baldız, kızan “çocuk”, bacanak, güvē, dünür	(B5.1/1, 199-214)
B.-Eskicuma- Karlıköy	tete “teyze”, dayı, hala, amıca, aga, dede, kıS kādaş, görümce, elti, uşak “küçük çocuk”, çocuk, delikannı kızlar “genç kız”, nine “anne”, anne “babaanne”, boba	(B5.2/1, 252, 260)
B.-Eskicuma- Opaka	nine “anne” (Kırepçe köyünde anneye māne / āne deniyormuş.), buba, ēş, ābba “annenin babası”, aga, abu “abla”, torun, unuka “torun” (Bulgarcası vnuk), görümce, ēlti, kayınçosu, yēn “yeğen”, radufçet “yeğen” (Bulgarcası bıratufçet / bıratçet), enge “yenge”	(B5.3/1, 196-205)
B.-Eskicuma- Selimköy	kocabam “dedem”	(B5.4/1, 42)
	nine ‘anne’, uşak ‘çocuk’	(B5.4/2, 26-27)
B.-Razgırat	tı̇ze, kız kādaş, dayı, kız uşā “kız çocuğu”, ala ‘hala’, buba “baba”, kocabuba “amca”, kocanine “amca karısı”, görümce, abla, eş, baldız, bacanak, nine “anne”, anne “nine”, abba / abuba “dede”, elti, aga, inge, çojuk, uşak “ çocuk”	(B6.2/1, 126-152)
	āretlik “evlatlık”	(B6.1/1, 461)
	dünür, gelin güvē	(B6.4/1, 38)
	bobalık “üvey baba”	(B6.7/1, 16)
Razgırat- Duranköy	sütba “amcaya diyorlar”, mane “yenge”, inge “yenge”, tete “teyze”, kocaba “dede”	(B6.10/1, 19-20, 82; 87; 240)
B.-Şumnu	ākıdaş “arkadaş”, uşak “küçük çocuk”, ēkek kādeş, dayı, amıca, nine “anne”, kocaba / kocabuba “dede”, amca, aga kayınçu, görümce, elti	(B7.1/1, 26; 117-125)
	tete “teyze”, kıS kādaş, abla	(B7.2/1, 31)
	āretlik “ evlatlık”	(B7.10/2, 9)
	baldız, kayınço, kādaş, inge “yenge”	(B7.13/1, 73-75; 128)
	buba, dede, dünür	(B7.16/1, 159-160; 185)
	delikannı kız “genç kız”, bubalık “üvey baba”	(B7.19/1, 28; 39)
B.-Varna	kardaş, kıS kardaş, amca ōlu, amca, teyze, yēn “yeğen”, hala, dayı, uşak “küçük çocuk”, nine “anne”, ana “babaanne / anneanne”, görümce, elti	(B8.3/1, 26-34)
	aga “ağabey”, kaynata, buba	(B8.2/1, 43; 66)
	momçe “çocuk”, düñür	(B8.5/1, 5; 94)

Y.-Dimetoka	ana, buba, kardaş, kız kardaş, güvey	(Y1.1/ 2, 11-12; 24; 28)
	tīze "teyze", dayı, hala, amıca, dede nene görümce, kaynı, elti, kızan, kardaş çocū inge "yenge"	(Y1.1/ 3, 152-155)
	āboba "kaynata", aga / ā "ağabey" küçükana "amca karısı"	(Y1.1/6, 140; 176; 224)
Y.-Dedeağaç	ūlan ġardaş "oğlan kardeş", ġardaş, ġız "kız", anne, buba, ġayna "kayınana", ġārlara "karılara", dünür	(Y2.2/1, 9-12; 118; 136)
Y.-Gümülcine	aga, kız kardaş, ōlan kardaş, dede, buba	(Y3.1/1, 15; 46-48)
	kızan "küçük çocuk", dünür, amıca, kayınça	(Y3.2/1, 40; 128)
	teyze, dayı, hala, yenge, görümce, abla elti, baldız, kayınçe, nine, ġızan, ġarı	(Y3.4/1, 156-159; 198)
Y.-Drama-Borva	tīze "teyze", dayı, ala "hala", amıca, baldız, kayınço	(Y4.1/1, 27-30)
Y.-Kayalar-Kozana-İnobası	çıkan "yeğen", tete "teyze", cece / cice "yenge", aga "ağabey", dudu "abla", inge 'yenge', aca, kayınço, ana, buba, kocabuba "büyük amca", kocāna "büyük yenge", dünüşü "dünür"	(mdt. Zeliha Eroğlu, Merkez Yeniköy)
	kıS kardaş, analık, tete "hala"	(Y5.1/3, 35; 122; 134)
Y.-Kavala-Kınalı	tete "teyze", dayı, ala, baba, kız kardeş, nine "kaynana", görümce, ābuba "kaynata", kayınço	(Y6.1/1, 100-107)

IV.4. Gün ve Zaman Adları

KULLANIM YERİ	GÜN VE ZAMAN ADLARI	KULLANIMIN KAYNAK KİŞİ NUMARASI
K.-Prizren	pazartesi, salli, çarşamba, perşembe, cuma, dernek̦ "cumartesi", esçi pazar kuşluk	(K1.1/2, 445) (K1.1/2, 392)
M.-Debre-Elessa	pazertesi, salı, çarşamba, perşembe, cuma, cumertesi, pazar	(M1.2/1, 92)
M.-Köprülü	pazar, pazar ertesi, salli, çarşamba, perşembe	(M2.4/3, 61)
	pazar evtesi	(M2.11/1, 15)
	ıdırlezkuşlūnu "hıdırellez sabahı yenen yemek"	(M2.11/1, 43)
M-Strumisa-Yenimahalle	ekindi "ikindi"	(M3.7/1, 20)
M.-Koçana-Grades	pazartesi, salli, çarşamba, perşembe cuma, cumartesi, pazar	(M4.2/2, 189-190; 195)
M.-İştip Yörük	bayramkuşlū "bayram kahvaltısı"	(M6.2.5/1, 49)
	salli, çarşamba, perşembe, cumā, cumā evtesi, pazar evtesi, pazar	(M6.2.8/1, 143-144)
	kuşluk "kahvaltı"	(M6.2.9/2, 74)
M.-Radoviş Ovalı	pazar evtesi "pazartesi" sali "Salı", çarşamba, perşembe, cuma	(M7.1.2/1, 150- 151; 162)
	cumèvtesi, pazar	(M7.1.3/1, 147)
	dernèk̦ "cumartesi"	(M7.1.5/1, 211) (M7.1.6/1, 79)
	i̯ukyaz	(M7.1.6/1, 64)
M.-Radoviş Yörük	bayramkuşlū "bayram kahvaltısı"	(M7.2.1/1, 183)
	ilkyaz "ilkbahar"	(M7.2.2/1, 411)
M.-Manastır	dernek "cumartesi", cumevtesi, pazarevtesi, eski pazar "Pazar", salı, çarşamba, perşembe, cumā	(M8.5/2, 343-346)
B.-Kırcaali	bazartesi, salli, çarşamba, cumā gicesi "Perşembe", cumā, cumartesi, pazar	(B2.1/1, 144-145)
	sabah namazı, ōle, elkinti "ikindi", akşam, gice	(B2.1/1, 184-185)
	maşkılı "Salı", çarşamba, perşembe, cumā, cumartesi, bazar, bazartesi, sali	(B2.6/1, 157-158)
B.-Eskicuma	pazar, pazar ‿ ertesi, salı, çarşamba, perşembe, cumā, cumertesi	(B5.1/1, 219)
	temmuz, a̯ustoz; devrisi yaz; ilkyaz "ilkbahar"	(B5.2/1, 57; 110; 307)
B.-Razgırat	pazar‿ētesi, salı, çāşamba, cumā, cumētesi, pazā, pazar‿ētesi	(B6.2/1, 255)
	devrisi günü	(B6.1/1, 231)
B.-Şumnu	pazētesi, salı, çarşamba, pēşembe, cumā,	(B7.3/1, 159-160)

	cumētesi, pazar, paStesi sabā ezanı vaktı, ōle, ikindi, akşam, yatsı	
	ilkyaz	(B7.10/1, 11)
	devrisi gün	(B7.1/1, 36)
B.-Varna	cumā, cümetesi, pazar	(B8.4/2, 11)
Y.-Dimetoka	pazartesi, salı, çarşamba, perşembe, cumā, cumartesi ūlenüstü	(Y1.1/6, 338) (Y1.1/6, 388)
	ūlen sonu "öğle sonu"	(Y1.1/ 3, 13)
	güzüstü	(Y1.1/8, 73)
Y.-Dedeağaç	çarşamba, pėrşembe, cumā, pazar	(Y2.2/1, 141-142)
Y.-Gümülcine	kasımüstü	(Y3.4/1, 215)
Y.-Kayalar-İnobası	perşembe, cumā, pazertesi	(Y5.1/2, 49-50)

IV.5. Sayı Adları

KULLANIM YERİ	SAYI ADLARI	KULLANIMIN KAYNAK KİŞİ NUMARASI
K.-Prizren	bir, içi, üç, dört, beş, alti, yedi, seçiz, dokoz, on, on bir, on‿içi. on, yigırmi, otoz, kırk, elli, altmiş, yetmiş, seksen, doksan, yüz	(K1.1/2, 447-448)
	derd beş "dört beş"	(K1.1/4, 148)
M.-Debre -Elessa	bir, iki, üç, dört, beş, altı, yedi, sekis, dokus, on.	(M1.2/1, 91)
	alti	(M1.2/5, 22)
M.-Köprülü	bir, iki, üç, dört, beş, alti, yedi, sekiz, dokuz, on.	(M2.3/3, 112)
M.-Strumisa	bir, iki, üç, dört, beş, alti, yedi, sekiz, dokuz, on.	(M3.5/1, 68)
Strumisa-Yenimahalle	bir, iki, üç, dört, beş, altı, yedi, sekiz, dokuS, on	(M3.7/1, 96)
Koçana-Grades	bir, iki, üç, dört, beş, altı, yedi, sekiS, dokuS, on	(M4.2/1, 149)
	otuz, kırık, enli	(M4.2/2, 193)
M.-Sarıova	kırk dort, yuz yirmi, otuS‿uç	(M5.1/1, 3; 55; 70)

M.-İştip Ovalı	èl̥li yedi, on dokuz, alti	(M6.1.1/1, 7; 64)
M.-İştip Yörük	bir, iki, üç, dört, beş, altı, yedi, sekiz, dokuz, on	(M6.2.10/1, 433)
	yetmij yedi, üj dilim, elli bej	(M6.2.9/1, 1; 58; 75)
M.-Radoviş Ovalı	bir, iki, üj, dört, beş, a̰uti “altı”, yedi, sekiz, dokuz, on.” “on, yirmi, otuz, kırk, enli “elli”, a̰utmiş, yetmiş, seksen, doksan, yüz	(M7.1.3/1, 140-141)
	avti “altı”	(M7.1.3/2, 59)
	atmij dört	(M7.1.2/1, 4)
Radoviş Yörük	bir, iki, üç, dört, beş, altı, yedi, sekis, dokus, on	(M7.2.2/1, 262-263)
B.-Kırcaali	bir, iki, üç, dört, beş, altı, yedi, sekiz, dokuz, on.	(B2.1/1, 145)
B.-Sımolyan	üç, dȭt, yetmiş, sekizen, dokuzan	(B3.1/1, 1; 14; 16)
B.-Filibe-Karlıova-Rahmanlı	dȭt, bir‿iki, üj bej	(B4.1/1, 83; 92)
B.-Eskicuma	ātmıj dokuzda, dört bej	(B5.1/1, 30; 89)
	otuz, kırk, elli	(B5.3/1, 94)
	bir, iki, üç, dȭt, beş, altı, yedi, sekiz, dokuz, on; yī̆mi “yirmi”	(B5.4/2, 111; 85)
B.-Razgırat	bir / bī̆, iki, üç, dȭt, beş, altı, yedi, sekiS, dokuS, on; yī̆mi, otuz, kīk, yetmiş / yetmij	(B6.2/1, 65, 177, 254)
B.-Şumnu	bir, iki, üç, dȭt, beş, altı, yedi, sekiz, dokuz, on	(B7.13/1, 85)
	üj beş	(B7.3/1, 197)
	yī̆mi bī̆ “yirmi bir”	(B7.11/1, 38)
B.-Varna	üj, dört	(B8.5/1, 83)
B.-Silistre-Bezirgan	yirmi, otuz; seksen dokuz	(B9.1/1, 10; 23)
Y.-Gümülcine	on yedi, on sekiz, on dokuz; yirmi beş, otuz	(Y3.1/2, 70)
Y.-Drama-Borva	iki, beş, altı; yüz, yüz‿elli; doksan bir, doksan ikiye	(Y4.1/1, 1-3)

IV.6. Eşya, Alet, Mekan ve Yiyecek Adları

KULLANIM YERİ	EŞYA, ALET, MEKAN VE YİYECEK ADLARI	KULLANIMIN KAYNAK KİŞİ NUMARASI
K.-Prizren	saç "sac"	(K1.1/4, 265)
	şıporet "soba"	(K1.1/2, 117)
	çityan "şalvar"	(K1.1/1, 307)
	patatis	(K1.1/1, 54)
	kaçamak	(K1.1/4, 180)
	ciza "çökelek"	(K1.1/2, 326)
M.-Debre merkez, Elessa	çerepma "topraktan tepsi"	(M1.1/1, 40) (M1.2/1, 22)
	saç "sac"	(M1.2/3, 84)
	çalkan "dibek"	(M1.2/6, 77)
	misir	(M1.2/4, 19)
	dari "darı"	(M1.2/3, 15)
	kaçamak	(M1.2/1, 18)
	kapama	(M1.2/3, 83)
	kesik "ayrandan yapılan çökelek"	(M1.2/1, 43)
	patatiz	(M1.1/1, 19) (M1.2/6, 85)
M.-Köprülü	vırışnik "sac"	(M2.3/4, 65) (M2.7/4, 81) (M2.10/2, 80)
	ponisa "toprak tepsi" ponesa	(M2.3/4, 66) (M2.7/4, 81) (M2.6/1, 152)
	mutin "dibek"	(M2.5/2, 117) (M2.7/4, 75)
	kümbet "soba"	(M2.6/1, 47)
	işporet şporet	(M2.4/3, 130) (M2.7/4, 164)
	turuşka "hamur kazıyacağı"	(M2.6/1, 150)
	çityan "şalvar"	(M2.11/1, 161)
	dari "darı"	(M2.6/1, 55)
	misir	(M2.7/4, 33)
	momoroz "darı"	(M2.5/2, 100) (M2.10/2, 58)
	büryan "tepside pişirilmiş pilav"	(M2.6/2, 78) (M2.8/1, 50)
	kapama	(M2.7/4, 89)
	kaçamak	(M2.5/2, 101) (M2.7/4, 33)
	patatiz	(M2.7/3, 81) (M2.8/1, 49)

		(M2.10/2, 12)
	kesik “çökelek” kesık	(M2.5/2, 116) (M2.7/4, 67)
M.-Strumisa	ponisa “topraktan tepsi”	(M3.2/2, 50)
	işpot “soba”	(M3.4/1, 64)
	butima “yayık”	(M3.2/2, 64) (M3.3/2, 35)
	podvara “çökelek”	(M3.2/2, 65)
	kesık “çökelek” kesik	(M3.3/2, 38) (M3.4/1, 103)
	kapama “tepside etli pilav”	(M3.3/2, 53) (M3.6/1, 11)
	kaçamak	(M3.3/2, 24)
	mısır	(M3.2/1, 179)
	darı	(M3.4/1, 69)
	patatiz	(M3.4/1, 65) (M3.6/1, 11)
Strumisa Yenimahalle **Çanaklı**	ponisa, saç; mısır	(M3.7/1, 124; 130; 134)
	butima, saç, ponisa; mısır, darı, kaçamak	(M3.8/1, 160; 180; 217; 194; 254; 199)
M.-Koçana merkez, Grades	kastıra “sac” kastara	(M4.2/1, 124) (M4.2/3, 56)
	çerepe “toprak tepsi”	(M4.1/1, 7)
	ponisa “topraktan tepsi”	(M4.2/1, 122) (M4.2/3, 56)
	butima	(M4.2/6, 182)
	maşinka	(M4.2/1, 104)
	misir mısır	(M4.2/7, 114) (M4.2/4, 124)
	dari “darı”	(M4.2/1, 131)
	kaçamak	(M4.2/3, 79) (M4.2/7, 114)
	kapama	(M4.2/3, 90)
	kesik “çökelek”	(M4.1/1, 389)
	'kattık “çökelek”	(M4.2/1, 68)
	nor “çökelek”	(M4.2/4, 90)
	patatis patatiz	(M4.2/1, 130) (M4.2/7, 109)
	kompir	(M4.2/5, 14)
M.-Sarıova	kapak	(M5.1/1, 235)
	kaça'mak	(M5.1/1, 214)
	patatis	(M5.1/1, 127)
İştip-Ovalı	mutin “dibek”	(M6.1.1/1, 81)
	darı	(M6.1.1/1, 32)
	kaçamak	(M6.1.1/1, 79)
	nor	(M6.1.1/1, 84)

M.-İştip Yörük	kapak “sac”	(M6.2.8/1, 72) (M6.2.9/2, 77)
	kastıra	(M6.2.4/1, 120)
	fırışnik “sac” fırışlik	(M6.2.5/1, 52) (M6.2.7/3, 104)
	çirepene çilepene	(M6.2.4/1, 113) (M6.2.8/1, 80) (M6.2.7/3, 103)
	mutun “dibek”	(M6.2.5/1, 37) (M6.2.8/1, 53)
	maşinka “göçmen sobası”	(M6.2.9/1, 18)
	tekne sıranı “kazıyacak”	(M6.2.8/1, 81)
	misir	(M6.2.13/1, 169)
	kaçamak	(M6.2.5/2, 14) (M6.2.9/1, 152)
	kapama “tepside pilav”	(M6.2.5/1, 72)
	döşeme “tepside pilav”	(M6.2.8/1, 75)
	ulaşık “çökelek”	(M6.2.10/1, 307)
	nor “çökelek”	(M6.2.5/1, 28) (M6.2.8/1, 60)
	patatis patatiz	(M6.2.10/2, 53) (M6.2.13/1, 165) (M6.2.7/3, 116)
M.-Radoviş Ovalı	vırışnik “sac”	(M7.1.3/2, 84)
	kastıra	(M7.1.2/1, 193) (M7.1.3/2, 129)
	çerepene	(M7.1.2/1, 204)
	ponisa	(M7.1.3/2, 85)
	butim “dibek”	(M7.1.2/1, 318) (M7.1.6/1, 72)
	işpurot “soba”	(M7.1.3/2, 37)
	maşinga “soba”	(M7.1.2/1, 194)
	sistire “kazıyacak”	(M7.1.3/1, 160)
	mısır	(M7.1.3/2, 95) (M7.1.5/1, 98)
	dari	(M7.1.2/1, 331)
	kaçamak	(M7.1.2/1, 229) (M7.1.3/2, 124) (M7.1.5/1, 58)
	kapama	(M7.1.4/1, 86)
	pirinçli “tepside etli pilav”	(M7.1.2/1, 291)
	çükelèḳ / çükelek çökelek	(M7.1.4/1, 80) (M7.1.2/1, 237)
	nor “çökelek”	(M7.1.6/1, 69)
	patatis patatiz	(M7.1.3/2, 94) (M7.1.2/1, 218)
M.-Radoviş Yörük	kapak “sac”	(M7.2.6/2, 46)
	çirepene “toprak tepsi” çerenpe	(M7.2.2/1, 341) (M7.2.8/5, 179)
	yayık	(M7.2.1/1, 130)
	mutun “dibek”	(M7.2.4/1, 80) (M7.2.5/1, 11)

	maşinga	(M7.2.2/1, 375)
	ısıran “kazıyacak”	(M7.2.2/1, 338)
	misir	(M7.2.2/1, 440) (M7.2.5/1, 40)
	darı	(M7.2.3/1, 207)
	kaçamak	(M7.2.4/1, 43) (M7.2.5/1, 40)
	kapama “tepside etli pilav”	(M7.2.3/1, 143) (M7.2.6/2, 42)
	kesik “peynir suyundan yapılan çökelek”	(M7.2.1/1, 129)
	ulaşık “çökelek”	(M7.2.4/1, 82) (M7.2.7/1, 84)
	patatis patatiz	(M7.2.6/3, 78) (M7.2.3/1, 207) (M7.2.6/3, 72)
M.-Manastır	kastıra “sac”	(M8.4/1, 31)
	çerepne “toprak tepsi” çeretma	(M8.4/1, 203) (M8.4/2, 95)
	mutka “dibek”	(M8.3/1, 224) (M8.4/1, 43)
	ısıran “hamur kazıyacağı”	(M8.3/1, 182)
	mısır misir	(M8.1/1, 27) (M8.3/1, 263) (M8.4/1, 34)
	kaçamak	(M8.1/1, 27) (M8.2/1, 153) (M8.3/1, 213) (M8.4/1, 19)
	kapama	(M8.4/1, 233)
	kesik “çökelek”	(M8.4/2, 64) (M8.4/2, 63)
	kumpir “patates”	(M8.4/1, 323)
	patatis	(M8.3/1, 260)
B.-Kırcaali	çerpene “sac” çelepe	(B2.6/1, 92) (B2.1/1, 63)
	yayık	(B2.6/1, 103)
	zoba “soba”	(B2.1/1, 65)
	kuzina	(B2.4/1, 444)
	misir	(B2.6/1, 169)
	kaçamak (kaçamā)	(B2.6/1, 174)
	kapama	(B2.1/1, 98) (B2.4/1, 438)
	ĭşimik “yoğurttan yapılan çökelek”	(B2.1/1, 182)
	kesik “çökelek”	(B2.6/1, 100)
	kombil “patates”	(B2.1/1, 88) (B2.4/1, 7)
	patatis pattes “patates”	(B2.6/1, 183) (B2.1/1, 187)
B.-Sımolyan	çelepene “sac” çerepene	(B3.1/1, 142) (B3.1/1, 165)
	saç	(B3.1/1, 124)
	mısır	(B3.2/1, 81)

	darı	(B3.1/1, 136)
	kaçamak	(B3.1/1, 120) (B3.2/1, 80)
	kapama	(B3.1/1, 120)
	ekşimik "çökelek"	(B3.2/1, 70)
	patatis / patatiz	(B3.1/1, 56; 140)
B.-Eskicuma	yayık	(B5.4/2, 75)
	soba	(B5.3/1, 410)
	misir	(B5.2/1, 275) (B5.3/1, 261) (B5.3/1, 339) (B5.4/2, 39)
	ĭşimik "çökelek"	(B5.3/1, 209)
	kesik "çökelek"	(B5.4/2, 36)
	patates	(B5.3/1, 91)
B.-Razgırat	yayık	(B6.10/1, 171)
	fırın	(B6.4/1, 48) (B6.7/1, 220)
	peçka "toprak fırın, bir çeşit kuzine"	(B6.10/1, 150)
	sirani	(B6.4/1, 47)
	misir	(B6.10/1, 127)
	darı	(B6.1/1, 326)
	momaliga "kaçamak"	(B6.3/1, 94) (B6.10/1, 204)
	kapama	(B6.10/1, 177)
	ĭşimik "çökelek"	(B6.3/1, 87)
	kesik "çökelek"	(B6.10/1, 207)
	patates	(B6.7/1, 69)
	kompir "patates"	(B6.10/1, 149)
B.-Şumnu	yayık	(B7.16/3, 344)
	ġuzine	(B7.3/1, 221)
	kazılcak	(B7.16/1, 368)
	misir	(B7.1/1, 129) (B7.3/1, 173) (B7.9/1, 36) (B7.16/3, 178)
	momaliga "kaçamak"	(B7.1/1, 127) (B7.12/1, 27)
	kaçamak	(B7.16/1, 362)
	kapama	(B7.4/1, 23)
	ĭşimik	(B7.9/1, 44)
	kumpil "patates"	(B7.12/1, 25)
	patatez patatis patetis	(B7.3/1, 211) (B7.12/2, 24) (B7.16/1, 268)
B.-Varna	peçka "göçmen sobası"	(B8.3/1, 20)
	misir	(B8.1/1, 39)
	momaliga "mısır unundan yapılan yemek"	(B8.1/1, 39)

B.-Silistre-Bezirgan	misir	(B9.1/1, 43)
Y.-Dimetoka	fırın	(Y1.1/5, 66)
	çelepene "toprak tepsi"	(Y1.1/6, 272)
	yayık	(Y1.1/5, 333) (Y1.3/1, 99)
	soba	(Y1.1/5, 314)
	isirani	(Y1.2/2, 84)
	misir	(Y1.1/3, 149) (Y1.1/5, 73)
	kaçamak	(Y1.1/5, 71) (Y1.1/6, 440)
	kesik "ayrandan yapılan çökelek"	(Y1.1/5, 336) (Y1.3/1, 100)
	nor "peynirin suyundan yapılan çökelek"	(Y1.1/5, 335)
	patatiz	(Y1.1/ 3, 128)
Y.-Dedeağaç	fırın	(Y2.2/1, 106)
	yayık	(Y2.2/1, 92)
	misir	(Y2.2/1, 81)
	kaçamak (kaçamā)	(Y2.2/1, 71)
	kapama	(Y2.2/1, 146)
	nur "peynir suyundan yapılan çökelek"	(Y2.2/1, 96)
Y.-Gümülcine	fırın	(Y3.4/1, 164)
	yayık	(Y3.1/2, 26)
	maşinga	(Y3.4/1, 170)
	misir	(Y3.2/1, 90)
	darı	(Y3.4/1, 175)
	kaçamak (kaçamā)	(Y3.4/1, 175)
	momalika "mısır unundan yapılan bir yemek; kaçamağa göre daha suludur"	(Y3.2/1,85) (Y3.4/1, 237)
	kapama	(Y3.4/1, 173)
	patatiz patetiz	(Y3.2/1, 100) (Y3.4/1, 222)
Y.-Kayalar-İnobası	saç "sac"	(Y5.1/1, 85)
	çelepene "toprak tepsi"	(mdt. Birgül Akyol Merkez Yeniköy)
	dibek	(Y5.1/1, 120)
	ısırani "hamur kazıyacağı" ıstırāni	(Y5.1/1, 118) (Y5.1/2, 122)
	misir	(Y5.1/1, 35)
	kaçamak (kaçamā)	(Y5.1/2, 72)
	kapama	(Y5.1/1, 1)
	nor "çökelek"	(mdt. Birgül Akyol Merkez Yeniköy)

	kumpir “patates”	(mdt. Salih Akyol Merkez Yeniköy)
Y.-Kavala-Kınalı	saç “sac”	(Y6.1/1, 168)
	fırın	(Y6.1/1, 146)
	misir	(Y6.1/1, 30)
	kaçamak “darı unundan yemek”	(Y6.1/1, 147)

IV.7. Yansıma Sözler

KULLANIM YERİ	YANSIMA SÖZLER	KULLANIMIN KAYNAK KİŞİ NUMARASI
M.-Radoviş Yörük	“*cagır cagır* düşerlerdi”	(M7.2.1/1, 269)
	“basardık *güp güp* o şeylere.”	(M7.2.1/1, 270)
B.-Razgırat	“*çatır çatır* kurur”	(B6.1/1, 202)
	“alır eline bī̆ sopacık *pat pat pat*”	(B6.1/1, 329)
	“cama gelivēdi *tak tak tak* candarmalar. ”	(B6.4/1, 23)
B.-Şumnu	“hiç *ıştırma* dedi”	(B7.16/1, 199)
	“burdan bō̆le *hırt, hırt, hırt*”	(B7.16/1, 317)
Y.-Dimetoka	“*şar şar* akar”	(Y1.1/5, 198)

IV.8. İkilemeler

IV.8.1. Kelime Tekrarıyla Kurulan İkilemeler

KULLANIM YERİ	KELİME TEKRARIYLA KURULAN İKİLEMELER	KULLANIMIN KAYNAK KİŞİ NUMARASI
M.-Strumisa	“baklavalar *tèl̨ tèl̨* olurdi.”	(M3.3/2, 62)
	“*çala çala* gelirler”	(M3.8/1, 98)
M.-İştip Yörük	“*birer birer*”	(M6.2.14/1, 14)
M.-Radoviş Ovalı	“*kısımle kısım* dari uni kuyucasın.”	(M7.1.5/1, 56)
M.-Radoviş Yörük	“*tekelene tekelene* öteberiye kalka kopa.”	(M7.2.2/1, 33)
M.-Manastır	“*önüñ önüñ yavaş yavaş* üle kaç”	(M8.5/2, 291)
Y.-Gümülcine	“*gümbür gümbür* düverim.”	(Y3.1/2, 81)

IV.8. İkilemeler

IV.8.2. Yakın (ilişkili-destekçi) Anlamlı Kelimelerle Kurulan İkilemeler

KULLANIM YERİ	YAKIN ANLAMLI KELİMELERLE KURULAN İKİLEMELER	KULLANIMIN KAYNAK KİŞİ NUMARASI
K.-Prizren	"çolok çocok"	(K1.1/1, 366)
	*"*koni koyşi*"*	(K1.1/2, 498)
M.-Köprülü	"*birlık beraberlık* olsunlar"	(M2.6/2, 30)
	"*ısım akraba* geliyolar."	(M2.11/1, 63)
	"*gi̇̄niym kuşanıym*"	(M2.11/1, 155)
M.-Strumisa	"*işımızi gücümüzi* çalıştık"	(M3.2/1, 43)
M.-Sarıova merkez	"çalıştık cabaladık"	(M5.1/1, 98)
M.-İştip Yörük	"*viran taran* evler."	(M6.2.3/1, 25)
M.-Radoviş Ovalı	*"konidan konşidan* duyardık"	(M7.1.5/1, 243)
M.-Radoviş Yörük	"hiçbi şeyin *dadını zelini* bulamayız."	(M7.2.2/1, 10)
	"*giyimleri kuşamları* güzel."	(M7.2.2/1, 59)
	"*çelini çepini* artlarsın"	(M7.2.4/1, 37)
	"kuy ötede *pir pak* kazana"	(M7.2.4/1, 41)
	"er bi türlü *dat dere"*	(M7.2.4/1, 89)
	"tuz tavun oldu at arabası."	(M7.2.4/1, 114)
	"bayramda *oynārdık tünnerdik*"	(M7.2.6/2, 48)
	"*i̇laç garaç* yok"	(M7.2.6/2, 117)
B.-Kırcaali	"*çat pat* kalmış i̇san. "	(B2.6/1, 35)
	"bursada gelennē paşa oldu herkes *ōl uşak*."	(B2.6/1, 112)
	"it ursuz"	(B2.8/1, 87)
B.-Şumnu	"ēkesin *ōl uşā* var"	(B7.2/1, 21)
	"*elle günne* vēdi."	(B7.9/1, 29)
Y.-Gümülcine	"*ifak tefek* olaylar"	(Y3.3/1, 10)
	"*evi bargı*, tarlası epsi keşanda kalmış."	(Y3.4/1, 28)
	"*enim kenim* para toplanılırdı"	(Y3.4/1, 290)
	"torlamış toplamış"	(Y5.1/3, 103)

IV.8. İkilemeler

IV.8.3. Zıt Anlamlı Kelimelerle Kurulan İkilemeler

KULLANIM YERİ	ZIT ANLAMLI KELİMELERLE KURULAN İKİLEMELER	KULLANIMIN KAYNAK KİŞİ NUMARASI
M.-Köprülü	"*aşā yukarı* bi sene nebete gittik"	(M2.9/1, 41)
M.-Strumisa	"orda mallari *ucuz pāli* sattık"	(M3.2/1, 66)
B.-Eskicuma	"*i̇̄fena* oturduk."	(B5.1/1, 122)

IV.8. İkilemeler

IV.8.4. İkinci Kelimesi Dudak Ünsüzüyle Başlayan İkilemeler

KULLANIM YERİ	İKİNCİ KELİMESİ DUDAK ÜNSÜZÜYLE BAŞLAYAN İKİLEMELER	KULLANIMIN KAYNAK KİŞİ NUMARASI
M.-Köprülü	"*sirke mirke* yok."	(M2.6/1, 104)
M.-Manastır	"*çeşme meşme* yoktu"	(M8.4/2, 121)

IV.9. Kalıp Sözler

IV.9.1. Karşılama ve Uğurlama Sözleri

KULLANIM YERİ	KARŞILAMA VE UĞRLAMA SÖZLERİ	KULLANIMIN KAYNAK KİŞİ NUMARASI
K.-Prizren	"hoj celdınız. hoj bulduk derler."	(K1.1/3, 38)
	"isādilen 'iyi sātlerle yani güle güle' "	(K1.1/3, 38)
M.-Köprülü	"güle güle gitsinler güle güle gèḷsınler"	(M2.3/4, 157)
	"tuz ekmek beklesin allā tuz ekmek beklesin" (ekmek başından dolaştırısın, *tuz ekmek beklesin allā tuz ekmek beklesin*, tuz ekmek dolaştırısın kafasından verırsın oni verırsın kimseye o tuz ekmek.)	(M2.3/4, 159)
M.-Strumisa	"su gibi git su gibi gel."	(M3.7/1, 98)
M.-Koçana-Grades	"sālıklalen git. adi kalın ĭlıklenen adi sālıklalen."	(M4.2/1, 151)
M.-İştip Yörük	"iyi misiñiz, oş musuñuz? oşçayız be kıymatlı ingejĭm dėri. ben nası diyen çojuklarıñız iyiler mi, çelatlar da iyiler dėr ep iyiler demiye çelatlarımız da oşlar dėr episi oşlar"	(M6.2.10/1, 343-345)
M.-Radoviş Ovalı	"oj ge̯udunuz. nasılsınız, iyi misınız?""güle güle git kızım gene buyur gèl."	(M7.1.3/1, 117-118)
	"güle güle git, ayırli yolcilıklar, allā zĭn açıklĭ versın"	(M7.1.3/2, 54)
	yolunuz açık̯olsun allā ileri siz arkadan, allā yardımcınız̯olsun.	(M7.1.5/1, 187)
M.-Manastır	"sālıkle kal sālıkle git"	(M8.1/1, 157)
B.-Kırcaali	allah yolunu açıġ̯etsin hayırlı işlē vēsin. allah iyilēlen karşılaştır dēdik.	(B2.6/1, 142)

IV.9. Kalıp Sözler

IV.9.2. Kutlama Sözleri

KULLANIM YERİ	KUTLAMA SÖZLERİ	KULLANIMIN KAYNAK KİŞİ NUMARASI
K.-Prizren	"ak baba cibi olson. sobanın başına kaldırılar bū̄k adam olsun derler, ragbetli olasın, bū̄k adam olasın, okumiş olasın. "	(K1.1/2, 488)
	"hayırli olson evınız derız. cüle cüle otoron."	(K1.1/3, 69)
	"e araba aldıysa hayırlı olson arabanız allah atadan belādan kurtarsın derız."	(K1.1/3, 70)
	"hayırlı olson telefonuz ī haberler duyun."	(K1.1/3, 72)
	"hayırlı olson celınınız, allā mābet versin"	(K1.1/3, 74)
	"hayırlı olson sünnetınız allah yetıştırsın, evlendıresınız. "	(K1.1/3, 75)
	"hayırlı olson bebenız, anali babali bū̄sün."	(K1.1/3, 76)
M.-Köprülü	"allā gönendirsin, allā işini ilerletirsin"	(M2.7/3, 240)
M.-İştip Yörük	mübāre olsuñ. güle güle bū̄t, analı babalı bū̄süñ	(M6.2.3/1, 48)
M.-Radoviş Ovalı	"mübāre olsun, bebek‿ōdi mübāre olsun"	(M7.1.3/1, 126)
	"dū̄ne de mübāre olsun. şenlīn mübāre olsun"	(M7.1.3/1, 127)
	"güzèl̩ èv yapınmişın güle güle evında otur"	(M7.1.3/1, 130)
	"güle güle kopar güle güle gī̄. "	(M7.1.3/1, 132)
M.-Manastır	"sālıkle iyilikle oturun, alla gönendirsin."	(M8.1/1, 168)
	"hade mübārek‿olsun, alla sonuna kadar geçim versin, alla bi yastıkta kocaltsın."	(M8.1/1, 170)

IV.9. Kalıp Sözler

IV.9.3. Hayır Dualar ve Beddualar

KULLANIM YERİ	HAYIR DUALAR VE BEDDUALAR	KULLANIMIN KAYNAK KİŞİ NUMARASI
K.-Prizren	"*rahmet cana* babam çok titiz‿imiştır"	(K1.1/1, 393)
M.-Debre-Elessa	"rāmet‿olsun"	(M1.2/2, 4)
M.-Köprülü	"allā belani versın, yılan soksun seni"	(M2.3/4, 162)
	"köki kurusun"	(M2.5/1, 5)
	"nalet‿olsun"	(M2.5/1, 74)
	"alla belanı versın; gözün kör‿olsun."	(M2.6/1, 127)
M.-Strumisa	"adı batsın, kör‿olsun, gebersin."	(M3.7/1, 101)
M.-İştip Yörük	"allah belañı versin, kuduret ateşi yaksın."	(M6.2.3/1, 54)
	"ǵavır‿ısa ǵavır‿olsun *dininle diñlensiñ*."	(M6.2.9/1, 25)
	"kim aldı zekatları, kim fitireleri aldı, kim kurban eti yedi *güdsüñ*."	(M6.2.9/1, 87)

	“körle topaldan allā uz‿iylesiñ.”	(M6.2.9/1, 114)
M.-Radoviş Ovalı	“allā rāmet ‿ eylesın, allā yercēzınde dinlendırsın”	(M7.1.3/1, 122)
	“gözün çiksın allā belāni versın senın.”	(M7.1.3/1, 134)
	“boynu altına kalasi, uyu kurumasi kızi da sındırdi” “uyu kurāsılar sındırdilar”	(M7.1.3/2, 56)
	“geberesiceyi bırak kız o akılsızi. bırak o akılsızi sen onunle kafa mi paralacasın”	(M7.1.5/1, 238)
	“mezada kalasi tellal satasi”	(M7.1.5/1, 239)
	“ateş yakasi”	(M7.1.5/1, 241)
M.-Radoviş Yörük	“yer kapasıñ, kara aberin gelsiñ”	(M7.2.1/1, 251)
	“çok yaşa çok çek”	(M7.2.2/1, 295)
	“adı batası gelme yer batırası gelme”	(M7.2.3/1, 183)
M.-Manastır	“benden bulma kör şeytandan bul.”	(M8.1/1, 167)
	“te bu bilir *viran kalası*.”	(M8.4/1, 67)
	“nurlar içinde yatsın.”	(M8.5/2, 309)
	“viran kalasılar, eli kuruą‿sı”	(M8.5/2, 408)
B.-Kırcaali	“cennet köşkler olsun”	(B2.6/1, 111)
	“allahından bulsun kör şiytanından bulsun”	(B2.6/1, 147)
Y.-Dimetoka	“boynu çıksın, allahından bulasın, tā beterini göresin. kör şeytanından bulasın”	(Y1.1/5, 310-311)

IV.9. Kalıp Sözler **IV.9.4. Taziye Sözleri**		
KULLANIM YERİ		**KULLANIMIN KAYNAK KİŞİ NUMARASI**
K.-Prizren	“siz sag‿olon derler”	(K1.1/3, 68)
	“dostlar sag‿olson.”	(K1.1/3, 69)

IV.9. Kalıp Sözler **IV.9.5. Gece Yatmadan Önce Okunan Türkçe Dualar**		
KULLANIM YERİ	**GECE YATMADAN ÖNCE OKUNAN TÜRKÇE DUALAR**	**KULLANIMIN KAYNAK KİŞİ NUMARASI**
K.-Prizren	“yattım sagıma döndüm soluma, sıgındım allą‿ıma, cüksümdeçi imānıma. yattım alla kalkarım işalla kalkmasem eşşedünaila illallah ve eşşedüenne muhammeden abdu ve resul”	(K1.1/3, 77)
M.-Köprülü	“yattım soluma döndüm soluma kuj gibi yattım kuj gibi kalkaym.”	(M2.6/1, 130)
	“yattaym taj gibi kąukaym kuj gibi yani yïnileym yarın işimi başarıle yapaym.”	(M2.7/3, 203)
M.-Radoviş Ovalı	“yattım sāyıma döndüm soluma şąittır ispat‿	(M7.1.6/4, 180)

	olsun varacak mekánıma. yattım allah kaldır beni iman͡eyle musafı kardaş͡eyle.”	
M.-Radoviş Yörük	“yattım sāma döndüm soluma gūsümdēki imanıma, ayşe fatma anamız sunsuñ sumanıma.”	(M7.2.2/1, 296)
	“evimin eterafı kırk atlı, kırkı peygamber atlı. üç kere külfallayı okūrun, eĺamı okūrun”	(M7.2.2/1, 298)
	“yattım sāma döndüm soluma sındım sübanıma şayit olsun gūsümdeki melekler.. yattım allā kaldır beni nur içine daldır beni, ecel gelir ölürsem imanımla gönder beni. külüfallahi ehat yüz bin kere salavat, kabre girdīm gece yalınız kaldīm gece mü’minler yoldaş elif kuran baş, bu duvayı bilip te okuyan cennet kuş.”	(M7.2.6/3, 160)
M.-Manastır	“yattım saı̣ma döndüm soluma yedi meĺāike geldi yanıma üçü sā tarafıma üçü sol tarafıma biri de yatçak mekānıma. yatırım allah kalkarım allah kalkamasam eşedüenlāilaheillallah”	(M8.1/1, 162)
B.-Kırcaali	“yattım sāyıma döndüm soluma yetmiş iki melek gelsin yanıma kimisi sāyıma kimisi soluma kimisi dinime kimisi imanıma. yattım allah kaldır beni nur içine daldır beni sabahleyn iman ile kaldır beni.”	(B2.4/1, 418)
B.-Eskicuma	“yattım sāma döndüm soluma, iki melek geldi yanıma birisi sāma birisi soluma. yattım döşek önüm dirsek, ölüm şeyit māşer sünnet. yattım allah kaldır allā iman ile daldır allah ölürsem imanna. 'yasin kılıc bekçi molla deriz yatarız sā tarafımıza”	(B5.1/1, 220-223)
B.-Razgırat	“yattım sāma döndüm soluma sındım subānıma, gōsümdeki olan imanıma. bu ev, ev dildir demī kaĺādır, içi yasin dışı tebareke, kilidi külüvallāhi ehad”	(B6.2/1, 123)
B.-Şumnu	“yattım allā kaldī beni, nū rahmetine daldī beni can bedenden çıkarke iman ile gönder beni.”	(B7.1/1, 68)
	“döndüm sāya döndüm soluma sundum sübaneke dōt yanım tebareke, kapısı eĺam, kilidi külüvallā (¦) bismillā baş, bismillā yoldaş, hazreti ali kardaş, nur muhammet yoldaş yanıma gelen sefirin āzı mühū, dili taş”	(B7.11/1, 66-69)
	“bismillā dedim yattım dōt yanıma perde yaptım. kapım tebāreke, kilidim sübāneke, üstü yasin bekçi Íā iĺāhe illallah”	(B7.12/3, 49)
	“yattım sāma döndüm soluma yetmiş iki melek şayit olsun gōsümdeki imānıma. yattım allah kaldır allah iman ile gönder allah.”	(B7.13/1, 105)
	“yattım allah kaldır beni nur deryasına daldır beni imanna kuranna gönder beni”	(B7.16/1, 341)
Y.-Dimetoka	“yattım sāma döndüm soluma yetmiş iki meĺāike gelsin yanıma. şāyit olsun dinime imanıma, seĺam sūleyin taşıma toprāma. yattım allā kaldır beni rahmetine daldır beni	(Y1.1/5, 306)

	can bedenden ayrılırkana imanımlan gönder beni.”	
	“yattım sāma döndüm soluma yetmiş iki meĺāike şahid‿olsun gūsümdeki imanıma. sā yanımda sā melek, sol yanımda sol melek başı ucumda kuran gerek. yattım allah kalkarım işallah kalkamasam eşhedü enlā ilahe illallah ve eşhedü enne muhammeden abdühu deyelek çeneme kapamak nasip, çenemi kapamak nasip etsin.”	(Y1.1/6, 151)
Y.-Gümülcine	“yattım sāma döndüm soluma yetmij bin melaike olsun dinime imanıma”	(Y3.4/1, 190)
Y.-Kavala-Kınalı	“yattım saı̯ma döndüm soluma dört melāke gelsin yanıma biri saı̯ma biri soluma biri dinime biri imanıma biri varılacak olan mekānıma. yattım allā kaldırma beni nur cennete daldır beni can kafesten uçarkan imanımla gönder beni. allahım sensin ismi azemsin günahlarım çoktur afedici sensin.”	(Y6.1/1, 169-173)

IV.9. Kalıp Sözler **IV.9.6. Tedavi Sırasında Okunan Dualar**		
KULLANIM YERİ	**TEDAVİ SIRASINDA OKUNAN DUALAR**	**KULLANIMIN KAYNAK KİŞİ NUMARASI**
M.-Manastır	“ay gördüm allā amentü biĺĺayi ayın da mübārek‿olsuñ eĺamdüĺĺā.”	(M8.5/2, 333)

IV.10. Deyimler ve Atasözleri

IV.10.1. Deyimler

KULLANIM YERİ	DEYİMLER	KULLANIMIN KAYNAK KİŞİ NUMARASI
K.-Prizren	"içki *atmazdılar azgına* içki içmezdiler"	(K1.1/1, 126)
	"üdüm patlar"	(K1.1/1, 145)
	"iki odun çatamadi dōru dürüz bi yere" (Bir çivi dahi çakamadı bir yere anlamında)	(K1.1/1, 237)
M.-Debre-Elessa	"kenarım köşem dolu"	(M1.2/5, 5)
	"dünyā getırdım"	(M1.2/5, 22)
	"yüklü kaldım"	(M1.2/5, 31)
	"çok *çekiler çektim*."	(M1.2/6, 22)
	"ben *kazık kakajam* türkiyā."	(M1.2/6, 158)
M.-Köprülü	"e karnın zi̇l̇ çalıy."	(M2.9/1, 34)
	"ic gün görmedın icbi rātlık görmedın işte ōle *avaz kurarke* okuylardı."	(M2.11/1, 56)
M.-Koçana merkez	"em cini ayıracım em şeytani."	(M4.1/1, 52)
M.-İştip Yörük	"babajım *kıyatları koşturdu"*	(M6.2.2/1, 30)
	"gönlünden ne koparsa."	(M6.2.3/1, 35)
	"benim *kulak* biraz *pazardan yiyo*."	(M6.2.3/1, 45)
	"içbi *ak gün* yok."	(M6.2.4/1, 96)
	"bunlara *ak gün göstermiyomuşlar"*	(M6.2.12/1, 252)
	"biraz *kırık sūlėr*."	(M6.2.7/2, 27)
	"kendi yāmızla külümüzle karışırdık"	(M6.2.7/3, 27)
	"iki afta durdum *urdu fenalīm*."	(M6.2.9/1, 122)
	"şeytan kulāna kurşum"	(M6.2.9/1, 232)
	"yeşil çimene kazık kaktık"	(M6.2.9/2, 44)
	"gejemizi gündümüze kattık."	(M6.2.9/2, 56)
	"beni *toprak atajak* kızım."	(M6.2.10/2, 8)
	"mare kız sen neneye *diktiriseñ topu*"	(M6.2.10/2, 184)
M.-Radoviş Ovalı	"āleme *ayaktaş olim*"	(M7.1.2/1, 11)
	"nereye sunardık bōle bi şeycik elımız dönmezdi boşa."	(M7.1.5/1, 95)
	"fatime kapa mari be *uyandırma* mari kız." (Burada *sobayı uyandırma*- deyimi kapalı haldeki sobayı tutuşturmamak, aktif hale getirmemek anlamında kullanılıyor.)	(M7.1.5/1, 151)
	"kulak arkasına atarsın"	(M7.1.5/1, 202)
	"annem *çamurdan adam yapardi*"	(M7.1.5/1, 251)
	"abe *işlerde* biz *koptuk* kızım. "	(M7.1.6/1, 9)
	"kıyāmet kırka yarılır."	(M7.1.6/4, 210)

M.-Radoviş Yörük	"onnar dā *kırık konuşuyor*"	(M7.2.1/1, 243)
	"yürēme su serpildi."	(M7.2.2/1, 45)
	"*gözümden uştuñ* ana" (Çok özlemek anlamında.)	(M7.2.2/1, 100)
	"yok vakıtım" (İyi değilim anlamında)	(M7.2.2/1, 222)
	"eşler teklēriz" (Araştırırız anlamında)	(M7.2.2/1, 250)
	"tellā satasıya aklım yok"	(M7.2.3/1, 9)
	"samannı evim somunnu evim"	(M7.2.3/1, 62)
	"ölümün yüzü sūk"	(M7.2.3/1, 69)
	"burda *dilinin dorusunda* ī dil o"	(M7.2.3/1, 84)
	"acımdan öleynen" (Acımdan öleceğim)	(M7.2.3/1, 150)
M.-Manastır	"bu komşulara *inan_olmaz*."	(M8.4/1, 109)
	"*çıktık miydana* işte"	(M8.5/2, 203)
	"kül fukarası olcaktı"	(M8.5/2, 205)
B.-Kırcaali	"yāmurdan kaçan toluya çattık"	(B2.5/1, 61)
	"nenen *yaşını almış*. "	(B2.6/1, 87)
	"uçmayı bildik ġonmayı bilmedik."	(B2.7/1, 5)
B.-Eskicuma	"hep *ayak duruydum*." (Direnmek, itiraz etmek anlamında)	(B5.1/1, 154)
B.-Razgırat	"*burnu dirē kırılır* mis gibi ova."	(B6.1/1, 212)
	"*almış kendini gitmiş* çalışmā"	(B6.2/1, 207)
Y.-Dimetoka	"yeşil çimen üstüne ev kur"	(Y1.3/1, 51)
Y.-Dedeağaç	"el baş olduk"	(Y2.2/2, 50)
Y.-Kozana-Kayalar-İnobası	"aldık başımızı geldik"	(Y5.1/1, 61)

IV.10. Deyimler ve Atasözleri

IV.10.2. Atasözleri

KULLANIM YERİ	ATASÖZLERİ	KULLANIMIN KAYNAK KİŞİ NUMARASI
K.-Prizren	"temsilde ata olmaz"	(K1.1/1, 89)
	"şeytan yumurtlamaz orda."	(K1.1/1, 262)
	"kızı biler komşu olani biler çarşi"	(K1.1/1, 322)
	"hıdır elimden gelen budur."	(K1.1/1, 374)
M.-Debre-Elessa	"el elden baş başa dokuz eşek bej kuruşa"	(M1.2/6, 47)
M.-Köprülü	"kazma alemın kuyusunu dey sen düşersin."	(M2.7/3, 212)
	"er bir īsan gèḷır kısmetiyle."	(M2.7/3, 222)
	"ġavurdan doz domuzdan post (*olmaz*)."	(M2.9/1, 15)
M.-Strumisa	"īlık eden īlik bulur kütilık yapan kütilık bulur"	(M3.2/1, 158)

M.-Koçana-Grades	“ari balından icbir vakıt kaçmaS.”	(M4.2/2, 121)
	“düşen davdan bilır aldan.”	(M4.2/2, 121)
M.-İştip Yörük	“astalık şaşırdır ölüm yıkar”	(M6.2.9/1, 91)
M.-Radoviş Ovalı	“ensesıne ursun ekmē olsun”	(M7.1.2/1, 106)
	“yaz boki kış katıy”	(M7.1.2/1, 367)
	“ġavurlara kürk ömür, bize uzun ömür.”	(M7.1.5/1, 65)
	“insanlar taştan kavi.”	(M7.1.5/1, 288)
M.-Manastır	“domuz derisinden post ġavurdan dost olmas”	(M8.1/1, 130)
	“kerpiç olsun evin olsun tus piber kendin olsun.”	(M8.4/1, 155)
B.-Varna	“köşede olan paşada olmaz”	(B8.5/1, 132)

IV.11. Maniler

KULLANIM YERİ	MANİLER	KULLANIMIN KAYNAK KİŞİ NUMARASI
M.-Köprülü	“maneci başı misın cevayir taşı misın, yazdırayım bir amaylı deydık memlekette koynunda taşır ..”	(M2.11/1, 47)
	“tren yolu çiçeḳ şimdi trenler geçeceḳ, kara gözlü sevgilim buralardan gitçeḳ.”	(M2.11/1, 49)
M.-Radoviş Ovalı	“akan terim kasıli, ense teri asıli, ko söyleyen söylesın yok yarimın kusuri.”	(M7.1.6/1, 146-147)
	“ayvada budagım var, dilberde dudagım var ko söyleyen söylesın, yok yarımda bi şey.”	(M7.1.6/1, 148)
M.-Radoviş Yörük	“altınlarım çok benim, iç kıymetim yok benim, senin gibi ōlannar sol cebimde çok benim.”	(M7.2.6/3, 136)
	“kulāmdaki küpeler yarımlıktır yarımlık, çatmışın yar kaşları bana mı bu dargınlık.”	(M7.2.6/3, 137)

	“şapkamı yiye yiye, eskittim giye giye, kara sevdaya düştüm yar diye diye.”	(M7.2.6/3, 138)
B.-Eskicuma	“manici başı mısın cemayıl taşı mısın? bir mani yaSsam yollasam kırk yıl cebinde taşır mısın?”	(B5.1/1, 227)
	“sıra sıra sıraflar, Íāle dizdim ırafa. benim yarimi sorarsan adı molla mıstafa.”	(B5.1/1, 229)
B.-Şumnu	“mani mani mangısı benim yarim angısı; angısısa angısı orta boylu birisi”	(B7.16/3, 87)
	“atej başında kutu içi dolu çorotu; kızlar altın topu çocuklar sıçan boku”	(B7.16/3, 88)
	“pabıcım cici mici bastıgım çimen içi; yarim okula gitmiş vallahı benim içi”	(B7.16/3, 89)
Y.-Dimetoka	“emen bozuldu baston kalmadı bālar, hastanın halinden ne annar sālar, döşek (…) yastık kan ālar, çıksan nōlur çıkmasan nōlur”	(Y1.1/6, 189)

IV.12. Tekerlemeler

KULLANIM YERİ	TEKERLEMELER	KULLANIMIN KAYNAK KİŞİ NUMARASI
K.-Prizren	“kaynanami kanareye gürümcemi minareye, kaynatami alla alsın ōlcū bana kalsın.”	(K1.1/1, 395)
M.-İştip Yörük	“o kapıyı açtım yaşa bu kapıyı açtım maşa.”	(M6.2.9/1, 83)
	“on sen de bizim eve bu geje misāfir kon.”	(M6.2.10/1, 433)
	“görümce göz taşı gördūn yerde bas taşı.”	(M6.2.2/2, 1)
M.-Radoviş Ovalı	“yüz, sabani düz.”	(M7.1.3/1, 141)
	“kırk kırk kırkladı kırk bir pakladı, kırk kırk kırkladı kırk bir pakladı.”	(M7.1.6/1, 130)
	“nedır alım o çıksın falım.”	(M7.1.6/1, 142)
M.-Radoviş Yörük	“kırklan kırkladık kırk birlen pakladık”	(M7.2.6/2, 109)
M.-Manastır	“salının sātı var derlerdi cumānın nesi var”	(M8.5/2, 341)
	“salının sātı var derlerdi, dernīn derdi var. ”	(M8.5/2, 342)
B.-Şumnu	“uyvan içi dolu suylan”	(B7.16/3, 36)
	“gençlik avası höşmele tavası”	(B7.16/3, 52)

	"lānaşı, kabak_aşı annemin tülü başı"	(B7.16/3, 57)
	"tetē bokluk etē"	(B7.16/3, 355)
	"görümce, göz taşı gördūn yerde bas taşı."	(B7.16/3, 356)
	"kaynayı napmalı merdivenden atmalı tıkır mıkır inerken cümbüşüne bakmalı."	(B7.16/3, 368)
Y.-Dimetoka	"balıgesir unundan taza çıktı fırından, kırmızı kapı yimesi tatlı"	(Y1.1/ 2, 63)

IV.13. Ninni, Türkü, Ağıt ve Şiirler

KULLANIM YERİ	NİNNİ, AĞIT, TÜRKÜ, ŞİİR NİNNİ	KULLANIMIN KAYNAK KİŞİ NUMARASI
K.-Prizren	"dandiri dandiri destana danalar girmij bostana. kov bostancı danayı yemesinler lanayı ī ī ī ı."	(K1.1/2, 544)
	AĞIT (GELİN AĞITI)	
	"koŭk celin anım yürü aygın baygın bütün ayaktaşların senınlen dargın."	(mdt. Süheyla Tanyü)
M.-Radoviş Yörük	"ālama be gelin dökme telini, bi garip bubam var bükejekti belini. atma ana beni dālar aşırı, benim arkam sıra dökme yaşını."	(M7.2.3/1, 201)
B.-Eskicuma	"uçurmayın beni anecimden uçurmayın beni yuvacımdan. ak bakırlar susuz kaldı, şafiyenin anesi kıSsız kaldı."	(B5.1/1, 236-237)
B.-Şumnu	"gelin ayler yaşı yaşı ingeler bālar başın. a canim kız gelin olmuş gidiyor. sofrada kaldı kaşık a canim kız."	(B7.13/1, 109)
	"gelin ālar yaşı yaşı, gitmem deyu sallar başı. annecīm beni vermeyin beni yuvacīmdan uçurmayın beni."	(B7.16/1, 337)
	"ak bakırlar susuz kaldı yūsek evler kıSsız kaldı; annecigim beni vermeyin beni yuvacīmdan uçurmayın beni. dayler dayler yaşı dayler gitmem deyor sallar başı"	(B7.16/3, 83)
Y.-Gümülcine	"vurun geline kınayı derdi kınasını derler ālasın garip annesi ferālansın kaynanası derler. yāmurlar sicim sicim sizin kızınız bizim için."	(Y3.4/1, 108-110)

	AĞIT (ÖLÜ AĞITI)	
M.-Radoviş Yörük	"anam āladıkça kabrım sokar, yılan çiyan beni sokar dīverin anam ālamasın bana er bi melek beni düver."	(M7.2.3/1, 193)
	TÜRKÜ	
B.-Eskicuma	"ak güvercin olaydım, pençerene konaydım. pençerende pek yüksek a gülüm yar dizine konayım. keten de gömlek‿oyarlar biz ne yapsak duyarlar. ikimiz de bir boyda a gülüm, bize de nikʹah kıyarlar. keten de gömlek sekiz kat dördünü giy dördünü sat. benden başka yar seversen a gülüm, kalkma döşeklerde yat."	(B5.1/1, 232-235)
	"bay demiştik bayla bayla girdik mayis ayina. şeker şerbet baʃ‿olsa buyur sev bak çayina. hep gelenner develi develi sorun bakın nereli, ben aklımı zayettim seni sevdim seveli."	(B5.1/1, 237-239)
	"kare de koç meler gelir, dāları diler gelir aman aman dāları diler gelir. kurbet ele gidenin aklına neler gelir aman aman aklına neler gelir. haydi de bir tane çarşidan aman aman bir yar de alayım komşudan. kare de koç nerelerde, gül suyu şişelerde aman aman gül suyu şişelerde. eller almış yarimi, eller almış yarimi ben kaldım köşelerde aman aman ben kaldım köşelerde. haydi de bir tane çarşidan aman aman bir yar da alalım komşudan."	(B5.1/1, 239-244)
	ŞİİR	
B.-Şumnu	"epsimizin öz anası sensin gözel şirin vatan. bir öl gel cennet bātlı yaşa vār‿ol vatan. taşınca her suyun keser, tālaların altın eser gökler sana gapta olsun yaşa vatan, yaşa vatan. yeşil yanmış uvalar çifte giden sabanlar, kuzuları güderken ġaval çalan çobanlā. bak ne güzel şu orman sesimle dōsun emen, bārışalım çārışalım yaşa vatan yaşa vatan. gel arkadaş korkmayalım, yurda duşmanı sokmayalım, gönüllü asker olalım bu vatanı koruyalım."	(B7.16/2, 135-141)

IV.14. Batıl İnançlar

KULLANIM YERİ	BATIL İNANÇLAR	KULLANIMIN KAYNAK KİŞİ NUMARASI
M.-Radoviş Ovalı	"ezandan sōna kimsē amur verıp almazdık. sōna süt verıp almazdık, yurt verıp almazdık. ayvanların bereketi gider. sōna çiftçi adamın amuri alemde kaụmas. "	(M7.1.2/1, 307-309)
	"dişari karanlıK e tabi gece koşturusuk emen dōru pelīmizi āzımıza alırdık saçlarmızi öle çıkardık. ōmaydı da bi şey. "	(M7.1.6/1, 134-135)
	"sarilık olurdi, sari çember sürerdık sari çemberle örterdık uyurke yüzüne, sarilıkta oni gene örterdık."	(M7.1.6/1, 137)
M.-Manastır	"sakız çīnerdik ne o ölüleriñ etini ne o sakız āzında ölüleriñ etini çīnersiniz derlerdi bize. atardık sakızları."	(M8.5/2, 259-260)
	"tırnak kestine cadı olurmuşsun gecelīn."	(M8.5/2, 260)
	"ay dedē baktına çarpılırmışsıñ. /?\ tabi ay dede gecelīn bakılmaz. aynaları biz geceli örterdik büle bir bēz korduk üstüne."	(M8.5/2, 261-262)

IV.15. Telaffuz Yanlışları

KULLANIM YERİ	TELAFFUZ YANLIŞLARI	KULLANIMIN KAYNAK KİŞİ NUMARASI
M.-Debre-Elessa	sosiyetli "sosyete"	(M1.2/3, 135)
	kontol "kontrol"	(M1.2/3, 149)

V. CÜMLE BİLGİSİ

MBGA'yı söz dizimi açısından incelediğimizde ünlü uyumlarını koruyan bölgede kurallı cümlelerin ünlü uyumlarını bozan bölgede ise devrik cümlelerin çok yaygın olduğunu görmekteyiz.

Devrik cümle yapılarının yaygın olduğu ağızlarda sıfat-fiilleri karşılamak üzere "kim, ne, hangi" soru kelimelerinin zarf-fiilleri karşılamak için ise "ne zaman, nasıl, nice, niçin" zarflarının işlek kullanımı dikkat çekmektedir.

Bazı araştırmacılar Batı Rumeli ağızlarında sıfat-fiil, zarf-fiil yokluğunun giderilmesi için böyle bir söyleme başvurulduğunu ve bunun bölgede konuşulan Makedonca, Arnavutça, Sırpça etkisine bağlı olduğunu ifade etmektedir (Canhasi ve Sülçevsi, 2012: 210, 212; Günşen, 2010: 475-485; İbrahim, 1997: 105; Sülçevsi, 2011).

Öte yandan Eski Anadolu Türkçesinde, cümle içindeki "çün, çünki, kaçan, kaçan ki, ta, ta ki, neçe, neçük, ne vakt, ne kim" kelimeleriyle fiillerin zarflaştığı kullanımlar dikkate alınarak Kosova ve Makedonya Türk ağızlarında *ne* zamiri ve *açan / açın / haçan / haçın* ile kurulan cümleleri arkaik özellik olarak değerlendiren (Kalsın, 2013: 404-406), Balkan ağızlarında "ne zaman, -ınca/-dığı zaman, şart / -dığı takdirde, her ne zaman olursa olsun, zamanı gelince, er geç, mutlaka, kesinlikle" anlamlarıyla kullanılan *kaçan* soru sözcüğünün, Eski Anadolu Türkçesi ile Türkiye Türkçesi ağızları ve Balkan ağızları arasında söz varlığı açısından süregelen bağı göstermesi bakımından önemli olduğunu ifade eden (Torun, 2012: 51-52) yaklaşımlar da bulunmaktadır.

V.1. Yüklemin Yerine Göre Cümleler

V.1.1. Kurallı Cümle

V.1.1.1. Fiil Cümlesi

"dūru burayı *geldik*." (M8.4/2, 12) "manıstırdan *bindik*." (M8.1/1, 4) "oranın kabakları çok *datlı olurdu*." (M8.2/1, 151) "biz üç dört hāne birden *çıktık*." (B2.6/1, 33) "o kadā çok talebe *doyuruduk*." (B6.2/1, 38) "bizim baklavalāmız çok *olur*." (B6.2/1, 178) "anteri, don *giyiyem* ye." (B7.2/1, 39) "ordan annem bize samannan ekmek *pişirirdi*." (B7.16/3, 25) "orda iş *ūrendim*." (Y5.1/1, 24)

V.1.1.2. İsim Cümlesi

"bizım evımız çok *büktür*." (K1.1/2, 213) "okumam yazmam *yok*." (M8.4/2, 3) "en būkleri *benim*." (M3.8/1, 30) "salıncaklar mēşur‿udu." (M3.8/1, 307) "türk *kōdü*." (B2.2/1, 5) "anam çok *çalışkandı*." (B6.1/1, 464)

V.1.2. Devrik Cümle

I. Bölgede

"az mi babanız *yedi dayak*." (K1.1/1, 31) "*korkuyoz* yatma başka odaya." (K1.1/1, 34) "oni biz *gütürdük* dayılarının kūne." (K1.1/1, 91) "bizım da orasi *dīl* güzel diyo." (K1.1/1, 137) "dank şüle *geçti* bi İtiyar kadın *açti* kapiy." (K1.1/1, 179) "senın kızını *celecekler* arama." (K1.1/1, 317) "çay *ayıp* yapma." (K1.1/2, 19) "bizım evde *vardır* çok agaçlar." (K1.1/2, 212) "*sen‿imisın 'doktor*, sen‿imisın injiner" (K1.1/2, 299) "*içiy misin kāve* içiy misin çay" (K1.1/2, 365) "annem yirmi günlük‿imişım ben ölmüş." (M1.1/1, 5) "şeker pancarı *ekerdiler* peşit beyler" (M1.2/3, 22) "*var‿idi* kojakari ilaçlari." (M1.2/3, 92) "*vardi* erkezın beyiri." (M1.2/6, 72) "*yārdi* burā kā kar." (M1.2/6, 153) "*ben‿idim* en çüçükleri" (M1.2/6, 156) "soyadımız *dīl* ordan" (M3.2/1, 127) "kimse deyen yok nerey *gidersin*." (M3.2/1, 161) "yok adamın vardi alalari onlar yapti urganlidan." (M3.2/2, 32) "askere giderdi bizimkiler orā " (M3.2/2, 35) "būdır kıymet ufādır esma" (M3.2/3, 115) "*bol‿idi* bizde ceviz." (M3.3/2, 66) "okulun karşısında bizım *evımız‿idi*." (M2.3/4, 30) "bu arkadaj dedi *istiy* okula yardım‿etmē beş lira." (M2.9/1, 139) "*çekeym* sizi resım" (M2.11/1, 115) "o dā zayıfçık‿idi ben‿idım toplu" (M4.2/1, 178) "ben deym *çokim deym fena*" (M4.2/1, 300) "*fakir‿idi* çok dedem." (M4.1/1, 66) "dörd‿ay *girmiş‿idım* yeni yirmi yaşıma türkiyā gèļdum." (M7.1.2/1, 1) "radovij bize dört *sāt‿idi* uzak." (M7.1.5/1, 8)

II. Bölgede

"ekin‿idi ekili." (M6.2.7/3, 21) "serbez mācır biz." (M6.2.9/1, 8) "adam *getiri* toktorları bağa." (M6.2.13/1, 29) "*az‿ıdı* hana kūlēmiz" (B2.6/1, 8) "*başladım* kāveye çıkmā, başladım otūmā." (B6.1/1, 138) "dil de şekēden bal yaptırasın." (B6.1/1, 272) "iç istemezdim *okumā*." (B6.2/1, 33) "sōna bulgarca *başladım* okumā." (B8.4/2, 5) "ben çok *başarıdım* bardak urmayı." (Y1.1/5, 272) "*kaldı* bana bi yataklık yer." (Y1.1/5, 393) "*istiyiz* yemek." (Y1.3/1, 79) "*gittiler* sora onnar." (Y5.1/1, 51) "*gider* kāveye." (Y5.1/3, 92)

III. Bölgede

"çocuklar *atar* imza." (M8.4/1, 16) "*korduk* tencereye suyu." (M8.4/1, 19) "*alırız* kaşıkla kaymānı" (M8.4/1, 42) "*amladırdık* nūdu kuvada" (M8.4/1, 201)

"bir kocakari *gitti* kaynam almā" (M8.5/2, 226) "*yok‿udu* okul bize, *küvermezdi* adamlar." (M8.1/2, 8) "ama bir zorumuz *yok‿udu* onlardan." (M8.1/2, 7) "biS dört

olan‿ıdık, üç kıS.” (M3.8/1, 29) “*sālam‿ıdı* insanlar orda, memlekette.” (M3.8/1, 235)

V.1.2.1. Emir-İstek Kipli Fiillerin Fiilimsi İşleviyle Sona Taşındığı Devrik Cümleler

Bu tarz cümlelerde çekimli iki fiil vardır. Yüklem olan çekimli fiil önce gelir ardından emir-istek çekimli bir fiil getirilir. Bu devrik yapıda yüklemden sonra gelen emir-istek çekimli fiil isim fiili veya sıfat fiili karşılamaktadır.

I. Bölgede yaygın bir kullanımdır.

“çizme mi var ciyesın” (K1.1/1, 202) “yok *bakasın*” (K1.1/1, 431) “demezlar gelmişlar *görsünler*.” (K1.1/3, 104) “ne zaman geldiler aldilar yetmiş sekiz kişi geldi *alsın*.” (K1.1/3, 109) “istemezdım bu cün *celesınız* buraya.” (K1.1/2, 211) “yüz‿oni da istey misın *sayaym*?” (K1.1/2, 448) “bunda ben cürmedim o kā *versınlar* pare.” (K1.1/2, 370) “yalnız isterım bak bi kere *görim*.” (M1.2/2, 29) “gittım *sataym*” (M1.2/2, 55) “yā gönderidiler ama kafa yok‿imiş *alsın*.” (M1.2/3, 7) “şimdiden sōna başlājiz fidan *ekelım*.” (M1.2/3, 14) “kordun güneşe *kurusun*” (M1.2/3, 60) “nerē gicem pare ister *gidesin*” (M1.2/3, 145) “çārıdi sade bizi *pişirelım*.” (M1.2/3, 159) “sōna gittiler ev *tutsunlar*.” (M1.2/6, 34) “komadilar *satsınlar*” (M1.2/6, 102) “kimisi istemez türkçe *ōrensın*” (M3.1/1, 13) “öküz öldi para yok *alim*.” (M3.2/1, 208) “ucum‿etti altına *alsın*” (M3.3/1, 76) “mecbur‿olduk buray *gelelim*.” (M2.2/1, 20) “yok küpe *koyasın*” (M2.3/3, 135) “dā var mi *sorasın*?” (M2.5/1, 10) “iç bis kāvaltında bilmesık *içelım* çay.” (M2.10/2, 149) “adam bilmez *yapsın*.” (M2.10/2, 291) “gidemeym *olim* ameliyat.” (M4.2/1, 251) “bilmeysık bi bayram gidelım ta bir‿angi doa okālım.” (M4.2/1, 281) “burdaki gibi div, *kalkasın* gözüni *ovalāsın* da bi çay *içesın*.” (M7.1.3/2, 74) “istemezdik *gidelım* orā.” (M7.1.5/1, 73) “ben ij bi̇l̇mem çocükleri doktora *getirim*.” (M7.1.6/1, 109)

Yaygın olmamakla beraber II. ve III. Bölgede de görülmektedir:

“bilmem ben gözümde benim eddirsi̇e *çıksın*.” (M6.2.10/2, 139) “şini bayramda istėrmiş *gelsiñ*.” (M7.2.2/1, 43) “bizde yoktu ki *tutasın* dıştan.” (M6.2.14/1, 35) “istemedi beni *yollasın*.” (B6.7/1, 27) “istemezdi alsın.” (B8.4/2, 60) “ani istediler türkçe *okuylum*” (Y1.1/6, 34) “biS çay bilmezdik *yiyelim*.” (Y1.3/1, 74) “hiç bilmemdim *yürēm ārsın*” (Y2.2/1, 24)

“korsun *sūsun*” (M8.4/1, 273) “yok şey da üstünü *örtelim*.” (M3.7/1, 7)

V.1.2.2. Yönelme Hâl Eki Almış İsim-Fiilin Sona Taşındığı Devrik Cümleler

“başladi gayri millet acık turist murist *gitma* filan *gelma*.” (K1.1/1, 199-200)

“ben hiç istemeym *'gürma 'duyma* adlarını.” (K1.1/1, 216) “biz burda alıştık anne *dema*.” (K1.1/1, 294) “senın kızını celecekler *arama*.” (K1.1/1, 317) “hadi bi yere cidam işte bari bi koyşiya, bi kāve *içma* bi *otorma*.” (K1.1/2, 414) “bi cece ya üç cece kalacak *yatmā*.” (K1.1/2, 484) “sen çekmeyesin zorlok beni *anlamā*.” (K1.1/4, 91) “ne arayım *divermā*.” (K1.1/4, 125) “aray citmā babasilen *dolaşmā*.” (K1.1/4, 128) “onlar gidermişler orā *çalışmā*.” (M1.2/2, 72) “gèḷmiş malını *satmā*.” (M3.3/2, 79)

V.2. Yapısı Bakımından Cümleler

V.2.1. Birleşik Cümle

V.2.1.1. “Ne” Zamiri ile Kurulan

I. Bölgede

“ben söyleym benim yengemın dūnüni *ne* yaptık” (K1.1/1, 364) “pişinden büle boyali yog‿idi ilk *ne* çikti beyaz kara.” (K1.1/2, 180) “celin o cece *ne evlenecek* tellenırdi.” (K1.1/2, 274) “ben *ne cittım* alti ay kaldım onda.” (K1.1/2, 450) “oni *ne dōrarsın* büberi, çökeleyi atarsın” (M1.2/1, 45) “elli beşte *ne geldiler*.” (M1.2/2, 13) “yetmiş bir sene oldu *ne geleli*” (M1.2/2, 31) “keserler şiylerini bak örtmenlerin *ne ġayboldi*.” (M1.2/3, 129) “orasi biz *ne otuduk* elessaydi.” (M1.2/4, 2) “*ne yersın* o etten” (M1.2/4, 33) “ā bu borisuva *ne derım* orda bi çērèḳ müslüman” (M3.2/1, 74) “evlendım *ne* oray orasi dā yırak‿idi.” (M2.3/4, 14) “ben *nerede* evlendım o tarafın konuşmalari başkaydi” (M2.3/4, 46) “şini burda kına gecelerinde *ne giyeylar*, biz onları giyiyoduk.” (M2.11/1, 163) “bu ōlan *ne çikti* şini gitti işe onun ikizi var” (M4.2/1, 239) “anam *ne* kocaya gitmiş o adamdan” (M4.1/1, 377) “tasin *ne aldi* o evleri orda çırçır makinaydi.” (M5.1/1, 100) “onun akrabasidır o adam *ne* şarki yapaydi geçen gün.” (M5.1/1, 144) “kaynım *ne* alil ibrem amican *ne* öldü” (M5.1/1, 173) “bū̄k ayvanlar *ne* çivte gidēler” (M7.1.4/1, 93) “ayvanlari *ne* kapārıs” (M7.1.5/1, 72)

II. Bölgede

“o *ne gittiñiz* onlar biraz dā dili kırık” (M6.2.12/1, 59)

III. Bölgede

“sınır burdan *ne geldik* ya o kāve ka bize udut.” (M8.5/1, 150) “'çamlık kadar vardı *ne oturduk* ya.” (M8.5/1, 155) “benim ōlan *ne şini duru* ōlanım” (M8.5/2, 313) “dört köşe ötekliklerden, *ne* köylerde öteklik var siya bō̄le dermi onu örtünürdük” (M3.7/1, 104) “ne dēler ona mar ırmık dil mi o *ne yaparıs*?” (M3.8/1, 178)

V.2.1.2. "Ne Zaman / Ne Vakit" ile Kurulan

I. Bölgede

"*ne zaman* geldik biz annem, babam geldik memleketten, benim annemın dört kızi var‿idi dört ōlu." (K1.1/1, 1) "*ne zaman* geldi tito o zaman." (K1.1/1, 23) "*ne zaman gelirdi* tıraktor *ne zaman gelirdi* bilmem ne o zaman gelir açardilar" (K1.1/1, 43) "*ne zaman* bebe kırk günlük oluy o zaman gideydık" (M2.3/3, 84) "selennikte *bindik ne zaman* trene" (M2.9/1, 86) "*ne vakıt* kurulmiş urasi yini makidonya." (M4.2/2, 88) "ürmüz engen öle gèḷmiş‿idi *ne zaman*" (M7.1.2/1, 211) "biz *ne zaman ufak‿idık* yok‿idi okul." (M7.1.5/1, 19) "*ne vakıt* ȍḷdi o zaman çikardım." (M3.2/2, 71)

II. ve III. Bölgede

"*ne zaman başlar* diş çıkarmā diş çörē yaparlar." (Y1.1/5, 230)

"*ne zaman dūracaklar* o zaman bol." (M8.4/1, 254)

V.2.1.3. "Kim" Zamiri ile Kurulan

I. Bölgede

"o gece elvayı ilk *kim* yapar o tā son gününe kadar yapar." (K1.1/3, 61) "*çim* isterse ügrenma tam türkiya türkçesını" (K1.1/2, 185) "*çim aç‿ise* yapar yer *çim dil aç* yemezĺar." (K1.1/2, 394) "*kim* eker tütün eker *kim* eker bostan eker" (M1.2/3, 14) "e *kim* yapar kırk yapar *kim* yapmaz tarlalara" (M1.2/3, 105) "*kimın* işi ovada afif‿idi serbes gider toplārdi" (M3.3/1, 106) "*kim* istey boyadıy *kim* istemey boyatmay." (M2.5/2, 72)

II. Bölgede

"*kim zengin* onun devirini çıkarılardı." (M7.2.1/1, 226)

III. Bölgede

"*kim* kuvetli ona veriydiler" (M3.7/1, 161) "*kimin* beygiri var şeyi var atı var gidēr." (M3.8/1, 141) "kim kurardı o sofrayı o alırdı" (M8.5/2, 373)

I. Bölgede yer alan Köprülü göçmen ağızlarında *kim* ve *ne* soru zamirlerinin birlikte kullanıldığı ve bu "kim ne" yapısının -an sıfat-fiilinin işlevini yüklendiği örnekler çoktur.

"*kim ne müslümanlar içine yaşıy* türkçe biliy onlar." (M2.2/2, 16) "e *kimin ne* beygirleri var beygirleri koşarlar tınaza" (M2.2/2, 19) "*kim ne* kalabalık teknede yüruy kalabalık *kim* gene dā azlık sofra var" (M2.6/1, 148) "sabāli *kim ne evlenemey* ıdırlezkuşlūnu yedın mi erkez kuzular keseydi" (M2.11/1, 43) "*kim ne* bakıyo kız onlara bakıyolar." (M2.6/2, 59) "*kim ne* yeni gelin evlenmiş, yemek azırlajak"

(M2.7/4, 78) "*kim ne* istey gidey devlet işine" (M2.7/3, 46) "kim ne isteydi yeydi kim ne istemeydi yemeydi" (M2.7/3, 76)

Bu kullanıma, Radoviş-Oravitsa ile İştip-Kutsa ve Yonuzlu'da da birer örnekte rastlanmıştır:

"*kim ne* okumiş okul biliyodu" (M7.1.6/3, 39) "çıktık ordan te geldik bir iki konu komşudur şeydir *kim ne* azırlanmış kıyatları geldik ordan." (M6.2.10/1, 120) "*kim ne* türkçe istek yaptırdıysa" (M6.2.12/1, 201)

V.2.1.4. "Nasıl" Soru Zarfı ile Kurulan

"elli sene oluy biz *nasul gelmişık* burā." (M7.1.3/2, 13) "üç‿ay *nası* ölmüştür benım adam." (M4.2/6, 114)

V.2.1.5. "Nice" Zarfı ile Kurulan

Örnekleri I. Bölgedendir.

"büttūn o zini dolar bak *nice* benım bu şu pīnirlerim şöyle." (K1.1/1, 451) "te burda *nice* oynarlar bak çocuklar biz de orda öle oynardık." (M1.2/2, 41) "baksana paspasları *nice örerım*" (M1.2/3, 1)"kırmızi büle *nije* şimdi alırlar kına gejesinde ayni öleymiş." (M1.2/3, 28) "aynı yemekler burda *nice* yaparlar." (M1.2/4, 14) "benım anam nice öldi ondan sōna çek'ti." (M1.2/4, 50) "beş‿altı ay *nice ölüktür*." (M1.2/7, 16) "gün *nece* orda doạrdi ayni burda" (M3.2/1, 97) "*nije* onlar türkçe şeydiylerdi konuşuylardi biz gene ǵavurce şeydiydik" (M2.4/3, 15) "ayni te *nice* burda konuşuym ayni." (M2.6/1, 7) "*nice* fabrikalar çıkarı ya." (M7.1.5/1, 180)

V.2.1.6. "Niçin" ile Kurulan

I. Bölgede

"*niçin okurdi* kaynam kaynatam da onlar istemezdi oyle şīler yılbaşī, ıdırlēz." (M1.2/3, 167) "kızdilar bize orda *niçin gèḷdık*." (M3.3/2, 86) "pek gitmeydık *niçin* iş vardi çok evde." (M4.2/1, 70) *"niçin su'baydi* ep sakli sakli yapti ḱātlarını." (M5.1/1, 86) "çok onlā *niçın* süzgü almaz bu kājık." (M7.1.2/1, 251) "okumişlīm yok *niçin* aydan günden tam tamına dīveremem." (M7.1.5/1, 215) "benim kayna *niçin* kimsem yok yalnıS, kızım deydi" (M4.2/6, 81) "iç acımam *niçin* bıraktım." (M5.1/1, 114) "sallaydı kaynanam yerler *niçi* şeydi" (M5.1/1, 172) "şini prizrende yapaylar *niçin* çok cezılı ya" (K1.1/4, 22)

II. Bölgede

Örnekleri daha çok İştip ve Radoviş Yörük ağızlarında görülür.

"bu kadar fıçılar yapardık *niçi* çoban da var‿ıdı." (M6.2.7/3, 50) "bize zor geldi o açılma *niçi* ǵavurla karışık orası." (M6.2.12/1, 34) "bizim yerleri alan yok *niçi*

müşteri yok" (M6.2.12/1, 70) "adam biliyo azcık biliyor o *niçin* askere gitti o." (M6.2.13/1, 75) "o bilir‿idi *niçin* o askerlik‿etti dört sene" (M7.2.7/2, 27) "aba dērdik *niçi* adamım aba dēr ben de aba dērin." (M7.2.3/1, 78)

"o kapalı *neçin* beş sāt kaynadiyisin onu." (B8.4/2, 66) "anasına kızmış ta *niçi* beni çabuk alamaylar" (Y1.1/6, 466) "utandım kaynatam *niçin* yanıma gelmiş." (Y3.2/1, 125)

III. Bölgede

"anam ȍl̩dü *niçin* bırakmadım çocükleri" (M3.8/1, 137) "orda yenir, sūk‿udu orda *niçin*." (M3.8/1, 234)

V.2.1.7. "açan / açın / açȧn" ile Kurulan

"*açan* mājır geldik o zaman yok‿idi" (M1.2/3, 121) "*açan* okuttuk, geçti." (M7.1.4/1, 109) "*açan* kavkaysın dize kā kar" (M7.1.3/2, 119) "*açȧ*n çalar ben istiyom oynamā." (M5.1/1, 145) "zati dunyā *açȧ*n geldık ǵavurlarda komşi onlar" (M5.1/1, 158) "*açın* 'kızar ya bi celin kaynanaya der" (K1.1/1, 394) "*açın* çıkarsın bir onu kocan sayarsın" (K1.1/4, 22)

"*açan* baktık kuyuda yok." (M8.4/1, 107) "*açan* o dū tarafına kar yār emen memleket gelir aklıma." (M3.8/1, 202)

"*açan* biz ufak‿ıdık yok‿udu" (M7.2.7/2, 38) "*açan* gittik yanar er şī." (Y5.1/3, 103)

V.2.1.8. "Hangi" ile Kurulan

"*angi kız evlenemey* onun başında şey mane açacan." (M2.11/1, 41) "*angisi beygir var* yükledıy eşeyine" (M4.1/1, 193)

V.2.1.9. "Ki" Bağlacı ile Kurulan

"bilmezdi *ki* anası dīl o" (M1.2/4, 50) "kime gideyim *ki* uçmuş evler" (M2.10/1, 107) "yazılsın *ki* dinlensın amur." (M1.2/3, 54)

" bilmeyiz *ki* dayım alır bīgiri." (M8.5/1, 157)

Prizren'de *çi* biçimindedir:

"iç çimse bilmedi *çi* biz bunda gelecez kalacaz." (K1.1/2, 82) "şimdi soroşacam *çi* senle süleştım şimdi süleşecem süẹĺaya." (K1.1/2, 106) "cit cendını sanıysın *çi* türkiyadasın." (K1.1/2, 454) "biz sülemeklen anlaysın *çi* ondasın" (K1.1/2, 455) "anlardı *çi* anası dil." (K1.1/2, 551) "ben bilmeym *çi* buraya celecem." (K1.1/4, 104)

V.2.2. Bağlı Cümle

V.2.2.1. "sA" Bağlacı ile Kurulan

Arnavutçadan alınmış *se* bağlacı "çünkü, yoksa, zira, nitekim" anlamlarına gelmektedir (Canhasi ve Sülçevsi, 2012: 211; Günşen, 2010: 487; İbrahim, 1997: 106).

MBGA'da bu bağlacın "sa" ve "se" biçimleri görülür:

"nası bura delibeyler mermere, şini anladın mı, *se* bizim de üleydi." (M8.4/1, 8) "konuşuruz *se* güleriz, şaka yaparız." (M8.4/1, 71) "bizim sülĺāle dedım *se* orda 'izmite abimlar var" (M3.2/1, 134) "ilk güne yemekleri mi *se* gī̄mi mi?" (M2.8/1, 60) "sōna iki kap aşırı ben *se* koyaym." (M2.10/2, 258)

"çikarır cütürür onlari *sa* degışır ciyer başka ya bi anteri." (K1.1/2, 305) " demij biz buna anamın adını verecez nayle *sa* beni anam bū̄tmüş te." (K1.1/4, 199) "anlatsam *sa* nerden girsem nerden çıksam" (M3.2/3, 126)

V.2.2.2. "a" Bağlacı ile Kurulan

Araştırmacıların Türkçedeki "de, ise, ya" bağlaçlarının işlevine sahip Makedoncadan alınma bir bağlaç (İbrahim, 1997: 107) veya Türkçedeki "ise" bağlacının yerine kullanılan Sırpça bir bağlaç (Günşen, 2010: 486) şekillerinde açıkladıkları "a" bağlacı ile kurulan bağlı cümlelere karşılaştırma metinlerinden Köprülü-Dorfullu ile Kosova-Prizren'de rastlanmıştır:

"şimdi çinko işporetlerinde pişirıys ekmekleri *a* eskiden ponisa, ponisada yaparız" (M2.7/4, 83) "bizım köyde sarilık tutmay çocukları *a* kasaba yerinde bilmeyler sarilık tutay." (M2.7/4, 139) "ufak çocuklar bile makedonca bizım ū̄rendi *a* onlar türkçe ū̄renemediler." (M2.7/4, 178) "demek salonda bi başka *a* bizde salonda da yemekli yaparĺar." (K1.1/4, 26) "bunda hemen hemen heppısi dört beş kat *a* bizde var evler içi kat, üç kat" (K1.1/4, 134)

V.2.2.3. "Hem" Bağlacı ile Kurulan

Hem bağlacı, Batı Rumeli Türk ağızlarında "ve, de" anlamlarında bağlama edatı olarak da kullanılmaktadır. Aynı kullanım XVII. yüzyıl Batı Rumeli Türk ağızlarında da vardır (Gülsevin, 2017: 141).

Ahmet Günşen ise Kosova ve Makedonya Türk ağızlarında, hem bağlacının genelde çekimli fiillerden sonra gelerek, Sırp, Arnavut ve Makedon dillerinin etkisiyle, -Ip / -Up zarf-fiilinin işlevinde kullanıldığını söylemekte ve bu tip cümleleri birleşik cümle yapısı içinde değerlendirmektedir. Bu bağlacın "tam bir

sene sora inek *hem* at alırlar" örneğindeki gibi "ve" işlevli sıralama bağlacı kullanımının da olduğunu sözlerine eklemektedir (Günşen, 2010: 484-485).

MBGA üzerine yaptığımız çalışmalarda da tekrar bağlacı "hem"in Kosova-Prizren ve Makedonya göçmen ağızlarında, özellikle de I. Bölge metinlerinde, tek başına "ve", "de" anlamlarında kullanıldığı görülmüştür. Cümlede anlamı pekiştiren, kuvvetlendiren "de" bağlacı işlevli kullanımına Debre-Elessa, Strumisa-Şuşuva, Kosova-Prizren (I. Bölge) ile Manastır-Mecitli (III. Bölge) ağızlarında rastlanmıştır. Bunun örnekleriyle, daha çok, Elessa'da karşılaşılmıştır:

"kızgın suyle karıştırımışlar onu akşamdan *em* kabarsın." (M1.2/3, 47) "kızardi mi *em* atarsın kızgın su, şeker" (M1.2/3, 62) "yā evliydım *em* bi kıSçem vardı bile." (M1.2/4, 4) "boyle yālarsın *em* korsun" (M1.2/3, 77) "elerdık *em* amur gibi kordun güneşe kurusun" (M1.2/3, 60) "sererdın bir tepsiye bir kat *em* kordun saçı üstüne." (M1.2/3, 79) "endırısın aşā *em* çevır içini" (M1.2/3, 88) "bir kırmızi bi giydırıdiler *em* duvak örterdiler üstüni." (M1.2/4, 11) "atardık *em* yapardık." (M1.2/4, 27) "onlarle kaynadırdılar *em* sürerdiler yürēne." (M1.2/3, 93) "tarlā giderdım *em* ep bebeklene *em* yürürke araba yok." (M1.2/4, 40) "gidermiş oş geldine *em* sorarmij bizi." (M3.6/1, 40) "hastanede *em* kızi *em* çocogi." (K1.1/4, 293)

"mutka düver *em* mani yapar." (M8.4/1, 46)

I. Bölgede "ve" bağlacı yerine kullanıldığı örnekler ise şunlardır:

"ben buraya geldim babaannemlen *em* dedemlen" (K1.1/4, 35) "feriye abla *em* benım acı babam amca kızılen amca ōlu." (K1.1/4, 36) "ani sirke atarlar em şiy şeker." (M1.2/1, 81) "patatiz *em* fasule onları ep ekerdık" (M1.2/6, 85) "bana üç dölüm *em* on dölüm tarla amicam baış yapmış." (M1.2/5, 27) "ūlende geldi makarına, ļāna salatası *em* köfte." (M2.9/1, 60) "ordan bindik ben *em* o çingene" (M2.9/1, 207) "benım belım çok ārıy *em* bacām." (M2.10/2, 351) "dūnümüze em yemē gelın *em* dūne." (M2.3/3, 55) "ben *em* ramazan abi berāber kaldık" (M5.1/1, 43) "bostan ekesın çocuklarına *em* dari" (M7.1.2/2, 28) "annemın babasi *em* annemın annesi da būtmişler oni." (M7.1.5/1, 269)

II. Bölgeden İştip-Poçuval'da da bir örneği vardır:

"mektübü *em* eşālarını gönderdi." (M6.2.3/2, 62)

V.2.3. Sıralı Cümle

"ateş yakarlar, pilaf yaparlar, kalabalık dolaşırlar." (K1.1/2, 175) "ē yımırta *kaynadırdık*, süt pidesi *yapardık*." (M8.5/2, 393) "emen güzèļ *temizlediler baktilar*." (M2.3/1, 149) "aldilar, götürdiler." (M2.5/1, 71) "afıyonu *kazardık*, afyonla

çocuklāmız ufacık *belērdık*, *alırdık* burnuna *yapardık* afıyonu, katranni burnuna." (M7.1.6/1, 15) "o ġavurlardan *kaçtık geldik* burayı." (M6.2.4/1, 13) "suvan börē *yapardık*, ulāna börē *yapardık*, çorba *yapardık*." (M6.2.7/3, 42) "ulālar te koyun *otarılar*, dālarda *yatırlar kalkarlardı*." (M7.2.7/2, 32) "orda *dūduk,* orda *būdük*, orda *evlendik*." (M6.2.13/1, 2) "sōna o göbēni *kesti, yıkadı, gitti*." (B7.9/1, 109) "petmez *yapardık*, sōna kabak reçeli *yapardık*, havya reçeli *yapardık*." (Y1.1/5, 212) "o ġadā mallāmızı *sattık, bıraktık, geldik* işte." (Y2.2/1, 49) "ben yunanistanda *dūdum, būdüm, evlendim*." (Y3.1/2, 4) "ondan sōra *gelīler, kızını alīlar, gidēler*." (Y5.1/3, 133)

V.3. Anlam Bakımından Cümleler

V.3.1. Olumlu Cümle

"kışlıgi *dedım*" (K1.1/2, 112) "*tezesiyim* ben." (M1.2/4, 53) "bu Íaf bizde *var*." (K1.1/1, 322) "agaçlar *var‿idi*." (K1.1/2, 214) "bi göz *var‿idi*" (M1.2/1, 12) "sekiz dane yavrum *var*." (M8.4/1, 75) "ben ayatımdan *memnunim*." (M3.2/1, 175) "er şīmız *bol‿idi*" (M3.2/3, 30) "bi turya fabrikasi *var‿idi*" (M3.5/1, 27) "askerlik çok *güzel‿idi*." (M2.9/1, 25) "bak bunu ben *dokudum*." (B3.1/1, 192) "çok *şakacıydım* ben." (B7.16/3, 51) "çeşme *vā*" (B8.4/2, 71)

V.3.2. Olumsuz Cümle

V.3.2.1. -mA Olumsuzluk Ekiyle Yapılan

"orda isteme *demezĺar*." (K1.1/1, 316) çimseden bi zarar *cürmedık*." (K1.1/2, 103) "*demedım* kuşlugi." (K1.1/2, 112) "epısi burā *gelmedī* " (M1.2/2, 47) "*dokumadık* alı." (M1.2/3, 129) "bi dā *takmadım*." (M1.2/6, 141) "bi şey bize *bırakmadi*." (M3.4/2, 23) "ic gün *görmedın* icbi rātlık *görmedın*" (M2.11/1, 56) "bañа *sorma*." (M6.2.3/1, 33) "içbi şey *katmazdık*" (M7.2.7/2, 158) "*ġullanamam* ġızım." (B3.1/1, 119) "içbi şey *annatmadılar*" (B7.16/3, 40) "of ōlum *elleme*." (Y3.2/2, 130)

V.3.2.2. Değil Kelimesiyle Yapılan

"'anasi, *dil* kendısi" (K1.1/1, 106) "mācır *dildiĺar* onlar." (K1.1/1, 140) "pişman *dīliz*." (K1.1/2, 87) "kavgaji *dil‿idi*." (M1.2/3, 155) "çok būk *dildim*" (M1.2/4, 53) "sarı lira *dildi*" (M8.4/1, 144) "bizım köyden dil" (M3.2/1, 73) "sulançlık *dil‿idi*" (M3.8/1, 7) "yakın *dīldi*" (B5.1/1, 47) "o önemli *dil*" (Y3.2/2, 135)

V.3.2.3. Yok Kelimesiyle Yapılan

"eletirik *yok*" (K1.1/1, 114) "benım zanātım *yok*" (K1.1/1, 169) "pişinden büle boyali *yog‿idi* " (K1.1/2, 180) "bu ev *yok‿idi*" (M1.2/1, 12) "urma yok, mandalin yok, pırtakol yok" (M3.2/1, 168) "evlerde *yok‿udu* su." (M3.8/1, 283) "suvan *yok*,

sarmısak *yok*.” (M6.2.9/1, 111) “anam *yok* bubam *yok*.” (B5.1/1, 164) “bizim orda zītin *yoktu*.” (Y3.4/1, 214)

V.3.2.4. Ne … Ne Bağlacıyla Yapılan

“*ne* çay içtık *ne* kāve içtık” (K1.1/2, 444) “*ne* zetin var‿idi *ne* şī vardi” (M1.2/3, 121) “*ne* babayı dinledi *ne* anayı dinledi” (M8.4/1, 175) “*ne* ayvanlar kalacak *ne* kendileri kalacak” (M8.5/1, 8) “ben yetiştīmde *ne* arp var‿ıdı *ne* bi şey” (M8.1/1, 131) “*ne* ēcan geldi aklıma *ne* bi şey.” (M3.8/1, 281) “*ne* akrabalar kaldi *ne* komşular kaldi.” (M2.5/2,38) “*ne* sor *ne* düvereyim.” (M2.6/1, 19) “*ne* anam kaldı *ne* babam” (M6.2.3/1, 28) “*ne* ben īleştim *ne* o konuştu.” (M6.2.9/1, 128) “*ne* toktor bilirdik *ne* oja bilirdik.” (M6.2.9/1, 17) “*ne* sürüdüm *ne* gelin oldum” (M7.2.7/2, 156) “*ne* asmaları kalmış *ne* bebēleri kalmış” (B6.4/1, 29) “*ne* tuz koyarız *ne* yā koyarız.” (Y1.1/5, 365) “*ne* annem ġaldı *ne* bubam ġaldı” (Y2.2/1, 11) “*ne* dansüz vardı *ne* köçek” (Y5.1/1, 54)

V.3.3. Soru Cümlesi

Genelde “mU” soru eki ve soru kelimeleriyle soru cümlesi yapılmaktadır. Ancak, Debre-Elessa ağzında bunların yanı sıra kelimenin son hecesinde yoğunlaştırılan vurguyla da cümleye soru anlamı katılmaktadır. Hatta tonlamayla son hece ünlüsü uzatılarak bu vurgu pekiştirilmektedir. Benzer durum günümüz Batı Rumeli ağızlarında olduğu gibi XVII. yüzyıl Batı Rumeli ağızlarında da gözlenmektedir (Gülsevin, 2017: 126). Bu kullanım, Anadolu’nun Doğu Grubu ağızları için belirleyici bir özelliktir (Karahan, 1996: 52). Aynı kullanım Azerbaycan ve Kıbrıs Türk ağızlarında görülmektedir. A. Bican Ercilasun’a göre; vurgu ve tonlamayla soru sorulabilmesi Türk dilinin başlangıcında sorunun eksiz olduğunu düşündürmektedir. Köktürk bengü taşlarında soru için bir başka pekiştirme enklitiğinin, “gu”nun da kullanılması, bu enklitiklerin aslında pekiştirme işlevindeyken sonradan soru eki durumuna geldiğini göstermektedir. Bugün de “mU”nun Yeni Uygur Türkçesinde soru işlevinde değil “dA” anlamıyla pekiştirme işlevinde kullanılıyor olması bu düşünceyi desteklemektedir (Ercilasun, 2008: 50).

V.3.3.1. Soru Ekiyle Yapılan Soru Cümleleri

“apartmanlar *mi* var‿idi eskiden” (K1.1/1, 137) “balkabā *biler misınız* nedır?” (K1.1/1, 208) “bi su verır *misın*?” (K1.1/3, 93) “kalalım mi cidelım mi?” (K1.1/2, 86) “bilmez̦ *misınız*?” (M1.2/2, 2) “nejmiyē bulamadın *mi*?” (M1.2/3, 49) “bak *verı miler*?” (M1.2/3, 128) “kaynanan *gelır mi*?” (M1.2/6, 168) “işidir misin?” (M8.4/1, 26) “bak gördün *mü*?” (M8.4/1, 89) “seĺanē *kaçtılar mı*” (M8.1/1, 120) “bi̇l̤mem *atar*

miydık" (M3.2/2, 54) "esmā teze *mi* yolladi seni?" (M3.2/3, 27) "engem biliyon mi bulgarle yakın onlar" (M3.2/3, 39) "burda da *var mı* o?" (M3.3/2, 24) "onları *anlatayım mi*?" (M3.4/2, 17) "kaynanā mi?" (M3.5/1, 52) "var *mı* sizde da?" (M3.8/1, 72) "nūtlu ekmē *mi*?" (M3.8/1, 186) "dā sayaym *mi*?" (M2.2/3, 3) "bulgaristan *mi* ne." (M2.3/1, 13) "şanliurfā *gittin mi*?" (M2.5/1, 7) "neyle karıştırcan *mi* kızım?" (M2.10/2, 63) "buldun mi" (M4.1/1, 222) "fuat‿agā *gittınız mi*?" (M4.3/1, 24) "sen dey ġavurce *mi* konuşuysun?" (M7.1.3/1, 109) "anne masal *mi* sūlersın rüya *mi*?" (M7.1.5/1, 11) "nişadır siz *kullanma misınız* onlari?" (M7.1.6/1, 114) "alikoçtan *mısıñ*" (M6.2.3/1, 13) "sen sıgara *mı* içiyon?" (M6.2.13/1, 240) "yirmi bire *mi* döndük bekir?" (B2.2/1, 11) "katıye *mi* annen?" (B7.9/1, 99) "evde bulacān *mı* abil agayı?" (B7.16/3, 13) "e nerden *kazuva mısınız* o kili?" (B7.16/3, 395) "bu fıçıyı satacān *mı*?" (B8.5/1, 59) "ana *kalktın mı* ba *yatıyı mısın*?" (Y3.2/1, 82) "ev yapma *sabunu mu?*" (Y3.4/1, 214)

V.3.3.2. Soru Kelimesi Kullanılarak Yapılan Soru Cümleleri

"babam diy ne oldi." (K1.1/1, 94) "şindi o dedīm front *ne* oluyo, *ne* olacak?" (K1.1/1, 181) "abe ey, ayriye ablayı *ne* iki kat yaptın?" (M8.4/1, 69) "*ne* kalkarsın sen?" (M8.5/1, 7) "*ne* Íāzim bunlar yaų?" (M8.2/1, 64) "nerdensınız?" (M3.2/1, 120) "ismın *ne* be kızım senın?" (M3.3/2, 13) "*ne* der bu kadınlar?" (M3.5/1, 25) "*nerde* oturuysun sen?" (M2.10/2, 221) "*nerde* o vedat?" (M7.1.6/1, 17) "*neden* ūle?" (M6.2.4/1, 136)

"sen *nerden*? " (M6.2.10/2, 55) "*ne* yaptıñ be?" (M7.2.1/1, 263) "ibrayim *nereye* gitti be? " (B6.7/1, 57) "*nereyi* gidiyisin ba dayı dalço?" (Y3.2/1, 11) "*ne* var *ba* sali ne ba çocūm? " (Y3.2/1, 77)

"ramiz dedeler *kaçta* gelmiş?" (K1.1/1, 196)

"sen *kimın* kızısın"(M1.2/2, 20) "zūre *kim* yaptı bu patikleri be?" (M6.2.10/2, 91)

"buçima yakın köyler *angileri* var‿idi?" (M7.1.3/1, 84)

V.3.3.3. Vurguyla Yapılan Soru Cümlelеleri

Bu kullanım Debre-Elessa ağzında yaygın.

"gelişi'mīz?" (M1.2/2, 24) "*bulama'dī* kı?" (M1.2/3, 49) "*anla'di*?" (M1.2/6, 51) "sevda mar sen mustafā *gitme'dī*?" (M1.2/6, 166) "e sen bi yere *çıkma'sın*?" (M1.2/6, 167)

Strumisa-Veleüs ağzı ile Köprülü-Dorfullu derlemesinde de örneği görülmüştür:

ānadın? "anladın mı?" (M3.3/3, 25) anla'dın (M2.7/3, 53)

SONUÇ:

Ağız araştırmacıları, "çok yaygın", "yaygın", "yaygın değil", "az görülen", "karakteristik", "tipik özellik" vb. tasnif tanımlamalarına sık sık başvurmak durumunda kalırlar. Biz de bu tanımlamaları kullanmaya başladığımızda bir ölçü arama ihtiyacı içinde olduk. "Çok yaygın"ın sınırları nedir mesela, nerede başlar, nerede biter, bütün ağız araştırmacılarının ittifak ettiği bir miktarı-ölçüsü var mıdır, şeklinde ölçü oluşturabilmenin fiili sıkıntılarını yaşarken istatistik (matematik) biliminden küçük bir destek alma ihtiyacı duyduk ve belirleyici nitelikteki her özelliğin işaretlenme sayılarını, kaynak kişi toplamları ve işaretlenme (tespit) toplamlarına oranlayarak yüzdelerini bulduk. Bu yaptığımız işlemin varyasyonları üzerine çalıştık. Göz önüne serilen bu oranlar, her bir özellik için yukarıda verilen tasnif tanımlamalarının çok üstünde bir netliğe kavuşmamıza yol açtı ve bu verileri değerlendirmelerimizin temeli kabul ettik.

Sonuç bölümümüzde, MBGA geneli ve tek tek bölge değerlendirmeleri, veri analizleri yapılmış, yine MBGA'nın geneli ve tek tek bölgelerin toplu veri dökümleri sayılmıştır. Belirtilen konuların detayları, 'MBGA Veri Analiz Tabloları ve Grafikleri' bölümünde verildiğinden, tekraren buraya taşıma lüzumu hissedilmemiştir. Akabinde, bölgeler bazında bazı saptamalarda bulunma lüzumu hissedilmiş, karşılaştırma metinlerinin kısa bir değerlendirmesiyle de sonuç bölümü tamamlanmıştır.

MBGA Genelindeki Verilerimizin Analizleri ve Değerlendirilmesi

"Manisa Balkan Göçmenlerinin Ağız Özellikleri"nde (MBGAÖ) 212 kaynak kişi ile görüşmeler yapılmış ve tüm kaynak kişilerimizin metinlerinde tespit edilen her bir özelliğin tek tek işaretlenmesi sonucu ortaya çıkan toplam 4313 işaretlenmede belirleyici nitelikte 114 ağız özelliği tespit edilmiştir.

Özellikler, görülme aralıklarına (yüzde/kaynak kişi) ve bulundukları yüzdelik dilimin üzerindeki miktarlarına göre sıralandığında;

% ARALIĞI	kk. ARALIĞI	ÖZELLİK SAYISI	% ÜSTÜ ÖZELLİK SAYISI
50-98,11	113-208	11	% 50 üstü 11
40-50	86-101	5	% 40 üstü 16
30-40	65-83	8	% 30 üstü 24
20-30	44-63	13	% 20 üstü 37
10-20	22-42	16	% 10 üstü 53

5-10	11-21	17	% 5	üstü 70
2-5	5-10	15	% 2	üstü 85
1-2	3-4	14	% 1	üstü 99
0,47-1	1-2	15	% 0,47	üstü 114

şeklinde bir dağılım ortaya çıkmaktadır.

İşaretlenme yoğunluğu %50 ve üzerinde olanlar alındığında öne çıkan 11 ağız özelliği ile karşılaşılmıştır. Bu öne çıkan 11 özelliğin işaretlenme toplamları 1638, işaretlenme yüzdesi ise %37, 97'dir. Geriye kalan 103 ağız özelliğindeki işaretlenme toplamı 2675 yüzdesi %62,02'dir.

Konu ile ilgili yapılan çalışma ve değerlendirmeler neticesinde MBGAÖ'nün üç ağız bölgesine ayrılarak incelenmesi gerektiği kanaatine varılmıştır. 212 kaynak kişiden 75'inin I. Bölge, 125'inin II. Bölge, 12'sinin III. Bölgede yer aldığı tespiti yapılmıştır. İşaretlenme toplamları açısından ise, ilk 11 özellikte I/384+II/1168+III/86 = 1638, MBGAÖ genelinde I/1514+II/2550+III/249= 4313 olduğu görülmüştür.

MBGAÖ'nün, **sadece I. Bölgesinde** 19 özelliğin, **sadece II. Bölgesinde** 40 özelliğin, **sadece III. Bölgesinde** 1 özelliğin görüldüğü,
sadece I. ve II. Bölgelerinde 10 özelliğin, **sadece I. ve III. Bölgelerinde** 6 özelliğin, **sadece II. ve III. Bölgelerinde** 7 özelliğin, **I, II ve III.** Bölgelerde (her üçünde birden) 31 özelliğin, ortak olarak görüldüğü tespit edilmiştir.

I.Bölgedeki Verilerimizin Analizleri ve Değerlendirilmesi

I. Bölge; ağırlıklı olarak Kosova, Makedonya ve az bir miktar da Bulgaristan metinlerinden oluşmaktadır.

I.Bölgede K5+M69+B1 olmak üzere 75 kaynak kişi ile görüşmeler gerçekleştirilmiştir. I.Bölgede tespit edilebilen 66 ağız özelliğinin işaretlenme dağılımları ise K125+M1383+B6 olmak üzere toplam 1514'tür.

Özellikler, görülme aralıklarına (yüzde/kaynak kişi) ve bulundukları yüzdelik dilimin üzerindeki miktarlarına göre sıralandığında;

% ARALIĞI	kk. ARALIĞI	ÖZELLİK SAYISI	% ÜSTÜ ÖZELLİK SAYISI
50-100	41-75	14	% 50 üstü 14
40-50	30-37	6	% 40 üstü 20
30-40	25-29	5	% 30 üstü 25

20-30	16-22	11	% 20	üstü 36
10-20	8-14	5	% 10	üstü 41
5-10	4-7	15	% 5	üstü 56
2-5	2-3	7	% 2	üstü 63
1,33-2	1	3	% 1,33	üstü 66

şeklinde bir dağılım ortaya çıkmaktadır.

İşaretlenme yoğunluğu %50 ve üzerinde olanlar alındığında **14 ağız özelliği** ile karşılaşılmaktadır. Bu **14** özelliğin işaretlenme toplamları 799, işaretlenme yüzdesi ise %52,77'dir. I.Bölgedeki 66 ağız özelliği ve 1514 işaretlenmeden ilk 14 ağız özelliği ve onlara ait 799 tespit çıkarıldığında [(66-14=52) (1514-799=715)] özellik tespitlerinin yarıdan fazlasının bu ilk 14 ağız özelliğinde toplandığı görülmüştür.

I. Bölge,

Kosova'da tespit edilen 40 ağız özelliğinden 8'inin sadece Kosova'da,

Makedonya'da tespit edilen 58 ağız özelliğinden 25'inin sadece Makedonya'da görüldüğü,

Kosova(40) **ve Makedonya'da**(58) olmak üzere tespit edilebilen toplam 98 ağız özelliğinden 27'sinin sadece Kosova ve Makedonya'da,

Makedonya(58) **ve Bulgaristan'da**(6) olmak üzere tespit edilebilen 64 ağız özelliğinden 1'inin Makedonya ve Bulgaristan'da,

Kosova(40), Makedonya(58) ve Bulgaristan'da(6) olmak üzere tespit edilebilen 104 ağız özelliğinden 5'inin Kosova, Makedonya ve Bulgaristan'da, ortak olarak görüldüğü tespit edilmiştir.

II. Bölgedeki Verilerimizin Analizleri ve Değerlendirilmesi

II. Bölgede Makedonya(39)+Bulgaristan(58)+Yunanistan(28) olmak üzere 125 kaynak kişi ile görüşmeler gerçekleştirilmiştir. II. Bölgede tespit edilebilen 88 ağız özelliğinin işaretlenme dağılımları ise M880+B1155+Y515 olmak üzere toplam 2550'dir.

Özellikler, görülme aralıklarına (yüzde/kaynak kişi) ve bulundukları yüzdelik dilimin üzerindeki miktarlarına göre sıralandığında;

% ARALIĞI	kk. ARALIĞI	ÖZELLİK SAYISI	% ÜSTÜ ÖZELLİK SAYISI
50-100	64-125	13	% 50 üstü 13
40-50	52-57	6	% 40 üstü 19
30-40	38-48	5	% 30 üstü 24
20-30	26-37	8	% 20 üstü 32
10-20	13-22	14	% 10 üstü 46
5-10	7-12	10	% 5 üstü 56
2-5	3-6	12	% 2 üstü 68
1-2	2	8	% 1 üstü 76
0.80-1	1	12	%0,80 üstü 88

şeklinde bir dağılım ortaya çıkmaktadır.

İşaretlenme yoğunluğu %50 ve üzerinde olanlar alındığında **13 ağız özelliği** ile karşılaşılmaktadır. Bu **13** özelliğin işaretlenme toplamları 1344, işaretlenme yüzdesi ise %52, 70'dir. II. Bölgedeki 88 ağız özelliği ve 2550 işaretlenmeden ilk 13 ağız özelliği ve onlara ait 1344 tespit çıkarıldığında [(88-13=75) (2550-1344=1206)] özellik tespitlerinin yarıdan fazlasının bu ilk 13 ağız özelliğinde toplandığı görülmüştür.

II. Bölge,

Makedonya'da tespit edilen 46 ağız özelliğinden 7'sinin sadece Makedonya'da (*İştip ve Radoviş Yörük Ağızları*),

Bulgaristan'da tespit edilen 73 ağız özelliğinden 26'sının sadece Bulgaristan'da,

Yunanistan'da tespit edilen 47 ağız özelliğinden 6'sının sadece Yunanistan'da görüldüğü,

Makedonya(46) **ve Bulgaristan'da**(73) olmak üzere tespit edilebilen toplam 119 ağız özelliğinden 8'inin Makedonya ve Bulgaristan'da,

Makedonya(46) **ve Yunanistan**(47) olmak üzere tespit edilebilen toplam 93 ağız özelliğinden 2'sinin Makedonya ve Yunanistan'da,

Bulgaristan(73) **ve Yunanistan**(47) olmak üzere tespit edilebilen toplam 93 ağız özelliğinden 10'unun Bulgaristan ve Yunanistan'da,

Makedonya(46), Bulgaristan(73) ve Yunanistan(47) olmak üzere tespit edilebilen toplam 166 ağız özelliğinden 28'inin Makedonya, Bulgaristan ve Yunanistan'da ortak olarak görüldüğü tespit edilmiştir.

III. Bölgedeki (Makedonya) Verilerimizin Analizleri ve Değerlendirilmesi

III. Bölge, Makedonya metinlerinden oluşmaktadır. Bölgede 12 kaynak kişi ile görüşmeler gerçekleştirilmiştir. 12 kaynak kişide tespit edilebilen 45 ağız özelliğinin işaretlenme sayısı toplam 249'dur.

Özellikler, görülme aralıklarına (yüzde/kaynak kişi) ve bulundukları yüzdelik dilimin üzerindeki miktarlarına göre sıralandığında;

% ARALIĞI	kk. ARALIĞI	ÖZELLİK SAYISI	% ÜSTÜ ÖZELLİK SAYISI
50-100	6-12	22	% 50 üstü 22
41,66	5	1	% 41,66 üstü 19
33	4	5	% 33 üstü 28
25	3	8	% 25 üstü 36
16,66	2	3	% 16,6 üstü 39
8,33	1	6	% 8,33 üstü 45

şeklinde bir dağılım ortaya çıkmaktadır.

Yoğunluğuna göre, işaretlenme oranı %50 ve üzerinde olanlar alındığında **22 ağız özelliği** ile karşılaşılmaktadır. Bu **22** özelliğin işaretlenme toplamları 188, işaretlenme yüzdeleri ise % 75,50'tür.

Geriye kalan 23 ağız özelliğindeki işaretlenme sayısı 61, işaretlenme yüzdesi ise % 24,49'dur.

Buraya kadar yapmış olduğumuz toplu MBGAÖ değerlendirmelerinin ardından toplu halde ve sırasıyla bölge dökümlerini vermeyi uygun bulduk.

MBGAÖ Genelindeki Verilerimizin Toplu Dökümleri

MBGAÖ; I. Bölge, II. Bölge, III. Bölge metinlerinden oluşmaktadır.

MBGAÖ'de (I/75+II/125+III/12) = 212 kaynak kişi ile görüşmeler gerçekleştirilmiştir.

MBGAÖ'de tespit edilebilen karakteristik 114 ağız özelliğinin işaretlenme dağılımları ise I/1514+II/2550+III/249 olmak üzere toplam 4313'tür.

MBGAÖ'de işaretlenme yoğunluğu %50 ve üzerinde olanlar alındığında 11 ağız özelliği ile karşılaşılmaktadır. Bu on bir özelliğin işaretlenme toplamları (I/384+II/1168+III/86)=(1638), işaretlenme yüzdesi ise % 37,97'dir.

MBGAÖ'deki karakteristik 114 ağız özelliği ve 4313 işaretlenmeden 11 ağız özelliği ve onlara ait 2675 tespit çıkarıldığında [(114-11=103) (4313-1638=2675)] 103 ağız özelliğinde 2675 tespitin kaldığı ve oranının da %62,02 olduğu görülmüştür.

MBGAÖ'de işaretlenme yoğunluğu %50'nin üzerindeki 11 özelliğin işaretlenme sayıları toplamları (?) ile
MBGA'daki kaynak kişi sayısı **(212)**
MBGA'daki işaretlenme yoğunluğu %50 ve üzerinde olan 11 özellikteki işaretlenme toplamı (I/384+II/1168+III/86) = (1638)
MBGA'da görülen özellik tespitlerinin toplamı (I/1514+II/2550+III/249) = (4313)
oranlanarak elde edilen yüzdeler özelliğin ardından sırasıyla verilmiştir.

(Sıra numarası / Özellik numarası / Özellik / **212'ye oran** / 1638'ye oran / 4313'e oran)

Koyu gösterilerek diğerlerinin önüne çıkarılan, verilen özelliğin, 212 kaynak kişimizin kaçında işaretlendiğinin (görüldüğünün) %'lik değeridir. (Örneğin, MBGA'da en fazla görülen özellik, '/ğ/ ünsüzünü düşürme' özelliğidir ve 212 kaynak kişimizin % 98,11'i /ğ/ ünsüzünü düşürmektedir.)

1-(35) /ğ/ ünsüzünü düşüren **(98,11)**, (13,69), (4,82).
2-(110) /y/ düşmesi **(90,56)**, (11,72), (4,45).
3-(75) "-(A)cA(k), -(A)jA(k)" gelecek zaman eki **(80,66)**, (10,43), (3,96).
4-(106) mi ekiyle yapılan soru cümlesi **(75,00)**, (9,70), (3,68).
5-(38) /r/ düşmesi az görülen **(68,86)**, (8,91), (3,38).
6-(2) BÜYÜK ÜNLÜ UYUMUNU KORUYAN **(64,15)**, (8,30), (3,15).
7-(109) /ş/ > /j/ değişimi **(64,15)**, (8,30), (3,15).
8-(4) Küçük ünlü uyumunu koruyan **(63,67)**, (8,24), (3,13).
9-(7) Ünlü ünsüz uyumunu koruyan **(59,43)**, (7,69), (2,92).
10-(18) /ö/ > /ü/ değişimi belirli kelimelerde **(54,71)**, (7,08), (2,68).
11-(41) /-nl-/ > /-nn-/ benzeşmesi **(53,30)**, (6,89), (2,61).

MBGAÖ'nün Sadece I. Bölgesinde Görülen Özellikler:

MBGAÖ sadece I. Bölgede ortak olarak görülen özellikler (19 özellik)

MBGAÖ sadece I. Bölgede ortak olarak görülen 19 özelliğin toplam işaretlenme sayıları (?) ile
MBGAÖ I. Bölgede toplam kaynak kişi sayısı (75)
MBGAÖ sadece I. Bölgede görülen özellikler toplamı (167)
MBGAÖ I. Bölgede tespit edilebilen özellikler toplamı (1514)

MBGAÖ'deki toplam kaynak kişi sayısı (212)
MBGAÖ'de tespit edilebilen özellikler toplamı (4313)

oranlanarak elde edilen yüzdeler özelliğin ardından sırasıyla verilmiştir.

(Sıra numarası / Özellik numarası / Özellik / **75'e oran** / 167'ye oran / 1514'e oran / **212'ye oran** / 4313'e oran)

Koyu gösterilerek diğerlerinin önüne çıkarılanlar, verilen özelliğin, I.Bölgedeki 75 ve toplamdaki 212 kaynak kişimizin kaçında işaretlendiğinin (görüldüğünün) %'lik değerleridir.

1-(105) Birleşik cümle kullanımı yaygın **(38,66)**, (17,16), (1,91), **(13,67)**, (0,67).
2-(28) /l/ düşmesi sonucu ortaya çıkan /u/ ünlüsü **(29,33)**, (13,17), (1,45), **(10,37)**, (0,51).
3-(16) /ö/ > /o/, /ü/ > /u/ değişimi **(28,00)**, (12,57), (1,38), **(9,90)**, (0,48).
4-(27) /l/ > /v/ değişimi **(24,00)**, (10,77), (1,18), **(8,49)**, (0,41).
5-(33) /g/ ünsüzünü yaygın koruyan **(18,66)**, (8,38), (0,92), **(6,60)**, (0,32).
6-(112) Çokluk ekinin +lA biçimi **(12,00)**, (5,38), (0,59), **(4,24)**, (0,20).
7-(61) "-i" şimdiki zaman eki **(9,33)**, (4,19), (0,46), **(3,30)**, (0,16).
8-(107) Vurguyla yapılan soru cümlesi **(8,00)**, (3,59), (0,39), **(2,83)**, (0,13).
9-(57) "-sIn > -sI" ikinci teklik şahıs eki **(6,66)**, (2,99), (0,33), **(2,35)**, (0,11).
10-(111) Bildirme ekinin Dı biçimi **(6,66)**, (2,99), (0,33), **(2,35)**, (0,11).
11-(113) Anda / onda 'orada' zamiri **(6,66)**, (2,99), (0,33), **(2,35)**, (0,11).
12-(19) /u/ > /o/ değişimi **(5,33)**, (2,39), (0,26), **(1,88)**, (0,09)
13-(25) /g/ > /c/ değişimi **(5,33)**, (2,39), (0,26), **(1,88)**, (0,09)

14-(26) /k/ > /ç/ değişimi **(5,33)**, (2,39), (0,26), **(1,88)**, (0,09)

15-(39) Ünsüz ikizleşmesi yaygın **(4,00)**, (1,79), (0,19), **(1,41)**, (0,06).

16-(53) Bulunma halinin yönelme işlevi **(4,00)**, (1,79), (0,19), **(1,41)**, (0,06).

17-(58) "-manI(n)" emir (olumsuz) ikinci çokluk şahıs eki **(4,00)**, (1,79), (0,19), **(1,41)**,(0,06).

18-(59) "-ık" geçmiş zaman eki **(4,00)**, (1,79), (0,19), **(1,41)**, (0,06).

19-(114) Bunda 'burada' zamiri **(2,66)**, (1,19), (0,13), **(0,94)**, (0,04).

MBGAÖ'nün Sadece II. Bölgesinde Görülen Özellikler:

MBGAÖ sadece II. Bölgede ortak olarak görülen özellikler (40 özellik)

MBGAÖ sadece II. Bölgede ortak olarak görülen 40 özelliğin toplam işaretlenme sayıları (?) ile

MBGAÖ II. Bölgede toplam kaynak kişi sayısı **(125)**

MBGAÖ sadece II. Bölgede görülen özellikler toplamı (600)

MBGAÖ II. Bölgede tespit edilebilen özellikler toplamı (2550)

MBGAÖ'deki toplam kaynak kişi sayısı **(212)**

MBGAÖ'de tespit edilebilen özellikler toplamı (4313)

oranlanarak elde edilen yüzdeler özelliğin ardından sırasıyla verilmiştir.

(Sıra numarası / Özellik numarası / Özellik / **125'e oran** / 600'e oran / 2550'ye oran / **212'ye oran** / 4313'e oran)

Koyu gösterilerek diğerlerinin önüne çıkarılanlar, verilen özelliğin, II. Bölgedeki 125 ve toplamdaki 212 kaynak kişimizin kaçında işaretlendiğinin (görüldüğünün) %'lik değerleridir.

1-(104) Devrik cümleler yaygın değil **(78,40)**, (16,33), (3,84), **(46,22)**, (2,22).

2-(32) /h/ ünsüzünü yaygın düşürmeyen **(62,40)**, (13,00), (3,05), **(36,79)**, (1,80).

3-(63) "-yA" şimdiki zaman eki **(43,20)**, (9,00), (2,11), **(25,47)**, (1,25).

4-(12) [ė] ünlüsü **(32,00)**, (6,66), (1,56), **(18,86)**, (0,92).

5-(67) "-yo" şimdiki zaman eki **(29,60)**, (6,16), (1,45), **(17,45)**, (0,85).

6-(91) "kadā / kada" edatı **(29,60)**, (6,16), (1,45), **(17,45)**, (0,85).

7-(36) /r/ düşmesi çok yaygın görülen **(28,00)**, (5,83), (1,37), **(16,50)**, (0,81).

8-(69) "-yor(u)" şimdiki zaman eki **(21,60)**, (4,50), (1,05), **(12,73)**, (0,62).

9-(37) /r/ düşmesi yaygın görülen **(17,60)**, (3,66), (0,86), **(10,37)**, (0,51).

10-(65) "-İrI, -rI; -ār(ı), -mār(ı), -mėri" şim.z. eki **(16,80)**, (3,50), (0,82), **(9,90)**, (0,48).

11-(64) "-yAr(I)" şimdiki zaman eki **(16,00)**, (3,33), (0,78), **(9,43)**, (0,46).

12-(21) /k-/ ötümlüleşmesi yaygın **(10,40)**, (2,16), (0,50), **(6,13)**, (0,30).

13-(42) /-rl-/ > /-ll-/ benzeşmesi **(10,40)**, (2,16), (0,50), **(6,13)**, (0,30).

14-(46) "+in / +īn, +nīn, +nēn" aile-topluluk eki **(9,60)**, (2,00), (0,47), **(5,66)**, (0,27).

15-(66) "-yirI, -yIr(I)" şimdiki zaman eki **(9,60)**, (2,00), (0,47), **(5,66)**, (0,27).

16-(15) [r̄] ünsüzü **(8,00)**, (1,66), (0,39), **(4,71)**, (0,23).

17-(81) Dönüşlü çatı(-n-) kullanımı **(8,00)**, (1,66), (0,39), **(4,71)**, (0,23).

18-(23) Kelime sonu ötümlüleşmesi (k, p gibi) **(5,60)**, (1,16), (0,27), **(3,30)**, (0,16).

19-(80) Ettirgen çatıda genişleme (t-dır-) **(5,60)**, (1,16), (0,27), **(3,30)**, (0,16).

20-(95) "kadarı" edatı **(4,00)**, (0,83), (0,19), **(2,35)**, (0,11)

21-(70) "-or, -ōr, -ōru, -ō, -mō, -mōru" şimdiki zaman ekleri **(3,20)**, (0,66), (0,15), **(1,88)**, (0,09).

22-(78) "-ende, -ender" gelecek zaman eki **(3,20)**, (0,66), (0,15), **(1,88)**, (0,09).

23-(48) "+ē, +i / +ī" aile-topluluk eki **(2,40)**, (0,50), (0,11), **(1,41)**, (0,06).

24-(72) "-va, -vArI, -vel" ş.z.e. (Mestanlı'da) **(2,40)**, (0,50), (0,11), **(1,41)**, (0,06).

25-(73) "-vo, -vö, -völ, -vörü" şimdiki zaman eki **(2,40)**, (0,50), (0,11), **(1,41)**, (0,06).

26-(97) "kadara" edatı **(2,40)**, (0,50), (0,11), **(1,41)**, (0,06).

27-(56) "-sIm, -süm" birinci teklik şahıs eki **(1,60)**, (0,33), (0,07), **(0,94)**, (0,04).

28-(71) "-ō, -ō̄" şimdiki zaman eki **(1,60)**, (0,33), (0,07), **(0,94)**, (0,04).

29-(86) "-ken > -kAnI" zarf-fiil eki **(1,60)**, (0,33), (0,07), **(0,94)**, (0,04).

30-(88) "-ken > -kesine" zarf-fiil eki **(1,60)**, (0,33), (0,07), **(0,94)**, (0,04).

31-(94) "ġadar" edatı **(1,60)**, (0,33), (0,07), **(0,94)**, (0,04).

32-(96) "ġadarı" edatı **(1,60)**, (0,33), (0,07), **(0,94)**, (0,04).

33-(98) "ġadara" edatı **(1,60)**, (0,33), (0,07), **(0,94)**, (0,04).

34-(101) "kadar > kadana" edatı **(1,60)**, (0,33), (0,07), **(0,94)**, (0,04).

35-(47) "+ēni" aile -topluluk eki **(0,80)**, (0,16). (0,03), **(0,47)**, (0,02

36-(68) "-yö, -yöl" şimdiki zaman eki **(0,80)**, (0,16). (0,03), **(0,47)**, (0,02

37-(82) "-(I)k" zarf-fiil eki **(0,80)**, (0,16). (0,03), **(0,47)**, (0,02

38-(87) "-ken > -kesi, -kēsı" zarf-fiil eki **(0,80)**, (0,16). (0,03), **(0,47)**, (0,02

39-(89) "-ken > -kAyIn" zarf-fiil eki **(0,80)**, (0,16). (0,03), **(0,47)**, (0,02
40-(100) "ğadan" edatı **(0,80)**, (0,16). (0,03), **(0,47)**, (0,02).

MBGAÖ'nün Sadece III. Bölgesinde Görülen Özellik:

MBGAÖ sadece III. Bölgede Ortak Olarak Görülen özellikler (1 özellik)

MBGAÖ sadece III. Bölgede ortak olarak görülen özelliğin toplam işaretlenme sayısı (?) ile
MBGAÖ III. Bölgede toplam kaynak kişi sayısı **(12)**
MBGAÖ sadece III. Bölgede görülen özellikler toplamı (4)
MBGAÖ III. Bölgede tespit edilebilen özellikler toplamı (249)

MBGAÖ'deki toplam kaynak kişi sayısı **(212)**
MBGAÖ'de tespit edilebilen özellikler toplamı (4313)

oranlanarak elde edilen yüzdeler özelliğin ardından sırasıyla verilmiştir.

(Sıra numarası / Özellik numarası / Özellik / **12'ye oran** / 4'e oran / 249'a oran / **212'ye oran** / 4313'e oran)

Koyu gösterilerek diğerlerinin önüne çıkarılanlar, verilen özelliğin, III.Bölgedeki 12 ve toplamdaki 212 kaynak kişimizin kaçında işaretlendiğinin (görüldüğünün) %'lik değerleridir.

1-(13) Asli uzunlukların yaygın kullanımı **(33,33)**, (100,00), (1,60), **(1,88)**, (0,09).

MBGAÖ'nün Sadece I. ve II. Bölgelerinde Ortak Olarak Görülen Özellikler:

MBGAÖ sadece **I. ve II.** Bölgede Ortak Olarak Görülen özellikler (10 özellik)

MBGAÖ sadece **I. ve II.** Bölgede ortak olarak görülen 10 özelliğin toplam işaretlenme sayısı (?) ile
MBGAÖ **I. ve II.** Bölgede toplam kaynak kişi sayısı (75+125) = **(200)**
MBGAÖ sadece **I. ve II.** Bölgede görülen özellikler toplamı (60+169) = (229)
MBGAÖ **I. ve II.** Bölgede tespit edilebilen özellikler toplamı (1514+2550) = (4064)

MBGAÖ'deki toplam kaynak kişi sayısı **(212)**
MBGAÖ'de tespit edilebilen özellikler toplamı (4313)

oranlanarak elde edilen yüzdeler özelliğin ardından sırasıyla verilmiştir.

(Sıra numarası / Özellik numarası / Özellik / **200'e oran** / 229'a oran / 4064'e oran / **212'ye oran** / 4313'e oran)

Koyu gösterilerek diğerlerinin önüne çıkarılanlar, verilen özelliğin, I. ve II. Bölgelerdeki (75+125)=200 ve toplamdaki 212 kaynak kişimizin kaçında işaretlendiğinin (görüldüğünün) %'lik değerleridir.

1-(93) "kadar" edatı **(31,50)**, (27,51), (1,55), **(29,71)**, (1,46).
2-(84) "-kAn" zarf-fiil eki **(21,00)**, (18,34), (1,03), **(19,81)**, (0,97).
3-(45) "+il / +īl" aile-topluluk eki **(14,50)**, (12,66), (0,71), **(13,67)**, (0,67).
4-(9) [ì] ünlüsü **(11,50)**, (10,04), (0,56), **(10,84)**, (0,53).
5-(85) "-ken > -kAnA" zarf-fiil eki **(9,00)**, (7,86), (0,44), **(8,49)**, (0,41).
6-(6) /l/ > [Í] (ünlü-ünsüz uyumsuzluğu) **(8,00)**, (6,98), (0,39), **(7,54)**, (0,37).
7-(92) "ġadā" edatı **(6,50)**, (5,67), (0,31), **(6,13)**, (0,30).
8-(99) "kadar > kadan" edatı **(5,50)**, (4,80), (0,27), **(5,18)**, (0,25).
9-(11) [ù] ünlüsü **(3,50)**, (3,05), (0,17), **(3,30)**, (0,16).
10-(52) Bulunma hali ayrılma işlevli **(3,50)**, (3,05), (0,17), **(3,30)**, (0,16).

MBGAÖ'nün Sadece I. ve III. Bölgelerinde Ortak Olarak Görülen Özellikler:

MBGAÖ sadece **I. ve III.** Bölgede Ortak Olarak Görülen özellikler (6 özellik)

MBGAÖ sadece **I. ve III.** Bölgede ortak olarak görülen 6 özelliğin toplam işaretlenme sayısı (?) ile
MBGAÖ **I. ve III.** Bölgede toplam kaynak kişi sayısı (75+12) = **(87)**
MBGAÖ sadece **I. ve III.** Bölgede görülen özellikler toplamı (225+29) = (254)
MBGAÖ **I. ve III.** Bölgede tespit edilebilen özellikler toplamı (1514+249) = 1763

MBGAÖ'deki toplam kaynak kişi sayısı **(212)**
MBGAÖ'de tespit edilebilen özellikler toplamı (4313)

oranlanarak elde edilen yüzdeler özelliğin ardından sırasıyla verilmiştir.

(Sıra numarası / Özellik numarası / Özellik / **87'ye oran** / 254'e oran / 1763'e oran / **212'ye oran** / 4313'e oran)

Koyu gösterilerek diğerlerinin önüne çıkarılanlar, verilen özelliğin, I. ve III. Bölgelerdeki (75+12)=87 ve toplamdaki 212 kaynak kişimizin kaçında işaretlendiğinin (görüldüğünün) %'lik değerleridir.

1-(1) BÜYÜK ÜNLÜ UYUMUNU BOZAN **(98,85)**, (33,85), (4,87), **(40,56)**, (1,99).
2-(3) Küçük ünlü uyumunu bozan **(93,10)**, (31,88), (4,59), **(38,20)**, (1,87).
3-(50) "+y" yükleme hal eki **(55,17)**, (18,89), (2,72), **(22,64)**, (1,11).
4-(29) /l/ > /n/ değişimi **(21,83)**, (7,48), (1,07), **(8,96)**, (0,44).
5-(79) Ettirgen çatıda genişleme (t-ır-) **(12,64)**, (4,33), (0,62), **(5,18)**, (0,25).
6-(40**)** Ünsüz ikizleşmesi yaygın değil **(10,34)**, (3,54), (0,51), **(4,24)**, (0,20).

MBGAÖ'nün Sadece II. ve III. Bölgelerinde Ortak Olarak Görülen Özellikler:

MBGAÖ sadece **II. ve III.** Bölgede Ortak Olarak Görülen özellikler (7 özellik)

MBGAÖ sadece **II. ve III.** Bölgede ortak olarak görülen 7 özelliğin toplam işaretlenme sayısı (?) ile
MBGAÖ **II. ve III.** Bölgede toplam kaynak kişi sayısı (125+12) = (**137)**
MBGAÖ sadece **II. ve III.** Bölgede görülen özellikler toplamı (553+35) = (588)
MBGAÖ **II. ve III.** Bölgede tespit edilebilen özellikler toplamı (2550+249) = (2799)

MBGAÖ'deki toplam kaynak kişi sayısı **(212)**
MBGAÖ'de tespit edilebilen özellikler toplamı (4313)

oranlanarak elde edilen yüzdeler özelliğin ardından sırasıyla verilmiştir.

(Sıra numarası / Özellik numarası / Özellik / **137'ye oran** / 588'e oran / 2799'a oran / **212'ye oran** / 4313'e oran)

Koyu gösterilerek diğerlerinin önüne çıkarılanlar, verilen özelliğin, II. ve III. Bölgelerdeki (125+12)=137 ve toplamdaki 212 kaynak kişimizin kaçında işaretlendiğinin (görüldüğünün) %'lik değerleridir.

1-(55) "-n" birinci teklik şahıs eki **(36,49)**, (8,50), (1,78), **(23,58)**, (1,15).
2-(77) "-(A)nA, -AynA(r)" gelecek zaman eki **(16,05)**, (3,74), (0,78), **(10,37)**, (0,51).
3-(2) B. ÜNLÜ UYUMUNU KORUYAN **(9,48)**, (2,21), (0,46), **(6,13)**, (0,30).
4-(4) Küçük ünlü uyumunu koruyan **(9,48)**, (2,21), (0,46), **(6,13)**, (0,30).
5-(7) Ünlü ünsüz uyumunu koruyan **(8,75)**, (2,04), (0,42), **(5,66)**, (0,27).
6-(41) /-nl-/ > /-nn-/ benzeşmesi **(8,02)**, (1,87), (0,39), **(5,18)**, (0,25).
7-(49) "+yIn" ilgi hali eki **(4,37)**, (1,02), (0,21), **(2,83)**, (0,13).

MBGAÖ'nün I., II. ve III. Bölgelerinde (Her Üç Bölgede de) Ortak Olarak Görülen Özellikler:

MBGAÖ **I., II. ve III.** Bölgede Ortak Olarak Görülen özellikler (31 özellik)

MBGAÖ **I., II., ve III.** Bölgede ortak olarak görülen 31 özelliğin toplam işaretlenme sayıları (?) ile
MBGAÖ **I., II., ve III.** Bölgede toplam kaynak kişi sayısı (75+125+12) = (**212)**
MBGAÖ **I., II., ve III.** Bölgede görülen özellikler toplamı (1062+1228+181) = (2471)
MBGAÖ **I., II. ve III**. Bölgede tespit edilebilen özellikler toplamı (1514+2550+249) = (4313)

oranlanarak elde edilen yüzdeler özelliğin ardından sırasıyla verilmiştir.

(Sıra numarası / Özellik numarası / Özellik / **212'ye oran** / 2471'e oran / 4313'e oran)

Koyu gösterilerek diğerlerinin önüne çıkarılanlar, verilen özelliğin, I.+II. ve III. Bölgelerdeki (75+125+12)=212 kaynak kişilermizin kaçında işaretlendiğinin (görüldüğünün) %'lik değerleridir.

1-(35) /ğ/ ünsüzünü düşüren **(98,11)**, (8,41), (4,82).
2-(110) /y/ düşmesi **(90,56)**, (7,77), (4,45).
3-(75) "-(A)cA(k), -(A)jA(k)" gelecek zaman eki **(80,66)**, (6,92), (3,96)
4-(106) mi ekiyle yapılan soru cümlesi **(75,00)**, (6,43), (3,68).
5-(38) /r/ düşmesi az görülen **(68,86)**, (5,90), (3,38).
6-(109) /ş/ > /j/ değişimi **(64,15)**, (5,50), (3,15).
7-(18) /ö/ > /ü/ değişimi belirli kelimelerde **(54,71)**, (4,69), (2,68).

8-(108) /c/ > / j/ değişimi **(47,64)**, (4,08), (2,34).

9-(103) Devrik cümleler yaygın **(45,28)**, (3,88), (2,22).

10-(83) "-ken > -kA" zarf-fiil eki **(42,92)**, (3,68), (2,10).

11-(24) /t-/ ötümlüleşmesi belirli kelimelerde **(39,15)**, (3,35), (1,92).

12-(31) /h/ ünsüzünü yaygın düşüren **(35,84)**, (3,07), (1,76).

13-(34) /g/ ünsüzünü belirli kelimelerde koruyan **(35,37)**, (3,03), (1,73).

14-(90) "kadar > kā / ka" edatı **(33,96)**, (2,91), (1,66).

15-(44) "+lA(r), +lĀ" aile-topluluk eki **(31,60)**, (2,71), (1,55).

16-(51) Yönelme hali bulunma işlevi **(30,66)**, (2,63), (1,50).

17-(20) Kelime başı ünlü türemesi (belirli kelimelerde) **(29,71)**, (2,54), (1,46).

18-(60) "-(I)y" şimdiki zaman eki **(28,77)**, (2,46), (1,41).

19-(5) Ünlü ünsüz uyumunu bozan **(25,00)**, (2,14), (1,22).

20-(30) /h/ ünsüzü daima düşen **(24,52)**, (2,10), (1,20).

21-(62) "-yI, -yU" şimdiki zaman eki **(24,52)**, (2,10), (1,20).

22-(8) [è] ünlüsü **(22,16)**, (1,90), (1,08).

23-(22) /k-/ ötümlüleşmesi belirli kelimelerde **(21,22)**, (1,82), (1,04).

24-(74) Geniş zamanın şimdiki zaman işlevi **(21,22)**, (1,82), (1,04).

25-(17) /ö/ > /ü/ değişimi yaygın olan **(20,75)**, (1,78), (1,02).

26-(54) "-sIk" birinci çokluk şahıs eki **(15,09)**, (1,29), (0,74).

27-(14) Damak n'si **(14,62)**, (1,25), (0,71).

28-(43) Vurgunun sondan başa taşınması **(13,20)**, (1,13), (0,64).

29-(76) "-AcI, -IcI, -cI, -cIk" gelecek zaman eki **(13,20)**, (1,13), (0,64).

30-(10) [ò] ünlüsü (8,49), (0,72), (0,41).

31-(102) "yene/yena/yane" edatı **(8,49)**, (0,72), (0,41).

MBGA toplu ve bölge dökümlerinin "Tablolar, Grafikler, Haritalar, Fotoğraflar" bölümünde tüm detaylarıyla verildiğini belirtmiştik, veri dökümlerinin tablolar halinde verilmesinin, verilere daha fazla ve daha net bir izlenebilirlik düzeyi kazandırdığı, toplu görüşün dolayısıyla daha sağlam bir değerlendirmenin önünü açtığı fikrinde olduğumuzu söylemeliyiz. Bu bölüm tablo kullanmaya çok da elverişli olmadığı için burada tablo kullanmak yerine bir tür tablo pratiğinden faydalanma yoluna gidilmiştir.

Tüm bu değerlendirmelerden sonra bölgeler bazında yapılan bazı saptamaları da sıralamak istiyoruz.

MBGA Veri Analizlerini Temel Alan Bazı İlave Saptamalar

MBGA verilerinin bize sunduğu sınıflandırma imkanları üzerinden yaptığımız değerlendirmede, en uygun sınıflandırmanın, ünlü uyumları temelli olabileceği kanaatine vardık ve bu doğrultuda 'ünlü uyumlarını yaygın şekilde bozan', 'ünlü uyumlarını yaygın şekilde koruyan', 'ünlü uyumlarını bozan-koruyan' şeklinde üç bölge tespit ettik. Ancak bu tip tasniflerin tam bir yekparelik barındıramayacağı, netliği olamayacağı gerçeğinin de elbette farkındaydık. Tasniflerimizin, zaman zaman bir alt ağız bölgesi / ağız adacığı oluşturabilecek kadar derinleşebilen ayrışma alanlarını da tespit dairemiz içinde tutarak değerlendirme görevimiz vardı ve bunu ihmal edemezdik. I. Bölgeden itibaren bu görevimizi ifa etmeye başlayabiliriz.

I. BÖLGE:

I. Bölgemizin temel özellikleri, Nemeth'in Batı Rumeli ağızları diye isimlendirdiği bölgenin özellikleriyle aynıdır. Ancak, iki ünlü arası ve hece sonundaki /g/ ünsüzünün durumu bakımından, I. Bölgenin yekpareliği bozulmakta, **/g/ ünsüzünü yaygın şekilde koruyan** ve **/g/ ünsüzünü sızıcılaştırıp düşüren** olmak üzere iki alt ağız grubuna ayrıldığı görülmektedir.

Prizren (Kosova), Koçana merkez ile Grades ve Sarıova merkez (Makedonya) ağızları **/g/ ünsüzünü yaygın olarak koruyan** grupta yer alırken, Debre merkez ve Elessa; Köprülü merkez-Kişina, Karatmanlı, Aşağı-Yukarı Karaslar, Cumalı, Dorfullu, Kumarlı, Koçilar, Köseler, Hacıbekli; Strumisa-Makruva, Borisova, Veleüs, Şuşitsa, Dobraşin, Şuşuvar; İştip-Tepansa, Puhçe; Radoviş-Kalgürisa, Topanitsa, Lumnitsa, Buçim, Damyan, Oravitsa (Makedonya) ağızları **/g/ ünsüzünü sızıcılaştırıp düşüren** grupta yer almaktadır. Ünlü uyumunu yaygın şekilde bozmasıyla I.Bölgede yer alan Bulgaristan-Nevrekop-Cumamahalle ağzında, metnin kısalığı nedeniyle, /g/ ünsüzünün durumu hakkında bir hükme varılamamaktadır.

'/g/ Ünsüzünü Yaygın Şekilde Koruyan' Alt Ağız Grubu

Prizren, Koçana merkez ve Grades ile Sarıova merkez ağızlarının yer aldığı bu alt ağız grubunda iki ünlü arası ve hece sonundaki /g/ ünsüzü, arkaik unsur olarak, yaygın şekilde korunmaktadır. Prizren, Koçana merkez ve Grades'teki örnekler Sarıova'da görülenden daha çoktur:

agaç (M4.2/1, 140) yogurt (M4.2/1, 59) begeni misın "beğeniyor musun" (K1.1/2, 96) agzına "ağzına" (K1.1/1, 126) (K1.1/2, 291) baglaydım "balıyordum" (M5.1/1, 206) aglattırcan (M5.1/1, 148)
evliligi "evliliği" (K1.1/2, 50) ayagıma (M5.1/1, 186) ekmecigi (M4.1/1, 67) sarımsagi (M4.1/1, 67) oynagıni "oynağını" (M4.2/3, 121)

Bu alt ağız grubunu diğerinden ayıran tek özellik /g/ ünsüzünü yaygın şekilde koruması değildir. **Prizren, Koçana merkez ve Grades ile Sarıova merkez** ağızlarını farklı kılan diğer özellikleri şöyle sıralayabiliriz:

1. Bulunma halinin yönelme işlevi, Kosova-Prizren, Makedonya-Sarıova merkez ve Grades'te tespit edilmiştir.

"*koyşida* cittım." (K1.1/3, 26)

2. "-i" biçimli şimdiki zaman Prizren, Sarıova merkez ve Grades'in belirleyici özelliklerindendir ve Prizren'de örnekleri daha fazladır. Şimdiki zaman eki "-i"nin Köprülü-Koçilar ile Strumisa-Makruva'da da örneğine rastlanmıştır ancak karakteristik değildir. Prizren, Sarıova merkez, Koçana- Grades ağızlarında "-i" şimdiki zaman eki yanında I. Bölgenin diğer alt ağız grubundaki bazı ağızlarına özgü "-y, -Ay, -Iy" şimdiki zaman biçimlerinin de yaygın bir kullanımı vardır.

3. Bildirme ekinin **-Dı** biçimi ve çokluk ekinin **+lA** şekli Koçana merkez, Grades ile Prizren ağızlarına özgüdür. +lA çokluk eki, özellikle, Koçana merkez ve Grades'te çok yaygındır.

4. Orada zamirinin Koçana Grades'te eskicil "anda" biçimi görülmüştür. Prizren'de ise "onda" şekli yaygın kullanılmaktadır.

5. **/ö/ > /o/** ve **/ü/ > /u/** artlaşmaları Koçana-Grades ve Sarıova'da görülmekle birlikte Sarıova ağzının dikkat çekici bir özelliğidir.

/ö/ > /o/ değişiminin Koçana-Grades'te *boyle / bole "böyle", oyle / ole "öyle", dort "dört*" örnekleri görülürken Sarıova'da *oyle, dort yanında çope "çöpe", borekler "börekler", yorük, obirler "öbürleri"* örnekleri görülmüştür.

Bu değişimin I. Bölgenin diğer grubunda yer alan Debre-Elessa'da da *boyle, oyle* örnekleriyle karşılaşılmıştır.

/ü/ > /u/ artlaşmasının ise Koçana-Grades'te *bule "böyle", uç "üç", yurukler* örnekleri bulunurken Sarıova'da *uç "üç", turk "Türk", turkçez, turkiye, yuz "yüz", turkulerlen "türkülerle", yuruklar "Yörükler"* örnekleri tespit edilmiştir.

/g/ ünsüzünü düşüren gruptaki Köprülü-Karatmanlı, İştip-Tepansa, Puhçe, Radoviş- Oravitsa ağızlarında da /ü/ > /u/ değişiminin birer örneğine rastlanmıştır.

‘/g/ ünsüzünü yaygın koruyan’ alt ağız grubunda ise **Kosova-Prizren ağzı** sadece kendisinde görülen aşağıdaki 8 özellik ile bir ağız adacığı oluşturmaktadır:

1. Çokluk ekinde art ünlüden önce gelen /l/ ünsüzü ön damakta boğumlanarak “āçĺar ‘ağaçlar’ (K1.1/1, 264), ćavurĺar ‘gavurlar’ (K1.1/1, 442), celmişĺar ‘gelmişler’ (K1.1/2, 100)” örneklerindeki gibi ünlü-ünsüz uyumunu bozmaktadır.

2. İlk hecesinde /o/ ünlüsü bulanan kelimelerin ikince bazen de üçüncü hecesinde “dokoz ‘dokuz’ (K1.1/1, 439) (K1.1/3, 108), olor ‘olur’ (K1.1/2, 63), çocogom ‘çocuğum’ (K1.1/2, 83) örneklerinde olduğu üzere /-u-/ > /-o-/ değişimi görülmektedir.

3. Ön ünlülü Türkçe ve alınma kelimelerin başında, ortasında /g/ > / c/ değişimi meydana gelmektedir: cürümce “görümce” (K1.1/1, 291) (K1.1/2, 283), incemın “yengemin” (K1.1/1, 380) zencini “zengini” (K1.1/2, 380)

kendi ve *kemik* kelimelerinde ise /k/ > /c/ değişimine rastlanmıştır:

cendi “kendi” (K1.1/1, 371) cemik “kemik” (K1.1/2, 509)

Ayrıca alınma *gavur* ve *tezgah* kelimelerinde ön damak /ǵ/ ünsüzü / ć/ ünsüzüne değişmektedir: ćuvurda “gavurda” (K1.1/1, 70) ćavurların (K1.1/1, 441) ćavurun evi (K1.1/1, 20) 'tezćada “tezgahta” (K1.1/1, 383)

4. Türkçe ve alınma kelimelerin başında ve ortasında, -ken zarf-fiilinde, ki bağlacında /k/ ünsüzü /ç/ ünsüzüne değişmektedir. Ancak bu hadise sadece ön damak /k/ ünsüzünde ortaya çıkmaktadır:

çeret “kere” (K1.1/1, 240) çüfte “köfte” (K1.1/2, 331)

şeçer “şeker” (K1.1/2, 278) üsçübe “üskübe” (K1.1/2, 88)

belçi “belki” (K1.1/3, 86)

5. Ünsüz ikizleşmesinin örnekleri Prizren ağzında daha çoktur: pappuç “pabuç” (K1.1/2, 255) büttūn (K1.1/1, 451) (K1.1/2, 192) ottuzlarda (K1.1/3, 29) kassap (K1.1/2, 377) ommuz (K1.1/1, 281)

6. Emir kipinin 2. çokluk şahıs olumsuz çekiminde pekiştirme amacıyla genişletilmiş *-mani, -mAnın* şekilleri kullanılmaktadır:

“*oturmanın* yalnız, *kalmanın* yalnız” (K1.1/3, 83) “aber versedin derdım *celmani*” (K1.1/2, 210)

7. Ense, anlamak ve dinlemek kelimelerinde damak n’si tespit edilmiştir.

8. Prizren ağzında, yaygın olarak, orada zamiri “onda”, burada zamiri “bunda” şekliyle kullanılmaktadır.

“biz celdık *bunda* adetler başka” (K1.1/2, 26), “bizım *onda* var yufka” (K1.1/2, 233)

‘/g/ Ünsüzünü Sızıcılaştırıp Düşüren’ Alt Ağız Grubu

İki ünlü arası ve hece sonundaki /g/ ünsüzü; Debre-Elessa, Köprülü, Strumisa-Makruva, Borisova, Veleüs, Şuşitsa, Dobraşin, Şuşuvar; İştip-Tepansa, Puhçe; Radoviş-Kalgürisa, Topanitsa, Lumnitsa, Buçim, Damyan, Oravitsa ağızlarında, genelde sızıcılaştırılıp düşürülmekte bazen ise /v/ ya da /y/ ünsüzlerine değiştirilmektedir. *Aga, eger* gibi belirli kelimelerde korunduğu örnekler de mevcuttur. Aynı durum II. ve III. Bölge ağızları için de söz konusudur.

Bu alt ağız grubunun belirleyici nitelikteki diğer özellikleri şunlardır:

1. [è] ünlüsü: Yarı kalın [è] ünlüsü, Makedonya-Köprülü, Strumisa, Radoviş ve İştip ağızlarının belirleyici özelliklerindendir.

[è] ünlüsüne; Nevrekop-Cumamahalle’de, /g/ ünsüzünü koruyan Sarıova merkez, Koçana merkez ve Grades ağızlarında ve II. Bölgeden Eskicuma Opaka’da da rastlanmıştır.

2. [ì] ünlüsü: Tipik örneği *bilmek* ve *değil* kelimeleri olan yarı kalın [ì] ünlüsü Makedonya -Köprülü, Strumisa, Radoviş ve İştip ağızlarının karakteristik ara ünlüsüdür.

I.Bölgenin diğer alt ağız grubundaki Grades ağzında, II. Bölgeden Eskicuma-Opaka’da, III. Bölgeden Manastır-Mecitli’de de örneği görülmüştür.

3. /l/ düşmesiyle ortaya çıkan /u/ ünlüsü: Radoviş-Topanitsa, Buçim, Damyan, Oravitsa (Ovalı ağızları), Köprülü-Karatmanlı, Yukarı Karaslar, Dorfullu, Köseler, Hacıbekli; İştip-Tepensa, Puhçe ağızlarında *aụti “altı”, iụk “ilk”, biụmeym “bilmiyorum”* örneklerindeki gibi /l/ düşmesi sonucu /u/ ünlüsü ortaya çıkmakta ve diftonglaşmaya neden olmaktadır. Bu kullanımın örnekleri en fazla Radoviş Ovalı ağızlarındadır.

Diğer alt ağız grubundaki Kosova-Prizren ağzında ise tek örneğine (koụk “kalk”) rastlanmıştır.

4. /l/ > /v/ değişimi: Radoviş-Kalgürisa, Topanitsa, Buçim, Damyan, Oravitsa (Ovalı ağızları) ile Köprülü-Kişina, Karatmanlı, Dorfullu, Köseler ağızlarında tespit ettiğimiz /l/ > /v/ değişimi genelde kelime ortasında bazen de kelime sonunda meydana gelmektedir. *Övdi “öldü”, div “değil”, evti “elti”, avti “altı”, kavçe “kalça”* vb. örnekleri ile en çok Radoviş Ovalı ağızlarında görülmektedir.

5. Şimdiki zaman şekilleri: Debre merkez, Elessa, Strumisa ağızlarında geniş zaman eki şimdiki zaman işlevlinde kullanılırken İştip Tepansa, Puhçe; Radoviş -

Topanitsa, Buçim, Damyan ve Köprülü ağızlarında ise -y, -(A)y şimdiki zaman ekleri kullanılmaktadır.

Yine bu alt ağız grubunda yer alan Radoviş -Lumnitsa, Oravitsa, Kalgüritsa ağızlarında geniş zaman ekiyle şimdi anlatımının örneği çoktur ancak yanı sıra "-y" şimdiki zaman ekine de rastlanmaktadır. Oravitsa ve Lumnitsa ağızlarında, birleşik zaman çekiminde ise "-y" şimdiki zaman ekinin kullanıldığı görülmektedir.

Geniş zaman ekinin şimdiki zaman işlevli kullanımı, III. Bölge ağızları ile II. Bölgedeki Kozana-İnobası(Yunanistan) ağzı için de karakteristiktir.

6. "+il, +ïl" aile topluluk eki: Köprülü-Hacıbekli, Köseler, Koçilar, Aşağı Karaslar, Karatmanlı ile Radoviş-Topanitsa, Buçim, Lumnitsa ağızlarının karakteristik aile-topluluk eki "+il/+ïl"dir. Radoviş-Topanitsa'da"+il/+ïl" ekinin l > v ses değişimine uğramış "+ïv" şekli ile de karşılaşılmıştır.

Debre merkez ile Elessa, Strumisa, Köprülü-Kişina, İştip-Puhçe, Radoviş-Kalgürisa'da ise /g/ ünsüzünü koruyan alt ağız grubundaki gibi +lAr aile topluluk ekinin kullanıldığı görülmüştür.

Debre-Elessa ağzı, aşağıda verilen özellikleri ile bu alt ağız grubunda ağız adacığı teşkil etmektedir:

1. Duyulan geçmiş zamanın -(I)k ekiyle anlatılması sadece Elessa ağzında görülmüştür:

"annem pirlepede *doık*." (M1.2/5, 5)

"o zaman *gelik* onlar." (M1.2/3, 5)

-Ik eki, burada, duyulan geçmiş zaman eki olarak kullanılmasının yanı sıra, isim-fiil (*yazık* tatlılar), sıfat-fiil (*kaynak* su), zarf-fiil (*asık* kalmış) ve fiilden isim yapan (*kıvırık*) ek olarak da işlek bir kullanıma sahiptir.

2. *Kendi* kelimesi, sürekli, ötümlü *gendi* şekliyle kullanılmaktadır.

3. Vurgu yoluyla cümleye soru anlamı katılması.

Bu kullanımın I. Bölgede Strumisa-Veleüs ile Köprülü-Dorfullu'da ise "anladın mı?" şeklinde tek bir örneği görülmüştür.

II. BÖLGE:

II. Bölgenin, /r/ ünsüzünün düşürülmesi açısından, 2 kısma ayrıldığı görülmektedir.

1.kısım, kelime kök ve gövdelerinde, çokluk eki, geniş zaman eki ve kimi yapım eklerinde /r/ ünsüzünü yaygın-çok yaygın olarak düşüren, Bulgaristan ağızlarından, 2.kısım ise, *sonra, tarla* gibi birkaç kelimede ve geniş zaman ekinde az da olsa /r/ ünsüzünün düşürüldüğü Makedonya ve Yunanistan ağızlarından oluşmaktadır.

/r/ düşmesi hadisesinin, Bulgaristan'ın güneyinden başlayıp (Sımolyan, Kırcaali), kuzeydoğu istikametinde yaygınlaşarak ilerleyen bir hat oluşturduktan sonra kuzeydoğuda (özellikle Razgırat, Şumnu bölgesinde) ileri bir düzeye ulaştığı görülmektedir. Örneklendirme yapılmasında fayda görüyorum:

Kırcaali ve Sımolyan'da: türk (B2.8/1, 12) (B3.1/1, 5), kırk (B2.1/1, 30) (B2.6/1, 9) (B3.2/1, 18), dört (B2.6/1, 36) (B3.2/1, 204), yirmi (B3.1/1, 32), parmak (B2.2/1, 42), barmak (B2.6/1, 53), tırnak (B2.2/1, 42), dırnak (B2.6/1, 53), sırt (B2.4/1, 280) dirsek (B2.4/1, 325) (B2.6/1, 52), yūrt "yoğurt" (B2.6/1, 101), yōrtlan "yoğurtla" (B3.2/1, 61),

Razgırat ve Şumnu'da: tūk "türk" (B6.1/1, 8) (B6.2/1, 189) (B7.2/1, 8) kīk "kırk" (B6.1/1, 62) yīmi "yirmi" (B6.1/1, 14) (B7.1/1, 5) pāmak "parmak" (B7.19/1, 138) tīnak "tırnak" (B7.2/1, 34) dīsek "dirsek" (B6.7/1, 154) yōt "yoğurt" (B7.9/1, 42)

II.Bölgede, **Makedonya-İştip ve Radoviş Yörük ağızları,** "-AnA, -AynA; ende, -ender" gelecek zaman ekleri, damak n'si gibi karakteristik özellikleriyle bir alt ağız grubu oluştururken, **Kırcaali, Sımolyan-Tozyanı, Dedeağaç-Hasanlar, Gümülcine-Sirkeli, Sofular** ağızları da kelime başında arka damak /k/ ünsüzünü yaygın şekilde ötümlüleştirmesiyle farklı bir alt ağız grubu meydana getirmektedir. Sırasıyla bu alt ağız gruplarının belirleyici özellikleri üzerinde duralım.

Makedonya-İştip ve Radoviş (Yörük Ağızları) Alt Ağız Grubu

Makedonya-İştip ve Radoviş Yörük ağızlarını II. Bölge ağızlarından ayıran aşağıdaki 6 özellikten 2 tanesi sadece kendinde görülürken 1 tanesi III. Bölge, 3 tanesi de I. ve III. Bölge ile ortaklaşmaktadır.

1. "-ende, -ender" Gelecek Zaman Eki

Gelecek zamanın "-ende / -ender" biçimi sadece İştip-Hocalı, Sırlıva, Kutsa, Ebipli ağızlarında tespit edilmiştir.

2. Dönüşlü Çatı Kullanımı

-n- dönüşlülük ekinin İştip özellikle de Radoviş Yörük ağızlarında *al-ın-, yaz-ın-, ur- un-, sil-in-, ser-in-, bas-ın-, ör-ün-* gibi ilginç ve farklı örnekleriyle kullanım sahasının genişletildiği ve daha işlek bir kullanım kazandığı gözlenmektedir.

3. "-AnA, -AynA(r)" Gelecek Zaman Eki

Radoviş, İştip Yörük ağızlarının belirleyici özelliklerinden olan "-AnA, -AynA" gelecek zaman eki, Radoviş Yörük ağızlarının tamamında İştip Yörük ağızlarından ise Sırlıva, Kutsa ve Urrak'ta görülmüştür.

"-eyner" gelecek zaman şeklinin ise İştip-Sırlıva'da birleşik zaman çekiminde bir örneği tespit edilmiştir:

"onun camından onun merdivene *eneynerdik*." (M6.2.9/1, 175)

III. Bölgeden de Manastır-Musaobası'nda "-ane / -ene, -ine" ve Elekler'de "-ine, -ne" biçimleri belirleyici niteliktedir.

4. Damak n'si

İştip Yörük ağızlarının tamamında görülürken; Radoviş Yörük ağızlarından Alikoç, Kulāzı, Çeşmemahallesi, Allabası'nda görülmektedir.

Akhisar-Mecidiyeli kaynak kişimiz Orhan Bulgur'dan edindiğimiz bilgiye göre; "damak n"si kullanımı Mecidiye'de yerleşik Demirkapı- İbirli, Çeleviz göçmenlerinde de vardır. Üstelik İştip, Radoviş Yörük ağızlarında görülen şimdiki zamanın olumsuz çekimindeki "-mēri" ile "-n birinci teklik şahıs" ekine de İbirli, Çeleviz göçmen ağızlarında rastlanmaktadır. Demirkapı- İbirli (terk edilmiş), Çeleviz, Koreşnitsa köylerinin çoğunluğu Türklerden oluşmaktadır ve Koreşnitsalı Mustafa amca kendisinin Yörük olduğunu söylemektedir:

"Señi babaña deyverejeñ"

"Fatime orana mı 'ōtturayın burana mı 'ōtturayın *bilmērin*" (mdt. Orhan Bulgur)

Bu özellik **III. Bölgeden** Manastır-Kınalı için de karakteristiktir.

Belirleyici nitelikte olmamakla birlikte III. Bölgeden Manastır-Germiyan'da bir, **I. Bölgeden** Kosova-Prizren'de üç örneğine rastlanmıştır.

5. "yene/yena/yane" Edatı

Radoviş-Dırancasa, Kulāzı, Çeşmemahallesi, Sarıgöl, Hıdavelli, Köseli ile İştip-Urrak, Kutsa, Yonuzlu, Kepekçili, Muratlı, Poçuval'da tespit edilmiştir.

Metin dışı bilgi tespitinde bulunduğumuz Feriha Duran; *tabi, evet* anlamlarında onay bildiren *yene / yena* edatının Radoviş Yörük ağızlarında çok işlek kullanıldığını söylemektedir.

III. Bölgeden Manastır-Germiyan, Mecitli, Strumisa-Çanaklı, Yenimahalle'de; **I. Bölgeden** Radoviş-Topanitsa'da yene/yena/yane' edatı ile karşılaşılmıştır.

6. Devrik cümleler yaygın

Bulgaristan, Yunanistan ağızlarında kurallı cümleler yaygınken Makedonya Yörük ağızlarında devrik cümleler yaygındır.

Devrik cümleler **I. ve III.** Bölge ağızlarının da belirleyici özelliklerindendir.

"**Radoviş, İştip Yörük ağızları**"nın, bazı I.-II. Bölge ağızları, bazı II.-III. Bölge ağızları veya her üçüyle ortaklaşan 4 karakteristik özelliği daha tespit edilmiştir:

1. "+il / +İl" Aile-Topluluk Eki

II. Bölgede İştip, Radoviş Yörük ağızlarına özgü olan bu aile- topluluk eki daha çok da Radoviş Yörük ağızlarında görülmektedir. Fakat **Eskicuma-Kasırgalar**'da 2 örneğine rastlandığından Bulgaristan ve Makedonya ağızlarının ortak özellikleri arasında yer almıştır. "+il / +İl" eki; Radoviş-Alikoç, Kulāzı, Çeşmemahallesi, Allabası, Köseli ve Sarıgöl ile İştip-Kurfallı, Hocalı, Kepekçili, Urrak, Sırlıva, Kutsa, Ebipli' de tespit edilmiştir.

"+il / +İl" aile- topluluk eki, **I. Bölgeden** Radoviş-Lumnitsa, Buçim, Topanitsa ile Köprülü-Hacıbekli, Köseler, Koçilar, Aşağı Karaslar ve Karatmanlı ağızlarının da belirleyici özelliğidir.

2. Birinci teklik şahıs eki "-n"

Makedonya-İştip, Radoviş Yörük ağızları ile yine **II. Bölgede** bulunan Bulgaristan-Kırcaali, Sımolyan-Tozyanı, Eskicuma-Kasırgalar, Şumnu-Doruklu ağızları için belirleyici nitelikte ortak özelliktir. Bu kullanım İştip Yörük ağızlarında çok yaygındır.

-n birinci teklik şahıs eki, **III. Bölgeden** Manastır-Kınalı, Mecitli ağızlarının da belirleyici özelliğidir, ancak Kınalı'da yaygın bir kullanımı vardır.

3. Kelime Başında /t/ Ünsüzünün Ötümlüleşmesi

Radoviş, İştip Yörük ağızları ile Kırcaali ağızlarının karakteristik özelliğidir. *Tırnak, tat, tatlı, taş, tuz, tak-, taşı-, tıka-* gibi belirli kelimelerde yaygın bir kullanımı vardır.

II. Bölgeden; Bulgaristan-Sımolyan-Tozyanı, Filibe-Rahmanlı, Eskicuma-Opaka, Karlıköy, Selimköy, Razgırat merkez, Adaköy, Zavıt, Şumnu-Doruklu,

Yukarıköy, Eskiköy, Pıyıklı, Hasanköy, Köklüce, Ortaköy, Varna-Mihaliç, Türkarnavutluğu; Yunanistan- Dimetoka-Hasarbey, Dedeağaç-Hasanlar, Gümülcine-Basırlı, Sirkeli, Kozana-İnobası, Kavala-Kınalı'da ise belirli bir veya iki kelimede rastlanmaktadır.

/t-/ ötümlüleşmesinin **I. Bölgeden** Köprülü, Strumisa, Koçana merkez, Grades'te *Turgutlu*, Debre-Elessa'da *tane*, Köprülü-Köseler, Koçana-Grades, Radoviş-Topanitsa'da *tat* ve **III. Bölgeden** Manastır-Kınalı, Mecitli, Germiyan'da *tane*, Elekler'de *Turgutlu, tane, tatlı*, Strumisa-Yenimahalle, Çanaklı'da *Turgutlu* örnekleri de vardır.

4. Belirli Kelimelerin Başında Ünlü Türemesi

Radoviş, İştip Yörük ağızlarında *rahat, rüya, Rum, ramazan, lazım, lahana, leğen* gibi /r/, /l/ ünsüzleri ile başlayan alınma belirli kelimelerde, yaygın olarak, başta, ünlü türetilmektedir. Bu durum yaygın olmamakla beraber yine **II. Bölgeden** Kırcaali-Alkaya, Yatacık, Kayabaşı; Sımolyan-Tozyanı; Eskicuma-Kasırgalar, Opaka; Şumnu-Hasanköy, Buranlar; Razgırat-Duranköy; Dimetoka-Arenbunar, Hasarbey, Umurbey; Dedeağaç-Hasanlar; Gümülcine-Kargılısarıca, Bılatköy, Basırlı; Kavala-Kınalı'da görülmektedir. Bir de Şumnu ağızlarında Şumnu'ya *uşumnu* denmektedir.

Ayrıca **I. Bölgeden** Strumisa-Borisova, Dobraşin, Şuşuvar (*Strumisa)*; Köprülü-Köseler (*Rumeli)*; Radoviş-Oravitsa (*Strumisa, reçel*); Koçana-Grades (*reçel*) ile **III. Bölgeden** Manastır-Musaobası, Strumisa-Çanaklı (*Strumisa)* Yenimahalle'de (*Rum)* belirleyici nitelikte olmayan, bir veya iki örneğine rastlanmıştır ki bu örnekler Türkçe olmayan /r/ ve /s/ ünsüzüyle başlamış birkaç kelimedir.

Kırcaali, Sımolyan-Tozyanı, Dedeağaç-Hasanlar, Gümülcine-Sirkeli, Sofular Alt Ağız Grubu

Kırcaali, Sımolyan-Tozyanı, Dedeağaç-Hasanlar, Gümülcine-Sirkeli, Sofular ağızları, kelime başında, **arka damak /k/ ünsüzünü yaygın biçimde ötümlüleştirmektedir.** Bahse konu ağızlar, bu özelliği ile II. Bölgede bir alt ağız grubu teşkil etmektedir.

Kırcaali ağızlarında, kelime başında, ön damak /k/ ünsüzünün ötümlüleştiği örneklere de rastlanmaktadır. Üstelik Kırcaali ve Sımolyan-Tozyanı ağızlarında, arka ve ön damak /k/ ünsüzü, kelime sonunda da yaygın olarak ötümlüleşmektedir. /k/

ötümlüleşmesi kadar yaygın olmamakla birlikte kelime sonundaki /p/, /ç/, /t/ ünsüzlerini de ötümlüleştiren Kırcaali ağızlarında, ötümlüleştirme olayı, hepsinden ileridir.

Bu alt ağız grubunun, bazı II. Bölge ağızları, bazı II. - III. Bölge ağızları, bazı I.-III. Bölge ağızları veya her üçüyle ortaklaşan diğer özellikleri ise şunlardır:

1. Kadar edatının ötümlü şekilleri

Kırcaali, Sımolyan-Tozyanı, Dedeağaç-Hasanlar'da *kadar* edatının ötümlü şekilleri belirleyici niteliktedir.

I. Bölgeden Köprülü-Koçilar'da, II. Bölgeden Gümülcine-Basırlı, Şumnu-Yukarıköy, Ortaköy'de, III. Bölgeden Manastır-Germiyan'da birer örneğine rastlanmıştır.

2. /t-/ ötümlüleşmesi

Ötümlüleşmenin ileri seviyede olduğu Kırcaali ağızlarında, belirli kelimelerin başındaki /t/ ünsüzü de ötümlüleşmektedir.

Bu hadise, Radoviş, İştip Yörük ağızları grubunun da belirleyici özelliğidir.

3. "-rl- > -ll" benzeşmesi

Kırcaali-Susuzburun, Alkaya, Yatacık, Kayabaşı, Hasarcık; **Sımolyan**-Tozyanı; **Razgırat**-Kışla, Yunusabdal, Zavıt, Yonuzlar; **Şumnu**-Karalar, Hasanköy'de tespit edilen bu ses olayı **Kırcaali ağızlarında yaygındır**.

4. /l/ > [Í] değişimi

/l/ > [Í] değişimi; Kırcaali-Susuzburun, Alkaya, Yatacık, Konçe, Kayabaşı; Sımolyan-Tozyanı; Gümülcine- Sirkeli ağızlarının belirleyici özelliklerindendir.

Bu hadise, II. Bölgeden Gümülcine- Kargılısarıca, Bılatköy ile Şumnu-Hasanköy'de, I.Bölgeden **Prizren**'de, III. Bölgeden Manastır-Kınalı'da tespit edilmiştir.

5. Birinci teklik şahıs eki "-n"

Sımolyan-Tozyanı ve Kırcaali ağızlarının karakteristik özelliklerinden olan "-n" birinci teklik şahıs eki, ayrıca, II. Bölgeden Eskicuma-Kasırgalar, Şumnu-Doruklu (Bulgaristan) ile İştip, Radoviş (Makedonya) Yörük ağızlarının, III. Bölgeden ise Manastır-Kınalı, Mecitli ağızlarının belirleyici özelliğidir.

6. -ō, -ō̄, -ōr, -ōru şimdiki zaman şekilleri

Kırcaali-Göllü'de ōr, Alkaya'da -ō, ō̄, -ōl (< -ōr), Ürpek ve Hotaşlı'da -ōru (Zehragül Hacıoğlu, Kırcaali-Yatacık), **Sımolyan-Tozyanı'da** -ōr, -ōru şimdiki zaman şekilleri kullanılmaktadır.

"-ō, -or/ -ōr, -ōru" şimdiki zaman biçimleri, II. Bölgeden Eskicuma-Opaka için de karakteristiktir.

7. +yIn, +yun ilgi hâli

Kırcaali-Susuzburun, Yatacık, Kayabaşı, Sımolyan-Tozyanı'nda görülen "+yIn, +yun" biçiminin örnekleri en çok Kırcaali- Kayabaşı'ndandır.

"+yIn, +yun" şeklinin **II. Bölgeden** Razgırat-Duranköy'de 1, **III. Bölgeden** Manastır-Kınalı'da da 2 örneği tespit edilmiştir.

8. "-(I)k" zarf-fiili

-p zarf-fiiliyle aynı işleve sahip olan "-(I)k" zarf-fiilinin Kırcaali-Cebel-Kayabaşı'nda 2 örneği tespit edilmiştir.

II. Bölge ağızlarından Şumnu-Pıyıklı'da da 1 örneğine rastlanmıştır.

9. "-sık" birinci çokluk şahıs eki

I. Bölgenin ve III. Bölgeden Manastır-Musaobası ağzının karakteristik özelliklerinden olan "-sık" birinci çokluk şahıs ekinin, Kırcaali-Susuzburun'da da 2 örneğine rastlanmıştır.

"duvara *dayanırmışsık*." (B2.1/1, 70) "terlik gibi ani *giyersık*" (B2.1/1, 126)

Ayrıca Kırcaali-Susuzburun'da "-sIm", Kırcaali-Eğridere-Yatacık'ta "-süm" birinci teklik şahıs eki görülmüştür:

"bi keresinde *yakmışsım*" (B2.1/1, 58) "on beş yaşında *gitmişsim*." (B2.1/1, 60) "bi yēden *düşmüşsüm* gibi" (B2.4/1, 73)

II. Bölgede, bu alt ağız gruplarından başka kendine özgü farklı kullanımlarıyla dikkat çeken ağız ya da ağızlar da tespit edilmiştir. II. Bölge ile ilgili saptamalarımızı noktalamadan önce bu tespitlere değinmenin faydalı olacağı kanaatindeyiz:

1. "+in / +īn, +nīn" aile-topluluk ekleri:

Aile-topluluk ifade eden, "+in / +īn, +nīn" ekleri; **Eskicuma**-Karlıköy, Selimköy, Opaka; **Razgırat** merkez-Kışlaköy, Yunusabdal, Zavıt, Duranköy; **Şumnu**-Hasanköy ağızlarına özgüdür.

Şumnu-Ortaköy'de "+ēni" biçimi görülmüştür.

Karakteristik olmamakla birlikte Gümülcine-Bılatköylü iki kaynak kişiden birinde de örneğine rastlanmıştır.

2. "-vArI, -vörü, -vör, -vel (< -ver), -vOl (< vOr), -vA, -vO" şimdiki zaman biçimleri:

Şimdiki zamanın bu şekilleri, **Şumnu-Hasanköy**'ün karakteristik özelliğidir.

Eğridere-Yatacıklı kaynak kişimiz Zehragül Hacıoğlu'ndan edindiğimiz bilgiye göre, Mestanlı'da da "-vārı" şekli (gelivārı vb.) kullanılmaktadır.

3. Geniş zaman ekinin şimdiki zaman işlevinde kullanımı:

Şimdiki zamanı geniş zaman ekiyle anlatmak, Yunanistan-**Kozana-İnobası** ağzı için belirleyici niteliktedir.

Makedonya Yörük ağızlarının bazılarında bu kullanımla karşılaşılmıştır ancak Yörük ağızları için belirleyici bir özellik değildir.

KARŞILAŞTIRMA METİNLERİ

Manisa'ya yerleşmiş Balkan göçmenlerinin ağız özelliklerinin ne derece korunduğunu anlamak için Kosova-Prizren'den bir, Makedonya-Köprülü-Dorfullu'dan iki, Yunanistan-Dimetoka-Arenbunar'dan bir olmak üzere toplam dört mukayese kaynak kişisiyle (mkk.) görüşmeler yapılıp karşılaştırma amaçlı metinler derlenmiştir. Metinler üzerine yapılan dil incelemelerinde (bkz. Tablo 5.2.5.1-2-3) karakteristik ağız özelliklerinin örtüştüğü gözlenmiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
METİNLER

I. BÖLGE METİNLERİ

ÜNLÜ UYUMLARINI BOZAN BÖLGE

KOSOVA METİNLERİ

K1.1/1

Rabia Saltık / 73 yaşında / Prizren-Kosova doğumlu / Okuma yazması yok. / 1957'de Salihli'ye yerleşmiş.

karışık konuşmalar: sālıkli, rahatlıkli şūle huzurlu. meseĺa bak ben ne zaman geldik biz annem, babam geldik memleketten, benim annemın dört kızi var‿idi dört ōlu. dört kızi, dört ōlu var‿idi geldik mācur ordan. yeddi sene bizim pa'saportlarımız sürdi. yeddi sene pasaportlarımızi vermedi ġavur bizim. yedi sene pasaportumuz sürdi. yedi sene sora pasaportlarımız geldi. koyunlarımız var‿idi babamın, atları var‿idi, tarlamız takkamız. dā tarlalarımız orda bizım. /?\ ben burda evlendim. /?\ rabiye saltık. /?\ yetmiş‿ikiyi bitirdım yetmiş‿üçe bastım on kasımda. /?\ pizrende ben dōdum. /?\ şehiri. siz televizyonda açmıyonuz mi gürma o pizren şērini bi keret. o kadar güzeldir orasī. icbi yerlen deĵişilmez. /?\ arnavut yok çok ta vallā yirmi yedi camısi mi var yirmi sekiz camısi mi var bizim pizrenın. benim adam söyledi ema peķ kafa basmıy ītiyarlıktan, 'uçma. orda e şindi de yapmişĺar bi tāne cāmi yeni nasıl bizım meseĺa türkiyeden gidiyolar orda askerler var şindi şīler. keşke eskiden olaydı onlar. bizim o pizren çok güzel, o kosovada. /?\ orda da türkçe konuşurduk. babam bilmezdi, annem bilirdi, anānem bilirdi türkçey. anānem tabi dā iyi türkçe konuşmuşlar ema sora gelmiş bilmem angi balkan savaş açılmiş bilmem angısi bilmem angısi. ben 'arnavutluk ne zaman geldi o zamandan bu tarafa benim‿aklım eriy oni. çünki benim amcam orda naso diyem sana şimdi erkul ne diyem ben bu polislerin üstünde, bekçilerin āmir gibiydi benim amcam arnūt zamanında. o ćavurlar var‿idi orda ema ćavurların şüle nası diyim bi 'tepedeydi onların evleri biz meseĺa düzlükte yaşardık. /?\ mālelerdeydık. ayıptır sülemesi bizım ev ćavurun evi şüle vur yumrū ġavur duyucak 'duvardan. kerpiç duvar tūla mi var‿idi eskiden tāş duvar, kerpiç duvar. yokti başka icbi şey. işte bō̄le bizim kızım da ben sana ne deyim. benim babam çok o amcam içini çok dögdi ġavurlar. ne zaman geldi tito o zaman. aman ne şiddet‿oldi o zamān. 'çatılarımıza çıkardilar. 'çatılarımıza, tavanlarda şō̄le sürüklene sürüklene yürürdi ġavurlar bak ī biliyom. bir metre kar var‿imiştır. orda bizim çok yār be hō̄ metrelerle. sora benim babam orda biz da yatıyoz çocuk yō bu kadar dilim bilmiyom bu kız kaç yaşında. ben on dokuz yaşıma bastım türkiyeye çıktık geldık. o zaman dā küçüktüm o titonun geldī zamanlar. /?\ türkiyeye geldim mi elli yedide. ailecek biz türkiyeye geldık. evimizi koduk ayıptır sülemesi, kaşıklarımızı koduk, tabaklarımızı koduk, yataklarımızı koduk. şöyle geliyo eller ālıyo sızlıyoz kimi diyo

susun, ālamanın ī ki gidiyonuz az mi babanız yedi dayak. benim babami 'buzli suya buraya kadar soktular babami. beki kafasını da soktiĺar bilmiyom. buraya kadar soktiĺar benım babami buzli suya. 'buzli suya sokince benım babami. sora yatmişız bi gece, korkuyoz yatma başka odaya. hepimiz yatıyoz bi odada. yazık babam şöyle sobanın arkasına çümeşmiş şöyle buruşmiş yatıyo. anā bi baktık dānk camlar ütti. anā bi baktık cam açıldı. girdiler içeri partizanlar giriyo. titonun insanlari partizanlar giriyo. ne zaman geldiler biz hepimiz çocuk kimi duyuyo kimi duymuyo dā küçükleri vardi benden. işte bo̅le. sora ne zaman çi (¦) ne zaman 'geldik biz buraya elli yedide tarlamızi bıraktık, atlarımızi bıraktık. kime verdisek verdik. bugun evimiz var orda bizım tırlen gezecen bahçemızde. kocamandī o kaddar bu̅kti. bir avlisi var‿idi gelirdi postacı vururdi kapi nası deyim yo̅ burası icbi şiy dil bu duvar bundan da bu̅k var‿idi kapilarımız bizım iki kanat şöyle. sora 'ortasında var‿idi bi küçük kapi, bo̅le açamazdık onlari. ne zaman gelirdi tıraktor ne zaman gelirdi bilmem ne o zaman gelir açardilar o bu̅k kapilar onlari da erkek açardi biz açamazdık çok bu̅k kapilarımız. vallā sana ne diyem ben ne zaman 'geldık biz buraya elli yedide bindık otobüse. aldiseḳ birer çanta elimize valiz bile yokti. bezden diktık ayıptır sülemesi, çuvaldan diktık ço̅k. var nası getircen niylen getircen sen diver bana. nası geçircen sı'nırdan. peynirımız da vardi, yaı̨mızda vardi, tuzumuz da vardi her şīmız vardi. çünkü annem babam benım koyunlari var‿idi benım babamın. ema ükümet ala ala ala yirmi beş taneye endırdi. küçüK‿imişim ne diyem sana ben on beş yaşında. annem gelirdi sārdi ko'yunlari, ben sārdım inekleri. altı inek sārdım. altı ineyi sāsıya kadar süti kordum anneme. annem derdi hadi çocūm derdi elini, ayānı ika, git yat. saba oldi mi kakardık erke̅n o süti pişirırdık, dari ekmey yapardık. babam, abilerim giderdiler işlerine hükümet işi nērde. sora karneylen ekmek yedık, patatis kaynattık, acik būday uni attık içine. bak bugun gibi biliyom her tarafım şüle ben diyom zebil‿ etmenın ekmeyi, ekmeyi zebil‿etmenın. bayat, bayat olsun, o bayadı ısıdırsın, o bayadi bi çorbaya kırabilersin. ekmeklen, zebil etmenın ekmey. ben bakıyom kimisi bu kadar bu kadar ekmekleri gu̅m çüpe. allah yarabbi ekmeklen, ırsle, nāmuslen terbiye etmesın kimsey. biz çok fakirlık çektık. buraya geldık trenlen. bindık, bindık otobüze amcam var‿idi, babamın amcasının oli ema amca derdik. benim babam bu̅tmiş onlari, bu̅tmiş, evlendırmiş, o bindırdi bizi. /?\ pizrende bindik otobüse, üsküpte endık. üsküp, pizrenden üskübe üç sāt. bak benim beyim şimdi 'taksilen almişlar benim beyimi kestirme yollen atatürkün memleketlen kaçaniklen vurmişĺar iki buçuk sātta zorakiyle gitmişler pizrene. inanır mısın görümcem gayri, görümcem

de acık rātsız‿imiş ōlu filan sandalyeyi almiş komiş bunlar nerde kaldilar niye gel.. anne yol uzun, anne yol uzun, dur anne yol uzun. işte bō̄le biz ne zaman geldık buraya ne enelī̄m biz sekiz çocuk, babam dokuz, annem on, yengem var‿idi, orda bū̄k abimi evlendırdık, yengem var‿idi on bir kişi. yengem 'yedi aylık hamile buraya geldi yavrum. e geldık, indik sirkecide. allahım ne inecen ayyy bi bakayz bizim orda deniz yok, bizim orda ćuvurda gibi annā ben diyim şindi nası gitçez. çikti bi üsküpli adam bedri bey allah rāmet‿eyleyesın, o üsküpliydi aldi bizi götürdi, bindırdi o vapura. ben deyim binmem buraya, üdüm patlay nası korkaym biley misın delirecem. diyo binecez binecez kızım. babam diyo sen en bükleri küçükler senden alacaklar cesāret hadi kızım hadi, hadi kızım hadi. aldi adam epımızi çocuklari bindırdi. bindık, paşabahçeye gittık beykoza. beykoza gittık orda üç‿akşam oturduk nası oturacan iki oda şu divandan şu tarafa. e biz on bir kişi oturma sīmıyo yatma nērde sıacak. ne diyem sana ben oturduk orda üç‿akşam, dördüncü akşam. amcam bizım amcam arnavutluk zamānında 'kaçti. dālardan nerelerden yunanistana gitmiş. yunanistanda korse yunan nidır ayıptır sülemesi küvermiş sāç küvermiş sakal buraya kadar fotoraflari var‿imiştır ema şindi karısi üldi bilmiyom nerde kaldılar. süzde giriyo gemiy tamir‿etme. gemiy tamir‿ederken amcam o kekiç bük balyozlar var‿imiştır çocuklar biler bilmez sen bilersin balyozları bū̄k kocaman demir kekiçler. o kekiç kay ordan o balyozun sapi gir karnına, çık bārsaklari amcamın. amcami gütürüyolar, benim‿olan kapay güzlēni, bārsaklari çık dışari. ne zaman çıkıyo bārsaklari dışari (¦) ordan bizi geldi aldi bilmem ne yaptık. karısının evi aksakalda oturu, aksakalda oturuyoz. /?\ hāyır, bandırmanın bi köyi. /?\ üç‿akşam, üç‿akşam misāfir‿olduk biz oraya. /?\ e amcam orda benım aksakalda, amcam var‿idi. evlenmij bi istanbullu hanımlen. onun bi kızi bi ōli var‿idi 'memlekette onlar. onlari da ne zaman geldi partizanlar, tito e meseĺā senın babanın adi halil, temsilde ata olmaz, senın babanın adi halil. e halilin kızi hangısi? biz diyoz yōk. halilin ōlu angısi diyolar biz oni üldürecez kuzu gibi çevirecez diyo ćavurlar. oni biz gütürdük dayılarının kū̄ne. orda 'saklandi o amcamın karısi. sora ne zaman menderes işte bi şī̄ler yaptırdi gayri mācırlari başladi kabuĺ‿etme, menderez zamānında biz geldık. menderes var‿idi o zaman bajbakan. biz geldık elli yedide amcam bi köyde oturuyo. anā biz şe̤ir çocū. ayıptır sülemesi donbay var, katır var, merkep var, at gani. o traktorlar, o evler koccamān o bahçeler ne diyem ben sana o bahçeleri. bilmem nasıl süleyem ben sana ki bahçeleri üç traktor, dört traktor sīyo. orda otordok. kaktilar babama verdiler orda bi yer 'ortak gibi. orayı babam dedi ne yapçaz biz. /?\ yō böyle

meseĺā senın baban zengin, abin zengin diyo al şu bāçey şu tarlay ne dikeceksen dik acık beş kuruşun senın olsun. biz onlari orda kaktık soan ektık bi de sarımsak. bir yemiş āçlari o aksakalda ben sana söyleyem, bir zeytin bir yemiş var başka meyveden nadir bulunur üle meyveler. erik desan, armut desan, elma desan onlar yok. zeytin yemiş, zeytin yemiş. sora onlari biz ektık. ne zaman ektık geldi birisi buradan kele mālesınden. /?\ evet, kele mālesi var. kipanın oldū taraf, tren yolunun altında var soldan taraf bi yini evler hemen hemen geliceni yākın kipaya bu tarafa. oraya geldi annemın akrabasi olurmiş biraz. 'anasi, dil kendısi, anasi oluyomiş annemın akraba amca çocuklarimişlar benım annemlen onun annesi. geldi bizi gördi işte oni da iki buçuk ay, üç ay sora mı anlaştık ēç nerde. nasıl oturuyoz o ev ne diyem sana. var bi hayat derız biz, siz bilmem ne dersınız. evin ününde şüle üni boşluk bu tarafta. (¦) hāyır hāyır hāyır efendım dīl ose salon salomaç. salon salomaç işte ne diyolar burda būk salon sora arkasi (¦) orda derdık sora bizım a burasi bunun 'açık 'bütün. yazlari oturulur, sıvamişlar bi güzel çamurlen. hiç ayakkabilen bas o çamur kakmıyo hayret nasıl çamurdur o, nasıl şeydir bilmiyom. orda oturuyoz, eletirik yok, Ílambaylen, gaz Ílambarılen duruyoz. biz alışkın dil. biz bilmiyoz bizim memlekette, ben diyom sana bak, elli sene biz ne elli üç sene mi elli dört sene oluyo biz buraya geleli. elli üç senenin içinde ben ne evlendım. elli dört, elli beş senenin içinde oluyo ordaydık biz o aksakalda. ne zaman idik o aksakalda asmisık Ílambay. karanluk nası yatacan eletirik yōk bi şiy yok. o deprem olmiş, düş Ílambanın şişesi depremden tak gel burama. allah allah babam diy ne oldi. valla diym düşti gaz Ílambanın şişesi diym. babam kakti, bej vaktını bırakmazdi allah rāmet eyleye, babam kakti diyo allah allah ne bu diyo Íā iĺahe illallah ne oldi diyo, neden oli bu şiy. anāā abim ne zaman geldi yazık kendi odasından, kadın hāmile yedi buçuk 'aylık sekiz aya giriyo, diyo baba deprem oldi diyo bak diyo ev saybi süley. ev saybisi da tek illalla bir adam. ayıptır sülemesi orda akşam da içiyo saba da içiyo gece da içiyo aman yārabi'l ālemin biz görmedık. benım bak dört tane ōlan kardeşim var idi, babam var idi bizımkiler içki atmazdılar agzına biz şaşardık. ama bak bugun dünyā yarın aret bir şiy da demezdi. biz meseĺa ben on sekiz yaşında geldim hemen hemen on sekizime bastım. bizde burda gibi meseĺa dogayz açın dogaysık biz burda birden veriler şeyi nefus ḱādımızi, a bizım vermezler orda. on sekiz yaşına gelmeyince orda yok. /?\ baba adilen anılıyoz babamın soyadilen meseĺā ülsan da kalsan da. kakmij meseĺā benım babam vermij beni cenç. ben genç nası gidecem oraya. babamın soyadilen nefus ḱādın yok bir şiyın yok. geldık türkiyeye, ne zaman geldık o adam

geldi. diyo biz burda yapamaycaz babam diyo annem diyo. hacı şaban diyo biz burda yapamaycaz. üzülme diyo teyze diyo üzülme diyo bi şey düşüncez diyo. memnunsenız yerınızde diyo otorun memnun dilsenız, siz gelin. bak ben verim benim adresimi alım diyo babam içine, enişteme diyo alıym diyo gütürüm diyo size diyo ev diyo ayarlēm. bizım da orasi dīl güzel diyo. apartmanlar mi var‿idi eskiden çamurdan evler, bĺok bile yoktu. inanır misın epsi kerpiç, çamur. şu kadar bi pencereleri ordan bakardık. allah allah ne zaman geldik biz buraya orasını bıraktık. /?\ aksakalda mı? iki buçuk‿ay. /?\ vallā şindi mācır dildiĺar onlar. heralde yürük desam o fereceler biliyon mu şüle baştan kara ya siya ne atılır onlari atıyodular. onlar bōle, būle ürterdiler yüzlerini çerkezdiler dā çok bak sūlēyim ben sana. /?\ ama ne çerkez var‿idi ordā. orda çerkezler bandırmadan çıkınce var‿idi bi 'tatli su derdiler oraya. orda çerkez kayıklen giderdiler gelirdiler aksakala kadar. ayy derdım versalar diyodum bütūn bu yerleri bana ben bu kayıya 'binmem. çok üdüm patlar sudan. sudan çok korkarım. geldık biz buraya bindık trene. istanbuldan çikan tren gelırdi aksakala, aksakaldan manisaya. manisada endık nasıl diyem sana biz manisada bi gün bütün cün yürüdük aksakaldan manisaya kadar. manisaya yetiştık talebe trenine. sāt yedi buçuk sekizde akşam ne gelirdi. bindık oraya geldık. ne zaman geldīk salilide iç av uv lav luv köpekler ayıptır söylemesi bilmem ne bilmem ne. allah allah diyiz dur bakām bindık aĺāmete nereye gidiyoz. oradan indık trene. trende gene iki tāne mum dişirda eletirik yōk bi şey yok. bakayz istasyonun bu tarafina acık, acık istasyonun orda var iki tane eletirik üç tane eletirik, yok. indık oraya. adam, bi baktık adamcāz çikmiş oraya. almiş at arabasını, tokmak arabasi. yengem yazık bebēne hāmile. geldık, indık eve ne inecen kū evi, inekler içerde, koyunlar var, at var, onun da beş‿alti tane çocū. seksen yaşında, doksan yaşında benım annemın akrabasi, anası. oturduk orda allah razı olsun çok yedık onun ekmēni, içtık yok bizde. ayıptır sülemesi üstümüz başımız, 'yastīmız bile yok başımızın altına. ema allā şükür sora açıldi baraj, menderes yaptırdi bu demir küpri barajını abim oraya girdi. babam ortak bahçe bakardilar anacīmlen banasi çikti nāsip iki sene sora mi bi sene sora mi bilmiyom vallā unuttum gün evlendım bu adamlen. on beş kişinin üstüne geldım. iki eltim var, kaynanam var, kayınlarım üç tāne, kayınbabam. kayınlarımın çocuklari ikincisi erkul kadar. obirleri gari dā küçük dā küçük a eltim, bük‿eltimın alti tāne çocū vardi, dört‿olan, iki kız. geldım oraya otorduk. sora onlar kayınbabamın, bak kayınbabam yemedi benim gibi dayak benım babamın dayaklarını. kayınbabam rahatlıkla istedīni getırdi, istedīni gütürdi buraya. ne zaman gelmişler şu evi almişlar.

burda salihlide benım beyimın işte amcasi var‿imiş istanbulda, osmāniyede, at koşusuna yakın beki bilmişınız istanbula bilersınız bilmiyom gayri orda. demiş otur abi burda, yok demiş. benım zanātım yok demiş. üç tāne görümcemi bırakmiş kayınbabam memlekette. kızlari üçü de evli, üçünün da ikişer, üçer çocū nasıl ayıracan getirecen. sora pasaportsuz at adımını atabilersen ćavurdan. neler 'düktük o ġavura inanır misın sen. beş tane tavūmuz var‿idi, beş tavuk, bakıyoz kümeste. koyunlar satıldı, inekler satıldı bekliyoz pasaport. inadına geliyolar beş tavuktan on beş, yirmi yumurta aray. e ben kardeşim bi zaman gayri babam dedi, yā ben da yumurtlasam çocuklarım da yumurtlasa o kadar etmez. benim bi çocūma bi yumurta kaynatıramıyom, benım çocūma ben bi yumurta kızartamıyom allah‿allah. gayri bi gün bi gün ema oni da nasıl şindi nice bu ne deyler bu yardım kollari ne olu kadınlar, derneklerin bilmem nelerın orda o zaman da var‿idi o kadınla. onlari biz babam dedi dank şüle geçti bi ītiyar kadın açti kapiy. bubam dedi buyur gülizar‿anım dedi. çocuklar dedi bak içerde dedi ben dedi burda. yok dedi geldım dedi yumurta, bu kadar yumurta dedi. front derdiler bizim oraya. şindi o dedīm front ne oluyo, ne olacak? üle toplanti yeri be annem (¦) 'toplanti saloni gibi front derdilar ama konuşurdilar işte. (¦) kongre şiyleri konuşurdilar. dedi beni 'fronttan yolladılar bana veresın şu kadar yumurta. benım babam da şüle darı sapi elında şüle bi demet al dedi buni. e bu dedi 'yumurta dil. yok dedi. al dedi tavuklari gütür dedi güzüm gürmesın buraya kadar tak‿ettım. inanır misın bir inēmız kaldi, bir inēmız. sekiz çocūz, yengem hāmile. inanır misın bi bardak süt içecegımız kalmadi. bir bardak süt. şüle çi deyesın bu çocuk kakmiş bu cün uykudan anne, benım canım süt istiyo, yok o çocā süt. biz çok çektik bu partizanlardan o titodan, bi babami dövdilar... bizım var‿imiştır ayıptır sülemesi odamızın duvarı bu yastıgın genişlī kada yemin‿edeyim yarım metreymiştir. beyaz badana yapardık kireç biz büle boya moya nērde. bi vururdi ġavur şüle tabancasının tüfēnin dipçigilen diring nası yapardi o duvar, kerpic duvar güm güm gümlerdi. yer ev, yukarda yengemın evi. ne zaman üterdi o ev üle güm güm derdilar bunlar buraya top mi kodilar bomba mi kodilar. babam derdi yapmanın yā derdi kaç senelık ev derdi. bunun saybi derdi ne zaman 'gitti türkiyeye, onun saybi gelmiş, kaç sene evel bilmiyom. ramiz dedeler kaçta gelmiş? (¦) ramiz deden gelmij, baban kac dōmlidır? (¦) bak ben sana ne deyim babani alti aylık komiş ramiz dede. küçücūk benim beyim küçükmüş o zaman. benim beyim iç tanımamiş amcasını ta menderes şi yapince pasaportlari başladi gayri millet acık turist murist gitma filan gelma. bi vurmij bi ćavur bi dipçik benim babamın te burasına. burasını delmiş atmiş

tabancasının şiyilen. (¦) belliydi yeri yazık. oni şi yaptık biz babami, babam yok çizme mi var ciyesın ayakkabı mı var ciyesın şimdi gibi nērde. yama üstüne yama yamıyoz picamalarımızi. bulursek bi eski yelek gī̆yoz bulmasen tı tı tı titre bakam soo̯kta. yok, bitti erkez. o kadar yōsunluk. kaynatırırdık patatis kazanlarlen. otururduk soyardık o patatizi. annem oni rendelerdi. rende mi vardi yōk. kalburun arkasına annem oni rendelerdi. atardi acik un, atardi tepsiye gütürürdük fırına taş fırına, orda pişerdi. e bi gün yiyon iki gün yiyon üçüncü günü yenmiyo. balkabā biler misınız nedır? bilersınız. o balkabaklarımız da o sene inadına şöyle şöyle olsun o da. oni rendelerdi kalburda gır gır gır. ya biz rendelerdık ya annem rendelerdi allah rahmet‿eyleye. benim anacım çok çekti bu çilleleri. en sonunda kaĺp saybi oldi türkiyeda. yogoridi o kabaklen ekmek atardi acık dari uni acık kabak, acık dari uni acık kabak yerdık oni. oni da bi ūn yerdık ōlende on bir, on bir buçukta onunlen akşama kadar yatardık. babam giderdi süzde iş yapacak gelırdi akşama çıkardım 'ününe, çocūm dā küçük. babā derdim annem bugun ekmek yōrmadi biz hiç ekmek yemedık bugun. çok çektik o ǵavurdan. ǵavur dedilar mi partizan dedilar mi benim aklım çıkıyo. ben hiç istemeym 'gürma 'duyma adlarını. sora tito biz geldık tito yavaş yavaş kurdi fabrikalar orda, kurdi düzenını güzel her şiyını kurdi biz geldık. allā şükür buraya geldık hür‿idık. o da üte giden yok, ya nerdesın ya vergin misın olan kardeşim geldi hazır asker‿idi. bügi orda bitırdi askerlını ǵavurluk zamani. benım abim iki sene yapti bosnada askerlık ǵavurlar kazanından yemedi benim‿abim şekerlen ekmek yedi. hem askerlik yapti hem şekerlen ekmek yedi. çay bi şiy yok yok yok peynır meynır gürma. sora ammerika başladi biraz yardım‿edince celdi tito yolluyodu şüle şüle. sorardi kaç kişisınız siz? meseĺā on kişiyiz, on bir kişiyiz ona güre şüle bi paket süt tozi yollar. (¦) domuz‿eti zorana yedirdiler diyo. ben da diyo dedım, ülürsün koşamazsın, olsun (¦) yemiyolar asla. yimin‿ederdi abim derdi yēmezdım derdi eti, yerdım ekmē diyo korkardım ekmēme dokanmasınla ya bi sürmesınlar şūle. yoktur 'sayısi derdi ne kā sefer derdi vururdiĺar tāk parmaklarıma diyo. niye sen bakıyon bu ekmē? yōk. sen baktın bu ekmē, sen baktın. sen yemeysın. yemeyecem arkadaj bitti, yemeyecem. o yirmi dörd‿ayi yapti benim abim iki sene ama illallah. dedi çüpçülük ta yaparsem ülürsam da dedi babam türkiyede ölcem dedi, açlıgımdan da ülürsem türk yerınde dedi ülecem dedi. geldık buraya allah razı olsun zenginler bilmem neler al sen benım bao̯mi bak, al sen benım bāçemi bak. ortak hadi hadi hadi acık çok şükür ī olduk ema yetiştık. kimi aray kari kimi aray koca. e sekiz tane bi yengem evli, bir abim būk abim. e en‿eveĺa verdi yengem var‿idi, būk

yengem ordan getırdīmız sora verdi beni bu adama. benden sora obī kız kardeşimi, obi kız kardeşimden ōlan kardeşimi. benım babam dūnlerden şiylerden benim babam ükselemedi yalan yok, ben dōru konoşuyom. benım babam bi türli ne dēler iki odun çatamadi dōru dürüz bi yere. sora babam hastalandi. babamda var‿imiş mīdesında çiban, dā askere gitmeden babam, var‿imiş mīdesında çiban. o zaman doktor mi var‿idi orda. cüvenirsen sen cit bakam oraya cürüsün çıkay misın oradan dā bi çeret. oni otordi benım babam ōlan kardeşlerim açtilar işte o kasalar sebze kasaları ne açılırdi ūle bi (…) açtilar. babam gitti oraya pazar günü, o gün diyo çocoklar biraz dinlensınlar. babama abim da almiş, allā rāmet‿eyleye hepsi rāmetli oldular, abim da almiş ona bi gazoz. demiş simit mi istiyon baba demiş püskūt. yok be demij diş mi var demij da simidi ben yiyem demiş. abim da almiş bi şüle püskū bi paket komij babama. allah allah diyo abim yürüdüm iki, üç‿adım diyo bir figan diyo bizım iş yerınden nası kopuyo diyo. ne zaman dündüm diyo allā diyo babam diyo sanki çift sürmüj diyo oralarını yuvarlanırken mīdesini tutmuş. o meyerem o çiban şiy olmiş 'patlamiş. kayı diyo demiş yeşil yeşil kara kara çıkarıy ben diyo dedım eraĺde safram. gütürdi manisaya iki buçuk‿ay babam manisada oturdu ameliyat‿ettiler hemen geceylen aldilar ameliyata babami, ameliyat‿ettiler. babamın üç sefer bu dilının bu dudaklarının derisi ne düküldü o manisada. o kadar hararet, o kadar fena. eskiden da doktorlar yog‿idi peḳ meseĺa. ciderdık bi diş çıkarma açın gelırdım yarındasi gün koꞑukardım sabāle komşumuz vardı, kīz rabia abla derdi, sana ne oldi? yok bi şiy deydım dişimi çektım. ī deydilar sali abiden yedın 'dayak da ondan şişti senın suratın. ben da diydim tōbe yarabbi. vallā billā yalanım var‿ise kör‿olayım. bōle giderdık doktora çikarırdım dişimi celırdık cit bi da cit bi da uff neler çekerdık. şindi gidiyom bi morfin atıyo bak yirmi beş senedır taktım bi belası yok oturi dā burda bunlar. yirmi beş senedır bunlar bende. /?\ babamlen arnavutça konuşurduk. /?\ ūrenemedi, çok az. annem ūrendi. annem da biliyodu arnavutçey. annem türçey da biliyo çünkü annem benım, benım annemın annesi pizrende yaşamiş, pizrende dōmuş. /?\ türkçe. a benım babamın ana dili arnavutçe. /?\ benım babam mi? ē şeytan yumurtlamaz orda. kū vraniç derler kūn adına vraniç, evet orda dōmiş benım babam. orda işte odon olurmiş, meşeler, āçĺar üle bi şeyler var‿imiş. /?\ yok yok yok binde bir burdan gidenler odun satın alma meseĺa. (¦) /?\ annesi bilirdi. bak ben sana ne diyim benım annem prizrende dogmiş benim annānem pek zengin kızıymiş orda pizrende eskiden. ne zaman evlenmij benim anānem kocasi pek sarhoşmuş, içiyomuş kumar oynuyomuş, içiyomuş kumar oynuyomuş içiyomuş. ondan sora diyo anānem söylerdi

alla rāmet‿eyleye derdi en sonunda derdi çikardilar dāmatlık elbiselerını don, biz don dērız, erkeklere biz üle kısa kiĺot gīdirmezdık adamlarımıza buraya kadar giyerdık. uzun donlen (¦) yalan dil bak biz kadın olsun erkek olsun buraya kadar donlarımız olurdi. bizım kadının beli olsun doni biz yok pantol gīsınlar ha. /?\ biliyodum. /?\ bilerek geldim ema bizim türçe burda fasa fiso. biz her şiye başka başka konoşuruz. ō gel süẹyĺa hoş geldın safa geldın. (¦) şüçür sen nasısın iyi misın? (¦) /?\ gitmedım. /?\ gündermiyolar ćavur var, nası gidersın okula. imḱāni mi var okula gidemiyosun ki. babam yollamadi bizi okula. /?\ eşim pizrende, o da pirizrenli babasi kōden, annesi pizrende dōmiş. /?\ bilirdilar, eşim da bilirdi, kaynımın çocuklari da bilirdi. meseĺa ben ne zaman gelin‿oldum kaynımın var‿idi beş yaşında bi oli biri iki yaşında. onlar türçe konuşurdilar sora buraya da geldilar şindi. ī oldilar onlar çok güzel orda.

organ adları: /?\ ommuz derız. /?\ sırtımız. yarın yok demeyiz. burda uşaklilar onlar diyler yarınım ārıyo. yok biz demesık. biz sırtım, agırıy sırtım agırıy. kaburgalarım derdık meseĺā allah korusun dā aşa biraz yürümij bi ārı kaburga derdık biz oralara. /?\ dirseḳ. /?\ diz, baldır. /?\ yukarısına bacagımız, derdık 'bacak buraya. yā buramız baldır buramız dizımız, buramız bacagımız. /?\ kafesımız, gūs kafesi derdık kafes. /?\ bogazımız. /?\ sakal, sakal derdık. /?\ yanaklarımız, çene kemiklerımız, alnımız. /?\ engsemız. /?\ avuç, parmak. /?\ aḡā barmak dīl parmak derdık. /?\ tırnak. aḡa tırnak, dırnak biz demeyiz.

akrabalık adları: /?\ tēze deriz biz. (¦) annemın ōlan kardeşine dayo derdık. /?\ hala. /?\ aco derdık biz. /?\ küçük çocuk derdık onlara. meseĺa ō ne vurisın o çocuga meseĺa. ha makidonçe bu biraz. /?\ görümcem (¦) cürümce derler. bak ben te elli sene karıştırdım biraz, a bu yakın bu. beş senedir burda bu dā. /?\ kaynım. /?\ elti. /?\ baldız. /?\ yok biz yok annemız anne. ana derdık anne demezdık. biz burda alıştık anne dema. anam, babam, kardaşım, motram kız kardeşime motra derdık. /?\ aga var (¦) bak ben būk kaynıma tada çārırdım, ortancı kaynıma efendi abi derdım, küçük kaynıma besim‿efendi dērim. eltimin var‿idi meseĺā erkuldan ne erkuldan būk ne zaman geldim bük eltimin çocogi ona allah rāmet iyleye şemsidin‿efendi derdım öyle necmidin‿efendi. eltimın kızi būg‿ise eltimın kızına derdım seylan‿anım seylanmiştır adi, seylan‿anım derdım. obirlerne ad‿ilen çıgırıdım aydi. /?\ nane derdık. (¦) benim kaynanama torunlari epsi meseĺa derdilar more nane. (¦) türkiyeda dōdi bu nene derdi dā çok. zere meseĺā seyfetin, kadri onlar hepsi nane derdiler necmo, şemso, kızlar hepsi.

düğün: /?\ benim dün̄ümi? dur divereyim benim dücünümi şindi. /?\ misitçi derler, evet. /?\ gürüci gelir. (¦) getır benım kızımın resmını görsün bu bi keret. /?\ meseĺa şimdi bizde celirlar kadınlar bi keret. meseĺa sen gelmişın gürmisın benım kızı. (¦) ıh bak benım kızımın kiyāfetıne. büle gi̇̄dırırız biz gelinlerimize. /?\ şalvar deriz biz ona, çityan deriz burda şalvar alıştık. bu benim gelinımın kızi bak ōlanlarımın sünetinde gi̇̄dırdım bunlari benim çocā. /?\ cümleḳ, yeleḳ, mintan. o dedi̇̄miz mintan burasi ayni bunun gibi olur bu bedeni kolları olur şöyle geniş şu kadar. /?\ mendi̇̄l. (¦) yaglık ema yaglık bük şüle eskiden olordi ihtiyarlar alırdilar pembe yaglıkları ellerine onlara da yaglık derdık. işte buni yaptım i̇̄ne oyalı benım kızım yapti tīlan kenarlarını sora i̇̄ne oyasi geçti. kızım benım torunlarımın sünetinde erkulun sünetinde bu kadar‿idi şindi okuyo orta ikide. /?\ örterlar, duvak dērız. bizim oranın yürenin dün̄leri (¦) oraya biz işte meseĺa celır bi çet ya gürümce olur, elti olur, kaynana olur, bi aracı olur yanlarında gelirĺar bakarlar kızi. hoşuna giderse o aracı kadın gelir der falan gün fiĺanları gelecek senın kızını arama. orda isteme demezĺar arama dērĺar. senın kızını celecekler arama. ē ūlelikçe var‿ise akılda verma veriĺar olor baba, olur dede, olur amca olur herkez olur yanında. münāsip gürdiselar ōlani biz sizın kızi sorduk oraya buraya biz kabuĺ‿ettık. allān emri peygamberın kavlilen biz sizın kızi geldık istema. siz da bizım ōlani sorun araştırın taraştırın biz bilırsınız kimiz kim diliz. meseĺa bilmesen da gidin sorun soruşturun benim ōlumun bi şiyi var‿ise. kızi biler komşu olani biler çarşi bu i̇̄af bizde var. /?\ evet, kızi biler komşu olani biler çarşi atasüzümüz bu bizım. sora gelirĺar olur kaynana, olur kaynata ema kadınlar gitmezlar istema bizde dā çok erçekler gider ister. a̤a kadınlar gitmezler olurlar amca olur, dayı olur (¦) iki tarafini ne tanar oni alırlar giderler. allayın emrini korlar. sora dā bi keret gittilar mi alırlar mendil gelirĺar. e hangi gün meseĺa tepsileri deji̇̄ştircez? (¦) ona lişan derız biz. bizde lişan meseĺa burda gibi istiyolar kızi e yapacaz nişan, biz nişan yapmayız orda. istersen 'paşanın kızi ol. korlar ōlan evi alır bi bavul. şindi bilmem niylen cütürüler sṳ̈eĺa? /?\ bavullen giderdi her zeman. biz atarız oraya kaç çift şalvar istersen çitiyan atarsın meseĺā üç çift, dert çift, beş çift. esçiden tito ne zaman var‿imiş bi çift bile atamamişĺar atmişĺar iki metre kumaş adi yalla. istersen cel istersen otor, bu kadar. (¦) eltiye, kaynanaya, görümcelere herkeze atılır onlara o lişanlardan. soram meseĺa durusun bi derd‿ay durusun beş‿ay nişanlı. ondan sora anlaşırız dün̄ gününi kōruz. kız da hazırlanır olan evi de hazırlanır, yaparız dügüni. bi gece evel meseĺa bugun cumartesi kız evında yaparız kınay. /?\ titodan evelmiş onlar bir‿afta. şindi kakti bir aftası kakti. e şindi meseĺa cumartesi

(…) danışıkları çagırırız, halay yakınlar bir‿afta duru falan. halalar, teyzeler, hala gelinleri, dayo gelinleri, dayo kızlari onlar. bȭle biz yaparız dügünlerımızi. bak ben torunlarıma yaptım. 'cumādan yaptım dῡn. /?\ bizim kınamız nasıl olurdi, otorodi bi kadın yeleştırır gelinın başını, süsler kızın. gῑdırırsık o çityanlari, o mintani üstüne, o ipekli cümlegi. otorturuz te onda kapının yanında sandalyede bu bi taraf gelen kızlar, gelinler otorurlar, sıralanırlar. (¦) yok yok hoş geldin diyene. açın gelir eve o zaman üper el. /?\ üpülmez mῑ hele bi üpma (¦) sora bizım burda gibi el üpma, iki ellen egılecen dizlerini kırcan. o temenalar biliyon mu yerden 'dizlerine, burana burana bu elim koụkmay kusura bakma anlatıramaym ben sana iki ellen çünki elim asta biliyosun belki erkuldan. /?\ el üptükten sora, temena onun adi. /?\ süslenırız, gῑnırız, başımızi saçın uzunse topuz bilmem ne otoruruz meseĺa sabah şῡle gün ārdı mı yabancılar gider herkez evıne taşınır. meseĺa kızın arkadaşlari bilmem nereden bilmem nereden daụlırlar, giderĺar. giderĺar onlar kalırlar yakınlar bi yatarlar bi kavalti yaparlar. /?\ türki da çārırız kınasını yakarız. /?\ yakarīz bizim dumasız kınasız (¦) kınaya dērız duma. (¦) bu eller buraya kadar olurdi. ona duma derdık biz. (¦) desenli desenli çok güzel olor onlar. e şimdi gelin‿oldok meseĺa bitti kına gecesi akşamüsti yatırırdı gelini benım zamānımi ben süleym süẹyĺanın zamānını sülemeym. yatırırdiĺar gelini şüle odada erkek merkek çoluk çocuk filan hiç girmez. gῑdiriler o ipekli cümlegını üstüne yatırırdiĺar celini otorurdi gelirdi bi kadın bu biyaz simlen ya tellen sarilen kimısi, kimısi beyazlen yapardi sora ona kordilar yeşiller kordilar, pembeler kordilar, kırmızilar. ō nasıl olordi. sora bi tutardi birısi karşidan onun ellerinden hap rap dikelirdi ayā gῑdırıdilar şalvarlarını işte çityanlarını ben de alıştım türkiyali oldum şalvarlarını diyom. gῑdırıdilar çityanlarını cῑdırıdilar ayakkabısını her şiyini. bari beklerdi celin çüşeye korduk televizya gibi (¦) gelini korduk, oraya korduk bi sandalye bu etrafa bütῡn sandalye dolduruduk gelin almacıları gelecek ya. /?\ ohō kaç kişi hem de gelin‿almacı giderız. (¦) şerbet pembe şindi meşrubatlar çıkti, şindi meşrubat orda da verilar. ben burda evlendım. ben söyleym benim yengemın dῡnüni ne yaptık anladın mi? ben oni şindi sana süleym. biz kaktık gece gelini getırırız. alırız taksi, alırız meseĺa ne olurse olsun bi şe ciderdık dolardi yirmi beş, otoz kadın çolok çocok yok. bi ōlan yanına alırdilar bi küçük kız şüle üc dert yaşında o kadar adetımız o kādi. bizım o gelenēmız o küçük ōlanlen o küçük kızi oraya gütürme. oni giderdık. e otorurdi kaynana, otorurdi bῡk kız gürümce oraya kadar kaç gürümce var‿ise. gürümcelerden sora dayo, hala bilmem kim kızlari gelini, onlar otorurdilar. bu taraftan otorurdi elti, amca karısi var‿ise

kaynananın eltısi olur o da. sora alırdi o cendi şiyini olan evının kaynana alır kendi kızlarını, gelinlerını. oni alırız, otoruz getiriler. herkes o şerbedi içerkene herkez ona para kor. üle adetımızdı. ama beş ama on ama bi lira ama iki lira ne dēler hıdır elimden gelen budur. (¦) o da mi kakti ā. yok ıstanbulda yapaylar da. ayşe eltim yaptık biz seyfetının dūnünde. oni alırız tamam şindi erçeklerden gelir. erkeklere da yaparız 'konak. biz dērız konak. açan derız oraya konak meseĺa burasi kadınlar hiçbir gelin kızın, gelının kardaşından başka yabancı misafir girmez. ele içeri 'asla kadınların içinde. konakta orda konakta kāve mi, çay mi ne ikram‿edersen ikram‿et. onlar koụkarlar. sandıklari, varmiştır sandıklarımız bu çekyat kadar kocaman doldururduk eşyā incemın üleymiştır allah rāmet‿iyleye, dā durur yengemın sandī. oni alırdi getırıdiĺar bi at, o ata yüklerdık o sandıklari takardık hidiyemızi. ne ise meseĺā gümlek mi koyacan, havli mi koyacan, mārama mi koyacan içine, māramalari dokorduk 'tezćada. /?\ havlu gibi yalnız olurdi şiden şindi o şile bezleri gibi ne oluyo aynı ondan yalnız desenli desenli dokorduk. oni dokorduk oni bālardık. būk olur dā bi keret bu yastık kadar şöyle kocaman, uzun olur. onu korduk meseĺā 'çeşmeler yog‿imiştır bizım esçiden sular içerde hīī ta nerden getırırdık suyu uzaklardan. e korduk oni asardık. var‿imiştır testilerımız, toprak testi, burda bardak diyolar o çamurdan biz toprak testi derdık onlara. onlar o ayriymiştır testinın māramasi oni ürterdık o kırmızıliymiştır üle benim yengem getırdi çīzında. oni gütürürdi celini sandıklar gider. sandıklar ener‿enmez celının odasına korduk o sandıklari. duyardık def gelirdi dangır dıngır, dinga danga çalarkene işte gelin kız gayri geliyo. burda açardık kapılarımızi otorurduk biz cürümceler gitma 'asla yok. yok yok yok gelin alma yok gitsın cürümceler. ā bizi babam cütürmezdi. (¦) ā vallā cütürmezdi babam, rahmet cana babam çok titiz‿imiştır çok of‿of. /?\ bizım üle demezĺar. açın 'kızar ya bi celin kaynanaya der: kaynanami kanareye gürümcemi minareye, kaynatami alla alsın ōlcū bana kalsın. işte dā ne istiyon. /?\ valla bilmiyom ne anlama ben da gelmiş. (¦) o gelini getırdık geline geliyom, o gelini getırdık eve endırırız oni. tutar kaynana bi kolundan kaynata bi kolundan. oni getırırız bahçeden tıkır tıkır tıkır yürüye yürüye yürüye. elımızde kuran tabāmızda bal. kuranlen ekmek olur sā kolumuzda. meseĺa şindi bu kız anasi var, babası var, kardeşleri var bunun eline verırız gelini alma giderkene bunun sa kolunun altına kōruz bi kuran bi eḳmeḳ. /?\ beḱar kız, evli olmaz, beḱar. eline bi tabak yaglen bal, şerbeti kōruz o tutar oni. (¦) bi de konuşmaz isterse (¦) oni getırırız açın celır gelin meseĺa bu kapiya geliyoz di mi şindi hoĺden, hoĺ kapisına. evelden 'mutfaklar var‿imiştır, en‿eveĺa cütürüdüler 'mutfā, ocaklā. beni

açın cütürmüştür kayınbabamlen kaynanam ocaklā, ocaklıkta var‿imiştır bi kara zincirler sen tutar misın aklına. (¦) süẹyĺa çik o halka zincirden takıl saçıma. alla rāmet‿eyleye amān bayılırdiĺar cülerçen ay celin aldi zinciri, celin aldi zinciri. getırırsık o gelini, o gelin otorur. e ta getırız gelini ta çıkarırız ayakkabını, ta oturtururuz bebekleri dizıne. (¦) oni o gelının meseĺa annesi verır kaynanaya o hediyesını, para, çoraptır niyse işte gücü kuveti oni verır. oni verırız, oni verırsık o çocā e meseĺa senın ōlun var süẹĺa alır hediyesını o cider yerine otorur, cetırıler obi bebē. sora yaparız yer yatā karyola mi vardi tankır takır tokmak arabasi. e yapardık yer yatāni düşedırdık alırdık cene bi ōlan çocū yuvarlardık üte beri o yatān içinde, olan çocū olsun. gelırdilar otorudilar aşada erçekler tekbirlen cetırıler dāmādi. dāmadi getırdilar mi odanın kapisında hala midır teyze midır kim‿ise dā būk oni korsu gelinin yanında. gelini bırakmayız yalnız 'asla. otorur orda gelının odasında. o dāmāt açın celır kapıya vuran vurana küt pat küt pat küt pat. (¦) dişardaki erkekler vururlar o dāmāda yumruk dāmat girır içeri kapadır kapisını tamam. ema bizde dāmat durmaz çok ki sabā kadar küflenme orda yōk iki sāt müsāden o kadar var. (¦) iki sāt duruyo sora deẹiştiriyon üstüni başını meseĺa beyaz çityanlarını çikardın annenden getırdın pembe mi getırdın māvi mi getırdın yeşil mi nasıl reng‿ise oni giyersın. deẹiştırısın gene korsun. saçını başını zati saç baş şey olmuyo bi yüzün yıkanıyo, palyaçolar çıkay. işleme ne yapardilar, o dedım simlen onlar ne yıkanırdi. sora çikarsın dāmat çikar. seni kaynanan gelir en‿eveĺa kaynana gelir, var‿ise gürümcen gürümcen gelir yog‿ise gürümcen elti gelir. getiriler tiganisa. (¦) hayır hayır pişi dīl hayır hayır kreple nèbıyonuz tavada o krepleri aynı onlara benzer. (¦) ema bizım eskiden tereyā yenıldi çim bakardi zeytin yānın yüzüne. (¦) salde geleceği gelin gün çok aạr yapılır o. çok aạrdır ō şu kadar yēmesın onu. (¦) oni yapardiĺar sora dāmat çıkar yer o yarım tiganisasını kırılır gider. sora kaynana tutar gelini eltin mi gürümcen mi çim var‿ise yanında gidersın meseĺa çim var būkler öbür odada yaạt salonda. (¦) yok bakasın, mēndislē gitmeysın. (¦) /?\ āsla dāmādı güremesın, dāmat gider konak dedīm yere. erkekler orda saz çalar, davul çalar, türkü sūlerĺar ēlenırler sabā kadar. kimisi yapar içkili içki içılır, kimisi yapmaz herkezın kendi tarzına güre olur o. /?\ birinci günü o gün sen (¦) herkez gider evıne sora. saba ārdi mi ārdi herkez evıne erkekler kimi yatar. sora kadınlar kimi uyur kimi uyumaz. (¦) ayyy çok yorgonluk olurdi, vallā çok yorgonluk olurdi süẹĺa. otururduk süẹĺa gayri cīdırırdi birısi süslerdi gelini. evelden berber yog‿imiş da şindi berbere cütürülar gelini. a bizim meseĺa süẹĺa biley, süẹĺa bilmiyo bu kız meseĺa genç anlay

biraz saçtan yapma yaptırırdık saçını. (¦) buni yaptık üle. dā on dokoz sene işte
440 a̱ustozda on dokoz sene olcak bu geleli. bizım zamānımızda berbere yōk, aslā cidemezdık. (¦) yokti be yok. işş bi ćavurların, bi ćavurların var‿idi, bizım yog‿idi. ćavurĺar ciderdiĺar, ciderdiĺar boyadırdiĺar o tırnaklari bu kadar. /?\ var çingene, çingene dayreci otorur orda. /?\ yok be o kadar yok yok. /?\ türçe konoşur, arnavutçe konoşur, sırpçe konoşur. var, var var üc dil bilen var, çok var.

445 **fulya**: /?\ oni atarsın suyuni, atarsın tuzuni kış‿ise biraz ılık atarsın suyuni yaz‿ise /?\ meseĺā bū̄k bi kova, temiz kova mi bi temiz tenceren benım celinımın var çelik tenceresi ona yapar o, bū̄ktür. (¦) krep amuri gibi oni sulandırırız. evelden kaşiklen sulandırırdık, gorojlaylen sulandırırdık. /?\ tahta kepçeye biz gorojla dērız, burda ne diyonuz siz? sora bū̄k bakır tepsilerımız olor, onun dibine yālarız sana yā kaynasın
450 hāmur. oni şüyle alırız, yaparız bak, ortasına atarız sora bō̄le bō̄le yaparız bi yerini dolduruz bi yerini boş koruz, bi yerini dolduruz büttū̄n o zini dolar bak nice benım bu şu piynirlerim şöyle. /?\ hayır hayır upuzun yaparız bō̄le upuzun yaparız. bu bō̄le şimdi bak şuni nasıl çizdım ben bak bō̄le buraya atarım bunu da bu kareyi boş bırakarım, buraya atarım bu kare birini doldurum birini boş kōrum. sora kapagi
455 kapadırım üstüne. /?\ saç biz dērız. (¦) o tepsinin içine kapadırız saci, o saçle pişer başka türlü pişmez o. oni çekerız ocagın altını o zati yanay orda. /?\ ziniy yere kōrum. (¦) sora oni atarsık yagını, atarız içine yo̱urt, yumurta oni sürerız. (¦) bi kat yag bi kat hamur bi kat yag bi kat hamur ema o kadar a̱ır yapmayız çünki fazla oldi mi yenılmey a̱ır oluyo o da. sora oni kapattık mi kapattık gayri bitti hamurumuz son
460 bi sırasi artay hamur bazısi, artıyo hamurumuz oni saklarız bi yere çocuklara krep gibi yaparız tavada yerler. işte o kadar. e oni kapadırız altına köz düşederım sacayāni korum yakalarım el bezlerilen oni küt oturdurum o sacayān üstüne, atarım o kapagi üstüne, saci. o saç pişırır oni alti da pişer o nasıl kaynar fak fak fak fak o içerden, yālari kaynar. oni çektın mi çektım oni şimdi bi tutarım var‿imiştır hususi benim
465 biçām, o biçaklen bi bakarım altını. kaldırırdık altını, bakardık o fuĺyanın altını orda pişmiş. oni çekerız endırız yere. o yerını süpürürüz payçlarız o sāci koruz gene ateşlıgın içine bacaya oraya. oni beklerız sōsun ayranlen mi yēcen, pekmezlen mi yēcen, ballen mi yēcen, reçellen mi yēcen.

K1.1/2

Leyla Gençer / 60 yaşında / Prizren-Kosova doğumlu / Ortaokul mezunu. / 1992'de Salihli'ye yerleşmiş.

karşılıklı konuşma: (süheyla tanyü) onun da şiy konuşmasi ya ema yok eltın da bak dedi 'leyĺay. (¦) cel, yok sen beni çekti vafir cel buraya. aradım eltıni (¦) e aradım ben eltince yok dey şey ayagım dün agırdi süẹĺa em isĺa dilim em bi şey. ī dejilim demek isĺa dilim. kadın dedi, dedi bak 'leyĺay sen. aklıma cetırdi o te düşmedi aklıma. ara dedi 'leyĺay. aradım 'leyĺay dedım hayt aradım 'leyĺay (¦) a dedim mustafaya dur peşit arayam şey 'leyĺay. e çekti daya bi çimsele demek büle bakay onların türkçe ōretmeniydi galiba şeyınız meslēniz e onun 'erkul var toruni rabie incenın sora şey aradi bikac cün evel bildirdi dedi hocam celecek sabā buçunda aradi beni erçenden celır misın? ī dedım hayt celim. celdım e şindi daya bi çimse çim var çim var nāşideye nāşideye ema dā bizım şiy konuşuyz naşide ne dey miriye aynı dey sen demek konuşması. e yaşlānı kurutmişla. e berayet ince, berayet ince ya dedi ara eltımi haydi ararım eltını. **(leyla gençer**) allā rāzı olsun celdıgınız içine. işalla hep birlık içine gene beklerız celesınız buraya. bizler çok sevındık çok memnun‿olduk ani sevındık celdıgınıza bizim aradīnız içine çok sevındık. (¦) sizden de allā rāzı olsun. şimdi siz bizde pizrende pişin çay verılır sonra kāve verılır. kāve verırsem (¦) misāfir olorsunuz çay verırsem bizım türk misāfir yani buranın yerlinin misāfiri olorsunuz. şindi hangısını istersiniz, çayi mi kāveyi mi? **(s. tanyü**) ē sora leyĺa anım nolisın nası rüjdi abi, ī mi? **(l. gençer**) size ūrettım hani ne içersınız? çünki bunda türkiyeye celdınız mi soraylar, ne içeysınız? çay ayıp yapma. ev saybi ne çikarırsa oni içılırdi. bana bi misāfir geldi prizrenden hoj geldın, hoj bulduk otordu yaşlı adam. ben da bunda kāve yaptım. bereçet versin, afiyet‿olsun hadi allasmadık adam kaktı gitmā. dedım ne cideysin sen dedim otor bunda. ya dedi sen dedi bizım pizrende hep (¦) kāvesidır. otor dedik biraz dā. ben da bilmedım ne olaym şimdi 'şaşırdım utandım da adamdan. yaşlı adama bizım adet bunda böyle bizım adet ütede çay sora kāve verırız. misāfir celdi mi yemek yerız, çay içerız en son kāve içılır hadi cüle cüle cidın evınıze artık. kāve içti mi misāfir koụkay evine cider. burası biz celdık bunda adetler başka yavaş yavaş alıştık burān da adetlerıne. (¦) mecbur dil, istedık alıştık. isteyerek celdık, isteyerek ta her şeye alıştık artık. arkadaşlamız var, komşulamız var, dostlarımız var. hani hicbi şiḱayetımız yok. ī ki gelmişsık, ī ki var türkiye. her zaman var olsun da. biz çok sevinçliyiz. /?\ biz doksan‿içi de geldık. prizrende savaş başladı

çıkma. bizım şimdi bu sene yigırmi senemız olor celdıgımız. /?\ ya hep isteǰimiz vardı celma buraya. biz prizrenliyiz dōma bū̄me ben yabancı dil hani arnavutça bilmem hic bilmem. biz orda da türkçe süleşırdık. mütebe çocuklarmız türkçe citmiştır. ani dostlarımız komşumuz süĺālemız hep türkçe. biz hepımız türkçe okodu ben hiç arnavutça bilmem. yalnız ne bilerım sırpça o da bi ders alırdık sırpça bi de yabancı rusça bizım şimdi düştü bi de ingilisçe vardı, fransısça da vardı o zamanlarda. /?\ hani adın nedır, bu nedı şu nedı, öyle fazla derinden bi anlam yok. hani ders geçsin vakıt geçisın öretmenleri biz üle alıştık. annem, babam bizım sülāle heppimiz türkçe. okula da ep türkçe gittık. hicbirımız arnavutçayı gitmedık. diyom biz hicbirımız arnavutça da bilmeyiz. /?\ 'sekizinciye kadar, ortaokul kadar gittim. ondan sona citmedım. beş tane ōlan kardeşim vardı sana ne ĺāzım iş yapasın sen biz varız. işımız da isĺaydı hani itiyacımız yok niçin çalişim ben iş yapaym. beş kardaşım, bi annem babam rāmetli olmuştu buraya celdım annem vardı. buraya celdım erçez dedi ay nası yaşlı anani kodun sen geldin buraya. annem var ani incelem var, kardeşlem var ben olsam da onda olmasam da onda allahtan ümüt çesıldi mi vādesi celdi mi hepımız ülecesık. üç tane çocūm var, iki kızım bi ōlum. bi kızım izmirde evli, bi kızım buraya geldik celdık buradan prizrene celin citti, onda evlendi. çocuklūnda bundaydi bunda işledi şindi citti prizrende da işlema. celinımlen berāber bi unukam var. hani ī̆yiz işimiz ī̆, durumumuz ī̆, rātız. ani seviçliyiz, mutluyuz. kocam da prizrenden aynı yerden ama nası desam akraba dost evliligi bizde yok, komşu evliligi yok. tanımadīm birini aldım allā nasipmiş kısmetmiş ī̆sık şükür allah herkeze mutluluk böyle versın. kırk sene evliyiz allah hep cençlere da büle uzun uzun ömürlük versin işalla. /?\ o da türkçe biler türkçe süler yalnız onların dükanlari vardi tatlici tabi müşteri celince cidince bāzı kelimeleri ōrenmek için ĺāzım mecbur. ana dili türkçe. **(s. tanyü)** ilk önceden orasi resmi dil sırpçaydı. yugoslavyanın parçalanmasıyle sırbistanın ayrılmasi kosovanın ayrılmasi bu sefer nōldi kosovanın dili arnavutça oldu yoksa önceden resmi dil sırpçaydı. e mecbur resmi dayreye gidiyosun orda bi işini görecen bi fatura yatıracan bi bilmem ne olacak onlar hepsi mecbur şey olacak resmi dil konuşacan. e şimdi arnavutça konuşuluyor sırplar zāten gitti kendi şeylerine az bi miktarda var sırplar. **(l. gençer)** zāten bizım celdımızde buraya biz sırbistandık, yugoslavyaydık. orasi şindi kosova oldi. bizım celdıgımızde yugoslavyaydı. bana şimdi bunda soraylar sen nerden celdın. ben da diym yugoslavyadan celdım. nasıl olor? o zaman yugoslavyaydi şindi kosova oldu. şindi benım yanlışlıgım yok ben cendime da arnavut ta diyemem. ben celdım buraya bana diyler siz arnavutlar tamam

kabuḷum biz orda türktük hiç arnavutça bilmedīmize arnavutlar bize siz öle hiç sorun yog‿idi. ama nāsip, kismetmiş biz çok istedık buraya celma. allā tā şükür kimın çim isterse celmā celsın. çok rāt, çok memnunuz, işımız düzgün, rātız. allah herkeze böyle bi rātlık, bi mutluluk, bi geçim versın işallah. /?\ bizim soyadımız prizrende opoyaydı. evlendım biz ordaydık opoya buraya celdık opoya anlam hicbi şiy vermedi. soradan deịştirdik şindi gençer yaptık. ya ayni dilımız, ayni süleşmem ama bi kelimeler eksik geldık celdık, gittık cittık. ama bāzı ya bi yerlerde çok ayıp‿oli sülemekler. bak inan çi yok hani büle kalabalık oldu mu insana böyle misāfir celdi mi şindi ben süleym türçe bizım türçemızi o süley türkçe türkçesını biraz degışılık ani gülmek oli, bi ēlence oli insana, bi neşe oli. /?\ bana şimdicak ani buranın türkçesi çıksın süleşam ben ani prizren türçesini süleyemem. (¦) ani süleşırım büle. bununlen da ama biz bununle karıştırız şimdicak, süeyĺalen karıştıriz. alışkanlık oldi mi buranın türçesini tabi insan karıştırabilir. (¦) tabi asçer onda yaptı. o da şiy için gitti 'törcümanlık için gitti aldılar buradan cütürdülar yoksa bunda da askeri çok īdi çok rāt ceçırdi. ordan asker citmesın. ani sırp alidi türklere karşi savaş biz da buraya celdık. e nasip kısmetmiş buradan bosnaya citti. ema o citti törcümanlıg‿için bi de nato askeri gibi citti o. /?\ bizım celışımız cendi arabamız vardı biz 'cezma cibi celdık buraya. iç çimse bilmedi çi biz bunda gelecez kalacaz. kendımız da bilmedık celiz kaliz. çocogom celdi birinci bir mayısta. anne dedi ben kalim dā bikaç cün bunda. ī dedım. e tātil, izin var on cün ani bizım pizrende bir mayısta on cün izin (¦) işçiler yapar. biz dedık ne yapam yalnız hadi cidam. arabaya bindık celdık, kaldīk. kalalım mi cidelım mi? epımız soruştuk birbirımıze. kocam diy sen kali misın bak sona pişmān‿olmayasın. çocoklara kızlara hepımızı yōk pişman dīliz. üle biz bunda kaldık. hani isteydık, biz isteydık biz müracat‿etmiştık pizrende da beligrada, üsçübe celmeg‿için buraya. öyle biz iç zāmetlık çekmedık. çabuk‿oldi rātız. (¦) yok aynı celdık aynı celdık. bi son sen celdın aylece yok artık. en son biz celdık. bin dokoz yüz doksan‿iki, doksan‿içide celdık. e cençler sōra evlendila burda. orda evlenenler onlar yeniler biz dā eski şimdi olduk artık. /?\ nası veram ben bilmem sülema arnavutçe ben nası verecem arnavuda kızımi. (¦) anlaşmiş‿isela, begenmiş‿isela birbirını olur ama bizde üle eskiden yoktu. eskiden giderdiler istemeye būkler gençlere en son düşerdi. istey misın veram mi vermeyam mi sorolurdi soradan. (¦) ani begeni misın begeni misın. baba sen bilersın, ana sen bilersın çimi istersen ver. bizi de nasip verdilar öle biz da çok rāt, çok memnunuz. allah erçez işallah büle ceçırır. /?\ elli iki dōmluyum şimdi altmiş yaşına cirim. /?\ direk saliliye celdık. bu

mālede bizim memleketlimiz yok. /?\ yandaydık buraya taşındık. /?\ ben şimdi onu bilemem. eskiden celmişĺar epısı bi māle tutmuşlar, olmuşlar. /?\ elli yedi, elli sekiz kırk sekizinde var ne gelen. dā erçen da celenler var. (¦) ani bizi zorla çimse demedi gidın çimse demedi kalın biz cendi istegımızlen buraya celdık. /?\ çimseden bi zarar cürmedık. orda da çok isĺaydı. işımız çok isĺaydı, evimiz vardı, her şiymız īdi orda. burda da aynısı her şiymız var şüçür allah herkeze versin. (¦) sen şindi celdın bana birden başka şiy sordon. ben ilk sana sordum çay kāve içer misın sen bana başka şiy sordon. şimdi bu dā yeni celdi süẹĺa buraya, şimdi soroşacam çi senle süleştım şimdi süleşecem süẹĺaya. süẹĺa hoş celdın, nasılsın? **(s. tanyü)** īyiz şüçür. **(l. gençer)** eşin, kocan nasıl? kaynanan? **(s. tanyü)** ī epımız, īdır. **(l. gençer)** baban, anan? **(s. tanyü)** epısı īdırler, babam da. **(l. gençer)** sen nası ceçırısın, yorolu misın? (**s. tanyü**) ī ben da te biraz biraz ne yapma evde tonda ugraşiz cüreşiz. sen ne yaptın? **(l. gençer)** kışlıgını yaptın mi? **(s. tanyü)** yaptım yaptım, kuşlugi yaptım her şeyi azırladım kodom. **(l. gençer)** kışlıgi dedım, demedım kuşlugi. **(s. tanyü)** kışlıkta yaptım kuşluk ta yaptım bu cün. **(l. gençer)** ne yaptın bare? **(s. tanyü)** bilmeym valla ne yaptım, ne allā verdi bu cün. sen ne yaptın? nasılsın? rüjdi abi nası? kızların, çocogon, unukalar, kardaşlān da īdırlar? sen cendın? **(l. gençer)** ī biz da cürdügün cibi īyiz. (**s. tanyü**) kışı nası ceçirisı? (**l. gençer**) ī isĺa ceçiriz ya isĺa. dā fazla soụklar olmadi burda şıporet yakmaysık, odun yakmaysık. biz da graysaylen ceçirisık. /?\ hazır‿aldık, cetırdık. el dokumasi bunlar. istersen size satabilırım bi tene. koyun ipından dokuma epısı yün, as yün. (¦) e süẹĺa sen cittın mi ya bi yere? (**s. tanyü**) vallā te sabā nası kalktım, kāvalti yaptık yemeḳ yedık sabālıgi. sabālıktan sora aradi müşeref telofonle dedi celecek şeyın erkulun hocasi dedi celır misın? ī dedım celim. dedi biraz erçen, olsun olsun dedım erçen nōlacak celırım. e cittım sora işte orda cürüştük hoca hanımlen. e daya bi kimseler var mi büle? eltıni aradım. eltin dedi ayagım agıri ben konuşamam ara dedi 'leyĺay. e adi aradım 'leyĺay. sen da allā razi olsun kabuḷ‿ettın işte biz de buraya celdık yāya da bizi cetırdi arabasilen. (**l. gençer**) sanki çim istemez misāfir celsın her zaman kapım açık misafire. (**s. tanyü**) onun da kapi açık ama onun dizi agırımiş em dün iç uyumamiş rātsız. (**l. gençer**) sabah, akşam, cün cece hasta olsam da bile ne var misāfir celırse hani ben dā çok sevınırım misafirle neşelenırım. neden yardımcı olo, yardım‿ede bana da bārim iç olmasa. ya bi eksigımi ya bi yemegımi yardım‿eder, çamaşırıma. bi misafirım celırse benım bu cün o da bana yardım‿eder bu cün. o fena mi bi şiy. (**s. tanyü**) oni dedım ocama. (**l. gençer**) ben size deym çat kapi celın. (**s. tanyü**) bi pazara çıkaysan er vakıt deysın, çıkaysan

pazara cel, aç kapımi bak ülece biz işte ne yapma. nölisin sen gülseveri cürdün mi, ne yapaylar? (**l. gençer**) celdi çarşamba cüni. (**s. tanyü**) üle mi pazara çikmiş isÍa ben da dün naşideye cittım düçana biraz baktım. akile saçını boyatmiş‿idi degışıklık yapmiş‿idi. otordom biraz sora cittım eve. te tüle ceçey cünlēmiz. (**l. gençer**) ben da aldım bi ipler yaptım bi atki yaptım. (**s. tanyü**) çime yaptın? (**l. gençer**) çikmadi ipım, yünüm Íazım cidim cene dā biraz alim yapaym. (**s. tanyü**) çime yaptın oni? (**l. gençer**) yapaym çime olurse kızlara mi celine mi. (**s. tanyü**) çimın nasibineyse. (**l. gençer**) yok epısıne bir yaparım ayırmam ben. (**s. tanyü**) ema senın vardır bi sürü nasip dersı ben o iç senden çıkmaz aklımdan o süzün. (**l. gençer**) herçezın nasibi kısmeti çimın‿ise o olor. (**s. tanyü**) dogri dogri üledır. (**l. gençer**) üle çikacam te çarşiya da sora alacam yün kaldi yarım da oni başlayacam bitırecem. oturamaym ben boş, alışmişim işlema ne bilim. başka işım başka yok. cittık mi da bi yere el işımızi alıyz onda da yapaysık. evde de otodok mi işımız ne vakıt yok işımızi yapaysık. üle çi ceçey cünümüz bizım da cez, dolaş, otor. burasi rāt. prizrende büle yok cezma dolaşma prizrene cittın mi bi yere el işinlen aldın mi işlemā zayı ben celdım senın başini cürma. (**s. tanyü**) teppeni derler başını mi cürecem. /?\ hayır kafanı öne ęiyor ya böyle örecen e teppeni mi celdım cürma çek o işini çenara adi vafir ürersın evında otor süleşam adi. vafir yeter demeķ. süleşam biraz cüram birbirımızın yüzümüzi cüzümüzi. (**l. gençer**) vafir evında işini yaparsın. celmişsın misāfir otur misafir cibi. (**s. tanyü**) bunda haberli cittın mi bi yere bi kapiy açarsın telefoni o cün sabā deysın müsāit misın celecem ama biz de yok çıktın mi o cün sabā üc dert kapıyı ziyāret edersın. yā bizde başkadır adetler. ama bunda yok bi kapiya o cün bi kapi. ama mecbur uyaysın buranın şeyine. ben şindi sabā evden çıkıp üc dert kapıya cidemem bunda. çünçi bileym her evde o cün bu evde bi misāfir kabuļ‿olunurse onun belli celecegi zaman sāt bir buçuk, içi cibi olmaz gidemem çünkü belli zamāni. ama prizrende alırsın çantani elına çıkarsın bu gün bu māley tutarsın. burası zafer mālesi mi onda var iki, üç akraban alırsın onlari cezersın akşama evına celırsın. bunda akşam ezani oldi mi Íāzım evında bulunasın. memlekette akşam ezanında kimbilir angi kapidasın. o konular bizde biraz dikat‿edılmez. ama eskiden babānem derdi yok ezan evde bulsun. eskiden vardī ama şimdi nerde o gençler akşam ezanında işten çıkıyolar. /?\ ema o yaşşayanlar o göçü yaşşayanlar onların çok hassas olmiş artık onlar. o aįr göç çünkü. bi de 'eziyet sırplar tarafından o makedonyada şeyler onların yaşandıkları şeyleri çok zor. çok zor yaşamişlar eskiler. ama bize nöldi dizi ha hoşumuza gidiyodu konuşmaklar kızancıklar bilmem ama yaşşayanlar onu bilir. /?\

bize en yakın bū̄k şejr olarak üsküp yoksa kalkandelen var tetova dedikleri gostivar var, onlar var türk yerleri ama bize en yakın üsküp. /?\ makedonyada mi diyosunuz tetova var tetova kalkandelen türkçesi, yakın ama dā yoluylen gidersen hava yoluylen orasi dā yakın. e gostivar var yakın sora küçük köyleri var onların kocacıklar var bilmem neler var. /?\ onlar coldum priştineliler kullanır o süzi coldum. en yakın türkiye türkçesine üsküp, ohri, struga, manastirdaki türkleın türkçesi dā çok türkiye türkçesine yatkındır. var onların o yörük köyleri dā ağır konuşur. /?\ yok onlar kullanmaz onlar dā çok geldim derler, dā az onlarda.

karışık konuşma (**leyla gençer**): /?\ ō ne güzel yemeklerımız var ne isĺa. paçamız var, yānimiz var, tavamız var, yaprak sarmamız, el basan tavasi var çok yemeklemız. peçiva var. /?\ peçiva kuzu eti, yıkarsın, temizlersın, su atarsın, sarmısak, fırına içine kuyarsın. fırının içinde o hem kaynar hem kızarır. o peçiva bizım. /?\ bizım cençlīmızde var‿idi telēzonumuz bizım. kara beyazdı o zaman televizyalar. pişinden büle boyali yog‿idi ilk ne çikti beyaz kara. türkiyenın kanalı yog‿idi soradan ceç‿ oldi türkiye kanali. bizım televizya ne vakıt var‿idi türkiyada televizya yog‿idi o vakıt. /?\ yarım sāt on bej dakika. prizrene verdi bej dakika o sāti bekleydık artık epımız işımızi bitiriysık a dur şini türkiya verecek bakacasık türkçe şimdicak. ep üleydi yok on bej dakika yarım sāt şimdi artık istedikleri programlari bakaylar onda da. orasi şindi burda gibi ayni hep orasi da oldi şindi. şindi çim isterse ügrenma tam türkiya türkçesını baksın televizya ügrenır. /?\ orda hıdrelez kutlamamız çok olur bizım. ay çok güzel yapılır çok isĺa olor bizım. sabā ko‿ukarız çıkarız bizım onda karabaj baba var, türbeler var çimın ne biçimse niyet etmiş‿ise bi şey olson oraya bi şey cütürür. ateş yakarlar, piĺaf yaparlar, kalabalık dolaşırlar. koz dali alırlar (¦) koz dali alırlar, yeşillık alırlar çiçekler, cüller herçez o akşam kapısına asar onlari. sabānen ko‿uktun mi heppısının kapısında yeşil dallar vardır. yumurtaylen çocoklari yıkarız. yarındasi cün büttün cün dolaşırız o karabaşta. çalgilar var onda, ēlence var çok isĺa olur onda. çim isterse bi beçara kız begenırler onda. cürmemiş hiç o kızlar pişinde çikmazdilar çarşıya onda ev kızlari e işlema da işlemezdilar ep kızlar dā çok evde oturudular. ana baba biley begenmiş çocok yok nası cürsün o kızi. ā beklerler karabaş, yarın var karabaş o kızi ben cürecem. ēlence yeri beklerler, oturular gençler bi çenarda bunlar ya‿utta cezerlar. bizde orda kozlu derlar dolaşırlar bi arkadaş yanında olur cüsterır kızi o da cüsterır çocogi. ani hiç buluşmak yok uzaktan üle cüreceklar birbırını begenirsela ana baba cidē arar ister verır. o cün tō dolaşırlar. yarındasi gün sabā ko‿ukarlar ciderlar çeşmede su alırlar (¦) toçilaya ciderlar. su

alırlar oradan, soŭk su alırlar. yıkanırsın o sudan da biraz atarsın. ne vakıt yıkanırsın kupatula var ama yıkanmasın. atarsın kofaya, kofaya su atarsın, yeşillik atarsın, cül atarsın, yumurta atarsın. e ne niyetın varmiş‿ise akşamdan, yatmadan evel yastıgın altına tarak, anatar, demir bilmem neler çim ne niyet etmişse insan niyeti varsa atarlar oni bi bük çüpe içine martifal yaparlar. salıncak yaparlar salanırlar. cençle toplanı, dayre çalarız darabuka, aykırırık, şarkı sülerız. hıdırlez ele citmez batı batı yemez bitmez bilmem ne var şarkilari onların. e sōna maniler ne kuyar alırsın kimın çikar‿ise adı ona bi mani okorsun. /?\ ben fazla mani bilmem. (¦) bilsam çi celisınız ya bi şiy pişinden düşünürdüm. siz büle birden çat kapi ama çok isĺa ettınız ne celdınız büle apansız, apansız isĺa ettınız. aber versedin derdım celmani, var işım bu cün benım. istemezdım bu cün celesınız buraya. derdım hastayım, yatıym yalan sülerdım ben da size. /?\ salıncak. bizım evde vardır çok agaçlar. bizım evımız çok büktür. pizrende /?\ yok büle bi kat, dert soba bük ev içi mutfak ayri dışırda. ani soba evımız var‿idi (¦) evımız büg‿idi bāçemız var‿idi, agaçlar var‿idi. bizım orda biz yapardık salıncak paşa salıncagi derdık ona. agaçtan agaca ani bunda şey gibi hamak hani deyler bunda bi salıncak var‿imij ben bunda amak ben dā cürmedım oni iç. üle yapardık onda salınırdı içişer çişi salınırdık. hem şarkı sülerdık, dayre çalardık, darabuka çalardık, aykırırdık. ġurabiye kokuları erçen ġurabiye yapılır, simitler yapılır, sütlen sabālık yerız, çay içerız, kāve içerız o cün çok isĺa cünümüz ceçer. büklere ciderız, kutlarız hıdırlezını çok isĺa olor. büklere ciderız biz ani ulice, yaşli ciderız elını üperız, kutlarız ayırlı olsun ıdırlezın. bayram gibi çok isĺa olor bizım onda. işalla bi cün celır sırasi cidersınız prizrene o adetleri da cürürsünüz siz da ütede. düverma bi başka cürmek te bi başka. şini ben ne kā düversam a dersın yalan bu uyduri, yalan süley ya pişin bana bu der. ama sen cittın mi dā insanlar cürürsün, anlarsın karşılani bakarsın dā bi başka. ani için heyecanlanı için sevınır böyle ne bilim. (¦) ya bunda çok ayıp bu adetler buranın. misāfir celdınız şini siz bize alla rāzı olsun kapımı açtınız ben şini size evde ne varsa çikaracam bi çay, bi kāve ya bi diyemecem adını neyse başka şiyler çikarırız evde ne var‿ise çikarırız. koŭkar misāfir cider evıne. ama bunda celdi mi misāfir ā çikarmadi hicbir şiy yapmamiş ikram, yapmamiş İokum, yapmamij ġurabiye bunda bu ādet ī dil, isĺa dil. bizım onda misāfir ne bulurse yemegımız varsa hazır kurarız misāfira pinır, çay, kāve, pinır, zeytin ne var‿ise. (¦) reçellen, pinırlen, çaylen, sütün var‿ise sütlen, yogortlen hani bizde ayıp cürmesık. yufkamız bizım onda var yufka cendımız yaparız. açarız yumurtaylen, sütlen amuruni tutarız oni çok yaparız. yüz yumurtaylen, elli

yumurtaylen. o kurur oni bi çuvala koyarız çim celırse misāfir ani bi aç misāfir tok misāfir ne biliysık yemegım yok yaparız o yufkay, pınırlen yufka çikarırız misāfire. (¦) hani bi tuzlansın misāfir o kadar. hani boj citmesın misāfire bi saygi olson. yufka, yufkan yok‿ise makarına satın alırız makarına makarna yaparız. pogaça yaparız ani evde harcımız var‿ise poąaça yaparız, sofra kurarız yąutta tabaklara atarız. eppısi nası insanın celırse işine üle yaparız. kalabalıga ellerine verısık ani yok büle dā azlıga sofra. o vakıt bizde masa yog‿idi sofra var‿imiştır. e sōnadan bizde de masa oldi, moda oldi. ā masada bunlar ekmek yemişlar, oturmaylar şindi. dügüne ciderdık oturmaylar yerde ekmek yema ā uyuştu ayagım yok alıştım masada. hep üle itiyarlar cülilar. a va va bu dey moda uyuşmiş ayagi ben da kocakari uyuşmay ayagım bu cencın uyuşuy ayagi. bizde ep üleymiştı evelden ama şindi gayrimi ō ō o. türkiyay ceçmiştır orasi şimdicak. hep masada ekmek yerlar şimdicak. /?\ tahtadan sofralar var‿imiştır e dügünlerde bük sofra var‿imiştır. yigırmi çişi sıgardı o sofra. sofra bezi sererdık, sofray sererdık. tabaklara yog‿imiş dātma ortada bi bük sān kordilar, sen kalk uzan ohō iç bi buçuk metre o sofra oturisın koąuk otor, koąuk otor cütür cetır bu elını üle ep yerde. üle çi esçiden üleymiş yavaş yavaş yavaş yavaş oralari da düzlendi şindi ama çok ī oldi her yerde şindi. hicbi yerde ayıp yok şimdicak. nası burda aynı onda hiç çekınmek yok. yimekte zāten insan çekınmes ne bulur yer. /?\ biz sofra bezin altına sofra bezi atarız. dügünlerde bū̄k sofra bezi bi da peşçir var. (¦) ani peçeta elımıze vermezdık o peşçiri atardık ünümüze damlamasın çityanlarımıza. ciyerdık çityan, yeleķ, mintan ciyerdık, pappuç ciyerdık, kuntura ciyerdık, şitiklali ciyerdık, telli ciyerdık. şitikla ciyerdık yüksek cenç bizler da o vakıt cenç evde da şitikla ciyerdık sokakta da şitikla ciyerdık. biz hic biz kuntura, pappuç cimezdık hep yüksek ciyerdık. ama cençligımız çok isĺa ceçmiştır. cençlikte ne ciyerdık kunturamız, çantamız, rubamız heppısi bir olordi. biz üle başka başka cimezdık. ben şindi bunda cideym dügüne tobusu şimdi olmiş nasılsem ben tobusu cideym dügüne. a bizda em ne saç ne bi şiy. onda ayıptır üle citma dügüne. koąukarsın saba cidersın saçını yaparsın, evıne celırsın çityanlarını ütülersın. ütüli çityan ciyersın, cümlegını ciyersın, yelegını ciyersın yase mintan var‿ise. takı altınlari takarsın, çüpeleni takarsın ya bi ignen var‿ise o yelegi cümlegi tutturusun igneylen. çok isĺadi orasi. oya başımıza takardık. çiçek hangi çiçek hangi meşiy (¦) bu yıl hangi çiçek açmiş sardonya, cül açmiş koparmazdık o açıklani tomuruklani koparırdık korduk başımıza. hep üleymiştır onda. saçımız yapardık her bi dügüne dostum olmasın, arkadaşım olson, koyşi da olson biz ciyınırdık. ep erçez üle

ciyınırdi. dayreci tutulurdi dayreci çalardi. tek tek oynardık, içişer oynardık, kalabalık oynardık. çok isĺa oranın dügünleri. çok zevklidır dügünleri oranın. şindi yok üle fazla eskiden onda da o dügünler. banket yapaylar şimdi ema o da çok isĺa. /?\ yok bizde üle bi adet yoktor. bizde da kuşak baglanmaz. gelin gider, saçını yapar celır ciyer vençanisasını ciyer, duvagını takar, Íāden takardık biz o vakt ben Íāden takmiştım, tellenırdık biz celin tellenır. /?\ yōk celin o cece ne evlenecek tellenırdi. alni tellenırdi, yanaklari tellenırdi, sakali, dudaklarına da birer çizi vururdilar. celin telli celin duvagi kapanık, misāfirlar doli celini çüşede otortororordilar. celdi mi kaynana o koca tarafi otorodi bi tarafi koca tarafı otoror bi tarafi kaynana tarafı otororlar. celdi mi kaynana kuyar bi şeçer agzına celının kaldırır duvagını. otororlar biraz dayreci var oynarlar biraz onda. (¦) şarkı süler. o celini celen almak çocok tarafi onlar oynarlar, kız tarafi oynamazlar. onlar 'üzgün onlar. üzüntüli ani kız verilar. ondan sora haber verilar erçek cetırılar şurup içerlar. tablaylen şurup korlar. tabla doli şurup bardaklarlen. oni içersın bi yudum istersen epten istersen bi yudum iç oraya pare koyarsın. en çok pare kaynana kor, atar oraya. cürümce ya bi nane var‿ ise ya bi elti var‿ise onlar dā çok pare kor. obi misāfirleri, dostlari dā az pare korlar. oni çikarırlar haber verır erçeklerden celır haber hadi çikalım artık alam celini. kaynana endırır duvagi, celır kaynata, celının babasi kolundan alır çikarılar kapıya kadar. oradan sora o vakıt a‿utobuzlar var‿idi, küçük arabalar yog‿idi o vakıt sīrek ya bi çimsede. olsa da ya bi çimsede küçük araba adet a‿utobuza binsın celinler. a‿utobuza binerdilar üle ciderdilar celının evıne. endırıdilar celini. celini çocuk tarafi bi ekmek koltug‿altına, mısaf tutar, şerbet tutar elında. celdi mi celin o şerbete batırır elını sürer kapiya cirişte kapida. /?\ ādet işte ne bileym yalattırilar biraz agzına sürdürürlar. mutfaga da cütürürlar biraz onda da ādet üle. cüvegi atar karşidan arpa, būday atar. ha celini ne zaman celır alma kaynata atar pare başından şeçer atar, para atar, darı atar, leblebi döker üstünden duvagın üstünden. çocuklar koşuşurlar toplama. kapidan da çikarçen ayni oni atarlar. eh evlenırlar ciderlar o cece cüvegi cirır. ani celin vençanisaylen cider cüvegi cirdi mi çikti mi çityanlarlen çikar. çityan mintan degışık çikar. da bi eglence olor el üper sonra celin hani hayırlı olsun celinlıgın artık, evlilıgın. el üptürürler celinlēn eppısının küçüklerın bebeklerın ellerını üptürürlar. hepısının üper elını celin. sen‿imisın 'doktor, sen‿imisın injiner, profesör a‿a o çocogon elını üpecēn. adet üle bizde. sen istersen 'doktor ol istersen injiner profesör. (¦) her ciren misafir çocok ta ne cirecek içeri ayaga ko‿ukacan, divan duracan. su içecek, isteyecek birısi ko‿ukacan ayaga su o içece‿. misāfir celdi

mi kutlama hayırlı olson celınınız, celır elını üper. cimiştır bi anteri. cider soa celin degıştırır başka anteri ciyer cetırır çay cetırır ya bi limonata ya bi şiy içer. cetırır limonata, ḷokomlen mi çikolataylen mi çikarır cütürür onlari sa degışır ciyer başka ya bi anteri. cetırır çayını. çayını cütürdi mi cene degışır ciyer başka bi şiy başka bi anteri cetırır kāvesını. kāvesinden soa çikar cene başka şiy ciyer. soa ciyer çityan, mintan var‿ise mintan yelegi var‿ise yelek ciyer müve çikarırlar. alma mi, armut mi, banana mi ne var‿ise evında bi müve çikarırlar. (¦) o da çim ne cetırır ona da boş vermezlar. çocoga pare verırlar. hani şen‿olsun çocok cittım ben cütüdüm sāni bana pare verdilar. o cece ne evlenır celin yarındāsi cün sabba baklava kızın anasından, baklava cetırırlar, pogaça cetırırlar e sora ona da pare verırlar. baklava ne citmiş ayri bahşiş verırlar, pogaçaya ayri bahşiş, şofer ne cetırmiş arabaylen ona da ayri bi bahşiş verırlar. /?\ paça, sarma, müseka. /?\ bizım onda bilmezlar keşkek, yapmazlar onda bizım bilmezlar. çorba yaparlar işte. /?\ yāni ani bunda deyler ya karışık göveç, türlü. /?\ et var içinde, ani her etten oni yapmasık biz. biz koç etınden yaparız, cendi yagından hiç yag atmasık. koç etınden cendi yagından yapılır o, olor. bunda şimdi yap, at yag, at bilmem ne yagi, onda koç eti yapılır koç etınden yerız. onda biz hiç yemezdık başka yag. hasyag yerdık. üle biz dogdok, üle būdük, üle yedık, üle da haĺĺa. /?\ bizde ramazan çok hoş olor, çok isĺa olor. süfüre kadar oturulur, o hazırlıklar yapılır, koyşilara cidılır celınır, oynarlar. dostlara cidılır, kutlarlar oturular süfüre kadar. süfürde eve celırçen fırınlar açıktır, alırlar pitaykalarını, celırlar evde süfürünü ne azır‿etmiş‿isen, bize süfürde 'yemek yerız. biz yemesık üle bunda sabalī cibi yeyler süfüri, bizım onda süfüri yemek yerız. iftara yumurtali pitayka yaptırırız, etli pitayka, bunbarli pitayka yaptırırız. onlari yaptırırız evde yine peynır, reçel hazırlık çok yaparız biz onda iftarda. yumurtali bunbar, etli pitayka yaparız. cizaylen pitayka yaparız yumurtaylen. onlar çok isĺa olor. biz onda cizaya çökelek mi ne bileym siz bunda ne deysınız ben şini ne bilırım ben, unutmişım artık. pitayka yerız, reçel, zeytin bizım onlar çok hoş, isĺatır şar pinırımız var. hiç kurduk mi yemesık birden. kasım olmadi mi başlamasık şar pinırını. şar pinırını (¦) büle yemek istemesık yema onun yanında. pitayka, şar pinıri, çüfte yaparız, paşa çüftesi yaparız, et pişırırız. insanın nasısa şiyi öle yapar. her evde ema yapılmaz bāzı evde yapılī ya bi evde yapılmaz er şiy. allā ne verırse oni yerlar. ama misafir iftara çagırdın mi ō o, o azırlıklar artık yandın. sabbattan akşama kadar oturamasın. yemek yaparsın, o sofray düzersın, neler var reçeller mi turşilar mi her şiy var o şiyde. salata çeşitleri, pinır çeşitleri, reçeller, pinırler. pitayka sımarlarız, yemek yaparız, paça yaparız,

müseka yaparız, sarma yaparız. (¦) çüftesız sofra olmaz. /?\ paşa çüftesi et atarız, sogan biraz atarız sogan onun içine, karabüber atarız içıne, boyama atarız içıne, karıştırırız o hamuri. yaparız oni ince yaparız biz. icbi şiy başka içine atmasık. sora yumurtaylen bi içi kaşik, bi beş, alti yumurta atarız, bi içi, üç kaşık un atarız karıştırırız. ona batırırız kavururuz. o paşa çüftesi bizim. onu da çeşit çeşit. /?\ eppısını birlikte atarız karıştırırız. karıştırırsın isĺa, batırırsın çüftey, kızgın yagın içine atarsın oni o kızarır. ema çeşit çeşit yapıli. ataylar pirinç içine, atarlar başka ya bi şiyler herçezin nasılse şiyi yapar. magdonozsuz bizde çüfte olmaz. magdonozsuz biz çüfte yapmadan sarmaya magdonoz atarız, dolmaya magdonoz atarız, yāniye magdonoz atarız. biz çok magdonozu onda kullanırız çok isĺatı magdonoz. ramazan bitti mi bitti bayram arfe cüni bayram için pişin bir efte evel pişin azır‿oloroz. bizim onda bunda cibi katlar evler yok 'bāçeli evler. ko‿ukarız bi bir efte eveli çireçlerız, kara boya vururuz, avlumuz var kara boya vururuz sokagımızi çireçlerız payçlarız evımızi Íāzım‿ise çireçlema çireçlerız. halilamızı bizde yıkamasık biz halilari biz ep silerız alilari. bizde adet yoktur yıkama ep silerız. bizde yıkandi mi hali o aliyi atarız biz kulanmasık artık o alilari. bizde üledır. minder, yaygi var‿imiştı beyaz yaygilar paftalar, delikli, işli, tenteneli. payçlardık bayram için azır‿olordok. arfe cüni mezarlıga ciderız. em karilar da bizde adamlar da ciderler mezarlıga ülülere. ordansa çimın var‿ise ya bi çimsesi ülmiş yakının dostun cidesın arife cün arifesini kutlama. o cün dolaşırsın ītiyarlari. akşamdan hazır‿edersın bayram için yemek şilerni. bi cün evel baklavanı yaparsın bize bük tepsi yaparlar baklava. misāfira çıkarılar baklava. yemek yaparsık bunda dil bi yemek yapma ō çok paçasını yaparsın, tavasını yaparsın, müseka yaparsın. ayni dügünün cibi müsekasını yaparsın, salatasını yaparsın, turşunu yaparsın, yogorduni alırsın. er bi türlü azırlıgını yaparsın onda bizım. misāfir de bizde 'adamlar dolaşır karilar evde otoror. biz karilar ciyinırız en isĺa eşyamızi ciyerız. o vakıt dā cençler çityan ciyer, yelek ciyer. var‿ise o evde kaynana, kayna da ciyını otoror çüşede kaynana celin ciyınır. misāfir celdi mi şurup çıkarı l̤okomlen çukolataylen, kāve, çay verılır, tatli çıkarılır. otomazlar çok bizde misāfirler bi bej dakika, on dakika fazla yok ne kā soroşur. sorar içiy misin kāve içiy misin çay çünçi çok kapilar. bunda büklere cideylar bizde bakmazlar küçüklere büklere heppısına ciderĺar. kāri ya bi çimse yalnız cenç ona da ciderĺar erçekler ciderĺar. içer bi kāve mi bi şurup mi içer cider evına. çocok var‿ise, yini celin var‿ise verı pare misāfir ne celır bayram içine pare verı celine. çocoklar var‿ise çocoklara da pare verırlar. bizim onda verılar 'pare bunda ben cürmedim o kā versınlar pare. bunda

celırse kapıy basma verılar çocuklara birer şeçer balkondan ataylar. bizde o ayıptır. celırse üle ya bi misāfir bizde tatli çıkarılar, yemek verırlar bizim üle bi insan celırse kapımıza. ütesi başka. kurban bayramı cenek aman o telaş aman o telaş olor. aynı ona da hazırlık payçlanırlar çireçlema, boyalama, evi temizlema. cençler hazır‿olor, tatlilar yapılır. saba erçekler ciderlar camiye. camiden mezarlıga ciderlar, mezarlıktan celırlar cirilar içeri bük anasi babasi var‿ise kutlarlar bayramlani birbirının kutlarlar bayramlāni. öperler elleni kucaklarlar. kurban ni çikar celır kassap onda evde erçezın da evde çeser kasap. çeser kasap etını ondan herçeze dagıdırlar eti çendilene bi küçük parçe tutarlar. bizım onda adet üle. bunda çesey cendısi yey. ütede herçes çesmes zencini çeser. çimın var işi isĺa çeser onda herçes çesmes kurban. bunda ema fakir‿imiş ema fukara‿imiş ema zencin bik alilar bi kuzi çeseylar bizde kuzi çesılmez. bizde koç çesılır ya dana inek çeserlar bizde yase koyun çeserlar. oni herçeze dagıdırsın cendine bi küçük parçe tutarsın. bizde sonra bayram için erçekler celırlar. bayram üç cün, dert cün bitti mi karilar sora ciderĺar dolaşırlar bayram içine. karilar ciderĺar bayram için dolaşırlar hep dostlara. sen küçüksün ben uliceyim yok. küçük ta cidecek uliceye ulice de cidecek küçüge bayrama. bizde üle ādet. (¦) sabātan bi çikarlar on eve ciderĺar. otormazlar bunda bütün cün cibi onda bi yarım sāt bi yerde bi yarım sāt bi yerde çimde arzu edersen kuşluk vakti onda kurarlarse kuşluk yerlar. kuşluksuz küvermezlar ekmek yemeden, yemek yedırmeden. yedırıler ekmek sora çikarsın tekrar dolaşırsın. sen sabātan evında yaparsın yemegını hazır. akşama cittın mi kocan celdi mi hāzır yemeḳ. bizde akşamlık yemezlar kuşluk yerlar bizde dā çok. kuşluk yemegımız çok isĺa olor bizım. akşama yogort, pinır, pogaça, l̤okom, makarına ya bi yufka eger çim ister çim aç‿ise yapar yer çim dil aç yemezĺar. /?\ ben şimdicak onda biz saba ko̱uktok mi ciyinırız o rubalarlen işımızi, evımızi payçlarız silerız süpürürüz camımızi, gerımızi, halımızı neyse ev işlēni bi yaparız. yemegimizi yaparız erkenden koroz hāzır üstümüzü çıkarırsık. misāfir celmij celmemij biz evde süslenırız. saçımızi sararız saba ko̱uktok mi saçımızi sararız, sürünürüz, kalem sürerız, kızılca sürerız, pomata sürerız yüzümüze, sürünürüz bayagi ciyinırız. misāfir celdi mi sabah hemen biz üstümüzü cidersık çıkmasık o sabah ne işledık o eşyalarlen misāfira. cidersık çıkarısık o eşyalarımızi başka eşya ciyerız. misāfir celdise cürdü o saba ben işlemişım tozlanmiş kokacak şindi o misāfira benım üstüm a̱ā yok. başka eşya ciyerız biz misāfir celdi mi. ep üle ani cünlerde. bize cençler oturmazlar iç sürünmeden, ciyınmeden ernişmeden (.?.). hangi eve citsan ya itiyarlar da biziz ani tutarlar cendine bakarlar cendilene.

sabā koụkmiş cimiş o çityanlari bitmiş işi dā sora o çityanlari cimez ciyer başka çityan. pişin çityan ciyerdiĺar şindi etek ciyilar artık. anteri da ciyerdık çityan da ciyerdık degışık degışık olsun ep aynı olmāsın bizde ep aynı şi yok. hele dügüne bu eşya bu cün cittim ben bu dügüne bu eşyaylen ben bu eşya dā bi dügüne cimem, başka eşya alırım, kunturami alırım. o vakit takardım ben taç takardık biz cençlıkte çiçek takardık dügünlere şimdi takmaylar pişin takardık. zincirler takardık, altınlamızi takardık çok süslenırdık biz çok bakardık cendımıza onda. çok isĺa olordu onda. cençler hele yaşardi, cençler ciyindi mi hiçbiri sora yapmazdi işlemezdi. ne işlesın saba bitırmiş işını yemegi da hazır hadi bi yere cidam işte bari bi koyşiya, bi kāve içma bi otorma. koyşilar birbirıne ceçeylar onda haber vermeden ceçeylar. bunda haber verecem kabuḷ‿edey mi kabuḷ‿etmey mi bizde o yoktor. ceçersın otorosun bi sāt yarım sāt ne kā ise celırsın evıne. öyle dolaşırsın rāt rāt. ne bileyim bizde başka burasi bambaşka. /?\ ya biz istiratlarda biz onda odmori alırdık em türkiya celırdık. odmori alırdık kocam işlerdi, odmori alırdık. o cün ne alırdı odmori biz o cünden çıkardık türkiya celırdık cezma. denize celırdık. ō ne kuşadası ne didimler ne alanya ne antalyaya her yere celmişsık cezmişsık çok biz. türkiyeye celırdık, yunana ciderdık, ursina ciderdık. bizım da denizımıze ciderdık buranın da denizine celırdık, yunanistana ciderdık. yunanistanda otorodok so buraya da celırdık türkiyede da celırdık. kocamın tezesi var‿imijdi o vakıt ītiyar‿idi onun çocuklari da var‿idi bunda tezeye celırdık. bari bi içi cün buluşurduk celmişin türkiyeye. antalyaya cideyz antalyadan düneyz celiz saliliya hadi buluşma demesın adi bak itiyar aramaylar bizi sormaylar. bi cece kalırdık dünerdik cene ceri çocoklalen küçük çocoklar bük ta dil. cendi arabamızlen celırdık ciderdık rāt rāt serbezdık. /?\ biz her odaya soba deyz ema sobalamız bizım epımızın düşenig‿imiştır. kavuçlar var‿imiştır, kavuç var‿imiştır, vitrina var‿imiştır bizde da. bizim da onda var‿imiştır vitrinalar ema herkez o kadar peḳ bize fakiri zencini ayırmazdık biz. cit bi zencinın evıne cit bi fakirın zencine ayni eşyasi var‿imiştır. /?\ şıporetlen yakardık, odon yakardık. e sōradan çikti bizım onda termolar. o sıra çikti mi onunlen çok rāt‿oldok. hiç odon yakmaydık artık gayrımi hep termoynen ısınidık. eşyamızı kurutururduk üstünde çabuk Ĺāzım‿ise bi yere cidersın kurumamış eşyani kordon üstüne kuruturdun, ciyerdın, ciderdın bi yere. (¦) siz bana apansız celdınız, bileydım ben biraz ben size dā çok çok şiler vay‿idi düverim ya bi şey anlatayım ama ne bilim çi büle celdınız bana çabuk apansız. bileydim ben dā erçen düşünürdüm ne sülem a size. (¦) dā çok var anlatırim. hani celinın çĭzi celır, bakılır, açılır celin bakılır onlari

ben düvermedım iç. yā sen da sustun onda otordon koltukta boş. (¦) ama onları da düverdın mi onda ütede. (¦) e ben ne bilim çi siz dolaşmısınız soa bana celmisınız. (¦) ben ne bileyim çi siz dolaşmısınız sona bana celmisınız. ben bilseydım çi celmisınız yemek yapardım size ya bi şiy kordum 'hazır. ema ben şindi sizi küvermeyecem boş birer ya bi şiy şini oturacaz içecez ya bi şiy. bi şey yiyecez bi şey içecez ani ne çay içtık ne kāve içtık bogazımız kurudi sülerçen ya. /?\ biz onda pazartesi, salli, çarşamba, perşembe, cuma, derneķ, esçi pazar. /?\ biz ep türçeydik sana ne düvereym sen ne anlamaymişsın sen yā ben diyeym türçe. bir, içi, üç, dört, beş, alti, yedi, seçiz, dokoz, on, on bir, on‿içi. on, yigırmi, otoz, kırk, elli, altmiş, yetmiş, seksen, doksan, yüz. yüz‿oni da istey misın sayaym? /?\ biz çok memnunuz. /?\ cideyz, her sene ciderız. içi ay kalırım, alti ay kalırım, dört ay kalırım. alti ay kaldım bi sene evel ben ne cittım alti ay kaldım onda. ya degışmiş çok oralari harp oldu onda harptan soa çok degışmiş. evler yıkılmiş, evler yapılmiş, yollar yapılmiş, bayagi degışıklık var. türkiyadan buradan cidenler ani türk bakanlari orasini çok çok degıştırmişlar çok isĺa yapmişlar o kadar isĺa yapmişlar. pişinden onda düner bilmem ne yog‿imiştır onlar şimdi hep buranın yemekleri ütüde var. cit cendını sanıysın çi türkiyadasın. biz sülemeklen anlaysın çi ondasın yoksa başka şiden anlamasın. her evde televizya türçe, çarşida neresini cezersen hep türk türkçe yemekleri, türk şiyleri var. yok niçin.. /?\ hepsi rāt ister arnavutlar ister türkler çim var‿ise onda heppısi rāt heppısi anlaylar birbirını. (¦) koyşilık cenek var ayni dostluk var gine. dā çok birbirine baglandilar şindi. çok isĺa şindi orasi. yalnız onda şimdi işsızlık çok cençlere iş yok. celmişlar türkiyada bitırmiş universtesini citmiş ne prizrende iş yok. niye işlesın fabrika yok o yüzden cençler şindi sıkıntida onda da. /?\ benım heppısi prizrende. bizım hiç gurbette iç çimsemız yog‿idi. harp çıktı gurbetçi epımız oldōk. yok yok onlar hep ordaymış osmanli zamānında onlar hep ondaymişlar. /?\ çingene var, arnavut. /?\ az var onlar. onlar da dā çok türçe süleşır ya arnavutçe süleşır. onlar her bi dili biler türçey, sırpçey, arnavutçey benden senden da isĺa sülerlar. (¦) hiç sıkıntı çekmemisık ne sırplardan ne arnavutlardan aynı sülerdık anlaşırdık. doktora ciderdım sülema bilmezdım arnavutçe neren agıri derdim ben türkçe sülerdim o anlardi. sırpçe ciderdım düverıdım nerem agırırdı düverırdım anlaşırdık. hani hiç sıkıntı çekmezdık. mecbur ilĺā çi sen süleyesın dil‿imiştır üle. ne kā bildīn kadar süle bilemedīn kadar o doktor da aynı bildī kadar senle türkçey de arnavutçey da süler ben da bildīm kadar ona cevabını verırdım. hani içbi sıkıntı çekmezdık öle bi yerlerde. /?\ 'hastane da vardır ema dā çok 'evde dōm yapardilar. şindi ben cendım ep

'evde dogom yaptım ebe çaı̨rırdık eve gelırdık. 'evde dōmum olmuştu benım ben iç hastaneye gitmemişım. bebek oldu mu üc gün sōra babina yaparız. bunda bebek mevlüdi biz üc cünden fazla ceçırmesık. bunda bekliler kırki çiksın bebek mevlüdi yapılıy bizde üc cün olō üçüncü cünü mevlüt yapılır. mevlüt yapılır, dayre çalınır, ēlence yapılır bizım orda ō ne giyınırlar cençler dügün cibi olor bizim onda babinamız çok isĺa olor. /?\ bebek kırkına celin cezdırırsık kırki çıktı mı kırk çıkmadan celini evın saçāndan dişari çıkmaz komasık çiksın. gündüz de çıkmaz çok mecbur ĺāzım‿ise bi bük iktiza çıkabiler yoksa büle yok iç. dügünlere da citmez yok küvermezler bükler yaşlılar küvermezlar cençleri. kırki çikti mi soa̧ serbes her yere cider dolaşır. /?\ bebei̯ kırkı olmadan bi cece cider kız‿ise koca tarafına cider yatıya. o da içi cece kalır çift olson içi cece yase dert cece. a çocok olorse bi cece ya üç cece kalacak yatmā. nereye ciderselar cezmā o bebē hangi dost her dosta cütürülar cezdırılar içi yumurta, bi sogan, bi şeçer, bir dilim ekmek verırlar bebē ani arkasına l̨a̧usanın. bebeylen cirdın mi ilk bebei̯ alırlar kucagına kuyarlar mutfaga unlarlar biraz alnını burnuni derlar em bi şiyler ak baba cibi olson. sobanın başına kaldırılar bū̃k adam olsun derler, ragbetli olasın, bū̃k adam olasın, okumiş olasın. e dogdi mi bizde adını kodimilar kulāna okurlar bizde da göbek adi var em cendi adını hani kılan biri okuyan biri bilen biri oni okor kulagına adını. ona da bahşiş verırız. nuna yaparız. ebe celır ya ebe celdi mi yanında dā bi cürümce mi var, elti mi var ya bi teze mi var ya bi hala mı çim‿ise cübegını ne çeser ona da bahşiş verılır. bize ona nuna derlar. cübegını bizde ebe çesmez cübegını nuna çeser. şindi teyzey mi yaparlar nunay halay mı yaparlar yakın akraba yakın dostlari yaparlar. nuna denır bizde orda. onu artık ep nuna çagırır hiç adınle nuna demez hep nuna çagırır. oni saklarlar ya birisi saklar ya birısi gidey bi cāmida cümey ya bi mütebe cümey. /?\ bebenın çim cürür dişini ona bahşiş alınır. sen cürmişsın sana bahşiş verırlar yok sen bahşiş alırsın bebē. e piĺaf yaparlar tabi koni koyşi var‿ise ep çocoklar çagırırlar başında piĺaf yedırılar çocogon da kolay çıksın dişleri. çocog‿ise sünet yapılır kız‿ise bunda kına yapılıy bizde üle ādetler yoktor. alti ay kınası yoktor bizde onlā bizde yoktor. /?\ paça tāze yagı atarsın bi içi kaşık /?\ taze yag, taze yagi atarsın ani kaç çişise kalabalıga dā çok dā azlıga dā az. ununi atarsın kavurursun rengi, boyasi degışti mi unun aldi mi bi pembe boyasını atarsın suyuni. sirçe atarsın içine sarmısak isteyen yumurta atar istemeyen yumurta atmaz onu epsini karıştırısın atarsın o ekşili olor çok isĺa olur o paça. eti etsiz paça olmaz a̧ā et bol bol eti içinde olacak onun. o et suyuna o paça yaparsın. başlen yaparız. /?\ başın içinde et var, başi kaynatırdın mi biraz sovar

çekersin etlerını o etlerden paça yaparsın o dā lezetli olor dā tatli olor dā isĺa. onun üzelligi o paça baştan paça yapmā oni ema şindi yapmaylar baştan alırlar büle parçe et bi cemik ataylar üle yapaylar şindicak da kolay. şindi başi çok ugraşma zor şi etma biraz. /?\ aşure yaparız. biz çok içine icbi şey atmasık. būdayı düverız, kaynar. sütlen yaparız büle normalda suylen da yaparız nası insan isterse koz atarız üstüne başka bi şiy biz içine atmasık icbi şiy. icbi şiy atmasık biz onda. /?\ dağıtırız misāfir bizde zāten ilĺāki o aşure cünine olor o cün ya'pılmaz ya'pılır ama bizde büle her cün da yapılır, bizde er cün. sütliaş yapılır, aşure yapılır, pudink yapılır, tatli yapılır, revāniler yapılır ne isterse insan her cün birer şiy yapar. bizde özel bi cün olmiş dur ben buni yapaym yok. insan her cün onda yapar tatli. severlar tatlilari bizim onda ne bilim. erçezin meragi nasılse. durumu ani işi olmayan işi olan da yapılır, yaparlar bizde. süt alırlar, sütlen yaparlar sütsüz yaparlar bi şiy yaparlar yerlar. /?\ kışın çok soo̧uk olordi ep buzlar olordi, yerler sürçerdi yürüyemezdın. şindi onda da fazla kış yok. (¦) çok buzdan olordi buzluk cünden kar eri, su oluy o sōa bi donay ciceden soo̧uk oldi onda çıkamaysın yürüma. ya bi itiyar baglay çarap, paçavra baglay ayagına yürümeg‿içine. ya çizme ciyerĺar sürçmesin ayaklarına, kışlık ya bi şiy ciyerlar sürçmesınlar, düşmesınlar. o ceceylen akşamdan sora ne kā çikardık sürçünürdük bütün māle karilar, adamlar, çocoklar, kızlar hepımız berāber sürçünürdük. sayinsa var‿imiştı sayinsaya binerdık, sıkiyamız var‿imiştı, sıkiyalarlen sürçünürdük, onlarlen sürçünürdük. bi sayinsaya beş çişi binerdık. o da bi ciderdık dā yokoş nerde var dā yüksek ya bi yer oradan tā ühüüü çıkardık nerden nereye sürçünürdük. çok isĺa yaşşardık. oni ep ceceylen sürçünürdük cünlen yok ceceylen sürçünürdük dā çok. ema çok zevkliymiştı kışımız şindi o zevk kalmamiş onda da artık. kış olmay o kadar fazla. cençler şimdicak işsız, sıkıntıli celmey insanın 'neşesi çiksın dolaşsın. esçiden varmiş yokmiş o o o cezerdık dolaşırdık. /?\ çiftçilik yapan var‿imiştır. bizım aylede yok ama var‿imiştır başka yerlerde var‿imiştır. bizım dişırdan başka yerden māsulumuz celmezdi ep prizrenden. tarlalar var‿imiştır çimısının tarlasi var‿idi o satardi evından ciderdın alırdın, pazardan ciderdın alırdın. /?\ var‿idi. benım dogdugumda var‿idi eppısi ema benden pişin yog‿imiş ep ḷambalarlen, fenerlen, mumlarlen eskiden ep öyleymiş. uyimişlar çocoklar ana mecbur el işi yapaymişlar evelden. ya çarap öreymiş pişinden satın alma yog‿imiş cendileri yapaymişlar, yama yapaymişlar, pantullar paralanmij, dizler paralanmiş, çaraplar paralanmiş dikeymişler yamadimişlar öyle cïmişlar. şindi biraz parmagi biraz bi şiyi at cübreye şindi başkā pişinden başka. şüçür her bollok var her isĺalık var. /?\ more çaydanlıgımın suyu bitti.

(**süheyla tanyü**) vallā şarkısını bilmeym sülema ema var‿imiştır meseĺā kou̯k celin anım yürü aygın baygın bütün ayaktaşların senınlen dargın. üle var oraların yörelerın. /?\ (**l. gençer**) ninniye söylerdık, şarkı söylerdık, ālardık, gülerdık. aynı bunda söyliler ya dandiri dandiri destana danalar girmij bostana. kov bostancı danayı yemesinler l̥anayı ī ī ī ı. ani var çok var çok var söyleyenler ama nerde şimdicak. biz pişinden ne o çoçok aglasın aglamasın beşiye kuyardık, salmazdık kuyardık yeri belli olson çocogon. şindi bi kapaylar sobada çocogi cendileri dişırda nennī nenni piş pişi yapaylar çocogi koylar öle. olor mi çocok üle bū̄r mi. o çocok arar ana kokusunu arar ana nefesını ananın sesını ister. şindi o çocok sen sallasan anlamay ben sallasam anlamay. pişinden çim salladıdı o çocok anladi çi ana, anne sallamay başkasi sallay o çocogi. şarkı sülerdi anlardı çi başkasi süley ninniyi. anlardı çi anası dil.

K1.1/3

Süheyla Tanyü / 50 yaşında / Prizren-Kosova doğumlu / Lise mezunu. / 2006'da Salihli'ye gelin gelmiş.

karışık konuşmalar: /?\ süeyla ordaki soyadım sırbiçaydı buraya evlenince tanyü oldu. /?\ şu an elli yaşındayım. /?\ gelin olarak buraya geldim saliliye evet. /?\ ben prizren dömluyum. kosova, eskiden yugoslavyaydı şimdi parçalanınca kosovanın prizren şērinde dödum būdüm. /?\ karşı komşumuz tam böyle karşı komşuyduk beyiylen. o zaman bunlar elli sekizde buraya göç‿edince tabi annemler o zaman dā yeni evlenmişler, o sene. e bunlar buraya göç‿etmiş ama gene babamlen orda bālılıklari kalmiş. tabi sāli abiylen babam emen emen akran aşā yukarı. /?\ ana dilinle. evet, ben ana dilimde ilkokulumu sekiz yıllık orda bitirdim. tamamladıktan sora liseyi e bu yugoslavyanın parçalanmasıyla tam o zamanlarda titonun ölmesiyle bin dokuz yüz seksende işte parçalandı okuma imkānımız yog‿idi. kendi kasabamızda okursak okurduk okumasak dışarıya çok zor‿idi. çünkü tam da parçalanma dönemi. hemen bi şey yugoslavya parçalanınca bu sefer içerde savaş başladi iç savaş bosnaersege şeye soradan doksan dokuzda sıçradi kosovaya işte parçalandık öyle geçti. /?\ türkçe. hattā benım babamın dedesi türk polisiymiş çünkü on‿ikilerden evel. babānem bin sekiz yüz doksan iki dömlu. tabi onun da babası polismiş biz dāima türküz. /?\ yok 'bayanlar da bilir. konumuz komşumuz arnavutlar var‿idi ama nası deyim mālemızde biz türkler fazla oldūmuz için o kadar önemsemedik o dile arnavutça dilini yoksa çok bilenler var. meseĺā ben da konuşurum ama aşırı bōle televizyonlarda gibi 'düzgün şey pek bilemem ama normal bi anlaşmak için yapabilirim. sırpça, sırpça da dersımız var‿idi orda. sora yabancı dilımız şey geldi ingilizce, rusça. o senelerde bize tam rusça denk geldi. e soradan lisede ingilizce bölümüne böyle ki bikaç dil karışti arada. (¦) çocuksun zāten ōreniyorsun en‿azından. /?\ nasılsınız? īsık. aslında çok kötü bi şey īsık ama kalmiş orda. meseĺā gidiyorum denmez gidiyorum yorumlar olmaz kısacası cideim meseĺā cideim deriz orda. nerdesın? 'komşuda cittım. nerdeydin? koyşida bak 'komşu denmez koyşi, koyşida cittım. komşuya gittim demek istiyom ama ben koyşida cittım ōle. /?\ yok şimdi türkler çok varmış zamānında bu 'göçlerin olmasilen bayā bi göç kaç defa göç olmuş. dā osmanlıdan işte on‿ikilerden beri hep göç. bi on‿ikilerde olmij, bi yirmi dörtlerde olmij, bi ottuzlarda olmiş. sora kırklarda bi durulma olmiş ikinci dünya savaşi kalmiş. ama elli alti, elli sekizden sonra çok būk göç‿almış

buralari, ordan çok göç‿edenler var. /?\ yok ordan dā çok boşnak bi de makedon göçmenleri var. (¦) /?\ ben ilk defā altmij dokuzda türkiye geldim. sekiz yaşındaydım o zaman ankaraya gezme. halamın torununun sünnet dūnüne gelmiştik. o zaman ilk geldik. sora yetmij dörtten sonra senede iki defā gelmesek patlar‿ıdık. çünkü insanlarımız da var tatile de babam rāmetli getırırdi bizi. şey gezerdık ep gezdik. öyle ki bize buralar yabancı gelmedi. ben sālilliye ilk seksen‿üç yılında geldim. hatta bu evlerde yemek yedık, seksen‿üçte. denizden ankaraya gidiyoduk. /?\ hoj celdınız. hoj bulduk derler. /?\ isādilen, isādilen, ī sātler demeķ, ī sātler. isātlen demiyoruz isādilen güle güle demiyoruz meseĺā burda güle güle orda isādilen. onlar da derdi hadi eyvalla. /?\ şimdi bizim allah kimsenın evıne vermesın cenāze şeyini ama bizım meseĺā odanın 'ortasında cenāze yapılır. yataklar üst‿üste ōle yataklar azırlanır onun ortada cenāze konur çevresini en yakınlari sarar. ağıtlar yakarlar öyle olur kaldırılar işte ōleye mi ikindiye mi cenāzemız kalkar alırlar. herkezın kendi evında cenāzesi yıkanır. (¦) ama böyle şimdi şeįrimiz būdü apartmanlar oldu şeyler oldu. e şimdi nāpıyolar bikaç yerde gasilāne vardır işte yıkarlar götürüler. eskiden apartmanların banyolarında bōle çok zor şartlarda cenāzeler yıkanırdı. ama şindi öyle bi yerler olunca bikaç cāmide rātladi millet. ama dā eskiler avluları olan meseĺā babam ben 'alti ay önce kaybettım yetişemedım cenāzesine e bizim evde (¦) bizım 'bahçede işte evde yıkamişlar babami. ondan sora götürüler o gün akşama yemekler şēler yenır ertesi gün başlarlar ev halkından biri herkez yerinde otorur. beyaz başörtüleri konar şey yemeniler. ep belli olur zaten köşede ev saybi oturur mesela annem oturdi sōra bizler oturdu kız kardeşimlen, gelinler arkamıza oturur. etraftan gelen giden işlenır ne Íāzımse ama ōle kāvedır, çaydır, ikram hiçbi şey yoktur. başsalī dilerler beş dakika, on dakika kalabalık görürsünüz olur öteki kalkar ona yer verır öteki kalkar. ama ōleden sora şōle bi beş, alti gibi artık tabi insanlar konuşmaktan şey susamişlar hadi birer çay içelim derler ama ōle yanında ikram tabagi yok. birer çay e bāzısına bi kāve midır nedır öyle. yedi gün gelirler yedısi olur erkek‿ise işte dā çok çoluk çocuk varsa akşam yemē yapılır erkeklere şeyde ülüm evında. yemekler gelir tabi yakınlardan şeyden ama yoksa kadınlara gündüz mevlüt okutma ama gene yemekli olur. sora kırkı olur, elli ikisi, alti ayı, yılına kadar. e sora her sene seneyi devriyesini kim isterse okutur. /?\ bi de o gece elvayı ilk kim yapar o tā son gününe kadar yapar. (¦) elli ikisine kadar işte alti ay yılına kadar o aynı ınsan yaptırılır. /?\ helvayı meseĺa benim anlattīma göre iki yüz elli gram kadar yā, iki su bardā un koyarız, üç su bardā şeker, dört su olur. önce bi meyānesi pişer. /?\ yāla, un.

meyāne pişer. o üle kahverengi oldu mu artık o başladi mi şeyine çoụ şekeri içine döker sora sıcak suyunu biz öyle dīl annemden öyle gördüm şerbet kaynatılır şurubi üstüne dökülür. çabuk çabuk şey olur topak topak kalmasın diye. /?\ bize siz sag‿olon. onlar derlar dostlar sag‿olson. ama sa olsun denmez siz sag‿olon derler onlar da dostlar sag‿olson. /?\ evet, meseĺa ev‿aldıysa evine 'tebriẹ gideriz. hayırli olson evınız derız. cüle cüle otoron. e araba aldıysa hayırlı olson arabanız allah atadan belādan kurtarsın derız. e telefon‿almiş, eskiden telefonlar yeni evlere dālıyordu dā otuz, kırk sene evel. giderdık meseĺā evlere hayırlı olson telefonuz ī haberler duyun. /?\ giderız işte gelin‿ise hayırlı olson celınınız, celin gelin demeḳ, hayırlı olson celınınız, allā mābet versin, böyle deriz. e sünet‿ise oraya giderız hayırlı olson sünnetınız allah yetıştırsın, evlendıresınız. öyle derız. /?\ gidērız bebeklere da gittīmizde hayırlı olson bebenız, anali babali būsün. /?\ babānem rāmetli ne anlatırdıse bismillaịramanıraịm yattım sagıma, dündüm soluma, sıgındım allaịma, cüksümdeçi imānıma. yattım alla kalkarım işalla kalkmasem eşşedünaila illallah ve eşşedüenne muhammeden abdu ve resul o kadar. ama dā duālar tabi babānem çocukken ōretti onlar kalmiş afızalarımızda artık o çocuk duāları şeyleri. /?\ onlari duyduk, makedonyada yok, bizım makedonyalılarlen iç üle akrabalīmız yok kimsemız. /?\ yok konuşulmaz yok gelinim gidinim yok. celam cidam, kız kalmanın yalnız celın cidam, demek oturmanın yalnız, kalmanın yalnız celın cidam. cidelim demek gelin gidelim. oturmayın ya yalnız kıj geceleri, kıj ceceleri derız, kıj ceceleri oturmanın yalnız celın cidam öyle derız. /?\ bekle bu cün ben sana celırım, celecem ya celırım. celecem muạkak celecem, ama bilmem birısi tutarse beni celemem, belçi celırım. celırım açıkta bırakıyosun belli dīl sāti. ama sāt birde ben celecem, celırım meseĺā. /?\ evet celırım ciderım. celırım ben sana müşeref veya mīriye ben sana celırım bu cün muạkak celırım. /?\ geliyorum demiyoruz çünkü yorumlari iç kullanmıyoruz. diyorum ya uçuyor bizde dā kısa kısa celeym cideym öyle. (¦) meseĺā kaç kişi, kaç çişi? kaç kişiyiz, kaç çişisınız? /?\ eskiden ordan gelenler, akşam da bi yerdeydım büle şey diyor o zaman geldiler diyor prizrenden yalnış konuşmasınlar misāfirler ilk geldiklerinde diyor, ay kız keşmeden bi su verır misın? eksiklenmesinler çeşme türkiyede ‘k’len ‘ç’ deịişiyor ya o da keşme demiş. kız demişĺar keşme dīl o çeşme. ordan gelenler buraya eksiklenmesın diye ‘ç’ yerine ‘k’ meseĺā kişi yerine o da çeşmeye keşme demiş. (¦) kaç kişiyiz bu odada? kaç çişisık bu odada? /?\ cidersık gelırsık, yaparsık. (¦) priştineliler meseĺā coldum der. coldum geldım bak coldum bunu desa size anlayamasınız. coldum geldim demeḳ. onlar

meseĺa kakalaniy kapi, kapi vuruluyor, kakalaniy kapi derler priştineliler. /?\ meseĺa çiçegın kalmamiş suyi. suyu demeyiz suyi. demek kurumuş artık susamiş. burda susamiş diyolar ya çiçekler susamiş dur bi sulayalım bizde kalmamiş suyi ĺāzım suvaram. sulayam demek suvaram. (¦) mesela gelirler ōlan tarafından kızı görsünler. ama ona görücü denmez, celmişler kızi bakma derler. meseĺa genç kız dēlim bu kızi gelmişler bakma ama demezlar gelmişlar görsünler. (¦) ipi saraymişlar bōle düzgün düzgün o iplerlen ordan oraya. annem meseĺa onlari çok güzel yapar bi de buralarda. o ipleri sararlar o ipler bālı sōra kına yakarlar. ertesi gün onlar açıldi mi o iplerin yerleri beyaz beyaz kalır buralari baklava dilimi kalır. (¦) meseĺā kız kardeşimi benım on dokoz sene oldu yirmi sene evleneli ne zaman geldiler aldilar yetmiş sekiz kişi geldi alsın. (¦) evelden kıyāfetler meseĺā evlere gelin alınırken şindi gelin gelinliklen geliyor, gelinliklen cüvegi çikti mi, cüvegi dāmat demeķ, cüvegi çikti mi dişarıya o gelin muąkak üstüne bi kıyāfet deįştirir, deįşik renķte. o da güzel abiye olur ama deįşik bi renķte şimdi ona zaman yok. çünkü sa'lonlarda oluyo genellıklen bizde. geldĭ gibi şeylen kıyāfetlen öyle çıkıyor akşam oluy çabuk. akşamüstü zāten gelinler alınıyor. ordan burda kuąförlerde gĭniyor bizim evlerde gĭnir. kuąföre gider baş yapılır her şey ama evde gĭnir. (¦) eskiden bū̆k yapardiĺar, bu kadar meseĺā ocam, yapardiĺar o birincisini aldi mi dāmatlen gelin ikisi bölüşürdiĺar onu içeri girdi mi. sora etrāfa çıkardiĺar koparırdiĺar şimdi artık kalkti insanlar dā deįşti düşünceleri şeyleri şimdi bir‿iki tāne öyle bū̆k yapıyolar ötekilēni küçük küçük çünkü erkez birer tadımlık alsın.

K1.1/4

Belgin Bakiçi / 35 yaşında / Prizren-Kosova doğumlu / Lise mezunu. / Mukayese kaynak kişisi.

karışık konuşmalar: /?\ ben belgin bakiçi. /?\ yok yok prizrende var. ben prizrenli esas baba soyadım başa eh koca da soyadım bakiçi, eh bu̅le başka. /?\ ben yirmi beş yarın basacam. otuz beş be otuz beş, yarın yarın otuz beş. yarın otuz beş, yarın doum günüm benım, bunda kutlayacam. yā ne yapma üle denk celdi. /?\ var, var çok türkler āĺa üledır. valla çogi yok arnavutta var türk te var demeḳ osmanlilardan bizım oralāni osmanlı beş yüz yıl demeḳ nası der (¦) eh yönetmij beş yüz yıl e oradan kalma adetlerımız var ne bilim em haĺĺā o tür adetleri biz bakarıS, bak demeḳ yürütürürüz o adetleri, e büle. /?\ gittim, ilkokul, lise e sora gitmedim artık. /?\ yok arnavutça ama biS kendi baba dilimiz ne derĺar kaybetmedık türçey. evde türkçe okula arnavutçe citmisık. (¦) ya var var türkçe de var okullar. /?\ yōk kaybetmem ben türçedır türçe arnavutçe başka mecbur orada kosovada yaşıyosun ya mecburen arnavutça okula gideceks. /?\ priştinede var, mamuşa zāten bütün türçe ama prizrende da da çok var. prizren, priştine biraz dā farkli em bizım prizrende nası sülenır türçe priştinede biraz da başka. /?\ biz celdım derız olar coldun ne bileym işte böyle eh. /?\ ama bak çim istey yapmā prizren ādetını yine bunda yapay. ne bileym ben bunda celdım cürdüm biras var mamuşa ādetleri da ema prizren adetleyi de var hāĺā. /?\ e te var yok bi kınaceden sora te gelmişler ya buraya bizde misaĺ o te yoktor kasabada, prizrende ama çoğu aynı. /?\ beni nası istediler ne bilim bizde misaĺ eşim benım şindi var ya 'gelmez bizde. anlay misın? a te bunda var adet yā başkalar, ihtiyarlar gelir bi, biz derız misiçi ah misiçi derız eh o çimdır o celır aramā tebuse ne deyim başka. /?\ ya tabi bizde dāmāt gelmeS. yok ciderız cāmida o şiy nası derĺar (¦) yā oni te yaparız. ema şini prizrende yapaylar niçin çok cezılı ya erçeklen kız çok çikaylar. e açın çıkarsın bir onu kocan sayarsın e bi imam niçay vurilar. e sora evlendıkten sora sora cidersen o şide (¦) belediyede resmi niḱah tebuse. /?\ her şiy var davullu, zurnalı salonda kimi kapalı kimi açık salonda kimi evde durumuna güre yani. /?\ bizde hep yemekli yaparĺar. bunda da var yemekli ama demek salonda bi başka a bizde salonda da yemekli yaparĺar. /?\ ayy paça, sarma, müseka. /?\ ayy bu paça unlen hasyag.. nası derĺar hasyag? (¦) tereyā oni karıştırır karıştırır et suyuyla. eh öle bi kıvama gelir ki sa üstüne yagi kızdırırĺar (¦) yā sarımsakli, bi yumurta, sirke (¦) ya te eti dograr içıne et suyu dedım ya, o et suyundan paçaya atarĺar o etleri içıne. (¦) yā paça, paça

yapılır baştan tebuse. soa sarma yapılır. /?\ sarma, Íāna sarmasi. e soa yaparsık müseka. müseka sıf etten yapılır (¦) kıyma ama nē kaç kilo kıymase. /?\ et, biz et derız. atarsın kara patlican, düver feriye abla. ya beni eyecanlatırdın bak titrey kavem aşlanacam kīz. /?\ yok, ben bundaymişım on dokoz sene evel. ben buraya geldim babaannemlen em dedemlen, hacı dedem. ya burasi bizım amcamın evi. yā recep abinin babası benım dedem kardeş, öz kardeş dil mi? feriye abla em benım acı babam amca kızılen amca ōlu. benım acı dedem en būg dede e rāsim amca oluyo en küçüğü dil mi üle? e ben turun. /?\ bi kez on dokoz senedir em bi de şindi. te deym ya ep araydım celma. a dedım cidecem, cidecem. benım kocam dey, deym abdüreyim bak ülürsem cüzüm açık nā cider. (¦) çok palilık, palilıktır. /?\ ev hanımıyım. /?\ yok benım zamanımda bizde başladi yani ćavurlarlen bi bu arnavut arasi bi gerginlik şiy okullari kapattilar arnavutların. gideydilar camilerde, evlerde. benım acı babam beni bırakmadı cideym. niye dedi sen bi defter ya şurama kuyardım ya sırtıma kaç koş polis, sırp polisi arkamıza dalardı ya acı babam bırakmadi. ben da kaldım. açın şimdi bizde savaş vardı ya kosovada, kayınbabam dey, istey misın belgin citmā okula? deym, ne deysın efendi baba dedım beni abdüreyim komaS. dey istersen ben yaparım sana pirivat, nası derÍar buna? üzel dedi. eh kaynatam dey cidey misın? yok dedım efendi baba abdüreyim benım komaS, bırakmaz. benım anam, benım eşim dey, benım anam çalıştı da nōldi, iki ay ne kā olmiş penziyā çikmiş. (¦) emekli, ülmij benım kaynanam. benım anam dey çalışmiş ta ne olmiş sen dedi çalışmaycan. eh peki dedım canım sen nasıl dersen. olson canım evde da iş var. bissürü insan çocuklar yetişti mitebe cidey bu kadar. /?\ yok yok biliydım ema yok çok düşünim bi içi, üç‿ay. sebep o ondan bundan te. /?\ yok yok celdi misitçi, celdi misitçi, nası der (¦) dünürcü geldi ah. yok bana tavsiye ettilar bu mu bu mu? benım babam var şey, benım eşim esas babamlen benım eşim esaz babamlen top oynuyomuş. bi gün gitmiş babam diyo ā adi abdüreyim oj celdın. hacı demiş, hadi tura edem bi mābetım var senınlen. o zannedi çi top oynamaga adi kuyam bi cün. açın dey gittım demiş, hacı demiş büle büle abdüreyim aÍĺā tutar aklına. der, baban sandi çi a oynayacaz topçeS. hadi açın dey benım o çocok ne aray em belgini aratırmam. (¦) yā bu bizım çityan derız. ya budur çityan odor cümleķ budur sırmali yeleķ. maşşala kırk bin maşşala. ya sen ver elini o üper. /?\ yā heppısının, iç eppısi çim var çim yok, heppısıne. /?\ bunun var pembesi, var toz şeker rengında var. eh ona denılır cümleķ altan yani o oyali var mi kollar yakası a odor sarısına sırmali yeleķ. budur tas fes başına kuymuş ya, tas fes ona denılır. /?\ yaparız biz da işleme yüzümüzde yaparız. kimi yanānda, kimi

güzünde kimi şöyle şöyle eh budur bi celının. /?\ süslemey tellen, tellen. benım vaktımda evel yapaymişlar şerbetlen, aha şerbetlen yapışsın o tel soa alırsın bi te nası deylar bu çeçkelisa? (¦) eh eh kürdan, onunlen teli yapıştırısın o da oş üle kalır. (¦) yā o kendi şeklini alır. (¦) yā süslersin bi resim cibi çiksın yanagında. e te sonuçta bu bak bak ne cüzel durmiş. /?\ yā biz konuştururuz büle birer birer Íaf çikarırız, biraz cülma anlay misın? büle otoror celin biz tebusoydur bizde ādet yā bikac cün soamin o da açılır. /?\ yok o cün evine celır celin yarındāsi cün bizde derler se celin yani, e te bunlar neymij bu cün, ne deymişlar (¦) sizde buna paça günü deylar bizde deyler (¦) hı gelin görme, bizde celin yanısi. o cün da celin otoror nice o cünü almişlar celin o cün da kapar cüzlerini salt ciyer çityanlāni degışır tebuse el üper, te. /?\ yok yok dildır bak zevklidır gelenekler. ama ti tō küçük çocuk bak bak nası dizıli sıraya cirilar celini cürmā. yā her gün büle gitmezler ya ilk gün bi gün iki gün sora çucuklar da alışır. ev insanı oluyo da. /?\ ā bilmeym ben bunda nasıl. bizde prizrende cetırırÍar te dün aldık ya penbegülü yarındāsi cün prizrende cetırÍar celine çiçek bi buket. kız tarafi celırÍar, poaça getirirler te yedık ya parayı yedi gelin geline çikti para gene. para yā hamurun içine em bi de baklava getirirler. sora o kaynana her içisine çim getırır pogaça, baklava bahşiş alır. çok güzel yā sora niçin kaybedem bulari biz. bu kaç senelık yüz senelerlen bi ādet niçin ne bilim aylarlen bekleyesın bu cüni. /?\ kına geceleri ayni. (¦) kız tarafi mi bunlarda? /?\ olor da olur da ama şini unutmişım kaç çet ema sōna em 'kızda 'kızda, kızda ciderız, kızda yakarÍar. kızda yakarız ema ben o gece atamadım cece attım yā benım kıSım biraz rātsızlandi. te cece yaptık, oturduk emen sabā kadar büle. /?\ evel ciyılimiş çityan, mintan ona deymişlar. /?\ yok yok çityan alt kısmı ah şalvara çityan. mintan, sırmali yelegın üstüne çityanın bezenilen o da yapılimiş ayni ayni kumaştan. e sorami sırmali yelek ta bu sırmali yelek ya bu hep el işi. on çeşit türlüsü var. e te bu prizrenden gelmiş hediye. /?\ oturur yā celindır celin. yok be canım bucun te bakılacak ya küşede, gelının yeri köşede şuraya mı kuyarlar şuraya mı gayrı artık olara bālı. /?\ sen çekmeyesin zorlok beni anlamā. celin ya. /?\ bu gün te deylar şey paça günü celının /?\ bizde nōli bizde ya ekmek sunarÍar yemek yase şerbete. şerbet dedıgın bir limonata kimisi pilav yapar kimisi yemek. yani sofralar kurulur. bak şerbet çim derse şerbet bi limonata bi pilav yaparlar baklavasi, çay, kāve ikrām edilir. ama yemeklen çim yapar aynen şöyle sofralar kurulur. yā bizde prizrende dedim ya kimi şerbete yapar duruma bālı kimisi de yemeye. eh yemekte da her şiy yinılır angladın mi demin? paça, sarma, müseka

her şiy yapılır eh tebuse. /?\ celır yā kimdır dāvetli bunda kimi çogi ev hayati dönüşür. misāfirler te bunda sabā çoğu gitti ya yolci te kismet yarın ben da ciderım.
(¦) ben yarın bir‿afta celdım kız yā ne yapma.
eşinin sürprizi: /?\ çok ī uçakla geldim. yok istanbula geldim priştine, istanbul. istanbuldan sura te buraya kadıköye ne bileyim nerda bi yerler (¦) yā otobüslen ya otobüslen geldim. ama var‿imiş üsküp izmir da ama ben o uçagi ayarlayamadım. deyım ya ben, benım kocam bana sürpriz yapti. ben bilmeym çi buraya celecem. yok vallā yok. gündüz bi cenāzeye gittım. cenāzeden geldım şey ne kadar‿ise insan üzülüyo. /?\ eltimin halası. gittim acıdım ne de olsa insan kaybedisın. açın celdım aray telefonlen. belgin dey nèpıyon? deym nèpacam abdüreyim deym te evde. çim var yanında? deym çim var olsun more yanımda. dey, bak ne deym, bi şiy dey abi, benım kayınabim dey diyecek bi şiy. sor belgine istey mi citma türkiyaya. türkiyaya a ben şaşırdım ne sāt beş, alti. ne deysın ben şok‿oldom. dā ne dey soray kadın, o dedi bana niçın dedi deym yok vallā kalsın. ama soa bi pişman‿oldum. adam dedi mi dedım cideym. e bana yidide aldı bileti. e şini biz yok nası ayarlama. e priştine uygun bulduk istanbul e ona güre. /?\ bir buçuk sāt en çok. arabayla gittık. ī ki onu tanımişım. çok ī bi insandır. çok şanslıyımdır. /?\ ūleyımdır. (¦) benım çarşamba on birde sayım yemā ciderız büle fuşşşşşşt priştinaya. /?\ vallā biraz korktum bi yere geldi dı dı dı dıd ay dedım kalbim duracak. nerde düşünidım çok havadayım alla dedım kaynatam der açın düşer aklıma nerde em yokarda allā mafaza. /?\ yok yok kaynatam çok korkar. biz hep oynaşırız kaynatamlen. efendi baba istey misın binmā tayareye? yok dedi ülersem dā ne ema kalırsem allah. hem o iç uçaga binmeS. yok o korkar em biz da üstüne üstüne gitmeyiz eh tebuse. yok epten ose dil da aman ne yapmā heyecan biraz heyecan buraya ne celim hiç kimse bilmiyodu. inan priştineye giriyoruz ya pasaportları verdın onda halam karşida ben bilim kim geli buraya ben bilim ama onlar beni bilmiyolar. niçın bi halam bi çevırdi sırtını aaaaa! obü halamın gelini dey tetē ne şaşırdın tete? bak kız dedi çim celi, belgin. nē, ne aradın ne divermedın. dedım, ne arayım divermā. ben adiliyeye, adiliye bunda var benım akrabam halamın kıSı var ya. ben adiliyeye cideym eh bu kadar sülenecek başka. /?\ tetedır teyzem, halam te halam. (¦) dā ne be anasi cidersen haytise. /?\ aray citmā babasilen dolaşmā. dey cidecem babaylen kipaya. /?\ salilli isĺa ben bileym o vakıtta cezmişım on dokoS sene evel ama bu çet olmadi cezeym. adilyeden buraya buradan adilyeye iç çikamadım. e te yarın biraz çikarsem işalla. degışmiş ta salilli, bu kadar yog‿imiştır on dokoS sene evel. (¦) ben‿imişım recep, rasim amcanın eski evinde

yani iki māle yukarı ben onda otormisık esçi mālede. e buralari çok bū̄müş çok çok. ema aynısi al prizreni cetır salilliya. salt ne çi bizde prizrende var çok 'evler büle yok bunda hemen hemen heppısi dört beş kat a bizde var evler içi kat, üç kat, bi kat. /?\ var var olar da var şindi yaptilar. şindi harptan sora çok yaptilar. bitevi evleri aldılar bi mālenın evlerını aldilar onlar kirada oturdular, bi sene sabrettilar. e şini ev demek kaç metre kare ef o kadar yer sıtan verdilar. biz sıtan derız ya şiye apartmana. e çimın bük yeri aldı üc dert apartman, çimın küçük yeri aldi bi tene e üle. ema cüzelleşmiştır. türkler da var yapmiştilar bi park. sümeye nastır parkın adi? (¦) yā var çok cüzel park yaptırmiştilar. biz oraya bi iki afta evel gittık ay bi kınaç‿oldum. /?\ çok güzel geçirdim yani muhteşem, mutlu oldum öyle bi şeyında geliyo. e te aldım çocuklari, bisikletlerini hadi anasi dedım yalla gidelim parka. /?\ yürüyüş var ne yürürsün, basketbol vardır e yemeḳ ta bu sene yapmişlar, yemeklen her şiy var tatlılar, dundurmalar, basketbol oynarsın çocuklara bi alan yapmişlar ya paraylen küçük arabalar da cirisın. yā çok cüzel çok. her bi imḱanımız var ama te gurbetlik hasreti icbi şiy yıkamaz. gurbet anlay misın hasretlık bi başka her şiy var. /?\ adile te var, halam kızıdır ütede eppısi. /?\ e şindi ne deylar kader kısmet. /?\ nası yok savaş ben kıza hamileydim savaşta yā derd beş aylık. /?\ yok ben evlendım yigırmi yaşımda. on beş senelık evliyım ya, kızım şini on‿üç a̱ustosta on‿üç yaşına basar. e baş sumeya ben hamileydim savaşta bizde. ema ben hiç korkmadım hiç nato bum ben hiç. vallā ne var korkayım allātan celen insandan gelmesın ya allātan celsın hoj gelsin. /?\ yok biz herkez hazırlandi. er bi şiy aldilar ne Íāzım ne yok. ben üle hiç sıkıntı bi şiy ceçmedi zaten allā şükür uzatmadi çok üç‿ay. sura nato geldi türkler işte o bu allā şükür allā yüzümüze bakti da insan kaybı çekmedık oynij baş. /?\ bütün türkiye kanallānı seyrederiz er bi şiy satelitlen. /?\ anten te uydu alıcısı mı ne deylar sümeya ona? a uydu alıcısı te tebuse. (¦) ne demek annesi. yok bu sene aldım ne bileyim bi cürdüm bi uygun ay dedım anasi alıym bi ince üle yaz etegi.

kaçamak, şar peyniri vb. yapımı: /?\ kaçamak. bilırım nası o kaçamagi. e nası yapaym ateşte tencerey su kaynatırırım. su kaynadi mi tuzlen içine o kaçamaga atarsın kaşik kaşik un. e so̱a vardır odundan kaşigım tencerenın ortasına korum odundan kaşigi. korum ortasına kaşigi o cendiligından toplanır arada sırada bi karıştırırım olor nası deyim nice halva şekline celi. e sora oni kaşiklen tepsiye kaşik kaşik batırıyım kaşigi o hasyaga (¦) tereyagına o dā isĺa atılır. /?\ dā güzel tepsiye konulur ya alır kendi şiyını. sorami şar piniri, bizde pinır var ya yöresel peyniri şar pinıri alırsın turalarını. /?\ şar, şar dagidır bizde. onda koyunlar otoror, çobanlar var

ya onda sütünü alır, uyudur pinır yapar. o pinırleri biz kışlık kurarıS o pinırleri. o pinır celır bi bir‿ay, içi ay tuzli suda dereoti atarsın aralānda ay ye da ye ne deym ye. /?\ yā var ne yaparlar köylüler var ya soa sataylar pazarda. /?\ ya mayalarĺar sōne bi bezle sızdırıĺar haftalarca oni işletırıĺar tam bilmem gürmemişim. /?\ piniri nası celilar o şekle ose mayalama. ama onun ustasi Íāzım oni erkez yapamaz o şar pinırını. usta Íāzım niçin o çok yagli olor, Íāzım oni çok bakmā. cüneşte kurutururĺar şiy o bi başka. e şini te başlar mayıstan itibaren sataylar bi bir‿ay herkez alır sura gayri yoktor o. öbür seneye bekleyecen. yok yok o tenekeler dil büle uyutmalar var ya peynir şüle tulum gibi olor ne bilim o bük uyutmalar. soradan da yapaylar ema onun tam vakti şimdidır. e te ne deym ben bu ilk süt tam süttür. kaçamaga alırsın onu turalani küçük küçük yaparsın ya. /?\ daılsın ona Íazım daınık. şini alırsın kaşiklen o kaçamagi tereyangına em tepsiye büle kaşık kaşık sura bi kat atarsın o turalarni, pinirin turaları soa cinek onun üstüne cinek yag cinek kaçamak. e büle, çok güzel çok lezetli olor. /?\ pinır ne dōralanmiş ha parçalanmış hali peynirin atılır. o issi kaçamak issi ya sıcak kaçamak tencereden alırsın kaşık kaşık onun için yagli pinır o issi, o issi erır büle içine ne deym bak bak yutkumlandım. ama bak benım kızım sevmez o kadar çikmamiş anasına, ah ananın kızī. /?\ yapılır ya eltım yapar sura o tutar amuri ciderse ya bi yere çikarse dolaşmā derım ko ben atarım tepsiye pişırırım isi ekmek. ev ekmegi dā bereçetlidır. /?\ yaparım cendım da yaparım. nası yapılırsın peki biz şini evde on kişi. on kişiye misaĺ bir buçuk kilo su, ılık su alırım. o ılık suya tuz katarım, maya atarım bi içi kaşik karıştırırım. o mayaylen tuzi atarım onun bi kapta un azırlarım. içine bi delik şüle yaparım, açarım içine onun, atarım tuzi o mayasını sura onun suyuni. yavaş yavaş, yavaş yavaş toplaya toplaya te ōp o gelir bi kıvama gelir. sura oni da korson celsın bi sāt atarsın tepsiye o da celdi mi tabi on, on bej dakika çogi iç komaycēsın ama çogi koycēsın o nerde celir o ekmek dā lezzetli o kendilīnden kabarıyo ya. eh pişiriysin on bej dakika o kadar.

babaannesi: (¦) yok var ne ya bi çimse sürey ema tam ekmek esçi ekmek benım anamdan, anam derım babāneme. o beni bütmiş. ben çok rāmetli oldu da allā meḱānını cennet‿etsin. ben onun elından bümişım haĺĺa rüyama çıkar. çok severım o nasi yapardi ben yapardım. /?\ annemden da ama ben çok kocakarılarlen oturmişım. benım niçın benım bi yaşım yog‿imiş benım kıS kardeşim dogmiş. e şini annem bakamay em bana em bebē. beni almij babānem. ver demiş, aynişa kızi bana sen otur nayileylen, kıS kardeşimin adi nayile ya. demiş bak sen nayle o kendi anasının adını koymij benım kıS kardeşime babānem. demij biz buna anamın adını verecez nayle sa

beni anam bütmüş te. ana, anne derım kendi anneme ama ana derım babāneme. e ben ep anamlen nice anam gider ben orayı giderim. e ben çōk şilerını ügrenırdım ema istemiş alla alıym onoş dedıklerını se istemeseydım duymazlıga celır (¦) e ben anami çok dinglerdım ebuse. şini bunlar nereyi cider? /?\ ay anam çok cüzel bi kadındı. üle küçük bi tonbul pıtı pıtı ay allā aĺĺā aynıma celır. anami çok ararım ama nèpmā allā sıralı ülüm her bi evde olsun allā evlat ateşi çimseye cüstermesın. o da seksen dört yaşına vefāt‿etti. tabi benım kızımi gürdü benım çocogomi gürdü. benım anam beş sene evel üldi, kış‿idi e büle.

bayram: /?\ ramazanda te bizım bildıgımız ramazan. yok ünce temizlik olur sora bir‿ ay oroçlisın ya yorulmayasın, oruç tutays yorulmayasın, evel yaparsın temizlī. zāten biz titiz insanlar er gün oruçlida olsan cinek ya bi iş yaparız prizrende niçin prizren çok temiz bi yerdır te salilli gibi çok düşkündürler temizlię. zāten temizlik imandan celır derĺar ya. biz da kılan okuyan insanlar eh temizlik olor sura ramazan. ramazandan dugri bayram erçen kalkılır. cāmiya giderlar erçekler ondan sora celirĺar el üpülür ister kayınbabamdan en būnden küçūne kadar. bayramlık pare verırlar. çim el üper pare verırlar. çocuklar bekleyemez o cün o parey. her gün pare alırlar da o cün bayram paresi bi başka olor. ah anne ne kā verecek? ayt anasi dedım ne kā verırse senin baban her cün veri pare. dāne be anne dedi o parelen dedi alırım misaĺ te ne istese. eh misāfir celır bizde çok. bak bunda telefonlen ararlar bayram mibarē bizde derız bayram mibareç, bunda bayramınız mübarek olsun, bizde bayram mibareç. celır insan erçekler celırler tebuse demeķ yoktor bizde telefonlaşma bizde celır misāfir, bütün akrabalar celır. /?\ eh limonataymiş, baklavaymiş, kimi kahve eh böyle. /?\ dāne demek tamam. /?\ kesılır ya. kimi evde çeser kan dükülsün kimi yog‿ ise vakti nası deym ben isteme yase kirletma evi misaĺ telāş‿oli şiy var küçük çocogi, var hastasi. şini o da telāş‿olacak ya kesilecek, temizlenecek, dagılacak oni cütürüĺar vakıfa dagıdırlar fukaralara. bi parçesini korlar evde adet içine öbürünü dagıdırlar. bayramda da yaparız ani nice dügün. nice dügün ne yapılır aynı bayram. bende yedi şi kaynatam arar yedi yemek arar sofrada. vallay paça arar, sarma arar, müseka arar, paşa köftesi arar, bizde paşa çüftesi yapılır ayyy parmaklarını yersın, paşa çüfte arar piĺaf arar. /?\ toporlak küfte. kıyma alırsın onun içine atarsın ekmeķ sogan atılmaz ekmek atılır bayat ekmek. biraz nası māden suyuyla o ekmegi biraz korson gelsin. yok çeşme suy atarsın biraz māden suy o ekmek biraz kabarır. o ekmegi atarsın kıymanın içine misaĺ bi kilo kıyma büle bi avuç ekmeķ. yā yade o da yumuşakse sıf kıyma olor çok kavi, çok kavi olor. eh ekmek atti mi yumuşar o biraz. içine

maydanoz, baharat, tuz, karabiber her şiyini. oni yaptın mi amuri korson bi içi sāt dursun o şi buzdolabında. kodun mi buzdolabına dursun beriden alırsın kırarsın bi derd beş yumurta, bi kaşik un, bi kaşik yogort çavkalarsın oni. sura tuz atarsın oraya cürüsün çi çok koyu kıvamına gelmiş biraz su serpersın. sura o eti nas yaparsın büle işte toporlak vurursun avucuna ince ince batırırsın o şiyini eh ona o soz gibi olur. /?\ yok paşa çüftenın o şiyi meseĺa aman şindi of allah agzım alındi. /?\ şaşırıym eyecandan bilmiym nası konuşma nası sana cüzeletırmā nası bu mābeti. e batırırsın o suyuna biz üle derız paşa çüftenın hamuri. üle batırırsın oraya te kızartırırsın tereyānda. o da paşa çüftesi bizım eski icbi zaman kaybolmaz, o paşa çüftesız olmaz. /?\ yok bu paşa çüfte yapmazlar se ne bileyim zayır yok esaplar yapsa belçi pali satılır satılmaz bilmem. demek prizrende pek girmem lokantalara şey ādetım dildır üle. /?\ yok çıkmam. çıkarız bāzen eşimle bi restorana bi cün var bi dōm günü olsun bi evlenme yıldönümü olsun öyle bi şeyda çıkarız.

askerlik: /?\ ā şindi bizde yoktur asçer, çoktan yoktur asçer. benım eşımın vaktında, zamanında o vakıt ne gitmiş eşim gayri yok. yok bizde karışıklık olmiş ya seksen birde gayri askere gütürülmemiş. kimi gütürüldü ama çogi celdi üli. yok bulunamamiş yok kaçırmışlar e te nèparsın harp zamani. başlayacak ya bu savaş, patlama. e gayrimi eyle savaştan beri hiç yoktor bizde asker. e şindi deylar o kosovada oldu ya bāmsızlık e deylar şimden sora belki bi şiy yapacaklar. e te bak ön pĺana almışlar. kismetse ama çok isterım cençler citsin asçer de adam olson. bilsınlar ana baba kimetını, bilsınlar karının kimetını. biz kariya, kadına, eşe derız kari bilsınlar karının kımetını. ev olsunlar, bilsınlar ev tutma se cençler uçaylar. ne yapmā nice er bi cenç. başka bi şiy süleyecem mi?

doğum: /?\ ā doum adetleri. oldi bebeḳ, astanadan çıkacan o cün celır bi kimse yolaylar alsın astanadan. evde yaparĺar gelinin yerini ĺausa ya onun yerını yaparĺar. o çeyizde ne getirmiş o çarşaflari sereceklar eppısını. anasi getırır baklava, getırır bahşiş her aylene kaç kişi var eppisine. varsa altın takar. sura getırır ḷokom. biz derız ḷokom nice pogaça üle. nası dersınız ḷokom, ḷokoma ne derĺar? (¦) yā ḷokom celının anasi cetırı ḷokom. ama şindisi da palaçinka cetırılar filiya (¦) kırep, cetırılar fuĺya.

(¦) yok yok o sacda, sacda olor o, o başka bi mesele. /?\ nası yok benım da var sacım. yā yaptım annemde bıldır ben. /?\ geçen sene. yā geçen yıl yaptım. dedım anne, fuĺya yaptım ya ne var yak ateşi, içi saç oni çekerçen o sōmiş oni at ateşe ürt. amuri yaparsın. (¦) em tereyā, bi kat atarsın tereyānı bi kat atarsın o amuruni. ema hep çekersın saci at çeḳ ateşe. (¦) zāmetli amā çok ragbetli. ā fuĺya yapmā arar ne

derĺar buran piliç‿olson piliç bunda kaynadi mi hasıl, hasıl derlar (¦) e te ben alırım cüzel er bi şi yaparım (¦) ben da vallā annemde, bıldır yaptım annemde ema sora bi kızardım bi kızardım öff dedım yoruldum kız. ema benım kardaşım celdi yardım‿etti erkek kardeşim geldi adi dedi belgin ben da sana yardım‿edeym. /?\ yā onlar sacı çekerler kimi isteyen istemeyen kaçar korse cürmey. /?\ istemey cürma Íāzım işlemā. a büle ha cürmedım. a cel cel dedım ā sora parmaklānı yiylar ah fuĺya ah fuĺya. e te bizdedır o. ema şini çogi pareylen de yapay. /?\ her çişin yapaylar ne yoktur prizrende ne yoktur her şi var. para var mi var her şi. ne bileyim insanlar idāre ederdi dā. biraz nası işler açılsın mecburen zamanlar çok pali ya şini bütün evde kaç kişi var o kā insan Íāzım çalışsın, ancak bi idāre. er yerde palılık. istedın mi bi lüks hayat ceçırmā mecburen bütün insan, ev insanları Íāzım çalışsın. e şini erkek bi şi çalişi kadınlar yeri var /?\ yā düḱanda mecburen dil da onlar fuĺya ne yapaylar misaĺ 'evde üdenmez. o ne satarsan oni alırsın bi odani, bi şi üder bu kadar, harcını üder onun. vallā çalişi çogi çalişi. isteyene iş var demesınlar yok. (¦) yā var bizde mutfaklar var aĺĺa var mutfaklar. işte şini avli var mi evın avlisi, var bi küçük mutfak yase bahçede var. ne var çi bi cün bozulmiş o bi bahçenın çenari o iyileşır, temizlenır o kadar. e te fuĺya yaptın mi çagıracan bi çimse kuşluga. (¦) yapılmay badiyava canım bi çimse ikrām‿edilecek. o er gün yapılmay ayda yılda yapılıy e niçin ikrām‿etmeyesın bi çimsey. çok güzel gülmekler şakalar kah kah kah çay kāve. akşam oluy erçez dagılıy evıne, te ose. /?\ yok yok yok ben gitmem yok zaten yoktor bizde üle da. bizde büle gidersın akşama aylece gidersın bi yere. bizde haĺĺa var o demek yerımıze cüre adetlēmız var. te dedın ya bebek nasıl? e te şini o gelin ne doǔrmuş onun anasi celır yatıya celır iki gece, dört gece, bir afta, kızi nası ise soa ise evi yalnız kapatır evini gelir kızının evında kalır. misāfirler gelir ikramlar şey yemekler, çok güzel şiler var ya çok mürat. mürat dedıgım bi şiy nas deylar müradım der misın oldi eh ose. /?\ hastanede em kızi em çocogi. /?\ e te beni ebe dogormiş annem der. ema ben yok kızımi çocogumi yok, astanede.

babaannesi: /?\ sayamam çok var sayamam. bilmeym ne düvermā gayri. salt ep ne tutarım aklıma açın ciderdım annemde şimdi ben kapıyı açaym ya haddi anam adi belgin celdın mi? e şini bana yok o. /?\ heppiyım ben tebusoy. te dedın ya sen ne bakaysın anandan ya bi şeyin çok e te tō hep açın celır adi anam adi belgin, celdın mi? ep derdi ah more anam, ā more anam derdi altın, tutasın ya bi şiy adı altınaç‿olsun. ayt more anam beludar olasın. anamın da anası aĺĺā sagdır yā seksen yaşında durur ya. dā o kalmiştır anānem var sādır eh tebuse. ben çok şen‿olim niçın ben her

içi taraf cürmişım. em o babami hem o taraf em babamın babasını em anamın babasını heppısını yaşamişım. ben te tō şans dā şansli nerde var. bütün turunlardan ben en bügiyım. benım anam derdi belgin sensin ilk mürvet. benım ilk mürvedım
305 derdi. ayt be ana derdım sa em ayt be anam sen cendin isĺa kocan isĺa nȅraysın be anam se. yok ana deym istemeym icbi şiy hayt ana sen ayt ayt allā cüri. da çok çok sevmişım allā onun cennetını vermiştır işalla ne deym bu kadar. eh tebuse.

K2.1/1

Sadık Yılmaz / 67 yaşında / Vıçıtırın – Kosova / Ortaokul mezunu. / 1957'de Alaşehir'e yerleşmişler.

karışık konuşma: sadık yılmaS. /?\ altmış yedi. /?\ kosova vuçitırın. /?\ bin dokuz yüz elli yedi yılında. /?\ var orta üçe kadar okudum. türkçe okulu var‿idi, türkçe konuşma vardi evlerde, sokakta. şindi başka dillerde sırpçe bir de arnavutçe vardı. türkçe aile içinde konuşurduk. /?\ gāyet rāt pasaportlan geldik trenlen. içbir zorluk yaşamadık çünkü sırpların gitmemizi istiyolar onlar yani müslüman nüfus azalsın diye onlar taraftardı. meseĺa işsiz bırakırdı. en basit bir suç için a̱ır cezā verilirdi. meseĺā ben o zaman küçüktüm ama duyuşuma göre dayak‿atarlardı. bilmiyorum ama dayak varmış su bidonun içine koyuyolarmış bütün gece bidonun içinde. meseĺā diyelim ki koyunun var otuz, kırk tāne acıtıcı bi şekilde pay alırlardı yani. ilḵ alaşeyir çakırcalı köyüne geldik orda kaldık bikaç yıl. ondan sōna alaşeyire göç‿ettik. /?\ muhtelif yerlerde kaldılar kimisi marmarada yani istanbul kimisi ankara kimisi eskişeyir, antalya falan. /?\ şimdi bin dokuz yüz elli yedi yılında sırplar tito ölmüştü ve sırplar şey işkence müslümanlara işkence yapıyo. bi nevi oraya terk etmesini sālıyolardı. ben çocuktum benim başımda bi şey geçmiş dil de bū̱klerin geçmiştir. meseĺa siĺahın var bi komşu vardı, senin siĺahın var aslında adamın siĺā yok ama siĺahın var teslim et. yok adamda siĺa dayak hapiste. tā ki ineyine satıp iĺĺā bi siĺah bulup teslim‿ediyo. teslim‿edesiye kadar işkence görüyodu. /?\ asker aynı askere alıyo seni. ben askere gitmedim orda ama duyuşuma göre aynı. asker ūrlama aynı burası gibi akrabālar, arkadaşları o çevre böyle ūrlar garaja veya̱ut istasyona. darbuka çalarak. /?\ dūnlerde aynı burası gibi iki gün iki gece falan devam ederdi. /?\ öle bi gütürme olayı yoktu. kuru kuru çikolata mikolata yoktu. kına gecesi aynı burası gibi oynanır tef bilmem ne çalālar söylerler.

MAKEDONYA METİNLERİ

M1.1/1

Fatma Şen / 68 yaşında / Debre merkez doğumlu / İlkokul mezunu. / 1959'da Akhisar-Mecidiye'ye yerleşmiş.

karışık konuşmalar: /?\ fatma şen. /?\ kırk dört dōmlu. /?\ te oni bilemējem bak. (¦) ya oni da bilmem. (¦) emen on‿altı yaşında geldim, evlendim. geldim, gelin‿oldum. /?\ serbes, erkez geldi biz da geldik. /?\ trenlen, otobizlerlen. /?\ debre, üsküp. /?\ debre kasaba işte şeyir. /?\ aa yabancısı da vardı türki da var. /?\ biz türkçe böyle aynı konuştūmuz gibi. /?\ annemi bilmiyom ben, annem yirmi günlük‿imişım ben ölmüş. bilmem onu. /?\ yok yok onlar konuşmazdı türkçe bilmezdiler onlar bizim gibi. /?\ görüşmüyoduk biz onlarlen gelip gitmemiz yoktu. /?\ oyle bi şey yok. /?\ yok yok bizım dilımız bu başka bilmiyoz biz. /?\ gittim, beşe kadar gittim. /?\ türk, ep türkçe, ep türkçe. /?\ papranik, küçük papranik, bṻk papranik. /?\ yok onlar da yabancı türk te yabancı koşuyolar. /?\ evet, karışık. stanisa var orası da ayni. breştanik /?\ dīl karışık, orasi şeye ait, yok sıf türk yabancı deįil. breştanik, elezisa /?\ dīl ordan ütesi sıf türk. /?\ en yakın bu kadar başka yok yakın. /?\ gelırız giderız bizde. /?\ ziytin yoktu. /?\ pişi, evet pişi yapardık. bayā ateş ojānda. dişarda da ojaklık vardı evin içinde ojaklık yoktu bizde yakmazdık evin içinde. /?\ yok yemekler içerde, dişarda pişi pişırız. (¦) ben yapmadım, annem yapmamış, babānem yapmamış. /?\ bilmiyom ki ben ufaktım, yoktum, dā ben olmamiştım annemlerin izmetçileri var‿imiş. kāveleri, çaylari ellerıne, kāvaltıları önlerıne. /?\ yok yok, icbir iş yok onlara. ben zāte bilmiyom o şeyleri, o deviri. teyzem söylüyodu, dayım söylüyodu onu. /?\ olmuş bṻkler anlattırıdı olmuş ta patatiz yermişler savaş çıkmiş patatiz yermişler ekmek yokmuş, bulamıyomuşlar. /?\ su var, evimizde su var da eletirik yoktu. ļambalarlen, gaz ļambalarlen oturuyoduk, gaz ļambasile. /?\ yok yerde, yer minderleri. /?\ vardı halılarımız vardı bizim. /?\ bilmem çerge nedır ki. kilim der de yoktu bizde onlar. /?\ bāzi yemek masasında bāzi sofrada. nası denk gelirse. /?\ teyze, dayı. (¦) teze, kesmeje. /?\ yokmuş erkek kardeşi. /?\ amca, amca. /?\ toto. baba tarafına ala derdiler, o toto. /?\ kıSçe. yok erkē yok ōlançe, erkē ōlançe. /?\ vallāyı atırlāmam o kadar. torun eraĺde, torun tabi başka ne geşçek, torun. /?\ abla, görümce olur abla. görümce, görümce ayni. /?\ küçük‿ise kayın bṻk‿ise abi. /?\ baldız orda da ayni. /?\ nene dil babānneye nene. anneye ana, babānne nene. (¦) bükana, anāneye bükana ama babamın şiylerıne demezdık. /?\ evet omuz, kaburka kemī. /?\ diz, diz kapā, diz alti, baldır, bacak. /?\ avuç, parmak, tırnak. /?\ çene, yanak, anıl, ense, gerdan, gṻs.

/?\ topuk, topuk yerine topuk derız. taban. /?\ yün çorabi. yoktu patik yün çorabi. /?\ ceket, şalvar, gömlek. /?\ uzun evet uzun şuraya kadar. dikerdık 'elde, elde dikerdiler bük̄lerımız. /?\ te böyle koja don. /?\ şalvar, don derdık orda. /?\ ceket, kazak, yelek. /?\ nalın vardi abdes‿alırkene, ayakkabi gezmeklik dişarı, tarlā gitmek, gitmekte onlar. /?\ ateş yakardık, oynardılar. sabayli erken kalkardık. pide yapardı anānem yumurta pidesi. çok güzel o da olur. duymamişındır, evet yumurta pidesi. /?\ bayā tuz, un yumuşak kıvamına gelır amur. ondan sōna yaparsın oni tepsiye koyarsın, 'içini azırlarsın, pişırısın. /?\ lēnde, amur lēni var. evet, āç teknesi de var lēn de vardı. kalabalıya göre. /?\ e ovalarsın, yıkarsın ellerını. /?\ kıyma, kıyma kazācak, evet onunle kazırdık. /?\ ateşte, ateş ojānda çerepma derdık biz. topraktan yapılırdı o, çerepma. /?\ kendımız, kendımız. bayā oni da amur şeklinde yaparsın şu kadan bük̄lünde olur böyle kıylari, korsun tamam ekmek, pide öyle oni da kendımız. /?\ yok üskübe dīl biz ordan çıktık ilk olarak manastıra geldik. manastırdan yunanistana girdık. ordan seĺaniye ondan sōna bu tarafa. /?\ trenlen geldik üç gün bi sefer trenlen geldık sōna otobiza bindık. istanbulda kaldık iki, üç gün, mājırānede. sōna geldık adapazarına geldık ordan buraya geldık. /?\ kaldık bir‿afta. /?\ var akrabalarımız, annemın akrabaları vardi. sōna mecidiyē geldık. /?\ bizım var işte, ordan göçenler ep orda mecidiyede. /?\ tabi ki zorlandık şey yerlere alışkın varken orda zorlanmaz mi insan āliyle zorlandık. orasını arıyom, dā da arıyom bak. /?\ gitmedim, gitçem ama niyetımız var.

M1.2/1

Emine Akyıldız / 84 yaşında / Elezisa-Kocacık-Debre doğumlu / Okuma yazması yok. / 1929'da (yt.) Akhisar-Mecidiye'ye yerleşmiş.

tanışma: dersānē güzelim. iki yıllī bitirdi ya. /?\ şeyde okudu kocaelide. /?\ seksen dört. yugoslavya dēler ama dēmem ben. /?\ vallā bilmem ben bi buçuk yaşında gelmişim ordan. evet bi buçuk yaşında gelmişim. /?\ çok biliyom sanki. (¦) tabi o zaman işte ǵavur şe ediyomuş ha ǵavur kōluyomuş ondan gelmişler. tabi ben bak seksen dört yaşındayım, bi buçuk yaşında gelmişim kaç sene oldu. /?\ evet, buraya direk. /?\ tabi tabi palamut, palamut diyodular. belediye kasabası. /?\ tabi epimiz oralıyız. /?\ erken berāber gelmişik. /?\ ben gittim bi sene, kaldım bi dā gitmedım. /?\ yok. bū̄k arf biliyom da küçük arf bilmiyom. küçük arfları toplamıyom.

karışık konuşma: (¦) tabi çektık. ayrıldık adamle sōra çektık yokluk tabi fakirlik çektık çok. (¦) ni ediyoduk ne bulurduk onu yerdik işte ne yapalım. (¦) tabi tabi çektık ya ayrıldık bi şiy yoktu. /?\ yok be sevdık. dört sene biz bir yerde oturduk kaynanayla kaynatalarle. ondan sōra ayrıldık işte. bu ev yok‿idi o zaman bi göz var‿idi biz geriden yaptık bunları. tabi çekmedım mi iç, çektım. /?\ yok yok ļamba. gaz Ĺambaları vardı aletirik nerde aletirik ki nerde su, tulumbalar. çeşme yoktu tulumba vardı. /?\ yedik kum darisi biz o zaman nenem yoktu (¦) onlar biliyo çok mürvet ep aklına tutuyo, o biliyo benden küçük ama o biliyo kardaşım o benım. kum darı yedık, növut yedik. /?\ e tabi bū̄k‿idim ya tā evlenmemiştim ama bū̄ktüm atırlarım. kum darısından ekmekler yapardık, kaçamak derler ya ondan yapardık. (¦) işte kaynıyodu su ondan sōra un atıyoduk, ovalardık oklayle. növuttan gene ekmek yapmıştı annem rāmetli növut yapmıştı aynı ekmek gibi yūruz, pişiriz ama işte. (¦) ū̄dürdük, ū̄dürdük. un, un yapardık nöhudu nöhudu un yapıyoduk ondan ekmek yapıyoduk. rāmetli annem oni ani derler ya topraktan çerepma derler sen biliyon ondan pişiriyodu ama zorle yerdık işte aç kalmālım diye. /?\ çī̄zim ne var‿idi o babam yok anam yok. tabi ya babamı ben az atırlarım zati annemi atırlarım da babamı atırlāmam. /?\ kim, annem bū̄ttü, annem şiy de öldü işte alti ay sōra benım dū̄nüm oldu annem nāsıl öldi. ben on dokuz yaşında evlendım. /?\ annem öldü annem görmedi benım dū̄nümü. /?\ gendımız, kim evlenecek üç kardaş‿idık abam öldü işte mürüvet var kardaşıma da gitmişız. kendimiz işte kim evledejek. iki kardeş kaldık. /?\ ister bak ister bakma ne bakajam aynā. /?\ ya genc bekle genç genç olur mu? /?\ gendi işimi gendim yaparım şükür. kendimi idāre ederım. /?\ elde çamaşır bez elde

şindi nōlcak çojük bū̄tmek. (¦) makinada çamaşır güveçte de yemek yapardık toprak güvejinde, atişte korduk şindi milingazlar nōlcak. rātlık ama astalık çok. /?\ ben dī̄l da astalık çok derım şindi gençlerde. /?\ çok güzeldi eskiden yemeklerımızi yapardık güveçlerde ne güzel olurdu. şindi tık tık tık kaynıyo orda. /?\ evde yıkardık çamaşırımızı biz tulumbada. ısıdırdık su tenekede kül atardık, küllü sule, sapunle yıkardık şindi ilaç yoktu. /?\ aą odun kömürü odun kömürü şindī̄ külle olmaz. /?\ etleri alırdık yerdık o kadar çok almazdık. canım istedi mi alıyoz (…). e tütüne giderdık nāpardık yemeklerımızi sūk su içine korduk, dursun şiyetmesın ekşimesin dolap yoktu ya. /?\ yapardık yapardık tereyā yapardık. /?\ mayalardım bir īnek tutuyoduk işte. /?\ çalkan derdiler vardı şiyden tātadan. (¦) çalkan derdık biz ona. /?\ er gün dövülmezdi canım o kadar nerden dövülcek. çok oldu mu kimin ayvanı çok olur döver bizım bi tāneydi inek. /?\ yāyı ayrandan alıyon, ayrandan gene kesik yapıyon kaynadıyon, kesik oluyo. /?\ atişte nerde kaynatças. /?\ aą̄ bakır derler bakır. /?\ yok canım kazan, ortāce işte öle küçük. süzgeci var onun süzgeç incecik öle tülbent gibi ona atıyoduk süzülürdü. /?\ oni ne dōrarsın büberi, çökeleyi atarsın, tuz atarsın basarsın neye basacan işte ō̄le olur. /?\ ekşimez çok canım dolaba koruz şindi. /?\ basardık tabi. basardık çömleklerde üle toprak çömlekler var‿idi ya eskiden onlara basardık. dolap yok‿idi bi şiy yoK‿idi bi şiy olmazdı. böyle mutfaklarımız ayri var‿idi böyle küçük çimentodan kenarlarını yapıyoduk, dolduruduk sūk su korduk onların içine. /?\ e ayarlarız, bakarız suyunu işte, tuz atarız suyuna. /?\ āyır katmazdık o gendi ekşirdi. nüu̯t katar kimisi ekşitmek içi katarıs. öyle turşuya sarmısak atmayız biz. /?\ biber, domatis, salatalık onlardan katıyoz işte, kelek katıyoz onları katıyoz. /?\ yapıyoduk ev makarnası yaparız. tutuyoz amuruni yumurta atıyoz, süt atıyoz, tutuyoz amurunu. ondan sōra yazıyoz onları oklavle. /?\ sofrada. /?\ evet, orta ne sert ne yumuşak. ondan sōra sererız çarşafları divanların üstüne, yerlere seriyoz. onlar geldi mi gendine acık kurudu mu kesiyoz. /?\ yaparlar onları, başkaları yapıyo onları, biz yapmıyoz. gün yufkası diyolar onlar. /?\ yok be salça nerde memlekette burda gördük salça. /?\ kaynadırız biberi sōra şiy ediyoz ilistireden geçiriyoz. güneşte kuruyo onlar güneşte. kurudu mu alıyoz koruz sōra nayĺonlara. /?\ nerde yūruduk, ekmek lēninde yūruduk. sōra kastırada pişırıdık, kastırayla. /?\ biz de sac diyoz da şini burda kastıra derler ben de kastıra diyom. /?\ saç saç burda da saç‿idi. şimdi işte oldu fırınlarda pişiriyolar, ceyranle. /?\ e benim dayımın ōlanın gelini o. dayımın gelini olur fatme. tabi tabi akrabayız ya. akrabasık, akraba dayımın gelini

oluyo işte şiyın annesi, necmiyenin annesi. ha akrabasık, akrabasık onlarle biz. /?\ iç kimsejik dövmedi. biz güzel geçindik dört sene durduk zati sōra ayrıldık.

zeytin kurma: /?\ bizım yoktu bālar biz şindi zetinlık şiy tarla aldık, zetin ektik tütünü bıraktık gāri. /?\ çiziyonuz mu? işte kırıyoz kimisini çiziyoz kimisini kırıyoz, tuz atıyoz, su atıyoz duru şişelerde. sūk su korsun ona duru aci suyle duru. ondan sōra başladı mı olmā o zaman süzersın bi iki sefer, üç sefer /?\ yeşil zetini, ondan sōra yersin ekşileriz yeriz. limoni sōra sıkarsın ne zaman ajisi çıkıyo. yeşil su salar, oni süzüyon. /?\ er gün süzmesin onu beş‿on gün öyle on gün, on bej gün gendi suyuyle duru acı suyuyle duruyo o, süzmējen. ondan sōra süzicen işte iki günde bi kere süzecen geçti mi acisi sōra limonlācan oni ekşilēcen. /?\ tabi tabi temiz su doldurjan. /?\ kara zetini işte çuvala basarsın, tuzle. (¦) olmaz tuzlu olur çok. çok atmājan ne çok ne az, az da olmuyo acisi çiksın ister. çuvala basıyon, taş korsun üstüne suyu çıkıyo. basma zetin. bi da yuvarlama var nayĺonlarda yapıyolar onu da iki günde, üç günde bi kere yuvarlarsın. ikisi de güzel olur. çuval zetini da güzel oluyo basma da güzel oluyo. deviştiriyon gene alt üs yapıyon. çuvalı alt üs yapıyon. başladi mi sōra olmaya çekersın taşını, atarsın gene oni da nayĺona. alırsın ordan ne kadan yējen o kadan alırsın gene tuz ile duru zetin. /?\ oni şiye yapıyolar tenekeye. tenekeye basıyolar oni, ani sirke atarlar em şiy şeker. yaza gelır o kışta yenmez, bi dāki yazda. bi fincan sirke atarız bi tenekeye, şeker ācık atarlar. /?\ ayır, yāneye veriyoz.

tütün: /?\ gendimize gendimize. tūmuni ocak yapıyon boyle tūmuni ekiyon. /?\ torbada dil bizım uzun böyle torbasız yerde bizım toprakta. çadır komayız biz öyle şiy yaparız onu nayĺon koruz işte nayĺonle örteriz. oraya ektik tūmu, örttük nayĺonla. /?\ oni martta ekiyon, martın on beşinde ekersın martta ekerıs oni sōra sularız. sōra sökerız onlari giderız tarlada ekerız. /?\ tabi çapası oli iki çapa yapıyoz, sōna suluyoz, sōra kırarız, köfünlere koruz getiriyoz, evde diziyoz. /?\ kırardık biz ikiye kadan da kırardık.

sayı ve gün adları: /?\ bir, iki, üç, dört, beş, altı, yedi, sekis, dokus, on. /?\ aynı biz de bō̃le derdik vallā. pazertesi, salı, çarşamba, perşembe, cuma, cumertesi, pazar.

M1.2/2

Hakkı Arapoğlu / 84 yaşında / EleSsa-Kocacık-Debre doğumlu / İlkokul mezunu. / 1940'ta Akhisar-Mecidiye'ye yerleşmiş.

karışık konuşma: /?\ onları bilemējem şindik onlar bizden evel. bu şiy ibrayimların şiyını bilmez̦ misınız? sābiri sābiri sābirle memleketten geldi. /?\ akkı arabōlu. /?\ ben seksen dört yaşındayım. yā ben bilırım memleketī. /?\ on‿üç. /?\ eleSsalıyım ben elesalı. /?\ gittım dört sene, dört sene. ǵavur ōretmene gittim ama bak. rāmet‿olsun benım bi dayım vardı nebi ojām, o aftada bir gün okudurdi perşembe günleri eski kuranı kerim yazısi. tam ōrendık yani şeyleri yazılari yani şīleri ordan sōna te geldık burā biz. /?\ e te mājır olduk ya geldık te tāĺukatlar burda, akrabalar burda. /?\ bin dokuz yüz kırkta derım yā. ep yugoslavyadan dōri yere burā geldık palamuda, mecidiyē. /?\ eski adi palamut sōna mecidiye çevırdilĕ. doksan‿üç onlar yunanistan, yunanistan onlar. /?\ var tabi canım aşa māledekileri ordan. yunanistan doksan‿üj mājıri yerli deriz biz onlara. /?\ oldi te elli beşte gene geldi gene bir şiy yani rāmet‿olsun şiy menderesın şiyında, o getırdi onlari. vallā bayā oldular, bayā oldu elli beşte ne geldiler. /?\ geldi ya epiy geldi. /?\ memleketten üsküpten geldık üsküpte bir‿afta durduk biz. /?\ debrē. /?\ kasaba ya, debre as kasabā manastır gene viĺāyetımız. bizım viĺāyet manastı. /?\ yok üskübe bālı dil o ayrı debrē bālı manastır. o üsküp ayrı o gene ayrı bir şeyir. /?\ dālık dālık aynı şiy o ışık köv gibi bi yamaçta. /?\ yörük dīl demezdiler ki yörük. /?\ arnavut derdiler arnavutlar. /?\ bize derdiler ama biz arnavutluk bize uzak. ayri bi dövlet arnavut. sırp ayrī arnavutluk ayri. /?\ tabi türkçe. ǵavurlar da var yani bi beş‿altı āne ǵavur da var‿ıdı köyün içinde. /?\ onlar ǵavurce. a be kızım alır mısın kamarā mı alırsın şindi bizi, ļaflarımızı. sen kimın kızısın şindi bana söyle sen? (¦) bilırım babanı ama kimlerdensin? (¦) ā sen ōretmensin? (¦) tamam, tamam, akrabasık. /?\ akraba akraba dedık yani akraba te tāĺukat. /?\ çingene var‿idi bi zamanlar ama sōna gitmişler ben bilemējem onu, onları. yani şiyini derdık viĺātta öle ama eni bilemēcēmiz benden evel onlar. /?\ gelişi'mīz? biz kendilīmizden serbez mājir. bak bize dövlet bi şiy vermedi. buļgaristan mājırlāna verdi bize vermedi. /?\ otobizle, trenle, istanbuldan burā vaporlen izmire ordan sōna gene arabayla geldık gene şiy arabasile. /?\ dōri buraya geldık. /?\ aynı köyden ama onlar dā evel geldi, babaları, babaları dā evel. /?\ dālık işte. dālık, çeşmeler akıyo yaylā yuvarlar vardi, sīrlar var‿idi veĺāsil ōlu var‿idi. yalnız isterım bak bi kere görim. on‿üç yaşında geldım bi kere isterım görim orasını. ama nāsib‿olmadı. yetmiş bir sene

oldu ne geleli, kırktan beri yetmij bir sene. /?\ biras sırpçe bilırım çünkü dört sene gittım ya ǵavura, ǵavur okutti ondan ajık bilırım çat pat, otvori vırata zatvori vırata yani. o kadar yani bi şeyler kapa kapiy aç kapiy, o kadar. /?\ vallā leşperlik be kızım leşperlik var‿idi. /?\ dari, buyday bilmem ne işte onu buni. /?\ ben mi, ben dā gitmezdım ufak‿idım ben o zaman dā şiy on‿üç yaşında nerē gidijem. ama bizden sōnaki o elli beşte gelenlĕ, onlă gitmişlĕ yani sīr otarmişlar bilmem ne yapmişlar veĺāsıl olmiş. yā yā sen mari sen ni yaptın bu kadan sen beni, bū şiy ettın beni. /?\ onun dedesi, kim‿idi deden? (¦) idriz em anasi benım dayım kızi. te akrabasık yā tāĺukatsık. yā bunun bükanasi benım dayımın kızi. o nebi oja dedıklerız onun kızi yani bunun bükanasi. /?\ ep elesa burasi. var var üte mājırlar da var ama fazla şey var elesa. /?\ ben mi? biz mi? öte çojükler ne oynājak, çojuk işi. te burda nice oynarlar bak çocuklar biz de orda öle oynardık. /?\ bizım geldīmızde çok var‿idi. o buzlar sarkardi şiyden oni derım yani bu buzlar sarkardi, ordan sōna bir ava olurdu ki yaz gibi. oyle bi ḷodoş çevırdi bak burdā bak çok fena buranın şiy avasi, ordan dā fena ava şartları bakarsen. /?\ bayā bū̆k‿idi bizım zamanımızda. biz otuz beş‿āne geldık burā kırkta. otuz beş‿āne geldık işte daụldular, mütevelliye gittilē veĺāsıl bi yerde kaldılar. /?\ epısi burā gelmedī daụldu yani mütē̤ellide var çok yerde var. istanbulda şiyde bu adapazarında var. /?\ mütevellide var bir dāne ya var. var ama öldi şindi o sēfedin derdik bunlar dolgay derdik bi köv oralıydı onlar. /?\ eleSsā, kojajık var ordan sōna peḳ başka yerlere gitmedım. bi kojajī bilirim, kojajıktan, benım yengem kojajıktandı gene dayımın aylesi. yā dayımın aylesi kojajıkta. /?\ türk köyü türk orda ǵavur yok‿idi. bizim kō̆de vardı orda yok‿idi. /?\ giderdım ya te giderdım. /?\ gittım debreye ben bi kere amma oylesıne. /?\ gittim te satış bi şiy yaptım. bir çaylar var‿idi, bi ada çaylarī olurdi bizim orda yaylalarda. /?\ dālarda, dālarda, dālarda. çaylar gittım sataym albuki satamadık. yani alınmadi dā dōrisi var‿imiş zay orda alınmadi. /?\ kara çay yok‿idi iç, ep ada çayi. /?\ tarana bilmem ne, bilmem ne işte o. yufka yapardılar anamlar fazla. /?\ boyle ya boyle. dā düşkün‿idi dā zayıflık‿idi fakirlık zay yani oyle görmüş oyle gittiler. /?\ oyle yok‿idi vardı ayrıyeten bir şiy yani ayvanlara, keçilere. bir ī̇nek, inek var‿idi ordan at şiyınındi yanına. /?\ alaman‿arbındā, alaman‿arbı başladi biz geldık buraya. /?\ ama bilmem buḷgaristan ayri sırbiya ayri. /?\ alaman bilmem ki biz o zaman geldık buraya alaman‿arbı bizden sōna başladi. yā kırk birde başladı alaman, biz kırkta geldık. kırk birde başladı alaman, alamanle rus. yā yā.. /?\ akraba kalmadi bizım peḳ oyle. ā kaldi bi yēnım kaldi kız kardaşımın ōlani. kız kardaşımın ōlanı kaldı orda. ordan sōna te elli beşte

geldi onlar. ondan sōna görüştük te. /?\ tabi mājırlık yaramaz şiy ev yok bi şiy yok. evet akrabalar şiy eder ama bir gün, iki gün ordan sōna ayde bakalım, nerē istersen git. getırdık ya burā saybolduk ya, boyle. /?\ ep tütün meri tütüncī. yetmiş seneden beri tütün azar azar bu sene var tütün, tütün var‿ıdı sattık. sōna ustalık ta biraz yani çakardım. /?\ ustalık ta yaparım bu sıva işlerini em yaparım. yā yaparım onları da /?\ sıvaji ama temel de yaparım ya bina şiy duvarlar. /?\ kardaşım vardı benım dā būk o dört yıl benden būk o şiy etti. sōna babam da ustaydi memlekette. boyle giderdi pirlepe derdık, kırçova derdık. onlar gidermişler orā çalışmā. /?\ bu sırbiyanın. /?\ tabi türk. bilmem da yani şiy kasabanın adi pirlepe derdi, kırçova derdi. /?\ kıtlık gördü biz bile gördük burda. te pālılık oldi alaman arp oldi ya oni gördük. /?\ tabi ürünleri de alırdılar. kum dari var ya kum dari, beki duymisındır, kum daridan şiy ettık. /?\ ufacik ufacik yani burçak gibi burçak gibi bi şey o kum darı derdık. oni da ūdürdük dermenlerde. gene zāmet çektık bıraz. /?\ tütün te fidan ekersin burda bāçede ojak. ordan sōna tarlaya gidersın veĺāsılı kırarsın oni dizersın görmedın ki bilmesın. /?\ īnē, īne var īne bu kadar uzunlukta oni geçirisin sade. ondan sōna ipe sıyırısın, ipten sōna baļya yaparsın balya, ordan sōna alır tücar gider. /?\ asker almadılar beni a'yāmdan. biraz acik şiylık ayāmda almadi, tutmadi. /?\ burda gördük te palamutta (¦) e te buluştuk, alındık. o yetmij beş, yetmiş‿altı ben seksen beş veĺāsılı oldu işte. /?\ bin dokuz yüz kırk şīde kırkta öldü o geldīmız sene dā 'anam, ondan sōna babam da altmışlarda öldü.

M1.2/3

Münevver Özdöner / 74 yaşında / Mecidiye-Akhisar doğumlu / Okuma yazması yok / 1941'de ailesi EleSsa'dan Akhisar-Mecidiye'ye yerleşmiş. / Türkçeden başka dil bilmiyor.

tanışma: /?\ gendim. baksana paspasları nice örerım, yā. /?\ şişle. /?\ örülür incesi var iki buçuk numara var, üç numara var şişleŗ. /?\ bizım o tarafta şiş. göçmenler öylē şiş, memleketten gelmeler. (¦) annem ordan, babānne orda annāneler eppısı ordan. /?\ hayır burda dōduk biz. babam o arp zamani gelmij burā, yeni (…). /?\ hē o zaman gelik onlar. benım babam onun dedesi. /?\ aynı dil konuşur görmez mısın bizım dilımızi be nicedır. bura dili dīl, aynı o taraftan. /?\ münever özdöner. /?\ yetmij dört. /?\ ayır, gitmedim. /?\ yā gönderidiler ama kafa yok‿imiş alsın. /?\ burda mi var burda okul ortaokul bile var şimdī. /?\ var‿idi, okul var‿idi. /?\ bizim memleketliler. epısı epısı bütün bu kemerova bizım (.?.) sırbiyadan yuĺuvosa deyemem ben orasını. epımız bi memleketli. /?\ yok‿idi, yok‿idi yok. iç onlar bu tarafa gelmedilĕ. buralarda doluydu bu māle be çocukçī ama epısı kaçtılar şeyire şimdi tütünden. tütün burda yazın o güneşe karşı ne yaparız. gelesın sabayle gidesın ne tütüne da em iziyetini da göresı nijedır şimdi kışıņ. /?\ zētin dā kolay yazın yok, tütün de o. tütünü şimdiden sōna başlājiz fidan ekelım. kim eker tütün eker kim eker bostan eker, kavun şī eker karpuz, dari. (¦) bak var mı orda neskafeler. bilmem ben anlamam kızım şīlerden. bak var midır ama dolapta ütēki dolapta. /?\ var‿idi, var‿idi doluydi. tabi bak burda bu evler ep komşilar vardi, üte tarafta yıkıklar, ep doluydi burasi. üte yokari bu evden yokariya o mālle epısı doluydi. ama kaçtılar şimdi tütünden, gittiler izmire başka yerē. zor gelir tütün isijakta. gejiylet kırardık. şimdi tütün artık batti, ekmezler şimdi. üc dört, beş‿āne var‿ise eker. zētin ektiler ep ovay, ep zetin. /?\ var‿idi pambuk var, dari var, er şiy var‿idi. peşit bilēm pancar ekerdiler, şeker pancarı ekerdiler peşit beyler bu tarafā su var‿idi ya burdan çaydan geçerdi bizım 'su şimdi kurudu üc dört sene var. kaĺada var‿idi bir te'pe ordan 'su gelirdiler ep şeyirden orā. yokarda kaĺa deriz biz o tarafa su var‿idi kaynardi boyle. /?\ yerinin adi kale ama tepe de var kale. /?\ akserin köylerinde yok akserde var te kız kardaşımın çojukları, onlar var. ē saranlida var akra'balar. er yerde var giderler izmirde var.

düğün: /?\ dūn ādetleri mi? burda gelini alırdılar orda memlekette şīle beyire bindirilir kırmızi gelinlık. kırmızi büle nije şimdi alırlar kına gejesinde ayni öleymiş. yemeni atarlar başına oyle gezdırıdiler oni alırdilar. /?\ beni mi? hiç sorma beni nije

istediler. /?\ kaçmadıṃ, kaçmadım ufak‿idım ben, on yedi yaşında verdiler, niḱā tutmazdi. /?\ memleketli, ordan gelme o. /?\ dā geç geldiler. babamlar dā ilk arp zamanı gelmişler. o zaman gelik onlar. onlar da arkadan gelmişler ama o dā bük‿idi benden. on yaş bük‿idi, on‿iki yaş.

bahçesi: /?\ bāçede topladım te bu fasuleleri. /?\ kıray aşlamiş, sūk. /?\ yenmez onlar yumuşajik o, nije şī su, kaynak su atmişın, onlar yenır mi. bakajan kurusunu seçejen. /?\ he kuru fasule pişer. /?\ bāçede orda ekerız şimdi. bu sene su vurdurduk, peşit çeşmiyle sulardık. tarlada ekerdık. geçen sene 'ektık dört kiḷo fasuley yedi fareler. ic yeşirmedi. ovada fare var er şiy var.

bayram: /?\ gitmez, gitmez şimdi. peşit bayramlar da var‿idi, fakirlara gütürüdün, yapardın ekmek boyle biz somun deriz onlardan yapardilar gütürüdüler. kimi alamaz bi şiy onlari alırdılar, elbiseler şī̈ler götürüdüler. ha fakirlara ep götürdüler. boyle ceketler olsun, basma donlar olsun boyle alırdın, gütürüdün onlara. şimdi icbir şiy, kalkti epısi. şimdi bakmazlar iç kimsiy. /?\ yapardık nūtlu ekmek, keşkek kaynadırdık arife günü, bayram için. piteler yazardılar, saç üstüne pişiridin yufkalaṛ. onlari ep yufkalı pite çārıdılar onlar. te koparıdın boyle üstüne atardın içine oni atardın kesik, istersen yā /?\ tutmadım, yūrütmedim. kızgın suyle karıştırımışlar onu akşamdan em kabarsın. nūti kırarlar, oyle sade onunle. kabarır ondan sōna daụdursun mālē. /?\ tabi verisin ya, mayasi bozulurmiş yapamazmiş sōna dā bi ke. /?\ yok be naçan kabarı (¦) bulama'dī̈ kı? nejmiyē bulamadın mi? bak cezve şiyde yokarda açık dolabı (¦) olsun be yā, sā ol sen da gelmişın te evıme. dā bi ke görejem mi seni, dā bi ke görecis mi birbirımızi. /?\ baklava. /?\ yazarsın boyle kat kat korsun onu yufkaları ep açarsın. /?\ şimdi atarız şī̈lerle bir kupa yūrt, bir kiḷo yā, yumurta iki, üj dane, onunle karıştırız. duru birasçık el am.. birasçık şiy etsın el amuru aldi mi yazılsın ki dinlensın amur. /?\ korsun orda el amuru te ole yūrdun mi dinlensın amur. /?\ dinlenır amur. (¦) yūrusun, dinlensın birasçik. yūrdun mi emen a'çılmas. /?\ sofrada, sofrada yazarsın oklayle. /?\ te a bildīmız, peşit bōday unlar, as unlar yok‿ idī̈. elerdik ince epek (.?.) elēnden, oyle yūruduk. /?\ una dil yazarke onu atarsın. yazarke atarsın.

nişasta, aşure vb. yapımı: peşit gendımız çıkarıdık bōdaydan nişeste. korduk çürürdü orda. sōna ezerdık oni, elerdık em amur gibi kordun güneşe kurusun, ezdın mi. /?\ yapardık. pelte de yapardın er şiy. un elvaları yapardık peşī̈t. /?\ uni kavurusuṇ yā içine. kavurdi mi, kızardi mi em atarsın kızgın su, şeker ile bile ununi. peşinki yemekler nērde şimdi yok o yemekler. /?\ pelteyi de oyle yaparsın ya karıştırısın onu

sūk suyle yūrt gibi olur o. kodun mu ateşe yavaş yavaş kaynājak, oni karıştırıjan peltelenir o. olur nije şimdi mālebe yaparlar aynı oyle. /?\ ceviz katardın, fındık katarsın. memlekette ceviz bol‿idi. erkezın var‿idi cevizi, kestānesi var‿idī. orda memlekette dolu kabakları şiyleri burda şimdi yok kestāne olmaz. cevize var ema olmaz üstlerinde. /?\ aşuriy kaynadırsın. /?\ isladırsın onu, kabarttırısın korsun bir külç vuru, kızgın su kodun mi külçleri şēttin mi kaynattın mi bi ke. /?\ kaynadırsın külç (¦) bi iki vurdi mi buyda atişte kaynār ona külŭç memleketliler te oyle sūler devıştıremez şiyını. oyle oni yapardık. ısladırsın, sōna kaynadırsın, sōna kordun şiyi kazana kaynasın orda. /?\ fasule katarsın, nūt katarsın̦ kaynadi mi onlar güzel döversın, döversın oni ya o karışır. /?\ hē aşurey anladırım. er şiyini katarsın nari endırıke onu üstüne serpelersin. /?\ daụdurŞ. şimdi aşure ayı girdi mi erkez yapar. oni daụdurlar. burda yemekleri memleketten bilmesın sen sūlim bir karıştırmalar yapardık, katlar atardık. /?\ anladayım. kızgın suyle yūrusun amuri. sōna koparısın oni yavaş yavaş bu kā bu kā toplari vurusun boyle yālarsın em korsun ama onlar çok güzel olur boyle popara gibi. /?\ tarana. /?\ popara. /?\ ā ka'rıştırma. kat gene dedī şimdi atarlar ya tava kati biz tepside atardık. sererdın bir tepsiye bir kat em kordun saçı üstüne. o kızardi mi gene kordun saçı yanardi gene dā bir katardın beş, alti kat atardın oyle tepside. çıkardın mi oyle koparıdın yālardın gene. sade yāle yālardın ep, ī̇nek yāy ile. şimdi oyle yok artık. salırız sobalara ceryana em şiyi tüplere aydi rātlık. /?\ kapama, kapama derız bizde büryana kapama derler. /?\ nası olur kaynadırsın. tepsidē saçle o da saçle. dari ekmeklerini yapardık gene çerepma dedīn, çerepma gene topraktan yapardık boyle çerepmalari onun i'çine dari, pite, kolaji, pitesi at içine onun pişerdi. /?\ onu da kızgın suyle yūrusun. /?\ kaynar su, kaynar suyle yūrdun mi dari unundan kalanını yaparsın birasçik. em korsun çerepma deriz biz topraktan yapık kızarır atişte endırısın aşā em çevır içini sōna saçı gene korsun pişsın. /?\ göçmen sobalarında 'kabak, ekmek pişırıdık ep onlarda da. burda da pişiridik, kopti benım attım. burda dolu şimdi epısında var‿idi. şimdi çinġolardan çıkmiş onlardan korlar.

tedavi yöntemleri: /?\ yok‿idi, yok‿idi. /?\ var‿idi kojakari ilaçlari. dēmem sedefler, pullar bir otlar var‿idi onlarle kaynadırdılar em sürerdiler yürēne. onlar alırmiş korse. vurusun boyle taş üstüne onları ezılıṛ kapadırdılar pelin. pelin otlar var‿idi ya şimdi gene onlardan ilaç yaparlar ya. /?\ alçı yapardılar ona, doktora gütürüdün oni, oni doktora. /?\ vallā onun adını bilmem ben oni çıkardı ama boyle yapardılar oni bir şekerle kojakarılar ovardılar ole kesme şekeri ne varya onunle ovardılar boyle o

şiyedırdiler geçerdi bir‿iki kē yaptın mi. iç doktora gitmezdiler onun için. /?\ siviller olunce icbi şiy yapmazdık o zaman kojakari ilaçlari var‿idi ordā ep onlarle giderdin. /?\ te dedīm 'ottan, otlardan kordular. şimdi gene īne vuruldi mi çocukların deşırdi mi oni kaparlar korlar peşitten, otlari. sedef var‿idi sedefe ilaji onlardan kordilar. /?\ kurşum dökerler te o kā kim okur bir doa bilirmişler onlar atarlar su içine boyle kabarimiş o kurşum. korse nazar var pul pul oldi mi. /?\ tuS yok, tuzu görmedım iç, tuS çatlasın bilmem oni.

doğum: /?\ nasıl kırklanır ikanır şiy edır çıkar bir‿iki komşuya annesine gider. e kim yapar kırk yapar kim yapmaz tarlalara, tarlalarda. /?\ ō çikardık be kızım neler çektik. ohō neler çikmişımdır eppısıle ben çojuklarle tarlalara. /?\ çikardık çikardık eppısi. çıkarmazlar şimdi bakarlar eptene kırk. kırk karışmasın, oldi mi bir komşīn çojiy kırk karışmasın oni bakardilar. /?\ kırklardılar. /?\ te dedīm gibi kırklardın. orda ikanır kari anasına gidiji, bebī ikarlar çikarsın gezmē. /?\ kırk taş, kırk taş toplarsın. oni atarsın suy içine onun suyile ikarlar o kırk taşi topladın, bak sen tutarmışın dā çok aklında. eskiden onlar oyle yapardılaṛ. /?\ verılır yumurta, yumurta gibi olsun çojük. verıdiler oni süt, ekmek verıdiler birer parçe sütleri gelsın annēn. kırk gezmesini yaptın mi yumurta verıler, ekmek verıler.

karışık konuşmalar: /?\ yapardık. oni kojakarılar yapardi. /?\ yedım yedım te şīde te.. /?\ karıştırılar ama az karıştırısın o zati sari. (¦) diyemem be onu şimdi kutmaç. /?\ katardın, şekersız yenmez tabi o. çok güzel olurdu onun şiyi. onlar güzel olurdu o zaman. eskideki yemekler yok şimdi. şimdi kaldır kondur bir 'çaylar sabayle. sabayle biz kalktık mi ya makarina ya tarana yapıjık‿ıdık. tatli tarana da var yapardık tene tene olurdi. /?\ tarana çorbası açan geldik te şimdi başladık artık içerdik te kaç seneden sōna. yeni açan mājır geldik o zaman yok‿idi onlār. ne zetin var‿idi ne şī vardi 'tarana. /?\ yōk be kızīm şimdi o zētinle. rāmet‿olsun anam anana zorle yedırıdi zetini. (¦) burā geldī zaman niyi çekejek burda be yaụ. öldükten sōna kaldi genç kişi. babam öldü açan biz yedi yaşında dört dane çojūk, o zaman o çekti onu. (¦) meryem alan te epımız burda biz. (¦) çojüksüz gelmiş orda onun çektī yok bi şiy. /?\ yaşamaz olur miyız be kızīm. /?\ yok yok bi şiy vermedi, bi şiy vermedi. /?\ vallāyı aşā māllede bir yerliler var onlarda kalmij babamlar. bi şiy yardım yok. devlet verejek ne kā şimdi verı bak. yā bu kā asker şiler gider bak verı miler? keserler şiylerini bak örtmenlerin ne ġayboldi. aylıklarını kesmişler derler. telezon anladır. /?\ dokumadık alı. /?\ var, kilim dokurdular boyle. /?\ bilmem ben oni ama dokurdular oni yapay evırısın kalın teziyasi /?\ yapay, yün evırdın mi oni onlar teziyasi var‿idi onlar

dokurdular. çaput kilimi derlĕ. /?\ evırmedım yün. annemler evırıdi, annemler evırdi bikanam evırıdi. /?\ bikannem babānnem bikanne çārıdık biz oyle. /?\ o zaman oyle derdilĕ bikanne. alā toto. onlara, gel totona gel totona gelirler toto kalī. nije bunlar beni çārsın toto. /?\ şimdi demezler şimdi ala derler şimdi sosiyetli. şimdi der miler oyle babānne annānne. şimdi artık geçmiş‿ola şimdi var mı oyle bir kişi. o giyimler var mi şimdi memleket giyimleri. /?\ dokuz metrodan bir 'donlar buraları paçaları kıvırık boyle de sarkık aşiya. boyle memlekette şiyleri var‿idi gömlekleri sarkīk onları giyerdiler ep. yok‿idi peşit oyle şīler. /?\ onlari nerde yemeni dējekler onlar mari 'şifon bi şiy derler 'şifon. onlar sōna memlekette dokurdular boyle gendileri peştamaḷ derdiler ona onlari ep kordular ününe. ününde onları ep burā kordular dokurdular gendileri onları ep. (¦) ya sen da nerdē gömlek olajak be atlet onlarda o zaman. arp zamani olur mu oyle. nīden kaçtılar zati onlar ġavurdan kaçti o zaman. bıraktilar o kadar mal orda geldiler beriye. /?\ tabi alamasın ya tabi bırakarsın malını gendın gelırsın beriye. /?\ gitmedım. iç, iç gitmedım nerē gicem pare ister gidesin oralara. paresız gidılmez. /?\ çektım. bir yerdeyke eltilerle ben tarladan gelirdim burda var‿idi bizim 'kargilık orda dōrudum çojük. /?\ doktor yok yok, ebe yok. kojakari ebesi, kojakarilarle ebe mebe yōk. şimdidır o rātlık emen giderler bezler şiyler doktorlara kontol‿ettırıler niy var niy yok. peşit oyle mi, ō tarlalardan gel oyle āri vurudi gelırdın. hep tarlalarda. /?\ tarlada 'kargilar içine. (¦) düşecek mari em bıra'kajaklar o zaman o adami. kaçarlar vallā, durmazlar bej dekika, ka'çarlar. /?\ kaynanamle, eltimle on‿iki sene miydi ne durduk bir yerde. kaynanamın gözü kör‿idi, arı getır burā, iç görmezdi. /?\ ayır, mājır açan gelmişler burda. doktora gidememiş. var‿imiş çojüy ufak oni bırakmamiş doktora gitsı. em ölmüş sōna o çojük ama doktora da gidemedi. /?\ kavgaji dil‿idi. şimdi onları sūlemēlım. olmaz ölük ga onlar ölüleri katmālım. /?\ tabi günā. kör‿idi gözleri ama ep o yapardi. tatliy yazardi, ekmek yūrudu. biz tarlā gittık mi kaynatam başında durudi. /?\ hē getırıdi. tatli yazdi mi eltimın būk kız var‿idi o sererdi tepsiye şiyedırdi o sade yazardi. ep o gendi yapardi süfürlük. yūrujak‿idi pite mite yapajak‿idi o çārıdi sade bizi pişirelım. o süfüre kā uyumazdi. /?\ eltilerımle īdi ama sōnadan bozulduk. şeyire gittiler bozuldilar. /?\ izmire, izmire gittilĕ. /?\ yok yok olmadı şamatamız. ep bir yerde kızını bile gelin‿ettık bir yerdiyke eltimın. ayrılmak istemezdi kaynana kaynata iki kardaş burda dursun derdiler. bir kız var‿idi iki ōlan.

hıdırellez: /?\ vallā ıdırlez kutlanırdı ama yapmazdi bizım memleketliler ıdırlezi şimdi yaparlar çikarlar gezerler. alırlă, piknik yaparlă, giderlĕ. onlar o zaman

yapmazdilar ıdırlez ġavurlar yapar derdi ıdırlezi, yılbaşını onlar derdi oyle kojakarilar. onlar okunuk niçin okurdi kaynam kaynatam da onlar istemezdi oyle şĪler yılbaşĪ, ıdırlēz. kalki gendin yumurta kaynat çujuklarına, yumurta kordun akşamdan. atardık otlar var‿idi boyatsın içini kabūni, boyadırdi. süslerdın kapilari.
170 başka bi şiy yapmazdın ıdırleze karşi.

M1.2/4

Nazlı Şakirler / 72 yaşında / Elessa-Kocacık doğumlu / Okuma yazması yok / … tarihinde Akhisar-Mecidiye'ye yerleşmiş.

karışık konuşma: /?\ ben mi yugoslavyada. /?\ köyümüzün adi kasabamız debreydi ama orasi biz ne otuduk elessaydi. /?\ evliydım ben burda. /?\ yok bi kıSçe sade vardı. /?\ ya bilmem. /?\ ic bilmem onlari, onları bilmem iç. bilmem onları iç. /?\ yā evliydım em bi kıSçem vardı bile. tam on‿altı yaşında evlendım. /?\ elessalı, türkçe, türkçe konuşurduk. /?\ biz mi? ē bizım kaynanamlar kakıttılar ya. ben de onlarle geldım, annemler orda kaldi. /?\ biz geldık biz, biz geldık. /?\ yok kaynanamla geldık ta orda abim kaldi, anam orda kaldi, anam 'öldü orda gelmedi anam. (¦) ā onlar bük‿idi bilmem onlar, onlar ölmiş zati o. (¦) bük‿idi tabi, abimden bile bük‿idi. /?\ nazli şākirler. /?\ yok yok yetmiş‿iki dediler. /?\ kaynanam kaynanam. ā ā te dünürle kaynanam geldi. kaynanam istedi beni. /?\ yok yok yok beyaz gelinlık dīl. boyle şiy giydırıdiler bir kırmızi bi giydırıdiler em duvak örterdiler üstüni. /?\ yok yok ge'linlık, ge'linlık. /?\ çeyizde da oyle giderdi gelının üni sıra giderdiler. gelinle beraber. /?\ iki sandık giderdi orda yok‿idi çīz evela. iki sandık giderdi, iki yatak giderdi te o kā. gelının üni sıra giderdi. /?\ aynı yemekler burda nice yaparlar. keşkek yaparlar ama onlar yapmazdılar yufka pilav. a pilav yapardılar hani ya keşkek ya piĺaf. /?\ ī büryan. /?\ ne bilim te etle yapardılar. /?\ bilırım te büryan yapardık, et kaynadırdık, ondan sōna ya yufka korduk ya makarna korduk. /?\ unutmadım bak şimdi, su kaynār su üstüne un atarsık sōna boyle ovarsık oklavayle oyle. /?\ bōday uni ne yersek o undan. /?\ bōday uniyle kimisi de misir ununla yapardi. /?\ te oyle vardı yapık şiyler yapardık. /?\ gen'dımız yapardık. /?\ e kaynanamlar yapardi ne bilim. çīnerdiler çamuri boyle sōna sererdiler oyle. kıyılānı yapardılar, kurudurdular. kurudurdular sōna oni. /?\ ekmekleri yūruduk atardık onları bi tepsiye sōna onu atardık pişsın̰. sen bunları niçi sorarsın? ne yapacan bunlari? /?\ yemeklē ayni yemekler burdaki yemekler. /?\ yapardık. te boyle şindi aşure ayıymiş ama dā yapmadık biz da. aşure ayıymiş şindi. /?\ te aşure yapardık bütün māleye daụdurduk. /?\ e te bōdayi yıkarsın kaynadırsın. aşure otlari alırdılar dükánlardan onları atardık em yapardık. /?\ şeker geriden atardık. peşin yapardık 'atişte şindi atişlē gitmezler artık şindi o'jakta yaparız. /?\ yapardık ekmek ayni gene şindiki burdaki ekmekler gibi pişirıdık ama orda biz çok yapardık boyle bu kā ekmek yapardık. /?\ düversın. /?\ tencerede. (¦) önce nūdi kaynadırsın boyle çīnersın sōna katarsın amurunu. /?\ e

bayramda orda çok olurdi. /?\ unutmadım ben da biz kız‿iken ip atardık, sallanırdık bāçelerde, sallanırdık. /?\ keşkiy būdayı kaynadırsın ondan sōna döversın boyle kaynar gibi. (¦) icbi şiy koymasın keşkē. (¦) et koyarsın. (¦) ne yersın o etten kuzu eti midır ne etidır allā bilır satın alırsın. (¦) onlar gene başka kövdeydi. başka kövdeydi onlar, annesi. ani ma annen gelmedi mi? kim getırecek? (¦) elmalar var‿idi, armutlar var‿idi, erikler var‿idi oyle güzel bāçiydi. (¦) dayisiyle geldi. (¦) e arabalarle niyle gelejekler. biz de oyle geldık arabalarle. denizi geçtık. /?\ kalmadık direk geldık burā. (¦) çak evımıze gelelım burā ep zāmetle. (¦) benım bi çocük var‿idi olsun, benım beyim ïdi, çatiya bindırıdiler gene giremit atardi tutaym ben oyle yaptık. tarlā giderdım em ep bebeklene em yürürke araba yok. şindi vallā insanlar rātlık şindi. bak arabalar dolu orda. /?\ giderdık giderdık başkalānın işine giderdık. yok‿idi şiy tarlamız icarle tarla tutardık. koşturuduk çabuk çabuk icar çıksın. (¦) e sen anlat sen bilırsın. çektık çektık, zāmet çektık çok. /?\ angisi ufakti tarlā alırdım, angisi dā bū̄k‿idi kaynanam bakardi. ep tarlā alırdım fazla. /?\ ayır kızım yok‿idi bi şiy yok‿idi orda. /?\ var‿idi bi bū̄k bir su. o şindi güzel yapılmij da o akıt yok‿idi. çamaşır, 'çeşmelerden alırdık su, ev içine yok. /?\ pınara, pınara giderdık. /?\ ordan çeşmelerden 'ibriklerle. ama çeşmeler vardi yakın boyle male içine, evde yok. /?\ dereye giderdık çamaşır yıkamā. evde yıkardık bazı kē bütün gece yıkardık çamaşır. /?\ küllü su, küllü su onlarle. küllü sule yıkardık. (¦) çekti tabi onlar em geri kaldi. benım anam nice öldi ondan sōna çek'ti. benım anam çak şī̄di durudi bilmezdi ki anası dī̄l o, ana çārıdı onu o. bilmezdi anasının ölük oldūni. /?\ yirmi günlük bebek‿idi. /?\ annānesi benim anam bakti. o bū̄ttü o bilmezdi ki anası ölüktü. benım anamı anne çārıdı o. /?\ tezesiyim ben. /?\ ben mi, çok bū̄k dildim ama gene bū̄küm. anasını atırlāmam nası, nasıl‿idi, nasıl öldi. ufak‿idım o zaman dā. /?\ onlar te başka köye gittiler. /?\ babasi zengin‿idi çok. babasi çok zengin‿idi ama abam ölünce ondan sōna o durmadi da dört sene sōna durdi, o da öldi. o da öldi sōna durmadi. dört sene durdi. (¦) bāçeleri var‿idi. dayın ufak‿idi ep orda çalışırmiş. çalışırmiş orda ep. /?\ küllü sule, küllü sule safun yok‿idi. sade 'yakalana vurudular safunce yok safun, küllü sule. /?\ atij yapardık ya atiş, atiş kaynadırdık su, atardık kül belki oyle olurdu bilmem.

M1.2/5

Bedriye Topal / 71 yaşında / Mecidiye-Akhisar doğumlu / İlkokul mezunu / 1934'te baba tarafı Debre-Elesa'dan Akhisar-Mecidiye'ye yerleşmiş. / Türkçeden başka dil bilmiyor.

karışık konuşmalar: /?\ ben burda mecidiye kasabasında dōdum, bū̄düm. ilk yedi yaşında oldum babam ameliyet‿oldu istanbulda. öküzlerle çift sürdüm, arman dövdüm, darı biçtım. on sekiz yaşına geldım bi efendiye kaçāk olarak yalnayak ayakabisız duvarsız eve geldım. elli yedi sene oldi mucādala ede ede dört evĺadım var. kenarım köşem dolu er yerım. /?\ annem pirlepede doy̰uk. babam yugoslavyada doy̰uk. /?\ bilmem vallā şindi orasını ben nereye bālı oldūni. annem dedi pirlepeden dedi mājır geldik dedi. bi yaşındaymış annem geldīnde. /?\ ayır, amidiye köyüne gelmiş. /?\ annem da bi yaşında açan arp zamaniymiş o öküzlere böle asık kalmış orda. /?\ babamlar, otus dörtte gelmişler, bin dokuz yüz otuz dörtte. ben da bin dokuz yüz kırk doy̰umliyım. /?\ yugoslavyada şey elessa. evet, babānem elessalı, işte dedem elessalı, babam elesalı, o pirlepeli. /?\ babam burayı göç‿etmiş işte mecidiyeye. /?\ amidiyeden mediyeye gelin geldi. /?\ çok yok, kalktılar izmire eppısi. küçük kö oldū için yay̰udi köy̰. yok kalktilar onlar epsi izmire. /?\ ā yay̰udi köyiymiş orasi yay̰udilar durumuş orda. büle çeşmesi var şiyi var orasi bi elli, altmiş ānelık. yok başka bi şiysi. burasi çok bū̄k kö. /?\ ayni bō̄le dil. bō̄le dil konuşuyolardi babamlar. /?\ yaptilar, yaptilar. /?\ nası olur burda bir gelinlık gī̆dık işte. orda memlekette beygirlenmiş ō̄le kırmızı şallan alırmışlar örtük. burda ben payton arabasına bindım. birasçik gezdırdiler burda tamam. ama benım evım kara sıvaydi. /?\ ben yetmij bir. /?\ gittım üç yaşına kā, dört yaşına kā gittım. üçte çiktım babam istanbula ameliyete gitti dudāndan. öküzler, beygirler bana kaldi. erkeklık yaptım yok‿idi erkek çojū̄müz. tezek toplardım, tezek yakardık biz, yā yakardık ḷambayle. /?\ evet, ḷambada. yōk‿idī ben dünyā getırdım benım bū̄k ōlumu alti sene olmadi ondan sōna aletirik biz aldık burā. 'çırpilardan tuvaletımız‿idi. ep yokluk‿idi şindi ben sarayda yaşarım. beş tane a'natar var bükerım. a tā sū̄lim mi? /?\ benım bedriye topallar. bedriye şen‿idi babamda. (¦) amijam kızi bu olur. beni amjam ōlan yerıne severdi ben üç yaşındaydım. ōlan olmamij babamın ölmüj bi tane annemın çok vakıt olmamiş. ordan sōna beni severmij bana üç dölüm em on dölüm tarla amicam baı̯ış yapmış. ayırmamiş onun tayfalarından beni. tamam mi? /?\ bura düz toprak‿idi, ova. bi kaşık ayran yok‿idi şindi kırk tane, elli tane inek var bende. /?\ yok‿idi be güzelīm yokti

bir tavūm yok‿idi benım. afedırsın bir tavūm yok‿idi 'tavūm. /?\ çalıştım eşımlen çalıştım ep. tütün çalıştım sōna bi on, on beş sene ikinci ōlamı yüklü kaldım benım babam rāmet‿olsun, takti birisinın arkasına para verdi. benım babam birasçik tutumliydi mali mürki var‿idi. oni takti birisinın arkasına almanyā gönderdi. ordan biraz adam ben burdan biraz yatıştırdık getırdık buvaya şini gene būk evĺadım sa olsun. on beş kişi bir yerde yērım ben. a dā sūli mi? kardaşımi da bakarım. dā sūlim dertlerımi tamam artık. /?\ yok yok yok oyle yok onlarda. onlarda dā ince. biz birasçik ne uzalttırız dā bōle işte benım annemler babamlar meseĺā bōle. ama ben başka dil bilmem te bu konuştūm sana ne o. benım da annem babam ayni dili konuşurdi, amijam da bunun būkannesi de epımız ayni dili konuşuyoz. oldi mi canım?

M1.2/6

Güldane Kahramanlar / 85 yaşında / Elessa-Debre doğumlu / İlkokul mezunu / 1976'da Mütevelli'ye yerleşmiş. / Türkçeden başka dil bilmiyor.

tanışma: /?\ güldāne kāramanlar. /?\ şindi seksen beş içine. /?\ yugoslavyada, elessa ya kojacik elessa. /?\ okuma yazmam var‿idi. beş sene gittım. bir sene dil ōrendım ama eppısını unuttum.

türkiyeye göç: /?\ kaç senesi sōna ben, biz şimdi otuS beş sene içinēS, otuS beş sene içinesık. ben elli yaşında geldım. şindi otuz beş a̱a seksen beş yaşında benım şiyım şimdi, şimdi benim sene, seneler seksen beş yaşındayım. martta bitejek seksen beş, seksen‿altıya girijem. /?\ vallā ben unuttum onlari. otuz beş sene içinesık. dā otuz beş sene tamamlamadık, martta olucak 'martta. /?\ dā doluk dil. sōna martta bitejek seksen beş, seksen‿altıya gireciz. biz geldık, ne sene geldık biz, o sene eylüĺa karşı geldık. o vakıt ta ramazan‿idi. ramazana karşı burā vardık. ordan da (…) çektık, çok çektık em yollarda. /?\ otobuzla geldık ama şiy bize paşaportlarımızi kayıd‿ettırmemısık. çojuk ufak neje benim ufak geldi, o getırıdi, babasi onunla öldi dā memlekette. sōna biz gelemedık, geri kaldık. sōna kayı atladık şiye bugaristana girdık. aradılar, taradılar beni, bi şiy para aradılar. sōna benım ōlan almanyā girdi. öbürleri turis, benim biz temelli, benim ōlum birisi bū̄k ōlum öldi zati. almanyā giderdi. bindık sōna o geldi beriye biz kaldık. bugaristanda ça̱urdiler geriye bizi kıriapalankā. /?\ ça̱urdi bi sāt şiye bugaristandan uzak, iki gece orda kaldık. /?\ orasi o taraflidır yugoslava taraf düşer. kırivapalanka çārılar. siz dedi, siz dedi dönecesız şindi, kırivapalankada kalacasız, çocük gidecek, kayıd‿edecek bugar konsolozuna paşaporti. biz orda kaldık üc dörd dane kıS, iki da ōlan çojuy var birisi on yaşında birisi da o da öldi. iki çojū̄m, birisi elli üç yaşında öldi, birisi altmij yedi yaşında öldi en bük çojū̄m anla'dı geçen sene geldi almanyadan ölük. çok çekiler çektim. anladın mi? /?\ bizım dilımız bu. /?\ makidon dilsık. makidon dilsık. biz boyle konuşurduk, burā geldık boyle konuşuruz. /?\ yōk ben türkçemi ordan, ordan biz türkçe konuşurduk. elessa bizim yerımızi çārıdılar. /?\ debre kazāsına. o da üskübe en bū̄k şe̱ır bizim üsküp. debre, üsküp sōna dā şī̄ler var uzak uzak onlari artık unuttum ben. /?\ istanbula direk geldık sōna orda istanbula diye geldık sōna bizım ödenık‿idi arabamıS, arabamız bizim biz dönünce geriye, araba geldi. sōna gelırdi turis arabasi, istanbula turiz arabasi, bir araba bulduk. dayandi boyle. sōna ben bindım arabā

dedım, a ōlum dedım nerē gider bu araba? teze dedi, bu dedi turis arabasi dedi, istanbula gider. dedım, bizım dedım anlattım benım boyle paşaportlāmızi kayıd‿ etmemisık, biz kaldık dedim yolda. dur dedi bakalım māvini, eger dedi rāzi gelırse gençler dedi, kalkar dedi tutunur şīlere siz da dedi oturusuz. biz şindi iki dane ōlan çocüy var, dörd dane da kıS, ben da beş. sōna gittiler ev tutsunlar. geldi çojük onlar bugaristandan ama ev tutsun da kalalım orda çak araba gelsin turis arabasi. ordan sōna bindık, geldık istanbulda endık. sōna ordan burā yolcu arabasile geldık. /?\ bir defa çārdılar, yemek verdiler orda. sōna bindık te araba burasi manisā. ordan arabā manisā. /?\ manisā endık, manisadan sōna mütevelliye bindık burā. burān arabasına bindık. /?\ ep akrabalar burdaydı te o māle ep akrabadır bizım. /?\ onlardan sōna, çōk onlardan sōna, kırk sene. /?\ bizden sōna gene geldiler adapazarına, dā orda. /?\ son biz geldık burā.

karışık konuşmalar: /?\ vallā ne bilim ben, beni on dört yaşımda evlendim. on dört yaşında ben evlendim. sōna on yedi yaşında çojūm öldi te ne öldi o dȍnyā geldi. ordan sōna dā çojuklar, kızlar oldu, çojuklar oldu dokuz dane çojūm var‿idi. /?\ orda boyle pamuklar yok‿idi. boyle dari ekerdık, bōday ekerdık, misır ekerdık orayle geçinırdık onlarle. orda boyle (…) amele bulajan para verejen yok‿idi. ayvan tutardık, kuzi satardık, koyin satardık geçımımız bu. el elden baş başa dokuz eşek bej kuruşa. /?\ biz evde yakardılar boyle salonlar yok‿idi. gitmezdiler salonlara bizım. /?\ dūn kız evi sōna sabayle kızi gelin yapardılar alırdılar. tē ezandan ileri alırdilar orda da. otuz‿āne ġavur var‿idi bizim köyümüzde. o otuz‿āne ġavur görmesın gelini geje alırdilar çiraları yakardilar. anla'di? yok burda şimdi açık erkez oyle rāt içbi şī yok. /?\ ben bilmem olmuş ama ben bilmem. dā dünyā gelmemişım ben, olmiş. /?\ sōna evliydim açan sōna şiy kumuniz yapardilar derdiler ep birlık olajak. kumunizlık o birlık, bir kazan yējekler, (…) ama olmadi bozuldu. biz geldık yıraktık. bunlar geldi dā ileri işte bunlă. ama bunlar da gördi bizimkiler de o taraf nedır onlar da gördi kumunizlī. /?\ büryan, suyu kaynadırsın, pirinci aşlarsın, atarsın. sōna etlerini dizersin. biz 'kapak yaparız, o kapakta. bu furunlar yok‿idi şindi at fırına pişır büryan, pite. /?\ biz em kol piteleri yapardık em da boyle çerepnalarda pişırıdık. /?\ o kilden yapardık çerepnalar boyle sōna kapak yapardi, kapak alırdık satın alırdık kapaklari, saçi. saç çārıdık biz orda. pişırıdık, yerdık. /?\ yok yerımız çok güzel‿idi ama yeşillık‿idi. bizim ayvanlar da beslemezdık ne burda gibi. yayla da var‿idi çeşit çeşit çiçek. doktorlar geçmiş bi kē yaylaları gezmiş, burā demij doktor istemez ep bu çiçekleri ne yerler, bu süti yerler o sālıkli. anla'di? burda sālık yok yersen yemekleri,

ye yumurtaf renkleri (.?.) adi bakalım bütün minlet asta. /?\ bizim tavuklar gendi
65 tavuklarımız var‿idi yumurtlardi. /?\ ayvancılık yapar gendi gendimıze kā öküzümüz var‿idi, inēmız var‿idi. o öküzleri dagonlarle sürerdiler. /?\ oyle te burda da var oralılar sürerler. çıkar boyle tepelerde bi yerlerde telēsyonlara çikar. /?\ arman, arman yok, atle arman. at var, iki at takardılar, döverdiler iki at kordilar döverdiler. sererdiler demet bālardık, getırıdiler. sererdik armani boyle sōna ġoşardık beyirle,
70 beyirlerle. ama dā ileri öküzlerleymiş ben bilmem. ben bilmedık şī dēmem. dā ileri öküzlerle koşarmişlar, azar azar öküzlerle. sōra öküzler em toprak sürer, em da arman döver. ondan sōna beyirlerle, vardi erkezın beyiri. eşek var‿idi birlerīn, dā fakirlerın eşekle dā varlıların ne beyirle. /?\ alti sāt, yol alti sāt kasabā. /?\ e giderdık te doktora giderdık. /?\ e gidemedıK ölen ölürdi kalan ġalırdi. /?\ yok be te oyle taş
75 isıdırdık korduk karnına. gütürüdük, astalandi mi gütürüdük doktora. beyire binerdık, çojuk būk‿ise beyire bindırıdiler, ufak çojuk‿ise ana binerdi kimi etēne alırdi. beyirle giderdık, adam yürürdi biz beyirle giderdık alti sāt. /?\ şiyle boyle vardi çalkan, āçtan. /?\ a çalkan, motka var‿idi boyle. āā çalkardık şiy edıḍık dökerdık bakırlara, yāyını toplardık. /?\ yāyını kimi satardık kimi yerdık. /?\ te tereyā bizım yerlerımız,
80 tereyā var‿idi. te burda da burda makine çalkar. yā çıkarı tereyayi. /?\ nor kaynadırdık. /?\ bakırdā, atiştē. sōna sızdırırız beze, sızılır suyi süzülürdi suyi bastırıdık sōna fıçılar var‿idi boyle fıçılar. /?\ büberli nor yapardık sōna pengir keserdık. pengirleri tenekelere koyardık. giderdiler satardılar oyle köylerde. /?\ nūt ekmey ben bilmem, ben yemedım. nūt olmā orda ekmezdiler. nūt olmazdi orda. /?\
85 oralarda dari te patatiz em fasule onları ep ekerdık bamya şīler. kışlık yāparsik. /?\ yoksuzluklar geçırdık. çilelerımız çōk. iki defa arp. evlendīm sene adam gitti arba. alman geldi, almanle arp yapardi orasi. sōna o alman gitti taĺya geldi. orda dört tā arp ben geçirdım. sırp var‿idi, ben sırpta dōmuşum, dünyā gelmişım. orda būmişım. sırp sōna ben evlendım adami aldilar (...) çārıdılar, topladılar adamları aldılar. /?\ aldi şiy
90 sırp aldi. yā askerlık yapardilar dokuz‿ay yapardılar çak. /?\ ben geçindım bilmem dokuz dane çojūm oldi. biz ev insanıyız biz dişari gitmezdık. mecbŭ fakir insanlar gurbete giderdi. taş kırardılar yollara götürürdiler. taş kırardılar bilmem nèpardılar. sōna binalar da yapardılar. /?\ sōna çabuk geldiler sırp bozuldi. alman geldi orā. alman aldı orayı. sōna alman da gitti taĺya geldi. orda sōna taĺya da gitti biz burā,
95 burā yol yok‿idi burā kapandi. sırpta kapandi burān yoli. sırp tabi biS gelecek‿idık, açık‿idi sōna sırp arba tutuldi yol kapandi. sōna açıldi sōna son gelişınden birileri bizim burā eşyālari o yerde kaldi. oyle dökmüşler, viran‿etmişler oyle. adam dedi

benım (…) gitti ya oyle üsküpte, üsküp en bük̄ şeɟırı, sandıklar dedi baş‿aşaya, gömlekler tā ne giyerdiler bizim başka türlü rubalarımız, gömleklerımız. orda paspaylaşırlar onlar çıkmıj burā golgan. /?\ burā türkiyā çikmişlar gendileri ama eşyālari kalmiş. /?\ malımızi verdık bir kişiye sattık dedık, oyle verdık. ama dā ileri gelenler, ilk ne geldiler a onlar para almışlar ordan. orda o komadilar satsınlar dövlete alır. sōna dövlet para vermij burda onlara, bayā para almışlar. bizim oyle malımız var‿idi ama oyle gitti bi sayip çikti verdık bi insana. /?\ bayram gibi yapardık te er şī yapardık tatlidır, piterkadır bilmem er bi şiyi yapardık. /?\ ti var burda yazık nice burda yazık tatlılar yapardık. /?\ yapardilar şiy oyle çıv ceviz atarlar, şeydirler, keserdiler. şīde pişırıdık çerepnalar içine boyle tepsiy korduk, sōna kapakle pişırıdık. burda gibi fırın yōk. pişırıdık ama güzel olurdi. /?\ yūrdun mayasıle. /?\ ekşınce atardık azacık süt gene atardık tutulurdi.

dokumacılık: /?\ biz dokurduk te boyle şīler çullar dokurduk, bezler dokurduk. eskiden dā fazla bez dokurdular şindi yok. /?\ yā gendımız ēridık yünleri yapardık pantul, pantul giyerdik setre. malettırıdık, boyadırdık. boyadırdık dijbudaklar olurdi boyle şiyde çalılarda, onlari kaynadırdık onlar boyali su, onlarle boyadırdık beyazlari. /?\ beyaz ipler yok yapardık dokumalari sōna kebe, 'çevreleri boyadırdık. /?\ te oyle o dalların şīlerile nanice burda boyle uzun uzun yapraklar olurdi, onlar boya, boya salırdi. ama kaynadırdık tenekelere bastırıdık, kaynadırdık. sōna boyadırdık boyle kat kat dizerdık teknelere atay kaynadık suya atardık, boyadırdık. kapkara olurdi beyazlar. /?\ terzi dikerdi. terziler var‿idi pantul, setre. /?\ setre boyle te burān setresi, setire gibi boyle dikerdiler orda. /?\ elbise, gejelık dīl o adam şiyleri onlar, a'damlara yapardık. /?\ gömlekleri azır‿alırdık, gömlek yapmazdık. boyle kadın şīleri nice alırdık adamlara yapardı boyle setre, pantul. setreyle takım yapardık. em pantul em setre dikerdiler orda. /?\ ceket, ceket burda çārılar. biz setre çārıdık.

pekmez, nişasta yapımı: /?\ vallā ben az yetiştım bālari, sōna kurudi. /?\ yapardi, anam pekmez yapardi. /?\ te oyle nice burda keserler şīle orda da sōna kaynadırdilar öle atişte, tavalar içine. /?\ biz elle çīnerdık boyle burda ayaklarle çīnerler. biz elle ezerdiler üzümleri boyle sularını sıkardilar, sıkardilar, sıkardilar sōna kaynadırdilar. ama burda çizmeleri giyerler. /?\ bilmem vallā niy atardılar benım unuttum ben iç. /?\ bōdaydan onu şiy edırler korlar bōdayı çürüsün. sōna sıkardilar, sōna kordular oni güneşe kurudi un gibi olurdi. ama aS çıkardi. ben yapmadım, ōraşamam ben onlarle yalnız çocuklarımı bakardım.

çocukları: /?\ dokuz çocük, üc dane da öldi. küçükler öldi onlar biri, iki dane, dokuz yaşına, bir danesi üç yaşında küçük öldile. /?\ şindi mi soraysın şindi mi? manisā gittiler. /?\ ben yalnızyım torun burdadır yatamam yalnız torun burdadır korkarım. korkmam bi şiyden da market var benım burda. e yalnız beni baygınlık alır bilmem gendımi bayılırım. ondan torun yatır burda işte bayramdan burda. bayramda manisadaydım ramazanda. orda yatırım çocuklara giderım.

karışık konuşmalar: /?\ geceyle, gejiyle davul çalardı te burda gibi. çalardı davulu kalkardılar. piteler yapardilar, börekler yapardilar burda azdır yemek yenmiy te bir yemek yaparlar. bizım yemeklermız orda lezetliydi. /?\ yok takmadım. gördüm te bir dane boyle çikardi āzından tiskindım. /?\ başka bi dane adam ikardi bi dişleri boyle ondan tiskindım bi dā takmadım. bitti yedım bitti bitti. /?\ amanın yemekler burda azır. orda biz çok yapardık yemekler. /?\ beraber bi kaynanaydi benım bir adam‿idi, bi çojük. kaynanamın kocasını ġavur kesmiş. kırk kişi kesmiş bizim cāmida. oyle sōna kaynam kalmış kız, gelin iki çojükle. birisi üç yaşında birisi bir yaşında kızi bir yaşında çojū̃ üç yaş. mallari var‿idi da mallari şiyleri var‿idi ama bilmem ne kesmişler. /?\ tütün ekmediler bize dari, bōday, misır, dari çārız dari burda çārılar biz misır çārıdık. yulafmış, çavdar, burçak, ayvanlara burçak ekerdiler. kırardilar dermende burçak yemi veridile. /?\ kaynadırlar suyi, elerler uni atarlar kaynar. ovarlar kaçamā, katarlar tereyā yerle. misır unundan da olur bōday unundan da olur. burda yaparlar te bōday unundan. /?\ ben ne oynardım te çocük ben ufakçiktım. biz çikmazdık boyle gejeyle şilere parklara şiylere çikmadık evımızde oturduk. /?\ yok. gaz aldık, kandil yakardım oyle. /?\ var soba. /?\ yōk ben var‿idi soba, benım tayfamın var‿idi sobamız var‿idi, göçmen sobasi. /?\ yārdi burā kā kar. /?\ te oyle geçirdık odun kuvatiyle. odun var‿idi çok. /?\ çeşmelerde yıkardık, çeşmeler boyle akardi. /?\ ūrlardık giden giderdi işte ondan sōna aber veriler gelir. (…) te üsküp, zagrep oralara veridiler. zagrepte abimlar zagrepte yaptilar askerlık. ben‿idim en çüçükleri abimlar epsi bū̃k. ablam vardi, üç kardaşım var‿idi, onlar eppısi benden bū̃k. eppısi gittiler ben durum. ben kazık kakajam türkiyā. (¦) yā çocuklarım bırakmaz beni burda ama ben duramam çok. alıştım burda şindi, sıkılır canım. /?\ niçin korkayım ölmekten. yok vallā korkmam ölmekten. bütün dünya ölmüş. /?\ yapardık. kaynadırdık keşkiy /?\ keşkek kaynadı̯rdık bi de tatlı atardık içine, nar. /?\ yapardık. oyle fu'runlarda kaynadılar bizde dibek döverdiler, kepēni çikarıdilar bi sāt işte kaynadırsık. bakır soba üstüne korduk kaynaydı. /?\ katardık te ceviz katardık, fındık katardık. boyle çī̃demler şī̃ler yok‿idi boyle katmazdık onlari elma katardık.

165 /?\ vallā biz komşulara daɻtmazdık yok erkez evıne yapar. (¦) sevda mar sen mustafā gitme'dī? çojūn būmüş senin. baktım ötön mustafa almış‿idi araba içine, etēne. ama yokardan gördüm. (¦) e sen bi yere çıkma'sın? (¦) bir anne bi manisa bana gel. kaynanan gelır mi? /?\ ni yaparmışlar? /?\ kız kardaşıma (…) /?\ teze teze çārīlar. kız kardaşlari tezeleri çārīlar tezeye, burda abla çārīlar bize teze çārīlar.

M1.2/7

Cemile Hacıoğlu / 63 yaşında / Elessa-Debre doğumlu / İlkokul mezunu / 1960'ta Akhisar-Mecidiye'ye yerleşmişler. Mütevelli'ye gelin gitmiş. / Türkçeden başka dil bilmiyor.

karışık konuşmalar: boyle başka dil da bilır biras. (¦) yāya usta da bilır. o da iki dil bilır. /?\ konuşurdu bizim türkçe konuşurdu. biz ne zaman 'memleketten geldık, türkçe konuşurduk. ama var‿idi boyle nije memlekette var şiyde, burda var ya ingiliSçe konuşursun o da var‿idi bizım yugoslavca ama pek dilımız 'dönmezdi konuşmā. (¦) onlarle istersın konuşasın. /?\ cemile hacıōli. /?\ memleketten ne zaman gel'dik, burda? altmış‿iki bitti altmış‿üçe girdım. /?\ altmişta geldık. /?\ dīşti ne bilim bazi pek dilımız dönmez te buralara, burān konuşmaklāna ama şindi biraz alıştık yavaşça karaştık ellere, şindi biraz dā konuşuruz. /?\ eleSsa köyünde, kojajik elessa. /?\ ep elessa türk sōna, kojik türk, novak türk. çok köylerımız var‿idi bıreştani kö türk ep türk‿idi. /?\ dörde kā giderdık, dörde kadar giderdık. /?\ ġavurdan korktuk ġavurdan niçin o zaman ġavur ilerden çok işkence yapmiş. /?\ orān ġavurlari. ondan kaçtık ġavurdan kaçtık. köyümüzde pek insan kalmadi. ondan kaçtık ġavurdan buraya geldık. /?\ istanbula geldık. yolculuk, trenle geldık. /?\ istanbulda endık. ordan sōna akrabalar getırdi mecidiyē geldık. /?\ kapakli, akisar, kapaklidan sola dönersın bi yol oray yönü mecidiye. (¦) kalmadi yaşlı da bir alam ne yaşlıydi orda, alamın kızı o da bu sene öldü. o da öldü bu sene te beş‿altı ay nice ölüktür. başka yaşlı pek yok. /?\ mecidiyede bayā yaşadım ben gelin geldim buraya. /?\ memleketten on‿üç yaşında geldim buraya. ep bilırım oralarını, bilırım ep. gitsam ep karış karış gezerım oralari. /?\ güzel‿idi yerlerımıs ama insan kalmadi. mejbur‿oldi, buraya geldık. /?\ a çeşmelerımız ep akan çeşmeler‿idi. ep dişardan su taşırdık çeşmeler, akan çeşmeler var‿idi ep ordan gūmlerle taşırdık su. /?\ em siz derdi küçük gūmlere, gūm dersi biz ibrik derdık. gūmlerle ep oyle taşırdık. /?\ eziyet‿etmiş eskiden dā bizim dedelerımıze, çok eskiden. dedelerımızi bizım dedelerımızi o zaman almışlar boyle bayram günü kırk kişi gütürmüşler bir, bir 'ormanda kesmişle kırk kişi ġavurlar. ondan sōna artık ep minnet türkiyē coş‿etti. buraya geldık. er yerde bizım /?\ buraya geldık sōna, coştuk buralara gayrı artık. bizım er yerde insanımız var, akyazida, adapazarında, izmitte çok var mecidiyede var, saranlida var, burda var. /?\ şeyde, tren yolundan beri ep bizım yugoslav göçmenleri. /?\ var‿idi oyle var‿idi bizım da papranik var‿idi, dā aşā köyler var‿idi, arnavutluk var‿idi. oralar boyle bizımce

konuşmay yugozlavca konuşurdular. /?\ istasyondan beri dā ıstasyona varmadan, tasyona varmadan saranliya giderke sol tarafa gelır. /?\ manisada pek şindi bizım gençler manisaya gittiler ço'cuklarımız gayrı artık orda āne kurdilar başka giden pek yok eskiden, eski gidenlerden. /?\ buraya gelin geldım ben. /?\ vallā on sekiz yaşındaydım ne zaman evli on dokuzda çojūm oldi küçük dā ajami. /?\ dūnümüz boyle salonlar o zaman yok‿idi, ep davulle alırdılar davulle. /?\ gelin böyle aldılar işte davulla aldılar kına gecesi yaptılar işte. oyle baş yapmā o zaman gitmezdiler. var‿idi bi kojakari var‿idi kojakari süslerdi. ep sürmeler var‿idi em (…) takımlari var‿idi ya makyaj takımlari. baK bu konuşmaklari başka bi yerde söyletmēsın. e kojakari var‿idi o zaman o süslerdi oyle gitmezdık şeylere baş yaptırmā kuaferlere gitmezdık. yok‿idi o zaman.

M2.1/1

İhsan Hacıoğlu / 84 yaşında / Köprülü-merkez doğumlu / Okula gitmemiş. / 1955'te Turgutlu'ya yerleşmişler. / Makedonca da biliyor.

karışık konuşmalar: /?\ ihsan acıōlu. /?\ seksen dört. /?\ makedonyada. /?\ köpürlide, üskübe yakın. /?\ orda bū̄düm. /?\ bobam oraliymiş annem da köyden gelmiş. /?\ yāmurlar köyünden. /?\ biraz uzak. /?\ türk köyi. /?\ okula gitmedim ama burda ōrendim. /?\ ōrendim. ben kendim ōrendim. ǵavur, ǵavur çok‿idi türk az‿idi. biz onlar gibi ǵavurca konuşuyuz. /?\ gitmedim burda ōrendim gazete okuyom. /?\ elli dört mü elli beş mi var. /?\ orda evlendim. /?\ otuz‿üç. /?\ istanbula, on gün. nerde mi? misafirānede. sōra bir akraba aldı ordan evıne gütürdi. /?\ deniz kenarıydı o, yedi kulle var ya yedi kulle o beyazit tarafını. ona gittık ta biz sāya sola gidemiyoz kaybolmālım diyi. /?\ on‿iki gün. turgutluyu. ē yengenin anasi bobasi burda akrabalari beni de buray getirdiler. /?\ acı zeynel caminın orā kaldık. orda o māllede. oturduk bir‿küç‿ay sora tāsiyonun altında orayı yerleştik, orda oturduk bir‿ki sene. sonra değiştirdik üst tarafa gittık. kendımız sora ev yaptık. ev yaptık, orda oturduk. /?\ evımız şeydeydi, cumuriyet mālesinden tukaşın altında ev yaptık. ondan sora burda ev yaptık, burda oturuyoz. /?\ var ama burda az. akraba burda karşıda var. yenimālede çok göçmen var, dorfulli mālesinde var. /?\ onlari bilmiym. ben köpriliden yalnızım burda.

M2.2/1

Veli Sezen / 84 yaşında / Kişina-Köprülü doğumlu / Okuma yazması yok / 1957'de Turgutlu'ya yerleşmişler. / Askerde çok az Makedonca öğrenmiş.

karışık konuşmalar: /?\ veli sezen. /?\ ben esaz dōmum yirmi sekiz dōmluyum ama otuz dōmlu nüfusta yazıliyim. /?\ ben kişina köyde dōdum. /?\ iştibe bālı. üsküp viĺāyet. /?\ türk köyü, ep yüz‿āne köyde türk köyü, ep türk‿üdü iç kırıstiyan yok‿udu. /?\ çingene de yok‿udu iç kimse yok‿udu karışık yok‿udu ırkımız iç. /?\ ayni böyle konuşuydum, anneler bobalarımız ep böyle zaten başka dil bilmiydik. ben askerde ǵavurca ūrendim biraz. e mecbur ūrenecen yok çāre. /?\ iki sene yaptım, yabancı dil türkçe yok konuşmak. ya ūrenmedisen ekmek su istemē kā biliriz. neriy gidicem nerden gelecem sorabilirim. /?\ gitmedim kızım iç mektebimiz yok bizim. yok‿udu kızım o zaman o titodan evel‿idik biz, o tito zamanında tito çok akıllı adammış tito da şini elan dā diyim taşı toprā nur‿ol.. o adam bizi okul verdi üç‿āne bi köye bi okul verdi bak ōretmenlere, epimizi okuttu adam. sōna gece okulları açtırdı adam ep okuttu. ama kral bi kral vardı eskiden sırp kralı o kral kimseye vermedi sadece sırpça okul‿idi būk şeyirlerde angisi būk şeyir sırpça konuşur, onlar sırpça okuydi türkçe okuma yok‿udu. sōna yeni türkçe çıktı, ondan sōna yeni türkçe kimisi gece kursuna gitti kimisi bilmem nāptı dēlim dā iyi o zeman oldu. /?\ türk, türk, türk. şini ǵavur karışık olurse o vakıt ǵavurca da ōretmenler biliy. onlara gene ǵavurca cevap veriy. /?\ elli yedi senesinde geldik. /?\ ilk geldik kırklareline ondan sōna buray geldik. /?\ orda yedi ay kaldık kırklarelinde. ben evliydim ben kırk yedide evlendim, üç tane çocūm vardı. şini burda benim anam, anneleri burda dedeleri burdaydi, e anımın da anaları bobaları ordaydi mecbur‿olduk buray gelelim. bi alam vardı orda kalmıştı onu da bıraktık orda. /?\ bir‿iki sene kirada durduk ama şini kirayı bıraktık artık bi koliba yaptık kendi başına. /?\ ekseri göçmen fazla. yuguslav göçmeni, yuguslav göçmeni. /?\ var bulgaristan göçmeni de var. te bunlar karşımız bulgaristanli onlar. bu yanda bulgaristanli onlar da. dēlim bizim kızın dēlim anası bulgaristandan. karışıkız karışık. zaten onlar dā ileri gelmiş bulgaryadan olanlar bizden peşin gelmiş onlar. elli birde onlar gelmişler. esaz bizim yuguslavyadan göçümüz elli ikide başladı. ordan geldik ondan sōna devam‿ettik gelmē ep. /?\ kökenlerimiz bizim konyalıymış, konyadanmış karaman. icbirimiz bilmiyiz zaten biz türkçeyi düzgün bilmiyiz kızım epsi de noksan. biz bak dēlim kazmaya kazma

demiyi kopar dedik kopar ġavurca o. dedim yaa̱ kardeşim biz zaten türkçe bilmemişik yaa̱. kopar dedin mi o kazma demek ġavurca kazma. canım onu biz türk zanettik türkçe konuşuyuz. ya bi insan okurse er şeyi bilir okumadan adam bilemez. şindi dēlim sen tāsillisin sen er şeyi bilirsin ama tāsilsiz olsan senın da bi akraban angi köyde konuşur o konuşmayı konuşacak. /?\ vallā ovçabol diyilar bizim orayı dā uvaydı köyümüz dā köyüydü bizim, bozköy şini bu yokarı şey köyleri gibi dālık köylerdendik biz dīl‿idik biz düz yerde. (¦) ama bütün çevreler bizim ekseriye türk‿üdü. /?\ dorfulli vardı, karatmanli vardı, karacali vardı, tatarli vardı, cumali vardı kalabalık köseler köylerin atları. karaslar, karaslarli diyilardı o vardara yakındır. esas köprülüye yakın orası, karaslar köprülü. orda karışık vardı ġavur. öteki köyler karatmanli olsun dorfulli olsun bunlar epsi türk‿üdü, yok‿udu ġavur onlarda. sade karaslarda vardı beş‿on‿āne ġavur, kalanı ep türk‿üdü.

M2.2/2

Demir Hayat / 75 yaşında / Kişina-Köprülü doğumlu / Okuma yazması yok / 1960'ta Turgutlu'ya yerleşmişler. / Çok az Makedonca biliyor.

karışık konuşmalar: /?\ demir‿ayat. /?\ yetmiş beş. /?\ yugoslavyada, kişina köyünde. /?\ annem de kişinadan, kişinali. /?\ gitmedim. öküz otardık orda. /?\ ben götürüdüm. başka yok‿udu olan bobamın. /?\ beş tene. /?\ gittim ya dorfulliya gittim, karatmanlıya gittim, kasabaya gittim. /?\ titovelez, köpürli ama biz öyle derdik orda köpürli. /?\ az bi şey biliydim. /?\ orda şeyler satıydi, burayı gelirke eraziyi sattık, ǵavurlar gèl̩di. onlardan taka tuka ū̄rendik biraS. /?\ neden gèl̩dik kimse kalmadı orda, biz de gèl̩dik. /?\ biz ya faik‿agalarle barabar biz en son çıktık. altmişta tam buray gèl̩dik. (¦) faik agalar bizden de ileri gèl̩di. tam altmişta buray geldik biz intilapta eş̄ları yatırdık, intilapta, intilap oldu ya burda, biz ordaydık o zaman. ǵavurlar diyi neri gidiysiniz türkiya diyi böyle karışık. /?\ istanbula. altı ay durduk orda. /?\ taşlıtarla. /?\ çalışmadım. çalıştım bir‿ki ay işte bi fafrikada ordan çıkardılar buray geldik. kız kardaşlarım burda benim, buray geldik. /?\ gittim, on dokuz‿ay yaptım ben. /?\ ū̄rettiler ǵavurca ū̄rettiler biraz ama az bi şiy biliym. /?\ askerlik çok kolaydı orda, ētim yapıydık ama biz türk olunce bize dā fazla önem verdiler. arnavutlar var‿ıdı orda. dışarı ep bizi salırlardı. nebet peklemek için, adi türkler gitsin nebete. /?\ şoplar da var‿ıdı. /?\ türkçe yani kim ne müslümanlar içine yaşıy türkçe biliy onlar. bunların köyde vardı mēmed‿ali abeylerin köyde onlar biliy türkçe çok. /?\ arman mı? harman öküzlerle döverdik. demet yapardık, uvalarda. viran arabalarle öküzlere taşırdık onları, getiridik, seridik armanı düverdik. e kimin ne beygirleri var beygirleri koşarlar tınaza, onları. /?\ dī̄renle. ayır, ayır böyle bir de çatal vardı burasında dī̄ren biz derdik orda onlara. /?\ yabayla savuruduk. (¦) teneleri aşay düşsün. teneler aşay düşsün. /?\ saban. /?\ tabi öküzlere bālardık, kayış bālardık. onları öküzlerle sürüdük. /?\ ostenle. osten uzun bir şey yapardık bi borçka önüne kuyardık ona ade bakalım.

M2.2/3

Hasan Bağcı / 77 yaşında / Kişina-Köprülü doğumlu / İlkokul mezunu / 1955'te Turgutlu'ya yerleşmişler. / Askerde çok az Sırpça öğrenmiş.

karışık konuşmalar: /?\ asan bāci. /?\ yetmiş yedi. /?\ yuguslavyada, kişina kūnde. /?\ yetmiş‿āne episi türk. /?\ yoktu, ic yoktu. /?\ çeşka vardı, kurudere vardı, bekirli vardı yani dorfulli vardı, karatmanli vardı. dā sayaym mi? köseler vardı, cumarli vardı episi türk. /?\ yoktu karaslarda ġavur vardı. /?\ köpürlüye bālidi. dā küyüdü bizim. /?\ oranın yörū̄ sayılır tabi dā küyü oldu mu yörū̄. yürük dil ama tabi dādaydık biz. dorfulli olsun, karatmanlı olsun uvadaydı onlar. /?\ gittim beşe kā gittim. (¦) oj buldum oj buldum yenge. /?\ iç almadım ben ġavurja ders beşe kā yoktu bizde. /?\ bilmiym, bilmiym yani asker gittim on‿aylık askerlik biraz sırpça ūrendim yani. /?\ türkiyeye geldīmde yirmi bir yaşındaydım. /?\ elli beş senesinde. /?\ burda evlendim. /?\ göçmen. /?\ dorfulli. /?\ bobalarımız dedelerimiz gelmiş, biz de gèl̩dık. bobamların da gèl̩dı arkadan. /?\ dūri yani şiye geldik söyle be, alpulliya. (¦) ilk buray geldik ama ilk geldiniz diyi nere endiniz. işte uzunköprüyü geçince alpulli orası, alpulliya gèl̩dik ordan kayabeyliye gèl̩dik küe̱. /?\ orda yaşamadık bir‿afta durduk buray gèl̩dik. /?\ lüleburgaza bāli. /?\ vardı bizim alamlar eski gelmeler ordaydi. /?\ orda biz durgutluya gèl̩dık. onlar, orda misafir kaldık bir‿afta, bir‿afta sōna gèl̩dık buray. /?\ ya burda da'yimler vardı eskiden gelme. evet akrabalar için gèl̩dik. /?\ en fazla yuguslavyadaki göçmenler burda, izmirde. (¦) onlar da da̱unuk onlar da birlikte dil yani. bazisi burda bazisi başka mālelerde episi yani da̱unuk. onlar bizden ileri gèl̩di bulgar göçmenleri eralda elli ikide mi geldi üle bi şey.

M2.2/4

Mahmut Kanar / 75 yaşında / Kişina-Köprülü doğumlu / İlkokul 3'ten terk / 1956'da Turgutlu'ya yerleşmişler. / Türkçeden başka dil bilmiyor.

türkiyeye göç: /?\ māmut kanar. yetmij beş yaşındayım. /?\ e ilkokulu tamlamadım, evet ilkokulu tamlamadım. üç sene dördüncüde bıraktım. /?\ türk‿üdü, almadık iç ġavurce, iç almadık ġavurce. bilmiym, bilmiym kızım başka dil. /?\ gittim de tam gitmedim orda askere de aS. (¦) siz bizden geri mi geldiniz? biz elli altida geldik kızım, türkiyā geldik istanbula. elli altida biz geldik, elli altida geldik işsiziz iş yok garibanlık tābi geldik dört beş te nufus. ē nābıcayız biz, kiralık ev pare yok. ordan birkaç altın gettirmiştik memleketten. onları bobam dedi bozdurayım da verelim kirayı yok çalışan yok iç. geldik o kadıncāza tuttuk evi o altını bozdurduk para verdik. ondan sōna birisi geldi bizim kayınço dedi işe gidicen mi dedi sen, işe gidicen mi dedi. ti dedim işe gicen mi soruysun gene. emmen ben gittim en iyi fabrikā aldılar beni altınyıldız kumaş, āmet beyin fabrikası, en iyi fabrikā girdim istanbula geldīmde. /?\ çojūm vardı ōlan ōretmenlik yaptı burda, o üç yaşındadı. /?\ gümüşsuyunda oturduk eyübün üstünde. ep bizim göçmenler o mụjtlarda oturdu epsi oralarda oturdular. ondan sōna dediler işe gider misin, em soruysun emen giderim dedim. emen gittim adamlar dedi tamam. üç sene çalıştım. üç sene sōra dedim ben bobam illede burda akrabaları var, peder ītiyar benim gayri yetmiş sekiz yaşlarında. ē nābıcayız şini anım da çalışıy benim ben de çalışıym kız kardaşım da çalışıy üç kişi çalışıyz. işi düzettik başladı bizim pare verilmē, pare veriliy, pare veriliy ama boba dinlemiy. benim diy akrabalarım var giceyiz diy durgutluya. e sen bilirsin dedim gidelim. ondan sōna usta dedi māmut sen gidijen dedi ōlum sen gidijen belli ama dedi gelirsen gene beni dedi ararsın ben memnunum senden dedi geri işe alcam. üç sene çalıştım ben onda üçe yakın tam dolmadı üç çalıştım dedi sen beni ara emen ben gene seni işe alırım. ondan sōna kızım geldik buray. burda bir evcēzimiz amicamle ortak bir evde oturuys te caminin yanında şurda. buray geldik istanbuldan kalktık gayrı buray geldik yenimālē. istanbuldan eşāları getirdik. iş yok ben gidiym bā çapasına ben çapadan anlamaym. iş yok yengen gidiy üzüm kesmē iki buçuk yüz‿elli kuruş mu iki buçuk dilmiştir ya yüz‿elli kuruj ya te gene biz garibanlaştık. aldık bir evcēz burda. o ev zatı ortak‿ıdı sattık burda bir evimiz vardı onu yaptık. ama nası yapacan sō bir oda düzdük birini düzemedik. aS üç kişi çalışır ama yüz‿elli kuruş para getiriyz eve iki lira getiriyz eve. çocuklar ufacık çok ucuz‿udu o zeman, o

zeman çok ucuzdu. türkiyā geldīmde yirmi dört yaşımdaydım ben. ondan sōna ordaki evleri anladayım mı ordaki bizim memleket işlēni. amicamlen anladaym ortak aldık evi ikimiz ivkten. amcam kalabalık alti kişi, biz de dört dokuz, on şey on kişi iki göz oda o bir gözde ben bi gözde. em nası pare yok e yenecek yemek ufajikler dēlim çojuklar yemek yejekler adi gidelim şeye amicamın sofrā adi onlar gelelim biz yengemin sofrā yemejik īse biraz. zati ī yemek o zeman belli yok pare yok. ondan sōna üç sene durduk. üç sene sōna amcama dedim ben burdan gayrı bizde üc bej kuruşluk pare var yani çok dil da bir ev almā var orda bir ev almıştım önce ben arsa aldım yani. o da sattık evi ic bana aber‿etmemiş amca satmış evi, burda şini olmaz da. al diy sen yedi bin şey alti bin üç yüz lira ben de alti bin üç yüz dedi yedi milyon bilmem kaça satmış. aldık paremizi gittik. o orda bi evcēz aldı ben de orda aldım aynı bu sokān ujunda aldık ayrıldık o bir eve ben bir ev. onda kalabalık kızlar ep kız bi çojujā vardı epsi kız beş tane kız. ama ondan sōna gari adi bakām ne ij yapacayz şini bobama dedim ben gene gicem şeye istanbula. neden ōlum? ben dedim çapadan anlamam ben iç çapa yapmadım. anım yengen gidiy pamuk toplamā, ben gidiym çapaya. ben dedim bu işi oşuma gitmiy. nābıcayz? vallā dedim bilmiyom ben nābacayz, dedim ben burda durmājam. tütün diktik iki sene tütünden para kazanamayız. tütün iki sene tütün diktik tayfa azlık e pare yok. dedim ben bobama bu tütün bitsin gidijeyiz. ī ūlum adi bakām gene tekrardan bırakāz dedi bu evi gideriz gene orda kirā, gideriz. burda bi sümerbank var manisada ama beki sen ufacıktın bilmesin açıldı o sümerbank dokuma, tekstil fabrikası. kaç kişi geldi bir memurun biri buray akraba kemaḷ dayılara, kaç kişi dedi gelir orda varse gelirsiniz işe. ohō dedik biz çok sā sen götür kırk beş kişi manisaya burdan bırakıyız gayri ben çapa işten anlamıym. fabrikadan anlıym ben. gittik oray o memur dedi kim dedi bāçıvan kim çalıştı, ben dedim bāçıvan dilim ben dedim çalıştım şeyde tekstilde. sen anlıy mısın dedi, dedim anlıym. şini belli oljak dedi senin sayı yalan sūledīn dedi. dedim tamam. emen o kırk beş kişiyi sen dokumacisin ben bilmem anlatsam ben makinaların ismi çok. iplik dayresine, pirese dayresine boyuna saydı adam. gittik epimiz dedi gel bakām en‿evele seni alcam dedi. ellēni aç, açtım ā dedi bu eller çapa yapmamış. öbürlēnin elleri patlak, kararmış elleri tabi epsi çapacı ben yapmadım ki. tamam dedi sen bu işe gir bakām yap şu işi bakām. emen girdim başladım ah dedi bu çalışmış sen burda kalacan tamam dedi bu işi tamam yalan sūlememişin sen. yirmi üç sene manisā gittim geldim kızım. otèḷ tute yattım, ev kiraladım. orda otèḷde de yattım, otèḷde yattım aą baktım ār geliy otel paresi bize. ē ev kiraladık kalabalıkız.

dediler ya sizi çıkarcayız ya buray gelecēniz. biz gidiyiz er gün oturayle, oturay gidiyiz trenle geliyiz oturay gidiyiz trenle, yirmi üç sene, yirmi üç sene gittim gèl̤dım. e oturay kaçıy biz geç kalıy çıkıyz arabaya oray biniyz arabayla gidiyz. dedi sizi çıkarcayız dedi, neden dedi siz bu işi yapamācanız dedi ya burda ev tutun ya işi bırakın. sōna bi sene mi, sekiz‿ay mı ev tuttuk gayri ūle. manisada saz mālede yaşadım istāsondan yukarı saz mālesi var. orda göçmenler var, yugoslavya göçmeni var, bulgaristan var, yugoslavya çok.

kökenleri: /?\ bizim kökenimiz ama bobamlar diy bursaymış ama ē ne bileyim ben kaç sene önce. bobamların dedīne göre bursadaymış kökler. ama kaç sene önce onu anladıylardı. diyler būklermiz diylē bizim bu gelişimiz dūşumuz ordan dedelerin dedelerim gene kaç sene önce bizim bursadan gelişimiz dedi. oray gelmişler bizim yugoslavyā ondan oray gelmişler. e zati o zeman bütün türkiye oralarda buyuruymuş sōna bu, bizim türkiye ordaymış buralar hep buyuruymuş. ondan sōna ġavur geliy orda biz ġavurda yaşadık ama bizim kūmüzde yok‿udu. yüz‿āne köyde ic ġavur yok‿udu. yüz‿āneydi köyümüz, kişina yüz‿āneydi kişinamız ama ic yok‿udu ġavur bir tene vardı mūtar. o da bize geliydi annem benim ġavurce biliydi. annem ġavurcayı biliydi neden ingem bilir de sen bilmesin bi köy vardı annemin ben bile zor biliym annem orda bir köye gitmiş o köyde ġavurlar varmış o vilçan tarafı. (¦) sırpina. /?\ ġavur dil türk te var ama ġavurca konuşuylar, evet türkleri ġavurca konuşuylar. unutmuşlar onlar nası ama ġavurca konuşuylar. iç burda bile burda konuşuylardı fabrikada. dediler bana bakın bu tuvaletlerde konuşmayın sigara içiyler konuşmayın ġavurca bak. buray gèl̤dınız gāri bu işi bırakın okuldaki çocuklara demiş ūrettiriysiniz okuldaki çocuklar bile unuduymiş yani. /?\ annem oray ilk kızlī gitmiş, kızlī annem oray gitmiş. /?\ annem dūma bi şeyde nası deym o memlekette annemin dūşu başka köyde. /?\ bilmem mi köyünü biliyim çeşmedere köyü. ā orayı peşi kızlī gitmiş o dedīm yere, o dedīm yere o sırpina mı niy dedim ben ona. orda kalmış iki, üç sene ama çocukları olmayınca çıkmış, çocukları olmamış iç. çocukları olmuy diye gāri bu kendi mi çıktı adam mı bıraktı onu bilmiym tabi ben ufacık‿idim. geliy bobama de zati bizde beş tene çocuk saybi oldu bizde, dēlim bizim bobamda. beş tene çocuk saybi oldu benim peder açarsem çok evlenmiş. /?\ üvey annem dil kendi annemi kendi annemi anlattırıym ben kendi annem o ama ġavurca bayay biliydi yani ana dili gibi ġavurca biliydi. /?\ ben bilmiym bana yeni tōle çalışıym bi şiy bilmiyz ki bilmiym bizim kūmüzde iç yok. ondan sōna bi ġavur geldi kūmüze mūtar āmed‿agam bilir sen bilmesin o ġavur bize geliy yok kiminle konuşsun, yok kiminle

konuşsun bize geliy. bize geliy neden geliy anladıyo ġavurca annem, annem biliy ama bobam bilmiy. geliy bizde o mūtar gayrı kadınını da getiri aylesi yok kiminle ilencek yüz‿āne kūde başka kim onu ilecek, ileyen yok. o anlattırıy yani ne soruy bi şiy anlat bakām nerden yok kiminle konuşsun o biliy öbürleri bilen yok. /?\ yok‿udu bizim köyümde ne çingene ne ġavur bi tene mūtar getirdiler. iki sene durdu.

akrabalık adları: /?\ kız dedik kız, ā uşak demiyz. uşak bizde yoktu kızım, ōlan, kız. /?\ tezem tezem oliy. yok bizim orda te nası konuşiym ayni. /?\ annemin erkek kardaşına dayı diydik dayı. /?\ ala, alam oliy burda bile var, erkek kardeşi dayım (¦) e ama dur bakām biz bitirmedim dā, dā bizim işimiz bitmeci, sen sor kızım ben anladajam. /?\ amca diys erkek kardaşına bobamın amca. /?\ yenge. /?\ benim karının görümcesi oliy. /?\ kayın diylerdi ona kayınço kayın. /?\ oraya göre onun kız kardaşı neyi oliy (¦) baldız oluy, ah yaşa, yengem baldız oliy, baldız diydik evet baldız. /?\ o kayınçom, kayınço diydim ona. /?\ dayı diyler teze çocukları, teze çocukları dayı diy.

organ adları: /?\ omuz /?\ arkan /?\ bilek /?\ avuç‿içi /?\ parmaklar dēlim ne dēlim. /?\ dirsek /?\ bāz kısmı dēlim, boyun kısmı nası dēlim. /?\ ense /?\ e buran gūz gayri. /?\ ha biz demiyz yürek. ordakiler der, yürēm der eskiler diy dūri, dūri eskiler diy yürēm dīni. evet diyler yürēm benim demiy karnım yürēm. aynı bizim köylerimiz yakın yarımşar sāt yirmişer dakkalık köylerimiz. evet te yarım sāt ya var ya yirmi dakka yarım sāt, ya yirmi dakka o kadar. bak bu nası konuşuy onlar, onlar biraz kestirme konuşuy gidey geley biz diyemeyiz öyle gidey geley. biz büle ayni nası konuşuyum bizim köyümüz bütün büledir.

karışık konuşma: /?\ gitmedim ama çok ālemler gidiy ben istiym gidiym ama gitmedim. göreym ki evler uçmuş. evler kayān, o kayānlar burda üç kayān dört kayān olur buray. bi görsen gene isan kaldıramaz. /?\ çatılara çatılara, çatının üstüne mördüvenlerle sōna duvarlarımız tūla dil taş. o taşlar bundan būk taşlar. o evlermiz duvarları epsi taş iç kimse deyemez benim evim şu erkes taş. biz kişina yani yā sizde vardır, onların orda tūla şey kerpiç çō toprak ama bizim ep taş. o kişina köyi bizim balkan. /?\ vardı, sülman dedeler, sādula dedeler, sali bobalar var bizim yatırlarmız var. /?\ yąu aleviler şincekin er köyde var da esaz dēlim şīları şeyleri şeyirlerde.

M2.3/1

Seyide Gümüş / 70 yaşında / Karatmanlı-Köprülü doğumlu / İlkokul. / 1954'te Manisa merkeze yerleşmişler. / Türkçeden başka dil bilmiyor.

tanışma: /?\ adım seyide, soyadımız gümüş. /?\ yetmiş. /?\ makedonyada köpürli köyünün şeyinde karatmanli deniy, karatmanlida dōdum būdüm. (¦) tabi türkçe konuşan iç iç başka te zūra ingeler de iç başka dil bilmiyoz biz. /?\ köyümüzde yok‿ idi bizım köyümüzde yok ta yakın köylerde var‿idi. bizde bak zūra ingenin 'köyünde, zūra inge kız‿idi onların yarisi ġavur yarisi kumarlidan zūra inge kumarlidan. onlarda ġavur vardi ya bizim köyümüzde ġavur yok‿idi.

tahsili: /?\ gittım beşe kadar okuluma gittım. ıukokul mezunuyum biliyom. /?\ türkçe ētim alıyoz bi da tekrar gene şey da veriylar gene birer makedonyaca da veriler birer ders. nasıl şini giriylar burda şeye ingilisçe bize gene makedonca ama ep türkçe okuduk orda da.

türkiyeye göç: /?\ rātlık ama işte būklerımız gelelım dediler. o zaman te biz küçük‿ idik. bak ben yedi yaşındaydım orda bir alman arbiyle bir şey olmiş. alman ne bulgaristan mi ne. sōna işte o zaman dedelerımız ille gidelım, dediler burda böyle arp oldi mi ġavurlar kūleri basıyolar. arp oldi mi neslān ġavurlar kūleri basıyolar. (¦) bir koyunun çok, inēn çok emen bir iney götürücen şeye devlete teslim‿etçen. tatarli var tatarli köyi var istasyon, o istasyona götürcenız on tāne koyun bi tāne iney götürüp bırakacanız. bakaylar buydayların çok‿ise bu kadar beş yüs kilo buyday götürücenız. götürmesen ellerın bāli cezaevıne. mecbur götürücen, iki üc güne kadar mecbur götürücen. köpēn bile çok‿ise köpeklerden bile birer tane alıyolardi. anā bu kadar demek burda durulur mi dedelerımız, babalarımız emen buray göçtük. (¦) ne annemi bi̇l̤iym ne babami bi̇l̤iym icbirini bilmiyom. /?\ alam būtti. bak ana yarasi, ananın yarisi ala, ala būtti. enişteme baba alışmişım küçücük dā alam gene ben dey seni sıkmadım dey sen bana baba dēsın şey ala dēsın, anne istemedım dēsın. murat babam gene demiş ille baba dersen demesen bak, demesen baba bak ben seni bōle iç gāri bu eve kapatmam, getirmem bu eve gene gönderırım kendi şey köyüne. o zaman bak alışmişım da babama, alama alışmamişım āĺā ala demek, ala diyom. analar ȍl̤di mi gene alalar sayib‿oluy. /?\ istanbula gelmedık. türkiyē trenle gèl̤dık, istanboĺle işımız yok. bilmem neyle zūra ingeler gèl̤di biz türkiyā trenle gèl̤dık, pelīn. pelīn türkiyā trenle gèl̤dık, bilmem babannenler neyle. trenle gèl̤dık seĺāniye gèl̤dık. o zaman dediler seĺānikten kapikuleye. dediler bakaym, şey babam dey kapikuleye gèl̤dık

sınıri geçtık gayri bize kimse bi şey yapamaz. arıyolar altın mi geçiriyon, kaçak mal mi geçiriyon arıyolar trenlerde. babam dedi, gèḷdık dedi kapıkulē gāri hiç bizi kimse arayamaz dedi. kapikulē gèḷdık kapıkuledan da, bursā gèḷdık. istanbula gèḷmedık. yirmi beş iney bıraktık evde de buray gèḷdık pasaportlar doldi. /?\ ayır orda evlendım buray gèḷdım. epten bebek‿idi kundaktaydi epten çojuk kundakta bo͞le. kundakta gèḷdık çojuk, kar, bindık arabā. at‿arabasiyle gene gèḷdık trene. birisi gene dedenler şē tutuyolar bo͞le kucānda çok küçük şey gèḷdi enişten, ali enişten. on yedide nişanlandım on beşte iki sene nişanli on yedide evlendım. istanboldan geçtık kalmadık bursada işte babamların akrabalari var bursada, akrabalari var, poliz dayı var poliz dayıya gèḷdık gece. orda oturduk bir‿afta. ondan sōna bi kirālık ev tuttuk çıktık gāri kendi kendımıze gāri. ben girdım şeye sigare fabrikasına bursada var, görümce gene bo͞le neslānlar gibi merdāne alan, neslānlar gibi o gene girdi şeye avlu, bursada avlu fabrikalari mēşur o gene avlulara girdi gāri. benım bebē gene kaynanam almij gene meme, boş memesını veriy. geliyom eve ïï mememin başı iç morardi emiy emiy ali enişten boş meme çeke çeke memesi morarmiş. ē o zaman deym sen git ben evde kalaym. geliyom eve sütlerım bo͞le olmuş memelerım. birini veriym emsın birine kocamān bir bez tutuyom ona gene akıyo. ep bo͞le ızdıraplar çektık. şini en güzèḷ günümüz. şini en güzèḷ günümüz, uzurumuz çok iyi. /?\ bursada iki sene kaldık. benım en bū̆k görümce gèḷdi, en bū̆k görümce burda manisā gèḷdiler, merdiş ablalar gèḷdi. kaynanam gèḷdi buray misafir ā bey biz de manisā gidelım a. iki sene oturduk bursada, bursadan kalktık manisā burda yerleştık artık. /?\ ayır sazmāledeydik yukarda, neslānların māledi orasi. neslānlar alaybeyde biz dā aşadayıS. /?\ orda ep oturduk orda. tā liseye giderke şey sevim ortaokula giderke buray gèḷdık. burasi nurlipınar geçey bakma şini dişti mālle. (¦) bak nurlipınar dedīn çok böyle kütanyali şeyli balıkesirli orda bo͞le göçmen var ama fazla yok. esaz göçmen bizım sülāleler istanboĺ, izmir. burda pek fazla yok bo͞le. işte zū̆ra ingeler burda, biz birkaç kişi, ferā yengeler filan gene bulunuy canım burda ama bo͞le saymakle ama izmire git māle böyle göçmen. izmire git göçmen oyunları bile burda bak göçmen oyunlari fazla olmuy, izmire git bo͞le göçmen çalgılari bile. kıyafetler göçmen burda biz sīreksık.

düğün: /?\ sütle, yumurtayle tutuyoz başka içbi şey koymuyoz. bi çay barda yā koyuyoz amuruna. başka bi şey bilmiyom gāri. e nasıl evlendın işte orda yok o͞le anlaşmak bilmem ne emen biraz vakti güzel‿ise ōlan tarafın isteyler ay bu yeri kaçıracam diye. ben dā sokakta oynuyodum. bilıysın ülviye teyzenın annesini ben

sokakta kaydırak oynuyoz, yengem gel gel dedi seni dedi dünürci geldi. ne dünürcisi, dedım. ben dedım dā istemiyom. dē gèl̩diler istemē. sōna babam, enişteme gene baba deym, babam dedi, dedi seyide küçük ama dedi vermesez bu yeri kaçırırız dedi. anā ben gayri zorle verdiler. yer güzel‿imiş köyde biraz dā toprak mallari çok‿imiş. işte evlenmek ōle. ōle yok ben anlaştım ben buluştum, gezmek yasak. /?\ çeyizde da fazla bi şey yok‿idi. orda di mi böyle savaş, arp çıkmij di mi fazla bi şey götürmey insan. az bi şey götürüyon ōle bir odā bilesi koysan o kadar. az bi şey götürüyoduk. orda yok ōle sana vereym bir ev sen bōle al kocani bu evi döşe. birer oda, kaynananlar yanına gidiyon, gidiyo orda veriyler bir oda işte bu oda senın. tabi ayri yok orda başka bir ev yapalım da sen çık ayri. üc gelin olsun, iki gelin olsun, dört èl̩ti olsun ep bir odada. şey bir odada dil bir evdesın demek erkeze birer oda veriyolar. annen da bilır te epımıze birer oda. ama gene ona da seviniyon o da ni diy ayy bu oda benim diyon. şindi kızıyom ülyāya, ne deym ōle būk èv, būk èv, bir oda verdiler mi ben ayy seviniyom bu odā ben diyom.

hayvancılık, peynir, salça vb. yapımı: /?\ ayvan çok, çok inēmız var‿idi. bak yirmi beş tane inèk̩, on beş tane ne bōle küçük buzālar bōle episi inekler bālı kaldi. ama biz şeye arnavutlara sattık, arnavutlarda dā biz arnavutlarle bile oturduk on bej gün dā pasaportlar işlenene kadar. inekleri gāri onlar sāy, onlar yem veriyolar, ep onlar bakıyolardi. aldık gèl̩dık işte kızım ama gèl̩dīmız gene ī oldu. şini ī̇yiz şini uzurliyiz, evımız var. sevim kīz, al şeyin pelinin başından salının bulizını serdım oray. ileri al biraz dā sandalye̯. /?\ sütleri bi yeri götürüyolar orda da mandırā ama nereye mandıradan gene eral̩da köpürliye götürüyolardi. /?\ nor yapılıy kendıne bırakıyon gene. yūrt yapıyon, lor yapıyon, peynir yapıyon kendi yī̇cēni bırakıyon fazlalīnı veriyon gene. ama oray da şeyden bi köpürliden araba geliyo süt‿arabalari. erkez dolduruyo südüni, gūmlerle götürüyo veriyo oray ordan gene gidiyo köpürliye. ama gene yī̇ceklerımız kalıyo. kendımıze gene yī̇cek kalıyo kendımıze peynirler koyuyosun şeyler çökelek. büberli çökelekler kaynanamlar dolduruydu. peynir burda bile oluy da. peynire koyaysın bi kaşik maya. mayay ılıdıysın südi, koyuyom bi kova süde nası bōle şey gibi yūrt gibi oluyo. süzüyon torbadan asıyon. gāri kocā peynir çıkıyo sevim babāne ver bana peynirden diyodu. ya peyniri çok tatlı oluyo. /?\ yok‿idi orda yapmıyoduk. orda kaynadıydık te kayınvalide şey bilır babānen da bilır. zūra inge bilıy te orda gene domatalari kaynadıyoduk. būk tavalar, macın tavalari var böyle pekmez tava a̯ā pekmez tavalari var‿idi būk üçer sapli onlara koyaysın kaynadıyon süzüyon kaplarni. koyuldi mi dolduruyon kavanozlara kışın. pekmez

kaynay, pekmez kaynay önce domatalar kaynıyo arkadan pekmezlermız gene. erkezın birer odamız var‿idi babannen bilır, birer ufak oda var‿idi ep orasına pekmez, büberli çökelek, domatis kaynama dolsuruysun orasını kiler diyodun. /?\ küplerde, sırli küpler içlerında sır dışında sır içinde sır pekmezler de ōle koymuyon testi gibi şeylere koymuyon. bōle ep içlerında sır bōle ona göre. /?\ yapıyolar sirke da ama biz bilmiyoz da görüyoz būklerımız yapıyodu, sirke yapıyolar. kocā şey gibi ōle būk tıraktor kasasi gibi onlarda çīnenıy ususi oluk var akıyo. ama te biz küçük‿idik ōle oynuyoz yanlarında būklerımız yapıyo. biz küçük‿idik o zamanlar okula gidiyoduk. ama görüyon koca tavalar, dört, beş tava pekmezler, domatalar kaynay. (¦) babānnen burda da yapıyodu ondan. ama pekmezle şeyi o yapaydi. /?\ sofra azırla sofra kur, sofra kaldır, bulaşık yıka, börekler yapıyoduk. ama babannen pekmezleri onlar kaynadıy yaşlilar biliyo nası koyulūni şeylīni. (¦) kaynatam burda da bi bā aldi burda da yapıyolardi. memleketi pek atırlamaym da annem burda da yapti. toprak alıylar, koyaylar üzümün suyuna fışı fışı. toprāni süzüyon, koyuyon durusuni kaynıyo tatli şeker pekmezler oluyo. olsa şini orucu açtīna yeym, olsa deym şini tatli pekmezler. kabak tatlisi, kuri kaysi. kuri kaysının küpi ayri, kabān küpi ayri. sōna patlicandan da yapaylar ōle patlican turşisi da patlican turşisından ayri patlican da dūruyon atıyon içine. yeşil domatalar küçük küçük oluyo ondan ep bōle şey oluyo pekmezler bōle durusu ayri gene reçeli ayri. reçèḷ denıy onlara. ama çok yapılıydı görsen ōle bir oda bütün kış yiyon. /?\ oluyo çok sūk oluyo orda. ondan orda pekmezler duruydi demek kaynatıyon pestili bak babānnen da kaynadır. kaynadıyon pestili duruy kışa kadar yiyon o pekmezi. domatizi kaynadıyoz, süzüyoz geçiriyoz bak mazlumun kari da kaynatmiş dey geçenlerde pekmezi, fatme ingen da. kaynadıyon iç koyuyon kaynasın koyulasıya kadar devamli karıştırıyon bıraksan dibi tutuyo devamli karıştırıyon. neden bu soruları nāpajanız siz? (¦) yok eyecanlanmaym eyecanlanmaym da pek gene atırlāmaym o zamanki şeylerini.

çocukluğu: /?\ oyuncak yok, kaydırak oynaysın bi keremit çizeysin yerleri kaydırak. dünürci gèḷmiş sokakta kaydırak oynuyom. tabi ya kaydırak oynuyon oyuncak iç yok ōle evde yaparsen bez bebekler ama pek bez bebekle üraşmaydi būkler. (¦) sevim ālay bez bebek isteym ana. koyaym bi pare, bi pare koyaym yüzünü kaşını çizeym dudāni, yanāni neslān. sevim teyzen çok küçük‿ike şımarık‿idi. bez bebek yap bana bez bebek arkadaşıma yapmişlar. yapıyodum sōna.

kaçamak: /?\ kaçamak ta yapıyoduk. /?\ dari unundan, dari unundan kaçamay da yapıyoduk. öyle kaynar su. su kaynadi mi dari ununi karıştırıyon, karıştırıyon ama

bayay pişiriyon emen karıştırdīn gibi endirmiyon. bayā pişken oluyo gene o da tāta kaşikle çeviriyon, yā döküyon dibıne, karıştırıyon. ondan sōna gene ani bilır beki da pelin babānesinde görmiştır. alıy kaşikle gene topkalıyon oni. pekmezle yiyon, ayranle ye pekmezle nası yersen. bizım oranın yīcekleri çok güzel‿idi. bizım oranın yīcekleri çok güzel‿idi pelin. kalkıyon sabāli çay yok bōle ille kaçamak yapıyon, ondan sōna dari ekmey yapıyon, ayran, yūrt sabālari ep onlari yiyon. seyan yardım‿etti, tezen da tezen çok kesmesını yardım‿etti beraber. seyim teyzen da gene bu kadar bu kadar açıyo gene bize veriyo.

hastalıkların tedavisi: /?\ asta insan pek seyrek bulunurdi bizım orda astalık yok ne bileym ben. er şey doğal olunce. bi kere beni köpek ısırdi. oturuydum kapı önünde yan komşimız çoban‿idi. anā çıktım kapı önünde oturaym bi sari köpek gèḷdi. anā bi tutti bacāmi. ale nişan dört dişini sokti. sōna babam bindırdi eşēn üstüne vesayit mi var. bayay bi kiselli var o gene bu tarafta köpürli dil da kiselli bu tarafta orda esaz gene o şeyler ökümat adamlari. oray doktora götürdi, trenle. ama gene eşekle götürdi bayay gene bi sāt filan tutti. doktor bāladi şey etti içbi şeycik olmaz dedi. īne yapıyolar orda. oranın kızım dā ī böyle insana düşkün oralari. ġavur doktorlari çok ī. emen güzèḷ temizlediler baktilar. babama dey murad‿amcā, iç korkma ġavurlar da türkçe konuşuyo. iç korkma bi şey kalmaz bi şey kalmaz. gene geçti içbi şey ōle köpek şey yapmadi.

karışık konuşmalar: /?\ yok kaçan da olmaydi. ama bizden sōna var‿ise bilmiyom yok‿idi bak. zūra ingelerin köyde bilmeym de bizım köyde epten dörd‿āne kaldı bizım köyde. ġavurlar aldi köyi. (¦) ama bizım köyden dorfulli var yakın oray gitmişler gene. annānenın köyüne dorfulliya gitmişler o dörd‿āne da. ama ōle ġavurlara türk kızi versın ne bilmiyom. /?\ gitmiyodum ki ben dā ōle çamaşır işi yapacak insan dil‿idım dā. ama evde yıkanıydi. su ısıtıyolar bakaym yengemler, annemler kül koyaylar içine beyaz kül o meşe küllerınden içine ataylar. o ōle oturuyo, kül üstünden aliyka nası şini bu detercanlara taş çıkarır. o akletler, o şeyler pamuk beyazı yorgan çarşaflari öyle güzèḷ oluydi. (¦) ama gene şey var‿idi, çiçek yā var‿idi. ama ōle yapıyodu çamaşır yıkanmaydi ōle gene dā bōle eşālar için. beyaz çamaşırları yapmıyo gene sari oluy sabun. ama şini orasi da burasi gibi olmiş şini orda da çok güzel düzenlenmiş şini devlet. bizım anlattīmız arp olmiş içbi şey toz şeker bulamıyo. bir iki kilo şeker bulursen o da ġavurların bi tanadīyla buluyon da saklıyolar bayramda baklava yapmā. ama şini orasi da düzèḷdi bizım küçüklūmüzde arp olmiş orda. ama şini orda da düzelmiş iç ōle bi şey yok. savgın astalıy arptan

çıkınce olmuş tōle konuşuyolardi. savgın astalıy olmuş ta gene gelıylerdi bütün erkeze ïne yapaylardi, köye ïney biliyom. işş nesliạn merdane ala dey kaçtım ekinler içinde saklandım ïne yapmasınlar diye. merdane ala aşāda ama bilmeym fazla savgın olmuyo fazla doktora pek gidilmiyo. /?\ ekin ekiyolardi. oraklarle, èḷ oraklarıyle biçılıyodu. ineklerle gene ōle arman yapılıyo ötekiylen. öküzler, inekler gene bōle onlarle kırdırıyo bālıyon ōle sıra sıra onlari, kırdırıyon onlari. şey ediyo rüzgar da savuruyolar, rüzgarda samani bi tarafa götürü, bi tarafa budālar kalıyo. işte onlarle babamlar üraşıyo kışlık yïcēni çıkarıyo. /?\ kapama er zaman şini de yapayz, o zaman da yapayz. /?\ gene ben kasıram var gene kasırada yapaym. teyzenler gèḷdi bayramın epten iki gün oruç girdi yaptık burda gene. kasıram var benim. (¦) ayır canım azırlamasını, pirincini koyuyon, suvanını kavuruyon. pirinci biraz ıslıyoz önceden suvanını kavurdun mi pirinci süzüyon. biraz tekrar gene kavuruyon suyi bilmem annen nası yapıyo babānnen. acık biraz suvanle pirinci de kavuruyoz. sovanle pirinci de te nesliạn annen da ōle yapar. tepsiye döşeyz etlēni üstüne yakaym külli kasıray burda kapadıyom nası seyan yengen dey annē ali enişten dey nesliạn anne bōle evde yapayz olmuyo fırınlarda. burda kapadıyom ben gene. gene bayramda nasip‿ise yapçam. būk tepsımız var bu kadar. tavuk eti koyuyoz bazi evden olsa dā lezetli oluy evden de bazi koyayz bazi satın da alıyz. evden de oluy satın da alıyz. ineklermız var‿idi burda annem öndeyke sami inek otladıy zūra inge inek otlay. ben zūra inge bir vişne diktım buralara bu şeyin yanına yedırmij zūra inge oni inekleri gezdırıyler. inēmız bizdedi o zaman inek, koyunlarmız var‿idi da şiin beyim ölünce içbi şey yok gāri. ōle emekli mayışını alıyoz gāri yiyoz oni. /?\ tekstilde çalıştım. ordan emekli ordan pek dolduramadım günümü da dışardan ödedık gene. /?\ oni ben bilemiyom oni kayınvalidem yapaydi da. ayde kalkın kabardi gayri tutun amuri diyodu. /?\ ekmēni ılık yapıyon işte alıysın uni koyuyon bi de ısıdıyon biraz amuruni da gevşek tutuyon onun. memlekette ep onları yapıyodu annemler ikişer, üçer tepsi. /?\ erkezden bi şey toka alıylar, yüsük alıylar. şeye gideydık, er ıdırellezde yusuf dedeye gidilırdi er ıdırellezde yāmur olsun çamur olsun ille oray gitçeyz. bak burda asan ayriye ev aldilar burda asanlar gitti ayriye ȍḷdi ya. asan dey mari seyide biz ep dey gideyz mari burda oturuyz dey, gideyz dey yugoslavyā yusuf dedeye diyo. ben burdan iç misafir gitmedık, kime gitçen köyde akrabaların epsi izmirde nerey gitçen oray. istanbolda bütün amicalarım istanbolda nerey gitçen oray. ben buray gèḷdım geleli ic geri gitmedık. işte söyledık kapama ayni, büryan ayni. /?\ memlekette yapılıydı da burda azır alıyoz. bayay duruydi on gün mü, on bej gün mü o buyday

bo̅le sırlı küpün içinde şişiyo taneler bo̅le. çi̅niyon, ayakle süzüyon. burda da yapti kayna bi kere yapti. onun üstüne çarşaf, onun koyi koyi çıkıyo südi örtüyon çarşafi dolduruyon külü üstüne çekiyo suyi. hemen onlari parçe parçe güneşe başlıyon ufalamā gene. er şeyımızi memlekette kendımız yapıyoduk. /?\ elva yapıyon, mālebi
205 yapıyon, baklava açıyon bo̅le bütün kış orda oni kullanılıyo.

M2.3/2

Yaşar Çalışkan / 77 yaşında / Karatmanlı-Köprülü doğumlu / Okula gitmemiş. / 1956'da Manisa merkeze yerleşmişler.

tanışma: /?\ yaşar çalışkan. /?\ yetmij yedi. orda askerlık ta yaptım kosovada, priştinada. /?\ ben karatmanli adıydi köprülüye yakın vilâyetımız köprüli‿idi. ordan askerlık yaptım priştinada gittım.

türkiyeye gelişi: biz leşperlık yapaydık. orda ıuk zeman kominis rejimi yakındi çok şēpıylerdi leşperlerden buyday alıylardi, et alıylardi, yumurta vergi vardi, tavuya vergi vardi, koyunlardan yun keserdık yunları alıylardi. ondan sōna dīşti, vergi aftada iki kere vergi gideydım vermē. ben bir gece kapattilar beni bile beni bir‿küç sāt vergi vermedīmden. vergi verecen. aftada iki kere vergi verırdık. sōna buray gelırke o zaman menderez gèḷdi, o durumlari gördi. görünce bizi nasıl kandırdi orasını imzaladi. nasıl bi koyuni suya ataysın bi tane attın mi episi atlar biz da bir sene içında yüz‿altmış āne alti āne vardık, epımız gèḷdık. /?\ er yerde var alaybeyde var, manisanın şey er tarafında var, izmirde var, istanbolda var, er tarafta durgutlida var. /?\ elli altida, elli altida gèḷdık. ōle orda buyday geliyor, koyuyor üc bin kilo buyday mecbur götürü, götürüsün. yazay kapida, sorma ver, soramasın. götürüydük dökeys, bırakays. öküz beş yüz kilo et yazıyolar. götürüyüz, beş yüz kiloluk ayvan veriyz pare yok. ōleydi, sōnadan ē gitmeyın, verginız yok bi şeyınız yok dediler ama millet. çok şeydi vardi şeyde askerde ayırmazdi. askerde türksün ġavursun episi ayni. dēlım subay türkler de olur ġavurlar da olur.

köprülü köyleri ve karatmanlının kuruluşu: /?\ vardar bizım köpürliden geçey vardar ovasi deyler köpürliden geçey vardar. /?\ te bizım köprülē yakın ep türk köyleri‿idi. vardi dorfulli, tatarli, cumali, köseler, acıbekli, dīnler, kişina, kuridere, koçilar, karaslar, māmutçilar, dēlım kumarli, yuvanli, gorobinsa ep bunlar türkçe konuşan köyler. /?\ karatmanli. karaosmanli esas karaosmanōllari ıuk çadıri dikmiş orda. karaosmanōllandan gelme. ıuk çadıri karaosmanōllari bizım köye takmış. ondan sōna da bū̄müj. tabi ōle biz bilmeyz tabi zemanından o sülaleden gelmiş. karaosmanōlları o ıuk çadır orda, ıuk ev yapmış onlar. ondan sōna üremij, bū̄müj, gitmij, yüz‿altmış alti āne olmuş. dorfulli üç yüz‿elli āne, kişina yüz‿āne, kurudere bilmem yüz kusur āne, koçilar yüz‿elli, yüz‿āne var. /?\ ben bazi onlara deym atışıydık da siz azreti alidan kılıçtan dönmesınız siz. onlar demiş dınımız, dilımız dönme dınımız dönsün dilımız dönmesın. azreti ali onları kılıçle çevırmiş. ōle

duyuyoruz, duyuyorduk ĩtiyarlardan, bunlar kılıçtan dönme er derlerdi. onlar şini osmanli ordan kaçınce türkçe bizım o köyler onlar bulgarce konuşuymiş, onlar makedonca konuşuylar. bu mālede episi benım ailem bile makedonca konuşuydi bilmey sōna ūrendi tabi türkçe burda. ama biz orda türkçe konuşuyduk biraz kaba
35 Ĺazlara gibi kaçıyo. annem türkiyay biliyor türk dövleti ordayka annemil bilıymiş, babamil. develer gelırdi söylerlerdi, biliyodum. türkiya dört yüz beş yüz sene yaşamiş orda. ondan sōna murtatlar satmişlar demesi satmişlar. bizım orda bir ova var, asker çekılmiş türk askeri geliyormiş, millet ālamiş. ālayınce paşa kendi kafasından emir vermij ģavuri tekrar geri götürmiş ama beni demij duyarseler
40 istanbolda asarlar, paşa demiş, yāya paşaymiş. öle bizım orasi ova bir yer, çok kuvetli toprak. uçaklar da konay bizım merada. te bȍle bizım köye aşayki māle gibi yerde uçaklar eniyor. bizde em ayvan çokti, koyun çokti. leşper, yazın şini gidecen gör ep buyday ekmişler yeeemyeşil yazın da sırf demet biçılmiş. āç yok iki tane demet bu yanına koyardık iki o yanına üstüne iki tane, altına giriydi ep.
45 **askerliği**: /?\ on yedi aydi ben on bir ay askerlık yaptım. buray gelırke saldilar oranın vatandaşlīndan düşünce. /?\ hā kaų̇ktilar benım kiyatlar gèl̤di askeriyē imza attım. oranın vatandaşlīndan düşünce türk vatandaşı oldum. burda asker istediler götürsünler bile o zaman osman bey vardı şubbede, osman beye elli lira verdım düzèl̤tti. oray gönderdi kiyat. ordan gèl̤di veli kaų̇fa vardi, onun türkçesını çevirdi.
50 tabi orda ģavurce geliyor. o türkçesını çevirdi bana bi kiyat verdiler, bi tane şubbede kaldi. yapmadık askerlık.

karışık konuşmalar: /?\ bulgar çetesi dìl̤di o bizde zulum yokti. şey geliyordi titoydu o zaman. oranın yerınden gèl̤dık gevgeliye, gevgeliden yunanistana, yunanistandan türkiyā. trenle gèl̤dık. /?\ biz şeye gèl̤dık istanbula misafiranē. gittık
55 fener köyünde dayi vardi dayıya gittık bir gece kaldık. o bizi paşaport yapti. dayı bizi gelmiş otobüzi vardı otobüzle aų̇sın, biz manisā, episi manisadaydi yetmiş‿āne biz buray kaştık. /?\ pèk̤ bu mālede bir‿ki āne var onlar da öldü, gitti. ep bunlar bulgarca konuşanlar. ama şini episi türkçe ūrendi. bilmezler pèk̤. ben bile şini anlıyorum onların çokuni ama konuşamaym. ben mensucatta çalışırke burayı işe giriylerdi, beni
60 çārıylerdi. şini onlar bilmeyler. postabaşı çārı yaşar gèl̤, gideym ben tercümanlık yapaydım işe girirke onlara. /?\ ben okuma yazma babam öldi iç okula bir gün gitmedım. /?\ biraz ūretti o zaman şini gözler görmez fiĺan episini askerde bir‿angi ay kā gittık şeye. biz de orda gideydik gece kursuna, gece, gece mektebi vardi. bi şey yokti ama te bu vergiler iųkten o şeyler milleti şētti. sōna çok erazin oldi mi, toprān

sana yetmiş dönüm bırakay, alıyor. dövlet alıyor, fakirlere verıy kime ōle yapti. bazi bizım köyde bir şey vardi ıu̯kten sırp ökümeti vardi. sırp ökümatın kralın çocūn karisi bizım köyde gelmiş. bir bizım türkiyā zenginler kaçmij yedi ane, onların erazilerni almış o. almış orda bū̄k yüz kişi çalışıy motorlar var, arman makinalari var o yoncalar, koyunlar er şey var. kadın gī̄mij buray kā çizmeler gezeydi. ben evlerine gideydim. o kralın karisını tanaym ben abla deydım. gideydım tabi o türkçe biliyor. ǵavur ama türkçe ūrenmij ben da o zaman şey abla deym ona. sōna sırp ökümeti kaçınce onlar da kaçti. o kadar erazi, o kadar mal millet yāma yaptilar. bende aynasi duruydi, kırdım attık o kızın resmi vardi. gittiler iç sırbiyā kaçtilar, kaldi mallar orda. erazilari da dövlet fakirlara verdi. o fakirlar da zengin oldi tabi ep kuvetli topraklar. ekeyler buyday ekeyler ne ekerseler oluy çok. oldū için episi zengin oldu o fakirlar da.

düğünler: /?\ ōle dū̄nler orda bir‿aftaydi. şini davul geliy, dayreciler çalıyolar, dümbekler filan yapıyolar. kadınlar ayri erkek, kadınlar nerde oynuyor evde kimse erkek girmez. bir orda nebetçi gibi koyuyorlar bir ī̄san kimse oray girmey. kadınlar ayri, erkekler ayri. sōna pelvan güleşleri oluy, beygir koşilari oluy, ī̄sanlar gençler koşuyor. şini beygiri bizım orda ova dē burdan gidey oroskū̄ gibi yerden, yoldan koşturular kimi ileri kimın beygirleri ona bahşiş verıylar. vardi bi koca ali derlerdi zengin onun ati ep geliyordi. ama geliyor at kurnaz şeyden saybını ī̄sani yolda eney boş, boş geliyor önde alayın içine girıy. girdi mi ediyey o alıy. pelvan güleşi oluy, gelin‿alıcı gideyler. eskiden yokti arabalarle, araba çarşaflarle sarıli, öküzlerle iki öküz çekey birisi gelini getiriler arabayle. /?\ pare takıyorlardi. vardi var ama bu yasakti pare, altın pare yakaladi mi alıydi. /?\ dövlet. bizım köyde birisi iki sene yatti, yakalandi bir iki tane altınle. /?\ biz aşure ayında erkez kaynadır evında bi gün sen kaynadır öbürü komşilara erkeze üleştiridin. varse orda kāve gibi bi şey tepsiyle götürüysün. /?\ er şey fasule, çorbasını yaparlar, fasulesını yaparlar deym e kuzi mi dana mi kesey, etını yapar, tatlisını yapar dū̄nde er şey. /?\ geliyordi bileym feyziye çingene vardi gelır çingene ama deyemesın çingene er kadından o kadar güzèl̤di. var şini çingene izmirde bi tane kambur oldi, bi tane çıkay o feyziyenın kızi. anasiyle baktım bir akşam telefonle görüştüler orasiyle. unuttum ismını neydi çıkaydi sōna kambur oldi bō̄le kamburlaşti. dìl̤di kuvetli zayif. /?\ çingene vardi köprüli vardi vilayete gideydım o sıra, bi sıra var köpürlünün ep çingene.

nevruz, hıdırellez vb.: şini çingeneler turkçe konuşur. bu ıdırlezde çingeneler ıdırlezi çok yaparlar. /?\ koyaydık ateş çocuklar ateşten atlaydi. öküzler, koyunlar

ateşin süney üstünden geçeyler. dernekler yoktu ama köy yerında yumurta kırmızi yumurta şētmişler tokuşuylar. ıdırlezi yaparız, bayramları yaparız, kurbanı yaparız, nevruzu yaparız, dēlım şeyi kasımi yaparız. kasım koyunlar gelır, ayvanlar çobanlar yeniden dīşık çoban tutaylar yeniden. kırkardık koyunların yazın sıcā, bu zeman sıcak basmadine basacak kırkardık. (¦) bizde da yapaylardi. şey günü ıdırlezde mi şini atırlamaym nevrüzde mi būk āçlar var urgan bālālar sallanırlar. mani koyarlardı çömlē sen yüzük veriydin o deydi manici başi misın cevayir taşı, bir mani yazdım koynunda taşır misın. ben yüzük verdim, ak anteri gīmişım yele karşı durmuşum, vazgeçme nazlı yarım ben yarım sözümden durmuşum. bu manilar vardi kadınlar söylerdi. /?\ orda askere, millete, vatandaşa önem vermes, askere önem verır. askerde dayak yok. isterse olsun yarbay bōle bi şey yapamas. ēy çıkaylar askerler türkü söyleyerek gideylar. şini köy yeri erkezın, köy yerlēnde biz bōle bi sıkınti çekmemişık. erazi çok ekiyoruz elli dönüm, yüz dönüm buyday. ē onlari biçeysın kaldıramaysın şeyini çokti. afyon ekerdık, susam ekerdık, bostan ekerız, bā ekerız, er şey vardi bizde. koyunlar var, kuzilar oluy, kuzilānı satıyoruz. ıdırlezde er èv kuzi kesey. kuzi keseyler o büryan yapaylardi, taze suvanli, etli. sōna süt pidesi yapaylar. /?\ tepsiye koyay, fırında şeyder biras suvan dūraylar, etleri sıralaylar, ataylar fırına pişey.

kökenleri: /?\ biz gittīmız yok bilmeyz oni. osmanli dövletında o köy varmiş. ama ịuk o köylere çadır kuran karaosmanōllarıymıj o şeyden gelmeymiş. karatmanli, karaosmanli esas ama karaotmanli deylermiş. esas karaosmanlı olması ister.

karışık konuşmalar: /?\ yapıyodu yenge rāmetli oldi. yenge yapıyor bütün ōlanlari, kızlari çārıy. benım iki tane kızım var birisi ḷalelide birisi bozköyünde. birisi memur birisi emekli olacak bugünlerde. iki ōlan emekli ben emekliyim. (¦) mensucattan, ben otuz bir sene çalıştım. ben çokuni tanaydım ya bakma şini gözler görmey şeyler yaşlandım. şeker çok var, şeker var, tāsiyon var. /?\ arabalarle getırdık öküz arabalarle. gideydım öküz arabasile koca āci. arabayı yatırıym bōle yanaştırıym oduni öküzlere bālaym ordan şey, öküzlere bārıyım tak arabay kaldırıylar odunle beraber. bizım çok annemın başka köydendi /?\ türk köyidi, dört yerde meşe vardi, odun. bōle beki var üj dört dönüm, seksen dönüm vardi bıraktık buray gelırke salmıyolar. gittık şeye verdık, masrafini yatırdım ökümete baịşladık. paresini alamadın kim alacak. gèḷdi bir palankali ǵavur, bir sürü erazi iki beygir, at satti, aldi. alan yok çok şey toprak kuvetli ama alan yok. ben buray gelırke öküzler vardi buray getırcektım getırmedım, verdım kasaba para aụmadım. nāpaym parey ǵavur paresi

diyi. yasak yüz yirmi, oranın paresi yüz yirmi bankadan fazla pare vermey. buray gelırke oni dĭştıriysın ama yüz milyoni oranın paresiyle veriysen seksen alıydın burda. karyola getırdık şuni buni getırdık onlari sattık. bazi kedi bastı şeyler vardi getırdık sattık. /?\ aynı burası gibi sade orda kurban arife güni keseyler bak arife güni keseyler ā bu kesmedi, ona et kim kesmedi ona götürüyler. /?\ giderdık tabi akrabalar birbirine giderler, bayramlaşırlar. camıya sabāle gider, camiden çıkti mi millet kuşlū yedi mi erkez bayramlaşır. bizım dēlım ablamız vardı ablamıza, ablamız bize gelıy biz giderız onların bū̆klerıne ō̆leydi. orasi da aşā yokari ayni uyuyor buray. orda da oruç ayni tutan tutay. bizım amica vardi yazın en sıcaklarda tutuyordi.

akrabalık adları: /?\ bazı şeyler uymuyor. biz orda kızlar dēlım inge derlerdi. abisına abi derlerdi. burda dēlim bacanak. (¦) burda yēnim bizim orda abi derlerdi. bū̆klere neyse dayıysa dayi, enişteyse enişte. burda bakaym ben burda evliydım yarı māle enişte dey. ama bizde demezdi sade onun akrabalari enişte der. burda erkez enişte, bacanak, bizlerde yoktu ō̆le. (¦) demeyler bizde. bizde abi derler. /?\ cavidın karisi, onlar ō̆le dey. nene derlerdi burda babānne deyler orda nene derlerdi. /?\ nene çārıydık.

tedavi yöntemleri: /?\ doktor yokti. orda nerde o zaman yeni çıkti bu şeyler emşeri gibi köylerde dēlım kaçıncı senelēnde okuttilar. gelırlardi ĭne yaparlardi. /?\ o zaman kadınlar vardi ĭtiyar kadınlar gideyler kadın okuy mi bilmem üfley müfley kömür atay suya bir, kurşum döker gibi atar o kömürleri onun şeyini o sudan içırıy geçey. ben gideydim şeye rātsız oluydum köpürley, kulaklarmızdan şey kan alıylardi. orda doktorlar vardi. vardi kaç tane doktor. ben gittım bir bizım komşi karisi rāmetli olmiş, ben onların eve gitmişım ordan köpek koşmiş arabā, köpekten kaçmişım arabanın üstüne binmişım. eskiden o iki tekerlek arabalar vardi, onun üstüne uyumuşum orda. uyumişım, üşümişım doktora götürdüler. doktor, babam saydi, babama bārdi. geç kalmışın dedi. ben dedi yapacam maynesını ilaçlāni verjem ama bi şey olur da sen sebep olmuşun babama dedi, bārdi da. babam aldi getırdi, o ilaçlari kullandım ĭleştım.

karışık konuşmalar: /?\ komşilar gelır, köy yeri giderler orda ormanlar var bizım köyde dildi başka köylerde ordan gideylar, āçlardan keseylar. millet gidey, bizım orda taj yok, toprak güzel bō̆le keseyler ayni şey gibi duvar gibi. taş yok istedī gibi mezari kazıyor. ondan sōna āçlar getırıyler, āçlar üstüne sıralaylar filan. o orman da şeyinmiş, bir yatanınmiş, başka kimse kesemez ordan kestın mi zarar veriyor. sade cenazē ellemey. vardi tatarli korisında vardi, dorfulli korisi var, yuvanli korisi er

yerde korilar. meşe, orman kimse kesemez ordan sade bȭle cenazelere kesebilirsin. bügar askerleri gèḷdi kesti episi arabalarle derē gittiler. yonuz dede deylerdi ama görünüymiş o gören oluymiş. var bi tane ama o mi bilmem onun da yonuz dedeymiş, er yerde varmiş şeyleri. görenler oluymiş bazi kimisıne tabi görünüymiş. tatarli korisında bir güleş varmiş, pelvan güleşi. orda ayvanlari yayay biri. bakıyormiş erkez gidiyor güleşe. o dede çıkay görünüy. nȅpıyorsun çocūm? dede ben da isteym güleşe gideym ama ayvanlari bakan yok burda. sen git demiş ōşalamiş bȭle üstüni git ben bakacam. gidey baş pelvan orda oluyo. vardi, vardi bizım orda bi şayin dede mövlüdini er ay yapaylardi. geçen onun vardi bir sandıy bȭle pare ataylar, geçen ona selam veriy geçerke. ǵavur geçmij bi ǵavur selam vermemiş. ǵavur beki iki sātlık yerden gelmiş geçmiş, pare atmij, gitmiş. /?\ yapaylar mevlüt yapaylar bütün milleti çārıylar yapaylar. tabi orda ayvan bol kesiyor bir kuzi mi bir dana mi kesey yapıyor. aşçilar var ususi tutay. /?\ kerpiç ta vardi tūla da vardi. /?\ ustalar gelırdi bu şey tarafından bu debre tarafından ustalar gelıy. aylarce yapıyorlar pareyle geliyo. bizım samanlıklar ayri, saman dolu ayvanlara samanı dolduruys. ambarlar buyday, arpa ayri koyu vardi. tabi evlerde yok ȭle. /?\ sātında neyse ayvanlari kim çok zengin izmeḱar var izmeḱar ayvanalari bakay. ayvanlari sāmā kim sārse tabi koyunlar vardi. bizım bazilari beş kişi, on kişi koyunlari bir çobana verıylar pareyle. bazisi da tek çoban iki yüz‿elli tane koyun var tek çoban tutay. çoban getırıy koyunlari, onların yerleri var. o evın kadınlari onlari sāy şeytiyor. orda kadın işleri zor. kadın koyunlari sāy, ekmek yapıyor, ekmey pişırıy. onlar gidey çalışmā öbürleri bazi da alıy ekmekleri götürü, ekmek götürüy, bürek yapay neyse er şey götürüy yeyler orda. kadınların orda dā çok işiydi. /?\ su var çeşmeler de var, kuyilar da var. bizım evde bak kuyi vardi beki iki dönüm yer var bizım o su tatliydi. ekmek yaparke tuz atmā lüzum dil tuzluydu. ekmek yaparke tuz onda. içmeydık tuzlu içmeydık sade ekmek yaparke ekmē o sudan yapıyo. ayvanlara içittırıyz. sōna çeşmeler vardi bir‿küç tane köyde o çeşmelerde çok su akıyor. kim isterse alıyo kapalı dil boyuna akıyo. /?\ dere yok bizım köyün bi çeşmesi vardi o çeşmede yıkābilırler. oralari bȭle meralık o ikadıklari şeyleri sereyler ȭle otlar var sereyler kurur. yeşil çimen üsti, üstleri bȕk otlar var ȭle yapıyorlardı. /?\ tabi babasi, anasi ne isim isterse oni koyuyor. orda eskiden āmet, mēmet, asan, üseyin. bȭle isim biz şiniki isimler yokti. şini o zaman böbekler dūm yapay kırk gün gözünü açmaydi şini açık. bizım biĺader vardi, benım bizım ufāmız yedi yaşında pek konuşamaydi düzgün ama şini beş‿ay, alti ay başlay konuşmā. /?\ şini bilmem o oyunlar vardı oynaylardi evlere gideyler kim kime tanay

komşilar ē nūt şētırlar, dari kaynadırlar, bazi buyday kaynaday, gideylar elva basıyolar elva yapıyorlar. oturuylar oynar bilmem bir ne deylardı ona oynaylardi bazi oyunlar. bazi tura şeyle kōlaylardı bazi fi̯ucan şeyi nē unuttum ben onlari. /?\ biz ayvanlardan aşiklar koyunlardan ne çıkay toplardık o būk aşī delerdık bōle kurşum doldururduk. /?\ kurşum içine dökerdık a̯ur olsun ursun. dolduruyduk ōle koyaydık bi şey üstünde dökeydık onun altını kapadıydık oluydi. aşık oyuni, buzlarda kışın ō üç‿ay, dörd‿ay bi şey çıkmay. biz yazın dēlım iki araba un yaparız, doldururuz sandıklari. giderdık kırk, elli kilo fasule alırdık. iki, üç tane koyun keseydık fazla, pastırma. sōna koyun kesılıy et alıylar orda eti asardık bōle git bi parçe kes koy mangalda bōle şēt gıdayı. sōna tere yā var, er gün mutin. o mutin düveler tere yā sıcak ekmek çıkay, ekmēn içine o yayı bir şēdırsın biraz da kırmızi püber ekelersin ōle. /?\ dibek te būk o biraz mutin bayay bu kadar var yerden bōle tokmay var düvey, yāyını alıy. yā çıkay üstüne alıy kaşikle yāyi. ben vardara panayır oluydi orda gideydık. kolumuza ne bileym bōle beyaz, kırmızi bālaydık. gittīmız zeman o ipi kopari vardara ataydık. gideydık kirez alıydık vardar er zeman görüydük. vardar uzak dı̀ļ yarım sāt bize. benım esas babam dorfullida būme annemle evlenmişler buray gelmişler. te bizım köye gelmişler. orda bizım annemın kocasi i̯uk kocasi ölmüş, āmetmiş ismi, ölmüş. bir ablam var ondan dā sā. (¦) var da ablamī̀l orda ev yaptilar. em ōllari var ōlu var iki tane bi tane yeni manisada düble evlerde, emekli orda. bir çocuy da bozköyünde ōretmen gelini de ōretmen kendi da çojuy da yūsek mendis o̯udi. öbür ablam var o da ö̀ļdü o ablam ufay onun da toruni var būk mendis oldi. şini ablamın bi toruni var şini matamatik ōretmeni çıkti. bizım da kız okuy konyada. benım kızım dil çocūn şeyi torun. birisi anadolu lisesinde okuy, birisi lisede okuy. bir olanın dört tane kızi var üçü okuyor ama onlar dine çok yakın bej vakıt namaz kılarlar episi. anneleri kılay anneleri biraz arnavut. anneleri kılay benım olan da olanlar episi kılay, gelinler kılay üç tane gelin var. /?\ yoktu şini bu tito gè̀ļdīnden sōna jamilari kapatti, ocalari kapatti demesi tabi engel olunca bir‿ki sene milletın dā kolay gè̀ļdi /?\ dil türkiyē gelmedi de esas dini bilgileri ondan az kaldi. eski ökümetler vardi ǵavurdi ama kuran vardi, er şey vardi. /?\ biliyorlarmiş, gideylermiş jamida kuran kurslari varmiş. /?\ vardi eskiden feraceliydi iç kadın erkez ferace atardi suratında filan vardi. ama sōnadan bi kanun çıkti, tito zemanında kanun çıkti yasak etti feracey. bu sefer kadınlar nāpti bōle başına sıkıyor. içeri ataylar feraceyle gördi mi içeri alıylar. biz orda bazi içeri aldilar adamlar biz feracey atmayz dediler. ne dedi türkiyada var bu er yerde var da sizde nasıl olmaz. en önce türkiyada ferace yok dedi.

tabi burasını gösterıylar. sōna millet uydi. bō̄le eskiden göremezdi yüzü sarılıydi ama ondan sōna açık yüzü korkuyor. içeri attilar kaç kişiyi. vardi türk te vardi şey milletvekili filan vardi geliyordu o milletvekilleri ama ana dili gibi ǵavurce da konuşuylardi. karilari ǵavurdi biliyorum sait bey vardı orman bakani bizım köye bō̄le bitışıkti bi köy. karisi ǵavurdi. firuz bey vardi karisi ǵavurdi. kamuran bey vardi karisi ǵavurdi. bizım orda ǵavura, burda duyuyorum ǵavura gidey babasi gururlanıyor, bizım orda ǵavura mi imḱani var mi. bizım çocuklar ǵavur kızlāndan alır, er şey şētır ama bizım kızlara ǵavurlar bō̄le gözüni (¦) agā sizın kanunlānız fena. ben biliyorum bizım kız vardi benım yajımda ē bi şetti babasi içeri giriym bizde dey serbez girebilırsın. ama bizım evlere gèl̩di mi tak tak tak kapıyı çalar. agā, agā, agā! çıkaysın ē bō̄le bō̄le gèl̩ aga sizın kanunlānız derdi.

M2.3/3

Meryem Sezen / 82 yaşında / Karatmanlı-Köprülü doğumlu / Okuma yazması yok. / 1957'de Turgutlu'ya yerleşmişler. / Türkçeden başka dil bilmiyor.

tanışma: /?\ mīrem sezen. /?\ seksen‿iki. tabi ya yaşlıyız gāri biz. /?\ ben karatmanlidan. /?\ türk‿idi, iç yok‿idi ġavur bizım kūde, epsi türk. vardi te kasaba deydık, ordan tutaylardi dūnlerde bizde çingene karılar dayre çalaydi, dūn ōle yapaydık. onlar çalaydi biz oynaydık dayrece burda tek mi deylar ne deylar kim bi̇l̇iy. biz orda ōle deydık. dayrecileri tutaydık pareyle gelıylardi. /?\ aa ic gitmedım. iç küvermediler beni ic gitmedım babam anam küvermedi. okutmadilar ani būk kız‿ idık ta o zaman da küvermediler kari olduk gene vardi mektepler gene küvermediler biz ic bilmeys, iç okumadık. /?\ türk türk epsi, epsi türk.

türkiyeye gelişi: /?\ evli, dört tane getırdık memleketten kıs epsi. burda oldu üç tane ōlan burda oldu gene. /?\ yōk iziyet miziyet yok‿idi. e buray erkez gelıydi açıldi türkiyā ondan dedık adı gidelım türkiyā ġavura mı vericez kızlarmızi. adi madam açıldi erkez iç kimse kalmadı orda. iç kimse kalmadi ōle bıraktık. arnavutlar aldi, şoplar aldi /?\ bulgarlar, onlar dişardan gèl̤me aldilar bizım topraklari ucuz ucuz ayde. /?\ vardı vardı pomak ta vardı. onlar yakın‿idi ama bilmem nerde yaşaylardi sōna biz burā gelırke onlar gèl̤di doldu oraları aldilar erkezın mallarnı ucuz ucuz aldilar pare çok vermediler. gèl̤dık buraya. e buray da gèl̤dık burda bulgaryalar gèl̤miş onlara mal falan vermişler bize vermediler içbi şey biz gene (¦) ondan vermemişler. /?\ vardı canım vardı ama onlar başka yerde oturu biz nerde oturuk yok‿ idi orda. /?\ oni yaptilar oni çoktan attilar ordayke dā. vardi te ani o kara pürgülerden sōna ōle dokumadan vardi dokuyduk, işe gideydik örteydik başımıza astar deydık. ī attilar onlari bōle kaldık şifonle. /?\ var‿idi ya vardi tarlalarımıs uvā da gideydık. uvali dil şey biz göçmen ama tarlā gideydik işlemē, ekin dikeydık başka bostan dikeydık bilmem ne dikeydık işlemē gideydık oraya. onları yapaydık. /?\ ic bilmem. iç bilmeym kelime bile o askerde ūrendi biz askere gitmedık, ūrenmedık.

düğün: /?\ te düveriym ya. gideydık ordan adamlar bir‿afta oluydu dūn orda. çocūn anasi gelıy, var‿ise kıs kardaşı gelıy angilānı alırse babasi gelır istemē gelır. /?\ dönürle dil şini çocūn anasi var, babasi var, kız kardaşı varsa alırlar gelırler. e şini gittın o zaman dönür oluy. /?\ yōk. ne zaman gāri veriyler oray o zaman gideysın gelıysın, o zaman dönür oluy. ya o zaman dönür oluy. /?\ allaun emriyle gèl̤dım ben

senın kızi benım çocuya isteym. e onlar da adi nasib‿ise verıylar. verılınce sōna gāri alti ay mi bir sene mi duruysun nişanli ōle. ondan sōna gāri gene azır oldun mi dūn yapaysın. /?\ e ne kā var‿ise çok var‿ise alıysın elbeselık er bi şey koyaysın, kaynanā kaynatā evde İsan ne var bōça yapaysın. onlari koyaysın, o gene getırıy sana. o gene getiriy o bize elbese mi ne kā kuveti varse zenginse dā çok getiriy fakir‿ise dā azacık getiriyo. /?\ bōça bizde deylerdi. burda kapsak deyler, burda kapsak deyler. /?\ burdakiler. burda istemē gittinē ōle derler, kapsak. bōçe bizım memlekette bōçeydi. yapaydık ani kıyı işli ona koyay ne koyacak saray ona bu kaynanā, bu kaynatā bu damada var‿ise görümceler onlara da bir tane koyay. evın içinde etrafa açıumays, evın içindekilēne koyay. o kā etrafa açılırsen çok pare ister. /?\ onlar işleyler ani gergef var‿idi oray bōle kızlar işlerdi onlari. ben iç işlemedım. /?\ e te tutarlar paresi olurse dā aS tutay, alıy ama paran olmase bekleysın biras. /?\ vardı başlık parası. tabi vardı orda şini burā gèḷdiney olmadi orda vardi. başlık paresi isteydi tabi. /?\ eh beş yüz isteydi şeyine göre vaktına göre zengin‿ise dā çok istey fakir‿ise dā azacık. tabi ya burda kalkti başlık paresi. burda bile geldineyn birkaç vakıt vardi sanıym ama sōnadan kalkti. /?\ tabi kaplaysın yorgan tabi ya vardı. dūn için azır‿oluysun. sen vaktın varsa iki yorgan diktıriysin onlari kaplay /?\ yastık deydık uzun yastık, karyola yastıkları. e çİzde ne vardı memleket gölmey dokuyduk kendımız dikeydık. bōle koca donlar alti metreden orda ōleydi. öle filcanlar, çay bardaklari, su bardakları onlar vardi. başka bi şey yok‿idi ōle çanak /?\ yok‿idi onlar o kā. biz oralari fakir‿idi yok‿idi o kā. /?\ konşu kūleri çārmaydık ısım akrabay dūne çārısın. kim‿ise dayın, amican, dayılar /?\ vardi canım. tutaydık kari, yemek yapmā salli günü bir aftaydi dūn, salli günü oldi mi okuyucu kari gezeydi ısım akrabay. var‿ise bir yemeni sen koyaysın onun bōçesine, okuyucunun, yok‿ise bir peşkir koyaysın. onlari koyaysın ediye olarak o çārıy dūne ya o veriy onlari, o karıya. okunti dil biz davetiye. çārıyo gezey salli gün çārıyo dūnümüze em yemē gelın em dūne. o kari yapay yemekleri, bir afta şēdıy. /?\ yōk içbi şey yapmadık oynaylar, dūn. ısım akraba gelıy. yemek, oyun misafir gelıy onlar. cuma güni dūn bitey damat gidey kaynanasına. /?\ kendi aralarında, ōmas kadınlar yapar. geline kına ururlar, otutturuylar orta yere, örteyler kırmızı yemeni. /?\ bilmeym vardı ama o zamandan beri durur mu aklımda gāri. şēdıylardi canım sūleylardi ani aşrı memlekete kızlari vermesın ōleleri sūledİne o zaman ālacan gelıy. ben tabi karatmanlidan gittım kişinā gelin. on dokuzda nişanlandım yirmide tam kocā gittim. atle gelırlerdi aụmā. ata bindirİlerdi bizi. saraylardi şeye yüzümüze gİdiri kara ferece burda var karılar giyey.

üstüne da örteylerdi bir telli, yālık deylerdi üstüne örteylerdi, gelının yüzi da örtüli. biri gelıy bir şey var‿ise kaynın damadın kardaşı tutay elında o bi̇̄girın, götürüy o, o çekerèk̦, gelının elında. gelin bālay o bi̇̄gire bir peşkir asayz oni. gelinin koyaydı başına kaynana bō̄le şēdıy ileri gidey ben geriden gideym posteki atay. o postekiye basaym bir ibrikle su akarak akarak mudvā gideys. şindi ben bō̄le gideym çekey oni dā oray ep üstünden geçeym ben. orda gideyler mudvā uruylar başımi. bō̄le di̇̄diriyler kapıya da evde oturaym çıkmaym dişari, başını uruylar duvara. /?\ veriyler, dizine otutturuylar sen gene çıkarıysın mendil veriysin o çocuya. otutturuylar dizine erkek çocuy da erkēn olsun i̧ukten. otutturuler dizine ben gene koyaylar benım gū̄süme mendil kimi otutturujaklar. şini akşam oluy yatānı yapaylar ona veriydin peşkir ya gölmèk̦. /?\ oluy da ileri gelıy onlar, nişanda takaylar. yüzük takaylar, zengin‿ise beşli yapay yok‿ise sade kolya i̇̄sanına göre. şincek çārıylar gideyz biz, biz onları gene biz çārıyz yemē sōna bir dā gāri. o da alıy o zaman gāri akraba oluy. o zaman gāri karışmış oluyo.

doğum: /?\ e benımki sekiz tane oldi ep kaynanam koyardı, biz iç karışmazdık. /?\ aa ic demeydık. kaynanam ben gelin filan kişin adını çok beyendım koyaym oni, ē koy. biz iç karışmaydık. ep kaynanam koydi. /?\ şey dört tane āç, oni kaplaydık burda asaydık iki şeye, iki tane şey orda sallaydık bebeleri. orda yatıy ya. alıym emziriym gene orayı koyaym. /?\ vardı ya okula gömeylerdi okusun diy, mektebe gitsın diy, okula gömeylerdi göbēni. /?\ tuz koyardık sōna dā bi şeyler koyaydık ama bō̄le bunlardan koyaydın. sōna orda ikaysın. ne zaman bebe kırk günlük oluy o zaman gideydık kırk gezdırmē. ısım akrabā gideysin, yumurta o zaman veriyo. o zaman veri sana yumurta koyay oray, bi parçe ekmek bir baş suvan, bir yumurta. ana yēcek o suvanı da sütleri gelsın kaçmasın, onları yapaydık. /?\ ā dij bubası deydık biS. dij babası, dişi çıkmış ya oni kaynattırıydık /?\ buyday, diri dū̄meden, diri buyday kaynatırsın ısım akrabay çārıysın onları yeylar. çocuy orda otutturuylar bakalım koyaylar biçak dā şey koyaylar çocuk‿ise bakalım ne alacak. neye i̧ukten alırsa oni oluy, o meslē olacak. /?\ olmaydi da şini dişari geceli çıkmazdın l̤amba görüse sütlerin kaçmasın. bebeni emzırıysın kırk gün dişarı ondan çıkmaylardi, ışık görmēsın. hā kocakari masali ō̄le adet.

tedavi yöntemleri: /?\ ne olajak birasçik şey südünden koyaysın bir damla raki damlattırıydın kulāna, āzına karnı ārmasın onlar toktor yok‿idi. astalıy toktora götürmeydık ȍl̤di, ē eceli ge̯umiş ȍl̤di. gezdırmeydık burdaki gibi dȉl̤ astalandi mi götür toktora serum félan geçıttırıylar bizım orda yok‿idi. uzak‿idi toktorlar kasaba

yok‿idi kūde. /?\ var bir kari o ūrenmij duasını götürüydün okutturuydi kırk taş toplaydi okuy dīriy okuy dīriy sebeb‿oluy geçey sōna. /?\ hē okuy dīdiriy o dirsē kırk taş ondan sōna geçey o. inanç kanaysın. nazara gene şeydi kömür ateş, oni okuy okuy okuy suyun içine küveriy okuy okuy o ateşi küveriy su içine cızt o şēdıy. o suyu içittırıysın, götürüysün bir yeşil ot köküne dökeysın. sebeb‿olsun o ot kurumase o zaman ī, kururse ölecek. /?\ ā oni bilmem. /?\ hı ben karatmanli. orda karatmanlida dūdum būdüm. beş sene gene gittım alamız ȍḷdi karacalıya ordan ben beş sene de durdum karacalida gittım gelin ordan. /?\ yakın kū. cumali, karacali ōle atlari. ē ōle kūlerin atları onlar. bindım ata gèḷdilar, aldilar, götürdüler.

akrabalık adları: /?\ tezem, teze, teze deydık. /?\ dayi, dayi deydık. /?\ ala /?\ görümcem. /?\ kaynım oluyo. /?\ èḷti, èḷti oluyo. /?\ aa biz demeydık. çocuk, çociya çocuk kıza kıS. bizde yok‿idi uşak muşak yok‿idi. kūn şeyi nasıl‿ise konuşuylar ōle bizde yok‿idi o.

sayılar, gün , meyve, çiçek adları: /?\ sayarım o kā canım fazla sayarım. sayaym bir, iki, üç, dört, beş, alti, yedi, sekiz, dokuz, on. /?\ orda da ōleydi, hā orda da ōleydi onlar. eskiden da ōleydi. bak dīşmedi orda da ōle deydık, burda da bōle deyler. /?\ ō āç çok vardi. kaysı vardi, armut vardi, epsi vardi. dā ne vardi be? erikler er bi şey vardi. /?\ koca çiçek, karagöz onlar şēdıydi. burda nası var karenfil epsi vardı orda da çiçek.

yoğurt, peynir vb. yapımı: /?\ yūrt çalaydık, pīnır yapaydık. /?\ yayıkta. tātadan çomak bir yuvarlak takıli aşaysına onunle düveydık. sōna o yā topkalanıy orda boşattırıydık, alıyız yāyıni. sade yā deydık. oni biz ep yerdık, başka yā yok‿idi orda. oni toplaydık toplaydık erıttırıydık oni dolduruyus küplere. dolduruyuz onlari vardi sırli küp orda. onlara dolduruyduk sōna gāri bütün kış onu yeydık. alıyz bir kaşik koyayz yemē. orda yok‿idi bōle zītin yāy falan, çiçek yāy falan. ep yeydık şey inek yāy, sade yā. nor yapaydık. /?\ koyaysın ateşe birasçık tuşçāz ataysın içine. ondan sōna oni kestırıysın, torbadan süzeysın. vardi püber, kış için basaydık onlari. püberli nor yapardık, pīnır basardık, onları yerdik. e pīnir biz deys. /?\ onun mayasi var çarşida. oni birasçik elın dayansın, süt o kā ısıttırıysın. sōna ona ataysın bir kaşıcak, yemek kaşiy ört onu orda. o tutuluy, yūrt gibi tutuluy o. oni birasçık kaşıkle karıştırıysın su çıkay yokari. koy torbā süz, taj gibi oluy o. /?\ torba deydık biS. kese, torba ā oni, hī dokuma bezden, oni asaysıns bir gece duruy o sabāisi kaụkaysın keseysın oni kalıp kalıp, kalıp kalıp biçakle, tuz ekeleysın, koyaysın bir tabā. /?\ inek südi, koyun südi epsinden oluy o. ondan sōna basaysın küpe ona kaynattırıys ani

pi̇nirden su ne süzülüy ya ona biraz tuz ataysın o suya, ateşte kaynattırıys oni. /?\ nor ōmay, oni koyaysın ona su pi̇nıre, o su içinde duruy o, su içinde duruy o. bütün kış ye. evden yapaydın bozūmasın. ōle yapaydık orda. burda şini git ā bir kiĺocuk ye, gene git ā bi kiĺo ye, yok küpe koyasın, küpe yok koyasın. /?\ fiçı gibi vardi, e kimın ne dā azacık küpçēz vardi koyaysın o sırli şeylere. topraktan, içi sırli, kabarmay. gene kimın gene çok var, vardi şey tātadan ona koyaylardi, basaylardi kimın çok koyunu var. e bizım az‿idi biz ufak şeye koyaydık. tavuk vardi epsi vardi, koyun var‿idi, keçi vardi epsi vardı.

aşure, nişasta yapımı: /?\ o kā çok erken kaụkmaydık. ā burdaki gibi vakıtta kaụkaydık. o kā kaụkarsen, er gün er gün işleydık. orak biçeydin, arman düveydin epsini yapaydın orda. /?\ yapardık. oni var āçtan dibèḳ, demirden da şeyi vardı onun. oni ıslaysın, oni koyaysın ona bōle ep düveysın onunle. buyday, kap atay o. kap atti mi oni evseysin rüzǵarda (¦) savuruysun şeyde, savuruysun kepekleri rüzǵar götürüy o. ōle savuruysun, ondan sōna koyays, ikaysın güzelce, akşamdan amlattırıysın. koy kaynasın. istersen ōle tatsız ye istersen şeker at ye. /?\ koyardık var ne var‿ise, var‿ise epsinden koyaysın yok‿ise gene biraz fasule biraz nūtçāz, dari kataysın. /?\ hā daụtturuyduk ya konşilara burda da daụturlar orda da ep adetler ayni. /?\ nişeste derdık. on bej gün oni koyaysın küpün içine buydayi koyaysın oni duruy onda on bej gün. ondan sōna çıkarıysın oni ayakle çi̇neysın. süzgüden süzeysın. ona sōna koyaysın te bir bū̇k bir şeye tava mi gāri ne var‿ise ona koydun mi ona koyaysın altına saman, üstüne da ya kül ya toprak, o suyuni çekey. ondan sōna koy tepsilere, koy güneşe kurusun. eleysin elekten. ondan baklava yap, nişeste oluy o, pèḷte yap ne istersen yap. istersen elva yap, baklava yaz. /?\ bilıyz tabi yapaydık, un elvasi da yapaydık ama o nişesteden da yapaydık. nişesteden oluy nişeste elvasi, undan un elvasi. /?\ hā daụttururduk tabi. tepsilere yapardık bōle yuvarlak ekmekler, yapardık undan elva daụttururduk şini adetler kalkti.

dokumacılık, giysiler: /?\ bilırdık. tātadan düzen var, tātadan yapıliydi, ona tarak vardi tefesi vardi ayaklık vardi bōle basaydık ataydık basaydık ataydık. el bezi işlerdık, uçkur belımıze bōle don yapardık uçkur geçırırdık. /?\ önlük gibi dī̇l (¦) şalvar giyeyler da burda uçkur onlari dokurduk kendımız işlerdık, burda arkadan sarkıttırırdık onlari, o işlileri gözüksün. /?\ e nasıl istersen, angisini beyenırsın. bilmem ki örnek adi. ōle beyendīnı yapaydın. kendımız yapmazdık çarşida boyali alırdık. /?\ nalın derdık. var‿idi lastik vardi, tātadan vardi nalınlar. /?\ bayramda gī̇mezdık işe giderke giyerdık. nalın gī̇mezdik canım ayakkabi vardi orda da. burda

nasıl ayakkabı orda da vardı. /?\ yemeni, tülbent. beyaza tülbent derdik (¦) şami derdık ani te bo̅le oyali oldi mi te. şami deysın şamiya tülbente beyaza tülbent deydık. batti çıkti yapaydık yumaktan yumaklar vardi onlar tülbent.

kalıp sözler: /?\ öfkelendın mi ne gelırse aklına epsini deysın, gözün çıksın bilmem ne er bi şey dersın. /?\ su gibi aksın su dökersın. şeyle doldurusun sürayiye arkasından dökersın su gibi çabuk gèl̩sın, su gibi aksın. güle güle gitsın güle güle gèl̩sın. akrabalari getırıy ne var‿ise askere gidey, ediyeler getirī̆ler. /?\ ne dersen oni, duan var‿ise ya. döndüm sayıma niceydi vardi ama unuttum bilmeym.

M2.3/4

Kadriye Bostancı / 76 yaşında / Karatmanlı-Köprülü doğumlu / İlkokul./ 1960'ta Turgutlu'ya yerleşmişler. / Türkçeden başka dil bilmiyor.

tanışma: /?\ kadriye bostanci. /?\ yetmiş alti mi, yetmiş üç mi, yetmij beş mi tōle bi şey. /?\ aa ben karatmanliliyim. kişinā evlendım. /?\ türk‿idi bizim orda ġavur mavur yok‿idi. sōna ne zaman satıldi şey evler satıldı ondan sōna ġavurlar gelmē başladi. bizim memleketimize ġavur yok‿idi, ep türk‿idi. ne zaman evler satıldı o ġavurlar ordan tabi kim alacak evleri ġavurlar alıy onlar o zaman geldiler. /?\ būk‿idi ya bilmem kaç āne bilmeym ama māmutlar dā ī bilır onları ama bizim karatmanli būk‿idi ama kaç āne oldūnu bilemem kızım. /?\ dur şini köpürliye aa iştip kazasına, iştibe bāliydi. iştipten biz kaldırdık paşaportlarmızi şeylerımızi ordan iştipten aldık, paşaportlarmızi burā gelırke, türkiyā gelırke. /?\ gittim. vallā orda dört sene mi okuyduk beş sene mi ịukokulu bitirdim bir dā gitmedım. /?\ türk‿idi. sōra gèḷdi bi ġavur karisi o azacık çat pat ūrettırıydi ama o kadar başka sōra şētmediler. ama dörde kā beşe kadar ben okudum ilkokulu, ilkokuldan çıktım tamam bir dā gitmedım. /?\ cumali, dorfulli, köseler da yakın, kişina ama tabi kişina benım evlendīm o dā yırak‿idi biraz benım evlendīm yer, evlendım ne oray orasi dā yırak‿idi. /?\ ovaydi, düz ovaydi bizim köyümüz iç dā mā yok‿idi. kişina gittīm yer orasi dāydi. orasi dālık‿idi bizim evlendīm yer dümdüz‿idi, ovalık. /?\ farkliydi. onlar dā başka türli konuşuylardi bizim dā düz. bizim düz konuşuyduk ama onları biraz sardıydı onların konuşmaları dīşik‿idi. yani konuşuylardi gidīriz gelīriz onlar ōle konuşuylardi. sōna sōna tabi ben gittim ben alışmadım onların dilından ama ben gene aynı şeyimi ben ep ōle konuştum şēdemedim.

türkiyeye gelişi: /?\ kaç yılında ben bilmeym ki kaç yılında gèḷdık. adam bilıy ama bak ben bilmeym. dā geç gèḷdık biz en son biz gèḷdık zatin kalmadi kişinada kimse kalmamış‿idi gāri biz gèḷdık. ilk istanbola gèḷdık, oray dūru gèḷdık. orda bir‿afta kaldık sora akrabalarmız vardi ordan şeyden memleketten gelen onlara gittık. kaynamın kıS kardaşi vardi oray gittık sonra. orda durduk bir‿afta kā mı orda da nerde durduk ondan sōna ev baktık kiralık miralık aradık artık bi şeyler yaptık. istanbolda üç sene oturduk, üc buçuk sene oturdum ben istanbolda. /?\ taşlitarla, taşlitarlada, gümüşsuyu taşlıtarla. var‿idi orda da var‿idi dā fazla bizim göçmenlerdi. sōra üç sene, üç buçuk sene sōra durgutluya gèḷdık. ben burda oturmaydım ben okulun karşısında bizım evımız‿idi. ondan sōna eltiye bıraktık orasını, elti iki

eltıydık biz buray gèl̩dık kāvelerın yanına biz burda şini oturuyuz. /?\ dedeleri görmedik ki ne kaynatay gördük ne.. benım yok anam dā ufak‿ike ben anam ölmiş. ben bilmeym ben anami ama babam biliy. babam türkiyā gelmiş türkiyā burā gelmiş askerlīni burda yapmiş nerde yapmiş. ondan sōna o türkiyā biz tekrar ne zaman dediler türkiyā gelincek yollar açıldi babam ep deydi rāmet olsun canına, ben deydi türkiyā beni allā götürmesin beni allā canımı burda alsın. istemeydi burā gelmē esnada babam orda memlekette öldi buray türkiyā gelmedi.

yatırlar, hıdırellez: /?\ vallā vardi ya vardi birkaç tane ama kamber baba var‿idi kamber baba vardi oraya gideydik. onun bi günü vardi kamber babanın. ıdırlez oluydi ıdırlezin i̧uk güni idırlez ikinci güni yusuf dede oluydi üçüncü günü kamber baba oluydi, üçüncü güni. kamber baba vardi onun tülbesi bile var orda. orda icbi şey yapmaydık orda toplanıy millet oturuy, oturuylar orda şenlik yapaylar satıcilar şeyler er şey. gelinler, yeni gelinler orda çıkar yusuf dedede kamber babada yeni gelin evlenmişler. onlar o zaman orā çıkaylar gīniyler kuşatıylar eşālāni. eşā çok‿idi orda eveli memleket eşāyi. /?\ demeylerdi, bizim düz konuşuyduk onlar ōle o dedım ya kişina ben nerede evlendım o tarafın konuşmalari başkaydi ama bizim konuşmalarmız güzèl̩. ōle konuşuylardi iç fazla şey yok. /?\ tabi evliydim ya iki tane çocūm vardi. murat ufacık‿idi, ibrayim dā bū̄k‿idi murat dā küçük‿idi. muradi altı aylık getırdık ordan altı aylık ufak‿idi ordan getırdım. /?\ nereyi gidecem kızım kim gidecek memlekete. gidey abim gitti geçen, bu yaz gitti. o gitti çocuy götürüy onu o gidey ama ben gitmeym nereyi gidecem yok giden yok.

memlektte evler: /?\ atırlaym tabi atırlamaz mıyım. dīl‿idi bū̄k evlermiz ufak evlermiz. /?\ tabi kerpiçten. bi katli da var kimisinin iki kat var ama bi kat dā fazla bi kat, iki kat yok. /?\ ikinci kat deylerdi bilmeym ne deylerdi üst, yokaysını. /?\ ha tabi ayvan dami da var altta canım var ayvan damlari da tabi dam deyler orasi dam yokarda īsanlar oturiy. /?\ kaç oda, yok‿udu oda moda bir oda. tabi asır atardık kimse gelıy bir kilim milim var‿ise egel ataydık ama asır yok nerde şey, asır tabi. /?\ kireçle. vallā fırça, süpürge ne bulursen onunle yapaydık badana. tabi süpürgeyle yapaydı dā fazla. /?\ yemekler ocakta pişiy mutfak var‿idi ayri mutfāmız vardi, mutfak vardi. ekmek pişirmē yerımız vardi mutfak ayriydi. ayri mutfāmız orda. /?\ ekmeyi sofrada yapardık. tekne dīl sofra ani bū̄k sofra. orda da var ama biz sofrada dā fazla yapaydık. yemek sofrası ayri ekmek sofrası ayriydi. yemek yedīmız sofra ayriydi o ekmek yaptīmız sofra ayriydi. /?\ tabi orda yūruduk. bezlere yazaydık, bezlere onlar mayalanıydı orda ondan sōna pişiridik. /?\ ocakta biz vırışnikte pişiridik

sen vırışnik anlamasın ne deysını. şini burda sac deyler orda vırışnik deydık biS. onda pişiriydik. ponisa yapaylardi. /?\ bizim kişinanın ōleydi, kendi köyüm dil‿idi ōle, kişinanın kayān‿idi senın dedīn gibi ama bizım keremit‿idi. (¦) kori onların orda kori vardi bizim yok‿idi kori mori düz‿idi bizim dümdüz. bizim dil‿idi yakın yok‿idi. bizim yakın dil‿idi onların yakın ormana yakın onların em kişinanın em karasların onların oralar yakın‿idi. ormanlık‿idi onların ama bizim düz‿idi.

kış hazırlıkları: /?\ salça yapmaydık. bi salça yapmaydık ama kalan şeyini yapaydık taranasını, bulguruni, makarnasını èv makarnası yapaydık yazaydık, keseydik. /?\ tabi ev makarnası yufka derdik biz orda, orda biz yufka derdik burda makarna deyler. te ayni burda yazayz ama orda güneşte kurutuyz biz kesme bilmeydık, burda keseyler. kap o da yazaysın yumurtayle sütle yumurta yazaysın sereysin kaplari güneşe, güneşte kuruy onlar açılıyler bōle kokoroz gibi patlaylar. ondan sōna bi üc dört gün kuridi mi dolduruysun şeylere onlari kışın onlari yeydık başka orda makarna yok orda satın makarna yok‿idi orda. burda er şey yapayz ama orda yok‿idi. orda yazın yaparsen kışın yēcen makarnani, bulguruni er şeyini azırlācan. ama başka şey orda yok ama burda er şey var gene burda. /?\ nişasta da yapardık. nişestey gene şini yapmays nişestey gene yapaysın buydaydan. bir‿afta on gün mi ne o şēdiy orda nişeste. oni ep suyunu dīştiriysin īşi suyu çıksın su içinde, nişestey çīnersin. çīnedıkten sōna onlari çīnedıkten sōna suyuni süzersın suyuni, süzdükten sōna küllersın külleydık üstünü. üstüne ya saman koyaysın ya bi şey üstüne bi bez koyacasın onun üstüne saman koyaysını, samanın üstüne kül koyaysın o suyuni çekeydi onun. onu yarındaysı sabay çekeysin onlari nişestey sōna bōle kaldırıysın koyaysın parçe parçe, kaldırıysın koyaysın tepsilere. ondan sōna nişestey uvaysın iki üc gün kuruy elekten eleysın ince elekten, kalın elekten irisi, elva yapaysın irisinden özünden tatlı yapaydık. özünden tatlı yazılıy dā irisinden şey elvasi nişeste elvasi yapaydık işte. ne anlataym tōle te. tencerede tabi tencerede şeker, kaynadıysın suyuni, em koyaysın em karıştırıysın em koyaysın em karıştırıysın topkalanmasın ōle ōle topkalanıy o. topkaladi mi yāla koy tepsiye, yāla koy tepsiye topka topka ırmık te o nişeste elvasi. boncuk boncuk oluydu o. özünden tatlı yazardık tatlı yazardık baklava, baklava yazardık özünden. /?\ özü özü, öz incesi senin anladīn incesi yani elettireceysin sık, sīrek irisi üstüne kalıy altından tatlı yazaysın, o incesınden tatlı yazays. /?\ ayni burda nası yapayz gene orda da ōle. amura yumurta koyaysın, süt koyaysın, yūrt amuruna yā koyaysın amurini tutaysın ōle tatli amuri. /?\ sofrada oklayle te. içine urva koyaydık biz orda dā fazla urva koyaysın, ceviz varse ceviz

koyarsın urva yaparsın. /?\ urva demek yumurtayle yapaysın. bir yumurtadan mi yapacan iki yumurtadan mi biraz şeker koyaysın uvaysın uvaysın oni kavuruysun güzèl̩. pembeleşene kā pembeleşti mi ondan sōna ondan katlara koyaysın, urva koyaysın. ceviz var‿ise ceviz de koyasın ceviz yok‿ise sade urvayle yapays. tabi tere yā yālaysın üstüni o yālamadan olmaz zati. tabi kızdırıysın kızdırıysın, yakaysın yayını yaktıktan sōna üstüne kaynar kaynar oni dökeysin yayi. /?\ e şerbetini gāri kararlamā yapacan, şekerını koyacan, şerbetını erittırecen ılık ılık dökecen tatlının üstüne.

karışık konuşmalar: /?\ yok izmirde benim akrabam. yok zaten benim akrabam yok bir abim kalmıj ben bir. te abimın kızlari var onlar manisada, kimisi izmirde kimisi manisada. /?\ bizim memlekette pek yok‿idi çingene. köprülüden çingeneleri, ça̤ugıci tutaydık davul ani dūnlerde dūn yapay ya millet ça̤ugıci tutaydı çingeneler kasabadan geliydi çingeneler. yok‿idi, çingene bizim orda yok‿idi. /?\ eh be kızım be çocuk‿ike sen, sen görseydin benım alımı ben çocuk‿ike ne annem ölmüş ufak ben ufak‿ike annem ölmiş. babam yaşli babamle abim būk, benden būk babam abim. iki kardeş‿idik biz annem ölmij ben ufak‿idim dā bilmeym anemi. ayal meyal anemi bilıym o zaman bi kolera astalıy tutulmişlar o kolera astalīndan em annem gitti em abam ȍl̩di. annemle abam kasabā götürdüler doktora götürdüler, köpürlüye te dedīm gibi orda doktordan onlar eve gelmediler. annem de orda ȍl̩di ablam da orda ȍl̩di. biz kaldık babamle abim ikımız, üçümüz kaldık yok başka şēden yok. biz ben ufak kārı nası būdüm o ufaklīmı ben vele şini atırlamaym nasıl būmişim o zaman demèk̩. babam evlenmedi, sōna abim biraz būdi, abimi everdık sōna abimi everdik, yengem beni dā fazla okula ben giderke yengem başımi taraydi okula yollaydi, okula ne gittım o zaman. o zaman būk işte kaç yaşında gittim bilmeym gāri ama yengemi aldık ondan sōna ben yengemi aldıktan sōna abim ne zaman evlendi bilemem kaçında evlendi o beni okula yollaydi, başımi taraydi saçlarmi okula gideydim. ordan ben okula oray gittım dört sene okudum okulda dört beş sene o kadar ama annem yok babam işte, babam ayvanlari götürüy sīrtmaç‿idi babam götürü ayvanlari /?\ tabi ayvanlari toplaylar şēdiyler onlar otarmā gideyler akşamına gene erkezın ayvani gelıyler erkezın ayvani evıne gidey. ben ōlelıkle būdüm kızım. ben çok iziyet çektım ama dedi ya şeyin gibi anlattırmā şēdıysem kiyemet var anlattırayım.

akrabalık adları: /?\ annemın kız kardeşi tezem olacak ama yok. teze meze yok‿idi benım bir tezem vardi o da karaslarda evliydi bir ona gideydık ama o da annem ȍl̩dükten sōna gittik bikaç kere tēzeme de yokari karaslardaydi annemın kız kardeşi.

yokari karaslardaydi o oray gideydık tezeme. /?\ dayi, dayi deyler tabi. /?\ babanın kız kardaşına ala, erkek kardeşine amica. /?\ amca karilāna yenge denıydi dā fazla. /?\ yok, bizim atlariyla çārıydık çocuklarmızın murat olsun, ibrayim olsun. benım dört tane ōlum var bir de kızım beş tane. /?\ burda abi deylar biz aga deydık orda aga deydık abiye aga deydık, aga çīrıdık. şini burda biz gèḷdık ne zaman buray türkiyē abi burda dediler abi o zaman biz başladık abi demē kızlar olsun şey olsun bū̄klere şeylere. ama biz orda aga deydık dā bū̄müze aga aga çārıydık sōra burda abi alıştık demē. /?\ görümce, kaynım, èḷti /?\ benim kız kardaşım onun baldızı oluy, benim erkek kardeşim kayınçesi. /?\ gelin mi oluy gari ne deyler bilemem ne denır ona. /?\ tabi baba deydık, baba deydık anne deydık. yalnız abla demeydık orda aba deydık şeylere ablalara şini burda abla deyler orda aba deydık. bū̄k benım bū̄me aba deydık ama şini burda abla denıy.

organ, sayı adları: /?\ sırt, buralara ne decek ne deyler buralara dur de aklıma gelmey buraya ne deylerdi buray kā dirsek burdan yokari burda kollarım, kolların kabalari mi deyler ne dēler gāri bilmem. /?\ bilèk̦, avuç, parmakların, tırnak, gū̄s, boyun, ense /?\ tabi karnım ārı yürēm arıy deydık ōle deydık burda ū̄rendık şey demē. /?\ bel, baldır, baldır te burdan aşay buray kā baldır, dizden aşay onlar diz te onlar da. baldır mi dēler ne dēler bilmem bilemem gāri. /?\ tamam sayarım bir, iki, üç, dört, beş, alti, yedi, sekiz, dokuz, on.

bayramlar: /?\ bayramlar orda çok bayram oluydu da bak. bayramlarda neler neler şediydik bakma o zaman bayramlar çok güzel oluydi şini burda bayram gene bilmeyz bayram oldūnu ama gene yapayz burda. er şey yapardık bayramda. /?\ tabi erken kau̯kaydık. (¦) eĺan yapayz tabi.

kalıp sözler: /?\ bi dua edey tabi ayırli yolculuk deyiz, arkasından dua edeysin güle güle gitsinler güle güle gèḷsınler, nerey giderse tabi arkadan dua ederiz. su dökeriz tabi arkadan nerey giderse askere olsun, bir‿angi uzak yola olsun. ekmek başından dolaştırısın, tuz ekmek beklesin allā tuz ekmek beklesin, tuz ekmek dolaştırısın kafasından verırsın oni verırsın kimseye o tuz ekmek. /?\ bizim dua ne edecen allātan bulsun derız ne beddua etmē, edemem ben kimseye beddua edemem ama der canım tabi alem ne derse der tabi, tabi der allā beĺani versın, yılan soksun seni bilmem ne dersın beddua verırsın. ama tebi gene beddua biz vermemişim ben kimseye deyemem ne beddua verecem. /?\ tabi mibarek olsun dersin şenlī̄n mibarek olsun, ōle deyler.

M2.4/1

Gülşah Hacıoğlu / 80 yaşında / Aşağı Karaslar-Köprülü doğumlu / Okuma yazması yok./ 1956'da Turgutlu'ya yerleşmişler. / Türkçeden başka dil bilmiyor.

karışık konuşmalar: /?\ gülşa acıōlu. /?\ seksen yaşında. /?\ yugoslavyada, karaslarda, aşā karaslarda. /?\ bilmiyom. onlar çok‿idi biz dā azlık‿ıdık. onlar ūrendi bizim dilimizi. /?\ gitmedim. okutmazlardı, gece okuluna gittim biraz. o zeman gece okullari açıldi, gece okuluna biraz gittim. ama pek bi şey ūrenemedim. biliyom biraz okuma yazma da, yazma bilmiyom okuma salde. /?\ annem de karaslardan. /?\ e çektik ya çekmez olur mu insan. iyi kötü gene memleket dīştirmek çok zor. çektik ama ūraştık işte çabaladık. işe gittik, el işlerine e ondan sōna kendimiz yer aldık, bāçe yaptık, bāçe işledik.

düğün: /?\ dünürci derler. aklıma gelmey ne deyim şindi. ben tekede oturuydum. ondan sōna orda amıcanın anneleri gèḷdi istediler. ondan sōna verdiler işte. gèḷdiler beni paytonla aldilar, götürdiler. köpürlüde adet cumā sabāyı dūn yapıyolar geline. fazla dūn olmuyo da meseĺa gelini aldın bu gece, yarın dūn yapılıyo geline gene. şindi dedim ya ben tekeden alındım. dūn yapılmadi üle kına gecesi falan yok. paytonle geldiler aldilar beni. eh gelin oldum o gece. ertesi gün da dūn yapılıyo kadınlara. /?\ bi̇ḷsen neler vardi bizim çīzimizde. icbi şey yok‿idi kızım o zeman. babam iki entari aldi, şeyden ne diyolar koparasyadan mı nerden. ne diyolar be gelin oray? koparasya mi ne deylerdi? ordan babam iki elbese aldi bana başka yok. eh onlar da gelinlik yaptilar. /?\ beyaz gelinlik te var‿idi, e o zeman çok kıtlık‿ıdi. beyaz bulunmadı, yeşil gelinlik aldilar bana. ama çok güzel‿idi. telli telli būle em yeşilin üstüne kırmızilar, pembeler, çok güzel‿idi gelinlīm.

alman harbi: /?\ kıtlık çok kıtlık‿ıdı o zeman. yāmur di̇ḷ üleydi memleket karışık. e tabi alman‿arbından çıkti. ilk eveḷa bizim başladi, dur şini yavaş yavaş anladayım tıkanıyım kusura bakma. kalktık sabāli, annemler koyun sārke üskübe uçaklar geldi. üsküpten bizim oralardan dolaştilar būle. üskübi bombaladilar. ondan sōna üsküp bombalandi yani. eh ondan sōna köpürliye geldiler. köpürliy de bombaladilar, ordan selaniye mi nerey gittiler gene. ūlenden sōna millet yörüşti kasabadan köylere, köylere kaçıyolar. ondan sōna alaman askeri yürüdi. alaman askeri girdi tanklar, tüfekler, toplar. caddeden geçti onlar. bizim kasabadan caddeden geçtiler. ordan aşay artık yunanistana gittiler. er yere gittiler, alaman, alaman arbı. ūle oldu işte. /?\

30 bulamadık tabi sōna yumurtā bile vergi uru‿idi. kaç tavūn var, kaç yumurta yumurtlar senede? ona bile vergi var‿idi.

M2.4/2

Mehmet Çavuşlar / 79 yaşında / Aşağı Karaslar-Köprülü doğumlu / İlkokul./ 1956'da Turgutlu'ya yerleşmişler.

tanışma: /?\ mēmet çavuşlar. ben yetmij dokuz yaşında seksene gidiym. iç çalışmadım ben a̱ur iş iç çalışmadım ep bakallık elli sene bakallık yaptım bikaç sene bāçelik yaptım üle a̱ur iş işlemedim ben. /?\ yugoslavyada köpürlide. içinde dil köyünde karaslar kū̃nde. /?\ atırlamam mı canım yirmi alti yaşında gèl̩dim, karaslar altmış āneydi. /?\ on‿üç āne g̀avur vardi ben orda mūtarlık dayi yaptım askerden geldim mūtar yaptılar köye beni. /?\ orda yaptım, orda yaptım asker, orda evlendik. babamız öl̩dü çok ufak ben orda her yeri giderdim yani asanların babaları var gitti mi işte ama benim gitmedī̃m yer yoktur yani. bütün evde on‿iki, on‿üç nüfus‿idik bütün onların lideri ben‿idim. /?\ yarım sāt şini küpri yapmişlar on dekka burdan ırlamaz gibi. amıcanın kū̃nden benim annem, annem ordan. annem kişinalı babam karaslarli yalnız babam kırk bir senesinde, alaman‿arbında arpta kaldi. çok ufak kaldık biz ben sekiz yaşında babasız kaldım. bū̃dük işte kardeşlerim vardi bi tanesi öl̩di, dā üç tanesi sā. /?\ ben üçünci sınıfa kā gittim bubam ölünce bi dā gitmedim. /?\ yok sırpçe sırpçe ama gene da sırpçe yazı yazmā biliym. /?\ g̀avur‿idi sōna işte bizden sorna tito ne zaman fā̃liyete geçti tito o akıt türk ō̃retmeni getirdi. çok güzel okulumuz vardi bizim ō̃le bir okulumuz vardi allā allā burda üle okul yok, çok güzel okul‿idi. sekiz on tane şeyi vardi, odasi vardi. /?\ dört yıl‿idi. ep sırp ō̃retmen bak elan dā ō̃retmenimin adını bilen biliym dırayilka sari bir ō̃retmen‿idi yū̃sek ama çok düverdi büle elini yapardi urudu da kabarıydi ellerimiz bō̃le. o akıt dayak serbes‿idi.

türkiyeye gelişi: /?\ biz elli altida gèl̩dik. biz ilk istanbula gèl̩dik altı ay orda kaldık. biz taşlitarlada yaşadık. bizim bütün sülālemiz ordadır anımın ele kardeşleri, kız kardeşleri benim alalarım alam çocukları epsi orda. geçen sene misafir gittik yirmi gün kaldık sabā akşam ziyafet akraba çoktur orda bizim. sōna bizim insanlar birbirini çok tutar. gittin mi yani mākak yemē alırlar yani. sōna işte burda babamın kız kardaşi vardi annemin de kardeşleri burda‿idi dört kardeşi ille gidelim gidelim buray gèl̩dık işte karşi kāveleri yaptık o evler de bizim karşida. şindi buray gèl̩dik işte burda allā şükür yani zāmet çekmedik er şey edindik. karşiki evler de bizim bak. onlar tā o köşeye kā kāvemiz de var orda, onlar tā oray kā bizim orasi ben yaptım ep onlari. sōna ayrıldık biladerlerden biladerlere düşti biz biladerlen benim anımlar iki kız kardeş iki kardeşte. /?\ ondan evel atatürk zemanında gelen yugoslavyadan da var

bizim sōna kapanmıj yollar bi dā da kimse gelmedi. otuz sene sōna yollar açıldi biz buray vesikayle gèl̩dik burdan bi tanesi kefil oldi bize anadın mi seni bakıcam edicem diye devletten bi şey istemējen ona göre bizi vesikayle çārdılar buray. /?\ üsküp. ben üskübe çok gittim. /?\ var var‿idi ama şini bilmem az çingeneler kalmıştır. /?\ yok‿idi yazın geliylerdi çadır kuraylardi yazın işte orda pamuk çapasına giderlerdi şuray buray ondan sōna iş yaz bittī zaman kaçālardı köpürlüye. /?\ türkçe konuşuylardi türkçe. /?\ türkçe konuşurduk ǵavurlar episi türkçe bilir. dişardan gelen gelinler oldu anadın mı onlar pek bilmeydi ama oranın yerli ǵavurlari çok güzel türkçe bilirlerdi. /?\ benim köküm şeye bālı, oj gèl̩din mamut, şimdi bizim kökümüz türkiyadan gelme konyanın karaşeyir şeyinden karaj̩sardan. dedemlerden üle duyardık konyanın karaj̩sarından kopuşmasi‿imiş. biz türkiyadan oray gitmiş ordan genişlemiş. /?\ ova köyidi ya vardar boyidi tam vardar dibimizden geçeydi bizim. ani şarkı var ya vardar şarkısı onun kıyında oturuyz biz. bizim köyümüz çok güzel‿idi kızım. türk dēlerdi biz akiki türk yürük mürük diliz. ǵavurle karışık‿idik ama tā çok türk. bak ben askerden gèl̩dim türk köyüne bi sene mūtarlık yaptım ta buray türkiya gelince mūtar‿idim orda buray gèl̩dim gene bir dönem mūtarlık yaptım. sōna mūtarımız ȍl̩di burda azaydım ikinci defir gene mūtarlık yaptım. ben burda da alti seneden fazla mūtarlık yaptım. işte ömürümü geçirdik bȭle. kırk, kırk beş sene bakkallık yaptım. bi kızım var bak anım kız biliy kızımı benim onu yalnız okutturamadık işte lise şeye ortaokulda gideydi işte o akıt çıktı o ordan bi dā okumadi. sōna tukaşa girdi allā razı olsun işte ben yanında kardeşi o mendis kardeşi üdedi, emekli oldi şindi rāt iki tane emekli mayişi alıy. bak o everdīmiz çocuya bir sene em dūnünü yaptık em evini aldık ben de yardım ettim kızım da mayışı güzel gelinin mayışı var. yüz milyara ev aldık o toruna.

M2.4/3

Hayriye Çavuşlar / 79 yaşında / Aşağı Karaslar-Köprülü doğumlu / Okuma yazması yok. / 1956'da Turgutlu'ya yerleşmişler.

karışık konuşmalar: /?\ ayriye çavuşlar. aynı dede gibi ben da yetmiş sekiz mi ne ne kā be yaşımız? /?\ karaslardan, karaslardan em bȭle mālemiz bȭle karşı karşıyaydi. çay var‿idi māle şeyinde köyümüzde çayı da onlar o tarafta biz bu tarafta. /?\ gitmedim iç. iç yok, içbi şiyim yok ani bir telefon bakaym yok iç iç iç yok. ani bizler o zaman kızlara yok‿idi şey okumak ha. sonra kardeşime gitti o bāriye var kardeşim o gitti onlar ama o da okumadi şētmedi onun da ama telefon falan bakmā biliy o ben hiçbi şeycik. biliydim ben bilmeym şindicek. ben biliydim ġavurce. türk bile oynaydı o ben burda em ïkaym bulaşıkları şeyleri oynay ep şēdiydim onların türklerni. beraber gideydik ovalara gideydik. gideyz ovalara kayesilēmiz vardi bāçemiz vardi babamın bāçesi kayesilara şediy tē şēdiydik orda oynaydık ama hiç aklıma kalmay şincek astalandım ya o zamandan şētmedim bilmeym işte. /?\ biliydik epimiz biliydik ama onlar dā çok bizden şēdiydi onlar başka köylerden gelinler geliylar bizim dili bilïler bizim onların ne bileyim dā şeymiymiş o kā bilmey gelinlermiz şeyler başka köylerden gèḷdi mi gelinler bilmey o zaman. /?\ ġavurce, ġavurce konuşuyduk nije onlar türkçe şeydiylerdi konuşuylardi biz gene ġavurce şeydiydik ȭle ȭle şeydiydik. e gideydik hep onlara gideydik. hani biz gideyz bunlara oturmā gideyz ama erkekler gitmey eger bizim erkekler gideydi onların kadınle beraber ama onların erkekleri oldi mi biz gitmeydik orā dün̈lere şeylere biz gitmeyz. dün̈ oldi mi o zaman şeye gideydik ani geçmiş olsun gideys kadınlar kadın kadına gideydik. onlar gayrı yapay ikram mikram yapaylardı orda şeydiylerdi onlar da geliylerdi biz de geliydik onlara. /?\ karaslarli. bak şini biz şinicek karaslar ya bis bu şeyde şey karaslar aşā karaslar yokarda vardi dā bir karaslar yokarda karaslar. ottan atta dedem o karaslarliymiş. babamın babasi ordan gelmiş, şini o nenē babanneme benim gelmiş o şeyden iç güveyi gelmiş anladın mi? ic güvey gelmiş ordan onlar karaslarli ama onlarle beraber e akrabalarmız kıyamet amıcaları şeyler. şini burda bak izmirde davulcilar var kıyamet akrabalar ep bizim onlar. onların vardi bir amcalari ali amcalari o ali amca deydi şikeyet‿edeylerdi ep davul zurna oynaylardi o memlekette karaslarda. kasabā gene gideylerdi ani dā kasabada yaşli ïsanlar ā demiş olsun onlara demiş çȭk onları günler olujaklar davulcikler yapajak şēdecekler se episi komşular, çocuklar, tonuşlar ne episi davulci zurnali onlar amicalari. /?\ vallā sorsan

da düveremeym nerde tepegülünde mi er yerde var. var o şey çocuklar oynaylar top ya oralarda var. top saysında işte onları düveremeym ben amcam kızlarnı falan oralari evleri var‿idi onların oray ep gideydik onlara. /?\ dört tane çocūm var‿idi ben geldim burā. tabi evlendim bir kızım var işte zülkade būk o kızım var‿idi. o oldi sōna ondan sōna dā bir kızım oldi benim bir‿afta kā şētti ȍḷdi kızım. bi dā kızım gene oldi ondan sonra e ondan gene kızım o da oldi o gene şey ȍḷdi, o da ȍḷdi. bir kızım bir de çocūm oldi orda. çojūm oldi o çojī oldi mi o da o gene emen şey amileydim hemen oldi o. dokuz‿aylık‿idi oldi ȍḷdi emen şētti ōlan‿idi oncāz. sōna gene bi ōlanım vardi oldi gene burā gelirke üç‿aylık getirdim ben oni. dört tane orda oldi çojuklarıma. ondan sonra gayrı o oldu gayrı o asta falan oldu oncāz. ordan sanki dört tane çocukle geldim ben orda. on yedi yedi, sekiz yaşında kojā gittim ben de. er sene birer tane olmuj bebe çojuklar.

akrabalık adları: /?\ tēze, dayi, hala /?\ ona da amica deyz onlara. /?\ yenge /?\ onun kıS kardaşım benim şey görümcem o benim. /?\ kaynım canım kayni iki tane kaynım var birisi ȍḷdi birisi izmirde üdayi var. /?\ èḷti mukādez geline èḷti deyz. èḷti deyz ama adiyle deym mukādez deym ben gelinlere. /?\ aa kaku ǵavurce. gako görümceye deniliy orā. ǵavur, ǵavurlara deylerdi kako. işte brad ani şey oluy, barde kardeşi deniy ona ōle deniliy kardeşi ǵavurların brad deniy. /?\ çojuklara ōlan deydik biz çocuklara, ōlanlara ōlan deyz kızlara kız diyoz. /?\ babamın annenesine babāne deydik annemin gene annemin gayri ölmüş şey annesi ben iç bilmeym annāne deyz işte.

organ adları: /?\ omuz tabi, arka /?\ gūs burasi. /?\ bāz, bāzımız şediy, ensemiz. /?\ kollarımız işte buralari dirsek, bilek. /?\ buralara bacā işte bacaklarmız, bacak bura, diz, dizimiz /?\ orasi da işte vallā bilmeym ne deydik oralara. unuttum gayrı oralarını işte. eralda onlarda bilek eralda buralari bilek‿ise orasi da bilek olur. /?\ avuç, barmak, burun, dudak, çene, yanak, gözün, kaşın aynı alnı. ben dilimi iç kaybetmedim ep aynı burda nije konuşuys orda da orda. /?\ ordan bizim de konyalar şētmiş‿idi amcamil şēler. şini bizim babamın nije aklımdaydi soyatları o zaman şētmişler mürtişler‿imiş dedemīlin dedemin şeylerinden mürtişler‿imiş, Íāpları şeyleri mürtişler.

gün adları, düğünler: /?\ pazar, pazar ertesi, salli, çarşamba, perşembe dūnlerimiz öyleydi ya. çerşembe günü gideys başlarımıza kına vuruluy. kınā gideyz şeye gidiliy başına kına öbür türli boya, boya koyaylardi. üç kere biz aftada ep dūn yapayz öle geliyler gideyler. hep orda bak dūn yapayz biz şeyde dūn gideys ediye koyun

getiriler, koç getiriler, pirinç, fasule, bulgur, pirinç hep onlar yapılıyo yemek gelen ama bitevi getiriyler episi yemek yeyler şeyde dūnde. e zaten çok dil‿idi ki şeyimiz bizim. sonra sonra gayrı, bizler gayrı bū̆dük şētti gāri ev yaptık ta şēttik. hepisi biz on beş kişiydi ben geldim burā, on beş kişiler‿idi. üç tane de odalari var‿idi. kojamların ya herkes öyle yok burda şindijek bi ev bana bak aldi burda. hey kaç kişi burda barınır. /?\ ayır gitmedik nāpçam orda gitmem. çok be iş yaptık orda be.

geride bıraktıkları, tarla işleri: ayaklarle şeydiydik, saman koyaydık, öküzlerin şeyinden koyaydık ep onları şeydiydik ama bir sene bir şeyden şediydik. güzel onun şey gibi tō yapaydık, kıyılāni bō̆le yapaydık ülesi şēdiy sıvırıdık hī̆ç onlar da orda duruydu nerde toprakta. sōna onlari kaldırdık, on‿iki tane yapaydık, on‿iki tane. ō̆le yapaydık ama saçımız ben üç tane saçım vardi benim memlekette. on beş kişiydik çok‿uduk biz. emen ordan dideleydim orā onlari şeye kayān ama beton yok kayān. şeylermiz işte bak beton şini aklıma geliy hani evlermizin bile üstü kayān doliydi bizim. /?\ kayān işte taş bō̆le ne bileyim nerden o kā o kayānları bulmişlar. ep ose kayān iç keremit yok‿idi orda, tūla yok‿idi taşleydi evlermiz taşle. onlar ama bak üstünde gezeydik gene. sōna gayri mēmet dedelerin yaptilar keremitler şeyleri, ikişer kat yaptilar evleri onlar. kırk kişiydi onlar bir evde, bir kişi kırk kişi bi evde vardi. hepisi sonra onlar kardeşleri ep şēttiler yeni kaldı onlar şeye ġavurlara oraları. zaten o evelden bizim gelmişler bak ben şindi düvereyim ben sana eveller gelmişler burā şeyler türkler. türkler gelmişler burā türke geldikten sōna evleri gelen ġavur almiş gelen gelmiş ġavur almiş ep. biz atta ben deyim iki üç şeyimiz vardi sonra o şeyde yenigi çiçini vardi mandalari vardı onun şeyleri var‿idi. o gitti biz gideyiz gayrı şeye onlar ep kasabā gittiler ġavurlar. biz gideyiz diye o zaman biz aldık onun evleri aldık biz alsaydık iki tane dayreler olajak‿idi orda koca evler olajak‿idi. e biz bıraktık aldık oni ō̆le kaldı o evlerimiz ama onlar da türk evleriymiş. ep türkler burā gė̤ldi onlar, onların ġavur gelen gelen ġavurlar olsun bizler ġavura bıraktık şeylermizi. ama bizim ne mallarmız vardi bi Ílakamız var‿idi bir armut /?\ tarlamız vardar kenerinde Ílaka deydik orā, orasi şey ama armut, elma ne var‿isen armut er şey doliydi o şey, bizim o. üsti da şey yapaydık aşi yapaylar ya şini orda aşi, aşi bitevi aşi, aşiları bitirdin mi şeyleri dari gene biçeydik kasım içinde şey dari şeydiydik. o darilar oluydi na koja koja darilar şey gibi, iş doliydi orda. ondan burda ic ben görmeyim bile orasını deyim. çok ēy yemek çok var‿idi nūdi şeyi buyday er şey var‿idi. e ama gideysin ep iş bi orak biçeyiz, üç ay orak biçeyiz orak biçtik mi demet o testeleri getiriler o demet iki şalvar şeydiydim demet şētmekten bālamaktan. haydi onları

gene üç‿ay gene demetleri getiriyler arabalarle, arabalarle getiriler arman ejmizin
100 i̇nde arman, öküzlerle üle dört tane, sekiz tane, dokuz tane ayvan. o ayvan ōle döney bu yanına urganle o yandan deysin ayvancāz adi o yanına giri ordan ōle şēdiy. bütün gün arman üç‿ay, üç‿ay tınazi da şeydiyiz samanlari, öküzlere var samanlıklar var doli, dolduruyuz o samanları dolduruyuz oray epsini. tō şeyi de bōle yīn yapaydık o buydaylari, buydaylari gāri şeyle şeydiydik yabayle adi körekle onları şēdiy kopi
105 yapaydık kubi oldi mi iki teneki var ya yā tenekileri üç teneki bir çuvala şey arkana buydaylari. ē dede gitti iki sene askere e ben būk belgüzarle şeyimiz çıkti onları ep bir şeyde gene kulli bōle çok ta yokardaydı o şeyler basamaklar da burasi gibi dil ki bizim ordan onları götürüys şeydiyz getiriyz gene şeydiyz. birisi ordan gene arkana bi götürüy, ep ōle kızım iş yaptık ep iş. badem, badem doli aydi arman bitey arman
110 bademe gideysin pamuk (¦) badem, gideydik geliyiz şeydiydim anā uykim geliydi nası bütün gece badem şeydiyz soyayz dolduruyuz şeylere, 'cevizleri e bütün gün iş. gece gündüz iş oluydi vallā iş. nūt her şey var‿idi ellermiz şeydiydi o nūtları pişir şēdincē yolarka nāpaydık gārı orakle biçeydik ep o nūtları. burā ne zaman gèl̤dık o şeyle nūt paresiyle gèl̤dik burā.
115 **nohutlu ekmek**: bak şini nūt ezeyim nūtluy ezeyim. ezdim mi o şeyle ne deyler o şeyin adı, çay yapaylar ya termus o çayle, dolduruyum ona bir tabak nūt ezili şeyleri koyayım onları onun içine. ona koydun mi koyaym şeye tencerē. tencerē koyaym bōle ani içbir şeyler gāri şeydiy kaynamā başlay bōle kokoş kokoş edecek. oni içine dolduruyum ben oni kapadıyım oni şeyde tencerede, kapasını da kapadıyım güzèl̤ce
120 bırakaym oni içinde. karayım kardım mi sabāli kalkayım. üçte kalktım bu dūnde üçte kalktım ana gèl̤dım o küpürmiş nası şey yapar çamaşır şey köpük gibi oluy ōle köpük oluyo. sōna oni başka tencerē şeydiyim ben oni koyayım, koyayım dā bıraz sıjak su güzel olsun, ılık ılık su olsun. un, karıştırıyım karıştırıyım karıştırıyım bayā būk bir tencerede oni şeydiyim su içine, sūk, sıjak su içine koyayım kapay da kapadıyım oni.
125 o uni ama güzel şeydiy bırakaym o sabāli şeydiy birkaç yapaym iş, ana bakayım o dolduruyo o tencerey dolay. dolarke tekrar lēnim var, lēne iki kapak dolduruyum orā şeyini ununi gene su ılındırıyım biraz o şeyi de içini ununa kaşay, güzèl̤ce şeydiy /?\ kaşa işte kaşa oluy onun şeyi amuri, kaşa o kabarıy o kaşa oluy. oldi mi sonra o emen tepsiye keseyim keseyim dolduruyum şeye yumurtayle koyayım üstüne
130 yumurtasından koyayım suyun içine o orda kabarıy şeyi. işporetim var benim, işporet te göstereyim geçerke. bu kā tepsim var benim onda dolduruyum iki tepsi şeye ancak na sana na sana epsine kızlara şeylere. /?\ un getiri yani şey olmasın bazi kere

şētmey olmay getiriseler un verirse şey getirise ya ekmek ya şey, ekmek bana çok getirilerdi e ben kendim ekmek yapayım gene gèḷsin getirme bi pança uncāz getirsin
135 ōle getiri şeyle. onları unle kaşay karıştırıyım ben onunle. sōna veriyim onlara şeyi sōna gelen getiriy ununi.

M2.5/1

Hakkı Kurtulmuş / 84 yaşında / Yukarı Karaslar-Köprülü doğumlu / _____ / 1957'de Turgutlu'ya yerleşmişler.

karışık konuşma: /?\ hakkı kurtulmuş. /?\ bin dokuz yüz yirmi alti. köprüli dömli karaslar köyi. /?\ ayır o başka karaslar bunların küyü o, bunun kocasının küyi. o cevdetin babasının küyü o. /?\ biziz o yokari, onlar aşay. /?\ evet kırk‿āne türk, yirmi āne ġavur. /?\ türk ōli türk. şini ayıb‿ettin o türk köyünde çingene ne işi var. sizin orda çingene çok tabi kıyamet, köki kurusun onların nābacan o çingeney. var mı mezhebi çingenenin sana sorayım ūretmensin. anladır misın bana onların ne oldūni? en adi millet çingene. bak anladaym sana. şanliurfā gittin mi? o göli biliy misin orda? balıklā var. kimi atmiş oray? nenin nesi biliy misin o adisey? ibrayim peygamberi orda nemrut ateşe atan ibrayim peygamberi. bak orda yattı te şanliurfada ibrayim peygamber. sōna ne olmiş orda biliy misin? dā var mi sorasın? /?\ epsi türk köyü onlar dorfulli, karatmanli, tatarli, yuvanli, gorobinsali mi siz, gorobinsa, bak bu kadının küyi. orasi bizim uva bu turgutlu uvasi gibi bak. nerde yaşaysın burda mi izmirde mi? manisa ovası gibi işte bak.

türkiyeye gelişi: /?\ bin dokuz yüz‿elli yedi aziran, alti aziran. /?\ istanbul /?\ bir‿afta. ā dur şini güzel dinle bu kulaklānı kafā tak. üç‿aziran bin dokuz yüz‿elli yedi. bak ōlan var şindi elli üc yaşında, o üc günlük getirdim tekiy. teki amcanı biliy misin? size konşi işte. üç‿aziran bin dokuz yüz‿elli yedi köpürlüden çıktım. o çocuk dünyā gelmiş. anladayım şindi bak. şindi bin dokuz yüz‿elli yedi, üç‿aziran gevgeliyi biliy misin? yunanle udut, gevgeli yugoslavyā ona udut, udut orasi o gevgeliden geçtin mi yunan orasi udut. eşālari yatırdık, bak dinle şini buni. bu alıy mi güzel bu, alıy mi? ben getirdim eşālari yatırdım oray udutta, döndüm geri, benim ōlan, teki amcan dünyā gelmiş. üç‿aziran bin dokuz yüz‿elli yedi bak. elli üç yaşında şini o çocuk, teki amıcan. (¦) onun ocasi ankarā gittin mi? o acı bayram caminā girdin mi? işte o koca pir aci bayram azretleri orda yatıy. bak ne dey el aci bayram allā el aci bayram dost ile bayram itti bu gönlüm. bak işte o adam papazlari onun sayesine o ġavurlari, o istanboli kıran o aci bayramın şeyiyle varlī ile akşemsidin onun dervişi dā türkçesi. ordan vagona doldurduk eşālari, döndüm geri bu çocuk dünyā gelmiş. sen bilmesin bunlar konşu orda biliylā. /?\ gevgeli nereyi gicen, yatırdık eşāları trene, tren istanbula biz geri evimize döndük. çocuk çoluy alıcayz, yarındaysi çıkıcayız, biniceyiz eksprese. o ammal treni o, eşā yatıran tren nedir

ammal. döndüm geri yarındaysi alıcayz çocuk çoluy ekspres, bak yazay orda paris istanbol. o trenin o şeyinde yazay istanbol paris. icbi yerde durmay demek. paris yazay istanbol. köpürlüye gèl̦di durdu orda, bindik. ha anladaym gittim o çocuk dünyā gelmiş, geri döndüm gevgeliden. şini paşaportlā elimize azır. deyim bunu şini nüfus çıkarsak acaba çıkarılar mi? şini buni dedim alsak elimize götürelim, peki ya buni trenden aşā atarseler. yunandan geçeceyiz, türkiyā giceyiz. derseler sen burda dört nüfuz, beş nüfuz görünüy nābarız bu çocuy biz. Íazim trenden aşay atalım buni. ufak bebek biliysin üc günlük bebek el kadar ya üç kiĺo beş kiĺo ne dedin. gittim burda nüfus memuru derler, orda derler şey matişar. nüfus memuruna girdim oray köpürlüye, paşaportlar elimize azır. yarındaysi çıkıcayz buray. geliyz gayri işte bitti yok. kiyatları aldık içbi şey. tebadan da düştük. yugoslav tebasından düştük, türk tebasına geçtik. gittim oray o nüfuz dayresine, o memura. ben başladım konuşmā, dedi amıca sen çok biliysin ama dedi, biliy misin makedonca sen? bak bana ne dedi. sen dedi çok biliysin ama düşecen gene tezekli tarlā demek ki kötek yēcen. dedim sizin gibi kafasızlara ben düşmem korkman. neden? ben dedim kanunlari biliym burda. çārdım o adami, erkey dedim bṻle bṻle bṻle eşālari yatırdık. bak dedim paşaport elimde yarın çıkayz burdan gideyz. yugoslavyaya elvida, türk olu türkiyā gideyz. bak dedim bu çocuk dünyā gelmij dün. e nābacayz buni şini? nüfuz verecen mi ne düşünüysün sen? ne aklın erey? te büle konuşuyz. bak dedi amica siz dedi almişiniz pasaporti gideysiniz. buna dedi nüfus çıkarsak olmaS. buni dedi kayıtlācaz buray kütüye, senin paşaportuna geçirceyiz. işte kafa buna deriz. geçirdi oray tekinin bak ismini de yazdırdım. dört nüfus‿idik biz beş oldu paşaportta. siz pasaport deysiniz biz paşaport deriz. geçirdik gèl̦dim, bindik trene. üç‿aziran bin dokuz yüz‿elli yedi, bindik köprülüden sabāli trene. yirmi dört sāt istanbula vardık. buni güzèl̦ dinle. istanbulda bir‿afta kaldık, alti aziranda turkiyā endik. bak üç‿azirana çıktık bir aftaysı, alti azirana burda turgutludaydık. sen kac dūmlisin, bilmesin, o zaman yokmişindir. sen tekiden ufak çok. kac dūmlisin sen? burda mi dūmişin? altmış sekiz burda dūmiş. neki altmij dokuzlu nekiyle yaşıt. gorobinsali bunlar be. /?\ mācırane dī̆l akrabalar vardi. mācıraneye ic gitmedik. /?\ taşlitarla. komşilar benim dayım vardi. onlar elli beşte gèl̦di oray iki sene önce. bizi karşıladilar, gittik onların evine. misafiranē gittim ama gezdim sade kalmadım orda gördüm. o rezillī gördüm türklerin, bizim göçmenlerin orda üst üste yatıylarcu. burda bizim sen koyun, memleketi bilmesin koyunlar nası yatıydı üst üste. burda var bi indi çiftlī şindi karşimızda bak on bin tane var orda. er gün geberiy birer tane ezeyler o zayifleri

köpekler yey doyay burda. bṻle mi olur bu. üst üste köpekler doyay. tavuk on dört bin tane koyaylar, indi on bin tane. ayvanlar ezey birbirini yąu. dinle şini güzel. gezdim o misafiraney gördüm o rezillī. ā dedim brē burda arkadaş ta var‿idi, dedim ī ki gelmemişik buray. mī̇remi biliysin orda dünyā gelmiş. anasi āri gè̤ldi buray, elli yedili mī̇rem. onlar akraba emen almamiş ki oray kalmişlar. ordan o dayılar bizim dā endik orda trenden baktım ordalar karşilaylar. emen anamın yani kız kardaşi çocuklari dā türkçesi, teze çocuklarıyiz. aldilar, götürdiler. kaldık orda. kızım düverilmez. rezillik bizim bu millet zebil‿olmij yani. almişlar bir gecekondi orda, bi göz oda. ela şṻle burda oturuysun pislik, kurt kaynamiş, rezillik yąu. bizim burda biz yaşayz genişlik bura. o istanbul istanbul ama nalet‿olsun yaşanmaz. bizim kumanda denizi geçecen buray geleceyiz. bizim burda kṻlülermiz var. bin dokuz yüz yirmi altıda ben dūmişım onlā buray çıkmiş. biliy misin? kemal‿agalari tanarsın, paşolari tanımay misin irfanlari? onlā bizim köyli işte. onlā burda dünyā gelmiş yalnız. onun babasi bin dokuz yüz‿elli birde oray gè̤ldiler, karaslara kiya vesile de onlar. bak ne decen teki efendiyi biliy misin manisada o, kemal‿aga, bayram‿agay biliy misin, bayram‿aga turguttan başka necibe ablay bilmesin eskişeyirden o da var‿idi. müsin‿efendiy duydun mi o da eskişeyirde anenin babanın amıcası çocū o, müsin‿efendi, bir ali var şindi bizim gombalın damat eskişeyirde asan baba bilir de siz bilmesin. gombalın damat yine o bizim kişinali bizim māleden o elli sekizliymiş o gè̤ldi dört, üç dört yaşında oray. sordum veliye o damadın ne adi be dedi ali. bin dokuz yüz dedim elli birde türk oray gè̤ldiler köpürliye o çocuk şu kadar şeydi bak iki, üç yaşında. ali bre ali bre, o müsin‿efendi ali bre ali bre eşek. dedim bak şini babasını eşek yapay babasının ismi aliydi. işte bu kafasızlık yani çok var. bunlar türkiyada dūma. göçmenlerden türkiyada dūma ema tāsilli. sen çocūna eşek der misin? babanın ismini koysan babanın ismini koymişin o çociya bi de gelmişin, ne bakayın? (¦) onlar bizim onlar, yabancı dil. /?\ dur şindi. ha orda kaldık bir‿afta üç‿azirandan, alti azirana nè̤par alti da orda dokuz‿aziran. kurban bayramı o zaman azirandaydi buray gè̤ldik turgutluya. dokuz‿aziran o zaman bayram‿idi burda bak. bu günlē bak ne kā uzamiş. kurban bayramı, şeker bayramı orda yaptık ıdırlezle barabar köprülüde, karaslarda bak buray gè̤ldık kurban bayramına yetiştik buray. o zaman nāray bizde bunlar göçmenler kalmiş dil bir karış tabi zere yer yok‿idi buray gelecek göçmen yaşamā. mī̇remler benim amicam mī̇remin babasi onlā oturdi şeyde ne derler tāsona giderke o caddeye? ā be koca asfalt gidey, cadde ne deyler? buluvar, onun sol tarafında kirada oturuydi onlar. mī̇remler oray gè̤ldik, buluvara yerleştik. üc gün de

onlar da kaldık. ha oni anlatayım, şindi du bakām dā, dur dā var. istanboldan çıktık, bindik vapora. çıktık bandırmā vapor geldi o iskelē, tren bekley orda. ordan bindik trene. o tren nerey geliy biliy misin ordan? e peki bandırmadan tren nerey geliy? neyse oni anlatayım bindik trene şini, bindik trene endik vapordan trene bindik. buni güzèḷ dinleyin siz. bindik trene bandırmaya endik bindik tren duruy. bindik şini trene manisā evele ordan gāri bilmesin sen düversem susurluk bilmem neler ordan geçtik ep o duraklar. susurluk biliy misin o duray? o susurlā gèḷdik şini kondoktor, şini bilet bilet bārıy adam. biz göçmen gösterdim paşaporti tamam. şini çocuk bu kadının kucānda belli olmay paşaporta bakti adam beş nüfus bakaymiş şükri sabiya alan, ben, kadın, teki görünmey kadının kucānda bebek belekte. yạu amica dedi burda dört nüfuz görünüy dedi paşaportta beş yazıy. ben şini güleym senin gibi. dedi, amica ne güleysin. dedim şini güleym sizin aklınıza. kondoktor kızdi şini biraz. deym kızma. neden amica? bak dedim kadının kucāna bakalım o nüfuz nedir o.

M2.5/2

Tenzile Kurtulmuş / 80 yaşında / Yukarı Karaslar-Köprülü doğumlu / Okuma yazması yok. / 1957'de Turgutlu'ya yerleşmişler. / Türkçeden başka dil bilmiyor.

karışık konuşma: /?\ tenzile kurtulmuş. /?\ seksen. /?\ ben karaslarda dūdum kasabamız köpürlü. yukarı karaslardan ikimiz da. annem çèḷtikçili, çèḷtikçiden. /?\ yakın‿idi ama gidip gelmeydik uzak çok‿idi, dil öle yakın kū ayri. /?\ türk‿idi onlar da, türk‿idiler. yok‿udu ǵavur onlarda da. bizim da kūmüzde ǵavur yok‿udu. bizim yarım sāt arasi bizim bi yukarı karaslar derlerdi onlar aşay karaslar. aşay karaslar yarım sāt aramız iki kūn, onlar ayri biz ayri kūler ayri ama yarım sāt‿ıdı arasi yakın. birbirimize canı isteyen gideydi, akrabasi olan gidey. /?\ bizim zemanımızda kızları yollamadilar okula yollamadilar. benim yaşıma kadar kimse okula bizim kızları yollamadilar. çak şini şini kızları yollaylar okula. deym ben de şey kafasız ne kadar kafasız‿imij bu anamız babamız yani. insan okula gitmez mi ben şini pişman‿oluym. sen neye beni okula yollamamişın zemanında. insan alır bi deftercik okur bi şeycikler, konuşur bir kere okumuş insanle, ona göre mābet‿eder. dil mi? ema ben a yazmā bilmeym. hiç aberim yok bi şeyden okumadım. /?\ ǵavurja da bilmiyom ben. ǵavur yok‿idi kūmüze, ǵavur yok‿idi. ya kimden ūrenecen oni. komşu olsa ūrenır insan ama kūmüzde ǵavur yok‿idi.

turgutluya gelişi ve çekilen sıkıntılar: /?\ durgutluda yaşayoz, kasabada. yeni mālede bizim evimiz, yeni mālede. /?\ on sene vardır beki de fazla vardır. /?\ gidiyoz e çocuklarımız var ya gelinler, üç tane gelinim var. onlān çocuklari var, var dokuz tane torunum var. onlar er gün burdalar. ben da gideym istedik te istedi mi gideym. canım sıkıldı mı gideym. geliy çocuklar alıylar, anne gel gidelim misafirlē var bizde, alıylar götürüylar. ordan oturuyz bir geje mi ne kadar canımız isterse gene geri getiriler. yarım sāt arası yoktur be kasabayla burası, bizim oturdūmuz yerin. /?\ gittim gideym gideym. memlekete mi? ben sanıym burā memlekete gitmedim kızım. ordan nası geldik biz memlekete gitmedik. çoluk çocūm vardi, onlā biraz būdiler, beş on yaşında oụdi kızımız. ilk‿idi kızım, geri kalan çocuklar ōlanlar. kız biraz būdī onları da bıraktım gittim uvā, amele gittim. fakirlik, kirada oturuyoz. ōle çile çektik. adam da tezǵā çekeydi, kasabanın pazar tezǵālānı, ordan o ekmek kazanıydi. ekmek paremiz yok ancak çalışıyz kazanıyz mecburuz. erkez ōle bi de orā bizim gelen göçmenler, erkez o iskeledeydi, iskele var orda. sabāli kalkarsın dūru iskele sepet

elinde. dur iskelede kas elleri bekle gāri kim arācak seni. arān bulunurse egel alıy gideyz, nerey gidey, götürüy iç belli dil. götürüy, işleyz akşama kā gene katay arabā gene getiri iskelede bırakay bizi. ōle çile çektik. ya çok zor‿udu işimiz. e şindi gāri ama adam da sıkıydi biraz ben da biz parey tuttuk. adam tezǵā çekti, gece kasaba tezǵālānı çekti, pazarcılān ona tezǵā çekti ben amele gideydim ikimiz da. gece gün çalıştı adam. günlī uvā gideydi gece tezǵā çekeydi. ōle zāmet çekti basma tezǵālāni. /?\ gelene ne deyler, o istey kızi, kız istemē geliyler. kaçtım ben bilmiyom onları. ben buray geldim gāri kimseyi unuttum insanları bile türkiyē gelincēz kadar biz kaybolduk. ne akrabalar kaldi ne komşular kaldi. kendisi nerey buldu oray gitti millet. erkezin evi ayri, yabancı gibi olduk. memleketten geldik ama erkezin evi ayri. kimisi oturuy bu kūde kimisi oturuy başka kūde. oturuse benim yanımda bir kişi geri kalanı görülmey kim kim ki nerde. biz birbirimizi toplayıncez kadar zemanlar geçti. bu yerleri alıcayz da birlik olcayz da gene gidilcek dūnlere, bi dā dūnlerine bile karışmadık kimsenin. dı̀l̩ sade ben bütün bizim göçmenler ōleydi erkez kendi vadesinde. büle çiley çektik biz. sanki buray türkiyā geldik te rāt mı ettik rāt‿etmedik.

giyim eşyaları: /?\ ayni eşālar koca don derdik buna, koca don giyerdik. üstümüze de te büle aynı kazaklar. /?\ ayakkabi, var o zaman da ayakkabıydı adı ayakkabı da giyeydi. /?\ nalın da vardı nalın da vardı ama ayakkabı dā ī geliy insana. nalınle ya çamur oluy ya şey oluy insan gezemey ama ayakkabınle dā ī geziliy. ayakkabi da vardı nalın da vardı. /?\ şifon, yemeni, yemeni derdik te kafamdaki buna bu yemeni bu da şifon.

dokumacılık: /?\ dokurduk, ben biliyom. /?\ koyunların yününden koyunları kırkarlardı koyundan alı oluydi koyun yününden. sōna pamuk ta īriydik bez da dokuyduk, gömlek ta yapaydık. catak yapaydık būle catak ta dokurduk benim er şey elimden gelir. ben o zaman tam sizin gibi yaşlıydım er şey aklım ereydi gāri. bez da dokuydum, çözeym, saraym onları kendim çeriym. anam ò̩ldi, bi dā kaldi. zati on dört yaşında anam ò̩ldi. on dört yaşında bi dā gayri komşilara yalvardım. adi gè̩ldiler komşilara yalvardım bi şey Ílazım oldi mi gideydim komşiy çārıydım. vardı bir fayize abamız amca karısı ona tenezül‿edeydim dā çok. fayize aba ben bu işi yapıcām görü gösteri misin, gösterem. fayize aba ben bez çözücem, iplik īrdim çözücem bezleri metre metre onlar kakçez kazıklar çözeceyiz. geliydi karıcık yardım‿edeydi. ona sora sora. /?\ koyunlar kırkılıydı eralde yaza çıkara kırkılıydı, kasımda şey aman nevrüzde eralde. yıkardık evde, evde çeşmemiz vardı. /?\ teknemiz vardı ya teknenin içinde

deterjan yok. ona döktün mü sıcak suyu onun çıkardi kiri, koyunun kiri. iki üç kere, üc dört kere onu yıkarsın, yīkarsın uvarsın, o koyun pis, pis suyunu küveriy, kalıysi yünler kar gibi. ordan bırakardık lēnin içinde ya bi kalburun içinde o süzülüydi suyi kuyaydık güneşe kuruydu. ondan sōna gāri çayşır doku, kilim doku ne istersen yap er şey īriydik. er şey elimden geliydi ama. /?\ çıkrıkta īridik çıkrık vardi çıkrī biliy misin? bilmesin. duydun mu çıkrī? çıkrıkla īridik büle çeviridik elimizle bir elle gene ipi uzadıyz, çeviriydik, çıkırıkta işleydik. (¦) tamam işte şēdiys īriydik oni, el‿ī deydik biz, el‿ī deydik büle çeviriler ya uzadıy ipi buna el‿ī, el‿ī deydik ona biS. /?\ boyalıy kim istey boyadıy kim istemey boyatmay. isteyen insan yapay. /?\ dişarda, çarşidan çarşidan alınısı boya o būk tavalar var macin tavalar derdik biz şey demır tavaları, onlarda yīkaydık onlarda boyadıydık ataydık boya içine boyanıydı. kaynattı mı boyanıy onlar. nası istersen istersen ayrı istersen beyaz dursun, istersen kırmızi boyat nası boyarsen. çok güzel oluy kilimleri ama dokūnay. er şey yapay elinden gelenler yapaydi. /?\ bilmeym ne deyler te ben kilim biliym başka bilmeym. /?\ başıma da dokudum anam ȍl̤di dedim aman a on dört yaşında anam ȍl̤di kaldık yedi kardeş. sık sık onlar olmişlar epimiz dūmuşuk kalmişik epten. ben sōna buna kilim de dokudum ama bunlar satın kilim bunlardan dil. /?\ açan yapamasın. nası, nası dokunuy onla geçirisi düzene, düzen var düzene biliy misiniz düzenler bilmeysını di mi? onu çözeydik şeylēni ipliklēni eveĺa kī sarayz oni kaleme şeye kalemlere iplikleri, gideysin kakaysın yani kazıklar şeyler, o masırları küvermek içi teller vardi. telleri gene kakaylar yere birer makara da altına kuyaylardi yere dīmesin toprā. ondan gāri tutarlar epsini birden cīrt aşā cırt yokari nası ĺazim ȭle çekeylerdi gezdiriler iki tarafa. tamam bitey gāri işi, iplikler bitti mi onu gāri uzadıylar gāri. başlaylar kırosnā sarsınlar, kalın kırosna vardı geçiridi iplikleri oray. kırosna dedīn şini bu kadar uzun da iplikleri geçiriysin baştan, kazıklara niçin atarsın o kazī atarsın bi şey ilmek, bu kazī atarsın. kazıktaki ilmekleri karıştırmācan. oni çıkarcan yavaş yavaş kazıktan geçircen ona bi güzel bir tāta. o kadar tātalar var orda. onları geçirdin mi ondan sōna düzlediysin gāri. ucunu bulursun onu gücü gücüle geçer, tarā geçer o çeşit çeşit kayrı. ama siz gücüden taramaktan anlamasınız. /?\ güci, güciye iplikleri geçiriyz. o çözdūmüz iplikler deym ya sana metre uzun, beş metre mi on metre mi ne kadar istersen o kadar uzadıylar. kakaylar kazıklar yere, uzadıylar oni orda çözeyler. onları alıy toplaylar bȭle toplā toplā toplā toplā getiriler bir yere onları. undan sōna gāri baştan kazıklara kalıy yerleri ya o kazıya kazīnı alıy sōna elinden geçiriler şeye kırosnā geçiriler, kırosna deydik ep büle geçen şeye āca. ondan geçirdi mi kırosnā

ondan sōna gāri düzene kuydun mi geçiriy, gücileri geçirir tarā geçiriler. işi çok‿idi be iziyet. te onları ep yapaydık. ama türkiyā geldik bi dā bıraktım.

ekmek, kaçamak vb. yapımı: /?\ olsa momoroz uni burda yapaym kaçamay yēz. momoroz unundan oluy kaçamak. momoroz, dari, dariy biliyon mu? darı unundan oluydi. ne güzel momoroz ekmekleri yapaydık biz. /?\ nası yapaydık, tutayz amuri, kuyayz içine mayasını da ekmē yapaz yazayz tepsinin içine bırakāz dursun güzel bir sāt kadar amurlansın. atays fırına nası bir ekmekler oluy kıyamāsın kırmā o kadar güzel o sünger gibi o dari ekmekleri. dari ekmē çok seveydik biz. /?\ kaçamay tavada yapaylar. tavada kuydun mu kaynasın, at tuzunu biraz. başladı mı büle fıkırdamā tepside un elēn de duruy kıyıda, dari uni. oni alıysın bir elle karıştırısın bir elle gene yapaysın oni. karıştırıysın bir elle, bir elle unu kuyarsen bir elle gene karıştırısın yapışmasın tavā. e pişti mi gāri, pişti mi pişti onu gāri çıkarıysın gāri kaşıklen birer kaşık birer kaşık üst üste kuyaz onları. ama yālaysın bi kaşık kuydun mu yānı da üstüne kuyaysın, karışmasın. çok güzel oluydi. çiçek yāy şey sōna /?\ çiçek yāy da vardı zı̄tin yāy. (¦) ep taze yā durman acık pişiriyler, kaynadıylar onu. oni sūdi mi süzeylerdi, kılika geçmesin, kaymā geçmesin. /?\ kıl, keçide kıl yok mu koyunda kıl yok mu onlar düşti mi sārken makak düşey içine koyun bu te oni süzeydik elekte, süzgeçte, güzel onu pişiriysin çekeysin kıya tertemiz. ya çok güzeldi işımız ama işte bu göçmenlik bize biraz fena geldi. /?\ peynir yapays, kesik yapays onu sāyz ondan sōna mutin da düveyz, mutinimiz vardi. /?\ şini pişirdin mi kuyaysın buni bi gün sabāli sārsan eger pişiriysin oni kuyaysın sūdi mi at mayasını. bi kaşik yūrt atarlar içine onun. o mayalanıy akşama kadar. o mayalandi mi çikıy kuy dolaba dursun. yarın sabāli oldu mu kalkar sabāli emen mutinin içine oni, o yūrdi. evet çalkarsın çalkarsın çalkarsın boşalttın mı kocaman yā bu kadar çıkay. /?\ sade yā. o sade yā, iki üc gün topladın mı onları birbiri sırı bare bu kadar yā çıkay onlarda iki üç topladıney. ama çok koyun. onları erittiriydik onu, o yālari, ne güzel kuyardık kıya biraz tuz da atardık biz ona bozulmasın. doyamasın yemesine o kadar güzel o ta yālar oluydi. yapaydım pide. /?\ zı̄tin yāy da vardısig alemde var biz ama yemedim ben zı̄tin yāyını kokay avur geliy bana zı̄tin yāyi. ben çiçek yāyi alıydım. dedeye aldıttırıdım baS kere. deyim git al be, çiçek yāndan gene pide dā güzel oluy. gideyz gene oni, çiçek yāy da getittiri çiçek yāyla pide yapaydım dedē.

M2.6/1

Nazife Tezgel / 95 yaşında / Cumalı -Köprülü doğumlu / Okuma yazması yok. / 1955'te Turgutlu'ya yerleşmişler. / Türkçeden başka dil bilmiyor.

tanışma: buna mi sūlēcem, ne sūleyim? /?\ nazife tezgèḷ. /?\ yaşımi, yaşımi doksan beş var. /?\ ben yugoslavyada, cumalida. /?\ türk‿idi, ic ǵavur yok‿idi. episi türk‿idi, ǵavur yok‿idi bizde. /?\ em gittım em gidemedım. ben yūruym ekmey bırakaym, kadın çīrıy gèḷ oku, neyi okuyam ekmek çıkıcak dişari, okuyamadım, okumadım kızım. /?\ var‿idi. türkçe veriylerdi bize ama biz ben kaldım işım var gidemedım, gidemedım ben. ǵavurca vermeylerdi türkçe veriylerdi. ǵavurca yok‿idi. /?\ yō bilmeym. ayni te nice burda konuşuym ayni. memlekette em bi ḱatip var‿idi duvar aşıri, bōlesi yol aşıri ǵavur ama konuşamaydık bilmeydık, konuşmadım. /?\ dorfulli, tatarli, ajıāmatli, sarıamzali ō karatmanli er şey var‿idi epsi türk. zīnler, gorobinsa episi türk‿idi. ǵavur var gorobinsada bizım tarafta yok‿idi. köseler, acıbekli çok, var‿idi kūler ama kızım episi burā gèḷdi. bıraktık gèḷdık. /?\ e dūnlere çalma, çalgi çalmā gelıylardi, dūn yapaylardi yok‿idi çingene.

türkiyeye gelişleri: /?\ elli beş, tabi. durgutluya biz burā gèḷdık, direg durgutluya gèḷdık. başka bi yeri gidemedık. oturduk nice kaldık burda. gèḷdīmi düversem şeyler almaz ōō. /?\ dīştırdık tabi. yok nerdesi burda oturuysun çıkaysın başka. /?\ biz yerleştık şeyinde kırmālede, kırmāleye gittık biz. /?\ ordaydı eski gèḷmeymiş biz gèḷdık onun evi eski gelmeymiş orda, biz onun evıne gittık, o kadının evıne. orda oturduk ordan çıktık gèḷdık gene bi başka yere. e gezdık bayay gezdık bu evi görünce ohō. okumā bilmeym anacīm bi şey bilmeym. /?\ ne sor ne düvereyim. şeyler var‿idi be anacīm koletif‿olduk. malımızi episi bi yere topladilar kūyi. aldilar senın ne var‿ise sana tereke falan vermeylar. verecek ama nifız başına ne kā nıfısa verıy oni. eh neyse şētti gèḷıy kaç koyunun var bu kā nıfısa bir yapay yine onu kalani şeye titō. südüni gèḷıy alıy sāysın inēni getır toplay orda açay şeyi sütleri getırın burā. alıy, sāy iney götür ver südi ona ōle çektık. bir astarımızi aldilar, bōle biz astar vardi kapaliydi, kapaliydık biS kapaliydık. /?\ astar dedīn bōle te şey ama dil o karalardan, kara dìḷ bizim. beyaz astarcik ōle vardi, omuzlara şeye kā alıydın başına e oni aldilar. biz gèḷdık sōna kaldık açık te bōle burda nice açık orda da açık olduk. /?\ bilmeym yörükan dīl‿idık biz. biz türk ne bileyim anamız, babamız, dedemız türk dünyā gèḷdım episi türk anam, babam epsi türk bütün episi da türk. /?\ yok be kızım kaç sene oldi. kaç sene oldi öleli anam çok ben yaşadım ne kā da.

karışık konuşmalar: /?\ ne bulursen ceviz, yılbaşı oluydi ceviz ataydık şeye oynaydık. ē nedır oynaylar çüveylar, ne deylar ip‿atlaysın er şeyi yapaydık kız çojuk. beş taş oynamak er şey. /?\ kendımız yapaydık tabi oturdūmla yapaysın oynaysın. /?\ ē istediler, bitırdiler er şey geçti. gèḷdi bi adam istedi, verdiler gittım. /?\ te dünür gèḷıy ya. ne dey, ne dey be cevat? tabi isteyz ne dēcèḳ. isteylar nasip‿ise verey dil‿ise nasip vermey. /?\ nişan taktilar. vallā var‿idi bezbelli var‿idi ya nişan bōçesi er şey giderdi. toplanır insanlar götürür ordan getırır ōleydi. /?\ ne var‿idi, gömlek var‿idi, don var‿idi, uçkur var‿idi yok şindiki gibi şey off dìḷ şindik bu şeyler gibi bu ḷastiklar gibi koja uçkurlar dokuyduk, dokuyduk onlari, işleydık bu kā güllerni. te burda var ōle şini bakaym te oynaylar şey māle şey tekirdālilar. te biz ōleydık. tekirdālilar oynay te biz onlar biz ōleydık. /?\ evden çıkışımız bālaylar ata mı binicen arabā mı binicen yollaylar gideysın adi başka nāpacan. /?\ er şey pişirıysın fasulasını, çorbasını, pilavını her şeyini pişirıysın. /?\ dìḷ tūla kerpiç, kerpiç evler ne tūlasi. /?\ boya yok‿idi yok‿idi badana kireç, kireÇ badanasi. yok‿idi boya nerde o boya, kireç. /?\ kireçle kumle, kireçle kumle kapaysın delīni badana yapaysın. /?\ soba yakaydık, tabi soba yakaydık. soba yanay orda ep sobaydi. (¦) ā işte sobaya üle kümbet. /?\ var‿ise bi şey edey yok‿ise. yok anam yok ne kū̄ yeriydi tabi yok. /?\ içbi şey ne pişirecek sen açmışın gitmişın ama oturmā gitmişın o vakıt yapaylar bi şey amurdan manti yapay, ḷokum yapay. bōle ufak ufak kesey ḷokma ōle yapardık. pişi pişi ōle ufak ufak pişiler yapardık. küllü dere yapardık, dari kaçamak yapardık. külli dariy ne bileyim koyaylardi külle karıştırıylardi dariy ē karıştırdınle oni şēdıylar yumuşay o zayi, yumuşadınayı yıkaylar güzèḷ koyaylar ateşe kaynadıylar. onun kabuy çıkay bütün, kabuksuz kalıy. e ōle kalıy ōle yeyler darıy gèḷıylerdi te misafir gèḷmiş dari koyaylar. akşama misafir gelicèḳ. /?\ kaçamay koy suy tavada kaynasın, karıştır karıştır koy yavaş yavaş koy koy koy, karıştır güzèḷ. /?\ dari uni. neyle kepçe var ya bū̄k kaşik, kaşikle bōle. /?\ e görüysün ya, görüysün pişey, bulamac gibi ama sıkılıy. yā, yāle gene alıysın kaşikle alıysın koyaysın şeye alıysın koyaysın tabaklara. yāle kaşikle, kaşikli, yāli. sōna pekmez da koy, batır pekmezle ye ōle yeydık. /?\ fazla yemek yapmayz erkez akşama kā yapay yey, yapay yey. yazdan pastırma keseyler koyuni, koyunun yarisi ikiye yapaylar, yaptınēn o koyunu bōle etlerni keseylar keseylar keseylar, yālaylar bōle güzèḷ tuz koyaylar. tuz ataylar, güzèḷ tuz ataylar attınen bōle bükey, koyay tuzuni alsın. o tuzuni aldi mi çıkarıy asay, kurusun gene şini. /?\ aa güneşe dil içerde. kurusun gene da ōle yencèḳ o. e yaş olmas, kuruycak o. /?\ kuri fasule at, yemēne koy nice istersen yap bi şeyler. popara gene

kavuruysun yā, koyaysın birasçik su. ondan sōna dūra dūra ekmekleri koy, yap popara. yaptın mi yāla oni güzèḷ. yāladın mi üstüne pı̄nir döşe ōle ye. yapaydık ama geçti epsi. /?\ te gaz ḷambasi, şişesi o gaz ḷambasi ōle kullanıydık. /?\ deremız yok‿idi, suyumuz yok‿idi sade koja o etrafta akan suyumuz yok‿idi. o kūlerde akan su yok‿idi. evlerde kimi evde var kimi evde yok. kūmüzde bi koca çeşme vardi üç oluk bōle akaydi. e ama ǵavur gèḷdi, tito gèḷdi viran‿etti ne çeşme bırakti ne bi şey bırakti. nāpaysın evın arkasında var 'punar, kuyi, al git ordan kuyidan getır da ōle işle. yōk çeşme yok. kuyidan ep işledık. /?\ tekne, āç tekneleri, āç teknesi. /?\ sabunle, sabunle, küllü su da kullanırdık. /?\ vallā küllü suyla ikamamişım ama sabunle ikanır. sabunle istersen tabi çanay da ikaysın ya di mi köpükley sada ōle ikaysın. kendımız da yaptık, satın da aldık kendımız da yaptık. /?\ nasıl şāla, şāla sabun ayvan şālasi. /?\ yāyi te ayvanın yāyi. /?\ kuyruk ta kuyruksuz da koyacan bir ateş yakajan, koyacan bir tava bayā tava. /?\ tabi demir tavalar oni güzel erıdicen, erıdicen. var‿idi şeyi iĺaci, o iĺaçtan alıylardi. ataysın oni da içine. e kaynadıysın, kaynadıysın bakaysın gāri oluy endırıysın. endırdıne isterse dök dökeysın bi yeri o orda ōle kuruy. kurudi mi donay bōle keseysin keseysin, kalıp kalıp ikaysın. ōleydık neler neler çekmedık ne düvereyim kitap almaz bizi. /?\ kar çok yāydi. kar yādi mi kapilari tıkaydi, evlerımız alçak ev‿idi, yer evi bōle dil‿idi iki katli. dā çoki yer evi‿idi. gèḷıy kar dolaştırı dolaştırı tıkay kapilari bile. bōle açılıy yol, açaysın yolcāzını açaysın. öte yanda koyun yesın istey, öküz ayvanlar yesın istey, onlara açaysın yoluni gideysın besleysın. erkekler o işi yapay dı̀ḷ biz, erkekleın işi o. o besley ayvancı̄ni bakay, sulay, besley gèḷıy. azır‿ise popara yey, azır‿ise kaçamak yey. o işleri yapaydık.

akrabalık adları: /?\ teze, erkek kardaşı dayım ya. /?\ halam /?\ o da aga dı̀ḷ ya dayi deydik ya amica denmez. ala çocūna amica denmez. /?\ görümce te hala oluy demek çocuklara. /?\ kayin dı̄l hā kayin, kayin. /?\ çojuk bize uşak muşak dı̀ḷ. bulgaristan göçmenleri dey onlar, onlar ōle derdi biz bilmem demesık ōle. kıza kız derız erkē erkèḳ, demesık ōle. /?\ demezler. yaşit‿ise o yaşını sūler, būk‿ise ya abi dēcek ya dayı dēcèḳ. o kā yok demez ōle.

ev eşyaları: /?\ nerde asırın var şeyin var döşeysın. minderler var, yastıklar dayali var çepeçevre yastık. ekmek yēcen serecen sofra bezi, sofrani koyacan koca sofray. /?\ ō var‿idi sini da var‿idi, kalabalık. memlekette ayrılık yok‿idi gelin kaynana yanında, yok nerey gitsın ki yok nerey gitsın. gelin orda, kaynana orda çocuy çoluy orda episi orda. e mecbur būk sofra. /?\ çömlekte pişiriysin en derdik en lezetli oluy çömlekte. yak ateşi, koy çömley daya kalın o tezek vardi biz tezek suvardık, odununi koyaysın

tezēni o kaynay. kaynadıne pişey, koycasın pastırma da içine. piştine çekeysın, çekeysın piştine āşama ye.

turşu: /?\ tabi yapaydık. vallā anam burda dā çok yapaylar turşi. memlekette yok‿idi o kā turşi yapmak. ḷānay koyardık, biz koyarız ḷānay suyle, suyle sade su. ataysın içine turşucāz, tuz attıney o ḷāna kizap gibi oluy. oni ōle yerdık ne sirke koyardık ne bi şey. bizde ōledır adet bizım ōle, sirke mirke yok.

bayramlar: /?\ salıncak kuruluy, oynaylar çocuk çoluk. episi bir eve toplanıylar, oynaylar, sallanıylar bayram ya. /?\ ō tabi olur mi yapmadan allālık verıysın ya. ayir, ayir verıysın nūtlu ekmèḳ. alıysın tepsiyle gāri gezdırıysın, er bir eve er bir eve. /?\ tabi nūtlu ekmèḳ üstünde elvasi, o ekmēn üstüne bi topka elva da yapay un elvasi. /?\ ā yapay evde yapılıy yapaysın koyaysın gezdırıysın māleye verıysın mālene dìḷ bütün küẹ. mālene erkes kendi mālesıne ōle veriyler. /?\ ezılıy nūdi ezeyler. ben kızım çıkarmadım di mi dūru deyim çıkardım, çıkarmadım. ama var çıkaran ezey nūdi, ezeysın nūdi, ezdınen koyaysın bir şeycēz içine, koyaysın sıcak sucāz, koydunen koy o nūdi sade sıcak yerde istey o. saracan oni güzèḷ. sardınen bakaysın bōle o gèḷdi mi o nūtlar şey kabarıy, oluy şeyi köpürüy. köpürdünen alıysın gene un, o unle gene karıştırıysın kaşikle karıştırıysın oni te sana bir nūtlu ekmèḳ. /?\ e elva nice oluy ōle. kavuruysun tabi kavuruysun kavurduneyn koyaysın şerbetçīni yapaysın. /?\ o şeyımız yok‿idi, o işımız yok‿idi sade. mezarle ūraşmaydık. gidelım ben òḷdi anam babam ic gitmedım. e gitmeylerdi, yok‿idi giden. ǵavurlar bizım gider. gitmezdık, evde kurancık şey okuysun okumasen verıysın okutturuysun. /?\ giderdık tabi bayramlaşmā gidılıy, gideyz.

tahsili: /?\ ne istersen de nazife de nazko de ne dersen de. ē ama be kızım geçti bizım vaktımız geçti. biz açan şeydik okul yok‿idi. sondan sōna okul açıldi erkez gitti çocuk çoluk. gece mektebi açacak gitmēcem amele da gece mektebine gidecem. amele gideyim. /?\ yatıli gitmeysın. gideysın burda, ordan āşam oluy gèḷıysın eve. e tabi nerde kızım kaldi okul. çalışıysın o bir yerde kimisi tütünde kimisi amele çocuklā işley bi fafrikada. adamlar, erkekler onlar fafrikada vardi tūla.

kalıp sözler: /?\ ne dēcek başka ondan başka ya alla beĺanı versın dēcek ya gözün kör‿olsun. /?\ ayır dua edeysın eden edey var‿ise bìḷdīn yok‿ise dökeysın sucāzını ayakları altından gidey su gibi gitsın, askere gidey. te burda da ōle idi. /?\ te o kā ben da ondan fazla zati bilmem. te nice deysın aynısı. yattım soluma döndüm soluma kuj gibi yattım kuj gibi kalkaym. ōle dendi ondan başka dua bilmeym anacīm. okumişlīmız yok kızım, yok okumişlīmız. yok bilmeym bilmeym başka ki.

bebek kırkı: /?\ bebey koyaysın tekneye. koydunayn koyaysın su, kıraysın bir yumurta çalkalaysın yumurtay, yumurta gibi temiz olsun. koyaysın bebey ïkaysın kırklaysın. ïkaysın temiz gïdırıysın. taş ta, kırk taş ta ataysın. gezey ya kırklandıneyin gene gezdırıysın gene gideysın, götürüysün māleye. /?\ verıylerdi, 'yumurta verırler. ōle adetımız ōleymiş. dā yakınlar elbese da verıy dā gene şey olan sade yumurtacık verıy ōle gideysın.

pekmez, ekmek vb. yapımı: /?\ yer yok‿idi bizde bōle, yok‿idi, yer bālari. pekmezi getırıysın er şeyin düzeni var, vardi burdan orā kā bi tāta korita deyilerdi, adi korita bōle yapıli güzèḷ. ondan sōna oni çïneysın onda, onda var delï var akay şeyi aşay şirasi. e aktıne şirasi alıysın o şiray koyaysın alıysın o beyaz toprak ta vardır. koyaysın toprak koyaysın bir şey içine oni o dürülüy. dürüldünēn onu yavaş yavaş alıysın, süzeysın koyaysın tavā kaynadıysın te sana bir macin. /?\ er şey yapaydık tabi yapılıydi ya. kabak te balkabāndan būk kabaklardan, tabi būk kabaklardan oluy, oluydi. tütün var‿idi ekeydık, kıraydık dizeydık, gideydi satılsın. sōna er şey yok oldunley ne tütün ekıldi burasi gibi ne bi şey e ama tito gèḷınce viran‿oldu. icbir şey olmadi bir dā. /?\ kim ne kalabalık teknede yūruy kalabalık kim gene dā azlık sofra var sofra tāta sofrasi. onda eley uncāzını, yūruy onda amurlansın pişırıy. eleysın elèḳ, elèḳ. /?\ var turuşka, bizde turuşkaydi o. kazımak için sofray ha demirden var‿idi, getırdık episi gitti. /?\ tabi bezlere yazardık ya bezler sofra bezi var‿idi ekmek bezleri. ona yazaydık, yazdıneyin te bu kadar ponesa te bōle /?\ ponesa dedīn kırmızi çamur, kırmızi çamur burda yok miydi kırmızi çamur, o çamurdan bōle bi ponisa yaparsın yazarsın yazarsın çepeçevre kıyılari dört parmak beki fazla oluy kıy kalıy kıyılari. kıyılari kaldıneyn o ekmey pişirecen şey çï ekmey. alacan o yanay koyaysın şeyde ojakta yakaysın altıni yakaysın ā bakaysın bu yanmiş. yanınca endırıysın. alıysın bi paçavracık elıne endırıysın, o ekmey ataysın onun içine. attınēn vırışnïni de saç, saç, saçi da oni da koyaysın ateşe oni da yakaysın. külini koyaysın vırışnïn üstüne. ondan sonra kapaysın. kapadınēn te sana bir ekmèḳ. güzel oluydi.

harman: /?\ tabi bïgirlerle, atlarle. orda būk arman, armana bi koja direk bōle orta yerıne, orā bir urgan saraylar bi urgan. oni bïgirin boynunda varse bïgirin boynuna oni koyaylar. /?\ yular, yularını. ondan sōna şēdıy bïgir gāri haydi deysin bïgir link link link ep dolaşıy. ep dolaşıy ep dolaşıy o samani kıray. kıray ama o duruy o alıysın gene dïrenler bizde vardi burda da var dïren. /?\ o aktarıysın, karıştırıysın. altından çıksın dā diriler de karıştırıysın güzel olsun. karıştırdınēn düveysın aydi ūlene kā kırılıy o. ūlene kırıldınēn küveriysin bïgirciklerni toplaysın tınazını bōle

uzun, uzun toplaysın tınazını. bakaysın şini yèḷ çıksın yele bakaysın. a bakalım yaba èḷında te burda yaba bile var te arabalarda. görüym arabada yaba var. a bakalım onunle savuruysun. ataysın yèḷ götürüy samanını bir tarafa teney bir tarafa. samani
170 arkā teney öne yèḷ götürüy. ondan sōna samani samanlīna dolduruysun oni kupi deysın çuvalına koyaysın ève getırıysın. /?\ kup, toplamak ad dīşiy ḷaflar ōle yapaydık. /?\ kursak ama üstünde de oturuluy. oturuluy da kursak şey èv.

M2.6/2

Selvinaz Çalışkan / 71 yaşında / Cumalı -Köprülü doğumlu / Okuma yazması yok. / 1955'te İzmir-Gürçeşme'ye yerleşmişler. Turgutlu'ya gelin gelmiş.

karışık konuşmalar: /?\ selvinaz çalışkan. cumālidan köpürlünün köyleri var cumālıdan on‿iki, on‿üç yaşında buray göçtük. on‿iki, on‿üçe girdım ya girmedım ōle buray göçtük türkiyē gelirke annemız babamız izmire yerleştik. izmirde tabi çalışmā başladık orda mallāmızı bütün bedava bıraktık parasız geldik. izmirden buray evlendim. şaksanayi fabrikasında çalıştık dokuma fabrikasında altı yıl çalıştım orda. gürçeşmede oturuyoduk o zaman abimler ev yapti. üç tāne abim vardı, annem babam sā orda ev yaptık. ondan sōna tabi o evler zamanla satıldı onlar. sōna abim ordan ilkokul mezunidi burda sınavlara girdi ortaokul diploması aldı gümrük memurlūnu kazandı. sınava girdi orda çalıştı orda emekli oldu. bir abim da adliyede çalıştı o da lise diploması aldı, o da memur oldu o da çalıştı. biz çalıştık ondan sōna altı yıl sōna buray evlendım tabi yirmi yaşında oldum aynı köylü diye. yabancilar orda vermiyo abimlar yerliler istiyo kimsey kabuĺ‿etmiyo, korkuyoz yeni gelmişik. e bunlar bizım köylü diye burda ablam var. ablam var diye annem dedi turgutluya verelım kendi īsanımız. nasip burdaymış. e burda çalıştık çabaladık sıfırdan bu evleri yaptık. bāçe çalıştık, tütün çalıştık. orda işlemiştim amcan istē bālı ödedi sigortamı emekli oldum elli yaşında. üç tane gelinim var gelinlēm orda. orda kızım manisada evli, en bū̄k kız. çok şükür şimdi çocuklāmız rāt. epsinın işi güzèḷ. bi gelinım ōretmen senın gibi arabası var gidiyo geliyo. bi ōlum mēndis bū̄k‿ōlum aygaşçı burda. küçū̄ manisā babası çalışıyodu araba özlem arabası ona devrettik, emekli oldu küçük‿ōlum oray gidiyo. herkezin işi ayrı allaya bin şükür. bō̄le kızım şini biz burda sıfırdan başladık. ōlum diyo ki anne diyo bizım diyo dedelēmızın toprakları olaydı burda dā çok olurdu ama biz kendımız kazandık. bizım dede toprakları orda kaldı. izmirde yēnlerım epsi okudu kimisi eczacı kimisi mēndis abimın çojukları epsi, epsinın evleri epsinın işi güzèḷ. küçükler epsi burda dūdu. geçen sene yugoslavyā gittik, geziye gittik evleri görmē. arıyoz arıyoz evleri bulamıyoz sōra bulduk yıkılmışlar elli yıl geçmiş aradan elli beş yıl. bizım köyleri gezdık gördük. çok bakımsız kalmiş iç beyenmedık burasi türkiye en güzel. yunanistana gittık, bulgaristana, yugoslavyā selanikte atatürkün yerlēni gezdık çok şey ama oraları dā fakir. bizım dūḱanlar topdolu oraları icbi şey yok. avrupayı iç kimse metetmes.

türkiye en güzel birlık beraberlık olsunlar türkiyamız çok güzel. /?\ a ben çok ses duyuyom bundan da anlaşılmıyo. ses çok duyuluyo ondan. atmıj beş yaşında kapandı kulaklarım annesi doksan yaşında öldü gözü görüyodu, kulā duyaydı. benım ben baktım burda beraber yaşadık, benım gelinleri epsini gördü. bizım kapandı bilmiyom neden. bizım arilāmız vardı bāçede yüz tāne arı vardı. annem sabāları arılardan bal çıkarıyo yüzüne tülbent geriyo şini burda çeşit şey var ama orda yok. ondan sōna çıkarıyo balları pekmez tavalāna dolduruyo, elle sıkıyolardı balları. küplere dolduruyoz kışta yemek için. ondan sōna yayık yapıyo, tereyā topluyo, o tereyāları eritiyo annem, doldoruyo tereyādan börek çörek er şey ondan. yok başka türlü yā. koyunlāmız sürüyle inekler var. onları sālar evde ekmek yōruyo börèḳ er şey evde. annelēmız çok iziyet çekmiş o işte şini burda rāt. şimdi onlara acıyom. orda orak biçmèḳ, arman dūmèḳ, tütün kırmak ama devlet bırakmıyo. ko'yunların yununu kestīni alıyo, vergi alıyo. koyunları bırakma koyunların yunundan didicen, tarācan, īrecen çorap yapçan yelek yapçan. yok içbi şey yok ep ondan sōna dokuy annem er şeyi dokuyodu, dokuy gömlek yapıyo ōle bezler dokudilar. e ben on‿iki yaşında epsini biliyom tabi epsini gördüm. /?\ tezǵā var pamuktan īriyler iplik ondan sōna dokuma yapıyolar te burda da köylerde mūlada fiĺan dokuylar gör çarşaflar orda da aynı dokuyoduk. kilim dokuylar, kilim yundan dokuylar kilim serca ep ōle orda. orda ōle iziyet şindi burda rāt. te er şey ateşte tüp yok bi şey yok epsi odunle kaynatıcan, yemēni yapçan ōle. ayvanların tezeklēni kurutuylardı o tezekler yanıyo, pişiyo şey yemek pişiyo. televizyonda gezelım görelım oni seyrediyom çok seviyom pazar günleri amcana diyom onu aç. /?\ dūnler, dūnleri bir‿afta yapıyolardı. pazar günü çalgılar geliyo ama çingen karıları bōle tef çalıyo üç tane üç tane dört tane geliyo. ondan sōna pazar, pazar‿eftesi kız evıne ōlan evi şey gönderiyo ediyeleri gönderiyo. mesela ōlan evinden ne istedilerse ondan sōna onları karşılıyo sallı günü başka şey çarşamba, perşembe günü, cuma günü gelini alıyolar. bir‿afta dūn cuma günü gelini süslüyolar ama şalvarlar renkli renkli ep ōle. bōle ipekli gömlekler giyiyolar epsi gençler çevreler başlānda, öküz arabalānı kilimlerle saraylar gelin arabası yapaylar taksi yok. ondan sōna orā yirmi tāne mi on beş tāne kız biniyo genç kızlar güzel süslü püslü. o gelin arabasından enen kızları gāri kim ne bakıyo kız onlara bakıyolar. hangi kız güzèḷse çojūna isticek alem memlekette tabi. gelini de o arabā bindirīler gidiyolar köyden köye gelin almā giderse arabalarla. at‿arabasıyla, öküz‿arabasıyla eskiden ōleydi şimdi orası da araba dolu, taksi dolu onlar kaybolmuş. ōle e bir‿afta dūn yapıyolar. yemek o dūn saybi yapıyo gelene gidene yediriyo. koyun kesiyolar koyun

çok koyun et pişirīler te koyun erkezde dūn evıne köyden da koyun ediye edeylar. orda kesiyolar kimler kimın koyunu çok ediye götürüyo omuzlāna bindırıylar boynuzlāna bi şeyler takaylar, koyun geliyo ediye. tāta kaşıklarıyla yemèķ demir kaşī yok tāta kaşıy, toprak tava sānları. bōle sofralar būk orta yere koyaylar iki üç yere ayrı ayrı yemek yok ep beraber sofrada. geçenlerde yemekteyiz baktım adamın biri yer sofrası yaptı. tāta kaşıy kadınlar yemek istemiyo televizyonda. kocaman kaşıklar komuş orā, çorba sānları komiş, bardak yok tasları komiş kalaylı taslar su içiyo. bayanlar ic beyenmedi yerde oturamıyolar etekley dar adam māsuz yaptı ōle eralde bilmiyom. orda birisi ōle yaptı gördüm. tāta kaşīle diyo olur mu diyo çorba içicem diyo kadın. eskiden ōleydi adam eskiyi canlandırıyo eralde. şini benım būk ōlan babānesine diyo adi babāne memlekete gidelım anlat. ā be çojūm sen nerden biliysın memleketi, burda sen dūdun. olsun sen anlat ben biliyom şini arman mı dūyolar orak mı biçiyolar. babannesi anlatıyo gene ona benım ōlanlara. biz mesele bazen kapama yaparız. eti pişirırız, ondan sōna pirinci kavururuz, bi tane sovan rendeleriz pirinçle beraber kavuruyoz. tepsiye yaydıne etleri üstüne fırına onun ismi büryan. şini torunlar benım büryan yemiyo kız sen babāne öbürleri yiyo da bu iki kız tavuk eti sèvmiyo tencerede pilav olsun bana ben tepsideki pilavdan yemem kız yi güzel öbür torunlar yiyo epsi. sekiz tane torun var epsi būdüler. iki tanesi kocatürkte okuyo ōretmen gelinın çojukları. bir kızımın kızı konyada okuyo ünüverstede üçüncü sınıf bu sene kimya mēndisi olcak. epsi būdüler. en küçük torunum dörde gidiyo, onu ben bakmıştım burda ōretmen diye annesi şindi dördüncü sınıfa gidiyo. annesi ōretmendi biz baktık dedesiyle annānesinde bi gece kaldı bir‿afta bende sırayla baktık annānesi de burda. gelinin çojuklānı iç bakıcıya baktırmadık būttük ikisini de. o çalışıyo sanāt okulunda ōretmen, erkek sanāt okulunda okutuyo. ī epsi gelinlerım da ī ōlanlar da torunlar da allaya çok şükür. /?\ ondan sōna ben asta oldum yemek yemiyom yatıyom kalkıyom yatıyom ama köyde. ondan sōna enişte m vardı onların amcasının kızı da asta olmuş götürmüşler köpürlüye, köpürlüde astaneye yatırmışlar. geldi dedi ki bizde dedi bu kızi orā götürelım doktora, burda evde yata yata ölcèķ. sōra götürdülē beni o kasaba diyoz orā kasabada yabancı doktor ama genç şini anneme yalvarıyo diyo buni astaneye yatıralım diyo, ben orda er gün bakçam diyo īleşçèķ. annem da korkuyo yatırsın ama sōra yatırdilar beni tek bir odada yatırdilar saçlarım bu kadar uzun‿idi bōle şuralarım vardı ama ben bayā aır‿imişim artık. sabāleyin uyandım başımi seçlāmı kesmişler, kırkmışlar sıfır. ana bakıyom saçım yok ama kulaklarım ic duymuyo kapanmış kulaklarım duymuyo. orda yirmi beş gün beni orda baktı o

yabancilar ama çok güzel baktilar. gelen ziyaretçilere kesinlıkle göstermiyo pencereden gösteriyo içeri sokmuyolar ulaşıcı astalık deye. yirmi bej gün sōna çıktım
100 eve gèḷdım kulaklarım da anlamıyo pek evde konuşuylar abimlar şeyler babamın ana diyom bunlar da yabancı mı konuşuy iç anlamıyom. sōra benım kulaklarım yavaş yavaş açıldı mucize olarak mı bilmiyom. e bak ondan sōna bir sıkıntım olmadı kulaklarım duydu şey etti şini atmıj beş yaşında kapandı.

M2.7/1

Cevahir Samtaş / 65 yaşında / Dorfullu-Köprülü doğumlu / İlkokul. / 1954'te Turgutlu'ya yerleşmişler. / Türkçeden başka dil bilmiyor.

karışık konuşmalar: /?\ adım cevaḭr samtaş. kırk beş aa altmiş beş yaşındayım evet bin dokuz yüz kırk beşliyim. /?\ yugoslavyada dorfullida, köyümüzün ismi dorfullu. türk köyi‿idi. /?\ yoktu, iç yoktu ōle bi şey yoktu. /?\ ben türkiyeye geldīmde dokuz yaşındaydım. /?\ üç sene gittım evet üç sene gittim. e türkiyā gelınce burda türkiyada gitmedık. /?\ türktü. ōrenmedım. /?\ annem de oralı hepisi de ordan dorfuldan. /?\ a dālık dildi köyümüz çok güzèḷ yerde düzlük çok yani güzèḷdi. metedılcek kadar güzèḷdi düzlük. gözün gördū kadar düz yani hiç dā bayır yoktu. /?\ türkiye kaç yıldır gèḷdık vallā onu pek bilemicem ama elli beşte mi elli dörtte mi öle bi şey. /?\ direk turgutluya gelmedık, gèḷdık trakyā pişi. trakyā gèḷdık ondan sōra ordan ıstanbula gèḷdık orda iş yerleri dā çok diye. annem babam çalıştı ben da çocuklara baktım. orda emen emen bi buçuk, iki yıl yaşadık çünkü bizi türkiyē çekenler ordaydı, bizi getirenler ordaydı. e bize beş, alti ay bir bakmak şeylerındelermiş ondan sōra dā da fazla baktılar bize bi buçuk sene kaldık biz orda. sōra istanbula gèḷdık anamle babam işe girdi. ordan izmire gèḷdık burda ev aldık turgutluda. biraz borcu vardı izmire gittık. çalıştılar annem babam bu sefer borc bitti yenikten buraya geldiler turgutluya. e biz yetıştık tabi o zaman gayri üç kıS kardeştık. bu sefer babam dedi burda bunlar dedi yabancılara giderler dedi. topladı bizi buray getirdi, burda kendi insanlarmız vardı. /?\ istanbulda zeytinburnunda oturduk. /?\ orda yoktu sırf iş‿içi geldiler oraya. /?\ acarlar mālesinde oturuyoduk. ben bayā yetişkın kız artık oraya geldım çünkili izmir istanbul oraya gelesiye kadar bū̄dük. /?\ gèḷıysık yapaydık deylardı.

M2.7/2

Zaim Pehlivan / 85 yaşında / Dorfullu-Köprülü doğumlu / Üç yıl kuran kursuna gitmiş. / 1954'te Turgutlu'ya yerleşmişler.

karışık konuşmalar: /?\ adım zaim pēlivan. /?\ seksen‿üç, yirmi yedi dūm. /?\ ben dorfullida makedonya, üsküp viĺāyetinin köprili kazāsının köyünde dorfullida. /?\ ġavur iç yok‿idi. beş tane, altı tane köy vardi bi tane ġavur yok‿idi, epsi türk‿idi. /?\ sayarım dorfulli, cumali, tatarli, karatmanlı, kişina, köselerde var‿idi romanya mācırından bikaç‿āne vardi köselerde. /?\ dört yüz‿elli āne. üç yüz‿elli deyler dört yüz‿elli deyler amma dört yüz‿elli āne geldīmız zemanda en bṻk köy oydi. /?\ yatır var istersen gösteriveririm kendini de bak, baba şaban. /?\ alevilik gelenekleri vardi /?\ alevi deǰişik bir tip alevi tarihī erḱan ayrıdır, alevilik ayrıdır. epsi aynıdır aynı yere izmet‿edilir ama onlar bir gelenekleri eksiktir. meseĺa bi köyün eveĺa muhtarı olur, ondan sōna belediye reisi olur, ondan sōna kaymakamı olur, valisi olur bō̈le. bunlarda bō̈le bi şey yok, dōdumi ben aleviyim dey başka bi şey yok. eveĺa bir ālat armudi vardi, o ālat armudi aşilarsın düzgün bir armut olur, yenecek bi şey olur. insanlar da bō̈le delice doǫar nasıl eǰtirsen ō̈le olur ya onlarda eǰtme noksan. zaten yok gösteremeyler de bi şey. bak istiyo dövlet dey gösterin diyo, yok bi şey ki kaǫukmış kadın erkek dolaşıyo orda ō̈le şey olmaS ō̈le şey olur mu ya. episinin bi izmeti vardı nası şeriati hakemın beş vakıt namazi vardı onun da hayrıyetten kendine as tasavvuf ilmine, allah yönüne yönelmiş olan bir kimsele onların ibādetleri nasıl resullā efendimiz daha evelden namaz mi kıleydi zikirdi, esmaullaydi, zikirdi. e şindicek tabi ne zaman miraca çıkti o zaman beş vakıt namaz geldi. dā kolay zikir tabi gece olur gündüz dīl. gece uykuy terk‿edecesın. ō̈le ben uyuyayım uzun yatayım da hakka ulaşayım ō̈le bi şey yok. gece terk‿edecesin tatli uykuni izmetini yapacasın, ibādetini yapacasın. ona da gece namazi denır, gece namazi denır. /?\ ben gittim gittim üç yıl okudum eski yazıya gittim. /?\ kuran ō̈renmek için ama tabi yabancı bayrān altında oldūn‿için ne oldu yasak‿ettiler. eski yazı yasak edince e bizım da yaşımız geçti diǰer okullara gidemedık. içımızden torpilli olanlā gitti ama biS fakir olanlar gidemediler tabi. evet okur yazarsız kaldi ama okur yazımız var. ġavurun da yazısi var bizım da ō̈rendık sonradan kendi kendimize.

türkiyeye gelişi: /?\ yirmi sekiz yaşında. /?\ elli dört senesinde geldim. /?\ şini tamam orasi benim makamım, çok güzel. osmanli da gittī zaman oralara osmanli altı yüz küsür sene kaldı orda. ama meseĺa üç yüz sene dört yüz sene çok güzel bi izmet

yapti. ata kırıstiyan ālemi müslümanlaşti da meseĺa yunanistanda pomak var, bulgaristanda pomak var, makedonyada pomak var, bosnada boşnak var bunlar ep osmanli devrinde müslümanlī kabul‿etmiş kişiler. ama dā sona ne oldi osmanli zevke, servete düşünce bizi dedi kimse el vuramaz bize. el vuramaz ama ne oldu açlı ordular osmanlıy darmadān ettiler. ama evela bizim imam‿atiplarmıza girdi kırıstiyanlar, askeri ordumuza girdi ve halki da müslümanlıktan zayıflatırmak için envai çeşit elan da günümüzde ōle bak ne sidiler gelıy dişardan gece evlerde seyredılıy bunlar. ep bunlar islamiyeti yok‿etmek‿içi, yabanci çıkarıy veri, satıy burā. burda da gece evlerde kadınlar da seyredey erkekler da. bunlar ep islamiyeti yok‿etmek‿için. bizim bi bayrāmız vardır ay yıldız, o yabanci bayrān altında yaşamān kişi bunları bilmez zaten. orda bizim şimdi gelmemız ī günde şōle bōle zaten seni insan sınıfına katmıyo. efendicēzimiz şimdi bu yolların açılmasını biz dōdūmuzdan beri bekliyoz, bizlere nasib‿oldi. nasıl peygamber efendimize göç nasib ‿oldise bizlere da. çünkü öyle bi göç‿oldu ki bende yüz seksen dönüm erazi var‿idi ben sattım. erken gèļdım ben sattım, bizimkilere sattım ama benden sōna satmadan bıraktilar. zenginlē bırakti üç yüz dönüm, beş yüz dönüm, bin dönüm, iki bin dönüm erazisi olanlar onlar da bırakti satmadan bıraktilar ama sattım diye imza attın orda. aramāsın diye ģavur sana imza attırıyo ordan. paşaporti almışın gidemeysın er sene vergi buluy, fazla vergi buluy nerden buluy, buluy o. o parey almak için senden mecbur kaçıysın. e bıraktilar geldiler yani bu şekil dālıcāna o dört yüz ane kūde şincek yirmi iki āne falan yirmi yedi āne falan oldilar. gittım ben iki sefer gittım. bi sefer anımle beraber gittık, būk kız var işte gittınız işte şeye o da geldi, üçümüz gittık. bi sefer de bi arkadaşlen gittık. bi sefer dā gidecem. orda aşā yokari yirmi sekiz gün kaldım ilk gidışımde. dā sōna on beş on yedi gün. gezdık sā sola kosova tarafına gittık efendicezimiz iştip, koçana buralānı gezdik. /?\ şini ben köye gidiym, orda o dört yüz‿āne kūde o insan kalabalıkları, o ayvan kalabalıkları, o bebe kalabalıklī yani bōle cennet gibiydi cıvıl cıvıl. şindi yok insan yok. köyde geziyz üç beş tāne çocuk görüysün bikaç tāne kaz görüysün, eşek görüysün bu başka bi şey yok. /?\ ģavur var ģavur var ama e'vinde kadınlar tütünle erkekler besi ayvan yapıyolar. bizimkinler gene koyun. ivk gittimde sekiz yüz tane koyun var‿ıdı o evde. ama eski düzen kadınlar çok zāmet çekeydi çünkü sāmallari būk ayvanlar gibi diu makinalara sālsın elde sālıy bunlar. çok zorluklar çekeylerdi. velāsıl onların da evleri burda var. kızları yetişiy, evlendiler burā geldiler efendim çocukları evli ama evleri epsinin vā burda. geçenlerde gittım çorluya, benim gittīm cancāz o da gelmiş

çorluya, görüşemedım. telefonle de ulaşamadım. memlekette görüşemedik çorluda bulurdum. /?\ ben lüleburgazın bi köyüne geldım çiflik köyüne. orası da göçmen, trakya. /?\ efendicēzimiz kozana göçmenleri var yunanistan göçmenleri vardi. göçmen oldū gibi köy göçmen. /?\ koçana üskübün doo̲usuna düşüy. meseĺa şōle gèl̥ıy şu köşe üsküp, şurasi köpürlü şu köşe koçana burasi iştip, sturmica. orası da būgar ududunа dayanıy burası da būgar ududunа dayanıy. koçanayla, iştip, sturmica būgar ududunda koçana da būgar ududunda. yani bu koçana saruva, saruva esas būgara bī kilo iki kilometre yakın. /?\ yok sınır dil o gari makedonyanın merkezi olur orasi. /?\ būgara, būgara da yunana da eşitti aşā yokarı yakınlīmız eşit‿idi. /?\ ben gidemedim işte bi sefer dā gidecem onun için orā ohriye gidemedim. /?\ gençlīmde gitmedım askerlık yaptım ben batıda iç o tarafa gidemedim, yolum düşmedi. aradilar çünkü biS sporcuyduk, güreş yapardık, güreşlere aradılar orda, nasib‿olmadi. eralde onun faydasi var. /?\ bi sene kaldım orda. kalmak için kalmadım orda tezecīm vardı orda, tezem ālay salmıyo. tezem vardi, salmadi onu ikna edesiye kadar bi sene geçti aradan. ondan sōna istanbula geçtım. istanbulda kalmak niyetim yok çünkü bū̄kler ōle dedi, türkiyā gideceksenız, denizi öbür tarafa geçecesınız. onlar bōle nasāt‿ettiler denizi geçecesīz ve istanbulda iki buçuk sene kaldım. ondan sōna geldim burda ev aldım. /?\ zeytinburnunda, yenido̲an mālesi. epsi göçmen, bizim oranın insanlari oldū gibi zeytinburni adliyesinın arkasi epsi bizim göçmenler orda. kayınçelerim, abimler orda, ablam orda, ablam bakırköyünde, abim kanaryada şeye yakın alkaliya yakın. /?\ evliydim, çocuklar da vardı dört tane. şimdi ōle niyet‿ettim ben orda, ben kendim berberim. orda niyet‿ettim, türkiyā gidersem berberlık yapmācam. e nāpçasın ne olurse yapacam dedim. èv almadan berberlık yapmam dedim ve ne olurse iş yaptık tuvalet temizlī dahi dövlet yedi kulle dövlet işindeydim, tuvalet da̲il temizledik orda. allā çok şükür nasip oldi efendim o iki buçuk sene gèl̥dık tabi burā. evi aldım, istanbula geçtım şeye izmire geçtim. izmirde bi sene kaldım şeyde 'zeytinlikte /?\ orda işte bi tāne ablam vardı orda mefat‿etti efendicīm amica kızlari var orda bo̲aziçi oldū gibi bizim köylüler. /?\ māle dīl bi mu̲jt yani burasi zeytinlik bu tarafi tepecik tarafi öbür tarafi doğu tarafi bo̲aziçi ep bizim köylüler var beki bir‿iki yüz‿āne orda. bizim köyli efencēzim başka köyler o dedīm saydīm o köylüler epsi orda cumali, tatarli, efencēzim köseler, acıbekli, kişina, karaslar, koçilar, hepsi orda. mersinlide, çamdibinde buraları da göçmen. benim kız da var mersinlide. /?\ girdım eve, mövlidimi okuttum. /?\ burasi acarlar mālesi, tan sokak. bu māle oldū gibi göçmen yugoslav göçmeni e var şincek yunanistan göçmeni de būgar göçmeni de var. /?\

erken gelen bizden geç gelenler de var. /?\ bulgaristan göçmeni dā evel gelenler de yunanistan göçmenleri. /?\ bulgaryadakiler türkçe konuşuy. burdan gidenler türkçe konuşuy, pomaklar bulgarca konuşuy.

kökenleri: /?\ kökümüz bizim karaman konya karaman. şincek zaten bilgisayarlarda gösteriy internet gösteriy epsini sırasınle. dedelerden duyduklarımız şöyle meseĺā anlatırlardı yani karamanōlları çok birbirine bālı bir millet‿imiş, çok birbirine bālı. biri öldi mi epsi ölürmüş yani bu kadar ve o karamanōllari bi silsileymiş. onlar genişlemiş, genişledikçe orda yerleşmişler tabi. genişlemişler hatta ortadan kaldırmā çok üraşmışlar, yenememişler, hep yenilmişler. bunlari yenememişler, bunlari yenen temirlenk oluyo galiba sanedersem temirlenk yeniyo. yenince bize anlattıklarına göre bi şık ordaki o grubi, karamanōlarını azınliya düşürmek için ordan grup göndermişler bulgaryā, yunanistana, macaristana, romanyā, makedonyā göndermişler. ama bi şık ta nasu duyduk ōle internet te ōle anlatıy. bir şık ta burdaki bilgin insanlar, tāsilli insanlar meseĺa içlerinde o sülalede imamatiptan çıkmış anlay mısın yetişmiş, müftilik yapacak şekilde yani insan e‿itebilcek şekilde bōle insanlari e‿itebilcek şekilde insanlari avrupā göndermişler. ve orda ki dā fazla onu kabul‿edeys çünki o insanlar ordaki kıristiyanlari dayi müslümanliya merak‿ettirmişler ve atta müslümanlī kabuĺ‿ettirmişler. nası kabul‿ettirdi o da dillen, bilgiylen, konuşmaylen ikna edeydi tabi. biz onların tarilānı biliyz. onlar bizden beki ummaylar ama biz onların biliyz onun için bizim yolumuz allah yolu, dōru bi yoldur. çünki nasıl bu masanın bir ustasi var‿ise er şeyin bir ustasi var. /?\ dorfullidan. annem gelin geliy mahmutçilardan. /?\ yakın aşā yukari on, on beş kilometre bi şey. /?\ çitak, çitakli köy var. sturmica tarafında o şincek ne kadar şini arada iştip var radoviş var ondan sona sturmica. /?\ türk ata o köyler biz oralara güleşlere gideydık, o köyler bizden evel boşalmış osmanli devrinde. osmanli bozulunce o köyler boşalmış. kaçmışlar yani katliamdan kaçmışlar. dā erken kaçmışlar ama gene var köyler gene dolu. /?\ çitak dīliz, çitakli biz köy biliyz onların ne oldūnu bilmem çitakli köyü var. bize şōle anlatıylardi şini orta asyadan gelenler yörük koyunlarle beraber, keçilerlen beraber geldi orā ama bizim ōle dil. konyadan gidenler ōle dil. şini bosna da müslüman ama nüfusunda bosnaski müslüman diyo bizde turçin yazay. turçin yani türk. /?\ kökümüzde ilgili işte ordan gelenler bōle yerleşmişler yani üsküpte yerleşmişler, köpürlüde yerleşmişler, manastirda yerleşmişler atatürkün dōdū yerde efendicēzimiz hep bōle sayıli ve sözünü bilen kişiler, bilen kişiler yani bize ōle anlatıylardı ve neteki de ōle. çünki o köyler hepisi birbirine bālı müslümanlīni eksiksiz yaparlar. /?\

burda yok ilerde köprünün altında var. subaşı mālesi orda toplu olarak ama temiz insanlar. /?\ başka yerde roman salilida var. /?\ tabi burdan köylüler bizim köseler dedīmız burda var orda var salilide var göçmenler. tabi tabi nası biz burda yerleşmişik onun da ayrılmiş çocuklari yau̯t okumuş gitmiş orda. tabi bi kısımları gidey buranın da bizim çocuklāmız da kimisi ankarada kimisi trabzonda kimisi bilmem nerde dau̯ldi evlendiler tabi. şimdi dāsi var bunun dāsi var bunun. o bizim gezdīmız köylerde, boşalan köylerde bunlarda katliamlar olmuş o zamanlar. bizim da annelermız babalarmız katliamlari görmüş, katliamlari görmüşler. osmanli devrinde bo͡le ev ev gezmişler toplamışlar, bālamışlar, götürmüşler hepsini kurşuna dizmişler. yani bunlari görmüşler. yani onun üçün bu kapiların bo͡le açılcānı biz bilmeydık a şini şini o͡reniys. diyos ki bu insan gücü dil bu, hakkın bir emri bu. geldik biz a geldīmız şini gelsek nōlcak şini aç ölürüz burda o zaman geldık yirmi beş kuruş‿idi buranın metreleri bu arsaların yerlerin, ucuz‿idi. e biz çalışmak çok severız. o͡le çalışıldı ki şükür amdolsun, yani iç bir tāne evsiz yurtsuz yok bu sefer. /?\ o͡le dil bizim köylerde yalnız ayvani çok severler er evde keçi, koyun vardır. efendicēzimiz akisara bi yolun düşse orda atatürk mālesi vardır gittin mi bak bugün dayi keçi, koyun evlerinde var. yörükler orda akisarda. /?\ arnavut ta var aşāda bi māle var cami önü dēler hep arnavut onlar ama eski gelme, yeni gelme de var. /?\ giritliler gene şey vardır alankuyi istasyona varmadan bu tarafta alankuyu epsi giritli onların. işte yani giritli bi adadan onlar yunanistandan. yunanistandan çok gelen var. nerde var‿ise yabanci bayrān altından islam alemini kurtarsın. buni yaşamān bilmez.

M2.7/3

Abdüş Süleyman Paşov / 70 yaşında / Dorfullu-Köprülü doğumlu / İlkokul. / Mukayese kaynak kişisi.

karışık konuşmalar: /?\ abdüş paşof dorfulli köyünden, baba adi süleyman. /?\ ismailov olsun onlar başka adamın üstüne o. /?\ olmay adamın üzerine kadında yok. kadında nerey gidey orda soyadi onun anla'dın dĭştırıy. /?\ ben kırk‿ikide beşinci ayın onunda, kırk‿iki dömluyum. /?\ dört sene gittim okula. /?\ yök türk‿idi ben türk‿idi. ep türkçe e̦itim ben gördüm. sönattan ben dördüncüye giderke yani geldi, başladi bize gelmē makedonlar. sönattan makedonlar da türkçe azınlık oluncez türkçe okumā. bizimle beraber benim arkadaşlarım vardi makedonlar türkçe okuy. bizim dorfilli köyünde üç yüz‿elli āne türk epsi türk‿idi, kırıstiyan yok‿udu bir tane makedon. /?\ bin dokuz yüz‿elli dört, elli beşlerde o zemanlar başladilar yani göçmē. ordan sönattan peşinden aldi bizımkiler yani baktiler anda yani yetiştiremeyler o mallari sataylar ne alsınlar buray göçmek için istemediler alsınlar sönattan makedonlar gelmē bize başladı. o zamanlarda ondan öncesi neydi bizımkiler türkler birbirine alledeydi mallari alıylardı. çok gelen oluncez yani kaldi yani mallar ōle devlet şimdi aldi devlet o zamanlar alıydı devlet başladi sonra almā anladın mı fazla oluncez malları devlet aldi işte devletın de kaldi ōle şimdi pustoluk anladın mı. /?\ pustoluk ne demek yani viranlık yani işleyemeyler onlar da yani. /?\ dorfulli şimdi otuz‿āne, otuz‿āne türk ola türk ola, a iki yüz‿elli āne makedonlarle beraber. makedon çok yani türkler yani aS, azınlık. /?\ yakın köylerimiz cumali, tatarli, köseler, māmutçilar, ajıbekli, aşayki dĭnler, yokarıki dĭnler, yuvanli, soyaklar, çalışlar, karaslar, aşayki karaslar, koçilar, çèl̦tıkçi köyi var orda, boşnaklar şimdi orda var beki de yedi yüz‿āne beki sekiz yüz‿āne bizım müslimanlardan orda. sonra sırkvina var orda, idi ileri türkler‿idi orda da, orda da otuz, kırk‿āne. vodovrat orda bitevi türklerdi onlar da orda bizim‿idi öncesi. şimdi epsi yani dĭşti makedonlar fazla orda. dorfulliye en yakın köy cumali, karatmanli. /?\ yörükler yani o radavuş tarafına olanlar yörükānı deysık biz radavuş tarafında olanlar yörükanı onlar. orda onlardan çok var. ō, o tarafa sen gitsen eger kili göresin ne kadar onlar dolu. her bir kū̆de beki da var iki yüzer‿āne, iki yüz‿elli āne var kū̆ler anla'dın bitevi orda. beki da yirmi otuz kū̆ onlar doli orda. dā köyleri ama şimdi onlar da aynı moderen oldu şimdik dā köyi kalmadı. orda da şindi ben tez gittim oray göresın nası yapmışlar onlar da orda aklın duru. ileri onların dā kū̆leri içbi şeyleri yok‿idi. /?\ yok o kū̆lerde onlarda yok

yürükandan ne onlarda onlar epsi türk. ovalılara karıştı makedon onların köylerini türkler dēlim orda ne yörükāni onlarda yok dēlim. onlar kasabā endī alde yani orda karışıylar. /?\ er sene ben gèḷıym senede bir‿küç kere gèḷıym ben yetmij birden burā devamli geliydim. yetmiş birden seksene kadar seksen‿altıya kadar er afta gelirdim burā. /?\ yok ya ōle gezinmē, gezinmē gelirdim. bizim var kardeşler, burda var‿a kıS kardeşler benim, var amicalarım, er yerde amicalarım var. burda çamdibi bitevi ne orda benim anamın süĺālesi, çamdibinde. burda var yıkık kemerde kardeşim, zeytinlikte orda fırın sokānda kardeşim var, ayni orda çamdibinde var bi kardeş orda da gittim ona da orda onun da görüştük orda. /?\ yok zorluk bizde yok, baskı yok bizde bak yokarda bosnada oldu baskı, bak mārebelık oldi bizde bi şey olmadi. bizde yani o taraftan baskınlık yok. bak biz yani bir'birimizden bizim çektīmiz öte tarafta ġavur karatmanlida bir‿āne, bir‿āne şimdi tez geçindi orda olan geçindi geldi bitevi ġavurla otuz, kırk‿āne ġavur geldi orā yani cenāzesine bak. açık evi kimse bir söz söylemez sensin müslüman burdan kalk git bōle yani serbezdi bu anda yani eger kilim istersen eger kilim onları şikāt‿edesın dūrilıkle allā görür yukarda. /?\ çifçilik, leşperlik yapays o işi yapays, çifçilik, koyunculuk o işleri devlet işinde kimisi kim ne istey gidey devlet işine onları yapālā. benim var kardaş çocuklari iştipte orda manafçılık yapaylar. onların işleri çok ileri gidey yani. /?\ tütün, tütüncülük yapaydık ileride biz fazla tütüncüye ūramadık biz yani fazla ayvancılıktı biz. ben on yaşından beri ep koyunculukle ayvancılıkle. /?\ kendim on sene on‿iki sene kendim gittim onların arkasi sıra on iki seneden sōna ayrıldım dēlim evlendim, ayrıldım babamdan çoban tuttum başka işler yaptım er bi şeyler yani ep leşperlıkle kazandım ben bu işleri. /?\ yok dā yok altınci ayda bizim, beşinci ayda altınci ayda oralarda anla'dın dā kırkmak için yok. /?\ kutlanır. ıdırlez günleri yani toplanıysık ıdırlezi yapaysık sōna yarındaysi günü var yusuf dede, dedeye gideriz orda. toplanırlar orda dūn oynarlar, şīrler birbirini görüyler anladın mi bōle. yemekler yapmaylar orda yani bizde yok yemek eskiden kalma yani yok yemekler ōle de gidey. /?\ ā o aşura ayı o başka yani aşura ayında bizde de buyday kaynadıys. /?\ onlar paskali gününde eski ādetler onlar yapaylar ama şimdi yapmaysık be kardeşim şimdi ileri gideysık anla'dın şimdi moderen juota gideysık şimdi. demek yani dā ilerleme, ilerleme gideys yani anladın mı, eskileri almaysık yani, ilerleme gideysık. /?\ aşura ayı yapaysık biz da. mārrem ayı yaparız. onlari kalanda kalmiş yani onlari batırmays eski kalanlari içbi şeyi batırmays er bi şeyi yapays. eskiden bayramlar īdi sade şimdi eskiden birbirine sarmaşırdi, bayramlaşırdi er bi şey. şimdi yani erkezde var şimdi ōle işleri batırırız

günden güne batırıs. anladın mı? /?\ tutuluy tutays şimdi de tutan şimdi de tutay kardeşim yani onun için yok yasa. bayram namazlari şindi bizde yok yani bayram namazlari camiy bizim uçunde orda otuz‿āne ocamız yok yani. şimdi geldi birtaller orda söz verdiler derler yapıcasık ta bakalım nōlcak yani. /?\ giderdık gezerdık evden eve şeker verirlerdi ōle bi şeyler yapardık anladın mı. köy odalari vardi ileri. var‿idi ileri köy odalari var‿idi orda masal söylerlerdi anladın mi sızdırma yaparlardi ileri, kıj günlerinde sızdırma yaz günlerinde orda toplanırlardı annadın mı nasıl burda kāveye gideyler ayni orda da köy odalari vardi. /?\ ben askerlīmi peşinden gittim leskovasa on sekiz‿ay yaptım. üç‿ay ordaydım üç‿aydan sōnattan attilar priştinā. priştinada orda ömrümi orda bitevi asker şeyini geçirdim yani nebetçilikle. bir sene nebet verdim orda nebetçilikle geçirdim askerlıy. /?\ onu vardi oni kimse saklāmaz vardi kim ne isteydi yeydi kim ne istemeydi yemeydi o kadar. orda vardi yani niçi biz azınlık‿idık orda anladın mi çokluk dildık. sōnattan bir an ne geldi sōnattan kestiler yani vermediler domuz eti müslüman olanlara ayrı yemek verirlerdi. /?\ yok atırlamam kırk dörtte be nerde /?\ kıtlıy gördüm ben de kıtlıy yani bizde nariyet vuruylardi, nāriyet alıylardi bi şey yok‿idi. /?\ nāriyet yani bu senin vergi anladın mı patatiz yemişım ben yani patatiz, arpa ekmey yemişım ben anladın mi nūttan ekmek yemişım ben. yani ep o günleri görmüşüm ben bizde koletifte yani. gèḷıydi nāriyet veresen, et verıylerdi yani tereke verıylerdi yani pare ödeysın vergisini her bi şey vermesen eger kim gèḷıylerdi mallarını alıydi sataylardi, devlete alıylardi. o sıkıntilık yani vardi öncesi ama sōnattan çok bak bizde öncesi komaniza dēmem komaniza mıydı kapitaliza mıydı bizde? tito zamanında çok güzeldi. çok bū̄k ayat‿idi o. ben o anlarda ne pare kazanmişımdır yani bu günlerde yok bi şey. o zamanlar titonun komaniza dildi kapitalizm komanizim o zamanlar şindi komanizim bizde yoksuzluk. o zamanlar yani er bi şey vardi er bi şey boldi. bir gün işte bütün ayatını zevkle geçersin anladın mi parenın kıymeti vardi, er şey şimdi bunlarda yok bi şey. /?\ o zamanda sıkıntilık işte buydi anladın mi benim babam rāmetli yani koletife soktilar orda devlete koletife, koletife de gircesin sen niçin bizim köyde o mū̄tte biz ne oturuyduk kırk beş‿āneydi onlar orda. sen egerkilim girirsen sülüman‿aga, babamın ismiydi, sen eger kim girirsen episi gircèḳ. sen girmeysın episi dey sen girmeymişın sen söyleymişın onlara girmen kalsın, girmen kalsın. babami iki üç kere 'mapısa soktilar anladın mı o zamanlar o sıkıntilıkta. ama sonrattan yani gevşedi kụerdi de şimdi yok şimdi onlar bitti o eski zamanı şimdi epten yani kominiza mı neydi bizim isteyler epten batırsınlar bile onun içi adını anmaylar o günleri. o günleri bō̄le

anmaylar. dā rātsık şindi dā rātsık ama pare yok ne rāt. ayāt olurdi dā rāt olursun ayāt olmayıncez yani pare olmayıncez ne rāt olursun. /?\ yok ormana öncesi bizde yok‿idi orman, ormanda bizde yok‿idi bir dīnèḳ yani ayvanlari çevıtmē bir dīnèḳ yok‿idi orda şindi /?\ ayvanlari otlatmak için di mi alırsın çomak ah dīnek biz deysık onlara ayvanları otlatmak için İazim çevıresın ayvanları otlatmā da dīnek anladın mı çomak o yok‿idi. şimdi ektiler çamlar anladın mi meşe āçlari yani göresın sen aklın durur şimdi git balkana orda kes odun getir eve anladın mi kimse söylēn yok vergisını vercese paresini bir kubya verıysık emen emen elli euro kubiya, bi kubya verıysık anla'dın. /?\ yok kubni santim dēlim ölçüsü kubnu bu dēlim metro üzerinde bizim odunlari metro bir metro yani yūseklıy uzunluy bir metro yani sizın gèḷıy orda otuz euro yani kubi. otuz euro yani çeki, sizde çeki burda sataylar bizde gene kubni derler anladın mı kubi. yok sizin çekiyle sataylar odunlari burda /?\ ārlakle çekiyle yani sizın burda çekiyle bizim gene kubni. /?\ yok yok metro üzerinde bōlelīne bir metro bōle bir metro bōle yūseklıy bir metro bir kubik. /?\ ō sōklar oluydi şimdi yok ya sen da o zamanlar yani tā kasımdan ıdırleze kā azırlacak‿idi ununi, tuzuni, yemēni, gazını er bi şeyini yani alti ay bunlari ıdırlez gününe kadar mayın altisına kadar azırlācasın anladın mi çıkmak yok şimdi yani bizde olmadi yokari dūri sırbiyā, bosnā dēlim bu kalkan bu şey tarafına manastir tarafına onlarda çok oldi, bizde olmadi. yani bizde kuri sūk, buzlar oldi ōle bi şey. ileri saçaklardan aşay dūri, biz deysık onlara buz, tā yere kadar yani var‿idi. eski sūklar olmay, olmay eski bereket te olmay. /?\ öküzlerle, öküzlerle atlar vardi em ileri atlarla biz işleydık, öküzlerle yani iki tāne çivt katarlaydık o zemanlar onlarle ūlene kā birileriyle süreydık ūlenden sōna birileriyle gene ōle katarlaydın. arman düẹydık o zemanlar o günleri bırak. /?\ arman atlarle, ayvanlarle çevıttır gitsin anladın mi onlari. nası bu salıncaklar döney ōle ayvanlarle döndürüydük, aydeydık anladın mi, o tınazi savurasın, tınaz deysık, tınazi savurasın. o günler geçti şindi biçerdüẹer gideysın orda alıysın bir kamyonet dūridan içıne. dökey götürüysün dīrmene orda verıysın paresini bekleysın. /?\ aydeysin, iş yani bu aydemek yani, iş aydemek yani yörütmek işi. aydemek budur yani ileri dēlim aydemek ayvanlari yörütmek gibi şindi motori alıysın götürüysün tarlā biçerdüẹeri em ordan biçeysın düẹeysın motorle götürüysün yani dīrmene orda biz deysık dīrmene un fabrikasına orda boşadıysın em geliysın geri pareni alıysın o kadar. yani kolaylık şimdi ā ileri İazim‿idi atlarle düẹesın onlari ya bekili ayvanlarle düẹesın onlari, savurasın, ambara koyasın ō çok işler‿idi o. /?\ ambarlar vardi ambarlar yapılı tātadan bōle bu soba gibi nası oda gibi yani aşādan kaldırıysın oni topraktan yokari

ambarlar yani yapaydık tahtadan onlara dökeydık tenekeleri. /?\ yok odalar vardi bizde kahve yok‿idi. köy odalarında orda yani anladın mi yaz günleri işleydık kıj günleri bütün kış odalarda. sızdırma yapaylardi, koyun keserlerdi /?\ sızdırma koyuni keseylar, pişırıylar, yeylar anla'dın, pişirme. /?\ yōk kavurma kaynatmak dēlim suyla dēlim sızdırma deyler ona sızdırma. eti dōraysın, suda kaynay oni dēlim toplanıy bitevi cemaat orda yemek yeylar kalan etleri yani sana veri bir çanak, bana bi çanak pareyle anla'dın, eski zamanı. /?\ misafir gèļse egerki bana gelırse bende oturjak egerkilim ben alıcam oni götürcem nası şindi burda kāveler çaycivnisalar, çaycivnisā yąukili odada oturmā orda mābete, sōbet‿etmē. /?\ başka yani teftip yani eski īsanlar başka yani bak o zemanlar onlar cąillık okumişlık yok‿imiş yani başka buna derler. yani biz şimdi bunlar okurlar er bi şeyi okumişlık ileri, fentlik yani anla'dın moderen. şimdi ileri yok‿imiş, saba ne git sür tarlay şimdi al motori git bej dakkada bitir işını gel eve. /?\ e tamam onları orda ōle söylerler grades, vinisa, lipez. biliym ben, ben kamyonum vardi benim anladın mi sekseninci seneden bitevi makedonyanın ne var yerleri er bir yerin ayri ayri bilgisi, sözü anla'dın. /?\ yok be bizde karpuz taşıdım ben ep, ben sturmicada orda yaptım ben. ben er yerın başka başka dilleri yani. /?\ yok grades sturmicanın dil grades koçananın, vinitsanın berova, delçova tarafına kalıy. vinisaliler, gradesliler onlar gèļsi gitsin deyler. /?\ yok bizde söylemek bizde var bir tāne ōle benim alamın gelininın kaynanasi ordan gelme gradesten. ben gezdim bitevi oralarını biliym er yerde ayri ayri ya. te karatmanli yani bizim köyden bereçi üç kiļometro onlar başka söylēler. geliyōs, gidiyōs karatmanlilar anla'dın geliyoz gidiyoz bizde yani başka bizde gel buray git orā. ya ayri ayri yani er bir köyün ayri ayri nası bir evın ayri tertibi ayni ōle köylerin da. /?\ yōk imkansız bizde nası bilcek ģavurce ben orda ben gideydim dördüncüye iç bilmeydim söyledim ben sana. berāber arkadaş gelen makedon türkçe. biz şimdi nasıl azınlık orda makedonca gidey bizim çeĺatlar, o zamanlar onlar yani azınlık‿idi türkçe okuylardı. benim akranlarım epsi türkçe okumā geldi makedonu. /?\ yok be bilmeydi ben nerde sen de. bir makedon yok‿idi bizim kūler bak bizım köyde, dorfulluda, cumalıda, karatmanlida, tatarlida, māmutçilarda bu tarafa dūri bunlarda var kimi kūlerde vardi makedonlar onlar birasçık beki da bilır anladın mı ama bizım kūlerde imkansız yok‿idi. sōna onlar da azınlık oluncez onlar da türkçe makedonca konuşmaydık biz niçin azınlık onlar, mecbur türkçe ūrensın nasıl biz şimdi makedonca onlar söyleyler nasıl siz dey bi̇ļıysınız dey makedonca bizim çeĺatlar bilmey türkçe. ama deym, sizin deym avçaklı gèļıy deym siz ūrenesınız türk dilını na bize deym gelmey avçaklık deym.

demek aşā düşmemesi anladın mi biz dedim istemeysık aşā düşmē dil dedim, biz gene bakaysık dil ūrenmē. onlar yani istemeyler dil ūrensinler türkçe avçaklık‿imiş onlara. /?\ bizim bak şindi yani ölüm ādetleri yani bizim orda, orda ölüm ādetleri ölürse egerkilim gün bizim rāmetli babam gün sabāle sāt yedide arife günü geçindi em birden cenāze defetti. biz bırakmaysık yani kırıstiyanlar bırakaylar yirmi dört sāt dursun cenāze, bizde bırakmaysık. sabāle bizim yedide babam rāmetli oldu biz birden yani sāt üçe kadar dörde kadar defnettik. /?\ veriliydi ileri veriliydi şimdi yoksuzluktan nere vercek esselat yani orda sōleysin yani bir angi buray bizim aveleye deysık burda esselat veriler bizimkilere da yani türkiyā dēlim var ki īsanlāmız veriysık burda söyleysık onlar esselat burda okutturuylar. orda anladın mi cami yok, yok cami bizde şimdi te düverim sana uçtu bizim cami em bizım cami bak bizim kūde üç yüz‿elli āne o zemanlarda yani minare yok‿imiş. /?\ cenāze oldū anlaşılıy ya sen ölüm er bi şeyden ileri anlaşılıy anla'dın o ölüm olan. /?\ yok imam vār, var imam ya sen allā göstermesin var imam ne kadar isterse şimdi bizde var orda şēler yani okumak deniz fener bizde orda iştipte var talipler okuylar ocalık için kaç tane istersen oca bizde. sade o günler gelmesin. oca bulunuy anladın mi vār orda var radavuşta var, köpürlü kazasında bizim var her yerde var. şeyde ori çèḷtikçi ne deym ben sana orizar deyler orda boşnaklar bin ane orda. bize on kiḷometro orası. onun için var. imam var, imam var. ölü çıkan evlerden bizim yani cenāzeden döndūn alda 'alva verirler orda yani canı için alva tatlilık ōlen sorna kırkını yapaylar, yedisını yapaylar ōle. tespih çektıriler kim ne arzu edey ōle bi şeyler yapālar. /?\ yusuf dede yedisında beşinci ayın yedisında altisında ıdırlez, yedisında yusuf dede. gidılıy yusuf dedē toplanıy kırıstiyanı olsun türki olsun orda ēlence yapaysın. ne ēlence oynaylar dēlim orda birbiriyle görüşüyler arkadaşlarle, içki yaparlar o işleri yaparlar. /?\ yōk onları şindi yalan söylemem onları yok ōle duyduk dedemizden, babamızdan yani ōle o günleri yani. yusuf dede dēlim bi gün ıdırlez yarın yusuf dedē gideysık orda epimiz işte bu işleri yani ā deym bilgi ondan bilmediklerni nasıl söyleym. /?\ var karatmanlida burdan izmirden geldi bizim kançeşmeden ne burda yokarda ordan geldi yaptırdi bizim şeyi kamberbaba karatmanlida ne deym o bitevi yaptırdi orasını. küverdiler orda da şimdi yusuf dede dēlim yedisında sekizında de orda da toplanıylar orda da. kırıstiyanlar olsun müslümanlar olsun gèḷıylar ziyarete. er bi tarikattan var ya sen de acıbektaşi onlar ne deym ben karatmanlı /?\ dā fazla onlardan var kanatlarda manastir köyleri var bir kanatlar orda fazlası onların çoụnluk, bektaşi onlar. /?\ vardi, vardi azınlık ama evelden türkler açan vardi vardi onlardan da

episinden er bi tarikattan vardı. /?\ sālık allā versin yani yatırke yani söyleylerdi onlar. sabāle kaꞟuktun alda destur bismillay yani söylemek bu şarttır müslüman olan ïsana şarttır. /?\ ayni bizim de ōle söyleydik yattaym taj gibi kaꞟukaym kuj gibi yani yïnileym yarın işimi başarıle yapaym. şimdi bunlar yok ya sen da şimdi yatay kaꞟukay iç bōle bismillayi demey nasip ya bekili kısmet. ay öncesi bizde yani nasipsız kısmetsız biz deysık bōle nasip kısmetse yarın bu işi yapacam şimdi yok ya sen de ni kısmet ni bi şey. kaꞟukay sabāle yıkanır yıkanmaz dūri işe koşarak nasıl olcak bu iş yani. /?\ şimdi bedduay sen bırak onlari, onlari erkez beddua edey ama bak ne söyleyler gene beddua ettīn alda aleme dey başına döner. yani etmecesin ï, ï gönülle yani er bi şeyi ïlikle karşılācasın yani ïlik olsun yani. kötülükle sen ona yaptīn alda o sana döner. bizim gene bōle sōley ïtiyarlar ona dey gördūn alda dey sana döner. beddua etme dey kimsē dey kazma alemın kuyusunu dey sen düşersin. bizde bōle sōleylar. demeyler yani beddua et ona allah yani görüyo onun cezasını verir. ben kalmaz ben vereym oni yani cezasını. allah verır onun cezasini yani. allaya arzu edecesın avale edecesın, allā onun şeyini verir cezasini da er bi şeyini. /?\ misāfirlerimizi oşlarız yani kim geldï alda al atır nasısın, ï misin, ne var ne yok, ev alkınız nasıl episi ïler mi, ïler tamam. geldï alda bir misafir yemek içmek verıysın ona anladın mi sorarsın ne istersin, ne yersin ne içersın anladın mi. içer misin içmez misin, yer misin yemez misin bunlari mecbur avali sormak. ama ben istemem yani bir misafir geldï alda bizde yani yok yemiş yememiş sofrayı kurarıs. olur yani utanır, bizde yok yani o adet. gelmiş kim gelirse ama ben yedim gene kardeşim sen otur sofrada er bir ïsan gèḷır kısmetiyle. benim babam yüz yaşında öldü, ōlum dey sofrā aldīn alda iki kişiysen egerkilin avcan üç kaşik bilmesın kim gelir o kaşikle yer. anla'dın bōle babam bizim söyler. kısmetinle gelir misafir ama bizim yani buni söyleydi babam deydi bir misafir geldï alda dey iki kaşik, üç kişiyseniz egerkilim dört kaşik alcasın bir kaşik fazla olcak orda dey, sofrada fazla. beyan olmaz dey kim gelir kim yer ondan dey. işte bunlari bizde vardi yani. eskiden bunlari söylelerdi ama şimdi bunlara sōleysın çıkti bu bilgisayarlar telefonlar yani unuttilar er bi şey. bismillayı bile demē unuttular. /?\ yōk ya sen da saygi namında, namında saygi sen söyleysin bi şey yani o dey bana ne. bizde yok, bizde egerkilim baba yemek yerke bakarse bōle ters, ben yani evlenincez babamdan ekmek istemezdim koyarseler önüme yeydim koymaseler susaydım kaꞟukaydım aç karnına sūlēmeydim. şimdi bu senden öncesi oturuy, korkay aç kalmasın. /?\ yōk ya imkansız bre nasıl ayak uzatma yapma canım sen de o günler yok_idi o zamanlar nerde kapidan giriysın sıngın sıngın

yani bakarse baba deysın acaba nē bakti bana bo̅le ters. utana utana, sıngın sıngın anladın mı utana utana yani bakalım so̅lecek mi bi şey söylemēcek mi. derse tamam otur orda, oturuysun hiç kimsē bi şey. sorarse cüvabını verirsin sormase iç cüvap yok. şimdi bunlā sen dā kapidan giriy sana so̅ley ne oldu, yemek ne var, ne yapırttın. /?\ yok be bizde nası sigara içmek ya sen da. sigara içmek nası bi şeler yok‿idi. /?\ kutlu olsun, allā gönendirsin, allā işini ilerletirsin yani bu işleri söylerdik bizde. sade yok kardaş o günler kaldi çekemedīnden bo̅le söylemes sana, söylemes. asiyetçilık çok şimdi. evelden yok‿idi birbirine yardımlar er bi şeyler vardi şimdi yok. o dey kardeşi, kardeş kardeşe bi gün yani istemez dil başkasi istesin anla'dın.

M2.7/4

İsmailov Naile / 66 yaşında / Dorfullu-Köprülü doğumlu / İlkokul. / Mukayese kaynak kişisi.

karışık konuşmalar: soyadımıs ismayıl, ismayılof naile /?\ āa kocamın adi, ismiylen ismayıl naile. /?\ ben altmiş‿alti yaşında /?\ dorfulli köyünde oturuym. dorfulli köyünde titoveleze yakın dorfulli köyi. orda dōdum orda yaşaym, orda evım var, ordayım. /?\ o farkli ne söyledık veleze yakın karaslar, karatmanli, dorfullu. cumali var cumali bizım var orda ambulantamıs /?\ a sālık ocay, oray bis doktora gideys, orda sālık ocāmız var. biz köyde yaşays. /?\ dorfulli evet ben dorfulliyim. /?\ ā köpürlünün köyleri evet köpürlünün köyleri cumali, dorfulli, karatmanli, kalaslar, titovelez onlar bizım oralarda. biSsık oralarda. /?\ episi türk‿idi şimdi ǵavur, epsi ǵavur. bizım köyde var yirmbeş‿āne türk yaşayz ama çok makedonlarle çok iyi geçiniys. ne zaman bōle bayramlar oluy, gençler toplar pare, çavgi çalarlar, toplarlar. orda var köyün ortasında bakal, bakalın yanında millet toplanır makedonlar da toplanır görür nasıl biz şenlık yapays. /?\ türkçe biz konuşuyz, bizım dilımız türkçe makedonlar bi şey deyemez bize. biz türkçe konuşuyz a makedon komşimız gèḷdi mi makedonca bilıyz makedonca konuşuyz. /?\ dört sene gittım türkçe vardı benım amicam oca sōna burayı istanbula gèḷdiler bir dā köy 'bōşaldi ne zaman göç‿ettiler. makedonler 'kaldi şimdi benım çocuklar ne alti tane epsi makedonca okudilar. /?\ evet, türkçe ders gördüm. /?\ evet köyümüzde, köyümüzün dorfulli köyünde 'kıyıda okulumuz dörde kā, dörtten sōna sekize giderler cumaliya. orda var sekizinci sınıf. ordan sekizi bitırdiler mi üsküpte bū̄k okul. benım en bū̄k olan mēndis okudi, üsküpte bitırdi okuluni. şimdi da debrede oturuy. e dişari memlekette ōli gitti, gelini gitti, üç yıl oldi orda çalışıylar em oni da şauseryada. /?\ şauserya, amerikā yakın o kasaba sade adını onlar başka deyler bizım makedonca şestka mi nasıl konuşuylar ō̄le bi türli. /?\ er sene, geçti sene ne zaman kaza yapti ōlum üç‿ay burdaydım, yo‿un bakımında yatti. üç‿ay burda kaldım gelinde. /?\ evet ama bizım köyden o yürükler onlar başka konuşurlar. e rubaları da başka. benım ablamın gelinleri yörük neden yörük onlar çok pare alıylar. ne zaman ablam everdi çocuklarni üc bin beş yüs yüro verdi bi geline, on beş altın ne yapti başka, dū̄n başka, bir otuz yüro pare çıkay bi gelin almak. /?\ başlık paresi alıylar evet. başlık paresi a bizım makedonyada orda bizım göçmenler kendi yerliler yok a yörüklerde var bu başlık paresi. /?\ başka dürlü

onlar konuşuylar evet. /?\ yok, yok bizım çok dīşık bizım çok dīşık. /?\ yok gèḷıys gideyz bizım dā dūri konuşmamıs.

kaçamak: /?\ yāpays bizım önceden ne zaman babam sā‿idi, su dīrmenleri vardi. su dīrmenlerde ūdüydi un, kaçamak o misir uni ūdüydi. evde yapaydık kaçamak elan dā yapays bakallara getırıylar poşet poşet, kaçamak yapays. /?\ kaça'may? suyu koyduk mu ocā, kaynadı mı bir da unu dökeys, kaynadi mi sōna başlays karıştırmā. ōle kaçamak oluy. onun en kolayı var kaçamay yaptırdīn iş /?\ ē çeşitli yapaylar evet. oni yaptīn alda pekmezi alıylar nasıl yūrt, ayran yaparsın o pekmezi de ōle kullanırlar yerke, yerke.

düğün: /?\ ō eskiden bizım dūnler bir‿afta yaparlardi. eskiden dūnler ne zaman biz yetıştık dūnler kına geceleri yapaylar evde. geline kına ururlar, sabaysına çeşmē götürürler. kınayı yıkarlar, çavgiylen oni da çavgilar çalar, küün ortasında çeşmede yıkar kınay. akşamdan ne kınay koyayz geline pare koyayz elıne, o parayı da çeşmē su içine atay o parey gelin. e kınay yıkay, e oynaylar küün ortasında, ateş yakaylar, ateşlen oynay kaynananın şalvarlarını yakaylar. /?\ eskiden şimdi yok. şimdi gayrıkın çōk dīşti eskiden bunlar yapılırdı. ama eskiden bir‿afta, alti gün dūn yaparlardi. önceden aynı gelıylar kızı istemē gideylar. e babasi kızın verırse kız istemese zorle babasi deyemes gönülli şēdırse verır kız gider evlenır a dūnler sōna dūn başlay çavgi kūn ortasında oynarlar. /?\ evet oluy bak benım ōlum yaptı nişan iki sene şini nişanli durcak ōle söz verdiler. iki sene nişanli durjak ondan sōna dūn azırlī yapacaklar.

çektiği sıkıntılar: /?\ bizım, benım annem yok‿idi. benım annem yok‿idi babam ōle verdi ne dūn ne bi şey. fakirdi, adam fakir‿idi, yok‿idi bi şeyi dünsüz ōle bir‿akşam aldi. ablam da ayni niçin ufak kaldık biz annesız. ben kalmişım yedi yaşında, ablam kalmiş on yaşında annesız. /?\ òḷdi, doumda ölmiş annem. o zaman doktorlar çok yok ‿imiş. bi tane oluym ben ikinci ōlan, ōlan da ölüy anne da ölüy. babam sōna başka kadın alıy. ondan bana bu bacak ārisi kaldi. bertıldi ayak, koşturmadilar bi yeri ōle kaldım. bertıldım, tarlā çalışmā gideydık tütün dikmē ayak bertıldi analık bōle bakmadı, bakmadi. bize orda çile, köy yeri, tütün, bostan, bā, koyun ep ōlelıkle geçtık. şimdi çok rātız çok farkli bi şey var. şimdi ep makinalar, traktorlar var makina tütün dikerler, inek varse inekleri sārlar makinalarle. şimdi çok dīşti, çok rātlık önceden biz çok zāmet çektık ama şimdi çok rātlık. var‿idi ineklermiz ama èḷde sāydık biz ineklermızi. /?\ yok yok, āçtan yapıli ōle bilemem nasıl dēlerdi āçtan yapıli onlar vedre ā āçtan yapıli, onlarda niçin ururse tencere kırılıjak ya kuva

pılastik kırjak onlardan sāydık inē. /?\ alıylar sütçi gèḷıy, kū̄müze sütçi gèḷıy götürüyler.

yemekler: /?\ yapayz biz da deyz kesık, ulaşık ayni onun çok isimleri var. yūrt yaptık mi o yūrt kaldi mi biras süt te karıştır koyayz ocā kaynadi mi kesılıy bir de sōna beyaz bezden süzeyz kesık ō̄le yapays. /?\ evet piberli de koyayz ne zaman kasım zemanlari gèḷıy o zaman kesık dā güzel oluy. e piberi de sari bāçeden toplaysın. onlari keseysın yari yari koyays poşetlere bozulmasın. poşetlere koyays sōna pıresol yapays koyays kuvā mi koyayz onlari bir‿angi tencerē mi bozulmasın. ō̄le bozulmay iç. /?\ yok yok, tuzli su, tuzli su. suyi suyunu koyays suya tuz yaptık mı oni koyayz da bozulmasın kesiye. poşetlere koyayz ya onlari poşetleri koyduk mi kovā o suyi yaptık mi tuzli koyaysın da bozulmasın. /?\ yūrt mayasi biz koyayz yūrt mayasi koydun mu dā güzèḷ oluy o ya dā güzèḷ oluy. /?\ yappayz oni da eskiden vardi mutinlar ne zaman mayalayz yūrdi oni dü̱eyz biz dū̄dük mi yāyını toplays. yāyını topladık mi kovalara annelermız koca macin tavalari var onlarda erıdıylar o yāları. o yālari koyaylar küplere koydilar mi bütū̄n kış oni ye bol. zī̄tin yāyi yok‿idi o zaman ep koyun yāyi yeydık. /?\ saba eskiden sāt ikide kaukacak o yeni gelin kim ne yeni gelin evlenmiş, yemek azırlajak kāvalti, torba koyjak, tarlā gidejek adam çī̄vte öküzlerle. yemēni koyjak, ū̄len yemēni gèḷcek gene kadın yemek yapajak. ekmekleri eskiden vardi ponisa topraktan ponisa yapaydık. e onda biz derız vırışnik ona, vırışnikle pişirırdık onlari. e onda ekmek pişirıydık yok‿idi bu çinko işporetleri. şimdi çinko işporetlerinde pişirıys ekmekleri a eskiden ponisa, ponisada yaparız, pişirırız. samanlen oni da saman yakardık odun yōk samanle, saman yakardık. samanlen ekmekleri pişirırdık. o topraktan yapıli tepsi gibi oni yakays beyazlandi mi o ponisa endırıyz oni ekmey koyays sōna da ateş tekrar yakays. odun oldi mi kor koyduk mi üstüne ekmek pişer ō̄le ama ekmekler bi karış olur. /?\ pideler kıvırma açays çarşaf pideleri yapardık, bürekler. bir de manti yapays suvan, kıyma koyays onlari ufak ufak keseys, koyays tepsilere. /?\ kapama bizım orda kapamalari yapays vırışnikte. ne zaman bir‿angi çok dū̄n oluy vırışnikler, dört beş tāne var nasıl deylar mudvaklar geniş, e etleri kocaman kazanlarda kaynadıys, koca tepsiler var geniş onlarda kapamalari yapaylar bizım. kapamalari içıne ne, peşin suvanını kavururuz, pirincını kavururuz. ondan sōna koyarıs tepsiye 'kaynar, ateş aşaydan yukardan ateş koydun mi tuzuni koyaysın, vagetasını koyaysın. /?\ yok, yok o sari tuS vegeta, bizım orda vegeta deylar ondan anlaşamayız. sari tuzuni koydun mi nanesını falan temiz oluy, kapamalar bizım orda çok temiz yapayz biz. /?\ yōk etlen, etlen ne deym

kazanle kaynay etler tavuk ya kuzu ya dana keserler. bir‿angi dün bir‿angi mövlüt yapays, ayvan bizde keseyler ya ayvan kesılıy. /?\ yō bizım orda ēşi yapmays, bizım tārana ileri eskiden annemler yapardi şindi bu gençler tāranayı yapmay sèvmeyler neden şimdi satın çorbalar var. satın o gençler yemeyler o eski yemekleri. şimdi gençler çok farkli bi şey. /?\ biz, amuruni önceden sütlen annem tutardi, biraz maya da koyardi, o biraz dinlenıydi amur. ondan sōna ufak ufak parçeley koyay güneşe, biraz kurudi mi onlari ufaklar elekten de süzgeçten eler onu güneşe karşi kuridi mi a beyaz biz yapays, beyaz tārana yapays. /?\ onun çorbasını kaynadacan suyi, suyi kaynattın mi koydun mi iki kısım onun çorbasi çok temiz oluy. /?\ yōk önceden karıştırıysın oni ılınık suyla, sōna koyaysın pişey ep karıştırıysın şētmesin topkalanmasın. /?\ kuskus biz yapmazdı sade yürükler o kuskusu yapar nasıl yapay bilmem. bilmem anlatmā da bilmem düvereyim de niçin görmemişım ne zaman ablam gelinleri ordan yürüklerden /?\ radoviş kün̄den kulavuzli, radoviş kün̄den kulavuzlidan. üç gelini da ordan üçi da çorluda şimdi yaşay. onlar ne zaman gideydi annelerine misafir, kuskus yapardi. onlar getırırdi onlar yapay bizde kuskus bizım burda yapmaylar a yürük köyünde kuskus orda yaparlar. onlar tōni dā fazla severler o kuskusi yürükler.

kalıp sözler: /?\ yeni gelene oj gèḷdın derız ī̄lık oşluk sorarız, nasılsın eskiden ō̄le bizım. nasıl tayfan ī̄ mi, oş mi eskiden ō̄le. eski nasıl gitmiş biz elan dā ayni o şekili konuşuyz. burda kasabada 'başka köyde başka. /?\ memlekete gèḷdi mi bir‿angi misafir karşilarız, çayını yaparız, kāvesını yaparız, bizde dā fazla kāve. emen bir misafir gèḷdi mi kāve, ufak çocuk bile kāve bi̇̀ḷıy kullansın, yapsın misafire. /?\ evet adi sālıle buyur gene evımız açık gene gel. /?\ adi güle güle yolun açık‿olsun. bi bardak su atarız artık arkaysı sıra su gibi gitsın. yola çıkays ne zaman misafir gideys, arabā koyayz aydi destur misminnāyi, adi güle güle. gene su atar arabanın arkasi sıra eskiden ō̄lendi. /?\ dününe açan ne zaman gideys ade şenlīnız mibare olsun. o da dey sā ol, teşekür gèḷdīnize. dün̄ o zaman talaş çok, misafir çōk, çavgilar çalay, yemekler çok bol. akşamına, o akşam çalaylar, yarın akşam kına gecesi yapaylar. o kızlar şalvar giyeyler, gömlek giyeyler yelek. çok bi şey güzèḷ çok bi şey güzèḷ o şalvarlarlen. /?\ cenāze ne zaman gideys, başınız sā olsun o da der dostlar sā olsun. /?\ yōk yok yok bebek ne zaman duar alıysın bir‿angı bi şey bakaldan ya da eskiden bizım anneler yapardi bir‿angi bebek doar bürek yapar, pişiler yapar. e ona da ondan sōna bir‿angi gofret alır, adi ömürlü olsun bebēnız. o da der sā ol.

doğum: /?\ evet, kadınlar ama çok ölüymüş o zaman. bir‿angi kadın beki da bilmey dürttursun, o zaman çōk kadınlar ölürmüş. a şimdi bak benım küçük kıS üç, bebek gelemey neden ūlan yatay dar. nāpaylar vakıt doldi mi dokuz‿ay oldi mi karnından alıylar. dördünü de karnından aldilar. en bū̄k kızi on yedi yaşında öbürleri de okula epsi gideyler. sālıkliler neden şimdi kurtarıy doktorlar, bırakmay ölesın. karnında dönemey da çocuk dūrsun dar. /?\ ne zaman bebek bizım kırklaylar kırk tāne taş nerde su geçey, su nerde akan su gidey ordan kırk tāne taş toplays. teknē koyays çocūn teknesıne bir da yumurta kırays sarilık tutmasın. bir de altın annesi taşırse ya küpe koyays teknē sarilık tutmay o zaman çocuklari. bizım köyde sarilık tutmay çocukları a kasaba yerinde bilmeyler sarilık tutay. e būmaca ne zaman gene i̱uk çocuk yaşli kadınlar bi̱l̤ıy uvaylar biraz āzlani, burda arkalarnı da biras bō̄len uvaylar küllen, traş yapaylar bir dā geçey ne doktor ne bi şey. şini çocuklar ne zaman dünyā gèl̤ıy sıkılıy nasıl deyler türkçe a bōmaca oluy o zaman bizım bō̄len uvaylar kıl varse o kıllari traş makinasiylen alıylar. bir dā gayrıkın iç bōmaca tutmaz o çocuy. /?\ e doktorlar yok‿imiş o zaman annesi ufak çocuk kulay ārırse süt sār kaşiya, koyarmış kulāna. /?\ çok faydali, çok faydali. benım bak alti tane epsını emdırdım bilmem ben ayvan südü vereym çocuklara. ne zaman alti aylık olurdi başlardım birer çorbajık, yemejik azar azar em ōlelıklen alti tane bū̄diler. sā olsunlar ama geçti sene ne kaza yapti o kötü oldi. o benım kızım burda evli. şini buray ne gèl̤dın serkanın babasi o da bir ōlum, e kaza yapan bi tāne. /?\ üç tāne burda üç tāne makedonyada. iki kızım makedonyada bir ōlanım makedonyada. o da mēndis makedonyada buyur gèl̤ bitevi oralarnı göstercem, gezdırcem, dēcen bu teze sā olsun ne gezdırdi. buyrun gèl̤ın. /?\ bitevi türk köyleriydi cumali, tatarli, karatmanli, kalaslar, titovelez bitevi dorfulli köyleri. orda bitevi köy ama boş kaldi. bi tāne niçin bizım köyde yirmi āne, a karatmanlida bir‿āne sade türk var, öbürleri epsi makedon köyleri. bitevi türk‿idi. türkler göç‿ettiler buray makedonlar geldiler bizım köye. /?\ yōk di̱l̤ yörük şini bize yakın, bizım kō̄lere yakın onlar. bizım köy dört yüz‿āneyse onların bir üç yüz‿āne epten yakın. nasıl burdan garaca kā ōle kō̄ler yakın yakın.

salça, nişasta yapımı: /?\ yapays, yapays ē görsen sen benım salçay nasıl yapaym. bizım niçın bāçelerımız var. er bir evde bāçe var bizım köyde. o domatı yetıştırıys biz kendimiz, o domatlari pişirıyz biz ocaklarda. ē ocakta kaynadays, koca tencereler var elli kil̤o çinkoda. piberi pişırdık mi, domat bayay kaynadi mi sōna piberi koyays. o sıkilandi mi o zaman kavanozlara koyayz dolaplara koyayz da i̱şimesin. biz de yapays salça. /?\ yōk yōk yok yok biz domatlari koyays tepsilere, tepsilerde pişirıyz

biz şporetler var, dev sobalar şporet çinko şporetleri, geniş tepsiler. pişırdık mi domatlari, kaplarni soyays. kaplarni soyduk mi koyay zī̆tin yāyi bi kiḷo 'iki, o başlay kavrulmā. koyulandi mi piberleri de pişirıli, piberler soyuli kaplar koyduk mi salça merak‿için. /?\ yōk oni pişırdın mi o kendisi pişey pişti mi koyaysın tekrar kaynatmā. oni peşin pişirıysın sen oni pişey. koydun mi tepsilerde o kendi pişey ateşte. e pişti mi oni soyays kaplarni koyays kaynasın. kaynadıysın oni, bir‿iki üç sāt kaynadi mi azır salça oluy. /?\ yapaydık eskiden nişeste annemler buyday koyaydı ama nasıl koyaydı bilmem bizım yetıştīmızde yapmamiş. annemler yapardi buydayi koyaylar oni da teknelerde şey tekneleri dēmejem /?\ yok yok, taş tekneleri var onda çī̆nerler buydaylari. e onlari süzeyler, kurutturuylar, aynı onları da eleyler elekte. o nişestey ō̆le yaparlardı ama şindi pazardan ep alıys.

karışık konuşma: /?\ bilıy makedoncayı dā fazla türkçe unuduyz niçin makedonlarle çok konuşuyz komşilarımızla makedonca çok bilıyz. /?\ bilmeyler sī̆rek bilıyler, sī̆rek konuşuylar. biz dā fazla zī̆n mi var ne bileym ufak çocuklar bile makedonca bizım ū̆rendi a onlar türkçe ū̆renemediler. /?\ biz çocuklara bi şey ben alti tāne bū̆ttüm bi şey ne yapmişım ne bizım zemanımda başkaydi. eskiden bilmeys nasıl yapmişlar. /?\ otobozlen bineyz biz üsküpte, istanbolda eneyz. yirmi beş, elli, altmiş euro veriz üsküpten istanbula altmiş yuro verıys. e buray da yirmi yuro verıys istanbuldan izmire yirmi yuro. bizım o kadar masraf. /?\ köyümüzden köpürlüye çıkays köpürlüye ama araba var bizım akrabanın, dayının araba var. çojuklar arabayle geçırıylar bizi. şimdi ne zaman gidice yetıştık mi köpürlüye telefon‿açacays, arabayle çocuk gèḷcek alcak, götürcek eve. /?\ bu beyefendi benım annemın kardaşi çocuy. bu bi kardaşta onun annesi, benım annem onun babasi kardaş kıs kardaş kardaş çocuklari gèḷıy. /?\ eskiden ekerdık biz tütün, bostan, orak biçerdık elımızle buydaylari, arman dü̱erdık öküzlerlen, biygirlerlen. eskiden ep ō̆len a şimdi makina bir gün gèḷıy bitevi tarlalari biçey buydayi getırıy samani başka istersen bālat getır istemesen saman kalıy tarlada. /?\ bizım yemekler ayni nasıl burda yapaylar ne isteysın yemek şini et bol, er şey şini var. pare var mı er şey var. /?\ kış‿için şimdi de yapays. keseys ne zaman o sūklar oluy buzlar bi koyun keseys. kestiler mi o koyuni emen tuzlays. tuzladık mı o bir afta duruy tuz içında, tuz içında. sōna o bir‿aftadan sōna çıkarıyz dişari buzlar kurutsun ama çuval gene çuval giydırıyz da sinek girmesın tükürmesın, bir‿angi kuş kakalamasın zī̆rlemesin. ō̆le epımız yapayz biz o pastırmay yok‿ise de ayvanın alıysın, yapaysın pastırma. fasulē koyaysın, yemē koyaysın çok güzèḷ. geçti gün buray getırdım yaptım nūt yemey pastırma necmidin

ben dey yemeydım bu nūt yemēni ama pastırma çok güzèḷ. ben dedi yēcem buni em yedık te. küçükler dìḷ ama dìḷ alışık ama serkan niçin babasi yey o da adi babāne güzèḷ olmuş. pastırma yemekleri çok güzèḷ yapay bir‿angisi beki da sèvmez ama bizım orda göçmenler yeyz. o bir‿afta sūkta tutayz ama kuruyana kadar. ne zaman çok buzlar oluy kurusun o sālam kurumase olur bozulsun o bozulur ya. yaş viran olur a bō̄len kurudi mi buzlar kurutturuy oni. çok bizde buz oluy sūklar oluy. üç‿ay kar düştü bizde. çok karlar oldi. /?\ yōk masallar, masallar sade toplanıy bir odada kadınlar bir odada erkekler bir odada çocuklar masal düverırler ō̄le geçerler günlerni. televizor yok‿idi o zaman. /?\ yōk bilmeym niçin eskiden yaşlilar ya dedem ya babam gèḷın kızlar bakām masal biz size düvercek. biz da çocuk gibi otururuz seslenırız. bazi bize yalan atar bazi sayı sū̄ler korkudur bizi.

M2.8/1

Zühre Kokoz / 76 yaşında / Kumarlı-Köprülü doğumlu / Okuma yazması yok. / 1957'de Manisa merkeze yerleşmişler. / Türkçeden başka dil bilmiyor.

karışık konuşmalar: /?\ benim mi zūre kokoz. /?\ yetmiş altı. /?\ biz koçilardan vardar var kıyından geçiyo. yörük diliz biz. bizim yok‿udu yörük iç köyümüzde kızlīm tarafında ġavur var‿ıdı ama ġavurlar dā fazla türkçe konuşurlardı. biz vallā ondan ani iki dil ya bilirim ya bilmem. ġavurlar türkçe konuşurlardı bizden dā çok. /?\ benım kızlīm kumarli, evlīm yer koçiler. ī orā gelin gittim dört sāt var uzaklī. /?\ iki gün gittim kızım adımı biliyom. iki güncēze adımı biliyom yazmā. /?\ vallā kızım sıkıntımız bizim yok‿udu memlekette ama türkiyeye gelelim diye ani memleket türkiye oldū için buray geldik. ani ġavurlardan bi sıkıntımız yok‿udu bizim. (¦) o istanbulda kaldı çalıştı biz burā geldik. bāçeyi aldık o kaldı orda, orda kazansınlar diye. /?\ vallā ben dedīn gibi ne gördüm adamı ne şēttim. bilmiyodum ben bilerek gelmedim adama dedīn gibi. kaynatam geldi beni istedi abim da verdi. e davulle zurnayle bindim biygir üstüne gittim beyime. /?\ türkçe konuşurlardı bizim başka dilimiz yok. ani dedīn gibi de vardarın öbür tarafta gökçanli kaynanam o ġavurje konuşurdu kaynana. kuşlubāçelē nası konuşuyo bilmiyo sade bizim dilimiz ana dili bu. /?\ vallā bizim memleketimizde pek inek yok‿udu ama koyunlarımız var‿ıdı. biz kalkardık dedīn gibi orak biçmē giderdik, bostan çapalardık, dari çapalardık. yaz oni geçerdi kışın da dedīn gibi pamukle çırçırda büle elimizde īrirdik, çıkrıkle. onu dokurduk dedīn gibi gömlek yapardık anlattırayım epsini. onları bilirdik dedīn gibi ani evde ekmek yapardık. amuru dedīn gibi īşittiridik amuru āşamdan sabāli yapardık. bi da dedīn gibi biz çīnerdik ayaklarımıze topraktan yapardık būle. vırışnıkle gömerdik em oni kuyardık būle. kastırayı üstünden kuyuyoz a aşādan gene toprakle kıvırırdık kıyılānı būle. onu kuyardık ateşe īce kızardı büle silerdik bezle, ekmē atardık tanur derdik büle. tanur dedīn gibi onda yazıyoz ya onunle silkeleyiveriydik onun üstüne. üstünden de gene vırışnik. mayalattırıyız onu kızım biz mayalattırıyız onu mayali dedīn gibi yapıyoz ikişer tane üçer tane yapıydık. kimisi gene fırını var‿ıdı fırına atardı. nası bak burda fırınlar var orda da var‿ıdı. onları büle yuva şeyi gibi yapar atardık dedīn gibi bezin üstüne dūru tanurli gibi atıydık. kastıra kuyardık ama burā geldik dedīn gibi, burda dedīn gibi kaynatamın var‿ıdı dedīn gibi fırında pişiridik. ama kız‿ike dedīn gibi üle yapardık. /?\ ō çok yārdı,

çok sūk‿udu kızım. çok sūk‿udu ama gene yalnayak ta gitseydik üşümiydik ama şini burda çok sūk. orda o kā kara basardık gene sūk yok‿udu. orda dedīn gibi, kızlīmızda dedīn gibi yalnayak nalınle gizerdik. ne ayakkabı vardı nalın giyerdik o nalınların altlāna şēderdik ūle. em orda var da nayĺondan vardı kızım ayakkabı mı görüydük orda nayĺon terlik, nayĺon ayakkabı, fakirlik‿imiş (...) /?\ yok‿udu, ļambayle. ic vallā bi gün yapardık bi gün yerdik yemēmizi. kıştan dedīn gibi kuyardık ne fasule şeyimizi, bi gün yaparız bi gün yeriz. yazın da ayni ani günlük yapardık. /?\ giderdik tabi ya. vardar kıyına dedīn gibi senin memlekette dedīn gibi biz dokurduk ta bezleri gene dedīn gibi büle giderdik orda serperdik. şey koyun bokundan kuyardık o bezlere dedīn gibi kar gibi olurdu o gömlekler. onları dikerdik. orda vardara, sōna yundan koyunların var ya yapayları, o yapay nası görüysünüz bak kürtlerde aynı bak biz de onları memlekette yaptık. orda kazanları kuyardık sabun yok‿udu. o yapayların yunundan çıkardı o kirleri onlarle gömleklerimizi yıkardık. bak aklımda kalmıj di mi. vardardan gene uzaktan dedīn gibi kırblalarle di mi su getirilerdi. ani vardı ya bi koca kırbla deriz biz ama burda tātadan dedīn gibi. /?\ fıçı ama biz kırbla derdik. onları iki tarafına kuyardı bunlar su getirilerdi biz gene yıkardık dedīn gibi. buz gibi kırardık suyu sen şindicek gençler dedīn gibi çocuk bakıylar. biz o zaman o akıt ben yeni gelin‿imişim, cevāyir abana dūm yaptım, sūk suyla yıkadım dedīn gibi o bezleri ne sabun var nē. /?\ şindicek bak en pişinden biz dedīn gibi çorbayı kuyardık. çorbanın arkasına dedīn gibi fasule kuyardık sofraya. ondan patatiz yapacız aynı burda da üle yapıyoz sōna arkadan büryan. o büryanın üstüne dedīn gibi kap pidesi yaparız dedīn gibi burda yapıylar ya kuruduylar dedīn gibi bayram için. /?\ o kap pidesi mi? o kap pidesi kuru oluyo dedīn gibi onu serpiylar suyu dedīn gibi kuyular tepsiye. yufka ama biS kap derdik. onu tepsiye kuyuyon dedīn gibi silkeliysin çok güzel oluyo pamuk gibi yumuşak at dedīn gibi. ya da ne büryanı pişiriyz biz büryanın üstüne da kapaklayıveriym ben büryanle da salıym püskül gibi oluyo. süt pidesi yaparız. o süt pidesi gene dedīn gibi kıyılāna on tane kap ince ince kuyarız altına bi kap kuyarız kıyılāna bi de ortasına. pişirecēne yakın dokuz tane yumurta bir kilo süt onu īce karıştırısın, ortasına dökersin fırına salarsın. /?\ vallā bizim kına gecesi olurdu ama būle başlānda oturup ta ālatmıylar da seni yok‿udu o. ama kına bizim bir‿afta dūn olurdu. /?\ ilk güne yemekleri mi se gīmi mi? perşembe günü mü başlıydı be dūn cumadan mı? ilk günü dedīn gibi ayni dedīn gibi ora oynuyolar şeyderler dedīn gibi tutunūlar. bizim zatan orada en peşinden büle karşı karşıya oynıysın birinci oro. ikinci oro da gene büle atlanbā gibi oynuyon. /?\ atlama büle dedīn gibi karşı karşıya

oynuyolar ya, onu oynuyolar. ondan sōna orosu var, çeşit orosu var dedīn gibi. ipek mendili vardı ani oyniysin er şeysi dedīn gibi şimdi kızlar da biliyo onları. ondan sōna bitiyo dedīn gibi. çarşamba günü gene çingeneler de vardı bizim memlekette. çingeneler çarşamba gün alırlardı ībeyi omuzlāna bütün köyü gezerlerdi un toplarlardı. o gün onlar kendi işlēne şeyini toplarlardı yemekliklerini. ne veriseler gāri fasule mi verecekler, dari mi buyday mi topluylardı onu. perşembe günü gene aynı devam yemekleri ayni. /?\ nūtlu ekmek yapardık biz ıdırlezlerde, bayramlarda, arife günleri yapardık o nūtluyu. onu dedīn gibi ezerdik o nūdu āşamdan çömlekler vardı kuyardık onun içine kabarırdı o. ondan sōna sabāli yapardık ekmēmizi yūruruz iki elden istersen yap istersen bir elden yap. iki elden oldu mu dā güzel olurlardı ama tek elden yaptın mı salıysın. üj dört tāne yapıydı bayram bitene kā yiyoduk o ekmē. gene dedīn gibi bürēni yaparsın mantisini yaparsın er şeyini yaparsın. /?\ olurdu giderdik dedīn gibi köylere orda oluydu o toplanırdı çingenesi ayri, mislimanı ayri, oyunlar. dede var‿ıdı orda bizim dedeye giderdik. yusuf dede vardı, kara dede vardı, er çeşidi de vardı gidilirdi ıdırlezlerde. dedeley dolaşıysın toplanıylardı orda īsanlar. /?\ onları biz ıdırlezde yapardık. biz ıdırlez dedīn gibi yeni eşālarımızı anemiz kalkıydık sabāli īde vardı, īdelerin üstüne yere kuyardı onlarda ıdırlezde kırmızı yumurtayle īkanırdık, giyerdik gömleklermizi. /?\ o bojiklerde oluyo. ġavurların bojikleri oluyo, ney orası be yılbaşı galiba ama bojik derdi orda burda yılbaşı. onlar yaparlardı. e onlar yaparlardı biz de dedīn gibi bizlere dādırlardı. biz de ādetini yapardık gene onlara karşi. /?\ baklavalar yazardık ta şeyde bayramlarda yazarız onu. (¦) dūnlerde dil‿idi sayit. bulgurdan yapardık pekmezle, ne diyolardı ona bē? bulgurdan yapardık dūnlerde biz baklava yapmazdık. bulgurdan pekmezle dedīn gibi neydi o? (¦) ā zerde. onu da dedīn gibi ayni bulguru kaynadırlardı, aşure gibi dedī gibi kuyular pekmezini kaynadıy en geriden onu veriyolardı. pekmez orda çok var‿ıdı. bal olsun pekmez olsun kaynadırdık. pekmezi dedīn gibi kocamān beki da dedīn gibi bu ev kā var kocaman tātadan binerdik ona çīnerdik. /?\ korita derdik biz. bayay bu evin bak burdan yarisi kā būk dökerlerdi kojamān sepetler böyle oluydu. biz burda kelterler ufak orda dedīn gibi būk kelterler olurdu. onları dökerdik çīnerdik. yeni gelin olmuş‿udum ben adi dal şini kolitaya dedīn gibi çīne. ordan gene çeşme gibi akıyo. oni sōna kaynadıysın dedīn gibi atıysın toprak. toprak attıktan sōna dedīn gibi o bi gün yatışıy o. gümüj gibi oluy alıp sōna kuyuyoz dedīn gibi kaynadıyz ateşte. pekmez gene ūle oluy. /?\ çīzimizde gömlekler var ama şini nası vereyim onlardan. yok‿udu icbi şiy biz gömleklerimiz ne şalvarlāmız, yemenilermiz,

çoraplarmız büle tellere gererdik dedīn gibi duvarları ūle asardık. ana ne çamaşır makinası vardı ne hiçbi şey. /?\ ata bindim ata. pürgüm vardı, burdan da bi peçe var‿ ıdı. öküz arabasına binmedim ben biygirle götürüler. köyde gene öküz arabasınla eltim geldi dedīn gibi. örttüler kocamān arkasını da örtüylar içinde gelin. tüller var dedīn gibi pırıl pırıl. ani tel tel var ya burda da var bakiym göriym ben tel. onları yüzümüze bizim örtüylardı. /?\ o çingeneler yapardı ani geliylardı o çingeneler. şincek göriym burda da var bu ādetler. burda da var ādetler būle pullar takıylar yanaklarına, kaşlarına er yerine. ayni burda da görüyom ben sanatçilarda. şini gene orda bizim ūleydi o gecesi amica çıkarıy o telleri. yā kızım bu da üstümüze örteydik. penbedi, penbe giyerdik biz beyaz gelinlik gīmezdik. ya koyu fes rengi ya penbe. benim şalvar vardı ama kıza aldım öbür kızda. bademi yakardık bademle çekerdik kaşlarımızı. ya de ki kuyardık baltayı būle is olurdu, o isle çekerdik kaşlarımızı. /?\ hiç sarmadık koca şiveler buralara kā üc dört tāne saçlarımız vardı büle biz saçlarımızı kesmezdik. benim düne kā bile saçlarımı astaneye gittim da kestiler. buralara kā saçlarım uzadı. yetmiş‿altı yaşındayım var saçlarım tek tük ama gene siyā. /?\ ēlence ne yapajan ya dari kaynadırlardı ya nūt kavurulardı ya patladırlar dari patladırdık otururduk dedīn gibi. el‿işi alırdık örmek ya yelek örüsün yani gergefte yani kızlar olanlar gergefte işlerlerdi būle altlı üstlü. uçkurlar işlenirdi gömleklerin pervazları işlenirdi. /?\ pervaz koluna būlecīne bu kadar işleniy onlar. te bak bizim orda duvarda dā benim anamın anasının te onlar. kaneviç ama bunlar gergef te geriysin būle gergefte. biz gergef derdik burda ne derler bilmem. (¦) yok bē būle geriysin ya kasnak burda diyolar biz orda gergef derlerdi. /?\ karşi tarafı dedīn gibi birbirinize dūm yakın oldu mu onlar birbirini görmezdi. ani o da dūm yapmış yeni sen da dūm yapmışın kırkına kā birbirini görmezdik. /?\ dedīn gibi kırk tāne taş toplardık. kırk tāne taşı da suyun içine kuyardık, suyla çocū yıkardık. bende çok akıl kalmış. /?\ yirmi iki yaşımdaydım di mi sayit? o kadar anca ama gāri be kızım yaşlandık mı īsana akıl mı kalır.

M2.9/1

Sait Kokoz / 78 yaşında / Koçilar-Köprülü doğumlu / İlkokul. / 1957'de Manisa merkeze yerleşmişler.

karışık konuşmalar: /?\ saịt kokoz. ben yetmiş sekiz yaşındayım. /?\ elli yedi, onuncu ayında. /?\ koçiĺar. /?\ onu ben bilmiym yalnız köyümüzde acırāmanlidan gelenler var, acırāmanli burda. acırāman diydik acırāman dede, ō açan sōna acırāmanlidan‿ımış acırāman dede. ama biz, biz de eralda burdan gitme oray. başka bilmiym. /?\ ayni bizim kūde ġavur yok‿udu iç. onların köyünde var‿ıdı yarıydı onlar. zatı on yedi āne, on dokuz āne bi köy‿üdü onların yari ġavur yari türk. ama bizim iki yüz‿elli āne bi tene ġavur yok‿udu ne arnavut ne ġavur. ġavur komşuları köyler var‿ıdı ama onlar da gittik mi yakın çift sürüyz böyle tarlalarmız o ileri giderse ben ona kolay gelsin ivane, yok ki ben ileri gidersem o bana sayid‿aga adi sabālar olsun, kolay gelsin, türkçe ġavurlar konuşuydi. yalnız ġavurlardan biz bi zorluk görmedik. ġavurlar bizim türklerden dā temiz‿idi bak. bizim türkler onların bostanını, üzümünü yerlerdi ama onlar bi tāneni almazdı. ġavurlar dā terbiyeliydi bizden bizim yanımızdaki ġavurlar. /?\ değil, biz orda üç yüz dönüm toprak bıraktık, yüz‿elli tāne koyun bıraktık, iki çift öküz bıraktık, iki tāne beygir bıraktık. ama sökülünce millet en sona biz de dedik ġavurdan doz domuzdan post. bizim da elli yedide burdan istek yaptı birisi durgutludan, durgutludan birisi istek yaptı bize. istek olmadan gelemesin zātı. ibrāyim yītbaş durgutluda varmış o istek yaptı. atta ben asker‿idim bile. dediler kiyatlar geldi. dedim vallā gitmeyin ben sizleri ben bulamam türkiyeyi. sōna beklediler gèl̩dim ben da, elli beşte askerden gèl̩dim. elli yedide burayı gèl̩dik. yalnız sattık malımızı, satmayanlar oldu, kaldı ōle. yalnız onları da tito bi kānun çıkardı burdan geri dönüp ta tekrar malına sayip çıkmasın diye iyet götürdü bu mallar kaç para yapar bu erifin, bu kadar, al pareni. tito verdi paresini, kimsenin malı kalmadı orda.

askerlik: /?\ askerlik üç seneyle, iki sene. ben iki sene yaptım ābeyim üç sene yaptı. askerlik çok güzel‿idi. bi takım elbese vardı sana, veri sana birer çift ayakkabı potin veridi altları mīlı. iki sene yapana kadar ni elbesen kopar ni ayakkabın kopar. askeri çok bakıydi. yalnız kış günü üç‿ay dayıydi domuz‿etini. /?\ etini yemedim ama yemēni yedim açık, yemēni yedim. elli dört senesi bosna sarayovada ben askerlī yaptım. elli dört senesi da bi 'sūk bi 'sūk ama ne kar burayı kā, istersen yeme. bir aşçı var‿ıdı ibuş, arnaụt, ibrayım da ibuj diylar. ilerden gittīmizde, ilk gittīmizde veriylar

et bu kadar keçi pastırması. yaa sayit diy ye, ben diy söylēcem sana ne zaman çıkacak domuz, bunlar diy keçi pastırması. yok diym sen aldadıysın beni. bir gün kıj bastı burayı kadar kar. dā giriyz böyle sıra yemek yemē. işte dedi bi gün domuz dedi ister ye ister yeme. ē, e karnın zi̇l çalıy. sōna yanımda gene, karşımda gene şey var bi çocuk, bosnalı adı o da ismo, ismail adı ismo diylar. vallā sayit dedi sen yemesin bunu. dedim ben yer miyim yaa. benim önümden aldı benim porsiden, tabaktan porsiyon diylardı orda porsi bu kadar bi kiloluk porsilar yemek, aldı benim önümden kaşikle çıkardı koydu kendi önüne. yiy onlar, bosnalılar yiy epsi domuzu. burda diy aram di̇l diy askerde. yaa aram di̇l de nası bunu midden kabul‿ediy senin. benim kabul‿etmiy işte. yalnız askerlī oranın çok güzel‿idi. ben piyādeydim. piyādeydim ama sōna aşā yukarı bi sene nebete gittik bōle orda onbaşı vazifesini gördüm. burda onbaşı diylar ya, onbaşı vazifesini gördüm. orda da rāt‿ettik. askerlī rāt yani askere bi fiske yok, bi küfür yok. askerlī oranın çok güzel‿idi. mesela kıj günü götüriy böyle burda şey diylar, tagbikat mı? tatbikata götüriylar. orda benim var‿ıdı bir yüzbaşım, boşnak necip bukiş, necip adı. bir gün te büle oturiyz, sen dedi yarın dedi nale gasko. /?\ astayım dēceksin, dedi. çavuşlar sabāli çıkarıylar ya tālim yerine. her sabā soriylar asta var mı? sen dedi yarın sabā dēceksin dedi, ben bolastalım, astayım. yaa benim yok bi şeyim. sen dedi, dēceksin dedi. o gecesi gene bi yörüyüş var‿ımış. benim aberim yok ama da kar burayı kadar. sabāli çıktık, asta var mı, dedi çavuşlar. dedim yah. ama benim onbaşı da biliydi. onbaşı sıloven‿idi benim. o da biliydi benim yüzbaşıyla iyi oldūmu, tam aliyoski çık burayı dedi. çıktım, dā bi tāne çıktı başka bölükten. gene orda sīye yeri var yani te bu şeyler gibi şini, ne diylar bu şini açıldı ya bu yeniler te timarānede var bu şeyde. bū̄k astāneler di̇l da bu küçükler ne timarānede açıldı ne diylar onlara? (¦) a sālık‿ocā, sīye askeriye sīyesi sālık‿ocā gibi bir yer. gittik oray yüzbaşı benim söylemiş ordaki sīyeciye yani bakıcıya. demiş aliyoski sayit gèl̤di mi onu yatırcaksınız. (…) neren ārıy? dedim belim ārıy. otur bakalım dedi. gene tāta iskemle, oturdum te büle. çek gömlēni yokari, koşulayı kaldır yokari, kaldırdım. yokardan geldi burası mı dedi. evet dedim orası. albuki içbi şey yok. tamam dedi seni yatıracayız. o çocū yatırmadılar öbürüsünü, o askeri. ben yattım. yemek yedik ū̄lende geldi makarına, l̤āna salatası em köfte. yedik ben tekrar bataniyele sardım kafayı yattım. uyumuşum. bi baktım birisi benim bataniyey kaldıriy. bi baktım yüzbaşi, bukiş necip. aliyoski dedi, eger kilim dedi çok astaysen dedi, emen dedi bi teligraf çekeyim dedi annenle baban gelsin. yōk yok dedim (…) o kadar asta dī̄lim ben. tamam dedi yat dedi. yattım, akşam‿oldu kalkıym bakıym, üç

katlıydı orası, kalkıym bakıym aşada bi tene asker yok. yau nōldu bunlar? gene berāber gittik benim köpürlüden bizim bi çingene çocū, fatih onunle ikimiz tā orayı öbürleri on yedi kişi çıktık burda bizim köyden delikanlı epsi endi makedonyanın üstünde sırbiyada endiler. bizi tā oray. tamam dedi ya, bakıym bȭle pencereden yok. üc gün sōna açan beni taborju yaptılar, bi baktım fadillar geldi. kulakları dökülmüş (…) sūktan kulakları üc gün üc gece o karda. sayit dedi kardaş, nōldu be dedi. vallā dedi ben ayaklarımdan korktum ama dedi kulaklarımız gidecek. dedi sen dedi bu bukişin dedi sırtınle sen çok yaşācan dedi necip bukiçin, kaptanın sırtı. ondan sōna bitti o iş eve gèl̩dik, buray gèl̩dik bu kadar. (¦) işte onu yirmi dörd‿ay o makineliyi taşıdım rus makinası o.

türkiyeye göç: /?\ biz elli yedi senesi, onuncu ayda köyden çıktık bir vagon eşā doldurduk. tam bir vagon kendi başımıza, selenniye geldik. /?\ selennik, yunanistan. bir gün önce babamīl oray getirdiler eşāları. orda konturol‿etmişler altın var mı, yōk. yalnız yüz‿elli kílo rakı var‿ıdı, oranın kaynatma rakısı. orda bir gümrük adamı orda sarinar diylar, burda gümrük adamları. tayib‿aga demişler rakı var mı? var demiş. çıkarmışlar bir on kil̩oluk sepetle şişe diy (…). başladı diy içmē tamam demiş, tayib‿aganın eşāları konturol‿oldu, iç vagonu açmayın. ō kadar ordan sōna babamil geri geldi üc dört gün sōna mı üc gün sōna mı biz çıktık yola. akşamüstü ordan sāt altida bindik eksprese köpürlüden. zāte iki sāt sürdü yunanistana selenniye. ekspres iki sātta getiriy. yakın yani biz yunanistana. ordan sōna yunanistanda selennīn altında şeir gördük toprak altında. sabāli ordan tren areket‿etti ādi bakalım selennikten çıktık gümürjina. selennikte bindik ne zaman trene bir türk, ama o tren da ep te büle dolu. türk orda gümürjinadan‿ımış. dedi bakın dedi ben bi şey size söylēyim denizin bu tarafında kalmayın dedi denizi öbür tarafa atlayın dedi, iz'mir tarafına. niçin dedi dēceksiniz dedi, yunanın dedi gözü ep istanbulda. yalnız dedi öbür tarafa bakın geçin. ben dedi gümürjinalıyım türk yani. a sōna gèl̩dik gümürjina tarafına ama yunanistana selannikten ne zaman çıktık bu yanına dūri e breh breh breh o yunanistanda bir uva, uva, uva bir susam tam onuncu ay susamlar dik susamları köklemiş ep o susamları da te bu kadar boyları dikmişler bȭle. uva, uva, uva işte dedi benim kasabam dedi te burası sol tarafa kalıy sabuncubeli gibi bir dāda gümürcina burası dedi. bize güle güleyin dedi, ona biz sālīle dedik. yalnız dedi benim tasfiyemi dinleyin dedi istanbolda kalmayın, yunanın gözü dedi istanbolda. biz de altı ayına tuttuk orda bir bulgar evi geldīmızde yunanistana. bizden önce gelmiş ne bizim köylüler dayım gèl̩di, komşularmız gèl̩di. dayım mektüpte yazıy diy, dayı babama

dayı diy kız kardaşının çocū. tē burda resmi ortadakī. diy bak dayı kadife getir başka bi şey getirme. kadifeyi bilīn mi ne? burda o zaman ni kadife vardı burda o zaman 'terlik yok‿udu gèl̤dīmizde bizim. getirdik dört yüz metre kadife. yalnız dedi dayı birinci kaliteden al dedi o yüz‿elli banka metresi olandan. dört yüz metre getirdik buray kadife. elli beş liradan sattık metresini istanbolda. onu da bizim taraflilar aldı, sünetçi vardı bir 'nāci o gèl̤di izmirden o aldı. babamı da tanıȷ̇ biz de onu tanıȷ̇ız, o aldı. ondan sōna babamle işte bu dayımın babası burayı geldiler 'gezmē hala vardı bizim burda bi tene dedem, ala dil da dedem būtmüş, beslemiş, evlendirmiş biz ala diyz. geldiler ona misafir. burda burasını babam bulmuş, almış, enişte gene orda kāveler yanında bir ev almış bir de on dört dönüm tarla burdan aşā almış. gèl̤diler aydē mart geldi. biz orda bir bulgar evini tuttuk kırk liraya alti ayına dört tāne odası bulgar evin. onu da inenü vermiş onlara taşlıtarlada, taşlıtarla eyüp camisinin üstünde. ondan sōna aldık burasını mart gèl̤di bu bāçe işlensin istēcek. adi bakalım bu gel̤di benim anım, yengem kaldı ābeymin karısı istanbulda tē ölen biĺāder en ufak biĺāder, o kaldı. annem, o yokardaki, annem buray gèl̤di, mārem biĺāder gèl̤di, onun karisi gèl̤di, babam gèl̤di, onlar geldiler, biz, şayınlar geldi miydi bē? (¦) ondan sōna geldiler onlar buray bāçeyi işlemē. şurda bir yunan kuĺlesi vardı burdan öte yanına ābeyim orda kaldı şini. eski, yıkık yunandan kalma ondan almışlar, babam almıȷ burasını bi yunanistanli mēmed‿amıca, mēmed‿amıcadan. ordan sōna bi karışıklık ta olmā başladı türkiyada. sen bilmem duydun mu o meseleyi o zamanlar. burda geziylardı kahpe ingiliz, kahpe ingiliz diyilardı. sen beki da yok‿udun 'dünyada o zaman. elli seney geçti bizim gèl̤dīmiz buray. bunlar mektüp yazıy gelin karışacak türkiye. en sona biz de orda eşā ne vardı biraz, bir arkadaşın arabasile götürdük yatırdık ambara. orda bi fabrikada çalışıydık, boyateks fabrikasında fesāne yanında. ermeni, fabrika saybi. ābe çojuklar dedi, ama o da biliydi bāçe aldīmızı burda. hönüz dedi işi ūrendiniz ama dedi bakın dedi, gidin oray dedi işiniz uymasa gelin dedi sizin‿içi dedi benim kapım her zaman açık. ordan biz de gèl̤dik buray. tekstil açıldı, tekstilin temellēne girdik. temellerinden sōna ben orda aşçı olarak kaldım fabrika açıldı, menderez açtı yakalandı astılar. ben ordaydım o zaman. ondan sōna ābeyim odacı girdi müdüre. ondan sōna işi bitirdik biz da bittik.

tahsili: /?\ hiç okula gittīm yok bir gün ama var. dā orda köyde ōrendim yalnıS sırpça ūrendim oranın yaziları sırpça‿idi. askere gittim burda ne alilar diylar ya okumadıklara alilar mı ne diylar? orda da aynı askerde da ayırdılar. dā beni kaldırdı üstēmen orda poruşnik diydilar kaldırdı ben çat çat çat. aliyoski dedi, sen dedi dūru

talima dedi. sen dedi yazıyı benden güzel yazıyın. ben çıktım dūru talima gittim. ondan sōna gen sırpçayı kaybettim aydi buranın Íatinitsası. orda bitevi Íatinitsa bosnada. buranın şindiki yazısi. yazarım adımı filan yazim da yani sırpçayı kaybettim. sōna burda ilkokul diplomasi istediler bilmiym nerey giriydim. ayde bu okuldan bulduk bir arkadaş, mustafa. dedim yąu böyle böyle. korkma ulan dedi gel gidelim okula. gittik okula onun biĺāderi orda 'kalfaymış okulda. müdür bey dedi, bu arkadaj dedi istiy okula yardım‿etmē beş lira. tamam, dedi. verdim beş liray. em dedi ilkokul diploması Íazim bizim arkadaşa. tamam, dedi. şu arkadaş dedi, ē ne okulu o? aydoąan gidiydi o okula, ali rıza çevikōlu. o okul dedi filan gün imtiyan olcak sen dedi, oray gidersin dedi arkadaşlar dedi aĺākadar olur. gittik, imtiyan verdik. bir evin dört kişisi bi gün ikişer ekmek yeseler kaç ekmek yerler. o kadarlık benim gene kafa çalışıy onlara. yazdım onu dā bikaç soru sordular tamam dediler. yalnız yazıları düzgün yazın dediler yazdık. e ama okumā biliym dipĺoma yok. dediler fiĺan gün ökümat binasında gidin arayın dipĺomalānızı. gittim açan orda biri dedi, dedim acaba, müdür‿ümüş, dedim ben acaba geçtim mi ūrenmē istiyim. ismin ne, dedi. sāįt kokoz. oh bi tane kaldırdı ikincide ben çıktım. al dedi geçmişin. da ilkokul dipĺomayı burda aldım ama ben yazmā biliįm ama dipĺoma istiylar. sōna götürdük girdik işe. beş lirayle dipĺoma aldık. türkiyada böyle işte ama sen git orda da verisin beş liray. em alan em veren gitti, beş lira içi. /?\ babalarımdan, dedelerimden dinledīm çalma, ırsızlık yapma, onun bunun gözüne mal dikme, onun karisına kızına göz dikme. bunlar‿ıdı bizde başka bi şey yok‿udu.

harman: /?\ evleri taştan, taştan epsi evler. /?\ armanı bīgirlerle döverdik. iki tene bīgir takardık, iki tınaz bir günde çıkarıdık. /?\ osten onun ucunda da bu kadā var‿ıdı şey, çivi. biz osten dedik çiftte onunle sürüdük işte. ama bizim iki çift öküzümüz var‿ıdı. bize ni çivi Íāzım‿idi ni içbi şey. bizim öküzlerimiz öküz‿üdü. bizim öküzlerimize bi tāne arabamız var, iki tāne arabamız vardı iki teker ġānı arabası diylar burda bi tāne dört teker var‿ıdı. o dört teker da nerden kalmış sırp bozuldu tito gèḷdi ya o zamanı babam nerden o arabayı bulmuş nası bulmuş bilmem. ordan kaldı o dört teker araba. dört teker arabayı da koşidik ikisini ama gene bō̄le demet taşırke tınazlara getirmē, ekinleri getirmē iki tekerlekli arabala, iki araba. biz sade demet getiridik, babam, anımlar evde armanı duman götürüylardı.

bulgur, peynir, helva vb. yapımı: /?\ būguru ayıklarsın buydayını, ısladırsın, serisin. kurudu muydu alırsın dibekte düęrsin al sana būgur. sōna taşta çekiįiz, dirmen taşı gibi bu kadā taş var. o taşta çekerdik. sōna koy tere yąını yap būgur pilavı. /?\ var

◡ıdı ama ekseri āç kaşī ama o da şimşir. şimşirden yapılı āç kaşıkları. öbür türlü de var◡ıdı āç kaşī da vardı ama şimşir kaşī da vardı bizim orda te o arnaut derdik o arnautlar yapardı o şimşir kaşıklānı, ep şimşir, kelbar gibi sarı. /?\ gūm işte bi̇l̇dīn buranın gūmü gibi gūm. sōna sārke burda bakırlara sā idik. yani bakır bi̇l̇dīn bakır, kalaylı bakır onlara sārdık. ayde annem pişiridi biz satmazdık ep peynir. /?\ peyniri pişiriysin südü, sokiysin parmānı tam şeyine gèl̇di mi atıysın peynir mayasını bi kaşik al sana peynir. /?\ onu ayni sādīm bakıra kaynadıysın, āteysin mayayı sōna tutuldu mu bıraz dökiysin bōle pamuktan torbalar var, dökiysin torbaya, suyu aşay peyniri kalıy orda. ondan sōna peyniri çıkariysin, bırakiysin bōle tepsi içinde biraz yassilandı mı kes. āçtan katsalā var◡ıdı, fiçilar ep onların peynirlerin şeyleri āçtan◡ıdı. onları annem rāmetli beş, alti katsa bōle doldurudu sırā. dūnlerde çıkar peynir, çökelekli biber epsini ye, rakı. /?\ nor piberi derdik biz dūru, nor. işte o peynirin suyundan yapılan çökelek, nor. başka bilmiym sorarsen başka bi şey sor. /?\ yapardık işte o zerde dedīmiz bizim o, bunlar keşkek derler. ā bizde yok o. /?\ basma elva derdik biz ona. erkekler de yapar kadınlar da. ben onu yirmbeş sene ben onu yaptım ben. bir kiĺo ırmā bi buçuk kiĺo şeker, iki buçuk kiĺo su iki kiĺo şekere bi buçuk kiĺo şekere. atacan ırmīnı kazana koycaksın yavını, atacan ırmī kazana. irmīn içine atacan fıstık, o ne fıstī diyler ona? (¦) çam fıstī, atacan bi pança. o ırmīn olup olmadīndan o fıstık aber veriyi. fıstık kızardı mı irmik olmuştur. şerbetini de kaynadīsin bu yanda. şerbeti kaynadı mı fıstıklar kızardı mı bir arkadaj burda koca kepçe var◡ıdı bizim orda. iki bin kişiye yemek veriydik biz tekstil fabrikası, koja kepçeyle bu yandaki arkadaş şurubu, koca kazan birimiz gene āç kürē bu kadar kalın, onunle karıştırıyız. o bu yandan dökiy, karıştırıy dökiy bitti miydi şurup biraz çekiyiz. fırın te bu kadar◡ıdı bizim bu tekstil fabrikasında te bu salon ġadā. o fırının bi kıyına çekiyz biraz. on deḱa sōna kaldır kapānı fırının, al gevgirle çevir, ur bi gevgir bulgur gibi pilav ōle oliy şey elva ōle oliy.

askerlik: /?\ asker ūrlaması senin kiyadın gèl̇di miydi askere gidecen, kiyatta yazı̧. orda her bir askerin bavulu var◡ıdı yaptırı dā evde yaptıriy. şu yūseklikte şu genişlikte ēpimiz yaptıriydik. gidiyiz köpürlüye yaptırıyiz bavulları. benim te burda duri. orda orda, orda damda testereler içinde. yani aşā yukari yirmi yirmbeş santim yūsek. beki da otuz, otuz beş santim de uzunlū yaptırı̧iz onları tamam. anātarlānı da veriyi zatı yapıcı episini. gèl̇dik mi eve günün gèl̇di miydi adi bakām yüklet eşēn yanbiysına senin bavulunu bi tarafa, komşunun bi tarafa. /?\ yanbiysına, semeri var yan taraflāna işte. /?\ semerin yanlāna ā birini senin birini komşunun. adi çıkıyz

yoldan kimisi āli kimisi güli kimisi (…) geli köpürlüye kadar köpürlüde bırakıylar bizi. bizi bıraktılar köpürlüde tren gèl̩di bindik trene üskübe. üskübe gittik, üsküpten sōna tamam bizim arkamız sıra gelen yok başka gāri köpürlüden şey köyden. üsküpe gittik, üsküpte gelmiş beni sarayovadan tā çavuşlar dil burdaki gibi kendin git, kendi parenle git. ordan gelmiş tā sarayovadan çavuşlar. yapmışlar orda tātadan şeyler bȭle yazmışlar senin kiyadında angi tātada o yaziy senin kiyadındaki olan yazi, o tātanın arkasına geçiysın sıra oliysin. ordan bindik ben em o çingene bizim köpürlüden ikimiz o tātanın arkasına geçtik. bizim köyden epsi, epsi bi yere başka tāta arkasına. neyse ordan gèl̩di bir tren, uzun bi tren bindik üsküpten. ah bir aldı aşā tekrar bizim köpürlüye dūru. dedik mari biz geri gidiyz, eve gidiyz. bi sola döndü bȭle kumanova, niş, yok kumanuva, niş, pırokuple. ah pırokuplede tren durdu bizim köylüler epsi pırokuplede endi, te nerde. biz ordan bi bastı o günü bütün gün, o gecesi bütün gece yarındesi sabāli günej dūyi beligrat. beligrat, paytātı yugoslavyanın. bir oyandık, ē o simitçiler. aldık birer simit, gevrek ama o gevrekler de bi koku miz gibi mis burda bu gevreklerde, susamlarda ne koku var icbi şey. aldık orda birer tene tren gene yörüdü. beligrat zemunle beligratın arasında ben uyumuşum trende. baktım o fādil, sayit kalk kalk dedi kalk. ne o be? kalk, dedi aşā bak. bir yūsek köprüden geçiyz bi baktık aşay o katana beygirlerin ayakları te bu kadar kum çekiylar, te bu kāce görünüy o beygirler aşada. ordan geçtik öbür tarafa zemun, zemundan vırpole, vırpoleden bilmem neresi. bi sola döndü, sola dönmesinle adi bakalım o günü, o gecesi yarındaysi sāt on‿iki sarayuva. bosna sarayuva. te gösteriy şini. orayı gèl̩dik orda bizi darmadavun‿ettiler aldılar onu bunu. ele biz bu çingeneyle ayrılmadık, bi yere düştük.

çingeneler: /?\ var‿ıdı. vallā yaz günü çıkarlardı köyden köye. ama kıj günü episinin evleri var‿ıdı. yaz günü çıkıylardı. geliyolardı senin orānı alıylardı, biçiylardı bilmem ne yapıyolardı. epsi de tanadık‿idi bizim köpürlüdeki olan çingeneler. te şey var ya cansever, telēzona çıkıyo canseveri gördünüz mü iç? annesi feyziye abla, benim dūnümde çalgiciydi annesi. taniyz biz onları epsini annesini da taniyz. yalnız beki de o zaman bu yok‿udu cansever. annesi feyziye abla, teyzesi nuriye, teyzesi lütfiye tabi canseverin.

ölüm: /?\ vallā bak bizim köyümüzde seĺā verilmiydi. seĺā yok‿udu ama tabi ȍl̩dü mü oca, doktor moktor da yok‿udu gelsin nası burda doktor geliy cenāzey bakıy ölmüş mü ölmemiş mi doktor da yok‿udu. ȍl̩dü müydü tabi oca vardı köyümüzde, ibrayim çavuş ocaydı, dört, beş tene oca vardı köyde bizim. aynı cami var. alırdık

ordan oca gelirdi ïkarlardı, defnedirlerdi ama bizim orda kürtler gibi bayay zaman ayni bu şey ikıylar ya ne diylardı eskiden tātadan, şezne mi? onunle açık götürüydük cenāze, kefinli ama açık gidiydi omuzumuzda. sōna tito gèḷdikten sōna bir arnaʊt geldi bizim köye ic güvēsi, rayife ingenin kocası kipro ismail. o gèḷdi mare aynı buranın tabutlarından köye tabut yaptırdı. aynı bo̅le tabut se bizim köyde o kā zenginler var ama görenek yok. bi tabut yaptırdı o tabutu bıraktık orda biz da. o tabut mu dā dūri yalnız aynı cenāzey oca götüriy. aynı burası gibi mezarlıkta şeyini okuy bilmem nāpıy. mövlütleri oca yapar. taş ta sōna dikildi aĺbuki yazi yok çikar orda dādan bir uzun taş dik başına. /ʔ\ su kabakları, saplı kabak, su kabā onunle döküylardı, ikıylardı.

akrabalık adları: /ʔ\ babamın kız kardaşına hala derdik. annemin kız kardaşına teze derdik. biĺāderin çocukları yani kardaşım çojū yi̯en. yi̯en yok‿udu orda da kardaşımın çocū derdik. yi̯en diye bi şey burda ṻrendik. onların çojukları bizden bṻk‿ ise dayı düşüydi, dayı derdik. tezemin de çocū bṻk‿ise benden dayı derdim. alamın da çojū işte, alamın çocū ibrayim dayı derdik onlara.

yatırlar: /ʔ\ var, gidiydik. gidiysin aynı sandıka buranın sandıka gibi sarılmış şey muşambayle, kumaşle. aynı buranın sandıka, öpersin dedey üç sefer. oturusun ne dilēn var‿ise dilersin bi şey. ama olur ama olmaz allātan. vardı yani kurban adardık, kuzu adardık, oroz adarlardı. bizim köyde var‿ıdı şey israfil, israfil babanın yatırı.

M2.10/1

Ali İhsan Şenderbent / 85 yaşında / Köseler-Köprülü doğumlu / Okuma yazması yok. / 1955'te Turgutlu'ya yerleşmişler.

tanışma: /?\ adım alihsan şendervent. seksen beş yaşındayım. /?\ biz yugoslava göçmeni. /?\ orda köseler köyünde dōdum. /?\ kazası köpürli. eskiden iştip‿idi sōna köpürli kazamız oldu. üsküp uzak bize. üs'küp on‿iki sāt tutar. köpürli, iştip yakın. iştip beş sāt yaya, köpürli üç sāt tutar yaya. /?\ ep osmanli dövletınden beri türkleın yaşadī yer. /?\ yok ǵavur bizim köyümüzde, episi türk. /?\ yok‿idi. sōnadan gelırlerdi, köpürlüden gelırlerdi bilmem nerden gelırlerdi. yazin kurarlardi bi çadır kūden dişari, ēlek satarlardi bi̇l̤mem nāparlar tō işleri yaparlardi. /?\ türkçe, bilıylar. onlar gene dūnler o̤udi mi dayrejiler, çavgijiler onlar‿idi. kibariye nasıl istanbulda çingene işte. /?\ gitmedım kızım, gidemedım. kūde okul yok‿idī, babam yok‿idi, anam yok‿idi, ben yetim ka̤udım. ilgilenmediler. sōna cumali bizim yarım sāt‿idi kūmüS, annemilın kūleri ama ǵavurca okul var‿idi. sōra kūde yapıldi türk okuli ama çocuklarımıza yani bize dil. /?\ elli beşte gèl̤dık. /?\ ben ayrıldīmda elli, kırk, otuz bir yaşındaydım, otuz‿iki yaşında burayı gèl̤dım. /?\ dört tane çocuk vardi getırdım. /?\ ǵavurca verirlerdi ders. ǵavurca okutturdi, ǵavurlar okutturdi ōretmenler. sōra tito ne akıt gèl̤di bizim türklerden da ōretmen çıkti. /?\ bak kızım bize yakın dorfulli bir, cumali iki, karatmanli üç, tatarli dört, kişina beş, öbür bekirli alti, gözemèl̤ sekiz ǵavur kūyidi o. gözemèl̤ ǵavur kūdi amzabelli yakın‿idi, mustōbasi yakın‿idi. erceli, peşirli, dīnler, aşay dinler, yokari dīnler, kiselli. kiselli de şe̤ır‿idi o, kiselli kasabaydi yani. sōna koçana vardı ama uzak, on‿iki sāt koçana tutardı bize. /?\ ep türkler‿idi onlar. /?\ vardi, vardi giderdık gelırdık onlarle. mesele kız alırdı kız verırdık. /?\ benım er bi kūde akrabalarmız vardi, dorfullida vardi, cumalida vardi, karaotmanlida vardi, tatarlida vardi. tabi sül̄āle kalabalık oluncez kızları kimisi tatarliya verdi kızları dayımi̇l̤, alalarmız falan episi, yani karışık‿idi kūlerımızde akrabalar. vardi çok akrabalarmız. babamın gene anneleri dorfulliden. e onun da sül̄āleleri kalabalık‿idi. yedi tāne kıS kardaşlar‿imiş onlar, nenemīlın. yā yedi tāne kıS kardaş. bütün kıS kardaşlari mefāt‿etmiş. ondan kalmıj beş tāne çocuk öbüründen üç tāne kalmış, onlarle gene akrabalīmız vardi ep. /?\ orda yaptım ben. /?\ kızım biraz gittik okula biz ama yazardık biraz mektüptü falan eve, ondan sōna okumayıncez unuttuk oni da. /?\ e ǵavur dili ūreneceksin türkçe konuşturmaylar ki. bir‿iküç türk o̤udi mi ataylardi ǵavurlar içine, bölüklere. /?\ e konuşuydum te ekmek istemē kā, sı̊ istemē kā.

türkiyeye göç ve kökenleri: bin dokuz yüS elli beşte gèḷdık biz buray. yolcilīmız çok güzel ‿oudi, dūri bizim, benım alalarım vardi burda durgutlida, onlar bizi aradi. /?\ istek yaptilan niçin ökümet onlara sorarmıj, bak demij bunu araysın ama getiriysin, bakajan. beş sene bakajak şartiyle bizi ökümet getittirmiş, getittirdiler onlar. a bir geje bile kalmadık alamilde. tutmuşlar ev, dūri biS evımıze gittik, kirā. /?\ turgutluda başka bi yeri ic gitmedık. /?\ kaldık iki geje miydi üc geje miydi ki orda yattık. ondan sōna te eşālar indi sa vagonle getırdık eşālar, orda tuttuk bi kamyon buray getırdık eşālarmızi durgutluya. /?\ tınaztepe sokay altay meydanına yerleştık. iki sene oturduk orda, sōna geçtik beri yanına gene şeyin bolubarın remzi beylerin orda dedenin evleri vardi oray geçtik bir‿ki sene orda da oturduk. sekiz sene gittik geni şeye manisadan orozkūnden ötē bi bāçede durduk. menderez ītiḷalında orda oturduk, bāçede. sōna tekrar buray gèḷdık. burda gene yok‿idi evımız, tuttuk kirayle. karpuS kaldıranın altında niyazi üzmezlerin bi kuĺĺe dā duruy parkın karşisında, orda bir‿küç sene oturduk. ondan sōna ev aldık burda yolun şeyinde, sokānda aynı bu sırada, sāda. /?\ murat dā sokay. ondan sōna araba aldık, tarla aldık o manisa kavşānda tarla aldık, kırk dönüm. oni sattık üç yüz‿iki aldık. üç yüz‿iki aldık, ondan sōna beş sene çalıştık kaza yapti arabalar, bir‿küç teni ölü çıkti. onlari ep kan davalarını ödedım. arabay komple yaptırdık araba komple katsa yaptırdım. iki sene, alti ay durdi tāmirde karabālarda araba. çok felaket geçti başımızdan. evi sattık gene kirā gittık, bāçe damlarında durduk iki sene, bütün yorganlarımızı döşeklerimizi sıçanlar yedi. dam da yok‿idi o zemanlar kapancalarle. şiniki gibi, şini git mesele bāçelerde şāne binalar, evler burda kasabada yok ōle èv. yaptilar bir takım kimın ne parejī vardi yā. /?\ kızım göçmenler burda acarlar mālesinde göçmenler çok‿īdi bizim. bizim taraftan gelme göçmenler. dorfulli, kişinali, acıbekli, acıbekli de vardi. sarancali, acıāmatlili vardi, yakın kūlermıS. yani ep bizim göçmenler‿idi onlar. /?\ işte gèḷmediniz mi bizim eve? ā, ah acarlar mālesi, göçmen mālesi acarlar. asıl evımız orda te verdık dayreye. episi orda bizim ama tabi şini kızlari gitti, çocuklar evlendi, babalar ȍḷdi, evler satıldi. kimisi yapti verdi kata kimisi gitti bāçeli evlerde orda aldilar dayreler. kalmadi bizim göçmenler de orda. /?\ yok kızım be benden būk yok, kalmadi orda. en yaşli ben burda māllede. var bi kişi ama purt demē bilmey. /?\ bulgaristan göçmenleri de yok burda. göçmen mālesinde var bizim göçmenlerden de var, bulgaristanlılar da var. göçmen mālesi ırlamaz çayı tarafında ya göçmen mālesi esaz o. sōnadan biz buray gèḷıncez göçmen mālesi buray da deyler. /?\ iki tāne bi da subaşında şeyde ırlamaz çayda, çayında. öbür ötekisi gene çingene mālesi, abdal

mālesi, subaşi. /?\ dorfulludan gelenler de var orda bizim kūden de var gelenler orda. /?\ yok bizım dilımız bōle. bizim kızım burdan kopuşmamıS konya karamanlardan, köseler kū varmiş. osmanli dövleti zemanında dedemīli oray göndermiş dövlet. orda çokalsın türk da oray sayip çıksınlar urumelinde orda da bizım beş yüS, beş yüz‿elli sene osmanli dövleti buyurmuş, oray da. /?\ tabi dedelermız söyledi. orda meseĺā burda köseler kū varmiş, orda da köseler kū kurmuşlar, karamanlar. bakaym karamanlar koyaylardı amıcamil çocukların isimlerni çak jeton düşti bana buray ne vakıt gèl̤dık. ōle dedim karamanlar demek memleketin isimlēni koyaylarmış, karamanlar. /?\ bize ne yürük derlerdi ne bilmem ne biz bōle türk der müslüman derlerdi bize. yörükle bizimkiler, mesele türkler. onlar da türk ama yörükçe, yürük. sōna şeyde üsküp tarafında arnavut dā fazla vardır. e sırbiya tarafında bosna vardı, bosnada onlar gene boşnaktır ep ǵavurce konuşurlar. pomaklar ǵavurca konuşur. (…) demek dil‿imiş āmak yani āmaklī kabul̤‿etmey. /?\ bizim kūlermıS seleniye yakın. yani udut biz selenik, udut yunana. /?\ trakyaya yakın dil‿idık ta bugara yakın‿idi trakyalılar. biz bugar ududundaydık. şeyden meseĺa kumanovadan dūri bugara geçeyler. yakın, udut onlarle konşi, bugar, yunan. /?\ istanbula biz gelmedik ki dūri biz buray gèl̤dık. biz üç sāt gittık askerde şeylere udutlara. bir‿küç sāt tutaydi. /?\ selanik iki sāt trenle. /?\ yok selanikte yok. /?\ vallā kızım gitmedık oralara ta dövlet ayri. yunan oray buyuruy. trakya türkleri mesela orda ama burda ordan kız bizım yengemın abisinin çocuklari yunanistanlilar. buray gèl̤mişler, kızı verdiler yunanistanlılara ama türkçe konuşuylar onlar da aynı bizım dil.

karışık konuşma: /?\ gittim ben kızım sırbiya içinde gittım. nişe kā gittim nişten vıranyā gittım, leskovese gittım ayvan‿aldık, gittım ben memlekette. sırbiyā sırbistan içine gittık, ayvan‿almā, oralānı gezdık. zatin sōnadan asker de gittık oray ya. askerlık ben yunan şēdeydim italya ududunda yaptım askerlīmi, maliborada. /?\ ova kızım bizım kūmüS, o saydīm kūler ep ova. bizim çayırlarmız üç sefer çayırlarmızi biçerdık. çayır ayvanata, yazın üç sefer çayırlarmız biçilırdi. kabak ekerdik öküzlere, iç sulanmadık kabak, öküS kabakları beyaz kabaklar, elli kiĺo bi kabak olurdi. pamuk ekerdık o çay kıyılarında sūk tutardı açamazdi pamuklar. üç‿ay kar yārdi bizde kalkmazdi. /?\ evde ayvanatle ūraşırdık, odun keserdık. /?\ alırdık satın bizim kümüzde yok‿idi orman. satın giderdık, çıreşka, acıbekli ordan alırdık o kavak oduni, meşe odunu alırdık. getiridik kışın yakardık, kömür yok‿idi bizde. /?\ vardar köpürliden akay, vardar ovasi. onlar ep pomak onlar. onlar zorle müslüman olma. yani muammedımızın kılıciyle müslüman olmuş onlar. yārabi demiş sizın dilınız,

dınınız dönsün de dilınız dönmesın. naletlemedır onlar. /?\ valandoa taraflarında vardarın alt taraflarında, yunana udut. orda oturulardı onlar. biz bayā onlara uzak‿idi bize oralari, onlar, pomaklar. sōna te sırbiya içinde bosnada boşnaklar vardi, onlar da ġavurje konuşurdi. git alibeylide elen da ġavurje konuşuylar. biz gittık askere de tırapa tırpa ekmek istemē kā bi ūrendık. zor yani dı̀ḷ dönmey kart ī̇sanın. a çocuk olsa mesele angi kūlerde türk kırıstiyan vardi çocuklar, güzèḷ bilīlerdi ġavurce. /?\ peşirlide vardi, şeyde vardi, ajāmatlida vardi, iştip köylerında vardi. onlarda kırıstiyan vardi bizim ohçeboluda yok‿idi kırıstiyan pèḳ. /?\ bizim yetmij beş‿āne kūmüz‿idi. /?\ ic gitmedim kızım. yok kime gideyim ki uçmuş evler, yok kimse. bütün kūn içi āç olmiş, orman. /?\ epımız, ic bizim kūde kalmadi kimse. /?\ durgutluya gèḷdiler. bizim izmirle durgutlu esas bizim ordan gelen göçmenler. /?\ āmetlide var ama o şeyden taraf, şeyden o, o yörükler āmetlide urganlida var göçmenler kanatlardan, eleklerden, oranın göçmenleri oray gèḷdiler. orda akrabaları zayı varmış, oray yerleşmişler. /?\ vallā ne bileyim be kızım yürük mi bilmeym ki sormamişım. müradiyede var, akisarda var yürükler, akisar tamamıyla yörüktür. /?\ onlar bizim köylerden dil, bizim köylerde o dā kūlerinden gelme onlar. benım tezem vardi akisardā peluştan evlenmiş, nası cumalidan penuj bize bayay yırak yani bi beş‿ alti, yedi sekiz sāt. nası verdiler, gitti tezem oray bilmeym te. soramadım da o vakit gelıylerdi buray bana misāfir. biz gittik yengenle oray giderdık misāfir kalırdık akisarda. annemın kıS kardeşi var orda, şeyde vardi akisarda. ama eski gelmeydi onlar, önce gelmiş onlar. bizım cumalidan da bir‿iki āne var akisarda. fazla akisar yürüktür. /?\ müradiyede gene dayımılın asker‿arkadaşlari vardi yürük mēmetler. onlar gene orda oturuylar, müradiyede. izmirde kimisi tepejikte kimisi alsancakta kimisi bornovada. daụldi millet. eskiden tepejikteydi fazla ama şini daụlmuş millet. o yeni yetişmeler kimisi bornovada almiş kimisi şeyde almiş, başka yerlerde almiş. yā daụlmuş millet yani. balçuvada var, benim alam kızları balçuvada var. torunlar şeyde var bulamadım adını işte. torunlar şeyde, neydi orasi be kari?

düğünü ve sıkıntılar: /?\ biz onunle evlendık ben istemedim tezey ama e nasib‿ olmiş. istettırdık vermedi anasi sōna tekrar istettırdık verdiler. evlendık o vakıttan beri te geçınıp duruys. çocuk çeĺat saybi olduk, torun saybi olduk, kavgamız yoktur. ne bi fiskeyle vurmamişımdır tezene. /?\ ī̇ ama yoksuzlū çektik orda da biS. bobamızdan vardı mallar ama e kolumdan tutan yok, ajami çocuk ben kaldım, abam ò̩ḷdü on sekiz yaşında, bobami bilmeym, annemi rüya gibi bi̇̀ḷiym. èv kapilānda būdüm ben de orda. sekiS sene evlendık, beki yüz bin tāne koyun çıkaydi kūden

gidersen işlēne bi çömlek ayran verırlerdi gitmesen vermeylardı kızım. yā bu milet bȫle. bir gün demiş ki benım alam nenē, gülsüm gelin demij, gèḷ demiş avliy süpür da vereyim bi çömlek ayran. gèḷdi bana sordu dedım bak gitme, keserım kari seni. onların gene kışlalari bizım yerımızde, koyun kışlalari. ben de aldım baltay, söktüm o kışlaları gelın alın dedim ayvanlānızi, āçlarnızi da nāparsanız yapın. başladi alam te karıçe, karıdan müslüman. yoksuzlū çok çektık, burda da çektık. on dört sene kirāda süründük. /?\ yok kızım yer‿evi, yer‿evi āçtan yer‿evi, yok‿idi bizde beton. /?\ kendımız yapmazdık arnaụtlar gelırdi, ustalar. arnaụtlara yaptıttırıdık. /?\ ayrı damlarmız vardi. şini o altta damlar vardi o goromitsada ȫle çok evler vardi. orda benım tezelerim vardi, altında ayvanlar yatır onlar üstünde. sıcak ursun yani kışın.

akrabalık adları: /?\ teze deyz, teze. /?\ dayi, dayi çārılar. /?\ ala /?\ dayim ā kızlari varse teze benden bṻk‿ise teze çārız, ala çārıdık, küçük ala. /?\ baldızım /?\ kayınçem /?\ isimiyle söylerdik onları gene, çārırdık.

organ adları: /?\ omuS, omuz, omuzun üsti, arkan, omuzun kıyi arkan. /?\ bāzın, çenen, yanakların. /?\ burnun, gözlerın, kulakların, dizlerın /?\ dirsek, kol dirseklerin. /?\ onlar da şeylerın dizlerın, baldırların. sōna bizde kızım bak konşu kızını almazdık, yedi kuşak atlājak, ȫle alırdık biz. komşu kızını almazdık biz, akraba almazdık, yedi kuşak atlājak ondan sōna alırdık. ābuki burda ne bileyim. ya ị̈uk, neden o sakat çıkay çocuklar? kanlar temas‿edey, bir kandan gèḷiy kızım. ondan almasık. o konşi kızıyla bir yerde büyeyz biz. nasıl alacan oni ? kardeş gibi almazdık.

günlük işler: /?\ kızım erken kaụkardık ayvanları bakardık, ayvan sārdık, koyun sārdık efendicēzımız koyunlar çoban çıkarırdi götürüdi, sīrları sırtmac götürürdi, otarırdi. /?\ ona sırtmac derdik o paşutna ayvanları otarırdi. /?\ yayardi yani otladırdı yani. ayni işte otladırdı, yayardi ayvanı. ondan sōna çivt ayvanlarni çayırlara paşutnaları küvermezlerdi oray bir beş, on dönüm, bir‿iki yüz dönüm çayır vardi, oray yeni çivt ayvanlari boyundurā koşulan ayvanlar orda otlardi dāya gitmezdi. /?\ paşutna yani başıboş ayvanlar fazla. sīra gidenler küveriysin onları iş işlemey, onlar dāya giderdi çayırlara gitmezlerdi küvermezlerdi, çivt ayvanları otlardı sade orda. /?\ orak biçerdık, arman dụ̈erdık, bostan ekerdık, bostan getırıdık karpuz getırıdık, üzüm keserdık. er şeyımız vardi kızım tütün ekerdık, pamuk ekerdık. /?\ ālet olarak öküz kullanırdık biz. traktor yok‿idi kızım o zamanlar ki. burda da yok‿idi biz gèḷdık traktor mu vardı yok‿idi. sōna o fergison motorlar çıkti, gazlilar. biz gèḷdıkten sōna buray onlar da çıkti. /?\ araba koştuk mu arabay, araba koşarız çivte koştuk mi boyun'duruklar vardi çivt boyundurukları, pulluk arkada vardi. bir osten de uzun yani

şētmek için dürtmek için ayvanlā. /?\ osten, tāta, tātadan. /?\ aa gitsın. aĺbuki budalalık işte gel gör, aĺbuki biygir, o güzel biygirler vardi kūde. koşsan bi çivt biygir yani iki çivt öküz kā iş yapacaksın bir biygirle a masev yok. eşekle orak biçmē gideriz bizde kavramayla orak biçerdik bir‿ay, yā kavramayle. eşē nene yükledırdi demet bālamak için çaldar demedi ona derdik uzun ona bālık yapardık, sıkardık demetleri bi demet dokurjin yapardık. /?\ dokurjin buyday demetlēni tarlada ama. ondan sōna bitti mi o orak onları gene dǖerdi getiridi gene arabalarle, çekerdik eve, gene evde yıvardık. er gün bir tinaz dǖerdık boyday. bir‿ayda buyday dǖerdik ayvan, beygirlēle, çatma beygirle bizde döven yok‿idi burasi gibi. /?\ demet yapardık te yani yāmurdan çürümesin. sıkardık demet buydaylari biz. burda dil kosayle biçesin şeyle daǔlluk bizde er şey dokurjin yaparız, tepe olurdu onlar. sōna getiridik meseĺā armanları dǖerdık, er gün bi tınaz savuruduk, dūri ambara buydayını, samanliya samanını. /?\ yabalarle var, yabalar vardi āçtan. yaba derdik dört beş parmakli yabalar. /?\ dǖen burda var. o bir tınaz gidey bir ay burda. bizde er gün bi tınaz dǖerdık, beygirlēle çatma biz dǖerdık. koja arman nası sergiler vardi burda üzüm sergileri kojaman arman bizlerde orta yerde bi direk dikerdik, biygirleri bālardık. beş tane biygir koşardık çatma ayderdik biz biygirleri. sōna o şetti mi aktarıdık o şeyi tınazi kırılsın diyi. buyday, biraz kırıldı mi buyday keserdi saman öz olurdi.

karışık konuşmalar: /?\ şini bizim köpürlinın endik mi yani şeǐre bi su gelırdi derbent derlerdi oray. onun ismini koyduk. benim ismim burda pek binde bi derbent vardır da şenderbent ben. ala bizim eski alamil şenlikler gene onların. /?\ yok‿idi bizde süĺāleyle kimın bu? karaçenin çocū derlerdi. karaçe dedeme karaçe çārırlarmış, karaçenin çocuklari, torunlari. (¦) çocuklari ben sünet ettım kız kardaşımi verdım, şeǐrli dūn yaptım ben yirmi beş teneki buyday ūttüm, yetmedi bir‿aftada. (¦) ya bir misafir geljek tavuk bizde yok kesmek, kuzu. adi be deylerdi, bokli götli tavuk mu yējez. tavuk biter biz bilmeyiz satalım, pazara götürem tavuk. (¦) orak içinde gene ekmek kati suretle ısırmaydık bürek. ekmek tutmaydi bürek, samsa yaparlardi, tatli yaparlardi getırılerdi. ayran doldurulardı bi testi. su yerıne ayran içerdık bolluk. (¦) bak onun yayi çıktı mi yersin yāda lezet var. ama bak çiye toplarlardı kaymak, o kaymayı çiye toplān kokardi, eridıylardi kokardi o. (¦) öküz‿eti yemezdık. karilara ĺāzım kesesın, öküz yedıttıresın. (¦) çarşaf gene işe giderke çarşaf kullanırlardı. (¦) yorulıysın yan bakaysın yatmā.

M2.10/2

Gülsüm Şenderbent / 82 yaşında / Köseler-Köprülü doğumlu / Okuma yazması yok. / 1955'te Turgutlu'ya yerleşmişler.

düğün: /?\ bana iç gèḷme. ben iç bilmiyom. bak yemin‿edeyim vallā bilmiyom. bilmeym ne anladam. te amica anlatti episini bana kalmadi. /?\ gülsüm şendervent. /?\ ikımız da kayserili, gitmedım kızım. te bak dede epsini anlattırdı, ben de anlattıraym ne sana şini. /?\ bir‿afta dūn yapardık. kına gecesi bize, kendımız şini çocuy everdık mi te yaparsık geline 'yemek bir‿afta, yaparsı. fasule, nūt biz yapayzık, baklava açays, büryan yaparız biz tepsilere. keseys kuzilari, koyayz büryan pişırıydık onlari. er‿afta verıydık, bir‿afta biz dūn besleydık 'yemek. koca şalvarlar giyeys, uçkurlarmız buray sarkardi purlentalar saçlarmızi küveriydık. bizım to ōleydi şeyımız. /?\ birinci günü dil, kaçıncı günü oluydu o kına gecesi toplanıyzık māleden bütün, biz kendi evlerımıze yapıyoduk, yok bōle salon malon. /?\ dā ìḷkten fasule, nūt, mörcümek yapaydık. e sırā getırıdık bu geje gene pílav yapaydık, bulgur pílavi da yapaydık patatiz yemey da yapaydık. ōle ōle bir‿afta besleydık misafirleri. /?\ evet, konşiları çārırız. sünet yaptık mi çocuklara gene ep koç getırırlerdi bizım memlekette. biz evde yapaydık ekmeklermızi ponisada pişırıydık. ponisa ōle çamurdan yapaydık. saçle de kapadıydık onlari. (¦) /?\ serılırdi te tavanlara, ipler gererdık, sererdık uçkurumuzi, gömlēmızi, kocadonlarmızi, yelekler giyeydık, entāri giyeydık bizım onlar. /?\ bir‿afta sererdık biz kızın çīzını, kızımı vercem duruydu, ondan sōna cuma evtesi toplaydık cumā günü biz gelin‿alıydık. o gecesi toplaysık. cumā günü biz güvey kapardık. ōle yok bizım ani salonumus kendımıs. o gecesi kapardı. gelır oca bi dua eder, okur. kına ururuz ellerne ayaklarna burda da uruylar gelinlerin. /?\ geline kim genç īsanlar yakaylardi. /?\ gezeydık çeşmeler var‿idi bizim çok. çeşmeleri yıkaydi gelin. dāmat ta gelıydi gelinle barabar kına yıkamaya. ya işte ōle. /?\ dūnden sōna gene ne kadar istersen bir‿afta sōna istersen üc gün sōna çār. yapaysın gene aynı keseysın er şeyini. /?\ ben ufak evlendım bilmeym ki. ben on beş yaşında dedeye gittım. on‿altisında ōlan oldi. /?\ ayni biz bōle dēlım dā uzak birasçık onlar gene başka yerde. geceley ben gittım fenerlē vardi şindi burda da bile vardi. ne dūn ne bi şey. yok, ana yok, baba yok. /?\ ic ben dūnsüz. ben ne gelinlık gīdım ne bi şey. /?\ aman iç aklıma bile gèḷmiyo. fakirlık o fakir biz de fakir ne gelejek. biz gelinlık gīmeydık, kocadonlar, rubalar bōle şiritler ne var ya buralānda yeleklēmız. bizde gelinlık yok.

dokumacılık: /?\ kendımız dokumaydık. satın alıydık onlari diktırıydık terzide. ama gömlekleri, pamuk ī̇riydık, pamuklari ī̇riydık onlari, ī̇rdıne gömlek dokuyduk. koyaydık tezǵāyi, dokuyduk onları. dokuduk mi elli metre mi kırk mı ne kadar olurse. onları koyun tezēne basaydık, duruydu üj dört gün. ondan sōna gideydık azmakta onları piralkayle em ī̇kaydık em düẹydık güneşe sereydık nasıl oluydi beyaz kar gibi. /?\ te bi çomak piralka deydık bu kadar. /?\ ha onunle takatlaydık ep, kalın o onunle düẹydık, o bokli şeyler yemyeşili iç kalmay, te bō̄le beyaz kar gibi oluydi. ō̄le düzenımız‿idi. /?\ evet, bilıydım, annem bilıydi gösterıydi. çözeydi annem saraydık, işler bizde ancak onlari yapaydık kū̄de. çayşır da dokuyduk çayşır /?\ çayşır, aba burda nasıl giyeler abalar görüysün (¦) pantul, bizim onlara çayşır derdık giyeydi adamlar. ā çayşır onların adamların giyeylerdi. yundan dokuyduk. buray kadar da örerdık çorap, alacali çorap. /?\ tabi sūk ama nalınle gene ep gezeydık, iç ayakkabi gī̇meydık. yok. nalınlarle nerē ne gideydık, orak biçeydık, arman düẹydık ep nalın. işte burda da var ya nalınlar, onlarle. /?\ işte dokuyduk kilimler alacali, üç türlü boyadıydık yunlari, üç türli istersen dört türli kaç istersen boyattır, dokuyduk. tezǵay kuraydık, çekeys şeyi uruyduk. alacalar işleydık şindi desen işle yok. /?\ tezǵā kullanıydık. /?\ ipi neyle attırıydık, şindi bō̄le ayaklarımızle basays açılıy, 'mekik var atays. bu ayāmızı basayz, bu tarafa gene atayz çekeys tefey. bō̄le uruysun. şini bu ayanle attın mi bi kere uruysun, bi kere de bununle o güzèḷ sıkışıy. te onları yapaydık. /?\ nasıl istersen alacali yap, gülli yap. kafan nasıl çalışırse işle. kim dā çok bilıy burda nası dēlım işleyler bak işçiler dā marfetli. ben alajalı yapaydım, düz gitsın. sereydık bō̄le ali yok orda kilim dokuyduk biz yundan, onlari sereydık. aşadan asır, üstüne kilim ya işli işli yastıklar. bō̄le bizde divanlık mivanlık yok‿idi. /?\ oda koca odada te bō̄le bütün sıra yastık doli. /?\ hā ō̄leydık. /?\ saman. te bak burda da gèḷdık var‿idi, saman yastıklari. bō̄le yok‿idi bizım bez şey alalım dalli mallilar.

yemekler; hıdırellez: /?\ şini bizım tabi var ālemın ayri, bizım yok‿idi. bizım orda ayvanlar, ocak gene benım burdaydi. biz yapardık ocāmızi, yokari asardık bi zincir, bakırle su ısıdırdık, süt pişirırdık, kaçamak yapardık, momoroz ekmē yapardık. (¦) daridan. popara yapardık. ekmeyi ıslaydık, pastırma peşin kavuruyduk suyu devrılıydi ataydın ekmekleri, mis gibi oluydu. üstüne bi pī̇nir de ekele. yeme da yat. /?\ kaçamay da tepsiye yapaydık. mayalattırıydık, koyaydık. hı mısır uni ile dari te. sōna istersen gene yemek sodasi gene açan yapaydık koyaydık o da kabarıydi. /?\ neyle karıştırcan mi kızım? o kaçamayi yapaydık, bakırda. karıştırıydık ep oklayle. onu azar azar, azar azar koyaysık. karışır sōna o sıkışıydi. sıkıştı mi endırıyız, yālayıs

inek yālarile sade yā, topkalays topkalays, koyayıs tabaklara. bi da tabak pekmez da. batırıydık yeydık. ha batırırdık pekmezle yeydık. biz ep pekmez yeydık inek yayi, burda şindi zātin yāyi. bizde yok‿idi zi̇̄tinler, zi̇̄tin yāyını biz dombaylara süreydık. şini bāzımıza. (¦) çatlaydi derileri /?\ ē sıcaklarda çatlaydi. ıdırlezde toplanıydık burda nice bak deysın, gideysın yazlıya adi gidelım da pikniye. orda biz büryan yapardık, tatli yapaydık evde er şeyımızi, koşaydık arabayi, bineydık. gideydık orda yayaydık şemşiyeleri akşama kadar yeydık, içeydık, şarki söyleydık, i̇́lāyi söyleydık. tōle günümüz geçeydi. senede bi kere. /?\ atlardık (¦) nevrüzde, ıdırlezde da suk çocukların eşālarni dikeydık, azır edeydık ataydık āçlar var‿idi. onların üstüne, çocuklar gene yatıydi üstüne gene ot koyaydım uykida da. /?\ ot, yeşıllık üstüne yatıylardi. kalktilar mi sōna bir beyaz yumurta bi kırmızı yumurta banyo yapaydık. ādetımıs ōleydi bizım. /?\ var‿idi er şeyımız vardi. gülümüz de vardı ācımız da var idi. işte te sana anlattım te bunlari. /?\ suvanını kavurjan, pirincini de kavurjan kavurdun mi dizejen etlerını tavuk mu olcak te ne etiyse yapıjan. yaptın mı o su kaynay onu, kaynadı mi dökeysın bak kararle o tepsiye. e sōna aşadan bis koyaysık tezeḳ vardır bizim ayvanların yakayz vırışni̇̄ni. o vırışnik kızay /?\ saç, ha onunle üstünde külü de var, aşada gene sacā koyaydık, o tezekleri kıraydık küçük küçük. ordan o gene pişeydi. miz gibi büryan oluydi. burda koy şeye te ceyranli burda ep ceyran. ya olmay vele burda güzèḷ. (¦) tuzlaydık onlari saraydık sarmalaydık. avalar oldi mi serin i̇̄kaysık kaynar suyle. çıkarıys sōna tèḷde dişarda sereys. onun em tuzi gidey em yıkanıy güzèḷ kaynar suyle. kuruy onlar, kurudi mi sōna doldur bi şeye. bütün kıj yeydık. fasülē koyaydık, mörcümē koyaydık, nūda koyaydık. alıydık o kabalāni gene kömürde pişirıydık sabāli yeydık. dedım ya o poparā dūraydık ekmekten fazla pastırma. yenılmez mi? ayvan var‿idi bizim, ayvan bis kendımızındı. (¦) tavuk doli, yumurtalar (¦) biz er gün büryan yap. burda şini insan şaşıri ne yapsın. biz büryan yapayz, bürek yapays (¦) manti. /?\ samsa gene bilmem bilıy misınız şini kap açarız biz. incecik açaym kap, kıvırıym oni te bōle, şōle kıvırdi mi keseym şōle küçük küçük, küçük küçük dizeym tepsiye. pişırıym fırında, pişti mi, sūdi mi ona ben birkaç dij sarmısak biraz ōle ayranli gibi aşlaym. ondan sōna dökeym yūrt üstüne te be sana bi samsa. biz ōle burda yūrtli mantı deyler. /?\ er gün ūlene yapaydık. ūlen için orak biçmeye gideydık. ūlene yapaydık, alıydık ayranımızi da, pi̇̄nırımızi da. bürekleri ıspanak koy, ot koy, kabak koy, patatis te aynı burda nice ōle yapıyoduk. /?\ oklāyle biz açaysık, sofrada biz bilmeys elle ben bilmem oklava benım. /?\ işte yayaysın o kabi açılıy nasıl o kap açmak ona deysık. oni şindiceḳ bir

ufacık bi şey o amur küçücek alıysın o oklāyı gāri koyaysın. onu açaysın açaysın sofra dolusi oluy o kap, şey uvaladıkça oklayı da. tō demeḳ. /?\ amurun içıne maya biz deyis bo̅le burda di̇̀l̤ pak maya bizım amurdan, undan mayamız i̇̄şi, ikşi mayayle biz yapaydık. onunle biz yapıyoduk. burda kataysın bi karış oluy ekmekler dad yok. /?\ e tabi sırf buyday, sırf biz yeysık en iyi buyday (¦) biz arpa yemesık, çavdar yemesık, o adilar yemeyz onları. onları satayz. /?\ ben sana dedım ya istersen tepsiye yap ister bizim ponisalar var bo̅le topraktan. /?\ biz ponisa deysık ta. şindi iki tarafa oray bi taş koyaydık tūla, buray bi kapaklaydık şeyi o ponisay. ordan ölçerıydık saman, samanle o̅̀l̤çerız oni. bo̅le koyayz üstün elın bakayz yandi mi oluy o, elımız yandi mi. emen ona tanurle atayz ekmey. /?\ e ona nasıl atajaz? işte onunla ataydık ponisā, üstüne vırışnı̄ de ısıdıydık örteydık, bırakaydık. o̅̄le mantı olsun, bürek olsun, ekmek biz ep evden yapaydık. /?\ ama yaptın mi büryan şeyi tepsi büryanı, yapaysın, bürek yapaysın tepsileri kullanıyz ama ekmekleri iç kullanmaysık tepsi. ponisada yumşacık oluydu. sōna o̅̄le fırın da bizım vardı, zenginlē vardi, e biz fakir. zenginler biçeyler orakçiları ayri, çayırları ayri. onlar biçmey ci zengin, biz fakir kendi kendımızın biçeydık orāmızı kendi kendımızın düveydık. onların karilari ancak yemek yapaydi işçilere. (¦) /?\ sabāli kaụkays sabāli dā adam gidijek şindijek çifte sür gidijeḳ. sabanını alıjak, kayışını alıjak, çarıklāni gi̇̄dirceyiz adamın, çoraplar. çarīni, çorabını, yemēni bügün ne yapıcayz amur. /?\ amur deysık kaçamak. e yarın sabāli kalkaysık ne yapıcayz yufka pi̇́lavi biz deydık. er gün sabāli yeyler evde. oni yapıjan adamlara, bizde çay may yok‿idi. popara kalkaydık yapaydık. tarana çorbasi yapaydık ama sütle biz. hā sütlü tarana beyaz. ondan gā kalanını ekmejik var‿ise yumurta kıraydık, püber kızardıy, pişiler yapaydık, bezdırme yapaydık. bizım işımız ep bütün gün yemekle. /?\ işte oni da ince yazaysın o. oni yazdın mi oni da küçük küçük keseysın koyaysın güneşte. onlar çatır patır oluy kabarıylar. şini burda biz yazayz makarna go̅̀l̤gede, biz gene güneşte. ema yumurta kabına dēlım on kap yazarsan on yumurta, yirmi yazarsen yirmi, yumurtanın adi şani yok. tavuklar ne (¦) kiyame sırf sütle yumurta, biz tutardık. /?\ keseydık keseydık. a bo̅le bu makarnay bi̇̀l̤meydık biz bu kalın kalın ne şini. bizde sade o̅̄le ince yazardık oni yapardık. güneşe yazaysık şini bu sobada yazdık mi sereyz güneşe, o gevredi mi onları gene ususi insan vardı keseydi. yayaydık çarşaflara kaplari da onlari da. te taranay da biz sütlü tutarız. /?\ evet, pirinç te biraz katays, oni tutayz. biz bi gün yapay, tutaydık, çıkarıydık akşama kadar. burda şini on bej gün tut. /?\ yu'murta koyjan, süt koyjan, tutujan. dēlım ne kadar isteysın beş ki̇́lodan mı altı ki̇́lodan mı ona göre. su mu yok.

sütle yumurta tutacan sade. /?\ oni yūrjan oni yūrdun mi sonna oni da burda nice eleys aynı oni da ōle eleys süzgeçten. /?\ ha var, ōle yapayz oni da kurudi mi istersen kap aç istersen amur koparıysın. gevrey o. gevredıkçe uvaysı gevredıkçe te işte bōle oluy. e tabi olmaz mı sütle gene koyaysın südüni kaynadı mı ataysın taranani. burda şini su kaynadıysın tarana yeysın. ama çok güzel deze oluy. uzak şini zemanına göre. /?\ kendımız. çīnerdık kocamān koritsa vardır, onun ordan meme gibi delik yaparlardı. ezerız ezerız ordan, şiralar akay. /?\ tekne, tekne te āçtan tekne (¦) biz korita deydık. şini unuttum ben vere. oni çīnedık mi süzeysın oni dürülüy o. ondan sōna ne satılıy toprak, onun topray vardır. ona koyarız, o dürülüy o. nasıl oluy göz gibi kırbılalarle o, dil bōle şindiki kiĺoiçko koca kırbılalara koyarız. göz gibi. /?\ kırbıla, küpler, kırbla deyim āçtan. onlara, o dürülüydü attık mı o topray. koyaydık ateşi yakaydık, kaynaydı o. pekmez yapaydık ondan, kabak reçeli yapaydık, üzüm reçeli, karpuzdan yapaydık soyaydık kaplarını. ne istersen kirece koyaydık kabaklari, karpuzlari diri diri. burda unuttuk gāri. yemeyiz vere şini yapsayz da orda bizım alışmış‿idi bārsak ep oni yeydık. şini bu pekmezleri dersın için bayılıy. /?\ kurutma yok‿idi bizım. biz ep (¦) çekırdekli bizım. (¦) e burda çay içeyz ya. /?\ iç bis kāvaltında bilmesık içelım çay. süt var, pekmez var yeydık ekmekle adi. dedım ya momoroz ekmey yapaym batırız pekmeze, amur yapaym batırıyz pekmeze, ekmekle ye batır. /?\ te dari unundan oni kaynama /?\ iç bizım salça yok‿idi. /?\ kırmızi büber tos büberi alıydık biz. onunle yapay (¦) domates ani şunu alalım da kurudalım yapmaydık. /?\ var‿idi ama görerek mi yok ne bileyim içbi yapmaydık bis ep tos büber kullanıydık. onunle yemekleri. /?\ zate yok, dolap yok iç. /?\ ceyran yok ki nerde. bi gün yapayz bi gün yeyz. bōle fazla yemek yapamasın ki. nerey koyjan oni? bilıyz gāri aldık karar ne kadar, yapayz bugün bitey sabā gene yapçays. ōle südümüzi, yāyımızi toplaysık bir‿afta. sōna kaynadıyz o yayı eridıyz, dolduruyz bir şeye çömlekler öle kalardi. çömleḳ, Íatisa deydık şindi desem oni da bi̇̀lmesın çömlek deyim adi. /?\ dil ama bizım orda azır tōleydi, Íatisa deydık, mutin düveydık deydık. /?\ yūrdi düveydık bōle çal mutun (¦) /?\ tātadan tabi, tokmay da var onun çomakle bōle düveydık onu. (¦) şini sereysık kiyamet tepsilere serersık bōle koyarız şeyımızi kaymay kalıy südi. pīnir yapays, pīnir bizım o otur ye bi kalıp bi kerekte iki kalıp ye pīnirın ganisi pīnir. dolduruduk onları da tōle basaydık. ikindide tabi yeydık pīnir ekmek, manti. ā bir oş gelıydi. bōle şini burda domat ye pīnir şē püber ye, çorba ye. ekmek tutar mi ōle onun yerını, acıkıysın. çorbanın da ne var şindicek te domadını koyays, püberini koyayz, otuni koyayz. koyaysın suda kaynay aşlaysın yeysın. te

buray uyduk şindi çocuklara yapsam da yemiyolar bak. neymiş o beyaz çorba deyler. sütle yemezler bak. kırmızi alıştilar. ufacık getırdık, episi ufacıklar‿idi. /?\ evet, tuz ataydık. erıdıydık oni biz, göz gibi. tutaydi o vita yālari gibi don tutaydi /?\ ōle sakla bōle taze yā durmaz. /?\ tabi yıkaydık onları toplaydık üc dört gün erıdıydık onlari. emen sōna koyaydık şēlere çömleklere. tutaydı onlar nası te vita yāy tōle oluydi, sapsari. biz er şeyi di mi dedim ya bak susam ganiydi bize afyon gani. zītin yāyını bi kere bilmezdık yelım onlari. (¦) şini burda yeyz köpek eti vere, tōbe yarabim. e te gösteri televizyon dede. eşekleri, biygirleri yedittırıler domuzlari. /?\ bakırdan ep bizım. onları ep, er sene kalaylattırıyz. /?\ tabi kalayjilar var‿idi, gelıydi. kalayli bizım kazanımız, bakırımız, tepsimız. bu kadar tepsiler episi bizım kalayli. biz bōle ayri tabakta yemezdık memlekette. bu kadar bi şey koyarız epımız kurarız bir sofra, beş kişi, on kişi otursun yersin. /?\ kalayli bizım tepsilerımız sini (¦) sānımız da bizım bak burda ani şini tepsi bizim yok epsi kalaylı bizım tepsilerımız. /?\ soframız, tāta soframız var kocaman sofra, sererız koca (¦)

örf-adetler: kocamān bizde masa masa yok oturamasın. sererız kocaman sofra bezi, oni da, suyumuzi getırırız, iç sofradan kalkmak yok. kalkarsen yaşlilar bi çomak elıne uruylar sade kalkasın günā sofradan. yā biz ōle çektık. bir lēn elımıze, bi gūm da diz çȍḳ. peşkir de omuzumuzda ītiyarlara, yaşlilara su dökeydık, ellerını ikaydi. şini adi git ika gelinler dey adi baba kalk ika ellēni. e şini yok burda. sende de, episi gördük, burda gèḷdık şaştık kaldık. çok çok şindi gene epten farklandi. diz oturujan, ibrīni suyunu doldurjan, lēnını aljan, peşkırını aljan. onlari ikadi mi sabununi ho sürüjek, ordan gene oray kalk, ordan oray kalk. deym genç‿imişık, şindi kalkamam vele ya kaçırırım da, gider da. nasıl bìḷmem yapmişık gençlıkte. çok adetımız zor‿idi. başlāmasın būkler başlajak peşin. yaşli bi tane bizım dede şindijek alsın bi çomak sade başlay emen elıne uruveriler. /?\ ayni, ayni oturuyz. oturujak ne kırıjaklar önümüze ekmēn bitti mi boban, aga boba derlerdi kaynatā, anım anne onlara kırardi ītiyarlar ekmekleri, verırlerdi. alamasın sen kıramasın. hepımız yeysık kocaman sānda epımız, epımızın kaşīmız ayri, tepsilerde yeysık. yok ayri tabak.

eşyalar: /?\ tāta kaşī, tāta kaşī da çatal da tātadan, öbürü de tātadan. demir kaşī yok‿idi bizım orda. /?\ kupa alıştık onlara da gāri. ha kupa, a şindice burda dedın mi neymiş o kupa? /?\ testilerımız yanımızda. dolduruyz testilerımızi, bardaklarımızi da alıyz yanımıza, kim istējeḳ verejeyiz su. /?\ ojakta yapıyoz. iki yemek mi oni bitırdın mi o tepsiyi gene başka yemek koyjan ona. adet, angi bir astalık oluydi ne bi şey. şindi kaşik ayri, çatal ayri, tabak ayri. /?\ soba kuraydık biz odunle yakaydık

sobamızi. /?\ evet, kuraydık. şini burda (¦) kömür de bak yakardık odun kömüri mangalımızda. koyaydık fasuley ateşledik mi orda da kaynaydi ne güzèḷ. fıkır fıkır, yavaş yavaş. /?\ Íamba /?\ sırçali Íamba. kara Íamba gene mudfā alıydık. bilırsen kara Íamba fitıl, pamuktan bükeydık koyaydık. dolduruduk gaz, gaz yakaydık. /?\ fener var‿idi biz deydık o vakıt, çıktı o fenerlerle gezmeye gideydık. şindi burda da var o fenerler. onlarle gideydık. /?\ te Íambayla gideys. fenerle alıys feneri gideys. /?\ el‿işi yapayz, çorap öreyz, iş bizde çok. gömleklere oya yapayz. e adamların kollarına oya bize oya, bōle buralarına. bizim ōleydi. pamuktan dokuysuk, onlari dikeyz kendımız dikeysık èḷde yok makina. ondan sōna gene oya yapaydık. bak şindi nasıl görüysün o kızlar çıkardilar şindi misaḷ koca oyalar, ep ōle yapaydık. uçkurların vele şēlerine oya yapaydık. e sökük var‿ise dikeydık yamaydık ep, yamali giyeyler, gömlēn olsun zıbının olsun. burda da gīdık çok yamali. /?\ şindi zıbın dēlım kısacık te buliz. burda nije var giyeyz biz ōle giyeydık. gömleklēmız tā topuklarımıza kadar‿idi. /?\ bütün gün onlari taşıydık, bi de kiĺot giyeydık. kalın gömlekler koca donlar da. /?\ üstüne koca doni giyeys gömlēn. kiĺot giyjen şini buray kadar yapaydık paçali kiĺotlar bi da üstüne giyeydık koca don. anladın mi? onlari geçirıydık. bizım koca donle işımız‿idi ta diktiriz dörder, beşer tāne giyeydık onlari. entāri iç yok bizım orda. /?\ var terzi /?\ makina, makina dikiş makinasında. bak şindi koca donlar dikey bizım memleketten gèḷdi bi kadın benımle yaşit ama ō sanırsın gelin o. o çok bilıy, dikey. /?\ izmirde oturuy yüz milyon dikey bir koca don. te buralāna şirit alıy, buralāna. ic görmedın mi sen gīmedın mi koca don, buralarda başkalar? nerde oturuysun sen? dūnlere gitmey misin, göçmen dūnlerine. gitsen da göresın. (¦) kına gecesi bizım şini burda kına gecesi oldu mu episinde gençler giyey koca don. o kari dikti. o vakıt biz ep sattık onları. benım vardi beş tane saçım tā buray kadar sattım, budala gibi. dursaydi, kızlar takarlardi. takmaylar saç istemeyler şindi, istemeyler. kına gecesi burda bak göçmenler yaptilar mi epsında koca donlar, yelekler, salt gömlekler ya sıkaylar onlari.

ikramlıklar: /?\ biz süt pişırıydık be kızım süt verıydık, ayran tōnlari. /?\ onları kaynadırız küllü dari da külsüz da. bizde o işımız oydi bizım kim görüy ne çıkarcan. meyva nerde gijen yok ki bakal orda. meyva vele yok. /?\ işte kaynadıysın kül suyuni, dürüdüysün, koyaysın. ōle dil o külli dari koyasın külle. o suya koyaysın o dürülüy o küli. pelit külüni /?\ ha pelit küli, meşe oduni. o dürüldü mi oni alajan, koyjan kaynajak darilarle, ondan o tō açılıy onlā patlay şey gibi külli darı ona deydık. doyamaydık dariya yemeye. burda yazda ya bi kere yeym ya iç yemeym vele. dadi

yok. açılıydı koza gibi bizım onlar. burda yok. (¦) yok ki darilar gitti gāri. domadın gitti būgar domadı gitti, epsıni diştırdiler ilaçlilar. salataları getırıydi ayvan tersi bizım dede. sulaydık şerbet verıdi sabāli kalkaysın o salata şıpşınlā tāzecik tāzecik al ye. şindi bas avropa ye. uzanıy töbu kadar oluy dolapta, salatalar şini. /?\ var‿idi şeyımız kapakli bȭle alıydık, kapay da var, açaydık oray koyaydık, ateşte. burda şindi koy tencereye biraz yā. /?\ iç biz yā bilmesık. o kıtırlar vele ne kalıy gevrek o teneler vele güzèl̩, ateşle.

bayramlar: /?\ gezeydık konşilarımızi, yaşlilara gideydık. kutlaydık bayramlāni. /?\ tabi kutlanıy kurban kestık mi şindi o günü yapamaysık kurban keseysın yemek yapaysın, gelinın mi geljek kızın mi gèl̩cek tabi oni besleysın o akşami. yarındaysi sōna geziye çıkayz gāri koni konşiya. ȭleydi bizım. /?\ işte ikram‿edeydık süt mi isteysın, ayran mi isteysın? e o var‿idi kızım. /?\ hā te baklava yazaydık isterseler çıkarıydık. /?\ bizım te yazaysık incecik kaplari, ceviz koyaysın, urvasını kıraysın bir‿ ki yumurta, yapaysın undan urvasını, eleysın oni. oni da kavuruysun. /?\ işte undan urva. ī kırıjan ona bir yumurta mi iki mi oni bȭle yapıjan ufaklājan ufaklājan birasçık gezdirjen tavada yāle oni, kavurjan. ondan sōna tekrar oni o su peşin oni elējen. /?\ şindi bak ceviz koyayz, susam istersen koy sōna biz gene urvasını bȭle yapayz, kıraysın bir yumurta /?\ undan ha un koyaysın, yumurtayle oni da karıştırıysın cevizle. /?\ anā undan urva yapays ani ırmık yerıne şini var buraller ırmık öz ırmık alıylar, cevizle karıştırıylar. anladın mi? biz gene oni urva yapays. undan kavuruysuk oni yācazını, yumurtasını eleysın o da oluy aynı ırmık, öz ırmık gibi cevizle karıştırıysın. ı yumurtayle un tutaydık oni. ne kadar tutujak o, zate çok urva yapmaysık biz. kavurujan bi da elējen oni ufaklancak aynı ırmık nije olujak ȭle. cevizle karıştırıys. sōna iki kap aşırı ben se koyaym. bir kap ikincide ekeleym ikincide ekeleym onlari. ondan sōna bitti mi keseyz yālayz aydi fırına. evde pişirsen dā güzèl̩ oluy. açaydık biz tabi saçi kaldırıydık bakays pişey mi alıydık bi biçak, biçān şeleriyle ep onları kabattırıdık. koza gibi oluydi. adi fırın pişırıy orda taj gibi gelıy nāpıjan. /?\ biz evde pişiriysık. bȭle ekmek fırını yok bizım. evde kimın ne zengin yapay bir fırın evında pişırıy. nerde, episi fakir fırın yapajak. tabi erkez kendisine verır mısın aleme pişirettıresın. kendımız ikişer ekmek yapayz üçer yapayz, pişiriys. e biz şini iki kişiydık fazlalaştık mi iki ekmek oldu, üç oldi. bir ekmek bize dedeyle yeteydi. /?\ ne görem kȳyü görüym te. /?\ köseler. tabi te cumāliya gideydım bi̇l̩ıyom, acıbekliye gideydık. o kadar çok gezmeydık biz. /?\ bizım karilar yok. karilar sōna bizım bȭle gezmez ki açık. te bak burda görüysün o

pürgelileri biz öleydik beçe gibi burdan da vardi. ōle gezeydık. çarşafli. (¦) işe gene
çarşaf nasıl al çarşaf, dokuyduk onlari da alaja alaja. astarlari işleydık ep püsküller de koyaydık. yüzümüzi bizım kimse görmezdi be. of anam göstereyim şindiceḳ. patlarmişık, nasıl duruymuşsuk. biz o çarşaflari şēttık mi bōle gezeydık. kūn içında işe gideysın, konşiya gideysın ep bōle. o pürgüyü gene gīdın mi peçemız de var örteydık. bōle dünyada çıkamasın kısa kolli, ep uzun. /?\ kendi evımızde da bizım yok‿idi açık biz ep kapali bizım ep uzun kollāmızı bunlarmız. a yüzüni kendi evımızde tabi sıkaysık sarıklā var ya burda ōle gezerız, evde.

tedavi yöntemleri: /?\ nā içeydık sarı aplar satılıydı, alıydi adamlar getırıdi içeydi sıtma tutaydi onlari. çocukların kulakları ārdi mi, karınları ārdi mi azacık raki, bizim üzüm rakisi vardi koyaydım kaşiya bi mememden süt te saydım koyaydım kulaklarına köpürüydi. pırasa ısıdıydık pırasay sıkaydık koyaydık kulaklāna. şini sı yaparlar mi oni? /?\ te raki verıydık sütle, kaşikle sāydım mememden bi fır da raki da geçiverıydi. /?\ yapaydık kendımız yapaydık, benım dedem var‿idi yapaydi. /?\ e aman be kızım ne bileyim ben nasıl. kuraydi kazanlara yapaydi, kim bakaydi o vakıt acami biS. /?\ şarab yok‿idi bizım. üzümden raki, sırf raki. bir fırdacık içeydın, karnın geçeydi.

doğum-çekilen sıkıntılar: /?\ köyde vardi ebeler yaptırıydi. ölüjen gidijen şindi çarşida da var‿ise ölesın, ölüysün, evde de ölüjen. kurtaramaz ki ebe. /?\ var tabi kırk gün. kırk günden sōna biz iç çıkmazdık dişari. kırklarız çocukları anamıza mı akrabamıza mı alırız giderız. /?\ ā iç çıkmays, iç çıkmıyoz biz. /?\ kendim yapaym kim yapajak. yatıym bir gün ikinci günü kalkaym. e kaynana yok, adam bilmez yapsın. ekmek yapayz koyun sāyz deym ya bizım işımız yapmak yok, bize. /?\ yaşlilar koyar. şindi senın kaynatan mi var baban mi var o ne dējek oni koyālar. bizi karışmayız. /?\ sōleylar peşin okuylar, ezan okuylar. olur mu olmasın. /?\ e bilmem gani ne okuy ocalar ne deyse. peşin oca okuycak ōle meme emzıreceyiz. emzırmezdık çocuklari. /?\ bebek kırki, kıraysık yumurtanın sarisını, oni bōle köprüklettırız yapayz yapayz ılık sujāza, koyays tekneye çocuy yıkaysık. biraz sōna dürüleyz gene düri sujāz dökeyz. sarays sarmalays te sana bi çocuk. bōle bizım şey yok‿idi abalarle bis sıkaydık çocuklari. biz kollarni, kırk gün bōle kolları da bacaklar da. kundak yapaydık, abadan. eskiler gene bezleri dil ama aba, sade kunday aba. onlari tabi yeni beSçēzler alıydık, yapaydık. pamuk koyaydık, elımıze dikeydık onlari şılkalaydık pamukli pamukli. /?\ pamukle te dikeysın şindicek. onları da atmasın, niyendeleydık. /?\ niyende yapaydık. kojaman pamuk koyaydık, ōle

bıraksan o topkalanıy, mecbur ona geçeysın bikaç kere. onlar, ōle biz bṻttük çocuklari. /?\ tabi kendımız dokuyduk. basma alıydık. onlari dikeydık. pamukli ep yapaydık şini dı̀l̤ burdaki gibi. sūk oluy çok bizım orasi. /?\ te pelit külüyle yıkaydık çamaşır, sabun süreydık. /?\ tabi vardi. /?\ satın‿alıydık. sabun vardi. pelidin külü, koyaydık pelit külini, dürülüydi şeylerde, koyays sōna kaynay o su te. ep biz kaynarle makina yok ki. kazanda su yıkaydık, teknelermız vardı āçtan. sabun‿alıydık. süreysın o yenlēne yakalāna. te bu ellermıs te buraları açılıydi. /?\ işte bu elcēzlēmiz yanla açılıydı te bunlar. yenleri te bu. /?\ tabi gömlek bu şini, tabi kol‿ucu bu yen deydık. buraları adamların tabi dā çok kirlenıy, bizim da (¦) yakalar da kirlenıy. sabun uvaydık, onları bō̈le çitileydık, çitileydık, koyaydık sōna kaynadıydık ta, bit ōmasın. ep kaynadıydık. beyazları ayri, siyaları ayri. /?\ ā evde yıkaydık. evde koyaydık ateşi, kocaman kazan, onunle yıkaydık. /?\ ā onlari sabunle yıkaydık. bez yapaydık, sabunlaydık, uvaydık bardaklari, yemekleri. çıkmaz onunle yāli. tabi zor kı̀l̤ deydık başımızi yıkaydık biz, bir kil koyaydık kabarıydı o kı̀l̤, biraz gaz da koyaydık, o saçlāmız pamuk gibi oluydi. /?\ onunle yıkaydık başımızi. /?\ toprak ta kabarıy bak o güzèl̤. koyaydık bir gaz da biras yumuşacık yıkaydık saç çok var bizım orda. şindi keseyler uzun saç bırakmaylar. ep bizım uzun saç, ep uzun. anam rāmetli beş tane öreydi, saç, bir arka. e kendım öremeym ki. taraydi anacīm rāmetli. bṻdükçe sōna gāri kendımız taradık. katiyan kestırtmeylerdi bizım saçlarımızi. /?\ ep göçmen‿idi. bizım göçmenler bō̈le ben nasıl şini söyledım te bu şey bizım yapays. başımız da, ı̈kamamız da gı̈mımız da şō̈le. /?\ bilmem kim ben yeni gèl̤dım dā. bilmiyom bu māley ben kendi mālemi vele bilmeym. /?\ yok, onlar epsi şini yerli oldi. evler dedi ya dede yapıldı, şindi verıylar çocuklar. bizım evi şini biz aldık alt katını sade dükán ne, yokari şindi geljek üç kat olajak. arapli mi gelıy, kṻli mi gelıy dējem ani, kim alırse alajak di mi. eski mālemızde oni söyleym yok. biz orda bir ben‿idım bi kocakarı var o gene bı̀l̤mey, adamle biz te bak. başkasi bilmez. episi kardi bizım orasi. canım arapli gèl̤di, kṻli gèl̤di. ha yok gāri biz kaldık, tā bi kadın orda var em dā üç kişisık biz. e bütün gārı kardı kim gidey katlara genç biz yaşlisık, bizi kabul‿ederler mi gāri şinden sōna. desem ani yok bizım orda bilgili kimse yok, adam da yok kari da yok. yaşlilar gitti. te ben en yaşli kaldım o mālede. nasipte var mi bakām eve gidijeyiz mi. deym allā göstersın gideyim evıme bare orda öleyim. zate şini evde ölmeysın ya. götürüler ay astalandı astānede sokajaklar buzluya aydi. ama gene deyim ölmeyim burda da gideyim evcēzım de öleyim. kaç senelık evım, çok güzèl̤ yerdeydi evımız. burasi bana fena gelıy. /?\ geçey. seksen‿iki yaşındayım bak gāri.

beyen olmaz bakaysın genç gidey. deym çocuklara gèḷdım deym, ölejem tõle ālemın evlerınde. anajim be deyler beyen olmaz sen yaşlisın sen mi ölürsün biz mi ölürüz. aman dedım size allā göstermesın, bizi. ta telefoni dedi bālattıraym. bir asta olursunuz ayarlay da oni ayarlattırıy da bi̇ḷmeyiz ne o bi̇ḷıy ne ben. kendi işimi görüym. dört tane gelinım var. iç kimse bir gün gèḷdı o gelin, dedim mesut aticeye söyle anamına ister gelsın ister gelmesın. dējek sōna kaynana çārmadi bak. bi kari tuttum ben dedım. gene gèḷdiler o kariyle temizlediler. işte uyum fena çāramaym ben da istemeym çārmak. aberleri yok vele dā o iki gelinın buray gèḷdım. nāpajan, ellerle te bõle susaysın. /?\ iki kızım var biri izmirde biri burda. alti tane. dört tane çocuk iki da kız. o da asta o izmirdekisi benden beter. gençler şindi dā çok astalanıy be. burdaki bu kızım çalışıy okulda, kocasi sakat. bir bacak yok, çocuy askere gitti. nāpsın o da bak askerden gelejek dey ona para istey, gèḷdineyi evlensın istey. ana boba kimse düşünmey. çocuy erkezın evında bir şeyi var. çocūm çalışmay yok kızım çalışmay düşeyler kendi gaylelerine. anay bobay ataylar. nāpajan. birbirımızi bakaysık te. benım belım çok ārıy em bacām. ārmase bu bacām bu belımden uruy, kalmadi doktor geze geze, yok faydesi. yok ārıp ārı /?\ kalmadi kalmadi. saygi iç yok. torunlarım var iki tane bu küçük çocūn var bak okuylar. ā evde yapmişlar da okula gidip gèḷe, gelejekler bana cam mi silcekler, kapi mi? iç vele demiyom bak ben. icbi geline bi kere demedım gèḷın. üç tane burda gelin. izmirde var bi tane. demem da. tuttum bi kadın gèḷdi verdım elli milyon pare si̇ḷdi biraz adi. boyaji da tuttuk. kendımız yapaydık ama yapamaym. yüz milyon pare gitmij gitsın, yapamaym gāri. e söylesen o gelin gèḷmey ben mi gidijem o da gèḷsın ben da geleym. ē dā çok Íaf duyujāna iç bare duymadım dā iyi. aberleri yok ben buray taşındım vele iki gelinın. kız aramiş‿idi, gidijez soray nerey, bilmeym kızım gideyz bi tarafa da ankara mi istanbul mi. güley gene. bilmiyom dedim kızım angi māleye gideyz. /?\ ic, iç gitmedım te buray geldim burda kaldım. /?\ uvada be kızım. yok‿idi orda bāçelerde. (¦) bak çocuklarımız iç zāmet çekmedi biz çektık. o iki kız çok çalışti ben da, babasi da. gelıyler bi yeri çocuklar işley misık işleys, çalışan parey yutaylar, gi̇niyler kuşanıylar. /?\ var‿idi. kurşun dökeydık o da astalandı mi kocakarilar bilıydi dökeydi. derım ya toktor yok‿idi bizım burda şini bütün gün doktordayız. bõle kızım çok çocūn çok derdi. ne dersen de. bak benım o küçük çocuk iki kız yapti bırakti. deym bırakma, ne bırakaysın yapsana bir ōlan. dedi senın dört tane ōlan var, var mi dedi ayir da yapaym dedi bir sürü. nāpayım bunlari. di mi istey giyinsın, beslensın. iki kızi var, yok başka. izmirde oturdi on beş sene çalişti karisi da o da. ondan sōna

kapandi onun çalıştī yer. on sene oldi te buray gèḷdiler. o küçük, bilır kız da bilmem sen, bakalda. /?\ hı benim ōlan o bakalda. öbürü manaf o da ōlan ikisi da.

M2.11/1

Ülfet Hastürk / 70 yaşında / Hacıbekli-Köprülü doğumlu / İlkokul. / 1957'de Turgutlu'ya yerleşmişler.

tanışma: /?\ ülfet‿astürk. /?\ benim āretim o sādiye. /?\ yetmiş. /?\ dūdum yugoslavyada dūdum, köyde, acıbekli köyünde. /?\ yarısi ġavur, yarısi türk. Íā deydik biz onlara. onlar başka dil konuşur Íā, ġavur dil‿idi Íā işte o da ōle ġavur. /?\ ā bizden fazla biliyolar. /?\ ben ġavurca biliydim da bir dersımız okudum ben. /?\ gittim tabi. okudum bir şiyi makidoncaydı bir dilimiz, bir dersımız. dört yılda dipĺoma aldık biS, memlekette (¦) okudum, okudum. okumam ben er şey okurum gözlerim güzèl görüyo okuym er şeyi. /?\ atırlamaz mıyım en yakın köseler, sādiye abanın köyü çeşka, ondan son dorfulli, cumali hep köyler atırlamaz mıyım. ama benim annem iştipli. bizım şeyimiz vesikalarmıs, kiyatlāmız iştipte işletti. benım şeyim şey gözüküy şini iştip. annem iştipli. annem iştipli, babam gene işte acıbeklili, köyü.

düğün: /?\ ep dūnlerde gideydık. dūn oluy bi gün dēlım köselerde dūn var çarşambalık deydık, en güzèl çarşamba günü oluydi. emen köylüler toplanıyz, gideyz akşama kā orda oynayz, konuşuyz orda. gideydik er‿afta gideydik, ep dūnleri birbirimize gideydi. bu sādiye abam bizim köye geliydi dūnlere. öleydi bizim ādetımız. bir pazar evtesi başlay perşembeye kā dūnümüz. bütün köye iki geje dāvet. gelin‿almā geldiler mi gelin‿alcıyı besleydık. yemek veriydik onlara. bizim ādet ōle ama dūne başladın mi iki geje bütün kōye yemeķ veriysin sōna gelin‿almā perşembe günü geliyolar mı gelin‿alcı erkez on kişi mi, beş kişi mi kalabalık gelirseler ona göre yemek yapaydık, yediriydik yemek ōle. memleketimiz ōleydi bizim.

türkiyeye göç: /?\ elli yedi. elli sekize çıktım kızımle. tabi evlendım niḱā vermedile. emen ben üksüz‿üdüm, adam öksüz bizi bulaştık gèļdık türkiyada niḱā olduk burda. türkiyada niḱā olduk. /?\ ıuk istanbula misafirāneye gèļdik. bir‿afta kaldık misafirānede. sōna gittik şeye taşlıtarlā akrabalara gittik. orda durduk dörd bej gün sōna dūru turgutluya geldik. çakıcı camisi yanında. (¦) aa dil acāla mālesi. dolu orda yok ta dā yukarı dorfulli mālesi deys, garajın arka sokay onlar ep göçmen. onlar göçmen işte. /?\ yenimālē, aldık bir evcēz, dā suvanmadık‿idi. baktık geniş avlisi, e odalar küçük ama biz memleket işi, avliya sevindik būk bāçesi diye aldık. dört milyona mi dört yüz binlarā midi o zaman aldık burda. būk kızım orda oldi, küçük kızım gene yirmi günlük bebe ikinci kızım yirmi kırklı geldim yenimālē. /?\ köklerimiz te annem iştipli, iştibin içinden. (¦) biz epimiz bir, kaynanasıil olsun

sādiye abam biz bir, göçmen. elli yedide işte bizi getirdi celal bayar, menderez getirdi vesikayle.

yatırlar, hıdırellez: /?\ aa kerpic dil taştan. /?\ ē kaç, otuz beş‿idi, sōna kırk‿oldu, altmiş oldi işte evlenenleri ayrılıy, pek te ayrılmaylardı. bir evde altı çocukse alti gelin epımız bir yerde. /?\ yatır bir kara dede vardi gidiyoduk, ilenıydık, yeyz içeyz adaklari, oynayz. o vardı bi da yusuf dede var‿idi. yusuf dede oraya da ıdırlezde dimek bi gün ıdırellez yarın yusuf dedeye gidiyoduk. orda da, orda yemek yok‿idi ōle cümbüş oynaydi, akrabalar birbirimle görüşüydük. hı mīrem abanın köyüne yakın ‿idi yusuf dede. /?\ ıdırellezde māni kuyardık, akşamdan gezeys. ben gezemeydim. annem yok ben öksüzüm ancak iş. bütün köyi gezeyler toplaylar yüzük mü ne verise nişan kuyaysın. māne angi kız evlenemey onun başında şey mane açacan. güller altına gecēli maney, kuyayz mane küpünü, küp‿idi memleket oni kuyuyoz orda bālayz āzını. ondan sōna sabāli kim ne evlenemey ıdırlezkuşlūnu yedın mi erkez kuzular keseydi, güzel yemekler yeydık. bir evde toplanıydık. ondan sōna açaydık şeyi o kız evlenemey ya onun başında maney yanaştırıylar açaylar kilitle anātarle, nasibi açılsın, evlensın diye. bende mābet dolu. ondan sōna başlaylar çikarmā, maneci başı misın cevayir taşı misın, yazdırayım bir amaylı deydık memlekette koynunda taşır.. /?\ muska burda deyler, amayli. epsini biliym ama sini (¦) söylēyim mi? unuduym da çok. tren yolu çiçek şimdi trenler geçecek, kara gözlü sevgilim buralardan gitçek. /?\ söyleylerdi ya. yüksek yüksek tepelere ev kurmasınlar, arşı arşı memleketlere kız vermesınler. köyden çikan troynik deydık biz, o isteycileri or şey görmesınler yāni. (¦) troynik deydik memlekette ıstıroynik memlekette. ya onlara, onlara diyoduk (¦) o zaman öyle diyoduk.

ölü ağıtları: /?\ icbi şey öldi mi başı sālıy işte, dua okuylar, mevlüt okuturuz. yas sıralaylar, sıralaylar ālaylar, ā mevlüt okuylar işte öle. /?\ okuylar bazi ic gün görmedın icbi rātlık görmedın işte ōle avaz kurarke okuylardı. /?\ avaz kuraylardı demek anacīm ya kışçāzım bir gün görmedın, rāt‿etmedın işte ōle sıralaydı gayri. ben demeydim küçük‿idim o zaman da şimdi ōle duyuyodum yāni.

pekmez: /?\ bāyımız da var, bostanımız, darımız er şeyimiz kendimizin bi şey satın almıyoduk. yumurtamız, koyunumuz, keçimiz, tavūmuz ep parayla almak bi şey yoktu. /?\ nası yapılır? biS köye aber veriys, köylere, akrabalara /?\ köylere akrabalara aber veriyz. bügün biz bāları keseceyiz yarın. emen akrabalar toplanıy, ısım akraba geliyolar. ondan sōna bāları gidiyolar koşaydık şeyleri öküzleri 'arabalara, koritalar kuyaydık /?\ üzümleri ōle şeyden āçtan yapili, iç akmay kıyıları

õle kalın āçlardan yapıli, onların içine üzümleri kuyuyoduk. ondan kestık doldi mi getiriler bi kere dā bi kere ondan sōna onları eve geldın mi, eve geldın mi kuzu kesmişler yemekler, börekler, çörekler er şey misafirler sırayle yeyz. ondan sōna üzümleri giriyler o koritanın içinde çīneyler. ondan süzeyz ondan sōna macın tavaları var būk onlarda kaynadıys. toprakle peşin şēdıys kestırıys şeyi ondan kaynadıys köpūnü alıys süzeyz yanlara dolduruyz dürülsün. ondan sōna tekrar kuyays tavalara kaynadıyz, pekmez yapayz. o pekmez ne zaman koyulaşıy ondan sōna ayırıys kıyılara, dolduruyz. bizim memlekette ep şēden‿idi topraktan deydık ciĺāli, Íatisa deydık, küp deydık onlara dolduruys. õle duruydu āzını memlekette amurle suvaydık, sıçan bi şey olmasını. ondan sōna bālaydık güzel azlānı bi şey girmesın içine. õle yapıyoduk biS. /?\ ē kış için de azırlık ki geçti mi gayri şey oray bitırdık mi armani, dõdük mi ondan sōna tersler ayvanlāmız var onları tarlalara yayaydık. ondan sōna, ā a tarlalara ondan sōna odun keseydik. bizım köyde çok sular akay, bõle kocā sular, o suların kıyında /?\ deydık ona şey dere, azmak deydik birine, birine gene bıregansa deydik. /?\ çok su, vardar gibi çok su akay. /?\ e vardar köpürlüde bis şeyde yakın tebu bıregansa deydık ne iştipten geliydi o su, koçanadan o taraflardan. bizim tarlaların yanından geçiyodu sādiye abanın gene epten köyü orda. köyünün dibındeydi. ī o bıregansanın yanıdaydı onların evleri. ondan, onların yanından odun, kışlık odunumuzi erkez evıne keserdi. keserdi sobamız õle şey üç ayaklı orta yeri delik em yemek pişiriz orda em ısınıyz. /?\ ekmek evde. ponisa vardı topraktan yapıyoduk, onda pişirıdık. ekmeklēmız bi karış oluydi güzel kokulu. ondan sōna kabak pişiriys, dari patlay er şey. orda icbi şey satın yok ep kendimizin. yumurta endırıys sepetlerle er tarafımız dolu. ama biz neye gèļdık korktuk ġavurlar dedık şētmesın dinimize bi şey yapmasınlar. kendi istēmizle geldik buray.

türkiyeye göç: /?\ var mı ama annem ben küçük‿üdük ò̀ļdi babam ò̀ļdi, dedemle dedem bizi getirdi buray. (¦) dedemın anlattıklari işte ondan korkidan dedi neden dedi gidelim dedi memleketımız şey türkiye türk toprāna, ondan dedi ġavur çocuklari dedi yarın kızlarmızi almasın. kızlarmızı almasın dedi õle şey biz götüremeyiz. ondan gèļdik yāni erkes kendi milletine, türkiyā. /?\ ā izmirde epsi. izmirde şēde çamdibında, mersinlide. kızım gene var bi tāne ikinci kızım şeyde çīli egekentte. kızım gene orda. (¦) avkat torunum var ercan kanar. /?\ aa gidemedim. görmedım gidenler söylüyolar evler dēler yıkılmiş. bizım bi çeşme vardi köyümüzde boyuna akay, erkez oni bāçe yapaydi çeviriydi kendi püberini, patlicanını, domadını ekiyodu. o kesılmeydi yani ep boyuna akaydi. şey vardı bizım acıbeklide madden. madden

vardı, bostoul deydık ġavur köyünün tepesında vā bir yūsek bayır madden şey
çıkarıylardi. māden pamuk gibi bi şey yapaylar, alı er bi şey oluydi. şindi gene deyler altın da çıkaymiş. bizım memlekete yakın‿idi o. bizim köylüler vela işliyolardı baziları orda. tabi mallarmızı sattık türkiyā geleceyiz diye aylak kalmālım benim adam vele birkaç gün işledi orda bir‿ki ay. o vele işledi dedi bulunsun pare biz canımız sıkılıy, işımız yok, sattık er şeymizi. ondan sōna o da işledi orda bir amle. aldık, benim vesikalar azır‿idi ama adam dil‿idi oni bekledık, üç‿ay geri kaldık.

gelin süsleme: /?\ e ne boyaylardi, şey tiken yakaylar onun isınden, kara tikenler var‿idi yakaylar onun isınden kaş çekeylerdi. onun isınden kaş (¦) bir karı süsley. /?\ rastık yoktu rastıy burda gördük. memlekette rastık mi var‿idi. kara tikenleri yakaylar onun isınden kaşlarnı karartıylar sürme. ondan sōna şēdirlerdi gelinleri bizim memlekette pullar var‿idi yap onları tellēlerdi yanaklāna alnına, evlenejek ya orasını da süsleylerdi. memlekette öleydi. /?\ yoktu ya nerde, nerde memlekette bilmem ben dudak boyası. e saçımız epımızın örülü. ama kırkma bazılari keseymij ben tabi etışmedım ona ben kırkma görmedım. etışmedim ben o şeylere. /?\ yoktu da sōna ben arkadaşım vardı onlar istanbolda ikımız, yengemın kardeşi resimciydi geldi dedi çekeym sizi resım, atıra kalsın. ikımız da gīdık memlekette burda elbise deyz orda fıstan ikımız da giydık, giyındık, tutunduk bāçe şeftali bāçesının yanında durduk sefte resım çekindik. ama buray gelirke vesikalarmıs için gene çekindik. vesikalarmız için gene çekindik küçük resımler ama boydan yoktu.

ninniler–türküler: /?\ bilmeym, bi̇̀liydim de unuduyum. ben iç masala da düşemedim ki ep çok merak‿idim işleyim, çocūmu alıym ayāma em öreym em ya īne oyası yapaym. /?\ bak ne mi ninni ninni uyusun būsün ōlum okusun subay olsun, doktor olsun ep ōle sallaydım ayāmda, ep ōle sallıyodum ayaklarımda ellerim gene işley. eletirik yok‿idi ḷamba burda takılı ḷambanın yanına döneym. /?\ çok bilıym gene çāraym. er şey var‿idi. okuduk deym er bi şey var‿idi. biz okurke ōretmen ūrediydi. oynaydık okulda oynattırıylar, ben çalışkan arıyim, altın gibi sarıyim oynaydık baş çekeynen. ōretmen oynattırıydi. sōna gene ayva çiçek açtı yaz mı gelecek yarim bu sevdadan vaz mi geçecek. aman yandım yandım yandırma beni, derin uykulardan kaldırma beni. dişım da yok āzımda ondan da gene anlattıramaym güzel. /?\ e kapadıy saklanıyz burda sobi dēler orda ne deydik bilmeym unuttum.

çektiği sıkıntılar: ben gene iç oynāmadım da ben ep iş. annem ò̤ldi, üç tane kardeşim yetim kaldi e memlekette biliysın inek var sālsın, dṳ̄lsün, koyun sālsın ij dolu. /?\ yūrt mutin deydık ayran düveyim yā er şey, er şey var ama ben bi şey

göremem ep iş, ep ij var. ekmek, yemek, börek var güne bi gün. ben kimsenın yemēni bēnmem, kimsenın börēni, ufaktan beri alışıkım. er şey birinci ama gèl̩ gelelım şimdi sakat oldum işte. baklavalar şeyler börekler, çörekler. (¦) ōlum öldi, şini kocam ȍl̩di, kızım ȍl̩di, kızım suda avuzda būldi bāçede o zaman dişlerım çıkti. çok acı gördüm. analıkleydim memlekette anam ȍl̩di peşin babam öldi dayak dayak. beni o kadar çok dūmeydi ben er bi işlē yapaym, küçük kardeşim bi tāne ōlan bir kıs tepeley dayakle. analık ondan yāni ben ōle oyunlar şēler yapamadım. okuydum çok okulda anam ölünce kardeşlerim ep geriden geriye gittım ama zīnim keskin‿idi, diplomam güzel. bak güne bi gün matamatīm birinci. iç yāni çocuklara ep gösteriydim. ama okuyamadım devamlı gidemeym, saçlarım buray kādı, uzun‿idi, ōretmenim gideyim memlekette bis şifon bālays, gittine okula çıkarıys, koca saçlar benım yaş. ondan sōna çıkarıys şifonları rālenin altına ōretmen gene alıy üşüyüm diye ceketçīni atay üstüne. /?\ kil, kille toprak var kȉl̩ deydık. bir beyas şey vardı bizım yerın güzèl̩ dil‿idi, kişina başka köy vardı ordan alıydık nasıl ama o saçlar şampān gibi yapıyodu. /?\ yapardık tabi ben öksüzdi yok bizde kari bütün gece bende kızlar arkadaşlar. bōle çangalar vardı sobanın şeyleri kapakları, onları atayz ateşe yakayz koca ateş kızardi mi şekeri dökeyz içıne örteyz. o yanay o şeker onun būyundan sabunlayz bōle toplays ondan bi tabā un da kuyays karıştırıys kına. kara kömür tutaydi şekerden, şeker kınasi. bütün gece uykisız kalıyz ep bendeler. ondan sōna sabā oldi mi erkevın (.?.) gideys ıdırleze ya bayrama toplanıyz ya bir yere erkezın güzel kınaları benım çıkmiş ē inek sā, mutin dū, ekmek yap, yemek, bulaşık benım kalıy mi şeyler kınalar. arkadaşların ne güzèl̩. (¦) onlar yapmay e ben öksüz ben, er bir ij bana. en geri gideym gīniym kuşanıym, gīniym kuşanıym gideym. giderke gāri gideym, çıkaym gāri en geri erkes toplanmış ben gideym o çocuklar gari bırakmaylar Íaf‿atıyolar, Íaf‿atıyolar ōlanlar. genç kız güzel gīniym çıkaym tam ayāmda güzel pabuçlar tırak tırak asker gibi. anā o çocuklar ep Íaf‿ataylarke em ben iç bakmaym gāri utanıym, utanıym ben ic bakmaym onlara. gidiyom artık bayram işte oturuys konuşuys memleket ōle işte birbirimize. /?\ yā makinacımız var ben bilmemdi ki. ama gömleklēmızı dikeydık. ā vardi bir şalvarlar çityan deydık (¦) çityan deydık alti metreden giyeydık bis. /?\ şalvar, ı ı ı onları dikeydi o, süsleydi bak şini burda kına gecelerinde ne giyeylar, biz onları giyiyoduk. er gün onlar ama ōle ipekli dȉl̩ ya şey basması şeyi ōle onlar gelinlik o ipekliler, şiritliler onlar gelinlık. ben ne gelinlık giyebȉl̩dım ne kızlık ben işte ep iş. öksüzüm di mi işte ōle. sōna gene

evlendım benim mābet çok evlendım adam çok ī çıktı gene. adam gene deym ī çıkınce ondan rāt‿ettım çok ama çok çalıştık bāçe, alti çocuk dūrdum burda, yā.

M3.1/1

Hatice Karagöz / 70 yaşında / Borisova-Strumisa doğumlu / Okuma yazması yok. / 1958'de Ahmetli'ye yerleşmişler. / Türkçeden başka dil bilmiyor.

tanışma: /?\ atice karagöz. /?\ yetmiş yaşındayım işte dede da yetmiş yedi yaşına. /?\ şini bak bizim bük kasabamıza usturmica dēlerdi biz de onun köylerindeyiz yani. biS borisova köyü makruva bak o dede ne mıstafa dedeyle konuştun‿a onlar makrovada ama aramız çok yakın yani. /?\ türklerlen ġavurlar karışırdık yani. /?\ ġavurlar vardı ya ġavurlarle komşiydık. ġavur canım onlar onun dinleri ayri ġavur işte. /?\ bugar yoktu sāde yuguslavya vardı, bugar geldi bi kere gitti o oni kōladılar gitti o nerey gittise bilmiyiz gāri. yuguslāva geldi sōra yuguslavyadan biz burayı geldik gāri. tito derlerdi yuguslavya tito işte ōḷdi sōra o adam ama çok‿i̇di yani. yani ġavuri da aynı tutardı türgi de aynı tutardı ayırım yapmazdı yanı. /?\ vallā bilemem be anam işte ben o kadar tam etiştim aklım erdi gāri o zaman evlendik e ben çiktık türkiyā da geldik yani fazla bi şeyler bilmiyom ben. /?\ dā kaba konuşurduk. elli sekizde geldik biS. dede çikti. (¦) ikımız aynı köylü. (¦) bi ġavur karisi vardı türklerden dā ī konuşurdi türkçe. ama kimisi istemez türkçe ōrensın ōrenmezdi onlar ġavurca konuşsunlar. ben bilmem. ben birasçık anlārım onların konuştūnu ama şeyini bilmem. (¦)

düğün: /?\ dūnler bizim işte at arabasıdı, at arabasına sarālar şēlēlen bōle kilimlēlen sarālar, içindeki gelin alıcıları gelini göremesin yanı. at arabalāna koyar bir tane üç tane ne kadar kalabalık ise sülāle işte orda sōra endırıler şiyin içinden (¦) at‿arabasi ama sarıli kilimlēlen sarıli ep açık saçık yok yannı. üç gün sürerdi yanı, salı günü başlardı perşembe günü biterdi cuma gecesi alır. /?\ sāde bizim gelinliklerımız renkliydi. /?\ kad derlerdi bize kadla, kad derlerdi ipekli mavi olur, penbe olur, kırmızi olur desenli desenli yani. /?\ elbise de renkli yanı beyaz dīl yanı. çeketlerimiz vardi üstüne. /?\ ep tepside tepsi yemēdi bizde yok öle kazandan koyup ta. /?\ ā keşkek yapıyoduk, altına şey koyālardı bi koyun mi koyālardı şey koyālardı üstüne de boydayı kaynar işte orda sōra onları ep bōle erkekler şeyde ezerler ezerler onları, keşkek vardi, keşkēmız vardi ama yemeklēmiz tepsi yemēdi yanı. baklava, bak baklava burda nası yapālar orda da ōle ama tepside çıkarılardı misafirlere ōle tabaklarda yok yanı kazandan tabletlere koymak yemek yok öle. kapama, kapama koyarıs. /?\ orda soyadımız bi ḷāp koyarlardı dede şeyleri ḷāplarle. burda soyatları koydular bize işte orda yoktu soyadı. (¦) piĺav, fasule, fasuleli piĺav çok yerdik orda

30 zaten ova işleri var ne yapçaksın ya bi tencere fasule koymuş akşama bi tencere de pilav yā öle işte yanı buranın yemeklēne benzer biras. /?\ iş, er şey tütün, fıstık ekerdik er şey vardi tütün vardi ekin er bi şey var. /?\ yeşillik tabi yeşillıktı su çokti oralarda. gidin bi kere görün orasını. /?\ bizim göçmenle parası olan gidēler kızım oraya.

M3.2/1

Mustafa Bayraktar / 89 yaşında / Makruva-Strumisa doğumlu / Okuma yazması yok. / 1958'de Ahmetli'ye yerleşmişler.

tanışma: /?\ bin dokuz yüz yirmi doo̲um. mıstafa bayraktar. /?\ biS köy makruva, sturmicā bālı, sturmica. bizım şe̲jr orasi şēdilirdi esas iştȉp, ankara /?\ iştipten başlar, üsküp gelir, iştipten üsküp gelir. iştipte kayıt olurdi asker. asker köyden kasabadan çıkti mi orda teslim olurdi, iştipten dālırdi bunlar yani yerlerine nerey gidecek. /?\ yok evelā sturmica, evela şini bizım makruva, köy makruva kasaba sturmica, ordan da iştȉp gelir. iştibe sevk askerın sevk‿olmasi iştibe gider. ordan dālır üskübe gider zagrebe gider, beligrata gider ondan yukari onlar uzak yerler. beligrat bizden çok uzak yani payitahti, titonun oturdū yer beligrat orda, oralari uzak yani bizden çok uzak. /?\ bizim türkçe konuşur. seksen‿āne vardi bizim, üç yüs seksen‿āne köy. übürleri kırıstiyan biz tȕrk yani orda biz türkler epımız türkçe yok yani. ben okula gidemedım onunçin tam yuguslavya şeyini 'bilmirum. ekmek istemē kā, su istemē kā, gel demē kā, git demē kā bȍle bi şeyler okula 'gitmedımden dolayı yürenemedım ben. ā ilkokula gidenler kırıstiyance yani ǵavurce şeyi konuşmayı örendiler. ama biz gitmedīmden dolayı şeye okula ondan ben bilmīrum ani su istemē ekmek istemē, gel demē git demek onları biliris a ilerisini şēdemeys. /?\ īc gitmedım. okul bizım kȗn içinde ama şini anlatsam benım iş, annem beni iki yaşında babamdan ayrılmişım, babam bırakmiş anami iki yaşında, anem bȗtti dokuz yaşından ben işe katti beni, iş yapim. malımız var anamın mali vardi, bu mallari çalışmaK‿için dokuz yaşından beni çifte koşti. daha dōrusu öretmene ruşvet yā bȍle topan yālar verdık bizi yazmasın arada kalalım bunlar. kaldık o zaman işte ca̲jl ama pişmanim şini fekat geçmiş. mecbur yani bu durumda, mecbur durumda bu öle oldi kızım.

türkiyeye göç: alla şükür ben şiḱayatımdan iç yok burā geldimden şiḱayatım iç yok benım. alla razı olsun, ā allah kim o imziy attīse bizım bak yalnış anlama anlaşmayı anlaşti o zaman, o zamandan sōra biz başladık konuşmā türkiya şeyini. bak kim dēcek ben konuşurdum işte türkiya için ilerden kesin olarak yani burda puliz var orda odeze derdilar aldi mi, burasi için konuştun mi, aldi mi odun altına çıkamazdın. vermīrdi burasını konuşalım vermīrdiler kızım, yasak‿idi. /?\ türkçe konuşmak dȉl̩, türkiyeyi konuşmak. türkçe konuşmak, konuşmak konuşurdi erkes konuşurdi ama burasının şeyini bilmi̲ürdük dā dōrusu. ondan dolayı konuşturmazdilar. ama sōra bir anlaşma oldi. ā biz nece gèl̩dık bura bak, burdan akraba çik dēlim bize vesika

yaptilar. /?\ bu, biz elli sekizde gèl̩dık iki sene evèl̩ üç sene evel bu anlaşma çikti. yani anlaştilar yani imzā attilar ama o zaman imzada pişman oldi o başkan, ne ettım ben küverdim burda insanlari geldi burā böyle yani oldi o işler kızım. fakat allā razı olsun ben şiḱayatım yok geldık. /?\ ben ilkti dā ordan çiktık memleketten trenlen yunan aşıri gèl̩dık istanbula, vagonlālen biz gèl̩dık yani trenlen gèl̩dık istanbula dört gün kaldık istanbulda biS, açılınce bizim vagonlar. orda yani vagon eşā işte doli er şey ne şēttikse vagon. orda devletten dört gün bi yemek yedık. sōra bizım burda kaynatalar, 'abam vardi geldi buray onlar bi sene evèl̩ bizden evel geldi. /?\ āmetli. direk āmetliye geldiler e sōra biz de direk ordan āmetliye geldık. ordan kamiyon tuttuk doldurduk eşyalari biz direk bura başka bi yeri gitmedık. benım sülāle sorarsen beki kırk āne var izmite. /?\ köyüm bē abim, dayim, amicam ondan izmitte yani saysam beki fazla var torunun torunun torunu şini orda. biz direk burā gèl̩dık, burda da meḱan olduk işte allā razı olsun işımızi gücümüzi çalıştık barıntırdık bugün için şiḱayatım yok. /?\ gèl̩di şini nerelere saysam kırklarèl̩ında var, tekirdāda var, istanbolda var, izmitte, izmirde, manisada var. epsi bunun bi tanadī akrabasi o yerde orā gittiler. bēnmedi orasını, ordan kalkti kaçti bayā yere nerde doyunacak orā gitti, nerde ekmek buldi orā gidiyilar şini. benım şini torunlar bak iki tanesi beş‿alti sene oldi izmire gitti, e bi torun burda ōlanlar burda, ōlanlar bu küçük ōlan bū̆k ōlan übür tarafta o da burdaydı da o tarafa geçti o sanaıya dōru orda èv yaptılar. ōli var bū̆k ōli metorlojide görevli bū̆k ōlanın ōli, bi da ōli gene tā malatyada mı ne işe gitti. nerde doyunacaz orā giderız şindi garı. /?\ urganlida var, turgutlida var, manisada var yani var bunlar er yerde iki āne, üç‿ane beş‿ane bunlar var yani kim nerde şēttiyse orda yerleşti meḱan tutti oralarda barınır. /?\ var. yunanistan bu alt taraftaki sokak ekserīsi yunandan. bugaryalılar var. var bugaryadan da gelme. ani işte kırcali bugaryadan kırca derler orā burda aşā mālede onlar çok var. /?\ yā var orda da se o, onların esas amicasının kızi birinde var orda aşada mālede, onlarda o yaşli. a yunanliları burda şedersen çok, yunandan gelme çok. bu alt taraftan bu māle ekseri ordan. /?\ sonradan gelme, kaçma gelmeleri var, ordan kaçmalar var dā ordan kaçmij gelmiş burā yaşār, burā tābı kayit‿oldi yaşār, var onlar çok. a bizım kaçma yok biz anlaşmaylen, bize vesika gèl̩di burdan akraba yapti üç sene ben sizi bakajam ama bi gün dā̧i evıne gitmedık. bizi getiren esas min kemaḷpaşada. /?\ bursa, bursanın bu tarafta min kemaḷpaşadır orası, ordan bize vesika yapan dayımın dayısi. o yapti gèl̩di ondan sora biz da saĺāyat çikti başladık işletmē ḱātlari. /?\ gelemedık istek olmadan gelinmedi istek oldi ḱāt gèl̩di burda yāni gene onlar kaymakamlıkta nerden şey aldilar ismımızi

yazdilar. biS dört beş kişi gèl̩di dayimlar da dört beş kişi yani bi ḱāt yapmiş adam geldi onu işte orda mallari ucuz pāli sattık burā biz. bizım üstümüze bir şey kalmadi bo͞le tapi olan. mecbur belediyeden temiz ḱādi aldık bizım iç bi şeyımız burda aĺakamız yok bu şekil. ā bugaryadan gelenler, kaçanlar onlara burasi erāzi verdi, vermiş yani bizden evele ama bize bir çizi yok. bize dedım se bi dört gün istanbulda bi yemēni devletın yedık. ordan burā geldık da dōrusu.

makruva ve çevre köyler: /?\ çoo͟nluk kırıstiyan şindi bizım bize bālı bak ümmetli gibi borsuva derdilar a bu kadın ne ki şēttın o ani ümmetli gibin köyden yani bizım köyden dil o köyden. ē übür tarafa sırf kolej derdık bi yer var sırf orasi ǵavur iç orda yok müslüman ā bu borisuva ne derım orda bi çērèk̩ müslüman übürleri ǵavur. bir sāt ötē ani ayri orda beş‿ane bir ep ǵavur o köy beş‿ane vardi sade müslüman o köyde. onlar da gèl̩di kalmadi orda. /?\ bu şindi türkçe konuşulan borsuva, bizim köyümüz makruva orasi bizım en bu̍k̩ o bölgede en bu͞k köy bizım. tu̍rk̩, türkçe, camimıS var e okul bi yerde giderdi, makruvaylen borsuva bir okula gelirdi orda ama kırıstiyanlālen bi yerde ǵavurlālen, ǵavurlālen müslümanlar bi yerde okurdular unlar. bu ne derım o beş, orda beş‿ane gabruva o köy adi gabruva, ordan da geçtın mi dā ileri dēlım şini akçabınar turgutluya orda banskoydi orasi. bansko, köy adi orda da yatırlar var‿idi. altından o mezarın altından bo͞le bi su çıkardi kaynar su, fıkık yani orda o şeyi ticereti erken ekerdılar fasuĺĺā, dommāt, büber. sular tarlanın içinden dēlım bu şeyin içinden iki tane kanalet isicak su geçer üstünde kırā, don dokunmasın, ekılır, o ticeret erken çikar. o köyde yari yariya müslümanlen ǵavur yani. ē ordan bi dā köy var yani o sturmicā dōri gene orda da südū̃sa, orda da bi çērèk̩ müslüman bi çērèk̩ ǵavur, dā fazlasi ǵavur. ordan te sturmicadan bu tarafa bi dā kukliş ǵavur köyi ondan sōra sturmica var. /?\ vardi, var o eterafta çok. çok orda bu tarafa dēlim yayılmiş köylerde çok vardı orda müslümanlar vardi, orda da āĺa dā var biras. ama ekserisi yani benım konuştūm bu bölge. a o şini geçelım karşıya karşıya dēlim dibekdere, kestelli, mandalli orda da köyler vardi bo͞le. epısi oraları epısi kaoukti bi tek köyde var müslüman orda kaldi, bi tek yüksekmāle, köyün adi yüksekmāle. ani sturmicā bālı o yerde. orda var bikaç kişi kalık übür tarafta da dobraşin var, yenimāle var bunlān epısis geldi burā, eppısi geldi. oralari dēlim işte şini kargin gibin o mevkī̆ler sana. bak şini su burda doo͟ya akar ā orda a bi daḱa batiya akar şini burda batiya akar orda doo͟ya akardi, şeye bulgaryā giderdi sular bizden çikan sular bulgaryā giderdi. yani suyun akışi gün doo͟şu ayni bizım burda iç oynamaz. gün nece orda doǫardi ayni burda gün doo͟mi burda ayni iç şaşmaS. /?\ yā kızım ǵavur kim gelirse ǵavur olur,

müslüman müslümandır o ġavura tābi olmas. onunçin ġavur bugar gelır bugar olur, yunan gelır yunan olur rusya gelır rusya olur epısi bunlari onlar ona tābi. /?\ bizım karışık‿idi, bizim makidonlarlen şeyden yani bugarlarlen karışık‿idi. yani yunandan da vardi içinde, bugardan da var yani orda yunandan da var gene bizım orda, eskiden kalmiş. /?\ bizım yunanistana bak burdan üç sāt yani sālilli übür taraf bugarya, sālillinın übür tarafi bugarya bu bozdaın arkasi yunan. yunana üç sāt bizım köyden yani yayan yani dil şeylen. aşacaksın dāi burdan, bu dāi aşacaksın üç sāt orda yunan. emen dāi aştın mı sınır vardi dāda sınır var bu şey candırma orda karakollā var‿idi sınırlarda o kadar yani bizım ayni iç şaşmaz tek ne arkadan yunan bugari bu taraf bugarya, bu bāzdaydi bizım şeyimiz.

kökenleri: /?\ onlari eni okuryazarlīm olsa dā temiz anlatırım. yā gün gelmiş ī geçinmişler gün gelmiş köti geçinmişler bȭle kızım. eni annemlerın babamların anlatırdına göre bȭle yani o kültüri okumişlīm yok onun okuān adam er şeyi anlatırı benım okuryazarlīm yok onlari tam şēdememem ama orda 'eskiden yani bizım dōdūmuz bȗdȗmüz yer sülālemız orda dōmij bȗmiş orda. bana istanbula gittim, istanbulda yedi sene evel sultan‿āmette gittık oturduk bȭle cāminın şeyinde kāvesinde gèḷdi birisi onlar da ankaradan bakanlardan‿imiş iki kişi. bak 'onlara biz selam vermedık. çucuk ta istanbuldan yā dĕdım bekir dedım biz bunlara selam vermedık. inişte be dedi verırım dedi selam almazlar dedi, bak şini anladim sana nerden gelejik iş. oturduk onlar da orda çay içerler biz da bu yanda oturduk masada. onlar ordan kauktilar gèḷdiler bizim masā. ordan gittiler dört tane gevrek aldilar. ordan biz iki kişi onlar da iki kişi dört tane çay ismarladılar gèḷdiler bizim sofrā şeye işte masā. nerdensınız? ben dedım manisadan, arkadaş şeyden offf gel şini, gelmür adı, o ordan. ē sen dedi nèsıl sizın geçti orda seçim? seçim vardi seçim zamani. vallā dedım seçimler şētti. ē bi benım soyadi sordi bana, nice oldi bu türli, ben dedım mıstafa bayraktar dedım. abi dedi sen dedi mıstafa bayraktar, bu bayraktar ismi didi nerden dedi kalmiş sana. ben da eskilerden bilirdim oni anladırdılar dedemın dedesi gèḷmij burdan türkiyadan bayraklen yani askerden gelmiş, ama o zaman askerlık dört sene beş sene, bi gün dil gelmiş bayraklen gelmiş. bu bizım didım ismimız burdan katma bizım soyadımız dȋl ordan bizım soyadımız mıstafa bayraktar dĕdım burdan kalmiş. yā dedi ordan da bu soyadını nerden katılmiş ani burda mi kattırdık burdandık bizım katmadık bizım gèḷdīmız ordan. ā ekserisının burda katıldi ep soyadi bizım. bize loup derdilar. bir emmare işte bi kişiye bir luup katardılar filan kişinın ōli filan kişinın kızi bu orda /?\ a Íākap, loup, Íākap ordan gelir. biz dedik burdan böyle o başıma geldi yani. nerden

dedi geldiyse ondan bana şētti se burda bak bu çaybınari yukari bayraktar çok pīīh ama bizım ordan geldi. bizim sülāle dedım se orda 'izmite abimlar var, amicamlar var, dayımlar var orda çok var 'izmite benım sülāle. /?\ bak o tarafa kargin o yerlerde yok, o tarafta bizim iç orā yāni burda yerleşmiş burda o tarafa ā şini evlenmelē var burdan alīlar kızi getiriler o kızı ōlan burā var ama o tarafa giden ta yaşān yok. bak akisarda var bu şey gitirdi ya abasi akisarda ismetın abasi akisarda var. bu eterafta düşündūm yer yok başka kalan. /?\ urganlida da var. urganli, karşı köyden şuşisa derdık, o urganlida ordan gene var. esaz bizım müftimız ordaydi müfti dēlim şuşisadan. esas defteri tutan adam ama bugarya gèḷdi onlari vurdilar alti āne, alti kişiyi vurdular ateşe attilar. /?\ yā şini çete dil da esas bugaryadan geldi asker rusa geldi tā nerē gitti. alman arbında, alman arbını kovalarke ruslar geldi, bugarya geldi bizim yere girdi sora tekrar çekıldilar geri. burdan dēlim izmire kā kovaladilar ondan sora döndi geri.

çekilen sıkıntılar-çocukluğu-geçim kaynakları: /?\ eni benım, şindi ben bize ben ne tek sāyım benım şeyimde olmamiş ama ileri olmiş on‿ikınci senede. dā ileri ilkti dā orda izdirap çekmişler, çektırmişler yani. ama biS bak şini burda orda ne ġavurda ne müslümanda hayatımda bir kişi vuruldi neylen vuruldi kız yüzünden. kızi kaçti adama gèḷdi adami vurdi. bu, benım burā gelıncez bu oldi, iç ama ileri olmiş dā ileri yani on‿ikınci senesi as gelmij geçmişler onlar izdirap yapmiş o zaman ama bizım yaşadīmızda iç. bak şini burda şini gelini diyim tā aşada karaarmandan aşada gece bırakardık kendi su sulardi tarlada ordan kalkıp burā gelirdi. kimse ġavur bak yalnıj dīl nerde dōri dōri söyle nerde yīri yīri, ordan kalkardi on‿üç günde bi bizım bi su nebeti vardi, on‿üc günde bir. yedi tane su vardi ark, bōle yedi ova. burda gelır bu sātlen, sātlen su dakikaylen orda gelirdi kimse deyen bi şey yok‿idi o zaman ama ileri yapmışlar. /?\ yā kızım yapmişa yapmiş olur, o adam da yapmiş kütilık ona da kütilık yapilar. īlık eden īlik bulur kütilık yapan kütilık bulur bu böyle. /?\ orda serbes geje olarak kadın ordan tā karaarmanın ovadan burā gelirdi 'kendi, kimse ġavur da übür tarafta su sular. /?\ ya bizım şini burda işte āmetlinın alti gibin dā ordan yarım sāt yol gelırsın kimse deyen yok nerey gidersin. eni serbez‿idi bi ara. ama onlar geldi mi onlara bir sevınç o zaman onlar uyanırdi, bizım geldi sevınīler. /?\ çocuklūm dedım sana işte, çocuklūm iki yaşından ben küçük kalmişım anam, elli iki sene anamlen yaşadım elli iki sene burda, seksen beş yaşına annem öldi, burda öldi. onunlez biz işte evlendık, yaşadık allā şükür yani bir şiḱayatım yok. bizım şeylerımıS öyle geçti. /?\ yā şini bizde çorba yapılmaz diye bi şey yok sabaylen taze unlen

yapardılar çorba, süt katılırdı yerdık ama bu tarana bu görenek burda oldi. orda yok dil, er şey var bizım bak saysam urma yok, mandalin yok, pırtakol yok, zeytin yok. bak bizım memlekette bunlar yok. ama kalan ne saysam epısi pirinç, fasuĺa, nūt, boyday, çavdar, arpa bunlar epısi, pamuk bunlar epısi bizim orda o erazide olurdi. /?\ çifçilık /?\ yok‿idi ayvancılık sōradan bak biz burā gelecek iki sene üç sene yukardan bu şindiki burda bu inekler çikti ya sütlü inekler orda iki sene evèl̩, bi sene evèl̩ başladi yukardan getirmē yani on kilo beş kilo süt. evde bi kilo, iki kilo öle, ufak ayvanlardı bizım orda. ā o bṻkler iki üç sene evel geldi orā dōri başladi gelmē ama biS çiktık gèl̩dık burā. allā razı olsun yani ben ayatımdan memnunim. /?\ tütün ekerdık, pirinç ekerdık, fasuĺa ekerdık, dari ekerdık. yedīmız dariydi bak dari uni. boyday yani tam yemezdık yalan söylesem allā var orda as. ā çavdar ununi dari ununa kattın mi ani yemējem bi kēdem çiksa önüne yēcen, bi karış ekmek çıkardi. ama bizım ekseri yedīmız dariydi. dari şini burda darı dēler orda mısır derdık biz. esas darının adi mısır. burda da mısır dēler çok yerde ama burda dari diyolar. orda bunlar ep var‿idi kızım. biS dedım se pirinç yedi senede bir bi sene gelırdi bu tarla, yedi tane ova var‿idi. bu, bu sene ekılır orda ic bir başka bi tijaret o yerde yok. sırf pirince kalır orası. /?\ karar dil sen köy karar verı, köy karar verı bu sene bu ova olacak. bu ova pirinç ekılecek kimın tarlasi var var, kimın yok yok. gelecek sene bu taraftan ötē te yedi senede bi sene düşerdi bi tarla ekmē pirinç. orda da işte o yerlerde iç bir başka bi ticaret yok sırf pirince. pirinc burdan tā gedize kadar burasi ekılırdi dörd‿ay pirinçte su duru, dörd‿ay. edirleze bir gün kalara, pirinç ekme kalkardi. yani edirleze ani ō̄le o son, son ekış ā bir‿ay bi buçuk ay evèl̩ başlardile èk̩mē pirinçleri. edirlezde o erken ekılıler e bu kadar çıkardi pirinçler şeden sudan bō̄le. ama dünyanın boynu uzun. yedi sene sular kaçti, yedi sene bi damla su kalmadi. bak akan sular bitti, yok oldi. yedi sene o ne dedım dā ileri banskoda o kaynar su o da kaçti. yedi seneden sora tekrar orā emrilen gene geldi. āĺa dā işte şini o da amamlar var orda banyolar var orda akarmiş, gidenler gideylar bizim burdan te şini ayredının dayisi gitmiş orā. /?\ şeyin be ayredının ōliydi bu gelen çucük ayredının dayisi gitmiş orā anlatmiş oşuna gitmemiş yerler. a şini gene sular yok‿imiş bak orda. eni bak bu baston kadar batak pirinç er sene pirinç orası başka bi şey ekılmez. o yerleri kurumiş, büber ekermişler şini o tarlalari. ani burā kadar bak inanmācasın burā kadar batardi o yerler batak yani donbay sürmezdi. /?\ manda. oralarını orā sürmē girılmezdi kendın çapaylen çevırıdın, atardın pirinci ekerdın orasi er sene. ā şindi oralarını bütū̄n sürmüşler, su yok. ovada gölekler var‿idi kaynār bō̄le su git orda iç su burda git iç

su, çeşmeler var epısi kurumuş şini. yā sulak şini bak burda çay gelır ya üç tane çay vardi bizım, bizım küyün şeyinde /?\ içinden, kıyından, epısi kurumiş, epısi şindi kurumiş. yā demiş türkler burdan gitti sular da gitti, ġavurlar. ġavurlar dermiş gidenlere anlatırımışlar sular dermiş kalmadi. allaın ikmeti bak. a buni ben yedi sene buni geçirdım. benım ömrümde burda su yolda kaynār bo̅le, kaynaklar gelirdi yani ama onlar kalkmiş, kaybolmiş. /?\ a be kızım şindi anlattım sana bu şindi benım işim masalda geçer. mandaylen de sürdüm, öküzlen de sürdüm, i̅neklen de sürdüm en sonda eşeklen de sürdüm. öldi, öküz öldi para yok alim. ekılsım yarın ister bu yer bak bu yer ekılsın ister. ē elde de para yok şini burda kırız derız, oranın kırızi burda mi burda biz burasının bollūni bulamasik, buranın bollī bi yerde yok ama biz namkörlük var be ben bu girsın da bu şeye namkörlük var bize. bizde kanāt yok. bak geçer burā kanāt yok. bizi toprak doyurajak. anladın mı kızım burā geçsın da benım sözümi yalan ise kesin olarak demem yalan. orasi o̅le bir zaman gelmişti şini dedım sana şini gittiler bu sene ben izmite gittım izmitten gittiler orā. gel vazgeç gitme be yaau dedim. orda müslüman yok, iç yok ama ġavur davet edijr gel, mektüp gönderi buyur gel. gidecēz dedi bi ziyaret edeciz. izmitten alti yedi kişi gitti bi iki üç‿ay evel. ben gittim izmite, istanbula orda yū̅rendım. attā ötē gün gelmij birisi burā izmitten ben yok‿idım. doktora gitmijdim izmire selam bırakmij bana. bu zamanda bizım ani kıtlık yā kızım konuşmayım gārı ya. bizım bak elımızden, bende çok tarla yok‿idi, kırk dönüm vardi. bugarya geldi bi koletifa bizi katti. tarlalari aldilar, öküzleri aldilar, inekleri aldilar bir eve bi inek bıraktı, bir eve bi koyin bırakti adam başına. bir kişiye bi dönüm tarla bırakti. bak geçsın burā var‿ise yalnışım gidim verim da cüvabını. bi dönüm tarla beş kişi bej dönüm tarla. oni da cumartesilen pazar günü gideceksın işlēceksın başka gün yōk. işe gideceksın ayni burda dayıbaşı var ya dayıbaşılar dēler dayıbaşı alır evden seni gütürü işe. orda sana yo̅miyey yazar, o yo̅miyey senın bu gün alamasın bu mal toplanajak, satılacak kaç para bu yo̅miyeler de düşti bölecekler gittin‿ise işe gitmedın işe ona yok. ona vermijrdilar dari derız çuvallen gidersin ordan senın beş kişi var üç kişi gitmiş üç kişiye verı ordan boyday, dari, çavdar übürlerıne yok. üç sene yaşadık oni. icbi şey kalmadi bizim üstümüze, gittik imza attık. ayvanlari on kuruş, beş kuruş yani ayvanların fiyatını kestiler. dayaklen dil şēlen dayaklen. gel, belediyē çārılar seni. gitmesen gittin mi orā geç kapi ardına bi dayak sana mecbur imza atacaksın. ne var sende ayvan var, tarla var epısıne imza atacaksın orā gireceksın koletif derdilar ona. üç sene çalışti üç seneden sōra di̅şti. ama işte o parayı yo̅miyeleri o mal satılacak kaç para düşti o yo̅miyeleri

verecekler bize. senın çalıştīn orda ambarda burda yüklenmiş o ambara ordan gider on beş yirmi kişi bi dayıbaşı. /?\ e dayıbaşı ben derım burda şindi o da görevli bir kişi ayrılırdi işe gönderı işten gelır ne iş yaptın çifte gitti mi, çifte kac dönüm ne kadar sürdün oni ölçer. ā ordan da gene belediyede gene şey vardi mēmur o dayıbaşıların şeylerini alır esaplarını. burdan yani bu bizimkisi bitmez şey bi anladın mı böyle geçti bu günler kızım. dā mi var dā görecez allā şükür, ben şikāyatım yok. /?\ şini pomaklar, pomak dı̯lar bu ǵavurce konuşanlara arnūtlara da arnūtçe konuşur onlara da arnūt dı̯lar ama arnūtlar kim yazıldi muammedan bak buni kim muammeden yazıldi onlā burā geldi. arnūt yazılan gelemezdı, çingene yazılan gelemezdı. bak bunlar benım karşımda ben bilırım adam çingene dil oni lo̯up olarak yazarke yazılışta çingene malik yazmışlar ama ben şa̯itim çingene dil.o bir fakirlara gelirdi ep bi ī̆lık yapardi. senın öküz öldi, abi malik‿aga gidelım bana bi öküz alalım. gelirdi köylerden giderdık alırdık ordan ona bi lūp takmışlar çingene malik. karisi boşandi, bak karisi ūllari boşandi adamdan türkiyā geldi o kaldı orda öldi. istersen şeyi soruştur da yalan söylersem cüvābını verırım. o adam boşandi kendi çingene yazılmiş çingene dil orda kaldi öldi. ama ben şā̯itim ki müslüman oli müslüman o fekat orda bi lūp yazılırken bu yazılışta şakıy şaka bilme, ciddi bil oni gelip bi gün başına mevellā olur. o orda kaldi kardaşi vardi, kardaşi geldi o kaldi. ani bō̆le şaka olarak arkadaşlā yazdi oni kayitta. arnūtlar şini biz geldikten sora yani üsküpten yukari arnūtlar kim burā niyet etti gelmē ordan dēlım izmirden geldi burā iptal etti şeyi nıfıs ḱādını geçti bu tabā. onlar da gelebıldi kim arandi burdan kim şeyi akrabasi dosti var arandi onlar da geldi ama bunlar kayitli esas arnūt olan gelemi̯ir, öle bi karar var.

askerliği: /?\ ah be kızım sorma bana şini askerlī̆. ben beş sefer gī̆dım asker rubasını, beş sefer. bir sene bō̆le evden elbiseylen yaptık, evden elbiseylen, evden batāniyeylen bir sene. burda bugün yarın sālillide übür gün alaşe̯ırde. bu mevkilere alaşe̯ire kadar annem bak annem eşē yüklerdi ekmèk̆, elbise gitırıdi alaşēre. alaşēre kā dā fazla uzā geldi. bu ivkti dā yaptīm gevgeli bak /?\ gevgeli biz ordan çiktık burā gevgelide bizım tren orda vardi gevgeli, ivkti de orda. ordan döndük̆ kırk dört senenın on birinci ayında çiktık asker. ben ileri biraz rātsız oldum benım akranlar dā ileri gitti ben dā geri kaldım askerde. bir sene orda yaptık. bu almanya şeyi var ya berlin duvarı var ya berlin düşti o zaman berlin düşti bizim de orda arp kesıldi. arp bizim da orda arp var‿idi yani bi sene sōra döndük üskübe gittık, üsküpte kumanovā gittik, kumanovadan gilana gittık, piriştinā gittık, pizrene gidemedık, pizren şini orda

dā biraz yukari oralarda. ordan döndük geri kör olmiş, sakat olmiş arptan /?\ alaman arbında gāri kırk beş senesi kırk dörtte gittık, kırk beş senesi bu. ordan alaman arbi çökti ondan sōra asker başladi geri dönmeye. bu askeri tekrar getırdiler ben ne dedım sana iştibe, iştibe döndük tekrar orā toplandık orda astasını tam köri saldi askerlıktan sakat saldi, asta olani bi seneylen geri saldi. biS ordan beni bi sene ben gèl̩dım evde durdum sene başında tekrar gittim. /?\ iki sene ama o bir seneyi o zaman yaptım bir seneden sōra şindi o şey var ya sütçi gāni filim çevırı bitol, bitol orā düştüm gene bi sene orda askerlī yaptım. bitol orasi o şey şini çevırı ya o filimi orda çevırı o filimleri atta iştip te var orasi da çevırı. orda bir sene yaptım. bi seneden sora ama o ileriki ani köpekler çekmez be ne çektık o bi sene köpek çekmez bizım çektīmızi. gittīn yerde saman, döküli samanlar içine yattık bi gece burda kau̯k ordan aydē kau̯k gene başka yere o gezgınci şey asker. ama sōra gittık dört dörtlük olmiş bi sene sora gittık karyolari burdan bak kurşum at ötede çikar. ama o bir sene ep evden ekmek yedık, yok. bu kālık ekmek çikar ē yaşanır mı onunlen. şini bu dādan endım çuval umuzumda geldım bu köye. bu köy de ǵavur köyi ekmek topladım. doldurdum çuvala yirmi dört kişi orda dādayız biz. bataniyeyi serdim yere o ekmek kırıklarını da epısıne taksim‿ettım. al sen bi kupiy, kızım bak ep masal söylerım yalnış anlama, al bu sana bu bi kupa bana bi kupa öleştık. bunlari o zaman bo͞le bir o senesi bo͞le geçırdık ama sōraki sene bi sene sora gittık dālar var so͞lemem garı. ahh işte bo͞le geçırdık dünyey kızım.

karışık konuşma: bizım izdirabımız çok çektık ama şükür allau̯m ben burā geldım iç iç orda ama giderım bak geceleri orda çift sürerım, dari sularım, çift sürerım geceleri orda bak burda elli sekizden beri çapa da yaptım er şeyleri yaptım. burda ōraşmıyım orda ōraşırım. ne dēler dōdū yeri adam gider dolaşır. gidelim gezelim, gitmem orā, orā gideceme kau̯karın giderim konyā bak dünyeyi gezdım ben eni ankarā kā, kırklarelıne de, tekirdāya da, istanbul da, izmite de izmirin er tarafini çucükler bilmes yolun atlarını ben bilirim. çikarım kart var cebımde ā dĕdi sen dedi çok kurnassın. e nī̆ kurnazım ben verırım on lira kartın içine basarım şeye geçerim. bozuk para verejēme kartı cebımden ā ilerden cüzdani çikarıdın bo͞le cebımden oni çikarım karti dişeri ah bakarım insanlar geçerken zırt yapar. olen ben de denī̆m dedim ben buni bu masala geçer. izmirde ben doldutturum bunu ver on lira. bak geçen gün üç arabā bindık bununlen bir buçuk sāta bak bi buçuk sāta üç arabā, bir buçuk liraylen gittık. bak bir buçuk sātta üç arabā bindık kızlen kız var izmirde o yürenmiş oni. e bu araba tam orā gitmir (¦) almājam, burdan bindık orda endık, arkadan gèl̩di o arabā bindık

orda endık bi dā endık üç kere karşıya şeye ünüverstē gidecez ama sen dedi çok kurnaSsın burda birisi. e ben kurnaz çalarsem kurnazim, çalmirım. bu vermij o kanuni ben orda, ā ileri giderdım biĺat alırdım, biĺat bir ay biĺatın güni geçer cebımde kalır o biĺatlar. e gidemīrım işte ben tekrar bir ay zarfında izmire gidemīrım kalır. bi gün bu dā çok uzattık bu işi a‿utobuza bindık biĺatın güni geçmiş. şey da görmiş o biĺati bende geçmez biĺat. amıca dedi sende dedi bu biĺattan dā var mi, dĕdi. yok dedım. bu biĺatın güni dedi geçmiş yani var‿ise dĕdi iptal‿et dedi onlari bu biĺat dedi geçmez. ama benden tekrar para almadi ben yabancı oldūma. ben dedım köydenim dĕdım bu biĺat kalmij bende buni dĕdım şēttım ama ille ki tekrar para demedi, orda vardı bir kural yani yanlışlıklen olur bu da başıma geldi. gezen adam er şeyler başına gelir. /?\ sen şini tēzeylen biz alıştık dört sene geçti ben onunlen bō̄le yüz yüze konuşmadım. dört sene oni vermediler, bana bak dört sene vermediler. bir olaylar geçti oni bize bozuldi vermediler ama ben bō̄le konuşim konuşmadık bak. bugün de onun ölüm güni.

M3.2/2

Dudu Soydan / 75 yaşında / Makruva-Strumisa doğumlu / Okuma yazması yok. / 1958'de Ahmetli'ye yerleşmişler. / Türkçeden başka dil bilmiyor.

tanışma: /?\ dudu soydan. /?\ ben şey bē yetmij beş yaşına. çok oldu benım yaşım ītiyarladım gāri. yā genc dā kız gibi. /?\ yuguslav göçmeni. /?\ off bi köyde dōdumçi yuguslavyanın bi köyünde (¦) adını gene unuttuk gāriki, makruva unuttuk. makruva sturmicanın şeyleri kazaları èp. /?\ köyü, köyler köyler ā makruva köy. /?\ ayni yer ayni komşi zaten em akraba em komşi. /?\ ablamın kocası olur, yabancı dīl. /?\ e ne bilim kaç yaşınaydım evliydım gèḷdım yeni yirmi yaşına, yirmi bir yaşına varmışımdı. /?\ elli sene oldi. bilmem gāri ben okuryazar yok bi̇̀ḷmem bi şeyden. /?\ ic gitmedım bi gün bāri kapisını açmadım. /?\ sōra açıldi ama ben da būk‿idım ōkut. ne ki on yedi yaşına mīdım on alti yaşına mīdım būk‿idım. onunçin bi şeyden aberımız yok. gezerız dünyada ama öyle.

türkiyeye göç: /?\ etmediler, kōşiydi ǵavurlarımız ama etmediler. ne ki işte açıldi türkiyā gelecek oldilar ep bütün minlet gèḷdi epımız gèḷdık. burası bu vatanımız. (¦) be konuşmamız ayni, aynı taraftan gèḷdık ya. /?\ onlar başka o yaparsık edenler gene. başka taraftan onlar. (¦) eskiden ama yok şini o di̇̀ḷ kayboldu o kadar ya yaparsık edersī dēmeyiz. derdık ama şini var dā öleler ama biz bilemeyiz kimdır onlar. /?\ e canım tābi nēre gidersın nerden gelırsın ōle ḷafımız var a burda gidiyoz geliyoz yaparlar. /?\ serbez serbez gèḷdık biz, serbez göçmen. e er kişi gèḷdi biz de gèḷdık. bütün minlet gèḷdi kimse kalmadi orda sırf ǵavurlar için mi kalalım. /?\ ep ǵavur‿idi. var‿idi gene bizım borsuvada dā az vardi ama bizım köyde var‿idi dā fazla. /?\ yakın köyler ümmetli gibin. /?\ bilmedım ben oni yörenmedım iç. arkadaşım var‿idi o kadar israr ederdi bana bu sözü söyle derdi. söylēmem derdım. anlardım epsını çevırmē çevıremezdim. eral sıkılırdım ondan şētmezdim zorlamadım kendimi ille yöreneyim. /?\ ep türkçe konuştuk, tābi. ev içine yok‿idi ōle konuşan ǵavurca ki. başkalarda memleketlerde var ta bizım memlekette yok. burda bilem inanmazlar bize. e neden bizım var orda dēler. işte kim konuşur ǵavurca neden bi̇̀ḷmesın? e bi̇̀ḷmeyiz biz ōrenmedık onu. bizım boşnaklar var āĺā ōle konuşur. /?\ yok‿idi bizım orda boşnak. boşnaklar bize bayā uzak onlar. üsküpte mi onlar iştipte mi o taraflarda. ama yoruldum gāri tābi yoruldum konuşamam o kā çok. /?\ ēcandan dil ben biraz astayım tōndan. /?\ bıroşit astalī tıkanır ben. /?\ yok yok, ıstanbolda kaldık,

ıstanbuldan burā gèl̩dık. /?\ yok yā mācırānede durduk bıras, e bi̇l̩mem gāri ne kā durdūmus, bi̇l̩mem. ordan sōra çiktık burā gèl̩dık dirèk̦. babam burda ya ī anam bubam burda biz da gèl̩dık burā. /?\ yok adamın vardi alalari onlar yapti urganlidan. bubamlar bi senelık‿idi biz gèl̩dık. bi sene önce gèl̩di onlar. /?\ yok yā uzak vardar uzak. vardar ovasi onun şu türkisini duyardık ama kendını bi̇l̩meyiz biz oralānı. biz işte anca sturmiciy bilırız. (¦) uzak ta uzak olmasa askere giderdi bizimkiler orā ya, o taraflara askere giderdilar.

askerlik; düğün: /?\ güzèl̩ olurdu, du̱ālarlen giderdilar. davullarlen di̇l̩ du̱ālen giderdi. iki sene durudular asker. tābi askerlık yapmadan o̱umas. asker karisi kaldık. /?\ dūnler a ben kaçtım benım dūn kaçak gittım. /?\ kendım istērek o istemērek olur mi. /?\ bayā pilanladık kurduk kafaya aydi belli olsun dedık aydi ōle olsun. /?\ yok bē ayaklarımızlen gittık. /?\ yok be komşi yakın. e zaten vermiş‿idi niḱālīdık oraya, burda nişan bize niḱā derdık burda nişan derler. /?\ e olmaz dūnü bekleyemedık. eralda korktuk uzatmasınlar biz gene dā çabuk şettik. ayırmazdılar ta ablam ȍl̩di o ara dedık biraz uzācak şini biz gene çabuk gidelım. /?\ dūne dūn derdık. /?\ devlet niḱay sōra oldu. peşin imam nikay olur, barber oldūn zaman imam niḱay olurdu orda. /?\ var‿idi, çikmiş‿idi o. ilerden yok‿idi ta sōra bizım zamanda evlendıkten sōra çikti işte niḱā olduk bitti o da, o da oldu.

karışık konuşma: /?\ ben ördüm. patik, patik çorap ta olur patik te olur epsi olur. /?\ şişle, küçük şişlerlen bū̱k şişlen dil. /?\ çok güzèl̩‿idi meyvaliydi, er şey vardi ne yok ‿idi orda. angisini sıralıyım onların. çok er bi ticāret vardı orda. /?\ ponisada pişırıdık (¦) topraktan, bak bilirsin sen de bak, kocamandi onla pişırıdık saç, yakardım üstüne saç kapadırdık. güzèl̩ olurdi ama ekmekler orda. /?\ lēnde, vardi lēn koca lēn. orda kabarı kabarı ondan sōra katarsın ponisaya gene. /?\ açarsın üstüne göre o̱umaz emen kuy orta yere öyle olur mu /?\ vallā unuttum bi̇l̩mem atar miydık, cengem beki bilırdır. bilmem unuttum ben, bilmī̇m unuttum işte dērım ya. /?\ e kendımız dokurduk onları. pamuktan yıvırısın, dokursun işte uzun bi iḱāyeler onlar. anladim ama nece anladim unuttum gāri. atırlamam orası iç aklımda yok benim. /?\ angisi episi güzeldi orda. pidesi güzèl̩, kapamasi güzèl̩ angisi (…) epısi. fasuĺalar o kadar güzèl̩ olurdi burda kabuk yiyor o fasuĺalar neden ōle /?\ kabuk ordakinde olmazdi o kabuk. güzèl̩‿idi er şey güzeldi ama nȅpalım burasi gene dā güzèl̩ boş ver. /?\ pişırısın yufkıy pişırdıkten sōra pırıslāsın oni kesıkle, taze yāle önden, o taze yā oranın yālari güzel‿idi. bak burda o yālar yok yā çok, çeşidini aldım orda yāyı tutturamadım. (¦) anlardır beki taze yā. /?\ kendımız yapardık onlari. e yayık var‿idi yayıkta döverdık. /?\ orda

yayık dil‿idi butimaydı orda (¦) bak zīniye dā ī bilır, ben düşünümsi neydi acaba. /?\
65 podvara derdık, burda ōrendık kesī. kesik kesik nedır o kesık acaba biS podvara derdık. /?\ yūrdi nēlen yūrtle, südi. /?\ yūrt katars. /?\ maya. mayalarsın oni, sararsın orda oni, tutunur işte yūrt olur. yarın sabā döersın oni. /?\ tokmā var delikli bi tokmā var onunlen döerdık. burda da bayā ben onle şēttım ama sōra ītiyarlınca attık ayvanları da attık onları da. /?\ e gitmedım nèpayım, nāsibım bōleymij. /?\ burda oldi
70 ama ordan bi tane getırdım bi çucum ordan gèḷdi. /?\ gömmezdık ya ben, e burda adet orda yok‿idi o adetler. atardık unları aydi, atmadım attım sandīn içine orda dursu. ne vakıt ȍḷdi o zaman çikardım. penbe (…) ȍḷdü ne zaman o zaman şētim çikardım göbēni. (¦) siz sā ol.

M3.2/3

Nazmiye Hür / 72 yaşında / Makruva-Strumisa doğumlu / İlkokul. / 1956'da Urganlı'ya yerleşmişler.

tanışma: /?\ benim adım nazmiye hür, koca adi hür oldi hür. /?\ orda yokti adımız ġavurlar şini bulgaristanda dēler ya ḱāmilova asanova ġavurların ōledır. yāni babaların adi ova olur yani ōle soyatlı ḱāmil babanın adi ḱāmil adi ḱāmilovadı soyadi bōle. /?\ ben kaç yaşındayım kırk bir dūmliyım eraĺde yetmişe girdim. /?\ memlekette dōdum, köyüm makruva. makruva köyünde dōdum. /?\ dil çıtak ha çıtak dōru, biz çıtak. karşı taraf yürük ā kayınbabaların yerine yürük denır bizim tarafa çıtak dēler dōri çıtakiz. sōra çok güzel yerlerımız vardi bizım ah bi gitsem şindi o memleketlere çok verimli malımız yerımız çok güzel var‿idi. yāni ondan sōra on dört yaşına ben buraya geldim teyzecīm. /?\ şini ġavur dā az‿idi türk dā çoktu memlekette. /?\ ō koca köydü bi dūn olsa ya bayram olsun nası böle anlatılır gibi dı̀l o kadar güzel köyümüz būktü ki bi derım şini bi genç olsam gitsem orayı şini tekrar görim oralarını. /?\ ic gitmedım teyzem. a şindi dedım pare mi vardi o zaman şini biraz pare buldum ben ya sakat kaldım (¦) ha ben şindi gidemem gayrı bōle işte tōndan sōra tēzem bōle köy çok güzel būk‿idi müslümanı çok vardi ġavurlar dā azdi bōle. /?\ çingene yokti köyümüzde hiç yok. /?\ ġavurce, ī bilirdik birbirimiz yani türkçesiyle ġavurcesi iç ayırmam. şini sōlerım bak açıyom telezoni anlayamam bile unutmişım. ben beş sene okudum ġavurce. /?\ okula gittim beş sene okudum ġavurce. /?\ bak o kadar kişinin içini bi tek ben gittim ġavur okuluna. ben gittim ġavur okuluna ōle denk geldi cumartesi dedi mi bu yeni türkçeden latince verilerdi orda da yarım ders ōlenden sōra. iki okul var‿idi zate dayımlar ōretmen‿idi. dayım bu (…) yok mu burda vardi sülman ocanın onun kardaşı ōretmen‿idi. bi de bi tane āmet edeydi gene o da ōretmen onlar da epsi öldiler. allā rāmet‿eylesin, onlar zate ōretmen‿idi. ben nasip olmij ġavur okuluna vermişler gene. e ama evden zate doġarken dā ġavurce be teyzem. şini bu avlida bu duvarda ben burda oturisem orası ġavur avlusu berāberdik yāni. bāçeler bōle geniş burasi gibi dı̀l duvarlar, kapilar yokti teyzem o zamanlar açıklık. asan üsīn gelır serbez gelir şindi korkuyosun gārikın. tōle çok güzè̤l köyümüzdi. sora ben bu esmā teze mi yolladi seni? onların köyi de bu cambazli gibiydi ani. kurak köy onların köyi, kır yer. aynı cambazli var beki gitmişındı görüsün karşidan oni bōle ısıcak sular vardı ılıcalarda ora da ōle kır yer‿idi. er şīmız bol‿idi çok ta güzel. /?\ beş sene ġavurce okudum. /?\ hepsi biliyolar tēzem ayni

yerde yaşıyoz ki. /?\ bilmez mi satālar seni türkçe onlar. yā şini gitmij benım amicanın ōlu bōle yazın memlikete anlatamam o kadar dēr verīlermiş ki yāni nası der öyle bi güzel karşilar nazmiye dedi ki yāni anlatamam nası ūfüllü (.?.) otutturular. o zaman da şindi da bōle ǵavurlar çok bizım akıllı‿idi. ama burda şindi bilmem dīşik ǵavurlar oldīse şindi gāri bilmem. o zamanki ǵavurlar çok akıllı‿idi. /?\ etrāfımızda makruva bizim köy borsuva var‿idi ondan sora dırajuva var‿idi anamın kendi köyü dırajuva. /?\ dırajovali anamın köyi kendi köyi dırajuva. ana baba yeri yāni dırajuva köyüdü. /?\ tezem kaç yaşında gelmiş eraĺde, on dört on beş yaşına gelmiş eraĺde oraya. işte o zamanda nası gelmişler engem biliyon mi bulgarle yakın onlar sınırmış o dırajuva köyi dedīn gibi o bulgar şopları da fırsat bulunca yani müslimanlari nası dēler artık baskın yapıyolar, öldürüyolar. dedem de oca ya o da oca oldūna göre duyuyo gāri diyi ǵavurlar akşam baskın yapajak alıyo gayı iki tene iki çojū, anam ep rāmetli iki çojū vardi anamın dēr aldık onlari nası aldılar kim bilir dēr. kaynana var kayınbaba var yaşli, çikmişlar yunana kaçmişlar ah unutmişlar beşikte çocī. dedem unutuyo yazık āla āla anasi gāri anam rāmetlik anlatıyodu bōle çok acayip bi zamanlar yaşamişlar. ondan sora demiş ben kari siz burda durun ben gidim çocim beşikten alayım. çocū beşikten almā gidesiye kadar komşuları girmij bam güm tüfekler siĺālar atıyolarmiş şoplar. üç tane çobanımız anam rāmetli derdi var. annem o kadar çojuk bakar üç çoban vay köyün en zengini derdi yani duyurukli köyün āsi. deden da kendi dedesi anamın yāni mēmetmiş adi kū mēmet dedın mi gāri köy onun gāri o kadar dērliymişlar ki. alır gāri beşikten çojī kapidan dişi kā onların eve gidiyo gāri şoplar. bi dā da gāri dönüş yapamıyo mallarına talan o şoplar konuyo gāri bulgar şopları. onlar yunanda gāri ocalık yapıyo dedem bunlara bakıyo gāri. /?\ iskeçede, dramada bi de kavadarda. /?\ annemın babasi, anasi, dedesi işte eppısi orda gāri eppısi orda yaşıyo. dedem oca ya ocake bakıyo gāri. şindi dedım belli param olsa yani yunana gitmē anamın yaşadī yeri bi görsem dērım ama yok ĺāzım ben birisi gütürsün. iskeçede onlar bayā oturmişlar kavadarda, dramada o būk yer eraĺde şeirmiş. /?\ tezem onlar dā bōle on, on yaşı eraĺde gittilerse kaçtise yunana eraĺde işte dedīm gibi makruvā yerleştikleri zaman eraĺde on dört yaşına çiktilar geldiler eraĺde gene bayay kalmişlardır orda. /?\ gelmedi onlar ölmüş orda. o zaman da var‿imiş şey gülten bē astalık işlemij be yunanda ep kirece katıyomuşlar karante mi ne derdi rāmetli anam bōle kirece katarmişlar. yunan bōle jandarma geziyomuj bōle kapilara asta var mi diye bakar dedem ta akıllı tabi ocadan babasına, baba demiş sakın aman inlemeyesın asker yok ōlum yok dermiş asta fiĺan yok. bi gece asta yazık dedem onin

ölüyo babasi gāri dedemın nèpsınler ē duyulurse çojuk hepisi, kirece atajak. duvarın temelini yıkıyo yazık dedem der anam em ālardi dedem de şu temelın içinde kaldi der. iç ikanmadan mikanmadan katmiş temelın içine dedemi (¦) yāni duysa epsi kirece atajaklar yāni. bir astalık mi varmiş ne varmiş tēzem ō̄le o zaman. ō̄le yapmişlar anam der temelin için dedem yatır orda, şimdi orda çürüdi gā tō̄le bi olaylar yaşamişlar ki rāmetliler. /?\ hiç türk köyi sadece yokti hep karışık nerē olursa olsun ep ǵavurlar da içinde mākak olajak yani. /?\ makruva sturmicanın kazālari köyleri yāni olur. şini nasıl turgutlinın manisının köyleri var aynı bizler de ō̄leydik. bizım sturmica dedīmız o bizım kasabamızdi bu turgutli manisa gibi. /?\ tezem orasi üskübe mi iştibe mi bālı eraĺde üskübe eraĺde bālıdır o sturmica dedīmız. ben da o zaman on dört yaşına geldım buraya ama, tabi o zaman insan salaktı engem. bi şey şini bu telēzonlar insana çok açıldi çocuklar biz salak gibiydık yāni bō̄le bi şeylerdik. aberımız yok bi şeyden. ondan sora bansko var‿idi, borsuva var‿idi tobu ḱāmile ingenin köyi borsuvadır, ondan sōra südīsa var‿idi kasaba yani kasabamıza gidesiye kadar kukliş var‿idi bunlar ep ama karışık ǵavurlen türk karışık berāber.

türkiyeye göç: /?\ elli beşte, elli beşte biz buraya geldik. /?\ adam, babamız ā ya para çok, parayı sakladık sakli getirdi. ondan istanbula dön ordan gittik tē salillinın köyi var, baraj var ya sālilide adala köyü /?\ bizım salihli adala var barajın altında, adala köyi var çiflik orası, bizım amicasi vardi babamın orda o bize ḱāt yapti oraya gittik. /?\ istekle geldik. menderesin bi zaman sādi menderes allā rāmet eylesin o bizi çikti geldi memlekete gelmij bizim tito sā‿idi. kapalıydı yollar o zaman, anlaşmişlar, isteyen serbez gelecek yāni türkiyeye. allā razı olsun adamın nur içine olsun onun sayesini biz de kaçtık ordan buraya geldik. /?\ ıstanbulda on bej gün durduk mācırānede, bakıldık orda on bej gün. akrabalar geldi babanın yanına dayı dedi, amija diyo o da gel bak 'tayfan var kal burda. o zaman da istanbul o kadan boşti teyzem ki araba falan yok, beş on tane araba. biz macırāneden sirkeciye rāmetli agam vardi ḱāmile ingenin babasi ordaydi ayvan getırdık para satacāz ev alacāz. orayı yayan gidiyoduk ne araba var ne insan var akraba gene dayı nōlursun gelin burda iş çok, fabrika. ah dedi bi kere rāmetli tu̯af‿idi o, savaş olse peşin burasını ǵavur yakar dedi. ē kaçajak uzaklara da ǵavur bulmasın bizi. dayı dedi gē bak döner koltukta oturusun, çocukların da kızlar da erişmiş, kızlar izmirde gelın da dedi iş başında konarsın iç zāmet çekme canım. sigara pakete mū̄r bas hepınıze iş var. rāmetli burda kalmam dedi ya ǵavurlar basar sıkıyı dedi, kaçtı gittık salilinın adala köyünde orasi çiflik orasi. /?\ trenle çiktık aydarpaşāle geldik bō̄lē ordan ötē gele gele eskişe̯ir

ondan so alaşe̯ir döne döne gèl̩dık buralare. /?\ göçmen yoktu da bi biz gittık orda bizım dayı da şey çiflī işletir dayıbaşılık yapıyomuş çiflikte iş te bize var ya bulcak orda ya. 'yaptık orda bir afta durduk āmetliye gèl̩di bizim baba orda komşilari görmij geldi /?\ āmetli dulu makruva. /?\ bir afta oturduk orda. āmetliye baba gāri alıyo araba getiriyo bizi.

düğünü: /?\ ben buraya gelin geldim. /?\ eh yaşım küçüktü ama aman kaçırmasınlar verdiler çabuk kocā gideyim diye. memleketten gelırke burası tanamıyolar, dünürjiler gene görüntü güzelmişik eraĺde boylu poslu. (¦) gelen dünürjilere veriyolar beni yazık. e neden annem diyo rāmetli, verme bu kızi çok küçük dā. ya başıma bi al getirse ne olur dā köti olur derdi. rāmetli kayna geldi görmiş onlar geldiler abdülmet dayıya kız istemē ḱāmile ingemi beni istediler. anam vermīcem etmicem, e küçükim ya tabi adam benden yedi yaj būk şindi moda gāri yaş bakmazlar o zaman bakālardı eraĺde. ben ālıyom e babam verdi anam diyo ben vermīcem o verecem. ē o zaman da būklerin dedī olur tezem verdi verdi. durduk iki üç‿ay nişanlı eraĺde çiktık geldik buraya bōle. /?\ ha te bu eve gèl̩dım bu ev benim duvām o evde açıldı sora biz burasını aldık. tabi ki üç èl̩ti bi yerde yaşıyaması, iki de görümce var, e zate biz (¦) ī esma ingele kıymet inge onlar ikisi de būdır kıymet ufādır esma onlar benim görümcelerim. yani anlatsam bunu destanlar yetmez yāni çok acayip iḱāyelerim var yani. ne biter ne bitecē var bōle. sona işte gèl̩dık anasi biyendi kayna beni, verdiler gèl̩dık gelin‿olduk. elli beş sene de oldi burdayım bu mālede bu evdeyim. /?\ yok bize yaylā çıkmak yok teyzem orda malımız var erkeşin mali var erkeş, orda fakir adam yokti. orda zate fakir olan īsanın ne kızi alınırdi tek tük yani fakir varsa onlar yazık çocuklari da beḱar kalıy kızları da bekay. ya çok kızlar toplu olcak, iş yapacak mali işlesın toprā diye ya̯utta çok güzel olacaksı, fakir oldu mu kimse seni almazdı bile orda. /?\ vardi ben bile, bana bile aldılar başlık paresi, moda. vardi, memlekette başlık paresi burda da vardi yani çünki bizım da alındi benden da alındi yāni. zamanın kurallari öyleymiş eraĺde ama şini yok gāri ōle bi adetler bi şeyler yok gāri. yāni anlatsam sa nerden girsem nerden çıksam çok iḱāyeler çok masallā var angisi aklına geljek yāni çok güzel bi zaman da geçirdik yani. memliketımız zate çok güzel yaşantimız var‿idi. burā da gèl̩dık bōle gençtık işledık, çalıştık (¦) tütün çalıştık tütünlerde çocükler çok para var‿idi ama rāmetli babamız bilemedi tutmasını sora çok fakir kaldık. eh alla şini gene verdi berekèt şindiye kadar reiz bakti bizi, belediye bakti. allā rāzi olsun devletımıze düzgünlük versin. e şindi gene dedenin gāri biraz bi māşı kaldi onu da allā bin şükür onle da idāre olmā çalışırım. çocükler epısi evli. işte

bi ōlum var üç kızım var. şindiki gene kızım kocaelide o izmittedır, bi tānesi turgutlida ep benım yanımda yazık bırakmay yalnız beni baba öleli bi sene oldu dā rāmetli olarak. bōle tezem işte geçim dāvāsi bōle çeker gider dünyanın āli bōledır. sen sor ben söylim.

akrabalık adları: /?\ teyze deniyo. /?\ dayi. /?\ ala. /?\ amca. /?\ görümcem olur o benım o da ala oluyo. /?\ e kaynım olur onu da amcasi oluyo çocuklara. /?\ elti oluyo. /?\ o kışçe nerde denır biliyon mu tezem şindi memlikette şini nası delim ben burasını bilemicem memlekette bizim üsküp, iştip var ya bū̄k istanbul, izmir meseĺā ankara başkent tabi beligırat ta o taraflara beligrata uzāmıza başkentte de nası izmir istanbul şey olur ya oraları bizım dā kırsal kesimler dā kır yerler mi oralari bōle oralar da ī̄sanlar dā bi kırık konuşulardi yenge, oralara da pomak denirdi. /?\ dī̄l ya onların ço͟unun var ana dili türkçe ço͟unun var ǵavurce ana dilleri. /?\ tū̄rk ama ana dilleri ǵavurce onlar o tarafın mesela dedım şini iştip, üsküp tarafi onların kendileri de türk ta ana dilleri ǵavur. onlar anca burda ō̄rendi ō̄rendi, onlara da pomak diyoduk yāni. /?\ e işte er ī̄sanın bir uydurması var eraĺde meselā bölgelerinde.

kökenleri: /?\ çitak demek eraĺde oranın şiyın dedī̄ gibi yerlisi olur eraĺde. /?\ bizim kökenimiz buba köyi aynı makruva kökeni ana köyi dedem tarafi meselā anamın kendi tarafi dıracova dedım ya. /?\ oni bilemicem ama tabi ki konuşū̄larken duyuyodum böyle ya şimdi şēden ep bütün müslümanlık şiy dolaşmij burdan gitmiş şeyde konyadan. /?\ yāni ō̄le anlaşırke annemle yāni gelini abimin karısi yengem, ikisi ō̄le anlaşī̄lardı yāni köken konyadan. /?\ aynı burda biraS kibarlaşmā başladı. /?\ tezem şini neden bizım geliş yāni işte yaparsık demek bak şindi oraya gitmiyoz ya yengem dā kırık dā ileriye git yaparız olmuyo meseĺā yaparsık bi işi yapacan ya meseĺā bu işi yapacāna yapacam dī̄cene yaparsık dī̄ceksın oni. /?\ onlarda yokti yürükler dā kırik‿idi onların dili, onlar dā dī̄şik dilleri. /?\ gelirsik, gidersik. bak şi ne kadar terz bi şey çocükler ne kadar gülüyo. ama oranın gelenē eraĺde ō̄ledır. yaparsık edersik er şey bō̄le.

M3.3/1

Nazmi Şentürk / _____ / Veleüs-Strumisa doğumlu / İlkokul. / 1956'da Ahmetli'ye yerleşmişler.

karışık konuşma: damāt ta gene şey selānik göçmeni, damāt ta selānik göçmeni o. damāt bizım selanik göçmeni o da, dünürler selānik göçmeni onlar da. /?\ onlar eski şeyde atatürk zamanda gelmişler onlar mubādele göçmeni onlar. /?\ aşada, aşada oturuylar āmetlinin emen ta şeyde altı eylulda. altı eylul dīl şeyde zafer mālesinde oturuylar. şindi eski kumpanya mālesi derdiler bu şeye kumpanya mālesi onlar devamlı o şeyde ġumpanya mālesi onlar mubādele olunca kumpanya mālesi devamlı orayı yerleştırmiş şeye şindi daı̣ldilar. şindi onlar ta şeyde aşāda oturuylar şindigını, yaptilar kendileri ev şindi orda oturuylar, duruylar. şindi tèḳ onlar kardaşlari bu mālede oturuylar şini onlar aşada oturuyu. /?\ daı̣ldilar şindi daı̣ldilar şindi daı̣nık, şindi daı̣ldılar gāri er yerde var āmetlinin er tarafında var şindi daı̣nık selanik göçmenleri. o zaman mubādele olunce kumpanya mālesi deniyodi ama şini daı̣ldılar āmetlinin er tarafında var şindi. /?\ yok yakın dīldi bizim. bizim şini tabi bölünmüş şini şeydince bizim kalmij yuguslavyada onlar şeyde yunanistanda kalmış. /?\ dā kısmına yörük köyleri dēler ova kısmına bizim kendi şeylerımız /?\ bizi pèḳ şētmīdi garın ova köyi diyodular, ova köylüleri. /?\ şini yörük dil de o ōle deyebilir. ona bakma, o ōle der de yörük denmezdi bize dā köyleri yörük denirdi. şindi ismet ōle dese de o biz yörük denmezdi. onların köyleri uzak‿idi biz burda tanadık onlari, biz burda gördük tanadık. /?\ burda yok o yörük köylēnden pèḳ burda yok. var‿idi burdan gittiler onlar aksara vardi bikaç āne var‿idi bizim o eski mālede gittiler aksara geri gittilar. /?\ türkçe konuşūlar gene aynı bizım dilden ġonuşuyolar ama aynı bizım dilden ġonuşūlar yani türkçe konuşūlar. şini bizim o çevrede yörük te dense gene aynı bizım dilden ġonuşuyolar. şindi o diger şeyde konuşanlar boşnak onlar arnūt yani şeyler ırk ayri yani dili şey ama boşnak, arnūt efendim şeye pomak var onlar ama onların gene türk onlar da (¦) şini dā aĺan dā şeyde ben pazarcılık çok devam‿ ettim ya kemaı̣paşanın üstünde köyler var dā alen dā koca īsanlar halen dā şey konuşuylar evet türkçede konuşuylar ama ben şindi acık bildīm için dā o dili konuştum. gittık domat satmā konuştum āā koskoca kadınlar, erkekler hāĺā dā boşnakça konuşuyolar. şindi onlar erkezın bi dili işte türk ama dili öyle ana dili öyle. biz ayni türkçe konuşuyoduk yörük ama şindi ismet dese de öyle /?\ kötü dīl, kötü dil canım yürük onlar da asli (¦) ġavur dil ya dā şey müslüman dā şey dili bālı. /?\ yani

köy dālarda oldū içi yörük̇ deniyodi yani ōle çadırlarda falan dīl. yani ondan dā köyleri oldū içi yörük derdiler yörük köyleri yokse çadırle madırle ilgisi yok. yani ismet dese de biz ismeti burda tanadık şini bizım köyümüz bizım ovamız çok kuvetliydi yani özentili bi köy‿idi, özentili bi ovamız var‿idi. gelirli, varlıklı şi bizım bi ablam var‿idi onların köyünde mi dā yakın bi köyündeydi bizim köye çok şeyliydi ovamız varlıklıydı kızım. bakma biz yokluktan gelmedik bu memlekete yani ġavurun şeyinden geldik biz zuĺumünden geldık yokse varlīmız yerındeydi er şeyımız yerındeydi. /?\ dūnler bizim orda şeye göre bütçene göre sünet dūnü olsun böle evlenme dūnü olsun bütçene göre. şini bizim orda aftalık ta dūn olurdu, bir‿afta da dūn olurdu. sünet dā o kadar uzamazdı da ama evlenme dūnü bizim orda aftalarle de olurdu bütçene göre. bizim orda bir afta da dūn olurdi yani şeyine göre varlīna göre, bütçene göre. bāzen bir afta dūn olurdi. /?\ evde, evde evde. biz şini biz kendimiz ne zaman sünnet şettık bütün yani fakir çucükleri bile babam rāmetli yaptırdi bizde. tabī yani yokluktan gelmedık biz buraya kızım biz yani mal aramā mülk aramā gelmedık biz buraya yani yokluktan gelmedık. /?\ ata bindırılırdi, dolaştırılırdi ondan sōra şēdırdi çok şeyli yani yaptırılırdi yani bütçene göre çok şeyli yaptırılırdi ama bakma işte felèk̇ çattı. /?\ çifçilik gene ayni çifçilik pazarcılık bunlarle. pazar tākip‿ettim, demir yolunda çalıştım bu devlet su işlerinde çalıştık de çok işlerlen ūraştık pazarcilık devam‿ettım. /?\ türkiyenin dört bucāna girdim. karadenizi gezdım. /?\ karadeniz öni deniz arkalari dā, arkasi dā. kavun karpuz çok götürdüm o yanı samsun trabzona kā gittım. şini bu şeye akdeniz bölgesini çok gezdım. zebze üzerine gittım alanyā kā gittım. antalyasını bilmem ep gezdım zebze üzerine. /?\ şini gittīm yerler tabi mal almā gittık zebze almā gittık. neresini dēyim bu marmara tarafına o yana gittım bursaya bu çanakalelere zebze, biber almā gittık. çok şeĵrlēni gezdık. şindi en şeyi gene bizım bu ege bölgesi. ege bölgesi en şeyi türkiyenin ege bölgesi en güzel bi yeri ege bölgesi gene. /?\ nedeni var‿ise er şey yetişiyö ege bölgesinde, er şeyi er varlī var türkiyenin en ī yeri ege bölgesi. (¦) şini işım yok gücüm yok nē kalkim. şini ben kāvaltı etti mi çikti mi ta kāvē gitti mi ta akşam gelırım gāri. rātsız olurum onun içi geç kāvaltı ederım çiktımle ta akşam gelirim gāri. şini evelden kalkardım dā pazar şini dört sene oldu biraz rātsız oldum bu dört sene evel ondan sōra şettım. dört sene evel sen beni bulamazdīn, bulamazdın evde imḱani yok pazarda olurdum durmazdım ama şini dört sene evel bi rātsızlık geçırdım ondan sōra /?\ ānidan bi rātsızlık geçirdim ondan sōra gari pazar mazarı bıraktık. yokse durmazdım ben yaz bırak yazın kışın bile durmazdım evde. (¦) evet, çok sigara içiyodum. dört sene oldu āzıma

dāyı kuymıyım ama iş işten geçti. içmezdim ben eskiden şu elimi benim at ısırdı. /?\ şide karşida tütündeydık, dā bi aradayız dā bi arada ayri dīldık, 'kaçtı ayvanlara ben de tutmak istedım. o zaman saldırdi bana. kapti elimi astanede ben alıştım o sigaraya. /?\ on gün kaldım. parçaladi elimi o zaman onda alıştım ben. /?\ yok yok yok at ısırdi at doŭştan falan dīl. yakaladi em bırakmuyu da (¦) yō boşandi ben tutmak istedım (¦) acaĵp bi ā bōle bu kapı boyunda bi at‿idi. benım būm abim var o onu kullanıyudu ben bi sefer şēttim o nije o da beni sakatladı işte. o zamana kā ben sigara āzıma koymadiydim. bin dokuz yüz atmış beş senesinde oldu bu. sakat falan dildi bu elım, attan oldu o zamanlar alıştım ben bu sigaraya. ondan sonra içe içe içe içe işte dört sene evele kā bi dā çarpti beni o sigara ondan sō bıraktık. çarptı ya bırakmıyü (¦) ısırdı em de nası ısırdı em parçalācak, öldürcek‿idi beni. paramparça etti o elimi kolumu. /?\ şētti altına alsın, ucum etti altına alsın ama sora şöyle tarlada su yarıntısı olmuş ayaklarım orā sallanınce o zaman bırakıyu. (¦) e ne bilim gāri şey vurmiş eralde o garı şeylen odunle urmuş ta bırakmış mı nası olmuş ne bilim gari ben kendimi kaybetmişım. /?\ su o zaman yāmurlar yarmış şeyi tarlıy böle toprā yarmış oraya yarıntı veriz endek olmuş oraya düşmüşüm ben. o zaman bırakmıj gāri. /?\ yiri bi şeydi burda āmetlide öyle bi ayvan yok‿udu ā o kapi boyi çok bir şeydi iri bi şeydi. (¦) kendi kendine o da şey intizar etmişim ben eralda öldü. orda şini abim duru orda bahçe var orda bayçeye babam oni mezar kazdırdi gömdük oraya. būk çok būk‿idi tıraktorle zor çektik oraya. /?\ kırgıslar şey at sütünü içēler (¦) beygirın südüni. (¦) bizim orda keçiyi bak burda şeyi keçiyi kurban edēler bizim orda kattiyen. /?\ şini bizim orda bak şini keçi sōra kancık koyun kattiyen kurban etmezler bizim orda kesinlikle erkek koyun ġurban keçi, sōra kancık koyun bizim orda kurban kattiyen kesılmezdi. burda kancık koyun kesey, keçi kurban bizim orda kattiyen. /?\ beyaz oca dedi oni oroz da dedi kurban olur. şini bizim orda keçi böle kancık koyun katiyan kurban şetmezdi kesınlıkle. a gücün yok‿ise iç kesmezdın ama gücün olduktan sōra erkek koyun ġurban keçi şey kattiyen şetmezdi. /?\ deve yok‿idi bizim orda deve biz burda gördük, deve arap biz burda gördŭķ. burda var‿idi bi arap bekçi biz geldīmızde. arap bekçi var‿idi burda, bi bekçi arap yani neye arap diyi ālārdi. ha demedın mi kendi kendine ālārdi niye arap diyi arap‿imiş. ē bekçi ova bekçisi vardi. neye diye arap kendi kendine ālārdi. şindi deve, arap biz burda gördŭķ. /?\ e ne bu aydın tarafında mēşur bu deve güreşleri mēşur aydın taraflānda bizim orda yok‿idi deve yok‿udu. /?\ para oyunu vardi, ceviz oynārdık para, parāle oynardık. /?\ ceviz, sıralardık cevizleri en būk cevizi onunle gāri koz olarak şēdırdık meşe. kar çok yārdı

bizde kızak çok şēdırdık. gece çocukluk ya bu şini bizım yakın var‿idi bir şey acık rampa bō̃le bi yer gece zor getırıdi anamlar babamlar eve. orda bütū̄n gece yarısına ka orda kızak ġayardık. çok kar yārdi orda bizim memlekette kar çok kış olurdi. çok kar kış olurdi yani yaşancak yer bi yeriydi ama bize yaramadi ġavurlara yaradi. (¦) ō̃le diyolar yā ne bilim yā. şini kirezden bi başladıklī meyva kirezden bi başladı mi tā son zaman yani şeye ġadar 'cevizlere kā elmalara kā devam ederdi meyva o kadar meyvalık. ele bizım kendi köyümüzün ovası ani bi cennet gibi bi ova‿idi. çok meyvalık‿idi çok. dāda ġārın ele dāya dereler ep cevizdi. kimın işi ovada afif‿idi serbes gider toplārdi, evıne doldurudi ambarına ceviz. /?\ saįpsiz dādakilar o delerde saįpsiz o cevizler. elma, erik gārı ep ovada öle dökülürdü altlarına erik çok‿idi. badem, ceviz ambarle ceviz. /?\ pazara ya satardık canım cevizleri nāpçan ambar dolusu ceviz, badem nāpçan oni. satardık kışın satardık. /?\ ölçekle tenekeyle sōra şeylen ölçek vardı ölçekle onlarle satılırdi.

M3.3/2

Penbe Şentürk / _____ / Veleüs-Strumisa doğumlu / _____ / 1956'da Ahmetli'ye yerleşmişler.

ad verme: /?\ ne türli akıllāna gelır o türli kuyardık nası ġuyacız, e ya. imam kuyardi adını bebēn. /?\ hā üç defa söyler, kulāna söylerdi, üj defa söyler ezan deri, kuyar. /?\ ōle yaparlar şini ama ne bilim o zaman gāri işte bükler kuyardı dā çok angi adi isterdi o adi kuyardılar. benım bile benım adımi bēnmezler burda ama benım da anānemın adiymiş. anānemın adını kuymişlar. oni kuymişlar ġāri burda bēnmezler ama nābacasın. var ama burda da çok var penbe at var. ē nāpacasın aklımda yok şini bi şey kızım be.

hastalığı: /?\ ben kızım öksürdüm bak bir‿ay öksürdüm. sora gittık bi doktora dedi şey filim çektiler, kan tarī aldilar. e gütürdük tarilari der, teze der gel otur burda, der. neyin var senın, der. yok der tarilānda bi şey yok der. e doktor bey ben dedım bir ay oldu öksürüyom çok öksürüyom. ondan sora bu gelin gütürdi başka doktora boroşit buldi bende. te ondan işte şini koşturūz gene. /?\ dā iki günlük yarın akşama biter. aman īnelerden ġāri bıktım. ismın ne be kızım senın?

yemekler: /?\ biz orda tārana yapmazdık kızım. un çorbasi yapardık sütle yērdık, un çorbasını böle uni ufalārdık, ısladırdık. ufalārdık oni, kaynār suya ateşteyke kuyardık oni pişerdi. süt kuyardık içine, ekmek accık dōrardık, yerdık. tārana biz yapmazdık orda burda yūrendık bu tāranay. yapardı yörük köyleri bizım da yapardi. onlar da yapardi tārana. (¦) bizım ova köyi böle dā altıneydi bizim ova çok düzlük‿idi bizim ova. /?\ popara yapardık. poparıy yakarsın yāyi, dōrarsın ekmiy kavurtturusun oni bayā kavurusun. ısıcak su dökērsın biras şētti mi tamam popara. üstüne kesık mi peynir mi neyse kuyardık. /?\ öyle şeyleri kuymazdık sade yāyle yapardık oni. (¦) topenisa derdık o ekmèķ, ekmek kavuruduk yāda topenisa derdık ona. (¦) suanle dìļ ōle sade ekmèķ yāda kavuruduk ōle oni da pēk sērèķ, dā çok işte sütle, yūrtle sı (.?.) kāvaltiy yapardık. a kıj güni kimi popara kimi çorba kimi kaçamak. burda da var mı o? /?\ oni su başladi mi kaynamā şeyde tencerede oklāle ama mısır ununle yapardık orda dari unuyle bōle unlen ōmaz o. karıştıra karıştıra em katarsın em karıştırısın. koyuldi mi boşalt, yāle kış günü pastırmāle kuyardık ortasına petmez de kuyardık yerdık. /?\ ō biz pastırmasız iç kalmazdık. er èv birer koyin keserdi kış‿içi, pastırma yapardık. nasıl bak burda bozulur o, orda iç bozulmazdi kızım. tuzlārdık, tuzlardık babam bayā akrabaları bile ep tuzlardı, temiz tuzlardı oni, er yerını biçakle yarar

yarar yarar oni ïce tuzlar. ondan sōra bi kasā kuyar. duru bikac gün orda, sōra ǵāri as. ōle ama iç bozulmazdi. bütün kış fasulüy biz zanedırdım pastırmasız yenmeS. er fasuĺada birer şey kuyardık pastırma. /?\ kuri fasuĺā hā o ki yenırmij burda oni yedık bastırmasız. nāpacan öle keserdik birer koyun keserdık kış‿içi. (¦) çiçek yā arife için alırdık. e yā yapardık bütün kış sāmal var te diverdım sana butima dü̱erdık, yā toplardık. o yāy erıdırdık toplārız e bu kā küpler, iki üç küp dolduruz bōle kış için bütün kış oni yerdık. /?\ butima derdık ya tātadan, butima derdık ona. ayranını gene kesık işte ayran yerdık, kesık yapardık ōle yerdık işte. ōle süt satmak yok‿idi. ne kā süt var‿ise ep idāre kış‿içi toplardık kesık yapardık kış için bile. biberli kesık bi katsa, bi kat kesık bi kat biber o biberler nası sararılar içında o kesın çok güzel olurdi. /?\ biberli kesık derdık, ōle derdık. /?\ var miydi bizım tarafta be kuyruk yāyi? ic bi̇l̤mem ben. (¦) yok‿idi öle koyunlar bizde kuyruksuz‿idi bizim koyunlar. /?\ aşūre mi? var‿idi yapardık, aşūriy yapardık. /?\ eh isteyen tutar istemeyen tutmas burdaki gibi, tutarsen tutarsın. orucu bırakmazdık orucu er sene tutardık. ama ben bu sene bıraktım o başka. astalık bıraktırdi bu sene. nāpacasınsi başka ne dïverim? /?\ e burda nice yaparlar orda da öyle. ben aşūre mi yaptım orda anca ïtiyarlar yapardı ben zati geldım üç senelık gelin burā. kucāmda çocuk var‿idi kızım te o da yok burda ya. ōle yok‿idi yaptīm. burda gene yapardık bi yerdeydik biz üç èl̤ti bi yerde bṻk èl̤ti yapardı bi yerde yapardık ama ne bilim gāri unuttum kızım be. aklımda kalmadi gāri. burda gene gelin yapar. /?\ köylerden emme bu durgutluya, durgutlidan burā aldık oni işte ne bilim göçmenlere geldi. /?\ olurdi ya er şey bak biz burda bak bayram kuşluy derdık biz bayram sabayi er şey takımıle yapardık börèk̤, kapama yapardık tepside etlen pirinç ona kapama derdık. /?\ e şey kapaklar var‿idi şey var‿idi o kuzina sobalari vardi onlarda yapardık kapakle da yapardık. burda da var onlar ya ekmek pişiriler. /?\ onlarda işte dā çok gene kapakle biS ekmek bile yapardık kapakle. /?\ saç derdık. e kızım köy köy dïşik olur diller ya. bak bi taraflıyız o fatime gene dili bizım dilımıze pek uymas. /?\ aynı köyden di̇l̤ ayri köyden onlar. onlar ayri köyden biz bi köydeniz. bizim köye gelin aldık oni ayri köyden‿idi o. ē sōra ne var diverim? /?\ bizim baklavalar işte ōle cevizle yapardık burda da yapardık öyle ya. burda yaparlar bazi şeylen ne derler kız o (¦) burda da şini oklāle yazarız. tek tek yazardık o yufkalari, solduruz, çarşaflara sererdık burda sermeyiz ama çok güzel olurdi baklavalar tèl̤ tèl̤ olurdi. /?\ unundan da. solduruduk o yufkalari. sereriz tek tek çarşaflara, yayarıS bir èv yufka angisi solar gāri oni üst üste toplārdık. önce çarşafın üstünde orda solar azacık ōle toplārdık. ama çok güzel olurdi baklavalar burda

üşenırız ōle yapmā. emen dōri tepsiye toplārız. e ne bilim gāri ōleydi ādetlerımıs. /?\ sade ceviz, ceviz bizde çok bol‿idi. bol‿idi bizde ceviz. ceviz çok vardi köyde. köyde bādèm, ceviz çok‿idi. fındık, fındık dālarda vardi ama kim gidecek dāya kimın erkiy var, bizım erkēmız yok‿idi, beş tane kız‿ıdık. nice diyim ģāri aklımda, aklıma gèḷse.

ölüm: /?\ giderdık. ondan sōra bizım cenaze gömüldü gömüldü sabayısi bi gece durdi mi sabayısi giderdık. okunuk su gütürüdük, orda duꞡacāz yapardık, gelırdık. ē ōleydi ādetımız, nāpacasın. /?\ biz de bırakardık oni öyle ama kazani kapaklamak bi̇ḷmem te ōle ışık bırakardık o ikandıy yerde. bütün gece durudu o ışık şeyde yerınde. cenāzesi, cenāze gene yatırseydi gece İambıy iç söndürmezdık büttün gece tā o gaz bitesiye kadar yanardı. gündüz de yanardı o gāri bitesiye kā yanardı adetımız ōleydi işte nāpacasın.

türkiyeye göç: /?\ olmaz mı be kızım bē er şeyi yok‿ettık. var‿ike yoksuzluk çektık zor gèḷdi ama nābacasın. bizım var‿idi annemın kıS kardaşi şeyde bucada, eskiden gèḷmiş. gèḷmiş malını satmā. dönmiş bōle köy altına dönmiş, bakmiş. demişler, ne baktın köye dūri. baktım demij bucāle velüs nası. geçırmişler oni. ama dermiş siz de ele gelecesınız dermiş. otuz yıl durun dermiş, kırk yıl durun dermiş ele gelecesın te sayı da baksana ne bilim nası şey. bi̇ḷmiş eraİde. ilk gèḷdık şeye biz trakyā, kaynārca var‿idi orda beki duymişınızdır, kaynārcā geldık. bizım var‿idi alalar orda onlar çekti bize te ōle. başkaları akrabalar çekerdi beri gelemezdi istekle gelırdık, ōle ki emen dōri bildīne gelemezdın. ūle gèḷdık işte orā kaynarcā gèḷdık. ordan sōra burā gèḷdık gene. ama kızdilar bize orda niçin gèḷdık diye. /?\ orda oturalımmiş, şeyde kaynārcada oturalımmiş. oranın gene işini bēnmedık. çapalari çok aꞡur‿idi kızım. o çapıy ep çapalārke demirle kazīrlar topraklari çok sert. ondan zorumuza gitti bizım burā gèḷdık. burda da var‿idi bizım akrabalar burā gèḷdık. eh işte çalıştık çabaladık gāri. /?\ pirinç, günçiçē ekerdiler, boyday ekerdiler er şey ekerdiler onlar da bizım taraf gibi emen orasi da. /?\ yā böle demir parçesi çapale çapa yapa yapa tutar o çapı demirle kazīlar onlari çok fena toprak. bizım topraklar gibi di̇ḷ işte çeşit topraklar.

karışık konuşma: /?\ pirinc biz ekmezdık orda bizım köyde ekmezdık bu ayri bi köy var‿idi o ekerdi benım kıskardaşı bile o köye gitti. o köyde ekerdiler orda ısıcak su da var‿idi, amamlar var‿idi o köyde. /?\ giderdık tābi nasıl abam gitti orā giderdık ara sıra giderdık. çok güzèḷ ısıcak su. /?\ yapmazdık bi̇ḷmem oni. orda o ısıcak suda böle toprak yıyili aşadan su ısıcak su gider. çok erken fidan çikarıdılar. fidan etıştırıler bibber fidani, domat fidani etıştırıler erken. /?\ yapardık ya yapardık ama

biber suyuni bi̇̀l̩mem yapar mıydık iç tōs alırdık ya. toz biber, kullanırdık toz biber
100 bi̇̀l̩mem yapar mıydık gāri bi şey aklımda kalmadi kızım. /?\ yōk be beş kız‿idık biz. kendi kızım burda evlendi o. /?\ ā olmaz mi asta oldum çak. burda verdık oni. /?\ dūn buranın dūnleri oldi oranın dūnünü yapamayız ǵāri. buranın dūnleri oldi gèl̩diler istediler, verdık bi sene durdi lişanli aldılar sōra aydi dūn buranın dūnleri oldu.

M3.3/3

Beytullah Yılmaz / 79 yaşında. / Veleüs-Strumisa doğumlu / Okuma yazmayı kendi kendine öğrenmiş. / 1956'da Ahmetli'ye yerleşmişler.

karışık konuşma: /?\ beytulla yılmas. /?\ şimdi yetmiş sekiz yetmij dokuza gircim yārın. /?\ makedonya, veleüs köyünde sturmica kazası. /?\ burasi ġavur da var türk te var yalnız bizım mālemız ayri, türk mālesi ayri ġavur mālesi ayri. bizım çeşmemıze gelemezdi. (¦) türk mālesinde çeşmeye suyumuz vardı erkez orā suya gelir ġavurlar gelemez orā. kızlar geliǰü ġavur kızları ama ġavur delikanlilari gelemez kovalārdık önce, nāpçak bizim yanımıza. /?\ arnavutta var, boşnak var, bulgar var, yunan var, yunan da var. /?\ üç yüz‿āne fiĺan vardi yüz‿ane türḳ iki yüz‿ane de ġavur vardi. yunan ġavuru veya bulgar ġavuru ekseri. /?\ şindi bizde pek arnaʊt yoktu bizim o sturmicada onlar üsküp tarafında priştina, debre oralarda onlar. bizim orda pek yok, yerli arnaʊt pek yoktu. onlar da inşātçı ep inşāta geliyolardı bizim oraya inşāt yapmā. gurbetçi adamlar onlar. onlar yuguslavyanın bütün er tarafında var arnaʊtlar. onlar ekseri sanātḱardır, efendim inşātlarda bȭle elvacı, bozacı ep onlar. onları derim nereyi girsen emen yugoslavyada bi dükana tatli dükanı mākak arnaʊttur. öle sanātḱar ep onlar. /?\ türk köyleri var tabi canım söyliyim mi? türk köyleri bize biras uzaktı bȭle karşı gelirdi. (¦) yakınlar vardı, dobraşin vardı, yenimāle, çanaklı, ilovitsa, şuşitsa bȭle türk köyleri. veleüs velüsa ġavurca diyolar. /?\ velüsa köyün adi işte ġavurca konmuşti. /?\ bilirim ī bilirdim ta geldim artık unuttuk fazla bilemem. orda askerlık yaptık, yugoslavyada novisāt, sırbiya. /?\ kaç yıl iki yıldi benım askerlīm o zaman marşal tito vardi. bir bāj geldi bize, erkeze dil yani bizim ȭle bi bölgē, alti ay kazandık on sekiz ay yaptık askerlık. /?\ şindi benım anım öldü, oldu on iki sene. benım anım dā eskiden gelmiş, bilmes burda dōmuş o. burda urganlı kasabasi var orda dōmuş o bilmiyo oralarını. babaları ordan eskiden gelmiş otuz sekiz yıllarında filan gelmiş o bilmiyo. /?\ bis èl̤li altida geldik, bütün millet göçtü zate. hepsi çikti hiç kalmadı. /?\ kānun çok kuvetli kānunları var ġavurun titonun. ānadın? askerde bi tane bȭle vuramas sana bi tiske bȭle yapamas anadın mı o kadar. sōra disiplin var çok disiplin. orda bȭle tererüs olsun a o tererisun bütün viĺāyetını yakar tople bȭle, bomba atar. sen nāpıyon? ükümata karşı gelecesin ā imḱan yok ȭle kānun var orda. /?\ türkiyē geldīmde işte yirmi beş yirmi altı yaşlarında var‿idim. /?\ gitmedım. gittim orda bi köyde kurs açtilar o da onların ġavurce mesela yugoslavce harfleri sōra onlari ȭrendım ben sōra aḷfabeyi de ȭrendım kendi kendime. /?\ okūrum

okurum. /?\ pazarcılık yapıyodum burda zebze satıyodum pazarda. biz zulümden kaçmadık zulüm yoktu orda neden kaçtık anlatim size. bin dokuz yüz èl̦li yılına kadar türklē askere gidersün kazanlari ayri türk kazanı ayri ġavurların ayri. ēfendim èl̦li üçte em koparatif oldu orasi komanis ilan oldu malını mülkünü (…). bi da kazani birleştırdi yani afedersin domuz. bizım sebep bütün bundan kaçmamız ordan yokse yaşamaktan dīl. gidiyodun askere tamam sōra orda kantin mantin yok paran var da yēsin yōk ki çikamasın. ne verecek onu yēcesin domuz yiyemiyosun ama yemek yapıyo yāyından. yāyından yemek yapar nābacan. ep bōle yāni yaşadık on sekiz ay ama ani gel de bana sor, vallāyi ōle. duru muyum orda ben duramayıs mecbur sökūldük. menderez de yolları açtı o zaman alla rāmet eylesin kimse kalmadi. /?\ yolculuk trenle geldik şindi bizim orda tren yok bizim sturmicada ordan otobuzle mirahçe diye, mirahçe, mirahçe bi istasyon var üsküpten tren geliyo bōle biz orā girdık otobuzle ordan bindik selaniye geldik. selanikten de istanbula. mācıranede kaldık on gün. sōra burā dōru burda dayımız vardi bizim. /?\ tabi çünki, şindi şōle zati kendi başına gelemiyosun ordan sen burdan istek yapıyo. dayım vardı burda o istek yaptı ōlelikle biz dōri burā geldik. /?\ kirada oturdum yedi sekiz sene kirada oturduk işte sōra bu evcēzi yaptık işte. /?\ bizim köylülerle geldik biz burā kendi köylülerımız vardi ep beraber geldik. misafiranede on gün filan kaldık ordan sōra eşālari aldık vagonlardan dōri kamyon tuttuk āmetliye geçtık. kirada sekiz yıl oturdum kirada. (¦) /?\ hic bilmiyom, bilmiyom onu. e tabi genelde burdan gidilme başka nerden olacak. var tabi ġavur işkence yapıyodu o zaman. (¦) sen türksün er yerde boynun aşā ġavurlar kalabalık onlar türk te boynu aşā ep korkuyos bi savaş olsa emen gelir ġavur bārı ordan eskiden evini alacam şu kadar sarı lira verecem diyo. ōle ġavur içine yaşamak zor. onun‿içi kaçtık çāre yoktu. mecbur kaldık yani mal mülk bakmadık. zate tarlamıs para yapmadı ki erkes satıyo. e ükümat ta vermiyo üzerinde icbi tapulu malın olmācak ōle sana paşaport veriyo. yok pāsına ver gitsin işte ōle oldu.

kökeni: /?\ şöyle oluyo meseĺā bu semt bōle turgutluya kā bu yaka bōle çitak deniyo bōle karşı tarafları yörūḳ, yörük köyleri ep dālarda. /?\ vardar bize bayā uzak, iki sāt otobüsle vardara gitmek. /?\ türk ama ōle demek ki süĺāleden geliyo dālardan gelme ekseri bunlar, ekseri dālardan gelen onlar yörük deniyo. bize çitak. bayraktar ne dedi? /?\ anlamını bilemem karşı köye bōle yörük de ōle denilir. /?\ yörük onlar işte ben dedīm köyler işte onlar. benım ablam ordaydı evli. urganlıda öldü işte o ablam.

çanaklı baya bize uzak yani bizim köyden. bizim köy meseĺā bo̅le gökkaya gibiyse onlar ne diyim ē çobanisa gibi uzak yani.

M3.4/1

Esma Dinçer / 70 yaşında. / Şuşitsa-Strumisa doğumlu / İlkokul. / 1956'da Urganlı'ya yerleşmişler.

karışık konuşmalar: /?\ esma dinçer. /?\ ben yetmişe gircem yılbaşında. (¦) ufaktan gèļdık ya annemiz de emen öldü. biz altı sene kız yaşadık orda evlendık on dört yaşında yirmi yaşında evlendık. onun için iç öyle şeyleri konuşamadık. anca ovā gidiyoduk geliyoduk bütün gün yȭmiyedeyiz her gün. yāmur dökse bile biz ovā gideriz pamuk toplamā neyse zamanında üzüm kesmek‿imiş, tütün kırmak‿imiş ep gidiyoduk yȭmiyē. matordan indık evlendık başka yok. /?\ köyümüz güzeldi. taş evlermızdi, taş evlermız, yeşillık, yemişlermız, ĭdelerımız her şelēmız vardi evımıze erikler ne ararsan var. koyunlarımız vardı, dombaylarımız vardı èļli atmış tene beki dombay vardı. bizım avlu alırdı yani üç dölüm beki avlumuz vardı. inekleri sārız, dombayları sārdık onun sütlerni mandırā veridik, mandıra vardı orda oray yollardık, kimisi kendimize kazanlarda kaynadı yūrt yapardık. üç tene butima dört tene butima dȭyoduk. butima āçtan olur görü müsün köylerde? onlardan oturaklara koyuyoduk ufacıktık ya oturā koyuyoduk bȭle üç tene üst üste butima dȩrdik. o bi tene ben bi tene dört tene butima dȩriz er gün. mecbur onlar annemler ovada. onlar gelesiye kā biz o işleri bitırcez. köylü ye ben çobandım, koyunlarımı otarıydık. koyunlari ben sādım, ayvanları abimler sārdı, annemler abamlar sārdı ama ben koyunları kendım sārdım. davarlar çünkü benim. /?\ avlu aynı avlu, ayat. ayaT bu. /?\ ayır şini bu ayat balkon gibi yok ayat aynı burası. yukarsı sofa eger varsa sofa derdık tātalardan varsa iki katlise bizim sofalarımız vardı altında ayat bȭle pekmez kaynadırdık, kuyular gibi açıyoduk, tavaları koymā yedi, sekiz tane tava petmez kaynadırdık orda. toprak yani biton yok hicbi tarafta biton yok. tek cadde vardı ana cadde o biton vardı. /?\ sofa derdık, ev derdık, anay derdık işte. /?\ işte şini altlı üstlü ev oldu mu anay derdık. yüksek eve anay denılır orda. /?\ burda evlendik ikimizde. /?\ gittim dört sene ben de ȭretmenler evlerimizde oturuydu onlara bi gözünü veriyoduk. orda satın bi şey yok her şey kendinden te gaz yā pazardan alırdık dā bi şey yok tuS başka her şey kendi tarlamızdan çıkarıdık, yaptırıdık onları yerdık yani öyle şey yok. ȭretmenımız vardı nerden yemek alcak, nerden ekmek alcak annem sabali nası bize sofra kurardı onu da çārıdık anaydan indiridik onu aşā bizim soframızda o da bizımle ekmek yerdi. bi erkek ȭretmen üç sene durdu birisi iki sene durdu kız ȭretmen bi sene bile duramadı

oni bırakmadı olanlar çok güzeldi kendisi kaçtı bizim memleketten. seyimdi adi ama ne kadar güzel kızdı. onu bırakmadılar bizim köyde kaçtı.

renk ve çiçek adları: /?\ kahverengi. /?\ e şifon bu ipek, yeşil /?\ mavi, kahverengi, beyaz aynı renkler. /?\ onlar pembe, beyaz, kırmızı işte. /?\ vallā kimisi vardı kimisi yoktu. feslēn vardı, karanfil vardı her şey vardı yani orda da çiçek çok olurdu yıldız çiçekleri, simiz otları vardı, şeylē vardı kıyametti ovada. çiçeklerimiz ōle karanfil dā çok kullanırdık. karanfilleri sıralardık bōle kovalarle darıştan aşā. /?\ işte yani ayadın üstünü derdik ya anay, hanaydan bōle tātalar kuyardık, karanfilleri sıralardık onun üstüne yukarda dursun karanfiller dā ī. /?\ hı hı daraça.

karışık konuşma: /?\ komşicilık oynardık, tenekilerde fasile kaynadırdık. ne anlattırayım sana her şeyler yapıyoduk ufaklık ama epımız aynı akran kızlar. bōle bi yüksek yerde eşerdik eşerdik bōle ocak gibi koyardık bi şeyler orda şeyde kavuruduk orda suvanını kavuruduk şeyini yemek yapardık kendımıze. ōlen zamani herkeS oturudu yerdi ġari kendi yemēni birbirimize veridik arkadaşlar, oynardık. bi de kar yādıne kayık yapardık ordan aşā, yüksek yerlerden aşā. altımızda şeyler vardı oturaklar, onlarla iple koyardık önlēne veridik orda şeyden aşā. kimın evi yüksek ise ordan aşā kayardık. başka nōlcak çucük anca kışı tütün yapardık. tütün bizim orda bōle yok emen ballelerle satılsın. sokardık çukur içine onları tavlanırdı ondan sō çıkardıktan sō sofraların üstünde ep ayri ayri yapardık onları. onları tekrar balya yaparlar ondan sō satışa giderdi tütünler. bütün kış orda mābet ne diverem sana çeşit şeyler oku çeşit şeyler yap yani. /?\ yok ne çay ne kola. orda dālardan īlamur çuvalle, koca çaydanlıklar sobanın üstüne orda kaynār iç ne kadar istersen iç, parasız. ya burda ġurabiyeler şeyler yapıyolar ya er şey aynı orda da. pekmez kaynadıp pekmezden ġurabiye yapardık. /?\ e nası ġurabiye nası yaparsın şini burda şekerden orda gene pekmezden yapıyoduk. dök onun içine pekmezini. /?\ soda yemek sodası, başka yumurta kırarsan kır ama pekmez şeker niyetine pekmez olcak. ōle yapıyoduk, üstüne susam atıyoduk. /?\ yapardık, dālara giderdık onları dālarda dere vardı bōle bizım köyün içinden geçiyodu dere onları bakırle kaynadırdık külle. ondan sōra giderdık orda yıkamā bi sāt onu ovardık orda yıkārdık çeşit çeşit kaç kere sayılmaz onu ne yıkardık. ondan sōra getirince gene ateşe koyardık gene īcene pişer ondan sōra yerdık. kimisi tūmle, tūmle dǖersin susam, darı onları tūm bōle avanda döüyoduk onlarle karıştırıdık darıyı. şeker de isteyen şeker, afyon isteyen afyon aynı ekmek gibi yapıyoduk onları bōle yumruk yumruk kim ister ōle yerdi. cevizlerimiz vardı ceviS toplamā gidiyoduk. kışın yērdık otururke çok şeyler. kabak kaynadır

kuzineler burda, burda kuzine dēler orda işpot /?\ hı göçmen sobası orda bak adı da göçmen zati onları patatiz dolduruyduk, onlarda kabak onları dolduruduk orda piştini çıkarıdık ekmekler bi karış öle şey gibi olurdu. /?\ tātadan lēnler yapıyoduk ekmek lēnleri gibi onlarda ekmek yūruyduk. /?\ tekne, ekmek teknesi. orda beklerdi sōra devirıdık şēlere ne dēler tepsilere. /?\ ponisaya dökerdik onu ondan sōra yaydırıdım bo̅le üstüne darı unu atardık, ellerimize bo̅le yapardık ondan saç kızdını onun üstüne emen kapadırdık. /?\ kasnā da var kenarda. örterdik atardık sōra küllēni şeylēni epsini korlānı ayarlardık. /?\ aşevinde, mıtfakta. ocak yanar orda burda sererler asır, kilim yok binde bir evde hepimiz asır. /?\ çerge. /?\ sererdik orda, ondan sōra sofra peşkirini ser, er şeyin orda ekmēn bo̅le şēler vardı tahtalarle yer aynı buranın vitrinleri gibi ekmekleri sıralardık dolduruduk orā, ekmek ordan al ye. kuru fasilla çömlekte. ocān bo̅le yan tarafına sokardık üstünde kaynatmıyoduk, yan tarafta odunlar yanar bo̅le içerde ocān içinde yan taraftan çömlē sokarsın onunle kaynar. ondan sōra çıkarısın çömlekten burda güveç orda çömlek uzun kapaklı. /?\ tahta divan yoktu te orda bi pösteki ayvanlardan ne çıkarılar ya onları yıkıyoduk güzelcene bo̅le sıralardık beş altı tene. kim oturu alır altına bi tene oturu minder minder yok. o̅le yapardık. /?\ ani pamuk büle iki parmak kadar doldurular pamuk basmalara böyle yaparlardı uzun iki tene yastī dayarlar yan tarafa otursun yani misafirler diyi. ama bo̅le her güne yok bayramdan bayrama bèḷli günlerde. /?\ onların yerleri var yüklük tahtalı içini bo̅le iki kat altında kırīn dökū̅n oluyo üstüne yatakların oluyo sarıyolar sōra orda zati tātadan yatakların görünmüyo. minderlēni, yastıklānı, yorganlānı epsini orā yıvardın düşekleri. /?\ elde teknede. tabi koca kazanlar kurulur ateşte ondan sōra yıka çamaşırını ser koca tellerde kurur kalıplarsın. /?\ sabunle, soda var. orda yok tursil mursil yok orda soda. /?\ ben yardım ederdım, ayır biz annemler yapar da biz yapmadık sabun. annemler kazanlarle yapıyodu ama biz yapmadık. çok küçük geldık ordan zati. o̅le işler ǵāri bizi vermediler. /?\ üzümlerden çeyneriz onu üzümlerin şırasından yapıyoduk. /?\ ō bitonlar var yapardık şey kota midır ne dēler bo̅le insan boyunca yapardık onu ġurnasını da bu yandan salardık şeye bitonun altına bo̅le tekne kuyardık tekneden alırız şıraları kazanlara süzdürüydük. ondan sōra petmeS kaynadırdık toprak atardık kıstılır ondan sōra. bi de kamıştan bal gibi yapardık onu kamış şekeri sarı altın gibi bal yapardık ona da. o da gün balı mı ne dēler şeker kamışından. öyle aynı kargı gibi onlardan ama onun lezzeti başka oluyo aynı bal gibi oluyo. /?\ riçel olmaz mi ayvadan olsun er şeyden üzümden olsun var kabaktan yapardık çeşit çeşit şey incir, yemiş hep pekmeS kaynarke o kara yemişleri

atardık içine ne kadar güzel kokulu kokulu. pekmezin içine ya karı yemişlēmiz vardı yumruk gibi hep içine tavaların içine atardık ep onları pekmez tavalarım bile var dā burda. /?\ mayalārdık bakırlarda, örterdık emen avluda. onlar oldu mu emen içeri. ondan sōra sabāli kalkınce doldur bakırdan şiye butimaya acık su da katarsık dō̄ alla dō̄ yāyını yukarı çıkardı mı toplardık yāyını. ayranını bakıra gene ocā, zincirle asılı koca bakır onu kesik yapardık. kesikleri satardık yinikō̄ vardı orā giderdık. aynı burdaki gibi yeniköy vardı bizde de yakın orā kesık satmā giderdık, yumurta satmā ta'vūk dolu èḷli altmış tene yuva var bō̄le safi yumurta dolu tavuk. /?\ yaparsık gelırsık ama biz onları ǵāri unutmā başladık. o kadar dil aynısını burda da konuşuyoz. o kadan dil de yani yakınlaşır. onlar aynı buranın gibi dili konuşuyo kaynalar falan biz konuşamazdık onlar gibi ondan bize göçmen dā çok dēlerdi. hani bèḷli olur konuşmamızdan. /?\ derdık. işte burdakinler yapıyoruz dēler biz gene yaparız, yaparsık, gidersık, gelırsık, sen gidicin mi, o gelicin mi işte ō̄le yani dā göçmendik orda burda dā biraz dīşti.

M3.4/2

Kıymet Dinçer / 71 yaşında. / Şuşitsa-Strumisa doğumlu / İlkokul. / 1956'da Urganlı'ya yerleşmişler.

türkiyeye göç: şi bak peşin nerden alacim oni sorun. dödüm yeri söradan başka ne konuşçayız ondan söra benım sesimi alırsınız orā. ama sırasını bulamācim ya döri söyleyim bak sana. almadan şini peşin dödümuz yer tamam şeyli köylüyüz, sturmicadır şeyımız. /?\ şuşisa. /?\ tu̇rk̤. (¦) iç karışırsan sen ben konuşamam o zaman. bak sırasınle yāni yapalım onun içim sana söylērim. ben şeyli şini bizım ḱādımıza yazıyo sturmica dömli, göçmen yazıyo. nufus dayresine ȫle çikti. köyümüz şuşisa orda dömişık. on dört, on beş yaşına gelince üc dȫt sene durduk işte bṻdük biraz koletif oldi. mallari aldilar biz gāri koletif aldi mallari biz dedık türkiyē bi açılmiş yol türkiyē gelelım. /?\ èl̤li alti, yolumus èl̤li altida ordan geldık işte nufus dayresini gittik kaç ay söra orda kayıtlandık böyle. /?\ döri burā urganlıya. istanbula geldık gevgeliye peşin gevgeli çıktık ordan gevgeliden istanbula gèl̤dık, istanbuldan döri urganlıyı gèl̤dık. /?\ kaldık on sekiz, on sekiz gün kaldık şeyde mācıranede kaldık. mācıranın adını bile bilırdım ya zeytinburnu mu nedır işte ȫle bi yerde kaldık gāliba. radyo bile işte üç dört tane vardi köyümüze, radyo bile yoktu köyümüze orda. bizım dūdümuz yerde yoktu. yüksek ev beş, alti taneydi yoktu yani yüksek ev bile yok iki katli ev yok. tek kat evler bizim de iki katlimiş. biz de gāri bubam malımız mülkümüz var bubamları yirmi sekiz yaşına ǵavurlar öldürür. onları anlatayım mi? rumelı şeyini anlatayım mi size? bunlari urunce mal mülk var ama ben zāti o anasının karnında kalmiş ufak, 'karnında kalmiş üç ay söra dömiş ben iki yaşına, iki buçuk yokum, en bṻmüz beş yaşınaymiş. mali o bu 'işlemiş. e̤er verise bize bir şey çuval boyday getırır getırmese o da yok. yani mal çok, perişan olmuşuk. biraz bṻnce kardeşlerımız on, on beş yaşına çifti alınce elıne iki, üç sene çalıştık ō koletiv geldi. koletiv gelınce mali mülki aldi, bi şey bize bırakmadi. yedi dönüm yer bırakti. yedi dönümle biz de idāre olamayıs. burdan da türkiyeden aber geliyo der ki yollar açılıcak türkiyē gitmek için. anam da der ki ben der mal mülk istemem sizin sālīnızi istiyom der, beni dinlerseniz evĺatlarım en bṻ işte on, on beş, yirmi yaşına gāri gèl̤miş. o zamanlar der gāri buni, gelcez yāni burā göççez. o da der paşoport için akrabalarımız var burda yirmi sene evel gèl̤miş ona bi adrez bular, bir şey gidiyo o bize paşaport yapar gönderı bize. orda işte bȫle oldi işımız. /?\ ayır, durgutludaydı. bizden evel gelen. evel gelenler öldü şindi çocükleri durur. çocükleri gördüm geçen

gün çocu̱nü gördüm gā çok sevındım, dayımız vardi, akraba dayımız işti bo̱le oldu. mācır olarak orā gitmedık. burda bizım dönürümüz üç sene evel bizden geldi biz onun evıne yerleştık kırk gün durduk. sō işte arsada kuyduk bi çadır oturduk sōra ev yaptık bo̱le oldu işımız. /?\ vallā karışık ama dā çok bizım o māle saribey yolunda olan epsi şuşisa. /?\ göçmen mālesi adi saribey yolu. /?\ toplu yaşıyo ama bilenler hepsi öldü, genç züriyet kaldi, yaşlılar epsi öldü. yani bunu da size düveren kim gāri gülten mi, yāya enişte mi o gāri anlatmiş. abimler vardi dā güzel bilırdi ama onlar da öldi ikisi de. başka bi şey ne istersin söyleyim sana. (¦) /?\ otuz āne türk vardi, yedi āne çingene vardi, üç yüz ane ǵavur var‿idi köyümüze. ǵavur çoktu işte urmuşlar onlari bubamları kalmişık o̱le. bizım az oldūmuz için karar vermişler burā gelmē. biz de ufaktık işte bi şeye de karşı çıkmadık mal mülk orda kaldi, geldık burā. /?\ iç içe yememıze de konşiyiz onların bayramda tutardık ellēni mübareklerdik bayram içisiti bayram derdık. onlar bize akraba olarak gibi gelırler, bayramın mübarek olsun da der. ic bi yaramazlık bizde yok ama onun bu̱kleri o yaramaz insanlar kimse öldüren zenginleri orda öldürüler, tutālar camiya kuyālar namazdan çikanı öldürmüşler. biz dā ufak bebek dā ben, o da karnındaymış anamın o günler geçmiş yani. bubamları da yirmi sekiz yaşına öldürmüşler gencecik dā amicamı almışlar askerden getırmişler dip konşimız ocanın çocükleri iki tane nişanli vurmuşlar yeni bina atmışlar yakmışlar onlari. te bunlari görünce annemler ordan yani sūduk. aynı o rumelın filimiydi bizım yani beki de onu çektiler ama bizım adımız yok yāni. onu beki çektiler bilemem.

karışık konuşma: /?\ türkçe bilen türkçe konuşurdilar, bi̱l̤meyen benim arkadaşım vardi zorkep, onunle türki bile yapardım, arkadaşım vardi. çok konuştum orda ama birazcık şini çok az bilırım, unuttum. okudum dört sene okul okudum 'beşinci senede burā ge̱l̤dık zāte. /?\ tu̱rk̤. /?\ var, bi derse ǵavur giri nası burda var ingilisçe, ha onlar bi derse ǵavur giriyo anlatır sana. onu da zāten ǵavurca bilırız o dersi da birinci olurdum ani kafan çalışırse, çalışmase olmasın. /?\ çingeneler ayni bizım gibi onlar bi yerde oturuduk. çingeneler zati bizım evımıze iki sene yatmiş kākmiş, alt katta üst katta biz yetim kalmişık beklemişler. çingeneler o kadar i̱di. sırtmaç, bizim ayvanlarımızi güdüri otarır getırı eve, çok i̱di. çingene o̱le dedın çingene bo̱le torba takıp di̱l, yēli çingeneleri bunlar. /?\ evet, yerli çingene. oni çok oş tutardık onun kızı var‿idi benım arkadaşım, onun arkadaşi bi yatakta yatīdık. onlar fakirdi bizım varlīmız varmış. ordan keserız bi şeycik verıdık. onlara gütürüdük sofralāna bakārım arkadaşım ya ne yēcekler ki? kıj günü iki tane büber bile bulamas kuru büber, oni bile yok. ben eve gelınce her gün ona bir çömlek derdık orda ayran, içine bi top yā,

dibıne yūrt kuyarım gütürürüm orā. her allahın günü fakirler çok, bi şeyleri yok. tek damda oturular. kuyālar çadırı dam bi tarafında bi yandan ocak yakālar orda oturular ōle çingeneler de yanımıza. çok ī̇dilar yalnız. öldiler, öldi kocakari annem gömdü mezarına paraları yok gömmē. allā rāmet‿eylesin annem verdi para gömdük onları. e geri kalan genç benım arkadaşım vardi, benden būk iki yaş o gene sōra evlenmiş. burdan misāfir gitti abim, görüşmüşler çok memnun olmuşlar. bütün ġavurlar bizım içi ālarmiş, bereket gitti türkiyē niye gitti bu türkler bizım nafakamız gitti türkiyē, biz burda açız. fakirlık çökmiş, evler pis olmiş, otlar yürümiş ev boyi. e mal var mu̇l̇k var ama gelişet yok, bakım yok, bilgi yok. sōra bu motorlar yoktu o zaman. kamyon aftada bi kere geçiyo caddeden çak. bi sāt yoldan geçer gideceksen bi sāt yola gitçen nerē asker mi gicekler nāpacaklar ōle. hep eşekle, yayan gicen. dört sāt kasaba dedīmız, sturmica dedīmız bu. dört sāt bizden öteye yayan giderız. novaselos o da bi köy orā da pazara kesık satmā giderdık sizler gibi. siz nası şini āmetliye biz de ōle yapardık yani. gücenme ama ben yani bildıklerımi ne geçmiş baş oni söyledım. /?\ ē aklımda yok duysam söylērım. /?\ konuşur bilen konuşur bilmeyen dobrodoyde der, dobranayde der ġavurce bana. ben de dobrodoyde dobranayde. oj gèl̇dın der, güle güle dērım. ama bilen ġavurcez bilmeyenler buni derdi bana. übürsi der nāparsın sen kızım der, ya suya giderdık benım sıram çocūm var ufak bana sırani verı misın? kaynaktan su alırdık öle çeşme meşme yoktu bizim zamanda sōra geldi er şey oldu da yerden kaynān sudan bana sıra verı misın çocūm ufak. ben ufaktım verīm sırami işte bōle ġavurlarle ī̇ anlaştık ama yapılmış önden onlar ayrı. bizim yaşantımıza tito gelince kimse bōle dī̇medi bizlere. önden sırp gèl̇miş, germen gèl̇miş, bugar geçmiş bunların o karışıklıkta bubamları vurular. /?\ aą oni bilemem. şop var dādan dālılara sattık evleri o bizım yerliler zati malımızi almadi, para veremezler bize. şoplar aldi evımızi, mallarımızi birasçık sattık kalan kaldi orda. /?\ yürük nası burda öyle yürük gibi şoplar yürūn bir şiyi /?\ dāda yaşıyolar ama çok gelırler köyümüze nası burda pazar olur, varlık var yani önden bu kā yoktu da şindi dā güzèl̇ şeyir gibi oldu. önden gèl̇dīmıze bōle dildi. ben kaç sene oldi esma geleli? èl̇li altidan èl̇li beş sene mi oldu ne kadar oldu geleli? bilmem kaç sene oldu geleli bu kadar şe yörenek yoktu bu kadar şey yoktu şini dī̇şti, çok güzel oldi burasi da. /?\ ayīr, şini gütürcem sizi o mālē. ben göçmen mālesindeyim burā gelin olarak geldim. /?\ köyümüzün insani da var dī̇şik yerden onlar öldi, sattilar. kırlılar geldi, kürtler geldi yani karışti o māle. o mālede yani bütūn bizım köyün insanıydi, karşılıkli ama şindi dī̇l, şindi dī̇şti insanlar. başka ne istersın söylēyim sana bitti mi? /?\ kıymet dinçer. /?\ şini yetmij bir

yaşınayım. yılbaşında mi martta mi gircem yetmiş ikiye, ā yaşım o kadar. /?\ radova var, ustuka var, vasilova var, dabila var, sturmica var işte dört köyden sōra caddeden gittım peşin bu sekirnèḳ, dabile, vasilova, dabile, turnova, turnova, sturmica dört köy beşincide şey gelır durgutli gibin kasaba geliyo bize. bu tarafta radova, ustuka, ülivisa bu tarafta gene bu caddeden ötekileri saydım nereyi gider pazara giderdık. bu tarafta da ustuka, radova, ülivasa, kukriş, struka. /?\ yok, sāde yok türk köyü yok imḱāni yok görmedım. ben burā kā gittım zati burā gelınce gördüm dişarisını. orda köyden dişi çıkmıyoduk. /?\ ova köyümüs yalnıs git gide git gide dā da insanlar var. bōle yukari git māle gitmedık köy aşā tarlalara dālarda da evler var yakın yani. emen birasçık gittın mi bu şey kadar yok aramız oh cadde ne var şeye giderdık o sizın tarlalara o kadar aramız yok yani çok yakın. gediz çayi kadar yok aramız dā yakın. yayan giderdık gelırdık. şoplar getırıdi odun satardi biz alırdık yani o kadar yakın. /?\ biz şop bilırız yürük mürük bilmiyom. türk yok dāda bizden yok, hep ġavur. domuz doli ortalık yollar domuz dolu. ep koruna koruna gezerdık ic dişa çıkmazdık domuzlardan. bi tane de dı̀l̤ on tane yirmi tane domuz var bi evde. çıkamazdık yola yani serbes, hep koruna koruna gezerdik. diyecek bize aklımız gider biz o kadar tiksiniriz domuzdan ki biz ōle şetmişık anlatamam. ġavur köyi deyince bize müslüman olana yanlıj bi şey gelır. ha dīdi orda kır o testiy getırme eve bōleyiz yani biz. o kadar dīnimize düşkündük orda. /?\ o yenimāle tarafi yörük işte onlar. (¦) kuruşatımız ne oldūnu bilmiyoz ki biz. bize anlatmadilar ki siz çitaksınız siz şusunuz ya busunuz. burda yūren çitak. nerdensın çitak adi yā yürük adi onlari burda duyduk yani. ordan memlekete bu bilgi yoktu. (¦)

akrabalık adları: /?\ teze, dīl tete, teze. /?\ dayı. /?\ ala, amca. /?\ görümcem. /?\ kayın. /?\ orda yenge derdık. /?\ yok yok, işte o taraf kıSçeler dēlerdi o radovişlar der onlar kıSçeler biz kızım neyse kızım derdık demiyos kışçeler. priştinalar o şeyler o tarafın insanı ōle kışçeler onlar öle dēler, biz demiyoz ōle. çitak ondanız. /?\ dīl onlar dālarda işte onlar der kışçeler ani oldu o filimler ya onların dili işte ep dā bi dīşik konuşuyolar. ben ne kadar konuşsam o dile çevıremem kendımi yani çitak oldūm bundan belli. dā gideyim dūne sen göçmen misin dēler bana bu yüzden dı̀l̤den beni biliyolar. ben yerlice konuşamam. nasılse orda dilım gene burda da ōle. çitakım ben.

organ adları: /?\ arka dēler, sırtın dēler. /?\ dirsèḳ, bilèḳ, el. /?\ el ya avuç içi dērız, el dērıS elın içinde ne var derdık. /?\ burasi ayak, diS kapā, diS, bu da bacak. /?\ bize ōle bacām ārdi, bacām uyuştu ōle derdık kalça yok burda duydum kalça. /?\ hı hı karnım ārı, göbēm ārı dēler. /?\ yok karnım ārı derdık biz çıtakız işte ya karnım ārı

ōle derdık. yürēm ārı, göbēm kaçtı dēler, karnım ārı dēler yani biS ōle demiyoduk işte bōledır benım dedīm gibi biS karnım ārı, göbēm kaçmiş eralda, göbēmi baksana derdi kocakarıların ilaç doktor yoktu ya. ē bakar ki göbēn kaçmıj der, ya su içmişin ya yorulmuşun yorgun su içmişin ōle dēlerdi. başka bi şey demiyolardı. doktora gitmek yok doktor yoktu yāni. doktor olsa gidecektık eralda yoktu.

karışık konuşma: /?\ mācır, ordan şēden mācır. anne tarafım mācır olmiş gelmişler şeye kadar seĺānē kadar gene geri dönmüşler. anam dayının omuzlarında gèļmiş ufakmış onu anlatti beş yaşınaymış omuzlānda taşımiş onu geri dönmüşler sō tekrardan. kendi babam hiç onlar köyden çikmamişlar, yerli. anem tarafi seĺānike gelırler tekrar ordan geri dönēler gene aynı evıne yerleşir satmamişlar ya bırakıp gelmişler ya onlar tekrar geri gelır tekrardan ev kurarlar işte yaşarlar. ā bubam tarafı yerli iç onlar yerinden kıpırdamamiş. kākmamişlar ġavurdan kaçmamişlar o zaman. sōra olan olmuş yani bu tarafta. /?\ ġavura gitmek yok, çingenē de gitmek yok yalnıS yürüklere gidēlerdi. yürükten alırdık yürüklere gidēlerdi. bi tene çingene kızi kaçti oni da geri aldilar neden türke kaçmıj diye geri aldi çingeneler bırakmadilar. bizım dediler sizınle uymaS şeyımız çingen oldūmuz için siz ayri biz ayri geri aldılar. kız çok sevmiş kaçtı ama geri aldı dayak dayak aldılar geri. benım orda oldūm zaman sōrasını bilmiyom. /?\ gelmişler ama burā kalmışlar onlar şeyde izmitte, istanbolda kalmışlar. /?\ bir gelmediler dā geriden gèļmişler yalnız sōra duya duya atlāni misāfir olarak gelmişler köye ama biz tütün tālasındadık görüşemedık. yani beni aramışlar görmē görüşemedık arkadaş diyi o zaman oranın ĭsanı diyi bōle oldu. /?\ aą kalmamişlar kalan zatin almış kendine şindi urganlidan kāktı āmetliye kāktı ōle kalan köyde ic bi tane çingene dāyi yok hepsi ġavur. kākmışlar banskoya gitmişler. işte bizım orda şey gibi akçabınarın üstünde bi köy. onun burda ılıcalar gibin suyu var kaynak suyu var banisa var köyleri yāni. o da bi kasaba gibi būk ama ılıca oldū için o suya giden gelen çok orda. o köy çok tutulmiş yani. turistlar bütün o banskoda bütün amamlarda turislar. orā gittım ben da gördüm oni. /?\ ayır, ābim gitti o görmiş, yaşantilari çok güzel‿imiş sērèķ türk kalmij der. yani yok gitti ābim üç sene evel gitti ābim. köye gider, köyde bizım binalari er şeyleri yıkmij ġavurlar dĭşik bi köy olmiş. istemem dedi bakmā yāni köy bi dĭşik olmuş. burdan giderke ne evesle gitmij görsün güzel ama o güzellikleri görememiş tek iki tane insan var‿imiş sā bizım yaşımıza ābim üç yaş benden būktü, onlarle görüştüm diyo übürlēni tanamıyom görmüyom zati. /?\ ōle konya, konya kökümüz konya. ā sülale gitti orā ama konya bizım kökümüz. /?\ bizım dayımın çocükleri gāri burā türkiyē gelince yirmi sene evèļ onlar

orā yerleşmiş biz kalmişık onlar orā yerleşmiş dayılar ha anamın şeyi dayıları olan. yalnıS kökenımız konya ordan zürüyet ordan orā arp mı olur ne olur gāri gerisini bilmiyom yēleşmişik o şuşisaya babam tarafi anam tarafi da işte orda gāri böle anılırdi. kökenımız konya. örtü, namaz ayni secde. her gün toplanır İsan nasi burda şeye gidēler ya er gün o iki sāt, üç sāt o 'nenemız olan, būkane dērız ya o, on bir tane kadına her gün ders verecek, ne gerekirse o vazifiy yaparmiş. anam da gelini. anam da onun yanında örtecek ekmek geçirilermiş zorle ponisa derdık orda ekmek örtmē zor gidermiş. onların kırılmasın ızli konuşmak yok onların şeylerini dinlemekten örtermiş ekmiy çıkarmış çucuk ufak varse yukari, iki kat ev yukarda onların yanında durmuycak. ōleymiş kökeni ōle būknenemız ōleymiş. ondan sō işte alalar şeyler soyumuz bütün ordan. ama bu ane tarafımız mācır olarak adi kalmiş. bu dede bubam tarafi yerli olan anem tarafi mācır olarak kalmiş adi. bubasının adi asan, mācır asanın kızlari dēlermiş yani yerli dīl geri gèḷdī için ōle dēlermiş. /?\ yok vallā gün yaşamişlar, geri dönmüşler çok kısa ama adi kalmış ōle gāri. /?\ yakın. vallā bilmiyom ki ne kadar sürer. bizım durdūmuz yer görünürdü yani şey rumeli görünürdü rum görünüyo rum. dāyı geçti mi zate rum çok yakın kıyıdaydık yani biS, udutta sınırdaydık biS.

M3.5/1

Ayşe Serbest / 77 yaşında. / Dobraşin-Strumisa doğumlu / Okuma yazması yok. / 1960'ta Urganlı'ya yerleşmişler. / Türkçeden başka dil bilmiyor.

tanışma: /?\ ayşe serbes. /?\ yetmiş yedi. /?\ yok okulum yok. bizım zamanımızda yok‿idi. arp olmiş ne okul ne bi şey. /?\ dobraşinli dobraşinli. ne mari beni kamerā mı alır? ā televizona çıkarma beni. /?\ türk türk, yari ġavur yari şey. /?\ yok biras ne kā ekmek su istemek için, bilmem. yok okulum zate. /?\ var‿idi iki üç köycēz var‿idi, iki üç ānecik, azacık vardi çingene. /?\ aynı bizım gibi. /?\ ō bizden dā güzèḷ onlar konuşur bize. ohōō yakın konşiydık bo͞le. biz biraS istemeyiz yürenmē onlar o͞le çalte palte bizden dā güzèḷ konuşurlar. /?\ bizım kö͞un eterafında işte yenimāle vardi, bi tane yū̆sekmāle, bi tane işte durgutli gibi kasabıydı orasi. /?\ usturmica orā giderdık öteye beri almā işte. /?\ gördüm da pek göremedım. /?\ èḷtimlere yörük derdilar biS çitak. biz bo͞le konuşuruz onlar yapacāz gidecēz. /?\ biz bo͞le ben nası konuşurum o͞le o yaparsık gidersık onlar gene bizden dā biraz ötē. /?\ yok canım konya dḭ̀ḷ. biz orda dōmişık, dedemler, dedemın dedesi oraliyiz biS. /?\ babam da anam da ordan evlenmişler. /?\ yōk be ben burda evlendım izmirden gelin gèḷdım bu urganlıya.

türkiyeye göç: /?\ elli sene oldi. bi͗ḷmem şini angi yılında elli sene. e ne bilim şini elli sene kaç yapar kızım. /?\ ya biz ıstanbula gèḷdık mācırānede on gün durduk. orda ökümat besledi bizi. ondan sōra izmire gèḷdık. sōra tütün māzasına girdık. biS beş tane kızıS. /?\ e ev tuttuk kira. şini unuttum ne dēler bizim oturdūmuz yere (¦) yok be dḭ̀ḷ bucada şemikler astanesi var ya beki duymişınızdır. (¦) ha ha ha orda işte orda devlet‿astanesinın arka tarafında orda oturduk. sōra biS gèḷdık mācırānede on gün durduk, ökümat 'besledi bizi. menderezi astilar, siz beki dā yok‿idinız o zaman. ondan sōra izmire gèḷdık. bize ij buldilar peşin tütün māzasına. girdık ne zaman biz çok fena olduk orda yabancılar ama erkez bize bakar. nası yüzler bo͞le kıpkırmızi bizde. ē dēler bu kırmızı yüzler gidecek burda. biz der ne dēler bunlar? abā, ben en bū̆k, aba ne der bu kadınlar? ne derse desın derım durun şini yabancılık burda. oturduk sōra tütün döktüler bo͞le, yürettiler bizi çalıştık orda dörd‿ay. dörd‿aydan sōra evımıze gèḷdık. bi turya fabrikasi var‿idi orda deniz kenarında gittık orā gene işçi alınırmış. o zaman biz gèḷdīmızde işçi evden eve arardılar kızım iş, insan yok‿idi. şini ünüvesteliler giremez o͞le yere. neyse öbür kıSkardaşlarım sokuldilar adam

çikti te bȭle kapiya ondan defter elında bakar şini. ben baktım bi kız, bi gençler, gelinler, kızlar süslenmişler kırmızlar, mantolar o şifonlar. ī beni dedım almazlar bura ben da alçak boylu bȭle. çekıldım ȭle bi duvār dibına ötē, bȭle yaptım orda. o adam der bakti işte kimi aldi kimi aldi, bana işaretler bi kari da yanımda var git derım seni çārı. e işte o kadın gitsın, dı̀ḷ der dı̀ḷ benım beyaz yaşmak, o beyaz yaşmakli gèḷsın. nası derım beni o kā şēler var orda dā güzèḷlar, yūsekler, alçaklar beni, ben şini giderım ama gittım yanına. adın ne? ayşe. soyadın? güler‿idi o zaman, kızız dā, güler. yarın der işte onlāle sen de gidecesın doktora māyne olacan, dōri turyā gelecen. ī̄ o karilar şini, o gelinler te ben da gideydım o duvar dibına beni çāracak‿idi ordan. tī̄h tih anasını sokulduk çenesi dibına. sōra işte gittık o sabā ne almiş orda yazmiş girdık çalıştık orda. /?\ bayā bū̄k‿idım canım yirmi beş, yirmi yedi yaşlarında gèḷdım burā. /?\ vallā ben bi yıl orda işte turyadan çalışırke nāsip çikti burā gèḷdım. urganlıya gelin gèḷdım. bugün elli sene bu evde. benım bi bū̄k ōlanım, dā bi ōlanım var çimentaşta birisi aliāda, orda çalışırlar. /?\ o da bi tarafliyız biz. ȍḷdü oncāz allā rāmet eylesin, alti ay oldi.

akrabalık adları: /?\ teze. durgutlida tezem var, arār beni, ayşe nāparsın? /?\ dayi, daci derdık. burda dayi orda daci. /?\ bubamın kız, ala. /?\ 'aca derdık, 'aca şini burda amica. /?\ e görümcem /?\ e kaynım olur, èḷtim olur işte. te anlatırdi size, duydum burda. mantufar kuyarız şey yaparız pır pır pır aman çēne onda. /?\ doksan yaşında. /?\ yok, ayır ayır doksan. benım ōlan gitti ona ap almā da bakti nifizına yirmi dōmli. e ne bilim yirmi dōmli, enge derim sen çok /?\ hā vasfiye, görmesin mi bakma ġaygusuz birazcik. /?\ dayı dēler şini benım anamın kıSkardaşı kasabada var atman tezem ufaklar benım bū̄k, ufak kızlarım dayı dēler ona. /?\ kaynanā mi? /?\ ana derdık, bubā buba. /?\ anāne. nene dērız, 'nene burda anāne derler. /?\ yok, yok kısçāz derdık, ōlanlara ōlan derdık ȭle kısçe mısçe yok. o kısçe ne dēler onlar bizden bayā ıstanbol gibi uzakta onlar. yapanez gidenez ep ȭle konuşur onlar. burda da var ȭle adi gidek gāri yapārık gāri (¦) telezonda aman telezonda çeşit köylüler çikar. ben aberleri çok severım. burda da var ȭle köylerde şey konuşan.

organ adları: /?\ omuz, omuz derdık. /?\ arka be yąu ne dēcez orā gırba mi dēcez orā arka işte. /?\ e gırba demem arkasi geriye dōru anladın mi şini gırbasi var. /?\ ā mari gırba, a bȭle arka, arka, gū̄s, omus işte burdaki gibi. /?\ guşa, guşa. /?\ boyun boynum ārı boyun dērız. ayyy boynum tutulmij ayy mari burası ārı, di mi atice gelin? angisi senın kardaşın? (¦) kardaşının ōli, ō, geÇ be ōlum ayakların ārı. /?\ ense yā /?\ dirsèḳ. /?\ diS, aşiklık burası tamām te burā aşıklık derdık. /?\ eḷ, panca bi panca. /?\

yok canım gūs. /?\ yok burdaki gibi gene midde işte. /?\ yok bizım o muitta ōle derdık middem ārı bi̇l̤mem ne, başım ārı, boynum tutulmiş marī bu gece boynum tutulmuş.

sayı, gün adları: /?\ yau sayarım da ne bu şini çocük müyüz şini. aynı burdaki gibi be kızım bir, iki, üç, dört, beş, alti, yedi, sekiz, dokuz, on. /?\ ya iç şey deji̇şıklık iç yoK günlerde nası burda ōle.

hayvancılık: /?\ e kimın çok var_idi koyunlar, benım dedemın bin tāne keçi, beş yüS koyın oni ev almas. keçiler kıj günü eve gelır yaz günü bayırda. yēceklēni kuyālar orā, çayır arabalāle taşīlar orā. koca genīj bi alan yapālar burda ōle. /?\ yayla demezdık da bayır derdık biS yeşillık orasi. /?\ yok canım ep kadınlar yapardi. dedemlerın o bin keçiye beş tāne çoban, beş tāne de köpèk̤, o kolay olur mu bin keçi. gèl̤dın mi köjün içine ama būk alan da bōle ev da yerleri var dört, beş tane çoban vedireler topraktan bōle iki kulpli burdan keçi geçer birisi alır oni ona verı, ona verı sālar bōle ep o bin keçiy. sūt, kazanlar doli. çok ī̇di orda da ama işte açıldi burası gèl̤dık burā burda gene dā ī̇. /?\ vedire, işte iki kulpli bōle geniş, toprakta. tencere būk tencere gibi. onlari sōra işte gelinler bütün gün çalışīlar ekmek yap ateşte, tepsilerde pişır. sōra kuzineler çikti rāt oldu. ondan sōra beş tane köpē ayri yapālar onlari gene köpek ekmiy. /?\ köpek ekmiy işte şēden yapālar bu kara unda. çavdar uniymij bi̇l̤mem neymiş onlar köpekler ne verısen atar yer onlar. /?\ penir benım anamın anası işte anānem bōle bizım bu salon gibi tepsiler sıralanık ep sütleri şēder ona, atice gelin, bōle kuyar, dolduru onlari. sōra onlar durdun mi kaymaklānı alır, e vakti gèl̤dın mi mayıy atar onlara. tutundun mi var yerleri bōle beyaz umayından yapıli, asıli, dolduru orā sızılır bōle. /?\ ha humayından doldurular bōle süzülür, ondan sōra endırıler tepsilere. angisi satmā gidecek kasabā, pazara, işte durgutlu gibiydık, orā götürüler angisi basılacak basālar ōle bi kat tuz bi kat peynir. yemekis, kimın yok gelır alır orda, anānemlerde erkezde yok, bir ī̇necik, iki inecik peynir yapmā ka etışmez yūrt süt. /?\ yūrt işte burdaki gibi pişırīz tencerede, mayıy atarız, na taj gibi ne su katıli ne bi şey. burdaki gibi yok ōle. /?\ mayalamak, yūrt mayalamak. /?\ bizım şini yayık, bōle yayık var tencerele dökēler yūrtlari, su da bōle düvēler. döver döver oni. peşin, yāyını toplar bi koca şey bōle sān, sān, tabak, bi koca tabak bōle dolduru sōra bakıra boşaltır, ateşe otuturu koca bakıri, kazan işte. orda kaynār kesik olur. çeker kenara, bi dā kuyar. o sūr, sūdun mi oni da umayından yerler var bōle dökēler sızılır o kesikler al pancāle ye bōle tatli tatli. /?\ nor di̇l̤ o, kesılır. nor peynirin

suyundan yapālar o başka. peynirler sızılır ya onlari alır anānem sızdırı o nor. /?\ bi kat büber bi kat kesık doyamasın yemesine o başka lezet işte.

M3.5/2

Mustafa Avcılar / 75 yaşında. / Dobraşin-Strumisa doğumlu / İlkokul. / 1958'de Urganlı'ya yerleşmişler. / Türkçeden başka dil bilmiyor.

tanışma: /?\ mustafa avcilar. /?\ yetmij beş. /?\ gittım ama beşi çıkaramadım. /?\ ordā, tabi ya köyümde. /?\ türk‿idi. /?\ aldık. yalnız yazi ġavurca‿idi. bi̇l̤mem başka di̇l̤. /?\ ha türkçez. /?\ dobraşinda. /?\ var‿idi var‿idi ġavur, otuz ane ġavur var‿idi. /?\ iki yüz elli. /?\ vardı tabi ya onlar yirmi āne kadar var‿idi. /?\ yōk di̇l̤ ayri di̇l̤, karışık yalnız ġavurlar ayriydi. epısi onlar türkçez konuşurdi, ġavurlar türkçez konuşurdi. /?\ yenimāle, yū̄sekmāle, çanaklı, ep türk onda da ġavur vardı ama onlarda azdı ġavur. /?\ yū̄sekmāle yörük, çanaklı yörük. /?\ ne bi̇l̤im onlar yürük diyi bize çitak dēler. /?\ askerden gèl̤miş‿idım ya. /?\ orda tabi yā, iki yıl. /?\ yürenmedık yā allā yürenmedık. yōk ya ne zorlacaklar yok zorlamak. /?\ gèl̤dīmde evlendım askerden geldıkten evlendım orda. benım anım o yā tabi.

türkiyeye göç: /?\ elli sekiz. /?\ gevgeliye şeyle arabaylen gevgeliye gèl̤dık. orda vagonları endırdiler, eşāları aradilar şeye vagonları sardılar sōra. sōra bizi aradılar şeyde kendileri ne var demek para mara var gibisinden. ondan sōra trene binerıs, trenle gèl̤dık şeye kadar uzunköprüye kadar. orda bindık türkiyanın trenine ordan geçtık köprüden şak şak şak şak şak türkiyā girdık ya. eh gèl̤dık istanbula. istanbulda endık misafirānē yaų dedi köpek te getirdim ordan av köpiy, yaų dedi burası köpāne mi dedi yaų dedi. ordan şeyci var süpürüci var, ābi dedi bu köpekler dedi kendi köpekleri bunların. ne yer bunlar o da oni yer. ē bunları bālayın dedi orā dedi. dedım mēmur bey bālacaz ama ya çalınırsa bunlar dedım burdan. kimse çalamaz ududu geçsin dedi. bāladık köpekleri gittik misafiranē orda iki gece yattık. ondan sōra eşāları arandi, sardık arabā, vapura bindık izmite. /?\ mēmedali paşada, sekiz‿ay durduk orda. ondan sōra sekiz‿ay oturduk orda fabrikā girdım orda. (…) fabrikada baktım i̇tiyarlar gèl̤di yer görmē burā gèl̤mişler, izmire gitmişler, meleme gitmişler. burasını bēnmişler. ah gèl̤di ordan a dendi gidelım nerē urganlıya. e tabi kar yār orda. sardık eşālari kamyona trene çıkardık, trende gene eşālari sardılar burā gèl̤dık urganlıya. urganlıda tuttuk kiralık ef, eşālar gèl̤di orā, dā da şini burda. (¦) /?\ anam şeyli karaçaliliymiş, yuguslavya karaçalı /?\ türk kövü tabi burası ya, yörük onlar ya. /?\ dēler şeyden gèl̤mişler konyadan, onlar üle derdi, konyadan gèl̤dık derlerdi ne bilim gāri. orda yerleşmişler, biz de ordan burā sōra gèl̤dık elli sekizde.

bayram: /?\ yapılır tabi ya ōōō yedi gün bayram olurdi ya. tabi ya yedi gün, bej gün. a babam ā, davullar bilmem neler. sora damāt gider köve oturu bir afta orda, kayınbubasında. burda damātlar bazisi gelır bazisi gèḷmez burda orda öle. /?\ pişi ya pişi yapālar arifede, baklava yapālar. ēlence bayram yeri davullar çalar, gençler güreşır bōle orda. /?\ tabi gittım ya radoviş var, üsküp var er bi kōler var orda. /?\ o òḷdü o yā, o nişanlık òḷdü o. bi kız var isterdik oni, òḷdü o. asta olmiş e tabi geri şeddiler parıy geri verdiler. /?\ var başlık parasi. altın var, var tabi ama yasak altın.

hayvancılık: /?\ e tabi Íaylā giderler, Íaylā giderler otarmā koyunların ayvanlari ondan sōra kıj bastırdıne gelırler. /?\ gitmez bayınlār asla, erkekler gider. /?\ ōō ne yok yaụ enişte filan peynir yapardi ya, enişte filan peynir mayalardi ya. /?\ bizım abamın kocasi ya o peynir yapardi, mandıra yapardılar orda dāda, peyniri o mayalardi. /?\ onlar orā götürüler demek angisi evde şēde çireler onlar kalır çift ayvanlari. o sāmallar oray dāya gider. ondan sōra orda mandıra yapar orda. /?\ kıj bastınli gelırler, sūklar bastıne gelırler. /?\ yōk açıkta öle çadır yok açıkta Íaylada. /?\ koyun, ayvan. /?\ at yok‿idi, yok deve. orda Íālar, ǵavurlar var‿idi beygirlerle dāda tabi ǵavur onlar. onlar makedon. onlar çadırlara yaşārdi, tabi onlar üle yaşardilar. /?\ onlar epsi yaşamaz da bazisi yaşar Íaylā çikanlar yaşar. nası burda yapar göçeme gezerler onlar da öle. /?\ aạ ǵavurdi onlar. var da meralari yok‿idi ovada, onlar kendileri gezerdi öle, ovadar yer erazisi yok ovada. /?\ dìḷ ǵavur onlar. /?\ yōk ya türk sayar mısın sen çingeney yā alla alla. onlar yetmiş yedi dinden aşā onlar. /?\ onlar gene arıç. onlar da ǵavur. /?\ bìḷmez onlar. bizım köyde bilırdi onlar em ǵavurcez konuşur em türkçez. orda (…) ep mūtar ǵavur yapardık, ep ǵavur yapardık māsus.

akrabalık adları: /?\ teze tābi ya. /?\ dayı dēler (¦) daci derdık tābi ya, bizım köyde daci ep derdık. /?\ ala derdilar ya. /?\ amica. /?\ görümce olur tabi. /?\ kayınçe der ya /?\ elti olur yā. /?\ yō kızan demezler ya sen da, adlarni söylerler ya, adını söylerler. kızan mızan yok orda yā adi nīdi oni söylerler. o zaman yok öle bi şeyler şini burda er şey söylerler. /?\ ana derdık tabi buba derdık. /?\ dede derdık, nene derdık.

harman: /?\ öküzlēle, atlālen. /?\ tabi ya bi kişi arkadan ep onları çomakle urganle döner ep. urganle, urgan salırdı şeye, oni şēderdi çevırılerdi yan tarafa gene tekrā geri gene üle şeydēler. ayvan sıçar şeylen alīlar, şeyle atālar kenara. /?\ otlan tabi demek şētsin karışmasın diyi. atar kenara oni. ondan sōra armani düvēler. orda armanin uzun sapları olur oni çikarılar kenara, armani toplālar, kürüklen savurular. poyraz estini savurular. savurular bi kişi ep süpürgeyle oni şēder, şeyleri saplarını toplattırı kenara. ondan dūdüni ona toplālar, kular çuvallara ambara, ambara atālar, doldurular ambara

ondan sōra başka gene serēler dūmek için. arpasi ayri, boydayi ayri, çavdarı ayri. ep ayri ayri onlar. /?\ çomak elında çomakle, kısa çomak elında onunle döndürüsün urgan ōle dolaşır. emen geri çevırcen onları ayvanlari koşuluk tekrar onlar gene geri döner gene şēder onlar düvēler gene onları toplarız. saman da yapālar yīn yapālar. koca yīn yapālar ondan sōra toplālar, onu savurular gene başka ambara katālar arpasi ayri, çavdarı ayri, boydayi ayri. ep ayri ayri ambara. ambarın içine katālar. ondan sōra onlar bittını tamam gāri, armanı dūdün kış gāri.

M3.6/1

Safiye Hacıoğlu / 75 yaşında. / Şuşuvar-Strumisa doğumlu / Okuma yazması yok. / 1956'da Ahmetli'ye yerleşmişler.

karışık konuşma: /?\ safiye acıolu. /?\ otus sekiz dōmliyım. /?\ şuşuvar, usturmica kazāsi, vilayetımız üsküpmiş. işte orda bū̄dük buray gèl̩dık sōra. /?\ türk te var ǵavur da var. bazi kō̄ bū̄k olurdi bizım kömüz küçükti. nası dim kırk beş āne türk vardi, on beş āne ǵavur vardi epsi atmiş āneydi. küçük bi kō̄di. zaten evelden bizım kō̄de ǵavur yok‿imiş, sōra arp ōmiş yunan ǵavurları ep gèl̩miş bizım türkler seĺanē kaçmiş. onlar seĺanikteyke orda arp olmiş, boşaltmişlar orasi oraya ateş olur diyi seĺanē kaçmişlar. seĺanik ǵavurları gene oni yāmalamiş insanlar kō̄ boş kaldi ya ō̄le anlatırlar ben da bi̗l̩mem. ne dēyim ǵari bi̗l̩mem kim. /?\ elli alti. /?\ durgutluya gèl̩dık. durgutluda yaşadım dört sene. sōra bürıy gelin‿oldum, gèl̩dım. işte atmij birden beri bürdayım. bu kō̄de, bu mālede, bu sokakta, bu evde. işte burda yaşārım ǵari. /?\ pide yapardık, kapama yapardık, fasuleler, kupuskalar, komposta işte, patatiz yemē. /?\ işte yıkarsın pirincini, kuyarsın tepsiye, suvanı kavurūz biz kavuru derdık, tō şey kızatırsın, dökēsın, suyuni dökēsın sōra suyuni azıcık çekti mi etlēni de kuyarsın üstüne ō̄le yapardık. gene da yaparıs. /?\ sanlanırdık āçlarda beşikler yapardık kocaman urganlardan yapardık āşama kā sallanırdık. sabālin, biz ıdırlez kuşluy derız, er bir takımınle yemek yapardık. /?\ işte sabā yemiy yerdık o kuşluk der, ıdırlez nası bayram kuşluklari yerız‿a ıdırlez kuşluy er şeyinle yapardılar yerdık ondan sōra erkez āşama kā sallanır. /?\ ē dur uzatma ǵāricem. işte orda benım kaynamın kıSkardaşı vardı, bize konşiydi, onlar aracı olmişlar, geldiler, gördüler, istediler evlendık. bugüne kā yaşārıs. çocuklarmız oldu, çocukları bū̄ttük, şini yalnıs kaldık. /?\ benım kaynam yapardi. tō pirinç em tepside kaynadırdi, tepside şī̄dırdi oni pişiri. tepsiy yıkārdi önden kuyardi suyuni, saçlar var, kapaklar var kapadırdi, orda közün üstünde kaynārdi. büryan derler biz gene yalancı kapama derdık ona, eti yokmij diyi yalancı kapama derdık. er bi köyün konuşmasi ayri ayri. sen nerdensın? yok ne anladim be kızım ǵāriki. /?\ sekis sene önce bizden kaçti. o kiyāt yapti biz bāri misāfir paşportunla gèl̩dık bō̄le salmadilar bubam kaçmij diyi onu suÇ būdular, ükümat suÇ būdi neden kaçmij diyi, misāfir paşportunla gèl̩dık, sōra burda kaldık. bizi bayā salmadılar, ūraştılar salmasınlar diyi burā neden bubam kaçmiş. e biz malımızi bile biz satmadık bizim mallarmız bilen orda duru, evlermıs epsi orda duru satamadık. sora biz buray gèl̩dık bubam bizi tanayamadi bile bū̄mişik sekis sene sōra.

ben tanadım bubamı o beni tanamadi. şini misafirane vardi istanbūda, orda konuklarmiş ükümat onlari yemek verıymiş, èv dam bulasiya kadar. ben çiktım kapının önüne. arabalar giçer, arabalar bak köy yerinde gene araba görmedık orda istanbolda gene çeşit çeşit taksilar geçer. ona bakarım. ābimın da bi çociy var, bi kıSçociy bunun kadar. dördün içindeydi, bundan az dā bū̄k, arabalara bakarız. karşidan da galatasaraymış orda bi̗l̗mem ya bubam anlatırdi bi adam gè̗l̗ır, o adami gördüm karşidan bu dedım bubam. durum gene bi toprak yīnın üstünde. toprak yīnı vardi o kapının önünde kumu getirmişler kumun üstünde durum. ben o kumdan aşā enesiye kadar bubam gè̗l̗di geçti bizi. ordan gene bizden önce gelenler var bizım kō̄den. der sorar gidermiş oş geldine em sorarmij bizi. safiye dermiş şō̄le şō̄le uzun ōdi, bū̄di, şu kadar ōdi anlatırımişlar bubama. bubam tā karşıdan görmiş bu demiş safiye ōmasın demiş, safiyedır demiş. sora bakmiş kıyafetımıze, elbiselēmıze bu demij bizım taraf elbisesi, tabi er bi tarafın elbise başka ya. yanıma gelırke geçerken benım yanımdan o bana bi göz‿atmiş, bu demiş safiye dī̄l. geçti yalnıs ben de koşa koşa arkasına emen asıldım çekedınden buba sen misin, ā benim dedi, sen misin safiye, benim, o zaman tanaştık işte. ama bubam, ābim bir gün önce telefon‿açtı orā burıy bubā biz gè̗l̗dık diyi. sora bi da şey da mektüpte de yazmiş ābim fi̗l̗an gün çikarız diyi, çikacāz diyi. gitmiş o bizi karşılamā istanbula gitmiş, biz o gün istanbūda cumay, cumā günü, on‿ikide endık cumā günü. o da o günü cumā günü oray varmiş ō̄lende ama o bi̗l̗mez gè̗l̗dīmızi, o şeyde yatmiş 'otelde yatmiş biz misafiranede yattık. sora aldi bizi bürıy getırdi.

M4.1/1

Şeker Çalışkan / 89 yaşında. / Koçana merkez doğumlu / Okuma yazması yok. / 1952'de Aşağıçobanisa'ya yerleşmişler.

düğün: pazartesi güni dā. geline boya kuyaydilar. pazartesi güni geline ōlan evi yolluyodu boya, kına. kuyaydılar geline köçek çalıyodu. yarın da salı günü aralık deydilar bi şey yok. çarşamba güni dūn başlıyodu yemek veriydıla. yemekçi tutuyodular iki kişi, yemek yapıyodu. çarşamba günü davet‿edeydi davetçi var‿idi bizim yemekçi davetçi deydila. davet‿edeydi ısım akrabayı dūne. ōlan evi ayrı kız evi ayri. pílava geliyodula pílav yemē. bi ekmek getırıydilar. koca ekmek bule yapaydılar çerepede biz bi pide üstüne. kuru yufkalardan pide yapaydılar banitsa deydilar. üstüne kuyaydılar ekmeın gideydilar dūne. bi kişi olsun on kişi olsun bi ekmèk. yakın akrabalar gene tatlı gütürürdilar bi ekmek, bi tepsi tatlı. ondan suna yeydilar o günü sabási gelirdi ōlan‿evi kız‿evıne. geliyodular gelini mumlarlen çıkarıydıla telli pulli kėlli. mumlarlen çıkarıydılar gelini kaynanaya. kaynana köşede oturuydu. geliyedi kız‿evıne akrabalariylen köçek çalarke geliyodu. oturuy kaynana köşede gelini çıkarıyo. gelini yapan bi kadın tutaydılar. telliyodu, pulluyodu, süslüyodu gelini. çıkarıydılar kaynanaya koltuklāndan iki kişi kaynananın kucāna. kaynana ataydı telleri. açaydı tellerını kaynana yapaydılar adetleri. gideydilar ōlan evi gideydi evıne. sabási gelin‿alıcıla gelı̀ydila gelini almā geliydilar. ondan suna araba, öküz‿arabasını yapaydılar payton gibi asırlalen çomaklalen yokardan asır koyaydılar, çarşaflar gelini görmesın kimse. gelının arkadaşlari bineydi o arabaya. ōlan evıne gitçekler. ōlan‿evi geliyodu güvey gelmey ama. güveyi getırmiyola kaynatā akrabalari. alıyolā gelini bindırıyıla arabaya gütürüyola. gütürüyola dere gelirse su, gelinin pabucilen içiriyola geline su, sā pabucile. bak ādetler oyle. içirıydılar geline, gidiyo ōlan‿evıne. endıriydi kaynata, arabadan endıriydi kaynata, güvey saklaniydi damda. gelini oyle görüydi saklı. yog‿idi ādet ole çıksın güvey. burda nası setenlelen bizım bule beyaS yog‿idi köylerde. ǵòrlar yapaydi beyaS şeyle gelinlıkler. ǵòrlar, bizım seten var‿ı̄di seten. etek, buliS yapaydılar onlari giyeydi gelin, seten. götürüydilar gelini. te o akşam verıydilar yemek gene ōlan‿evıne. ōlan‿evıne gidey gelin ya arkadaşlari şeleri, ısım akarabasi yemek yiyolar. gerdek deydilar, gerdek akşamlıy. ondan suna güveyi kapıyodular. güveyi kapıyodular o akşam. tamām dayreler çaldı, sabayle kalkaydı gelin, ōlan‿evında kaldırıydi köçekle. gelini kaldırıydılar güveyi, güvey gı̄niydi gideydi. ısım akrabanın ellēni öpeydi.

öpeydi ellerını, gelini süsleydilar. ondan sona gelini da gezdırıydilar. ù̀ç eve gezdırıydılar el‿öpeydi ısım amijaların, dayıların akrabalarını gezeydi gelin. gezdırıydi bī kadın. oyle sabā kadar. saba namazından çalaydi iki köçek oturuydi sandalyede gelinın kapisında çalaydi köçekle. gelin kalksın güvey kalksın.

tanışma; ailesi: /?\ şeker çalışkan. /?\ ben seksen sekiS midı seksen dört midı seksen sekiz midı, göster nifuzumi. göster nifuzumi baksın. /?\ koçanada. koçanadır ben koçanaliyım. ben ordan doụşum koçanada. köye evlendım. /?\ annem boşandi. boşanmiş annem, ben dā dōmadan boşanmiş annem. bubamlā vermemişler beni, bizi. abamlen iki kıS var‿ī̆dık. bubam boşamiş annemi evlenmiş annemın üstüne, karının üstüne almış annemi. bubam candarma çikmiş. ondan sona kaynanası istemeymiş karisını. bunu demiş boşa. candarma çikmiş koçanaya gèḷmij babam pizrenden. arnạut bubam, pizrenden. geliyo koçanaya diyo benım yok iç kimsem allahtan başka. dedeme diyo, kimsem yok diyo, kızını ver bana. annemi arıyo. yok mi yok, yok mu yok. ondan sona oluyo ablam. ablam oluyo bubam gütürüy pizrene annesi görsün. sütüm demiş elaĺ‿etmeym bi mememden kan, bi mememden yerin evlenmesen. bu kariyi ben istemiyom, evlen. götürüyo abami görsün anasi, annesi görsün geliyolar. arkadan o kadın da geliyo sona. bubam geldikten sora koçanaya o kari da geliyo arnạut karisi. arnạutluktan geliyo iki tene ōlu var‿imiş. iki ōlu var‿imiş getıriyo ōlanlari da geliyo. arıyo soruyo bubamın evını buluyo. anneme diyolar ortak geliyo sana. annem şaşırıyo. bilmiyolar da neyın nesi kimın nesi. sona demiş annem var bubam, annem var götürim kızi da annem görsün. ondan sona geliyo o kari. ben demiş geliyom em cini ayıracım em şeytani. arnạutka karisi öle balaban bi kadın‿idi. ondan sona istemiyo te gidiyo bubam kōluyo oni, arnạutluga gene gidiyo. gidiyo gene geliyo sona. biraz geçiyo gene geliyo. alıy çocuklari gitmiy bi dā. gitmiyo bu dedem boşattırıyo ben dōmuşum, dedem boşattırıyo. yog‿idi demiş kimsen senın, kimse allātan başka kimsen yog‿idi ya. bak ana var‿imiş, kız kardaş var‿imiş. boşattırıy dedem boşa demiş benım kızımi. boşattırıyo, bizi dedem alıyo. vermiyo beni bizi dedem bubama. bubam ayrılıyo gidiyo karisiylen. annem gideydi bubasına yakın‿ī̆dik gene büle yakın. burda dedem burda bubamın‿evi, yakın. demeydi bizım evladımıS var. /?\ türk annem türk, bubam arnạut. /?\ türkçez konuşuydi bubam arnạut ama türkçez candarma çikmiş bubam. candarma çikmiş. sürüy getıriy yolluyola ta koçanaya gèḷíy pizrenden arnạutluktan. ta koçanaya geliyo candarmalık yapıyo orda. orda alıyo annemi. biz koçanada te biz orda dōmişık. sona dedem vermemiş. annemi evermiş köye, vermiş köye annemi. bi grades var‿idi köy,

adi grades‿idi. oraya veriyo annemi. bizi alıy dedem, vermey bubalıga. abamlen bizi bū̄ttü dedem. fakir‿idi çok dedem. ananem alıydı sarımsak bi elımde kuyaydım sarımsagi bi elımde ekmecigi ısırıydım bi ordan bi ordan. üşüydüm gece ālıyodum, bi yorgan. dedem fakir. dedem bi tarafta anānem onun yancazında yatıyz. te büle sona gittık bubalıga bū̄dük biraz bubalıga gittık. bubalıgım bekçiydi, ova bekçilıgi yapáydi. ova bekçisiydi bubalıgım. bis karpuz taşıydık köyde veriydilar orda memlekette. bekçilık yaptın mi dari, ikin, karpus ne olurse veríydilar, bekçiler alıydi. taşıydık onlari biz. çarşambaylen taşıydık pazara, satıydılar kocā karpuzlar. en bū̄k karpuzi alıydı bekçi. onları taşıydık pazara satıydılar orda. te boyle mesele boyle. /?\ türk iç yog‿idi ǵo̍̀r. bi öretmen vardi bir türk bi ǵavur karisi gè̤liydi öretmen köye. bi kızın saçlāni kesti o öretmen kari, ǵo̍̀r öretmeni. kesti saçlarını, uzun saçlari vardi, kesti saçlāni. gitti o kızın annesi düdi o ǵo̍̀r ō̄retmeni düdi. düdi okulda bi şey yapmadilar. te bule gitmedik okula. bubalıgım yollamadi yollamadi bubalıgım. bubalık‿idi, il, korkuyoduk onun da bi kızi vardi bi ōlu bubalıgın. onlalen bū̄dük. (¦) sona geldi ǵo̍̀rlar.

türkiyeye gelişi: türkiyā başladık gelmege menderezde, menderes açti yollari ya. kimın akrabasi var türkiyada imza ataydi ordan araydilar. çekeydılar bizi akrabalani. dayım var‿idi bizım durgutlida o bizi anānemleri çekti. annemle beni, bizi evcez yazıyo ben bakajam diyo çeke yapıyolar ḱātlari geliyoz türkiyā. sattık er şeyımızi ǵo̍̀ra pare verdık ep. /?\ mendereste gè̤ldık ama kaçıncı senede bilmem ki bak nifuzumi ver kı. (¦) çıkar nifuzumi ver burā, getır. /?\ ilk gè̤ldık akisarda ben oturdum. dörd‿ay akisarda ev yok bi şey yok kaldık yolda. endırdık eşālari şeyde trenden endırdık eşālari bilmem kaç kişi eşa bindırdık, vagon tuttuk. eşālarımızi getırdık akisarda endık. orda oturdum damlarda, tütün damlarında oturdum dörd‿ay. ālaydım er gün ālıyodum. er gün ālıyodum üç tene çocuk bu kıs var‿idi bi. bebek var ‿idi kucāmda. bi da ōlan var izmirde amzam, o var kucāmda üç tene çocuklen kaldık yollarda. kimse alan yok. dayım buni çekti bizi burda durgutlida biz akisara kā gè̤ldık. ordan yok eşāmızi gè̤ldi bi isan, bi adam gè̤ldi aldi bizi ordan yolda kaldık. erkez dagıldi gitti akrabalāna biz kaldık. üç tene çocuklen kaldım yolda. bi adam duymiş kitmişik, memleketten eskiden gè̤lmiş onlar. gè̤ldi beygir arabasiylen gè̤ldi, aldi eşājıklāmızi gittık onlāda yattık. sona buldilar bi damlar tütün damlari akisarda, dörd‿ay oturdum orda. ordan sona dediler çobanisada var, çobanisa var burda. gè̤ldi benim adam buray kadar. gè̤ldi buldi burda asan beyi, mustafa ḱāya var‿idi, hasan beyin izmetḱari. oni bulmiş, demiş dam var bizim burda kuĺle var. o kuĺlede oturdum

bi sene çocuklalen. gideydım bıragaydım bebegi, gideydım ovaya. yok ne yēlım pare yok bi şey yok. gideydık ovaya gideydım bıragaydım bebē gideydım. bi deli mustafa vardi burda deydım atajak kuyuya çocūmi. kuyu vardi avlida. deydım kuyuya atçak çocuklari kapājak deydım, atajak kuyuya. ālıyodum, ālıyodum geliyodum. dedim bubasina bi katki olsun çojuklar aç. te bule çektım ben. orda oturduk bi sene, kuĺlede oturduk. sōna benım adam urda bi evler yapaydılar asan beye, harç karıştıriydi. ustalar anda demişle şukri efendi geçey burdan mütar var‿idi, şukrü efendi, alla rāmet‿eylesın. burasi çöplük‿idi, bu yerler çöplük. demiş söyleyin ustalar demiş, söyle şukri efendiye şini geçecek. belediyeden geçecek söyle sana da versın bi yercēz burda çocuklarıne. geçey şukri efendi, dey şukri ābi bē bana versene burdan bi yercēz çocuklarıma ver kuĺlede oturuym. verim demiş. al demiş ipi, al demiş kes çabuk ölçelım. ölçüyola burasını. sona git demiş saba tūla al, böl emen, verila başkasına. adam gitti bi beygir arabasiylen tūla getırdi biraz keremit 'yok bir oda. gece Ĺambaylen gösteriydim kuĺleden geliyoduk, gece çamur suvaydi burasını, bu odacigi. gösterıydım Ĺambaylen, şişede Ĺambaylen de o suvaydi çamur. ille gelelım ordan buraya eve. orda ālıyoduk, kömür yakaydım burda da kurusun. bu kız zeĵrlendi kömürden. kuĺlē gidiyoz kusuyo, kusuyo. gidiyoz yatmā oraya gene. burasi kurusun bekliyoz. yok salon da yok, var şu dişeri (…) kermit yetişmedi. tenekileri ep kesti adam ep tenekilerden kesti ta yapti örti. te bule çilede ole yaptık bu evi. fakirlıkle çalıştık uvalarda. bu ellerım ep düşti buracıklarım sergi sermekten, posatadan. tutaydım su içine. ole yaptık ta yıkılıyo şini. iki sene oldi ep ālıyom oni, ciĵerım delindi artıgın. yıkılacak ölmeden em ī ettırdım em yıkılıjık. beyım öldi yirmi sekiz sene oldi. iki tane 'būt çocūmi everdım. sakatlandi, çocūm düşti. belcēzınden sakat. oni everdım buldum bi kıs ta alaşeyirin köylerınden (…) bulduk bi kıs ta everdım oni. izmetçi gittim manisaya. çojuk bakmā gittım üç‿ay gittim orda bakma çocuk, bebek var oldi gittim astanelerde yattım onlarlen. te bule çile. ep yikattırdilar orda halılari salonda, salonda yıkadım ben alılar. oyle yaptila bana hep. gittiler sivaza, sivaza gittiler. gittim oraya. doktor‿ī̆di o adam, hastanede yapaydi askerlık. sivazdan gelmiş tā manisada askerlık yapaydi, astanede. sona buldi bi kadıncāz burda var‿idi. bulim dedi iş yok çocūma avaalanına istey girsın, sakat‿olarak. yok pare yok gitsın manisaya. gittım artıK ne izmetçi olim, on milyon için. hayde paso çikardım trene. trene sabayle pasoylen gittim, sona kaldım ep iki akşam kaldım orda gelmeydım ep. yataydım onlarda, o evde. adam yok astanede kaynana var‿idi gelin çidem vardi til til balaban. kocasi kürt miydi kendi dil‿idi ama. bubam dedi benzey şey atatürke

ölmij bubasi. bubamın kaşlari dedi atatürk gibiydi. o çīdem anlatırıydı bana. evĺadīm ta boyle boyle çileler çektım. kaştım on üç yaşında dā. (¦)

komşu köyler: /?\ bizim köylerın atlarını mi grades, vinisa /?\ ha biz oturduk ama orda evlendık ne annem evlenmiş ne grades‿ĭdi adi. o köyün adi grades. ǵȍr köyi var‿idi dā aşā köyde bizım ǵȍr yog‿ĭdi. da aşa bi sāt, bi buçuk sāt gideydık vinitsa var‿idi ǵȍr köyi vinitsa. pazar oluydu orda çarşambayla, pazar oluydu oraya. ordan iki sāt yol gideydık ovaya. köyden ovaya iki sāt, eşeklele, eşekle, yaya, kim nası buluydu öyle. ondan sona köyler vardi bĺatsa, tirsina ǵȍr köyleri tirsina, tribaç, olizar, ǵȍr köyleri ep ǵȍrlar var‿idi oralarda. /?\ türkler yok‿idi, ǵȍrlar. o vinisada, pazara ne gideydık orda vardi türkler da.

alman harbi ve kominist rejim: bi zaman yanmiş oralari, arp olmiş. arp oldi çok orda. alaman gèḷdi, sırbi kōladi, alaman gèḷdi sırbi kōladi. ondan sona bugar gèḷdi, bugari getırdi alaman. bugar kaldi üç sene bizım orda, üç sene. bizi koletife soktilar. ökümata çalışıydık. bize ekmek veriydi şeylen koponlen. çalışırsen ekmek var çalışmasen yok. ister bebek olsun ister bilmem ne çalışacan. üc dölüm veriy pamuk çapalayjan, tütün kırajan. dayıbaşı kuyuyodu, tütün kıraydı, gideydik tütün kırmā sabale erkenden dayıbaşi kaldırıydi. on kişi bi dayıbaşi, on kişi bi dayıbaşi. gideydık tütün kırma. o pamugi çapalayjan o üc dölümi mecbur. benım adam çapalaydi ben çojuk var‿idi, bebek var‿idi. gideydi adam çapalaydı da fişle verıydilar dari. aç kaldık orda ekmek yok, bi şey yok dari, arpa şeyden pirinç arpasından ūttürüydılar ekmek yapaydi minlet. karanlıkta gas yōk, basma yōk çadır, askerlerın çadırından yapaydıla donlar. don yapaydı abam gezeydi, abam yapmiş‿idi ben yapmadım ta abam yaptı. gezey şupur şupur şupur şupur gezeydi. fişle verıydılar şeker olsun bi şey olsun fiş. çikar‿ise ama var‿ise yomiyen var‿ise orda. çalıştın‿ise veríy çalışmadın mi yok. çok çile çektık sona alaman kōladi gene gą̱uri. bugari kōladi alaman. arp oldi. ne isan öldi, ne isan öldi ne isan öldi o bugar askerleri. bi alaman öldi sade gömdiler oni sona gèḷdile çikardılar alamani. aldılar ölüsüni alamanlar. kaçti alaman tito eşkiyalar çikti bizım tito var‿idi. deydılar tito. bi de topladi asker dālara çiktilar, alamani koą̱aladilar arplen. bu akşam vinisā buraya manisaya, yarın‿akşam başka yere vuruyolar askerler. o tito aldi koą̱aladi alamani kaldi tito. öldi sona o adam. çok idi iyi allah razı olsun, ǵȍr ama dininde dursun. ǵȍr miydi türk miydi bilmiyim unuttum neydi adi. te bule çektik çileler. sona eşyalar aldık ükümet kurdilar. alamani koą̱aladila gitti alaman, bugar da gitti. e kaldi erkez aldi malını gene dą̱ıttılar erkes tarlasını. kimsede tarla yog‿idi. hep ǵavur aldi. hep ǵavur aldi tarlalari koletife

çalışıydık. koletif deydılar, ükümata, koletife deydılar. koletif girecen mecbur geliyolar, buluyolar adamlari ille burda koletife girecen, imza ver koletife gir. sona perdemızi attilar. ǵör dātti perdemızi. dediler türkiyā açındi siz ta açınaca, saklanıyoduk biz bule ule bi gözümüz görüydü sade. kimse görmeydi gideydik ovaya kocā peşkirle çarşaflarle. çarşaflarlen, koca donlar, çarşaflarlen gideydık ovaya. ǵör dedi türkiye açti siz ta açınıcınız. topladılar bizi okula. okula toplandilar, topladılar verecen imza, perdeni atçan, sarınma yüzüni sarmācan. görelım kari midı adam midır. ǵör diyo atçan mecbur. adamlar kızıyolar alışmadılar, kızıyolar atmaycaz. atacaz mecbur ya mapuza girecen ya atçan. gittık okula attık ikişer örtü örtündük. istersen yere ka örtün, ört başını (…) yüzünü örtme. aştık üstenkere örtüyü açıyoduk, alttan kalıydı örtimız boyle. burda bürüydük baK buraya şini bakıyoduk, imza verıydık ayde çikiydık. attık perdeyi. ta boyle çilleler çektık. yüzümüzü saklamaydık kim saklanacak alışmiş gideydi ǵör araydi mahkemeye emen. sarmaycan yüzüni. te boyle çektık çileler. geldık menderes açti yolları. dediler türkiyā gidelım. dayım vardi durgutlida o çekti bizi. bırakmadi ǵörda. dedık olur bi şeyler toplarlar isanlari, karilari. bi zaman toplamişlar ep türkleri. hep oynatırmişlar entari gīdırmişler. biS entari giymedik dūnlerde giyeydık sade koca çuvallarle. üç, beş, alti metrodan don giyeydık koca donlale. ep oynatırmişlar bi ǵovur bi türk, bi ǵovur bi türk. adamlari araymişlar keseymişla adamlari kapaymişlar, arp oldu ya. topladilar bi istibanya vardi bi köy, bulmişlar adamlari alaman toplamişlar bi yere. ondan sona bi māra açmışlar bi delik, dozerlen. ogul buba 'epsini urdular sırayla. öldürdiler o çukura soktilar ep. sona yatıştıktan sona erkes çikardi ölüsını ordan delikten, o çukurdan gömdiler tekraldan. istibanyada eşkiya çikçanız, eşkiya çıkacanız adamlari topladilar ep. saklanmişlar gāri damda buluyolar alamanlar hep öldürdiler (…). kaçtık ep dālara. yāmur bule yayıyo bebek kucāmızda māra aştık damlarda, māra aştık, yemeklıkleri gömdük orda. dedık gelırsèķ arp oluyo boşadıyolar köyleri. deylar boşadın köyi yakıcıklar alaman yakçak. kaçıyozduk dālara. angisi beygir var yükledıy eşeyine şeyıne dā, ormanlıklara. oş ormanlıklardan gene arp oluyo, arp oluyodu, alaman arp yapıyo bugara. kaçıyoduk, yāmur sicim gibi çocuk kucāmda adam asker benım, yok bubalıgım. al ben çocū kucāmdan, ben yataklar al biras, bi ekmek al, yemek al kaç. kaçıyos hep. tamam geliyoz gene deylar kaçın gene boşaltçak köyi alaman gene yakçak. gene kaçıyos, gene kaçıyos ormanlıklara. te bule çileler çektık o türk orda kaştık bura türkiyā geldık. dedik olur bi şe ǵovur yapar. adamlar küfünler altına kızlar ep karalar sürüyomuşlar. annem kız‿imij dā, dedemi

küfün altına saklıyomuşlar. anneme, kıs karalar süreymişlar, almasın ǵovurlar. alıymişlar ep türkleri oynatırıymişlar ep. te büle çile geldık ondan türkiyā. sattık evımızi sattık tarlacīmız var‿idi sattık epsıni verdik ǵovura pareyi. okkazıydılar (.?.) veriydı bana on‿iki milyon ordan o pare, çocuklara ep pare verdık ödedık pareyi okkası (.?.) yaptık, gittık ökümata verdık paraları geldık türkiyā. yolda da biĺatlāmız çalınmadi mi. üsküpte biĺat almış‿ıdık bi gelırke türkiyā. adamın cebında biĺatlari çaldılar. türkiyē geliyos ya biĺatlari çaldılar. ırsızların biri trenden enerke al biĺatleri cepte. kaldık küprülide kaldık. üsküpte bindık küprüliden geçiyos geliyos dedeagaca, türkiyā geliyos. orda kaldık, hani biĺatlar aradi ǵör, yok ara ara yok. eşālamız geldi türkiyā. kaldık. sona adam beni bıraktı orda küpürlide. ondan sona döndi tekraldan nerde yattık anda ara sınırda. bi ırsızın biri buluy biĺatlari, bi barakanın yanında, sigara barakasi var‿imiş sigara satıyomuşlar orda bi ayakkabici buluyo onlari. atmışlar oraya biĺatlari bak allah nası bulduruyo. buluyo biĺatlari o şey benım adam bi köylüye soruyo orda, aga nedi buldun mi biĺatlari? bulmadım demiş. o ayakkabici emen diyo aga ne var kayıbınıs, duyuyo. demiş biĺatlāmıs kayboldi. ben demij buldum bi biĺatlar. bak nerden nereye kadar. bulunuyo orda. dön demiş arkaylan. dönüyo bakıyo soyadın ne? neden bi yoldaş isteydi bugar alıydı asker yol kazdırıydı askerlere çıplak, yaralar açıyodular bugar. üç sene. benım adam ep çalışti öyle ep yara oldi. yaza alıydi asker kışta bıragıyodu beslemesin ǩafir. üç sene çektık asker‿oldi benım adam. o tefterde biĺatlarımız‿idi. demij buyle buyle mi? ıhı. açıyo o ayakkabici burda demij biĺatların. verıyo, döndü adam ben akşam namazına yakın küpürliye döndi benım anda. buldun mi dedım, buldum dedi. çabuk şini tren gèļcek gidelım dedi. gitçez, bindın bindın, binmedın binmedın bej dakikada. bırazovos deydilar ǵavurlar, durmaycak, tren durmuyo binijen bej dakikada. bindık ordan gèļdık dedeagaca, uzunköprüye. gèļdık türkiya misafiraneye geldık. on gün oturduk orda. eşālamız gèļdi, vagon gèļdi. gittiler erkes eşāsını aldilar biz da aldık. kaldık, bizi yok kimse alan dedem burda, dayımıS durgutlida bis akisarda. kaldık işte bi adam gèļdi tanadık o bi gèļmiş eskiden, gèļdi beygir arabasilen aldi eşācıklamızi gittık. üç‿akşam orda yattık. sona esadın, adamın amicasının, amicasi vardi akisarda onla duymij gèļdi onlar aldi bizi. yerleştırdiler bi tütün damına. bi tütün damında oturdum dörd‿ay. bıragaydım çocuklari, bubasi alıydi baltıy gideydi odun kesmē. sana bana kesiyo odun te sobalara pare kazanır. ben de bıragıyodum çocūmi bebek. astā sayıyodum āzına süt burnundan akıyodu, o kadar ürüydü. bıragıydım gideydim zeytin toplamā, balya çekmē gideydim pamuk toplamaga. bıragaydım çocū çişte,

bokta bütün gün. bi kocakari vardi deydim ki al altını. korkaydi gelinden o da almaydi. bazı ke alıydi bazı ke almaydi çocuk yatıydı yatsıya kadar bok içine. te bule çile çektım. şini gene te bu evi ole yaptık fakirlıklen. adamlen çalıştık çalıştık evi yaptık. şini de yıkılıyo. /?\ koçanada dūdum. /?\ köyüm grades işte. köyün adi grades. şey ǵȍr köyü vinitsa deydılar. iştibe miydi üskübe miydi bak şini bilmeyim. koçanaya yakın koçanadan sekiz sāt iştibe. iştip üskübe küprülü ondan sona üsküp. ha koçana, iştip, küpürlü, üsküp oyle ordan gèḷdık.

kökenleri: /?\ aa konya dil. oyle yuguslavya deydilar. orasını deydilar yuguslavya. konya monya yok. o bi zaman konyadan gèḷmiş o arpta konyadan gèḷmiş dedelerımızın dedeleri, konyadan kopmuşlar gèḷmişler. kaçaklıklen kaçmışlar nereye kadar gitmişler bilmem ki. ordan yatışıyo dönüyolar gene köylerıne. yerleşiyolar köylere gradese, vinisā yapıyolar köylere ad koyuyalar. tekraldan kuruyolar köyler. ısım akraba toplanıy bu köyde oturuyo, ora yapaylar evler. oyle kurulmiş yanmiş ep, ep yakmiş ǵȍr bi zaman. deyım ya kızlari alıymişlar oynattırıymişlar ne, o zaman yanmiş ep er taraf yanmiş. anānem istibanyali. anānem dil köyde. dedem istibanyadan bi köyden istibanya deydilar. dedem o köyden anānem gradesten. o köyi kurmişlar adını grades kuymişlar. ǵȍr yog‿idi iç orda ep türkler ep türk. te bi öretmen vardi istemeydilar oni da ǵȍr oldūna. kesti kızın saçlāni gittiler düdiler kızın annesi düdi o kariyi. neden kestın benım kızımın saçını. /?\ orasi çok ama oluydi pirinç oluydi, afyon oluydi her şey oluydi ovada. ovamız uzak şini bu tarafi ekeydılar karpus bi tarafi ikin oyle ep kurmiştilar. bi tarafi pirinç sular bent tutaydılar breganitsa vardi. breganitsa deydilar suya adına. köpürlüde vardar akaydi küpürlüde vardar deydılar ora, o suya bitevi sona ekti ǵovurlar, ikmişla yakmişlar. harp oldu ya yakmişlar sona tekraldan alaman kurdi küpri. vardi oraya vardara, vardar. vardar ovasi vardar ovasi deydılar yapayla ya türki. te boyle bu çileler çektık. geldık türkiyā kaldık yolda geldık burayı sora. yerleştık burda. kaç sene seneler geçti. te bu sene fondan verıydıla bana yemeklıkler vermediler bu sene. vermediler icbi şeycik kimse bi şeycik vermedi. kömür de vermedi mütar şey gitti bu aldı kömür verdiler. evcēzim yıkılıyo. mütar var burda, köyün mütari altın kilit var‿idi oni çikardilar sırbiyanın ōluni kuydular orda mütar. yeni girdi mütar. annesını biliyorum ben onun. ah evĺadım annesını biliyom, gideydım onlara ep. pazara çıktın mi gideydim annesına oturuydum orda dinlenıydım. tekraldan yapaydım pazarlıgi geliydım eve. gideydım ema fatuşuma.

oğlu: öyüp geldi avaalanından. benım ōlani soktilar avaalanına. sekiS sene durdi avaalanında çalişti, çikardilar. çikardi ep satıldi avaalani. alan kişi kendi minletini kuydi avaalanına bizi ep çıkardılar. bi adam vardi kolsuz askerde kesmişler kolcāzını oni da çikardilar. hep çikardilar hamza benım ōlani da çikardilar. sora çikardilar aldi bi araba bi adam da yardım‿etti, aldi bi araba okula girdi servis yapıyo çocuklara. kira dört yüz milyon kira veriyo. dokuS sene çocū olmadi ikizler oldi sona dokuS sene sona ikizler. on yaşında on birıne girecekler şini. ya te böyle okula gidiyolar.

bayramlar: /?\ bayramlar ne güzel oluydi, bayramlar çok güzel oluydi. delikanlılar çikaydi dayre çalaydilar, o gradeste. genşle dayre çalaydilar türki çārıydılar. edirlezlerde salıncaklar kuyaydılar karaaıçlarda salancaklar delikanlılar sanlaniy. kocā ikişer urgan yapaydılar kocā salancaklar dayre çal. gideydık ō̄retmenle çıkarıydi çocuklari valavitsa var‿idi bi orda köyün üst uci, oraya. valavitsa deydılar oraya, su akıyodu dere. orda dērmenler vardi çıkaydık ora karilar peçelerle giyili kuşani gömlekler, güzel gömlekler, güzel şovvarlar, iramlarlen, peçelerlen çikaydık orayı bakaydık çocuklari. ō̄retmenler çikarıydi çocuklari ederlezde oraya. dravezler var‿idi memlekette dāda orayı götürüydi çocuklari kokaydilar, kokaydi mis gibiydi dravezler deydık. çocukları ō̄retmenler gütürüydi oralara gezdırıydilar ta. ya edirlezde, karilar ep peçelele kimse kimseyi görmüyo. bi ferece, kapak, peçe. burdan ilikleysın peçeyi küveriysın kimse kimseyi görmüyo. sen görürsün o görmey seni. te bule çok güzel oluydi. dū̄nlerımıS, dū̄nlerımıS uzaktan‿ise gelin beygirlelen gideydılar. gidey dē ōlan‿evi beygirlelen ısım akrabasi erkes birer beygir karisını bindıriy kendileri gideylar uzaktan alıyolar gelini. beygire bindıriylar, getıriylar uzaktan. tırsina var‿idi, peklina, tırsina oralardan alıydılar kıs. nerde bulursele blatsa, lipsa hep köyler var‿idi. oralardan o köy alıydi kızlar, köyden da alıydılar oralara. ordan da alıydılar gelin. dū̄nlemız çok güzel oluydi.

tedavi yöntemleri: /?\ yog‿idi doktor köyümüzde ama iştipte doktor var‿idi. iştipte ben ōlani gütürdüm. zayıf‿idi ōlan gelincik‿olmiş, gelincik‿olmiş dediler astāneye gütürün. iştibe gittık arabalalen, memleket arabasılen o servizlen gittık. dediler bi ǵȍr karisi agā çocū bırakma burda. ǵȍr karisi benım çocūm dedi burda ölürse ölümünü alıjim ölmese tā ī̄leşecek te alıjim dedi. bırakma çocūni dedi göremesın bi dā. ya ölüsüni ya dirisını. sona gitti bubasi kayıtlāri yatıracaydık çocū, bıragacaydık ōlani. yırttık ḱātlari yırttık kaştık ya döndük geri koçana gradeze gene gȅl̤dık.

kardeşinin düğününü: koçanada bubama gideydık sona evlendikten sōna. bubam dū̄n yapıyedi ōlanları everdi arnautka teyzem deydım analıga arnautka teze deydık. e

ōlanları everdi gèl̤di arnau̯tka tezem dedemdeydık koçanada evliydık kū̄de ama gittık dedeme. geldi arnau̯tka tezem dedi bubanın seĺami var dū̄ne gèl̤cenız, dū̄n yapıyoz abina. gittık artıgın gittık. abamlen gittık dū̄ne bubam yapti dū̄n giydirdi bize arnau̯tka tezem ep arnau̯t eşālari. telledi bizi güzelce gī̄dirdi gömlekler, arnau̯t gömlekleri ipekten, şovvarlar, yelekler gī̄dirdi. ölsem da dedi şini acımam. gittık gelin‿almā. gittık, oturdi köşede. oturduk yanına hepimıs abam, ben, gelini vadi bū̄k abimın karisi da vardi o da, oturduk. şini dedi ölsem da acımam. dörd senede bi gideydık bubama. dört senede bi gradesten koçanaya gideydık bubama. dedem de orda oturuydi koçanada. sona itiyarladi dedem, fakir, köye gèl̤di. köyde orda oturdi bī̄ saman damlarında oturdi öle dedem. ev yok bi şe yok. evler samanlen, zenginler kermit örteydi. fakirların ep samanlen, çavdar samaniylen. örti saman, sepi saman çavdar samaniyle yapaydılar. arabaylen getıriydılar bi araba çavdar samani üstüne örtüyodular akmasın. te büle köyde sefillık, tē ule çileler çektım ben.

kocaya kaçması: gittım kaştım. kaçırdı enişte abamın kocası. benım adam öksüz‿idi bubası ölmiş yedi yaşında, anasi bırakmiş onu evlenmiş. üç kardaş‿imiş onlar bırakmış kardaşlāna gitmiş kari. bırakmiş oni yedi yaşında. kardaşlari izmeḱar vermiş ep. ev yok, meḱan yok, bi şey yok ep damlarda oturuymiş, saman damlānda yatıy. inişte abamın kocasi kaçıttırdi beni orā. on‿üç yaşındaydım. bubalıktan bubalıgın üvey çocū var‿idi ōlan. deydılar alacaklar seni ona, alacaklar. hayırsız‿idi, kaç. kaçırdılar ülelikle beni kaçtım. dū̄n yaptilar bana orda izmeḱar paresilen toplamiş ne yaptilar dū̄n bi odajık vardi yukardan sade. o odajıga eltiylen oturduk bi sene. eltım var‿idi bū̄k abimın karisi. oturduk bi sene ayırdi bizi. kayınım asker gitti aldi ǵȍr asker.

karışık konuşma: birer‿ay veşmalık yapaydilar, veşma deydılar ǵȍr alıydılar asker. birer‿ay askerlık yaptırıydılar adamlara ǵȍr bugar. gitti benım adam odun satmā getırdi dādan. almişlar ǵȍrlar oştina deydilar bule karakola oştina deydila. oştina deydilar karakollara ǵȍrlar orda ya. ǵȍr ep. ben asker karisi kaldım götürdiler beni aylık‿almā yetmiş beş lira alıcım orda aylık. gütürdüler dedi atsın, alsın. kayınım gütürdi, ortanca kayınım gütürdi beygirlen beni koçanaya. a töbe vinisā gittık. açsın dedi peçe var iramlen, açsın dedi ǵȍr üzüni. açsın ta yazalım bakalım saçini, gözüni, saçini aylık verecez. açınamaz dedi bizım kānun yok dedi kayınım. çıksın dedi bunlar çıksın erkekler dedi kari kalsın, kızlar kalsın dedi açınsın. çikti ǵȍrlar. bak türk yapmaz ǵȍr çikti. o ordakilar çiktilar ben açındım. yazdi kız senın gibi ō̄retmen. yazdilar gözümi kaşımi. ondan sona koçanā gideydık kayınım götürüydi beygirlen

koçanadan aylık alıydım. vinisadaydı karakol oştina deydilar oray. /?\ var‿idi çingene de vardi yapaydı şeylık araba bilmem ne yapaydı bule tamir yapaydılar çingenler. /?\ türkçez, türkçez ǵȍrlar da türkçez konuşuydi. ayni bizım gibi konuşuydi ǵȍrlar. anānemın yakın komşilari bule yakın anāneme ǵȍrlar, komşuluk yapaydık. vardi bi bubanemız, bubango bi ǵȍr karisi itiyar gütürüydük ekmeklerını onun şeye furuna. geldık mi getıriydık dōraydi zengin‿idilar çok inekler, mandalar, koyunlar, dōraydi bī tas süt ekmekleri doyuruydi bizi karnımızi gideydık. koyi var‿idi çardagın altında çardak deydık orda koyi var‿idi kapi açik erkes su alsın türk, türk ǵȍr ordan alacak, su alacan içmege. kapamaydılar kapiy. sen bizım gibi bule alışveriş yapaydı komşilık türkçez bülesi konuşuyduk. buvange, buvange deydık ǵȍr karisina buvango deydık bubānne deycene ǵȍr adını söyleydık buvangö adi miydi neydi öyle deydık. ufacık‿ıdık. gideydık ayakabi verıydilar bize. onlar gīmeydilar ayakablāni eskidi mi biras verıydilar türklere. sen fakirsın veriydi, giy ayakkabını. oyle, ǵȍrda o koçanada. orda ǵȍr köyi‿idi ep türkler de vardi ǵȍrlar da var‿idi, karışık‿idi orasi. /?\ işte bi ōretmen geḷíydi oni da düdiler. sona gèḷdi ǵȍrlar gèḷdi. /?\ vardi çingeneler ama şeyle yapaydi nọubatlık yapaydılar bule demir yapaydılar, çapa yapaydılar, bule pulluklari yapaydılar. başka çingene yog‿idi oyle zanātta. burda şini var ya yukarda tamirjilar, tamir yapaydılar. te oyle çingene var‿idi. ama türkçez konuşuydular ule. koçanada bule ufak kızlar var‿idi türk ne deydılar onlara, onlarlen oynuyoduk çingen kızlariylen, koçanada. ufacık‿ıdım gideydim bi fatma vardi anasi da fatma kızi da. durmaydılar gideydim orda çingene mālesında oynuyoduk. /?\ koçanada, köyde yog‿idi, köyde vardi sayı tamircilar, burda nası tamir‿edey. /?\ kaç aneydi bilmem iki, üç mi dört miydi āne var‿idi. /?\ çingene mālesi yog‿idi. orda oturuyo oyle düḱanları anda orta māle deydilar, bi yokarki māle bi orta māle bi aşıy māle deydilar gradeste. māle māle er bi mālenın adi vardi. yā gagu mālesi deydilar, aydarçeler bilmem kim mālenın ep atlari vardi burda nası şini orda da ole atlari vardi. tayırlar bilmem neler ep oyle atlari. /?\ biz mi türk. kocam da türk biz de. beyimın konyadan‿imiş kopmasi. soyatlariydi tayırlar. biS bilmedık parmak izıne gittık manisaya, bilmedık soyadımızi kuyalım çalışkan koduk. abilari tayırlar kuydi. onlān memlekette tayırlar soyadiydi. onların dedeleri konyadan gelmiş bi zamanlar. konyadan kopmalari. /?\ annem dokuydi bazı kere. böle erkes kendine dokuydi. erkez kendine tezǵāları var‿idi, erkez kendine dokuydi. toplaydın biraS çaputlar dokuydun.

hayvancılık; akrabalık isimleri: koyunlar vardi, inekler 'köyde. sīrlar var‿idi üç yerde sīr var‿idi. şini bu mālenın bi sīr toplanıydi, sīrmaç tutaydılar. orta mālenın

başka sīrtmaç tutaydılar, aşki mālenın başka sīrtmaç. te bule ineklēni, öküzlēni, öküz arabasī bizım beygirlelen dil. ep öküz‿arabasi var‿idi, öküzlele. 'inekler koşaydılar çifte, öküzler te büle. /?\ sütleri mi pinīr, kesīk. almaydılar sütçi gèḷmeydi bizım oyle. erkeS kendi kendıne yapaydi. bi inek var bi keçi, yayık yapaydık. yayık vardi benimki alıydi kardaşım. çocuklarlen yapamaydım yapaydi kardaşım düveydi veríydım tütün acık buvasından. bi tabakaya tütün koyaydım kiyaydı benim‿adam tütün. veríydım tütün birasçik yapaydi yayı bana kardaşım. 'yardım‿edeydi bana. o turgutlida, turgutlida o şini. öve ama bi bubamız ayri anam ne kocaya gitmiş o adamdan o kardaşım. benım ablam vardi bi bubadan bi anadan öldi o, öldi abam durgutlida öldi. /?\ çok kar kar, kar dize kadar. odun dādan getırıydilar dā yakın. odun adamlar getıriydi dolu odun. baca var‿idi ep bizım mutfaklarda, baca. kuyaydık bi kucak odun yemē yakaydık, soba kuyaydık. odun çok yakın‿idi dā bizım köy grades. adamlar ep odun getıriydi. /?\ bubamın kıs kardaşı arnạutlukta. görmedım onlari ben. annemın kıS kardaşlari mi? 'teze, anamın kız kardaşlāna 'teze derdık bubamın kardaşlāna ala derdık. görümce ōlana kayın derdilar gelinler. (¦) munla kadın görümceye, görümce munla kadını. küçük‿aga deydilar kayınına. ufak kayınına küçük‿aga deydilar. /?\ eltiye, elti deydilar. bū̄k‿ise yenge, küçük‿ise adına deydilar. /?\ atlāna çārıydılar. ufak çocukları atlāna çārıydılar. uşak demeydilar. bizım orda uşak muşak yog‿idi. kesige ulaştırma, yurukler derdi. /?\ kesige ulaştırma deydilar yurukler başka türli. bizım deydilar kesik. /?\ oyle yokuşta. yokuş ole burda nas şini yol. kurmişlar nası köyde bulmişlar bi yer kuymişlar köy. bi zaman bilmeyim ben 'dā kurmişlar o köyi. biz koçanada dōmuşuk ben bū̄düm orda, koçanada.

M4.2/1

Akile Seyyar / 70 yaşında. / Grades-Koçana doğumlu / İlkokul. / 1961'de Akhisar-Süleymanlı'ya yerleşmişler. / Türkçeden başka dil bilmiyor.

karışık konuşmalar: konuşturajak mı orda (…) ? /?\ yetmiş yaşında. /?\ gittīm. gittim ben, dörde ka biz gideydık memlekette okula. a beşe kā yok biSım orda, dörtte. a dörde ka okuduk. /?\ türk te vardi şeyden dişardan gelıydi bir‿angi ōretmenler işte blatsadan vardi köylerden ōretmenle. /?\ ā bilmeydi ama sōna ōrendi bizım orda gradeste. /?\ annem da ordan ǵavurdan geldi işte sarȯvadan. onlar ikisi ǵavurcez konuşuydi bizım evde ama ben anlamaydım. abam da fatime tezen hay ali, güleym ali, abam ordan geldi ya o bi̗l̗íydi ǵavurcez konuşuydi annemle ama ben bilmeydım. orda olmişim ben gradeste bilmeym ben şedim. onlar koşuydi deym ne konuşuy bunlar kendi kendıme, bilmeydım. /?\ iç kızım ben çikmaydım bi yerde burda da oyle çikmayım bi yere kızım iç. /?\ küçük evlendım. /?\ dönürji /?\ ne bilim nası mı istediler. /?\ ā e ben kızım on dört yaşında evlendım ben icbi şiy bilmeydım ki a kızım. /?\ vallayi iç ben de unuttum, ā peşkir bizım orda veríydilar. kızım orda bizım işte kaynanayle kaynata gèl̗íydi dönürji öyle. /?\ iç oyle yapmaydık bis lişanlan, dügün yapaydık. (¦) a başlık, başlık paresi. pare tabi oyle vardi. /?\ e çī̆z kızım biS fakir‿idık. çī̆z bilem ben getıremedım, işte biras. burda nasın vardi buzdolaplari bilmem neler burda er şey burda. burda er şey bizım memlekette yog‿ idi oyle. ne belezik var‿idi ya bir‿angi üzük, içbi şey yog‿idi ya küpe. bilmeydık bis altını, ic bilmeydık. /?\ te gelin‿oluydun gideydın işte tamam. /?\ a gelinlık tabi diktırıydık. /?\ ā biyaz dil penbe, kırmızi oyle, seten. /?\ aa boylesi geniş, geniş etejik böyle güzel. (¦) şey bole boncukli yapaydi şey (¦) gümüş kemeri vardi. /?\ a etek, üstüne da cèket boyle salaydın ole burā ka güzel tabi. şini burda beyaz gī̆miş o gelinlıkle bizım orda çok güzel. (¦) a bizım yog‿idi orda. gidesın başını yaptı'rāsın orda yok ole şeyler bizım. /?\ aa ā katiyan. (¦) ep telleydile bule gelini ama yog‿idi orda bule şey. /?\ burā ka tel de uzun teller boyle. /?\ vardi ama kırmızi duvak ole burā ka. burda ayni şal gibi böyle nası salıyon orā ka var‿idi kırmızi duvak. kızım çaycazi iç be kızım. /?\ ā etrafa ic gitmeydık. kimi ariysen etraftan ama akraban oldi mi mejbur akrabani araydın ama akraba ōmadi mi tabi dügünü yapaydın. aynı işte yok mu burda nas taksilalen götürüyün bilmem ne arabaylen böyle beygir arabasi da at‿arabasi. (¦) yukardan bule şey çarşaf kuyuluydi öyle. tıkır tıkır araba ünden da dayre çalaydi oyle. /?\ pu̱aça yarındeysi yapılmaydi bi şey öylesi şey. /?\ bir gün ara

verılíydi. ilk günü puaça yapılıydi. beş‿on tene ole puaçalar, dagıdıydılar bule şiye. ikinci güni yog‿idi bi şey üçüncü güni yapaydılar yemek. pi'laf er şiyi takımilen, çorbasilen baraber. soa yarındesi gene yog‿idi pi'laf di mi? (¦) erkekleri gene besleydilar. yarındēsi gelini alıydılar. yarındēsi gelini gütürüydilar gene. (¦) evıne dişarda oynaydila bule, şey güzel yerlerde, ep dayrelen oynaydıla gene şeyler arkadaşla bole. gör bi ket nas (¦) yarabım allaım. /?\ yapaydık ama. (¦) ā kuydular, kuydular. (¦) yarındēsi gene evlendık işte. (¦) ama biz gitmeydık ole kınala yıkamaga evde. yog‿ idi ole biSim. /?\ a kuşak bubam bāladi ole bi şey kuşak böyle tamam. ole altın maltın yog‿ idi bizde. (¦) bizım kızım yog‿ idi ole, ni küpele bizım orda vardi iç içbi şe. ama zenginde vardi, vardi bir‿angi zenginlerde ama bizde yog‿ idi. /?\ ā çok oni sabane şēttık ole kar ama ole sauk yog‿ idi gene. vallayi ole sauk yog‿ idi burda şini nası bak buzlar nası vādi saçakların altında bu kā buz şēler var‿ idi buzlar. ama oralar sıjak burā (¦) şī burda astalıklar dolu ama burda bitonlar yok bizım şi aman bitonlar var burda fayanslar şēler, bizım orda yog‿idi. /?\ ēe dişardan getırıydık, uzaktan kızım. yā ben nele çekmişim işte nāpisın. er gün su taşıydık kovalarlen uzaktan. /?\ aha bizsi eltiylen ikımız taşıydık. görümcele getırídi işte. aır‿ idi çok işımıS kızım. çok çektım ben da kaynanadan ta korkaym. /?\ nāpisın işte. /?\ ā ep beraber eltim, eltiylen anlaşıydık, sormadık mi kayna'nā ne yemek yapalım, kaynana nāpaydivi. ona soraydık saba yemegini. yog‿idi ole çaylar orda kızım. şini emen kāktı mi çay suyu tamam /?\ yog‿idi tabi. ne çekeydık, çorba yap, kaçamak yap, börek yap, oyle biz. /?\ ōlen ole, akşam öle, şini ne yap çayı a hē tamam. /?\ kalkaydık ya. istersen kalkma kaynata gel'iydi, bārıydi kapida. pişin beni ep kaldırídi, o gideydi camiya kaynata, niçin ayran dügeydık bule var‿ idi ayvanlarımıS, yogurt. /?\ börek, kaçamak yapardık, börek yapardık, çor'bā, sütlü çorba yapardık. yok şini burda nasın ya kāk emen sabā peynırlen ekmek tamam ye. /?\ böregi yapaydık işte şey. /?\ pıras bule erıdıydık eltim mi erıdíydi ben mi, yufkala yazaydık gübek bule şey. ama kaynadıydık, dil mi'langazlar yog‿ idi bizım orda kızım. ateşte, ep ateşte ep odunlen yā. /?\ ā tabi ayvanla sag, inekler ordan sona süt pişır, ep odunlālen ne çekeydık ne çekeydık kızım. /?\ mayalaydık sütleri yogurt‿ oluydi. ordan sona dübek vardi bōle ep ellen dügeydık yok şini nası burda makinalar. te var bizde da makina ayran makinasi ama orda yog‿ idi kızım. dügemeydık ayrani kışlen çok sauk‿oluydi. olmaydi canım şey da biras inatçı oluydu o vakıtlar, kışlen. aydi kuyaydıK biras kaynar 'su, dūlüydi dönüncez toplaydık yayı bule ellen toplaydık. kaşıklen olmay çok oluydi böyle. kaynana deydi ah kuydunuz kaynar suyi

emen dūldi. eltim dey aman dey gelin onu ne kuyalım biraz dey kaynar su. iki dübek, üj dübek dügeydık ep ayran, koja şeyle bȭle vur vur iki sāt ep vur vur toplanajak yā. ep bule vuruyduk ellen. iki sāt elımızlen ayrani ep dügeydık. /?\ ayrani işte kestırıydık 'kattık. sade yā, yog‿idi bizım zeytin yā bis yemeydık memleke ep sade yā yeydık. /?\ ova iki sāt, iki sāt git iki sāt ta gel. aman vurdum ben seni eraĺde. yā kızım iki sāt gideydık iki sāt gèl̩íydık. ama bis pek gitmeydık niçin iş vardi çok evde. ā bi avli bizım vardi ne ep süpürüydük eltiylen büle, kıvırıydık paçalānı burda bi parmak kir oluydi. çimentola yog‿idi bizım banyolarda bilem çimento yog‿idi ep çamur. /?\ çama'şȋr ep çamaşiri biS şeyde aman eneydık derede ikaydık çamaşılari, akar 'suda. evde yıkamaydık niçin ep kirli çamaşılar. pirinçlere gideydi kayna'tā, kayınım, bū. ep burā ka ep nasın kir, o alta ne yatıydılar o şeyle sari tına tutaydi. /?\ sari bule ep suyun içinde o pirinçler oluy ya ta onla iç çikmaydi. işte iĺaç yog‿idi bizım memlekette şini bu iĺaçlar burda. ep sabunlen yıkaydık ep sabunlen. em yapaydık şey kül suyi başka yog‿idi bi şe kızım, ep sabun. /?\ vuruyduk oncāzlen 'çergeleri gene vuruyduk onunlen. /?\ yog‿idi orda bule şey, şeyden anam benım dokuydi, çaputlardan. ole şey yog‿idi. /?\ 'çerge deydık bis. alı yog‿idi bizde ki. ben evlendım ama bizım orda yapmaydi ole alı alsınla ta koltukla şeyler, içbi şey yog‿idi. iç bana bi sandık, gelin sandıgi, yog‿ idi orda kızım. e şini burda var çok. ben bi odada orda bizım dolu yedi, sekiS tane alı dayatmiş ki buray şi burda berbat‿oluy, sermeyim. işte hadi buncāzle şedıyım. ama memlekette kızım yog‿idi. iç bana bi şeycik yapmadıla. şini gel burda yapma gelinlere. /?\ tabi ep orda ic bizım yog‿ idi avlida tulumbā ya bi çeşme olsun içbi şe. /?\ orda, çamaşırda. açan yıkaydık sabane endık mi akşamı̄si. ama ōlen yemegıne gideydık, yakın‿idi bize. ōle yemegıne evde yeydık, eneydık gene çamaşira. istersen enme kıSım. /?\ üj günde bir ikaydık, üc günde bir ikaydık çamaşir. nāpisın, kalabalık. /?\ oluydi, oluydi ta çamaşıla bule atletler yog‿idi ordā kızım, ep dokuma. ep berbat‿oluydi burajıklarımıS. nāpisın. /?\ eve getırıydık evde. dişardan vardi asılajak yerler. güzel‿ idi evlermız canım. evlerımız güzel‿idi ama dil‿idi böyle burda nasın şini şeyle. bizım ole ep bule tātadan, ġargidan örüli, ama çamurlen suvali güzel. badana yapaydık şēde güzel‿idi yerlerımıS. /?\ kireç, kireç kızım yog‿idi orda boyala, ama şini orda çok olmiş. nası apartmanla yapmişlar orda. /?\ evliydım. keşke tā evlenmesem on dört yaşında kızım ōf kızım. /?\ işte kaj defa gittile gèl̩dila gittile gèl̩dilak. kayınım bizım evlenemeydi, kaynatam tabi şini kıs vermeydıla, vermeymişlar kayınıma. /?\ ā cadıdı kızım ama otuz beş sene geçındım, burda öldi şini. /?\ eltim gitti izmirdedı eltim. (¦) ı kaldi

bena. eltimlesi gitti izmire, o nasi yapti orda evler, biS bi şey yapamadık burda kaldık. ā keşke gitseydık biS ta bir‿angi şe̯ıre, burda kaldık işte. var bizım da orda on dölüm bi yer çok güzel dā alttan. orda da yapmişık üç oda ole güzel eletig er şiyi içinde ta. ama çaycazını iç be kızım be. şey ātim ben buni. sürim mi te ef‿ekmejigi biras yēsın, ef‿ekmegi. olsun bak sürim bi parçajik peynirlen, çayle. (¦) ama dişarda şini yiysın pareylen ben sürim ef‿ekmegi. /?\ maşinkada. /?\ kabarı işte iki elden gene yaptım, bi yumurdum ya. ordan biraz durdi lēnde, ordan sōna çatti lēnde, tekral tepsiye kuydum. burda güzel‿oldu. pişiriyim. dün ya yaptım gelin var yarisini orā veriyim. nāpim. /?\ evĺa'dīm, ne̯evĺadım? /?\ yog‿idi kızım, yog‿idi. /?\ kaynana bizım şedıydi. /?\ kaynana giriydi. bizım vardi bi ayriye anne, orda duyulacak mi, ay korkaym. (¦) oyna kızım. tamam ama bayçeye geçmeyin üteye buvan kızmasın. bizım ayriye anne var‿idi kaynananın şiyi, analıgi vardi o dōtturuydi. ama bi keti aradık benım dōmuna o kaynana bizım bi kızdi, iç girmedi kac gün girmedi görsün bebegi bizım. sōna tĕ ep kaynanaylan oluydi, burda da ep kaynanaylan oluydi. so̯a biçi ōlan bizım var iri çok beş kiĺo geldi. o da tam gèl̩di bule şey akisardan çak öbe getırdık olmaydi bārıydım ole nasın. sōna işte tam geldi (¦) ha oldi da çojuk. /?\ a bis şini çıkmaydık tabi gitmeydık ni su almaga ni şiye. kırık gün sevap‿imiş işte çıkmāsın dişari. e burda şini nerde gelinler kızım. du ben sana bu çayi şēdip ta başka çaycaz kuyım kızım. /?\ kaynana ya banyo yapaydi işte ben pişin banyo oluydum, kaynana gene sōna oni ikaydi tamam başka bi şey yok. /?\ e yapaydi bi şeyler ama ben ca̯il‿idım çok kızım, on dört yaşında èvlendım iç bilmeydım işte. /?\ ā bilıydım yapaydım ben. ē bizım bule ekmekler dil bi tene yapasın yedi tane yapaydık. yerde sereydık dört tane alttan yapaydık üstüne da yedi şey üç tane yedi tane atayım. dil bule tepsile pişiresın, topraktan yapaydık tepsi gibi. /?\ hā ponisa oyle yapaydık on beş tene sıralaydık ole sıralaydık. ep onlari yak yak yak bule şeyde ateşte endırıydık oni kastırayı kuyaydık. akşama kadar nasın tutturuyduk bule sabaynen nasın ekmek pişirmē akşama ka ep ekmek pişiriydık. kaldır kaldır o toprak kalkay mi kalkmay. çok çektık canım çok. burda şini çok rāt ama agrılarım gene çok. du kızım be bi çaycāzi kuyım be kızīm. /?\ bilmeym kızım bilmiyem. /?\ akile seyyar. /?\ a eletik var ‿idi. vardi ama sonradan geldi eletikle. /?\ gidılıydi ama bizım kaynala gideydi bizi gütürmeydila bi yere gelinle. valleyi şekerini mi kuydun mi bilmem kızım. bak te kendın kuy. /?\ ā yok kola yoktu çay yok, şey patatis pişiriydila, kabak pişiriydila. ama biS iki elti gitmeydik bi yere. /?\ ā yapardık külli dari yapardık. oni işte kaynadıydın burda şe bakırda biras kaynadi mi külini kuyardın. küli bule kaynadi mi

biṙas o kıpkırmızi oluy o şey darila. ikaysın oni gene tekral o külden çikarıysın, ose kaynay ole açılıy bule nasın o darila. çok güzel oluy ama afyon tūmi… /?\ ā afyon tūmi dügeydık. ā nasın güzel şindi burda yapamays ki. /?\ böreklerde yapaydın, börek yapaydın. ama iç çayını kızım bē. börek yapaydık. bak şini te ben azırladım orda var bi dügejek var küskü da bule şetmeK‿için ama ben kaldıramaym küskiy ta biras /?\ demirden orda duruy furmaK‿için /?\ a tabi var orda şey da ikadım ya şini te duruy orda dişarda. çıkınca gösterijim tē. ama o vakıtlar yapaydık şini vuramaym, kaldıramaym. /?\ ama var‿idi bole şey da demirden oni biz memlekette bıraktık. agaç getırmiştık te gösterijim te orda duruy şey onunlen dügeys. te şini gelin gitti bursā verdım enli milyon pare ta ordan getırsın afyon. ama azır dūli paketlerde. benım görümcem var orda o bana yollay bazi. ben da ona şini yolladım gene. gitti gelin bu geje orda yatajakla yarın gelejekle. verdim elli milyon. /?\ benım annem geldi burā ama öldile işte burda. buvam, buvam orda öldi gene. rāmet‿olsun canına. /?\ var benım ablam var görüşemeysık iç kızım bē. burda da yakın ama ben gidemeym işte. /?\ ā bu köyde. gidemeym bayramdan bayrama işte. o gèḷíy bazi o da benden būk te ama benım dā çökük. benım çok işlerım var. /?\ a tabi napim kim yapajak. /?\ nerde yapajakla kızım. /?\ bir, iki, üç, dört, beş, altı, yedi, sekiS, dokuS, on. /?\ yolun açıġ‿olsun güle güle. güle güle sālıjakle git. güle güle yog‿idi bizım işte orda. ā sālıklalen git. adi kalın ïlıklenen adi sālıklalen. /?\ dūşmek. aman dügüşüyola 'bāk deydık emen. komşula bir‿angileri bizım altımızda vardi bi tene çok fena, ama nasın dügüşüydila, iki kardeş. dügüşmek biS deydık aman kavga /?\ yā olesi dügüşüydila işte iki kardeş iç geçinemeydila. aman nāpaydıla, balta baltā bole bazi vaÍÍï bak. çok fena şey. /?\ ā alla beÍanızi versın bilmem ne. ama bizımsi oracez konuşuyduk burda şini ben da bak /?\ gelsi git, gitsi. gitsi artık deydık gelme burā. git, gitsi deydık işte. gelsi, gelsi burā gel şedıydık. ama te ben da başladım burda biras şetmege ama. benım kızım burda var ama gidemeym işte. /?\ de geldi mi bir‿angisi dey şey deys git işte gitsi gene di mi varmiş işın gitsi deydık. /?\ a gitsi ole. te bak benım ōlan ep bizımcez konuşiy, iç burda oldi ama konuşamay iç buracez ali. a kızım kopti arkalarım vaÍÍï. /?\ yok ole agrılarım çok var. ben dā dört buçukta kalkmişım. /?\ gèḷíy okuy burda okuy. ben da kalkaym gèḷiym burā. ordan soa yakaym maşinkıy. kızışıym ya, deym amān bazi deym aman ole bogim ya deym arkadan ole kendi kendime. e ben şini artık yetmiş yaşında kızım oldum, e dinlenemeym iç. gejeylen dokuzda yatıyım, duramayım. /?\ çok erken kalkay çok. /?\ kızım kurban keseydi minlet ama biz fakir‿idık anamla kesemeydık. kim keseydi getıríydilar gene etçēz gene işte. anam yapaydi yemejik. /?\

burda keseyla kurbanı ama kimse kimseye vermey. biS veriydık önceden şini bakaym kimse şetmey diyla erkes kimsi o kesey verme ona, bu kesey verme. şini ep māle kesey e nāpisık o kurbani. e mejbur dagıdalım kayı insana. biS işte ōlan kesemedi bu sene biS kestık. geçen sene kesti bu sene çojukla askerde şedemedık. e bis ta bizım da durumumuz dil‿idi ī. aldık zorlen biz da kurban. şini sattık zeytinleri bis ta geçen aldık biras pare. /?\ kızım ben anlatırsam bitmes on gün benım şeyım. bis ramazanda ep gejeylen yapaydık, eltiylen tutaydık amur. amur tutaydık kalkaydık bis 'erken. dā bizım kaynata davul çalaydi ama sōna bırakti biz, ben açan èvlendım çalmaydi. ep önceden davul çalaymiş ama çok mallar aldi, almiş kaynata bizım. var‿ idi durumi. (¦) a tabi çalaydi uyantırmaK‿için gezeydi bule dum dum. /?\ tabi tabi. ordan sōna şey eltiylen yapaydık akşamdan. kalkaydı gene ben kaldırıydım eltimi. o dā zayıfçık‿idi ben‿idım toplu, kaldırıydım ya bule şey kapidan. gèḷıydı eneydık aşiy mutfaga çirpilenen artık odunlen yapaydık pişi'ler, yirmi beş tene pişi yapaydık ep bole pişi'ler. pişır, pişır, pişır istēsen pişirme. o şey fasule ep yemek dil ole emen çaylen emen yog‿idi orda ole şeyle. börek yapardık yarındēsi akşam bilmem ne ep ole bis şēdıydık. piĺaf bizım kaynata yeyijiydi, bi koja tepsi piĺav bule yapaydık ep biteydi yemekte, akşamlıkta valleyi. pirinç piĺavı yapaydık biS öle koja bakır, bakırda, kaynata maşala çok yeyijiydi bizım, yeydi çok ama çok çalışıydı da. koja tepsiy bitırıydi. ep süfürde yapaydık, akşamlıkla yapaydık. /?\ işte yapaydık pişile yapaydık, börek yapaydık ep oyle biS yeydık memlekette, şini burda yēmeysın. te şini bak benım burda var fasu'lā, piĺaf var. gelin da yapmiş orda yemekle duruy. dedi şēdısen al neyi pişin şedelım. ama bizım memlekete çok yenıydi sudan mi ne bilim çok şedıydık. ama çok kızım orda şey. ni vardi nerde bulaşıklar yıkālım. bulaşık suy yog‿idi burda şini nasın dolu er taraf. bizım orda yog‿idi. kaynar suylen ikaydın. iĺaçla yog‿idi bizım orda. ama şini orda da çok var‿imiş er şey. bi araba geçeydi bakaydım karşıdan deym alla alla deym, duruym bakaym nere gidey o araba. iç ne arabala vardi şeyın ükümetın iki arabasi vardi gideydi ole dādan odun getırıydi. çak kayboliydi emen o vakıt giriydim içeri bak şini bi ket. /?\ a yol ole üstten ep görüydük er şiyi. o arabalar dā ordan dūt yapay emen çikaydık bakaydık eltiylen. deym biz gene yenge demeydık anım‿enge, anım yenge şey enge işte burda anım bole demezlē. deym anım‿enge deym çikay deym araba deym gèḷıy bakayz kayboluy. ni taksi vardi içbi şe. şini orda da dolmuş taksila er şey. e burda da açan geldık iç arabala yog‿idi. /?\ ā gitmedım kızım ben nere gideym. benım kıS var medarda iç üç‿ay dörd‿ay geçey gidemeym medara. /?\ teyzem, teze. /?\ dayı. /?\ ala.

/?\ babamın, valliyi unuttum da a amca amca. aco aco deydık. /?\ çocukla deydık işte amān bak o çocuklara bi ket nasın gezeyla tōle. ay kızım çaycazın ne ani kupani. (¦) ama al kupay da iç çay kızım be. işş bak ekmejik te verim yēsın burda bi Íokma. /?\ baldızi. /?\ ā baldız. /?\ kayınço, kayın. /?\ görümce. /?\ ben mi? aga /?\ a kayınım aga deydık biS munla aga deydık. /?\ işte dersen munla aga, aga deysın tabi. gitti mi öyüp abin camiya kızım? /?\ eltim gene benım işte (¦) kaynadan mi? /?\ ana. (¦) mayko ġavurlar deydi mayko. a ana ama şini annemle buvam ġavurcez konuşuydi ama tabi ben şini bilmeym ya ama onlar şedıydi, abam deydi maykō şedıydi. tatko babā. /?\ anne deydık ole deydık onlara gene bak şini bi ket. anamıza ana /?\ anne burda şini anāne babāne deyla bizım orda yog‿idi tabi ole denmeydi. dedeye ōba. /?\ a ōba, ōbam geldi deydık, ōbam gèḷiy. /?\ a kızım ole şeyler ic bilmeym ben. işte deym ya on dört yaşında evlandım, ben da ne çektım kızım ne çektım. /?\ ama gel sen bizım kaynanın yanında söyle söyle ta sokmassi kapidan içeri. biz bi şey demeydık kaynanā valli. kaynana bizım bilmeym ama ben kattiyen yapmam oyle. çok çektırıydi bize. duyulmasin orda gene bana (¦) o da bi̇ḷıy ta niçın çektırıydi çok bize. /?\ sōlemeydık biS niçin çektırıydılar oyle kaynatam ī̇di, kaynatam. bis orda buba demeydık kaynatalara efendi buva, kaynata efendi buva. kaynanaya gene anım nene. te şini gèḷdi aklıma bak kızım, unuttum artık. kızım verim te ekmejik biras peynirlen yēsi ā. /?\ gèḷıys, gèḷıys demeydi be unuttum da ben da artık. /?\ gèḷıysık, gèḷıysık. ben şimdi de gene şediym ama. eveli gün da deym bu çojuk deym çipo kafali /?\ arabayle ne geldi ay deym çipo kafali. emen gèḷıy bana ayy çipo kafali gèḷdi. ama ko'pūk kızım olsa patiklarım dişarda verırım te bi tenejik te vallī̇ bak. ay kızım biS açan geldik burā işte bizım komşila memleketten gelmij burda. ben da kızaym deym bu kaynana gèḷdi dayılarına dayılarına, dayılari ölmiş. önüz bizi getıttıri burā dayılarına. ordan sōna kaldık ta biz bu köyde. ama ic buralarda yog‿idi evler ep açik‿idi buralari. /?\ ep‿idi açik burda bi ef, burda vardi ep ic dā yog‿idi şey. anam eltim bizım burda oturdi bi sene gittilesi onlar şeye, izmire gittile. orda uç katli evle yaptila bizsi kaldık bu viran evlerde. e bis ta çok şēler şettık tarla aldık bilmem ne aldık düḱan var kendımızın. kaldık burda gördüksi bizım komşilari da memleketten dip komşilari, āy kaldık burda. ordan soa anamlar da geldi memleketten işte yugoslavyadan. anam öldi burda kirada, kardaşım şini burda oturdi on beş sene bu odada benım, ondan bule şey. iç ōlan kardeşim kaldi. oncāz konuşamaydi pek aldık ep biz baktık burda on beş sene. öldi te şini yedi sene nasıl ölmiştı. oni ep baktım, kaynınıy baktım otuz beş sene yā. kaldık biz burda tütün ek. benım adam gitti üç‿ay okudi kurs anġarada. /?\

eletik kursuna tabi girmişti burā eletikçi ya. orda okudi ūc buçuk‿ay. ben ep çocuklanen gittım geldim şeye tarlaya. ep tütün ektım yalanız tütün ep ektım yā. kıraydım çok şēdıydım ama şini meragım da artık yok bi şeyden. bıktım canımdan bıktım valli, canımdan bıktım. /?\ iç, iç görmedım da iç görmedım kızım. bak medarda benım da kızım var yedi sene nasın, bu ōlan ne çikti şini gitti işe onun ikizi var medarda evli. zengin yerde çok ta iç şey getirmeyala iç. te bayramın ikinci güni nasın gelmiş ta dā gelmedi kíşçāz. onin da şini iki tene vardi kızi, ōlan oldi şini gene ōlani çok şēdıyla, getirmeyla iç. bis ta ben da gidemeym, 'utanıym çok. onlay buranın yerlisi. /?\ aa utanıym. /?\ iç doktor kızım ā yok, yok. öl doktora ti götürmezle. benım eltimın 'memesi bule delmişti valli bak nası bule iç doktora gütürmedile. /?\ e ĭleşti gene ole kari iĺaçlaj̣. /?\ e yapti bi şeyjikler duyaydi komşilardan oyle işte. (¦) ā kojakari iĺaçlari /?\ yapti bi şey sabunlen bi şeyler yapti ama unuttum da artık çok oncāS ta çekti. iç ya doktora gütürmeydi kaynata olsun kayınım olsun tabi. doktor yüzi biz görmeydık. kaynına astalandi mi gideydi ā oni kaynata gütürüydi, biSsiK öl, bizi yok doktora gütürmek. õle kızım nāpisın işte. /?\ e kızım bis 'iç iĺaç‿içmeydık ki ne içisın. /?\ bak benım şindi gene şey bak buncazları kuyaym kuyaym burama. ben da doktorla dey ameliyat olim, gidemeym olim ameliyat. şini te buramda gene var. /?\ buram işte çok acıy, acilda yatıysık bi geje kalkaym gèḷıym ameliyet deyla utanıyım. doktorlardan utanıyım. /?\ bazi burama kuyam ama telēzonda gene görüym diyela yasak bu. orda doktorla eraĺde şedıy yasak ama kuyaym gene bazi burama. /?\ ā tūla kızım tūla. gelinlere tūla ta kaynala astalandi mi gidelasi onlar doktora. doktora kaynana astalandi mi doktora gütürüydi ya kaynata. napisın kızım bize gelinle bis. /?\ kızım ne kā şişse osi orda ole geçey doktor yok ta gidesın doktora. /?\ e te çekeysın ole kızım napisın. /?\ ā okuydular boyle okuy. gideydın ole vardi bi kojakarijik okuy ama ne okuy bilmem. doktor dil ta şey olesi kendilīne okuydi. yog‿idi kızım be bizım doktor orda köyde. bayam‿idi köyümüs ama doktor yok. e burda da doktor var ta ne. iç şetmey yatırmay te ta baksın nedır. ondan ben şini gidemeym bura. gideym duruyum ole şeyde. e dey akile teyze neyındı. utanıym ben da deym, deym doktor bey deym utanıym artık çok gene deym aciy buram. yatırmay mi ta baksın bõle nedı zorum. neden bakayla gene işte veri bi iĺaçla, ignele veri, onlari iç yatırmay ta baksın ole güzel karnımi. (¦) neden evĺadım. (¦) avĺa'dūm. /?\ umus. /?\ ama unuttum da sırt, sırt ama e bis ar'kā deydık ta sırtımıs acıy sırtımıs acıy. /?\ bilek. dirsek, dirsek biz deydık, dirsek. kızım iç tutulmay etlerım amur acıy çok valli bak. /?\ valli iç bilmeym ki. bilek mi ne bilim nası deydık unuttum da kızım. /?\ a sakal. /?\ e yanak

biz deydık ta. burun, alnın, göS, kulak. /?\ valli unuttum da kızım bē boaS, boazım
270 acıy. göksüm acıy ole bis. /?\ ensem. /?\ tabanla. /?\ topuk. /?\ bajakla. /?\ acıy kızım be cibre bura, acıy etlerım baksana, bak buralarım nası acıy. çok zayıfladım şini. şeyıdım ben da ama komşila bilem deyla akile inge çok bozuldun. deym napim bütün gün ep evde. iç çıkamaym ben komşilara gidim bi damla, bi beş dakika oturim. /?\ te şini vardi işlerım ama te kaldı gene olsun görüştük gene sizınlen gene olsun kızım.
275 tabi şini var yemegım var er şeyim ta geçemeym ben iç. ablam var işte iç gidemeym abama. diym ölejim diym iç abamlen görüşemeys bi köyde, görüşemeysık. /?\ verılıy. kızım burda nasın orda tabi gideydın canāze ama adam oldi mi pek tıkılmaydılar oyle. sōna nası burda okuyla orda yog‿idi öyle. burda şini bir‿afta git kola veri de bilmem bizım orda yog‿idi oyle şeyle ki. işte düverim ni çay vardi içbi
280 şe. /?\ ā bizım yok orda yok, orda katiyan. 'adamlar gütürüydi cena'ziy. ic biz bilmeysık bi bayram gidelım ta bir‿angi doa okālım. ben gideydım ordan bir‿anki kızım tarlaya korkaydım diym aman mezarlıktan çıkarse bir‿angi öli deym korkuym gene. bak şini bi ket geçen biz gittık şeye melingē. /?\ a orda bi köye. /?\ yürük köyi işte. ep diyala fenaymiş oraları fena. bizım da ōlan melingeden sevey bi kız. ordan
285 sōna gittık ama melingeden geldi bize bi fātının arkadaşlari benım adamın da arkadaşi, karisını getırdi gezey bule götçēziylen. iç avliya soktilay bule gezemey, sakatlanmiş kadın. almişla bi sürü yerle. ep dey kızım dey çalıştım çalıştım ta adam dey komarji bilmem ne ama şini yapmay dey itiyarladı dey. şini şükür dey yok öyle. gideydım dey işe açaydım dey bule unutmuşum dey alim dey çanak, açaydım dey
290 bole bi şey çukur yapaydım dey yogurdi böle yapaydım çojujakla dey ordan yeydi dey. ama şini çōk yerler. ama geline dey, deym kızım çalıştım çalıştım. e deymiş neye çalıştın bak şini bi ket. sen neye çalıştın bak şini neler kaç tene evler ne kā genişlıkle gittım ben geçen orā. 'fāti beni gütürdi. burda bi mutayik çalışıy ya onu vermiş arabıy demiş adi fāti gütür sen annenleri orā. gittık askere gideymiş torun.
295 telefon‿edey akile dey gelmeysın. deym ayşe teze deym gelijim da nası gelim arabamıs yok. vardi araba satti ōlan. vermiş ta o mutayik. gittık fāti beni bıraktı orda ama ben sıkıldım sıkıldım. başladım şetmege ay diym, diym acı amija sen diyim telefoni fātiyi ara deym bi ketçik. gelsın deym alsın i mi. ölüyüm böyle. benım adam da orda ama gittile kāveye kāvede kalmiş arkadaşlari ben utandım. sıkıldım bi
300 astalandım. soa 'fati çikti telefona deym ōlum deym gel ben deym çokim deym fena, astayım deym. emen 'fati geldi dönüncez emen bindık şeye. tam da gene mezarlıgın önünde yapmişla evleri. deyim amān, bu torunları gütürdük çikay biras kapiya ay

deym, ay diym çalmasınla diym kíşçazi gene diym. bizım şini orda kapida duru ya. iç tā gitmemişım ben ora melin'ge. diym, aman diym ayşe teze diym bizım o kız diym orda kapida diym çalmasınla. sen dey çok dey evamlisın dey akilecigım. diym valli korkuyum burda şini yabancı önüS yeni gelmişık bugün. diym korkaym çalmasınla çocugi gene orda mezarlıkta bir‿angileri. çok dey evam dey senın içinde. ne bilim bak şini kıS ordan kapi açıldi korkuyum gejelen bir‿angisi şetmesın, çalmasın kızi bak şini bi ket. gelin geldi akşam bizde ōlan yatıy torun astalanmiş. geldi diy adi faik eve. diym sevgan diym bıraktın çocugi orda yalanıS evde. bayāmi ki oturdi bi bej dakika şey. diym çalmasınlar ordan bayçeden deym bir‿angisi girsın da. işte bak çok içimde şey evam. ne ole oldum bilmem.

M4.2/2

Eyüp Seyyar / 79 yaşında. / Grades-Koçana doğumlu / İlkokul. / 1961'de Akhisar-Süleymanlı'ya yerleşmişler.

karışık konuşma: /?\ benım adım eyüp soyadım seyyar. ana adi zekiye boba adi süleyman. süleymanlıda da oturuyus. /?\ ben bin dokuz yüz‿atmij bir yılında buraya geldım. on dokuS mayista dā dörd‿ay suna enli sene yarım asır burda bu köyde yaşıyum. mesnẹim eletirikçi, ānladın mi. on sene belediye eletikçiligi yaptım. ondan suna ayrıldım serbez düḱan, serbez mesne, emekliye, emekliyim. emekli oldūmdan ben memleketımden memnunim. yugus'lāvyeden geldım. /?\ ben bin dokuz yüz‿otuz iki doụm şeyi yetmij dokus yaşına giriyım. kendım aslım anladın mi ordan geldik yani yugus'lāvyadan. yugus'lāvyanın makidonya iştip kaza olarak koçana köylerınden. /?\ iştip, üsküp baş şeri şini, bugün için baş şēr. o vakıt biz geldīmızden yuguslavya parçalanmamiş‿īdi. e şinicek koçana kazadır. /?\ kazamız koçana, koçanaya bālı grades köyünden. grades köyi dört yüz‿enli āne oldī gibi ep müslüman‿īdi. türkiyeye geldik orda kalan şindicek on beş ane, yirmi āne. onlar da o köyden yakın köye çingeneler urda oldūndan orā gidiyüler. orda devletımıS ta cami yapmiş minare yapmiş, unlaylen beraber orda yaşıyüler. ama ben nasib‿olmadı ya bir dā geriye dönim gidim. ama beni de orda tanayanlar var. ben kendım orda genşler kolu başkanlıgi, her kurulda oranın bir sosyalije soyus sekreteri arptan ayrılanlar, onların başında sekreter seçildım. kızılaydan başkanlık seçildım, fakir fukarāya gelen yardımlari da daụdırdım. yani genşlik şey kolları başkanlıgi yaptım ve o köyün içerisında türkiyeye gelirken köyümüzün paresını düşündüm ettım. sinema istediler yapsınlar, ben kalkıştım sinema ḱāfirlere bıragalıp burda ǵavurlara kalsın. köyümüzde üç tene küpri, o pareylen yaptırdık, iki tene çeşme yaptırdık, geldık. bugün‿için gidenler adım da yazılimiş urda çeşmede, ama benım adım dīl. ayır yaparsen allā rizasi için ayır yap, ben oyle bi şe düşünmedim asla. burda da gelişimde kendım da yālı güreş, güreşçiyim. bunun‿için da alTmiş yedi senesinde burda tertib‿ettim bir güreş, kuran kursu yararına. köyümüze o pareylen bir kuran kursi kurduk. kuran kursuna bir‿oca geldi. camiye, güzel bir cami de yaptık. köyümüzün içerisinde bugüne kadar benım doam, namazımi bırakmam. eski türkçe biler bukim, yazmasını bilirım. /?\ orda ōrendım, memlegette ōrendım. allā anama bubama cenneti versın, ukuttilar beni, eski türkçe ukuttular. başkalari da var da onların meraklarında yog‿idi benım içimde var‿idi. allā imandan ayırmasın. bugün

da ole dua‿edeyim ep namazda, devletımıze, minletımıze allā zevaĺ vermesin. /?\ sırf türk, türkçe ep türkçe konuşmaydi. /?\ iç yog‿idi. yakın köylerden var‿idi. /?\ onlar etraf komşi köyler bize karşı. /?\ vinisa, zırnofça, lipsa, bĺatsa, yakimova, istibanya, bunlar yakın komşu köyler. /?\ onlar, aS müslüman var‿idi onlarda. çoụnlugi sırp, onlarda ġavurlen müslüman, çingene karışık ama bizım köyümüzde sırf üç‿āne demirciler vardı çingene başka, ic başka yog‿idi. o çingeneler onlar da bizım gibi oruç tutardi, namaza gider. /?\ çingene, adi çingene. /?\ türkçe, çingeneceS de bilirdi bilenler. ben de atta biraS unlardan aşır neşir oldune ekmegın, parenın ismını onlardan duymişım. istemeg‿için, aç kalmamaġ‿için bi şeyler. /?\ ben dört sene ukudum orda. /?\ ōretmen türk. dört sene gittım. ilkokuldan ayrıldıktan ōretmen okuluna gittım. ōretmen okulundan aldılar beni ve geldikten suna zadurgalar kuruldi, koletifler kuruldi, komunizlik. /?\ zadurga koletif yani komunis şeyi kuparatifler. e biz bura içerisinde burā geldimıs vakıtta, ben buralarda genç‿oldūm için eletirik mesneịne gittım. eletirikçiligi ōrendim ve bugün için de burda ikinci sınıf yetkili eletirikçiyim. /?\ başka kū yok, o köyler ġavurlalen bi yerdeydiler. /?\ yani tek olarak bizım koçana kazasında bir köy bizım grades köyi. diger parçe köyler çogi ġavur iç türk yog‿idi. ama bizım o civar komşu köyleylen anadı mi sıraylen aldīn vakıtta terenisa, vidivişle, morozla, zırnofsa, leska var‿idi ġavur müslüman. vinisada yirmi, otuz‿ane büyük köy şini erkes orā toplandi büyük olmiş. şini olmiş yirmi bin, yirmi bej bin nufuzi. /?\ gitmedım. gelenler yani son yıla geleni, gene gidenler var. giden gelenler serbesttir. bizden sora gelenler oldi tabi ya. /?\ valla en son atmij bej, atmiş yedide gelen oldi. bu köye de olmasa başka yerlere, yani izmire gittile, durgutluya gittiler var boyle. /?\ kızım çok insanlar bu karamanlardan basederler ama asılları ole bi şey yoktur. ole duymişlar karamanlardan, karamanlardan gelen o insanlar dine sayip olurler. dinine sayip olur. o köklerın, o sülāleden alimlar yetişiy, bilgililer yetişiy karaman çünki er şey kökten olur. ama bazi kimseler ben şurdaynım ben burdanım ayır. o vakıt nani karaosmanōllalen bilmüler tabi ole bi tarī meseli, meselesi, tabi o vakıt türkleri parçalamişlar. bizde acem de var, kürt te var bizım köyümüzde kürt te var. /?\ gradeste memlekette kürdistandan gelmiş ora yerleşmiş, orda sayip olmiş. /?\ var kürt ama yani kürdistandan gelmiş ama ne oldüni (¦) şini ne oldüni anladi mi kürdistandan gelmij bunlā kürdistan. /?\ eskileri şeyleri oyle anladırdi, şini onlar kendileri demeS ta taraftan insanlar. bazi dey onlar iyi olsa eger kili, ba bak iyi olsa eger onlar yani kürttür onlar şuni eder buni eder. yani kütülemek dınımızde var ya çok. şini ben bunlari asla kabuĺ‿etmeyim er taraftan insan, iyi insan

var. iyikenden ïsi olmadıktan suna bilmem ne olsan iyi olamasın. /?\ hiç farklı deǰil onlar eskiler gelmiş, eskilerden çocuklari dünyā gelen, eskiler ölmij gitmij geriye gelen kuşaklar boyle deǰşiy tabi. er şeyde şini zeman angi çādayız şimdi. /?\ bizım ordan köyümüzden ben biliyom kimler anladın mı kürdolar deyidiler. yani Íaġapları kimdi onlar Íaġaplariylen kürdolar derdiler. /?\ yani iki üç‿āne bir şey. iki üç‿ane ama tabi evlenip suna orā gitmij burā gitmiş. /?\ yürükan bizım yürük köyleri var. onlar iştipten sonra radoviş, sturmicā giderken ben oraları gezmişim. /?\ bizim o taraftan kürtler yani yürük minleti yog‿idi. ama iştibın radoviş, sturmica onlar köken esas yürükler onlar dā şeyinde. /?\ yörük te desen o Íaġabiyle, yigit Íaġabiylen anılıy. /?\ çitak senden duyuyum ben. melez diyo bunlar ānladın mi. şini bizde de o taraftan var‿idi müslümanlar iç türkçe bilmezdi ǵavurca. aynı nerden bosnaersegoveni bak. bosna müslümandır unlar ama türkçe bilmüyüler. e bizım da temsil benım karının annesi bubasi gelen yerden, rāmetli bubasi bilem öldi gitti türkçeyi güzel konuşamaydi. /?\ saruva bizim ora makidonya ama o muyitlar eb ǵavurce konuşur. /?\ ayri kaza o delçova şini. evel saruva derler şini ismi tabi delçova. /?\ o da bizim makidonyanın. iştibe bālı iştip şeyi de şini, iştibın kazasi geçüy ama iştibe bālı köyler de var. /?\ orasi belde ama kaza. belde temsil şimdi bizim nasıl süleymanlı beldedır. /?\ karışık. eppisi unlar da ǵavurce, unlar da ǵavurce. /?\ karışık yani ben oyle biliyüm köyler yüz‿āne bi köy enlisi ǵavur, enlisi müslüman veya iki yüz‿āne yari yarıya kimileri fazla var kimileri aS var kesin tabi o taraflara. onlar bulgaristan köstendil, bulgaristan boyle dā bizım şeye bālı yani türkiyā. sınır şeyi diyim barim edirne şeyi. o pirin dālari vardi yunanistan aslim yunanistan makidonya, noǫ makidonya, prinska makidonya. biS noǫ makidonya. /?\ bizım yini makidonya. bizım o vakıt ayrılmiş, ne vakıt kurulmiş urasi yini makidonya. makidonya bizım gradezdir, o etraf beruva, saruva, sturmica (…) bolkanından yukari tā selanige kadar yunan, yunanistan. übür taraftan geldi fakat bulgaristan, bizım bu tarafa makidonya yani yuguslavya. yuguslavyadan ayrılan makidonya. /?\ onun bubaları urdan gelme, bizım köye. yani o sınırdan, o sınır köylerinden onlar ǵavurca konuşur, ordan gelmişler bizim köyde. bizım köyde suna bunlā dōduktan suna bunlar bilmeydi. /?\ orda gradeste. atta abalari bilem orda dōmiş‿īdi. /?\ geldi ōrendiler anasi bilüydi güzel. çünkü anasi kazanın içerisinde oturdūndan o ǵavurca da konuşiydi türkçe de konuşuydi güzel. /?\ o sunadan ōrendi. /?\ şini geldī vakıtta bizım 'eppisi gelenler köylere şura oturmij bora oturmiş. bizim benım nası eslimden benım dedemın gelenlerden süleyman‿īmiş adi. a süleyman‿imiş kim süleyman u vakıt geldī vakıtta

o güreşiymiş yani pelivan. o vakit bizim köy altı yüz‿ane‿imiş, o grades altı yüz‿ane imiş. ama bozgundan yakiyüler köyi ondan suna dört yüz‿ane tekral burda türkiyē kalıyler, dönüyler geri. yani dört yüz‿āne, dört yüz enli āne oldi. ama bizlere geldī vakıtta şini sen az önce 'karamanlar şundandır bundandır ben bunlara katılmıyum. bizım kūmüzün içerisine 'karamanlar süĺālesinden bi süĺāle var‿idi, efendi süĺālesi yani boyle. yani ilim kuran ukusun, er şeyi ukusun. atta kurani bizım bilenler yog‿idi yani tercüman, o adam ordan gelenler urdan ukuyanlar dedelerden görmüşler ole yetişmişler geriye. gele gele şimdiye kadar onlar da bilmüy. geri onlar da bilmüy anladın mi. ki onlar 'karamanlardan gelmiş. 'karamanlar müslüman, 'karamanlar say bizım yani gradeste deįil başka yerlere da yerleşmiş. ama ben bir‿angisi der ben paşalıyım, paşalardan gelmiş şurdan bura asla oyle bi şey yoktur. neden şini kızım bak burda, bizım dınımızde bi suç yoktur ģavur‿īmiş müslüman olmişın ama ben elamdüla müslüman‿oldum. ama benım diye şurdandı gelmem eger ki dersem bak ya bu ģavurdan ģavur dönmesi müslüman‿olmiş ta şu, e derler biz de derler 'karamanlardan biS. 'karamanlardan dedī vakıdın müslümanın şartını bilmüyüler. /?\ ben ordan oyle bi şey duymadım desem, bu yaşa duymadım çita olur bi şey ama o konulara girmemişim. /?\ türk derdi ya onlar yörük. yürükleın yani eşa, elbisesinden gīmlerinden ne diy yürükler bunu giyüy yürük şeyi. ģavurların da var‿idi ayni oyle. köylerden yukarda edenler onlara şop derdiler. /?\ şoplar ne demek onlar görgisıs‿ īmiş yani kalın eşa giyer, bi kayl şey eder anladın mi yani görgi boyle. /?\ Íālar var‿ idi. Íālar türkçe bilmüyler onlar da Íāca rumonca anladın mi Íāca ama ģavur dinine krist, ģavur dini ģavurdan onlar. /?\ kızım o çok tarī bir meseleler onlar. çünki en kısasi ari balından icbir vakıt kaçmaS. ari balından kaçar mi kaçmaz ama zori gördün mi mecbur gider. şini zeman oyle gelüydi arplar‿oldū vakıtta bulgar, diger arplar urda balkan‿arbi o umum arp. alman‿arbından önce bizım urda arplar‿olurdi. yunanlen münakaşa oldu, bulgaristanlen yuguslavya. o vakıt sırbistan‿īdi o yani tito dil sırp kırallık devri. bulgar geldī vakıtta türklere iziyet verırmiş, yani türk īsanlar. bordan gitti mi bizım türkler unlara geçimsızlık geldī vakıtta işte geldī zeman tito geldī vakıtta, tito erkeze o arbi kazandi. tito, ģavur anladın mi dininde dursun ama tito aynı atatürk gibi bi adam‿īdi. onun şindicek ona nası bildiriseler oyle bilirdi. bu zadurgaları ep murtatların şeyiylen zadurgaları topluylar imza zoraki götürüyler titoya minlet şey olsun koparatif, zadurga. hep zoraki, cebri boyle. ama titonun aberi yok o işten. ona güdürüyü tamam. şini bajbakana, bajbakana ne bildiriseler. şini kızım kısacası ne bizi ikan, osmanlıyı ikan murtatlar. /?\ murtat, munafıklar anladın

mi onlar yeyiciler. işte bugün_için ökümetlerde da boyle var. bakan çikar iyi diye yapar yer eder bajbakan o ne der. erdo̱an bak nāpıyu minlete buni der anladın mi. oysa erdu̱anın beki undan aberi yok. kattiyen bizim burda köyümüzde oldu öle vāka. hasan dālı var_idi. meralari sürdürdi burda. minlet ayvanlar yok nere gidesi ecevitin suçi burda yok, ecevitin bir aberi yok. ne vakıt gidiyüler ecevite ecevit öyle diyü ïsanlara, bize boyle boyle aberımıs yok. biz güneş dïliz bize ne bildiriseli burda bis oni biliris ökümet. bizım minlet vekillerımıs var yani bunlar. ama burdaki adam sürdürdi ondan suna ecevite buni edince bir manisaya askeriyeye. ha bakalım geldiler ekıli mekıli sürdiler düs kaldırdi ökümet. ne bildirisen oni bilirler. /?\ borda ilk gelme akrabalarımıS. /?\ onlar işte balkan_arbından evel burda gelmişler, dayılarım anladın mi burā gelmiş, burda kalmişlar. anamlar dönmişler urdan. gelinci işte geldik ama biz dayı onları etıştıremedık. ölmiş_ïdi dayımlar bi tene etıştırdım sayı burā geldi o da seferisarda oturuydi. o da tren makinis anladın mi. izmir eskişe̱ir makinizlik yaparmiş. /?\ trenlen geldık. /?\ aydarpaşaya. /?\ ordan eşālarımızi aldık buraya dōru geldık. ben şini burā geldım burası için de̱ilin ben orda beni gümrüge dā geldīmde beni gümrüge alıydiler çünki dil bildīm için. /?\ askerde, okula mektebe giderken da. ben bu sanatlen şeylen dili makidonca, sırpçe, hırvatçe orda. /?\ ilkokula, ō̄retmen okuluna gittım ama sūnadan sanat okunlara eletirik bölümünden. /?\ yok yok kendin ögreneceksin yok onun şeyle. /?\ ben dištan. ben kafamdan ō̄rendım. pek ole makidonca önem onlara vermezdım sırpçaya dā fazla önem verırdım. yani sırpça dedïm de makidonca bizde sırpça yok konuşan orda. episi makidonca, makidonca dedīn bulgarca. bizim o mu̱jt hekseriyeti bulgar, ḱāfirlar ep bulgarlardan ġavurlar. /?\ ben desem on_iki on_üç yaşında ō̄rendım. /?\ annem gradesli bubam gradesli, hep urdan unlar. ben eski türkçe ilK gittim eski türkçē̄n, eski türkçeden gelïler yani okul açıldi yeni türkçe anladın mi. benım yaşımi tutmuydüler anladın mi benım kız kardaşım var_idi, okula salmayınca ceza. bubam rāmetli ben kızi ukudajım ta nōlujak anladın mi, a onun yerine ben ōlani yollayım. oyle oldu ben da gittım üç_ay, dörd_ay suna okuldan, ilkokula gittım arkadaşlāle ama birincilıklen bitirdım. neden ben o vakıt yüz_enli sayfe bi yere ġadar kuranda ezber_almiş_ïdım. /?\ yörük çok burda, gelenler var köylerden. /?\ etraf köyleri a var. koca̱agan var, pekmeş var, kömürci var, onla anpaşa var, var da sayrakçı var burdan çok onlar yürükler. /?\ bizım burda yok. burda bi hāne var eseceden ama onunlen iç tagni şeyi konuşmay. /?\ şini burda bugün_için evelden beri buralara bu köylere burdan bu etraflara enli dokuz senesınden bizım gradesten olan adam, reis kuruy burasını, belediye başkanı enli

dokuz senesinde. ondan suna yıllar geçince ep belediye başkanlari ep bizim kῡmüzden gradesten. /?\ var bi yunanistandan var burda bir‿ane, bulgaristandan var on, on beş‿ane. /?\ onlar enli ikide. onları getıriy enli ikide devlet onlara burda tarla da veriy, erazi da veriy. /?\ yukarda yol boyi, ana yol boyi. /?\ yörükler mütelif yerlerde. /?\ var ya var episi karıştı bitti. pirinçlen, çakır pirinç, yeşil pirinç, beyaz pirinç episi bi yere karışıyo kaşıknan al ye. bizim ekseriyeti burasi bordan girdin mi bizım bunlara burda bir‿angisῑne? o ḱāniye ni caįil o, yaşli şeyilen. karşıda yüksek‿ev di mi anay. o bilmeS ne bilir o kari dişari çikmamiş. /?\ grades pamukçida da var gradez burda. balıkisir burda pamukçi var ya. /?\ pamukçu var belediye baraj var o barajı urdan gradezi kaldıriller baraj te. a gelmiş urdan birisi bi zeman bizım ordan nerdeydın biz gradesten‿ῑdık. bir‿ef, iki ef kurar urda. ondan suna minlet toplanıy başka yerlerden ama grades. grat şeyir meselesi geliyu yani ġavurce, grat yani ordan. grades, grat des bu aldatmiş yedes. o etrafın bizım oldugi yer iyi bi yer‿ῑmiş. etrafi aldatmişla orda köyi kurmişlar. onun için grades. /?\ emen emen oyle oldi, onlar da yavaş yavaj bis evel fazlaydık ama şimdi onlar emen emen çoąldi. /?\ yani biz şinicek iki bine kadar, iki bin beşe kadar biz burda dā fazla. /?\ bizim o taraftan yok yani şeyler kavadar tarafından bir‿angi arnavut, bir‿angiları gelmiş kavadardan bi zeman. var bi beş, altı āne bulgar göçmenleri urda başka taraftan ben bilmüyüm anladın mi. /?\ yōk orda bulgaristanda mųitlar var urda da türkçe bilen var orda da bilmeyen var. çünkü o vakit bulgaristanda o zorlugi todorcifko zemanında o zorlū gördῡ vakıtta bura ökümet çekiyü onları. burda ükümet veriy manisada da o şindi fabrika oldu o yer hep bulgaristan göçmenlerinin orası taksim‿ῑdi. /?\ o cebri sen ġavurce sırpça ōrenmege. başka din, dil yok askerde bi dil. (¦) bak pazartesi pogaça, salli ara azırlık şu bu şeyler. çarşamba piĺaf tavalar kuyulur karilar, karilara beS ulur. perşembe güni gelin‿alınır, eve gelir anladın mi akşam gene yemekte cemāti erkekleri beslerler. dāmat gider gerdege. sabālen kalktī vakıt ta dāmādın gene ne kadar arkadaşları var otuz, kırık, enli arkadaş toplanırler ordan gelinın evıne giderler. (¦) aftada iki dügünleri getirirler bak. ikinci gene pazar güni dügün olajak, şey güni başlar, perşembe başlar cuma, cumartesi karilara, pazar yani erkeklere, pazartesi gene dāmadın güni, gezer köyi, kaynatayı kaynanayı gider. (¦) siz konuşun ben abdes‿ alacım camiye. (¦) ben kırk saat burā kadar karda güreşmişim.

M4.2/3

Kaniye Küçük / 80 yaşında. / Grades-Koçana doğumlu / Okuma yazması yok. / 1958'de Akhisar-Süleymanlı'ya yerleşmişler.

tanışma: kızım benım yok aylıgım. ondan dedım bè şētme. /?\ yok yok, yok annem. iç gidemedık memlekette iç gitmedık. /?\ grades, grades. /?\ köyleri nası burda köyler orda da ole. /?\ ben orda dōdum gradeste. /?\ valla kızım bilmiym. /?\ koçana deydile, koçana taraf, ā koçana yazılıydi. vinisa var‿idi orda. /?\ vinisa konşi köyüm ta koçana uzak o, o da uzak ama orā gidılıydi işte er şey için bule şey oldi mi. bilmeym şini neçi dā düverim annem. /?\ benım kırk şey seksen, şini seksene girdım kızım te agrılarlen ograşıyım çok. /?\ türk köyü kızım. bizım köyümüzde iki çingene var‿idi say. /?\ işte ama bi şi onlā çok güzol‿idile. çok güzol geçiniydık onlarle. iki tene ane var‿idi. işte köyümüz çok‿idi güzol. /?\ e türkçez ya bizım gibi konuşuy onlar bizımkiler. /?\ bilmem. /?\ o da ordan işte grades. epımıS epımıS ordan burā gèḷdık işte. /?\ bizım o taraf işte grades köküm, yugoslaviya orda bizım kökümüS. /?\ kızım var‿idi ama ben bilmiyem etraftan çok köyle vardi. bule yürük köyleri deydık bis. /?\ ovada dil, dil ovada bizım köyümüs çok‿idi güzol. /?\ düzlükte, düzlükteydi bizim köyümüs. dāla var ‿ idi, dādan su gèḷiydi derele gèḷiydi koca dereler, memleketımızde. ovamıs uzak‿idi, iki sāt yol gezeydık ovamıza. bū̄k ǵu̇̀r köyünden geçeydık orā ovamız. /?\ ǵu̇̀r, ǵövurla deydık bis vinisa. ǵövurla deydık ona, konuşma onla bilmeydık ama dokunmaydılar onlar bizleri içbi şe. eh geçindık işte şindiye kā geçindık kızım. /?\ blatsa var‿idi, lipsa var‿idi. /?\ orda itimaḷ azıcık vardı. /?\ türk yaşaydi çoki. /?\ ha yörük deydık. /?\ onla bizē ne dejek göçmendin bule şey türk bis. /?\ duymadım. ā ole şey bizde yok. /?\ tabi, tabi yog‿idi bizde kızım içbi şe yog‿idi. /?\ ḱāniye küçük. /?\ biS oldi altmij beş mi ne gelmişık türkiyā evĺadım. /?\ evli, üç tene çucuk bile evde vardi getırdım burā. /?\ evliydım işte annem. e tabi evliydım üç tene çucuk getırdım ben ordan burā. /?\ bū̄k ya, bū̄k ya, ufak ole yaşlari getırdım. /?\ dogri burā geldık istanbula gèḷdık. /?\ trenlen gèḷdık, trenlen gèḷdık işte. e istanbula endık. ordan burā geldık vaydi akrabalāmız burda onlar aldı (¦) bu köyde var‿idi dayımıS. o bizi aradi burā getırdi. gèḷdık bura işte. burā dogri biz burā geldık burdan başka yere gitmedık iç.

süleymanlı: /?\ burda yürük te var, bulgaryalilar da var, bu köyde epileri var. mācır var te biSsık mācır, biS mācırsık işte. bize deyle mācır burda. /?\ bu mālede yok pek üteki mālede var. /?\ aşā māle deyle burā. mālemızde yok bizım göçmenler ep bizım

mālemıSta. /?\ gradesli. tabi nası hef almişla, yapmişla ole kızım. evle yaptilan sayı aldıla. /?\ dil seĺanik biz yugoslaviya mācirīsık, düverdim ben sana. /?\ onlar çoktan gèḷmiş, onlari sürgün yaptila. bizden çok ünce gèḷdila. işte köyde deym işte bulgaryalila var, göçmenle var, yüruk var, er şeyden var er taraftan bu köyde var. /?\ kim nası bi̇ḷıy kazancīni eneyle. /?\ göçmen çok.

düğün: /?\ bizım orda dügünler bir‿afta süreydi. /?\ er gün yapmaydık ama işte. bi gün yapaydık poạçala bule yapaydık dagıdıydiler poạça. /?\ işte bi günde yapaydık ole. bi gün yemek verılıydi dagıdıydık bitivi akrabalara köye, 'yemek. bi gün gelini alıydile aydidan. e kızi buvasından alıydile işte. kıS nası burda ole orda. e bizde burda yok ḛl öpmeK bule. bize orda ḛl öpmeK deydık. ōlanlar ilK gelin‿alıcı güni yarındēsi gideydile şiye kız‿evıne. ōlan toplaydi arkadaşlāni, kaç tene yirmi mi yirmiden fazla mi gideydile ōlan evıne işte bir‿afta ne süreydi dügünümüS. /?\ çīzi alıydi bikaç gün önce. /?\ çīs işte kız‿eşāsi. /?\ aa ole şey yog‿idi bizde. bule şey ne divan ne dolap iç içbi şe yog‿idi. /?\ minderle yapaydık, yer minderi yapaydık ep ule düşediydık, yastıkla kuyardık duvarlar tarafına tamam. /?\ kilimle sereydık canım asır sereydık ole edeydık. burda nasıl orda da ole. /?\ kenarda sandık var sandıgın üstüne kuyaydık, yükümizi saraydık.

grades: /?\ kūmüz çok‿idi güzol çok būk, ep agaçlık, ep civizlık. çok‿idi güzol köyümüz. dere ortadan kocaman dere akaydi. dereden su içeydık. bizım şeyımızde yog‿idi bi keder, dādan eneydi, erkez dereden su içeydi. /?\ kimın nası var vakti yapaydi. iki katli yapay ama burda nası çoK dört katli, beş katli bizde yog‿idi ole. iki katli, üç katli, birinci kat te bule ole yapay. /?\ e biS nası kendi bi evımıS ole oluydu. /?\ ayat, ayat. /?\ bayçe, bayçe deys ora.

eşyalar: /?\ ocaklar var‿idi. /?\ odun ocānda ema ekmek èvde pişirmeydık, evın içinde dişarda ekmẹi pişırıydık. e ojakta gene yemegi yapaydık. bizım ole yog‿idi bule çömlekler toprak kablariydi bizim ep orda. /?\ kastȧra, a kastara deydık. ponisala yapaydık bule topraktan çeyneydık onun içinde pişırıydık. /?\ e legende, teknelele, legensi bule var yuguruyduk sofralarda. /?\ yuguruyduk yazaydık ole pişırıydık. /?\ örtü deydık, örtüle ekmek‿örtüleri ole deydık nāpisın.

organ adları: /?\ omuS. /?\ sırt, arka. /?\ kol, dirsek /?\ e koĺ işte, oynak oynak deydık. bilege oynak ta deydık bilek te deydık. /?\ avuç, parmak, tırnak. /?\ baldır, diS. /?\ taban. /?\ ayag‿işte ole deydık ayagım. /?\ sakal. /?\ çēne, sakal, yanak. /?\ burun, alnın, göS. /?\ boyun, iman şeyımıS tātamıS. /?\ iman tātamız, gögüs. /?\ ense.

akrabalık adları: /?\ teze. /?\ benım dayım. /?\ ala, a bubanınkisine ala deydık, ananın teze deydık bubanın ala. /?\ amija deydık bubalarımızın amija deydık kardaşlarına amija. /?\ görümcem. /?\ orda da kayın ya kayın. unuttum ǵāri anam kafam şetti unuttum ǵāri. /?\ baldıS, baldıS. /?\ küçük, küçük çocukla deydile bizım orda. küçük kızla küçük ōlanla ole deydık. /?\ anne, boba. /?\ onlara dede işte dede, nine.

yemekler; tarım ürünleri: /?\ kızım er şey yapaydık dügünlerde. çorbasi, pílavi, patatizi, tatlisi. /?\ e ne yapaysan, oni. /?\ aa baklava dil, dügünlerde dil baklava. olesi tatli yapaydile. /?\ ole yapaydıla baklava bule tatlilar. /?\ nası yapaysın evde yēsın akşam‿oldi mi ole. /?\ nası alışmak, çok çektīk, gèl̤dık, çok çalıştık çok çektīk. /?\ işlere gittīk. /?\ tabi ya uvā gittık kızım. napisın gèl̤dık yoksuz, ovalara ep gittık. ne işlenmiş ep gittık yōmiye gittık, çalıştık. /?\ çifçilık yapaydık. /?\ ne ekılıy oni kızım ikin‿ekeydık, dari ekeydık, fasila ekeydık, pirinç‿ekeydık. er şey ekılıydi memlekette. /?\ ayni ekin gibi bogdayla gibi nası ekılíy ama bizım ole tavala yapayla bule evle gibi ole sırt yapayle tavlala, tava, onun içinde ekeysın. eb duruy su içine pirinç köki. o zaman keseyler sulari biçeyler pirinci. /?\ kaçamak nası yapaydık, kuyaydık işte kaynadık su, kuyaydık dari ununi /?\ dari, dari unundan yapaydık biz. ondan sōna kaynaydi, kaynaydi karıştırıydık. e sōna ǵārigın yālen parçe parçe dökeydık. katık mi var içine kuyāsın ne var‿ise pastırma mi var kuyāsın içine, kuyaydık bi şele tamam ole yapaydık. /?\ tabi tabi pastırma yapaydık. o nası işte keseyle, tuzlayle oni güzōl tuzlayle. duray yirmi gün fazla duruy tuz‿içine. ondan soa çıkarıydile, yikaydile paklaydile asaydiler bi yerde etışmēn bi şeyle. kuruydi yeydın.

tahsili: /?\ e nere gidisin kızım fakirlık var (¦) soray memleketi bizım unuttum da ben ǵārigın. gitmedık kızım gitmedık. /?\ e gitmedıK‿işte bizım memlekette ole pek gitmeydile, gideydile bir‿angila ama bizler gitmedık. /?\ başkalari başkalari gideydi biz gitmedık. işte şini kaldık ayvan gibi icbi şe bilmeyiS.

kapama, salça, tarhana vb. yapımı: /?\ yapaydık. kapama işte tepsiye pirinç yapaydık şey güzol, kaynadıydık etleni, kuyaydık ep şey şey. kapadıydık kastıraylen içine fırınla vardi bizım, maşinkala var‿idi bule topraktan orda. o maşinganın içine süreydık kaynaydi orda. ole yapaydık kapamayı biS. /?\ bilmeyem anam bilmeyem. o zamanla beki anlatmişla ama neçi diyem işte seksen yaşında oldum ben burda ǵārigın ne bilijim. er şeyi unuttuk. /?\ var dā var dālık. /?\ benden bū̄gü yok ama benım yaşımda var. /?\ salça yapmaydık. /?\ yapaydık. /?\ aa dil burdaki gibi. yoguruyduk oni ole şēdiydık taze eleydık te emen birden. kuruduyduk taze 'tārana. burda şini

akşamdan yuguruysun duruy kaj gün. /?\ bis tatli 'tārana deydık ona. /?\ ister süt koy ister su. süt te koyardık sütlen dā çok pişırıydık. /?\ bungur pidesi yapmamişık. pıras pideleri yapaydık, pırasadan. içine de yapaydık yeşil dökeydık 'pıras, kıyılay gene dolaydık kenarlāni pideleri ole yapaydık. /?\ yoklakla, yoklagi, hā yoklagi deys, onunlen açays. /?\ şeyin sofranın. /?\ yufka. /?\ tabi yemegını yapaydık içine ataydık. /?\ vallā bilmeym anam ben yugurmadım ta bilem. biS ne yeydık biS unlara da veriydık, köpeklere de ataydık. bilmeym başkalari nası yapay bilmeyem.

karışık konuşma: ben bilmeym ne konuşum, ben bilmeym iç valla. /?\ vallā gitmedım. /?\ neresini görejim te burasını. burā gèḷdık burasını gördüm. /?\ konşilara gideydık canım. bi iştibe gittım ameliyat‿oldum bi kē. /?\ gitmemişim ic bilmeym. /?\ e nāpalım kızım gèḷdık iştē çalıştık burda idare olduk. beni burā zati buvam çikardi kendi buvam. memlekette tā ordan burā paresını şeyini ödedi bubam kendi bubam, ödedi o getırdi burā bizi. akrabalāmız burda var‿idi. /?\ yagaydi. /?\ nāpisın, ne burda yapaydık orda da oni yapaydık, nèpalım. /?\ ole şeyleri yapaydık canım. tabi idare, kış idaresi yapaydık. /?\ ben da kuskuzi yapmamişım kızım. ben da yapmamişım kuskus. işte yufka yapaydık, gün yufkasi bule, gün yufkasi açaydık. amuruni tutaydık yumurtaylen, sütlen, oni tutaydık. ondan sōra açaydık, açaydık kuruydu güneşte o çatlaydi. sereydık ole ondan sōra toplaydık bir‿angi kablara (...) 'tāranasını yapaydık işte ole şeyler. /?\ biz yapmaydık ole biz taze 'tārana yapaydık ole. taze 'tārana işte kızım olego yapisın şēlen, tutisın süd‿i̇le ole yapisın taze. başka bi şey komaysın içine. yogurdun mi onu bis akşamdan yoguruys sabālen şēdiys ovalayS. ovalayS oni kuruduyS tamam, tamam u kadar işi onun. /?\ suylen olmaz gene yālen. 'tārana biz şey var‿idi pastırma var‿idi bizde. ha memlekette pastırmalar biz çok yapaydık. oni işte keseydile ayvanlari ep oynagını şeyini er tarafini keseydile güzèḷ. tuS ep tuS. /?\ çok çokdur tuS. yirmi mi yirmi bej gün mi duruydi bi legenlēn içinde kuytida yukarda bi sakli gizli yerde. ondan sōra oldi mi o zaman çıkarıydile, ikaydile güzol suda asaydiler kurudiydile, yeydile. /?\ kuzi kes, keçi kes ne istersen. /?\ var ama bizım orda pek dā danalari kesmeyler ta ayvanlar bule keseydiler. /?\ di̇l, kesmeydile danala bizim orda. /?\ var‿idi ineklerımıs var‿idi. /?\ ayvanın oynak yeri yok mi gemikle, ep oynak yerlerini keseysın, anlama misın? /?\ gemikleri tabi gemikleri keseysın etleri ayırisın ole ayni iç koparmaysın ole dişeri etleri ayni kalıysi ayvan, leş bi yerde. oni sayı güzol açaysın tuzlaysın tuzuni veriysın güzol /?\ er bi şē yemeklere. /?\ patatis, bal kabagi bizde onlari veriydile. /?\ deḷil tatli ole pişiriydi kaynadıydık, fırına ataydık. maşinkalar var‿idi, ataydık maşinkān içine tamam. /?\

yok kaşikle dil bizim güzol oluydile, kuru oluydile parça parça keseydık pişirıydık bis onlari ondan sora yeydile parçele alıydile yeydile kuri kuri. bizım bal kabaklarımız güzol‿idi burda dil ole güzol. iĺaçlı kızım er şey bizde orda iĺaç yog‿idi bi şey atmaydile. gübre ataydiler ayvan gübresi. bule yog‿idi atalım iĺaç nası şini burda iĺaçlar yog‿idi ole şeyler. /?\ edırlez biz deydık, edırles. /?\ e nasī te çikaydık bi dāda oturuyduk orda. bi şey gütürdün mi yeysın içeysın. salancaklar yapaydıla sanlanıydile tamam edırles o işte. /?\ oluydi ama ole ayrı oturuyduk. e kendi insanın‿ idı bi yerde oturuysun dil mi oturamaysın. /?\ gövurla kaynadıydi bizım gövurla boyali yumurta yapaydi. /?\ valla bizde edırlezde ole şeyler yapmaydık. küpleın içinde manele deydık bis, mane kuyaydık ha martifal edırlezde bizım onlar çıkaydi. edırlezi yaptık mi gelıydık burda, uturuydu birisi küpün başında sen söyleysın maneni çıkarıydı maneni söyleysın çıkarıydı ole oluydu. /?\ yoldan geçey birine gel bize da sen deysın. /?\ ya gelsi, gitsi. unuttuk tabi ģārigı. /?\ beygirle dügeydi arman. /?\ bizım karila gitmes tarlā. bizde adamla işlerdi ikinleri, armanlari, ikinleri. bizde karilar gitmeS. /?\ pişın uni usturala var ole keseydile orta (.?.) keseydile afif sura toplaydile o katarani, onda kataran çikay sataydile. eh kurudi mi kabaklari unlari gene dügeydık, eleydık, tūmuni alıydık aşaş tamam bitti. /?\ yeydık, dügeydık yeydık. /?\ ekmege de süreysin kaynadır kuyardık, ole de yeydık. şekerlen yeydık. /?\ çeyneydilego ayaklarlen topragi var, topragiylen kesılıydi. ondan sōna dürüldi mi kaynadıydılar tavada tamam, reçel tamam. /?\ biste kireç var‿idi kireçlensi biz yapaydık, kireç süreydık, badanasını yapaydık. burda da yapaysın işte kireçlen badana biS ta ole yapaydık. /?\ bizım da çekeydile yastık deydık, yastıkla çekeydık ole alttan. yastık çekeydik kapilara önünde suvadık mi duvarlari çekeydık. /?\ maşinkala var‿idi işte bizım orda. te burda da var maşinkala. maşinkanın üstünde kaynadıydık. odunlarlen kaynadıydık. /?\ nası burda yapays orda da ole yapaydık. (¦) seni bi ke sanki görmüşüm ama görmüşümsi pişin ama ģāri dügünde misi gördüm bilmem nerde. /?\ ne bilim dügünde mi bilmeym nerde gördüm. sanki bi ke görmüşüm te. ben de çok çıkmayım kızım ayaklarım acıy çıkmayım ben da pek 'ondan. senın mi kíşçāz? e çoktan kızım gèḷdık bis altmış sene oldu burā gelmişık. /?\ ne özliyesın. özle özleme gidemesın orā ta şēdesın. (¦) gidılır mi kızım. yok kendi insanlāmıs yok. /?\ gittım tabi uhū ne işe gittım. ben burda ij durmamişım. adamlalen bā çapasi yapmişım er şey. /?\ erkek işi olsun kendi adamlāmıs barabar gideydık. çok çektım anam ben çōk çektım ama şükür buna da. /?\ yok benım kaynana bulmadım. /?\ nāpisın zor kolay bubasi mecbur bakalım. şinicegın evlendı mi bi kıS ayle oluy

bakmay kaynana istemey. görmey misın o telēzonlar çıkay ne evlenmege kaynanasi var mi, bilmem neyi var mi? /?\ evımıs karşi karşaydi ole buluşuyduk. ama konuşmak yok, bizde yog‿idi ole konuşsun kızla burda nasıl konuşuyle. (¦) şindi konuşuyle. şini kızını yollāsın okula er şeye görüysük nāpayla işte. bizde yog‿idi kızım ole. istese da bi çujuk biz katiyan bizım bubalāmıs vermes konuşalım. /?\ nōlajak icbi şe olmaz ne anlaşırsık niçi anlaşmasık 'tabi. e tabi geçiniys evleniysın mecbur geçinirsın /?\ çīz dā ileri gideydi. bi gün pogaçala yapaydile bule dagıdıyle kızla. /?\ var‿idi. ā beyaz dil‿idi penbe var‿idi, sari vardi, yişil vardi çişit kimin nası isteydi ole giyey. oleydi bizım gelinlıklēmiz şindi burda beyaz gelinlıkle. /?\ ole süreydile canım unlari süreydile ta bule saçlar yog‿idi ole yapsınla nası burda. sürme var‿idi. sürme deydık işte sürme çekeydile gözüne tamam. bizde kızın bile kız‿ike bis ni sürme çekerdik ni yaki yapaydık bis katiyan bizde yog‿idi. (¦) evlendıkten sōna yapaydın ama kız‿ike vermeydile yapam. dēle yapma ta gelin‿olasın güzel. /?\ te ayni bu köy gibi etrafi gene dālık gene. /?\ nası burda orda da ole. /?\ uvā gittın mi tabi yapaydın. uvā gideydık yapaydık yemek. ekmek pişırıydık, yemek yapaydık.

M4.2/4

Bahriye Taşlı / 71 yaşında. / Grades-Koçana doğumlu / İlkokul. / 1955'te Akhisar-Süleymanlı'ya yerleşmişler.

hastalığı: geçen konturola gittim gene vermişle enli şişe, küçük küçük kan şurubu. ap yiyemiyom. /?\ e kan aldıla kansız çıktım baksana. çak inanmadım. nerden gelir da ben kansız çikim çak inanmadım. ama hayır dedi kansızlīn var dedi. hap yiyemiyom kalerji var ap yedi mi berbat‿oluyum. o mīdem bōle gāri kıyılıyo kıyılıyo sanki hiç ekmek yememişim ep aç mīdem ōle. başımda bi fenalık. ani delirıyım bule delirıyım. eh bıraktık aplari gāri yemeyem te vermişti kan şuruplari. e gene astāneden var kari koca, başemşeri onlarlen iyi konuşuyum. eveli akşam sordum dedım ben nāpim. şini kıS kardaşım gene istanbulda o gene dedi a'bā, iyi ama dedi o kan şurubu dedi çok kiĺo yapaymiş dedi. amman ben dedım kiĺo istemēm. ben kendi kiĺomu taşāmayım gāri. dedi onlardan ani seyrek ye, er zaman içme. e gene ep o emşeriye danışıyım. ona telefon‿ettım, sordum. dedi madem öyle bir gün petmes ye bir gün de dedi şuruptan içersin. (¦) aç karna işte onda da aç karna. e sabalan ben de gāri işte orda kodum bi çanakta biras petmes sabalan aç karna bi kaşik. o şuruptan üteki var bi biyas mīde şurubu ondan bi kaşik. öle idāre‿etçez gāri nāpalım. sabalan yedim o kadar yok ōlen yedim mi ya yidīm ekmek bu kadar bundan fazla ekmek yidīm yok. ama günde üç ke yerım. ama ben erken yeyim. sāt sekiz dedi mi ben ayaktayım. ben erken yeyim diye onun‿için, ben saba yiyim ta bi da çak akşam oni yapamam. ben günde üç keS soframi kuyarım. aS çok karnımı doyururum. e yōrdum desem ayranım o hiç noksan dil sofradan. güldüle bile geçen gèḷmişti o emşirelen beyi da dedi bak sen ap yiyemiyon dedi yeme da dedi. ap dedi böbrekleri māfeder, mīdeyi māfeder. tamam dedī dōru. ben zaten dedım ap yēmeyim ǵāri şini. eh sen dedi ani gimik‿erimesi oluy ya, gimik‿erimesinden dedi süt, yo̱urt bunlari bol yicen. kuru yemiş, kuru kayisi, ceviz, fındık bunlari dedi badem bunlari dedi yicen. amman dedım ibrayim ben gene onlarlen pek aram iyi dil ama tabi zordan yer insan. ap yiyecegına ondan yerım. şini bilmeyim gāri du bakalım alalım biraz ceviz bē kıralım arada onlardan da yēlım. sanki kiĺo yok ta. o ceviz da aynı kiĺoyu yapar yālı onlar. çok yenmeS zāten takma dişle di mi kuru yemiş kim yecek yarım yemiş yeyemeyim, altına giriyo. /?\ e tabi batıyo ondan yēmeyim. aman kayınım dedi altına dedi öle çaput koy dedi üstüne bastır ye dedi. amman abi dedım ben da üstümüz çaput āzımız çaput o işi yapmam. gittım geçen doktora ay gidemeyem da bu mīdemden yol

gezemeyem nefesim tıkanıyo. eh araba tuttum, gittım e sūledım aldı sıktı alt çeneyi biraz eh te gene açıldi. geline dedım ben boşu boşuna verdim yirmi milyon araba paresi te dedım gene açıldi. ema ha dedim beki bi kolayı var. eger derse başka çene yapılsın oni dedım yaptırim o başa çıkmaz ki bule. iç dōru dürüs bi şey yēmeyim işte ekmekten başka. e dey gelin büle anne er zaman çikarma. olur mi çikarma altına giriyo nası çıkarmayım ben dedım çıkarmadan duramam. ōle öle idāre‿etçez gāri nāpalım şindicek.

tanışma: /?\ aa ben taşlıyım. /?\ benım taşlı ben yerlilere evlendım. /?\ bu köyün yerlileri. /?\ e var ya tabi aS çok vardi gene canım. sade biz (…) geldīmızda gene köyün yarisindan fazlasi, sora sora doldu gāri buralari. evelden bis açan gèḷdık önüs üç‿ane, bis memleketten burā gèḷdık üç‿ane burdaydık. /?\ enli beşte. /?\ geri kalan yerliydi. yürük te yoktu şindi şindi doldu gāri yörükler. evel o zaman yörük te yoktu. /?\ işte orda ǵȍrdan tabi peşin öyle orasi karışmış ya hani insanları öldürmüşle şetmişle şini minlet korkidan ep kaçtı bu tarafa. şini bizim köyümüzde hiç bi tene müsliman yokmuş. ep ǵürlar almış oralarını, çingeneler. /?\ biz gāri gitmedık. /?\ on dört. /?\ gittım. /?\ dörde kadar bizım orda oluydi. /?\ o işi yapmadık. aftada bi gün zate veridili o dersi aftaya gelesiye kadar kafa da yok unuttuk bitti. /?\ konuşuydi, ama annem ǵavurca da konuşuydi, buvam da annem da onlā konuşuydi. aa biz ole şey bilmedık. /?\ koçanaya. /?\ aa şejr. /?\ bizım köyümüS grades. /?\ gradezle vinisanın arasi bi sāt o da yayan. /?\ orasi ǵȍr, orda çingene ǵȍr orda var. orasi ǵȍr. koçanada da ǵȍri da var, türkle de var.

türkiyeye gelişleri: biz zaten koçanadan trene bindık ta burā geldık. /?\ tabī istanbula. /?\ biz kalmadık hiç. bir‿angila ani bizım arkamızdan gelenle orda misafirane var‿imiş orda çok kalmişla biz iç kalmadık. /?\ biz dōru buraya geldık. /?\ e burda vardi bi alamıS. /?\ tabi alamıS ama onlar eskiden gèḷme. eskiden benım bubam on‿iki yaşındaymiş dedem ordan onlar sülā̀le üj dört‿ane burayı gèḷmişle. burda duramamişlar. o zaman bule çok tütün ekıliydī, bāla var‿idi bule işlerken tütün ekerken çetmile deydi bule ani yürükler bare dim, geçmiş erkekler, demişle kolay gèḷsın. dedem gene bizım çok kıskaniydi. o karilari istemezdi kimse görsün. e tütün ekerken şindi demişler kolay gèḷsın, o dedem demij ben bu türkiyada durmam. görmey mi o adam burda karila var, iki tāne adam var 'ta niye bize demey 'ta dey kolay gelsın kadınlara. o dedem bizım durmamiş. bubam anlatıriydi dedem de anlatıriydi. ben diy bubam tam on iki yaşındaydım ne zaman gèḷdık. tekraldan gerisi geri dönmiş, dedem gitmiş, abasi burda kalmiş. onla tabi burda gāri eskiden gèḷmij

biz dōru onlara gèl̩dık burda. trenlen, burda istasyon var aşāda orda endık onlā gene arabaylen bizi karşiladi orda aldıla getidile, biz bi yere gitmedık başka. /?\ girmedık girmedık ep uvada çalıştık. iş o zaman buralarda yog‿idi ki. izmire gidenler oluydi bursada vardi bizım gradesliden var, bĺatsada, lipsali bursada çok. orda fabrikala gideydi biz gitmedık. buvam bizim gitmedi ben gitmem dedi burdan başka ben bi yere gitmem, gitmedık. dayımlar annemın kardaşları onlar epsi izmire gitti. onla oturdi burda, ay dedi biz dedile burda çapa dürü yapamayıs. onla gitti izmire. onla dā aĺa izmirde. bū̄kler öldi da çocuklari var tabi onla duruy. onlar epsi izmirde. /?\ yok manisada bizım yok. /?\ taşındi, taşındi grades ani ordan çıktık gradezi burda yaptık.

bulamaç, kaçamak vb. yapımı: /?\ un bulamacı, unu yāda kavurusun güzelce. ondan sora birasçık sūttun mu sūk sulan dökersın suyi, oni çorba gibi karıştırısın. /?\ çorba gibi onu karıştırırsın kaynattıkça o koyulaşır. ondan sōra gāri ister soa̯n da kårusun, içine soa̯nı da dökersin. döktün mi tepsiye onun üstüne tere yālan toz büber. yā erıdırsın üstüne da toz bübe böyle dökersın, afiyetle yersın. /?\ kaçamak gene darı unundan. bu unlardan da oluy ama yapışıyo. esa darı unundan kaçamak. kaynattın mi suyu darı ununu da kuyarsın içine tuzunu atarsın, o bayā bi kaynār. kaynattıktan sora oklavalan gāri böyle karıştırırsın karıştırırsın, yāni kızdırırsın dögersin içine. istersen bi çanakta koyarsın yānı tepsiye kaşıklan bi kaşik tepsiye yālarsın. bi kaşik elında böle parça parça dökersin. alırsın o yādan üstüne ani kuyruk yāları oluy ya biz ijmerka deyis, ijmerka kuyruk yāndan. etten de olur bule küçük küçük yālen karışık ondan da üstüne. pastırmalar bizim var‿idi orda. pastırma yapardık ekseri. bizim oraları çok sūk oluydu ya. orda çok pastırma oluydi pastırmasız ev yoktu bizim orda katiyan. eh o pastırmadan da üstüne kuyaydın. iki kat yap. ondan sōna gāri otur ye ister büberli katık, ister peynir. büberli katık bule yazdan yapays. /?\ onun da işte katīnı tuzlarsın güzel bi şişenin içine bi kat katık atarsın. /?\ nor diyim bare nor. /?\ burda deyler katık biz nor deyis. Íor de̯il nor. Íor sütten yapılma ama ayrandan yapılan nor. /?\ büber, onun üstüne büber, ister parça koy, ister bütün büber. oni gāri bis doldurdun mi üstüne bi biyas çaput serersın. iki biyas taş, üstüne kuyarsın suyuni aftada bir oni yikarsın. aftada bir oni ikarsın ikamadın mi kokar. memlekette yapaydık burda da aynısını bizle yapayıs. yerlile bile alışti onla bile aray, onla bile aray yapalım. /?\ pastırma, ayvanları urda kestile mi iç suya girmeden emen bütün bule bū̄k teknele var‿idi pastırma için. o ayvanın bi tarafini bütün bule o teknede uzadıydıla. tuS bi parmak kalın tuS içine ataydık, altına da üstüne da. yirmi bir gün o pastırma o teknede o tuzun içinde duruy, yirmi bir gün. sora gāri oni kaldırıydık,

ikaniydi o tuzla. asaydın gāri oni bizım bule ikinci katla vardi de alttan odalar ayvan damlari, üstüne gene evler çardak deydık, üni salon gibi ama açık. orda gāri pastırma yerleri vardi ep çengellere asardıla. o sūkta üzǵara ġarşı onlar kururdi. hiç ani küfler kokar diye hiç korkma gāri. o nası kokuyu gari burcu burcu doyamasın yemesine. kes kes ucundan fasule kuy at bi parça, patatiz yemē yap at bi parça. sobada korlar oldu mi bi parça pişir ye. bur'dā olmuyo pastırma ama orda biz yapardık ep. çok pastırma oluydi bizim orda. /?\ ē memlekette de aynısını burda da. turşu suyulen yaptık beyenmedık. şindi burda gāri bu yaz yaptım bir iki şişe, ben pek yemeyim ama adi dey gelen oluy yine bulunsun. ister bütün koy ister dōra. tuzlu sulan, karıştır tuzlu suyu bi yumurtalan yaụt bi zeytinlen ölç. yumurta çikti mi üstüne bo̅le suyun tam. doldur gāri, bi de asmanın uçlāndan yapraklar kopar, üstüne kuy. kapat kapāni icbi şey olmas. şini başka türli yapmayıs biz turşi. şini ep ole yapayız gāri. dā memlekette de ole yapaydık. Íāna da kuyayız öyle. Íāna bū̅k kasala var‿idi bule tātadan annānem oyardi bule Íānanın orta yerını, sapını çıkarırdi delik bıragardi oni. bi kafa Íānayı böle bū̅k bu tip Íānaya bi avuç tuS kırma tuS. dā sert oluyo onla ince tuz dā 'gevşek. sıralaydık onları bule katsanın içine. eh bizim orda vardi em beyaz Íāna em kırmızi Íāna. o kırmızi Íānayla karışık kuyardık ta suyu güzel‿olsun diye. e gāri ondan dolduruyduk āzına kadar su. o da duruydi bi beş‿on gün. o da gāri yimek ale geḷi̇ydi. ister turşu yerine ye, ister yemek yap yē ister sarma yap yē. /?\ ama esas onun yemē güzel‿oluy ekşi. /?\ kulopuska. /?\ e oni da dōrarsın küçük küçük kaynadırsın. sōra gāri kaynadi mi ondan sora onun içine gāri işte o pastırmadan kavururs un içine atarsın. toz büber atarsın, tere yānlan aşlarsın. içine bir cimcik te pirinç atarsın yersın. /?\ ō ben burda bile yapayım. /?\ odun küli, başka türlü küllen olmaS. atta ben şindicek bak zeytin odunu yakayım esas kül meşe odunun külü. ben er sene meşe odunu alıydım bu sene almadık burdan aldım. meşe odunu dā keskin‿oluy. oni koyarsın sobanın üstüne bule. bi yarım sāt kadar kaynadırsın suyunlan sade misırleri. sora gāri içine atarsın bule iki avuç kül, karıştırırsın. kızardı mı tam. ondan sōra gene küllen gene kaynadırsın oni. bayā bi küllen kaynadırsın. çikar sōra böle elında uvala kabukları çıkıyo. ondan sōna yıkarsın onu adam akılli kalburda ovalayı ovalaya. sora gāri ko kaynasın afiyetle ye. afiyon tūmi burda ne deyle? (¦) ha aşaş. /?\ bizım afiyon, afiyon tūmi denıydi bizim orda. ondan da ep dügeydık. /?\ misirlele yēlım. /?\ e tabi misirlele yēlım. susam da dügerdik ama esas ekseri burda dā fazla susam bizim orda pek susam yapmazdık.

tarım ürünleri: ep afyon ekılırdi. serbezdi bizim orasi. /?\ dā kıştan ekıliy onlar. /?\ tütün gibi dīl nasıl buyday atarsın, aynı buyday gibi onu da. çıflen ekilir, sora zamani gèḷdi mi gāri çapalanır, büyür o büyük büyük, yumruk gibi böle oluyo başları onların. onları gāri çizeydık böle bıçaklan, onun katranı çıkıyo. /?\ işte esrar ne deyle yapayla bi şeyler. /?\ tabī tabi ondan. e onu gāri çizdık mi bugün çizeydık, yarın saba gene bi biçaklen bule sıyırıydık. elında bi çanak sıyır çanān kıyına, sıyır çanān kıyına. oni topak topak bule yapaydık sataydık oni. evde beklemeydık ama tabi çojuklara veriydiler emen ole īne ucu kadar çocuk āladı mi çok oni yedi mi uyurdi. ō em nası uyurdi bi gör ama benım iki kardeşim vardi bak te bu gelının kocasi, o kabuĺ‿ etmedi, afiyoni. o sarardi anam bi dā ona vermedi. ama bi ölen kardeşim var‿idi ona gene verdi mi anam nasıl uyki bi görcen böle ter döküydü üstünden gāri. ona yaradi ama burdaki kardaşıma yaramadi. o vermedi ona gāri. baa artık iç vermemiş. ben da kabuĺ‿etmemişım. kız kardaşım var istanbulda ona da iç vermedi. o asta olur dā çok. hani bunla bule etışılır. e kurudi mi tabi onu ovalarda gāri kocā kilimle gütürüydük. kıraydi analarımıs kelleleri. e oturuydu gāri orda iki taş altına bir üstüne bir kıraydi koca bi yīn tūm. sòruyduk akşamisi beygırın üstüne çuvallari eve. oni gāri kourusun, pişin tavada kouruyuz oni ondan sora dügülüy, kourmadan dūlmes. şini burda alıyıs aşaş ama o kadar lezeti yok onun çünkü çīden dōme. ama bule evde kavurdun mu çok güzel kokuy. bu evde tūm dūlsün muakak dişardan bi insan gelsın benli, bu evde tūm var. o kavuruldi mi çok kokar. ben alıyım er zaman istanbula gideyim, bursada var akrabam alıyım ama onun dadını vermiyo. er şeyle var be, er şey sade insana pare olsun. pare olmiş yememişın kıymeti yok. az‿olsun ayırlı olsun. ani dün bule ayatlar yaşadık şini bilmēz gāri. şini gāri burda kaldık. ne ana kaldi, ne buba kaldi, ne koja kaldi. (¦) yapaydık canım. yapardık ama pek bizim susam pek tutulmaydi bizim orda. /?\ e vardır beki ama ole bi şeyler almadık, varmiştır. susam ekmeydık nerden tayin‿olsun. /?\ ē em nasıl, em nasıl. gene yejeklerımız hep‿idi evden da para kıttı. ani ne alıydık pareylen zatten tuS, gaS, şeker. un evden oluydi, er şeyımız evden oluydi ama e uni da yapmaK‿için Íazim elında pare olsun onlari düzesın. çiT‿istey, beygir istey, iki tene inek mi öküzle mi çift bunlar ep ole oluy. başka türlü olmaS. yaşadık ole orda yaşadık işte şini gene burda yaşayız nāpalım şindicek. istedık bi börek biS pide deyiz ya. aldırıyım pıras te orda bak gömmişım toprakta. kıS kardaşımın kocasi gèḷmişti zeytinleri, dedım bana bak, git bana getir beş kiĺo pıras. /?\ sevmezdin dil şini ben ayaklarımdan gidemeyim ya pazarlara ep te bak kardaşım olsun şētsın ep bule bi kiĺo şey aldıracagına iki kilo aldırıyım tek er zaman mızır

olmıyım diye. orda o pırazı gömeyim o toprakta, İazim oldu mi yol ordan bi kelle yap e pıras pidesi yapayıs. /?\ pıras pidesi da dōrarsın bule bū̄k bū̄k bu kadar bu kadar pırazi. koo̲rusun güzel yāda /?\ tabi soo̲ansız e pıras pidesi ya. eh ona da atarsın biras salça, atarsın bi avuç pirinç kaynadırsın azajik. e sora gāri yazdın mi yufkalari altına kenarlalen şini kıyılı pide deyis, kenarlale. şini tepsi bu, bi yufka alttan serersın kenarlalen yāni dökersın, katık nor bare deyim nor atarsın yufkanın arasına ortasi bule çukur kalır. e sora o yişili pırası o tepsinin ortasına dökersin gene onun üstüne yufkalar. pişırısın sora gāri yāni üstüne yo̲urt atmayıs üstüne. onun üstüne sademe yā pişır afiyetle ye. ama şini burda yapmayım pek şindicek ben ole. yaptı mi bir‿an ke gelin bile söyleniy anne bir‿iki senedır yapmadın. te bu ayaklarımdan kıvrılamayım diye rāt ondan yapmadım. oni ben yazarım bule yufkalari kena'ra çektı mi ondan sora tepsiye onları toplarım, büzerim içine gene katīnı atarım ya̲ını atarım. altına kudu mi beş yufka o yemē oldū gibi o pırazın yemēni içine döşerim. onun üstüne gene yufka. e pişır sora kez gāri dilim dilim ye. anne dey o çok güzel oluy. oluyo ama er zaman yapamam. te ayaklarımdan yapamadım. kıvrılamayım diye rāt yapamadım.

evlat edinmesi: /?\ şini yetmij bire girdım, kırk bir dōmluyum işte. yetmiş bire girdık. ya bilmeyiz gāri nōlajak işımıs. bubam öldi yetmij beş yaşında, anam öldi seksen‿iki yaşında, beyim öldi altmij altı yaşında. bizım çolūmuz çocūmuz olmadı bizım. olmadi bizde çocuk‿olmadi. işte bu gelinden bi ōlan aldık, onu büyüttük. tabi kardeşimin tabi ōlanlar‿idi. büyük zaten o kimi bende kimi anamda büyüttük ole bizim aramızda. o bizden ayrılmadi gāri. kaç sefer toplaydi eşālarını analarından ge̲l̀iydi bize. ala ben gitmem, ala ben gitmem. bakal düḱanımız var‿idi, kaçaydi gideydi düḱana. enişte ben gè̲ldım gāri size ben gitmem gāri annemlere. o gene demiş tamam gel ama du buban sünedınızi yapsın, ondan sora bū̄dün mü alırıS. biz oni aldık sekiz yaşında. e zaten gè̲ldi mi gitmeydi. kıS kardaşım istanbuldan gè̲lıydi o kaç gün oturusa o da onlarlen baraber burda 'yataydi kalkaydi. e sora gāri aradık verdile. al dedile angisini istersen. e nere o bizim elımızde büyüdi bıragay mi ütekinlere. gè̲ldi gāri aldık ya işte. üç‿ay durduk öle ondan sōna mākemelen üstümüze geçırdık. şini gāri evlendırdık ta iki tene kızımız var. biri işte on dörde girdi, biri da ikiye gidiyi. /?\ hiç bütün māle da bi̲l̀iy alla da bi̲l̀iy. şinilık ī̆yız da gerisini bilmeyiz gāri.

çekilen sıkıntılar: /?\ bizım deyim ben şindijek geçen‿akşam bi dā gelin var işte benım gelinin eltisi kız dedım şini siS azır pişik ekmek yeysınız kız deyim. o zor gè̲liy bana. kız demeyin kız bana zor gè̲liy kız utanın kız benden deyim uta'nīn. bütün

gün gece birınden günün birine kadar tütün kırardık. gece birden günün birine kadar. bak esap et, esapla kaç sāt ayakta. bi da gèḷdık mi önüz ekmek yo̲ur, yemek yap, ye, bulaşık yika, otur o tütünü diS karanlıklara kadar yatsılara kadar. akşamisti tütün dizmeyi bitırdık mi ekmek yo̲uruydum. yatsıya kadar o ekmek oldi mi oni kastara deyis bule soba olsa şini iyi, soba da yok o zaman. yok ki pare nēlen alalım. yoklen büyüdük. eh oni gāri gece yatırken kapadırdım bi sāt uyudun mi kalkardım o ekmē çıkarırdım. ne zaman oluy gāri sāt bir oluy kalk abdes‿al. bazi akşamdan yatsıyı kılaydım bazi kalktık mi kılaydık. nası denk gelırse. harabanın üstüne tarlaya. e bütün gün sade o dil eve geḷìysın bayçe istey sulansın. hepsi sana bakay. iki kişiydık. hadi biraz fazla tütün ekelım fazla alalım ama kaderın yardım‿etmedi mi yok fayde. üj dölüm tütün‿ektık bi sene dört bin beş yüz lira tütün paresi aldık, çōk. e ben devırmişım gözü aa altı dölüm ekelım, aa alti dölüm ekelım. ektık mi altı dölüm senesine bi tütün de fiyatsız gittī. kırk dort baĺya tütün yaptık. ne aldık, dört bin beş yüz lira para aldık. üj dölümden aynı pare alti dölümden aynı pare işi çok. altı dölüm o tütün oldu buraya kadar. anam aman aman ne gün durduk ne gece durduk. komşu kişçazlari gāri onlari bıragaydık akşamisti siz dizın biz gene gideydık akşam‿elıne. yatsilara kadar gene tarlada. ne çektık şini tütün yōk bi şe yok. bi zeytine gidey gelinle o da zor gèḷiy, o da zor gèḷiy. kız deyim araman demeyin zor. ben deyim iç ben deyim var mi ben saba bi iş‿işliyim ben bu geje uyki uyumam oni zatin. bunla şindi allahım bulaşık makinası elında, süpürge elında, çamaşır makinası elında. gene de er şeyin zor gèḷiy. kız ben deyim ben dā aĺa ben çamaşır elde yikaym. ben bak bende makina yok, gelinde vār. olu bir‿angi öle çok olurse misafirla oluyo açan ole çarşafla anne ver bunlari makinā atim derse verırım demese katiyan demem. yikarım te bak eveli gün ikadım çamaşır işte. dā donlarım bak orda ceketım şeyimdedı. /?\ te burda bi ipe dolduruyum bi geje silkelendi mi orda alıyım burā. burda kuruduyum. /?\ yıkıyom bē ne bilim bana zor gèḷmey. em bak bu ayaklarımdan ne çekeyim bu middemden. yazın ī enerjiden su alıyım sıcak su ī. kışın te burda sobanın‿üstünde bu gū̄mle var, bi tencere de kuyayım orā, bi çaydanlık ta dolduruyum. ē iki kiĺo üç kiĺo doldurdu mu o tencede benım āzımdan burnumdan geliyo. te geçen ikadım yorgan çarşafi vardi, yüzü var‿idi, ani baya bi çamaşir var‿idi. gèḷdi büle konşi amān sen gene bāriye aba nemişın bu nivin, elti didim bare bizim diyim gèḷdi o gelin, ay ala sen gene iç ver onu da makinaya. verim ama verememem. bana ver derse verırım verme demedi mi dēmeyim ben da. ama dedi mi ver o zaman verırım. e sōra o görmey mi anda ben yıkaym. akşamdan da söyleyım saba çamaşır var diye. e dese ya anne topla,

getır at orda. o zaman topluyum götürüyüm. ama şini kıS kardaşım burdaydı o kanamadan yattım. astāneden geldık kendi da dip bujak soyundi ben da. ani üstümdeki eşāları soymadan oturmadım. azırladıla emen banyo da suyumi da girdım banyo yaptım soyundum. kıS kardaşım topladi, gütürdi bastı makinaya. dedi a'bā bu makina burdan makiniy biz aldık. e söylemek mi dedim sora görmey mi dedi anda biz astāneden geldık. üstüm başım astāne kokuyo. ĭj dedi söylesın söylemesın doldurdi bi bezin üstüne gütürdi atti makinaya işte bu. yikadi ep ben yapamazdım. dedım dursun ne zaman ĭleşırım o zaman yapma. ayır be dedi bubasından mi getırdi o makinayi. gütürdi atti yikadi ayde. nāpalım şini bazi söylemek Ĺazim. e sen gördün bak ben kıyışamayım söylim sen Ĺazim kendın diyesın anne ver. (¦) ah nerde merametler nerde alla korkuları şindijek. dilim damām kuruy. temin biras yedım işte ekmek‿attım bir‿iki kaşık tuz āzıma. içim tuzlanıyo sanki yā. bu kanamayı nası yaptım eralda ondan mı bilmem. bi güzel tuzlanıyım aĺbuki yeyım. yemeyım dil yeyım. ne bilim niçin ole oluy ben da bilmem. ama te bule soraym arāret basıyo. /?\ yemedım yemedım turşu falan yemedım. ondan bi yaptım onlardan bi kaşık sanladım kan yapacım ya.

karışık konuşma: /?\ gitsi aha. e tabi biz akile teyzelen bi köydenis. /?\ gèl̩ burā gèl̩ burā git, git başımı beĺa sokma git. e tabi deyis, e insanına göre gitsi, gitsi gèl̩me burā bi dā. derıs tabi neye. /?\ tabi deniy ya tabi doyur karnıjıgını ye, yesi, ye, ye. /?\ yalnıs onun kaynatasıylen benım bubam ani nası kadınlar sādıç oluy bize artlık‿oluy. biz memlekette biz artlık deydık. /?\ burda āret deyler. biS artlık deydık. dā da bak benım var burda bi terzi şaban, onun karisiylen biS, o terzi şaban tezemin‿ōlu ama karisiylen gene bi māledeydık. ben akşamdan dōmişım o sabalen dōmiş. şini kızın ikimızın yaşımız bir. e biz gāri orda okula da berber gittık artlık, artlık dāĺa da artlık. o bazi aret dey, deyim deme. ben istemeyim türkiyanın dilini ben aret dilim artlık. şakalanıyıS. dün de burda konşilarda yasin günlerımız var orā gitmişık da onun da işte bi ayak acıy. dedım yaptık de yaptık iki topal yaptık işi. ama o bare gezey ben gidemeyim uzaklara. bak onda da oluy yasin e ben orā gidemeyim onun evi biras uzak. ben gidemeyim. bi kere onun ōlan gèl̩di arabaylen gütürdi güldile emi orda. ā bāriye aba gèl̩di, bāriye aba. abe dedım bāriye aba arabaylen bütün türkiyiy gezer ama nası o arabıy bulim. bulsam gezerım. gülüştük bile orda te dün de baktım tinkok tinkok gitti. akile inge de işte o zavalli onun da bi sürü çocuk oldi. abe erkezin derdi ayri ayri. onun çok çocuklar oldi çok öfkeli, ben de olmadi bende de öfkeler oldi. hadi de olur mi ef üzüntisıS olur mi. mākak bi şey oluy. dertsız oldu mu gene ömrün

kısa olur. te tamam rāt‿ettık adam öldi. benım adam pek sèvmezdi tütün işini. (¦) komşu. te ani bunlalen bir bū̄dük desek te bunla da bak kızlar oldu. bunun gene annānesının abasi benım bubamin süt kardeşidili. ani çok güzel anlaştık burda. ne bilim biS ole birbirimizden kaçışmadık bi şeyleri kıskanalım. burda bakayım bazi gelin olsun, görümcele olsun kıskanıy biz iç birbirimizden bi şey kıskanmadım. bak te gelin dedim kardaşımın karisi o da kıskanmas, ben da kıskanmam katiyan. eh benım gelin ayri bak ben bi tekim ayrıldıla gittile o tarafa. e napayım ben şindijek. neye beni bıraktın āzımı açmadım bu güne kadar. demedım demem da. onla bilmey mi bazilar dey ē sen gene bi kişi da sofradan ta ayırdıla. deyim ama ben çok yeyım ondan mı ayırdıla. ama olsun benım gene adamın bi yengesi var amcasının karisi o oleyi, bāriyē bu ayrıliy çıkana alla cenetti versın. iyi ki bu ayrılık çıkmiş meydana. e neden kız enge deyim. hadi be uzadırım ayaklarımi, alırım sofrayı orta yere ne kadar isterım o kadar yerım. ama gelinın sofrasında elım burdan buraya uzanırken aman dedile çok aldın, aman çok yedın. ama bule yalnız başıma dedi oturum, yerım. dedım tamam enge ben deym senın gibi. saba olur ōlan geḷíy te zabıtlan gèḷdi alā gel kāvaltıya. deym ben buna deym denmez kāvalti, budur deym sizin kabakuşluk. kāvalti ben yapayım sizinkisi kabakuşluk. /?\ e şini ōlan çalışıy ya ülkerde çalışıy, e o sabaylen yedi buçukta orda olmasi Íazim. e bazi uyuy sekizde gidey sora dönüşte gāri ama on bir oluy bazı ki on‿iki oluy kāvaltıya geḷíy o zaman gāri. bu deym sizın kāvalti dildır, bu kabakuşluk. /?\ geç oldi mi kabakuşluk. /?\ e sekiz buçuk dedi mi ben sofradayım. e ovaya giderken gene ohō nerdē yedi buçuk ne ki dā biz yidide sofradayız. zeytinlere giderken halti buçukta sofra konuk. e insan alıyız ya mejbur alem gidey dā dişardan gelen amele alti buçukta tarlada. adi bizim kendi kendimize gideyla da ama alTi buçuk dendi mi såbā namazina kaktık mı bi dā gāri yatak yok. altı buçukta sofra azır. kıS kardaşım tabi istanbuldan geḷíy onun da var zeytinleri. e tama ona da o belden amelyat‿oldi ayaklarından da o gitmey ikımız evde. ama e kocasi gidey, bu gelinın kardaşı gidey, gelin gidey evden. e mejbur gāri onlara azırlayıs sabalık yeyler. ovaya da azırlayıs er şeyini onu da alır gidele. akşam‿oldi mi gene. e burda evde yişil zeytin seç, kara zeytin seç, e yemek istey, ekmeK‿istey. da aĺa ben ekmek yapayım evde. sèvmeyim pek bazar ekmeklēni o kabukları sert‿oluy ya bu dişle pek kesmey. ama ev ekmēni te burda sobanın üstünde kızardıyım benden iyisi yok. /?\ üç sene oturduk biz kaynamlen bi yerde o yerli mālesinde. ev yoktu o bi odada ben bi odada. ev yoktu yapamaydıla fakirdile. işte biz gāri sora aldık burda arsa burda ev yaptık. te benım gelin de izmirden ālem izmire gidey bizim gelin

izmirden burā gèḷdi. hiç ben kavga‿etmedim, iç ben kaynalen bi kere kavga‿ etmedim iç. ne kaynanamle ne kaynatamle ne eltimlen, eltim bak oldi kaç sene. dā aĺa ani özleyim eltimi gidim ama ayaklāmdan gidemeyim. /?\ o şeyden gelenbeden. o burali o gelenbeden o.

kalıp sözler: /?\ 'aman bē beddo̱a denmez mi, alla beĺāni versın, gözün kör‿olsun bilmem ne denır denmez olur mi. ani kim dey denmey o yalan söyley denır. /?\ e tabi oj geldın, nāptın iyi misın. biz ole konuşuyduk. /?\ adi güle güle gene buyur gèḷ. /?\ ayni baş sālınen alla sabırlık versin. /?\ e biz da dökeydık, tabi biz da dökeydık. hadi güle güle alla başekim olasın bilmem ne olasın çeşitle yapaydık gāri arkasından. biS ta atardık su gibi yinlik‿olasın. yā yapaydıK biz ta.

M4.2/5

Melahat Kurt / 74 yaşında. / Grades-Koçana doğumlu / İlkokul. / 1958'de Akhisar-Süleymanlı'ya yerleşmişler.

karışık konuşmalar: gene da belli oluyo da. /?\ yetmij dörde girdım. /?\ gittim, gradeste. ilkokulu okudum ama kafam benım zīnli er yerleri gezdım. urfaları er yerlerini gezdım. /?\ yoktu bir tāne ġavur yoktu. memet biliyo kaç āne ya unuttum artık ben tabi. böyle dān altındaydi yeşillik, yeşillık. bizım bir tāne ġavur yoktu şeyde, yokti. /?\ ben orda evlendım. ondan suna çok keçilerımız vardi, tarlaları pirinç tarlalarımız vardi. az önce söyledım, dāmatlen konuştum orda ben bollug‿içinde büyüdūm için, ben tek oturuyum burda. kızım üs katta oturuy ben alt katta oturuyom. ama ben yoksuzluga iç gelemem. ben bobamın evınden çok böyle keçi meçi, inek falan çok vardı. ondan ben şini yoksuzluga dayanamam. pirinç tarlalarına giderdık, dize kadar bōle çamura girırdık pirinç‿oti ayıklaydık. ondan so balkan böle vardı keçilerımız orda yatardı. ondan so çoban da vardı. patatiz ekerdık orda. patatiz da çōk böle olurdi atlarle böle getırırdiler. odalar dolu. bi da odanın alt katında bir tāne böle büyük çukur böle kazılırdı. onun yanına demet sıralardık onun içine kopmir. kompirlar da el kadar bōle kestāne gibi böle daļlırdi. ondan suna böle yükler dolusu getirirdik. kaynatam benim rāmetli öyle derdi en çok zor bana geliyo kompir alırkeren burda. çünki ayvanlara verırdık biz burda aldīmız kompirlar ayvanlara veriyoduk, ineklere veriyoduk. o karpuzlar oldi kocaman tarlalarmıs vardi karpus. o karpuzlar böle şu kadar bōle. bi balta vuruldı mi ikiye ayrılırdi biçaklen kesılmezdi. /?\ pirinç şini suda ekiliyo tarlada. ondan sōna ekıldi mi ot ayıklardık. iĺaç ta atılırdi ama ot‿iĺacı dā sora çiktı. mesele vardi böle dā bara derdık biz. /?\ bara çok derin böle balçik oluyodi yok balçik deyil da dā bōle derin oluydi dā bataklık yerler oluyo ya. pirinç tarlalarımız onlari kesti mi fabrikalara götürürdiler. işte ambarlar var‿idi, ambarlara doldururduk. ilk dā dōlmüyodi şeyde kadın böyle tutardık. kadın gelirdi bōle dübek var‿idi dübekte döverdi pirinç. yari onlara yari bize. tabi burda nasıl dā fakir var orda da ōleydi. yari onlara döverdi yari bize. sonradan tabi fabrika artık çiktı da. öyle yapardık işte. /?\ ben bilmiyom ki kızım unuttum gāri. bir ayşe var o da bir buçuk yaşında. ben akisarlıydım. beyim ölüncez ben evimi kira verdım ben burā geldim. /?\ gör bi keren. keret, ket.

M4.2/6

Bahriye Hanım / 75 yaşında. / Gabruva-Sarıova doğumlu. Türkçeyi gelin gittiği Grades'te öğrenmiş. (Ancak Gabruva'daki yaşlılarının Türkçe bildiğini söylüyor.) / Okuma yazması yok. / 1960'da Akhisar-Süleymanlı'ya yerleşmişler.

gabruvadan gradese gelin gitmesi: aynı gradeste aynı orda da aynı ole. biSsık saruvali. koçana ütede iki sāt biz gene sarıuvaliysıK biS. burdadı bulgaristan burdasık biS ama bizım ayvan gitti mi orda onlar vermeyle bizim de geldīni biS te vermeysık. biz ǵürla için'desık. biS işte sarovali, saruvali. /?\ şe'hīr işte şe'hīr oraları nasıl aḱsārı aynı bizım de ora saruva (¦) ben gene gabrovali. şini 'medar, akisārda medar nasıl biSsık yani ole, medarda bis oturalım şe'irdi gene saruva gene akisara. biSsık ole, bizım ole. /?\ gabruvali sona köyler nasıl 'manisa var, nasıl er şey var. şini saruvada zivegeri, stammer, grād, tırvıtiv işte ep onla da köyle köyle. (¦) saruva, şeı̯rın köyleri bissık ole. /?\ duli. beni verdile gradeste kurtulim o ǵùvurla niçi başladile ǵùr müslimana evlenmege. en sona didi, buvam didi başka çare yok dey em git te (¦) ben bilmeydım türkçes hīç ep ǵùr mābetlerımız. gittım gradeste kaynana kaynata var te be kızım bunun dey çanak, te budu kaşīk te bu çujuk gibi beni ügrettile. /?\ iç buvam da bilmē. beki buvam bilíy ama buvam da ihtiyarladi beni da verdile nasıl valla ole kaldık. sona beni verdile o köye benım kaşkancılāla çok adamla ora gittım, vermedi kapi dişeri gidim. bana su azırlayle, uni azırlay ep azırlay çikmeyim dişeri. ā deym ben de oldum deym apızlıkta, 'apıs. ben yatıyım şini evde, akşam beklejim ovada gelejikle ta ben çikijim dişeri. yaptık deym işi. gèl̩íyle akşam 'adamlar deym ā diyem olur mu be kapali ep, ben çı'karım diyim dişi karilar çamaşır yıkaydi 'dere var, yikarız çamaşır. anlaşamaym da, anlamaym dil de. ep bakayım ben de (¦) çok zormiş bu dil turkçez, turkçe dā zor‿īmiş. /?\ beki de bil̩ìy ama mabet‿etmeydık iç türkçes orda ep ǵòrcez. ǵürcala, ǵòrlale mabet‿edeysın, musliman ama pek yok var var ta ep ǵürceS. ama ǵürlamız çok güzol geçindık. kardaş kardaj gibi giçindık. mābedımız da uyaydi tabi onlarle. tarlalara gèl̩íydi onlar bize işe biz onlara gideydık. /?\ çoktan dā turkçes var‿imiş orda ǵòrcez ep konuşuydu ama çoktan ki ītiyarla da var. ihtiyarlar onlar bil̩íyle ama ben ne bilim ben ufak kíşçāz vermeyi gidim bi yere evde ep evde. (¦) yōk canım bū'dūm abim gitti askere didi buvam didi ben de bu köyde seni verejim uzaga. ben, buva verme on‿altı yaşındayım enus alti ay almişım on yedi yaşında verijim de kurtulvarsın dey ǵürlardan. başladile iki, üj, dört

kişi musliman aldile ǵür̀larda kıs aldile. ıstanbula yaşaylar şini. bak evlendile, bizım gene müslimanda, onlar gene ǵür̀lari aldi. ǵür̀ çok fena oralara ama napisın. te bule oluy. /?\ kalabalık. bisisık kalabalık onlar da kalabalık ama çok güzol geçiniydık. burda şini nası burda orda çok oralari koruydile. yaşaydık, orak biçeydık, arman dügeydile. ben ge kíşçāz veket evde ep beni bıragaydile ayvanlarmıs çok var. (¦) yā yapmaydım yemek iç kız. ne yapayım kíşçāzım ufacik ananem dey sen sen ufak kişa (.?.) da gitmedın. sütle annem pişıriydi ben gene kaldıramayım bakırlari kojaman, ayvan çok yüs tene var ayvanımıs, kuyunla, kiçile. alıyım süt, kuyayım bakırda pişırıydık. onlar gene arman dügeydile, oraga. ben gitmeydım işe, içsık çikmaydım dişeri ben gezmedım iç. (¦) ne oluy be, ne bilim ne oluydi. annem yapaydi bilmem ne oluydi.

tanışma: /?\ bāriye. /?\ vallā benım soy ic bilmem. bi kadın gèl̦di bak ya, sayı kıS, geldi eveli gün birisi. bu annem mi bilmem adını, bubama da bilmeym. gelcek o komşi diyim ne bilim diyim nasın 'adım. tam astaydi adam benım deym şaşırdım ben 'bilmem. çevırdile komşi ali, ali ne var nerman kocasi, deyi nasıl? ali ben bilmem be 'annem. şini gittık zī̆tine bi güldile güldile. deym 'cemile nasul mari anamın em bubamın adi ne bilim be. ben da bilmeym bilmeym. /?\ yetmij beş ama ne ic gezmek yok ep evde evde nere bilijim kızım. /?\ oleyim ya te sor dunuri. belim ajıy, ayaklarım yok as'tayim, epim evde. şincim evde uturduk mi ep evde olajım. /?\ gitmedım 'bilmem 'bilmem. /?\ o gitmiş onla gradeslī̆ ben gūlara ic gitmedık. tam başladık bi savaj oldi bi şe. savaj ne kapattile okulu ben de gidemedım. beni aradile e benım dayim var, dayim vardi būrüydi o köyde ama didi sen kızım dey anana yardımcı ol evde utur. ben ne okul bilıyım ni oja ne iç iç. burda da ayni. kör̀ geldim kör gi'dī̆jim.

türkiyeye gelişi: (¦) ben orda memlekette evlendım. (¦) sona onun arkasını bir yaş o da gèl̦di, o da öldü orda kaldi. ama çikmaydım ne dügünlere gitmeydım bare. di mi konuşiyim kayna dey, dējekle ā minlet te kav'gā var evde niçin gelin gitmey. dil kavga ben gitmeym, bilmem 'dil ondan gitmedım. sıkılıyım sıkılıyım 'nasıl. oturuyile ekmek yesını, ekmek bare yiyemeydım, utaniydım. o zaman utanmak var‿idi. (¦) çalıştık ta ne fayda ne fayda niçin çalıştık. e burda nasıl gèl̦dık kaynanı kalabalık, öksüz. gèl̦mişle beş sene burda oturmişle kaynana turkiye. /?\ ā ben onlara 'açen gradeste gelin gèl̦dım işe on‿alti yaşında, alti ay almişım on yedide evlendım. vermedile niḱā. sona beklediler niḱā oldum orda bi çucugum oldi ilk çujum o bi tene zaten o duru, ilk çujum duruy. sona bi tene gene oldi bir yaş sona gene oldi, o da öldi

gèḽdım bi çujukle. annem memlekette kaldi, buvam orda kaldi, ablalarım, kardaşlarım epsi kaldile. gèḽmedile beş sene fazla. ablam var bi tene en büyuk o gèḽmiş ıstanbula. dedi annem de gidiysın turkiya abanın yanına yapışırsın. ben gèḽdım kaynata verır mi orda yapışıym 'abamla. burda gradeste, bura geldık sülümanliya, sülümanliya. sanki sülümanliya bize besledi. bize ne verdi o sülümanliya. /?\ yok kimsem yok kimse iki elti var onlar da astalıklı. görümcem asta 'kendi ba'kāma a ben de 'kendi bakāmayım. deyim sen yalnız ben yalnız onun çujuklari var (¦) dort tene çocugi var onun da. (¦) asta dildır da ayaklari va ariy.

karışık konuşmalar: /?\ konuşuyle bir‿an geḽíy ihtiyarlar konuşuydu ama ben duymadım. /?\ biS ne İazim pazara gideydık ora. bizım gabruva ama saruva gideydık pazara. buvamlar gideydi ben gitmek bilmem. içbi şey bilmem mari kızım valla bak inan. /?\ ǵürla bile türkçez bili. bir‿angi ihtiyarla var biḽíydi konuşsunle ihtiyarla. nası şini ıstanbula var ilk gẻḽmişle biḽíyle onlar da orda biḽíydi. ama ben ne bilim ben. benim buvam, bubamın oyle mabet duymişım annem çok zenginmij buvamın, annemın buvalari. askere ep besleymişle onlā köylerde. bugaristanlılara nere gideymiş asker ne var ya ep davete araymişla, gideymişle, alıymişle yemege çoK besleymiş askeri. mābete işte nası uturuyduk ta tutmişım komā başka ne zaten ezbere tutarsa tutarım tutmasam tamam gitti bi şi bilmem. /?\ kaynam beni çok seveydi şini benım annem yok kimsem yok.(¦) beni vermediler geziyim orda. benim kayna niçin kimsem yok yalnıS, kızım deydi kızım gelinım, kızım çok seveydi. illim ben gelini onların çok sevdi şini yoksa allā da var ölmüş ama çok seveydi. astalanajim aman kızımın kimsecigi yok, aman kızım kimsem yok, aman akraba yok. (¦) burda öldüle. kemonun işte nedı anasi görumcemıs o. burda öldü yalnız çok seveydiler beni. vermedi çamaşır bilem 'dere gidim yikim. o yikajak ben sererım. alırım kalıplayım yaparım ep ole yapaydım beni çok seveydi kaynanam şini. (¦)

evlenmesi; çocuğunun ölmesi: /?\ gitmemişım düğüne iç. 'āman kendi düğüne çok biḽíyim ta. /?\ nası yaptile, bindirdile mi bi biygire gütürdile mi, bıraktile mi orda düğün olmadi birden bilmem. /?\ kaynana kaynata gèḽdile ama. (¦) uzaktan geḽíydile, karpuzla alıydile, bostanla oluydi. karpuzla alıydile, bostanla alıydile, geḽíydile ama ben gezmemişim bilmem. /?\ as'tā olmadi iç. bura türkiye geleceksık mevlüt var‿idi bizde. bu çucuk ole nasıl diyim ti üç yaşında var o ama küçūjek bir buçuk yaşındadı ama dersın bu çujuk üç yaşında. bi nazar, mevlüt var‿idi o gürdi bu gürdi na'zar‿oldi çujuk emen ojala yukarda ev var okuyle o alttan öldi. 'akşamā ka gömdük. o zaman doktorlar yog‿idi. gèḽdile dedi ne bu durdi akşam namazı ukundi gümdilego

mezarlıktı. ule benım çocuk orda oldi. bi tenejik var onunlen kaldım. gèḷdım türkiyā bi buçuk yaşında onigo getırdım. bir buçuk o kā vardi. iki var iki yaşında vardi gèḷdık türkiyā.

çekilen sıkıntılar: ne zāmet çekmişık turkiya. burda bi ef yog‿idi. er gün işe gideydık. evımıs yok, tutamaysık pareylen yok tutalım kirālen evi. amān tuttuk bi kirālen ef ni pencere ni bi şey kuy kilimle pencere kuy çaputla aman ne zāmet çekmişık. nere nere gèḷdık deym türkiyā (.?.) orda da yok kimse müsliman kalmadi gāri iç, iç kalmadi ki iç. ep gèḷdile hep ǵùrla kaldi orada. gayri benım kardaj gitmij bi yeri dey, abla dey kimse yok dey orda musliman. ǵùrla çok güzol karşilamişla ǵùrla ama. nasıl bir‿afta durmij gèḷdisi. dedi iyi olursem gene gidejem. öldü gene bi astalandi kardaşım, gitti astanede emen masa üstüne kaldi kardaşım, öldü. (¦) ablam var stanbula, benden küçük kız kardaşım var, abim var ama ne fayda gidemem, yalnız gidemem iç. e o ka vakıtımıs ta gene yok gidelım gelelım. utur evde utur ne vakıt ölüm gelejek bizi o ayarlājak. e 'bilmem telefon da açim, ij bilmem bi şey. açarsele konuşurum (.?.) çok zor.

eşinin ölümü: sabalen oturdum āladım āladım ben zayi kimsesız ic isan. kalktım biraz süpürdüm biraz gübrele attım. koꞑuktum gèḷdım agladım biras kendime. deyim işler bitti ama ölüm gẻlmey da deym eve arkadaş olsun. /?\ üç‿ay nası ölmüştür benım adam. üç‿ay nasıl dordinci ay. on bir‿ay yatti ep yatakta yatti. ne zāmet çekti o. /?\ yā yapamayım yemek ta. unuttum ellerım çok yarala var yapamaym titrey ellerım. alırım bi şey takamayım dagıdıyım. kuyayım yemek yanay. yapamayım gāri izmet. gilin burda duruy, durdi mi bir‿angi akşam o aray (¦) te bule ben zaten içmem apla içtım, beş tene ap içtım. /?\ amelyet‿oldum iki defa 'manisa. orda var er bi astalıgım var üstümde. tasiyonum çok çıkay. gidiyim şini çucuklara utur, gidim çucuklara oturamayım. ē yalnıs ta du bakalım. /?\ oturuysık evde. onun gilini benim kızım. gilini onun da var. /?\ yaşamaysık, onun insanlari çok akraba var onun burda geḷíyle e benım kimsem yok olmaz. o otursun ben oturujüm. günlen gürüşürsık akşam‿ōdi mi gene gürüsün nāpalım. /?\ yakınsık ama 'olma be kızım olma. onun kesesi ayri benım kesesi ayri. istersen arcarsın istersen arcamasın. (¦) ben içemem enus yini ap‿içtım acık korkayım. /?\ sȍvmeyim çayı o kadar. bi kupu içecem sabalen. sabalen iç istemedim oni da yiyim. agladım birasçık. çok bi şe geḷíy zor dunur ep aglayım şini, ep aglayım. gẻlmey gāri yok. rātlarımız yok. /?\ ā bize yoktu. bizım pirinç mirinç yok o köyde. ilkse yapmişım şini unuttum. 'pidele yapaydım, burekle yapaydım, tatlila yapaydım şini bi şe bilmem. oldi beş sene, alti sene elimin

dā parmagi deymemişım amurle. yapamayım. düştum kolum alçı durdi iki ay fazla. e oynama parmaklarım dagıdıyım çok. /?\ ben düveremem kızım unuttum çok unuduyum ben. nere bıragaym bulamayım. arayım arayım arayım yatiyim uyuyum diyim allām ruyada bari görim bulamayım. bir‿aftalık terlık niçi bulamayım vallā terlıgımı. dün buldum niçin aramadım dun buldum. neri kuyayım bulamayım nere unuduyum. yemek ele bilmem yapmaga. adam alla razı olsun duruydi dey orda de yaşardi yapaydi yemejik gideydi gütürüydü. bi̇l̇ıyım bi yumurta kariyim başka ne yapim bi dā pīnır. (¦) yapamayım kıS. unuduyum yanay ateşte yanay. bi gün kuyayım fasül o gene yanmiş. duramayım başın duramayım ayakları üstune milangazda. (¦) bi şiy yapmayım kīz. ölejim geje diyim cemilē kendi kendime aç telefon da düverim dedim cemile ben de ölejim bezbelli. (¦) dunur bi sanci sabalin bi vardi. (¦) bak şini ne oldi iki tene inegımıs var. sagayım inekleri, kuyayım tencerleri buzdolaba. bi tencere kuydum yugurt kesılejek kȧtık yapajim oni. sen unutmişım ben oni ovā gitmişım. koja gün tütün dikmişık. akşamsi gel̇i̇ysık eve milangaz yanay az az ama bu olmiş te bole olmiş petmez gibi katık yanmiş. bir deyim ammān benım diyem tencere yanmiş, petmez diyem olmiş adama. olsun olsun di mi evler yanmamiş. olsun bi şey yok, bi şey yok. adam alla razı olsun iç ben darılmeydi. olmiş, olmij bi ket. şini var midır darılacim darılmam bi şey dey, sen dey olmij bi ket. şini gene dā fazlalaştı bi. et kuyajım et te yanay, yemek kuyarsam yemek yanay. korkayım yemek yapim. bak adam ölmiştı üc defa patatiz yemek yapmişım ya da başka bi yapmayım bi şiy korkayım. kız burda yapay veriy. verı gelıy oturuy veriy. bu maşalla yapay. ben unuttum gāri yapim bi yemek ta. /?\ iki üç sene oldi. nere kuyayım bulamayım. (¦) abam dey al bi şeylen de ye, yesene. ep yijim mi yēmem da er şey. egle'nejim yemeklen eglenejim. alim bi iş yapim. (¦) gittım doktor dedi damaklar kalmamiş /?\ hā yapamaysık. iki tene vardı em zarar yapay oni da çikarıyım. bilmem ne olajak işım. bakmazla gāri ne ōlan bakar ni kız. bi abam var doksan yaşında duruy. o ıstanbulda ama o dā iyi. doksan yaşında ama bare (.?.). gelinigo bakay bi gelinigo bakay. /?\ burda geldile mi bakaylar ama izmire isteyemem gidim. bura çıkaysık yol git gèl̇ izmire gidemesın ole. nası gidelım izmire kapali kuşla ep evde. ōlan burda evi var gelejekle bir‿angi ket ōlan ama ōlan var versın oni da o zaman bıragardi iki ōlani izmire gelırle. ama şini bıraġamazla. benım için bırakmazlar gelsın neçi. (¦) gütüriyim te ben de gitmem. gelin gidey okumaga ole gidey ojalara gidey ben evde nāpıjım evde kapali kuş evde. bari evde yalnıs olim evde bari. aglacim sızlacim nerē ka zāmet çekiysık nāpalım. /?\ aman ugraşamayım

gāri onunle ellerım çok yarala çıkay. çamur kokay ep patlay ellerım baK. /?\ ajıy ajımaS mi. dey ana diy benım olsun dey ben dey er gün aglajim. diyım dayanıyım napim. epsi üstume astalıkla. ayaklarım āri damarlarım āri. çok çok nedi başım agırı, bu boynuma verdile bogaz taşıyım bu biraz gene yatamayım ole bugazlarım buralarım āriy, bu kırık. /?\ gittım işe atır için. kıza kocasına aldile aS izin gittım birez alttan, te bununle yaptık alttan. e kıza olmaz gittım gene ōlana da iki üj gün ona da bitırdık. şini onlar epsi evde rātsık şini. oni yapayım birasçik kıçın üstune kıçın üstune gidiysık. yūç sene ic gitmedım adam duridi vermedi asta olajakmişım ben, ben de kim beni bakajak. adam deydı ole gitme, gitme, gitme. adam öldi ben şini bu sene yeni gittım uvā. gitmējim gāri ama du bakalım. (¦) adi gèḷ orda ne ka yaparsan ben seni zorlamam. gittım mābetle mābetle iyi geçırdık günü. şini evde kaldık aa şini dā zor. alışmişım ben çok (.?.). gǜnlen sekiz dölüm yer‿elmasi ekeydık. inekle va gejeyle sut pişiriyim, butima dügeym, tere yā yapaydım er bi şiy. ekmek yuguruydum saba namazi ukundi mi ben çikarıydım tepside ekmegi çikarıydım. şini ne bu ugursuzluk. ben ne yapmaydım. bak atice yemegımi sabān azırlayım gejeylen bohça orda duruy. sabaleyin de yiysık. fidan azırdı gidersık tütüne. südi da pişırmişım aman pişırmeym buzdolaba kuyaym geldın mi ovada gidem nasol iç durmadım. kız bulaşıklari yıkajak ben sütleri pişiriysık, mayalırsık, butima dügersık ep yerında olajak. aydi yemek kıs yapacak ben gene evde. o kā iş‿işledık geje gun şini ne bu oldi allām ihtiyarlıkta. çok çalıştık yıprandi vücudumuz şini gāri yapamaysık. /?\ yapaydık tabi ya burekler yapaydık, ekmek yapaydık er şey yapaydık şini. /?\ ben şini yēmem sijak iki günluk ekmegi yiyim o ufaklaniy yiyim ama sijak top oluy gideme aşı. (¦) eter eter. benım adam maşalla öldi gitti nere ka yidi atice. yemē gütürüydü, yufkalar aldırıydım yapaydım burek eme sōna gāri işte ben istemem gāri burek dedi astayım dedi çok. (¦) adamgo izmet‿edey o da e nāpisın. onun da kimse yok. anasi öldi bubasi öldi. (¦) yok çocuklā da. çucuklar da olsa ne fayda oturajaklar ep oni mi bakajaklar çujuklar onun da evi yok mi, onlara evi de var. (¦) te onidu bare yanmazgo canımgo. (¦) o gene neden gidey gitmese. (¦) e benım yok yerine ama kumşularım sag‿olsuni benım de yok ekmek gḛtüren. akşama üç tene alıyım ekmek kuyaydım yazın üç tene dört tene aldırıyım, kuyayım dolapta. alıyım tarana çorbajık biraz da yapayım yiyim. ōlan gèḷdi mi deyim bana kuyun orda ekmekle ben bilırım nāpajım. çorbajik ya'parım, oni ya'parım yiyim. (¦) istemesın ama gene deyle ihtiyarlar tarana çorba yesınler biraz ta gidesın rāt oni da var ā. kavi kavi ye ye ama gidemesın dişeri. ihtiyarla ep çorba yesınle aç karna ule beş tenecik

sabalen em akşamın iyi geḷíymiş. neden geḷíymiş şini gençsın çeynersın ama bizim şini bitevi gidey. sona nego şişecek mütleka gidemesın nani bük abdezi yapamasın ne küçügi. yalan dil a sayı da bu, sayı bak inanın. bak benın adam öl'dī on bir‿ay iç yemedi iç gidemedi dişeri. kalın barsagi kansere burdadı kanser. fakir ep birer kaşik çorbajık, ep oni. bir ay çok güzol baktık. (¦) eve taşıydı 'karınca gibi. ama bir‿ay çok güzol baktık demiş doktor çok bakılmıj güzol. mangal‿olsun, et kaynat, köfte yap ep güzol gideydi. süt, yugurtsuz bırakmadı ne varse dünyada armut‿imiş, mandalinamiş er şey mus‿imiş ep tatti. ikinci gitti doktora dedi birinci çok güzol bakmişınıs astā. ikinci gene bule sanki artmiş birasçik işte biras iyi olsun. üçünci başladi bu zayıflamaga, dordunci dā çok dā çok koskocaman adam oldi bu kajik. yapışti bu etle vucutta yaralar çikti bu arkā. o yaralari ne zāmet çekmişım ignele kıraydık süreydık meryem gibi. on igne on günde tutaymiş 'ama damarda onlar kuyaymış bizım adam temeli düşti. ne zāmet çektım. ben de astalandım mi beni acile gütürdüle mi aksere. ben de geldım adami bakāmayım ken'di astayim ne zahmet çektık atice. evĺatla burda cemile burda bir buçuk‿ay, iki ay oturdi. ōlan da üç, dort‿ay oturdi. baktile, çōk baktile allā razı olsun. yanay mari yanay içım mari dey yanay. neden beki ani neden. su su, su su. cemile aglay ben aglayım gilin bi taraf, gitti. deyim çik ta kalk deyim be kalkajak. bak kardaşım da öldü oturdum bir‿ay, yirmi gün oturdum gene gittım mevlüde geldım ama adam ag'lāmāsın ag'lāmāsın kardaşın. ama adam er şey akıl veriy ama şini çok zor. yaşamak yok, pare varmiş elında açan ye pareyi ama onsuz da olma. git şini ona mili mili yap ekmek mili mili buna. cumay oluy elleri gidey pazara gütürüydü er şey ama şini yok. dun geldi ōlan ana ne isteysın. istesēm istemeyem gene onsuz da iç almasın, aç karna da gezulme. akşama dedi gel gidelım orda yemege dunurle ikımız gittık geline. yedık orda akşamlıgi oturduk. (¦) ōlan gāri bulmiştı bi kız dügünleri beki yapar işalla. şini diyim epten yalnıs kalıyım. ana ben gene gelejim. git deym ta geliysın çabuk, evĺatlari var orda onun da, cemile evĺatlari var. bu ihtiyarlık çok zor. (¦) adamlari bakın ne dersen de adamdan yakın biri de yok. o asta oldu mi o çalıy er şey. dey başın agırıy mi soray, ayakları agıriy mi soray, aç misın tok misın ep soray. şini çucuklar da soray ama onun gibi yok. (¦) dōri. saba namazı gideydi, almiş ben da orda yedım dedi gevrek em pīnirle yedım, camida yedık kāvede. kāveye gideydi beş, alti kişi oluydi. sana götürim gevrekle diyi. deyim bana niçin götürdün. mari ye ye dey. ye ben taşıyım sen da ye. sen arıysın (.?.) ama bulamaysın. deyim arayım ama yok yok. sen da bilicem arisın ben de seni a'rarım

ama yok işte yok. aglayım aglayım başlay gözlerim agırı, yapar agrı yapay sanki kum var gibi.

M4.2/7

Firdevs Çarıkçı / 66 yaşında. / Grades-Koçana doğumlu. / İlkokul. / 1959'da Aşağı Çobanisa'ya yerleşmişler.

tanışma: /?\ firdez adım /?\ şini altmış altıya girdim. /?\ gradez diyodula yugoslavya gırades bule köyümüz vardi. /?\ koçana diyodulun koçanaya işte. bi şeyırımız vardi böle manisa gibi. sora dā bi şeyir vardi ta dā ufak böyle gene ne bileyim vinisa deydık ona biz. vinisā yakın‿idık yani biz oralara gidiyoduk. ordan gene koçana diyodu eraĺde izmir gibi mi o yerleri da bilmiyoz güzel, büyük yerle onlar. o yanlara da gidiyoduk işımız oldu mu. e bizım köyde çalışıyoduk aynı büle köy işi çalışıyoduk işte. er şeyler ekiyoduk tarlamız vardi er ticareti ekiyoz. kendımıs ekiyoz kendımız yiyoz. iç ormanlı dildi çok güzel yani yemeklerımızdi. ayvanımız, şeyımız kendımızden böle er şeyimiz. /?\ tūktü ya böleydi tūk ondan sora minlet ne bilim açıldı işte bu türkiyā gelejekler diye minlet bire bire aldi çikmā türkiyeye. ondan sona işte kim merak‿etti geldi akrabalari var burda kimselerın. azaldi bizım orasi işte türkler ǵavurlar aldi girmē. ondan sora domuzlar geziyodu, avlilar, kapi ünlēnde biS canımız istemedi öyle suyumuz akıyo, suyumuza giriyola pis‿ediyolā. işte biS ta geldık allā nasib‿etti burasi gene çok güzelmiş. /?\ epımız türktük böyle ani nası burda erkez türkti. /?\ çingene vardi ne bilim bir‿iki ane mi diyim fazla yoktu öle. /?\ ben bilmem. ǵavur yoktu memlekette yanımızda ondan bilmiyoduk işte. /?\ gittık dört sınıfa kadar gittık, dört sene. o kadar ordaydı dört senē kada çıkıyoduk ama iç ǵavur şeyleri okumadık ne bilim öle bir‿angi derz göstersınle bilmem ki unuttum. /?\ türk türk. bizım kendımızın bak eltimızın dayısiydi benım ōretmenım. em o da şey‿idi böle ona diyoduk biS afıS. afiS‿idi. afızlıga ūrenmiş, afız ōretmen diyoduk ona biz. o fazla beni okutti zaten türkçe. adamlāmız biliyo öle babalarımız biliyodu onlar dā işte vinisa diyoz, koçana diyoz oralarda ǵavurlar fazla tabi oralarda onlar onlarlen şey satıyo bi şeyle ediyo bi şeyle ūrenmişler işte. onlarlen konuşuyo fazla iş kuruyo. e biz evden kadınla çıkmıyoz iç bi şe bilmedik. /?\ şini bize yakın yokti pek. işte deyim vinisa, vinisa böle manisa gibi. ondan sona ona, vinisaya yakın gene vardi yakimuva diyodular orda biraz karışık varmij ǵavurla. o insanla biliyodu biraz şey bule ǵavurca adamlar. /?\ vinisada ǵavur fazla. unuttum adını da şini. ūf aman nası dedım ben sana unuttum. yanisa demedım vinisa, yakimuva. ha öle diyodula bi köy orda varmiş ora pek gitmiyoduk işte. bize uzak bayā 'manisa gibi öyle köyleri. onun yanında ge dā da öte biraz ora gitmişıktır ama akrabalara nere gidecen başka. şey o

gene istibanya diyodular. orda karışiktır eraĺde, orda biliyodu insanla ġavurca. /?\ akrabamıza bazen gidiyoduk işte vardi akrabamız orda gidiyoduk işte. /?\ valla bizım orda araba yokti ta yayan gidılmiyodu bi tarafa. ep manisa gibi yayan gidiyoduk biS. işımız zaten ole ovalar uzak. er gün yayan er gün yayan gidiyoduk biS manisa gibi yere. /?\ vallā bobalarımız görmemiş da dedelerımız görmiş eraĺde. görmiş işte mārebele görmişle biraz mārebeleri kimi dedelēmız ölmiş eralde ole fazla bilmiyom ben da ufaktım o zaman tabi.

türkiyeye gelişi: /?\ senesını bilmem da ben kaç senesi olmij bak ben anlatırim yaşımi on, on beş yaşına dōri ben geldim. şini altmiş‿alti yaşına girdım. kaç senesinde gelmişik bilmem. seneleri bilmem öyle anlatırim. kaç senesi oluy o zamandan. /?\ biz kimlerlen geldik, kim vardi yanımızda bilmem bizim tarafli unuttum ben da şini çok sene oldi, enli sene oldi fazla. (¦) nerde o teze? çok mu ītiyar? /?\ yok onlarlen bilmiyom dā mi onlar dā ileri dā mı geri şini bilemem çok sene oldu bilemem. /?\ on dört miydım, on beş miydım öle baya bi kızdım işte. /?\ istanbula geldık 'mājırāneye ordan. /?\ valla orda kaldık bayā akrabala alamadi bizi. burda var dayım işte. sona geldi, aldi burda oturuyomuş. geldi, aldi bizi. biz buraya geldik işte burda çalıştık çok allā şükürler olsun gene bir ev yaptık o kadar işte. /?\ yok kalmadık o kada bi afta mi kaldık ne bilim on gün bile oldi mi olmadi mi bilmem olmamiştır bi afta ka mi ne. aldila sona bizi. /?\ bi dayımız vardi başka yok. koni komşi gelmiş işte buralara tanadık bulduk, görüştük. /?\ işte şeker‿abala bizim köylü, o mālede var şini işte bilmem anlatırim nasıl, tanadıkla, köylülerımız var, tanıyoz onlari. burda bu komşumuz var bizım evın‿altında ona girdınız mi acaba? onun ġocasının analari falan üteki mālede oturuyodular. onlar bizım eltimız işte bizım tarafli, dā bi eltim var da aşā pazara yakın orda bi sokak. /?\ ilk oturdūmuz yer işte kirane oturduk biraz o park var ya orda, kāvelerin yanında park orda bi /?\ aa biraz dā aşayi işte, atatürk var ya atatürk orda ekeli, orda bi ev var‿idi. viran bi ev var‿idi işte öle iki katli mi neydi birisının, girdık orda biraz oturduk işte. sona ordan çiktık karakolun orda, o yana giden bi sokakta emen o da yakın karakola oturduk orda biraz işte ne bilim ne ka senele şini esab‿etmedım. ondan sona allā verdi bize bi evcēz yaptık analarımıza işte o mālede gene. orda gene ordan evlendık. işte bu caminın yanında orda gene beyımın evi işte orā evlendım.

düğünler: /?\ ah orda bizım çok yapardıK bir‿afta dūn, bir‿afta dūn yapardık. /?\ itiyarlar, bobalarımız, annelerımız. dünür işte ne bilim dönürjile onlar anaları,

bobaları geliyo ya yanına bi akraban olajak tabi geliyo. e ben burda evlendım. orda işte bilemeym güzel nasıl evlenıldi ama dūn bir‿afta oluyo yani.

kışlar; tarım ürünleri: /?\ köyümüz işte tabi bōle evlerımız yokti dā alçak evcezlermız vardi. ole fazla odalar yok, erkeze bir‿ikişer oda işte ōle fakirlık gene vardi tabi. tarlamız vardı ama biz kazanamıyoduk. bizım tarlamızdan idaremızi ükümet alırdi ep. porez diyodu onu böle, vergi. alıyodula bize ne kalırse onlen geçiniyoduk işte. /?\ kış çok oluyodu. kış ama çok ta sālam‿idık gene. iç orda astāne yakın yok zaten, gidemiyoduk. sēreK bi insanlar giderdi işte. iç māşalla karda kayardık, edırdık. yani giyım da yokti fazla ta tabi alla koruyodu gene. okulumuz uzakti ū giderdık. burdan geni o köylere çıkardık okula ne bilim çocukluk geziyoduk gene. işte soųk mǫuk ucudumuz kaldırıyodu gene iyi asta olmadık işte. /?\ kışın orda ne bilim burda dā çok azırlık yapıyoz. orda yapmıyodu annelermız pek. kışlen dā ļāna, pırasa çikardi onları yiyodular, pirincımız kendımızden vardi. /?\ o nasıl sudaydi. biz işte o suya, suda girırız, onun otuni alırdık. büTün gün suyun içindeydık gene alla koruyodu işte ep bizi. /?\ kızım aynı ekin gibi ya pirinç. ama bōle bu kadar yüsek işte böle oni ekiyo büle yūsek yerlerde geziyoz bōle, göller diyoduk biz onlara. ev‿içi kadā büyük yapıyola, ekiyola. su, su bu kadar işte dize kadar suda duruyo ule suda allatan başajik yapıyo. iç mi görmedın pirincın başāni. dil öle başaklāni görmedın mi? /?\ darijan gibi, boyday gibi ya boyday gibi başajiklar yapmiş, tanejiklerini sıralamiş aynı boyday gibi. ama onun pirincin tabi dā başka onun tanesi. ōle üstten kabcazi var o kabını çıkarıyoz, ediyoz alttan beyaz pirinç çıkıyo. /?\ bizim gene orda başka şeyle işte kendımızden diyom ya kabāmız var‿idi, ep vitaminli şeyler burda yok öle, kola mola orda yokti. ondan sora patatizımız pişirırdık, e patladırdık dari patladırdık ep kendımızden onlar ep. vitaminli şeyler, güzel şeyler. onlari misafirlara verırdık ep ateşlerde pişiridi analarımız çok ōraşırdile gene çok ta güzel yerdık. bizım kabāmız vardi orda kupkuru sanki kestāne gibi tatlı çok tatlıydı yani. işte bir pare fazla yokti elımızde yemēmız vardı, ayvanla kendımızden beklerdık, tavuk keserdık, yerdık. /?\ yapmıyoduk öyle ne bilim kuru pişiriyoduk oni başka analāmız ne yapsın ōle börekler bi şey yapıyodu kimileri ama sütle mi karıştırıyolar nası yapıyolar ōle bi şey yapıyodular. /?\ giderdık giderdık analāmız giderdi bizde ufaktık işte analāmız zāmet çekti. giderdik orda ikardık işte. bizim ele sona bi yere kāktık bi evımızi memlekette dere ünümüzde akıyodu bule. kapi önünden akıyo çok güzel orda yakındi. orda derenın kıyında yakardık şey bol bol

çalkala derede çamaşırlāni niçin güzel oluyodu ne bileyim. /?\ nası küllü çörek yenır gi?

küllü darı, kaçamak vb. yapımı: /?\ biliyoz kaçamagi yapardık. darimız var‿idi kendımız ekerdık darimız, aşaşımız vardi, aşaş çok yerdık. ondan sora külli dari biz yapardık ole küllü ekmek biz yapmazdık. külli dari şini kuri darilari ufaklardık tanele. ondan sona şini bile bazen yapıyoz işte. oni birasçık tencerede kaynadajan azıcık yumuşasın o darilar suda. ondan sura bi karar biz külini katıyoz ona. o kırmızarıyo böle kızarıyo. ōle ōle yumuşuyo onun kabuklari. o küllen bir‿iki kaynatıyosun oni. sona ika, dürüle güzel oni. ondan sona temiz temiz kaynat. kabarıyo oyle patlak dari gibi o da çok güzel kabarıyo. ne bilim aşaşle memlekette çok yerdık. işte misafirla diyon ne çikarıyodula işte vardı orda da bi şeyle. külli darilar, patlak darilar, kabaklar neler dā var‿idi. /?\ kaçamak kendımız onu yerdık misāfire çikarmayız da. patatiz kaynadır çok güzeldi patatizımız öle nası güzel daŭluyodu çok güzel lezetli yani yēsın. fırınlarda pişiriyoduk böyle analāmız 'geli misāfir, atıyo fırına pişiriyo çok güzel oluyo yani. isicak isicak ye. ya saçta bile ōraşırdı annelēmiz valla çok zāmet çekiyodu onlar. ben burda gördüm çok. bi dokuz sene kalabalıga gittım, ekmek yaptım da sondan sora artık erkez ayrıldi kimse yapmadi. şindi yapıyom arada biraz da. /?\ kaçamak kızım işte misir unundan. ondan sora oni suyun içine atajan ununi. bōle karıştırıyon oni. kaynāna kadar sū katıyon ne kā içecek oni öle nası diyim yūrt gibi oluyo. işte koyulaşıyo kaynadı mi. ondan sora alıyoz biz kaşıklen oni tencereden pişti mi kaşıklen alıyoz bi tabā katıyoz böle kaşiklen. ondan sora üstüne bizım memlekette ne bilim korkmazdık içbi şeden. ayvan yālari vardi bōle. ayvan yayini kızattırıdık güzel oni. ondan sora miz gibi kokardi onlardan severdık o kaçamagi. bōle kuy kajiklen emen bi parçejik o parçejigın üstüne ayvan yālari koy gene bi da çökelek kuyoduk üstüne çok güzel yerdık. /?\ yo̱urt mayalaydı annelerımız ondan sona yo̱urt yapıyodu ondan sora oni yayik mi ne diyola böle dövüyoduk. ondan sora yā çıkıyo ondan. em ayranımız olurdi em şey olurdi. ayrandan çökelek yap er şeyımız evden olurdi bi ondan da yā çikardi. dövdük mü oni biz yā toplen bule çikıyo nası yokari taze yā yiyoduk işte. /?\ yapıyoduk onlari karpus ta çok vardi bizde. karpuzdan yapılıydi. karpuzlāmız vardi çok, iç ormānsız ep bōle, ayvan gübresiylen babalāmız yapardi çok güzel. o karpuzları bal gibi tatli karpuzdan kaynatıyodular. dā neden kaynatıyodula ya analarımız satıyodu. bi da kabaktan onun reçelını kuyuyodula. kabak reçeli, karpuzdan reçel kuy, irik bilmem ne er şeyden ereçeller oluyodu çok güzel. annelemız yapıyodu bize bi nafaka işte yapıyodu

çocuklānı besliyo anneler. bi da biz böyle kamij diyoduk onlara. hā şeker biliyon mu sen? ama saz gibi büyüyo onla. eskiden vardi bilem burda var mı acaba? saz gibi büyüyo onlar onun içinden tatli su çıkıyo. onun makinasi vardi, o makinada oni sıkıyolar böyle ondan tatli su çıkıyo aşā böyle. oni kaynatıyola. allānın verdigi ep bizim‿içi vermiş bi şeyle. onun suyuni kaynatıyodula işte petmez yapıyo, reçel yapıyodular. bi de üzümümüz de vardi ya bālarımız da vardi, e bādan da yapıyoz işte er şeyden petmez oluyo. /?\ eskiden vardi şeyle aman ne deydile ona topraktan yapıyodula. ponisa diyodulun. ponisa bȫle yuvarlak yapmişla tepsi gibi oni kendileri yapıyodu. /?\ sofrada yūruluydu. /?\ kimileri teknede alışmiş bir‿angi köylüle ama biz sofrada yūrurduk. eliyodula unlar ortasına sōna yūruyodu. /?\ düz ama oni bi şey koruya koruya su daıtmıyodula oni yavaş yavaş aldıra aldıra. (¦) er şeyler yapar. soruyo neler yap, bizim da köyde er şey vardi kendımız ep yapardık. gün yufka yazardık, karilar ip yapardi ep güzel, ep kendımız evden karilar yapardi, er şeyımızi taze taze yerdık yani. anlatırıyım yani ne yiyodunuz analāmıs ponisa deydık biz, sen biliyon mi? tepsi gibi yapıyodula bule çamurdan onlari pişiriyola. ondan sora onunlen kaldırıle kondurule, onunle ekmek pişiridile. o ekmek miz gibi kokuyodu. kendımızden boydayımız, şeyımız ne bileyim deirmenlerde oluyodu çok güzel er şey vitaminli miz gibi çok güzel yerdık. annelemız yapıyodu bobalāmız getırıdile. çalışır, ben bȕktüm orda bȕk geldim bura. orān da ep işlēni yapmişımdır, er uvasına gitmişımdır. burdan ep manisa gibi yere ep uvaya gidiyodum.

akrabalık adları: /?\ teze diyoduk ya. /?\ dayi. /?\ abla derdık eraĺde. /?\ hā abla deyım ala deydık. /?\ amica diyoduk ona da gene. /?\ görümce denırdi orda da bizim ne bilem. (¦) çok eskiden gelinler okumiş‿ise munla anım diyodu, anım diyodu, efendi diyodu. efendi aga, efendi baba. /?\ munla okuyan insanlara böyle, okumij insanlara munla diyodula işte. hep ōle bi saygi vardi orda da. /?\ kayın. /?\ o da eltımız oluyo ne bilim. /?\ ōlan, kız diyoduk ne bilim.

organ adları: /?\ omuzumuz, arkamıs. /?\ göksümüz diyoz. burda demiyola biz işte canevımız diyoduk eraĺde kalbimıza mı diyoduk kalbimizi bilmiyoz. buramızda bȫle tıkadi mi canevımız ārıyo ya tıkadi falan. itiyarla diyodu öle. eralde bu boşluk burda zoru veriyo. (¦) yok beni aramaz o mėvlida da gidejekti, yējekti orda. /?\ kollarımıS, sā kol, sol kol, dirsek diyoS. /?\ burda dizımız var.

M4.3/1

Muharrem Emniyetli / 71 yaşında. / Morozla-Koçana doğumlu. / İlkokul. / 1958'de Aşağı Çobanisa'ya yerleşmişler.

karışık konuşma: /?\ muarem emniyetli. /?\ yetmij bir. /?\ makedonyanın üsküp viĺāyeti, koçana kazası, morozla köyü. /?\ şini ocam zamanen köyümüz dört yüz‿ ānemiş türk. balkan‿arbında bozulmuş kaçan kaçana anadoluya kaçmış. bizim süĺālemiz seĺaniye ka kaçıyor. seĺanikte büyük dedem vefaT‿ediyo, 'yunanlılar atmışlar denize cesedini. ana taraf dedem askermij balkan‿arbında, nerde şeyit oldūnu kimse bilmiyor. sora kendi dedem, babamın babası seĺanikten dönüyo tekrar memleketine. orada otuz‿altı yıllarında azırlanıyola türkiyā gelsinler, göç‿etsinler. yollar kapanmış, gelememişler. babam, dedem vefād‿ettiler nasib‿oldu biz geldik. /?\ enli sekiz yılında geldik. dōru bura çobanisā geldik. /?\ bir‿afta kaldık, zeytinburnu mācıranede. sōra dōru bura geldik. şimdi bizden önce göçmen mālesiymiş, bulgaristandan gelen göçmenlere bunları esḱan‿etmişle burā. erazi vermişler, ev vermişler. /?\ onlar gelmişler otuz‿altı yıllarından enli yıllarına kadar. ama biz enli 'sekizde geldik. bizi serbez bırakmıj devlet kim nerde isterse orda otursun. biz geldik bize devlet bi katkıda bulunmadı ama ayatımızdan memnuniz. erkez işini kurdu, çalıştı, bu arkadaş ta biliyo. çocuklarımız çalışıyolar, biz emekli olduk. /?\ şini, satmış kimisi göç‿etmij aşā mālē, manisā göç‿etmij, izmire göç‿ etmiş. aşā yukarı bu, bu māle bole burdan yukarı biz geldīmizde ev yoktu. soraden ep yapıldı. göçmenler çalıştılar, arsa aldılar, ev yaptılar, geçimini sürdürüyolar. /?\ şimdi otuz‿altı yıllarında gelenler olmuj buraya aşā yukarı ölmüşler. dā yugoslavyadan sırp hükümeti dönemiymiş. sora alman‿arbında fes‿edilmiş. altı federe devlet bi arā gelmiş. bi bütün yugoslavya olmuş. altı federe devlet makedonya, hırvetistan, bosnaersek, karadā vesāire. bu yugoslavya cumurbaşkanı ölünce bunlar dālmış şini erkez kendi başına bi devĺat. biz da burayı geldik halimize şükür orda yaşanmaz ǵāri. /?\ aşā yukarı. fuat‿agā gittınız mi? benden dā yaşlı yaşça bir‿ki kişi var yani. aşā yukarı bu mālede en yaşlı ben sayılırım. /?\ en çok bulgaristan göçmeni sora makedonyadan gelenler dā çōnlugi geldi. dā kalabalıg‿ıdık. çünkü ōda yaşanmaz ale geldi bosnaersek korkusu gibi minleti sardı korku. malını yok pāsına sattı bi pasaport parasına burā geldiler. fakat işè sımsıkı sarıldılar, çalışmamak yok. /?\ o zamanlar bulgarmış, sora makedon, makedonya, bulgar aynı dil aşā yukarı sırpta birbirine benziyor. ben, benim akran bule azınlıkta olan köyler genelde makedonca okudular.

/?\ biz karışık kunuşuyoduk yani çucuk yaştan dā oynādık māle çucuklarılen biz da biliyoz makedonca onlar da çoȝu türkçe biliyo yani. zamanen iç makedon yokmuş göç ‿edince türkler eskiden burā türkler azınlā düşmüş. dört yüz‿aneden iki yüz‿aneye düşmiş. iki yüz‿aneden otuz‿altı yıllarında bi da göç‿etmişler. bi enli āne türk kaldıdı köyde. genelde iki yüz‿ane, fazla makedon yani. /?\ on sekiz yaşındaydım geldīme. /?\ okul yokmuj bizden önce. yakın küye gidiymuşlar dā bȳk küye, kasaba gibi bi köy ora gidiyomuşlar orda o dönem sırpça okuyomuşlar. sora o alman‿ arbından sora okul yaptılar küye o okula bütün çucuklar başladı. ondan önce cāmide mektep vardı, hoca eski türkçe okuduyomuj bize nasib‿olmadı. /?\ ben makedonca okudum dört sene. eski türkçe yoktu. /?\ bȳk köylerde anlattırıyodular meseĺā burda nası türkçe ders veriyolar, türkçe derz veriyolar. türkçe konuşuyolar sırf bule çōnluk olan türkler, türkler ayrı okur, makedonlar ayrı okur. ama bule azınlık köyler bi ara topladılar iki, üç köy bi arada zor geldi okudamadılar. fakat şu var, o zamanlar devlet fakirmij arptan çıkmış kalem, defter yok. bi kalemi ikiye böler öretmen yarısı sana yarısı bana onunla yazıyo. çinti yok, kalemi cíatla ya bıçaklan yontarız. o devirler öle şini orada, makedonyada ilkokul dört sene. dört sene bayā ōretiyolar bi şey yani. sırf makedonca ama soradan aftada iki gün yeni türkçe de ders veriyolar em ǵavur çucuklāna, makedon çucuklana em türk çucuklāna. yani iki da yazıy ōretiyolar çünkü bu yeni yazı Íatince arfler bütün dünyada geçerli. yani önem verdiler çok durum bu. /?\ on‿iki yaşında okulu bitirdim, sekiz yaşına başladım orda ilkokula sekiz yaşında başlıyor. okul yapıldı bizim köyün okuluna başladık. fakat orada okul büyük, önem veriyolar çok. okula bitişik bina yapıyolar öretmene da Íojman yapıyolar. öretmenler orda kalıyo. müfettij geldī zaman türk çocuklāna türkçe konuşuyor, aynı müfetij üsküpten geliyor ǵavur çucuklāna ǵavurca konuşuyor. ama tahtada çıkarıyo esap yaptırıyo, konuşturuyo. türk çucuklāna makedonca da ǵavurca da şey türkçe da ders veriyola yani. /?\ bizim kökümüz duydūmuza göre ejdadımızdan zamanın birinci murat, ikinci murat zamani ne zaman macaristan, bugaristan, makedonya fetediliyo o zaman sürmüşler burdan konya taraftan 'karamandan türkleri ora çōnluk olmuj. er tarafi türkiye olmij yani. bej yüz sene ükmetmiş osmanlı devleti. /?\ deȷiliz. şindi burada nasıl manisanın biçok köyü var yani on beş tāne kazası var manisanın siz dā iyi biliyosunuz. şini dā köylülerıne yörük diyodular. onlar elbisesi da dā başka türlü aba giyiyodular biraz dā başka türlü konuşurlādı ama dilinden anlaşılırdı onlara yörük derler. ama bule o'va köyleri, nası şini çobanisa, amzabeyli, acıaller, muradiye bunlar deȷil yörük yani. /?\ şimdi kazamız koçana, çok meşur. bıregaḷnitsa nēri akar

ordan. ovalar çok bereketli pirinç, darı, taıl çok ekilirdi, meyva çok. şini gelelim saymakla bitmez köyleri biliyom ben sıkılma yani. şini bi başlıyo teransa bi köy başlıyor. vidovişta, bizim köye yakın. zırnofsa çok büyük bi köy. ondan sora zırnofsā yakın leska isminde bi köy var ġavur köyü var, ondan so bi köy var grades, benim anım gradesli. /?\ sırf türk üç yüz enli āne ep türktü orda iç ġavur yoktu. ondan sora lipsa isminde bir köy, karışık ġavurlan. ondan sora peklina isminde bi köy. ondan sora tırsina isminde bi köy. ondan sora bılatsa isminde bi köy. ondan sora vinisa bi şeyir kasaba yani karışık ġavurlan türk, istibanya. /?\ istibanya büyük çok yani merkez bi köydü, güzel bi köydü. ondan sora yakimuva bi köy. zamanen yakınovaymış soradan çevirmişler ġavurlar yakimovā. yani küyü kuran adam orayı igal‿eden adam, adı yakimmiş, yakimuva kuymuşlar adını. ondan sora bi köy vardı gırdofsa isminde. ondan sora banya, trakanya, iki tāne podluk küyü vardı aşā podluk yukarıki podluk bi de moyansa. moyansa bu zamanen osmanlı döneminde çiflikmiş burası öle neyir kıyından akıyodu çok güzel bi yerlerimizdi yani. /?\ üskübe, bizim trene bindīn zaman üç buçuk sāt trenle tutuyodu üskübe. üsküpten ayrılırkana sınır geliyo yunanistanlen makedonya sınırı o köyün ismi gevgeli, gevgeli. orada sātla, bi sāt önce geliyo, makedonya sātlāndan, orda udut. ordan trenlen iki sātta seĺanię geldik. seĺanię geldik, seĺānik çok harabe bi istasyondu bi langardı bole. oradan yarım sāt kadar tren mola verdi ondan so tren areket‿etti istanbula. seĺanikten istanbula iki yarım gün bir gece, istanbula geldik. /?\ akrabalarımız geldik ne zaman kim nere buldu ora mesken‿etti. (¦) şini kızım benim torunlar da, ōlanlar da bilmezler bile göçmen olduklarını yani. zamanen bu çobanisa şinasi karaosmanōlunun çiflīmiş. bu yunan arbinden sora ġavurlar kaçmiş, kaçmış burdan vesāire. onlar kaçınca etraftan toplanmış efsizler vesāire girmişler bi boş ev bulmuşlar girmişle oturmuşla, girmişle oturmuşla. er tarafi türkiye sekiz milyonmuş o zamanlar şini türkiye yetmiş‿üç milyon. sora gelince yunanistan mācırleri eskan‿etmişler o evleri onlara vermişler, onlar otursunlar. bulgaristan göçmenleri gelince o zaman bu māleyi kurmuşlar onlara, ev yapmışla onlara devlet mal vermij, yardım‿etmiş bōle kalmış yani.

M5.1/1

Vasfiye Kendigelen / 84 yaşında. / Sarıova merkez doğumlu. / Okuma yazması yok. / 1957'de Salihli'ye yerleşmişler.

karışık konuşmalar: /?\ vasfiye kendigelen. /?\ ben açan gèl̩dım kaç yaşındeydi, tāsin bir yaşında midi ne bil̄im kaç yaşındamım, onli sene geçti ōlum. şey bunun kocasi kırk dort elli sene geçti benim buralara geleli. /?\ şiniḳ seksen‿üç, seksen dördüne girdim. /?\ ben yugoslavya göçmeniyim. /?\ ben sarovada dōdum. /?\ üsküp, üskübe bāli. sen sor, ben sana söylim. ben benım şey zamanda kaç yaşındaydım, kaÇ dil‿idim iki sefer arP gördüm. sırp kaçti, sırp‿idi o zaman, kaçti alaman gèl̩di. alamandan sora bugar gèl̩di. bugardan sora kaçtık biz ep dālara. orda oruç tuttuk, orda saklanır şey açȧn geldi kel‿arap ȯrdan girmiş ordan çıkmiş şēler ne diyolar ya bumbalar toplar deliK deşiḳ. biS orda bir‿ay midi iki ay ep dālarda yaşadık. dā çocuk ‿idim. sora evlendim şe benım adam o zaman kıtlık‿idi koletiv girdi. koletivden bütün zengin fakir ep bir‿oldi. koyunlari aldilar, inekleri kimın var hepımıS berāber çalıştık, yedık içtık. benım‿adam, evlendim sora, o asker gitti. askerden, subay‿oldi, vranyā gitti, oh negutina gitti, ne diyolar nerde dūşçilar ne diyolar ona ġavur memlekėti ġavur. şey çok gezdi adam ben de onunlen berāber gezdim. benım üç tāne çocuklen bi kızım var‿idi. sora da iki ōlan oldu üç tāne çocūm vardi, iki tane ōlan iki tane kıS. sora ordan şētt̄ık benım kayınbabam çok zengin‿idi. o zaman nasȯ burda belediye midir kimdir en büyȕḳ, kaymakam‿idi o keseydi o biçeydi. oni döe döe ġavurlar çok dōdüler çok çektirdiler. kaçti yazık kaçti ama gene getirdiler gene dōdiler. biz da komşiydık oyle. açan yıkaydılar oni bu tarafta kayınbabam ölüyo bu tarafta gȍrümcem dōm yapıyo. ben de açȧn çocuk‿imişim ama gene kafam çalışīmiş. ordan bakıyım er tarafa kırmışlar, dökmüşler, mosmor er taraf yıkaydılar oyle gȍrdüm. sora şē‿ettık tito gèl̩di. titodan ama şeden, alamanlardan iç zarar görmedık. alaman dediler, mari muslimansın muamet tamam kimsē ama bugar allah kimseye göstermesin çok fenaydilar. /?\ bizım komşilarımız ġavur bu ev gez turk bu ġavur‿ evi, oyle karışık. ama bu baş'kā memlekettir. /?\ ġavur da var‿ idi nasol /?\ karȧşık annem. /?\ vardi turkler de vardı ġavurlar. evi sattık biz ġavurlara imza attı şini anlattırim ben sana. ep ġavur‿idi komşilā da şeyler de. /?\ makidon'yā bunlar bugarlar başkā yerden geldiler onlar. şini dēlım ankaradan gèl̩diler obirler şey bugarlar dēlım onlar gèl̩diler. /?\ çingen de var‿idi. /?\ vallā turk çingenesi. /?\ konuşuyolar, sade ben ep konuşuydum nas şini konuşuyum bak iç şē‿etmedım. a var‿

idi bizim göçmenler onlar dālara dēlım şe 'manisa şēler onlar pek bilmeyler turkçez. sora şey gèl̩dık, dur biraz dinlenim. /?\ gitmedim kızım nasò ben ordan çıktım, gitmedim gāri. sora şe turkiye şe benım kaynanamın gò̀rümcesi var‿idi ankaraya gèl̩diler, gò̀rümcem de gèl̩di onlarle ǵavur, burası ǵavur āladi. bak, orda bu rapt gèl̩mişler turkler bizim, ordan arp zamanda bir vakit. sora şey benim kayınbabam yedi sene āmetlida askerlık yapti. /?\ 'menderez zamanda, 'mendereS /?\ vallā şey bilò̀r kaç menderes açti oralari, zati kapalī̇di. burda gò̀rümcem yapti paşaportumuzi, biS öyle geldık burā turkiyyā. /?\ trenlen /?\ istanbolda geldık. /?\ bir‿afta mı ne on bej gün yokari biz kaldık. sora şey orda nasò geliyolar türkler karşılıyolar. veriyolar yemekler içmekler, oyle açılır bize yatalım kalkalım, ellerımızi ikalım. her şey var‿idi ora ti karşıladılar allā rāzı olsun, devlete allah zarar vermesin, karşıladilar. sora da'māt geldi bizim burda, şede burda oturuydu o. /?\ burda burda ökümet yanında. /?\ salili içinde. gèl̩di bizi aldi onlari, kaynanami, gò̀rümcem hepsini getırdiler. ben em ramazan abi berāber kaldık orda em şēde eşāmıS var‿idi, beş kişi, altı kişi bi vagona koyduk. horda kamyona bindirdık turkiyā geldırdık o eşālarle gò̀rümceme endırdık. sora benım anānem yüz yirmi yaşında öldi burda, bak şini söyliyim. /?\ şeyde izmirde öldi. gèl̩mişler onlar şey dā peşin niçi o zaman zor zamanda. açan burā gèl̩mişler işte ǵavurlar turkler de buray gèl̩miş. onun amicası ne mi asker‿imiş ordan gèl̩miş. şey tren‿altında diyo ev‿aldık diyo rāmetli annānem deydi. dur ōlum toplayım kendimi. tren‿altında aldık dey bir‿evler diyo. kalabalıK gèl̩mişler orda. oturduk ne oturduk onların şey nasol askerler gidiyo ya ep oyle. turk niçin kafasını kesmişler, boyle şētmiş kafasi düşüyo o şey bizim akrabamıS. o ücuT gidiyo oyle bilmem kaç metro gitmiş ücut. onla korkmuşlar yarısi kalmışlar burda yarısi gene memlekete dönmişler. gitmişler orda da evi satmişlar, yarım evi almişlar, yarım ef başka turkler oturuymişlar. kaç sene sora buraya gèl̩di menderez zamanda burda öldi rāmetli. yuz yirmi yaşında yaşadi. gene turkte burda öldü. /?\ evliydim, üç tāne çocuklen gèl̩dım. /?\ salilida gèl̩dık işte ya. /?\ ā yerleşmedık. /?\ ükümet var ya, ükümet yanında bir‿ev var, burda kāve, kāve yanında orda yerleştık. gò̀rümcem var‿idi. /?\ razlida dì̇l̩ burā şey endırdık eşā. (¦) ükümetten çıkıyosun ya, bi kāve var, kāve yanında bu ev var ikinci kat, te orda biS. (¦) orda orda ükümetten çıktı mı eski‿kümette, orda bir‿ev var, kāve burda, burda ef. o evleri benim birinci kat‿idi, ikinci kat bis yaptırdık gò̀rümcemi. /?\ yok yok bir‿ay midi iki ay mi oturduk, ef tuttuk kiralen burda, salili içine. onlar yakın gene orda oturduk. sona şē‿ettık ramazan abi aldi bizım şēler oray yerleştık. sora barāş neydi kıS, nerde çalışıyolar barāş mıydı ne (¦) ha orasi açan

açıldi bizim erkekler oraya girdiler. dayımlarım, gȍrümcelēn kocalari, bizimkiler em kaynım var‿idi em şey benim‿adam girdi. orda ne çalişti, sora şey ėmniyete girdi. o subaydi memlekette, ǵavur memlekette. sora orda o girdi, sivo gezeydit, gī̆medi. /?\ oyle şey sivo geziyo oyle, nasu deysın ilbiselen oyle gī̆medi. bazi bekçi çamaşırları giyiyo. o şey var ya kemaḷ abi nerde öldi (¦) trafikçilar, ora bir şey var ya karakol var, orda oturuydi. gideydi, şēde ükümete de çalişiydi. otuS‿uç sene hep bekçilık yapti, ükümetteydi. sora öldü rāmetli on sene, on‿üç sene oluyo, on dordune girdi, burda öldi. /?\ sora aldık dā sāydi, arsa aldi şēde razlida barışın okul orda, bi şey yok‿idi sora yapıldi okullar. orda kendımıS ev yaptık. iki ev yaptık, mutfak yaptık, salon yaptık, kapilara koyduk kilimler, camlara koyduk kilimler. para yōk horda yerleştık çoluk çocuk dā üç tene çocuk dōrdum gene. üç tene gelinim var, üç tene damadım var. allā ömürler versin. on sekiz tane torunum var. hepsi bȕḳ bȕḳ. torundan dokuS tane mi geliyo ci? torundan torunum var gene. ben bolim. çok, çok seviyom kızımi da çok seviyom. ay canım benım. /?\ yorük mörük yok‿idi bizım annem. şini burda biS salili içindeysık ya bi‾rile karabunarda oturuyo bi‾riler şeyde yeşilovada oturuyo. bilmem işte oyle var ama biS şēdeydık ney diyosunuz setteydık biS höyle dālarda dī̆l‿idık oyle. güzē yerde biS /?\ yok‿idi annem be ole yorük mörük. yuruklar beki val dālarda şini nası gidiyolarık yaz günü ama bizim orda gitmeydık. biz yaz güni çalışıydık yavrum kışlen evde oturuyduk. çok soȕk oluydi. kȁsım oldi mi biz dişari çıkmayasık. bütün şeyler mallarımıS var‿idi. ekin‿ekeydık, fasuleymij şey yazlık er şēmiS elmalarımıS, armutlar her şī̆mıS var‿idi. bahçelerımıS var‿idi. sadi evi sattık, imza atti ramazan abi küvermeydilar gelsinler burda. niçin su'baydi ep sakli sakli yapti ḱātlarını. onun da var‿idi orda niçin karakolda çalışıydi şini naso dosti da var duşmani da var ī̆sanın. sade imza attık gèḷdık. imza atmasaydık parasını alacak‿idık. evi sattık, mali bej ġuruşsuz geldık. benım dā kardaşım var orda memlekette. /?\ ōlan kardaşım izmirde oturu onlar gittilē geline, ben gitmedım. /?\ gitmedım, bi yere gitmedım. kardaşım var‿idi bak, orda çocuklari var bi ōlan kardaşım öldi bi tane var orda. çoluk çocuklari var. /?\ gittım işte sturmicā gittım, gevgeliyè gittım, deliboldura şey neydi o başka bi köy, çok ye‾rlē gittım üskübe gittım, vranyā gittım. er tarafa gezdim onunle beraber. kaynam vermedi bi kızım var‿idi o zaman sora şey bi kızım vardi iki ōlan var‿idi. o en kȕçū̄ tāsinleydi, tasin enişten bi yaşındaydi küçücȕḳ. epsi bū̄düler burda, hepsi evlendiler, çoluk çocuk saybi oldular. evleri var herkezin. bi kızımın yok istanbulda bi tane kızım var şini. burda ne iki tane kızım gene var bi tane evi var bi tane yok. iki kızım şeyler. çok şükür allā çalıştık cabaladık, şukur allāmıza.

aç kalmadık çırçırlarda çalıştım kızım. şini şey nerde çalışiy livent ya onun çırçırları şe tasin ne aldi o evleri orda çırçır makinaydi. ben razlida oturuydum yavrum. ben çok çalışkan bi karıydım şiniki gibi bakma şini ayaklarım tutmuyo. köpri yok‿idi razlının o zaman sular gèḷıydi, kaldırıydilar şalvarlari burā kā geçeydık gecelēn gidiyom işe, çırçırlara sabā ka. kızlarım da götürim onları, onlarlen ugraşıym em makine duldur, ev süpürge yapıydım, em başka işe de gideydım. çok çalışkan‿idim. ama şini bakıyım bir‿angisi işliyo ben de istiyo ama gözlerim görmey kollarım kākmay. canım benım. ī yapmişın getırmişın be. ay canım ne güzel çocuklarım getırmiş. /?\ er tarafa turk te var. /?\ naso deym bilmiyom ki /?\ sàrnik var, istemnik var bilmem neler nasu dēlar grad var, virçe var ep oyle köyleri var köyleri çok. /?\ pomaklar da var‿idi çeşit çeşit boraki gibi. /?\ bugarlara biz karışmadan göçmenlerden de var da pomak ta var‿idi. /?\ turk şeylerdi onlar da turk soyadlari şey ali.. /?\ turkçez konuşuydular. onlar başka, çingenler başka. onlar da turkçez bak çingenler şindiki burda nasu konuşuyolar onlar da orda konuşuydular. /?\ gèḷmişler ya. izmirde var, istanbulda nerde buldular epsi orlā yerleştiler. biriler orda kaldılar ki orda da çok turkler de var, kaldi. benım‿ōlan kardaşım ben açan gèḷdim o asker‿idi bi tane öldi rāmetli. görmedim ben ama er sene gèḷiydi 'türkiyē. /?\ ama biS yöruk dilsık. niçi ben ora vranyā nedir o nerdeydi karıştırim. nerdeymiş şamil dayın asker şey söyleydikler ya kafadars, kafadarsa bi var şey dere sade boyle görüyo nasu geziyo. sen oni soruyosun. biliyom ben oni. her sene o alıy kurban. sade görüysün bu niçin titriyo. ha o tarafta da var insanlar bu tarafta bizimkiler. canım benim bak şaşırıym güzel kız. vardar‿ovasi var, güzèḷ. /?\ yöruk onlar işte oyle dālarlane şey ayvanlıklar yapıyolar, şēler yapıyolar. /?\ var var çeşit çeşit insanlar. şini bura nasu geldik turk te var, çingen de var, çeşit çeşit insanlar var. /?\ alevilī ij duymadık biS o tarafta. şini buni duymadım allā için, allah abdesim de var namazımi kıldım. günā giremem. onlar da insan ya. /?\ yok yok, beki onlar tarafta. bugar şey açan geldiler şe bura ne taşıdilar onlari ep ev verdiler. bugaī şēlere, ep o şey neydi ya 'kurtuluşa yerleştilēr. biS açan geldık bize bi şey vermedilē. beş kìḷo pirinç, beş kìḷo fasuĺa bilmem bi tor'bā şey patatis başka bi şey vermediler biz. vallā bak oyle onlar geldiler, şeylen geldık. (¦) bilmez mi o akrabamıS oluyo ya şey ne konuştilar ne şarkilar yaptilar dī mi. /?\ bu tarafta biS, bu tarafta biSsık bu taraftan vardar orası şey, ordan onlar şey. bir adem sesli ne konuşuy, şarki nèpıyo buni mi soruysunuz? turkleri çok çektirdiler yavrum. üsküp taraftan yaptılar dozer gibi şini nasu bakim temin 'dozerler, çok çektirdiler. dozerleri yaptilā ep üsküp taraftan şēler arnaut̨lar ep oturuyolar. hep

oyle dozerlen yaptilar mezar, kaSdırdılarçİk şey toprak, su kapattılar örttüler. höyle canlari çıkardi. çok çektirdiler turkleri. /?\ turkler dā çok‿idi o kā ġavurlar yok‿idi. tabi turkler dā çok. sora doldi nasu biS başladılar satmā turkler, doldular kasabā. onlar ep köylerden gèḷdiler. /?\ okul vardi. benım adamsık angi okumaydi kızlari okutturuydi. ōretmen yapaydilar. bak rāmetli oturuyor orda. en son resmi bu onun. onun kāvede bük resimi var. ōlan var orda trafikçiların okulu yanında kāvesi var, koca bi resimi var orda onun. birinciydi ramazan bekçi nēdir, birinciydi o. /?\ epımısık, a komşiydık ya. sarova, sora üskübe taşındık. /?\ gene trenlen gidiyosun. /?\ vallā izmir mi decem.. (¦) trenlen gideydık, trenlen koçanā kā, koçanada aftobuza bineydık. orā kā gideydık. (¦) o şey ne adam ne oynaydı geçen akşam şe turkulerlen şētti, benım görümcemin kızi dayısının kocasi bu. dayısi oluyo rāmetli. o òḷdi. dāmat bizim istanbulda oturuy te onun akrabasidır o adam ne şarki yapaydi geçen gün. /?\ ō ō açȧn çalar ben istiyom oynamā. /?\ benım annem ramize adıydi. /?\ bilme mi. benım‿anem kaldırıydi bizi oynamā ya, annem ramizedır. o şarki yapaydi kalkaydık. kalkın mari diyo oynalım. alıydık, oynaydık ama şini gāri biliyo mu bilmem ben. yaptırdım bi şēler ramize ramize aglattırcan beni hadi boş ver. /?\ dā pişin öyleydili. sora çiktiler şeyler oyle toprakli şeyler hep oyleydi birer te çanak şini erkezın tabak ayri ayri. āh bre kızım katlık‿oldi, birer‿ekmek veriydilar oyle beş kişi, altı kişit, nerde yeydık nerde yemeydık. ep kaponle kimdir şiniki şey sigortali er şey alabilır se para var alırsın ya kimdir fakir. benım babam rāmetli çalışıydı şeyde forumda ta dā çok yatırıydı bizi. beş tane kardaş‿īdık biS. āh bre ōlum ölürsem ta bi resim al kendine ta. dēcen bi teze var‿idi. adın ne yavrum senın? (¦) /?\ iç acımam niçin bıraktım. ben rātlandım burda. çalıştım cabaladım orda çalışmadı ama bol bol rāt barem yatıydım. /?\ hic deȷştırmem. ġavurcez de bilim, ġavurcez konuşim. kakusi, nasusun diyom. /?\ er şey biliyom ġavurcez de biliyom turkçez de biliyom. /?\ ben da zati dunyā açȧn geldık ġavurlarda komşi onlar konuşuyolar, geliyolar şēdiyo gidiyoz geliyoz, birbirimizi komşiydık. ġavurcez da konuşuyduk, turkçeS de konuşuyduk. /?\ aa konuşmuyolar bi köy var sade istibanya nedır onlar ep turkçez konuşuydular. fāriye abam nerde oturuydu, rāmetli istibanyada, onlar ep turkçez konuşuydular. /?\ kim ġavur mi, onlar yarı turkler de var ġavur da var ama niçi nasıldar turkçeS ōrenmişler. /?\ vallayi manisada kaldılar. şēde de gèḷdiler neydi o āmetliye de gèḷdiler. /?\ yok, ep izmirde. /?\ mersinde şey stanbolda da var kızım var, akrabalar var. şeyde neydi burnuvada var. kalabalık benım sölale çok. üç tene kızkardaşım var, iki ōlan kardaşım var. çok benım akraba. görümcelerim öldü. beş tene görümcem

vardı beşi de öldü. bi tāne yaluvada, iki tene izmirde, a bi tāne izmirde bāriye abam şey urmet o da kalabalık. beş tāne görümcem var‿idi epsi öldüler. /?\ seĺaniḳ biS orda şeylen gèḷdik trenlen ya. /?\ 'kāçmadım, geldim çocuk‿ ike. dunyā açan gèḷdi kızım, şini gülecek levent, çocuk, ramazan abi asker gitti dunyā geldi benım kıS. çocuk ālıyo oyle şey çingene salıncak var‿idi şini moda çok. sallaydı kaynanam yerler niçi şeydi iki tene görümce fatime var ayrı. kaynam çok ī̆di rāmetli, nūr içinde yatsın. gelin gel çocuk ālıyo ben kaynım ne alil ibrem amican ne öldü şini çekī̆m çekī̆m onu emzırī̆m. gelin çocuk ālıyo salıncakta kalk. kalkıyo, rāmetli veriyo çocū sora emziriyom. çocuk! çocuk ālıyo ben de ālıyom. /?\ nē bilim kaç yaşında. /?\ beki de o kadar çocuk ālıyo, ben de ālıyom. /?\ ha ha çizgi yapaydık. çok iş yapaydık orda da. tütün ekeydık, sıra gèḷmedi. kim okula gidiyo kim tütün‿ekeydık, çapa yapaydık, iş yapaydık çocūm be. ben fakir‿idim kızım benım babam 'fakir‿ idi. aleme gidecem işe sora öldi babam rāmetli beş tane çocuk kaldim en bū̆k‿idim. gideydım öle yardım ‿edeydım ta çocukları yedırī̆m kardaşlarım en bū̆k, çok çektim. /?\ şini burdan tü'tū̆n‿ ekiyolar kızım ama dizilen top top dizeysı da bizim tütün‿ekeydık hep ī̆nelen o şēlere damarlara dizecen oyle. sora açıyoduklē bi sofra sükeydık ep bū̆klen bū̆k, küçüklen küçük, yanık yanıklene. soram dari saplardan nedır yumuşak ya bālaysık. bi geliyolar şeydedır tucarlar yapraklar sapsari oyle açılī̆. a burda tütün ne sizin burda tütün mi dizi dizi. burā da gittim ben şey kalıplaydım, şēdeydım çok şey yapaydım. koyaydım, bu ayagıma koyaydım. of çedo. çedo diyom oh kızım deydım bak bizim ġavur. /?\ dēsık dēsık er şey dēsık. tütün‿ekmē gidiyom bu ayagıma koyacam demedi bu ayaklarım iki elımle dikeydim tütün burā, turkiyada. birinciydim ama şini ayak kakmıyo. temin torunum zor götürdi yedırdi beni mutfakta. /?\ onlar iki tane torunum var yanımda onun iki torunu var. ama bunlar beni bakıyolar şini. çōk torunlarım var ama çok torunlarım güzèḷ. onlardan dā güzel çocuk yok. bi ōlum sade bunun kocasından iç ayrılmadım. başlȧyım kızım benım Íaflarī̆ nė tefter alıy ne kalem yazıyo. ō ne mutli vallā. ama şini bu çocuklarım burda kaç tene çocūm iç vurmadım bi şamar vurmadım ama bununkileri kafa dolmij gāri başlıyom dō̆mē küçüK‿ike. sora vurī̆m bi şamar ama bārıyom sora ālıyom. yatāmi yapıyolar, yatāmi kaldırıyolar. temin belımde bi 'sancı girdi, aldi çocūm götürdi, doyurdi karnımi getırdi bura. /?\ sular yok‿ idi yavrūm burdan dēlım nasul ordan getirėcēz suyu uzaktan dere var‿idi, çamaşır orda koyadık. yakaydık ateş, orda şey yıkaydık çamaşır. odun götürüydük orda. /?\ tokuçlen yapmaydık biS. ep şeyle sabunlen yıkaydık, tursiller yok‿ idi. sade şey nedir o /?\ külli suyle var‿ idi kasımda gideydık kızım burda bende bi saç var‿idi

ta yere kā. taraK girmeydi kızım o şini döküldi saç. /?\ kestiler burdan kız kocaman aldi çope atti. bakamam gāri kim taracak. saç oyle otururken oturamaydım tā yere kā, ta arkalarım. sora benım adam subayke astalandım ben. astalandım şey ortanca ōlan dünyā gèḷdi. beni astāneye kaldırdilar ǵavur askerlē. baktilar teze diyo ne yapmişın diyo sen diyo. neden dā pişin utanmak vardi, sıkılmak var‿idi. şini moda şey çok ne makinalara kuruduyduk. bi baglaydım kafami buS tutmiş kafam valla bak. sora damarlarım kurumuş. gittim doktorlā dediler aber verdık şey memlekete. doktorlar dedi keseysın saçını. benım görümcem rāmetli bāriye abam, dedim boyle boyle dedim benım şey istiyolar kessinler. aa kesme saçın çok güzèḷ. açan şeydi tā yere kā saç, çok güzèḷ. bi bālaydım bi tülbent oyali, bi takaydım bi çiçeḳ, o benden dā güzèḷ. o yanaklar penbe penbe ama şini güzèḷ kızım. ī yaptın getırdın çocūkları allā canım sevaba girdiler. şini ihtiyarlıkta kestim kıyamadım saçımı. /?\ ne yapaydık, biz burda çay şini bizde çay yok‿ idi ole yapmaydık. her sabāli yemekler ya pideler olacak, ya poparnik olacak, ya kaça'mak olacak, bi şiyler oyle. çaylen ekmeklen biz pek serèḳ. sora çay otli çay var‿idi bizde oyle, yok‿idi şiniki burdaki çay. dōru söylüyom be yalan diḷ. onda kaynadıydık. ama şini sabale kaktı mı çay. içmedi sabali gelin dim yaSık oncāz gidiyo erkenden gidiyo. ā gelin akşam kaynat çay da sabale ōlan kaynatmiş çay, yedım, içtım üç tane bardak çay içtım. sade gelinlerım çok ī. ele bu yirmi sene olmiş o burdan burda da kāk demedi bena. ben bārıyom, çocuklar bārıydı bè sùz deyım çocuklara bārım, bārma çocuklarıma. ama çok seviyom allā razı, sade bu ōlandan iç ayrılamadım. o çocū̄ oni saǫuk yere koymadım niçi küçük, ediye alan deydi oyle, onun alasi da benım gelinim. o deydi sen dā çok seveysın ǜkseli. senin kocan var, sen kocani bak, ben oni kim bakacak ben bakacam. gideydım istanbula, gideydım izmire ama çocuk favrikada çalışıydı, acaba yedi mi çocuk acaba yemedi mi çocū̄m oni düşünüyüm. onu soba yanda bırakıp ben saǫuk evde yatıydım. o zaman kan kaynıyodi ama şini burda yatıyom burda kalkıyom. /?\ şini nasu istanbulda karlar oyleydi. sulin dalları tutuyodır̄. /?\ oyle asılıy ne dallar şeyler, buS çok soǫuk. işte diyom ya bizde kışlen dişarı bi şey yok. pı'rasa, Ílāna hep topluyoduk gömeydi pırasaları içeri, şey bahçemızde Ílāzim oldi mi ordan köklüyoS, yapıyoduk yemekler. patatis yapaydık oyle evın‿altında kazaydık, dolduruyduk orda dilikte ordan çikar patatis. /?\ oyle 'delik yapaydık evın‿ içinde kazaydık podrumlar gibi ya ora gömeydık patatizleri. hordan getiris merdiven, biniyoduk, giriyosık dolduruys kaynadıyoS, şēdiyos yemek yapıyos. her şey yapaydık. borekler açaydık nèçe açan açaydım ō oh ama şinilik oturuyom. /?\ yapaydık yapaydık. ō sabā namazı

okunmadan dord beş tane kapak altındar ekmek yapçan. kocaman ekmekler oyle. yogurcan ekmeȷ, kabardi mi sade ocak var‿idi oyle şey ne diyosunus. (¦) hah ocak vardi, dolduruyduk şey odun, şey yapaydık topraktan güvec gibi (¦) ha koyaydı oni kuruydu kap şey o yanī mi tutuysun isicak midan, o ekmē koyaysın, küveriysın içine. kappaklen kapaysın bi kabbarıydi şey gibi çok tatli o zaman. ama şini gāri burda şey makine yıkıyo çamaşırını, bulaşık yıkıyo ceran süpürgesi var her şey var, ama sālık yok yavrum.

M6.1.1/1

Nazlı Şahin / 73 yaşında. / Tepansa-İştip doğumlu. / İlkokul. / 1957'de Hacırahmanlı'ya yerleşmişler. / Türkçeden başka dil bilmiyor.

tanışma: /?\ nazli şayin. /?\ yetmiş‿üç. /?\ tepansa /?\ iştibın, iştibın köylēnden. /?\ var‿idi iki āne o şey ġavurları nasıydı Íālar. iki āne onlar var‿idi kalani türk. /?\ çingene yoktu. Íālar turkçe konuşuydilar onlar kendi kendilēne konuşurlar ta bizimle böyle konuşuyodular. /?\ bilmiym. /?\ gittım. dörde kā orda, iki di̗l̗lıydi dörde kā gittım dipĺomamı aldım bi dā burayı gè̗l̗dık. /?\ türk. ama bir sene ō̄retmen oldum kadınlayı okuttum ben memlekette. /?\ kuran di̗l̗, aynı bu yazıyı ū̄rettiler yeni türkçe.

türkiyeye gelişi: /?\ è̗l̗li yedi. /?\ on dokuz yaşınaymışım eraĺde. /?\ endık, bir‿afta durduk istanbūda ordan izmire biz gè̗l̗dık. /?\ mācırānede durduk. /?\ yeşilderē gè̗l̗dık kirā, sōna samantepede ev‿aldık beş‿ay orda durduk. ev‿aldık, gittık evımıze. /?\ gelin gè̗l̗dım. /?\ altmışta gè̗l̗dım, kaç yıl olmuş. /?\ uva köyü. /?\ yörükan deyz biz onlara. /?\ ovali bis.

akrabalık adları: /?\ tēzem. /?\ dayım. /?\ ala. /?\ amıca. /?\ inge derdık. /?\ görümcem oluyo. /?\ kaynım. /?\ kaynımın karısı è̗l̗tim işte è̗l̗tim oluyo. /?\ baldızı oluyo. /?\ kayınçe mi deydilar kayınçe. /?\ bacanak. /?\ ō̄le demezdilar çocuk deydilar. burda kışçe deylar ama biz orda ō̄le demezdık.

komşu köyler: /?\ sogurlar bizim bi köyümüz‿idi. sōna ordan öte ġavur köyi vardi. /?\ sogurlar, türk köyü biz orda da yaşadık. orda ev‿aldık sōna ben bayā on‿iki, on yaşına mı, ikiye orda gittım ben. bire bu tepansada gittım ikiye sogurlarda gittım. /?\ var‿idi üç‿āne. em Íā var‿idi em ġavur. /?\ onun köyünde yok‿idi bi şey pulça onun köyü. /?\ yakın bizım köyle yakın.

organ adları: /?\ omuz, omuz denıydi. /?\ arka. /?\ kol, dirsek, avuç. /?\ parmak, tırnak, bilè̗k̗. /?\ diz. /?\ göüs, boyun, ense, çene, yanak, anıl.

kalıp sözler: /?\ sālıklarle git, derdık. burda güle güle deylar orda demezdık güle güle bilmeydık, sālıklarle. /?\ onu bi̗l̗meym. (¦) annānem düveri, anlatırıydı te bō̄le çok ani çekmişler ondan burā gè̗l̗dık ani. işte çok eşkiyala gè̗l̗miş ep onları dū̄yomuşlar, kaçıyomuşlar ep saklanıymışlar. kendi kızını bile bırakmışlar onlar tō̄le eşkiyalar gè̗l̗iymiş. /?\ yok çarşafle çarşafle saklanıydılar memlekette. bi̗l̗meym oni kara peçe duyaydım.

karışık konuşmalar: /?\ yemek di̗l̗ o, amurdan yapılıyo. /?\ ona yumurta kıraysın böyle unda şē yapaysın pişirısın yāda yemek oluyo. çayla ye, l̗okma döker gibi. /?\

yapardilar. ben pek yapmadım kaçamak. benım annānem annem yapardi ama yapıyodilar. su kuyaylar, darı uni kuyaylar karıştırıylar. dökeydık petmezle yeydık onu memlekette. /?\ vardi, yapıyoduk. işte çi̇neydık üzümi, şırasını petmez yapıyoduk. /?\ onun var‿idi tekneleri, erkezın teknesi onun ayrıyetten bi teknesi var şıra teknesi var‿idi. oni çi̇neydilar orda şıra yapaydık tavalāmız vardı pişırıydilar. /?\ biz o kadar çok oyun bi̇l̇mezdi burda çok oynācı. taşla oynādık kızlar toplanırdık beş taş oynaydık. /?\ dā on, on‿iki yaşından işe gittık biz. koletif‿oldi biz koletifte işledik. çalışmak zorunda kaldık biz. tarlā gittık pamuk çapasi, darı çapasi, ekin biçtık elle makina yok‿idi. ben dā on‿iki, on‿üç yaşından okuldan çıktım orā tarlā gittim. oyuncak oynāmadım iç. /?\ edemeydım annānem var‿idi benım çok çalışıydi o dā çok yapaydi. çalıştık su getırıydık fe̕lan ama çok işi o yapardi. annānem yapaydi çok. /?\ biçmē giderdık. elle biçerdik böyle, orakle. /?\ boyday ekılırdi, çavdar, arpa, dā yulaf er şey ekıliy. /?\ onlān ōmay ekinlēn çapaları olmuyodu pamūn oluy, darının oluyodi. /?\ eı̣dım. onlay da yapıyoduk, ō̄reydık bō̄le örgü öreydık dokuyduk. /?\ aziranda mı kırkaydilar onları? onları yıkaydık o yünleri öle. /?\ çeşmelēmız var su ısıdıydık. gideydık çeşmē ısıdıydık, yıkaydık onlari. deterjan yokti orda. biz çamaşır yıkaydık kül suyu, kül kuyaydık. dolduruyduk su, duruluydu onunle çamaşır yıkıyoduk biz. deterjan falan yoktu. sōn kurudurduk, o beyazlaydı böyle kuruduyduk yapaydık, ērıydık dokuyduk, öreydık. yapay taray var‿idi. /?\ işte onu taraydık o şeyleri, yıkadıktan sōn taraydık onlari. ī̇rıydık böyle /?\ elle ī̇rıydık böyle /?\ iyi. /?\ kade̕la o, şey pamuk ī̇rıydık onu. (¦) pamukları ī̇ríydık onunle gene. /?\ boyamazdık beyaz dokuyduk gömlek giyeydık yapaydık gömlek te giyiyoduk onları biz. satın böyle almazdık burdaki gibi. /?\ vardi tezǵāmız burda bile var. burda çok dokudum ben. /?\ nasıl mi dokunur, onu eı̣rdın mi şēdeysın ikaysın o ipli̇̄ çirişleysın. /?\ var bi kola gibi bi şey alıydık oni kolalaydık o ipi çözeydık saraydık, ondan sōna dokuyz. /?\ kolalamak yani. sert yapıyo ipi şetmesın, yumuşamasın ip. /?\ dokuyduk sōna çözeydık oni kadınlarle beraber sarayz, dokuyz. ben memlekette dokudum. /?\ gücüle ipi geçırıyız ona. (¦) avuzluk açay böyle ipi geçırıydık onları. /?\ işte o düzen, tarak var, gücü var onlarle yapıyoduk. tezǵāyın er bi düzeni var. /?\ nerde kopay ataysın imlēni. kopuk yerlēni imlek ataysın çözeysın gene kopuk olmasın. /?\ düz yapardık e gömlek yaparsak kıyılar kuyaydık gömlek olsun diyi. orda doku da gi̇̄. şalvar bile böyle yapıyoduk ondan. /?\ örerdık, öreydık ayaklāmıza çorap giyiyoz nalın yapaydilar āçtan nalın giyeydık böyle ayakkabi falan terlık yok. /?\ şişle. /?\ vardi tā koca donlar öyle alıydık memlekette bu donlar ufak. alti metro bi don. /?\ aynı basma

gene yapaydık mintan bȍle mintan deydık yelèḳ öyle onlardan giyiyoduk. /?\ başa da dokuyduk böyle. /?\ yemeni deydık yemeni balaydık ta örtü gibi şey gene üstüne örti dokuyduk. (¦) astarka deydık. /?\ kıvrak ama evde dokuyduk onlari. burdakiler gibi azır dī̇l. tarlā giderke ep kadınlar örtünüy onlari. /?\ çeşmelē var dere yok‿idi bizim giderdık. orda çeşmede gideydık eve de taşıydık çok çamaşır oldu mu çeşmeye gideydık, kuraydık kazanı orda. /?\ tepansada vardı. üsī̇n dede, bi tane bekir dede iki tane vardı. /?\ perşembe ayşamlayı cuma günü gitmezdık her gün kalan günler giderdık. /?\ gütürürdük, adaydık bi şeyler gütürürdük. /?\ komşilara üleştıriydilar epsi yeydi. pişırırdık yerdık. erkeze üleştırıydila oni, o adayı epsine verıydi erkes pişırı yapay, yey. pílafını yapay, yānisını yey. /?\ bizde gün yufkasi yapardık. /?\ amuruni sütle yumurta tutardık onun amur. /?\ işte var‿idi sofralarmız onda yūruduk. toplanırdı kadınlar güneş ōdi mi güzèḷ yel olmasın o gün yazardık oni günde, gün güneşiyle şēdeydık onu kuruduyduk. sabayli kau̯kaydilar sabā sabā çıkarıydilar ekmekleri. kau̯kti mi adamlar sıcak ekmek yiy. çay yok‿idi orda yemèḳ. /?\ işte kaçamak yapaydilar sabayle dā. /?\ ayran sabayle dā dū̃liydi ayran adamlā kau̯kana kā ayran dū̃lüyo şeyde kışın da. /?\ vallā var‿idi tavalarmız şeylermız mayalardık. /?\ yūrt mayalamak deydık bis. /?\ var‿idi āçtan böyle şeylerımız mutin onda dū̃yoduk sabayleyse güzèḷ tatli ayran yeydık. taze su dā kau̯kaydık sabayli taze su alırdık o taze suyla düyerdık oni çeşmede. /?\ toplanıy dökeysın o yā topka oluyo alıysın o yāyi. /?\ sade yā. /?\ yapardık nor derdık, nor derdık yapıyoduk. oni kuyaydık kazana kaynadıydık kazanda nor‿olurdi. /?\ işte dokuyduk onlarda yapıyoduk bi torba, o 'torbalarda süzeydık onlari süzgeç falan yok‿imiş orda eralda. /?\ oni yapmadım ben annānem yapardı ben yapmadım söylēmiyom o yapaydi.

M6.1.2/1

Badliman Şahin / 77 yaşında. / Puhçe-İştip doğumlu. / İlkokul. / 1957'de Hacırahmanlı'ya yerleşmişler.

tanışma: (¦) o kısçe dedikleri bölgeler var. bizım neslımız adana karamandan göçmüşler orayı. biz o soydan yani. (¦) du kızım engeni geçtim ama madam ordan sordun ìļk gelişimi söyliyim, babamdan duydūmi. burā ayak bastık ya çobanisanın örnek köyüne gèļdık. /?\ bādliman şayin. /?\ yetmiş yedi. /?\ ben de gittım. üç yıl okudum. /?\ ōretmenlerım türk‿idi. /?\ ben ǵavurca köyümüzde olmadī için iç ǵavur, bilmezdim. askere gittim, askerlīmi orda yaptım, sekiz buçuk‿ay cepede durdum. o memleketın birinci topuna nişancı onbaşı oldum yani. okumak bilmez‿iken dìļden bilmez‿iken. /?\ pulçe. /?\ yetmij beş, seksen‿āne vardi. sırf türk köyi, iç karışık yok ‿idi. /?\ gidemedık kızım. burda çojuklāmızi okuttuk, altı tāne çocuk var üç erkek üç kız. dört tāne ōretmen var, bi ēzaci var, bir tāne kırtasiyeci var. yani onlarlen ūraştık. /?\ elli yedi yılında. /?\ üç‿ay onlarlan aynı gelecek‿idik bizim biraz māmelede eksiklık oldi, üç‿ay sōna gèļdık onlardan. /?\ biz ìļk işte istanbula indik, üç gün kaldık misafirānede. ondan sōna gèļdık orozköye bi gece gèļdık ordan bizim vesīkamız vardi. edırlez gecesi gelmişık sabayli yenge yumurta kaynatmiş kąukun bakām bāçede edırlezınızi yapın, bizi uyardi. yaptık kāvaltiy ablam vardi çobanisanın örnek köyü var çobanisa şindi karışmış ya, örnek köye gittik. orda bir‿ev kirāladık. orda tütün‿ektık. o edırlezden sōna gèļdık ama orda allā razı olsun komşilar fidan verdiler, tarla buldilar, tütün‿ektık gene de allā razı olsun yüz‿otuz kiĺo dönümünden tütün‿aldık. yok kızım kaldı orda malımız burda bi şey yok. istanbula gèļdık, birini alayım birine geçeyim. cebımızde beş pare kalmadi. ani manisā çıkacak kadar cebımızde bilet paresi yok‿idi. istersen orasını da anlatayım ne gèļdi başımıza. altı āneyiz episi yok satamadilar malını nası gideceyiz. dediler gidın siz geminin kaptanına arz‿edın yani alınızi bi kolaylık bulurlar. aldım ben bi arkadaş yanıma gittık sirkeciye geminin kaptanına. seĺamlaştık. işte bize çay söyledi içtik. ayır‿ola dedi. anlattık derdımızi, biz manisaya gidecez ama cebımızde pare yok. ben dedi sizi bandırmaya kā götüreyim. e bandırmaya kā götür bakalım. çārdı ordan on, on bir adamını gel burā dedi, asan mi dedi ne dedi. geldi asan bey. bak dedi arkadaşların böyle böyle pareleri yokmuş, biz dedi ona idāre ederiz. o gidecek eraĺde gemiyle. bi biĺat kessinler yirmi beş kuruşluk. otuz‿altı kişiyiz. biz ambar (.?.) gidiyiz, ambarın bi kıyına onları otutturcayız, kontroĺ‿ederkene kąuksunlar bize o bileti göstersinler

yāni. alk uyanmasın diye bunları niye bedāva götürüler yirm‿beş kuruşluk biletlen bizi, otuz‿altı kişiyi bandırmaya getirdiler alla razı‿olsun. /?\ altı aile çevre köylerden, iştibın köylerinden. bizim pulçeli iki āne öbürleri diger köylerden. bandırmaya getırdi ama o düşünmüj da ordan kaptan. o adama tenbī etmiş, indirecēn zaman bu arkadaşi al, trenın şefine gidın. anlattır durumu o gene manisaya kā götürsün. indık dā ōlum dedi, ben gençım, delikanliyım, gel bakām benımle dedi. dā arkadaş da ben aldım, gittık tren şefine, seĺam söyledi o kaptandan. bu arkadaşların durumi dedi, bunların yok pareleri biz burā kā getırdık sen de manisaya götür. nası yaparız dedi, siz nasıl yaptınız? biz dedi bi yirmi beş kuruşluk biĺat kestırdık öyle idāre ettık yani. burda dedi bi yirm‿beş kuruşluk biĺat, orda da bi yirm‿beş kuruşluk biĺat kestık. bi vagona soktular bizi bi angi kapıda duruyum. kontroĺ gèl̤dī zaman emen gösteriyiz oni, geçeyler. öyle bizi de manisaya getirdiler, ōle manisaya ayak bastık kızım. /?\ dā eskiler de vardi eskiden gelmişler yani otuz beşten yani otuz sekizden. /?\ yuguslav göçmenleri. oni da anlatayım bak. seĺānik mācırı diyoz ya bilginiz olsun siz gençsınız o seĺānik mācırları epsi seĺānikten dil. benim annem ne zaman osmanli kaybetmiş ordan, bütün o balkan seĺāniye akmış. seĺāniye akmış ama bi gemi geli̤ymiş burdan alıymıj bi miktar insan getıriymiş. yunan bir gün dur demiş gemi artık yüklememiş yani. insanlar kalmış camilarda. yetmiş‿iki gün seĺānikte cāmilarda yatmışlar. bizim köyümüzden orda camida duvanlar var yani. ani seĺānik mācırı deyince onu bilginiz olsun yani bütün o bölgenin mācırı onlar. bu bōle yani ben annemın āzından duydum. ondan sōna ne zaman yunan kesmiş, aydi gidin demiş tekrar memleketınıze o dālarlen, keçi yollarlen isteymişlar ekmek yok. çok kadınlar bōle çocūni taşıyamay. kalsın kendi de kalacak canavarlar yēcek ya ġavurlar öldürcek. çocūnun elıne iki tene taş verıp ormanın kıyına bırakmışlar öyle gitmişler kızım öyle günler yaşanmiş. anlatabi̤ldım mi? evĺat bırakılır mi bırakılmış yani. /?\ şimdi benım‿ablam vardi orda ya enişteın annesi yüruklerden‿imiş. enişteın annesinın dayılariymiş orda yani bizim köyümüzden di̤l̤ da. /?\ şini iştip bizim manisa de biz burdan olalım dādan da şey olsun yāni zati o zaman radyo yok, telefon yok şey yok iştibe gidınce babamlar rāmetli yürüklerle görüşürdü, būklerlen. akşama gelırdiler şey bize mābet anlatırdılar yani şu olmuş bu olmuş biribirinden aber alırdılar yani. /?\ örnek köyde altı ay kaldık burā acırāmanlıya gèl̤dık. /?\ burda bizım aşā yukarı otuz‿āneden fazla köylimız var bi onlar için. /?\ pulçeli var. yani yenilendi saylersen altmış āneyi da geçi burda pulçeli. onlar oldūndan bi taraftan, bi taraftan burda iş yeri dā şeydi. akisara gittım, akisarda yani tabi iki üç tāne kız kardaşım da

vardi onlari nasıl çalıştırcayız, ekmek yēceyiz, ev çevırceyiz. akisara gittım babam rāmetli yaşliydi git bakām gör akisarı dedi. akisarda da var bizim pulçeliler. gittım, misafir kaldım. sabāli kadınlar dā erken çıkay evınden akşama gece karanlıkta gelirler. ben beyenmedim orasını. burā gèḷdım toplanıylar komşular pinēler bi arabā giderler çalışıylar gün inmeden evlēne gelīler. babam dedi nasıl? düverdim durumi, bizim için orası dil. gèḷdık burayı, şuralari tarlaydi. /?\ kızım yerli burasını yerli dersen çok olsa on‿āne. ani şeyden doksan‿üç arbından beri nasıl bulgaristandan başlamışlar göçmē takviye ola ola. /?\ zate epımız bulgaristan, yunanistan deyince bi dāyın etrafında yani makidonya yani. makidonya üçe bölünmüş biz yuguslav kısmında bulgaristanlılar öbür tarafta, yunanistanlılar bu tarafta yani epımız bi bölgede yani, çārsan duyulur yani. /?\ bulgaristan göçmeni vardi onlar on, on beş‿āneden fazla ama bursada eraĺde dā yakınlari var ep kaydılar orā. atta biz aziz usta var orda benım (.?.) inşāt ustasiydım ara sıra seĺam gönderi yani unutmuyo bizi yine. ta nerden dā devam‿edecektık. /?\ yürükanlar dā çok. (¦) /?\ pek ondan aberim yok ama şini nasıl desem yani yalan da söylemesem yani nasıl kuruldūndan pek aberim yok. /?\ karaman kesin yani, anlattı dil kesin konya karaman yani. ordan orā göçmüşük, orā yerleştırmişler yani. ne zaman bizim orasını almışlar yani oralara yerleştirmişler. köyleri, bizim görsen o şeyi ani tepanisa deyz ya sogurla bi de leskovitsa var o da türk köyüymüş ama işkaḷdan sōna türkleri ordan atta benım babamın dōşi leskovitsali. ne yaşamış orda babam bilir misin onu da anlatayım. yedi sekiz yaşındaymış eraḷda. sürüleri varmış yüz kadar koyun feKat ben onları yayayım diyo ama çan fiĺan takamayım dey. ġavurlar, ġavur çetalari basay, alıy. ormana yakın gittım dey, baktım kocaman bi çukur dey bō̄le babam. baktım nāpajaklar bu çukuru neye kazmışlar çujuk koyunlāla geçtım dey gittım ormanın kıyına baktım bi ses gèḷiy öteden koyunları emen soktum dey ormanın içine bir‿ada var bō̄le boş. koyunlar orda yayılıy ben dap derdık tek meşelere bū̄k meşeler böyle. bindım dabın üstüne dey getırdiler öteden (¦) meşe āci, meşenın bū̄ne tek olurse dap derdık yani. bālamişlar türkleri dey kırk bir kişi biribirine dipçikley, ālay onlar. getırdiler dey, ben bakayım dey ordan beni görse beni de atacaklar dey ama ben seyredeyim dey. ep oni aklına geldi mi anlatırdi em ālardi. gözüyle bō̄le yaşamış yakın. getirdiler o çukurun başına diri diri, kakıttılar çukura. attılar toprak, attılar toprak, bindiler beygirlere türkü yaparak gittiler dey. öyle günler yaşanmış kızım. babam gözüyle görmüş, anlattıkça ālardı. zaman gelmij gene bizim köyleri yakmışlar onlar çoluk çojūlen çok köyleri yok‿etmişler ġavurlar. firsat bulmuş bizimkiler onları gene o kadar ciddi yaşanmış,

tēlikeli yani. bizım köyümüzün arkasında şey vardi şōba vardi, patrik vardi ġavur
100 köyü bunlar sıfırlamişlar bizım türkler gene. /?\ annem aynı pulçeli. babam işte leskovitsada dōmuş orā yerleşmiş. (¦) ani çetalara langita derdi emen amuri karālar yāda pişirīler ya.

M7.1.1/1

İzzet Yalçıntepe / 84 yaşında. / Kalgürisa-Radoviş doğumlu. / İlkokul. / 1955'te Aşağı Çobanisa'ya yerleşmişler.

tanışma: /?\ yalçıntepe. /?\ ufakım dā ben kızım seksen dört yaş. /?\ ben makedonyada dōdum. /?\ makedonyanın kalgürisa köyi. /?\ ā türkler bi tarafta türkler var bi tarafta ġavurlar var‿idi. ama köyümüzde yirmi āne ġavur var‿idi, yüz‿āne vardi türklerden. /?\ vardi iki, üç‿āne vardi deveci çingene. /?\ orda yaşaydi, onlar gèḷmedi onlar. /?\ dīl, onlar ayri bizim aynı bu dili orda konuşurduk. onların dilleri ġavurce. /?\ ben mektebe gittim ġavurce okuduk. /?\ beş sene gittim. /?\ a ġavurdi ġavur, ġavurce okuduk, ġavurce yani. ben yeni türkçiy burda kendi kafamdan yörendim. iç okula gitmeden arfları arfına yazdım bi günde epsini ūrendim. /?\ ayır bizim ana dilimiz bu, göçmence aynı bu dili konuşurduk orda da. burdaki türkler ne konuşur‿ise biz de aynısını konuşuruz e şini burda.

komşu köyleri: /?\ etrafımızda ġavur köyleri de vardi, türk köyleri de var‿idi. /?\ ama onlar da karışık orda da ġavur var. (¦) ya ismini verim canım. sā tarafımızda vardi ġavur köyi dukatina. dukatina, ġavur köyi türk yok. onun yanı başında vardi radiçeva, nenenın köyi. /?\ dā küçük, yani o köyde karışık yarısi ġavur yarısi türk. ordan dā ileri var Íadevsa yarısi ġavur yarısi türk. karışık‿idi ep ama mālleri ayri. başka bi de, bi dā istersen solumuzda bi dā köy var‿idi. iki, üç tāne köy var epsi ġavur, köyler. türk yok onlarda. (¦) leşberlik yapardık. tarlalarımız var‿idi, koyunlarımız var‿idi, ineklerımız var‿idi, öküzlerımız var çift sürerdık. taksi yerıne avali beygirlerımız var‿idi. er şeyımız var‿idi. ama yollar açıvdi içbi şey bakmadık, sattık epsini kaştık. satamadık bile kaldı epsi. (¦)

askerlik: şeye girdim askerlık orda yaptım ben, savaşa girdim ben. /?\ du bakām yirmi sekiz yaşına. /?\ buraya geldīmızde. /?\ askerlık yaptım otuz‿alti ay, üç sene, üç sene yaptım. bir sene savaştık, bi sene sōra sınıf sınıf ayırdilar. başarıli olan askerleri ayırdilar, mükā́fatlandırdilar, medarlar verdiler fiÍan o başarılı askerlere. e bizi de seçtiler ep bōle ajık göze gelen askerleri, şeydık jandarma kumando. beligrat, titonun oldū yerdeydık. otuz‿alti ay yaptım yani, o izene gèḷmedım iç, tam otuz‿alti ay. ondan sōra biz iyi asker ōdūmuz‿içi, başarılı asker ōdūmuz‿içi bize bi ak tanıdilar, mürācāt‿edın puliz memuru alacaz sizi. kiyāt gèḷdi bize aradılar bizi. ben gittım. radavuşumuz, radavuş kasabamız vardi bizım çırdım biraz evel. o kasabada okudum altı ay gittık gèḷdık. öyle orda birayle sōra torpille morpille giremesın orda. niçi kēf

için demezler avropada tāsil türkiyada torpil. bu garanti bu. sen ōretmensın bilirsin. /?\ köyümüz radavuşa bāliydi. /?\ orası da iştibe bāliydi. iştip te üskübe bāliydi. şimdi bizi aradilar gittık. gittım gèḷdım ben alti ay, er gün gittık. bi yarımşar gün kurs gördük. e birincilikle kazandım ben, pulizlī kazandım. bir‿ay bıraktılar azır‿olalım, bir‿ay suvari pulizi. öle üsküp viĺāyetımızdi o zamanlar, başkent‿idi üsküp. yani orda başkentte suvari pulizi olarak görev yapacaktım.

türkiyeye gelişi: bir‿afta gitmedık, yollar açıldi türkiyā. /?\ elli beşte gèḷdık. /?\ ivḳ istanbula gèḷdık. istanbuldan erkezın akrabasi nere var‿ise orada kendilerinden gittiler. /?\ kalmadık iç kalmadık bi gün durduk orda bi gün. ondan sōna arabalarlen bursā, bursadan bu yana gene gèḷdık. yalova, yalovadan bursa, bursadan, aḱsar, aḱsardan radoviş şē manisa be yau. /?\ akisarda kalmadık iç. (¦) izmire gitmedık. aa gèḷırke türkiyā izmire üramadık. (¦) abe nēle gicen arabalarle dōru istanbula burā gèḷdık. trenle sōra bi yeri kā gèḷdık öle trenle sōra endık şeyden yalovadan bu yana bindık trenle gèḷdık gāri. te burā kadar gèḷdık gene radavuş şeye unudurum adını be yau manisā, manisadan çobanisā. /?\ ayır kaç tene ev dīştırdık. kim bize kefil‿ōdi getırdi bizi onun evında durduk bir‿ay. /?\ akrabamız var‿idi babamların alalari var‿idi. onlar getırdi bizi. ne kadar diyim bir‿ay durduk bir‿ay da ep ona çalıştık. para mara iç beş kuruş vermedi. ekmēmızi bi bāz toklūna bir‿ay da izmet yaptık adama. otuz dölüm tālasını dürt çapa yaptık iki defa. beş kuruş para vermediler. yani biraz zāmet çektik yani. o kefil‿ōdi bize getırdi ama burnumuzdan da getırdi. biz biraderımlen ikimiz, amicam da anımıyla beraber. bir‿ay ep pamuk çapaladık ona. bi taraftan bitiriz bi taraftan gene başlārız. ep tüş çapa bōle sıra dīl. yau ben biradere derım, iste bi de para versın bē, sigara içerız o zaman iç olmasa bi cigara parası versın derım ḱāzim çavuş. aga ben utanırım bē diyi. ābi demezdin aga derdi orda. aga ben utanırım ben istēmem. ben istērım derım. yau enişte biraz para ver ya, bak otuz dölüm tālanı senın tüş çapa yaptık ep. e dedi yersınız ya dedi bi sürü, bi sürü īsan zıkımlanırsınız dedi bak. bizi īsan yerine saymaylar. e nèpalım yemēlım aç mi duralım, dedım. sabbale bize koyarsın on tāne zītin tānesi ovā yollarsın. biz zītin tānesini burda gördük. zītin yemedık biz. bizim oyunlarımız vardi, īneklerımız vardi, ayvanlarımız vardi, biz yā içine būdük yetiştık. bu zītin yānı bile (.?.) ūrendik biz memlekette bizim yok o yā. ep ayvan yāyı yerdık. veĺāsili keĺam zāmet çektık. onun evından çıktık kiraya girdık. /?\ aşā şeye yakın‿idi camiye yakın /?\ ayır ayır dīl. (¦) bugaristan göçmenleri vardi bugaristan göçmenleri vardi. /?\ yok karışık be arnaut ta var‿idi, yerli de var‿idi, göçmen karışık‿idi epici. ondan sōra çiktık baktık olacak

gibi dīl, tuttuk kirale bir ef. aşada bugarya mālesinde, bir‿ay durduk. bu da dünyā gèḷdi orda, o evde, o kiraya çiktīmız evde ōdi. bunu getırırken torbada gèḷdi o, ambarda. ondan sōna bi işe gittık, gèḷdık baktık anasi da a bi kız tuttum dedi. iyi yapmışın dedık. işte şini bulurlā bakālar bak şini. (¦) o kā yapmadım canım. (¦) yirm‿beş sene yaptık. benım askerlık yaptīmın resimleri bile var candarma kumandoydum. ama genç‿idık. on sekiz yaşında ben askere gittım. on sekiz yaşında askere gittım ben du bakayım yirmi bir yaşına tēriz‿oldum. ama çok başarili bi asker‿ idim ben. /?\ burasiydi aşā çobanisa yukarısi yörük köyüydi, yukarı çobanisa. /?\ epsi yörük onların, yukarı çobanisa epsi yörük göçmen yok. ondan sōna işte buralari karışık göçmen var, bugaristan göçmeni var, yunanistan var arnaut var epsi var /?\ ayır, epsi karışık‿idi ayrı yokti. yok bugaristanli, yok yugoslavyadan fĺan yok epsi ayni köyde mālleleri epsi bi yerde ayrı yokti.

kökenleri ve dedesinin savaşta yaralanması: /?\ konya. /?\ nenelerımız var‿idi. /?\ en köy yaşlisiydi o, ordan gene bavkan arbından evel dedelerımız urulmiş yollarda kalmişlar. kimisi sakat dönmüş, kimileri iç ölüsü de bulunmamiş, dedelerımızın bavkan arbından da evel çanakaĺa mārebeleri. iki tane dedem de ikisi kaybolmişlar orda bir dedem çikmiş (.?.) dedem kurşum āzdan urmiş çene gemīnden çikmiş. kırmamış gene gemīni, kaymiş ızından. kırk gün durmiş böle çenesi iç kayık dedemın konuşamazmiş iç. sōra burdan bir‿iki dişini kırmışlar kalem yapmişlar bōle gāri tarla kıyılānda olur ya ġargilar bōle içleri delìḳ kesmişler güzel öle biçakla bori yani şē dari unundan bostan akıtmışlar āzına kırk gün dedemın. kırk gün sōra dedem bi gerinecē gèḷmiş, esnemiş çat çene oturmuş (.?.) kendi yerine. iç kırılmamış başlamij bārmā ḱāzim çavuj, ḱāzim çavuj gèḷ açıldi çenem benım. bi bakālar ā neyse canım bi zarar ziyan yok. veĺāsili keĺam uzun iḱaye bunlar ep yau. ondan sōra bu eli koşturuken savaşta dedemın, izet dedem yani benım adımi koymuşlar o dedemın, bu dört parmāni kırmij bōle bi parçe gèḷmiş kırmiş parmajıklāni. doktor yokmuş o zaman sāde derileri kalmij bōle kestiler te kavsın bōle düz. e yok doktor olmayınca bōle parmajıklari bālamişlar. yol tozlariyle ep bōle şetmişler ot dūmüşler ot bālamişlar bōle parmajıklāna. ne zaman gèḷmiş dedemın bi elcēzi bōle bu dört parmā bōle yok. açarmışlar bōle gene bōle toplanırmış. veĺāsil keĺam zāmet çekmiş. sōna neneler, dedeler gidince babalar bizim analar epsi kāmış yetim ufak. onlari da nenem benım būtmüş anamın annesi. (¦) anem beni de büyütmüş, babamları da büyütmüş ep anānemız bizim. e anānem de kavmış genç iki kızla kavmış. kocası orda urulmuş. demir çavuj, demir çavuş, çavuşmuş dedem orda. onun gene iç ölüsi bulunmamış.

veĺāsili işler ep iḱaye kaldi bize bunlar. size anlattīmız yani ordaki olan meseleler. yani biz görmedik ta duyduklarımızı anlatırız size. /?\ biz tam yerli türk dēler bize. yerli ana dilimiz bizim bu dil. esas konyaliyiz biz. kopuşatımız, dedelerımız yani nenelerımız ordan gelme.

karışık konuşma: /?\ çitak falan ben de bì̗lmerim onları ne dēler. çitak yoktu bizde. oralarda yokti. l̥az, kürt, çitak, yörǜ̗k var‿idi. o kalani yokti orda. yörükler var‿idi ama onların köyleri ep ayriydi. /?\ dā köyle ep dā kıyılarındeydi memlekette. bizim köylerımız ovadeydi ep. onlar ep dā köylerınde ayvanjılık yapardılar dā çok. /?\ yakın köy ama unuttuk be kızım gāri bunların çok zaman geşti aradan yā çok zaman geşti. çeşit köylē var, oravitsa vardi, şişovalar var‿idi, izlevalar var‿idi çeşit türlü türlü köyler var‿idi orda. /?\ valla dā dōru çitak ben bile bì̗lmem neye derdiler, çitaklar atırlamam iç. çünkü bizim köyümüzde ōmayan şeyleri atırlamam. /?\ māle yokti. var‿idi köyün girişındeydi onlar. türkler içerisinde dil‿idi onlar. gerçek onlar bi zarārı yoktu onların, onlar zanātḱar‿idi. çivt sürerdık kara sabanlarle, öküzlerle, beygirlerle. onları pulluklari yapardilar ep. çapa, kürè̗̀ bì̗lmem ne bunlari bunlari yaparlar, onların zanātlarıydi o.

akrabalık adları: /?\ tezem, tezem olur anemın kız kardaşı tezem olur. /?\ erkek kardaşlari yok. /?\ dayı derdık ama yok yani kalmamış urulmişlar. /?\ babamın kız kardaşi ala var‿idi, babamın bū̄yi, ala. /?\ erkek kardaşa dayı dēler. /?\ amica var var. e babamın kardaşlāna amica derdık. /?\ yenge der. kız kardaşıma anım der ismice zekiye anım. /?\ var var görümce de var canım. anımın iki tane görümcesi var‿idi. benım bū̗̀k̗ ablam ufak kız kardaşım. /?\ kayın derler. /?\ evti olurdu ya. evti derler, ōle evti ayni.

türkiyeye gelişi: burdaki konuşulan biz orda aynısını konuşurduk. yanız yollar aniden açıldi, biz dünyada burā gelmē niyetımız yokti. yaşantimiz güzel‿idi. mallarımız var‿idi, sürülerle koyunlarımız var, bi sürü i̇nek var, öküzlerımız var. tarlalarımız, güzel ovalar da var ama zamanle ġavur bizlere biras ters davrandi, bu sebebten sūduk ordan. çünkü askere gittık ivk̗ askeri bizdık titonun, marşal tito var‿idi. yugoslavyanın başkani. bizde kazan yedık ayri, kendimize aşçı yaptık. bizden sōra giden devre karıştırdi kazani domuz yedırdi türklere de. zoraki yedırdi yani mecburi. aj dura dura nèpsınlar mejbur oldular yemē. ya ölejek ya yējè̗̀k̗. o bi kere bizi gözden çıkardı o, bitti o. biz de ondan sūduk yani. sōra mallarımızi aldi. mallarımızi topladi, bi̇leştirdi. ne yapti bize vardi‿ise e iki yüz tene koyun bırakti beş tene koyun, vardise iki çivt öküz bırakti bi çivt öküz. sora sora onlari da aldi epsini. ij

bi şey bırakmadi. git bugün çalışmā git bi yōmiye yazsınlar sana. beş yüz dölüm tarlan da olsa gidecen çalışacan sana bi yōmiye yazajak. kendi mallarına malım deyemesin yani. ondan sūduk. yollar dedik bi açıvsa rüya gibi, kaçalım bu türkiyā gidelım kurtulalım derdik büle. ama allā yardım_etti ayni ordaki istedīmız gene şetti istedīmıze göre ōdi yani. kurtulduk gene kaştık ama çok çalıştık, çok çalıştık biz buralarda. böle bi aylak aylak iç yatmadık. ne işler yaptık āleme ama git istersen āleme inandır. bizim orda yedīmızın bi çeyreni yiyemezler burda şini bizi görünce işte göçmenler şüle de göçmenler ulan siz göçmenlerin çeyrē olamasınız. gene olamazlar. bak şindiki bak zenginler mallari var müvkleri var ama cebında aç beş kuruş para yok cebında. kāvē oturu kimsē bi çay söylēmez. içki, meyāne, komarāne er tarafta mayer adamlar para var zengin diye. ama borç borç borç sonunda sıfır.

M7.1.2/1

Ulviye Yavuz / 70 yaşında. / Topanitsa-Radoviş doğumlu. / İlkokul. / 1959'da Lütfiye'ye yerleşmişler. / Türkçeden başka dil bilmiyor.

türkiyeye gelişi; tanışma: /?\ yeni girdım, dörd‿ay girmiş‿idım yeni yirmi yaşıma türkiyā gèl̩dum. ben memleketi bi̗l̩íym ama öylesine bi̗l̩íym. anam kaudi orda, babam kaudi orda, kardeşlerim biz sekiz kardeş‿idık. epicī orda kaudi ben gèl̩dum türkiyā sade. türkiyā gèl̩dum, türkiyada da ōdi ne bilim atmij dörtte bu köye yerleştık te burdayız. /?\ ha atmij dörtte bu köye yerleştık biz aḱsarda durduk. /?\ evliydım. ecābata peşin gèl̩duk. ecābatta akrabalāmız var‿imiş tanaştık, buluştuk onlāle. eh bizım gèl̩dūmuz, getırdıkleri insanlā bizım askeriye evlēnde oturuylar. bize verdilē bi beygir damlari. beygir damlānda bō̄le bō̄le taşlar çikmiş içinden kabakle pislıklēni attık ta toprak dōduduk oturduk orda. /?\ su kabāylen, su kabāylen attık, toprak dōdurduk. hayvan yatırmışlar oralāda. hāy, ben dedım ben burda durmam. kaynanam da rāmetli ben da durmam dedi burda, āleme ayaktaş olim onlā ne güzel bō̄le çekyatlari var ne bilim gèri her şeyleri vā biz.. ben doum yaptım on dört kişi insan içinde orda. ötēki ōlum ōdi ordan dedım şey ben durmam burda. ben anamdan bubamdan ayrıldım açan şey burmali çeşmeli yerlēnden su içejim ben burda durmuycam. ordan toplandık gittık sındırgā. sındırganın köylēnde durduk orda yedi sekiz‿ay. ordan sōna çojuk kujāmda tütün kırmā gideym ālemlere kōtūmun autunda çojuk, āh. ne zebi̗l̩lıkler çektık kızım biz ne zebi̗l̩lıkler çektık. ordan gèl̩duk sōna gèvdi kaynatamın kız kardaşı var‿idi akisarda gèl̩di bizi dolaşmā ora. āy abi ne güzèl̩ yerlere gelmişınız biz de gelelım. davga geçey bizımlen, oynay bizımlen. nèpmā dedi bu gençleri bu dālarda tutaysın dedi, sat o koyunlari, koyun getıdık, sat o koyunlari ta da gelın akisara dedi. ramazan da gelırdı o zaman. kaynatam satti koyunlari, gitti akisarda sekiz yüz‿elli metire bir arsa almış. üç‿arsa bi yeri katti onlari, topladi bizi da getıdi. bi köylimızın evında, onlā bi gözde oturuy biz bi gözde oturuyz. oturduk orda on, on bej gün. on dört, on bej gün içinde evımızın içine çiktık. çamur evın içine girdık, içi çamur sıvadık. /?\ kerpij di̗l̩ tūlaylen bō̄le pişi̗k̩ tūla, içine çamur sıvadık nèpalım, sıvadık. eskiden taş mi var‿idi kızım beton mi bi şey yok‿idi. ordan kuyduk öyle on dört gün içinde evın içine girdık. sōna gene gèri evi ödēlım diyi yōmiyē gittık. tütün ekmē gittık, tütün kırmā gittık ne bilim pamuk çapasına, pamuk toplamā, elımızden ne gel̩íy gittık. geçim davasi, mejbursun. on dört sene, on beş sene ben memleketten anam ō̄dü görmedım, bubam ō̄dü görmedım, kızkardaşım benden ufak

o ōdü görmedım. on dört sene ben iç memlekete gitmedım. bi kız kardaşım var‿idi üç buçuk yaşında bıraktım. açan gittım kırk günlük gelin‿olmuş on yedi yaşında. kırk günlük gelin‿idi gittim açan dūnüne endi giderdim yapmişlar dūnünü. kırk günlük gelin‿idi gittim açan. bakay bakay, aba sen bizden mi be dey. dedim sizden 'tabi kardeşiz ya. ay zūre ne güzèḷ yakışmış, zūre demişim şeye selimeye amanīn. vallā çok yakışmış. e gideyz işe, gideyz işe ayşam geldünle kaynana kaynata al parey. ona verıyz işte yōmiyelēmizi, onlara verıyz. e yemeklık alan onlar, un alan onlar, yā alan onlar, evi çevıren onlar. biz bi pare getırıyz ne bi getırmekle olmay ki düşünce insanın kafasını şişiriy o var mi bu yok mi derkene. öyle on beş sene durdum ben kaynanamın yanında. /?\ akisarda durduk, dört beş sene burda durduk. memlekete zati dört senelık gelin‿idım gèḷdım. e aksara da durduk üj dört sene. burda da evtiyle durduk sekiz sene bi yerde. kaynımı everdık, askere gitti gèḷdi, kaynımı everdık. işte ondan sōna ayrıldık. ayrıldım beş, alti ay içinde ōluma, būk ōlum on iki yaşınaydı sünet yaptım. bi tenesi on yaş yā dokuz yaşında, sekiz yaşında biriydi sünet yaptık. eh, o sünet bittıkten sōna bu köyde bir ādet çikti dediler şey çojuklar askere gitmeden èvlendi èvlendi evlenmedi sōna kız bulamasın. dā on yedi yaşında yok‿idi ōlumu everdım. dā otuz‿üç yaşındaydım kendım, otuz dörde yeni bastım kaynana ōdum. /?\ ben èvlendīmde kızım yıvbaşını yirmi gün geçerek dōmişım ben. yıvbaşı yirmi gün geçerek dōmişım. şinik on‿alti yaşına girdım o zaman edırleze gelin‿oldum. dörd‿ay girmiş‿idım on‿altima. önüz dört bile dil‿idi edırlezde gelin‿oldum. on‿alti yaşında deyim adi. yarım bilen dìḷ bütün ta şini yetmiş yaşındayım kızım. /?\ ülviye yavuz. /?\ gittım. dörde kadar okutturudular, bizım dörde kā gittım. /?\ topōnitsa. /?\ yok, yok orda nerde astāne şini var ta o zaman yoktu yane. ōle işte o köyde dōduk, o köyde būdük, okula gittık. /?\ on yedi sene görmedım o zaman iç. kaynanam kıyamazdi ōluni savsun orā. olur duşmanı olur urūlar ōluni tepelēler ōluni sen gurbet‿imişin kim takar seni. seni kim takar, düşen davdan bilır aldan. kimse bìḷmez öle gurbet, adi bet kızım gurbetın. benım şindi kardeşçiklēm episi orda. ben tek burda. gèḷduk biz o zaman onlar da gelejek‿idilar abam bi yerdeydi èvliydi ablam var‿idi onun kaynanalari çok fena‿idi. çok fena‿idi, dediler şey bırakalım ablani ta gelelım biz senın için. kiyatlari yaptırdilar, parelēni ödedi bubamīv, fotoraf çekındi. dediler, bırakalım ablani gelelım senınlen. ā dedım gèḷmeyın, ben alıştım türkiyada gèrikın dedim ablami da getırın ōle gelın. onun gene kayni, o da kayniyle bi yerdeydi, karisının amcasi çojūni ōdürmüş. oni kapamışlar mapusa, dört sene cezaèvında o. e eniştem de rāmetli bırakmadi anasını bubasını

yalınız. onlān da ayvanati var, nerē bırakajak. burasi gibi dı̀l̩ orasi. kendi malına kendın gideysın. burda çoban da tutuluy er şey oluy ama orda yapmazdilar ne bilim. fabrika yok bi şey yok ne var orda. ōleydi herkez kendi işını yapay. ekersen biçersın ekmesen biçmesın. sōna gittım, o şey on yedi sene ne gitmedım, gittım kız kardaşım gelin‿olmiş. bi kız kardaşımın da kocasi almanyada, bi kardaşım da almanyada, bi kardaşım da askerde. epsi darmadān. ordayke ben gèl̩diler. rāmetli bubacāzım itiyar‿idi, allam al benım èmanetımi, kızım gèl̩miş türkiyadan ōlum askerden, dā bir ūlum almanyadan al benım emanetımi ta görsünler beni. ōle dedi, bubajāzım. buba dedım, ben seni görmē gèl̩dum cenāze gömmē gèl̩medum ben seni görmē gèl̩dum. ōle denır miymiş o. nèpayım kızım dedi. ordan durduk, bir elli gün kadā durduk, elli günden sōna ne kadā dursan gelejin. iki tene çojūm küçük, birisi yedi ayĺık sekiz‿ayĺık. bu küçük gelininki yok bilen o kadar. ötēkininki yirmi sekiz‿ayĺık, ikisi sık ōdi onlā. ōlumun, ikinci ōlumun arkasından on bir sene benım çojuklarım ōmadi sōnadan bunlar ōdi. yane ya ekmēni yeyz ya dayānı yeyz, bèl̩li olmaz kızım. bōle işte sōna gene bikaç kere gene gittım memlekete ben. gene gittım ama dā gittınlen ayrılmasi çok zor oluy. şini gene akşam telefon‿açtırdım abimın yıvbaşını kutladım. abimın orda ta dey şey onun da bi çojū vardi burda bursada okudi, oja ōdi. ī oja ōdi şeye gidermişler bi gün arabistana. gitmişler akşam kızi telefon‿açmiş ordan bubasının yıvbaşını kutlamiş küçük kızi onun da çorluda, abimın. ōli da var çorlu da kızi da. o açmiş ta abim söyledi bana dedi, zeyra dedi telefon‿açti dedi. geçırmişler dedi şeyi, uçā bindırmişler dedi seydaliy. ojalari toplamişlar, götürmüşler arabistana episini. bir‿angi bilgi verejekler orda eraĺda yane onlara. hafız ōdi abimın ōli afız. cenāze yikay ne birınci oja, yane. en‿ufak çojujay oja ōdi işte. gittım dā bikaç kere kızım. gideyim gitsen ne yazar. gideysın da eski dertlerın tazeleníy, yane. çok gurbetlık zor. burā gèl̩duk, türkiyā gèl̩duk allā razı olsun aç kalmadık açık kalmadık bi şeyjikler ōmadık ama gurbet çok zor. eveli gün kardaşım karısi almanyadan açay, aba yeni yılınız kutlu olsun. sa ol gelin sizın da dedım olsun. ah benım güzel abajīm dey, ben da gurbet dey, anam ōdü görmedım bubam ōdü görmedım. kardaşım ōdi kırk beş sene almanyada. āleme dā ileriden işe gitti, kürek elında, çapa elında, ekmek elında ōle gitti. şini gene sarav düḱani açmişlar iki mi üç mi orda kendilēne çalışıylar. /?\ turiz gèl̩diler, gèl̩diler turiz ama çojuklarım dā bı̀l̩mey dayılānı bile. asan gene ij bı̀l̩mey. gelemeyler te gelin de asta onun için gelemeyler. deym pinti benım kardaşım. aba dey dı̀l̩ pinti dı̀l̩ ta dey bırakamayz dey. bi gelin gèl̩di dey memleketten bubasi dey ōmiş gitti dey bi gelin gèl̩di dey bi gelin gidejek ayın dördünde dey. nasıl bıraksın

dey o düḱanlari. yōmiyecisi de var ama nejāt var birınde gene abdi durur, durūlar nȅpsınlar. gurbetız kızım te bȍle ne bilim.

evlenmesi, makedonyaya misafir gidişi: /?\ iç sèvmekten bi̗l̩mezdım kızım. ben sanırdım kojā gidejin bir‿afta durajin geri dönejin. ben se̱umekten bi̗l̩mezdım. dōri dōri dozdōri benım. küçük‿idım bi̗l̩mezdım ben. beni anam bubam versın istey ben ālayım bȍle ayaklāmı yere dü̱eym ben gitmicem diyi. ufak‿idım dā sevdadan bi̗l̩mezdım bi şeyden. anan buban nere istey orā veríy. 'tābi dēler ekmē tatli olsun. yā çarī ensesıne ursun ekmē olsun ȍle derdiler bizım memlekette. bizım memlekette ȍle derdiler aj durmasın. ȍle allā razı olsun gittım ōdi elli beş, elli alti sene olmiştır evleneli. görmedım dā bi yoksuzluk ȍle. /?\ köyliydık köyli, bayayi dā yȕsekten onlān da yokari māleden‿idi biz aşā māledeydık. e canım iki yüz, üç yüz‿āne köyümüz var‿idi. sōna gene kādi elli āne kādi, yetmiş‿āne kādi. şindi gene yüz‿āneden fazlaymiş. bir evlē kardeşlerımde bir evlē var ah kızım gir ta çıkma. vilya gibi evleri var. gideym memlekete aba gè̗l̩ memlekete aba gè̗l̩ memlekete. gideym gittılen onlar iraciyet edeyler şeye devlete bende misāfir var deyin. hā ȍle demesen eger kilim ölüm kalım olur er şey olur oni arālar gene türkiyadan, ordaki insanlardan. bizım insan onlara gitti, onlar mākak bi̗l̩dıriyler. (¦) ā bi̗l̩dıriyler kasabada şeye natrışnik mi deyler ne deyler bize? emniyat mi ne? bende var turiz deyin orda bi̗l̩dıriyler. miydin dayın beni bi̗l̩dırmedi. (¦) paşaportle gidıliy. çiktık ordan biz turiz gideyz orā. /?\ akşamleyin sāt on birde bineyz te burda asfaltta arabā ya gene akisardan. bineyz otobuza, bindıklen şeye gideyz istanbula. istanbula gideyz ōdan bütün köyleri geçeyz, feribota biney araba. feribotle şey denizi geçeyz hordan istanbula gideyz. istanbūda gideyz orda nerde bilet keseyler ben bilemeym ne bilen oralari. unuduyum ben. eneyiz orda şeyde garaşta. orda bilet kesen yerlerde kestıriyz bileti. e deyler akşam dört buçukta araba var, memleket arabasi dört buçukta. alıyz dört buçukta bineyz arabā bütün geje gideyz. /?\ yirmi dört sāt sürey. bugara gideyiz, bugarın içinden sade alti sāt çikayız biz. e bizım memlekete da gidey ordan girdınlen. ordan da gideyız üsküp var bizım üsküp var üskübe gittıkle ordan gene raduş arabalari var. ya iştip ya raduşa bineyiz ordan o arabalara gene bindıkle tā giderke bȍle raduşa gidey bizım köyden yol. asfaltta o köyün yoli ona çikay. ā ben orasını gördüneyin durun ǵèri gitmem kasabā. kasabā girmem kardaşlarım orda ge̗l̩íyler almā. telefon‿açtınle ge̗l̩íy kardaşlarım almā. (¦) dayımın‿ōli ala bin çabuk götürüm dedi. yane bindırdi getıdi. bi kere gene gittım miydin, miydin bekley orda kardeşim, ufak kardeşim. o gene bekley orda ferideyle gitmiş‿idık o zaman. miydin bekley ama

onlā gittiler şeye kaynanasına gitti sali. dedi, şeydim dedi, (¦) sali dedi nana dedi seni dedi ben dedi götürim dedi köye, kardaşlāna dedi. ferideyi gene gelejek dedi bubalık alsın dedi. ayır, dedım ōmaz öyle. sen dedım al karini git nereyi gidejen ben gittīm yere gördüm mü o yeri dedım durdurajim onlari. ben durdurajim ama meydin dayısına açti telefon. /?\ amca karisına ōle derdık biz memlekette, ā memlekette öle derdık biz. teze gene annenın kız kardeşine tete derdık. /?\ dayı derdık. /?\ ōle derdık işte memlekette şindi demeyler ǵèrikın tēze deyler. benım dilım zati ij deįşmedi. /?\ aa nerden bilejim ben ǵavurja, ben ij bi̇̀ļmem. iç bi̇̀ļmeyim yavrim iç bi̇̀ļmeym ben iç. ne kelime ne bir ekmek isterdiler ǵavurlar ne derdiler ekmē leb derdiler suya voda derdiler işte o. ben bi̇̀ļmeym.

düğün: /?\ kızım pazar evtesi güni geline boya kuyaylar. /?\ ivk gün pazar evtesi ivk güni geline boya kuyaylar saçına. saçına boya kuyaylar bir oda kadın. bir oda kadın dayreji dayre çalay. ōle eskiden sanki bōle orkestra mi var‿idi yokti. dayreji dayre çalay. ordan gelinın başına boya kuyarlar, pare kuyarlar başına boyasını kuyarlar sarālar kafasını. sardınle ortaliya bi yatak atarlar. bi yatak atarlar yastīnı kuyarlar, yorganı kuyarlar gelini yuvarlālar onun içine. iki tarafına iki kız bebesi biri, biri ōlan çojuy iki tarafını örtēler ādet‿olsun işte. o geje duruy kına gejesi oluy o geje, kafasi boyali gelinın. sabale gene boyasını yikaylar gelinın. boyasını yikaylar o günü sali günü oluy. biz pazar evtesi başlardık perşembe bitirırdık. cuma gecesi gelin giderdi. te bugünkü gün gelin olunurdi. sōna o sali güni gene şēdırdık gelini güzèļlık yapardılar, temizlık yapardılar geline işte. kaşını gözünü alıylar işte burda ne deyler ona ne yapaylar ne bilim ben, bilıym sankim. ordan oni yapaylar o güni. oni yaptilar mi ikindiden sōna şēdılik sini toplamā gideyler evden eve. evden eve sini toplamā gidıļíy. o gittīn yerde dayreji çalay ama gidey beş, on, yirmi kişi gidey gene dil ōle bi kişi. o yerde oynaylar. o evden yapaylar bōle bi tepsi pide ya bi tepsi tatli te bōle bi kızanın kōtūnun a̧utuna dūn evıne oni. bu evden çıkaylar ötēki eve gene. ötēki evde da gene ōle bir oyun oynanıy gene ordan da gönderıyler tabi insan süĺālesini gezey. ōle yabancilara gidılmey. kendi süĺālene ordan ordan akşam‿oluy. akşam‿oldunle kına gejesi oluy. kına gejesi oldunlen bak üj geje kına gejesi yapardık yarın gene çarşamba dūnü oluy. çarşamba gündüzleyin dūn gejesi kına konuluy. /?\ gündüz işte ne bilim ben davul çalarse davul çalay dayrejiyse dayre çalay toplanıylar mi̇̀ļlet ayni burda nası 'salonda oluy öle dūn oluy. kaynana altunlāni takay gelinın, belezīni takar, yüzūnü takar, altununu takar. o geje gene kına gejesi olur. kına gejesi bittınlen kına kuyarlar geline. sabāsi kına kuydunlen bizım burdan tā şeye kadar işte zūrelerın eve

kadar var, orā kadar gidēler çay boyuna. çay boyuna davullarle gidēler gelin da gidey tutay kōtūna giriler gelının. bir dere boyi insan gider sürüsüyle. orda gelının kınasını yikālar çayda. yikadıktan sōna oynālar orda beş‿alti oro, ordan eve. oro oynaylar, alay çekeyler. /?\ onlar gibi dı̀v. onlar durdū yerde yapay, bilir, alay çeker. çok güzèl̩ bizım. ordan getırıyler gelini e gelini getıriler mi ōlenden sōna perşembe güni gelıler gelin almā gelin alıjı gelíy. gelini geçiriyler anasi bubasi ālay, kardaşları ālay tabi epsi ālay. ōlan evi sevıníy āliylen. orda davullar çalay orda da gittınle gelin endınle bi alaja oro. /?\ bir‿adam bi kari, bir‿adam bi kari alaja oro o işte. oro oynaylar ōle işte. bizım köyümüzün düzeni ōle. /?\ perşembe güni işte gelin‿alınıy tōle oluy. o gün, o saba oluy. e cumā sabay da yapaylar gene komşular gelıy gelini oynattırıylar. bizım köyümüzün adeti ōle işte. /?\ icbi şey yok kızım bizde yok bi şey bizde. ōlan evında testi kıraylar açan gittınle gelin oynarke te o alaja oro ne deyim baş çeken te bu kadar bir testi alır tak deyin kırar orda dūn bitey o zaman. /?\ ata binmey köy içinde arabayle gidıl̩íy yıraktan arabaylen, atlen getırıyle gelini. ama şini taksilāle, şini taksiylen koja otobuzlālen şini. bı̀z erken gèl̩mişık dünyā kızım. biz çektık dünyada zāmetleri.

günlük işler; yemekler: (¦) dā uyuylar, kaynatam rāmetli kaynanam dey şey akşam giderke on‿ikiye kā tütün yapayz, pastav yapayz tütünleri. on‿ikiye kā sıralayz yapayz. gelıy ōli kāveden dey anne dey ben yatalım ǵārikın dey. ha git ōlum git sen gelır gelin da git. ben ya yapay ı̄rıyım ya çorap öreym yapaym bi şey 'tabi. ordan giderke kapi kıyında bōle yapaym elımi, ana ne yapayz kuşluya? duruy, duruy, duruy gelin bi pide yap ama yakup koyunlari salmadan çıkarısen yap çıkarmasen yapma. ben uyuym uyanıym pide yapmişım bi bakıym yatıym. bi sıçraym ni sāt var ne içbi şey yok. ordan kaukaym dişarda kar var. kar soųk sōna ikinci sene koynumda bi çocuk var. kaukaym yapaym bir kenar pidesi yapayim arkadan bir ekmek yapaym bi da köpeklere ekmek yapaym üç tene. o pideyi çikarıym alıym bi kürek köz ötēki ekmē de kapaym kastırā oni da kapaym. alıym bi kürek köz gideym kaynanamın kaynatamın odasına. uruym kapiya açaylar kapiy açtilā mi maşingā ataym o közleri onların yatāni toplaym. ataym yüklüye hattı mi yakaym maşingā dōri sofra bezini seriym sofra götürüym. /?\ ne deylē burda ne bilim ben. ordan götürüym rāmetli kaynatam kuyaym sofrā pidey böyle yapay, ay gelin dā şinden yenır mi bu ekmèk̩. e bu zaman isteysınız deym, nèpaym. /?\ nèpsın o da çojujakları yesın isteyik, epsi yesın istey. iki çojuy var zati başka yok kine nèpsın. (¦) 'tārana abe bizim tārana āzlāna almazlar ne tāranasi. biz tārana yapayz modalık dursun deyin evde. biz bu kış

kendımız burda dā dört kere tārana yemedık. /?\ bi sabā börek yapays sade ben dı̇v kızım bütün köyümüzün ādeti böyle bizım, sade ben dı̇v. bi sabā yapayz şeyden makine unundan börèḳ, bi sabā yapayz bi çörek te bu kadar bi çörek yapayz. yakayz şeyi te şastıray, çerepeney, yakayz. yaktıkle sodali çörek konuy. yuvuruyz, yuvuruyz, yuvuruyz ama nasıl taş parçesi gibi oluy. ondan sōna yassıttırıyz atayz o yanmiş şeye çerepenē üstüne da bir‿iki yerden deleyz ta şētmesın, kabarmasın. (¦) sodali işte sodali. ondan sōna o kızarmā başlay üstüne bi panca kepèḳ, bi panca kepek üstüne yanmasın. çiçek gibin oluy ekmèḳ. bi sabā oni yaparız, bi sabā pide yaparız, bi sabā daridan bi pide yaparız, bi sabā pişi yaparız. ep ısıcak biz yeyz. biz dünkü ekmē yemeyz. (¦) kızım çanak dı̇l̤ kenar pidesine deniy öyle. (¦) şey ürmüz engen öle gèl̤miş‿idi ne zaman asana derdi şey motor tekeri, motor tekeri. benım da bi zoruma giderdi. motor tekeri mi denırmij alla alla ekmekle oyun mi olurmiş. /?\ işte oni yazayz beş, alti yufka. yazdıkle, dā da kalıncık oluyo, yazdıkle oni er bir arasına yā kuyayz, yā serpeyz ep yufkanın arasına. serptıkle üst üste kuyayz yufkalari. üst üste kuydukle ortasını açayz üj dört yufkanın bō̄le, bu kadar açayz ortasını tepside. açtıklen kıvırıyz kıyılāni kıvırıyz, kıvırıyz te bō̄le. te bō̄le bō̄le, bō̄le bō̄le kıvırıyz kıyılāni beş‿on yirmi kertik oluy o. ortasi boş kalıy amurlanıy. içine da ya pırazlen pirinç yaparsın, ya suvanle pirinç yaparsın işte patatiz de dōrarsın bir‿angi ō̄le ō̄le bi şeyler yaparız içine da. yemek içinde, yemēle yersın. biraz tatlilanırsın arkadan petmez de yaparsın, kuyarsın. bizım memleketımızde kızım yeyinti çok‿idi bizde. /?\ onun da gene şēdırdık onun da yuvuruduk yuvuruduk güzèl̤ yālardık tepsiy. yāladıkle tepsinın bō̄le kıyılāna kıyılāna kuyardık bastırıdık elımızle, ortasi boş kalırdı onun da. ama ortasına acık dari kuyardık amurundan kuyardık biraz dibıne. amurundan, amurundan işte dibıne kuyardık tepsinın kıyılarından kuyardık. onları da keserdık bō̄le biçakle keserdık. ona da bir iç yapardık çok güzèl̤ yerdık ne bilim. burda yenmez. /?\ işte ayni gene öteki diverdīm gibin onun da içini yapayz. suvanını kavuruysun, dumatis suyuni kuyays, salçasını kuyaysın arkadan pirinç kuyaysın pirincini kavuruysun. ayrıdan bi kıyıda bi de su kaynadıysın, o kavurulilara kaynar su dökeysın, tuzuni ataysın kaynadıysın. (¦) kaçamak mi? oni da yapardık kızım. kaynadırdık ateşte bi yarım bakır su. atardık bi panca tuz. şēdırdık, alırdık bir oklā elımıze dā kalıncık oluyo. karıştırı, bir elle karıştırıdık bi pancayla kuyardık içine elle karıştırıdık kuyardık, karıştırıdık kuyardık. piştıkten sōna çikarıdık şeye tepsiye, yālardık tepsiy kuyardık kuyardık tepsinin üstüne. koyinlardan bı̇z iç yāyi var‿idi bizım /?\ kuyruk yāyi dı̇l̤ iç yāyi, ciyerlere yapışık bi yālar var tane tane. o yālari biz

o şeyleri kayisa derdık biz ona, onlari kavururduk. küçük küçük onların şeyleri çikardi. onların şēdırdık o kaçamān üstüne tereyā da yakardık onlardan da katardık kuyardık kaçamān üstüne. bi topka çökelek kuyardık, ya peynir kuyardık ortasına petmez kuyardık, ōle yerdık kaçamay gene. sōna onun kaynama kaçamay var‿idi. o gene bakırda su kaynay, kaynadıktan sōna tuzuni ataysın bōle pancayla ununi kuyaysın, kuyaysın bayā dolay o. dolay su yarisında kalıy. ortasını aralaysın bōle onun, o kaynay. kaynay, kaynay, kaynay çok temiz kaynay o. kaynadıktan sōna ortasi morarıy, suyu çekey ortaı morarıy. gene oklāle karıştır o gene topenisa gibin. siz yaparsınız ōle ekmèḳ. küçük küçük bōle oluy o gene. o gene epten küçük küçük oluy. şey nişeste elvasi gibi oluyo gene. oni da ōle yālardık, yerdık işte. çeşit türlü yemekler yapardık kızım. biz buranın yemeklēni bi̇l̇mezdık. /?\ biz çay içmezdık iç. biz südümüz var‿idi, yürdumuz, ayranımız ōle şeyler. benım anam rāmetli yapardi te bōle on dört, on beş küp petmez, bu kadar genişlıkte. /?\ petmezi üzümi getırdınle kojaman bi teknē kuyarsın oni. kuydunle bi tarafından çeynersın öteden şirasi gidey. o tarafa akay bōle oldunlen akay o tarafa şirasi. aktıktan sōna onlari süzgüde süzdürüdük. süt süzgülēnden süzdürüdük ya ekmek elēnden süzdürüdük çok onlā niçın süzgü almaz bu kājık. süzdürüdük süzdürdükten sōna onlari bi küplere kuyardık. küplere kuydukle bir panca onlara şey beyaz toprak atardık. elerdık o topray elekten, avduruduk dālardan birer panca toprak atardık. attıkle birer panca toprak karıştırıdık. oklayla karıştırıdık oni içinde o küpün, dört beş küp ōle şira olurdi karıştırıdık. ondan sōna durulurdi göz yaşi gibi oluy. durulduklāni şeylere, tavalara bōle kojaman tavalā var, bakırdan. ōle tavalara kuyardık üş tava, dört tava dizelerdık onlari ǵārikını kuydukle kaynadırdık. kaynamā döndünlen kabak keserdık, oni kireç suyuna kuyardık, kirej durisına. kuyardık oni bi geje dururdi sabāle yikardık o petmez sari köpük atmā başladınle dōru onlari dökerdik içine, o tavanın içine kaynasın. /?\ iç ayırmayz ōle o ayrı yapılıy ayrı konuy o. /?\ macın, macın derdık bizsı. ondan sōna kuydunlen ōle birınci şeyde tavada pişmey o reçeller, güzèl̤ almay dadını. onlari çıkarıyz gene öteki tavā atayz, o zaman temiz oluylar. /?\ kabaktan yapayz. amurdan olmaz ōle şey. kabak yapardık şeyden, ne ay armuttan yapardık. ondan sōna şeyden yapardık üzümden yapardık, erikten yapardık, tūmdan. /?\ ā macın tūmdan yapardık er şeyden yapardık. afiyon tūmundan yapardık aşaştan. düẹrdık düẹrdık, atardık, dolduruduk kışın yerdık. sōna yufka tertibından bōle gün yufkasi yapardık. /?\ toplanıy dört, beş kadın. dört beş kadın toplandınlen bāçeye sereysın demet, demet sererdık biz, çavdar demetlerını. onlar kojaman burdan tė sobā

kadar uzun ōle sererdık sıpsıra. serdınlen o çavdar demetlēni şēdırdık onlān üstüne yufkalay te bu kā bu kā yufkalar sererdık orā kuyardık. o yufkalar bōle çatırdardi kururdi gün yufkasi. kuruylar bi güzèḷ yeni yorgan çarşafi kuyayz te bōle ortaliya. kuydukle onun üstüne kupa kupa kupa ramazan yufkasi yīdīmız gibi ōle yıvayz. odada kuyayz işte dişardan toplayz odā getıriyz. onun bālayz dört köşesını bir‿angi toz girmesın, bir‿angi fare girmesın. bōle boş odalarda salıncak ą̇ukalari var nanne ą̇ukalarına asayz. canın istedınle git kaynat bi tencerede su. kaynattınle ondan da at bikaç parçe bōle kaynarke. karıştır arkadan yā yak, dök üstüne ye bi tepsiylen. kuskusunu yapardık. /?\ te bōle salıncak ą̇ukalari var‿idi eskiden salıncak ą̇ukalānı bir oturulmamiş yere götürüdük orā, bālardık güzèḷ āzını, orā asardık. kuskus yapardık er şeyler yapardık kızım biz. /?\ alınıy, kızın anasi alıy dā bir aftalık‿iken alıy dāvete. sōna gene ōlanın anasi alıy. /?\ özev kızım episi özel onlar, dāvette özel. kadınlar bütün gün yufka yazay. bütün gün yufka yazar, patatiz yemey etli yaparlar, fasilesini kuyarlar, çorbasını yaparlar. pirinçli yaparlar bōle kapamasını yaparlar. /?\ kapama mi? kapama eti kaynadırsın. /?\ tavuk‿eti da ayvan‿eti da episi. kaynadırsın oni, kaynattıktan sōna şēdırsın akşamüsti, akşama yapılıy niçin kavurusun tavada suvanını, yıkarsın pirinci dört beş keren, pirinci da kavurusun. pirinç çıtır çıtır olur, gevrek olur pirinç. kuyarsın tepsiye onlari. kuyduklen tepsiye o etın suyuni da dökersın içine sürersın fırına. kendını çekmē başladıle etlerını da kuyarsın üstüne. üstüne karabüber atarsın, içine karıştırıke nane kuyarsın işte bu kapama. /?\ saşta kapardık saşta memlekette. ą̇utuna köz‿atardık üstüne da saç kapardık ōle. /?\ bi̇ḷmeym yavrim ben biz pirinçli derdık. burda bakaym alem birileri kapama deyler, yene. biz pirinçli derdık burda kapama deyler biz ōle derdık orda. /?\ yapardık onlari da. /?\ ne zaman canın isterse. āliyle bayramlarda oluy mi̇ḷlet kalaba oluy niçın ta üj dört gün bayram ekmek yapmāsın diyin. sōna biz de fırın yok‿idi bōle fırınlar hep çerepenede kastırada kapardık ep. benım anam rāmetli kalabaydık biz yedi sekiz tene yapardi bōle nūt ekmek. /?\ akşamdan düyeler oni bi dibekte düyeler. dūdükle kırıklanıy o işte kırıklandıktan sōna yatacāna yakın şu kadar bi çömlē oni. şu kā bi çömlē kuyaylar tuzuni ataylar biraz içine azıcık ataylar. ılıman su kuyaylar oni da kuyaylar karıştırıylar. karıştırdınle āzına bir èḷbezi kakıdıylar bōle āzını o çömlēn bir èḷbezi saraylar oni güzèḷ. ką̇ukaysın açan sabāli bōle çiçek gibin olmiş, dōmiş o çömlèḳ. dōduktan sōna tekirar oni mayalaysın nası burda ekmek amuri tekirar karaysın tekirar oni mayalaysın, bu kadar yapaysın. mayaladınle ondan ǵārikını komşuya ver bi parçe kendın yap. ōle ondan yapılıy işte. /?\ olmaz 'tabi, o ōmadan

ōmaz. ama ondan da bi fırda te bu kadar köze düşsün yandınlen iç senın èḷından ǵārikın o nūt çikmaz. /?\ ondan bi köze düşürüp, amurundan düşürüsen tể ekmeklerden da köze düşürüsen, bi dā şey ōmaz. senın èḷından maya çikmaz. siner işte ōmaz senden maya. /?\ verıliy verıliy. amur kalmay, amur deḫşiy. bizım ādetımız ōle kızım. biz memlekette ezandan sōna kimsē amur verıp almazdık. sōna süt verıp almazdık, yurt verıp almazdık. ayvanların bereketi gider. sōna çiftçi adamın amuri alemde kaḫumas. ama sen bunlara git şindi kafa parala bunlā duymay bile. onlā deyler baki inanç. ōle inanmaylar e inanmasanız inanmān. ben olani diveriym nèparsanız yapın. /?\ sütleri kızım mandıra yok‿idi o zaman. anajāzım rāmetli, kaynanamile gittım var‿idi onlān da koyunlari ama onlān insanı yok‿idi. onlar iki çojuk, iki adam kari yok başka. sōna koletifte da almişlar koyunlāni fazlalaştırmamişlar. benım bubamda yüz‿elli tene koyun var‿idi, dört beş tene beygir var‿idi, ïnèḳler episi var. onların sütlerını pişırırdık. pişiriys sütlēni bakırle pişiriys, kazanle pişiriys. pişiriys südüni pişirdıkle mayalays, yurt mayalays. /?\ maya deyiz biz, maya derdık biS. mayalardık yurt. mayaladıkle sabāle kaḫukardık onlari butimlā var‿idi bu kadar şey tātadan butim. tātadan bu kadar butimlar var‿idi. bōle ǵāri ujunda tokmay var bōle sapi da var yokarda. dū dū, dū dū tane tane oluy dari tanesi gibi içi oluy. ōduktan sōna yikaysın āzını, burnuni o butimın ne deym yikaysın yāyi içine çökey. yā üstünde duruy bōle. yikaysın èḷını da güzèḷ sok èḷını av pancanlen. ötēki şeye de tencerenın içine su, suyun içine al oni kuy, av kuy, av kuy. as ona bi kaşi̇ḳ, kaşikle tāta kaşikle av kaşikle bastır bastır ayranlari çiksın. iki üç kere yika oni, yikadıktan sōna /?\ tulumba suyi, tulumba suyi, bunar suyi o zaman şey yok‿idi kızım ne buzdolabi var ne bi şey. buzdolabi yok‿idi iç. angi bunarın suyi dā soḫuk ordan alırdık ta yāyımız çiksın. e onlari kuyardık, küplere kuyardık şey tenekilere kuyardık, yālari timar‿ederdık. bi kat yā sererdık bi kat tuz üstüne buzdolabi yok bi şey yok. e sabā düḫeysın gene kuyaysın üstüne bi kat gene biraz tuz ataysın. er gün er gün ōle toplanıy bi koja şey erıdıyz onlari gene. bakırda erıdıyz onlari eriy, kaynay kaynay, kaynay kaynay ordan kaynadıktan sōna şēdıyz içine bi panca dari uni atayz onun. o kaynān yāyın içine bi panca dari uni atayz. üstünde o çökelek gibi bi şeyler ne var una çöksün, ha o darti oluy. ondan sōna oluy ōle o. /?\ ekmekle, ısıcak ekmekle yeysın işte çikar tabaklara ye. ordan eridırdık yāyi, erittıkle alırdık bi kepçe, tāta kepçe, alırdık tāta kepçē bōle ne zaman kaynay o kepçenın içinde o yā o zaman ōmiş. oni dökeyz bi yeri süzeyz, dibınden o dartılari da alıys. o sabā kadar oluy bōle gümüj gibi sanki ari gibi ari bali gibi sapsarı oluy ōle o. /?\ yā işte yā donay. dondunlen av

kaşikle ye. tere yā işte sade yā. biz beyaz ama te erıdıyz onlari biS, erıdıys ta ōle oluy. nèpajan oni sen toplayıp burda ta. (¦) bozulur 'tabi öle durmaz o. (¦) kışlık yazlık er kere ye zūre er kere ye oni ne var. (¦) ordaki kariların gerisi bōleydi beni söylettırısın. ā māle düşünmezdiler orā māle burā māle. bütün gün anam rāmetli nèpardi pervende dönerdi bir odajī var‿idi. bakarse olur o. (¦) etle'rī, kız onlari biz keserdık etleri bōle kestıkle dolap yok kuyasın 'tābi. kışın dört beş tene biz ayvan keserdık kısır koyin. kışın kurudurduk onlari fırına sürmezdık zūre. güneşte şeyde üj gün tutardık pastırmay su içinde. ama kendınden ne çikarıy o su içine tuzlayıp bırakırdık o su içinde. üj gün duruy, üj günden sōna çikarırdık dişari. āliyle kışın yapardık oni. çikarıdık dişari. dişari çikardıkle tellere, tellere asardık bōle bu kadar oluy tellere asardık suyuni çekey o. poyraz oldule gene iki günde kuruy, yane. kışın sinek yok bizım orda. kuruduysun orda. kuruttunlen topla bi çuvalın içine kuy odanda mutfānda bi yeri istedīn vakıt al bikaç parçe kavur tavada kır iki yumurta içine ye. yemēni yap, kuri fasilē kuy, ļāna yemēne kuyardık. kuyardık orda biz ēşi ļāna onlara kuydunle güzèļ olurdi. er şeye kuyardık ama ben burda da yaptım. ötēki evde burda da yaptım katiyen benım çocuklā yemediler. ā pastırma yaptım yemediler. /?\ abe ōmaz mi lezeti ayni, ayni. nası yemek‿imij dēler bunlar. üseyin o zaman tamira giderdi. kavururdum ben ona giderke kırardım iki yumurta da içine yapardım. şini yapmayz, şini dolaplā var. /?\ yejēmız kā pişırıyz tabi. biz akşamki yemē ģari sabā yemeyz. ben bi yemē bi kere yedı mi ikinciyi istemeym o yemey. sanki mekruf‿imiş o yemek. ben istemeym ōle. ne olurse olsun yane isterse çorba olsun ne olursa olsun hiç yemek ayırmam ama akşamki yemey sèvmeym. yesem da zordan yeym te, yane. /?\ yapılmazdi iç ama şindi çok yapılıy. /?\ kurudurduk kurudurduk. biberleri dizerdık sapından kurudurduk. kuruttuklen çuvallara dolduruduk kışın yerdık. ama şey bōle gene ufak ufak bōle keserdık dōrama yapardık. ona da atardık tuzuni kurudurduk. onları da kışın yapardık işte. /?\ bamya bi̇̀ļmeyz biz burda bamyayı gördük. patlican kurudurduk, büber kurudurduk, domatis kurudurduk. onlari kurudurduk. sōna şey kabak demişım adi ģari armut, armut kurudurduk. armut kurusi bōle elım gibin armutlar olurdi bizde bōle. oni dörde beşe keserdık onlari da kurudurduk. /?\ erik ta kurudurduk a. yapılıy ne olurse evde oldule yeniy. evde rāmetli anam öle derdi yaz boki kış katıy, kışın yenıy ōle. yerdık işte ōle biz ne bilim. /?\ çok yārdi kızım çok. üç‿ay kār dururdi. /?\ nasul geçecek yemekle geçey. tütün yapardık biz tütün tütün. kışın bizım tütünlerımız bōle beş dizi bi yeri bi top, beş dizi bi top bōle yokari evlerın kerestelēne asardık. onlari kışın biz endırıdık

te bȍle. ekmēmızi sabāle yedıkle kim izmetlenecek izmetlensın kalan insanla sererdim bi koca sofra kuyays. a̱utuna da bi bez sereyz sıyırıyz sofrā onlari sıyırıyz. dört beş yere o tütünleri ayırıyz. bȍle çamaşır lēnleri gibi lēnlere bȍle pastav yapayz elımıze. düzèl̩dıyz dizeleyiz, dizeleyz onlarle biz vakıdi geçiriyz. /?\ düzèl̩tıyz elımızle ama onun karasını, çürū̃ni, ayıklayz sarisini kırmızisini yedi yere ayırırdık tütünleri. yedi yere tütün ayırırdık onlarle kışımız geçerdi bizım zati.

dokuma: biraz da kıj geçtınle geçti geçmedi adamlar sanki böle pırti mi var‿idi orda dokursen giyersın, dikersen giyersın ȍle şeyler. dokumān gezsın açık isterse. satılmay kızım pazarda satılsa alınajak. köye bir şey gelıy er bir‿eve ikişer metre umayın. /?\ umayın te gömlek yapasın üstüne ne çankaya dēler burda kumaş, çankaya. umayın māvisi gelıy, karasi gelıy, sarisi gelıy ikişer metre er bir‿eve ikişer metre. iki metre yedi sekiz kişiye nèpar bi èvde. e mecbur analarmız pamuk ī̃rırdi dokurdular onlari. derelerde çırpardık gömlek yapıp giyerdık. şa̱uvarlar bile yapardı anam bize rāmetli dokumadan. yane, biz ovaliydık bȍle ırka şey gī̃mezdık ama onlari şa̱uvar yapardılar ta giyerdık. /?\ koyun yüni erkeklere, kadınlara pamuk pamuktan. pamuktan, iplikten ȍle şeyler yapardık işte dokurduk. ben on beş yaşında gittim epsini dokumā bilırdım. /?\ dokurduk, dokurduk epsini dokurduk tezǵatta. günde ben on beş endeze çulluk dokurdum. /?\ te bȍle metireye yakın o. yapayz nèpalım geçeri o mejbur ama şini yapmaylar ǵāri hiçbi şey yapılmay. gelinler giymiş a̱uttan birer eşortman üstüne birer etèk̩. başlarına aşadan katiyan bez bālamaylar sade bi beS. bizım kardaşım karilari, yaşaylar. en ızdıraplari biz çekmişık zū̃re. anajāzım rāmetli giderdi pazara te bȍle bi māvili bi şeyler alırdi ta dermi bez keserdi bize. kıyılāna yün oyasi yapardım ben ta bālanalım başımıza dū̃nlerde. /?\ biz bālanmayız ȍle. onların ādeti ȍle adamlar kırmızi bez, karilar kırmızi bez onlān ādeti ȍle er yerın geçeri var. bizım köyde oni bālansın kızlar olsun gelinler olsun çojuklar meydana çikartmaz ne bunlar bȍle diyi, yane.

anneannesi: benım anamın anasi da yörüklerden gèl̩miş ta niçaştan. /?\ niçajli köyi var‿imij yörük köyü, o da yörük köyü. /?\ gelin gèl̩mij dedem evliymiş. sōna dedem pēlivan‿imiş, acı pēlivan, hacı āmet pēlivan, dedem pēlivan‿imiş. almij bir kız köyden çojuklari ōmamiş. dedem sade yüz‿elli tene kurbanlık ayvan bakarmiş. bȍle ovada işi çok‿imiş. kadının çojuklari yok‿imiş. kadın da ne demiş fato nenenın halasiymiş kadın da majo nene. ordan almiş āmet demiş senın işın çojuksuz olmaz demiş, sen demiş èvlen. kanay misın demiş, kanaym demiş èvlen. gitmiş dedem da allā rāmet eylesın o niçaş köyünde nenemın bubasi onun asker arkadaşiymiş,

dedemın. gitmiş orā gittıkten sōna nenem getırmiş ellēne su döksün dedemın, ekmek yējekler. ellēne su döksün, dök kızım mergüze demiş amcanın ellēne su ta demiş ekmek yēlım. ordan sōna dökmüş su, döktükten sōna oturmuşlar ekmek yemē. ikisi yemiş, iki dedem yemiş niçaştaki cafer dedemlen āmet dedem yemiş bizım köyde. ama nasıl insan‿imij bo͞le vāliymij benım dedem orda. kasabada vāliymij dedem o zaman. ondan sōna gitmiş yemişler ekmèḳ yedıkten sōna arkadaşım asker arkadaşi demiş ne bu demiş senın kız mi ne demij bu. kız demij çikmiş ama nenem dişari, kız demiş. sen demiş allān emriyle peygamberın kavliyle buni bana verır misın, demiş. verırım demiş. ne 'neneme sormiş ne nefse nenem mi nefize nenem miymiş iç sormamiş karisına. o cafer dedem da iç sormamiş‿a. demiş, verırım. demiş, neler isteysın a̱urluk, neler isteysın, ne kadar. o yörük dedem demiş, yirmi tene sari lira verejin, demiş. orda gene bi sari lira bile veren ōmas. yirmi tene demiş sari lira verejin. dedem vermiş yirmi tene sari lira. dōri te bo͞le kuşajī̇ni gevşetmiş, kuşāni gevşetmiş tık tık tık tık saymiş o yirmi tene istemiş o yirmi beş tene vermiş. o dedem, o͞le zengin‿imiş vermiş. verdıkten sōna o cafer dedem çārmiş nenemi. çārmij demiş şey kari gèḷ burā demiş, gèḷmiş. git demij bir èḷbeziyle bi kese çikar. bu kadar avlu bi da kese üstlēnde bo͞le oluy. bir èḷbeziyle kese çikar. neden? mḛ́rgüzeyi verdım demiş. abe kime verdın, demiş. asker arkadaşıma verdım, demiş. iç nenem āzını açamamiş. /?\ e canım dedem vallā kırk beş yaşında mi neymij dedem, nenem yirmi yaşındaymiş. ondan sōna vermiş verdıkten sōna almiş eve o keseylen èḷbezini getırmiş dedem. göstermiş ötēki karisına, ötēki kari èvde. göstermij, gösterdıkten sōna demiş şey ne zaman demij dūnü yapayz demiş, o evdeki nene. demiş, yapayz onun da tarī̇ni kuyduk demiş, fiĺan vakıt yapayz dūni. bunlā dūn azırlī yapmişlar köyde, almişlar, gelin‿almā gitmişler. gelin‿almā gitmişler nenem, o majo nenem şini altun takajak ona, kumasına, altun takajak. işte kuma denır ya di mi şeye ikinci kariy aldunle. orda kuma derdiler. altun takajak ona köşede oturmiş, kaynana köşede oturur. bi minder kuyālar kaynananın a̱utuna bizım köyde da öyle. kaynananın altına bir işlenik minder kuyarlar arkasına bi yastık dayadılar kalan mi̗ḷlet ayakta duruy. kaynana oturuy gelin ordan gèḷmiş, örtmüşler yüzüne güzèḷ kırmızi dovak ta yere kadar. sōna bizım rubay gī̇dırmişler tabi neneme örtmüşler, gī̇dırmişler, getırmişler. o majo nenem èḷıni öptürmüş. èḷıni öptürmüş o da èḷınle başını bastırmiş. ne zaman demij èḷımi öptürdüm demiş, o zaman demiş sanettim demiş büttün o yörük‿evi üstüme yıkıldi. bütün demiş o yörük‿evi benım üstüme göçtü demiş. o zaman demij bir cinnet geçırdım sanki demiş. asta‿ōmiş. ordan kollāni falan sıkmişlar kolonya

kuymuşlar açılmiş kari. açıldıktan sōna almışlar gelini gèḽmişler. bu o geje kapamiş onlari kojasiyle ikisini nenem işte kapamiş onlari. kapadıktan sōna üj gün bej gün o nenemle yatmij dedem. sōna arasına te bu kadar bi kılınci var‿imij dedemın. o dedemın şini bu arā kuyarmiş ötēki kariyle yatajak yeni kariyle yatajak sen dönersen seni kessın ben dönersem beni kessın dedem dermiş. (¦) sen dönersen seni kessın, ben dönersem beni kessın dermij dedem o kariyle yatıy ne zaman. açan bu tarafa yatajak gene o tarafa kuyarmiş kılınci sen dönersin seni kessın ben dönersem beni kessın. bu nenemın ōmiş beş tene çojuy ōmiş yeni nenemın beş tene çojuy ōmiş. beş tene çojuy olduktan sōna ep o majo nenem bakmiş onlari bȭle evti gibi bi yerdeymişlar. sōna dedemi çārmışlar kasabā, vāliymij dedem, çārmişlar ǵavurlar dedemi, ȭdürmüş kasabada. ȭdürmüşler dedemi evde gèḽmişler on sekiz beygir eşā almışlar o evlerden. o nenem, o majo nenem dedīm /?\ mazlumşaymiş adi. ondan sōna o mazlumşā nenem ne zaman gèḽmişler o eve dedemi ȭdürdükten sōna gèḽmişler evını basmişlar bir şey bırakmamişlar èvde er şeylēni almışlar. a̱uduktan sōna acının yeni kariy demiş göster bize o kariya. o nenemi vallā on sekiz kere mi yirmi kere mi beygire endırmişler bindırmişler, kattiyan kumasi nerde söylememiş. yeni kari nerde acının yeni kari nerde? yok demiş o anasına gitmij ben bi̗ḽmeym demiş. ben bi̗ḽmeym oni, o mazlumşā nene divermemiş. oni gene camdan atmiş bi komşinın kopa var‿imiş, ot kopasi, saman kopasi ayvanlara ne beslenıy. /?\ ā onun gülgesine atmiş camdan, camın a̱utunda tuvalet var iki katli èvleri tuvaletın üstüne atlamiş rāmetli nenem da o taraftan geçmiş orā. o komşinın kopanın gülgesıne orda saklanmiş. ordan saymiş on sekiz beygir eşāyi dedemın evden eşā götürmüşler. kalmiş nenem orda. kalmiş nenem sōnadan çārmiş mazlumşā nenem çārmiş, mergüze gèḽ demiş gittiler ǵārikını. gitmij gene ikisi yaşamiş yaşamiş. dört, beş tene çojuk, iki tene kadın kalmiş en büyük dayım sekiz yaşında nasıl bakajak onlari o iki kadın. şini adamın, dedemın mali mülki çok onlā bakılsın ister. ordan nenemi vermişler köyde akrabasına dedemın. /?\ küçük neney dedemın akrabasına vermişler. verdıkten sōna ondan da dört tene ōmiş, bunlar da bej, dokuz tane. ordan bir tezem anamle bi yaşmiş aralari o tezem almiş gelin‿olmiş dokuz‿aylık gelin türkiyā gèḽmişler. o zaman kaynatalari türkiyā gelmiş onlar da kılavuzlidan‿imişlar ama kasabadaymiş onlar reiz ‿imiş onun da kaynatasi. orda kasabada oturumuşlar vermiş orā bubalık oni. ordan gitmij dayatsın türkiyā gelırke demiş dayadım da şey gitmesın dā dokuz‿aylık gelin on yedi yaşçāzındaymış tezem da türkiyā gelırke. demişler dā borcunu ödememiş o.

M7.1.2/2

Davut Yavuz / 76 yaşında. / Topanitsa-Radoviş doğumlu. / İlkokul birden terk. / 1959'da Lütfiye'ye yerleşmişler. / Türkçeden başka dil bilmiyor.

tanışma: /?\ davut yavuz. /?\ yetmij beş yaşına, yetmiş‿altiya girdik. /?\ ben toponisa köyünde dōdum. /?\ gittım. bi sene okudum birinci sınıftan çiktım. /?\ okuym, gazete falan okuym. (¦) bizım yaşımız dōdi almadilar. /?\ bizım köyümüzde kırıstiyan yok‿idi, yalınız türk köyüydi. yüz‿otuz‿āne köy. /?\ türkçe ayni bōle askere giden bilır, askere gitmeyen bilmez. /?\ ben gitmedım asker. burā gèḷduk biz, almadilar bizi, kiyatlari işlettik almadilā. e burda gittik şubbē, aradilar, gittım. yaptın mi dedi askerlık, yapmadım dedım. gidecin mi, dedi. giderım, dedım. otu dediler, oturduk. beş‿alti kişiydık. epımızın doldurdular kiyatlāni verdiler. dediler, siz yoklamā gelırsınız, sizın askerlīnız tamam. almadilar. türkçe bilıyz.

komşu köyler: /?\ var‿idi poçuval var, buçim var‿idi, damiyan. damiyan karışık‿idi ġavurle, yarisi kırıstiyan yarisi müslüman. e dā bu tarafa gene köyler var‿idi, kır köyler pırnali var‿idi, süpürge var‿idi konşi köyler. onlar türk olarak ep, karışık yok. /?\ biz ovalı. e bizım ovada aşada yerlerımız, düzde aynı bōle yerde. e yokari olanlar yörük derdiler onlara. /?\ yōk aynı bōle erkezin evi var‿idi, mali mülki var‿idi.

türkiyeye gelişi: /?\ elli dokuzda. biz gèḷdık şeye ududa, yunan‿ududunа. yunan‿ududundan bindık trene gèḷdık şeye ecābata, çanakkale ecābata. orda üç‿ay durduk. üç‿ay durduktan sōna gèḷduk burā sındırgā. orda da sekiz‿ay durduk, akisara gèḷduk. orda ev yaptık. e ordan burā ortakçi gèḷduk, tütün ortakçısi burda da kaldık. burda da ev yaptık burda kaldık. /?\ aşa yokari elli yıla yaklaşti. /?\ burā mi ne zaman gèḷdım? yirmi beş yaşınaydım emen. bizi orda şēttiler koletif yaptila, devlet. on‿iki āne bi yerde çalıştırdi asker gibi. bi gün gittın çalıştın yōmiyen ay başında da yirmi kiḷo sana boyday veridi. ūt, ye, doy nèparsen yap o senın başka bi şey yok. üç sene çalıştırdi bizi. üç sene sōna tito burā gèḷdi. o zaman şey‿idi burda menderes. o zaman oni burda anlaşmişlar. demiş açalım yollari istēn burā gèḷsın istēn orda kalsın burdan istēn orā gitsın. imza atmiş. ē koletif, bizi koletif çalıştırdi. öküzümüzi aldi, arabamızi aldi, koyunumuzi aldi, tālamızi aldi bizım içbi şeyımız yok. sade çocuklar şētsın deyi bi inek bıraktilar ya da on koyin. on ġoyinın kuzisi ōdi, kuzilarını da aldilar geri gene. üj deḱar tarla verdi bostan ekesın çocuklarına em dari, başka bi şey yok. üç sene sōna e burda gèḷdi işte imza verdi bozuldi millet, açiliverdi yollar kaçtık burā. bıraktık mallarımızi orda birleri sattı. sōna biz burayı gelırke ġavurlar endi beş‿

on‿āne gèḷdi köye. ē arnavutlar gèḷdi on, on beş, yirmi āne. kimisi satti kimisi kaldi tarlalā bıraktık ōle. ama imza attırdi bize tarlalari bıraktırdık, bıraktı orā ükümata. imza attırmaydi şimdi biz o tarlalari satardık orda. /?\ iç vermedi pare imza attın kaldi devlete. /?\ amele, amele çalıştık, üç sene öle çalıştık. çalıştın‿ise yōmiyeni aldın çalışmadın‿ise yok. /?\ olmadi. yalınız minlet istedi koletif yapti bizi koletif derdi o, istedi bozdi milet. erkez bi gece sabāle aụdi koyununi, īnēni er şeyini aụdi. gèḷdi pulizlar bütün sardi. e minlet davaci gidecek, e kime gideysın devlete gideysın. zate devlet seni soydi. köyden dişari çikti millet biz gideyiz geri dönün dediler. bi kişi ileri geşti. orda ōle emır bi kere avā atacın iki, dönmediler ur emri var. urdila bi kişi millet davudi döndü gene geri. tekirā aụdilar gene koyinlari epsini. /?\ biz burdan gitme orā, dedelerımız. konya beyşeyirden. /?\ e bu köy biz gèḷdūmuzde fakir‿idi köyler o zaman. üj dört tene mator koca köyde var‿idi, traktor. başka bi şey yok ne araba var ne beygir, beygir arabasi.

çiftçilik: /?\ öküzle, öküzle sürerdık. demet yapardık biz bōle. demeti durudi biraz beş, on gün yirmi gün sōna getırıdık düyerdık evde. bizım samanlar iri olurdi orda. öküzle, öküzi gezdırıdın ya beygir dökülürdi ekini samanını alıysın bi tarafa ekini kalıy ōle toplaysın rüzǵar te bōle rüzǵar var savurdi mi pirinc gibi kalıyır ekinlē ufak. /?\ oralari da güzèv yerler, oralari da ova. /?\ var‿idi erkezde bā var‿idi. yok bizım çekırdekli üzüm orda yok çekırdeksiz üzüm. iç yok ep çekırdekli üzüm, beyaz üzüm, kara üzüm. /?\ direkle de var direksiz de var. sōna devlet, orda tito şētti üç köyün merasını sürdi. yani bizım köyün de merasını sürdi, nuriyenın da merasını sürdi, alitpaşanın da merasını sürdi. bostan ekti bi sene orda. otuz kiḷoluk karpuz çikti. ikinci sen bā ektiler. bālar duruy dā. turiz gittım bālar duruy ama bālar toplān yok. üstünde kurumiş üzümler şaraplık üzüm. üstünde kurumiş üzümler duruy. /?\ salgın astalī görmedık ta kıtlık gördük. işte alaman arbında kırk birde. o zaman ekmèḳ kısa yok. aụdi devlet topladi epsini ekinleri. verdise işte yirmi kiḷo ekin ep verdi o zaman sana. bi kişiye yirmi kiḷo. /?\ işte millet ōle yaşadi, o şekil yaşadi. /?\ ustalar yapardi ustā yaptırıdık evleri. /?\ taştan‿idi sōnadan ǵāri aynı bōle ōdi. şini bōle epsi orda da bōle.

topanisayı ziyareti: /?\ bi kere gittım iki ay kaldım, iki buçuk‿ay üç‿aya yakın. barabā gittık iki tene çocuk ta var‿idi. e ondan sōna gèḷdık bi dā gittık bir dā gittık. o gitti iki sefer benden ariç. deyişmiş yerler, işlenmedīne ōle duruyor. çay boyuni, bizım kūn ortasından çay geçey, çay boylarını işleyler geri kalan yerler duruyor. ayvanat yayılıy. /?\ üzülsen ne olacak üzülmesen ne olacak kıymeti yok ǵāri. nèpmā

gideyiz ǵāri orda burda da malımız var şeyımız var gidemeyiz ǵārı̇̀ḳ. çocukları everdık burdan. dört tene ōlan var ikisi öbür tarafta oturuy, evli. e ikisi burda evli bi yerdeler çalışıylar.

düğün: /?\ yok biz ordan evli gèl̩duk destani da ordan getırdık biz. /?\ ōlan var destan, oni da ordan getırdık. bi tanesi de burda ōdi, gèl̩dūmuz zaman. o da ali osman onlar öbür tarafta oturuylar. burdakilē gene biri asan biri üsin. /?\ dūnle evlendık nasıl evleneyiz kaçırmak yok. bi köylüyüz bi̇̀l̩iyiz birbirımızi bi̇̀l̩iyiz. /?\ yollarsın akrabanın birisi ister işte. /?\ dünür dēler dünür. /?\ kendi insanından gidey birisi. yā isteydiler işte nasip‿ise allaa̲un emriyle oluy veriyler sözleri. düşünelım bakalım dēler. tekirar bi dā gittin mi o zaman söz veriyler işte. /?\ sōna verdi mi dey ya̲ut üç‿ay ya̲ut beş‿ay sōna dūnü yaparız. o zaman dūn oluy işte. /?\ üj gün. birinci günü nè̩pacaklar işte oynay gençler dūn çalay çalgilar. /?\ tabi epsi bi yerde. ondan sōna alıylar getıriyler. /?\ kına gecesi de yapaylar. geje, o gejesi oluy, iki gece oluyor o da. /?\ arabayle. şini dil ōle şini bin taksiye gez gèl̩.

karışık konuşmalar: /?\ uruysun bōle şey var çomak. bi da kuyaysın yere uruysun onu şeyleri var üstünde beş yazay, a̲uti yazay, yedi yazay ona göre. (¦) e bilmen Íāzim. sor bakalım sizın köylülere nerden gèl̩miş onlar. /?\ sınır, udut. te nasıl şini bulgarle bizım türkiye udut ōle udut‿idi. /?\ türkçe konuşuylar. ben burā gelırke bile şeyle arabayla gèl̩ıyız, trenle. çeşmede endım, su a̲udum orda tren durdi. kadın var‿idi çeşmede, su alırdi. bilāderın da benım üstünde işlenik mintan var‿idi bōle gördi oni kadın başladi ālamā. ne oluy dedım. dedım ne āladın? biz de dedi böyle giyerdık ama dedi bize yasak‿ettiler şini. siz gideysınız dedi kurtuluysunuz. biz dedi salmaylar da bizi dedi. (¦) onlar dā ileri gèl̩miş seferbirlık arbında gèl̩miş onlar. /?\ epımız bi köydeyiz te aynı bu köy gibi. (¦) ā onlar bayā uzak bize dört beş sāt uzak dāda onlar balkan köyleri. ba̲ukana düşey onların köyleri, dā köyi. şini bizım orda ōle derdiler bizden yokari olanlara yörük derdiler. bunlar çok başlarına kırmızi bez bālardilar. kırmızi bez dolardi, işleli fıtalar kuşanırdilar. /?\ yok, şeyire gideysın. radoviş şeyirine yakın bize orasi burdan nuriye kadar. /?\ ya şini orda da arabalar var. o zaman beygir arabasiyle götürüdük ya da araba gèl̩ırdi telefon‿ederdın astāneden alırdi.

M7.1.2/3

Fatma Çalışkan / 60 yaşında. / Topanitsa-Radoviş doğumlu. / Okuma yazması yok. / 1957'de Muradiye'ye yerleşmişler. Akhisar'a gelin gelmiş. / Türkçeden başka dil bilmiyor.

karışık konuşmalar: /?\ adımız üseyin çalışkan (¦) fatime çalışkan. /?\ altmış yaşına, altmış tamam. /?\ ben dōdum yugoslavyada /?\ ne kasabā ne dēler be üseyin (¦) radovuşun toponisa. /?\ evet köyü /?\ bizım karışık dil‿idi, türk kūsü bizım. /?\ radovuş kasabamız /?\ ha toponisa /?\ gitmedim ben okula hiç bilmiyom. /?\ aa iç bilmiyoz bizim süĺāle ep bōle konuşu yani. karışık dil‿ıdık ani orda bizım toponisada. /?\ burda akrabalāmız beyımın akrabalari var. /?\ yakınız aynı dil aynı dil ama yakınız. benım yok, benım burda akrabalarım. /?\ benim miradiyede /?\ öldü benım annemler akrabalāmız. /?\ yengem var ama mālesi. onlar da memleketten ufak geldiler, asıl yaşlılar öldü. /?\ hā elli yedide. /?\ tabi ya orda şeye endık istanbula bi gece misāfirānede yattık orda, bi gece mi iki gece mi. ondan sōna bizim miradiyede akrabāmız var, orā gittık onlar aradi bizi. orda durduk sōna miradiyede annem bubam. orda ev tuttilar bize, biz orda yaşadık ani. sōna ben burayı evlendım hani geldim akisara. /?\ yirmi yaşına vardım. yirmi yaşına evlendim burā. orda miradiyede asıl büyüdüm ama okula gitmedım ani. /?\ aa miradiye karışık bugaristan var, yunanistan var, arnavutlar var. /?\ az var beş‿altı tāne, beş‿altı āne var. /?\ ā toponisalı bizim akrabalāmız, öbürleri karışık. /?\ isakçelebide var, acıramanlida teyzem var /?\ vardır yetmiş yaşına var. bilır o memleketi bak, ismi soyadını bivmeyz. yā tēzemız ama nerelerde hacıramanlida oturuyo ama yaşa adi, şeye yakın emen istaksyona evleri. var göçmenler orda. /?\ te burda var konşimız o da ani yaşli o dā çok bilır. /?\ div yörük biz hani, aynı bōle giyerdık biz memlekette. (¦) şini biz nasıl akisarda onlar gene köylerde, biz şeyir gibi. yörük dil hani bizım giyimımız bōle yani. (¦) o paşa ablaların gene köyü ayri. ben şini tabi altı yaşına geldīme gene biraz bilmiyom asıl üseyin gelmiş. orda okumiş. (¦) aa bilmiyoz yok‿idi bizde. (¦) ōle bizım kökenımız, bilmiyom hani ordan, orda büyümüşler, yugoslavya, yugoslavyada ani. /?\ aa gitmedık, gitmedık. ne bobamlar gitti ama biliyoz ani gene altı yaşına ama biliyom evımızi biliyom, tarlalāmızı biliyom. /?\ ovamız güzel ovaydi, bāyımız var‿idi, çayırımız vardı ani ekin var‿idi. ī bi zengin ayleymişık ani bizım. çok güzel evımız bāçemız çok‿idi. /?\ tütün, atırlamaym ama ekerdiler kalıplar te biliyom ben ufak oldūma. var‿idi tütün de vardı. /?\ ayvan var koyun var.

/?\ pareyle tutardilar çoban /?\ ā çoban denıy ani bubamlar zade onlara yemek götürüy ani o çobanımız var, koyunumuz bayā vardı. /?\ aa gidemedık bi dā sattık orasını biz, bi dā orā ne annemler gitti ne bubamlar. /?\ vallā orda çelik çomak yapardık, dedīn gibi bāçede koşardık, öyle oynardık. burā gene gèḷdık ne zaman miradiyē karpuz kabūndan araba yapardık. fakirlık var‿idi öle bebekler‿imiş şeler yok, dolduruduk taş, kum öyle oynardık. ya ip bālardık, fakirlık var‿idi o zaman. burā geldık çok fakirlık gördük. /?\ kendımız çalışmakle hani. evımızi yapti bubamlar, tarla aldılar hep çalışmakle ani. bize iç bugaristanlilara verdi ükümat mal. bizlere yok serbez bizım. sattık malımızi orda ama çok ucuz satılmış. hani ōle bi çok bi pare dīmedi ellēmıze. burda çalışmakle bubam, abam gevmiş bizım on‿altı yaşına, o biliyo er şeyi bilıy. (¦) izmirde o gene. /?\ nere derler orā zeytınlıkte. /?\ ederdık kardeşlerim vardı kardeşlēmi bakardık, tō sōna tütün‿ekerke biz de tütünle ūraşırdık, çapa yapayz, dikerdık ani fakirlık var ani mecburiyetten yapardık ani.

akrabalık adları: /?\ teyze burda deyz ama buranın diliyle eraĺde o teyze demeḳ. /?\ teyze denırdi eralda şeye gene amicanın karilāna yengelere nana derdık, nana derdık onlara. /?\ ne derdık daci mi derdık ne derdık, dayı denmezdi da daci /?\ avçe derdık, havçe derdık dēşıklık var hani. /?\ amca demezdık amcā ne derdık, daci, daci neye denıy (¦) ne derdiler ben da pek.. /?\ elti denırdi heraĺde ben de ufak‿imişim o zamanlar.

organ adları: /?\ omuz. /?\ arka derdık, sırtım demek arka. /?\ dirseḳ dirsek denırdi. /?\ diz derdık (¦) ama memlekette denırmiş o. (¦) gırtlak, gög̈üs. ani uymay bak dedīn gibi. gene başkalari başka türlü bugaristanlilar, yunanistanlilar dā deg̈işik onlar konuşur.

sayılar; türkçe dualar: /?\ sayarım ya sayarım bir, iki, üç, dört, beş, altı, yedi, sekiz, dokuz, on. (¦) /?\ e şini tabi yatırke edeyiz, duvāmızi okuyuz biz de aynı türkçe oni konuşuyuz ani. (¦) unuttum te ben da dedīn gibi. /?\ onlar bugaristanlilar ōle derdi, kızım derdık biz kızım, yavrim hani ōle derdık. o kızancım deyler bugaristanlilar oni konuşurdi çok.

düğün: /?\ dūnüm evde, ev dūnü oldu bizım ani bi gece kına gecesi yaptık orda miradiyede sōna pazar günü gene geldiler almā davullarle. ani o zamanlar ōleydi, davullarle. çīz ne getırıysın te bu odā serılırdi ep şeylere duvarlara serılırdi sōna şiniki gibi yok‿idi o zamanlar bi karyola alınırdi bi iki divan fazla alınmazdi eşā. bizim zamanda ama şini var er türli. fakirlık var‿idi o zaman bi giyim eşāsi gelırdi, yemenisi giyimi ama duvarlara serılırdi o zamanlar.

M7.1.3/1

Dilaver Durmaz / 71 yaşında. / Buçim-Radoviş doğumlu. / İlkokul. / 1961'de İshakçelebi'ye yerleşmişler.

tanışma: /?\ durmaz. /?\ yetmij bir. /?\ yetmij bir yaşına, yetmiş ikiye basacim ǵāri. /?\ buçimli, buçimli. orda dōduk. /?\ gelin burā geu̯dum, akisara geu̯duk kız, isakçelebiye evlendım. /?\ adını çikarsan bilırım. bilemem adını diversen bilırım. /?\ bi̯l̩meym aman allaɣum. /?\ ovali biz.

günlük işler: sōna memlekette ne iş yapardık diverim. memlekette biz dari çapalardık, gelırdık eve. ondan sōnacıma yazardım çabucāna bi tepsi pide. kenar pide yapardık, içine pirinç kuyardım, pıras pidesi yapardım. (¦) kamere alsın ne alırse aɣusun. yapardım bi tepsi pide. ondan sōna içine kuyardım pıras pideci̱, yıvardım içine bungur pílafi, kafama tepsiy gütürüdüm çocuklara. ovā çocuklara. çocuklar işte, çapa çapalaylar. gene sabaysi yapardım bi tepsi kaçamak, āzına barabar bi tepsi kaçamak. ondan sōra gene kafama oni gene çocuklara, çocuklar işte, kızlar çalışıylar. ondan sōna dā ne diverim dā.

tahsili: /?\ gittım. okudum ama unuttum yazmayı şini. te dörde kā okuduk. /?\ türk böyle. ā bi̯l̩meym kızım ǵavurce. bizım köyümüzde ǵavur yok‿idi. ij ǵavurce biz konuşmadık. ama ǵavur var‿idi bize yakın ǵavur memleketi var‿idi. acırāmanli gibi bizım burasi mesélā köyümüz buçim acırāmanli gibi gene ǵavur köyi var‿idi ama biz ǵavurce bi̯l̩medık. ǵavurlā gelırdi bize biz ǵavurlara giderdık çapa çapalardık, orak biçerdık. /?\ ā ǵavurca onlar konuşurdu ama türkçe da diveridiler bize. biz ǵavurce biu̯meysik ama onlar ǵavurce bilırdi, bize türkçe diveridiler. bizım dilden söylerdiler biz anlālım deyi.

türkiyeye gelişi; evlenmesi: /?\ raduşa giderdık pazara, iştibe giderdık pazara. /?\ neyle geu̯duk, iştibe gittık. /?\ onlar dā ileri gèvdi bi sene önce gèvdi onlar. o da buçimli e biz konşiydık onlāle. ondan sōna ben okūda oni sevdım. ondan sōnacīma burā onlar geu̯di. okula berāber gittık. orda ben oni sevdım. ondan sōna onlar burā geu̯di. ben onunle mektüpleştım. mektüpleştık o beni bekledi ben de oni bekledım. biz şeye geu̯duk akisara. /?\ atatürk mālesinde biz dil‿idik. kırbālardaydık biz. /?\ çok, bir‿küç yıl durmişıktır orda, akisarda. /?\ var ya var. kim buçimli dā biz, ali osmanlar buçimli, şefiye abami̱l̩ buçimli. /?\ deyiz yā git orā deyiz biz. git orā deyiz gè̱l̩ burā, öyle deysik biz. (¦) abe diu̯ çocuklara deyz ya git, git dişari deyz ya çocuklara öyle. akisara geu̯duk ondan sōra ben. /?\ 'akisarda bizım evımız vardi, orda

biz oturduk bayā. onlā gene isakçelebideydi. ondan sōna biz istettile beni ben burā verdi babam. ben dedım istedīm benım o, verdi bubam beni burā. ondan sōna dūnümüz ōdi evlendık. te kaç sene ōdi yaşayz amicayle. /?\ seveym ya sevmesem durur miyım di mi seviyom. bitmedi ya e çocuklarım var ya. ondan sōna biz burda gāri evlendık te atmiş yaşına mi yetmij bir yaşına yetmiş iki yaşına yaşadık amicayle, çocuklarım var. kızlarım var, çocuklarım var. dedīn gibi te ölesiye kā yaşadık. /?\ ōle bazi kavga yapayz ama ayşama kā barışıysık. kavga yapayz ama ayşama kā barışıysık. eh be sen de şiniye kā ayrılmamişık ta şinden sōna evlenme programını görüym orda ben. görüym ben onlari görüym. ben dedım, git git git orā git, git başkasına urmaz mi (¦) bikaç sopa. biz amicayle ōle yok. evlilik bi kere biz ölesiye kā. ölesiye kā pazarlık. orda ben görüym nasıl onlar iki ay yaşamij gèḽmiş orā tekarar evlenmē. ēh be kız dedım evlen evlen dedım gidersen bi sarvoşun birine (¦) soppa. ē evlenmèḳ öyle kolay olse evlenmek kızım bi kere olur evlenmek bi kere.

karışık konuşma: /?\ ettık kavga kızım. /?\ dūmedi, dūmedi iç. ben de oni dūmem a kavga ōdi. e kaynanam tabi kaynanalar tutar gelinlerın suçlarını ema dedīn gibi barışırdık kavga ederdik gene barışırdık. kaynatamle de kavga ettık. (¦) yalan div alsun, alsun be yaų alsun. kaynatamle de kavga ettık. kaynatam benım arkam sıra bikaç taş sanladi. /?\ kafam yarulmadı. bak kızım ben çok çalışırdım. ben çok çalışırdım kaynatam gene beni çekemez◡idi. ayrulduk biz burā. kaynatam beni çekemezdi. bu çok çalışıy, bu çok çalışıy bana derdi kaynatam. ben ģāri tütün◡ ekerdım on dönüm kendım. on dönüm tütün kendım ekerdım. kendımız ikımız çocuklāle berāber ekerdık. bu bāçe geųsen göresın fidan doliydi baştan başa bu bāçe. bu zaman dā ben kapak◡atardım fidanlara. tütün ep kendım ektım. ġargilari asarım, takarım şēdırım çocuklarle kavga ederız. kaynata beni katarladi. /?\ kovaladi. te bu yıkık ev gene kaynatamın burda. bu bāçe kaynatanın. e kaynata ben gittım orā kaynanam yapmıj bi tepsi kenar pide, kaynanam yapmış. ebe adam bunlar da yesınler bu kenar pideden. dur şini pide, diverejim şini. bunlā gene tütün basaylar. çok tütün. bunlā gene tütün basaylar biz de bununle yakaya gittık orā bu avliya. kaynatam dedi, bunlā ne aray burda, çabuk bunlar eve gitsınler bakām. arkamız sıra bununle bikaç taj bizım, arkamız sıra dede bikaç topaç. biz bununle kaç kaçabilır misın eve. şaka yapti ama katarlay bizi ümmet. kaų̨ga ettık te. dedīn gibi ne onlā kaų̨di te biz de onlān yanına gideyizdır. inatlaştık ama bak ben gelinımle iç kavga etmedım. bende bak iki tene gelin var, ben gelinlerımle iç kavga etmedım. gelinlerım da sevey beni ben da gelinlerımi seveyim. /?\ canım ben sabāli işimi gördüm mi, süpürdüm mi, yemēmi

yaptım mi ben gideym komşilara gezınmē. tabi karanlık ōmadan gene evıne. e başka ǵāri ne anlattırim dā ne dīverim. /?\ memlekette biz kıçımızi yere kuyamazdık iş çok. tütün dizmek, dari çapalamak, armanda kup savurmak. /?\ kup savurmak arman düẹyz. sōna gene kürekle oni savuruyduk kupay. (¦) yīn oni savuruyz kürekle ondan sōnacıma boydaylar bi tarafa samanlā bi tarafa. ayşama kā boydaylari ambara kuyayız şēleri gene piĺavalari gene samanliya ayvanlarımıza. /?\ piĺava te samanlar. piĺava deysık onlara ince saman. ama onlara piĺava derdık memlekette burda başka şey dēler. burda petos saman orda gene piĺava derdık biz. burda er şey başka burda tuvalet dēler biz orda kenef derdık. ama şini kızım orda tuvalet yok‿idi ya bo̅le tuvaletler, banyolar, tuvaletler. bizım bi tuvalet vardi meşe çirpisinden sarıli meşe çirpisi. derenın yanında, meşe çirpisiydi. burda şini banyolar, tuvaletler öyle şeyler yok‿idi orda. avlida yatırdık anam sererdi yeşi̇l̩ çimene bir asır kuyardi bi yastık başımız‿altına üstümüze bi çerge yat. öle yeşi̇l̩ çimende yatırdık. memlekette çok iş var‿idi. memlekette de berāber‿idik ya, yakın konşi. onlā bi mālede biz bi mālede amicayle. ondan sōna biz, biz okula giderdık tābi küçük çojuk biz, bu da gèl̩iy bizım māleye. orda bir zamana ka oturuyuz çay, ottan çay yapardık orda. burdaki gibi çay yok, ot toplardık ottan çay yapardık. ondan sōna çay içerız, oynardık dayre çalardım ben, oynardık. eşeklē var‿idi, beygirlē var‿idi burda yok. köylü memleketti gene orasi kızım.

etraf köyler; giysiler: /?\ abe ümet buçima yakın köyler angileri var‿idi? toponsa, damiyan, poçuva, radanya var‿idi radanyalar da bizım gibi konuşurdi, radanyalilar ovali. /?\ biz kızlar orda oynaylar ya bazi kere kızlar çikaylar telēzonda oynaylar koja don gi̅miş kıyılarında şeyleri var. ketenden aylīmızi tutturuduk burā yandan şiritlē var‿idi bizım koja uçkur arkamızda yelèk̩lerımız, gömlèk̩lerımız bütün oya, biz öyle giyerdık. /?\ böyle başımıza böyle şey şētmezdık biz böyle yemeni örterdık namazlık gibi, sōna bi tarafa gene giderke çarşaf örtünürdük. /?\ başımıza gene çarşaf, kojaman çarşaf bi yeri gidersık, bunara suya giderdık, uzaklara bunara suya giderdık. yok‿idi böyle çeşme avlida. bayā biz te bunların gelinlerın ev gibi koyi var‿idi, koyiya giderdık biz su a̱umā testilēle. üstümüze gene başımıza çarşaf örtünürdük giderke. önümüzde fıtamız var‿idi, uçkurlu fıtamız fıta da var‿idi. /?\ yünden bizım var‿idi, uşlari vardi ipi var‿idi belımıze bālārdık ipi de var‿idi. /?\ div cepli. erkezın fıtasi var ‿idi işlenık. önümüz, elımızi silerdık, meseĺā ikadık mi elımızi fıtadan silerdık. /?\ avli başka kızım o fıta. /?\ nası burda avlijik var öyledi orda da. (¦) avli, peşkir derdık avlijik derdık. /?\ ā burda yālık bizde yālık dil‿idi, peşkir, avli. /?\ nalın. kışın

pabuç Ístik pabuci, kara Ístik̀. kışla gene te kışla da kara Ístik̀. /?\ 'çorap, 'çorap. patiye da 'çorap derdık. te bunlara 'çorap patik te a̯udi mi 'çorap.

akrabalık adları: /?\ teze /?\ dayı derdik be ümmet dayım di mi annemın kardaşına dayi. /?\ ala. /?\ aje, ajemız, ajemız. /?\ aga ya aga. abime aga burda ābi deyler biz gene aga derdık, orda aga. /?\ nenemıze nene derdık, bubamın annesine nene derdık. /?\ ona da 'nene. /?\ anama ana derdık e bubamın anasına 'nene. /?\ kaynanam ona, kaynanam o. kaynana, kaynata. /?\ kaynım. /?\ enge. /?\ evti, enge /?\ orda da evti. orda da evti enge, engem‿oluy. küçüklere evti bük̄lere enge. şini bak ben büyük‿evti bana enge deyler. /?\ baldız ya baldızi. /?\ kayınçe. e şini 'tabi naduşlar büyük, zülfülē büyük, bu büyük episi buna aga dey. memlekette biz aga derdık burda ābi. (¦) yā anlamaylar. bir‿usta ge̯udi burā bizım duvari yapmā teyze diyo sen dey ǵavurce mi konuşuysun? katiyan anlamay dilımden çocuk. çay yapim mi deym, pişi yapim mi deym. anlamay çocuk benım dili katiyan. nene dey senın dili katiyan anlamıyom diyo. sōna geline dedım, gelin dedım kuyam çaydanlıy kendileri yapsın. anlamay çocuk dilımden. bıraktık tüpü orā kendic̄ınız yapın ōlum. sōna ikinci gün dā başka bi tene ge̯udi. nene nene çay yapim anlay dilımden, bi tanesi o küçük katiyan anlamay dilımden. (¦) kapat be o sobay. sōna ikinci günü ötēki usta ge̯udi nene dey, pişi yap dey. anlay pişiden o ama ötēkisi anlamıyo katiyan pişiden. /?\ önüz ge̯udım dey.

kalıp sözler: /?\ oj ge̯udunuz. nasılsınız, iyi misınız? memlekette nasılsınız, iyi misınız derdık. /?\ güle güle git kızım gene buyur gèl. oj ge̯udunuz güle güle git, gene buyur gèl. burda da orda da öle derdık. gelırdi misafirlar oj ge̯udunuz geçin, buyurun oturun. giderke gene güle güle gidın. /?\ başın sa olsun derdık be kızım. allā rāmet‿eylesın deyz. burda gene başın sa olsun deyler. allā rāmet‿eylesın ö̯udün mi. meseĺā gelıylā bize allā rāmet‿eylesın, allā yercēzınde dinlendırsın, cenāzey öyle. /?\ vallā kızım ne bilim geçmiş‿ōsun. e giderdık ya tabi bizım da di mi konşilarımız vardi, astalanırdi, giderdık ya. /?\ a mari kızım biz o zaman küçük‿idık annemlē giderdi biz bi̇lmeysık ki. (¦) geçmiş‿ōsun ne dējek geçmiş‿ōsun deylar öyle. /?\ mübāre olsun, mübāre olsun, bebek‿ōdi mübāre olsun deniy ōle. /?\ ne bilim oni gene bi̯umeym ne deyler. gene öyle deylar, dūne de mübāre olsun. şenlīn mübāre olsun, ōle derdık memlekette. e burda da ōle demeylar mi kızım şenlīn mübāre olsun deylar. /?\ ne denır be kızım eşyā a̯umij güle güle gī. èv yapmiş üle gittın mi deysın güle güle otur çok güzèl̩ èv yapınmişın güle güle evında otur, öyle deylar. burda da deylar ōle. gene bir‿angi bi şey a̯umişın güzèl̩ bi şey güle güle gī kızım oni deysık. e burda da deyler ōle be kızım. güle güle kopar güle güle gī. /?\ ka̯uga ettın mi āzına

geleni. ne dējek allā beĺāni versın gözün çiksın te o. ne dējek başka. allā beĺāni versın senın kaų̆uga ederke ver veriştır. gözün çiksın allā beĺāni versın senın. taş var‿ise kafasına bikaç taş sanlaysın. a mari kızım buyur ayşamlık yiyelım. gelinım gelejek işten kāve var, çay var er şey var. bu kā ben gāri başka şey bi̯umeym. /?\ ne deysik güle güle git, güle güle gèl̩?. su dökerdık arkasından su. gelin da bindi mi arabā su dökerdık. ondan sōna askere geçırıke de su dökerdık güle güle gitsin güle güle ge̯usun. burda da öyle yapaylar kızım.

sayılar; gün adları: /?\ sayım be kızım bir, iki, üj, dört, beş, a̯uti, yedi, sekiz, dokuz, on. /?\ yüze kā mi? on, yirmi, otuz, kırk, enli, a̯utmiş, yetmiş, seksen, doksan, yüz, sabani düz. /?\ şaban ne dey orda şaban, īnek şaban orda çikay teleyzonda inek şaban çikay. sali günü sanlanırız dey, çarşamba perişan oluruz. īnek şabana bakaym ben orda. perşembe çarpılajak‿imiş. /?\ yok‿idi bo͞le çikmazdi şeyde. biz teleyzon yok‿idi memlekette, teleyzon yok‿idi memlekette. burā gelınce teleyzon gördük biz. kendımız biz türki yapardık āzımızda. /?\ türki bi̯umeym yapardık ama kendi kendımıze. /?\ e te pazar evtesi, sali, çarşamba, perşembe, cumā, cumèvtesi, pazar. /?\ abe okuduk ama unuttum bē, unuttuk o zamandan beri ǵāri. bi şey kalmadi aklımızda nasıl okutti nasıl okutmadi. ben yazardım mektüp bile yazardım ama şini unuttum. yaş geştıkçe unuttum ǵāri yazılari mazılari unuttum. dā görüyüm teleyzonda çikay bi şeyler okuyum ama yani unuttuk er şeyi.

nohutlu ekmek: /?\ a mari kızım nūdi dü̯eylar. /?\ dibekte, dibèk̩ vardi memlekette dibèk̩, burda avanda dü̯eyler ama memlekette tayib‿agamın dibek gibi dibek var‿idi. dibekte düverdi anamil oni. ondan sōnacıma bir çömlē kuyardi annemler nūtli ekmek çıkarayz şini. oni çömlē kuyar anam ateşlık vardi memlekette ateşlık. ateşlık içine oni otuttururduk, otutturduk mi gelıy o taşay. taşti mi dōri bi koja amur karardık nūtli ekmek oluy. /?\ amuri lēnde, koja lēn var. /?\ āç teknesi de var, āç teknesi var, sofra, lēn angisinde kararsen kar. karardık oni on tane yap dūnlere yirmişer tane nūtli ekmek yapardilar. büttün gece anam pişırıdi sabā ka ekmèk̩, nūtli ekmèk̩ pişırırdık. o͞le yapardık oni nūtli ekmē. /?\ var şey demirden, demirden vardi sistire derdik sistire, burda kazājak deylar. amur kazājak burda deylar. biz gene orda sistire derdık getı kız o sistirey. ben ne zaman burā ge̯udum bizım gelinler bi̯umey sistireden. bizım küçük gelin gene iç bi̯umey. emen ben amuri karardım ondan sōnacīma sistirede kazırdım, gelin de alırdı ekmèk̩ yapmā gelin derdım o sistireyi getır kız katiyan gelin bi̯umey sistirey. /?\ burda dōmuj bū̆müj o.

organ adları: /?\ omuz. /?\ sırt, sırtlarımız. /?\ dirsèḳ. /?\ burā gene gō̄sümüz. /?\ bāzlarımız. /?\ çenemız, yanaklarımız, burnumuz, gözlerımız, kaşlarımız, kafa, alnımız. /?\ ellerimiz, panca pancalarımız. /?\ parmaklarımız. /?\ tırnak. /?\ dizlerımız. /?\ kabalarımız burā. /?\ kavçalarımız burā, dizlerımız. dizden aşāsi
170 ayaklarımız burasi.

M7.1.3/2

Kadınşah Poyraz / 77 yaşında. / Buçim-Radoviş doğumlu. / Okuma yazması yok. / 1960'da Akhisar'a yerleşmişler. / Türkçeden başka dil bilmiyor.

tanışma: /?\ yugoslavyadan geu̯duk. /?\ kadınşah poyraz. /?\ ben emen seksen ya seksene girey gāri tābi /?\ bi̯l̯ıym otuz‿üçli. /?\ yugoslavyada, buçimda, buçimda raduşa bāli biz. /?\ ovada ovada dāda di̯l̯, uvada biz. bunlar dādaydılar bunlān yū̆sek‿idi evleri, yū̆sekte onlar biz aşada. /?\ ovali biz /?\ damiyan var‿idi /?\ ā türk di̯l̯ ǵavur da var‿idi damiyanda, karışık‿idi o. toponsa var‿idi, yok‿idi orda çivk̯ orasi türk. ordan aşā şaşovali var‿idi, o da türk. yokarda poçuval var‿idi o da türk /?\ yok onlarda ǵavur yok. /?\ yok çivk türk bizim yok‿idi. /?\ yok yok çingene da yok‿idi. /?\ gitmedım. /?\ var‿idi ama ō̆süz biz tabi anamız övmiş, ū̆süz kalmışık bubamız ojaydı ama bubamız idāre edemedi tabi bizi, tabi. benım yazmam okumam yok. /?\ aa bi̯l̯miym ayni di̯l̯.

türkiyeye gelişi: /?\ raduşa gittık ne kiyatlari yaptırdık te o başka yere gitmedık. iştibe gittık burdan açan kau̯uktuk burdan iştibe biz vardık. iştipten bindık üskübe. /?\ ben kaç senesine kız, elli sene oluy biz nasul gelmişık burā. çoktan enli sene olmiy biz nasul gelmişık. /?\ trenle. /?\ bindık şeye üskübe, üsküpten bindık burā. geldık gāri türkiyā. /?\ istanbula. /?\ kau̯uduk bir‿afta mi ne misāfirānede. ondan sōna burā kardaşlarım var‿idi burda, bubam var‿idi, kardaşlarım var‿idi gè̯l̯dilar bizi aldilar burā geu̯duk. te bō̆le ou̯di. /?\ burda bubamın‿evi orasiydi sattilar ben gene burasını avdum burda da kavdum gāri ben. başka yere iç gitmedım. /?\ manisada mi? yok. burda episi burda bi kardaşlām te izmirde /?\ şemiklerde oturuyolar onlar şemiklerde oturuy abam var abam da oturuyo orda şemiklerde a biz gene burda te benım tayfa episi burda çocuklar kızlar epimız bir burda.

akrabalık adları: /?\ anamın kız kardaşına mı ne bilirım ben onlari bi̯l̯miym teze eralda teze dermiş ama ben teze mi teze. (¦) sanki bilıym. /?\ ne kı derdık biz orda bilmiym ta ne derdık biz. dayi dayi derdık. /?\ ala /?\ ābi derdık onlara. /?\ kocamın ne a kız, ne ma denır teze mi? (¦) orda da görümce derdık ya. tabi orda da görümce derdık memlekete da tabi. /?\ alā mi? (¦) ne a kız başka bi şey ā sayı avçe, avçe derdık ay a kız kız, avçe derdık onlara biz. /?\ kayın derdık ya ābi derdık, ābi derdık biz onlara. /?\ enge derdık onlara biz. /?\ ne biliym içbi şey bivmiym ne deysık onlara

demezdik bi şey ya ne bilim ben. te çocuk derdik ne derdık tabi çocuk derdık başka ne derdık onlara.

organ adları: /?\ omuz, arka, dirseḳ /?\ şamar, şamar ya neresi pança pança derdık. /?\ e panca derdık bizım orda. /?\ diz kapaklari /?\ kavça, kavça derdık orā /?\ boynun, kursak, gū̄sün, midde /?\ derdık işte karnımız ārıy derdık, yürek derdık yürēmız ārıy derdık.

eşyalar: /?\ yerde, asır üstüne /?\ yok başka bi şey onun üstünde otururduk. yok yok bi şey yok, yok be kızım bi şey yok tō̄le otururduk, asırda otururduk. /?\ yok‿idi /?\ aa öle şey sobasiydi ne dēler ona a kız, teneke sobasi /?\ kümbet. /?\ işpurot, var‿idim işpurot pişiri işpurotta pişirıdık ekmekleri /?\ var‿idi ama camilarda var‿idi bizde yok‿idi. /?\ sandalye derdık. /?\ yerde sofra var‿idi sofrada yerdık /?\ peşkir var‿idi peşkire sererdık yerdık. /?\ tepsiye /?\ sān derdık, tepsi derdık, sofra derdık /?\ bi sāndan yerdık orda div burdaki tabak tabak. /?\ bardak testi derdık, bardak derdık memlekette oydi. ay a kız kız ne soraysın şindi benim memleketi. (¦) ay allaụm güzel allaụm sanki memleketi, gidın görün memleketi. /?\ aa gitmedım ben bubasi gitti rāmetli ama ben gidemedım, ō̄sül ufak‿idi gidemedım em bubasi gitti gördi dā bi kere gördi abasi vardi rāmetli ovdi gitti gördü o memleketi dā bi kere ben gitmedım. /?\ episi yugoslav da var başka da var karışık şincik gāri ileri epsiydi ama şini karıştı gāri. /?\ yok be yok epsi göçmen ama başka yerlerden /?\ yani tabi başka yerden. /?\ bizım köyden o başka yok bizım kū̄lerden burda. /?\ (¦) biz buçimli, fatma konşi damiyali, toponisaliler var. /?\ pabuc derdık pabuç. /?\ kara ĺastiktan tabi /?\ evde işte çorapla gezerdık. /?\ bāçede gene te nalınlāle nalın vardi. /?\ don giyerdik böle paçali, paçali don. /?\ şavvar /?\ çember, çember derdık memlekette çember derdık. /?\ kazak. /?\ biz örerdık çarşıdan alırdık öle kazak giyerdık te bō̄le adamlar palto giyerdi.

kalıp sözler: /?\ a güle güle git, ayırli yolcilıklar, allā zī̄n açıklī̄ versın okula giderse allā zī̄n açıklī̄ versın. oni derdık. /?\ ne kime ma savurim (¦) ne bilim ben ne derdim. boynu altına kalasi, uyu kurumasi kızi da sındırdi, tamam. uyu kurāsılar sındırdılar, bıktı demek.

sayılar; aylar: /?\ ona kā mi, ona kā sayayım canım ona, sayı mi? bir, iki, üç, dört, beş, avti, yedi, sekiz, dokuz, on. /?\ ạustoz derdık biz açan ạustos dedi mi burda yok ma (¦) yaz gèḷıncez şey gene aralık derdık, aralık orda da derdık aralık biz. /?\ kış. kasım derdik te o zaman kasım, ekim orda da ayniydi onlar. /?\ yaz gene te ạustos,

elül, ekim. /?\ edirlez. te yaza çıkaysın, edirlez derdık ōda koyunlari ayırdılar kuzulari açan.

hıdırellez: /?\ edirlezde, edirlezi yapardılar, çikardılar, sallanırdılar, oynardılar üc gün edirlez yapardılar. o zaman yavrulay dā ileyden koyunlar ta o zaman ayırıylar koyunlari edirlez gare ta kuzulari gāri satacaklar, o zaman kuzular satılajak gārikı̀, ayvanlari sajaklar. tabi kışın dōruylar ayvanlar tabi şeyde kış yarısında, kışın yarısi var ya di mi kışın yarısında kuzulaylar sōna o zaman sataylar. /?\ te oynardılar nası burda oynaylar orda da oynaylar ama sanlanıylar sancaklarda bizim orda köy yeri dı̀ḷ a burdaki gibi, köy yeri orasi. /?\ mane kuyardılar canım söylērdiler ama ben söylemezdım, ōsüz‿idık biz kızım ōsüzdük, biz ōsüz‿idık biz o kā.

günlük işler: /?\ orda sātlar var di mi işe gideysin kavkaysın sabāleyi. ayvanlari gideysın sāysın, gèḷıysın ayvanlari yonlaysın, sīrların var, orda iş çok burdaki gibi div, kalkasın gözüni ovalāsın da bi çay içesın. orda iş çok, ekmek yapaysın köpēne, e ayvanına kendına da yapaysın bütün o mutfakta. burdaki gibi div kızım dı̀ḷ orda öyleydi memleket orasi. ama ani dedīn gibi er şey da var‿idi. /?\ sīrlar, sırtmaç tutardık sırtmaçlar, koyunlari da şey vardı çoban vardi koyunlara da episının adeti ayni. /?\ köpē yapaysın, köpē ayri ekmeḳ. /?\ yok be sade oni elemeysı öle yapaysın, çoşnik köpē yapardık. çoşnik dērdik orda çoşnik. /?\ ā nice elenmedık uni yapaysık onu, elemeysın, ayni pişiriysık oni da ama ōle tōle yapardık. bizım ayri onun ayri, köpēn ekmē ayri. /?\ eleḳte. /?\ sofrada. /?\ aa sofra biz derdık bunlar tekne derdi. bizım sofra ayni burda ne var var ya sofra (¦) tabi ōle biz yapaysık. /?\ bekledıysın sōna tekrar gideysın oni yumruklaysın, ġuyaysın tekrā amurlanır o sōna tekrā ponisalar var. /?\ ha topraktan yani şe de vardi vırışnik derdik onlara biz kapardın oni sōna pişerdi o. ponisa (…) furuşnikle kapaysın, kapaysın ekmē, ekmek bi karış ovmuş. ani ōle ekmekler şini? /?\ ha ayvan yāyi. ısıcak ısıcak yeysık. /?\ çay yok, memlekete yok‿idi bizım çay. /?\ sabāle ne yeysın di mi diyim ne yeysık kavkaysık sabāle kaynanā kaynatā pide yapaysın, onlar kaụkuncesine o pideleri pişiriysın önlerine çıkarıysın yemek yeysın sabāle sāt dokuzda dā sofralar kuyuluy dil burdaki gibi. gelin‿ovmişın ya. yaparsen yersın yapmasen yemeysın. /?\ yapardık kuskus yapardık, tarana yapardık yufka yazardık er şey yapardık. /?\ a sütlü tarana kırmızi yok yapmazdık. /?\ te sütten karardık, tarana olurdi. /?\ yok çıkarmaylar bi şey biz de çıkarmaysık. sabāleyin yapaysık yemek yēler, ōlende yapaysık yemek ya ayşam yapaysın yey. patatis pişiriysın, kabak pişiriysın orda kabak var‿idi çok kabak pişiriysın ona veriysın. /?\ dari da var. mısır derdık tūm var‿idi tūm kakalārdık. /?\ te

dibekte kakalārdık tūm da e misāfire verırdın. şeker katardık yerdık. /?\ kaynadırdık külle kaynadırdık sōna yıkārdık onun külünü tekrā yine kaynadırdık sana bi dari olurdi. /?\ bakırda aman be kız onlari açtı bana memleketi. /?\ ayvanle, tabi tabi ayvanlarımız var‿idi sabanle şēdırdiler ayvanlar koşardılar sabana sürerdiler, ekerdiler ekinini biçerdık gene elle. /?\ orak, orak derdık orda da. aman be kız neleri kaynaştırmış, memleketi, e nāpacan. /?\ ayvanlāle (…) ayvanı, ayvanlar gezerdi düyerdiler armanı. serbes kalırdi /?\ yok nāpma ba di mi görü, di mi ister gezsın o nerē bālacan gözünü onun. kimın beygiri var beygirle şedıy armani düey kimın gene yok ayvanlarle. (¦) bizım yok‿idi ōle bizım sāde bir‿ayvan düyerdi yok‿idi öle takmak makmak. /?\ urganle, urgan sarılıy bōle orta yerde tojer derdık. /?\ tojer derdık kakılı bir şey avıç ōle kakılı saruvdi mi sōra tekrar çevırırdın bu tarafa gene.

aşure: /?\ yapardık. /?\ te ayni burdaki gibi. /?\ yıkardık ya düvüli boyday düyerdık oni dibeklē var‿idi düyerdi millet kocaman dibeklē var gideysın keşkeklık düyeysın. konşi tabi bi māle var ora bi mālede de var gideysın düveysın şey yapayız aşure ayi. /?\ aşure ayında düyerdık oni. sōna kaynadıysın te koni konşiya üleştıriysın. /?\ er şey kataysık canım ne var‿ise evın içinde kataysın te. var‿ise te ne allā ne vermiş ne bilim oni buni te katardık. fasilesini, pirincinden, tuzundan er şeyinden katardık.

çekilen sıkıntılar: /?\ vallā bulaşıklari biz ic bivmiym nedi külli suyle yıkardık, külli suyle yıkardık. a kız orasi nerde bulajon, pekle adam getırceḳ iştipten sana raduvuştan pazarḷ̀iyi orda pazara adamlar giderdi karilar gitmezdi. adam (¦) ne getircekler oni yapacın te evde senın var er şeyin zate var èvde bi pazara gideydi adamlar. (¦) derede yıkardık. /?\ yā küllü suyle, küllü suyle yıkardık. sabun, sabunle, /?\ sabun sabunle yıkardık memlekette. memleketi ne bakaysın sen. suyi neydi a kız buz içinden kaynadırdık ta çamaşir yıkardık. tābi buz tutardı orda. ordaka açan kavkaysın dize kā kar div burdaki gibi. (¦) yā tabi dize kā kar, bekle adam sōna kavkacaklā adamlar artlajak bir‿odun, yol‿açacak sana ayvanlara gelejeḳ saman atajak, meşe atajak o koyunlara. ondan sōna yol‿açacak sana. orda çok kar var‿idi, burda anca gevdık içbi şey yok.

yemek: /?\ kaçamak yapardık, kenayli pideçi yapardık. /?\ a kenar pidesi yapardık, su pidesi yapardık, banisa yapardık. /?\ banisa te pide. /?\ oni yazaysın yazaysın sōna kastırada pişiriysun oni oturuysun sulaysın oni bōle parçe parçe bōle kuyaysın yāle, yāle serpeleysın oni sōna elva yapaysın elvayı gene onun‿üstüne kapaysın sana bi yemek oluy. /?\ oni nede ayni oni da ateşte te pişirırdık kapārdık oni da. naci ponisay şeyi kapaysık ya ekmey, ekmey nasuv kapays ā kastırayı da pişiriysın aşadan kor

ataysın ona, şey var neydi kız onun /?\ aşlaysık ondan pirinci aşlaysık ondan sōna neydi kız bōle ayakli ne var kız unuttum onlari sacak, sacān altına korle ataysın, kastırayı yukardan kapaysın, kaynārdı o böyle. /?\ kuyaysın sōnadan kuyaysın etını /?\ tabi kaynadıysın oni da eti de aşlaysın. /?\ kimi kuyardık kimi kuymaz‿idık. /?\ yapardık. /?\ nişeste. /?\ oni gene kuyardık şeye tabi bizım var şeyımız boydaylari kuyaysın duruy duruy o ēşiy o, şeylerde neydi kız, ay a kız küpçelerde, küpçelerde duruy. bir‿afta duruy ondan sōna oni ezeysın, ezeysın oni sōna, ondan sōna süzeysın suyuni bōle kuyaysın, kuyaysın üstüne küv mi kuyacın başka şey mi un mi kuyacın o suyu alıy o. o suyu avduktan sōna ama süzeysın peşin issi çikay ondan sōna parçe parçe şeydiyz uvalaysın te bi nişeste sana. /?\ isterse yap öle nişeste elvasi yap ne istersen oni yap.

M7.1.4/1

Refiye Damyanlı / 75 yaşında. / Damyan-Radoviş doğumlu. / İlkokul. / 1964'te Akhisar'a yerleşmişler. / Biraz Makedonca biliyor.

tanışma: /?\ ha refiye damiyanli. /?\ yetmij beş, otuz‿ąuti dōmliyım. /?\ gittım. dört, dört buçuk sene gittım ȫle dörde kā gittım. /?\ bi sene gittım ġavur‿idi ani ġavur kızlari çocuklāle bi yerde türklēle ōduk. sōna geu̯di türk, türk ȫretmeni geldi. sōna gāri türge gittım. /?\ yugoslavyada damiyan. /?\ ā tabi gene radūşa bāli bizım. /?\ kasaba şey üsküp, buranın ankara bizım üsküp. /?\ radūşa. köy damiyan radoviş kasabamız. /?\ buçim, toponisa var‿idi, kocali, şaşavali, drava, sevtsa. /?\ tepe biraz‿ idi. /?\ aa biz ova köylü, ovali. /?\ onlar dāda yaşar nice burda eşeklēle odun taşıyolar ya köylüler onlara derdık yörük, dāda. bize gene ovali, biz ovali derdile. /?\ ġavurlar da var‿idi, karışık‿idık. /?\ aa biz dā çok türk‿idık. şini türkiyē geu̯mişler ya eskiden o çanakala arbında karışıklıkta sōna ġavurlar almış evleri. türk orā geuḷmiş ġavurlar ama kavga şamata iç yapmadık çok iyi geçındık. /?\ ha ha türkçe konuşurdilar. /?\ aa bi̯umeym ani biraz biliym te, biraz biliym.

türkiyeye gelişi: /?\ ben atmij dörtte mi ne gèḷdık burā. /?\ evliydim ya iki kızım var‿ idi bi de karnımda getırdım bi tana. /?\ on sekiz yaşına gelin‿ōdum, on dokuz yaşına bebeyle çiktım. işte şini ġavurdan, ġavurlar türkler karışti ya orda şini erkez başladilar türkiyā gelmē. o zaman bubam dedi, ben dedi bare di mi isteylar seni, ben burda verim seni dedi. türkiyā gideyz, evımız yōk bi şey yok dedi o. nerde dūn yapaciz de evımız da yōk di mi isteylar burda ben seni dedi burda verırım dedi bubam. beni orda sade beni verdi öbürleri burda evlendi. en būkleri ben. /?\ dirèḳ trenle gèḷdık. /?\ ordan bizım bindık ordan. /?\ iştip, radoviş oralardan. /?\ burda şeye kā, türkiyanın şeyine kā getırdi ordan sona türkiyenın trenine gene bindık vagonlara. /?\ akisar. var‿idi akrabālarım. burda kaynanamlar, evtimler, kayınlarım burda üç sene ileri bizden gèḷdiler. tezemler de tezemler burdaydi, anamın kıs kardeşleri var‿ idi. /?\ yok bitti kimse yok yok kimse, gitmeyz orā gāri. /?\ aa gitmedım, yok ki akrabā yok. akrabā olsa giderız. onlar da gelır biz de giderız ama yok. /?\ şini kızım burda yaşamak evın ōdi mi, paren ōdi mi korkma ama ōmadi mi ben şini söylersem beş sene kirada gezdım. alti tane yavri būttüm, alti tane yavrim var, üç tane ölü var, ben dokuz çocuk anasi. en būk kızım enli dört yaşına, duruyo. ivḳ kızım bak te resimleri. bak bunlar ep benım torun on‿üç tane torunum var. bak şini gösterim, bunları yugoslavyadan gèḷdık te en būk kızım bu, beş yaşına burda öldi. bu gene te

ikinci kızım, enli dört yaşına, ha şini memleketten bunlar. /?\ bu ben, bu beyim, bu en bük kızım, bu ikinci kızım. /?\ beş yaşına öldi. nazar dediler bilmem ne dediler. biraz bademcikleri şişti māna etti vallā kız gitti, dediler nazardan. /?\ ben şini on dokuz yaşına oldüma bu var, e bu da var, bu da var bi de karnımda getırdım kaçırdık. şini kiyatlar yanacak tekrar bebe ödi mi kiyatlarım yanacak. tekrar kiyat koşturaciz. en iyisi burda, iki aylık ◡ ıdım bebe burda oldi o da burda övdi. bak almanyadan torunum. /?\ 'özlem. /?\ ölum orda, gelinım orda eh bak bebek kujāmda. te burda da bak. bu da beyim, bu almanyadaki ölum, bu ıstanbuldaki kızım, te bu da ben, bunlā gelinlerım. te bu da torunum almanyadan bu gene elif. torunlar kalabalık benım. o da torunum gelin ödi öretmen. 'özlem bak te kocasiyle, bu anasi, bu kardeşi, bu küçük kardeşi. almanyā gideykes tam izmirde endırdiler tekrā resım çektiler benım suratımi (…) bük yaptilar. böle şifonumu böle yaptı geri, kıs senın gibi genç, emen çekti resım. açan baksana ne bük oldi. /?\ o benım annem. fayize. /?\ ha damyanda. /?\ aa yok orda kaudum, köyde kaudum. orda köydeydık. /?\ beyım yugoslavya, yugoslavyada. /?\ aa iştip div mardin midır nedır böle siliz mi öle bir askerlık öle yaptı o taraflarda. bu gene dünürüm, ikımız, istanbuldaki kızımın kaynanasi, istanbuldaki kızım bu. bu gene bük kızımın çocu evlendi, bu kıs kardaşım, bu ben, bunlar da gelin damat, bük kızımın dün ◡ oldi. /?\ memnun mi, bi kütülük görmedım da ne deyim şini ben küti yok öle bi şey yok. kaynanamle ben durmadım. şimdi dörd ◡ evtiydık, ben ikinci evtiydım en küçük kaynım bekar ◡ idi, onların yanındaydi kaynanam. /?\ ā bakmadım kaynana ama asta ödi, ben de gittım o zaman. onlar bizden üç sene ileri gèlḍiler yugoslavyā. biz geri kaldık dā tekrar. ben bakardım gene kaynanami niçi bakmāsın, bakardık ema dörd ◡ evtiydık ondan.

düğün: /?\ burda şini nasıl gideylar istemē dünürler gelıy bizde de dünürler gelırdi. dünürler gelıy, isteyla. rāzi isen anan baban nerē verı orā, öle istedık, yok ◡ idi. yog ◡ idi istedīm. anam bubam kandi, verdiler. tanaylar da bi taraf köyümüzden. bubasi yok ◡ idi anajī bütmüş dört kardeş kaynınam bütmüş onları, dul kari kalmış. öbür adamdan iki tane getırmiş kaynatamdan da iki tane idi. onlari bütmüş. kızlari yok, görümcemız yok ◡ idi. ama iy, ī geçındık öyle bi kötilık görmedık. /?\ orda yok ◡ idi kızım kāve, kāve yok orda. ani kāve olurdi naut kavurudilar dibek düverdiler, elerdiler incesını naut kāvesi. ani öle cezvede kaynadırdilar, öle yapardık. süt, yürdumuz bo ◡ idi ana süt pişiridiler kupalara kuyarlar süt verıdık içerdiler, işte şeker veridiler, İokum. /?\ üc gün. /?\ perşembe, cumā, cumávtesi bitiyo. /?\ ā kına gecesi diḷ. kına gecesi, alıylar o günü. perşembe günü alıylar, cumā güni tekrar cumā gelini

oluyo. /?\ çıkay. ā ōmadi dil, cumávtesi dūn, pazar mü nece kı gelır, pazar evtesi, sali, çarşamba cumā günü tekra gelin‿oluysun. gittıkten sōna, o gecesi sabaysi gene gelin oluyon. cumā gelini oluyo. /?\ perşembe güni gelıylar, cumā güni gelin‿oluysun ayşami. öyle yapardilar cumā günü tekrar kına gecesi oluyo gün oluy. /?\ çeyizler te burda nice şalvarlar, yelekler, yün çoraplar, yeminleri var epsi var‿idi. /?\ fasile, çorba, keşkek. tabi, elva, keşkek, piḷaf, fasile, çorba er şey var. /?\ yaptık tabi. dibē gideysık, dūn‿evi aykırıyo, keşkek artlay pirinç şeyleri boydaylari. sōna dibekte dūyoz. dibek, taj dibē var būk düveysık onlari. akrabālar aykırıyo, toplanıysık, gideysık. yardım‿ediyoz. te kendi insanın yabancı geu̯lmey kendi insanlarımız. keşkek var, elva var, piḷaf var, çorba var, ayvan keseylar, koyun keseylar. /?\ un elvasi te kavuruyz uni, şeker kuyz sıcak suyu kuyuyosun te elva oluyo.

yemekler: /?\ bi̇̀ḷiym. /?\ o da devrık suda. devrık su kaynıyo, kaynıyo em karıştırıysın bōle çomayle em ununi ataysın içine, em karıştırıysın. vallā şini orda petmezle yerdiler bi de çükelekli büber yapardık çükelekli büber de kuyardık kıyına bi de evımızde petmez kendımızden‿idi. küplerde petmezlerımız var‿idi. /?\ te ïneklerden yapardık, koyunlardan yapardık çükelèḳ. çükelek, kaynadıysık yūrdi te çökelek oluyo. /?\ torbā döküyoz, torbada süzülüyo gāri, suyu süzülüyo. sōna döktük mü tuzluyoz. sōna büberleri bi kat büber kuyaysık bi kat çükelē bi kat büber bi kat çükelèḳ, çükelekli büber basıyoz, turşu. /?\ aha çikirdekli büberi. /?\ aa di̇̀ḷ doldurma kat kat dōrārdık ōle büberleri istersen dōrali istersen bütün. /?\ ayni burdaki gibi te. ti yazıyoz ya ōle pide, pidey soraydı di mi? kapama ha tepside kapama yapıyoz. ā onu deysınız siz, tamam ōdi. tamam biz da ōle tepside kapama yapıyoz tavukları üstüne kuyayz. sōna fırın var‿ise fırına kuy, yok‿ise kastırada kapayz. /?\ ha küllü kapak. çekeysık korları altından, tepsiy kuyayz yokardan kastıray kapayz. o kızarıyo orda pişiyo. a burda fırın var orda memlekette yok‿idi kastırada yapardık, kastıra deydık.

günlük işler: /?\ altida ayaktık, au̯tida kau̯kardık. ayvanlari beslerdık, ekmē karıştırıdık, adi tarlā gideciz. /?\ onlar, şini ayvanlar çivte gidey ya sabayle ayvanlar bize kalıy. suyuni verırız, yemini verırız ondan sōna sīra çıkarırız. köyde sīr var, sīra gidēler. ama būk ayvanlar ne çivte gidēler onlari gütürüler kalanını gene biz bakarıs evde. /?\ ha ïne sārım, butim dü̯erım. /?\ ha tātadan a bōle ūsek ya dibek bōle. ha işte oni da yapıyos. /?\ dūlüyo, yürt ōdi mi dü̯eys. /?\ yūrdi te şēde burda şini yok küp toprak küpçesında, içi sırli küpçenın içi. südü kuyaysık yūrdi da içine kuyays, sarays kıyıda kilimle ōle orda duruy, tutuluyo o. /?\ ha ha butima döküyoz sora dü̯eys, yā çıkay. /?\ ayrani döktükten sōra tamam o zaman toplaysık būk kepçeyle. kepçeyle

toplays top oluyo, toplays yāyın üstünden. /?\ peyniri yapmadım. annem yapardı, alam te, peynire karışmaz‿idım. ne kā kuyay ne kā kuymay biu̯meym oni şini. burda da yapmadık taçı burda gene ep azır pi̇̄nirler. oni yapmadık çükelek yapardım burda da yaptım orda da yaptım.

tedavi yöntemleri: /?\ köyde yok. /?\ bungur kaynat ısıcak ısıcak kuyardık, süt içerdık, doktor bilmeym ben. burda da dā biu̯medim orda da görmedım. /?\ o kendınden geçiyo okuttururduk kari var okuyo. üç kere okutturuduk geçey ama doktora moktora gittım yok. /?\ o topkalar oluy ne. /?\ ī biliym bi kari okuyo onlari. üç yolun çatımına gütürüdük onlari potka yapardi bo̅̄le ot şeyle bi çeke nedır urgandan bi parça koparıyo azıcık oni okuy di̇̄diri okay okuy di̇̄diri, geçey. benım ayaklāmda var‿idi. damga damga o̅̄le ovdilar ayaklarımda. açan okuttuk, geçti. kari okudi. /?\ bilırım. ona kupa kapardık, tü çömlek kapardık. /?\ topluyo yokari. yat karnın üstüne, şindi deylar gözlerım kararıy ya ka̯uktun mi gözlerım kararıy göbek yandır. parmakle bo̅̄le bi bakarım, göbey yatıttırırım bo̅̄le. bak şini bo̅̄le yaparım göbè̯ḳ parmān ortasını vururse dōru uruyo ama yan‿uruse yan göbè̯ḳ. sōna o zaman kupayı kapaylar, o şişe topluyo, yokari çekiyo. bo̅̄le kapadık bir‿ki kere. /?\ ha kafan dölenırmiş, başın dölenırmiş o̅̄le deylar. /?\ kurşum dökeylar, nazardan doalar var ya oni da okurdilar ama o̅̄le doktor moktor bilmeym gitmemişim ij doktora. doktor, ocalara giderdiler, kocakarilar okurdi, su çevırıdilar geçerdi. burda şini bir‿ateşlen doktor, dişim ārdi doktor. a bu geje iç uyumadım mari başım çok ārdı ayde doktor. oni görmedım. zeytin yāyi te zeytin yāyi uvarım ayaklarımı, bacaklarımı zeytin yāyla bi güzè̯l̤, i̇̄ gè̯l̤iy, ısıttırıy zeytin yay. kuyarım yarım kupa, bu kupayı biraz limon sıkarım içine içerım o zeytin yayını. so̯uktan bi şey kalmas. ben kendi çocuklarımı ben ij doktora gütürmemişım. kendım yālārım, terlettırırım şey l̤astik var sıcak su kuyaysık ya o l̤astī kuyarım karnıma, bu bacaklarım arasına kuyarım terler ücudum, bu zeytin yāyını da içerım tamam. südümü içerım. başka yok şükür çocuklāmı da gütürmedım kızlarımı da gütürmedım. kızlarım da burda epsi burda (…) kuyayse nè̯paym te çocuklarım. üç tane torunum evlendi, iki tanesi nişanli şimdi beş tane torunum evlenmiş. en bu̅̄k torunum otuz yaşına.

harman: /?\ kendımızınki. /?\ ayvanlari koşturuduk. öküzleri şey eşekler, beygirler onlarle. kupi savuruz şeyi boydaylari, samanlari direnle onlari ep yaptım ben biliyim. çit bile sürdüm öküzlēle, en bu̅̄K ben ya evın büyu̅̄ sürdüm.

pekmez, kuskus yapımı: /?\ bilırım. /?\ var, var‿idi bāyımız var‿idi. /?\ te ezerız, ayakle ezerız teknede. süzer suyunu süzdürürüz. o suyu doldururuz küplere. sōna kor

atardık, isicak kül oni karıştırıys karıştırı, o kesılıyo. sōna süzdürüyoz gene tekrar umay torbasından. /?\ umay, beyaz torbalardan ondan süzerdık incesi aşadan çıkıyo gāri o yokari kalıyo. onu süzdük mi tavalara kuyayz şeyini üzümın içini çıkay ya şiralarını aŭtundan yakarız ateşi petmezler kaynıyo. küplere doldururuz kışın. /?\ yapardık, bungurla. şini bunguri övçeysık. kuyayz bō̄le sona dökeyz bō̄le üstünden de şeyi südi, üstünden un da ep yuvarlā yuvarlā, sallā sallā, sanlā sanlā o bungurlar kuskuzun o ununi alıyo, top top oluyo. elekten elerdık. kalburu var bū̄k şey delikli küçük delikli elester gibi onlardan şēderdik sōna pişırıdık bakırda.

M7.1.5/1

Mürüvvet Çalışkan / 77 yaşında. / Lumnitsa-Konçe-Radoviş doğumlu. / Okuma yazması yok. / 1964'te Akhisar'a yerleşmişler. / Makedonca biliyor.

karışık konuşmalar: /?\ mürvet çalışkan. /?\ yetmiş yedi. /?\ yugoslavyada Ĺumnisa, konçe, radovişin köyünden. /?\ ayır, te bȍle düzlük. ovali diyolar. /?\ ĭsık, ĭsık koca kişiler öle derdi biz gene böle dēriz. /?\ kimisi konuşur kimisi konuşmaz köy köye uymaz. bizım köyümüz giderız gelırız. /?\ derdık, öle derdık. /?\ nasılsın, ĭ misın? ĭyim amd‿olsun sen ĭ misın, cemātın ĭ mi? ĭyis allā rāzı olsun ĭyis, ȍle derdık. /?\ episi ĭler var çeĹat ta var, kızlar da var, olanlar da dolu bi sürü maşalla, torunlar var. /?\ kız dērız. /?\ bir‿angi kişide o kā çeĹat var, kullanırdılar. /?\ 'radoviş. 'radovij bize dört sāt‿idi uzak. /?\ biz var‿ıdık bizım köy Ĺumnisa, konçe sōra /?\ benım luminisa. konçeli dilim ama kasabamız, ükümetımıs orda. /?\ bȕk‿idi. bȕk‿idi ama bi zaman türkler çok‿imiş, kırstiyanlar az‿imiş. sōra gene biz as olduk, onlar çok‿oldu. türkiyā gèĮmişler, arplık‿olmuşuk, ālemler söylerdi. ep korkardık bile anne masal mi sȕlersın rüya mi? dìĮ kızım rüya dìĮ esas, esa derdi. /?\ var‿idi, bizim köy doldu kırstiyan bizde iç türk yok köyümüzde. /?\ az‿idi türkler ama episi burā gèĮdi kalmadi. kimsecik türk yok bizım köyde ama konçede var. /?\ ep bȍle konuşurduk dōdum doǥasi te bȍle. /?\ bilırım, bilırım. /?\ köyümüs dā çikarken kırıstiyani görürüz. onlar dā bilemezdilar, ȕrenmedilar onlar pèķ ama şini ȕrenmişler. /?\ biz mecbur dìĮ. evımızde bȍle onların sordilar mi bi şey, şini sen nice sorarsın, biz de o cüvabına cüvap veriydık. /?\ ayır, ne kā türk dilini bilırım kelimesini o kadar kırıstiyancez da. /?\ mektebe gitmedım. biz ne zaman ufak‿ıdık yok‿idi okul. sōra okul oldi ama biz bȕdük. burda kızlar gider, gelinlık kızlar, te bu kızlar da giderdır bile okula. bizde ȍle yok‿idi ne bilim, saklanmak var‿idi kadınlarda bìĮmem ne yok‿idi. sōra babam cezā yemesın saldi bikaj gün, dayatti işımız var, kevermedi beni. cezay yemesın saldi biraz ama sōra kevermedi. dedi bȕk kızlar ayıp. okutmadilar. /?\ yok okumam. /?\ iç yok‿idi sırf türk. /?\ bizım köy, lipovik var‿idi, var‿idi işte kasabalar iştip, sturmica var‿idi. (¦) onlari biz yakın‿imiştır ama ben ic gittīm yok, bìĮmem nerde köyleri. dālarda bayırlarda. /?\ giderdık damyana giderdık, toponisā evlendım toponisā bilırım, buçimi bilırım. /?\ uva köyiydi ama yok çivķ kırıstiyan‿oldu. /?\ ben toponisā gittım gelin. /?\ yirmisini aldım gelin‿oldum, yirmi yaşında. /?\ vallā yirmi altı yaşında mıydım neydım.

türkiyeye gelişi: /?\ trenle gèl̩dık, otobiza bindık, trene bindık, gèl̩dık. /?\ şindi radovištan, iştipten bindık, trene gittık. trene bindık, üsküpleri geçtık, köpürülüleri geçtık gèl̩dık türkiyā. sōra bi istanbulda kaldık biraz, üç‿ay oturduk abam var‿idi orda. /?\ salmacılarda. /?\ orda da var iki abamın var çocuklari kızlari epsi orda. sōra burā gèl̩dık. (¦) izmitte de kaldık üç‿ay. var‿idi akrabālar orda köylüleri adamın benım. sōra ordan burā gèl̩dık. /?\ annemler burda, babamlar burda, amicamlar burda onlar nereyi gèl̩di biz de orā. ama beyım istanbūda kalacak‿idi. istemedi burasi dedi bizım içın dìl̩ dedi karilar dedi bi kari biz çalışırız çoluk çocuk ufaklık dā dedi tütüncü orasi dìl̩, ama kardaşlari kanmadi adi gidelım, adi gidelım gittık biz de. size dedi tam‿ise abilarına bana dedi dā tam. zati karının dedi orda cinsi ben da dedi giderım. /?\ getırmedık ama serbez gèl̩dık, kendi paremızle fakirlık ama iş te aj durmadık gene. /?\ kimisi satti kimisi satamadi. episini satamadı kimisi sattı ama kimisi de kaldı. ē bizim bìl̩mem nasıl ama babam tarlalari da getiremedi yā satamadi, kaldı orda. biz evımız var‿idi, adamle ikımız çalıştık aldık bir‿ev orda oni sattık. /?\ iç çalışmadım. işe da gitmedım az biraz beş on sene kadar. as kabasını biras aldım. çocuk, çocuk var ki nereyi gidim yalınız. /?\ yoktu kaynanam, kaynata baktım. beyimden sōra ōdi kaynata dā bi sene emen emen. enli yaşına girdi girmedi te o zaman ōdi. da üç tene beḱar kaldi ne askere gittiler ni. çektık ama epicīmız bìl̩dık kızım.

günlük işler; yemekler: /?\ kar yār‿idi. çok malımız var‿idi çok çalışıdık. on‿işe giderdık, dokuz‿işe gider onunda ayşam‿olur eve gelırdık, yatırdık kalkardık. /?\ yatırdı millet ovada biçmē iş yapalım, kazalım, biçelım. /?\ orak biçerdık, çapa yapardık, bāyımız var, tarlalarımız var mısır kazardık. aman ayvanlar‿için ikinler biçerdık. ayran düyerdık, süt pişırıydık (…) yorgun gèl̩mişın inekleri sā, ō peynir yūrt çok. /?\ aşūre yapardık öle yerdık ta (…) ama bō̄le aşūre adını duymamiş‿idım. /?\ tatlili pirinç. sütlāş dìl̩ ama öle suylen, sütlen ne bilim ki nasıl unuttum da gāri. /?\ şindi su kaynār bakırda ne kā ne yaparsen. ondan sōna su kaynadi mi kısımle kısım dari uni kuyucasın. (¦) avuç, avuci. bō̄le toplanır kupa o bakır içine. çomak var, oklay gibi çomay var. kaçamak sopasi derdık. bō̄le delersın bi kere delikten kaynār o kaçamak. kaynadi mi bakarsın bilırdık gāri şini olsa bilemeyiz ama o zaman bilırdık yapa yapa. daɻdırdık oni o delikten bō̄le karıştırıdık, karıştırıdık, karıştırıdık kaçamak sopasına yapışmaz‿idi. yapışmadi mi endırıydık, pişmiş. bi tene gene su kaynār, kaynadi mi un kuyarsın karıştırısın, un kuyarsın karıştırısın. o da piştıkçez yapışır şeye yapışmaz çomā, endırısın olmij gāri. yālarsın tepsiy kaşık kaşık çikarısın

çikarısın yālarsın üstünü topkalari daıdırsın daıdırsın bȭle güzèļ olurdi. ġavurlara kürk ömür, bize uzun ömür.

bayramlar; hıdırellez: /?\ kapardık, nūtlu ekmekler yapardık arife güni. ondan sōracīma bayram yapardık er şeyilen takımıylen yemek yapardık. sōra yedık mane çıkarıydık. mane çıkardık mi giderdık salıncıkta sanlanırdık. /?\ şey edirlezde. (…) kapama et üstü, piliç üstünü et, çorbasi, mantisi, tatlisi er şey var‿idi bayramlarda da. edirlezde da kuzi keserdık, er şey yerdık yapardık tȭle gene ayni giyinırdık kuşanırdık ama çok zor‿olurdi işımız. gidesiye kā gèļ sor bana. /?\ koyun sā, ereni süpür. /?\ ayvanlari ne kapārıs, eren derdık. süpür, temizle gidecesin bayrama, gidecesin edirleze. gücümüze giderdi genç, üstümüz pislenecek istemezdik gidelım orā. sanlanırdık koca gün, mane de çıkarıydık, sanlanırdık koca gün edirlezde. /?\ gelırdi. delikanlilar gelırdi, kızlar gelırdi, salıncā binerdık, yeşil dallen urulardi. /?\ ne bilim tȭle bi kānun demişler adi adi yeşil dal, aydi astalıklarımız gitsın aydi bismillayı adet işte. /?\ mane küpçesini kuyarlardi gül dibıne. /?\ soan kabiylen sari yumurta olurdi, kaynadırdık. konşilarımız gene boyadırdi kırmızi olsun mavi olsun nice boya isterlerse boyada kaynadırlardi paskaĺle vardi onların. kırıstiyanlar boyadırdi. gèļdiler mi kutlardık. konşiyiz ya adi bayramınız kutlu olsun, derdık onlar da bize dēlerdi. /?\ oruç‿olurdi, oruç‿olurdi ama bȭle yemē akrabālari toplālım falan adi bu gece sende bu gece bende ramazan iftarını bozmā öle yok‿idi. erkes kendi evını tutar, kendi yer, kendi yapar. ne canımız isterse şindikisi gibi dil ki aman kāvalti kuri kāvalti gibi aman yenmes, kapamalar yapardık börekler yapardık. ramazan ama yerdık işımız var‿idi. börekler yapardık, kapamalar yapardık, çorbasını, fasilesını er şey yapardık, ep yerdık, er şey yerdık. (¦) oni ben bi̇ļmem yufkada ama yazarızdık yufka er şey nice istersık börek yapardık. /?\ mayaylen yaparlardi o peyniri, peynir tatlisini. ne bilim işte yumurta kırardık, o südümüz tutuldi mi yumurta kırardık, mısır‿uni atardık bi panca tepsiye kuyardık pişırıydık, yenilırdi güzèļ yerdık. ama ne bilim unuttuk gāri yapmamā. /?\ ayran düyerdık koyu koyi yerdık, peynir yapardık sütlerınden, çökelek kestırıydık, büberli basardık kış‿için her şey yapardık petmes kaynadırdık, bāyımıs var‿idi bir‿afta bā bozardık. /?\ üzüm kesmèķ, üzüm kesmek. getırırdık eve kaynadırdık. çeynerdık onlari, su taşı aman aman iç onu anmālım orasını vallā açan dā da korkarım vallā, iş çok‿idi. nereye sunardık bȭle bi şeycik elımız dönmezdi boşa. (¦) telezon yok, eppımız toplaşırdık gene. /?\ masal, bir‿angisi filcan kapadırdi, bir‿angisi oynardilar. bir‿angi bȭle üzük yaparlar adi bȭle, adi bȭle masal söyler kocakarilar. sōra mısır

kaynadırdık, mısır yerdık, dari patladırdık te öle. ben bi̇l̤mem masal söylemē. /?\ ateşte teneki var, kabak kaynadırdık, başak kaynadırdı, dari.

tarhana, ekmek vb. yapımı: /?\ kardık mı amurunu tutardık sabā dōru koparıydık. (¦) sütle, sütle yūrtlen istersen sütle nasıl istersen. koparıydık kurudurduk, ufalardık, elerdık. /?\ e nasıl kuycasın tavana nede te tencerede mi yācāz da kuycasın kavutturcasın biraz çevıttırecesın sōsun. ondan sōracīma sōk suylan karıştıracasın temiz, eridecesın, isicak suyla da kaynadacasın yēcesın. (¦) topaç olmadan karıştıra karıştıra. /?\ amur katārdık maya yok‿idi öyle memlekette i̇şi amur, i̇şi amurdan ekmek yapardık. bis köpēmıze da möpēmıze da bir katardık. sōra ne zaman evlendım kaynata dedi oraşma elemē dedi çirgi mirgi köpē dedi, yap dedi orda elenmedi̇e. yapardım kaynımile giderdi faik te (¦) faik‿ā derım bu elenmedıktır derım bu ekmekten, kaynıma, davarlarlen giderdi, yemeyesın derım, buni elemedi, babam dedi eleme. ay inge der bi şeysi der yok ki der, ben der yerım der, ben der bakarım der yerım der, yok bi şeysi. (¦) o yapar ben yapmam şindicekın. satın‿alırıs, istedık mi da yaparız, börek yaparıs kenarıymış öleymiş. /?\ ā çok zordu ama çok ta güzèl̤. te bō̤le amur tutacasın tuttun mi amuruni karacasın, yazacasın onlari. yazdın mi tepsine kadar bō̤le yālacasın kuyacasın tepsine, yālacasın alttan gene bi yaş yufka koycan tā kalınse. ondan sōra bitti mi iş içine kuyasın yufkalari incecik incecik yāladın mi ondan sōra kıracasın oni. kıracasın bō̤le kesım kesım, çepeçevre. içine gene kaynadacasın te pirinç mi, bungurli pıraz mi, pirinçli pıraz mi içini gene kuyacasın, pişirecesınız yēcesın. /?\ vallā şini bölük çok var‿idi yatırken bile uyki tutmaz gāri i̇tiyarım düşüm düşüm, alede düşünürüm ep te dī̇verırım çoliya çociya. istedīmız zaman keserdık, et evımızde dolu ama kurban‿için buni keselım diyi ben duymadım. yok‿idi kurban‿eti. /?\ pastırma yapardık. burda bile yaptık çok beyım duruke. iki kısır keçi alırdi. /?\ koyun‿etınden de olur nāsı istersen olur. pastırmay kestiler mi kestiler, parçeleler bō̤le bi bacāni bedenını. tekne var, teknede tuzlārsın oni bayā bol tuz kuyarsın, duru bikac gün. çevırısın altını üstüni, çevırısın ama su içinde durmas o şey. yüsekte bi şeyler kuyarsın altından süzülsün suyi. çikarıdık sōra asardık yokarıda dişarıda, evımızde kurudur burda bile çok yaptık ölesiye kā. /?\ ayadımız var bir‿angi çengelcikler, bir‿angi telcēzlere tutturuyduk bir‿angi ayvan yetişmesın, insan yetişmesın yüsek yerde kurusun. /?\ vallā şindicekın burda çeşit i̇ĺaçlar var kuyarız i̇ĺaçlen güzèl̤ olur ama orda da çok güzèl̤ olurdi. tuzlu su, tuzlu suyla sade kuyardık çok güzèl̤ olurdi, sapsari altın gibiydilar. /?\ istersen kuyarsın ama bazisi istemez

bazimız kuymazdık. /?\ vallā istedın mi atarsın kim istemese karıştırmaz. şindi burda atılır burda atarız memlekette aklımda yok.

çiftçilik: /?\ yapardık var‿idi bostanlarımız da var‿idi çok, bostanlar da var‿idi, pamuklarımız var‿idi, er şey var‿idi. kendımız toplārdık. afiyon var‿idi, afiyon kazardık. yirmbeş kişi amele tutardık. /?\ ne zaman açar çiçēni kabāni tutacak, ben da bi̇l̤mem gāri. (¦) ben bilmem ōlum aydan maydan anlamam. /?\ vallā yaza çıkarke mi ne afyon kazardık galiba. /?\ biz kazardık biz. /?\ çıkarmayız çapa yapardık, sık yerından sērèl̤tırıydık, çıkarıydık sērek sērek bırakardık böle parmaklarım gibi bo̅le bo̅le, çapa yapardık. /?\ bu kadar bu̅yerdi onlar, bi şey kuşanırdık fıtalarımız kabak, kabāni ep alırdık. /?\ kuruyken kuruyken kuri olurdi onlar, bilırdık biz. kazardık gülgede böle bi koyi. dökerdık kucāmızdan sepeti orā. ayakkabi giyerdi adamlar rapur rupur rapur rupur çeynēlerdi. alırdık bir‿angi taslen mi neylen sererdık. /?\ taslen elèk̤ var‿idi. kuyardık o tūmlari elērdık orda gene pakta, kilim üstüne. /?\ aa çıkmaz tūm kabaklar kırılır. elērdik kabakları ayrı kuyardık, tūmlarını ayri. dolduruduk çuvallara getırıdık eve satardık. /?\ yā da çıkardi, susamdan yā da çıkarıydık. burasi gibiydık, yā doluydi. /?\ ā düyersın kakalarsın oni dibekte, getırısın o zaman karara getırısın şeye börek yapmā kā. (¦) dibek yok ta yapamam düyim istērım. susam aldırcam da ayşama ama dibēmıs yok dibekler bırakmişlar annemler. (¦) ama azacık çocūm ufacık, kakalanmaz kakalanmaz onda azacık, azacık. ep yapardık ölü yerdık. mari kızlar, siz ī misınız be kızım ikınız da, annenıs midır nedır? fatime kapa mari be uyandırma mari kız. /?\ orda yerıs yemēmızi. odamıs var giderız sōra, yemekten sōra yakarıs sobamızi, giderız odamıza l̤amba vardi l̤amba ama bo̅le ışık yok‿idi, l̤amba var‿idi, bi̇l̤mem bilır misın. gaz Ílambasi. tütün‿ekerdık ama lüküslen işımız bizım yok‿idi. biz gün kırardık geceyle kırmazdık tütün. burda geceylen da kırarlar. /?\ biz kırardık sabāli giderdık sabā namazından mi önce mi geri mi şindi bi̇l̤mem gāri çok zaman geçti. kırardık sekize kadar, en çok geç kaldīmız sekize kadar günü eve gelırdık. buruşurdi tütünlerımız bizim, güneşi görünce ama burda bütün gün kır iç tütünler ansamas, buruşmas, buruşmak gèl̤mez. dā sūk ama ne biliyim toprāndan midır nesındendır.

askerlik: /?\ alınırdi. /?\ azırlardık eşālar ne gidilecek ne gidi̇l̤mez. /?\ vallā kına yakmazdık ben iç aberim yok ondan. zate onlar açan gitti gene ufak‿idım ama gene ne kā ufak olmasam gene bilırım gittıklerını. üçer sene yapti iki ābim da benım orda askerlık. partizanlık zamanında bi ābim yapti. (¦) tabi o zamanlar yapti bi ābim, gitti o zamanlar biraz kıtlık gibiymiş, şey gibiymiş pek o kā askerlere da itibar şey yok‿

imij. derdilar vallā ne yalan söyliyim ya askerleri bitler yemiş falan falan. annemile gitti baksın, asker yanına gitti abim. sōra o bir‿ābim gene askere gitti üç sene. ō ne zaman geçecek, ne zaman geçecek. o da gitti üç sene, üç ta yazılmiş, polis olmij, jandırma alti sene, ay ne zaman geçecek, ne zaman geçecek mari gèl̩di geçti episi ta, öle durdurcak ta ōdiler de kaç sene oldi aman aman.

yünlerin değerlendirilmesi: /?\ er şey yapardık. adamlara pantul dokūrduk. /?\ ikardık. /?\ sabunle di̇l̩. giderız dereye kazan kurarız. kazan kurduk mi yapaylari aşlārdık. o yapaylarının sereyınden beyaz çamaşırlarımızi yıkārdık. /?\ onun suyundan, serey derız onun yapayın suyuna. yapay kiri derdık, çok temis olurdi çamaşırlar bembeyas. /?\ onlari sererdık. durulardık gölde, duri suda, sererdık onlari partal partal böle şey şey bütün bütün gene pılasta pılasta idi. çırpilerdık onlari, tarardık, tarak var‿idi böle dört köşe bu kā bi taraklar vardi bōle tırnaklari var‿idi tèl̩den. böyle böyle yapardık tarārdık burda önümüzde ī̇rıydık kadeĺada ī̇rıydık, pılastada. /?\ ī̇ başka, kadeĺa belımıze takardık burā bālardık yapay böle çekerdık ep, ī̇rıydık, ī̇rıydık. /?\ a onun adi kadele. taraklık var‿idi taraklen tarārdık o yapaylari mō gibi olurdi nice fabrikalar çıkarı ya. /?\ temiz, ilmek için olurdi, ilmek kıvamına gelırdi. çok bez dokūrduk, don yapardık, gömlek yapardık memlekette. bir‿angi basma takımi alırdık kasabalardan bōle basma giyimē, ep yapardık evde. gömlek yapardık. iç gömleklerımız bez gömlek‿idi. /?\ mekik oyasi yapardık, başka oyalar yapardık nice görüydük‿ise yapardık. /?\ örerdık dā da örerım ben gene. ī̇ne oyasi zati orda yapardık ta burda da yaparız. ben yaptım kızlara çok torunlarıma. er şeyde ōleydık ama şini yapamayız o başka.

kalıp sözler: /?\ dökerdık biz da dökerdık. /?\ derdık adi yolunuz açık‿olsun allā ileri siz arkadan, allā yardımcınız‿olsun. adi bismillayirāmanira̤im şar sulari. /?\ oş geldın, derdık. oturuydi nasılsın ī̇ misın, enge mi abla mi, ī̇yim sen nasılsın, ī̇ misın? biz de ī̇yiz amd‿olsun. /?\ adi güle güle, enge mi aba mi, adi güle güle gene buyurun gelın. seĺam sūlerıs. öle derdık. /?\ başınız sa olsun. /?\ burda da öyle denılır orda da.

ölüm: /?\ evde yıkanırdi, bekletılırdi. /?\ ölmesine kā ne zaman ölecèk̤, keç öldi mi beklenırdi ama dēlım şini sabay ölmiş ōlen olmiş ikindiye kadar olsun gömülürdi. /?\ gömülürdür vakıt var‿ise gömülürdür ama ne bileyim o kadar gene bilemem. /?\ aha te dēlım burda yatacak cenāze insanlar etrafında oturu bekler. (¦) koyulur koyulur te koyarlar, koyarlardi. ne bilim neymiş, adet bıçak kuyarlar. /?\ okutulurdi ama bizım köyde oca yok‿idi. ep konçeye giderdiler, memleketi dī̇verırım, konçeye giderlerdi, okuturlardi. /?\ oca gelır. ama bizım köy konçeye yakın‿idi, bi sigara bitmezdi

yakasın bu köyün ucu o köyün ucuna em de ortasından kırıstiyan köyi var‿idi arada. /?\ bizım köyümüzün, bizım köyümüzün bi kıyında gömülürdi köyden dişari ama konçenın başka bizım başka mezarlīmız. /?\ pişer‿idi gütürdün mü gütürülürdi, gütürmedın mi gütürmesın. kulak‿arkasına atarsın gütürmesın ama gütürdün mi gütürüsün. /?\ bizım mezar başında yemek yedıklerımıs yok, yok ta duydūm ama böyle üç gününde üleştırısın bir‿angi bi şey yaparsın, yedi gününde bir‿angi bi şey yaparsın. mövlüt okutturusen okutturusun bilmem neler yaparsen. kırkında imiş, enlisinde imiş, enli ikisini yaparlar. tabi ōle yaparız mövlüt falan ama öle yemek ölüsin başında yok. ama şini veriler‿imij bakarım var ya azırjık azırjık yapmajıklar, Íāmacun‿imiş bilmem neymiş, duyarım şini veriler‿imiş. insanın bāzından da orda geçer mi.

gün; sayı, mevsim adları: /?\ sayardık ya günlerımızi bilırdık. dernek derdık, cumávtesıne dernèḳ, pazara giderlerdi. /?\ pazar‿idi, pazar evtesi derdık, salı derdık, çarşamba derdık, perşembe derdık, cumā derdık, cumávtesi, pazar. /?\ bizım dı̀l̤den bir, iki, üç, dört, beş, altı, yedi, sekiz, dokuz, on. /?\ denılırdi āçlar açardi te yaz‿oldi, te bilmem ne oldi, te edırlez gelır, te şefteli açmiş te bilmem ne derlerdi. ama ayını gününi söylērdi insanlar gençler ama ben aydan okumişlīm yok niçin aydan günden tam tamına dīveremem. öle bilemem esaplayım.

lumnitsayı ziyareti: /?\ gittım, gördüm. /?\ gèl̤dım nice kimısın kaç senelık‿idi gittım ama on beş sene var fazla da beki. /?\ üskübi gördüm ābim ordaydi. üsküpte candırmaydi ābim sōra emekli çikti ama orda durduk. konçeye gittık akrabālarımız var‿idi, konçede de durduk. emen emen bir‿ayı tam‿ettık, gèl̤dık. güzel‿idi erkezler ama kırıstiyan olsun ama müslüman olsun, o köylerden oralardan çiktīma aman ne sarmaj dolaş, aman ne sarmaj dolaş. sizın gibi gençleri benım da arkadaşlarım‿idi te ben ītiyarladım onlar da ītiyarlamiş. arkadaj derım türkiyā gittım ītiyarladım, ben gèl̤dım şini burā derım gençleşmeye. bak burda genç‿idım. gülēler kırılılar gülmekten. dey ay dēler iç bırakmamişın sen şakalīni arkadaş. içbi kavga arkadaşlarımızlen kavga etmedık. gittım ama açan rāt‿oldum. yatırken bōle allam derım bi yerde saç saça geleydık derım şindi deycek‿idi nasıl çıkıştık fíl̤an yerde, kavga ettık nèpardım. ele içbi şeycik olmadi bōle demek karşılalar içten‿içten. alen kırıstiyan burā bize gelır misafir, turis. biz de orda gittık yaşadık. ābim, kardaşım, kardaşım karisi, ben gittık, turis gittık. yugoslavyā gittık. ordan sōra onlar da gèl̤di iki kere mi üç mi gèl̤diler. ep bayramımızi kutlār telefon çeker. (¦) diş kapimıs yok. /?\ dariy soyārız başak, tenesini alırız, başaklarını, kaplarını çekerız kıyā. yatırız sererız

düşekleri yatırız. başımız ucundan ġavurlar yol, geçerler. kapi yokti ki soyunuruz yatırız. iç bej pare vermeyiz. iç ta korkmayız nasıl ama şini burda çok müslümaniz ama korkudurlar yok ırsız girı yok bilmem ne girı. ben şini ben korkārım çok. dā çok ïtiyarım ama gene korkārım.

beddualar: /?\ ep belalar öyle be kızım. kimisi der ateş yaksın kimisi aman geberesiceyi bırak kız o akılsızi. bırak o akılsızi sen onunle kafa mi paralacasın dersın. (¦) onların mezada kalasi tellal satasi der. /?\ ne mi der diverim oni da tellal satasi postuliya kalsın, ölesın ta kalsın eşāların bi yerde satılsın. tellal satasi bu. mezede kalası. biz gene aman derız bırak a kız ateş yakasi, akılsız o mari zate akli yok akli olsa söylemez. şini öyle derdık ne biliyim. kavga da ettīmıs yok ama bi şey de dedīmız ama kimi konidan konşidan duyardık, duyarım öyle. bis gèḷdık gittık anam ōdi gitti içbi kavga etmedi anam benım kuma çekti.

babası: /?\ aha dā bi tene kadın getirdi. çok uzun ikā́ye be kızım var akşama kadar diverim. o da ovali ama başka gene almij bi tene dā ben yok‿imişim dünyada. /?\ iki tene ābim var‿idi, abam da var‿idi iki tane dört bi ben yok‿imişım. ben onun yanında olmişım. kadının yanında dōmişım. /?\ anife. /?\ var bi tenesi duru birisi ōdi, iki ōlan‿idi. vallā te var‿idi dört çocuklari var‿imiş. /?\ annem onun başını taradi, donlarını yamadi, ölene kadar uçkuruni geçirdi donunun. /?\ gözleri görür ama dēlım şini var marifetli insan var marifetsız. annem çamurdan adam yapardi o da gene beceriksız. dā anam derdi zati, ben derım şini anam bana bi şey demedi ama bi becerikli olaydı anamdan dā üst iç yanmazdık ama becerikli dil‿idi, anam becerikli. (¦) kaptırmiş te babam gönlünü. babam candırma adam görsen resımını ale bile dā nasıldır. gèḷmiş ama anamın üstüne te gèḷmiş anam evliyke. (¦) evlendi, evlendi, evlenmiş, adamını bırakmiş babama gèḷmiş. kadın kaçmiş, babam almiş ta gèḷmiş ta ama dēlım o kendi gelemez, babam almasa gelemez kendi. annem çekmiş aci em de annem onlari bṻtmiş. annem, nenem, dedem annemler genç‿ike burā gèḷmişler, kırklarelında durmişlar. bi astalık tutmiş böle ïri çiçek mi ne suçiçē mi ne bi̇̀ḷmem ne olmişlar benım bi dayım var‿imiş ōmiş. sōra nenemlen dedem aman sanki başka yerde ölüm yok hadi gideyiz tekrardan memleketımıze. bu gene ne babamın üstüne gèḷmiş ne gene rāmetli episine olsun, kimsesiz‿imiş. ölmiş ābilari babalari o astalıktan. dedemler sayip çikmiş. onlar gitmiş köylerıne memlekete o da gèḷmiş. ben demek kimınle kalim burda yolda izde. oni bakmişlar bṻtmüşler vermişler bir akrabalarına ne kadar kız‿olmiş. akrabalarına vermişler ama on‿iki sene durmuş o adamda kalkarken bile bō̈le tutunmamiş ona. ō̈le yaşamış ābi gibi. /?\ anife nene. /?\

ìl̩ḳ kocasiylen bo̅le ābi gibi gi̅dırdım kuşattım ne ördüm çorapları mintana işledım der bo̅le der tutunmadık bile der kalksın. yapıli bu̅ derler ya bu̅ yapmişlar. /?\ tabi annemın babasi em annemın annesi da bu̅tmişler oni. bak ordan sora canını yakti anamın. ta o̅le çekti ama anam. tülbe dedelerine gidēler ya ep rüyamda görürüm. bi genişlık bi yer, dede nice yatır te dolaşırıs ya paketlemişler bo̅le eşāları, eşā bir‿angi ama avlu olsun ama yemeni olsun çıkarılar gazeteden atarlar sìl̩kēler anamın‿üstüne, sìl̩kēler anamın‿üstüne, bütün dolaşırlar. anam dedi gittım çikti anam benım içi rüyamda. buni rüyamda di̅verırım. e kızım der, ben der iç kalmam boj der, dalim der yerıne gej der, kıstırılar der beni bo̅le ayaktayke. anam daldi dalmadi yerleşti yerıne bi küme kapidan girdiler insanlar. sōra açan gittiler gene geçırdım o insanlari ta, gördün mü kızım dedi nice beni kıstırcak bana dedi dolaşırlar. dolaşırlar nasıl dedeyi öperler kokarlar, tespi̅ çekerler bìl̩mem ne, hep ediyeyi üstüne anamın doldurdilar. (¦) em gene fakir‿imişler anam gitmiş adam‿etmiş. ayvan da der gördüm der, eşek ta gördüm bi eşey bile yok‿idi babanın. ep yapti, zengin‿etti ama. ben gene vallā şini bi karınca incitmem kimseye bi şey istemem kırılsın insanın gönlü ama benım kocam orda yatacak oni, o kapiy kırarımdır mutlaki. isterse kessınler beni. /?\ bu̅düm iç kavga etmedım. bak kızım ne decem ben onun yanında dōmişım, ben sanırım o benım abam gibi. aba derdım zate anife aba derdım abam gibi. abam bu̅k‿imij gèl̩di abam bana u̅redırdi, a kız derdi kavga etsene onunle ta derdi sen gene o kadar seversın. aman mari derdım ben bi evde bu̅erım nası ev insanıyla kavga edim derım, edemem kavga. abam bu̅k‿imiş, kıskanır‿imiş. (¦) ah du̅ecèḳ babam var, du̅er mi. öle oldi işler. insanlar taştan kavi. /?\ vallā bizım oldum gèl̩dım küsmèḳ bilmiyom du̅seler su̅seler küsmek yok evımızde. ben çojuklari du̅erdım ufak‿ike gene anacim anacim kucānda gidelım ā. ǵavurcez gene kimi kere derım (¦) enüz du̅düm derım gene gelırler üstüme. küs ben ne kadar gücensem gücensem ev içine bile küsemem. nèpim yalpak dönüverırım. /?\ yalpakim derım bo̅le yürēm gelır gār. /?\ yufka yürèḳ.

M7.1.6/1

Hatice Nurlu / 100 yaşında. / Oravitsa-Radoviş doğumlu. / İlkokul. / 1958'de Akhisar'a yerleşmişler.

tanışma: /?\ o benden dā çok bilır. beni getırdınız şini, ben de oturum te orā. /?\ anam ben soyatlāni vermiyim be kızım. /?\ vermiyim. sesle burā, bak şindi ben açık açık konuşurum. ben bir ūsüz būmişim ama yüssüz dilım ama arsız da dilım. ama sesle burā o mibārek çocuklā benım duyarse telēzonlarda melēzonda. (¦) sen benden dā çok bilırsın gelin ben bilemem vallayi. e te bak şini bu çok aukat benden dā aukat bu. /?\ e canım büküm ama kafa noksan. /?\ atice nurlu. /?\ e te dā bi buçuk sene yüz. /?\ ij bivmirım oni anam. e ben ūsüz būmişım orā (¦) siz esab‿edın orasını ġāri bilemem. bunlarle biz epten yakın akrabasık be evĺadım. /?\ e ben yerım, yerım akibet ondan öle. abe işlerde biz koptuk kızım. iş çok yapardık bis memlekete ohoo. (¦) valla sen ben dā būk sizden. /?\ var var, fazla var on beş var. /?\ on beş yaş faruktan būgüm. sōna bak açan gittık orā biz, yok‿idi bi şeycikleri fukaraydılar. siz bilırsın dā i. kaukardım dā sabā namazında iki tane eşey semerlērım aydi ketenlıye ļānā. o ļānaler orda yükledırız koyunlara, getırız koyunlara. onları onları, o işle biz būdük orda. iş, ļāna yapardık, çıkarıydık. (¦) er şey, er şey çıkarıydık. afıyonu kazardık, afyonla çocuklāmız ufacık belērdık, alırdık burnuna yapardık afıyonu, katranni burnuna. yatırız çocukları giderız afyona. elleri somun gibi şişerdi çocukların, çapa yapardık, öle bi yerdi. nerde o vedat? vedat bizi mi seslersın? ta bu işlē te bōle kızım, işle bizsık çıkardık. şini bak burā ama şini benım çucuklar eyallarseler bunlari /?\ ani duyarseler (¦) üç tene evtiydık, üç‿evti bir‿arada yaşardı. iki yüz tane ayvan‿idi, yüz tanesi koç, ötekilī sāmaĺ‿idi. onlari sārız, düyerız, yaparız te onlari onlari yaptık be kışçāzım ama unudurum ben çok şini be anam. /?\ vallayı gittım mektebe bu anam öumiş, babam evlenmiş. evlendi bi ufacık ōdi, argadan bi dā analīn ufacıklari ōdi omusçuklarıma asar kuyrūma çaçalarını kopa'rīm ālasınlar. /?\ kıçını koparırım çucukların ta ālasınlar te eve götürüm anama diyi. analık, ana dil‿idi. ben analıK büttüm ben tōle bi garıb büdüm ben, garıb būdüm ben. /?\ oravisada, yugoslavyada. /?\ iştip, üsküp. üskübe getirilen darilar ūdürlerdi üskübe dari uni götürüydilar. usturmicā dari uni götürüydilar. /?\ kazamız. /?\ bilemem ġāri. /?\ ġavur var‿idi ama onlarle ben el‿ele dünlene giderdım dünlene gelırdım ama şini anlārım konuştuklāni çevıremem, unuttum. /?\ konuşurdum, ġavurcaz konuşurdum. camlara staklo, vrata kapilara, pırozor pencerelere. /?\ bilırdım, satardım bile ġavurca. ben

çok vallayı bilırdım. ayşam zabā ġavur babama gelır ya kırıya çıkıya gelırlerdi babam kırık çıkık yapardi benım gibi. /?\ te ondan èl‿aldım. bu damarların parmaklāni, er bi damarını bilırım, bunları bu tabanın. /?\ sālam yoK bi şey maşa pamuk gibi kadınsın.

türkiyeye gelişleri: /?\ anam iç etmediler. biz, uzur şaşırdı bizi. uzur bizi şaşırdı uzurdan gèl̩dık. er şeyımız var‿idi yāyımız vardi, er şeyımız var‿idi. ta şindi ge̱uduk buralara takınyayla amele giderdık burā gèl̩dık ta. iki, üç vagon getiriydik biz ora yugoslavyadan üç vagon. on beş sene, on beş kişi sırt sataydık, yerdık. /?\ on beş sene biz sırtüstü yataydık o vagonlari getırdīmızi yeyemezdık bu türkiyede. /?\ trenle gèl̩dık. (¦) almadın mı altlānı üstlēni gelırken onun? benım aykırdı ordan bi kumanda çıkti dedi, bunun anasi bubasi var mi? ben a̱uti tene getırdım ordan burā çucuk a̱uti kişi. a̱uti tene getırdım ben çucuklari. /?\ akile bṻk. akilenın ufuy resmiye, resmiyenın ufuy meydin, üçüncü meydin. /?\ otuz var‿idık ya. (¦) te gèl̩dık onlarle. ep barabar gèl̩dık. /?\ orda kaldık. /?\ iki ay orda ıstanbūda durduk. /?\ kirada, ne bilim nerdeydık. /?\ var‿idi var‿idi memleketen insanlar oncāzler sōna ekmek yok misāfirāne, pişırıydi onlar ekmek te veriydiler bize et yok, un yok bi şey yok çok yoksuzlukle gèl̩dık biz burā ama allā verdi sōna gene er şey verdi, çalıştık verdi kızım. /?\ akisara gèl̩dık, akisarda çocükler etıştı, tütün‿ektık, ektık er şeyler. gene burda da ōdi benım burā da gene burda da tarla da aldım er şey yaptım koşturduk çok anacım. (¦) ama bizım göçmenler burda kalmadi bizım göçmenler episi şemiklerde. /?\ episi ordalar. benım norveçte de var akrabam, izmitte de var akrabam kalabalık‿ idık biz. er yerde ben sākin olurum. /?\ neresi ārı yaparım orasını. bakarım çikmiş parmān oni yerleştırım. ondan sōnacīna bakarım benım içi dìl̩ bura sıkılmiş, bura urmiş burdan oni tabandan alırım, bunlar seni endırım şişini, geçirırım oni. /?\ bertik dēriz ona. (¦) yaparım onlari bertikleri, kırıklari, boyni ārı yamulmij getırı dōrudurum, belında iki kat gezey yaparım dōrudurum. bubam‿idi öle. /?\ bubam ociydi zate. (¦) var be benım te yedi tene çucukların birisi almaz, almazlar. bizde gayle başımıza isyan. bak benım burasi insan dolar ema zorlen idare ederım unutkanlık var çok. şini unudurum. bak bu benden dā akılli bu da ōle alla içi ben, bu çok akılli vallayı çok akılli. /?\ var‿idi be anam e mandalāmız var‿idi, ïneklēmız var‿ idi, sīrımız var‿idi sırtmaç çıkardi bārıydı sırtmaç aydi erkez çıkarsın ayvanatını. çıkarız, kovarız. çucuklarmız anaların kaynaların arkasi sıra gider. anā, bubam gitti anamlar ġari adi eve gidelım. ōle çalıştırıdı be anamız ah gözüm kızım.

peynir, çökelek yapımı: /?\ i̯ukyaz. /?\ e canım oni mayasi var onun. mayalardık onlari dā ısıcak ısıcak sārız, pişırmeyiz, ısıtmayız dūru oni sıcak sıcaK mayalardık süzerız, mayalardık tepsilere onlari keserdık katsalara parçe parçe katsalara dolduruyduk. çüven kaynadırdık, çüven. /?\ o çüven ottan çöpten olur onlar. o çüveni kaynaT‿o çüvenli su koyarız peynir ne kurt ne pesènḳ, şeker gibi peynir yerdık. /?\ e nor gene mayalarsın südi, yūrt yaparsın. yūrt nası şini var topaÇ gibi yūrt, o yūrdi boşaldırsın koca şeye karıştırısın asarsın ateşe çökelē çıkar peynir gibi. ayran yāyını alırdık ayran dü̯er dibekte. /?\ dibek vardi koca dibeklermız dibekte düyerız yāyını pancayla toplardık içinden öyle yā çıkarıdık bi kerekte. iki üç tene butim dü̯eriz. /?\ dibek dibek burda 'butim dēler. tūmlarmız var‿idi afiyon aşaş. o aşaşlardan kabaklari kırarız satarız. ondan sōna onların kavuruz tūmuni dibekte düyerız. şırlān sık çıkar şırlān. bū̄rek yaparız çörek yaparız. /?\ şırlān te afiyondan çıkar o şırlān /?\ tūmi, tūmi aşaşın tūmuni şırlān yaparlar. /?\ makina (¦) şırlān derdık te ben aynisini konuşurum memleket dili. çökelek te dibekte düyerdık ayranini, asardık o da güzèḷ olurdi. /?\ bakıra koyarız asarız kaynār o, kaynadīndan çıkarız toplarız katsalara. sōna pazar ōdi mi dernek Íafın gelişi gidēle pazarda satmā. çendelelere süzerız onlari. /?\ astardan yapardık beyaz kaymak gibi dolduruyduk o çökelekleri süzerdi oni götürüdü pazara satardilar.

tatlı; ekmek: /?\ arife günü bayrama azır‿olurduk. /?\ tatlilar yaparız, sütlüler yaparız, bū̄rekler yazarız er şey yapardık gāri ne bilırız oni yapardık. /?\ yufka yazardık onlari, yumurta /?\ var ya sofralar onda yazar, yufka yazardık onlarda. /?\ yumurta, yūrt, süt onlari katardık tatli amuri tutardık. a bō̄le gene su pideleri yazardık onlara bi şey katmazdık ununu elerız, tuzuni koyarız ondan sōna istedīmız su pideleri toplardık. onlar gene öyle yapardık. /?\ oklava, oklava yaslāçın üstünde yazardık şini elımızde yaparız ǵāri. bu kācık açarız elımızde fır fır fir elımızde yaparız. /?\ çarşaf bū̄reyi oni da yaparım amurlisini dā çok yaparım. mayali istērım ben güzèḷ mayalārım onlari, amuri tutarım, mayalārım sōna tekrar yūrum. mayalarım sōna onu. bu işler böyle kışçāzım. /?\ yapılırdı, yapardık. /?\ o nūdi düyerdık nūdi dibekte. dibekte düyerdık nūdi sōna devrılık suyle aşlārdık oni. /?\ devrılık su kaynār ya, kaynār su dūri ne kā kaynār aşlarsan o kā at. sarardık onlari temiz. saba, ka̯ukardık sabā bakardık, köpürmiş. dūri ekmek yūruyduk. sandıklar var‿idi bō̄le, sandıkların içinde yūruyduk ekmekleri, sandıklar içine. açan bi sandık yayılır tepsilere yazarız bi gömerız bi çıkarız bi çıkarız bi gömerız. on, on beş teney yerdık nūtlu ekmèḳ. /?\ baklavayı ayrıyetten baklava amurlanmaz o. baklavıy yaparız toplarız yufkalarnı

kuruduruz, kuri toplardık onlari. keserız aşlārız yālen ondan sōna ne istersen yap. /?\ ırmık kavuruyduk, ceviz düyerdık cevizi dibekte ki istersen ırmık koyma şerbet fazla yer, ırmık koymazdık çıv cevizle kapa ama baklava olurdi.

tedavi yöntemleri: /?\ karayürèḳ, ona tavuk keserdık. /?\ ha kara tavuk keserdık, oni kakalardık, karnına kapardık. /?\ düyerdık gemikleri erimez şey (¦) temizlemesık tūli mūli kapardık, tūli kapardık. ondan sōna çocük iyi olmase gene var‿idi bi kari orda kole karisi derdiler ġavur karisi, alırdık çocī kole karisına götürüydük. oni gene kara iĺaç temiz yālardi. katran, afyon katrani, bi şey katrani (¦) katran be katrandan yapardi. giderız ona gene yālattırız. bunlara gene sovan kapardık. /?\ pişık, pişık, amur gibi pişırız sovani, yālārız zītin yācāz ile kaparız bāzına. /?\ a tülbentçikle bālardık bāzını öli başı gibi. ī gelır yavricim, onlar çok ī gelır. biz böle doktor bi̱lmezdık, ben ij bi̱lmem çocükleri doktora getirim. yedi tane būttüm savkum gibiler. /?\ karın‿ārisi. /?\ ha kesecesın ondan sōna gemik ōmasın dōri şey de koyardık be nişadır. /?\ şindi parāle oni da koyacasın, göbecīn‿üstüne böle para koyarız te bu dūme kadar para bunun üstüne nişadır. /?\ a nişadır göbēn‿üstüne koyardık dōri eti gene kapardık. o para kapkara olurdi o ārıyı çekerdi. /?\ tabi ezmesın çocūn karnını. /?\ nişadır siz kullanma misınız onlari? ā nişadır çok faydeli anam. içersın sucāzle bile oni. biraz acık kuyarsın sucāz kesmedi o tavuk, oni sucāz koyarsın da karıştırısın fūcancıklen içirıydık, içerden keserdi. doktor moktor yok‿idi. /?\ yapmazdık bi şey. şindi biz potka yapardık. /?\ e te şini çivice büle çivice çikti bi yerınde oni ben oni da yaparım. bakarım yarā olacak, nar çubuynu keserım nardan, çubuk o çubuk te okūrum bırakırım, okūrum üç çav kırarım bırakırım orda kalır. onlari yani kırdın mi bacā kuyardık. bacada kurūr, burdagi iĺaç ta kurusun, kururdi. /?\ ben vallā kan ben de aldırdım kan. gali pis kani alır, iki defa aldırdım ben. otuz‿iki sene baş‿ārisi çektım. otuz‿iki sene nelere gittım er yerlere gittım bi fayda görmedım sütlen yūrtta anca geçti. ayşam sabā bi bardak süt sabayli kaukarım namaza bi bardak süt, yūrt onlardan geçti. te şini maşalla çelik gibiyim. /?\ ot var ama bi̱lmem nasıl ot, otlardan geçer o. (¦) ırklarsın. potka yapardı şindi ırklar neyle ırklar ama nar çubuyle ama dut çubuylen kırar ordan emen dōri oncāzi alırsın, kırarsın orā dīdırısın yere koyarsın, dīdırısın yere kaparsın, o gene ırklamak dēler ona.

doğum: /?\ kırk gün ōdi mi bebèḳ ebe gelırdi. ebe gelırdi onun suyunu muyunu azır ederdık, altunlen kırk defā, altınlen o su içine altınlarden çekerdık kıya suya yaparız çekerız. kırk kırk kırkladı kırk bir pakladı, kırk kırk kırkladı kırk bir pakladı. sōna kırk tane taş toplārız çaydan, südi gèl̤sın diyi. çay, çay akarken su toplarız ufacık

ufacık, boncuk gibi boncuk gibi taşlar onlari da koyarız o su içine. başımızdan aşā dökerdık onlari kırklanırdık. bebiy de kırklardık önden. /?\ evet, oni da saçımızi āzımıza alırdık oni gene. /?\ dişari karanlıK e tabi gece koşturusuk emen dōru pelīmizi āzımıza alırdık saçlarmızi öle çıkardık. ōmaydı da bi şey. /?\ yok yok bi şeycik ōmazdi yıvdız da görüz ay da görüz. (¦) kaçmiş, kaçar, sütler kaçar. /?\ sarilık olurdi, sari çember sürerdık sari çemberle örterdık uyurke yüzüne, sarilıkta oni gene örterdık. /?\ aman o allahtan o ǵāri o geçer o. o veri o geçiri onlari üle allahtan oni bırakırdı gene çiçek döker dērız, kızamık döker derdık. korurduk gene çocuklarmızi te bo̅le olurdi bu işler anam.

hıdırellez: /?\ türkiler nerde var ǵārikın. maneler te söylērdık edirlez günleri. /?\ küp koyardık, gül‿avtına kübü koyardık. sen ne istersen atarsın içine, nedır alım o çıksın falım. ben atarım nedır alım o çıksın falım. sabayle gene dā sabayli gene onlari çember örtünürdük yüzümüze, kırmızi çember. çikarız ā benım çikti nasıl çikti bo̅le çikti. ā, ī çikmadi nasıl çikti bo̅le mane, mane yapardık gene. bana dēler sen söyle, sen söyle ama unuttum ǵāri. ben çikarıydım, akan terim kasıli, ense teri asıli, ko söyleyen söylesın yok yarimın kusuri. mane a benım çok güzè̤ çikti. ayvada budagım var, dilberde dudagım var ko söyleyen söylesın, yok yarımda bi şey. a unuttum te ǵārık valla unuttum neler diveridık. /?\ kaynadırız ya sovan kabuyla, boyāle nēle buluruz onle yapardık, kaynadırdık. (¦) anam ǵavurlar yapardi onlari paskele dì̤ mi gelin? paskelede onlar şeydēle onlar kaynadır ama bubam bizım bo̅le kırık çıkık yapardi bize ge tonle yumurta getırıle bubama. dede oni dede buni bertik yaparız bilmem nè̤parız. ī yaşardık oralarda gene ǵavurlāle ōmazdi gene anam bir ama te o da mane çıkarıydık, edirleze sallanmā giderdık, binerdık kim istekli var dōri gitsın sallanırız kimisi de. (¦) /?\ anam şey‿idi o be anam. (¦) dì̤ be semizkuşak toplardık giderdık. yā giderdık öle bi çikarız köyün kıyılariyle bitevi, gider semizkuşak toplardık suya koyardık. sabayle gene ayvanlāmızın başına belērdık, öküzlermızın boynuna koyardık, kendımız belıne bālardık sallanmā binerken sallardık eme ārimız acımız gitsın çikarız gene atarız gene onlari. semizkuşak onlari da toplardık yapardık onlari da.

tahsili: /?\ açan yazarsın oni kalır, ben çucuk bakmaktan bana vermediler. valla kafam var‿idi benım küçük‿ike, kafacīm var‿idi ama bi tene bu̅ttüm paşa, bi tene bu̅ttüm ismail, bi tene bu̅ttüm ali būmuş çıkarmış çürürdi vallayi ben çok zāmet çektım onlardan. (¦) ben giderdım okula em dört sene beş sene ǵavur okuluna gittım ǵavura gittım. /?\ gittım be gittım dört yıv gittım beşinci yıvda çıktım ana kaynana

kevermedi ǵāri anam. (¦) yā paşa da giderdi okula o vakıt saklanırdi dayko dedenın paşa. (¦) kurzdi be ya, o saklanırdi. (¦) daskala gittım daskala beū̯. /?\ beş yıv gittım be. beş yıv gittım ama sonradan çikardilar bu çocuk bakmaktan unuttum bili ben onlari. /?\ episi ǵavur‿idi. /?\ iç almadım anam. türkçez bilırım ama bō̯le ǵavurcez onlari da ama şini toplāmam.

M7.1.6/2

Bahriye Hacet / 84 yaşında. / Oravitsa-Radoviş doğumlu. / Okuma yazması yok. / 1954'te Akhisar'a yerleşmişler.

tanışma: /?\ bāriye acet kızlık soyadım gene avci. /?\ (¦) ben biliyim yirmi yedi /?\ valla sade bi şey gönderdiler bize ani talebelerden topladilar beş‿on kari bir‿eve ta talebeler geldi bize biraz kelimeleri gösterdi sade. /?\ aa orda, titoda. ani topladilar māleleri, biribirine ta dā üstün talebeleri okumuşluktan bilenleri bizi gene biraz 'a'yı 'b'yi ōrenelım diye. /?\ ama biz gari evlendık ondan sōna bize gēdi tito. biz titodan önce evlendık zati okul mokul bitti. daskala iç gidemedım /?\ valla bilmiyom neden. /?\ (¦) biliyom ta, neden bubam mı göndermedi daskallā mı aramadi artık, daskal diyoz ona. /?\ şindi sırp ōretmeni idi bizim, türk ōretmeni dil‿idi bizim zemanımızda. sōna gene o türk ōretmeni ama bizden iş‿işten geçti. /?\ orovisada. /?\ karışık‿idi ya vardi bugarlar da vardi. bugar enli āne vardi, bizım yüz‿enli āneydi, türk yüz‿enli āneydi. /?\ iki āne galiba rizalar vardi, riza agalar. /?\ şini māle ayrıydi bizım sınır orda dere vardi arada bi tarafta ġavurlar arada dā aralānda gene müslüman da vardi türk te vardi ama ġavurlar ayrıydi, mālemize karışık dildık. ondan da bilmiyoz biz. māllelerimız ayri tālalāmız ayri. /?\ orda dōma būme onlar da ama annem gevme oravisā /?\ neydi be toponisa, toponisa var‿idi ordan gevmiş bubama annem orovisā. /?\ vallā medardan dā ī bi köy‿idi bizım. /?\ burda bi medar var onun gibi yerli köyümüz‿idi yāni. etrafımız da īdi. /?\ fazla da bivmiyom. podoreş vardi, sarıgöv var‿idi, kulāzi var‿idi öteye köseli var‿idi, kavgurisa karışık türklen orasi kavgurisa vardi, yalgurisa var‿idi, yaygulisa türklerle karışık sudur, yoslav gene onlar gene ġavur‿idi onlar. /?\ sudur, voslav iki köy‿idi onlar kırıstiyan bunlar. kavgurisa var‿idi karışık, yaygurisa var‿idi karışık, podoreş te karışık bizım köy sade ayırmış kendini türklele kırıstiyanları. bugar‿idilar da kimi ġavur derdi kimi kırıstiyan derdık. /?\ onlar bizle türkçe konuşuyo ondan biz ūraşamadık onların dilını konuşmā. daskala giden ōrenırdi daskala gitti bak yaşıtız ama ben ne gitmemişim kendime sorarım. bubam mi göndermedi, çocuklar vardi, uva işi var‿idi.

türkiyeye gelişi: /?\ üç tāne çocuk getırdım ordan. elli dörtte geldik galiba. /?\ valla erkez geldi biz de gevdik ben de şaşırdım kendime işte bugarlardan korkuya bi olay olacak diyi kaçtık oralādan. peşinden alman geldi bugar geldi bimem kim geldi onlar epsi çıkti tito geldi kurdi mekan orda titoda çok rātımız var‿idi. adi dedik bu rāti varken kaçalım buradan. ivķ gevdık trakyā, ikinci gevdık şeye çorlā, orda durduk bi

beş‿on gün, ordan yükledık şeyi gene akisara gevdık artık. gevdīmızdan sōna biraz gittık izmi're, izmirde ay dedık burā dayanamadi bunun sıcaklīna ordan kaçtık. gel bakalım beceremem ben gel. iç bivmem çocuk kucāmda, kırk günlük çucuk kucāmda çaput yerine geçırdık iç paşaporti avmadık ona, ic bivmem nice gèḷdık. çucū yatırdım istasyonda tren gevmiş iki tāne yanımda ne bilim nası gevmişık ta nası çıkmışık ordan. kimse de yok‿idi bana kumanda gibi kaynana kaynata yanımda biraz destek‿olsun. adam bi şey görmē gider ben çucuklarla açan baktık tren kavkar, çocuklar ikisi uyur, bi tāne avdım kucāma ī̇ki bırakmamışım orda çocī̇. istasyonda bırakacakmışım ötekiler yanımda nası gevmişim ben de bilmem. çaput‿aldı mı onların altına üstüne giyim avdım mi vallayı iç bilmem. ben ī̇cene bilırım. anamlar da sizınle gèḷdi bobamlar sizınle gèḷdi onçi dört sene sōna gevdi onlar. ben tam yirmi yedi yaşına burā gèḷdım.

kabakulağın, siğilin tedavisi: /?\ ona da boya sürerdık fırından kara alırdık tava, tavalar var ya şēlere dūnlere mūnlere gider kazan kaynār ya o kazanın‿altından sürerdık ya da fırından siya bi şey alırdık, kabakulā onu yapardık. sōna bana dedilar, şey sabun çav dedilar bir‿angi komşudan, ikanır ya sabunle bi yerde sabun çav dedilar bana ta sür, yıka sabunle çalınma safunle yapamadım oni alamadım. sōna iĺaç avdık biz.

doğum: şey bu eyübi kırki da çıkmamış‿idi tulumbamız böle saçak avtına idi meret içimden bi şey gevdi, emen uzandım tulumbā, tulumba vardi öle şe pompalamā burda da onlar var, burda ovdu o eyübün. ondan sōna bakiverdim yukari ī̇ ettim südüm kaçacak sütleri kaçarmış insanın yıldız görünce. mari iç te bu çocū sütle būttüm iç emzirmedim.

M7.1.6/3

Ali Hacet / 84 yaşında. / Oravitsa-Radoviş doğumlu. / _____ / 1954'te Akhisar'a yerleşmişler.

türkiyeye gelişleri: /?\ benım‿adım ali hācet. /?\ seksen dört yaşınayım, seksen dört yaşına. /?\ göç‿ettım türkiyē bin dokuz yüz‿elli dörtte. geldik biz ilk şeye trakyā, trakyada benım bobam var‿idi. o kaçmiş burayı bobam bizi o getitirdi bura hani aile tamamlaması olurdu o zaman menderez zamanında geldık. ondan sona biz gittık orā trakyā, trakya nairebol hasköyde. orda kaldık bi müddet, ondan sona geldık istanbula. istanbulda eşālarımızı getırdık ordan memleketten vagonle geldi eşālarımız, serbez göçmen‿olarak geldık. eşāları aldım orda ben vagon başıydım, beş‿altı hāne bi yerdeydık vagon tuttuk. orda tuttuk bu vagoni istanbula kā istanbulda aldık açtık vagonu, aldık eşālari, ordan istanbulda gene, ōran biz akisara geldik dōru. /?\ istanbulda bir‿afta fiĺan kaldık. direk akisara geçtık ondan sona gene, akisarda kaldık. burda akisarda küçük bir‿evcēz, küçük bir‿ev edındım, yaptık burda. /?\ reşatbeyde edındım bir evcēz. ondan sōna, o evi edından sōna bikaç sene yaşadık bura, e iş bulamam bura koşturum akisarda. gittım izmire, izmirde iş aradık orda. orda iş buldum fabrikada çalıştım izmirde gül mensucat fabrikası vardi bozuldu o. /?\ orda şeyde oturdum /?\ şemikler dı̀l̩, dı̀l̩. yakada yakada çamdibınden yokari bak sölēmedım o yerin ismini. /?\ karşıyaka div, div, izmir o yūsek yeri burā. /?\ a gültepe /?\ orda iki ay durdum orda. /?\ aa onlar bura evdeydi sōna, iki ay sōna geldim onları da aldım izmire taşındık. izmirde yaşadık orda bi sene fiĺan, orda şemiklēde ef tuttuk. çok bōle çektık biz o zaman, şemiklēde ef tuttuk ben yalnız çalışırım, üç çocuk var ufak tēzenlen bereber. onlā gene alıp çocuklāla barabar bāçelere gideler şemiklerde ben gene giderim gül mensucat fabrikasına çalışmā giderdim. şindi bozuldu o fabrika. şede izmirın şey içında orasi bozuldu oraları yani. dā evel eski garaj vardı orda. ondan sōna orda ben çalıştım bi kızımız vardi üç yaşına, öldü o kızımız. o ölünce biz dedık acaba çocuklar buranın avasına alışmadi mi diyi kaçtık tekrar akisara geldık, o evimize. ben doktolān yanına girdım çalıştım şimdiye kā. ondan sora burada o evi sattık oralari yine bu evi yaptık sōra.

oravitsa: /?\ oravitsa şimdiceḳ oranın yerini kurmuşlar orda sırplar, o yerin ismini kuymuşlar. o bizım yerde çok koz, ceviz varmiş /?\ ceviz çok var bizim ovada, ovada cevizler vādi çok ceviz oldū için ġavurlar dermiş cevize orah, ġavurlar dermiş. onunçin, çok ceviz oldū için orahovitsa demişler. o yerın, o köyün adını orahovitsa

kurmişlar. /?\ yok türkler yaşaymış çoktan dā, dā eski osmanlidan türkler kalmiş orda ama tabi sırp zamani burda kurmişlar o yeri. köyün ismi beki da dā önceden başka imiştır ama biz bilmeyz. benım okudūm böle yāni. sırplar dīştirmişler orahovitsa demişler, oravisa biz derdık. /?\ iki yüz elli āneydi köy, elli ānesi kırıstiyan, ġavur /?\ makidon ama dinleri bulgar onlar. ondan sōna makidon elli ānesi, iki yüz ānesi türk. çingene iki āne var idi. /?\ çingeneler bizim dilimizi, türkçe konuşurdi, çingeneler. bi da vardı iki ānede Íā derdık, Íā roman, romanyadan, romanyadan gelme iki āne da yaşaydi bizim köyde. /?\ Íā derdık ona gene Íā. /?\ çingene de dil, kırıstiyan onlar. /?\ romanya dili onların. /?\ biliyodi episi bilmez bazısi kim ne okumiş okul biliyodu okumān bilmezdi çünküm onlar türkçe konuşuyolardı bizimle. ben da delım meseÍā daḫil türkçe benımle bile konuşuyoladı sōna ben askere gidınce dā çok īce ūrendım onların dilını. bi da ben çok kurslar okudum orda. emen bir dokuz ay okudum māsebeci kurs, ōra koparatif kurdi tito, koparatiflē yapti böle köyleri koparatif, ziraat koparatifi kurdi. ondan sōna ben onların māsebecilīni okudum, o ziraat koparatiflerinde üç sene māsebecilık yaptım. ondan sōna bozuldi, tito bakti yürümez o masebecilık bozdi. tito orda bize de ayni ak verdi türklere, sırplara da epsıne ayni aklari verdi. tito aynı atatürk gibi (…) . tito dā geçince orā eveÍā perdiyi atti karilara yani peçiyi atti. ora böle pürgüyle derdık çarşaf giyelerdi o çarşafi attırdi tito. ama dedi ki yüzün açık olacak, turban, turban da dīḽ, yüzün açık olacak dedi. başına bi çember deriz biz yemeni sade başına koyabilile, mantole gezer. /?\ akisarda en çok bizim tarafın göçmeni, yugoslav göçmeni vardi. /?\ onlar bizden dā önce gelmiş biz geldīmize onları bura bulduk. /?\ bizden sōna yok, a bizden sōna da geldi özalın zamānında geldiler ama onlar burā gelmedi akisara. (¦) manisada ötekilē var. /?\ onlara em bulgaristandan gelenlere mal vermişler atatürk o zaman mal vermiş onlara sōna bu bulgardan gelenlere de ef fiÍan özal zamāni geldiler verdi. biz menderez zamāni geldık biz mübādele olarak biz geldık bize içbi şey vermediler.

M7.1.6/4

Pakize Kurtulmuş / 80 yaşında. / Oravitsa-Radoviş doğumlu. / Okuma yazması yok. / 1956'da Akhisar'a yerleşmişler. / Türkçeden başka dil bilmiyor.

tanışma: /?\ pakize kurtulmiş. /?\ seksen /?\ yugoslavyada /?\ orovitsa. /?\ köy /?\ orda dōdum orda evlendım başka yer burā gèl̩dık gene türkiyā. /?\ var, beş‿on āne ǵavur da var‿idi ama ayrı onlar bi tarafta biz bi tarafta. var‿idi ama çoki türk‿idi, fazlasi türk sona okumaz onlar ayrı okurdi biz ayrı okurduk. ben gitmedım okula, tālā beni ovā götürdü anamlā çocuklari bakmā ben gidemedım. okulu bilmem, oca okudurdi, duacık biraz bilırım. dua okuyım diyi iç gitmedim gene öle yazmā tōle kaldık. /?\ yok bi demirci var‿idi böle düyerdi paneşik yapardı çif sürerdi adamlar. /?\ pulluk ha. /?\ var bizım dilımızi bilır onlar da. ben alamadım onların dilını ūrenemedim. gèl̩dık ama çabuk burā türkiyā gèl̩dık, evlēmizi sattık o ǵavurlara ama konuşamadık, gèl̩dık türkiyā kaldi onlar orda. /?\ biz burda duyduk oni, biz burda duyduk. em bis şini böle saklanırdık /?\ böle peçe var, açarız peçeleri giderke açan gene adamlar var‿ise emen peçeyi endırısık aşā. kim atatürk mü ne idi açtı bizi. tito, tito yırtti bizım pürgüleri i̇l̩le açık olacasınız, yırtti eteklermızi, pürgülē açıldık sōna manto dikındık tōle manto dikındık. başımız gene şifon var ama manto eh burā gèl̩dık gene mantoluyduk şindi manto da gitti. /?\ ben onları atırlāmam çok köy var. podereş var kasaba /?\ o da safi türk. /?\ aa di̇l̩ yörük biz, biz yörük di̇l̩ız, biz köyümüz alçakta bizım, nası şindi dā köyleri var öle köyler var‿idi orda dā köyleri onlar kulāzli, ıdavelli, sarigöl. yörük onlar, ovali biz. toponisa, damiyan onlar biraz kırar dilını te fatime, fatime te dilını kırar o, onlar damiyanli o biraz dilını kırar onlar. biz dozdōru kırık di̇l̩ bizım dilımız. /?\ burdan gitme yok orā, bilemem onlari ben. (¦) burasi yunan bizım orasi türkiyeymiş şindi dī̇şmişler, burasi türkiye orasını gene bugar aldi. bugar mı be şindi buyuru orda, tito buyuru. /?\ kasabā giderdık başka yere gitmezdık. usturmica var‿idi kasaba o da, gittım, gittım ona. /?\ orasi da türk te var ǵavur da var orda karışık. /?\ ehee benım akrabālar çak borizovada bile var, nerde uzakta banskoda, borizova var ordan aşā, dobraşinlē mobraşin çok köy var be kızım ben onları tutamam aklımda.

türkiyeye gelişi: /?\ iki tāne kızım var‿idi gèl̩dım. on sekiz yaşına evlendım, iki tāne kızla gèl̩dım biri dört yaşına, biri bi yaşına ti aticem var. /?\ serinlikte endık bi gece yattık serinlikte orda. /?\ te udut orda bi gece yattık ordan gèl̩dık istanbola gèl̩dık

misāfirāneye. orda üc dört gün durduk orda, ordan gene akisara. /?\ aa başka bi yere kalmadık gāri te burda. yā yerleştık kızım yok‿idi ya kirāya git, kirāda oturduk üc dörd‿ay, buni gene yaptık kerpiçten, te burda kestık kerpiç yaptık. bu asta ē ne zāmetler çektık bis unudulmaz onlara. orasını eşme, eşme orasını tōle oldi kızım. bu evcēzi yaptık. bu kapilar çergēle durdu, yok, iş yok, çalışan yok. /?\ kilim, sarkıttık kilim donar çocuk bu, bebeḳ. gittik gece kırımına tütün kırdık te dedēle bi kapi yaptirdık. camlar aldık yok cam, bi tabakacı buluruz cam da yok çok yoksuzluk gèḷdık burā, allā şükür şini er şey var. şini yok bi şey dēcek yok, kim der yok gözleri kör‿olsun. öle ya yaşamak var şini biz çok çile çektık. /?\ gidemedım o gitti, ben gidemedım. benım bi çocuk var te işte o şini onun kocasi alti aylık bebek‿idi bobasi gitti, ben gidemedım. bilmem ne kadā durdular bir‿afta durdilar, gèḷdilar. /?\ burda, bilmem kaç sene durdi annem bubam izmire gittilā gene burda kalktilar izmire gittilar. şindi annem de övdi, bubam da övdi kardaşçıklarım vā kıs kardaşlarım var izmirde. var var dā bi kıs kardaşım var burda başka yok ki akrabām benım burda. candan öle yakın akrabām yok. onun da kalmadilar onunkilē de izmire gitti. /?\ şini yok‿idi iziyet şini orda ī yaşardık, açıvdi türkiyā korkidan gèḷdık zeman gelecek bizi keser onlar ǵavur. e nāptık geldık açıldi burasi, bıraktık sattık az çok malımızi mülkümüzi beş‿on kuruşa verdık geldık.

akrabalık adları: /?\ kıs kardaşına teze dēler teze. /?\ dayi /?\ ala /?\ amica /?\ görümce /?\ kayın mı ne dēler /?\ yenge /?\ elti dēlē yenge dēler elti ama yenge gene derız saygi sayarız bük‿ise yenge ufak‿ise o gene bana der yenge bi şey tōle anlaşırız. /?\ kızım derdık be kızan demezdık. /?\ annemıze ana, anne demezdık biz ana. /?\ düz nene derız. /?\ onlān yalınış onlān başka konuşmalari yerıne göre denır, yerlēne göre konuşūlar.

organ adları: /?\ aynı omuz, arka, dirseḳ, èḷım, pança o da dizım. /?\ kavçe, kavçe bacak dìḷ kavçe. doktora gittık bacām ārı, kıçım ārı dedi, burda kıç dermişler büzūne mi ne /?\ demezler burda burda. burasi dīşık. /?\ çati dērız beyaḁu sāde bu bacak dīşti /?\ ayak beyaḁu bacaklarmız orası, parmaklarımız orda. /?\ bileḳ, kolumun bileyi ārı giderız yaptırırız. /?\ ā demeyiz baḁız, burasi gūsümüz, buramız bāzımız. /?\ biz karın derız karnım ārı uf karıncīm ah.

eşyalar; yemekler: /?\ ā on sekiz evlendım. o iki yaj būk benden dede ben da yirmi iki, yirmi üç yaşında gevmişim burā. /?\ bak görü müsün asır. /?\ var‿ise, vakıtın var‿ise kilimcik serersın yok‿ise gene asırcık üstünde oturudun. yok‿idi kızım, karyola var, karyolalā var‿idi gene bōle bu divanlar yok‿idi. /?\ isteyen yapardi ya kimın ī,

bol yapardı tāta divanlar. /?\ ā kızım bȭle uzun soba, ortasında delık koyardık yemek kaynasın burdan dolduruz odun orda yemek kaynār. bȭle sobalā yok‿idi (¦) sen sor ben bivmem ki. /?\ orda ama dimeḳ şeyımız ȭle demeḳ radoviş işlemişler artık. /?\ yā sofrada yerdık kızım bȭḷe tāta sofra var, o sofrayı koyardık peşkircik sererdık var‿ise peşkir sererdık yok‿ise yok. ȭlece asır‿üstüne toplardık çocücaklarmızi, çorbacik yaparız, çorba ise çorba kaşa ise kaşa. un kaşasi yaparīz, dāmat kaşası yapardık, kaçamak yaparız, dari unundan kaçamak. /?\ ē te su bȭle kaynār ateşte Íok Íok, kıyı da gene bȭle elēriz bȭle un pancacık pancacık okluyla gene bȭle karıştırız, karıştırıka o gāri pişē. sıkılı, sıkılı, sıkılı sōna çekerız kīya duru biraz yumuşā, dökeriz tepsiye yazarız kaşıkle oni. yāyla aşlārız, çökelek var‿ise üstüne, pİnir var‿ise koyarız. ē basarız kaşİ yērız. karnımız şişerdi bu kā şindik te yedım sabātan bu kā bi çayle ekmeḳ, karnım doydi doymadi. orda çok güzèḷ doyardi kānımız. /?\ un kaşasi gene koyarsın biraz yā biraz un koyarsın kavurusun kavurusun oni fasile var‿ise fasile dökersın içine kaşā çökelek var‿ise çökelek koyarız ama yarı ayrı o fasili içine komasın. o fasile kaşasi, o çökelek kaşasi olur. yapsam da yēsın parmaklānı yersın ama yok. te a bu benım gelın beş‿alti sene dā yemedi. nası kaşā ana nas denk gelmez işe gider biz yerız o görmez bile. /?\ sān yā sān, çanak ta var. /?\ dİḷ āç, toprak çanā yapaylar içi sırli, içi sırli yeşil sır, kırmızi nasıl te renkli olurdilar. bi pişiridık büberleri ocakta içinde düyerdık, büberleri düyerız (¦) güveç te var çömlek var bȭle sapi var çömlèḳ āzi bu kā, ateş yanā kakıdırız ateş kıyına Íkır Íkır kaynār, suvan kavuruz çekerız kıyā ovarız onu çömlekte. bizım oranın öleydi ādetleri burda gene şini bȭle te. şini çikti miÍangazlar, tüpler yanaciz. /?\ sinileri de vallā burda çok sini var ekmek yemē o koca siniler bizde o kā sini, orta sini var‿idi tatli yapardık içine, ekmek yaparız. sini dİḷ öle kalın /?\ ponisalar var bȭle topraktan ponisa yaparız, kızdırız ateşte, çekerız kıyā saç ta kızık kapadırız ponisalar bȭle toprak ponisa. /?\ tekne var ekmek teknesi, āçtan burda şindi nayÍon lēnleri var şey alamiyon lēnleri var ekmek yūruz te ekmek orda yūrulu, İşır orda. /?\ ordan alırız biraz kuru un, ufalārız killerımızi o kuru unle kıyıda sōna gene karārız oni ekmēn üstünde gāri yūr ekmeḳi, èḷine bulaşmaz gāri. /?\ e kazācak var. /?\ ha ha demirden kazācak. /?\ şini oni tekrar yūracın iki kere, iki èḷde dēler ona çok güzèḷ olur ekmeyi. bununle bārıştık bu yūrdi dedım iki èḷde bırakām bi kerette daḷlir böle keserke daḷlıyır o daḷlmaz kanmaz. tekrar zāmet var‿imij, oni getırdın orā, yazın aşada görmezdi şini istemez burda zoba yanına. /?\ o ateşten kozalari koyarsın üstüne ekmek pişē, aşadan o ponisadan pişer kızar. tükürüdük bȭle tü tükürüsün bıcır bıcır kaynār endırız emen bȭle, yama var

kalın yama tutarız bu ta ordan gene koca maşa var bu kā ordan tutarsın o maşāle op koyarsın yere. sōna ekmeyi bezlen atarsın içine saç ta yanar orda onu da kapadırsın üstüne korcāz koyarsın, ekmek pişer.

harman; bulgur: /?\ düyerdik arman ohō, o tö dā köyleri öküzlerle düyerdi o dā köyleri bize beygirle. üç tāne beygir büle koşalar sırale üç tane beygir, bi kamşık elında aydā armanı dumana. /?\ ayde dersın tabi demesen gitmez durular, sana bakalā ama urdunle kamşī /?\ ā bālı onlar yapıli usūsi bi sıra onların ne bilim öle yapmışlar bi sıra takıli üç tāne, iki tane beygir öle sırale dönēler bi tojer var ortada bōle odundan tojer /?\ tojer ona gene, o dölene dölene o beygirlē gèḷır yakına ta onun yanına. sōna gene bu taraftan çevırırız döner gene o tarafa dōri. beygirler saman yapar, adamlar dīrenle toplār /?\ dīren töbüle uzun gagalari var, bi da burdan ortadan bi şey toplar, dīren derdık. bi tane demirden var, demir dīrenleri bōle beş tane gagali demir, onlar gene āçtan. küreḳ var bōle açtan, küreḳ āçtan sapi var. toplālar makinalar gene toplālā kupa makinada savurulā gāri adamlar. çevırıler makineyi makine fır fır fır boydayı altından çekerıs boydaylari. /?\ bungur mi? bunguri kaynadırız kazanda, kuruduruz taş var bōle, bōle taş tıngır tıngır o taşta ūdürüz.

giysiler: /?\ var ayakkaplari. açan yoktu çok yoksuzluk ovdi valla āçtan bile ayakkabi yaptilar āçtan boyanık, nası şini çucüklar beyaz ayakkabi gezer bizım gene mavili gibiydi astardan. yok, yoksuzluk Ístik çikti, kadıncıklar Ístikle ovalara gidēlē. lalın biz gene bizım ovamız düz lalın bu kadā ayaklāmıza lalın takır takır gīt ovā. /?\ onunle, yorulurse ayak al èḷıne yürü yolle. èḷımıze alırız lalınlari git bakām bi şey yok düz yol. /?\ ā bu ufak kızım o dört metireden‿idi. /?\ şavvar çingene karilari te giyer bizım gibi koca donler onlā giyer koca donlari. biz de öle te bōle takardık onları te bōle sōna fıtalāmız var. /?\ te önlük burda dēler biz gene fıta dērdık. başlıklari bōle işlenık burā kā kuşanırdık. çarşaflar beyaz çarşaf kar gibi örtünürüz bunlā gene çucük delikanli görmesın diye saklanırdık. şini bak te bōle gezēler di mi kızım, kıyāmeti koparılar sarınıymışlar diye açık gezın, şifoni atın diyi e ukuk bālan bālansın sarınan sarınsın ne var onda aa kör‿olacaklar epsi başka bak. /?\ giyerdık kızım hörerdik, çorap örerdık buralara kā yelekler yapınırdık, çok sūk‿olurdi bizde. e pamukli anteri vā pamukli anteri bōle basmadan dikerdık içine pamuk döşērdık bi tarafı astar bi tarafi basma. buralara kā pamukli var‿idi giyerdık kolli molli sūk. /?\ kar yārdi bi metire kar yārdi, yerımızde çok kar yārdi. ama şini dīşti beki de yoktur o kā kar burda da yok.

ikramlıklar; pekmez: /?\ patatis kaynadīlā, kabak pişırız, ceviz var, ceviz çıkarīlar ō bizde orda yemek çok‿idi kızım. petmez bak biz kaç tūlü petmez yapardık aşaştan petmez, ardal derız ardaldan, üzümden dürü macun yapardık şindi nerde. şindi ne macun var ne petmez var. /?\ te üzümden petmeze deriz biz macun. /?\ bōle korta bitondan yapālā korta, korta dērız. /?\ te bitonle bōle örēlē kıyılāni episini biton atālā bi delik te ordan çeynedīni şır şır şır akar şıra, suyu akar /?\ çeynērsın binersın o buralara kadar üzüm içinde çeynenık, kıyıya kadar, o suyun alīlar o şıralari toprak alīlar biyaz bi toprak kestirırız oni, kavuruz bōle ateşte, küplere dolduruz küp var benım dā orda. /?\ tava tava bōle koca bi tavalar var. /?\ tava biz dērız başka isim yok bizde. macun tavasi derdık. /?\ üzümden petmez ama o üzümden üc dört türlü petmez yaparsın renkli kakili üzüm macunu yaparsın, kabak yaparsın. /?\ amur mi? nasıl amur katacaklar ā, bizım yok orda amur katmazdık. ereçel dēriz tabi (¦) oni da tavada pişirız. /?\ burda gördūm yok, orda yapardık burda nerde yapacasın. /?\ a macun reçel macuni, tūm macuni haşaşa biz tūm derdık şini aşaş dēler burda. sōna bozgèļ var‿idi, burda yok, ben bozgel gördūm yok burda. /?\ bi beyaz açar mis kokar (¦) koca āçlar bizde var‿idi usūsi toplārdık onlari beyaz çiçecikler açar. töburda sizın bi makarın var öle alırsın küçücek pişirmē o makarına benzettırı tōleydi onların çiçekleri. kurudurduk oni yazın sōna te bālari bozduklē ondan pişırıdık. çok güzèļ yemeklēmız var‿idi. burda da çok var ama o dat yok.

meyve ve çiçek türleri: /?\ iç ben bivmem iĺaç bir gübre ama ne gübresi ayvan, sīrlari bakardık sīrların gübresını meyvaların köküne, bostan‿ekerdık bostanın köküne, afyon te aşaş ekerdık onu yayarlā tarlā, süreler ekelē afyon olur bu kadar. çizerız onlari, katıranı toplārız, katranlari. /?\ te te ne zīr yapalar şini çikarılar ne insanlara ona derdık biz katran. bunlar ne der be? ne kız o zēre deler poşette bulular. (¦) esrar, esrar katran derdık afyon katrani. başka yerlerde te afyon ekeler oni ordan onlar o zeyiri kullanılar bizde yok burda bak türkiyeda yok ama başka yerlerde ekeler afyonlari. /?\ valla er şey var‿idi elmasi, cevizi, erī, armudi var‿idi, kirezi de var‿idi. yerımıze er şey olurdi. /?\ burda derler kasımpati biz inḱar derdık onlara. bunlar der kasımpati kasımda açar ya şini öle dēler burda. sardunyalar, bigonyalar ep var. /?\ ō bizım güllēmız dā güzèļ kokardi biyaz gül, kırmızi, boba gül derdık kan güli, sadber güli ep atlari var idi. /?\ penbe, penbe ama çanak gibi içi dolu onun dolu olur öle dil tek yaprak dolu. çok güzèļ, en çok o güzèļ kokar. benım tālada var te damda var ondan da yok evde. sadber gibi derdık ona çok güzèļ kokardi. beyaz güller çanak gibi, kan gülü er şey var‿idi. /?\ burda aşi karanfillari o dūnde atalar ben da tutayım

da ekeyim evde, ekerım bi tane aşı açar bizimkiler dudile gibi açardi. aşıli bunlar er şey aşıli. /?\ çok açar üstünde, çoka dudile gibi açmış dersık. bu erikte dudile gibi erik olmiş.

evi: /?\ iki oda yā tōle bi oda o tarafta bi oda bu tarafta ortasi salon gibi. sōna gene bi evımız gene yapmışlar beni alacaklar gèḷin altında avur dēriz ayvanlar kapali üstünde gene bis. avur derdık a altli üstli te (¦) bizde iki kattan fazla ev yok‿idi. /?\ o ikinci katta çardak derdık tātadan düşeli. /?\ yok yok avli derız, sofa ya çardak, ya yukarda sofada oturduk dērız sofada oturuz öle te. avti gene ayvan kapali boş yer var ayat avti dērız. /?\ işte ayat boş yere ayat derler. /?\ var var yüklük var sandık üstüne yıyarız, yüklī varse yüklē yıyarız. bōle aynı sizın bu şindiki dolaplar gibi ama bizım tātadan öle iki kapakli.

kalıp sözler: /?\ güle güle git güle güle gèḷ, ayırli yolculuk dērız duạ muạ yok. duạ yapmayı bilmem, ayırlı yolcilık güle güle git dērız atarız suyu adi. /?\ alla beĺāsını versın dersın, gebersın dersın ne dersın, dersın kızdınli. beni gücentirdın ay alla beĺāsıni versın bu insan beni gücentırdi dersın tōle bi şey. geberesice. /?\ bak te ne güzèḷ bilırsın ya yattım sāyıma döndüm soluma şạịttır ispat‿olsun varacak meḱanıma. yattım allah kaldır beni iman‿eyle musafı kardaş‿eyle.

mani; kına türküsü: /?\ kavmadı aklımda. öle dedım töbu adama kara koyun derisi, zır zır eder öle gücentırsınler diyi gèḷır gençler mane seslemē nāpalım ona çikarım ben bilırım onların attī şeyi orā, deyim töbu maniyi yapın şindi gücenek gideceḳ gideler gāri güceniler. kara koyun derisi zır zır eder gerisi. /?\ bu kadar o sōna gücenır ona öle mi benım manim çikti gücenırler. çok maneler bizım yaşli kadın var‿idi yaşa aba otutturuz oni o insanına göre sanki yaziya bakar mane söylerdi. ben yok aklımda. /?\ kızım bizde yok‿idi öle kınada türki burda var. bizde gelinleri ālatmazdilar. kına koyardi geline kızlar da konardi kına yatırdık döleşmeli möleşmeli nası burda yapmazdık. şindi burda bakarım köylüler te türki yapālar.

tahsili: /?\ bizım iki kardaj bi yerde bobamle amicam onların çocük var bizım bi kız var bebecık te analāmız çalışır tālada o bebeklerin yanında durmadan gülgede durmazlar çıkālar güneş analarının yanına gidēler e ben gene onlara çoban gibi oturun yanlānda ekmeḳ verın su verın onları oynadırım orda ācın altında analarmız gene işlēr. e adi bakalım okul zamani gevdi okula, gittım bikaç kere eh bir‿aftada bi gün gitmekle bi şey kalır mı aklında iki gün giderım gidemem tālā götürüler. burdaki gibi baskın yok‿idi okān okurdu okumān kalırdı ōle. burda şindi sıradan okudūlar herkez okusun ister dil mi. işten te bunlar işe götürmezler okusunlar diye analari ama

ben gèḷdım bu işe gider benım dā iki tāne kız vā işe gittilā o bū̄yü okudi da birisi basık konuşurdi okumadi, aramadilar şini bırakmazlar. ille okusun dēler di mi (¦)

hıdırellez: /?\ önüz andım. bak şini burda icbir, bi bayrami bak te bayram gelır umurlari bile dil kurban bayrami ama te bak bu bayrami yapalar devletın bayrami oldi mi. bizım bak şini kasım çikari çobanlar var izmeḱarlar var çikacaklar kuşluk er şey yī̄ler tatlisiyle ī̄şisiyle yēr izmeḱar yē, çikalar köy meydanında toplanılar orda çıkan çikar başka koyalar gene sīrlāmız var, manda var ī̄neḳler var, keçi davarı var miydi be yok, keçici ep onlara insan koyalar gene o gün başkalari, başkalari giri yeni gene bi sene içi. öyle yer kuşlū o çıkar bizden başkasını yeni getırız tutarız gene başka adam ama çucük ama adam neyse. aydi edirlez olur, çikarız dere boyuna vardi bizde bō̄le şeyler burda da te, koyalar şeyi gramafo derdık biz çavgilā, çavır o dere boyunda salıncaklar ō idrellez kıyāmet kırka yarılır. sallanılar sallanılar adamlar ayşama kadar adamli karili adamlar bi tarafta karilar bi tarafa sallanmā çarşafli açık div bō̄le, sarıli. çarşafli marşafli binēler salıncā sallanīlar. günlemızi yapardık.

düğün: dū̄n başlardi, bi gün çī̄z serilır perşembeden başla da ta cumāya kadar. ā ne cumā salidan salidan davul çikarmā gider gençler radovişe gidēler davul çikarmā. ordan davulcu tutālar pinēler beygirlere davullar zurnalar çaldırarak gelır. çikar minlet karşilā gelır davul çikaranlar gelır, onlara yemeḳ veriler, yēler. aydi gari alīlar davullari gidēler armanlık var orda oturūlar, çalar davulcilar oynār gençler, adamlar oynar kari karışmaz. burda bi kari bir adam orda yok ayrı adamcıklar oynā eh kadınlā gene evde kına gecesi birikir oturūlar, türki yapālar dayre çalālar, dayre tutar çingeneleri te o vakıt tutarız biz çingene karısını dayre çalmā. o çalar biz oynārız, kıvırmak yok‿idi bizde, bāriye anım kıvırıdi onlar demeḳ ayıp görüdük o kıvırani ā baksana koskaca kari kıvırı, sāt aba kıvırıdi a biz geri kalan oynardilar bō̄le sıra oyunu oynārız, sıra tutunūlar oynālar. aydi kına gecesi olur geline kına koyārız biz de konarız. e sabasi gèḷiy bir‿afta te ūraşır dū̄n kıyāmet olur yemek içme. kına geceleri olur şindi bu gece ben şindicek gelin kızın tanıdıklari var bu gece bu ayşamlık yapar er şēleri götürü gelin èvıne gene yarın gece o yapar er şey gelın èvıne orda ep kızlar toplanīlar yēler gene. çok güzèḷ adetlermız var‿idi burda yok şini.

BULGARİSTAN METİNLERİ

B1.1/1

Nazife Atakan / 90 yaşında. / Cumamahalle-Nevrekop doğumlu. / ____ / 1951'de Salihli'ye yerleşmişler. / Türkçeden başka dil bilmiyor.

karışık konuşma: /?\ doksan. /?\ elli birde gèḷdık. siz kaçta gèḷdınız. /?\ fıstana, cumamāleden. filibe taraftan filibe taraftan. sofiya vardi, filibe vardi oralardan. vallā bilmem kaç yaşındaydım. genc gèḷdım, elli birde gèḷdık. /?\ a̯a yok‿idi. ġavur mi yok‿idi. menderez getırdi, menderez birden getırdi. menderez getırdi galiba bizi burayı. e te köyımızi bilırım, köyımızi bilırız. dumnitsa vardi, bilaska vardi, fıstana vardi, nevrekop vardi, sofiya vardi, filibe vardi. /?\ benım mi? nazife atakan. /?\ kalmadık buraya gèḷdık.

II. BÖLGE METİNLERİ
ÜNLÜ UYUMLARINI KORUYAN BÖLGE

MAKEDONYA METİNLERİ

M6.2.1/1

Saliha Çıkmaz / 65 yaşında. / Kulāzlı-İştip doğumlu. / Okuma yazması yok. / 1959'da Lütfiye'ye yerleşmişler. / Türkçeden başka dil bilmiyor.

karışık konuşmalar: /?\ saliye çıkmaz. /?\ atmış beş, on bir yaşında geldim esab‿et gāri. /?\ kulāzlı. /?\ tamamen türk dīl yavrum anca yirmi, yirmi beş āne türk vardık biz. epsi yani ġavır türk çok az. eskiden bizim babamların zamanında kaçmışlar burayı. bizim orda çok az kalmış yani. ondan da sōna zati menderez de yolları açıverdi millet sürdü burayı. iç yāni kalmadı. /?\ onu bilemem yavrum. işte on bir yaşındaydım ama kaç çünkü kendim okumuşlūm yazmışlīm yok ya. /?\ gittim de yapamadım. memlekette gittim. /?\ bir, bir. burda da çocuklarla bi yıl gittim. e çocuklar küçük, beş tāne çocuk nerde alırsıñ onun için şeydemedik. /?\ çanakaleye. /?\ kaldık, bi kış. burayı şeye izmire geldik izmirden tekirar döndük köve. /?\ arpalıya. (¦) lütfiye tamam dōru şindi dīşti adı onun o zaman arpalı, diyodular. tabi yirmi beş yaşında gelin geldim burayı ben saranlıya. /?\ çok ta ben da tanımıyom onları şimdi. tabi epimiz küçük geldīmiz için ben burayı fazla gezmem ben. sade bu māleyi bilirin. /?\ onu atırlamıyom işte. tabi türkçe veriyodu bize ders. o zaman demek türkmüş. atırlıyom onları canım çünkü ġavurca olsa ġavur yazısı yapması iĺāzım. /?\ vardı. türkçe konuşuyodu ama gene kendilēnin gibi burda konuşuyolar ya çingence gene konuşuyodular. ama seni beni gördü mü türkçe konuşuyodular. /?\ yazın gidiyodular kışın geliyodular evlēne. /?\ onu atırlayamıyom ki çünkü biz devamlı çıkıverdik ufak. on bir yaşında ne kadar bilirin. onu bilemem. /?\ aynı konuşmamız bizim iç dīşmedi. hatta diyo bile benim kızımla çocuk aman anā diyo, bırakmadıñ o diliñi diyo. /?\ köyümü bilirim orda var karbinsa, taranisa oralarını ep biliyom. /?\ evet, iştibin köyleri bunlar. iştibe kadar gittīm var benim yaya annemle. annemin acık aklı bozuktu ya annem bizi götürüyodu iştibe. yaya üç sāt iştibe ep yayan gidiyoduk. ufak oldūmdan atırlıyom oralarını. (¦) nerde araba be, araba ayakların bi de eşēñ varsa eşēñne, beygiriñ varsa beygiriñne. gece yarısı kalkıyolar beşte pazara gidiyolar iştibe. o kadar uzaktı yani üç sāt bize sürüyodu iştip yaya. /?\ var ama onları ben iç atırlamıyom yavrum, göçmen çok saranlıda ama atırlamıyon. pek fazla gezmedīm için bi bu māleyi biliyon. bak ben anlatayım mı şindi saranlı ne güzel di mi. ama çık taşdibi, çakmaklı ordaki īsanların hepisi ordan. şindi çakmaklı gibi yerden, taşdibi gibi yerden ama biz saranlı gibi yerden. bize de yörük diyodular ama yāni bizim yerimiz güzeldi aynı bu saranlı gibi. arasından bi su geçiyodu şaldır

şaldır. hiç yerimi unutamıyom zaten. diyom ki beni salsıñlar iştipten ben ta köyüme giderim diyom dalga geçiyon şimdi gençlerlen.

M6.2.2/1

Zeynep Çoğalmış / 61 yaşında. / Kurfallı-İştip doğumlu. / Okuma yazması yok. / 1962'de Hacırahmanlı'ya yerleşmişler. / Türkçeden başka dil bilmiyor.

karışık konuşmalar: /?\ ayrı ya hepsi ayrı, biz iştibe giderdik pazara onlar raduşa gidiyo pazara. /?\ iştip dā büyük yani. onlar bȭle ītiyacı oldunayın hep iştibe gelirmişler raduştan. hani şindi meseĺā burda işin görmüyosun nası şeye gidiyosun manisaya haynı ȭle orası. onların şēleri bu raduş aynı şey gibi nasıl burda işini görmüyosun şeye gidiyosun aynı ȭle te diyemedim de manisaya, manisaya gidiyosun hep onnar bizim iştibe gelirmişler. sōna radanya bize biraz dā yakın‿ıdı oştuna diyelēdi şeye giderlerdi orayı gene büle suçu olannarı oştuna deyler ġavurca suçlānı görüyolardı orda eraĺde. /?\ ā kızım bizim köyümüzde iç ġavur yok‿udu. /?\ kurfallı /?\ aynı bak dālarda nasıl şini gördün ya eşāları aynı biz ȭle giyiyoduk. /?\ tabi ȭle bunnā şindi dȭnnük dā güzel giyinmişler önümüze töbüle fıta ırkalar vardı burayı kadar ȭle giyerdik. /?\ küçük gaber vardı koca gaber var‿ıdı, ocalı var, kutsa var, bizim pırnalımız var, onnarın pırnalısı ayrı bizim pırnalımız ayrı. bizim de pırnalılarımız var‿ıdı. iki tene pırnalı var‿ıdı tabi. emine abamilin raduş pırnalısı, bizim kendi pırnalımız yakın bize pırnalı var‿ıdı, ismi isimleri bȭle. /?\ bizim köylēmizde türk var‿ıdı iç ġavur yok‿udu. a radanyada ġavur var‿ıdı, karışık‿ıdı radanya biz eriştik ġavur da vardı orda türk te var‿ıdı. onnān yerleri düzgündü bȭle bizim dā köyleri gibiydik biz yaşārdık ġavur bizde yaşamaz. /?\ derdik uvalı derdik onnara bize yörük dēlerdi gene biz, ben başka yerde de biz yörüküz derim. /?\ kızım eraĺde biz altmış‿ikide gelmişik. /?\ dīlidim ben on bej yaşında geldim burayı, on bej yaşında geldim ben burayı dīldik evli. /?\ iç gitmedik okul yok‿udu bizim köyümüzde. üc dört āne biz eriştik üç hāne vardı. /?\ tabi cāmimiz var‿ıdı eriştik cami de yıkılmış ben geldim, biz eriştik cami de yıkılmış. okul yerine küçük gabere gidermişler. biz eriştik okul yoktu iç. /?\ küçük‿üdü bi köyde üç dört hāne, bizim köyde beş hāne var‿ımıj beş‿on hāne onnar da gelmişler türkiyeye. e amicalarım orda başka bir şey vardı ali aga var‿ıdı tamam başka yok. /?\ hiç gitmedim, iç gitmedim orayı, iç canım da istemiyo. /?\ var amıcam var orda amıcam çocukları orda, kızlar orda ama canım çekmiyo orayı gitmek. /?\ gitti onnar, o biz gitmedik. /?\ ben şindi elli aman altmış bir yaşında varın. /?\ zeynep adım /?\ çoąlmış. /?\ abe

kızım göç‿etmemiz bizim ne bileyim canımız bȍle şindi burda biz savaj gibi olacak‿ ıdı bubam, babajım kıyatları koşturdu, işletti kıyatları geldik burayı. geldik ne zaman bȍle indik şeye biz geldik acırāmanlıya geldik. indik trenden, bi yerlēni bilmesin, yörük eşālānna biz ama, yörük eşālānna biz şindi işe gidiyoduk bȍle allām ben giymem bu çingene şalvarları bunnar derdik te bunnara biz çingeneler giyerdi bunnarı bizim orda. ama biz giymezdik bunnarı /?\ iştipte var‿ıdı çingene /?\ yok köyümüzde iştipte onnar büyük çingeneler duru mu şeyde bizim köylerde iştipte vardı onnar. böyle onnar çingeneler giyerdi bizim orda /?\ tabi biz giymezdik onnarı. ben geldim şindi gidiyon şeye, işe gidiyoz ay ben bu çingene şalvarlānı istemem, ben dā aşāda şēde çıkarıydım bunnarı yörük eşālānna kalıyodum. istemezdim hiç bunnarı. bobam derdi türkiyē geldik artık. buba dedim nası türkiye dedim burası dedim, neden bunnar dedim çingene şalvarları giyiyolar dedim. öyleydik. /?\ ā ajıramanlıya geldik acıramanlıya biz geldik hij bi yerde kalmadık. /?\ orayı geldik, yerleştik. /?\ gelin geldim kardeşlerim hepsi izmirde manisada, bi ben burda. dört sene oturduk. /?\ var kepekçili bize yakın‿idi sen gittin mi oraya be kızım? /?\ kızım çok zor‿oldu bişman‿olduk geldīmize ama çok iyi oldu burayı gelmemiz de gene. /?\ fakirlik çektik tabi fakirlik çektik ama çalıştık gene. geldik bir asır iç eşāmızı getirmedik turis gibi geldik burayı. /?\ fakir‿idik zatı rāmetli dedecīm zengin‿idi biz fakir‿idik zatı iç ben nası turiz gideysin aynı öyle geldik. o verdi bi yorgan o verdi bi yastık kimisi verdi bir asır, asır üstçēzinde tȍle şeydik. zebillik çok çektik geldīmiz zaman.

M6.2.2/2

Yaşa Çalışkan / 52 yaşında. / Kurfallı-İştip doğumlu. / Okuma yazması yok. / 2001'de İshakçelebi'ye yerleşmişler.

karışık konuşmalar: görümce göz taşı gördün yerde bas taşı. (¦) duysa da önemli dil ama sesim nası çıkar şeyde onu bilmiyorun. benim sesim biraz kötü bozum ārızalı ya ondan. biz on yıl oldu gelelin işte. /?\ biz iştip köylēnden kurfallı köyü. /?\ orda soyadımız yok‿udu, baba adınna okunurduk. burayı geldimizde çalışkan‿olduk, yaşa çalışkan. /?\ kırk‿iki yaşındayın şu anda, ay elli iki yaşındayın. yañlış konuşuyon biraz eyecana kapıldım ya onu görünce. /?\ ayır ben okul görmedim. /?\ yok‿udu türkiyalık çıkmış. /?\ türkiyalık çıkmış yāni erkez daşınmış türkiyeye. biz oralarda kalmışız bir‿āne, iki āne ya okul kalmamıj gāri. /?\ var şu anda üç‿āne dörd‿āne köyümüzde yaşayan var. ama içsiz dil yāni sıfırlanmadı dā. /?\ ben iki yıl gittim orayı işte burdan. /?\ dokuz yıl, onuncu yıl evet. /?\ ıderlezde tam ıderlezde on yıl bitiyo on bire girecēz. /?\ vallā bildim kadar orda dā iyi burda yaşārız diye, çocuklar okusuñ diye işte o zorundan geldik. /?\ burda olmaz mı annemin kız kardeşleri var‿ıdı. işte ben burdaykan biri mefāt‿etti, teyzem. kapat, biraz diñleneyin yā. ben okula gitmedim. çojuklarım istiyen okusun diye. burayı başvurduk yāni. /?\ direk ısakçelebiye yerleştik. ıstanbulda zaten aktarma oluyo arabalar, ordan izmir arabasına bindik ıstanbuldan geldik burayı işte. /?\ zaten bu ingemler bize yakın bi köylerde yaşārdılar. evet, yakın köylerdi orda memleketteyken onlar. onlar uvalıydılar dōduklānda ama evlendi nereyi, köylere. ben de üle dāda būdüm yörüklere ay uvalılara gittim evlendim yani. ama tam yörük te dil tam uvalı da dil yani bizim evlendimiz. /?\ çelevez köyü nigotine bālı. /?\ gene orda da biraz dā uvaya kaçıyo orası. bizim memlekette olan ticaret orda dā ileri oluyo. /?\ benim amicam babamın öz amicası ay kardeşi acıramanlıdaydı ama mefāt‿etti işte şu anda yaşamārı. /?\ āniden oldu bizim de dün iç añlamadık nası olduysa. aynı benim dün bir‿afta oldu perşembeden perşembeye. ya şindi perşembe günü dün okundu deniyoru, o gün öle keçiyo. cuma evtesi boşluk, pazar boşluk. /?\ olmārı o günleri bi şey. pazartesi de kınası mayası yakılıyı işte gelinin. ondan sōra gene kalıyo çarşamba, perşembe çiz seriliyi iki gün arada boşluk perşembe gün gelini avşamüstü veriyolar. cumā gecesi gerdē giriyoz işte. /?\ yok keşkek orda. işte pilavı var, fasilesi var işte buranın gibi işisi turşu olarak var keşkek yok bizim. /?\ ayır, eşim yaşar benim. sen kimi duydun bilmiyon. yañlış añlamışsın. /?\ çojuklarım üç tāne benim iki ōlan bi kız. kızımız

evlendi, okudu bitirdi, mezun‿oldu, evlendi. ōlum da akisarda okūyo eñ büyük ōlum. /?\ ilise mi diyoz gāri ben de tabi liseye, ufak ōlan da akisarda ay saranlıda okūyo aman şaşırdıyon da vallā. onları düzgün düzgün yazasın. (¦) vallā ben öyleyin. (¦) sesimi alıyo da dūru da. ya görüntü olsa da nėlajak iç benim için fark‿etmez ama. alem açık görünüyo meseĺā ben de şükür allaya kapalıyın yani görünsen nėlajak. /?\ vallā ne ırāt dēlim fazla ne mīnet dēlim fazla orta kararda işte sürüttürüp gidiyoz. sıkıntı biraz çekiyoz tabi ev yer bozmuşsun sıkıntı çekmeden olur mu? /?\ yok‿udu ablam bizim malımız mülkümüz yok‿udu. biz kiradan çıktık burayı geldik. (¦) ev yer bozmuşsuñ o kadar sıkıntı çekmeden de olmayı. (¦) manastırla köpürlü aynı bir şeyir. iki tene adam arabaya binecekler böyle demiş nereye gidiyosuñ? ben demiş, manastıra gidiyon. sen nereyi gidiyon? ben demiş, köpürlüye gidiyon. anam arkadaşı iniyo orda o da iniyo orda. demiş sen demiş manastıra giceK‿idin. e manastır da burası demiş köpürlü de burası o zaman demiş. bunlar eskiden olmuş ūle bilmezmişler. nası iki isim oldū içi o sormuş nereyi gidiyon ben manastıra gicen. sen nereyi gidiyosun köpürlüye gidiyon. ikisi bir yerde iniyolar. demiş nėldu sen dün manastıra giceKdin, e burası manastır ya demiş. köpürlü de burası demiş o zaman ikisi de bi yere iñmişler. (¦) bulgaristana kā gittim ben. yol, sāt olarak bilmiyon ama fazla sürüyo yani. sabā çıktık biz altıda eraĺde on‿ikide falan işte girdik orayı. avşam da beşte çıktık ordan. /?\ türklerin tam yaşadī yere eraĺde bilmiyen tam nerde yaşadıklānı ki yāni pazar yerlēni, būle şeyir yerlēni, dūḱanlānı falan būle alışverişe gittik yani kardeşimle.

M6.2.3/1

Hanife Yeşildağ / 75 yaşında. / Poçuval-İştip doğumlu. / Okuma yazması yok. / 1956'da Hacırahmanlı'ya yerleşmişler. / Türkçeden başka dil bilmiyor.

karışık konuşmalar: /?\ poçuvalıda. /?\ yakın, alikoça yakın. vallā kızım beki bi sāt sürer yaya. sōra beş sene evel biz oray gittik, alikoça da gittik, poçuvala da gittik. asil memleket poçuvalımız. /?\ bi çojuk anası geldim buray. /?\ on yedi. ajele‿etmişiz ben de kaçtım kızım. /?\ vallā gittim ama biraz kızım çok gitmedim. /?\ ā bi şey bilmem dilim bu, başka yok. biz elli beş sene oldu geleli. /?\ trenle geldik. asil kırklareline geldik biz. orda bizim soyadımızı kodular yeşildā. /?\ vallā yok‿udu. geldik oray geldik bir akrabamız vardı orda soyadımızı kodular. ordan sōra bıñarsar var. /?\ vallā bayā bi sāt kada var gene arabayla arası. kū̄lerden añlamam kızım be okumamışız di mi budala. ondan sōra geldik o buñarisara orda durduk bi buçuk sene. orda iş yok. /?\ on‿üç kişi tayfamız var‿ıdı. bi göz odanıñ içinde yattık kalktık. ondan sōra orda durduk bi buçuk sene. (¦) baksaña bu apız kapājakmış beni. ū̄retmen‿imij bu baksaña. ben da düzgün ya yamuk muyun? (¦) biz onlardan dī̄liz. /?\ aa biz yapmayız ū̄le o pufçeliler yapıyor benim düñürüm var ū̄le. alikoçtan mısıñ dėr baña soruyoru. sōra dedim ya o buñarisarda bi buçuk sene durduk. orda iş yok adamlar sīrtmaç‿oldu burda usta oldu orda sīrtmaç‿oldu. orda durduk bi buçuk sene geldik buray işte burdayın ekmek yeriz. /?\ gittik gittik biraz adamla ikimiz da gittik ama az. bi kū̄deniz biz. ben dörd‿ay bū̄kün ondan. /?\ ben yetmij beş yaşındayın. ī̄tiyar mıyın? ī̄tiyarın di mi? (¦) sen onu çıkart, orda konuşsuñ o. gittik memlekete bile burdan o poçuval dedī̄m yere, alikoça gittik. /?\ altmış vardı kızım. /?\ episi türk. /?\ bizde yok ama başka yerlerde ū̄le ġavurlar var‿ıdı başka kū̄lerde. (¦) kaçtım yalan dī̄l ama iki tene kızım vardı bak götürver kızlara da götür benim bunu. onlar kaçmadı ben kaçtım işte akıllıymışın eraḷda. gazoz getirvereyin, içer misin? (¦) dā mı añlatacam? /?\ ama şindi abamın kaynıydı ya abam var‿ıdı onlarda. /?\ anife yeşildā. (¦) ā biz yalan sū̄lemeyiz. sōna senin gibi kadına yalan sū̄lenmez çıkıveri bi yerden bi gün. /?\ vallā işte viran taran evler. tarlalar dışardaydı, kuyular vardı su çekerdik kuyulardan. tabi ū̄le çeşme meşme yok‿udu. /?\ çeşmeler vardı biraz dışarda orda yıkardık çamaşırlarmızı. dā azcık dışarda yani kū̄ içinde dī̄l. geñiş‿idi yerlermiz. /?\ ā gitmedik. orda yok‿udu zate el‿işi kendi işiñe giderdin. ne anam kaldı ne babam kaldı. dā dört yaşındaymışın anam dūmdan ölmüş. analīm var‿ıdı e babam yirm beş

sene kadar oldu öleli. /?\ iki tene çojūm var, iki tene kızım var, adam var dā nèpayım başkasını. /?\ ablam öldü rāmetli o. ā te bu ev onun, bu kapı onun.

doğum: /?\ işte bebē ne bileyin ya pare ya bir‿angı şey alırlar işte tōleydi. /?\ vallā sen epsini biliyosuñ, baña sorma. e nasıl oluyo bebek kırklandı mı kırk gün oldu mu tabi nene gezdiriyor onu annesinne barabar yımırta veriyolar. o evden üç tene bu evden iki tene göñlünden ne koparsa. /?\ yene ōledir. te kırklarlar kadını işte banyo yapıyolar. bak o suya kırk taş korlar bi de altın kırk bir kere yapıyolar. ondan sōra o suyla banyo oluyor işte bebē de yıkarlar işte ona kırk diyolar. /?\ olmārı işte o, onu iyi görmüyo. tabi pis kadın geliyor ya kırklanmadık bebeye. /?\ oluyo mari oluyo, birileri oluyo birileri olmārı. orda şindi çok anne olmadım ki bi çojuk dūrdum burda da dört tene dūrdum, bir‿ki tene de gitti dokuz tene oldu. (¦) ben sordu mu cüvabını verim ben. /?\ orda nene varsa o evde o. yā benim anam işte dūmdan ölmüş iç kurtulmadan. /?\ ama orda da cami vardı. ōlanların sīr ayvanları erkeklere veriydiler yanı kepēn içine katardılar, tosun gibi olsun bebek diyi. ama sen epsini biliyosuñ kitaptan mı okuyosuñ baña mı soruyosuñ. /?\ üj günlük işte o banyo yapıyolar bebiye. /?\ çārılırdı mevlüt yapardılar yanı. /?\ ay tatlı, benim kulak biraz pazardan yiyo. kulām duymārı ya bazı kere gene yanlış anların. (¦) ama te yok, tayfamız yok. nenele dede kaldık. kavga ediyoruz sen kaldır sofrayı ben kaldır diyi.

kalıp sözler: /?\ ne dėrim mübāre olsuñ. güle güle būt, analı babalı būsüñ tamam. /?\ ā olsuñ tabi eli ayā düzgün, allā düzgün versin. ama sakat çıktī olan var. bak o evde var bi tenejik anadan geldi üle arabajıkla geziyor ama o da allahtan kızım be ūle. /?\ ya bir‿angı adak varse adarsıñ çocūm sā salim gelsiñ keserim bi kurban diyi. benim dede burda gitti askere. /?\ tōle derler ayırlı yolculuk, sujāz dökerler arkası sıra. /?\ dūn ayırlar er bi şey yaparlar orda yemekler yapardılar çok. ā tabi gene mübāre‿olsuñ derler canım, allā geçim versin. /?\ allah belañı versin, kuduret ateşi yaksın.

tedavi yöntemleri: /?\ vallā kızım ĭĺaçla otla. ne otu olursa yani ottan iĺaç yapardılar. ölen öljek, kalan kaljak bizde doktor yok‿udu. benim nenemin dişleri konmaymış annānemin, nene dėrdik biz orda, ben burda ūrendim dişleri konmaymış. /?\ burda diş takınıyolar ya nenemin de üleymiş annānemin ben sanıyom kendi dişleri o. ay ne güzel dėrin açan takma dişleriymiş ama iç duymadım görmedim. /?\ vallā kızım kanān kanasın, kanamān kanar kanar geçer. ij ben doktoru burda duydum ben. (¦) kurutsuñ kanı kessin diyi. /?\ ārsıñ, suvanı düverdik suvan suyunu sıkardık, kulāna akıdırdık. ister dıkansın ister duysun. /?\ ā bak bak biliyon. kaynār suya kuyarsıñ bulguru yımışār. ondan sō bi bezçēzin üstüne kuyarsın kapārsın. ayde tatlı yapardılar

undan işte yāsız yani üle onu da ısıjak kapadırdı, tārana kapadırdılar. /?\ te yedi̇̄ñ tāranadan ta. /?\ yapardık ama biz sütle karıydık çok güzel olurdu. bak burda domata dūrārlar ama orda beyaz‿ıdı. /?\ ā onu da kapārdılar işte ama doktor bilmezdik kızım onnan bunnan iĺaç yapardık biz. /?\ bertik derdiler bizde da. e giderdiñ kojakarılar vardı, uvardı, geçerdi. /?\ kapārdılar ısıjak ısıjak onu da kapardılar orayı. suvan düverdiler suvan da kapārdılar, o şişi indirsiñ diyi. üle yapardılar.

yemekler: /?\ aman be kızım orda ayvanımız var‿ıdı. /?\ e nası keserdiñ. /?\ ikisinden da kesersin. /?\ epsi vardı keçi de vardı, koyun da vardı, inek te vardı, danası da var. ondan sōra keserdik onu āçtan tekneler vardı büle bayā bū̄k onu tuzlārdın güzel. bir‿ afta duruydu onun içinde o. ondan sōra çıkarıydıñ onu seriydiñ. kış‿ise odanın içinde seriydiler yaz‿ise dā fazla sūk yok‿ise yāmırlar da çok yār üle teller vardı o tellere dizērdiler ū̄le kururdu orda o. ama çok güzel miske kokardı. burda etler kokmār ki üle. vallā bi parça et ateşe nası güzel kokardı. /?\ katardık tabi ille fasileye çok katardık. ahā bulsak o fasilleri. burda ne fasilenin dadı var ne etin dadı var ama nèpam yemē ūraşıyoz. /?\ amur yapardıñ, yazardıñ beyaz çarşaflar üstüne. o güneşte çıtır çıtır olur o. çok güzel olur kuskuz yapardık. /?\ gün yūkası derdik. /?\ suyu devrildirdiñ ondan bi pança atardıñ içine çok güzel olurdu. ondan sōra yāla aşlārdıñ inek yāsına tireyāla. ū̄leydi memlekette ama burda ij dadı yok vallā ben iç añlamān ama yapmā ūraşırız gene nèpam ne yiyelim başka. /?\ olurdu. ama bizim petmezdendi. /?\ var‿ıdı. o radavuj dedi̇̄m yere giderdik ordan alırdık kū̄müzde yok‿udu yer. şekeri ordan tabi ajı. sōra petmez kaynadırdık, kabak reçeli yapardık, ayva atardık içine epsini yapardık biz. burda da bā var ama petmez yok kim kaynadajak. /?\ ū̄le yapardık. kendimiz düverdik. var‿ıdı taştan dibek ū̄le onu kendimiz düverdik. buydaydan yapardık işte burdā gibi ama çok güzel olur. yıkardık güzelce tekirar gene ıslārdık bi geje üle duruydu kabarıydı tekirar güzelce kaynar. /?\ tencerede kojaman tencerede. /?\ tencere dèrdik tavalar dā bū̄k‿üdü petmez tavaları da. /?\ bi geje tabi kabarıydı o buyday tekirar güzelce kaynadırdık. katardıñ isterseñ şeker kat, istèrseñ petmezle yap. /?\ ā alma, alma olurdu, alma dèrdik.

poçuvalı ziyareti: memlekete gittik. erifin biri bizi tanār, aldı yemē. dedi gelinine dedi getir o şapşakları dedi. getirdiler. biz da burdan eltim iki kişi, abamın çojū iki, iki da biz altı kişi gittik. getirdiler, kattılar o ayranları kimsejik içmedi. /?\ işte ne bileyin şapşak diyi. şini biz biliyoz mu? bunnar dā yeñi erişkin bilmèri. rāmetlijik öldü o. o ayranlar kaldı ama yapmıj bir ısıjak ekmek ajıkmışız zayır ekmeji̇̄ alt urduk

üst çıktık. (¦) añladajan mı benim añlattıklarmı çojuklara? ama bu benden dā çok konuşur. ben de konuşurun, yalan konuşmam ama o da çok konuşur.

M6.2.3/2

Emin Yeşildağ / 75 yaşında. / Poçuval-İştip doğumlu. / İlkokul. / 1956'da Hacırahmanlı'ya yerleşmişler. / Türkçeden başka dil bilmiyor.

karışık konuşmalar: yetmiş bej yaşına ama ben ne sigara içtim ne rakı içtim. biz göçmeniz bo͞le sıkı duruyuz, çalışkanız. (¦) on‿altı yaşındaydık kaçtı bağa. (¦) pēlivan‿ıdım gördü o çocū güreştik bayramda, bayramlarda güreş‿olur bizim alkımızda. bayramdan bayrama olur. o çocū da sürte sürte yüzü kanadı. demiş abi nĕldun sen. bırak beyav, emin benim ismim, o emin beni demij berbat‿etti bu bayramda demiş, güreştik demiş. yenmedim de büle sürttüm burnu üstü bütün yara oldu buraları. ondan sōna kaçtı bu. /?\ tanārdı. (¦) abası bizde abimdeydi. o gidip gelirdi biz de gidip gelirdik orayı ordan. ordan kamaraya çekecesin. sen beni getircektin ben de anlatajak‿ıdım, kamarada dinleyejek‿idin sen onu. ateşten külünü alırdık külü sürüydük o yaraya, kesilen yere onu yapardık. tuz bazı kere şēdirdik.

tanışma: /?\ yetmij beş yaşındayın kızım. /?\ emin yeşildā, yetmij beş yaşındayın. elli altıda geldim makedonyadan. elli altıdan beri ani elli seneyi elli beş seneyi geçti. /?\ bi buçuk sene kırklareli pınarisar kazası var, kırklareli pınarisar kazāsında bi buçuk sene. orda kū sīrını gittim. birer teneki buyday veriydiler senede. ondan sōna geldik gezmē buralara buralā sōna biyendik. oralarda bi yunan sınırı var orda. çıkardık bo͞le te büle bi duvar var yunan sınırı. biz dedik kırıstiyan içinden geldik burda dedik, kırıstiyanın gene, yunanistan biliyosun duşmanımız. dedik ordan bir arp kopsa ilk peşin bize sıĺā vurajaklar. ordan çıktık geldik burayı. burda da bi çirçir fabrikasına girdik çalışmak‿içi. çalıştık bi sene bi senenin içinde usta ūrendik, ustalık ūrendik makinaları ayarını şeye. ondan sōna usta olduk. otuz sene makina ustası yaptık, pamuk ayarları. pamuk o zaman ekilirdi buralarda yok‿udu ep pamuk ekilirdi eskiden buralarda şindi bālar doldu. (¦) emekliye ayrıldık seksende. ondan sōna fabrika yaptım ben. erkez biliyo burda çırçır fabrikası kendim yaptım. ondan sōna fabrikayı çalıştırdık burda yirmi sene. pamuk bitti fabrikalar da bitti. sāde bizim dīl bütün türkiyede fabrikalar durdu çırçır fabrikaları. /?\ ilkokul beş /?\ poçuvalıda. poçuvalı kū̄müzün ismi. /?\ okul kū̄müzde vardı. /?\ ana dilimiz de ic başka lisan bilmeyiz biz. /?\ evet, evet, askere giden, ben gidemedik ūrenemedik orda bi şey. /?\ elli dörtte yollar açıldı menderesin zamanında. bak şindi anladajan. menderesin zamanında bizim tito bajbakanımızdı. titoydu o zamanlar. menderez gelmiş orayı ziyāretlerine titoya. gitmişler yemek yemē. orda biras kafalānı bulmuşlar anla gayrin

ikisi. menderez demiş ki titoya, bizim bajbakana, makidonyanın bajbakanına demij bana bak bizim üc bej kişi ïsan var demiş oralarda akrabaları kalmıj burda makidonyada. istek yapsıñlar da er gün başım ārıyoru gelip gidiyolar bizim akrabalarımızı buraya getir getir deyolar dedi. sen imzāla da üç beş kişinin şeyi nōlajak demiş imzāları atmışlar orda. serbez göçmen diyi malımızı iç aramācāmıza oralarda. serbez göçmen malımızı mülkümüzü bırakajāz, bi canlı malimızı satajāz ordan iç aramājāmızı arkasını malımızı mülkümüzü. imzāları atıyolar. imzāları attıktan sōna sen geliyosun seniñ akraban kalıyoru. o adi istek isteri o istek isteri. o yazıları sözünde durmuş tito da. bizim oraları yarı yarıya geldiler. tut türkiyanın dört bir ujunda elli dörtten beri şimdiye kā āĺā dā geliniyoru. ben de getidim beş‿on kişi āne getirdim. /?\ eterafımızda kojalı var, alikoç var. /?\ kutsa da yakın, şaşaveli de yakın episi būle çevremiz, episi onlar yakın. yakın köyler ortasındayız biz. orta kısmındayız ordan ben istek yaptım. /?\ yok epimiz kır köyleri o saydıklarım. /?\ yav ayırıyor kū kūnü ayırıyo. burda bile dedïn gibi kır kūnde başka konuşuyoru. (¦) türkiyanın dört bir ujunu gezdim. burdan çıktım konya, adana, ceyan hep buralardan pamuk‿aldım. bu çevre kūlerden, bu manisanın çevre kūlerinden burdan kırkāç, büttün bu kūleri gezdim. yirmi sene kendi fabrikamı çalıştırdım bak.

anıları: /?\ bak şindi kızım alaman‿arpları olmuş, eskiden alaman‿arpları. ben da biraz çok ürya gibi ufak çojuk‿udum. būle kūmüzün kenarından geçerlerdi oturuydular çimende çantaların içinde püskümüt var en yïnik püskümüt gezdirmek torbaları var büle omuzlarna asmışlar. püskümüt, püskümüt yanlānda bizden ekmek isterlerdi. ben da götürüydüm anne ver ekmek derdim ekmek götürüydüm ben bana da püskümüt veriydiler. o zaman alaman da ordan geçerdi. iç unutmam sırayla geçerler sıra asker geçiyolar arkası sıra tek bi kadınjık var. o kadar askerin arkada tek bi kadın var. benim bobamı da alaman yesir almış bobamı. bak ben bi buçuk yaşında bobam gitmiş, alamanya yesir almış bi buçuk yaşında ūsüz kalmışım. ben bilemėrim bobamı iç bak. almış çok ïsanlar almış gelen sivili toplamış ay askeri, askerleri alıyo bobam askermiş orda. /?\ vallā bizim oralarda türkleri toplamış ama kırıstiyan tarafları var uzajak bize oralardan da gaĺba türkleri ep toplamış ekseri alaman. alaman dā yatkın türklere. çok toplamış sāde bizim bobam dïl. sōna bobam gidiyo orda arpta ölüyoru. ben ic bilmėrim bobamı. arkadaşı var‿ıdı bobamın, arkadaşı bi mektüp gönderdi. ordan bize geldi sülüman‿ımıj bobam, sülüman öldü mektübü em eşālarını gönderdi. bōle bir eşāları vardı, eşālarını gönderdi bobam öldūnü o kadar biliyoruz bak şini bak. bobam öldü geldik buralara ben dedïm gibi on‿altı yaşında

evlendik emen gidejek‿idik, burayı geldik burayı. burda gittim askerlīmi yaptım geldim. ondan sōna benim kafama takıldı bobam bir askerden mektüp geldi biz o kadar biliyoz bobam öldūnü. kafama takıldı burdan aldım gittim bundan yedi sekiz sene evelisi, beş‿altı sene evelisi. neyse gittim makedonyaya dūru nüfuz dayresine. buldum bi polis bizlerden, bizim türklerden orda polis varmış emniyette duruymuş gittim, burdan sūlediler onu, gittim aldım polisi. o da kenan‿evrenin korumalīnı yapmış kenan‿evrenin bizim kenan‿evren gitmiş orayı o zamanlar, kenan‿evrenin korumalīnı yapmış. ordan götürdü anlattım böyle böyle bubam būle būle yesir kaldı, ölmüş alamanyada ama gidelim nifız dayrelerine araştıralım bakalım esas mı dīl mi bu iş. aldı bizi götürdü. anlattı başladılar aramā dosyaları. aradılar aradılar bulamadılar bi vāt bulduk. sōna bir arada dediler bana bak aşir mi diyolar eski aşi diyoru, aşire bakın dediler. gittiler ta yerin altına sokmuşlar podruma, sokmuşlar o dosyaları, buldular be. çıkardılar dosyayı bize koca bi dosya benim bilmedīmi o dosyada tek tek nasıl ūretmenler çucuklara ūredirsiniz tek tek yazmış bobamı, bobamın bobasını, dedesini ne soy isimleri eskiden geliyoru tek tek anladı. benim bildīmi onlar biliyo. hepsini çıkardılar. ondan sōna kanāt‿ettim anda benim bobam orda ölmüş diye orayı gelmiş ölüm kıyatları ani ordan alamanyadan orayı makedonyaya. /?\ oraya da gelejen şini kızım bak onlar da anlattırdı bobalarımız ay dedelerimiz yani dedem sāydı. ītiyarlar anlattı bu bulgar ġavırı en aksiymiş kırıstiyanların içinde. bak en en aksi ġavur bulgar ġavuru acıma macıma yok. o zaman gelmiş em yerli ġavurlar toplanmışlar siĺāları almışlar yerli ġavurlar oralardan, o çevrelerden. geliyo toplāyo erkekleri, bak erkekleri. dēlim bu evde kaç tene erkekler toplārı götürüyo bi dere kenarına sıralārı. makinalı tüfekle emen epsini o dereye. bizim kūmüzden bile dayi altından ölülerin, bajāndan urulmuş ölmemiş, onlar da gidiyoru o ölülerin, gittikten sonra askerler ölülerin altından kalkıyor. bizim kūmüzde bile ītiyar adama ben yerişţim bajāndan uruk yaşārdı. o annadırdı. ītiyarlar da anladıyo o ölülerin altından kalkmış. adam bi uruluyoru yīlıyor altta kalıyoru ölü diyi, bulamamış ani altta kalmış. ondan sōna kendi çıkıyor ölülerin altından, geliyor evine. geliyor evine göz görmüş başkaları gelmiş almışlar ordan onu, o adamjī. da bulgar ġavuru dēlerdi sakın şētmeyin, kırıstiyanların içinde. kırmışlar erkekler iç kalmamış. bulgar ġavur en katı ġavur. biz dā ordayke dā bu sırp var, sırplar var orda da çok kırdılar bosnayı. bosnayı da biliyosunuz siz bosnayı okuduñuz çok. bosnada kırmışlar bi kere orda da biz dā ufak yaştaymışız bilemēruz. bütün erkekleri kırmışlar o gene sırp ġavuru. biz geldikten sōna tekirar gene kırmışlar. bulgar ġavurundan,

bizim dedelerimiz söylerdi orda, bulgar ġavurundan aksi ġavur çıkmaz. tek tek iç erkek kalmamış bizim o zamanları orda. almışlar erkekler epsini kırmışlar. /?\ dāldık çin piliji gibi orda da var burada da türkiyanın her ujunda er bir ujunda bak bizim atmış hāne er bi tarafa dāldı. /?\ ā şindi orayı gelelim. burdan gittim turiz bobamı aramā bak anladıyorun. gittik o devlet dayrelerine dedik ya, tapı dayrelerine nasıl memnun musunuz türkiyadan dediler. dedim çok memnunuz. ne ij yapıyosunuz? dedim fabrikam var, pamuk çırçır fabrikası. e bizim de var, orda vardı iştipte viĺāyetimizde, iştip diyolar viĺāyetimize orda da bir dokuma fabrikası var. e dediler ordan gelin, dokuma fabrikası da kapatmışlar onlar, gelin burda da dediler biz da devlet olarak bi yardımımız olajak‿ise gelin burda bu iplik fabrikasını çalıştırın, ordan da pamuk getirin prese, prese olarak ani ambalac. akkat er bi devlete gidiyor bizim buralardan o zamanlar ep pamuk doluydu buraları. gelin de çalıştırın yalvardı bile kırıstiyanlar bize oralarda ama bitmiş. bizim bu türkiye kadar zengin bi devlet yok. otellerde yatıyoruz otel sabāleyin kalkıyorun kapıda beş‿on kişi īsan bekliyoru. bi yer göstersinler bize ani gezmek‿içi da bir ekmek parajī verelim ellerine bir ekmek parası. bak o kadar düşkün. bulgaristana gittim başkentte sofiyada kaldım bir‿ afta. sofiyada inan bak türk çok var, bulgaristanda çok türk var. üşüşüverdiler başımıza. dedik gezdirin bakalım uvanızı. bi gittik uvalarına er taraf genç çalışmālar, uvaları genç çalışmālar topraklarını. neden çalışmāsınız bu toprā? rusyanın zamanında, rusyanın kumandası altındaymıj bunlar aylaz alıştırmış bunları. yüz kişi götürüymüşler bi yere biraz çalıştırılarmış bir‿ki sāt getiriymişler eve birer māş veriymiş rusya bunlara kumanistmiş. orda birer māşla alışmışlar şindi bütün toprakları şey. o git, o sofiyaya, o sofiya bi badanalı, bi boyalı bi bina göremesin yıkık dökük. bi bakkal dūḱanları var nası anladayın iki kişi zor sıyar te alıp ta raflardan sana bir‿angi bir şey şekerdir neydir veriler. kāveleri yok kāve māve yok. gidersin birāneler var orda birer kāve içersin çay may yok. ama bizim makedonyamızda ama bulgaristanda. yunanistanlılar nāpmış. şindi atatürk burayı aldıktan sōna buralarını göçmen gelmişler yunanistanlılar. atatürk te bunları götürüyo deniz boyuna rāt‿etsinler diye emşerileri ya (¦) du dur anladacan şindi güzel güzel, götürmüş deniz kenar rāt‿etsinler diye bi tarafı dā bi tarafı deniz rāt‿etsinler diye. demişler, toplanmışlar kūlüler ama bayā yaşamışlar oralarda. dar gelmiş o dā tepe. demişler bu denizi yakalım da toprak açalım da ekin ekelim bi şey ekelim māsuĺ getirsin gelir getirsin bize. yakalım demişler mūtarları toplamış kūlüyü. ē nası yapalım? demişler, toplayın eşekleri, biygirleri, odunları. giderler birileri kesiyoru

birileri eşekler o zamanı vesayit yok. eşekle ve da biygirlerle sarıyolar ordan getiriyolar denizin kenarına bṻle. birileri kesiyo birileri sarıyo eşekle getiriyoru. getiriyo o denizin kenarında yakıyolar onları bṻle atıyolar denize. ūraşıyolar ūraşıyolar akşama kadar. iç kṻde ïsan kalmamış. tek bir ïtiyar kalmıj yüz yaşında, yüz yaşında bir adamcık kalmış. atıyolar cīz yaparmış yakamamışlar denizi. ordan o ïtiyar adamcık ta akşam te bu zamanlar çıkıyolar. akşam ezanı o ïtiyar adam da yolun kenarında beklėr onları gelejekler şindi denizi yakmaktan. ïtiyar adam biliyor olayı. abe yaktınız mı, dermiş o ïtiyar adam yüz yaşında adam abe yakamadık ama cızlattık. sizin yunanistanlıları gittïnizleyin bobalarınıza analarınıza anladıñ bunları. buna sṻledim o kız anladajak bobasına anasına duyuyo musun? gene geliyolar sırayla abe derlermij gene yaktınız mı be ïtiyar adam biliyo olayı. benim gibi o da biraz gevezeymiş. abe yakamadık ama cızlattık episine tek tek sṻlermiş. ama benim çok başımdan geçti ben yunanistanlılarla da yaşadım.

M6.2.4/1

Hediye(Adiye) Şengüler / 83 yaşında. / Muratlı-İştip doğumlu. / Okuma yazması yok. / 1954'te Saruhanlı'ya yerleşmişler. / Türkçeden başka dil bilmiyor.

tanışma: /?\ ediye şengüler. /?\ seksen‿üç yaşındayın. /?\ mıratlıdan. çok‿udu ya on beş āne var‿ıdı. /?\ ben iÇ gitmedim okula kızım, iÇ gitmedim. /?\ aynı büle ġavur dili bilmeyiz bis. yörük dėrdiler bize. /?\ pırnalı var‿ıdı, kutsa var‿ıdı, mıratlı var‿ıdı. kū̄lerimiz ū̄le yakın‿ıdı bizim. ama uvalarda bilmiyen. o kū̄lerimis var‿ıdı. /?\ kendimin ısımım o benim. /?\ ā dī̄l kızım bizim ayni yerimis, ayni göçmen orda mıratlı başka yer yok.

türkiyeye gelişi: /?\ ıstanbula geldik. ıstanbulda üç geje yattık. ıstanbuldan izmire geldik. görümcem var‿ıdı orda orayı geldik. ordan geldikten sora burayı geldik. /?\ on bej gün. aynı burayı geldik. /?\ var‿ıdı bir‿iki āne var‿ıdı burada. arkamızda var‿ıdı öñümüzde var‿ıdı. bunun dedesi var‿ıdı. /?\ yaşa tī̄zeler bizden sōra geldi. biz dā ileri geldik. /?\ evlendim, sırlıvaya evlendim. /? ordan evli burayı geldim. /?\ vallā yirmi iki yaşındaydın. /?\ vallā kızım oralarda ġavur var‿ıdı, o sırlıvada ġavur var‿ıdı. o ġavurlardan kaçtık geldik burayı. /?\ iç etmediler iç. üç kere bile mektup yazdı o ġavur konşumuz burayı adama. iç ū̄le bi zarar görmedik ġavurlardan. /?\ hep ġavur‿ıdı. on‿āne türk var‿ıdı kalañı hep ġavur‿ıdı. /?\ arnavut var‿ıdı, ġavur var‿ıdı. /?\ bilmezdi katiyan onlāla konuşmadık bis bilmen. /?\ ā bilmen. iç ben bilmem ġavur dili mili bilmiyen yene. /?\ kızım uvaydı, bitevi dümdüz bū̄le uvaydı. binerdik bī̄gir arabamız var şey arabamız var‿ıdı binerdik giderdik ekin biçerdik, darı biçerdik şey biçerdik malımız var‿ıdı. binerdik gelirdik. ġavurlardan bi şey görmedik biz iç.

karışık konuşmalar: /?\ kar burayı kadar yalınayak gezerdik kızım. hiç çorap morap biz bilmeyis. kar ū̄leydi. /?\ biz iç astalık mastalık biz orda görmezdik. burayı geldī̄mizleyin astalık. biz iç görmedik kızım orda astalık. (¦) iştim anam şindi bū̄reklerim ārıyor bū̄reklerim. bi kardaşım var‿ıdı öldü akisarda. kalañı epsi melmeketteler. /?\ iç kimsem yok te ōlanlardan başka kimsem yok. te bir ōlanlar var üç tene ōlan var. bi de üvey var dört tene. /?\ dī̄lin. anası ölmüş onun. evlendim ben adama evlendim, karısı ölmüş. bir yaşındaydı nanide kalmış ū̄le. /?\ salıncak demek. ah yavrum ū̄le salıncak dėriz biz. /?\ e te bū̄le burudan as tavanlarda şey var‿ıdı kurardık iyi ipten sallārdık. bunları bile salladık. bunlar burada dünyaya geldi bu ikisi. bi tene getirdim ordan. tek ūlumu getirdim subay o assubay. o üveyle ikisini

getirdin. altı yaşındaydı o kendiminiki öteki gene on yaşındaydı o üvey olan gene. allā şükür buralarda ǖle bi şeyler görmedik kızım. çok astalık oluyo burada. bir üşüdüyorus kendimizi tamam. /?\ yedim ben yedim doyurdum karnımı. ap içiyon di mi. bu apı verdi toktor. gelinler gelmiyerı kızım, gelin dolu ama gelmiyerı. iç yavrum iç yavrum kimse kimseyi bulmārı ama /?\ kimse kimseyi bakan bile yok. yaşa nāpıyor yaşa? kimmiş onlar? onun gelini çok iyi, geliyoru. katır gecesi dūrmuş anası onu. ep o, toktora da götüren o, bakan da o, gelen de o. bi tene everdi iç basmārı bile bi tenesi hā gelmiyirı. asta olmasam kimseye kendimi vermem dā, kimeseye vermem kendimi illem asta oluyon. /?\ bǖrek astalī var te başka bi şey yok. tāsiyon var işte. o tāsiyondan ne çektim şindi gārīn düzeldi ama ne ayır. o var başka bi şey yok. içimsa başka astalīm mastalīm yok. izmire ta götürdü ōlan baktırdı hicbi şeyim yok. bi tāsiyon var işte em bǖrek astalī var. başka bi şey yok. /?\ ohō alırdık oncalıklarlı bütün gü oynardık. /?\ çanak çömlek toplārdık öñümüze oynārdık. yok‿udu burada şini bebek dolu. yok kızım yok ǖle şeyler yok orda. oynardık toplanırdık epimiz bi yeri oynārdık. /?\ ā gitmedik. on bej yaşından sōra işe yollārdılar. babam götürüydü kuzuları baktırmā, kuzulara yem ver dėrdi. başka bi şey ben şētmezdi. /?\ çok çok iki yüs tene koyun var‿ıdı babamın gününde yā. keçi gene bilmem yüs tene mi var‿ıdı, dā mı fazlaydı bilmem. çok‿udu mal. /?\ babamız bakardı. on‿altı yaşındaydım babam öldü gencejik. beş tene kaldık, anajīm bǖttü. on‿altı yaşındaydım o vakıt. ürüya gibi biliyom babamı. götürdü, ālārız götürmeñ babamı diye ālardık arkasından. /?\ asta oldu öldü, gencejik öldü. çok çektik buralarda. orayı geldik gāri kiĺolara. ep bunları bǖttüm. bu on yaşında kaldı, bu dokuz yaşında kaldı öteki on yaşında kaldı ortanca. pamuk toplamā giderdim. ne çorap giyerdim ne bi şey. iç üşümez‿imişin mi ne bileyin bilmem. /?\ çalıştım burada kelleji var‿ıdı, pāmatlar var‿ıdı. peşit pāmatlara gittim çalıştım ondan sōra kelleji var‿ıdı kellejide çalıştım. iç o vakıt bi kıyat bǖle vermediler bize. icbi şey vermediler bize o vakıt. sōra şindīn çıktı gayrīn bu. hiç bize ǖle çalıştırıydılar bi şey vermediler kızım. gejeji olurduk güncü olurduk, sekiz sāt gün çalışırdık geje gene sabā on‿ikiye kadar çalışırdık. bu babası gene öldükten sōra ne çilleler çektim o ölmeden çok rāt‿ettim. rātım çok‿udu. o öldükten sōra bunlar ūsüz kalıverdi gayrīn çok çileler çektim. ama gene ārım olmasa allah bin Kere şükür ālime bu yaşımda īyin ama bu bǖreklerim ārmasa. /?\ vallā yirmi sene var gaĺba bu askerden geldikten sōra miydana çıktı. bu askerdeyke yok‿udu bi şey. o askerdeyken āra āra sora bu üvey ōlan götürdü burayı toktor vardı toktor yok‿udu ya o vakıt. dedi sende dedi, astalık var dedi. ne astalī? vallā dedi bilmem dedi, sende

dedi astalık var ama dedi añlayamān da dedi. o vakıt açan bū̄reklerimden asta, olan sōra geldi aldı götürdü beni ıstanbulda okūrdu. aldı götürdü izmire. izmirde gayrī̄n otus tene īne verdiler, kan īnesi. er gün o otus īneyi urundum. aftada on beş tene otuz īne yedim, kan īnesi. kansız kalmış dedi toktor. ordan geldim gayrī̄n dedim, ben gidiyon gān eve. bindirdi arabaya beni geldim eve. o vakıttan beri afif ārıydı. ārıydı burayı askeriyeye manisaya giderdim, geçerdi. ama bir‿ki sene oldu çok ārıyoru. iki seneden beri çok ārıyoru. /?\ var var ısakçelebide var ama öldükten beri iç bastıkları bile yok. orda ısakçelebide yaşār onlar. ajırāmanlıda benim as tī̄zem var‿ıdı. iki sene oldu öleli. anamın kardaşının kızı. öldü iki seneden beri ferç‿oldu, öldü ayakları da ārıydı. er gün arārdı er gün arārdı beni gayrī̄n. çojukları var ama çojukları iç benzememiş ona. kardaşı gene var kardaşı duruyor ōlan kardaşı duruyoru. bir‿ay evel kulakları dıkanmış ij duymārı. /?\ dayımın dayımın, tī̄zemin kardaşı, olan kardaşı. burayı getirmişler ben de burayı gittim orda buluştuk gān ālaştık öpüştük gayrī̄n birbirimizi gördük o vakıt. dedim kurtuldu gārin ōlanlar dedim, tī̄zemden dedim ū̄le sū̄le dedim ben de. orda āladık gā sarıldık birbirimize gayrī̄n. ben gene duyuyon o iç duymārı, şaratla bū̄le gelin şaratla sū̄liyeri. orda görüştük. bir ōlan kardaşı var işte anamın kardaşı çojū̄ var‿ısa başka kimse yok. adamın var adamı sormālar bile. /?\ akisarda ōlan kardaşımın iki kızınna iki ōlanı var. iç öldü de aber bile vermediler. kardaşım ordaydı akisardaydı ölmüş, ic ya kardaşıñ öldü ya gel buyur demediler. bir‿ay sōra duydum bu yaşanın adamı gitmiş tavuk satmā orayı, o dī̄vermiş. dedi üsī̄n abim ölmüş dedi. bir‿ay olmuş dedi öleli dedi. o vakıt duydum kızım. kızları var ama iç geldikleri bile yok. /?\ beş kardaş biz. o öldü orda üçü gene melmekette. /?\ bi dā gidemedim. işte iki üç sene oldu ōlan kardaşım geldi görüştük. onu bir‿ay askerde bıraktık ta burayı geldim. işte o geldi üç sene evel geldi. oncāz geldi işte bir‿afta durdu o kadar görüştük işte. /?\ tabi benim gibi konuşuyoru, benim gibi konuşuyo kızım benim gibi. yok, bi dā gelmedi. /?\ avşama kadar nāpardık oynārdık. çıkardık gayrī̄n sokaklarda o çocuklarla toplanırdık oynārdık avşama kadar. anamız tabi yapıyor, besliyėr, bakıyoru. oynārdık. kızlīmız çok ī̄di. bütün gü oynardık. /?\ açık‿ıdı sōra te sıkardık gārī̄n bū̄dū̄müzleyin bālārdık gā bū̄dükten sōra. (¦) avşam çak onda gelejek. bekliyen em bekliyerin, bekliyerin, bekliyerin yok. yatamārın o gelmiyö. nōldu diyi saç‿ekiyon. (¦) git adi git bārajak şindī̄n geç kaldın çabık. geç kaldın diyi bārıyoru. iyi buraları ama çok astalık oluyoru burada. er gün, er gün içbi ak gün yok. /?\ erkekler giyiniyo sarık yapardılar, sarık yapardı erkekler. /?\ kızım şalvar dī̄l‿idi orda melmeket şeyiydi. düzende dokūrduk. paçaları yapardık

bırayı kadar işlėrdik, giyerdik. bū̆le kasak giyerdik üstünden gezerdik. /?\ düzen var‿ıdı, adeti var‿ıdı. girerdik gān içeri dokūrduk tak tuk tak tuk dokūrduk. /?\ be işte iplikten çözerdik, makinada çözerdik gān sarıydık onu gārī̆n. dakardık bak şiye dokūrduk. /?\ adiye şengüler benim ama adiye, ediye şengüler yazdılar burada. anamın nadiyeydi adiye komuş benim gene adımı. ama burada çevirdiler neden bilmem. ediye şengüler yapıyolar şindī̆n burada. ama iç aklıma gelmedi melmeket benim bırayı geldikten sōra. bırasını dā iyi sevdim türkiya di mi orası ġavır‿ıdı. adamın kū̆sü ep ġavur‿ıdı. /?\ olmaz mı çingene de, ġavur da ep doluydu. /?\ çingeneler ġavur gibi konuşurdular. sade biz türkçe konuşurduk. /?\ yok yok, oralarda iç yok çingene. biz çingeneyi bıralarda biliyorus. melmekette adamın kū̆sünde çingene bilirdik bis. em bıralarda çingeneler te dolu burada çingeneler. /?\ biz türkçe biliyoz burada da geldik türkçe gene bırada da öyle. /?\ kuranı iç gitmedim ben kurana burada ū̆rendim bir‿iki kuran işte gittim başka bilmiyen. /?\ ona kadar sayamārın kızım ama beş, altı kere yazıyon. onu da biliyon, yirmiyi de biliyon, elliyi de biliyon, dokuzu da biliyon, yüzü de biliyon onları ep sayıyon. /?\ çörekleri topraktan çirepene yapardık. o toprā çī̆nerdik yedi kere çī̆nerdik, çī̆nerdik ayakla çī̆nerdik onu gā topalak topalak yapardık. yazardık, yazardık kenarlānı çeviriydik bū̆le. ekmek, bide yapardık. bidenin içine ya suvannı, pi̇́lavlı atardık içine gān bi tepsi bū̆le dolduruyduk kızım. aç kapıyı ūlum ā tutuşuyor kömür kokmasın. onu dolduruduk gāri yerdik kızım. çok gözel‿idi. burada bile yaptım ben çirepene. konşulara bile yaptım ohō kaç kere yaptım konşulara. yaşa da bile var dā bi tene saklārı. işte yaşa saklārı bi tene üle canı istedi mi ekmek yapıyoru, atıyor içine ev ekmī̆, yī̆ri. /?\ ha kastıra. kastırayı kıstırısın üstüne atıveriyosun külü bişiriyoru. çok gözel oluyoru. /?\ börekleri de börekleri tepsiye yapardım bū̆le yazardım gayrī̆n bi tepsi börek. dolduruydum kızım gayrī̆n atardım, altına ateş atardım üstüne kastırayı kızdırıydım, bişerdi gayrī̆n. yapardım bi tepsi yālı su üstüne seperdim otur gā yemiye. çok gözel‿idi. yaşa yapıyoru. /?\ küçük ya. āmet bir yaş ufak benden, adamı bir yaş ufak benden. /?\ bilmem mi canım bizim taraflı o. yakın dī̆l‿idi ama şeyden‿idi gaĺba kulāzlıdan‿ıdı o, yakın dī̆l. (¦) gaberden miymiş? beki de gene evlenmiştir gabere. /?\ ā yakın dī̆l‿idi bize o altı sāt falan yırak‿ıdı bizden o. biraz dādaydı onların bū̆le melmeketi dādaydı. /?\ ā iştibe, altı sāt iştip bizim. sabā kalkarsıñ gidersiñ avşam gelirsiñ, geje gelirsin gayrī̆n. /?\ ayni, ayni. anam evlenmiş ama vallā nerden‿imij bilmem bilebilejen mi bilmem ufak‿ıdık. şeyden‿imij galiba topannıktan, topannık dėrdiler. /?\ babam dī̆l anam, anam. anam evlenmiş ordan

tı̄zem var, anamın kız kardaşları vardı o yapmış. babam ayni melmeketli. /?\ yōk abalarım var‿ıdı yapardılar çamaşırı. beni götürmezdiler abalarım var‿ıdı. iki tene abam var‿ıdı, ben çamaşıra iç gitmezdim. /?\ oynārdım, giderdim yanına dolaşırdım yanında, ateşi yakıveriydim, odun sokardım, yardım‿ederdim. demek sen manisalı. er yere soruyorsuñ mu bṻle? neden ṻle? ṻreniyorsuñ. anañ babañ var mı? kadınlar çile çikiyoru kızım ondan. atmıj bej yaşında benim adam öldü gencejik. tamam ev düzejēmiz zaman, rāt‿edejēmiz zaman öldü. kadınlar çile çekiyoru. iç, adamlar bi şey görmiyeri ki. onlar çalışmārı. barmakların nōldu? sātı kuruyor oraya avşam vakıtı bakıyom bir orda var bi burada var. (¦) dı̄lin çojūm, çojūm var baksana. oncāz bakıyoru allā razı olsun bin kere. episi baña benzėri sade bu üvey olan benzemėri. aynı dayılarına benzėr o. ben bṻttüm ama benzemėr bizim tarafa. /?\ bayramda bile geldı̄ yok. anası dı̄lin di mi ondan ayırıyoru. /?\ ē bṻt istėrseñ. tekelden ayrıldı on sene mi oldu dā mı fazla oldu, demez bak pareñ var mı yok mu demes kızım bak. allā rāzı olsuñ kaymakamımıza gene ökümatımıza bakıyoru ökümatımıs bakıyoru. /?\ mıratı bilmem mi ben yakın konşumus. küçüjük anası getirdi onları üç tene. üç tene bṻttü oncāzları nası bṻttü adam‿etti. abin gitti mi askere? şey mıstafa da gelejek‿imiş. mıstafanın yirmi günü varmıj dā. meyanın mıstafa gelir‿imiş. bizim işte on‿altı aya girdi mıstafa, torunum. on bej bitti de on‿altıya girdi torunum. /?\ yok be anam üle şeyler biz görmezdik bile. /?\ kırmızı büber, tos büber alırdık, onunla üstüne aşlārdık. biz ic bilmeyiz orda büber ekerdik, domata ekerdik ama ṻle domata suyu falan bilmezdik. /?\ tārana yapardık ama sütle yapardık ṻle kırmızı yapmazdık biS. sütle karıydık onu bir ekmek amırını kadar karıydık, mayasını katardık uvardık. bir‿afta tutardık onu ı̄şı̄rdi. sōra uvardık onu. kalkarsıñ bişirmiye gayrı̄n şeker gibi pişiriydik. burada bile benim adam ep ṻle yaptırdı baña. /?\ amıcayla orda evlendim ben işte anası ölmüş bu ōlan bi tene olmuş ölmüş, ölü olmuş ikinci bu kalmış. ben dedim uva yerine veriseñ ana ver vermeseñ başka yere gitmiyejen kır yerlere gitmiyejen. sora anam orayı verdi. /?\ düñür yolladı ya kaç kere yolladı. e canım geldi ya buluştuk ya. düñürü yolladı birkaç kere sōra kendi geldi. kendi geldikten sōra birbirimizi biyendik, evlendik. /?\ olmam mı canım. çok rāt‿ettim, çok rāt‿ettim. çok iyidi allā rāmet‿iylesin çok iyidi bir şamar büle vurmadı. /?\ bilirdi o konuşurdu ǵavurlarla, konuşurdu ǵavurlarla o. /?\ malımızı satamadık ṻle bıraktık emen kimse alan olmadı. ordan bıraktık evimizi mevimizi bıraktık geldik. var‿ıdı on beş tene koyun sattı onları, onun paresinne ıstanbulda aç kaldık orda üç geje yattık ıstanbulda. orda verdiler ekmēmizi beslediler ordan ekmēmizi verdiler dūru izmire

görümcem var‿ıdı, görümceme geldik. /?\ istek yaptılar, görümcem yaptı. /?\ bi şeycik vermedi ep çalışmakla. ep çalışmakla, ep işlemekle anam adam‿olduk. bu evcēzi yaptık ta girdik içine. iki sene kiralarda durdum iki sene. ya çok mīnetlik çektik. /?\ çok ezizlik çektik çok yā çok ezizlik çektik yavrum çok. /?\ icbi şey bile. kışın bir dana, bir yaşında danayı keserdiler, adam keserdi. onu bastırma yapardık, kurudurduk onu gayrīn, nērde. at bi parça fasilenin içine ye. bırada nerde etlerin dadı yok zedi yok. /?\ var‿ıdı iki tene bāmız vardı petmez yapardık. kalañını ġavurlara satardık ırakı yapardılar. /?\ yok gömmezdik, aa gömme yok‿udu. ekerseñ taze bā o vakıt gömerdiñ. taze bā dikerseñ egerlir (.?.) o vakıt gömerdiñ, uyansın diyi. o vakıt açardık gayrīn zemanı geldīnneyin. petmez yapardık bir‿küç tava kendimize kalañını ġavurlara satardık ırakıya.

M6.2.5/1

Hafize Şeker / 70 yaşında. / Hocalı-İştip doğumlu. / Okuma yazması yok./ 1955'te Hacırahmanlı'ya yerleşmişler. / Türkçeden başka dil bilmiyor.

tanışma: /?\ hafize şeker. /?\ kırk‿üj dūmluyum. /?\ yugoslavyanın ocalı köyünde. tamamen türk köyüydü bizimki. /?\ kurfallı var, gaber var, radanya var ama orda kırıstiyan vardı radanyada. /?\ poçuvalıda yoktu, alikoçta yoktu, kutsada yoktu kırıstiyan, pırnalıda yoktu, muratlıda yoktu. oralarda iç kırıstiyan yoktu sadece müslüman köyüydü ama urrakta yoktu, kulāzlıda yoktu, ep onlar müslüman köyüydü. /?\ iç gitmedim okula.

türkiyeye gelişi: /?\ evet türkiyeye göç‿oldum yirmi bir yaşında evlendim. /?\ evet, yörükanlardanım. ben ocalıdanım kocam radanyalı. onun annesi gene kutsalı. /?\ vallā altmış beşte evlendim. elli beşte geldik. /?\ istanbula indik altı gece misafirānede durduk. ondan sōna isakçelebi kasabasına geldik, ordan burayı göç‿ ettik. burda evlendim, isakçelebiden burayı evlendim. /?\ aa bizde nası yapıyos deniyodu yapandez dęildi. ama şindi erkezin dili başka. (¦) bizim köyde nèpıyon iyi misiñ deniyodu ama uva köylerinde nasılsın iyice misin, sayısence misin? öyle konuşuluyodu. /?\ iyi demek nasısıñ iyice misiñ demek. uva köyleri ūle konuşuyodu ama biz yörük köylerinde böyle konuşuyoduk. (¦) yeter kapat kamerañı artık yeter.

günlük işler: /?\ sabā namazı kalkarsıñ, elini yüzünü yēkarsıñ, ayvanlarıñ vardır ona yem atarsıñ, tavuklarını bakarsıñ. /?\ bismillā rahman rahim ayırlı sabālar dersiñ çıkarsıñ. er işiñi görürsün. nasısın be bugun iyice misiñ dersiñ kapıdan konşuya ōle. /?\ er gün koyun sārdık, mutun döverdik, inek sārdık. /?\ vardı er şey vardı, tarlamız vardı, ayvanlarımız vardı, inēñ var, biygiriñ var, koyunuñ var, keçiñ var epsi var. (¦) buyday ekersiñ, darı ekersiñ. bāçe yapıyoduñ onları da yapıyosuñ, eviñiñ öñüne bāçe. akan sulara yapardık bāçe. bōle evlerimizde su yoktu taşıma suyla şēdiyoduk biz. kūn içinde çeşme vardı herkez çeşmeden taşīyodu. ama şindi erkeziñ evine bālanmış artıkın. /?\ e tabi eliñi yüzüñü yēkadıñ mı ayvanlarıñı salırsıñ, inēñi, sīrlarıñı kuvarsıñ sīrtmaç oluyodu. /?\ köyüñ sırtmaçı oluyodu ona sīrlarıñı kuvarsıñ, koyunlarıñı çobana salırsın, çobanın çantasını azırlarsıñ, ekmēni koyuverisiñ. kendin kāvaltıñı yaparsıñ her şey oluyodu. /?\ isteyen börek yapar isteyen pişi yapar. isterseñ pişi yaparsın isterseñ börek yaparsın. büberli nor da olur dartı da olur. /?\ sāde yāyı eridirsiñ onun içine misir unu atarsıñ ondan bi dartı olur yersin. pīnir yaparız, çökelek yaparız onları kışlık basarsıñ. kışlık yūrt yaparsın ayırısın torba kese yūrdu

yaparsın şeylere doldurusun. beni adam görse geberdejek gāri. /?\ erkekli karılı çalışıyoduk kızım. erkes çalışır memlekette herkes çalışır. burdaki gibi motor yok öküzlerle sürülüyodu. şindi motorlar çıktı eskiden öküzle bazı saban sürüyodun darı ekmē gidersiñ, orak biçmē gidersiñ karılar da gidiyodu ep. arman dūmē de karılar gider. burda karılar rātta orda mīnette. oduna da beraber gidersiñ er yere berāber. /?\ buzdolabı yok pişiriyosuñ pīnir mayalājāñı pīnir mayalarsıñ pīnir mayalamadīñı çökelek, yūrt yaparsıñ, pişirisiñ yūrt mayalarsıñ. sabāleyi mutun düversiñ gene çökelek yaparsıñ. şindi burda koyyūrttan şey yapılıyo çökelek bizim şindi şēdiyoz yūrt īşidi koyyūrdu koyuyoz çökelek yapıyoz ama memlekette düverdik yāsı ayrı çıkardı çökelē ayrı olurdu. /?\ tabi biz ayranı kestiridik. (¦) tabi kese yūrdu da yapardık. bozulmuyodu küplere koyuyoduk testilere koyuyoduk. /?\ bildīniz yūrdu torbadan süzüyoduk kese yūrdu yapıyoduk. /?\ evimizde çeşme yoktu. çamaşırlarımızı aftada bir gün ama eşē ama sırtıña yüklenirdiñ, odunuñu dereye gidip yeykardıñ. /?\ küllü suyla sabunla, acık küllü suyla sabunla yıkardık. sabunu gene nası yapıyoduk biliyon mu kendimiz yapıyoduk sabunları da. burda zītin yādan sabun yapılıyodu orda ayvan yāsından sabun yapılıyodu. /?\ don yāyı şēdiyoduñ alıyoduñ kostī yapıyoduñ. (¦) ayır canım, yāyı eridiyosuñ, kostik atıyosuñ içine sabun oluyo.

hıdırellez; bayramlar: /?\ ıdırellez kutlanıyodu. bayramda ne yaparsañ bayramkuşlū ıdırellezde de aynı kuşluk yapınıyoduk. (¦) amır‿işi yapardık, kıvırma kaplı bide yapardık, öteki türlü bide yapardık, kol bidesi yapardık. oturtma bide yapınırdık, samsa yapınırdık, baklava yazınıyoduk hepsi oluyodu. /?\ fırışnikle pişiriyoduk.

karışık konuşmalar: (¦) soframız da bildīñ sofraydı tahtadandı. sofra bezi seriyoduk altına üstüne oturuyoduk erkez yiyodu bi kocaman çanak ortaya. /?\ vallā kalabalık olursa oluyodu. biz yirmi iki kişiydik hep devamlı iki sofra kuruyoduk. yirmi iki kişiydik bir evde günde beş tene ekmek yapıyoduk. benim ingemīl birer afta çalışıyodular. bir‿afta biri ekmek yapıyodu bir‿afta biri ekmek yapıyodu. bugun beş tene çilepene ekmē yapıyodular bir tāne köpek ekmē. köpeklere kepekten yapıyodular. bugun bitiyodu o yarın sabāya gene kalıyodu. ama sīrtmaça kuyuluyodu, çobana koyuluyodu ekmek. bir ekmē koyuyosuñ çobanna sırtmaca bugun. dört ekmē günde birer ekmek yeseñ ūnde bir ekmek bir ekmek te misāfirlere gelene dilencilere verseñ. burdāki gibi burada dā az dilenci var orda dā çok‿udu. (¦) bizim anamız babamız diyodu ki dilenciyi boş çevirme, bi yudum ekmek te verseñ verisiñ. biz burda da ūleyiz orda da üleyiz. /?\ kap kalaylamā gelirdiler. cāminin

öñüne konuyodular orda bir gün iki gün duruyodular, ondan sōna gidiyodular. çeşme var ◡ ıdı bizim çeşmemizin yanında bōle cāmi var cāminin duvarının yanına geliyodular. zāten misafirāne gibi bi odamız vardı ūle gelenlere orda yatıyodu onlar.

bayramkuşluğu: /?\ bayram sabāsı ekmek, bayram namazına gider adamlar, gelir bayramlaşırız, oturuz, kururuz soframızı. peşin çorba koyarız sōna arkadan fasile koyarız soframıza, samsa, döşeme, oturtma bide, baklava bayramkuşlū biz ona deriz. sütlü pirinç pişiriz. /?\ sütlāş diyosun biz tuzlu yapıyoduk. datlı isteyen datlı yapar tuzlu isteyen tuzlu yapar. /?\ kapama. pirinci yeykarsıñ, suvanı kavırısın ondan sōna etleri döşersin üstüne tepsiye fırışnıkle kapıyoduk. /?\ bizim memleketimizde astaya ziyāret bayramlarda ziyāret biz akrabaları çok arıyoduk. burda yok akraba aramak. /?\ kadınlar gitmezdi bizde ama erkekler giderdi.

kalıp sözler: /?\ bizde bedduva yoktu. en fazla allah kāretmesin seni derdi. benim anam bi kerecik allah belañı versiñ dememiştir çocuklarına biz de demedik. (¦) ama deyen olur ama ben onu duymadım. onlar beni ilgilemez. kızım er çeşit bedduva ederler. ama ben duymuyodum ki bi kere ben allā belanı versin ben duymadım. /?\ alla geçim versiñ deriz güle güle git dēriz o kadar. sırtını ūşalārız güle güle git yavrum bi tas ta su dökeriz arkası sıra. /?\ duą okurdular kurşum dökerler. kapıyodular üstünü bi bez örterler üstünden kafasından dökerler kurşumu yüzüne saplamasın diyi. /?\ onları döken insan bilir.

tahsili: /?\ benim ömrüm nası geçti okumak yazmak bile bilmiyom ben. gitmedim gerçekten gitmedim. koca gaberde okul vardı, küçük gaberde okul vardı ama üç tene dere geçiyodu. üç tene dere geçiyodu okulların arasına biz gitmedik. bize gelen bi ūretmen vardı yirmi gün geldi bizim kūde okuttu, bize de geldi çocuk azdı gelmedi bi tā kaldı. okunmadık biz, okumadık ōlece kaldık. /?\ ulāları, pomakları bilmiyom ama bizim bōle tarlamız vardı tarlanın yanına bi ulā geliyodu ayvanları vardı orda çok pīnir yapıyodu. o ulādan pīnir de yedīmiz oluyodu. /?\ bilmiyom kırıstiyan mıdır. türkçe konuşuyodu kızım be nāpıyonuz nasılsınız? kızım be sizin kaynaktan su alayım, bizim tarlamızın kıyında bōle kaynak vardı, su vardı. gelirdi orayı onu biliyom.

M6.2.5/2

Kıymet Horozlar / 79 yaşında. / Hocalı-İştip doğumlu. / Okuma yazması yok./ 1955'te Hacırahmanlı'ya yerleşmişler. / Türkçeden başka dil bilmiyor.

tanışma: /?\ soyadım kıymet orozlar. otuz dört dūmluyum. yugoslavyada, ojalıydı, dōm yerim ojalı evlenme yerim kuçulat. /?\ on yedi yaşında. /?\ yok‿udu ġavurlar ayrıydı. /?\ yörükanlardan.

türkiyeye gelişi: /?\ ben ibrayim bir buçuk yaşındaydı getirdin. /?\ istanbula indik istanbuldan izmire geldik, izmirden burayı geldik. bir geje yattık orda. /?\ kaynanamın abisi vardı. o buradaydı isakçelebiye geldi, ordan burayı gene geldik. /?\ dedelerimizden işte ojalı dedelerimiz, baba dedemiz. annem ebipli dėyodular dā dāda, yukarda. /?\ evlendīm ojalıdan, on yedi yaşında gittim kuçulata.

tahsili: /?\ bilmiyom ki kaç yaşındaymışım. okumuşlūm yok kızım. /?\ gitmedim. okulumuz yok‿udu. okulumuz başka bir köylerdeydi, çay var‿ıdı arada, salmadı annemler babamlar. /?\ ilerden, eskiden ūleydi tabi.

yemekler: /?\ aynı burasının gibi aynı iç dīşiklī yok. nūdu bulamaç yapıyoduk kaynār suyla. ondan sōra sabā kā geliyodu o. sōra yūruyoduk. /?\ evet, tabi kokuyodu, mis mis kokuyodu. (¦) kaçamak bakır vardı kara bu kadar. onu oklāla karıştırıdık. /?\ işte darı unundan yapıyoduk aynı burada gibi gene yapıyo isteyenler yapıyo. kiĺoyla darı unu var burda alıyolar, yapıyolar. kaynatma kaçamak vardı kavuruyoduk unu, kavrulu unu gene kaynār suya atıyoduk ne güzel oluyodu. öteki kaçamaktan dā güzel oluyodu. /?\ tereyāla tereyā vardı. /?\ evet, ayvandan çıkıyodu bizim.

hayvancılık; günlük işler: /?\ būle avlıda gezmiye yer yok‿udu, tuvalete gitmiye. koyun da keçi de karışık‿ıdı ikisinden de. /?\ e kardeşlerim yayıyodu. /?\ ayır, er kişi kendi yayıyodu. çok‿udu sürü. sürü çok‿udu er kişi kendi yayıyodu. /?\ bārın çıkarıyoduk. /?\ hayır bi çoban var‿ıdı. ekmek götürüyoduk ona, çobana. orda yatıp kalkıyodu. /?\ erken tabi oraz öttü mü emen. ısıjak ekmek olajak çevirme, kapakta bişirijen kāvaltıyı yīcen ısıjak. ōlende yapılı börek, avşamlā gene aynı börekler. günde üç ūn yapılı ep, ep yapılı. /?\ kızdırıyon, topraktan var burada da var o. (¦) ne diyolar burada ona, burada da var satılıyo güveç toprāndan böyle. /?\ elle. (¦) leyen var, lēnde. /?\ lēn de var‿ıdı tekne de var‿ıdı. /?\ var‿ıdı böyle kazıyajak vardı onunla kazıyoduk amırı bölüyoduk yūka yapmā onunla. (¦) çok bayā oldu kaybeldi ya, onu nèptık bilmiyom. /?\ kızdırdık mı onu alıyoz. onda duruyo biras, alt üst

çeviriyos sōra kapā koyuyoz üstüne kızdırıyoz. /?\ evet, küllü saç, kapak diyoduk. onunla pişiriyoduk kāvaltıda ye. gene tarana çorbası yapıyoduk. (¦) evet, diyolar fırışnik te diyolar kapak ta diyolar kim nası isterse. /?\ evet, börek te bişiriyoduk üstünde saç yūkası burada yapıyolar ya ramazan yūkası aynı biz de yapıyoduk orda. /?\ kāvaltı işte çay may yok‿udu orda süt bir bakır süt ısıt, kaynat, ye. çorba, peynir bol, tereyā bol.

pastırma, tarhana yapımı: /?\ bizim yemeklerimiz dört tene beş tāne ayvan keseriS kasımda. kışın onu on beş gün tutarıS şeyde kazana koja kazana tuzlārız, koyuyoz. on beş gün duru orda çıkarız sōra on beş günden sōra tellere seriz onu, kuruduruz. kışın kokulu kokulu ye mis mis. /?\ er yemiye onsuz yemek yok. fasileye koy mesele öteki türlü kapama yap. burada pílav diyolar biz kapama diyoduk. er şeye kat mis mis kokuyo māleyi boyuyo gāri. /?\ yapmıyoduk yok‿udu salça domata, büber var‿ıdı da bilmiyoduk salça yapmak. beyaz yapıyoduk ama mis mis kokuyodu. /?\ salçasız, suvanını kavuruyoz suyunu katıyoz. /?\ amırını istiyen sütle yūruyo, yōrtla istiyen yōrtla yūruyo aynı buradā gibi. (¦) koymuyoz büber müber bilmiyoz diyoz ya beyaz oluyodu tarana.

akrabalık adları: /?\ nene dėrdik babannemize annānemize nine dėrdik. /?\ dayım oluyodu, yaşar dayım. /?\ babamın kız kardeşi yok‿udu. /?\ e ala dėrsin, erkek kardeşine amca. /?\ yenge diyolar. /?\ görümcem. /?\ kaynım. /?\ eltim oluyo kaynımın karısı. /?\ erkek kardeşine kayınçem diyodu.

düğün: /?\ bizim dūnlerimiz bir‿afta sürüyo. pazar eftesi mesele gelini çıkarajaklar yani dūn okunajak yani gelin çi̇zi çıkıjak, ondan dā başlıyo bir‿afta dūn sürüyo. dūnde aynı buranın gibi tatlısınla tuzlusunla er şey var. /?\ aynı buradāki gibi dibek taşı var‿ıdı onda dūyodular, erkekler dūyodu. (¦) kına gecesinde dayre çalıyodular gençler kızlar dayre çalıyodular. (¦) kına yakılıyo aynı buradā gibi gelini ālattırıyolar. dāmātlar cumā sabāsı geliyo el‿öpmeye kaynanasına kaynatasına mesele elini öpüyo gidiyo. ondan sōra bir‿afta gene afta yemeyine gelip gidiyolar bir ‿afta kız‿evi bir‿afta ōlan‿evi gidiyo. (¦) fıtamız var‿ıdı fıta örtünüyoduk belimize bālıyoduk. /?\ yok‿udu şalvar di̇ldi. bizim köyümüzde şalvar yok‿udu dā ova kūlerinde var‿ıdı. (¦) don, gömlek dėrdiler, don, gömlek. e buradan da giyiyoduk burayı kā kara būle ırka diyoduk. erkeklerin de vardı, erkeklerin beyaz‿ıdı.

ikramlıklar: /?\ dize kadar. nèpçāz kavrulu darı kavuruduk onlarda karşılıyoduk. /?\ küllü darı da işte kaynadıyon biras aynı bu azır darılar nasım şeyirde satılıyo ya onları da işte bizim gibi yapılma kuruduyolar. satıyolar ya bakkallarda küllü darı.

onu dayile kaynadıyoz azcık başladı mı kabū çıkmā kül katıyoduk, elenik kül. kaynadıyoduk biras bakıyoduk çıkıyo mu o kara göbē. çıkarsa o indiriyoduk, yīkıyoduk onu güzelceme. sōra tekirar kaynadıyoduk.

komşu köyler: /?\ kurfallı var‿ıdı, kuçulat, gaber var‿ıdı büyük gaber küçük gaber ep onlar yakın yakınaydı. /?\ gitmedim canım çekmedi. çok būle alitpaşa gibi dālık di mi yörüyemem belim ārıyo diyi gitmedim bi dā. iki kıs kardaşım kaldı bir būmüz bir de benim ufām kaldı orda. benim ufām öldü. kızanları var.

organ adları: /?\ arkañ oluyo sırtıñ. /?\ orası beliñ. /?\ gōsüñ, orası gırtlāñ. /?\ enseñ. /?\ çeñeñ. /?\ yanaklarıñ, burnuñ, alnıñ, kollarıñ, dirsēñ, bilēñ. /?\ tabanıñ el tabanı. /?\ barmaklarıñ onlar. /?\ tırnak, bacaklarıñ, kabalarıñ. /?\ orası diziñ aşāsı orası ayaklarıñ bilekleri.

M6.2.6/1

Emine Metin / 67 yaşında. / Kuçulat-İştip doğumlu. / Okuma yazması yok./ _____'te İzmir-Bağyurdu'na yerleşmişler. Saruhanlı'ya gelin gelmiş. / Türkçeden başka dil bilmiyor.

tanışma: /?\ emine metin. atmış yedi. /?\ yugoslavyanın iştip kōnde. /?\ köyünde, köyünde, kuçulat. /?\ türk köyü kızım türk köyü. böyle ana dilimiz bu bizim. başka dil bilmeyiz kızım biz. /?\ yoktu, yoktu kızım sāde türkler. (¦) radanya vardı bizim köyümüzün altında onlar karışık‿ıdı. bizim köyümüzde yoktu kızım ōle yabancı, sāde türkler vardı.

tahsili: /?\ yok, gitmedim. yoktu kızım köyümüzde okul yoktu. bi okul vardı köyümüze yakın rāmetli babam göndermedi kız çojūdu bayā aralıklıydı tabi göndermedi. yok okumam yazmam.

türkiyeye gelişleri: /?\ orasını bilemijem kızım. kızlara sorayım bakām ama bilemiyom. ordan ufak geldīme, pek ben okuma yazma da olmadīndan bilemiyom yavrum, güzel kızım. /?\ ilk istanbula geldik orda bir‿afta kaldık şeyin sīnma evinde yani mısāfir kaldık. ordan şeye geldik biz dur bakām bāyurduna geldik. orda bayā kaldık biz. /?\ ā fazla kaldık evimiz vardı orda kızım. tabi bayā kaldık ama bilmiyem. ondan sōna izmire gittik biz tekirardan, izmirde çalıştık māzaya girdik. rāmetli babam şeye sabun fabrikasına girdi, abim dokumaya girdi, ben de tütüne girdim. orda çalıştık tekirar döndük orda ev yaptık. paramız kalmadı tekirar izmire döndük abimle ikimiz orda gene çalıştık. /?\ onu da kaynatam alıvermij burdan bu arsaları o zaman öyle geldik. /?\ bayā oldu kızım be kırk seneden fazla. /?\ onu bilmiyom atırlamıyom kızım. saña şindi nası yalan söylēyin yavrucāzım. /?\ okuma yazma da olmadīndan unutuyo da īsan ya yıllar geçmiş, seneler geçtīnden. /?\ gene biz 'yörük uvalı dīliz. bizden aşā köyler vardı radanya unlar dā bi başka gīniyodu onlar kızım. bize yörük diyodular. ufak ta geldim ordan ben kızım annem orda ölmüş küçükten. bir yaşında kalmışın. öyle fazla bilmiyom ben.

M6.2.7/1

Anko Tosun / 60 yaşında. / Kepekçili-İştip doğumlu. / Okuma yazması yok./ 1955'te İshakçelebi'ye yerleşmişler.

karışık konuşma: /?\ anko tosun. /?\ yugoslavyada, kepekçili. /?\ böyle türkçeydi de dā kabaydı. tabi zamanla biz ufak geldīmiz‿içi şimdi deịşiyo dilimiz. /?\ yedi yaşında geldim, şimdi emen emen altmışı buluyoz. /?\ tabi orayı geldik orda yattık iki gece sōra burayı geldik. tabi direk burayı geldik. burda bir evde kaldık tek bi odada. orda epimiz beraber sōra burayı ev yaptık işte ōle. /?\ istek yaptılar. bakımlı olarak geldik biz. /?\ şimdi onlar getiriyo bizi. ordan burdan istek yapıyo biz bakçaz diye onun üzerine ōle kendi istīmizle gelemiyoS. (¦) zāten bizim köyümüz ufaktı, on sekiz ev vardık. öyle koca köy deịldi. /?\ bizim kendi yerimizde yoktu da meseĺā şindik manisa gibi yerde, büyük yer orda vardı. /?\ gitmedim. /?\ vardı da ben ufak oldūma gitmedim. /?\ burda gittim, üçe kadar okudum altı sene. olsun gene gittīm yerde kendime kadar biliyom. meseĺā astānelere gitsem kimseye sormadan işimi çözüyom. meseĺā bi gazete okumā kalksam okūyom arfleri biliyom da çözemiyom. /?\ kulāzlı vardı, yonuzlu vardı, gaber vardı ep bunlar köy işte ufak köyler. /?\ bizim gīmimiz başkaydı biz bōle arkası işlemeli, donlarımıS işlemeliydi de şindik yok onlar, biz ōle giniyoduk. önümüzde bōle peşkir vardı. /?\ fıta, düzende dokūyodular, biz öyle. /?\ onlar başka türlü gīniyodu etek gīyodular, elbise bōle bizim gibi şalvar. bizde o yoktu, şalvar. sadece biz işlemeli, paçaları işlemeli, ırka vardı diyoz ırka diyoduk siyā tefte dokunuk. biz yörüküz tabi. ovalılar işte ovalıların dili de başka giyimi de başka aynı şimdi şu giyim gibi. etek giyiyodular konuşmaları dā farklı, biz yörük oluyoz. /?\ dā balkan tarafına biz balkana düşüyoS, balkana kalıyoduk. /?\ ǵavur diyoduk biz onlara. bizim kendi türkümüz yoktu orda. pazara filan gidiyoduk biS sāde şeyler meseĺā pazarcılar türk olarak onlarla konuşu ama ǵavurca bilenler konuşuyodu ǵavurca. /?\ bilmiyo. babalar işte biraz ǵavurca azcık, anneler iç bilmiyo. dā tam yörük konuşuyodu. ne yapıyosuñ kaçıyom, gidiyom. /?\ sāde on sekiz āne epimiz de birbirimize tanışıkız alışveriş yapıyoz ufak bi köy. şindik orda bi ev var sāde, teyzem var. bi āne kōca bu köyde bi ef. işte o dedīm kadın var yengem oluyo, dayımın anımı onlar gidiyo orayı hiç yok sāde onlar. /?\ oranın alkı yunanistanlıymış çoụ alitpaşanın. arnavut var çok orda. onlar kendi kendilerine diyo benim kız başka türlü konuşuyolar diyo, iç anlayamasın diyo. kendi kendilerine iç diyo türkçe konuşmuyolar, diyo bizim gibi.

M6.2.7/2

Nurettin Kolay / 85 yaşında. / Kepekçili-İştip doğumlu. / Okuma yazması yok./ 1955'te İshakçelebi'ye yerleşmişler. / Türkçeden başka dil bilmiyor.

karışık konuşmalar: /?\ nuredin kolay. /?\ seksen beş. /?\ kepekçili köyü var‿ıdı, pılaçkōseye giderke yokā. /?\ yörük köyü pılaçkōseye şindi çıkarka. balkan, balkan dėrdik balkan demek, çıkarka balkana. on yedi, on sekiz āneydi bizim köyümüz. epijī̆miz türk‿üdü, azar azar‿ıdı köylerimiz yirmi āne, on beş‿āne türk, ep türk‿üdük. ıradanya vardı, radanyadan yokarı gāri geçti mi o tarafa türk. argülitsa, radanya onlar iştip orada ǵavur da var‿ıdı. /?\ ǖle dėrdiler biliyo musun? uva kū̆leri radanya, argülisa onlar uvaya kalırdılar. /?\ bir‿āne kaldı bizim baldızlā vardı, baldız bunun abası. onlar kaldı orda tek yalnız yaşār onlar orda. koyun edindiler, mal edindiler. dā kū̆lerden bir kişi bir‿āne, iki āne geldi orda oturuyoru. /?\ bizim etrafımızda yakın yonuzlu var‿ıdı, kulāzlı var‿ıdı, urrak var‿ıdı, müslüman kū̆süydü bunlar. ondan aşā gāri argülisa ǵavur kū̆leri onlar, radanya, koziyak. /?\ adi türkiyē gidelim, adi o gelir bu gelir, sen gelirsin ben de gelirin o gelir bu gelir epimiz şētti̇k. var ānede kırk‿ānede bir‿āne kalmadı müslüman 'episi burayı. var ānede gene yirmi ānede beşi geldi beşi kaldı. /?\ titoda ben askerlik yaptım. iki sene askerlik üleydi orda. /?\ yōk canım nereyi okul. okul bile yok‿udu be kızım. sen kaç şeyinde geldiñ? ā babañī̆l anañī̆l. /?\ ē tabi karışmış onlar karışık dā bizim çık, çık müslüman geldik bizim yugoslavyadan. /?\ ıstanbula geldik, seĺanikten ıstanbula, ıstanbuldan bu kū̆lere geldik. nereyi gidelim sen dediñ isakçelebiye öteki dedi ajırāmanlıya davulduk buralarda gāri. erkes istedī̆ yerde kaldı mal edindi, tarla edindi, bā edindi erkes bu evleri yaptık, kaldık sōra gārik. gelen geldi izmire, gelen geldi manisaya, gelen geldi salilliye davuldu millet. davuldu o vāt gāri erkez biyendi yerde tarla aldı, ev yaptı. o vāttan beri, te elli beşten beri yaşārız. ölen ölen gidiyoru kalan kalıyoru. /?\ onlar ilerden gelmiş onlar. onlar kalmadı davuldu yani öteye beri şindi bunlar ep yeñi göçmen bu iki māle burada. /?\ biz geldī̆mizleyin başladı gāri bu kū̆ bej yüz‿āne, altı yüz‿āne oldu. /?\ onlar geri mi be geldi? biz açan geldik bu köy isakçelebi bilmem kaç āneydi şindi bej yüz, altı yüz‿āne oldu bak. /?\ dilleri kırılma sū̆lėrdiler. ıradanya var biraz kırık söyliyer bizim gibi yörükçe sū̆lemez. sen anaya babaya baba dėrseñ o gene başka biraz kırık sū̆lėr. sen burada dūma di mi? nerde dūmuşsuñ burada dūm yeriñ seniñ? anañ, babañ? (¦) breh babañ da orda a sā olsuñlar. /?\ yok‿udu orda, orda yok‿udu bizim oldūmuz yerlerde. oja niḱāsı, üleydi. o vakıt, on beşer, on yedişer yaşındaydık be kızım evlendī̆miz

vakıt. bakma şindi burayı geleli seksen beş yaşında olduk. o vāt genç‿idik evlendik. siz manisada mı olursuñuz şindi? devamlı manisada mı oturusuñuz?

M6.2.7/3

Nuriye Kolay / 85 yaşında. / Kepekçili-İştip doğumlu. / Okuma yazması yok./ 1955'te İshakçelebi'ye yerleşmişler. / Türkçeden başka dil bilmiyor.

tanışma: /?\ nuriye kolay. /?\ seksen‿üç mü seksen dört mü ne tō̆le bi şey. /?\ radanyaya bālıydık biz. kepekçili dėrdik bizim memleketimize. on sekiz‿āneydik biz orda epimiz türk. /?\ gitmedim yavrum, bizim günümüzde mektep yok‿udu. /?\ sōra çıktı onlar ama biz evlendikten sōra. /?\ bilmėrin kattiyan bilmėrin aynı bu dil bizim. annemĭl de aynı bizler de aynıydı. bizde de üle bir kū̆lü, bir kū̆lüydük. evlerimiz de dip yakın‿ıdı.

türkiyeye gelişleri: /?\ etmedi yavrum etmedi. etmedi ama etraf gitti e biz de kalktık geldik. /?\ yō kim nereyi istedi orayı gitti. /?\ bilmėrin yavrum. ben zatı bi yeri gittĭm yok, çıktīm yok bi yeri. /?\ gitmedim iç. benim kardeşim orda ama gidemedim. ablam orda. biz beş kardeş‿idik. biri orda. orda biri ama ic gidemedik. fakir‿idik be yavrum geldik buralara. eh ev yapınmā ūraştık, çalıştık gidemedik oralara. /?\ vapura da bindik, trene de bindik arabayla da geldik. /?\ evliydim, bu var‿ıdı. yedi yaşındaydı bu geldik. otuz yaşındaydım. kū̆den çıktık otobizle gittik bir ara, bir ara trenne, bir ara vapura bindik. /?\ e ben yüklüydüm o vakıt dokuz içinde geldim. yüklüydüm bir olana. biz kalmadık çok. bir‿afta kaldık geldik buralara. alamız var‿ıdı bu kū̆de burayı geldik. istek yaptı. akrabalar var‿ıdı ötede beride onlar. e geldik be yavrum burada da iyi yaşadık, yaşārız. /?\ burayı geldi onlar da. annem, babam, kardeşim aynı geldik bi yeri, bi yerde. biz burayı yerleştik bizim kızımız, kardeşim var‿ıdı ajırāmanlıya geldi. onun kaynatasıil de geldi, anamĭl orayı götürdü. yaşārdık gene kendi kendimize be yavrum be. burayı da geldik burada da yaşārız. buraları tarlaydı biz geldik. ekin‿idi ekili. biz ev yaptık epsi gelen orayı geldi. /?\ onlar bizden öñce, bir señe öñce geldi. /?\ vallā elli beş mi diyediler, elli üç mü diyediler tō̆le bi şey. /?\ buralara biz altı yedi āne geldik ama sade burayı yerleşmedik ki kim nereyi istedi gitti. /?\ acırāmanlıya gitti o yeñi gelin‿idi o vakıt bizden öñce geldi. onların kaynatasıil aldı götürdü anamili orayı biz burada kaldık. bizim gene alamız var‿ıdı burada, burada kaldık. /?\ e annem de gitti kıs kardaşım var‿ıdı orda. e annem, kardaşım, babamil orayı gittiler. /?\ üle yavrum orda da yaşādık kendi yāmızla külümüzle karışırdık işte burada da şükür ĭyiz gene. nasip tuz ekmek, su toprak. /?\ ne bileyim biz o kadar güçlük görmedik onlardan. /?\ yoktu peşinden sōra sōra karıştık artık. karıştık gayrĭn. /?\ biz dūduk bū̆dük bu dille. (¦) seĺānikte bir gece

yattık, gelirke, bir gece yattık. o mısafirāne yūsek, bir gece yattık orda. /?\ ūretmen yok‿udu. dāda ne olajak. /?\ bi kere debrem oldu ama az geşti. e sel baskını da falan olmadı. /?\ ā kar çok‿udu, burayı kadar. ūle kaynaklar var‿ıdı su alırdık, kürekle açardık yolda giderdik. çok kar yārdı ama ūle asta olmazdık biz de orda. ī o buynuzlu, te bu kadar şeyli buzlar olurdu o evlerin saçaklarında. biraz günej gördü mü langırt cam düşer gibi düşerdi.

karışık konuşmalar: /?\ üçte kalkardık, dörtte kalkardık. orazlar öterdi biz alışık erken kalkmā bilirdik, sāt var‿ıdı. /?\ kerpiçten yavrum, tūladan var‿ıdı kerpiçten. ūle şey yok‿udu biton yok‿udu orda. /?\ dam‿ıdı. inekler yatardı altta, üstte biz, iki kat ev. iki kat evimizi bıraktık üç sene oturduk. /?\ ablam gelmedi de ōlanları geldi, ōlanları torunları geldi. olan kardeşim var‿ıdı gitti üç dört keret. /?\ suvan börē yapardık, ulāna börē yapardık, çorba yapardık. /?\ süt te katardık istedik mi bazı katmazdık yā katardık. /?\ suyunu kōrduk, o suyunun içine tuzunu atardık, elėrdik. bazı keret kavrılı istėrsek kavırıdık ununu bazı keret ūle istėrsek çī̇den yapardık karıştırıdık kaynadırdık biraz. sōra karıştırıdık onu yā seperdik tepsiye üstüne de onu. biz būle yāyı kattiyan yemezdik. biz ep ayvan yāsı. toplārdık yaz günü onlarla, eridirdi annemī̇l onları. eridirdi doldurudu üle toprak küpe doldurudu kışın ep onunla. /?\ tüpler var‿ıdı ūle toprak tüp. bu kadar bu kadar çökelek basardık, pī̇nir yapardık onlara kışın yėrdik. /?\ zeman çökelek yapmazdık yaz yapardık. basardık onu büberle, tuzlārdık. fıçılar, bu kadar fıçılar yapardık niçi çoban da var‿ıdı. koyunlarımız, keçilerimiz var‿ıdı, inekler var‿ıdı yapardık, börekler yapardık. koyun keserdik, keçi keserdik. kurudurduk onları bu kadar bu kadar kurudunnayın keser parçelėrdik, dolduruduk çuvallara. sōra gayrī̇n yėrdik. fasile istėrsen fasileye katardıñ üle çok istėrseñ onu kaynadırdıñ. bazı keret ūle et kaynadırdık, pī̇lav yapardık ūle idik. /?\ bizde yok‿udu da uva kūlerinden var‿ıdı çökelekle dī̇ş tokuş yapardık. /?\ salça yok‿udu bizde ūle büber unu olurdu. büber unu var‿ıdı. büber ununna būle salça yapmazdık orda. /?\ kendimiz yapardık kuru büberle. e kuruduruz büberleri dizerdik yazın kururdu iyijene. dibek var‿ıdı bu kadar onu düverdik büber unu olurdu. kimi gene istedik mi alırdık pazardan da. /?\ var‿ıdı kuskus, tārana, kuskus yapardık. tāranayı biz sütle karıdık. sütle karıdık iki üj geje tutardık onu. sōra parçelėrdik o senerdi, uvardık. uvardık, elekten elėrdik, kurudurduk onu. aynı ırmık gibi buranın ırmī gibi. istedi mi yapar az yaparsañ dā ziyede yaparsañ iki kişi. būle kırıklı pirinç alırdık pirinç üstüne iki kişi būle sallayı salayı. un katardık, süt. /?\ tekne var‿ıdı būle eleyenler var‿ıdı būle. yımırta kırıdık otuz kırk tene. kim ne kadar

istėrse kırıdı süt te katardık ep onu seperdik. bir kişi gene un seperdi azar azar. sallardık bṻle olurdu kuskus. bṻle sinilere yapardık altı yedi sini. sōra kışın al al, kurudurduk onları kōrduk çuvala al al kaynat ye.

dokuma: /?\ bizde bṻle giymezdik ki orda kalın giyerdik. ep kendimiz yapardık, pamık ïridik. /?\ elde ïridik. ïridik onu gelep yapardık sōra gayrïn masıra sarıdık. bṻle bir bāçe dolandırıdık onu, dokūrduk tezgiyada. /?\ var‿ıdı. pek sïreyinde yok‿udu ondan alırdı gene. /?\ te bez çık bez dokūrduk beyaz. beyaz dokūrduk büle alaja istiyen alaja da yapardı. /?\ yollārdık şeyire şeyire yollārdık orda boyārdılar. gïmeklik dokūrduk giyerdik ṻle işlėdik onu tezgiya var‿ıdı. /?\ bizde gece yatması yok‿udu gündüz gïminneydi. üstümüze bṻle ırka yapardık. gömlek giyerdik, don giyerdik burayı kadar işlėrdik. şalvar yok‿udu bizim yerimizde biz ep yörük giyerdik. /?\ te yörük çamaşır şeyi var‿ıdı beyaz bez. beyaz bez işliyedik burayı kadar. kimi düzende, tezgėyada yapardık kimi öbür tezgėyada yapardık. onları giyerdik bizde bṻle kattiyan yok‿udu. /?\ biz yani ṻle dünlerde bayramlarda giyerdik onu, ferejeyi. biz yabancılar geldi mi pek gelmezdi ya bizim kṻye, bizim kṻmüz kenardaydı pek gelen yok‿udu. /?\ ayakkabı var‿ıdı te bṻle çorap örüdük. istediñ mi yokarı burayı kadar ör ama bṻle istediñ mi kolay işi geçiriverisiñ ayāña. /?\ örüm yeni, gözüm görmėri şindi. aman neler ördüm de sattım ama şindi öremiyim. bunları bazı keret örüyorun, gözüm görmėri (¦) te elli yaşında dėri, babañdan içi. /?\ tütün kırmā, pamık çapasına, toplamā gittim te birkaç sene oldu gitmėrin. dışarı da giderdik tütün kırmā. kızlarla ep yarış çıkarıdım, kızlarla yarış‿edėrdim ep.

turşu, pekmez vb. yapımı: /?\ kurudurduk, kurudurduk. kuruduk turşu yapardık. bāçelerimiz var‿ıdı. /?\ var‿ıdı kimi gene satın alırdık. /?\ canı istiyenin var‿ıdı istemiyenin yok‿udu. /?\ ezerdik petmez yapardık orda. onu çïniyedik kaynadırdık. ijlep yapardılar bitondan. ijlep dėrdik bitondan bṻle çevreliyediler dört köşe. orayı getirdiklēni dökerdiler gayrïn çïnėr iki kişi, üç kişi kaynadırdık petmez yapardık. ep yėrdik ne çıkarsa. orda yok‿udu bṻle kurutmak satmak. /?\ onun toprā belliydi, belirliydi ordan alırdık te atardık. /?\ ereçel dėrdik biz. kabakları bu kadar bu kadar dilerdik kireşte tutardık bir geje. sōra kireşli suyunu yaykārdık tertemiz atardık kaynān petmez içine. e canı isteyen burada da yapıyoru. /?\ e orda ekinler var‿ıdı, ekin biçerdik, düverdik biygirlerle. /?\ savırıdık ya ep onu yėrdik biz. bṻle satın un yemezdik. kendimiz ekerdik, kendimiz biçerdik, düverdik. /?\ dermende, dermen var‿ıdı orayı götürüdüler erkekler. kışın günü şeye kırk teneki elli teneki yapardık bastırıdık unları. e kışın kar oluyoru gidilir mi dermene. basardık onları sōra çıkarıp

çıkarıp eleyip yapardık ekmek. ūle kendi kendimizi idāre ederdik yane. /?\ ėliyen var‿ıdı iliyende. /?\ piĺastik te var‿ıdı avıştan da var‿ıdı. /?\ ĭşi maya katardık. buradā gibi pakmaya yok‿udu ep ĭşi maya katardık. bugunku kardīmızdan korduk bu kadar yarın gene onu katardık. /?\ te büle te bu kadar tātalar var‿ıdı, o tātaları bez üstüne yazardık. orayı yazardık sōra bişiridik. /?\ toprak çilepene dėrdik bu kadar var‿ıdı topraktan. tāta var‿ıdı ususi onu atmak‿içi, fırışlik var‿ıdı onunna bişiridik. ıı yene. cemāta göre yapardık, altı yedi kişiyse iki tene yapardık. /?\ ayrı yapardık onlara. kepekten onlara karıdık. ususi kırma ūttürüdük ayvanlara onların ujundan katardık. sōra bū̄le dilim dilim keserdik onları bişirike birer dilim birer dilim beslėrdik. burada da istiyen yapıyoru onları. /?\ çömlekte bişiridik fasileyi. /?\ tasta bişiridik, tavada tasta. /?\ tāta sofra var‿ıdı. orda sini kullanmazdık, tāta sofrada yėrdik. /?\ ev içinde mutfāmız var‿ıdı ayrıdan yemek yapmak içi, ekmek bişirmek içi o mutfakta yapardık. /?\ ya ūle yapardık. yane ūleydi yavrum ūle. ep yemekleri ekmekleri elde yapardık biz. azır yani azır yemek alıp ta yemezdik orda. azır, şeyir bize uzak‿ıdı. dört sātlık yola, orda ne yapardık onu yėrdik. /?\ yėmī bişiriyoz ama oturmak yerimiz ayrıydı. /?\ e kāve yok‿udu erkeklere giderdik bir mısafir gene geldi mi erkekler toplanırdı bi yere kadınlar bi yere. /?\ çay bişiridik, darı patladırdık, kaynadırdık darı, patatiz orana. /?\ onu uvalārdık te kōrduk ateşe biraz kaynadınnayın kül atardık, o külleri elėrdik. /?\ kömür yakmazdık orda ep odun yakardık. odun külünü elėrdik elekten, temiz temiz o küller fırışlik üstünde. sōra katardık onu kaynadırdık bayā. başladı mı yenejek olmā giderdik bū̄le kaynaklar var‿ıdı yaykardık orda. getiridik tekirar kaynadırdık yėrdik gayrī̄n. /?\ ot çayı var‿ıdı ama yapmazdık biz. biz süt, yūrt yėrdik biz orda çay bilmezdik ki yapmak bilmezdik.

M6.2.7/4

Hatice Erişen / 72 yaşında. / Kepekçili-İştip doğumlu. / Okuma yazması yok./ 1956'da Hacırahmanlı'ya yerleşmişler. / Türkçeden başka dil bilmiyor.

karışık konuşmalar: /?\ adım atice erişen /?\ yetmiş ikiye girdim mi otuz sekizliyin. /?\ kepekçilide /?\ yörük diyolar şindi şu pufçeliler buçumlılar var ya o pufçelilere yürüçkalar diyoduk bazan. onlar dā iştibe yakın‿ımışlar, biz dā uzak‿ıdık iştibe. yürüçkalar diyodular burda bile bize onlar. /?\ yok, yörük oldūmuz‿içi diyodular. yörük demiyi, deyemiyodular üle konuşuyodu onlar, yürüçkalar diyodular. ġavurlarla yaşıyodu onlar ama bizim yerimizde yok‿udu ġavur. /?\ biz on sekiz‿āneydik ep ısım akraba kendi kendimize. yok‿udu yani yabancı iç yok‿udu içimizde. /?\ nuriye tīzen görümcem. berāber geldik, aynı senede geldik. elli altıda geldik. /?\ yok şaşırtmıştır, elli altıda geldik. biz ep berāber geldik. /?\ yola neyle çıktık kızım, iştibe kadar eşeklerle binek geldik. iştipte trene bindik, trenle geldik. bir‿afta yollarda itildik süründük. yirmi günlük bebekle yola çıktım, on sekiz yaşındaydım. /?\ evliydim bir senelik evliydim. bir‿afta mısafirānede kaldık. ordan altı sāt bandırmaya geldik gemiyle bandırmadan gene. gene trenle geldik dokuz buçuk treni vardı burayı geldik. /?\ isakçelebiye indik. burda görümcem vardı ajırāmanlıda. o geldi, sabāsı geldi aldı bizi burdan. benim de amcalarım vardı burda kaldım. /?\ isakçelebide vardı amcalarım burda kaldım ben. devrī sabā görümcemle kaynatası geldiler, aldılar bizi, ankolar burda kaldı. biz ajırāmanlıya gittik. ben ajırāmanlıya yerleştim. şindi de saranlıda oturuyom. /?\ ben orayı yeñi gittik yaşım da yerinde bi yeri gezdīm yok, gezmiyom. kızım emşeri benim, sālık‿ojānda çalışıyo. acırāmanlıda elli sene yaşadık. diyom ki ben öleceġimi bilirdim ama acırāmanlıdan çıkıp ta saranlıda yaşācan dese biri öldürüdüm diyom yani bile siñirlen, o saranlıyı sevmiyodum. (¦) rabiyeyi de çārıñ da gelsiñ, görüşsüñ. kardeşim de burda almanyadan. (¦) konuşma dilimiz aynı būle biz zaten yugoslavca bilmiyoz ki. /?\ ben gene nası dīvereyin, ne bileyin nası dīvereyin a yavrum. nuriye tīzelerin akranlāndan kalan yok artīn pek. /?\ e tabi bizim yaşıtlarımız artīn. kızım bizlerden büyükleri yok artīn bitti. var tek tük gene. şindi mesela acırāmanlıya geldiñ mi ilk durak köprübaşı diyoz. ilk durakta tren yolunu geçince, orda inme ikinci durakta in, marketin öñünde. (¦) iki taraflı kime sorusañ sor onlar göçmen. /?\ dā bi buçuk yıl anca yeñi gittik. bi yeri gitmedim bi yersini gezmedim saranlının zaten. saranlıya gittik biz geçen, geçen sene midi rabiye

eveli sene mi gitmişiz biz? yazın senemiz doldu, bir buçuk sene. yazın iki sene olajak. temmuzun soñunda daşındık orayı biz. ē ben acılā yazıldıydım hacılık kıyadım çıktı. acıya gittim geldim. gezmiye kayım olmadı benim iç gelenim gidenim oldu allā razı olsuñ. (¦) biz burdan gitmeymişiz ama /?\ kökümüz konyadan‿ımış, konya karaman‿ımış. ben de çojuklar dersāneye gidiyo onların ūretmeninden duyuyon. benim kızım okudu emşeri oldu. (¦) hī biz yugoslav göçmeni biliyoz kendimizi. onu götürdük doŭda izmet‿etti bu. orda soruyo adamlar benim dedeye nerelisiñiz, nerelisiñiz, diyi. benim dede dedi ki biz dedi makedonya göçmeniyiz ama dedi dedelerimiz bizim konyadan gitmeymiş dedi. ben o zaman duydum konyadandır kökümüz diyi. bizim üstümüzde bi polis oturuyor şindi, karısı konyalı. diyom ki irfan, ūretmen, dersāne ūretmeni çojuklāñ geldi bir geje, o söylüyo teyze nerelisiñ? makedonya göçmeniyin ōlum diyom. ē diyo, makedonya göçmenisiñ ama diyo siz diyo dūma būme ordan dīlsiñiz kökünüz. ordan geldik be ōlum diyom. teyzejīm diyo osmanlı savaş‿etmij diyo balkan ülkelēni almıj diyo, gelmiş konyadan dėr seçili ayleleri götürmüj, yerleştirmij balkanlara. siz onlardan diyo. bilmiyom ōlum diyom. /?\ bir‿ay okula gittim kızım. /?\ yok‿udu köyümüzde yok‿udu kulāzlı derdik. bobam kulāzlıdan anam kepekçiliden, bir tepe var aramızda. bobam kaçırmış anamı, evlenmişler. ondan sōra gelmişler anamın köyüne. /?\ kendi köyüne gitmemij bobajīm analık‿ıdı evde, istėr mi analık istemiyo a yavrum. geliyolar anamın kūsünde oturuyolar. ondan sōra kulāzlıya okul açıldı, on‿iki yaşındaydım. okula gittim ben bir ayda okumayı yazmayı ne o tek arfler a, b, c, ç, r'lere kadar /?\ yok yok te türkçe r'lere kadar bir‿ayda okuduk. /?\ türk‿üdü ocamız da türk‿üdü. türkçe añladıyodu hā, türk‿üdü. ondan sōra diyom ah be diyom çojuklar, şindi kızımın iki tene torun var, ah benim elimde būle bir imḱan‿olsaydı profesör olmaz mıdım, diyom. yani bir‿ayda biz o okumayı yazmayı söktük burda senelerle okumayı yazmayı sökemiyo çoluk çocuk. /?\ isakçelebide ben yaşamadım. ben annejīm astaydı bu kardeşim gitti almanyaya, bir‿ay kaldım ben annemi baktım burda. annem de mefāt‿etti. (¦) düşün de beki aklıña gelir. /?\ nārasıñ doktor köyde. biz doktor bile bilmiyoduk orda. nasıl īleşelim sıtma tutarsa bir sıfata derdiler bir sarı aplar vardı zīr gibi acı onlardan içiyoduk eyer sıtma tutarsa ama yoksa tamam başka. karın ārısı ne olursa olacak yok iç ōle bi şey yok‿udu. ē iştipte doktor vardır iki sāt gidecen eşekle. /?\ görmem mi iştibi gördük, üskübü gördük, koçanayı gördüm. /?\ üç sefer gittim. gezmeye gittīmde görümcemin ōlu götürdü koçanaya. /?\ dedeyle gittik. bir aylīna gittik. dāmātımız öldü biz ordaykan kazādan burda. orda biz dedeyle on yedi günde

döndük geldik. sōra bi kadın geldi o kadınlarla ben gittim kırk gün kaldım o zaman. /?\ kendi köyümüze gidiyon /?\ görümcemin ōlu oturuyo görümcem var dā bu nuriye tīzenin abası orda oturuyo dā. /?\ yok iç kimse. bir tek āne, tek āne oturuyo. yok iç kimse. o da benim görümcem işte, görümcemin ōlu oturuyo. bir çiflik gibi. yonuzluda var insan, kulāzlıda var insan, çık pırnalı diyoz var insan kutsada var. /?\ kalabalıklar bayā kalabalaşmışlar. geldīmizde birer ikişer kaldıydı ama kalabalaşmışlar şindi. /?\ yok yok, āĺā eskisi gibi. makedonlar uva yerlerinde, en güzel yerlerde. /?\ çok uzak dīl de gezmedīmize bilmiyoz. zāten müllet işte o ġavırın zılımından kaçtı burayı a kızım. /?\ gelmediler o zamanlar ama dā ilerden çōk savaşlar oldu. evlere ġavurlar giriymij. görmedik biz şükür, şükür görmedik biz onları ama o korkulardan kaçtık işte. tabi o korkulardan kaçtı millet bozuldu. şindi tito geldi bizim orayı savaşta biz ufak‿ıdık çok. ama bir çit öküzün var öküzle çift sürüyodu bobamil tarlaları. geldi adam senin bir tek öküzüñü aldı ökümata. tabi keçi sürüleri var‿ıdı. o keçileri aldı bitirdi hiç keçi meçi bırakmadı. sürüyle keçileri aldı. eñ soñunda da bizim analarmızın yüzünü kimse görmezdi, saklanırdılar. pürgüyü de attırdı tito. /?\ siyah ferace var‿ıdı da gene bir sargılarımız vardı anamilin böyle örtünürdüler böyle yüzleri saklı yani erkek görmez yüzlēni ūleydi. bu örtü dīl yüñden dokunuk sargılar var‿ıdı onunla örtünürdüler böyle sarıyodular. /?\ ā o ferecelerden ūle o başı gözü karalı dīl manto gibi siyaydı anamilin. terlik derdiler onlara o zaman. nası bi şeyse ūle giyiyodular ama bizler gīmedik onları. /?\ meseĺā örtüsü başında ama bu yüñden dokunuk bi sargıları vardı anamilin bunlardan hiç yüzlerni göstermezdiler. böyle yüzleri örtülü. tito bir kānun çıkardı sizin dedi türkiyede bile dedi pürgü yok pürgüyü atçanız. ökümattan adam çıkardı, er kūlere dāttı. erkez karısını alan gidiyo orayı. o sargıyı çıkarıyo kadınlar koluna atıyor çıkıyo ordan anamil.

M6.2.8/1

Fatime Serbest / 78 yaşında. / Urrak(Rulyak)-İştip doğumlu. / Okuma yazması yok./ 1955'te İshakçelebi'ye yerleşmişler. / Türkçeden başka dil bilmiyor.

tanışma: /?\ serbes (¦) benim mi? fatime. /?\ makedonyada. añlamadım. (¦) urrak derdik. gelin gitmem gene koçana kazasına. vidivişta derdiler köylerine. /?\ bilmiyom orda duraydım o gelin gittīm yere duraydım o zaman ūrenirdim. /?\ karışık. /?\ türkçe konuşurdu. /?\ ben mi bir buçuk sene burayı geldim. bu çojūm bi buçuk yaşındaydı. direk biz geldik bursaya, bursadan burayı geldik. /?\ az kaldık bir‿afta. /?\ e buradaydı benim alkım ondan geldik. /?\ vallā bizim kūmüz ī yerde dīl‿idi yani. dāda. uvamız güzel‿idi ama kūmüz dīl‿idi. eger bu tirkeşe gittīñiz var‿ısa ayniyiz, ayni. ben uvalılara gittim işte. yörük‿üdüm uvalılara gittim. ama çok güzel‿ idi o yerler çok isĺaydı. benim gittīm yer çok güzel‿idi unudamam ben o yeri. /?\ iç, ic būk yer dīl‿idi. ne dūkánı var‿ıdı ne şeyi var‿ıdı te ayni tirkeş gibi. koyuncu bile dā güzel. /?\ biz er şey ekerdik, bak fasile ekerdik, darı ekerdik, ekin ekerdik her şey ekerdik. çok yemiş var‿ıdı çeşit, çok var‿ıdı. /?\ bak şini var‿ıdı benim ama kızlar aldı öñümüze fıta būle paçalar işli, gömlek arkadan işli, gergefte işlerdik. añladıñ mı? gergefte. o paçaları gene būle tezģada yapardık, bōle barmakla. nası burada şe yapıyolar halı, ōle. añlamadım mītat. /?\ mumi derdik. /?\ oyalı da vardı, oyasız da var‿ıdı.

düğün: /?\ ne zaman gelin yapardılar o zaman onu bōle buradan burayı kā ep sıralıydı penezler būle altın gibi. gelin yapardılar būle keserdiler kırkma buradan zülüf. aşāya būle şalvarı gīderidiler aşāya yokardan da şiritli şey entari, şey işte salta derdiler būle sırmalı onu gīdiridiler şeyin entarinin üstünden. bōle yālıklar var‿ıdı, kuşak var‿ıdı būle iki tarafta yālık var‿ıdı, elinde yālık gelin ūleydi. yumuk gözle iç açık.. /?\ ben arabayla geldim şeyle paytonnan. paytonna geldim ben. onnar, bizim yörüklerin, o yörük dedīn onlar bīgirle tē ala sargılar būle buradan burayı kadar, yaşmak, mārama derdik būle. /?\ te çarşaf yanı būle bizde mārama derdik ona. sen baña sor. /?\ bir‿afta, aftadan aftaya. /?\ dūnde mi ne yapardık? perşembe, perşembeden perşembeye. /?\ kına gecesi hep būle site şey giyerdiler, al giyerdiler gelin yanı kına gejesi. gelini işte türkü çārıdılar, ālattırıdılar. bak şimdi aşayım gideyim gideyim aman görünmeyeyim. karalar giyeyim giyeyim aman bilinmeyeyim. aşayım gideyim urumeline düzenleyemedim. /?\ tē yakınları, yakınları

yakar‿ıdı. eftesi gün bak şindi bizde düñürlük derdiler bōle çīz būle çıkajā gün adamlar hepisi gelirdi būle. çīzi būle şēderdiler bizde yok‿udu üle ötü mötü yok‿udu emen üle geliştiridiler būle ondan sora artıyı yerdiler yemeklīni yol veridiler onları. e arkadan olanları gene yemek veridiler ekmek episine üleydi. /?\ aman nasıldı bilemiyom. ayır görmekle gittim ama beyendim. yane beyendim işte yane. /?\ vallā ben kart gittim dā kart gittim. /?\ var‿ıdın. /?\ oō nası em. be kızım koja kazanlar kaynārı. bak pīlavıymış kim isterdi zerde yapardı, elvasıymış, keşkē‿imiş, fasilesi‿imiş koja kazanlar kaynārdın. bizde kendimizin malı var‿ıdı, bizim būle şey yok‿udu ki. /?\ ayvan. üç tene dört tene koyun keserdik, kuzu. benim babam kardeşime bi dūn yaptı pēlivanlı işte burada var sālim pēlivan diyolar o bile dört tene koç kesti. üleydi ama şindi yok. /?\ komşularda yatırıdık. sende bende işte yani veridik alırdılar. /?\ karT vermezdik. avlu būle götürüdüler bōle şey götürüdüler. /?\ zerde mi? zerde şindi pirinci kaynadıyosuñ güzel yēkarsın yēkadıñlayın su kaynārka atıyosuñ. şeyi attınlayın, şekerini atıyosuñ acık neşeşte kapçalāsıñ döküyosuñ şeye çok güzel oluyoru.

etraf köyler: /?\ bizim iştibe bālıydı. iştibe giderdik a bu raduµuş kūleri ayırı. uzak onlar bize. türk kūleri bu asanların kū ama ǵavırla karışık, sırlıva ǵavırla karışık. ē koziyak deseñ ǵavırla karışık ordan yokarı ep türk. bizden yokarı türk yok ǵavırla karışık dīl. /?\ yoktu çingene. bulgaryadan gelirdiler bize dilenmē. türkçe konuşurdular koja koja kızlar gelirdi. maymun getiridiler oynatmā, ayı getiridiler. e çok gelirdiler bizim orayı bulgaryayla bizim sınır. /?\ kulāzlı dėrdik orası yakın, kepekçili derdik, yonuzlu derdik, ebipli derdik, pırnalı derdik, muratlı derdik episi türk onlān.

ayran, peynir vb. yapımı: /?\ bōle kojaman mutunlar var‿ıdı bizim avıçtan būle. ē şeyi tokmā vardı būle. şindi tencereler sıralı būle. ē yūrdu katardık o şeyin içine onunla düverdik būle yeme de yañında yat. koja tencereler yā dolurdu. /?\ ayran çökelek yapardık, pīnir yapardık. pīnir sütten olurdu. /?\ derejesi var onun. /?\ aa acık ılınıyoru, acık ılınıyoru būle ondan sōra o derejeyi būle şey yapıyosuñ. ondan sōra onu o derejeyi būle şey yaptıñlayın, geldīneyin yerine katıyosuñ mayasını. sarıyosuñ bi şeylerle duruyoru. bir açıyosuñ tutunmuş o. yane olmuş kesiyosuñ būle. /?\ küpe, bizde toprak küp vardı naylon yok‿udu bizde. /?\ biz asıl nor derdik burada çökelek diyolar. /?\ aman be kızım ayvancıydık koja kazan duru şeyde avlıda duruyodu. iki şey altına, üstüne bir sini örterdiñ orda o yavaj yavaj oluyodu. onu kestirildi mi bi gözel çuvallar var‿ıdı beyaS çuvallara onu tencere tencere boşaldırdık. asardık üle

iplerlen o şe yapardı donardı orda gözel olurdu bo̅le börek topu gibi. /?\ biz bez derdik. işte bak dā bile var benim bu̅le. onu biz dikerdik bu̅le beyaz onlara süzerdik. /?\ vallā kimin i̇sanı var kendi otarıyodu kimin yok çoban tutardı. /?\ yoktu çay süt, yürt, sade yā onlar sabā kāvaltısında. bide gene istėrseñ yaparsıñ. pişi yapardık, kıvırma kaplı bide derdiler onu yapardık. /?\ nası mı? yükayı açıyosuñ normaḷ yane. /?\ işte ekmek amuru gibi. ekmek amuru gibi sāde tuz, su başka bi şey yok. onu yazıyosuñ bu̅le /?\ sofrada, oklāla. yazıyosuñ onu bu̅le yazdīn gibi tepsiye o yükaları bu̅le şey yapıyosuñ. bo̅leli̇ne kıvırıyosuñ. kıvırıyosuñ ortası kalıyor ortasıña gene ister ıḷāna koy ister suvan koy, ister pırasa koy ne isterseñ onu koy. /?\ kapakta. altına kor, köz atardık üstüne de kappā bu̅le kızdırıdık. kızdırıdık kappā emen üstüne, közünü de atardık üstüne. açıp açıp bakardık kırmızı nar gibi olurdu. /?\ kapama dėrdik. döşeme dėrdik, kapama derdik. kaynami̇lin taraf gene bir başka derdi işte çeşit. eti kaynadırdık. /?\ tavuk olsun öteki türlü olsun nası istėrseñ. onu kaynadırdık. kaynattīmız gibi onu pirinci yēkardık bu̅le tepsinin içine korduk acık kavırıdık bu̅le pirinci, kaynārkana emen o etin suyunu dökerdik. biraz katılaşmā başladı mı döşėrdik etini. /?\ o da kapakta biz ep kapaktaydı. /?\ var‿ıdı dā bile bir tene var benim. /?\ ekmek çilepenede bişerdi. /?\ avıç tekneler var‿ıdı bizde bi şo̅le onlarda. /?\ biS ona tekne sıranı dėrdik. /?\ amuru iç beklettirmiyusuñ egel isterseñ iki elde derdik amuru top bırakıyosuñ. onu bo̅le kabardı mı onu alıyosuñ tekirardan yazıyosuñ. el‿amuru derdik, o el‿amuru alıyoru ekmeḳ bişiriyosuñ ekmek pofut gibi oluyoru. /?\ aa biz çirepeneye göre yapardık. /?\ miniyet şeye derler fırın ani atıyorlar kara fırına. /?\ yoktu bizde. /?\ biS ālem kalkana kadar biS koyunlar, ayvancıydık biS, koyunlara biS yīn derdik getiridik arkayla annem kāvaltıyı azırlayana kā. /?\ bo̅le şindi var ya meşe onları biS keserdik, keserdi babam bu̅le çatallı avıçlar var ya onlara bu̅le yıyardık yıyardık, yıgardık onlara. yokardan çatallı iki tene, üç tene bu̅le çatallı bu̅le şe yapardık. ondan sōra giderdik bu̅le koyunlarımızı almā çıkarıdılar çatalları bu̅le. /?\ avıç işte. di̇ren başka di̇ren uzadıyosuñ sāde. bir o taraftan bir bu taraftan uzadıyosuñ. /?\ şēttī̇n avıçlardan onlardan çatalını seçiyolar onu şe yapıyolar. ondan sōra onu çıkarıyolar bu̅le arkamıza yaprakları getiriyoS koyunlara.

çamaşır yıkama: /?\ vallā suyumuz yırak‿ıdı. yalan di̇l suyumuz çok yırak‿ıdı. bak şindi nas iki testi bu̅le, bi testi de ara yerinde testilerin, iki bardak eliñde adi. /?\ giderdik, epimiz giderdik. o̅leydi suyumuz uzak‿ıdı. /?\ orda biz dere derdik orayı giderdik akarsu var‿ıdı çamaşırı orda yēkardık. /?\ küllü suyla, bu̅le bu koyunlar var ya koyunların o kirli yapālarınnan u̅le. onları biS u̅le şe yapardık ısıjak suylan bizim

çamaşırlāmız kalın‿ıdı. bo̅le onları o çamaşırları ısladırdık bo̅le kōrduk şeye tokuçlan onları düverdik, düverdik bu̅le bār gibi olurdun. /?\ yapılara. te şindi bu ev var ya duvar, duvar yoktu, çit, onlara asıyoduk. bi kere bu çojuklān birisi kızlān birisi mi çojuklān birisi mi ders yapıyolar. dediler, çamaşırlar nereye asılıyor. benim gene aklımda kalmış. aman be dedim neye o̅le diyosuñuz dedim yapılara asılıyoru demişim. u̅retmen demiş onlara kim su̅ledi size bunu demiş. annem su̅ledi demişler ama kızlān birisi mi bu çojuklān birisi mi bilemiyon annem su̅ledi. aklımda kalmış aman be dedim yapılara asılıyo.

kış, ikramlıklar: /?\ dize kadar. biz kendimiz dokūrduk bo̅le yapardık bu̅le şeyler kara yapā derdik biz onlardan yapardık u̅le. palto dikerdik onları geyerdik. /?\ ayni buzu kırıp alırdık. /?\ süt, yūrt, ayran. sobaya o çirepene dedi̅m var ya o çirepenede u̅le ikiye keserdik patatizleri u̅le kabak ta onları sıralardık çirepeneye. kapa ateşe ayde gör ne güzel olurdu. /?\ ben saña yappereyin de ye. şindi o darıyı kōsun bu̅le, iri darılardan. bo̅le şindi onu biras kaynadıyosuñ az bi şey u̅le kaynattīn gibi eliyosun külü atıyosuñ içine karıştırıyosuñ bu̅le kaşıkla. bu̅le al eliñe bu̅le çıktı mı o̅le kabū bu̅le ondan sōra onu süzgeçte mi nede yēkarsan yēka. süz, koy ne güzel oluyoru. yımışak oluyoru. yā o̅le yapardık. /?\ vallā kızım bizim sade yımırta kırıdılar başka bi şey katmazdılar, yane. benim kendi anam ta öle yapardı kaynanam da öle yapardı sāde yımırta kırıdı. yımırtayı çok kırıdılar. unlarımıS çok güzel‿idi çok açılırdı bu̅le. te bu kadarcık amur yapardı kaynınam. /?\ neşeşte, neşeşteyle açardık. ceviz isteyen ceviz katardı istemeyen bu̅le un kavırıdı bu̅le. acık şeker atardılar içine, yımırta kırıdılar u̅le uvalardılar onu seperdiler. /?\ vallā bizde salça yok‿udu yalanna bi şey di̅l. salça yok‿udu kurusunu biS kurudurduk. yani bu̅le dilirdik kurusunu kurudurduk onu yėrdik kışın günü. salça yok‿udu, kırmızı büber kullanırdık. çok büber kurudurduk biz, o büberleri bu̅le şēderdik bulgur taşı dėrdik, o bulgur taşında u̅derdik onları. o kutular var‿ıdı kutulara şēderdik acık şu kadar yā katardık içine ne kā şe yapsıñ renk kōversiñ, o̅le yapardık. yoktu başka, yena. /?\ ben u̅le demiyom benim gelin gitti̅m yer u̅le konuşuyoru. işte onlar geliysık, gidiysık u̅le diyolar. /?\ ben kızım dilimi iç kırmadım, oraya gittim ama iç kırmadım ayni. kaynama derdiler gelinin nerden diyi, yörüklerden deyo. ben konuşaman onların gibi susardım ep bu̅le. bizim yörükler kaba konuşuyoru añladıñ mı?

tedavi yöntemleri; nazar: /?\ yoktu. iştibe götürüdüler doktora. vallā ne bileyne ben nāpardılar. /?\ vallā kızım iç bilmeyim benim kaynanam i̅laççıydı okūveridi şēderdi işte. oralarda i̅laççılar vardı bir şeyler kapardılar amır gibi bi şeyler ne kapardılar onu

bilmiyom. /?\ eridiyolar kurşumu bū̃le ama duvası var, duvasını okuyolar. kōlar ū̃le şeyi tüpte eridiyosuñ onu. çullālar bū̃le yüzüñe bir şey yokardan atıyolar o kurşumu sunun içine. işte nası düşerse gayrī̃ kollu mu düşecek kolsuz mu düşecek. /?\ üç tarafından içiriyolar çojā ondan sōna saçān altına atıyolar.

doğum: /?\ kırk tene taş toplanıyoru, añladıñ mı. onu bū̃le yeykālar o taşları güzelcene yēkāsın. o bebēñ suyuna, anasınıñ suyuna katıyolar onu kırklandīnayın o te büle bir nayĺona mı beze mi bālālar bū̃le, başının altına kōlar, bebeyen bū̃le. /?\ kırk gezmesi oluyoru. /?\ anası, komşuları kim isterse toplanırdılar gezerdiler. /?\ göbēni düştū̃neyin istėrseñ camı saçāna sok okumuş olsuñ istėrseñ sakla.

bojuk, gün adları: /?\ bojuk mu? yılbaşına ū̃le derdiler bizim. o zaman ġavurlar bizden komşulū keserdi. /?\ onlar domuz yėri. /?\ sali gün, bak onu biliyon sali gün, güneşle barabar geldi bu. /?\ ayni işte salli, çarşamba öyle derdik. sali, çarşamba, perşembe, cumā, cumā evtesi, pazar evtesi, pazar. /?\ bak şimdi yatarkana hen gözel, eñ iyi o duva (¦) bu duvayı gezdī̃ñ yerde oku içbi şey olmaz. yatarkana besmeleñi koşup yattım sāma döndüm soluma eşte dedī̃n gibi.

M6.2.9/1

Fatma Yavaşlar / 77 yaşında. / Sırlıva-İştip doğumlu. / Okuma yazması yok. / 1958'de İshakçelebi'ye yerleşmişler.

tanışma: yunan yerine geldik türkiya dı̄l burası. /?\ fatma yavaşlar. /?\ yetmij yedi. /?\ yugoslavyadan. radanya sırlıva, sırlıvadan, argülisa, sırlıva, kozyak. asmayasıñız gene beni. (¦) ben ġavurja dā iç unutmadım. /?\ biliyon ya. ġavur içinde bū̄dük biz. üj gün bayram yapardık ġavur kızlar bizimle oynārdı. ġavur içinden geldik biz. kırk‿āneydi ġavır, on beş‿āne türk. orası yavrum karışık dı̄l‿idi. ep āladılar biz gelirke. gitmeyiñ, beylere izmeḱar gidiyorsuñuz dedi. biz diñlemedik geldik. burada allān ateşinde o çojā da fenalīm var. o pamık içinde o kükürtler atmışlar bārajām gelirdi. biz kendimiz geldik. serbez mācır biz. /?\ yaptılar ya yaptılar. sen beni çekiyosuñ ben seni çekiyon. ısımıñ varsa çektiler işte. çektiler yalan dı̄l istek yaptılar. /?\ var, var ama gitmedim. anam götürüdü argülisaya. buradan ajırāmanlı dā yırak, argülisaya bi sigara iç bitiremesiñ. anamın arkası sıra yetişirdim. anam yaşım dolana kā ceza ödedi. canım bir sürü adam bir kişi ben, gitmedim. /?\ ġavur da vardı, türk te var‿ıdı. rayim ū̄retmen var‿ıdı. gaberde küçük gaberde ısraj̣la ū̄retmen. ūrakta neydi o ibrayim, bu yāyanın fati kaçarak‿ıdı getirdiler geje burayı vermişler. abe ver be türk kafası ver. kız gözellī ona kardeş çojukları te bu yaşala üseyin gibi benim. şindı̄ki aklım olsa okuyajan ama kafa yok‿umuj yavrum bizde be kafa yok‿umuş. orda biz ne toktor bilirdik ne oja bilirdik. dūm yapardıñ büttün gē işi yapardıñ āşam çojuk dünyaya gelirdi. burada yok. maşinkaya artladılar da ondan sūk burası. /?\ maşinkayı artladılar, göçmen sobası. /?\ bi ġavır çingenesi vardı ġavur. /?\ bilirdi bilirdi ġavur kızları tekmil türkçe. biz de ġavurja ū̄rendik biz de.

kollektif: iki sene, asker karısı, kolotifte çalıştım iki sene. adamım askerde iki sene durdu. kolotifte ġavurlara poloK daşıdım nası ū̄renmeyendersiñ. bütün gün türkü çīrıdılar. /?\ e girdi adamlar mejbursuñ ne yiyendersiñ. kaynanamın iki elinde iki sopa sakat, görümcem bissürü çojuk var ben çalıştım görümcemin çojuklānı besledim. şindı̄ki aklım olsa ġavır‿ısa ġavır‿olsun dininle diñlensiñ. buklelerde getirdiler o suları buz gibi. dėrdi bir türk gelini var bi şeye ālantı verise dėrdi ārañ yeriñize. te bu kadar o salatalar be orda. bū̄rada toprāndan mı büyümē beklemiyeler. te bu kadar o salataları koparıyolar, o büber, o domata. hic yani dininle diñlensiñe bi kötülük görmedim bizim olsa ḷaf çıkarılar adamımla oynarsıñ diyi. bizim türkler fena, ay fena bizimkiler.

türkiyeye gelişi; hastalığı: /?\ vallā dede biliyor ama ben bilemem. (¦) elliyi geçti geleli. yirm‿bej yaşında geldim. memiş abdıramanın fatimeyle bir kara kız vardı üretmen mi ne oldu o, satılmışın. bilmiyeler üseyine iki buçuk aylık yüklü geldim. dėr, teyze dėri ne zaman dünüñüz olajak dėri. derim ben ine atımında diyen, pamıklar bitsiñ diyen olajak diyen. bilmiyeler yüklü oldümu nerden görejekler, ne var‿ıdı. (¦) abe kızım ana rāminde gösteriyo nasıl saklānez saklayamasıñ yavrum be. /?\ istanbola geldik. bir‿afta durdum ben orda. benim kaynım geldi rāmetli aldı beni. ibrayim‿agañ gene bi sandıkla geldik tė sandık ta damda. bi şey getiremedik cami odasında neyi getireyim ben, fākir‿idik. /?\ buray geldik burada da kaldık. /?\ aa gitmedik burada geberendeyiz artīn. burada ölümüz olajak artīn ya. gidemedik bi yere. anam burada burada kalayım abim burada burada kalayın ani ne kèldı episi öldü be yavrum be. geçenlerde ayriye geldi, bayrama dört gün var‿ıka. hala dedi mezara gidiyoz biz, dedi. güvēsi getirmiş kurbanlık aldılar şeyden 'ümmetten. ayriye be dedim beni de götürüñ be alam dedim. ama ava da bir gözel o bülbüller o çamlarda sanki yaz. tek tek gezdim o mezarda. dedim beki aber gelir diyi, gelmedi. diyeler bastonna gitmişsiñ korkmuşturlar bastondan. beş sene oldu, on sene oldu bu astalā tutulalı ben. /?\ bilmezdik ki neyim var. on sene bu çojukla tutulduk çojuk ta konuşmadı ben de ileşemedim. sōna artīn toktorlar dediler makinaya girsin. makinaya gidiyon şindi bürēklerimden, bürēklerim çalışmaz‿ımış bilmėrin. (¦) üj gün dün gittim. bugun dā ileşemedim. atamān o fenalı. dört tene ine vuruyolar mı ortuma, canımı yakmālar, ortuma. bir serum da şeydiyolar dırnaklarımın altına gittini añlārın. o dodaklarım falan te büle oldu. atamān atamān. sekiz yüz gramım dim bir kiĺo bile yok. teyze dėr o toktor yemeñe bak üjütün düşmüj dėri. e düştü. (¦) canı istemedi mi çok zor be ankom be. fatimede yattım bir geje yaşarlar gelmiş. te büle cumartesi geldim. yaşarın karı içerde diyen kadij diyen niye gitmemiş agasına da bize gelmij diyen kadeşi sanıyon unuttuk. açan yaşar çıktı geldi fatimelere gittik. o geje yattık fatimelerde gitme tize gitme tize yattık. o sabā bir çökelekli büber ısıtmış, ajılı, üj dilim ekmek yedim büle satın ekmek. o oldu bir dā tamam yok artık, bir dā o oldu yavrum.

etraf köyler: /?\ aşāya git şeye kadar ūrak mālesi. ūrak bizim memleketten adı urrak, ūrak mālesi. ūrak derdiler memlekette de. ūrak vardı, kulāzlı vardı, gaber var‿ıdı, orda da kurfallı vardı burada da kurfallı var. kulāzlıda ablam evliydi te görmüşsüñ. gaberden ingemi getirdik bizim kūye gelin. radanya yakın, argülisa, koziyak onlar yakın üç dört kū yakın onlar.

sırlıva: /?\ uva kūleri arabamız gezerdi evimizin eterafında araba gezerdi. tabi uva yerinde. ep aklıma geliyor te bu kadar o kış karpuzları, o kavunlar bu zeman o kabaklar dolu. keserdik o kabā, diliñe dīdirisiñ, burusa diliñi kaynadırdık burmasa ayvanlara. şekerle kaynadıyoz burada orda aynı şekerle. (¦) mare sebāt yollamıj bir kabak ötē gün kaynattım kıhı, yumurta sarısı gibi. /?\ kıhı yani şey susuz. tabi yavrum be yumurta sarısı gibi o kabaklarī zor yėrdik, o darılarī. iki sefer ısmaile darı ısmarladım ayvan darısı iç ne. ısmail dedim alma bir dā sakın. ayvan darısı biz onları kırma yapardık ayvanlara. neler gördük yavrum neler gördük te nelere kaldık.

çekilen sıkıntılar: /?\ kū içine evlendim ben. abum yörüklere gitti. eñ ufakları benim, eñ ufakları ben. /?\ beş kardaş. ikisi memlekette öldü, birisi bekar öldü yirmi iki yaşında, birisi üç tene çojū kaldı öldü, biri de burada elli bej yaşında öldü, buradā abīm. iki kardeş kaldık. o da asta ben de bakām añgımız dā ileri. babam iki tene karı almış. ondan da iki tene kız var. iki tene oldu araba çarptı bir‿küç sene öñce onu kayalat köprüsünde. öbürü gene izmirde öldü. cèvayir tō cevayirin o ḷafına çok küstālan ama ālārız tabi, yerli karılar ne bilejek bizi. siz gene ne ālārsıñız, dedi. e dedi abim kardeşim oluyo, dedi. kardeş ama dedi üveylik var dedi. güllü de orda. dedi neden siz, bizim dedim babamız bir onun dedim ana bir. üvey o dedi siz‿özbeöz baba dedi. tō ḷafına çok küstālandık. bastıkları yok iç. o gün gittim babaña dertleşeyim diyi, o kapıyı açtım yaşa bu kapıyı açtım maşa. dedim kaç fati kaç burada dedim, demesiñler dedim ırsız diyi dedim kaç orda. aykırmış ama duymadım. dertleşelim. kū içinde ablamın çojukları var iki tene zengin dana kestiler te bu kadar, asta karıya götürüñ demedi. (¦) būsüñler nuray dėr şeyin kızı var‿ımıj dėrı. dedim kim aldı zekatları, kim fitireleri aldı, kim kurban eti yedi güdsüñ. eni ibrām‿agan demiş pazarda nuriye geline geçen‿afta, nuriye gelin nuriye gelin mübarē, bıha bıha yapmış. haydē, dedim. aldım on milyon gitmem ne seḷamını alıyolar benim adamımın ne şeyini. (¦) atanderiz tabi. bir bizimle mi oldu bu anko bu, bizimle mi sāde. /?\ ah be yavrum unuttum artīn. anajīm dėrdi astalık şaşırdır ölüm yıkar diyi kafam, bi şey kafam yerinde de içinde mozat kalmadı artık. gidiyon o dama gittim sabattan, ne ālayın ne ālayın, ne ālayın. yok geldim buray yok. suvan almā gittim. yok yavrum yok türkü. dayre, def elimdeydi ama geçti onlar. /?\ barabar, gelin kınası uruduk, gelinin kınasını yēkardık unuttum artīn yavrum. /?\ ah yavrum bozukum bozukum yapamam türkü kayım yok. çīr türkü diyeler o arabada abe deyim benim ölüm çıkıyo türkü kayım mı benim siz çīrıñ. /?\ türkü kayım yok dėrin yani çīramam. (¦) akisardan geliyo beş‿on tene karı, adam türkü çīr fatma tīze, diyen türkü

çīramam. yok, neşem yok. yani yürēmin yālānı eridīni duyuyorūn. yaşarın karı diye, tīze be diye, bu evin nasıydı ileri dėri. tā bu kapının arkasından ta evin köşesine kadar çeşit gül, çeşit çiçek nerde onlar. kendimi bakamān çiçekle işim yok. /?\ annemler dört sene öñce geldi. babam orda öldü. babamı bilmėrim ben, babamı bilmeyin. üj yaşına, yaşına kalmışım. kaynadıysa çek be ankom onu. kaynanalık çok bende. /?\ iyidi, on‿altı sene bi yerde durdum. sabālayı iki tene dişimi kırdı da āşam çojuk dünyaya götürdüm çok iyidi. o kaynanalar olsa bunlar bir gün durmas. er şey bilirdik. düzen de dokuduk er şey yaptık, yapmārsıñ bilmērsiñ. yarayamadım anko. iç sen bugun benim yavrularım yaşamā. bak on sekiz tene düşük. on sekiz tene düşükle bi kızımla bir ōlanım var. kızım da ajırāmanlıda evde. abe dedim yavrulārım yaşamārı bırak dedim. bırakmam dedi geberike çıkaramadı geberdi diyejen dedi. as kaynana. ben ūle mi yaparım bu geline. tamam çīrışmadan olmaz da o kā da olmaz. evimize çıktık suvan yok, sarmısak yok. kasım iki afta, iki ay mı geçtīne mi ne kırk gün geçtīne bu evi yaptılak. gidiyon abumdan ya büber alınıyın ya sarmısak ya suvan. enişteñle oynamā gidiyorsuñ dėyor. eh yarebbi yā resul allahım be. ah be kızım neler çektik biz neler çektik. körle topaldan allā uz‿iylesiñ. o sakatları, emin oja vaz‿edermiş, anasından sakat gelen allaya inanmaz‿ımış. ondan sakatlık gelir‿imij dīl o sōnadan kör‿olmak sōnadan dīl. /?\ bir‿ayā būle būk‿üdü te bu ayā, sol ayā, küçük‿üdü. bi de evleri yandı memlekette o tutkaçları da yēkamış. (¦) sōna indiler, bizim kūye indiler. cami odası var, çatılı cami odası kiremit örtük dīl. dediler buñu yapalım da ırāmetli agamla şakir aga, şerif aganın şakir, sīrtmaç orda otursuñ. nāsip‿imij ben de orayı gittim. iki sene asker karısı ep arkamda odun daşıdım kaynanamı ısıttım. nası dedi çojūñ olmārı, boşattırajan, boşattırdı. (¦) ibrayim‿agandan. iki afta durdum urdu fenalīm. o karpuzlar te bu kadar o çitmeli kavunlar. fatime git fiĺan kavunu al, yarmışlar sanki bıçakla ama. amanın alana kadar içim bulanıyor. onlar kavun, karpuz yēri ben suvanna. abe demiş niye bu fatime karpuz yemiye demiş, ingemē rāmetli. bi şey var akıbet demiş şētmiye. agasından dedi, agañdan o dedi. (¦) ē nası verise versin agasından o dedi, canbecan aga. (¦) ey güzel yaradanım o çojuk kafadan, ben būle, o dede ūle içimiz, işimiz kötü. /?\ torunum. on yaşında oluyoru dünyaya geldi ikimiz birden tutulduk ne ben īleştim ne o konuştu. /?\ güzel kızım koşturmadīmız toktor, ta izmirden geldi kafa filimini çekmiye dört kere dört yüz milyon. kulāmdan küpelerimi bozdurdum, barmāmdan yüzūmü bozdurdum tek yani īleşsiñ. deseler konuşajak ye bokunu yējen. ā, ā, a sopayı elime gezdirin. e

benim bajak buradan kırık kalçadan, kırıldı bajām içerde. em çatlak em kırık. şükürler olsun gene.

ishakçelebi: /?\ kimisi izmirde, abamlar izmirde bak. bırayı geldiler ordan izmire gittiler, davıldılar. benim konşularımdan bırada bizim kümüzden asan, camayil, yaşar, aşık‿āmedin, bi de çela yaşar kalañı davıldı ep, işe girdiler. /?\ konşu külüler zate bunların anaları kepekçiliden mi be? kepekçiliden, mümüne var yokardan o da kepekçiliden kimisi gaberden, kimisi radanyadan episi karışıklı. aynı aynı bir memleketten, dün oldu mu giderdik orayı. kutsaya kā biliyon kutsayı ordan yokarı bilmiyin. /?\ ġavur yok‿udu. ġavur bizim kümüzde, radanyada, argülitsada. koziyak gene ep ġavır‿ıdı episi gelmişler burayı, koziyak İsanları. /?\ konya, bizim kökümüz konya. biz aşlıktan aman anadol açlıktan urumeli sarılıktan. urumelini bi sarılık tutajak ondan ölejek biz gene aşlıktan, biz urumeli. tamam konyadan kopuşmamız. burayı biz türkiya mı burası be. abe yunanı katarlamışlar burada yunan yeri bu. /?\ var var susa arkasında var. susanın arkasında yol var ya şusa, susa dėriz ya caddē yunanistanlılar ep o tarafta. ama onlara mal vermiş. biz abre çalıştık, abre çalıştık. beylerin işine gidiyoruz pamuk dorusu alıyoruz. kükürt atıyolar aman allahım, fenalīm var, su yok o kükürt bir fena. yokardan ısıjak, aşādan sıjak bārajām geliyo alışmadık. ah be ġavur diyen aklıymışsıñ da bilemedik. /?\ seĺānik mājirinden var şukri götürüyor şofer bizi. ah tīze ah tīze diye, ah o ġavır diye anaları dīveriyo burada olmuş o. beni götürüyor o. ġavur dėr toktormuş ta bilemedik diye. kabak kaynadırmışlar dėri şeker gibi dėri. darı kaynadır şeker gibi, kaçamak yaparmıj. biz darı unundan yaparız er şey, düştük burada. (¦) istedim ama te istedim de aldıttırdım. sabālayı dūrārım bir büber, bi kaşık çökelejik te ūle yimek geliyor. o çökelek olmasa iç ekmek yemiyen ben ankom. üşüdüñüz be, öte gidelim bi de.

akrabalık adları: /?\ abamın çojukları baña tīze dėri. e benim çojuklarım da onlara tīze. (¦) te üle diyez ya adını çīrıyoz. ġavırlar, ġavır çojukları diñle, ġavırlar eltiye (¦) ġavurlar eltilēne ıtırva dėle, ıtırva eltilerine. kayınlāna devel, kaynatalarına tatko, görümcelēne zolva. şini sebāt, bu sebāta görümcesine zolva dese, görümcelēne zolva diyediler ġavırlar. /?\ biz aynı buradā gibi. kayınım aga dėrdik kayınlarımıza aga. örmet var‿ıdı yavrım bırada nerde. ali gelirdi benim manisadan elini öptüm bi kere şaşıttırdım. e dedi benden ufak‿oldun artīn dedi, öldü. te bu kadar bi çojuk gelejek, yeñi gelin memlekette onun elini öpendersiñ ona aga diyendersiñ. ūleydik biz orda. burada örmet yok, bereket te kalktı. ġavır karıları, ġavır gelinleri bitevi buraları pareli, kafalarında pareler beyaz pare. suya gidiyolar seni gördüklēneyi testileri kōlar

seniñ eliñi öpüyolar. ē öpüyolar yeñi gelin, gelin 'tabi ayırmazdılar iç. sabālayı bak sabālayı dobroyitre seĺam dobroyitre türklere ülende dobardan, āşam vātı dobraveçer. günde üç sefer ġavır saña selam veri de benim vereklerim burada seĺamını almālar benim dedenin. /?\ dere kūnden o da yörük, akisar dere kū. bak biz yugoslavyadan geldik bunuñ anası simavdan babası yunanistandan esāb‿et akın işine. yunanistandan, anası simavdan biz yogoslavyadan akın işi, düşünseñ aklıñı bozarsıñ. /?\ işte senin kızı benim çojā alajam benim çojū senin kıza veriyoz o var. bizde yok o. (¦) abīmin karısı var‿ıdı, almājak‿ıdı bu ingemi, eñ būk abīmin karısı. o dedi çojukları var düvejekler, evimiz gene te bu kadar arası. ölen abīmin kendi evimizin gene būle, onun camından onun merdivene eneynerdik. aldılar ama geçinemediler iç. git ona git buna temin de konuştuk ablamla, kız kardaj dedi, be ciẹrleri üşüyejek dolaptan be mubarek breh breh gırtlak. (¦) sen gitmişsiñ o eve, onu kārını çekeceksiñ.

boşanıp yeniden evlenmesi: benim kaynanam boşattırdı, bi sene iki ay boşanık durdum bu abamlarda. /?\ tekirar būle kaçıttırdılar kız gibi 'gece. tekirar niḱā olduk, tekirar niḱā olduk. /?\ bununla, bunuñ. er yerde istediler. anajīm dedi ne bul ne götür. e ben gelsiñ sade çojūma ben bakarın, dā giderke çojuklānı verejekler üstüme. ā ben aldanmam. te iki sene olsuñ dā atmış sene olajak bu dede ben. alemle ne ben ūraşayın. veriseñ vermedi yediriseñ yedirmedi.

ablası; çocuklarının yaşamaması: ben abumdan biliyon. asanla üsīni bir buçuk yaşında buldular. dede kesiveriymij birer ince dilim tavana kaldırıymış tepsiyi. tabi tavanlar alçak orda. bir gün abum da üle yapmış. iki tene üvey üstüne gitti güllü. iki tene üvey üstüne kaçıttırdılar bak diñle. yirmi iki yaşında nişanlısını bıraktı kaçıttırdılar buña. /?\ öldüydü karısı öldü. asanla üsīn bir buçuk yaşında kaldılā altlāna sıçardılar ama şindi geliyo da asan sayib‿olmārı bile. allā görsüñ yokardan. onları o hiç. baña dėrdi, abu be dėrdim seni istemiyele o kā şētmisin sebātı ne istėrsiñ dėrdi ne bok yiyendersin. on sekiz tene oldu a yaşācak de yaşājak bū yaptılar. /?\ yavrularımı yaşamadı yavrularım bū yaptılar. (¦) yok be gittik saranlıya gittim sebātı da götürdüm üsīnimi de götürdüm yok. ūle demiş karāşlı ojası osman şey (¦) karāşlı ojasına gitti ibrām‿agañ demiş ibrayım dedi baktır bakām bu gelinin çojū niye yaşamā dedi. abīm, abamlarda oturduk, agam ırāmetli ojaya kanmārı. yąu dedi yarın dedi baktır bakalım baña da dedi rāmetli abīm ben verejem pare. yeñi çıktık evimize pare yok. baktırmış siziñ demiş, damda demiş bū sokulu. ben görmedim ablam görmüş. o damı yaptı da tekrar yūsetti ya rāmetli abīm. dırnaklar, kirpikler er yeriñde

ne var‿ısa orda o, bi çıkı te bu kā çatmada. baña demiş, baK demiş bū yaptılar demiş ikiñiz ayrılasıñız diye ama demiş ayrılmadıñız, anañla demiş karıñ urada eraniçanisa karıñı demiş anañ öldürejek. ondan sōna kızına aber yolladı da gitti bi senede öldü izmirde. dā gelirdim işten şoferlerle oynār mısıñ, patıronunla oynā mısıñ, daybaşılāla oynā mısıñ? bunun babasına kaç kere işkilledi mi bi şeyimi? fena, fena, fena karı, fīli bozuk. kolotifte de gidiyorun işe ġavurlarla oynārsıñ gitmėrin ne yiyendersiñ. ne çileler çektim be yavrum ne çileler çektim be. gene sālam‿ımışın da ölmedim. aman yavrulaṙımı görmiyen onlar beni görsüñ. ben sebātımı altı aylık‿aldım. memlekette, üç sātlık yol. memlekette aldım ben onu, getirdim pamık topalā gibi bir bebek. ep ġavır karıları, ulā karıları pare daktılar yavruma. /?\ o da ġavır bizim nası uvalılar başka yörükler başka. burayı üj yaşında getirdim. üj yaşında getirdim anamī yanına geldik üj yaşında maya gibi. yerli kaṙının biri geldi dedi teyze dedi, kızıñ mı bu senin, kızım, dedi. sen dedi onun‿içi ālārsıñ dedi kızıñ gözel‿imij dedi. tābi yirm‿bej yaşında geldim te büle bu gene dedi toṙunuñ mu dedi, toṙunum dedi. dedim kaj yaşında üj yaşında benim de çojūm üj yaşında dedi būdü mü alajan kip bir nazarlandı sebātım bir nazar‿oldu. isīnimi alıyom bu koluma anamile geliyon yoluk tavık gibi pare yok. rāmetli kaynanam tuttu o ısmaįl dayının evde oturudular. tuttu kolundan götürmüj dermenci dedelere. dermenci dede karsına demiş, gelin be demiş ijbi şeycik yemiye biraz çökelek ver bakalım. kaşīn burnunla çıkarmış. iştā istėri veri mi sıkı, yiyor. asan‿ā karsına, asan‿ā karsı emen bakırdan bi koja topalak tuzlārı, kırīna kā yīri. kimden almışız pare bilemiyejem götürdük toktora īleşti tam çāna geldi ona da bū yaptılar. entarisi te büle, te bu kadar yeri sürmüşler entarisinin alajası yok delirdi esirden. nasıl dėr ben çatlārın ana. üsin dede karısına kodum götürdüm cinci ojaya. dedi kendi ısımların dedi (¦) yemij dedi. kendi ısımlaṙıñ yapmıj dedi nası diyin şindi konşuları. māmıdı tutuyoruz gejelē toktora götürdük dövlet‿astānesine mayne etti. ne şeyim dedi. amja ne delirmesi kızının bi şeyi yok dėri. būden bilirim o ūraktan bilmez ūraklāndan. māmıdı tuttuk nī bi şey edinemedik 'epimiz toktorlarda. karāşlı ojasına gittik te bu kadar bir oda. bi dede varmış işēde karpuz vermiş ona te bu kadar o kara bakır kalap. emen karı karpuz kesecek. teyze bıṙak, dedim. kız ibrām‿agañın arkasından düştü bayıldı karpız kayım yok. gidiyor içeri demiş aman demiş çıksıñ o adam sōna bakarsıñız o kışçāz yazık gėnç. baktı ona, o eĺamı okudu o bārdı. o eĺamı okudu o bārdı. yapma be sebātım be bārma. ben bārmasam çatlāṙın ana diyo. bir mıskalar verdi şētti şeytan kulāna kurşum oymuş. aynı yaşında kızını da delirttiler. /?\ yani karpız kesme dedim, kız bayıldı. kız dedim düştü karpız kayımımız yok

dedim. aa, aa türkçe ġavırja ne bilejek ben konuşmadım ġavırja onlara. dedenin arkasında sebāt bayıldı karpız kayım yok yani yemekte gözüm yok. ne çileler çektim ameliyet‿oldu şeyden (¦) ūrendik burāda yerli düzeni. orda geliñ adi ekmek yiyendēz burada geliñ adi yemek yiyendēz. burada yemek diyeler. burada gene yemek yiyenderiz, geliñ adi. (¦) şindī bu radanyada, argülisada gèḷiyz gèḷiyz, iyijik misiñ, sayısen misiñ? kızın birine demişler sayısen misiñ? sade ben dīl ingem de burada demij. kaç tene sānıñız var demiş, onlar ayvanlara sān dėri altı tene demiş. sānlara būle sānlara. onların dili başkaydı bizim başkaydı. teransada gene geliysik geliysik. te buçum mālesi var burda gèḷiyz gideyz aynı dil. aman kada, more kada onlar ūle konuşuyo kada. adi allasmarladık hadi güle güle. adi oşçakal sālıjāna git. ırāmetli yaşa abama misāfirler gelmiş kara üsīnlere hadi demiş hoşçakal. a kız dīverdi o tarlada öldüttürüdü. hadi allā batırsıñ sizi demiş. hadi allā batırsıñ sizi gene demiş. e bilmeyeler kızım yeñi gelmişler. hiç şaşırtmadım ben iç şaşırtmadım şükür. allā batırsıñ dedim dedi bi utandım dėr o. e tabi ya dilin dönmedi mi zor. /?\ uzak onlar arnavıtlık.

M6.2.9/2

Gülizar Gülen / 77 yaşında. / Sırlıva-İştip doğumlu. / Okuma yazması yok./ 1958'de İshakçelebi'ye yerleşmişler. / Çok az Makedonca biliyor.

tanışma: /?\ gülüzar gülen. /?\ yetmiş yedi. /?\ yugoslavyada, sırlıva. sırlıvada dūdum kulāzlıda evlendim. /?\ türkler burayı bizden öñce gelenlerin ġavur aldı evini, evlerini ġavur da var‿ıdı biz de var‿ıdık. bizim de nāsip‿imiş buralara çıktı şeyimiz biz de buralara geldik. ġavurlar kaldı orda. ama dā türkler var başka kūlerde. ondan sōra ġavurlarla komşu olduk.

türkiyeye gelişleri: e bize de nāsip‿imij buralarda yollar açıldīnlayın aldık biz de vesikalarımızı yaptı tabi ġavur memleketi buralara geldik. /?\ yavrum bak ben çojūmu bir buçuk yaşında getirdim, şindi elli bej yaşında ben üle avur mavur bilemiyom yani yaş maş şeylerinde. ondan sōra çıktık geldik burayı. istanbolda kaldık. /?\ istanbolda altı gün kaldık, paremiz yok burayı çıkmā. ırāmetli dedemiz petmez sattı ondan sōra kesme şeker getirdi sattı burayı çıktık geldik. /?\ istanboldan burayı geldik bu kūye. ah isakçelebiye geldik. burda epiy yaşadık sōra ūlumuza evimizi verdik, bu gelinim benim, biz izmire gittik. /?\ bayā kaldık çocuklarımı büyüttüm evlendirdim bunların adamlarını ondan sōra izmirde benim çojūm gitti çalışmā. evlendirdik orda kız çojū oldu. o kız çojūnun gelinim çalışırdı, dedi gelin çojū bakın dedi, bir yerde yiyelim içelim dedi. ūlumuza verdik buraları evimizi bu bakkalla evi, biz kendimiz gittik çojuk baktık orda. /?\ tabi burda yaşardık biz. ondan sōra orayı gittik orda da o kızı büyüttük, evlendirdik biz de orda kaldık. dedemiz yattı öldü ben de kaldım orda çojūn yanında.

tahsili: /?\ gitmedim anam ic ben a demesini bilmem. ġavur‿okuluydu vermemişler bizi. abilerimi vermiş rāmetli anamlar bobamlar biz kız çocū oldūna vermemiş. ben şindi karşıyakaya gidemem. bilmem yolu bilmem. te burayı torunum getiriyo da geliyon gelemem.

etraf köyler; kökenleri: /?\ memlekette yakın‿idi kūlerimiz. /?\ onu bilemējem yavrum yarım sāt var bir sāt var. eterafında argülitsa var‿ıdı, radanya var‿ıdı, ondan sōra koziyak var‿ıdı yakın yakın yanik. /?\ var ama onlar uzakta dā uzak. bizim kūlerimiz uva yeriydi dedemizin kūleri dīldi uva, benim gittīm yerler. nāsip ūleymiş dik yokarı çıktık. /?\ biz konyadan kopuşmamız ama didemiz der dedelerimizin bobaları mı işte ūle da oralarda kalmışız yani. esaz kopuşmamız konyalıymış. biz de ītiyarlardan ūle duyardık yani. /?\ ne dedemin kūsünde var‿ıdı ne bizim kūmüzde.

yalıñ bizim kūmüz işte ġavurlar geldi dedim ya bizlerden öñce gelenler çok öñce gelenler ġavurlara sattı. o zaman ġavurlar geldi ġavurla da komşu olduk nāpalım. onlar bize gelirdi biz onlara giderdik. /?\ benim kız kardaşım var burda farzını bilir ben bilemiyom. ben yani gitmemi gelmemi bilirim, aç kapayı bilirim kapıyı, o kadar bilirim, yemeyi içmeyi bilirim çok bilmem ama kız kardaşım farzını bilir. o çok zīnliydi ama astalık üsteledi işte. /?\ bak telēzonda çıkıyoru bizim ōlan dėr bunlar ana dėr alevi diyo. onlar da müslüman ama işte başka bir türlü. bizim kūmüzde ūle şey yok‿udu. /?\ çalgıcılar gelirdi çalgıcılar gelirdi çingeneler. (¦) ūle bi şeyler yok, onlar iştipten gelirdiler bizim oralarda dölenirdiler, istenirdiler. /?\ ayır yani öle saña baña geliyolar yani isteniyolar veriyoz işte nēse alıyolar gidiyolar. /?\ oralarda kū çok anam ama neresi ne oldunu bilemem ki. oralarda bi şey görmedim ben üle yakın kūlere dūnlere mūnlere giderdik te yani arardı ısım akraba giderdik ama başka yerlerne üle yabancı kūlere gitmezdik.

çekilen sıkıntılar: /?\ yavrum çekilmez mi yeşil çimene kazık kaktık di mi diyin istanbolda kaldık. rāmetli dedemiz yani nayĺonlar getirdi o nayĺonları sattı, şeker getirdik şekerleri sattı petmez getirdik onları sattı çıktık burayı geldik. geldik yeşil çimene kazık kaktık. sōra işte allā tarafından burada da sattılar bu pamuk tarlalarını, tabi o zaman pare de yok ama az‿ıdı, aldık birer gejekondujā otutturduk. çamurdan tūla kestik otutturduk tabi. ondan sōra te ūle ūle allā evĺatlarımız vardı bunların adamlarını büyüttük, evlendirdik. gene iki tene evlendirdik gene izmirde evlendirdik çojuklānı baktım burda çocuk baktık orda çojuk baktık bu allere geldik. buranın yerlisi bizim göçmenleri dōdüler ep. ama göçmenler sōra onların ellerinden tıkır tıkır tarlalarını aldılar, dā pareliler. gel be memleketli sen bi añlattır ben anlattıramıyon (¦) dövletimize gene alla düzgünlük versin dėrin başka bi şey diyejēmiz yok. üstümüz çıplak dīl karnımız aj dīl dā ne isteyelim. sıkıntı çekmeden birer koliba yapamadık. çalıştık gejemizi gündümüze kattık. /?\ uvaya gittik beylere izmeḱar‿ olduk yavrum bi şey kazanamadık. iki tene ūlum var benim şindi kūde onlar çalıştılar da emekliye ayrıldılar. bunun adamı çöpçüydü o da onu kazandı yattı öldü. bunu beslėr yattī yerde. buncāzımın da işte dūḱan açtı emeklī var em karısının em kendinin. işte bōle geçinip duruyoz. benim de bākurdan var beş‿on kuruşum dede ödemiş‿idi. yani ekmek paremiz var şükür aj dīliz. /?\ altı erkēn üstüne bi kadın çalıştım ben. yūdum arıttım, yamadım, işe gittim. yūrduk bişirdik. şindiki gibi fırın yok, şindi fırın var. bunlān adamlānı büyüderkene ben ne zāmetler çektim. çok şükür ki ömürjükleri olaydı da bunun adamcī genç öldü. kırk‿üç yaşında öldü. buncāzımın

gene sālık var duruyo işte. orda bakkal var o bakkal bizim‿idi çojūmuza verdik orasını. bizim evimizi yıktı güzel ev yapındı. bizim gejekonduydu tābi. memlekette sāt üçte kalkardık. sāt üçte kalkıp ekmēmizi yūrardık, bişiridik işimize devam. bişerseñ bişersiñ, çapa yaparsañ çapa yapardın, īridik, dokurduk, dikerdik, üstümüze giyerdik. būle azır yok memlekette. tabi ep bu ellerin emēnnen geçinirdik, bu ellerin emēnne geçinirdik ep. /?\ kayınvalidem ben gidene kadar öldü, kaynatam var‿ıdı. kaynanam ölmüj ben gidesiye kā, yoktu. kaynatam vardı kaynatam burda öldü. (¦) ep yumuşak, ep ısıjak biz kuru ekmek yemezdik orda. kuru varsa bişiridik yani kesme çorba derdik yani, yufka açardık yumurtaylan, pişiridik onunla yerdik yani. tārana bişiridik bayat ekmeklere yani. ama er sabā biz ısıjak kuşluk yapardık. kuşluk derdik yani kāvaltı. börek yapardık, kaçamak yapardık, ondan sōna kıvırma kaplı dėrdik ne derseñ de gāri yapardık er şey. onu üçten sabā kāvaltıya kadar eriştiridik. ondan sōra işimize oturuduk. /?\ ojak var‿ıdı ojakta bişiridik. kapak kapārdık üstüne, altına da köz‿atardık ūle bişiridik. /?\ çilepenede gene bak ekmek yapardık. çilepeneyi kızdırıdık, bak çilepeneyi kızdırıdık içine ekmī atardık üstüne de kapā kızdırıdık, kapārdık nar gibi ekmē çıkarıdık. /?\ börekler gene sacā vardı üç şeyli tepsiyi otutturuduk onu üstüne di mi diyen şeyi kapardık altına da köz‿atardık, pişiridik. çok zāmetlidi bizim işimiz orda. burda zāmet yok ama astalık çok. (¦) zinciri asardık bakırı. /?\ zincir dėrdik asardık ojā deyin bakırda suyunu ısıdırdık. yūruduk bişiridik işte ne yemek yaparsañ orda ojakta yapardık ūle şindiki gibi fırın yok bi şey yok. (¦) ama canım şindi koyun sürüsü var. o ayvanları köpekler bakardı. onlara ayrı ekmek yapardık tabi. şindi eledīn kepeklerden yapardık, azcık ta un katardık onlara köpek ekmē. /?\ topraktan yaparız. onu nası yapardık, alırdık çilepene toprā var ūle ayrıdan. taşırdık, getiridik onu, saman katardık, keçinin kılını katardık. ayāmızla çīnerdik çīnerdik onu güzelcene. yazardık bir ekmek gibi yazardık kıvırıdık kıyısını. /?\ üle yerde kurur o, kendi kendine kururdu. fati abunda çilepeneler var alıñ da bişiriñ yapın. /?\ yavrum müslümanın nişanı kınadır. biz onu biliriz. anamızdan nenemizden bunu gördük. bizim dırnaklarımızdan kınamız kayboldu mu kına yakınırız. peygamberimiz bile kına yakınmış erkekler ama erkekler burda yakınmārı kadınlar yakınıyoz.

düğünü: /?\ kaçtım. bak kū içine nişanlıydım dinle, kū içine nişanlıydım. nişanlımın elinde, benim‿adamım ojaydı ne yaptı yaptı beni kaçıttırdı götürdü kendine. /?\ zoran dīl canım. yaptı o nişanlımı bıraktım ona gittim. akıbet ordan sūdum onda ısındım. dört sene bekledim ben onu. balkana çıktılar onlar titoda, tito şeyinde balkan‿arbına.

dört sene bekledim dört seneden sōra tito kazandı. uvaya indi, ökümatı kazandı, dövleti yani ondan sōra olmadı işte. ojaya gittim ojaydı. (¦) cayil‿idi di mi diyin kūmüze ġavur geldi ya o ġavurlara gider‿imij bizim aberimiz yok yeyip içer‿imiş onlarda o. ondan sōra bir ġavur kızı var, ulā kızı, ġavur çeşit ġavur var‿ıdı tabi. /?\ ulā da var‿ıdı, yerli var‿ıdı, şop var‿ıdı üç türlü ġavur var‿ıdı bizim bildīmiz. /?\ episi ġavurca konuşur onlar bizim gibi dīl ama bizim dillerimizden ūrenirdiler, bilirdiler yani. bir ġavur çoçukası bizim dilimizde çok ūrendi /?\ ġavur çocukası yāni ġavurun çocū yāni. ūrendi bayā delikanlı benim torun gibi delikanlı iĺāyi yapardı. türkçe iĺāyi yapardı. ġavuru öldürdüler, türk olajak diye öldürdüler onu.

harp zamanında yaşananlar: /?\ bulgar ġavuru geldi. o bulgar ġavuru bizi çok zāmete soktu. başımıza bir‿örtü bulamazdık, ayāmıza bir şey bulamazdık yani o kadar zāmet çekti. biştiklerimizi dövdüklerimizi alırdı bize kuponna veridi. bir karı eger āmile kalırsa bir nifusta yazdırıdık fazla versiñ diyerekten. o evin musāfiri var, o evin geleni gideni var. ūle ḱāfir bize zāmet çektirdi çok. ondan sōra alman geldi. alman ona urdu bir de titoylan arb‿ettiler. tito kazandı titonun gününde çok rāt‿ettik ama buralara bozulduk geldik. ḱāfir, ġavur ama fakiri, zengini bir yapajam dedi bir yaptı. sen zengin‿iseñ aldı baña verdi, ben zengin‿isem ona verdi çok güzel yaşattı. ama kac yıl yaşadık bilemiyjem bozulduk, buralara geldik. (¦) pürgüyü attı işte ġavur attırdı. ama şindi bizim göçmenlerimizden candırma var‿ıdı. o candırma gelip gelip bizi zorluyoru, atıñ diye. biz de atmıyoruz. āladı dedi, bak dedi müslümanlar dedi kardeşler, kız kardaşlar dedi būk yerimizden emir geldi dedi, bu pürgü atılajak. adamlarımızı apıs kaparlar karıların pürgüsünü atın diye. attık, attīmız da būle yāni. /?\ adamları atıyolar karılarıñızı açın diye. (¦) bizim ısımlardan var burda oturuyoru. onu kız ōlan kız bir‿ay yattı. biz gene amijamın karısınnan yirmi gün yattık mapus kapadılar. şindi gördüler bizi uzaktan, sakladık ama buldular. buldular bizi mapus götürdüler. şindi tabi gene onlar aklı. şindi atatürk attırmış çünkü erkek mi kadın mı bilinsin diyerekten. işte onlar da bize eralda ūle attırdılar, bize de çok avur geldi o attırmak. bizim memleketimizde, iştipte kokona derdik būle açık görüler kokona derdik biz onlara. biz burayı geldik açan kafaları açık. (¦) ḱāfirler uzaktan görmüş. gördüklēney yazmışlar, çizmişler bizi götürüyor apıs. /?\ yedik yedik yattık. altı kadın‿ıdık ama birisini yakalamışlar buąz ārısından iĺaçlarmış onu yakalamışlar, birisini bakkal‿ımıj yakalamışlar onu yatırmışlar, birini bilmem nası bizi gene te örtüyle yakaladılar altı kadın olduk. kadının birisi ġavur kadını şarkı yapıyor ġavurca. o kapıjı dėr işto dėri. ne derdik be dūne unuttum dūne ne derdi onu mu

yapıyosuñuz dėri. işte günümüz doldūna çıktık geldik eve. ısfatbo mu dėr, ısfatbo mu yapıyosuñuz derdi.

M6.2.10/1

Zehra Uyanık / 70 yaşında. / Kutsa-İştip doğumlu. / İlkokul. / 1959'da Hacırahmanlı'ya yerleşmişler. / Çok az Makedonca biliyor.

tanışma: ep sarışın sarışın bū̆le çakır gözlüler em de bi insanlıklılar ama sen bi görseñ dā şu kadancık çocuklar iki ellen eliñi öpüyolar. /?\ biz kutsalıyız esas, dödüm yer kutsa iştibin yörük köylerinden kutsalı nasıl buranın manisanın şu yörükan köyleri dā köyü ordan biz kutsadan. radanyaya gittim orda dayımın çojū var yengem dā sā, duruyoru yonuzluda tī̆zemin çojukları var. bir‿āneden olmuşlar sekiz‿on āne orda tī̆zemin çojukları. kızı evlenmij başka yere gelmiş oraya bobasının köyüne çojuklar evlenmişler onların gelinleri çojukları var nası görseñ bir. giyimleri aynı buranın gibi giyiyolar etek, elbise giyiyor bō̆le bütün bir elbise kırmızı Íāle tarlası gibi bütün o memleket. başlarında (¦) gösterejek amcan fotoraflar, başlarında ep kırmızı yemeni, mavi yemeni ondan sōna bir eski zaman çamaşırlānı bū̆le dū̆ne gidiyolar nayÍon poşete koymuşlar eski zaman çamaşırlānı sırmalı sırmalı feride bizden sōra gene nasıl bir marfet çıkarmışlar nasıl işlemeler işlemişler bi görseñ. ondan sōna onları koyuyolar nayÍon poşet içine gidiyolar dū̆ne dū̆nde giyiyolar kümüş kuşānnan te gösterejek şini fotorafını. kaldır te bu yāyı götür içeri sinek düşmesin içine abdullā. onları giyiyolar o dū̆nde oynuyolar fetozlar başlānda kümüş kuşaklarlan sōra dū̆n bittī̆nneyi gene onları koyuyolar nayÍon poşede koyuyolar gene giyiniyolar o şeyi aşādan bū̆le basmadan donlar var. aynı bizim gibi bū̆le şalvar. üstüne gene etek giyiyolar. te getirsiñ şindi göstersiñ şindi. şalvar bizim köylerimizde yok‿udu uva köylerinde vardı şalvar. yörükanlān işte yörükanlān onlar ū̆le yapmışlar o yörük elbiselēni gī̆miyolar gāri dū̆nde giyiyolar. ep diyolar çī̆zimize sekiz‿on kat diyolar çamaşır yaptık diyolar. bak görüyoñ mu? dur şindi ben saña göstereyim. te bak bu gelin burda da bak görüsün dā güzel bak ayānda. bu gelin bak paçalı don ayānda anteri sırtında bak yālıklar alaja fıta önünde, kümüş kuşak belinde bak, saltalar yokardan bu memlekette. /?\ te salta orda öle dėrdik ceket giyiyolar yelek dil de kollu ceket. ondan sōra te fetozu başında fes fes boncuklu boncuklu sen bi görsen onları. /?\ örtü örtüyolar o fesin üstüne gene örtü örtmüş işte bak. örtü diyez biz burada. bu gene bak şey aynı gelin bu. anteriler bizim memlekette bō̆leydi işte anteri derdik biz o zaman şindi gāri kına kıyafetine döndü bunlar. ondan sōra bu üstüne gene kırmızı sargı yünden yapılmış sargılarmız vardı bizim gelinler onları örtünürdü. kına vurulurka dī̆l sāde kına vurulurkana devamlı onlar bi yeri yeni gelinkene bi yeri

misāfir gidejek onu örtünü ama gelin sabāsı bunları gīdirmişler burda da oynuyolar bak cumā sabāsı gelin‿oldū gejenin o sabāsı oynuyolar. te bak alaja fıta, alası bu, kara ırka üstünde, gelinde yok kara ırka. kara ırkalā var kara ırka dedīmiz bizim (¦) şey alası dīl erkes giyebilir de o giyimiş işte o yēninin cumā sabāsı giymij te bak şalvarlılar da var burada. buranın burda da var bu şalvarlılardan eskiden bu şalvarlar esas ordaydı. ama bizim uvalılarda vardı şindi isteyen būle gençler bunları paraylen alıyo takımınna. benim bilene fotorafım var, gīdirdiler baña bile şalvar, daktı bi dizi altın te bu kız benim gelin olmuş ama iki tene çojū var ben gittīmde orayı. dayımın‿ ōlunun kızı oluyoru dayımın torunu oluyo bu bobası o fotorafta öle ajayip çıkmış orası üle. bu annesi, bu bobası, bu da alası. dāmat yok orda oynamamış işte damat yok orda. bak bu şalvarlar şindi giyiyolar dūnlerde büle nasıl burda geje kına gejesinde giyiyolar orda da giyiyolar erkez büle pareylen alıyo satıyo bi kadın getiriyo burdan eraĺde onları. bak bu efĺātun bu penbeli, bu māvili çeşit çeşit yeşillileri var. er çeşidi var. būle gençler gene pantolon da giyiyolar aynı buranın kıyafetini de giyiyolar. yaşlılar giyiyo bu eski zaman çamaşırlānı būle yaşlılar giyiyo gençler gīmiyo. ama gençler gene būle şalvar da giyiyo sōna sizin gibi būle pantolon da giyiyo ne istiyosa onu giyiyo. /?\ benim‿adım zehra uyanık. zehra de zeyra de. esas zeyra orda gidiyon doktora zeyra mı adıñ zehra mı? kızım diyom ne isterseñiz onu yazıñ diyom. esas zeyra benim adım. doųşumdan anam bubam üle koymuş ismimi, zeyra uyanık soyadım. /?\ yetmij yaşındayım. /?\ gittim dört sene memlekette şādetname dėrdiler burada dipĺoma diyolar dört senede verdiler bizim orda dört senede dipĺoma verilerdi. köyümüzde köyümüze geldi okul, ben dokuz yaşındaydım okul geldi bizim köye dokuz yaşından on‿üç yaşına kadar okula gittim. sōra bizim köyden üç tene kız iki tene ōlan birinciydik sınıfta bizi iştibe gönderdiler gimnaziye dėrdiler ortaokula orda o zaman babam göndermedi ki. orayı gönderdiler bizi orda okusuñlar diyi bobamil gönderi mi ģavur içinde diye kız mı gönderi onlar orayı on yedi yaşında evlendirdi beni zatin. /?\ türk‿üdü, türk‿üdü kevser ūretmenimiz vardı, selver ūretmen vardı, üseyin vardı, teĺat ūretmenimiz vardı onlar bizi okuttular. ondan sōra bizden sōra gelenler gāricin onları bilmiyom ben çıktım okuldan gārın onlar bizden sōra okuyanları bilmiyom angi ūretmenler okutmuş. /?\ ģavurja orda gittīm evlendīm köyde bu fatima abayı görmüşün ya fati abayı isakçelebide sırlıvalı ben de o köye evlenmiş‿idim orda biraz yūrendim ģavurja fati abuyla komşuyduk. orayı sırlıvaya gelin gittim, on yedi yaşında orayı gelin gittim sōra gittīmleyin misāfir gene gittim orda tā komşumu bile buldum dā ģavur karısı bizim evleri almıştılar orda

yaşlanmıj gāri sarmaştı feride āladı baña āladı. iç o güzellīn gitmemij dedi tabi beş‿altı sene oluyo gene gideli. ama kendisi gāri yaşlanmıj yatıyor orda çıkardı bi paket Íokum verdi baña yattī yerden. evlerimizi gezdim orda komşuları aradım birisini bulamadım onu sāde buldum evde. /?\ amcan alikoçlu. ikinci eşim bu benim.

türkiyeye gelişi; ikinci defa evlenmesi: /?\ bir buçuk sene durdum orda sōra geldik burayı geldik göçmen. elli yedi elli sekiz var‿ıdı eraÍde. elli yedi senesi ben evlendim elli yedi senesi bi buçuk sene durdum orda işte. elli dokuzlara dūru geldik. /?\ nasıl geldik deyim saña. yola çıktık aldık bir‿iki partalcāz iç ordan bi şey getiremedik ki. aldık giyejek çamaşırlāmızı aldık işte. icbi şey, icbi şey yok başka. çıktık yola geldik türkiyeye. /?\ yok nerden altını bulalım yok fakirdik zatın. yok altınımız falan yok vallā ōle gelin‿oldum kaynanam bi küçük altın daktı te büle o zaman ince altınlar vardı üle onu da ben saña bir‿altın verdim ben saña bir‿altın verdim dedi dedi, onu da verdi kojam onu da. al sen dedi ben türkiyada yaparım saña altın dedi. ondan sōra geldimleyi burayı yapıverdi baña ama onlar da yedik içtik artık. ūle oldu. öldü beyim öldü benim kazadan öldü isakçelebideydik biz, nāpçan kızım sen? ordan beyim ölünce üç sene dul karı oturdum. sōra gāri nāsib‿imiş işte bu beyimlen evlendim otuz sene oldu evleneli. yirmi sene onunla durdum evli bununla da otuz sene elli sene, elli senelik evli üç sene de dul karı durdum elli üç, nāpıyoru? yetmiş sene /?\ kırk dōmluyum. şindi ana yaşım bu aziran ayında yetmiş sene doldu ama şeyde yılbaşında kırk dōmlu oldūm içi yetmij bire girdim sayılıyoru. esaz dōmum şini bu aziran ayında yetmiş sene doldu yetmij bire girdim aziran ayında.

kutsa ve etraf köyler: /?\ köyümüz bizim altmış‿āneydi būk būk bi yer‿idi bayā altmış‿ānelik köy‿üdü bizim köyümüz içinden çay akardı, cāmisi vardı bōle bu muhtarlık odaları var, o muhtarlık odaları vardı eskiden tābi. ondan sōra dermenler vardı su dermenleri okulumuz var‿ıdı her şey var‿ıdı. ordan bobamil iştibe pazara giderdiler radvuşa giderdiler o alikoç tarafında radvuş pazarı dėriz orayı giderlerdi pazara. tōle yaşadık oralarda. /?\ sırlıva gelmişler gāri mājır gelmişler az‿ıdı o vallā beş‿on‿āne vardı ben gittīmde. /?\ uva köyüydü orası uva köyüydü, orda beş‿on‿āne müslüman vardı kalañısı ġavırdı. ġavırlar vardı, ılālar vardı müslümanlar gelmişler eskiden mājırler kalmış tōrda beş‿on‿āne bizden sōra gāri iç kimse kalmadı zatın. /?\ türk köyü argülütsa türk köyü, radanya, sırlıva. argülütsada tek bir‿āne oturuyo gittim orayı da tek bir‿āne oturuyoru o da bizim akrabālardan. iriza amcamın torunu oturuyoru. çok şey yāni nasıl oturuyolar yalıñız bir‿āne bilmem. ama radanyada seksen‿āne var kırk‿ānesi müslüman kırk‿ānesi ġavır. iç ama kimse kimseye bi şey

demiyomuş gāri şindi. eskiden bizim çok arp‿olmuş ta ondan buralara (¦) nenelermizin dedelēmizin zamanında (¦) ondan sōra bu mājırlık açıldınlayı gāri bizim ïsanlar korkudan gene onlar gene bize bi şey demezlerdi orda biz yaşadīmız zaman. /?\ etmişler ama eskiden onlar dā bizim dedelerimize meseĺā. /?\ vallā ne anlatsınlar işte arp zamanlānda çok iziyet etmişler ïsanlara. bobamil er zaman şeye giderler askere giderler alırlar asker şindi orda askerlik bile yok. çojuklara askerlik yaptırmālar gāri (¦) ne kadar nifıs kalmış bilmem ne kā nifısı var, iki buçuk milyon makidonyanın nifısı varmış. /?\ evet, kopuşmamız konyalı bizim. osmanlı zamānından ordan esaz bizim ïsanlarımız gitmişler orayı dedelerimizin dedeleri gitmişler orayı. ordan gari üriyer ïsan. biliyosuñ eskiden bül̄e yok zavorana yapmak ne var ne yok geliyer epsi. ya şindi gārin bizim orda tekirar gene müllet süĺāleler duyduklānlayı türkiyalık açılmış gene geliyolar türkiyeye, toplaşıyoz burayı. /?\ yok yasak yok demek o zavorana, zavrona yapmak yasak demek. /?\ vallā çok o kadar ūrenemedim işte biraz ekmek su isteyejek kadar ūrendim ama şindi onları da unuttum gāri bayā bi konuşurdum ama unuttum. konuşmaya konuşmaya bi buçuk sene durdum zāten yane. biz şindi gāri unuttuk onları konuşmaya konuşmaya. /?\ ahā biz annemler geldi benden bi sene öñce çünkü bizim orda ben niḱā vermediler dā yaşım ufak diyi biraz bekledik. ondan sōra benim kıyatlarımı düzdürdüler anamil, anamil bi sene sōra geldi benden tōbe ben bi sene öñce geldim onlardan. nuriye abam da vardı evli başka köyde abam da annemlerle berāber geldiler. fatma teyzenin komşusu oluyo abam da var orda. ondan sōra onlar onlarla berāber geldiler biz bi sene önce geldik onlardan. çıktık ordan te geldik bir iki konu komşudur şeydir kim ne azırlanmış kıyatları geldik ordan. /?\ ayır, iştibe kadar şeyle gidiyoz yayan gittik iştibe kadar. beş‿altı sātlık yol orda yayan yörürdük tabi ya ordan sōra gāri iştibten mi trene binerdik, iştibten trene binilirdi trenden gāri türkiyaya istanbula. /?\ mısāfirānede durduk birkaç gün canım buradan akisardan akrabālarımız vardı geldiler bizi ordan almā. öldü gāri rāmetli alamın kojası enişte vardı bizim o geldi aldı. onlān da kızları vardı, alamın kızı vardı bi tene onlarla berāber geldik. geldi aldı sōra akisarda oturduk bir‿iki ay. kirāyla ev tuttuk atatürk mālesinde, atatürk mālesi bütün benim akrabā. bir alam vardı allah bir süĺāle bıraktı arkaya. atatürk mālesi dedinleyin epsi bizim orda. orda oturduk işte bir‿iki ay beyenmedim ben sōra o akisarı amele pazarına çıkmak vardı çok. ondan sōra dedim gidelim gidelim burayı kaynanamlar da gelmiş‿idiler /?\ isakçelebide, isakçelebiye onlar da gelmişler biz de geldik sōra onların yanına sokulduk tekirardan. ondan sōra gāri başladık devam işe

gāri te birkaç sene oldu çalışmam. isakçelebide zati yabancı yok bizim buraları şindi karıştı yörükler geldi yokardan şētti karışık bizim köylerde çok yani yabancı var. /?\ göçmen‿idi ama gittiler gāri izmire gittiler hep büyük yerlere gidiyo. yunan var orda, bulgaristan mājiri da var orda yunanistan mājiri de var tek tük. o zaman gelmiş onlar bizlere ne mal var ne bi şey. biz ep kendimiz çalıj bakām çapaya küriye çapaya küriye te buraya kā geldik işte şükür allāmıza. orda yaşadım ama ondan sōra burayı geldimleyi, ölene kadar ordaydım öldükten sōra da üç sene orda oturdum. ondan sōra burayı geldim. amcañla iç amcañla bi tanıştık bi gördük birbirimizi aldık. şindi gene yaşāz işte şükür allāya iyi kötü allā şükür otuz seneyi toparladık işte.

yöresel konuşma: /?\ denirdi eskiden denirdi ki biz de onez geldim dā, dā onez geldim. tabi üle dėrdik. /?\ nası yapandez nası yapçaz, nası yapaynez. aynı yere gelir aynı yola çıkıyor hepisi. evet, hepisi aynı yola çıkıyoru. aynı iç dīşiklī yok yapanderiz, yapaynez, yapajāz, yapçāz hepisi aynı. /?\ evet, gelemem gelmeyenez aynı gene /?\ deyebilirsiñ almayandez ama pek onu şētmiyoz alamam ben bunu almānez bunu (¦) mari demezdik biz, uvalılar konuşuyoru onu, te o teleyzonda bakıyon o sütçü rāmizin oyununa bakıyo musuñuz sütçü rāmiz oynar elvedā urumelinde te onları görmeysin mi nası konuşuyolar. onlar uvalı ama makedonyalı ama te neresindendirler o söyledikleri yeri ic ben bilmiyom bile. pürsican mı diyolar abe mori dey kalkmadın be dā yataysın mı be dā. dīl yörük onlar uvalılar biz esaz yörüküz. geleyne demeyiz biz nerden geliyo /?\ denilir ne olajak onda nerden geliyon nereyi gidiyo. abe uvalılar gene konuşur mari nerden geliysın. /?\ onlardan da var angiları nası isterse üle konujay geliysık gideysık nerden geliy nereyi gidey var ūle onlar da var. nası isterseñ kimse deyen yok ki sen bunu niye būle kullandıñ diye. aynı anlama geliy ic dīşiklī yok. /?\ nası yapayın, sen nası yapıyosuñ ben de öyle yapayın. /?\ deyebilirsiñ nasıl canıñ istėrse öle de. oş geldiñiz küçük misāfirler be iyi misiñiz? anneñler iyi mi? abdullā kalk ver biraz, su istiye bu kızlar. /?\ patlanesik demeyiz üle biz yörüküz patlanez güle güle çatladım, patladım güle güle vallā deyebiliyoz ama patlanesik demeyiz üle. ay ne kadar güldürdü bizi patlanez güle güle. onu konuşuyoz o kelimeyi. /?\ iki sefer gittik. ąustoz ayında mı temmuz ayında mı (¦) bu ay dīl bu sene dīl beş‿altı sene oluyo. /?\ nasıl olajak te dūn yapıyolar oynarlar zıplarlar pazara giderler şeye isakçelebi burayı konuşuyon, iştibe gidiyolar pazara kadınlar. gidiyolar orda örtülēni yapıyo kurmuşlar birer sertme te büle yapmışlar. sertme dedīm te büle (¦) başa bālanana sertme dėriz böyle ondan sōra o püsküllü örtüler varmıj dā eskiden

onları örtünüyolar giyiniyolar kuşanıyolar güzel güzel. durmadan ep buranın avaları orda da buranın avalarını çalıyolar. oynuyolar, yemek veriyolar dünde insanlara.

düğün: /?\ önden bizim bi kızı bi çojuk isterse eger iç onlar zati buluşmaz ikisi. eskiden üleydi katiyan ne görüşür ne konuşur ne buluşur. bak diñle şini çeşme başında gören biñde bir. bak şindi fiĺan yerde senin bi kız var fiĺan kişinin çojüna istiyolar o kızı, onlar isteşiyolar. istedikleri çojukla kız dā fazla buluşmaz bi yerde eskiden büleydi. ondan sōra giderler bi yaşlı bi dedeye komşu dedesine dėrler ki git bizim çojā āmedin kızını isteyiver. gider o dede, allān emri peygamberin kavılı dėr ben sizin kızıñızı dēr fiĺan kişinin çojüna istemeye geldim. ondan sōra gider gelir o dünürjü ne boba gider ne ana gider kimse gitmez. eskiden üleydi bak kime sorarsañ sor bi dünürjübaşı. ondan sōra gider istėr sōra olajak‿ısa o iş veriler söz veriler gider gene ōlan evine söylēr verdiler sözü diyi. ondan sōra gārijin başlālar gāri gene kızla çojuk görüşmez tā dün gecesine kā kızla çojuk görüşmez kesinlikle. kına gejesi olsun dün olsun ayır ayır bizim üleydi burada gibi yok şini fişt gördüm sokakta ben bunu istiyom tamam veriñ baña bunu, ayır. anası bobası verejek, o dede dünürjü dede diverejek onlara. ondan sōra alıverejekler gārı onun üstüne başına meseĺā nişan takajaklar şēdejekler. o üle olurdu bizim buradaki gibi dil ki. isterse beyensin kızım isterse bobañ dėrdi meseĺa kör‿ise kör topal‿ısa topal ben seni ona verdim onunla yaşānesin. ondan sōra eti senin kemi benim. artık sen orayı gittin garin ij bi dā gāri burayı boba kapısına dönmek yok. biliyosuñ işte biliyosuñ iç kesinlikle bizim orda üleydi eskiden üleydi ama şindi garin dil üle. şindi gāri görüşüyolar. /?\ çıkarılar benim zamānımı sen bırak bizde ne dede vardı ne nene vardı o zaman isan yok‿udu zatın. geldi eništem bizim dünürjümüz‿üdü kāve istėrseñ çıkar çıkarmasañ çıkarma. çıkardık kāveyi ama orda o dünürjü başı sāde giderdi katiyan ne damat gider ne bobası gider ne anası gider kesinlikle kimse gitmez. söz kesilir işte yüzük takarlar kıza. /?\ var bulursalar eger bulamassa yok. āzından söz çıktı mı gāri tamam. /?\ vardı benim zamānımda vardı resmi nik̀ā olmadan benim kıyatlarımı bilene düzdürmediler mājır gelmeye meseĺā altı ay bekledik. vallā benim iştipte nik̀āmı kıydılar üle müftü falan dil o ġavır‿ıdı o nik̀ā kıyanlar. /?\ ē istedi kadar durajak yani kudretine bālı bi sene duru iki sene duru, altı ay durur ne kadar durursa. /?\ aha neler yapajaklar te kına gejesi yaparlar geline eşā alıveriler te gördüñ o anterileri o fotorafta giyderiler tōle foterini başına fetozunu başına koyarlar. /?\ teyzemin gelini memleketten. onlar eskiden şey giyerdi kara pantulon giyerdiler işte yukardan da beyaz (¦) ırka, dokunuk dokunuk o da dokunuk. er gün giyerdik bunları günlük ırkalar erkekler

giyerdi di mi? ep biz elde yapardık eşālarımızı būle eskiden bizim zamānımızda satın almak yok‿udu ki. karılar gejeylen uyku uyumazdı yün ĭrejen pamuk ĭrejen, ırka dokuyajan çorap örejen er şeyimizi biz elimizde yapardık kendimiz yapardık. burdaki gibi şindi ehē çık te nerde pazara al ordan getir giy. /?\ vallā boya günü yaparlar geline pazar evtesi gün, salı gün durular, çarşamba günü avşamı kına gejesi yaparlar. perşembe günü avşamı gelin gider. kadınlar toplanıy erkekler ij dünlere bizim gelmezdi. bir erkek göremesiñ dünlerde. sādeje gelir gelin‿alıcı günü erkekler gelini almā gelirler. /?\ bĭgirle, beygire bindim. çĭzini almā gelirler erkekler ama kına gejesine iç delikanlılar bile tōrdan bakarlar uzaktan uzā sokmazlar kimseyi kadınların içine. /?\ orda yok‿udu kızım davul vardı, davul zurna vardı, dayrejiler vardı. burdaki gibi orda da şindi. bizim zamānımızda kına gecesinde karılar dayre çalırdı işte erkekler gene gelini götürdükleri günü davul zurna çalırdılar. /?\ bizim bütün ellerimize yakardılar tabi gelin kınası diyi bütün ellerimize yakardılar. şindi bir Íokma kōlar tōrayı emen bi sāt sōra çıkarıyolar o kınayı yēkālar. /?\ ayak kınalanır da būle bu barmaklāña yakarsın burayı kadar kına, bileye kadar yok, bi kere o gelin kınası. /?\ orda bizim kendi ādetlerimiz işte gösterdim işte kızın fotorafında öyle kıyafetler burdaki gibi yok. ama orda şindi bu gelinlikler var giyiyolar. /?\ aman ne boya vardı ne bi şey bizim zamānımızda içbi şey yok‿udu. biraz işte saçını başını düzeldirler aydi yeter o kadar. üle üle teller vardı onları dakardılar. /?\ kapışırlardı bize de bulaşsıñ diye. /?\ verilirdi, verilirdi cumā gejesi oldu mu meseĺā gelinin gerdek gejesi oldu mu cumā sabāsı gārĭn şeyderlerdi güveyler giderdi kaynatasına el öpmeye. onda sōna gārin yemeye alır kızın anası peşin alır ōlan tarafını sōra ōlan tarafı alır kız anasını. giderlerdi bir‿afta araylan artık açılırdı kapılar kim ne zaman isterse gitsin birbirine. /?\ gelinlikle gidiyosun kefinle çıkarsıñ dėrdiler aydi bi dā çıkmasın. eti sizin kemĭ benim. dūsüñler sūsüñler gāri boban karışmaz iç tā bır‿angı son nefese gelirse eger o zaman. iç şükür bizim üle bir olaylāmız olmadı çok şükür allaya. yirmi sene yaşadık o adamlan onun da çok iyiydi allā rāmet iylesin. hiç ne bir dayānı gördüm ne bi kavga şamata içbi şeyimiz olmadı. bununla da bak kaç sene oldu bi kere dā būle elini bile kaldırmadı baña duru. allā şükür bin kere iç üle evimizde geçimsizlĭmiz falan oldū yok şükür allāya. fakiriz çalıştık yedik çalıştık yedik işte bugünümüze şükür.

kalıp sözler: /?\ allah hayırlı yolculuk versiñ deriz o kadar biliyom başka bi şey bildĭmiz yok ki. allah su gibi ayırlı yolculuk versiñ dėriz tamam. /?\ adı batası yere batası köpek ūlunun encĭ, köpek ūlunun encĭ dėri, köpek ulunun evĺadı. biz burdaki

gibi alla beĺāñı versin falan iç ūle kelimeler konuşmazdık biz birbirimize. burada duyduk biz alla beĺāñı versin diyolar, alla beĺāñı verdi mi nōlajak olmaz o. ūle konuşmazdık biz. ti ġavur kızı ġavur ūleydi ādetlerimiz nāpçan.

kutsada evler: /?\ tek katlıydı kızım tek katlı, taştan yapılıydı. ama şindi gittik gördük şindi çok yapmışlar güzel yapmışlar ūle. /?\ yerlerimiz toprak‿ıdı evlerin‿içi, iki üç odamız vardı işte kalabalıkız yedi sekiz nifısız, altı tene altı kardeş‿idik biz. iki tene üç tene odamız vardı mutfāmız vardı toprak evimiz yani taştan evimiz toprakla sıvanık. yerlerimiz de toprak. keşke şindi o toprak üstünde yatsak. bak yerler būle toprak‿ıdı bizim biz on bej günde bi kere asırlarımızı kaldırıydık silkerdik. asırlarımız vardı sazdan örülü asırlar vardı asırı sererdik asırın üstünde yatardık biz zamanca meseĺā üstüne kilimimiz bilene olmasa asır üstünde yatardık iç asta olmazdık. on beş günde bi kere onun yerini tekrar yeni badana yapardık, evin duvarlāna badana yapardık, temizlik yapardık. kirec dīl topraktan. /?\ dīl‿idi beyaz toprak vardı onda kireç fazla yok‿udu. ama çok sālıklıydık şindi gārīn sālık gitti. ama yaj gittīne ama şeye bilmiyom, ūle oldu. kireç te vardı ama kimisinde var kimisinde yok. biz fakir adam‿ıdık evlerimiz üle kireç evi dīl‿idi ki.

ev gezmeleri: /?\ kızım avşamlayın oturmazdık biz de būle konu komşu birbirimize çok gidip gelirdik yani būle gündüzleyin. erkez tarlada çalışıyor avşamlayı geliyo gec vād yèr avşamlīnı ayvanat var koyun var, inek var meseĺā, onları şedersiñ sārsıñ, yūrduñ südüñ olsun istiyeri. būle sokaklarda oturmak yoktu eskiden. şindi gārin müllet aylak erkez emekli o yèr tōrda azırı bugün yatıyo yatıyo kalkıp avşamüstü oturuyo sokakta. kışın vardı orda būle sıra mısāfir, sıra misāfirlī dèrdiler erkekler giderdi ekseriye. kadınsız, beş on tene erkek meseĺā gelirler bu geje bugün bize, bizde durular. bir‿iki geje bir‿iki geje başka komşuda durular başka köyden gelirlerdi. kadınlar gidemezdi ūle fazla çok eger şēderse gider bir geje iki geje yakını varsa tīzesidir, anasıdır meseĺā gider bir‿ki geje gelir gene evde çoluk çojuk çok. ondan sōra iş çok diyim ya bütün üstümüzün giyimini elimizde yapardık īriz, dokūruz, öreriz er şeyimizi elimizde. kadının vakıtı kalır mı gitsin de saña aftayla misāfir dursuñ. /?\ yok yok terziye ne donunu o çamaşırlā neyle terzi hep kendimiz dikeriz bak bu çamaşırlā, bu fıtaları kendimiz düzenler var düzende yaparız. alaja fıta vallā teze kadar duruyodu benim bi tene ama yok şindi göstereyim. te öñünde kuşanık alaja fıtası. ep onlar biz elimizde yaparız çorap öreriz er şey elimizde yapardık. kızlar fazla karıştırmañ ortalī. /?\ ısım‿akrabā meseĺā būle yaşta adamlar toplanırlar birkaç kişi giderler başka köye misāfir, meseĺā isakçelebiye, e onlar gene

gelirdiler. bunlar gider sōra gene onlar gelirlerdi iç ūle bizim kötülük düşünmezler burası karışık müllet buraları. ama istėrse bir çojuk bir kızı ille kaçırır onu beni vermediler mi kaçırı o kızı. /?\ istenirdi eskiden şindi gāri yok başlık paresi. /?\ kesinliklen erkes kendi ırkınla evlenejek ırıstiyan çojūna evlenir mi kimse gitmez ırıstiyan çojūna. ne onlar isteyir ne bizimkinler gider istemezler zate. /?\ biliyolar şindi biliyolar koja karılar bile ūrenmişler vallā tekmili biliyo. (¦) bunlar küçük zāten bunlar dā çok biliyoru dā büyükleri biliyoru. senin gibi, bunun gibi bizim gibi kadınlar meseĺā senin gibi yaşlı kızlar episi ģavurja konuşuyo biliyolar. e komşuları kızım, te burası türk evi orası ģavur evi ū komşu ama iç gejeleyi ne kapı kapadıyolar ne şey erkez birbirine komşu kötülükleri yok. /?\ türk köyü yok ģavur hāĺā türk köyü. vallā kaç hāne olmuşturlar şindi gene epten az kalmışlar ama kutsa gene beş‿on yirmi āne vardır, var yirmi āne kā var gene. e su geçiyor içinden dere geçiyo, gittim geçtim o dereden.

çamaşır yıkama: /?\ derede yıkardık ep derede. derenin kıyına şettīne evimiz de dere kıyındaydı kurarız orayı kazanı, ısıdırız suları yēkarız orda şeyde dere kıyında. /?\ sabunla, eskiden analarımız yēkamıştır belki ben yetişmedim o küllü suyla yıkamaya. o zamanlar arp zamanları yokmuş tabi sabun yēkarmışlar küllü suyla ama sabunlan anam ep yēkardı bobam getiriydi pazardan alırdı sabun yēkardılar sabunla. tokuçla düveriz ūle yapıyoz. /?\ yok yavrum öremesiñ yapamasıñ er bayrama nerde yapçan bulamasıñ zaten. bu bayrama yaptīn zaman onu gāri bir‿ki sene giyersiñ o bayramlık eşāyı. yok‿udu kızım zāten fazla bi şey satın bi şey yok‿udu o zaman, ama şindi var er şey. o zamanlar dedim ya arptan çıkmış müllet buralarda da ūle fakirmiş o zaman müllet. yok‿udu ama şindi er şey var. git pazara vallā ne isterseñ o var. yok diyolar dıj devletler yardım‿ederlermiş orda var şindi er şey var.

ikramlıklar; çökelek vb. yapımı: /?\ pişirmek nōlcak ayvan çok kesiyolar bir ayvan orda bi koyun yiyolar. ne pişirejek börekler, çorbasından, kuru fasilesinden ondan sōna döşeme yaparız etlerden tepsiye kapadırız pirinçle. kuzu keserler nasıl er türlü yemek vardı. kışın ılāna kurarız her türlü yemek vardı. ılāna kurardık biz koca katsalarımız vardı būle beş‿on baş ılāna alıyor o katsa. dolduruyolar orayı kuruyoz onu. e kış, kar basıyor gidemesin ki başka yere. kıj günü nereye gitçen. hazırı tōrdan yerdik. kendimizden patatiz dolu yalaklar. yalak kazıyolar bōle çukur kazıyolar būle bir küçük oda kadar bir yer dolduruyoz patatiz içine kapadıyolar onun āzını bütün kış al al ordan ye patatizleri. /?\ hı patatiz başka bi şey gömmüyoz sāde patatiz gömüyoz. ūle biz orda zeytin meytin bilmezdik. bizim yedīmiz peynir, çökelek, tereyā. biz ūle

yetiştik burda gene şindi aman yeme tereyāyı dokanır, aman yeme şunu dokanır yeme bunu dokanır te kansız kaldım gāri. /?\ onu katsaya basardık onu da bül̄e tātadan yapılmış katsalar vardı basardık. tabi orda biz bütün kışın yeriz onu dīl ki yarım kiĺojuk alalım da yiyelim. onu güzelim büberleri işte çökeleyini alırız tuzlarız çökeleye, büberleri de yēkarız keseriz o saplarını basarız onları. /?\ o da çökelek biz ona ulaşık derdik orda, buralarda epsi çökelek diyolar epsine. şindi bak böreye katılan da aynı büberle basılan da aynı. biz kendimiz yapardık zatin onları. ulaşık derdik kendimiz yapardık zatin. /?\ aynı ayrandan oluyoru motunlar koja mutunlar vardı dūyoz yurtları. gittim orayı dayımın kızı mutun dūyo biraz dedim dūvereyim dedim abe ben onu nası düvejem yıkılsa üstüme düşerin altında kalırın. kojaman mutunlar çuvalla çökelek asmışlar orayı süzülüyo kojaman bez çuvallara koymuşlar amelkan çuvallarna, çökelek asmışlar orayı duruyo. onları basıyolar. /?\ ayran oluyo ondan sōra çökelek yapıyolar. /?\ kaynatıyolar işte çökelek yapıyolar. koca bakırlarda ne tenceresi kojaman bu kadar bakırlar var. zor kaldırısıñ ateşe indiriyolar odun ateşinde. bişiriyolar onu südü bişiriyo arkadan ayranı koyuyo, çökelek olsuñ diyi. çok var ayvanlar çok var orda. yāsını alıyosuñ dūdünleyi mutunda yāsını koca bi top tereyā çıkıyoru. ep o tereyāları yėrdik yėrdik te hicbi şey olmazdık şindi burada yok damar dıkanır, yok kalbiñ sıkışır bilmem nāpar şindi yok icbi şey. /?\ petmezi de kendimiz yapardık. /?\ var‿ıdı kimisinin vardı kimisinin yok‿udu meseĺā. yapardık petmezi de biz kendimiz yaparız. petmez burada da yapıyo benim kardaşımīlin var bāsı isakçelebide gelin yapıyo petmez, biraz o teĺaşlı oluyoru ama güzel‿oluyo ama çok teĺaşlı oluyo. orda vallā anam yapardı biz dā küçük‿üdük orda bilmezdim. ama burada şindi biliyon yapmasını da teĺaşlı oluyo biraz. /?\ sāde üzümden onun içine bi kaşık su bile katılmaz. o ezersiñ üzümü onun suyunu süzersiñ ondan sōra koyarsın kuvalara burda yaptīmızı dīveriyon. koyaylar kuvalara orda şēdiyor o geceliyir orda süzülüyor yani içine toprak atıyolar içine yarın sabā kalkıyosuñ sōra süzüyosuñ o toprān içinden o şeyi şırayı şēlere tavalara koyuyo ateşe kaynadıyo. kaynaya kaynaya o petmez oluyo. çok güzel oluyo ama biraz teĺaşlı oluyo yapmālar pek şindi.

akrabalık adları: /?\ tīze dėriz. /?\ dayı, bobamın kardeşine amca dėriz. /?\ aja dėrdik eskiden, e alalarmıza ala dėriz. /?\ tete diyenler uvalılarda var onlar uva köylēnde biz ala dėriz. /?\ baldızı oluyo orda da ūle dėrdiler di mi abdullā? /?\ kayınçesi /?\ görümcem oluyo, orda da ūleydi. /?\ kaynım oluyo. /?\ ana buba dėrdik. burada şindi gençler istemiyolar kaynana kaynatayı. (¦) kaynana geçerdi canım kaynanam deyebilirsiñ ama ic bül̄e kaynana deyemesiñ evde yüzüne. anne dėrsin hep

ana dėrdik anne dīl ana. ana buba dėrdik. /?\ kardeş çojuklāna meseĺā dā ufak‿ısa benden ufak‿ısa meseĺā adını çārım būk‿ise aba dėrdik. abu dėrdik meseĺā amjamın çojuklāna abu dėrdik ūle orda ūle geçerdi. amjamın kızlarna tīzemin kızlāna. /?\ ābi dėrdi, aga dėrdik, adınca çārıyoduk meseĺā asan‿aga, üsīn‿aga adını nēse meseĺā ūle dėrdik. /?\ enişte dėrdik evet görümcemin kojası da olsa enişte dėrdik ablamın kojasına da enişte dėriz. /?\ bajanak olurlar, bajanak dėrdik. iki kıs kardaş kojaları bajanak olur. /?\ yok kısçe demezdik biz. kızan da demezdik çelat, çelatlar diyolar orda da. ben iyi misiñiz, oş musuñuz? oşçayız be kıymatlı ingejīm dėri. ben nası diyen çojuklarıñız iyiler mi, çelatlar da iyiler dėr ep iyiler demiye çelatlarımız da oşlar dėr episi oşlar dėr. ūle diyolar vallā çok dėri oşçalar, hepisi oşçalar dėr. ben onlara çojuklāñız iyi mi diyon onlar çelatçıklarım da oşça dėr. (¦) korkmuştur o añlatmamıştır. vallā bizim evler karmakarışık kusura bakma. kapı pencere daktırdık dā getirejek o usta onları düzelmedik dā.

misafir ağırlama: yoktu bizim zamānımızda memlekette elektirik, gaz Ĺambajīnla yakardık, şevk vardı şevkler derdik būle yakardık onları Ĺamba vardı, onlar. gazla yakardık yok‿udu elektirik. /?\ misāfire ep yemek veriyoduk. /?\ şindi orda yok yavrum neylen o çerezi alaynesiñ. biz kır köylerinde çerez yoktu orda bobamil tē iştipten getirejek çerez de o zaman biz, zati bizim kendimizden vardı bütün meyvalık ‿ıdı bāçelerimiz erkezin bāçesinde meyva çok. cevizimiz çok‿udu, ceviz çıkarıyoduk ondan sōra fındık olurdu fındıklar olurdu şeyde buranın fındıkları gibi dīl‿idi bizim. yabanı fındık ama oluyodu bayırlarda toplardık onlar vardı onları yėrdik. burdaki gibi ūle fıstıktır bilmem nedir, darı kaynadırdık. /?\ ondan sōra kabak kaynadırdık şindi atırlattırdın baña kabak kaynadırdık, patatiz kaynadırız mısāfirlere ūle oturmā gelenlere. ama bugun meseĺā bi konşu gelejek anamil bizim ūle yapardılar ep komşular emen onun öñüne ille de bi Ĺokma, bi parça ekmek koyjak çökelekle büber tuzunna. /?\ kuru büberi kuruduruz ille ekmēnden koyajaklar komşuya datsıñ diyi. şindi burada kimsenin ekmēni göremesin, fırıncının ekmekleri görüyoz. te ben yaptım ekmek buyurun bu geje oturun da biştinneyi yeriz. ya ūle kızım yāni birisi gelsiñ eviñe katiyan bi şey dattırmadan meseĺā çevirmezlerdi. oturuz gāri kalbur dolusu o patatizleri kaynadırız. nası yermişik o kadar ben de şaşırıyon. o patatizler patlardı būle kaynārdılar nası. o pileve gibi o patatiz yemesine doyamasın, saman pilevesi gibi, saman gibi, doyamasıñ yemesine. /?\ samanın incesi gāri ūle dėrdik. şindi doyamasıñ o patatizi yemeye. kış‿ısa kuru darı kaynadırsıñ, darı patladırsıñ yaz

◡ısa tāze darı /?\ kavurjaklarımız vardı bizim bṻle ateşte kavurajak dėrdik tenekiden yapılı. onlar ic bṻle boş oturmazdık gene tabi burası gibi çerez yoktu o zamanlar.

bayram: /?\ bayram eylenceleri olurdu güzeldi tabi şindi birisi gelirse gelejek bayramda gelmese gitmeseñ bi yeri gitmek yok. (¦) öñceleri biliyon öñceden olurdu bayram eylenceleri bṻle yediñ mi bayramkuşlūnu bayramkuşlū oldu mu (¦) sabāleyi yenirdi, anamil tē ī̈şi çorbasından tut ta kuru fasilyesinden sütlāj bişiriler pirinç sütlü pirinc dėriz. ondan sōra döşeme yaparlar, samsa yaparlar aydemisiñ içli bide dėriz fırışlik üstünde bişiriler yufkalānı onu anamil döşėrler. içli pide te şindi olsa bṻle parça parça yēlim ama kimin kalbi yējek kimin göñlü yējek. yeseñ bi parça tansiyon gidiyo gar◡aşā. /?\ yufkaları döşiyez döşiyez çökelek te katarlar içine döşiyėrler onu tepsiye. ondan sōra pişiriler güzel yālı şıkır şıkır. /?\ o yālı su olan su bidesi o, buna içli bide diyez bunu yufkaları ıslālar yumurta kırarlar tuzlu su yaparlar tepsi içinde o kuru yufkayı, bişik yufkayı ıslarlar doldurular tepsiye, ıslarlar doldurular onu pişiriler altı üstü nar gibi bṻle yeme de yanında yat. ondan sōra baklava yaparlar. baklava yapmā güjü yok◡ısa fakir ī̈san meseĺā elva yapar, her şey yaparlardı. ṻleydi bayramkuşlūnu yediñ mi kadınlar toplanırdı gāri birisinin avlısına meseĺā orda gāri oynarlar zıplarlar gārı türkü çārırlar. iç erkekler katiyan karışmaz erkekler gāri giderler otururlar cami yanında, dermen öñünde oturular. (¦) ama orujumuzu dē ufacık kızlar te bu kadar kızlar dā orujumuzu ep tutardık. /?\ çıkarıymışlar kına gejelerinde falan ṻle çıkarıydılar bāzı ben şeyin ufakın dā tābi evimiz de bizim biraz kenardaydı, kṻn alt◡ujundaydı evimiz pek fazla salmazdı bobamil bizi. kına gejelēnde dėrdiler tabi bṻle oyun çıkarıyolar diyi.

ölüm: /?\ ben şindi ırıstiyanların ne dedī̈ni bilemem ama biz dėrdik. /?\ beklėr orda ṻle koyuyomuşlar tabi biz ufakız tabi salmazlar ki ṻle ölünün yanına fazla bizde. görmedim iç ṻle ama duyuyom tabi bṻle koyarlarmıj bıçak koyarlarmış şişmesin diyi. /?\ ālarlardı ayıt yakarlardı ama şindi gāri diyolar (¦) şindi yok ālamak gāri ölülere, ālamıyolar şindi. aman ojalar ālamañ günahtır arkasından ālamañ. o zamanlar ālanırdı ölünün arkasından. seĺāsı okunurdu emen toplanır müllet işte yēkarlar, paklarlar götürüp gömerler ölüyü. /?\ başıñız sā olsun dėriz tamam işte burdaki gibi geri kalanlāñız sā olsun allah sabırlık versiñ, ṻle dėriz. iç bizim mezarlā kadın gitmek yok◡udu, şindi burada gidiyolar. kadınlar gitmezdi kızım günahtır dėrdiler, kadınlar mezarlā gitmez dėrdiler tamam işte ne bayramda ne seyranda. ben iç ben bu yaşıma kadar burada bile ben şindiye kadar bayramda mezara ic gitmedim dā.

doğum; tedavi yöntemleri: /?\ şenniñ mübarē olsun dėrler dūnde meseĺā e çojuk dūdū zaman analı bobalı büyüsüñ, ömürlü olsuñ ayırlı bir evĺat olsun denilir ūle mübareliyo. /?\ hiç kesinlikle evden dışarı çıkmaz ne kadın ne böbek. /?\ bilmiyom ūle vallā ūleydi ādeti iç çıkarmazdılardı bilmiyom gāri ne olur ne olmaz allā bilir orasını. /?\ örtüyolar işte ne bileyim ben bizim iç evde olmadı bizim kardeşlēmde bebek sarılık. olmuştur komşularda onlar gāri bilirler ne iĺaç yapajaklānı. bizim ep zati kojakarılar iĺaç yapardı. ya buązları ārdı mı bastırıveri tamam. e buradan bastırıyor buązlānı, bademcik deniliyo onu bastırıveriyor o iç geçerdi bizim memlekette būle dīl‿idi ki. burda şu kadar bi şey oldu mu o büyüyüp gidiyo gāri, avasından eraĺde. /?\ bilmiyom iç okur mu ben kendim zati bi kere būle tıngaladım mı geçiyo. /?\ iç almadım kendi kendime vallā, kendi kendime dedim kaşınıyo dedim du bakām būle yapayım ben bunu allā şükür yere sürtüveriyoñ elimi yer gibi olsuñ diyom geçiyoru. ama dalak çıkardı o dalaklar, dalak diyi bir‿astalık var bunu doktorlar bilmiyo bak. o gözüñ şişer būle yımşacık būle kavuk gibi olur būle /?\ işte kabarıyoru sōra būle, sōna onu būle bastırdıñ mı batıyor o batık kalıyo, o dalak‿ısa eger batık kalıyo. ondan sōra onu iĺaçlarlardı, böjek kaparlardı burayı, bu eñseñe /?\ orda olmār gözünde çıkarsa meseĺā dişiñde mi çıkajak dudāñda mı çıkajak o kabarıyodu ūle. /?\ uçuk gibi ondan sōra oraya böjek kaparlardı. eñseye, eñseye böjek kaparlar geçiyo sōra o. /?\ onları güzelim ekin tarlalarından toplarlardı, ekin şeylerinde olurdu o böjekler. ondan sōra būle bu kadar bu kadar alajalı o böjekler kimisi kara kimisi alaja böjek, o böjeklerden toplardılar. eñseye kaparlardı onları (¦) onlardan geçerdi bizim. iç biz memlekette doktor bilmezdik gayet bir‿angı büyük bir asta olursa eger o zaman biz doktora gitmek bilmezdik memlekette. /?\ bir su kabā açarlar būle keserler ondan būle yuvarlak bi şey onunla iĺaçlardılar kojakarılar ama bilemiyom gāri tabi ben nasıl iĺaçladıklarnı ondan geçerdi o. buązlarnı kaldırılar geçer, başı ārı /?\ e kızamık bilemiyom kızamık kendisi gelir gider artık. yıkamazlar ya kızamıktan olanları da yıkamālardı. ūleje başımız ārır okutturuz kojakarılara, nazarlanmıj bu iĺaçlarlar başımızı okurlar tamam geçer bizim iç ūle kulāmız ārı biraz suvan ezerler çī suvanı, suvan suyu akıdırlar kulāmıza geçer.

sayı; organ adları: /?\ sayarım ben isterseñ biñe kā sayayın. bir, iki, üç, dört, beş, altı, yedi, sekiz, dokuz, on sen de bizim eve bu geje misāfir kon. /?\ ben diyen onu, ben ekliyen onu. /?\ göz, e burun, dudak, diş, çene, yanak. /?\ alın, kulak, guşası /?\ gırtlak guşa ne dėrseñ de. /?\ burayı biz dėriz īman tātası. analarmız bize sakın kızım īman tātañı açma o dünyada yanarsıñ ūle ūredirdiler. burası īman tātası ama şindi

burayı kadar gençler episi açık. /?\ omuz, arkalarımız dīl orası arkalarımız orası gāri sırtlarımız tābi. /?\ dirsek buraları bilek, barmaklarmızın eklem yerleri. barmak bunlar buraları eklem, dırnak. /?\ el, avujumun‿içi. /?\ ayak bileyi, topuk. /?\ burası tabanı burası ayānıñ boşlū, burası topū, bunlar da barmakları, dırnakları. /?\ diz, kabamız dėriz orayı. /?\ eñsemiz orası. seniñ ismiñ ne? ay ne kadar tatlı isimleriñiz var. /?\ ay estayfurullā ne yorulması em diñlendim biraz bari. seniñ de āzıña sālık diñlendim bare biraz. yattım biraz sāt ikiydi uyuyayım diyi ısıjaktan uyuyamadım da. çok ısıjak kalktım eñ soñunda dur dedim bir ekmek yūrayın, iç uyumadım yattım ūle ama.

M6.2.10/2

Nuriye Güneş / 75 yaşında. / Kutsa-İştip doğumlu. / Okuma yazması yok. / 1954'te Lütfiye'ye yerleşmişler. / Türkçeden başka dil bilmiyor.

tanışma: tabi burda bṻle şey yapmazdılar. biz göçmen oldūmuza biz yapardık. tabi göçmenler geldinleyin bunlar o marfeti görmeye başladılar. /?\ vardır, yörüklerde de vardır. dokurlar bunlardan da dokur onlar. /?\ amanıñ allahçım. ama sakın görüntü olmasın. nuriye güneş. /?\ yetmiş beş. yuguslavyada, kutsada dūdum. biS türk‿üdük kızım türklerin içinden ġavurlar gelip geçerdi pazara giderdi. ama allah var yokarda ġavurlardan çok memnunuz. /?\ epimiz türk‿üdük te onun babasıı̄lle kṻlerimiz yakın yakınaydı. /?\ iç ben ġavurca katiyan. gitmedim, iç okula gitmedim. ne eski türkçe biliyom ne yeñi türkçe biliyom beni toprak atajak kızım. (¦) onlar uvadan biz yörükandan. hā yörükan dėrdiler bize. tabı̄ biz dāya kalırdık onlar uvaya kalırdılar. bizim kṻlermiz bṻle dāya kalırdı onlar uvaya kalırdılar. yörükan dėrdiler bize.

türkiyeye gelişi: /?\ aa aynı bṻle evlerimiz var. biz memleketten geldik te büle dayalı döşeli evimizi bıraktık ṻle geldik kızım. biz serbez göçmen. /?\ ama onlar dā geri gelmiş eraḷ, onlar demirciye peşin gelmişler. /?\ istek yaptılar. vallayı ne bileyin elli ikide mi gelmişiz. iç kendi yaşımı bile şindi şindi baña añlatıyolar gāri. abe kızım okula gitmeyen ne bilir be yavrum. benim üç tene kızanım vardı ben geldı̄mde. üçüncü kızanımı beş‿aylık kursāmda getirdim. tabi atijemi getirdim iki şey bej yaşında, rayimemi getirdim iki buçuk yaşında. /?\ trene bindik, trenle geldik. kṻmüzden çıktık, şeyirimize gittik yörüyerek. /?\ iştip şeyir hā iştibe yörüyerek gittik. orda köpürlüye geçtik. köpürlüye geçtı̄mizleyin orayı geldi tren. bindik trene adi gevgeliye, gevgeliden gāri beriye sirkat‿olduk. /?\ ıstanbula mısāfirāneye geldik. ordan acıramanlıya geldi dayımın çocukları aldı. /?\ vallā bilmiyen ama yedi gün kaldık. acıramanlıya geldik aldı dayının çocū getirdi. bi gececik onlarda kaldık. ondan sōna buluverdiler bi kiralık bir evciyez. orayı gittik oturduk orda. /?\ acıramanlıda kaldık vallā bilmiyen ama iki yıl mı kaldık ne kaldık orda. sōna burayı geldik. çok asta oldumdu o astalıktan burayı geldim ben. āzım bi tarafa gitti ne bebēme sayiplı̄m var. anā, belgüzar alañ dedi nuriye dedi, git dedi sazobada bi oja var‿ımış dedi. ā be dedim, ben neresini bileyin nereyi gideyin belgüzar dedim. ele burda kaynanaı̄l burayı geldiler. geldi kaynanayla kaynata dediler, kalk götürejeyiz arpalıya. ana bizim memleketten testembelden bir ocacık var işte. biliyo musuñ onları? burda var‿ıdı şey oja dedı̄n ramadanları bilmiye misin? ā onun babası. ben

gāri 'çomacıkla geziyom, bebēmi mebēmi bakamān. çomakla gittim. ā gel kızım gel dedi, ben seni çomaksız yollājan dedi. ama bi sāt ep üstüme okudu. alla taşı toprā nurlar içinde yatsıñ o ojanın. /?\ burdaydı ama göçmen‿idi. (¦) bizim memleketten be testembelden gelmişler. /?\ yuguslavyanın kūsü. ondan sōna akḱat onun dedī gibi oldu çomaksız geldim ben eve. dedim ömer‿agaña ben kattiyan gitmem artīn dedim. ben dā berbat‿olurun dedim. tabi ben korkuyon. geldiler o kızın birini evĺatlık istemiye, bu odalı ısmayılın anası geldi. ay dedim afize aba dedim, öldūmleyin versiñler ben dedim veremiyjen, göñlümden kopmārı dedim. ē ama dedi señ ölürseñ bunlar kalajak. kalırsa kalsıñ o zaman alırsıñız dedim. īsanı zor be çok kimsenin başına gelmeyigörsüñ. /?\ canım dış kūlerde var‿ıdı, orayı giderdiler. var‿ıdı kara dede orda ona giderdik ama çok sebepliydi. koyunları salardılar be zūre iç o koyunlara çoban Ĺāzım dīl koyunlar gelirdi eve. otlardılar gelirdiler eve. abe burda bu ırsızlık bizde ırsızlık yok‿udu. /?\ e kızım nāpalım orman memuru kapıya kadan geliyoru bi budak odun kesiyolar diye. em gene tabi kendi ormanın kesseñ ne var. ta kapıya kadan gelirdi ondan bıraktık geldik. /?\ canım öldürmediler biz şeyke ama tabi beki arka kalan ne oldu bilmiyez gāri. adi dedik gidelim, bi din kardaşı nası olsa burası da dedik. /?\ kaldı bikaç‿āne şindi olmuşlar otuz‿āne. taş ojā yanında kardaşımın‿evi var ama ben bile bilmiyen a kızım gidemiyen be. çocuklarıma bile gidemiyen, yol iz bilmiyen korkuyon vallā ne saklān. /?\ tabi çok zor bak kapıdan çıkmā gelmiyoru. /?\ memleketimiz bolluk‿udu kızım bolluk. burdā gibi biz meyvaya para vermezdik. biz git bak dā orda elmaların üstünde elma var. ah o ceviz avıçları iç iç sorma deli oluyon ama.

ikramlıklar; kökenleri: /?\ ceviz kırıydık, patatis kaynadırdık, kabak kaynadırdık. git kız getir bıraz küllü darı zūre aban yesin. /?\ e tabi, anā kızın ettīne ben dün bir elcēzle onu ūmā ūraştım. sen nerden? şindi seni de sorayın. mācır mācırı buluyo. seĺanē de beki analarıñız babalarıñız göçmüştür bi yerden. biz yuguslavyadan göçtük burayı. /?\ canım türkün dūması kopması konyadan‿ımış. tabi bize babamız ūle añladırdı. konyadan kopuşmamız dėrdi. e canım kim bilir angı kuşak geldi be kızım. biz yuguslavyada dūmuşuz būmüşüz. tabi canım eski īsanlardan usīn‿agam sūlemedi mi? ūle dėrdi babalarımızil biz ītiyar dedeyi diñlėrdik kızım. konyadan kopuşmamız derdiler.

etraf köyler: /?\ abe kızım konşu kū pırnalı var, mıratlı var, ebipli var, yonuzlu var, kepekçili var, kulāzlı var, ūrak var, sırlıva var. epsi iştibe bālı ocalı var, kurfallı var, gaber var bi dā gaber var, şaşverli var, poçuval var epsi orayı bālı. /?\ e canım

çıkardım tabi. /?\ ā pazara gitmezdik biz. biz burda pazara gidiyoz. e canım dūne giderdik. çārıydılar nası burda davetliyolar dūne. /?\ ā İsan gönderiydiler. şindi İsan gönderiyolar, siz nası baña geldiñiz, ūle İsan gönderiyolar. yazıyolar bi kıyada fiĺan kişiler, fiĺan kişileri çārıñ.

küllü darı: /?\ hā yemiyejen mi? sen ye bakalım. avşam, dün avşam minever geldi. ay binnaz dedim canım bi küllü darı istėr dedim. ay dedi, ana be dedi şindi çıkarma dedi astayız dedi. aman ne olursa olsun dedim beki kızlar gelir. koydum külünü de eledim koydum. kaynattım orda. dedim ömer‿agaña gözerimin dedim bi yerisi kopuk, onu dedim. /?\ kocaman delikleri var. ondan sōna bunu yēkamā aldım onda. ah dėr o minever vallā ben bilmiyen küllü darı yapmā dėr. kalburun içinde uvuyoz. ay diyen dün bile fati ingemin diyen ne güzel göbekleri çıkardı diyen bak diyen külünü çok kōrmuş ondan diyen göbē çıkarmıj diyen. em yēkān em sūlenĪn. aḱḱat külünü fazlaja koydun mu güzel oluyo. ye adi darıñı ye. /?\ satın‿aldık, kuru darı aldık canım. koçanını almadım. saybisi, onu makina biçiyo, makina ufalārı. sōna aldık koyduk lancalara. /?\ un koydukları şeyler kocaman. peşin onu eliyen onu, tertemiz eliyen, geçiriyon kalburdan, kōn bakıra. eliyen külünü de elekten. ondan sōna onu da katıyon karıştırıyon, kōn ateşe kaynār orda. külünne kaynār. sōna tekirar bunu kaynadınayın bakıyosuñ çıkıyo kabī. emen alıyosuñ, gidiyosuñ dayāsın ortumu eliñle uva uva, uva uva ne kabī kalıyo ne bi şey. yeykāsın tertemiz oluyoru tekirar bakıra. bakırı da gözel yeykāsın temiz suyla kōsun. bi dā kaynadıyosuñ. emen al ye gāri. ama zūre bak dört tene kız büyüttüm sor bakalım angısı biliyo yapmā. vallā ben seviyon kendi yaptīm şeyleri. (¦) ā olmārı kömür külünne. kömür yakarsañ o külden olmārı. sırf odun külünden. biz dā yeñi kömür getirverdiler dün. biz dā iç kömürün dā külünü dökmedik. /?\ biz ģāvuru görmezdik. ģavurlar dermene gelirdi, dermenlere gelirdiler o zaman ģavur geliyor diyedik biz. babamın dermeni vardı benim. /?\ kız neyi çalışayın bunun gibi kızdım ben nası çalışayın ģavurların yanında. e canım dermene müşteri geliyolar, ekin getiriyolar şey ūtmiye un ūtmiye. zūre kim yaptı bu patikleri be? (¦) ē ama gāri çeñelerim ārdı. ārmaz mı yetmij beş yaşında kadının. yok gelin‿olacayız dā.

düğün: /?\ biz ūle yavuklu mavuklu bilmiyez. ana baba nereyi veriydi orayı giderdik biS, burdā gibi yok. /?\ on sekiz. ay niye kız yemediñiz? ülviye karı nası olmuş be iyileşmiş mi? /?\ düñürümü ne bileyin ben kim geldi. (¦) niye kaçayın. bizde kaçak yok‿udu. /?\ öldürmez ama küz duru tō. /?\ nāpajan o çĪzi kızım nāpajan o zamandan bu zamana çĪz mi kalır akıl mı kalır. benim aklım kim bilir nerde. sen biliyon mu ben

yedi tene ojak‿açtın. yedi çocūm var dā bi tene beḱar var bi de kızım beḱar var. benim kafa yerinde yok. sen soruyosuñ ama benim kafa yerinde yok. /?\ bizim zamanımızda kaç gün olajak sali gün geline boya yakarlar. pazartesi günü gelinnikleri götürüler. /?\ tabi damat gitmiyerı, bizde yok damatı görmek gidejēn geje kör‿olsun topal‿olsun. yok o burdā gibi göresiñ de gidesiñ. gelinnīni kōlar sandīnın içine telini, pulunu dolduruyolar er şeyini götürüyolar. yarın sabā geliyo kaynana geline bi boya yakıyolar kafasına. çarşamba, perşembe geline bi dūn ayt. perşembe günü avşamüstü götürüyolar. /?\ yā bulduñ arabayı, ata bindiriyolar. ay be zūre o anañıñ dūnünde eşekle gittik. kızım yerimiz şey‿idi uzak, dālık. ana bi de çavkoz dėrdiler onun kızçāzı bubasının kesildīni görmüş, o kızçāz orda oturmuş. anasının te büle oyalānı yoluyo arkasından. ū dedi birisi, deme işte sūleme, ū dedi o karıya pullarıñı yoluyo kızıñ dedi. kalktı o karı kıza bi tepme o kız öldü dedeniñ şeyin altında çardak altında. başladılar o karıya bārmā. e burdā gibi kolonyā mı var yok ūle şeyler. suvancık kokuttular buruncūna o kızın ayıldı o kız ama kafa uçtu kızın. (¦) çok gittik çok, yene. /?\ kurfallıdan. kurfallıdan yonuzluya aldık. bizde burdā gibi ayrım yok‿idi. davet oldu mu giderdiler. /?\ fiĺan kişinin dūnü var buyuruñ geliñ. /?\ nası bileyin ki dūyolar işte onun şeyi var. aşçı tutardık canım. ā bizi gene epten göçmen diyi biz de aşçı tutardık, gelirdiler yapardılar, ederdiler. e damat kūden‿ise ep birlikte keşkekler dūlüyo. (¦) erkez göñlünden ne kopuyo takıyo kızım. /?\ aa damaT yok, damaT yok. damatı sokmazdılar. sade geline ūleydi.

doğum; nazar: /?\ e canım var‿ıdı bizim de kūmüzde ebe nenemiz. o nene gezerdi kūde. o neneyi çārıydık. kızım yalıñız‿ısañ iki günlük dā ayā kalkıyosuñ. canım kaynanam olsun erkezin vazfesi ayrı. /?\ sanatçı ismi olmaz. ojayı çārısın, ezanna adını verike kōr adını. abe zatı canaballā onu adınna dūyo. /?\ nası kırklājan ah güzel allahım bu baña soruyor ama bu beni kızdırajak şindi. nası kırklājak, gidecen caminin saçacīnın altından kırk tene taşçāz toplācan, yēkācan paklācan o taşları. yapacan biraz tuzlu sucāz, bebecī tuzlācan. āzçāzına sürecen kokmasın diyi. o taşlarla o koydūn bi şeyin içine döküverjen başından aşā. ondan sōna gene toplājan o taşları gene temizliyejen beben başı altına kōcan. añladajam ben gārī. sen bunları ep satajan ama. /?\ yeykāz canım anneyi de yikāz, bebē de yēkāz epsini yēkāz tertemiz oluyolar. ondan sōna oturuyolar, karınlarını doyuruyolar. (¦) tabi er yere seperdik. /?\ gelmez ama şindi bu kızın sırtı kirliyse bu evde kırklanmadık bebek var‿ısa o gelmez. o gelmez çünki bebek mındarlık dökē. bizim raymenin üstüne bi karı geldi de on bej günnük‿üdü. ana derisi çıkıverdi kızın sırtından vallā başıma ne geldi.

sırtından deri çıkıverdi gömlēni çıkarıka. işte ōle şeye aykırmājan, çārmājan bile kapıdan bile çārmājan. /?\ dille göz yēkardılar be yavrum. bak nası biliyosun seni kurnaz seni. tabi kurban gözü. e tabi kurudursuñ. kızım o gözün kemī kalıyo, o kemīni işte suyuna şey ediyolar. /?\ dökerdiler. vallā onu kocakarılar dökerdi. kaşīn içine kōrdular kurşumu ısıtırdılar, erimiye başladınayın bi suyun içine atıveriydiler. /?\ ā onu bilmiyen. /?\ bizde de arpacık dėrdiler, olurdu. vallā onu bilmiyen şindi. ic bilmem ben gözümde benim eddirsiẹ çıksın. /?\ o olurdu da tikenne çizerdiler onu. abe erik tikenleri vardı. (¦) dūn çārmazlar geldiler dokumaları aramā. ben de asta oldūma dokuyamān. iç bōle ayrım yok. vallā billā zūrecīm eger inanırsan ben kalkıyom birasçık bu düşüyo. bundan gene korkuyon kafası ameliyetli oldūna korkuyon. te bak orda bi çuval bakıyolar. yena üzgüntüden iç sorma.

çekilen sıkıntılar: (¦) ay er sabah börek yapınırdık. çayın gene otu bizde mis mis kokardı. pazara yollardık otları. ay be kızım şindiki gibi bolluk orda olsaymış. (¦) ay vallā çok çektik. ele o kıbrıs karışık oldū zaman. anañla siziñ eve toplanırdık ep sizde yatardık. babañ çoban, ömer‿agañ çoban kimse yok. camlara geriyoz te büle şeyleri çulları ışık dışarı urmasıñ. ay inge be diyen, boş ver diyen dede var dede diyen, dedeñden ötürü, dede var iç korkma diyen. aĺbuki ben ingemden dā çok korkuyon. dedenin kulā duymārı. şindi baña birisi aykırsa benim kulaklarım duymārı te bu astalıktan kaldım. bi şey soruyorun kızıyolar. ne soruyosun diyolar. ay neler çektik zūre, neler çektik. allahıma şükür gene buna. allā bin kere şükür‿ediyon buna. ama kendimin ayrı kalmadı gāri, çıkmışın yetmij bej yaşına. zatı anam yetmij yedi yaşında öldü bē ben de çok mu duraynen, yā yıkılıvereynen. te bu çojū evereydim bare. /?\ onlar dālarda oluyoru. /?\ dīl kekik. kekik başka onlar būle būle açıyoru penbeli penbeli çayın esas özü o. yollārdık pazara. neye yollārmışın şeker bile alamaz‿ıdık biz zūre ne çilleler ne çilleler. bayramdan bayrama şeker alırdık. er şeyin kendiñden, er şey yūrduñ, südüñ bol burdaysa sanayā yeme damar dıkanıklī yapajak. olan yapar mıymış. yüz beş yaşında bi nene çıktı teleyzonda evel allah dėr çocū anam dėrı kendi işini kendi görüyor, yüz bej yaşında dėr. ama yemesi dėrı pekmez dėrı, ondan sōna dėrı yūrt, süt, sanayā bunları yer diyo. işte o īsanın şeyini tutar. ah şindi ne diyolar eski toprak. eski topraklıktan bile dīl o. er şey iĺaçlı da ondan būle kızım iĺaçlı. biz iç iĺacı bilmezdik.

çökelek vb. yapımı: /?\ tabi olmaz mı inēmiz de vardı, koyunumuz da var‿ıdı, eşēmiz de var‿ıdı epsi var‿ıdı. çökelek yapardık, yūrt yapardık. biz būle mandıraya dökmezdik. /?\ yayık, yayık yapıyos. onunla dūyoruz. yāsı çıkmā başladı mı

döküyoz. yāsını toplāz üstünden kōyos şeye ateşe bakırı. burdā gibi tüp yok ateşte. o yürdu kōsun orayı ayran oluyo, ayrandan çökelek oluyo. o yāyı gene toplāsın bi küpe toplandı mı bayācanı onu da eridiyosuñ ateşte. içine de biraS darı unu atıyoS dartı oluyoru. o yāyı da kışlık kōsuñ bütün kış yēsiñ. /?\ e nası azırlalım, südü pişiriydik, mayalārdık. ayran olsun yürt olsuñ o tutuyo. ah ah ah tā arkacıklarım ārdı. saña Íaf añ..

dokumacılık: /?\ bunnarı, bunun anasınna berāber biz alırdık, berāber ī̇riydik bunnarı. /?\ koyun koyun, keçiyi nāpajam keçiden olan kıçıña batar burda. bak bi kere bu koyundan. bunu ī̇riyosun, darattırıyosuñ, ī̇riyosuñ, boyāsıñ, dokūyosuñ. satın alıyoz boyayı. kök boya olsuñ evde yapıyoz. /?\ ısıjak suya katıyoz. ipleri de içine salıyoz. ipleri ama ıslāz ūle salıyoz içine. sōna işte duruyor orda biraz, çıkarıyoruz kōyoz. askıya asıyos sōna tekirar gene başka boya kōz ūle. günde ama gene yēkāz ūle kuruduyoz. /?\ tezgiya. mekik dėri, tefe dėri, kekik dėri var da añla ben nası añladayın saña. /?\ neyi ekeyin neyi biçeyin. te ot ektim (¦) ah yonca. bi tenecik kuzum var. /?\ domata büberi, süz büber. gec bakalım tōrayı. (¦) e neyi añladayın ben ona. bu da mekik. /?\ te ipi atıyon içinden. bu gücü, bu da düzenin kolu, bu da düzenin kepçesi, bu da kurusnası. /?\ çımbarı, e işte bak yaradī iş o geriyo. /?\ çakaraşkaları. ah allām içine dalmā istemiyen yılbaşı, mare kız sen neneye diktiriseñ topu neneye. em dedim vallayı billayi /?\ yene, iş açacaklar dedim. /?\ ā bunlar bilmiyen vallā kayın ājından eraḷda. benden dā bile bū̄k bu. /?\ vallā kimse bilmiyeri bi rayimem biliyo. o kaynanasından ū̄rendi kaynanası da bū̄le yapardı. yok işte bunuñ anası yapardı ondan baña kaldı. toz dıkārı toS. baksaña ondan sōna gittim ne dedi baña doktor romatizma kireçleme dedi. ölene kadan bu dedi. şindi erdem telefon‿etti, ana dā yatıyo musuñ? ā be ōlum dedim yatıyon dedim. doktora gitmediñ mi? gittim ama dedim bū̄le bū̄le dedī̇ne bi dā gitmedim dedim. ne boşuna gidecem. /?\ yapıyon, beş şişle örüyon. bunlar bi karının bunu bitiremedim. ipleri getiriyolar, benden dokuması. /?\ ā kim yapar paresiz kim yapar. bunu dörde dokūyon, çapıtı üç buçā dokūyonu. /?\ yapmān onları. kızım zor dī̇l ama şindi ona ne kadan ne onu bū̄le yapıyolar azıjık çözüyolar onu. /?\ dā kolaydır da.

M6.2.11/1

Hanife Horozlar / 77 yaşında. / Ebipli-İştip doğumlu. / Okuma yazması yok. / 1957'de Kemalpaşa-Parsa'ya yerleşmişler. Hacırahmnalı'ya gelin gelmiş. / Türkçeden başka dil bilmiyor.

tanışma: sandım filime çekendersin. /?\ sandım filime çekiyosuñ ay şeye fotorafa ondan dedim. (¦) anife orozlar. /?\ alamın kızı oluyoru. zayide oş geldiñ. /?\ yetmiş yedi, atmış yedi. ay yetmij yedi, yetmij yedi anajīm. /?\ ebipli dėrdiler, köyümüzün adı ebipliydi. /?\ on bej, yirmi ne, ondan fazla yok‿uduk, az‿ıdı bizim orası. ep türk yok‿udu iç ūle ġavırmış yok epsi müslüman işte. /?\ ā bilmiyez anam. /?\ e var‿ıdı, kutsa var‿ıdı derdiler, pırnalı derdiler, mıratlı derdiler, ordan düz virajdan episi kulāzlı, yonuzlu var ama episi azar azar‿ıdı yāni. bi sātta giderdik. /?\ vallā ne bileyin, ben de bilemiyom gārijīn. bakıyoz yāni bakandez.

tahsili: /?\ gitmedim kızım. yok‿udu o zaman bizim orda okullarmız. sōna erişti sōna kardeşlerim gitti okumā ben būk‿üdüm onlardan, okullar yok‿udu o zaman. gönderidiler, giderdiler ama okullar yok‿udu. sōna çıktı o okullar oldu. benim iki tene ōlan kardeşim var‿ıdı, kıs kardeşim bi tāne var‿ıdı onlar gittiler okula. /?\ giderdik gelirdik tabi ısımlar var orda, ısımlara giderdik. mısāfir olurduk orda gelirdik gene. episinde vardı. kulāzlıda alam var‿ıdı, yonuzluda alam var‿ıdı, o pırnalı diyolar orda dayımīl var‿ıdı, annemin kardeşi. var‿ıdı oralarda işte onlar.

türkiyeye gelişi: /?\ şey bē serap bē biz kaçıncı senede gelmişiz? ben de bilmiyen kızım be unuduyon. biz geleli ē elli beş seneyi geçti. yirmi bir yaşındaydım. /?\ ā ben evli dīl‿idim. /?\ yakın orda kūlerimiz gene orda. burada da ben parsada biz parsaya geldik. kemalpaşa tarafında, o izmir kemalpaşa tarafında. /?\ yok, etmezdiler ama edejek diyi müllet ordan türkler fazlası geldi türkiyeye yanı. eskiden var‿ımış o ama sōna biz geldik yok‿udu bi şeycik yanı. /?\ onlar görmüşler ya öldürmüşler. erkekleri de öldürüymüşler babānnem var‿ıdı bizim, dedem var‿ımış o kalmış askerde, öldürmüşler. müllet ordan şēde karışmalık olajak ta türklere öldürejekler diyi müllet burayı yol aldı gārīn geldi. /?\ arabalarla geldik, trenle geldik bir, nerden tren geliyoru iştipten üskübe kā üsküpten nereyi kadar gelmişiz trenle de geldik arabalarla da geldik. /?\ iştip. e bizim būk yerimiz orası. radanya ūle şey‿idi nası bizim saranlı burada. radanyada yok‿udu iştibe giderdik pazara. /?\ bilen bilirdi ya orda bilirdi ġavurlar da aynı bizim gibi bilirdiler. /?\ türkçe şey bilen türkçe konuşurdular ġavurca bilen ġavurcayla konuşurlar ūle kendi şeylerini. /?\ yaptılar ya yaptılar

ısımlar var‿ıdı şeyde, orda geldik işte burayı. /?\ biz geldik dūru parsaya geldik işte. /?\ edirneye dīl be yąu ıstanbula geldik ordan burayı göç‿ettik gārīn. bir‿afta kaldık orda. orda gārīn ep gelin olana kā orda durduk işte kaç sene ise gelin‿oldum burayı geldim. /?\ kalmadılar ya onlar eskiden gelmişler orayı dā ben bir yaşındamışın altı aylıkmışım ben, ordan göçmenler gelmiş, bizim ordan. onlar yaşlılar bitti gārijīn orda.

düğün: /?\ tabi ya, biz birbirimizi görüdük işte. /?\ yō görücü usulü tanımadım iç. memleketten bilirdim yakındı alamīl vardı orda ama ūle yanı öle bi şey yok‿udu istemek. e sōna burayı geldīmizdeymis tanıdık insanları yanı. çak ne zaman dūnüñ olajak, gelejen bırayı o zaman görejen niḱāda, niḱāda görüşürdün. /?\ ya niye biyenmiyen ūle yok‿udu, şindiki gibi ūle nerde. şindi biyenmediler mi dönüyolar. iyi kötü allā yardım‿etsiñ.

akrabalık; gün adları: /?\ tīze derdik. /?\ dayı dėrdik. /?\ ala, amja (¦) aja derdik yani amja demezdik, bùrada amıja diyolar. /?\ kayın, kaynım dėrdik yanı. /?\ babānne dėrdik biz nenelere. nene demezdik bobānne dėrdim ben bizim kendi babānnemize. ē annemin annesi vardı ona da nene dėrdik. /?\ çocuk dėrdik, kız dėrdik işte üle. adını sūlėrdik işte adınca. /?\ te bugunku gün dernek derdik ona. ondan sōna gāri öteki günler perşembe, çarşamba. /?\ pazar, pazar evtesi, salı gelirdi sōna, çarşamba, perşembe gene cuma gelir cumartesi gelir işte ūle gārīn. dernek derdik cumātesine yanı, cumartesi demezdin dernek dėrdik orda.

düğün; yemekler: /?\ götürüdüler çīzini ondan sōna gārīn dūn yapardılar ne bileyim gārijīn onu da bilmiyom. (¦) aftayla olmazdı. /?\ iki gün, üj gün evel giderdi ondan sōna gārīn dūn kurulurdu. /?\ kart yok orda kim kart bastırajak ūle gārijīn sūlėrdiler gārīn. dūne buyurun gelin. okuntu dėrler çārıdılar yanı. /?\ yapardın işte buradā gibi yemek yapardılar. yapardık nūtlu ekmek yapardık. e fasile işte keşkek orda bilmiyen yaparmımışlar hiç unutuyon gārijīn. bilmiyom işte çorba yapardılar. /?\ e ne bileyin sütlü mü yūrtlu mu gān. e be kızım unuttum gārijīn yaşlandım gārīn. yaşlıyın anam, ben unuduyon güzel kızım. /?\ kapakla kapardık kapāmız var. burada da yapıyoz. ekmek çirepenede bişiridik. kapamayı kapak var ekmekleri bişiriyoz ya altına kūrduk sacā küçük sacā, köz‿atardık orayı te ısıjak onu azırlardık onu kapamayı, kapardık orayı. güzel olurdu şindi burada seviyolar bizimkiler bile. /?\ kōruz ama o pirinci biştinēn. dā ileri onu suvanını kavırıyoz, o pirinci de yeykarız ısıjak suyla tepsiyi azırlārız. onu sōna kapadıyoz orayı biraz sıkıldı mı etlerini de üstüne koruz tekirar kapakla kapadıyoz. oluyor yeme de yanında yat. benim özlem geldi geçen afta. anāne

kapama yap, geçen cumaydı. (¦) samsa yaparız. mantı yapıyolar burada. /?\ kızım yazardık yūkalar kurudu mu onları şu kā şu kā keserdik topladır bū̆le büzdürüdük. şu kā şu kā keser tepsiye dizelėriz onu, bişiriz onu altını üstünü bişiriz. /?\ onun da üstüne kapak kapadıyoz altına köz atıyoz bişiyoru o. e sōna gārī̆n epsinde yūrtlamasaK azar azar yūrtlardık yėrdik. samsaklı yūrt dökerdik üstüne. börek yapardık, su börē yapardık, baklava yapardık onları yapardık. /?\ elenmedik undan yapardık çuvaldan alırdık işte unu yapardık bişiridik.

eşyalar: /?\ iliyen de var‿ıdı, tekne de var‿ıdı onlarda yūruduk. /?\ var‿ıdı sıran tekne sıranı dėrdik var büle küçüjek burda da var onlar, demirden oluyoru. /?\ e çıkarıyoz sōna gārī̆n asçık un ellerñi uvalattır güzelcem, ekmēn içine onları katıyosuñ gārī̆n. /?\ yazmadan beklėrdik ā şindi emen yazıyoz tepsiye kabardınayın bişiriyoz. u vakıt dėrdik iki elde yapıyoz yanı. ekmek fıtası dėrdik onu kat kat gārī̆n kōrduk iki ekmek üst üstüne yazardık onları kabardınnayın korduk çirepeneyi ateşe. ısıdırdık onu elimizi yaktınayın indiridik onu. üstüne de o kapā kapadırdık tekirar ısıdırdık kapā da. ekmekler oldunu yeme de yanında yat. /?\ çī̆nėrdik o toprakları /?\ var onun yālı toprak. onu çī̆nėrdik ondan sōna bölerdik bu kadar bu kadar. saman katardık, keçi kılı katardık o çamırın içine. yazardık oñu, sōna çı kıyılānı çeviridi bilen ī̆san. (¦) yapmān ben fırınla yapıyon. var bende de bi tene tōrda duruyoru, yapmārın ben. yapmārın ben şindi dedeyle ikimiz kaldık e gelinimizin ayrı işte burda oturuyo biz de aşıda oturuyoz. yapmāz pek. yaptīm zaman gene, gene fırında bişiriyon çirepenede bişirmiyon. /?\ maşinga tabi var‿ıdı yapardık kızım. /?\ ā memlekette gene çerge vardı nerde bulurduk orda yerdik gārī̆n. /?\ tātadan yapardılar onları, onlar ayaklı. /?\ divan te o karşıda var işte. (¦) yok‿udu da var‿ıdı gene büle dışarda ayadımız vardı, o ayatta üle tātadan yapardı rāmetli babam oturuyoz gene onun üstüne. oturaklar var‿ıdı onlardan oturuduk. /?\ aynı buranın gibi mıtfā̆mız var‿ıdı yani bajası orda episi orda yani. yemī̆ de yapardık ekmī̆ de bişiridik orda. onları üle ep ojakta yapardık. yerler toprak bir‿angı asır atarsañ asır var‿ıdı. onlardan var‿ıdı gene bi tarafa yazardık o mutfān. /?\ taştan, kerpiçten, taştan‿ıdı dā fazla evler orda. /?\ iki katlı isteyen iki katlı yapardı e tek isteyen tek yapardı. /?\ ā gitmedim kızım nereyi gideyim. alam var dā orda benim. (¦) ā zekiye alam orda dā duruyoru. /?\ şalvar dėrdiler. biz gī̆mezdik, biz kendimiz dokūrduk kendimiz yapardık yani işlerdik. /?\ don gayrın don, don, gömlek. (¦) ī öñlū̆müz. e işte fıta derdik onları küçüjejik te bū̆le kızlara küçücecik fıta yapardık gī̆diridik işte. /?\ örtü, örtü dėrdik. (¦) örtü örterdik ya sebāt, iç açık gezmedik. var‿ıdı alırdık pazardan. pazardan alırdık örtünürdük

başımıza. aynı te büle örtü, örtünürdük açık gezmezdik iç. saçımız orda iç kimse görmezdi bizim. günā dėrdi babānem var‿ıdı günā dėrdi kızım dėrdi. saçlarım benim ne kā uzun‿udu ep başıma sarıdım gārijĩn arkadan. /?\ nerden geliyoru? (¦) er gün yapanderin, yapıyorun dėyolar ūle. biz derdik yapanderiz, yapıyoz. er gün yapıyoz yanı. (¦) ama onnar o sırlıvaya sōna gitti annesiil ben biliyon kulāzlıdaydı onlar. sōna onlar orayı kalktı. /?\ kızım ama senesine göre senesi gelirdi çok yārdı sene olurdu az yārdı.

küllü darı, kaçamak yapımı: /?\ ateşte işte ocak küllerinden, çırpıylan ama öteki küllerden olmaz yanı. /?\ elek, eleK var kalbırlar var sık‿ıdı orda elėrdik onları tabi o içinde kömürler var ya onlar karışmasıñ diyi elėrdik. o darıları da kaynadırdık biraz öñden. em o yerli darı bu darılardan olmārı zati şindĩn. öñden yapardık biz onu, kaynadırdık biraz onu. sōna onu gārijĩn kaynattīmızlayın o külü de elėrdik o darının içine kaynarka dökerdik. onu gārĩn karıştır kaynaT biraz kaynattīnlayın bak onların kapları soyuluyoru. bakarsıñ eliñde o kapları soyuldūnlayın sündürüsüñ ateşi gayrĩn, çekersiñ ateşte. onu yeykarsıñ, onu tekirar kaynadırsıñ gene o vakıt çok güzel oluyoru. ē kaçamak ta suyunu korduk ateşe. o unu isterseñ gē kavurmasañ ununu, o kavurdu dā güzel oluyoru kavurmadıñ mı onu gārin tuzunu da suya katajan onu sıkılana kā karıştırajan. baktıñ bişti gārĩn çekejen kıyıya yāsını ısıdajañ. /?\ e biz orda ayvan yāsıydı bizim orda. (¦) ayvanlardan mutun düverdik orda tabi. /?\ tātadan ya mutun dėrdik mutun. onlar mutin dėr uvalılar yani bizim rāmetli tĩzem var‿ıdı mutin dėrdi onlar. onlardan duydūmuz vardır. e sōna dūyosuñ onu yāsı çıktīnlayın o yālardan o yāları gene kışın toplar eridirdiler onları küplere kōrduk, kışın onu yėrdik iç bozulmazdı o yālar. /?\ yā te büle bu kā bu kā küplerde iki küp üç küp onları sıralardık yani. e sōna gāri dök o kaçamā şeye dök üstüne yāsını. gārĩn çökelekle mi yējen ayranla mı yējen, petmez varsa petmezle de yersiñ tabi. burada da öñden yapardık ta şindi şeker var bizde şeker var yemiyoz yanı. yapsak yenejek, yapsak yenejek ama nası yējen. (¦) ne bileyin ben iç bilmiyon o ineklēmizin gene bize kār‿ ettĩni yani ben de sārdım inek. oturuduk inēñ altına korduk burayı tencereyi sā gārĩn. üç dört tene inēmiz, beş on tene sīrımız var‿ıdı. /?\ kızdıklānayın siñirden üle dėrdiler. /?\ atej yakası. sen epsini ūrenmişsiñ te.

ölüm: /?\ geliyor ısımıñ o evin ĩsanı da yapmasa ısımlar o eviñ içinde yapardı yėrdik yani. ben bir sene evel babānnem öldü orda başka zaten ölüm bilmiyom orda ben. ölmüşler öñden ama bir babānnem öldü biz bir sene sōna burayı geldik. (¦) o darı unu orda çok müşkül‿üdü kaçamak hanı yapıyoz ya o darı unundan elva yapardı ama

güzel olurdu. onu üç sabā sabāleyi dā konşulara davıdırdılar. elli ikisini yapardık, kırkını yapardık yani ayrı yapardık. e sōna gārīn mevlüt yaptırısañ adam mevlütüydü orda karı yok‿udu. bak benim anam babam öldü, kardeşim öldü, kardeşimin kızı
135 öldü. ic ben bak burada da gidiyon orayı parsaya, on sekiz yaşında öldü kardeşimin kızı, diyem kardeşime götür de göreyin epsini orda öldüler, götürmiyoru. abu dėr günā dėr, gitmiyoz iç. gitsem de zati dayanamam ben epsi orda sırayla diyolar. yer aldılar ūle kızım.

M6.2.12/1

Hüseyin Köseler / 87 yaşında. / Yonuzlu-İştip doğumlu. / İlkokul üçten terk. / 1956'da Lütfiye'ye yerleşmişler. / Türkçeden başka dil bilmiyor.

tanışma: /?\ üseyin köseler. yugoslavya, yonuzlu. /?\ türk köyü. biz bak ben sana peşinden anladayım osmanlı dāldıktan sōna tā türkler parçalanmış orda. beş yüz sene osmanlı er tarafa parçalanmış. bulgaristanda kalmış, bizim makidonyada kalmış er tarafta kalmış türkler. ana dilimiz türk ama ġavur da var karışık ama bizim türk olarak ana dilimiz. /?\ okula gitmedim ben. okul askerde bizi ōrettiler yani şindi kendi kendimizden ūrendik adımızı şeyimizi. okuyoz yani ama okula gitmedik. kumda, sel toprā getirdi mi kumda arfları yazıyoduk ūreniyoduk ama ūrendik dipĺoma verdi askerde bizim şeyler subaylarımız yani okuma yazma bırakmadılar dipĺomayı aldık askerden. /?\ orda ḷatinisa keşke ḷatinisa ūreneymişin onlar kirilisa diyo yani sırpça. iki çeşit‿imiş şey biz kirilisa dā kolay geldi onu ūrendik ama keşke ḷatinisa ūren.. sōna burda çevirdik gene türk burda ḷatinisayı. bazı bazı biraz dīşiklik var arflarda yani. tam ūreniyoz nobette fiĺan biz ep şindi orda sırp ġavuru komanizlik oldu arbı ep türk ġavur ayırmadan kazandı şey sırbiya, makidonya bizim oldūmuz yer makidonya ama biz şeyce sıpça olarak askerlik yaptık. ben şeyde bosna sarayuvada askerlī bitirdim. kırk‿altıda askere gittim kırk sekizde tēris. ben depo yerleştiriciydim sandıkları, silāları ama ūrendik gene. nobet tutmaya doldur boşalt silānı ūrendiydik. /?\ okul da yok‿udu. sōna okul oldu sōna bak dövlet kazandıktan sōna kızanlarımız okula gitti ama bizden geçti biz okuyamadık. sōna te o kumaniz dövleti geldikten sōna er kişi dedi, okumayan yazmayan kalmācak dedi er kişi bilejek dedi. biz askerde ūrettik sōna biz geldikten sōna gene tekirar bize şey verdiler dediler ūredin bilmeyenleri ūredin dedi askerden tēriz olup geldikten sōna biz de şey verdik yani ūrettik isteyenleri gençleri. bilmeyenleri ūrettik yani ūretmenlik yaptık askerden geldikten sōna.

türkiyeye gelişi: /?\ elli altı. bizim göçümüz şindi anladayım osmanlıdan beriye türk kadınları yüzü kapalıydı peçe. peçeliydi o vakıta kā yani şeye kā kırk dörde kadar peçeliydi. bu kumaniz dövleti geldikten sōna, alman düştükten sōna, bu kumaniz dövleti sırbiya kazandıktan sōna bize zorle bunu açtırdılar, türkleri. burayı, biS askere gittik o dövlet urus tarafı çalışıyodu. biS urustan geliyodu bizim subaylar kurs görmüş, urus talimi yapıyoduk biS askerde. bu kırk yedi senesi tito, tito diyolar oranın başbakanına tito derdiler, o geldi burayı mendereS zamanı ıstanbula imzā attı

burayı. bu tarafa döndü tito. urus tarafı kazandı arbı orda geçinemediler, o urus tarafından bu tarafa geldi. bu menderez zemanı imzayı attı. otuz dokuzdan elli dörde kadar yollar kapalıydı türkiyaya. mektup ta alamıyoduk. ondan sōna bizi bu şey kadınları açtıktan sōna zorle, bize zor geldi o açılma niçi ǵavurla karışık orası. bizim köyde yok ama iniyosun meseĺa buradan acırāmana şeye ǵavur köyü vardı yena. ama kūlerin episi kimisi çık yani ama karışıkları da var. bizim oldūmuz yer makidonya yüzde yetmişi bulgar, yerli bulgar. pomak dīl bulgar yerli bulgar. pomaklar da var ama bu pomaklar bosnada. onların da dövleti var ya şindi er kişi bāmsızlīnı kazandı. o tito geldī zaman altı grup‿udu bunlar. tito öldü ondan sōna episi bāmsızlık kazandılar şeylerini. makidonya ayrıldı bir, kosuva iki, bosna boşnaklar üç, sōna en dā ileri zati sılovanyayla, ırvatlar ayrıldı. yani daıldıyo millet gāri daıldılar. son gāri bizim makidonya da ayrıldı kendi başına ama bizim oldūmuz yerde sırplı yok. sırp yerli bulgar bizim makidonyada bulgar olarak. /?\ türkiya el‿attı orayı şindi ya okullara er tarafa ama bizim zamanımızda türkiyadan içbi ne okul yardımı vardı ne gelen ne giden. şindi ondan sōna biz geldikten sōna şini burayı bālandı türkiya da şindi el‿attı orayı. şindi tabi okullara burdan yardım gidey her yardım gidiyo türkiyadan ama biz o bulgarlarla karışık‿idik orda. /?\ türkle karışık olan kızanlar ūreniyo türkçe de bizimkinler de ūreniyo onların dilinden onlar da bizim dilimizden türkçeden ūreniyo. ama bu bosna, boşnaklar onlar katiyan onlar türkçe bilmiyo onlar sırpça konuşuyo. atları asan, üseyin kuranımız da ayni yalnız dilleri farklı. burayı gelenler te türkçe isteyen ūreniyo. geliyo burada ūreniyo, kursa geliyolar burayı gelenler. şindi bulgar da di mi birleşik oldūndan onlardan da gelen var ūreniyolar yani burda türkçe ūreniyolar burda. ondan sōna bizim gelmemiz o ne zaman o sırbi astılar o bi zor geldi. bi de orman çok sıkışık, orman köyleri bizim arazi. balkan köyü diyo ya şeyleri oraları ep orman da çok sıkıştı. ondan sōna bu alman düştükten sōna alman çekildi sırp ǵavuru geldi, o tito geldi milleti zadurgaya soktu. /?\ yani senin ne var‿ısa eliñde inēñi, öküzüñü ufak ayvanıñ var‿ısa eppisini tarlalarıñı alıyo eliñden. bu ileri rejim getirdi. sōna bunları büle yūsek yerler kaldı bizim oraları yūsek‿idi bizi koletife sokamadı, zadurga diyolar koletif diyor onlar. /?\ yörükan bizim. onlar o ne gittiñiz onlar biraz dā dili kırık konuşuyo onla biraz dā uvalıya, uvaya kaçıyolar tabana kaçıyolar. e bizim arpalı meseĺā biraz yūsek köy şindi ama dā saranlı gibi aşālar biraz dā taban yerler. onun içi yörükan diyorlar bize yörükan. ondan sōna bize bu orman sıkıştırdı. e şindi orman sıkıştırınca orası da ǵavur içinde oldūndan da bize o zor geldi. on beş sene dedīm yollar açıldıktan sōna, elli dörtten sōna burada

akrabaların var gönderiyosun şeyini ordan nüfuslarıñı onlar buradan azırlayolar şeyi nüfusları yani bir sene bakajāna karşı vesikayı yapıyolar buradan. büyükelçiye geliyo orayı ondan sōna biz türkiyā gelenler azırlanmā başlāyo. gazataya çıkıyon. o dövletlen gazataya çıktıktan sōna ordan düşüyon gāri. yanı o dövletten düşüyon gazataya çıktı mı. şindi ġavur köyleri var‿ıdı orman daɻttı onları bizim ırazilerimizi iç kimse alan yok epsi türkiyanın geliyon bizim yerleri alan yok niçi müşteri yok almak içi. bize dediler, ne dediler dövlet ya dedi satajaksıñız ya dedi malıñızı dövlete bırakajaksıñız dedi. e biz alan yok, kime bırakalım yūsek köylerde alan yok orman daɻttı zati alacak şeyleri müşterileri. ondan sōna ne var‿ısa eliñde canlı ayvanların onu sattık yol parası azırlayıp işte burayı çıktık. /?\ elli altıda geldik. yunanistandan geçtik o vakıt yunanistandandı yol. ıstanbula kā ödeyoS ordan şeyi treni, yol masrafını, ıstanbula kā. ordan bu tarafa da gāri araba tuttup buralara geldik. zītinburnunda kaldık. bir gün iki gün eşāları sarana kadar bir gün, iki gün kaldık orda zeytinburnunda, ıstanbulda. /?\ biz isakçelebiye geldik ondan sōna burayı geldik bu arpalıya. elli sekize kadar orda kaldık iki sene. sōna o zadurga topladı şeyleri tarlaları da topladı. türk şeyleri otuz kişi, kırk kişi gidiyolar pamık ektiler, tütün ektiler müllet çalışmıyo üç sene, dört sene. eger çalışanıñ varsa yedīñ aylīñı ödeyebiliyon bu ay epsi aylā bindirdi dövlet, o şeye soktū, o zadurgaya sokanları. koletiv derdi onlar ona ben zadurga diyom burda koletiv diyolar onlar ona. orda eger çalışanın var‿ısa o yedīñi o aylī ödeyebiliyon eger çalışanın yok‿ısa da nifusuñ fazlaysa yani ufaklık‿ısa seniñ orayı bir çift öküz mü verdin, inek mi verdiñ koyunun mu vardı neñ varsa onlar ep şeye yazıyolar. borç olarak yazılıyo. şindi üç sene mi ne devam‿etti o dedīm şey koletif, o zadurga. ondan sōna müllet çalışmadīna bunlar bozmā karar verdiler onu o şeyi dövlet olarak. ama mülletten de bizim biraz türkler kendi kendilēne bozmā çok īsan içeri attılar yani. niden siz dā gazata çıkarmadan neden türkiyā şēdiyosuñuz diyi ġavur ökümatı bunları sen şeylik yapıyosuñuz diyi bayā zorluk çektirdiler. mapusa giren oldu ondan sōna daɻldı. e işte kim borçsuz gene verdiler üj bej ayvanlarnı. tarlaları gene er kişinin kendine kaldı ama müllet bi kere sūdu ordan. sūkluk geldi orman daɻttı o koletif geldi. ondan sōna aradı şeyler burda akrabalar vardı elli altıda çıktık geldik. orasını bıraktık bizim oldū gibi öylece kaldı. iki tene, üç tene ev yeni evler yaptırdık biladerler ikişer sene oturdular. onlar bizim ep büle bıçkı ācından‿ıdı şeylerimiz. e dövlete bıraktık. satamadık bıraktık. şēttik biz dā çıkarka geldi şey geldiler aɻçları kiremitleri aldılar gittiler dövlete bıraktīmız içi duvarlar kaldı orda. bizim köyde bi ane kaldıydı gelmedik ama şindi ōlu kızı kalabaydı şētmiş

kalabalaşmışlar gene. beş‿on āne olmuşlar orda, bizim köyde yonuzluda. /?\ şindi köy köy yani kimin vesikaları azır‿oluyo delim fiĺan gün diyo, gidiyoñuz trene. yani karşılaşıyo adam bayā köylerden şeye kadar o gün kaç kişiye denK gelirse yani paşaportu azırlanmış bi trenle geliyoz yani. /?\ bizim memleket tabi kış olan memleket yazın çalışıyoduk kışın azır yiyoduk. kışın üç‿ay, iki ay kar yatıyodu orda. bizim orda yazın çalışıyoduk neyse kış yējēni kendiñiñ ayvanıñıñ yējēni dama koyuyodun. ondan sōna kışın karlar oldu mu meseĺā o zaman iç azır alıp yiyodun. eger yazın azırlayamadıñ‿ısa kışın zorlu geçiridin. fakirler var‿ıdı ama zengin olan da çok yardım yapardı. bizim acık elimiz boldu benim rāmetli dedem çok yalıñızlık çalışmış ama çok mallar edinmiş. destan ā diyodular destan diyorlar o dedeme yani babamın dedesine. onun iki kızınna iki ōlu olmuş babamı türkiya zamanı bedel ödettirimiş bedel ödemiş. /?\ osmanlı zamanı bedel ödemiş askere gitmemiş babam rāmetli. ondan sōna tabi yalıñız çalışmış ama çok yerler edinmiş. gelen kapımıza geliyodu biS ufak‿ıdık ama ayvanın yējē kalmamış, ĩnsanın yējē kalmamış. şeyler de dermenleri de kapattı dövlet, dermenleri de mũrledi. eger elinde var‿ısa bi şey alan da yanıyo satan da yanıyo ōle bi kanun çıkardı o yeni gelen kumaniz devleti diyem ona kumanizlikle kazandılar ya. te diyem ya zadurgaya soktu ondan sōna daıldı millet. e işte bize zor geldi geldik burayı ama biz orda bıraktīmıza burayı geldik bakıyoz öte bakıyoz tarla yok, ev yok zāmet çektik burada bayā. bi yol parasını aldık geldik. sōna para olarak ta bak ōle bir şey para anladılar mı gene altın para şēttiler mi gelirke ekmeklerini ep kestiler mülletin. ģavur ordan o kā sıkı arayo yani geçerke uduttan. şeye yunan udutu gevgeli diyolar gevgeliden biS yunana geçtik. bizi dayattılar orda ep aldīmız ekmekleri kestiler. yani acap ekmeklerin içine bi şey sakladılar mı diyi. şeye türkiye parasınnan eger imzāsız‿ısa onu bile alıyo ama imzālıysa azım buçuk bi şey yani o vakıt almıyo. eger imzāsı yoksa onu bile alıp geliyo. yani epten türkiyā şey kōveriyolar yani epsi orda kalsın ģavurda kalsın. zor günler geçirdik. burayı geldīmizleyin işte kendi kuvetimizle allā verdi çalıştık. bize makidonya göçmenlerine içbi şey yok serbez olarak dā yazıyo orda. ama bulgaristandan gelmişler ev yeri vermişler, tarla vermişler, şey vermişler burda aĺe geldīmizde vardı bulgaristanlı da bak burda. onlara vermişler ama bizim ũle yazdī içi bizde bi şey yok. gözüñü açabilirseñ bi şey kazanırsıñ açamasañ ōle şēdersin bōle.

kökenleri; çeteler: /?\ konya kızılelma diyolar dā açan añla ani konyadan göç‿ olmuş. dedēn gibi osmanlı zamanı orda parçalanmış ep türk, türkiya. yani göçümüz de ordan gelmemiş yani zemanında ama angıñ seneler. /?\ kızılay diyolar yani ileri

şēdeki tarihte geçiyo yani. ordan osmanlı zemanı te diyon ya osmanlı kaftan kafa beş yüz sene üküm sürmüş osmanlı. ondan sōra murtatlar daɻlıyo şey osmanlıyı parçe parçe orda burda bulgaristanda da kalmıj, yugoslavyada da kalmış, urumanya da var, macarda var, var da var. te biz de orda kalmışız. /?\ türkiya ne zaman, türkiya zamanı askerler babam derdi rāmetli burdan yemene kā gitmij bizim makidonyanın askeri de türkiya. ordan açlıktan yani açlık çekmişler ep ot otlamışlar derdi. çok çogu açlıktan ölmüş o zamanlar türkiye bozulduktan sōna e murtatlar girmiş araya türkiyayı parçalamışlar şeyi osmanlıyı parçalamışlar da dönen dönmüş. ondan sōna kaçaklar da o zaman olmuş. o zaman da bu doksan‿üç arbında burayı gelenler de olmuş o zaman. sōna bi arada sırp çetası, bulgar çetası o şey zamanı, ne zaman osmanlıyı daɻtmışlar ondan sōra sırp gelmiş orayı sırbiyaya. geliyolar āmet, mēmet müllette de geçim var yanı geliyolar şini angı kişi diyolar tutamaklı şöyle böyle ona geje baskın para, para içi çok soymuşlar o zaman. bayā da īsan kaybetmişler o zaman çetalar, çeteye ön şey geçmez şindi ḷaf ḷafı açar bende ḷaf çok. iki tene dayım varmış benim üseyin dayım bak benim ismini komuş anam rāmetli anamın kardaşları biri üseyin biri de ömer. bu sırp çetası gelmiş ama dövlete bālıymıj bu, bu çeta. çeta olarak kūye geliyomuşlar onu dolab‿ediyomuşlar bunu dolab‿ediyomuşlar bunların zoruna gelmişler. bunlar kadın şeyinden geçmişler bunlar o sırp ġavuru, çetesi. bunlar iki kardaş, bunların zoruna gidiyo üle dedīne tabi onlar ġavur ama türk bunların zoruna gider. yakalarlar o çetayı burdan dēlim ne kā manisadan tē bu arpalı dāna kā getirmişler onu. orda onu öldürüyolar o dayımlar benim ikisi o çeta olarak ġavırı. ama dövlete bālıymış. ondan sōna bunu gene köyden müzevirlemişler dövlet başlamış aramā bunu tabi kaybolunca kim nerden ne oldu nereyi gitti ne oldu bunları tadikliyolar ispatlıyolar onların öldūnü. iki dayımı da o sırp zamanı bu türkiya bozulduktan sōna onları da ikisini de yani öldürmüşler yani. o zamanlarda çok çetalık varmış. sōna tam biraz düzeldiydi sırp alman geldi o sırba da bi tokat‿attı bizim oraları epten şeye kaldı. sōna bu kumaniz devre diyolar çete olarak çıktılar dāya bu sonradan kazanan. çete çete kalabalaştılar şeyde şeyde. ama ingiliz sırp zamānı ingiliz onun o başbakanını, sırbın başbakanını, öldürüyler ōlu vardı burayı şēttikten sōna sırp bozulduktan sōna alman sırbı bozduktan sōna ingiltereye mi kaçmıj yunana mı kaçmış o başbakanın ōlu. sōna üç sene, dört sene alman orda durdu bizim oralara bulgar öküm sürdü, bulgar geldi bulgaristandan bizim makidonyaya. o bulgar da bize ne iziyetler çektirdi, ne iziyetler çektirdi onu da kānunları çok fena kānunları var o bulgaristanın. geldi bu onun gene bi şeyi var senin meseĺā ne kadar ayvanın var onları epsini saña bu ay yani ayvanat

şētti boş‿ıka saña geliyoru, gebeleşmeden yani ayvanat, ayvanlar yani gebeleşmeden senin meseĺā iki tene inēn var ya üç tene koyunun var ya elli tene yüz tene ayvanın var sana beş yüz kiĺo bin kiĺo et uruyo, nāriyet dėri o. bunu eger şeyin yok‿ısa ayvanlarıñdan götürüp teslim‿edejen onun dedī günde o ayvanları, nāriyet dėri o eti teslim‿edejen bulgara. /?\ nāriyet yani et olarak ayvanlarıñdan nāriyet der o ģavurca ona. ondan da üj dört sene ondan da çektik çok. ondan sōra te bu şeye çıktı çetalar meseĺā arpalı dāna meseĺā manisadan arpalı dāna ingiliz amelikan tarafı o şeyin başbakanın ōlu şeydeymiş ya ingilteredeymiş. onun tarafından dāya çıkanlar o taraf çıkıyo şeye dāya. gece geliyo uçaklar, onlar üç tane ateş yakıyo o dān tepesinde meseĺā bu arpalı dānda üç tane ateş yakıyolar uçaklar gelip ne elbisedir, silādır yani ingiltereden gelip orayı geje atıyolar çetalara atıyolar yani şey. ōle iki üç sene çete de o vakıtta urus tarafı çıktı o şey çetalık, urus tarafı çıktı. ama bu tito askere gittik biz bi sene urus talimi yaptık. kırk yedide o rusun başbakanı stalin‿idi onun fotoraflarını yoldular. dediler, biz gāri bu urusyayla birlik yapmıyoS, dediler biS ona dediler yeñi ne verisek yeñi olarak veriyoz yani şey olarak o dediler bize deyoru eski şeylere bi boya atıyo top tüfek neyse bi boya atıyo deri eski malları bize veriyo diyo tito. ondan sōna te dedim ya menderes zamānı geldiler o zaman ordan döndüler. tito sōna şey tarafı kazandı anladılar yani urus tarafı o şeylerin kazandīnı urus tarafı bārıyolar yaşasın uruz diyi. o ĩsanlar, o ingiliSden gelenler o kumandalar onlar da uçakla tekirar biniyolar gerilēne yerlēne gittiler. urus tarafı kazandı arbı, şey sırbiya. ondan sōna bunlar te dedim ya iki sene urus tarafı yörüttüler işi kırk yedide urustan döndüler bu tarafa geldiler bālandılar menderes zemanı tito imzā attırdı burada. ondan sōna urustan döndüler o vakıt kendi başlāna kaldılar şeyde urus tarafı yapmadılar ingiliz tarafı döndüler. ingiliz, amelika tarafı döndüler. te dedim ya sōna mülleti sıkıştırdılar bizi sıkıştırdılar, bize sōkluk geldi memleketi bıraktık türkiyaya geldik. /?\ yok‿udu köyümüzde şeyirlerde ama dilenci olarak gelirdiler gene burada nasıl geliyolar köy içi bazı geziyolar. kalaycı da geliyodu. kalaycılar geliyodu yanı. şeyde orda buradā gibi ırsızlık büle kaptı kaçtı, çanta kapmak ırsızlık yolun üstüne yat kimse saña bi şey deyemezdi. ōle bi şeyler yok ama kalayjılar geliyodu çingenler. /?\ onlar da bilir türkçe bilenleri var. /?\ epsi dĩl türkçe bilenler çok yanı çoụ türkçe biliyo onlar da, çingeneler. onların da asan, üseyin isimleri. onların da türk olarak çingene var bi de ģavur çingenesi vardı. onlar da onların dili onlarca gāri ama onlar da türkçe karışık oldūndan müllet ūreniyo birbirinin dilinden. /?\ onlar gelmedi. şey olarak yazılırsañ o zaman şey yazıyolar ya ne olarak şeyin diye orda türkçe

yazdırabilirseñ o zaman ama. istek yaptıramadılar sōna sōna, ondan sōna kim ne türkçe istek yaptırdıysa onların paşaport onlar gelemedi bak. bosnadan bile sōna sōna çıktı şeyler burayı bālandılar ondan sōna türkiyaya geldiler. /?\ var yani yakın olarak yerler var manastır burda geçiyor şey oraları yunan udutunda. dedīm ora gevgeli meseĺā yunana geçiyoz biz yanı makidonyayla gevgeli udut. bizim başkentimiz üsküp, sonra bizim şeyirimiz iştip. köprülü derdik titovelez der ġavur köprülüye ondan sōna üsküp, başkent. ama bize bulgar udutuna bayā ne kā diyen şindi şeye yunan udutuna biraz, makidon ama te udut boylarındakıları yakın biz biraz dā içte.

giysiler; düğünler: /?\ ben sīrediyom ona güzel şeyleri var oyunları, elbiseleri. bizim yörükanın elbiseleri şey elbiseydi yani dokuma ep. şindi bu gittīñiz anımlar onlar aynı şey giyiyordu şalvar bizim kadınlarımıS ama bizim yörükan kısmı bizim būle bi elbiselerimiz, pantullarımız ep dokuma. /?\ pamıktan īrip kadınlar, bütün kış aylak durmayıp pamık īriyodular, pamık īrip bez dokuyodular yani kendilerine gömlek yapıyodular. kadınların gömlekleri aşā kadar‿ıdı burada fıstan kā bizim kadınların gömlekleridi işlemeliydi arkaları, donları. ama bu dedik ya, bu taban yerleri, bu gettīniz kadınlar onlar ince giyiyordular. /?\ peçeliydiler te dedim ya saña. /?\ onlar da peçeliydi. türk olarak epsi peçeliydi. şindi ti kara da giyen vardı pürgü deyor, derdik ona biz pürgü kapā var yani. bu koldere var koldere aynı teze kā devam‿ ediyordu onu, pürgüyü. burada manto diyolar ama biz kıvrak derdik orda. gīmimiz öyle bizimkinler kalın elbisedi biz ōle ep dokuma. kadınlar sōna o dedīm rejim ġavır pamık yasā yaptı pamık iç īrttirmez geldiler īleri topladılar. bizim kadınlar bütün kış pamık īriyodular dokuma yapıyodular. geldiler iyileri topladılar ya dövlet tarafından o kadar yasaktı, sıkıştırdılar. kadınların pamıklarının meseĺa o īleri topladı, ipleri topladılar götürdüler yanı o kā dövlet sıkıştırdı. ama sada türkleri dīl epsini. /?\ gömlek, yelek, kara ırka derdi anam koca mantolar vardı, ırkalar yani burda manto gibi çak aşā kadar. sōna önlerinde fıta (¦) önlük onu giyiyodular bizim oralarda. bizim aynı būle fes. (¦) o başına bālan gelin‿alıcı giderke yapıyolar onu. o ne zaman gelin‿alıcı dūnler oluyodu orda ep atlarlaydı gelinler gelin‿alıcı giderdik dā şeylerden beygirlerle. şindi kadınlar, gençler te dedīm gibi büle fetozluydu bizim gençlerimiz orda. /?\ bālıyolar ama takke var ne var‿ısa burda şeyler takım altınları vardı bōle buralarına diziyolar. orda geçer ōleydi yani fetoz diyolar. /?\ fez gibi, fez gibi onu şeyde gelin‿alıcı giderke beyas, mārama diyo ona beyaz şey örtünüyolar. /?\ bōlen kırmızı tülbentlerle şey yapıyolar bālayolar böyle başlarına e görenek ōle e yüzleri kapalı. er kişi tabi saybini tanıyo geliyo on tene, yirmi tene beki yüz tene

beygir geliyo beki episi atıyo anımını beygire adi bakalım gelin‿almā. davul zurna aynı trakya zurnaları gibi bizim çift zurnaydı kaba zurna aynı üle. /?\ çavuş diyolar orda. bi tene kız tarafından oluyo bi tene, bi tene ōlan tarafından geliyo ordan onlar bi şey yapıyo alay yapıyolar onlar dā ileri. yani oj beş oluyo ondan sōna iki tene çavuş işte meraba diyolar elleşiyolar, oj beş iyilik oşluk ondan sōna alay kuruluyo yani düzde bō̄le. güreş olan güreş yapıyo yani güreş te vardı yani āveyet çıkaran da vardı. /?\ ora var. sırf ora olarak ora yapıyodular kadınlar şeyler.

arpalının kuruluşu: /?\ yüz yıllık‿ımış. eski arpalı varmış orda. şindi oralarda şey biz oralarını iyi aldık sayalar var bā ektik oralara o daı̣lmış. şindi onu da anladayım. bu köye gelmiş bunlar. göçmenler işte bulgaristandan gelmişler trakyaya çıkmışlar ordan burayı gelmişler, balkan arbından sōna. şindi bunlar burayı gelmişler bunları boş yerlere isḱan‿etmişler yani burdan da yunan gitmiş ya. bunları karāçlıya bunları isḱan‿etmişler onlar orda duramamış bu burayı gelen türkler. burda dermen vardı burda izmire giden su var ya burda sarıkız diyolar orda. demişler orda dērmen var, işte dālık demişler odun var bunlar burayı geliyolar. bu öteki kū̄ bunları sokmamışlar onlar, manavlar sokmamışlar. onlar sokmamışlar burayı bu eski şeyler burayı bunları. bū̄k bi çinar vardı o çinar kurudu orda köyün çıkışında bunları ak gün şe yapmaymışlar bunlara ak gün göstermiyomuşlar. demişler kadınlara alıñ balta, çapa demişler alıñ size karşı geldikleri zaman bunları, gelenleri kōlayın yani. orayı zorle orayı çadırları kurmuşlar orayı, o köyün çıkışına bu arpalının çıkışına çadırları kuruyolar orayı. onlar geldikten sōna bunlar zorle burayı yerleştikten sōna onlar ordan dayanamıyolar onlar dālışmış ordan. manavlar, kimisi burayı gelmiş kimisi karşıya alibeyli köyüne gitmiş kimisi orayı burayı. ondan sōna arpalı yeñiden kurulmuş burayı. dā da beki de eskidir ama ū̄le diyorlar yani bizim geldīmizde yüz senelik‿idi, elli altıda yüz senelik derdiler, gelmij. bō̄le diyorlar burasını bu köyü kurduk. eskiler anladırdı. şindi bilmiyem arpalı ū̄le ismi öleymiş yani bilmiyom artık. sōna gayrı burası lütfiye olduktan sōna burayı kütüklere geçti. lütfiye buraniye diyolar şindi burayı. kütüklerde buraniye de çıkar beki de yazılışta. lütfiye geçiyodu dā elli altılarda. /?\ niçi orası dālmış o arpalı burayı da yani onun ismini ne derseñ dersiñ arpalı ama kütüklerde diyolar lütfiye geçiyo. ondan sōna diyolar kütē lütfiye yazılmış. bu köy kurulduktan sōna yazılmış o. oralara biz şimdi bā ektik, sayalar var o daı̣lan yerlere duvarlıklarını şētti̇k.

M6.2.12/2

Cevahir Parlak / 71 yaşında. / Yonuzlu-İştip doğumlu. / İlkokul üçten terk. / 1956'da Lütfiye'ye yerleşmişler. / Türkçeden başka dil bilmiyor.

tanışma: /?\ cevayir parlak. yaşım yetmij bir. iştip, yonuzlu. iştibe bālı yani kū yonuzlu. /?\ aa bizim otudūmuz yerde yoktu. biz yörüküz. bizim, benim köyümde yoktu, biz yörüküz. yörük derlerdi bize. biz türkçe konuşuruz, a burda da devam‿ ediyoz.

türkiyeye gelişi: /?\ bin dokuz yüz‿elli altıda. /?\ em nası iziyet gördük. altı ayda bir te bak zūrelerle berāberiz bir kūlüyüz altı ayda bi ayvan, altı ayda bi iki üç yaşında bi tosun yani ineye, sīrı olan yanı büyükbaş olanı. küçükbaş olan gene on, on beş tene birden götürüdü anaları babaları şeye ġavura, altı ayda bir. iziyet‿ettiler kaştık türk toprā dedik kaştık. /?\ ā istek olmadan yok. istek oldu burdan da ondan. /?\ gölpazarından. ıstanbula geldik, orda durduk on gün mācırānede, misafirāne diyolar. geldik şeye akisara geldik, akisardan burayı geldik. akisarda on gün kaldık. annemler on sene durdu gitti izmire bizim nasip burdanmıj buraya evlendik. /?\ hā on yedi yaşında geldiydim. bilmem mi ürüyam da bile görüyom. /?\ dālık ama meşelik bōle çayırlık. yok ōle kır taş mır taj yok ep bōle meşelik. yok ōle yūsek yer ama yok ōle şeyi kırlī yok. güzel‿idi yerlerimiS. su çok, çayırlık‿ıdı çok. /?\ vardı, vardı her tarafta su patlıyodu ama şindi nası bilmem. /?\ istanbula trenle geldik. ıstanboldan bandırmaya gemiyle geldik. ordan gene trenlen akisara geldik. akisardan burayı gene beygir arabasınna geldik. /?\ hepsi iki üç senenin içinde bitti. bi āne kaldı çolūnu çocūnu evlendirmiş üç dört āne olmuş. /?\ tek biz çıktık bizden önden de gelen oldu. zūreler de bizden bi sene sōna geldi.

etraf köyler: /?\ vallā kūler çok. annemin kız köyü ebipli derler, kutsa, poçuval, kepekçili, kulāzlı, ūrak ōle radanya iştip bizim gāri şeyirlermiz.

tahsili: /?\ tito zamanında biz okula gittik. /?\ biraz üç sene. üçü tamamladım dörde geçtiler kız çocūnu on dördü aldı mı çıkarıdı ġavır. kız çocūnu on dört yaşında, aldı mı on dördünü çıkarıdı, erkekleri okudurdu. /?\ başka yere kulāzlıya gittik bi kū aşırı yakın yakınaydı kūlēmiz. /?\ zaten çocuk çok‿udu anca çocuk baktım ben bi yerlerini çıkmazdım bi yerlere. biz burayı gelince sāya sola çıktım ben. kūde pek çıkmadım dūnlere bile gitmezdim. akrabalara annem giderdi bubam giderdi ben çojuklarla ben kalırdım.

karışık konuşmalar: /?\ ic burada ev yok‿udu bu taraflarda. sōna bizden sōna ep oldu göçmen mālesi sırf bu tarafı. /?\ onlar ǵavırla karışık oturudu. onlān kūlerinde ǵavır vardı onlar ǵavır dili biliyo. biz bilmiyoz, erkeklēmiz bilir. çünkü askere gidiyo ya onlar biliyo. benim bubam bilem bak türkçe yazmak bilmezdi Íatince yazıyom derdi. Íatince demek ne demek bilmem ki. on‿iki sene, on‿üç sene oldu öleli doksan iki yaşında öldü tabi, biliyodu. /?\ manav da var, yörük te var, mācır da var, biz gāri yörüklū gitti bizim bize göçmen diyolar. yerlilē verdi bubam beni. /?\ dīl manav onlar da akisardan gelmeymiş. /?\ görücüler gelir, aldılar kaynananın arkasına verdiler fakirlik. ne altta ne üstte fakiriz tabi biz ana, baba. verdiler ōle burda bi kına gecesi yaptılar işte bu. akşamdan getirdiler bi kına gecesi yaptılar işte yok gelin‿alıcı melin‿alıcı yok. /?\ sen ben çaldı. /?\ beyaz, komşulardan aldılar. /?\ fenerimiz vardı ya fenerlēmizlen giderdik. /?\ bōle tel dolaplar vardı. /?\ çok tuzlardık eralda ondan bozulmasın diye. yāları, tere yāları sızdırıdı anacīm eridirdi, çölmeklere koyardılar anaları fiÍan. bi şey olmazdı ki avalāmıS serinmiş mi neymij burda olsa kokar. ne kadar olmasa avamız güzeldi orda. /?\ basardı ya getirdi mi bi arp zamanı peşin türkten başlardı gebertmē ǵavır. /?\ ben kıtlık görmedim nenem anladırdı. arp olmuş çok un yok, yemeklik yok leblebi gidip alırmış pazardan ībeler, ībe dolusu onlarla yedirimij dört tene beḱar çocuk aman ūsüz. leblebi yediridim diyo. darı unundan ısırgan topluyodum, darı unundan diyo bulamaç yapardım diyo. nenecīm ōle anladırdı. çok oluyo çok, burda bile o zaman arp varmış. /?\ binerdiler beygirlere, katırlara altı sāt yol giderdiler bizi mi götürejek onlar. anca onlar giderdi pazarlanmā. /?\ kendimiz. elimizle dikerdik giyerdik. tezǵada dokurdular, dikerdiler giyerdik. /?\ çok, ama şindi yāmaz‿ımış. o zaman çok yārdı. iki ay bōle iç yeryüzü görmezdik kar üstüne kar. şindi yāmazmış. /?\ karın içinde vallā gezerdik ayaklāmız kıpkırmızı olu iç terliyoduk bōle. gezerdik burda olsa geberisin çabuk. iç orda bi şey olmazdık. yumuşak kar yādı mı biz gezdikçe gezecēmiz gelirdi yalınayak. /?\ yok bizim orası azdı kūmüz yoktu öle şey bizim köyümüzde, görmedik. ama çok kūlerde olur‿umuş. ama bizim köyümüz kalaba dīldi. ondan için yoktu. /?\ geçen sene yılbaşında ben astānede yattım on gün adi dedim ben de izmire gidejem ya ondan kınalandım gāri. dün āşam bunu bu āşam bunu. çok seviyom. /?\ vallā bizim memlekette iyi görmezler ayaklara, bi kere yanar ayaklara diyodular kına urulur. /?\ olurdu dādırdık ta şindi gāri yaşlandık başımız gelmiyo. biliriz katmer ayrı, yufka aç ısırgan bidesi yap, ıspanak bidesi yap onlar ayrı. /?\ e katmer içine bi şey katılmıyo yā koyarsın toplarsın, gene bi dā şedersin açarsın kabarı güzel bişer o. /?\ bi şeycik katmıyom

suyla şey acık tuz. yımırta filan kırısan kır ama o kokuyo diyi pek kırmayız. sütle yūr, yūrtla yūr neyle yūrusan yūr. /?\ yā katmam amırına şeyine atarım arasına açarkana. bi açarım bu kadar koyarım sōna toplārım gene bi dā açarsıñ o zaman güzel olur. /?\ adam öldü epsi öldü yapmıyım artık. tavada da bişer teflonda bişer, saçta bişer. /?\ yememiz ondan‿ıdı zaten memlekette. /?\ fırışlik diyoduk biz, fırışnik kastıra burda. altında çilep toprak. /?\ çilepene topraktan yapardık. /?\ tepsi gibi aynı. kıyılānı çeviriz böyle. karız te güveç topraklarından işte. çi̇nēriz, özletiriz bi de keçi kılı katarız sālam olsun diye. /?\ kurūyo o gāri kızdırıyoz, kapadıyoz fırışlī üstüne işte bu. (¦) onda vardır gezdir görsüñ.

M6.2.13/1

Yaşa Seyyar / 83 yaşında. / Koçisa-İştip doğumlu. / Okuma yazması yok. / 1959'da Saruhanlı'ya yerleşmişler. / Türkçeden başka dil bilmiyor.

tanışma: /?\ soyadı āmet seyar onu biliyon, ā yaşa seyyar. /?\ kuçisa. orda dūduk, orda būdük, orda evlendik. orda çocuklarmız orda üç tene çocuk getirdik burayı ordan. türk kū ġavur yok‿udu, türk‿üdü orası. vallā çingene de yok‿udu, çingeneler de yok‿udu. göçmen sade göçmen‿idi kūmüz. /?\ tabi ayni ben dīştiremiyon şeyimi gā eski, oranın şeyini gibi konuşuyon işte buracaz konuşamam sizin gibi ben. /?\ gitmedim. var‿ıdı okul var‿ıdı ama yollamadılar. fakirlikten yollamadılar işe giderdik o zaman biz de orda yollamadılar.

etraf köyler: /?\ bayırlara gittik tabi gitmeyiz mi bayırlara gittik çapaya gittik. oranın atlānı gā nerde unuttum da pırnalı var, mıratlı var, ebipli var orda dolu kū dolu ne diyen. /?\ orayı çalışmā gitmedik. ūle giderdik dūnlere orayı, dūnlere gittik orayı. /?\ tabi vardı akrabalar da var‿ıdı kepekçili var‿ıdı işte gā onları tamam.

türkiyeye gelişi: /?\ işte anamız geldi burayı, anamız dedi siz de geliñ kızım dedi. bize mektup yolladılar biz burayı biz de geldik gāri. erkez geldi burayı. dediler türkiyeye gidecek bizim memleket dediler episi burayı zamanında ġavur gelir kūmüze, üle dediler. ondan geldik biz burayı. ıstanbulda durmadık biz. orda bir‿afta yattık orda mācırānede, ordan burayı geldik gā. burda bi ev aldık, burda oturduk gāri. /?\ izmire geldik, izmire. (¦) annemīl izmirde, izmirdeydi onların yanına geldik anamilin yanına. orayı geldik orda durduk bir‿afta onların yanında. ondan sōra ev aldık ayrıldık, būle oldu. /?\ dolu bi sürü, benim kardaşlarım var orda, kızlarım var orda. (¦) ā dört sene durduk orda biz. dört sene durduk orda burayı geldīmizleyin benim o dışardaki kız oldu. bi dā ōlan oldu burada, iki tene oldu ordan geldīmizleyin. /?\ benim adamın akrabaları vardı burda ābisi var‿ıdı. o dedi ben durmājan senin sülālenin yanında ben akrabalarıma gidejen, ābimin yanına. e geldik orda da benim adam giderdik biz fafrikalarda çalışmā üzüme giderdik, tütüne giderdik. adamın gözleri ārıdı, kanlanırdı giderdi astāneye durmadan astāneye giderdi. dedi ben burda durmājan saranlıya gidejen dedi adam. /?\ aynı kūden o da ordan, ikimiz de bi kūden. burayı geçtik. burası dam‿ıdı. dam‿ıdı biz burasını yıktık ev yaptık burayı. damda oturduk dört sene yā damda beygir damında dört sene oturduk biz. kurtlar yījek‿idi bizi burda ep, kurtlar kaynār būle ben asta oluyon. adam getiri toktorları bañа. astalanıyon tabi pislikten, ukubetten asta oluyos. sōna bozduk biz burasını yaptık gāri

burasını tekirar. yaptık bu kadar işte yaptık. ūle işte dā soracāñ var mı? bunlar iki kız kardaj bir evde. bunlar iki elti bunlar bi evde. /?\ vallā ic bilmiyen işte burada yaşāyoz gidiyoz ne zor olajak. orda zatın bizim ic oralarda iş yok‿udu erkez geldi. geldik buralara gāri.

koçisa: taşlık‿ıdı, dālık‿ıdı bizim oraları. bayırlara giderdik yörüyerek. yā çojuklar kujāmızda, çantalar sırtımızda ekmek götürüyoz bayırlara. bayırlarda çapa yapıyos. alçak derede, derenin içinde iki dān arasındaydı evimiz. /?\ uvalı başka. yörük diyolar da işte biz ūle yörük diyolar bize. ama bizim iki dān arasındaydı evimis, dere giderdi kūn ortasında dālara çıkardık bayıra giderdik. tarlalarımız dālardaydı, yörüyerek giderdik. /?\ ne kar ne kar camlara buzlar yere kadar sarkıyoru, kapılar açılmārı, ne kış ne kış çok kış. /?\ uzak uzak orası, bayā var. bayā ne kā dīvereyim manisa gibi var orası. onlar dā aşādaydı, dā alçaktaydı onlar biz gene onların gaber kūsü dā şeydeydi pazar yerine gidiyoz, biz pazara giderken orayı ūrārdılar. /?\ tabi ya altı sāt giderdik pazara. yörüyerek altı sāt, avşamdan altı sāt gelirdik. /?\ elimizde, elimizde yıkardık. kazan kuruduk, dere vardı, derede kazan kuruduk. yıkardık elimizde. su ısıdırdık odun vardı orda odun çok. /?\ yok deterjan sabunla yīkardık, küllü su yapardık, sabun alırdık sabunnan, sabunna yīkardık. iplermiz vardı gene geridik iplere, ip geridik avlularmız būk‿üdü orda bizim. ineklerimiz var‿ıdı, koyunlarımız var‿ıdı orda. yā çok vardı koyunlarmız orda bizim. /?\ içerde su yok‿udu. dışarda derenin kıyısında kaynak dėrdik orda bi kuyu ordan su alırdık. bi de buñar diyolar, burada kuyu diyolar o kuyu vardı o kuyudan su çekerdik. ūle işte orda, orası üleydi yörük kūsü. /?\ uzak, uva yeri uzak bize. bis kasabaya giderken ūrardık uva yerinde benim alam vardı. o radanya dedīmiz yer, orda alam vardı orayı giderdik bis gezmiye. ordan iştibe giderdik. ordan geçerdik, ordan uva yerinden ordan geçerdik iştibe giderdik altı sāt yol giderdik. biz eşeklerle giderdik, bīgirlerlen, eşeklerlen. /?\ binerdim tabi ya. beni adam bindiridi bīgire giderdik pazara. (¦) manastır uzak, uzak manastır. manastır başka tarafa kalıyoru, būle kalıyo, o tarafa dūru kalıyoru manastır. /?\ yōk, içbi şey yok ļambalarla. tabi gaz ļambası yakardık. ep bayırlara giderdik darı ekerdik, giderdik darıları kırmā. ļambalar elimizde ūle gelirdik eşeklerlen getiriydik darı getiridik, kırıdık onları, soyardık evde. üle yapardık ep orda bizim işimiz dā zor‿udu. yējeklēmiz bizim işte kendimizin ayvanımız vardı, ineklerimiz var, koyunlarımız var. inekler sālırdı kışın yūrt evde, bizim evlermiz sūk‿udu içerleri, soba yok‿udu. (¦) ambar gene, ambarımız vardı onlara şey dolduruduk bi gözüne buyday, bi gözüne arpa, bi gözüne çavdar, bi gözüne darı. ambarlarmız ūleydi. onları

yükledirdiler eşeye çuvallara doldurup giderdiler dermene, üderdiler dermende. unları da kasalara korduk, koca kasalarmız vardı büle. kasalara korduk onları da dolduruduk. /?\ yapardık bastırma. bastırmayı kaynatam keserdi koyun. onları kestïneyin tertemiz onları al, bi teknemiz vardı kocaman büle avıç teknesi onda kaynatam tuzlardı onları. altını üstünü tuzlardı dilerdi, dilerdi büle tuzlardı. emen tekneye bastırıdık onları. bir‿afta durudu orda o. o tuzlanmıj gāri tuzlandı mı bajalïmız var, bajalā çıkarıp asardık onlara, āçların üstüne, bi sopanın üstüne asıveridik büle çamaşır seri gibi orda kururdu o bajalıkta. ondan sōra gayrïn kesip kesip kaynadırdık fasileylen yerdik. ya üle yapardık orda. /?\ türk tabi türk olurdu. türkler okudurdu çocukları ama bizi anamız yollamadı. /?\ aa ürenmedik iç. benim adam biliyo azcık biliyor o niçin askere gitti o. askere gittïne azcık ǵavurcak üle biliyoru o. orda askere gidenler biliyoru ama biz bilmiyez ǵavurca konuşmak bilmiyez.

ekmek yapımı; yemek: /?\ çirepene de vardı, kastıra da vardı bişiridik. çirepeneyi kızdırıdık ateşte o kızardı, ekmeyi de büle bi tātanın üstüne yazardık. ondan sōra o tātanın üstünden başka bi tātaya geçiridik. çirepeneyi indirip çirepenenin içine ekmēni korduk üstüne kastırayı kızdırıdık ayrıyetten. üstüne köz korduk bişerdi, ekmek yımşajık olurdu. /?\ avıçlardan işte tāta yapardık. tāta derdik onlara biz avıçlardan yapardık üle düz düz. şeyler var ya odunlar tāta odunlar var ya onlardan yapardık üle tāta. onların üstüne atıveriydik ya tepsinin üstüne atarıs. ekmē korus şeye kastıranın içine korduk atıveridik kastıranın içine orda bişerdi o. /?\ kaçamā darı unundan. kaçamā suyu kaynadırsın, biraz tuz da atarsı. ondan sōra unu büle azar azar kuyarsın büle karıştırısın oklāsı var onun. bi elle unu kōjan, bi elle karıştırajan karıştırajan onu. o suyu içene kadar katı olana kadar, karıştırajan karıştırajan onu o katılaşacak gārin. onu bi güzelcene bişirecen onu gene tekirā. onu bişirdikten sōra çıkarıdık tepsiye. onu tepsiye bi döşerdik kakalārdık onu. yā seperdik üstüne. sōna nēle yējen petmez varsa petmezle, çökelek varsa çökelekle yerdik üle yapardık. bizim sabā kāvaltımız oydu. /?\ yok‿udu çay bilmezdik. (¦) kāve iç görmedim ben ayşe. ama bizden sōra gārin o kāve almış onlar. biz var‿ıka yok‿udu o zaman. üleydi bis. kāva yerine kaçamak. kaynatam dedi kalkın kaçamak yapın, e yapardık onu.

tırampa; düğün: /?\ neden añlamadın işte. yani onun kızı var‿ısa, benim de kızım varsa birbirimize çocuklarmızın (¦) onun üluna onun kızına birbirlēne dïş yapardılar dïştiridiler. eger onun kızı varsa ya çocū varsa benim kızımı ona veridik onun da kızı varsa benim çocūma. /?\ benim de babam ölmüş küçük‿üke, ben ufacıkmışım bu

çocuk kadar bubam ölmüş anam gitmiş başka adama. o adam da bizim dayımız olurmuş yā dayımız olurmuş. demiş, benim babalık demij ben demij dayımın karısını alajan yabancı alajāma. onun da karısı ölmüş. onun da kaldı iki çocuk bizde de kaldık iki tene. demiş başkasını alajāma dayımın çocuklarını ben bakajan, o da benim çocuklarımı baksıñ istedīmiz oluyoru. dīştirme o. /?\ tabi geliyolar istemiye. ondan sōra veriyoz gāricekin. bizim orda ayakkabı var‿ıdı, ayakkabı on çit ayakkabı babaya. (¦) bak sorgu soruyolar otur bakalım otur. dūn orda işte bizim de iki gün oluyor ya bi kına oluyoru. sōra gidiyolar gelin‿almā bīgirlerlen, eşeklerle bīgirlerle gidiyoz gelin‿almā. gelini de bīgire bindiriyolar duvak, būle yere kadar duvaklāyolar yüzünü örtüyolar. ordan davullar çala çala getiriyolar eve gelini. /?\ olurdu kına gecesi de olurdu orda. erkekler gitmezdi kadınlar giderdi kına gecesini yapardık, kına gecesi kadınlar giderdi. egel erkez evine gelirdi kınayı urduktan sōra eve gelirdik gene. sō gelini de getiridiler bīgirlerle gāri duvakları yere kadar örterdiler arkasından öñünden duvak. orda bizim duvak çok‿udu orda. makyaj yok‿udu orda, bilmezdik makyaj biz ūle kendi kendilerine. yok‿udu hiç onları ben bilmiyen üle yok‿udu onlar. /?\ bizim gelinnīmiz başka türlüydü ani şindi burada giyiyolar büle gençler aşā kadar būle sırmalı. te ben onu düzeldemiyen bin dal diyolar ya onlar bizim kūde onlar vardı onları giyerdik. gelinler onları giyerdi. ötekiler de şalvar giyerdi. /?\ çīzde her şey olurdu yapardılar yapan yapardı. iki sandık dolu giderdi bīgirlerle götürüdüler. yükledirdiler bīgire, götürüdüler kız evine gārīn. ōlan evine gā getiridiler seridiler. cuma evtesi mi cumā günü üle serilirdi dūn orda bizim çīz. ya cumā ya cumā evtesi ūleydi, serilirdi. /?\ var‿ıdı yorgan kaplaması da vardı. alırdık azır yorganlar alırdık biz orda. pazardan azır yorgan alırdık. /?\ vardı keşkek te vardı yapardılar. keşkek te düverdiler. keşkē de orda bizim dibekler vardı, dibeklerle būle düverdiler orda keşkekler de. sōra kaynadıp yerdiler. ep veridiler askerlere veridiler, asker derdik gelin‿almā gidenlere, asker derdik onlara. onlara kōrdular gārīn tabaklarla yerdiler. onlar yediler mi gelini de alıp gelirdik eve gayrīn. ūleydi orda. /?\ iki gün bi kına bi de giderdiler gelin‿almā ūle işte. /?\ ünleriz ya tabi ünlemeyiz mi akrabaları ep ünlerdik. akrabalara dāvet yollardık. tabi gelirdiler ep akrabalar gelirdi. yā ünlemeden olur mu. /?\ davulla dīl canım giderdi te işte o evin saybi, bi ōlan giderdi gāri sūlerdi, dīveridi gāri dūnümüze gelin fĺlan gün dūnümüz var. sūlerdi evden eve giderdi kūlere. biz orda ep yörüyerek giderdik. araba yok, yörüyerek. e beygir varsa beygirle, eşek varsa eşekle eşē binip giderdiler, sūlerdiler. (¦) vardı ya tabi olmaz mı çalırdı göçmen çalgıları ep çalırdı orda. /?\ olmaz mı odalarımız var,

konşularımıza davudırdık. tabi komşularımız alırdı yā ūleydi ısım akraba alırdı ep. erkez alırdı birer ikişer davıdırdık şeyler misāfirler, gelen misāfirleri ev kalmasa yer kalmasa konşularımıza veridik gārīn.

karışık konuşmalar: /?\ tabi giderdiler ya getiridiler orda eşeklerle, biygirlerle odun getiridiler orda. bu bile ne kadar gitti oduna getirdi odun. çok odun getirdi. hep giderdi odun getirmiye yā biygirimiz vardı, iki tene biygirimiz vardı. biygirle giderdi getiridi odun, keserdi getiridi. yakardık onları yakardık biz ep. sobada yakardık orda biz de. bizim soba yok‿udu o zaman, ateşte yakardık ocakta. ocak vardı bizim, koca evimiz. /?\ ocak yeri būle ayni te bizim dışarda var bi şey ūle vardı ocāmız orda yakardık. o kar yār tufan biz ocakta ısınırdık, soba bilmezdik orda. /?\ tabi çömleklerde. etleri kōrduk çömleklere, fasile korduk. bi çömlek fasile bi çömlek et korduk ateşe ateşte bişerdi onlar. (¦) tabi toprak‿ıdı onlar ep topraktan bişiridik onları ūleydi. /?\ vallā bizim geldīmizden yok‿udu da sōra geldiler ya. burada kimse yok‿udu yerlilerden vardı burada, yerlilerden bi kadın vardı. sōra te arkada bi göçmen var bizim o da yok evde. onlar da sōra geldiler biz onlardan dā ileri geldik. biz burayı geldik kimsecikler yok‿udu. bizim burası dam‿ıdı. o dam dedim ya yıktık yaptık damı kendimiz yaptık. buraları mīdanlık‿ıdı būle. burayı ayvan kaparmışlar. burasını biz yıktık yeñiden yaptık. /?\ tabi añlaşırız niye añlaşmālım kavgamız yok bizim añlaşıyoz. geliyoz gidiyoz birbirimize yā biz kavga etmeyiz. yā ūle bizim burada. te bak mırat ta biliyor bak. kaç señedir geleli bak kavga ettik mi iç ne anasınna ne anānesinnen iç. tabi sevmez mi biz de seviyoz onu çocūmuz o yā sevmeyiz mi iç mıradı. nerde görse yaşa aba nāpıyon diye soruyo baña. biz er zaman derim ben mırat çok iyi dėrim ben. mutlu da var mutlu da ūle, mutlu da iyi. oda iyidir ama gelmiyo bu tarafa pek o di mi? pek gelmėri mırat dā çok geliyoru. tabi ep soru beni görmesiñ āmet abisini görmesin soru ep soru bizi. /?\ amca yakışıklıydı am astalandı bu kışın çok asta oldu o. yā astalandı, o nasıl‿ıdı, zayıfladı o şindicekin çok. yaşımız da gidiyor gāri īitiyarlāz gā. yaşımız da gidiyo biz gāricekin īitiyarlāz artīn gāri. torun dolu bizde bi sürü torun var. yā īitiyarlāz gārīn sene seneden.

ev gezmeleri; ikramlıklar: /?\ yok‿udu kāve bizim orda, kāve yok‿udu orda. bi mektep derdik orda, orayı çocuklar okumā giderdi, cami odası vardı orda. kim isterse giderdi kuran okumā, çocuklar giderdi okurdu orda. işte ūleydi kāve māve yok‿udu bizim orda. /?\ yok canım īlence erkez evinde karda kışta kimse dışarı çıkamā kar yārı. (¦) gezmiye giderdik canım oturmā, oturmā giderdik biS patatis kaynadırdık, darılarımız vardı darı kaynadırdık, kabak, kabak kaynadırdık. onları yapardık gayri

birbirimize gittik mi oturmā. bu arkadaki kadın yaptı bak bu sene. yapıyor o bize veriyo birer avıç. yapıyo kaynadıyoru o. nadire yapıyoru er sene yapıyoru. kaynadıyor o küllü misir yapıyoru. yā yapıyo kaynadıyoru o, o da biliyoru. (¦) yok evde vallā onlar çırpıya mı gitti nereyi gitti bilmiyem, yoklar evde. küllü darıyı da ateşe korsuñ. onu da ateşte bakırlan iyi bi bakırın varsa bakırla ateşte kaynadajan onu. /?\ özel tabi ya iyi olajak, iyi mısır olajak. onu kuyajan suyun içine o ateşte ısınıjak biraz. ısındıktan sōra külünü elėrdik elekle elerdik külünü. kürekle kül kōrduk mısırın içine o kül gārīn kaynardı. (¦) meşenin külü bū̃le kömür külünnen olmārı meşe külünne yapardık. ū̃le sōra kaynadırdık onu kaynadı karıştırıdık gā. o külle kaynasın bayā bi vakıt, kabukları falan çıkıyor onun kaynadıyoz. o kaynadı mı gāri çıkarıdık kalbur var, kalburun içine dökerdik yıkardık kalburda tertemiz. bi dā onu kaynadırdık. /?\ vardı, evin öñünde vardı ceviz. /?\ mabbet olurdu ya konuşurduk işte. kabak yėrdik, darı yėrdik. /?\ onu da kaynadırdık ya onu da ya bişiridik. balkabaklānı şeyde bişiridik ya diyim çirepene ya çirepenede bişiridik dilim dilim keserdik onu bişiridik onu gārīn yerdik. çok güzeldi kabaklar. /?\ atmazdık iç şeker atmazdık. datlıydı bizim kabaklarmız orda. biz burada şeker atıyolar orda hiç şeker atmazdık biz. /?\ tuz vardı canım tuz olmaz mı yemeksiz tuz olur mu. ā vardı tuz vardı, pazardan alırdık ama. pazara giderdi dede pazardan alırdık tuz getiridiler gārīn. e kullanırdık tuzsuz yemek olmaz ki. tuzsuz yemek iç yemedik biz orda.

nişasta, kuskus yapımı: /?\ kuskuz yapardık. o nişeşteyi kendimiz yapardık. onu dışarda kum var‿ısa ince kum var‿ısa yazın onu o nişeşteyi peşinden kuyuyon küpün içine. küpün içinde kabarıyoru o, bir‿afta duruyoru. o kabardıktan sōra kuyuyon onu tekne iliyenin içine. iliyende onu süzüyon orda. onu çīniyen çīniyen onu çīnedikten sōra o un çıkıyoru. ondan sōra gārīn şeye kōrduk gene bi tepsiye kōrduk kaskaldınay, tepsinin içine kum kōrduk, korduk bi sofra şey yazardık sofra bezi yazardık ince örtü. onun üstüne kum kōrduk. o kum onu sıkıverdi taş gibi olurdu. ondan sōra ufalanırdı elimizde. kurudurduk sōra gāri bir‿afta onu. te neşeşte saña. /?\ işte diyin katı oluyor ya. sulu kalıyor, sulu kalıyo sulu kaldīnayın üstüne bi bes seriyoz üstüne kum dolduruyos. o kum alıyor onun suyunu. suyunu aldıktan sōra bakıyos sıkılmış gāri. sıkıldīnayın boşaldırdık tepsilere kurusuñ. kurudunayın tepsilerde tekrar gene bohçalara seridik kururdu. kuskuzu gene iki kişi yapardık. onu da teknede ikimiz de bū̃le yapardık bulgurla, bulgurlan. bulgur alırdık, süt alırdık. yımırta yirmi, otus tene yımırta, kırıdık südün içine. karıştırıdık bir güzelcene. cezveylen azar azar sepe sepe bū̃le elimizde yuvarlārdık onu. ū̃le yuvarlaya yuvarlaya bi güzel kuskuz oluyoru.

tekneler vardı tātadan teknemiz vardı. burda bile kaç kere yaptım ben. şindi gāri şeker var bende yemiyoz bi şey. şindi astalık geldi bize gāri şeker var, broşik var epsi var bende gārīn.

ayran, çökelek vb. yapımı: /?\ onu yā yapardık yayık vardı yayık. /?\ vardı ya burda bile vardı yayīmıs. /?\ tāta, deride biz yapmazdık. mutun derdik biz onlara, burda tāta. akisarda bile var‿ıdı onlardan aldı bu. ben yapardım ep. işe giderdim burda gelirdim yūrt mayalardım geldi mi emen kōrun onu içine. onu būle çaykaların çaykaların onu bi güzel yā çıkıyoru. onu ye gāri istedīn gibi ye gāri. /?\ tabi çökelek torbalara kuyardık ince torbalara kōrduk. o torbalardan süzerdik o çökelē, çökelek olurdu işte yūrdu. ama kaynadırdık peşin kaynatmadan olmārı. kaynadırdık kaynattıktan sōra çökelek yapardık. süzerdik torbalardan ūle olurdu kaynatmadan olmārı. /?\ yok‿udu donbay bizim ineklerimiz vardı. biz donbay bilmeyiz. ineklerimiz vardı bizim, koyunlarımız vardı. beş tene inek sārdım ben. /?\ onlar başka yerlerde bizde yok onlar işte ova yeri diyesin ya o ova yerlerinde varmış mandalar. radanya diyez ya radanyada orda ġavurlar vardı. ġavur vardı oralarda, onlarda vardı donbay. oralara giderdim benim alam vardı orda giderdim orayı görüdüm ben onları. onlar batakta yatardı onlar. batak içinde yatardı onlar yazın. onun südü yenmez bile çamur olur onun südü. yenir mi onun südü kokar.

bulgar istilası: /?\ bulgar gelmij bizim orayı o zaman yoksuzluk olmuş. unuttum gā atırlān ama unuttum gān onları ben. ben de o zaman bilirdim onu unuttum artıcakın. bizim küve geldi bulgar, askerler geldi. ondan sōra ġavurlar geldi şeye radanya ġavurları geldi bizlere. onlar tütün ekerdi. tütünlerlen geldiler bizim içerlere girdiler, ekmekler yaptılar. biz gene bayırlara kaçtık. ben o zaman kız‿ıdım dā, dā gitmemiş‿idim buna. biz gene bayırlara kaçıyos korkudan ġavurlar bizi kesecek diyi. korkudan kaçardık ep. ūle ama onlar bi şey demedi gene radanya ġavurları yerli ġavur diyoz biz onlara. onlar gelirdi bizim içerlerde ekmek yapardılar, bişiriydiler. derdi, turçinler iç korkmān bizden. turçin derdiler bize. turçin iç korkman bak biz geldik korktuk biz ġavurlardan kaçıyoz biz, bizi kesecekler diyi geldik burayı. sākin olām biz gideceyiz gene evimize. ūle derdi, bulgar geldi ondan kaçıyos. /?\ episi çoluk çocuk episi gelirdiler. toplanıp ordan gelirdiler evlere davılırdılar. her bir evde ikişer üçer tene oturudular gā ekmek yapardılar, yemek yaparlar. e biz de bayırlara kaçardık korkudan gelejek bizi de kesejekler diyi. /?\ deprem bilmėriz. bizim kūn orta yersinde su vardı, dere giderdi. ordan çok sel gelirdi ayvanları götürüdü orda inekleri götürüdü ep. ep bakardık gā nası tutalım deyi tutamazdık götürüdü ayvanları.

geçemezdik birbir yakaya geçemezdik. debrem bilmiyen orda ben. iç debrem olmadı, toprak kayması olmadı. amıcaña sor gārīn bakām añladabilijek mi. bende nefez darlī, şeker, bıroşik episi dolu. biraz gezdim mi konuştu mu ben tıkanıveriyon. burada ben işte orda ojak yaktım ben şey almadan dā makine almadan dā orda ocak yakıyon o duman āzıma giriyo. bizim içerde sıgara içen yok ama işte o duman benim āzıma girdi. şini toktorlar diyi sen sıgara mı içiyon? içmiyen sıgara, dede de sıgara içmėri. yā ūle işte şindīn girdi içime benim şini nefez darlī gārīn. (¦) buranın yerlisi o. bize beñzėri gārīn o.

M6.2.14/1

Nuriye Yiğitler / 74 yaşında. / Gaber-İştip doğumlu. / Okuma yazması yok. / 1958'de Saruhanlı'ya yerleşmişler. / Türkçeden başka dil bilmiyor.

tanışma: aman ileri giden geri kalan yaşar. te ben nāpıyon aynı seninki de yaşacak başka var mı bir dījēn iç yok. /?\ nuriye yītler. yetmij dört. /?\ bilmiyon ki benim tāsiyonum mu oluyoru mīdemden mi ırātsızlık yapıyoru dönüyo benim. geçenlerde bi būle döndü yüz yirmiye çıkmış. evde ölçtüler iyi geldi astānede yüz yirmi çıktı. adi bakām bunun nesinne inan. mekleyerek çıktım kapıyı açmā. kalkamāyn yokarı. komşularım var ama yok benim candan ciyerden kimsem kızım yok. /?\ yuguslavyada. kulaklarım duymārı bende er şey var. /?\ gaber. /?\ yok yok, bizde yok ġavır. tīzem vardı benim şey vardı onlān kūsünde ġavır, bizde yok‿udu. /?\ gitmedim gitsem keşke gideydim gitmedim. okul oldu ama ben, beni vermediler būdūnen. küçū verdiler, beni vermediler.

türkiyeye gelişi: /?\ vallā kızım kırk‿iki sene oldu biz geleli bilmēn kaç sene, kaçında gelmişik kırk‿iki oldu. /?\ biz ilk geldik şeye gölpazarına, ıstanbılın köyüne gölpazarına. ordan burayı gene geldik. /?\ iki sene, iki sene kaldık orda. burayı gene geldik saranlıya. burda ėlk peşin biz yapındık zati evi. burda oturduk. birer birer de gideriz öteye. /?\ yok yok bizim dīl, ben ūle şey duymadım. /?\ yörük kızım yörük derler ne diyejekler. /?\ ġavır da yok çingene de yok. iştibinde vardı ama bizde yoktu. zate bizde çingen yok‿udu. /?\ eraĺde otuz yaşında vardım ben burayı geldīmde. /?\ ayrıydı, şindi ben burdan ajırāmanlıya gittin. /?\ beyim geldi ben de geldim nèpayım. o gelmese ben de gelmezdim. diyen şindi, şindiki aklım olsaydı gelmezdim, o gelsiñ‿ idi. ama çojuk var‿ıdı gene mejbur gelsin (¦) on beş aylık‿ıdı getirdik. /?\ kar yārdı, yārdı kar. /?\ oluyo, oluyo, aynı burası gibi. benim evlendīm kū gene dā bile gözeldi aynı burası gibi araba gezerdi. bizim kūmüz şey‿idi da evlendīm kū temiz‿idi. benim dūdūm kū almadı ġavırlar ama kaynatanın küyü aldı ġavırlar. /?\ onun şaşovarlı.

komşu köyler: /?\ ya bizim bi küçük gaber vardı, bir kurfallı, bir ojalı. yakın‿ıdık onlarla yani dörd dane. bir de ara yerimizde vardı bi ġavur kū de bizim. (¦) nikoman. gaberle şaşovarlının arasındaydı. te şindi bak burası bizim kū ajırāman ġavır kū. ōle kıyısından geçerdik, ordan geçerdik. ondan biliyom başka şeyden bilmem de ondan biliyom ben. /?\ nèpçan be kızım geldikten sōna beyin nereyi çojū mu bırakajan. gene verjekler başka yere. ayaklarım ārmārı canım benim sade bi eyecanlanıyon, titiriyrim

ani. (¦) e ölçtürüyoz tāsiyonum iyi geliye. doktor baña dedi mīdeñden. ūraştım biraz, barmak urdum, istifar‿edemedim. (¦) e arada yapıyo er kere yapmārı.

düğünü: /?\ orda nerde görejeñ anañ, bubañ veriyė. /?\ bir geje kına tamam başka dūn mūn yok. öyle verdiler beni dūnsüz. /?\ iki giyejek ne oluyo çīzimle buradā gibi er şey mi götürüyosuñ. yeter ikijik giymiye, çıkarmā. /?\ dayreji kendiñiz, bizde yoktu ki tutasın dıştan. emen akisardadır onun birisi öldü de biri duruyo dā dayrejilerin. /?\ e biliyosuñ bak sen ne soruyosuñ? /?\ kızım bizim memleketimiz güzeldi bizim yerimiz ama ıı ģavırlar ırāt‿etsin. /?\ nerde giden araba tutuyo beni zati.

M7.2.1/1

Emine Güler / 70 yaşında. / Alikoç-Radoviş doğumlu. / İlkokul. / 1960'ta Saruhanlı'ya yerleşmişler. / Türkçeden başka dil bilmiyor.

tanışma: /?\ emine güler. ben yetmiş, tam yetmiş. /?\ gittim memlekette bej yıldım gittim ama bi şey bilmiyyon. /?\ türkçe verdiler. /?\ ben alikoçlu. /?\ ablamın kızı. ic gelmemiş o yeñi geldi. /?\ o da ablamın kızı. onlar kız kardeş, o da benim ablamın kızı. /?\ yok‿udu kızım ġavırlar bizim nası burda manisa var aynı manisada ġavırlar biz köylerde tajdibi yerlerdeydik biz, üle bi köylerdeydik. /?\ kojalı var‿ıdı, süpürge, pırnalı onlar var‿ıdı. /?\ zatı yörük‿ümüşüz biz. memlekette nèpardık öñümüzde fıtalar var‿ıdı. şey var‿ıdı gömlek giyerdik arkalānda nañışlar var‿ıdı, üstüne ırka giyerdik. pamıktan bi şeyler dikerdik onlara mintan derdik onları giyerdik. /?\ demezlerdi yörük bize orda çünkü o dālıklarda da aynı biz bir‿idik. kūdekiler de o dālık yerlerde nası isakçelebi, ajırāmanlı aynı biz oralarda ūleydik. onlara uvalı dėrdik biz gārı yörük. yörük demezdik ama yörük‿ümüşüz biz, gĭmimiz aynı yörük gibi. başımıza dūnlerde takke yapardık, burdan kırkma keserdik, buralarda zülüf kōrduk. biygirlere binerdik öñümüze kırmızı bi şeyler kōrduk adamlar yederdi. atları yederdi ayvanlar, atları yederlerdi ellerimize eldiven giyderlerdi. bi de iki tarafta iki adam gene dayadırlardı düşmesin diyi aynı yörük gibiydik be yavrum memlekette biz. /?\ yörük dėrlerdi demezler mi yörük dėrlerdi biz de onlara uvalı dėrdik. türk, orda da zati ĭsan kalmamış ki buralara geldiler ĭsanlar azlık var orda da.

türkiyeye gelişi: /?\ bilmiyon be kızım ben gene biliyon mu kaç yılda gelmişiz bilmiyyon vallā. elli sene oldu sade ben o būk kızı 'yaralılarda var benim bi kız onu ben gūdemde getirdim. elli sene. yirmi yaşına geldim ben burayı. /?\ ordan biz kaç āne kendi şeylerimiz çıktık. abimĭl geldiler, biz, eltimler geldi. o kadar çıktık biz üç dört āne.

tedavi yöntemleri: /?\ yok be yavrum doktor nerde hiç doktor bilmezdik biz. dūmları yapardı kadınlar. būle sizin gibi ebeler var‿ıdı onlar dūm yaptıttırılardı. yok‿udu iç ne doktor vardı ne bi şey. iştip dėrlerdi çok uzak, orayı ta giderlerdi bizim. astaları götürülerdi orayı. abe kızım neyle geçirilerdi kocakarı ilaçları yaparlardı iç. nane kaynadırlardı, bulgur kavurulardı ısıcak ısıcak karınlarına kapadırlardı te onları yaparlardı. kabakulak oldunayın orda vardı şeyler karalarlardı yüzlerini, buralarnı karalarlardı ūle var‿ıdı ojak dėrdik onlara, onlarda ilaçlarlardı. /?\ yemişten koparıñ da derlerdi, süt çıkarmış onları şēdin de yakarmış te onlarla ūraşırdık oralarda. /?\

eddirsē, eddirsē arpajık, eddirsē. abe onu neyle geçircek afyonlān şeylerini akıdırlardı bilmezdik be bi şeyler yok‿udu doktor. afyonlān o kara katran diyorlar ne diyola katran diyolar onlardan akıdırlardı iç korkmazmışız da gözler kör‿olajak diye. ūle şeyler yapardık.

anıları: /?\ evler nası abe kızım yaşam nasıydı asır var‿ıdı, iç būle kilim yok‿udu. karılar yāmır yārdı, kar yārdı ayaklarımız yalıñayak dışarlarda gezinirdik içerlere üle giriydik. ayvanlar avlularda. āman be iyice biliyom bak asır yok‿udu annem darı saplarını şēderdi būle avşamdan altımıza yazardı gece yatardık o sabā kalkıp onları toplārdı annem gene. ij būle evlerimize tavan yok‿udu uzun kireşler vardı, ūle bacalık var‿ıdı. orda ateş yakardık būle oturu yanlānda ısınırdık. dışardan gelen ayvanlardan kim ısınabilirse o çekilirdi o gene oturuydu ısınırdı. ūle ūraşırdık. rāmetli annem bak babamı ben hiç bilmiyen öldūnü. hep būle darı sömeye şēderdi uvalardı onlarla bizi ısıdırdı. üle ūraşırdık memleketteyke. /?\ yok be eletirik yok‿udu ļambalar var‿ıdı būle yakardık. şevk derdik şevklerde fitil var‿ıdı onları yakardık üle ūraşırdık. būle camlarmızda perde bile yok‿udu ey. ūle perdesiz duruyduk. su yok‿udu testileri sırtımıza yüklenirdik giderdik buñarlar vardı onlardan su alırdık eve getiriydik. /?\ ā dīl‿idi kūn içinde bayā dışardaydı. sırtımıza yüklenirdik testileri urganlarla ūle getiriydik. /?\ daşımazdı biz getiriydik sırtımıza yüklenirdik. /?\ ne oynālım büle taş dizerdik bi şeyler yapardık, onnarla oynardık çocuk‿ıka. sırtımıza giyerdik eski eski şeyler alaşık derdik onnara alaşık oynardık sokaklarda te öle oynardık. alaşık te ūlece toplanırdık birbirlēmize çoluk çocuk onnara geliñ alaşık oynālım dėrdik. /?\ nası oynanıyo te birbirlerimizi koşturuyoruz. ūle oynāyoz. tabi kovalamaca gibi birbirimizi kovalardık. ona biz alaşık dėrdik. geliñ alaşık oynālım, dėrdik. /?\ kendimiz yapardık avluları būle ellerimizi siliniyoz ya avluları, avlular būle annemīl bükerdi bize bebek yapıverilerdi. iple onnarı sıkarlardı şeylerni onnarı bebek yapınırdık. e memlekette te giyerdik biz kızım kendimiz dokūrduk şeyde tezģāda, tezģā dėrdik onnara, düzen. bōle dokūrduk onnarı. onnarı gergef var‿ıdı, onnarı geriydik. pazardan ūle nası burda yumaklar var onnardan alırdık işlērdik burayı kā donnarımızı işlērdik. gömleklēmizin arkalānda da iki tene nañış var‿ıdı būle onnarı işlėrdik. öñümüze fıtalar tezģiyāda yapardık. onnarı da belimize bālardık. bi de siya ırka giyerdik buralarımıza kadar. (¦) ne bileyim nası rāt‿edermişiz. başımıza da püsküllü mumiler, mumi dėrdik. /?\ oyalı da yapardık püskülleri de var‿ıdı. /?\ mumi derdik memleketteyke. domatize firenka dėrdik. /?\ örmezdik şeyde düzende dokūrduk onnarı. bi de onnarı sōra büle suyla şederdik

bişsiñler diye. elimizde, iliyen içinde ısıcak suyla onnarı ep bül̄e uvalardık onnar sıkılırdı. ondan sōra onnarı keserdi annemiler kim biliyor burda terziler nası var ya, kim biliyor biçtiriydik onnarı dikerdik sırtımıza giyerdik. yeleklermiz vardı bi de bırayı kadar üstünden. /?\ abe ayaklāmıza ne giyerdik çorap örünürdük burayı kadar yüñlerden. yüñden çorap örüydük onnarı giyerdik. abe dā çok yalıñayak gezerdik orda. karda kışta da çıkardık gene asta olmazmışız. koyunlar ayatlarda, inekler damlarda yalıñayak ūle gezerdik içerlere gene asta olmazdık be biz. /?\ aynı eşālarımızı giyerdik. ne gezmē giderke eşā mı dīşçek ūle giderdik. /?\ abe iç gitmėyoz be kızım, gitmiyoz mısafir. nerde tütün yapıyoruz evlerde tütün onnar şētmiye üraşır bi yeri gittīmiz yok‿udu. tā ūle bi dün bayram olursa, o zaman çıkardık bi yerlere. giderdik arada ūle sīrek giderdik ūle sık burdaki gibi gitmezdik. /?\ kabak kaynadırlardı, darı patladırlardı, onnarı yaparlardı. te burda kabaklar var ya kaynadıyoz ya, pazarda satılıyor ya onnardan kaynadırlardı. (¦) tatlısını yaparlardı. ama bizim kabaklarımız gene üle datlı bile şētmezdi. ūle kaynadırdık, kabukları soyulurdu ūle yerdiler de yani kestāne gibi. nası kestāne üle āzında davılırdı. /?\ küllü darıyı nası yapardık. onnarı acık ateşte kaynadırdık. sōra biraz kaynamā başladınayın külü elėrdik, o külü onun içine katardık. sōra ateşte onu gözel kaynadırdık külünne beraber. o kabū çıktīnnayın kuyardık onu kalburlara, kalbur dėrdik. kalburlara kuyardık onu çıkarıdık su yanında gā kayı avlularımıza su, yok‿udu su. getiridik o testileri sularla. onnarı gözelcecik yeykārdık külü çıkana kadar. tekirar sōna kaynadırdık oturup şeker atardık yėrdik. /?\ iç gitmedim kızım ben. ben burayı bile elli sene oldu geldim geleli içbi yeri gitmedim. /?\ dīl yakın. dīl‿idi yakın onun köyü. onnar bayā uzak‿ıdı bizden. kimisi akisar gibiydiler uzak‿ıdı onnar. /?\ bizim salde erkekler, askere gidenler ģavurja konuşurdu. başka dil bilmiyez biz bu dilden başka. salde ūle yazmā şetmē ūle saymā başlattırdıydılar yirmiye kā ūrendiydim ben saymā. sōra būle bak eski türkçe bile yok‿udu bizim üle başladılar okutmā bi ģavırdan şey geldi yasak‿ettiler.

hıdırellez: /?\ ıdrellezde te mane şeyderlerdi. ūle dul şey ūsüz çocuklar korlardı bi de testi korlardı onun öñüne kırmızı bi şey üstüne būle örterlerdi. onu bükerlerdi orayı. sōra yüzūñe ney bālāyosuñ neyse büle çiçekle bi şey kırmızı iple bālārsıñ neyse alım o düşsün falım diyōsuñ onu atıyosuñ. māle toplanırdık. sōra o sabā ıdrellez sabāsı yani kāvaltımızı yaptīmızlayın onu gene o kızı otutturulardı gene üstüne o kırmızıyı örterlerdi. mane atarlardı çıkarılardı kimin manesi nası çıkarsa. sōra gāri bittikten sōra vardı bi sūt orda salıncak kurulardı. orda gārik ep sallanırdık dayre çalardık,

oynārdık. bide yapardı annemi̇̄l, mantı dėrdik onu yaparlardı, fasile urularda te bi şeyler yaparlardı. /?\ var‿ıdı onu çok kaynadırlardı. ıdırellez sabāsı çocuklara kaynadıverilerdi, tekerlerdi çocuklar yerlerdi var‿ıdı. /?\ çimenlerde tekerlėrlerdi. ya biz ıdırellez sabāsı ezan okumadan kalkardık. yeşillik var‿ıdı ūle yeşillik giderdik üç kere orda tekerlenirdik büle yuvarlanırdık. sōra geliriz büle taş var‿ıdı, taşa arkamızı dayārdık. annemil kaldırılardı adi kalkın bak sabā açılajak tekerleniñ dėrlerdi. sabāsı orayı giderdik. gelirdik bellerimize sūt dakardık, kapılara dakardık, ayvanlarımızın buynuzlarına dakardık. /?\ tatlı da yapardı annemi̇̄l. sütlāş yaparlardı. üle ama biz memlekette sütlāşı tuzlu yapardık tatlı yapmazdık ey. /?\ e gözel kaynadīnayın indirejēmiz zaman acık tuz atıyoz tuzlu oluyoru. ama bizim orda güzel datlı olurdu be kızım burda datlı olmārı. burda ben kimi kere yapıyon ūle ama datlı olmārı. /?\ yemek niyetine yeniyoru gözel olurdu bizim ama memlekette. ayvanlar ot, yeşillik yerler üstünü büle kaymak tutardı sapsarı. burda üle olmār ki. /?\ vardı, vardı zerde de vardı. ē o nası yapılır annemi̇̄l südü, pirinci kaynadırlardı suyla, indirejekleri zaman şekeri atarlardı. sütsüz e burda da öle yapıyorlar ya. tabi pirinci kaynadıyorlar indirejēklē zaman şeker atıyolar saña zerde oluyo. /?\ yaparlardı. aman ben iç bilmiyen nūtlu ekmē nası yapıyolar. yaptīm yok, ben iç bilmiyon annemil yapardı ama bilmiyon.

çökelek, peynir vb. yapımı: /?\ bilmiyom ben bulamaç. bulamac bis yapardık ama nası bulamac yapardık unu kavırıdık çökeliye katardık içine kaynadırdık. ona biz bulamaç dėrdik. unu gözel yāla kavuruyoruz, çökelek iki üç kaşık atıyoz içine ama çökelek basılı çökelek üle taze çökelek di̇̄l büberle biz çökelek basınıyoz. ā büberli nor yapıyoz. onu katıyoz içine suyla kaynadıyoruz onu yēyoz. /?\ olmārı be olmārı. ekmėm yımışak olaydı ben basındım gene burda da. burda da yapıyon. /?\ ayır, doldurmāyoz kızım. aynı şindi nor da yapınıyom ben. içine çökelek te yapıyon kendim evde kattıyon içine. büber büle küçük küçük dūran ama memlekette biz bütün basardı annemil. büberler hiç kırmazlardı, bütün kordu. çekirdēnne beraber yēkep annemi̇̄l bizim üle kurulardı. ama burda ben dūrāyon üle küçük küçük, gözelcecik onu şēdiyon şişeye basıyon. /?\ yazdan yapmāyoz kışa girike onu yapıyoz. gözüm acıyoru. /?\ ayrı çökelek ayrı, nor ayrı. noru pi̇̄nirin suyundan yapardık. /?\ kesik dėrdik ona kesik derdik. şeye gene burda çökeliye gene biz çökelek demezdik ne dėrmişiz ordayka biz unuttum, unuttum vallā. /?\ yūrttan yapardık onu. yayık vardı bizim yayık düverdik yayıkta biz onları ama yāsı ne gözel olurdu. sōra o yāyı bizim, nē bizim memlekette o kā astalık olmazdı be burda bu astalıklar. o yāyı

annemīl bizim yāyı düverdik o yāları toplārdık kızım bit‿tencereye toplārdık onları bayā oldunayın annemīl onu bizim ateşe korlardı. onu gözelcecik eridirlerdi. indirejekleri zaman, kaynadınayın acık içine darı unu atarlardı. darı ununu atarlardı onu gārı kordu o dibine çökerdi o şey dartı dėrdik ona. /?\ yok yāsını. şindi yayık dūyosun yāsı çıkıyor ya nası burdan yā alıyoruz o yāyı bizim annemil bayā düverlerdi yayık, o yāyı toplarlardı bi tencere. onu ateşte eridirlerdi. ondan sōra o eridīnneyin onun içine darı unu atarlardı. darı ununna biraz kaynadırlardı. onu indirilerdi annemīl o dibine çöktü mü yāsını süzerdik onu biz sōra küplere kuyardık onu biz. onu biz kullanırdık başka yā bilmezdik biz. o dartıyı dedīm gene onu gārı biz tabi tuz da atardı anam, onu gārı ekmekler yėrdik. darı unundan ekmek yapardı annem sabāleyin ısıcak ısıjak. yālı darı ununu biz sōra yerdik, ekmēmize bana bana yėrdik. /?\ peyniri aynı burdaki gibi südü sādīmız gibi ısıcak‿ıka pīnirini, mayasını atardı annemīl, sarılardı. sōra süzerlerdi onu üstüne taş kapadırlardı saña pīnir olurdu. /?\ çok yapmazdık pīnir biz bē, ūle yējek kā yapardık. iç üle saklamā çökelek fazla yapardık biz.

çekilen sıkıntılar: /?\ ıstanbula indik a kızīm, biz eñ peşin memleketten geldīmiz zaman o ıstanbulu rāmetli anem görüverdi, aman kızīm dedi burayı memlekete geldik türk dīl kaç kaçınalım biz burdan dedi burası türk dīl dedi. ne burası būle aşālara gidelim dedi rāmetli annem. sōra bu tarafa geldik. ıstanbulda on bej gün mısafirānede kaldık. sōra şindi ben sizi çok güldür, geldik bindik trene geliyoz burayı. /?\ te ordan fena diye orasını biyenmedik ıstanbulu, kalabalık. /?\ ablamil eñ ileri geldi bizim. ablamil geldi, geldi burayı şindi, geldi bu tren yoluna konuşuyoz. neden diyoz bu türkiye kadınlān kaşları būle incejik, bizim memlekette yok ūle diye bilmiyoz. kaşlarını alıyo ama bilmēyoz ki biz ne bilelim biz. neden diyoz bu türkiye kadınlānın kaşları büle incejik te bizim kaşlarımız orda bizim būle dīl dēyoz. bi de gülüşüyoz bilmiyyoz. /?\ iç almazdık ama şindi bizim de oralar ūle olmuş kızım. hiç bilmezdik biz kaş almak bilmezdik. dūnlerimizde bizim nèparlardı acık büle yanaklarnı pullarlar, pul yapıştırıyoz burda var ya öle küçük küçük pullar, ūle o pullarla yapıştırılardı. belber yok ūle kadınlar kim bilirdi dā ūle ejbek olan onlar yapardı. bilmezdik üleydi. /?\ ah be yavrum nerde bu evde oturduk biz bi vīranlıklarda oturduk. belediye çavuşları geldi çıkıñ, üstüñüze yıkılajak diye. yok kiraya çıkaynez çok fakir‿idik neyle, ne vereynez kiraya çıkaynez de. kendimiz birer saranlı būle birer göz yapındık. oralarda oturduk te öle. tezek toplamā giderdik ep, geldīmiz zaman. o memlekete utanmaz‿ımışız da şindi olsa katiyan gidemem. burda

biz geldīmiz zaman şey var‿ıdı ayvanlar var‿ıdı, otlak var‿ıdı. otlak dėrdik biz de. orayı giderdik biz, sırtımıza çuvallar kāveler öñünde o memleket elbiseleri sırtımızda o fıtalar öñümüzde, tezek çuvalları omzumuzda. onları toplārdık getiriydik. /?\ sobada yakardık. ısınmak içi. yok‿udu kızım be çok zāmet çektik biz memleketten geldīmiz zaman. bi kiĺo yāyı on beş gün yerdik, bi kiĺo. kaşıkla ölçerdik. vallā bak bi kiĺo yāyı on beş gün yerdik biz. beş liralık ben çojuklarıma bi şey alacam üle tene tene üleştiriydim. çok zāmet çektik biz memleketten geldik. geldik memleketten annem asta oldu, abim kazadan öldü. yavaşın fabrikada kazadan öldü o kayış tuttu burasını. eşeleme oralānı iç. /?\ gelen oluyor be gelen oluyoru gezmiye geliyorlar ben ‿ısa iç gitmedim. /?\ konyaymış galiba bizim kökümüz ūle bi kere ben biraz bi şeyler işittim ūle bṻklerden ama pek bilmiyen de annemillerden ūle şey duydūm yok. (¦) ne bileyin ki siz dā iyi bilirsiñiz, okumuşsuñuz biz ne okumuşluk var ne bi şey.

bayram: /?\ tutardık tutardık kızım oruç tutardık orda da. bayramlarımızı biz yapardık be burda ne bayram. biz bayramlarımızı dayre çalardık, bayram sokāmız var‿ıdı orda oynārdık. /?\ er kişi kalkardı davul çalarlardı bizim de memleketteyke. davulumuz vardı. er kişi kalkardı orucunu tutardı. bayram oldūnnayın bayramkuşlū yapınırdık. /?\ bayramkuşlū ne, te yemek yapardık. onda er çeşit yemek yapardık. birinci günü yapardık o bayram sabāsı o. /?\ ayır, sabā yiyenez. bayram sabāsı yiyenez. nası burda kurban kesiyorlar bizim de orda bayram sabāsı yapardık yemekleri yerdik, gīnirdik süslenirdik çıkardık bayram sokāna oynamā, oynārdık. /?\ tutunurduk oynardık. nası burda şindi dans yapıyorlar da gene alay çekiyorlar ep ūle oynārdık orda biz. /?\ çocuklar nası gezer bizim gezmezdi çocuklar orda ūle. dayre çalardık te nası şindi bṻle çalıyorlar dayreler zilleri var aynı üle çalardık. iki kadın alırdı çalardı ötekiler de alka olup oynārlardı. /?\ keserdik kızım ama bizim memleketimiz fakir‿idi be yavrum. yok‿udu. üç āne vardı üle zengin dėrdik onlar keserlerdi. burdaki gibi em dīl burda keserlerdi o üj dört āne tepsilere kuyarlardı onları bayram sokā, bayram yapıyoz ya o sokakta oynāyoz ya, eppisine gāri bṻle birer parça birer parça ūleştirilerdi. /?\ memlekette bizim kadınlar mezara gitmezdi. iç kesinlikle namērem dėrlerdi gitmezlerdi. bizim mezarlīn arkasına tarlalar vardı o tarafta yol vardı, o yoldan bile kadınlar geçmezdi, beriki yoldan geçerlerdi. burda ne bileyim ben çok gidiyorlar. /?\ erkekler giderdi. avşamdan arife günü gidemeyen sabā namazından çıktıktan sōra sabā namazında giderlerdi. erkekler giderdi ama bayanlar iç gitmezdi. /?\ baklava yapardık. aynı nası be kızım burdaki gibi yok‿udu bizim petmezden kimileri gene baklavanın şerbetini yaparlardı. yok ‿ udu ki şeker

alamazdık. /?\ yok çay bizde, çay bilmeyiz biz memlekette. çay içmezdik biz iç. ayran, yūrt. darı ekmekleri yapardık sabāleyin annem kalkardı yapardı. yayık düverdi ısıcak ısıjak onu ayranın içine dūrardık sabāleyin yerdik onu. ama sālam‿ıdık be sen de. burdaysa kara çay tıngır tıngır tıngırdat ta dur. /?\ hā petmez kullanırdık. kimin ali vakıtı zengin dā vakıtı vardı o alırdı. alamayanlar petmezden yaparlardı baklavalarnı. /?\ burdaki gibi tutardık yımırta kırılardı içine üle tutardık. başka bi şey katmazlardı. içine ceviz katardık, yā katardık bi de. /?\ tabi unna yūruyoz. sōra gārık oklavayla açıyoz. onu biz burda dūru tepsiye kuyuyorlar biz tepsiye şētmezdik. acık şēderdik onu biz yellendiriydik. içerlere seriydik. /?\ yūka derdik yūka. /?\ neteşte dėrlerdi, onna seriyoz yazarka atıyoz altına. acık te kurusun yūkası ūle yaş yazdīñlayın gök gibi oluyor o yūkalar senin dedīnneyi yūkayı dā güzel oluyoru. sōra onu tepsiye döşėyoz te bi kat ceviz bi kat yūka ep üle üle tepsi dolana kā seriyoz. sōra kesiyoz. /?\ aynı şerbet kaynadır gibi kaynadıyosuñ petmezi.

ölüm: /?\ aynı kadınnarı kadın yeyḱārı, erkekleri erkek yeyḱārı. meftāyı götürdüklenneyi şeye ölüyü götürdüklenneyin evde neyse azırları konu komşu getiri veriler, sofra kurular yerler. aynı burdāki gibi. /?\ onu beklediyoz biz onu. koyuyoz onu yer yatā. bıçak kōrduk biz memleketteke şişmesiñ diyi bıçak kōrlardı. iç ne bileyim ben burda meftāları emen şeye bizim de ısıcaklarda olurdu iç biz yok‿udu orda bizim doktor yok‿udu, buzāne yok‿udu. ölülēmiz bizim sabā kā duruydu. /?\ oturuyduk sabā kā oturuyduk biz onun başında. /?\ ne sūlėrler te öldün bilmem ne bi şeyler derlerdi. /?\ tabi ya şindi bu gece öldü ölü, o sabā seĺāyı verdirilerdi bizim de orda. gelenler toplanıyoru. /?\ ateş, kazanı kōrduk. evde yeyḱarlardı. üle yapardık memleketteyke. devir dėrlerdi burda der bizim memlekette. deviri duydūñ var mı? /?\ aa kırkı dīl devir. onu zengin olan çıkattırıydı devir. meftāyı şey nası şindi burda cami yanına taşı kōyorlar ya meftāyı götürüyorlar bizim üle meftāyı koduklānnayın kim zengin onun devirini çıkarılardı. būle kuyarlardı pareyi ojaya verilerdi, oja onu ufaklattırıydı. onu bitevi būle alka olurlardı, davıdırlardı onu. alan alırdı almayan aldım kabul‿ettim, aldım kabul‿ettim dėrlerdi. onu almazlardı. sōra dul kadınnara onu, fakirlere verilerdi. burda olsa şindi ojalar alıyor o devirin parelerini. bizim memlekette yapmazlardı ūle. /?\ ayır gibi bi şey te. dātıyoru zengin olan almāro fakir olan alıyoru. kalan pareyi de fakire fukaraya, dul kadınnara veriyorlar. /?\ ölümüz evde yeykanıyo bizim. aynı burdaki gibi yapıyorlar orda da em adi be bizim memlekette bizim kadınnar iç mevlüt yapmazdı memlekette bizim erkekler yapardı. senesini erkekler yapardı mevlüdünü, elli ikisini erkekler yapardı. kadınnar iç bizim

yapmazdı memleketteyke. tespīsini erkekler toplanırdı būle var kocamān urgan gibi tespī var erkekler onu şeyder. ne zaman bulaşır o erkekler yemeklēni yediklen tespīsini çekmē Íā iĺahe iĺĺallah yer gök sallanırdı. burda olsa ep kadınnar yapıyoru. biz dışardan üle diñlėrdik mevlüdü okurka. kadınnar erkeklerin yanına girmezdi. /?\ bizim de orda da veriyoruz, davıtırlardı bizim de orda eşālarını. üc gün sabāleyin bizim elva karılardı yėdi eve gün dūmadan verilerdi. sōra üç sabā da su götürüydüler mezarına. /?\ erkek götürüyor kadın götürmezdi onu da erkek götürüydü. kırkını yapardık üle te.

ovalılar: /?\ onnar dā kırık konuşuyor bizim gibi konuşmārı onnar. /?\ ebe sen biliyosuñ ya. benim ablamın birisi akisardaydı uvalılara gitti. aynı üle konuşurdu onnar. öldü ablam ama çojū olmadı eniştem de öldü ablam da öldü.

kalıp sözler: /?\ yattım sāma döndüm soluma yetmiş yedi meleike aldım yanıma eşşedü ella iĺahe iĺĺallah eşşedü enne muhammede abduhu ve resulü dēyon, allāya emānetin diyon, yatıyon yatāma. /?\ e te okūrduk be kızım. su gibi allā getirip götürmek nasib‿etsiñ dėrdik. dökerdik suyu dua okuyveriydik. emen o döktūmüz suyla kabı orda kōrduk onu almazdık. avşama kā orda duruydu, onu almazdık. /?\ burdāki gibi. allā belañı versin, allā cezañı versiñ tęle dėrdik. yer kapasıñ, kara aberin gelsiñ üle derdik. /?\ sayarın ya canım bir, iki, üç, dört, beş, altı, yedi, sekiz, dokuz, on. /?\ ne bileyim bir arada bi şey geldinēn onez burdaydım dēyon. dedim ya canım, dedim ōlana gāri onez burdaydım ben dedim, onları gördüm ben gelirke dedim. onez gittim, onez geldim üle dīyoz.

yemekler; kıtlık: /?\ episini yapardık be yavrum. kapama da yapardık bide de yazardık, episini yapardık. dā ali vakıtı olan adam yapardı olmayan yapmazdı. bi kere gene bi kıtlık oldu. anem ep ısırgadan tūga yapıveriydi bize. /?\ oldu kıtlık. būle bi dere vardı būle koja yapraklı ısırganlar vardı. erkenden kim kalkardı o ısırganları toplārdı. gelirdi onu kaynadırdı, darı ununna onu būle yapardı. nane katardı içine onu gözel ezerdi tepsiye kuyardı kastırayla kapadırdı. te üle ezerdi sōra tepsiye kuyardı onu su da kuyardı. onu gözelcejik karıştırıydı kastırayla kapadırdı. onu yėrdik. yok‿udu, bi kıtlık oldu bi zaman. manca dėrdik tūga mancası yaptık. ne yaptıñ be? tūga mancası yaptım. /?\ sular var‿ıdı, sular var‿ıdı da būle yemeklik zamanda kıtlık biraz oldu tę zamanlar asır bile yok‿udu. rāmetli annem bizim darılar büle keserdik, demet yapardık. avşamdan būle altımıza yazardık, yatardık. sabāleyin kalktīmızlayın annem onnarı gene toplārdı yarın geje gene yazardı. /?\ savaş olmadı ama ne bileyin üle bi kıtlık oldu. hiç olmadı. /?\ aman ne karlar būle saçaklarda būle kolumuz gibi buzlar

olurdu. bi sopayladırdık onnarı cagır cagır düşerlerdi yere. bṻle yāmır yādı o karlar yalınayak çıkardık basardık güp güp o şeylere. tuvaletler dışarı. /?\ nası bṻle şey pelit dėrlerdi o pelitlerin dallarnı biz keserdik. kış günü onnarı yıvardık koyunnara. giderdik bi de kar gidemezdik. ayakkabı yok‿udu ayvannān derilerinden çarık dėrdik, çarık yapınırdık ayaklarmıza biz. onnarı ayaklāmıza giyerdik, urgannarı elimize giderdik o şeylere, o yaprakları sırtımıza yüklenirdik getiriydik ayvannara. ne zebillik çok zebil‿idik.

M7.2.2/1

Ayşe Çalışkan / 76 yaşında. / Kulāzı-Radoviş doğumlu. / Okuma yazması yok. / 1959'da Saruhanlı'ya yerleşmişler. / Türkçeden başka dil bilmiyor.

tanışma: şini orda gölgede üraşacam açan gāri kıpırdanamam. bȭle gāricekın ep, ep sancı olcak sırtlarım nèpaçan. çekme telefona, çekme. ne dediñ sen baña? soyadım ayşe çalışkan. yetmiş‿altı yaşındayın. yuguslavyada dūdum. kulāzı kȗmüñ adı, radavuşa bālı. burayı bu ne dēler gevgeli mi ne dēler orayı bālı. ordan geliyoz biz. gelirke gevgeliden geliriz. ondan sōra kızım ordan bu tarafa geçiyoz. ne diyeler orayı doyuran gölü mü ne diyeler ordan geçtik mi bi dā gāri türkiyeyi ararız gāri sōra. ordan öyle geldik kızım. nèpacañ geldik ama kızım iç buralarda biz rāt‿etmedik vallā kızım. siz buranın yerlisi misiñiz? hiç rāt‿etmedik biz buralarda kızım. bizim memleketlermiz çok iyi, ekmekleri, yemekleri, tālası, bāsı. tabi kendi toprāmızlan oldūna burda ep gübreyle gübreyle oldūna hiçbi şeyin dadını zelini bulamayız. kuydūñ çürür, kuydūñ, yaptīñ hiçbi şeye beñzemez buraları kızım. bizim oralarımız yazı kışı bȭle çıtır çıtır her şeyimiz bȭle yani oradan insannarı telēzonnarı açtīñızlayı çıkmıyo mu o memleket karıları. çıkar, çıkar o memleket karıları çıkar. nası kannı cannı. biz buralara geldik bak astalıklara karıştık yavrum. ne yapacāñ işte. /?\ türk kȗdü iç iç, iç, kırıstiyan ya iç yok‿udu ama tālalarımız megeydi. /?\ te böyle yanı sınır bi tarafı ġavurların bi tarafı bizim, bȭle kırıstiyanların. böyle megelerimiz bi tarafı kırıstiyanların bi tarafı bizim‿idi. abe te toprak. şini bak şini bu koca tāla işte tālanın bu tarafı bizim bu tarafı ġavurların, megeydik ġavurlarla. sınır‿ıdık, sınır‿ıdık yani böyle ama bi kötülüklēni duymazdık içbi şey yapmazdılar ne bileyin. orda ben, yirmi yaşında gelin geldim ordan burayı. yirmi yaşındaydım ben burayı geldimde. ondan sōra iç bȭle bi kötülüklēni duymadık onnarın oralarda. o kada bi fena dȉller. bizden sōra onnar mārebelik yaptılar oralarda. ama şini gāri güllük gülüstanlık oldu. düzeldi gāri şini oraları. şini benim çocuk çok istedi tekirar gene gideyin gene de orda kalayım ana diyi, ayır vermediler. benim çocuk çok istedi gitmeyi orayı memlekete. çolūmla çocūmla gideyin ana dedi, gelmem gāri orda dedi, orda ȭretmenlik yapacām dedi. ȭretmen benim çocuk ta. ondan sōracām, ayır vermediler. üç‿ay veriler, üç‿aydan sōra gene burayı sınır dışı yaparlar, çünküm burayı geçtik. burayı geçtimize tutmazlar orda. gene burayı getiriler. ille bi kere gideyin geleyin, gezeyin oralānı dėr. elli yaşında çocūm gene, ille gideyin geleyin dėr, gezeyin oralanı dėr. ē onu ben bi buçuk, iki yaşında getirdim bilmez oralarını, ana seni de götüreyin

dedi o zamannar. e ben şini astalandım gāri gidemem. ben geçen sene felc geçirdim. te zate sā tarafim tutmuyo, e işte bu kadacık kendimi idāre ediyom, ne kada yatakta yatmān, tekelene tekelene öteberiye kalka kopa. aftadan aftaya geliyo ferā te bi süpürge tutuyo, acık tozları alıyo siliyo. (¦)

oğlunun istanbula gitmesi: e çocuklarım dedi adi gidelim ana, kalma burda zebil‿ olacān, dedi. ben de kıyamadım evimi yerimi bırakmā, kaldım burda. onnar ıstanbula gittiler. bir ūlum var, bi kız bi ōlanım var. ıstanbula gittiler çocuk okudalım diye. çocuk buralarda biraz salma çocūmuz şımarık, bū̄ttük şımarık bū̄tük. okumuyo fazla, sallanıyo. onnar da biz yanında durmayınca bu ders yapmas, çalışmas. geçen sene gözel okudu ama gene ne bileyin öle sallanır gibi mi oldu dī̄vermiyolar bağa, saklayolar. gidelim dediler bi buçuk, iki senede dediler bare okulu bitittiriz biz buna. işe sokalım orda gene buralara dediler gene gelecēz. duramayız orda biz dediler, oraları pālılık dediler. şini bayramda istėrmiş gelsiñ. çocūm benim asta, atatürk astalī var üstünde. sinirden oldu ep. dün gene geldi bi aber geldi, acık dünden beri ī̆yim. biraz acık yürēme su serpildi. anama seĺam sū̄leyiñ, ben acık ī̆leştim gittim mi kendimi iyi issediyom kurban kesenen, dādanan. yazık yavrum öyle dėr‿imiş. (¦) bayramda gelecek‿idiñiz de anlatsıñ dursuñ‿udu size. benim çocuk ta çok dertli. çok tasasını dādacak ī̆san arār. bayramda gelejektiñ de oturajak‿ıdı da saña anlattırajak‿ ıdı sen de gāri dinleyecek‿idiñ onu. böyle gāri o söyledikçe sen gene yaz‿ıdı yan tarafa.

kulāzı: /?\ kū̄müzde çingeneler yok‿udu kasabamızda var‿ıdı, te o radavuş kasabasında. /?\ var‿ıdı, var‿ıdı kızım, türk var‿ıdı ama /?\ tabi bayā çok‿udu canım. türk vardı ama bi māle vardı bō̄le (¦) ōle bi çingene mālesi var‿ıdı. ordan tutardık davullar zurnalar dū̄n yaparkan. ordan tutardık davullar zurnalar dū̄n yaparkan, getittiriydik kasabadan çal patlasıñ ur oynasıñ iki gün, üç gün dū̄n yapardık. /?\ aynı aynı, e te burda da öle çingeneler ya kızım burda da ō̄le çingene aynı burda gibi türkçe konuşur. kendi kendilēne çingenece konuşūlar ama saña bağa türkçe konuşūlar. burdāki çingeneler gibi ama bizim o tarafımızın çingeneleri dā bi başka giyimleri kuşamları güzel. bunnar döküm döküm, buranınkiler dā yaramaz bizim o tarafınkiler dā düzenli. /?\ yok yok yok, kimse kimseyi almaz. er kişi kendi ırkınna kızım. burda karışık dolu bizim orda iç ō̄le şey yok. işte benim çocuk ondan orasını istėr. iç orda bō̄le ǵavur gitmiş çingeneye, çingene gitmiş ǵavura çingene kızını çingene almıj ǵavur kızını türk almış yok yok bizim oralarda. ama burda karmakarışık. te bizim burda var şey arnavutlardan var kızım. hā te bu mālede

çingeneye gitti kızı. kocası zanayatı varmış elinde çalışırmış. yaa zanayatı var ama sōra soruyoz işte nèpıyo be gelin kızın dē, allā rāzı olsun dėr kaynanası çingene ama dėr, çok ïdir dėr. yani çok iyi bi can dėr. bāsında, bāçesinde olannarı der, hep benim kıza getiriyo dėr. kızı subay‿ımış kocası, çocū getiriyo götürüyo dėr çok ï geçinïler dėr. ï be ama di mi sülalası çingene.

tahsili: /?\ ij gitmedim gözel evļadım. e ben on‿altı, on yedi yaşına girdim dedi ırāmetli babam gittiler üç‿ay, dörd‿ay ep gitti arkadaşlarım yolladılar, benim babam yollamadı. benim babam çok bi leşper‿idi, varlıklıydı böyle. bizim işimizi dedi, kimse yapamaz dedi, ep ameleyle bu kız gider gelir dedi. biz bunu okula salarsak dedi, bizim işimiz oldū gibi kalır böyle dedi. bunnarı dedi bu yürüdür, dedi. yollamadı ırāmetli babam. ne abïmi yolladı ne beni yolladı. abïmi de yollamadı beni de yollamadı. abïm bursada şindi benim te ben gene burayı geldim.

eşinin ölümü; oğlu: beyim geldi bu tarafa. anası babası akisardaydı. anasının babasının yanına geldi akisara. sōra burda biz direk‿ocā aştık bilmem pirket mirket kestik bi şeyler yaptı burda. burda kaldık. ep amele tutardı üj dört tene bıçkımız var‿ıdı. pirket makinalarımız var‿ıdı. onnarla ūraşırka ūraşırka bi kalbe tutuldu. ē yattı bir‿iki ay bi sene kadar sürdü o astalī. arkadaşları ep tutuldu öldü. o gene bi beş‿altı ay yörüdü öyle gayret‿etti. ondan sōra o da bi tutuldu, tutuldū gibi gitti o da ırāmetli. on beş sene oldu öleli işte. ben de bu çocūn eline kaldım. e bu çocuk on beş sene oldu ep bakar beni. odunumu, kömürümü, yēcemi, içecēmi getiri götürü. üstümde başımda olmadı mı ana al, vereyin para al git nen yok nen yok iç yoksul ettirmedi, ep aldı getirdi. iç demedim ben getir ūlum diyi. o gider alır dolduru, gider alır dolduru. şindi dedi, ben ıstanbula giderin dedi. bak kızım dedi, abïsi ben dedi bu karıyı on beş sene baktım dedi. ij dedi, kimseye şey yaptırmadım dedi mūtaç‿ettirmedim dedi şini gene dedi sen bak biraz dedi. ayır ayır dedi, bakamam ben dedi o da, ben bakamam dedi. neden bakamācaksıñ dedi. o bak dedi kendi kendicïni idāre edēr dedi. astacī oldunnayın gene dedi baña telefon‿edersiñ dedi, ben gelirin dedi. gelir gene ya gelir. ondan sōracām işte bugun yarın gelecek gene. ben dedi gelenen dedi gene doktora götürün dedi. geldi sōra durdular çocūnna barabar üj dört gün doktora tekirar beni konturola götüdü. ordan geldiler, adi gidelim dedi baña ana dedi. ūlum dedim ben evden çıkamam gidemem, dedim. yer dïştirdim mi bi dā dedim gelip evime giremem. buz gibi bu evin içi olur, dedim. alışamam dedim. orda dedim, azarlārsıñız siz dedim, kendi kendiñize konuşursuñuz, dedim ben kendime götürün dedim. kocakarılar ōle di mi kızım. kendiñ burda konuşursuñ kendi kendiñe ama sen orda mıdırdaştınlayın bi

olmayacak bi şeyden içi olur kendiñe götürü o laf. gitmem ūlum dedim adi gidiñ siz dedim. e iki ay oldu orda onnar. geçende telefon‿etti, gözümden uştuñ ana dedi, çok özledim diyo. ben de özledim ūlum dedim. sabā olur, dedim tren yolunu gözledirin, ūlenden sōra dedim asfalta bakarın. bakma ana bakma dėr, ne asfalta bak dėr, ne tren yoluna bak dėr. ben giderke dėr, saña aber‿edenen dėr. o zaman trene bakarsıñ dėr, trenden geleynen diye, ya da arabamla gelenen dėr. ondan sōra şini bakmam gāri. arkadaşlarına telefon‿ederse de arkadaşları baña cüvap getiri. ayşe abla fadilin seĺamı var, ayşe abla ocanın seĺamı var. gelejek‿imiş acık kendini iyi issetmiş kurban kesejek‿imiş. yavrum kurban kesecekmiş. acık iyi issettim kendimi dėrmij, biraz iyileştim dėrmiş kurban keseynen gittimleyin de dermiş, dādanan orda dėrmiş. ī ya dedim ben de şini komşulara söyledim gittim orayı da. kadriyē, dedim. nē, dedi. acık dedim īleşmiş oca dedim. āşam dedim, ömer geldi dedim, küpē ekmek getīvereynen ayşe abla dedi de dedim. a ömer, ocanın kīfi nası ī miymiş, dedim, dedim. ayşe abla, em güldü dedim, em de dedī ki dedim ayşe abla oca iyimiş acık kendimi ömer abi iyi ettim, issettim gittimleyi kurban keseynen. anama seĺam söyle. anam ne yapıyo geziniyo mu? ben de ordan kadriyeler kesti mi diyi sopamı elimde kakarak gelirdim, minderim de kucāmda. nerden gelirsiñ, dedi. düşecēñ de dedi, parmaklar dönüverejek, sōra ne yapacāz dedi. e dedi te sopamı kakarın da destek olarak gelirin dedim. ī ya dedi, bu da. ocanın dedi, seĺamı var dedi. nerde gördüñ ocayı? dedim. telefonda konuştuk epī, dedi. acık īmij, dedi. ömer abi acık kendimi iyi issettim, gittimleyin kurban keseynen de dādaynan dedi, dedi. kurban kesejek‿imiş, dedi. sen kesmeyejēñ mi, dedim. ayşe abla dedi, ev aldık dedi, borcum var, dedi. kesemiyejēz biz dedi. adi kızanım adi dedim, çok pālı kurbanlar da dedim. alınacak gibi dīl‿iki dedim. o dedim, motorlānı sattı dedim, o parayı dedim kuyduysa bir köşeye dedim, beş‿on kuruş dedim, onunna alır o dedim ben de. ama yemediler‿ise dedim, yediler‿ise gene dedim, kaldırı bankadan aylīndan dedim. tabi yılbaşında emekli çıkacak. otuz sene oldu çalışır.

türkiyeye gelişi: /?\ ābe kızım işte ben o zaman yirmi yaşındaydım. e şini yetmiş‿altı yaşına girdim. kaç sene gelir ne bileyim ben bilmem ki. yā tabi yirmi iki yaşındaydım ben burayı geldīmde. yirmi bir yaşında gelin‿oldum, orda gelin‿oldum. altı aylık çocūmu bebek kucāmda getidim. altı aylık, burda mekledi, burda otudu. ilk geldik ıstanbula. ıstanbulda otuduk bi beş‿altı ay. sāmalcılarda. /?\ vardı vardı akrabalarımız var‿ıdı. hep dedim ırāmetli adama, gitmeyelim burdan dedim, ben dedim. /?\ ā göçmen mālesi oldū gibi göçmen‿idi. ondan sōra gitmeyelim dedim ama

analaı geldi akisara, burayı. ā dedi, benim anamīl akisarda dedi. ben dedi gidenen akisara da dedi, sizi bırakanan orda dedi, çocūmla barabar dedi. ben almanyaya gidenen dedi. nèpacāñ almanyada boş ver dedim, seniñ eliñde zanayatıñ var dedim ben de, ustacılık yapardı. amān dedi, olsuñ dedi gideyim ben almanyaya da dedi sizi de götürejēm orayı dedi baña. ī ya dedim ben de geldik burayı. geldik ama ne dedi kaynanam, adi kızım adi ūlum dedi otu yeriñe dedi. /?\ iç otumadık dūru burayı geldik. /?\ aa orda bi ev alındık te o sokakta, sattık o evi. te te emen burda giderke te orda, sokakta bile dīl bu yolun üstünde evimiz. dūru burayı geldik ordan bi milyara bir ev alındık. orda otuduk iki üç sene. onu sattık sōra biz bi buçuk milyara kada. bunu gene aldık burda. ben işteydim o almış. ayşe dedi, arsa aldım dedi. nèpacāñ o arsayı be dedim. ev yapalım dedi. bu ev dedi eski dedi baksaña dedi, çatıları göçük bunun dedi. e ī ya dedim ben de onu sattık bi sene gene kirayla oturduk orda. ondan sōra yaptık te bunu geldik burayı.

komşu köyler; düğün: /?\ var‿ıdı çok türk köylerimiz. episine giderdik dūne giderdik, onlardan kız alırdık. tabi ya iştirva dèrdik, drancasa derdik onlar yakın‿ıdı böyle. te böle şey gibi mütevelli gibi. /?\ tabi ep türk köy iç karışık yok. onlardan kız alırdık veriydik. dūnne davulla giderdik. gelin‿alıcı binerdik biygirlere. arabalara binerdik gelinneri getiriydi davullarımız çala çala güm güm. buranın davulları gibi dīl bizim oranın davulları çok güzel. ondan sōra oralardan ep kız alır, veriydik gelirdik nèpacāñ. /?\ düñür dèr tabi ya. yaşlı bi kocakarıyla bi karı gider. önceden görüler kızı eterafına sorarlar bunnar nası ī mi diyi. ā ī īsannar dèrlerse sōra alırız iki üç kişi gideriz orda düñür oluruz onnara. onnar da sorarlar ararlar biyenirseler veriydiler biyenmeseler dā derdiler verecek kızımız yok. alırdık gelirdik. /?\ tabi allān emrinne. allān emri peygamberin kavlü kızıñızı istemiye geldik, öyle dēriz. ondan sōra du düşünelim bakalım dēler. onnar da eterafa sorarlar konuya komşuya bunnarı bilir misiñiz, nası īsannar? iyi mi yani bōle şeyleri ondan sō ırkları diyi. ondan sōracāma biz onnardan bi şey görmeyiz iyi onnar, biz kaç senelik komşuyuz diyi söylēler. ondan sōra tamam dēler bi aber gönderiler. gideriz orda, alırız sepedimizi geliriz. ondan sōra mendilimizi. sepede mendil kuyālar, şeker kuyālar, kolonya kuyālar işte öteberi bi şeyler. alırlar biz götürüz tepsiler bikaç tene onnar getiriler. birbirimize götürüz getiriz aynı burdāki gibi ya. kimisi gene biyenmeseler, ā aman aman onnar iç konu komşu sēmez onnar konu komşuyu iç istemez dēler. ā tā kızımız küçük dā verejek, dā düşünmedik vermeyi. öyle dēler salavatlayıveriler. /?\ ıramazannık bōça gider, bayramlık takımlar, elbeseler gider kıza ayakkabıdan tut

bütün gīdirilir kıza. ıramazan‿içi gider namazlālıklar, bōçalar er şeyler. iç iç ayda bi kere gider ayda bi kere gider. eger tutarsañ bi sene nişannı dūn kada masraf yaparsıñ ona o kıza götüre götüre. ama bir‿ayda iki ayda yaparsañ o zaman çabujacık olur ī olur. ama dur dėrsiñ çocūm küçük kızım küçük çīzi yok falan fiĺan derseñ dūn yaptīñ masıraf o kıza taşınır. /?\ üc gün cumā günü başlālar pazar gün biter. e te cumā günü ayşamısı yemek veriler kına gecesi olur. /?\ vallā kızım unuttum ben türkü çārmayı. ayşam bu kıza bile dedim de ben çok türküler, şarkılar, maneler bilirdim ama şini bi şi bile aklımda yok yavrum. ondan sōracām kına gelini otutturular kına yakar ingeleri, amica karıları ellerine, ayaklarına onlar şarkı sūlėr dayre çalālar ālattırılar gelini. unuttum kızım bi şeycik bilemem. /?\ ertesi günü gene işte o gecesi, kına gecesi yaparlar yarın gecesi gene, gene bi dūn yaparlar. ondan sōra pazar günü alırlar gelini götürüler. /?\ kırmızı kuşak bālālar, kırmızı kuşak başına duvak kırmızı duvak gīdiriler, beline kırmızı kuşak bālālar. abīsi var‿ısa abīsi geçiri babası var‿ısa babası bindiriydi arabaya. /?\ postaki kuyālar orayı āzına şeker veriler kimisi bal veri kimisi şeker veri. geçiriler kapıya kada ondan sō arkası sıra bi bardak su atarlar adi güle güle geçin kızım sallālar yoldan. /?\ bir‿afta önce gelir pazar günü getiriler. pazar günü arabaya sararlar ondan sōra getiriler çīzi sererler. serdilerineyin çīzi kupa kupa orayı orayı orayı yıvarlar. ondan sōra o gelin sermē gelenneri, çīz sermē onnara bir iki sofra ekmek veriler yemek yaparlar. onnarı bi gözel avurlālar gidēler. bizim de orda aynı burası gibi gelinlenmē ekmek veriler er şeydi, iç aynı burası gibi. yemek, ekmek çok kurbannar durma kesilir kuzulā. kendimizin kuzularımız, koyunlarımız kendimizin. pareyle almayız‿iki burdāki gibi orda sürümüz. çekeriz biyendīmizi keseriz, çekeriz biyendīmizi keseriz sızırtma yaparız kavurma yaparız. koca kış kavurma yeriz iç pareyle et almazdık orda kızım. burdaysa git yirm‿beş milyon ver bi yudum et o da ete kokmaz, yemekleri ij dat getimez. bizim orda ayvannarımız kendi gözelim kokulu otlarımızla dilfillerimizle, kekik otlarımızla büven ayvannarımız mis gibi o etleri yemiye doyamasıñ. bizim oralarımız güzel yani şini bak bu yaştayın açılsa yol böyle verseler o tarafa gitmiye emen çocā dērin ulum böylece bırak bunu, geri kalan kim bi fakir fıkara gelsiñ otusuñ biz emen adi gidelim. emen yataklarımızı sade alalım emen gidelim memleketimize. ama orda gāri kalmadı evimize yerimize ģavurlar inmiş. /?\ görmedim kızım ama gidenner var, gidenner vardı onnar dīveri. tālalarımızı ģavurlar işlėrmiş, evlere ģavurlar enmiş ep. benim masa üstünde mendillerim var kızım kıyat mendili, al kızım gözlerim yaşarıyo be.

kökeni; eski kiracısı: /?\ kökümüz ōle ırāmetli babam ōle dėrdi, ōle işte konya tarafından dėrdi. /?\ dīl dīl dā köyü de dīl uva da dīl aynı yakın te böyle ısakçelebi gibi acıramanlı gibi. /?\ burda nası var yörük orda da var öyle yörük. giyimleri kuşamları bile başka başka. orda da var kızım orda da dālarda, bayırlarda, ormannar içinde evler var kūler var. anlamasıñ konuştuklānı bile yörük var var bizim orda da var‿ıdı. biz onnara yörük yörük diyi kızdırıydık onnar da bize bi şeyler söylėrdiler ama unuttum. amān derdi yerli olmuşuñuz da ne olmuşsuñuz dėrdiler bize. adi adi dėrdim konuşmañızı bile bilmesiñiz dėrdik biz te bōle bōle kız gibi küçük‿üdük biz böyle. siz dėrdim bi şeyden bilmesiñiz, orda dėrdim orman içindesiñiz dėrdim. ama derdi biz īyiz derdi. a biz de īyiz dėrdik biz gene. īsiñiz gāri dėrdik konuşmañızı bile te benim bi kiracı var‿ıdı burda, çıkardım onu ben şini. iç konuştū dilini anlamazdın, alaşeyirin kūlerinden dālarından geldi. kız ayşe ne konuşursuñ dėrdim. karıştırıveriydi bakar bakar duruydum. ondan sōra balkonda su süpürü. anasıile gitti bi ay durdu bir buçuk ay. bu yolları kaldırdılar kopardılar kepçeler, çamur oldu. er tarafına üç tene adam bıraktı gitti çamur yaptılar bu yolu basamakları buralarda. gitti üç ay durdu anasında. geldi o çamurları yēkar, benim çeşmeye taktı ortumu. benim çeşmeye dedim ortumu takma benim dedim aylīm yok, benim dedim suyumu kim ödėr. bak dedim ben ay dendi mi seksen milyon su parası ödėrsiñ, sen dedim üç milyon su parası ödersiñ dedim. benim suyumu dedim kullanma. balkonnarı süpürü burdan balkon öte kadar, balkonnarı süpürü ben de orda balkonda oturun. o suyu dedim kızım böyle böyle süpür dedim, o māna oldu da çıktılar. böyle attırma o süpürgeyi dedim böyle böyle süpür dedim. o böyle böyle attırdı ben de oturuyon balkonda. astayın yok vakıtım yatīrın yatīrın çıkarın balkonda oturum biraz gėce demem gün demem. ondan sōra şapır şapır o sular indi yüzüme gözüme yāmur sular. indim avluya ayşe ne yaparsıñ be, dedim. nèpayın dedi balkonnarı yīkārın dedi. kızım dedim böyle süpürseñe de dedim böyle attırısıñ o süpürgeyi dedim ben de. sana ne dedi, nası canım istėr öle süpürün, dedi. al eviñi başında çal dedi, baña. a kızım dedim ben de sen dedim yap bir ev de dedim beni de çār dedim bi gözünde ben gene oturayın, dedim. yap dedim kolay mı ev yapmak dedim. ben dedim bi barmak geldim ordan yugoslavyadan burayı dedim. çabalana çabalana dedim, tepine tepine, didine didine bu kadacık edindik biz dedim. yemedik gīmedik dedim, bunu yaptık zorluklāla dedim. işte dedim sen de dedim bi tarafında idare ol ben de idare olayın. ayır ayır dedi, evin var diye kurulursuñ dedi çak gene dedi. ya dedim, kurulmuyom dedim niye kurulacak‿ımışın dedim. kurulma deme dedim ben de zor dedim ev

yapmak, dedim. yapma bȍle dedim. biz dedim ne diyecēz öyle yap kızım dedim. genç te bȍle bu kızçāz gibi. ondan sōra ij dedi seslenme dedi nas canım istėr öle yapacām dedi. kızım dedim, çık dedim ben de. çık dedim, di mi madam dedim öyle yapacāñ dedim ben dedim bi gün dȋl iki gün baña gelen kiracılar dedim eñ aşā on sene on beş sene oturu dedim. ep dedim ev alındılar çıktılar dedim. sen de dedim ev alınacāñ çıkacāñ ama dedim böyle yaparsañ çık kızım dedim. ondan sōra kocası geldi ayşam bi kavga ettiler kocasınna. o demiş çıkacām o demiş çıkmam o demiş çıkacam. şini çıktılar tė tarafa bi eve o evin gözleri küçücük‿ümüş, balkonnarı iç yok ‿umuş. mare dermiş neler ettim dėrmiş, ikna edemedim dėrmiş, şindi em çok zāmetimiz var orda demiş. ayşe tȋzenin evi dėrmiş genij benim evim, güzel. /?\ yok kiracım şini. geldi bi kiracı kocasınna kavga etmiş. o da kocasını bırakmış o işteyke mi nerdeyseyke toplamış eşāları, doldurmuş kaçmıj burayı saranlıya. tė tarafta bi evde oturuyo. geldi ayşe tȋze be, ne, komşular dȋveri benim adımı bilmez ama te sen eviñi ver kiraya da ben saña geleyne ben seni bakarın. ben bāmātta çalışırın. üzüm fabrikasında ben çalışırın, ben seni bakarın oturayım ben bu evde. kızım iyi ama he duydum ben iki gün sōra çok ḷaf gezdiriye bizim mālemiz. iki gün sōra geldiler, ayşe ablā! ne? sakın o kadına verme eviñi. (¦) ondan sōra e dedim du bakām eşler teklēriz dedim ben de. e karı gider sabāleyin işe gece sāt on birde gelir. sabā gene erken gider. (¦) ȋ ya dedim ben de sorar arārız dedim, vermeyiz dedim. geldi bu sildi içerleri. getirdi tabaklarnı mabaklānı bi şeyleri o sabāsı geldi. kızım dedim getime eşālarıñı dedim, ben evi dedim kiraya vermiyecem. neden? vermiyecēm kızım dedim. bırak döndüm dedim. em dedim ucuz dedim iki yüz biñ liraya vermem. iki yüz elli yaparsañız dedim verin ama iki yüz biñ liraya vermem kızım dedim.

günler ve sayılar: /?\ aynı perşembe gün pazarımız olurdu. cumā gün giderdiler adamlarımız cumāya. cumā günü ırāmetli babam iç çiftimizi koşmazdı hep fakir ȋsanlara çift sürüveriydi. ayırım olsuñ diyi ırāmetli babam çok ayırseverdi. ep dul karılara böyle fakir ȋsanlara ep çift sürüveriydi. cumā dendi mi iç tālamıza, bāmıza gitmezdi. bereketli gün bu cumā günü dėrdi hep fakirlere giderdi öyle aynı cumā günü hiç kıpırdamazdı bi yeri babam. /?\ sayarım ya bir, iki, üç, dört, beş, altı, yedi, sekis, dokus, on. işte kazak örün bȍle yelek örün aleme saydıttırım bilemem saymā. yetmiş, seksen, doksan, seksene yetmişe kada gelirin ordan öte gāri gidemem ben. adiñ dėrin seksen ilmek yapıñ bunu dėrin, küçük gelir dėrin yüz ilmek yapın dėrin, saydıttırın gençlere. ondan sōra örürüm ben gene.

akrabalık adları: /?\ tīze dēler. anamın kız kardeşine tīze dėriz. /?\ dayı dėrdik. /?\ amica derdik. /?\ ala. /?\ kocamın kız kardeşine mi görümce dėrdik. o baña inge dėrdi ben ona adını söylėrdim. yā kaku derdik. /?\ ne bileyim ben o kaku demek ne demek aba demek, aba demek o kaku. öyle dėrdik kızım, yene. /?\ kayınımız olur kayın. /?\ eltim olur. /?\ çocuk deriz be kızan demeyiz. kız dėriz çocuk dėriz burda duyduk kızan mızan dediklerini. burda dēler kızan. ben bile alıştım şu kızana bak o çocā bak demeye burda alıştım ben bile. /?\ annemize anne dėriz nenemize nene dėriz. anamın kaynanasına nene dėriz, babānne dėriz, annāne deriz. işte onnar öyle konuşuruz.

organ adları: /?\ omuz dėrdik. sırtımıza çocukları burayı bindiriydik, küçük çocuk tabi omzumuzda gezdiriydik çocukları. /?\ sırtımız dėrdik. /?\ dirsēmiz, diz kapāmız. /?\ gūsümüz dėrdik gūs tabanımız dėrdik. /?\ karın dėrdik kızım karın dėrdik. /?\ pança, pançamız avucumuz.

oturduğu mahalle: /?\ dīl dīl, dīl dīl. balıkesirden bir ane var burda, burda bir āne var afyondan. te bu karşımızdākiler. onnar işte üj dört sene oldu geleli. iki sene oldu kocası öleli. aşada ocakları var‿ıdı iş yerleri var taj dökēler bu yollara döşedikleri taşları dökerler. kocası iki sene oldu ölü, kalpten öldü kocası. iki karı ortak‿ıdı onnar durular şindi ikisi de. /?\ yok‿udu, yok‿udu. onnar yeñi yaptılar orasını. arsaydı orda o, o evi onnar arsayı ev yaptılar ondan sōra geldiler orayı. ocakta oturuylar orda damlarda oturuydular. ondan sōra burayı geldiler. balıkesirden dā üst tarafta gene var. dā orta yerdēki gene bizim taraflı göçmen orda, dut ācı var avlularında.

kalıp sözler: /?\ ayırlı yolculuk dėriz allā amanet olun dėriz. hadin güle güle gidiñ dėriz. okuruz üç külüfallā bi eĺam geçiriz kızım. başka bi şeycik bilmeyiz. bilen okūr kuran okuyan okūr. benim çocūm okūr ama benim çocūm okudu okūr o. baña da söylėr ana bunnarı bunnarı oku namaz kılarka diyi. unudurun ūlcāzım dėrin. unutma ana dėr bunnarı dėr. git kadının yanına dėr, tekirar tekirar okutsuñlar dėr. onu unutma dėr, gece yatīna yatırka dėr ondan sōna dėr bir‿angı bi yeri giderke dėr, oku dėr. okuyamam ūlcāzım unuduveriyom dērin. unutkanlık var bende. ondan sōra unudurun ūlcāzım okuyamam dėrin. a çocūm okūr, babasına atim indiri, kendisi okūr, karısı da okūr. /?\ çok ya ne bileyim ben nası bedduva edecekler. çok yaşa çok çek dėriz. biz öyle dėriz, kızım dėriz çok yaşa çok çek dėriz. /?\ biz yattım sāma döndüm soluma gūsümdēki imanıma, ayşe fatma anamız sunsuñ sumanıma. ondan sōra e şini gene işte, şini gene gāricekını, şindi gene yalıñızça kaldım gāri evimin eterafı kırk atlı, kırkı peygamber atlı. üç kere külfallayı okūrun, eĺamı okūrun böyle burdan aşā sıvārın. ne ürya görün ne bi şey görün. öyle evimin eterafını üflērim böyle yatīrın

yercēzime. çok şükür bi şeycikler görmüyon. şeytannar gelmez mi dėler baña. gece seni dėler ārlık bastırmasıñ. ayır ayır dėrin gelmez kimsecik gelmez. okūrun üflērin dėrin.

ev eşyaları; yemekler: /?\ var‿ıdı be kızım. memlekette var‿ıdı be kızım yapardık. tātalarımız çok adamlar tātadan divan yapardı. /?\ üstüne ne alı dokūrduk, kilim dokūrduk, o kilimleri. yünnerden yorgan dikerdik. o yorganı iki kat yapardık döşėrdik boydan boya onun üstüne. /?\ asır sererdik. asırı kendimiz dokūrduk. canāzelerin üstüne asırlar satılır ya burda o asırları biz kendimiz dokūrduk. gözel asırlar yapardık biz. misir şumasından yapardık. /?\ tē bu başak olur ya onnarın yaprānı yırtardık böyle didim didim onnarın yapraklarından biz asır dokūrduk. giderdi o beş altı sene hiç kopmazdı. kalın böyle bi karış olurdu o asır, onu kullanırdık. üstüne de kilim atardık, alı atmazdık ama kilimlerimiz çok olurdu. dokūrduk koyunnarımız var. ĭriydik koyunnarımızın yapālarını. işlerdik, tezǵālarımız var‿ıdı dokūrduk. ondan sōra onnarı ikiye dikerdik, üçe dikerdik döşerdik apalaca altımıza. yorgannarımızı gene ep yünden dikerdik. altına üstüne amerikan bazı kaplārdık. alaca basma isteyen alaca kaplār, düz isteyen düz kaplār. yani ĭdi memlekette işlerimiz ama işte burası çıkıverince geldik buralara zebil‿olduk. /?\ var‿ıdı, var‿ıdı, tāta var‿ıdı, tāta sandalyeler. /?\ soframız var ya hā tāta soframız. soframız var kocamān yūka yazarız te benim var orda sofram te mutfakta. onun üstüne atarız sofra peşkirimizi, sofrayı kuyarız çevreleniriz oturuz yeriz. bi sāt, iki sāt sofranın üstünde oturuz çay içen içer, yemek yeyen yer sātlarca oturuz sofranın önünde. /?\ var‿ıdı, var‿ıdı alamiyon çaydannık sırça da var‿ıdı. /?\ aynı buranın gibi sırça da var‿ıdı. e te beyaz çaydannıklar var ya burda satılır pazarda be yąu beyaz çaydannıklar ne güzel çaydannıklar var ya. /?\ şekerli içerdik, şekerimiz var, şekerlerimiz bol. düḱanlarımız olurdu şekerlerimiz bol. sōra bizim çaylarımız kendimizden olurdu kokulu kokulu bizim çaylarımız olurdu. öyle aynı buranın çayları gibi gözel bi çaylarımız kırmızı kırmızı çiçek açardılar. topçuk topçuk böyle onnarı kurudurduk biz kocaman kocaman olurdular böyle demet demet. böyle ikişer dal üçer dal atardık. te burda dēler ya ada çayı mada çayı onlardan çok bizim orda olurdu koca kış onnarı içerdik kokulu kokulu. /?\ hā ocāmız var‿ıdı mutfāmız ocāmız var‿ıdı. sacak üstünde kaynadırdık, sacā üstünde kaynadırdık. ekmek pişiriydik çirepenede indiriydik yan tarafa örterdik. kapāmız da var‿ıdı burda bile benim kapām vardı ama attım artık kullanmadım iç kullanmadım. yenicecik aldım iç kullanmadım. /?\ teknemiz var tātadan ne güzel teknelerimiz var. kuskuz yaparız

burda da teknelerimiz var. burda da kuskuz yaparız biz. kuskuz yaparız, tātadan teknemiz var, sanayide yaptırız kāvak tātalarından ne gözel. burda benim işte dayım kızı var burda. öldü işte te beş‿altı ay oldu öleli kocası yarın tekire evlendi ne güzel kocamān şey tātası var aman kāvak tātasından tekne yaptırdı. /?\ ısıranımız var böyle te ben te bu ısıranım var. /?\ teknede duruydu tabi teknede duruydu ileyende yapardık. te amurlarımızı kazırdık. /?\ tabi yūruyduk ī̇şidineyin amurlandınayın tepsiye atardık gömerdik. /?\ çirepenede bişiriydik, tepside bişiriydik nası istėrseñ. kokulu istėrseñ çirepenede bişir. fırında bişimij gibi olur gözel olur. ama acele istėrseñ kapakla kapayıveriydik emencekine. çabıcak bişer kapakla kapadınayın. te ben yaptım sabāleyin de orayı sardım ısıcak işte. param olmayınca ekmek yaparım kızım alırım beş kī́lo un iki kere üç kere onu ekmek yaparın. /?\ ā darı ununna olur mu buydayla, buyday ununna yapardık. oranın ekmeklerimizi sen şini görseñ bayılırsıñ yavanca yėrsiñ. darı unu katarız, buyday katarız, darı katarız, arpa katarız 'episinden katardık. ekmeklerimizi böyle doyamasıñ yemeye. böyle sıkarsıñ o ekmek böyle olur gene bu kadar gene kabarıydı. o ekmeklerimiz öyle olurdu. /?\ tabi oklavayla açardık oklavalarımız var te gene yaparız ya. ben açamam şini aşā oturup kalkamadīma te burda masada yaparın. indirim bunnarı burda yaparın. /?\ a kızım ne bileyim bizim orada o kadā pī̇nirlerimiz fıçı dolusu yapardık. hep duruydular koca kıj duruydular. sūk olurdu eraḷda, zayır. koca koca fiçılara böyle kafa pī̇nirler yapardık. geçen gün bile konuştum burda kadınnarla. vallā dėrin o pī̇nirlerimiz kafa gibi dėrin keseriz dėrin ekmek gibi yėriz. iç tuzlu dī̇l dėriz. nası duruymuş onnar bilmem duruydu bi şeycik olmazdıla. /?\ sızdırma te eti kavurusun ya eti kavurusun yāsınnan. ondan sōra o pişer. aynı kavurusun tavada nası öyle onu kavurduk mu o yāsınna barabar donar böyle bi dā gārı kuyardık böyle geniş kaplara. ordan gārı kaşık kaşık alırdık. er sabā ısıdırdık kara kara etleri şini burda kara et yediñ mi dokunur. orda biz kara et yāsını tuzunu hepsini yėrdik kızım dokunmazdı orda. biz orda ayvannarımızdan yā toplardık koca koca vidonlara dolduruyduk böyle koca kış ayvan yāsı yėrdik. hiç biz zī̇tin yāsı yemezdik. bi gündöndü yāsı çıkarıydık, afyon yāsı çıkarıydık, onu yėrdik. hep kuyruk yāsı taze yā sızırtma yėrdik. /?\ bū̇k ya be kızım kendi evimiz böyle bizim babamın evi ırāmetli üç gözlüdü çardaklı mardaklı altında ayvannarımız‿ıdı üstünde gene biz. /?\ balkon dēriz işte çardak dēriz. böyle önünde balkonu böyle oldunnayın orayı çardak dēriz. güneş vuru oturuyduk orda gölgelenirdik altında da ayvannarımız duruydu izbe dėrdik. ayvan damına izbe derdik. kayseride öle işte. benim çocuk orda beş sene ō̇retmenlik yaptı. gittik çocā

gezmiye, delikannı çocuk işte ısıcak o içerisi ama altı tāta böyle. ev böyle iki kat. āşam oldu ben gideyin inekleri bālān der benim çocuk koyunnarı kapān dėr. ūlum nerde kapayacañ o koyunnarı dėrin. ē sayaya kapayacām der. çocuk gider bakınırın balkondan aşā içeri dalar tek tek çocuk. ūlum nèpıyon derin, çıkar inekleri bāladım dėr. ē sāma kim sācak derin amica gelcek şini sāma onnarı dėrdi. ondan sōra soba kurmuş böyle maşingası var te böyle. /?\ hā maşinga derdik te böyle göçmen sobası maşinga derdik. ondan sōra abe ūlum dėrdim ısıcak bu içerisi, dışarısı kar ısıcak içerisi ayvannarın solūndan. e be ūlum ısıcak içerisi dėrdim. ana ayvannarımız altımızda ya dėrdi, ondan dėrdi. aralık dīl ya tātalar derdim. aralık dīl ama derdi gene ısıcak tutār derdi. tātalara sok ayāñı bak derdi. böyle ayaklarımı kuyardım o tātalar ısıcacık olurdu. /?\ kara ļastik giyerdik, takinya giyerdik, aynı böyle çorap, patik örünürdük orda da aynı. /?\ olmaz mı be kızım, doktorlarımız çok var, ondan sōra ebelerimiz çok var. a kızım bak bardaklarımız orda kızım bak orayı ben şey aldım kuy da birer bardak içelim adi kızım. /?\ ne çıkarıdık ġorabiye yapardık, kek yapardık. tavuk bol, yımırta bol, süt bol kızım yapardık aynı burası gibi yapardık. /?\ ā küllü darıyı iç sorma burda iç şini yapamayız. ep akisara giderdim ben darı almā da ben burda gene kaynadırdım. kuyarız onu biraz o kaynārka kül de atardık onun içine iki kürek. o sōra böyle kaynār kaynār böyle uvalārdık. kabukları çıktı mı böyle uvaladımızlayın yeykardık onnarı bikaç kere suyunda o küllü suyu çıkana kadar. tertemiz kaldı mı sōra gene kaynadırdık onu biraz öyle sarı suyu çıkardı. o sarı suyu da süzerdik. sōra kaynadırdık kokulu kokulu yėrdik. bi de afyon tūmu düverdik içine karıştırıydık onu şekerle, bi çanak ceviz çıkarıydık. bizim ceviz çok memleketimizde bi çanak ceviz çıkarıydık. /?\ cevizleri dūmezdik, onnar kırarlar yēler. o afyon tūmunu darıya karıştırıydılar, şeker de atardılar. ah be kızım elma gibi o karıların yanakları. e ne olcak yeyintiler güzel ep, yeyintilerimiz güzel kokulu kokulu ep mis gibi. er şeyimiz şeker gibi tatlı. akisara ben ep giderdim darı almā da geldimleyin kaynadırdım sōra. e şini gidemem iki senedir. gene giderdim kocam öldükten sōra da ayaklarım yörümez şini.

karışık konuşmalar: /?\ dün, on sekiz kiĺo olmuj büberim dün bugun gene bilmem bakām on kiĺo mu olacak beş kiĺo mu olacak. gelmiyo komşular da dün geldi o nene orda yardım‿etti ama gelmiyolar. sen büber kesmiye kalktıñ mı onnar gittiñ mi sen onnara çuvalın birini dökēler biri bitmeden öbürüsünü dökēler. a saña üramazlar, ben yalıñız oldūma. /?\ onnar da dūrar ep dūrar, eline geçen dūrar evde aylak oturacāna. dā iki gün mü ne gelecek‿imiş, ondan sōra biter gāri yok. /?\ e be kızım ama

koyunumuz, inēmiz var‿ıdı ama misir sapımız çok, samanımız çok. ayvannarımız bol bol kıştan çıkardılar bele kada kar, burayı kada kar yārdı. kar yārdı bele kada. ayvannara yol açardık sulamā götürüydük çeşmelerimiz var‿ıdı ama ayvannarımızın yeyintisi bol. samannık yapardı bubamil rāmetli burdan tē yola kada. onun içini saman dolduruyduk ordan burayı kada. bi ayla arman düverdik. iki üç tene biygir koşardılar, aftayla arman düverdik. kocaman kocaman un ambarlarımız var‿ıdı, ekin ambarlarımız var‿ıdı. ep ekinneri satardık ġavurlara, fakir ïsannar alırdı ep satardık. samannarımızı gene ayvannarımız yėrdi. martta kırkarız ıdırelez, martta kırkardık. /?\ ilkyazda kırkardık yünnerni şèparlar pıtırak olur, ot olur yünneri pis olmasın diyi. ilkyazın mart mırt şey ıdırlez dendi mi kırkardık kuzularnın kendilernin kırkardık. tekirar gene olurdu ąustozda gene kırkardık yaza kada gene bṻdürdüler. /?\ inek südü var te bi tencere yūrdum var kaymā bile yok üstünde dün mayaladım. /?\ pï̄nir yapardık. tenekide yaparız, tulum pï̄niri yaparız, teneki tulumu yapardık. kasalara kuyardık, fıçılara kuyardık. /?\ koca koca kazannara mayalārdık. ondan sōra dökerdik koca bezden çendilalara asardık, süzerdik. /?\ yūrdu düveriz yāsını çıkarız, pï̄niri süzeriz. mayalārdık koca koca kazannara ondan sōra kocaman çuvallara böyle dökerdik süzerdik pï̄niri. /?\ tabi çendila böyle kocaman torbaya süzeriz. un torbaları gibi bezden yapardık dokuma bezlerimize. onnarı süzerdik onnar böyle koca koca kafa olurdu kimisini ikiye yarardık kimisini bütün atardık fıçının içine āç fıçısının içine. onnarın, o sütlerin sularından gene onnara salamır yapardık. aynı kümüj gibi suyu süzülür onun. ona tuz atardık, tuzlārdık gene onnarı ona kuyardık taj gibi duruydu böyle gevşemezdi, yımışamazdı. pï̄nir suyunu salamır yapardık, kendi suyundan dolduruyduk fıçılara duruydu. çıkarıydık orda bi kafa kuyardık tencereye dolaba duruydu kesip kesip ordan yėrdiler. /?\ nor, isteyen yapardı istemeyen yapmazdı kızım. nor yapardık kızım ama isteyen yapardı istemeyen yapmaz. bol çünküm yeyinti. o da dünya kada atej yanar tabi yapmazdık kızım yapmazdık. burdaysa noru ayrı pï̄niri ayrı. pï̄nir de nor gibi nor da pï̄nir gibi. /?\ böyle yayīmız var‿ıdı. tātadan yayīmız var üstüne de tokmā var böyle tokmakla düver. benim burda var‿ıdı yayīm tokmām. keçilerim var‿ıdı ocaktayka ama kırdım attım. ne güzel, ne güzel o yūrdum olurdu içinde tokmā vardı tekelek böyle düverdik böyle. /?\ keçiler kurudacāna yakın yapardın. keçiler bir ay kada sādıñ mı bir aydan sōra yaptıñ mı pï̄nirini o zaman güzel olur. bir ay kada sācāñ bir ay kadardan sōra yapacāñ pï̄niri o zaman güzel olur. ama erkenden yaptıñ mı sulu olur südü tabi çok süt veri sulu olur südü. ama kurayacāna yakın yaptıñ mı ondan sōra pï̄niri koyun pï̄niri gibi tatlı olur.

şini alırız burdan keçi pı̄niri dēler vallā kızım dadı yok. alırız biz burda şini aldadırlar bizi bu keçi pı̄niri bu inek pı̄niri. ne inek pı̄nirinin dadı var ne keçi pı̄nirinin dadı. /?\ nerde bulanaz o tanıdī a kızım, o tanıdī nerde bulacāz. /?\ āz tatlısı dēriz. nası yaparız işte acık onun içine misir unu kararız kendinin de südünne pişiriz onu. kesik olur, şeker de atarız süreriz fırına çok güzel olur ama. yapardık, yapardık burda komşular ep veriydi tẽrda. orda vardı şeyler hep kanele dökerdiler sütlerini kuva kuva dādırdılar burayı. dādırdılar ep kuva kuva māleye öldü o ı̄sannar. /?\ nafakası mı gitmesiñ, nazar mı olmasıñ öyle diyeler nazar olmasıñ diyeler. acık tuz atālar içine nazar olmasıñ diyi. te burda bi atun var bizim o taraftan konya tarafından gelme, emen giderdi o komşulara inēñiz dūrdu mu sakın südünü bize getir, benim kaynanam çok seviyo onu, çok seviyo onu yapanan āz tatlısı yapanan. atun derdim ben gene baña da dattır, göstermez bile. du şini ekmēmden de kesivereyin.

M7.2.3/1

Ayşe Aşık / 77 yaşında. / Çeşmemahallesi-Radoviş doğumlu. / Okuma yazması yok. / 1950'de Akhisar'a yerleşmişler.

tanışma: /?\ ayşe āşık. /?\ yetmij yedi. /?\ ben yuguslavyada çeşmemālesi derdi köyümüzün adı çeşmemālesi. /?\ ā köyün adı çeşmemālesi radavuş kasabasına gene giderdik. orda da alırdık yeyinti falan alırdık orda. /?\ türk köyü iç yok‿udu ǵavur ep müslüman‿ıdı orası. işte bak kulāzı, allabası, karlabası, iştirva, karacalar ep onnar kū. /?\ aa yok‿udu köylerde iç, o köylerde yok‿udu. e sōra dā du du dīvereyin dā kūlēn adını kocalı, alikoç, pırnalı, dırancasa unuttum ǵarigin dırancasa da e sōra çok būk kūler var da süpürge, pırnalıyı dedim mi pırnalı. ep o kūler iç oralarda ǵavur yok‿udu. te o radavuj dedīm yerde orada kozbunar, kozbunarda ǵavur var‿ıdı, oralarda var‿ıdı. sōra şeyde unuttum orasını da adını ay tellā satasıya aklım yok ā. aman oravitsa, kargülitsa, yargülitsa ep oralara ǵavurlar karışık‿ıdı. /?\ aa icbi şeycik yok‿udu. içbi şeycik yok ne çingene ne ermeni içbi şey yok salt, tek ep müslümandı. bak o dīverdīm kūlerde ep müslüman ic yok ǵavur. /?\ bilmem o ǵavurlar te giderim bak kaç kere gittim meseĺā bizim dede anlattırı ayşe diye sen de sūle bōle bōle ekmiye leb, suya voda, dobrodoyde, oj geldin, dobranayde diyesini. sōra de birasçık ūrendim ya te onnarı. başka bi şey bilmem. /?\ anam bubam ordaydılar. e biz geldik adamlan sōradan anam bubam da geldi öldülē şini oncāzlar gene rāmetlik oldular. /?\ ic gitmedim salt şey okulu okudum bi elem tere keyfeye kadar çıktım, anamız (¦) a kuran şeyine, anam bubam, anajīmız astalıklıydı öle bubam yollamadı. dedi ayvanatımız var, şeyimiz var gitmeyin kızım o kadājık dedi yeteyne ūrendīniz. gitmedik ǵāri bir daha yene. /?\ dādaydı, dā köyü nası burada /?\ yörük, yörüküz, yörüküz kızım. dā ne sorajān dīvereyim mi ben sana.

türkiyeye gelişi: /?\ yılını mılını altmış sene oldu geleli ama bilmem yılından mılından okumā bilmem. elli altmış sene oldu geleli. /?\ neden mi yol açıldı. ē yol açıldınayın dediler gideceyiz. en peşin kaynanamil onnar beş sene ileri geldiler. ben dedim gitmem bizim adama. gitmem asan ben dedim anam bubam burda gitmem. ē o da adi di mi adamcāz sen kalırsın ben de kalırım o da kaldı çoluk çocuk ta yok. iki kuru kafa altmıj yıl geçindik ikicīmiz. te iki buçuk sene gene oldu öleli. yā yok çojujāklarımız, ōmadı. /?\ ilk geldik ıstanbula, trennen geldik. ıstanbula geldik ıstanbulda bize mājırānede durduk on bej gün. e ij yok paremiz. ordan arkadaşlarlan gene geliriz emen onnardan bi yüz dinar diyelerdi yüz dinarjık aldık bigam yaşarın

osmandan aldık nuriye. onjāzlan burayı çıktık. kayınnamilde üj gejejik misafir olduk, tuttuk kiraylan bi evjēz yaşadık bu şeyde. aldık gene izmire gittik. izmirde de duramadım ben orda elim ayām şişti, tütün şeyine girdim elim ayām aldım gene geldik burayı. te burda ǵāri oturduk. izmire gittik durduk orda bi sene kadarjık duramadım ben elim ayām şişti aldık geldik gene burayı leşberjilē geldik. orda duraydım beki de şeylere dolacaktık fafrikalara falan. /?\ göçmen mālesinde yaşadık şemiklerde. /?\ ep orda yugoslav görümcelerim orda, dayımın çocukları aman yavrularım yonus, dayımın çojī o da oralarda epsi ǵā bizimkiler orda. /?\ e burada, te yapındık bi evjēz a üç senede yaptık bi evjēz dā o zaman evimiz yok‿udu. yaptık te iççēzindeyiz. başka yok gā bi şeyjīmiz, viran evjēzlerimiz. /?\ burası kırbālar, yene. /?\ biz anam bubam ordaydı. ē bizim adam gene bi de astalıklıydı, middesi ārıydı. gidelim gidelim ayşe oraya gitti mi em oranın avası diyi ī gelir bana. gideriz iki ay duruz orda bubam anam orda. iki ay ben yaparın, yēriz anamız da biraz astalıklı. gene duruz bi sene kadā gene burdan gene gideriz. on bir sefer götürdü allā cennetlik etsin. anajī bubajī da duruydu ep götürdü beni getirdi. çok şükür şindiye kadar yaşadık te nèpalım be kızım be. /?\ o gittīm vakıt. gittik te radavuşa kasabaya gittik, iştirvaya ǵavurlar var ǵavurlar aldı, ǵavurlarda oraları misafir kaldık. o ǵavurlar da çok güzel bak çok güzel karşılālar. bubamın dostlarıydı onnar bubam nije orda bū̄müş orda şētmiş. e gittik mi ǵārikine ayşe tetka be o kızlar, ayşe tetka be gör sen ǵārikin o ǵavur karıları çok güzel karşıladılar, en birinci yataklāna. ayşe dėr, koki o ǵavurun adı gene, ayşe dėr ij dėr īrenme dėr, kaşık ayrı dėr, çanak ayrı dėr, tava ayrı dėr domuS günā biz size yedirmeyiz diyelē. o ǵavurjuklā öyle diyelē yene. iç īrenmeyin dėr niçi īrenirdik domuzları gördū̄müzleyin da öyle īrenmeyin dėrdi. /?\ var. bu mālede dil ötede dē telli kavaklān yanında. isī̄n kardaşım var, osman kardaşçīm var, güpçede gene vardı bi abijim. o güpçeli çeşmesini tanā mısın tanımasınız mı o güpçeli tarafındaydı öldü oncāz gene rāmetli oldu agam benden iki buçuk yaşçāz bū̄k‿idi o da. /?\ yok oralarda akrabamız. /?\ ha izmirde var te izmirde şemiklerde ǵari o şemikler ep bizim gitti mi orda gezdiri görümcelerim şēlerim gezinirim. dayımın gelini gene görümcem gezdiriler bereḱat versin. te agası öldü öleli gel be inge götürelim, gel be inge. dērin çıkmam evcēzimden bereḱat versin paşam, adı gene paşa görümcemin, gitmem be paşajīm dērin gidemem, ben evimden çıkmānan. yene öyle kıSçāzım. /?\ yok. e rāmetli kaynınam derdi, samannı evim somunnu evim dērdi. kıS kardaşıma giderim bi gejeden fazla duramam dērdi. anama bubama giderim iç dēri sıkar samannı evim somunnu evim, ep rāmetli kaynınam ōle

dērdi. yā yene be kadacī̄m tēle ō̄le geçindik be kıSçāzım. sen şindi nerenin şeyisin? /?\ yolculūmuz te açıldı burasının yolları gidenez en peşin kaynınamil çıktılā burayı. beş sene bizden evel geldi. ben gitmem dedim. e dedi di mi sen gitmesin ben de gitmem sa ayrılmam dedi kocam. abe te kısırın, bebek yok bi şey yok ne sen benden ayrıl gel anannan bubannan. rāmetli bubam gene dedi, ayşe dedi ölümün yüzü sūk dedi kızım ölsen gömenez dedi, gitme bubam gene gitme. bubamdan bubama gücendi diye geldim burayı e sade bubam anam da geldi burajıkta te onnar da öldüler şēttiler. yene öyle oldu kızım.

akrabalık adları: /?\ kıS kardaşına mı e kıS kardaşımız dēriz. /?\ tī̄ze, ǵavurlar tete dēr tetko ǵavurlar dērdi tetko. /?\ ǵavurja tetko. a bizim kıs kardaj dērdik kıs kardaşlarımıza, tī̄ze. (¦) ha ha var tamam öyle almışlar kızım. /?\ anamın kardaşı tī̄ze, erkek dayı. /?\ aja dērdik ama burda amija diyeler orda gene aja dērdik. /?\ ala. /?\ aba, görümce derdik te aba derdik niçi bū̄kleri olur onnarın aba dērdik yene. görümcem, görümcem aba dērdik niçi adamım aba dēr ben de aba dērin. o bak benim anama ana dēr ben de onun anasına ana dērdim. birbirimizin ep ō̄le tutardık şeylēni gene. /?\ abi, kaynım olur, kayın, hı kayın. kaynımın karısı inge dērdik elti, eltim olur ya. /?\ çojuklara mı? kıS çojū, erkek çojū öle dērdik yene. /?\ nene, dede. /?\ anneye anne. ana derdik ana, dilimiz ana kaba yörük. yā burada gene anne diyeler dilinde. bak ama ana demek dā şeymij demek dā pişkin demek ana yürekten demek sa anne burda dilinin dorusunda ī̄ dil o, ben iç sēmem ama öle alışık buranın insanı, yā yene.

ara konuşma: /?\ varmıj gelenner, varmıj ama görmedim ben. o bizim yoljular açan geldik on beş āne geldik. yoljular on beş āne geldik, e te orda on bej gün durduk ıstanbulda oranın mājıranede. /?\ bizim köyümüzden. te o kulāzlı dedī̄m yerden ordan da bikaç āne demek yakındı kū̄lerimiz te bō̄le bu şeyler gibi. öle yakın yakın oldūna şēttik barabar geldik gelirken.

organ adları: /?\ omuS, sırt, dī̄sek, bilek, elin içi, el içi, el içi denir. /?\ onnara da dizlerimiz dērdik diz. /?\ e kabalarımıs. /?\ guşa, guşamız dēriz guşa. gırtlak guşa öle dērdik. dıkanırıs kimi kere bāzlarımız kimisi toktora çıkar, ben iç toktora çıkmadım dā. salt çıktım te bu ayaklāmdan kireçleme dedi bi dā ǵāri çıkmadım. o ārılar, ajılar ama nası ārılar dayanarak te ordan emekleyerek çıkarım dışarı ama tā otuz yaşında vardı bu ārı bende. otuz yaşından beri ij doktora gitmem. rāmetli bubam dedi gitmiyejēn toktora dedi, toktorlā dedi, dā dedi şeydir gitme. bir ot kapadı bubam te bu ayaklarımın bileklerine benim o ikişer kiĺo sarı su akıttı ayaklarımdan. e şindi o akıttan beri ne doktora çıkarın ne şiye. dedik bu kabalara buralara da kapālım

kapamadık yen ǵari yaşlandım dērin yaşlının ǵari ārısa ārısın dērin. yene öle kıSçāzım. /?\ iman tātası, gūs tātası derdik. /?\ şey işte midde middemiz burası midde, karın gene dā aşālara. /?\ karın dērdik burası dērdik midde burası kānımız ārdı mı kānımız ārı /?\ e bizim karnımız ārı dērdik orda ep öle sūlėrdik, yene. /?\ boyun, ense kütū̄, ensemiz yā. /?\ kulak bunnā burun, bu yanak, gös, kaş, ās, kafa, āz gene yena, öyle kızım yena.

yöresel giysiler: /?\ ayaklarımıza aynı buranın ayakkapları gibi giyerdik. babuj dērdik ayakkabı dērdik, ē tēlik dērdik. evde nalın giyerdik taki tiki taki tiki daşlara gene kaydık mı ayaklarımıs yā öyle kıSçāzım. /?\ abe sen burdaki gibi koca don ama, sen o donnā kız kardaşım benim izmire misafir gitti, onda varın bi şey giysiler. abe tāta gibi onnar don dērdik işlemeliydi onnā vā aşādan, gömlekler de işlemeli arkadan, güzel fıtası gene var o fıta gene te o iki makaz gibi çeşit çeşit āştan işlenik, getimiş onnardan bi kat te duru. bi boncuk getirmiş ordan o boncuk ta öle amaylı amaylı yapmış çık boncuklan onu işlemiş. amaylı gibi yapmış onnarı. /?\ amaylı ne ocalā muska yazdī var mı duydūn, a onnara amaylı dērdik. ojaların yazısına amaylı dērdik. getimiş ordan bi kat gī̄si aba dēr satanan bunnarı ama dēr yok dēr alan dēr. abe dērin ko dusunlar onun paresinden ne olcak diyen şini yeñi evcēzler yapındılar da. abe aba dēr paresiz kaldık dēr, yeni ev yapındık dēr, satanan ben bunnarı ama dēr. sat be yaa diyen tabi satanasın diyen. te misafir gitti şini izmire şemiklerde onnān da kocasının dayıları var da dayılāna gittilē. onnar gideli on yedi, on sekiz sene oldu tez geldiler. ne zaman evleri yok te bu kışın, geçen kışın yaptılar evcēz. /?\ sōra geldi onnar. sōna onnar kaldı orda. /?\ vallā kızım yirmi yaşında var‿ıdım. yirmi yaşında varsam te kaç yaşındayın şimdi esab‿et ǵā yirmiden yukarı. elli yedi geleli di mi te kafalı insannar toparlar ben toparlāmam, avşama kadar saysam toparlāmam. çok şeyiz biraz ǵari bizim kafalarımız yerinde yok be kızım ītiyarladīmıza. çok şükür yena. /?\ çember dērdik, çember dērdik yene. bālantı dērdik bu altındakılāna, o tülbentlere gene bālantı dērdik tülbentlere, te bunnar altındakılarna. /?\ bālantı dērdik tabi kızım yena. /?\ asır, asırlar vardı te bunun altında bile bizim asır var. te büle çergelerden döşērdik. çerge dērdik bunnara yene. /?\ asır, yok‿udu muşama. /?\ var‿ıdı, tahtadan divancıklar vardı. döşejik kuyardık onnarın, pamuk döşejī̄ kuyardık, üstlerine de örterdik gene bi örtüjük tō̄le kızım. /?\ perde vardı, camlar vardı, cam dērdik. /?\ aynı soba kullanırdık. sōra öle kocaman evlēmiz gene orda ekmek pişiriydik, o evlerde gene ojaklarımız yanardı. kışın gene soba kurardık. /?\ yā yā ekmek kapamā evin içindeydı bacaları yukarı dūru çıkık‿ī̄dı, ō̄leydi kızım yā yene. /?\ yā su kaynadırdık

yene. abe burda şindi epten kolaylık baksana, bulaşık makinaları var, şey makinaları er şeyler var memleketimizde yok‿udu öle şeyler görmedik. te burayı geldi̇mizleyin gördük. onu da bu adam tez ölecē zaman te bu telēzoncū aldı, ayşe bakarız diye. e fakirdik beya‿u adam astalıklıydı, middesi ārıklıydı. ep middesi ārı, middesi ārı, middeden iki sefer amelyet‿oldu middeji̇ te bu kadar kaldı. ekmek yēken te bu kadar yudumcūnu bırakırdı. ōle astalıklıydı ijbir şeyler yapınamadık te bi viran evjēz yaptık çok şükür gene kiradan kurtuluncā kadar tōle kızım. çok çok fakirdik be ya‿u, çok şükür yine yimē ekmēmiz var. vallā kıSçāzım yene. /?\ çölmeklēmiz bak ateşte çölmek otutturuyduk ateşte kütük yanar, kütūn yanına fasilemiz kaynardı çölmek içinde ama etli gibi olurdu çok güzel çölmek fasile. kül içine otutturuyduk. /?\ sacā da kullandık ama onu sacā gene de kapama mapama yapınırdık pirinçten. ep o çölmek gene bōle şeyin içinde kaynār, o kütūn, kütük yanar gür gür, o kütūn yancāzında kaynār. otutturuz ateşe kaynār ōle. /?\ aa öle kendiji̇ oturu, kapaji̇nı örteriz fıkır fıkır kaynārdı. fıkır fıkır kaynārdı yena. /?\ memlekette, çeşme var‿ıdı, iki sātlık, bi sātlık çeşmiye giderdik. o testileri uruz omuzumuza iki testi uruz, elime de gene alırın. dērin adi dērin gitmişken dērin ko üç teneylen gideyin. ep testiylen taşırdık çok yaramazdı yerjēzlerimiz ama çok şükür gene buralara allā addı. şindi gene bırak ta dėrdim acımdan öleynen de bereḱat versin şini allahım düzgünlük versin bu devlete. çok güzel, şini var parejik te veriler gene te evelden iki yüz elli verilerdi benim adam şēttī vakıt şindik te üç yüz oldu bereḱat versin. var şindi allahçīma çok şükür gene ekmēmizi veriler. ben derdim, ölenez açlīmızdan, çalışanımız yok, adam astalıklı. e çok şükür te yaşārız şini kızım, bereḱat versin, yena. /?\ yemekleri soframız var‿ıdı, ayaklı tāta sofrası, öle bideleri yazardık sofranın üstünde. /?\ oklāylan. /?\ yūka, yūka ama yazamam şini. evelden bideler açıveriydim, açıveriydim te o zaman oldu mu yaparın bi su bideleri, o su bideleri ǵarigi, bişirin ateşte. biştineyin yakarın yāsını, yaktınayın kuyarın onun içine su, atarın tuzunu, devrildi mi o su dökerin o bidenin üstüne. o bide ǵari titreme gibi olur, ne güzel olur gelep gibi. kuyarız orta yerine bi çanak petmez, o petmeze bana bana ama burda petmez metmez de yiyemeyiz pek. ne bileyin çok datlı yiyemeyiz. yena ā be kızlar be. küskütük insan bōle yapayalnız. alalım dedim bir evlatlık būdelim. yok be ya‿u dedi, ayşe dedi nèpayın evlatlī. abe dedim asan nèpayım deme dedim birimiz öldük mü birimizi dedim o bakacak. kaç kaç kaç, istemem istemem. iyi oldu gene almadī kim ne iziyet‿edecek‿idiler bize. almadık gene te būtmedik çocuk çocuk bōle geçirdik günnerimizi nèpalım. bereḱat versin altmış sene yaşadık, ij demedi ayşe be

senin de çojūn olmaS kır başını istemem ij demedi. bereḱat versin ij demedi, kimisi koa̯lar çojū olmadına dil mi ama oncāz demedi içbi şeycik bereḱat versin. /?\ peşkir dērdik yene.

ekmek yapımı: /?\ ekmekler teknemiz var, teknelerde yōrardık. ekmek teknesi vardı onda yūruyduk. tekne īsıranı dērdik öle vardı kürek. /?\ tekne īsıranı dērdik te böle kazırdık ellerimizi yene. içine tuzunu kuyarsın gārı kuyarsın suyunu kararsın, kararsın, toparlāsın kuyarsın tepsiye. öteki gene yere yaparsan döşērsin bi şeycēz onun üstüne yaparsın. /?\ siniye yapardık, tepsilere tepsi dērdik. /?\ var‿ıdı ama yere de yapardık ekmekleri. /?\ yere te şini tẻrayı döşeyecēn bi şey onun ekeleyecen uncāz üstüne. ekeledineyin o ekmejī topalak yaparsın oracā yasladırsın, örtersin onu. amurlandı mı atarsın onu tepsiye gene siniye. atarız sōra şiye, kapak altına bişiridik ekmek koca kapaklar vardı küllen gömerdik.

çiçekler: /?\ var‿ıdı ep ekinirdik, ekerdik çiçekleri bo̅le ekeriz. ǵavur gülü dērdik var bi sarı çiçekler, pesliyan dērdik, sōra karanfil dērdik. şey derdik kasım çiçē derdik kasım popatyası dēler çeşit ep to̅leleri derdik ya kızım yena.

kalıp sözler: /?\ güle güle git, güle güle gel. allahım yarebi yolunuzu açık‿etsin. /?\ gelme dērsin ordan adı batası gelme yer batırası gelme dērsin. ona açan güjeniksin, güjendi mi öle i̇lenirdik. adın batsın, yer batısın.

evler: /?\ taşlardan, taş evcēzler‿idi orda yerlerimiz öle taş evler. ama dā uvalarda onnar pirketlen şeylen yaparlardı. /?\ o evlerin mi, vardı ayvannarı kapārdık. /?\ izbe, izbe dērdik yene oralara izbe dērdik. /?\ biz ayat derdik, ayat derdik avlu da dērdik yene. yene, em ayat em avlu dērdik. izbe dērdik o ayvannarı kapadīmız yere. /?\ çardak mı çardak gene bo̅le altında ayvannarı kapārız üstünde tātadan onnar gene onnara derdik çardak. onun üstünde oturuyduk ayvannān üstünde oturuyduk. ayvannar altımızda biz gene üstümüzde.

ölüm: /?\ evde peklērdik, toplanırdı beş on kişi peklērdik sabā kadar. /?\ sülemezlerdi ha şey iĺāyılar yaparlardı iĺāyı, iĺāyı yapālardı. anam āladıkça kabrım sokar, yılan çiyan beni sokar dīverin anam ālamasın bana er bi melek beni düver. öle iĺāyılar yaparlardılar. /?\ şişmesin diyi bıçak kuyarlardı, öle kızım, bıçak kuyarlardı. öldū̅ sabā seĺāsı verilir, o sabāsı seĺasını vercez gün dūmadan dā seĺāsı verilir. ondan sōra ū̅lende kalkacakmış canaze diyi diyeler kaldırılar ū̅lende yene yah.

yatırlar: /?\ var‿ıdı, vardı bizim de vardı tülbe, tülbe dērdik. nangi bir‿angı asta oldu mu götürüydük tülbeye kapārdık orda, okusun orda tülbede ya dede okūrmuş. öyle yapardık, yena.

gelin türküsü: /?\ bizim bir ālama be gelin dökme telini, bi garip bubam var bükejekti belini. atma ana beni dālar aşırı, benim arkam sıra dökme yaşını. dā var ama bilemem kızım o kadarjık unutmuşum ģāri. /?\ vallā kıSçāzım aklımda yok. vallā yok olsa dīverim ben ne. yene yok aklımda maneleri sūlelerdi ama iç unutmuşum onnarı.

günlük işler: /?\ sabālayın kalkarıs, sabā ezannarı okurkan kalkarıs. kalkarız, yaparız kāvaltımızı yiyez kāvaltımızı. evel darı ekerdik, patatiz ekerdik, ekin ekerdik gāri onnarı işlemē bakardık çalışırdık. tütün ekinirdik, tütüncük mütüncük çalışırdık ep onnarı yene.

M7.2.4/1

Emine Yavaş / 76 yaşında. / Allabası-Radoviş doğumlu. / Okuma yazması yok. / ___ Akhisar'a yerleşmişler.

tanışma: geçir geçir çok güzel sa olun. olsun nice olusa ben şimdice öyle. /?\ emine yavaş. /?\ yugoslavyada radavış. köyün adı allabası. /?\ koja te bu akisar gibi kasabamıs radavuş. /?\ ha orayı pazarlamā giderdik. /?\ dādaydık, ep sırtla odun bile götürüydük. yörüküz ama ben götümedim de babānem götürmüş. babānem̄il yük götümüşlē kasabaya satmışlar odun sırtla. biz sırtla iç daşımadık bilmem onu ama memlekette ayvannara getiriydik yaprak, ot, saman arkayla getiriydik onnarı ayvannara eve kū̄de dāda. onnarı getiriydik. ne güzel bunnarı diñneynesiñiz. ō̄lele ūraşırdık yavrum bē bilmem başka kine ne dīvereyim. bizim kō̄n bak sini bizim allabasına yakın çeşmemālesi, iştirva, kulāzı, kālabası, karajalar. dā var köpektekelendī̄ dēler bi kū̄lē gene epten yakaymış onnā uzak ǵā bize. /?\ köpektekelendī̄ dālar, uzak orası bize ama duyardık onu. onu gō̄medim gitmedim. ondan sōna şey te oravitsa, yaygülitsa oralar oralar. /?\ onnar bō̄le kasabanın yarısı gene kasabaya giderdi onnar da bizim gibi. ama bizim gibi gene karlabası, çeşmemālesi, karajalar, iştirva, drancasa, köseli ondan sōra çok vā be yā dā ama kojalı, pırnalı, alikoç o yakayı bilemem ben. alikoç bize uzak. koca bi dereler vā koca bayırlar dālar onnar uzak bizden. biz bu yakadaydık. biz dūdan tarafında dū tarafındaydık. /?\ yetmij bej doldu yetmiş‿altıyın aldım. /?\ ic gitmedim bare bi yazım yok a küçükten gene duva okudum epsini bilirin, küçükten gene duva okudum epsini bilirin.

namaz abdest duası: iĺāzım olannar otuz iki farzı bilmektir mümün olan kişiye tanzimdir üçü küsulda dördü abdestte, beşi isĺamda, altısı imanda, on ikisi namazda, ikisi tiyemde eveĺā küsulda olannar niyet‿etmek, āzına burnuna su vermek, cümle bedenini pak‿etmek, abdesti olannān elini yüzünü yūmak, kollānı dirseklēne kadar yūmak, başını dört bedeninden bi bölümüne nez vermek, ayaklānı küçük topuklāna kadar yūmak, isĺamda olannā er vakıt amentüyü okumak, namazda olannā altısı içinde altısı dışında dışındākiler (¦) er vakıt ve niyet içindēkiler (¦) etteiyatüyü okumak, tiyemde olan (¦) namaz duvası, abdez duvası.

türkiyeye gelişi: /?\ iç onu bilmem. ne aydan bilirin ne seneden bilirin. elli sene oldu geleli dēler de ō̄le sanırın beki de geri de dīverin ileri de dīverin orda var nanış. /?\ ayrı ayrı geldik bilemem. bilmem te onu bile bilmem yannış dīverim yannış olur

sōra. ona karışmam bildīme karışırın. /?\ ben geldīmde bi kızım var‿ıdı burda minever ama bilmem bilir misiniz sizlē bilirsiniz. ondan sōna gene iki ōlan bi kız gene oldu allā nāsip etti burda. öylele üraştık işte. /?\ on sekiz yaşında nişannandım, nişannı gene durdum tam yirmisinde dūnüm oldu. /?\ trenne geldik ama şeyde ıstanbolda mısafirānede kaldık bilmem ne kadar. te onu unuttum ne kada kaldīmızı. sōra dūru burayı geldik. geldi akrabalar getirdi burayı. /?\ ben seydāmetteyin.

küllü darı: /?\ yaparız ya. nası mı olur darıyı alırsın elērsin çelini çepini artlarsın sīrek delikli kalbırdan elērsin eledinneyi ötede kül de elērsin öte kazanını kurārsın. kazanın içine darıyı, darının içine külü, külün içine külle kaynadırsın. kaynattınnayın kabı çıkmā başladı mı yēkēver kalburlu koca deliklide çek kıyıya sırça gibi yēka beş on kere. kuy ötede pir pak kazana gene temiz ötede güzel gene tekrā kaynat baz yemeyi. baz yemē ǵari ep ye. güzel olur o zaman, o zaman çok güzel olur.

kaçamak: /?\ kaçamak ta bilirin er bi türlü kaçamak olur kavurma kaçamak olur, kaynatma kaçamak olur, ajele kaçamak olur. acıkmış birisi gelmiş çabıcak karıştırma kaçamak. kavurmayı te unu kuyarsın aa yāyı kuyarsın, unu kuyarsın, ununu birasçık kavurusun birasçık çok ta kavurmasın biras koksun sade. kavurmaya koksun. ondan sōra e unu kuyarsın karıştırısın, karıştırısın ama sōradan da gine yā dökersin sōradan kavurma dökersin neje istērsen. canı yemene göre nası canın çeker öyle yaparsın. /?\ ötekisi gene kuyarsın yāyı, yāyı bol olajak gene kuyarsın. bol olajak yāsı, fazla olajak birasçık. kuyarsın yāyı, onun üstüne unu kuyarsın, kaşī ortaya kuyarsın böyle koja kepçe. unu gene kuyarsın sade burajā delik yaparsın. burayı delik yaparsın, suyu bol olajak. ondan sōra kaynadaynasın onu çok bayā kaynācak ondan sō açan aldın mı karıştırmā tel tel olur büle kırık kırık olur. kaynama deriz ona. çok yapardık üç türlü ama onnardan. /?\ ajele te o da öyle. yā kuyarsın, un kuyarsın emen karıştırısın kavurmadan. /?\ bastırma et. /?\ onnarın, iştip kūsüymüş onnarın. bastırma nası mı yaparsın, sızdırma nası mı yaparsın dīvereyin. bak şini bastırma kesersin ayvanı temiz sırça gibi yeyḱarsın. kestin mi bi kuzuyu sırça gibi yeyḱarsın. yeyḱadınnayın onu istersen būk parçe yaparsın bu kadar bu kadar istersen dā būk yaparsın istersen küçük yaparsın. dilimle dilimle dilimle bas tuzu. em bu tarafına em bu tarafına kuy böyle. bir afta mı duru iki afta mı bembeyaz olur o miske kokar. tuzluyerin de çıkarız onu sereriz dışarı, kurur. er gün ye er gün kaynat, fasileyle kaynat, pirinçle kaynat, kapama yap, ne istērsen yap. miske kokar öyle güzel. o tuz onu temiz pak tutar.

nişasta, pekmez yapımı: /?\ te o neteşteyi ep yapālar. neteşte ep yapālar ben onu pek yapmadım. anam yaptı, babānnem yaptı, annānem yaptı ben onu iç yapmadım onu

yannıj dı̄verim bilemem. petmez yapardık çok. aftalarca kaynadırdık. onu da em yapardım bō̆le em yapardık o reçeli çok güzel yapardık. şindi gene unudurun gārı karıştırın unudurun kafa çalışmaz yaşlı kafası bozuk yapaynan diye dūru dı̄veremem onu. çuvala üzümü kuyarlar, üzümün ortasına toprā kuyarlar, gene üstüne gene üzüm kuyarlar çı̄nerler çı̄nerler çuvaldan o şırayı götürüler ayrı kazanda kaynadırlar. sōra orda kesilmez mi o duruldunnayın gene öbür tavada. (¦) bak şini ama asan dayılar yaptı bizim dam önünde çuval içine kuydular. çuval içine kuydular ama ben unuttum kaç sene oldu o akıttan beri. avşam ben yiyen bu sabā yannıj dı̄verin gene ona da güvenmeyin. yannış ta oluyor günā (¦) abe ō̆le te, ölennek yaptı o çuvalın içine kuydu şeyi, toprā kuydu çuval içine.

günlük işler: /?\ var‿ıdı var‿ıdı er bi tū̆lü, er bi tū̆lü. kalkardık sabā namazından önce bideler yazardık bişiriydik çörekler, ekmekler. kıvırma kenarında o köpeklere ayrı ekmek bize dört tene birden amırlādık. ellēmiz buraya kadā amır. amırlādık onnarı sıralādık. iki elde gene yapardık bi kere yaparız top bırakır dā bi kere yapar tek tek yasladırız istē tepsiye istē yere. tū̆lü tū̆lü yapardık. epsini yerdik dā ezannarı yūrt düverdik ikişē mutun yā çıkardı birer tepsi böyle, böyle birer tepsi yā çıkar‿ıdı bi mutundan. oturuz düveriz düveriz. tēlēriz o mutunu dū̆ncek yā çıkattırıs bi tabak çıkar bi kerette. iki mutundan iki tabak. /?\ ulaşık dērdik, çökelek dērdik, pı̄nir dēriz. a pı̄nire karışmam pı̄nirde var biraz yannışim. çökelek gene taze a‿uşamki südü mayalārsın bu sabā düversin emen dū̆dünneyin yaysını çekersin yūrdunu bu tarafa yūrdunu emen laştırısın. taze çökelek ō̆le miske kokar. ep yavanca yedik kısımla te böyle hep yavanca. büberle gene basarız kat kat. böle büberini çok kuyarsan epten güzel olur dā az kuydunnayın gene dā az istērsen dā az kuyarsın çok istērsen çok kuyarsın. tū̆lü tū̆lü basarlar onu gene. büberli ulaşık ta kavuruz her bi türlü yaparız her bi türlü kavurus onnarı da. /?\ er bi türlü dat dere kimisinin yumurta da katarsın yumurtalı istersen yumurtasız tū̆lü tū̆lü kavurusun yaparsan. (¦) ā koca kütükler kuyarız böyle koja ateşlik te var o tarafa bi kütük bu tarafa bi kütük burayı bu kadar bi tencere otuttur üzennek çölmek dēriz bu kadar onu bastırmayla fasileyle kendi kaynār orda. bis er bir iş yapārsın açan bakarsın dişlik gibi olmuş o et tel tel olmuş türlü türlü yersin. /?\ ep uvaya giderdik gene yapardık düzerdik ū̆lene kadar onnarı bidelē yazardık datlı bideler, çökelekli bideler böyle kolekt bide dēriz neydi o börek gibiler. şindi yapamam iç bi şey gā yaşlandım. /?\ datlı bide de te yazarsın kat kat er şey kuyarız içine cevizler, ondan sōra. /?\ sütle kararlar, yūrtla kararlar şindi bilir gençler onu, ben temiz bilemem karıştırın yannış olur. yūrt, süt tatlısı, yūrt tatlısı

yapardık. (¦) pīnir tatlısı yapālardı ben yapmadım o pīnir tatlısını ben onu bilemem yannış dīverin. epsini yapardık ama ben unuttum gāri kızım, ben bildīmi dīverin. /?\ şindi kurandan gelirin, cuma toplantısından. er gün giderin iki seneyi geçti ama baza arada ojanın işi uymas üç‿ay o da ara veri ben de verin. ondan sōra onun babası amelyet‿oldu kalın barsaktan bir ay izmirden gelmedi oja. anasını ūretmiş, kocasını ūretmiş kurana o da. ojam dīveri ep gene ben dēr ūrettim erkezi dēr. erkezi ūredir kim gelir epsini ūredir orda. aynı senin gibi oja o da. /?\ çok zor gelir ama otūrarak giderin te akrabam görü. otūrarak giderin yoruldun mu otūrun.

hastalığı: /?\ belim benim iç unuttum ne vakıttan beri yavaş yavaş annamadan bükülür ep, annamadan bükülür. gitsem doktora ameliyet diyecek diye korkudan da gitmem. /?\ yok beli bükük yok ben sade. ama kaza geçirdik ben ondan şübelenirin. kaza geçirdik böyle buram kafam olurdu biraz yannış gider arflarda da var yannışım okūrun ama kafam almaz. /?\ iç tütün diktik avşam namazınna yatsı arası eve geliriz arabayla beyimle, bir araba at arabası bi beyim önde ben burda arkadan orta bi küçük dolmuşçuk orta ākadan bī vurdu çat. biz saçım saçım gittik aşālara kanaldan aşālara gittik parçemiz atıldı. böyle kendimiz atıldık araba tuz tavun oldu at arabası. bīgir oldū yerde öldü biz gene dā yaşārız bilmem neden öleynez nasip. buna gene şükür te bōle ayaktayız dā. ondan dērim ben belim akibet büküldü kazadan dērin gene. ben on altı gün kolum koptu burdan on altı gün alçı içinde durdu. gene şükür gene buna ben buna şükür‿ederin. gözel kızım bōle. ondan sōra gene tekrar bu kıj gene te burama bīnime vurdu kapı. demir kapının burası kakıldı üj dikiş attınan derin‿idi. gene bi kucak odun götürüydüm sobaya gene dolaştım düştüm bōle merdifenlerin demiri vurdu bu kaşıma. buralara kadar güverdi gözlerim yani gömgök oldu altı üstü. gene ōle geçti onnar da bilmem. kafam dērin onnardan mı diyen çabuk almaz bu kuranı gene dērin. yannışlarım var dērin yene yannışlarım var diye gezinirin gene. gezinirin gene dā mı annadayın.

harman: /?\ arman gene iki tene öküz dakarız. ortasına bir āç kuyarız. iki öküzle gezdir gezdir, gezdir gezdir pileve gibi olur o. /?\ pileve dedīn ne samanın incesi olur, güzel olur ayvannar yēr. ā ekin gene kupa çıkar kıpkırmızı. darı ekeriz darılar o kabaklar o başaklar. adım atılmaz kabaktan adım atılmaz başaktan bi kök darıda üç başak olur. üç başak bu kadārlar. öyle bi yerde būdük öyle olduk yavrum.

karışık konuşma: /?\ dereler gür gür gider iki taraftan. ama biz gene birasçık bayā uzajık ta arkayla su daşırdık gene o yūrtları dūmiye, o tencereleri yeykamā, o mutunları yeykamā arkayla daşırdık gene. kūyün ortasında bi çeşme var‿ıdı o āç er

tarafı onun damāları dıkayveridi o borularını. dıkadı mı giderdik gene bunardan daşırdık gene o bunar derin burdan orayı kadar uzun. ordan daşırdık iki tarafta iki koja dere var ep oralara gideriz yeykamā. ne eşā yeykardık gür gür gör o dereler beyaz köpük kayınnarın dibinden o su çıkar te böyle gür gür çıkar. o suyu te şini gözümün önüne gelir nası çıkar. bu tarafta da derya deresi dēriz bu taraftan şey deresi diyez parsa deresi dēriz, parsa bunarı dēriz kaynakların, çeşmelerin epsinin adı sayardım elli altmış tene çeşmenin adını. o çeşmeler bayırlara giderke gene dālarda yollāda. er bi tālaya giderke yol var epsinde on tene çeşme var beş tene çeşme var. rāmetli kaynınam kaynatam var‿ıdı, babam, dedem var‿ıdı ep çeşme yapālardı. sevabına o yolları yapālardı kendileri böyle meraktan. yol yapmak sevap diyi. /?\ külle de yeykadık bi kara bi şeyle de yeykadık sabunna da yeykarın kendimiz sabun yapardık yeykardık. kendimiz de yapardık ama bilemem onu anamīl yapardı ben yapamadım onu. annemīl, babannemīl onnar yapardı o sabunnarı. biz küçüktük orda onnarı biz yapamadık. ondan sō tokuçla yēkarız. bunnarı īriz, dokuruz, yaparız, dikeriz artlarız pamī elle atarız, dikeriz, ölçeriz, biçeriz, dokūruz gene dikeriz giyeriz onnarı. onnarı gene çırparız tokuçla bir afta çırparız bembeyaz olurdu onar, gene ōle biçerin onnarı gömlek yapınırız içinden. tokuç dēriz. (¦) ineklerin boku olur onnarı gene biraz vallā ne bileyin kaç gün tutardık bak onu unuttum. /?\ o dokudūmuz beyaz bezleri içinden giyeriz don gömlek onnarı, o beyazları. sokarız böyle inek bokunun içine duru orda iki üç gün çıkarız onnarı çırparız bir‿afta. bembeyaz olur. /?\ ha bekledi diyi beyaz olur. ondan sōna yeykamā geldin mi yeykarsın köpük gibi bembeyaz olur. öylelē ūraştık orda çok ūraştık.

bayram: /?\ vallā gezermiymişiz a yok‿udu. yok şeker bilem yok‿udu orda fazla. giderdik sanān ama ne bileyin öyle pek gitmezdik mare bilemem. küçük‿idim de gene o vakıt. bayramlar avşama kadar bi yeşillikte bi āşlıkta gölgelikte avşama kadar çalardık oynārdık çalardık oynārdık. ıdırellezde avşama kadar sallanırdık bu kadar urganı erkez götürü urganını erkez götürü te bu kadar olur kalın avşama kadar sallanırdık iç kopmazdı. o türküler, dayreler, mane çıkarmaklar er bi türlü yapardık. /?\ koja bi küpe kuyardık onnarı mane atardık çıkarılādı onnarı. yımırta da kaynadırız o mutine o sūtleri, o kapişleri, o çiçekler, o meşeler bayır çiçekleri olacak bayır çiçeklēni bi görsen. māsmavi, kıpkırmızı kiv gibi, cennet gibi o bayırlarımız bizim. cennet gibi bayırlarımız çiçek er yeri yani çiçek armıt, erik yēcek, ceviz, kirez ne dersen muşmula epsi yīlı yīlı. çıktı mı burdan te ep yērek sān solun dolu fıtalāmız kasılı, çantalāmız sırtında dolu. hep öyle būdük. /?\ mane bilemem be yaa unuttum.

türkü çok yapardı türkü arkadaşlar ama ben türkü yapmadım pek. ben duajıklāmı okudum o kada. iĺāyijik te bilirin. gözel kızım bak şini ama orda çalıştım. te cumā toplantısında dersimi aldım şini evde de dersim var. ondan sōra şindi de bak nejeyse dīverdim başım bozuluveri yaşlı oldūma ondan korkarın. bozuluverin ama dersimi yapamam sōra. dersim var dersim var. ben kalkayın şindi gāri.

karışık konuşma: /?\ bebek kırklamasını, kırk günne kırkladık kırk birine pakladık. yüzük kuyardık, altın kuyardık su içine onu dīdiriydin kırk tene taş kuyardık yeyḱarlardı aydi öyle. durulama suyuna gene kuyardık o altını şeyi. öyle yaparlardı. ne bileyin o ayizini geldīnen gene amır pek amırı tazelēlerdi akibet ne bileyin nası yapalar onu unuttun. /?\ er gün ekmek yaparız ya biz gene şini üç gün ayizimiz gelir üç günden sōra banyo oldūmuzlayın şēdirdik. amırı tazelērdik ekmek amırını sebab olurmuj diyi bilmem gene nasıydı dā epsini bilemem yannıj dīverin. /?\ nūtlu ekmek çok vā yapannā, çok yaptılar ben de çok yedim ben kendim yapamam onu. bi kere amırladım bi kere ama iri olmuş nūtlarını iri yapmışım olmadı amurlanmadı yapamadım onu. /?\ kimisi diyeler ışā bakma diyelē biz epsine baktık ehē iki günnük üç günnük çişe bilem gittik. /?\ kūm te allabası. erkez türk‿üdü iç bize bi ǵavur yok‿udu günā girmem tūbe estafurlā. hiç yok‿udu tek biz yalnız‿ıdık müslüman. çok müslümannık vardı e ojalar, vāzlar ep bizler onnāla būdük. /?\ işlērdik, işlērdik don işlērdik, gömlek işlērdik tō dālıların etekleri gibi öle giyerdik. ani be nerde nangıları gibi. verme verme benim gözlerim görü mü acaba. ā bōle dil bizimkiler bunnā başka. (¦) görüm bē görün ama ne bileyin ama bak bunān (¦) ā bunun kırkma mı bunnar? /?\ fotez dērdik onnara te te ā bunnar altın te büle dizēler burdan buraya kadar bi sıra altın bu kırkmalā burdan te böyle. fotoz derdik fotoz. bunun adı fotos, fotoz dērdik buna. onun üstüne gene te bak örtü kuymuşlar öyle yaşārdık. yeni gelin te altınnarı da burda. ā kemer, tamam kemer de. kümüş kuşak, kuşak dēriz onnara ep dakınırdık onnarı. /?\ kara ırka giyerdik orda gene en temiz boyārdık kara şeylerden kara yapālardan kara ırka yapardık. gelin‿ike de yapardık çīz. /?\ tabi epsine yapardık. öyle giyerdik orda çīz yapınırdık öyle. böyle mintannarmız vardı bak bunun gibi mintannāmız vardı, böyle fıtalar. önnük bunnā te fıta dedīn. (¦) tabi ep kendimiz yaptık epsini. maşallā de asta olurun, asta olurun. maşallā deyin. bana musāde ben gideyin. ben de çok sevdim sizi çok sa olun. allā razı olsun epinizden.

M7.2.5/1

Şerife Avcı / 92 yaşında. / Dırancasa-Radoviş doğumlu. / Okuma yazması yok. / 1958'de Akhisar'a yerleşmişler.

karışık konuşma: /?\ yaşım yūsek doksan mı seksen mi tẻra o sıralarda. ama ben şeyleri bilmem‿iki ōle dēler. /?\ okulum yazım yok kızım, ezbere okuduk ocada. oca okuttu bizi. duvalar okuttu. ē çāk fergap dēriz çıktık ordan yukarı vedduvaları sōra, allā iĺaye onnarı okuduk. /?\ şerfe avcı. ben benim kūm bilinmes (¦) kūsü kasabada dēler radavuş, ha radavuş kasabasından yani kūlerimizden. /?\ kūm mü? kūm dırancasaydı. ha dırancasalıyım. ordan allabasına evlendim. /?\ e yirmi iki yaşında var‿ıdım. /?\ bindim ata da bindim. ata da bindim yavrum duvaklālādı te çĭz sererdik bōle. (¦) yene, çĭz sererdik. düzen de okurduk şey dokūrduk, bōle işleme yapardık tōnnarı. bōle çember member sererdik avlucuk mavlucuk onnarı sererdik yene. (¦) zor yā yabancılık gideriz orayı bi şey bilmeyiz. orda da yavaş yavaş ūrendik. ayvan sārdık ayvancılīmız var‿ıdı, yūrt düverdik bōle mutunnarda. onnarı yapardık kızım. o geçerdi orda, geçerliydi. /?\ bizim kulāzı e ordan yukarı var ama gayrı becerleyemem. /?\ bōle dere vardı ara yerde o, derenin o yakasında dırancasa bu yakasında. (¦) ā çocūm yok‿udu burda dūrdum onnarı ben. şey allabasında dūrdum. dört çocuk‿idi birisi rāmetli oldu, dört çocuk‿ıdı, en sonu bu, en sonçası bu. būK var bi tene altmış yaşlānda mı ne, orta yaşları gene ellişer yaşlarında var. kız gene evli o da yaşlı o da var emen elli yaşında mı be fatime? /?\ giderdik kızım giderdik. /?\ kabakla yıkārıs bōle tava kurardık, ısıdırıs suyunu. kabakla yıkardım sōra gene tokuç var‿ıdı şey urardık urardık ona şēleri sōra yīkarız gene atarıs sōra tava içine onu. /?\ var‿ıdı kızım var‿ıdı. (¦) ā kendimiz yapmazdık, alırdık satın. /?\ geldĭmiz zaman küllü suyla yıkadık kızım. küllü suyla yıkadık yok şey, o akıt yok‿udu bi şey. geldĭmiz zamannar kıt‿ıdı er şey. yıkardık küllü suyu dökerdik yīkarız sōra tokuçla uruz uruz onu, yīkarık (¦) çıksın çıkmasın gāri atardık tava içine o şēdirdi, o küveriydi sabunnu su. (¦) akçarıydı gene küllü suyla yıkardık ama gene akçarıydı. abe kızım dokumaydı bizim, bōle yok‿udu basma giyelim. kendimiz yapardık, kendimiz dikerdik, biçerdik. yā onnarı yapardık a kızım. /?\ çeşmeden getiriydik. testileri uruz omzumuza, getiridik kızım. çeşme var‿ıdı dere, biraz yıracık‿ıdı ama uruz omzumuza getiriz a, gençlik a o zaman. merfenlerden yukarı nice binermişiz a kızım o yakaydı o merfenlermiz gene. (¦) kızım bi kat‿ıdı ōle tātadan çardak yapālardı, çardak derdik altı gene ayvannar yatır. keçiler, koyunnar şeyleri inēmiz

var‿ıdı iki üç tene onnarı sār‿ıdık. sārım sārım Íatka köpürüveri aydi dā başka alırım. sısān yapardık o akıt pişkin‿idik kız‿ıka. analarmız bayıra gider biz şēdiriz süt pişiriz, yūrt düveriz, çökelek yaparız, onnarı yapardık. yapardık onnarı yene. /?\ keşkek mi? kızım buydayı düveriz düveriz böyle sōra kabuklānı üfürüz üfürüz, kabukları olur kepek olur. sōra kaynadırız onu ateşte yavaş yavaş aşlarız onun üstünü yēriz. /?\ çekerdik kızım. o taşlar tobu kadarcık kuyarız onun delīne çeviriz bōle elle. /?\ yā el dermeni ama şey getiriler yani dermenlerde kalır ya ōle taşlar bitkin, onnarı gene būgur çekerdik, misir būguru çekerdik, unumuz biter dermenden gelinceye kadar unnar. /?\ un dil, būgur būgur misir būguru. (¦) kaynadırız kızım yēriz kaşıkla. (¦) kaçamak ama o dermende ūdük misir unu yapardık biz. şini o, o su kaynār, kuyarız o unu, ortasına kuyarız oklāyı Íak Íak kaynār aşar bōle köpük gāri kaynār. karıştırıydık bōle karıştırıydık, karıştırıydık sōra aşlār‿ıdık onu yēriz sōra. /?\ kızım onu şēdirdik ya çömlek içine kuyardık ısıcak suyla karıştırız sōra kabarı o. elēriz onu, katarız onu amur yerine şēdirdi nūtlu ekmek olurdu kızım. /?\ konşumuz var‿ıdı yaşar nene derdik, o mayalār‿ıdı onu kabattırıydı onu atej yanına sōra veriydi gene bize amır. veriydi o yapardık gene. o bırakınır amır bırakınır o. o bırakır kendine. (¦) ekmek kırveriydi bu kadar, ekmēnden yēr‿idik. mayası bozulmasın diyi. /?\ var‿ıdı kızım var‿ıdı. /?\ e şini sīrdan gelir buzaları var onnarın kapārız buzalānı ayrı emecekler analānı diyi sār‿ıdık. sār‿ıdık Íatkamız doldu mu şey testi testi. sōra onnarı çekerdik kenara sār‿ıdık, küveriydik gene buzalānı emerdi. emer sōra gāri, sādıktan sōra emerdi. /?\ ha sārız şini yular takardık o mıskacıklara şini kaçırı o şey inek südünü bōle kaçırı. sōra küveriz o mıskaları gene küveri südünü gene bālārız dirē. sārız sārız analānı sōna gāri küveriz emeler gāri boş memeleri. /?\ pide mide yapmazdık. pide biz bōle oklāyla yazardık şēdirdik onu yapardık pide. /?\ yapmazdık mıskacıkları emerdi. /?\ a küçük buzācıklara ōle derdik. (¦) kışın yār kızım emen bi metireye yakın yār. /?\ ōmayız kızım, ōmayız. biz samana gideriz ayvannara (¦) dēriz samannık içinde basarız getiriz ayvannara gece atarız sōra sepetle ayvancıklara. beslēr‿idik ayvannarı beslerdik çok. /?\ yok‿udu çerez merez yok‿udu. biz ōle kim oturmā gelir sofra kurardık ne allā verdiyse yēler. /?\ a kabak kaynadırdık, yerimizde olurdu kızım kabak. yāmur yārdı ama su yok‿udu ama kabak olurdu. (¦) misir kışın gene kaynadırız şey şey ya. yeni sene geldi mi bi teneki misir kaynadırız. küllēriz onu sōra yıkārız onu küllēni böyle ufaklārız sōra azcak azcak, pança pança yedīmiz kadar bakırlarda kaynadırız, yēriz. sōra tūm da düveriz. tūm olurdu çok memleketimizde sen bilme misin afiyen tūmunu? /?\ çok olurdu kızım çok olurdu.

(¦) düverdik sōra onu dibekte misirle karıştırız, şekerle yēriz. /?\ kızım şini o kabak çāsama gelir gā yeşil ama onu çizēler usturayla. küveri sōra o katıranını, sōra şini bi gün avşamüstü çizēler o sabāsı gene kazīlar bo̅le katıranını. çok geçerliydi, çok satılırdı o. çok para alırlardı ondan. çizeriz sōra kırt kırt kazīrız o acısı çıkar‿ıdı ondan. o̅le yenmezdi o̅le çizmeden çizerdik. /?\ kızım o onu çekti, o onu çekti o akrabam o bilmem kızım, o bilmem ne geldik. yazıldık geldik. /?\ emen gelmedik, kimisinin kıyadı çıkmaz bayā arası olur. bazı kıyat işlettirmek var‿ıdı orda. sōra para ödedik biz. mapuz derdik, mapusları ödēriz, ükümata para verdik, ondan sōra kıyat yaptılar, geldik buray. /?\ ıstanbulda kaldık kızım orda altı gün durduk. elli altı gün dil alti gün kaldık bir afta kaldık orda bize yemek verdiler beslediler. ondan sōra nereyi gidelim nereyi gidelim akisara geldik. /?\ var‿ıdı, şey kaynatamın kardaşı var‿ıdı. o karşıladı onun o karşıladı sōra arsa aldık, ev yapındılar. (¦) kızım şini anamız bubamız akisarda bizim‿idi sōra verdiler bizi kū̅lere. sōra demek çelatlarımız oldu allabasında. /?\ torun dērdik onnar dūru. /?\ yena, yapalım tutalım. /?\ yemē nice kim nice bilirse o̅le yapar, kimse kimseye karışmazdı. (¦) ā gelecez gidecez. /?\ ā öyle geleynez gideynez derdik. niçi, sen duydūn mu var, ne bilirsin ne dedī̅mizi? (¦) ā gitmiş a gelecek, fiĺan kişi gelecek. ama diller dīşir be.

M7.2.6/1

Necibe Usta / 73 yaşında. / Köseli-Radoviş doğumlu. / Okuma yazması yok. / 1956'da Soma'ya yerleşmişler. / Türkçeden başka dil bilmiyor.

karışık konuşma: (¦) haynı ingemin gibi konuşanan, başka bi şey konuşacak yok ya. /?\ usta, necibe usta. yetmiş üç yaşındayın. /?\ gitmedim kızım. gitmedim işte okullar çok gözelmiş, vardı ama gitmedik. okumak çok güzel‿imiş. /?\ nė benim anam dul kalmış, bubamdan ben dokuz aylıcak kalmışım, kim gönderecek beni. fakirlik, okumadık işte ōle geçindik. /?\ köseli. /?\ yok, sade türk. /?\ bilmeyiz kızım, başka dilden bilmeyiz. /?\ o akıt yirmi iki yaşındaydım. senesini bilmeyiz be kızım bizcēz garı seneden bilemeyiz. ama elli seneyi geçti, hī elli seneyi geçti. /?\ aylı zamanda geldik, barabar geldik. onnar bizden biraz, bir ay geri geldiler. honnar eriklide durdular, bir iki ay durdular. biz dūru burayı geldik başka yere gitmedik. /?\ bir‿afta, bir‿afta kaldık. /?\ somā geldik. somada icarlan tuttuk, tütün ektik, çalıştık çabaladık bi evler de yaptık kızım. /?\ bu evimde oturun. /?\ dādaydı kızım. /?\ öle dēlerdi ya. /?\ bilemeyiz onnarı, o kadar bilemeyiz, çıtak mı dedik‿iki ne dedik‿iki. bunu mıstafa anlattı galiba sana. /?\ dūnner aynı bōle burasının dūnü gibi kızım. /?\ aa bir afta dīl. cumēvtesi günü çıkarılar yani iki gün bitiriler ikinci günde. /?\ e dünürbaşı denir. allān emrinnen kızım istenir. biz allān emrinnen peygamberin kavlınnan geldik senin kızını istemē, dēler. ondan sōna nāsip ise olur, nāsip dīl ise sen ara nāsibini, dēr, kız tarafının bubası. ayni burası gibi. /?\ başlık istenir da bizim başlık zamanımızı görmedik. başlık zamanı varmış ama (¦) ayakkabını ben, benden başlık istemediler. ben de sizin gibi oldum ya ne öle yalan söylersiniz. başlık istemezlerdi bizim zamanımızda ǵari. /?\ yüzük episi sen alırsın ona yüzük, mendilini alırsın o arı ǵari sana alır. mendilini yollārsın, o gelir sana karşılā. (¦) tamam çocüklē yok mu evde? tamam, kaldırın. sōna kızım işte ondan sōna şīsini karşılīnı veriz, kider. ondan sōna vadesini kuyarlar bir ay mi, iki ay mi bi sene mi duru. ondan sōna aynı davulunnan zurnasınna aynı burasının dūnü gibi çok güzel dūnner olurdu. /?\ çīz bir‿afta varkan gider. (¦) öküz arabasınnan dīl, atlar vardı ya arabaya şābarlar. sandıkları kuyarlar içine ōleydi bizim yerlermiz. çīzin içine epsini serersin, ondan sōna çīzini serdikten sōna bir‿afta gene dūnün zaten olur. dūn çāranlara ne denir? işte gidēler şimdi kızlar, genç kızlar, buyrun dūnümüz var, falan afta bu pazar dūnümüz var dēler. sōna dūnü yaparız. /?\ üc gün. er şey yapılır ne yemeklerinden çorbasıdır, patatizidir, pilavıdır er şesi olur. /?\ çārılır o zaman çārmaz o birinci gün.

konu konşu akrabalarmız yaparız ama o sabası dün günü yarın davullar geldi gün koca kazanlar ondar o akıt tutarız aşçı. aşçı tutarız. /?\ yapardı. e biliriz ya bilmeyiz mi kızım. e onnarı dibekte düveler güzel ondan sōna /?\ tekişler var, tekiş aynı burda düven şiler ama tā çok gene dermende dūdüttürülerdi, o akıt dermen vardı. işte ondan sōna kuyarlar şe yapsınlar, kuyalar kaynasın diye, olur dūne geçiriz biter. /?\ uzak uzak tepelere ev kuymasınlar, tō türküyü sōlerdi gelinner ālasın diyi. /?\ te ona sor o dümbekleri orda o bilir çok, o çok bilir. sōna işte ālattırılar, arkādaşlarnı getiriler. o sabası alıp gelini bindiriz, geçeriz. /?\ e bel kuşā bālanırlar ya. beline kuşak bālarlar vakıtı var‿ısa bir altın takar, şi yüzük takar, bilenzik takar bobası, vakıtı yoksa ōlece bi kuşak bālā geçiri kızını. ama vakıtlılar yapar. tōle kızım benden bu ka.

M7.2.6/2

Emine Küçük / 78 yaşında. / Köseli-Radoviş doğumlu. / Okuma yazması yok. / 1958'de Soma'ya yerleşmişler. / Türkçeden başka dil bilmiyor.

tanışma: emine küçük ben. vallā yaşım, yaşlı çok ama nifus kıyadında belli, bizim okumamız yok ya. /?\ gitmedim ya kızım. /?\ iç mümün amcan bilir ama (¦) fazlayın ya. o bük bizden. o da benden, yaşıtız ġani yani. o kadar aralarımız yoktur. o kadar aralarımız yoktur bizim onna. /?\ memlekette, köseli. /?\ tabi, türkler vardı ya. /?\ bilmiyom, uzak ġavurlar bizden kızım uzak. vardı ġavurlar da uzak yani memleketimizde (¦) kimimizin tālası yakın‿ıdı. ōle oravitsa derdik orda vardı ġavurlar müslümannān içinde. ama ij bi zarar olmadı bize ġavurlardan.

türkiyeye gelişi: /?\ vallā bilmem işte biz çoK oldu, elli sene oldu necibe elliyi geçmiştir. elli seneyi geçmiştir kızım. bizim işte türkiyē üc yaşında bi kız getirdim ben. /?\ onna biz āretlik‿idik ta yenge görümce olduk onna. ufak o biraz benden. /?\ bizim orda yaşam ay dövletlik‿idi kızım. bizim orda ġavurlardan zararımız yok‿udu. ē millet geldi türkiyeye. türk içinde oturalım diyi geldik ama türkiye çok bozuk. /?\ ıstanbula geldik yemekāneye işte ordan (¦) bir‿afta kaldık işte orda. geldik dōru burayı geldik, dōru burdan işte adamlar bi arsa aldılar işte. /?\ ha ha somaya dōru geldik. dōru burda kakıldık işte, evimizi yaptık işte burda. ōlannar oldu, kızlar oldu, everdik verdik işte. şindi beyi de kaybettim ben. e şincekin te geldim te burayı şincekin. gelinnerden ayır yok, bakmazlar. ōlannar işte, evlendiler episi ama kimse kimseyi dinnemez kızım, memleketteydi o. ufā ufā bilirdik, bū bū bilirdik, kaynınayı kaynatayı bilirdik ama burda yok. burda yok kızım yok. /?\ burda somaya geldik işte köylülerimiz var‿ıdı. köylülerimiz şi yaptı geldiler bizi ıstanbula aldılar. benim ablam var‿ıdı şīde akisarda onun kocası geldi almā ama benim adam akisarı biyenmedi. burayı geldi, burda epimiz işte arsayı toplandılar, aldılar burda episi. burda yaptık işte bi mekancık. /?\ ep bizim köylü. ıraymeler şīden sargöllü onnar, biz köselideniz, samancı ibrayim sargöllüden. onnar işte sarıgöllü var ordan onnar. biz köselideniz.

bayram; hıdırellez: /?\ bizim bayramlarımız nasıydı a kızım. yirmi beş tene kız toplanırdık bir avluya. orda bir avluda ġari çal oynasın ur oynasın. (¦) ıdēlezde gene mane çıkarıyız. ayvannarı salarız kısırı bi tarafa sāmalı bi tarafa, salarız onnarı. sabālayın geldik mi onnālan pīnir mayalārız. ıdēlezde gideriz salınaklarımız var sallanırız. ıdēlezimizi çok güzel yaparız. ıdēlez gün biS işe gitmeS, kasımda işe

gitmeyiz yılbaşında. ordan biz çok gün tutardık orda. /?\ tutardık ya kızım, ocalarımız vardı ya bizim orda. ramazannarımızı ij bırakmazdık. ramazannarımızı bırakmazdık orda, tutardık. bayram arfelerinde işte ḷokma yaparıS, allālık yaparız. biz orda ekmek yapardık tepsilerimize. kapaklar vardı orda bişiriydik kapaklarımızda ōle dādırdık konşulara. /?\ akıtma yapmazdık kızım. şini burda yaparız ama orda yapmazdık. ekmekler üstüne işte ōle dilim dilim yaparız onnarı kesme kesme (¦) ekmek işte allālık derdik onnara biS. arfe günneri. /?\ olmaz mı kızım, olur. giderdik tabi ya canım gider‿idik, bırakır mıyız iç onnarı. giderdik, mezarlara ziyaretine gider‿idik. yakın‿ıdı bizim. /?\ yapardık ya. onu nūdunu amırını çıkarıS. avşamdan onnarı düveriz bōle ununu çıkarız bunun, mayalārıS. sabālayın o bi karış olur o çanak içinde. sabālayın yaparız nūtlu ekmek bi karış, yēriz. /?\ yapmaz mıdık kızım, yapardık. kapamalar yaparız, tatlılar yaparız. nası işte aynı burdā gibi. /?\ oturtma işte yazarız, içine (¦) amırı nası tutalım kızım işte aynı bildīn amır gibi tutarıs. onu tutarız amırını, yazarız. içine de bizde ceviz yok‿udu ne yalan söylēn ōle darı unu kavuruz, onun içine şekerle kuyarıs. o zaman oturtma datlı yaparız. onnarı güzel de kapakta bişiriz. bizde şini, şini burda er şī var kızım, orda yok‿udu bizde. ne fırınnı ocak var. içbi şiy yok‿udu orda. ama burda epsi var şini ama şini burda epsi var ama astalık çok. /?\ te bayramda oynārdık tünnerdik kızım. oynārız çok. bōle kol kola tutardık bir avlu bōle. bizim avlumuz vardı nejibelerin ayadında bōle bavrım, bayram avlusu vardı, yirmi beş tene kız tutunurduk orda çatla da patla kaynana ūlunu yolla doyrana, gele gele gelecek beni sevecek, sarı sarı liraları bana verejek. ōle biz türkü yapardık şini burda, burda şindicekin başka ep ġavurcez türkülerini burda yaparlar şini. bizde ōle yok. bizde ġavurja yok, ep müslümanca.

kış hazırlıkları: /?\ yapılmazdı kızım. yapılmazdı ama bizim ayvan yāları vardı ōle salça (…) istemezdi. ayvan yāsınnan ne salça kullanalım biz. /?\ onu yapmayız biz. bebekler memede būdü be kızım nerde bebek pelteleri olajak. (¦) tütün tarlalarında, tütün tarlalarında verisin bi ḷokum parçesinnen ekmek kırıjā, bezin içinde emēler. yā bizde yok kızım ōle. bizde ōle şindicekin ḷastik memesi bilmem ne memesi yok bizde. orda katık basardık. katık işte bōle fiçılarımız var bōle bu soba gibi (¦) tātadan. (¦) abe nejibe katsalarmız var ya. katsalarımız var katsa. onna pelitten katsalarımız var iç onnarı basarıs içine çökelek bi kat şiy çökelek bi kat biber, bi kat çökelek bi kat biber. kocā kış onu gārıcakın yēriz miske koka koka. ama şini burda yok o. /?\ kızım bizim bāçelerimiz vardı orda kendimiz radavuşumuz biraz uzak‿ıdı. gidēlerdi bobamīl ordan büber şīler getirilerdi gene uzak bizim radavuşumuz çok.

pazarımız bi günnük. ordan gider bobamīl getiri ordan ne alırlar pazardan getiriler. /?\ pastırma yaparıS. ayvan çok, pastırma yaparız. onnarı şīlerimiz var, bakırlarımız var şī bakırlarımız var ani bōle kalaylı bakırlarımız var bizim bōle şini alamin dīl bakır kapları. bakır kaplarına duzlārız onu, bir‿afta tutarız duz içinde. ondan sōna çıkarız onnarı sobanın yanına şī yaparız appakça, üstüne duzu çıkar. korūr ama yemeye doyamasın miske kokar. /?\ yemekler neler yapam kızım aynı burdā gibi yemēmizi yaparız. yemēmiz aynı yaparız. (¦) ā domatiz yemē yaparız. /?\ kurudurduk gene kızım bāçelerimiz vardı gene, kurudurduk onnarı gene, kurudurduk. ulāna turşusu kuyarız. aha ūlana turşusu kuyarız. onnardan bütūn ġış yēriz. tārana yaparız, tāranaylan, çorbaylan te o katık biberinnen yēriz. /?\ bizim afatlarımız var‿ıdı orda afatlan kuyardık. işte ani dallarda olur ya afat burda (¦) burda afat dēler biz gonitsa dērdik orda. işte sirke urufu da kuyardık, onnarlan yapardık işte güzel güzel, miske kokarak yerdik. buranın dadı yok kızım oranın dadı var‿ıdı. oranın dadı burda yok. burası avropalı biz iç avropa atmazdık yā, gübre atmazdık biz ij tarlalarımıza.

karışık konuşma: /?\ nereyi gideynesin, orayı gidilmez‿iki kızım. akrabalarımız yok ġarı orda kızım ep geldiler ya. mümüne abanın vardı dayıları onnar da öldü mü dayın mümüne? onnar da işte, bir‿iki ane orda kaldılar işte onnar. onnar işte ordan kūcez kalmışlar ama bi kūe taşınmışlar dediler işte bilmem. /?\ gene ōledir. biz onnarı bilmeyiz kızım gene onnarı dā ītiyarlar bilirdir. /?\ e kızım o akıtlar dēlerdi işte atatürk zamanında işte konuşmuşlar bobamīl atatürk zamanında işte. onnar ep orda bize annattırılardı. ani türkiyeye gidersek orda nasıl yışācāz acaba biS orda. evimiz yok, yuvamız yok biz acaba yuva, ev yapabilenez mi, diyi. ama allā şükür verdi. /?\ varan vardı kızım yana, nası varmājak. dāya giderdik oduna da dāyı bitidiniz diyi çok çekişīlerdi bize. ama şindi kepçe girdi içine ġāri, kepçe söktü dāları ġāri. (¦) biS serbez geldik. orda bizim evelki gelennerimize, parsada benim alam var‿ımış, onnara vermişler er şiyi vermişler onnara ileri gelennere. ama bize vermediler biz kendicīmiz işte. /?\ ā te burdayım ben. yakınız ya ep birbirimize yakınız. (¦) beni bitirsin sana gelecek. /?\ kolay mı kızım. kolay mı beş tene, altı tene çocuk dūr, onnarı bak kolay mı? yem yok yēcek yok onnarı, adamlar gitti kömüre, teskerelere. adamlān elleri bōle parçe parçe oldu, vagon doldura doldura. çekmedik mi kızım çektik. biz amele gideriS, ameleler bizi kimisi ister kimisi istemeS. üc yaşında kız getirdim, onnarı sokakta bırakırın o kızı giderin amele. gideriz ameleye bakam avşama kadar bakarıS acaba bizi biyenecekler mi işimizi, kovacaklar mı tāladan? ōle

derdik. rayime giderdi, şey rayime taĺat beyin çiftlīnden gelmez‿idi o ama biS pek gitmedik orayı. ā onnar giderdi orayı pek.

doğum: /?\ nerde doktor oljak kızım? biz kendi kendimize dūm yaptık nerde doktor bizde olajak kızım. yok‿udu kızım yā ne ebe vardı ne bi şiy. biz allā bize izin verdinneyin sabā dēlerdi fiĺan kişinin çocū olmuş. biz ōle dēlerdi biz doktor bilmezdik. /?\ tēlikeli olmaz. koca nenelere aykırız emen göbēni kesiveri onnarın. koca neneler vardı. bālārlardı gene sonu düşsün diyi bālālardı. göbē bālālar iple bālālar onu şiy yapmasın bıçakla kesēler. (¦) bazı işte dēlerdi ilkinin alın göbēni saklayın, ilk dūmunun göbēni saklayın dēlerdi bize. alın ilk dūranın çocūnun ani kocakarılar masalı be kızım. çocū olmāna yedirilermij dēlerdi bizim orda. anı ondan sōna olurmuş çojükleri dēlerdi. saklārdık biz gene onnarı sandıklar içlerinde. /?\ kırklārdık ya kızım kırklārdık. kırk gün oldu mu onnarı kırklārız. kırklan kırkladık kırk birlen pakladık, derdik. /?\ kırk taş toplārız, kırk kaşıkla suyu sayarız. onnarı çojüklerin buralāna duzlārız kokmasın diyi. er yerini ayaklarının barmaklarını, her tarafını. onnarı da kırklārdık sōna. asta olmazlardı ya. /?\ aa ōle bi şiy yapardık iç başka bi kuyu gibi kazardık ōle bi yalak gibi yapardık, ani bōle iç kedi köpek üstünden geçmesin diyi. ōle tımar‿ederdik suları. çok tımar‿ederdik sularını, çojüklēn sularını. öle kızım. /?\ çıkmazdı ya. /?\ kırk basajak. işte kırk basıncaz asta olur dēler, çojükler sararı dēler. /?\ hiçbi şiy yapmazdık kızım allā gene geçittiriydi onnarı. yā bizim ōle iĺaç garaç yok orda ġızım. kocakarıjıklar vardı onnar işte gelīlerdi gene onnan nene olarak gene onnar kırklārdı. /?\ ezannan kuyardık. e kim bilir, o yapar. bazı ocaya kuyduruz bazı kendileri, nōljak tekbir getiriler ya dedeler bizim kuyālar kendi kendilerine gene. torunnānı ep kuydu benim adam. epsinin torunnarı kuydu (¦) ezan veri kulānda. ondan sōna üç kere ezan verdineyin gene çārı onu işte ōle.

M7.2.6/3

Mümine Yiğit / 66 yaşında. / Köseli-Radoviş doğumlu. / İlkokul. / 1957'de Soma'ya yerleşmişler. / Türkçeden başka dil bilmiyor.

tanışma: /?\ mümine yīt. altmış altı. /?\ köseliydi. /?\ türk üdü (¦) yok‿udu kızım. yok‿udu, çingene de yok‿udu, çingeneler kasabalardaydı. /?\ beki de dā fazla vardır ama gene otuz beş. /?\ onnarın sarıgöllü bizim köseli, karşımıza gene karşımāle var‿ıdı, durtlu var‿ıdı, köylerimis. ama onnarın şeyine bizim giyimimiz ayrıydı. öle oravitsada olannar memleketimiz memleketimiz yok‿udu ōle. aynı dokumalı gibiydi (...) entarilerimis. entari yok‿udu gīmezdik. /?\ bilmem kızım bu dilden başka dil bilmem ben. /?\ gittim dörde kadar okuduk biz orda. /?\ türk‿üdü. yabancı dil ūrenmedim kızım iç. türkçe okuttular bizi. orda kuran da okumazdık biz. ama bu abalarımız okūrdu beki bildiklermiz annelermiz şī ama biz okumadık.

türkiyeye gelişi: biz anca esaz dördüncü sınıftan çıktım ben ondölesiñe buraya geldim. /?\ vallā yavrucūm bilmem ki. ben yavşamki yedīmi bile unuttum. biz sōna gelmişiktir. ya sōna ya dā önce. (¦) bizim inge bilmem ben şindi, ana arkadan geldik arkadan geldik. /?\ yok bizim memlekette zaten çok insan kalmadı. /?\ gitmedim kızım kim götürcek orayı bizi, gitmedik. başka bi şī ne bilim bilmem. hanı okuduklarımızı türkçe okudum başka diller bilmem. /?\ yaluvaya gittik biz. en peşin istanbulda indik on bej gün orda durduk. mācırānede kaldık. yaluvaya geldik orda iki ay durduk, akisara gittik. /?\ kiraya durduk işte onnarın bi şīlerinde. yaluvanın kasabasında dīl. /?\ memleketten dīldi yabancıydı onnar. göçmen dil ama başka dil bilmezler‿idi. /?\ yerlisi yerlisi ġızım. yok, ordan gelseler onnar da kirada oturu bizim gibi biz beş‿altı āne geldik. orda durduk, ondan sōna akisara gittik. orda da iki ay durduk burayı geldik somaya. /?\ vallā kızım iç bilmem şini bizim sūĺāle orda (…) memleketteki şēler teyzemler. /?\ ha orayı geldik işte dayımın karıları vardı orayı geldik. iki ay durduk. bubam biyenmedi orasını burda var şī pazarı amele pazarı var diyi durmadı burayı getirdi bizi. burda durduk, kirada. bu sokakta evimiz işte bizim zatı komşuyuz ingemille, komşuyuz uzakta dīliz.

çocukluğu: /?\ annemle giderdik arkadaş olurdum anneme. giderdik öle giderdik gelirdik. tütün kırmā giderdim ufak‿ıdım ama gider‿idim. ayaklarım ermezdi de çatal çomak yapıveriydi o gittīmiz patıronumuz ōle onnar īldirdim aşā ōle kırardım. çok ij yapar ama boyu etmez, yetmez derdi bana. çok küçük‿üdüm. on iki yaşlānda gene gitmişidim işe. annem yollār‿ıdı arkadaşlarla büle. başka bubama yardım‿

ederdim çift sürerdi ona buyday götürüydüm eksin tarlalara diyi. bā çapasına giderdik ufak‿ıdım ama yardım‿ederim işte anamın otlarını motlarını yoluveriydim. başka bi yerleri şimdi zatı gittīmiz yok hiçbi yerleri burda gene. /?\ ah, orda çok oynardık a kızım dūvercek gibi dil. oyunnā moyunnar oynadık mı be kardeşim ah be güzel kızım biz orda. çok şī fakir‿idik zatı. kardeşimle ikimiz anam tarlaya giderdi ben de onnara yemek yapıveriydim, bilir bilmes. sōna sōna ūrenmē başladım ama nāpacan yapmasan olmas. ekmek yapıveriydim okuldan geldineyi ekmek yūruydum. yananasın ateşte der, derim ateşte yanacaz. zatı ayāma kor bile düştü. sac orda saç var‿ıdı kapaklı derdik kulpları var bilmem sen bili misin bilmesindir de. onda ekmek bişiriydim onnara, tarlaya götürüveriydim yardım‿ederdim. başka dēcem yok. /?\ var ‿ıdı çok var‿ıdı bāmız var‿ıdı. patatiz ekerdik onnarı taşır‿ıdım. eşeklerle ben giderdim giderdim inge, bakarım o kayınlık içine girdim çok karanlık şī olurdu öle āçlar māçlar kayınnık derdik bis. onnarın eşeklen giderdim anam gene o zaman işte komşu ġavurlar, bizim ev sınırdaydı tarlamıza bōle sınırdık. onnarın çocüklerini bile bakar‿ıdım. ama bōle kūmüzde yok‿udu ġavur.

akrabalık adları: /?\ ūrenmedim yavrucūm iç. onnar zatı analarına başka bi şī derdi anneye mayko dēler bobaya tatko dēlerdi. onnar onnarı duyardım āzlāndan. /?\ bizde abi der‿idi, ananeye anne derdik bobanne demezlerdi o zaman nene der‿idik. bobamızın annelerine nene derdik. /?\ aynı teyze derdik /?\ ona gene abi derdik. (¦) dayı mı derdik? anamızın kardeşine dayı derdik /?\ amca aca der‿idik amca demezdik burda amca dēriz orda aca der‿idik. /?\ bobamın kardaşına ala dērdik. /?\ görümcem olurdu. /?\ kayınçe. /?\ eltim olurdu. /?\ uşak muşak demez, kızımız derdik, gel burayı kızım derdik. uşak muşak onle şēler der uşak (¦) aga derdik. abi demezdik aga derdik orda da aynı boba derdik üle başka diller yok. ōle ġavur dilince vırate, vırateye aga dēlerdi onnar, agaya vırate dēler‿idi. tatko dēler‿idi, mayko dēlerdi anaya. geline gene bi şey dēlerdi ama ne bileyim neydi işte.

pekmez, kaçamak vb. yapımı: /?\ toplārdık üzüm öle çīnelerdi ayaklarınna. ōle var‿ıdı bi şīler tekne gibi şīler yaparlar, onnarla süzēlerdi sōna, kaynadırdık petmez yapılırdı. /?\ kazan içinde. yapar‿ıdık. /?\ vallā nenemil yapardı onĺa bi beyaz toprak getirilerdi, onlarla süzelerdi. ani kaynadırlardı koyuldurdu onları. öle satmak bilmezdik, öle kendimiz yerdik. kaçamak yaparlardı. /?\ vallā gördūme ben, kendim yaptīm yok ta, annemil yapardı. kaynār, devrilen suyun içine un koyulardı karıştıraka yaparlardı o karıştırma kaçamak. ōle kaynā kaynā yapar sōnadan karıştırılar‿ıdı. öyle yapaylardı o kaçamayı. oşmarim yaparlardı. te ununu kavurulardı oşmarimin tuzunu

atar, suyunu atar karıştırılardı. o gene oşmarim olurdu. şeker koymazlardı ona, tuz atarlar‿ıdı. hani gördüklerim bu başka bi şī bilmem kendim yaptīm yok ta. burda ġari ūrendik ama orda yaptıklarını bilmem. /?\ er bi türlü yemēmiz vardı, patatiz vardı, kapama kapārdık pirinçten. /?\ kapamayıdı. onu şindi burda da yaparız onu. suvanını kavurus, suyunu kuyarız devrildineyi su pirincini kuyarım, patatiz kuyarın, dökerin içine. başladı mı kaynamā sıkıldı mı nanesini kuyar‿ıdım, ona ayran yapardık yerdik. şindi burda da öyle yaparıs kapamayı. pıraz yemē yapardık, pırasa yemē yapardık, patatiz yemē yapardık memlekette. /?\ te manca dēler şini biz burda yemek deriz, manca derdik. domatiz mancası derdik, patatiz mancası der‿idik. şini burda manca demeyiz. hı patatiz mancası yapalım derdik ōle. /?\ e soyardın patatizini, suvanını kavuruyduk, suyunu kuyardık. orda domatiz momatiz yok un büberi kuyardık ona. un büberi vardı un gibi ōle onu yapardık burda şindi pul büberi dēris. orda karabız derdik. /?\ var‿ıdı bāçelerimiz vardı domatiz, büber, patlican vardı onĺar bāçemiz var‿ıdı ordaykan. memlekette zatı kızārımız da vardı. patatis tarlası var‿ıdı yaylada derdik te yok tā ġavur memleketi o zaman ġavurların tālasının yanındaydı bizim tarlalarımız. ordan alırdık patatis getiriydik. satmazdık patatizi biz kendi kendimiz yerdik. toplanırdık konu komşu kaynadırdık. tütün kalıbı yapardık. o zaman kabak kaynadırdık, patatis kaynadırdık. onları öle yēlerdi. /?\ kabak kaynattık derdik mancası da olur. bōle kara kabān oldunnayı suvanını kavurusun, büberini kuyarsın o kabā da böle kaynattıktan sōna kuyarsın. ona bōle ekmek yapardık kıyısını çekeriz. pide yaptık derdik kabak bidesi yaptık der‿idik. /?\ ekmē bōle yaparsın siniye, ekmek sinisine bōle yaparsın, ekmek sinisi gibi tepsilerimiz var‿ıdı bir onu kıvırma kenarlı bide derlerdi, ben nenemil yapardı. onu kabān içine kuyarlardı kaynattınnayın bōle yemēni içine kuyar, nanesini kuyar, kabānı suvanını kavuru, azcık su katardı, o çektīmiz kıvırma kenarın, bidenin içine kuyar‿ıdı onu. hani bide yaptık derdik. /?\ örter‿idik, bişiriyiz de ōle kuyardık. /?\ kuymazdık yūka, o başka, o yūka kuymazdık. (¦) çekerdik kıyıya ondan sōna kuyardı nenemil o kabak yaptīmız yemē içine. ondan sōna onu kapā tekirar kaynadırdı, sıkılsın içindeki yemek diyi. sōna çıkardınayı yenirdi. gene ayran yapardık, ayran demezdik yūrt yapardık derdik. /?\ he yūrt derdik, şini burda ayran dēriz orda yūrt. /?\ topanik te yapardık bopara da var. poparayı çökelekle yaparlar. /?\ onu da işte yāsını yakarsın, suyunu kuyarsın, çökelēni kuyarsın ekmēni dūrarsın içine dökersin. a topanī gene yāsını yakarsın, ekmēni dūrarsın ince ince, onu da tuz atarsın onun gene başka dadı. to topanik başka popara başka. /?\ kaşa ona kaşa yaptık derdik, bulamaça, kaşa yaptık derdik. ona da

çökelekli büberle yapar‿ıdık. onun da yāsını yakarsın, ununu kavurusun, çökelekli büberi kuyarsın içine tuzunu azcık atarsın yoksa tuzu, o da işte sıkıldı mı kaşa derdik ona da. onun gene dadı başka onu da yapardık, yēr‿idik. /?\ vallā kızım tūga yapar‿ıdık. tūga ısırgan otundan yapar‿ıdık. onda Íabada derdik biz orda o zaman kocaman yapraklı şĭler olurdu ekme otlar, ondan da yapardık. o tūgayı da aynı suvanını kavurus, otunu kaynadırıs ondan sōnası duzunu, nanesini atarız bŏle uvarka ununu kuyarıs. ununu kuyduk mu onla da biraz bŏle bŏle yuvarlārız ellerimizle ovarız, suyunu kuyarıs. kapaklıyla gene kaparıs o saç dedĭmle. o da aynı öyle, onun da üstüne nane kuyar‿ıdık. o da ŏle sımsıkı tūga derdik ona. bayā töbu ersen isterdi onu. ersen dedĭme bakma selçuk geldi tŏle bana sormā da aşçıymış o izmir taraflarında. sordu pırasa yemē nasıl mümine aba olur, kaşa nasıl mümüne aba der. bŏle bŏle olur derdim ben da dŭveriydim. başka yemekler işte onnar patatizler, tūgalar, kaşalar, oşmarimler episi var. oşmarim dedĭm de işte ŏle ununu kavurusun, o da ŏle tuzunu atarsın kaynadık, kaynak suyla karıştırıysın ŏle olur‿udu. benim zatı şindi ūrendik ģari ama memlekette işte yaptıkları nenemilden gördüklerimiz o. başka yok kızım. yūrt düveler mutunda yūrt düvēler‿idi. (¦) ḱamile inge olsa, o memleketi anlatacak o, süĺālesini. /?\ yùrt mayaladık, derdik. südü sārlar bişiris, biraz ılık oldūna onu mayalārız. mayalandıktan sōna yūrt ayran istersen ayran dil yurt, onu düveler mutunda. /?\ tāta mutunda tekerlē bŏle bas, çomā var elinde. aman be kızım be onlarla düverdik. nenem düverke ben oynārdım ufak‿ıdım nōlcak. dŭdükten sōna kuyar onu bi kuvaya.onu çıkar çıkar ye. toprak çölmekleri var çölmek derdik biz kavanaz onnara kuyardı nenem yūrdu dŭdünleyin, mutunda dŭdünleyin yāsını da alır üstünden yāsını ekmeklerin üstüne sürerdi veriydi bize. /?\ peynir de işte mayalarlardı annemil, pek onnarı gördŭm yok ta mayaladıklarını. yaparlar taze iderlez günneri yaparlardı onu. taze peynir olsun diyi, iderlezde onu mayalarlardı. kuzu şĭ ūlak mūlak keserlerdi iderlezde ŏle yaparlar‿ıdı. onnar, onnarı bilir. nenem mayalardı ama taze peynir çıkarıy sofraya.

hıdırellez: /?\ atırlārız. zati iderlezde olmuşum. atırlārın. anam sŏlerdi yaş bizde em yok ŏle, ne zaman oldu, nangi ayda oldu? iderlezde oldun, misir çapası yaparka oldun dēler‿idi. /?\ orda iderlezde gĭnirlerdi, kızlar olsun kadınlar olsun bi ācımız vardı bizim karāç, karaavuç derdik. ona urganla sallanırlar sancakta. hepisi orası dolu. aynı bu çarşı pazarı gibi orda bi yerimiz vardı. bi çeşme başında orda ep gençler sallanırdı, ĭtiyarlar sallanırdı. ārımızı acımızı atardık. mane çıkarılardı. işte ne derseler çıkarı suyun içine kuyarlar, gül kuyarlar içine gül yapraklarınna. onun

suyundan kim öksüz ise onun başına örtēler. e sōleler gani ne sölerse mani söylersin onu çıkarılar senin ne şeyin çıkarsa. /?\ vallā kızım manileri ne bileyim, yapardık o zamannar burda bile yapardık ama (¦) kızlara mani çok söylerdim ben. altınlarım çok benim, iç kıymetim yok benim, senin gibi ōlannar sol cebimde çok benim. kulāmdaki küpeler yarımlıktır yarımlık, çatmışın yar kaşları bana mı bu dargınlık. (¦) var ama, vardır ama ne bilem aklımda yok şini. şapkamı yiye yiye, eskittim giye giye, kara sevdaya düştüm yar diye diye. /?\ onnar onnar türküleri ne bileyin ki bilmem onnar. vallā kızım ne bileyin yok. abamın duyardım o türkülē astane türküsünü yapardı, miradiye türküsünü yapardı ya. abam yapar‿ıdı onu. te asta olmuş kadıncāz asteneye yatmış. astene kapısı ko açık dursun muradiyemin innemesini annesi duysun. astenenin önünde bir dolu testi, elli iki doktor umudu kesti. ōle var‿ıdı abam yapardın alam. ama iki üç söz kalmış aklımda. /?\ ah onnar görsen a kızım onnarı çok yapaylardı ama şini iç aklımda yok be güzel kızım. türkü yapaylardı gelini ālattırılardı ama burda şini uzak uzak nası o memlekete kız vermesinler onu yapaylar şini. ordakini bilmem.

kalıp sözler: /?\ ne bedduva olacak adın batsın bilmem ne yapsın. burdaki gibi dīl küsesin de bilmem ne yapasın. orda (¦) burda belanı versin dēler orda adın batsın dēlerdi. sen çok mu iyisin sen çok mu gözelsin. kavganın iyisi olmas. hep kötülük. allah seni, şimşek ateşi yaksın seni dēr. öle dēlerdi ya zaten yakardı. ya alla ursun, şimşek ateşi yaksın, beynamaz bilmem nāpmaz. kavganın iyisi olmas. āzına geleni konuşurlardı. /?\ dēr yer kapayasıya adın batsın derdi, sen çok mu iyisin. kazınmayası en başta kazınmayası ya kazınası, kazınmayası demez. kazınası yani ölecek, kazınacak hiç kimse kalmas. /?\ hayırlı yolculuklar derdik, güle güle allām ayırlı yolculuklar versin, derdik. anasına bobasına kavuştursun derdik, asker‿ike asker (…) başka bi gelin gitsin allā kavuştursun di mi allā tamamına erdirsin, derdik. şimdi de denir o da, öle da. /?\ şimdi ben onnarı burda geldinneyi ūrendik. ya anamız ūle beki okurlardı bize sade bismillahi rahmani rahim der‿idik yatırdık. ama duva ben burda duvaları ūrendim. yattım sāma döndüm soluma sīndım sübanıma şayit olsun gūsümdeki melekler, nasıdı be o inge unuttum ben şindi. yattım allā kaldır beni nur içine daldır beni, ecel gelir ölürsem imanımla gönder beni. bunnarı şini okūrun ġarı da. başka bi duvalar okunur külüfallahi ehat yüz bin kere salavat, kabre girdīm gece yalınız kaldīm gece mü'minler yoldaş elif kuran baş, bu duvayı bilip te okuyan cennet kuş. bunnā bunnarı okurum. başka duvalar bilmem. ama ōle namaz duvaları

şīler bilirin de şini kurannara murannara başladık ūrendik ama o zaman yok‿udu. şindi ben burda ōle okūrun, yattīm yerde dualarımı.

M7.2.6/4

Mümün Karaman / 78 yaşında. / Köseli-Radoviş doğumlu. / Okuma yazması yok. / 1958'de Soma'ya yerleşmişler. / Türkçeden başka dil bilmiyor.

tanışma: /?\ soyadı yok bizde. karaman burda koyuldu soyadı yok bizde. orda biz kendi adın boba adı dede adı. soyadı yok orda. okul yoK‿udu tam ben on altı yajına girdim okul o zaman geldi benim yaj geçti. okul yoK‿udu da (…) camilerde adım okurduk, ocalık ürenirdik. şey yok yani bizde öle okul sōra çıktı okul ama bizim yaj geçti gari. /?\ ò başka dil sırpça dil, bu dili, başka dil bizde yok. tek turkçe bizim oraları biz konyadan gelmeyiz esazı konya yörü. köken konya şey zamanī, konya karaman yörü dēlerdi bize. bobamil annattırıydı. biz konyadan geldik. bobama nerden geldik biz? derdim ben, konyadan biz konya karaman yörüyüz derdi. ordan gelme bizim başka dil bilen yok bizim iç kimse bu (…) askere gidenner üreniyo.

türkiyeye gelişi: /?\ askere gitmedim ben. tam ben askere orda yakaladılar beni ne oldu türkiyeye geldik. türkiyeye geldik, ordan türkiyeye geldik burda da benim türkiyede tam askere yakaladılar beni orda adi bakam paşoportları yaptım azırladım. gösterdim evrā, dedi sen gari dedi burda icbi ilgin kalmamış türkiye (¦) orda askerlik olanasın sen diye voynik, voynik der askere. orda asker olacan dedi. bi geldik burayı bi nüfus kıyadı verdiler bana. bi baktım arkası yirmi dört yaşında geldim. bi baktım arkasında yazıyo nüfuz kıyadının, yirmi iki yaşını dolduran dıj devletten gelenin askere alınması acamı askerlī. ītiyat askerlī aldılar adi benim askerlik gitmij orda. /?\ aa ġavurca ürenmedim. /?\ elli sekizde. evet, evet elli sekizde. biz nereyi canın isterse orayı git bize serbez göçmen dēlerdi bize. ıstanbula indik. mācırānede kaldık bi on bej gün. ordan yani canın nereyi istedi orayı git. ordan yaluvaya gittik. yaluvada da durduk beş aldı ay. /?\ orda bi köyler var şede yokarı, ne köyler dēlerdi orayı be? koca dere falan dēlerdi şēden yokarı onnarlan baraba orda kaldık. /?\ vardı iki tene üç tene göçmen. zatı onnar göttü bizi zatı orayı, ilerden gelmişler bizim enişteler. onnar bizi götürdü bi baktık eyvā bayır. orda bayır içinde nābanasın. elektiriK yok, bilmem bi şey yoK orda. emen kaçtık ordan burayı biz geldik bütün epsi arkamız sıra. ordan dōru burayı geldik somaya. burda devamlı burda oturuz o zamandan beri. /?\ vallā buralar kimse yok‿udu aşā mālede vardı buralar tālayıdı. biz geldik bunnardan geldi geriden, bunnar da ordan burdan toparladık akrabaları şēleri tanıdıkları onnar da geldi. buralarını parsel yaptık ben ölçtüm buralarını ep. ölçtük, ona dört yüz metre,

ona dört yüz metre üleştiriverdik. buralara ev kurduk kaldık burada işte. /?\ ıstasyonda iç göçmenner dīl, göçmenden de vardı bi kişi, iki kişi. bi kişi, iki kişi göçmen de vardı zatı onnar içi geldik biz burayı. /?\ aşā māledeydi onnar o şey ıstasyon mālesindeydi, onnar içi geldik. ondan sōra buraları sattı adam. buralarını aldık birer liradan metresi buralarını aldık. ondan sōra işte buralara ev yaptık dē doldu buralar da gitti. kac bin āne oldu gāri on bin āne oldu buraları. /?\ yugoslavyada, köseli. nüfusta bile köseli yazıyo. köseli radavuş kazası kasabamızın adı radavuş‿udu. orası iştibe. iştip o da kasaba o da iştibe bālıydı orası. iştip dā dūrusu üsküp vardı, o gene vilayet esasında üsküp. çok müslüman var orda. /?\ ā yok bizim köyler yörük köyleri, yörüküz biz. ama bazı köyler var onnar dine dönmüş ama dilleri gene ġavur dili. onnar başka kōler, dā kasaba onnar dine dönmüşler yalnız eski şēleri kalmış. bak pomaklar var şu ıstasyonda şede somada pomak köyü var. onnar dönme onnar. /?\ onnar pomak diyi bi şī yok ta onnar şini dine dönmüş. demişler dili çevirmēlim dilimiz, dili zor olur çevirmek ġavur dilini konuşalım ama dine dönecēz biz. dine dönmüşler ama aynı dili ġavur dili konuşuyolar. bulgar dili onnarın dilleri başka dil yok o pomak diyi bi şī yok. pomak demek bi şey bilmez āmak. /?\ şimdi biz göçmenner geldik burayı ondan sōra gördüler ordan burdan köylerden insan gele gele buralara doldu gāri bütün yörükler. er taraftan insan var şindi burda. biz geldik burayı köy kurduk, ondan sōna doldu gāri er taraf. kaçan köyünden geldi burayı, kaçan köyünden geldi burayı. /?\ er taraftan balıkesirden, somanın köylerinden yani er köyden geldi insan gari. doldu burası, karışık burası. dīl dīl, onnar yörük. /?\ toplu dil karıştık biz de ġari bütün gelenner şey yörük. /?\ doldu doldu göçmennē yörük kızları. şēden geldi savaştape benim de üc dört, beş tene gelin var bi dene var göçmen hepsi yörük. /?\ yok‿udu ama yoK‿udu eskiden sade göçmendi. /?\ vallā bayā bi kaç seneye kadar ya göçmendi (¦) atmış altı o senelere kadar, ondan sōra başladı yörükler de gelmē, yörük kızlarını da aldık. oppalā biz olduk /?\ o yācılardan gelme savaştepenin, o bilmem nerden gelme savaştepe yörük göçmen artık karıştık. /?\ türkiyeye neden mi geldik? orda bizim ırātımız īdi davarımız vardı, koyunlarımız vardı, tālalarımız misir, ekin ekerdik ama gün gelir bi zaman osmanlı bozuldū zaman kuyulara doldurmuşlar insannarı kesmişler kuyulara doldurmuşlar. bizim köylülerden de çok insan kesmişler. gene bi gün gelecek, gene bi karışkanlık oldū zaman ona devlet gidiyo. devlet olmadı mı ġavurlar bu sefer episi asılmış birer mavzer nerde saklanacān belli dīl gari. ondan bis korkudan o zaman ōle olmuş osmannı zamanında, türkiye bozulmuş, orası osmanlı bozuluncasına bizi o korkuylan artık kaçan kaçana

buraya türkiyeye. ama kalan var çōk çok kalan var köyler var. /?\ a yok yok, biz dört köy vardık orda kimse yok orda. korkudan gidemeyoz. evet, epsi geldi burayı. /?\ bitakım arkadaşlar gitti ama köylerde isan kalmadı başka köylere gittiler. o köylerde artık korkar adam durmā. o bikaç āne bi āne, iki āne kalan başka büyük köyler var onnara daşındı onnar. orayı gittiler.

köseli: /?\ şindi köseli orası ġavur kaçmış oralardan, kalmış boş oraları. oraları boş kalıncasına burda osmanlı almış yörükleri, konya yörüklerini toparlamıj orada fakir yörükleri. ordan ev yappermij onnara mal mülk alvermij orda. orayı bi āne, orayı bi āne dizmiş onnarı. orda onnarın çolūndan çocūnden köyler olmuş orda. dörT āne. bizim köseliye giden köseymiş eralde adam, köseli köyü köseli köyü ordan kalıyo işte köylerin adı bōle. /?\ ben yirmi dörd yaşında geldim burayı. şindi yetmiş sekiz. esasında dā şey nüfus kıyadında aşā ama nüfus kıyadına bakma, nüfusa bakma arkadaşlara bakıyom ben. arkadaşlar otuz iki dūmlu ben de otuz iki dūmluyun ama otuz dört dūmlu şede nüfusta bakarsan ufak. esas arkadaşlar niçi benim benne duvanlar onnar otuz iki dūmlu, ben de onnardan esab‿ediyom. yetmiş sekizdir eralde. o kadā mı esab‿et bakalım. /?\ otuz dört dūmlu nüfuzunda ama bilmem gāri ana yaşı, bizim benim de otuz dört dūm ama benim işte arkadaşlara bakıyom otuz iki dūmlu. ā ben de otuz iki dūmluyum.

M7.2.7/1

Nuriye Çalışkan / 77 yaşında. / Hıdavelli-Radoviş doğumlu. / Okuma yazması yok. / 1959'da Soma'ya yerleşmişler. / Türkçeden başka dil bilmiyor.

tanışma: kızım ama şincekin sennen barabar nasıl aklıma gelcek ta söyleyen. memlekette çok, geldik buralara, oralarda evlerimizi bıraktık. neyi dūvereyin. /?\ nuriye çalışkan. yetmiş yedi yaşına varın garın. /?\ bilemem da onu bilemem. nüfusumda yazardır da ben bilmem. yugoslavyada /?\ karşımāle dēler orayı, ıhı hıdavelli dēler. sōna durtluya gene evlendim. on beş yaşında, yā gelin gittim ya kızım. on bej yaşında bi katrecik‿idim, küçük‿üdüm. ıdavelli kendi küyüm. /?\ yakınıs yakınıs sarıgöllüye de yakınıs, sarıgöllüye de yakınıs. /?\ yok‿udu kızım yok‿udu ġavur, ġavur uzak‿ıdı. uzak‿ıdı ama tarlalarda görüydük gene. tarlalarda görüydük ama bi şeycik demezlerdi bize iç. /?\ adamları konuşurlardı biz gene adamlardan alırdık. bizlēlen konuşmazlardı, bizlen konuşmazlardı. /?\ yok‿udu kızım, yok‿udu çingene mingene yok‿udu. çok dālık‿ıdı kūlerimiz, çok güzel. tarlalarımız var‿ıdı, evlerimiz vardı, ineklerimiz, keçilerimiz epsi vardı. epsi kaldı orda. evlerimizi satmadık kaldı orda. kendimiz haldık geldik burayı. ben bi çocüklen geldim burayı. burda gene dört tene oldu.

türkiyeye gelişi: /?\ ic bilemem‿iki, koca kızım oldū vakıt geldik. bilmem kaç sene oldu. elli seneyi geçmiştir, elli seneyi geçmiştir. burayı geldik şiye ā yaluvaya geldik. yaluva pazarı varmış orda, kocadere dēlerdi. /?\ orası kū gibiydi, orda durduk üç‿ay. /?\ dīldi göçmen. dīldi ama orayı gittik orda akrabalarmız vardı. yakınlarımızdan orayı gelmij bi kişi. o gene bizi aykırdı orayı gittik. çārdı ıstanbıldan, orda üç‿ay durduk, ondan sōna burayı geldik. /?\ te bunu yaptık geldīmiz zaman, te burdayıs. o, öteki evi gene çocē yaptık, ōlana işte ben yalnısça burdayın. adam on altı sene oldu öleli, yalnıs durun burda. /?\ bilemem sokānı, ne sokā acaba kı? /?\ ilk, ilk ep tarlalık ıdı kızım buraları ep tarlalık ıdı iç ef falan yok udu. işlere giderdik çocüklēmizi bırakırdık tütün kırmā giderdik. burda çok çalıştık. kendimiz tütünner ektik. ya çok çalıştık buralarda. /?\ hiç iç beş‿altı ev vardı tā aşālarda vardı buralarda iç yok‿udu, hiç yok‿udu. sade u yörük asan dēris orda bi ev vardı başka ev yok‿udu. /?\ dīl burdan‿ıdı o, yörük asan dēlerdi geldīmiz vakıt. cami yaptılar ya orayı, o caminin yanında işte. bi o vardı. tā ötede de vardı bandırmalı asan dēlerdi, o vardı başkaları yok‿udu, iç kimse yok‿udu. /?\ dīl‿idi, dīl‿idi göçmen. burdan‿ıdı onnar. /?\ biz

göçmennerden ep buralara konduk, te burdayıs, ep burdayıs. işte bu kadar. /?\ dā küyü ya. /?\ bilmem ki ne dēlerdi acaba kı ne bileyim yörük mü. demezdik be, iste pazara giderdik, ġavurların pazarına giderdik ama. öle yugoslavya dēlerdi orayı giderdik. tā aşālarda, uvalarda /?\ radavuşa giderdik pazara. bizim yerimize yok‿udu öle pazarlar, toktorlar yok‿udu şindi burda bu er şī̄ler var. /?\ bilmem kızım bundan başka içbi konuşmam yoktur, bu kadar. /?\ annem de yugoslavyalı, ıdavelliden. /?\ gitmedik kızım gitmedik. adamlardan giden oldu ama biz gitmedik. /?\ zamanında olacak diyi, zamanında olcak diyi. bi zaman olmuj ya bubalarmıs şī̄de. annatmadılā mı? bi zaman bozguntu olmuş. benim bubam küçük‿ümüş, büle altı yaşına kadarmış. üle abası arkaylan götürmüj bi yeri kadar. doyurana giderlermiş, yarı yolda bırakmış onu. bırakmış götüremem ġari arkaylan diyi bırakmış onu. ī̄ bu kāveler yanına kadar gitmiş, tekra dönmüş, onu almış ordan, bubamı tā küçük. e ō̄le zaman olacak diyi burdan da arān oldu bizi türkiyedan. e eskiden gelmij yanı, göçmennerden. onnar aradı kıyat yaptırdık, paşaport yaptırdık geldik burayı. bu kadar. /?\ unuttum be kızım. annattıkça o kadar annattılar bilemem başka ġari. /?\ işte bilmem gördün mü, emine var görümce bizim /?\ ıhı o da yaşlı benim gibi, o da yaşlı benim gibi. /?\ durtludan yok. kalmadı ordan, öldü onnar. yok yok, akisarda var abam, var anamın kıs kardaşı. fatima adı güler soyatları, bilmem gittin mi oralara bilir misin? işte ō̄le yalnıs oturu o da bi nene. benim annemin kıskardaşı o bilmem gittin mi oralara? /?\ yok yok başka yerde yok garı. tā izmirde var onu bilemem onnarı unuttuk garı.

akrabalık adları: /?\ tī̄ze, dayı, dayı dēlerdi bizim. /?\ ala, ha sayı amica amica, amıca derdik. aca, aca denirdi. /?\ ıhı görümce, ıhı ō̄le denir. /?\ abi dēlerdi erkek kardaşa. /?\ kaynıma abi şey aga dēlerdi aga, abi burda dēler orda aga dēlerdi. /?\ ingem. elti olmas abimin karısı elti olmas o. /?\ hā o elti olur, elti olur o. /?\ baldız, orda bilmem ne dēlerdi acaba kı? o zaman tā ūrenmemiş‿idik ya o, kızım o zaman azlık‿ıdık şimdi üredik burda çokluk olduk. /?\ abi dēlerdi ya ne dēler, abi dēlerdi orda. /?\ enişte dēlerdi, enişte enişte olurdu. /?\ orda öyleydi burda da aynı, o dī̄şik dī̄l. /?\ küçük çocüklere biz gelin olurduk, gelin giderdik, kayınnanın orda küçük çocükler, bebekler aga dērdik aga. aga dērdik küçük çocüklere. /?\ kızlara da aba dērdik, kaku kaku dērdik, kaku dērdik. unuttuk ġari kaç senelik oldu kızım. /?\ ıhı aba demek, aba demek, kaku dērdik orda.

organ adları: /?\ omuz, arka. /?\ diz /?\ dirsek mi derdik dirsek derdik eralda. burası da dirsek. /?\ bilmem orda ne dērmişik, unuttum be kızım. ne bileyim ben. ayām dirsek derdim ya, ne diyem. /?\ kaba /?\ ekleme oraları, küçük topuk derdik küçük

topuk. /?\ bilek. /?\ elim açık, elimi açardım te ne bileyim, bilmem. /?\ pança, pança. /?\ dırnak, barmak /?\ ense, gırtlak, gırtlak dērdik. /?\ buꭤaz burası buꭤaz. /?\ kalp. /?\ midde. /?\ gūsüm, gūs derdik ne bileyim. /?\ dēlerdi yürēm ārı derdik ıhı yürēm ārı karnım ārı demezdik. kānım ārı derdik kānım yürek demezdik. kānım ārı kānım ārı işte ōle dērdik. ne bileyim unuttuk o zamandan beri.

karışık konuşma: /?\ gitmedim kızım gitmedim. ona kadar sayarın o kadarlık ama bilemem başka okumak bilmem, sayarın. bir, iki, üç, dört, beş, altı, yedi, sekiz, dokuz, on. işte o kadar. /?\ ıhı sarıgöllü var. biz ıdavelliden azız. şīde akisarda bizim ıdavelliler, az burdayız. ep köseliden, sarıgölden burdakıları. bizilen az. te o dışarda bi gelin var bulgarisadan, bulgaryadan. /?\ yok kızım yok. hep yugoslavya burası iç başka yok. /?\ vardı, vardı kaynaklarımız vardı gene bunarlarımız vardı. sular testileri batırıydık, koca testilermiz vardı. büle omuzlarımıza alırdık onnarı, getiriydik. vardı gene er şīmiz vardı. tarlalarımız var‿ıdı. tarlalara giderdik yapraklar keselerdi, yuvardık onnarı koca yūn gibi yapardık o yaprakları. ayvannar kışın yērdi. er şīmiz vardı ama unuttuk kızım be. zaman geçti gari, zaman geçti akıllarımız noksan oldu garı. /?\ hı bunarlardan kakardık kaynaklara böle gözel bükülürdük kocaman kaynak. testi dolardı, koca testiler var ya bōle bōle testi dērdik bis onnara. onnarla alırdık. /?\ bāçelerde yok kızım yok yok, yok kızım yok. bāçelelerde yok tā uzaklara giderdik bōle. arkamıza yüklenirdik, bōle arkamıza da sarınırdık iki tene testi bōle kuyardık arkamıza. urgannan sarınırdık, ōle gelirdik. işte bōle

kış hazırlıkları: /?\ kıs içi, kıs içi ne yapalım. ulaşıklar basardık būle. /?\ te burda çökenek mi ne dēler onnarı bis ulaşık dērdik. pīnirler olurdu koca fıçılara. /?\ çokelek. onu katsalara basardık, fıçılara basardık bōle koca pīnirler yapardık. bōle kalıp kalıp çıkarıydık onnarı. onnarı basardık koca fıçılara. koca kışın onnarı yerdik garı, pazarlara gitmezdik. hōle işte. koca bi inē keserlerdi onu bastırma yaparlar tavannara asarlardı, o koca ineye. ordan keserdik keserdik yērdik. şindiki gibi dīl kasaplara gidelim et almā. tābi ya kızım ōle. bayırda gezip duru koca ineklerimiz, dolu. keser bubamil onnarı avluda. kesēler onu, onu koca katsalara büle basarlar, duzlarlar. ondan sōna tavannara asarlar, bunnarı asarlar. ordan kes kes ģari ye koca kışın, bitmes. /?\ hī evin tavanına bōle kirişler var. bōle dīl ya be kızım evler, koca kirişler var bōle bōle uzun. kimisinin tavanı var kimisinin yok. tavansız evler. /?\ girmezdi ne bileyim görmezdik bilmem. beki de girerdir, girdī de olurdur. (¦) īyin īyin, gel. memleketi düverim, pastırmaları. /?\ yaşıtız, sayılırız gene ben biraz būkün, ingesiyin onun. o da görümce.

düğün: /?\ ha dünürbaşı denir. istemeye geliler işte /?\ annaşmazdık orda annaşmak yoK‿udu. geldiler beni istemeye. anasınnan ōlan geldi. geldiler beni istediler. verdi bubam anam. on bej yaşında, tā yokun. ondan sora dūn mūn yapmadılar, yaşım tutmadı beni geldiler geceleyi, şī ōlannan anası aldı beni götüdü o eve. orda dūn yapanaz gārı. anam bubam gene kaçak diyi çıkardı miydana o beni. kaçak dī, nikā versinler dī, nikā vermezler ya kızım yaj büyümeden, ben küçükün. ōle ōle oldu sōra da dūn olmadı. işte dūnsüz kaldık tamam. /?\ küçük evlendim ya küçük evlendim budala oldum gari şindi. /?\ kayınnaylan zatan çok yaşamadık kayınnam öldü rāmetli. /?\ bilmem onnarı duymadım, söylemezlerdi. zatın bi sene yaşadık kayınnaylan öldü. kayınna rāmetli kaynataylan burayı geldik, burda yışadık. iki kardaş iki kıs kardaştayız biz. iki kardaş bi yeri geldik, kız kardaşım da var benim, iki kardaşa onu ben iyi gördüm kendime, onu da aldım. onu da benim kayınçede. abi derdik orda burda kayınçe dēris işte bōle.

yemekler: /?\ yapardık kızım yapardık ama şimdi gari yapamayız bi şeyler. bōrekler yazardık, datlılar yapardık, yazardık yazardık bōle bayramlarda bayramkuşlukları yapardık. yapmayız mı? yemekler, er bi türlü yemek saba yemē baklava koca bi tepsi, bi tepsi sulu bide dēler nez, onu yapardık. ıslārız onu koca tepsilēlen yapmayız mı? /?\ yūka derdik, yūka derdik. bişiriydik tepsilerde būle saçlarımız vardı, saçlarda bişiriydik. ya sōra su yapardık bi tava, o suyu dökerdik üstüne. o çok güzel olurdu garı. koca ekmekler bu kadar yapardık saçlarlan bişiriydik. er şīler yapardık. /?\ aa icbi şiy katmazdık. burda da yaparıs. yālan onu yaparıs çok güzel olur. yemē doyulmaz bōle çok güzel olur. ama bu sene yapmadık.

eski günler: /?\ neylen mum yakardık, mum. mum yakardık yok‿udu şevkimiz. burayı geldik burda bilem yok‿udu şevkimiz bizim. geldīmiz zaman yok‿udu. şevk yok‿udu burda. ışık yok‿udu, şevk derdik orda. burda ışık dēler bilmem ne dēler, ama bis şevk derdik. /?\ basārdık bōle tōnnarı basardık duzlan bozulmazdı onnar. başka şīlermiz gene etler gendim dērin duzlārız, asarız tavana onda da bozulmaz. dolap yok, nāracak dolap, yok dolap, memlekette ōle işte. /?\ yaparlar gerē neyse aşlar bulamaçlar, bulamaç yaparlar aş. /?\ undan kaynadırlar būle karıştırılar, kaçamaklar yaparlar būle bakırda kaynadırlar, darı ununu dökerler üstüne. bi koca tepsi yaparlar onu. üstüne de bi çanak macın, bi çanak pīnir, ye dur garı onu. tōle yemekler oydu memlekette. fasile kaynadırlar tamam. orosol da kuyarız. misafirlere veriydik ya yēlerdi, yēlerdi onu. koca katsalara bōle şīler ulānaları kuyarız koca katsalara, fıçı urosol olur ondan. /?\ te burda yaparlar ya üle içēler ulānayı kuyarsınız

da yapmasınız mı biz õle yapardık. /?\ bastırısın suya, bastırısın õle. onu aşā tarafından bi çipkası olur onun bõle /?\ ā çeşme, o çeşmeden akıdırsın, içinden de ūlanasından istersen al. iç bozulmaz. /?\ turşu, turşu tabi turşu, kuyardık ya büberden de kuyarıs ulānadan da kuyarıs her şĩden kuyardık. onnarı yeriz. çorba, tārna çorbası çok yaparız ekmekler bu kadar bişiriz. tārna çorbasını bişiriz bişiriz, yeriz. /?\ aynı tārna burdā tārna gibi yapardık. /?\ ĩşi, ĩşi tārna yapardık. yapardık, yapardık tārna yapardık. yūrtlan yūrtlan karardık onu. nūt kaynadırdık. /?\ başka yūrt kuyarız. /?\ o kadar yapmazdık biras õle bi büberler, domatisler kuyardık, yūrtla. /?\ kaynatmazdık dij kuyardık onu kocaman bu kadar teknemiz var, tekneye yaparıs onu üç gün duru orda. ondan sōra uvarıs uvarıs koccā çarşaflarlan onu kurudurus õle az bi şĩ dĩl. koca çarşaflarlan kuruduruz ev üstüne çıkarırız. /?\ burda kuyarız onnarı orda kuymazdık kızım. orda te yūrt kuyarız, domatiz büber kuyardık başka bi şĩ kuymazdık. /?\ ıhı amura katardık. erkezin yapması ayrı kızım. biz õle yapardık orda. /?\ beyaz tatlı tārana te o başka tārana bilmezdik biz orda sade onu yapardık. biz yūrt, mayalanık yūrt kocamān dökeriz, koca kavanozlarlan yūrtu kararız onnan garı bõle. /?\ bilemem ‿ikik, karpuz kabīndan beygir yapınırdık oynārdık burdaki gibi oyuncak yok‿udu ki. karpus kaplānı keserdik, ip dakardık onnara üstüne odun yükledirdik gezerdik duru sokaklarda. dĩl şindiki gibi git araba al, bilmem nāp. orda öyleydi arabalar. karpus kabūndan araba yapardık. /?\ oynārdık oynārdık saklanırdık ordan orayı, ordan orayı giderdik koşturuyduk birbirimizi. zatın koşturacak oldūmlayın kocaya gittim. oynāmadım tabi. /?\ çok sūk olurdu, olurdu. yārdı yārdı derelere gidemezdik çamaşır yıkamā da karları eridirdik bi koca kazan yapardık ta çamaşır yıkardık elde fıçık fıçık. /?\ kendimiz yapardık pazardan da alırdık. /?\ kaynadırlardı te yālan kaynadırlardı. /?\ ayvan yāsı orda ayvan yāsı vardı. çok būle ineklerden çıkar yālar onnarlan kaynadırĺardı. soda gibi bi şĩler alırĺardı, onnarlan kaynadırlar. yapan yapardı yapmān pazardan alırdı. erkez yapamas onu. erkez yapamaz yapan yapar onu da. /?\ biz demezdik o kadar. o dranisalılar der öyle, gelinez gidinez diyi. biz gelinez gidinez demezdik. /?\ deyor onnar biraz dēyorlar. bis o kadar fazla demeyiz gene. /?\ yok‿udu kızım. a vardı sayı vardı. /?\ unuttum ben onu ne dēlerdi orayı. bi şĩ dēlerdi ama unuttum. adını bilemem. iştirva diyeceim gelip turu. õle gittik bilem bi dedeye, çocükleri götürmüştük ama unuttum. /?\ asta olurlarmış ta dedeye gittinleyin iyi olurmuş. dedenin yanına otuttūlar bõle, otuttūlar. tülbe tülbe, tülbe dēler. /?\ iki tene yatır yatırmışlar böle iki tene şeyi, orta yerine de aldık biz gene çocükleri kuyduk, orta yerine. kūn içinde dĩldi gene biras dışardaydı.

M7.2.7/2

Fatma Güler / 90 yaşında. / Hıdavelli-Radoviş doğumlu. / Okuma yazması yok. / 1960'ta Akhisar'a yerleşmişler. / Türkçeden başka dil bilmiyor.

karışık konuşma: /?\ benim soyadım güler, fatıma güler. orda yok‿udu burayı geldiler niçin at kuydular bize, biz çok oldu geleli yā. /?\ yok‿udu öle şeyler. ne bileyim askere nası gidermiş o çocükle, giderdi askere ama nası arārĺarmış. üç sene asker oldu benim adam, ararlarmış işte o akıt acamıymışım dā bilmėyon ne oldūnu acaba nice oldūnu. burayı geldim kendimin gene dört tene çocuk gene yolladım askere allā çok şükür şindi gene torunnar geldi gidiyoru. yaş gitti. onçi okumak istērin, bakıcı istērin, okumak istērin, bakacak adam istērin. /?\ vallā bilmiyorum ben de yaşımı bilmėyorun şimdi. te o mıstafa bizim çocuk en geri o oldu burayı geldikten sōra. altı yedi sene sōra oldu, biz geldikten sōra çok oldu. te bunnan arası yanı (¦) astanede bana dediler, āy tĭze dediler, sen utanmadın mı bu yaşa çocūn oldu dediler, çocucak ta var orda ama. sız be dedi birisi gene. o ebeler geziyoru ya ekmēm zamanı olacak dedi di mi adamı var dedi mecbur olacak dedi. o sıra o ebe kaçtı, dışarı kaçtı, diverecek astanede oldu. en geri o astanede. astane bilmezdik, oca bilmezdik, oca var ocalīm var ocalık okūrdum, ocada okudum. doktor bilmez‿idik, nōldūmuzu bilmezdik öyle ayvan gibi yaşārdık. er bi şeyimiz vardı. ayvannar, yememiz, gĭmemiz var‿ıdı.

hıdavelli; kökeni: /?\ te bu dālar kūleri gibi nası. /?\ ā uvada dĭl‿idik uvalılar başka. bizim orda dört tene kū vardı. bizim kūmüz ıdavelli, yakamıza köseli, dā aşāda sarıgöllü, dā karşımıza durtlu. ōle bir ufak kūler, te kū yanı. ā onnara yakınız, onnara gelir gideriz yanı. araba, araba yok‿udu ki yamaç kızım, araba te bu kūlerde, dālardaydık araba yok‿udu. kendi kendimize yaşārdık. ģavurlar yanındaydık ama ģavurlar bize bi şey demezdi. /?\ kūmüzde yok‿udu ama yani dālarda tarlalarımıza yakın var‿ıdı. tarla komşusuyduk. sōra bizim dermenlerimiz vardı, dere giderdi ordan gelir geçerlerdi onnar radavuşa, kasabaya inerlerdi. bizim kasaba dā yakın‿ıdı onnar geçerlerdi ordan. onnarla komşuyduk yanı ayvanına karışırdı, tarlaya giderler‿idi öle yaşārdık ta. /?\ ā bilmem, biz ģavur görmedik. ģavur içinde durduk ama bize gelirler‿idi (¦) o bilir sade, o bilir‿idi niçin o askerlik‿etti dört sene, üç sene askerde durdu. /?\ ā türkçe, bizimle türkçe konuşurĺardı, bizim yanımıza geldĭ zaman turkçe. patatiz getirilerdi, elva getiriler satın, te burdā gibi satınmā, turkçe bizim gibi. /?\ yok

‿udu, o da yok‿udu ama gelirlerdi istemeye gelirlerdi yani. /?\ ī bül̄e te burdakılar gibi gelirlerdi istemeye gelirlerdi. sōna ulālar çok var‿ıdı. ulālar te koyun otarılar, dālarda yatırlar kalkarlardı. /?\ adam adam, bizim gibi ulā derdik te ulā. yani koyun otarılardı, çoban. /?\ ā sīrtmaç onnar da ulā onnar ayrı yani. sīrtmac gene biz kendimiz tutardık, kendi ayvannarımız çok vardı. /?\ onnar kendi memleketleri ayrı onnarın. onnarın memleketlerinin adını bilmeyorun şini. yani gelirlerdi bizim küẹ otlamā yazın orda yatırlardı ayvan bakarĺardı, kışın yerlerine giderlerdi. oydu bizim işimiz.

tahsili: /?\ okul yok‿udu ama sōra geldi. açan biz ufak‿ıdık yok‿udu ama sōra geldi. bizim bunnar ufak geldiler, iç okuyamadılar orda. burda da veremedik okula. /?\ aa ben de gitmedim. ben ūsüz kaldım. okula zatan arārlar giderdi, epsi giderdi ama ben okul açıldī vakıt bük‿üdüm ǵārı, okula gitmedim.

türkiyeye gelişi: /?\ vallā bilmiyorum be kızım. kaçıncı sene ben bilmem anca mustafa, o bilir. ben dā kırk yaşında yok‿umuşum, orayı geldim. burayı geldim altı tene çocūm var‿ıdı ep ufak. /?\ kızım bize bi şey diyen yok erkes kendi kēfine. bōle te evleri bıraktık te büle kurula, kapıcī örttük, bindik arabalara geldik. (¦) icbi şey yok bize (¦) iç‿ iç‿iç kimse bi şey demedi. dā geçirmiye geldiler. /?\ ıstanbula mı geldik nerde bi mājırane vardı orda durduk ıstanbulda akıbet. on bej gün durduk orda, on bej gün durduk. zītin getirdiler bilmeyiz yemek, zītin yok‿udu bizim memlekette. pīnir getirdiler bilmeyiz yemek o pīnirleri. biz kendimiz yapardık. te orda durduk, on bej gün durduk orda. sōna gittik yalovaya bi küẹ. /?\ bilmem burda yaluva orta yerden dere geçerdi yaluvanın kūleri dēler nè kūsü bilmem. orda altı ay durduk. /?\ var dā gene kaldılar orda. zaten o şeyler, ōretmenne bizi orayı çārdı. onnar bizim ōretmen‿idi e biz kāktınayın ōretmenner de kāktı. onnar dā ileri yerleşmişler orayı mācıraneden orayı bizi çārdılar. a bizim memleketten gelen kendi īsanlarımız buralarda konşular onnar yaptı kıyatları. ama orda durduk çalışalım diye. aynı bizim gibi oraklan ekin biçerler, büber toplarĺar oralarda biz çalışmā durduk orda altı ay. sōra kışın burayı geldik. altı ay sōra burayı geldik. /?\ ep burdayız, ep bu mārda. ep bizim burası yok yabancı iç. ic yabancı yok ep bizim burası. /?\ nice olmuş? (¦) çok vardı ayaktaşlarım, kimisi öldü kimisi kızları aldı götürdü bakmā kalmadı burda benim ayaktaş. gençler şindi gençlerlen anlaşamayon burda. /?\ yok yā yabancı īsan yok akıbet burda iç olsa bilirin. bi tene sade te bu karşımızda bi kadın vardı benne yaşıt te onu da kızı götüdü bakıyor nerde ne bileyim ben aşā kūlere

götürdü o. /?\ var somada. somada abamın kızları, abamın kızları var orda. onnar yanı fazla çok. var, var, bitevi göçmen, bütün göçmen orlar, yena.

akrabalık adları: /?\ iç yok be kızım be tīze, tīze denir, erkek kardaşına dayı. bubamın kıS kardaşına ala, erkek kardaşına amca. /?\ görümcem oluyor görümcem. demezdik orda da başka. (¦) ā kaku derdik. yanı o görümcelere kaku derdik yanı. onnar da gelin derlerdi bize. şindi burda gelin kaku yok, adımı çārılar. (¦) te o ufacık çocuk olsa şini ben gelin giderin o eve onnara aga denir. ā kaynıma aga denir. /?\ karısı elti, elti olur o. çocükleri inge derler işte başka bi şey yok yanı. /?\ e küçük çocüklere çocūm deriz geçeriz, adını çārız. /?\ tīzemin çocūnü tīze gider ǵārı ne bileyim nice çārız ōle çārıyoz atlarını çārız ǵārı. şini yok burda öle. şini gelin demek yok, kaku demek yok. /?\ ana buba olur o. kendi anam gibi ana buba denir onnara ǵārı.

organ adları: /?\ bura omuz dēriz. bilmiyon onu te annamayon onu niçin ne olur onnar. (¦) arkamıs, kolumus, dirsēmis, kolumus. /?\ epsi o memlekette de ōle elimis. avuc demezdik başkaları bu uva yerindekiler dēr‿idi. orayı indik mi onnara gülüşürdük, avucuma topladım derdi bi şiy topladı mı biz gene elimize topladık dēriz. (¦) bi tokat urusam dēler biz gene bilmezdik ōle bilmezdik. uva insannarı dā kibar konuşurĺardı biz dālarda dā serbes. /?\ dizimiz, kalçamız. /?\ gūsümüS, gırtlāmıS, başımıS başka yok ǵārı. boaz dersin gırtlak dersin ikisi de bir onnarın ǵārı. /?\ biz de ōle dēriz ya kānımız ārıp duru, yürēmiz ārıp duru deriz, ācı oldu mu. yürēm ārı dersin, kānım ārı dersin acıyı gördün mü. şini ĭyiz şükür, şükür‿edersin gezersin. yene, o kadar.

hıdavelliye gidememesi: /?\ nērde be kızım gideyim. orasını bıraktık ta burayı anca geldik yerimiz yok, yuvamız yok iç bilinmedik yere geldik. anca evcēz toparladık, tütün yapardık, ortakçı giderdik. ic gitmedim mare ama gidenne var, gidenner çok var. bu mālede yok bu mālede biz başka mālede de otuduk dā ötēki sokakta ordan var gidenner. biz gidemēsik. /?\ gidemedik biz dērim, biz o kada toparlanamadık pare anca ıdare kadar.

günlük işler: /?\ būle yer evi yok‿udu orda, ep iki kat. az‿ıdı kūmüz ama aşāda ayvannar yatır biz üstünde yatırıS. /?\ ayat derdik oralara ya ayvannarı kapārız, ayada ayvannarı kapadık derdik. /?\ ē çok ayvan o zaman. e kışın çoban tutārsın, çoban dālarda yatır e yaz oldu mu sārsın evde durular. būle arsamız var ayat, ayvannar orda duru, sārız, düveriz. /?\ avlu da deriz ayat ta deriz. ayvannar orda yazın duru sārız em onnarı (¦) izbe /?\ ayat dērdik avlu dērdik ikisi de var. /?\ ikinci kat dēriz, büle

balkon yok‿udu bizim o ikinci katlarda bē. /?\ ē iki katlı ev te yūsek evdeyiz, alçak ev yok. /?\ ā var‿ıdı orda boşluk yer be. var‿ıdı burda da. aynı burdā gibi (…) burayı yaptırdık orda vardı burayı da üle yaptırdık. (¦) ne denirmiş yüklük derdik kız. beki dēler ama biz yüklük dērdik. ben bubamdan kalmıj bōle yüklükler yüklük derdik eşā dolduruz orayı. /?\ asır dokumazdık kilim būle dokūrduk. ep kendimiz yapardık. /?\ yapāları darārdık, koyunları da kırkārdık keçileri, īriydik, dokurduk düzende. /?\ istedīn örnē kuyabilirsin. e ajeleye geldi mi arkırı dokūrsun adı. ōle dokursun düz ǵārı. du şini ben bi kilim göstercem. (¦) bak biz bunnarı kendimiz yapārdık te. bunnarı kendimiz yapārdık yani. koyunnardan kırkārsın, yaparsın, dokūrsun bunnarı. /?\ çıkırıkta īriydik, dokūrduk te. e tābı o yapāyı iḱānasın ondan sōra darānasın, īrenesin. yene, ūraşırdık te. yetiştiriydik ama burda yapmadık gārı. /?\ deredē kız derede iḱārız. /?\ yok‿udu orda üle şey. sabun, sabundan başka bi şey orda kullanmazdık, sabun çok vardı. onnardan kullanırdık onnarla ikārdık. dereye gideriz, kazannarı kuyardık, ondan sōra ısıcak suylan īḱardık orda, üstümüzü de. derelere giderdik yanı būle evde yok‿udu. şini olsa burda içerde iḱārız te. īkadın, kurudursun ondan sōna darārsın, īrisin, dokursun. /?\ boya, boyārız, kendimiz boyārız. boya alırdık boyardık. orda çok yapardık ta burda yapamadık ǵārı. burayı geldik yapamadık ǵārı. iş çok ōda, insannar çok fazlalaştı ǵārı etiştiremedik. (¦) şini dā çok yapıyorlar burda. bakarım ani telēzonda bu karılar dā burda bizim yok burda akisarda o kadar, bizimkilerde yok iş. u vaktı başka karılarda telēzonnarda gösteriyor onnar neler yapıyorlar çok iş yapıyor onnar.

düğün: /?\ ē bilmeyon o dünür nası ister dünür yollamadan kız istenmeS. eger kendi kendilerini gene tanaşırsalar, uydurular işlēni onu gidersin azır ǵārı yaparsın. /?\ dakılır‿ıdı bizim de bi sene durular yüzū dakılı. ondan sōra dūn yaparız. /?\ alacān zaman, bi gün altın dakmā gideriz, altın dakarıS te burda yaptım ben de ya. orda da o. orda da ileri gidersin, bi gün ileri, dakarsın altınını pazar gün, sōna gene perşembe gün ya cumā gün gelin alırsın getirisin eve. /?\ çīz gelir, bir iki gün ileri gelir, serilir odaya. /?\ kendileri gelir ya. sōra da gene o sabāsı gene gelin görmē de gelirler onlara verilir yemek. /?\ bilmem‿iki işlenik şīler te ne yaparsan onnar. sererdik duvarlara būle şini çamaşır yīkarsın da ipe serinme misin çamaşırları tōle sererdik. yanı burda öle yok burda kupa yuvarlar sade. /?\ burda yuvarlar sandıklar üstüne divannar üstüne çīz ōle seriyorlar yani. orda gene būle ipte bitevi (¦) olur, kına gecesi de olur episi oluyo burda ne olursa orda da oluyordu. /?\ ālaşır mıdık bakām, gidiyorlar yā te yaşamā (¦) yaparlar, yaparlar. /?\ atırlāmam o kadar, atırlāmadım o kadar.

çökelek, peynir vb. yapımı: /?\ aa alır‿ıdık paraylan alırdık. pı̄nir yapardık, çökelek yapardık fazlaysa satar‿ıdık, radavuşa giderler satmā. /?\ ulaşık dērdik burda da öle deyoruz biz ya. /?\ sārız, mayalārız onnarı. ā bişirmezdik pırokuş yapardık ō̄le. /?\ emen ne bileyim ō̄le derlerdi tabi yani bişirmek yok. yalnız sārız, onu süzeriz, mayalārız düveriz sōna gene. /?\ mutunda, mutunda düveriz ellen. ondan sōra onu çökelek yapardık, yāsını alırız, yāsını satarız, çökelē ayrı satılır yāsı ayrı satılır. /?\ kaynadırdık te kaynatmadan olmaz‿iki o. o nerde olursa olsun o kaynadılır. /?\ bilmem yapardık biz kendimiz, dokūrduk düzende, tā sı̄recik sı̄recik. torba derdik onnan asardık, süzerdik yene. ona ulaşık derdik. /?\ pı̄niri de öle sārsın, mayalārsın aynı çökelek gibi onu da süzersin. gene onu da asarız o torbalara. yere kuydunayın kesersin ǵārı onu, pı̄nir ayrı. çökelē gene ye, sat. /?\ yapan yapardı, tārana yapardık, yūka yazardık, kuskuz yapardık. ayvan oldūna er işi yapardık. bilmem tō̄le bi şiy bulgur üstüne yuvarlā yuvarlā güzel kuskuz o yapardık. bak burda yapamayız. /?\ teknede amır yūruyoruz. yūkayı da ō̄le yazardık. /?\ te şindi burda bak kırıklı pirinçle var bizim gene daşlarla çekerdik bulgur, ince bulgur, onu yazardık onu. o amıra katar yuvarlā yuvarlā kuskus olur. (¦) te burda da ō̄le yapıyorlar yene. ama makinada burda, burası azır. burda ūraşmazlar, azır yene tō̄le ūraşırdık yanı. nèpacān be kızım be, yer dı̄ştirdik zāmet oluyo ama. orda kendimizin‿idi er bi şiy. /?\ ne yetiştiriler er bi şiy. kendimiz ekerdik, darı ekerdik, ekin ekerdik, boyday ekersin. burdā gibi te burda da nası ekilir, alırız azır tō̄leydi orda da ep kendimiz. (¦) o kadar kibar dı̄ldik yena. bizim dilimiz te dūru te ō̄le derdik ne bileyim.

süslenme: /?\ ā belberle vardı. güvēleri tıraş‿eder belberler, onnar var aynı burdā gibi. /?\ onu erkes kendi, isterse boyanır istemese burdā gibi yok gitsinner ā saç kestirsinner, baş kestirsinner. /?\ ama vardır ō̄le çıkmış karılar, tā bilen karılar çıkar bilgililer, onnar gelini te düzer, tellēler yüzlerini tellēler biteye. /?\ vallā bilmiyorum kızım. (¦) iç ne süründüm ne gelin oldum ne dı̄vereyim sana. başkaları ō̄le te ama onnarın da iĺacı vardı. alırlardı, o temiz yapan karılar, o er bi şiy yapardı geline ǵārı. /?\ yakardık. içbi şey katmazdık kız. burda katılıyor içbi şey katmazdık. sade kınayı karardık, o benim gibi ı̄tiyarlar kır saçlarnı boyardı öle ben kuymadım ō̄le şı̄ler iç. o kada biliyoruz ta başka bi şiy yok.

yiyeceklerin saklanması: /?\ bunarlarımız vardı be bunardan biz su getiriydik, eletirik yok. (¦) olmaz‿ıdı bi şiy te evde. avalar serin, katsalā vardı katsa derdik biz burda ne bileyim ne derler ǵārı bilemem şini. onnara basardık çökelek, büber basardık onnara. büberli çökelek basardık. ondan sōra kışın yerdik onnarı azır (¦)

yapardık, ayvan çok. kestin mi ayvanı, etlerini parçelērsin, buzlārsın, bastırısın bi şiye. ondan sōra bir‿ki, bir afta kadar duru çıkarız, asarız onnarı. kurur, kopar ye ǵārı parça parça. başka bi şiy yapmazdık te. ayvanın fazla varsa ūlaklar oldu mu bızālar oldu mu satarlar. nȅbacaklar çok ayvan çok. e bak şini nası kurbannar bak şini satıyorlar ya tōle satardık biz de. /?\ onu vallā kaynadırdık dā bızā emmedır datlı da dīl‿idi ya o ne bileyim nasıldı ama çok güzel olurdu. kaynā kaynā olurdu, çökelek gibi olurdu tōle. burda da var yapılıyor öyle ya. (¦) burda katmazdık bi şey kaç, burda yapıyorlar bilmem yapmadım kendim yapmadım bilmem.

M7.2.8/1

Cevahir Mavili / 77 yaşında. / Sarıgöl-Radoviş doğumlu. / Okuma yazması yok. / 1956'da Soma'ya yerleşmişler. / Türkçeden başka dil bilmiyor.

türkiyeye gelişi: /?\ cevayir mavili. yetmiş dört falan varımdır gari yetmiş altı mı. menderezin gününde geldik, menderez çekti bizi. (¦) onnar benden önce geldi trakiyā geldi onnar. biz onnardan biraz sōra geldik. /?\ ıstanbula indik, mācırānede indik. on, on bej gün durmuşuktur kızım şini unuttum geçmişleri ama (¦) akisara gittik kayınçeler akisarda kaldık orda paresizlikten kaldık kızım. mācırānede kaldık, on, on bej gün kaldık. iki tene çocuk var altı bālanmaz üstü bālanmaz te nayĺon yok, yoksuzluk paremiz bitti. oruca kalkarız orda, ilk sefte gevgelide oruca kalktık, ilk sefte gevgelide, on, on bej gün orda mācırānede tuttuk oruçumuzu allā kabul‿etsin. burdan o kadar yere yemek yemē gideriz burayı yatmā geliriz. bi de askerlik yapar gibi asker yataklāmız kalktık mı sabalan bo͞le kibrit kutusu gibi düzelttiriler. ordan on beş gün durduk e paremiz bitti gelemedik. arkadaşlar kimisi koca dereye gitti kimisi üsküdara gitti. /?\ üsküdara bizlen gelenner episi davuldu. biz kaldık paresizlikten kaldık orda. kayınım vardı akisarda kayınvalide ordaydı, iki kayınım, üç kayınım orda biz sōnadan geldik. geldi bizi kayınçe çekti ıstanbuldan akisara. akisarda da durduk bir ay kadar, orda da durduk bir ay kadar. benim iki yaşında bi kızım vardı astalaştı. burayı geldi͞m günde öldü. yok elde yok etekte yok, konşular kaldırdı, kefinini onnar hazırladı. çok günner geçirdik kızım buna şükür, bugunku günüme çok şükür. nasip burdaymiş. geldi kayınvalide bizi gene götürecek geri. kayınvalide de bizden üç gün, üç sene önce geldi. e bizi çok fakir bıraktı āşama yi͞cēmiz yok, memleketimizde de fakiriz. onnar geldiler biz kaldık orda. tütün çalıştık, o pareciklen ıstanbula kadar kendimizi attık. türk toprāna çok şükür amd olsun allāma binlerlen şükür. allām devletimize dirlik düzenlik versin. bu akıta kadar güzel yaşadık yavrum. /?\ karşıda oturuyduk te eski evlerde oturuyduk kızlar bu kızları orda büyüttük. sōra bunu gene yaptırdık, tütün kuyardık burayı, burayı tütün yapardık. /?\ göçmenler te bu anası burda, burda çok o akıt bir‿ki āne geldik biz memleketten sekiz āne bi kerette geldik. /?\ sarıgöl. kū͞den bi kerette çıktık sekiz ane bi kerette kaldık. bizim orda kalan anam kaldı tā komşulardan iki üç kaş kaldı. bis topuk geldik anam gene benden sōra bi sene sōra geldi. anam da burda öldü bobam da burda öldü, abim de burda öldü, abam da burda öldü. memlekette yani ölü yok kayınvalde de kaynata

ölmüş ama biz bilmeyiz onnarı biz ufak‿ıdık o akıt tā iç onu bilmeyiz. /?\ sarıgöllü, anam sarıgöllü bobam icgüvēsi gelmiş anama. karşımāleden gelmiş hıdavelliden karşımāleden. karşımāle deriz, ıdavelli deriz öle işte. ōle günnerimiz ōle geçti. a buraya geldik çok şükür aç kalmadık açık kalmadık ama canımızı bile suya attık. gece demedik gündüz demedik sade iş olsun, iş olsun sade. ōle oldu yavrum bak biz günnerimizi ōle geçirdik bu güne kadar çok şükür şindi rātçīmız var allām devletimize dirlik düzenlik versin. cümle memet kullarına iyilik versin yanı sıra bizim evlatlarımıza da. cümle māmmet kullarına dirlik düzenlik versin, çok şükür. bugunku günümüze bin şükür, çok şükür.

tahsili: /?\ gitmedim be yavrum. okul vardı be kızım ama yasak, bizim yaşımız dolmuj garicekin o akıta kadar yok‿umuş eralda sōra bizim yaşlandık garicekin bizi okula almadılar. okulumuz yok. kuran kursumuz ojaya gittik, kuran ocasına gittik ama yok‿umuş görenek yok‿umuş.

etraf köyler: /?\ yörük, yörük dēler bize orda. şindi burası bizim şalvar giyer biz yokarda dokuma giyeriz güneyde ōle. /?\ orayı yakın durtluya yakın, hıdavelliye yakın, köseliye yakın, dört kū yakınız. /?\ oravisa var şer yer orası, podorej var /?\ o biraz uzak kulāzlı biraz uzak. ā onnar bizim elbiselerimize kulāzlı bizim gibi giyer, karlabası bizim gibi giyer, allabası var bizim gibi giyer, çeşmemālesi var bizim gibi giyer, iştirva var bizim gibi giyer, kocalı var bizim gibi giyer, alikoc var bizim gibi giyer onnar bizden. /?\ sindi kocalıya altı sāt yayan altı sāt yol var orayı usturmicaya pazarımız var altı sāt sürer. bizim radavuş iki sāt sürer. onnar ōle ötekileri bilmem garicekin ordan öncesi ne kadar gidermişik orayı da yayan gideriz ama kaç sāt sürermiş bilmem onu.

türbeler: /?\ vardı. kızım sini onu ufak‿ıdık biz te bu senin ōlan gibi anam beni tülbeye götürdü iki tane vardı ama ad soyadını falan bilmem. iki tane tülbe yatıptır, yeşil kuymuşlar üstlerine. beni bıraktı anam, kapadı orda çıktı dışarı ama onun adlānı bilmem. vardı onu bilirin sade başka tülbe zaten yok gezecek vakıt, burda da içbi yeri gezemedik be kızım ālem gitti yatırlara gitti ama biz gezemedik, gidemedik.

karışık konuşma: /?\ tek kuyruk bizim koyunlāmız, tek kuyruk‿udu. /?\ ıderlezde. /?\ dokuma, kendimize adamlara dokuma. temizleriz gideriz çamaşıra, bi kazan su ısıdırız, onu içine kuyarız yünleri kir döker. kıpkırmızı büle kir döker. kendi çamaşırımız pamuk oñdan dökeriz üstüne tokuçlarız, dökeriz tokuçlarız, dökeriz tokuçlarız bi sabun sürmüj gibi olur o mübarek. sabun yok yoksuzluk var. onnarı ondan sōra artlārız elde, tekirā darārız taraklāmız var kırt kırt kırt. onnarı yumak

yaparız bṻle örekelermiz var takarız belimize ī̇riyiz. ī̇rdikten sōra gelep alırıs. /?\ yumak yapmak dil bildī̇n gelep şindicekin çile alırsınız ya pazardan ō̈le çile. onnarı sōra şeye yatırıyıs, çavdar ununa çirij yaparız, būday ununa çirij yaparız. /?\ çorba gibi çorba gibi te köpek yalı nası yaparlar, köpē nasıl unlan kararlar yal ō̈le biz de unu karıştırıyıs içine kuyarız. sālam olur kopmaz o zaman. yemek yemek te unnan karıştırılar ya hı yal. onu da öle bastırıyıs ondan sōra tekera kalem alırıs. /?\ koca masır kuyarız bunnān düdükleri gibi düdük var ya ō̈le onnar ġargı düdüklerinden, çıkırıklāmız var geçiriz onu büle düdē, gır gır gır gır sarārız. ondan sōra tekerā kazık kakarız sokā al bakām çöz, güldür güldür, güldür güldür hayarıs kaç sāç olmuş kaç çile olmuş. altı çileyse altı yediyse yedi. on tene bi tene sayarız, on tene bi tene sayarız çile deriz ona. ondan sōra onu tekirā ordan zincir yaparıs bṻle bṻle bṻle bṻle zincir. ayde bakām iki tene şiyi ġuyāsın bō̈le naboyi derdik zaban /?\ naboy derdik onnara, çivtlerin pirçiler boyundurukları var, onnar çivt sürerken kulaklı kulaklı var ya onnardan yere kakarız ondan gene burdanı uzadırız uzadırız, sararız, tekrar onu sararız. aydi düzene getir tezġaya getiriyis, geçiriyis. iki kişi bi sen ben birimiz alırız gücüden birimiz veriz, birimiz alır birimiz veriyiz, tekirā daraktan geçiriyis. daraktan sōra tekirar tefenin içine kuyarsın darā /?\ tefeye, bālarsın tezgiyaya. dört tene ayaklık dakarsın dört gücülü erkeklere, bi kere buna basarsın bi kere buna basāsın, bi kere buna basāsın bi kere buna basar dört tene ayaklık var. erkeklerin dört tene bizim tek. bizim tek iki ayaklan biz dokūruz. öyleler öyleler bu akıtı bulduk. /?\ sayat dokuduk kendimize ırka dokuduk, önlük dokuduk, dokuma gömlek dokuduk. pamuk ī̇riyiz, pamukları çekirdekten çıkarıyız tekire onnarı atarıs yaylan /?\ kendimiz atarız makinayı nerde bulanasın yok. kendimiz onnarı büle sararız dede, ocaların sarıkları gibi büle bō̈le yumak yumak, bu kadar bu kadar yaparız büle. tekirar onnarı çıkırıkta ī̇riyiz. tekera kıvradırız, gelep yaparız, dedī̇m gibi gene tekire onnarı sōna sararız. sōra bizanme işleri zāmetliydi. paçalāmız burayı kadar işleme, örme, burasının kanevçesi bizim paçalāmız işleme. şindi burda kaneviçe işlersiniz ya onda bizim buraya kadar gömleklēmiz işlenik, paçalāmız işlenik, paçalāmız büzmeli. /?\ gidermiş, gidermiş bizim kaynata zati çok avcuymuş ama tel, tel kuraymış ō̈le şilen uruymuş kaynatam onnar, bizimkiler yapmazdı. bizim adamlar yapmadı ō̈le, yapmadılā. /?\ misafirlermiz bizim, kolay misafirlerimiz vardı bizim ō̈le zorluk misafirimiz yok‿udu. evinde ne varsa fasile kaynadırsın, pi̇lav yaparsın, büber kavurusun ō̈le, fakir yemeklerinden ō̈le gündalı yėmek, emen durduk pazarımız uzak. iki sātlık yoldan ne zaman alanasın pazardan. /?\ yapardık. küllü darıyı kuyarız

kaynār suylan, içine kül ekeriz, kızarı o, bunun gibi olur. biraz kaynattık mı kuyarız onu kalburlāmız var delikli üle sizin süzekler gibi bül̄e bül̄e, bül̄e bül̄e yaptınnayın kapları yuvalanıveri. o zaman tek kalır öle. /?\ ceviz kırarız, petmez çıkarıyız, onuñ da ōle yapardık. /?\ kaçamak yaparız. kaçamāmız var, hoşmanimiz var. hoşmanimın ununu kavurusun yālan kavurusun onu kızardırsın bir elva unu gibi. /?\ dīl tereyā, tereyā dedik afyon yāsı vardı bizim. burasının ayçiçek yāsı bizim afyon yāmız vardı. afyon ekerdik biz. onun yāsını kullanırdık. kendimizden yetmedī zaman onu alırdık, hayvan yāsı olmadī zaman, ōle işte. /?\ kavurdun ondan sōra gene su kuyarsın kaynamā başladı mı su karıştırısın. karıştırısın gari o oşmanim, o oşmanim kavurmaya oşmanim kaçamak ayrı.

M7.2.8/2

Zekiye Samancı / 78 yaşında. / Sarıgöl-Radoviş doğumlu. / Okuma yazması yok. / 1956'da Soma'ya yerleşmişler. / Türkçeden başka dil bilmiyor.

karışık konuşma: /?\ zekiye. /?\ kıza sor. /?\ sarıgöllü, ha sarıgölde dūdum. /?\ bilmem be kızım. /?\ gitmedim. vardı ama o akıt yok‿udu zatı bizim günümüzde orda okul yok‿udu, zatı kūmüz az‿ıdı, beş on, yirmi āne kadar var mı yok muydu. okul mokul yok‿udu burayı geldineyin okul ūrendik, duyduk. o vakıt gene dā yaşımız geçti kafa almaz, ōle kaldık işte. /?\ ōle dēlermiş bilemiyorum ōle dediklerini. /?\ eral ōledir. dūru burayı geldik. ıstanbula geldik sayı, o ıstanbulda bir afta durduk. /?\ mācırānede durduk, ondan sō buraya geldik. /?\ somaya, burayı geldik. kalmadık başka yerde, burayı. akrabalāmız vardı işte burasını sevdik burda kaldık. (¦) yok‿udu kızım yok‿udu, azdı evler, sōra sōra ep doldu gari. ordan kūlerden geldi savaştepeden bilmem balıkesirden (¦) bizim kūmüzden var gene bizim kūmüzden de var. /?\ yok be ya iki ay ya üç ay oturduk. bu evleri yapana kadar oturduk (¦) yaptık yaptık emen pirketleri kendimiz saman kattık içine bilmem ne yaptık, toprakla yaptık onnarı. emen ıslak mıslak içine girdik burayı. /?\ izmirde var benim akrabalarım, akisarda da var ama çok yok. /?\ vardır yene ama. (¦) orda bizim işte tarlalarmız var‿ıdı kendimiz sürerdik, ekerdik. öküzlēmiz vardı çivt sürerdik öküzlēle. onnarı adamlar sürer, ekin ekeriz, darı ekeriz. /?\ zaban dēriz bilmem ne dērdik ille ōle bi şileri yaparlardı. öküzlerle ekerdik işte. elimizle büle saçarlardı büle saçarlardı. ondan sōra onardı onlar oraklan, orak dēriz bōle oraklāmız var ep elle biçerdik bōle. elle biçerdik bōle onda bālardık. sōra öküzlerlen kimin öküzü var öküz dakardı kimin beygiri var beygirle koştura koştura onu bi güzel arman yıvardı. ōle yapardık. /?\ ōle te öküzler içine gezine gezine düverdi.

M7.2.8/3

Yaşa Samancı / 72 yaşında. / Sarıgöl-Radoviş doğumlu. / İlkokul. / 1956'da Soma'ya yerleşmişler. / Türkçeden başka dil bilmiyor.

tanışma: ortasına kazık kakarız, biygirleri bālarız orayı (¦) ben de çok becerenen, ben de unudanan. öküzlen düverdik te içine bi kazık kakardık, kazīn üstüne öküzleri bālardık şīle urgannan. urgannan bālardık, bi kişi ge arkasından koşturuydu öküzlerin, düverdi arman düverdi. /?\ ben da samancı, biz eltiyiz ikimiz. adım yeşa, yeşa samancı. /?\ ben yetmiş iki. /?\ e ben de orda yugoslavyada dūdum sarıgöllüde, sarıgöllüyün. /?\ biraz o kadā düzdü gene ya o kada yamac yer dildi, düz‿üdü. düzlük yer‿idi. /?\ uzakta da vardı biras bi sāt iki sāt ūzakta da var tarlalarmıs. büber ekerdi, misir ekerdik, darı ekerdik, pirinç ekerdik, samsak ekerdik, suvan ekerdik, tütün ekeriz, pamuk ekeriz. onnarı çalışırıs, onnarı getiriz eve. yazın tütün ekeriz kışın gene pamuklarla makinada çıkarıydık onnarı gene atardık, gīsi yapınırdık, giyerdik onnarı. sonra tā ne istersin? /?\ pirinc nasıl ekilir, yalak yaparıs, yalān içine pirinci saçarız, onnarı su içinde büyer. o suyun içinde büver, otlanır onnar pirinçlēn içinde otlānı artlārız. dize kadar, burayı kadar su içinde duruyus, yaz günü. pirinçleri otlānı artlārız, sōra pirinçleri ondu mu gene biçeriz onu düveriz gene arman yaparız, düveriz gene onu. getiri savuruyuz, getiriyiz ambara getiriz eve, yēriz onu satarız gene. /?\ ambar dērdik, ha ambar dērdik ona gene. /?\ gittim, dört sene okudum okulda. /?\ ōretmen kimisi türk‿idi kimisi işte şey‿idi. /?\ ģavurca ūrenmedim, bilmem ģavurca, ic bilmem ģavurca. /?\ anam da bubam da sarıgöllü. ben anasız kalmışım, ne anamı bilirin ne bubamı bilirin. ūsüz kalmışım, kız kardaşım būtmüş. kız kardaşıma ana dērin, yena. /?\ onu bilemem ḱarikin, hevliydim, çocūm vardı işte. altı aylık çocūmü memleketten getirdim ben. işte yirmi yaşında, yirmi iki yaşında ōle vardık. /?\ beraber geldik ya eltiyiz biz ikimiz. aynı yerde bi evde oturuyduk /?\ ha ıstanbula geldik, on gün orda kaldık. /?\ ha somaya yerleştik. berāber otuduk te bu evde otuduk sōra gene bu evi yaptık. işte burda oturuyus şindi gene arı çıktık. /?\ yene, komşuyuz şimdi gene. /?\ gitmedik gari köye gitmedik, ordan geleliden beri köve gitmedik gari.

hayvancılık: /?\ götürülerdi çoban tuttuk, çobannar bakardı bizim ayvannāmızı. sīrlarmız vardı, eşeklerimiz. /?\ sīrtmaç dēriz ona. /?\ biz gitmeyiz onnar avşam, sabaleyin kuvarız onnarı sırtmaca veriyiz. onnar gider kuvar orda. avşama gene çıkarız alırız ayvannarı getiriyiz kapārız içeri. ineklēmiz vardı, öküzlēmiz vardı,

koyunlarmız vardı. /?\ ē izbemiz vardı, izbe dēriz biz izbemiz vardı, izbeye kuyardık. e te di mi buyday ekeriz ya onnān samannānı düveriz ya getiriyiz izbeye kuyarız, onnān samanlānı yēlerdi, kırma karardık yērdi. arpa ekerdik, misir ekerdik, düverdik o misirleri götürüyüz dermene ūdürüz, yēriz, oturuyuz, yēriz onnarı. /?\ e te duz katarsın içine suylan kararız o kırma olur, hayvannara veriyiz. ē duzsuz yēr mi ayvan da duzsuz duzsuz yēr mi ayvan dadı yok. /?\ nerde su var, koca derelēmiz vardı, dermen deresi var, aşā dere var, koca dere giderdi arasından. misir ekerdik, suvan ekerdik şi fasile ekerdik, suvarıydık onnarı. pirinci, pirinci suvarıydık, karık çekeriz suvarıyız onnarı suylan. suvanmak ya biz memlekette dili konuşurus. /?\ izbe denir yaslānın içine kuyarız. ha yaslā var yaslānın içine kuyarız, samanı kuyarıs yaslānın içine yēler. yene, şiye gideris, yaprak getiriz meşe, meşe getiriz meşe asıveriyiz onnara. onnar koyunnar gene onnarı yēler. yaprak yūveriyiz onnara gene üstüne bineriz, yaprak yıvarız, onnar kışın gene gideriz eşeklen getiriz hayvannara atıveriyiz yēler.

mezarlık: /?\ bilmem o türbeyi bilemem da mezarlıklāmız vardı küçük mezarlık vardı, küçük çocüklēmiz öldü mü küçük mezarlık dēriz koca mezarlık dēriz. koca mezarlā karılar adamlar gömeriz, küçük mezarlā gene küçük çocükleri öldü mü ona gömeriz. işte öle ōle. /?\ ōle yok‿udu galiba, ōle yok‿udu bi şey.

tedavi yöntemleri: /?\ doktor moktor yok‿udu bizim kūde. /?\ astalıklara bi barmāmız kesildi mi te burdan örümce yuvası kuyuveriz onnara savar. örümce yuvası kuyarız kanadı mı örümce yuvası kuyarız savar orda o. yapıştırıyız onu savar orda. kafamız delindi mi bi daş deldi mi kafamızı, örümce yuvasını kapıştırız orayı o savar orda. ya kolay iĺac bizim. /?\ karnı ārana gene ne yabardık be bi şiy onu da yapardık ama. göbek kaçī deriz onu gene bi kupa kapārız, göbēni getiriyis. uvarız biraz yaylan maylan uvarız gelir. göbemīz kaçtı mı elini ayānı bezlen bālarız göbēmiz gelir sıkarız kollarmızı, göbek gelir. /?\ onu gene onun gene duvası var, duvasını okūrun, ocalarmız duva okūr ona gene, burdan bi çizi çizēler, duva okurlar üfürüler ona, üc gün okurlar onu, savar o. /?\ onda ona da okūruz, o da üc gün okunur. sabāleyin, sabāleyin okunur o da. üc günde sabāleyin her saba, üç saba gelenesin, okuyacak üfürenesin savacak. öle yaparsın.

günlük işler: /?\ burası bizim köyümüz /?\ akraba da var konşularmız var (¦) önce çekilmiş o işte. /?\ o kadar evlerin içinde şindi bilemem be kızım, nangi evin benim evdi, bilemeyis. /?\ dildi ya çok büyük ev dildi yene. /?\ yeşillik vardı gene dālarda ti yeşillikler gene var. susuzdu ya su peklemē giderdik te oturuyun sarnıcın içinde bi

kuyumuz vardı oraya oturuyun, orda sabāleyin suya yollār abam beni su yok orda peklerken uyūveriyin orda su içinde. açan ayāma kadar su gelmiş dolduruyun testileri, vuruyun omzuma testileri getiriyin eve. /?\ yer altından gelir su, yer altından su gelir kaynak öle yer altından çıkar su. ben giderin, peklērin orda, su yok peklērin testilerim dolsun diye. ben uyūvermişim. dört testi su olmuş iki testiyi doldurun, iki destisi gene kaldı. meşele içinde aradım aradım testi bulayın da gene doldurayın da getireyin diye bulamadım. eve geleyin dedim gene gideyin alayın diye ben gelinceke bi konşu gelmiş almış suyumu, almış suyumu. /?\ ordan içeriz ya ordan içeriz. çok mābetler dīverdim sana. /?\ dereye gideriz çamaşır yıkamā, arkamıza yükleniyiz çamaşirleri gideriz dereye yıkamā. tokuçlan yıkārdık onnarı, tezlik üstünde yıkārdık, tezlik üstünde yıkārdık. /?\ daş kuyarız da daşın üstüne döşeyiz çamaşirleri onun üstünde safınla yıkārız. tezlik ona denir. /?\ tahtadan dil daştan. tokuçlan düverdik, tokuçlan düverdik onnarı. /?\ safınla yıkardık ya, bazı kere gene küllü suylan yıkārdık safın alamadīmız vakıt gene küllü suylan yıkārdık. /?\ onu avşamdan kuyarız kül içine, onu suyu çıkar üstüne, suyunu alırız altından külü kalır. çok şīler dīverdim ben sana. /?\ e sereriz tōrda çırpılar üstlēne, meşeler üstüne sereriz, kuruduruz, avşama yükleniyiz arkamıza getiriyiz. tavayı da kafamıza kuyarız, geliriz. /?\ kazan, ha tava dērdik. onun altına gene odun getiriyiz yakarız onu tezlik yanında. yakarız orayı iki tūla mūla daş kuyarız, o tavayı kuyarız altına gene ateşi veriyiz. yakarız su ısınır kabaklan yıkārız. kabāmız vardı, bizim memleket kabakları var. kulpları var onnān, sapları var. /?\ derin dil. /?\ kaynadırız a beyaz olsun diye kaynadırız ge. ha beyaz olsun diyi kaynadırız, ha çok kaynadır. /?\ kabak, te bunnan yıkārdık. banyo da bunnan olurduk ya ne gözel. he kendimiz ekeriz. o dırmanır yokarı kadar kabak dolur üstü sarkısır hep bōle. /?\ yenmez o. onu açtık mı onun içini gene yakarız acıtmasın diyi, onu içine puza kuyarız /?\ atiş kuyarız içine yakarız onun içini /?\ puza dēriz gene te kor, kor kuyarız içine atiş. he puza dēriz. onu yakarız biraz avşama kadar yakarıs sōra gē suyla yıkarız içini, yıkārız gari çamaşırları yıkarız. ondan bile su içerdik. /?\ ōle acıdır, acı onun içi, çekirdekleri acı onun. (¦) petmez yaparız bunnan alırız. /?\ hē deleriz onun altını gene deleriz da emen petmezi karıştırız şīr yapar ōle gene, petmez yapardık. ereçel yapardık, petmez yapardık. he tasımız oydu. bunnan su içerdik. kendimiz bile içerdik bunnan su. başka yok. /?\ yenmez. a şindi bıraktık gari, burayı geldineyi episini bıraktık, attık gari. o memleketten getirdik onu tūmunu da burayı ekeriz gene. bazı ekeriz şini ekmeyiz gā bıraktık gā. şini su tasları var gā. ölüleri bunnan yıkarlar, ölüler bunnan yıkarlar. /?\

orda yēriz ya suvanna yemek yēriz orda. /?\ çārıydık ya, unuttum gari. bilmem zatın o kā türkü ben bilmem. aa ic bilmem.

sayılar; renk, organ adları: /?\ gittim gittim, dört sene okudum. gittim okula ama bilemem mektup bi şey yazamam iç, unuttum. aa ürenmedim, ġavurca ürenmedim. /?\ öle sayarız canım, öle sayarız canım. bir, iki, üç, dört, beş, altı, yedi, sekiz, dokuz, on, on bir, on iki, on üç, sayarın onnarı sayarın. /?\ büle şey gimezdik biz memlekette. yeşil bu /?\ ona gene kara dēriz. /?\ beyaz, mavi /?\ ona gene bilmem‿iki o ben neydi, kırmızı gibi o kırmızı ya. kırmızı dil mi? /?\ ona bilemeyorun onu da bilirdim ama bilemem onu. /?\ sarı /?\ vardır ama unutmuşuk aklımızda kalmaz‿iki itiyarladık gari, itiyarladık gari. /?\ kendi dişim dil, satın dişi. /?\ omuz, sırtımız, kollarımız o gene işte. dirsek, bilek, güs, gırtlak, o da ense. /?\ ellermiz, barmaklarmız, içine gene elimizin içi, avuç. /?\ ayām te bacak, diz, diz, küçük topuk, güçük topuk. unuttum be kızım be, unuduruz onnarı gene gari, itiyarladık gari unuduruz gari.

evler: /?\ tek katlıydı ya. memlekette tek katlı dildi izbemiz vardı ikinci katta altında gene hayvannarmız vardı. /?\ ha üst katta biz oturuyduk. oturacāmız kā üc dört oda, e işte mutfan var, yatak odası var, otuma odası var te onnar. /?\ ayat dēriz orayı, ha ayat dērdik orayı. /?\ o kadā yok açık oturmā yerimiz yok, yok‿udu ya. (¦) çardak dērdik onnara çardak. onu tātayle yaptık çardak dēriz orayı gē. /?\ neylen suvarız, topraklan suvardık, topraklan suvarız, beyaz toprak alırıs, kirec yerine gene beyaz toprak uruyduk. bazı gene kireç alırıs, bazı gene öle kalır. ya çok şiler sordun, çok şiler diverdim sana.

M7.2.8/4

Mustafa İleri / 78 yaşında. / Sarıgöl-Radoviş doğumlu. / Okuma yazması yok. / 1956'da Soma'ya yerleşmişler. / Makedonca biliyor.

karışık konuşma: bizim kazāmız radoviş kazāsı. şey var usturmica denir ha usturmica koca viĺāyet o. orayı bālıydık sōna radovişe bālandık gari dēştirdiler. /?\ valla kasabanın yarısı koca kasabanın yarısı beki fazlası türk. /?\ iki sāt eşekle. koşarak gidersen bi buçuk sātta. /?\ yetmiş sekiz yaşındayım. /?\ anası çok büyük çok otuz beş āne. gerçek otuz beş. dört parça köy var orda üçü otuz beş āne, bi tene var yedi āne. o en kalabalī o. /?\ köseli, idavelli , durtlu. /?\ yok canım var da aksarda da var da. o tō arada var bir kişi orda (¦) durtlu yedi āne. /?\ otuz, otuz beş āne. türk köyü, iç karışık ic ǵavur yok. bizden bi sāt aşā yukarı o köy dört yüz āne otuz āne türko var. /?\ podereş. öte yanda bi köy var oravitsa isminde o üc yüz āne köy var aşā yukarı iki yüz āne ǵavur var hepsi türk onnar. öteki de otuz āne. türkler de ǵavurca bilir ǵavurlar türkçe bilir. karışık a çocükler zaten (¦) okulda beraber. /?\ çingene mi? içimizde gari çingene yok, yok bizim kasabamızda bir ki tene çingen vardı ya. burda çok çingen var ya. bizde çingen yok, yok çingen şey yok burdan ev yok. bizim arkamız çingen evi yok. vardır da (…) yıkıldı gitti orda o somada onnar. vallā bunnar esas kırkāçta vardır toplu, fazla. ulupınar dedim ya göçmenler var, mācırlar var ya onnar mācır, göçmen dil onnar. onun başında yamada onnar, çingen mālesi. ya şindi somanın yukarı pomak kūye dūru giderken (¦) o yakada, o yamada onnar var. eskiden dūnnere dümbekçi oraya giderdik o zamannarı. /?\ bizim kökenimiz kızım bize diyolar konyalıymışık biz, konya karamanlı. dedeler, karamanlı göçmeniyiz biz, karamanlı yörū. konyanın bilmem neresinden biz esas konyalıyız biz eskiden. /?\ e te bu dā köyü. onnar bize yörük diyorlar. zaten yörüküz, köy yerine yörük diyolar (¦) köylüyüz ya biz konya yörū. (¦) onlar şalvar arkaya bālarlar bizimkiler de önüne. /?\ ya ne bilim ōle eriştik biz ōle diyoz ne bilim ben onnar uvalıymış ta, uvalıymış onnar, çıtak diyoz diyolar, uvalı diyoz te, uva oldūna yani uvalılara uva oldūna uvalı diyolar. (¦) gidecin, yapacın te bunnar ep ōle dēr. bu yunanistan mācırları da öle. bizim onnar da ōle o uvalılar, uvalı dediklermiz. ha dilleri uyuyo onnarın. bizim köy dilleri bōle işte, aynı bildīn gibi. /?\ ben zaten dedemi bilmem ki göremedim ben dedemi. anam annadırdı çok, nenemi de görmedim. işte nası bobamil ufakkan bōle, sekiz on yaşlarındaymışlar balkan harbı kopmuş. onnar anadır anam (…) bizim köyün öte yanında bi koru var ormannık bōle erkes koyununu, keçisini, sīrını orayı

dolduruvermiş, arkalarına birer yatak biraz torba ekmek ayde yunanistanın üstünden bu tarafa geçecekler, iskeçeye toplu ötekilerle. sōra yunan askerleri çevirmiş geri. ordan tekira (¦) bi geldik diyoru, ne keçi kalmış ne sīr kalmış ġavurlar üleşmişler. ondan sō atta ben elli beşte elli dörtte askerden geldim, askerlī orda yaptım ben. yirmi dört yaşında geldim türkiyeye ben. yirmi iki yaşında askerden geldim, açan bi buçuk sene kā çalıştım memlekette, tütün işlerinde yol parası çıkardım eve. o zaman bobam ben bi yerdedik, boba dedim adi dedim, biz de dedim, bi istek yaptıralım türkiyeden da, gidelim bak dedim, müllet, bizim köy bozuldu, bir an evel gidelim. ben dedi, mācırlī ben biliyom dedi, ben dā rāt‿edecem gitmem dā dedi. gelmedi. biz geldik işte, yaptık bi istek trakyaya. /?\ elli altıda trakyaya geldim ben evela, bu kırklarelinin köyüne geldik. /?\ erikler köyü atta su bile var bizim köyün isminde, erikli mi erikli köy diyolar. koca bi köy aşā yukarı beş‿altı yüz hāne var. bi dere var orta yerde o tarafı gacal diyolar orayı onnar yerlilere, bu tarafa da mācır mālesi ama büyük köy. adını işte ōle komuşlar ama ayrım yok ōle iç. /?\ o mācır ep yugoslavyadan ep yayan gelme onnar. gacallar yerlisi. /?\ onnar dil o gacal dedikleri yerlisi. onnar yerlisiymiş oranın ti ġavur varmış orda, bizim tarafta ġavurlar varmış, o tarafta onnar varmış. te ilk orayı geldik, ilk orayı ne geldik zatan bizim o mācırların orda epsi bulgardan kalan evleri vermişler. /?\ yok seĺānik yok yok ep yugoslavyadan onnar. bikaç yerde boşnak vardı orda. ne bileyim nasıl gelmiş onnar. /?\ onnar boşnak dili yav sırp dili. /?\ dört sene, elli altıdan atmışa kadar orda. te burayı geldik. /?\ yō akraba yok iş yeri ararıs. şini orda kaldık e burayı gelmişler. bobamil de getirdik biz ordan, burayı geldiler tekirar, burda bi kış durdular. burasını biyenmiş, mıstafa dedi, ben dedi, biz mıstafa deriz mustafa dīl, yazarkan mustafa çārıkan mıstafa. biz dedi somaya gicez dedi gidelim dedi. sen dedim gittin gördün ben de görecem ondan sōna. e onnar geldi ben kaldım. ben geldim bi gün kalktım bunnarı bıraktım orda, gittim izmire. şindi bakām iş yeri geçim nasıl fiĺan. bizden biri köylü burdan orayı gitti. e kardaşı fabrikada, kendi fabrikada, karısı fabrikada üc dört kişi onnar işte buna birisi ev kirasını veri ötekine arçlık kalır. e ben bi kişi, ben girsem orayı işe bi kişi ev kirası mı verecem çoluk çocük mü beslēcem orda, olmācak. onnar güzel. ordan akisara geldim, orda kaldım bi gece. te gece akşam bayā otuduk bōle akrabamız da amca çocukları falan kasım üzere pamuk topluyoramış. e amıcaōlu yarın saba çıkalım mı amele pazarına? çıkalım ōlum. nēse yattık biraz uyudum epimiz bi sırada yatır bōle epsi kızlar, karılar bi sıra. mācırlık ya. amıca, amıca! ē. e adi amele pazarına gitmēcez mi? ufak bi cam var bōle baktım, e amıcaōlu dā karanlık

ya. ō dedi sen, uyuyun uyuyun dā dedi ālem doldu orası. nē! çıktık kırbālardan ora kırbālardan, o koca geniş yerden. gideyis istasyona ama bi sūk ta keser. ulān kızım bi gittik istasyona o ālem şey insan pazarına bē iç kimse yoksa bile epsi orda millet, karılar, kızlar bȭle adamlar bē karmakarışık. ondan sōra geldi koca kamyon o taraf bu tarafa binemezler, o bacām ezildi kolum ezildi bilmem ne. o kamyon içi otuma dil ama ep tıkmatıkız bȭle tıkmatıkız. içlerinde beş on tene erkek. amıcaōlu, bunnar nere gidey ya? ya bunnar pamuk toplamā gidiyo. iyi ama yav adamlar ne arar bunnān içinde, karıların içinde. ō senin iç kafa çalışmıyo. nē? ya bi kocaman çuvallar var dedi bȭle döşek gibi dedi, genĭş çuvallar dedi, ismi arar dedi o çuvalların. ē kadınnā pamuk toplacak sepetleri adamlar taşır, çuvalın içine döker, içine giri deper bilmem ne yapar, onu yola çıkarı ne yapar. (¦) iç olacak gibi dil. nēse yarım sāt sōra kimse kalmadı adamlar kaldı bȭle. amcaōlu tamam mı hadi gidem. nē? e pazar yeri bitti. ē bu adamlar epsi kaldı ya, şindi bunnar kimisi gitçek domino oynamā dedi. kimisi dedi bebek evde var bırakmışlar, onu karısı bebē evde bırakmış, kimisi de bi balta geçiri koluna oduncu geldĭ oduncu geldi. o ne demek, dedim. ya işte dedi, ordan bi karı oduncū şunnarı kıyveriver dedi, kıyver şunnarı. olmas olmas yaşanır yer dil. akşam oldu ō ezan oldu yok. nerde bunnar ya? işte traktorun Ístĭ patlamıştır. olmaz ya. burayı geldim, ordan tekrar burayı geldim bubamili aşāda duruyo benim, orda kalıyo. saten kömür çok, maden çok, levar çok iş çok ya, işine gücüne güven. kimisi mādene girmiş biz de bi kömüre girdik burayı. e maddene devlete girsen burayı yüz elli lira aylık, ben nābayım yüz elli lira aylĭ. kömürde üç yüz dört yüz çıkar götürecesin bȭle kömür doldurmā. on dört sene kömürde çalıştım. /?\ şindi ordan geldim burayı ya biyendim burasını ya gittim bunnarı tā apar topar getirdim. geldik bubamil bana ev yapmış işte burayı arka tarafa dūru, orda kaldık bilmem bi sene mi iki sene mi ne kaldık. sōra bu ufak evi karşıda yaptık ta işte ȭlesine işte ne. /?\ gitmedim, eski türkçe. yav askere gittik yav ǵavurca tam ȭrendim ǵavurca, iki senede ben turkçeyi unuttum yā askerdeyken.

M7.2.8/5

Rahime İleri / 75 yaşında. / Sarıgöl-Radoviş doğumlu. / Okuma yazması yok. / 1956'da Soma'ya yerleşmişler. / Türkçeden başka dil bilmiyor.

tanışma: /?\ rayime ireli. (¦) ben biraz dilim dönmez ya. ben yetmij beş varım be. okumuşum yok ta onnarı bilemiyorum işte ben. hiç okula gitmedim. /?\ yoktu, köyümüzde okul yoktu kızım. okutmazlardı. işte ben bū̆müştüm ǵārı beni verdiler kocaya, ondan sōra okul oldu ama bir evin içinde dörT‿āne bi, dört kū̆ bi yeri gelirdi okumā. bir evin içine yaptılar, oturak moturak getirdiler. okul mokul yok ōle, açılmıştı sōra ǵāri benden sōra. benim yaşım doldu diye almadılar. /?\ sarıgölde. biz nereyi bālıydık bē? /?\ aynı, aynı konşuyduk biz. (¦) evet, evet davul tutmā di mi dümbek tutmā orayı giderdik ya, evet karamannı mālesinde var çingene orda oldū gibi o māle çingen. (¦) yok be burasının yörū̆ gibi diliz ama biz. (¦) kū̆lüydük biz ta kū̆lü demezlerdi da yörük derlerdi bize. biz esas kū̆lüydük, yörük mörük dildik. yörū̆ biz burda gördük, esaz yörük. onnar bize yörük derlerdi biz gene onnara āriyan derdik āriyan. onnarın giyimleri te başka bizim giyimlerimiz başkaydı onnarın giyimleri başkaydı. bi sāt aramız ama başkaydı. (¦) āriyan demek ne demek‿imiş, ben çıtā şimdi duyarım. ben çıtak bilmezdim ama āriyan diyi bilirin. āriyan derdik biz onnara. ep öle derdik āriyannar āriyannar. āriyan ne demek‿imiş? (¦) e kumandalar ep ǵavur, kumandaları ǵavur mecbur tüfē̆nin adı ǵavurca, er şey ǵavurca. /?\ ben iç bilmem. ben sade türkçe bilirin ij bilmem ben, ǵavurlāla iç konuşmadım. bu, askerlikte ū̆rendi bu. askerlerde çavuşları ǵavur, er şey ǵavur, onnar ǵavurca ū̆redir. ondan biliyor o, ben bilmem. /?\ annem de aynı kū̆de bi yerde. annem, babam, dedelerim de ep sarıgöllü. iki dedem da baba tarafı da ana tarafı da sarıgöllü. ikisi de sarıgöllü, biz sarıgölden dūma. /?\ içbi şiy yok. /?\ yā somada dil, dālık. alamil şiyler kimisi ıstanbulda kimisi şiyde ama öldü alamil ǵāri. /?\ manısada yok ta izmirde var. izmirde şemiklerde, orda var akrabalar. tamamı gelmedi, episi er yerde kaldı, kimisi ıstanbulda kimisi izmirde, kimisi bursada kimisi şeyde dānıkız çok dānıkız biz. /?\ yok iç yok. bi tene yok, epsi geldi türkiyeye. /?\ gitmedim. nereyi gidenesin fakkir gidemedik, pare yok. giden var orayı ama biz gidemedik. /?\ ā gidenez deriz gidenez gelenez.

akrabalık adları: ondan sōra orda biz abalara kaku derdik. kaku, ana, boba, abi, abi da dil aga. evet, aga derdik. kızlara gene kaku. /?\ ana derdik. boba, ana. /?\ ayni, ā onnara mı nene dede, nene dede derdik öle annanne, babanne öle bi şiy yok‿udu,

nene dede. /?\ tīze, dayı /?\ daci dil dayı uvalılar ōle der, evet. /?\ ala, ala denir. /?\ amica. amicama amica mı derdik biz bē? aca, aca derdik. /?\ kocamın kıS kardaşına şey derdik būk olsun ufak olsun kaku derdik. /?\ görümce, orda da görümce olur bana kaku derdik. ondan sōra kardaşlarına aga derdik. /?\ kaynım. /?\ elti. /?\ küçük olsun
35 būk olsun aga. erkek‿ise aga derdik küçük‿ise bak ben gittim görümcem çok küçük meme emerdi kaku dedim ona. ōle bi adetimiz vardı. kaku, evlendineyin öle derdik. ya öyle bi gelenek var işte. ben gittim e görümcem emerdi ona kaku dedim. kayınçem kıfacık, küçük aga benden küçük āver. ōleydik orada öle kānunumuz. /?\ baldız orda da baldızdı. /?\ kayınçe. /?\ onnar, onnar da aynı öle giderdi ǵāri sürerdi
40 giderdi o be ep.

organ adları: /?\ omuz, sırt derdik buralara, burayı sırt derdik. burayı boyun derdik. /?\ ense derdik, ensemiz ārı, aman be ensem çok ārdı bē. burayı buᵤaz derdik, buᵤazımız burası derdik. /?\ gūs. /?\ ā avuçum, elimizin avuju derdik, avuj derdik. /?\ bilek, kolumuzun bilē, bu dirsek. /?\ diz kapā. /?\ burayı diz kapānın üstü işte. kalça
45 burayı derdik, kalça orayı derdik. /?\ burayı vallayı bi şiy demezdik. buralara ge küçük topūmuz bu derdik. burda bi topuk gibi şiy var ya, aman bu küçük topūm çok ārdı be yaᵤu, çok acıdı, öle yapardık. /?\ evet, küçük topuk derdik burayı. /?\ bizde vallā mide derdik ep. /?\ ā karın derdik, kānımız ārdı be, kānımız ārdı, kānım dedik ama mideye mide derdik. midem bunaldı ya benim, kursām bunaldı, kursām kaynadı,
50 öle derdik ep. /?\ çene, yanak, burun, kaş, kaşımız o derdik gözümüz, kaşımız. /?\ alnımız. bugun alnım çok ārı be yaᵤū. /?\ kulak.

eşyalar: /?\ yā bizim şindi orda mıtfak yok‿udu, o iki göz oda vardı. altımıza içbi şiy yok, içbi şiy döşeli bi asır vardı, asırlar vardı eveller. asırları atardık, asırların üstüne oturuyduk. kimisinin var asırı kimisinin yok, allaktan kuru yere oturuyduk. koca
55 ocāmız vardı, ocā getiriz içeri bi koca omuz çırpı, atarız onu, yakarız ocā. /?\ būle ocak yokarı kada kocca bi baca var aşā kadar orda ocak var. ondan sōra topraktan bi şöylē yapardık çerenpe derdik ona, çerenpe, onda ekmek bişiriydik. onu at, ocā kuyarız odunnarı da kuyarız kızdırıyız onu, indiriyiz. ondan sōra kapā kuyarız, kapā da kızdırıyız çerenpeye ekmē atarız kapaklan kapardık. /?\ bi tek ekmek bişerdi,
60 kabak bişiriydik. /?\ kabak işte tālalarda olur ya bildīn yemek kabā, ā balkabakları, balkabaklarını dūrardık (¦) evet, onnarı bişiriydik. patatiz bişiriydik, kaynadırdık bizim orda çok zellet vardı. ā ne zellet‿idi, çok‿udu. ekmek atardık büle ta nerden duyulurdu. burda iç, allaktan zellet yok, orda çok vardı. çok zelletliydi. ic gübre diyi bi şiy bilmezdik, çok īdi. çamır yapışmazdı ayāmıza, yāmır yāsın çık, iç yapışmaz.

/?\ ep bacalı ocalıkta, koca bi zincir dakılı, zincire asarız bakırı, çorbayı bakırda bişiriz. sularımız çölmeklen su içeriz, iki tene çanāmız var, toprak çanā. ondan sōra āç kaşık, demir kaşī bilmeyiz öle büle şiy takım iç bilmeyiz ep toprak. er şey toprak‿ ıdı ekmek bişiriz toprakta, su içeriz topraklan. /?\ çölmek. /?\ bardak mardak yok, çölmeklen su içerdik ep. (¦) evet, bardaktan ep su içerdik. yemekleri çanak, topraktan çanaklarmız var ya, toprak çanāna kuyardık, orda yerdik. sofra vardı, sofralarmız vardı tātadan sofralāmız vardı, ayakları da vardı büle kuyardık sofraya, dizilirdik öle. /?\ altına kimisi sermez iç yogi bi şiy, iç yok, sermeden. alı da yok asırın üstüne sofrayı kuyarız. sōra sofrayı kaldırdınayın süpürüydük orasını. süpürge vardı, kapının arkasına süpürüyüz ōle aydi. /?\ o çöpleri neylen toplārmışık ya? kürek, dışardan kürek alırmışık küreklen toplārmışık. içerde atiş kürēnde bişiriyiz a, ekmeklere saçın üstüne kuyarız, o küreklen alırıs o çöpleri, küreklen alırıs, küreklen atardık. /?\ yatak yorgan sandıklarmız vardı, birer sandık vardı sandīn üstüne yıvardık büle. yatak gene çok var mı bi yatak. beş kişi, altı kişi bi yorganın altında o dartar, o dartar. /?\ ayat derdik, ayat derdik avlu mavlu demeyiz ayat. nāptın be? abe ayatı süpürdüm işte, ayvannān altını attım, işte ōle derdik. ā burda avlu dediklere biz ayat derdik. /?\ yalınayak (¦) takina, biraz zengin olan takina alır fakir olan takinayı da alamaz. er gün çalı çıkarız ayāmızın altından, tabi yalınayak. yoktu terlik yok‿ udu, bizim zamanımızda yok‿udu. burda gīmimiz başka çişit. ep dokuma. dokurduk büle paça yapardık, paçalarmızı işlėrdik, ep dokuma. erkekler karılar dokuma giyerdi. gömlek, gömlek te dil gūnek, gūnek deriz. /?\ üstümüze de gūnek, onun üstünden bi ırka geçecek kara ırka, kepe derdik. önümüze birer tene yapardık fıta derdik. /?\ başımıza bez ā bez bālardık. /?\ onnar da gömlek, onnar da gūnek onnar da dokuma, dokuma beyaz bembeyaz, adamlar da beyaz. bellerine birer kuşak. /?\ vardı, şayak pantullar vardı, dokuma pantul. büle pantul yok, dokuma pantul. /?\ çorap. īne, īnelen örüydük. çorap īnesi, çorap īnesi. birisine istemē gideriz çorap īnesi yok ma kız ver bana da öreyin, bi çorap başlanam, īne yok derdik. çıkırıklar vardı, düzenner vardı. ā dokumaları düzende dokurduk, īrmelerimiz büle īriydik, pamī ekeriz, toplārız, çekirdēni çıkarız, yaylan atarız, īriyiz. ondan sōra gelep alırız onu, çözeriz būle çözerdik. onnarı sarardık, onnarı düzene kuyardık, düzennen dokurduk, çıkarıydık. bi senede bi top bez çıkarıyız ona bi gömlek, ona bi gömlek ōleydi. fakirlik çok, çok fakirlik. yemē ekmek yok iç. /?\ ipine, iplik derdik. çıkırıklan īriyiz işte döndürüyüz bōle vır vır vır döndürü ayde īriyiz onnarı. bi de kadile gibi yapardık, örekemiz vardı bōle gene onnar da īriydik, onnardan kepe yapardık, fıta

yapardık onnardan yün o, yün onnar. büle dakarız onnarı, belimize de kuyardık, iriydik onnarı.

günlük işler: /?\ ā üle yok, yoktu öle bizim sırtmaç tutardık, sırtmacı götürü, otarıydı. sabāleyin götürü āşamdan getiri öleydi. ā yayla yok‿udu bizde. bizde yayla yok. /?\ şindi kıj günü ep dokumala üraşırız. irmē üraşırız onu, atmā üraşırız onu, kıvradırız onu, çözeriz onu, dokuruz onu onnan geçer günümüz kıj günü. yarı geceye kada oturuyuz pamuk iriyiz öyle. kıj günü gene leşperlik niçi darı ekersin. iki, kocca bi tāla iki kere çapadan geçirisin. ellen ep ellen kazarız. orak olur biçeriz. kırlık yer, çıkmaz tümu çıkmaz, ektimizin tümu çıkmaz. büttün sene üraşırız üraşırız ıdrelleze kada yiyecēmiz çıkmaz. çok kıtlık‿ıdı. zengin olan biraz sürüleri var, onnarın tālaları gübreli oldunan tā veriydi, bizim gene kırlık olduna iç vermezdi. misir ekersin bu kadar bir koçan olurdu, öleydik. /?\ sabāleyin kalkardık bizim orda darı, darı şisi yapardık darı, bide derdik ona bide derdik ona. sabālen kalkarız bi tepsi bide yapārız. /?\ ā kol şeklinde. kuyarız tepsiye onu tak tak tak yaparız, onun kıyısını yaparız, orta yerine de ısırgannan ısırgan, rabada kaynadırdık onu da orta yerine kuyardık. yürt ta kuyardık bi çanak. er sabā, sabāleyin onu yapardık kuşlā kada yerdik. /?\ e sürüleri olan büle iki tene, üç tene köppē var onnarın sürüleri olan, onnar gene kepekten ekmek yapperiydi köppē. onnara ayrı ekmek yapperilerdi. /?\ kepekli ekmek. köpē yapperdim ama kepekli ekmek yapperdim derdi. e bizim sürümüz mürümüz yok‿udu biz öle köpēmiz de yoktu. e sürüleri olan bizim küde dört tene zengin vardı onnar yapardı. zaten otuz beş ānenin çoku fakir.

düğün: /?\ giderdim dünnere gideriz ya. onnarın dünneri olur gider, o bizim dün olur gelir. dört parçeye ep giderdik birbirlermize. /?\ çok yakın be yayan giderdik yirmi dakkada köseliye çıkardık. birbirine yakın, çok yakın. akraba da var, akraba da var. gideriz, yatılı kalırız, kına gecesi yaparız. büle biz büle duvara ipi gereriz, orayı çizimizi sereriz, ondan sōra evin içine toplanırız. iki tene kadın bizim gibi çıkar işte. ben kız‿ıkan çok çıkardım, sesim çok gözel giderdi, türkü yapardım. dayanırız duvara, alırız dayreleri, türkü yaparız, dozdolayı karılar oynar. tek iç erkek yok içimizde, iç yok. karılar evin içinde kına gecesi yapar, gelin de orda. iç büle erkeklere biz görünmezdik. biz nişannandınayn, nişannılarımızdan kaçardık biz. iç onna ne konuşuruz ne yüzümüzü gösteriyiz. biz kü içindeydik çok zorluk çektim ben. /?\ şindi gelini alırkan öle gelin türküsü bilmezdik biz, oynatmak için oynama türküsü yapardık. /?\ kına yakarkan onu iç bilemiyorum kına yakarkan ne sülermişik onu. onu, onu bilemeyorun öle süledim. bana da kına yaktılar ama iç türkü mürkü

sülemezdik öle yakıverilerdi. kocakarılar yakardı. bizim orda gelinneri kocakarı yapardı, kocakarılar yapardı. beni bir nenecik vardı o süsledi beni öyle. yoktu nerde koför. iç yok, iç yok iç. sade öle bi kırem gibi bi şiy var o kırem gibi şiyi sürēlerdi. ondan sōra büle büle yapālardı orayı bir iki tene pul yapıştırılardı büle. onnar vardı. /?\ verilirdi, benden aldılar. benden başlık paresi aldılar. başlık paresi var. /?\ kan davası yok. bizim orda kan davası iç yoktu. öle şiy bilmezdik. biz burda ürendik o kan davası. bizim orda iç öle bi şiy ölmüş olsa, yapmış olsa onun kanını manını sürdürmezler iç. /?\ çizler işte o dokuma gömlekler. bez derdik onnardan bir ki tene o dokumaları sereriz, onnarın üstüne gene o bezleri tutturuyduk. iki tene üç tene fıta yapardık, iki tene üç tene kepe yapardık. /?\ yālık, onnardan vardı. onnar da dokuma. uzun yastıklara yastık derdik. /?\ ya birer yorgan fakir olan yapardı zengin olan yapardı, fakir olan gene kendi yorganını kuyar, gittineyin onu da alırdı, öleydi. benim kaynamın gelinnînnen ben gelinnik oldum. orayı gittineyin ben dedi anamın gelinnî dedi ver o gelinnî bana dedi, aldı yā. /?\ bizim gelinniklerimiz şiydi öle bildîn bi entari derdik ona entari derdik ona. öle içinde pamık vardı pamıklıydı üstü de gözel bi basmadan kaplı. giyerdik onu aşā kadar o vardı topuklarmıza kadar, gelinnik o. /?\ ā tellē olurdu. onda sōra bi duvāmız vardı. duvānı da büle üç şîsi vardı. o duvā geçiriler büle iç göremesin ama dışarsını göremesin. sen, bizi ata bindirilerdi, iki taraftan iki tene adam tutardı atta. e sen göremesin zatın tutunamasın. iki tene, iki tene adam tutar bi de biygiri yedēlerdi. öle götürülerdi gelinneri. /?\ bi adam alırdı yedēne giderdi öle. iki tarafına da iki tene adam tutardı seni, düşmesin diyi. /?\ bi afta dildi ya salıdan mı başlardı ne başlar bi gün davul çıkardı. o sabā yapālardı devrisi sabā biterdi. iki gün, iki güncēz. /?\ şindi bizim öle yok‿udu, çıkarkan yok‿udu da yani ōlan evine gittineyin bōle kuyuyurlar seni, senin başınnan büle bi çivi kakardı orda, çivi gibi kakılsın kalsın, diyi. öle adet vardı. onu bilirin ama çıkarkan bi şey yok. /?\ içbi şiy yoktu sade elini öptürüydü aydi. allā mutlu etsin dēlerdi allā geçim versin dēlerdi. başka bi şiy yok. /?\ beygirden o aldı kucāna ta içeri kada götürdü. /?\ ā bizim orda yok. bizim orda öle yok‿udu bazı külerde vardır tabi. kü küye uymas. /?\ dün te aftaya dün var diye duyulurdu, öle dün dün dün çārılsın çārılmasın biz giderdik düne. /?\ bizim orda öle söz yok. fiĺan kişinin dünü varmıj be geçe bi dā aftaya derdik duyardık, giderdik akrabanın dününe. tabi ama burda çārılar burda davetleme var bilmem şekeri var bilmem nesi var orda yok, yok öle yok ne davetleme var ne bi şiy var. ondan sōra bizim orda şiy yaparlardı dün îsannarnı ep komşular alırdı, o alır bi sofra. benim anam bilirim ben anam bi sofra karı alırdı bi

sofra adam alırdı, alaydan. öle dūn evine yok‿udu bi zāmet. öbürü öbür komşu öyle alır, tā öbür komşu ōle alır dūn, dünde ïsannarı ōle alırdık biz misafirleri. ep öle yemē alırdık. /?\ dūn yemē fasile kuyardık, çorbā derdik ïşi çorba yapardık, fasile kuyardık, patatiz yemē yapardık, ondan sōra buruşuk bide deriz barisa deriz, onu yapardık. /?\ ā buruşuk bide ona derdik. onu yazarız büle, oklālarlan toplārız bi yeri, büle buruşturuyus, tepsiye kuyarız. /?\ amırı, teknemiz vardı, teknede tutardık. sōra sofrada yazardık sasla. /?\ sōra oklālan toplardık sinin içine, ondan sō diverdïm gibi, te ekmek pişiri gibi onu da kapaklan orda bişiriydik. çok gözel o. /?\ saç. sac derdik biz orda, burda şini kapak diyorlar orda sac derdik biz. öle kullanırdık. buruşuk bide, banisa, banisa da derdik. /?\ keşkek yok‿udu. öle keşkek burda gördük biz onu. pïlav vardı, pirinci zaten kendimiz yapardık. /?\ nūtlu ekmek vardı. nūtlu ekmek işte āşamdan o nūdu şe yapardık, kabardırdık, sabālen kalktık mı yapardık onu iki çerenpe. çerenpe derdik, çerenpelere bişiriyiz onnar çok gözel mis kokardı. ben burda bilem yaptım fırına. o gözel olurdu.

gün adları: /?\ dil dïşik aynıydı. bizim ep şiydi cumartesi bizim pazarımız, ep pazarımız cumartesiydi, dernek derdik ona biz. cumartesine dernek derdik. o gün pazara giderdik, o gün pazara giderdik. /?\ radovuşa giderdik. ben işte bubam götürüydü bazı kere. ī kasaba derdik, kasabaya gidenez, kasabaya gidenez diye. tabi uzak‿ıdı bizim orda. /?\ türkiyē geldïne yirmi iki var mıdım be yirmiydim galba. yirmiydim ben bē. ya ben on yedi yaşına kocaya gittim. (¦) ōleydi ōleydi, var mıdı acaba kı o kadar. sen benden dört yaş būksün. ben gittim iki günnük kaldım ben, askere gitti bu. ya iki sene askerlik yaptı bu.

kayıt dışı ifadeler: ıldız. nereyi sıvışanasın? oruçlāmızı bozanaz. yapanasız. şennïn bubar olsun. allah belasını versin çak, yer kapayası çak.

BULGARİSTAN METİNLERİ

B2.1/1

Durcan Yaşaroğlu / 60 yaşında. / Susuzburun-Kırcaali doğumlu. / Ortaokul. / 1989'da Manisa-Merkez'e yerleşmişler.

tanışma: /?\ durjan yaşarōlu. altmış. /?\ bulgaristanlı kırjāli. /?\ yok köylerinden, mileçnu susuzburun. /?\ hepimiz türktük. /?\ yok sōnadan ōretmenlerimiz geldi sī̄rek sī̄rek. /?\ gittim birinciden sekizinciye ġadā okudum. dörde ġadā türkçe okudum, türk ōretmerinle, sekize ġadā asıl sekize ġadā okudum eme yalnız bī̄ şey sātine giridin bu 'resim sātine girdi bī̄ ōretmenimiz bulgar ōretmenimiz başka yok. eme öbür sınıflara vādı gene. dörde ġadā bi köyde okuduk onda sō beşten sekize ġadā üç sene başka bi köye gidēdik yörūlek büle bayā bi yarım sāt. /?\ āmatlar deriz. /?\ epsi türk köyleri tosçalı, türkçesini mi sūleyim bulgarcasını mı, haşallar, ġaramustalılā, hallar, eşelē, mursalılar, alkaya, almalı, üsencikler, çorbajılā, opıştı opiştina deriz biz opiştinin yanı e tė ġadar işte. /?\ epsinde yok canım akrabalık. hallarda annemin oluşu. dėmeg‿ordan annemin kız olşu. babamın āmatlādan ema solaklara daşınmış. elli senesini daşınmış babam ben orda dōmuşum. sōna gene yeniden gene āmatlara dönmüş babam yaşlandıktan sō kendi babasının evine bu ġadā bilī̄rin. zatı kendim sekizinciyi çıkardın mın çoġ‿istēdim okumā salmadılā okumā. kaçtım susuzburuna, evlendim. /?\ on beş. /?\ yalnız ōretmenimin biri götürdü kırjāliye büle şennig‿olurmuş biz pek bilmiyoz köylēden çıkmadī̄mız içiri bi de trennerin sesini hiç duymadıktı. dēlerdi bize inek gibi bārımış trennerin sesleri diye o zaman çok korktum onu hic unudamam. bi de büle burda dūnnerde niyi atıjlē ani büle yanıjr ā avayi fişeg‿attılā o zaman çok korktumdu ben. büle girdimdi ōretmenin koynuna. bi kerecik gittimdi sōna sōna evlendikten sō gittim. /?\ çamdere.

türkiyeye gelişi: /?\ seksen dokuzda sınır dışı ettilē. kalktılā seksen dörtte. /?\ yasaktı ama biS işkence görmedik büle yasaġ‿için eme babalar rāmetli babam büle haber seslēdi abimle ikisi büle bi şeyin altında yorganın altında demek eralde o zaman türkçe yasakmış tā ufakkan da olsa. bu kıbrıs harp olmuş a burda kıbrıs ta ġarıştı ya bi ara o zaman o şey habēleri seslēlerdi büle battaniyenin altında heralde yasakmış. onu ben git gide düşündükçe aklım erijr. /?\ yok ismimizle durcan ahmedova, hasanova giderdin ōledi bizim soyatlarımız. /?\ baştan vardı da sōnadan yasaklandı ya sünnet. /?\ biS türk kabuḷ‿edijriz onnar beş vakıt namazını kılır. onnā bizden tā biz sōna sōna başladık büle babalarımız eralde şe yapmadı. asıl burda tā iyi başladık abdezimize namazımıza ema pomaklā bırakmazdı bi vakıt iç. /?\ eralde kırk yaşında

vāmışımdır. evet üç çocukla geldim buraya. /?\ şindi ben yolları pek bilmiyırın da hudutta ġaldık iki akşam. sōna bursaya geldik, bursaya getirdilē arabalāla bursadan iki ay durduk sōna izmire geldik, yeşilovaya. /?\ yok bē e büle komşulā işte elli senesinde göç ‿ edennē oraya geldik. göçmen konutlānda vā komşularımızdan akrabamız yok. /?\ vā bursalāda vā. gene dayre vā bizim gibi dayre aldılā bazı. /?\ kırkāçta pomaklādan vā büle arıcılık yapākan berāber. /?\ bak şindi rāmetli bubacīm dēdi, ben pek bilemicen de üle annattırıdı biz konya rumeli mi dēdi üle rumeli göçmennerindeniz biz mi dēdi pek orasını bilemiyen işte babacīm annattırıdı emme aklımda ġalmamış. demek babalarım tā şeyleri ve o yaşlılā ordan gelmemiş sözde.

eşya, meyve, sebze adları: /?\ sinide yirdik büle yere bez atardık sinimiz vā bizim şüle tekerek sinide yirdik toptan. hepimiz büle ayrı dīldi şeylerimiS bī tepside yirdik. yere büle bi bezin üstüne bi sofra bezi atarız üstüne sini. /?\ yok bizim bacakları vā sininin. /?\ yok tahtadan, kendinden yapma bacakları. biz kaşıkla yiriz eme kepçe deriz burda gene bardak dēlē. biz kepçe şüle saplı kepçelerimiz vā bizim onnarla içerdik suyu ama ayrı ayrı tabaklarda yimezdik bi tabakta erkez. biz yedi kardeş oturuduk annemiz, bobamız epimiz bi arada. yatmamız da bi aradadı bōle yatak yapardı rāmetli anacīm sıra sıra yerlere. sōna sōna kıravat aldı bobam biz kıravat dēdik, bunnara ne dirlē ebru? (¦) ā koltuk moltuk üle şeyimiz yoktu. /?\ büle telden yatmaġ ‿ içiri o hazır yatak onnā sōna sōna çıktı. emme yerde yatardık hasır, hasırın üstünde döşek öle sıra sıra kardeşler dizilirdik. en būgü bendim. /?\ biz döşek, burda yer yatā dirlē. /?\ ben ufakkan bobam kendisinden bōle zoba yaptı kırlara çamurla sıvayıp içlerine büle tenekiden. sōna sōna hazır zobalā çıktı zoba aldık. burda fırın dēler biz zoba deriz orda. zobada pişiridik em başka yerlē de vā üle bacalık gibi şeylē vā üle de büle çelepeneler siz nası dēler kim kor ġorlā üstüne üle de gelin gittīm yēde ōle kı yaptım. /?\ şindi büle evin köşesinde vā dalambaz gibi bi şē oraya yakıyesin hateş kor oluyırı. o koru ġoyuyesin büle tenekiden yapık üstüne, altına biraz kor büle saç bacaklı bi şey vā tavaya ġoyuyesin onun üstüne amuru ġoydu mu onu da kapıyesin üstüne. rāmetli bi keresinde yakmışsım da rāmetli kaynatam ġızım neden duruyesin içēde? ē boba ekmē bişiriyirin dedim ben, yeni gelinin e bilmiyen dā on beş yaşında gitmişsim. ġızım çık, ēç onu unutmuycan, ġızım çık çık ekmek çī ġalırsa hayınlara vercez yanırsa da hayınlara vercēz dedi. /?\ hayvanlara ineklere demek, sīrlara demek, koyun kuzulara veriz yanırsa. kendimiz bişiridik kendimiz hamurĺādık ekmēmizi. /?\ tavaya ġoyup çelepeyne bişirirdik üstüne kor ġorduk. /?\ bazısı ġırda hateş yapardık ateşte yaz günneri eme kış günneri zobada aynı burda fırın dedikleri

gibi zoba deriz biz zobada yapardık. fırın yatā vardı büle gene ekmē bişirmē de vardı. üstünde yemēni yapardık çorbasını öyle. /?\ yerde döşek, asırımız vā büle örme asırlē mısırın sapları olıyır a büle darıların sapları, büle darıyin dışında o şeylē nī dirlē onnara? nasıl anlattırayın ya üle annemlē örmüşlē önceden babamlā, dedemlē rāmetlilē büle yēleri toprakla sıvıyādık yaz günneri üstüne hasır tā üstüne döşek. /?\ yoktu öle kız köyümüzde yoktu öle. eralde öle duvara dayanırmışsık. heralde duvarda büle dayanırdık bilmiyem vallā şindi güççükten hepimiz bi arada işte ġarışırdık çok ġalabalıktık ki. yedi kardeş biz iki de övey kardeşim vādı dokuz kardeş. /?\ kilim dokumazdık dokuyan da olurmuş ema biz dokumazdık, bizde yoktu. /?\ beş oda. yoktu yā eme oda işte üle ayrı ayrı oda demezdik oturma odası yataġ‿ odası ū̄le odamız yoktu. /?\ duvara yıvādık büle üstü üstüne kalktın mı şüle bi duvar yıvardık öle. /?\ büle gardırop gibi mi ā ō̄le yoktu. sōna sōna çıktı canım baştan yoktu. /?\ battaniye vardı çok güzel battaniyeler vardı rodopski deriz biz üle. /?\ evet. ama anların öle unuttum artık bilirin, çok düzgün ġonuşurduk ta şindi yirmi senedir ġonuşmamāna er dedīni anların da geri cevap veremem bulgarca. rusçayı da anların. /?\ bulgaristanda ū̄rendik. sōnadan daşındık şeyire bulgar köylerine biS yanımız etraf komşular bütün bulgardı. evlendikten sō bulgar köyüne daşındık biz şehire daşındık. /?\ aydos, evet, kasaba. türk te vādı bulgar da çok vādı. çocuklāmızı vēdim ben, benim burda üstümde duruyo bunun kızımın yürümē başladım mı verdim bakım yerine sabāleyin veriyez altıda akşamleyin altıda alıġeriz. türkçe hiç bilmezlēdi onnarın şeyinne ū̄rendik bulgarcayı. benim kızlarım ni ep bulgarca okudulā onnā. /?\ güççükken yoktu kandille okurduk soruları şöyle. ben okula giderken şüle bi kandil deriz kandil ĺambamıS, onna okurduk akşamları. /?\ epsi vardı gene elma, armut, ayfa onnā epsi vardı, üzüm onnar epsi vardı. /?\ zebze biz orda kombil deriz patates, suvan, yeşil fasilya, domatisini, böberini, karpuzunu er şeyimiz vardı. bazı şeker pancarı koçanı dirlē onnarı ekerdik. bobam rāmetli üle betmez yaptırıdı onnādan. /?\ vallā kabakla yapalādı, bobam yapādı ufakkan üle aklımda ġalmıştı. götürüdü bi köye bobam eşeklerimiz vādı eşekle. doldurudu onu çuvallara üle koçannarı şeker koçanı o aklımda öle ufak çocukka.

misafir ağırlama: /?\ kar çok yārdı be ben şurda iki senedir gitmiġerin iki sene önce ep bobamı bakmā giderdim topuklara ġadar kar. kışımız çok olurdu. böyle misefirimiz gelir gidēdi de akşamları gene zobamıS sabā ġadar yanardı kömürümüz vardı, odunumuz vardı. /?\ vallā biz misērlerimizi çok güzel ārlardık her börēdir, kapamasıdır biz kapama deriz burda piĺavıdır, datlısıdır her şeyini misefirimiz çok.

ġoyun kesēler büle şeylīmiz oldu mu dāvetli misefirimiz oldu mu hepsini yaparız yemeklerin. /?\ aynı burdā gibi be yalnıS ġavırıS, yalnıS ġavırmazdık biS yıkayıp kaynak sula etini üstüne ġoyup kakardık fırına bişiridik ōle.

akrabalık ve organ adları: /?\ teyze. /?\ yēnimiz olurdu. /?\ ona da abla deriz. /?\ abi deriz biz. /?\ dede, ebe. /?\ kaynım, körümcem. /?\ baldızı olıyır. /?\ eltim olıyır. /?\ kız çocū, ōlan çocū tōle. bōmüşsün çok delikannı olmuşsun öyle deriz. /?\ omuz, arka, dirsek, bōz, gōs, karın, bacak, diz, ayak, göz, burun, āz, diş, çene, dudak, yanak. /?\ gıdık mı deyler ne. /?\ vallā ense biliriz başka isim yok bizde.

kırcaali ziyareti: /?\ çok sık giderin iki senedir gitmiyırın. köye gidiyoruz kasabaya. kasabada ōlum var köye de gidiyon ikisine de vādın mı (¦) işte annem bobam vādı iki senedir gitmiyon onnā öleli. kardeşlerim var. /?\ berāber oturduk işte bu emellēle aşāda oturduk. ep berāberdik iç şey çekmedik canım burda şeylēle büle emen kaynaştık. yalnız işte bi ōlum asker ġaldı ondan hasretlik çektik. /?\ bulgaristanda kaldı geldīmiz zaman. altı sene sōna görüştük, e bi dā da döndü geri orda kaldı. orda yaşıyır şindi.

düğün: /?\ dūnnerimiz ē burdā çalgılar gibi olur emme davul büle şindi ayni burda şey gibi olıyir içerde, dışarda olur. katırlāla, eşeklēle bineriz biz genç kızlā. eşē pineriz, katıra pineriz meraklıyız büle tā delikannı kızlā katırlara pinirlē yūseklere biz gene ufak kızlā eşeklere pineriz. e gideriz davullā önümüzde biz arkada öyle. sōna gelinne yemek yok baştan sōnadan vā yemekleylē gelin evlendikten sō iki gün üç günne geze deriz biz hısımını akrabasını toplā ōlan tarafı ġız tarafına yemē gelir. sōna ġız tarafı gidē ōlan tarafına hısım akrabasını toplā tanışsınnā biribirine. çīzde ayni dedīm gibi 'yorgannarı dışarı yuvālā bi duvara üstü üstüne battaniyesini şeyini biz şalvar dikerdig‿o zaman şalvar on beş, yirmi ġat şalvarları asālā büle tellere e te ōle neyi varsa bi sandık ōle mobilya yok. /?\ ġırep derlē büle oyalı, düz, māvi reng‿ olsun sarı, ġırmızı, yeşil öyleleri vardı başka türlü yoktu. burasının bu yemenilē gibi yoktu şindi şindi çıktı. /?\ evet, edik, örme çorap boldu. edik deriz biz bilmem şu terlik giyeriz a. terlik gibi ani giyersık kız ayāmıza bē edik şüle yarım. terlik gibi ani giyeriz ayāmıza bē. (¦) patik, patik edik deriz biz onnara. çorap ta örüz uzun çorap. /?\ olıyır hepsi var çarşafları, yorgan kaplama epsi var. /?\ yaşlılar, annemiz, bobamız, tā yorgancılā olıyır onnarı çārız. dikēlē berāber bir akşam toplaşırĺā. sōna sōna ben de başladım gitmē dikmē. çizeriz büle yorgannarın üstüne tebeşir deriz biz burda nī dirlē bilmem. tebeşirle çizeriz beyaz tebeşirle onun şeyinden dikeriz çiçekli yorgannarı. /?\ evet, gelirlē. şindi tā birinci günü biz burda kına akşamı dirlē dünür,

dünür gelir demek davılınna, çalgısınna çizlerini almā gelirlē. götürüler kız evine ertesi gün kızı almā gelirlē davullāla gene yeniden. baştan birinci gün yalnız erkek gelir kadın, kız gelmiyir. ertesi gün gidiyir, ġarışık oliyir epimiz. /?\ sesi duydun mu gelirlē davıl sesini duydun mu nerden de olursa olsun. akrabamızı dāvet‿ederiz canım köyü komşuyu dāvet‿ederiz. büle tā uzak köylülē ġalıye büle ġarşı ġarşıya onnā davulun sesini duydun mu gelir, kalaba olur. /?\ yok evine gidip kendi āzımızla söyleriz dāvetiye yok. /?\ iki gün. işte dünür erkeklēle eve çēzi almā gelillē. aynı akşam erkeklē içki dāvet‿edillē onnara içirlē şeydirlē oynirlē. ertesi gün gelin‿almā gidillē. tā ertesi gün de burda duvak deriz biz duvak, gelin gene gīniyırı aynı şeylerini kadınnā gidillē geline bakmā. erkek gitmiye kadınnā gidiyırı bakmā. evet, görmē gidellē bazartesi günü demek. /?\ yok 'ḷokum dādālā öle yemek yok orda.

gün ve sayı adları: /?\ bak şimdi bazartesi, salli, çarşamba, orda perşembē cumā gicesi derlē cumā, cumartesi, pazar. /?\ bir, iki, üç, dört, beş, altı, yedi, sekiz, dokuz, on.

rençperlik: /?\ sabanna, iki tāne öküz birini bi tarafına, birini bi tarafına ortada bi odunna sapanna sürüz. sōna demir bi pulluk deriz pullukla başladılā git gide sürmē ōle sürüz. /?\ çapalāla. tūmu savırız sōna bi tā da hayvan sürülle sapanna üstünden öyle yaparlā. bizim köyümüzde fazla ekin eken yoktu öyle tütün tikerdik biz. tütün işte yetiştiriysin fidanı sōna süriyer büle sōna sōna tā işlē makinalā çıktı. makinalāla ekiyesin elimizle dikkel vā, dikkeleç diyez biz dikkel odundan. dikeleç deriz dikeleç onna tikeriz. sōna tenekilēde şüle bi kurna olıyırı kurnayla sularız tenekileri su doldurup fidandan fidana sularız. /?\ ektikten sō çapasını ġazarız. e onun o tütünün şeyi var birinci eli alıyırız iki yapraġ‿üç yaprak. sōna ikinci elde de iki, üç yaprak. sōna üçüncü el olıyırı üçüncü eli de dip, ana, uc‿altı bak şindi dip, ana, uc‿altı, uç. en geri bi de beşinci tıraş yapādık, ġalırsa dimek filiz miliz ona tıraş deriz. /?\ înele dizerdik. ipe, asıyız büle ġındaplarımız vā. /?\ hayır türkçesi ġındap. ona sıyırız, asarız ramkalarımız olıyır bizim büle tātalādan ramkalara asarız. büle dört çaplı şöyle orta yerine de bi direk şindi buraya da bi enser orta yerde bi enser o kenarda o ipi şe yaparız ġındabı geriz ramkaya bi ucundan bi ucuna. o tütün sallanır büle içinde kurur güneşte. çeviriz akşam sabā. biz ramkalāda ġurudurduk büle ramkalā. sōna toplarız ġurudu mu asarız tavana. bizim tavanlarımız büle boş odunnu, odun tāta kirişlē var, onnarı rāmetli babalarım enser kakar orayı asarız. kışın kuyu ġazarız yere, yerin altına, üstünü örtēlē büle gazalla şeyle (¦) bu yapraklar dökiliyir hani ġuriyir yerde onnara gazalla örteriz büle toplarız çuvalların içine gazalları. /?\ kuru yapraġ evet.

ġoyarız şeyin altına örteriz o kuyūn āzını orda o tütün yumşadı mı pastal yaparız. pastaldan sō denk yaparız. onda sō satışa çıkardık. /?\ pastal bül̄e yaparıs üstü üstüne yuvarıs tütünü sōna onu üle çile yaparıs çile. çile büle ince ince nasıl anlatsam (¦) bak şindi ayır önce pastal yaparız büle üstü üstüne yuvarız onu üstü üstüne. sōna onu büle çile yaparıs şöyle şöyle ince ince. sōna balya yaparıs, iki çul, çulun arasına. çile sōna o pastalı inceldiriz böyle ince ince. sōna onu şüle şüle denge yuvarız denk dēriz büle satmā hazırlık, satçāz üle. (¦) evet, birinci kalite, ikinci kalite topraklı mı, çürük var mı ona bakar ona göre fiyat verise birinci bi kiḷuysa ikinci iki kiḷo, üçüncü ġoyır beş kiḷo ona göre fiyat. sōna tütünün fiyātı toplaşır en son esap yapar üç kiḷusu üç milyona gelmiş, üç lefe gelmiş. /?\ hayvancılık birē inek vardı yalnız kendimize ġadā. /?\ onun ayrı kuycā vardı gene. biz çanga derdik, çangalara büle kalaylı çangalarımız kalaylattırız. /?\ hemen onu bişiriz, çalarız, yōrt yaparız. çalkalarız dibekte işte yāyını biriktiriz, sā yāyını. /?\ tereyāyı demek. sōna kış günü kendimize katık azırĺarız tuzlarız, ġoyarız büle çölmeklere. çamırdan, topraktan çölmeklē olıyırı çölmeklerin içine tuzlā teperiz. o tuzu biraz ġıra çıkıȷ̄r içine güzel olıȷ̄r o yā çok kışın azırlık yaparız. ī̇şimik yaparız. (¦) işte yōrttan indi yōrtu ġoyarıs ateşe tuz ġoruz biraz o hafif hafif hateşte olur, ī̇şimik. /?\ onu yapmayız biz onu yapmıyırız.

günün vakitleri: /?\ sabah namazı, ōle, elkinti, akşam. yaz günneri çoġ‿erken kalkarız demek gice tütün ġırmā olsun kalkarıs. kış günneri kalkmayıs.

yemekler: /?\ su börē yaparız biz, kara bide yaparız. /?\ kara bide yūka yazarız, üç yufka içine pattes bişiriz suvanna ġavuru onu üç ġat döşeriz. ateşte altını üstünü çeviriz te büle kara bidemiz. su börē suda bişiriz. çorbamız işte mercimek, fasile, yeşil fasile, beyaz fasile. nohudu bilmeyiz burda ūrendik biz, bizim taraf. başka taraf ūrenmiştir belki. ġara patlıcanı yimezdik, bilmezdik burda ōrendik. çayı burda ūrendik. orda bizim kāfe, ılamur çayı, çayımız ılamur çayı bi de kāfemiz vā. ġara çay burda ūrendik te bu ġadā.

nazar: /?\ dokturumuz var köyde. /?\ nazara inanırız. okudur annem ep devamlı götürüdü. ben de olsam götürüdüm çocuklarımı. ġurşun koru döktürüdük, kor kurşun. işte okurdu kadın bildī̇ duaları kurşun dökerdi.

evler: /?\ şindi vā ev, yeni ev yapan kerpiç dī̇l canım kaya. bizim kaya evlerimiS. iki ġat bizim evimiz kendi evimiz iki kat. eme kaya üstü de kaya kiremit yerine kaya. büle kerpiç yok bizim. /?\ evet, badanamız var kireçten.

bayram: /?\ bayramlarımız çok güzel olurdu bizim orda. kızlā bilem ben yapmadım güççük evlendim ben emme kızlarımız toplanır genç kızlā. on beş, on altı, on yedi,

on sekize ġadā türkü çārılā on gün. çocuklā gelillē bi tarafta onnara māni atālā. birbirini seçelē bi numre, iki numre öyle bayramlarımız çok güzel olurdu. on gün türkü çārırlardın. demek o köyden o köye ōlannā giderdi kızlara bakmak, seçmek içiri. eme şindi yok o türkülē yok artık. /?\ demek kızı seçmek için işte hankı kızı bēndīni seçmek içiri.

kızların askere gitmesi: (¦) evet, benim kız gitti izmirdēkisi. okuldan götürdülē askere, sekizinci sınıfı pitirdi askere gitti yirmi gün. gīdi işte aynen burda asker rubalarını iç gitmedik yanına güvendik ōretmene iç gitmedik. yirmi gün orda aynı askeri yaptılar işte. hatta 'resimleri bile vādı eme şimdi kızda duruyo mu bilmem askerlik resimleri. /?\ yirmi dörd‿ay. /?\ baştan olmazdı sōna sōna ben kendi ōlumu askere yolladım altı ay sōra geldim burē çok bük dün yaptım. iki kazan aş pişirdim. çok geldilē īsan büle gelen komşularımız o zaman bulgar köyündedik şehirdedik bulgarĺarımız olsa biz çoġ işli dışlıdık büle. annaşmamız çok güzeldi. ep geldiler, biz kapılāmızı iç kitlemezdik ep anātarĺā üstünde kim bi şeye ītiyacı oldu mu giri alır çıkā gidē. iç zararımız olmazdı. çok güzel annaştık hatta vādınen hatta ālaşıllē bile, özlillē bizi de ōle bulgar komşularımız vā. eme içinde fenası da vā epsi vā, çeşidi vā.

pastırma vb. yapımı: /?\ domatis yaparız şişelere. /?\ yok, biz tāze yaparız epsini. pastırmamız var. şindi yālı koyunu alırĺādı bobamlā onu tuzlālādı, ġoyarĺādı bi sandā üstüne kaya bastırıp suyu çıksın diye. sōna onun büle sūk havada kış ava de mi yeniyıl aylarında bizim çok sūġ‿olur asālardı ġıra bile don şētmesin diye pastırmamız çok güzel olur. /?\ heç yīcek saklamazdık hep günnük yapardık ne ġadā yīcēsek. büle ġuru fasillerimiz vādı bobamlā ġoyādı çuvallara hep yicēmiz ġadā yapādık yemē büle artsın üle dīl.

B2.2/1

Fethiye Özgür / 70 yaşında. / Göllü-Kırcaali doğumlu. / İlkokul. / 1989'da Manisa-Merkez'e yerleşmişler.

tanışma: /?\ türkçe ismi bizim memlekedimiz göllü emme. (¦) yā köyümün adı, ġız köyümün göllü. orda dēlerdi bē orda göl mü vā dēlerdi. göl yoġ emme adı üle ismi. göllüde dūm, dūmum orası, dūm yerim. dūm yerim orası kazāmız kırcaali. gelin olarak, dişlerim yok ī sūlēmom (¦) dur ben onun kazāsını sūlicem gazalmālesi köstannā. /?\ kō̄ o da kō̄. /?\ yetmiş yaşına girdim gayrık. /?\ türk kō̄dü. okudum ben, okudum ben beş sene emme bizim o zaman çoġ işlē vādı pek düzgün okuyamadım. beşinci sene, iki sene okula gittim. on beş deker tütün işlēdik. bir evin bi ġızıdım. annem ta o ġadā salādı beni işten. /?\ bulgarca derse girēdi ögretmennē emme bi sāt, yā.

türkiyeye gelişi: /?\ evet, seksen dokuzda geldik. hesab‿et te hesab‿et yetmişe girince yirmi yıl oldu türkiyeye geleli gayrık. yirmi bire mi döndük bekir? eski senemiz gayrı geri ġalıyor ya yeniyıla girōruz. (¦) asçık türkiyelilerin içine girdin mi gene tā başka ġonuşōruz biraz canım. bu beyim bēm çamdereden. /?\ öle gelmēri ḷafını biz ġullanmayız. şēde bursada ebennē nāp geliveri diyorlar di mi? herkezin ana dili vā. ben te on doKuz yaşından beri, şu amıcannan evliyiz ne o bē dönē ne ben ona ikimiz de ana dilini ġonuşuyoruz. /?\ seksen dokuzda benim ōlum geldi buraya önce. bu manisayı çok biyendi. biz de ġurban bayramına yirmi gün vākan onu yolladık buraya türkiyeye. biz de onun ardından yirmi gün geçt̄ine manisamıza bastık. ilk inişimiz kırklareline indik biz. bir afta durduġ orda. ōlumun ilk gelişi bu manisa. /?\ beyderede iki ay falan ġaldık okullāda. /?\ çok vādı çok şumenden vādı komşulā doludu işte. orda okullāda durduġ iki ay. arkasından tekirar buraya manisaya döndük. kira tuttuk. ondan keri ōlum şēde burda imam hātip okuluna girdidi önce onnā başka komşulālan biz geriden geldik. otobüs dolusu būle geldik yirmi hāne. biz şindi göllüden kalktık biz başka memlekete geldik iskara diye bi memleket. /?\ bey kū̄, evet, bey kō̄dü, iskara diye de adı vādı. kazamız da karnuvat demek būk yerimiz hastāne mastāne epsi ordadı. (¦) emme onnā da üle de bunnā bēm şimdi karnuvat dōmlu diye gidōr gayrı. būklē kırcaali dūmlu gidōr ençez dabi. /?\ gittim ya ġızım. ē kimisi o zaman geri döndü ġızım gayrık te bēm ōlum da döndüdü biz dönmedik gayrı geri. geri döndü ōlum burdan üç aya bir iki gün vākan döndü. hanımı ille de geri dönēm dedi, biz ġaldık burda gayrık, kirada durduk. adakaleden işte bi ev bulduk allā

şükür çoġ_j̄di evimiz verannıktı emme orda dört seneyi geçirdik. /?\ vādı onnā ġızım epsi ev yaptırdılā öteberi ev yaptırdılā (¦) dāldı vādı çok vādı türklēden bizim bulgaristandan gelmelēden vādı. /?\ bizim konşulādan dīldi türkiyeli olannādan vādı gayri yerlilerden. orda durduk dört sene. ondan geri burda bu evleri yaptı bizim hökümedimiz sā olsun bu evleri te yaptılā. ondan keri biz ordan kalkçādık kalkamadık. bū̄n yarın gittim ben kira aramā bi ev buldumdu, bu beyim hastadı. bi ev buldumdu ū̄le üstünde iki göz ev vā, altında iki göz. basmakaladan zati zorlan çıktım yukarı o evi de biyenmedim. en geri tekrar o evimizde idāre ettik işte bu evlere girince. bu evlere geldik ev yapçāz, ev yapçāz yaptılā hökümedimiz. ondan keri bu evleri çabucak düzdülē. dōru bu eve girdik gayrı, kura çektilē. ondan keri bize de kısmetimizden bu ev düştü.

organ adları: /?\ evet, omuS. /?\ orē sırt, kol, tirsek, bilek, bunnar parmak, tırnak. /?\ bazı īsannā üle sū̄lē pança biz avuç deriz veya elimin içi. /?\ boyun, ense, gō̄s diyoruz, töş te deriz işte. /?\ deriz işte nāb aklımıza gelirse bunnar ben gülsün diye derin üle. /?\ taban da deriz, ökçe de. /?\ topuk deriz urlara komuk, komuk vā ya burda. (¦) aa te burda komuk vā ya, nerde sēn komū̄n? o bi komukçuk var ya burda. /?\ çene, dudak, yanak, alın.

akrabalık adları: /?\ tete dēlē bizim şey şumen tarafı üle diyoru biz abla deriz, tī̄ze deriz. /?\ dayı. /?\ babanın kız kardeşine de işte abla derdik cice. /?\ amıca deriz, aga da deriz işte. aga, kendi abine aga deriz. abi de deriz aga da deriz hanı hangısı tā nazikse. /?\ güççükse görümce denir bū̄kse abla denir. /?\ aga deriz onnara da. küççükse kayınım denir eme bū̄ge abi deriz, aga deriz. /?\ baldız dēlē ya. ġızım ļambayı ġarartvē. /?\ anne deriz biz. /?\ ebe deriz bazı nene der annesine bile nene diyorlā burda īsannā biz nene deriz, ebe deriz. /?\ çocuk dēlē, kızan dēlē işte. (¦) ōlan da deriz, çocuk ta deriz. /?\ ġaynam deriz kayınvaldem. /?\ kayınpederim kaynatam denir dūrudan dūruya kimisi kayınpederim dē (¦) tābi ana dili, bū̄klerin dilince ġaynatam denir.

B2.3/1

Saniye Tezcan / 66 yaşında. / Alkaya-Kırcaali doğumlu. / İlkokul. / 1990'da Manisa-Merkez'e yerleşmişler.

tanışma: /?\ saniye tezcan. kırcaalinin alkaya köyünde on yedi yaşında evlendim kırcaalinin içine. ondan sō çalışmā başladım māzada, tütün māzasında. iki çocūm vardı māzaya girdim çalıştım bayā bi te orda. /?\ ben mi altmış altıya döndüm gā. /?\ türktü ya eskiden tā ufakkan ben vādı birkaç bulgar onnar da durmadılar gā şeyire taşındılar. /?\ türkçe konuşuĺĺādı. bizim kırcaali bütün türklük. çoksa ani bulgarĺar kırcalının içinde vā yalnız. hepsi etiraflar bütün köyler türk, fereceli, yaşmaklı türktü. okulda yalnız bi daskele vardı bulgar bi ders veridi. /?\ gittim dört sene gittim. ondan sō gidemedim gā. istediler, okula sekize ġadan istediler ama biz kaçtık okuldan. /?\ biri türk biri bulgardı. kadın türktü öteki erkek damatımız, kūn damadıdı. komşunun kızınna yakın köylerden kendisi komşunun kızınna evlendi. /?\ bulgarca ders, bi ders verilēdi. /?\ biliyorum bayā ya tütünde çalıştık māzada alcak vēcek kadan biliyon. /?\ ā epten bulgar ā fazla bilmiyom. fazla bilmem ama al, ver ani git, gel onnarı epsini biliyorum. ūrendik onnarı bulgarĺāĺan çalışırdık te. şeyde bile tekel der burda tekel derlē biz tütün māzası derdik.

kökenleri; tekeze: /?\ ben alkayada dūmayız biz. būklerim de babamlar epsi köyde dūma orda dūma. şeyirde yaşadım ben evlendim on yedi yaşında. köyde de tütün ekerdik, kendi işimizlen ūraşırdık ep, tütün ekin eskiden. sōna da tekeze oldu aldı tarlalarmızı. tekeze tarlaları aldınayın gāri kim ni isterse (¦) tekeze, devlet alor senin tarlanı tablanı ayvanını epsini aldı bizim yani. dört hayvan varsa ikisini bırakor yaµt birini, iki üçünü alor, ikisini aldı hayvannar hep gelirdi gene evlerini bilĪlerdi te kaçarlardı kūde. tekeze olduktan sōra herkez çalıştı yidi. ani kendi tarlan bi şeyin ġalmadı elinde bi şey kalmadı. hayvan dē tekeze olduktan sō idinirsen gā kendine hani keçi bi keçi, bi inek te o ġadar. bakardık südünü yirdik te o ġadar.

türkiyeye gelişi: /?\ doksanda geldik bin seksen dokuzda ūraştık ġızı koymadılā bankada çalışırdı tōle sizin gibi ġızım vardı benim būk. o otuz beş yaşında öldü kalp kırizi geçirdi te burda. būk kızım öldü burayı geldinēn, güççū yanımda durur. küççū yanımda durur diyom orda yanımda bennen baraber duruz bi ġızım ġaldı. seksen dokuzda şe yaptık büyük kız koymadılā bankada çalışırdı. yok hani orda işçi kalmadın, undan koymadılar. bi sene geri geldik biz, doksanda geldik. bizi antalyaya yollamā istediler ġızları gōdüler boylu boylu güzel üle orayı yollamā istedi biz

dayımın yanına geldik dışmālē. edirneye indik ora ordan pindik otobüse dūru manisaya geldik ora. üç sene durduk onda sō bu evleri yaptılar burayı geldik taşındık. kirada durduk biz hiç fayda gȫmedik. hani bazılāna para vermişler yīcek vermişler ama bi aycana verdiler onda sōra vermediler bize. onda sō taşındık burayı işte bordan da bi kadına baktım ben geldinēn borda. üç sene bi kadına baktım. ondan sō favrikadan aldılā beni. çalıştım emekli oldum bereket vēsin. olmuyamış işimiz iyi olmucāmış. buna şükür emeklimi alōn te yaşıyoz nȅpçan. orda da te çalıştık em ötede de bulgarĺālan çalıştık ama gene kötülük görmedik unnādan ya gene. te bu türkiye meselesi çıktıktan sō kār‿ettiler çok. önümüze çıktılā büle işe gelirken tanklāla şeylēlen ep. çıktılar te büle gençleri, sizin gibi genç çocukları bütün otogarılāda bastılā te büle ġarınnāna bastılar ep. bastılar eziyet‿ettiler çok. kadınnar te büle yaşlı kadınnar bütün bayırlāda astı kendilēni astılar. /?\ yasakladılar em para ödedim türkçe ġonuştūm içini. çāşıda mantar alām mı dedik, ani mantal satōĺĺā arkadaşlā. onu gene büle sen ben gibi sivil ani şeysiz urbasız var gezenner var dakıldılā arkamıza. aydi bakām göttülē bizi ora oda var bi çāşının içinde ne ġonuştunuz ne ettiniz. benden sōraca gā iştedim şe yaptılā da sordular nerde çalışıyosun diye. ben arkadaştan aldılā benden almadılā. bēm şey veridik orda büle balle veridim ben çalışannara tütün ballesi dātādım büle çalıştıdım bi fazla fazla. beni yazdırmamışlar bırakmışlar ötekini ödettirdiler beş leva. çok takıldılā gelirken giderken kār‿ettiler bize çok. yollāda kār‿ettilē. nere gidiyorsun, sabahların beşinde nere gidōn? işe gidiyoruz nere gitçen. niçi gideriz önüne çıkālardı büle tanklā bizi büle otogaralāda. dakılılĺādı arkamız nere gidiyosun, e işe gidiyoruz te bu. nȅpçan her saba çıkālardı önümüze bir ay ġadan çıktılā te büle. o yakın kūlere gene tankları bütün yörüttürmüşler evlere īsannarın üstlēne. /?\ akrabalarımız edirnede var, çorluda var, istanbulda var, bursada var. ġardaşlarımın birē çocukları geldi birēleri kaldı orda koymadılar askerlik vā diye. iki sene vākan tā askerlē koymadılar. manisanın borda yok bizim dayımın çocukları vā biz orayı geldik biz. ani başımıza ēkēmiz yoktu da kocam ötedeken öldü tā benim de iki ġızlan geldim ben. dayım öldü de çocukları, iki çocū vardı onnara geldik dōrudan ora geldik. buldular bize ev, kira buldular bizi yerleştirdilē ödedik kiramızı nȅpçan. kaşar sattık gelirken kaşar gettikti. kaşar gettik, pīnir gettik tenekile. iki būk kaşarlan iki teneki gettik te ödedik kirayı iki ay nȅpçan. ordan ocak verdilē bize komşular ocaklan bir ay, iki ay geçindik aldık kendimiz. benim burdakı kız, burda gözlükçüler var, sen manisalı mısın? soylu optiklē bizim cinsimiz şeyimiz akrabamız ingelerimin akrabaları te onnar iş buldular tā geldīmizin

65 bir aftasına vestele koydulā ġızı. ben de kadına bakmā gittim. bū̄k kız da keyifsizlendi biraz geldinēn o da sinirlēnden keyifsizlendi iş bulamadı. o da çalışıyodu gene ayak yeri, ayakkaplānda. ama kimi gidēdi kimi evde ġalırdı yemek yapparıdı ölen ġız.

B2.4/1

Zehragül Hacıoğlu / 30 yaşında. / Yatacık-Eğridere-Kırcaali doğumlu. / Lise. / 2004'te Turgutlu'ya gelin gelmiş.

tanışma: /?\ çok yakın derkene uzak ta sayılmaz. biz, uva yok orda bizim orası safi dā. aynı karadeniz bölgesine gittīniz varsa ya da gördūnüz aynı ha orası ha orası. orda bi köye gidince yapışık yapışık hiç ev yoktur kūlēde orda evler bi ev burdasa bi ev yan tarafındadır. ġoca harem deriz bahçe demeyiz biz orda, haremi vādır. ne bileyim bi deḳar iki deḳar haremi vādır yan tarafta vādır komşunun aynı şekilde. bōle birbirine yapışıġ ev yok. hiçbi kūde yok. orda evin önünde olan bahçesini yapar teyzenin dedī gibi kombilini çıkarır, suvanını çıkarır, biberini çıkarı, domatisini, fasilesini, her şeyini eker. orda burdā gibi pazar şindi bile devir deġişti hele doksandan sō hepten dīşti orĺarı da kışları dā koyu yaşandīndan orĺāda orda bōle pazar kurulup ta domatisi, biberi bol olmas. olmaz kūlēde gene hiç olmas. orda her şey kışlık ni yiceksen hepsini burkan, kavanoza burkan deriz, burkana doldurusun. ne domatisin, biberin işte aklına ne gelirse teyzenin dedī gibi kuru bakliyatlarını fasilesini, mercimēni ne bileyin çeşit fasil barbunya tarz fasilesini, börülcesini hepsini hazırĺarsın kışın yirsin. ne diyem ekstradır bōle dışardan alıp bi şey yimek. /?\ benim zeregül hacıōlu. /?\ ben yedi sene önce gelin gēdim burē. ailem anam bobam orda. ġardaşlarım da bulgaristanda. anam on bir ay oldu öldü. agama dūn yaptık bu yazın, evlendi. ġız ġardaşım vā bi tene. bubam orda yalnız başına durēri. benim de bi ġızım var ġaynam, ġaynıtam orası, bulgaristan göçmeni onnā da yetmiş birde gēmişlē buraya. onnālan kūlerimiz bulgaristanda tā bu teyzeden dā çok yakın. ġaynamın kū hallā diye geçēri. onnā ġaynamlan ikisi bi kūden bēm kūyüm adı gene yatacık. bizim köy sırf, sadece türk köyü de bizim çevre diyin hepsi türk köyü. /?\ ürpek var, rusalsko var türk adı aklıma gēmedi bak şini. susuzburnu var, çamdere var, köstannā var, sütkesī var ne diyem çatak var. /?\ tamamen türk küyü. bizim hiç pomak yok kūlerimizde. eveli deyim osmanlı ordakan, tā sınırlā bölünmeden o kūlēde kilise kalıntıları var. o zaman ġavırlā da varmış orda yaşıyalāmış. ama ne zaman bu o zaman osmanlıdakan türk bulgar ayrımı, eziyeti yokmuş. ne zaman bu osmanlıyı parçalamā gireylē bulgaristana, bulgaristana demiyin de balkan ülkelerine, devletlerine bu türk ġavır ayrıcalī o zaman başlēr. ben çok koyusuna raslamadım ben seksen bir dōmluyum. seksen altıda birinci sınıfa başladım. mecburi sekiz senedi. mecbur sekiz sene okuyādık hem de çok mecburdu. ben burda gördīm eġitim sistemini

mi deyim garık /?\ hepten zayıf ben beş yaşında ġızım var onu mektebe gönderdim bu sene deskagradina deriz biz anasınıfına. yugoslavya, makedonya o devletlerin ġonuşması tā kibar ġonuşėller ġonuşākan bizim en ġaba bulgaristan ġonuşması. /?\ hayır ben on iki sene liseyi bitirdim dört senelik. her şey var aklınıza hangi daldan gelirse o şeyden mektepler var. ünüverstesi de ilkokulu da mekteplēde sadece ġızan yok. çocuklara biz ġızan deriz orda. hayır erkeklere çocuk deriz, kızlara kız deriz ama genel olarak ġızan. /?\ türkü de vādı bulgarı da vādı. /?\ hayır, benim okudīm senelē türkçe kesinlikle yasaktı. türkçe ġonuşana cezā yapālādı. ōretmennē, muallimlē bazı türk muallimleri de vādı bazı bulgar muallimleri de vādı cedvelin tersinne vurdunēn ġan otururdu ellerimizin içine. türkçe ġonuşmicāsiz kesinlikle yasaktı. bizim kūde üç sene okudum ben üç, birinci, ikinci, üçüncü sınıfı komşu kū vādı on kiĺometre çamdere, ben yatacıkta üç sene okudum çamderede beş sene okudum. ortaokul diye geçēr işte. orayı üç sene yatacıkta okurken amcam, bēm amcam sayılırdı, māllim olan māllim dedemin ġardaşı. babamın babası, dedemin ġardaşı māllimdi. o bizi saklı saklı türkçe okuttu. ondan ūrendim. /?\ var, anam bubam okudu. (¦) üç sene anasınıfına gittim. şöyle gittim o zaman altını, çişini söyleyen ġızan mecbur ana bubaya sormak yok tutar kolundan, yollamasan mektebe anaya bubaya cezā.

karışık konuşma: /?\ biz aynı bōle türkçe ġonuşēriz. bizim şindi ben siz isteysīz diye bōle ġonuşmā istėrin. şindik orayı gitsen gene böyle benim gibi ġonuşuyle aynı. ama doksan beş senesinden sōna en asıl doksan senesinde bizi komunizim düştü seksen dokuzda bulgaristandan gene bi göç gēdi yo̱un bi göç. doksan beşte bu uydulā çok yaygınnaştı. ondan eveli türkçe televizor, türkçe filim izlemek nerde. bōle biz teyzeler görmemiş o zaman ġavırın eziyetini. biz onnā gēdikten sōna tā osmanlımış. bizim dedelerimiz, benim dedelerim burĺara gelirlēmiş siz ne dediniz biraz önce? (¦) hayır teyze sizin köyünüz şey dedin e, hayır canım ordan bi bālantınız var mı diyi neydi o kasabanın adı? (¦) türkiyede ama asıl şey demē istėrim bizim tam bōle bi bilgimiz şeyimiz yok ama dedelerimiz der ki malatya kökenliyiz der. çünkü o zaman sınır yokkan birbirinden şindik bizim orda balkannık oldū için pek tecaret olmaz. tecaret gene māsule deriz, māsule tecaret deriz. tecaret olmadīnden şini orda olan eveli pazarlā ġurulmazmış. ordan kalkıp burayı satmā gelirlē burdan getip orayı satmā gelirlē. bēm ġaynamın anası şeyde akisarda. /?\ o mālesini bilmėrın akisarın tam nerde oldīni eme gidip gelēriz ġarıya hep. onun anası ġızını bak bulgaristanda dōrėr ġızını orda bırakir kendi evi gene burda akisarda. bizim garık diyen ġoca ebe,

ebe deriz biz annāneye babanneye orda ebe deriz. ebesi ġaynamın ebesi burda yaşıyāmış ġızı bulgaristanda yaşıyāmış. ama o zaman ōle devlet ayrım yokmuş. /?\ orda yöresel konuşmayı kaybetmediler çünkü zaten büle ġonuşėr herkez büle ġonuşėr. mektepte sırf bulgarca dersler ama şini bak şini sē ne diyim ïrdere bizim ilimizdir, ēridere. /?\ o gene kırcaliye bālı. /?\ yatacık köyü. (¦) ben türkiye türkçesini biz doksan beş senesinde dedim ya uydulā yaygınnaştï zaman bazı kelimeleri televizondan duyduk. televizon demeyiz televizor deriz ama kaba işte çok kaba. ben burayı gēdim çok zorluk çektim kekelemē başladım, konuşamadım. bana bōle sanki gökten hiç bilmedïm bi yēden düşmüşsüm gibi bakālādı. sōna eşim bēm burda, ġocam derim, çok kaba duyulïr bōle ġonuştuneyin ġocam. anası bubası ordan ama burda dōmlu yetmiş yedi dōmlu. o hiç bana şey yapmamıştır (¦) yadırgamadı hiç. ben de bōle sen nāp ġonuşuyesin o benim gibi ġonuşmā başladı. bazı ġonuşmaları anasından bubasından duyir şini ben ġonuşākan bazı kelimeleri annaşamazdık. işte te bōle bōle diye ġızım kendini bilmē başladï zaman beni düzeltmē başladı. ben ondan mecbur kaldım şe yapmā sen neden büle ġonuşiyesin, anne sen neden büle konuşėsin, burası bulgaristan dïl sen neden düzgün türkçe ġonuşmėsin diye, ben ondan mecbur ġaldım şindi şe yapmā. asıl düzeltmemi türkiye türkçesini, burayı geldineyin ūrendim iki üç senedir diyem. şini òrayı gidince gene büle ġonuşērin. neden dēseniz şindi bizim orayı memlekete gidince geliyorum gidiyorum deyince dēlē anā kasėr kendini pek havalanïr dēlē. (¦) bak biz şe yaparız görümcemlē gülmekten öldüler. ben kendim bilinçten dışarı burda çamaşır dēler ya ġızım urbaları toplayalım, urbaları serelim, urbaları yıkıyalım. bu şini alışmış çocuk şe yapmïr hep urba der o da. şindi hala urba der gülïlē buna anā urba diye. ama aslında bak kökten şe yapın çamaşırın şey adı urbadır. biz elektirik şey demeyiz. bazı kelimeler orda bulgarlaşmıştır. türkiye tarihini biz tarih okuduk bi türkiye tarihini okumadık. bütün dünyanın bak ikinci dünya birinci savaşı, ikinci savaşı bazı dünya annaşmalarını bizim komunis zamanındakan türkçe ve türkiyelen ilgili, devletinen ilgili bize pek şe yapmazlādı. orda savaşırken osman paşa şipka vırh demek tepe demek, şipkada kaybedėri şeyi /?\ pilevnenin şipka dānında kaybedėr osmanlı. osman paşa rusyadan yalnış şeyler siĺahlar gēdï için. kötü kurşunlar ve kötü siĺahlar gēdï için orda ġaybedėri. orda şöyle dėri bize on iki sene aynı tarihi okuttular. hiçbir zaman bi türkiyenin yüceltmediler. hep çok aşāda gösterdiler. orda bile türklerin tepeye çıkıp bu ġavırları taşlıyarak ve kurşunlıyarak öldürdüklerini o halde harbı ġazanamadıklarını ūrettiler. halbuki ōle dildiler. halbuki şeyden zamanı gēdi ġavırlar

kırıl kırıl türk askerini kestiler. sımolen derin e, pomaklar orasının, ben ırk ayırmıyerim beni yalnış anlamasın. asıl şey pomaklar ne diyim ġoyu pomaklar türkleri hiç sevmez. çok ġavırlaşık çok dinci hāĺā da vādır. pomak bi ġavır kūnde ya da türk kūnde bazı kūlerde pilevne, sofya kūlerinde türk bulgar ġarışıktır. ama pomak kūnde ġarışık yoktur. /?\ şinik unnā hariç diyem artık. bi ļaf vādır, pomak der ki dinimi veririm dilimi vermem. ben sana camiyi giderim derim, kiliseye giderim ama türkçe ġonuşurum. benim mektepte arkadaşlarım vādı kurānı hatim‿etmiş, pomak, bulgar türkçe bi kelime bilmiyir. biz orda çok ġarışıktık. (¦) dedim ya size ben şindi burdan ben bulgaristana ve avrupa herhangi bi ülkeye rātla gidebilėrin. benim pasaportum var avrupa, bütün dünyaya bi amerikaya vize alıyırım ben gidēken. burdan senede ben canım istedī zaman bulgaristana gidebilėrin ġızım da öyle. şey ļafımı unuttum ne diycēmi onu dīcem şey orda ġonuşma yok zāten başka ġonuşma yok. şini burda meseĺā seksen dokuz göçmeni ya da yetmiş göçmeni gēmiş, yeniden gezmē gelir bulgaristana şini istē istemez dili dēşmiş ya onu dīştiremedīnden ütürü mecbur büle ġonuşiye ama bazı insan vādır ki istese de dīştiremez di mi içten bōle hani içten deyim çok serttir dilinin şeyi. aynen üle ġonuşamaz. dediniz şini orda bulgarca bi de türkçe. biz türkçeyi hep bōle duyduk bōle biliyiriz bōle ġonuştuk. ebelerimiz, dedelerimiz, būklerimiz şeylerimiz şini mektebe gidince türk te ōretmen olsa māllim bulgar da māllim olsa mecbursun bulgarca ġonuşmā. o zaman şinik gayrık serbes, şindi serbes dēken, biz seksen altıda ben mektebe başladım. seksen altı, seksen yedi, seksen sekiz, seksen dokuz türkçe yasaktı. kesinlikle yasaktı bize māllim dedim ya okudākan tembihlēdi kimsenin yanında söylemiceksiniz cezāsı vādı. cezāsı da bōle para mara cezāsı dīl mapıs. bizim orda benim sorėllē burda zeregül sizin işte, biz sünnet dūnü yapmiyeriz dedikten sō anā niye ki yapmiyesiz sünnet dūnü olmaz mı diyi. bizim orda sünnet te yasaktı. sünnet yaptıranı mapısa götürēlēdi. /?\ doksanlara kadar. orda sünnet dūnü yok. türk oldu olalı beri orda hanı oldu olalı dēken ġavır orasını aldı alalı orda sünnet yasak. sünneti bizim bōle būsün de mektebe gitsin de şanlı şünlü dūn yapalım da ōle olsun denmez. orda doktora da zaten götüremesin çocū sünnet yapmaya. 'sünnetçiler vādır meseĺā iki aylık diyim, beş aylık diyim, sekiz aylık diyim 'sünnetçi gelir eve bakar. onnarın da bī zamanı var heralde sünneti gēmiş bu çocūn der istē beş aylık olsun sünnet yapılır konu kapanır. kimsenin de haberi olmaz. oldū zaman mapısa mı götürjek sana eziyet mi yapçak. orda bizim ezanı biz ye şini duymā başladık doksan beşten sōna. artık ezan da okusan mevlit te okusan şe yapsan o zaman cenāze kaldıramazdık. ġavır şe yaptī zaman gēdī

zaman takım elbise gĭdirin, ölüyü yıkamayın, eziyet yaptırırdı. kendi dinince yaptırırdı. ġurban bayramı yaklaştıneyn devlet memurlarına, devlette çalışan işçilere domuz verirdi eve. bakçaksınız, ġoyun ġurban yapmıycaksınız, domuz bakçaksınız diye inadına. millette dāya taşa baraka yapırdı almassa işten çıkarcak sene. dāya taşa baraka yapırdı tōle şeyine bırakālādı ölē midi ġalā mıdı artık. (¦) evet, alcaksın dama götürceksin dēlēdi. ben bunu kendi bubamdan biliyirın. bubam benim devlet işçisidi bubama vēdiler sen evde ġurbannık beslēsin damında o domuzu nasıl getirceksin oraya. okullara bilinçli olarak baraka yapālā okulun bahçesine bilinçli olarak māsutten domuz verirler beş on tene gork gork gork onu bahçede seslerini duyādık mektepte. ama hiçbi bulgar ōretmenimden şey görmedim eziyet görmedim. bizim bilmedĭmiz bulgarcayı türkçe ūrenmē ūraşālādı ama türk mālimlerinden dā çok eziyet gördük yalpaklık yapālādı ġavırlara. /?\ zāten türkiyeden bulgaristana türk gēmemiştir. orda türklerin özlemi hep türkiyedir ben kendimi bildim bileli. ben otuz yaşındayım altı yedi yaşından beri hani akılbarlık gāri bi şeyler bilmē başladiysem o zamandan beri türkiye özlemi vādır. bunnar dedim ya harptan ġalmalar, önceden gitmeler ebelerimiz, dedelēmiz bizim kuşaklā hep burlāda kimisinin ġardaşı vādır kimisinin bubası vādır. /?\ turgutluda benim hiç akrabam yok. benim burda gelin cicem var. cicem diyem dedemin ġız ġardaşı, cice deriz biz. /?\ o, orda hallara evlenĭir, hallādan yetmiş sekiz senesi burayı gelillē göç. ġaynam yetmiş bir senesi gēmiş ġaynamlan bēm cicem elti. onnā ondan sōna ordan şe yapmaġ‿için orda yetmiş bir, yetmiş iki senesi tekese diye bi kurum kurulĭiri. tekese şöyle annattırıyin, o zaman devlet tütün çalışıyez her şey işleysin orda tütünü bilmen niyi bilmen niyi tecaret ekiyesin bilmen ni o senden vergisini alıye ġat ġat. ama seni işlēmiş gibi gösterĭir en önemlisi sē sigorta yapĭir orda şeyler. benim ġaynıtamın gēdĭ seneler o zorlū görmüşler ondan gēmişlē burayı. tekese ġurulākan evde ne ġadā hayvan varsa evde tavukların vāsa senelik, aylık, haftalık yumurtalarını, yumurtladĭ yumurtayı buzaladĭ buzaları neyse hepsini alālāmış. zaten bi baskı var. ben dōdūmda bulgar adınnan dōdum. mecburdu çünkü türk adı istēse olsun mecbur adıdı. sōna ġaynıtamlar o şeylen nedenlen gēdilē. yetmiş sekiz senesi gene onnā da burda yalnız diye illa istedilē gēmē ankaraya ġaynıtam mürācat‿edĭir gene bi sene bi göççük yer bōle sen ara arala çıker istedĭn zaman deĭl. o sene onnarı ordan çīrı istek yapıyir istek gönderiyir onnarı devlet işte pasaportlarını verĭiri. ondan sōna onnā buraya gelĭiri. /?\ cicemiz ye cicemiz. sōna ne diyem siz sorun.

evlenmesi: /?\ ben istanbulda tanıştım ġocamlan. oraya gezmē gēdimdi ben. o da oraya gezmē gēmiş ortak akrabalar orda tanıştık. iki sene ġonuştuk onnan biz. o gelemedi ama ben ep gēdim gittim turgutluya gördüm yaşadī yeri evini, dilini, yurdunu, işini. ondan sōna nasip oldu. bubam bēm izrailde, israilde çalışırdı izrail deriz biz kabaca sulemeysı izrailde yedi sene çalıştı, işledi. ondan sōna o gēdikten sō gēmeden agam vādı beḱar. orda agalā durukan ġızları vēmillē. ondan sōna şey ama agam dedi, sen beni bekliycek dīlsin dedi, senin kısmetin çıkmış git, dedi. bubam da izrailde. dūn dernek yaptık anam bubam gelemedi dūne. dūnden sō gēdiler. anam agamı ġıramadı. hani şeyde agam rāzı gēdi ama çevre her yēde ūle. bak bak sen agası durākan ġızı vēdi, ay agası durākan ġızı vēdi diye. çocīn kalbi ġırılmasın, çocīmin kalbi ġırılmasın diye o da gelemedi dūne. sōna dūnden sō gēdiler işte biz gittik şe yaptık. dūnümüz tek taraflı oldu nasip būlemiş allahım.

yöresel konuşma; akrabalık adları: /?\ gelōr, gidōr, yapōr şeklinde ġonuşellē. ben bak şini ürpek diyim arda nehrini duydīniz vā di mi, biz ardanın dibinde yaşıyeriz. /?\ hayır, onnar şurda nehirde biz ardanın bu tarafında yaşıyeriz onnā ardanın bu tarafında yaşıyeri karşısında. ama onnar orayı gitseniz görseniz dā gerçekten dādır tepesi sırtta gökyüzüne yakındır. o yüzden onnar bak şindi ürpek dedīm kū teyzelerin kūn tā altında yaşıyir onnar hepten dāda. onnā da gelōrum, yapōrum, idōrum öyle ġonuşuyillē. (¦) gelmōru, itmōru. rusalsko hotaşlı, türk adı hotaşlıdır, teyze dedim e türkçesi aklıma gēmedi diye. bak şindi bazısı yapōr der, onnarın kū yapōru der, onnarın altında kū yapōru dēri. o hotaşlı dedīm yēde gene gelōru, gidōru, nāpōrsunuz marı ōle. marı da çok kullanıyeriz biz orda. marı bā, nèpiysın bā deriz. meseĺā kötü şeyden dīl hani bōle saygıdan deįl nèpiysın ma ī misin, geldin mi mā? /?\ biz bulgaristanın tam yunanistan sınırında oturuyeriz biz. bizim şindi orda bazı ġonuşmalarımın şeyleri duraksıyerim çünkü bulgarca türkçe özleş, orda özleşti. /?\ onu örnek vericēdim. evlēde şindi meseĺā yetmiş yaşında bi ġarıdan istēsen iki yaşına ġadā bi ġızana ġadā meseĺā en basit vereyim tok deriz. tok bulgarca bi kelimedir. tok demek elektirik demek. toku çaksana, toku açsana, toku ġarātsana, deriz. ama bulgarca bi kelimedir. çadır deriz meseĺā, çadır şemsiye demek. onu da ben burda ōrendim şemsiye oldūnu. /?\ bizde cice deyilir. bizim şini gene şey olarak genel olarak şimdi diyem böyle meseĺā yolda tanımadīm birsi bile hani biz burda abla, teyze deriz ya başka bi kūye gitsen de bile meseĺā yolda gördün seĺam vercēsin, seĺam aleykim cice, nasısın, iyi misin, deriz. illa kendi teyzemiz olması gerekmiįr. amca ḷafını pek ġullanmayız, hanı amca kullanırız deriz de şini yoldan geşti, dayı

nasısın ba iyi misin? o ḷaf tā ġullanılıyırı amcadan. burda şini tanımadīm birsine bile bi yol sor bi yordam hatır sor amca nasılsın deriz di mi. orda dayı nasılsın deriz. nāpisın, iyi misin deriz. nasılsın demeyiz dayı nāpisın ba iyi misin dayı deriz. ne yapıyesin deriz, nāpıyorsunuz denmez, nāpıyesin. (¦) ben geldim bana mecbur kıldılar dilimi deǰştirmem için. sen kaba ġonuşuyon işte cice deme. benim cicem dedim ya hāĺā ben onu teyze diyemiyorum işte dilim alışmış. zeregül cice deme işte sen artık burda dili deǰştirdin ya içimden gēmīri teyze sanki yabancımış gibime gelijr. ama ille kibarlaşmamı istillē ya. /?\ hala kelimesini biz hiç ġullanmadık ona da cice deriz. /?\ aga deriz amca ḷafını orda pek ġullanmayız tā dōrusu dayıya bak dayı deriz ama ona gene aga deriz. /?\ gızan. o dedīn kızçe dedīniz onnā makedonya, yugoslavya o dā son şeylēde denir. belki teyze onnā makedonya sınırına tā böyle eyimli. ondan onnā orayı tā yakın. bizim ġızlara ġız dillē ama bo̅le çocuk anlamına ġızan diye geçīri. erkē çocuk dirlē. /?\ görümcem ya orda da görümce derdi. /?\ ġayınça deriz bak dedim ya çok kabadır ġonuşmamız. aslında bak kayınçıdır di mi orda da kayınçı desen kayınçı derler ama ġayınçım der, bu kim ġayınçım der. dīl bo̅le tā bak kaba dil ġaba derim şindi ġaba. /?\ elti orda da elti derler, elti deriz. /?\ öyle hiç şey yoktur. felan abla anşe abla, āmet aga o̅le (¦) yaşıtsa adını su̅le öle bī şey yok. erkekler çoȣ erkekler diyem artık birbirine ġardaşlar bamōlu der. bamōlu demek bubamın ōlu, kestirmeden bamōlu, demek bubamın ōlu anlamında. iki ġardaş birbirine kız da olsa ōlu der şini, bamōlu nasısın, iyi misin? benim dayım vādı rāmetli anneme bamōlu der. şini baba demezler şindi de bile buba derler. kızannā şini artık orda da çok deǰşim oldu. ani şindiki bo̅le ġonuşiyellē ama ku̅lēde hepsi bu̅le ġonuşiyer. nasıl diyim otuz kırk yaşına (¦) aynen /?\ ayır, şeyirlēde de bu̅le aynı büle şeyirlēde de. kimse şe yapmamıştır dīştirmemiştir ama hani nazik görünmeg‿için belki mecbur kalmıştır. dedim ya hanı şindi telēzondan görillē, çevreden görellē. şindi dedim ya orda onu u̅le yaptıktan sōna mana buliyellē insannā bak bak havalandı aman bu̅k insan olmuş, türkçesini dīştirmiş diye. büle ġonuşunca bak bak özü gene özüdür. ġı bak gene unutmamış burĺarını dēlē. /?\ şini işte dedim ya bak bana kalsa bak ben eşim hiç uyarmamıştır hanı ġonuşiye kaynanam diyim artık kaynanama ben hiçbi gün kaynanam demedim. /?\ ha ha orda ġaynana ḷafı pek ġullanılmaz. orda ana denir. /?\ ġayıntam denir, kaynatam aslı da ġayıntam, kı yerine ġı kullanırız. orda gelin, ġayna, ġaynata ilişkisi şēdir çok tā samimidir. şindik gārik gençlē rāta alıştı gör göre orda teze tezeyi du̅n deyiz e du̅nnē pek şatafatlı olmazlar.

düğün: evele nenemlerin, ebemlerin zamanında dün yapālāmış ama şey o zaman gene şeylē vāmış bayırlāda partizannā vāmış. partizan gene türkçesi ne diyem asker deil de asker yandaşları teroris gibi diyem artık onnādan evele para yerine osmanlı zamanında altın, meseĺā bin okka tütün çak çıkādın bin altın alıyesin. ondan da böle feĺan yēde gömü bulunmuş fişman yēde gömü bulunmuş dedī zaman millet korkusunda onnādan saklāmış orayı burayı da şini ani gömü diye çıkıillē. onnādan korkusuna hep kendim hani o zamanı göremicēm için ebelerimden dinledīm a işte feĺan geline bayırdan beri gelirken atın dorusunda indirdilē de altınlarını aldılā da gene geline bi şey yapmadılā da, saldılā da diye onnādan duydīm var öle. ondan pek şey yapmazlar dünü şatafatlı yapmazlar. geze deriz mesela, gene davul olur. /?\ geze dāvet demek. /?\ o bak şini o sözleşilir her gün deil meseĺā gelinin akrabaları, en yakınnarı. /?\ yapılan yapılıir ama evelki ġadā deil. /?\ hayır o dīl bēm geze dedīm meseĺā dünden sōna bütün gelinin akrabaları toplanıiri, tanışmā gelē gibi çocīn, güvēnin hānesine. meseĺā en yakını gelinin anası en yakınnānı şindi cicesi vādır, ebesi vādır, anası vādır ne bileyin ġardaşı ġızannarı vādır toplā onnarı. ondan sōna gezeye gelirlē kaç sofra şindi çocuk evinden kaç sofra çırāsa meseĺā üç sofra gelin, beş sofra gelin, altı sofra gelin diye ona göre. o gün orda işte çorbasından her sofraya ayrı çorba dēken ayrı baklava yapılır. datlı deriz biz orda, mıska datlısı deriz baklavaya kibarlaştı. su bidesi deriz, ara bide deriz. ara bideye ne bileyim patatestir, peynir börektir, patates böreyi olur, ne bileyin ġabak deriz kabā ġabak pidesi olur, ara börek diye. manca deriz /?\ bide yaparız kabaktan, tatlı kabak var ya bildīmiz ondan bide deriS, ġabak bidesi. burda tatlı dirlē ġabak tatlısı onu da örendim. /?\ biz bidesini şüle yapıiriz ġabā soydu mu ġazıiriz diyem ġazıyeriz böle ġabā ondan sōna yūka işte üç yūka yazıyeriz aralarına serpiştiriyez. datlı dilse ġabak şeker de ġoyuyeriz, ceviz ġoyuyeriz alt üst yapēriz biz böle dolama burdākılā gibi yapmıyeriz alt üst böreį orda öle olur. /?\ bi yuvarlak tava düşünün tavanın içine yūkayı döşeriz. tava deriz biz. meseĺā şini kayınvaldem üretiyir bazı şeyleri el tavası bildīmiz bizim hanı kızartma yapıldī el tavasıdır, başka tava yoktur. bide tavası vādır, datlı tavası vādır. tabaklara da çanak deriz, çölmek deriz. gerçi gārı çölmek kullanılmēr ama hazır her şey çıktı ama yakına ġadar da ġullanılırdı. /?\ kepçe deriz. /?\ yok şini şu zamanda herkezin evinde çeşmesi var, banyosu var şini çok deişti. benim anlattırdīm size yirmi sene öncesini diyim ben size. hele dünneri şindi de oluye dünnēden sō geze gene oluir ama fazla abartmellē bi sōra bilemedin iki sōra öle şe yapıyellē topleylē. eveli dünnē hep şeylēde külēde dün saybinin evinde olurmuş. şindi gārik

modern her şey moderneneşti. şey yapillē, gidillē kasabaya bi restorant tutuller. restoranta üç beş sāt eylenip herkez evine dālıyir. eveli gelin ġayna yanında dururdu mecbur olaraktan. ama şindi gayrık üle dīl şe yapan yaşlılar aman gençlerin kūde yaşlıların yanında ne işi vā der gitsinnē ekmēni bulsunnā der şēler.

modernleşmenin yansımaları: onu dīcem bi de demē istēdim zaten ben bunu ġızanıma bu sene okula başladı mektebi gördüm çevre gördüm, insannā gördüm. sözüm meclisten dışarı diyem bu memleketin bu kadar cahil oldūnu görmedim. herkez için dīl. böyle okuyup ta cahil olannā var ben haşa ben kendimde bilmedīm şey çok vādır di mi herkezin oldī gibi eme çok cahil. bi mektep dedin mi eįtim kimsenin aklına gēmiyir. bi mektep dedin mi çocūnu başından def‿etmek, güne rātla gidebileyin demek ne bilem başımdan def‿olsun demek. bazı insannāda gördüm bunu anam yürēm pāçalandı. ōretmen bārıyir kitap alalım şey yapalım. insannā, ġızannarın anaları bārıyır amān kitabı nāpçak der, yırtçak atçak, kesip atçak der çöpe der, onca para verē miyim ben ona dėri. ġızana dėr sırt baş alalım der, uniforma yapalım der. anā dedim siz dedim ni ġonuşiyeS allahım ben nellere düştüm dedim. bizim zamanda da vādı uniforma önnük vādı anasınıfında ama hiçbi zaman bizi şe yapmadılar bōle şeye sokmadılar ne diyem ġalıba sokmadılar. renkli renklidi kim ni istēse onu giyēdi. iki üç tene önnīm vādı ba birsi ġırmızıdı, birsi beyazdı, birsi māvidi çiçekli böcekli arkadaşımınkı başkadı, renkli renkli. ben orda hiç uniforma gīmedim on iki sene mekteb‿okudum hep zerbes giyimdi. hiç te bi māllimden de şikā́yet duymadım neden būle giyineysin neden şüle yapıyesin. bazı şindi bu devrin ġızannarı hepten abartmış. sanki böyle diskoya gidēlē gibi ō küpeler, badiler, gōsler açık, beller açık ondan sōna bacakları zaten miydanda dedīm gibi, kürek kadā dil. ya olmasa da bōle baktınēn diceksin o şey uyandırıįr insanı ani bundan hayırlı insan olmaz diye ama herkezin gene içi gene temizdir. bi de insan ilişkileri dā sıcak orda hālā́ da öle bak. teyze dedi ya biz o zaman okumadık sade kuran okuduk dedi ya. benim dedem on beş, on yedi dōmlu rāmetli oldu o da ama osmanlı vāken mecbur kuranı okutāmış. hani kuranı okudāmış derken arapça mecbur arapça okuyesin. dedem benim arapçanın anlamınlan bilēdi arapçayı. osmanlı hüküm sürēken zaten arapçadı şey dil asıl dil olan. sōna şeylere avrupa bir olup ta devletlere, balkannara girmē başladī zaman, parçalamā bölmē başladī zaman bu ļatin aļfabesi sōna gelir. bēm dedem arapça okumuş, kuranı okumuş teyzenin dedī gibi, Ílatince aļfabesinnen türkçeyi okumuş artı bulgarca aļfabesini bulgarcayla hem ġonuşmak hem yazmak. üç te dil bilēdi. benim orda şindiki tanıdīm elli ve altmış, yetmiş yaş insannarı arapça

bilir ana dili gibi, bu türkçe ḷatince bilir okuma yazma, bulgarca da bilir okuma yazma. ġonuşmazlā o başka.

organ adları: /?\ yārnım deriz. aslında büle şeyde ġullanmēriz düzgün de kullanmēriz bazı şeyleri. bak şindi bu omuz di mi yārın, yārın aslında burasıdır yārın. kürēm ārıyır deriz, omzum ārıyır deriz. yārın kürēm ārdı bugün belimin oku çıktı bugün deriz. şu bele, şurda tam bele ok deriz, belimin oku koptu bugün deriz. inciklerim koptu deriz. meseĺā burda karnım ārdınayın karnım ārı deriz, orda şindi git sen sor sen ġarnı bilēlē ġarnım ārıyı dēlē ama nōldu dedineyin yürēm ārıyır çok dēlē. aslında yürek aslında kalp di mi normalde ama āy yürēm ārıyır deriz. türkçeyi belki bilmemektendir hani düzgün bilmemektendir. şini normal sorāsan yirmi yaş ve on beş yaş istē otuz yaş birsine kalbini, yüreyini ne bileyin midesini, mideye de yürek deriz, karna da yürek deriz. /?\ kalp. orda burdā kadar ne diyem şini azıcık şey kibarca diyem romantizım yok. şüle diyem romantizım yok dēken şu anlamda deyim gençler arasında da yok. sanki burda televizyonda gördĭm kadarı kendi çevremde gördĭm kadarı yakınlaşma, romantizım ne bileyin (¦) duygusallık ilişki olarak diyem sada dā şey 'kibar, tā zarif, tā narin. bizim orda konuşmamız gibi ilişkilerimiz de kaba biraz. aslında büle sevmedĭmizden şe yapmadīmızdan, istemedĭmizden deįl ama (¦) şini şe yapar bak burda karıcīm, kocacīm şey yaparlar di mi kayınvalde de olsa ġayna, ġaynata da olsa orda hāĺā bile herkez çekinir. /?\ göụs deriz buraya da āy canevim ārıī deriz, canevi deriz. ā göụs dil pardon töş, töş deriz, töş, töşüm ārıyı. onnā bak tā sanki düzgün şe yapalāmış biz burası göụs deriz göụslere, memelere deriz. göụs diye ġullandı mı meme aklımıza gelir. töş dedĭm zaman töşüm aklıma baįr aklıma, baįr da ġullanmayız hani bazen āy barnım yanēr deriz e āy canevim yanıyır, canevim deriz. /?\ boạz aslında da bōzumuz ārıyır deriz kabaca bōzumuz. /?\ çene, yanak, burun, kaş, göz, āz, dil, alın, kulak. /?\ dirsek deriz. /?\ baldır. diz demeyiz incik. ayaklara bacak deriz. /?\ yürek, şini bilinmedĭnden deįl bak meseĺā benim teyzem diyim artık komşu teyze diyem doktora gidērı bazısı düzgün bulgarja bilmellē. tabi evde sen ġonuşulanın ni dedĭni anlērsen ama türkçesi ani geri ġonuşamēr sēnen, ani doktorlā bulgar. köyümüze doktor bulunmēr ama hep gelēr doktor. doktora gitti beni de çārdı yanında zeregül sen gel, şe yappē diye. anā doktor dedi bi yürēm ārıyı, bi yürēm onun gene karnı ārırmış diyem artık. orası yürek deįl yürek dedi ġārın orası ġārın dedi ona. ama o bilmedĭnden deįl işte bizim dilimiz artıġ ūle alışmış. /?\ avuç deriz gene. bi o heralde düzgünce avuca gene avuç deriz. aç

avucını diye. (¦) meseĺā şini kulak de mi ġulak deriz. ama şindi gitseniz kūye gene aynı benim gibi şe yapāsın duyāsın benim ġonuşmam gibi bōle.

pomaklar; tarihte yaşananlar: /?\ şindi nasıl diyem e size biz ïrdere köyünden dedim ya kırcali köyleri, köyleri de var. kasaba diyem tā dōrusu mastanlı der gelivārı, gitvārı, yappārı diye ġonuşėllē. onnā azcık tā pomaksı. şini ben pomak şey dedïm zaman dinine örfüne şeyine camisine, namazına niyazına türk ani müslaman şeyler pomaklar var. onnā heralde buraya gēmiştiř. çünkü ġızıl pomak kesinlikle gēmez. orayı da hāĺā bile orayı çalışmā işe gidemėllē pomak taraflarına. gerçekten çok kötü görėllē. orda zamanında osmanlı zamanında harp olmuş ġannı dere dėllē orda bi dere vādır, orda türklere kesmişler, türk askerlerine ġavırlar. bi yere şey ġurmuşlar kamp ġurmuşlar bizim türk askerlere. o tabi o çevre köylē vā onnarı ġoruyelē eveli harp zamanında tā ortam kötü böyle birbirini şe yapmā. o ġavır köyüne ekmeg almā salėllē askerin birsini fırına. ama gene ilişkilerde bōle şey ilişkisi yok birbirinne ne savaşmėllē. osmanlı hüküm‿edïr a bunnā osmanlıyı dışa çıkāmak istejllē askerlere. ülkeyi almak istėllē bōle birbirinin yanına geldineyin düşmannık yok ama çāresini bulsa birbirlerini öldürjeklē. sōna gidēr salēllē askeri ekmek almā yok gēmez geri. bi dā salıyelē bi dā gēmez bi dā salıyelē bi dā gēmez. onnā da gelen türk askerini hep kafalarını kesmişler. bu hāĺā da annatılır āĺā da insan büle nefret duyarız. onnā da sevmez bizi onnā da. bu demişler neden bōle olēr bu askerlē biz gidelim bakalım. masal gibi ama masal dejil gerçek tarihtir. askerlē toplanıp gidēllē neden böyle oluyo diye bi tane tā salıyelē anām şeyde 'nacak deriz baltanın küççük şeyine, küççük baltaya 'nacak deriz. yārık deriz altında bulunan hani yardımcı olan oduna kütük demeyiz yārık deriz. koyup koyup başlarını kesēlēmiş askerlerin. sen bu da bōle demişler olmuycak. bi gün toplēllē bunnarı cāmiye kıliseye ama artık ġavır oldūna göre kılıseye toplēllē bilmen ne olcak toplanalım türklē basçak bizi diye. o köyün bütün insannarı o kıliseye toplēllē. ondan sōna neyse şeylēni yaptıktan sōna ġonuşmalarını bittiřdikten sōna iki kapılı olēri ya genelde şeylēde çıkanı çıkanı bizimkilē ondan sōna şeyde ekmek fırınında yakmışlar türkler. şinik onnā ondan ġızıjēllē neden yakmışlā diye. hanı osmanlıda zorbalā osmanlıda şey yoktu ya osmanlı hiç kimseleri ne dininde ne şeyinde şiddet yok. hep te anlatālā bak bunnara bu devire şahit olmuş insannā var vardı da konuştūm vardı da.

tarım ürünleri: teyzenin dedï gibi katırlālan alışverişe gidēlermiş. alışverişe dēken eveli būdaya bıydar deřiz, yetişmiyen bölgelerden, yetişen bölgede bi şey vāsa üzüm yetişēr. sen üzümünü alıyesin götüreysin būday yetişen yere ordan üzümünü verip

būday alıyesin. /?\ orda şini şöyle deyler patlıcan, patlıcan eskiden beri ġara patlıcan deriz ġırmızı patlıcan deriz. ġırmızı patlıcan domates ama çok ïsannādan duymadım şindi ben yakın. ama bilērin eveli patlıcan domateze de patlıcan dēlēmiş ama çok önceleri. heralde şu benim yaşadīm dönemlēde duymadım ama var dedemin kıS kardeşi var hāĺā meseĺā patlıcan der, ay bu sene patlıcan hiç olmadı. ama ġara patlıcan da iç aklımıza gēmez çünkü orda ġara patlıcan olmaz. şini artık yetişmēr ama pazarlādan ülkeler biribirine alışveriş yapēllē yok yok her şey var yetişse de yetişmese de. ama dedim ya ben köyde şini (¦) arpa, çavdar, ekin. bak şini būdaya gene būday denir de şini meseĺā kūde bōle birbirimizin arasında ġonuş āy bu sene ovalāda bıydar oldu mu acap, deriz. un pālaşır mı pālaşmaz mı? şini orda çoụ insan köyde hayvanı vādır un alır hayvanına, yarmalık alır, kepek deriz kepek alır, unun işlenmiş samanını alır, otunu kendi biçer zāten toplar. ondan hani bōle bıydarın būday oldūnu bilmedïnden dïl ama ōle dil artık düz konuşmaya alışmış. işte bıydarlar oldu mu kimi ovalāda bu sene ġurak oldu da işte bilmen nïde diye. /?\ ha bıydar da deriz būday da deriz.

düğün: /?\ ben ona hiç şahit olmadım. hiç orda kına gecesi de pek burdākı gibi dedim ya dūnner şatafatlı yapılmaz. şindik burdan gör göre bōle sorusan derler bile āy türkiyelēden görmedik, göreni gençlē burda yapēllē der. şindi dūnner eveli dedim ya evlerde olunurmuş. gelin gene gelinnik giyēmiş ama gene davulu olāmış zurnası olāmış, ġayınçı böllï dēlē ġayınçı böllï gelirmiş. kızın erkek kardeşleri, dayıları gelirmiş içkisi şeyi içki çok mēşurdur sa yalnızca orda ay içmeyen insan yoktur bulgaristanda türkü de içer, müslemanı da hepsi içer. içerler, eylenirler bi gün öncesinden dūn öncesinden. ertesi gün alay gelir katırlan işte beygirlen, atlan gelini almā gelirlēmiş evelden ama şini ben ona hiç şahit olmadım yalan konuşmıyım. alālāmış gelini gelinnik niyetinnen gene evele şini hani halk oyunlarında giyēllē her yöreye nasıl ayrı onnarın o gerçek gïsisimiş. artık önnūnnen ne bileyin sarīnna, fesinnen şeyinnen cepkeninnen. babannemin şeyleri dururdu bak hiç insan bōle alsa hatıra saklasa di mi ne güzel nāpçaz onnarı diye.

türkiyeye yapılan göçler: /?\ var canım köyümüzde insan ġalmadı ya köyümüzde hiç genç yok hep yaşlı ya tek kalmıştır ya şe yapmıştır işte ġarı ġoca ikisi yaşālā. çocukları, ġızannarı yazdan yaza gelir. /?\ var manisada var tam ollak bilmērin sade adresini verdi zeregül görüşelim görüşelim diye ama adresini almadım, kūden kömşümüz. /?\ onnā seksen dokuzda gēdiler. seksen dokuzda ordan göçmennē gelirken kendileri ben felan yere giçen ben feşman yere giçen diyemezdi. onnarı

pasaportlarını yatırālādı pasaportları çıktı mı pasaportunda sen adanaya giçen, sen izmire giçen, sen istanbula gitçen ōle dāldılar. orayı belli zaman bi yerleşim yaptī zaman, teyzenin dedī gibi işte herkez gene kimi ġardaşı vādır akrabası vādır onnarın yanına gitmē istediklerinden için şindi gönderdī yerde bir‿ki sene durur iki, üç sene durur. ondan sōna ordan kalkar orayı gelir ani izmir, istanbul, bursa neresise. izmirde var akrabalarım var, adapazarında dayım var. /?\ onnā da seksen dokuz, doksan, doksan bir seneleri geldiler.

dualar: /?\ çocuklara hiç pek şe yapmīrım ben ninni öle bilmīrın desem yalan olmaz. /?\ ebem, annānem çok dā şeydir bōle okumuş demiyem de tā dinine saygılıydı kendi annem tarafı. orayı gittikçe biz din dersi hiç görmedim ben. ben namazı da duaları da, kuranı da anamdan, bubamdan, nenemden ōrendim ebemden ōrendim. ġızım bismillahı āzınızdan düşürmeyin, ġızım peygamberimiz şüle yapādı, ġızım peygamberimiz bōle dēdi, bak siz türksünüz. siz ondan sōna şe yapmayın ġavırlaşmayın. biz bak ġavır arkadaşlarımız vādı, kiliseye giden vādı şe yapan vādı emme sen neye kiliseye gidiyesin sen neye müslemansın hiç şe yapmazlādı üle sorun yapmazdık aramızda. iç aklımıza bile gēmezdi senin dinin üle niye bēm dinim büle niye diye. /?\ yattım sāyıma döndüm soluma yetmiş iki melek gelsin yanıma kimisi sāyıma kimisi soluma kimisi dinime kimisi imanıma. yattım allah kaldır beni nur içine daldır beni sabahleyn iman ile kaldır beni. ama annānemden annem onu ōrenmiştir annem de bana bunu ōretmiştir. ġızım yatmadan önce bunu oku diye. /?\ tabi ki hep hayır duası şe yaparlar içinden gēdī gibi ama şöyle diyem burdākı askere ūrlamak gibi orda yok. orda şini askerlik yok. /?\ ardından su getir allahım işini su gibi rast getir derler. allahım varasıya kadar ne bileyim yolu açık olsun derler. işte tam bōle bitişmiş, tam yerleşmiş bī şey yoktur hani üle dua yoktur illa ki büle dencek diye kim içinden nasıl gelirse ōle dua eder. atta bazen kendimden örnek vereyim ramazannāda nihat hatipōluyun çok severim, çok dinlerim çok şey de ōrendim ondan hani hep arapça dua ederiz ya bildīmiz duaları böyle kendim kendimin türkçesinnen dua etmeg isterim pek geniş kelime haznesim yok diye o zaman annarım allaha karşı ġonuşurken. bōle şindi ani ġonuşērin a şini kendimi çok bōle ġaba sanki böyle cahiliyetmiş gibime gelēri allahlan konuşurken bile.

istanbul ağzına alışması: ben baştan çok ezilirdim benim bi kapı komşum vādır elli yaş üzeri hülya abla allah rāzı olsun o alıştırdı beni çevreye. (¦) hepten dibimde. o bazen der zeregül birbirimizin ādetleri uyyeri biz de buna bōle deriz biz de şuna büle deriz diye yemekten konu şe yapsın. meseĺā yūkalama deriz. yūkalama şöyle ev

tavūndan olur genelde yālı (¦) ha kuru yufkadan. yufka açarız saçta bişiririz onu ufalarız o tavūn suyunu dökeriz ona yūkalama deriz çok ta mēşurdur. ōle etini de üstüne didikleriz. işte teyzenin dedī gibi kapamamız mēşurdur. bi misāfirimiz gēsin hemen börek mörek yapmayız hemen kapama yaparız. /?\ benim babannemin evinde şey vardı ne dellē 'ocaklık dēlēdi bōle evde yapık içerde odada 'ateşlik yapık bōle şey gibi /?\ soba deriz. bazı yörelerde kümbet dėllē bulgaristanda, ha ocaklık onnarı sōnadan ep kapattırdılā insannā. eveli yok şini soba fiĺan yok ya orda pişirēlēmiş, asālāmış çölmekleri şeyin içine (¦) sōna sōna sobalar çıkınca zoba deriS, soba demeyiz aslında, zobalā çıkınca onnādan bildīmiz kuzina sobalarını ekmē de orda fırında yaparız. hāĺā da onnā orda köyde kullanılır. tüpler de her şey vādır ocak üstü bilmen ne vādır da gene onnādan kimse vazgeçemēr ekmeįini onda pişirir. hele kışın şini orda şēdir şurda banġom vādır yıkamā bulaşīn şeyin ne bilen dolapların fiĺan vādır şıkaf deriz. şıkaf ta bulgar bi kelimedir ama herkez dolap demez şıkaf der. bazı bulgarca kelimeler türkçelen özleşmiş oldu sanki türkçe kelime gibi kullanılır oldu. ne bileyim orda bulaşīnı yıkar orda yemēni pişirir hem ısınır ōledir köylēde.

B2.5/1

Sabri Deniz / 63 yaşında. / Konçe-Kırcaali doğumlu. / Ortaokul. / 1989'da Nuriye'ye yerleşmişler.

karışık konuşma: /?\ sabri deniz. atmış üç. /?\ seksen dokuzda. /?\ bora akrabam yoktu, izmirde vardı akrabam. onnarın da durumu iyi olmayınca ora bizi şeytemedilē barındıramadılā ordan kira aramaktan bura ġadā geldik. şindi seksen dokuzda tabi isimleri deĵştirmē kalktıktan sōra biz bunnarı kabuḷ ◡ etmedik, mecburen göçe dayandık. ilk ordan bilecē gittim bilecikte bir ay falan ġaldım. /?\ bizi orayı gönderdilē. birinci sordulā kimin akrabası nerde vā orayı mı istiyosunuz yoksa istedīn yere mi gitçeksin diye. biz ora gittik bilecē. ōran baktım kız kardaşı vardı bunun izmirde ondan sō ordan bura geldim. ondan sō ordan da tuttuk ānadın mı kira aramaktan bi yēde kira bulamadık orayı bura derken en geri burda geldik. /?\ ben bulgaristanın kırcaali konçe dēlē, ismi konçe kırcaali. /?\ konçe ifak bi yerdi ya ne ġadar deyim yüz hāne yoktur. /?\ türkçe konuşur bizim orda içbi ġarışık icbi millet yoktur epsi türktür, tam osmannı hepsi de. /?\ gittim pek dēşik görmedim iç. /?\ türkler yaşıyo. zaten orda bulgar yaşamaz çünkü orası dālık yer. /?\ orlē her taraf şēdir zivezdal, koşukavak hani türkçesi dersek, mastannı, kırjaali. /?\ tütün var başka bi şey yok. tütünneri ocakta tabi fidan olarak yetiştiriyoz. ondan sō ekiyoz tarlaya. başka da iş olmadīndan, biz ordan ben on altı yaşından göc◡ettik biz bi şeyire. orda iş olmadīndan babam rametli dedi, borda ōlum dedi hayat olmaz dedi. tütünden başka bi iş yok. em dedi biz gidelim içeri. aldıġ ordan tā arsa aldık bi şeyire göc◡ettik. /?\ kazanlık. kazanlık manisa gibi bi şeyir. orda on sekiz sene ġaldım. ordan da bora geldik. /?\ az türk var kazanlık ep bulgardır çingen de vā bayā. /?\ var vallā bilemeycem ama gene otus, otuz beş ayle var. /?\ türkçe ġonuşur şeyirdekiler ep çingenece konuşur da köydekiler ep türkçe ġonuşur. /?\ şindi o zaman yasak dīldi ne zaman isimleri deĵştirdikten sō yasa girdi. ondan sünet te yasaklandı epsi yasaklandı. /?\ gittik, sekize ġadā. /?\ vallā şindi ni ġadā olsa ayırılādı türk bulgar ani iç ni ġadā iyi geçinsen aramızda pek güzel hayat olmuyordu. yoksa öbür türlü bizim hayatımız da kötü dildi yaşam şartları da işte bi sıkıntı ordan oluyodu. nere gidersen git bayrak olmadı mı insanın epsi boştur. bayrān altında olcān ne dersen de, aç dur ama orda dur. /?\ vallā burda da bayā sıkıntı çektim hele üç dört sene sıkıntı çektim. dışlamadılā ama ani bi yerde barınamadık ta. ben dört sene çayın içinde yaşadım bora, çayın içinde bora çay var çay akmaz mı çay bora. ōra bikac inek aldım, bora

yer bulamadım ani dam falan bulamadım evim de yok. şora kirada oturuyoduk dört sene falan durdum çayın içinde. ondan sō ordan bora arsa aldım, ev yaptım. kendim ustayım ben inşāt ustasıyım. işte ev yaptık falan dēken. dūn yaptık boran iki tane gelin aldım kūden allā razı olsun şindi gāri rātımız iyi büfe açtık falan dēken geçinip gidiyoz işte. /?\ vallā küçüklūmüzde beygirlen gidēlerdi gelin almā, alay olurdu çok güzel dūnnē olurdu. içki olurdu, gece ateş yakılır sabā ġadar öle dūn yapālardı bizim borda üle dūn olmuyor. iki gün olurdu bi kına deriz bi de dūnde. vallā biz oynuyoduk çekerdik kafaları oynuyoduk dūnde onu yapardık. bizim orda dūn alay olurdu dūn evde olurdu insanın kendi evinde olurdu. vallā ben kendimi bildīm kadan ben ora ifak yaşlarda yaşadīmdan dolayı pek güzel şeytmeyem dūnner herkez kendi istēnne gidiyodu heralde. /?\ biz ora okula gidiyoduk dēlim şindi bi radırat vardı orda yedinciye ġadā. kaçıncı radırat alcaksın okula giderdin okulda alırdın radıratını. ona göre para alıyosun. /?\ bizde bi akşam bekletirlerdi ani rāt döşē diye bi akşam evinde yatādı. bi de bizde ōra mezarlıkta şey verilerdi ne derdi onu da unuttum ya para dātırlardı devri. (¦) borda yok ta orda devir parası derlerdi yarım devir yaṷtta bütün devir vakıtı ālin iyisine bütün devir veriyodun dēlim hayatına göre. şindi borasının hayatına göre hesaplarsan parayı dēlim beş milyon para herkeze veriyodun kabristanda. /?\ o zaman gidersin ziyārete yoksa şeylen gitmezlerdi, cümātlen gitmezlē, erkeklē gidē. /?\ bizde kırkında okuturĺādı topĺarlādı okuturdu. mevlüt ayrı da kırkında ayrı bi okuturĺādı. /?\ sünet devamlı sünet yapıldı bi tek birkaç sene üç sene mi, dört sene mi yasaklandı sünet işi. o da gizli gizli herkez gene sünetini yapıyodu. türkler yōn oldū yēre biraz sıkıntı olmuş ben ani kendim bayā bi şeyttīmiz biz kırcaali tarafında kaldık tabi biliyom orĺānı nēre pek türk yoktu, azınlıktı bunnarı kimse bi şey demedi. zaten kendimiz ani bi ḷaflan ġoyun gibi kendimiz de işi gittik mecbur gitçēn karşı gelemesin ki gosbürösö. /?\ şindi bıraktık epsini geldik ōra tabi elimize birē el arabası gibi bi şey vā ya onnarı vēdilē. geldim tam kapıkuleye ben düşünüyodum dedim şindi geçsem toprā dedim bi öpeyim dedim, içimden üle geliyodu içimden. tā geldim kapıya bi bārdı bana sen dedi nerde senin pasportun? dedim, cebimde. cebine mi durcak dedi bana bi bārdı. dedim nēre durcak āzında tutçan dedi. ondan sō aldım āzıma dedim kendi aklımdan yandık a dedim ben yāmurdan kaçan toluya çattık biz. o zaman bi sıkıldım. ema geçtikten sō üle dīlmiş baktım millet güzel insannā iyi davranırĺā her yerde oluyor onnā be. /?\ vādı bayā gelen oldu da yer bulamadılā, ev bulamadılā. hani barınamadılā, döndülē geri.

B2.6/1

Feride Işık / 84 yaşında. / Kayabaşı-Cebel-Kırcaali doğumlu. / Okuma yazması yok. / 1970'te Salihli'ye yerleşmişler.

tanışma: /?\ ferīde ışık. yetmiş göçmeniyiz. /?\ şindi işte seksen üçü bıraktım aĺĺā gayrı seksen üçü bıraktım. yakıp kalkmıcan. seksen üçü bıraktım işte. çoġ ömür çok şükür allahıma çok ömür. bizim gibisi bu yaşta bu şeyde kendi hızmetimi iyi kötü bu ġādā kir pis bu ġādācık yapıyon nèpıyon. evĺatçıklām vā gelik gelik topluyollā allah rāzı olsun. evĺatlāmdan çok memnunun damatlām da. kızlāmın damatları gene tā kendi damatlāmdan tā iyi. allah rāzı olsun herkezi iyilerlen karşılaştırsın. /?\ mektebe işte kū̄ hocalāna kittik hic üle büle bū̄k mektebe gitmedim. kuranı biliyoz başka bilmiyoS. /?\ biz hep cebel, cebel emme kayabaşı. /?\ kızım az‿ıdı hana kū̄lēmiz yakındı. kū̄lē çok kalaba yakındı işte. nufusunu tanıyamıcan a otuz, otuz beş, kırk, elli hāneye ġādā vādı. /?\ yok, ġavır zaten bilmeyiz. zatı tē kırkta bir seksendeki görüdük ġavurĺarı amma unnā tā bizden iyidi. kimi sokaktan geçellēdi, kimi belediyede kimisi belediyede geldiler. /?\ asarcık belediye, unnā mālesindedi belediye apıştana dedikleri orası. /?\ kayabaşından bu māle görünür karşı hepsi karşı büle karşıdadı. görüyoz asarcī yakından görüyoS. /?\ ne bileyin on yedi midi on sekiz midi o vakıtları üledi ya. bak bulgaristanda yirmi yaşına girdi mi ġızlā u ġızları ġalmış dēlerdi. üle dī̄ midi? yirmi yaşına girdi mi bu ġızlā ġalmış kimse almıyo dēlerdi, yah. /?\ hayır be kızçāzım ne ġavır ne cingene. biz zaten bilmezdik üle şeyler. bizim ġavurĺā uzaktadı. uzaktan hani üle dē çok sī̄rek panıyırĺāda şey bayramlāda üle görüdük. üle ġavır mavır yoktu ne cī̄gene ne ġavır hepimiz sen beni ben seni bilennē de türk, yah. /?\ yah üle varık gelirdik işte. nè gō̄micen ġıSçāzım māle çok çok işte varı gelirdik uruk tarık erkez akrabasına varık gelirdi. her türlü her yer māle vādı ġıSçāzım. /?\ nā gō̄micen çok çok cebel, ġırcalı, sofya, hasküflē yā hülbe yah kayacık. çok gō̄dük çok geçirdik emme hanı bizim vatanımız durdūmuz, bū̄dū̄müz yer kayabaşı. /?\ hiç yoktu yoktu yoktu bulgar zaten yoktu. tē sōradan çıktılā onnā belediyeye sōradan geldilē.

dedesinin mezarı: /?\ benim bubamın bubasının mezarı edirnede şehit. osmannı zamanda şeyde bak edirnede hep dua okurun. ne bilirsin mezarını ġıSçāzım deniz mi oldu, ev mi oldu, bayırda balkanda mı ġaldı. benim bubamın bubacī edirnede, edirnede şehit kalmış işte. /?\ hiçbi şeycik sū̄lemezlerdi ġıSçāzım, bi şey sū̄lemezlēdi hiç. bizim tarafta üle bi fene bi şüle bi iş zaten duymadım ne cināyet ne üle ne büle.

ġavır, bi ġavır otursun bōra bi arabada kalkar ġadınnarı otuttururdu. bak biz ġavurĺālan çok hana iyidi ġavurĺar. ġavurĺar hiç kötü deyemen, allah razı olsun.

türkiyeye gelişi: /?\ trennen geldik. biz üç dört hāne birden çıktık. kū̄müzden üç dört hāne birden çıktık. bizim hāne biz geldikten sōru boşaldı. hanı gayrı arkadan gayrı çok gelen giden oldu. çat pat kalmış ī̆san. tē beş altı ī̆san geçen yaz vādım anı üle candan ciyerden hana dört beş hāne vā. gene māle dolu hanı ötten beriden gelmişlē toplanmışlā işte. bizim evimizin başında bi çeşme vādı. çeşmeyi gō̄ anne dedilē çeşmeye gō̄düm ip gibi akıyor baş uşçāzında bizi de komşulā beklēlemiş hemen bizim arabayı gō̄dülē bi çıktılā önümüze. can ciyer, can ciyer eski komşum a ġıSçāzım var. herkez üştü işte ō̄le.

akrabalık adları: /?\ abla dēlē. işte annemin ġāraşına abla dēlerdi hanı üle tī̆ze mī̆ze yok. şindi tī̆ze diyollā ya ōra abla dēlēdi. emī̆ne, cemī̆ne abla hanı üle denirdi u zamanda. /?\ dayı. /?\ üle dēlēdi de biz gene hep abla dēdik. /?\ ya hala oluyo borda hala diyollā orda hep abla derdik. /?\ ōra aga derlerdi amma amıca yah hanı bubamın ġāraşı gümülcineye gitmiş. orayı hep varıdık işte hani üle dēlēdi. hep abi, aga üle büle işte üle dēlēdi. eski zaman ma ġıSçāzım eski zaman. şindi nēre şindi dillē hepsi dī̆şik. /?\ uşak demem heb ōlumuz deriz e şindi kimisi uşak kimisi işte üle deniyo. /?\ ġız dēlēdi ma ġıSçāzım hep bēm ġızlām ablam dēlēdi hana ġāraşlāna hep abla dēlēdi. /?\ biz nene demezdik biz anne dēdik annelēmize. bubaya buba dēdik. biz anne dēdik anneye. /?\ hep üle hani yenge dēdik ani üle başka bi şey bilmiyom ben.

organ adları: /?\ omuz denir. /?\ orĺara ġaburga dēlerdi ne bilen. arka işte borĺara arka yārın dēlerdi. /?\ ġol, dirsek, ek yerleri derlerdi borĺara. ek yerleri bileklere. üle el, avuç dēdik ma ġızım. /?\ bunnā barmak denilirdi, unnara dırnak. /?\ ökçe, ayān ökçesi borası ayānın topū. orası ayaġ ökçesi. /?\ orĺar işte barmak ma ġızım, ayak parmā denilirdi. borĺara şey dēlerdi bacān dirsē. oralar işte ġaburga derlerdi. /?\ töş, cenev. /?\ çene, urlara yanak, burun, ġulak, alın, baş, göz.

düğün: /?\ kızçāzım iki gün olur. bi gün erkeklēn olur ertesi gün ġızları almā gelirlē, alırĺā, giderlē, beygire pindiriĺēdi üle gidēlerdi. amma şindi gāri erkez taksile. /?\ gelinir. dünürcülē falanın ġızına dünürcü gelmiş. işte allahın emrinne peygamberin kavlinne evĺadını kabul‿etyoz dēlerdi üle olurdu ġıSçāzım. /?\ söz kesilir kına gicesi yapılır. kına gicesi ertesi gün dū̄n alırĺā gelirlē. /?\ nişan yapan yapādı ma ġızım gene nişan gene yapan yapādı. emme hanı ū̄le ilklēden anı üle nişan mişan yapan yoktu. sōradan çıktı nişan. /?\ aa çok durdurmazlā on beş, yirmi gün, bir ay, kırk gün üle uzatmazlā. yah, söz kesilse de uzatmazlā. /?\ çī̆z gelinnen bir gidēdi gelinnen bir.

toplālā yapālādı gelinnen bir gidēlēdi. /?\ bizde başlık yok. sād on iki hēy cumā ġalıyosun cumaya. üle İsannā toplaşırĺā yemek veri ev sābı. ev sābı yemek veri gitçeg olan ġızın gelinniklēni getirilē, gelceg olan şeyleri getirilē. unda sōra yirlē, içerlē māleyin erkeklēnen. ertesi gün de ġızı almā gelirlē. /?\ ma ġıSçāzım telefon üle bi şeyciklē yok. hep herkez İsan salādı. buyurun gelin siz buyurun gelin, biz buyurun gelin üle olurdu üle biliyon ben.

günlük işler: /?\ ēy sēn nenen çok dayandı. ben gibi dayanıklı İsan, ben gibi şey İsan çıkmamıştır. allah bin kere şükür gene halime. odunasa oduna çapayasa çapaya erkēn yaptī işi yapan bu candı. amma şindi gayrı bi yere gidemiyon. iş çok tütün ekiyosun, misir ekiyorsun, ġara ekinin vā. /?\ bıydar, bıydar. bıydar ekilir biçilir yah ōra ni var ġıSçāzım ōra bi şey yok. karannıkta kalkāsın hayvanını hasanetini sārsın, çobana salardık. kimi çocüklē götürülē hanı çocū olan hanı hayvan hasanet. südü yürdu ben bōra gördüm paralan alınırdīnı. paralan süt, yurt zaten bilmezdik. herkez birbirine olan veridi hanı olmayannara yetmiyennere. biz üle bilirdik bōra geni ġıSçāzım sütçü gelsin diye sokakta duruyoS. sālar hayvan vā inek çivd inek ya çift inek, çivd inek hep şini bōra bi şey gȭmemişik. şini bak borda şini burayaca İsannā geliyollā da bak olur olmaz o südü ha bu āşamki iyi kokmuyo derdim, derim ben şini. zate hep taze süt. üle bazı sütçü geçiyo da datarım bu çoġ İmiş ilkindi dȋl. ben bak hep sütçülere sȗlerdim bōra hey ısıcak sānan südün içine bak, şini bōrakıları sütleri avşamdan sāyollā buzdolabını ġoyuyollā, buzdolabına ġoyuyollā. sabālānkı sānan südü avşamlayın bir araya ġatıyollā ısıcak süt bu sūk südün içine gitti mi bozulur u süt. ben bordākılānın şeyi ġādā hepsi bēm gȭmüş geçirmişlȋm vā emme bi şey bilmiyo gayrı nenen, nenen yaşını almış. /?\ inekleri sārsın, süzēsin, bişirisin ġorsun onda sōru gidēsin işine çapayasa çapaya orāsa orā. ġavaltı işte ekmēmi yürun kalktı mı ekmēmi yürun. onda sō inekleri sārın. /?\ ekmē ilēnlēmiz vādı büle satılırdı. āç tekne vādı eme sōra sōra gārı āç teknelē battı unnā gayrı yah. onu yürurdum hemen ben yapıncası ekmek bi ġabārıdı ben bi kapādım onu hadı bakām işe. /?\ baca vā hateş baca. /?\ tavada ma ġıSçāzım ha işte büle tavalā olur. /?\ çerpene de çerpeneyin altına kapāsın işte büle tavalā olurdu. (¦) yā oncāzlā bilmiyolā biliyoru, o biliyo hepsini biliyo. /?\ çerepene nè bilmicen hep çerepeneye kapādıġ ekmeklēmizi. tavaya, tavada yel amuru aldırıdın güzelcene. /?\ evela erken yürdun mu tepsiye yaparsın onda sō yel hamuru u ekmek çok güzel olur. /?\ yah yah bak evela yürun, İşi amurĺan pakmayalan. pakmayalan yürun evela u İlene ġorun. u ġabardı mı bi te tā ąukarın, bi te tā ąukarın tepsiye ġatarsın. u ekmēn dadına bak. /?\ yah yürmak, yürmak. yürusun

onda sō tepsiye. /?\ çay yoktu ġızım sütlü çorba, onda sō tarana çorbası. tarana çorbası sabāları yanına kesik, kendi pĩnirimizi yapādık. /?\ kesik şindi ben bak şindi ben hiçbi yūrt ziyan‿etmen, hiçbi yūrt ziyan‿etmem ben. bi kesik yaparın. bi şeye ġatarın, bi şeye ġatarım bi kesik yaparın. ben satın kesig alman, satın kesikleri biyenmen. /?\ yayıkta ya yayık tāta yayık, tahta yayık vādı. işte büle büle yarmışā kiĺu, birē kiĺu yā düşēdi. birē kiĺu yarmışā kiĺu ya düşēdi dūdük başa. üledi ġıSçāzım amma şindi gayrı hepsini unuttuk. /?\ hazırlıyoz evlatlā gelillē yemek. bak ōlannā, evlatlā toplanır saba ġavaltısını bi yaparız bi yiriz ondan sō işe. ondan sō bēm ġıSçāzlām yetişten sō gayrı yemek yapmā başladılā gāri kendileri her şey. her şey yapālādı. hey sakın a bi şeycig alma i mi. alırsan bi kiĺu bak mandalin çok çürüyo her şey çok. işte sūlüyom be sen bārma iç sūlüyom ben ya.

çekilen sıkıntılar: bak biz bora geldik borası kör. şōra bi komşu vādı allah rāzı olsun, rāsim aga cennet köşkler olsun, elli yaşında başladı işe. iş bulamadık orası, bursada gelennē paşa oldu herkes ōl uşak. ah ben sē dertlerimi annatsam buram biliyor. kuzucūm, canım ġızanım, anam bubam yaşlıdı. annem bubam yaşlıdı ġıSçāzım biz boraya geldik. ha o iş ha bu iş tütün ha fĩdan orası borası dede u çārıdı bu çārıdı herkez akşam olurdu işe işten döncēz evimize diye ben gene evime kitçēn diye ben gene avşam oluyo diye korkādım. adamın işi yok. adam usta yanına gidē, gelirin avşam yüz bi ġarış ġarārık. yah ben işte allah rāzı olsun elli yaşından sō, elli yaşında işte bi şeye verdilē şōran bi bekçi. bekçi çıkādı ırasim aga. ne olurdu hālimiz, hālimiz ni olurdu. herkez dallandı budaklandı evĺatlāmın evĺatları vā. kim veridi elli lira beş kuruş ekmek parası kimin kapısına varıdı. bin kere şükür hālimize. ōran allā bi ekmek vēdi, allah bin bin bereket vēsin yedi yüz lira alıyoz. yedi yüz on veriyollā allah yüz bin bereket vēsin. o Ĩsannā cennet köşkünde yatsın. ordakı o patıronnā, ırasim agam şükran allahım yarabbim cennet halime ablacık öldü ya hep unnara dua eterin. tüp bitti bayramda hēy dedim tüp azalıyo dedim ben, tüp azalıyor dedim. vādır ta bıraz tā idāre eter dedi. ben şindi ikinci gün şükranım bi kāktım ġızım çay hurdum çay ġaynācak ġaynācak ġaynamaz. hēy dedim tüp bitmiş dedim. ondan sō şükranım olmayan da aklıma geldi. yürēmde şu ġādā bir haset bir fesatlık yok. be arkadaş dedim ya tüp parası olmayadı biz şindi ni yapādık dedim ben. tüpçü, tüpçü de fablikadan tanıdık dē şunu yollamış. zatı bak hep telefon‿etē bir şeyiniz vā mı bak bi zorunuz vā mı diye tüpçü. ondan sōru çok seĺam sūle üle büle diye bak fablikadan adamın, dedeyin arkıdaşları. hanı sē decēm şükranım tüp bitti mi heb āların, olmayannara yanarın. ya paramız olmıyadı ni olurdu hālimiz. ben senden beş lira

alcan. ben senden beş lirayı bi sene de olsa vercen iki sene de olsa vercen üle dī mi ġızım nēre bulurdu şindi bu adam. biz gene geldikten sō gene işçēz vādı şindi iş te yok fakir fukaraya. kendime yanmıyom bütün umum gençlere, güzel gençlēmize yanıyon. iş yok herkez hırsızlā, ursuzlā, işsizlē unnara çok yanıyon. bi genç bi genci gören, nāsılsız, iyi misiz ġıSçāzım, beyin nāp sigortalı işte mi emekli oldu mu diye soranın. gene gücenmeyin derim ben hanı ben deyim hanı herkezlēn işçēzi iyi olsun derin.

hayır dualar: allahım cümleye iyilik vēsin sālık vēsin. kimseyin ne varındayın ne malındayın allaha borçluyuzdur kullara yoktur işalla, cümleye allahım iyilik sālık vēsin. /?\ yah, hanı allah yolunu açıġ‿etsin hayırlı işlē vēsin. allah iyilēlen karşılaştır dēdik. hana bi ġıSçāzlara allah sizi herkez, şindi de heb üle derin bi gence bi ġıSçāzlara bunnara bak hep allahım iyilēlen karşılaştırsın cümleyin gençlēni derin. ben sē ne diyon allaha işte bi can borcumuz var.

beddualar: /?\ üle dēlēdi emme ilenme dēlēdi kendini geçē dēlēdi. ilenme kimseye şüle büle iftira etme. şindi de olsa yapman. yapannā işte allahından bulsun kör şiytanından bulsun üle büle dēlerdi. ama demem ben allah herkezi bildī gibi yapsın derin. allah herkezçikleri alla bildī gibi yapsın derim ben başka bi şey istemen.

anten alınması: /?\ mani atalādı ġıSçāzım emme ō ben ūda üle şey yapmadım. şindi torunum geldi avusturalyede ben bōra torunu aldılā götürdülē. onda sōru annenemin telēzon demiş ī göstēmiyo demiş bēm şini avusturalyeden gelen ġız. ġızımın ġocası gene demiş ki unda sō annenemin telēzon ī gösterceg eme okāda direkte şey delēmiş hanı büle çanak anten yok dēlēmiş. hemen bēm de torun hemen u şey ġızımın ġocasına veriyoru, kaç para yüz bin lira hemen veriyoru parayı. bēm diyo tanıdīm vā diyoru tanıdīm vā diyi hemen vādıktan sō bi telefon‿etçēsiz diyoru hanı haşte ūle.

gün adları: /?\ şindi bak saliya maşkılı dēlēdi sali, cumāya cumā, çarşambaya çarşamba, perşembe, cumā, cumartesi, bazar, bazartesi, sali. /?\ üle būk yer, üle bi buçuk sāt, iki sātlık. /?\ yah anı üle orayı gidēlēdi hanı bazara hanı üle būk bazar. erkeklē sabalayın gelī avşamlayı dönēlē. ne ihtiyaçları vāsa evin ihtiyacı alırĺā, alırĺā gelirlē. şindi borĺāda allah razı olsun her şeylē ayāmızda dibimizde.

karışık konuşma: /?\ doktur vādı doktur vādı. doktur yakındı bunnān mālesi asarcık oraya koşādık. hanı dokturĺāmız iyidi. kimisi ġavırdı emme ġavırĺā tā türklēden iyidi. sōradan ġavır sōradan türklēden de çıktı emme ġavır dokturĺā çoġ īdi. /?\ yemek işte hateşe hurusun, etini hurusun. e parça parça parçalāsın pirinç, pirinç salāsın ona pirinç kapaması et kapaması denilirdi. ondan sōru ifaġ et hurusun kimi ılāna ġatāsın

kimi patetis katāsın kimisi kuşbaşı hanı büle hep kuşbaşı yapādık huruduk ī̇sana bayramlāda. biz zaten satın hayvan almak bilmezdig a tavık, et biz zaten bilmezdik. hepsi damda tavuklā, hayvannā hepsi damda nerden alcan. misir ekmē, bıydar ekmē. şini bak ben şini her gün birē şē misir ekmē yapādım yūrtlan dūramā taze ekmek taze yūrt. yaşlı hanı yūrt mayalayoz ha çalkalayoz ama yayıkta çalkalayoz ha una yūrt te misir ekmē. una her gün birē misir ekmē, bıydar ekmē ama ayrıdı hanı has un ekmē. has un ekmē ayrı yapādım. onnarı gayrı ah ārette görecēz. üle şeyleri gayrı ġıSçāzım ārette. /?\ suyu ġaynadırsın onda sō arkadan salāsın kaçamā şey misir unu salāsın, karıştırısın. onda sō gā onu da gāri ekmek gibi istē, istē sıvık yap istē üstüne yā tög istē ġoyu ġoyu büle büle kesēsin sofruya ġorsun. /?\ hayır ma ġıSçāzım çekyat ne aracak sōradan çıktı karyolalā çekyat ne aracak bi döşeg, iki döşeg üstünedik. büle nēde bülelē yoktu ya sōradan çıktı karyolalā. çıktı gene memlekette karyolalā vādı. /?\ yerlere ma ġıSçāzım işte hasır atālādı hasır üstüne döşek misefir geldi mi. /?\ kilim denilirdi bizde. (¦) bizde gene bak büle hiç çerge denmezdik biz. /?\ bi avlu vā bi dā bi avlu vādı bi avlu vādı dünyaĺā avlı. oduna para yok yah ekine para yok, misire para yok kendi yerin toprāndan çıkıyoru her şē. yah bōra gördük biz üle satın her şeyi. fasileye para yok, patatise para yok bōra gene bi kiĺu patates alayım diye üle dī̇l mi.

B2.7/1

Mehmet Ali Işık / 88 yaşında. / Hasarcık-Cebel-Kırcaali doğumlu. / İlkokul. / 1970'te Salihli'ye yerleşmişler.

karışık konuşma: /?\ mēmed‿ali ışık. ben seksen sekize bastım. /?\ asarcık. kazāmız mastannıdır şindi oldu kırcalıya bālı cebel bize yakın. kırcalı yirmi sekiz kiĺometre. /?\ biz asıl cebel kūlerinden eme ġırcalı gidiyoru. cebel kasaba feġat insan ġalmamış. ben yetmişte geldim. ben türkiyeye geldīmde kırk bej yaşındaydım. /?\ dūru burayı geldik. anası bubası vādı bunun burayı geldik. uçmayı bildik ġonmayı bilmedik. uçtuk emme nereyi ġoncāmızı bilemedik. yā komşularım vardı bursada bunnar hepsi topla çocuklānı gel dedi biz iki kişi analan bubaya ġurban gittik burda. hayır yapām derken künah işledik. /?\ altmış ānedi. zaten bizim belediyenin oldū yerde hic bulgar yoktur. cingene de yoktu. /?\ etrafında kayabaşı vā, ustura vā, yeldere var, asarcık var, ġabaāç var bunnā ep etrafımızda köyler. canbaşalı var canbaşalı dedīmiz yer çok būk bi kū yedi yüz yirmi hāne. /?\ ben on sekiz ay askerlik yaptım sofyanın radamürüne. askerlī bitirdim doktor geldi memed‿ali dedi sekiz bin lira sana māş var dedi benim yanımda durcāsın, askerlīn bitti dedi. on beş gün sōna kumutandan izin alcam dedi gelecēsin borda dedi çalışacāsın. benim dedi odamı süpürcen dedi, asta gelirse yemēni, çorbasını getircēsin dedi. feġat biz ayāmızlan kısmetimizi teptik geri. komoniz idāresi geldi. geldi bulgar memed‿ali biz fakir adamı seviyoruz, namuslu adamı seviyoruz. seni dedi kırcalıya ġadā būdecēm dedi gir partiye. girmedik yē türkiyeye gitçēz dedik. türkiyeye geldik türkiye gibi yok emme pislik te çok. biz bulgaristanda bir türkü bi bulgarı öldürsün görmedik. şindi görüyoz bunda da çocukları ġaçırıyollar, ġarıları ġaçırıyollā, kesiyollā epsi var. orda bi kötülük görmedik. geldik bura allā şükür vatan gibi, türkiye gibi yok. bordan gittik ąustoz ayında şeye bulgaristana sekiz gün. şeyden otobüze bindik bursadan kapıkuleye ġadā bütün yollar ışık. orayı girdik karannıkta gittik kırcalıya ġadā. /?\ ben okulun birincisidim emme fakirlikten okuyamadım. dört sene orda iptidai dört senedir. benim derslerim hepsi altıdı, ahĺaġ altı hepsi derslerimin altı. emme fakirlikten okuyamadık. sōra rus idāresi geldi. rus idāresi bu türk bu çingen ayırmadı bulgarı. sen göçmen ġızı mısın? doktur çıkardı, ūretmen çıkardı hepsini yaptı. orda ruşvet yoktu kumanis idāresinde. şindiki idārede benim birāderim orda türk konsolundan emekli. bu idarede der ruşvetçilik çok şindi diyoru. demek ki kimseye bi kötülük yapmadılā.

B2.8/1

Mehmet Tuna / 73 yaşında / ??? – Kırcaali / İlkokul 3'e kadar okumuş. / 1951'de Alaşehir'e yerleşmişler.

tanışma: /?\ memet tuna. doum yeri bulgaristan (¦) sen ġarışma bak yanlış şe yapā /?\ vardı aynı burdaki gibi türkçe haftada günde bi sāt ta yabancı dil bulgarca. bi sāt bulgarca geride kalanı okulun kaç sāt sürüyo şimdi ben bilmiyorum geride kalanı türkçe yani. /?\ üçüncü sınıfa ġadā okudum.

alaşehire gelişi: /?\ elli birde, kırcali, bulgaristan. ilk ılgın köyüne geldik. (¦) ni diyon kimse māni olmadı, zerbes. yolculukta ni yaşayım ben ufaktım, babamın yanında oynuyodum, anamın yanında oynuyodum. biz şēde ġaldık, misafirānede. üç gün misāfirānede ġaldık, iki gün de sirkeci de ġaldık istanbulda. ordan vapurlan bandırmaya geldik. bandırmadan trennen balıkesir, manisa, manisada alaşeyir. tabi ġazaları saymıyorum, ilçeleri. ordan ılgın köyüne verdilē. ılgın köyüne yerleştik. /?\ yok o bizim geldīmiz dā yetmişlēde o yasaġ‿olan bizim dönemimde yoktu yani. yalnız tabi erkez dilinnen ġonuşuyodu türkçe türk. yani ben orda okuyadım urda ġalaydım iki lisan bilirdim. bi bulgarca bilirdim, bi türkçe bilirdim. /?\ iki bin hāne vadır gene türkçe ablam vadı, eniştem vadı unnar öldü tabi. /?\ türkiye cumuriyeti harpten çıkmış o zaman nufus itiyacı vamış. ē nufus itiyacı oldū için türkiye cumuriyetinnen bulgar hükümeti annaşmış nufus veri misin bana deye, göç veri misin deye. o da tabi mukāvele imzālıyo devletlē arasında. bizi de kurāda alaşeyire düştü, bize düştü yani velāsıl keĺam. (¦) meseĺā alaşēre kaç āne gitçek yirmi āne, otuz āne. kurā çekiyon erkez geliyo (¦) sarıgöle gitti, ılgın köyüne, tepeköyünde, kemāliyede nerde işte killikte, sarıgölde, dırazlāda nerde hepsi dāldı yani. hükümet dāttı bunnarı. kendi şeyimizlen dīl yani. /?\ şindi hayvancılık var. afedersin eşekten tut köpē ġadā anadın mı? /?\ tabi o zaman orası kumanislik. burası gibi dīl ki yirmi tāne parti burda. orası kumanislik tek rejim, kumanislik yani. istedīni yaptırıyo adam. on tavuk vāsa üç yımırta onun meseĺā (¦) olmuyo, vēcen devlete (¦) vergi ayrı. benim hatırladīm ġadā vergi ayrı ama ben dā detayını bilmiyom yāni. meseĺā on beş baĺya tütün oldu altısı onun yedisi senin.

düğün: /?\ dūn vallā cumādan başlıyodu üç gün devām ediyo. davullan, zurnaylan, yemēnnen aynı burası gibi. yalnız taksi yok. gelin beygire biniyo, katıra biniyodu. o zaman için şimdiki gibi dīl tabi. şimdi orda da taksiye biniyo burda da daksiye biniyo. /?\ kız istemē ben o zaman tā üç yaşında mı, beş yaşında mıdım yengemi

istemē gittim. işte senin hana kabul‿etmedīn benim yengem oluyo. ona ġonum ġonşu, yakınları, anam gidē, anamın yanına dibimde dip komşu gider. sēn dip komşu kim ankaralı nene, meseĺā bu onu çārılır onun da aberi vādır. hısım akrabası vāsa onu çārır. çok ġalabalık olmaz yani iki erkek, üç erkek neyse. ġız istemē gidē verise verile allān emri ġorlā. ordan çekip gelillē. bi düşünelim derlē. ertesi gün gene bir afta sōna söz veriler aynı buradaki gibi. bir afta sōna gene gidēsin gene istēsin. biyenirse biyenir ōlanı biyenmeSse ġızımız ufak der, bi māzeret çıkarı yani. /?\ vallā sen de bi sene iki sene. zāten evlendi mi bizim orda gelin ayrılmaS gelin bir evde durur. meseĺā dört göz oda var di mi gelin burda durur yani. altı sene, beş sene gelin ġaynana bi yerde geçinir yani. emen burdaki gibi ō ben ayrı eve gitmem (¦) çeksin vāsın. ben ayrı eve giderin, öyle yok.

karışık konuşma: /?\ benim ablam vā benim orda. gitmeg isterin geri dönerin. (¦) yi̯en vā muhtar, abam vā yetmiş sekiz, seksen yaşında orda yaşıyolar yani. abamın iki inē var ya̯ut ta bi inē var. emekli, fabrikadan emekli mayışını alıyo gidiyo. /?\ ben bulgaryadan geleli atmış sene, kırk sene olmuş. bizim zaman işte dedim ya. ni ġazanırsan, ne ekēsen, ne biçēsen devletlen ortaksın. (¦) şimdi yok gāri şimdi kalktı. turgut özaldan beri kalktı yani. turgut özalın zamānında çatışmalā oldu aynı bizim terörle şēder gibi orda da çatışma oldu. turgut özal yarısını ordan getirdi. getiren ġaldı tekrar giden gitti yani geriye. burasını biyenen biyendi biyenmeyen gitti yani geriye vatanına. atatürk bin dokuz yüz otuz sekizde ölmüş, ben bin dokuz yüz otuz yedi senesinde dünyaya gelmişim hesap ordan beri. (¦) burda benim geldīm zaman nar yok, üzüm yoktu. şindi üzüm de vā, nar da vā, mandalin de vā, portakalı da vā, muz da vā bulgaryada. ben bilmiyom yani yimedim şindi yalan olmasın orda yimedim iç. ġavun da yimedim ġabak vā yalnız tepeköy ġabā. annıyosunuz di mi? o vādı yani başka yok. /?\ vallā kına gecesi şindi ben hatırlamıyom eralda burdaki gibi bi gice. (¦) bayramlā çok şenlik geçiyodu. davullan, zurnaylan. aynı burdaki gibi üç gün, dört gün şē ġurban bayramı, üç gün de ramazan bayramı dedīn gibi. baklava devam, baklavasız zāte bayram olmaz bizde bulgaryada. bi biz dīliz bütūn māle yapar. /?\ o zaman ben oruç tutmadım şindi sa̯ur yemēni de bilmiyom. o makarna zāte vā, piĺav vā, bulgur vā efendim bıyday, keşkek o da var. (¦) ġabaklā vādır bizim aynı karpuz gibi kendilīnden datlıdır. bak kendilīnden datlıdır aynı içini şeker ġatmışın gibi cenāballān kudretten tatlıdır yani. /?\ el öpme aynı burdaki gibi sen bene gelirsin büyüklē evde oturur güçüklē gelir, ġızlā gelir, torunnā gelir. sen de senden būkleri sen ziyāret edersin. (¦) biz geldīmiz zaman esas kumanislik başlıyo.

yani türkçeyi ġaldırcan demiş adam, türkçeyi bi zaman ġaldıttırdı hatırladīm ġadā. şindi zerbes. /?\ ya zāte süt bol orda er bir hānede dört, beş tāne inek vā, ġoyun vā. orda yōrt satmıyoz herkes kendisi yiyo. zate benim hatırladīm ġadā bi ġar yādı mı iki buçuk, üç‿ay ġar yatıyo, yatıyodu. eme şindi iklim dīşti dabi. zati yazdan herkez vatandaş yīcēni atıyo dışarı çıkmıyo. dışarı çıksa da ġāveye gidiyo o ġadā yani. /?\ çocū kırklama kırk dāne daş bulursun. efendim bi de ezanı okuycak dürüs bi kalbi temiz bi adam getirisin. çocūn ġulāna ezan okursun. ismini ġor, gider. (¦) aynı kırk taş buluyon ya kırk taşla kırklıyon yani. bi bezin içine bālıyon, ōkuyon, yıkıyon, güzelcik o çocū yīkıyon, sarıyon, ġuruluyon, ezanı okuyo o adam, isimini ġoyuyo hadi alasmāladık. (¦) yılbaşı yoktur bizde ġavurlā yapıyo yılbaşı domuz kesēlē. bu ayın, ocaġ ayın bitiminde hıdırlez derlē onnā yani biz ġurban bayramı gelince ġurban kesiyoz ya onnā da bu ayın sonunda yaʊt ta şeyinde ne ġadā domuz vāsa kesēlē. (¦) onnā ister yir ister yimez yani. bizim zāti ġoyun belli, sīr belli, donbay. /?\ normaĺ ālanıyo. benim anam ölünce ben bile āladım. baban ölünce sen ālamıcan mı? benim hatırladīm ġadā mezar süslemesi yoktu. mezara bi isim yazālā taşına, ġazālā yirmbeş, otuz santim, betonu dökēlē, bu daşı dikēlē böle yani ġaybolmucak ġadā. ōle duvar yapma yok, ōle mermer yapma yoktu. (¦) çünkü orda benim ölenim ġalmadı. ben vākan yoktu yani. /?\ ōlum iki yakan bi araya gelmesin derdi. ayır dua çeşit çeşit alla ziyāde etsin, allā versin dēler. allā ōlum bana bir versin sana iki olsun, tuttūn toprak altın olsun. beddualā allah belanı versin derdi töbe yarabbim. (¦) biz geldīmiz zaman ben sana söyleyem bizim yakamız böyle açılmıyodu. babam da bōle geldi ben de bōle geldim yani yaka açık dīldi yani. yaka açık oldu mu sen berduş musun dēlerdi. yani it ursuz demek istēler, bu anlamına gelir. ā biz sōnadan sōnaya gāri türkiye cumuriyeti böle yakayı açmış biz de açtık. (¦) o ġarşıdākı da bilir. ġızı tavlasak şindi zāten bunnan yengennen nişannandık ē ġayınpeder rāmetli ōp giri içeri. sen otur ōlum burayı tamam. biribirimizin yüzünü görmedik. /?\ elçilē vā arada. o beni biyendi ben onu biyendim. tekrā ben meseĺā oraya bi dā misāfirlē gidiyom. oraya gidēken de boş gitmiyoz tabi. /?\ Íokum mokum işte leblebi şekeri. o bi hoş geldin der bi dā bi ġāveyi getiri çay yaʊt ta bi ġāve getiri bi dā gelmez benim yanıma.

B3.1/1

Hörü Cebeci / 86 yaşında. / Tozyanı-Sımolyan doğumlu. / Okuma yazması yok. / 1951'de Turgutlu'ya yerleşmişler.

tanışma: /?\ hörü cebeci. sekizen beşten seksen altıya atladım. köyümün adı tozyanı. hem aşā atlā dēdilē hem tozyanı dēdilē. /?\ ā türk kō̄, türk kō̄. biz ġavır görmedik bulgaristancaya biz dālardaydık ġavır görmedik. ġavırdan hiç ne ġavırdan adamımız vādır ne de ġavır gō̄dük. biz dālarda kendi kendimize türklē dālarda yaşar, dā köylerinde. (¦) şindi hep türk köyüydü ġavırların içinde de türk vardı tabi. ġavırĺā tā böyük kasabada yaşādı. ġavırların içinde de türklē vardı. en böyük ġavırların yeri sofya. en böyük yerimiz bizim bulgaristanda, burlara gelennerin paşaportları ep bulgaristanda sofyada yapıldı. biz gene tā bi ülke dīştik bizim gene burgazda yapıldı.

türkiyeye gelişi: /?\ elli birde geldik menderez getirdi bizi. /?\ e be ġızım türkiyelen bulgaristan anası vā burda bubası vā mektup bile salmazdı. e şindi bi yolları bunnā türkiyelen bulgaristan annaştı yolları açtı. yolları açtıktan sōna bulgaristanda olan kişilerin yarısı buraya türkiyeye geldi. yarıdan fazla bile geldi. /?\ bize etmedilē biz dādaydık, kasaba olan yerlēde bize iziyet‿etmediler. biz dālardaydık ġavır eziyeti görmedik biz. /?\ edirneye. edirnede üç dō̄t gün ġādık. ıstanbılda bi gece ġādık. ıstanbılda bi gece ġādıktan sōna kim nereye isterse istesin dedilē yollıycāz. kalabalık biz. yetmiş nüfus mu, dokuzan nüfus mu bi kerede geliyoruz okādan. tabi, türkiye treni gelip mustā paşadan alıyo. aylan yıldız treni gördinēn başlıyoruz ālamā. e diyim biz ġavır içinden tabi burdan türkiyenin treni geliyor aylan yıldız, o zaman biz sevindīmize. on sekiz gün ġādım ben mustā paşada. buzlā burdan buraya ġadā eme baraka altında tüm mācırāne yeri vā. onnā onu türkiyeden annaşmış gelen mācır oraya gelicek. günü çıktı mı burayı gelicek. ıstanbılda üç gün ġādık. bizi o zaman istedik sultan osmanın çivitlīne (¦) malatyaya vādık en ileri. malatyaya vādık malatya yollamadı bizi ıstanbuldan sultan amidin çivitlīne yazıldık. /?\ vanda hudutta. oraya yolladı bizi hökümet saldı bu türkiyenin hökümeti dādıyo nèbacak onca milleti, onca milleti nèbacak burda. o zaman bizi götürdü bindik bi lagona üç gün üç gice lagonda yörüdük. hayvan loganı, hayvan loganına bindīdilē bizi yetmiş hāneyi malatyaya indik. malatyada üç gün ġādık. heraḷ malatya da bi böyük yer. o zaman malatyadan bizi, o malatyanın da köyleri vā bizi beşē hāne üçē hāne dāttılā. o zaman sultan hamitin çiftlī diyorlā biz şambayatta bi sene ġādık. bi seneden sōna hökümet bize ev yaptı. ev yaptıktan sōna besniye gittik. /?\ malatyaya bālı, besniye

bālıydı onnā besni kasabasına bālıydı. /?\ orasını pek bilmiyoz kızım bizi köylere göttülē. /?\ yirmi beş yaşında, yirmi beş yaşında geldim ben bulgaristandan. zaten yēde miyiz gökte miyiz kendimizi bilmiyoz. altı aylık bi çocucām vā ġucacīmda. /?\ benim orda öldü, adamım öldü. iki çocuklan ġaldım buraya durgutluya geldim. /?\ iki yıl ġadā ġādık, iki yıl ġādık. /?\ anam vardı, anam ġardaşlarım vardı. anam geldi aldı beni. biz çok hudutun kenarına attı bizi. oralara gidennē hep geldi buralar okarı. bursada akrabası olan bursaya geldi, burda akrabası olan buraya geldi. oralāda kimse ġalmadı bizi yolladī yerlēde. buraya geldineyin dīşmedik hiç ep bu mālede oturduk.

tahsili: /?\ ben imamatib okulunu gittim. ben bizim memleketimizde imamatib okuluna gidēdilē. orda ġuran ben ġuranı bilirin ġurandan başka bi şey bilmem. bana türkiyenin ġuranını getsinnē önüme ben ġuranı bilirin. soyadımı yazmayı bile bilemedim. bana dedilē soyadını yaz ben dedim kafadan bilirin soyadımı. /?\ vardı okula gittik işte ben ordan ūrendim ġurānı. bizim günümüzde kurandan başka hiçbi şiy yoktu. bi mevlit sıprası bi de ġuran. /?\ o da ġurana bālı o da aynı ġuran gibi. /?\ bizi gice okuluna gidin dedilē gidemedik gitmedik. ben yazı yazmak bilmem ben ġurandan başka bi şey bilmem.

alman harbi; hatıraları: /?\ bulgaristanda mı? analarımızın tabi başından geçmiştir. anamların gününde alaman harbı olmuş orda. harpta ġaçmışlā öte beri. evimizi terk ettik dedi anam on beş yaşında ġızkan ġaçmışlā heb evlerinden alamandan korkusuna. (¦) bubam bizi türkiyē ġaçak getīmek istedi. (¦) ayır ġavırdan biz azap görmedik, o da allahın kulu, azap gördüm demen görennē tabi gördük dēlē. ha ben şinde ġadarın yalan söylemedim yalan bilmem. şindi memleketlēde alaman çıktı ben on iki yaşlānda ġızdım, aycan gibi. o zaman patatiz bizim memleketimizde çoġ olurdu. anam bubam patatis tālasında. bi ġırmızı katırımız vardı burda beygirlē gibi her evde birē katır vā. o katır olmadīne o hāne geçinemedi. sōna bubam bana yükletti kendim tā heralde bilemiyom. bubamlan anam geri ġaldı. katırı yüklettilē patatis çuvallarını ben geliyom. bi sırttan gelirken baktım iki alaman ġavırı katırı durdurdu. eme bubam hep onnarı bizim avludan geçēdilē bubam onnara cigara veriydi. onnā emir kulu ondan tabi. köyün āyı vardı tepeye onnara yer yaptı, tavıktır, yicektir onnā oracā gidōru asker, alamanın askeri. orda besliyorlā o alamanın askerini tabi. o zaman açtılā remziye, çuvalların ikisini de āzını açtılā çuvallar denk kalsın diye. kalpacıklarına patatizleri doldurdulā, bāladılā çuvalların āzını verdilē gene bana çılbırcī ben gittim eve. /?\ katırĺaın çılbır dēdik biz. o zaman gittilē memleket okarı tepeye pişirmē onnarın yeri vardı. alaman askeri ben anca on iki yaşlarında ġızmışım,

ġızdım alaman askeri orayı geldineyin. sōna abamlā geri geldi bulgaristanı o zaman işte alaman mı aldı ġız bulgaristanı sōna? anan annadırdı, bi ġız geldi bayrā tikeġodu diye. eh ō̄le ġızım biz ō̄le yaşadık. bunnā bizden sōna geldi.

kökenleri: /?\ dolaştıra bālıydı. dolaştırdan ēridereye bālıydı. bizim dedelēde yok giden başka giden varmış. belki ananın bubanın giden vādır. bizim burayı gelip te gene bulgaristana dönen yok bizim kökende. /?\ en yaşlısı benim. öldü benim arkadaşlā vādı aynı benim yaşta arkadaşlā vādı öldü. başka ne diyen ne bileyin. /?\ biz köylerinden biz bulgaristanın köylerinden. tabi ġavır içinde yaşamadık biz ġavırlālan ilgimiz yoktu. ġavırlālan ilgimiz yoġ eme gene erazi işlerdik, rençperlik çok yapādık onnarın vergisini gene ġavır buyuruydu. onun vergileri oraya toprān vergisi ġavırın eline yatādı.

ikinci defa evlenmesi: orda evlendim benim başımdan felāket geçti. iki senelik gelin geldim buraya benim ilk eşçēzim öldü, o malatyada. öldükten sōna ben ġādım bir evĺatlan şindi konyada üretmen en bū̄gü üretmen, dersāne çalıştırōr okula gidiyo. şindi dedī̄n gibi ordan burayı geldineyin nasip çıktı iki tene çocuklan. yok o zaman zebildik bi bu vā bi bu vā nèbacan altı aylık çocuklan gidip ekmek parası çıkaramasın bi nasip çıktı evlendim. onnan otuz sene geçindik ötekinnen iki senecik geçindik. ya ne gelin olduk ne güvē olduk.

düğün: /?\ be kızım dū̄nnē burlāda kō̄ dū̄nneri gibi oluydu. kövlerde şindi nāb‿olur öyle olurdu. allān emrini ġuyālā istēlē. e vēdikten sōna niḱah yapoĺĺā oca niḱayı yapoĺĺā birbirine bālanıoĺĺā. orda benim günümde evlendikten sōna üç sene niḱālı dursan birbirini görmiycek, görmek yoktu. niḱādayken evlenmedikten kere görüşme yoktu. /?\ yemek pişē yemek tabi veren verōr eme bizim kō̄müzde dū̄n uzun boylu olmazdı. te bu ġız da bilō. /?\ abe unutmuşum ne söyledī̄mi ananlan bubanlan halallaşırsın, dayınlan aganlan halallaşırsın işte bu. tellēlē pullālā pindirilē katıra götürülē dedī̄n gibi adamın yanına. /?\ bizim günümüzde yoktu, bi kına. gelin urbası vardı orda tabi kadifeden ırkalā, ġadifeden donnā, kunduralā, ferecelē bizim günümüzde kapalıydı. o ferece dedī̄n gibi o fereceyi gī̄di mi, kondurayı gī̄di mi titirēsin, hadi yaşmak, telli yaşmak, başında bi sıra altın bizim günümüzde ō̄leydi.

hıdırellez: /?\ hıdırlezi e mālemizde ne ġadā kaç kız vāsa toplarız dolduruz bi ġazan çiçek. sabālayın çıkarız yā türküyle. dedī̄n gibi kimin çiçē çıkāsa beklēdi başında hadırlezi öyle kutlardık biz. /?\ yoktu bizde, bizde o ġadā ince yoktu. /?\ ġuyādık salıncāmız vardı, mani de atılırdı. /?\ be ġızım ben onu ġonuşamıyom zaten bilemem

ne mani dīni. dedīm gibi atmış sene olmuş dedīm gibi. ġızkan atādık çiçē evlendikten sōna yirm beş yaşında adam adama veri mi çiçeg atmā müsāde.

eski günler: /?\ yok yok o zamanda yoktu. ne aletirik ne evlēde su. evlerimiz taş kapā, duvālā da taş. /?\ ısıtırdık bi ġazan bi böyük haranılā vādı ısıtırdık avlıda yıkādık. /?\ tabi teknede tāta tekne. küllen de yıkadık. bak sen bilōsun epsini. küllen de yıkadık safınnan da yıkadık ya epsinne yıkadık. o zamannarı yoktu ġızım. /?\ sabun ben yaptīm iç yok sabun biz yapmazdık bizim köyde. bizim köyde sabun yapmak bilmezdilē. satın alırdık, satılırdı gene sabun alırdık. annecīmiz üle alırdı. /?\ e çanak çömlek getirisin pınā vādı dē uzak belkim okul ġadā tā bile uzak getirisin su evde yıkardın elinden geldī ġadā. şindi burda gençlē ayal, bizim yaşadīmizi bilse şindi gençlē filimimize bakālā, filime. biz filim gibi işlēde yaşadık. /?\ be ġızım biz türk toprāna geldik burayı yerleştik. hep türkiyeye gitmek istedik. gēdik güzel türkiyemize allā dövletimize düzgünnük vēsin. gene evĺatçıklarımız vā, allā dövletimize düzgünnük vēsin. /?\ tabi gidēdik arkamızlan daşırdık o odunnarı yakmā. bakāsın hayvan gitmeyen, katır gitmeyen yol vā, odunnarı kesēdik hazırĺādık, yüklenib arkamıza getiriydik. neden benim şindi bu inciklē gitmiyo. memlekette yük taşıdık çocuk olduktan sōna. /?\ urgannan arkamıza bālardık. çocukları evde ġocaġarı varsa bakardı anne buba başka bakarsa oynayacak çocuk varsa bakardı. (¦) bana da dokanar da ben çoktan içmedim şindi bi tane aldım. şindi bıraġayın yere sōsun kāvem. ha ya ġoy yere dişim olmadīna ġaynak içemem dişim yok. benim torun dişçi bārōr bana özgür, istemen diyorum ben, bārōr ya. ġullanamam gayrı ömrüm yakınlamıştır ya ġullanamam. ġullanamam ġızım.

kapama, kaçamak yapımı: /?\ abe kapama nasıl yapılcak. (¦) kaçamak demōr kapama diyor. kapamā mı? kapamak nasıl yapılır, alırsın bi but et, pirinci serisin altına, kaynadırsın o eti. eti serisin üstünü, tuzçāzı ġuyāsın, atāsın fırına. (¦) ġuzineye dīl ha burda ġuzine o memleketi sorōr. baġ anası saçta kapamış biz de saçta kapādık. ekmek bizim saçta pişēdi, küllü saçta pişēdi. e sen nerde yaşıyosun? manisalısın eme manisanın neresinde yaşıyosun? /?\ ben mi, ben türkiyeye görmedīm yē ġalmadı. konyayı vādım, sivasa vādım, ıstanbılı bilirim, edirneye bilirim, sultan osmanın çiftlīni bilirim, bi dedī yere vāmadım. /?\ kaçamā mı? şindi gülēsiniz bana filime alırsınız. ē kaçamā nasıl yapādık. bizim tā dedīm gibi anacīmiz tā ġuvetli anacīmiz yapādı biz yanında oturuyduk. ġuyarsın oraya dedīm gibim yarım tencire su, hazırĺāsın o darı ununu yanına. o ġaynamā başladıneyin doldurusun o darı ununu içine. bi de oklavamız vardı bu ġadā ġaynadı mı tuzunu da atar anam onu ġarıştırı. iki

bacānda ġuyā bōle gülēsin şindi bana kıstırı tenciriyi ayaklarının arasına. of o kaçamak orda ġarıştırıkan o ġaynak suyun içi olurdu tane tane. ani burasının elvasından dā iyi olurdu. onu ġuyāsın sade yāyla tavanın ortasına bi topaç bi gözel yazarsın. oh kaçamaġ öyle olur. /?\ onu da yapardıġ eme pek yapmazdık. bizim dedīm gibi küllü darı da yapılōru. çömlē ġuyāsın ocān, ocā sokāsın ōle mi?

kışın yapılanlar: /?\ pek, pek çoġ olurdu. nāpçan anam sıvā paçaları açardık birē yol gezēdik. /?\ tabi giderdik ya gitmez olur mu. dedelerimiz tā ayrıydı, amcalarımız ayrıydı yol yapādıġ oraya gidē gelirdik ġarda. /?\ darı patladırdık, patatis kaynadırdık. (¦) bazı yēlerde kumpir derdilē, biz patatiz derdik. bizim kōmüzde patatiz çoġ olurdu. ġaynadır ġaynadır kışın yirdik ekmeklen. anam pişiri senin kül çelepenesini dedīn gibi, anam pişiri bi çelepene ekmek. /?\ be canım evin teknesi var, tekne āç teknesi. yūruyduk atā anam pişiriydi onu. /?\ yō ātında ekmē atacak taşı vā gözel o taşın üstüne anam atā kürēnnen o ġıpgırmızı nar gibi küllü saçın altında ġabarı. yanına bi tencere de patetes kaynadırız oturu yeriz. /?\ ev olan yerde vardı takım (¦) yaslāç onda yūka açardık, bide gene ateşte kōrun üstünde pişiriydik.

bayram: /?\ bayramlarda be ġızım biz dā yerdeydik o ġadā bizim bakāsın bıydar hiç olmazdı bizim memlekette bıydar unu hazırĺādık bayram gelcek diye bulgurumuzu bakāsın, bizim kasabadan gelirdi. olurdu bizim dāyımızı ben şindi bizim memleketimizde her bir tecareti bilirin ekmesini de çıkāmasını da. sayādım evin içine idare doldunēn yedi türlü fasile vā anne bizim evin içinde dēdim. ala fasile başka, barbunya başka. anne derdim yedi türlü fasilemiz vā bizim evin içinde. mercimēmiz memlekette olurdu. e bizim yīcēmizi biz kendimiz çıkarıydık. çorbalık mercimek, dedīm gibi patatis yimeklik. ē çavdar olurdu bizim memleketimizde, bizim memleketimizde çavdar olurdu bıydar olmazdı. belki bunnar, sizin yaşadīnız yerde bıydar olur. (¦) arda boylarında bıydar olur. /?\ biz yapmazdık nohutlu ekmek, tutmazdık. bizim hani kulaç pişiriydik. aynı ekmek amırı gibi yūrusun yāyın içinde ġabarttırısın. aynı yūka amırı ġadā yapāsın şōle orta alinde yazarsın. o yāyın içinde ġabarı biz bayramlāda onu çok kullanırdık. tava ġulacı derdik ona. /?\ yapādık o küllü çörē de yapardık. e nasıl olcak küllü çörek dedi mi ateş çok yanōru. ocā açāsın, yaparsın amırcīni, atarsın küllü korcāzı gömersin o kabarı, küllü çöreg ōle olur. senin yaptīn vā heraḷ. e saçta ekmek pişirōn diyon bak küllü saçta. ekmek pişirdi mi o küllü çörek o saçın üstünde dökülennen olurdu, atādık. bakarsın ekmē atmışsın, ekmekten fazla hamır ġalmış. anacīm bakarsın onu, sade ufak çerepenesi vardı anamın. çerepene derdik tenekiden anam yapādı, anam yapādı çerepeneciydi anam. onun

altçāzında ġalan amırı onu da gömēdi o da olur şōle somun. sen bunnarı yapōrsun heraḷ. (¦) siz yimesiniz zaten bizim de çektīmiz günneri filim sanarsınız. (¦) kavaltılāda e canım evin içinde ne varsa ne allā verdiyse ona şe yapādık mercimek yapādık, bakāsın fasile vuruyduk fasile yapādık. (¦) a'kıtma, her evin bu ġadā saçı vādır buban baġ annadır sana. bu ġadā saç vardı her evde o evde o olmasa o ev yok dēdik. her sabā anam bize bi tekne hamır yapā aynı şey amırı gibi oturu anam ocān başına biz de anamın yanına toplaşırız. anam pişiri biz ısıcak ısıcak yirdik. /?\ tarana yoktu tarana yapmazdık. bizim memlekette köyümüzde yapan yoktu. o datlı taranayı da biliyom ben, datlı tarana avşamdan yürusun sabaleyin paralāsıñ. memlekette yapmazdık burayı geldineyin memlekette yapmazdık. memlekette çorbalık çoktu mercimek çoġ olurdu. /?\ vallā makarna da pek yapan yoktu dedīm gibi kasabalāda yapan vādır. bizim memleketimizde kendimiz çıkarıydık oşafımız, meyvamız pek çoktu.

akrabalık adları: /?\ teyze, dayı, hala. /?\ aga derdik biz memlekette işte. /?\ cice deyen köy de vardı bizim köyde gene hala derdilē. ne dedin senin dedīni anlamadım ben ne o? /?\ ya adını söylēdik, adını çārı. /?\ görümce oluyo. /?\ adamın mı, o da ġaynım olur. /?\ elti, ġaynımın ġarısı elti.

eşyalar; dokumacılık: /?\ yēde. /?\ döşek te korduk biz kendimiz ēri kendimiz dokurduk döşekleri. /?\ hasır getiriydilē kasabadan hasır atādık biz yapmazdık. /?\ kebe, burda yorgan diyorlā kebe, kebe dēdik. yorgana kebe dēdik. biz yapādan yapardık. yapādan, ġoyunnarımızdan īreriz onnarı yaparız. /?\ ō nasıl īrōrsun. bütün kış onu īrēdik. /?\ onun āĺatı vā. pır, pır döndürüsün bu sol elinne çekēsin bunnan döndürüsün īrisin. /?\ höreke. ē īrdīmin adı sümek. sümekten çekēsin onu īrisin el iyi, onu deyennē gibi tā tezġahım damda, bulgaristandan. abamı bak te bunun anasınnan biz bunun anasınnan ben ġardaş. onu deyennē gibi kebe dēdik dedīm gibi işte döşek, kebe. (¦) kılça, tabi. /?\ kilim olmōr kilim tā başka kilim tā gözel olur. kılça buna dēlē. bak bunu ben dokudum. bu dokunalı elli sene oldu.

B3.2/1

Fatma Deniz / 57 yaşında. / Saltıklı-Sımolyan doğumlu. / Lise. / 1989'da Nuriye'ye yerleşmişler.

tanışma: bulgarca bayā bi unuttum ama gene konuşabiliyom. ben aslında sımolen tarafından dōdum. /?\ yok o şey kırjaliye çok yakın. kırjaali asıl türk bölgesidir. orda on altı yaşına kaldım sōna kazanlā taşındık. kazanlık, bulgaristanın tam merkezi tam ortası. /?\ fatma deniS burda. ama bulgaristanda isimlerimizi dīştirdilē. /?\ kaç yılındaydı o seksen beşte başladılā seksen dokuza ġadā bitirdilē yani erkezin ismini dīştirdilē mecburi iç sormadılā bilem.

türkiyeye gelişi; hastalanması: /?\ iki gün içinde bi pasaport verdilē bize iki gün sōna türkiyede görelim sizi, bu kadar. nası istersen öyle hazırlını yap, yapamasın hiç bi şiy. alırsın bi çanta eline, çamaşır bu kadar. yol paran var mı da soran yok. o zaman ordan bi arabalālan geldik. şanz biraz yürüdü hemen orda şey vardı toplama kamp gibi bi şey /?\ yok huduta yakındı, edirneye yakın da nedense orda urramadan geçebildik şans. ama oraya giden de on gün orda kalıyolardı. çok perişan‿oldu insannar. /?\ yok hayır arabalan. normal taksi bi tanışık getirdi, kendi taksimiz dīl bi tanışıklar ordan getirdiler bizi huduta kadā ama. /?\ e edirneye geldik. ordan da aldılā bizi zaten hiç sormadılā aldılā tā osmaniyeye gitmiştik. /?\ evli, evli en büyük ōlan on altı yaşındaydı o zaman, en küçük dokuz yaşında, bi de ortanca vādı on bir yaşında çocuklar vardı ya. biS tā osmaniyeye gittik ozman bursaya yakın bilecik gibi bi yerde. orda kırk gün kaldık galiba. orda devlet götürüye, toplu toplu hep götürdülē orda biS bayā bi aile bi okulda kalmıştık. ama çok güzel bakıldık, her şeyimizi karşıladılā yani. /?\ erkez isteyen gidebildīne biz de izmirde akrabamız var diye kendi isteyimizle geldik. yoksa devlet dātmadı devlet herkeze iş imḱanı da sāladılā. /?\ görümcem var oraya onun yanına geldik ama büyük şeḳirde barınamadık. /?\ ordan köy aradık yani barınamadık biS çocuklar küçük, ben astalandım e nası geçincez. bi köy yeri baktık sōna da buraya şans işte. burda zordu kira bulunmadı. /?\ insannar da haklı nerden bilsin nası bir insan gelmiş ki. ben de olsam biri gelsin benden kira istesin tanımıyan insannara. ama gene yardım‿ettilē, devlet olarak. bazı halk ta biraz yardım‿etti. zor ama çalışamadım. /?\ ben çalışamadım, ben geldim altı ay sōra hemen hastalandım. üzüntü, sıkıntı, ālamak sōra amelat‿oldum. ilk amelatım o başladıdı barsaklardan gitti altı defā amelat‿oldum. çünki hep sıkıntı heralde yokluk ta çok felaketti iş te yok kime ālancan. kānunnarı da bilmiyoruz burda. yol

bilmiyoruz ādetler başka. iş bulamıyoruz dōru dürüz bȭle ben astalandım artıkın gitti. on yedi yıl devamlı barsām dışardaydı. şindi bu üçüncü sene oldu azacık akıllandık ya biraz da gelir ōlum aslında, ortanca ōlumu özel vatan astānesine burda manisada, özel astāneye götürdüler de kurtardık paçayı. ama tek üzüntüm bu emekli olsaydık, birazcık çalışabilseydim iç çalışamadım ki. e barsak dışarda işe gidilir mi gidilmez. tarlaya bilem gidemedim.

karışık konuşmalar: /?\ ben lise mezunuyum. /?\ yok, bulgarca. türkçe ders zāten yok. cami bilem yok dōru dürüs. bir cami vardı mesele bȭle kazanlıkta bir cami var ki bu çevrenin bütün köyleri o camiyi kullancak. nasıl manisada tek bir cami olsun, bu manisa bölgesinde hepsi oraya gidecek. insannar hepsi gidemez ki erkezin parası yok büle bi tek cumā günneri gidiyolardı. atırlıyorum babam falan hep cumā günneri, kalan günneri evinde yapıyo ibādetini. /?\ yakın çok yakın beş dakka yol. /?\ saltıklı diyolarmış, koprinka. /?\ on altı yaşına kadar dȋl de devamlı orda kaldım artıkın on altı yaşına kadar sımolandaydım ben. /?\ bilmiyorum işte kırcaaliye çok yakın bir şe̯ir. /?\ hiç yok desen var ama aşırı çok müslüman orda ȋsannar. türkçe hiçbi yerde yok zaten bütün bulgaristanda konuşan. /?\ biliyo konuşmasını herkez biliyo ama evinde ama dışarı çıkamaSsın yani gitsen de zaten kimse annamadī için meseĺā resmi yerlere düḱḱannara, okullara bulgarca. bak benim çocuklarım bilem dōru dūzgün türkçe bilem ōrenemedilē. e okula gidiyo e ben de çalışıyorum eve geliyom vakıt kalmıyo akşama görüyom iki sāt onnarı. biliyolardı konuşmak istemiyodu dā çok bulgarca konuşuyo. bi borayı bi geldiler bȭle afalandılar çocuklar. /?\ ben zorlanmadım da burda biraz dā de̯şik konuşmaları. bazı kelimeleri bulgaristanda türkçesini sözde ama başka burayı bi geldik ana. afalandık bilemiyoruz düḱḱanda tam istediklerimizi alamıyoruS. ama annayışlı satıcılar soruyolā bu niye kullanılıyo. annatınca annıyolā ne demek ne istedȋmizi. burda bilem bu öyle oluyo. bakem karadenizliler başka konuşuyo biraz tā de̯şik türkçe ama epey de̯şik. orda da bȭle kırcaalide başka konuşuluyo, tolbıhın var orda da türk var ama başka konuşuluyo. razgırad diyolar ya orası da çok yoğun türk. gene türkçe ama dā biraz de̯şik. /?\ elli dört dōmluyum demek ki elli altı, elli yedi yaşına.

tarhana, kaçamak vb. yapımı: /?\ tarana orda da var ama bu tarana gibi dȋl beyaz oluyo. yapılıyo, nası yapılıyo şey yōrtlan un hamurlanıyo tutuyo maya bi hamur gibi tutuluyo o ekşiltiliyo duruyo on gün, on beş gün falan devamlı karıştırılıyo sōna seriliyo. kurutuluyo burası gibi ama burda koyuyolar kırmızı biber falan. bu başka o başka ama öbür taranayı ben dā çok seviyodum nedense alışkanlık geldȋ içi burda

alışamadık şindi alıştım ama /?\ ā pişiriken içbi şey koymuyon zaten hazır o. su kaynıyo su akşamdan ıslatıyon ne kadar yapıcaksın. su kaynamaya başlayınca döküyon, karıştırıyon. içine turşu suyu konuyo ama bi de çökelek. /?\ çökelek diyorduk burda ekşimik diyorduk, burda da çökelek diyolar. /?\ ha göçmen loru burda da var ama hazır. /?\ burda öyle diyolar biz demezdik ōle. ekşimik gene biberli ekşimik. onu ben bilmiyom yapmasını annem yapıyordu ben de yiyordum. /?\ hayır iç salça kullanılmıyo hāĺā dā kullanmıyolā gittim oraya āĺā bakıyom kullanmıyolar salça. nası yapıyormuşuz biz yemekleri kırmızı toS biberle. bir de bi şey yapılıyo lütenisa orda deniyo burda kahvaltılık ama çok güzel bi şey. ben ordan getirdim burayı bizim gelinler bayıldılar ya anne diyo bu ne kadar güzel bi şeymiş. burda yapılmıyo görmedim ya da ben görmedim yok ama. /?\ evlerde de var dükḱanlarda da var bak fabrika da yapıyo ama çok şahane bi şey. normal yemeklerde, köfte, et yemeklerde, sosislerde o kadar güzel oluyo ki. biS salça koyuyoruz ya burda salça niyetine koysan yemekler çok tā lezzetli. o da çok zor oluyo biras. yazın yapılıyo, kavanozlara azırlanıyo bütün kış kullan bütün sene ye ani. ama çok güzel bi şey. /?\ evet kaçamak çok yapılıyo. yapmıyorum unuttuk artık yirmi sene oldu geleli buraya ama önceden yapıyorduk. bi de beyenmīcekler diye yapmıyorum dā çok. /?\ o mısır un darı mı ne deniyo mısır unnan. /?\ aa mısır unnan normal un isteyen katabiliyo ama az bi şey. su kaynıyo, koyuyon onu dökülüyo tencerenin içine bırakılıyo çok kısıkta. kendinden bōle dā dışarı çıkıncā kadar kaynıyo o sōna da bu oklava onunna bi güzel karıştırılıyo koyu bi kıvamına getiriliyo. üç çeşit yinebiliyo o nası istersen yapabilirsin. kimileri yapıyo tepside bōle altına sovan biraz kavurma et sōna onun üstüne o hamuru koyuyon üstüne. o ocān üstüne konuyo, üzerine de tereyā eritiliyo. biraz duruyo çok lezetli oluyo o ama. bi böyle bi kere kullanabilirsin. bi de çıkārıyon onu ayrı kavuruyolar kavurma et, kavurma etlen yiniyo yōrtlan da yiniyo. çeşit çeşit yemesi olur. burda o kaçamak balıkesirde de yapılıyo karadenizde de mıhlama diyolar ama biras tā dīşik. yapılıyo bakıyom ben karadenizliler yapıyo mıhlama mı ne deniyo. biras tā deįşik oluyo ama o da güzel. /?\ yapılıyo tavuk etinden. /?\ ha bōle göçmen sobasına bu kaynatılıyo etler önce haşlanıyo biras etleri sōna pirinçi isteyen sade yapıyon ama ben dā çok şey sovannı biberli, domatesli dā çok seviyom ōle. erkez deįşik yapıyo. /?\ onu kavuruyon sovanı, biber biras salça domates, sōna pirinçi de içine kavurtuluyo biraz diziliyo o tepsiye, fırın tepsisine üzerine etleri diziyon sōna fırına sürülüyo. çok şahane oluyo ama. /?\ yapılıyo onu bilmiyom yapmasını kayınvaldem çok güzel yapıyordu ama.

evlenmesi: /?\ yok yok kendimiz tanıştık hatta biS kaçtık biliyon mu. o kadā pek orda götürmüyo o iş o kaçmak ama. bu anneler kızdı istemedilē bayā bi zaman sōna barıştık ama. ben yok bir şey vardı galiba bi bayram bi şeyi vardı o zaman çıkmıştık, o bayramda galiba tanışmıştık biz bir mayıs mıydı neydi. o zaman tanışmıştık bi bayramda. e zaten aynı köyde oturuyormuşuz da tanımıyormuşuz birbirlēmizi. /?\ kazanlıkta ama bük oldū içi ne o beni tanıyormuş ne de ben bi yerde oturuyoruz hani. /?\ istemedilē zaten bizimkiler hiç taraf dīldiler evlenmeme küçüktüm ya. on altı, on yedi yaşına evlenmeye düşünüyorsun sen çocuk işi ya kaçtım bi de. /?\ yaptılā ama çok zaman geçti. baştan kızdılā çok çünki annem babam iç istemiyordu çok kızdılar niye kaçmışım küçük diye. yaşım küçük diye ondan en çok kızdılar. normal bulgarlar bilem istemiyolar öyle. acık yaşı on sekiz bari geşçek en az. devlet te izin vermiyo zaten nikā́h kıyamıyoruz. ben nikā́h kıymamıştım dā ōlum oldu ondan sōna biz de nikā́h kıyıyoz. /?\ benim evlendīm gün normal şindiki dünner gibi ama dā önceden hatırlıyorum çocuktum on yaşlarında falan o zamandan beri atırlıyom orda gelinler oluyordu. başka bōle beyaz gelinlikler yoktu kırmızı, kırmızı bi şey giyiyolardı çok güzeldi ama dā hoştu. (¦) öyle bi şey duvā da kırmızıydı bōle ipekli bi şey. o zaman atırlıyorum ben gelinleri bi de gelinler gitmiyo bōle arabalālan şeylēlen gidiyordu beygirlerin üstüne. atırlıyorum ata pinmek vardı evet. o zaman atta dünlere de gittim on yaşlarında falandım. ama dā güzeldi. gelin alırlar tā başka köyden gelin olsa bilem atlālan gidiyo oluyo dün alayı gidiyo bōle. /?\ katılırdık ben de çocuklar seviniyo öle. gidiyorduk orda gelini alıyolā ama atın üstüne getiriyolar. yüzünü de zaten göremeSsin örtük, gelinin yüzünü iç görmüyoduk. /?\ kına gecesi damāt zaten gelini ic görmez ayrı onu da atırlıyorum. hatta unüverste bitirmij bi kızı bōle evlendirdilē eski usullü onu atırlıyom çok güzel o düne gitmiştim. dedim bu nası geldi ya bu kadar okumuş nası razı geldi bōle düne. ama mecburdu ōle düne anneleri ōle isteyince nāpçak. dāldı çabuk bak ben on altı yaşında olunca başladı normal dünnere beyaz gelinnikler falan. ama dā önceden on yaşındayken ōleydi. hatırlıyom annemler gidiyolardı ōle dünnere. sanki o dünner eski dünner dā īdi ya da çocukmuşum da hoşuma gitmij bilmiyorum. /?\ ben çalışamadım dōru dürüs ki önce. ya çalıştım orda ben sōna çok çalıştım em de fabrikada çalıştım. on dört on beş sene hemen hemen şeyim var çalıştıklīm var orda. ama ne fayda kullanamıyorum bak şindi. orda olsaydım şindi emekli olmuştum. hasta olsam bilem malulen emekli olcaktım.

bayram; hıdırellez: /?\ bayramlar bu şey bayramları di mi dini bayramları? burdan dā iyi yapılıyo biliyonuz mu neden çünkü orda millet asret büle dinine bālılık ep

yoktu çünkü orda. orda bi din kitapı istesen yok, camiye gidemiyorsun orda yok. e yok kimse sana bi şey annatsın dinden bilgimiz iç yoktu zaten desem yaşlılarda ne duyarsak. ama gene millet dā güzeldi dā bālıydı. kurban kesmeyen ev ayatta olmazdı. erkes kurbanını keser, ziyaretler olurdu aynı burası gibi. ama burda bazı yerde gösteri için yapılıyo. orda öle hayır allah rızası için yapılıyordu. bi de oruçu o kadar sıkı tutuluyordu orda burda tutmuyolā bakma ani diyo ben tutuyom diyo oruç (¦) tutuyon gizli gizli alem görmedi elālem arası için yapmıcaksın.eger dinine bālı olcaksan allah rızası için gerçek o. ne gerẹ̄ var orda sade ālem görmesin. elālem görse nōlcak görmese nōlcak allā gördükten sōna. /?\ orda nohutlu ekmek yoktu. baklava yapılıyordu evet. baklava yapılıyordu em de çok şahane baklavalar oluyordu. toplanıyordu ama kadınnar tek bi kişi yapımıyo. toplanıyordu meseĺā bugün sizin baklavanız yarın dịer ailenin baklavası bō̄le baklava yapılıyordu. kurban kesiliyordu devamlı. biz yeni evliydik ama atırlamıyom bir yıl kalalım kurbansız er sene emen kurbanımızı keseriz. /?\ orda yoktu camiye bāşlamak için ama devlet satın alıyordu devlet. biz de satardık onu parasını da hayır için verirdik çocuklara, fakirlere. orda deri toplanmıyo ama devlet satın alıyo derileri. bū̄k yemekler pişiyordu bayram günde herkez götürüyo bi but. pişiriyolā orda bütün köy, köy köy māle māle böyle toplanıyolā hep berāber yemek yiniyo. pişiriliyo orda aşçılar var her köyün aşçısı var zati. hatta bulgarlā bilem ne kadar saygı gösteriyolardı o dini bayramlara, müslümannarın dini bayramına çok saygı gösteriyolardı. bazı zaman bō̄le geliyolardı katılıyolardı ama onnarın da bayramları oluyo onnarın dinine göre bayramları oluyodu. o zaman kimse birbirlerine karışmıyordu. sōna siyaset karıştırdı halk yoksa halk öle düşmanlık yoktu aralarında. (¦) aha paskal yumurta boyuyolā, altı mayısta mıydı ne zamandı. boyalı yumurtalā dātıyolā evet, ondan sōra bī̄ kek gibi bi şey yapıyolā orda onnarı kozunak deniyo, büyük böyle kekler ama o kadā çok yapıyo her aile. yapılıyo, bazıları fırına veriyolar bazıları hazır alıyo, satıyo devlet olarak satıyo. bulgaristanın kendi devlet başlıyo satmaya o zaman. ama bizime göre baklava falan yok herkes kendi yapıyo. getiriyolardı herkeze veriyolardı. /?\ yok be halk çok iyi annaşıyordu halk hani baraber çalışıyolar hiç arada şey yoktu. bi tek çingeneler vardı onnara çok fena kızıyordu erkez. bulgarlar da kızıyordu türkler de kızıyordu. /?\ yok çadırda dī̄l evleri var ufak tefek bō̄le yapmışlā gene bi şeyler. devlet zaten izin vermiyodu. devlet bō̄le māle māle onnarı önünü kapatıyordu yolları bō̄le bū̄k duvarlāla ki görünmesin o pislik yurt dışına bir misāfir gelince bu devletin şoraya bak ne biçim pis insanlar deyip kapatıyordu o çingene māleleri vardı. /?\ bazıları

biliyo onlar da ikiye ayrılıyo müslüman çingeneler var bi de hırıstiyan çingeneler. birbirlerine de gıcık oluyolar. /?\ hidrelez vardı evet kutlanırdı burda da kutlanıyo orda da. sabā erkenden kalkınıyo, yeşillik toplanıyo büle kapılara basılıyo ama burda pek yok, bizim burda köyde bak orda vardı bȍle çok otlar bȍle bȗyor o zamana kadā. ordan gidiyolā saba ot suyunna elini yüzünü yıkıyolā sālık içi yapılıyodu. /?\ önceden adaklar falan yapılıyordu ya kızlar şindi yapmıyolar ama önceden yapılıyordu onu da atırlıyorum. benim çocuklūmdaydı o şindi pek ama bakıyom şindi hala dā o ıdırlezi kalkıp böle gidiyolar ani suyundan alıyolā elini yüzünü yıkıyolā. kuzu kesiliyordu, çevirmeler yapılıyordu onu da atırlıyorum. māle māle bȍle bölge bölge toplanıyo halk. /?\ bilmiyorum bizim orda yoktu belki bi yerde kuruluyor mu bilemiyorum ama bizim yapılmıyodu ȍle. ama güzel yemekler yapılıyordu beraber toplanıyor yiniyor erkez bi şeyler götürüyordu. hep beraber yiniyordu o bālılık çok vardı. en çok neden bu bayramlarda da ȍleydi, arife günde mesela, bayramdan önce arife günde bizim orda, burda 'pişi diyolar /?\ yapılıyordu çok bi de dātılıyordu bütün köye dātıyosun. o kadar çok yapılıyo ki yapmak zorundasın çünkü o çocuklar gelcek çocuklara vermek zorundasın ki çok yapıcan. /?\ o arife günde o bayramlaşma sōna bayram gününde bayram namazı okuduktan sōna. ama pişileri arife günde dātılıyordu bayramdan önce. ama burdaki pişileri bȍle soan falan koyuyolar içine orda ȍle dil boş. bȗkler yapılıyo bȍle. /?\ sadece hamur tutuluyo, kabartılıyo, sōna çiçek yālan pişiriliyo bȗk bȗk bu kadar çok güzeller oluyor ama çok şahane oluyo. /?\ baklava kayınvaldem yapardı ben de azır yiyo azırcı yani biz gençler yapmıyoduk ep yaşlılar yapar annem, kayınvaldem. onnar da diyodu ya oturun ȍrenin aman bizim zamanımıza gelinceye o azır olur o dükḱanlarda, fabrikalarda. /?\ çocuklar evet, geliyolardı şeker toplamā, para toplamā. halk veriyordu ama çocuklar zaten dört gözlen bekliyolardı bayram gelcek kıyāfet alıncak çocuklara yeni kıyafetler alınıyo. sōna sabālayn cāmide özellikle cāmilerde benim çocuklūmda sabān cāmi namazına gidiyolar bayram namazına sabalayın cāmiye. çocuklar sabalen diziliyolar namaz bitsin caminin önüne emen çıkan şey alsın şeyler vercekler diye. ama orda satıcı da duruyordu cāminin önüne devamlı böle şeker bisküvi bi şeyler ani satılıyo. çünkü o camiden çıkan adam bi şey alcak ki çocuklara dātmak zorunda. diziliyo çocuklar sırayla. sōna orda erkez gücüne göre, parasına göre dā ucuz dā pālılardan çikolata gibi şeyleri alıyolar, çocuklara sıraylan geçiyolar veriyolar. çocuklar da bekliye almış erkez torbasını sonra da evlere başlıyolar gezmeye, el öpmeye. /?\ hayır, aylece bizim mesele şindi bayram akşamı bi de annaşma yapılıyo. özellikle kimin varsa mesele kızı var evli

dışarda bak annem ben hatırlıyom şindi annem iki kız kardeş bi de ōlan kardeşi var ōlan kardeş ananemlen dedem bi de dayım onnar aynı evde yaşıyo. orda kesinlikle burda gibi yok öle ben bugün evleniyom ayrı ev tutçam yok öle kayınvaldesi yanına yaşaycak. egel üç dört tāne ōlan var meseĺā bi tāne en küçük ōlan mutlaka kayınvalde yanına kalır, en küçū̄ kānun gibidir. bayram günnerde de annaşıyolar cāmiye gidiyolar ya bayram namazına sabālan gidince orda konuşuyolar zaten ne zaman toplanalım hep beraber gidelim bū̄klerine ki özellikle kimin varsa dışarda evli kızları, şindi annem ayrı köydeydi teyzem başka köydeydi. orda ama aynı cāmiye gidiliyo çünküm bi cāmi var bütün bölgede. e bayram namazına gidince toplanıyolardı ep berāber annaşıyolar orda bayramın birinci gece mi gidicēz ya da ikinci gecesine kime nası uyarsa sōna gidiyoz hep. toplanıyo orda onnar da bekliyo ama ananelerim ōf yemekler damatlar gelcek tabi iki damat vardı herkezin ō̄le. gidiyorduk orda bi çocuklar biz de çok seviniyoduk ama gitçez annaneye diye. sōna babanneye de gündüzden gidiyorduk zate. ū̄len yemeı̯ne babanneye akşam yemeı̯ne anāneye. annānem benim başka köydeydi ama hoşumuza gidiyor işte akşama hep toplanıyorduk hep berāber gidiyoduk. /?\ gene orda da küçük bi köy mesele bizim saltıklı koprinka onnar dā onu bilmiyorum türkçesini, ismini.

tekeze: /?\ ō̄leydi kominizma zamanında şindi orda da dālmış burası gibi olmuş ama demokrasiye çevrildi ama o zaman kominizma zamanıydı. o zaman devlet için hiçbi malın yok evinden başka. evin oluyo, evin kendin yapabiliyon. oluyo evin oluyo ama e bi evin oluyo kendi tapulu malın dı̯er mal yok tarlalar devletin, fabrikalar devletin her şey devletin. sen devlete gidiyon istedī̄n yerde işe başlıyon, māşını alıyon bu kadā. yok mal ama önceden dā varmış herkezin bak hatırlıyom dedemlerin hep tarlaları vardı sōna bu devrim oldu orda, kominizma başladılā o zaman erkezin tarlalarını aldılā. düşünüyom da burda ō̄le bi şey kalkışsalar ulan birbirlerini girer alk öldürüler iç bi parça tarla veriler mi bunnar burda devlete bū̄k āları var, tarlaları var. orda bu halk nası rāzı gelmij bu işe annamıyom ama orda da çok şey oldu devlet zorlan yok ben isteyelek dī̄l geliyo alıyo tarlaları epsini devlet çalıştırıyodu tarlaları.

B4.1/1

Ali Coşar / 98 yaşında. / Rahmanlı-Karlıova-Filibe doğumlu. / İlkokul. / 1938'de Kırkağaç'a yerleşmişler.

karışık konuşmalar: şu an ollandada. ollandada yedi tāne çocū var bi tāne de burda sekiz tāne çocū var bunun. dörT‿ōlan dört kız. /?\ deḭl. ilk adamı kendini intār‿etti demiryolunu arabaylen trenin altına attı kendini ollandada. o buralı ama türkiyeden. sōradan işte bu ilk ölen ailemle kardaş çocukları oluyo bunnar. ondan tanıştīmızdan beni bırakmadı yalnız görünce. e var çocuklarımız da fakat faydasız. /?\ yirmi üc dōmlu esas yirmi iki de yirmi üç bi sene sōra yazdırmışlar orda bizi. /?\ esas ilk türk ismi rahmanlı, şimdiki bojidar. bulgarca ismi esas bojidarın manası da gül köyü. çünkü çevrem benim gül bahçeleriyle doluydu eskiden gül yapıyoduk biz fakat sōradan kominis işkaĺ‿ettī zaman orasını orda deḭşti tabi vaziyet. iyi tarafları da vardı kominislerin kötü tarafları da çoktu. kötü tarafı şu aradīnı bulamıyosun bir istedīni yapamıyosun. iyi tarafları da işsiz kimse yok, işsiz kimse bırakmıyo. ben otuz sekizde geldik. atatürk saydı bizim geldīmizde. esas bizi getiren atatürk buraya. nīdeye götürdüler bizi orda. /?\ yok edirne, edirnede on‿iki gün kaldık. karaāçta mācırane vardı orda kaldık, dört gün istanbulda kaldık. bizim öküz arabalarımız vardı. biz bulgaristandan eşālarımızı öküz arabasına koyduk, onnarlan geldik. ondan sōra geldik edirneden sōra istanbula gelince dört gün de istanbulda kaldık hayvanlarımızla eşālarımızla. sirkecide misafirānede kaldık. ordan karşı aydar paşaya geçirdiler şēlen bizi. nīdeye üç günde gittim. tren götürdü bizi nīdeye. orda aktaş köyü diye bi köy var bize yapmışlar onu, mācır köyü. /?\ yunanistan da var bulgaristan da vardı. bi de andaval köyü vardı onnar da eski mācırlardı yunanistanın eski mācırları. /?\ komşu köy. bi kiĺometre arası bōle. bize yüz yirmi beş dölüm yer verdi atatürk dölüm olarak. ondan sōra insan başına yirmi beşer dölüm ev, iki göz oda, bi mutfak, hayvan damı yena sırf biz göçmen köyü o köy otuz bir kırk‿āne bi köy. velāsıl ondan sōra ama biz alıştık bulgaristanda yeşillik zümrüt gibi suyu bol. burda bizi allā nur içinde yatırsın atatürk bi buyday verdi ektirdi toḭum şu kadarcık būday būdü bu kadar bu kadar kelle çıkardı. babama dedim biz burda duramayız, yani buraya gelmemize sebep benim. ondan sō tuttuk buraya geldik. burda da (¦) bi sene kaldık. altı ay da nīdenin içinde kāve karsonnuk yaptım ben. /?\ içine deḭl o aktaş köyü iki kiĺometre. /?\ karsonluk yaptım ben altı ay. ondan sōra işte çıktık yayan nīdeden buraya öküz arabasınna otuz dokuz günde geldik. öküz arabasında

eşālarımız. (¦) şimdi bilmiyoz manasını bilemiyoz ya eskiden burası işkaĺ‿ettī zaman şey padişālar iranlıları buraya kovaladıktan sōra şurda ilerde bi köye, köyden geliyo deniyo ki bu kırkācı diyo vakıf‿olarak millete bırakıyorum. vakıf olarak ama millet vakıf dinler mi. şimdi kırkācın yarısı şeyden gelme yunanistan mācırı var. /?\ dejl dejl bizden evel gelmiş onnar. otuz‿iki, otuz‿üç senelerinde gelmiş onnar. şindi burada aşāda mācır mālesi var esas rum mālesi o. şimdi bunnarın evin alt tarafı. (¦) esas mācır mālesi dīl de Íāp olarak. kavun var aşāda kavunun kenarı. velāsıl onnar orası rum mālesiymiş. onnarı atatürk kovalayınca bi de bunun kırkācın öbür tarafı ermeni mālesi. burda ne ermeni bırakıyo ne rum bırakıyo ne bi şey bırakıyo, kovalıyo. giderken burda o paşa kimse döney burası diyo, bu kırkāç diyo vakıf‿ olsun. şu cāmi de sarı oca cāmisi ben işte geldīmden beri burdayım yetmiş seneden beri. /?\ bu arkada bi dā evimiz vardı ama yıkıldı. hıdırā mālesi. bizim geldīmizde beş altı āne vardı şurda tā yukarlarda. sōradan millet menfat içi rey dalgasına getirin getirin bıraktılar onnarı burda şindi er tarafı ırsız ursuzluk. onnar da maymuncuydu, ayıcı maymuncuydu. çoaldılar. ne maymun kaldı ne ayı kaldı ne bi şey kaldı. bu evin saybi esaz bizim bulgaristanda komşumuzdu. bu burdan gelme yunan mācırlarından gelme oraya kaçmış gelmiş, bizim komşumuz da bi kadın vardı dul. tutuyo babamlar eyi görüyolar bu adamı evlendiriyolar onnarı. eyi ama onnar buraya göç‿etmek için çāre arıyolar konsoloslā müracāt‿ediyolar akıl veriyolar bunnara. konsolos diyo ki ben sizi sürgün edecem burdan, ordan bulgaristandan bunnarı sürgün ediyolar buraya. e başka türlü gelemiyo yani. işte bu evin sayibi onnar. bu ev de bana şöyle kaldı ki ben başka yerlerde sekiz sene karayollarında çalıştım şoför olarak atmış senelik şoförüm ben. ben gezerken bunnar geldiler bi aşada kiralık evde oturuyodum babamlar burda oturuyo. dediler ki ali bizi sen bak biz sana evi verelim şindi sen bizi ilerde bak. ben dedim ki evet şindi verin bana ama ben tapu istemiyom ben sizi ölesiye kadar bakacam para pul istemiyom ben sizden falan. sōra burda bi bakkal var onu gösterdi elimden geldī kadar her zaman gelip gelip para veriyodum onnara bi gün geldiler gene alamā başladılar ille biz sana tapuyu verecez. tuttular buranın tapusunu bana verdiler. /?\ az olsa da az. /?\ otuz‿iki eski göçmenlerden, mahalle olarak (¦) mācır mālesine otuz‿ikide bunnarı atatürk getirmiş. /?\ seĺānik mācırları ki burdan yunanlıları sürgün edince onnarın evlerini işte o mācır mālesindeki bütün evleri o mācırlara veriyo. /?\ var da gitti epsi gitti. esas sen nerelisin? karaköyde üç sene kaldım şimdi gene gelinim var orda da ondan soruyom. gelinim orda benim karaköyde. astāne var doum astānesi vardı ya onun arkasında ev aldı yetmij beş

milyara ev aldı orda. /?\ bi ben biz varız burda dörd‿āne. bi köyden dörd‿āne varız biz, rāmanlıdan. /?\ benden yaşlı yok. /?\ zāten bizden de kimse kalmadı benden başka. onnar ayrı bizim köylümüz de akrabamız dejil yani. /?\ yugoslavya göçmeni var ama onnarı bulmak zor öküz pazarı diyolar ilerde bi şey var oralarda var o yugoslavya mācırlarından. onnar da rumca, bulgarca konuşuyo bazi arnavut. dīl de unutmuşlar zaten arnavutçayı da unutmuşlar. tanımıyom kendilerini. /?\ şu anda ben tanımayım yok. eski mācırların şini mēmetlerin evinden aşā olan zaten bunnarın evinin oldū yer de boşluk zeytinlikti burları bizim geldīmizde. ondan aşāya olan mācır mālesi orası. rumları kovalamışlar oraya yēleştirmiş atatürk şeleri ordan gelenleri.

rahmanlı: /?\ şindi kızım bizim benim bu yaşadīm köy sekiz yüz‿elli āne. bunun üç yüz‿elli ānesi türk, üç yüz‿elli ānesi bulgar. benim kendi mālem sırf türktü. /?\ hayır, benim durdūm zamanda bi tek bakal vardı benim mālemde o da dışardan gelme geri kalanı ġavur yoktu yani. öbür taraftaki mālede karışık hem türk var em çingene var em ġavur onnā bizim. /?\ karışık onnā da ya onnā da zaten bi tek nesil dīl de bazisi türk çingenesi denilir. /?\ siyah dejil de beyaz oldū içi türk çingenesi hem türkçe konuşuyolardı onnar. /?\ türkçe ana babam hepimiz türkçe bizim şey. biz bulgarca bilen yoktu. bizi sırf bēki şey gördü okulda türk mektebinin dördüncü sınıfını bitirir dōt sınıf vardı. türkçe okulumuz vardı. /?\ dört yıllık. kuran, din dersi ocamız, tari cōrafya ocamız bi de bi dā ocamız vardı bilemeycem iki sefer atim‿ettim ben. ondan sōra bizi tuttular, imtān‿ettiler. biz dörd erkek üç kız aynı kızımız gibi bōle kim bilir bizi artık ne gördülerse tuttular bulgar mektebine dördüncü sınıfa aldılar bizi gene. bi sınıf geriye aldılar. iki sene okuduk bizi iç konuşturmadılar, türkçe konuşturmadılar. bulgar mektebinde hiç türkçe konuşmak yok. ama konuşturmadıkları da bi yerde iyi oldu bulgarca ōrendik yani ana lisanı gibi. /?\ em yazı em lisan fakat buraya geldik kimse konuşmuyodu unuttuk gari burda da. /?\ şimdi bizim tam bulgaristanın ortası. filibe eski ismi filibe, karlıova kazāmız. o da şöyle yani kalma eski osmanlı paşaları bōle avrupaya giderken bizim kasabaya gelmezden bir‿iki, üj bej kiĺometre on kiĺometre neyse bi tepeye geliyolar. gidiyo diyo ki yāverine şuraya git ileri diyo bā bakalım ne var ne yok ilerde. yani işkaĺ‿ediyolar avrupayı. gidiyo geziyo bizim o kasabanın oldū yerde kar, karlı oldūnu görüyo. dönüşte padişah soruyo ne gördün, ne geçirdin. padişām ilerde karlı bi ova gördüm diyo başka bi şey göremedim. ordan adı karlıova kalıyo ama bunun fazla rātsız etmiyom di mi fazla, o kasabanın türk düşmanı beyi levski diye bi ġavur var. bu tā okumuş tahsilli onun adını koyuyolar

karlıovadan sōra şimdi bu kominislē geçince levski diye koyuyolar. o ġavur da kömür tüccarlī eşeklerlen kömür alıp satıyomuş sırf türklerin şeyini ōrenmek için. bi gün bi hana geliyo. gene aynı kasabada iki eşek yükü odun getiriyo, şey kömür getiriyo. bunun tabi askerler farkına varıyolar biliyolar kim oldūnu. sarıyolar hanı. tutuyo sizin şimdi diyo eskiden duvar vardı çift duvar bōle o duvardan çıkayım kaçayım diyo annıyo bu. eyi ama karşıda asker bekliyomuş. burda da asker süngüylen öldürüyo onu orda. şimdi onun, o kasabanın adını onnar levski diye koyuyalar. /?\ pulovdif. bulgaristanın tam ortasında. tam ortasında bulgaristanın ama göçe göçe mālelerden bütün köylerimizde epsi cāmi, okul, türk okulu vardı fakat onnar göçe göçe türk kalmayınca kapandı bunnar epsi. benim kendi köyümde iki tāne cāmi vardı biri kapanmış. /?\ gittim yetmiş yedide gittim ben. ölen ailemlen gittim. kendi arabam vardı taksim, gittim kapanmış caminin birisi biri kalmış, okulu da kaldırmışlar türk okulu yok. /?\ e bulgarlar tabi türkler göçünce oraya çingenner zaten kominiz zamanda çingennere çok önem vermişler. onnara ev yapmıj bilmem ne yapmış falan. eskiden kolibadaydı onnar sōradan işte kominiz geçince onnara şē yapmış bina yapmış. /?\ tekke diye bi köy vardı yani türk ismi yembeli köyü oralarda yarım yamalak yani tam türk dīl de. başka dā köyler vardı ama onnar ġavur köyü. bizim bu üç köyde işte karlıova dedīm bayā türk vardı. ova köyü arkamız dā orta balkan beki duymuşundur. tā yugoslavyadan başlayıp karadenizde biten orta balkanın dibinde bizim yer, köyümüz, dibinde. /?\ götürüyoduk. /?\ iki ay, üç‿ay kalıyodu. şe yapmayan sālmayan ayvanlar veya̱utta işe yaramayan danadır bilmem nedir büyücek orda çok güzel yeşil, kar oldū için çünkü kar geç vakide kadar kar oldūndan yazın bütün bōle bi ot, ot oluyo. o ayvannarı işe yaramayan ayvannarı oraya sīr olarak götürüyodular. /?\ bi kişi gidiyodu çadır kuruyodular ona. hayvan bakıcı bi kişi vardı. ālem götürüp teslim ediyodu ona bi kişi kalır başka insan yoktu.

kökenleri: /?\ esas burdan gitme anadoludan çıkma. bilmiyoz kimlerden oldūnu. eskilerden duyduk osmanlılardan evel mi ne zaman orayı yerleşmişler fakat nereli oldūnu bilen yok yani. /?\ yok gacallar ayrı. gacal onnar da bi cins türk ama gacal cinsi diye ayrı cinsleri ayrı. konuşmaları türkçe. ya şimdi kızım nereyi gidersen git bulgaristanda kendi bulgar lisanından başka lisan da olabiliyo karışık yani. bugün türkiyede bilmedīmiz biçok kelimeler var. görüyosun orda telēzona çıkıyo orda yazıyo ben okuyom ne oldūnu bilemiyoz. orda da ayni. /?\ türk, türk. gacallar diye bi hāne vardı, Íāb olarak, Íāb olarak gacallar. bize maçkalar, maçkalar diyolādı. onnar gacallardı. ondan sōra poyrazlar vardı. yani ep bu türklerin adları, şey böyle Íāpları

vardı. /?\ yok bizde kuyruksuz koyun burdaki koyunlar gibi kuyruklu dīldi bizim. buynuzlu, kuyruksuz koyun fakat oranın hayvanındaki dadı yok şöyleki burda besi yöntemini bilmiyolar. atta bikaç tane çiflik sayibini uyardım. orda ben bu masadan dā ufak üç‿ayaklı, koyun sayiplerinin sayada üç yüz, dört yüz koyunu keçisi olan sayaları var. adamlar bu sayanın içersinde dört tāne beş tāne bō̄le kazıktan orda kaya tuzu diyolar tuz, kayadan çıkma, burda da var türkiyede de var ya. getirip o şeyin üstüne koyuyolar onu hayvan orda gidip yalayıp yalayıp su içiyo yalayıp yalayıp ama bu hayvanın tuz alan hayvanın dadı bambaşka oluyo. eti içbi şeye uymuyo. ama bilmiyo adamlara söylüyoz ama kime söylüyon iki üç tāne çiflik saybini uyardım ya böyle yap bunu bak buraya o tuz gelmese dayi başka bi şey su yapın nèbarsanız yapın, bu ayvan suyu aldī zaman onun eti datlı oluyo.

akrabalık adları: /?\ annemler dört kız kardaşmış. padan anife, teyzem annemin kız kardaşı. kurd‿asan diyolar kurd‿asan. dayım vardı kurd‿asan öldü. /?\ maçka mēmet vardı, amıcam. /?\ halam oluyo. onnar denizlide. /?\ görümce oluyo. aynı aynı burdan hiç farkı yok. /?\ dayı diyedi. /?\ kayın, kayın diyolar ya. /?\ kayınço oluyo kayın diyolar, kayınçe diyolar. ha karının kız kardaşına baldız. /?\ elti oluyo. /?\ kızan, kızan.

organ adları: /?\ omuz, sırt, boaz, göüs, karın, yürek kalbe diyolar, mideye diyo, yürek diyolar. /?\ dirsek, avuç, bilek diyez. /?\ ense, çene, yanak, alın, burun, kulak. /?\ diz, diz, ayak dizi, kaba.

B5.1/1

Fatma Gülen / 70 yaşında. / Kasırgalar-Omurtag-Eskicuma doğumlu. / Ortaokul. / 1989'da Manisa-Merkez'e yerleşmişler.

tanışma: /?\ fatme gülen. yetmiş yaşındayın. /?\ biz türkçe adımız kasırgalar bulgarcası tireskāveslinin. omurtag diyez kasabamız, şehiri cumā tırgovişte. /?\ biz şumene bālıyız. evelleri, tā ilēleri dimitrovgırat dēlēmiş ona biz tā ufakkan bilmezdik onu sōra şumen oldu. şumnu oldu, şumnu deriz şimdi. orā cuma bālı tırgovişte bālı, tırgovişteden biz de kāri köylerindeniz onların. şehirlerin köylerindeniz ōle. dört yüs hāne kūmüs hemen iki bin civārında insanımız vādı, ani nufusumuz vādı o kadar. /?\ heppimiz türk bi tāne 'dokturumuz vādı bir tāne 'dokturumuz vādı. o da bizden çok türkçe bilirdi. ōle ufakken gēmiş annesi, babaları ōle bī tırnavı denen bi yerden, bi şehirden bōle. ufaklıcıktan annesi babası onnā evde bile ep türkçe konuşurlādı. biz hiç bulgarca bilmezdi o gibi ōle. ben pek bilmem ama gençlerimiz bilir. okuduk bulgarca okuduk ama bōle konuşmamız olmazdı bizim rusça okuduk, bulgarca okuduk. ben yedi yıl gittim. kōdeydim ta salmadı anamız bubamız salmadılar. eveli bōle gençleri kızlar fiĺancanın kızları felen yere gitmij denirdi ya ben kūde okulu bitirdim neyse şumnu denen şehire. geldi bizim müdürlerimiz üc defa kapımıza. babama dedi, rāmetli babacīm nur‿içine yatsın hasandı adı, hasan‿aga altı ay kursa 'fatmeyi gönderelim bi anaokulu ōretmeni olcak. orda bulgarcası deskoçidelka derdik biz bulgarcası deskoçidelka türkçesi anaokulu. anaokuluna altı ay kurslan dēdi, īdim okulumda hiç te okumazdım ama kitap iç açmazdım te böle senin gibi oturun ōretmenimi dinlerin ondan bir iki cümle kapādım. eve gēdineyin kō yerdeyiz alır babam beni gider 'tarlaya gideriz sürmē tarlayı, mesē çapa yaparız, mısır çapalarız o bu iş çok kō yerde iş çok. gideriz onnara evde okumā fırsat yok. okula giderin ōlecene gene kitabım ödevimi yaparın yalnız ōretmen kaldırı, ondan kaptıklarımı sōlerin. neyse okulu gūde bitirdim. dedim ya üc defa geldi müdürümüz. anaokuluna altı ay kursla evelki zamannāda ne kadā bak hani geriymişiz. orda dedi fatme dedi dil ūrencek dedi tā bilgisini yükseltçek bi anaokulu ōretmeni olacak. annem salmadı. felencanın kızı gitmiycēmiş hacının, hacı mēmedōlun kara asanın kızı, kara asan dēlerdi bubama bōle bōle felen yere gitmiş dencēmij diye salmadı anacīm. ōleliklen kaldık. /?\ bulgar da vādı. bak kızım, aç kapıyı açuvā. bulgarca vādı, rusça vādı onnādı dilimiz ya rusça, bulgarca bi de türkçe. /?\ yok, yok ben bile bilmiyem bulgarca sōna görebiliyim bulgarca. kūde tatlıcı dūḱanda çalıştım ātmıj dokuzda

bastım burā gelince ep çalıştım. ō̄rencilerimiz vādı, üç yüz ātmış ō̄renci vādı kū̄müzde. okulumuz çok bū̄ktü, sekize kadā okul yapıldı bū̄k okul. başka etraf kū̄lerden de gelirdi, çocuklā ani getirilēdi. mecbur‿ettilē bulgarca konuşmā hani ō̄rencilē bulgarca konuşurlādı okulda. şehire çıkiyesin (¦) kū̄müzde yok zaten bulgar. /?\ yok yok temiz türküz. temmiz türk bizim kū̄müz kasırgalā denen kū̄müz temiz türk bizim. /?\ bak şimdi aşākı hüsennē dēdik yukākı hüsenner onnāda da temiz türktüler onnā da. o kū̄lēdi ama onnar aralıydı bizde. onnā bizi mıradiye gibi ō̄le o aralardaydı ō̄le kū̄müzde aralıydı bi tā geri kalan kū̄ ışıklā deriz bulgar türkçesi ışıklar bulgarca lübüçova. ordan dört kiḷometro vādı karadıllı deriz orda vādı bulgar bō̄le kū̄müzde. zaten bō̄le çalıştīmız düḱanda çalışırız biz devlet işçisi, devlette memurduk ya ordayka memleketteyken, o karadıllı denen küẹ biz bu hafta çalıştīmızı haftada iki defā götürü paralarımızı devlete yatırıydık bō̄le faturaylan. hani ne harcamışız ne kalmış mallarımız üstünde bō̄le hep konturoĺ‿altındaydık. orā götürüydük, o kū̄de vādı bulgar. müdürlerimiz ordaydı ama bulgardı müdürlerimiz türk te vādı işte. /?\ türk çoktu kū̄lerimizde. türk köyleriydi ama bizim köyde hiç yoktu. hiç olmasa türklēden tā fazlası da ani bulgar varan kū̄ olurdu ama bizlere yakın dī̄ldi onnā aralıydı, uzaktılā bō̄le. /?\ giderdik ya canım gene şimdi te mese horaz kū̄ne, muradiye orā burā gidiyez duruyez ye gidēdik ya. ama bulgarlarımız da hani bize kāşı ō̄le pek kötülük davranmazlādı canım iyi komşuluk yapādık onnālan da ō̄le. hani biz bō̄le insancasına sōra devlet devrildineyin, devir‿olduneyin kāri başka oldu hayatımız.

kökenleri: /?\ şimdi bō̄le biS babalarımızlan diyem kū̄ yerdeyiz ya kızım oturup ta bō̄le bi rātlan sōbet‿edemezdik. onnā hep işlēlē tāla çayır. bubamın iki yüz dölüm toprā vādı. tarladan gelip te oturup ta senne sōbet yapamazdı kin şehir gibi. /?\ dede nine ermedik onnarı görmedik biz. annem babam vādı. diyem a onnā da oturup ta bizlēlen bō̄le çoluklan çocuklan sōbet‿edemezdik, işlen. bilmiycen hani bilemiyen şindi kökümüz nėrden. biz yetiştik yetişe kū̄müzü biliyez anamız bubamız ō̄le gördük ō̄le biliyez. /?\ yalnız bō̄le bū̄k hani şehirlēde çok bō̄le çingenelē vādı onnā şehirlēde yaşādı. kalaycı derdik onnara. kalaycılā gelirdi bō̄le kū̄n kenarlarına bō̄le çadır kurulādı durulādı. yazın bō̄le bakırdır onu bunu kalaylādı onnarı biliyez biz başka bilmeyiz kin. /?\ biz burda işittik, biz yörük bilmeyiz iç. orda bizim pomak vādır, çingene, alevi vādır ama (¦) türk alevi ama onnā hep karışıktı ō̄le o kū̄lēde ani bizim tarafta dī̄ldi onnā uzaktılā bize. ē izmir gibi dil e te bursa gibi tā uzaklā kū̄lerde vādı ō̄le alevi denenler. /?\ bizim çingenemiz, bulgarlarımız bile ep türkçe konuşurlādı

hani. bȍle bi yerde bi toplantı olduneyin onnā kendi bulgarca konuşurlādı ama biS hep türkçeydik. yalnız kāri bȍle baskın‿etmē başladıneyisi bulgarca konuşulmā başladıydı.

türkiyeye gelişi: /?\ seksen dokuzda geldik. en son gelenlēdeniz tamam yılbaşında geldik ya burā o zaman. /?\ aman ba evĺadım ben ic bilmiyen ki nerelere ūradım 'zeynebim ufaktı bi yaşında. /?\ kırk sekiz yaşındaydım gelirken kırk sekizi almıştım. amma nerelere geldik nerde durduk vallā adamlā bilir onu ben ic bilmeyin ki. çocuklan ūraşırkan ani kızanna ūraşıkan ufaktı hep yanımda anası bubası bilcek onnarı nasıldı nerelere geldin o şerfiye bilcek nerde kaldık, nerde durduk, nerde trennēde atālandık yollāda bellēde. ıstanbıla geldik orda kapıkuleymiş orası, orayı eşiyamızı indirdik. eşiya da ne bikaç yorgancāzımız vā, bi karyolacāz kuyduk öbür türlü kuydurmadılā bi şiycik bȍle çekyatlāmız ne evlerim dayalı döşeli memlekette ȍlecenek. bi şiy vēmediler. ordan yetmiş ātıda vādı kaynımın kızı geldiydi. ıstanbılda o, sefakūnde, orā gittik. aman bi yāmır yādı bi yāmır yādı o gün gelirke. /?\ kalmadık kalmadık bir afta kadā kaldık onda. yo̱un gelen göçmennē ani bildik tanıdıklā hep birbirini insan akraba arıyye. /?\ altı hāne çıktık o zaman altı hāne sürgün‿edildik biz. ondan ileri gene ettilēdi hani kūmüzden sürgün. kapıkuleden biz indinēsi bi taksi tuttuk. e biz bilmeyiz ya burası nesi dini. aman 'adiresi vēdik şöfȍrün eline, aman şöför döniye döniye döniye gitçēmiz yer kaynımın kızını bulduramiye. o vakit gene yedi sefer kapının önünden gelmij geçmişiz. oralānı görüydüm ben bȍ taksi içinde çocuk kucāmda ani bakınıyen yāmır yāyye amma çamır çamır, yollā da fenaymış, ȍle kazık yēlē vāmış. yedi sefē dönmüşüz şöfȍr ep bizde paradan ötürü gezdirmij durmuş bilmiyez a. indi, aldı alcānı. bi de indik be canım dedim ben buradan biS kac defa geçtik bu 'sokaktan. sokak dēdik bȍle ara yēlere. neyse indik, orda bir afta bile yoktu dört bej gün kadā durduk. küçük‿ōlum bizden üç ay ileri burā ettiler sürgün, o burā gelmişti. muradiyeye inmiş, manisaya altı günden devlet o zaman tanıdı ya bize öncelik tanıdı ya iş vēdi ya altı günde ona iş verilmiş, bulmuş. geldik biz de buraya o muradiyedeymij biz geldineyin o da geldi burā bi kira tuttuk, iki oda. (¦) toburda kuyualan cāmisinin dipçēzinde orada tuttuk (¦) o da iki göz ev amma iki göS evcēz. ben, te būk‿ōlum var, gelin, ōlan, torun vā, biz dedeylen ikimiz, öbür ōlum geldi küçük‿ōlum. o yirmi günnük gelin güvē geldiler. dūn yaptık ȍlecenek geldiler, ȍlecenek sürgün‿ettiler onnarı. onnar iki kişi diyelim e ī fena hānede eşiya oluye ya. ay indirdik o īsanın bȍle ufaracık bahçesi vāmış orā eşyālarımız indirdik. üst‿üstüneyiz o yorgannarımızı kuyduk kāri yorgannarın üstüne yatıyez epimiz de. iki

oda canım biz kaç kişi oluyez iki ben iki, altı kişi oluyez mesē iki ōlan, iki gelin dedīn gibi. bi de o āşam bi de yāmır yāmasın mı biz gene türkiyeye geldik diye seviniyez. eşiyalar açīk. anā, mar inge hiç örtmē aklımıza gēmemiş perişanız yolda belde. bi de kāktık türkiyede biz bi şiycik olmuycak sanıyez. biz nayĺon bi şey gersek ya. aman bi de kāktık o yorgancıklarımız ıslanmış küflendi. her neyse onnar ōle gitti. sōna ne kadā durduk bi yerde, üç hāne bi yerde durduk iki göz evde bak şindi. beş‿ay kadar durduk orda, bi yerde. sōna ondan bi sokak yukarı, o çocūmun kirasından bi sokak yukarı, cāminin yancāzı, dipçēzinde bizim göçmennēden vādı kūmüzden, onnā döndüler. onnā döndülē biS tuttuk onnarın kirasını cāminin dibinde. biz geldik onnā gittiler. bi tā orda iki yıl mı durduk ne iki yıl durduk. /?\ o kadā çok yoktu amma olan da döndü o arada. kūmüzden īsanlar bilemiyem başka kūde bilmezdi kimse kimseyi bilmezdi. /?\ manisanın yerlileriymiş, ani yerlileriydi. oturdūmuz yer bōle kirada bō tobu ev gibi bizim girişte bōle evimiz kiramız. önümüz bōle eski göçmen evleri, evelki evler çōk eskilikliydi orası eski binalar çoktu. oturduk neyse orā tuttuk o kirayı, öbür ōlumun yanından ayrıldık. üç‿āne oluyez ya gene iki hāne bi yeri toplandık. çünkü onun çocuk vā bakmak istiyez. geldik, ī fena yok yēde bi şiycik yok yolluk diyez biz 'çerge deriz siz yolluk diyesiniz ya vādı onnādan eski mesḱatlık. /?\ ya ya dar kilim bōle biz çerge diyez onnara, çerge deriz onnara. onnādan yaydık yere bi karyolacāz kuyduktu ya memleket karyolosu bōle çekyatlarımızı bıraktık yavuslubutta gelirken. her neyse onu kurduk kocaman te bō bi salona. 'zeynebim istiye şini ufak ya salıngaç istiye, beşik istiye. ay öte baktık beri baktık yok nerē kurcaz salıngacı yok. biz ayakta da sallamazdık onu ep salıngaçta. allā razı olsun, ev sayibimiz dedi bōle salonun iki kapısı vāmıj bōle kapılānı almış (¦) o kapıdan o kapıya kuyduk salonu (¦) hā salıngacı kurduk neyse ona. ī fena oturduk. sōna dört beş gün oldu, altı yedi gün oldu amıcan gitti başladı işe fırına. bō yakın fırınımız vādı orā kabıl‿ettilē, gitti. gençler gitti devlet kabıl‿ediye gelin ōretmen, būk çocūm vetiriner ordan küçük‿ōlum bakımcı gibi mühendis onu orā işiye zatı yerleştirmişlē vestele altı gündeyken, neyse küçük gelinim emşire. onnarın tā tayini gelmediydi onun arada. sōnu dede başladı işe. o işe gidiye ekmek parasız ya ekmek veriylē beş ekmek getiriye bize, ekmē para vēmiyez bereket vēsin. neyse onnarı uzatmıyım. benim karşın karsı kılıyne ben evi yurdumuzu bıraktık dayalı döşeli bōle geldik. bōle ziynebimi uyutur u yanı dört duvar bōle sıkıye bi can orā bakıyesın ermiye, burā uzanıyesın bakıyesın patatiz yapçak‿oluyesin yok, suvan alcak‿oluyesin yok anında da hani yerleşemedik tā. şimdi derdim ōle bollūmuz vādı evimizin önünde yarım

dölüm bayçem vādı heppisi hani ōlesine. üzülürdüm, alır ziynebi çıkardım kapı yanına tö büle karşıda komşumuz vā seksen yaşındaydı te büle bizim gibi yaşlı kadın. ben çıkarın kapının yanına kadın içeri kaçar. ay diyen, şindik hepten kārı duraman kār. diyem be canım ben ĭsan yimiyen diyen ben nè bu bana diyen bak komşu sen ins misin cins misin dese ya diyen. yaşlı başlı kadın diyen derdimi alsa ya diyen. yanı başımda komşulā çıkālā 'balkunnara bakālā, ben çıkarın onnā içeri dönēler. aman be allahım yarabbim biz nè burdayız şindi? gelir, āmet amcan gelir fırından ben hep āların. döncen ben, gitçen ben, ben gitçen. o dē bana be canım gel yapma bōle biz bak nēden nası geldik, nası hani ūradıldık, nası olduk. bi gün gelcek te gidennē döncek derdi bana. hayır dönmicek kimse burā gelir mi dēdim. bak yaşlı başlı bi ĭsancāz dēdim ondan ötür çıkıyen bi derdimi harz‿eden, nesin desin bana dēdim. beni gördüneyin kaçıye dēdim. 'balkunnarı çıkıyelē komşulā ben dışarı çıkıyen onlar içeri kaçıyelē. gāri hep āla āla o işten gelir ālayı āların ālayalak bırakır gidē neyse. bügün dedi, te böle ufacık bayçemiz var arkada, gel dedi bana, gel oturalım şurā annadalım dedi. ben döncēn diyen onlar işe gidiyelē ben yalnısçanak içerde evde çocuklan. erip yetmiye de bi şiycik neyse. bak ne diyecēn sana dedi beni dedi üzüp durma. ben de dĭl a çocukları da üziyesin dedi. biz burā bu vatana attık kendimizi evĺatlarımız rāt‿etçek. burayı ep gelenner bi kere yancak dedi. bizim babalarımız analarımız geleydi onnā da bōle olcādı, bizim gibi yancādı. çünkü malını mülkünü, evini yerini bırakıp geliyesin. yerli, yerleşmişsin ani yetmiş, seksen yıl anam bubam oturmuşlā ep gene kolay dĭl ya. gel yapma. hayır, kimse dönmez ben hep ayak duruydum. sōna bikac gün bōle bikaç‿ay geçti; beş, altı ay geçti aradan vay başladık işitmē vay ıstanbıla felan kūden insan gelmij dönennē gelirmiş. orda amān mar bursaya da gelirmiş. başladık şindi duymā. ōle başladıneyn kāri rātlaşmā başladım. ani da kimse de bōle şaşmıye bize. iki aydan sōna komşularım benden geldilē, özür diledilē bōle bōle dedilē sen ōle bi komşuymuşsun kin biz dedilē bulgara diye, dēlēmiş onnara, onnar ĭsan yiye, onnā kötü ĭsannā, bizden ötür ōle annadırlāmış ta biz hep ōle korktuk sizden dedilē. dedim be canım tamam, korkulur ĭsan ama bizim ācık kendimizden belli oluruz ani ins mi cins mi ĭsan yiyen ĭsan başka olur. sōna çok ĭ geçindik bi tā yavaş yavaş alıştık ba kızım. evim yerim de orda ōle dayalı döşeli te büle sizin gibi genç bi gelin duriy evimde kira feĺan iç almıyız. vādıneyin, iki defa vādım orā. anam yok bubam yok. aga, inge var amma /?\ ye memlekete, kūye kasırgalara bi tā gitmedim. /?\ te şindi tonu beceremicen a. iki defa gittik amma āmet amcan olsa tonnarı bilir iç kafamda yok te şindi. /?\ bizim kūmüzde

eppisi dolu sımsıkı gelennē döndü ya erkez evine yerine yēleşti gene. bulgar feĺan iç yok kū̄müzde aynı insannā gene yerindeydi. amma yoksulluk çökmüş kāri insannarın üstüne, iş yoktu insannara. e biz dört seneden sōra mı ben orasını yalan yapçan kızım beceremiycen şindi. iki defa vādık ta hangı senelē gittim tam bilemī̄cem. /?\ e başladı çünkü onnā mecbur kızım, okullāda kāri sırf bulgarca okunmā başladı, konuşmā onnā mecbur ani gençlerimiz. dışarı çıkıyelē hep bulgarca çünkü işe gidenner işten ūradılıy ya türkçe konuşursa. çıkarmak ye işten çıkarıyelē bō̄le hani türkçe konuşan bō̄le şi yaptınēsi ō̄le çıkarılādı işten. da mecbur kalırdı gençlerimiz de hani ep yolda belde konuşmā. bilirlēdi de onnar çünkü okuyeler, okurkan da ō̄retmen te bō̄le hani konuşturuyo onnarı bize konuşturmazlā biS sade bō̄le ezberine okurduk bulgarcadır, rusçadır. konuşmazdık bō̄le hani çevirmezdik ne denirdin ondan bilmiyez bulgarca. /?\ kuyualan mālesinden gene alt yanına indik biz sōra küçük‿ō̄luma ikinci yılda işi yaptık. bi dayreyi girdi o, dayreye girdi iki kādeş. agası, ābeysi destekledi, o beşinci kattan bi dayre aldık ona. şiy cāmisinden aynı ali cāmisi 'öncēzinde onun dayresi, orda şu parkın önünde. ō̄lum dedi ikinci yılda siz dedi, e şindi kuyualanda oturuyduk a, ben dedi üç oda bi salon bū̄k evleri, ben dedi kendi başıma oturup iki baj burda dedi ne yapçān dedi. siz de gelcēniz dedi abeysinnen bizi aldı iki yıl berabē oturduk üç‿āne gene. berāber orda heppimize birē oda vādı yatmā, 'mutfakta yir içēdik. ayrı odalarımız vādı, çocuk odasını depo gibi ō̄le eşiyamız, olan eşiyamızı kuyduk. hani, üçümüze de birē vādı orda iki yıl oturduk. sōra bū̄k‿ō̄lum şafiyeler burdan üç göçmen bi ev aldılar, göçmenevi eski, āçta, akmesçitten, orda yaptılar. onu yaptınēsi iki yıldan sōra gene şafiyelēlen oturduk. zī̄nep vā öbürün de oldu bir ō̄lu, öldü bi çocū. onnālan berāber yerleştik. sōna gene iki evĺadıma gene baktım, torunlarıma gene baktım ordaykan. gittim, orā gittim küçük‿ō̄luma. 'zī̄nebi kimi alıp gittim orda 'zī̄nep te başladı bi tā anaokuluna orda ani anasınnan gelip gitmē.

organ adları: /?\ ya omuzumuz dēdik. arkamız dēdik arka, kol, dirsek ye, bu bilek. /?\ parmaklarımız, ellerimiz, tırnak ye ye. /?\ avucumuz meseĺā pançamızın içi burası. burası boynumuz gō̄sü hani boyun deriz. burası ensemiz, enseye ya. /?\ çene, burun, yanak, alnımıS, dizlerimiz, diz derdik. buraları kabacalarımız, butlarımız derdik bō̄le be canım but yerlerine buraları. /?\ topuk deriz, ökçe deriz bu ökçemiz, bu topūmuS. /?\ ayaklarımızın altı ökçe, buraları topuklarımız. topuk dēdik ye bunnara topuk dēdik ya.

akrabalık adları: /?\ tete dēdik, 'dayı dēdik onnara. /?\ hala dēdik onnara. (¦) erkek kardeşine mar inge amıca derdik ya bak şindi kafam karıştı ya. aga mı? şiye büyū̄ne

mese beyimin büyüne 'aga dēdik, abi yerine 'aga dēdik. mese bürda annanne diyelē, babanne diyelē biz orda nine dēdik, 'dede dēdik şilere dedelere adamlara, büklere. burā geldineyin ürendik annanne, babanne. /?\ görümcem oluye. erkek olana kayınçı deriz ye kayınçımız, hani kardeş deriz, kayınçımız deriz öle. meseĺā ani bizden bükse 'aga deriz, küçükse adını söyleriz ama kayınçımız olur. mesē bi ļaf gelişinde kayınçım deriz böle kaynımız burda kayın diyeler a. /?\ baldızı olurdu ep baldız deriz. sōra adını söyler. hani bu nen oluye senin dedinēsi böle baldızım derdi. hani ölesi ılafında öle denirdi baldız derdik biz. /?\ kızan derdik ya. mari kızan, gel ba kızım gel, gel çocüm gel öle kızannā derdik hep kızan. /?\ ölesine biz adınnan çārılırdı ya. meseĺā hasan, hüsēn, āmet, mēmet neyse adı, adınlan çārılırdık böle biz annadırdık ya. nası desem dayımōlu, agamōlu, amıcamōlu öle bi şiy denmezdi. bacanak vādır meseĺā şimdi te ölum evlendi. evlendinēsi onun da kız kardeşi şiy evli mesē şēfiyenin te kıS kardeşi vā evli, şindi ölumlan o kıS kardeşinin adamı bacanak olur biribirine. abla kardeş güvēlē biribirine bacanak der. /?\ dünür denir bizde de dünür denir. annadırkan da hanı adını söyleriz, isiminnen annadırız. hep dünür dünür denmezdik öle. yalnıS, senin kim dünürün bö soruz meseĺā kimi evēdin kimden aldın denir onnarı deriz dünür diye. o zaman geçē ļafımız böle.

gün adları; dualar: /?\ çünkü biz kü yēdeyiz ya bizde öle dernek fiĺan böle bi şey olmazdı ya. pazar, pazar‿ertesi, salı, çarşamba, perşembe, cumā, cumertesi, pazar gene öleydi bizde ya. /?\ yattım sāma döndüm soluma, iki melek geldi yanıma birisi sāma birisi soluma. yattım döşek önüm dirsek, ölüm şeyit māşer sünnet. yattım allah kaldır allā iman ile daldır allah ölürsem imanna. a mari şaşırdım abe inge be. 'yasin kılıc bekçi molla deriz yatarız sā tarafımıza meseĺā. bildimizi okuruz böle. biz öle arapça iç okumadık bilmezdi emen anamilin āzından ne kaptıksa. anamil okurlādı arapça onnā böle kurannarımız pazar‿ertesi, cumā ayşamı ep kurannar ellerindeydi amma bizlē bilmezdik.

maniler: manici başı mısın cemayıl taşı mısın? bir mani yaSsam yollasam kırk yıl cebinde taşır mısın? (¦) mani mani mankeĺam yarden bana çok seĺam, gerisi de nasıl unuttum. mar pek bilirdik ya. sıra sıra sıraflar, ĺāle dizdim ırafa. benim yarimi sorarsan adı molla mıstafa. (¦) gidin bulutlar gidin yarime seĺam‿edin. yarim uykudaysa uykusunu terk‿edin.

türküler: ak güvercin olaydım, pençerene konaydım. pençerende pek yüksek a gülüm yar dizine konayım. keten de gömlek‿oyarlar biz ne yapsak duyarlar. ikimiz de bir boyda a gülüm, bize de nikah kıyarlar. keten de gömlek sekiz kat dördünü giy

dördünü sat. benden başka yar seversen a gülüm, kalkma döşeklerde yat. (¦) o maringe dur acık şindi. uçurmayın beni anecimden uçurmayın beni yuvacımdan. ak bakırlar susuz kaldı, şafiyenin anesi kıSsız kaldı. (¦) bay demiştik bayla bayla girdik mayis ayina. şeker şerbet baĺolsa buyur sev bak çayina. hep gelenner develi develi sorun bakın nereli, ben aklımı zayettim seni sevdim seveli. (¦) kare de koç meler gelir, dāları diler gelir aman aman dāları diler gelir. kurbet ele gidenin aklına neler gelir aman aman aklına neler gelir. haydi de bir tane çarşidan aman aman bir yar de alayım komşudan. kare de koç nerelerde, gül suyu şişelerde aman aman gül suyu şişelerde. eller almış yarimi, eller almış yarimi ben kaldım köşelerde aman aman ben kaldım köşelerde. haydi de bir tane çarşidan aman aman bir yar da alalım komşudan.

B5.2/1

Ümmügül Coşkun / 80 yaşında. / Karlıköy-Eskicuma doğumlu. / İlkokul. / 1951'de Manisa-Merkez'e yerleşmişler.

karlıköy: /?\ bulgaristanda, eskicuma karlıkō. şumnu da yakın şumnuyu duydum. /?\ yayan gidiyoduk yayan da ama arabeyla gidiyoduk yayan gidilmezdi uzak, bayā uzaktı. at‿arabalānna gidēdik, at‿arabasınna gidēdik ōle eşek‿arabasınna, at‿arabasınna pinē gidēdik. iki üç sāt sürēdi gene, şumnu üc dört sāt sürēdi şumnu. eskicumā bi buçuk, iki sāt sürēdi. ona manda vādı manda koşādık, onu bunu götürüdük satmā oraya, būday götürüz satmā falan ōle gidēdik ona, eskicumāya. /?\ bobamla berāber gidēdik dedemle, bobamla berāber gidēdik. şumnuya da olsa onnāla berāber gidēdik. /?\ çobandere var, dalgaç var, māmutkō var, işik kō var o bulgar kōdü. sırf bulgardı orda türk yoktu. eskiıstanbulluk vādı. o da bayā bi kazā işte şehir gibi o vādı. işte yakın kōler çobandere, bayaç kō, māmut kō işte ōle ōle köylē vādı. bizim kō de karışıktı. dört yüz‿āne türk vādı, iki yüz‿āne bulgā vādı kōmüzde. /?\ vādı çingene de vādı. māleydi öle bi māledi çingenelē de ufak bi māleydi onnā da, çingenelē de ama bizim çingenelēmiz bōle açık çingene dīldi bayā örtülü çingeneydi. kapalı bizlē gibi mesele mantulu, mantulu çingeneydi örtüsünü örtünür başına. dilleri aynı bizim dilimiz aynı dil. karışık yaşıyoduk biz. te bu ev meseĺā avlu bāçelidi evlēmiz öte yanı komşunun, bulgā komşunun burası bizim. öte yanı bi bulgā komşunun ōleydi. birbirimizi yani gelip gidiyoduk mısafirlē bōle oturmā gidēsin. canın sıkıldı mı dū kız ācık doçkaya gidelim, naçkaya gidelim, gidēdik. onnā bizden çok türkçe biliyodu. iyi konuşuyodu türkçe, biz ondan da bilmiyoz bulgarca. /?\ kuruluşunu bilmiyom karlıköy dedilē ōle de bildik ōle de geldik. zāten yirmi bir yaşında geldim buraya türkiyē.

türkiyeye gelişi: /?\ elli birde, elli bir göçmeniyiz biz. /?\ onu yasak‿etmedilē yalnız rus geldi, alaman geldi ileri. alaman geldi bi şeylik yaptı bize anarşi oldu nası burda şindi anarşilē var orda da bōle dāya çıktılā, alamanı istemedilē. ondan sōra rusu da istemedilē ġavurlar istemiyo ama bizim türklē yapmadı bi şeycik. ġavurlā biz istemiyoz dedilē rusu. bōle hepsimizin tarlaları bir oldu, senin benim iç ayrı tarla yok. bizde tarla çalışıyoduk biz. /?\ tekezze, tekezze oldu bütün herkezin bir oldu erkez orayı işe gidiyo. ordan bī tencere, bī kazandan yemek yīcen, mesele bir yerde çalışacan malını mülkünü aldı. ileri zaten koyunnarın sütlēni dayi aldı, budaylāmızı aldı ne kadā bize bırakıye deḱar başına alıyo, dölüm başına, budayları alıyo. ondan

sōra onnarı aldı. ondan sōra koyunnarın sütlēni aldı, yapalānı aldı yünnēni aldı ruz geldikten sōra rus ōle höküm‿etti. onnarı aldı ondan sōra tarlaları, hayvannarı, tarlaları her şeyimizi aldı bize dāda, yamadan şindi bu dā nası bōle oralādan vēdi. oralāda ne olcak bi şey olmuyo. düz yerlēde güzel yerlēde aldı. getirdi traktörleri dakıvēdi arka arkaya ne āc bıraktı ne bi şey bıraktı epsicīni ruz geldi o zaman rus yaptı onu. tekezesi o zaman oldu. işte ondan sōra biz dedik burda durmayız. ōlan kardeşim vādı bunnān babaları işte şeyin dedesi cānanın dedesi, berāber geldik. /?\ yok kim insanımız istek yapacak yoktu burda. serbez göçmen sayılıyoz biz. geldik, o, on sekiz yaşındeydi. ilk geldik hamzabeyliye burda hamzabeyli kōjü vā. (¦) ileri ankarada indik. ayır, ankarada dīl edirnede, edirnede indik ileri. orda kaldık bī gece, iki gece kaldık edirnede. bulgaristandan çıktık ileri mıstāpaşa diyelē bizim orda, orda kaldık iki gece. ordan pindik türk treni geldi, aldı bizi getirdi edirneye. edirnede de kaldık bī gece. ordan sabāsı gene pindik trene ıstanbula. ıstanbula geldik, mācurāne diyeler, azırlamışlā bizim‿içi yatakları şeyleri var epsi. eme orda biz kalmadık ıstanbulda bī gün durduk sabā geldik, akşam gemiye. ordan gemiye pindik sabālayın bandırmada çıktık gemiden. bandırmada çıktık. ondan sōra pindik ordan trene hadi bakalım manisaya. eşşalāmız da geliyo bobamlā kaldı. bobamla ōlan kardeşim eşşaları getirmē kaldı, bunun dedesi onnar eşşaları getirjeklē. bī gemiyle gelcek trenne geliye trenden gemiye pindirdilē. gemiden bandırmadan gene trene piniyo. ōle geldi onnā bir afta on gün sōra, bir afta sōra geldilē. biz geldik manisaya indik ıstasyona geldi bizi bi ītiyar adını bile biliyodum māmut mudu neydi geldi bizi karşıladı orda. /?\ yok akraba dīl, ususi öle tutulmuj bizi karşılamā adam devletten. devletten biri tutulmuj bu dōmevi tā şeydi kırmızı binadı. yani iç kara inşāttı dōmevi oraya geldik. orda kaldık dokuz gün. manisaya gelennerin epsini oraya topladı manisanın kōlēne gelenner hepsi orayı toplandı. orda kaldık dokuz gün. orda yattık kalktık işte bī battaniye üstünden yok, yatak yok yorgan yok. yaz da sıcaktı, yirmi yedi temmuzda mı aụstozda mı, aụstozdaydı gaĺba. yerlere yaydık battaniyeleri yattık. benim ōlan bi yaşındaydı geldi. bunun bobası on yedi, on sekiz yaşındaydı geldi, evli dīldi o. o, zaten şētti ġavurlar okula alınca onu ġavurca okumak istedi o da istemiycem dedi ben ġavura mı kalacam ben gitçem türkiyeye. ondan sōra bobamı da kandırdı, bizi de geldik. benim adam istemedi tā dūrusu. yirmi āne çıktık birden. biz hamzabeyliye, annemler hacıạllere bunun babasıynı hacıạller kövü var burda hacıạllē kövüne, biz hamzabeyli köyüne dāttılā birer āne birer āne bizi. devlet orayı yolladı biz seçmedik. muradiyeye işte develiye, mütevelliye her yere birer āne vēdi. allā rāzı

olsun köylülē bizi şēttiler o kışın idāre topladılā bize yīcek, onnarı yidik. o kış idāremiz oldu, ev yaptık. kışa girinceye kadā da ev de yaptık, amzabeyliye. /?\ vā göçmen vāmış ama eskiden çok eskiden gelme göçmen vā. onnā da bulgaristandan gelme vā, yunanistandan gelme vā işte vādı orda da. işte yirleştik oraya arnavutlā falan vādı orda. üç sene kaldık amzabeylide. /?\ alasonya mācuru vādı alasonyalılā vādı. koyunnarı vādı unnā çok koyuncūdu burda. koyunnarı vādı sürüyle koyunnarı vādı adamlā giyelē kepeneklē vādı bo̅le sırtlānda. giyēler onnarı, bizim evimiz de kenarda, korkarım yalnısça gencim, güzelim kendim. kapıları kitlerim, 'perdeleri çekerim. e avlu baca yok, yapamadık avlu baca. ev yaptık ama avlu baca yapamadık, iki oda yaptık emen. o adamlā geçer ep çü çü çü sıklık çalalak, köpeklē yannānda bo̅le bo̅le köpekler o koyunnarı o̅le. korkarım çocukla, bī̅ çocuk, iki yaşında bi çocuk yanımda, adam işe gidiyo. o̅le çilelē çektik buraya geldik burda da çok çile çektik orda da çektik ama burda da çok çektik. /?\ eralde onnar o zaman gelmiş eralde. koyunnarı, ev, yer vēmiş onnara ikişē kat ev, vermiş onnara vermiş bize de vēdi. onnā dīşik konuşuyo erkez memleketi gibi konuşuyodu. onnān tā bi dīşikti konuşması. hamzabeylide yoktu yörük ep göçmenmiş arnavut, seĺānik, bulgaristan işte alasonya diyelē alasonya mācurları oraya bi ko̅ kurmuşlar hamzabeyli ko̅ diye. çobanisaya yakın hamzabeylile hacıallē zāten su basıyo gidiz taşey kıj gün taştı mı hamzabeylile hacıalilleri su basıye. hacıalleri basmıyı da hamzabeyliyi basıye biz ondan kaçtık burayı, manisaya. /?\ orda da 'kuşçulā diyolā bilmiyom kuşçu mālesi diyolā işte bo̅le bi mālelē var oralāda da dīşik insannā. /?\ onu bilmiyom, orda durmadım annemī̅n durdu orda ben durmadım orda onu bilmiyom çok. ama hamzabeylide oturduk, orda üç sene oturduk işte. iki āne göçmen vādık orda biz biri kırcalıdan gelmeydi bi de biz vādık. ondan sōra geldik annemlē manisaya geldi. onnarı esḱanı burdan çıktı, esḱan vēdilē bize esḱan‿akı, onnarın kaderlēne burdan çıktı esḱan‿akları. onnar ev mev yapmadı acıallere, camı odasına oturduk, oturdulā. biz de cāmi odasında oturduk ya. ondan sōra onnā geldi buraya alaybeydedir onnarın evleri alaybeydeydi. sattılā sōra eminelerin evini yaptılā oraya. o̅lan kardeşim oraya ev yaptı. onnā geldi benim bey hastalandı orda. süt taşıyo kö̅ün koyun çok ya koyunnān sütlēni taşıye ij buldular ona da. koyunnarın sütlēni taşıye. iyi ama punt‿astalī vādı o zamannā nası biz bilmiyoz şindi memlekette de bilmiyoduk punt‿astalīnı. punt‿astalī vāmış. o üşümēle olurmuş. o, yakalanmış punt‿astalīna adam asta yatıyo yok şēdemiyoz yani bi yeri çıkamıyoz. su bastı mı babam geldi geçilmiyo köprüden zor geçmiş geçirmişlē geldi babam kayıkla geçmiş amzabeyliye acıallere

geçilmiye manisadan. ondan sōra babam geçmij, geldi babam götüriye sütleri adam yatıyo evde. ondan sōra annem duramamış, annem geldi rāmetli annecīm geldi babam da rahmet oldu ya hepsi, adam da oldu hepsi oldu da. ondan sōra geldi annem ben sizi burda tutmam dedi. burda dedi ölseniz, dedi bi doktor yok. yoktu o zamannar şindi her yerde sālık ocakları var ama orda yoktu. o zaman yoktu bizim geldīmiz vakit. ōleydi bōleydi bī kadın getirdilē. dediler bu punt‿astalī olmuş komşulā gelīlē şindi dolaşmā, bu dedilē punto buna şe yaptıralım kan‿aldıralım o kadına. geldi kadın, arkalāndan kupa tuttu, kupa tuttu, kan‿aldı. o çizdi jiletle oralānı bōle kan çıkıye ordan. o kan çıktıktan sōra adam īleşti. adam ayaklandı, kalktı. kalktı ama annem ben seni burda bırakmam dedi. annem aldı onu buraya doktora getirdi, devlet‿astānesine neyse baktırmış şētmiş. iki üç gün durdu burda geldi eve. nēse şēttik devrisi yaza, yazına annem ben sizi burda tutmam dedi adīn bakām manisaya. geldik, iki buçuk‿ay annemin yanında kaldık, babamīn evlēnde, alaybeyde. iki buçuk‿ay kaldık orda. ondan sōra bōrası çıktı. çıktı dimin satın aldık. oturdūmuz yeri iki oda bi salondu zāten ya şindi yeni yapıldı. iki ay oldu ben burayı çıkalı tā. tapu da vēmiyolā on sene olmayınca bu evlere de tapu vēmiyolar göçmenevi bunnā ya ökümet tapu vēmeyi on sene olmayınca. on sene doldu ondan sōra tapu aldık adamdan, ıstanbulda sayibi evin, ondan tapu aldık. kız dōdu benim, kırk beş yaşında şindi işte. yedi yaşındeyke baba yattı öldü. işte kırk yedi yaşında öldü babası işte kaldık bōle. otuz beş sene mi oluye ne oluye işte bōle yaşıyoz.

tahsili: /?\ var, buranın insannarı okumuyo bizde okumak vādı. dört sene okurduk biz zaten. kuran dīl bayā türkçe, bulgarca okuyoduk. bī tane bulgar olurdu türk okulunda bi tane bulgar ötekiler türk. her gün birē ders vādı. tabi beş sınıfa, dörde kadar olurdu dört sınıf olurdu birē sāt, birē sāt giridi ōle daskallā, daskal derdik biz ya. burda ōretmen orda daskala. /?\ türkçe annadılıyodu eski de vādı da ama biraz yasaktı, eski yasaktı eski okumak yasaktı. ani ļatincesini yeni türkçe onu okurduk. o, serbes okudurlādı onu.

anıları; çekilen sıkıntılar: /?\ kıtlık gördük, çok gördük. dedelēmiz üç sene, dört sene yesir kalmış. başka yerlēde bōle yesir kalmışlā başka devletlēde kalmışlar. harp olmuş, dedelēmiz oralāda yesir kalmış. üc dōt sene atta kilim bile getirmij bōle yolluk gibi bi şey dedem de derdik dedemin atırası bu. hepsicīnin top taşıtmışlā, tüfek taşıtmışlar onnara aır omuzlānda. benim kendi dedemin kulakları duymuyodu. ezmiş, bu damarlānı ezmiş o top şeyleri. sırtta taşıyelē eskiden yoktu ya bōle şey gibi arabalā yoktu ya top arabaları sırtlānda taşımışlar ep. ezilmij buraları, kulakları

duymuyodu. kulaklā da duymuyodu, gözlēnde de vādı gözleri de görmüyodu. az görüyodu yani ezilmij damāları o harpte harp zamanında. üçē sene gelmemişlē kalmışlā ōle yesir kalmışlā. yesir almış onnarı başka devlet. orda kalmışlar üç sene işte orda izmet yapmışlā ǵavura, ǵavuradır elbet türk olmaz. dedelē gitmiş, nineler evde işle güçle, çolukla çocukla kalmış. onnā çilleleri çekmiş. alınca aç kalırdık, alırdı būdayları aç kalırdık. aç kaldın mı nābıcan. bu defa gidēdik tarlaya bī̄ çomak alırsın eline, oturusun tarlanın orta yerine görmesin kimse deye. dövēsin biraz būday. onu eve geldine kaynadır, yirdik. misir meseĺā darı diyelē burda ya biz misir dēdik, onnarı yidik. onnarı biz kendimiz gördük dil dedelē ninelē görsün. misir ununda ekmek yaptık çok tatlı olur ekmē. biS ani alışmış eralde seviyoz da. küçük çocuktum bōle çarşafımı emen bi bōçayı, būk bi şeyi kıj günü urūrum başıma hemen şeyi sırtıma.. annanemī̄n acık tā karışık yapādı, būday katādı içine güzel olurdu. bizimki güzel olmazdı, bizde yoktu kalmazdı katmā yok bi şiy. oraya gidēdim ekmek yimē. kar kıj, burayı kadā kar. çok sōk olurdu, çok kar yārdı. /?\ er yēde ovada da var ova köylēnde, teyzemlē vādı onnar ova köyündeydi. /?\ bayaç kō̄. orda şeylē vādı kızılbaj diyoz burda alevi diyeler a onnā çoktu onnān köjünde. bōle bi māleydi onnā da teyzem dēdi burası alevi köjü, kızılbaş mālesi burası, kızılbaş mālesidi orası. ondan bilirdik kızılbaş mālesi oldūnu başka tūlü ayıramazdık. güzel, iki çakır göz, pembe beyaz tenneri bizimkilē çok güzeldi alevilē, kızılbaşlā çok güzeldi bizim. burda dī̄l ōle güzellē. vā komşumuz vā burda işte dil öle güzel. sınık benizli, sarı benizli bizimkiler güzeldi çok. burda vādı bile iki āne geldi memleketten yakın köjümüzden, teyzemin köyünden iki hāne vādı burda ya. şindi nereyi gittilē bilmeyim burdan kalktılā gittilē başka yerlere. hocadılar em alevi ama hoca. din ocası bōle bi yerin ārdı mı şetti mi giderdik onnara okunurduk. okunmā gidēdik hasan oca, āmet oca işte ōle vādılā. bizim ǵavurumuz da iyidi biz ǵavur demeyi ben burda ōrendim. ǵavur demezlē, bizde demezlē bulgālā, bizim bulgālar. burānın insanı ǵavurī̄, indire pindire ǵavurī̄. a ǵavurun ōlu, a ǵavurun şeyi. biz demeyiz, demezdik. onnā da senne ben gibi te böle giyimli. başka bi şiysi yok onun da bi kusuru yok bi yerinde. biz oruç tutmayannara kızālādı siz neye dininizi yapmıyosunuz neye ramazanınızı tutmuyosunuz. onnā kendileri yapar, yortulānı şeylēni mesela bayramlānı. siz de yapacānız, dēlēdi. bōle ramazanda meseĺā davul çalsın, uykusu kaçar meseĺā icbi şey demezlēdi. çalcak dēlēdi sizin şeyiniz bu sizin dininiz, dininizi yapacānız neyiniz vāsa yapacānız dēlēdi. kötü günnēmiz de oldu tabi, olmadı dī̄l, oldu. babalāmızı yaz günü askere aldılā zapas‿askerlī̄ dēlēdi, yaz günü tam iş vakti. iki ay alırlādı zapas

dēlēdi ne bilem ne demek oldūnu. iki ay alırlā sen tam ij zamanı iş çatırdākene işe götürülē, başka iş yaptırīlā onnara senin işin kalır burda. asker kendi elbisesinne asker. o da asker elbisesi dīl bayā yaşlıları alırlādı. burda da bazı alıylā galba ya. oluyo galba bazı ōle bi şeylē burda da. tam orak vaktı, harman vaktı ondan sōra salālar o harmanı da biz kendimiz dövēdik evde hayvannāla. /?\ vādı düven vādı bōle düvenneri vādı bōle geniş, uzun altında çakmak taşları var ya çakmak taşı vādı altında o kesiye. būdayları atıyesin, yayıyesin harmanı onu sıvıyosun şēdiyosun çok çilleydi. ondan sōra bi dā düvene piniyesin sen iki hayvan koşuyesin orayı manda mı koşacan, beygir mi, öküz mü onnā döniye bi dā harmanı döniyelē bōle sen piniyesin düvenin üstüne, aydiyesin onnarı. işte būk abdezini altına yaptırmıyesin, kürēn vā yanında tutuyosun. yapacak oldu mu onu tutuyosun, armanın içine yaptırmıyosun. budayları yīcez ya ōle işte ōle zamannarı geçirdik. babalāmız askerdeyke ōle çillelē çektik. /?\ bizim bulgar çok bizimle konuşurdu çok, onnā bilirdi çok türkçe. onnā türkçe bildī için biz de ōrenmek istemezdik. işte bi ekmek aç kalmıycak susuz kalmıycak kadar, işte bi yolda gidēkene yolunu sorāsın bilemedīn yeri. işte ōleydi biz ōle yaşadık. hani mālelēmiz de karışıktı. bulgālāla türkler karışıktı öle bī māle vādı safi bōle ayrı ōda bulgālā vādı. orası bulgā karışık, karışık dīldi yalnız bulgā vādı e bizim māle karışıktı. bizim oldūmuz kōde pomak yoktu başka kōnde vāmış duyādık ama onu da demiş salātılık almā gitmişlē bōle salata alırmışlā, seçēmişlē. kadınnā yeşillēni seçēmiş adam sarılānı seçēmiş salatalıklān bōle kocamannānı sarılānı seçēmiş. ā demişler, amcaya bak demişlē sarılānı sarılānı seçiye salatalıkların asan pomak demiş nisam‿āmak deye. ben pomakım demiş, akıllıyım yimem yeşil salata yirim sarısını demiş salatanın. e sarısının çekirdek olmuj bi parmak içinde ōle demiş, ōle dēlēdi, asan pomak nisam‿āmak diye āmak dīlim. /?\ gittim bī defacık. gezmē gittik adam sākene gittik ama bilmiyim ki kaçıncı senesinde gittīmizi. kıbrıs çıkarması olmadıdı tā, tā yoktu ondan sōna bi sene evel gittik. gittik kaldık yirmi iki gün kaldık. kayınvaldem orda adam geldi burayı ama kimsesi yok bi ben bi de çocū başka yok kimsesi. adam istemedi gelmē bobam geliyo, kardeşim geliyo, kıS kādaşım vā o geliyo e bi ben kalcam orda ben niye kalcam. evimiz yok dedim ben niye kalcam. anam bubam gidiyo ben kalmam. onunkiler orda, ben kalmam ayrılırız dedi o zaman ayrılırız. bi çocuk var eni bu çocu nābacaz. istēsen verisin istēsen bırakırım dedim, ben şindi. niye kalcam kimsem yok başka anam bubam geldikten sōra başka kime kalacam oraye bi adama mı kalcam. sōra eşāmız da geldi, ev de yok kaynam bir‿odada ben bir‿odada oturuyuS. tā kaynım da var evlencek gene ev yok,

yapmā durum da yok ġavur aldı malı mülkü aldı neyle yapacan. ne hayvan kaldı ne bi şey kaldı bi şey kalmadı aldı hepsini tekezeseye. ondan sōra çıkmış kapı önüne bō̄ oturmuj düşünüyomuş adam benim, içēde münakaşa ettik ama çocuk ne olcak ne gicek diye münakaşa ettik içēde. bu çıkmıj dışarı ġavur komşumuz vā bō̄le kāşı camdan göriye onu görmüş orda çıkmış orayı o da gelmiş onun yanına. yani boba gibidi bobaları yoktu bizim de boba gibiydi. ondan sōra şey demiş, ōlum be demiş sen demiş çok düşüncelisin bu sıra, niye düşünüyosun bō̄le demiş. o da demiş sorma bay teno demiş. şimdi abi demek bay demek, bay teno sorma demiş, teno adamın adı yani boba yerine o onnara. ē neden demiş sormȧyım demiş. bō̄le bō̄le demiş, ümmügül kalmıyo demiş. annem, bobam gidiye ben gicem diye demiş. anam burda, kardeşim burda, ablam burda ben nābıyım demiş, akrabam benim kimsem gitmiyo. bana bak demij ġavur, bana bak demiş beni kabul‿etse türkiye demiş şu sırtımda ceketi alcām gicem mal mülk istemiyom demiş. ġavur zengin de üç kat evi vā ġavurun yani iş başında çocukları da iş başında to bu ceketimi alcām gicem başka bi şey götümicem demiş. ondan sōra size yol iki demij bize üc demiş, a size üç demiş bize iki demiş, biri tekezese biri maşatlık demiş. /?\ mezarlık. biri tekezeseye gircek biri maşatlā gicek ölecek, ölüm ama size üc demij biri tekezese, biri mezarlık, biri türkiye demiş. al başını git demiş sınırdan öte geçti mi bi de alla seĺāmet vēsin demiş yaşā durusun demiş oralāda. ama teno işte annem kalıyo, kardeşim kalıyo, buba yok kalsın demiş onnā da gelir arkadan demiş sen kurtā kendini de. karıdan ayrılcan çocūn vā çocūndan ayrılcan sen burda kalcan onnā gicek kalmam diyo demiş gitçek demiş. gitçem dedim, kalmam dedim verisen göttūrüm dedim bobamın iki çocū üç çocū vā bi de bu dört oluveri dedim. bunu da bakarız arada bakılır o dedim, ben gitçem ben kalmam. ev yok, yer yok, tarla yok takka yok niye kalcan bi şey yok. burda da yok ama barim iş vā orda iş te yok. tekezeseye gicen bi de milletle ōbrē. nası burda eskiden pamuk çapasına gidilirdi sürüyle atta arabalāla yok şindi ya ilēden gidilirdi ō̄le burda çoktu biz geldīmiz vakit ep pamuk çapasına gittik. ġavur ō̄le deyince geldi bana dedi teno dedi bō̄le bō̄le dedi, dedi. sen bilirsin dedim, sen bilirsin ben gitçem. çocuksa çocuk verisen alır götürürüm vēmesen bırakırım çocuk çocuk dil mi er taraf çocuk dedim gene olur çocuk. ama ben anamı bobamı bulamam bi dā dedim. kardeşim de direşiyo ama gicēz eşyalāmız gitti o artık azır. ondan sōra işte çıktık geldik. bobamī̇n geldi, onnāla berāber geldik. bobam da bobasını bıraktı orda. bobamın da bobası kaldı, kıS kādeşi kaldı, ōlan kardeşimin şeyine geldi. /?\ gelmedilē mal mülk kaldı onnara ya evlē, evimiz köjün orta yerindeydi en iyi yerde

bütün düḱannar koprasya dēdik biz düḱannā meseĺā bankalā şeylē bo̅le dolay dolay önü açıklık, bulgālā horo tepēdi orda. halay çekeylē burda halay diyeler a biz horo dēdik onnara horo dēdilē. onnar ōda halay çekēdi. orası genişlik bi yer, taş döşeli orda bayramlāda orda gelip dūn yaptılā mı şeyttilē mi orda bi halay çekēlēdi gelī̇lēdi orayı. düḱannadı bütün epsicī̇ orda çok iyi yerdedi evimiz güzel para edecēdi halam gelmeyince dedem ben gitmiycem dedi kaldı o̅le. biz bir şeysiz geldik elimizde beş para yoktu geldik. /?\ dede vā ya nereye satacan, dede vā dede kaldı orda. dedemin mal mülk dedem kaldı orda gelmedi biz o̅le geldik ne vāsa elimizde. /?\ davranmadılā hamzabeylide çok iyi davrandılā bize. hamzabeylide çok güzel baktılā bize hacıhallēde annemìne biz amzabeylide diyem sana bütün kış yī̇cemizi topladılā herkezden birē tabak birē tabak, herkez vēdi ne vāsa ama noutmuş ama fasilleymiş ne vāsa evinde undu şeydi vēdilē çuvallā dolusu. getirdilē bize, o kışın baktı köylülē bize. işe de gittik canım pamuk toplamā gittik. çocukla geldik ikimiz birden. bī̇ şey vādı kör faik, kör faik dēlēdi pindiridi arabaya bizi götürüdü. arabaları iki tekēlek kānı arabası gibi bo̅le tekēleklē yürsek beygirin üstünde oklar, şindi o arabalā yok. o beygir gittikçe arabanın içinde hoppudu hoppudu hopluyoz. ne çillelē çektik ne günnē gördük.

akrabalık adları: /?\ tete dēler, tī̇ze dēler. eskiden tete dēlēmiş sōra teyze demē başladılar. /?\ dayı, hala, amıca, aga, agasına dēler iki kardeş olur aga meseĺā ona dēler. meseĺā cananın dedesine şindi benim kıS kādaşım var o aga dēdi ona. burayı geldinē abi oldu. /?\ görümcem, kaynım, elti, eltim olurdu. /?\ uşak denirdi. küçücükke bo̅le yeni dōduna uşak. o zaman uşak dēdik ondan sōra büyüdü mü bi dā çocuk. /?\ delikannı kızlar olmuş artık o̅le denir. büyüdünē artık on yedi, on sekiz yaşına geldinē delikannı kız olmuş dēsin. öbür türlü gene uşak denmez gene. /?\ ben şindi anneme nine dēdim, bobanneme anne dēdim. bobanneme anne, anneme nine. bobama boba, bobamın bobasına gene dede. ona dede dēdik o ōledi de anneyle nine dī̇şikti. biz burda şindi meseĺā anneme anne diyoz orda anneme nine dēdik bobanneye anne dēdik.

organ adları: /?\ omuz dēler. arkası, kürek. /?\ yārınlarım ārıyı dēlēdi öle de ben onnarı unutmuşum şindi. ay çok yārınlarım ārdı. /?\ töşüm. /?\ yürēmin başı ārıyı, yürēm ārıyı. meseĺā ārdı mı buran, ay kız benim çok yürēm ārıyı. karnın ārdı mı yürēm ārdı dēler. /?\ bizde incik demezlēdi bacaklarım ārıyı tabi tā dī̇şik köylē vādı onnar öle dēdi inciklerim ārıyı. komşu türklē vādı başka köylēde oraları tā bi başka konuşurdu bizim gibi konuşmazdı onnā biz tā acık buraya geldine biz çille çekmedik

fazla konuşmamıza iç çille çekmedik fazla. bayā benzēmiş anne nine deye dönüvēdik. /?\ dizlerim ārıyı kız bacaklarım ārıyı dersin. /?\ avuç, bileklerim, bacaklarım deriz er tarafına bacaklarım deriz. bacaklarım, kalçalarım.

ev eşyaları, dokumacılık: /?\ neyin üstünde oturuyoduk hasır dokuyoduk kendimiz. misir kabından eriş örürüz, eriş örürüz bȭle onnarı örürüz yuvarlak yuvarlak. ondan sōra çözeriz onnarı. /?\ kabını birbirine ekliyesin bȭle burdan ekliyesin burdan koyup ekliyesin bȭle öriyesin. onnarı ördük misir kabından ondan sōra tezǵąı vādı çözeriz onnarı, misir kabınna dokuruz, örürüz onu. bȭle elimizle elimizle örüveridik onnarı. toplaşırız bȭle gençlē, kızlar. halı dokuma gibi aynı onun tezǵąı gibi ama ben /?\ kilim dokuyoduk şey tezǵąında dokuyoduk kilim meseĺā beS tezǵąında beS dokiyesin a nasıl beS tezǵānda öyle kilim dokuyoduk hasırların tezǵąı başkaydı. /?\ onun halı tezǵąı gibi bȭle dikine āçları olur, ācı duvara dayāsın, āçları tefesi vādır bȭle bi parmak areyle. /?\ onu çöziyez ordan, geçiriyez o deliklēden birē delī var o tefenin bȭle o deliklēden geçirisin onu çözēsin onu. ondan sōra bi dā kapları kıvradıp örüsün, kıvradıp örüsün. ama beş kişi oturuduk başına bȭle tātalādan da oturmā baştan yere oturusun ondan sōra da yürsek yer yapāsın oturusun bȭle bu boyu örüdük bir akşamda beş altı kız. tek başa çıkmaz tek. şu kadar şu kadar sapı ekleye ekleye hep kıvrat kıvrat ör, kıvrat ör. altı postaki gibi olurdu şey halı gibi tülü olurdu alt tarafı. /?\ kıvırıyız bȭle kıvırıyız onnarı ȭle örüdük, onnarı döşēdik altımıza. hasır yerine onnā hasırdı buraya getirdik bile kaç tane. hasırın üstünde oturuduk vādı kilim de inceden dokurduk kuzu, koyun yünnēnden īriz dokuruz. ince, ince olurdu te odamda vā bile ötede. /?\ vardı yer mindēlēmiz vādı bütün bȭle yatak gibi vādı bük̄ köşelēnde püskülleri falan vādı onu orayı koyāsın dedelē de yastık ta yapāsın çesçevre dokuma yünden dokuruz yastık yaparız. onu da çesçevre koyāsın. bȭle divan yoktu dedeler orda yatır oturu. /?\ yerde yerdik. sofrada, ayaklı sofralāmız vādı ȭle. sofra bezi serēdik altına. /?\ sānnāda yirdik sān vādı bizde. bakır sān, bakır sānnāda yirdik. hepsimiz bi şeyden yirdik. taranayı pişiridik bȭle bi çanā, o taranayı o çanaktan herkez kaşīnna yirdi āç kaşıklā vādı. öle demir kaşık yoktu ya āç kaşık vādı. /?\ tencerede pişirisin ama tencerede çok kara olurdu dışı çölmē sürüverisin ateşe, fasileyi koyāsın içine de sürüverisin orayı. ne güzel olur bȭle tencerede güzel olmiye. /?\ bakırlāmız vādı, su bakırlāmız vādı, bakırda. koyāsın bi testilēmiz vādı ibriklēmiz testilēmiz bȭle büyük ona koyāsın getirisin sofranın yanı başına bi de bardak. öbür türlü de içēlēdi canım. /?\ önneri hanaydı öle hayat. bizde hayat denirdi hanay denmezdi. tā dōrusu 'sundurma. balkon gibi, hayat gibi. yaz günü yat otur asırı

döşe oraya kırmızı toprakla sıvāsın onu şȭle güzelce ondan sōra döşe hasırları yat. orda yat otur meseĺā yatak ta atāsın tabi yataklāmız vādı, yatāmız yorganımız aynıdı. /?\ yüklük vādı mısandıra yapālādı bȭle āçtan. mısandıra, yüklū̱n adı. onun üstüne koyāsın yatānı yorganını yıvāsın yukarı dōru. sandīn olur çeyiz sandīn onu koyāsın oraya ȭle yıvādık onnarı oturuduk. /?\ kırkālādı onnarı ilkyazın. ondan sōra onnarı yıkarız güzelce götürüz tarā tarattırırız, getiriz eve bi dā bütün kıj günü i̇riz onnarı. /?\ bȭle örekemiz vādı önümüzde. buna dakāsın yünü de bȭle i̇risin el‿i̇n olur i̇risin onu ȭle. /?\ kilim dokurduk, yastık yapādık, yatak dokurduk onnādan, o iplēden. çarşaf olmazdı yalnız yatānı yapāsın üstüne çarşaf olmazdı. /?\ vallā onnarı satın alırdık. ince kendimiz de dokurduk canım iplik alıp dokurduk onnarı da çarşaf ta dokurduk. /?\ yalık dēlēdi. biz onu kendimiz dokurduk zaten bȭle di̇ldi kendimiz dokurduk yalıkları da meseĺā silmē abdez alınır silmē kendimiz dokurduk gölmekleri kendimiz dokurduk. çok uzun yapmazdık şuralara kadar gene yapardık uzunca olurdu gene. /?\ erkēn bizimkilēnin bȭle buralānda çızgıları olur dokurkene erkeklēn düz beyaz olur. bayā tezǵahta dokuruz onnarı. gücülēmiz vādı, taraklā vādı. /?\ ilmē çözmē yarar. çözēsin ileri başka bi şeyde çözgün vādır çözēsin. ondan sōra sarāsın şeye adını da unuttum te şindi yumak yapıyelē burda ya onu yumak yapāsın onu. ondan sōra bi dā ulāsın gücüden geçirisin. gücüden geçirisin ondan sōna taraktan geçirisin. /?\ geçirmek, gücüden geçiriyesin gücülē vādı gücülēn içinden geçiriyesin. o zaman bȭle iki gücüden geçirisin ayaklıkları vādı bȭle bastın mı ayānı aşā yukarı kalkar onnā yol açılır burdan mekik vādır masıra sarāsın mekī atāsın bu yanı, bu yandan bu yanı tefe de vādır çekēsin tefeyi. /?\ tefe sıkıştırmā yarar, ördū̱müz şēttī̇miz sıkıştırıyo tefe. mendillēmiz ȭleydi, yalıklāmız. /?\ peşkir dēdik, yalık dēdik. biz peşkir dēdik sen demesen bak tōrda sürükleniyelē şindi kimse suratını silmiye onnā sert dokuma şey sert yoluveriye yüzünü insanın. nası silēmişik bilmiyom o zamannā. /?\ çızgı koyāsın bȭle başka örnek konmaS çızgı koyāsın bȭle uzun uzun atāsın iki üç sap ondan kırmızı atāsın ondan sōra beyaz atāsın ondan sōra kırmızı atāsın işte örnek olur o da orda. örnek derdik desen demezdik. /?\ bilmiyom yapālādı annemī̇n, annem dokurdu bunnar çok ama şindi bilmiyem anlamını bilmiyom. namazlīmız ondan olurdu dokuma olurdu, kilimimiz dokuma olurdu işte dokumayı bizde ep kendin yapāsın er şeyini. sırtımıza bile gī̇dik o yokluklāda dokuduk ta. incecik i̇rdik, dokuduk gī̇dik sırtımıza. nası da güzeldi kareli kareli. /?\ kendimiz boyuyoz. e boya satılıyo ya boyaları alıyesin satın ondan sōra kaynadıyesin. /?\ bakırlāmız vā, kazannāmız vā. kazan yoksa gaz tenekisini açāsın tenekiyi ama

tenekide yapmazdık. kazan vādı māsus kaynatmā bakır kabımız çoktu bizim. o kazanda kaynadırız onnarı. suyu kaynadırsın ondan sōra içine biraz da turşu suyu katāsın solmasın sōra diye. ondan sōra atāsın boyayı karıştırısın tuz atāsın onun içine karıştırısın. ondan sōra basāsın iplikleri içine. onnā çıkarıverisin ne renk istēsen o renk olur. /?\ kuruduyoz sōra. /?\ avluya, avlu baca çok. avluya sereriz ondan sōra gene toplarız elemle vādır, çıkırık vādır işte ōle. elemle bōle bi şiy dikiyesin orda dikine orayı geçiriyesin o arşın alınmış şeyleri. kurumuş ipleri kuruttuktan sōra dokuycan. dokuycan vakit oraya şēdirsin onnarı. geçirisin oraya bi dā masır sarāsın çıkırıkta. çıkırık vā bōle burdan çevirisin burda sarıyo masırı ordan çevirisin sarāsın masırını dokursun bi dā. /?\ masır orda var sokeysin ōle bi şiye masır sokiyesin içine ipi var orda aman çıbī var orda orayı sokiyesin o masırı sıkıştırıysın onu ondan sōra bu yandan elemleden ucunu buldun taktın mı oraya bi dā burdan çeviriyesin ōle sarıyesin onu. dokumā mekik vā bōle, bōle geniş burası sivri ortası açık bi de çivi var ortasında orayı geçiriyesin o masırı. ondan sōra dokumā başladın mı ayaklīna bu ayān bir basıyez biri kalkıye bōle bōle dokuyesin onnarı açılıyo o mekik geçiyo ordan tefeyi de çekiyesin bayā oluyo işte.

kalıp sözler: /?\ hayīlı yolculuklā deriz başka bi şey bilmiyem. adi güle güle gidin gelin, su gibi gidin işte ōle ōle şeylē başka bi şeylik yoktu. bedduayı etmedim bilmem. eh alla belanı vēsin der ne dicek başka. allā belanı vēsin der, alla cezanı vēsin der.

ikramlıklar: /?\ dünür gelir. e gelirler görüler ileri göriyeler er vakit ama bi köy içinde, işte istēler annenden, bubandan istēler. ben görmeyim a nerde istediklēni. /?\ kāve yoktu bizde o kadar şeylik yoktu bi şeker de yoktu ıhlamur çayı vardı bizde çay bile yoktu, o kara çay yoktu bizde ıhlamur. biz hep ıhlamur kaynadırdık bi insan geldikten sōra ıhlamur kaynadırsın. kabaklā vādı bōle bōle kabaklā yarāsın ikiye kabā yakāsın fırını, sürēsin fırının içine bi fırın kabak geldikten sōra mısafire tutāsın kabakları verisin öle. misir kaynadırdık, küllü misir yaparız. misir kaynamā başladı mı pişmē başladı mı atāsın biraz kül içine güzel meşe külü, meşe odunu külü elenmiş külü atāsın. onna da kaynā biraz onu yıkāsın güzelce iç kabū kalmaz misirin. /?\ kazannāmız vā çeşit çeşit kazannāmız vādı. temiz kazannāmız vādı, bakırlāmız vā, bakır kazannā çoktu. ōle kaynadīsın misir kaynatmā ayrı boya boyamā ayrı işte hayvannara akşam oldunā ayvannā ovadan gelcek, sīrdan gelcek salamurasını yapāsın.

hayvan bakımı: /?\ samanı kaynadırsın bi tencere su, tuzlu su yapāsın, kaynadırsın. ondan sōra samanı koyāsın bi şeyin içine sandīn içine kocaman sandıklā vādı saman atāsın ayvannara. onun üstüne sepelēsin o kaynak suyu atāsın. atāsın biraz da kepek un mu atacan kepek mi atacan onu karıştırısın bo̅le. bo̅le karıştırdıkça yımışacık olur hamur gibi olur o samannā yımşacık olur o kaynak suyu döktükten sōra. ondan sōra her hayvanın önüne birer ölçek vādı bo̅le birer ölçek birer ölçek koyāsın ayvannarın önüne. /?\ yemli̅nin adı ölçekti. biz yemi onna götürüdük taşıdīmız şeye. /?\ ahırda duruyo. hayvan damı. bo̅le bu kadar genişlikte yapālar onu bo̅le bu kadā geniş olur o ahır boydan boya hayvanı orayı bālāsın. boynundan bālamazdık biz yular geçiridik burasından bālanırdı. ineklerin, atların onnarın yuları vādı bo̅le yularla bālāsın onu oraya orda bālı sen gider alır erkeklē götürü sulamā akşamleyin oldu mu sulamā gider ayvannar suya. /?\ sırtmaç yaz günü kıj günü yok sırtmaç. kārda nerde olcak sırtmaç kār yārdı çok, bi̅ buçuk metre kār olurdu. ondan sōra onnā gelince hayvannā adamlar samannı şeyini azır edē sen suyu kaynadırsın, sıcak tuzlu su. ondan sōra yapāsın salamuru koyāsın ayvannarın önüne hepsine birer ölçek birer ölçek koyāsın ona bo̅le ölçek kocaman. onnar geldineyin yirlē yatışırlā bi dā ayvannā. samanı koydūn yere 'samannık dēsin hayvanı bāladīmız yere dam deriS. evin altında olur zaten. altı dam, üstü ev. iki kattı zaten altı ayvan damı üstü ev üstünde oturusun hayvannar altında. o̅le orda yirlēdi ayvannā. koyunnarı bi tarafa sayaları vādır kuruluk altında kapāsın onnarı koyunnarı sayaya. tavukların kümesi vādır ayrıca erkezin avlu baca geniş er tarafta. odunnūn ayrı kömür yoktu bizde yalnız. hep odun yakādık bütün kış, yazın getiriz dādan. ökümet bize hepsimize bir yer verdi birē dölüm yer bildiridi gidēsin ordan kesēsin ne āç vāsa getirisin. bu sene bu tarafını bi dāki seneye öte tarafını o̅le o̅le getiridik yakādık bütün kıj bi dā.

küllü mısır: /?\ acık kaynıye ikisi patlamaycek yalnız misir patlamıycek yalnız kabukları kabaracek. kabukları var a misirin şindi. (¦) belli oluyo göriyez onu biz görüdük onun piştı̅ni. ondan sōra indiriz onu ateşten bi dā taşırsın suyu yīka bakalım yīka bakalım onu ovalāsın yıkāsın. /?\ mahsus kazannā vā gene yıkamā ilēnnē var yıkamā. /?\ makarna süzgüsü topraktan olurdu atta topraktan çölmeklē nası oluye ya şüle sırlı içi dışı sırlı olurdu. ondan süzersin ona süzgü dēdik biz. makarna süzgüsü adı da makarnayı da ondan süzēdik.

B5.3/1

Elmas Etemova / 42 yaşında. / Opaka-Eskicuma doğumlu. / Lise 2'den terk. / 2013'te Manisa-Merkez'e yerleşmişler.

tanışma: (¦) arı dedī de iki üç sandık. /?\ yok, babam meraklıdı o süpürgele yapırdı. her şeye meraklanırdı boya, süpürge bi yerden bi şey ōle meraklandı mı. (¦) bizim de orda küçük bi yer temiz ava, dā vā. opaka yirmi sene önce kasaba oldu. yaklaşık yirmi sene önce köydü. /?\ şindi gene orda targovişte dedīmiz targovişte eskicumaya, aynı yere bālı. bizim opakada çou türk. /?\ vardı şimdi bi de bizim opakada bālı vā üç kō. ani kırepçe, garçınovo, lublen. (¦) kırepçe, kırepça (¦) örencik, örencik diyolā bi de lubleni bilom yenikō. bi gırçınūda bilom bulgarlā dā fazla kırepçe temiz türk. kırepçe köyü orda karanası vā, kale kırepçe kalesi vā orda. /?\ māra oraya şeylē de gelo turistler de gelō hani bize beş kiĺometre yakın uzak yani. orası da güzel yer ya opakaya o beş kō bālı. eşim kırepçeden orda yaşadım üç, dört sene sōna opakaya geçtik. zāten burda şindi opakada tā rāt sanırım īsannā gelōlā ev alōlā ordan kırepçeden olsunnā gençlē. opaka azcık tā būk oldū içi. okullā kapalı mesele gırçunvada benim bildīm kadar okul kapandı çocuk olmadī içi. orda dā yaşlılar em bulgarlar, gençler ā dolayda. erkes nerede uygunsa (¦) o dı̀l de ben kendim isĺa konuşamōm ōle. anladım da, anlayabi̇̀l̥cek mi deyim onuştan. bizim dōrusu ya orda īsannā şindi deyim türkçe, biz türk diyoz‿a ben türk ama temiz türkçe konuşamoz. sōra bulgar temiz bulgarca da konuşamoz, orda da zorlanoz. sade bulgār olsa biz de ūrencez temiz bulgarca konuşçaz ama epsimiz türk oldūmuz içi türkler içinde, bizim fabrıkada üç yüz‿elli kişi vā orda dikiş fabrıkası vā bizim opakada. üç yüz‿elli kişiye yakın işçi ani desem yirmisi bulgar kalan epsi türk. /?\ annayan vā annayolā ama fazla konuşamōlā. annayolā biz türkçe konuşurka (¦) yasaktı atlarımızı dīştirdīne tō aralāda. /?\ benim şu an èlmas biz ōle èlmas azcık kaba olor da. soyadı èlmas etemova hasanova bizim ōle. üçüncü adı kocamın, kocamın dedesinin yani. benim èlmas etemova, babamın adı etem hasanova üçüncüsü eşimin dedesinin adı. /?\ kırk iki. /?\ lise ikide bir ay kalmıştı, kaçtık ōle düşünemedik. ne bilim caı̯lmişik, küçükmüşük ōle oldu. /?\ altı buçuk olmuştur. eşim dört çocuktu kendileri fukara ne bilim biz de üç kızdık. üç kız oldūmuz içi ablam evli, sonra kıS kardeşim evlendi yani annem ve babam iki katlı evde yalnıs, tek kalmālım gelin dediler, ic güveysi gibi. orayı dīşildik, taşındık e orda da kaldık. /?\ benim zamanımda sade bulgārca. o rusçası, fransızcası o ayrı. sōra ātırlıyom tā sōra ne zaman olcak o bi ara vādı türkçe.

türkçedi ama çok aS çocuk, çok az çocuk gitti. bilmōm neden ne sora kapandı. o türkçe olmadı kābèldi bittā.

sünnetin yasaklanması; ad değiştirme: /?\ ben o yaşta sekizincimişim atırlōm sekizinci tōnu atırlōm sekizincidim. onu pek atırlamōm ben sünet benim yakınlarımda da olmadī içi. ama sanōm da galba bōle gizli doktorlā vādı bizim köyde, kırepçe köyünde türk doktoru ōle saklı şēdirdilē galba sünet edēdilē. ama dūn şey yoktu nası yapasın. isimleri baştan duyduk kırcali taraflānda, haskova taraflānda ani orası temiz türk. /?\ sanırım orada orası koca kasabalā ya orda tā ileri başladı. e bizde sandık bize gelmeycek bizim tarafa dōru ama mālesef o da oldu. gördüler fayda yok çīrdılā orayı savete bizim dedimiz savet muhtarlık, muhtarlā nasıl isim istōsun, e düşün düşün kim ne bulabilirse. çokçası gene ġadınnā kızlā asya, asya ōle koydulā. ani ōle oldu da kimi abla kıS kardeş o da asya, o da asya annesi de ayrı oldū içi karıştı bir hanede üç asya. /?\ o senesi bi halam ne o bi dayımlar vā yetmiş dokuzda. (¦) dayımin gèlḍi. benim o zaman ben hamileydim, eşim askerdeydi. annem gidijekti, ablam evlidi onnā toplaşmıştılā gidejeklē annem, ablamin, kıS kardeşim evli dìḍi onnā gidijekti. bōle bi āşam oturōlā dışarda, şarkı söylüyolā sevinōlā gidijek, gelceklē em türkiyeye. e ben eşim asker, ben bōle, öle bi şey geldi, dedim siz sevinēsiniz ze dedim gidōsunuz. nineme ōle şey gèḷmiş fena bi yeri gitmōm dedi. kaynanam, yani kayna diyoz‿a biz kaynam ā biz gidelim aydın, eşimin ismi aydın, o gerīden gèḷcek. askerde çocūnu bırakō, biz gidicēz de bu ōlu çıkacak askerden de gèḷcek o karmaşalıkta da buluşçaz.

doğum: /?\ hastane varmış. benim zamanımda sanom da bizim opakada ōle küçük astāne gibi yer vāmış orda dōrulāmış. sōra bittā bizim on beş kiĺometre uzakta bi popolu kasabası vā orda. /?\ ā onu yapōlā, o adet yerine gèḷsin. bebeyi yıkayırka ani öle tuS parmakların aralānı tuzluyolā bebekleri, ayaklarnı buralarını ani dedīniz gibi kokmasın diye. bi de dil fazla fazla da yansın cildi. ne kadā bi kırıntı yer o çocūn parmakları. o tuzlama başka şeyde vā. biS meseĺā çocuk olduktan sōra, o zaman tā çok olurdu, adet ōleydi iki, üç ay sonra a baştan kırk gün kırkıncı gün yani bebeyin ananesi kırk uçurtma yapola, kırk uçurtma. kırkıncı gün kırk uçurtma yapōlā doyurōru kızın yani ananesi bebeyin. ani sofralar yapıyolā ġaç çeşit yemek, altı, yedi, sekiS çok, çok yemek yapolā. dā önceleri emen emen bütün köy yani türklē hepsi kırk uçurtmaya gelōlā bebeyin ediyesini verōlā. sōra 'tuzlamasını yapōlā. tuzlama yapōru bebeyin babası tarafı yani dede tarafların. gelinin dìḷ babasının, onda kaynana. 'tuzlama ona da denī onnā da. e bazen on beş sofralık yemek on beş, yirmi

sofralık azır‿olōlā, çīrōlā e gelen gelōru. en başta yapaysın ona çorbasından, etten ne koyun kesōlā, koyun kesō yahnisi vā. sonra sütten beyaS karıştırma diyolā.

yemekler: /?\ karıştırma tereyāyı kavurup ta onna. aslında pek zor dı̄l. şindi iki türlü yapōlā mesele benim yaptīm unu, unu kavurōlā kuru kuruya tavada. kavrolo bi kokusu çıkō kāverengi olōru. sonra süt kaynadıktan sōra tuzu konōru. o una katılō su, dökülōr o süde. ani olō bi kıvam tutturan o sululūnu o koyulūnu ı̄san kendisi yapabilir ani, belirtōru. e sonra çinilere döküp, tabaklara /?\ sosu da tereyā. tereyāyı karardōS, azcık tuS ve kırmızı biber olo kırmızı dökülō öle üstüne afifçe gezdirilō. o tereyā da dondu mu çok güzel bi kapçāzı tutōru. çokçası bebek maması gibi olō. ama biz gāri onun içine kendilı̄mizden mantarla yapōS, göüs etinne yapōS. meselā o göüs etini kaynattıktan sōra o suyunu da katōruS, dā başka olōr. ayır dı̣er çeşidi ani un kavurōsun ne südü dökōsun una /?\ tuzu da atō da südü dökōsun. benim tercı̄m süt kaynıyırka unu dökōm üstüne. /?\ yok çok azar azar iplik iplik. karıştırōs sık sık karıştırōs, bi de kavrulmuş un oldū içi. bi de ōle yanıksı gibi bı̄ dadı kokusu olōru. /?\ sadece ēt et kaynadılō ama şeyleri konōr baharatları, büberi konōru yani çeşnisi olōru. bazen koyolā dizi biberi ani kurutulmuş ōle dōrayıp koyolā güzel dadı olsun deyni. bu da öle sulu bi yemek o sizin nası denō kavurma bēki de sizin dedı̄niz kavurma nası olō bilmōm da. /?\ yapōz da dı̄şik olōr onu ayrıyeten bōle yerlerde ı̄sannā vā yapmā. şimdi eti koyuyoruS kaynayoru kaynadıktan sōra o köpūnü, üstünden bi köpū olō ayıklıyoz onu. /?\ kanı gibi sanki ōle bi kara bı̄ şey onun aha köpūnü alōS, kaynıyo. kaynamadan önce dā koyduk mu sovanını bol bol suvan en güzeli bol bol sovan, sovanı koyom, kuru biber koyom, e kaynayo. pişti mi pişti ayrı bi tavada kavıroS. te bu şey ayrı bi tavada un yani yāsı çoksa o ētin meselā koyun etise yā üstünde çok kalōru. kaldı mı o yādan alōS koyoz o tavaya. ēr yāsı yoksa bizim ayçiçek yā kavurōS ununu, büberini. kavurduk mu dökōS o yahninin içine koyulōru. sōnası maydanoz, karabüber işte bu. /?\ salça var ya biz kendimiz yapōS. ben kendimi bı̀ḷdim bileli salça yapılō, yapōS. bizim bahçe de vā, domates, patates, üzüm bā. /?\ patlacan diyoS. /?\ mor patlacan. şindi mesele eşim kōsü kırepçe beş kı́lometre yer onnā domatez diyo. onnā domate domateS biz patlacan o kadā yakın. /?\ bütün gününü alō. ama biz yaptık mı da yapōS otuz, kırk, elli kavanoS ōle çok yapōz biz. bizim salça yapmamız domatisleri toplayıp, dōrayıp makineden geçirdōs et, kıyma makinası geçirōz onnarı. sōra bi ayrı büber kırmızı büber dā iyi kırmızı olmak içi kırmızı taze büber onu da kıyoz makineden ġoca bi tava. bayā būk otuS litrelik şeyine göre. ona göre tavaya koyoS, bol bol yā koyoz, büberi kıyılmıj biberi

kavırōS o bütün sosu domates sosunu dökōS koyulaşıncaya kadā pişirōS. /?\ yō sātlāca ōlenden āşama kadā. çok pişirōs. pişirōs suyu tamamen kaybolō suyu koyu olōr yani. ekmek ekmeyin üstüne sürüp te yālancak gibi. isteyen sarımsak koyōS onda mürde, maydanoz, biz mürde diyoz maydanoz koyōS karabüber başka ne. isteyen avuç onu da rendelōS ēr vāsa. ama i̇l̤k baştan onu da koyōs havucu da em büberle beraber ani kavuruk ya. ablam küçük tencerelēde yapō yani gazda tüpte. çok çok ōraşmasın diye meseĺā afta sonu bütūn gününü alcāna onun toplamıj dēlim beş, altı kiĺo domate bahçeden küçük tencereye yapōr onu iki, üç sāt içinde ani gazda. işledīmiz içi zaten bi günümüS kalırdı evde, bi pazar. o pazar da angi birine ele gene bu şey işlē çıktı mı evdeki bahçe işleri angı bi işi yapasın.

opakada yaşam: /?\ fabrikada, dikiş fabrikasında çalıştık. yirmi altı sene evlendim te evlendim ikinci, üçüncü ay meraklandım dikiş yerine başladım. bir, bi buçuk sene makinada işledim. ondan sōra kalite kontrol koydulā iki sene sōra. ani çocuklar dōdu tekrar döndüm. on‿iki, on‿iki on‿üçüncü senede ustabaşı gibiyim. ama yirmi gün, on, on beş gün önce /?\ emekli yok ki emekli nerde dā ātmış yaşında emekli. orda ele yaşam da tā kötü oldū içi dayanamō i̇sannā. parasızlıktan hastānelere de gidemōlā. benim bi̇l̤dīm gibi zaten te burda birkaç ay önce telēzonnāda sōlemiştilē. dedilē opaka en fukāra taraf targoviş te ōle de. bütün bulgaristanda targovişti tarafı en fukāra yer. işten dolayı, paradan dolayı bi de opaka o da aynı orayı girōru. o bi fabrika işte bütün kadınnā o fabrikaya gece gündüz çalışōlā. /?\ düşük ya onnarın işlediklēne göre düşük. tarla yok ta evde bahçe vā kendimize kadā. zaten ala ala kalmadı ki. /?\ e suvan var samsak. annem, annem dikōru ekōru ninem.

bayram: /?\ on sene öncesi gèl̤miştik bursaya gittik. bursada da akrabalarımız vā. bursaya burSadan buray gèl̤dik bir afta durduk burda. nevriye uzaktadı başka dīşik yerdedi. emi de ramazan ayıda gèl̤dik. ramazan ayında biz bilmōz burda o kadā ādetleri ramazan ayıda nası olur. orda da şey tutōlā ani oruç tutōlā da çok sīrek. meseĺā ninem tutōru. şindi orda bi de fabrika içinde bulgarlā epsi bükleri bulgar er zaman çıkamōsun di̇l̤ burda türkiyede gibi. zaten bī gün bi bayramı i̇san naz diyo burnundan çıkardō bi günü. o bayramda salō seni eve ama onu işlettirō sana öbür cumartesi günneri. /?\ bi gün o da bazen kamyon yükledi̇l̤cekse bazı işçilē o gün de işliyo ōlene kadā. bizim tarafta öle hani benim bi̇l̤dīm ani opakada. benim çocuklūmda gezirdik biz halamlā, dayılā gezirdik. şimdi yok kimse kimseye gitmō. mesele yengemlē gelōlā amcam, yengem bize ablasına yani nineme gelōlā, alamin gelōru, bize toplanōS ablam, kıS kardeşim. bōle fazla yerlere gitmōS. /?\ arife günü

so'muncuk, ekmek yani so'muncuk yaparız. bi tā konu komşu dātarız onnarı on, on beş tane somuncuk tōle dādırız birbirimize. /?\ kolaç normal ekmek amuru yapōS. unu, tuzunu, mayasını (¦) emen kabarı beklō. yōrduk mu onu Ílazım dursun kabarsın. kabardıktan sōra bi tā o kolaçları yāda kızartōS. (¦) dìl simit gibi yuvarlak tava ne kadāsa o kadā ufarak toparladırız onu kızgın yāya koyarıS iki tarafı kızarır. meseĺā benim ninem er cuma āşamı yapōru. ninem kendisi kılōru kendisi oca. beş, on sene öncesi meraklandı okuyo, mevlütlere gidōru, okuyoru yani mevlüt, cenāze ōle bōle kurban ōle yerlere ani çīrōlā onu gidōru. er cumā āşamı yok o kolaç, ōle kolaçları vā onun o ufarak ufarak yapōr onnarı dādō. o kadā as māşlara göre uzanamōlā yer yere. (¦) te bu da bizim burda kira yok kendi evleri epsi. /?\ bizim şindi bi buçuk sene öncesi babam vefāt‿etti mērmer yaptık taşına önüne arkasına, resimlerini koyduk. ani ō gidip otlarını yolup eşim burdaykan yanımdaykan gideris köye de yani kırepçe köyüne. onun aylesine kaynatam, kaynam onnara gideriS ama yanımda ōmadī içi yok kim götürsün. zate bī gün otları yolarıs, çiçek dikeris, sularıs.

düğün: bulgarlā zati çocuk yapmō evlenmō. çocuk çok sīrek olōr da benim çok tanıdıklarım vā berāber yaşıyolā başka kasabada būk kasabada, varna gibi yerlēde dūn de yapmōlā. /?\ bēki de nikah yapırlā da dūn fílan iç te ūraşmōlā dūnne bizim türklē gibi dìl. bizim türklē çok çok arcanōlā. ele gene kıS dolaydansa cumā āşamı kızın tarafı yapō, cümertesi āşamı erkēn tarafı yapō dāmādın tarafı bi de pazar olōru. ōlen doyurōlā çok çok şey gidōru. ama şimdi bōle şey çıktı birkaç kişi ōle çıkarttı sade bi tek gece. yani āşamlayın beş, altı sıraları başladı mı dūn restoran gibi yere gidilō iki yüs, üç yüs kişilik yemek bizim orda yemek /?\ bizim çoktan yemek vā dā öncesi çorba da verilirdi. ben atırladīm kadarıyla çocukke çorba verilirdi sōra ētli yemek hani. şimdi sadece kaldı bi kuru yemek garnitürlü pirinçli yani pílav gibi şey köfte bu. /?\ dünür, mesele benim kızım vā. biS yılbaşı gecesi ōrencikten geldilē kızımı nişannadık. gèldilē bi de türkiyeden de akrabaları mı ne tanıdıkları vardı türkiyeden de īsannā gèldi istemē nişan yaptık. yüzük taktılā yedik içtik. bizim yaşlāmızda naz deyim çoktan eveli bēki de tā başkamış kız istemelē. ēski adetlē gibi yapmōS. onu tō bilemōrum. /?\ ablamı istemeye yok gelen epsi kaçırdı. dūn gene olōru. o zaman bu atçılık zamanda ben bulgar adımladım evlendine dūnümde. öle sadece bi akşam mı yapmıştık cumā āşamı olmadı, cumā āşamı olmadı bilōm da cümertesi āşamı, bi de pazar. cumā pek atırlayamōm da kız tarafından olurdu. cumartesi erkek tarafı, erkeyin misāfirleri gelir erkek tarafı doyurur onnarı. davulları, zurnaları vā oyun oynanılō, dakıya tutōlā. cumartesi günü dakı da vā. /?\ çok dīşik

bazen iç gidilmōru. ne bileyim ben dī̇şik olōru. mesele kıS uzaktansa dēlim kıS uzaktansa erkek tarafında kalōr ōle kız alma şeyi yok.

bayram: /?\ duydūmuz o günü yımırta kırılōru şeydilōru, tokuşturolō, kaynadōS. kaynadıp boyadıp boyayıp ani aslında o bulgarların şeyi bilōz biz. yapōz biz de yapōz ama biS bulgar bayramı gibi bilōz onu. şimdi yaptīmıs şeylē bilōm amcamlā bayram gelō ya o bayramdan önce iki, üç gün bizim şeyde şindi naz diyosunuz salonnāda vā ōle toplantı salonu gibi ōle bi yerde bütün opaka dāvet‿edilōru. çocuklar sōra dā yaşlılar program azırlıyolā bayram programı. bizim bī̇ yakın akrabam var yakın yakın aslında dī̇l̤ o kadā yakın da kendisi ōretmen eşi de ōretmen. ama şu an sanırım da ikisi de emekli oldu. onnā organize edōlā çocukları sōra kendileri de em benim amcam, mani deyince ōle acıvat karagöS onnarı yapālādı. bunnā olurdu, çocuklā dans‿eder şī̇r okur. ani iki sātlik bi iki üç sātlik bi program azırlardı bayramüstü. bayramın yani birinci günü mü olcak ikinci günü müdü tē o zaman yapırdılā ama şindi ōretmen artık yaşlandı. te burda iki seneye kadā yapırlādı. ā bi sene aslında ōretmenlerin kızı ōlu onnā da ōretmen de bī̇ sene atırlom ōlu da azırlamıştı tērtiplemişti ōle program. ama bu sene yoktu ōle atırlamōm olsun.

yolculuğu: /?\ biS minübüsle gḕl̤dik. /?\ yō manisaya getirdi bizi, manisada göçmenevlerine. orda şey vā tur, minübüslē on‿üç, on dört kişilik bī̇ tur vā aftada iki gün benim bi̇̀l̤dī̇m iki, üç gün gelip getirōru. bulgaristanın targovişte eskicumayadan biS oraya gidōS. ordan binōs, sāt onda pindik gece on ikide göçmenevlerindeydik. orda binōsun burda inōsun. /?\ biS fazla gezemedik o zaman diyom a ramazan ayında geldik gezdircek bi de çok durmadım beş, altı gün ya durdum ya durmadım. ani bursada da ōle. bursada şunu fark‿ettim de ekim, kasım angı aylādı o kasım ayında kışüstü yani kasım ayı sūk ay. bursanın tō şeyi vādı temiz ava yok. ōle bi dışarı çıkıp ta gezemiyosun. dumannādan o sobaların tō çok şey yaptı bana ani. insannā bōle dedim nası gezōlā bōle sokaklāda gezen yok. burda gördüm ben bu dāları dedim sanki bu bizim taraf gibi. sanki bōle bi baktına yukardan helikoptēden bi gitar dī̇ceksin ki bi gitar var ōle bi kasaba bizim. ōle iki tarafı bayır karşıda bayır. ben bizim çıktı mı bahçeye bütün opakayı görōm o kadā güzel.

akrabalık adları: /?\ anneme nine, babaya buba. nine buba. ēşimin annesine bubasına aynı. anne dedeye de ābba. abba da sōra benim ani kızım nişannı oldū yerde dede diyolā. sōra öbür köyde ani kırepçe olanda orda māne, āne diyolā nineye. meseĺā aykırcak ya ona māne, ne ana diyo ne nine diyo orda māne. /?\ aga, abu. /?\ ge kızım ge çocūm tōle. /?\ bazen torun diyoz da unuka şindi bulgarcasına vnuk,

vnuk bulgarca biz vnuk unuka, unukası. aslında biS türkçe tivi de sīrettīmiz içi çokçası ordan da kapōruS. başlōz dīşilmē türkçesine zati konuştūmuz da yok iç te. torun orda da baysınık torunnā bunun torunu. /?\ görümce öbürüsü de ēlti. mesele benim üç eltim vā. /?\ kayınçosu. /?\ yēnim. yēni de aslında radufçet biz ōle aydıyoz bulgar bıratufçet, bıratçet. /?\ yenge, enge.

çökelek, peynir vb. yapımı: /?\ koyunumuz vardı, keçi vardı bi ara tam beş baş, kafa naz denō o kadā vardı. sattık son kalmıştı bir ōlacık yani keçinin yavrusu ōlak o vardı bir ay öncesi annem onu da sattı. şu an sādece tavuk, oros tavuk onnā kaldı. /?\ īşimik. yapıīdık pīnir de yapıīdım. pīnir yapırız da pek fazla dīl yani onu çok süt gidōru. yapōz da onun mayası vā. yani o üle küçük şişe gibi şeylerde mayası vā. /?\ pīnir çī sütle meseĺā koca hayvan olduna delim on kiĺo ya beş, altı beş kiĺodan fazla oldu mu en sālmış keçiden ya inektense ılık konō meseĺā bi kiĺo süte bi litre süte üç damla, bej damla onun vā gramajı dozu damlatırıS, kapatırıS. sonra koyulaştı mı denerim bıçakla, denerim onu su salō mu keserim ōle ortadan suyu çıktı mı yani yōrttan koyu oldu mu demek olmuş. koyuyoruz onu. /?\ ayır, ayran ayran bizim de ayran yōrda yurt diyoS. sōna öle baladana çendala diyolā. çendela, beS. öle ince bezi yapırız onu çuval gibi ipinne sonra çarpakla /?\ çarpak yani kaşīn būyü. çarpak diyoS demiīden olana. tabacık şeklinde öle küçürek. koyuyoz bi tā o yurdu, yurt olan gibi ani peyniri koyuyos çendala dedīmiS sıkōm onu katlayıp o bezi üstüne de bi kalın ārlık tahta mı olcak üstüne çüven mi, sıkıīdı kendini. sıkōru olōru pēnir gibi tuSsuz /?\ çüven, tencere. īşimī toplayırıS bugünkü südü, yarınkı südü mesele yok nèbasın koca çüvene, tencereye toplayırız onu toplayırız üstü bi kap tutay ani ekşiyē. üstü bazen morlaşō bile o kadara kadā o da zararı yok ani küflenōīu zararı yok. alōs üstünden sadece o morları sōra kaynatōs kaynata kaynada kaynada suyu çıkōru, olōru bi ayrılōr ōle ekşimik gibi ayrılōr bi topaç topaç olōr kaynadıkça. /?\ içbi şeysiz kaynaya kaynaya o kesilōru suyu çıkō üstüne aynı gene bu çendala dedīmiz şeye dökōs, asōs onu bi yere dışarı bi āca süzüle süzüle kalōru īşimik olōru. /?\ biz pide diyoS pide yapōs ya onnara. sōra bu kolaçların içine koyōs. yani yayıp ta o kolacı amuru yayōs üstüne o īşimī koyōs, katlayōs azır peynirli. /?\ yapan olōru yemek gibi biber doldurması gibi. mesele īşimikli yumurta, yumurtala īşimī karıştırıp o bübeīin içine doldurōsun fırına atōsun. /?\ ayır, yurtta çalıīdık yurtta yapōS. mayaloyoS yurdu da. şimdi mayası o kendi yurdu onun. ama aslında bi damla olabilir de üç beş kiĺoya bi damla o peynir mayasını sadece kapāna, tencerenin kapāna ben bi damla koyup bōle gezdiririm kapatırım o yōrdu. ōle azcık tā koyulaşsın. ama mesele ninem

yapōru yurt çalırka içbi şey koymō sadece yurdun mayasını, eski yurdun bi kaşık yani bi burkan kavanoza. kavanozu ısıdıp südünü bi kaşık yurt karıştırıp sarıp onu isĺa yorgan döşek. sıcakta ĺazım dursun koyulaştı mı çıkarıp dolaba, buzdolabına. /?\ sanmam o da dō̄sün. a bi de başka burkan yurt yapōz burkannara, kavanozlara sıkıp onnarı kaynatıp şeyde bizim māza deyoS /?\ yok satılık dı̀ḷ kendimize. mesele tā geçen seneden benim azır yurtlarım vā burkan kaynatılmış. /?\ kiler bu kavanozların, oşafların ani biz dedı̄miS kompot onnarın oldū yerde. /?\ aynı çilek, vişne, kayısı. kayısıdan nektar yapırım. /?\ aynı kavanoza koyuruS çilekleri, şekerini, suyunu kapatıp kaynatırıS. /?\ hayır, burkannara, kavanozlara koyoS. sōra burkanları kaynatōS. onnā bittā saklanō senelēce. bilmem de iki senelik yurt burkannāmız vā. biS denedik ō̄le oldu yani hafif şō̄le bi kesnik gibi tat olō ama meseĺā o pideye, o kolaçlara kolaç hamuru karoS yurtla. /?\ yani ekşimiş gibi ekşi de dı̀ḷ de yani tam yurt gibi dı̄l. ani dı̄cem bi ı̄şimik tadı gibi. ama aslında ō̄le de dı̀ḷ.

karışık konuşma: /?\ mürde, nane, sōna koparı diyos. dereotu ani cacıklara konō ya koparı diyoz o bulgarca aslında kopır. biz de koparı diyoS. bu sene bı̄ kıSçāz bulgar kıSçāzı gitti kırepçeye kocaya bı̄ türk çocūna. ama bu çocuk bir de bu kızın babası senelē önce ō̂ḷdü bulgar, kendileri bulgar ama o adam benden bū̄k ama çok sene önce ō̂ḷdü. düz türkçe konuşurdu o bulgar bukalin denilirdi adamın adı düz türkçe konuşurdu. evlendi şindi ēşi annayoru çocukları da iki çocū bi kızı vā erkek çocū bi de kızı onnā da düz türkçe. temiz, temiz türkçe ani bizim konuştūmuz dedı̄miz türkçe. da onun kızın kıSçāzı da bulgara ne o türke gitti bulgar kıSçāz türke gitti. /?\ aşure aslında ninem bilō yapōru. aşure ayı gè̀ḷdi mi yapōru er sene yapō o da. ōraşmam. /?\ dādō, dādō emen emen çok koca tencereye on beş yirmi kiḷo bi tencereye /?\ tencerenin kendisi çüvenden oldū içi çüven diyoz tencere. /?\ ama bakır dı̀ḷ bu. ben işteke yapōr onu āşamdan bilōm mısırı koyo kaynamā bütūn gece. /?\ ama bu türk kanallānda mısır işittı̄m vā.. ben diyom a biz de gāri dı̄şilōz. e meseĺā türk kanalları bakōz da. misiri kaynatō bi tencerede sōra ayrı tencerede dā ne koyurdu o bu keşkek mi koyo bulgur mu bi şey koyur. a börce, fasüle, börce diyoz biz o başka tencerede onu kaynatō. sōra sabası bittā koyōru südünü müdünü ben orasını bilmōm. /?\ süt te koyo aşureye. içinde sade bilōm koyoru kuruca üzüm dēlim vasa e gene bizim burkannāda oşaf kompot dedı̄miz ölü üzüm. bi kere atırladım dokus rāmetli babam saymıştı dokuz çeşit şey koymuş içine. ama bilōm ninem portakal da dilmiştilē koymuştulā elma da koyolā, muz da ō̄le karışık karışık. /?\ o katōr ninem katırdı epsinden. /?\ alambur çayı sizin ıhlamur dedı̄niz. sōra diyos ani var ya bu

çiçekler ani olō siz kuşburun mu ne denōsuz biz gül̩götü diyolā. onu toplayırız, kaynatōz onnarı koyulōruz mesele o şeyin ĩşimsi olōr ekşi tadı olōru gül̩götü çayının. alamburun gene çok gözel. /?\ evde bizim āç ta vādı attā yeni kesi̇l̩di iki ay öncesi çok gölge yapōru diyer şeylere sebzelere. /?\ ninem yapādı sütlü, sütlü yapō ninem. bi de ileri ninem yapırdı mesele tarana yapır̄ karır amurunu kuruturdu, a onu yapırdı. yapırdı ama çoktan kuruturdu ōle ufalayırdı onu kıymıklayırdı sōna toz āline oldu mu sulandırıp onu pişiridi. ama sōra paysınd yapmā onu ōle dā sıvı şekilde burkana koyur onu te böle /?\ kurutmō dolapta, buzdolabında tutōru kaşık alıp ordan. /?\ büberine bālı fazla kaçırısa kırmızımsı gibi olōru. /?\ samsak yok gālba yok samsak.

organ adları: /?\ omus gene aynısı omuzlarım. /?\ dirsek, bilek, parmak, tırnak, pança. pançam gidişti. pançam gidişti mi diyolā bi yerden para gèl̩cek. /?\ ünük, boyun bilmōm. /?\ ünūm boynum. /?\ ēnse /?\ biz tumbām āro, tumbak. şindi aslında yürēm ārō gene aynı orayı şindi dēlim benim karnım da ārsa yürēm ārō dedĩm vā. gene orayı gelō. aslında yürek kalp ani bi̇l̩dĩmiz yürek ama karnımıs ārdı mı gene yürēm ārō çok diyos içbi düşünmeden ōle gelōru gene de. yürēm ārōru aslında karnım ārōru. /?\ vā yapannā ōle işittĩm vā. ōle şeyle süpürgenin şeyinne yapırmışlā onu tutulan yeri tepesi öle vururmuşlar ben bilmōm da işittĩm vā öle göbek kaçtına gezdirimişlē vururmuşlā da yerine gèl̩sin gāri. /?\ çene, yanak, burunum burun aynı epsi sanōm da annım. /?\ öçkem, öçke ama topūm da diyos mesele topūm acıdı onu da diyos, öçkem de acıdı. /?\ diS kapakları. /?\ küreklē arkam ārōru, sırtım ārō.

arıcılık: ē o amatör arıcılık. ōle bi şeyden dādan gelmiş öle o arılā. /?\ yabani di̇l̩ de ya bi yerden kaçmış olabilirlē başka bi yerden. ya dādan da olabilir o bir anaç arının ana olan şeyi kaçtı mı erkes onun işçileri de ben o kadar as çok ta öle okumuştum o aralā. yani o ana arı kaçtı mı bi sandıktan onun arkasından işçi arılar da kaçō berāber epsi. sōra dāda bi āçta mesele durōlō şey kurōlā orda kendileri. /?\ onun düşürmesi Ílazım onu düşürüp sandā koyōlā. bizim de bōle gèl̩di. istemeyerek bi yerden bizim komşu bĩ bahçesi vādı bi āçta bulduk onnarı koyduk. onu bittā şētmesi Ílazım onun içinde pita diyos biS onnara pita onun şeyleri, petek mi olcak /?\ ē işte oro yerleşōlā, e bittā şekerli su yapması Ílazım onnarın beslenmesi içi. /?\ şekerli su çokçası kış vaktı. /?\ onnā zate çıkmō kışın onnā açık durō da çıkmōlā. yaz vaktı mesele gene koyos arada sırada çok sĩrek koyos o şekerli suyu. o çıkıp gezōru. bu arada onnara yardımcı gibi bu şekerli su. sōna makina da almıştık. aslında iki, üç sandık olmasına rāmen bi de bal süzme makinası da aldı babam o kadā meraklıydı. o petekleri koyōlā şöle bi koca e ne kadā būk bi makine o. dolayına, içine koyōlā bu petekleri dizōlā.

dizdikten sōra çevirmē kol elle çevirmē bi yeri vā. onu çevirdikçe içinde baraban tertibi baraban şeklinde o şey. /?\ yani pırıldak gibi dönō içinde. o dışardan elle çevirdĭn zaman içerde o petekler nası dizili çevirdikçe o peteklē de dönō, döndükçe o kuvetten bal fışkırōru o şeyin makinanın duvarlarına. ordan süzülüp çıkōru çeşme çurnası vā ordan bal çıkōru. /?\ dumandan hoşlanmō arılā yani üzerine gelcek sırası /?\ aha mesele açōsun sandī orası arı dolu. onun fışkırtma şeyi vā içine ayretten palası vā ōle kumaş gibi şeyleri ōle pala diyoz biz, pala kumaş ani ufak tefek kıymık onnarı tutuşturō sōra söndürüp onu içinde dumanı kalōru. sonra o delikten dumanı fışkırdōs kaçışōlā arılā. orayı şekeri koycān yerden kaçışō arılā. sen koyōsun şekerli suyunu kapatıp tekrar. /?\ bi de o arıların şeyi vā kokudan oşlanmas. /?\ sērt, fena parfüm kokusu, içki kokusu. bi de orayı gitmen içi elbiselerin açık renkli olması Ílazım çiçekli renkli, açık renkli. ōle kokulu, parfumlanmışīn da gidicēn de arı bakıcan.

şarap, rakı yapımı: /?\ macun. yapmōs yiyen yok. sevilmedĭ içi yiyen yok kimse yemō. vādı bēki on, yirmi senelik kavanozlā da bile vādı sonda döktük onnara rakı içi. o şekerli oldū içi yiyen yok. o üzümü sadece başţan koyōs şarap yapōz. geçen seni ilk defa şarap yaptım. şaraptan sōra rakısı da gelō. önce şindi üzümü koyōs o bidonnara. bidonu koca bidonnarı çurnalı. üzümü koyduktan sōra bi ara geçō şeker koyōs. mesele orda bĭ şey vā ya naz deyim onu ölçme şekeri ne kadā ne şeker vādīnı o şarap içinde. öle bĭ ufarak nası deyim onu yani kalem şeklinde bi şey yani termometre gibi ama şekeri ölçō. e onu ölçōz ne kadā şeker ihtiyacı vāsa koyup sōra benim enişţem vā ona gösterōrum olmuş mu olmamış mı oldu deyince azır boşaltıp onu. ya sōra onun şeyi vā süzdükten sōra kalō ya cıbra diyolā /?\ mesela o üzümden şarabı çıkartōsun ya kalan şeyi. cıbra diyolā o kalōru. o durdukça sōra ondan rakı yapılō mesele erik başka şey ayrık yapırsan onu da katōsun. /?\ zati erikten yapılō. üzümden kaldı mı ondan da yapılōru ama rakı yapılōru kayısı yani bizim bubanka dedĭmiS dut /?\ bulgarcada diyolā çernitsa. kara bubānka ani güvēzi beyaz bubanka vā. güvēzi kırmızımsı, bordu tertibi. kavundan da yaptıkları vā rakı enişţem mesela er tatlı şeyden rakı. ama biz meseĺā bayıra çıkarıs orda eriklē nerde ne vāsa toplarıS. bidonnara koyup bekletiris kaynasın sonra bĭ süresi vā onun ne kadā. meseĺā beş, on, on‿iki kiļo şeker koyup bir ay sōra götürüp orda vā kaynatmā yer sabātan āşama kadar bittā kaynatırlā e rakısı çıkā. /?\ gȍļgede güneşte iç fark etmez. açtın mı kapānı o kadā kaynıyo kendi kendine de sonun da artık açtın mı bĭ rakı kokusu gelōru. bilōsun olmuş kaynatması gerek. /?\ çurna musluk o bidonun ani var ya pılastikten bidon onun muslū ordan akōru şarabı çurnası öle. /?\ biS bāça diyoS.

hasır dokuma: /?\ şindi dokuma dil̀ de küçükke atırlıyom anānem orda vādı dokuma şeyi onun, o işlemiş o dokumuş. bi de atırlōm asır örürdük asır. /?\ misirin kaplāndan. misirin kaplā yımşatılōru, aslında o misir kaplarında aynı bāları bālıyoz üzüm bālānı yarıp yarıp onnarı üzümlerin bālānı yani kırılmasınnā deyni ama bū̄yolā ya o tellerden ani asılı yatışōlā ēlde ürüzǵardan şētmesin dīni biz de bālıyoz onnarı tellere. sōra çürüyo o kap bi tāki sefere çürüyo temizliyosun koparōsun. şimdi iple bālasan onu temizlemen gerek o gene koparıp koparıp çürüyo. /?\ ısladılōlā o olōr yımşacık şey tertibi ip e dokuruz onnarı ō̄le bī ileri bī geri. /?\ koca bütün duvarda koca tezǵah şey vādı. çok küçükmüşüm ama atırlıyom bunu atırlıyom. dā büyükleri asırlāmız da vādı ani yere de yayırdılā o zaman. ama kilim bilōm anènem de dokumuş. ninemden işidōm, deyirdi annen te bunu annen dokudu, yaptı. ama ben asırı etiştim. /?\ açan gelmōsun bize (¦) meseĺā gelmeyecēne göre tō̄le bi şey şeyi vā onun. mesele ben diyom sana gitçēdim size sen de deycen bana açan gelmōsun bize ben de fiĺan yere gidiyim. bana gelmeyecēne göre ben gidiyim buraya açan tō annamda.

ipek böceği: /?\ kozakuşu, kuş, kelebek çıkarıdılā. /?\ gideriz o bubānka yapraklānı toplayırız. yayarız onnarı masalara. ben küçükmüşüm ya çocukmuşum ama atırlayom. ō̄le masaya yayılırlā, karannıkta durulā. bi girōsun o odaya çıt çıt çıt çıt bitakım seslē çıkō. o böceklē kurt gibi böceklē yiyolā yaprakları. ondan sōra bū̄yolā, olōlā paşkullu /?\ paşkul yani kaplı o kurttan dönüşōru kaplı, kabını sarōr o. kıllarından şindi yiyo yani işleyo işleyo kendisine kılından kılıf örō, içinde kalōru. ondan sōra dönōr a bu şeyi ondan sōra dönōru kelebē içinde. sonra o kabın üstünde toplanō ya o ipek gibi şeylē bunnā epsi toplanōru bi yere. yani koca sandık gibi yerlere. sanōm da ordan toplayolā onnarı galiba ötesini bilmōm ama o böceklē kurtlā yaprakları ne kadā gidirdik yaprak toplamā. /?\ ananem mesele te nevriye onun üç ev aşırı biz yakın zati küçük köydü orası. o bakırdı o tā ani yaşlı şey oldū içi ona Ĺazım onnā. ō̄le tèl̀de bürüncük gölmē tōnnādan gölmek ani gelinnē, dokuyo çok dokuyurdu. /?\ sade dū̄nnēde em gelinnere. bürüncük gölmē, nasılları vā onnarın burda mavili dokumalı bürüncük gȍl̀mē. kendileri dokuyolā, dikōlā, dokuyolā da gelinnē onnarı gī̄yōru. üstüne de don yelek sōra kalanı da gī̄yo yakınnā da akrabalā dū̄nnēde onnarı bizim şey gibi.

gelinlik; gelin süsleme: /?\ ninemin bi resmi vā, annemin yāni onun bi resmi vā dū̄nünde o şılak bizim 'pārlak dedī̄miz şılaktan pembe öle buluz gibi dū̄meli nası bilmōm çıtlak çıtlaklı vā ō̄le eveli ō̄lemij dū̄me de yokmuş ta. /?\ ā öle donu em de bi üstünde rıSkası rıSka diyoz biz. /?\ gölmek te bō̄le şeyi tō̄lelē gelin olmuş. /?\

bulgarcası riza. e benim bi̗l̗dīm ōle bēki ninemi̇n onnā öte tā yaşlılā başka der de benim bi̗l̗dīm rıSka. /?\ dōrdan dokunmuj bi şey o. onu yabancı öle işittīm vā bōle bürüncük gölmeklēni turistlē çok alırmış. pālı, eme el dokuması. şini kimi vā bōle burdan bōle açık kimi vā yakalı. benim kırepçede olan kaynamın /?\ sade bir̄ di̗l̗ onnar beş, altı, onā tane çi̇ze yapılōru. demem de kırepçede olan burda yakalı, yakalı vā. bizim şindi tarafta olan ninemin tarafı mesele bōle ama işliyolā kapatōlā burda. sōra burayı koyolā buroşları gelinnere. /?\ eve gelōlā, süsleyolā. bi de benim o zaman ōle yaptılā da opakada olan gelinnere burdan yukarı dōru olōr, bōle yukarı dōru koron gibi nasıl /?\ yok fes di̗l̗, yok ya taç gibi bi şey bōle yukarı dōru yapōlā. te bōle yukarı dōru gidōru kırepçede benim yaptıkları fes bōle topālak gi̇dirōlā. /?\ puldan palalara işliyolā bence pek bilmōm da atırladīm kadarıyla bi ḱāda yapıştırōlā sanom da ōle bi kumaş ince bi kumaş. ama bōle çiçek te olabilir, yapracık ta olabilir önce kesilō o ḱāt yapıştırōlā o kumaşı. sonra pulları sizin dedi̇niz ne kadā pul gidir̄di burdan bulgaristana. elle bi tā o pulları dikōlā şılasın arkasına da tutkalla. o tutkalı gelinin burasına annına yapıştırōlā.

kışlar: /?\ normal yataklar āçtan, demir̄den. /?\ yayırdı çok, çok çok yayır̄dı. şimdi sanki öle bi kış oldu bi yaz oldu. kış aslında bir ay kadā gidō. a sūku vā ama bi kārı çok aS. /?\ kapanōru, kapanō kimi. bi sefer̄ işçilerim gelmedi ki kırepçedendilē, gelemedilē işe. iş yerim de yok fabr̄ikada, dikiş yerinde. ama şindi bazen kār yādısa çok bir‿iki gün sōra ava yımşayōru. o kār tā erimōru. bi güneş çıktı mı az da olsa ısıtōru. ani olōr gene şey kār olsun. /?\ oşaf, kompot, ayran. meseĺā annemin kuruturlardı yemiş şeyleri erik olsun, kayısı olsun ondan da oşaf yapır̄lā, yapardılā kimde ne vāsa. /?\ misir patlatılmak di̗l̗ de kaynadılırdı misir. misirlē kaynadılır̄dı bi tā oturuz misir yeriz. /?\ di̗l̗ di̗l̗ ufalayōrus onu ufalayōs, ufalanōr o, yıkanılōru, kaynadılōru. /?\ ben yaptīm yok ta işittīm vā. şimdi düşünōm da ninem ōle küllü müllü yapmazdı. görürüm koymuş kaynamā, kaynıyoru azır kaynadı mı yir̄di yani aşūreye de koyurdu aynı misirden. /?\ kabak. sevmem ama ninem yapōru, fırında yapır̄dı. sōra kabak ezmesi yapır̄dı. meseĺā kabā parçalayıp aS şeker, fırına atır̄ onu. pişē yımışayır o acık ta su koyo sanōm da. piştikten sōra em o kabak ayıklayır o kabā kabīn içinden ezir onu. sōra dedi̇mis oşaf, kompot dedi̇mis hani bu kavanozdan açōz‿a, o kompodun içine dökēdi galba o kompodu mu dökēdi kabān içine ōle yirdi. kabak pidesi de yapır̄dı. /?\ bilōm. amur pide amuru. pide amuru, pide amuru açacam tōle denōru amur. açōsun ben açarim dēlim dört beş dizerim onnarı birbiri üstüne sōra kākırım ocakta, sobada odunnu sobada ocakta kızartır̄ım onnarı gevredirim,

gevredōm. biS kurusunu yapōs. dizeriz onnarı otuS, kırk, elli, yüz ne kadā yapabilirse sonra o kurusunu pide yapçak sırası suda yımşatıp dizeriz ōle yapōz biz. /?\ da yapasın pide ayır. ama kabaklı olanı ninem ōle yapōru. açōru sōra bittā şekerli kabā kavurō bence içine dolayoru. sanōm da bōle sarōru nèbō bilmōm ama olsa tepsinin dolayında paysınōr ortasına kadā o pide amurunu. normal ateş üstünde kızartōs, gevredōS. /?\ soba üstünde ani nerde ısınılōr ōle sobada dışarda aslında öle bahçe gibi yerde orda. /?\ bizim yazlık gibi yer vā, oturmā yer vā. yani bizim aslında bulgarcadan kalma besetka, bu şey ani burda şindi dışarda var ya gençlē oturu çardak gibi bi yer. yaz vaktı orda oturōS. /?\ ōle yer dìļ ïki, üç ortada bi kasabanın ortasında iki, üç apartman vā üç, dört ōle dört beş katlı. /?\ dora bence de bundan gelō dori şindi dora bilmōm ne de. /?\ dori yok ta ikinci deyince şindi bizim bulgarcada fıtori ha doro ondan içi şē olabilir. fitoriye kat dori.

B5.4/1

İlyas Şen / 80 yaşında / Selimköy – Eskicuma / Ortaokul mezunu. / 1951'de Örnekköy-Alaşehir'e yerleşmişler.

tanışma: /?\ ilyas şen, seksen. /?\ ben cumā selimkȭde. şindi baştan ġavur yoktu sora ġavurlā geldi. elli ikide ordan to bu ruslā gelince, rusla geldi, elli ikide ruslā geldi. ondan sora ordan o kırk dȭt hāne kȭ kalktık mardin derē gittik. bize orda kaymakam ĭtiyālā çārıyo. sakın burda kalmayın. size ev vericek, tāla vericekler em manisanın alaşe̯ire, saliliye çıkarıyo ōdan geldik. trakyaya giden oldu, torbalıya giden oldu, buraya geldik. buraya o gün için beş, altı āne geldi. dā evelden burası gölmüş. ökümet buraya gelĭ bu evleri yapıyor. otuS altı āne, bin dokuz yüz otuz‿altıda bu köye evleri yapıyo. oldū gibi getiriye buraya göçmenneri. eskiden yokmuş, eskiden gölmüj burası. cumādan gelen, şumnudan gelen var, dādan gelen var. /?\ otuz‿altıda. /?\ elli ikide. /?\ ā oldu bir aile bizim şeyler geldi ablamĭn. /?\ on āne selimköyün göçmeni var ondan fazla. çerençeden var /?\ o da cumānın, şumnunun cumānın orlardan (¦) çerençeden vā, selimkȭden var, cumādan var o kadar dırankȭden var. /?\ selimkȭlü var, çerençeli var şumnu viĺayetten, bin dokuz yüz otuz‿altıda kurulmuş burası bu kȭ. otuz āne dālı vā burda /?\ dādan inme yörükler. /?\ ortaokul mēzunuyum.

türkiyeye gelişi: /?\ şindi ruslā geldi kumanizmayı sardı. senin buda ovanı aldı dādan verdi er şeyi kupraskada çalışçaksın. senin elinden malı mülkü.. üç tāne su deymeni vādı. şu elbiseleri şunu yapannā dolabımız bile vādı bizim. çok zengindik biz. üç tāne su deymeni var. bak dolap bile yapamadı. yani geldi kumanizler epsini aldı senin elinde bi şey bırakmadı. sen ona çırak gibi çalışçan bi tā. ondan sora oldū gibi kȭ kırk dȭt āne mardin derē gittik biz. ökümet orayı göndēdi. o da kaymakam geldi (¦) bir ay, iki ay er nēse. kaymakam çārıyi ĭtiyarları sakın burda kalmayın bak hökümet size ev yapıcak, tāla da vericek her şey vericek sakın burda kalmayın. ondan sora sattık, serbes olarak eşyāları sattık geldik buraya. /?\ bu köye on āne geldi. torbalıya gitti, trakyaya gittiler, çanakkale bayramiçe gittiler. (¦) üj dȭt tenesi vā da kalan epsi.. hēkeze ev yapmış, tāla vermiş bak bu evlē var, orda var ali osman dayının evleri var. /?\ selimkȭlü çok, en çok selimkȭlü. şini ökümet ev yādım etti. bize bi şey yapmadı. biz serbes kaldık ökümetten. yani ōda ev mev yapçekti mardin derikte, kalmadık. buraya geldik serbes. /?\ as çok bulgarca okumadım ben.

kökenleri; yaşanan sıkıntılar: bizim köklerimiz konya akşeyir. bak konyanın akşeyirinden devlet bizi bulgaristana gönderiyo. selimkõ, cumā, şumnu. o zaman türkiyenin elindemiş bulgaristan. sora ġavurlar alıyolar. atta rus dünyanın en temiz müslümanı bulgaristanda var. bir musluman būnu kanamaSsa ben sabā kāvesi sofiyada içerim demij generaḷ. orda imzalamış. gece geldiler bõle karılar tavanda yatıyo. atta bunun nenesi, yengem fiĺan tavanda baltēlan duruveriler. bi ġavur geldi mi 'güm o da askēlē yapmış atālar. ondan sora soruyi bubamı̄n ā bu demij zarā yaptı tak tak. sen bu akşam bizi öldürüverisin bı̄ gün cezā yok. bir müslüman būnu kanamadı. şu ġavuru gebert dedi mi takadak geberdı̄ler. ata bi ō̄retmenin karısını marısını çete kendileri yer ettiler altı tene asker. sen iç süngüyle gelir köpēni öldüriyi gelir senin karını, karılar tavanda yatādı. (¦) bizim konya akşeyir göl kıyısından yörükmüjüz biz deveciymij. atta dedemı̄n acıya gidiyele deveylen biri em deve ölüe em dedem ölüe asan kocabam. altı ayda acca gidip gelmişler. şindi bak bulgaristanda bambaşka ilkokulla kurān-ı kerı̄mi (…) cāmide. ben ēkenden ufaktım, on yaşındadım bana sabā namazı oku dediler. pindim okudum ben. acaba esselatü hayrün dicek mi? yav demişler oca bunu gönder bu çocuk biliye. afferim sana dediler. cāmiyi yapıyi dedem selim kocabam mezarını da kıyısına kazay mezarın yanından çıkılıyı.

yaptıkları: ben on sekiz sene kavaklıdere (…) o çamları, duvāları ben yaptım. bana ankaṛdan yetki geldi. benim başka çak bulamadılar ta ordan geldiler. ondan sō polislē geldiler emniyet amiri ille tabanca taşıcen. ben para toplamak filen serbesttim. on sekiz sene ben istifā edecek‿olum ettirmiyilē. evelā doktorlā yapma ilyaz amca, etme on sekiz sene.. bereket versin çiller direnekleri kapattı da ülke kūtuldu. (¦) yav istifā etçek‿oldum ettirmiyi kaymakamlan musāmetirip kabıl‿ettirmiyilē. evelā seçim oluyi iki senede bir ben çıkmıyem aday başka biri çıksın. atatürk gençler bıraktı bunu yeter on dört sene oldu dedim ben. emen geliyi doktorlar, ebeler yapma ilyaz amca. onnā bana abi gibi o kadar güveniyidiler. yāni ben de bir ār Íaf söylemedim onnara. dünyāda kardaş gibi olsun. onçin yapma! ah melek hanım, alaşeyirde yenimālede doktor sālık ocānda ille beni çārıyı gel bi çayımı iç benim.

B5.4/2

Ayşe Bayi / 82 yaşında / Selimköy – Eskicuma / İlkokul mezunu. /1951'de Örnekköy-Alaşehir'e yerleşmişler.

tanışma: ayşe bāj, ayşe baştan memlekette bunnāla şendik şindi ābimlē ya şendir şindi bāj. /?\ şindi seksen iki yaşındayım. /?\ bulgaristanda selimkō. /?\ cumānın, eskicumānın. /?\ kasırga falan bilmiyim de bōle muratlā vādı köjümüzde dedīn gibi köylülēmiz vādı. ēvelden bi yere mi gidilīdi biz cumā kazālıyız yāni şumna bi tarafta razgırat bi tarafta o taraflādan da ōleydik yāni. /?\ elli birde geldim. biS şindi baştan tā derik ilçeye gittik, tā diyābakırın mardinin. ordan her gün bōle kırepçeli insan getirilēdi, geçirilēdi yani. sınırmış eralde bi dā da ordan burdan da ōda ökümet insanları vādı iç sesinizi çıkāmayın dedi ben sizi burayı nereyi istēseniz orayı göndercez dedi. onlara duyurmadık kendimizi. o yansı tabi kürtlük dedīn gibi eyva dōt tāne evli dōt tāne karısı vā adamın. e bizim dedīn gibi bōle şey aberimiz yok. ōdan biz iç sesimizi çıkāmadan bi araba tuttu bize ōdan bizi buraya göndēdi. būda da eski mācīlāmız vādı. benim beyim ilēden gelmiş iki, üç yaşındaka. ben on‿altı yaşında geldim (¦) orda pek üç‿ay kaldık. zaten sevmedik olmadık sanki dedik türkiyeye geldik te ne gördük yāni. ōdan bizi buraya göndēdilē ya. /?\ bulgaristanda gittim. beş, beş vādı zaten ilēsini bilmiyim ama bulgar okuluna gittim yani. /?\ biraz biraz biliyim de ani o zaman okulda ne kadā ūrenilcek. /?\ türk köyü, bulgā da var. karışıktı türklē tā çoktu. ōle de bırakıvēdik karışık kōdü yanĭ. /?\ asantöz kō vādı, şekere vādı, mıratlā vādı, boSkesen vādı a ōledi işte. /?\ bizim evelden bunnā gelmiş tā kaç sene evelden bizimki iki, üç yaşındaka gelmiş on‿altı yaşında, aynı yaşıtız, onnarın yanına bùrayı geldik yāni. burda göçmennē vāmış deye buraya göndēdiler. şindi göçmennē var būda deye geldik. /?\ üç ay kaldık, bōle sandık üstlēnde yattık öte yanda eşeklē vādı, damda yattık yāni dedīn gibi. ōle geçirdik geldik yani. ābimlē acık işe gittilē filan oralarda bulunannara. biz bōle olduk, bōle geldik yani. /?\ köyümüz bōle ōta yēde cāmimiz vādı, iki yanda çeşmeleri vādı, tā opiştinası vādı dedīn gibi bulgar şesi ōle işte, akrabalarımız vādı, halalarımız vādı.

akrabalık adları: /?\ ala dēdi, tĭze dēdik. /?\ nine denĭ şindi anneye nine dēlēdi babanneye babanne denir (¦) uşak deriz ne diyelim, uşak denirdi tabi. /?\ ābilere aga dēdik tabi. halanın birisi şekerededi birsi aynı köjümüzdedi, birsi de dıran kōdedi dedīn gibi. dıran kō derdik benim gelin o kōden. o kōde kaldı ablam ōdadı, ablamı orayı evlendīdik dıran köe.

organ adları: /?\ ne bilem o kadā ayrılī mı bilmiyim kayrı. parmak, tırnak, gıtlak denir guşa bilmiyim gıtlak denilebilir yani bōle. /?\ sakal dēr, anıl dēriz, burası yanak, bu burun.

karışık konuşma: /?\ hē dıştan geldilē ya anamīn geldi deriz tabi şindi dıştan geldilē ya ōle işte. /?\ ay biraz su kaynadīsın, biraz un bōle çalkāsın çalkāsın koyulur ondan sō sütlüyisin, petmezliyisin onu döküp bi tepsiye. öle sütlü olusa kesik koyāsın ōle yiriz petmez koyāsak petmezle yiriz. ta onun ununda da şe yapādık ne dedim bē ekmēne ekmēne temin dedim bile ben ama malay, malay. sāde darı ununda sāde ekmek yapādık. būday unu bulamazdık /?\ misir dēdik, misir denir. ondan da ekmek yapādık ona malay dēdik. ani būday unu bulamayınca malayla bile yīdik yavan yāni dēdim ben ani. /?\ fırın, fırında pişiriz. /?\ e falan istēsin verisin andan sō dedīn gibi dūn yapāsın kaldırısalā oynāsın kaldırmasalā oynamasın. ani kak dēselē sana oynamā kākāsın böle şindi epsi bir gūden oyniyi yani. evelden ep iki iki oynanīdı. bi o oynādı kaldırısalar öte yankını kaldırıdı o oynādı bōle bōle oynanīdı yani. /?\ e tabi dünüre gelindi denir. beni orda isteyen olmadı yāni būda istedilē yani. burda da bütün kö̱ün benim boyum ākadaşları, benim boyumda olannar 'neneleri gelir kayrık şindi ben geldim ya onun nenesi gelir bunun nenesi gelir epsine müşteri çıkıyılar şindi kayrık. sōra benim elti demiş ki iç gitmeyin onun da kādaşı vādı, iç gitmeyin demiş onu bizimkinnē alcak demiş. şimdi benim eltinin biz kaynı ya o ōdan onun da kādaşı var ona da istiyceklē ona iç gitmeyin demiş onu bizimkinnē alcak demiş. bi dā da nişannanıvēdik yīmi yaşında çocū kucāma aldım. ōle ōle olduk işte /?\ çāpılırmış ōle olurdu da tabi zaman geçmiş ōle bilmiyem. ben ep bōle çocukları do̱urasıya kadar çapaya gittim, çalıştım. bugün çapaya gittim yarın bi on kişilik yē kaldı oraya da gitçektim kayınbaba dedi ki sen ne kaldın bu̱ün evde dedi. ben de dedim ekmek yapçam bö̱ün ondan kaldım dedim. ōlenneyin çocū do̱urdum. ama bōle elbet bōle amele de çalışsın deye ep önden de gidēdim. e şindi çekmiyelē ya ta çok işleri vā ya. e bak yarın kayınbuba sen neden kaldın bü̱ün dedi. ben de ekmek yapacam dedim kalan. do̱urcam demedim de ōlenneyin do̱urdum çocū, en son çocūmu. yīmi yaşında büyünü aldım, beş tāne çocuk do̱urdum. /?\ bōle komşulā, 'nenelē geliyidi yani yaşlı vādı da onnar gelirdi. (¦) e şindi ona bak insana būdaydan yaparsan ona darıdan yapāsın az gitsin diye. şindi bak darıyı bile kendimiz dedīn gibi misiri yimişik demek bulamamışıktır būdayı yetişmemiştir. ōle o da ōda yavan yinmiyi öle pek yavan bile ani. bir elimde ekmeklē olūdu benim bir elimde saman ayvan bakādım bōle em yiyidim gidēdim. ōle sabālı çaya maya otūmak yok. ōle günnerimiz geçti yāni. /?\

gitmedim, iç görmedim bi dā gitmedim. ablam kaldı ōda kaç sene sōra geldiniz kı? (¦) yakın dil de o razgırata bālı biz cumāya bālı. köjümüz gene yakın gidēdik yani o taraftan da anneme mīras düştü de ep şey donbay arabalarınna çalışmā gidēdik. andan sō otuz dölüm yer annem, anası dokuz aylıkka ölmüş, otuz dölüm yer düşmüş ona dayıların en iyi yēleri düşmüş. onlar ep ablama kaldı yani biz çıkıp gelivēdik adi dedilē bize adi. ōle iç yōgan yatā bakmadık haydi gittik derik ilçesine. bi dā sōra işte bunnā zaten bī bük kızı vādı dōmuş onnā da dōt tāne olmuş (¦) bu da gene yetişkin geldi. gelince de ablamın kızını evlendirdik ōlumla. /?\ iki kız kādaş, iki ōlan iki kız biz. /?\ e kıtlī ōle işte dedīn gibi kıtlī gōdük malay yapmışık yimişik kānımızı doyurmuşuk yani. bolluk olsa zaten (¦) /?\ kesik deriz. /?\ īnek olmaz mı toplādık toplādık yayık dövēdik bōle uzun yayıklarımız vādı. /?\ ya sāde yā yapādık. ondan so suyunu kaynadīdık, yāsını alırdık. yāsından kesik yapardık şey suyundan. öbü türlü yāyı alıp koyardık bi dā onu da ōle arcardık satın almak bi şey bilmezdik epsini kendimiz yetiştiridik bōle yapardık. pazālā bilmezdik yanĭ. e pīnir de südü ısıdīsın mayalāsın ondan so süzēsin onu bastırısın, dilēsin, tuzlarsın. /?\ dızmana nası bōle yōt katarız içine bi amır yaparıS, isleris içine kesik koyarıS dızmana tepsiyle pişiriz ġuzinede. /?\ ne bilem ben onu ōle koyarız öle īşiye sanıyım ben pek şunu bunu bilmiyim yani. ben būda kuṛdum kaynanam vādı o yapādı, evde de annem bubam vādı dedīn gibi onnar yapādı. on‿altı yaşında nē ben turşuya mı kafa dakıcam. buraya da geldim gene kayınvalde vādı o yapıyi biz hazır bi dā işe koşiyez. yemēmi, ekmēmi yapar kayınvalde, çocuklar büyüye. yīmi yaşında çocū ōlumu kucāma aldım. ē bi dā da dōt tane kızım bi ōlum oldu. ilkim ōlandı. o ovayı yapalım, bütün ovaları tutardık şey çalışalım deye. epsine de ekmeklerini ellerine verebildik yani. ani bōle tabi dedīn gibi at arabasından asfattan şeye demire ōle at arabasınna atla sürdüm yāni. çift sürdük beyimle. ehē atla sürdük beyimle ikimiz çift. /?\ e armanı taşırız taşırız, iki, üç gün üstüne gezeriz gezeriz bōle bi dā da düvenne döneriz. bī gün ōlum küçük geldi evden gittik amıtları salmamışık (¦) evden bizimki āpa satmā gitmiş, şey sap satmā gitmiş saman başka yere /?\ harman samanını satmā gitti biz de būdan beygirleri koştuk ōlanna ufak tabi tā amıtları salınīmış onun beygirlerin düvene koşāka, armana koşāka. bōle arabēla gittīmiz gibi de koşmuşuk buralarına amıtlarını salmamışık. şindi onnarda tak tak düven uruvēdi ayaklarına bi alıp gittilē mi düvennē fırladı ākadan o yerler domuz tikeni yalnayak koştum ic batmıyalā bana. sora bōle dönüvēdiler de bi īde ācı vāmış tam araya gelivēdi, dūduttuk beygirleri. öbü türlü beygirlē gidiyi. ōle günnēmiz geçti yani. çok ūraştık ama. /?\ küllü sūla çamāşır

yıkādık, küllü sūla sabınna. küllü su yapādık dedīn gibi sabınna ōle yıkanırdı. başka yok. onu da kuyulādan su çıkar çıkar iki dam ayvan baktık ta onu kızlā bile yetiştiydi o zaman. e kuyulādan sūla sulādık onnarı büle şimdi āzımıza akıyı ama gene yetiştiremiyiz yani. /?\ ō uşum şey köünden mıratlādan hani yan kōden. eşim yan köyden ben selimkōden. /?\ elli birde geldim. bütün köyümüz bīden kaç ānedir bilmeyim ama kō bīden çıktık. bizi ōle çıkardılā, yolladılā o yıl. bütün köy ōle kāktı yani iç aldık almadık sandıklāla fiĺan ōle yani. yerlerimizi ne sattık ne bi şey ōle bıraktık komşulara bulgālamız vādı proyna vādı ani bizim emsal ani rusi vādı mūtādı. çingene de vādı tabi. /?\ azdı azdı bi iki āne vādı dıştan da gelen olūdu da. er yerde de bulunuye gene yani. /?\ vallā on‿altı yaşımda pek ōle pek duālar bilmemişim eralda bilmeyim. (¦) o memlekette dil o da burda yani allā hayırlı yolculuklar versin dersin dedīn gibi ayırlısı eve kavuşturmak nasib‿etsin, hayırlı askēle dersin başka ne diycen başka. /?\ bir, iki, üç, dōt, beş, altı, yedi, sekiz, dokuz, on. /?\ bütün evelden bōle gezilirdi bütün kō gezilirdi şeker verilīdi çocuklar şindi gelmiyi yani. şindi çolūn çocūn çārısın bayramda gelir ani dedīn gibi şēderiz. geçen sene tam kırk kaç kişiydik bilmem evde. eve çārdık bayramda burda o kadā insandık. /?\ kolaç yaparız bōle şēderiz dedīn gibi fırına atarız. ōle yaparız, baklava yaparız, tatlı yaparız azırlanırız. şōle ufak ufak yaparız onnarı şederiz ōle ōle atarız susam ekeriz üstüne çöreotu dedīn gibi ōle bi dā gelene komşulara dādā verisin o da sana getirir. ōle yapādık. /?\ baklava, tatlı denirdi bilmiyim. büzme yapādık oklāla ōle kesip kesip dizēdik. /?\ yapılīdı yapılīdı böle akrabalāmıza gidip gelīdik yani. şindi halamız vādı, başka yakın komşulāmız vādı, kız arkadaşlāmız vādı ōle. gidip gelīdik. (¦) çalıştık işte anı ep tepesi üstü dūduk hanı olsun deye biraz buraya gelince de zaten geldim evlenivēdim on‿altı yaşında. yīmi yaşımda ōlan aldım kucāma bi dā her gün aynı iş aynı iş. bütün ovaları icarla tutardık bi dā çalışīdık yani. /?\ āpa, būday, pamuk ekēdik, susam ekēdik. pamuk toplāsın, amele götürüsün bi dā hē gün. hadi oluvēsin deye a bakam de bakalım. ben önde gitmesem amele gidē mi arkadan gitmez. ōle üraştım yani şimdik ep kendimi metetmeyem de. erken kalkılīdı şindi dokuza kadā yatıyız yāni. vallā çayı pek içmezdik galba diyim ben. tarna yiyisin ne yiyisin, çorba yiyisin sabāla. onu da amır, amırdan yapās, tutās ep amır durudu da emen bōle koyulduveriz, döküveriz tarnaya. bōle kuru tarna yapılmazdı yani. o ani bōle ep tabakta bi ıslı duru tarana. onu bōle koyu şeydēsin duruldūsun döküverisin sıcak suya bi ōle tarana. aynı tarana dadı da bōle şindi kuruduliyi kurudan yapılıyi. evelden kuru bilmezdik yani. /?\ ā annemīn geldi, babamīn geldi.

B6.1/1

Mustafa Dönmez / 73 yaşında. / Razgırat merkez doğumlu. / Ortaokul. / 1974'te Manisa-Merkez'e yerleşmişler.

tanışma: /?\ mıstafa dönmez, yetmiş üç. /?\ gittim, dō̄t sene gittim. ilkokulu bitirdim ama gece okuluna gittim. baştan devamlı dō̄t sene okudum. dō̄t sene sōra kestim okulu, çırak‿oldum. başkalarına çıraklık yaptım çünkü çok fakirdik. bubam benim dō̄t çocukla vefat‿edī̄rı annem kalıye dō̄t çocukla. yer yok, bā yok, bi şeycik yok anca bir evimiz var bahçemiz kendimize kadā var. e mecbur kaldım annıye misin gidem çalışam, başkasına çırak‿olam annıye misin. sōradan kurslar açıldı gece okulundan, gittim gece okulundan annıye misin yedinciyi bitī̄dim. /?\ benim zamanımda dēlim birinci, ikinci şēdēke tū̄k ō̄retmen vādı, tū̄k dersi de veridiler, o senelē tū̄k dersi de veridiler. zaten türkçe de dersler hani bütün dersler türkçe deǰildi arada bulgarca da dersler vardı. daha evel birinci, ikinci sınıfta kuran dersi de vardı. fakat bunnā zamanna kalktılar tabi. /?\ razgıradın içindenim. /?\ azalma var göç nedeniyle azalma var. ama gene de annıye misin şu anda ekseri yāni yüzde elli elli türkle bulgā vādır. ona hariç çingeneler daha fazla. /?\ dil sade razgıratta bulgaristan olarak kullanıyem, konuşıyem bunu. bulgaristanda burda on beş, yī̄mi seneden sōra bulgālar azınnıkta kalacaklar. o kadar çok, çok dediysem dō̄t, beş çocuk yapıyılar. dō̄t beş çocuk birisi kucānda beş, altı tane arkasında annıye misin çocuk parasınna geçiniyeler. iş yok başka, fabrika yok bi şey yok. şu anda bir ütü dayi üretmiyi bulgaristan.

kominist rejim öncesi ve sonrası: komanizmada gene ariç. şini biz eskisini konuşiyez bak sen ondan devam‿edelim karıştīmıyalım yenisini. eskiden annıye misin kim sanatḱardı, mese arabanın bir āç takımını yapsın ya da demī̄ takımını ayrı yapsın zengin insannā da vādı, varlıklı insannā da vādı. benim babam rāmetli eski yemeni yapāmış yemenicimiş annıye misin. /?\ ayakabı, yemeni dēdiler annıye misin ayakabı da denī̄ yemeni de deniyerı. eskiden bō̄le moderen dikiş makina falan yoktu. yapıştırmēla tok mok yapādılar mesele öçkeleri yapıştırmēla, kille yapādılar kil. kille annıye misin yapādılar onu işte o şekilde yemeni dēdiler o senelēde yani. ilk önceleri bu şekildedi. sōradan komanizma geliverince kalan kimin beygī̄leri vā, kimin koyunnarı var, kimin hayvannarı var bunnarın hepsini de aldılar ellerinden. çok dayak yiyen oldu. tabi malını kim verir kimse istemez vēmē. ama kānun ō̄le komanizma geliverince er şeyi aldılar. bu sefer halk mecburen annıye misin tālalāda

çalışmaya annı yemisin, kalan mecbursun nèbacan yemen Íazım geçinmen Íazım. işte baştan diyem baştan pay vēmē başladılar. baştan pay verdiler pīniri, yāsı falanı gündöndü yāsı ne ekilīse ondan pay verdilē. sōra tamamıyla devletleştīdiler tekesse yaptılar. tekese oluverince bī zamana kadā gene pay vēdiler. sōra bi tā temeli payı kestiler. aylıkçı olarak ā būn gidiyesin çalışmaya yōmiyeni biliyesin. ay sonunda meseĺā zirāt işi bu şindi traktorcu devamlı çalışabiliye ama çapada falanda gidiyesin meseĺā gündöndü çapalayesin ayçiçē çapalayesin, darı çapalayesin bunnā geçici meseĺā bir aylık, iki aylık annıye misin. duruyesin sōra gene toplamaya gidiyesin yani devamlı ij dīldi kadınnara mesā kadınnar çok gidēdi çapa kazmaya ama makina işlerinde devamlı iş te vādı ani ep traktoris olannara falanı çalışılīdı. halk bir anlık rātladı. ya dedi annıye misin biz çok ammalık yapāmışık şindi kōparatif tekese oluverince pay veriyelē ya er şey bollandı yani. iş sāsı da bol sevindilē biraz da. çünkü biraz da devlet işi oluverince kalan insannar umursamaz oldu. tolu düşücēmiş, yāmū yāyacāmış devlet işi annıye misin. çünkü kendi erazisi olsa canı yanar annıye misin bi tolu ursa erazisine ama devlet işi annıye misin deyip işler annıye misin biras tā serbesleşti. ona rāmen tekesede kolhos olarak kurmaya başladılā. kolhos yāni daha būk koparatifleşme. dēlim şindi bizim razgıratın tekezesi bölge bölge şindi tekeselē vā ya bunnarı bīleştīdilē bu sefē. dēlim tırgoviştiyi razgırata bāladılā, rusçū bilmem nereye bāladılā būk kōler annıye misin. bi yere, yönetimi bi yere başladılā toplamā idāreyi, idāreyi bi yere toplamā başladılā. idāreyi o şekilde epī devam‿etti yani kominizma batıncaya kadar o şekilde devam‿etti. başka bi şey do‿urdu yani kendilīnden çalmalar, hırsızlıklar fazla olmaya başladı. nedeni dēsen, yā agrunum geli‿eri /?\ hayvan dokturu. ha veteriner geliye çobana ya çoban kes annıye misin ōdan bī kuzu ben onu şey çıkaracam sakat çıkaracam. sakata çıkaracam annıye misin. yapiye evrā, alıye kuzuyu gidiyelē bacā kırılmış şöyle olmuş böyle olmuş. e çoban göriyer annıye misin o sahtecilī bu sefē çoban da bi şey uyduruyo o da başlıye çalmā. çobanı dēsen, idārecisi dēsen başladılar annıye misin çalıp kapmaya. çünkü geniş oluverince kontrol‿edilemez oldu. tekeseler oldūnda daha īdi, dā kontrol‿edilebilīdi. diyelim on kö‿ü bi yere bāladılar. diyelim şindi bütün kōlēni akisarı merkez yaptılar, akisarın bütün kōlerini, akisara bāladılā idāreyi, ordan idāre olmā başladı. ema çok şeyi göremez oldulā bi tā etraflarında ne oluyi ne gidiyirı. /?\ ben kırk dōmluyum işte on‿iki, on‿üç yaşlarında kīk altı, kīk yedi, kīk sekiz o senelēde annıye misın başladılā yapmā. neyse on‿üç, on dōt yaşlarında annıye misın rāmetli annemle çapa kazmā gidēdim, ayçiçek çapası, ayçiçek kazmā gidēdim annıye misin. bitmesi

kaçıncı sene battı komanizma onu ben burdadım kalan. tabi ben komanizmada geldim buraya komanizma tā devam‿edēdi.

türkiyeye gelişi: /?\ yetmij dõtte, mayıs ayında geldim. benim geliş sebebim şöyledi, göçmencilik bin dokuz yüz‿otuz beşte başlamıj benim bildĩm. sõna elli, elli bĩde annıye misin göçmencilik yeni oldu, benim ābeyim elli bĩde geldiydi manisaya, elli birinci senesi. biz üç kardaşız burda, o başka. elli bĩde geldi. sõna bizim annaşma demirel yaptı annıye misın atmıj dokuz, yetmij dokuz on senelik bir annaşma, parçalanmış aileleri birleştĩsinnē diye. devlet bize bi şey vēmedi. sādece evrak istedi hā türkiyede akraban var mı yok mu. biz de gittik annıye misın mūtālıktan aldık benim hanımın akrabası vādı, annènnesi göç‿etmiş elli bĩde /?\ dil manisaya bursaya, bursaya annıye misın, o bize dāvetiye göndēdi. ben akrabalarımı altı ay bakacak güçteyim gelebilĩlē deye biz o şekilde geldik. bu ābeyim, şindi ani dedi ya emine, o yetmiş‿ikide geldi. yani annaşmalar orada evli olmayan kardaşını ābeyim çekebilĩdi fakat ben evli oldūma, ben ābimden evel evlendim, evli oldūma o beni çekemezdi. āle parçalancak gene ben evliyim şindicik. onuşta ābeyim yaptı istek bana temeli onun annènnesi yaptı dāvedi bak. ābeyim beni çekemiye ben evliyim deye. benim büyũmü ābeyimi çekti o yetmiş‿ikide geldi. yani bĩ düşündüm benim annaşma olduktan sõra olan dedim ben türk bu annaşma benim içi oluyırı. her on bej, yirmi senede bir annaşma oluyırı. en‿ĩsi mi dedim benim bĩ kızım vādı bir evĺadım, ben annıye misin otuz beş yaşındadım. bir ayak evel gidem de çille çekēsem ben çekerim iç olmasa evĺatlarım çekmes. bĩ gün gelip te gene göçmencilik olū da gene yollāda atılmazlā deyip o fikirle geldim ben annıye misin türkiyeye. ve netekim de allah bin bin bereket vēsin bin kere annıye misin memnunum getĩdĩme burda da bir evĺadım oldu. iki evĺadım burda şindi güle güle geçiniyeler. şindi şõle bĩ durum oldu orda kimin evi falan vāsa babamdan allā razı olsun bir ev bırakmış ama alçak ama yüksek nasısa bir evcēz bırakmış. üç yüz doksan kare metre arsasında o evi sattık. o evi sattım, aldım paraları. mal musāde ettilē bize gelĩke dēlim motor takımıdır, tırpandır, servis takımıdı /?\ tabak takımı porselan. yani ordakı evin parasını Íazım orda kalsın yani mal musāde ediyelē para çıkmaya musāde etmiyeler. bir vagon eşā doldurdum ben. buraya geldikten sõra o eşyāları hani satış içi almışım, o şey eşyāları burda sattık, biraz da üstüne ekledik annıye misin kendi paramızdan evimizi aldık. yani mal musāde edēdiler, para musāde etmezdiler. yani bulgar levası Íazım orda kalsın. sõra biS turis olarak dil işte annaşmalı olalak geldik ya dil bu son gelenler, son gelenler turis olarak geldi. onuştan bizim hökümetimiz onnarı dūduramazdı. tabi onnā kendi

pasportlarınna geldiler. onnā bi kōmadı bȭle. gidin görün türkiyeyi annıye mısın o bilī ki çille çekilecek. ȭle kolay dil yer dīştiriyesin meḱan dīştiriyesin bȭle kolay mı annıye mısın konu komşu gene edinīsin ne evin vā ne yerin var annıye mısın ne uz türk dili biliyisin tabī ki zorluk çekilīrı. ōrattılar. bunnarın dedilē yarısı nasısa döncek bu yana ve netekim de ȭle oldu. ama bizim hökümetimiz işte turis olarak diyim‿e geldiklerine onnara siz de gidemeSsiniz deyemedi. ama biz ȭle dildik. bizim orda nufus ḱātlarımızı aldılar, emniyetten annıye mısın polis refakatçısınna bizi huduta kadā trenne getīdiler, teslim‿ettilē tūklere, onnā döndülē, gittilē. biz burda bittā yeni pasaport yeni nufus çıkardık annıye misın. /?\ yok, üç‿at vādı mustafa ismaylof mustafaof. birinci benim mustafa, ikinci babamın adı ismail, dedemin adı mıstafamıj gene. o şekilde yani mustafa ismail mustafa. burda dönmez, mustafa dönmez. /?\ direk burayı geldik biz direk manisaya. tamam ordan yapabilir ama edirnede göçmenevinde yēleştikten sōra soruyalā siz nereye gidicēniz, akrabalarınız nerede? e benim ābeyim vā burda. dedik biz ābeyimin yanına gidicēz. o şekilde bize kamyon temin‿ettilē bedavadan, parasız yani kamyon temin‿etti devlet namına. eşāmızı yüklettik annıye misın kamyonna geldik ābeyimin evine yēleştik. bir afta dīl, üj dȭt gün kaldık yani evrakları tamamlayıncaya edinceye kadar o kadā kaldık fazla kalmadık. /?\ timarānenin yanında annıye misın menderesin vēdī evleri vādı sokak boyunda iki göz oda. a kendisi iç tarafa yapmıştı ev, biz orda kaldık beş‿altı ay yani mayısta geldik eylülde sōra biz ev aldık kendimize. malları sattık ya topladık paraları biriktīdik annıye misın ev aldık kendimize. akmescitten aldık. orası zaten göçmen mālesi denir. ellide gelen göçmennere menderes orayı ev yapmış onnara. şindi meseĺā şurda göçmenevleri var deyiyeler o zaman akmescitte kenarmış o zaman manisanın kenarımış. ama tabi zamanna şindi bu göçmenevleri bak nėde kaldı onnā da şejr içinde kaldı. geliştikçe şejrin içinde kalmışlar annıye misin. şindi ben geldīmde en bȕk ābeyim elli bīde gelen belediyede esotta çalışırmış. esot, elektrik kurumu. yani sokak ļambalarını dīştirimişlē. o zamannā el basamaklā sītında basamak annıye misin bȭle o zamannā araba falan yok. vasıta ȭle dīştīsinnē moderen şeyleri sītında basamak annıye misin, ōda dayar annıye misin dirē, piner annıye misin yannış ampulü çıkarır yenisini takā, o vazifeyi yapāmış. e tabi yetmiş‿ikide ābeyim geliverince o da belediyeye girmiş, asfalt şantiyasına. e tabi ben geldim annıye misın iki sene sōra. e tabi şindicik akraban vā mākak yādım‿edecek sana, bi torpillik yapacak. tabi imtiyama tābi tuttular annıye misın elektrikçi olarak. gīdik belediyeye. e belediyede fadroma aydadık, taşkıran kullandık, dinamolara tāmir‿ettik

annıye misın ne dēselē yapmaya çalıştık. ōdan emekliye ayrıldık. /?\ doksan beşte emekliye ayrıldım.

arıcılık: bu arada şindi onu da annadam. gī̆dim annıye misin manisa belediyesine evimi aldım. evimi aldıktan sōra bi baktım bizim mālenin yüzde sekseni arıcı. onun evinin önünde bostanlıklā bunun evinin önünde bostanlıklā, dolu sandıklā ovada arıları tabi şe‿ir içine arı koyamaSsın. eylülde aldık evi. başladım kāveye çıkmā, başladım otūmā. tabi çalışıyım da belediyede. sādece arıcıların yanına otūmā başladım, yaşlılān ibrām abey, halil abey, üseyin abey falan sadece dinniyem hiç mābetlēne karışmıyem. onnā kim ne kadā mal çıkāmış nereyi koymuş, nāpmış, nētmiş sırf arı sohpeti başka bi dedikodu yok. mart ayı geldi. kalan konu komşula tanıştık. onnarın da kimisinin on arısı, kimisinin on beş arısı annıye misin hemen akmesçitte bizim evden dā başlıye ya bō̄le ī̆tiyālā yurdundan hemen orda arıları. ibrām abey dedim ya ben de birazcık koysam‿a sizin arıların başına. bak arı ne dī̆ni bilmiyerım ama hayatımda yan gelirsi (.?.) işten sōra benim durdūm yok. süpū̄ge bāladım, deri çıkādım, odun yāmā gidēdim yani bulūdum ne yapam yani. tek başıma annıye misin bi māşla yetinmezdim. neyse ibrām abi dedi, ya koy mıstafa dedi. ulan kim satāmış arı be? adakale mūtarı annıye misin o da kırcalı göçmeni, sadula dedilē, satar dedilē. ben de merak hemmen buldum onu çobanisaya gidēke ōda bi dölüm erazisi var arıları ōda. gittim, sadulla abi bana bir arı satsana ba. satam mıstafa dedi. bak o zamannā annıyāsın deyem allah var annıye misin şō̄le sıraları gezdik, üç sırada dizili arıları bakiyiz bō̄le āzına bakiyiz. ne bi usta aldım ne bi tanıdık aldım. ulan dedim altı üstü bī̆ sandık arı aldatsa ne olcak aldatmasa ne olacak annıye misin. şō̄le ikinci sıranın yanına geldik üçüncü sandık bi çalışıye arı ama gī̆me yetiştiremiyeri bō̄le. bak bu allah şa‿it annıye misin dedim tė̊ bu arıyı bana versin demeye kalmadı, mıstafa tė̊ bunu sana verem dedi. şu arıyı verem sana dedi bak. açem bakam zatan annamıyem bi şeyden. hemen annıye misın iki taş koyduk üstüne o sırada akşamları, çünkü gece arı alınıyırı gündüz çalışıyalā. mustafa dedi arıyı al bak yannış alma dedi. tamam sadulla abey, ben uçuyem. neyse gözlerim rüzģādan biraz sulandı yaş itibarılana. tuttum bir at‿arabası, aldım arıyı ben akşamsı hadi ākadaşların yanına. şindicik annamıyim ne beyinden ne anasından bi şeycik annamıyem. ibrām abi be ani bunun beyi be. açarız şindi, eldivenne baştan başladım çalışmā. eldivenne olmiyırı, çerçeveleri tutamıyesin pāmaklā gī̆miye. attım eldivenneri ama ellē bō̄le şişer bak arı sokar ellerimi, ellē bō̄le şişē ama acımıyer. üc gün, baştan soktu mu acık acīyırı sōra üc gün sōra geçiyirı. yakında arı annıye misin ben meraktan acık ta beslēyerım onu tā

o senesi beş tene yaptım onnarı. bir arıdan beş tene yaptım. şindi bana bu arıyı verem dedikten sōra arının içi zayıfmış fakat yeni bölmemiş bey gençmiş. ben de acık besleyiverince doldūmuş yımırtayı doldūmuş yımırta gelişti. gelişti, üredi içindeki arı üredi annıye misin. üreyiverince biz zaten martta şubatta ovaya götürüyez arıyı bi tā pamā koyuyeriz. o senelē çok pamuk ekilīdi ovada, manisa ovasında. pamuk arazisine yakın koyuyeriz. yani būdaylā vā biçilmiş, būdayları biçtikten sōna biz çapēla temizliyez onu ama yer sābine soruyez danışıyeriz annıye misin buraya arı koymā istiyem musāde edecen mi falan diye. annaştıktan sōra yerimizi temizliyez yangından falandan yangın olup ta sandıklā da yanmasın deye māfaza ediyeriz. arımızı oraya koyuyez pamā. yakın dediysem gene şōle bi yüz metre yani pamukta çalışan ameleye kār‿etmiycek şekilde düşünücen. kendi mefatını sada dil komşunun mefatını da düşünücen annıye misin zarar‿etmesin, arı sokan bir ayvan. koja ovaya indīdik, koyduk annıye misin şimdi bende para mara kalmadı. ne takımım var ne el arbam var ne bi şeyim vā bicēsı (.?.) bi maske alabildim töbu. nèptım bunnā dōt beş kişi onnarın takım taklavatından istifāde ettim. arıya gicez mi ba gidicez, bal çekecez mi çekecez hadi ben onnādan nası bal çekilīri nasıl takım taklavat koniye, yapılıye ova nèsıl hacı ā, halil ā, mısa ā, hacı mısa ānın annıye misin erazileri vā ben bi şey bilmīrım. onnarın vasıtasınnan bunnarı ōrendim. sōra yavaş yavaş kendime çadır yaptım, takım taklavat aldım. on dokus sene arıcılık yaptım. üç, üç buçuk ton bal çıkardım ben tonna. balı hanımla sāyādık. /?\ onun makinası var. onu bōle fiçıcık varel gibi bōle bidon gibi makinası var. o makinaya dōt tane çerçeve koniyer. bōle koyma yēleri var. burda kolu var üstünde bī dişlisi var būdan çevirīveriyesin o çok ızlı dönüyeri. ızlı dönünce deliklēden peteklēden bal, o tenekiden, o saçtan yapılmadır, o saça çāpıyırı. saçtan süzülūp dibine birikiyirı. dibine biriktikten sōra çēçevelere dayanmaya başlamadan evel onun muslū var açıyesin annıye misin kofam var ōda, kofayı alīp başka bī bidonun üstünde elek var başka tenzuh var falan /?\ beS, ince bez. oraya döküyesin kofala elē o kendi kendine süzüliye orda sen devam‿ ediyesin başka işine. o şekilde onnarın er şeyinden istifāde ettīm sōra edindim makinaları. sōra arılarım çoaldı başka bir ākadaşın da arıları, baştan altı, yedi kişidik nakledēke bi kamyona koruz a senin on arın mı vā parayı kaç para verise sandık başına bölēdik. ama benim oldu elli, altmış arı, sabri ākadaşımın da oldu elli, altmış arı bir kamyon alamaz oldu biz kalan. biz sabriyle annaştık, ākadaşlā dedik biz sizden ayrılıcaz kalan ve başladık bi kamyonna arkadaşımla nereyi koycaz filan yere koycaz nakletmeye. ya da afyona götürücez. afyona elli kìlometre kala düzāca,

düzācın ovasına. mayıs ayında burası kurur. bak burda mayıs ayında bakma şindi dā yeşillik havalā biraz dīşti bizim senelerimizde mayısı geldi mi mayıs ayı çatır çatır kurur. fakat afyon deniz seviyesinden yüksek orada sūt yaprakları daha tobu kadācıktır. geceleri serin olur soŭk olur. būdan sarız arabaya, bi kamyona annıye misin arıları beş sāt yol yörürüz gece. sabā kāşı varız. sabā ġāşı işçi de tutarız tabi, dōt kişi. andan sō indiriz arıları, açarız āzlarını bırakırız çalışsınnā biz geliriz. çalmazlā bi şey etmezlē. kīk gün, kīk bej gün kalıyir orda. ōda yavru üreyīr çünkü çiçek çok bol onun orasında. serin ava, rahmet alıyırı toprak ta fakir şey toprak verimsiz toprak. burda yol geçīr meseĺā yolun bu tarafını nadasa bırakiyilā sūmiyelē, ekmiyelē bu sene ekiyelē bu darafını. seneye burasını bırakiyalā bu tarafını ekiyelē. bu ekilmeyen yer çok çiçek oluye tabi sürmemişlē bi şey etmemişlē. iniveriyesin arabadan uĵī ani burnu dirē kırılır mis gibi ova. çok çeşint çiçek çok çeşint. bırakırız arıyı geliriz bu yana. /?\ yok çalmazlā şükür amdolsun bir arım çalınmadı. manisada oldu sade burda acık koyādım bi yeri, gene bir arkadaş vā bal satādı bal alsın deye annıye misin bir iki çerçeve karıştīmıştı. ani ōle yekün fazla arım çalınmadı. ovada bırakırız ep makinalarımızı falanı epsini koruz. sōra ben çadır edindim şēttim annıye misin ama balları bırakmazdık çünkü çobannā bu sefē çalıyirı makinaları, çobannā çalıye balı mesā balı bırakmazdık makinalara kimse bi şey demezdi. /?\ ōl arı, arı bir aile, başlayīri sandīn içinde üremē, çokalıyirı. bey, ben diye burda kalan sıkıştım, burası bana dar geliyirı. başlīyılā annıye misin kendilīnden bi ev yapmaya. bōle pāmāmla daha būk oluyirı diĝer arıların yuvasından yani doŭum yerinden bey‿evleri bōle keçi memesi gibi sākālar bōle belli olūlar. onnā yirmi bī günde çıkālar. hangı bey en‿evel çıkāsa onu benimseyiyeler arılar, bak. öbū bey alıyırı biraz arı, toplayī biraz asker çıkıĵır annıye misin bir ācın dalına bōle sākıĵırı. ama çıkāka karınnarını īce doyurular bak yani aç çıkmazlar. çünkü arı insannādan daha akıllı sade āzı dili yok. doŭada çıktıktan sōra neyle kāşılaşacā da belli dil o yönden tam kānını doyurular. hā ben giderim arıların yanına, bende yüz kīk arı vādı bir‿arlık. giderim annıye misin ōl sākiĵır bōle. toplarım onu, hemen sandīnı azır‿ederim. petek deriz petek o çerçeveye yapışık petekleri koruz. o peteklē iki, üç milim kalınnīndadır. onnā iki santim bu tarafından iki santim bu tarafından kendileri kabādır bi tayi bal koycak yer yapālar. şindi tok oldūnu neden annıyerız o petekleri verike tā devrisi günü bi bakıyerız kabātmışlā, başlamışlā kabātmā. yani içlerinde gıda olmasa eyer kabādamazlar o petekleri. bu sefē dışādan da bal bulmā başlayiyalar kendileri o petekleri bōle kabardıyalar. çıkarka ōl tok çıkar yani. ve tok oldūndan, ōlu alīka seni sokmaz o,

senne iç aĺākadar olmaz. /?\ onnā belki binlerce arı bi yerde birbirine tutunarak, birbirine bo̅le tutunarak annıye misin duruyolar. arılara o̅l deniye. kendi arılar birbirine bo̅le tutunmuşlar annıye misin çölmek gibi bo̅le sākālar annıye misin bo̅le. o da dalda duru eyer vakitçe görüsen sabāları meseĺā sāt ona dōru falan görüsen onu ōdan alıyesin. gidiyesin dalı usulacık kesiyesin, tutuyesin eline getiriyesin, sandīnı azır‿etmişindir. kapā açık, onu silkiveriyesin bo̅le sandīn içine kapayēsin. o bi tā ordan delikten başlar çalışmaya. her bahar mart ayında bütün sandıkları ben, mesā on tene boş sandīm vā onnarı bi gözel yakarım bo̅le tütsülerim annıye misin bi gözel. baştan çimento torbasınna yakardım sōradan pirmus Ímbası edindim, pirmus Ímbasınna annıye misin yakmā başladım. onnarı bi temizlerim, koyarım öbu̅ sandıkların arkasına, arıları ōdan alırım eski sandīndan koyarım bu temiz sandā. e bi de temiz gölmek giyiyesin onu hēkez yapmaz. er usta vādır ustacılık ta vādır. mese kimisi inşāttır i̅ yapar kimisi götüre yapar. arıcılıkta as çıkaran bal da vādı arılarını öldüren de vādı öldu̅meyen ustasını geçen de vardı. o şekil ben ustamı geçtim. sabri o arkadaşım benden evel bubasının arılarına bakardı, ovayı falan biliyo. onnā elli bi̅ göçmeni. ben yetmij do̅tte geldim. gün geldi ben ondan fazla bal çıkādım. bu sefe̅ kāvede maytaplaşīdık. dēdiler, ulan derdiler çırak ustayı geçti dēdilē. ben de şindi onu gücendi̅meyem deye ya ustam iyimiş ki beni i̅ u̅retmiş dēdim. /?\ şindicik her ayvanın bir besiye ihtiyacı var. şindi şubat ayında hayvan başlıye yavru atmaya. sen güzden ona bırakıyesin fakat o bıraktīn bal, bazısına yetmemiştir. yetse dayi bir beyi teşvik‿etmek içi daha fazla yavru açabilsin diye bak o kadā akıllı ayvan arı. o şēbeti vēdikten sōra arısı onu ōdan alıyàrı peteklerin gözlerine koyuyàrı. bey diye benim arılar askēlerim getiriyi, buluyırı. o şindi bilmiyo onun orda şēbet oldūnu annıye misin o biliyi bal olarak şindicik. zaten aldī nektarı da çok durudur, o içēde koyulıyır o. ona bir işlem yapıyırı. bo̅le pervāne yapar annıye misin havalandīmasını yapā, bekçisi vādır annıye misin. arı dedi̅n çok naziktir yani. şubat ayında başlar gelişmeye, yavru açılmaya. dā serin ava, çiçek yok daha e nèbacan mecbursun onun gıdasını vēmē hayvana. ama şo̅le bi şey oluye şindicik benim tecrübemden söyliyem ben sana, on dokuz sene tecrübemden söylüyerım dışarda bal bulmaya başladı mı bak o senin vēdi̅n şurubu bırakır neden orda annıye misin ekşir. bak almaz o senin şurubunu ekşir yani alıp ta onu koymaz gider annıye misin balın kokusuna bal taşır hayvan. hani onuşta zaten o vēdi̅n şurap bi cüzidir. mese yüz kīk arıya ben annıye misin yirmi litre diyelim, kırk litre şurup vēdim. onnar onu iki sāt içinde, dışarı dökēdim dokuz yēden tenekilerim vādı çam yaprā koruz içine batmasınnā diye batsa

da birbirini temizler arılar. mesele bulaşıyırı şēbet yapışıye ē tarafına. sonuna kadā bittikten sō bi de kendilēni temizlēlē bakıyisin ūy dēsin çok‿arı ölmüş. bir ölü arı kalmaz, birbirini temizlēler annıye misin hepsi sandıklarına gider. yani ihtiyaç olarak verisin dil de şekēden bal yaptırasın. şō̄le bir illelik te oluyȧrı olmuyo diye bi şey yok. biz burda pek yapmazdık ama doụda bal satmā götūdūmüz yēde görüdük sırf petekli bal. ō̄le işlemiş ama ne biçim işlemiş. nėbāmışlar, arı bal bulmaya yakın dēlim mese pamuk çiçek açıye ama tā tarakta on beş, yī̄mi gün başlıycak bal. verimişlē şēbeti, verimişlē şēbeti. e bu sefē o depolayiyirı. işte o şēbeti o yiyer yani, bal da bulmā başladı mı o şēbetin üstüne balı koyuveriyirı. bu sefē o karışī̄rı bala. yani bu şekilde illelikler olur. /?\ ī̄ bal donacak. (¦) şekēlenmez. sözün dī̄şiklī̄ ba kırıstalize demek başka şekēleşī̄ demek başka. çünkü bir şurubu şekēden sade yapacan limon tozuna kestī̄mesen taj gibi o taşlaşī̄r ama bal ō̄le dil. bala ne limon tozu katıyesin ne bi şey katıyesin tereyā gibi koyulaşī̄ri yani kırıstalize oluyirı o da yaz balı diyesin ạustosta çekiyesin. bü nevi çiçek vāsa onnādan toplayi ve sıcak oranı derecesi yüksek, tatlılık oranı yüksek. tatlılık oranı yüksek oluşundan o bal donar ama dil de şekēleşsin. çünkü şekēleşen bi manzeme tekrar ateşe koycan ısınsın yani bi suda olmaz su olmaz o, o tekrar şekere dönmez yani. ō̄le erise de su gibi olur. ama balı bi tūlanın üstüne bi sıcak yere koycan, bi sıcak su banyoya annıye misin altına bez bi şey koyup ta direk dayanmasın ateşe deye eski halini alıverir. bir ay falan bitayi gene donmaz. ama biz atatürk orman çiflī̄ne bal götūmüş insanız, konyaya bal götūmüş insanız ani ihrac‿ediyelē balları. konyada atatürk orman çiflī̄ne kamyon dolusu yüz teneki benim yüz teneki ākadaşın iki yüz teneki bal annıye misin yirmi sekiz kiḷu geliye bi teneki bal. yüz tenekisi iki bin sekiz yüz kiḷu yapar. götüriyez daha indī̄meden aç şu tenekiyi diye ordan, onların temsilcisi bō̄le dondūma külahları gibi bō̄le pílastik kutulara aç şu tenekiyi diyirı alıyırı ondan numine, öteden alıye numine, burdan alıye kamyon birkaç yerden numine alıyerı sokiye Íabratuara. hemen de Íabraturdan ne çıkāsa göriye neticeyi ve bize balı indirin diyi. ō̄le razgele al şu balı ba dil yani. ama onnar şini tecrübe kazanıp tā kapā açāka, bütün tenekilerimiz bizim taj gibi dondur. tıkır tıkırdır yani tulum pī̄niri gibi dondur ama daha açık olur. tā onun o rengini görüverince dondūma gibi şō̄le ah diye biz bō̄le bal istiyez diye adam. şindi çam balı donmaz mat, koyu bi renk olū. neden, onun da nedenini annatayım o ekim ayında sālır. ani biz burda iki defa bal çekeriz manisa ovasında, o sıcaklāda ạustos sıcānda, kırk derece sıcaklık benim kemiklerimi bō̄le sıksan ter çıkar. o şekilde çizmeler ayāmda, maske kafada annıye misin. o şekilde iki defā çektikten sō biraz

bırakırız burda yavruya yatsın ondan sōra eylül, eylülün sonnarına dōru götürüz kuşadasına gözelçamlıya. yüz atmış sekiz kiḷumetre burdan. burasının çamları bal yapmaz. şu yamannā dēler yamannā menemene gidēke bi dā var ha orası yapıye biraz bal. ama biz daha verimli yere gidēdik anlnıye misin kuşadasına gidēdik. orda annıye misin kalīlar on bej günde bī gidip yoklarız bakarız bakalım petekleri doldūmuş mu doldūmamış mı. doldūdusa e̱er karar veririz kalan bu balı sāyalım alalım onnādan. gideriz anımla. ilk önce yirmi kiḷumetreye bisikletle gidēdim. bak o bir arı vādı ya bisikletle gidēdim çünkü yok vasıta falan. uçardım şōle bisiklette istanbul yolundan gidēke canpaşa ovasına. sōra sōra sōra dedim ki hanıma bī motor alam pejo. motor aldım annıye misin başladım motōla gitmē. gidiyez ço̱aldı arılar, bir afta bal çekiyez. o günü ne götürüyesin yīcek içicek, ekmek falan eh bırak allahın ovasında karıyı, eşāyı gel manisaya şindi yīcek almā olmiyirı. kuruye ekmek takır tukur falan. başladık yetmiş seksen teneki bal çıkāmā, hanıma dedim ya bir araba alalım da bi kartal alalım da yani arkasında sandık mandık taşıyabilem. o sıcakta ter köpürük içinde kalıyisin on‿iki, on‿üç teneki bal çekiyez bi günde. onnarı arabanın ākasına bi tāta koydum bōle zedelenmesin araba diye alırız balımızı, makinaları bırakırız. haydi arabaya anımı eve.

kış şartları ve meci: mayıs ayında da kalkar. bak bi metre annıye misin her taraf kar dolar. baştan sabāları kalktık mı salonun, evin yanıbeşinde süpūgele kürek vādır. baştan yolumuzu açmamız İazım sokak kapısına kadā. ya da o zaman tu̱aletlē içēde dil bōle dışarda annıye misin evden kırk metre uzakta olácak. baştan o yolları açāsın, sokā çıkāz sokaktan annıye misin biraz yolunu açāsın ondan sōra evine toplanīsın. /?\ gidēdik, meciler yapılīdı çok. /?\ onu izah edicem. şindi diyelim senin tālan vāmış, tālana darı ekmişin. darıları topladın arabàyla getirdin at‿arabasınna. araba dedīm yani o zaman kamyon taksi maksi yok at, öküz bōle yani. o darıları getirisin ya da ayçiçē ekmişin kafalā bōle, o ayçiçēnden o teneyi çıkāman İazım. yıvāsın onnarı avlu içine andan sōra konu komşu toplanır. alır eline bī sopacık pat pat pat annıye misin döver o teneleri, yani birimize yardımcı olurus konu komşu. çünkü tek başına bir at‿arabası ya da iki at‿arabası ayçiçē getīmişin onnarı yalnız başına zor olur. dövünce temizleyinceye kadā ya da darıları soyuyesin temizlensin, o yaprak çıksın o darıdan. onnara bi de bācık yapāsın sonuna, onnarı iplen asāsın, bōle dürgü deriz biz on beş, yīmi darıdan annıye misin koçan deriz biz onnara. bütün ufalanmadık asāsın onnarı bittā saçakların altına annıye misin kurusunnar orda deye. onuşta burda konu komşu yardımcı olur birbirine işte ona meci deriz. orda nèbalā çalışīka ev sābi de ya bi

kabak pişirir ya darı pişirir. işin sonunda birazcık çalışıldıktan sōra işin sonuna dōru bir ikramda bulunur. /?\ yōk yōk şindiki gibi ōle çaylar kola mola orda bizim yoktu. şindi de yok çaylar mesē bulgaristanda. şu anda gençlē kalan kāveyle. /?\ ūdülmüş tūk kāveleri var. çeşint çeşint kāvelē marka marka dīşik annıye misin kāvelē var. daha fazla içki tüketilīr orda.

rakı yapımı: hemen hemen her kōde demeyem de mesele benim oldūm yerde şindi kōde rakı kazanı vādır. rakıyı kendin kaynadırsın. rakının manzemesi üzümdür. benim bāyım yok alırım üç yüz kiḷo üzüm. ōle bir liraya maḷ‿edēsen litresini öbū tūlü satın alırsan sekiz lira bī litresi. üzüm alıyesin üç yüz kiḷo, o üzümü eziyesin bidonnara. ezēsin o bōle bi fermantasye olur kaynar kendilīnden. onun bi derecesi vādı, yirmi iki derece tatlılık oranı olması Ílazım. eger azsa yirmi iki derece, on yedi, on sekiz derecese ona iki, üç kiḷo şeker eridip koyarsın. o yirmi iki dereceyi buldurusun ona. o bi fermantasye olur, kaynar yani. kaynaması bittikten sōra çöker üzüm taneleri, sapları mapları çöker annıye misin dibine suyu çıkar üstüne. kazancıla annaşīsın. dēsin ben gelcem rakı kaynatmā. tabi sıraya diziliyelē çünkü sen kaynadıyesin, ben kaynadıyem öbürü kaynadıyerı. boj zamanı oldu mu mustafa abi deyi sen fiÍlan gün fiÍlan sātta gel. iki tene kazan vā birisi iki yüz elli litrelik birisi üç yüz litrelik. manzemene göre hangı kazana koycāsan söylēsin ona. at‿arabasınna meseÍā arabayı bi tayi bidondan aktarısın başka bidona koyāsın götürüsün o yanı. ordan o kazanı kofalāla doldurusun, altında ateş yanar. /?\ yok be dil de tenekiden ya saçtan kofalar saçtan piÍastik te şindi vā. onnāla doldurusun annıye misin o kazannarı özel olarak kapanıye āzı bi yerden hava almasın deye. başka bī kapak vādır bōle tumbaklı o būktür yani. /?\ şişman bōle o şekildedir üstündeki kapak, bakırdan yapılma kazan da bakırdandır. ona amır koyāsın ya da un sēpiştirisin kazanın kıyılarına hava almasın deye. ondan sō o üst kısmını otutturusun bi güzel o da avırcanadır. o kapān üstünde bi boru vādır bōle. o boru ordan giden annıye msın başka bī kazana. o kazanda siprium vādır yani bōle burgulu bakır boru vādır, o sovuk sula doludur onun içi. buhar oluyerı bu buhar o borunun içine girir. o borunun içine gīdikten sōra sıcak tabi soụk su burdakı boruya denk geldi mi su şeklini alır. ve onun ōda kūnesi vādır. /?\ akacak yeri vā nēden ani akıyeri kūne deriz. /?\ başpāmam gibi bi boru yani tobu kadar uzundur o annıye misin o içindeki boruya eklidir o. ordan buhar su alini aldı mı o burdan annıye misin piÍastik kofaya ne deyem çok ince olarak yani şunun kalınnında şōle su gibi akar. o da ilk öce çıkan rakı altmış dereceyi bulur. o ōle içilmez. onu ayırısın bi litre, iki litre bir iÍaçlık içi. bi belin ārır, bacān

ārır onu sūdükten sōra ārıyı giderir. onna ovalāsın annıye misin. nası būda vē diyelē kolonya ba kolonya dökēsin emen annına falan sürüsün bu da aynı şekilde yani.

deliorman: /?\ eskicumāyı da alıya da eskicumā kalan kenarı beriki kenarı kalan. tam deliorman razgırattan kuzeye dōru meseĺā gün burdan dovuyo ya yani biras doụla kuzeye dōru annıye misin o yönnere dōru olur yani kemaḷlara dōru. kemaḷlar bi kasaba bi şehir /?\ hayır, razgatın, razgata bālı kasaba. şindi eskicumā būda kalıyırı razgat būda kalıyı kemaḷlā bu yanda kalıyı tā. asıl o dobrucada yani. dobruca dedīn romanya hudutuna dōru kalan oraları dobruja yani. en būk pelvannā da ordan çıkar yani. en būk pēlivan karagöz kövündendir lütfü pelvan, üseyin pelvan, burdakı türkiyenin kaplanını yenen pēlivan karagöz kövündendir.

dedesi: /?\ benim annemin annattīna göre tabi ben onnarı atīlamıyım eskiden bizim şehrin ıstasyonu beş kiḷometro uzaktır şehirden. yani şehrin içinden geçmez de kenarından geçer beş kiḷumetre. e tabi yolcu o yanı getirip götürmek içi, o senelēde otobüs yok, taksi de yok faytonnā var. yaz günü benim dedelerime gacel‿alilē dēmişlē (¦) gacal, ḷakabı da faytonculuk yapāmışlar. yani şindikisinin taksicilīni. mesā dōt, beş kişi pindirērı tren şu sātta gelcek yarım sāt ya da bī sāt dā evel onnarı ıstasyona götüriye trenden inen yolcuyu alıyerı şehre getiriyerı, oymuş meslekleri. kışın kızak āçtan yapma, kızak dēler annıye misin gene at koşālar. gene kanatları vādır arabası gibi üstüne iki tāta koyālar yolcular onnara oturūlar yani tekēlek yoktur yani onda. kalan buz ya her taraf kār ya ha o kızaklāla götürüler gene ıstasyona gene yolcu alıp gelīler. bu meslē yapāmışlar yani.

akrabalık adları: /?\ biz būda ōrendik anne. anne demezlē nine deriz. anne deriz nineye. şindi benim anama nine derim, annemin anasına anne derim. /?\ ābba, ā buba yani. babamın ābbası, nenemin ābbası annıye misin. /?\ ala meseĺā benim babamın kardaşları var eskişeyirde halalarım benim. /?\ onna da tēze deriz. /?\ būk boba, bobamın kardaşına būk boba deriz.

düğün: /?\ at‿arabasına şindicik meseĺā eskiden annıye misin gelinnēde falan varlıklıysa bindallı vādı yani elbise. dūnner ohōō bir‿afta dūn olūdu annıye misin. cumā günü başlādı, cumētesi, pazar ōle üc dōt gün gider annıye misin. şini bī mısafī gelcek meseĺā dūn evine başka kōden kövün kenarında tā davul zurnalāla karşılālar. kāşılamā gitmesen gīmezler o köve, beklēler orda yani, kāşılasınnā beni deye. /?\ şindi yatacak yē yoksa konu komşulā da mısafir alıyalar. mısafir alıyalā o şekilde yani kāşılanıyırı. /?\ zaten onun evinde odun vādır canım. mākak annıye misin bu gün getircek odun deye bi şey yok, o kışlīnı devamlı odunu vādır yani. her sene ātar

onun odunu, onun yakȧcā falanı vādır. ne kā baklavasına varıncaya kadar pidesine varıncaya kadā, yemēne, çorbasına, yānısına varıncaya kadar yapālā yemē. /?\ vallā kına gecesi mi ne olur o senelerde çocukum anca şeyi çok atırlıyım mesā sünet dūnnerini. sünet olacak meseĺā çocukları āne sābi tutar faytonu nası burda gezdiriyeler şindicik arabalāla, faytonna orda da ōle gezdiridiler. küçük çoluk çocuk ta pinē faytonnara, tabi o faytonun ākasında başka arabalā, başka faytonnā, üç fayton olur annıye misin. ondan hariç āne sābi sofra veridi, yemek veridi. ayretten çoluk çocā yani yaşlı insannarın yanına karışmasınnā, zararcı olur çocuklar annıye misin biraz. karışmasınnā deye ayrı sofra koyar onnara. ōle sofralā vādı ikiye katlanır bōle. sofra dedīm alçaktır bōle. yerde oturup ta yeniyer annıye misin ama o dūn sofraları būktür bōle yani on kişi toplar bōle otūduktan sōra ve toplaması kolay‿olsun deye menteşelidir bōle kapanır onnar. onnā özellikle dūnnēde kullanılır sade. öbū türlü ev sofraları ufak olur. çojuklara ayrı koyarlar çorbası, yanısı, bōrē en son da baklavası. baklava da oklādan çıkma baklava deriz. büzme, büzme baklava bu kadā bu kadā bōle bayılīdım onnarı yimē. /?\ kōlēde yapādılā dibeklē vādı kōlēde taştan ōle annıye misin kaynadīlar būdayı, kurudūlar orda onu sōra tokmakla dövēler yani kırılsın deye, kırılsın deye sōra kaynatīlā yapālar keşkek. ama şehirde yoktu bu şey.

razgrat köyleri: /?\ kuyucuk var bulgarca rakovski dēler, īnebekçi var türk kövü, strajet. emen iki kiļumetredi, īnebekçi. sırf bulgā kövü vādı o da iki kiļumetredi. o bulgā kövü onnā da çok çalışkandı. büttün bizim razgatın pazarını onnā yapādı. bak turşusuna varıncaya kadā ne ürettiyseler satmā getiridiler pazara. /?\ pek gitmezdi ba üretmezdilē pek. ekseriyetle o kövün insannarı getiridi manda südüne varıncaya kadā ōle 'bakırcıklāda. bak ne kadā o senelēde insannara güven vādı. şindicik rāmetli anam mustafa git annıye misin biraz yōt al dēdi o ya bi kiļoluktu ya ikidir, yani 'bakırcıkta ōle küçüktür onnar bōle. e ben bi şey kap götūmiyerım o satan karı babu deriz biz onnara yaşlı insana bulgarca babu deriz. ya parasını veriz alacam derim götürcem eve boşalcam bu yōdu andan sōna bakırcını getirecem. tamam ōlum der annıye misin falan. giderim eve, boşaldırız annıye misin. yani bakırcī çalȧcak ta ōle bi şey yoktu yani. otūmā gideriz kıj günneri onnā gelī bize biz gideriz onnara otūmā.

karışık konuşma: /?\ yōk ba bi şey gōmedim bulgālādan. ben, īlik gōdüm de kötülük gōmedim bulgālādan. /?\ dil sade tūkleri canım eşēni alīka, inēni ya da bēgirini falan alīka bulgālādan da aynı aldılar bulgālā ne kadā dayak yedi bulgarı da. /?\ tūk çingenesi var, müslüman çingenesi var hırıstiyan da var. kopanar dēdiler onnar biras tā çingenelēden biraz ayrı. /?\ bi çeşidi gene dēlim nası būda kızılbaş annıye misin ya

da pomān o şekilde ayrılīdılar onnādan biraz. /?\ onnarın beş vakit namazını bırakmazlar. (¦) şindi şōle bi şey var şindi çingeneyle, bulgāla, tūkle aralarında farklar oluye. burda olmuyerı mı? /?\ iki çeşid‿askēlik var orda bir çeşidi askēlē gitten sō inşātlarda çalışıyesin yani dil silak‿altında. on bej gün bir silah ētimi verieler ondan sōra bi tā inşātta demircisin, sıvacısın, tūla öriyesin, kalıp yapıyesin bittā inşātlāda. ayretten sıra askeri dēdik onda sırf silah altında bulgālar. /?\ dil türkleri, bulgar çocuklar vādı bizim yanımızda imam hatip okulunu bitīmişlē yani tūkçesi orada din‿okulunu bitīmişler. neden o din‿okulunu bitīmişler deye çünkü komanizmada dine inanmıyalar, bilgiye inanıyalar. o şekilde onnarı da bizim yanımızda turduvak yapādılar yani inşātlara gönderidiler. /?\ işçi olarak işçi demek turduvak. aralīn on beşinde bastım altmışıncı senesi yetmiş ikinin ocān ayın atmış ikinin ocān sekizinde tēris‿oldum. /?\ silivenin kōlerinde. işte orda māden ocakları vādı. çok māden ocakları vādı kömür mādeni, o kömür mādeninde çalışānnara lojman yaptık. (¦) şindi bu yanı gelcēme yakın kala ulan dedim üçer‿aylık kurslar vādı. dedim gidem annıye misin bir elektirik kursları çıkaram. kendime bilem dedim faydası var. sōra kaynak, elektirik ve oksijen kaynak kursları vardı onnarı da gittim çıkādım. dedim bir‿işimi yapsam iç olmasa kendi kendimi bilirim. o kursları çıkādım. şindi dil āleme kendi işime. bulgaristanda tek başıma bir inşāt kendim yaptım. kendim işlerim, kendim sıvarım, kendim dizerim tūlasını sade beton dökēke, bılaçe dökēke tutarım işçi beş, altı kişi o şekilde dökeriz. bi garaş yaptım bi kişi benim tātamı gelip te bir ucundan tutmadı. kalıbını falanı yaptīm, demirini döşedim. andan sōra tuttum sekiz kişi kārdılar annıye misin döktük asır bitonu tamam o şekildedir yani. /?\ annem de yetim būmüş anası ölmüş. bu sefē onu āretlik almıj başka bir akrabalādan birisi. /?\ evlatlık, ōda āretlik dēdik biz. rāmetli anam çok eziyetli būmüş ōda, ālem ellerinde būmüş. bizimle de eziyet çekti, yokluk çekti biz dōt çocuk. bubamı az atırlāyerim ya o şekilde. anam çok çalışkandı. çalışmaktan āleme o zamannar bōle badana boya falan yok sıva, sarı çamīla sıva sıvayiyesın gider annıye misin bak zōlanmaktan o da parela dil‿a bi sān yemek yarım ekmek koltūnun altına adi tamam götür çoluk çocūna. eh kimin gönnünden kopāsa ne kadā bazı beş‿on kuruş verir. zōlanmaktan sol elinden üç tāne kemik çıktı. kemik attı, kemik erimesinden kemik attı bōle gösterī kemik kendisini burası açıldı. makasla tutup aldık bōle, zōlanmaktan. /?\ yok yok şehirde ne tarla ne bā. eşte avlu içinde te bu kadācık bi avlu içi var işte soan, samsak, iki erik ācı vādı tō.

B6.2/1

Ayşe Mahmudov / 72 yaşında. / Kışla-Razgırat doğumlu. / İlkokul. / 1989'da Manisa-Merkez'e yerleşmişler.

tanışma: iki tene oldunu çok iyi ē bilgisayāla oyniye, televizya o kadar iyi şeydeler, ikisi bi yeri gēdi mi ille birbirine ya bi çimdik uracak ya bi kulānı çekecek, o zaman kavga tātışma kavga çok ne dēlim ōle. /?\ ayşe mahmudof, yā. /?\ būda, hojgül sōliycek soyadını. /?\ ben nası deyim ya kubratta. razgıratla ruse bölgesinde ruse, rusçuk yah rusçuk bölgesinden. razgıratla kubratta yaşıyim. te büle şey gibi şehīde manisa gibi şehīde yaşıyim. /?\ ben köümde dōdum da benim köüm kışla kūdü. /?\ ayī, kubrata gitmedim karāca gittim. karāca gittim, ōda on‿altı sene yaşadım. on‿altı seneden sō ninemle bubam, kaynam kaynatam, ninemle bubam dedīme bakma, ninem bubam kışla kūnde. kaynamla kaynatam öldükten sō geldik şehire, kubrata. /?\ üç tāne kızımız vāmış ta tekeseye gidip te tütün çalışmasınnar, tekese işi yapmasınnar, okusunnā da şehire evlensinnē kasabaya deye. onnā da hepsi kū yerine gitti. biz onnādan ötürü geldik, yūt aldık, ev yaptık, ōraştık o kadar otuz yaşındaydım o zaman. o kadā gençtik, o kadā merakla yaptık, gicemizi gündüzümüze kattık iki otlu yaptık bi kardeşime kendimize. gice gündüz çalıştık yaptık ama onnā kū yerine gitti seslemedilē ki bizi. /?\ ben küçük gittim yavrum ne bilem ben on yedi yaşında. /?\ dildi būk dil, en çok üç yüz, dōt yüz‿āne olsun. /?\ hepsi türktü bulgar biz zatı bulgar bizim memleket bulgaristan, bulgar, kızılbaş bī de lüslüman. biz o küde sade lüslümandık. vādı öbü mālemizde bīkaç bulgarımız vādı ama yaşlıydılar. /?\ tükçe de konuşurdulā bulgarca da konuşurdular ama çok biribirimize biz tōle şeydiydik hiç ōle yabancı gibi tutmazdık. bize içbī şey yapmazdı şiyetmezdiler. çalışīdık çünkü ep berāber ama fabrikalāda ama nēde iş yēlēnde tekesede olsun hep berāber çalışīdık. onnā da tōle bize yaşlıları ana buba gibiydiler. ic bize ōle ya azālasınnā ya bī sen tūk sen bulgā desinner. bak bizim bulgaristanda atlāmızı aldılar, bizi bulgā yaptılar, sōna sürgün‿ettiler a burayı /?\ yah, ūrattılar. bize hiç orda siz būda müdū diyesiniz biz şev diyez ōda şev dēdik şeflēmiz bizim size analānız bubalānız doūmuş at koymuş, senin adını ben ayşe aldım burayı işe çalışmā ayşe biliyirım. anka koydulā benim adımı ayşe anka koydular. ben anka deyemem ana, ben ana deyemem sana, senin adını anan buban nası koyduysa ayşe ōle. bizim müdürümüz bile, siz müdū diyesiniz biz direkturu dēdik, onnā bile bize iç aykīmazdı. ha ākadaşlāmız ōle bī çapraşıkları da olūdu ya iyisi de oluyi īsanın kötüsü de oluyırı. çünkü hep biz bulgāların ara

yerinde biz okullāda çalıştık ep. /?\ dōt sene. dōt sene, beş sene o kadar. /?\ tūktü, tūkçe. ocalāmız tūktü, tūkçe okudūdu. zatı bulgā geldi mi yakıncacık annennem vardı o sātta ona kaçıveridim ben. iç istemezdim okumā. ama şindi pişman‿oluyim ama vuriyem kafaya keşke okusaymışım da her şey ōrenseymişik. hep sıtol diyez biz, siz yemekāne diyesiniz bēki, biz sıtol dēdik ōda, hep oralāda işledim ben genç. beş yüz, altı yüz, yedi yüz talebe doyūduk üçē teni çiniden sāt on‿ikide giyēdim mutfān içine tabaklara (¦) sāt on‿ikide giyiveridim sāt üçte çıkādık. kazannar, o çiniler ne yıka babam yıka babam. o kadā çok talebe doyuruduk. e bi tā bu şeylik gelivēdi bu mācırlık bu yoksuzluk bu bilmem ne şindi bi şey kalmadı. ne okullāmız kaldı ne bi şey hep bulgar arasında ama bereket onnā da yaşlıydı onnā da bizim gibi tūkçe konuşūdular pek bizi zōlamadılar. zōlayadılar ōreniydik bali keşke ōreneydik. /?\ vādı, ne bilem ben. en çok, on‿āne olsun yaut ta on beş‿āne olsun tā fazla yoktu. onnā da tūkçe, çingenece ben te iç mālemizde komşulāmız vādı ama te ic bilmem. ne küçükke ōrenmişim ne būdükten sō, ōrenmemişim. /?\ ben te kışla kūnden, mısaşlā, şindi o mısaşlā dolmuş kırcalıyla. o kadā çok ev yapmışlar‿a bütün epsinin ikişer üçē kat apartmen deller, dūkan‿açmışlar, iş yēleri epsinin ekēleri biçēleri vāmış. konbayna diyez biz, konbayna deller an sō sūmek tırakturu deller. biz ōle diyez tırakturu diyez sürücülere siz ne diyesiniz bilmiyem burda ekēbiçer. epsini edinmişler. tekesselē bozuldunu biz başta tekessedeydik hayvannāmız malımız er şeyimiz tekessedeydi bizim. sōna buraya geldikten sōna, döndünün epsi bozuldu. bi şey kalmadı ne tekese kaldı ne deyse. a şindi bizim kasaba yēlēnde kubratta vā şindi deyse var hēkezin tālalānı veriller. tālalādan çıkannarı sana bana neyin çıktıysa paranı da veriyiri. yānı, şekerini, ununu, ekinini neye şeyin vāsa her şeyini veriyi senin. ama bizim kışla kūnde oldūna zadurgada bize bi şey yok. /?\ gelen oldu zē vāmıj burda kendi olannarı çok baştan tā gelmişler antalyaya yapınmışlar ankaraya başka yēlere, ıstanbula onnarın ısımı akrabası geldilē gene. /?\ annem, ben kışla kūlü kendim kışla kūlü de annem mısaşlādandı. yakın kū gelin geliyi kışla kūne. orda epten yoktu te mısaşlā diyem‿e şini kırcalı olmuj bīden üç yüz, dōt yüz‿āne olmuşlar. o kadā çok kalaba olmuşlar. /?\ tī ben ep gidiyem çünkü kendi olannāmız var, amcalāmız, ābeylēmiz. /?\ bu musaşlā sırf tūk kūsü e bizim de kışla kū az oldūna orası da sade tūk bulgā falan içbi şey yok. gençlē gittiler sofya dediler, rusçuk dediler gittiler, kalmadı. ītiyālā da öldü bitti yetti bizim bu kubrat, kubratta vā tek tük te ani o kışla kū, mısaşlā, beşevli oralāda hiç kalmadı bulgar. /?\ bizim gibi konuşuruz ye

denişmezler, denişmezlē yavrum bȫle konuşurlā. biz bȫle konuşurduk. /?\ ben otuz dokuzun dōması yetmiş iki mi, yetmij bī mi, yetmiş‿iki mi bilmem.

türkiyeye gelişi: /?\ o zaman geldi antalyada ablasında kaldı. üc dȫt sene orda kaldı, bayā bī sene. evlendi ankaradan eşi. istanbula indik. türkiyeye ic gelmedik ic bilmezdik tūkiye. tūkiye çok gözelmiş ama biz annamamışık. bilmezdik ic gelmedik, ic gȫmedik. kardeşime indik kādaşım çok zēngin yetmişte, ātmışta gelme deye. e o da bizi kiraya attı diye keskin sīkenin küpüne zararı, 'kiraya attıysa biz tā rāt dūsak tā rāt işe de bulaştık epsimiz çalışīdık. dursaymışık ama eşim astaydı, felçliydi, duramadı. /?\ ā yok, kızlarım antalyadaydı benim, antalyaya gitti. /?\ orda ne bilem ben çok dūmadık bī sene mi dūduk, bī sene dūduk mu ma ojgül? bī sene ben bi acı annenin yanında çalıştım. bī sene yalnız dūdum. sōna eşimle geldinī̇n gene beş, altı ay bīkaç seneden sō ama beş, altı ay gene dūdum. sōna gene göjdeye geldik, dūmadı, yok astalandı, dūmadı. /?\ gene antalyaya geldik ōdan da burayı geldik kādaşım gene /?\ a a avıcılāda biz ep avcılāda. biz manisaya şini geldik. /?\ yē, tā ileri gelennē de var. /?\ ne bilem kubratta iç īsan kalmamıştı ama sōna döndü īsannā çoku.

organ adları: /?\ ye ye, omuz. /?\ orası da ne bilem ben āka, sīt ne bilem ben. /?\ burası bilek te kolundan aşāsı. /?\ dīsek. /?/ bunnā da bilek ne bilem ben bileklēmiz. pāmaklāmız, bileklēmiz, onnā da tīnaklāmız. /?\ burası pançam, mayası /?\ gȫs. (¦) pançamızın mayası deriz biz burayı te. (¦) avıç. /?\ ye burası gȫsümüs, bōs, ense, çene. /?\ ne bilem ben yanaklāmız ne dēlim burun, annımız. /?\ kalçalā būda olur. burası diz kapaklarım zate. diz kapaklāmdan aşāsı deriz bacaklarız, ayaklāmız. /?\ topuk, ökçe. /?\ göbek. /?\ kānım acıyirı, yēlēmin altı acıye buraları te yēlēmin altı. ārdını burası göbēnin iki yanı olur. /?\ elbet, yürek ōda. yürēm ārdını göbēnin iki tarafı. buraları kasıklarım, buraları acıdını kasıklarım acıye derim.

giyim kuşam: /?\ yazsa 'pabıçla gidēdik, pabıj dēdik biz tēliklere, kışsa yemeni giyēdik, 'kundara dēdik. /?\ yemeni burda baş ȫtüsüne yemeni diyesiniz biz ayakkabı. üstümüze de işte bizde şalvā var, don. /?\ ye ye bāzenden de olur, ince yaz donumuz ince olur. o ince kuprina basmalādan yaz donu ince olur, kıj donnāmız 'bazen olur, kalın. /?\ buluza, buluza deriz büle penye olsun. bȕle penye yoktu evel be canım būda tūkiyede bu penyelar. /?\ biz donumuz nasılsa buluzamız da ȫle olūdu, takım olūdu. 'bazen alīdık don, buluza yapādık. benim hep don buluzalarım onnara göre de ep şalvālarım onnara göre de yeleklerim vādır. hē bir iplikten hē bī donuma, buluzama göre rēngine uygun yelēm olur. /?\ te pırıstilkalāmız var, vādı ya pırıstı̀l̤ka, önnünük. /?\ biz demezdik ȫle pırıstı̀l̤ka dēdik biz ep. /?\ 'çēmber. kozan 'çēmber. /?\ ya oyalı

'çēmbē, kozan 'çēmbē biz kozan 'çēmbē siz ōle ama biz bōle. /?\ biz de tōle 'palto dēdik. 'palto giyēdik, gocuk giyēdik sıcacık.

kış şartları: benim memleketimde yūsek oldūna te şindi bile çok kış var, kār var. ben bıldī kışın memlekette kalıvēdim cezālandım da allahīm bir allā bildi bi anam bildi. gözyaşı yerine kān döktüm. bī çala būle giderim pat dē. iç eşim aklımıza gelmemiş ne ītiyālık ne ölecēmiz ne.. yapmışık ēē uzak uzak, odunnūmuz o yanda, tōletimiz o yanda bizim būle içēde bi şeyimiz yok. epsi bahçede, dışāda. /?\ tek katlıydı. ac babam karı, aT babam karı burayı kadar o. karı atacam da tōlete gidecem de çişimi yapacam. ay yarappim burayı kadar ah atıyem atıyem o dolduruye. atıyem gicenin ben birine kadā gice bire kadar ep kar‿attım. yassımı kılıpsi (.?.) yedide çıkıveriyerim, yedide, avşamın sāt birinde gice bīde içeri giriyem. saba namazını kılıyerim de saba namazını kılıyem de çıkıveriyerim sabāla bej buçuk, altıda, altıda o ka ayazlanıye altıda. altıda çıkıveriyerim, ūlen on‿iki geliyem. abdezimi alıyim, ūlenimi kılıyim, iki ļokma ekmek‿atıyerim, beş‿on dakka dinneniyerim, çıkıveriyerim gene. sāt, ezan allahu eKber, ezan ikindi berabē kılıyerim iki ļokma ekmek yiyem, dinneniyerim sāt yedi yassımı da kılıyim çıkıveriyerim gice bīde. ne kar atmak bıldī kışın gayı çok yādı. e te bu kışın da (¦) kar kar. te kızımla bu saba konuştuk gene kar vā diyirı. iki gün aşrı yāyi diyi kar‿atmaktan diyi iç içeri gīmiyim anacīm diyi. /?\ bulgaristanda da vā bī tene. bizim orası yūsek gelīmiş çok kış. /?\ dil dā ama çok ōmannāmız vā bizim, çok yeşilliklēmiz var. /?\ ye deliorman gölgesi ama būle sizin gibi bayī tepe, yama būle dāmız yok. düz, düz taban biz töbüle. /?\ yok, ōle konuşmazlā bizim. başka kūlē konuşur ama bizim onnar şey tarafı silistre tarafı, silistre tarafı da dil te āretgülün vā būda silistreden o da konuşmaz ōle. neresi diyem cumā tarafı, o taraf konuşur ōle.

yatmadan okunan dua: /?\ ti ti sen küçūne aykī da bak okuduvē. iki avşam okuduk, üçüncü avşam belleyivēmiş. yattım sāma döndüm soluma sındım subānıma, gōsümdeki olan imanıma. bu ev, ev dildir demī kaĺādır, içi yasin dışı tebareke, kilidi külüvallāhi ehad

akrabalık adları: /?\ tīzem, tīze diyiz biz. üç abla kız kādaştı anamīnin, anam en büyū ay en büyū tīzemdi, zīnep tīzem, sōna kerime tīzem, sōna ninem asiye. /?\ dayım ama iç yoktu. üç abla kız kādaşmışlar. annemin zatı dokuS sene çocū olmamış. üc günnük alıye bī kız uşā, sabriye tīzemi, tīze dēdik biz, sabriye tīzemi. ondan sō, onu aldıktan sō, dokuS seneden sō kızları oluye bittā üç tane āka ākaya. /?\ ala, ye, ala deriz biz. bubamın da yok, a vādı. /?\ amca, kocabuba, kocanine dēdik

biz. babamın kādeşine ya kocanine, kocabuba dēdik. biz ōle amca falan geçmezdi bizde. biz burda işittik bi de başka kūlēde de vāmış, vā bēki ama ōle biz çok çok kūlere gitmezdik, yakın kūlemizdeydi ısım akrabāmız. ōle ani amca falan şētmezdik de, ha ablam vādı, eşimin ablası vādı. /?\ ye ye görümcem. onnā būktü benden iki tāne ablası bī teneydi bizim, benim eşim bi çocuktu o da. o balabannādaydı, onnar amca konuşurdular. /?\ ye ye köyün adı balabannar, onnar amca konuşūdu. amcam şūle, amcam būle bė canım nē bizim burada ōle derdi ablam. /?\ benim kız kardeşim baldızı olsun ama yok ben bī teneciktim. /?\ bacanak. /?\ nine, baba. ninelēmize nine dēdik, annelēmize ninemin ninesine anne dēdik, anne abba. ninemin ninesine anne, abubama da, bubasına da abuba derdik ninelēmize, nine baba. bizde būle anne geçmezdi. ben şindi te burda şindi ninen geliye be ninen aykırıyı be ōle diyem çocuklara. a bulgaristana gidiyirım, şindi būk kızın ōluna, annen aykırıye gelmiş anne o da şindi annamiyirı bizim be canım kime anne diyesin sen. ay ma yavrīm burda ōle konuşuyem ōda ōle konuşuyem diyem. nē ōleyse diyim orda ĺazım ninen geliye deyem, annen geliye. şindi būda anne işidiyim‿a orda da annen geliye diyerım. onnā da annameller onnā nine buba bilerler. bulgaristandan olannā nine buba. te şindi hojgül benim kızım, ben onun ninesi, dil annesi, ninesi. /?\ ha elti de oluyerı. iki aga kādaş oldu mu şindi benim adam iki tene olsunnar elti, iki elti olacaz ama yok bī tene elti falan yok. /?\ būkse inge deriz küçükse elti deriz ōle, o bana abla der ōle. /?\ çojuk. vā be canım gelin be çocuklarım gidin be çocuklar. çocuk ta deniyeri uşak ta deniyedi her şey. būle ōlan falan bizde yoktu.

düğün: /?\ ay çok āladellē bizim ama ben yaşlandım kayrı unuttum. ne bilem ben atīlamıyim ziye. aynı burası gibi be canım urun kızın kınasını ayletmeyin anesini deye ōle burası gibi aynı. bizim evel bizde davul zūne yoktu be canım biz ep dārelēle, tümbeklēleydik. ep 'kēndimiS sōlēdik tūküyü. e sōna bu davullar çıkıvēdini bi tā kalmadı bi şey. āç üslēne oturuduk, āçları te büle yayādık sıraca, ācın üstüne āç koyādık. kimisi durudu kimisi kayādı ayde bakam tekēleniydik yere. ōle āçları dizēdik, āçların üstüne görümceler ilk sıraya oturu geri kalannā geri, tā geri kadınnar oturudu ōle. sōna bu sandalyelā çıktı şeyler biz peyka diyeriz siz (¦) ayır, şeye ani te 'oturak yapeller‿a burda, var‿a bāçalāda, biz onnara peyka dēdik. /?\ ōle derdik bi tā ōle oldu. bi tā onnarı getirdiler, onnarın üstünde oluye. ama şindi bizim dūnnēmiz sokak dūnü olmiye şindi. fakīlik, yokluk banket, keselē bī dana yaut̲ta dana kesmeyen satın alır eti, üçē köfte birē piliç bacā banket. yüz kişilik mi yapacak, elli kişilik mi yapacak ēkez vaktına göre iki yüz kişilik mi yapacak banket olur. toplanī

karı koca, karı koca ēkez oturur sandalyalara, masalar önnēnde. köfteleri bī bacak üç köfte, limanata. /?\ bittide bī pasta kesilī küçücük sade gelin sırasına konur ōle ēkeze dālmaz. sadece gelin sırasına küçücük o da tobu kadācık olur te büle onu ellēnde gezdiriler oynadīlar oynadīlar biraz para kazanīlar ondan. kazanīlar ondan biraz para bittā kesēler onu sade gelinin sırasına koyālar gelin güvē, kayna kaynata onnā bī sıra olūlar. onnarın masasına koyālar. ōle sana bana yok. baklava yapālā bizim çok. ēkezin önüne tabāna üj, dōt baklava koyālar. ama mıskadan olur ama bütün olū filcanna kesilir ama şey. te ben akordiyan tatlısı diyez biz akordiyan pazıyı yazıyirım, topliyim pazıyı yeniden gene yazıyim ama büle toplayıvēdin mi dürük dürük büzme oluyo o pazı, büzmeli oluyerı. onu yayarız yere. acık kayasıdı mı masanın üstüne sepeleriz ona cevizi, dürüz onu būle kesip kesip tepsilere dizeriz baklava. aşlarız onnarı dūnde otuz, yīmi tepsi, kīk tepsi yapılır. bizim baklavalāmız çok olur. onnādan tōle üçē, dōdē kalabalā göre yapāsın. egē çoksa üj, dōt koyāsın eger tā az īsan yetecek gibiyse tepsilerin beşer, altışar koyāsın. būle şey keseriz onnarı bōle bōle. baklavalāmız ōle olur.

karışık konuşmalar: /?\ karāca gittim. orda da tūklē var. orda da vā bulgā vādı ōda da ama yaşlı onnarın mālleleri ayrıydı bizim ayrıydı. çok būk kūdü. çok camileri vādı, cumā günü çok camiye gidēdik. benim rāmetli kaynam koltūma bī peşkir emen ade būn cumā azır oluyesin iş miş yok. būn cumā, cumā şeye cāmiye gidecez. çok kalaba olur er cumā kadınnar okur orda. mukābele okūlar. ondan sō genç gelinner ellēni öpüp peşkī veriler. /?\ bizim diyem‿e mısaşlā ben kışla kūnden, kendim kışla kū, mısaşlar, beşevli, nasradın, ceferō, cefēler onnā bize yakın ep bizim dolayımızda būle. /?\ vādı madrovada vādı, nasrıdında da vādı. /?\ bī kızılbaş kövü var o da yakın bize madrova deller. orası sade sırf orda iç tūk yoktu ne tūk ne bulgar. /?\ tūkçe konuşeller. ramazan tutmazlā, cāmiye gitmezler onnā tā şeydi. biz onnara ne alīdık ne veridik onnara ama şindi bu talebelē būdü e, ē yere okumā gideller‿e rusçā olsun, razgada, kubrata te nereyise kim kimi sevēse ona şindi. şindi kızılbaş tūk epsi karıştı. bulgālara bile gidellē şindi. şindi 'zēngin arellē yok, ekmek yok, iş ni bi şē fabrikalā ka'pāndı icbi yēde bi işimiz yok. iş olmayıverince nēde bi evi yeri vā, arabası vā 'zēngin bir çocuk ne bulgā dellē ne bi şey. /?\ ā biz vēmeyiz, kızılbaşlā veri onnā da epsi sakat olur çünkü kannarı uyuşūmuş kızılbaşlā sakattı çoku. onnā ısım akrabaya mal bagaj gitmesinmij deye onnar akrabalāna veridiler. onnarın hiç şeyleri bitmezdi sakat olūdu uşakları. biz gitmeyiz biz amca, dayı, ala, tīze onnar ōle evlenīdi. çünkü onnā 'zēnginmiş te malı gitmesinmiş. e bizim tūklēmizde de vādı 'zēngin ama biz ōle

yapmayızdık, biz ōle yapmayız. /?\ yok yatırlāmız ōle kocaman camilēmiz yoktu kūlede. bēki būk kasabalāda var ama bizim oralāda yoktu ōle iç. işitmedik, gōmedik, gitmedik. /?\ ne bilem ben. aman mā ne dēdiler rusçūn öte yanında neydi o? te güvē o kadar antalyadan geldilē bir‿ay durdulā kubratta, paşapōt yaptīdılar, rumanya, rumanyaya bālıymışık biz evel. /?\ a bizim te kaynatamın çocū, vāmıj bī çocū ilk karısından. o, baba ben çalışmā gidiyim demij būda demiş, beygirin götünde sinek demiş şiy ettī gibi demiş iç ne iş ne para demij, ben nabacām būda ben delikannı bī çocuk demiş. almış kendini gitmiş çalışmā deye. nereyi gitmiş o, ay bī kasabaya gitmiş ama ade neresiydi o aman mā kös'tēndile mi demiş o te nereyi demij bī kasabaya gitmiş o. da gitmiş o yana çalışmā ordan da bī sene çalışıyırı. ākadaşı eve geliyi döniyirı o gidiyi tūkiyeye kaçıyırı. sōna bī mektup geliyirı ben balıkesirin karaman te neresinde bilmem kāveciyim. ay bubam rāmetli şaşırıveriyeri bī tenecikti nē būle yaptı falan fıstık. o za'mān da te benim eşim de ōle yaptı, iki buçuk üç sene askēlik. hiç eve de gelmezler. bī buçuk senede üc gün bir o şeye gelīlē tō kadā başka yok. būle a hırta zırta hani er‿ay şindi bizim askēlēmiz iki ayda bir her‿ay gelellē, gelīdilē. şindi epten kalmadı bulgaristanda askēlik kāktı. yok, ne yisinnē ne vēsinnē ne şētsinnē. bulgaristanda askēlik yok şindi. türkiyede var ama bulgaristanda yok. o üç sene askere yok fakīlik evel neyle ödesin. rāmetli kaynınam asta olmuş altını çokmuş ama ep bozdūmuş 'dokturlara.

tedavi yöntemleri: o zaman 'doktur da yokmuş çok çok oca bilmem ne tütsüye koyeller. an sō būnundan tobu incecik bī kemī düşmüş kaynamın rāmetli. o kemikle de annanneleri, anneleri kızılyōrük, yılancık iĺaçlāmışlar. onun āzına da tūkūmüşler. te bana da tükūdüler ama /?\ yā el vēdi çāşamba, cumētesi biz bütün dūn gibi olūduk. ōle kalaba olūduk. bütün geliveridiler o kollā te büle şişmiş, o bacaklar /?\ sızı, şişmek yılancık. /?\ ayān şişiyeri çok acıyeri gice çok acırmış yılancık. o bütün te büle kesēdi onnarın bagaşlānı dilinden ne gelīse okūdu. an sō o būnundan gelen kemikle (¦) yā bacak, bagaş te, te bu bagaşları kesēdi ōle iĺaçlādı onnarı. /?\ ayī yapmazdı ot mot yoktu. denizden bir şey getīmiştilē bōle yalabık bir ne deller onnara kōklu denizlēde oluyi ye öle sülük gibi şeyler kocamannarı. /?\ tōle yalabık taş gibi onnar ani sülük taşı. (…) bile yapeller onnādan. deniz boylānda oluyo onnar ama. antalyanın kenarında çoktur ama te getirip te koymiyez üle. būle şeyi oluye būle sivrisi oluye de burasında da kovū oluyirı o kovūna su koyādı üç yudum içiridi o sudan. 'mezālıktan da toprak alīdı o toprā da sürūdü o kemī sürūdü būnundan gelen kemī. ona rüyasında demişle, o kemī atmıyesin kızılyörük ōsun, yılancık ōsun onu

süriyesin ondan şifa bulacak. /?\ o da çok acıyiri gündüz ōsun gice ōsun o da şişiyir ama yılancık kadā şişmiyirı. /?\ bacak, kol, āka ōle. her yer acıyıp şişiyirı. biz evel kireçleme mireçleme bilmezdik ebe canım kızılyürük dēdik, yılancık dēdik. gice acīdı çok yılancık, kızılyürük te gezēdi çok. gezip ē yerin acī sızlā tōle şeydi. ama o çāşamba, cumētesi gelip iĺaçlanan iki sefē gelīdi zati ya da bī sefer bittā gelmezdi. bütün töbüle şij gelīdiler icbi şey kalmamıj gidēdiler. eşek arabaları şey arabaları çok kalaba olūdu. o zaman sarı sıvā, çıbık evler. ēken kākādım eşēmiz vādı bī pança bok alīdım emen eşēn yanından toprak ta sarı topraklā da ē yēde var getiridik eşek arabasınna, toprāmız da var, ēken sat tā beşte, dōtte kalkādım, karıştırıp onu atej başlānı sıvādım. çünkü fırına ekmek‿atıyiz ekmek karıyiz, sālīlāmız var. dolama diyez biz, siz bōrek diyesiniz biz dolama diyiz. dolama yapıp atasın, ekmek atāsın tepsilere koyup ta an sō ālem gelip te gōmesinmiş. aletirik yok, gaz şişesi. ēken kākādım gazların şişelēni başlānı tā acık şey sabun pırahlı su koyādım onnara. /?\ te şey koyuyesiniz‿a çamaşır yıkāka çamaşīlara. /?\ teterjan biz ōle dēdik bulgaristanda accık emen koyup ta yapıveridim būle nası şılādılā gaz şişelēni kara gōmesinmij gelenner. atej başlānı kara gōmesinnēmiş ēken īsannā gelince onnā bej buçuk, altıda ēridilē kalabalık üşüye deye. ben o zamana kadā kākıp işimi bitiridim. bi tā ayvan sāmā. avlu içi kocaman bokluk süpūmē. bokluklar avlu içindeydi evel būle şey yoktu evel bizi kūlēde yoktu bi şey. kūlēdeydik biz sōna sōna er şey şindi er şey var ama o zaman yoktu bizim sıramızda tā.

sayı, gün adları: /?\ bir, iki, üç, dōt, beş, altı, yedi, sekiS, dokuS, on. /?\ pazar‿ētesi, salı, çāşamba, cumā, cumētesi, pazā, pazar‿ētesi. pazā pazarımız olur bi de çāşamba pazarımız olur ama bizim sabālayı ēken ūlene kadā biter. sāt bīde bitē pazālāmız burası gibi avşama kadā pazā yok bizde. ēkez bahçesine ekēdi güz gelenini toplādı. biz pazālara emen tōle gidip gezinī gelīdik bi şey yoktu. ama şindi her şey çok. çünkü kimsenin bāça tāla kimse işlemiyi şindi hēkez ama çalışan da yok ōretmennē bilmem kimler alīsa alıye te.

B6.3/1

Fahriye Topaloğlu / 70 yaşında. / Yunusabdal-Razgırat doğumlu. / Ortaokul. / 1989'da Manisa-Merkez'e yerleşmişler.

tanışma: /?\ fahriye topalōlu. /?\ yetmiş. /?\ gittim tabi, yedi yıl. bī tane bulgardı geri kalanı tūktü. /?\ biliyem de az. yā istiyem, şeker ōle şeyler accık biliyez canım da. /?\ yunuzabdal köyü, razgırat. /?\ bī sāt sürüydü. /?\ mūtarımız vādı meseĺā mūtar, belediye yoktu bizim ya. /?\ dildi būk, iki kōdük biz, iki māleydik biīri küçük māle dēdilē biīri būk māle. /?\ bizim kōde yoktu da būk mālede bulgar vardı. onnā da göçtüler razgada. bulgā kalmadıydı yekün iki, üç āne kaldıydı. /?\ onnā da temiz türkçe bilellē be canım. /?\ bilmezdiler. biz çünkü okula gittik, acık bulgarca okuttular ya beşinci sınıftan sō bulgarca da dēs vēdiler ama annelēmiz bilmiyi. iç temeli bilmezler. ama benim kayınvalidem vādı doksan bī yaşını aldınayın öldü o hem tūkçe yazmā bilīdi em bulgarca. konuşmā bilmezdi ama yazmā bilīdi ama benim annem bilmezdi iç. /?\ bizim kōde be canım māledeydiler dōT beş hāne vādı. /?\ düzlük yēdeydik, çok düzdü bizim kōmüz. /?\ ebe canım olmaz mı bazı köylere, yakın yēlere gidēdik. duraç kō dēdiler, eskimāle dēdik, benim kızım meseĺā eskimālede kocadaydı, eskimāle. tā uzak yēlere gittīmiz yok. kemaļlara gidēdik, isperih orası da accık şeyir gibiydi ya. türk yēleşimi de bulgālā vardı orda. /?\ te diyem‿e dıraç kō, eskimāle, būkkokāca, kemaļlar̄ onnā tā yakındı.

türkiyeye gelişi: /?\ e bizi de kōdulā ya, ōrattılar, ōrattılā canım. ne kadā buraya gelmekten ötürü kemaļlara ḱāt düzeltmē gittik te polislē takılıvēdi ākamıza. ben adamlā iç becermellē bi şey. dedim, ben gitçēm şindi, gecenin sāt dokuzunda. bī gittik kemaļlara ō ō ō yūn yūn īsan polislē kōluyiri. gelinin kardeşinne ikimiz gittik, gelinin kardeşi uçtu gitti. ben kaldım kemaļların içinde. e beni bi şey yapmadılar ama gelinin kardeşini kōladılar o da bi inşātın içine girmiş. sōra polislē gittineyi ben de başladım şefket nerdesin, şefket nerdesin? o boş inşāta saklandık bōle polislē gittinī sāt dōd‿oliye kayrı dedik hadi gidelim. kayrı ḱāt düzeltmē gitçez. birini temeli şēttilēr̄ deriye sādılar, dōdüler polisler̄. /?\ seksen beşte atlāmızı dīştīdiler. bittā bulgālāla ilişkiyi kestik ōle soụkluk oldu bulgālāla. önceden çok ī bōle arkadaşlık yapādık. bizi bī kere cezāladılā temeli yā. şeye razgırada gittiydik nē konuşūmuşuk deye bizi cezāladılar. sōra beyimin de ōda, zavotta fabrikada çalışīdılar (¦) unnā da bōle işten çıktıneyi kamyon beklēmişlē be canım servislēni beklēmişler. tūkçe konuşmuşlar. nē konuşmuşlā deye kimliklēni aleller, cezā yapeller. /?\ ō ev anımı

nēde kızım bugaristanda biz. bī buçuk sene çalıştım fabrikada bittā ep ova işinde. bizim devlet aldıydı tālalāmızı. /?\ tekesse. hēkezin tālalānı aldılar bittā gittik on beş, yī̇mi kişi olūsun bī grup ayda işe, günnükçü, yȭmiyeci. /?\ izvenot dēdik biz bırgadir. bırgadī be canım bırgadī̇di. ama bırgadī gene başkaydı grupu yöneten izvenot dēdik. /?\ kapıkuleye indik. ondan sō dāttılā bizi, erzuruma gönderjēdilē bizi. biz de dede vādı, benim kız bir ay ileri geldi bizden, ōlum on bej gün /?\ bursaya geldi. anne siz nereye gelcēniz, dedi onnā bize kaynamın abileri vādı ōda. haḷbuki yādım‿edecekler, agaları vādı. ne ettilē ne gȭdüleī̄. bī de dediler sizi polisle gönderejēm dedilē, agasının çocukları. da kız geldi on beş, bir ay ileri geldi bizden. ōlum da on bej gün ileri geldi bizden. biz dedeyle kaldık, köyde kaldık. ondan sō bittā geldik kayınpeder, görümcem bursaya. e dediler ōdan, kapıkuleden şeye göndercēz sizi erzuruma. kaynatam da dedi ben dedi, toī̄unnarım bursada ben oraya gitçem. aba dede doldu burası deller ama hayır diyer ba. hele göndēdilē bizi koydular zatı eşyā da yok be canım eşāsız geldik. bi kamyon tuttulā bize haydı bursaya. indik, çocuklā da bekliye bizi, kāşıladılar. biz bu akşamı yollā kapanıye deye de söylenivēdi. adamın kulānda ep radya, yollā kapanmıj diyi. ay sabāsı deyiverdiler yollar açılmış hayde sizin partiye gidecek ay ȭle sevindik. dedik, kalıyeriz. e çocuklā geldi, kızlā geldi, hepsi geldi. ōlum sayuzdaydı temel çalışmakta /?\ rusuyada. da bu göçmennik çıkıvēdinė kızım da benim postanede çalışīdı. /?\ biz bursada iki ay kaldık. merkezde oturduk ayōl, 'zēnginnē mālesinde otūduk em de. biz ōdan kira tuttuk. biz gelince tutmuj zatı ōlum. emen indī̇dik bagaşları ondan sō avşamüstü de kiraya götū̄dülē bizi. biz şindi gelinin kardeşinne annesi buraya geldi. ondan sō biz de gezmē geldik. dedilē, buraya gelin. devrisi afta koyduk bī arbamız vādı, kamyona bī eski somya gibi şey kamyonun üstüne ayda burayı. alaybeyde otūduk. /?\ vardı ama bizimle gelennēden dil ya öbü tū̄lü ē yetmiş sekizde gelmişler ȭle vādı eski gelennēden vādı. çünkü kira tuttuk biz ōda. ōda yēli çoku. /?\ vallā alaybeyde seksen dokuzun 'ekim‿ayında geldik, doksan‿üçte de bu evlere çıktık. /?\ iki defā gittim. doksan‿üçte gittik geldik bu evleri vēdiler. doksan sekizde de emekli māşlāmızı düzeltmē deye gittik bī de kolumu kīdım. kolum çıktı, omuzum. ameliyat‿oldum geldinēn. /?\ olmaz mı ya çok dil ama var gene de. ölennē de çok olmuş biz geleli, sī̇relmiş kȭmüz. zatı küçüktü be canım. en çoku ne bileyim iki yüz‿āne vā mıydı to kadā bi şeydi. öbū̄ bū̄k māle o tā bū̄ktü. /?\ bizimle gelenner on dokuz āneydik. yola çıktık evet yonuzabdaldan. bī de bizi meseĺā getī̇diler‿e buraya sınıra ondan sō bittā hēkez dāldı. /?\ bī̇kaç yıl olmuştur ya. baştan epsimiz göçmendik. alannā bile oluye ya şindi yēlilēnden. satıye

göçmennē, sateller. ev alellē, sateller. alellē te şēde sekizinci apartmanda mı almıştılā ya yēlilēnden, atça ablanīn apartmandan. /?\ şindi üç‿āne falan vādı ama onnā gittilē karāca. orası pomak kōmüş. /?\ bursada kızım var, ıstanbulda görümcem, kaynım var. eskişeyide abīm var, onnā bizimle gelme. konyada da abīm var ama onnā elli bīde gelme tā gençke gelmişlēdi. ankarada ablam vā sayi, o bizimle gelme.

düğün: /?\ nası dēceklē be canım seĺāmün aleyküm biz sizin kızınızı istēriz, deriz. veriseydilē veriler. (¦) ben de kaçtım. /?\ yaptılā canım yapèllē de ben zatı on dōdü bitīdim on beşi aldım evlendim kızım on beş yaşından beri. /?\ kīk dokuz. /?\ çorba, sütlaş, ļānadan yemek yapılīdı. /?\ manca dēdik, ļānaşı dēdik. sāma dēdik, pide dēdik, bōrē pide. /?\ aş demezdik dōrusu ya şey dēdik manca dēdik. bōrē pide dēdik. baklavaya te hadi ona baklava dēdik te. e kabak aşı yapādık tōle be canım sütlaş, baklava, keşkek. /?\ ōda keşkē dōmē bōle dibek vādı bizim. bī şeyin taş bōle oyuk içi. erkeklē dövēdi bittā onu. yapāsın keşkē, aşlāsın onu kabādīsın. ondan sō benim kayınvaldem ōle yapādı benim annem de çok aşçılık yaptı. yemek yapādı dünnēde. da kabādı mı ezēsin onu. ondan sō biraS unna yāyı kavuruydu süt te koyādı onun içine. südü içine koyduneyin koyuldūdu onu şōle īcene. ondan sō dökēdi keşkēn içine. bittā karıştırıydık dövēdik onu. yi de yi bittā. çok tatlı yapādılar annem de olsa kayınvaldem de olsa. /?\ vallā ben kapama yaptīm yok. biz yānı yapādık. /?\ etten be canım et. kestin mi koyunu meseĺā pāçalāsın, kavurusun onu şōle yānıyı, dōrāsın bī baş suvan ona. ondan sō böberini atāsın yi de yi. /?\ kırmız böber, toz böber atādık. ama şey atmiyez biS ōle yemeklere salça koymayız. bulgaristanda iç koymazdık. toz böbēle, ben te kuru fasileyi ep toz böbēle pişiriyim.

çökelek, momaliga vb. yapımı: /?\ çökelek koyādılar ani sarı böbēlere bi kere īşimik koyādık. çökelē īşimik dēdik biz. kayınvaldemīn bōle uyunduruydulā südü /?\ ani koyādılar, koyulsun da üstünü alīdılā kaymānı pişiriler. /?\ ondan sō üstünü alīsın, ondan sō bi tā pişiriydiler o uynū. ondan sō bōle topalak yapādı kayınvaldem. salamuraya koyādı onnarı. /?\ biz yayık dōmedik iç dōrusu ya sizin ōda ōleymij bēki ama bizim ōle dildi. bōle topalak yapādı onnarı şōle tuzlayıp bir‿iki gün tutādı dışāda bittā salamuraya. bī beton gibi şey var ona koyādık. çok sevēdim ben onu ama ōle çok hoş olūdu şedivēdineyin. (¦) momaliga biz de biliyez ama ōle momaliga dēdik ona. bizim dōmezdilē, kullanmazdılā bizim ōle. /?\ onu īşimik yapādık. son zemannāda bi tā mandıraya veriydik. yapardık ta son zemannāda bittā yapmaz olduk. sütleri aldılar, veriydik sütleri bi tā onun parasınna alīdın pīnī, peynir alīdık. /?\ çalardık canım çalardık ta sōna sōna diyem‿e üşenmē başladık bi tā azır yōt aldık.

būda nası şindi azır alıyiz. /?\ pişirilmez mi pişiriydik ya. /?\ tencerede, tencere dēdik. /?\ elbet ılıştırıyesin, sıcak çalāsan suyu çıkıveriyi ekşi oluyo. ılıdı mı güzel oluye burda bile nasī ılıdı mı güzel olur.

B6.4/1

Hayriye Sert / 84 yaşında. / Yonuzlar-Razgırat doğumlu. / İlkokul. / 1978'de Aşağı Çobanisa'ya yerleşmişler.

tanışma: /?\ adım mı ayriye asan (¦) beyim be canım asan. /?\ ayriye diyem‿e başka ne. hā burasının şeyini sert. hasan sert, ayriye sert. /?\ ben mi seksen dō̄t. /?\ yonuzlar. /?\ bulgā be canım ama bulgāla karışık biz. emen yarı yarıya deyivē şindi de kalmadı onnar, tū̄klē de kalmadı. kimisi geldi buraya bulgālā gitti razgada şuraya buraya dāmadān oldular. /?\ biz bulgāca konuşamazdık tā gençlēmiz, sati sen de tē tōdan iskemle al, gençleri okuyeri, biliyeri bulgāca. biz bilmiyeriz, adam biliyeri o bulgara gitti ben gitmedim. biz kuranca okuduk bunnarı. ya bunnarı biliyeriz. Íatince de vā bulgarca da var. /?\ dō̄t. a a bē kuran okumadım, kuran da okuduk öbū̄ tū̄lü de ben sade bulgāca okumadık. /?\ aa beyim bulgara gitti biz gitmedik. biz dō̄t sene tū̄kçe gittik, kurana gittik. /?\ zavıt, şeremet kō̄, kubrat tōnnar. /?\ epsi bizim gibi. ovalık be canım isÍa te bō̄le düzlük. /?\ gitmem mi zavıda da gittik, şeremet kū̄ne de gittik ē yere.

türkiyeye gelişi: /?\ yetmiş yedide. /?\ elli iki. sēbez geldik biS burda alamız vardı, istedik geldik. dedeyle ikimiz geldik biz. çocuklāmız orda kaldı biz dedeyle ikimiz geldik. /?\ gelemedilē, salmadılar ordan. /?\ başka yēlēde zavıttan şurdan burdan vardı, bizim köyde yoktu. /?\ ic bilmiyirim nası geldik nası gittik ālaya ālaya iki gözüm iki çeşme. çocuklar ōda kaldı kızlar te biri kaldı ōda. sōra geldiler. /?\ ya ya ikimiz‿idik. /?\ onnar elli ikide geldi galba, onnar çok oldu geleli. onnar öldü bitti. alası burdaydı onnā gezmē geldilē bize, andan sō istedi adam tū̄kiyeyi. zatı tā delikannıyka kaçacāmış türkiye ama kısmet‿olmadı şindi oldu. şindi de çocuklāmızı bıraktık nası geldik nası gittik biz biliyiriz. ālaş meleş kolay mı sen evÍatlānı bırak ta gel. eh çok şükū̄ bu günümüze. /?\ bī̄ sene gittik sade, beş sene mi oldu ne gittik. gittikten sōra şeyttiler bekledilē kapıda bizi. ben namaz kılādım, cama gelivēdi tak tak tak candarmalar. a dedim bunnā kim acaba. ordan çıktım kōkma korkma dedi tī̄ze dedi, bulgar. biz geldik dedi çok çok dūmayın deye dedi. andan sō ōdan dūduk bej gün mü dūduk kaj dūduk bilmem geldik. istemėller şindi burdan gittik‿e istemeller. e biz de dūmadık geldik. tō̄le kızım başka bilmiyim bi şey. /?\ kā yayādı kış olūdu çok çok. kız da ō̄le dedīnne siz burda dedi yaz dedi. orda çok ötō̄ günnē yāmū yāmış çok. ne asmaları kalmış ne bebēleri kalmış bi şeyler epsi. göriyesin e nası sellē geliıir avşam oldunā allā korusun allā göstēmesin.

düğün: /?\ istemē istēse çocukla kız biribirini gidēdi. dünüre gidiyeri an sō babasınna anasına konuşēri, annaşēri, veriyiri. e sōra arabalāla gidip aleller, getirėllē, dünneri yapellē bu. to burası gibi. /?\ cümertesi, pazar, pazar‿ētesi bitti. /?\ amān be kızım ben ne bilim onu. ben seksen dōtte de onnarı nēden bilecem ben. yōganı da vā, minderi de vā, yastī da var, çīzinne geliyiri. pazar‿ētesi günü varı alıp getirėllē bittā bir‿afta kolaç yaparız bilmem nabarız burda yok ōle şey. /?\ pişi yapıyesiniz ani tonnarı yapādık, dādīdık bütün köe andan sō bi tā dūne bulaşīdık. pazā günü bitiye bi tā. pazar‿ētesi avşamı gelinne güvē tamam. /?\ alınīdı ya alınmaz mı dil mi dünüre gidīri parasız olū mu veri mi, vēmes. /?\ gezeye baklava yapāsın gidēsin kalabalık. büzme te bōle yapādık biS. /?\ yazıyesin bōle andan sō yarıya böliyesin büzüveriyesin şōle onu biz büzme deriz. /?\ keşkek te olūdu epsi de. to burda nası aşureyi yapıyesin.

ekmek yapımı: /?\ biz būday be canım. biçēdik kendimiz dövülūdü, ūdūdük kendimiz yapardık biz ekmek. şindicik orda da ōle burda da ōle fırından. /?\ teknede bī nişlik te bō hani bakīlar oluyiri te tōda bi sarı bakī vā tōnna iki bakır un alīdık, anbarımız vardı. andan sō elēdik onu, karıdık kocaman fırınımız vādı. şindi biz nēde yapacādık ōle ītiyāladık kayrıkın, bittik. /?\ siraniyle kazīdık. /?\ bizim teknelēmiz var te bōle te bōle onnara yazādık, ōtēdik isĺa kabādı mı fırını yakādık, atādık ekmekleri. andan sō pişēdi alīdık.

akrabalık adları: /?\ tīze, dayı. /?\ yā e te biliyesin‿a. ala, aga. /?\ çocuk diyoz be canım kızlara kıS, görümcem, kaynım, elti, elti.

organ adları: /?\ gōsümüz. /?\ kolum‿a dīsek. /?\ elimiz, pançamız. /?\ omuzum omuz deriz buraya.

karışık konuşma: /?\ küçükke yoktu, küçükke Ílambaydı. sōra çıktı bu aletirikler. /?\ asır. atādık ta atmazdık ta epsi var. (¦) şaka yapıyir o. /?\ salça kaynadīdık biz. burda salçayı günde yapėller biz kaynadīdık tavada. şişelere koyādık sōra kaynadīdık. böbēleri dövēdik, tuz böbē yapādık. /?\ kaya vardı. çekiyeriz bōle dēmen gibi çekiyeriz getīdim bilem ben iki bakır. satarım deye be canım nabacan para yok ta nabacan satmayıp ta. böbē satāsın, yımıta bile getīdik nabacan para olmadīnan ökümet istemiye bizi yollamā burayı. /?\ bulguru da gene te bōle böberi nası çekiyeriz onu da gene ōle çekiyeriz kayada. bulgur ōle yapādık. /?\ te sen biliyisın da nē soruyisın. böbē kuruduk, yeşil domatis kuruduk, ļāna kuruduk epsini kuruduk yīdik. /?\ aa iç katmadan tōle şeydiydik limon atādık tōle acık. māzalāmız vādı bizim. /?\ derin, ya oraya koyādık epsicīni. /?\ sucuk yapādık. tōle barsaklara dolduruyesin

eti, kuruduyesin ondan sō yiyesin. /?\ sobalāmız vardı toprak sobası yapādık. topraktan yapādık şindi onnarı sōmazdılar. şindi yok çoktan beri. /?\ aynı teneki sobalā gibi şindi yapmiyez çok seneden beri. /?\ sofrada. /?\ ōle yastıklāmız vā te bōle tònnan üstüne oturuduk. /?\ sofra palası be canım te burda da ōle ya. bizim azī sofralāmız var koyādık onnarı yīdik ayda. /?\ tas, sān epsi de, epsini şeye koyādık sofraya yēdik. /?\ küçükleri de oturudu kocamannarı da oturudu küçük ōle çocuk varsa o ayrı oturudu. em uşānı doyuru em kendini nabacak. /?\ elbet ayrı olcak. küçük çocukların ayrı koca īsannarın ayrı gīsisi. /?\ don onu giyēdik. gölmek te var te epsi içinde. /?\ ōtēdik sōra bulaştılar şindi gōmiye misin istemellē bunnarı, bunnarı istemellē şindi döndü tūlü tūlü dönüyeri şey ōtalık. o zamannar çāşaflāmız vardı ōtünūdük sokā çıkāka. sōra mantolā çıktı çarşaf ōtünmiycen manto ōle de geldik. /?\ baskı oldu ama baştan gençlē konuştu bizim gibileri ne bilecek te ne konuşacak. gençlē bitāsı bulgāca da konuştu epsini de şindi biliyer gençler epsini. ep gene yaşı gitmiş nēde ōrencek bulgāca ben ne bilecem ben bilmiyirim. adam biliyir ama bulgara gitti ben gitmedim. /?\ āyı be canım bulgāca işkolaya gitti o. biz nası ayrı onnar ayrı. te bōle ani nası gidėller burda okula tōle gitti. biz tūkçe onnarın ayrı bizim ayrıydı. gözüm acıdı katarak aldīdım ben de. /?\ e kız gelīri geçennēde iki ay mı dūdu iki buçuk mu burda dūdu gitti tırımız var çocuklan gittiler vādı götūdü onu geldi. bi de kendi çocūm gitti geldiler. gidip geleller ama uzak. /?\ ōle bilmiyem ben. zavıdı biliyem şeremet köyünü biliyerım bunnarı yakın yakın kubratı başka bilmiyen. ōda nēde gezecen sen işten. /?\ elbette bütün bizi tekezse yaptılar biz tālamızı er şeyimizi vēdik. vēdik onnarı orē. andan sō bi tāsı gittik işe. nereye fasile çıkāmā, fasile dōmē mi, āmana mı epsine. burda karılā gitmiye işe ne orak biçellē ne bi şey. orak biçēdik biz. (¦) ekmek kāmak epsi epsi çilledeydi. /?\ ayır iki günde bir bī fırın somun kalabaysa.

B6.5/1

Osman Marangoz / 87 yaşında. / Ceferler-Razgırat doğumlu. / Okuma yazması yok. / 1940'ta Aşağı Çobanisa'ya yerleşmişler.

karışık konuşmalar: /?\ osman marangoz. seksen yedi yaşındayın. /?\ kırk senesinde mi ne geldik be orda, on beş yaşında geldim ben ordan burayı. /?\ orda gittik öylesine ceferler köyünde. /?\ onu bilemeycem. şumnu da var razgırat ta vā yakın gara var. /?\ etrafımızda gara var, razgırat var, balbunnar vardı bunnarı ben tanırım başka tanıyamam. /?\ vallā ne bileyim ordan burayı geldik işte. /?\ yok yok ġavur yoktu köyde bizim ġavur yoktu. /?\ yok ne savaş biliyom ben ne bi şey. yani köyde bizim ġavur yok. bi beş, on āne doburcan derdik biz, bi onnardan vardı bi beş‿on āne. /?\ türkçe, ep türkçe ġavurca konuşmazlar. /?\ gittim gittim okula gittik ama o kadar. /?\ bilmem annemler de icbirimiz bilmeyiz. /?\ dōru burayı geldik. yirmi dȭd‿āne burda bulgaristan göçmeni vardı. atatürkün, ismet paşanın sālīnda mı ne o zaman ökümet çektiydi onnarı mācır. onnā yīmi dȭd‿āneydi burda. /?\ ceferova vardı, balbunnar vardı vallā başka yakın köy yok. bizden sōra gelen çok oldu biz geldīmizde burda bi ev yoktu burlāda. bir biz buraya yaptık ev işte bunnarı. /?\ akrabam yok burda iç, akrabam bursada var. bursada vā mālelēni bilemiyem kızım. /?\ yok epsi dīl ya köyden biz geldik yalnız başka köylēden vardı. /?\ trenne geldik mustā paşaya, uduta kadar trenle geldik ōdan ıstanbola, ıstanboldan vapurla geldik izmire. /?\ gidemedim bubam gitti geldi. /?\ uva uva, düz uva köyü alçak ev alçak ȭle iki katlı şeyler yoktu orda iç. ep alçak ev ȭle iki katlı ev yok‿udu. /?\ ekin, darı, arpa, būday, yılaf annadın mı darı ekeriz, fasüle ekeriz, nōt ekeriz bunnarı başka bi şey yok orda. onnarı ekerdik ep. /?\ bize vēmedi biz kendi paramızla geldik o zaman, serbez göçmen. erazi işte bizden önce gelennere bu yīmi dȭd‿āne onnara epsine arabasını, pullūnu, tarla īsan başına onā dölüm tarla verdi, paşapōta on bej dölüm tarla verdi onnara. onnara ep aynısını verdi bize vermedi. biz yȭmiyecilik yaptık burda annadın mı çalıştık çabaladık işte. malımız yok iç. vardı bi bej dölüm bām onu da sattım gözlerim görmüyo, yapamıyom. /?\ nēde çobanisa o zaman ġavur kaçmış, ġavurlā burdan kaçmış. virandı burası ō ō duvar muvar arama burda o zaman. burdan gir ordan çık. sōnadan sōnaya düzeldi işte. /?\ dā ufaktım on beş yaşında uvaya gidip gelirdim bubamlāla orda iş miş yapıyoduk bubama işte. ekin biçerdik bilmem nèbardık. /?\ orakla biçerdik biz orakla. orak vardı orda orakla biçerdik. harman hayvannāla

30 beygirlen, öküzlen. /?\ beygirler iple alka dönēlē bō̄le, bō̄le dönēler ip dolanır bō̄le döner. öküzleri koştūn zaman düven koşarsın onnā da düvenlen dövülürdü.

B6.6/1

Naciye Kahraman / 80 yaşında. / Adaköy-Razgırat doğumlu. / İlkokul. / 1951'de Saruhanlı'ya yerleşmişler.

karışık konuşma: ama çok yürēm koptu açlīmdan. allā dedim bi kimse gelmedi dedim. allā razı olsun şu zīnebe sularımı dolduruyo koyuyo te böle. benim iç bakanım yok aranım yok soranım yok. onnar da oldu ana buba hiç onnarı ōle yapmadım. şu kollarıma bak ālemin çamaşırlānı yıkadım onnarı bakam okudayım derke astānenin çamaşīlānı yıkadım. hep elde o zaman makinalā mı vardı koca kazannarla /?\ dinarda, yusufumu dinarda okuttum ben. ōlen yemē çıkardı da avalā sōk oldinen bodrum katında yıkardım. a̧ırları doldurudum diye avşamdan gidēdim kannı elbiseleri beyazlā ayrı renkliler ayrı. sabala erken giderdim onnarı sıkardım o sōk suyla orda yıkardım. ōlen yemē veridilē de kendim yimezdim da bodrum pençeresinden yusufumu alırdım da doyurudum kānını. ōle yaptım annem onnarı ōle okuttum ben evĺadım. oca amcan da astalandı on sene yatak yattı çocuklarım küçük hem onnara baktım hem ālemin işlēni yaptım. bū̄n astāne çamaşırını yarın öbür ōretmen çamaşırını. /?\ ō evlere çok gittim. /?\ elli birde geldik. biz türkiyede çivrile geldik, denizli çivrile geldik. yēleştirdiler omaya yēleştirdiler. yedi sekiz sene kaldık gene. /?\ bulgaristan göçmeni vardı ama biz bī taraflı dīldik onna. biz bulgaristan göçmeni varız ama onnā başka yerden onnar da bulgaristan göçmeni eraḷda. ondan sōna biz tek kişiydik çivrilde çoktu bulgaristan göçmeni kendi kō̄müzden geldi çok. /?\ bulgaristanda adakō̄dü, razgırat kazası. deliōmanda deliōmanın tam göbēndeyiS. ondan sōna omaya vēdilē bizi çok bolluktu ama çok baktılā bize. ben de iç onnarın işlēnden ayrılmadım. onnar papır asır dokuyodular. oca amcan geldī gün andan sō astalandı. o yattı astāneye denizliye astāneye götū̄müş millet onu benim iç aberim yok ben ep çivrilde zannediyim. ama bana kendi evĺatları gibi baktı çocuklarım da küçücüktü. asī dokuyodu onnā bana da dedim kurun bir asī da yapem ben de yapem. orda bi ibrām amca vardı da dört kazık çaktı bana bi asī kūdu. türkiye parasını biz asīla tō asīların (…) sattı da o ibrām amca andan sōra türkiye parasını gō̄dük emine. gaz yāyımı alīdı çocuklāma üzüm alīdı beni kendi evĺadı gibi şe yaptı. senin dedi bakkalda iç işin yok dedi bī bize gelcen gidecen dedi başka yēde işin yok dedi. ben de onnarı ana buba gibi tanıdım emine, ana buba oldulā bana. hep hasī dokudum. oca amcan astāneden çıktı bī yüklük gibi bi asī yıvdılā bana dokudūmu yīdılā. geldinēn ibrām amca sattı onnarı parasını vēdilē (¦) ne parası bu dedi. ne parası olcak bu

asīları dedi. e kim dokudu onu dedi. naciye dokudu dedi, senin anım dokudu dedi. ondan sōra bī de avluya kūduk yatsıya kadā da bi asī kesēdim ep çalışmakla hep çalıştım. /?\ ordan burayı bizim kövlülēmiz vā tayīlar /?\ onnar da benim akrabalarım tēzelerim dayılarım oluyo. bizim dede asta oluverince ben dedi burlāda ölū kalīsam dedi çolūnna çocūnna dedi bu yörüklerin içinde dedi sen dedi duramaSsın dedi bana. akrabalān yanına gidelim. biz bī geldik buraya gezmē burasını aldı bize dayım. para bıraktı o zaman üç liraya aldı burasını. üç lira bıraktı gittik biS dayım almış. ondan sōra geldik biz buraya bī dā ep āleme çapa. evleri yaptık ama şuraya burlā da orman gibiydi te bu benim bāçe gibi ḱatibe ablanın evinde dūduk üç dōd‿ay dūdum orda. ondan sōra āmed‿amcaya dedim ki ben oraya dedim o para verecēmize şuraya bana dōd direk çakın dedim ondan sō bī çādak yapın dedim. bana bī çādak yaptılā alil abin benzin deposunda çalışıyi gice gündüz iç gelmiyo. o kadar burları meydannıktı emine. o çardān içine yattık çocuklāla ben. saba kadā kum elēdim arç yapādım sabalayın āmed‿agalā gelīdiler duvara işlēdiler. rāmetli pakize ablanın er avşam çocukları gelir o zaman evler bī siz yaptınız bī biS üçümüzündü.

adaköy: /?\ bizim kövün etrafında adakōnün etrafında karāşlı vardı, kokarca vardı ondan sō razgırat vardı ceferlē vardı, karıkocalar kövler. /?\ ā ǵavur vardı komşuluk yaptık ǵavurlāla biz. türkü de kalaba bulgarı da epsi de epsi karışıktık. benim bu ilk dōmda ārım tuttu da bulgar komşu götūdü em astāneye. /?\ bilmeyim annem iç ōrenmedim, adamlāmız biliyodu da ben bilmiyom. /?\ türkçe de konuşuyodu e bizim erkeklēmiz de konuştūndan bulgarca biS çocuklāmız bulgarca konuşuyo da biz o zamannar o kadar sıkışkın dīldi o kumanislik orda. ama onnar türkçe çok konuşūdu bi ļokma bi şey de yapsalā bu sana kokuyo deye emen bi tabā koyālā getirilē dattırılā sana onu o kadar īsannıklıydılar. onnā bizim dūnümüze gelmez biz onnarın dūnüne gitmeyiS. biz burda kurban keseriz, koyun keseriz onnar kasımda domuz kesēler. ondan sōra o kesecē afta o afta kayrık yımırtalā kızıl yımırtalā pişirilē boyālar. ondan sōra tatlı şeylē yapālar, ekmeklē yapālar. sana kaç çocūn vāsa birē dilim ekmek birē yımırta koyālar ani biz ļokma dāttīmız gibi. ama domuzu kesti mi bi dā kimseye bi yudum bi şey vēmezler. çünküm yimīcemi biliyo günā girmeylim dēdiler. /?\ ayrı bi mālede çingennē de oturuyo. sōna çingeni türkü epsi bir oldu kızım. /?\ o çingenneri geçīmediler ama biz buraya gelince īcene kumanizlik oldu. ondan sōra türkü çingenesi hep bir işe gittilē bi dā dilenmek olmadı. kumanislik olunca ökümetin işini yaptılar. /?\ türkçe konuşūlar. īne iplik satādılar, dilenīdiler. (¦) alil abīn atmış sekiz yaşında toprā gīdi. o kendi kendinin başını yidi. terli terli suyu içti akciyēlēden gitti.

çocuklarının ilgilenmemesi: (¦) izmirde yalnız gelmiş te bir aftadī burdaymış abeysinin yanında orda zeytin tālası almış ya zeytin toplamışlā. ben telefon‿açtım burdan görügömez. çok canım sıkıldı seslēni duyem dedim sene oldu seslēni duymuyem sene. şindi geldik dedi. nerden be çocūm dedim sarannıdan zeytin toplamaktan. aba yavrum dedim eve üramadınız ya dedim. acele topladık dedi. emen yonuza vēdi. yonus çıktı nāpıyon anne, dedi. nābacak annen, dedim ileri geri soluyo. abe yavrum gelmişiniz dedim niye gelmediniz eve dedim. ben dedim gelīsiniz diye dört gözle baktım niden ōle yapıyonuz ba yavrum dedim. size aır bi laf sōlemedim yavrum dedim çinnimde taşıdım sizi dedim, ben sizi iç kıyamıyom dedim. gavurların içinden dedim ben yirmi beş yaşında geldim anamdan bobamdan ayrıldım siz dedim gavurlara çırak çoban olmayın diye geldim‿a benim yavrum dedim. neden bōle yaptınız bana dedim. iç seslenmedi. o serap kocasından boşanīmıj gene. (¦) ona ōle baktım ba kızım okulda birinciydi yavrum günde iki kere suya girēdi. üstünü başını yıkādım ōle baktım. iki çocūmun ikisine de çocukların ortaokuldan çıkasıya ben baktım. ellēne ekmekleri aldılar ondan sōra gittiler. şindi telefonu kādīsalar nāpıyon deseler isterse bi yudum su vēmesinner o yetecek. ay eminem yok mu ōle bi fakī fukara benim yanımda dūsun da benimle bi yemek yisin, bana can yoldaşı olsun. bana bī soluk olur kendi çayını kendi pişīsin ben yapamaycam çünküm zor. icabında bana da veri bī bardak çay. bi bardak çaya asretim emine. sokulamıyem yavrum (…) gözüm gōmiye. iki oldu geliyo o kaymakamlar beni bi şeye verecekler uzurevine ille götürelim. (¦) baştan çok merak‿ettīdim ama ele geçen saba o kadıncāz bōle kollāndan sürüdüler arkasından da tekmeyle (¦) vādılar bi betonun üstüne atıvēdiler. ölūsem evimde ölem eminem eşimin dostumun yanında konum komşumun yanında. allā razı olsun şu zīnep bayramdan beri bana çok bakıyo. bugün ekmēmi almış getīmiş koymuş oraya. ondan sōra arada bi evimi süpüttüriyem veriyem parasını. (¦) ā yimem bi yudum su içmem bedava. her gelişinde çocukların ellēne tutuşturum bi şey o çocuklā da bana sarılıyo ninem diye kucak kucak. (¦) tō māşım var az çok allahım bīden bine kadar rāzı olsun ama o māşı da kazanasıya kadar öldük. māfoldum ālemin işlēnde. onu ōda tāta divanın üstünde sineklē yidi benzin deposunda ben burda ālemin işlēnde. ōraştım da tam rāt‿edecēmiz zaman aldı bi ölüm yaptı. saba kadā dua ediyom allahım diyom al bu tatlı canı vēdin diyom al kayrıkın diyom çektīme diyom. ben bu yavrulāma ne yaptım da bunnā bana bōle yaptı allaım diyom. bunnara akıl fikī vē diyom. çok amelyat oldum kızım ben mideden amelyat oldum, safra kesesinden amelyat oldum. üç kere kānımdan yama

var kānımda şindi göbek fıtīndan dikiş tutmadı. bu kalçalarımdan andan sōra beş altı kere kalçalarımdan ameliyat oldum. şindi bu bacak çok şişti mar emine. bu bacām bu o kadā dīldi bu bacām çok şişti be güzel eminem. /?\ karnım da deriz yürēm de deriz. /?\ sırtımda deriz, çīnim demem ben. o yonuzu ben sırtıma sardım da belime bezle çapa yaptım pamık topladım. iki buçuk üç yaşındaydı o zaman tālada ōle yetiştīdim onu da ondan seĺam vēmediler. çok zorum var aman dedim bu zīnep bī gelse de bana dedim bi şeriye çorbası pişīse de iç ekmek istemiyem şōle sıcacık sıcacık bi içem dedim.

B6.7/1

Zehra Korkmaz / 76 yaşında. / Zavıt-Razgırat doğumlu. / Okuma yazması yok. / 1978'de Koldere'ye yerleşmişler.

tanışma: /?\ zēra kōkmaz burda. /?\ ben mi yetmiş altı. bulgaristanda razgırat sancak, köǖm bulgācası rustuveni tǖkçesi karāç. /?\ e tǖk te vādı bulgā da vādı karışıktık. tǖklē de vādı bulgālar da vādı bilmem ne kadādıklānı. tǖkçe konuşūdu bizim komşulāmıS. onnā bakādı bana zaten komşulāmız, ana yoktu, ana üvey anaydı. o bana giyim şēdiydi dikēdi, giyēdim ona işe gidēdim. zēra şǒle zēra bǒle, mari rayin abla şǒle rayin abla bǒle annaşīdık. ama çok tǖkçe bilǐlēdi. /?\ vardı ya. onnarın da dili tǖkçeydi. vā bi çingene ani çıkıye ani cuguli bizim kǒmüzden. /?\ azdı azdı be, te burası kadādı. bu kāşıkıları, kāşıkı komşulā kadā. kāşıda da var‿a romannā onnā kadādılar. /?\ gitmedim. vādı ama analık yollamadı beni. /?\ tǖktülē ya, yok‿udu o zaman.

türkiyeye gelişi: /?\ vallā kırk‿üç mü kırk dǒtte mi, kīk dǒt yaşında geldim. otuz‿üç sene mi oluyo otuz dǒt sene mi oluyo biz de geleli. /?\ nası mı geldim benim burda onnā bilir annemlē vādı şu kāşıkı mālede vādı annem, cevdetleri bilǐsen müzeḱa abunǐnne, ā onnarın analaı benim anam. dedemlē burdaymıj ben yedi aylıkka gelmişlē. (¦) dedemlē ben yedi aylıkka gelǐlē. annemlē geldi on dǒt yaşındaydım ben. annem de göç‿etti buraya başka adamdaydı ama başka bobalık vādı. onnā da bana istek yaptılā ben geldim. (¦) kızlā geldi döndü. vallā bilmiyem onnā kaçta geldi ne bilem ben. /?\ edirneye geldik mācırāneye, dǒt gün kaldım. /?\ sōra geldik buraya koldereye geldim. benimle geldǐni bilmiyerim ama sonunda geldilē ben geldineyin geldilē buralara tā ilēten gelmişler. benim bilmedǐm yēlēde tā gelmişler onnā o zaman. e bak dedem ben yedi aylıkka gelmiş. kendi köǖm zavet, zavıt kendi köǖm. /?\ orada evlendim oraya adam karāçlı. /?\ tǖkçe zavıt bulgācası zavet. /?\ tabi vardı zavıtta diyem‿e cuguli ōdan diyem‿e sana. /?\ bilmiyim onnā benden ileri geldilē onnā. onnā bilmezdilē onnar öldülē bittilē. şindi ben kaldım en yaşlı ben kaldım şindi. (¦) onnar nereli bilmiyim ben anife ablayı. onnā okumā biliye yazmā biliyi ben bilmiyirim. babam rāmetli dedi ba yollayalım onu dedi analık istemedi beni yollasın. ḱatip mi yapacam ondan dedi.

kökeni: /?\ benim soyadım o yanda babamın belbēler şindi adamın oldū yer onnar darıcılā. ben burda ōrendim‿a yürükmüş bilmem neymiş pomakmış ben burda ōrendim. ben bilmeyiz biz ōda. /?\ orda dünyaya gelmişik biS. dedem o yandan

karaısmaĺlik dedemler, annem gene karaısmaĺlikten onnar hep ordan zavıttan. /?\ l̤āp karaısmaĺlik. /?\ ayır be ne annatsınnar. tī̇zemlē būdaydı, onnā da öldüler, kalmadılar. bi içlēnde yaşlı ben kaldım. adam da akcį̄e kanseri oldu öldü gitti.

düğün: /?\ ahā dūnneri sōma dūnnē çok güzel olurdu. yemekler aynı yemek yapādık gene. kız istemē gidēdik. /?\ kim olūsa ben kızımı vēdim burayı semāyı dedī̇n gibi geldilē benden istedilē. dünūcülē geldi orda da ōle. allān emriyle peygamberin kavliyle kızını istemē geldik. /?\ şey veriyeriz vēdik mi onnā getiriye meldin biz veriyeriz meldin veriyeriz işte bōle. /?\ nışannı aynı nışannarız nışan yaparıS yūsük takar vāsa takālar yoksa bakınīlar iki yannāna. /?\ bizim zamanımızda gene bayā olūdu be. bizde orda da dūnü burda da ben burda da çok gōdüm ben dūn. biz bir afta dūn yapādık būda şindi ōdu iki gün, üç gün dūn. birinci günü tatlıları matlıları azīlarız biz. azīladık mı kākalar çarşanba perşenbe dūn bi tayı bir afta dūne gidēdik.

çekilen sıkıntılar: āleme bulaşık yıkamā gide gide ben bu ale düştüm yavrum burda dūnnēde. beş liraya, iki liraya tiken toplayım ben. tiken toplıyım ben bu bāçadan tiken toplādım ben. bu ev benim dī̇l tā. devletin yer sade ev benim. yer devletin benim yok. üç aydan üç aya bi de māşım vādır bu. yaşlılık aylī başka yok gelir yok. ōlan o yanda biri akisar taraflānda o yanda bu yanda būk ōlan işte bōle ben. dede gitti ben de gittim. dede olaydı būda canım sıkılmazdı ama allā razı olsun ōlanın yanında dūdum on bī̇ sene mi on‿iki sene mi dūdum manisada. baktım olacak şey dil. bī̇ sene dil ōlan işsiz. damata dedim, benim damat usta, ōlum dedim düzün o evleri bana ben gelecem dedim. tamam anne dedi düzerim, dedi. düzdü o yankısı yādım‿etti bu yankısı yādım‿etti. buraya şey kuyduydum kiracı deye kuyduydum onnā mafettilē evleri. acık topāladı benim dāmat. ordan burdan o yandan yolladılā ıstanbuldan yolladılā kīk milyon, otuz milyon, üç yüz milyon almanyadan yolladılar kādaşımın karısı var orda. onnā bir anadan bī̇ babadan onnar ama bī̇ ben kōden. onnā da kōden de onnarın anaları babaları bī̇di benim sade anaydı. nèbalım işte bōle geçinmē çalışıyirim allā razı olsun būdan damatıma göS kulak oluye. ibrayim nereye gitti be? onun işçisi vā. iki, üç kere vēdim su şindi vēmiyim. ben de parasınna aldım ālem bana para vēdi de sātı. bī̇ veririm iki veririm di mi tā çok verememem. kavga ediyi benne karı nē vēmemişim diye vēmem dedim. ben de dedim sen açan dedim ben de minareni azīlamışın kılıfını da azīla. ben dedim onu şēdince dedim kaç kişi bana yādım‿etti burasını. nasıl mıydılā bu evlē nasıl mı olduydu. altı yedi sene dūdu būda romannā dūdu. yıktılā, en sonunda dedim gelcem. ya benim de olmasa dedim evime

gelcem. ama işalla bēki de veriler ileri dūru alīlar ōlannar. nası alcaklā biri içkide biri karının yanında, ne evlendi ne gȫdü elli iki yaşında.

karışık konuşma: /?\ dūn ikinci günü sofra veririS oynālā, çalālar, içki verilē burda, ē şeylē yapıyılā burda. üçüncü, dȫdüncü günü gene, gene sofra olur, olūdu ama şindi sabā ēkeklē yīri, ōlenden sō kadınnā yī şindi. pazā günü tamam. /?\ özel yemēmiz çorba var, patates var, noṷt var hepsi var. sarannıya gideyim ben sarannıda iç bırakmazlar aşçılar. onnarın bulaşıklānı yıkadım ben. /?\ bize bulgā eziyet‿etmedi. benim bubam ōle demek okumuştu ōle dedi dohtur yarısıydı benim babam. ama bugün camiye gicek mi ben sizinne berāberim ama siz benim camime şeyimize karışmaycānız derdi. ǵavūlā bugün bu işi yapacak mı bubama soruydulā. bugün bi mal gelī mi yedi sekiz köve bubam fiyat kuymā gider, er şeyini veri ōleydi benim bubam. /?\ aynı bȫle be evĺadım. ben gitmedim çok işe. benim yoktu, kaynana yoktu çocuklara bakādım bana aylık veriydilē. /?\ yoktu ayvan ama sōna sōna şēttik ne bende vādı ne adamda vādı. zōla kendimize geldik. biraz koyun topāladıydık, yaptıydık ē nèptık onnarı da vēdik. çocā bedel ödedik geldik burē, askēlik ödedik. sen bedel ödemeysin dedi ǵavur çorba parası ödiyesin, dedi bana. bu kadā bī para vēdik koyun sattık beş yüS koyun sattık. /?\ vādı, bikaç koyunumuz vādı bubam ǵavūlālaydı. biz buraya gelcē vakıtlā āĺā koyunnara bilem el koycādılar. bubam dedi zēra dedi bana, sen yolcusun kızım dedi bȫle bȫle delē, dedi sat koyunnarı dedi. emen ben dedim dedeye, dede bȫle bȫle bubam bȫle bȫle dedi sat koyunnarı. az kaldı bir ay kaldı buraya gelmemize. üç ay süre akkı vēdiler bize. /?\ üç ay izin vēdilē bize duralım ōda. üç ay bitti mi bi tā trene burayı biS. ē sattık geldiler yoklama yaptılā, koyunnā nēde dedilē. koyun mu soruyesiniz dedim ben de. ǵavūlā da dil ama tūk ǵavūları iki iki dȫt kızım. benim āneme bī ǵavū gelmemiştir. tūklēden gelellē gene ani zēra abla koyunnā? koyun mu baksana dedim yatakta kaç tane koyun var dedim. iki ōlan üç kız dedim koyun bunnādī dedim. aldılā kendilēni gidivēdilē. ani beygir beygī meygī yok sattım onnarı ben. nābayım el kuycādılā sattırmıycādı, alacādılar. /?\ ben kendim geldim. adam istemedi bilem benim gelmē. ep dönecem dedi senin tayfa ōda dedi benim tayfa būda kalıye akrabalā dedi. iseyin istēsen gel istēsen gelme dedim ben dedim adımı çevittīme niyetim yok. biz burayı geldineyi denişt̄idiler başkalānın adlānı. sōna sōna aldılā gene geri şeylēni isimlēni gene. /?\ sünet yapmak dofturla yapādı, astaneye götürüydük. /?\ benim gitmedīm yē kalmadı. benim beş tane çocuk oldūndan ölmemiş sā epsi de her bütün bulgaristanı gezēdim ben. sofyaya gittim, isara gittim gitmedīm yē kalmadı benim çok. /?\ vardı yemek yimē şediydik te

dēdilē bulgālar bize niye geldiniz buraya dēdilē, ılıcalara gidēdik biS isara. ılıcalara gidēdik astaydım da. napmā geldiniz būda diyo, dēdilē bize tū̄klē, bulgālar dēdi bize tū̄klē burda savaş yaptı napmā. adi sen dēdim bak işine de derdim bulgāca onnara ben. bak işine dēdim şindi söylerim sizi candarmalara dēdim. yirmi gün duruyduk biS orda isarda istemezdilē bizi. /?\ razgırat var dedī̄n gibi kuyucuk var, var çok var kō̄lē. adakō̄ var, dikilitaş var çok. /?\ bizim gibi onnā da be kızım. ayla ta dā dēler bana uzaldamadın, uzaldamadın dellē göçmence konuşiyesin dellē. diyem nası konuşeyim ya aynı bō̄le konuşmam bō̄le. /?\ ā keşkē iç sōma şindi özledim vallā. keşkē kesēsin tavū, tavūn suyunna şēdiysin onu baştan a̲uşamdan yıkāsın onu, paklāsın, kuyāsın sobanın üstüne göçmen sobasının üstüne kabarı o bō̄le. kabādı mı onu tavī içine onun kazanı kuyuveriz duvarın dibine ezeriz onu. amman çok özledim ama. yapsam yaparım da tut pelivan gücümüz yetmiye. bana da o yanKısı bu yanKısı bakıye. o çay getiri şeker getirī̄ler nābalım tā ne dēlim. benim ōlan yedi ay çalıştı ibrayimde. gicede kaç kere geldi buraya ismaili istedi ep. ibrayim şe yapmā kāktım, yeşil kāt yapmā kāktım nası geldi o bana burē imzālamadı benim yeşil kātımı mūtar olaraktı başkası imzāladı. geçen sene iki sene ilēsi. şindi gene yeşil kātım yok, günü bitti allā rāzı olsun şey vā manisada ısmet var orda maliyede çalışīdı göçmen o da. o da bulgaristan göçmeni ama o kırcalıdan ona giderim. tanıyem onu çünkü onun alası vādı būda onnarı tanıyėm. bi de şeye gidēdim fona, fonda da var tanıdīm alla rāzı olsun o da kömū̄ yazādı bana mümün onnarı tanıyerim bak. kömū̄ veriydiler ama erzak iç gō̄medim. alem çok erzak alıyeri, benim tālam mı vā bāçam mı vā neyim vā benim. üç ay parasınna allā razı olsun gene o geliyiri yetmiye ama nāpçan. ben çok çille çektim buraya geldim. yedi aylıktan beri ben ne evlat rātı gō̄düm ne adam rātı gō̄düm bilmiyim ne ara rātı gō̄düm. ben burayı geldim de bana koldere yādım‿etti benim anamda tāla vādı tāla vēmiş‿idiler onnara geldineyin buraya göçmennere tāla vēmiş atatürk. göçmen mālesinde evlē vā burda göçmen mālesinde onnarı hep atatürk vēmiş onu ben gō̄medik biz bi şeycik gō̄medik geldik. şeyle geldik istekle geldik bize yok, bize yok bi şeycik. allā razı olsun benim anam bana yan bakmadı bubamla nē geçinmemişlē benim neydi suçum benim ne suçum. beni yedi aylık sıpıdıyesin sen. babam başkasına bakmış nē bakmış deye beni de istemedi anam. burayı geldim mi gene bana sāp çıkmadı bana tī̄zemlē çıktılar. anam bana sāp çıkmadı. benim elimde öldü gene. tiken topālādım bugün de gene ona koşuyla gidēdim yanına. benim çillemi kimse çekmemiştir. ēkezlē biliyi koldere biliyi bütün. burayı geldim adi bakalım yok ne çaydannık, ne bī̄ çanak ne bi çölmek. allah razı

olsun koldereden yādım‿ettilē. bak çaydannīmı aldılar, şekerimi gelen getirīri gelèller. allā düşürmesin de ama nèpalım mecbura kalıyesin. /?\ kopratife gidēdik. kumanislik oldu ya tālaya oraya gidēdik ǵavura çapaya gidēdik. ben gitmedim ben sade dokuS sene piliç baktım devlete. dokuS sene bi işim vādır başka yoktur. adamın çoktur ama gidip topālamadılā adamın yo͞miyelēni ōdan topalayaydılā acık ondan da balim bana bi aylık gelīdi. on‿iki sene çalıştım dū̆n salonunda sildim süpürdüm de bana bi şey vēmedi. bir lira, bir liraya süpū̆düm iki liraya, üç liraya, dō̆t liraya, beş liraya. adam öldü de bırak ana dedi sakat oldun bu tozun içinde dedi. bana bī şey bālayaydılā kendime baktırcādım bālatmadı bana süleyman abin. bēki akrabanızdır ama süleyman abin yapmadı bana bunu. ordaydı benim evlē. ē başţan orayı yaptılā bana ev. ordan burayı attılā beni. eşyalā dışāda benim damatta, bu sanayiyi yapellē, usta. ne be dedi, süleyman. ölürüm giderim unutmam, vallā billā unutmam. ne dedi bilī misin ne be dedi kaynanan dedi çingennē gibi eşāları tutuye bu dedi. tā bunnarı yapmā çalışellē bana yok tavan mavan yok, bunnarı. dedīn gibi ordan yıktılā burayı attılā. orayı taş getittīdim, işe gittik pamā gittik kumunu getittīdim, kirecini getittīdim orayı iki göz ev yaptīdık ordan yıktılar sanayiye buraya getīdiler beni. kō̆ içinde iç mi yoktu yer beni bī buraya attılā hiç mi yoktu. /?\ di mi üvey ana vādı çok iyi günner geçirmedim.

akrabalık adları: /?\ annemin ēkek kādaşına biz dayı deriz dayım. /?\ hala. yavuz benim adamın, benim eltimin şindi çocukları var bana kocanine dēler. benim adama kocabuba dēler. /?\ baldız dēler. /?\ görümcem.

organ adları: /?\ gō̆sü, çenesi, bōzu, gırtlak, göbek. /?\ dizlerim be. /?\ bacaklarım derim ben kabalarım derim. /?\ omuz, āka, belin, dīsē, dīsek. /?\ būnu, göz, yanakları, kulak, kafa.

bitki isimleri: /?\ biz ormana gidēdik ormandan biz adamla atla berāber kızannāmla beraber ot toplādık devlete veriydik. /?\ delikannı kızlar ō̆le deriz. çeşint çeşint çiçek topalādık biz veriydilē bize. sabun otu topālādık, sırgan topālādık. ormannādan dolduruyduk bir araba çeşint çeşint getiriydik veriydik onnādan iĺaç yapālar. nēden içiyiz biz eczanelēden iĺaçları. /?\ āmıt vādı. āmıda biS āmıt demeyiz aşlama deriz. āmıda biz dādakilēne deriz āmıt būda hālat dēler. /?\ biz ama şey deriz aşlamalara aşlama deriz biz āmıt demeyiS. /?\ kirez vādı, fişne vādı, elma vādı, ō̆le orak elmaları vādı. /?\ orak elması, kavun gibi şō̆le bi yanı kırmızı olū̆ bi yanı yeşil sanki kavun yiyesin ō̆le çok güzeldiler. kız yollādan yiydik biS pazālara gidēke arabaları dūduruyduk kirezmiş, elmaymış bizim asfaltlar burdan sarannıya kadar git manisaya

kadar. hep çeşint çeşint iki tarafı da asfalttın. elma istēsen elma, kirez istēsen kirez yollar her şey. bizim o yanda ōleydi. nēde būda tutacaklā bi elmayı yolālar burda be bırakmazlā burda ya. /?\ dut, bu çam, çam fıstī. /?\ onnar zeytin. vallā çeşint çeşint atları vā bilmiyem ben edremit deller bilmem tā bīkaç şeylē sōleller ama bilmiyim ben. nangı zeytini görüsek ondan alıyez yiyez nāpçan ya. /?\ yaz çiçē dellē karanfil mi dellē ne dellē bilmem. yaz çiçē, kız ekti onnarı bana. /?\ ōda şey vā asma gül. /?\ ne bileyim ben onu tīnaklı mı dēlē ne dēlē bilmiyim ben de açıye bi şey ama.

sayı adları: /?\ ona kadar bilirim yā bir, iki, üç, dōt, beş, beş tā on. biliyim canım yedi, sekiz, dokuS, on.

eşya isimleri: /?\ yer yatā yapādık biz yünden, yere yatādık. evler bōle yastık döşeli duvālar ōleydik. /?\ saman olsun nası olsa olsun biz dolduruyduk dayādık onnarı güzel dūsunnā diye. yē mindersiz olmazdık ille onu yapādılar. doldurusun aba mindēleri, dokuma mindēleri /?\ aba, yünden. onnarı da dolduruyduk pamuk mu kuycan içine yapā mı kuycan içine yōganna yapādın olū sıcacık. göçmen sobası içēde. /?\ vallā vādı nası yoktu, vādı. yēde soframız vādır, tāta sofrası vādır bizim. /?\ bi yēden yidik ya. biz sıra sıra yiriz bu çōba mı çōba biter, fasile mi fasileyi kuyarıS başka yemek mi ākası sıra ōle ondan ondan a ā yok bizde. onu sıbıdır bubam. kafama vuru o sofrayı bizim adamlar. /?\ kaşık ta vā bıçak ta vā. /?\ tencere. çinku vā çinku tencerelē vādı onnāla pişiri çinku tepsilē vādı. /?\ biz tepsi deriz burda sini dellē. /?\ tas vā bōle, su tası vādı, kufalāmız vādır. /?\ vardı ya olmaz mı canım bir ānede ne olmıyı be. /?\ onnā da çinkudan. ayla bilem tā benim vādır bulgaristandan kufam duruyirı çinku. dōt taneydi bende burda dam vādı, aşāda gene dam vādı, koruma damı vādı. ordan zarādan tutādılar e zarādan ayvan tutādılar getiriydilē o ayvannara ben su kuyādım. getiriydilē koçları, koçlā uruydu ne kufa kalīdı ne bakī kalīdı. /?\ e meseĺā te gīdi senin bāçana, būdayına gīdi tālada tutup ōdan getirellē burda. ōle burda bakādım orda baktım. gelīdiler alīdılar birē lira veriydilē bana.

kış hazırlığı; lor vb. yapımı: /?\ sāyarız bakīlara, kufa kufa. bakır kufalara sayardık. /?\ kestirīriz nası kestirmiyeriz pīnī yapādık. tabi nēde ilēki pīnīlē be evĺadım be. hani angı şeyin dadı vā şindi. her şey ormonnu biz ormon bilmezdik ōda. bāçalā bizim yazın yapālar bak yazın ne istēsen onu yapālar. bodrumlā vā bodruma kuyālar elmasından tutālar, kirezinden tutālar, domatasından patlıcanından tutālā konserve yapālar yazın. kışın bizim sade bi ya pīnir alīsın bakkallādan ya bi şey. tavuk bakarıS, tavukları besleriz yaut tavuk, kaS, indi bugün bende kesēlē yarın onda kesēler. onnarı kavururuz kocamān tavalāda. /?\ tava tava kocaman tava, bakır

tavalāda etleri kavururız er şeyinne erzānna içine kokusunu mokusunu çübrisasını, karaböberini epsini koyarız. /?\ çübrisa vādır bizim ōda. onu köfteye koyarız biz o köftede çok güzel kokā. başka bi şey istemem onu isterim ama isteycem torunnā yollasın. çok güzel o çübritsa. e dedi̇n gibi biz onnarı burkannarı teperiS /?\ ġavanozlara. /?\ tavuk olsun, indi olsun, kaz olsun etleri yazdan azīlarız kışın yiriz. bodruma dolduruveriz. göçmennē bizim bȭledir ama ben yapamıyım benim yok vaktım. /?\ çömleklēmiz vādır. onnarı sızırırız kazların yālānı, kavururuz onnarı yā yaparız onnādan aman nēde kaz yāyı şindi būda çok güzel. onnarın kemiklēni asarıS bi tāne fasileye kuyarız yimesine doyamasın. etlēni bȭle sırıklara vallā yaşamaktı. kuruduruz pastırma gibi olur etini. /?\ ohō sucuk doldurular. /?\ kocaman kazannāda mayalarız onu. yōtladık yōdun şeyini koyādık mayasını kuyādık. biz koyun mayasından yapādık maya. koyunun mayası var‿a şindi koyunu kesēsin onda bi maya var alīsın onu, yapāsın bi koca şişe maya. ondan akıdīsın süde pi̇nirini yapāsın miz gibi kokar. /?\ nor yaparız, pi̇nirin suyundan kestiririz nor yaparız. ben bunun kadācık bȭle bunun kadā mıydım manda sāyādım manda. bizi zaten manda südünne bakmışlā bana anadan kalmışım ben de. yedi aylık kalmışım babannem on bi̇ yaşına kadā bȗttü beni. on bi̇ yaşından sō babannem öldü bittayi. ēremezdim manda yȗsek kendim alçak bi seki yaptı bana sāyādım mandayı. e nēde manda kaymā bȭle benim elim ince. /?\ teknelēde. /?\ ayır, miniyet var. küçük küçük bȭle miniyetlere kuyādım kākādım fırınımı yakādım. fırınnā aynı burasının fırınnarı gibi topraktan. /?\ ā ȭle kastıra bilmeyiz. /?\ neyle sürücem istē tepsiyle sür ama miniyette ȭle kürekle atardım kürekle. ben orasının ekmēni bulamıyım būda. er şeyi öldürellē ya gübreyle. bizim gübre atılmazdı miz gibi kokar o ekmeklē. çörek yapādık biz çörek deriz biS. o sodalā var‿a o sodalādan kuyādık ta bembeyaz olū şindi kuyuyoz da o sodalādan ekmek oluye sakız gibi çörek. hayır bē bi karış ekmek olurdu be. /?\ būday ama gübre falan atmazdılā ki.

tarım aletleri: /?\ beygi̇lēle, beygi̇le, inekle. nāpçan āman dövēdik gene şeylēlē ayvannāla. /?\ pulluk var, sıygı var. /?\ toprā düzeldiyiriz. /?\ karık çapayla yapādık be. darıya çekādik pulluk saban, saban vādı saban. bāçaları belle bellēdik, tālaları şeydiydik bostan ekēdik dedi̇ gibi bostan karıklānı çekēdik zabanna. /?\ elle atālar şeydi̇ler üstünü gene tīmıklālar üstünü dışında kalmasın būday deye. /?\ yō be sulama bilmeyiz biz be biz hiç sulamazdık be būday mūday. sulamazdık ziye. /?\ dedim ya sana sıygı vā. o sıygıyı beygirin ākasından olcak, inēn ākasından olcak koçalattırıydık ayvannarı. dövēdik, yıvādık yıvādık harman yeri yapādık būdayları

şēdiydik ayvannarı geçēdi üstlēnden onnarın. geçtilē mi bīkaç kere onnarı aktarıdık yeniden gene hayvannā geçēdi üstünden topālādık lüzģar çıksın deye savırıydık būdayları. e sōna sōna bi tayi şeyler çıktı makinalā çıktı bi tayi gōmedik. (¦) altlānda demīlē var demīler kıyar o samanı, saman ġıyar döndükçe. /?\ çekileri var çeki yapādılar. iliştirivēdilē çekileri adi bakalım nèpçan. /?\ pamuk çok sīrekti be. pamuk kendimize toplādık devlete pamuk yoktu. kendimize toplādık ekēdik. bostan atādık içine. o bostannā bōle olurdu pamūn içinde. şindi nerde pamuklar içinde bostan bırakacaklar bırakmellē yoleller millet.

karışık konuşma: /?\ baştan biz şēdiriz bak kaynattırız domatayı. domata şēdir kaynattık mı onu suyunu süzeriz kabını ayırırız. kabını ayırdık mı gene suyunu kuyarız şēdiriz. bizim salçamız ōle dil. /?\ gene şeyde tavada kocaman tava var, bal tavası var onda yapādık. /?\ elēmiz var. elē bi tülbent kuyādık incecik onda şēdiydik kaynattırıydık. kaynattīdık mı döndü mü acık koyulmā başladı mı karaböbē kuyarız içine, her şey kuyarız içine. litenüsa dēlē bizim ona. /?\ ayır, salçaya ekmē sūmē. bizim salçamız bōle olur. /?\ süzgeç dēlē. /?\ çay yoktu bizim, ılambır vā bizim. tabi bizim çayımız odur. hani nēde olsa da ben giçende nası asta oldum boģazlarım ārdı. ōsūdüm ay diyim te şindi olsa ılambır çayı olsa yımşacık yapacak bōzumu. /?\ 'çaydannıklāda. /?\ boyuna ayatlāmız vā bizim. /?\ oda dōt, beş tāne vādı bubamın şeyinde. /?\ ev dēdik ev, evlēmiz, fiĺan evde feşman evde. küçük evde yaģut koca evde. /?\ biS demezdik ōle yüklük deye sofa dēdik. /?\ istē kapaklı yap istē kapaksız istē pēde çek. /?\ yatakları yıvādık. /?\ buzdolabı yoktu. bodurumda boduruma koyādık serin oldūna bodruma. yīcēmiz kadā yapādık canım īşimesin deye sıcakta īşir. sōna sōna çıktı bittayi buzdolapları.

B6.8/1

Ahmet Baldu / 81 yaşında. / Liplik-Razgırat doğumlu. / İlkokul. / 1936'da Koldere'ye yerleşmişler.

tanışma: /?\ ahmet baldu. /?\ bulgaristanda. razgatın kazāsı liplik köünde. /?\ türk köüydü. /?\ vardı bulgar da vardı pomak yoktu da bulgar vardı. aşā yukarı azdı ya sōradan kalabalaştı işte o biz geldik. biz, otuz‿altıda geldik bilmiyom ordan ötesini. /?\ ana dilimiz tūk, ben hiç bulgarca ōrenmedim desem yalan dīl. yedi yaşındaydım ama ōrenmedim. yani olsa bile şōle bōle. başka bildīm yok yalnız ōle.

türkiyeye gelişi; koldere; kökenleri: biz geldik otuz‿altıda. ondan sōra koldereye geldik hāĺā kolderedeyiz. atatürk zamanında geldik. atatürk zamanında geldik hāĺā burdayız. /?\ aşā yukarı ōle ya yunanistandan var. /?\ mubadiller var. sōra onnarın da gene başka şēleri var da bizim seĺanikten gelme onnar. /?\ kemalpaşa mālesi, yeni mālede de var ya. var orda. biz mübadil dīl. biz sattık ordan mülkümüzü, evlerimizi otuz‿altıda buraya geldik. atatürk ondan sōra bize işte ev yaptı, erazi verdi, ayvan da verdi, koşacak ta verdi epsini verdi. /?\ mācır, āĺā mācırız. adımız gene ille mācır. otuz‿altıda geldik otuz yedide burdaydık. (¦) nerde görecem. ben görmedim bilmiyom orasını. atta fevzi çakmak tatbikattan gelirkene şu çal dādan bōle inmiş, koldereye inmiş. /?\ şimdi tam seksen bire girdim. var di mi o kadar benziyo mu? seksen bir yaşındayım. /?\ pomaklar da var şini karşı mālede. filibeden gelme pomaklar var ama onnar ne vakit geldiklerini bilmem onnarın. bizden evel gelmiş onnar. burhaniye mālesinde pomaklar var. sōra buranın yerlisi var, yörük. dālardan inmiş meseĺā ufak dāda kōler varmış, köe inmişler ama onnar az yani kōde. yerli çok az. /?\ e tabi burhaniyede onnar. sōra var canım bu kemalpaşada da var pomaklar. aslında kemalpaşada dā çok pomak vardı. tabi onnar kimisi öldü şey oldu tabi gittiler. ölen gelmiyo geri. o geri gelmiyo bi dā orayı gittin mi gelmek yok. /?\ menderesin zamanında geldi onnar. /?\ burda da var er yere dāldı türkiyenin er tarafına kızım. /?\ yok, dīl karışık. onnarı tōnnarı bilemicem kaçıncı sene oldūnu. (¦) benim dayım var susurlukta beş tane çocū var kızınnan bir ōlu var. ellide geldiler. /?\ köken bilmiyom orasını şimdi. acık ōle bi şey duydum. göçümüz burdan karamandan bulgaristana, bulgaristandan gene tekrar buraya. (¦) şindi bak orta asyadan geliyo karamana, karamandan bulgaristana, rumeline geçiyolar, göç‿etmişler. /?\ e gelenner bazısi gitti be kızım. ne bilem ben gittiler geldiler ama gittiler mesela dayımın bi ōlu vardı em ōretmendi kendisi fāri, o gitti. ablası vardı, ōle dedi. tīzemin kızı kıymet dedi bōle

bȍle fāri abim gitti dedi bulgaristana. bursaya yerleştilerdi. o zamannar mustafa kaçtaydı bilmiyom şēde kemalpaşada orda da vardı gelenner gene, kemalpaşada. /?\ esas bulgaristandan gelenner reşadiye var orda gāyet çokmuş. bizim razgattan. razgattan balıkesir reşādiye çok, çok fazla var orda. ama şindi bilmiyom dāldı mı ne oldu bilmem. ali yıldırım var bi de ona gidin o da dā geç geldi. yunanistandan geldi. o dā ī size şey verir. /?\ ilkokul beşi bitirdim burda. bunun bubasınnan bir gittik okula. o dā çok biliyodu ama gitti pamuk bā sulamā deye oradan da ölüsü geldi adamın. yok içbi şey yoktu. sālam dīldi vardı biraz onun şeyi ama astalandı tabi öldü. çok belleyişliydi o. /?\ mācır, göçmen ȍle diyolar. yetmiş seneyi geçti gene göçmeniz, mācırız. /?\ direk burayı geldik. burası yenimāle. çarşıda böle manisadan giren bi cadde var ya burası yenimālle, öte yanı kapalı pazar yerinin öbür tarafı burāniye, orta yeri kemalpaşa. /?\ pomak ta var selanik mācırı da var. /?\ bulgar göçmenneri var e var bizim alt tarafımızda seĺanik mācırları da var.

akrabalık adları: /?\ teyze. varmış ȍlesi ama bizde dīldi. bilmiyom bi kısımları vā kızım bȍle var tete deyen var. meseĺā annemin akrabaları vardı şeyde tete derdi onnar. onnar dedesi bulgaristandan gelme zaten. hāĺā dā nābeyisin be ibrām aga, dedim islāyım be agam derdi. islāyım derdi, iyim dēcek yani. (¦) biz sōradan dēştirdik işte nine diyoduk, nene gene bobanneye diyoduk ama burda deĵştirdik artık epsini. /?\ hala, amca. /?\ kızan da deniyo ya vardı ȍle de var kızan da var. bu seĺānik mācırları kızan der biz uşak derdiler, çocuk şindi deĵşti ama başka.

B6.9/1

Münevver Vatansever / 54 yaşında. / Eskibalbanlar-Razgırat doğumlu. / İlkokul. / 1989'da Saruhanlı'ya yerleşmişler.

karışık konuşmalar: /?\ münever vatansever. biz türkiyeye geldi̇mizde vatansever koyduk adımızı. benim yaşım şu anda elli dō̇t yaşındayım ben. elli üç te elli dō̇de girdim yani. biz istanbula geldik, silivriye geldik. silivriye geldik, orda bir afta kaldık sōna buraya geldik. görümcemlē şeye gelmişlē, çanakkaleye gelmişlē. çanakkaleye gelince onnar orda okulda kalıyolā. okulda kaldında beyime dedim ki biz ōda kaldık ya iç kimse yok. /?\ hayır, silivride kaldık ya bizim dā önceden naz desem benim ōlan kardeşimin kayınvaldeleri türkiyeye geldilē. bizden önce geldi onnā, bikaç‿ay önce geldilē bizden. silivriye geldinen bize sayip çıktılar ōda, bizi ādılar bir eve götürdüler bizi. biz orda kaldık. orda biz bir‿afta kaldık. bi̇ afta kaldık. bi̇ afta kaldımızda sōna ben beyime dedim ki senin dedim bulgaristanda ani kayınvāden vardı annem kayınvādem onnar burda şeye geliyolar hani dedim ya çanakkaleye geli̇ler orda kalıyolar. orda kaldıktan sōna dedim ben ona git sen bak saruhanlıda onnarın būda akrabaları vāmış. işte zülḱar, zülḱar dayım diyodu o. tā bulgaristandayke bahsediyodu ondan. onnardan ani akrabamız var deye türkiyede. işte geldik işte biz buraya işte görümcemlē de onnā da burdaymışlar. beyim de geldi buraya bi gece geldi buraya saruhanlıya burda kaldı. burda kaldında bize iş sāsı buldu burda. üzüm fabrikasında işe girdim ben. ben geldi̇mde türkiyeye geldi̇mde otuz‿üç yaşımdaydım ben. otuz‿üç yaşındaydım, anda sōra işte emen fabrikaya bize iş buldular, işe soktular bizi. işe girdik, çalıştım ben. işte ben üç çocuklan geldim türkiyeye. dā iki dā burda oldu, beş tane oldu dō̇t kız bir ōlan. /?\ biz bulgaristanda naz desem razgırat deliorman tarafı. hani bizim deliormana bālı isperih diyolar. türkçesi ani benim dōdum kō̇ vazuvo ta dōrusu eskibalbannā. türkçe adı ō̇le yani. yenibalbannā da var eskibalbannā da var. iki kō̇ yani ama onnā dā öteki ötedeki tarafa kalıyo yani uzak onnā. benim dōdum yē eskibalbannā. /?\ naz desem bū̇k bi yer sayılır gene. türkler tā çok. türk var çingen var. ō çingen de var türk te var. çingen tā çok ele ele benim kö̧ümde çingen dā çoktu. /?\ tabi çingene dā çoktu türklerden tā çoktu. bizim bak o zamannar biz burayı gelmeden önce bizim atlarımızı di̇ştirdi onnā. aslında o devletten gelen bi kānun. atlatımızı devlet deniştī̇di bizim o zaman ama onnarın bi suçu yok ki. /?\ türkçe konuşuyolā. bulgālā bulgarca konuşuyo. /?\ vallā ben bulgarca biliyom da unuttum ben ya. ya okula giderkene biz bulgarca

okuyoduk, okula gidēke. benim zemanımda hem türkçe okudum ben hem bulgarca okudum. /?\ işte beşe kadā gittim ben. haftada üç dēs bulgarca aldık bi ders türkçe aldık. o zaman ōleydi. tabi er zeman tā çok biliyoduk bulgarcayı dā çok okuyoduk. türkçe bi ders okunuyodu zate. evde türkçe konuşuyoduk canım. /?\ annemler bilmez. annem kō̄ içinden. o da eskibalbannādan kō̄ içinden yani. /?\ işte dedim ya silivride bir afta kaldık. saranlıya geldik. biz geldīmizde yüz āne geçik göçmen vardı burda üç dō̄t hāne göçmen kaldı burda. onnar çoku istanbula gitti çoku da geriye gitti. biz geriye gitmedik. biz var ya türkiyeye geldīmizde en gariban biz geldik buraya türkiyeye. üç bavulla geldim ben. üç yastık koydum üç döşek koydum ama biz gene geriye gitmedik. benim annem babam bile geldi de onnā bile çok memnun kaldılar. ama şu anda onnā bulgaristanda. ben iki defa gittim bulgaristana. on senede iki defa gittim bulgaristana gezmē. /?\ ayır, şini iç ġavur kalmadı orda. ġavur var da hani onnā çok zaten naz desem şe̤ir yerinde isperihte. onnā çokçası kō̄nde de var ama ōle az yani. ama çingen dā çoktu bizim ani. şumene gitsen şumende ermeni var, türkiyede de var ermeni ama bizim orda karışık yani çok karışık

B6.10/1

Rukiye Bayi / 61 yaşında / Duranköy – Razgırat / Ortaokul mezunu. / 1969'da Örnekköy-Alaşehir'e yerleşmişler.

tanışma: benĭm rukiye bayı. duranköyde dōdum, razgırat duranköy (¦) evet, selimköyde yarım sāt, bi sāt aralıyız yani. cumā oluyomuj ben razgırat. kayınbabamlar şumnulu. o bir yaşında geliyo, o vefāt etti de. annem başka kazādan meseĺa manisa, salihli, alaşeyri nasıl oluyoS izmir ani aynı öyle kazālarımız, viĺāyetlerimiz. /?\ on‿üç yaşında orta sonda gelmiştim ben. şimdi anennemiz burda deyi bize istidā yaptı meseĺa ben torunnarıma, kızıma, dāmādıma bakıcam deyi. biz eşālarımızla geldik. evi bıraktık, boşalttık amcamlara. amcamla duruyoduk dedem vādı rāmetli, epsi rāmetli oldu, memlekette bıraktık bi şey satmadan geldik. o zaman zāten komanislik geldi, tekese vardı köyde. e babamlar tekesede çalışıyodu annem kendi rāmetli tekesede inek sāyodu. on yedi tāne inē vādı ceyrannı makineyle. atta ben küçüktüm kofayı alırdım uzak ta hemen annem elle sāycak çünküm ceyran yok on yedi inē vā nası sāycak. alıp gidiyodum ona yādıma. yavaş yavaş inek sāyodum. ben on bir yaşında fiĺanmışım çocuktum merak‿ediyodum. ōle annem ōle geçirdi biz de ablamlar lise bitirdi kendi būk ablam burda ōretmen oldu. birsi de liseyi bitirdi o bi iş çalışmadı. işte buralara geldik. adi anenem bakacak bize deyi geldik işte. ondan sora epimiz evlendik. dedeyi, babanneyi bi aradadık. aynı annem gibi onnarı bıraktık amcamlara geldik işte onnar sōra öldü. /?\ aga da diyoduk bāzı amcama aga da diyoduk biz. (¦) ama amcama da amca deyi aga da diyoduk. agam diyoduk. onu ōle bazen onun çocukları kendi babama amcamın çocukları sütbam sütbam deyi onnā ōle diyodu. anneme de mane dēdiler. /?\ yenge gibi. (¦) ōle konuşmazdık ama ōle alışmış manemĭne gidiyim, manemĭnde yemek yĭcem öyle işte. /?\ atmıj dokuz kasımın ikisinde geldik biz, ramazanda. şeye geldik biz edirnede kaldık bir‿afta, göçmen yerinde. oda nüfus ḱātlarımızı fiĺan yaptılar. tabi üçümüz de orda bizi sorguya çektiler orda. beni almadılar yaşım tutmuyo diye. ablam, annem, babam dördü gitti. biz iç kardeşimle gitmedik. bir‿afta bizi doyurdular edirnede. sōra eşālarımızı, tabi telefon yoktu o zaman. buraya dayımlara gönderdik bir‿afta da mı geldi eşşālarımız trenne. biz otobisle geldik süpriz yaptık dayımlara. onnā bizi tabi karşılamadı ama tabi bi gören olunca kȧdā aneneme de söylediler. epsi çıkıştılar tabi ānіden oldu ani telefon olmayınca kȧdā. işte ōle hayātımız geçti b u zamana atmıj bir yaşındayım şimdi. orda memlekette de ben ani sen sormadan söyleyim ana sınıfına

gittim ben küçükke. sabahtan akşama kadā. orda meseĺā sabālayın gidiyoduk akşamlayın burda ana sınıfı gibi gidiyoduk geliyoduk amcamın ōlunna agamın ōlunna dedīmiz gibi. işte ama çok güzel ani bakım da oluyodu. meseĺa doŋum yapan kadınnara her gün mama yapan nişastadan māllebili olur başka limonnu şey aman portakallı beyaz olur yort koyarlar çorba gibi ani üç ḱāselere ani çocuklara veridiler. torun yoktu bizde çocuk yoktu ama görüyoduk ani aklımız eriyodu, biliyoduk. hani ōle veriyolādı her gün köyün ōtasında getiriyo herkez çocūna mama almā gidiyodu sefer taslarınna. üç katlı seferler vardı. ben ilk gittīm sene ana sınıftan sora ilk birinci sınıfı bulgarca başladım, türkçeye başlamadım. ama ablamlā liseye kadā türkçe okumuşlar. ben hiç okumadım aftada bir dersim oldu benim bulgarca, türkçe. /?\ yā sekizinci sınıfta geldim ya orta sonda. okumuşlūm var da ep bulgarca matamatī meseĺa sosyaĺ ne varsa bir türkçe var. meseĺa şini fransısa, ingiliSçe seçmeli onu mecbur din dersi deye rusça da vardı, türkçe vardı. bi de fransça gibi atırlıyom ani bir ders son zamanı meseĺa şindi nas çocuklā görüyo ǵavurca devamlı ǵavurca okuyoduk. ya şindi konuşuyoz, o zaman konuşuyoduk tabi okulda bütün derslerim türkçe söylicēmize annatma fiĺan epsi devamlı bulgarcadı yani. ǵavur ānemiz yoktu köyde. dōt yüz ānemiz vardı sırf türk bir ānemiz çingene vardı, roman vardı, bir ānemiz de bakkalcımız vardı o da türk gibi bulgar vardı. okulda da tabi türk ōretmennēmiz de olsa bunun dedesi türk ōretmenimizdi benim de amcam oluyodu. bunun gene enişteşi müdürdü. orası türk ama müdür.

ramazan bayramı: bir günü biz böle çocuktuk ille şeker topla türk bayramında şeker toplamā gicez, el öpmē gittik. o zaman da aynı nokta gibi cinci gibi şeker oluyo ya ufacık hemen o zaman da bayramda şekēlerimiz ōlemiş ani elimize bi naylon poşet alıp kār çok oluyo kışta bayramda el öpmē gidiyoduk akrabàları. o gün okula gitmedik. gitmedik, sabāsı ayşe çık, fatme çık, ürke çık hepsimizi çıkādılar sıranın önüne yukarı mēdivenlēden. onu da cezā vēdile bize. neden siz o gün okula gelmediniz deye. bize bi gün ceza ve.. biz de gitmedik. bī gün dil mi dedik türk bayramına gittik. ǵavur bayramına tabi belki vādır da şindi onu pek bilemiyom. ani türk bayramı yasaktı. (¦) ama ramazannarı annemlē hepsimiz tutuyodu tabi biz çocuk tutmuyoduk ta tabi o zaman aklımız ermiyodu. tabi cāmimiz vardı. dedem vardı meseĺa cāmiye gidiyodu bi odamız vardı böyle yerde minderler, asırlar. yaşlı dedeler, sakallı dedeler meseĺa otur bi sofra koyur tarna koyāsın meseĺa ḷāna turşusu olur çok mēşurdur bulgaristanḍă. bōle fıçı dēdik kocamān gūm vareller mesele şini varel onun tātasıdır ani eski zaman şeylerinde tātadan şey yapāla ḷāna kıyması. onun

bi de emzī olur aşāda bȭle çeşme gibi (¦) hā kurna, onu doldurular. dedeme rāmetli tarana da yapādık annemin annattī gibi beyaS taranadan o zaman. kuru taranayı eridirdi. ramazanda ışık yakallā bȭle ampuĺ sade bi çomakla şeyde yukarı. baktık oruç tutuldū belli oludu. hemen annemīn̨ oruç bozādıla tabi biz tutmuyoduk çocuk. ben dedeme bakıcıklāla şeyle her akşam götürüdüm. onnarın da bi oş. ordan sora yatsıya gidēler. yatsıda da bī mevlüt okudūlar, suvan şekeri dādālar. dedemden derdik meseĺa tā suvan şekeri olur bȭle nāneli şeker gibi acı orası mēşurdur suvan şekeri ille getirsin mevlitlerde deyi bakıyoduk hani. şindi de böyle cāmilerde aynı burası gibi temizlik oldu annem evelā gidēdi ben de cam silmē gidēdim cāminin pençerelerini. hani dedem orda da rāmetli eşte.

akrabalık adları: /?\ ha anamīne gidiyiz deye biz de annem yanımda zāten tabi beḱar anamīne gidiyoz deye. başkaları tabi ȭle der bizde annem yanımda oldūna nası gitçen. kimisi nine der annesine. meseĺā bunun görümcesi nine der. /?\ diyo demez mi ama ben annem deye alıştım burda da. bak nine demem bunun görümcesi benim dünür oluyo aynı bene bir̄, o burda dōma o ninemīne ninem deye söyler. ben annem derim yani. ben asıl gȭçmen o burda dōma o ninemīne gidiyim diyi şindi kapı kāşı bunnāla birsellēle. işte herkezin bi konuşması. /?\ baba, nine deye. /?\ yenge, yenge olur. (¦) ingemīne de deniliyo, öyle de deniliyo tabi. ingemīne gidiyiz, inge. yenge dil de inge, evet. şindi bıraz tabi unuduyo da insan meseĺa kaç seneden beri konuşmaları da çok. ama benim konuşmalarım biraz kaba zāten de. /?\ uşām, çocūm işte ȭle ikisi de söylenir uşak. bak şu uşā be düşmüş etmiş deyi söylenir. ya uşak aç kalmıştır, uyanmıştır ȭle söylenir tabi. ya çocūm denir ya uşām denir. /?\ bizde dayı öle şey yoktu, dayı. /?\ evet, tete, teyzene. /?\ hala, hala.

karışık konuşmalar: /?\ gidiyim geliyim. ben şu gün gidem de gidiyim geliyim sen bekleyekoy. /?\ yok, herkez gelcekti ama yok bizim öncelēden tā kaç sene öncede biz çocukka istidā yapmış ta babam ani gelem deye o memleketten. burda türkiyeye biz istidā olarak geldik. sōra gelen mesele herkez isteyen geldi. ilk göçmen biz. altmıj dokuzda ilk bulgaristanda, razgıratta bizi köyden ilk biz çıktık. bi āne bi başka komşu köyden aynı bi tāne çıktı onna da aynı istidāla. sōra bi dā iki, üç sene sōra alamlar geldi meseĺā unnā biyenmedi döndü gitti. /?\ duruyomuş, tabi ablamla kardeşim gitti bulgaristana geldi beş, altı sene oldu. /?\ yā bi tāne iklimelē ne zaman geldi onnā da bizden sora iki sene sōra mı geldiler? evet, bi de ben vā başka yok. (¦) eskiden gelmiş meseĺā bunnā burda doy̨uyo. annesi, babası ordan geliyo. babam bi yaşında geliyo o zaman. evet, ellide geliyi kayanbabamlā otuz birde geliyo. (¦) o benden

birki sene, aynı yaşıdız, birki sene sōra geldi onnar. /?\ yā çocuklūm benim çok güzel geçti. babannem vādı, annem çalışıyodu. ablalarım var iki tāne ben çocuk oynayıp zıplıyodum. bi evde iş yoktu. annem dedise pazādan bi şēler almıyoduk pazar yoktu o zaman şindi pazar kuruluyo. o zaman meseĺā tavuklarımız vardı, ördeklerimiz vardı, kazlarımız vardı. koyunnarı māleye koyunnarımız vardı, mandamız vādı. mandamız vardı, manda dēdik donbaya. manda dērdik biz maçısı vardı şey yavrusuna maçı derdik o zaman maçısı vādı mandanın deye. sōra dedem rāmetli gençti beni götürüyodu yanında ot biçiyodu koyunnara. ben de otlarī biçti dedem tēs çeviriyodum ani kurusun deye. kışın veriyodu. çok kār yāyodu. hani beni dedem ōle götürüyidi yanında oynasın deye ōle işte. /?\ e tabi onu devlet el koymuş hepsine. nerde vāsa orasını bırgaderi derdik, başları vardı ona göre defter tutuyodu herkez bi oda. atta benim babam ilk ocamış, imammış köyde. annemle evlendīnde sora ōretmen oldu. benim çocuklūmda iki, üç yaşındaka ben ōretmen çocūdum. o zamannāda sora bu şeylik gelince kadā babam ōretmennī de bıraktı. bi dā taş ocaklarında çalıştı işleri bitīdi iş bulamadı nāpçak. ōretmennik oldu iç baştan ocadı, imammış. ondan sora da taş yēlēnde başka yēlēde uzak yē iki, üç sātlık yollāda kamyonnāla taş çıkarmā deye gitti. ōle çalıştırdı nāpçak paradan ötürü. ij bulamadı. annem zebze bāzen ineklerde şedi bahçelerde domatiz, zebzelik, seracılıklarda yetiştirīler domatiz, böber. annem birinci çıktı o zaman onu başka yēlere götürdüler. hani gezdirmek içi şini burda meseĺā nası götürüyolā ya bāzen. ben de domatis yimē gidēdim çocukka. bi de ḱātları yapıştırīyodum kasaların önnerine. ani şindi nası burasının üzümü alaşeyir üzümü bu deyi yazılıyo, yapıştırılıyo ben de domatislerin gittīni böle ḱātları yapıştırıyodum hani anneme fayda olsun. çocuk, beni götürüyo arada. herkez suyunu yemēni orda tekeseye gitti mi herkes kendi götürüyodu. birē testileri olurdu. eline ekmēni, suyunu yörūlek gidēdiler işe annemlē. tabi zordu. yarımşā dölüm bahçe veridiler. meseĺā oraya em karpus ek kıyılarına, noṷt ekeller, salt domatis bahçalarımıza dikerdik te ōle dikerdiler ani. meseĺā bu sefer bu yakaya veriyollā ani karpus, kavun ek deye yarım dölüm. darı ekēdiler işte memlekette her şey vardı bizim. (¦) aman misir, misir işte. öncelerden annemgiller, ablamlar (¦) ilerden annemlerin zamannarda ablam yeni yetişirmiş tabi altı yaş, yedi yaj būk benden misirin saplarīndan ısladıp asır örūdüler bōle. atta vardı bende de asırları attım. annemin āsırlarını ben aldıdım. eski zaman yaktık onnarı ep. çok asırları vardı. bōle şey yapādılar tātadan ellerinne misirlēle örüdüler. çok güzel oludu. (¦) kabıklarını ısladīlar hā onnarı üçē, dōdē ani bōle halı nası doku, yapıyolā şindi

şeylere tezǵalar /?\ tabi tāta yapādılar, iki tāne āç yapāla bi de aşā koyālar bi de üstüne o aynı halı yaptıkları gibi yukarı kadā ipleri çıkarılar boş. onun aralāna bȍle bȍle bi̇̄ ȍle bi bȍle örüler. saç örgüsü gibi darıları. mesele komşuya meciye çārısın meciye gelīler bükler ordan onnara misir pişirisin ocakta. o pişti mi o bulgaristan misirleri ne güzel olur. patlar bȍle o piştikçen. bi̇̄ koca tepsi koyālar şindi alımiyon tepsilēden. herkez oturur misirin başına ani şindi yardıma geldi ya. onda sōra da bāzen şaka yapāla bi̇̄ para koyālar demi̇̄ para ya bāzen şey koyarlar tespih gibi o misiri dizerler ipli̇̄ kimin pāmāna geçecek deye ā sana gelcez deye şaka yapıp ȍle mabbet geçirmişler. o zamannāda böle elma, ālatlara armut deniyidile orda deli armutlar olur, kuru yaptık be kakı yaptık be. ȍle kakı dēdiler o kurudan şey meyvalara. ȍle bilirdik meseĺā. orman deriz şȍle buralāda pek var mı, mor gibi bȍle (¦) börtlen dil de dā dışı şey oluyo küçük tırnām kadā oluyo da (¦) kızılcık oluyodu. (¦) işte onnarı koyālar, edēler, toplarlar, turşu yapārlar. onnarı da tavannara koyādık. e şindi meseĺā bȍ dışta girdi mi boşluk oludu tavanın üstü ordan gidēsin, çıklāsın bi yere koyāsın çıkıya. çıkı yaparsın meseĺa bi bohçayı çıkı dēler. çıkının içine koyāsın. gelen oldu mu onnarı çıkarısın. böle çi̇̄deme gündöndü derdik. gündöndüleri kavurusun, çıkarısın. kompiri, kompir derdik patatez ġuzinelerimiz olurdu, beyaS peçkalarımız olurdu. ġuzinelerimiz, peçkalarımız olurdu. bu peçkanın içine şindi ġuzineler var ya aynı bu peçkanın içine fırın yapālar şeyin üstüne. buraları toprak olur er tarafları. toprak būnun şindi üstü topṟak o turşuların üstünü koyālar aynını ġuzine gibi olur. üst kıyıları her tarafı topṟak olur. peçka ya ama kendi yaparlādı onun içinde pişiridiler. çok peçka normaĺ azdı. /?\ hani toprānın içine o fiṟını koyuyolādı. kıyıları fiṟındı, topraktı yani. ȍle ayā mayā yok kıyıları ani şindi bunnar gibi dejl. tabı şindi bunnādan da çıktı da. o zaman ȍledi bizim otūdūm yē (¦) bunun içine meseĺā ne diycem aynı bunun üstüne sobanın üstüne ġuzinenin üstü gibi koyuyosun (¦) göçmen sobası. kıyılarında toprak yapallādı yan peşlēnden de aynı bacası oluyodu bunnā gibi. ama şindi ona peçka dil ne dēler onu bilmiyim soba hanı topraktan yapıyolādı onu. bizim zamānımızda ȍledi. oruca kākādı babannem rāmetli ēkenden kākādı, yufka açādı onun üstünde kayrı içerde tabi o yālā nereyi çıkar önceden mutfak mı vardı bȍle yoktu zamānında. dışāda bılaşık yıkarsın yoktu tabi. sōra geldi epsi ceyrannar çeşmeler hepsi vardı ama tabi mutfaklarımız yok kayrı. tabi buraları da öyledi. /?\ geldin mi be canım, dēsin. nābıyın be canım, dēsin. öle konuşurlar işte. /?\ yok, yok. bi okulda mecbur yaptırdılā yılbaşı deye şindi orda onu yaptırdılar. başka tabi ġavurların bayramı gibi oluyu şindi ne derse orası ȍle

yapıyoduk. a bayrak bilen indiriyoduk sabālayın vardını. okulda güzel hareket yaptırılır büle sāya sola cimnastik yaptırıdık, koşturudular bilmem ne onnarı yaptırdılar. sayımda şindi çocuklar burda yapıyolā mı bilmiyom. şindi yok heralde da. hareketini yaptırıdı çocuklā okula gelcek deye. /?\ pīnir be canım pīnir. pīniri bastım be canım. git bak bakım tuzuna şeyine yāsına deye söylēsin. /?\ yayık deniyodu. (¦) vardı bizim dedem yapıyodu rāmetli yapıyodu kendimize kadā bahçamızda avlumuz aynı bunnā burası gibi būktü. her şeyi yetiştiriyodu. ļānasından, pırastan her şey tütün ne istēsen her meyva olur orada. /?\ burkannara çok konuyodu tabi ben burkanı unuttum demesen söyleyemicem şindi. burkan deniyodu tabi. ama orda şindi meseĺa bī tavuk kesēsin, emen pişirisin konserva gibi her şeyini orda yaparlar şimdi. /?\ kapama. e pirinci kimisi pişirir, biraz kabarır tepsinin altına döşēsin üstüne de etlerden acık karaböbē, kimyon bi şeylē koyarsın, nāne koyarsın. domatis böber istersen ya sāde ōle verisin o aynı pĺav gibi olur. tavuk suyunna olur meseĺā tavuk koyarsın üstüne sucuk istersen sucuk koyarsın. ama sucū kendimiz yapıyoduk biz koyunu kesersin ani bāsaklarını alır mıdık kay çocuktum ben ya bāsaklarını. kendimiz evin önü herkezin şimdi bu şeylē gibi sucukları vādı, ani gördünüz ya cennet elmalarını, herkezin öle. pastırma yapālar meseĺa kuru kemiklerden. koyunnarın pastırma deyi kemikleri şēdeler fasülyenin içine hani yālı olsun deye ļānaşı derdik biz şeye ļānaşı ļānayı yapıyı ļānaşı onun içine koyarlar. /?\ manca da deniyodu eksi manca da deniyodu aj denmezdi pek manca. mancayı yaptım be canım. (¦) onnarı ōle duyuyodum ben. ģavurlā gelir mar yunannılā gelir de hani genç kızları kōlarmış kimsini alır, götürü kaçırımıj deyi ōle bi şeylē duyuyoduk. öbū tūlü ben tabi öle bi şey görmedim ani. ben çok serbez būdüm orda hani, korku görmedim. ģavur olup ta bizim türktü köyüm hiç kimseden bi şey aynı burası gibi normalde bi şeyler görmedik. kendim meseĺā ben açıktım, denizlere gidiyodum ani okulda bizi denize götürü okullāda gidiyoduk. ōle şeylīm yoktu iç. hani türkiye vatanımız diye geldik. ani biz iç zorluk görmedik. /?\ kōnuşmamız fiĺan sōra gelennere e bizim köyde meseĺā mantuçka derdik māvi onnarı giyerdiler. şimdi yaşlılarımız bōle gidermişler meseĺa ekmek‿almā, yasakmış yani. bōle giderse türk oldū içi onnarı yasaklamışlar ani. herkeze elbise gibi gitmişler ani paçalarını sıvamışlar, uzun çorap giyermişler. /?\ kalan ben gidiyom siz nāpāsanız yapın. (¦) öncelēden de ferece ōtünū bizim köyde de vardı burda ferece siyah hani başlarına bōle şey yapıp ta ōle vardı. şindi kalmadı birki kişide var. ama mantu gibi şey gibi aşā kadā. bizim zamānımızda vardı biz de örtünüyoduk. annem, burası göçmenmiş

ya herkez fereceli siyah bi yeri de gitse arkasına bālar ōle bāda çapa yapıp ōledik bi zamanı te. /?\ onu bilmiyom būday unu mu şey misir ununnan bōle eline yapıp haplansın deye ōle şēdiyodum acık duyuyodum ani. ōle çok fazla bilmiyom da. /?\ kazlara ani şişmannasın diye. momaliga dedīn gibi onu da momaligayı çok sevēdiler bizim yaşlılarımız. onu sıcak suyu da aynı şey gibi māllebi gibi pişirisin, koyu olur pelte gibi. onu momaliga derler. üstüne meseĺā sıcakka biraz süt koyarsın, südü üstüne koyarsın üstüne de kesik. bi de çökelek üstüne bi de sāde yā yaparsın̨ içine kırmızı o öle olur. o kaşıkla aldıkça o süt gelir sana. sen yamık yapāsan sana gelmez tabi. ben tā ḱarlı olurum sütlüyü ben çok yirim. kimisine de pekmez koyarlar dedīm gibi. kırma yaparız meseĺā bizim ekseri göçmenner kırma yapar. bōrekten meseĺā pazıdan onu açıp içine kesik koyup yā koyup orasının bulgaristannıları ēn meşuru odur. yufkaya meseĺā pazı derdik. pazıyın içine yā koyarsın, kesik, çökelek koyāsın toplāsın, dilersin o kīrma, kırma. üstüne de peynir mayalarsın aynı peynir gibi üstüne bi börek yaparsın iste acık soda koyarsın acık tuz bi de yımırta acık yā üstüne bi sürüsün ō göçmen bōrē odur yani, meşurdur. dızmana dedīn gibi onu yapardık. annem şēdemedi onu da onun içine yōrtla meseĺa soda, tuz üçünü karısın. onun içine de meseĺā aynı makarna amırı gibi yaptın mı içine de kesik koyāsın dolarsın kesi kesiverisin meseĺā ikiye bölersin. onu ōle yap üstüne de yort koyup fırına verisin. ama sade pakmayayla da oluyo o da hani dızmanayı ekseri göçmenner öyle yapar. yōtla soda, tuS üçünü içine kesik. kesēsin onu hemen azar azar. hepsini bīleştirisin üsütüne de bi yortla tuz koyarsın acık üstüne. keşkek vardı (¦) tavıklı. bi de ekşi çorba yapādılar. bizim böle bi de paça yapādılar. beyaz yapādıla yōtla içinē de tavuk koyādılar onu çok yapar er dūnde çorbasından, etlisinden dokuz çeşint yemek yapālar. şimdi de ōlemiş gene. meseĺa büzme tatlısı derler ōle yapāla. (¦) īşi çōba ama onu ben de çocuklūmda çok seviyodum. içine onun da nasıl yapādılar. bulgur koyarlar içine ekşi, nar tatlısı gibi biz ekşi ōle mayhoj eriklēden marmalat gibi ōle şeylē yapādılar. şindi azır yoktu ya o zaman. erik kakısı koyādılar üstüne ordan onu tatlı gibi eralde kayrı içine şeker mi koyālar (¦) o güzel oluyodu ama onun ben kendim yap pek bilemiyom limon gibi bi şeylē sıkılıyodu ama. pazar yoktu. paça yapādılar, keşkek yapılırdı. (¦) tavık bi de paça yapādılar beyaS. e kuru fasülye aynı. beyaz çorba yapālar bizim sütten. aynı kurudūdular ekmē pestel gibi o amırı içine nası koyarsalar o zaman ben bilmiyom tabi. gene şindi gibi kurudūlar onu. onun bi tasa koyarsın içine tasta o meseĺa beyaz beyaz olur hani içine kay erir mālle gibi eridine emen taranayı karıştırıverisin beyaz taranadı. /?\ ama ortaokul mecbur zāten

ilkokul şindi de ōle ya. o zaman benim zamānımda ōledi. bizim burası dā geri. benim kızım var ekiS iki tāne şimdi ilk babası göndermedi ilkokulda mēzun. şindi onna da diyo ortaokuldan çıkmadīmıza çocuklā bāzen konuşūka eksikleniyoz. /?\ gelsene mari dersin. gelsene mari dersin ne bakiyisin mari dēsin. ne duruyun orda gelsene be canım dersin. /?\ gelcem, gitçem. (¦) yattım sāma döndüm soluma sīndım sübānıma melekler şaȷt olsun dīnime imānıma. (¦) kocabam dedeye kocaba derdiler. kocabubamīne gittik be otūmā gittik, mābet etmē. kocabuba, dedeye.

B7.1/1

Halise Osmanoğlu / 75 yaşında. / Doruklu-Şumnu doğumlu. / İlkokul. / 1989'da Manisa-Merkez'e yerleşmişler.

tanışma: ben şindi dōdüm kū evlendim kū onu ayrı mı konuşen. /?\ doruklu dēdik. (¦) nası diyin bilmiyin bizde şini bak şafiye, biz deliormana çok uzak ta bizim ova kū. mesele bizim deliormanna iç işimiz yok iç te bilmeyiz biz. /?\ duydum da gittim de vā ama bize uzak. (¦) o kūlü annem o kūlü, annem bubam. benim kendi köyüm yüz ānelik. on beş yimi āne bulgar olsun hepsimiz tūktük. /?\ yoktu, kōmüzde yoktu berabi būle. yakın yakın epten bu hāne tūk, o hāne tūk deyen yok ta hep bi māle gibi küçük kōmüz ya kızım orada üleydi. bitişik evler komşuluk yapādık onnā da o zaman tūkçe bilidi ya. /?\ orda hic bilmezdim kızım. evlendikten sō ben başka uzak bi yere evlendim. /?\ on yedi. /?\ kaspeçene. /?\ tūkçe de kaspeçen bulgarca da kaspeçen. /?\ çok bulgar vādı. biz on beş, yimi āne tūküz. biz azdık çingene vādı ama mālelēmiz ayrıydı kaspeçende. /?\ vādı, çok vādı ama çingene mālesi iki yēde vādı, bulgā mālesi ayrıydı. /?\ tūkçe konuşūlādı bizimle. ayrı dilleri var ama biz bilmedimizden içi tūkçe bizimle konuşūlādı. berāber çalıştık onnāla iç böyle ayrılık yapmazdık. /?\ biraz ürendim orda, hā ha to kadā kızım. benim kūmde olmadīna iç bilmezdim. adamlā bazı biliydi öle bi yeri gittinē uzak yēlere ama biz iç bilmezdik. /?\ gittim, dōdüncüye kadā. /?\ tūktü. haftada bi defā geliydi bi bulgar ōretmeni kaçādık bak o zaman cayil. /?\ hiç duymadım ben ōle şey kızım. ben dorukluda dōmuşum da ondan hiç bōle şeylē duymadı hani fatme ablan demişke konuşulmadınēy benim annem küçük ölmüş ben küçücükken bi buçuk yaş, ikinci annem bu, o kadar oluyo, o da idi rāmetli. /?\ oyvada kū diyez, oyvada kū. /?\ orada da fazla yok yavrum yok. bizim hani benim kendi yaşadīm kōlēde hepsi tūk çoku. /?\ tūk köyleri sütlü, tekē kū, kızılkaya, kolcayı sūledim galiba, kolca, kolcadan sō oyvada kū ani benim annem ikinci annem orada tā çok var ama kalaycı kū vā bize yakın olannā. tūk köyleri bunnar epsi tūk köyleridi.

türkiyeye gelişi: /?\ seksen dokuzda geldik. elli üç yaşındaydım. /?\ ama kaspençende şōle hep bulgar arasında çalıştım, fabrikada çalıştım bōle. on yedi, on sekiz yıl dolu vādır ama ākıdaşlarım biliydi tūkçe bōle annaşırdık. /?\ kapıkuleye geldik biz de trenne geldik, fatme ablannāla ama ilk gelişi bizdik. bizi göç‿ettiler ōdan ūrattılar. zōla göndēdilē bizi. biz tā ağustosta dil yē nisanda mı geldik nisanda galba geldik bak orasını acık unutmuşumdur. ben çok çilleli geldim fatme gibi iki tane ikizlēmiz vādı. iki çocuk bende bi kız bi ōlan vā. ōlanna berāber oturduk. onun

da bī ōlu vādı iki de ikizlēmiz oldu iki ōlan. onnā bī buçuk yaşında geldik burayı ama ne çilleli geldik te. ōdan bizi kapıkuleye indīdiler. bō̄le hēkeze bō̄n demişlē manisaya gitçeklē. biz bō̄n gelennē epsimiz manisaya geldik. kapıkuleden ikindi vaktı galba bilemiycem īdik orayı bize kāvaltı verdiler isle kāşıladılar ōdan. sōra götürdülē bī bū̄k odaya ōda. ani otobüslē nēde duruyi hēkesi bittā ayrı ayrı otobüsle göndēdiler. biz gecenin ikisinde pindik, sabālı ne vakıt bilmiyem gecenin ikisinde pindik devrisi günü sāt sekize dū buraya īdik. manisaya bayā uzak yeh. /?\ çünkü būda kāşılıyır‿a bizi bū̄n demişlē manisaya göçmen alacaz ben ō̄le biliyim şindi bilemiyim. /?\ devlet devlet buraya göndēdi bizi, biz de buraya geldik. geldīmize valilik mi bū̄k bi binaya indīdilē bizi kızım ama bilemeycem. sōra bizi bu cāmiye, sultan cāmisinin odaları vādı ya öle okul var mesir cāmiyi oraya geldik gece. bittā biz iki ay ōda kaldık. /?\ yüz hāne kaldık biz ōda çoktu onnā başka yēlerde de çoktu. hepsi bulgaristan göçmeniydi manisada çoktu. ama onnarı devlet okullara göndēmişlē bū̄k okullā vā ya yaz gün geldik biz ya okullar tamam kapandıneyin geldik biz. ama biz ōda dūduk iki ay. iki aydan sō kirāya çıktık, arda mālesinde. garajın yanında epten, yeni garaja epten yakın. /?\ āyı bā arda mālesi diyelē oraya ama bilmiyim ben. /?\ bir āne vādı bō̄le berabēdik ama onnā döndülē geri. ben yalnız dūdum, ben yalnız dūduk ōda. /?\ bilmiyim gitti ama ben tanıdıklarım yok kızım gidennēden. bir āne vā būda ama onnā somaya gitti ben, bizim kū̄den kaspeçende şindi būda onnā ama yakın dīliz. onnā ev vēdi ya göçmennere ōda yaşıyilē. /?\ arda mālesinde dō̄t sene kirada dūduk kuyualan mālesinden biz de bunnarın gibi kata yazıldık dō̄düncü katta otūduk. kuyualan mālesi ama tā acık fatmelerin otūdū kirada bēkim oradaydık kuyualan mālesinde otūduk. orda dō̄t sene otūdum. sōra göçmen konutlāna gittim ōda da otūdum gezdim adi o gezmeklē yok ta. /?\ yedi, burada sekiz oluyi geleli. ben amıcayla ikimiz şindi yaşıyez. beraber otūduk gelinne bayā torunnarı bū̄ttüm. /?\ akmesçitte dil ben şindi malta yolunda naz dēler, cāmi vā ya būda hā ondan bayā aşā ben. /?\ orası bīden yuguslav göçmeni bizlēden yok. /?\ tanıdīm vā da tū̄kçe konuşuyeler ama vāmış öbū̄ tū̄lü dışālāda göriyim konuşūka ama benne iç kimse konuşmadı. /?\ āyı ba ben burayı mısafirlē geldim şindi. ben yakın dīl, sizin‿içi geldim sizin‿içi. fatme aykīdı dün bi. biz bununna būda tanıştık ama çok ākıdaşız biribīmize gidip geliriz sa fazla. /?\ iki defā gittim. birinciye gittim iyidi de, doksan bīde gittim birincide, ikincide iki binde gittim. ama çōk dīşilmij bō̄le dışālāda ļambalā yok, ıssız. /?\ ye gelin gittīm kövü annadıyın ben şini. öteki köye de mısafilē gittim. /?\ var, benim kū̄mde var ama kocamın yaşadī kō̄de yok. vā gene on beş hāne kadā da. /?\ annattılāsa kafada

kalmadı ki iç. ep müslümanız‿a iç ōle bi şeylē konuşmadık. ayrım da iç yapmadılā kimse bize meseĺā bulgālādan görmedim iç kötülük kızım.

dualar: /?\ besmele çekerim rabbiyesini okurum, ayet kürsiyi okurum bildĭm şeyler bi de fatme ablanınkilēnden. yattım allā kaldī beni, nū rahmetine daldī beni can bedenden çıkarke iman ile gönder beni. biz ōle okūdu bizim bobannelēmiz ūrediydi bizi. o rabbiyesi pek sevap burda da geçiyo.

organ adları: /?\ parmaklāmız deriz. el deriz, parmaklāmız deriz. avuçlāmız, biz avuç derdik. /?\ bileklē burda ya kollar bōle. dizlerimiz, burası da kalça dēdik buralānı da. /?\ boyun, gırtlak, ense dēdik. /?\ burası mide deriz. burası mide, burası karın dĭşik ben öyle biliyim ben. bi şey oldu mu midem ārıyi. mide burada ya, karın tā aşāda ya. /?\ çene dēdik.

ekmek yapımı: /?\ ekmek baştan teknelēmiz vādı, tātadan ōle āçtan onda yuvālādık, yūruduk. hamırını bōle ĭşi amır dēdik onu mayalarız isle ama çōk ilēden kayrı unutmā başladık. fırınnāmız olūdu bōle kōde küçük fırın. /?\ kabarıyeri, beklediyez bayā iki sāt kadā beklediriz. (¦) ya neyimiz vāsa köy yēde er şeylē vādı ayvan sādık, sütle de karıdık. sōra yeniden gene böyle kesip kesip onnarı yuvālāsın isle koyāsın tepsilere. tepsi dēdik biz būda sini diyez‿e ōda tepsi dēdik. /?\ āyı be bōle ellen, yazmazdık kızım onnā bu kadācık tepsiler. /?\ demĭden kazıcak dēdik.

giysi isimleri: /?\ dokumazdım ben de satın alīdık vāsa yoksa beyaz bezler baş ōtüleri satālādı ya bōle onnarı iki kat yapāsın koyāsın üstüne temiz temiz. /?\ bāçelēde pabuc dēdik kızım tēlik, pabuc dēdik. galoş satālā galoj dēdik ōle şeylere ayakkabımız gene vādı dışālāda vādı. hepten ileri dū çıktı fakĭlim çoktu da bizim günümüzde memleketlēde ama sōra sōra ilēledik. /?\ biz tā çoku bulgar kūsünde oldune entari giyerdik te tā çoku böyle etek giyeriz. dorukluda don giyēdik bōle şalvar. e bulgar kūsüne geldineyin gene giyerdi işe gidiyez ani ya ben fabrikada çalıştım bōle şeylēde olmaz ōle. hepsimiz bĭ giyinelim Ílazım. /?\ yelek giyēdik üstüne ceket dēdik. /?\ ōtü bōle. biz ōda bunnara çembē dēdik, būda ōtü. /?\ kalın olursa balton deriz şu ani kızın gibi var‿a onnara. bizim çok kış olūdu ōda da giyimlēmiz tā fazlaydı.

günlük işler: /?\ çōba yapādık sütten tā çoku, yāni yaparız, pirinçli yapādık er şeylē yapādık kızım burası gibi. inēmiz olduneyi kākarız inek sārız, südü azır‿ederiz. /?\ kofaya ba, kofa dēdik‿e biz. naylon fazla yoktu galba. devlete götürüdük südün fazlaysa azsa pĭnĭ yapādık evde, pĭnĭ mayalarız evde yiriz. kaynadıysın isle. /?\ tencerelēmiz vā ya sobanın üstüne koyāsın istedĭ vakıt kaynar. kıj günü sobalāmız

vādı kış göçmen sobaları vādı öle. çekerim acık ılınmadan da bo̅le kocaman taslā, taz dēdik onnara biz, er şeyden onnarı koyāsın, yerini azır‿edēsin, sōduneyi mayalāsın. /?\ biraz yōttan alıyesin‿a bunu dū kaldırayım bunu çalacak olsun denir. burada demeyiz kayrı. bak ben kaç sene olmuj dünyaya geleli. /?\ yē ılıcacık epten de sūmasın. /?\ ben onnarı do̅medim kızım, annelēmiz dövēdi. ben sōra evlendi̅m yere gittim orası tā kasaba yeriydi biraz şeyire yakındık onnarı yapmadım. (¦) kayık mı dēlē āçtan bo̅le. bak onnā biliyi ben bilmiyim pek. ben pek bilmiyim ben yapıyirim ama ben hepten şehirde yaşadīma işe gidiyim dimek devlet işine geliyerin o̅le şeylē yapmadım ani annemde görüydüm bobannemden ama ben kullanmadīma niye diyem biliyim diye.

oyunlar: /?\ çelik oynādık küçükke. sopalāla bi de böyle şey yapādık küçük yuvālak kiremitten bo̅le beş taş oynādık, beş tāne yapıp ta en küçükke. kuklacık yapādık ani o zaman televizyon yok bizim günümüzde kızım. televizyon iç yok ay bi şey yok. e dışarı çıkıp oynamassan e kaç sene ben anladıyem sana altmıj beş sene öncesini. sōra bittā televizonnā çıktı bizim gençlēmiz bi şey bilmez. /?\ ye, ye, küçücük bezlē toplarız bo̅le kırıntı. onnarı sopaya dakarız bo̅le kol yaparız bo̅le gi̅diriz. oynādık küçücükken bo̅le kızlā toplaşıp ta yaz günü. /?\ ama biz kızlā bo̅le kız çocuk berāber oynamazdık fazla. bize izin vēmezlēdi.

akrabalık adları: /?\ bizde dimezdik kızan da kızım dēsin, küçükken uşak dēdik. bu̅düneyin bittā çocūm dēsin bo̅le. ōlum demek pek yoktu biz būda u̅rendik dā çok. /?\ ēkek kādeşlere dayı. /?\ amıca. /?\ biz nine dēdik anneye nine dēdik. bobanne denmezdi bizde, annanne bobanne yok, anne. /?\ anne deriz ama bi yeri gicek oldu mu aşākı anneme, annènneye aşākı anneme gidiyim dēdim bo̅le zatı go̅medim pek annènne kızım da. dedelere kocaba dēdik, kocabuba dēdik biz, ya būda dede yaşlılıkta. /?\ amca amca bu̅klere amca denir. aga kendi abi̅n vāsa ona aga dēdik öz aga. abi demezdik u̅leydi kızım. /?\ kayınçu bende pek yok u̅le akraba da kayınçu. /?\ görümcem. /?\ biz bu̅kse yenge küçükse eltim, elti dēdim benim eltim.

momaliga, malay yapımı: /?\ burayı geldini̅ hiç yapmadım biliydim de. kaçamak, momaligayı demiylē mi? momaliga dēdik. su koyāsın biraz tuz atāsın ona. kaynamā başladıneyin bi̅ kaşıklan āç kaşık bu̅cenek oklāyı da alīsın eline bo̅le yavaş yavaş yavaş karıştırısın onu misir ununna. koyuldunē annıyesin göz kararınna çekēsin onu dökēsin tepsiye. onnarı yaptık kızım burada yapmıyız ama memlekette bi de misir ununndan ekmek yapādık biz malay. malay dēdik bo̅le onu da bo̅le zā zō karıştırısın elle teknede faki̅likte ilēsi yoktu. onu koyāsın tepsiye üstüne istēsen bi yımıta kırısın

acık yālāsın koyāsın fırına sıcacık. çıkādıneyi yi̇sin sōduneyi taj gibi oluyu bittā. gene ne kadā soda koysan da misir kabarı mı. (¦) ilēki i̇tiyālā şindi inceldi onnā da.

B7.2/1

Fatma Çalışkan / 84 yaşında. / Ortamahalle-Şumnu doğumlu. / İlkokul. / 1989'da Manisa-Merkez'e yerleşmişler.

tanışma: unuttuk ama epicīni. hepsini unuttuk kalan yaşadık, yaşadık yaşamadık neyse geldik buralara nèbalım. /?\ fatme çalışkan. /?\ ō benim yaşım be çok uşām, seksen dōtte kalan. māşalla ama kākamayız kalan yattīna kıpīdayamıyız. /?\ ōtamāle, ōtamāle tūkçe yē. /?\ bak şindi onnar şeytancık var ōdan beri hasköy, ōtamāle, tēbi kō, ōtan geçip gidiye bi tā çukurkōne. /?\ iç dā yok bizim. /?\ ē deliōman be canım geri dōru ōle bi tā deliōmannıdır. /?\ biliyez be uşām. mektebe gittik. evel dōdüncüye kadā gidēdik uşām fazla yok. /?\ bak şindi bulgā da var ama biricik ya bulunur daskalları, tūk hepsi de hocalar. /?\ hayır be canım zatı bulgā yok, bizim kōmüzde yok. ōtamālede de yok, tēbi kōnde yok, karalā var onnāda ep bulgā yok. /?\ çukurkōnden. tūk yeri ye orası da ōle. /?\ tükçe konuşuyez ya. bilmiyem uşām iç bulgarca bilmērin. bulgarca bilmērim yok kōmüzde zatı. bī vādı asıkō dēlēdi ūle bi kōde ōda vādı ama bizim tarafta yoktu iç. /?\ aman oralānı bilemiyem uşām ben pek aman bana çok çok sōma, kafam iç toplamıye.

türkiyeye gelişi: /?\ āyı be ben kaldım ōda tā istēsen kızlā geldi, geldi gelinner, gelin geldi, çocuklar, uşaklar. ben dūdum altı ay bulgaristanda. /?\ āyı ben de buldum bi yolunu geldim. /?\ istanbula geldim, ōdan geldiler aldılar, zil çalıyırı, geldiler bittā beni aldılar. orda istanbulda da kızın kızı var orayı götürdülē beni. ōdan da geldi çocukla güvē aldılar. /?\ ayır be kiralāda durduk biz uşām kirada durduk kiralāda. manisada kaldık ondan sōra orda dūduk. /?\ ayır, iç gitmedim gelinne çojuk gittiler ama ben gitmedim. /?\ olmaz mı var ba uşām. kimisi geldi döndü kimisi ōda kıS kādaşlarım var, kādaşım var. ēkesin ōl uşā var, gelini var, kızı var dese gelsi olmuycak onnarın da uşakları var. /?\ būda ye istanbulda var kıS kādaşım var bi de kızın kızı var ōda. /?\ vādı. onnā bōle bir çukū yēde onnarın evleri ayrıydı ōda. /?\ āyı be, ōda duruyeler ordan evleri var. evleri vādı ōda evleri. ev yapındılar oraya ōda yaşālādı onnar. /?\ elbet tūkçe konuşuyele bulgā yok çünkün nēden bilcik bulgā şey yok.

düğün: /?\ ōle onca çok çok sōma ben iç zatı (¦) bir afta olū mu be canım iki gün elbet. /?\ ni zaman istēsedi pēşembe, cuma, cumētesi nēse. (¦) merak‿ediyesın ama uşām ben kalan kafam iç toplamıye benim kalan iç.

akrabalık, organ adları: /?\ tete dēdik tete. /?\ dayı diyez ya. /?\ halı deyi hala. /?\ amıca. /?\ e kıS kādaşı te var ablaları burda be canım. ye, görümce oluye ye. (¦) ben bilsem bȭle ne bilcem ben kı iç kākmazdım. kākmazdım yatīdım tōda ben namaz kılmā diye kāktım. /?\ āka, bel, dīsek. /?\ te ellerim be canım parmak, pāmaklarım, tīnak, parmak. /?\ bacaklarım uşām. diz kapā, buraları topuk, ökçe. /?\ gȭs, bōz, boyun, ense kök, kulakların.

karışık konuşmalar: /?\ hayı be canım nē kōkacam gelinden kōkulū mu? ȭle bi tū̄kü vādı. nȅbacaklar kaynaları yakıcıklar. sıcak suyu dökēlē yakālar. /?\ aynısı böyle giyez bȭle be canım. bunnarı gīdik mi sōnam mantiçkalāmız vādı. /?\ mantu ye. (¦) önnük. /?\ anteri, don giyiyem ye. nalın da giyēdik, guma da giyēdik. /?\ yē kara Íastiklē ye. (¦) bu, bālayın onu altına üstüne bir vā bi tā örtez çember.

B7.3/1

Fatma Gürbüz / 64 yaşında. / Yukarıköy-Şumnu doğumlu. / Ortaokul. / 1989'da Manisa-Merkez'e yerleşmişler.

tanışma: /?\ fatma gürbüz. atmış dō̄t. /?\ şumnu deliorman köylēnde. yukarıkō̄. ana dilimiz türkçe, dinimiz dilimiz türk soyumuz türk. /?\ vallā bir āne vādı o da tū̄kçe konuşūdu. biz kō̄lüyüz. hiç bulgarca bilmiyom hiç ō̄renmek istemedim. onnā ō̄ren dedikçe ben tam tēsini yaptım. kabullenemedim. yannışmış bēki ama dil bilmek güzel bi şey de ō̄renmedim bilmiyom bulgarca. kō̄lüyüm tütün çalıştık işte. evlendik, on yedi yaşında evlendim geçindik. /?\ aynı köve evlendim.

türkiyeye gelişi: sōra rezillik çıkādılā bize. işte biz de bō̄le yetişiyiz yani müslümanız dilimiz, dinimiz ırkımız vā deye, ō̄le yetiştī̄miz için ep burasını istedi bobalāmız. biz de burasını ep tavsiye ettik. sōra sıkıştīdılar isim için bizi. ōlum askere gitti. ōlumla bizi hiç görüştū̄mediler yirmi yedi ay. çok üzüldük hiç biz görüşmedik hiç sesini de duymadık. onnarı da döve döve isimlēni dī̄ştī̄mişler. ya ben demiş ōlum anneme bir haber verem, bobama bir haber verem ben ismimi dī̄ştī̄mek istemiyom. ben türküm ben dilimden, dinimden ayrılmam. yok anan da ben boban da ben sen ismini dī̄ştircen dī̄ştī̄mesen belenaya cezāevine. /?\ cezāevi var en kötü cezāevi. tuz gölü var mesele. yani kötü bī̄ yer ōdan ölüm çıkıyo, sā çıkan çok seyrek. sōra abim vādı ō̄retmen, abimi okuldan çıkādılar. neye sen uyarıyorsun bu müslümannarı bu türkleri, neden burdan göçüp gicēniz? orası iyi bi memleket dil yani burasını kötülüyo. onnar çayında, kāvesinde sizi böyle şımartıyolar kabul‿etmeyjek türkiye sizi falan feşman. abim de imamlık yapıyodu. bu sefer imamlī bırakmış. bırakma dī̄l de bō̄le ō̄retmen olmuş. otuz‿iki net sene de ō̄retmennī̄ vā ama ramazannāda da teravi kıldırıyo falan. abime kāşı geliyolā bunnarı topluyolā götürüyolar. davaları bakıldı, çok dō̄dülē bunnarı. bunnar yetmiş kişi tutuklandılar. otuz beş kişisi belenaya cezāevine gönderildi. son dava sofyada kesildi. sōra abimler otuz iki kişi gazlı havaya koyuyeler abimleri. onnarı kansere kādīdılar üç‿ay içinde erittiler bu adamları, zayıflattılar. gazlı hava çünkü bi yī̄mi dō̄t sāt yutturuyolar. ondan sōra onnarı mide ameliyatı yaptılar. bunnar altı ayda öldüler otuz beş kişi. bu benim evimin içinden olan şeyler. hiç rātla yaşamadık. kaynanam öldü, kayınpederim kaldı. kendim ameliyat‿oldum hasta geldim burayı. mecbur kaldık burayı gelmē. zorunnu göç yani. çırılçıplak arabamızla geldik tren pençeresinin altına ġadar. trenin ōda pençerenin altında bıraktık arabamızı geldik tū̄kiyeye çırılçıplak, hiçbi şeysiz

sıfır. üc buçuk yaşında bi torun getīdim. onnarın sünetini yasakladılar her hafta konturol altındaydılar. gelīdi doktor muayne edēdi kim sünet ettīmiş saklı kapaklı yani. işte sünetçiyi söyleyemeysin kendi üzerine alıysın suçu bu sefere cezāevine giriysin. gene cezāevi ōle ōle işte çok rezilliklē çektik be ablam. orası annadıp ta bitilcek gibi dil bizim rezilliklēmiz çok çektik. işte beş sene tūkçe yasaklandı. elli dokuzda zaten okulu bitīdīmde ben türkçe yasaklanmā başladı. ondan sōra ine ine ine türkçeyi sıfırladılar. kuranı aldılar elimizden, dilimizi mesele yani kabullenmeyler siz bulgaristanda yaşiysiniz siz bulgaristannı, siz bulgar vatandaşı. yok kabullenemeysin ki içinden gelen dinin var, bir ezannı kurannı adın var. o yüzden de ġabullenemedīmiz için biz buralara gēdik. elli beşte tekese kuruldu işte tekese diye anna sen annayamadın kōparatif kuruldu bi toplum yaptılar kōmüzde. tālalāmızı elimizden aldılā. bobamın mesele yüz dölüm tālası vādı tapılı tāla. fark‿edēsin annāsın bunnādan o tālaları aldılar, bize beşē dölüm tāla bıraktılar. erkes kōktu millet aç ölüyo falan. bunnarı devlet elimizden aldī için çok gücüne gitti babamlar çok zōlandılar. ani o zaman ōle bi sıkıntı çektīdiler. sōra da bi de din, ırk meselesi çıkādılar bōle. e kabullenmedi tūklēmiz. erkezin dini dili. üc defa yörüyüşe çıktı millet. astaydım böle kapıya geldiler, bārdılar, dediler yörüyüşe gicez. elimizden dinimiz gitti, dilimiz gitti, sünetimiz gitti neye duruyoz biz. bizim türkiyemiz var bizim vatanımız var, bizim dilimiz var, bize destek çıkar dedik. üj defā yürüdük būk şehirlere yürüyüş yaptık. onu da kabullenmediler. yāmur üstlēmizden geçti çocuklar sītımızda yediden yetmişe sokakta kaldık. geceleri sokaklāda kaldık kalabalık. bize hiçbi şey dokunmuyo yani. ne bileyim cenabı mevlam yādım‿etti bize iç korkmadık iç yılmadık yani. yürüyüşlere gittik ōda askerler eziyet‿ettiler işte.

tahsili: /?\ gittim. /?\ sekiz. /?\ türktü bi bulgar vādı ōretmenimiz o da bī sāt giridi aftada. ama o zamannar türkçe zaten batıyodu kayrıkın. türkçe tamāmen batıyo sōra sırf bulgar geldi okula ōretmenner. /?\ ben türkçe çünkü epsi türkçeydi bizim zamanımızda sōra yasakladı türkçeyi. elli dokuzda çıkādım okulu ben. o zamannar tabi türkçe okuduk dōt tane ōretmenimiz vādı mesele lise gibi sekizinciyi çıkādım ben ōretmennēmiz türkçeydi. bi bulgā vādı ama türk ōretmenneri de bulgarca ders veriyor ētim veriyor. mecbur çünkü vēmezse (¦) yok yok yok o son zemanda elli dokuzda. o zaman başlāda iki dēs meseĺā elli dokuzda, altmışta beş dēs başladı bulgarca. bōle bōle bōle türkçeyi bītīdi. türkçeyi bītīdi yani çoktan kı yani şindiden dil tā bobamların zemanında da çok eziyet vāmış bir aralā böyle.

komşu köyler: /?\ atīlamam mı be ablam ben ōda yaşıyem āĺā. eziyet te çok çektik ama insan dōdū būdū yer yani. gözüm yok ama özlüyosun yani bi taraftan babanın evi, ananın evi, toprak mesele çalıştık cabaladık. terbi kō, yukarıkō, ōtamāle mesele baykojlar, omrankō, topalkō, burannar yani biz hep bī taraflıyız bu dedeyle mēmed amcayle. /?\ hiç bizim yok ōda kōde bī bulgar iki bulgar başka yok o da ben tā çocukken. ondan sōra hep şehire gitmiş onnar.

çekilen sıkıntılar; kökenleri: onnar işin ilēsini görüyolāmış zāten ōle diyolādı. ben gezmē vādım on yedi yaşında bi köklüce deye bi kō adamın tarafına bī bulgar karısı o zamannā fistan çıktı bizde şalvarı yasakladı ya. altmış üçte evlendim o zamannā fistan o seneler ātmıştan sora yasakladı şalvāları yīttı geldi evleri baskın yaptı. mesele şalvāları yīttı giyilmēcek kim giyēse cezā, cezā da ödedik. kim sakladı şalvarları gĭmedi ki giyemedi çünkü yasakladı. türk olsan dēdi, türklē bile dēdi gĭmiye şalvar siz niye şalvā giyesiniz. memlekette fistan giyilcek takım meseĺā giyilcek. e bize de o zor geliyo alışmamışık, şalvāla alışmışık. ondan sōra onnarı yīttı. o zamannā bī bulgar karısı bana dedi ki bak dedi, benim eşime, ne güzel yakışmış senin anıma fistan, bak bōle olcaksınız türkiyede türkler bōle siz neden şalvarla, gençlere yazık dil mi yani öyle uyarıyo bizim adamı da. ōdan sōra bak dedi, ben sana ne söyleycem mēmet bey dedi bī gün gelcek dedi, erkeklē dedi fistan gĭcek dedi. erkeklē fistan gĭcek küpe dakıncak dedi. kızlāsa dedi pantolon gĭcek erkek misali olcak dedi. bak kaçıncı sene bu tā altmış üçte bulgar karısı öle dedi bana. o köyde de üç bulgā var başka yok ama türkçe konuşuyolar bize zarāları yok. iç zarāları yok ama beş sene onnā da çok üzüldü bu iş oldūna. bunu kim çıkādıysa çünkü türk bulgar ayrımı olmaycak gelecek nesĭlde. nedense okullarda senin adın da bulgar adı bulgarın adı da bulgar adı. şehire okumā çıktın ne bilcen tūk bulgar bilmeycen o yüzden onnā da çok kahıslandı. ama bunu yapan kişi başka yani ilēde olan adamlā bunu yapannar. todorjifkof dediler o zamannar yani. /?\ biz seksen dokuzda göç‿ettik. yolculūmuz çok kötü oldu. trende geldik bōle çok dolu üst üste geldik çok sıkışıktık. otuz‿iki kişi bir aile insanı berabē geldik. eskişeyire indik, gece karannıkta. ōda amcalā vādı orda kaldık on gün falan e üst üste beş aile gelince kalaba olduk o ĭsannara çok rezillik oldu o ĭsannara. bī çuval iki çuval ekmek yiyez günde yavan. pĭnĭ bile ḷazım olmuyo iç epsimiz açlīmızdan ölmüşük. ōda yidik içtik dediler bōle olmaycak bu iş biz bi paylaşım olsun akrabalara. dālıştık okullar kabul‿etti bizi üç‿ay akademide kaldık. eskişehir okulunda kaldık akademi okulunda kaldık. ōdan sōra dālıştık. orada olmadık sīnamadık eskişeyire iş bulamadılar. geldik

uşā, uşakta iş bulduk, eşim buldu işte. uşān şekerevlēndeydik. /?\ oldu o otuz iki kişi gene toplandık oraya gene bir arada bȭle yakın yakın kiralāda, biribirimizden ayrılamadık. iki buçuk sene kaldık. ōda da olmadık biz şindi. işimiz çok güzeldi bu sefere ev çıkmadı ōda uşak ev yapmadı göçmennere. bu sefere kütāyadan eve yazıldık kütāyada evimiz çıktı. bu sefere gene toplandık gene bu otuz‿iki kişi kütāyaya. iç ayrılamıyız biz biribirimizden. sōra kütāyada evlēde otūduk ōda da işsizlik çıktı önümüze. /?\ sosyaḷ konutlara gene ep berabē yakın yakın yaşadık. dȭt buçuk sene yaşadık orda da ōdan da buraya göçtük on iki sene olī burda çocūm geldi burda iş buldu vestelde. /?\ aha on‿iki senedī būdayız. her yēden vā būda göçmeniz epsimiz. būda yeniden komşu edindik, komşu olduk birbirimize, biribirimize ısındık gelip gidiyez bȭle çalışıye çocuklar torunnarı bṻttük. torun askere gitti üj buçuk yaşında geldi şindi asker tokatta. ȭle günnē bȭle geçiyo kızım. bizimki bitecek gibi dil bizim annadacaklāmız. /?\ kökenimiz akkında mesele bobamdan duydūm kadarıyla biz ıstanbul kökenniymişik. dedelēmis zamanında orda kalma yani orası türkiyenin toprāmıj zaten. roman sınırına kadar toprak türkiyeninmiş. ama türkler elinden kaçīmış o zemanın zemanında ōda kalıyo dedeler. ȭle biliyim ben ȭle ȭrendik yani biz ȭle burayı sıcaklīmız o yüzden. dinimiz, dilimiz burası ōda ǵavur elinde kaldık. ōda ne yapsak hiç gözümüz tutmadı hep burasını istedik. ȭle yaşadık ȭle yetiştī̇dilē bizi. türkiye bizim, türkiye bizim geldik. çok ta rezillik çektik. aç kalmadık ama çok çektik. bī̇ çīpısız gel sen malını mülkünü bırak, evini yerini bırak, eşyanı bırak şu kadar bi çaput yok bā. te şu kadar bi çaput yok benim torunumun altına. beni dedim būda kimse tanımēlē eskişēre bī̇ gün çıktım bi māleye bi yerden bi çaput isteycem, seĺam veriyim alan yok. bilmiyolā mı bilmiyom seĺamı bilen çok sī̇rek, müslüman memleketi. bizim ōda ǵavū da seĺam veridi mesele alıştık biz. ōda yok bi çaput isteyemedim bi çaput bulup ta çünkü istemesini de bilmiyiz. belediye sayip çıktı ama üç sene sōra ev vēdi. e üle de olmuyo yani iş te Ĺazım, çoluk çocā da bakım Ĺazım, altına yatak Ĺazım çok rezillik çektik, çıplak. /?\ epsi benim sülele bubamın sülelesi. /?\ ikisi kütāyada kaldı ablam, en bṻk ablam kütahyada, en küçük kıS kardaşım kütahyada. iki kardeş te biz burdayız ȭle işte kalabalık sülele. /?\ vallāyı būda akrabam benim bī̇ kız kardaşım var şurda barışalanında. o uşaktan buraya yēleşti, o gezmedi ben gibi ben gezdim çok. eskişeir mesele uşak, kütāya, 'manisa. ē yēde akraba var akraba aradıktan sō adanaya kadar akraba var. /?\ on āneyiz biz göçmennēden būda kȭmüzden. kalabalıkız gene. /?\ bilmiyem müslüman diyez, türküz diyez, dinimiz diyez, dilimiz diyez. (¦) yörük yörük biliyom yani.

düğün: /?\ güzel olūdu dūnnēmiz de. vallā benim bildȋm bȋ gün bi gece. kına yapādık bȋ gece, bi gece de dūn. /?\ çȋzde nelē vā nelē var. dūn yaptım çocūmu everdim geldim o dūnde yüz tane nevresim çāşafı vādı. yüz, yüz‿elli tane battaniyesi vādı çeşint çeşint bōle dakılarımız. /?\ a benim dünümde çȋz bohça, bohçalı yani yōgan, döşek, dantel, çorap, eldiven, uçkur (¦) atın üzerine pinmedim ē beygir arabasınna gelin oldum bak. beygir arabasınna geldilē gelin almā ōle işte çȋzim gitti bir afta on gün önceden. ōleydi çok güzeldi yā kapalı, açık, tel pul epsi vādı yani çok güzeldi dūnnēmiz. bizden sōra olannā başka oldu bi tā. kīzların çocukların başka oldu. /?\ kalabalık sülelesi, epsi kōce çoluk çocuk yediden yetmişe bōle ne bilem yüz‿elli, iki yüz kişi, üç yüz kişi olur. /?\ dāvetiye veriyiz. o zaten köve vēdin mi bir iki dāvetiye bütün kō ayakta dūn olcak gelȋler ōle gelin almā mısafir karşılāyesin, doyuruyo mesele yemekli. çok yemekli yani beki on beş, yȋmi sofra kurulur mısafȋ karşılanır. onnā yemek yidikten sōra gelini istēler yani gelini baba teslim eder, kuşānı bālar yani ne bilem çok bȋ başka duygu o zamannarı güzel olūdu bilmiyem şindi. (¦) gelin çıkarıka işte davıl zurna çalar işte aldık kızınızı işte akınızı elal‿edin şu bu bizden sorumlu. ōdan sōra erkekler geçiriler gelini el öptürme olur mesele. kīk, elli tane erkek sıraya dizilir ısım akraba kōün erkē bōle. kardeş gibiydik bilmeyim ben bōle epsinin elini öpersin ayrılīsın para pul veriler ē şey çok dēşik bi şeyler olūdu o zamannā ōleydi. /?\ yok ōle gezek fazla bilmeyim gezek yoktu. (¦) tek tek mısafir edēler bu avşam bizde yarın avşamı sizde mesele sırayle. ısım akrabayı ōretir kaynana işte gelin aldım yani bir afta on gün on beş gün gidēsin yani. çārılır ep çārılır böyle dönēsin evine. devrisi avşam öbür tarafa kalabalık iki eltiydik çok iyi geçindik. onnar ōda öldüler kaldılar biz geldik buralara görejēmiz vāmış, çekecēmiz vāmış, yaşayacāmız vāmış.

akrabalık adları: /?\ teyzem, dayı, teyze gene. /?\ ona şindi baba tarafı hala, abla. /?\ erkeklere abi, aga deriz, aga derdik te. /?\ baldızı olur. /?\ kayın, bacanak olur. kaynım olur. /?\ görümcem olur, elti olur. /?\ yavrum, kuzum ōle. delikannı deriz.

zaman isimleri: /?\ pazētesi, salı, çarşamba, pēşembe, cumā, cumētesi, pazar, paStesi. /?\ sabā ezanı vaktı sōra ōle, ikindi, akşam, yatsı ōle işte ep ōle yetiştik.

rençperlik: /?\ çapayla, kürekle hep elle er şey. hayvannāmız vādı sūmē, saban vādı mesele (¦) öküzle sürdük. ayvan yettim be canım ben ayvan yettim da çeykeli vādı babamın uzun bana kadar eridi. /?\ ayvanı dūtmek için, acık kıpīdasın acık tā hızlıca gitsin deye. /?\ o sopa ucunda demȋ var acık. o bȋ karış bȋ sere bi şē bōle dūtüyodu ayvanı acık aradan. o da ızlanıveri şindi ayaklāmı gelȋ çȋner ade basādı ayaklāmıza

yarabbim. on üç tāne ayvanı vādı bubamın dō̄d öküz vādı. öbürleri inekti sālīdı aldı tekese, devlet aldı elimizden. çok āladık, çok üzüldük köpekleri bile. /?\ yok, şey vādı düven dēdik böyle altı bunun şey taşı ne taşıdı o, sarı çakmak taşları vādı ya bō̄le evel deniz taşı gibi bō̄le iri iri ō̄le iki metre uzunnūnda bī metreden geniş. genişlī bī yīmi vādı, iki metre de düven derdik ona biz. bunun altı fasileyi döver mesele mercimē döver, fiyi döver o şey yani düven öküzler çeker onu bō̄le hāman vādır. hāmanda döne döne döne döne ō̄le işleniydik. sōra köümüze bi makina geldi nēden geldi gene īsan el yapısı e o çıktı, o kolayladı. būday eledik mesele gene misir makinası çıktı. ama çocuktuk çog o zamannar. elli beşte koparatif kuruldu mesele o zamana ġadar er şey elleydi. iç makina bi şey yoktu. hēkes kendi ayvanına kendi işini görüdü. /?\ oh oh çok deyem ya dō̄d öküzümüz vādı, yedi tāne de bū̄kbaş hayvanımız, inēmiz vādı hepsi koşulūdu bunnar. tā istēsen mandamız da vādı. kara manda vādır evel kotaları vādı mesele o zaman mandamız da vādı bī manda ayrıyetten aile için bakımlı bu manda südü çok güzel, yāsı güzel. ondan sōra bunnara bakādık ep bu ayvannāla iş görüdük. ondan sōra tavık mı istemeysin, kaz mı, hindi mi, ördek mi yok deye bi şey yoktu. gelīke bile seksen tane hindim vādı, ō̄le kaldılar. o kazlar yımırtadan bō̄le bakıyo tā mubarecik küçücük ayvannar yımırtasında tā çıkmā çalışıye bıraktık ō̄le biz. biz dō̄t sāt içinde toparlandık geldik. biz sınīdışı kızım dört sāt içinde. sabattan aberimiz yoktu. ō̄len ikide trene pincēmizden aberimiz yoktu. on buçuk muydu ne aber‿ettiler bèletler alınmış türkiyeye gidilcek. ō̄le bıraktık çektik kapıları geldik. ayvannarı dayi bıraktık er şeyi. yedi tane kūbannīm vādı kūban bayramı yakındı, o ayvannar yetmişer, seksenē kiḷo kūbannıklar sayada tō̄le cannı cannı epsi kaldı. ama sade benim dil konunun komşunun bütün herkezin ayvanı kaldı. o ayvannar melim melim kaldılar, ālıyılak kaldılar. zannedecen benden önce, bir afta önce komşulām geldi o hayvannā geldi bizden su istedi sanki. bō̄le kapılāda kaldı ayvannar, koca ayvannar, koyunnar, kuzular, keçiler çok ayvannar epsi sokakta kaldı. /?\ orakla, işte ellikle ben būday biçtim mesele çok çocuktum ama ō̄rendim. yani şöyle elimizle giyēdik böyle bunna da orā alīsın hadi bakam toplāsın elin ne kadā toplāsa. biştik yani erkekler işte demet yaptılar, yūn yaptık. bunu gene dō̄dü dedeler mesele babalāmız hep hayvannāla ep epsi, o zaman insannarla kalabalıkla. biribirimize meciye giderdik mesele otuz kīk tane /?\ ya böyle toplanır ısım akraba gelir yādımcı olur. bugün bende üj beş gün bende kalīsa üj beş gün öbür komşuda mesele onnarın hakkını ödēdi babalāmız. avşamları ellēne parayı veriler yarın gene gelin, yarın gene işimiz var. onnarı doyuru sulādık annemiz izmet‿edēdi

yani. epsinin yemeklēni, üç ōn yemēni doyuruduk paralānı da avşamlayı ellēne mesele yüz dölüm tālayı işlemek bayā bi şey annem izmetçi, babam tālada işçilerin başında. ōle gōdük biz, ōle biliyez yani.

yemekler; kış hazırlıkları: /?\ bōrek var, dızmana deriz, su börē deriz. /?\ o zamannā ekşili mayayla, yōtla karılādı. hayvan süt bol ya yōtla karıdı annem, soda atādı içine. onu ōle kabādīdı tepsiye dizēdi bōle yuvālak yapādık bōle sopa şeklinde bu sopa şeklinde, oklava şeklinde. bi dā keserdik onu bōle yudum yudum dizēdik sıralādık tepsiye. yaparım ben bi gün gelin buyurun çok güzel yapıyim. dızmana deriz, kıvīma deriz, pazı yufkası. /?\ bunnarı fırınımız vādı bizim evde avlunun içinde, şey topraktan fırın kiremitte onu mesele on beş, on altı ekmek alırdı bu fırın. tepsi pişīmē kāktık mı beş, altı tepsi bīden pişiridik o fırının içine atādık. tavşannāmız vādı annem kapama tavşan yapā mesele kapādı onun içine patatez dolduru fırına atādık. er şey fırında olurdu bizim. bizim dolaplāmız yoktu o zamannar biz yetişīke bizim fıçılāmız vādı. kaynatam da fıçı yapādı ama benim bubamın fıçıları da vādı. bī fıçı biz turşu kuruduk kışlık böber, domates. bī fıçı üzüm şırası yapādık. bī fıçı armut turşusu deriz dāda armut olur būda aşlama şeklinde bōle ama ufak. /?\ adı armut bunun, aşlamaya benzer ama armut. aşlama irisi mesele. bī fıçı ondan kuruduk, bī fıçı da ļāna kuruduk. bunnar fıçılar epsi ikişē yüS kiļo. bī fıçı da bir inek keseriz, basarız, tuzlarız da o fıçı da et dolu iki yüz kiļo. babannem ōdan etin üstünü hiç bozmaz çünkü kış çok bizde sekiz ay, altı yedi ay kış oluyi. o fıçının üstünden et duru altından alır kıyā baltayla emen bize köftelī pişiri ızgaralī ayrı pişiri.

karışık konuşma: er şeyi ġuzinede yapādık fırınnāmız yapādı avlunun içinde yani bahçeli bizim evlēmiz hiç biz katlı ev yok bizde. beş dölüm bāçe var. beş dölüm evin aļlçe sarılı. bi de sen beni gōmeyisin o komşu gōmeyi ben o komşuyu gōmeyim kapılā kilitli, iç kapı dış kapı var māfazalı çok evler. kapı açık kaldı mı yandın, bārılar, kızālar neye o kapı açık. hayvan var, insan var, gelen geçen gōmesin. çalışıyez ama hep beraber yani evin içinde de gizlilik var. ōle dıştan geliş lapū lupū gīmek yok. kardeş kardeşe sen de girisin ben de girim ama kapı açılcak mısafī gelīke yani. kapı açılcak ben geliyorum tamam buyū gel çay kāve neyseydi. er şey güzel yok deye bi şey yoktu kızım. /?\ yok yok sabun vādı, sabun kendileri yapādı annemler. don yādan işte hayvan kesiyolādı ya. o zaman ne bileyim iĺac bulūmuşlar bi iĺaç vādı, beki çamaşır tozu kestīmeye bōle bi şey. don yāyı kaynadılā kaynadīlar sabun çıkarılādı. sōra çıktı o çoka vāmadı da ani ben çocuklūmda yoktu sabun, annemlē kendileri yapālādı. don yādan yapālāmış kayrı nası yapālāsa. ben ī tarafında

ben zamanımda sabun vādı yani her şey vādı ama onnar küllü suyla yıkamışlar annemler. kil vādı baş yıkamaya, sīke sürülēdi saçlāmıza. sōra bazen yā sürülerdi bōle temiz olalım deye. yımşacık yapādı o sīke de başımızı saçlı beş tāne kız yetiştīmiş annem ōlan da yok çok bakādı ne bilem. ep pelik örüdü saçlāmızı ep uzun mari birbirinize yādım_edin derdi bize bazen. ben yoruldum kayrı pelik ōmekten. beş pelik bana, beş pelik öbürüne hēkeze pelik. kardeş kardeşe epsimiz tā sayız şükür beşimiz de. buluşuyoz dokuz torun vā beş kardeşin dokuz çocū var ikişē birē tāne var ēkeste gelip gidiyoz. /?\ ah sen bulgur iste kendimiz yapādık ē şeyi. işte yıkādık ąuşamdan annemlē bi çuval būday mesele bulgur yapacık olduktan sōra, ben kendim yapmadım, onnarı yapāka görüdüm çocuk ye. taştan dibēmiz vādı bōle būk bi taş vādı bōle onun içi oyuk, ōda keşkek dövēler bulgur kırılar yani. şey vādı sōra kaya kaya (¦) un kayası, un kayası taşımız vā bulgur çekēdik. vādı bizde bütün kō gelīdi bize. o da kōde ya iki tene bulunur o taştan, o iki taj bōle üst üste bōle bu şekilde kalın. onda bi göbek var ōda, o ōdan atlattıra atlattıra kırıye onu kırıye kırıye kırıye. ōda misī de çekēdik. sürtüşme yapıyo bōle sopası vā bōle dīnē biri tavanda asılı dīnēn ucu çıkmasın biri de taşta sokulu bōle oyū vādı bōle çevire çevire çevire ne keyif veridi o zaman o. (¦) var dōt tane vāmış ama kendimiz yapādık. ben su dēmeni iki tane biliyem dōtmüşler ama ikiyi biliyim yıktı koparatif kuruldu ya. vallayi nereyi yıktı naptı o tālada. 'tāladaydılar bōle su dēmennēmiz vādı. ben dēmende de çalıştım yetişkinkeyin bayā, dēmende de çalıştım ben. /?\ buraya gelmeden önce. şindi kütāyada çalıştım. kütāyada kalīkayın dēmende çalıştım. ōdayka biz çocuktuk dēmennē vāka. iç yapmadık bi şeyimiz yok ic bilmedīmiz içbi şeyimiz yok. cąjl iç yok, cąjl iç yok türklēmizde göçmennēmizde iç cąjl yok. çokum lise mezunu. şindi doktorlū sō doktorlū biliriz ani ētim gōdük mesele kırıklara çıkıklara. okulu sor okuldan bilgi veririz (¦) er şeyde bilgili biz. bana dēlē okuman yazman vā mı? var. senin vā mı? yok e ne soriysen bana okuma. imza biliye misin şindi çok gittīm yere biliyom ben lise mezunu. ben şu anda her yerde başarım kendimi yaşım olmasa hiç kōkmuyom hiç te yılmıyom. ala içimde çalışma şeyi var hissi var. ben bulabilsem kendime göre bir iş gicem zaten. gider toplarsak mesele būda bi yufka yeri açsak dil mi bōle pişi yeri yapsak. mesele gözleme yeri yapsak. onnarı biz zaten biz doąuştan biliyiz.

B7.4/1

Necmiye Öztürk / 50 yaşında. / Bohçalar-Şumnu doğumlu. / Ortaokul. / 1989'da Manisa-Merkez'e yerleşmişler.

karışık konuşma: /?\ necmiye öztürk. /?\ elli. /?\ tabi, ortaokulu çıkardım ben. /?\ tabi aldık, hepsinden de aldık. rusça da vardı, türkçe de, bulgarca da vardı epsinden aldık. ben bohçalar köyünden. /?\ evet, deliōman, şumnunun bohçalar köyünden. /?\ vardı bizim kōde bayā bulgar vardı. /?\ yok, türk te vardı da bulgar da vardı bayā kalabalıklar gine. karışıktık biz. bizim kōde çingene yoktu fāzla anca beş, altı āne varsaydı vardı öle. /?\ yok evimizde türkçe konuşuyoduk. sanki 'çarşıya böle bi şey almā gitti mi bulgarsa bulgarca konuşuyodun onnan bulgarca istiyo. ama türkse ben türkçe söylüyodum, türkçe konuşuyodum. /?\ cumā günü başlıyodu bizim dūnnēmiz pazar günü bitiyodu. cuma günü un koymā gidiniyodu. avşamsı kına oluyodu. devrisi avşam yine kına oluyodu, pazā günü gelin alma oluyodu bizim orda. /?\ ne bilem ben onu. bizim zamanda ōle fazla tūkülē yoktu davıllāla her şey. ālatma öyle şeyler yoktu bizim orda. /?\ bizim çeyizlē orda dantellē falan fazla olmazdı. çevrelē vardı, peşkir işliyoduk biz bōle peşkir püsküllüyoduk. /?\ havlu, havlulān kenarı işleme yapıyoduk onnarı biz. onnarı işleyip püsküllüyodu bōle süslüyoduk odaları. bizde dokumalā vardı çok. yastık diyoduk biz bōle duvarlara döşē doldurup onnarı samanna bōle duvarlara diziyoduk onnarı, üstlerine çarşaf koyuyoduk. süsleniyodu ōle kırlēnt işleniyodu. çok güzē şeyler vardı o zaman bizim. şimdi sade dantel örülüyo burda yok o zaman orda yoktu dantel. /?\ tabi er şey yemenisi, patī, yelē er şey. o zaman bizim orda çok geçiyodu ōle şeyler. /?\ evet, manisaya geldik. manisa lisesinde durduk iki ay. sōna spor akademisine geçtik. orda da bir ay kadā durduk. sōna kiraya çıktık. kiradan da bittā buraya geldik. /?\ karakōde oturduk biz kirada. kırmızı köprünün orda oturduk burayı geldik doksan ikide burayı taşındık bi dā. /?\ evet, göçmen arasındayız epsimizde. /?\ tabi bizim orda kapama kırcalılar başka yapar biz başka yaparız kapamayı. biz fırına atırız tavuk etinne kapamayı ha kırcalılar başka yapar. /?\ ī biz fırında yaparız kapamaları. biraz kabātırız pirinci. kavuruz güzel onu kavuru kabartırız içine etleri bōle parça yaparız. suvanını kavuruz baştan. sō eti karıştırıp pirince fırına atarız suyunu koyup ta. ha kırcalılar gene bütün tavū ortaya kor ōle sade pilavı kenarına kor dolduru ōle atar. e bizim orda başka, hēkezin yöresinde farklı oluyo. /?\ yufka bōrek bizim açma yufkalarımız ōda hēkez kendi açıyodu orda. burası gibi satın alma yoktu fazla. hēkez kendi açıyodu bōrek yapıyodu

büzme, baklava, büzme baklavalar çok çeşint şeyler vādı ya. vā er şey vādı kim ne bilīse onu yapıyo. /?\ orda bizim yoktu öle şeyler ben yapmazdım üle şey. /?\ evet, dokuz buçuk yıl, ordan emekli oldum. /?\ tabi çalıştım, on üç yıl orda çalıştım.

B7.5/1

Mehmet Mutlu / 72 yaşında. / Buranlar-Şumnu doğumlu. / Lise. / 1991'de Manisa-Merkez'e yerleşmişler.

karışık konuşmalar: /?\ mehmet mutlu. yetmij bir yaşında yetmiş ikiye giriyom artık. /?\ şumen sancā kō burannar tūkçesi, bulgarcası edinekovsi. /?\ on‿üçe kadā. türkçe aldık baştan senelerde aşā yukarı yetmişinci seneye kadā türkçe oldu birer ikişē sefer günde. ama kalan seneleri bittā ondan sōra yasak‿edildi. bulgarca okundu epsi. tā ikinci üçüncü sınıflarda birē sene, sefer alīdık o zamanlar. sōna başladık birē kere aftada ōle olmā başladı. sōna da bulgarca okuduk hepsini. okudūmuz şeyler epsi bulgarcaydı. anlaşīmız hakikat vardı tā birinci ikinci sınıflāda bulgar okul, okulun dil ōretmeni bulgarca ūredīdi kendisi bēki bilīdi ama söylemezdi. okūduk bulgarcayı. /?\ bilmem Ílazım türküm, müslümanım ana dili bilmen ilazım. zaten türkçe okunūdu o zamannāda bizim okudūmuz zemannāda. /?\ tūk. sōna yasak edildi bu isimleri dīştīdikten sō yasak‿edildi diller bulgarca konuşacānız cezalıycaz şu bu dendi. onnar oldu bu işler o zamannar. eh naptık bunnarı yaptık en sonda icāb‿etti kaçalım buraya artık. çünkü istedik hakkımızı o zamanlarda hak istedik. bizim o bulgaristan bajbakanından o da reddetti. tekēlek ileri dönē geri dönmiye dedi. biz ondan sōra bize dediler ki kimlik çıkarın, resim çıkarın kimlik çıkarın ondan sōna göç‿edecēniz. mecbur‿etti bizi. ani turiz gibi vēdik kimlikleri kīmızı kimlik üç‿aylık için. bis icāb‿etti kaçtık, geldik. dönen oldu sīrek ama oldu. işte bunnar oldu. ölen oldu öldürülen oldu oldu bu işlē. biz seksen dokuzda zaten kalkıldı hepsi. yürüşler yapıldı altı yedi yēlerde razgıratta yapıldı, şumende yapıldı, ondan sōna şeytancıkta yapıldı sōna şumen sancā gene neydi o şey köyleri be sen bilmeycen ama. her nēse yapıldı beş, altı yēde yürüşler yapıldı türkler. ondan sō onnarı silā kuvetinne öldürülen oldu, urulan oldu, sīcilen döüş oldular çeşint şeyler, bu işler oldu. /?\ ben kendim kalmadım. benden ileri gelenner benim ōlum askerdi, altı aylık askerdi ben kaldım. on bir hāne kaldık üç yüz‿elli hāne kōden on bir hāne kaldık. onnar da çocuk anaları babaları kaldık. kalanları epsi göç‿ettiler. çok evlerde insannarı düttūdular. bōle grup grup ala yüz‿elli, iki yüz hāne, üç yüz‿āne bōle gurp yēleni bōle nirlēde var park yerleri, park yēlēne düttūdular. polisler askerler kolladı ep bu işleri. /?\ ben manisaya geldim. çünkü baştan gelişten benim kızım geldi baştan manisaya. ailesinnen evlendikten sōna onnā geldiler. benim hanımın haberi yoktu geldīnden. kaynam rāmetli kaynanam öldü haber‿ettilē oraya gittik söylemedim kızın gidiye diye

hanımıma. çünkü üzüntülē bū̄k oluyo. dedim hadi sō̄lemeyem de gidelim gömelim ondan sōna onnar beki işalla durulā bi yerde dedik. akkat ō̄le çıktı. onnar dūdular şumeni çıktıktan sōna raska dimitrova dēler bulgarca adına orda park yaptılar top sāsında. bin hāneden fazla insan vādı. otobüsler arbalānan her nēse bō̄le gelindi. otobüsleri doldurdular içlene beş, altı kişi aldılar parasınnan doldurdular içlene yōganı döşēni ne kadā alabilī̄se ō̄lece geldiler birçokları. çok zeman iki ay sürdü bu geliş sōna vizeye çivī̄dilē. şindi çocuk asker olunca ben kaldım deyi gittim polislere sordum, dedim nası olacak bu iş? çocuk geldikten sōra git şindilik al numara şeyden konsoldan, türk konsolundan al o numaraylan gidēsiniz alīsınız numara dedilē. e biz de ō̄le yaptık ama reddettilē istemedilē vēmē. sonda ō̄le doksan bī̄de geldim ben. orda da kalmadık işsiz hayvan baktım o günnēde ep. /?\ ayır, ben doksan bī̄de geldim göçtük. temiz seksen dokuz oldu epsi. doksan bī̄de, doksan‿ikide gelenler oldu. /?\ tam toksan bī̄de gelme ben. /?\ ben dōrudan direk oraya yēleşmedik. ben geldikten çok işlendi burası. oukıtlā yapmā başladılar, doksan ikide başladılar doksan dō̄tte bitti burası. /?\ kirada otūduk manisa içinde karakō̄ne giriken orda. /?\ hē bi yēde vardı o zamanlarda er bi yēsi göçmen kiradaydı epsi. o akıtlar ucuzdu beşer, altışā bin liraydı. benim bir akmesçit ocasının evlēnde oturdum iki katlı evi vādı bütün onu aldım. izmire geldi benim eşālarım. şumenden doldurdum beş kontinir eşā manisaya yazdırdım buraya geldi. izmire geldi, izmī̄den aldık bi arabaylan getī̄dik buraya. sōra akmescitten yukarı gittik tantana çıkāka orda bir adamın evi var ama hayvannarı da vā damı vā ōda oturdum sonra ordan da çıktık başka yere.

B7.6/1

Hürmüz Soydan / 85 yaşında. / Izlatar-Şumnu doğumlu. / İlkokul birden terk. / 1950'de Mütevelli'ye yerleşmişler.

karışık konuşma: /?\ ürmüz soydan. seksen beş. /?\ bılgaristanda. (¦) ā madaralı dīl, bulgaristan ıstanbul (¦) ızlatar, şumnuya bālı. /?\ türktü hepsi tūk ġavur yok. /?\ ā pomak dīliz biS has, has türk. /?\ bak şini ġavur bi şey demedi ruz geldi. ruz geldi yirmi beş yaşındēdim ruz geldi evlēmizi bastı. bizim beyimiz rāzı gelmedi. türkiyeye gelmē kākındı. bī bu kızım vādı bi de bu ōlum vādı başka yoktu. /?\ elli, elli. trennen geldik. ıstanbula kadar arabēlan geldik sōra trene pindik. ıstanbolda bir ay durduk. bizim ōle yer vāmış mācırları oraya koydular. orda yemek vēdilēdi bize. /?\ dōru buraya geldik. dōru mütevelliye geldik biS. orda evlendim. /?\ orasının dūnü buraya benzemez kızım. /?\ biliyem ya bilmez olur muyum. orda davıllan dūn yapālar, yemek veriler. bir afta, tam bir afta yaparız biz dūn. cuma günden başlanır, bir afta dūn yaparız. yemek veririz ep akrabalar hēkez davıl çaldıkça yemek veri. /?\ burasının yemē gibi fasile, ayvan keseriz ama ayvannarı keseriz, pide yapıyez, epsini yapıyez tatlı. (¦) burda bilmiyem nası yapıyelē ben şini çıkmıyem. (¦) biz er şey yaparız. koca bōle karılā don giyiveri yengeler, fırını yakarız hep pide pişirilē, hep pide pişirilē. /?\ ā dīl yazılı. ōle pide yaparız biz. hep yemek koyarız gelene yemek gidene yemek. burda dūn mü oluye hiÇ olmiye. ētesi gün gelini alīlā arabaylan. /?\ at arabası ōtülü. yā o günü arabaylan alīlar, arabaya pindiriler güvē olmaz sade gelin. güvē kapıya ne zaman gelin gelir o zaman görüyo onu. burda gibi güvēlen gelin yan yana olmaz. /?\ nèsı mı boba çıkarı bobaları tutā kolundan kızı kaynataya teslim‿edē. teslim‿edē ōle şindi bilmiyem burası burda güvēlen berabē gidiyelē dil mi ama orda dīl. kız çocū gōmez. ne zaman evlencek o zaman götür. /?\ pazā günü ne yapılır gelen giden olur çīze bakmā gelīlē. çīzimizde gölmek asarız bōle onnarı. /?\ tavana, tavana asarız çivilere duvālāda ōle. /?\ gittim, bire kadar. bī sene okudum bi tā babam kızı olmadīna, çocū olmadīna işe girdim. /?\ atırlamıyem oralānı bilmiyem kızım ben ne saklayım beki anamız bubamız bilir. öyle ya sen şini bilir misin başka tarafını bilmesin. /?\ vallā burası çöplüktü, şindi aydınnadı buraları. benim iç yürēm şimdiye kadar iç ısınmadım bile. hep gidiyem dedim. dōdū köyü īsan merak‿ediye kızım. şimdi gene istiyem bak ısınamıyem. sen ısınabilī misin kızīm? iç em gene dōdun memleket. kolay dīl vallā. gurbetlik te çok. /?\ nereye dālcak kōlere geldi ama bizim kō gene īsan var ōda. göçmen var ōda gene. (¦) bu beş yaşında getīdim onu üç aylık

getirdim. /?\ gitmezdik, gitmezdik. adamlā gider bıçkılānnan kesēlē getiriler, ben dōrusunu söyle.. biz bilmeyiz bıçkılan kesēler onnar. /?\ vardı sālır ayvannāmız vardı. tavīmız vādı, kazımız vādı, ōdēmiz vādı. her şeyimiz vādı. /?\ satmadan geldik. mallā duruye, evlē duruye, sayvantlar er şey bōle bizim.. /?\ te bina bōle. onu bunu koyuyez odun modun dolduruyoz onnara. er şeyi vādı kızım er şeyi. /?\ nasıl mı annadeyim. nābāsın suyu kaynatīsın yōt vāsa ya paça yapāsın ya sucuklu yapāsın, kara bulamaç ta yapāsın yīsin. /?\ undan. nīlen sulan karıştırısın unu, kavurusun ama (¦) yāda kavuruz gündöndü yā ba kızım gündöndü yā. onnālan kavuru yiriz. pembeleşecek. su koyāsın süt yok dil mi süt olmadīna ōle sulan yapāsın. sütlen güzel olur. /?\ kaşıkla, kaşıkla. karıştırıyoz karıştırıyoz iç topaç olmaz. /?\ misir undan. bak şini misir ununu elēsin, ateşte o su kaynar. kaynadı mı ondan sō o misir ununu salāsın ep karıştırısın, ep karıştırısın topalaç olmasın deye. ondan sōra onu indirisin birē birē koyāsın kaşıklan tepsiye ōle yīsin. /?\ misir topalacı. ama çok tatlı olur ama kızım. kazı kesēsin ondan sōra nābāsın onun yāyını eridīsin ona bana bana yīsin. /?\ ōdek, ōdek onun yāsınnan ekmēn gibi banāsın yīsin. /?\ a çok kazlāmız olur avlu dolu. keseriz, haplarız, onnarı dolduruz asarız küplere. hap yaparız bōle bōle onnarın āzını dolduruS beslenir. tobu eşikten geçemez. /?\ besliyem ya burda ne vā burda bi şey yok kızım. al düḱandan biraz et, bilī misin nası et oldūnu bilī misin? ama biz ōle biliriz, biz ōle düḱannādan yemē et almazdık. buzdolabı yoktu, çamaşır makinası yoktu. şindi bunnā çıktı. /?\ biz onnarı kavırīS, eti kavırız basarız küplere bitta yī bütün kış. /?\ yemeklere kuyuyez. ōle yapādık nāpalım kızım. /?\ ā 'derelere nēde ben dere nēde görecem bizim kuyu vādı. evel vādı burda da vādı kuyu şindi çeşmelē çıktı orda da ōle şindi çeşmelē çıktı kuyulā basıldı.

B7.7/1

Münevver Türker / 73 yaşında. / Eskiköy-Şumnu doğumlu. / İlkokul. / 1950'de Mütevelli'ye yerleşmişler.

tanışma: /?\ yaptırdım, dakamadım dört sene üraştım dakamadım, kullanamadım. /?\ yara da kireç var dedilē dişlerinde tüküründe bile kireç vā dedilē. ondan kullanamadım işte. bi çıkardım boş vē böle yiyem dedim hadi. /?\ münevē türker. yetmiş‿üç, otuz‿altı dōmlu. /?\ bulgaristan uşumnu. uşumnu kaza, uşumnu kazāsı biz eskiköden.

türkiyeye gelişi: /?\ buraya gelike on döt yaşındadım. (¦) e bayā atırlıyem be kıS kardeşim gitti o bulamamış evleri ben buldum yani bulurum gitsem ama (¦) biz elli senesinde geldik buraya. biz trenne geldik oraya gelince mustā paşa var orda yollā kapandı. orda kaldık üç‿ay, aç susuz orda kaldık. bize yani bubam ustadı ordan arkadaşlarından şey istedi ekmek istedi. oraya yollamıj çuvalları mı ekmek koymuşlā bilmem ne koymuşlā yolladılā bize. orda işte tütün kökü koyduk bilmem ne koyduk şey yaptılā büle çadır gibi bi şey işte onun altına koyduk altımızdan su gidiye. altımızdan su gidiye biz üstünde yattık o tütün köklēnin. otura otura bi direk var ōda kırmızı burda nası ışıklā yanıye kırmızı mavi hep şey yandı yani kırmızı yandı içbi tāne bekle bekle üç‿ay. ōda şeylē vādı çadırlā vādı böle şēden mışambadan mı niyden brandadan mı ne. onun içinde kalabalık yattılā. bubam bize ususi şey yaptı böle baltası vādı, bıçkısı vādı onnarı böle kulibe yaptı bize biz onda yattık. ötekinde de ep kalabalık bi yēde yatıyelē karı koca bilmem ne bārışıyelē. bubam bize güzel yē yaptı yani ama tabi altımızdan yine su gitti. biz dūru ıstanbula geldik. ordan çok bi az mesāfe var ya vallā bī gecede mi ne geldik. sabāle pindik gece indik oraya. /?\ istanbulda vallā aS kaldık orda şindi bilemicem orda bī gece mi eraĺde bī gece kaldık. e kānımız acıktı dedik nābalım. bubam dedi gidem dedi size ekmek alēm dedi. gitti aldı geldi biraz kara zeytin almış. ay biz de zeytini bilmeyiz ne oldūnu. /?\ yoktu, ij bilmiyem bēki bubam bilīmiş ama ben bilmezdim. bi de beyaz elvadan almıj geldi o beyaz elvayı a yarabbi ne bu acaba onu da bilmiyez ne oldūnu, o beyaz elvayı da. nēse yidik biS sōra geldik işte pindik arabaya geldi būda karāçlıya. karāçlıda indik bizi karşıladılar işte beygir arabasınna mı ne. /?\ hayı, ıstanbula indik, ıstanbuldan sōra vallā trenne mi geldik otobüzle mi onu şini farkına varamıcam. onu bilmiyem nası geldīmizi. orda sōra bobannem varmıj burda benim. /?\ mütevellide burası mütevelli. sōra bobannem varmıj burda. bubam orda öksüz kalmıj babannem gelmij

başka bir, benim beyimin bubasına gitmij bak şindi. bobannem bulgaristandan kendi buraya gelmiş bobannem onu bırakmış türkiyede bobamı, benim bubamı. benim beyimin bubasına gitmiş. /?\ biz dōru mütevelliye geldik bobannem burda evi vādı bizi aldı. orda oturduk kaç ay bilmem ondan sōra bizi kiraya çıkardılar.

babası; eskiköy: /?\ bubam kiremidinden. bubam benim eskikōde dīl annennem bubam ic güvēsi gelmiş eskikōne ic güvēsi gelmiş. dedemin şeyi yokmuş ōlu yokmuş ordan o kiremidinden eskikōne gelmiş. orda otūduk. dedeme çürük üseyinnē dēmişlē. bubam, o kiremidinden, onu bilmiyem onun Íākabı ne diye. /?\ bulgar da vardı iki tarafımızda bulgar vādı bu tarafımızda birisi balta bilerdi, baltacı derdik, bu tarafta doktordu birisi. o doktorluk yapādı. bubamın bacā kırılınca o balkana gitti oduna bubamın bacā kırılmış ōda o doktordu yani ģavurdu ama çok iyidi. bak bu pāmām bile o yaptı. burdakını sakat bırādılar bak ordakı da güzel oldu. /?\ ben türkçe konuşūduk, okula gidēdik bi sāt ģavurca şeyimiz vardı, dersimiz vādı. /?\ dörde. dörde geçtim buraya geldim işte. beki geçemedim eralda arada da. /?\ ayır, orda türkçe konuşurduk zati.

göç nedeni: /?\ ruslā falan geçti o zamannā ne ekmek bizim dōru dürüz bi gīmē şeyimiz yoktu iç. yōgan çāşaflānı don yaptı annem buraya getīdi bizi. o zamannā ē yeri şey aldı ģavırlar mı ne aldı. ondan sōra buraya geldik. eşāmız yoktu iç eşāları da getiremedik yollā kapandı. /?\ yok yok bize eziyet‿etmedilē. bizden sōra gelennere yapmışlā. biz ōda ramazan da tutādılar yani biz tutmadık küçüktük o zamannā dā bilmezdim. annemlē tutādı, beklēdik ama bōle apolya mapolya yok ō çıkādık ta dinnēdik ātık ezan okunsun da biz de oruç‿açalım, açsınnā annemlē diye. /?\ ģavurlar mı alacak orasını eralda almadılā da yani bu ekinneri mekinneri bi şey bırakmadılā o zaman bizde. /?\ bizim araba bile yoktu orda ki ne araba vādı ne bi şey vādı iç yok. bēgir arabasınna ta trene geldik şeye uşumnuya ordan trene pindik buraya geldik işte. iç araba maraba yoktu nēde motor bilmem ne bi şey yoktu bi pisiklet vādı.

odunculuk: /?\ gidēdik hep bubamla gidēdim ep oduna. odunnarı kupa yapādılar bōle. /?\ demet demet ama kalın kalın birer‿ikişē metre onnā bōle yapādılar. /?\ kubik dēdilē kubik. kubik odunnarı bōle yuvardılar. incelēni dalları biz getiridik kalınnarı sōra şe yapādılar bōle piyango gibi çekēdiler onnā bu sana düşçek bu bana düşçek ōle. /?\ āyı, bubam falan gidēdi canım ēkez adamlā şe yapardı bōle bī tıramper alīdılā sopaya vurudulā bārıdı adam ambar önünde. /?\ ā duyuru yapıye bōle burda apolya bārıyo kulaklāmız tıkanıyı orda apolya falan yok.

evlenmesi: /?\ babannemin üvey ōlu o zaten. üvey ōlu oldūna işte demiş o ōlum demij benim beyime benim demiş ōlumun kızı vā memlekette demiş sana onu veriz geldineyin demiş. o da onu kulāna koymuş ō̄le. sōra o da benim peşimi bırakmadı. ben aşırdılar beni başka yere gene arkamdan geldi. sōra ben de kaçtım işte. (¦) o zamannā ne çalgı vādı ne bi şey vādı. yaptılā bi gece senden bi gelinnik aldılā yaptılā senden benden. /?\ varmış ama biz almadık eraĺde fakirmişik o zaman bēki. ellide geldik bak şindi senelē kaç. ben burda yalnız oturuyim aşāda gelinnē berabe gibi torun benim ameliyat olmuj 'duygu.

B7.8/1

Sayime Özel / 65 yaşında. / Madara-Şumnu doğumlu. / İlkokul birden terk. / 1950'de Mütevelli'ye yerleşmişler.

karışık konuşma: /?\ sayime özel ben altmış beş yaşındayım. /?\ ben huşumnuda madara köü. on āne şey kalmış biz burayı gelirke on āne türk vardı. başka türk yoktu. işte şey gelince ruslar gelince ben dünyaya geldīm zamannā rus varmış. /?\ oraya geliyo, saldırıyo türklere on āne, ǵavurlara da rātsız ediyolā, çıkıyolā mināreye ezan okuyo ǵavurlar çünkü bu sefer babamgili de rātsız oluyolā. ezan okumuyolā onnarı yansılıyolā, türkleri yansılıyolā. e babamgil de zoruna gidiyo. babam diyo benim çocuklarım yarın diyo burda biS kalīsak ōlan kardeşi uç aylık ben beş yaşında erkek çocuklarını genç on sekiz, yirmi yaşında kızları, erkekleri bi açık kasaya dolduruyolā ǵavurlar türk‿olsun ǵavur‿olsun hepsi karma karışık götürüyolāmış şeye odun kesmē dālara. gelirse dedim bu gece geliyom gelmese gelmiyo. ē tabi bozgunnuk zamanı babam diyi ben diyi çocuklarımı burda diyi bunu tutmam diyo. alıyo bubam bizi burayı elli senede (¦) ben atmış beş yaşında beş yaşında geliyom buraya geliyos. ē buraya da geldik ama sıfır elde. e ǵavur bize bi şey vermedi ki, salmadı kı. iki tāne sap yastık başımızın altında buraya geldik. /?\ kaçtık tabi kurtulalım onnardan deye hattā geldik burayı ne ev ne bi şey, bi şey yok. allā rāzı olsun gene madaralı göçmenner var burda sayip çıktılar bize, aldılar bizi. şindi bunnarın bak bubanneleri unnā gelmiş atatürkün zamānında. e onnara atatürk yer vermiş, ev vermiş. e biz geldik atatürk zaten bulgaristandayke ölmüş bize kimse bi şey veren yok. bereket işte gene ankaradan emir geldi de bize eskan verdiler onar dölüm. şükür halimize bugüne geldik. ama babamlar amıcamlar çok çalıştılar. annem var ya bu annem horuçlu āzınna her gün işe gidiyolādı ayaklarında ayakkabı yoktu. bobānnem tīla patik örüyodu annem ayāna gidiyodu bize getiriyodu, ekmek getiriyolādı burda da çok zāmet çektik. ama şükür on dölüm tarlayı te yaptı kardeşim şindi kaç dölüm. yirmbeş otuz dölüm yaptı, bā ekti motor aldı kendi şükür allāmıza bi kere dil bin kere. /?\ var, beşe kadar. beşi bitirdim burda işte burda bitirdim. ben beş yaşında burda okula dedem beni yolladı. burası türk okulu deye bobam dedem beni allā rāmet‿eylesin aldı beni tuttu elimden okula götürdü. beni iki sene bi sandalye verdiler orda otuttular. hic bana ne kimse geldin mi dedi gittin mi dedi. sōra yedi yaşına girdim beni bi dā şeye aldılā. /?\ ya biz zaten buraya geldīm zaman dōru dürüz ben buraya beş yaşında geldim ya zor türkçe biliyodum. ha bulgarca bulgarca bobamgil fiĺan

annem bile biliyolādı unuttular kayrı bobamlar öldü. ben de kayrıkım hani bilmiyoz şindicik. /?\ ama orda türk çok annemin ızlatarda orda türk çok madarada türk az on āne kalmış. annem şindi ızlatarlı biliyon mu? /?\ e tabi türklē bir araya geldi mi e tabi onnā cumādan cumāya şindi nası bi başları varmış onnarı topluyolādı biliyom bak atırlıyom. onnar her cumā okumak yapıyolardı. hep okumakları da bu allaı̯m sen bizi nasib‿et türkiyeye, dertleri odu. geldik işte kalan kaldı orda var ta orda di mi? işte on āneden kalmış orda dörd beş āne var gene türk orda belki onnar da dāldılar. ölmüşlēdir onnā şindi ben atmış beş yaşında onnar kayrı öldü. madarada türk mürk kalmamıştır. pomaklar kızım sırbiya, sırbiya göçmeni işte burda da var bizim.

B7.9/1

Ayşe Berber / 93 yaşında. / Pıyıklı-Şumnu doğumlu. / İlkokul. / 1950'de Mütevelli'ye yerleşmişler.

karışık konuşma: /?\ ayşe belber. /?\ doksan üç yaşına, bilmiyem kayrı. /?\ şumnu kazāsında pıyıklı kȭnde, kazām şumnu kazāsı. /?\ bayāca vādı ama zararı yoktu bize. hani komşuyduk işine gidēdik, onnā gelip gidēdi ōle zararlānı gȭmedik biz. /?\ bu vatanımız diye toprāmız diye. benim annemin üçüncü gelişi bu türkiyē. /?\ ā dilim, hakına göçmen. ben şindi nēde konuşsam benim göçmen oldūmu biliyeler o sāt, aynı konuşiyez. /?\ gittim, dȭde kadar. zatı dȭt sene okudūlādı biz dȭt, dȭdüncü sınıfta çıkādık. /?\ arabaylan geldik uşumnuya kadar ōdan beri bi tā trennēlen geldik. ōdan da gemiylen geçtik beri bi tayi. unuduyim ģārı karı orda da alakam kalmadī için. akrabalar būttü yetti gençlē buralāda. /?\ vallā bir ay da olmasa yīmi gün falan bayā kaldık. direk burayı geldik. būda on ay otūduk sōna adapazarına kāktık. yedi ay da adapazarında oturduk tekrā döndük geldik gene burē. bize ökümet yādım‿etmedi. /?\ ellide geldik biz. biz serbez geldīmiz için bize ökümet yādım‿etmedi. sōna būda bi erif mūtāmış mı neymiş sülman aga vādı o beşē dölüm tāla ama bütün hēkeze gāri sada bize dīl. /?\ on‿iki yaşında kız getīdim, on dȭd‿aylık çocuk getīdim. kızım öldü ama kırk iki yaşında öldü, çok genç öldü. ōlum burda şini izmīde oturuye. okudu o, ayrıldı çocū çolū var. niyāzi ābin ōda okudu, ōda evlendi, ev yer aldı kendine. ben burada hep dedeylen biz būdaydık. dedem öleli yirmi üç sene oluyi yirmi üç senedī būda yannızım. ē oluk ta nābacan allahım vā ya yok başka kimse olmaz olur mu. gelmez olur mu to burayı süpūsem şey oluye te tobunnā toplamā çalışıyedim şini acık şēttim mi. iş yapacak olman olannānı bırakıyem olmayannānı çıkarıyem. (¦) gözüme geçen aųşam kȭ sinek mi gīdi ne gīdi aman ne yandı ne yandı. kȭ sinekten ama çok yaktı. ufacık tōda kapının önüne çıktım aųşam namazını kıldımdı ekmēmi de yidimdi. ōda oturukan iç annamadım be gözlük te var. bi kere yandı be ōladım, be geldim aynaya baktım be yıkadım, iki üc gün sūdü. heraĺde çıktı bi tā ōlaya ōlaya. doktora gitmedim damla vādıydı hep damla damlattım. zatı bu gözüm suyu akıyedi arada tıkanık, su damarı tıkalıymış. bi kere ameliyat‿ettiler gene tıkandı. sōna edecek oldular ettīmedi ōlum da. beki gözün kör‿ederler o kadar göriyesin dedi. /?\ ōle gelīler, orda da ōle gelīler. davullan yaptı bubam da dūnümü. hani öle kaçma kavrama falan dīl. ōle elle günne vēdi. /?\ al duvānı sürüye sürüye verdi. /?\ köklüce var, çukū kȭ var, hasāmāle var her tarafı ışık kȭ var hep onnar türkçe konuşur. e

bulgar da olsa bulgālān zarārı olmazdı bize ya onnā ondan sokulurdular. sōna bi tayi onnar tālaları falan epsini bī yapmışlar. zatı onu duyduk biz de ondan çekildik bi tā. sōna bi tā ökümet zapt‿etti dediler īsannarı çok ani şey yaptılā ye. ōdan gelennē bacā şij bilmem ne hayvan baktılar, īsannarı çok çile çektīmişler. kıtlık oldu allātan onnarı biliyem. /?\ ne bilem be kızım unuttum kayrıkı. ben āpa ekmē de yidim, çavdar da yidim, misir ekmē de yidim ben epsini biliyem. biz yokluk çektik, kayada un çektik misir yidik. bubalāmız ē doburca gibi yēlere gitti būda darı diyelerdi, misir getīdiler ōdan yidik. aj dūmadık ama zāmet çekildi. /?\ e zatı halil agan geldi, ademler, anan baban, zēra ingenin agası geldi rüstem yoktu kimse. /?\ pide diyez e būda siz yıfka diyesiniz onnarı yapādık. dızmanasını da, pidesine, gözlemesine er şeyini yapādık. /?\ tōle kabādıysın hamırı. e be yavrum işte te hamırı gene karısın, īşidiriz biz hani kabarı. ondan sō üstüne burda yōt, kaymak, biz kaymaklan iş yapādık. koyunnarı sāyıyarız, çanaklara kotarız, kalınlaşır altını īşimik yapāsan pişirisin, üstünü kaymak yapāsın. /?\ īşimik dēken būda çökelek diyelē. işte onu bōle ufak ufak kesēsin annen de üle yapıye dil mi? sıradan dizēsin, acık kabātırsın tepside, atāsın fırına. ōle ani bi baş sıkısında, ekmēn bī kısa oldī zemanda yapabilir īsan er şey. /?\ baştan almazdı hökümet sōna bizim burayı gelcēmiz sene aldı, sütleri aldı. toptan para verecēdi. bizim beş kiĺumuz mu ne kaldı yüz kiĺuya dolmā. vermediler tamamlanmadı süt diye. ma yavrum yüz kiĺu olmaya beş kiĺu süt kaldıydı, hani yüz kiĺu tamamlanmā şindi annadameyim ben de sen de annayamıyesin benim annattīmi. almadık süt parası gōmedik. /?\ ġavur alıye ya nābacan vermeyip te. sōra toptan parasını vercek ama işte o yüz kiĺuyu dolduracan. /?\ e kendimiz pīnī yapādık, īşimik yapādık yir içēdik bol bol. /?\ ben teneyā yapmadım annelēmiz fıçıda dövēmiş. /?\ ōle şey kullanmadık biz onu ninelēmiz kullanīmış. annelēmiz beki bilīdi ben bilmezdim. /?\ kaynam yoktu ben yannızdım. yapādım annem babam ūretti kānımız doyacā kadar er şeyini yapādık. /?\ yapādık. biz memlekete karādık üle annelēmizin çanakları vādı onnara tuzlarız, koyarız yımışacık. taranayı salcāmız zeman ıslādık şeydīdik öyle salādık. ben bu ramazanda gene ōle yaptım. zeyra ablan getīmiş yeni kāmıştı. anne dedi, iç dedi şētme dedi ani kurusun diye bekleme dedi, bunu bōle kullan dedi. yāyı koydi, kavuruyerim güzelce, salçasını koyuyi ondan sō o taranayı salıyım o kaynākan ısınīkan. o tarana ne kadā güzel oldu. (¦) yani öteki kuru tarna gibi dīl. ıslıyesin bi şeyde onu da güzelce salıyesin incecik kaşıklan karıştırısın ne topaçlı olur ne (…) güzel. ama memlekete biz yā koymazdık tarnamıza būda yālan yapıyez er şeyi. yāsız pişiriydik ama südümüz boldu süt koyādık. sütlü tarana yapādık. ben şindi burda da

olsa canım istedi mi yaparım, biz alışık. /?\ salça yapmazdık onu bilmeyiz biz. biz onu burda ürendik ama bizden sō ġavur çıkādı onu. (¦) bübē kullanıydık, dövülmüj büber, kuru büber. toz büber, toz büber şindi annadınız mı, annadīnız varsa toz bübē kullanīdık. istēse davetlere olsun her şeye o geçēliydi. /?\ e bulgur ēkes kendine kadā kaynadır. kaynadiyerız kurudiyerız, kayada çekēdik ya dēmene götürüydük. /?\ ne bileyim benim erdīm zemanda salıngaç kurulādı. kızlā çocuklā toplaşırdı konu komşu, salıngaç yapālādı kurulādı, tāta kurulādı, tāta oynālādı. bi bakıra o yüzū toplālar idirlezde. ondan sō alay olur bütün cemāt ayā kākā ani būda dakı nasıl oluyır aynısı ōle. ondan sō bir kız çocū otutturular orayı māni söylē dolayda olannar. ondan sō o çıkarı hēkez malını bilir çıkarı bu yüzū göstēdi mi o benim der alır. /?/ aşure yapādık. e te aynı burdāki gibi. kaynadıyesin şeydeysin her şeyini koyuyesin onun da. /?\ e tabi onu şeydince kadar onu sen savuruyesin, temizliyesin tek tek içine karamīn falan bi şey bırakmasın bī būday kalır. /?\ şindi būdaylarda tāladaykan karamık olur ōle bazı būdaylāda. siz tabi siz ayatta bōday bilmiyesiniz ki. onnarı ayırız, çavdarı vāsa karışık ayırız tek būdayı bırakırız içinde kaynadırız. /?\ hepsini koyuyesin būda nası cevizini falan epsini kuyuyesin. üzümünü de her şeyini de yedi tūlü şey kuyuyesin misirini, fasilyesini epsini kaynadıyesin ayrı ayrı baklasını biz ōle biliyez ōle yapıyez. /?\ kuruyduk yā fıçılā dolusu orda bolluk vādı burdāki çanā çölmē koymazdık. her şeyin ayrı ayrı fıçısı vādır. /?\ tāta fıçılā ye. turşusunu ayrı kurusun, armut turşusunu ayrı kurusun, ļānasını ayrı kurusun kış uzūn. burdāki gibi satın ic dūḱannara gitmezdik ēkez bucādan yīdi, bolluktu be kızım. /?\ kar mı olmaz be (¦) beş, altı ay dūmaz. tabi şindi kasımdan sō, bayā bi (…) sōna başlar bi tā kar yāmā. idrelleze kadar da açar. idrelleze iki ay vākan zatı āpa biçēsin ōda memlekette tabi. /?\ tütün ben ēdineyisi acık dayımlā yaptıydı onnarı gittim gōdüm yapmazlādı vazgeçtilēdi. /?\ āpa, çavdar, bōday, misir, günebakan ōle şeyleri. /?\ kolaç yaparız. büle şeydilī bu kadā bu kadā hamır kesēsin, şeydīsin bōle güzel kıvırısın o koc boynuzu gibi biz ōle yapādık. /?\ hayī, üstüne çöreotu koyarız, üle dādırız. pişisini pişirisin üstüne de iki pişi mi koycan üç mü koycan o kolacı dādīsın ev ev. /?\ fırına atarız biz. burda yapmıyez ya burda bī pişi yapıyez. /?\ yapādık. baklava ama burdāki baklava gibi dīl. biz ani öküzünū var, biz baklava ona dēdik. /?\ büzme be büzeyiz tatlıyı ona dēdik biz öküz ünū, burda büzme diyeler. memlekete öle dēdik, baklava oydu onu yapılādı. başka kayrı başka bi şeylē de yapālādı. şindi yapmıyez unuttuk yaptıklāmızı ama ben onu yapıyerım. e tabi ep baklava da olmiyi şindi te bayram geliyi. kalkıp ta gene baklava mı yapacam yazarım büzmesini yaparım bī tepsi. o tā

hafif yiniyi. /?\ ayı, bi şey katmayız. katıye mi annen? bazan ben de kuyuyem bazı da koymuyum. (¦) vasfiyenin eltisi bulgaristandaymış benim de akrabalā geldi burayı. dedim koca bulgaristandan bari bī çift küpe getimeysin bana dedim. tā kendi gelmeden küpelē geldi. o saranlıda ïsandan yollamış o da vasfiyeye vermiş. o tā çok annadır o tā çok bilir. /?\ a nabacan şindi bunnarı ba yavrum annadıye, toplayesin. /?\ ebeler tū̄k ebesi. ama benim bu niyāziden sōna bulgā çıktı babı, kadın. o çıktı bi tayi ebe alamadık. o zaman niyāzi dünyaya gelcek olduna süd‿annem ebeydi. gitti akkı agam vādı onu getīdi el altın, niyāzi dōdu emen bī sādı palaya karı koydu kendi kaçtı bu yanki eve. onu gittiler köklüce būdan koldere gibi. /?\ ā yakın akşarka deriz biz şeye ebeye ha akşarka dēdik ebeye ġavurca. ondan sō onu geldi dedim çok dūdunuz çocuk dünyāya geldi. sōna o göbēni kesti, yıkadı, gitti. haĺbuki tū̄k annesi öteki evde ama sōna sōna bi tayi aramā başlamışlādı. onnā da akıllandı hani tū̄k ebesi geliyeri de kendi kendine olmiye diye. /?\ yapādık. ısıdırsın suyunu yıkarkan, kīk kaşık su koyādık kimi yımīta kırısın onun içine koyāsın kīk ondan şeydiysin. ō̄le işte burası gibi yapıyelē burda naz yapıyelē tō̄le. /?\ ba yavrum yokluk yimek için gō̄dük. kıtlık oldu ġavur fazla olan malını aldı sana idāreni bıraktı. onun bıraktī idāreylen olmiyesin söyliyem ya sana ē dışālādan, uzak memleketlēden zāre getīdik yidik. /?\ bōday, misir hepsinden. çavdar ekmē yidim diyerim sana, bōday ekmē yidim, darı ekmē yidim. akıllı darı deriz, o bō̄le aynı pirinci ic gō̄dūn vā mı būda pirinç, dalında bıdānda ocaklāda gō̄memişindir aynı ona benzer. onun ekmēni de yidim. onun ekmē bō̄le pişirisin şıl şıl şılar sıcacıkan yīsin açlık er şeyi yidiri ïsana ama sōdu mu bitā mubarē yimessin. dökülür, kırılır, ufalanır. fasilenin gene bembeyaz olur o ïsana şişkinnik yapar. ama onu da başka una katarız ō̄le yaptı annem pişīdi de. yok aç ta durulmaS. o kıtlıkları gō̄dük bollū da gō̄dük şükür allaha. ben şindi öle diyem gençlere ekmē zebil‿etmeyin poąça kalsa bile yinmedīni ıslayın, bi kıyıya koyun kuşlā yisin. çünkü burda şindi bolluk. biz geldinen burda hēkez ekmek yapādı ye (¦) eba yavrum ben senin ne gelinnīni gittim gō̄düm ne bi şey gō̄medim‿iki. sen onnarın gelini şindi, çocūn bū̄dü mü? epsini duyuyerim yavrum ama gidemeyim ki. ō̄le arabaylan koyup götürüselē gidiyi, gidemiyim. e nabiye kaynan falan epsi iyiler? o da burda mı? (¦) sen 'būda? leşpēlik yapıye misin? /?\ şindi ben dūn yapacam bu kō̄de bütū̄n dozdolayları tellal bārı, habē verilir. herkez çocūnu getiri böle ben yapıyim sen yapıyin bō̄le şey yoktu. o bir zengin adam bī yapar bi bū̄k māza açālar, bi dam. ōda evler iki kat, üç kat ēkez kudretine göre. ondan sō getiriler bi sünetçi gelir sıradan ēkez yatırı çocūnu ōda ama dobdolu bayā bi çocuk toplanıyı. (…)

arabaylan getiriyeler. ōda süned‿edē sünetçi yatālar avşamüstü ēkez arabıcīna koyar alır evĺadını evine götürü.

B7.9/2

Zehra Kayalar / 79 yaşında. / Pıyıklı-Şumnu doğumlu. / Okuma yazması yok. / 1951'de Mütevelli'ye yerleşmişler.

karışık konuşma: /?\ zeyra kayalar, yetmiş dokuz. /?\ bulgaristanın pıyıklı köünde. /?\ tūk, tūk. /?\ tūkçe de konuşuduk ġavū da vādı ama sīrekti kızım. /?\ yok yok. gittim ama geldi geçti öle birinci okuldan vazgeçtik. /?\ iç izyet‿etmedi yavrucūm geldik ōdan kūtulalım diye geldik buralara. anamı bıraktım tōle trenin altında ālaylak. anamı bıraktım, ablalarım kaldı. sōna anam geliriz dedi bi tā yollā kapanıvēdi onnā da gelmedi kaldılar ōda. /?\ vā başka īsannā da geldi de komşular hani kendi canımdan o zaman gelen olmadı. (¦) dū sen şindi sō bakam. /?\ burayı geldik dūru. /?\ ō iyidi ba evĺadım ne güzē komşulāmız vādı ej dos vādı. yīmi beş sene sō gezmē gittik bulgariyeye. gittik ā biS kaldık uzakta pōtaların yanında temeli. /?\ evin içinde de uzak kaldık annem görüp te bayılī diye ben. e yīmi beş sene aradan geçti. īsan mektup, o zamannā bōle konuşmazdık zatı telefonnāda, mektup atarıS bekleriz bi pāça kiyat. nēse gitti dede baştan onu yolladık. gitti anne nābıyesin? çeşmede damacana yıkādı, şişe. bunu bildi bakāka tā başladı ālamā şişeyi saldı yere kırıldı şişe bunu görünce kā. habēsiz gittik haber‿etmedik bi şey olur bayılır yayılır diye. nēse īiyā zate. (¦) ōda epsi çok būday yapādık, gündöndü, darı hepsini yapādık. āleme gidēdik işe çoku kendimizde azdı. /?\ zati bubamı ben iki yaştayka mı ne bubam öldü iÇ bilī bilmez. /?\ te geldik arsa aldık to burasını yaptık başka yok. /?\ fırın yapādık bōle topraktan fırında pişiridik buraya geldine bile vādı geçennēde yıktık. /?\ īşi amurla yapādık, maya koyādık. bu kadā bu kadā yapādık somun yerine atādık. /?\ kürek, kürekle atādık şeyin içine fırının içine. /?\ āyı ba evĺadım satın satın, dokumadık. biz ōle çok vālıklı dīldik ani fakīdik būda nası ōda da ōledik ya. ani tabi zenginnē tā çeşitli yapālar edēlēdi ama.

B7.10/1

Recep Aydın / 82 yaşında. / Gürgenli-Şumnu doğumlu. / Yüksekokul. / 1989'da Selimşahlar'a yerleşmişler.

karışık konuşma: iç kimse bi şeyler demezdi ama son zamanda ne zaman isimlerimizi dĭştirdiler doksan sekizde. ondan sōra bi tayi türkçe konuşmuycānız, evde bile konuşturmaya izin‿etmediler, türkçe konuşmayı. dışarda elbise ve şey baretkayla gezerdik biz türkler onnarı yasak‿ettiler. fırında ekmek fĭlan vermiyolādı bōle. sōna donna bōle elbiseyle, türk elbisesinne razı gelmezlēdi, gezdĭmezlēdi. bōle geçti hayatımız sonundan bōle oldu. biz ōretmendik bizim haklarımızı aldılar. türk ōretmen bulgar çocuklāna dēs veremez dediler, aldılar haklāmızı. ondan sōra bi takımlānı türmeye soktular bi takımlānı göç‿ettik. geldik buralara buralarda kaldık işte. /?\ gürgenni köyü eski adı, türkçe adı. /?\ hepsi orda dōma. deliorman bölgesi. iyi bi yer, dünyānın en iyi havası orada var, dünyānın en kıymetli yaşam yeri orası. sade iki mevsim var ama yaz bi de güz. ōle ilkyaz, güz olmuyor. ilkyaz oluyo üc dōd‿ ay şey bi iki gün, üç dōt gün yirmi gün olsun en çok. güz günü de septemberi eylül ayından sōra bi tayi yāmurlar, kırālar düşüyor. şindi hāĺā orda kırā düşmüştū kayrıkın ama verimli yēler, çok güzel yēler. /?\ bizim soyadımız burdakını, orda yok. (¦) recep aydın, seksen iki. /?\ orda dōduk būdük şumnuda okuduk. sōna ōretmennik akkımızı aldıktan sōra şumnuya göç‿ettim ben, orda kaldım dairem vādı orda. ordan da hemen şöyle oldu göç‿etmemiz bir akşam sāt beş sıraları bundan üj, dōt sāt sōra geldilē, pasaportlāmızı verdilē kırmızı pasaportlar, bulgar pasaportlānı. yarın akşam sāt beşte kaspeçende trene dediler. pindik geldik. /?\ bizim köyümüz türk köyüydü kızım bulgar çocukları yoktu. zāten biz bulgālādan zorumuz yoktu. bizim zorumuz partidendi. parti yönetmenneri engellik yapıyolardı bōle siz türkmüş ē bulgāmışınız şōle bōle çeşit çeşit konuştular. bazı köylēde mezāları açtılar. bak bunnā türk dĭlmij, bunnā bulgāmış diye konuştulā şēttiler. ama dōru dĭldi onnarın işi. sōna da ama kaybettilē bitĭdiler kendi kendilēni bitĭdiler. /?\ liseden sōra iki sene ōretmen hakkı vādı. ōretmennik vādı razgıratta, onu aldım. ordan çıktım bi tayi sekiz sene mi ne ōretmennik yaptım. /?\ seksen dokuzda, bizim göç‿etmemiz istanbula geldik. istanbulda üç ay dūduk. üç aydan sōra tĭzenin abisi vādı burda o geldi buldu bizi, biz sizi bekliyoz diye. geldik burda kaldık. /?\ bunnar bir harp zamānında kalıp ta orda evlenenner. öyle burdan göç‿etmek zorla yok. bizim sülelemiz konya karaman. orda bizim dedemiz ruslara karşı harbe gidēke parmāndan urulĭjr çolak osman kalmış

ismi. silah çekemez oldūndan onu bırakmışlar. o da o köye imam kalmış. imam kaldıktan sōra orda da yaşlılar onu iç güvēsi koymuşlar ōle üremiş, bitmiş, kalmışık. buradākılānı bilmeyiz hiç ki tanımıyız o da hiç söylememiş bilmeyelē kimse bi şeycik. /?\ dā ile iç içe kızım her tarafı dā. yaşadīmız evin hemen arkasında orman vādı. suları çok soo̲k, çok rāt, çok hoş. biz buzdolabı bilmiyoduk orda dolaba su koyup ta içmek yok. çok temiz suyu vādı güzel yeri, yer çok güzeldi. kendimiz tekezeye gīdik tekezede çalıştık. bak burda yirmi, yirmi bī senedī yaşıyoz hāĺā devletimiz bize yardım‿ediyo. türkiye bize çok yakınnık göstēdi. /?\ dışarda biz de konuşamıyoduk türkçe ya bulgarca dēs veriyodum ben de. türkçe bir şey vādı türk dili vādı hep gene başka bi kitap yoktu geri kalanı hepsi bulgarcaydılar. /?\ iyi öle dōruydu iyidiler ama şindi kalmamış ne askeri kalmış ne bi şey içbi şey askeriyesi de yok gayrıkın. temeli asker zemanı geldikten sōra çocukları teskereyi de ordan veriyolāmış hiç gitmeden. /?\ yemek davetleri fiĺan vardı. bizim orda toplu merāsim yapılıyodu asker geçīmesine. çalgıyla, yeyintiyle böyle geçirilerdi ama şöyle bi şey var ki orduya alınmazdı bizim askerimiz. bizim askerimiz orada işçi olarak alınırdı. turduvak deniyodu onnara onnar yollarda, binalarda ötede beride (¦) demir yolunda da sīrek çalıştırılādı ama bōle geçirilēdi. /?\ hayır, o yannış lisede çalışan kızları her sene yaz günü birer ay ētim veriyolādı. (¦) bizim tarafta yoktu. silā tutmā olsun fiĺan hepsini ūretiliyolādı. benim kızım kendi bir ay kampta dūdu. şumnuda kamp vādı. orda sade subaylar üj, dōt subay vādı erkek geri kalannarı kadındı kızların yanında erkeklerin yanında erkek öle bi kargaşa fiĺan yoktu iç. hiç kimse kimseye eziyet edilmedi. son zamanda oldu işte bu. /?\ pomaklā bizden tā çok çekti kızım dōrusunu konuşacak olursak. onnar altmış ikide mi başladı sizin be? (¦) yetmiş ikide mi başladı ha bī başka millet vādı çingene milleti diyolādı cinsleri çingene onnar altmış ikisinin senesi başladı isimlerini dīştīmē. ondan sōra bunnara başladılar. bunnara eziyet çok oldu ama bizim türk milletine eziyet olmadı. bizim sonunda asker ablukaya aldılā bütün köyleri ōle ondan sōra mecbur kaldık geçīmē. komşu komşuya gitmē hakları kalmadıydı. adları dīştīdikten sōra bitti bi tā epsi gene ama bu göç meselesi başladı. benim ābeymin ōlu ōretmen, kızı ōretmen, benim kızım tütün eksperi, dāmādım maşina bakım ētimi görmüş. onnarı daha erken göndēdiler. ētim almış olan kimseleri dā erken göndēdiler hem de türk vizesi almadan tā. biz bulgarcasına geçtik dōrudan. diyim ya bir akşam ikindi vakti getīdilē bize pasaportlāmızı devrisi günü hemen trene pindik geldik tīzenne ikimiz. kızlar çocuklar kaldı orda. onnar bizden on gün sōra geldiler. bi şey satamadık bi şey getiremedik

devlet karşı çıktı bize. benim asıl ikametģahım manisa, evim orda bu dāmādın yazlī. /?\ istanbuldan sora manisaya yerleştik lāleli ikinci bölgedeydik şeye çekindik şindicik şehirin ortasındayız. geldik ellişer kilo un vēdiler, peynirdi, yādı hepsini verdiler. sōna ne diyim sana on bir ay kiralāmızı vēdi devlet. sonuna māşlāmız yoktu altmış yaşını bitirenneri şeye koydular māş vēdiler yardım verdiler hāĺā onu alıyoz dā. çok şükür allā türkiye bize çok fayda yaptı. /?\ hiç kimse karışmazdı kendimiz nası bilīdik öyle yapıyoduk hepsini. sōna bizim orda kendi köyümüzde de bulgar kalmadıydı. yönetimlerde de bulgar kalmadı pek fazla. bizim komşulāmız bulgar çocukları vādı anne ekmek diye bārıyolardı, bulgar çocukları. sōnadan onnar askere gittiler kasabadan öteye beriye siviştiler gittiler kaldılar orda dönmediler köe. /?\ karabaşlı var o da türk köyü onda da çok sīrek bulgar var. senebilik var, senebilik o da aynısı ep bunnar yüzde yirmisi türk şey bulgar. köklüce o yüzde doksanı türk bō̄le ışık köy yüzde yüz türk. ahlar yüzde yüz türk. sōna bunnarın meselesi olduktan sō bikaç hāne pomak geldi onnarın şeyine ahlara onnā şētti. ekiSçe yüzde yüz türk, onnara makedonyadan getīdiler makedonnarı koydular ekiSçeye. erikli köy var aynı oraya da makedonnarı getīdiler. onnar hemen hemen yarı yarıya oldulā bi tā türk bulgar. çamūlu denen bi köy vādı o yüzde yüz türk bi bulgā yok. kalaycı kō̄ vādı onda vardı onnar yüzde elli bulgādı. yörükler diye bi kō̄ vardı onnar yüzde yüz bulgardı ama hepsi yaşlı hepsi altmıştan yukarıydı. (¦) şindi pomaklar kızım şöyle bi şey var benim okudūm duydūm gibi söyleycem sana. bir türk subayı bizim o tarafa geliyo bi bulgar kadınınna evleniyo ama bulgar kadın çok güzelmiş. o da o zaman şart koşmuş kadın ona. demiş bak ne ben seninne evlenirim, evlenirim ama benim ādetlēme benim dinime iç karışmıycan, diye o zaman kadın. çocuklānı kendi dilinne kendi dininne yetiştīmiş kadın. onnar ordan pomak kalıyolar. onnara pomak denmiş kalmış. babaları aslı tōm türk burdan gitme türk subayı. (¦) onnarın babaları türk ya onnar da türkleri tapmış yardım‿etmişler ep biribirlēne. hāĺā da şindi biriz. (¦) çalıştıkları günneri vermediler başta. ne vakıt emekli olacak olduktan sōra iki devletin arasında dışişleri bakannarı görüştü. ordan günner geldi onnarın yalnıS ödediler. kaçar liraydı be, altışar lira mı gün başına? galiba altışar lira gün başına ödediler. ikisi yirmi bī bin lira para ödediler. ama şindi alıyolar birisi sekiz yüz lira alıyo birisi bin iki yüz lira para alıyo. işten de bırakmadılar damadı çünkü maşina bakım şefi, işine çok sadık devamlı gene çalışıyo. ama yirmi sene oldu geleli dō̄düncü arabayı kullanıyo.

B7.10/2

Sebile Aydın / 78 yaşında. / Gürgenli-Şumnu doğumlu. / Ortaokul. / 1989'da Selimşahlar'a yerleşmişler.

tanışma: /?\ sebile aydın, yetmiş sekiz. /?\ var ama kayrıkın unutkan oldum pek bilemėrım. /?\ yoktu bizde galiba ben bilmiyem iç. biz bī köylüyüz, komşuyduk ą̱uşam saba bi yerde tanışmak yok. e istedik ya biribirimizi istedik. istemē geldiler annem babam sādı o zaman bu olsun dediler bī çocuk, dediler. nişannayıvēdilē, nişannayıvēdiler adi oluvēdi. rāt‿ettik ye çok şükür rāt‿ettik bugüne kadar ep yaşayyız te gayrı yetmij bej olmuj bak. yetmiş sekiz diye bak amıca ben, ben unutkan bıraz unuduveriyerim iç. /?\ ōda zār, ōda evlendim. /?\ aynı bē aynı bī kō̄de, biz gū̄genniden ep. aynı bī kō̄dendik, bī māledendik. /?\ çocūmuz yok iç. iç yok olmadı bizim çocūmuz bī kızımız var onu da āretlik aldık, kādaşımdan aldı āretlik. onnā gelip gidiye şindi avşam saba. dün būdaydılar. (¦) birinin çocū vā küçük tā annede gene o da şindi onun çocuklāna bakı̱rı ikisine bī̄den. nābacak biri çalışı̱r biri uşāna bakı̱rı. bakmadan da olmiyi kızım. /?\ ay ne āladacaklar.

kuskus, pekmez vb. yapımı: /?\ hepsi vādı kızım hepsi vādı iç kimse bi şey demezdi. kendimiz yī̄dik, kendimiz yapādık. epsini azır‿edēdik mısafirini de kāşılādık ō̄le de bitti yetti. e buralara geldik şindi kayrı buralāda gō̄miyez bi şeycik onnarı, burasının şeyini yapıyez kayrı. /?\ accık şeydiydim onu yāla kavırıydım sōna bıraz şey koyādım ona kabādīdım onu. ō̄le pişiriydik nābalım. /?\ yoktu, evimizin önünde vādı te bō̄le asmalıktı evimizin önünde bıraktık tō̄le geldik kızım. /?\ vādı ya olmaz mı kendimiz yapādık biz pancā yapādık. (¦) ōda yapādık ne kadā yapādık çok yapādık ama şindi būda yapamıyoz yapmıyoz da yimiyeriz de. hiç yinmiyo būda ōda gayette çok yī̄dik. ne bilem ben nası yimişik. /?\ e fırınımız vādı te bō̄le kocaman fırınımız vādı, altlı üstlü vādı. kocaman yapāsak büyū̄nü yakādık küçük istersek aşāsını yakādık. pişiriydik onnarı yī̄dik. on bī somun yapādım günde, iki günde yiyī̄dik onnarı. e biz kalabaydık o zaman oranda vādı, şindi horanda yok.

elti ve kaynanası: /?\ vā ya eltim var o da būda kō̄ içinde o da. būda manisada ye, kızının yanında ōda yakın onnar. /?\ hayır, hiç kayna kavgası gō̄medim hiç ne elti kavgası gō̄düm ep tā gelip gidiyez eltimle. iç sen de ben de bilmiyez iç. onda bulūsak onda yiyez bende bulūsak bende yiyez iç senin benim yok. ayrı gayrı yok iç. kaynam da o da isĺa o da şētmezdi iç. o da biz yapādık o yī̄di azır. ne olacak ne kavgası yapacaz ō̄le.

çeyizi: /?\ o zaman makina yoktu bizim günümüzde. bizim günümüzde yüklük vādı yōgan, döşek çoktu. /?\ ayī, biz pamık yok bizim yapādı epsi sümek. /?\ ā koyun yünü, hepsi koyun yünüydü. biz o zaman koyun bakādık kendimiz. koyundan dikti onu annem bana epsini on iki kat yōgan yaptı bana. tōlede on iki kat te onnarı ōle de getīdim. şindi de kızlara dāttım onnarı küçūne büyūne vēdim onnarın epsini. iç būda çīz yapmadım onnara ben epsini ōdan getīdim. bi tênnarı getīdik başka bi şey getīmedik biz zatı. ben yōganıma döşēme kıyamàycam dedim. sōna bèz getīdik sōna ēltim getīdi yarısını şindi üleştiriyem bunnara kayrīn nāpalım ōle olcak. /?\ kendimiz dikēdik. onnarı ilēden yapādık, azır‿edēdik biz. azır‿edēdik onnarı bi tā şediydi onnar koyu koyuverilēdi yüklē bōle dürülēdi, kat kat dürüdük. sade emen başı altına kadā koyādık birer ikişē yastık o başka yoktu. ama yōgan çoktu, döşek çoktu bak. /?\ kapkacak ta vādı. vādı ama burasının gibi kapkacā dil eski zaman kapkacā ōle çinko, alemin. /?\ vādı ye kalaycı vādı. bakīlarım kaldı ōda onnarı getiremedik kalaylıydılar em de. şakīdı bakīlar ama ē kısmet olmadına olmıyır.

karışık konuşma: /?\ epimiz evde vādı bizim çeşmemiz vādı. sulā te bōle şeyin mēdivenin başındaydı te bōle çeşmemiz de ayāmıza getīdik. ōle tulumba yok. /?\ iç bozulmayı bizim soŭktu orası kızım bizim çok soŭk ta orası ben te şindi būda üşümē başladım diyim amıcaya da. (¦) hiç bozulmaz bi şey olmazdı. haftada bī gün iki gün temizlēdin üstünü içbi şey olmazdı beyaz pamık gibi. eme şindi ep satın alıyez kayrı. /?\ elle, elle yıkādık, vādı. /?\ vā küllü su, onnā vādı tā ilēden tā annelēmin gününden annelerin gününden vādı. ama onnādan sōna bitti o da bi tā biz bulaştık şey almā detercan almā başladık. onnāla yıkayyeriz, yıkādık. sōna, son zemanda burayı geldik kayrı. kayrı gōmiyez iç şindi nabalā bilmem. /?\ vādı ōda da iyidik biz ama ōda bizim çillemiz yoktu iç. biz negi bulgālādan çille gōdük ne bi şey. benim komşularım epten bulgādı avşam saba bōle gelip gidēdik biribirimize. biz gōmedik, biz iç gōmedik pomaklar çok çille gōmüş dēler ama biz gōmedik. (¦) e dil komşulardan da dil çocūm elbette. (¦) arabayla arabayla ā at arabasınna. /?\ tuttu beni kolumdan çıkādı. ellēni öptük teslim‿etti beni. buraya ani teslim‿etti bi tayi ōda kaldım. /?\ çalgıyla oldu ya. bīr avşam dūn yapādık, ikinci avşamı gidēdik bi tayi gelin almā gelīlēdi alīlādı beni götürülēdi eve. (¦) gidēdik ama anneme gidēdik baksana baksana ne diyeri. /?\ ā anneye gidēdik, nineye. /?\ koyun kesēlēdi hayvanı olan hayvan kesēdi būk tā būk yapādı. kavīma olūdu, yānı olūdu. /?\ kavurulādı onu da tōle etini kavurup sulucana yapādık ōle. /?\ baklava yapādık bōle birē tepsi birē tepsi ye siniye bī tepsi yapādık bī baklava yapādık.

bayram: /?\ biz nofut yimezdik ōle nafut yoktu köyümüzde fasille yapādık, baklava yapādık. /?\ yine te bōle baklava yapādın gene yānı yapādık, köfte yapādık ōle geçēdi. (¦) kolaç yapādık biz. bī sini, bī sofra kolaç yapādık bi tā dādīdık onnarı. birer kolaç dādırdık götürüdük ikişē pesimet koyādık üstlēne ōle dādīdık. sen getirisin o getiri, o onu getiri o onu getiri ōle dādīdık gezēdik. /?\ bildīn somun amur bōle yuvālādık onu bōle kıvırıydık onu, bōle şey yapādık onu çöreotu koyādık ōle güzel olūdu derdik biz ōle veriydik bittayi er āneye. /?\ gene bulurduk, alırdık gene, gene bulunūdu. pālı mālı gene almā savaşīdık ep uşaklā sevinsin deye nābalım almadan olmazdı gene. almassan bōle bakınīlādı bī bī yanına ōsüz ōsüz almā savaşırdık. e şindi var hepsi kayrı, kayrı iç şētmiyez alıyalar.

karışık konuşma: /?\ tütünün içinden çıkmadık iç. geceden gidēsin kırısın. ūlen vakti gelīsin sıcakta oturu dizēsin īneyle bīcik bīcik bīcik bu ākaların ayrılır. bi de gelīsin eve bittā ekmek azır‿edēsin oranda bekleyīri aç. e nābacan ister istemez. devrisi günü gene tütüne ēkenden gece yarısı kazını, tavīnı bırakī gidēsin. kızım vādı da o zaman küçüktü kızım, o zaman bendeydi tā. annē, dēdi bi saba, bù sabā dēdi pililē dēdi hiçbiri yok dēdi. annecīn nè olmàcak ōdadır onnā yem atsana. anne aykırdım aykırdım iç gelmedilē dēdi. a bakalım bakām. bi de baktık bī tene bi pili yok. /?\ piliç yè almış ne aldıysa götūmüş civcileri, yèmiş. ā dedim senin onuçtan yok civcilerin kızım dedim onnā kaybelmij dedim iç yok dedim, baksana dedim, alacāz yenisini dedim. āladı ama ne āladı, ne āladı nè kaybelmişler kim almış onnarı deye āladı, āladı. (¦) onnā da baktılā da ay bizim dediler civcilēmiz yok dediler. ben dedim bizim de yok a dedim ben de otūduk üçümüz ben komşu. dedim yok bi şey almış almış dedim ben, alacāz yenisini dedim. ōle komşu ōle komşu dedi şey olan o gelmeydi bōle makedon dēdik onnara. ōle gelmeydi pek annadamazdık onna da. epten dibimizdeydi ama çok komşuluk yapādık. ōle komşuluk yapādık iç sēn benim yoktu. getirilē bana onu olsun bunu olsun verilēdi ben veriydim onnara. iç sennik bennik yok bilmezdik komşulāmla da.

sümek yapımı: /?\ onnarı baştan kesēdik biz kīkādık baştan da sōna yıkādık onnarı. yıkadık mıydı ta onnarı didēdik bōle. sōna tarā götürüydük onnarı. tarak vādı ayrı tarattırıydık onnarı. bittā getiriydik yayādık bōle yōganın içine. yımışacık yımışacık koyādık. iç pamıkla ūraşmazdık. bēm būda epsi pamık şindi. iç sıcak tutmiye geliye bana onnar toplanıveriyelē bi yèrī. ama yapā iç benzemēri benzē mi. çocuklā bile dèri, çocūn biri burādan evli yèlisi anne dēr senin yōgannarın diye çok sıcak tutiye dēñi. e tutā çocūm diyim ben de benim yōgannarım diyim ben de epsi sümek diyim

sizin gibi diyim pamık dil a dėrim ben de ona. ā diyi onuçtan sıcak tutiye onnā desene dėrı. onuçtan ya diyem ben de. sen anne bī tā vē bize onnādan diyi. dedim‿a epsi sizin çocūm dedim ben de. bende kalmadı kayrıkın epsini vēdim ben size diyim ben de onnara. gülüşiyelē bana. ōle ōle geçiştīdik epsini kayrı çalıştık epsini alıştık. kayrı nasıl yaşaycaz bilemiyeriz iç. ne kākabiliyez ne oturabiliyez ne gezinebiliyeriz. o bana bakiyi ben ona bakiyirın. kızlara gelsin diye bakiyiz onnā da bereket vēsin geliyeler avşam saba geliyeler. dün gittiler, būn yok yarın gelīler gene. /?\ būda evimiz vā ya kayrı būda oturacaz. (¦) gel ayşe gel. gelsene nè gelmiyesin?

görüşmeden evlenilmesi: /?\ pinēdiler ya ata pinilmez mi. o zaman işten biz kimseyi gōmezdik. askēdi o kadar şētmezdik iç biribirimizi gōmezdik. (¦) ben diyim ne kolaylık şindi diyim baksana diyirım ij diyim şētmek istemiye diyirım. emen annaşıyırız o onna annaşıye, o onna annaşıyirı annaşıveriyeler o sāt acele. diyim evel de bōle olaymıj diyim ben de tā beki tā çok olacāmıj beki bilecēmişik diyim. şindi bilmiyez bi şeycik. annatmā bile bilmiyez kayrı. kayrı ītiyarladık epten. ben epten kayrıkın yok kaybettim epsini.

dokumacılık: /?\ dokudum dokudum dokudum. kızıma bir halı dokudum gör acıcık bōle aynalı aynalı. seksen günde çıktım içinden. tek başıma dokudum em de ramazan mubarek günde dokundu, dokudum onu. elen bile diyeler şindi anne nēde dokudun onu onca ōle diyeler. iki birine vēdim, iki birine vēdim biri de en büyūne vēdim kızıma ikisini küçüklēne vēdim ikişer onnara. e te bōle pateka yazıyalar. çok güzel anne diyelē keşke de diyelē tā dokuyun. ē dokuyamadım kızım diyim ben de. birini en sonunda bıraktım dokumadım. namazlā dokudum bıraktım. e seksen gün oldu içinde. /?\ te bōle yol üstüne atıysın te bōle o, halı. /?\ yolluk. /?\ ben bilmiyim. bazı Íaflarım kaçıye ōle gülüşiyelē bile. bilmiyez diyesin ama diyeler (¦) ōle diyeriz ya yolluk diyeriz ōle. /?\ tezǵā. e o kaldı bulgaristanda. /?\ boyādık kendimiz çeşint çeşint gök boyādık, kırmızı boyādık, māvi boyādık, yeşil boyādık çeşint çeşint atādık. /?\ kazanda kaynadīdım ya çeşint çeşint kaynadık, epsini ayrı ayrı kaynadīdık boyādık sümeklēden. /?\ tefe tefe, tezǵā. tātası vādı öle bōle çekēdik onu. (¦) basma. /?\ elimizde dikiyez bunnarı alīdık toptan bōle şeyden dükándan alīdık. dükán vādı bizim ōle geliyidi orayı üşēdik onun başına ille alīdık. eriysek alīdık eremesek almazdı. alīdık dikēdik kendimiz. elimizde dikēdik. don dikēdik, anteri dikēdik, giyēdik sırtımıza. bitti kayrı epsi.

peynir, turşu vb. yapımı: /?\ su kaynadīdık ōle. kaynadīdık onu iyicene kaynadīdık sōna koyādık onu accık īşisin deye. īşidi mi dökēdik pīnirin üstüne. bittayi onun

üstünü her hafta paklādık, her hafta bȭle paklādık. bȋ yımşacık bezle, beyaz bezle. ep paklamā savaşīdık üstlēni peslenmesin, ziyan olmasın deye. /?\ silēdik bȭle üstlēni pȋnirlerin, temizlēdik e yȋdik. /?\ yapmayız biz ȭle ȋşi tarana yapmıyız. būda yapıyalar tarana, biz tarana yimiyiz. /?\ onu e südü kaynadīsın, dōrāsın bıraz şey dökēsin üstüne yȋsin. bıraz da tūşu büberi koyāsın yanına. /?\ sȋke de koyādık lȋmon da koy, limon da koyādık sȋke de koyādık nasıl canımız istēse. kimisi sȋke koyduruydu kimisi limon koyduruydu. gėnçlē şindi çeşint çeşint istiyilē kızım. /?\ kaynadīdık bulgū da kaynadīdık. /?\ āy nȅ bi kişi kayna'dī kalabalık nėlacaz. e ben kendime kadā kaynadırım bȋ kazan koyarım, tava koyarım. o bȋ tava bulgū bana yetēdi senelēce. onu sōna kurudūdum, çekēdik onu şeyde kullanīdık bi tayi. /?\ āyı be gene kullanīdık diyirim, yȋdik bi tā. /?\ e büber kuruyduk koyādık, avuç koyādık, 'patlıcan koyādık, domate ȭle kuruyduk onnādan koyādık. /?\ e onu kendim kararımı veriydim kayrı. ne kadā koyam dēdim sōna bakādım gene tuzlu mu tuzsuz mu arada bakādım gene nasıl olmuş. tuzsuzza atādım açık tā tuzluysa şey koyādım açık limon koyādım, su koyādım tuzunu gene şēdiydik alıştırıydık, alıştīsın dēdik. nȅbalım onu ȭle ȭle ȭle yidik içtik.

köy doktoru: /?\ vādı ama benim şeyinde ilēden yoktu ya. e doktur vādı o zaman doktur vādı. ama sōna onnā da bittayi dāldı onnā da orayı burayı gitti. biri būda dokturunun zatı nēde ıstanbulda mı onnā be. ıstanbulda millet diydi biz aççık. çocūda olmuş şindi dokturu. epsi bitti yetti kızım kayrı.

ramazan: /?\ tutādık zȅr ic bırakmazdık tutādık ya. bȭle buradāki gibi gelip gitmezdik ȭle kendimiz yēdik avşamla iftar‿edēdik yēdik. orucumuzu tutādık sabā olūdu gene tutāsın gene kākāsın temcide. būda çok biribirlēne gidiyelē bȭle mısafir alıyalā, yemē alıyalā kendilēni biribirlēni, bizim yoktu ōda. /?\ ēy avşamdan kaldınayı yėnȉ sahū tutulmaz zatı nēde tutacan onu nēde dayanacan ona sen. pide yapādık, yānı yapādık, köfte yapādık, epsini yapādık. bu avşam ne Ílazım ne yapalım dēdik kākādık yapādık. /?\ tepsi yapādım ye pide yapādım ȭle gençlere yėsinnē diye. /?\ katıklı pide yapādım ȭle ateş pidesi yapādım yiyilēdi nabacan. /?\ katıklı pide kaymak alīdın. kaymak biliye misiniz siz? sōna o kaymak olūdu. onu bi karıştırısın temcitle. iki tepsi pide yapāsın, pazı yazāsın o pazının üstüne dökēsin. pide dēdik biz. /?\ yufka onun üstüne dökerdik ye tō kaymā dökēdik. bȋ yımıta kırıydım ya o zaman güzel olu kabarıydı. aççık ta şey atādım soda atādım ȭle kabarıydı güzel olūdu. /?\ ateş pidesi onu da bȭle gevrediysin (¦) pȋnȉ sepelerim bȭle üç kat. en üstüne bittā bȋ pazı koyāsın ȭtēsin onu bittayi yāla şēdiysin onu kızādīsın gene temcitle sıcacık. /?\

sahura yapādık ōle pişiriydik bittā yīdik. gece ne yapacan başka gene ōle yapādık. yok dildi ōda da vādı ama sonunda kāktık koptuk te geldik buralara. būda da rātımız şindi ōda da iyidi būda da iyi. ōda da gōmedik biz bī çilleyi, ziyannık gōmedik iç orda da iyidi rātımız. komşularım da iyidi çok. burayı geldim burda da ōle te komşulā dolaşıye gene. te bunnāla avşam saba görüşiyez avşam saba görüşiyez ayşelēle. geçēke de ūrā gidēke de ūrar nābiyesin sebile abla der. alimiz sōmadan gitmezler iç.

B7.11/1

Ayşe Çetin / 83 yaşında. / Timarova-Şumnu doğumlu. / Ortaokul. / 1989'da Saruhanlı'ya yerleşmişler.

tanışma: allā, cenabı allā bana kuvvet vēsin ben onu istiyerım. şöyle bulgaristanda şey gibi gidēdim av gibi gidēdim ama şindi gidemiyim av gibi yeh. gidēdim ileri sıralara da dön geri dön dēdiler bana nereyi döneyim dēdim hadā gelin burayı gelin. eḷaḷ alalım paraları dēdim bulgaristanın paralānı eḷaḷ alacaz. allā onnā yimē nasib‿ etsin bize. yėdik yėdi ay çok şükür allaha şincicik yatıyız evde gāyık. kızlā bakāsa bakacek. /?\ ayşe çetin. çetin olduk burayı geldineyine. ötede ana koydulā beni bulgar adımı. ana ristova adamın adı, ĭtiyarın adı ristūdu. /?\ var ayşeydi, yeh, soyadım ayşe üseyin. üseyindi kocamın adı. /?\ ben yĭmi yedide dōma kızım. /?\ gittim aşā yukarı emen te bo͞le. bizim ōda okullāmız açık dildi kili bulgarca söylēlēdi bize. (¦) nereyi gidecem ben söyleyin bana dēdim. elatuka dēdi bana, gel dēdi gel. gel buraya dēdi ben de dēdim (¦) bulgarca söylēdim. onnā bana tū͞kçe söyliye ben onnara bulgarca söyliyem māsus şindi. kızdīmak içi onnarı. onnā nābalādı bana ā dū dū dur dū baba ayşe yapma öyle dēlēdi. ben on ikiydim on dō͞düncüye kadā to kadā okudum. ben zatı çok okumadım astalandım bi tā. bulgāca biz ōda kendi kendimize bulgāca yaptık. /?\ komşulādan ū͞rendim. ayır ayī mektepte ū͞renmedim içbi şey ū͞renmedim ben mektepte. /?\ timarovada, şumene bālı. atīlamā şindi şeyim yok ya doksan, seksen āne vādı onnar. /?\ bulgālar çoktu. azdık ya onnā çekildi geldi kızım buraya. tū͞klē geldi bulgālā kaldı, onnā boyadı tīnaklānı ade. /?\ elli bĭde geldiler. en geri geldik biz bēm zatı belediyede ō͞le süpū͞geciydim, işçiydim. /?\ yoktu şumenden gelĭlēdi şeytancıktan gelĭlēdi. biz bırakıvēdik te bo͞le evleri te bo͞le kurulunca bıraktık. /?\ annem gıradıştada, cumā kazasından. eteklerinde şöyle alçak yēde. /?\ ayır deliōman tā bu yanda kızım, deliorman ē bizden öte. sabāla ızlanīdık ō͞lennēne on ikide varıdık. /?\ şeytancık vādı bulgādı ōda yoktu, pazardı orası. būda nası oluye şindi pazar, cuma pazarı, ōda da pazar oluyerı. başka angı köylē bilmiyem ben çıkmadım kızım iç. ben ep işteydim o zaman belediyenin mūtarın yanında ben işçi süpū͞geci. /?\ biz elli ikide geldik, elli iki göçmeni. e halen dil mi televizyelēde yörüş vādı bo͞le şey vādı biz o sırada geldik. /?\ edĭnede toplaştık oraya nereye, nereye istiyesiniz dedilē bize. biz de dedik buraya istiyez, bu köve gelicez. sarannıyı istedik. /?\ akrabalarım yok ama indik buruye alan olū bēki dedik. sōnası kaldık būda. /?\ būda dildim dil mi kiradaydım bu yanda. bunnā te ep göçmen buralāda.

karışık konuşmalar: /?\ dedelē nineler öldü ne bilem ben onu uttum ben o zamana kadar onnarı. fatma kāk, koy, öte yandan getir̄ kızlara. nereyi gidecen du bakalım tā yē yapmadık kendimize, yer bo͞le otūmā yē yapmadık tā ısıtmadın aşāsını burasını. /?\ o͞f istemedi͞n kadā. ben bile altmış yetmiş yaşında karı yi͞mi yedide dōmayım ben ē bak tū͞kçeyi bulgarcayı şeye gidēke bulgaristanı gezmē gittim‿e. /?\ gittim geldim kādaşım öldü onu gömmē gittim. bi͞ kere gittim. /?\ var iki, üç āne, üj do͞d‿āne başka yok. /?\ ā buldun ben Íāyı söyliyem Íāyı. anam yok bubam yok ben bir garip kuşum deye. astānede yi͞mi bi͞ gün yattım ben. yattım astānede, tansiyon vā bende da 'doktur dedi bana, anne dedi ver şu kolunu sen bana dedi. vēdim tansiyon çıkmış tepeye. /?\ ben mi, otuz sekiz yaşındeydım. on‿altı yaşında kocaya gittim ben kızım. on‿altı yaşında kocaya gittim de iki tāne kızım oldu. onnarı bū͞ttüm, yetiştī͞dim biri ıstanbulda biri bulgaristanda tā duruyeler ōda onnara gidip geliyem gezmē. /?\ şeyde deliōmanda, podayvada.

organ adları: /?\ ā ākalāmı mı söyliyesin sen benim ākalāmız te böylece āka dēdik. kollāmız, bunnara di͞seklēmiz, bunnara bacaklāmız lapır lupur aydi işe. /?\ buralāna bilmiyem kızım allā ne yaptıysadı onu. /?\ bilek, bileklerim. bu pançam şo͞le sıvazla sıvazla dur. /?\ tīnaklāmız. bunnara pāmaklāmızın uçları. /?\ ayak di͞seklēmiz burası, burası da başları. /?\ öçke, yeh. /?\ topuklāmızın uçları dēdik bu tīnaklāmızın ucu başka bi şey yok. /?\ çene. /?\ yanaklarım bur̄uştu kızım bur̄uştu. buna bur̄un, buna göz buna ānın. alnım, kulaklarım, bōzum. /?\ e gerisi tōdan öliyez‿a tōdan tutuluyeriz, öliyeriz. /?\ ensen.

akrabalık adları: /?\ tetem olūdu, dayı dēdik. /?\ bilmiyem onnarı, onnā çok ilēden gittilē kızım ben onnarı unuttum. /?\ halamız oluyeri ama biz ti͞ze dēdik. annemin kız kādaşına ti͞ze dēdik. /?\ ona abla dēdik. /?\ aga benim büyū͞m, ēkek kādaşım oluye ye onnara abi dēdiler. tū͞kçe annadīdık biz zatı bulgarca bilmezdim ben o kadā çok ama söylēdim onnarı. /?\ baldızı olūdu, kayınçusu olūdu. /?\ eltim oluye, elti dēdik birbirimize. o da bana yenge derdi ben elti derdim.

gün adları: /?\ salı, çarşamba, pēşembe, cumā, cumētesi, pazar kesiliydi bittab pazertesi günü yeniye başlādık.

aşure: /?\ keşkek, koyāsın sıcak suyu kaynar, yapāsın. ne zaman yapāsam gel yimē. /?\ dövülüyeri, pişiyeri, kabarıyeri, doluye tencere. doldu mu karıştırıyesin onu karıştırıyesin o eziliyeri. koyuyesin şekeri bakıyesin işine ade.

kalıp sözler: /?\ hayırlı işlerin derim, hayırlı sātların, hayırlı günnerin adi ayırlısınna gelmē nasib‿etsin cenābı allā uşām derim gelir. /?\ ben zatı azetmem bedduadan o͞le

darılandan, sövenden bana a̱a. bana okusun, üflesin oĺunun istiyem ben. ani okuyeS dil mi ben ōlesini kabul‿ederim öbū tūlü istemem. /?\ döndüm sāya döndüm soluma sundum sübaneke dōt yanım tebareke, kapısı eĺam, kilidi külüvallā (¦) üff yapāsın, okūsun, yatāsın. bismillā baş, bismillā yoldaş, hazreti ali kardaş, nur muhammet yoldaş yanıma gelen sefirin āzı mühū, dili taş bunu yola çıkāka bile okumanız Íāzım. çok dua vā bende ama kafa sarmıye benim şindi evelki gibi ōle oturaym sana şindi yalnız yalnız olsak ikimiz ō ben sana duāları okūcam, okūcam üfleyecem sana. /?\ e ben geziyim bōle gidiyem ocaların yanına ocalādan üreniyem. /?\ ben sana Íāyı söyleyemiycem ne anem var ne bubam vā, ben bi garip kuşum deye to būda bārıyem bārıyem yatıyem. fatme geliye dirildiye beni.

B7.12/1

Kerime Şentürk / 83 yaşında. / Karalar-Şumnu doğumlu. / İlkokul. / 1977'de Saruhanlı'ya yerleşmişler.

karışık konuşmalar: /?\ kerime şentürk. /?\ vādı ama bi tā taṷldu onnar ūrattılar. bi tā tūk oldu. epsini biliyedim ama unuttum yavrum. buraya geldine ben başlayādım bulgarca konuşmā onnara. onnar bilmiye başladılar sizi ūratçaz bi tā diye. ā ūradacak kumadilē. açan buraya gelmē iç istemedim, hiç istemedim buraya gelmē orası tā iyi. /?\ gittim gittim. bulgarca da okūlardı ōrensin deye onu da ōrendim. /?\ dūn çok kalaba olūdu. baştan şeylē geldi kaşukçular ō onnā kāktı ūrattılar onnarı. kōlülē ūrattılar. baştan bulgar da geldi bulgalā geldi. e bulgarca gittik ūrenivēdik bulgarca. bak bulgarca konuşmā biliyem. /?\ küçücük gittim yirmi yaşında kocaya. buraya geldim kaynatam geldi. ālıyeriz dede getircek bureye gelmedim, tūkiyeye gelmedim. adam da salmadı. e şindi adam geldi ben istemedim buraya gelmē e ister istemez gelcen. e būda anam var hadı babam ölmüş o da çabuk öldü. bilmezdik öldūnü sā oldūnu. /?\ ā dūnnēr elbise giyesin fistan boyalı. istedik istedik birbirmizi dūnnēde istedik e bittā da nişannıdık ama kaynam kaynatam çok iyidi. çeşmeye gidēdim o dān içine kıvranīdı op ben çeşmeye o geliyedi. ama annem bubam görüse darılīdılar nè konuşuyesin diye. sen karışma dēdim‿e istiye. /?\ sevilmez mi be canım yavuklu tutunuyesin‿a ister istemez sevecen. /?\ gençlīnde de iyidi diyem ya sana. alıyesin sen benim sesimi. /?\ yemek çokçası dede getiri bī teneke şey pīnir çalışıyerı hayvan şēdir bakıye. iki kişi hayvan bakıyerı bī kazan pīnī getiriye. /?\ tekesede hayvan bakmakta, iki kişi ayvan bakmakta. orda inek kesiyeler sana bi yanını veriyeler inēn götür eve. çok rāt yavrum hani buraya geldik burasını o kadā biyenmedum. orasını parayla alıyasan yiyesin. ōda parasız çalışıyerı em para alıyerı hem de sana veriye. sen bi koca kazan pīnī getiridi. onnā nası yiyidiler. /?\ onnarı aldık ben gencecik bunnarı istemediler anaları salmā gicēz dediler ayrılmadılā. /?\ āçlā dolu. evin önünde 'haşlama vā yeriz biz āmıt, ayva o elmalar Íapır Íapır, o karpuz epsi epsi oluye. bī tāla evin önü iki tekne kumpil şeydēdik çıkarıdık. e şini burda alır‿ısak yiyeriz almassak yok. şini beni salsalā gicem vallā oreye. evlerim tōle duruye. /?\ ne söyleyecēn sana bugaristanı? en güzel yaparsan oluyerı et olsun. /?\ momaliga, onu dede çok sevēdi. yumşacık ōle yap dēdi. suyu kaynadıyesin be unu elēyesin, alıyesin bi dīnek sopa karıştırıyesin. dökiyesin üstüne pīnī koy, īşimik var onu sepeliyeriz, āda var āda sür istersen /?\ ha petmez, onu üstüne şederdik. çükündürden, kamıştan

hepsini yī̆dik. ben geçen sene burda bi çocuk gitti akraba bizim de götüreyim seni dedi bana keşke de gideydim. bir ayda gelcēdim gene. a şindik olsa giderim ama ev var dūrudan açıvercem kapıyi. /?\ içēde yıkıyesin sabun var hepsi var. ō̄le kimse yıkamıye. zati yıkatmaz elāleme kendin yıkıyesin. burda da kendim yıkıyem gene. yavrum su dolu, odun dolu o odunnar bō̄le olur iç yakmazdık kaç araba odun alīdılar. dāya giderdim ben odun kesmē adamlāla. adam dēdi bu odun kesebilcen mi te bō̄le odun. baltayı getī̆ bana, adam işte ya ayvan bakıye ya ben gidiyem onun yerine. adama dēdiler karıya vēme dēdilē bana şey olur derdiler. olmaz olmaz dēdim. adam şēdir ben deviridim meşeyi ya. şindi bakma (¦) kalan gitti, şindi gitti ī̆tiyar kalan. e yaj gitti yavrum. doksan‿üç yaşında şini. bak hep yaşayın siz tā dünkü. /?\ bu pinē ta tepesine ceviz vādı onu toplamā çıkādı cüssesi kocamān āç. ülen oraya çıkma oraya çıkma ama düşen yok. hepsini göriyesin yavrum yalnızlī da göriyesin. būda hazır getiriyesin yiyellē, hazır getiriyesin parayla. hadi pazara, hadi pazara ne vā pazāda. /?\ memlekette pazar olū mu ba yavrum. bī̆ sātlık kadā bi yer vādı orası ama. orası aynı memleket gibi satıcılar. ōda da göriyesin de gidiyesin pazara şeytancā. yayā gidiyesin. /?\ bayramlā yavrum tāta kākıyesin salıngaç var. vire odun kakıyellē bir odun sal üstüne para şey iple piniyesin. hēkezin nişannısını sallıyolar. bizim adam biraz sinirlenī̆di hēkez geliyeri ba geliyeri ba. kendi de kırmızı fez giyēdi püskülü de vādı geliyeri ba yācıōlu. hani hēkez sevēdi nişannısını ama bunun kadā güzel yoktu. kaynanam dedi bana gicen mi tū̄kiyeye ananna dedi, gitmem dedim ayrılmam. ben zatı yollamam dedi öbürsü kocam.

B7.12/2

Emine Ceylan / 75 yaşında. / Karalar-Şumnu doğumlu. / İlkokul. / 1951'de Saruhanlı'ya yerleşmişler.

tanışma: /?\ emine ceylan, yetmij beş. /?\ karalāda. berābe geldik ya. /?\ dȍde kadar okuduk. (¦) ben de kaldım sınıfta canım. şey bubam yollamadı beni ben kalmıycaktım da bī sene iç gitmedim cezā geldi sōra, andan sōra gittim. tabi cezā geldi sōra niye yollamıyon diye. ondan sōra gittim, yollamadı beni okula. /?\ ōrenemedim ācık öle şiir falan şēttik.

akrabalık adları: /?\ tete dēdik memlekette, burda tīze. /?\ dayı, hala. /?\ aga diyolādı. /?\ görümce dēler, abla deriz. /?\ kaynım tabi kaynım olur. /?\ eltim. /?\ uşak, memlekette uşak derdik. ōlana būda ōlan diyolā ya bizim çocuk diyolar çocuk uşām. çocuk uşā kız uşā. /?\ biyendiklere bizim kȏ çok uzaktı üç, üç buçuk sāt. on sene kaldı bubamlar. bī sene sōra evlendik biz zatı. /?\ nine dēdik nine. kendi anamıza nine dēdik ya canım. nineye anne derdilē.

organ ve sayı adları: /?\ omuz tabi. /?\ sırt, arka, yārın da diyolardı canım. /?\ dirsek, bu avuç, avucun. /?\ burası dizin. /?\ töş, bu gırtlak bōz, bōzun. /?\ kānım arıyı, yürēm ārıyı. /?\ bir, iki, üç, dȏt, beş, altı, yedi, sekiz, dokuz, on.

hasır dokuma: /?\ yēde. /?\ dokuduk ye. misī kabūndan, böle tezǵā büle kurular, dokūduk. böle iplen şey geriler ona alı dokurka tezǵā ȏle şēdiydi geçiri geçiriveriydik hasır. çok güzel olur. misī kabūndan onu ayırısın bȕklēni güzellēni ondan dokūduk. (¦) tabi ısladıyoz onu kuru kuru olmaz tabi ısladıp ta.

düğün: /?\ atırlıyım ya. dȕnner ȏle salon falan yoktu bizim damlāda şeylēde olūdu öle, oynuyolādı. burası gibi yok ȏle hemen az bi şey yatak yōgan düzeldiveriler onu tamam başka şey yoktu ȏle çevrelē vādı, işlemeli çevreler olūdu. çok yapıyolā bizim memlekette yatak yōgan, yuvalar onnarı acık süslēler evin içini. duvālara bȏle ip gerile. (¦) memleketten annesi mi yaptı, yapmışlar işte. annesi de küçük ölmüş onun ya on‿iki yaşında kalmış annesinden. /?\ orda fasile, patatis, çorba ne yapacak başka. sarma yaprak yoktu orda. yoktu dil mi bulgaristanda yoktu bā yaprā yoktu burda vā da. (¦) lāna vādı, ḷāna, pıras. /?\ fasile olūdu kuru fasille ekiyoduk, patetis, fasille, kabak kabak çok olūdu. kabak pişirilēdi dȕnde olsun misafir için.

karışık konuşma: /?\ kış için ne yapacan tarana, bulgur, makarna. makarnayı yumurta, süt katıyoduk, yūruyduk, kuruduna kesiyoduk. /?\ teknede, amur teknesi vādı bizim. /?\ makarna yufkası. /?\ sofrada, sofrayla oklāla. /?\ neşasta yoktu

bulgaristanda burda gȭdük nişasta biz kızım. /?\ beş taş, kuklacık oynādık. küçük bezlēden yapādık onu ȭle kuklacık oynuyoduk. /?\ yolun açık olsun diye su atālar su gibi gidin diye atıyolar onu.

B7.12/3

Ferhat Ceylan / 77 yaşında. / Karalar-Şumnu doğumlu. / İlkokul. / 1951'de Saruhanlı'ya yerleşmişler.

tanışma: /?\ ferhat ceylan. yetmiş altı, yetmiş yediye geçtim gāri. /?\ bulgaristanın karalā köyünde. biz aşā yukarı deliormana yakınıS. /?\ yunanistana yakın. şindi gelirke biz e tabi yunanistandan geçtik sofyadan sora yunanistana giriliyo.

türkiyeye gelişi: /?\ trenne geldik, edirneye indik. /?\ işte onu bilemeycem onu unuttum. (¦) elli birde tamam elli bir senesinde. edirneye geldik üç gün kaldık. üc gün sōra ıstanbula indik bi geje ıstanbulda kaldık. ertesi gün vapora pindik bandırmaya çıktık. bandırmadan bizi otobüsler aldı balıkesir bigadice getirdi. oraya yēleştik, iskánımız orası. bigadicin yörücekler köǧü var o köve verdiler. ordan ev yeri, tarla velāsıl yardım‿ettilē. /?\ on ama iyi geçindik eyi īsannādı. hatta bize o sene geldim tabi bi şeyimiz yok elimizde avucumuzda baktılā bize yīcēmizi, işçēmizi her şeyimizi temin‿ettilē. /?\ āyır, aradan tabi on sene geçtikten sōra abimlē geldi. buraya yılmaza indiler. biz abimlē falan ordadık zaten. ben onnardan iki sene sōra burayı geldim. onnā yılmazda yerleştilē ben burayı, burdan arsa buldum burdan aldım. bak seksen hāne sade bizim köyümüzden şu yılmaza kondu. /?\ onnā bigadicin biyendikler köǧü vardı. ama biz on bir hāne geldik bak, on bir hāne geldik bō̄le hepimiz bigadice. bigadiçte taksim‿ettilē kō̄lere bizi.

karalar: /?\ üç yüz seksen āneydi. iki ānecik vādı ǵavur ama bak şindi bizim burayı gelicēmize sekiz, on sene vākan otuz hāne romanyeden geldi bize. /?\ bulgar geldi ama bizim köǧümüz çok zengin bi kō̄ bō̄le arāzisi geniş. ordan bunnara tarla verildi, ev yeri verildi böle aynı şurası gibi bō̄le düzgün arsalar dātıldı erkes evini yaptı. onnardan biraz biraz bulgarca ō̄rendik yani. /?\ bilmiyoduk iki āne vādı onnā da türkçe ama bizden iyi türkçe konuşuyolā. /?\ çingene yoktu yalnız bi yakın köǧümüzde vādı. /?\ terbikō̄. çingene mālesi vādı. /?\ türk köǧü o kō̄ de bū̄ktü. atta nası şindi burda naiyelē var ya orası naiyeydi. /?\ ǵavur da vādı aynı bizim gibi beş, on āne orayı da verdiler. yalnız o kō̄ biraz bizim kō̄den biraz dā fakir kır bayır gibiydi. /?\ dīldik. dīldik ama verimli dālar bō̄le yani ova dālāmız ovaydı şey dīl bō̄le ani dā tepe yoktu ep düz arazi. /?\ yarın on beş gün olcak benim yengem vādı vefat‿etti şurda yılmazda (¦) o, o kō̄dendi yengem. yalnız son zamanı biz burayı gelīke bunnar çok ev aldı bizim kō̄müzden. /?\ ayır, romanyadan mı gelme bilmiyom artık nerden gelme bu çingeneler bunnā gezici çingene yani. çadırlı bō̄le ayı oynatırlar, kaşık yaparlar,

kaşıkçı derdik zati biz onnara. işte bi şeyler bi şeyler yapālardı yani bȭle ekmeklēni çıkāmak için dilenirlēdi falan işte. /?\ yukarıkȭ vādı, ortamāle vādı, demirci kȭ vādı, erikli kȫü vādı andan sō ahlar vādı, kalaydere vādı, şeytancık orası da şeydi bȭle kaza gibi bȭle demiryolu ordan geçiyodu. orda bȫk māzalā vādı devletin öle ani burda diyolā a ofis ekin topluyomuş. onnā ekin toplālar māzaları doldurulādı bȭle. ben ordan çok ekin taşıdım vagonnara. /?\ karalar dedim ya konya karamandan gitmeymij bizim kökümüz. tē harp zamanında altı hane gitmiş oraya bulgaristana biS bȫklēden bȭle duyuyoduk. ama tabi sōra sōra genişlemişlē çokalmışlar yani. diȩr köylēden gelip oturan olmuş falan yani üç yüz hāneyi doldurmuş kövümüz.

tahsili: /?\ dȭdüncü sınıfa kadar. /?\ türktü, son zamanda dört sene okurduk ama iki sene bulgar ȭretmen getirdiler bi kadın. /?\ dördüncü sınıfa er meseĺā beş sāt okuyosak her sınıfa giriyodu meseĺā sabāla bire giri, ikiye giri, üçe giriyo birē ders günde birē ders giriyodu.

karışık konuşma: şindi babam yoktu babam ben sekiz yaşındayka babam öldü. andan sō anam tam doksan dokuz yaşında öldü, burda öldü. veĺāsıl ȭle derdi onnar burda meseĺā bulgar kȭmüzde yoksa da kendi şeylēne kānunnāna göre bizi yönetmek isterlerdi. aynı askere giderdik, askerden gelinirdi. atta ben üç ay askerlik te yaptım orda. /?\ az biliyom canım ondan bundan duymaylan aş, ekmek isteycek kadar. /?\ bismillā dedim yattım dȭt yanıma perde yaptım. kapım tebāreke, kilidim sübāneke, üstü yasin bekçi ĺā iĺāhe illallah, bȭle deriz yattına biz.

B7.13/1

Naile Avcı / 77 yaşında. / Kayacık-Şumnu doğumlu. / Okuma yazması yok. / 1951'de Saruhanlı'ya yerleşmişler.

tanışma: /?\ nayle avcı, yetmiş yedi. /?\ bulgaristanda karalāda. /?\ uşumnuya. orası şeyirimizdi bizim uşumnu. uşumnu dedīmiz yē kasabamız bizim oraya gidēdik. tūkümüz çoktu bulgar azdı bizim tarafımızda. işte onnarın bi māleleri vādı ayrı bi mālede durulādı. onnara dobrucan mālesi dēdilē bizim ōda. ģavurlar ayrıydı ama biz bir iziyetlēni gȭmedik insannarın. hiç bize iziyet yapmadılā ne zaman ani kumaniz dirlē oldu dediler e biz gȭmedik iç onnarı bi şiḱayet gȭmedik kızım onnādan. ģavurlardan çok ani şindi gördük desem yalan söylerim ani başka içbi şey gȭmedik. o mālede sade bulgarlā vādı biz bȭle bi māle bayā bi būk kȭdü ama kaç āne oldūnu bilmiyom kızım şindi. /?\ bize hamid‿asannā dēdiler. dedemiz tē hoceymiş. kaynatamın babasının da adı hamitmiş ondan hamid‿asannā kalmış soyadımız memlekette. buraya geldik şindi tabi bulgaristandan gelīke dīşti. kaynatam da çok avcıdı, avcı koydu soyadını. meseĺā būda nası belediye var belediyede vādı insannāmız onnara da oldū yere çitaliş derdik karakol demezdik. şindi nası reis duruye ben reisin dūdū yere belediye diyerin oraya da çitaliş derdilē bizde ģavū yoktu. bi ģavū komşumuz vādı o da allā rāzı olsun çok iyidi. /?\ ic bilmiyom kızım okula da gitmedim bulgarca da bilmiyom. ben şindi sana nası annatayım benim babam öldü. dokuz yaşındaydım ben annèm başka memlekete kocaya vādı. ōda yollamadılā bi tā dokuz yaşında kız dedilē okula mı gidē dediler bī güncēz gittim okula. /?\ ģavurca da vādı tūkçe de vādı. /?\ bilmiyez biz iç bilmiyez. vāmış ama biz onnarı iç bilmiyez. şindi nası kȭlere gitmiyoz yörük kȭlēne onnara iç gittīmiz yok bizim. bi uşumnu dēdik oraya gidēdik biz başka bi yere gitmezdik kızım. /?\ gȭmedik biz nereye gicen memlekette hēkez kendi işine. kendimiz leşpēdik biz kimse kimseye gücü yetmiye ki hēkezin tālası vā, bāsı bāçası var hēkez kendi işinne ūraşıye.

türkiyeye gelişi: /?\ elli bir. /?\ dīldim, dīldim beḱā geldim buraya. on‿altı yaşındaydım. on yedi yaşında mı on dokuz yaşında da mı evlendim. şindi benim kaynatam bī kızınna bir ōlu vādı. görümcem geldi buray ona dāvetiye yaptı. /?\ ayır, o murādiyeye geldi. murādiyeye geldikten sōna bittā kaynatam dūmadı. benim dedi iki fidanım vā dedi rāmetli ben būda dūmam dedi. bize bi istidā yaptılar istidā diyellē onnā işte bi ḱāt yolladılar. o ḱātla geldik biz burayı serbes göçmen geldik biz. biz devletten bī şurasını gȭdük te kapı altınnan şurasını gȭdük kızım. devlet bunu vēdi

bize başka bi şey vēmedi. oraya geldik on‿altı ay ōda murādiyede kaldık. bizim dūdumuz yer ıstasyona yakın. kaynatam burasını biyendi bize bī çetmemurādiye vēdiler, bī burasını bī kō̄ tā yörük köjü vēdiler. burası biz geldine mereydi kızım hayvanını salādılā bureye. bī yeşillik bī gō̄sen ātıkı. kaynatam dedi ben buraya gelecēm dedi. būda da işte akrabalāmız vādı ondan buraya geldik. burasını sevdik buraya geldik düzlük dedik tepe yok dedik yani oşumuza gitti burası ondan buraya geldik. /?\ tūlacı atçe abla var, fetiye ingem var, şener kāsı var, deden var, fatme ingem var bizim. şindi göçmen olan fatme ingem var, tūlacı atçe göçmen. /?\ biz direk mırādiyeye geldik. ıstanbula indik ıstanbulda mācırānede kaldık. on bej gün mācırānede kaldık o zaman yollā kapandı bir afta bizi ōda mısāfir ettilē mācırānede. ondan sōra direk mırādiyeye geldik. (¦) sınırdan nası geçecez onnarı ben unuttum ki çokunu be yavrum. altınnāmız vādı ay onnarı gene söylemiyem ya. bana bi ferece gīdīdilē büyük bō̄le şeyden yünden altınnarı diktilē buralāma bō̄le koltuklarımın altına, annemler annem de gīdi. tūkiyeye geçīmiyellē tūkiyeye geçīmiyelē fereceyi iç çıkāmadım. eylülün yirmi altısında mı yirmi yedisinde mi biz buraya geldik. artık geldik o altınnāla işte evlēmizi yapmā çalıştık bi şeylē bi şeylē yapmā çalıştık. biz eşyā getiremedik. ālem çok eşyā getīdi ama biz getirmedik biz mallāmızı sayvant altına bō̄le bıraktık kızım o darılāmızı ne söyliyem sana. kapıyı kapattık çıkıvēdik afedēsin bi çingeneye vēdik evlēmizi. /?\ e geliyeler ātık biz tūkiyeye geliyez‿a satın almā gelīler aldılar satın evlēmizi. /?\ gittim, asanın sünetine gittim ama asan kaç senesinde sünet oldu bilemem ki. sevmedim zatı. /?\ dīşmiş duvālā yıkılmış, komşulā dīşmiş her yeri bi hoş olmuş. vallā ben o zaman da hiç ǵavurları gō̄medim kızım. şindi gō̄düm desem yalan söylerim. sade kendi olannāmızı gezdik yirm bej gün kaldım zatı. bu en küçük kızım vā benim o küçük kızımı būda bıraktık ōlan da sünet olduydu beyim alamanyada çalıştı. ondan duramadık fazla hemen geldik. yirm bej günde ben dedim dümeyelim ātık tīzem vādı ōda, abim vādı, tīzemin çocukları vādı amcalarım vādı çok kalabalıktık biz. benim dōşum kayacıktıydık biz esas babam kayacıklıydı, kayacık dēdik bī kō̄ vādı. ben ōda dōma bū̄me. ondan sōra karalara geldim. işte babam öldü ya annem kocaya vādı başka adama ondan karalara geldik. /?\ yakın ya on beş, yīmi dakkada varıdın yayan bile gidēdilē bō̄le vesāyit mi vādı memlekette ya at arabasınna gicen ya yörū̄lek gicen ō̄le gidēdik. /?\ annem tā başka kō̄dendi derekō̄. /?\ dokuz yaşındaydım ōlan kādaşım altı yaşındaydı. biz iki kādaştık babamız ölünce annem kocaya varınca mecbū kaldı annem kocaya gitti gençti çok. memlekete bō̄le şey mi vādı aylık mı vādı kızım. aylık yoktu bi şey yoktu. geldik

allahın izninne buralara çok şükür getirennēden allā rāzı olsun. /?\ orası tūktü ōda da ġavū yok biz iziyet gōmedik kızım iç iziyet gōmedik. alla rāzı olsun bize ġavurlādan sade bizim malımıza göz koydulādı onnar ōle. inēmiz sālī şu kadā süt verecen, danan olū dananın işte ne kadar et oluye bōle. et biz almazdık kendimiz bī dana kesēsin sucuk yapāsın ondan iç kendi işimizi kendimiz görüdük biz. /?\ çok düzgündü kōlēmiz ōle bizde bayī tepe yoktu kızım memlekete.

akrabalık adları: /?\ tete, hala, dayı, amıca. /?\ uşāmız dēdik. uşāmız dōmuş ay gidelim uşak bakmā derdik, çocuk bakmā demezdik te uşak, beni çok konuşturuyesin sen. /?\ ablası olur büyūse ablası olur ufaksa kādaş (¦) baldız dēler orda da baldız dēler. /?\ kayınçosu di mi kayınço. /?\ görümce, kaynım. /?\ o da eltim olur. /?\ anneannemize anne dēdik, kendi annemize nine dēdik dīşik konuşūduk. /?\ kādaş çocukları büyükse dayı küçükse kādaşım.

organ adları: /?\ omuz deniyo. /?\ kürēm dēler küreklēmiz çok ārıyı deriz bōle kıpīdadı mı kürēmiz çok ārıyı deriz. /?\ kolumuz, dīsek, burası bilek. /?\ elimin üstü, pāmaklarım onnā tīnak. /?\ elimin içi. /?\ boyun, ense, çene, yanak, burun, annım. /?/ ora kulāmın ākası deriz bōle buraya bizde ōle dīşiklik yoktu. /?\ diz kapaklarım. /?\ burası çok ārıyı derim, bilmiyim orasının adını. /?\ onu būda duyduk biz yürek ārısını biz kānım ārıyı dēdik. midemiz ārıyı dēdik bi de kānım ārıyı çok dēdik. bi de meseĺā çok ārdın mı göbēmiz kaçmış eralde dēdik bi de göbek yaptırılādı bōle yaşlılara. biraz sıcak su koyā bōle ōlar yürēn yerine geldi dēler kalkāsın.

sayı, renk, eşya isimleri: /?\ sayarım ya bir, iki, üç, dōt, beş, altı, yedi, sekiz, dokuz, on. /?\ yeşil, ona dēdik kırem. /?\ siyah, bu borda, o sarı, açık sarı, o kırmızı, māvi. /?\ vallā bizim pek çiçē elimiz dīmezdi ōda neden iş çoktu. işten çiçē bakamazdık kızım iş çok çiçē sıra gelmiye ki. orak biçmē gidiyesin on beş, yīmi gün orak biçiyon. nereye ondan sōra harmanı kendimiz döveriz bi makine geliyo makine döüyo armanı. hambālāmız vādı büyük hambara dolduruz ātık būdaylāmızı çaldarı ayrı, arpası ayrı, būdayı ayrı, darısı ayrı her şeyi ambarlā bōle göz göz. bölēler onnarı üstü kapalı bi sayvandımız vādı bōle sayvandın altında onnar bölük bölük durulādı. Íāzım olan alır ōdan un yapar, ayvannāmıza veriz sayvan vādı. /?\ kendimize hayvan bakādık. /?\ şurası te bizim şurasına sayvant dēdik. damlāmızın altı kapalīdı damların altı damdı, üstü evdi. iki katlīdı evlēmiz çoku iki katlīdı. dam dēdik altına oraya hayvannarı bālādık. bizim dōd‿odamız vādı. /?\ minder üstünde oturuduk minder üstünde bōle divan fiĺan yoktu memlekette minderleri sıralādık minder üstüne oturuduk. ākalāmıza birē yastık yapādık bōle odalāmız vādı ēkekleri oraya alīdık mısafīleri yabancıları.

onnarı ēkeklēmiz oraya alır, yatak çıkarız ona mısafī yatakları ayrı olur. kendi yataklāmız ayrı olur çarşafları her şeyleri. oda da bizde ne bileyim şundan uzaktır. oda avlumuzda ama onun önü bölük biz gȭmeyiz gelen mısafiri. kadınnar iç gȭmez tatlısını yapāsın tuzlusunu yapāsın mısafirine. bī gün evel abē veri büyüklēmiz. işte odaya mısafī gelecek derler annemiz azır olū yemēni yapar, tatlısını yapar her şeyi hazırlar.

yatarken okuduğu dua: /?\ yattım sāma döndüm soluma yetmiş iki melek şayit olsun gȭsümdeki imānıma. yattım allah kaldır allah iman ile gönder allah. ondan sōra külfallānı, üç külfallā okūsun, bir elam okūsun, inna ataynanı okūsun yatarsın. bize annelēmiz bȭle ūretti.

gelin türküsü: /?\ dū bakām angısı, gelin ayler yaşı yaşı ingeler bālar başın. a canim kız gelin olmuş gidiyor. sofrada kaldı kaşık a canim kız..ay ben neden söylettiriysiniz bunnarı bana yā. kaç senedir hiç ȭle şeylē söyledīmiz yok gençlīmizde her şey şey yapardık ta. birbirimize manı atādık bi yere gittine tālada tūkü söylēdik. kendi yēlēmiz vādı bizim ōda tūkü söylēdik beyim alamanyedēdi on beş, yīmi kişi götürüm ben pamuk toplattırım. /?\ gittim iki kere gittim. kaldım üç ay birinde kaldım üç ay birinde altı ay kaldım. /?\ ayır, ayır iç ūrenmedim ne alamanca ūrendim ne bi şey. nȅpçam ben alamancayı be kızım bu yaştan sōra. ama orasının insannarı çok iyi.

çocuk oyunları: /?\ biz seksek dēdik seksek oynādık bȭle, ip atlādık tāta kāgīdık. /?\ tāta şindi bȭle ōta yere bir odun koyāsın kocaman bī kalas. o kalasın bī tarafına sen pinēsin bī tarafına ben bȭle biribirimizi yukarı uçuruz. /?\ saklanbaç oynādık körçepiş oynādık. /?\ gözlēmizi bālardık o beni tutamaz o beni tutamaz ȭle. beştaş oynādık. biz kız çocuklānı memlekette pek sokā salmazlādı kızım. çünkü neden kız çocūna bi şī gelecek diye korūdulā millet ep ani avlulāmız būktü avluda ākadaşlāmız gelir oynarız. bayramda bȭle salıngaç kuruz salıngaçlāda sallanırız.

karışık konuşma: (¦) ne zaman dōdun diye bana ōlannā şindi soruyeler. ben de diyem ki onnara annem beni dokuz günnük fasille kazmā götūmüş diyem. hangı buruçtan diye, burucum murucum yok diyem fasille kazmā götūmüş annem beni dokuz günnük diyem gülüyolā bana. /?\ bu komşulādan şu evde vādı bī nine, biz vādık, cemile ingemī, fetiye ingemī, yakıplar, acıāşımlar. sōra sōra hēkeze vēdilē işte devlet bizim şuradan şȭle şurasını verdi. ēkez bi tā yaptı bī evcēz otūdu. evleri biz yaptık ama nası. kasımın on dȭdünde mi on beşinde mi evlerin içine gīdik şakır şakī su evlerin içi. kiradan kūtulalım diye biz geldine çok çille çektik kızım. evin üstünü asır ȭttük te ȭle yattık eylül ayında. altı nufus bir odada yattık. biz ana kız, ōl

babadaydık ikimiz annemle. o babasındēdi ben de ōlundēdim. biz ōle geçindik, evliydik. annemin gittī adamın ōlu vādı beni de ona veriverdiler dışardan gelin almadık.

B7.14/1

Sabriye Örs / 80 yaşında. / Cuma kazası-Şumnu doğumlu. / İlkokul. / 1940'ta Koldere'ye yerleşmişler.

karışık konuşma: /?\ sabriye örs, seksen yaşındayım. /?\ bulgaristanda uşumnu dēlēdi, şumnunun kazāsı cumāmış. /?\ ōda gitmedim de diyābakīda biraz gittim. işte anca iki üç sene gittim fazla gidemedim ōda da. buraya geldik sōra. /?\ onu bilemiyim ātık be kızım altı yaşındeydim. atırlıyom da ne bileyim dōru diyābakıra biz gittik yani kūlene gittik yani. göksu bizim kūn adı bismil kazāmız da bismil. ōda bayā durduk ama bilmiyim şindi be kızım. /?\ on beş kalmışık. /?\ göçmen çoktu da göçmennē bizim başladılā ōdan evlēni tālalānı satmā bu tarafa gelmē şindi bizim de bi kız çocūmuz vādı ala şindi pomak mā́lasında bizim bubasının ākadaşı askēdeke kürtmüş geliyedi adam bize ben derdi bunu çocūma alcam dēdi benim kızdan içi. bu dedi aman dedi karışmayalım dedi gidem ben de gidem dedi. sōra geldilē ablası vādı burda ablasının yanına geldi. /?\ epsi türk pomak yoktu bizim. bilmiyim iç memleketten bi şey atırlamıyım.

B7.15/1

Ülkiye Avcı / 82 yaşında. / Oluklu Yeniköy-Şumnu doğumlu. / Okuma yazması yok. / 1936'da Aşağı Çobanisa'ya yerleşmişler.

tanışma: /?\ adım ülkiye avcı, seksen iki. /?\ bulgaristanda, oluklu yenikȏde, vāmış‿ ē. orda dūmuşum buraya gelmişim altı yaşında. bulgaristandan buraya göçmen olmuşuk. baştan dōrudan manisaya geldik çobanisa manisanın burasına geldik. istanbula iç kalmadık dōru buraya geldik manisa çobanisa. /?\ eralde öyle ben şini orasını bilmem te o genç söyledi ya kaçta geldĭmizi ben bilmem şini kaçta geldĭmi. ne bileyim ne vakıt gelmişim senesini bilmiyom. /?\ gitmedim, yok. /?\ ne annattı başına ne geldise geçtise annattılar. onnā memleket harp görmüşlē. dedeleri gitmiş harbe dedeleri vāmış hep bubaları kalmış. işḱal etmişlē, dedelēni almışlā esir. onnā kendi kendine bakmışlā memlekette. şini orasını bilmem gāri. sōra buraya gelmişlē hökümet buraya çekmiş onnarı göçmen olarak. burda erazi vermişlē, tāla vermişlē, ev yapmışlā. onnar o eziyeti görmemişlē ondan önce gelmiş onnā. ondan sōra iziyet yapmıj ġavurlar kalan gelen göçmennere yapmışlā. /?\ evet, türk, yokmuş bizim köyde ġavurlar. /?\ onu bilmem ben küçük gelmişim bilmem çingenelē vā mıdı yok mudu bilmem. ufak geldĭm için bilemem. istasyona vāmış kȏmüzde yani ġavur yokmuj memlekette. anneme soruydum var mı ġavur deye, yok diyodu ġavur bizim memleketimizde. /?\ tabi türkçe konuşur annem de babam da başka dilimiz yok bizim türkçe konuşuruz. /?\ uşumnuya galba. şeyirimiz şumnumuş, şumnu şeyir. /?\ ama başka köylēde de var onnar sarannıda var başka murādiyede her yēde var göçmenlēden. /?\ vallā burda yok akrabalāmız vardı öldüler epsi amıcam vardı adamım vardı öldüler, kalmadılar. kardaş çocukları var işte onu da kolderede dālıştılā. /?\ korkmuşlā ġavurdan, korkmuşlā bize işkence yapçaklā diye bi kānun çıkāmış hökümet atatürk bizi almış gelmiş buraya. /?\ biraz evimizi atırlayız yani biraz. düzlük ovalāmız vādı, tarlalāmız vādı. (¦) e tabi ya o kadā okula gitmedim memlekette burda da gitmedik. okullā kapandı burda almadılar bizi kaldık cayil. /?\ saklanbaç oynādık, körçepiş oynādık. gözlēni bālādılā bȏle tutardık biribirimizi tutarsa sıra onda olurdu.

akrabalık adları: /?\ teyzem olurdu, dayım oluyodu ama onnarı gȏmedik onnar yaşamamışlā ölmüşlē. /?\ hala, görümce, abla denir görümce denir. öldüler onnā. /?\ kaynım oluyo tabi, elti deriz. /?\ uşaklar derdik.

organ adları: /?\ arkan. burası kolum, orası dirsek, o da diz kapak, biz diz kapak derdik onnara. /?\ baldırı dersin, burası alnın dersin, orası da yanak dersin, orası da çenen, orası da bōzum. burası gōs tātan. burası karnım var orda.

düğün: /?\ dünneri bilmiyom ne annatayım ki unuttum ben kendi dünnēmi. tuttuk bi tümbekçi medā vādı. /?\ ben mi on altı yaşında. komşulā vādı annemin komşusu vādı o da alasının çocū vādı ona yapıverdi bizi komşulardan. ondan biz evlendik. /?\ tabi allān emrinnen peygamberin kavlinnen senin kızını ōlumuza istemē geldik deriz. rāzı olursa anamız bubamız veriydi. /?\ tabi nışan yapālā baştan ayā kadā geydirilē gelini çanta alīlā. /?\ eşā kesmek nışannık kesmek deriz bize, nışannık kesmē gittik deriz. sōna dün yapar, gelin olur gidersin. /?\ bi gün bi gece yaparlar bizde. /?\ orasını bilmiyem ben başkalā āladır onnā. /?\ çīzinde, ne ōşarsa onu yaparsın çorap, entari, gölmek, atlet, yemeni, eldiven epsini yaparsın çīzinde yastık, karyola yastī, divan yastī eveli ōleydi. gelin oldu mu cumāsını yapıyolā herkez gelinnik giyer oynālā.

B7.16/1

Cemile Şen / 77 yaşında. / Hasanköy-Preslav-Şumnu doğumlu. / İlkokul. / 1970'te Saruhanlı'ya yerleşmişler.

türkiyeye gelişi; hasanköy: ordaki evleri bıraktık görümceme. ne güzel ev aldıydık. ġavurlā gitti şeyir yerlēne kaçtılā biz dedik kaçırmıyalım yakınımızda bȭle komşu iki kat na kadā güzel. e geldik buraya rāt görmedik. iç hep ölümle üraştık. arkadan kaynam kaynatam da geldi mi onnā da öldü. en ileri onnar öldü, üzüntüden. /?\ ben şindi yetmiş yedi yetmişte geldik biz burē. biz ġavurlāla barāber çalıştık, dibimizde komşu çok iyi geçindik. ben şini burda telēzona bakāka sinir oluyom türk türkü öldürüyo ne demek bu. orda o yok bak. türk te vādı, çingene de vādı, ġavur da. ġavurlāla barāber çalıştık. burda korkuyom vallā ben. /?\ annemī elli birde geldilē ben orda üç aylık gelin kaldım. onnar elli birde geldi ben evlendim kaldım kapanıvēdi yol kaldık biz sōna. /?\ başka yerlere çok gitmişlē yer biyenince en sonu burası olmuş, burda kalmışlā. sōna kaçıncı sene çok oldu ki gezmē geldim ben burē. rāmetli dedi ki istiyesin gitmē ama dedi, evimiz yerimiz er şeyimiz vā dedi orayı gittine nasıl olcak bilmem dedi, pişman olmıyalım sōna dedi. ben dedim gezmē gitçem. salırsa ġavır dedim, gitçem dedim. sōna iki arkadaş olduk. o da sōna benim dünürüm oldu. gittik danıştık ġavurlara yalnız sada karı karıya giçēniz dedi çocukları bile salmayız dedilē, kalacaz burda diye. biz dedik çocuk mocuk gözümüz görmüyo dedim yirmi senedir görüşmüyoz kardaşım almanyaya gitmiş, bi kız kardaşım evlenmiş. ondan sōna bir aftada düzdük işi ama bizim ġavurlāmız çok īdi be. /?\ sırf türk dīl, karışık. zatan orda dōdūm kū zatan. /?\ hasankūnde. pıreslav diye ıstanbul bȭle izmir gibi bi yer vā oraya bālı. şumenden sōna pıreslav geliyo. şumen tā būk yer ama işte araba kıttı orda. sabālīn giderdin şeyire bi şey ne ĺāzımsa sabālīn gittin mi ąuşamlīn kaçırıysan arabayı yok kāy bi tāne gidiyo bi tāne de dönüyo. tekese oldu sōna kumaniz geldi oreye, aldı hicbi şey bırakmadı hayvan, tāla hepsini topladı. sōna millet te yollar açılıvēdi gittik danıştık, dedik bȭle bȭle biz kaç senelēdir ne ana ne buba istiyez gitmē. ġavur dedi ki salırım ama dedi iç ne çocuk verim yanınıza ne kocanızı salarım kalırsınız oralāda dedi. e biz dedik ōsun. eve geldik bekçi aykırdı kapıdan sizin iş azır ama yarın çārdılar oraya dedi. benim kalbim bȭle küt küt küt atıyo. mektup yazıyoz mektup gelince zaman geçiyo telefonna yok ki telefon yok orda da yoktu bizde burda da yokmuş. dedi azır‿olun dedi. uyvan diye bi yer vā yedi kȭ bi adam kumanda veriyö, bi büyük adam. gittik biz 'merdivenden çıktık ikimiz,

dünür olduyduk şini. nōldu dedi, ne vā, nè geldiniz dedi. girin içeri dedi. girdik ama ay korkuyo ĩsan adamlādan bi tānesi bali yanımızda olsa. dedik biz bōle bōle olduk dedik kaldık onnā gitti. /?\ o zate imzasını atmadan biz çıkamayız. o tā bū̃klēni bulcak göndercek yolunu bulurum dedi. ondan sōna ben şini dedi buraya kıyada yazıyom dedi. sizi dedi burdan bi cipe pindiriyom dedi. şöförü orda dedi yanınızda olcak dedi dōru pıreslafa gitçēniz dedi gırozdanın yanına dedi. ben kıyada ne yazdıysam dedi, o da bana aber‿etçek dedi. ben dedi sizi gönderecēm dedi. o gırozdan da bizim kū̃lü yedi köy kumanda veriyo. karısınna barāber çalışıyoz. eve geldinē annatmış ay demiş cemileyle o fatme geldi acıdım vallā demiş. onnarın işini ben düzücem demiş. ay sabālĩn gittik işe iç ālamayın dedi bak dedi biz dedi çok konuştuk gırozdanla dedi, sizi yolluycak o dedi. biz gibi var tā çok ama biz hep gece gündüz barāber çalıştık zebze bāçasında bōle. ondan sōna oldu kāy başladık eşāları topālamā. anā sen bi aber geldi yollā gene kapanmış. āy işe gitmedim ben. telefon çekti o adam niden gitmedin işe dedim hiç hālim yok dedim gidemicem. çok üzüntülü biz dedim eşāları bile toplamā başladıydık dedim. acele etme dedi ben bırakmıycam sizi bu benim şeyim dedi bak ben gidecēm gene kaç kere oraya dedi. ama türk olsa yapmaz. bıraktık gāri ōle durşuyoz. dibimizde hem akraba hem komşu dū̃n vā şini. sen karı koca dū̃ne gelmişlē o benim çalıştĩm berāber çalıştĩmiz kadınnan kocası. rāmetli dedi ki bana mar ēy dedi aberin vā mı bi şeyden, görüyo musun icbi şey dedi. dedim ayī insan görüm bak dedi yordankēle gırozdan gelmişlē dū̃ne dedi. /?\ yordanka adı, karının adamın gırozdan. gelmişlē dū̃ne dedi ben usulla onnān yanına gitçem bakalım gırozdan bana bi şey diyecek mi dedi. git dedim ben ama kalbim nası atıyo. gitti omuzuna vuruyka gördüm bōle. demiş senin rāzılĩn var mı demiş hanımı oraya yollamā demiş, ya gelmesse demiş. yolla demiş, çok üzülüyo demiş. ben demiş o iki çocū bakıcām demiş. ondan sōna geldi yanıma üzülme dedi gırozdan bırakmıycak sizi yollıycak dedi. onda sō ben öteki arkadaşa da dedim bōle bōle olmuj dedim. āy biz sevindik gārik. ā bir aya vāmadı bi aber gelmiş oreye, ona şimdi tā büyū̃nden o ĩsannā felan ayda, felan günde azır‿olsunnā, gitsinnē diye. ay bi azır‿olduk ama ni olduk bilmiyom. üç buçuk ay durdum burda. o zaman kızım küçüktü tō bubasınna kardaşına yemek yapmış. onnā başka yerdeymiş te sōna gelmiş onnā bureye. biz bureye geldik. gezmē de bureye geldik temelli de bureye geldik sōna. üç buçuk ay yılbaşı aųşamı gittik. evde olannā dedik ne olursa olsun. anā o arkadaşın abisi bizi trene ıstanbula götürdü ordan bizi yolcu edecek. gittik şindi orda bi ĩsan dedi ki siz nereye gidiyonuz dedi. biz dedik bulgaristana gidiyoz gezmē

geldik. anā dedi tam yılbaşına rastlatmışınız sizi araba götüremez köe demiş. kār ama nası kār yılbaşında orada çok kār yāyo. araba bulamassınız nerde durcanız sofiyaya incēz şindi biz de bük şeyire. indik inz cins yok ālem sabā kadar uyumamış yılbaşı yapmış. vay nabalım şindi duruyoz. bi adam bȍle dedi komşu dedi, ġavurların kimisi ani bilmedī içi komşu dēdi. siz nerden geliyonuz? biz çuval, torba dolu biz. dedik bȍle bȍle. anā dedi şindi dedi kimi bulcāz dedi sizi göndermē dedi. bilmeyiz dedik siz bulcānız artık. oraya gitti ben yeni yattım demiş birisi şöförün öbürüne gitti ājık uyuyem ȍle götürüm demiş. e sabā kadā yılbaşı yapmışlā. hele birisi pindi geldi hadi tīze pinin arabaya, dedi. nerden siz? bȍle bȍle, ay dedi çok ta uzak, dedi nası olcak. nası olursa olsun dedim ben. arkadaş ta dedi ki nası masi annamam bizi dedi, eve atacān dedi. pindirdi adam aman portakal verdik ona, mandalin vēdik ona doldurduk adamın torbasını. ep burdan onnā orda var mı şaştılā bȍle. o yirmi dört kişi çalışırdık dördü türk kalanı ġavur. onnā üc günden sōna bize toplaşmışlā aynı çalıştīmiz īsannā eve geldilē. aman ne ālaştılā çıkarıvādık portakalları, muzları her şeyler. şaştılar nası oluyo onnar orda nasıl. kestim onnarı. ālaştılar biz siz yokka çok canımız sıkıldı şaka yapādım onnara. geldik eve aber yolladık. bi fırın vādı bizim durdūmuz yerde kū fırını, oraya kadā rāmetli gelmiş. ē kār buraya kadā. dedi deli mi dedi ta bu zamana mı rastlattınız dedi. deli meli geldik sen götür eve bizi dondu ayaklāmız. kār görüyo ya sūk ta çok. deli misiz neye yola çıktınız acık avalar şey oldīnda, ā duramadık canımız sıkıldı dedik. tȍle çok iyi geçindik. biz pazar iç bilmedik, pazar yoktu. kendimiz ekip kendimiz dikiyoduk. /?\ benim kızımı everdik amile getirdik buraya na kadā kāmışık bak. kaçta gēmişik ba cem acaba biz? /?\ buraya geldik trennen, tren duruyo burē. /?\ hayır, onnā dīşiyo orda, ıstanbulda. eşāları da dīştiriyon vagona ondan sōna buraya kadā başka tren getirdi. /?\ türk tā çoktu. onnā şindi bȍle türklē başlayavādı gitmē onnā da istemedilē şeyir yerine kaçmā evleri kaldı. alan aldı almayan çingennē girmiş. sōna gezmē gittim bi kere tā ben. halam, ben, eništem dört kişi. hiç bilemedim kū nası olmuş. hiç ġavur kāmamış çingene kāmış türk.. ļamba bile yok gece bī kadın gelemedi yanımıza. sokakta bir ayazlık yok. ȍle çillede şindi onnar çok fakirleşmişlē çok biz ordayka öle dīldi. /?\ evini atırlayamıyom ta çoktu. yirmi dört tāne babıla barāber çalıştık ep onnarın evleri var tā başka yerde çalışanı var. /?\ ġavur karıları, yaşlıydılā da babu derdik. /?\ biliyom. annadıyom annadıyom onnādan başa gelirdik bilīz epsini temiz biliyoz. onnā da türkçe biliyo biz de ġavurca saklı yok. /?\ çingene vādı bi kıyıda. şindi evlē boşaldı ya epsi girmiş türklerin evlēne ġavurlān. kenar mālesinde yaşarlar bȍle girişte emen ortada yoktulā. /?\ biz gibi

konuşurdu bizim çingennēmiz. ġavurī çingenesi yok kopanar vādı bōle onnā bi başka tūlü koca fistannı, el‿ī, kaşık yapıyodulā. bi çadıra oturuydulā el‿iyi yapādılā, kaşık yapādılā āçtan onnara kopanar dēdilē. /?\ o kadā būk dīldi ama aşā māle yukarı māle vardı. çok iyi geçindik biz ġavurlāla. bak ġavur komşumuz vādı ben tā kızka biliyom. te bōle dipdibe gece mısafir gelivēdinē kimsenin evinde çeşme yoktu o zaman ōle uzak bi yere gidēdilē. o ġavurun gelini koşa koşa gelir nebbe abla, nebbe abla! annemin adı nebbe mısāfir geldi bana bī bakır suyu verivē. al, git. ōle çok iyi geçindik. /?\ tā dūştan ūrendim dibimizde komşulā barāber oynuyoz çocuklāla. /?\ aynı memleketteki gibi dizilivēmişlē bi de geldim hepsi ordakı komşulā biz de burasını satın alıvēdik annem yakıncajık oldu. (¦) onnā şini orē burē başlan ilk gelişte orē burē gimişlē bilmiyeler ama bōle şindi biri gidince o ordan aber‿ediyo bu burdan toplaşmışlā burē. sarannıdayım sen nėrde sarannıda, sen nėrde ben adanada bilmem ne. annemīn bī yere gitmiş ilkten, samsum dēmişler orē, o samsuma gitmişler annemin zor durmuş. onnā bi bambaşka īsannāmış miskin. ayy annem sobayı kurmuş, soba götürdü alçaklı ekmek yapmış toplaşıveriymişlē başına. ay gancā bak gancā ōle konuşurmuş onnā. bize de yap bi ekmek bize de annem diyo odun yok bi şey yok diyo nası, emen diyo kırarım gidēlē ne utanmā bilirdilē ne bi şey. bi su vāmış, bōle çay bārışırmışlar hadiyin çimdinmē gidelim hadiyin çimdinmē. bubam demiş ki rāmetli o da kız bunnā rezil īsan demiş epsi birden gidip orda yıkanırmışlā gelirmişlē. bubamla barāber bubası vāmıj bī ōlan te bu kadāmış bōle yok gelmez olmuş, sokā çıkmaz‿olmuş, cāmiye. bubam demiş ki hani demiş adama senin bi ōlun var diyo nerde kaldı. sünnet‿ettik demiş. sen ne konuşuyon ya o adam ya demiş. yok yok demiş. eve gelmiş anneme demiş ki bi akıtma dök te demiş git bī çocuk sünnet‿etmiş onnā demiş. annem diyo ben bilmiyem ben tā küçük çocukları vā sanıyom diyo. bōle gittim diyo girdim kapıdan hayvannarın, bī odada hayvannā vāmış bi odada yatıyo o sünnet olan. girmiş annem şindi hani demiş kadına çocuk demij ben çocū dolaşmā geldim. te bak demiş, kaldırıvāmış kafasını adam bıyıklı. ā demiş annem ben durmam. tīze otur. hayır kaç ordan demiş. akıtmaları diyi bıraktım diyi çıktım ordan deyi eve geldinē bubaya demiş, sen beni yollama demiş sünnedi tō bıyıklı adam sünnet‿olmuş demiş. bak tōle hambarlarda orda burda ölüyü yıkāmışlā. durmayız demişlē epsi birden bayā kalabaymışlā bizim kūden ama. ondan sō burasını duyuyo onnar gecelikle eşāları topluyolā ordan çok tāla verecek‿olmuşlā gitmeyin demişlē siz bizi geçecēniz. a a biz demişlē ne tāla istėriz ne ev biz gidiyoz. burasını buluvolā da buraya rātlaşıvolā yerleşiyoÍÍā burayı. /?\ bekirli diye bi kū vardı

yakıncacık bȭle emen bi dereyi geçiyoduk. sōlar vardı gene o da ȭle. sōlar, bekirli, çufakū, karademi kū ep vādı.

tahsili; kökeni; anılar: /?\ biz emen kaça kadar okuduk. gittim beşe kadar andan sō kapandı. o kumanizma gelince millet dāldı. o bi şey bırakmadı ne hayvan bıraktı ne tıraktor bıraktı. gezmē gittim hiç orası dīl. /?\ ġavurī. sōna oldu o din derslēni vēmē başladılā girmē. /?\ benim dedem balkan mārebesinde burdan urulmuş üç sene durmuş balkan mārebesinde. o üç sene astānede yatmış, evdekilēn aberi yok. o zaman işte başka olmuş ācık zāmet çekmişlē. bak şindi onnar ġavurlāla barāber askerlik yapmışlā. bi vasil vādı dükḱanı vādı bük bȭle ic gitmesin dedem o bī çocuk yollādı gelsin sülüman burē annadalım derinden diye. onnā bȭle balkan mārebesi olmuş ordan askerler balkan mārebesine götürünce bȭle şey kazmışlā okop saklanmışlar oraye. birisi çok sigara içiyomuş dört kişiymişlē. demiş ben demiş sigara içmeden duramıycam demiş o adam. rāmetli dedem içmez iç sigara migara çıkmış şindi bu okoptan demiş bi tāne patladırsa bizi de yakacān demiş. ha duramaycam sülüman demiş. çıkıyo tā çıkākesi bi bonba gelivo onnara o adam oracıkta kalıyo o sigara içmē giden ölüyo. dedemin burasına geliyo. bu kocaman bu şey sā koluydu koparıvēmiş. balkan mārebesi en fena mārebe o zaman olmuş. /?\ ya gitmem mi bi dūn oluvo bi şey oluvo akrabamız vardı bekirlide gidiyoduk. urbisa diye bi yer vādı panayır yapılıyodu orda. /?\ türk bulgar gene biz gibi karışık. ama araba yoktu yörūlek gitçen gittīn yere.

evlenmesi: /?\ nası evlendim o zaman yoktu bi şey fakirlik. şindi burda kızla çocuk buluşuyo konuşuyo, orda annaşmak yok. benim bubam en büyū ben üç tāne çocuk varkan biz ölmüş. bī ben bilirdim babamı. ōlan kardaşım vā şindi burda o da, o hiç bilmiye bubamı da başlıyo bārmā bize ālıyır bir īsan der resimi bali olur da ben bubamı görürüm diye. e o zaman ne resim vā ne bi şey var. kız kardaşım biliyo ben en būkleri biliyom işte. ben istemiyim gitmiycem diyem ālıyerim kay rāmetli annem dedi ki ba uşām dedi (¦) be kızım dedi neden ālıyesin. niye gitmiyesin dedi buban yok dedi başına bir aĺ geldi mi dedene gelcēn dedi. deden nereye verise oraya git dedi. ben hep ālıyam halam da dalga geçiyo benne, halam vā benden bi yaj būk aydala sen gidiyosun kay diye bana. ben epten başlıyım ālamā. /?\ bī gece kına bī gece de dūn tamam. ev tutmak yok bi oda bana, bi oda kaynama yoktu. şindi erkez ayrı ev istiye. kayna mayna isteyen vā mı şini. bī gecede dükḱannāda bi sālam iplik bile bırakmamışlā bi de kāktık sabālī içbi şey kāmamış. nereye gitmiş o eşālā bilmiyez. çok kıtlık oldu sōna. ne dükḱannāda basma kaldı ne bi şey kalmadı ne giyim

ne bi şey. annem iç unutmuyom annemin çok bȍle peşkirleri vāmış ta tōnnādan bize gölmek diktiydi. /?\ biz işte ne bileyim yeni kız olmā başladık. beyim öldünē ben kırk dört yaşındaydım. tā geldi beş sene yaşadı burda. o kadar iyi bir işe de gittiydi, girdiydi çok biyendiydiler ani öle ille mille bilmezdi kuvetliydi de kendi. girdi ama o girmeyemişin ben nī yicēdik. çabucacık beş senede de ȍle kānun çıkmıj burda da aylā başlanıcık. başlayıvādılā aylık vēmē. /?\ bak şini emen dūnü duydulā mı ģavur karıları bȍle yaşlı olannā gelirdi. onnā dēdilē siz yemek ellemiycēniz biz yapçaz. nası yemeklē yapıyodulā fırınnara bȍle. hele o nāna turşusunu etle yapıyodulā onu hiç unudamıyım. kokusu bile bi bambaşkaydı. nānasından sade bȍle fıçılara nāna kuyuyoduk. oldulā mı onu çıkarıp süzülüp kıyıp onu etlēni fırına sokādılā kıpkırmızı çıkarıydılā bȍle. kötülüklēni hiç görmedik bilmiyim.

bulgar komşuları: ama barāber çalıştık ye dört türk karsı biz kalanı yirmi tane ģavır. bī gün cumā bȍle oturduk yemek yiyoz, ūlen paydos. o şindi yedi köe kumanda veriyo şini büttün zebze bāçalānı o geziyo. şindi baktı baktı bȍle yemeklere ā dedi bu yemeklēle iş olmaz dedi. sela da vēmē başladı oca cumā ya cumā namazına bayā türk vādı. şuna da bak şuna dedi elinne bȍle zorla dedi bāra bāra īsan toplamā çalışıyo dedi o adam. üstiyandı onun adı karısı vādı çok iyidi toşka. amān bay üstiyan dedim bizim gene īsan sesine gidiyoÍÍā sizin epten çan sesine ya dedim. o yanımdakı fatme dünür dedi ki nāptın sen dedi salmıycaklar a dedi bizi türkiyeye dedi. ay dedim benim adam duyarsa beni gebertçek dedim. aşam oldu eve gittik dedim ey otur burē dedim ben būn bi kabāt yaptım. nāptın gene dedi. dedim bȍle bȍle yaptı üstiyan dedim ben de bȍle e senin aklın ermiye mi ya biz nāpmā çalışıyoz gitmē çalışırız öyle denir mi dedi. o nè sūledi dedim. vallā dedi on bej günde bir kim ȍle bi kabāt yapıyo bi okula topluyerı īsannarı, orda herkezin kesirini kusurunu söyleyiveriyo adam. biyenmessen çıkar dēler atar seni işten. sōna bī gene şini gene oturuyoz bȍle karısı ama bizim tarafımızı iç vēmeyi, korkmayın be diyi ben diyi onu yanıldırım diyi. ȍle bi pındıklık yer var dere bȍle, fındık boydan boya oraya gittim ben gezinmē. anam bi baktım bu kadā bi karpız orda ama sırf gübre ayvan gübresi. emen kafamı kaldırdım kalk yordankā, dedim. hā dedi. kız dedim burda bi kocaman karpuz var. al da gel, dedi. aldım karpızı götürdüm. sen adam biz uruyoz şini yere karpuzu pōt kırılmıyi. şini sert yer olsa dālıverjek bokluklu olunca fırlayı kā. hoyt dedi fındıkların ordan. kim kopardı onu dedi. ben dedim a kāk yordanka nāptık şini al da gel dedin bana dedim. hiç ıştırma dedi, ben onun akından gelirim. ben dedim ki bay üstiyan dedim o kopuktu dedim. ben kāk yordankaya söyleyince al da gel dedi, ben de aldım

geldim dedim. iyi dedi sabraniyede işidirsin sen kendini dedi. /?\ sabraniye, toplantıya sabraniye derdilē. suçumu söyleycek şini orda. o kadın dedi ki şindi bana bak dedi, sen onu söyle orda dedi ben de seni sūlīcem dedi. ben bilmiyem mi sen kadar dedi. benim kocam da senin tā yūsēndir dedi hadi sūle de göreyim dedi. şindi adam hiç ıştırmadan gitti. yiyin kārı dedi. gitti şindi ama benim yürēm kırt kırt korkuyom ben şindi, adamdan korkuyom. söyledim ona eve vardına. e dedi yordanka ordayka iç korkma olmaz bi şey dedi bana rāt‿ol dedi. söyleyemedi ya şindi üc gün geçti, dört gün geçti aftası geldi yok. ben şindi dedim ki ma kāk yordanka dedim söylemedi ya bu adam bizi dedim. nası söyleyecek onun ne kadar suçu vā dedi. olan darıyı dedi domuzlara taşıdı siz görmiyesiniz dedi. ben de onu sūlerdim dedi. yürēm serinleyivēdi çok iyidiler.

bin dokuz yüz elli göçmenleri: /?\ baştan gelmiş e analāmız akran hep ōleleri geldi. /?\ kumanizma basınca orda yokluk oldu. ondan onnā geldilē biz kaldık orda. annem gelin uşām gelin mektup yolluyolā biz onnara yolluyoz ille gelin, dōrulttuk işi de geldik. /?\ eski gelenner annemīninde. (¦) o zēra ingen o da annanenīnne baraber gelme çocūm. yok az aramız vā ama onun idriz agēle buban akran baraber askere gittilē. /?\ az kocalāmız akran ama orda kalmışık biz. kileden çok düştüm bu sene çok astayım, doktordan eve gelmiyim. /?\ bak bubasını gecenin sāt üçünde sünnet‿ ettirdik. saklı sünnetçiyi çārdık saklı, sāt üçte gece. /?\ bilmiyem kā atılan olmadı da saklı ep bōle yaptırdık bubalarını o zaman küçüktü yaptılar. /?\ dīştirmē niyetlendiler de dīştirēmediler.

çocuğunun diş çıkarması: (¦) bunun bubası asta oldu beş aylık mıdı kaç aylıktı bilmem hastāneye gittim ben onna astāneye yattık. ālıyer ālıyer ne ālıyer bu bilmiyez. o dişlēni çıkaramazmış. sōna bi karı pomakmış o bōle doktorlā sātı geldi mi kadın sarını bürünüyo ayaklānı bile saklıyo oturuyo. neden öyle yapıyosun diyem ben ama diye olmaz diyo biz bōle diyo sen diye bak diye şetmeysin diyi. e nası sen de türk ben de türk diyom aynı ikimiz o türkçe bilmiyo konuşmā ben ġavurca onna konuşuyom. sōna doktor başladı sıra bize gelmiş bizim odaya geldi çocuk doktoru. dedi ne vā senin çocukta, dedi. çok ālıye dedim bilmiyem dedim. kāy dedim burası kaldı dedim buraya geldim dedim. ne kadālık o? bu kadā emen uşān āzını açtı baktı ī dedi, o dedi dişlēni çıkaramıye şindi ben dur dedi bi īne yapçam ona dedi hiç burda sürüklenme dedi. çocūnu al git eve dedi çıkacak onun dişleri dedi. ep ateş oluyo bōle. onun dedī gibi de olur bir īnede başlayıvādı çocuk dişlēni ditmē. var orda doktor ama bu şini şeyir yerinden gelme aftada bī kere gelirmiş. (¦) onnā da ordan ama /?\ aynı

yerden hasankülü. /?\ belki anası bubası öle konuşmuş ne bileyim. ama onun annesi yüler diye bi yerden evlenmiş. köyün adı yüler. /?\ ha işte uymuye bizlere uymadı. bizim gelin bak kalaydereli.

yaşadığı bir olay: çuval yamamā gittik kōpratife biz şindi yorgan dikiyo bi karı 'yorgancılā diyeler onnā başka yerden gelme. onnar da böle temiz bulgarja biliyolā burdakı yerli olannā da hiç bilmiye. biz şindi başlıyez konuşmā ġavurca onnā nice kızıyo ya siz bizi konuşuyonuz. olmaz bi genç gelin vādı. /?\ biliyo onnā da burdan türk vā bu mıstafa abinin anneleri ba sār sabriler. emine abla vādı biz başladık konuşmā şini edibe, ben, yengesi aydi kākıveriydilē kavgaya sizi müdüre söylicēz siz ep bizi konuşuyonuz. ya dil öle be emine abla neden öyle diyesin. bi de 'nesibe vādı, o gelin dedi ki şakacıydı çok edibe, cemile abla dedi biz dedi türkü ile başlıyalım ġavurca da dedi onnā türkü sanmaz onu dedi. biz kāy böle konuşçaz bizim laflāmız böle. siz istemiyesiniz bizi konuşuyonuz diyesin biz de böleye çevirdik. halbuki gene laf konuşuyoz biz ama onnā türkü sanıyo.

akrabalık adları: /?\ tete dedik biz de orda. buraya geldik tize. /?\ o hala. /?/ dayım. /?\ yoktu ki onnā, amıca. buraya geldik kaynam dēdi ki bana, bana dēdi şey deme dēdi, anne de dēdi, nine deme bana dēdi. ben de adi buraya uyayım dēdim kızıyodu kaynam. /?\ görümcem. /?\ o ne olur mar atice kāynım sayı.

karışık konuşma: ne zorunuz vā da gidiyonuz burdan dedi. komşu bize, zengindi onnar iki kardaş iki kardaşla evlenmişlē. e ben de derdim yok ama annemin orda benim isannarım, kardaşlarım orda gidecēz derim. yā dedi sizin dedi türklē dedi bizim dedi fıçıla bal bıraktık orda dedi bizi gece koşaladılā dedi. bak bi tütün fabrikası vādı burda tekel diyelē orda çalışmā gittik oraya onun patronu türkiyedenmiş. türkiyeden koşalamışlā da (¦) aşā mālede sen bilmiyesin. ben dedim ki ben dedim batangül dedim bi şey sorcām sana dedim. sor dedi. sen dedim türkiyenin bayā yerini biliyon mu dedim. biliyom kızım dedi, sizin dedi annenin durdi yeri biliyom ben şindi dedi. bizi dedi fıçılāla bal doluyka kūdu türklē dedi. her şeyimiz kaldı dedi. bi çizme dedi altını ben ıstanbula gömdüm bi yere dedi kaçarka, çizme dolusu altın. gidersen dedi, giderseniz dedi oraya gidin dedi. orası orta yer dedi edirnede kalırsanız dedi mārebe ordan başlıyo zaten dedi. ama orası orta dedi oraya pek er şey gelmiye dedi. annenin çok iyi yerde şindi biliyom bak dedi. /?\ makidonyayı biz onnā gelmē başladına duyduk, ürendik.

kış hazırlıkları: /?\ er şeyimiz kendimiz yapādık böle satın yoktu er şeyimi kendimiz yapādık öle satın almak yoktu. patetisleri bāçeye ekiyoduk. onnar oldu mu çıkarıydık

kuyu kazardık, annemi̅ni saman döşerdilē. o patatisleri orayı dolduruyduk üstünü de bi güzel örterdiler. koca kış ordan bi yer bakırlar delik al al ordan yi. pırasaları gene kazardılā sıra sıra gömēdilē onnā hiç sūklamazdı. çıkar iki üç tāne yap yemēni. meyva da öle armıt çok. turşu kurādık bo̅le şeylere fiçılara burda şini er şey satın. /?\ bak şini tekese aldı ya bizim tālalāmızı aldı tekese hiç bırakmadı bi şiy. hayvannarı da aldı kaldık o̅le. herkeze birē dölüm bā ayırdı her aneye. ordaka as kayasılar var, cevizler var erkeze o̅le ayırdı. zaman geldi mi erkez yerini gidiyo belliyo çapalıyo ordan idāre. on altı bakır petmez çıkarıydık biz. /?\ e petmez kamij gibi o bo̅le ne o be sazlā gibi tālaya ekiyodular annemi̅. kesēdiler olduna, makine vā bo̅le sıra sıra. bi̅ ayvan koşuvolar oraya at mı olcak hayvan mı olcak o makine dönüyo o şeyler sokuvo iki kişi bu tarafta iki kişi bu tarafta şırıl şırıl şıra akıyo. andan sō kocaman sayvant vā tavalā vā burdan buraya kadā. kadınnā andan sō tavaya bi süzüyolar onu erkez ateşini yakıyo pişeni indiriyon. te şini būnuma koktu köpük. bal gibi köpük sapsarı oluyodu üstleri kaşıkla alıyoduk kurabiye yapıyodum. çok on altı bakır petmez çıkardi̅mizi biliyom. su yerine petmez yirdilē, yinirdi. /?\ nişasta yapmadık bak. /?\ sacın üstüne kuyādık akıtma amırı karıyosun bo̅le durucacık. şindi burda tavalā kocaman‿a tek saç oluyo ya küçürek. /?\ āçtan fiçılā vādı bo̅le bi̅ fiçı nāna kuruyodu dedelē, ninemi̅n bi̅ fiçı ama. bak şindi iç parçalamadan emen 'tepesini oyardılā bütün lānayı otutturuydulā kayı sırayaca dolasıya kadā. andan sō tuzlu su yapıp kapardılar onu sımsıkı altına da bi emzik takardılā çeşme gibi. isteyen o çok güzel oluvo suyu, ordan akıdıp yirdi. nānayı da çıkarı yarısını içine dūrar ufacık ufacık kuru fasileyle yirdik çok. armıttan da turşu yapıyoduk. armıt toplādık kırda gāyet çok olurdu limonata gibi ālatlādan. /?\ biz makarna dēdik burda erişte duyduk. /?\ kendimiz ekiyoz var. /?\ ayī, onu çıkāmazdık onu burda ūrendik. böberi düvēdik pul böberle düvēdilē havanı vā tatlı böberi renkleştiriyo o yemē. o̅le yapıyoduk kuyuyoduk bi şeye. ama burda da güneşe kuyuyosun onu bekliyesin be böberi gene düvüvösün tertemiz kuyuyoz. /?\ buzdolapları yeni yeni çıktıydı çamaşır makineleri çıktı. /?\ zatan kış, yazın da ye̅rinden çıkarıyoz ekiyoz ya. et iç satın almazdık emen kesip bi ayvan, ayvan çok neçi ayvan istiyesin koyun mu koç mu yiri ayvan, kaz. /?\ yapardılā o çok güzel oluyo. kestine ayvanı bo̅le temizlēsin, yıkēsin onu bi güzel tuzluyolā bi̅ kocaman tāta tekneye bastırıyolā. orda duruyo o bi̅ gece andan sō onu kınnap bo̅le azırlıyolā, delivölē o kınnabı geçirivöler. /?\ ip, geçiriveriler onu kocaman bi sırık buluyolā sıra sıra dizivöler onnarı kuyuyolā 'dışarı orda o kendi

kendine oluyo. sucuklā da ōle sucuk yapıyoduk makineyle dolduruyodulā 'sırıklara asıyoduk kururdu.

eşya isimleri: /?\ yerde, yoktu ya bunnar orda. ama o zaman ondan ileri kıtlık olunca hiçbi şey kalmamış. annem bize peşkirlēnden gölmek yaptīni biliyom ben. kapanıvēdi dükannā birden bi gecede nāptılar onca o 'basmaları, eşyaları bilmiyim ōle kaldık. /?\ sofrada, tāta vādı demir kaşık ta çıktıydı. ama çamaşır makinesi alınca çok sevindiydik. telēzon getirdik biz bureye kimsede yok. bir o benne gelen īsannāda. o abisine vēmişti ben te burayı evin önüne kuruvādık. e ben işe gidōm īsannā üşüyo buraya telēzon bakmā. hem de āçtandı sopası kı bi güzel gösteriydi. sōna erkez edindi. /?\ kupa, şapşak. çamaşır makineleri şindi burda çok güzel oldu ordayka ōle dīldi. bōle bu kadar iki tāne getirdik. ā öbürleri çıkıvēdi hemen attık onu vēdik çöpçüye. /?\ teknede sabunna, sabun yapādılā ayvan yāsından kaynadırdılā bōle kesēdiler onnarı bu kadā bu kadā kalıp. ama bembeyaz sabun olurdu. onun bi iĺacı vādı atıyodu annemīn karıştırıydılā oklāla kayrı karıştırıydılā sofraya bi dökēdilē koyulduna o bi gecede donuyodu. andan sō bī kişi ordan tutuyodu ipi bī kişi burdan bōle hırt, hırt, hırt dört köşeli dört köşeli kuyādılā bi sepede asıyodulā, ordan arcardık. /?\ ā biz gitmedik ōle yere onnā başka īsanmış, tokuşlāmışlā. hāĺā balıkesirde var tā ōle. benim kızım oraya gitti iş şeyinnen, kocası fabrikaya girdiydi balkona çıkarıydı beni annè bak bak nası çamaşır yıkıyolā. bī arsaya beş, altı tāne fırın kuymuşlā o gün hepsi ekmek yapıyo diziliveriyöllē. orda ateş orda ateş orda kızgın kızgın o atıyo aųşamdan aberleşiyöler heraĺ. ma fatme sen de gitsene bak güzel kokmā başladı derim aman annè der. çeşme de yoktukaz pınar vādı, tulumba sōna çeşme getirdilē. e biz gezmē geldine burda da yoktu. tē oraya ben koşların oraya suya gidēdim alaminde oturuyoz o zaman yeni geldik. o koşların o necmi birisi bi sopa patladı arkamdan elimde iki damacana vā. ha bī baktım bī çocuk. alā dedim bi çocuk beni dūdü dedim. ā koşların 'ercümenttir dedi. ay dedim āzına yandımı. sōna o yollāda da çeşmeleri yok ettiler herkez evine aldı.

dualar; gelin türküsü: /?\ e te bu çocā bārındım o zaman anneleri almanyada dedeleri bakıyo gelene vuruyo geçene vuruyo. seni annenīn ondan kuvalamıj dedim gittine dedene sūle yollasın seni ben dedim geleni dūvösün geçeni. annattım bayramda el öpmē gelmişti te bōle yaptıydın biz yeni geldine diyim kırılıyo gülcekten. /?\ allā belanı vēsin ne diyecen. /?\ e biz bilivoz o kadar türkçe be yā kuranı ben. bismille çekip bi dua okurduk işalla dönüşe şey olsun, allā kurtarsın allā yardımcın olsun deye ōle yapādık. e ben bubamdan duyādım bubam beni ūretti

türkçe ĭce epsini kuranı biliyom. /?\ borda şini kadınnā da gidō̆ mezara orda yok. /?\ bĭ dūnde burda yaptık. kırıldı millet gülecekten. gelin ālar yaşı yaşı, gitmem deyu sallar başı. annecĭm beni vermeyin beni yuvacĭmdan uçurmayın beni. gelin başlādı ālamā. çok unutkannık vā bende. buraya gittim doktora mēmet bey dedi git şeye dedi, nė o. gece yatıyom ay uyku uyuyamiyem ya o gelivo aklıma bu gelivo aklıma. e bizim gelin nābıyo kāy iki tāne ōlan gelin arıya kāri. /?\ yattım allah kaldır beni nur deryasına daldır beni imanna kuranna gönder beni deye okuyom yattĭm yerde.

karışık konuşma: /?\ buraya geldik biz tālaya başladık kāy buranın ĭsannāna karıştık pamık çapasına oreye bureye. işte benim dünürüm oldu onna geldik‿e zate ep gezmē. bĭ gün dedim ki ma fatme dedim türkiyeye geldik gene canımız sıkılıyo dedim. nè bō̆le dedim bi türkü çārsak a biz bunnara dedim. ya çārsak a dedi. oturduk şindi bi āç var orda o ĭsannā da oturdu. biz şini ikimiz başladık kāve içtim filcandan. onnā da şindi dönüvēdilē mari siz şindiye kadā nè durdunuz orda bizi pek şennendiriyonuz‿a siz. /?\ söyleyemiyem işte biricik söyledim baştan. zaten bu ölümler geçirmiyedim bi şey unutmazdım. dedem bana dēdi rāmetli bubamın bubası, 'cemile kızım bana mektup yaz bēyeye, kızı vādı burda. hicbi şey sū̆lemeden ben mektubu bitiriyodum, yazıyodum ona. oku kızım şindi bakām nė yazdın. okurdum o iki ĭtiyar ālardılā ne bildin ō̆le yazmā derdilē iç sormadan. ĭsanı üzüntü her şey yapıyo. /?\ bizim yoktu ō̆le. buraya geldik biz yılmazdan bĭ ĭsan ölmüş onnā göçmen ama nerenin göçmeni bilmem onnādan ĭsan ölmüştü gittik kazan kapalı. biz gezmē geldik buraya da ben şaştım. allahım yarabbim ordakı dipdibe komşu olannarı burda reis onnar ō̆le. sen nėrde komşuydun bunna ah gel sen de bureye. dizmiş ō̆le bi de geldim aynı köydeki gibi dizilivēmişlē. annemin annelerĭnne pelvan abillē memlekette bō̆le dipdibe. ana geldim burası safiye tĭzemin ev burası pelvan abilin. ā neden ō̆le uydurdunuz, e ō̆le istedik dedilē. ordan cincilē hep ō̆le. bēye halam vā te burda benim halam onnā da ep onnā abisi felan ā hiç yabancı yok.

kaçamak vb. yapımı: /?\ kaçamak çok sĭrek bi oturmā bi şey gidēsin de ō̆le yapādılā darı unundan. su kaynākēsı darı ununu em oklāla karıştırıyon hem döküyon onu. koyulasıya kadar andan sōna koyuldu mu bırakıyon tepsiye bō̆le kaşık kaşık kuyuyon. ama biz kendimiz yā, inek yāsı bō̆le kaşīn arkasına bō̆le çukur çukur yapıyodu annem. o yāyı güzel kızardırdı dökēdi, 'çökelek te atardı yi de yi kāy. /?\ pide yufka. dā çok çökeleklen arasına ep çökelek (¦) süde de acık yā katalā inek yāsı. /?\ kazılcak, demirden tutmā yeri vā bō̆le. /?\ oklava, yaslāç ta vardı bō̆le kocaman sapı vādı. vardı bizim de güneşte kāmış ta kocakarı bana ne kadā çekişti te

o yaslāc bak nōlmuj güneşte atılmış ta, çatlamış ta. e sen görmedin mi alsana dedim ben de ben tālaya gidiyom. /?\ buraya geldine zatı annemīni buranın īsannarı iç bilmezmiş bi şey. bütün gün bokluk tepesine oturuymuş buranın yerlileri. onnarı görmüşlē ondan sō onnā da başlamış. āy annem ekmek yapıyomuş toplaşıvarıymışlā. /?\ kız biz gezmē gittim ben şindi bulgaristana dört kişi gittik biz bī kimse gelmedi yanımıza gece. dışarda ne ḷamba var o kadā fakir şindi orası duramadık biz. amıcam var epsi var ama yok īsannarda bi şey iç. /?\ darı pişiriydilē ama tencerede. tencereye kuyardılā darıyı erkenden söylēdik gidēdik bō̄le şişmiş, patlamış darılā. ondan yirdik öbür türlü patladırdılā. rāmetli şindi dedem dolduruydu, çıtırlı misirden olurdu o başka darıdan. adīn şindi derdi ayşele cemile kākın oynamā tā çok patlaylar o zaman dedi.

B7.16/2

Habil Pehlivan / 79 yaşında. / Hasanköy-Preslav-Şumnu doğumlu. / İlkokul. / 1951'de Saruhanlı'ya yerleşmişler.

tanışma: /?\ habil pelvan. pelvanlık ta yaptım, yālı güreş pelivanı. sōna kendim sporcuyum da ben. ben koldereden koç almışımdır. bin dokuz yüz kırk dokuzda türkiyeye gelecēmız zaman vilayetler arasında musābakada birinci geldim, üç bin metrede. madalya kazanmış adamım ben. burda kolderede de koç aldım, geldim. /?\ asan kūde dūdum. /?\ bulgar kūmüzde var olmaz olur mu. bizim kūmüz dört yüz āneydi. aşā yukarı yarı yarı türk ġavur karışıktır. ben ġavurca çok bilirim. ġavur çocuklānnan barabar oynadık, bulgarca okula gittik, ġavurca da okula gittik ya. /?\ ilk eveĺā biz eski yazıya başladık. andan sōra bu ļatince yeni yazı çıktı. andan sōra eski yazıyı kaldırdılā yeni yazı bir de ġavurca kuydular araya. /?\ dört sene. bizde dörde kadā vardı. /?\ var tabi bulgar ūretmen de var. /?\ nere ben garibandım ya āleme izmeḱar ol, ona koyun gütmē buna bilmem ne devam edemedim ben. ama bizim kūmüzde te o sen dedin‿e vasfiye onun kocası burda zābıta memurudu mèmet bizim köylümüzdü o da. e onnarın hali vakti iyidi onun bubası okutmā yolladılar e ben gidemedim, ben ōsüz būdüm. /?\ ben esas dōmum bin dokuz yüz otuz‿iki dūmluyum ben ama nufusta otuz bir dūmlu yazarı, yazuvarı burayı geldīmiz zaman burda ōle yazdılar. ben yetmij dokuz yaşına girivöm. /?\ aşā yukarı emsaliz. cemile bi yaş mı iki yaş mı küçüktür bizden. benden tā būkleri de var yani. vasfiye var ani gitmişin‿a onun agası var şuföŕ ḱamil, o bin dokuz yüz yirmi dört dūmlu. bulgarca o da biliveri. (¦) onun çocū var belediyeye çalışuvarı.

türkiyeye gelişi: /?\ bin dokuz yüz elli birde. te bunnarla ep aynı sene geldik biz. ya biz otuz āneydik, biz birden çıktık. ökümet bizi çorumun alaca kazāsına gönderdi. dāttılar o köve bir āne, bu köve bir āne. baktık oranın alkı bize uygun dīl. (¦) tavşan yimiller, alevi. ītiyarlar diyeri bize ļaf düşmeyi. ītiyarlar diyeri biz burda kalırsak zaman gelir kız veriz zaman gelir çocuk everiz karışırız biz bunnara. durmadık orda. üç ay mı ne durduk. andan sō ordan toplandık geldik balıkesir susurlā. balıkesir susurluk bize uygun alk. bi şeker fabrikası var orda iş yok. soruvaz balıkesir alkına, biz dey yaz mevsiminde manisa uvasına çalışmā gidiyoz derler. (¦) yatılı amele geliyodu canım pamuk çapalamā, pamuk toplamā amele geliyodu burē. biz ōle geldik burē. buraya geldik burda yēleştik. /?\ orda az kaldık be bir ay durmadık bilem orda. buraya geldik burda da kaldık. (¦) on yedi sene de almanyaya kalmışım ben. /?\

biliyorum, yugoslavca biliyorum, pomakça biliyorum, bulgarca biliyorum istedi̇n l̤afı sor senin civabını vereyim. sen ingilisçe bilivö müsün? (¦) almancaya uyuvö. ollandaya da gittim, belçikaya da gittim, berline de er tarafı gezdim. /?\ şindi benim evlerim burdaydı, buraya yapındık. saranlıylan buraya yılmaza tatar diyodular. bak şindi o kapalı pazar yeri var e hani dere geçivö o dereden buraya kadar içbi ev yoktu meredi burası. o derenin suyu, kapalı pazar yerinin suyu askeriye şubesinin yanından yāyagül parkı vā bilivö mü sen onu, yāyagül parkının yanından geçiyodu su burdan gidiyodu demiryolun boyuna. zamannā geldi geçti nifli kemaĺ, baykalın bubası (¦) ānadın tā o zaman belediye işi di̇ldi. şindi bize burdan arsa verdiler, devlet, elli bir senesi arsa verdiler. buraya bin lira da para verdiler. üç taksite verdiler parayı ev yapmak için devlet yardımı verdiler. bo̅le yapındık beri dōru uzattılā bo̅le bu yılmazdan, tatardan beri birleşip te belediye olsun di̇ni. netekim de yapındık. zaman geldi yılmazlan sarannı birleştiler, sarannı belediye oldu. nē sarannıyla yılmaz birleşti di̇ni yılmaz mūtarını öldürdüler, adı māmuttu. onnar öldürdü nē saranlılan birleşti di̇ni yılmaz. sōna tabi birleşti ya devam etti. andan sō burası kaza acırāman olacādı burda pazar yoktu biz acıramana gidiyoduk cuma günü pazara alışverişe. yayan gidiyoduk demiryolu boyundan. acırāman olcādı kazā, o zaman demokrat parti zamanı vardı menderes, nifli kemaĺ bu ankaraya gele gide, gele gide bi şeyler çevirdiler burasını kazā yaptı adam. onun sayasında oldu burası kazā, yani eskiden bi şey yoktu burda. ökümet binasının yanında avuz vardı bi eski bina ceyran yoktu burda, sarannıda ceyran yoktu. oraya avuz yaptılar bir de bina oraya jinaratör kurdular. sabalin salıvolar bi dā avşamle salıvo ceyran andan sō sāt on‿iki dedi mi kapanıvo. sōna soma attına bālandı. /?\ biz burda şindi atmış yetmiş āne hasanku̅lü varız burda ya, bu māle ep asanku̅lü.

karışık konuşma: /?\ bak şindi bulgaristan türkçe asanköy, ġavurca asanku̅ di̇l lovez. lovez demek, bak ġavurca lovez demek avcıku̅ demek, türkçesi. bizi şumen, şumnu viĺāyetine bālıyız biz. viĺāyetimiz şumnu, kazāmız pıreslaf. şumnu eski tari̇ atta orda osmannıdan kalma cāmi bilem var orda. tunbul cami derler orda. ama bizim muyite, viĺāyetimiz şumnu ama deliorman derler. şindi aydın, izmir, manisa nere ege mi derler ege denen ku̅ vā mı, yok‿e işte biz de o̅le. /?\ ya̱u kazālar var madara, kaspeçan ānadın mı bu ilme reislerin ku̅ var ya (¦) karalar eski tari̇ pelvanın ku̅ de ordan, koca yusufun ku̅ karalarlı. (¦) hangı mıstafa bā? onun karısı yavaşlardan. /?\ şindi bak köpekku̅, bekirli, balıkısı, çufaku̅, karademi̇ ku̅, yu̅ler, agdere, sōlar andan sōra geç çufaku̅, karademi̇ ku̅, uyvan, balıkısı, yannı, çirkovna, vırdın, gu̅nekku̅ hep

biz o muyite bālıyız. /?\ türk kūleri şindi bak ordan öte cumā, eskicumā. eskicumānın ismi ġavurca targovişti. (¦) bizim zamānımız okula giderkeni krallık vardı orda bulgaristanda ānadın mı. o zaman sarboris kraldı. o öldükten sō çocū geldi simiyon o geldi. andan sōra zamannar geldi geçti rus alman arbi oldu ya o zaman bizim bulgaristan komunislī kabuḷ‿etti. biz nē geldik orda bıraktık tālalāmızı? bizim evlerimiz, tālalarımız ōlece kaldı bunnarın da epsi ōlece bıraktık tarlaları. komanislik geldi tarlalarımızı aldılar epsi devlete ānadın mı biz de ōle geldik burē. yani demek isterim o zaman geldi. madara, o krallıkmış tā eskiden ben bilmiyom oralarını tā duruvo orda kralın durdū yer madarada. bizim kūde tā evelleri ġavur azdı ne zaman mubādele göçmeni derler burda trakya bölgesinden ġavurlar oraya göçüvö bizim ordan türkler bu tarafa gelivö. yani ōle gelmij bu trakya bölgesi, rumeli bölgesi sırf hep göçmen. sarannı ıstasyonundan zirāt bankasına kadar onnar bin dokuz yüz otuz altıda gelme atatürk zamānı gelme. /?\ aynı kūden dīliz canım. bizim vilāyetten de var başka taraflardan da var ōle karışık orası. şindi bulgaristanın en fazla türk olan kitle şumnu vilāyeti bi de kırcalı sancā. bak şindi kırcalı sancānda iki tāne alterci var naim sülümanōlu, alil mutlu o da bulgaristannı onnar. onnar kırcalılıktan. koca yusuf, kurdereli gureco, kurdereli mēmet pelivan, sultan azizin baş pelivanı kel‿aliço, ergelici, çolakmol hep bulgaristanda onnar. türkiyeden de geliveri eşkiyā çek bi şişe rakı kāvede oturu adam öldürü başka bi şey yok. biz bunnarı bilivöz epsini. /?\ deliormannı denen kū yoktur. /?\ girivö, sōna karalar da giriveri, terbikū, çukurkū epsi giriveri bölgeye yani deliorman mu̱jtine. (¦) bak niyāzi onnar isim dīştirme oldu ya (¦) pomak ayrı pomaklar da bak bulgaristanın nevrekop şeyinden gelmiş tē biz onnarı bilmiyoz çok eskiden. (¦) eski pomaklar türkçe bilmiyolar ġavurca konuşuyolar ġavur dili. onnar zamanın birinde iristiyannā bunnarı sıkıştırıvolar. demişler biz dinimizi vermeyiz dilimizi veriz. bulgarca dilini kabuḷ‿etmiş onnar dinlēni vermemişler. (¦) bak bi baltaya sap yapmā bilmiyodular. evlēnde soba yoktu. sobayı kim çıkardı? sen sūle, göçmenner çıkardı sobayı. (¦) ne badanası madanası bē çamurdan, samannı çamurdan suvuyodular evleri ne badanası madanası. bak biz ani ökümet bizi şeye gönderdi ya çorum alaca kazāsına, orda kazāda var keremitli ev ama kümezlerin evlerin üstü ep toprak. sen nerelisen? sen samsumu bilivö müsün? samsum gez bayır çarşamba ora kadar gezdim ben. şindi samsum tarafında te ben gittim orayı, samsumda mustafalar ablam vardı orda benim de. bi kāveye oturdum bi kulak verdim iç ḷafından annayamıyam ben, türk bi şey annaşılmıyeri. bunnar çerkezmiş. çerkesçe konuşuyomuş bunnar çerkesçe. şindi atatürk zamanında

çerkezler atatürkün rejimine uymazmışlar. biz asker vermēcez şapka da gĭmeycez. andan sōra atatürk bi gemi, geminin ismi amidiye gemisi burdan basıyolar samsuma. orda bikaç tāne mermi sallıyer oraya gemiden. andan sō ne dēmiş Ílazlar atma amidiye atma şapka da gĭcoz, asker de vericez. tabi sıkıştılar. sōna burda tire, ödemiş, aydın, nāzilli buraları ep efe yatādır. biz geldine efeler burda çok vardı efeler. ben bu ufaktı, orta birdedi on üç sene ben beylerde tıraktor şuförlū yaptım. tūla ocakları mı çalışmadım, kerpiç mi kesmedim, izmirde bayrakların yanında, salānenin yanında kula menşubat orda mı çalışmadım, tekel ambarında mı çalışmadım. tütün balyası taşırdık yani ōle şēttik. (¦) işte almanyaya da turiz gittim ben turis. çalıştım ama işçi yaptı adam beni çalıştım. ordan beş on ġuruş para yaptım şindi ālar benim yanımda sıfırdır. (¦) şindi bak bizim kōmüz meseĺā bōle ormannık bizim balkan. bizim balkannāda çam yoktur, ormannāda çam‿ācı yok. kayın, gürgen, akça āç, dışbudak, meşe, ōlamır ōle āçlar kızılcık bilem olur. fındık olur ama yabanı fındık kenarlarında. şindi göçebeler dēler biz bōle koyun sürülerine geziyolar ya ānadın mı (¦) türk ordan gelmiş adam bōle bizim kūn üstü oraya yerleşmiş o. adı asanmış, asanmış adamın ismi. orē avcı asanköy, o adam gelmiş oraya yerleşmiş ya çoban koyun sürüsü ya buraya bi çardak yaptı andan sō (¦) bizim göçmenner çalışkandır. canab-ı allā çalışanın rıskını verivö. /?\ doksan yaşında anam mefāt‿etti ben anam bilmiye ki o tā evel olmuj bu. işte nenelerden ōle işte konya karaman tarafından gelmişlē yēleşmişlē o zamanda osmannı zamanında oralara. /?\ sen manisa karakūnü bilivö mü sen orda bizim göçmennē var. benim ablamın kızı bilem var orda şey agamın kızı şekibe bā orda duruvo. /?\ pilevnenin uvaları şindi bak tuna nēri akmam diyor etrafını yıkmam diyor, yüz bin asker gelmeyince pilevneden çıkmam diyor. kılıcımı vurdum taşa, taş yarıldı baştan başa şanı būk osman paşa askerinnen binner yaşa. duşman tunayı atladı, karakolları yokladı, osman paşanın elinden bej bin top birden patladı. bak şini sonu nōluvo. tunaya köprü kurdular, bunca askeri ep vurdular gelin asker ālaşalım osman paşayı yesir aldılar. pilevnenin uvaları kanna doldu kovaları, kör‿olası mūtatları yetim bıraktı yavruları. neden olmuş o, baltacı mèmet paşa katerenala burda zevk yapuvarı, osman paşa orda arp yapuva. nerde kalmış o topraklar. altı yüz sene öküm‿etmiş oraya osmannı nerde kaldı topraklar. /?\ on sekiz. /?\ ā iç gitmedim ben askere. ordan buraya gelĭkeni bizden devlet şey ödedi, ben on sekiz yaşında geldim bedel ödedik bedel. buraya geldĭne bayram çavuş yaptı altı ay o bizden iki yaş ufak çocuk. ben ondan sō vasfiye teyze onun kocası mēmet çavuş ānadın mı bayram‿ali vardı mustafanın kardaşı onnar biz askere gitmedik iç.

zaten bizi askere alaydılar bizim şindi tefter kapanırdı. kore vardı kore. koreye aydıyadılar ep askēleri bi sürü askerimiz kırıldı korede. (¦) askere gönderivöler yani. vatan sevgisi biz bunu burda ürenme dil memlekette. vatan sevgisi, epsimizin öz anası sensin gözel şirin vatan. bir öl gel cennet bātlı yaşa vār‿ol vatan. taşınca her suyun keser, tālaların altın eser gökler sana gapta olsun yaşa vatan, yaşa vatan. ilkyaz şarkısı: yeşil yanmış uvalar çifte giden sabanlar, kuzuları güderken ġaval çalan çobanlā. bak ne güzel şu orman sesimle dōsun emen, bārışalım çārışalım yaşa vatan yaşa vatan. gel arkadaş korkmayalım, yurda duşmanı sokmayalım, gönüllü asker olalım bu vatanı koruyalım. /?\ onnā kūn kenarında. onnar türkçe de bilivöler çingenece de bilivöler. şindi çingeneler esas ana dilleri çingenece ayrıdır ama onnar türkçe de konuşuyo çoku. türk asıllı kökleri canım ama çingene. /?\ bak komunislik geldi alman rus arbinden sōra bulgaristan komunislī kabuḷ‿etti. kumunis oldu bulgaristan tarlalarımızı aldılar, evlerimizi aldılar. bize o zaman isim davası fiĺan yoktu isim davāsı sōna çıktı bizden sōna gelenner oldu ya. bak sana ne söyliyem ben ġavur deyip te geçme türkten kıymetlidir kimileri. sabālīn biz arabayı koşuvoz tarlaya gidivöz. kapıdan çıkıyoz ya öküz arabasınnan ġavur karısı geçēkeni arabanın önünden geçmivö, duruvariyeri, araba geçiva ondan sōra devam‿edivö, saygı gösterivöller. şindi tālaya gidiyosun bi (¦) ānadın mı fiĺan kişi karı geçti önümde de bi şeylik geldi yani ōledi bizde. bī ġavur bizim zamanımızda bi türk karısına bi türke ḷaf atsın yaṷtta bir türk çocū bi ġavur karısına kıza ḷaf atsın biz ōle şey yoktu. adamın koparılā boynunu. /?\ bizde tā türkçesini sūleycem şindi sana burası bizim türkiye karışık. biz bunnan kardaşız. benim ōlum vā bunun kızı var ben bunun kızını ōluma alır mıyım bunnā karışık bi anadan bi bubadan bizde o yoktur. çünküm kan karışıklī bizde ōle şey yoktur ısım akraba alınmaz bizde, yedinci gölmē kadar. burda kardaşının çocūna veri bizde o yoktu göçmennerde. sōna bir bi şey tā sūleycem ben şindi bizde īsannık çoktur. ītiyarlara örmet‿ediyoduk. şindi ben yaşlı adamım bu kız ya çocuk olsun bu on iki, on yajda benim yanımda segara iççek ā ha ha iki tāne çaktı mı bi de yer uru. içemesin ītiyarların yanında sigara içemesin. ītiyarların yanında bōle bacaklā yayıp oturamasın. sōna bi dūnde bi türk çocū çıkacak dūnde oyun oynucak a vallā ona kız vereni tükürüler adama, kimse kız vermez ona evlenemez de. sen köçek misin sen erkek adam köçek gibi oynar mı. bizim şeyimiz dünnerde gelin almā gittīmiz zaman bayrak çakarız te bura çimene bi alay /?\ çimene güleş, bizde güleştir. sōna ani bōle içki içecen duysun biri seni vallā billā bana sorma sor bubana, sor ītiyarlara vallā billā sen kimin kapısına salsan kimse kız vēmez. /?\ dört defa

gittim ben. iki defa trennen gittik. bunun dedesinin karısı sādı. onnar ordaydı onnarı gördüm. ısım akrabalā vardı onnarı gezdim. iki defā trennen gittim. iki defā da arabalan gittim. arabalan gittim anımlan da gittik. osman paşanın arp yaptī yere gittim pilevneye top var tepede duruva, tekerlekte duruvarı. osman paşanın müzesine girdim. osman paşa rus çaı yesir alīkanı, yesir almış ya içeri çadıra alīkanı, rus kralı içeri alīkanı osman paşayı osman paşa bōle girmemiş çadıra geri geri girmiş. orda resmi var. bōle girise kafayı yıkması Íazım rus kralına seĺam vēmesi Íazım kafayı īdi ya seĺam vēmesi gibi gelivö tersleme girmiş. andan sōra rus şeyi demiş sen demiş iyi bi kumandanmışın kılıcını teslim‿edivö ama yesir gene adam. oralānı gördüm. gezdik oralānı pilevneyi gezdim er tarafını gezdim. gelsin bennen yaraş yapamaz. bi remzi vā aletirikçi o dayının kāvenin yanında, bi gün bi çocuklan gelmiş oraya oturmā dedim ulan bu kim ma, benim bilader dedi ankarada tercüman dedi, remzi bana. dedim emşerim sen dedim remzinin kardaşı, evet kardaşıyım dedi ben ankarada tercümanım. sana dedim ben bikaç ļaf sorēm. bulgaristannı onnā da, sana dedim ben bikaç ļaf soracam bakalım bilebilecen mi? sor bakalım. bunnar ne? āc dēr āç. evet ben de bilivöm āç, ben de bilivöm āç oldūnu.

B7.16/3

Vasfiye Güler / 77 yaşında. / Hasanköy-Preslav-Şumnu doğumlu. / İlkokul. / 1951'de Saruhanlı'ya yerleşmişler.

tanışma: ōle bazı aklım tutuvo da temizlērim bazı da temizlemiyim. a a nabıyesin sen bē? beni aparleye alıye bu kī. benim gōzüm de sulanuvo da bu da ep burda. annadım ama ne konuşeyim bilmeyim. /?\ vasfiye güler. /?\ ne bileyim ben yetmişi geçtik işte. ne bileyim ben bē 'cemileylen akran deyivē be amān. ha ep baraber okula gittik bilmiyem ben ōle bilivöm başka bilmiyim. /?\ ha kūdeydi. bir afta ǵavurca okurduk sōna türkçe. ani ǵavurca da bilōm. ayy çok şakır şakır konuşurduk ama geleli unuttuk. ma 'kibariye konuşmaya konuşmaya unuttuk. /?\ hayır bē biz okula gittik onnā gitmedi. /?\ bulgaristanda asankūlü. /?\ aynı biz, aynı mālede arkadaj biz. yaslan oraya be ayol. /?\ karışık çingenler onnā öteki mālede. gene kūde de bōle dışta biraz.

türkiyeye gelişi: /?\ ne bileyim ben elli birde ǵalba. (¦) onnā sōna geldi. biz bubamīnne baraber geldik. /?\ ayır be ǵavīlā, ǵavīlā tālamızı aldı da ondan geldik, ezgi etti ǵavūlā bize. tālalarımızı aldılar (¦) evde bulacān mı abil agayı? bak şini bubam çok zengindi benim gecelīn ekin satardı fakirlere. bōle 'perde gererdi ǵavūlā işkillemesin dīni. ben kızka da on‿altı, on yedi yaşında geldim ben. beş aylık gelin geldim senin anlıyacān pek bilmiyem ama bildīm kadar öle ya. ondan sōna bī sandık yaptı bubam tātadan, ekinneri doldurdu oreye, kazdı bi 'kuyu üstü de kāyı çimento döktü belli olmasın ǵavūlā bilmesin dīni. onnarı ōle yidik ūttük yā ōle o kadā bilōm. /?\ a a 'cemilelē tā geri geldi ye biz ileri kaştık, biz denişmedik 'cemileleri deniştirdilē. /?\ hayī bize karışmadılā biz sede tālaları aldılar ondan geldi bubam. ī tālaları aldı ǵavurlar taşlık yerden verdilē. sen ol kızma de mi? /?\ asankūlü dakışık, ablamīn vā bu mālede ep biz. yok bu karşıda da abimin kızları çocukları bu katta olannā ani ep bī mālede. /?\ aman biz çok gezdik bē çoōruma gittik, trakyaya gittik, yenişeyire gittik ep ī yer arıyerız. çoruma gittik dişini kurcalamā sert bi şey yok bildīn uvalık. ordan annem bize samannan ekmek pişirirdi. hiç yok, āç yok sert yok hiç. /?\ ā ıstanbula gelmedik. saraya geldik, saraydan kaynım bizi buraya getirdi burda çok iş var dīni. pamuk çapasına gittik ep. kaynım getirdi bureye. ama çok durmadık gittik oralara da. /?\ durduk bilemiyecēm sōna saraya götürdü kaynım bizi. (¦) şeyir bē çok iş yok dīni asan agam sōna bizi buraya getirdi. çok durduk sarayda kaynamın eltisi vardı orda kira vēmedik onnarda durduk. siz kardaş mı be sorayam

unutmadan. ā ūrenci sayı. /?\ tabi kirada oturmadan ev yapılır mı oturduk para biriktirdik. (¦) ep göçmen dil‿e kimisi ev alıp manisaya kaçıva canım ep burda dīl durmuyolā. /?\ ġavurlā türkçe de bilen vā. /?\ çingenlē okula gitti mi gitmedi mi ben ne bilecem onnarı ġavurca konuşurkanı görmedim.

komşu köyler; kökenleri: /?\ ne bileyim ben nī kūsü vardı be çufakūlü, uyvan, bekīli vardı, uyvan içi dolu suylan derdik ōle gevezelenirdik. /?\ burdan gitmedik bulgaristandan geldik işte türkiyere. dedeleri bilmiyem be biz dedeleri ītiyar bulduk bilmiyem kā. (¦) onnarı nē iç sormamışık bē bubamīn köklerini iç bilmiyez‿e be. buba buba gibi ne bileyim ben. asankūnde gördük bubamızı bizi būtmüşler köken möken aberim yok. içbi şey annatmadılar‿a bize.

düğünü: /?\ istemē gelmedi bizi mēmed‿abin. biz seviştik te biribirimizi tanıdık okula gidēkene. şindi de kızlā sevişivö ya tē okulda. annadılar‿a biz isteşivöz dīni istemē geldilē tabi. bubam da verdi. nışannı çok kalmadık be. anā benim 'peçelerim bilem vā, bir arka peçe vā tel. onnā bilem duruvarı hatıra. /?\ onu ic bilmiyem dakmadılā gaĺba pek altın yoktu bulgaristanda be. /?\ işledim verdim gecelīn anamdan korkardım da gecelīn verdim konuşurkanı. e tabi bizde korkmak vardı şindi açık saçık, kol kola. /?\ ben söylerdim ona türkü o annamaz türküden. /?\ bī gündüz bī gece. şindi onu da söylēyim şindi kız evinde yatılıvo be canım ben gelinkene. anām beş, altı kişi toplaşıvoz‿a, bana arkadaş‿a, ben kāy sabālayın gelin gicem‿e, bī baktım bī taş atıvo mēmet ābin ben burdayım demek istiyerı. hēy dedim adi git eve dedim yarın aųşama gelecem işte tā ne istiyesin dedim ona. çok şakacıydım ben. ani gene konuşmā istiyerı gençlik avası höşmele tavası demişlē di mi. /?\ yoktu bizim kuşak, urba telli te bōle var‿a. te bōle telli teleyzonda görüsün to buraları sırmalı çok te onnar. o donu bozdum da sōna divan örtüsü yaptım ben o telleri söktüm de. e geldine bi şey alamıyez ki tā yeni mācır biz. ōle alamıyez bōle kıyāfet tā. /?\ tōle peşkīlē, gömlekler. anam dokurdu. ben o zaman ufak‿a nē dokūcam ben. /?\ bōrek, pide burda bōrek diyelē biz pide deriz ōle işte. yemek lānaşı, kabak‿aşı annemin tülü başı ōle derdik. /?\ onu būklē yapardı biz azır yirdik. biz genç biz sokā gidelim dīni bakardık.

kış hazırlıkları: /?\ biz iç azırlamazdık bōle az bī yerimiz vardı pırasa ekerdik, turup ekerdik, ļāna, turupları, pırasları kış gelecek üşümesinnē dīni bī kuyu kazardık, kuyuya turupları gömerdik. kışın çıkar birē birē erendele onu yūrtla yi. sen de yūrtla yap çok tatlı oluye turup. tabi turrup var‿a pazarda. bizim burda kiracı otururdu biz başka yerde otururduk ona bilem sōledim de pek tatlıymıj dedi. kışlık dedin‿e şindi

fıçılara tātadan bo̅le fıçı, fıçı derdik, ona ḷāna kuyardık kışlık. andan sōna onun suyu da şekē gibi olurdu bo̅le emziklē ani 'çeşmelerin nası açıvoz açāsın onu onun suyu bilem tatlı olur. /?\ ayır, böbē kullanırdı be kırmızı böbē kullanırdı. o̅le dibekte düverdik. bo̅le dibek olurdu, demirden tokmak ufala gitsin onu, gevret onu o̅le. (¦) güneşte de gevrenivörü o bē em sobada yanıklar o, yanar o. güneşte güneşte. /?\ anam çok yapardı ben bi şey bilmezdim. anam yapardı yımırtēlan ev makarinası. /?\ āyı be ben ep sokakta gezivöm işte arkadaşlāla. /?\ beḱarkanı konuşuvom bē sōna doyurum tabi. beḱarkanı annem yapardı ben yirdim. nē üraşacam annem var‿a canım. annem karardı, keserdi onu ācıcık yellendirirdi kırt kırt kesilirdi. ben de otururdum ama ben geniş keserdim kak ordan sen derdi bana. (¦) ayır be kızkan da yaparım o kadā şeyi ne olacak o.

çevre işlemesi: /?\ te bo̅le çevre işlerdik, hayır be tē bak yastı̅n üstünde. al da getir be üşenmeSsen. /?\ bunnā şindik nı̅ biliyon mu gelinyanā. bizi te bo̅le boyardılā maymun gibi nı̅mişik o̅le biz be. bo̅le sōnadan şini bu kırmızı ya boyadılar‿a burasını kenālara bo̅le pul, bı̅ de çeneye uzun pul süs, alnımıza da o̅le. bo̅leykene biz resime çekeymişik ya bē. (¦) pıtıret derdilē burda resim diyelē. /?\ peşkir ama bunun ufa̅nı da yaparız canım sede bu dı̅l de. /?\ türküyü nabacan sen bē. unutmamış mı tā? anā du bakām ben de unuttum mu unutmadım mı.

türküler, maniler: /?\ ak bakırlar susuz kaldı yu̅sek evler kıSsız kaldı; annecigim beni vermeyin beni yuvacı̅mdan uçurmayın beni. dayler dayler yaşı dayler gitmem deyor sallar başı ālıycām çıktı. o tā çok uzun biz de ālardık. e sallar başı gitmiycem diye. burda kaçarak gitmē istiyelē. /?\ ona nē türkü o ancak konuşmā gelivö benne. /?\ mani mani mangısı benim yarim angısı; angısısa angısı orta boylu birisi haydā öf derdik. bı̅ de bo̅le derdik atej başında kutu içi dolu çorotu; kızlar altın topu çocuklar sıçan boku ayda öf. pabıcım cici mici bastığım çimen içi; yarim okula gitmiş vallahı benim içi aydā öf. ō tālada en birinci bendim mani atarkanı.

anıları: /?\ ō çapaya gittik pamuk toplamā evleri nı̅le yaptık evde otura otura mı? (¦) hā buraya geldı̅mizi diyerım genc geldı̅ne ani er bi şeyi edindik. (¦) sarannıya, sarannıda çok pamuk olur. bi de tālada, adevyenin tālasında (¦) adeviyenin bē patron‿a onnā. adeviye de onnara işe giderdik onnā varlıklıydı. andan sōna mēmed‿agan bana radiye almış memlekette yoktu radiye onu da söyleyem. andan sōna tam açtım şindi du̅meyi, bu kadādı o, türkülē bitti dedi bana. hēy adam adam dedim geldı̅ne mēmet abine, ne biçim radiye almışın sen ya̱u dedim. tam açtım dedim türkülē bitti dedi bana dedim. be salak dedi o da başka yerde çalmıştır sen bitkisine ermişindir

dedi. e biz bulgaristanda yok ōle şiy burda gördük ondan. andan sōna ben onu tālada annattım şindi. çevir o rādiyeyi dedim sayı ben mēmed‿agana. çevirmem dedi sen dedi türkülerin ucuna ermişin dedi. başka yerde çalmış o dedi. sōna eltimin annesi bēm onda da beş, altı kişi vāmış te bōle içerde, aber seslēmişlē. hū kızlar durun durun dedi, vasfiye annattı ya şindi dedi, ben de annadıyem dedi, eltimin annesi o da genç tā ben tā genç. aberleri seslēmişlē beş, altı kişi onnarın odasında radiyeyi kapayın da demiş 'kibariye, çarşıdan ismail agan geldīne o da aberleri seslesin, pek güzel demiş. andan sōna gençler de demiş ona be 'çarşıdan gelesiye kadā o radiye bitti ismail agan gelir mi onnā tā ayar gençler. o da tālada onu annattı ben de bunu annattım. sōna be emine abla, emine abla dedim hadi ben salak dedim sen de mi salak dedim ona şindi. o benden būk ya şindi konuşmam ōle. o da şindi ismail agası duysun. e ben de dūmeyi açtım bitkisine erdim o da çarşıdan ismail agayı bekliyecek aberleri seslesin dīni. çok çok aman aklıma geldikçe çok er bi şey fıkralā çok bende.

yetiştirdikleri ürünler: /?\ āleme gitmezdik bubam zengindi ye bubamın tālasına giderdik. tütün dikerdik. ama burda kuzu yaprā gibi ufacık yapraklı bilirsin tütünü sen. orda kalabak gibi kocaman cinsi ōle. /?\ kalabak demek ayır be yaprā kocaman demek. koca yapraklı ekerdik biz. o da tütün de bunun cinsi ufak senin anlıyacān. (¦) baskila be, dikerdik. sōna kırardık, satardı bubam ōle. /?\ ayır, sepet sepet bubam satardı bizde dizmek yoktu be ben bilmiyem dizmē. ōle satılırdı burda dizivellē. (¦) firmaya giderdi biz ġavur kızlarınnan çıta dēler‿e burda bōle uzun uzun bōle, bōle, bōle yapardık kakıdırdık tezġarda bōle. iki tarafı tāta çıta, ġavır kızlarınnan onu yapardık. ilmek atardık bōle ufacık beş, altı tāne alırdık alırdık bālardık. sōna orda firma vardı bōle kocamān bu karar sokuvollā, sararıvollā. sōna da sarıları, yeşilleri, kāverengileri ayırırdık işe giderdik be gençkene. nereye anneme ekmek yapacām ben. ben anca tōle ġavurlāla tütün dizme yapardık te bōle ilmek atardık. /?\ onnā kendimizin, bāça kendimizin, tāla (¦) ekerdik pıras, ļāna, turup er bi şey. annem ekerdi orasını ben ne annıyacām. yapar ben sede çapalardım bokluk kuyardık tablaya annem bōle saçtırırdı bana çapalardık ani böberlē būsün dīni yā. (¦) yok bē bizim ayvannā çok‿a keçilē, koyunnar. tabi israf‿etmezdi babam, tālaya götürürdü babam onu. /?\ tezek ben tē şeyde nīde aksarayda gördüm bizim akrabalarda. oralarda yok bēki odun bizim babam arabeyla oduna giderdi tabi arabeyla beygir arabasınna. /?\ ekerdik, kamış ekerdik. bōle bī de kamışları bilmem bilecēn mi nē bilecen sen bē. bōle yapardık şini te bōle burardık onu suyunu çıkarırdık bōle emerdik şekē gibi. e onun makinesi de vardı annem petmez yapardı gece yarısına kadā. üzüm yoktu bizim

orda kendimize kadar emen evin önünde. /?\ ūūh bubam şeye bakā yapardı aman arī bal bē, kuvan be sepet sepet. onu konuşurkanı mēmeT‿abine bilem yürēmden geçmez de verirdim avlu var‿a. bȍle bī tasa kuyup bal verivöm aralanık‿a bȍle çıbıktan örülüvö ye. ē nābıyam onu çok.

şakacılığı: /?\ o öteki mālede ama gelirdi bulurdu beni nėrden bulursa konuşmā iç işi yok ta. git derdim ama gitmezdi yüSsüzdü biraz. (¦) okulda annaştık‿a. aylā işidirdim ondan elli dört sene geçinmişik. /?\ ayır be oynardım bilem ona. bi sefē şindi geldi onu da annadıyem ben ep şakaya düşünȍm‿ē. 'kapı patladı, 'sokak kapısı. biz de o zaman burda otururduk bunu sōna yaptık. 'sokak kapısı patladı ben de bi dȗme dikerdim ǵaĺba isle bilivöm. hemen 'kapı arkasına saklandım ben şindi. bu şini girdi ā tā annesinden gelmemij dedi, açēm 'sokak kapısını dedi. sen annadın mı şindi tē 'dışarı kapısını demek istiyerım. te var‿a mavi kapı 'ayşelerin biz o zaman (¦) ayī bī kapı be, ep orta dīl. andan sōna o dedi mırıldanalak döndü şindi ben kapı arkasına saklandım. o şini 'sokak kapısını açmā gitti. beni annemde bilȏ satı anneme gidȏm başka gecelīn nere gicēm ben. andan sōna geldi o şindi kapıyı azırladı ya kay ben anamdan gelecēm kapı açık buluyem dīni. 'sürtmeyi sürttü bēki. aĺbuki ben onu taklayışı duydum, kapı arkasına saklandım. giriverdi içeri veh yaptım ona. emen çȗdü o şindi. beni bī 'gülecek tuttu. be ēy adam adam dedim adamlā korkmiye derdiler‿e dedim nē çȗdün sen dedim. çȗmedim ki diye inḱar‿edivö şindi, kendini aşālamıye. aĺbuki çȗdü. iç durmam şaka yapmadan. bī sefē de bana oturmā gelivölē bizim kiracılā ötedēdi bizim ötede de evlerimiz vā şini onnarı çocuklara verdik. çok çalıştım ben tütün dikmē gittim. andan sōna 'sebahala 'naciye girdiler içeri ben oynāmışim. radiyede bi oyun avası duydum mu elde çamaşır yıkardık‿a, yıkardım şindi bilem yıkadım biraz şiy. andan sōna onnā geldi şindi radiye de açık. amān dedim çamaşırı sōna da yıkarım ben dedim. radiyeyi de aştım. bī oyun çıktı kāy o zaman ȗrendim ya oynuyerım. o īsannā geldi bize ne oj geldin ne bi şey oyun yapōm bē. türkü bitti, oj geldiniz dedim. onu āĺā tā söyliye 'sebaha. mari ne şaşkınmışım ben bē. bazı mēmed‿aganın karşında bilem oynarım. ne vā canım ne vā oynuyerım işte. bi şey demez o bana. kimi adam kızā ne kızacak bana bile bile aldı ya beni.

hasan köyde kış: /?\ çok yāyardı. benim bi amıcamın ōlu vardı çizmeleri giyer, kar bu boy bana çīr açardı siz çīrden annamasınız. ben yörüyem dīni yol açardı bana. (¦) yol. e kar kocaman‿a canım, kalın‿a ben nası onun arkasından ben de giderdim okula. orda çok kar yāyardı. burda tavuklara kadā bi şey yāvo tamam o da bitivo. kar

yāyınca sūk olmıyeri biz māleye giderdik gezmē giderdik, asır örerdik asır. be anamlan māleye giderdik işte asır meclisine.

hasır dokuma: kapçıktan darıları soymıyerız mı soydīne onun kapçıkları yok mu tonnālan asır yapardık çok māfiyetliydik biz. /?\ çufalık çufalık olurdu. beş kişi otururduk benim elim çabuk‿a ben bitkiye otuttururdular beni. hōp kenara bitirirdim onnarı. burdan gelirdi arkadaşlā getirirdi öre öre. asır göstēmek istėr onnara memleket asırı. benim de var ama benim şindi papır vā papır. papır o şēden ismālama onnā ōle azır. acer‿abla papırdan örer ani derelerde būveller‿a suluk yerde, 'onnardan örüveller, 'onnardan aldıydık biz. orda kim getircek bizim asīları. /?\ hā o sazlara papır deriz. burda gördük o papırı 'memlekette darıdan örerdik asır. papır tā yımşak olū. ötekisini bōle doluyasın‿a sert oluvo. içine darı kuyuvasın sōna gene sarmalıyesın onu bu tarafta bitiriyon.

ikramlıklar; kahvaltılıklar: /?\ misir kaynadırdılā sobada. misir şey darı diyelē a burda misir (¦) kapçıkları çıksın dīni yapan yapar. biz kapçıklı mapçıklı birē birē kapçīnı atarız ya. /?\ bī darı dīl. bī fırın vardı ikiye bölür annem. biz tālaya kabak ta ekerdik, kabak atardı annem bi de āzını çamīlardı mayısla ǵaĺba. /?\ hayvan mayısı īcene hava almasın o kabaklā pişsin dīni fırında. ama gene teneki vā bōle canım. te toburalānı suvardı annem. arāba arāba getirirdik. bī de onnā çok kim yīcek erkezde vā çünkü ayvannara kıyardık kepeklen ayvannarın önüne verirdik doysunna dīni. /?\ süt pişmez mi canım keçilē vardı, koyunnā vardı. çay yoktu tarana vardı. tarana ya bī de yemek bēki de. ama bizi ufalaklamazdık bōle annem teknede bırakırdık. bōle parça parça onu ezerdi sōna koparıp adetimiz ōle. taze taze bēki tā güzel‿a lezzetli burda kuruyuvarı ū eskiyö gibi gelivö bana. (¦) annem yapar ne bileyim ben koparırdım eridirdim taranayı da mı yapamıyacam o kadā tarana yapardım. o kadar haylaz dildim hadi. /?\ akıtma duruldacan unu, tavada yapacan. bi de yımırta katāsın. o kaçamak ne tatlı arman düverdik ya annem bize getirirdi 'armana. ācık 'armanımız bizim yırak, 'arman annıye mısınız kı?

harman; oyunlar: /?\ beygīlēlen. /?\ düven, dişli. beygīlē dürtmek istemiye satı haydē dedi mi o gidivö satı. bī manda arabası zor olur. onnā yavaş yavaş yörür ama bizde manda yoktu öküz vardı. öküz biliyon mu? o vardı bi de beygir vardı. bak te bōle işte bu 'arman a bu da arman ǵavır kızlarınna, ǵavır kızları bizim benim de arkadaşım ama bizim düvene pinerdi beygir koşturuvo ya onnarın beygiri yoktu inek vardı. hōp düşerdik çok aydardı ābim düşelim dīni. emen kayardık yere. e ama kayardık ama kuru yer dil bē. ayır be ekin döşeli ye ekini ufalıye beygīlē döne döne

dişli. onnar ufalıye ya sōna saman oluyo ya. samanı bilmiye misin ep taşıyolar‿a. ōle ufalayıncasıra kadā ep ābim dönüvö beygīle. /?\ beygiri aydıyer işte dizginneri var‿a aydıye deriz dizginneri var‿a e aydıyen ne diyecen bē. ama dizginneri var onun armandan dışarı sapmasın dīni. bōle tutar ābim ani ǵavır kızınna biz çok arkadaştık. saklanbac bilem oynardık. saklanırdık ǵavurja onu söylēyim mi? (¦) hā onu unuttuk bī tepsi petmezle yapardı kaçamā yapardı bī kıyılı tepsi petmezle. ōle birisi de yāla kaşıkla yi gitsin. yā toz böber üstüne biraz. en önce tuzluyu yēsin arkadan tatlıyı bayıltmasın dīni. iki tūlü yapardı annem. /?\ ayır bē topaç topaç olur benim yaptīm. o tā güzel yapardı annem. /?\ ǵavır kızlarınna bē. ben türkçe bilmezdim ǵavur kızlarınna çok oynardım ben o da çok oynardı. (¦) ayır bē 'saklanbaç sana saklanıvoz ‿a onu söyleyim‿e türkçesini bilmiyem ben. ani kızlā şindi oldu mū dēler aĺbuki ne kadar salak uşakla. oldu mu dēkene o sez gidivö ya bē dur orda dur. burda ōle diyelē saklanıvolar şini oldu diyelē sōna arasın. e onu sesinden bulacak o arayan īsan. biz iç seslenmezdik. andan sōna ǵavır kızlarınna çok oynardık biz. (¦) mani olur mu be saklanacan‿a tōrda tōnun manısı. kim en önce gözükürse andan sōna o gelivörü orda duruvarı. o söylēri biz saklanıvaz. /?\ beştaş benim bu kıvrılırdı. benim bu çok kıvrılırdı burda beşini de tutardım. ālem ikicik pindiri ben hōp beş tāne. ben kaykılırdı oynaya oynaya bēki de kürek gibi olurdu bu. bōle beştaj bilirsin. biliye oynardık sede. orda bizim biliye yoktu bē dāya çıkardık keşkek yirdik ōle. keşkek būklē yapar dāya giderdik. ūretmennē götürürdü piknē. orda kobok olurdu āçlarda bilmem bilir misin. onnāla tosladırdık. ay bi sıra oldu mu sevinirdik. tosluyeriz a alıvoz epsini bōle en önde çizilivö ya o, onun içine kuyardık.

beddua: /?\ yē günā ben yapmam ōle bedduva. e çekişirke ben kimseye raslamadım ki. ālem derse desin ben demem. ālem ne bilem ben kim nabāsa yapsın ben işitmeyim onnarı, onnā çekişedursun.

doğum: /?\ ben uşakları burda būttüm bē, hadi gidin gelin dedim. (¦) ben ōle fısırık şeylere iç inanmıyım. burda şindi uşān āzının suları akāmış doktura gidivöllē. be 'suları akacak akacak bitecek doktora ne işim vā benim. hic gitmedim ben salak dil‿a gideyim ben. uşak tabi diş çıkarıkan suları akacak. /?\ çok yıraktı, uşumnuyadı. /?\ gelsin ben ōle şeye inanmıyım ki sede kaynam derdi bana bakma bēye ingemi ne angısının ḱāmile ingemi ne kırk‿ıka onu görme derdi. onna sizin uşānız kırkı karışık onu görme derdi. akıl be giderdim ben. iç kulāma bilem kuymam ben ōle şeyi epsi fısırık bē. kırk karışacāmış. asta olurmuş uşaklā. /?\ teknede be su içinde. /?\ ayır be 'tenekiden te bōle uzun, uzun uşā yatırız kulaklarına su kuymasın aman su girmesin

dīni kāy kafasının altına ācık kuyarız bo͞le bi dā yıka da yıka. /?\ ne bileyim para atılırmış. /?\ ben iç mevlit okutmadım uşaklāmlan ūraştım mevlitlen işim bilem yok. /?\ bubam kuyardı. okurdu kulāna, adını söylerdi o atta kayrık o͞le işte, bubam kuyardı. gün dūmadan ama adet o͞leymiş.

ulaşım: /?\ uşumnaya giderdik, uşumnada vardı ama kūmüzde yoktu. araba yoktu iç, beygir arabasınna nābacan yok iç araba. /?\ ayır bē ben manda arabasına pindim. çīz arabası da öküz. bizde manda arabası üstüne de 'perde vā bo͞le örterdilē gelin arabası belli olsun dīni.

nazar: /?\ ben burda kūşum dökmeden bu͞ttüm uşakları bē. iplik dakıvolā bilmem ne dakıvolā ben inanmıyım. oku ona biraz üç külfalla bir eĺam te düzeldi.

ölüm: /?\ sabā kadā beklenirmiş sözde, beklēmişlē kediler üstünden atlamasın dīni o͞leymiş, o͞le duydum ben. 'bulgaristanda ölen ölmüj ben evimde yā ben ālemi ne bilecem āladıklarını. nē duracam ben ölü evinde be ne işim vā benim. durmam durmam ölü evinde ben bu͟ā beni bēki de dirilirse.

bayram: /?\ ay orak biçēken bilem tutardık biz ablamla. bo͞le orak biçilivö ya, bōdayları o zaman bilem tutardık. iç salma bilmezdik ya. bak 'bulgaristandan beri āĺā tā salmıyerız. ama bu sene çok sıcak oldu sanki seneye tutamıyecēm gibi diyem gene kendi kendime. çok acıkuvaz, çok acıkuvoz yā. yüzüm kesēken bilem āleme gido͞m‿e ben amele yüzüm kesēken bilem patıronların tulumbası var‿a ıstırātta ıslan‿a ıslan hōp gene sāt geldi mi işine. gene de orucu bırakmazdık. amān dokuz günmüş o be nāpma otuz gün demişlē. bī kızıvom, bi kızıvarım. dokuz gün olsa rātla geçirecez orucu. sār dokuz mu nabalım dēkene birisi de annamış otuz mu demiş, hadi otuz olsun demiş, ondan kalmıj bu otuz. (¦) yē tutamam otuz demişler erkez otuz. ayır dokuz olsa seve seve tutacaz. gene günāya da giriyom to͞be esteyfirulla. ep dokuz gün olsa ya ne kadar rāt tutacaz di mi? /?\ o kadā gitmek yoktu burda var o. evde yasin okursun o kadā ani 'mezālā gitmezdik burda gidilivö. /?\ ünük, mandaünū (¦) buruşuk olmuyo mu ona ünük derdik. /?\ ha buruşturuvo, ācık kaba dolardım ben de anamdan kabacacık dolardın onu, sıyırırdın onu, o buruşuk kalırdı. son tepsiye kuyāsın onu, üstüne yā kuyāsın, fırına atāsın kırmızı olur. ben onu bi torba yaparım anamdan ūrendim‿e.

karışık konuşma: tālaya gidēkene bana derdilē 'vasfiye sen ünük getir, biz yürt getirecēz, acılı yemek getirecēz. ben de aşlayıp onu tālaya götürürdüm dallasa işe giderdik‿e. (¦) hā oraya da gittim ben to burda dallas var‿a. darı kırmā ū benim yapmadīm iş yok bayu͟. dallası bilirsin mezālīn alt yanında oraya darı kırmā

giderdik. bī de 'yapışkan vā mı tālada. şiye bu sālim aga ni onun adı be, mürvetin kocasının adı? (¦) hā 'sālim ben ōle şaka yapmışım āĺā söyliyeri. mütevelliden ipini koparan buraya dallasa, ipini koparan buraya demişim. ep beni anāmışlā tā vasfe ablam bōle bōle dedi dīni. e ne vā canım duyan gelō duyan gelō dallasa. ufalardık, darı ufalardık türküler vay bu bacaklā tutsa sanki gene işe gicem. bī dizlerimden zorum. basmıye te bissürü ap vā. tā içmedim ancak içecem nābacan ba kızım. erkez apla yaşıyır. /?\ ben onu söyliyem tā var canım annem yapsın başka. te tatlı dedin‿e onu yapardık bōrek, pide, burda bōrek ben pide diyerim er bi şey. turup erendele onu yap, pıras yemē yap. bi de anam benim kaz beslerdi. küçücük kafeste dönemesin dīni şişmannasın. misir unu, bilmem bilir misin darī, tōndan ekmek yapsak ta yisek ya bē. ap yapardı kaza zorla verirdi beş, altı tāne. hā şişmannasın sōna kazı keserdik. o yālanırdı ya besleye besleye yime de yanında yat. çok lezzetli kaz eti. burda yapmıyalā. kaz alın besleyin misir ununna, besleyin yāsını yiyin sōna. /?\ yemē katılır burda şini zītin yā banıvolar‿a sāna anı kavaltıda onu bī sāna kuy, ban çok tatlı. kaz yāsı gibi tatlı şey yok. (¦) ötede tā benim yastīm duruvarı hatıra. ani şini tavuk yivöz‿a onun tūsünü annem atmazdı yımışacık benim çīzime yastık yaptı. tā duruvo be kıyamıyem bē. duruvo bak çīzimden, yımışacık te bōle tū. burda evlams mı ni dēler ōle pamuk alıvolar‿a benim ondan kıymetli tavuk tūm. annem yaptıydı ōle pek pamuk yoktu orda. /?\ tāta kākardık çıkırangıc dönerdik. /?\ bilmiyem ben 'kibariye söylesin. (¦) bi de yukarda çatal vā sen pinecen ben pinecem kāy dönüveriz. tāta kākardık benim peliklerim götümden aşādı otururdum bōle kestirdim sōna geline. ayakça tarardım çok būktü saçlarım geline kestirdim termisyona soktu o da bir arka pelik. andan sōna şey dedim‿e bē aman taramak zor gelivö de ondan kestirdim. şindi kestirmesem ama nē kestirmiycen kayrı taramak zor‿a bana. ani şindi kestirmesem ālem görse şaşacak. e ayakça tarardım tarardım bıkardım kāyı, kāyı kesmek zorunda kaldım. kınadan azetmem ben onu da yıkaması vā çamur gibi. (¦) hā beygirboncū, balıksırdı. beygirlerin boynunda olmazdı mı bōle topālak māvi, bubam dakardı ya pek, onnarı peliklerime dakardım, para da dakardım, balıksırtı yapardım, oynardık. şık şık o peliklē döner. /?\ var ālemin de var ama benim tā uzuncaydı benim çok takırdardı. oynamā kāktı mı ben işidirdim. çocuklā da bakıvo ya kāy bize canım biz genç‿a. vasfiye kāktı bakalım ona derdilē. arkada ben işidirdim ama. /?\ bizim orda erkek türk karışık dīl sede benim gibi gençlē bize bakardılā, biz genç‿e. /?\ arkamızda gizli kimse görmez ōle ani adamlā bakmak yok canım dūne gelmezdi bizim erkek. kadın kadına bī de nışannıları gelivöri bakmā o da

saklı. bazı arkamıza otururdulā, dürterdilē bizi geldik demek istiyelē. ben de sōna azetmezdim dürtmeyi başka yere kaçardım. bak şini bu şini tāta ya bȭle buraya sen pinecen buraya ben pinecem. manisada var‿e ben uşakları pindirirdim, 'elçinleri. /?\ annem ne alacak ben biyenirdim onnar annamaz. /?\ panayıra pazar yok orda, panayıra giderdik. biraz yırak hayvan pazarı derdik ama er bi şey vā. bi de şindi dondurma oluvo ya bȭle külālı ben şini panayıra gittim 'kibariye içini yidim onun burda da annatmişim onu söyliyelē bana ep. içini yimişim‿e dondurma verdi ya adam, al dedim ben ona kabını. meyersem kabū iĺāzım olacak dīni diyom ben. kızım dedi onun dışı da yiniyo dedi. ne bileyim ben ȭle tencereye, sāna yemek kuyarız da birisine veriz, kabını veriz‿e ȭle esapladım ben. yiniyo dedi bana onu da bu sarannıda geldīne annatmişım. ayĺa geçende birisi bilem dedi ap almā gittim yanıma oturdu. vasfiye abla dedi biliyo musun dondurma anlattıydın bana dedi. kabūnu vēmişin dedi adama dedi, içini yimişin dedi tā unutmıyalā benim ļafımı. /?\ kara Ĺastik em de yalnayak ōrak biçmē giderdik nē gīmezmişik biz be göregör yok. to buraların tırmalardılā kay te bȭle anızlā biçilirdi ye tırmalardılā. bȭle kan fışkırırdı gene de gīmek ademiz yok. gī çorap bē kırmızı kırmızı delecēne anızlar iç unutmiyem tōnu. (¦) ferece annem dokurdu. burda umayından ferece var‿a bizim yünden. īrerdik onu, koyun var‿a bizde çok annem boyardı onnarı. /?\ el iyile, öreke vā. örekeyi bōra beline kuyāsın. sümē de bālıyasın kāyı işle de işle. bȭle incecik yapā gelir o, sen bilirsin onun kararını el iyile dolāsın tamam, ip oluvarı. büründcük bakardık. (¦) hā ipek böcēnne. bubam bizi alama götürürdü. alamın dutları çoktu kocamān, bȭk yaprak toplamā giderdik çuval çuval ipek böcē bakardık. onnā kara kara şederdi pokları vardı kara kara ama ufacık. ipek böcēni bilirsinser içinde kelebek vā tȭle bakardık. annem bize biz onnarı ep iyirdik ama ablamla çok şeremettik bize dokudu çarşaf yaptı. ȭle bī parça vā bilem tā duruvarı. hatıra annem dokudu büründcükten. ipek böcē bakardık‿ā. kāy büründcük denivör ona ipek böcēne. onu buluyam ben de o büründcȭ göstereyim ne zamansa. ipek böcēne büründcük deriz. ama annem onnarı kaynak suya salır tikenni bȭle tiken, bizim orda tiken var. bȭle ipek böcēni kaynıye ya o şini kozalar var‿a koza onnarın ipliklerini annem bȭle yapardı. beş çarşaf yapmış annem esapla çok ipek böcē baktık biz. andan sōna dolaşmasın dīni bȭle ep çıkardı ya burası doldu ya kāyı fasille dökerdi annem üstüne sōna dolaması kolay olsun epsi birden kākmasın dīni fasille bastırı o bȭle. bunu bastırı o bȭle burası dolu iplik sōna dolardık onu incecik makara iplī gibi. vay benim annem pek şeremetmiş. ama biz de īrerdik ye ablamlan ikimiz. o sede çıkarırdı iplīni

kozadan. /?\ ḷamba, ḷamba yē. ayır be te dibi ḷamba gaz kuyarız da tōnna çevre işledik. 'kuyu vardı giderdik su āciylan kuyuya su almā giderdik. hā su ācı, burda bakır burda bakır orta yerinde ona su ācı. su getirirdik ye bakır. tōle getire getire yıkardık. /?\ giderdim yapā yıkardık derede bōle inceci bī 'deremiz vardı anā yıka da yıka yapāyı. baştan annem baştan yıkardı acık ılık sula kiri gitsin yapānın dīni. sōna da dūlamā giderdik dereye. hani deremiz vardı kuyumuz vardı. (¦) ye kāyı kusur kalsın evde söyleriz. (¦) ne bilem taze taze mi yapardık ic bilmiyem buzdolabı yoktu di mi ba 'kibariye? nabarmışık biz, annem sede kayık düverdi, ayran yapardık. (¦) yayık yayık ben kayık diyorum. kayık dūnce ya oluvo bōle komşulara götürürdü annem, ani fakirlere götürürdü, inek olmayannara. ayran da kuyardı bakıra al kızım götür derdi. bi sefē de rus askerleri mi geçti ne 'armannā kondular ōle, ama zarar yapmadılar bize bilmiyem ben kāyı. annem dedi, yazık dedi, onnara dedi tavuklāmız da otuz tane kadā vardı yımırtlıyalā nere olsa yımırtlıyalā, yımırta bol. annem yımırta kaynattı götür askēlere dedi. askēlē de yol boyunda dinnenmē oturmuşlā kaynattī bakırla ben götürüvem. annem de başka yere kuysa ya onu. asker dedi bana, vasfiye dedi deyemedi de, asiye asiye dedi donunu karalayacān dedi bana. kara ya dışı e bēki dışı kara ama is dīl bēki de is olsa annem başka yere kuyardı. onu diyem asker asiye asiye donunu karalıyacān dedi. satı kara o bēki o bakır annem pişirdise emen altı islendi öle ye. bēki sūmasın dīni askerlere götür dedi. ōle biliyem işte başka bilmiyem. /?\ tete. tetē bokluk etē ōle şaka yapardık. /?\ ala, aga burda ābi. /?\ görümce, göz taşı gördūn yerde bas taşı. bī de şindi benim çocuk tayin oldu ya kaynım soruvo şini kaynım deyince atırlattınız bana (¦) 'yakıp bizim. erecep şindi merak‿etmiş burda recep dēlē ben erecep derim. erecēp dedi bana, inge be dedi 'yakıp dedi, benim çocūm yakıp ama nereye tayin oldu dedi bana. kūleri sayıva şindi ben kūden aberim vā mı canım burasının kūlerini erkeklē bilir ben ne bilecem. andan sōna saydı saydı bu mu 'inge? hayır. ben şindi benzerini yapacam onu söyleyecem. bu kū mü? hayır. bu kū mü? hep hayır ben şindi erecebe. erecēp, erecēp dedim bunnara ne denirdi ba kuzum dedim bulgaristanda dedim. iskembe, iskenduruna tayin oldu deyiverdim. kırıldılā bana gülmekten. kāy ben de unutmuşum bunnara burda sandalye diyeriz. şindi kūyü atırlattım 'yakubun gittī yeri atırlattım da gülüştülē bana. (¦) polis oraya tayin oldu ani kūsünü ōle ūrendi kaynım. /?\ uşak. he ōleydi burda şindi çocuk uşā mı kız uşā mı soruvollā ben de uşak derim epsine. /?\ kaynayı napmalı merdivenden atmalı tıkır mıkır inerken cümbüşüne bakmalı. tıkırdıye 'merdivenden tıkır tıkır inivö ya insancāz işte ezgi kaynaların adı būk bē. aĺbuki

kaynalar ne zarar. benim kaynam yavaştı bēki bende mi yavaş oda mı yavaş güzel geçinirdik. işe giderdim amile ben şindi gitme derdi bana. e azır ekmēmi azırlıyerı, sepede kuyuvarı kaynam iyi ya azırlıyerı ben gitmem mi tālaya. sōna kaynım da şēde, bük kaynım nī dēlē be patırona şifor mu, şifor işte asan aga. en sona kaynam demiş ona bu karının evde kalacā yok demiş millet pindi mi pindi ben onu evde biraz ileyecem demiş, motor arabası gitsin demiş. bi sokaktan kapıdan çıktım motor arabası yok. ōlelikle kaldım. çok işe gitmē meraklıydım bōle ama ālem olsa apışır yatar evde. /?\ yer minderi var tö bōle yoktu bulgaristanda koltuk yoktu. (¦) tātadan iskembe vardı. /?\ göçmen sobası bu. içine pide atardık ama bu pişirmiyi. ben bunda yapmıyerım. (¦) ayır be sofra palasını atāsın yirsin oturusun. kasnak olur vā benim tā kasnām durupduru. tāta, ācık onun bacakları yüsek‿a sayı. kocaman‿a sofra palası. ayrı gayrı bilmezdik biz. /?\ tāta alacalı vardı, güllü vardı, düz vardı. nası āzımıza girermiş o be. bēki yok fabrika çıkāmadı almadık ōle ya nabacan. er şey kaşıkla çatal bilmiyem ben. suyu bardaklan içerdik be yanımıza alırdık bi şey. bazı ufak çocuklā bilem bana bārıvollā su kupası desene derdiler ben kupa derdim. /?\ alamiyon vardı be ne bileyim ben alamiyon işte. (¦) çapıt, çapıt kilimi vardı. e tabi asır pıtīlı gübülē gitmez o zamanı üstüne ille döşedecen tabi. yüklük olurdu, te benim epsi ötede. /?\ şindi acırāman dēlim ācık burdan yırak acırāman. memleketi şindi aklıma geldi niḱāyı annadacam. ǵavūlā niḱālardı bizi. karademü kō orda bizi niḱālıyacaklā şindi bizim asan künde yoktu bi şeycik. oraya gittik bēye ingem, ben, mēmet abin. bana dedilē sen bu çocū istiye misin, dedilē. istemesem ta buraya kadar gelir miyim dedim. isan gibi konuşsam‿a ben onnara di mi o aklıma geldi şindi. istemesem dedim ta buraya kadā gelir miydim dedim. /?\ süslerdik kırmızı toprak. kafamızı bilem kille yıkardık burda şampıyon diyeler‿e kafamızı kille yıkardık. şampıyon ben burda kullanıvom da yımışak yapuva memlekette şampıyon yoktu ye ben yapamıyem bak boşvē de kille yıkardık. (¦) e nerden kazuva mısınız o kili? kız onu nabāmışık biz bulaşık ne ile yıkā mışık biz? 'cemileye sormalı ben de merak‿ettim.

B7.17/1

Kadriye Ceylan / 56 yaşında. / Köklüce-Şumnu doğumlu. / Ortaokul. / 1989'da Saruhanlı'ya yerleşmişler.

tanışma: /?\ kadriye ceylan benim adım. /?\ ben mi elli altıyı aldım, elli altının içindeyim. ben yediye kadā gittim vallā sekizi tamamlayamadım. /?\ türk te vādı bulgar da vādı. vallā biliyoz da unutmā başladık. /?\ vallā onnā okumamış eralde ablam biliye de. biz şumnu sancānda veneşte dōduk işte, köklüce. /?\ vallā otuzun içindeydim otuz‿üç. yirmi yıl bitti te yīmi bire girdik eralde. /?\ vallā bilmiyem ben beyim bilirse. köyümüz çok būk türk köyü ye bulgālā da vādı karışık. çingene de vādır ya arada er cinsten var. fazla yoktu bizim mālede ya kōmüzün içini, vallā ġavur da azdı bizim mālede beş, altı āne ōle. türkçe de konuşurdulā bulgarca da konuşurdulā. /?\ vallā dede nine gōmedik biz işte.

organ adları: /?\ arka, dīsek kolunun dīsē işte, avuç, parmaklar, tırnak, diz kapak, ökçe, ökçe deniyo. /?\ evet, topuk. /?\ kalça olur ye kalça. /?\ çene, yanak, burun, annın, bāz, ense.

akrabalık adları: /?\ tete diyoduk ōda, dayı, hala, amıca, uşak deniydi. çocuk, uşak. çocūm uşām. görümce, kayın. /?\ baldızı, kayınçusu. /?\ evet, benim kız kādaşım kocası meseĺā bacanā oluyo, elti oluyo.

düğün: /?\ kızı verince meseĺā bi tā dünür oluyo iki aile. vallā ōlanna kız annaşınca istemesi çok kolay. sizin kızınızı istemē geldik bizim ōlana meseĺā dēler. ondan sō istek vāsa rāzı gelīselē oluyo meseĺā. söz kesiliyo ilk önce sōra nişan sōra dūn. benim dūnüm vallā cumā başlayıvēdi pazar bitti. kına gecesi yapılıyeri. sōra bir akşam dūn oluye. devrisi akşam gene takılı dūn oluye. ondan sō bi tā gündüz alıyolā gelini götürüyollā ōlan tarafı. /?\ kuşak bālıyolā meseĺā alayda el öpüyoz bōle sıraya sıralanıyoz. ondan sō el öpünce dakı tutālar. dakıya tuttuktan sō dālıp gidēler. /?\ gündüz de oluye bizim meseĺā gelin getiriyez evimize kapının önünde insannar oluye el öpüliye. gelin ondan sō giriye içeri. /?\ vallā yüksek yüksek tepeleri söyleriz biz başta ālatırlar onu çok. aşıya gidēsele gelin ilk önce başka. /?\ çīzde er şeyler oluyodu vallā epsini yaptık birsi kalmadı te. bi şey getiremedik zati epsi burdan aldık. bi şeyimiz yoktu gelince vallā. her şeyi veriyo allā çalışıp cabalayınca, iki el biribirine olūsa bōle, el ele verise. vallā er şey yapıyoduk ya. meseĺā bōça sargısı işliyoduk, kohor işliyoduk. (¦) duvālara dakıyoduk onnarı ōle süs. yan tarafı başı ucunda kalık bōle tā būk olūdu ötesi. cam içine alıyoduk onnarı güzel bōle. ō çeşit çeşit neler

işlemediydim ben be epsi kaldı bıraktık onnarın epsini. kendimizi geçirelim bī burayı dedik.

karışık konuşma: /?\ pala diyoduk biz. ufak ōle dar enni olannara pala diyoduk būklēne kilim deniyo. vallā yatak odam vādı benim bōle on kere yattım mı onun üstünde bilmem ōlesine bıraktık geldik onnarı yepyeni. /?\ edirneye indik. orda biz kalmadık geçtik beriye de savaştepeye okullara geldik biz gelike. orda okullāda dūduk ordan bittā buralara geldik. /?\ beklettilē biraz dūduk orda. işte fatmenin diyem‿e ablam babannesi geldilē bizi buldular ōda. ayşe ninenin gelini benim ablam oluye fatmanın babannesi. /?\ tavīmız da vādı, kazımız da vādı, keçimiz de koyunumuz da epsi inēmiz de epsi vādı. epsine kākıp bakāsın, evin işini yapāsın işe gidēsin bittā tāleye. /?\ sabāla olmaz börek ēkenden anca pişi mişi yapāsan ōle bi şeyler kāvaltılık. (¦) babannesiyim ben di mi kızanım. konuşuyom da şindi ōle bīden sorunca epsini eyecannandım. /?\ çocukka ne oynuyoduk evcik oynuyoduk, bebeklēmizi oynuyoduk, beştaş oynuyoduk. gözlēmizi yumup ta dil mi bōle bi dirē dayanīsın yumāsın gözlēni, örtēsin gözlēni ākadaşlā koşturu sen bitā dönvara onnarı. /?\ küçüklē būklere būklē tā būklere gidiyo ōle işte. gelip gidiyon bayramlaşıyon. pişilē yapıp dādıyoz ya hayır yapıyoz ōle tatlı maylı dādıyoz şeker, İokum pişilē dātıyoz. /?\ annem tēbi kōnden. karaların beri yanında terbi kō bittā ileri dā şeytancık, asmāle, kayacık ōle gidiyo da gidiyo. /?\ sahura kalkılıyo, oruç tutuluyo hepsi oluye aynı būdaki şeylē gibi ya devam yaşamak. /?\ oranın baklavası işte aynı burası gibi. yufkaları açıyoz, içini dolduruyoz ōle oluye işte. /?\ zorlanmayız mı anadan ayrıl, epsinden ayrıl gel buralara. (¦) gittik bi defa bittā gidemedik işte. doksan dōtte gittik. vallā iç insan yaşamamıj gibi olmuş kōlēmiz. var da çok sīrek. iç insan gitmē canı istemiyo oralara zāten şindilik. /?\ var akrabalāmız da vā tā da kayınvaldemler ōda, kādeşlerim var, abim, yengem var, eltiler ōda epsi çoku tā ōda. onnā geldi döndü gitti. eltimlē döndü be kaynalarım. /?\ yüksek yüksek tepelere ev kurmasınlar aşrı aşrı memlekete kız vermesinler. annesinin bir tānesini hor görmesinler, uçan da kuşlara māĺum olsun ben annemi özledim. hem annemi hem babamı ben köyümü özledim. yaşamak ep aynı yaşantı da orası burayı benzemiye burası oraya benzemiye. orası tā ġavur fakir burda er şey vā er şey bol. çalışırsan epsi vā çalışmassan yok işte. suyumuz iç kesilmezdi burası gibi işte. geldik buralara yapındık bak asker ücretinne iki kat ev yaptık. sıkıp tutāsan oluye sıkıp tutmassan yok. çalışırsan‿a epsi oluyi çalışmayınca yok. iki tāne torunum var ne mutlu bize. /?\

işte kırk günnük olunca gidip annānesine götürüyon bebē ōda gidip bırakıyon gelini
meseĺā duruye bir aftalık. ondan sō geliyo evine ōle işte. kırk kaçīdım deniyo bittā.

B7.18/1

İbrahim Kadıoğlu / 75 yaşında. / Bayramdere-Şumnu doğumlu. / İlkokul. / 1951'de Turgutlu'ya yerleşmişler.

tanışma: /?\ ibrayim kadıōlu. /?\ dört sene gittik bulgaristanda. bin dokuz yüz kırk beşe kadar şey vardı türkçe vardı ruslay kırk beşte işkāĺ ettiler. ondan sōna türkçeyi kaldırdılar. biz de o zaman zate şey olmuştuk, okumuştuk. bi türk ō̄retmen, bi bulgar ō̄retmen vardı. vallā biS aftada dīl de yani bi sāt türk ō̄retmen bi sāt bulgar ō̄retmen okuduyodu. bulgarca annatıyodu. kim dinniyosa annıyodu kim dinnemesse tabi ki herkez de bilmiyodu o da biraz okumuş. /?\ ben yetmiş beş yaşında. /?\ şumnunun bayramdere köyünde. biraz dā güneye bakıyo şumnu güneye bakar yani on beş yaşında geldik, on dört yaşında geldik. /?\ yüzde otuzu türktü gerisi bulgardı. vallā yetmiş hāne türk vardı gerisi bulgardı ama bulgarlar kaç hāne oldūnu bilemeycem yani dā fazlası bulgardı. /?\ vallā bekçi, kamçımāle köyü, çalıkavak köyü efendim tütsa ō̄le bi şeyler vardı yani. ama onnar dā köyleriydi bō̄le. bizimki kısmen yani gene dā köyü ama biraz ovaya bakıyodu onnarda hiç bulgar yoktu oralāda, iç bulgarca bilmiyodu onnar, ō̄renmek te istemiyolardı. biz geldik onnar artık kaldılar kimisi geldi parçalandı kimse kimseyi bulamadı bi dā.

türkiyeye gelişi: /?\ bin dokuz yüz elli bir on dört martında manisaya geldik. şindi ordan geçerkene bizi edirnede çadırlara aldılar tabi şeylerimize baktılar pasportlarımıza baktılar. ondan sōna soyadı verdiler. ondan sōna geldik bizi bi de ikiye de böldüler. dediler ki biz elli āne çıkmıştık yarısı mersine yarısı manisaya. manisada burda köylēne verdiler kaybolduk gittik biz yani. /?\ āmetliye verdiler vallā biz gene āmetlinin bi köyüne verdiler kestelli kō̄ vardır, reglatör var orda. /?\ yok yok her köye ikişer hāne üçer hāne paylaştırdılar. ne salillisi kaldı ne manisası turgutlusu kaldı. köylere dāttılar ep bō̄le. arabayna olsa olsa on dakka sürmez. /?\ yav em yörük karışık ō̄le. biz orda durmadık āmetliye geldik ufak oldū içi orası. on sene kaldık. ondan sōna bī müddet sōna istanbula gittik ōda kaldık. orda da aşā yukarı yirmi sene kaldık. /?\ valā altmıj beşte yetmişte gittik seksen sekizde geri geldik burayı turgutluya. çalıştım orda, kardeşim vardı orda. leventte kaldık benim orda akrabalarım vardı oralarda kaldık. şimdi turgutluya geldik seksen sekizde buralara geliyoz bi orda kalıyoz bi burda kalıyoz. emekli olduk bi iş te yapçak durumumuz da yok ō̄le idāre ediyoz. şindi çobanisadan evliyim ben de burlara geliyoz da biraz dā havayı iyi buluyoz. orda evimiz var burda da bizim kaynana var bilmem ne var.

B7.19/1

Kadriye Sayar / 82 yaşında. / Ortaköy-Şumnu doğumlu. / İlkokul. / 1951'de Salihli'ye yerleşmişler.

tanışma: /?\ kadriye sayar, seksen iki. sāyız çok şükür de kendimizlen üraşıyıS nāpçan yaşlılık üstümüzde. çalıştık cabaladık bu hāle geldik. oturduk kaldık gayrı şindi günümüzü bekliyez. /?\ bulgaristanın biz şumnu kazasındadık. kõdedik biS. /?\ turca, doum yerim ōtakõ. sōra bubam öldü altı yaşında turcaya anam kocaya gitti, onunnan gittim. ōda būdüm, evlendim, ōdan burayı geldim. /?\ turuca dēdilē bī kõdü. bulgā da vādı, vādı ama azdı. beş, altı āne bi şey vāsa vādı. /?\ tūkçedi, tūkçedi bulgar şēsi işkolası ayrīdı. onnā bize karışmazdı biz onnara karışmazdık. /?\ gittim, dõt sene gittim bi o sene kaldım deye beşi tamamlamadan bıraktım. çok okuduk. /?\ a işte kendime ġadā imzamı fiĺan atıyem mektup yazādık kāyı mektuplā da unuduldu. /?\ tūk, bī tāne vādı bul'garca dēsimiz. beş dēs oluyo ya biri kurandı, biri tūkçe yazıdı, biri bulgācēdı dõt dēs midi beş dēs midi unuttum oralānı şindi eralde dõttü. tō bulgācayı şey kitabını alamadım ondan kaldım dõtte ben de bıraktım beşe gitmedim. /?\ çingene yoktu kõmüzde. vallā bilmiyem çingene pek hatırlamıyem. kõmüzde yoktu ani. şõle zatın uzun bī kõdü ne kadādı ne hānesini biliyem ne biz o zaman. on sekiz yaşında evlendim, dõt sene sōra burayı geldim beş sene sōra. yīmi üç müdü, yīmi dõt müdü hiç biz o zaman nē nufus ќādımız var ne bi takvim biliyez, bi şey bilmiyez. kõ yerde yoktu bi şey ama şindi denişmiştir başka. bi yanımızda osmar dēdik orası bulgardı bizden sōra tren yolunda şeye vādını orası da bulgardı. deliorman duyādık ama o ilēdeydi.

bağcılık: bak deliormanın adını duyādık bī de bizim kõ yanımızda osmar dedīmiz hep bācīdı bizim tarafımız. deliormandan geliyelē bā çapasına, bā gömmē bā açmā. bizim ōda bālā gömülür. kış çok oluye. direktēse yuvālak gömēsin eyer şindiki gibi teldeyse bī çıbık ōdan bī çıbık būdan mezar gibi gömēsin. kasım geldi mi 'ekimde, kasımda gömülür ekimde gömülür. şimdi lisanda açılır bālāmıS. kış oluye heral donacak deye kıştır bizim o yansı ū ev boyunca kār olur. bi rüzġālı esti mi yuvar gayrı yuvabildī kadā kuytu yēlere.

türkiyeye gelişi: /?\ elli bī göçmeniz. yēli bulgālāmızlan çok iyidik. ruz geldi orayı ben delikannı kızdım, on‿altı yaşında kızdım. ruz geldi, baştan alaman geçti. ākadan ruz geldi rusa karşı koyamadılā yol istemiş harplen gīdi. ondan sōra bizim ora bozuldu. ondan sōra ye komfosa gircēniz ya tūkiyeye gidcēniz. gezdiler ev ev,

geldiler. bizimkinnē de dedi biz şeye tūkiyeye gitçez. o zaman ellemedilē gitmeyene de çok iziyet etmişlē sōra. /?\ trenne geldik şeye kadā edirneye kadā trenne geldik. edirnede iki gece dūduk, ōdan şeye pindik ıstanbula geldik. dur edirnede dīl baştan şeyde kaldık mustāpaşa diyelē ōda kaldık iki gece. ōdan kaktık edirneye geldik. edirnede de gene iki gece mi ne dūduk. ōdan gene kākısi her gün bī tren kākıye başka yok bī tren geliye doldurup geliye. ōdan geldik orasını bilemiyem deniz kıyıdı heraĺ nerde kız orası amān deyemiycem, bilemiycem ben unuttum. ōda kaldık bī gece de. ōdan sabālayın gene trene pindik biz şeye geldik, vapura geldik. sīkeciye geldik ōdan vapura bizim eşyalā pinmedi dolmuş. biz pindik bizim adamlā bubalık vādı benim o geldi bizlen, iki olannā geldi tek kişilē kaldı şeye eşyāsınna. o gece pindik biz akşamleyin, gün inēken vapur ızlandı ta ētesi sabā şeye indik, izmire indik. ama nereye indik izmire /?\ ne bilem ben. tren nēde duruyo o zaman biliyez mi bilmiyez de sormuyez de heraĺde. indik, ōda biz otūduk, bekledik. akşam trenine pindik burayı akşamleyin geldik. bir aftada geldik. geldik buraya şuraya şu hacaplılan anına indik şuraya hasī pazarında. o gece biz ama trenden inēken göçmennē dālmasın bi yere toplaşsın deye bārıyelē. indik biz bi araya çekildik. ondan bizi asker gibi aldılā yolcu oraya getīdilē. ōda o gece kaldık. sabālayın dāttılar. hēkezi dāttılā bizi şeye yolladı, üç hāne kaldık, gabazlıya yolladılā. biz de ōda kalmadık mı. şindi īmiş orası ya bilmiyem. dedik biz būda kalmayıS. olūdu olmazdı ökümattan da bi adam vā yanımızda ama kimdir bilmiyem gāri. bizim yanımızda da bī bubalık vā. bizim adamlā kaldı ıstanbulda eşyālan. onnā bir afta sōra geldilē. tekrā geri getīdilē bizi buraya indīdiler. bi de arayan soran olmadı mı bizi. kayrı bubalık vā yanımızda o çıkmış hökümāta. ōda bi 'nufusçu vādı, onun çavlıda yēleri vāmış. onunnan nası tanışmışlā nası konuşmuşlā ben demiş sizi çavlıya iskān‿ettirem demiş. ondan sōra biz ētesi günü birē, iki tekēlekli arabalā vādı o zaman siz bilmezsiniz, pindik onnara hadī çavlıya götūdülē bizi caminin avlısına bıraktılā geldilē. /?\ çaydan öte. ēsi kaldık ōda. birē göz oda vēdilē bize kaldık. bir afta sōra adamlā geldi. eşyalāmız geldi o bizim çok eşyā, eşyā mı vardı o zaman iki yatak, iki yastık bōle taktuklā yoktu bizde o zamannā. elde çapa kürek ne vāsa topladık geldik. çavlıda on iki sene dūduk. ondan sōra saliliye gendimiz geldik biz. būdan ev aldık. bu beri yanı boştu arsadı. sōra tālamızı sattık buraya ev yaptık, eski evi sattık burada kaldık. /?\ yoktu bizde pomak, gōmedim ben. duymuşlūm vā da gōmedim bak. /?\ vallā onu bilmiyem şindi yalan söylemeyem bak abdezimden duruye konuşmadım onnālan. ama o deliōmannıları biliyem. /?\ yō kāşıdan biliyem. onnarı nedir bilmiyem ben deliōmannı, deliōmannı

dēdiler bizden şōle yiraktı görünüdü de çok osmana şeye gelïdilē, çalışmā gelïdi adamlā. bā gömmē, bā açmā ōle duyādım da biliydim. karılānı fiĺan bilmiyem gōmedim. bulgar komşulāmızlan da çok iyidik, komşuluk‿edēdik, onnara işe gidēdik, çok iyidik. biz gelïke ep ālaştılā. sizin gidcek yeriniz vā gidiye biz nereye gidelim deye. /?\ bilïdilē biz o kadā bulgarca konuşamazdık onnā bizlen gonuşūdu. bu rusu onnā da istemedi. sözde rus bulgarların bubasīmış ama ōle dedilēdi ōle duyduk biz de istemezdilē. bütün gece geldiler ramazan bayramına üc gün vādı. üc gün vākan biS çıktık sayi. geldilē gece bastılar kövü. askeriye geliye. gelmij biz iç komşumuz vādı bizde oturuyez. bizim meydanda bölünü iki ev vā iki evin öte yanı gene bizim bālık onnarın yanı. kaktı gitti bu ben dedi gidem dedi bēgïleri fiĺan şeye çekem, dama çekem. bï de gitti geldi bu çocukları getïdi baştan karīlan iki çocū vādı ikisini kucaklamıj bize attı gitti geldi. sizin bā dedi dolu dedi arabalālan, askēlē dolūmuş. biz hiç çıkmadık o gece heç çıkmadık. onnā şūda pençere vā bu pençereden bubalıklan bakiyilē. gelmişlē bēgïlerin yanında gezinïmişlē ōdan bēgïlerin yïcekleri vādı, biz fï deriz onnādan kucaklamışlā götūmüşler arabalālanmış. ōle o gece hiç çıkmadık ovaya. işte sōra kaktık geldik burayı ramazan bayramına üc gün vādı geldik dūmadık. rāmetli bubalā demişlē bayramı yap ōle git. ben dedi bayram fiĺan gōmem benim malım mülküm gitti dedi. sattı, evi sattık, bēgirinnen, tālasınnan hepsini sattı ben dūmam gene de iyi oldu. biz geldik ākamızdan bir afta sōra yol kapandı. geri gelennē geri döndü. /?\ sattık tālamızı, evimizi, bēgirimizi, dombayımız vardı sattık epsini ōle geldik. (¦) hā mandaya dombay dēlē sālırımız vādı geldik bu memleketteymiş şeyimiz. geldik çavlıya yēleştik biz. hemen ev yeri vēdilē, tāla verdi tāla su basmış ormannık aştık ta tāla yaptık. kopratiften yādım vēdilē. beş yüS kiĺo bōday vēdiler, para vēdiler,o parayı sōra ödedik. yādım vēdiler ev yaptık, yādım vēdilē. /?\ şimdi bir hāne kaldı bizden ōda. bizden eveĺā yunan göçmenneri vādı, yunandan gelmişlē. haylā bir hānemizi o 'nufusçu demiş onunmuş ev, benim ōda demiş evde göçmennē vā bir hāneyi uraya koydulā. biz cāmi avlısında kaldık, cāmi avlısında iki oda vādı ōda kaldık. beş ay, ev yapasıya cami avlısında yattık. hoca vādı, hoca cāmide yattı biz ōda odalāda yattık. /?\ biz dōd‿āne olduk biz bubalıklan ayrı geldik. ayrı paşaportlan geldik biz iki āne olduk iki āne de başka vādı yanımızda dōd‿āne olduk. biz kalabadık buraya, aşākı sāta, yukākı sāta, cevarbeyliye dāttılar ep üçer āne üçer āne dāttılar. bizim burda göçmen mālesinde çok oldu bizim kōlülēden de vādı ya kimi öldü kimi gittïmiz de yok aradīmız da yok. (¦) kurtuluş vā ya o kurtuluş göçmen ama hepsi duruye mi kimi kaktı gitti mi onu bilemem şindi. ben

sōradan yetmişte ablamēni geldi, istidā yaptık, onnāda oraya yēleşti. o zaman çok gelī gidēdik. onnā da kaktı. ablamın kızı şeyde yalovada, aman dur ablamēni yalovada, kızı orangazide, dāldık.

geçim kaynakları: /?\ vallā ne buldusak onu yidik. bizim memleketimiz kıştır şindi ben būda öle diyem bī yeşillik sen kışın bulamaSsın, nēden bulcan. yazdan ne koyāsan hambarına leşpēlik işlēdik biz āpamız kākā, bōdayımız kākā, darımız kakar, dolduruz hepsini. küplēlen petmezleri, küplēlen tūşuları Ĺāna kurarız bī fıçı öle idāre bi de sālırımız vādı, dombayımız vādı ōle idāre olūduk. burası gibi pazā mazā bilmezdik biz. pazarı yaz günü bile bilmezdik. yaz günü de kendimiz ne ekersek eriştiridik onu yīdik. /?\ bi şey alacan giyecek bi şey alīsan ōle gidēdik şumnuya başka tūlü nāpmā gitçen. bizde gezi yoktu ōda. şindi gezi vā millet şindi de nası oldu orası bilemem.

karışık konuşma: /?\ gitmedim iç gitmedim. nāpayım gidip te kime gidem. ablamēni geldi, görümcemin biri būda biri öldü iki kızı būda ıstanbulda ne arama gidem bulgaristana. /?\ bī būk kızımı getīdim ōdan yılmaz kövünde evli şimdi āĺā telefonnan yeni konuştuk cumaladı. yeni evlendikti tā diyem‿e dōt beş senelik. üç buçuk yaşındadı kız buraya gelīke öbürleri būda oldu. biz ne gazete okumā bilīdik ne radiyelē vādı ne telēzonnā vādı biz bi şey bilmezdik. sen bize bakma. şimdi her şey meydanda şindi akşam oldu mu her şeyi söyliye e bizim zamanımızda yoktu. görücü usulüylen evlendik. bizim yoktu şindiki gibi annaşma mannaşma yoktu. /?\ kim gelecek akrabaları gelīdi, dünürcü gelīdi işte /?\ bi şey olmuye nışannandık sōra iyi kötü bī dūn yaptık tamam. bizim ōda çok olur dūn. bī gece kına gecesi olū bī gece ōle dūn olur, bī gece dāmatın dakısı olur, ertesi günü gelinin olur, pēşembe gelini çıkā gelir eveli ōleydi. būda şindi pazā gelini çıkıye, bulgar usulü çıkıye. bizim bulgālā pazā günü yapādı. bizim pēşembe günü gelir gelin çıkar. /?\ yō iki, üc gün eveĺā gidēdi o pazātesi mi salı günü mü gidēdi. şindiki gibi ne mobilya vā ne bi şey vā yok. /?\ yoktu benim kızın dōdū senesi aletirik aldık ōda biS. aletirik te yoktu. elimizde fener dışarı çıktın mı fener elinde dama gidersin, komşuya gidersin fener elinde. içēde gaz ļambası yanıye ōleydik biS. sōra geldi bu cēran orē, alındı. aldık ama ne yaşadık. üç buçuk yaşında adeviyenin dōdū senesi aldīdık ta. üç sene mi ne kullandık bıraktık geldik. /?\ aha buzdolapları bōle kış oluye, buzdolabı ōle. nēden olcak buzdolabı vā mıdı evel būda bile yoktu ya. buraya geldik būda bile yoktu buzdolabımız ya. sōra edindik. /?\ şuraya sandīnın üstüne yuvāsın yatānı hep gene bu. yok başka ōle mobila mobila yok diyem sana ya. beş, altı yastīn vāsa evine

dayāsın, bī‿ki minderin tamam. /?\ yapan yapādı ben bilmem. et yimem de bilmem de. (¦) direkli bā da vādı, bo͞le yē bā da vādı. bī kakılīdı ona kazık, ona bū͞yen bālanīdı, tepesi kesilīdi. onu bo͞le yuvalak gömēdik. kasım gelīken onnarı gömēdik biz kış kapamadan. direkte bāları bıdādılā bī çıbık būdan bī çıbık ōdan, ōta yerine basāsın toprā onu iki taraftan mezar gibi yuvulur. o͞le gömēdik baharın açādık. üzümlēmiz işte o pāmak üzümleri vādı, çekidekli üzümdü bizim. çekideksiz üzümü biz būda go͞dük. yoktu bizim çekideksiz üzümümüz. üzüm kurutmak nēde kurudacan. /?\ nēde kurudacan orası kış memleket çabık kış kapıye. üzümlē satılīdı şey yeşil, yeşil satılīdı. petmez biz kamış ekēdik ondan yapādık, pancar ek ondan yap, üzümden yap neden yapāsan yap. /?\ kaynattın mı oluye. sıkılıye canım sıkılma mı çīneniye, sıkılır şeyi süzüliye onun şurubunu petmez yapıyesin. koyāsın çuvala ona göre bi şeyde bastırısın üstünden süzüle süzüle süzülür kalır. /?\ kīmızı dīldi ya sarı gibi bi topraktı. durulunca kaynanır petmez olur. /?\ kabāmız çok olūdu araba dolusu getiridik. yidīmizi yidik yimedīmizi dōrayıp dombayın önüne. üstüne bıraz da kepek atāsın verisin. dombay beslēdik. südünü sayādık ya. sen ona verisen o da sana veriye. /?\ koyun olanda vādı bizde yoktu. /?\ bizde o ādet yoktu onu ben būda duydum. būda dālılar o͞le dereye çamaşıra gidēmiş bizim suyumuz boldu ko͞müzde. evimizin ākasında pınarımız vādı evimizin önünden dere geçerdi. ama kır yēler olabilir go͞medim. būda duydum ben dereye gidiyez kazannarı, çamaşīları alıp ta çamaşır yıkamā o͞le şey go͞medim. /?\ detercan yoktu o zaman küllen yıkanīdı. vallā bulaşī gayrı sabınna mabınna yıkanırdı vā mıdı detercannā evel yoktu sabın kırıntısınnan yıkanīdı küllü sūlan, küllü su güzel köpürü. /?\ kendimiz de yapādık yāmız çok olūdu. būda çīdem deylē biz gündöndüyü çok ekēdik. araba dolusu getiriz, çıkattırız yāmızı da ondan çıkattırıdık. sabunun da olmadı mı onu işte bī sodası vādı, alīdı anamēni. ben yapmadım iç te anamda go͞düm. yapādı, kaynadır onu bi kasanın içine kalın ḱāt koyādı oraya dökēdi. ōda dondu mu kesēdi. bi sene kullan bi dā. onun gündöndünün sabunu sarı olur. şēden yapāsan donbay şey inek yāndan o beyaz olur. /?\ inēn yāsı olmuye mi o yālāndan yaptılā mı beyaz olur bizim gündöndü yāndan yapardık. gündöndü dēdik biS būda çīdem diyelē. onun yānna yaptık mı o sarı olur. /?\ biz beyaz badana yapāsan yapāsın yapmaSsan bī öle gök toprāmız vādı onunnan edēdik. pek güzel olūdu miz gibi kokā bī de. kırmızı toprāmız vādı tabanını kırmızı topraklan sıvādık. topraktı evlēmiz tabanı da topraktı. çavlıda da kēpiçten yaptık iki adamlan iki evin kēpicini kestim. ustalā yaptı sıvasını da sıvadım. /?\ kēpici kesmē ne vā birisi kalıp çıkarıyı ikisi buraya tāg‿olur onun dışana dolduruye biri önden biri

arkadan tutup götürüp deviriyesin o düzeldiyeri kalıbı var. kalıbını çıkarıye onu da yaptım iki evin kēbicini kestim iki adamlan bir olduk ta. biri babalık biri kendi adamım. göçmennik kızım zor, elde avuçta yok. üraştık üraştık ta şindi oturduk kaldık gayrı.

B8.1/1

Osman Garip / 79 yaşında. / Mihaliç-Varna doğumlu. / _____. / 1990'da Manisa-merkez'e yerleşmişler.

karışık konuşmalar: /?\ osman garip. yaşım yetmij dokuz. okumā bilirim türkçe de bilirim bulgarca da bilirim. /?\ bulgaristanda, köy mihaliç köyü varna sancā. doksanda türkiyeye geldim doksanda. /?\ türkçe konuşurduk ne zaman bizi yasak‿ ettiler türkçe konuşmayı, dediler bulgarja konuşacānız. biz de onnarın baskısına dayanamadık geldik burayı. 'türkiyeye geldik işte manisaya geldik. bulgaristandan göç‿etmiş benim dedem burayı mütevelli kōsü var‿a orayı. akrabalarımız çok var orlāda burda manisada var. o seneler çok eskiden otuz dokuz seneleri gelme onnar. /?\ şindi bizim tam osmanlı zemanında bulgaristana göç‿etmij bizim dedelēmiz konya tarafından. konyadan bulgaristana göç‿ediyo. bizim türklerimiz bulgaristanda olannar ani dedelerimiz bu yandan 'türkiyeden. bizim çevremizde türk köyleri türkçesini tā osmanlıdan kalmış ellesfakıh köyün adı bi de türkarnautlū var bizim çevremizde orda bizim köyün dolayında. benim köyümün adı mālıç. /?\ o zaman yoktur da ellide gelenlē var, çingenelē var. /?\ kız istemeler eski ādetlen şindi kız çocuk birbirini görmez eskiden. işte yaşlılar aracı olur da ani işte meseĺā benim kızım var öbürünün ōlanı onlar şimdi aralarında bu annaşmayı yapar sōna bir istemē gidēler. birkaç kişi büle akrabalardan gidēler. şindi bi şeylē götürüler de ilk defā bi şeyler götürmezler kim ne kadā ama ikinciye gider bi kerede olmaz bu iş. ikincide olur, üçüncüde olur ya olur ya olmaz dil mi. ama oldū kerette bōça yapālar. orda nışan bōçası yapālar sōna işte ama kız çocuk görmez birbirini. şindi yenilik oldu ya açılma oldu ōle bi şey yok. kız çocuk önceden görüşür annadın mı konuşur ondan sōna ana bubaya aber‿edilir. gidip istēler gene ama eski gibi dīl. başlık parasını istēlerdi önce şindi başlık parası yok bizde. /?\ eskiden dūnner olur perşembeden pazara kadā şimdi yok dört gün. şimdi bir akşamda olur biter. dakı yapālar, davul zurna var. bizde yemeklen yapālar āşamı yemek yapālar. ama bize bōle toplan salonlarda būk masaları koyarlar oturular bōle çalgı olur işte. bebek dōdūnda en yaşlı dedelēden bi kimse gelir işte üç kere dede aykırı adını işte adı konmuş olur. ondan sōna belediyē gidip yazdırılır aynı adı, adından. /?\ bayram burdakı gibi. işte ramazan bayramı ramazan tutar ama mecbur dildir kim ramazan oruç tutsun. bayram sabāsı bayram namazına gidilir. çıktınan sōna akrabalarına gidēler bayramlaşırlar. orda bir ramazan bayramı şekē bayramı dēler şeker falan çocukları, çocuklar gezer gene

bayram sabāsı. /?\ var elbet bayram için azırlık çok olur. çok çeşint olur da. çorbası olur, sarması olur, yānısı olur, tatlısı olur, baklavası işte. /?\ asker ūrlaması ūle akrabalar toplanır sabālayın meseĺā gidecek belki bir afta evel de olur. öle bir görüşme olur bazısı bi şeylē yapālar, karşılālar mısafir gibi işte ōle bir akrabalarına görüşme olur son görüşmesi. /?\ ne mi yaparlardı bak şindi o zaman doktoru yoktu. ben erdīm vakıt çok sīrek kūlēde doktor vardı. astalīna bālı şindi bazısının bōzu ārı yapar‿e nişadır basar öbürsü bu cep sodasından basar. /?\ köyde zemanında bir araba un ūder adam. ūdür unu getiri koyar onnuk olur būk sandık. bütün kış yeter o un. misirden, misir unu dirmende ūdür. momaliga deriz biz, bilmey misiniz, misir unundan bōle ama üstüne de bōle yālan, ballan bi şeylē yapālar ani tā lezzetli olur. kimin inē varsaydı sālur, südü varsa kaymaklı yapar.

B8.2/1

İlyas Türkmen / 78 yaşında. / Çaylak-Pıravadi-Varna doğumlu. / İlkokul. / 1937'de Koldere'ye yerleşmişler.

karışık konuşmalar: /?\ ilyas türkmen, yetmiş sekiz. /?\ bulgaristan. varna, pıravadi çaylak kōǧü. /?\ tabi karışık‿ıdık. türkmeniz biz. esas dokuz yüzlerde şeyden inme türkmenistandan antebe inmeyiz. kökümü sōleyem sana. anadın mı orda bizi, biz davāmızla af‿edēsin, eşēmizle, sıpamızla çadırcımışık. yani yörük diyelim şindi yörük diyolā. nur dā var üstünde ǵavur dādı eskiden ellilerde şindi nur dā oldu o dāyın eteklerinde. dedemden duyardım ben, kırk beşte öldü seksen beş yaşında, bi toprak varmış orda narlı kömürlük oralarda ēlenmişik biraz. ordan yayıla yayıla konyaya geliyoz. cem sultan vardı bi zaman, biz diyo çok rumeliden toprak aldık gidin orda yayılın diyo. orda yaşayın diyo biz ordan yavaş yavaş şeye gidiyoz bu varnaya gidiyoz. varnada kalıyoz zaten. birinci sosyomdur bizim kazamız. orda yaşıyoz altı yüz sene. ondan sōna tekrar bin dokuz yüz‿otuz yedide sattık tarlalarımızı, bāçelerimizi. atatürk geliyo şeye varnaya nazim vapurunna. efendim ordan yollar bi buçuk sene kapalı diyo. geliyo, astalanıyo, vefāt ediyo. bizi inönü getirdi bin dokuz yüz‿otuz dokuzda. okumuşsan erzircan battı (¦) sizinkinnē gelmiş otuz‿altıda, biz iki sene, bī buçuk sene kapalı olunca geç geldik. ōle bir istek‿oldu ya erkez vatanına gitsin deyi. yani ana vatana gitsin deyi tabi istek‿oldu. /?\ mubādil dil burda mubādil eralde toprak alamadık burdan. diyarbakırda alman arbi koptu diyom erzircan battı. biz bōle meydanda kaldık, ziyan‿olduk orda. bu benim teyzemin kızının kızı. bunnar telefon‿etti bize yani mektup gönderdiler bizim kōmüz çok‿īdir. manisanın üç kövü var biri karaōlannı biri burası biri de ocalı. yani astalık az, suyu güzel, avası güzel. biz de burayı geldik işte. burda otuz dokuz‿āne var. tabi dışardan gelenner de oldu yüz‿āne falan olduk biz burda orda da var. /?\ karaōlannın aksekili var, onnar da gelme. ocalının şeyler var bu nerakoplu tarafından, bu yunanistan tarafından gelmeler. langazalı diyolar onnara. /?\ iki ay falan gittim işte yüze kadar sayıyodum ekmek, su istemē zatin komşulādan ōreniyoduk. /?\ em türk vardı em bulgar vardı. /?\ dörde kadan gittim. babam asker‿oldu afyona ben mecbur kaldım. (¦) bi tāne kırk senesinde alman arbinde yedi kura asker aldı inönü. babam da gitti dörd‿ay falan kaldı ben de okulu bıraktım o zaman. evin büyū biz kaldık tabi okulu bıraktık. bōle sıkıştırmıyolardı da o zaman. ondan işte burda dörtte bıraktım okulu. /?\ onnar annadıyodu biz de onnardan duyuyoduk. bizim başka dilimiz yok. şindi er

arnavudun var, boşnān var bizim başka dilimiz yok. /?\ çok, pomak var, şey var yunanistan mācırı, onnar da mācırisa. kemalpaşa mālesinde mubadele var, atatürk burdan yunan vermiş onnarı almış. pomak mālesinde, burāniye mālesinde dā eskiden bin dokuz yüz on beşlerde, on‿altılarda gelennerden pomaklar var. (¦) a burda cabarlardan inen te bu işte bunnar deveci, eski yörükler. esaz göktürk bunnar. biz de göktürküz ama bunnar esaz göktürk. /?\ çok tarī yani buranın yerlisi demek. eskiden ekseri paşalar bunnardan olurdular. bizleri albaya kadā yūseldirdiler ondan sōna iflas. (¦) yunan evlerini de onnara vermiş, eraziyi de dātmış. pomaklara da vermiş, pomaklara dā evel vermiş. onnara dā güzel yerler vermiş. (¦) abdülamidin çiflī, esas çiflik burası. eskiden burasını valyozvol isminde bir yunan karısı buranın yunannarından icar alamayınca sultan amide, yannış olmasın bak abdülamide otuz‿üç sene padişālık yapmış. buna sünnet oluka ediye etmiş bu eraziyi yetmiş iki bin ektar mı ne. bi de camisi var. tabi padişā olunca, agaları ölünce o padişā oluyo, geliyo buraya yerini ölçüyo. taşları falan alan dā duruyo. bi de cāmi yapıyo. bin dokuz yüz‿on sekizde ıstanbulda bi cāmide duydum ben onu radyodan ama angi cāmide oldūnu orda ölüyo. tabi ondan sōra reşat geliyo, vādiddin geliyo, vādittinde de padişālık bitiyo zaten. burası esaz bi mütevelli kasabasınna burası bir yunan karısınınmış, çiflī varmış. /?\ e şindi burdan aşā bu kōlerde ep var. yeşil kövde var, mütevellide var yakın kōlerimizden komşular var. bi māle var yani bōle aynı bunun gibi bizim gibi tā evel gelenner var. /?\ bıldır köv vardı, kadıköv vardı, sandıkçı vardı, potereşten vardı, kuvarna vardı, yeniköv vardı, koti vardı, karaāmet mālesi vardı, köprü köv vardı. burda var o köprü kōlülerden, mütevelli kasabasında çok. (¦) kasab‿ali onnā kırcalı onnar. alman arbinde yunannar bulgaristandan alıyolar kırcaaliyi. e bu kadan başka bi şey sor sōleyem. /?\ onnar dā evel doksan‿üçte gelmiş onnar. buraya geliyo onnar eskiden gelirdiler. kızlarımız, gelinlerimiz de var burda. onnar doksan‿üç mācuru. onnā kendi olanaklarınna gelmişler zenginner yani. (¦) susurluk reşadiye kövünde ekseri çok işte göbel var, reşādiye var, yaya köv var, okçugöl var, bey köv var, esemen var, kokana var, ben oralarını çok gezdim. (¦) çerkezlē de var bak şindi karacabeyin kuzeyine gidiyon tirmikir var güzel bi kövdür, seyran var, cambaz var, evciler var, aydar çiflī var, karakoca var, subaşı var oralānı ep gezerim. teyzemin‿ōlları, dayımın‿ōlları var işte oralarda. göçmen ē yerde çok kızım göçmen sade burda dil ki. /?\ iç‿içeydik ama bizim köjümüz ayrıdı onnarın köjü ayrıdı. /?\ ōrenmedim ya pek bilmiyem onnarı. bak atatürk sāka gelene şēdermişler bizim zamanımızda bak sana söylüyom alman arbi koptu ezircan battı bize pek önem

vermediler. ökümet (¦) eskiden gelennere bak ben bunu satın aldım burda mācırevi vardı bunnarı satın aldım ben. (¦) bunnarın kaynatalarına, bubalarına yüz dölüm, seksen dölüm tarla verdiler, ev verdiler, öküz vēmişler. atatürk sāmış o zaman. işte diyom ya atatürk geliyo nazim vapuruna, varnaya bi bakıyo yollar bi buçuk sene kapalı diyo. bi buçuk sene sōna ölüyo zaten, otuz sekizde ölüyo. otuz dokuzda biz ismet paşa getirdi biz. onda ne istiyonuz? biz de dedik işte koca mācır tarla istiyoz, bāçe istiyoz, koyun istiyoz, keçi istiyoz aydi diyarbakıra. anam bi gittik elli beş derece sıcak. e biz yayla adamı, bizim memleketimiz çok güzeldi. biz orda yarımız öldü. dicleden içiyoz suyu yal gibi dolap yok, testi yok (¦) elbet elbet, göz ārısı er şey var orda.

B8.3/1

Ümmühan Bingül / 68 yaşında. / Karaahmetmahallesi-Varna doğumlu. / Okuma yazması yok. / 1936'da Koldere'ye yerleşmişler.

tanışma: /?\ ümmühan bingül. (¦) o kadan bilemem ben biz yokmuşuk. (¦) atatürk getirmij, vana ev yapmıj bize. vana yerleşmij bubalarmız. vanda orda durmuşlā kaç sene durdulāsa ben ay gün bilmem. durmuşlar orda ordan sōra biz küçük çocuktuk, okula gitçek kadandım ben. kardeşim tā küçüktü abim gidiyodu beşinci sınıfa. sōra burdayız işte yaşārız. anam öldü bubam öldü ondan. ben de buralara evlendik işte yaşārız. vanda işte küçüktüm geldim okula yazmā geldilēdi kapıya. /?\ gitmedim, bubam yazdırmadı. dedi bak sen kardeşlēni dedi fakirdik. onnar işe gidēlerdi okuryazarım yok. işte koldereye o zaman geldik okula yazcaklardı beni. o sıra yedi yaşında varmışım eralde. /?\ türkçe. bilmezdi anam, bubam ācık ǵavurlarda izmeḱārmış ācık o bilirdi ōle bir‿iki l̤af. /?\ bulgaristanın köprü kōǖnden anam bubam gene karaāmetmālesi derdi ordaymışlar. van onnara sıraya bōle macurlara ev yapmış orayı yēleştirmiş ama orda onnā barınamamışlar. tarla vermiş onnara yapmamış māsul yēler su olmayınca ordan kalkmışlar gelmişler burayı. (¦) vanda yannız bilirim bōle dā yakındı orda ezan karardı mı kar yārdı orayı çok hayvannarmız damda. ordan kar yādı mı kurtlar dökülūlerdi dādan evlere kövlere. tavuk yēcekler meydanda ne bulurlarsa. köpeklermizi bile bōle arka tarafta damlarımız vardı orayı kapardık. hiç gece dışarı çıkmazdık. peçkamız vardı, toprak peçkalar yapardı göçmenner, peçkanın üstüne koyardılar bi bakır, onun içine kar onun suyunu içerdik. /?\ soba var ya ekmek pişiriyolar bōle. hā göçmen sobası ama peçka diyoduk onnara ama topraktan yapardı analarmız. yoktu be kızım o zaman fakirdik. (¦) soba bildīn bōle ekmeklī var ekmē koyarsın orayı, yemē üstünde pişirisin. var onnar şini satılıyo şey ya demir onnar, peçka dēlerdi ona şini mişinga der kimisi. toprak peçka yapardılar üstüne saç koyarlar delikleri vardı bōle. var gene var millette. /?\ orda geçimleri yokmuş ǵavur artık ele alacız demiş çalışçız demişler. bubam demiş ben demiş çıkayım gideyim memlekete de demiş kim ne olursa olsun demiş. bubam dartılmıj gelmiş kardaşları gelmemiş. kıS kardaşı burdaydı biz kıS kardaşının yanına geldik. (¦) amcamın ōluydu, esas amcam da geldiydi o öldü.

akrabalık adları: /?\ teyze derim. yēnnerimiz olur, halam olur, amcam olur. anamın kardaşı dayım olur, bubamın kardaşı amcam olur. /?\ biz vanda uşak dēdi bubalarımız. uşaklar dēlerdi kız olsun ōlan olsun uşak. anamıza nine dēdik. kendi

annemize şindi anne diyolar. ana derdi tā başkaları biz nine derdik. anaya nine denmēcek‿e nene babanne olur, annanne olur. ōle görgü ōle bubam ölüncē ninem derdi. /?\ onnara annem dēdik. /?\ kocamın kız kardaşı görümcem olur. /?\ o gene kaynım olur, eltim olur.

bitki isimleri: /?\ gül var, zambak var, şebboy var. o beyaz zambak. āçlar da epsini bilirim işte zītinner var, elmalar var, armıtlar var, ayvalar var her şey var.

eşya isimleri: /?\ yerde yiyoduk yayıyoduk bi fıta, sinide yiyoduk. (¦) sofra altı, sofra altını yayardık. kasnak ayrı bez yayardık, sofra altı yayardık bōle kırıklar dökülmesin diye alırdık dizimize. bataniye kadar bir bez, alırdık dizimize bubamız dēdi kırıntı dökmeyin kuzum dēdi. koyādı bir sini kasnak masnak nerde be yav fakirlik sen de çingene ayatı yaşādık. /?\ āç kaşıklan yiyoduk. tek bi çanakta āç kaşıklan yiyoduk. /?\ işte o peçkada pişēlerdi. ateşte pişiyodu. çömlekte de pişēdi ya güveçler vardı, çölmekler vardı onnarda pişerdi. ekmē de orda pişiriyoduk ekmē tepsimiz bile bōle tenekeler var ya ōle tenekeden dört köşe yaptırıyolardı ōle. ōle tepsi yoktu be kızım fakirlikti alamazdın. bubam giderdi vana uzakmışız biz dīni van gölünün dibindedi bizim köyümüz vanda. edremit köyü dēlerdi otuz beş āne midi kırk āne midi o hep göçmendi hep geldi onnar bu yanı. o köv karardı sōra işte o otuz beş āne mi kırk āne mi işte atatürkün verdī şey bir adam aldı onu bir zengin kim aldısa ben çocuk duyarım onnarı bildīm yok ama vana gitsem bulurum yani.

B8.4/1

Mehmet Ay / 98 yaşında. / Türkarnavutluğu-Pırovadı-Varna doğumlu. / Ortaokul. / 1951'de Kırkağaç-Bakır'a yerleşmişler.

karışık konuşma: /?\ mehmet ay. bulgaristanda, türkarnavutlar eski adı türkarnavutlar şindi yeni adı belogradets. şumnu viĺāyeti, kazāsı purovadı, kasabası, yenipazar kasabasıdı etrafımızdaki. /?\ göceci vardı, kozucu vardı. ayrı ayrı köyler bunnar. yayla köyü vardı, yaztepe vardı bizim etrafımızdaki. /?\ sōnadan gelen ǵavurlā vardı, bulgarlar vardı. /?\ elli bir. beş‿āneydik bizim köyden çıkan o gün için, o gün içi sonradakinlē ayrı. bizden sonra gelenler çok tā. ben bin dokuz yüz kırk‿üç senesinin ortaokul mezunuyum. o zaman kırk‿üç senesi ortaokul mezunu ōretmen oluyodu. bulgarca okudum ben ama. /?\ yoktu. türk ōretmenleri ayrıydı. ben ilkokulu bitirdikten sōna bulgar mektebine kayıd‿oldum. biliyodum ama unuttum kayrı. babamlar biliyodu. akiki lisanı okulda ōrendim. /?\ vardı ya yüzde yirmi beş bulgar. komşumuz bulgardı, bulgardı ama hiç zarārı yoktu bize. bir işimiz oldu, bi şey gizledik. onun kümesine doldurdum. tavuk kümesine doldurdum. akşamlayın geldi. mēmet ne var bunnarda? dursun komşu dedim. peki peki dedi. zarārı yoktu, türkiyeden gelmeydi onnar. /?\ kütayaya. istanbula indik. /?\ sabuncu, nahiye orası. doksan‿üç mācırları vardı orda. /?\ bi sene yaşadım. manisaya geldim, merkeze geldim. beş, altı sene orda kaldım ben. sanat icabı dışarlara piyasaya çıktım. elektirikçiydim. manisanın dūmevin eletiriklerini yaptıydım. enver beyin astānesinin eletiriklerini de yaptıydım. alaşeyirdeydim, alaşeyirden geldikten sōna manisaya geldim iş yok. alaşeyirde bi kış yaşadım, bi kış. eletirik yaptım orda. ben yalnız yengenler, ōlanlar onnar manisada. /?\ bakıra geldim. eletirik yapıyodum evlere. geceleyin dūḱanlar gündüz evlere. para Íazım çocuklar okucak. /?\ yunanistan mācırları vardı onnar da gittiler kayrı. /?\ ev duruyo, tālaların tapısı bende. bugün gitsem onnarı epsini alacam. şindi ortaokul olduktan sonra komunizim aşısı başladı. ben de sevmedīm için kaçıyodum başka taraflara. manisada emşeri senin gibi birigedir dēler, gençleri toplayıp grup alinde kamp, kampta. yol yapıyılar onnar em aşı yapıyolar komonizma aşısı yapıyolar em ondan, çalışıyolardı. onnarı azmedemedim ben. o toplantılarda terbiyesizlē olmā başladı kaçtık buraya bi dā. (¦) yirmi sekiz. /?\ e tabi orda evlendim‿ē. ben küçük evlendim bir evin bir ōlu. okulu bitirdim, bulgar okulundayız ya dişilē var onnāla iş birlī başladık. nine duymuş, babamla ninem. bulgar kızlar var okul arkadaşlarım içli dışlıyız. davullu dūn

sohpetle. /?\ şindi ortaokulu bitirdikten sonra şumnuya gittim, rusçuk şeylere gittim sanaat okuluna. ortaokulu bitirdim sanaat okuluna rusçukta gittim. ordan geldikten sonra bizde arazi çok ama ben acık kaçamak yapıydım. trenlēde buhar makinası vādır fas fıs, fas fıs yapar öle bir makina vādı. onunna kiraladık arman dūyoz, būday armanı yapıyoz. su Ílazım kaynatmak için enjektörlēne suyu veriken anatarı bōle tutmam Ílazım gelirken parmāmı uzatmışım o da kesti aldı. /?\ omuz, kaburga kemik derdiler. arkam, dirsek, kol, bilek, avucun içi, çene, yanak, burun, kulak, boyun, göüs, ense, diz kapak, baldır. /?\ bir türkle bir arnavut konmuşlar onlar bi türkle bir arnavut. iki āne gelmişler onnar. /?\ tatar vardı, kırım tatarları vardı. rus ihtilalinde onnā kaçmışlar. eskişeyire gelmişler, buralara gelmişler er tarafa gelmişler onnar. /?\ tatarca ama bizim içimize girdikten sōna türkçe konuşmā başladılar. /?\ baba tarafı konya karaman, ana tarafı kırım. rus ihtilalinde dedem romanyaya kaçmış. annemin babası romanyaya kaçmış köstenceye. onun ākasından annanem annemi, tīzemi almış vapura pinmiş. o da köstenceye geliyo. yolda gelirken vapurda çocuk ya gürültü yapmā başlamışlar. annem gelmiş yannāna susun bizi müslüman bilirlerse denize atālar demiş. ondan sōna onnā da susmuşlar köstenceye yerleşmişler, romanyaya yerleşmişler. annannem bursalı konsolos varmış, annemleri o konsolos almış imāyesine. imāyesine almış onnarı şimdi būtmüş. rus arbi varmış o zaman babamlar askere gidiyo rusları kovalamā gidiyo. babamil oca, fatih medresesinde okumuş. orda birleştiriyolar annemle babamı romanyada. ordan asker de gerisi geriye çekiliyo nası getircem bunu diye düşünüyolā. bulgar elbisesi gīse olmaz bilmem ne olmaz. asker aç. dayım vāmış tek beygirli dayım da onnara enişte sen git demiş ben getirjem demiş. şindi udut, dobruca ududunu yakınız bizim. o da onu getiriyo, teslim_ediyo.

B8.4/2

Refika Garip / 65 yaşında. / Türkarnavutluğu-Pırovadı-Varna doğumlu. / İlkokul. / 1990'da Manisa-merkez'e yerleşmişler.

karışık konuşma: /?\ adım refika soyadım garip. yaşım altmıj beş. okuma yazma dördüncüye kadā gittim yani. bulgaristanda dōdum. varna sancānın belurdiyet köünden. türkarnaıutlū türkçesine, türkarnaıutlū ya. /?\ türkçe konuşādık meseĺā tüḱanlara falana gitti mi bulgarca konuşiysin ama ben türkçe de okudum. sōna iki sene türkçe okudum sōna bulgarca başladım okumā. /?\ işte doksanda falan geldik. kalmā geldik ya burasını biyendik, kalmā geldik. manisaya geldik dūrudan. /?\ annem babam sevēdi masal anlatmayı. vallā bilmiyırım süleyman da unutmuşum onnarı ben ya. /?\ kökenlerimiz bulgaristandan ya. (¦) türk köylēnnen bulgālā karışık be canım elbet. çingennēden yoktu gōmedim. /?\ dūnne çok güzel olurdu bā, oynādılā, çok‿īdi. (¦) e dūnde ne olcak üç gün, baştan üç gün dūn‿olurdu ba cumādan başlādı pazara kadā dūn‿olurdu. ep oynālar cümetesi akşamları dakı olur işte ōle. kız istemek evel ben yeremedim ona pek. būle istemē gidēdilē, nışannayādılā. (¦) kaçma da olurdu be canım kaçma da oluyı ōle. /?\ ō biz īneylen işlēdik būle kufor işlēdik meseĺā bōça, peşkir işledim ben ōle çok şeylē yaptık. olurdu öle şeylē olurdu ama şimdi epsi tüḱanda. evel işlenilirdi. ben te kızlīmda çok çīz yaptım. dōt kat kufor yaptım ōle, masa örtüleri çok şeylē yaptım, işledim, bōça yaptım. bunnā işte pazā günü gelini almā gelince çīz baştan gidiyiri, baştan gidiyi çīz. seriylē gelin sōna bi tā alıylā gelin‿alıcı oluyi pazā günü alıylā gelini. gelin azır eve varıyiri dāmatla. evde yapādık ōle avlu içinde. ama şimdilik oluyirı salon tutuyilē ayretten ōle yimèk içmèk oluyirı epsi oluyi yani. fukāra olan evde yapıyi. işte danışā çārıyilē, sofrayı azırlanıyilē bōle danışık deye çārıyilē dūne dā dakı olmadan, dūn olmadan bir afta vākana danışık yapıyilē. ōle buyur‿ediyilē dūne yani. /?\ dūn yemekleri bizim vallā bilmiyirım on ‿ üç, on dōt çeşit oluyiri. çōbadan başlayıveriyisın işte çōba, fasille, yānı oluyirı, ļānaşı oluyirı ļānadan yapıyilē, tatlı oluyirı, kırma oluyirı. sōna tatlı oluyi, baklava oluyirı meseĺā sütlaş oluyi, īşi çōba oluyirı çok şeylē oluyi çok aklıma gelmiyi. /?\ ben yaparım da büle āleme gitmemişim yemek yapmā 'kendime yaparım yani. işte ben çok pazı yazmayı severım. pazıdan kırma yaparız, döşeme yaparım, ōle şeylē yaparım. /?\ kırma, karıyım amırı işte yā dökiyırım ona, yımırta kırıyırım, acık tuz, ılıcacık suylan karıyım onu. undan sōna onu kolaç kolaç yapiyırım acık dinnendinen amır. ē ondan

sōna yaziyırım oklālan onu ōle. yellendiriyim acık pazıyı sōna büzüyim onu ōle kesiyim bi tā būle. kesiyim onnarı tepsiye göre ōle yapıyim. üstüne de gene kaymak koyuyisin ōle yurtlan yımırta karıp. /?\ o zaman bī işte oca çārāz be canım ismini koymā çārarız. (¦) dōduktan sōna eve geldine, eve geldine koyuyiz. /?\ ramazan da tutarız. camimiz vā būk, bizim kūmüz çok būk. ama orda işte gençlē tutā şey gençlē tutmaz ramazan çok çok. tā ōle ītiyālā tutā, dā ītiyālā būle camiye giden oluyi, tā ōle yaşlılā. meseĺā isteyen tutuyi be canım elbet. ben şindi allahımı tanırım meseĺā ben de tutmuşum, tuttūm var da ama midem sırada olmadan şimdilik tutamiyirim midem sırada dil ama tutādım evel tutādım ben de. annem kākar ēkenden, kızkana çok tutādık. epsini yapā annem. sabālayın kırmasını da yapā, döşemesini, amır‿aşına çok ġaçā. amır‿aşı yidin mi zatı acıkmaSsı (.?.) /?\ te meseĺā ayvan kesēsin meseĺā avlu içine vāsaydı kuzu kesēsin yaut ta meseĺā tavuk vāsa, oroz vāsa oroz kesēsin. ne bulursan onu yapmā üraşırsın. elbet sütten çōba yaparız, fasilesini de koyarız er bi şeyini yapiysin yani. kurban yapiysin, meseĺā kuzudan kurban egel yaz günüyse kızātma da yapabilirsin köfte de er şey yapiyiz be canım. /?\ çocuklā sabālayın yidilē mi ekmek bitā bayram gezmē gidēlē. ben bī tōba şekē toplādım çocuklūmdan atırlıyırım. baştan gidēdim aşā māleye ordan bī tōba toplardım sōna yukarı māleye ülenden sōna ama şimdiki çocuklā gezmiyilē. bōle akrabalāna kadā gidiyilē bayramlaşıyilē para veriler çocuklara de işte tōle olur. /?\ askere için mevlit yapiyisin baştan. ondan sōna askere gidē. geldikten sōna gene yapāsın mevlit kurtuldu diye gidince yapālā gene. meseĺā akrabalā şunu bunu getirir meseĺā gīmē bi şeylē ya da para veriler öle yapālā bizim. geçirmē gidiyiz dil mi oluye şeyi ani kırk gün olduktan sōna gidiyiler‿a o zaman gidiyisin anne baba gidiyir yanına. yīcek götürüysin berabē yiyip içmek oluyo orda. /?\ astalandın mı gidiyisin ya doktor vā meseĺā gidiyisin elbet. yaut ta meseĺā bi baş ārısı için evde ap falan bulunursaydı içiyisin. insan kendi kendine doktor olcak kendini kollamā isteyèn elbet üşütmeycen, soık su içmeycen, kollayacan kendini būle. annem benim kızılyörük iĺaçlādı, kūşun dökēdi ama onnā öldü annem. gelirdilē būle kūşun dökmē ani şöförlā vā būle kaza yapmış emen gelirdi ona kūşun dökmē gelēdilē. para bilen almazdı te büle para bırakırdılā ona da istemezdi alsın. ama bırakırdılā yere parayı gidē kaçādı almazdı annem tōle. istemezdi alsın de ama dökēdi kızılyörük te iĺaçlādı bilmiyirim şimdi siz bilmeSsiniz. /?\ üşüttūmüzde nābalım ōle sıcacık çay içeriz. /?\ yimelik yapādık elbet. kompotumuzu yaparız hepsini yaparız yani. domatis koyuyiz. meseĺā te deylim bī kuzu kesiyisin onu pāçalıyisin, tuzluyisin etini bir avşam kıj günü duruyiri tuzda.

sabāsı koyuyisin onu şişelere ġapayisin beş sāt kaynadiyisin. o et iç bozulmaz. o kapalı neçin beş sāt kaynadiyisin onu. ȭle yaparız ne vāsa onu yapmā ūraşıyiz. fasille koyuyiz, bi̇̄ l̤āna koyuyirız turşu, büber koyuyiz, domati koyuyiz turşu büber epsini koyuyiz. /?\ nişastayı sıcacık suya kaynākana koyuyisin o ġarıştırıysin o suylan baştan nişastayı sōna suya, kaynak suya ġarıştırıysin yavaş yavaş epten kaynak olmuycak ya. /?\ tarna da yapıyiz, epsini yapıyiz. sütten de yapabiliriz te işte sudan da pi̇̄nirlen yaparız yālı tarna. /?\ dereye gitmezdik ba çeşme vā çeşmede, teknede durulādık. makine vāsa makinede yıkıyisın sōna teknede duruluyisın. şindi kolaylık makine durluyi. /?\ vallā yimē kadā yapıyiz ȭle çok yapmıyiz ya meseĺā buzdolabı vāsa koyuyisin. (¦) tarla, gidēdik be canım işe gidēdik. ben tarla işinde işledim, tütüncülük işledim, bāçıvancılık ta işledim. sōna bālāda durdum. sōna en bitki de ineklēde çalıştım. on beş sene ineklēde vā aparatlan sādım inek.

B8.5/1

Kadriye Şero / 90 yaşında. / Köprüköy-Pırovadı-Varna doğumlu. / İlkokul. / 1940'ta Mütevelli'ye yerleşmişler.

tanışma: adım kadriye soyadım şero. ben pıravadı kazāsında köprüköy dēlēdi bizim oldūmuz köve orda dōmuşum. /?\ orda da dörde, beşe kadar kız çocukları eskiden biliyesin, ōretmenner yalvardılar da annem dedi amān dedi bulgar çocuklānna karışık momçelē var dedi göndermem. göndēmedilē beni okula. /?\ bulgā çocuklāna türklē momçe deyi onnā da momçe dēdi. çocuk yani momçe. çocuklara momçe diyo onnar yani ōlan çocuklāna. /?\ orda bū̄düm, orda gelin‿oldum, evlendim. on sekiz yaşında evlendim. iki sene sōra allah evĺat verdi bir ōlan çocūmla türkiyeye geldim.

türkiyeye gelişi: /?\ kırkta geldik biz yollar kapandı da biz kendi paramızla geldik. işte bō̄le ep tüccar çıktı birden aldı kō̄lülerin evlēni. kaynatam da sattı benim beyim askerdi o zaman. ondan sōra sattı o adam aldı şeyleri tapuları savışıvēdi yerin dibine girdi sanki. kalan kaldı bizim azcık elinde avcında olannāla da buraya geldik biz. para vēmedi adam bize pek. biz geldik buraya gariben gariben kendi paramızla. son beş kuruş paramızı da çıkardı adam denize atacam dedi iç bulgā parası kalmasın bi beş kuruşu denize attı. aç tok geldik buraya on bej günde. /?\ vaporla geldik ama kiremit yüklü vapor dokuz paşaport varmış başka da var bizim gibi. dokuz āne yani bizimle berabē geldi.

köprü köy; abisinin yaşadıkları: /?\ karışık kızım karışık. duvar duvara büle meseĺā burası türk ötesi bulgā. hele benim dedemin oldū yer, mevkī güzel bir yer karakolu er şey çarşı gibiydi. kapıdan çıkınca orada türk yoktu bir amıcam bī babam iki hāne. gene geçindik güzel geçinīdik komşulāla. biz onnarın dilini yapamazdık onnar türkçe konuşurdu. /?\ bize deliorman derdik biz orda dīliz. bizim yerimiz dā gelişmişti. ne bolluk ne bolluk. ben zannediydim erkez bol fakir de vāmış ama benim aberim yok neçi bi şeyden aberim yok er şey azır. malımız mülkümüz var hayvanımız aşātımız. /?\ leşper, leşperdi babam. ābeyimler sanātḱar arabacıydılar ābeyim. bir türk olarak oralarda ilk benim ābeyim yetişmiş sanātḱar. bulgāların yanına vermiş onu babam. orda ūrenmiş biraz kendi de heralde becerikli miydi tecribeli miydi iki senede kalfalık almış, üçüncü senede usta dipĺomasını almış. babam da ona meraklı meraklı dūḱan‿açmış. dūḱan‿açıyo ama bō̄le dipĺomalı ustalā varmış parası yok dūḱan‿açamıyo. meseĺā iki usta almıj bubam takım da almış hadi benim ōlum da sizinne çalışsın diye. onnar berabē çalışırka başlamışlar kıskanmā ābeymi. ābeyim ilerletmiş

işi. derlermiş ey kendine gel almıya elinden sanātı bu türk kıskanıyolar da. sen bir akşam erkez yattīnayın takımları dolduruyeler arabaya düḱana da bir ateş. bizim kō̄ yeri biliyon burda evler de gene kendi arsamızda düḱan ama bayā uzak. uyur uykuda babamların aberi yok konu komşu söndürmüş, söndürmē başlamış. hep kapı çalālarmış, seslenīler duymuyolarmış onnar sanki ölü bi de çıksalar yanmışlar. eh gene babam sabāsı gene gidiye pıravadıya ne İazım diyo hepsini ābeyime alıyo. geliyo bi boş saman damımız varmış, hemen onu düḱana çevirdi, on gün içinde ābeyim gene işe başlıyo. güzeldi işleri çok güzeldi kaç kişi çalışırdı bizde.

göç hikayesi: /?\ bir afta kaldık bēki mācırānede kaldık. orada ocaklā vardı sık sık isteyen bi şeyler pişiridi. gidip ben de kiyāt çalı çırpı toplardı kaynatam bizler yolcu olcāz deyi kuskus yaptık er şeyimizi köşemize koyduk. ama gümrükte nası alalım da yīlim. bī tarī polis benim beyime sormuş battaniye getirdin mi, güzel kumaşlar getirdin mi? göçmen‿a biz. o zannedirmiş arkadaş ta soruyo. tarī polis fark‿etmemij baştan bizi. arkadaj demiş sen ne soruyon demiş biz bi şey getiremedik açız biz ekmek paramız bile yok. e ne söylemiyon. söylüyo ondan sōra nėrde? gümrükte. tanır mısın eşşaları? tanırım. hadi diyo mādem gidelim ordan sana alalım yemeklik. gidiyolar bizim eşşalardan ne alacak acık fasil almış, kuskus almış çokça. e neyle pişircen fasilayı pişirmē odun İazım. kuskus kolay pişiye. ıslardım onu biraz, o birazcık kabarıdı. biraz da kiyātla miyātla kaynadıp (¦) nāpçan ekmek paramız yok. sōra orda durduk. sōra ordan bir allah kulu demij bizim ītiyara. o annatmış derdini bō̄le bō̄le deyi. bak demij benim söyledīmi söyleme, bak orda bī kapı var git o kapıya derdini annat demiş. yok, açız. kaldık bī sürü kişi. gidiyo bizimki söylüyo. mādem öyle diyo sizi diyarbakıra gönderiyim ev veriyim, ayvan veriyim, tāla veriyim gidin. yō biz gitmeyiz, biz manisaya gicēz diyo bizimki. almıyo bi şey ama adam bī kere tā başka gemiyle izmire getīdiler bizi. izmire geldik vapordan inmē paramız yok. alem iniye bizim yok. benim bey gene kalabalıkla paralı parasız atmış kendini dışarı. kendi sanatḱardı, fıçıcıydı. bī de fıçı urmuş omuzuna satarım bunu demiş ekmek alırım. çıkmış denizin kıyısına koymuş o fıçıyı, oturmuş üstüne. herkez yabancı alem gelip geçiyo. gene bir allah kulu demiş, arkadaj bu fıçıyı satacān mı? satarım. kaç para? beş lira. bilmiye fiyat ta bilmiye. ō, o beş lirayı alıye, uça uça geliyo. ekmek almış, zītin almıj bize biz açız. bī de şey veriyelē izin veriyelē. vaporda yer veriyeler. geldik, eşşalāmızı da indirip trene koydular. izmirden manisaya geldik bī vagon verdi gene ükümet. o vagon gece bizi bırāmış oraya. attık vagonun içine eşşaları bī de hasır attık, yaktık feneri aç tok oturuyez yatıyoz orda. ama yorgunluktan açlıktan

uyumuşuk ta. uyandık sabā namazı okunuyo. rāmetli kaynatam hemen çıktı, gezindi, çeşme buldu, abdez‿aldı. vagon bizi bırāmış gitmiş biz sade bī vagon orda. insanınna eşyasınna orda kaldı. sabālayın kaynatam namaz kıldı. benim bey de hep gezinmiş ıstasyonu bulmuş, okumuş hēy manisa burası manisa geldi. ondan sōra biz de kalktık. benim bey dedi ki ben şindi manisaya gicem yakınmış manisa da. neyle? yayan. ben de gicem ābeyim var orda, burda manisada bu köyde ābeyim var. /?\ benim ābeyim benden iki, üç sene evel geldi o. ondan sōra hayır dedi ben gicem, nėrden gicēm belli dīl. ben nası olsa bulum sen bekle. ben kaldım kayınvaldelēle. eşşaları da indīdiler oraya askēler, vagon da gitti. akşamüstü burdan bir allah kulu göndēmişlē bizi almā. at arabasınna ama karāçlı ıstasyonuna kadar oturayla gelcez ordan at arabasınna buraya gelcāz. eşālar kaldı orda. biz geldik oturayla karāçlıda indik at arabasına pindik ezan mezan geldik buraya. sabāsı da tanıdıklā varmış kaynatamın tā çocukluk arkadaşları onnar duymuş, koştular at arabalānı gittilē getīdilē bizim eşşaları, ābeymin oldū yere bāçeye attılā. nėreye atacak ev yok, yer yok, yuva yok. ondan sōra biz hemen oraya göçmen sobasını koyduk, açtık un çuvalını ekmek yaptık, yemek yaptık. ondan sōra aman bī tā işte hep ōle zoruna zoruna o kıtlık senelēni burda geçirdik.

kıtlık: burada bi şey satmıyolardı. bizim iki, üç çuval un var yedik onnarı. gelīke aldık üj, dört çuval un ama bitti. ē kimse satmıye, dediler. biz de bilemiyez dā evel alalım, para da yok zaten. sabāsı gittik pamuk toplamā. yirm beş kuruş yöymiya. pamuk topladık, oruçluyuz. yüz kiĺo bīday parası yapmışık. iki üç kişi gidiyoz ya. aldık, bīday aldık. hemen hadi dedilē kalbırlayın onu. kaynanam ep küfür‿edēdi nası yaşıycāz burda. burda da düz un biz orda has un yiyoz, düz un bilmiyoz. kimi ayıkladık kimi ayıklanmadık ūttük onu bitīdik bi tā bulamadık kızım çuvalla almā. iki kiĺocuk o veri yalvara yalvara, üç kiĺo öbürü ne bulursan darımış, no‿utmuş, bīdaymış, arpaymış karışık bīkaç sene de ōle devam‿etti. sōra bollandı. iş bulmā başladık, çalıştık allah verdi çok şükür. aç ölmedik, aç ölmedik kızım aç yatmadık ama çile çektik.

göç nedeni: /?\ orada iziyet göriyez. bu gece o zengini basıyolar, yola çıkıp kesiyolar, biçiyolar. amıcamın düñürü var aynı köyde, ezan sātında bastılar onnarı. yakın bize burdan ne kadar deyem aşā kāvelē kadar aramız. adamcāz bīday satmā gitmiş gelmiş ezanda hayvanının biri gelmemiş. ōluna demiş ōlum ben namaz kılcam sen kapıda dur ayvan geldine aç kapıyı. sürgüledine kimse giremez ama şindi bekliye çocuk kapıda. tā da ortalık kararmış biraz ayvan yok. ondan sōra başlamışlar çocū

dürtelemē bıçakla. baban nėrde? aç kapıyı, adi gidelim. başlamışlar ordan burdan on dört yerden bıçak yarası çocukta. adamcāz abdez‿alırmış. babacīm beni öldürüyeler deyi bārınca baba da alıp baltayı çıkıyo evĺat. ondan sōra adamı dokuz yerden kurşun yarası, adam kırkıncı günü öldü astānede. ondan sōra bi dā kövün dadı kaçtı ama basıyeler ep ezan karannī oldu mu herkez ayvanını kapar ye içeri ēkeklē de içerde kadınnā da. gidemiyesin korkudan. benim ābeyim kāvede oturup duruka, iki ābeyim kāvede babam da cami odasında yatsı gelsin de namaz kılıp eve gelcek. geliyeler oraya bīkaç kim bilir artık it mi ursuz mudur şayka mıdır. hadi demişler seni karakola çārıyeler, abeyimi almışlar gitmişler. ondan sōra küçük abeyim o arada kaçmış. gelmij babama demiş ki baba eve git abeyimi götürdüler. ben de bakalım nereye gicem ābeyimi nereyi götürüler. ābeyimi götürmüşlē karakola, kapamışlar. ondan sōra düvecekler intikam alcaklar içbi şey yok. sōra polis komşumuz vardı hep bizde. orda yiyip içiyo ama derin düşmannık ta yerinde. gitmiş, onu bulmuş, uyurmuş o karakolda. demiş vanço bōle bōle abimi getīdiler. hī dermiş öte dōru döner kendine gelmiyo sanki, aberi yokmuş gibi. eve geliyo kimseye söyleyemiyo. annemlē mevlitte. evde iki erkek kadınları bekliyo. biri de annemleri mevlide götūmüş arkada. annemlē mevlitten çıkmış gelirke biri çıkmış annemlere demiş ki alisman agayı götürdüler karakola, karakolda dövüyolā demiş. annem eve geldīni nası bilemedi. sōra gene konuya komşuya bubamın sözü geçiyo bulgālara ama utanıyolar gene yapıyelē yapacaklānı. ondan sōra ābeyime bōle duvarlara ġırbaçla şar şar urumuş yani onu da dövücekler. o arada birisi gelmiş, açmış kapıyı ābeyim geldi eve üç dört sāt içinde. dövmeden geldi ama o korkuyu geçirdi. artık orda yaşanır mı bi dā sattılar. iki yüz‿āne birden sattı, yüz‿āne birden sattı ep aynı kōden. babamla amıcamın duruyo şindi. onnarın ayrı bulgā mālesinde ya onnā diyolar bizim borcumuz yok arcımız yok bu akşam satacāz haftasında türkiyede olcāz. yani īlenmiyecekler orda. orda kim sattı, para aldıysa aldılar o paraları baskılarla aldılar. sōra a siz gidin biz geliriz, siz gidin biz geliriz. biz de gelemedik‿a dedīne onnar da gelemedi. biz geldik gümrē giriyoz iĺan‿oldu yollar temeli kapanmış bir‿o gemi gitçek artık. beni ūrladılar anam, babam, ābilerim onnā kaldı orda, gelemedi. on‿iki sene sōra ābeyimin kızı geldi bir onna görüştük. ayda bī mektup gelir, üç ayda bir, altı ayda bir hiç gelmez. haber alamazdık. sōra yollar açıldı gene bunnā geldi. çok çektik ondan geldik. geldīne annadırdık şöyle meyvalā var bōle bolluklā var. o mimleket bırakılır mı dēlerdi bize.

turşuculuk yapması: /?\ köşede olan paşada olmaz, dēler bizde. tabi ya benim köşemde ne vardīnı ne bilecek paşa. ōle dēlerdi ben manisada da oturdum kırk sene. dedem, beyim, düḱan‿açtı orda durdum. torunnarım orda okudu. (¦) e düḱan‿açtı. o sene açamadı ama sōra düḱan‿açtı. fiçıcıydı kendisi düven yapar, fiçı yapar, kapı, pençer. sōra tā yaşlandı ār gelmē başladı sanaat turşuculuk yaptık on yedi sene. /?\ sirke mayası vardır. turşun erimesin istēsen ondan azcık şeyine göre tenekiyse bī kaşık dā çoksa dā çok koyāsın. bizim içēde yapardı fiçıları kapılardan geçmiye ōle onnāla dā çok koyardı. çok, çok iş istēdi çok iş te şindi tutmiye bu bacaklar. ep su içinde durdum çok. turşu yaparka ep kış. bu vakıt bī başlarım, er şey bolka koycan köşene.

B9.1/1

Hafize Tunalı / 68 yaşında. / Bezirgan-Silistre doğumlu. / Ortaokul. / 1989'da Manisa-merkez'e yerleşmişler.

tanışma: /?\ hafize tunalı, altmış sekiz. /?\ gittim, ortayı bitirdim. yedi yıl okudum, yedi yıl dipĺomam var. bulgar da vādı türk te vardı bulgarca da okuduk türkçe de okuduk. aftada iki sāt bulgarca alıyoduk, bi sāt rusça alıyoduk geri kalanını türkçe alıyoduk matamatik, tūr̄k dili, türkçe ōle. /?\ ben iskıradan, silistre iskıra. türkçesi bezirģan. /?\ pomak yoktu kızım bak birkaç āne ōle on, on beş āne bulgar vādı geri kalanı sırf türk. ben dōdūmda dā çokmuj bulgarlar ondan sōra onnā kasabalara, şehirlere gittiler yaşlılar kaldı. türklē kaldı tā çok. /?\ annem babam benim sülālem orda. eşim de oralı, oraya evlendim. /?\ bezirģan köyünün etrafında bosna vardı, emirköy vādı, pitraklı vardı, arabacılar, pabuçular işte ōle köyler vardı. onnā sırf türk köyleri. /?\ çingene vardı. onnar ne bilem belki yirmi, otuz āne vardı. onnā yerli çingeneydi, yerli köyümüzden ordan yapınmışlar zamanna. çingeneler ayr̄ıydı onnarın bi mālesi vādı bōle iyi ama bulgālāla karışıktık, komşularımızdı. /?\ biz biraz okuduk ya ōle aşā yukarı konuşuyoduk. babam biliyodu da annem bilmezdi. annemi zaten çok az biliyorum ben beş yaşındayka vefāt etmiş annem. işte babannem būttü beni, üvey annem vardı. /?\ o aşrı köyden işte emirkō dedīm köyden o ordan gelmiş. (¦) gidiyoduk canım gidiyoduk. akrabalarımız vardı oralāda gidiyoduk. /?\ gittim tabi dört defā gittim. şimdi şu anda, geçen sene gidişimizde hiçbir boş ev yoktu yani türkler yetişmij gençler, evlenmiş, aile kurmuş, boş evleri almışlar. dolmuş köy yani. ilk gidişimizde bayā azdı. /?\ bulgar yok şimdi bulgarlar kalkmış gençler olsa da onnar dışarı gitmişler sırf türk şimdi. yaşlılar vardı onnā da ölmüşlē gitmişler, hiç kalmamış. /?\ tabi türkçe konuşuyolā. her adetlēni yapıyolā gene sünet olsun, dūn olsun, mevlüt olsun ne olursa olsun.

türkiyeye gelişi: /?\ seksen dokuz göçmeni. biz edir̄neye indik. edirneden çor̄luya gittik. çorluda on gün fĺan kaldık ordan direk burayı geldik. manisada ilk spor akademisine, okulda oturduk iki ay, ya okulda kaldık. ondan sōra okullar açılacak diye kiraya çıktık. karaköyde kirada oturduk iki yıl. /?\ dīl yerli, buranın insannarından ama çok ̆jdi komşularım. beraber mālede oturduk çok ̆jdiler sizden iyi olması komşularımız çok ̆jdi. doksan üçte daire aldık, çarşıdan. ōlan kaldı orda biz buraya geldik amcaylan. karaköyden barboros diye var bi māle orayı çıktık iki sene de orda oturduk. oradaykan ev yazıldık mutaj̆te aldık ordan daireyi. ondan sōra

burası da buraya da yazılmıştık, bu da çıktı bize. amcayla biz burayı geldik ōlan kaldı orda. /?\ bizim düzlükte kövmüz. /?\ hiç duymadık biz orda yörük bi şey. biz burayı geldineyi ōrendik hani yürüklē vāmıj diye.

kökenleri: /?\ bū̄klēden işte konya karaman ō̄le duydūm var ama biz bilmiyoruz. /?\ onnar annatīdı da kızım biz bugünnere kadar unuttum ben onnarı. dedem çok konuşuyodu rāmetlik o çok konuşūdu. biz o zaman gēnc dinnemezdik işe gidiyoduk ō̄le bi şeyleri. dedem çok savaşlarda gezmiş çok annesiz babasız kalmış, elin işlēnde ūraşmış. ep annatıyodu bize. babannem rāmetlik o da çok çille çektik çok savaşlar oldu diye annatıyolādı ō̄le.

tekeze: ondan önce üretiyoduk biS kendimiz devlet alıyodu ne kalırsa bizim oluyodu ama tekese kuruldunēn biz bi dā bō̄le işe gittik aylık verdi bize. hayvan bi şey kalmadı bizde ayvanımızı aldı hepsini bir inek bıraktı bize bō̄le bi de bej dölüm tarla veridi misir başka bi şey yok. /?\ çapaya gidiyoduk ne iş varsa ona gidiyoduk orak biçmiye gidiyoduk. ondan sōra bikaç sene gitti ō̄le makineler çıktı bi dā. orak biçme makineler biçerdöver onnar çıktı. onnar onnarı yaptı biz gene çapaya gidiyoduk. tütüncülük çalışıyoduk, tütün ekiyoduk, dikiyoduk onnarı kırıp diziyoduk bō̄le ondan sōra basādık onnarı, dēnk yapıyoduk ō̄le çalışıyoduk hep māş alıyoduk. ondan sōra bikaç sene geçtineyin bi dā hayvan serbez bıraktılar ne kadar bakabilīsen, edinebilīsin bakabilīsin. e durumu olan yardımcısı olan, e bizim çocuklarımız küçük evde insanımız yok. o bir ayvanna iki ayvanna idāre ettik, işe gittik ep. çocuklā yetiştinėn bi dā aldık biz de ō̄le koyundur, hayvandır ō̄le baktık.

YUNANİSTAN METİNLERİ

Y1.1/1

Recep Hacıoğlu / 82 yaşında. / Arenbunar-Dimetoka doğumlu. / İlkokul. / 1957'de Ahmetli'ye yerleşmişler.

tanışma: /?\ recep hacıolu. /?\ seksen‿iki. /?\ dimatokada köy agriyani, agriyanibunar. bunar ismi agriyani diye konuşulur ama kazāmız dimatoka. ārenbunar. (¦) dedeāc bizim vilāyat. /?\ bizim köyde beş‿āne ġavur vardı epsi türk. /?\ urum onlar, kalanı ep türk. yalnız semrāların köyü var ya orda otuz türk var yüz otuz tāne ġavur. onlā öyledi. bizim dört tāne ġavur vardı. onlar da ġavurca bilmeyler türkçe konuşuylar. e bizden ōrendiler. berāber oturuyduk, askere berāber gittik tabi ep berāberiz. /?\ ġavurca bilmeym. yalnız beşten çıktım ġavurca. kuran imam‿otip yarım kaldı İatince de beşten dipĺomam var. ġavurca yazarım, okurum ne dedīni bilmem. er gün iki sāt ōretmen ders veri bize ġavur ōretmeni, senin gibi bi kıS. /?\ kuran imamı, imam ātibi yarım kaldı, babam vefāt‿etti, yarım kaldı. /?\ vardı. çingene, beki yirmi āne çingene vardı. bizim 'köyde, köyde köyde vardı. /?\ oldu ama çōnu geri çevırdiler. bura türkiye geri çevırdi onları çōnu yanı. hepsi gelcekti bizimle berāber İākin onları bāzısını geri çevırdiler. gelenlē var da geri çevrilenler de çok. /?\ kardaj gibi aynı aynı aynı kardaş (…) kardeş gibi. gelip giderdik, işimize gelirdi biz onlara giderdik ep kardaj gibi aynı burda nası urda da öyle yaų.

türkiyeye göç: /?\ bin dokuz yüz elli yedide geldik buraya. elli bir sene oldu işte esab‿et, ben buraya geleli elli bir sene oldu. /?\ türkiyadan geçtik biz dūru edirneye. orda emniyet teşkiĺatı var, orda teslim‿olduk, edirneye. orda polisler var kalabalık. edirnede bizi uzunköprüye sevk‿ettiler. orda durduk biraz. (¦) urdan bizi sevk‿ettiler āmetliye. yalnız bandırmada tekirdāndan trene şey vapura bindik bandırmaya endik. (¦) bāzı kirada ottuk ama gene āmetlide. /?\ ben urda evlendim, hanım benim bi sene yaşadı vefāt‿etti böbrek astalīndan. ikinci evlilīm burda oldu u da şekerden öldü. on‿iki senedir beḱarım. üç tāne kızım var. birisi manisada, manisanın murādiye köyünde ikisi de turgutluda burda iç yok. yalnız yaşıyom on‿iki senedir. kızlarım yardım‿ediyler bana işte. yarın gelcekler yemek yapmā sırayla geliyler. çamaşırımı yıkıylar bakıylar işte. /?\ paşaportla geldik biz mācır olarak geldik biz buraya. kaçak dīl yani kaçak yalnız ben geldim. babamlar, annemler epsi unlar paşaportla geldiler. çünkü beş‿on ġuruş paramız vardı. orda para oldu mu buraya kovamiyler kaçak geldim ben. parayı ġavurlara kaptırmayım deye kaçak geldim. gece sāt on buçukta türkiyeye

geçtim ben meriçten. /?\ uzursuz‿olduk gāri biraz rātsız‿olduk biraz epsi gittiler köyde bizim köyde orda gelen gitti gelen gitti. (¦)

karışık konuşmalar: /?\ bi tāne başkilise vardı, kilise vardı orda bük bi kilise burda kiliseler var ya o ġavurdu, epsi ġavur. çavuşlu vardı türk, suvaşkū vardı türk, ekimli vardı türk. türk çoktu urda yā. /?\ yalnız dünlerde evlenme şeyinde dünlerde alıp verip yaparız yāni böle başka bi şey yok. /?\ kalırız dünlerde kalırız bir‿iki gece kalırız. orda üç gün dün oluyo çarşamba günü geliy davullar cuma gününe kā vuruylar. /?\ urda herkez misāfirler ikişer tāne dādardılar hānelere ikişer misāfir her hāneye ikişer, üçer misāfir durumuna göre üraşırlar. yatardık misāfir olarak sabaleyin gene düne. (¦) şindi kızlara gidiyim yemek yemē karnımı doyuramayım. onlar bej dakkada yiyip kalkıyiler ben şık şık bi sāt masada. /?\ o zaman dedemler annemin bubaları türkiyele yunanistan birmiş alışveriş yaparmışlar ep gelin güveyi. annem anlattı erken öldüler yaụ ikisi de elli iki yaşında öldü. (¦) işte anlatırdılar, onlar çok sıkıntı çekmişler o zamanlar ama biz iç çekmedik. bi ara onlar alışveriş yapar, annem benim bak alibey künden türkiyeden babam yunanistan evlenmişler, o zaman birmiş. biz erişmedik unlara ama onlar birbirlēne gidip gelirmişler ama erişmedim unlara. annem babam bize eskileri anlatamazdılar erken vefāt‿etti ikisi de. arka arkaya iki sene arayla ikisi de gitti, eskilerden bahsedemediler bize iç. ben de merak‿ediyim acaba ne soracaklar yaụ diyim. benim bi kız var ünüverstede, bitirdi ünüversteyi şindi mimār müẹndis. u da geldi bana babasına, dedenin dedesi ne, annenin anası ne nenenin nenesi? kızım ben bunların angi birini bileyim yaụ. soruy bana, torun benim o. şindi ıstanbulda onlar ikisi de biri vapurda kaptan biri de yüsek mimār müẹndis. bi kızım da şey māliyeci, bi torunum da bi ona torun var u da debrem ışıkara, debremci. epsi okudular, tāsilli. (¦) unlān köyde yirmi, otuz tāne türk vardı yüz‿otuz ġavur. sürüyle domuz ġavur köyünde yaşadı unlar. bizde ġavur yoktu domuz da yoktu. bak unlar ġavurca farzını biliyo ben iç ekmek su başka bi şey bilmem. /?\ ben askerlī yunanistanda biz para yatırdık bizi askere almadılar. yalnız sōra bizi sila altına aldılar. sekiz sene köy koruculū yaptım ben. sekiz sene, hiç beş kuruş parasız. para yok yalnız elbise devletten başka bi şey yok. yemek içmek epsi kendinden. her cuma sāt on‿ikide yok onda on‿ikiye kā tālim. on‿ikide cāmiye, dinimizde falan serbezdik biz, hemen ġavurlar bizi cāmiye adi gidin camiye derdiler. bizim köyümüz türk köyü yaụ. /?\ salıngaç kurup sallanırdık. o satıcılar, o çerezciler yīlırdılar orayı be. cevizler var, bük ceviz, kavak‿āçları vardı kurardık salıncak zincirlerle sallanırdık yapardık bi şeyler işte. urgan dīl ep zincir, urgan yasaktı. araba zinciri var ya unlarla salıngaç

kurduk tāta. on kişi biner ep tātaya iki kişi de başına sallamā. yani benim tahsilim yarım kaldı babam vefāt‿etti, annem vefāt‿etti. ben ġavurca beşten çıktım. ben urdan Íatince dipĺoma alamadım kaçak geldim burayı di mi. üç gece başōretmen beni çārdı burayı çocuklar da okuylar. gel dedi okutçāz bak gece okulunda dedi bana. üç gece dāvet‿etti beni. gittim üç gece okudum kapı gibi dipĺoma. dipĺomayı da başōretmen verdi. /?\ evelā çīz gelir. birinci günü gelir çīz. çīz bir‿afta önce gelir. çünkü çarşambadan tā davullar gelir cumaya kadan çalar. şindi misāfirler meseĺā ben burdayım di mi, dūn var benim evde, güldedede çaybınardan geliyler köylüler meseĺā dūne dāvetli. onlar orda bi koçla bekliyi. koç, kınalı bi koç burdan da iki tāne davul zurna gidip alıp geliyler onlar ep birden. davul duymadan gelmezdiler. gece olsun ille davulla gidip alcan gelcen onları. kurbanlarını almışlar yemē koç. erkez gönlünden ne koparsa tabi gelin evinde yiyici çok kalabalık oluyo. bi ev idāre etmez onları. tabi beş‿altı tane koç Íāzım. kalabalık oluyo her köyden geliyi. ama er köyden de koç geliyi kuzu, koç geliyi. yalnız bi kiĺometre kaldı mı gelmezler katiyan davul gidip alcak onları köye getçek. at koşusu yapardılar. kim baş alırsa mendil o alırdı en birinci mendil yani işlemeli en‿ī mendil yani. ikinci günü davullar başlar çalmā üçüncü günü başlar kāri misāfirler gelmē. davullar biri gider biri gelir misafirleri götürüp getiriler. toplanırız bi araya vur patlasın çal oynasın oynar. başka bi şey yok.

Y1.1/ 2

Vahide Atay / 83 yaşında. / Arenbunar-Dimetoka doğumlu. / Okuma yazması yok. / 1951'de Aşağı Çobanisa'ya yerleşmişler.

karışık konuşma: güzel evĺadım bak bizim yerimiz nerdeydi bo͞le bizim büle 'kasabamız giderdik bubamlar götürüdü bizi bu meriç meriçten geçtik, kaçak geçtik biz. /?\ orasını bak bilmiyim. yirmi yedi yaşında geldim ben şindi bak seksen‿üç yaşındayım. muradiyeye geldim, muradiyeden buraya geldim ben. uraya geldim beş‿ay geçindim geçinmedim geldim burayı. hiç çocūm yoktu burda iki tāne çocūm kızım var bi tāne bi de ōlum var. beş‿ay geçindim urda ev bozuldu geldim burayı. /?\ evĺadım bak şindi bu yenikū̄ gibi yer var giderler oralānı yakarlar, evlere giriler bilmem nāparlar gençleri alırlar kaçtık geldik biz de. /?\ arenpınar. pınarlā vardı sūk sulā vardı. /?\ türk kū̄. ġavur iki, üç āne vardı ama ĭdiler ġavurlar. çingene vardı. çingeneler büle ayretten yeri vardı. unnar çingeneler bize gelirlerdi malımız vardı gelirlerdi mal işlerlerdi anam da çocukları çoktu anama gelir yatak doldurulardı iş yaparlardı anama çingeneler. bubam da gelirdi rāmetli çok ĭdi bubam, kuskuz veridi unnara, fasile veridik biz unnara. çingeneler gelirdi giderdi iş yapardı, orak biçerlerdi bize. ekinimiz vardı buydalāmız vardı çavdālāmız vardı. hanı burda var mı çavdarlar? çok güzel oluy, yok burda. /?\ okula gittim ben eski yazı ürendim yeniyi bilmem ben. /?\ muradiyede biz oturduk şeyde benim ābim vardı, ābim bizi aldı geldi top sayısında oturduk biz urda. ben ābimin yanında durduk urdan nasibim çıktı verdi beni. her gün dayak her gün dayak urda. beş‿ay geçindim urda. kaynata duru başımda acaba akıtma yapmā bilmiyi aĺbuki er şeyi biliyim, bilmiyi şaşıttılar beni. ondan sōra burdan nasibim çıktı burayı geldim burda da aynı çeki. orda bana ne sū̄lediler aynısı bunnar sū̄ledi. ah be kızım be çekilēr. sen ĭ olmasan derdiler burayı gelmesin derdiler. ĭ olsan seni bırakmazdı diyiler. sen yörük diyiler bana hep ǖle dediler bana burda. /?\ dĭl ama üle derdi. burayı geldim burda sū̄lediler bana. /?\ ā u kardaşım, bu kardaşım, öbürü kız kardaşım epsi. biz gene şe yapardık dızlama. hamırı büle kararsın, orda gösteriyi telēzonda te hamırı karāsın büle. hamır kabardı mı kabardı o hamırı bo͞le bu kadā yaycan, içine çökelē koycan ona bū̄le bū̄le kesçen kesçen burdan. üstüne yımırtalı yürt koycan dızlama deyler. /?\ şindi koyarlardı arabaya gelini büle bi de kilim duvak üstünde büle kapalı. kapalı gelirdi kāri. o güvey onu alırdı büle ġucāna alıp götürüdü. çĭzde er şey olurdu. çĭze kap kacak yoktu ama gĭm eşāsı çok vardı. /?\ vallā ben dokumazdım ben öle mārifetim yoktu yalnız ben

temizlīm çoktu. ben buralānı günde on kere ben kireçle suvardım ama şindi takatım yok u başka. /?\ bizim taşlar vardı büle kesme taşları büle dāda urayı giderdik. orda duruduk, gelirdi bi tanesi şindi benim abamla akrandı. bizim evlēmiz ne kadar güzel oynardık. bi de gelirdik benim anam on beş çocuk anası, anama bir ij yapmazdık. /?\ koyunnāmız konşuda vardı bizde yoktu. hēkezin birer inē vardı. bir inek anca yeterdi bize yūrda kadar bir inek. herkezin birer inē vardı. biz ayran yimezdik biz yūrt yirdik ayran nerde yicēz herkezde birer inek var. sōna bi şey yapardık biz et alırdık. biz şeyden kaşe yapardık darı unundan. üstüne kavurma et kavuruduk. suyumuz güzeldi bizim urda. kar kasavet yok. para yoktu para asla yoktu, para yoktu ama rātımız īdi gıdāmız vardı. /?\ yapmazdık başka tarafın insanı yapardı biz yapmazdık. ama ekmek çok güzel yapardık. bak biz o ǵavurlar vardı ǵavurlar mayayı bu kadar bırakırlardı ekmek mayasını bu kadar mayayı üredir yarım kuva şey ekmek yapmā. kimisi burda on günnük mayayla ekmek yap o mayaya ekmek ekşi oluyo. acık maya bırakçan üretçen onu hemen yūrcan. akıtma yapardık mayalı akıtma. mayalarız büle akıtmayı bi de sacımız vardı büle şeyden taştan. ondan sōra koyarız buraya birazcık yā acık yālarız unu akıtmayı pişiriz. yapardık bi kuva akıtma. ondan sōra tavuk suyuna ıslarsın unu kimicī sütlen yisin bi kat üle bi kat tavuk sulan ıslarsın. bizde başka katıklā yoktu. bizde zeytin iç yoktu kıttı. çocuklara büle şiy alırlardı nar çocuklar yirdi bizim canımız çekerdi yōk zeytin yok nar yok. çocuklar yirler yanımızda. giderdik ayva çalmā. benim bi arkadaş vardı giderdi gece koparıdık urda hayva kaçardık, hayva da yok. kır memleket kızım. bu kācık bi yerde bi boynuzda. hemen burda meric burda biz meriçten giderdik büle şiye kasabaya. merice giricēz düşçek ayvannar hiç yolları bile bakmazlardı hükümat bakmazdı. elli dölüm malımız vardı bi darı ekerdik büle yirmi dört sıralı darı bōle na bu kadar koçannar. sōna buydey ekerdik o buydeyleri burdan bubam nası yapardı bilirsiniz buydeyi, buydeyin başānı burdan kırar burdan kırarız o buydey gencelir bi dā nası güzel olur. kara pıyıklı buydey. ondan sō bubam astalandı rāmetli, askeriyeden ekmek aldık. askeriyenin ekmē nasıydı en güzel özden yaparlardı. biz mericin yarı yerine kadar geldik. geldi o mayıs askerleri bize nāpçaklar o zaman kayık oraya kadar geldi kaştılar. ondan sōra biz uyuyuz. biz o zaman gençiz. yaşlı kadın dedi, ay dedi araba kaldı o yanda dedi, öbür tarafta yunanda dedi. arabayı almışlar tıkır tıkır arabayı kaçırdılar askerler. uzunköprüye geldik burda uzunköprüde durduk urda. sō uzunköprüde ekmek yaparlardı büle darı unundan. balıgesir unundan taza çıktı fırından, kırmızı kapı yimesi tatlı, satarlardı. bizim akraba vardı burda urda geldi akraba hayvannāmız darı

65 sapı fiĺan verdi. biz geldik buraya benim ābim hasker kaçā. benim ābim vardı muradiyede askerlik yapmadı. neden yapmadı? şu kū̄ yakıylar, anarşitler evlere giriyi, gençleri alıp kasabaya kaçıriyler. ābim kaçtı geldi. öldü abim, kārdan öldü dayıbaşıdı muradiyede.

Y1.1/ 3

Seviye Köseler / 70 yaşında. / Arenbunar-Dimetoka doğumlu. / İlkokul. / 1959'da Muradiye'ye yerleşmişler.

tanışma: /?\ seviye köseler. yetmişe giriyom atmıj dokuzu geçiyom. kırk‿iki dūmluyum. /?\ yunanistan arebınar. dimetoka kasabası. on bej yaşında geldim ben ordan. /?\ gittik orda yeni türkçe eski türkçe kendimize kadar fazla dīl. /?\ ġavur az vardı çingen vardı. onnar da can be yavrum onnar da insan ya be kızanım be tabi ya. o zaman çok garibandı unnar şindi çok parlamışlar çok zenginneşmişler şimdi. /?\ yama altıydı bōle. bōle yama geliyodu çok güzel ani yamaca geliyodu ama güzeldi köyümüz. deremiz vardı akıyodu. çeşmeler yoktu o zaman elle taşıyoduk. yeni gittim geçen sene gittim. /?\ ayni ama garibandılar gelirlerdi onu bunu istēlerdi yimek için. büle çadır çingenesi dejil hepsinin evcēzi vardı başını sokmā kada var ya. /?\ beş‿altı āne, beş‿altı āne vardı çok yoktu ġavur. ġavurca da konuşuyodu ama türkçe de biliyolardı, türk fazlaydı ya. /?\ yok vallā iki sene mi ne ben ġavurca gittim unuttum zaten okula gittim. bi de ōretmen vardı ġavurca geldi. eski türkçe, yeni türkçe bi de ġavurca. haftada üç gün ūlen sonuydu. bi sene mi gittim iki sene gitmedim bile bi sene gittim anca tabi ya. /?\ vardı hacalı vardı. yakındı ama gittīm yoktu u zaman ki ne bilem ben. çavuşlu vardı, çavuşlu kūsü vardı, hacalı vardı öbür tarafları ep ġavur. demiren, demiren de var. /?\ karışık hacalıda çok vardı ġavur, çavuşlu da karışıktı. sōna dā kūleri çoktu kızım ama benim gittīm yoktu. /?\ türk, devren var bilmem ne var unnar bütün türkmüş ama ben gitmedim iç uralara bilemiyom.

türkiyeye gelişi: /?\ elli üç sene oluyu geleli biz. türk içine geldik. ġavur memleketi ya ondan geldik. terör vardı urda da bōle. /?\ icbi şey yapmadılar ama can da aldılar tabi. sonunu düşündük evĺatlāmız türk içinde olsun dedik, ondan geldik türkiyeye. biz kaçak geldik. rāmetli babānnem vardı, dedem vardı unnara yol tırı yükledik eşyāmızla geldik. unnar eşyāyı getirdiler biz meriçten kaçak geldik. merici duymuşlūn vardır su. yunanistannana türkiyeyi ayıran su. meriçten kayıkla geçtik geldik. gece çıktık gece geldik u zaman çok bōle terör şey vardı. hur emri vardı, gördün mü gece hurma vardı. öle çok biz sıkı zamanda geldik kızım. neye bıraktık memleketi tabi ya. buraya da geldik hor‿olmadık çok şükür. ilk olarak benim annanemler meriçte duanca vardı orayı gittik ama biz durucu dīl biz arebunarlılar nerede biz orayı memleketlilerin yanına biz gelciz. direk geldik sōna bu tarafa, muradiyeye geldik. u mālemiz vardır karşılıklı bütün arebunarlı. çok çok beki otuz

āne vardır burda sade. tabi ya āmetlide azdır burda çoktur arebunarlı. /?\ onnar karşılıklı o zaman gelmişler bāymış urası. almışlar karşılıklı evler yapmışlar girmişler içine. biz de sōna acık ortaya ī ki ortadan almışık benim evim ortada. ī ki burdan almıj rāmetli babacīm burayı yaptık. allā nasib‿etti işte burdayız işte geçinip gidiyoz yuvarlanıp gidiyoz. yaş ta gidiyo yaşım yetmişe giriyo artıkını ya. rāmetli dedecīm ot bile otlamış savaşta. /?\ balkan arbi mi bilemeyim artıkını ben ufaktım annatırdı ama ben kulāma takmadım ki o zaman. ot bilen otladık derdi. yokluk varmıj yokluk çekmişler. babannem yokluk çekmiş. u zaman türkiyeye gelmişler‿e işte kuşotu varmış kuşotundan ācıkın urdan burdan gidermişler istermişler, bulurmuşlar bi şeylēni satarmışlar karıştırımışlar yirmişler unu. çok yokluk çekmij unnar ama biz hiç ben hiç yokluk görmedim kızım. e biz sattık malımızı paramızla geldik. geldīmiz gibi aldık uvadan bi yercēz işledik, yidik. /?\ bi kerecik gittim iki sene oluyu gideli yeni gittim. var, kalannar çocukları evlenmiş başka hāne olmuş tabi kalabalıklaşmış unnar fazla dīl ama var gene var bayā türk var. /?\ türk te var ama çoų çingene kızım ǵavur pek fazla yok ta çingene çok. demirene gittim, türk çok orda. yukardan inmiş pomak derdik biz pomaklar yerleşmişler urayı. e çocukları evleniyo kalabalıklaşıyo, kızı evleniyi bi hāne açılıyo, orayı yerleşmişler demirende var. ordan sōna gümürcineye gittik ama bi gece yattık gümürjinede pek annatamaycam sana. /?\ arabalar var ya kızım arabalara bindirdiler mi gittīmiz yerde arabalar var. arabalara bindirdiler götürdüler kızım. görümcemin kızı evli gümürjinede gittik onda bi gece kaldık misāfir‿olduk. acık işte dāmat gezdirdi. paskalyedi u zaman şeyi orasının bayramı çarşıyı gezdirdiler. alevler bōle ışıklandırmışlar çarşılarını gümürcineye de gittik, kasabaya gittik. sōna benim annemin sülālesi şeydedir uzunköprü edirne, geldik orayı. urdan da yerimize geldik. /?\ çingeneler sen çingene deyemesin iki katlı binaları, bi zengin olmuş unnar hökümet unnara mal vermiş, tarla vermiş. çalışıyolar da zengin olmuşlar kızım onnar. /?\ köklerimiz dūma būme biz urdan arebunardan. annem dādan gelmeymiş şeylerden dā tarafından ama annem de urda ufak gelmiş. /?\ aynidir pomaklar be kızanım pomaklar çok ta güzel olur em. unnar da türk hani burda nası yörükler, yörük deniyi, tātacı deniyi bi ırk işte ayrı ōle tabi. ayni ama bi de pomakça bilir unnar biz bilmeyiz. ǵavurca dīl de pomakça tā başka dil unnān başka türlü. /?\ dāya gidenner olurdu dāda unnar duru yoktur bizim arebunar bizim acık uva yeri ya. şindi tā fazla karıştı tabi millet azaldı ya şindi daha çok evlenmişler pomaklarlan tabi. u zaman pek yoktu. /?\ dālılar vardır işte unnar da dādadır bōle. gacalları bilmeyim kızım ama şeye dūru gümürcineye dūru gacal deye duydum,

gacal var deye duydum ama ben bilmiyom. zaten biribirine çok bük dil ya kü biribirine çoy akraba. dededen neneden uzaktan uzā ep akraba. akrabayız biz unnālana bak.

eşyalar: /?\ topraktan, kerpiçten. burda bile kesiyolar kerpici sen iç görmedin mi kızım topraktan. taştan da vardı pek tūladan yoktu. zaten eski binadı be kızım epsi eski bina. şini ama epsi yenilenmiş ben evlēn yerini bilemedim. /?\ bizim iki katlıydı ama üstte otumazdık altta oturuduk. üste onu bunu koyuyoduk altı da kendimiz oturuyoduk. iki gözdü kızım mutfān da içinde epsi içinde. /?\ tabi bük ocaklık meşe odunnānı koyarsın çatır çatır yanar. yanına da fasüle çölmē koyuyoduk çömlē, toprak çömlēni. yanı başına ateşin sürüyosun kendi kendine kaynıyı kızdı mı o. /?\ sacā deriz biz una ama onun üstüne dil emen yanı başına sürerdik kaynardı. kapaklıdır u da ama nası lezzetli olur o fasüle. /?\ ayni yerde nerde yēlim hayır hayır yer sofrası kızım. /?\ tabi sini kızım. atarsın altına sofra bezini üstüne de siniyi yirsin. /?\ tabi kasnāmız da vardı koyardık unu. /?\ tabi öleydi nerde halı yok hasır tabi kilim dokuma kilim em öle hazır kilim deil. dokuyoduk çok dokuyolardı bizim tarafta tezǵā er kişi şakır şakır dokur. her şeyin dokumaydı sōnadan inceldi millet er şey satına çıktı ama ilkten dokuma. /?\ nārasın be evĺadım hiçbi şeycik yok yer minderi, yastık arkasına aydi otur. (¦) samandan dildi bizim. burda geldinēn samandan yastık aldık urda deildi. pamucuk koyardık incecik kuyuyoduk dayanıyoduk işte arkaya dayanmayalım deye. burda ama ot yastī aldık attık sōna tabi unnarı. pamuk hep pamuktan kızım dokuma çarşafımız da dokuma, döşēmiz de dokuma, yastīmız da dokuma epsi dokuma, gidikleri de dokuma. sōna çıktı acık elleri de kıtlıktı be yavrum o zaman yokluktu. sōna çıktınān aldık sōna her şeyler aldık ama gene çarşaflāmız dokumaydı. ben burda geldinēn hepsini yok ettim. zor yıkanıyo evelden çamaşır makinası mı vardı elde. /?\ küllü su, sabun. odun yakıyoduk nèrasın bizim tarafta kömür yok ki odun, meşe odunu kuvetli. bu ellēni büle uvarkana buraları yara olur kuvetli arıtır, yımışacık yapar o çamaşırı o külle sabın. dokumalar yımışacık olur. /?\ alıyoduk satın alıyoduk kızım yapmazdık. zeytinimiz yoktu bizim, zeytin yādan olur sabın. yapmazdık satın alırdık sabını satın alırdık soda bi de. sōna çamaşır sodası çıktı ama ilkten küllü suylana, sabınnana. /?\ kazan tabi. (¦) hayır, altına taştan yapıyoduk sacā dayandırı mı koca kazanı çocūm, kocamandı kazanımız. taştan ocak, ocān üstüne kazanı otuttururuz. kaynar orda sen de yancāzına oturusun çabuk yıkayasın diye. /?\ āç teknemiz, kabak almā su da koca koca kabaklāmız vardı. sapları bu kadan āzını oyuyoduk şindi burda hani vardır beki gene de onnana

kazanda. fiçımız vardı su getiriyoduk dereden, suyumuz taşınıyodu evde su yoktu. /?\
çamaşır kaynatırdık, kül atmazdık soda atıp üle kaynatıyoduk, kül atmazdık. yanımızda kocca bi şey yā tenekileri var ya burda ō̄le küllü altına kül koyarız üstüne suyunu. hep alırız unnarı devamlı duruldu mu alırız, duruldu mu alırız u kül ama keskindir çok kül yımşacık yapar çamaşırı. /?\ tellerimiz vardı kızım u kadana yobaz dī̄ldik ani telimiz vardı. tellerimiz vardı tellere seriyoduk. /?\ taşıma suylana. kuyumuz vardı yakın acı suydu o içme suyu dereden arcanmā su kuyudan. ordan alıyoduk bulaşık suyu. rāmetli babacīm şey yapmıştı salonu büle salon gibi hayat gibi vardı bi çanaklık yer yū̄secik orda. urda yıkıyoduk bulaşīmızı. bulaşī yıkamā tātadan yū̄sek acık bō̄le masa gibi yer yaptıdı kıra da akıyo suyu bō̄le (¦) ama bango da dī̄l be evĺadım beton dī̄l ki. yok yok beton dī̄l zaten tātadan çocūm beton yok ortalıkta ki. kıra akıyodu suyu ani. yıkadīmız bulaşīn suyu kıra gidiyodu orda yıkıyoduk bitiriyoduk işimizi. ama kuyudan arcama suyu kuyudan annem, yakındı kuyu. çeşme daha uzak ama fıçımız vardı bizim. /?\ tātadandı kurnası vardı ucunda, çeşme bō̄le çeşme. çeşmesi vardı açıyoduk ama vardı fıçımız vardı öküzlere koyarsın arabaya doldurup getirisin dereden. ama tabi biter be kızım sōna kuyudan aşlanmā su ani ō̄le arcamā su mecbur nè̀pçasın. /?\ sōna bizim zamanımızda başladı şeyler çıkmā camlar çıkmā. hepsi bi tabaktan ayrı tabak nè̀rasın be kızanım be. sān deriz, tepsi deriz ufak oldu mu üle tepsi deriz ama tabak er kişi yōk bi tabaktan yicēsin. (¦) çatal koymazdık bıçāmız vardı, kaşīmız vardı. /?\ tāta da vardı, demir de vardı ama kalaylama bakır. bu alimiyonnar yoktu kızım bakır kaşıklar tabi kalaylanıyodu parıl parıl. sānnāmız kalaylamaydı, bunnar yoktu böyle. hepsi kalaylama tenceren de kalaylama, kazanın da kalaylama hepsi yidī̄n sofran da kalaylama. çinko fiĺan yoktu ki epsi kalaylama. börek tepsin de kalaylama epsi. hamur işi sōna çok yapıyoduk biz, amur işi çok yirdik. /?\ vardı, içeri alıyoduk bir de rāmetli babacīm büle tātadan bi sergen yaptıdı. /?\ raf. yıkadīmızı getirip unun alt üst koyuyoduk üstüne. /?\ zebze toplu alıyoduk. uranın bozulmaz zebzesi. Ĺānayı alıyoduk yirmi kafa, öbür odamız da vardı, iki odamız vardı ya onda da bi gene rafımız vardı rafa diziyoduk. pırasayı alırdık demetlene kıra gömüyoduk kütür kütür bi şeycik olmaz atmış kafa, yetmiş kafa bi demet. ama hiç bozulmaz burası gibi iki günde sarkıtmaz kendini. patatizi toplu alıyoduk kızım hem pazarımız yoktu acık uzaktı soflu derdik pazarımız yerine orayı gidiyoduk. /?\ kasabaydı o da ama yakındı dimetoka gibi dī̄l. /?\ hic yoktu ǵavur epsi ǵavur. işte ordan da gene ihtiyacını alıyodun. sōna yāmız kendimizden susam yā kullanıyoduk. kendimiz çıkarıyoduk. fabrikası var, fabrikaya veriyoduk.

kendimiz ekiyoduk, kurutuyoduk, silkiyoduk çuval çuval veriyoduk mis gibi kokar susam yā. bi de sōna hayvancılık çok ya kızım hayvan yā, tereyā. tereyā burda deyler sade yā biz tereyā derdik. bi de tereyā, susamlan tereyā. /?\ öküz, pulluk. sürüyosun ekiyosun ama verim çoktu. sabanı olur sabana pullū bālarsın sürersin, atarsın, ekersin, biçersin. evelden harmanı dūyolardı bilen sōnam sōna başladı makinalar dūmē. /?\ öküzlene. düvenner olur kızım düvenneri taşlı büle düvenin altı olur onu koyarlar öküze fır fır dönersin ep işte eziyo onu. /?\ kapı gibi tāta ama altında büle çakmak taşı dēler büle sivri sivri taş döşeniyo. onunnana takıyon öküzlēn arkasına bi kişi de alıyo öküzlerin şeyini devamlı döniyi işte o eziveriyo tānesini ayırıyo sōna rüzģarlıyosun. samanını bi tarafa tānesini bi tarafa yiyosun. /?\ çok şeylēmiz vardı damlarımız, ambarlarımız tabi. boydayı ambara öbürünü hayvanın çok samannıklarımız kim bilir kaç tāne 'samannık vardı. samannıklara samanı da yoncaları samannıklara, otumuz vardı samannā hayvan çok kızım. /?\ kosa. /?\ baskıylan. /?\ yimē kadan bir dölüm, yarım dölüm siyah üzüm o da yoktu petmezlik kadan işte. yaparsan petmez yapardın yapmasan şey yimē yoktu üzüm büle baı yoktu. bizim tarafta yok ta bilmem beki de ileri tarafta vardır. bizim memlekette yoktu ani. /?\ susam, misir, boyday her şey ekersin. pamuk ta kendine kadan işlemē kadan pamū kullanıyosun kendin ya işleysin ya dokuysun ya pamuk ta kendine kadan.

akrabalık adları: /?\ teyze işte tīze tamam ayni. /?\ dayı, hala, amıca, aca burdakiler deyler ama biz amıca derdik. /?\ dede nene babanne yok. burada babanne, annāne, nene dede dūrusu bu. /?\ görümce, kaynı, elti, kızan. kızan çok geçer ōle. /?\ kardaş çocū derdik ōle. /?\ yenge. inge, inge, yenge şindi burda deniyi inge.

organ adları: /?\ dirsek, bilek, avuçِiçi, avuçِiçi derdik pança bilmiyom avcumuzun içi. /?\ tırnak be kızanım. dırnak dīl tırnak. diz, baldır bunnar bu kalça aşā işte kalçasına. /?\ ökçe. topuk şurası. /?\ taban, gırtlak, boyun, ense boyun ikisi de denirdi. /?\ gūs, mide, karın. karnım ārısa karın midem ārısa midem kalbim ārısa kalbimiz ayni. /?\ omuz (¦) yarın denir işte una. arkalarım ārıyı omuzum ārıyı öyle. /?\ arka da derdik yarın da diyen oldu ama arka da deriz tā çok arka kullanırız. /?\ çene, yanak, göz, alın.

düğün: /?\ bizim orda dūn adetleri kızım iç insan beslemezler burda çok güzel besleyler. danışma dēlerdi çārılar bi gece önden danışık yaparlar. komşular paylaşır gelcek çok misāfir geliyo etraftan ya. /?\ ōlan evi gelir. işte ōlan evinden birisi gelir. zaten annaşılır şey olur ama dūnnermiz güzel olurdu. burası dā it ite kak kaka üle

değildi bizim. /?\ arka arkaya dans ediyolar ya ondan deyim orasını. /?\ dünür, dünürcü. allahın emrini sokuyo araya istiyo. allahın emri peygamberin kavlinne verir misiniz kızınızı biyendik ōlumuza. o da münāsip görüse veriyo. nāsipse oluyo nāsip dīlse olmaz tabi er şey nāsip kısmet. nişannı çok durulurdu burda ī bāli çabuk durulmayı. bir‿ki sene durulur orda üç sene duran olur tabi. /?\ her şeyinnene koç yoktu bizim orda kızım kıyāfet. ıderlez, üç aylık şeylerde ep kıyāfet alınır bayramda da kıyāfet üç‿aylarda da hadırlezde de işte alınır götürülür sōna da dūne kalkışılır. hiç insan beslemezler. danışık derler toplarlar konuyu komşuyu birer ḷokum veriler. sen ne kadan alcan mısafir, sen ne kadan alcan. arabalarla geliyo millet, öküz arabasınnana. u bi araba çekiyi evine o bi araba çekiyi of dūn yapan elini kolunu bālar çıkar dūne. /?\ bi gece olur gelirler alırlar. ertesi gün de olur işte davullarla mavullarla bi de duvak sabası yaparlar. /?\ kına gecesi olur. /?\ buraya kadan ayā da bilē de buraya kadan, bileklere kadan, işte kına gecesi olur. unuttum evĺadım çalıyodum, çārıyodum ama epsini unuttum. (¦) kına yıkamā gezilmezdi bizim yoktu. evinde yıkar kınasını. ondan sōra çıkarlar işte ertesi gün alay derdik büle meydannā çıkarlar alay çekerler. erkekler kadınnar çıkar bōle gelinin başında duvānı büle burasına şey yaparlar gelin oldū belli olsun ama süs müs yoktu bizim tarafta be. çarşaf gīdiriler geline, var gelinnik var gelinnīmiz ama açık dīl ya bizim çarşafını giyerler alay çıkmā giderkene. ondan sōna işte hora çekerler davullarla da berāber. /?\ halay. o gece oynarlar zıplarlar biter. ertesi gün gelin alınır. gelin de arabacıklana öküz arabasınnana başka yok. alırlar gelini götürüler evine. ertesi gün de olur, duvak sabası, gelinin gene duvānı koyarlar büle başına, çarşafını yüzüne ondan sōna davullar, zurnalar çalarlar tā on‿ikilere kadan oyun yaparlar. /?\ süz yok kızanım, süz yok. telleme burda olurdu telleme yok urda bi tel burasına uzatırlar adi bitti belli olsun gelinnī. /?\ araba geliyi dayanıyı davullar çalıyo davullarlana. sōna kızın abisi varsa, kardeşi varsa geliyi, teslim‿ediyi ōlan evine. bindiriler öküz arabasına, öküz arabasınna getiriler ōlan evine. işte alay gezerlerkene gezerler büle işte gelin gezdiriler, getiriler sōna. /?\ dāvete alır hem de çok insan çārılardı bizim tarafta. burda şindi kendi kendilēne gidiyolar dīl üle bütün yarı kūyü bütün. /?\ yok bizim kız evi alır, ōlan evi alır biter.

doğum: /?\ māle ebesi. te bunnarın bi şeyi vardı babanneleri vardı neneleri u. babannesi dūrturdu. /?\ cāmilere okumuş olsun. ama ölcek ölcek kalcak kalcak māle ebesi üle hastāne mastāne yok.

kalıp sözler: /?\ ayni ama pek yeni ev yapan yoktu çocūm. güle güle kullan bu kadan. /?\ hoj geldin sefa geldin gec buyur iyi misin, epsini sorarsın undan sōna kalkarsın yemek telaşına. /?\ güle güle gene buyur gel. gene gel gene buyur tabi ya bekleriz. ayni burası gibi. /?\ başın sā olsun, sabırlık versin. ben burda bilen pek başın sā olsun demiyom allā sabırlık versin deyim. fenama gelir benim üle başın sā olsun dedinēn kızım. allah sabırlıklar versin derdim çocūm ōle derdik. /?\ vā mıdı kız ediye götürü müdük? güle güle. yoktu kızım adetimiz yoktu. /?\ geçmiş olsun. boj gitmezdik astamıza, lo̱usamıza katiyan boj gitmezdik. yapardık lo̱usa çörekleri, lo̱usa döndürmeleri götürüdük tabi ya. (¦)

keçi bacağı tatlısı: keçi bacā ah büle hamırı tutarsın yımırtalana yūrtlana, yuvarlarsın. /?\ iki, hamırına göre ondan sōna tutuyosun onu. yā acıkını koyarsın ondan sōna yūrusun onu. yūrduktan sōna bōle şey yaparsın yuvarlarsın sōna inceltirsin. /?\ vardı yaslāc dīl ufacık kupanalāmız vardı. /?\ āçtan oyma naylon yok ki böyle ani naylon tepsiler var ya burda üle āçtan oyulurdu onda hamur şeyimizdi biz hamur tutma. sinimiz bile bizim tātadandı çocūm. büle oturaklı sinimiz vardı tātaydı. soframız tātadandı bizim altına da kasnā kendinden. işte onu tutarsın ekmē ondan sōna böyle şey yaparsın yuvarlarsın kızım yaslācın üstünde şöyle şöyle kesersin. atarsın yāyı ondan sōna şerbete atarız. /?\ tabi tavada kızartırsın. unu bölersin yalnız böyle bacak undan deyiz.

Y1.1/ 4

Münevver İba / 80 yaşında. / Arenbunar-Dimetoka doğumlu. / İlkokul. / 1951'de Manisa merkez'e yerleşmişler.

tanışma: /?\ münevver, soyadımız iba. /?\ ben mi? seksen. on sekiz yaşına geldim. kulaklarım duymuyu benim. bizim kȭmüz küçücüktü. otuz āneydik biz. ġavur beş ◡ altı āne vardı. sōna dolmuş tabi biz geldinēn. zate beş āne mi ne kaldı biz geldikten sōna. kāri uraları ġavurla dolmuştur. /?\ okula gittim eski türkçeye gittim. üç sene gittim. ablamlā vādı ben gitmedim. ġavur ȭretiyi kendi dilini ȭretiyi ben de gitmedim babam da yollamadı. okutmayı, eski türkçe okutmayı yeni unnarın şēden okuycan unnarın kitabından okuycan, mecbur okuycan.

türkiyeye gelişi; arenpınar: /?\ e te geldik burayı on sekiz yaşına geldim işte. ē bak şini seksen yaşındayım. kaç sene olmuş geleli? dede oldu çocuklarım dede oldu benim bȭük çocuklarım dede oldu, bu kız üçüncü. /?\ dōru burayı geldik. şini manisaya geldik dōru. ābim ileri geldi iki sene, üç sene ileri geldi. biz de ābimin yanına geldik. ābim yanına geldik. ābim evlendirdi bizi babam öldüdü orada. babam öldü ābim yanına geldik ābim evlendirdi. /?\ şindi hocamız vardı türk, eski türkçe okurdu. ȭlenden sōna ġavur okudurdu. ha ȭlenden sōna hocamız okudurdu ȭleye kadā ġavur okudurdu. ȭleye kadā ġavur okudurdu çocuklar gitmezdi çoğu on, on beş çocuk olurdu. eski türkçe ȭredirgesine okul dolardı. ġavur içine kızım ne kadar yaşancak ne kadā yaşanı hep gene kendi şeyine bakıyın. bi sāte yakın a biz hemen meriç var aramızda yunanistana. tabi biz beride zate soflu kazāsı biz. sofluyu bileysiniz dī mi? mericin kenarında soflu, kȭler var. bizim arepınar vardı, subaş kȭsü vardı, hasarbeylü vardı, adaiçi vardı başkalarını bilemem. ötekiler uzaktı edirne, seĺānik uzaktı. seĺānik izmir gibiydi bize, atatürkün dūdu yer. eh çok gezmezdik kızım ne bilcem, ne bilcem. /?\ vardı çingene mālesi vardı. tabi türkçe konuşurdu. türkçe konuşurdu da ondan sōna onnān kimisinin başka dilleri de vardı ama çok yoktu hepisi türkçe konuşurdu. ayriyetten bi māleydi, ayriyetten bi māleleri vardı unnarın. (¦) biz yukarı māledeydik ablamlar aşā māledeydi çingenelerle yakındı. harmannarı vardı bȭle çingenelerin mālesini aşādaydı çingenenin māle ondan harmanı yukardaydı. eh kızīm hep gene ne kadā bizim vatanımız gibi serbes serbez gezemeyiz hep gene ġavur içi, ġavur içi bakma sen. /?\ neden gelcēz kızım anarşi vardı burada şimdi sācı solcu orda da sācı solcudu. amerika yȋcek veriydi onnar şinicik kendi aralarında bȭük şehirlere depo yapmışlar vermemişler her kişilere

veriyler azar azar bunnar kızdılar çıktılar. şindi burada solcular nası şeydiyler onnar da bȍle dālara çıktılar. ē bir, iki derke zorla çıkardılar bütün adamları. zorla gece kāveden toplālar götürüler. ē çok oldular zorla herkez gider mi gitmiyi ama zorla toplaylar. e ordan sōnaca çok oldular. ekinnere el koydular, her şeylere el koydular ne sıkıntı kızım nası sıkıntı deyem. gece tamam uyursun kapıları bacaları ȍtēsin dan dan dan kapıya fişekle dayanıveri tüfeklene. ē biz kāri ne varsa alın, alın ne varsa nāpacan canımızı koruyuz. alırlar doldurular bugün bizim orada üj dört günde bir bi fırın ekmek atarız. bugün çıkar ekmekleri hemen çuvala doldurular götürüler. sen de aç mısın susuz musun, ne bulursa ne bulursa dolduru alır. ordan sıra iki, üç araba çıkarılar şey ona yüklediler hadi götürüler. bütün yolları mayın döşediler yolları. iç biz bi yeri çıkamayız. ekinnere bile mayın döşediler. çok çile çektik kızım biz. ondan yakındık eh hadi evi barkı bıraktık geldik işte. allah razı olsun burada gene edindik er şey edindik. e burada evlendik. abim rāmetli onun yanına geldik ābim de öldü rāmetli. /?\ ayır şeylene arabalarla biz şinicik merice gēdi, merice atladık. ondan sōna oradan uzunköprü var, uzunköprüde durduk mācırānede on beş gün durduk. ordan sonacīma bu tarafa yolladılar. on beş günden sōna bu tarafa yolladılar. ordan sōna geldik burayı, burayı trenne geldik. uzunköprüye kadā arabalarla geldik undan sōna trene bindik ıstanbulda indik. ıstanbuldan beri arabalarla geldik gene çile çile. ıstanbulda iç kalmadık. akşam namazında bindik sabāleyin endik şeye bandırmaya endik. bandırmadan sōna trene gene bindik, trennene geldik. manisaya kadā trenne geldik. /?\ manisȧya geldik muradiyeye haber saldık bȍle bȍle ābime. ābim sōna araba yollamış geldiler aldılar bizi. burda insannarımız vardı bizim kȗden vardı bikaç hāne, muradiyede. (¦) ondan sōna onnarın yanına geldik ābim de ordaydı onnarın yanında durduk işte. biz manisaya da geleli otuz sene oldu ben geleli manisȧyı. onnar orda kaldı muradiyede kaldı akrabalar. zinep onu da dökün oradan kızım. /?\ bir ablamız var çobanisada bir ablamız var. onu buraya verdilē ābim verdi, bunun babası bizim ābimiz oluyu. (¦) bilmeyim ki yok canım. ama kızım bizim kȗde yoktu ġavır bi bakkalımız vardı bi de bāçecimiz vardı ḷāna, pırasa satar başka yoktu ġavur. nereyi ȓrencen hani öle karışık olsa ȗrenir insan gene.

anılar: (¦) ninennēn zamanında o. bak şindicik bulgar devrinde oluyo o. yunanistan sōna olmuş, bulgar devrinde şinicik ġavur yunan da birlik olmuş. dedemin kızı varmış, rāmetli episi rāmetli, güzelmiş. e kocası haskere almışlar, on beşine çocukları bile askere almışlar bulgar devrinde. ondan sonacīma yunanistanda dā ġavurla birlik olmuşlar bulgarla beraber parakeyi de almışlar. ani giriş yerine meriçten beri bile

atlamışlar. dedemin kızı berik taraftaydı, beri taraftaymış ordan sōnacıma muhtarmış dede. ordan sōna ne getireyim sana dermiş. iki ġavur dikilmiş una ne getireyim sana, tavuk mu getireyim ne getireyim ben sana. hayır tavuk ta istemez bi şey istemez gelinini getir. gelin de bi güzelmiş tā yedi, sekiz aylıkmış hasker olmuş kocası ama ne güzelmiş kūnün birincisiymiş. ondan sōna yav yapma bōle gün gelir de benim elime düşersin dermiş dedemiz. hayır, gelinini getir burayı yumuruk urumuş masaya gelinini getir burayı. eh ordan sonacīma gelini getir dedinē alır başın çıkarmış dede, ālarmış ālarmış gidermiş. babacīm sen ne ālıysın dermiş. şini isteyen gelince babacīm dermiş, kaynatanın yanında oturuy, babacīm ālama dermiş helbet düzelcek bi taraf. yok kızım dermiş kendi kendime ālayacām çıktı söylemezmiş gene. ordan sōnacıma gene şinicik gene gelini getir buraya. yapma dermiş yapma bōle gün gelir de biz de sana yaparız dermiş. yapmayın bōle dermiş, dostuz dermiş. gelinini getir dermiş gene. ōle derkesine bi haber gelmiş türk askeri geliyi diye. ondan sōna başlamışlar orayı burayı şētmē orayı burayı kaçmā. deniz bütün kafa olmuş. denize atatürk burdan bi yörümüş deniz bütün kafa olmuş denize dökülmüşler. sen ḱāfir kaçamamış, o gelini isteyen ḱāfir kaçamamış. bi de hendek içine tarlaların arasına hendek içine sinmiş. türk askeri şindi bi dālmış bütün uvalardan yollardan bi de baksalar hendek içine toplamışlar önnerine. toplamışlar şindi önlerine geliyiler. kazannarı koymuşlar, yemekler yapmışlar annemler bütün beş, altı tane kazan koyunnar kesmişler, tatlılar tuzlular. ordan sonacīma almışlar onu getirmişler şeye bōle meydana şindi kazannar kaynıyı. bu ne suç işledi? dedem çıkıyo oradan ben bunu deyi öldürcem siz bırakın deyi şindi dedem. babacīm ne yaptı söyleyin bana, söyleyin askercikleri bubacīm biz onun cezasını vericēz. asmışlar şinici. hayır asmamışlar bin bunun sırtına demişler bi günnük yol dolancāsın. al eline bi şey bōle sivri şey ensesine hep bastır. kan içine bırakmış. getir demişler getir de demişler asacāz biz unu. ne yaptın sen ne yaptın? hīç söylemezmiş. pāt haskerler tüfēn şeyinnene pāt pāt. ordan sōna dedem de hurmuş dedem de asmışlar onu sallamışlar. ondan sōna türk askeri kim ne yaptı söyleyin. sofluda ġavurlar pusmuşlar hīç ses‿etmemişler. sōna yunan da yapmış. etekkū beri tarafta etekkū būtūn seksen ānelik kūyü hepisini yakmışlar. yakmışlar, kesmişler, öldürmüşler cāmilere şētmişler yakmışlar. ordan sōna yedi kişi kurtulmuş koca kūden. beri taraftan bak mericin tarafından. sen oralānı tarakyaların bilmesin aramızda bōle gediz gibi bi su var kayıksız geçilmiyi. ıstanbula kadar oraları gidip geliniyi. ıstanbula vapura binmeden geçilmiyi. yedi kişi kurtulmuş. çıkmışlar bōle tavana pişik hamır pişirmişler de koymuşlar çıkarmışlar. gündüz uyurmuşlar gece

bütün her tarafı süngüle bō̄le şēdirmişler kim var bakalım buralarda kim var. bō̄le demiş kadıncāz gençlere dayandık ta durduk dēmij yedi sekiz gün kuru hamır yemişler hep. ondan sōna hiç ne oldūnu bilmemişler. yok bi ses seda yok. demişler inelim bakalım ne oldu ne gitti kokarmış bütün yanıklan şeylen. bi de inmişler kimsecik yok. yedi kişi unnar kalmışlar etek kūnde mericin bu tarafında türkiyeye kalıyı etek kō̄ ibret tepe oluyo, sultan kū̄ oluyo. ordan sōna çok kū̄ler var uralarda bilemeyim. ō̄le işte kızım bunnarı annelēmiz görmüş te annelerimiz annatırdı. alla göstermesin o günneri çolūmuza çocūmuza göstermesin.

Y1.1/5

Ayşe Başlı / 77 yaşında. / Arenbunar-Dimetoka doğumlu. / Okuma yazması yok. / 1990'da Muradiye'ye yerleşmişler.

tanışma: pedirikleri annattırayım unnarı annattın mı sen? pedirik yapardık, işlerdik. /?\ ayşe başlı, yetmij yedi. /?\ yunanistanda arebınar, agriyani ġavurca agriyani. arebınar. /?\ ohō ben geleli yirmi sene oluyu be kızım. (¦) emen otuz sene mi otuz beş sene mi ilersi geldiniz. /?\ bilmeyim ama heraĺde ölemiştir. hatırlamayım yavrum ne zaman geldik hangi ayda, hangi senede. /?\ gittiler ama okumamışım işte eraĺde. ūrenemedim bilmiyim. on sekizimde evlendim ben. yirmi iki sene ömür geçirdim dedennen sōna vefāt‿etti. şiy elli iki sene burda öldü. (¦) beki kırk bej bile vardım. te bir‿ay sōra gene gitçem. bir‿ay oldu geleli. serbes, ben gideyim geliyim. turis gibi gidiyim geliyim. /?\ vallā otuz hāne mi ne var türklerden otuz hāne olmuştur. çoġu buraya geldi milletlilerden çok var. /?\ çingene, çingene ġavur yok. (¦) türktü işte milletlilerden vardı çingenelerden vardı. /?\ çok az biliyim. komşum vardı hurumlardan, kapı bir komşum hurumdu. en yakın komşum hurumlardandı. anaşteşiya vardı arkadaşım vardı anaşteşiya. onunnan beraber u bana gelirdi ben ona giderdim komşuluk yapardık onunna.

türkiyeye gelişi: /?\ keşana geliyi keşandan sōna arabalara binip burayı geliyiz. keşana kadar araba tutuyuz. sōna keşandan beri arabalara biniyiz izmir arabalāna burayı geliyiz sōra. (¦) murādiyede e annem bùrda, akrabalarım bùrda, kardaşlarım bùrda tabi direk bùrayı geldim. kardaşlarım bùrda, annem bùrda sādı o zaman direk bùrayı geldim. peşit ev yaptık. para gönderdik kardaşıma burda evleri yaptı bizim. undan sōra azar azar eşyāları taşıdık. eşyālar taşıdīna sōna kendimiz geldik. kurban bayramına yedi gün mü vardı ne vardı geldik, kestik kurbanımızı gittik gene. on yedi gün urda durduk. undan sō aldık gene eşyāları temelli buraya geldik. sōna üç ayda bir ep gittik geldik. /?\ gidiyim, kalıyım. /?\ tabi türkçe konuşuyu, türkler türkçe konuşuyu. (¦) unnar da türkçe konuşur. karakaçannā var bizim hurum yok ta nasın burda var yürükler dādan inme unnarda üle davarları vardı karakaçannarın. unnar davarlan yaşardılar. arabaları yoktu bēgirleri vardı, davarları vardı, unnarlan yaşardılar. unnar sōra aldılar bizim yerleri, tarlaları karakaçannar aldı. /?\ a a onnar hurum. cāmiye gider unnar, unnar puta taparlar, kiliseye. kiliseye giderler /?\ ā bilmezler ama ūrendiler. dālarda yaşar davarlan yaşardı onnar. onnar başka unnar türk, pomaklar türk bunnar karakaçan nasın burda yürükler diyiler, kürtler diyiler kaç

türlü var ya. burdan urda da var. pomaklar, dālılar unnar türk karakaçannar hurum. /?\ türkçe de konuşur pomakça da konuşur. /?\ vallā yavrum nenem dedem dūdūm bildīm yunanistanda, urdan arebınardan işte. /?\ dimetokanın kumçiflī (¦) dedeāç u şeye kalıyı demirennere. şindi bizim büle bi deremiz vardır deremizin şindi derenin u tarafı dedeāca bālıdı bu tarafı gene kumçiflīndedir, kumçiflīne bālıdır. türktü urası kasaba ama çok būk kasabadı. türktü de şindi türkler gelince buraya türkiyeye şindi hurumlar kaldı. çok türk vardı kumçiflīnde. gittīmiz zaman türkler çok vardı ama şindi türkler gelince türkiyeye urumlar kaldı. (¦) urda bi hānecik var, arebunarda çok var. dedeāç sırf çingene, dimetoka türkler iç kalmadı. ne dedeāçta var bi hāne türk bi bacak türk ne dimetokada var epsi çingeneler kaldı. /?\ hacalı, unnar türktüler. ama sōna ġavurlar geldi urada ġavurlar durmazdı ki. türkler ep duruydu. sōna türkler satınca tarlaları sōna ġavurlar aldı unnar kaldılar hasarbey kū vardı. /?\ nasın burda izmirde var şeyde ıstanbulda var unnardan işte u milletten onnar gene. karakaçannar başka, karakaçan ayni yūrükler gibi bayırda yaşardı unnar. karakaçan da dinleri de biraz hurumlardan başkaydı, gīsileri de başkaydı. /?\ türk, bize türk dēlerdi. biz atatürkün şeyinden kızım onun cins şeyinden. tabi pomaklar unnar başka unnar dāda durudular hē bulgara hüdutunda onnar durudu ama şindi aşā indiler. /?\ bulgarlan türkün ara yerinde. üle bi buạzdayız biz, bi tarafımız türk bi tarafımız bulgar. hani bulgarın da hüdütü görünür türkiyanın da bütün uvaları görünür. edirnenin dibindeyiz biz. büle sabāleyin erken kalk horozlān sesleri duyulur. üle yakınız ışıkları görünür sōna ramazanda davullān sesleri duyulur türkiyanın ezan sesleri duyulur. (¦) uzunköprüde dedemler vardı nenemler vardı amıcamlar vardı babamın kardaşları da izin alırdılar. biz de izin alırdık giderdik suvardık paçaları geçerdik merici. berāber börekler yirdik, kabaklar pişiridik, tatlılar yapardı anam urda berāber yirdik. sōna ayrılırdık gene.

bayram; yemekler; avcılık: /?\ ayni burası gibidi işte davullarımız çıkardı ramazanda. davulculara börek yapardık. urda börek çıkarıdık biz davulculara. mani geliller kapılara mani sülerdiler. /?\ pişiler pişiridik, ḷokmalar yapardık, tatlılar yapardık, fırın dolusu ekmekler yapardık. (¦) yapmazdık nuhutlu ekmek, mayalı ekmek yapardık. ama her kişi ille makkak pide pişirirdik. teknemiz vardı āçtan oymali babacī kavakları keserler kalın kavakları, unnān içini oyardılar. çamaşır teknesi unnardan yapardık ekmek yūrmā tekne onnardan yapardık. /?\ pinevitlerimiz vardı yah pinevit pinevit derdik. büle gözleri vardı, āçtan u da, büle sekiz tāne, altı tāne boy boydu tabi unnar üle. üle unnarı ortalardan böl birer somunnuk birer

somunnuk üle bölünüktün. yazardık unnarı koyardık somunnara sōna kabardı mı yakardık fırını atardık. bubacī, otuz somun ekmek alırdı fırınnāmız. /?\ ayır, topraktan, bāçede. altında tavuklarımız yatardı üstünde fırınımız vardı tavuklar üşümesin diye kışın altına tavuklara kümes yapardık. erkekler yapardı biz de berāber çamırını kararız, taşını taşırız erkeklere yardım yapardık. unnar nerī kızım biz de unnarın arkasında giderdik. ot toplamā olsun tarlalara her yere oduna olsun çırpıya olsun fırına çırpı almā giderdik bayırlara hep berāber adamlarlan. /?\ kaçamak bu su kaynar. tencereyi koyardık ateşe sacāyı koyarız, sacānın üzerine tencereyi koyarız. eleriz misir ununu alırız yanı başımıza su kaynar. bi de bi kepçe karıştırıp karıştırıp bi avucunnan dökersin bi avucunna karıştırısın. birinnen dökersin birinne karıştırısın. sōna bitti mi baktın gördün acık koyuldu mu bırakırsın unu. sōna iki elle başlarsın unu dūme ezmē. başlar lök lök lök lök kaynamā. tavayı yālardık dökerdik unu tavaya. güzēl onu korda bī kızarttırırız. üzerine de şeker dökeriz. petmez varsa petmez koyarsın bal varsa bal koyarsın afiyetlen yirsin. /?\ kapama tavşan hurudular, tavşan kapaması deriz. giderler bizim çok av hurudular. benim eşim çok avcīdı. üç tāne kopayımız vardı. köpek, av köpē kopay deriz. o būk köpekler ev köpekleri onnara köpek deriz. tavşan kuvālayannara onnara kopay deriz. unnān kulakları būk olur burunnarı sivri olur avların av köpekleri başka tertip olur. üç tāne vardı bizim giderdi avlanırdı gelirdi yüzerdi onu. dūrardık onu. bī tencere samsānı koyarız suvanını sarımsānı dolduruz tencereye bi hamır karardım etrāfını bī hamırlan suvardım onun, hava çıkmasın deye. sōna üle ateşini bayat bayat bi tarafta atej yakarsın sōna altına kömürünü koyarsın ep bayat bayat oldu mu çok güzel olur. /?\ kapānı kaparsın. kapadın mı etraflarını fīr dolayı hamırlan suvardık ona kapama derdik hava çıkmasın diye. buharınnan ūle kaynardı ama çok güzel olurdu. /?\ ā biz pirinçlen yapmazdık kapamayı. suvan koyardık içine bi de samsak koyarız bi de eti koyarız. yālısaydı ama tavşanın yāsını koymayız. tavşanın yāsını koydu mu iti olur yinmez. koku yapar tavşanın yāsı. /?\ kokuyu işte ār oluyu. tavşanın yāsı varsa o zaman meylem falan yoktu bizim ya ellēmizin üstüne sürerdik. (¦) ha krem yerine tavşan yāsı kullanırdık. krem yerine unu kullanırdık ama çok ī gelirdi çok yararlıdı. alırdık u da saklardık bi kutu içine koyardık undan acık kurutturuduk onnarı koyardık bi kutu içine ellēmize. kırdayız devamlı kırda abdez alıyız hayvanat var bi bölük tabi çatlıyı yüzümüz de çatlayı ellēmiz de çatlayı. alırdık unnarı krem yerine unnarı elimize bī sürerdik yālardık. ama çok güzel geçirīdi. /?\ ō hepsidi karaca vardı keyik. keyik te avlardı ama keyik çok yasak. tabi çok vardı keyik te ama yasaktı. unun

şāptılar mı saklı getiriler gece getiridiler. keklik vardı, ördek, keklik. /?\ keklikleri unnarı koyardık şiye çölmē o zaman bızdolapları yoktu ya. kavuruyduk unnarı koyardık çölmē. sōna taranalara koyardık, fasileye koyardık, nufuda koyardık. üle kavuru kavuru yirdik. /?\ suvanna yaparız. sōna kekik būk oldu mu üle arkadaş az olursa tabi būk oluy kocaman oluy şeyler (¦) yaban tavukları dīl kız karacalar, keyik çok būk olur unnar. ēr yalnız hurusaydı bızdolabı yok nèpçan yakardık fırını, dolduruduk unnarı tavalara ekmek tavalāna, tuzlarız, kekik otu koyarız, dolduruz fırına onnarı. bi güzel olur bi güzel olur kırmızı eti vardır gevrecik. sōna koyardık unnarı sepetlere, asardık unnarı bütün kıj yirdik. /?\ el sepetlēne, ġargı sepetlēne etrafına gazata koyarız unnarın içini dolduruduk unnarın /?\ a a üstüne de bi gazata etraflāna da gazata üstüne de gazata asarsın kilerlerimiz vardı. kirişler vardı, kirişlere çivi huruyduk. acık yūseksedi kilerimiz çengeller yapardılar, çengellere öle asardık. /?\ yaban tavū var, keklik var, ördek var. (¦) keklīn tā güzeldir. ördēn biras ī olmaz ār olur ördēn. (¦) kokar ama kekik tā lezetli olur. tavuşan da biraz şeydir yabandır eti de işte kapaması güzel olur unun gene. /?\ unnarı tavalāda kızartırız. tuzlarız unnarı tavalāda kızartırız. kekik otu koyardık, kekik otu çok kullanırdık. emen tuzunu koyduk mu üstüne kekik otunu koyarız bī karıştırız undan sōra fırına atardık. karabiber falan yoktu bizde koymazdık yalnız bizim kullandīmız bi kekik otu, tuz, kekik otu unnarı kullanırdık.

salça, tarhana vb. yapımı: /?\ büber yapmazdık sada domatizden yapardık. çok domatiz ekerdik bostannān içine karpuz ekerdik tabi iki üç karık domatiz ekerdik. toplardık unnarı sepetlerlen giderdik, dolduruduk unnarı fırına. /?\ tütün sepetlēne. sūtlerden örerdiler onnarı. unnarlan gidip toplardık arabalarlan giderdik. öküz arabalānnan toplardık onnarı gelirdik eve yıkardık onnarı çeşmenin başında. kimimiz fırın yakarız kimimiz unnarı dūrardık domatizleri ikiye, üçe bölüp unnarı tavalara doldurup koyardık fırının içine. (¦) kaynatmazdık fırına fırına. fırında üle koyardık bütün emen kazannarı dolduruz unnarı dūrarız kazana. sōna alıp alıp elimizlen tavalara bazı kalburla vardı kalburlara koyardık sular akınsın diye. undan sōna fırına onnarı atardık sulā acık süzüldü mü. sōna fırından çıkarı bunnarı acık bayā dururdu u gece duruydu sōna sabāsı çıkarı bunnarı ezerdik, süzerdik bu defā gene fırını yakıp gene fırına atardık. sōna gene fırından çıkardık mı /?\ ā güneşe sokmayız, güneşe iç koymazdık ep fırında. sōna fırından gene ilkin çıkardık mı sıkıyız ya defā attık mı sōna ekmeklerle berāber. ekmeklēn pidelēni alırız önünden ekmek atardık sōna pideleri alırız ondan sōna unnarı gene koyardık güzel çeksinner sularını da

bozulmasınnar diye. ben yā koyardım içine tuz koyardım yā koyardım yāyı da çekerdi nasın güzel olurdu. küflenmeyi çok güzel olurdu. ekmēmize sürüp sürüp yirdik, yemeklere koyardık. /?\ ayni tarana yavrum aynı biz süt koymayız. biz yūrtlan ayrannan yūrtlan öle yūruz. domatiz koyardık, suvan koyardık, kırmızı büber de koyarız aman büber az koyardık biz çok koymazdık urdakana. kırmızı olurdu sōna kurudu mu biyaza döner. (¦) kaba büber ekerdik, sivri büber onnardan ekerdik. /?\ kazan dīl kazanna bakıra dūrardık. bakıra biz üle iç kaynatmazdık be yavrum büber falan da sōna sōna başladık koymā. ilkin yayī dūdük mü dūdük dökeriz unu yāsını alırız, tuzlarız yāsını koyarız kenara. sōna suvan dūrardık taranaya hazırlık yapardık, domatizler de dūrardık. sōna karıştırıdık işte yūruyduk üle. on bir, on‿iki gün tutardık her sabā yūruyduk onu içine mayasını da koyardık ekmek mayası da. çok tutardık īşirdi kabarırdı tekne dolar ne zaman fanacak, fandı mı undan sōna koparıydık. /?\ göçüyo, sönüy ya tabi. īşisi gitti mi tā öle bi lezet gelirdi o zaman. üle īşikene kopardın mı üle doldu mu güzel tekne o zaman kopardın mı īşi olur tarana. /?\ koparıdık sererdik şiylere romaklān üstlēne çarşaf koyardık romaklān üstüne koparıydık. sōna u gece orda duruydu. /?\ kalburdan. tabi hususi kalburlāmız vardı tarana içi kuskuz içi. kuskuz yapardık, makarna yapardık, yufka yapardık. /?\ kuskuzu mu te büle sarardık, hep bu tarafa sarcan hep büle. yūrma dīl o alırdık mayamız vardı bulgu çekerdik incecik bulgu çekeriz. o bulguru kalburdan elerdik. iki üc gün ilersi hazırlık yaparız. bī teneki un, eleyip eleyip tenekiye dolduruz teneki doldu mu tamam. bi teneki makarna unu ölçerdik. yufka bi teneki unu da ölçerdik ama hususi bir gün içi kuskusu yapardık. /?\ bulgur kaynat, boydey kaynattırıdık. boydey kaynattık mın ondan sōna kaynadıktan sōna biz bulgur derdik ona kaynanan boydaya bulgur derdik. unu çekerdik kayada, kayalarımız vardı o kayada çekerdik unu (¦) dirmen yok. /?\ dirmen dīl kaya derdik, el kayası. unnarı çekerdik kurutturup unnarı hazırlardık bir hafta önüne peşit u mayasını hazırlardık. unu sōna elerdik incesini unun alırdık. u incesine unun maya derdik, bulgurun incesine ona maya derdik. üstünde o kalınnarı onnardan gene yemek yapardık, pīlavlık bulgur yapardık. ani para vermezdik bi şiye. şindi onu yaptık mı mayayı hazırladık mı sōna ertesi gün kalburunu ārarız. kūn içinde kalburlar vardı gidip her kişinin teknesinde olmaz kimi tekneler var üle būk, kocaman u tekneye alırız bi gün ilersi kalburunu alırsın teknesini /?\ üle konudan komşudan vardı tabi kū içinden bilirdik ya kimde var tekne deye onu alırdık, kalburu alırdık. ununu elerdik hazırlardık, mayasını elerdik hazırlardık sōna bi gün ilersi onnarı toplarsın. ertesi gün sōna erkenden kalktīn gibi

emen başlarsın hamırını tutmā mayasını tutmā. sütlen, sütlen yapardık yımırta kırardık. tabi şeyine göre ne kadar yapıcan otuz tāne kırarsın, kırk tāne kırarsın, elli tāne yımırta kırarsın. u yımırtaları çalkalardık çalkalardık sōna sütlen unun içine karıştırıydık sütlen yımırtayı. sōna unnarı döküp döküp şeylen nedi kız kāve cezvesinnen, cezveylen alıp alıp ordan sütlen yūrt unnarı bi yeri karıştırıyız ya sütlen yımırtayı. cezvelen alıp alıp büle yapardık unnarı toplardık. üstüne cezvelen acık karıştırısın sōna un da üstüne sōna başlarsın uvalamā onu. uvalaya uvalaya yuvarlana yuvarlana toparlacık toparlacık ne güzel kuskuzlar olurdu. bi kişi otudu mu hiç kalkmaz bi kişi gene ayakta ununu getiri, südünü getiri sermē gider üleydi işte. bi teneki yapardık. sōna birkaç gün onu kuruttuk mu kuruttuk, mendiller boşaldı mı boşaldı sōna elerdik makarnalık un, yufkalık un birer tenekelik. çārıdık komşuları sen bana ben sana öle yedi sekiz kişi. yardım yapardık tabi yalnız olcak gibi dı̄l. iki teneki un basa basa dolu yazar mı bi kişi iki kişi. ilkin makarnayı yazardık yūruyduk sōna makarna oldu mu, bitti mi makarna hamırı sōna yufka hamırını millet yazardı. o hamır yazınca makarna hamırları kururdu. sōna kimisi keserdi kimisi yazardı. yufkaları biribiri üstüne koyardık beş‿altı tāne yufkayı unnarı bölüp bölüp, bölüp bölüp makarna keseriz. sōna yufkaları da unnarı da keserdik l̤okum l̤okum onnā da yapardık. /?\ hayır be yavrum güneşte. yayardık onu şeylere işte yaygıların üzerine patlamazdı başladı mı acık üle kendini hamır çekmē kesilcek gibi (¦) ipe, sōna ipe koymamā başladık biz. (¦) tabi üleydi ama sōna başladı kesmē kırılmazdı çok. /?\ kurudu mu kopar tabi. kimisi yapışıp kalır zor bile koparısın yapıştı mı hamır. sepetlerimiz vardı yufkaları koymā yufka çüngi çuvalda olmaz yufka kırılıyı. ususi çingenelere sepet yaptırıydık. unnarın içlēne gazata koyardık unnarı sōna koyardık unnarı korduk kilere örterdik. üstüne de tavalar geçiriydik unnān börek tavalarını. makarnaları gene şeylere koyardık sandıklara ġırılırlar. kutulara nası bakkallarda var kutular ya tōnnardan alırdık üle. makarnaları onnara koyardık kırılmasın diye yufkaları gene sepetlere. /?\ yapardık kamış ekerdik. kamış vardı ay ne kamış olurdu yavrum büle içine daldı mı gökyüzünü göremesin üle kamışlar olurdu. unnarı keserdik getiridik unnarı. sōna soyardık unnān kabuklarını. bitirdin mi sōna makina vardı kūn içinde makinadan çıkarıdı. bi de eşşek vardı büle dönerdi ya beygir ya eşşek fıldır fıldır fıldır fıldır döner iki kişi beslerdi onnarı üle. altında bakırlar vardı, bakırlar şar şar akar alırsın unnarı taşırsın evine. süzerdik onnarı dizerdik kazannarı (¦) çabuk olurdu. sōna onnarı kimisini şe yabardık acık kaynattırıdık küplere küplü olan küpe koyardık. bi di onnān içine ne koyardık hardal tūmu koyardık onnān içine.

düverdik o hardal tūmu bi koyardık içine bi olurdu turşu, turşu yapardık sōra. kocaman büle fiçılāmız var bizim babacık büle fiçımız şeyimiz vardı /?\ küp, kocaman küp. turşu da yapardık petmez de yapardık yanı kamıştan. çok kaynatmazdık onu hardal gibi kabarıydı nasın güzel olurdu nasın lezzetli olurdu faşır faşır. /?\ ne bileyim işte mayasımış eraĺde o hardal, hardal turşusu. duydūn vardır beki hardal turşusu. /?\ l̤āna, domatiz, biber, kelek. (¦) dilimledik biz ona şak deriz dörde pay yaptık mı şak. (¦) u petmezleri gene büle kazardık bṻle yerler sıra sıra dört beş tāne kazan tabi bi gün una bi gün una kazannarı toplardık. üle ocak yapardık, kazannarı koyardık orayı. bi de kabak, sap kabā bi u kazana şarrr kaldırısın büle tabi kabarıyı petmez taşmasın diye şarrr şar büle kaldırıdık kabaklālan bi u kazana bi u kazana gezersin. sıra gelir kazan çok oldu mu iki kişi berāber. petmez yapardık, sōna kabak reçeli yapardık, havya reçeli yapardık. /?\ petmeze döndü mü başladı mı koyulmā rengi başka oldu mu hemen atarız kabā. hayvası çok olan havya yapar, kabak olan kabā yapar. (¦) kireçlerdik tabi u gece kireçte dururdu unnar. kireç alırdık yeni, taze kireç alırdık unnarı ıslardık, u kireçleri. sōna bayā su koyardık karıştırıdık u kireci ara ara karıştırıdık. sōna suyu ṻle duruldu mu kirecin suyu suyunu alıp sōna kabaklara karıştırıydık duruk suyundan kirecin. tabi duruk suyundan kabaklara karıştırıdık. bi gece bütün gece kireçte duruydu kabaklar. /?\ bi sucāz emen geçiridik elden. ununnan sert olur kıtır kıtır olur kireç gevrettiriyo onu kıtır kıtır olurdu.

doğum: /?\ kuran koyarlar böbēn yanına, demir koyarlar, başı ucuna kuranı koyarlar, ayā ucuna demir koyarlar. sōna bi insan geldi mi kırdan eşiklē ateş koyarlar ateşi atlattırılar insana gece geldi mi. gece geldi mi bir insan haber‿ederdi ani ben geliyim, inge olur, tī̈zesi olur, halası olur böbek ülen bazı nazarlanır, rātsız olur çārılar kimi çārısalar. hemen alırlar ocaklarımız vardı, küreklerimiz vardı alırsın biraz kürek koyardın orayı kürēn üstünden atlardı geçiridi böbēn yanına gelirdi. böbēn kırkını süpürgenin tellēni keserdiler üle suya karıştırıdılar, taş koyarlar kırk tāne, kırk tāne süpürge şeyi işte tellerinden keserler. sōna böbē yıkadılar mı başından dökerler onnarı. sōna acık bikaç komşuya götürüler kırklandı deyip. /?\ bi kere götürüler bizim bi tā yok. bi kē işte dūdunān gideriz lūsalīna bi tā yok. ne zaman başlar diş çıkarmā diş çörē yaparlar. /?\ fırına yaparız, içine para koyarız akrabalarına kime çıkarsa bi ediye alır. bi de başladı mı böbek yörümē, adım‿atmā o zaman da gene çörek yaparız fırınnara. onnara da gene para koyarız. kime çıkıyı bi hediye alır işte götürür.

hıdırellez: /?\ hıdırlezimiz çok güzeldi kızīm. salıncaklar da kurulurdu, akşam oldu mu ufak kızlar toplaşırdılar, gençler toplaşırdın. aldılar ellerine bi çölmek ev ev gezerdiler. kimisi yūsük koyardı kimisi küpesini koyardı, kimisi boncuk koyardı, kimisi ilikli īne koyardı. her kişi atar kimisi pembe iplik bālar, kimisi yeşil iplik bālar, kimisi siyah iplik bālar belli olsun īnesi diye. sōna onnarı gülün altına koyarlardı çölmē çocuklar ārarlar istedī kızlar var kızlar yūsūnü çıkarı koyardılar atardılar ya unnar da iplik bālardılar. u istedī kızın yūsūnü alsın dey gezerdiler hep güllerin altlānı ārardılar. hep saklardık çocuklān dalmācā yerler kimin evi güzel kapalı, bāçesi güzel kapalı uralara götürüdük almasınnar deye. sōna sabā oldu mu zincirleri toplardı çocuklar yerimiz vardı öle ıdırlez yerimiz kavaklar vardı kocamān kalın kavaklar vardı. çocuklar toplardılar zincirleri, tātaları toplardılar arabaların kalın tātaları vardı, unnarı toplardılar. giderdi unnar kurardılar peşit çocuklar giderler salıncakları kurarlar. sōna kızlar da yapınīlar gīnirler kuşanırlar unnar da giderler. kızlar biner salıncā başlar türkü çārmā çocuklar da birisi bi başında birisi bi başında sallarlar. tutunurlardı zincirlere onda sōna uçurular. angi kız biniyi kim kimi istiyi hemen u çocuk atlıyıverir istedī kızı sallasın deye. biz görüşmezdik kızım hiç ki oralarda işte. dūnnerde bi de suya giderkene, tarlalara bi rasgelirseydi işte öle. ama biz akşamleyi kāri biter, akşam olur kāri gidicēz eve o zaman top getiriler çölmē o zaman millet toplaşır. çocuklar, kadınnar, kızlar bi kişi oturur çölmēn başına er kişi mani sūler birisi ep çıkarır, gösterir. u der benim, kimin çıktısaydı, u der benim. kız mani nasındı? işte māniyi defā sūlettiriler hoşuna giden bi maniseydi. alırlar takarlar parmaklāna yüsū. ertesi akşam ne zaman salıncaklardan kāri akşam olur kāri kanarız salıncaktan şeyleri indiriler zincirleri sökerler, tātaları çıkarılar her kişi zincirini alır ip bālardık zincirler karışmasın diye. er kişi zincirini alır çölmek gelir o zaman gelcēmize yakın o zaman çıkarıydık. biz sabāleyin sade erkenden kalkardık, hıdırlez sabāsı, dereye giderdik. derede elimizi yüzümüzü yıkarız, cevizler kabarıydı ceviz yaprā koparız, sūt yaprā koparız, bi de ısırgān alırız, üç türlü alırız unnarı kapılara asarız. bi ısırgān, bi ceviz yaprā bi de sūt yaprā üç türlü alırız unnarı kapılāmıza koyardık, sālıklı olalım diye üle ādetimiz vardı işte. ama sabāleyin sabā sabā erkenden giderdik, gün dūmadān. gün dūmadan gitçen dereye u ceviz yaprānı, o sūt yaprānı sūt bıdānı bi de ısırgān onnarı alıp gün dūmadan gelecen onu kapıya asacan. neneden deden işte üle görmüşük, anadan üle yapardık.

tedavi yöntemleri: /?\ karnın ārdı mı kiremit tabi ılık kiremidi koy karnına koy ayān altına. başka şey yoktu kızım. bi de tuz, tuzu ısıttırıydık, kavuruyduk tuzu. tuzu üle bi

eski tavalarda üle varsa yāsız üle tavalarda ısıttırız tuzu, koyarız bi torbaya, koyarsın karnına, karnını geçirir. bi de arkamıza sancı olur üşüttürüsün kolunda sancı olur, koy tuzu geçirir. doktorumuz unnardı. (¦) benim birisi kaybelmiş biri kalmış kupanın. /?\ a a bardak derdik biz bardak urmak. ben çok başarıdım bardak urmayı. kūn içinde doktor bendim bardak doktoru. özel bardā var unnarın. büle kaşık çatal kaşıklara büle pamuk sarardık. bi de ispurtu bi kutunun içine ispurtu koyarız, u pamuklu ucunu büle basarız orayı. bardā büle geçirisin onu lap arkasına, gene koyarsın gene ateşlen yakar harıl harıl yanar u gız ispurtulu ya büle bardā geçirisin arkasına hurusun. (¦) çatlatmaz, içine sokucan sokmadan tutmaz. soktun mu çok güzel tutar. u alevlencek bi kere bardān içinde, u alevlendi o zaman bi yapıştırdın mı būle o etleri büle çeker. sōna etleri būle yapacan çekecen. u çekiliyi içinde o kabariyi büle etini alıyı birden kopmaz. ancak hava alacak o zaman hem kan hareket ettirir hem çeker. sōna gaz süreriz, ispurtu gaz undan sōna bī uvarız. bi terledi mi sabā kalkar işe gider. /?\ te buralānı uvardılar. /?\ kabakulā okurlar geçer. /?\ arpacık deriz. u arpacā gene alırsın büle siyā mantularımız var, büle mantuyu büle koyardık tepemize kadar bi parça da ekmek angi gözün ārısaydı bi ekmek koyarsın, çārısın bi kara köpek. kimin varsa kara köpē kara köpek ādetimiz vardı koyardık büle ekmē yanında da bi insan nah nah çārı köpē. gelir köpek alırdın ekmē bi de bakarsın ertesi gün u da urdan kopmuş. (¦) okuruz te burdadır, göbek ocası udur. benim anam da ōkurdu, bunun halası da okurdu. /?\ ārı yapar, yürēn karışır, bir bayā göbēn kopacak gibi ārı niçin dökülcek gibi ārı, için başlar karışmā kusarsın fazla oldu mu okudular mı bıçak gibi kesilir. /?\ hayır be yavrum şindi senin göbēn ārsın bi telefon‿edesin benim göbēm ārıyı, karnım ārıyı okusun, istersen öbür dünyāda ol geçer. /?\ nazar içi okurduk, hayır kurşun falan yoktu. geçennerde erolun bizim arkadaşının göbē kaçmış fabrikada telefon‿açtı bana. tīze dedi benim arkadaşın dedi karnı ārıyı dedi okur musun? okurum yavrum dedim. sōna sūle demiş tīzene demiş çok teşekkür ederim demiş, karnıcīm geçti demiş. (¦) gel okuyam, geçer. incir suyunu koyarlar ama okudun mu da geçer undan da geçer. /?\ kaynatam vardı benim üle u yapardı. kırī çıkī deri şèbardı o bālardı sımsıkı üle, āç büle yonardı kaynatam, dört tarafını onun ayāna göre iki tāne Íāzımsa iki tāne, üç tāne Íāzımsa üç tāne ona göre yapardı. güzēl onu bi sıkardı kaynardı. kaynatam yapardı o doktorlū u yapardı. /?\ temran oldu mu gel okuyam bak geçecek. her vakid okunur u çarşamba gün dā sebeplidir. (¦) çakma büle dudaklarında çocukların çıkar, insannarın bilen çıkar burdan yara büle buralara çıkar. biz una çakma deriz. büle u akşam oldu mu şe yaptı mı ilkin şey çıkıyı yıldız

çıktınayın bi yıldızı gördün mü bi çak onu bi şeycī kalmayı. ususi unun taşları var, bende taşlar var bizim rāmetli adam çekerdi, eşim. büle karşıdan onu büle yapıysın üc defā sabası bi şey kalmayı.

kalıp sözler: /?\ yattım sāma döndüm soluma yetmiş iki meĺāike gelsin yanıma. şāyit olsun dinime imanıma, seĺam sūleyin taşıma toprāma. biz üle sūleriz. yattım allā kaldır beni rahmetine daldır beni can bedenden ayrılırkana imanımlan gönder beni. /?\ vallā ne bileyim üle bi şeyler iç başıma gelmedi kimselere īlenmedim, bilmeyim. ama derler boynu çıksın, allahından bulasın, tā beterini göresin. derler işte fiĺanca insanın bacā sakat kör şeytanından bulasın öyleydi yani üle sülerdik. şindi birisi sadi māna bulmuş fiĺancaya ya bana kız sana fiĺanca adam büle dedi ya e o da benim gibi olsun dērim. bana māna bulan benim gibi olsun dērim.

eşyalar, günlük yaşam: /?\ bizim tenekiydi sobalarımız büle dīldi. ustalar vardı üle kendileri yapardılar şeyden dīldi makinalardan falan dīldi yani büle dökme dīldi. tenekiler alırdılar tenekileri kesip kesip, ölçüp ölçüp yapardılar boruları da öle yapardılar. borular da büle dīldi teneki borusuydu sōra bunnar çıktılar. uzundu büle sobalarımız üstünde büle şīleri vardı tencere koymā yerleri vardı bi būk bi de küçük. sobaya yakın olan küçüktü acık kapanā yakın tā būktü. üle delikleri vardı üstünde onnarda pişiridik işte. (¦) ocakta sōra sōra urda da üle çıktı. nerde çay be yavrum biz çayı bilmezdik ki biz tarana pişiriydik. makarna yapardık ya teneki dolusu, yufkalar yapardık. /?\ tarana bi de sütlü çorba. sōra biz ūmaç yaparız büle un koyarız bi çanā, bi fiske un acık su dökeriz büle. yaparız yaparız unu üle unu küçücük küçücük, su kaynar büle haşıl haşıl. u yaptīmız, ufaladīmız u unu, hamır yaptīmızı dökeriz unun tencerenin içine kaynar, karıştırız karıştırız kaynar. e süt bol, sālırlar çok. sōra biraz da içine süt koyarız unun bi dūrarız bi dökeriz. alırız suvan, kırarız onu bī yeriz āfiyetlen ne tatlı tatlı. /?\ koyun da vardı ama herkizde koyun yoktu ama hayvan herkezlerde vardı. /?\ bakırlara, bakır derdik. bizim bakırlarımız vardı unnarı kalaylattırıdık. kalaylı bakırlar vardı unnarla. /?\ yok satma yavrum kendimiz yidik. unnarı sārdık pişiriydik, yūrt mayalardık, yayık düverdik. /?\ tātadan, ardıştan yapardık miz gibi ardıçlar kokar. tokmā vardı büle yūsekti büle düverdik unnarı. yā çıkarıydık yāsını alırız, ayranını kestiririz. biraz bırakırız yimē kadar ertesi sabā gene bi yayık. /?\ torbalāmız vardı tabi torba derdik, biyaz torbalarımız vardı hususi torba büle bez dokurduk kendimiz ya unnardan hususi torba dikerdik. /?\ kesik. pīnir mayaladın mı pīnirin suyunu kaynattırısın una nor denir. ayranı gene kaynattık mı ona kesik derdik. /?\ tereyā derdik, yayī dūdük mü peşit tereyāsını alırız yayın

içinden u yāyı toplarız. unu dökeriz bakıra, bakırdan o yāyı alırız ne kadar yicēz ayran alırız, konuya komşuya olmayannara da veriz kalanını koyarız bakıra kaynattırız. kaynadı mı sōra sūdu mu sūdunān dökeriz. sıcakkana döktün mü hep gene yā kalıyı ya ayranda u yā akar gider ama sūdu mu u yā donar, u kesĪn içine karışır. koyardık böreklere yirdik. börek çok yapardık. sōna çörek yapardık işte içine kesik koyardık. /?\ oh ne karlar kızīm ne karlar ne karlar camlar kapanırdı. (¦) kalīn ipler bükerdik geçiriydik. sōna torp deriz üle var yere çok üle yıvar karlar una torp deriz. ūle çevirir üle bi yere çok üle döndürü döndürü bazı yeri Ĭce büle yalar bi yere yıvar. kimin camın dibine büle çok yıvardı kimisinin kapısına gelirdi kiminin duvarına gelirdi. akşam oldu mu kürekleri alırdık içeri. sabā oldu mu Ĺāzım olcak kıra çıkamasın. /?\ dışarda yalnayak tuvaletin geldi mi yalnayak ayakkabılar karın altında kalıyı. yalnayak giderdik şıpır şapır gelirdik içeri. (¦) yer yatā nerde be güzelim bunnar yoktu bizde ki. āçtan divan yapardık. (¦) sabā oldu mu tarana çorbası bi de yanına kuskus. /?\ kabak uruz, misir patlattırız. ne kabaklarımız vardı kızīm koca koca fakeleler var kara kabaklar var. biyaz, biyaz kabā fakele derdik biz. u uzunnara gene balkabā deriz. o kalın kabuklulara gene kara kabak deriz. /?\ şak şak büle yaparız. dörde dĭl büle ufak ufak yaparız, kabak şakı derdik unnara biz. yıkardık onu güzel, içinin çekirdēni alırız. çekirdēni de fırına şey geldi mi çekirdēni de fırına koyarız tuzlarız çekirdē. /?\ tabi odun ateşinde kaynattırız. şeker koymayız ama şeker gibi nasın kuru kestāne gibi olurlar yimē doymasın. u biyaz kabak gene fakele diyiz ya unun gene kabūnu büle soyardık, kabūn altından yeşil kabuk çıkar u da kestāne gibi incecik soyulur ne güzel olur. şindi soyulmuylar ne bileyim ben nesinden. /?\ tuzlayız, unnarı atıyız fırına, tuzlu tuzlu yiyiz. /?\ pideleri aldık mı önüne pide koyarız biz fırın fırın büle pideler yapardık koyardık. pideleri emen aldık mı sōna çekirdekleri koyardık. satın biz çekirdek iç aldīmız yok. hep kabak çekirdē yirdik. /?\ şeylēmiz vardı ususi büle tenekeler vardı. misir tenekesi derdik. dolaplar vardı büle fıldır fıldır çevirisin bu kadar büle dolaplar vardı unnān sapları var büle koyarsın unun içine birer döndürüsün döndürüsün patır patır patır patlar. kapā vardır açarsın kapānı dökersin tavaya. (¦) ne tuz koyarız ne yā koyarız. bizim rāmetli babam şiy yaptıdı biz gene yoktu üle dolabımız kimin tā acık insannarda var da biz tā yeni yaka koydūmuza anam kalmış üle öksüz, u da öksüz bizim üle deden neneden kalma yoktu. te tenekeden yaptīdı. bi sopa soktūdun öbür taraftan çıkardīdı onu bi de üstüne kapak yaptīdı onun üle sallardık.

karışık konuşmalar: /?\ ne kadar canım isterse yavrum. istersem bi sene kalayım istersem hiç gelmem ben yazım çizim urada. urda ben doktora çıkıyım bi kuruş para vermeyim burda parasınna benim her şey. bak ameliyet oldum bir‿ay oldu olalı guatırdan oldum iki buçuk milyar verdim. ama urda olsaydım bi kuruş vermeycektim. ben urda şiyim tā ī ama kardaşlarım burda duramayım orda işte ille burayı isteyim. /?\ nasın burda izmir, ankara deniyi ya işte o taraflara da elevişli dermişler. (¦) atatürk zamanı, atatürk burayı geldinēn o zaman burası tabi çok millet kırılmıj ya sōna orda olan türkleri burayı çekmiş. burdan hurumları orayı kakmış, burdan atlemiş burdan hurumları orayı yunanistana göndermiş. urda türkleri burayı çekmiş. ya unnara işte elevişli deniyler şindi. (¦) unnar çok olmuş unnar tā evel gelmiş unnar. /?\ ayni konuşuyu benim gibi. (¦) vardı ama fakirlikten gittim kızım ama hayvan güderdik biz çocuk kardaşım yoktu acık otlar oldu mu hayvannarımız kalabalıktı alırdılar bizi okuldan hayvan gütmē yollardılar. /?\ üç tāne biz bi de babalīmın vardı dört tāne. babam ölmüş kız kardaşım küçücüktü on‿iki günnük mü ne kaldīdı sōna bu gene babamlan kardaş kızannarı olurdu babalīm unun da karısı ölmüş. (¦) yā babamla kardaş çocukları olurmuş. sōna unun da karısı ölünce demişler millet amıcaları anamın bunnarı demişler bi araya toplālım unun da demişler çöcū̄ var bunun da unun da kız biz de üç tāne kız, dört kız bi arada demişler bunnarı bi evcēz yapalım. anamın da babasının evleri vardı urayı çıktīdı. sōna onu da işte orayı getimişler. undan sōra babalīmdan iki tane gene ondan da çocuk oldu. olduk beş‿altı kardaş. /?\ kırk yedi sene kaynanamla durdum. bi odanın içine aldılar beni güzelim. yaz geldi, hıdırlezde aldılar, yaz geldi ekinner çıktı ekinneri koymā yer yok. topladım halımı altımdan emen bi döşeklik yer kaldı otūdum odaya bi tarafına ekinneri döktüler. kaldı bana bi yataklık yer. akşam oldu yatā yaptım orayı. akşam oldu mu ekin böcekleri dolmasın mı üzerimize. pıtır pıtır gezēler uyu uyuyabilirseydin üleydik. türkiyeye gelcēz diye ne han yaptık ne dam yaptık ne ev yaptık türkiyeye gitçēz türkiyeye gitçēz. bi şeyler yapamazdık türkiye merānnan. şindi evler bol ama kimse yok şindi. /?\ kulakları duymazdı yavrum iç annaşamazdık. kaynatam çok īdi. ani melek demek günāmış ama melekten melekti. çok yavaş kaynatam vardı kaynanam biraz sertti. bi de kulakları duymazdı. annamazdı ki bi şey desen ters annardı hic duymazdı hiç. bizde dayak yoktu ne kocamdan yidim ne kaynanamdan ne kaynatamdan. bana kocam iç fıskeylen hurmadı elli iki sene ömür geçirdim yavrum bi kerecik ne bi şamarını yedim. bārmak içi bārıydı çok bārıydı ama hic dūmedi. (¦) kaynandan evel kalkıcan gitçen sobasını yakıcan. undan sōna

ahıra gidicen hayvannarın altlānı kürūcen, hayvannara zāre verecen. (¦) ot, saman hayvannara unnara zāre derdik. hayvannān altlarını süpürüdük, hayvannān yemliklēni süpürüdük. yemliklerde olan hayvannān altına atardık. /?\ kürekler vardı hususi kürekler vardı hususi süpürgeler vardı, hususi direnner vardı. te büle çatallı, uzun demirleri vardı alırdık unnan pisliklēni atardık. otları ġucaklan alırdık. peşit süpürüdük yemlikleri, peşit altlānı kürürüz, sōna yemlikleri süpürüz yemliklerden olannarı hayvannān altına koyardık. sōna ĭce altlānı kürüyüp onnarı da kıra atardık. sōna yemliklere yeni ot koyarız, saman koyarız. undan sōna alıp kendimi çıkardım gene giderdim elimi yüzümü yıkardım. undan sōna alırdım bakırları gelirdim sāmā. undan sōra koyarsın tencereyi de ateşe, sobanın üstüne tarana mı yapıcan kuskuz mu yapçan urda su kaynıya kaynıya sen gelince tencere yarı olur. undan sōna sūk su gene iĺāve edersin içine ne koycāsan ne salcāsan salarsın. /?\ akşamla yaparız, yapamayız yavrum saba angi biri bi bölük hayvan var onnar sāmak isteyi, yayık var dūmek isteyi. bi de ben süt satardım, yūrt satardım, gelirdim (¦) gelen giden olurdu onnara şeyden ölçerdim veriydim nerde yapajam börē akşamlayı yapardık. /?\ yazın uvaya giderdik. kışın gene kış geldi mi biz pamuk attırıydık. u pamukları pedirik yapardık.

pedirik yapımı; dokumacılık: /?\ pedirik büle ince olurdu büle alırdık büle tablaları önümüze. büle parça parça koparıp tulup derdik, makinada onnarı attırıdık tuluplar vardı koparı koparı büle yayardık tavaya bi de bi sopa alırsın büle sarardık unnarı. üle beş‿on tāne yaparız üle beki yirmi tāne bile olur. onnarı bālarız yıvardık onnarı bi kenara ya bi sepetlere. unnarı işleycek kış geldi mi çıkırıkların başına. /?\ makinadan tulup çıkar, çekirdeksiz pamuk. ilkin çekirdē çıkar. (¦) tulup deyiz. sōna alırdık o tulupları getiridik unnarı eve. sōna unnarı paralayıp paralayıp sōna pedirik yapardık. büle toplardık kūnün kızlarını türkü çārılar, māni sülerler, pedirik sararlar çocuklara kapılarda camlarda. unnar da mani sülerdiler. /?\ te büle koparıydık büle parça parça onnarı büle koyardık o tablanın üstüne sōna sopayı da üstüne. sopayı gene süpürge şeylerinden, süpürge köklerinden unnardan büle koyardık büle sōna sarardık üle onnarı. üle bayā bi öbecik oldu mu sōna bi pedirik altına koyup, pedirik derdik u sardīmıza, bālardık unnarı. unnān gene kalıp, ne derdik kız kalıp demez miydik? /?\ çıkırıkta, çıkırık kocamān şeyleri vardı çıkırıklarımızın nası diyem onu (¦) ĭde baş eder mi yavrum çıkırık, iş oluyu çok çıkırıkta. kocamān büle tekerlekleri vardı iki tāne çıkırıkların, büle tekerlekleri vardı büle arasına gene büle iplikler büle koyardık ona gene kiriş derdik. urdan kiriş yapardık. urdan u kiriş ūle sōna ĭye gelirdi. ĭnin

gene başında arşā vardı, makara koyardık orayı. u makara unu çevirdikçesine u makaradan dönerdi ǖle. ǖle çekeriz uzattırız büle. sōna biraz sararız onu gene. gene uzattırız gene sararız ne işlerdik kıj geldi mi u. sōna onu çıkarırız nasın derdik una gene, sırçan. /?\ işledīmizi çıkarız o īden büle çıkarıdık ona sırçan derdik. onu uraya koyardık sōna büle şeyler panellerimiz vardı büle panellere onu sırçannarı üle koyardık. /?\ ġargıdan be yavrum, sepet gibi bi şey üle kafesli kafesliydi üle dirindi urayı onnarı dolduruduk. sōna büle telimiz vardı, çıkardīmız sırçannarı büle tele urayı sokardık. sōna onu arşıda alırdık u işledīmiz iplī büle, kocaman arşınnāmız vardı. beş karış mı, altı karış mı arşınnar vardı. /?\ çomak üle işte, iki çatal, iki tarafında çatalı var. /?\ sǖtlerden yapardık hafif olsun deye. bi tarafı düz olurdu sōna orasını delerdiler orayı bi şey sokardık, koyardık ī, īler vardı üle elde işleme īler vardı. unun ucunu sivrilttirip, unun delīne sokardık. sōna u īyi ordan arşın doldu mu doldu kaçtan bi çile derdik, kırk saptan bi çile derdik büle yapardık. kırk sap oldu mu sayardık bi çile öle bālardık onu orayı. sōna doldu mu beş çile mi yapçan altı çile mi tabi sayıylen oluyu epsi boyamā kalkıyız ya. tabi don yapıyız, pantul yapıyız, ona göre boyayız onnarı. ona göre çileye göre boyası olacak. büle doldu mu arşın alırdık urdan u çomā sōna koyardık bǖle ayaklarımızı bürerdik bürerdik üle onu ǖle bükülürdü. bi sardın mı toplanırdı büle bu kadar bir şey olurdu arşından çıkan. unnarı üle toplardık yavrum, unnarı kocamān büle duvarlara koca çiviler koyardık ǖle dolardık. tabi sayardık onnarı ne kadar oluyu. /?\ boyacıya veridik kendimiz yapardık. /?\ boya hazır alırdık, kazanı koyardık ateşe iplikleri de suya koyardık. ıslardık iplikleri ıslamadan koymazdık kazanın içine. ıslardık iplikleri kazanı da koyardık ateşe. sōna ayrıyeten u boyayı bi şeyde ılık suylan erittiriydik onu. sōna kazana dökerdik. sōna karıştırıdık karıştırıdık u boya güzel karıştı mı undan sōra ıslak iplikleri alıp alıp kazana koyardık. orda sōna kaynattırıdık unnarı. kaynattık mı sōna u gece orda duruydu suyun içinde onnar. sōna sabāsı unnarı alırız u suda onnarı suya hurup tele asardık. sōna ertesi gün sarı mı boyacan, māvi mi boyacan, siyā mı boyacan şey yapardık kilimler, halılar yapardık. hep unnarı boyardık pantul yapardık, don yapardık, mantu yapardık. baş örtülēni bile kendimiz yapardık hep dokuma. biz koyunnardan bī çorap yapardık sade. /?\ baharda, hıdırlezden sōra kırkarlar. unnarı yıkarlar, dereye giderler, kazan koyarlar. kazanda onnarı biraz yımşattırılar pisliklerini. ondan sōna atardılar dereye. derede sōna sallardılar, deremiz vardı kū̄n alt tarafında deremiz vardı, akardı üle. urda yıkardılar ama az davarımız vardı bizim kū̄n içinde. alırdık üle çoraplık kadar alırdık. /?\ yapak denirdi kirli yapak, temiz

yapak. /?\ yapā çıkrıkta olmazdı unu elde sümeke yapardık. sümeke büle yapāyı büle sararız yapāyı sümeke deriz. öreke vardı dört dişli örekemiz vardı. u sümekeyi sokardık u şiye örekeye sokardık onu, ī̇ye bi arşak koyardık. urdan azar azar çekip çekip sümekeden bükerdik. çekip çekip büle bükerdik üle sarardık onu aba yapardık, adamlara aba pantul yapardık, aba ceket yapardık, paltu yapardık. /?\ üşütmesin diye tabi adamlar kırda, ava gidiyiler. çorap ta onnardan örerdik ayāmıza gī̇mē çorap onnardan örerdik. /?\ ī̇ geliyi kaşındı mı yımşiy. hiç kaşındırmayı kızım ba bak. /?\ şişlen beş tāne şiş vardı, u şişlerlen örerdik. çī̇zimize bile unnardan yapardık. kaynana yaparsın, kaynatana yaparsın, görümcelerine yaparsın, eltilerine yaparsın, kaynalarına yaparsın ep unnara da bōça toplardık. pamukları işlerdik, bez dokurduk. /?\ tezǵāda, tabi hıdırlez yakınladı mı tezǵāları iplikleri işlerdik unnarı. unnarı çirişleriz. /?\ çirişlemek, unu kararız biraz yaparız üle şey gibi nasın diyem üle bulamaç gibi unu, haşlak suya dökeriz unu, sōna iplikleri de koyarız onun içine ūle onnarı kaynattırız onnara çirişli pamuk, çirişli iplik deriz. /?\ ipi kāvi yapıyı, tā sālam yapıyı çünkü tarak çektikçesine beri tarak, ipleri geçiriyiz taraktan ya unnarı dokuyuz ya büle yaptıkçasına öbür iplik u çiriş olmadı mı sapır sapır kopar, dökülür. o çiriş olmadan dokunmaz. sōna işte çözeriz bezleri u çirişleriz unnarı kurutturuz güzel. kuruttuk mu onnarı sōna unnarı kalem vardı kalemlere onnarı koyarız. sōna onnarı çözeriz kazıklar koyarız, huruz kazıkları, kazıklara iplikleri. sōna don dokurduk kendimize. /?\ çetik, biz çetik deriz. /?\ ayır ba işlerdik, yapak işlerdik. oh büle hazır olsa cana minnet. dünya varmış biz burda biz hayāt geçiriz yavrum, burası cennetmiş vallā hayātmış. hani siz ī̇ demek dünyān şeyine kalmışınız. ben geldim yeniden dünyāya geldim burayı geldinēn. nerde büle oturcan bej dakka oturamasın. hep iş ne iş em de. hayvannarı bakarız adamlar sabā oldu mu ava gider iki tāne üç tāne ahır beseler başka, sāmallar başka, kısırlar başka bi bölük hayvan, elin diyerse çıkırīn başına oturusun elin dī̇mese oturamasın. sōna bütün gece işle. /?\ don derdik. içindekiler dokuma, dışındakiler dokuma, feracemiz dokuma, çorabımız işleme örme, ferācelerimiz dokuma, yataklar çarşafları dokuma, altında halılarımız kilimlerimiz unnar dokuma hepsi dokuma. /?\ bilmezdik bile atletle kiĺodu zate ismi bile yoktu. gölmek, dokuma gölmē, dizlere kadar burayı işte. donnarın āsı var ya toplardı büle bazı dizden aşā gelirdi ama toplandı mı acık buralara sarkardı.

Y1.1/6

Emine Çavuş / 85 yaşında. / Arenbunar-Dimetoka doğumlu. / İlkokul. / 1957'de Muradiye'ye yerleşmişler.

dedesi; hacca gidişi: sōna asarbey kūne sizin. demir yollāna çalışa çalışa dedem beḱarmış, öksüzmüş. anası ölmüş babası kalmış. e tabi analık olunca kadar urda burda demir yollānda ta şeyden son ülkeden atlānı bilemeyim kızım ezurumlu işte ezurumlu dedem. undan sōna urdan demir yollānda delikannı çöcük girmiş demiryollāna çalışa çalışa çalışa buraya āmetliye kadar gelmiş. urda da sōna çalışırmış benim nenem de bi tānecikmiş anasının babasının bi kızımış nenem. nābalım nābalım ī görmüşler unu güveyi almışlar dedemi. undan sōna işte sürmüj gitmiş hāĺā geçen sene bile geldi kardaşları āmetlide görüştük ta erzurumdan. amıcam var āmetlide, amıcamın çocukları var, torunnarı var. /?\ babam yunanistannı. babam urda dūmuş. zatı o şey harplerde bulgar arplerinde dünyaya gelmiş zatı. çok karışıkmış ortalık. on dört yaşçāzı onu hasker almışlar babamı o zaman. bütün şeyi kaldırmışlar yunanistan burayı türkiyenin toprāna getirmişler, bir‿ki sene durmuşlar heral burda babamlar, dedemler. u yansını basmış bulgar yunanistanı. ondan sōna unnar gittikten sōna düzelmiş tekrar gelmiş babamlar gene şeye yunanistana. ama yunanistanda dūma babam. dedem hacılā gitmişler gelmişler. dedem baba ōl gitmişler hacılā hep yunanistannar. ikisi birden baba ōl gelmişler de tāĺā taşları dikili bile taj diktirmişler kendilēne kūnün dışına ikisi birden seĺā vermişler indikten sōna kūę. kūnün dışına indiler demek baba ōl seĺa vermişler hacı, o zaman hacı altı ay durulurmuş. dedem de çocūnna gitmiş. benim adım zatı hacıōlu bütün kök dedelerim nenelerim, nenemin adı emne benim adım emne hacınine. benim dedem hacılā gitmiş ama nenem büle būk pordalāmız varmış büle kapıların altı ay çıkıp pordalardan büle bakmamış evde hacılīnı beklemiş kocasını. /?\ koca kapı hē tō dış kapılardan kıra çıkmamış iç. porda derdik biz unnara. gelīken demişler geliyi demişler çık ta kapının aralarından bali bak dedeme. o zaman çıkmış. hep o hacılıktan gelince kadar kapıdan kıra çıkmamış beklemiş unun hacılīnı. nenemin adı emineymij benim adımı da emine komuşlar hacı.

tanışma: /?\ emine çavuş ama beyimden. türkçeye gittim ben Íatinceye gitmedim. üç sene mi gittik ne gittik u yannarda u kadar. zatı ūleye kadar türkçe okurduk ūlenden sōna urumca okurduk. urumcaya da gittik daskali vardı ūretmen deye onnar daskalye derdiler. ūleye kadan türkçe okurduk ūlenden sōna urumca okurduk. her gün ūlenden

sōna urumca okurduk. ufaktık zatı o zaman be kızım kulak asmadık ta urumcaya zatı çok ūrenemedik ā işte öteberi su ekmek, gel git u kadarcık ūrenemedik. zatı pek salmadı bubamlar u kadana urumca deyennek būn bi şeye māna buldular yarın bi şeye māna buldular ani istediler türkçe okuylum ama kānun giderdik gene. ūlenden sōna giderdik. kimi gezdiridi bizi kimi daskalisa etraf kūlere götürüdü tālim yapalak ūretmen demek şey daskalitsa deriz biz una. kiliseye gitmedik iç ama bizi sokmadılar, türkleri sokmadılar. giderdiler urumlar bayramlar geldi mi giderdiler, götürüdüler ama türkleri iç kiliseye sokmazdılar bilirdi unnar da. urumlar girerdi. /?\ anam türkiyalı, anam türkiyada dūma. o zaman hani deyim ya sana ortalık bulgar harbi olmuş babamlar burda iki sene mi durmuşlar ne mācır kalırmışlar burayı döndükten sōna dedemlēn ikisini de kesmiş bulgarlar. kalmışlar babamlar öksüz üç kardaş ikisi de üçü de öksüz kalmış. baba ōl ikisini de kesmişler bulgarlar. undan sōna babamlar öksüz kalmış on beş, on altıya kadar bubama niḱā kıymā kalmışlar da babamın haberi yok üle ufak. akrabaları demişler veriverelim bunu da hani hānesi açılsın, anamı. ondan sōna kāri türkiyadan anam da yunanistana geçmiş unnāla berāber. /?\ meric buyundan haremden te büle burdan neresi gibi zırāt kadana yok meriç, evleri mericin dibindedi dedemlēn, anamlān. /?\ orayı gelirkesine mācırlıktan amıcaları demişler ki anam da öksüz, anamın da anası ölmüş, üvey anası varmış. ondan sōna çok zenginmiş anamın babası ama anam derdi çuvalla altınnarı babamın derdi. demişler bu öksüzü buna verelim. hayvan vermişler babama urdan öksüz gelmiş bulgarlar hepsini kesmiş atmış. bi çit inek vermişler koşsun diyennik bubama, anamı da nişannamışlar una vermişler sōna. anamı da yunanistana almış tabi. ama er sene gider konuşmā merice giderdik ep. dedemlēle nenemlēle hepsinne dayılarım var hāĺā dayımların çocukları var bi bölük giderdik orayı konuşmā. /?\ çō alibey kūnde zate bilcen mi bilmem. dayımın çocū gene meriçte. /?\ ben yunanistanda arebunar. /?\ hayır hayır. yetmiş seksen ānelik o kadan bi kūdü. (¦) yoktu kızım urumlar bi bakkalımız vardı bi de belber vardı bi de fakir vardı bi Ílambu Ílambu derdiler bi ǵavur. adı Ílambudu kızının adı mumpimen unnar orda oturudu, fakirdiler. çocū şey yapardı çobannık yapardı millete ǵavur yoktu kūmüzde. çingene vardı çingene şindi gene bütün çingene olmuş. çingene çok vardı bi māle vardı ayrıyetten çingene. dere boyu vardı büle yamaçta bütün çingene vardı. /?\ türkçe konuşurdular, unnar da türkler gibi türkçe konuşurdular bizim gibi urumca konuşmazdılar. e ūrenen ūrenirdi tabi senden benden ama türkçe konuşurdular ep. gene mantucuk gĭmē ūraşırdılar saklanmā türk gibi toplanmā. koca bi lēn aldım ille birisi geldi mantucū kalmamış

sırtında aman mar emnecīm çıplak kaldım ver bana bi mantucuk sana bu kadar çocuklāmı bū̄ttüm o koca lēnde te bu kadar bana bi lēn getirmiş. verdim mantucūmu ona da sırtına mantu gī̇di. ani bayā türklere şeyabardılar. ġavurlara uymazdılar iç türklere uyardılar.

türkiyeye gelişi: /?\ uraları bilemeyim evĺadım seneleri hatırımda kalmadı. dūru geldik. dūru bindik urdan, rāmetli dede bizim kaçak geldi şeyden. (¦) üç dört gün önce geldi. ben kaynımlarla geldim berāber paraları o getirdi. tarlaları sattık, paraları alcaklar, çalcaklar yolda ġavurlar u kaçak geldi gece kayıklan atlattılar dayımlar. aldılar karşıdan unu türkiyadan haber‿ettik geldiler karşıda mericin başından aldılar bizim adamla bi de eltimin çocū vardı halidi, aldılar türkiyeye atlattılar. paralar unnarda ġavurlar bekleyler ki yolda çalcaklar üstümüzden alcaklar. sōna biz kaynımlar kamyon tuttu. kamyonnara yüklettik eşāları tasur tusur komşuya gider gibi geldik. dūru geldik şeye uzunköprüye. uzunköprüde iki gün mü durduk üc gün mü durduk sevk istedik hani dışarı. ondan sōra göndere göndere bizi aydına gönderdiler. (¦) bu şindiki başka ben evel on dört yaşında geldim. /?\ işte ortalık çok karışıktı, alaman bastıydı urasını başladılar sülemē türk kızlānı da askere alcaklar falan üle derke millet bütün kuşkulandı. satan sattı malını satmayan kaçtı bu yanı. biz de babamlar da biz kız evĺadıyız baktı konu komşu gidiyi babam dedi biz de gidelim. gittik ama dört ay durduk, altı ay, altı ay aydında durduk. aydının kū̄nde durduk, çiflik vardı. gittī̇miz gibi emen bizi adam çiflī̄ gösterdi rençperiz biz ya biliyi. bu çiflī̄ dedi ne kadar isterseniz sürün ekin sizin olsun. e bizim de iki çit öküzümüz var, mandalarla, öküzlerle, hayvannāmızla gittik iki tāne mandamız vardı gittik orayı. iki çit öküzümüz vardı, iki çit arabamız her şeyimiz üle götürdü ükümat bizi şeylen trenne. /?\ soguca, aydın soguca. (¦) oldu oldu, amıcamın küçük anamlar ordadı, karagöz āmetler bu nevriyelerin babaları urdadı. ondan sōna bostancılar urdadı, bujukçular ordadı beş, altı āne gittik, berāber gittik. şindi kānun geldi bu trene bu kadar eşā koncak kaç hāne gidecek, urayı sevk olcak. yüklettiler eşāları bu kadar āne biz gittik urayı. altı ay durduk urda. gittik hıdırleze bilmem kac gün vardı gittik misir ektik. bi misirler oldu kızım o şeyde bi misirler urlar bilmeyler lençperlik. biz lençperin körünü biliriz. undan sōna u misirler soyduk, ufaladık emir geldi isteyen gitsin yerine. tekrar geldik biz yunanistana arenbunara geldik. /?\ o zaman dūru geldik biz be kızım. işte ilkin uzunköprüye indidik trennene demek. tren orayı kadar getirdi. urdan sōna bubam rāmetli çok girgindi nerde olsa gemileri bile yörüttü. gittik urda duruyuz ama çocuklar ufak tefek salonun şeyinde oturuyuz ama kaç hāne

eşālāmız yīlı. tren langarın altında. /?\ beş, altı āne vardı kasap asannar urdaydı, karagözler urdaydı, amıcamın kızları kalabalıktık canım. işte bi şey orayı indirdiler. urda durduk biraz sōna babam urayı gide tirene burayı gide trene kaldırttı tren. /?\ ıstanbula geldik ama ıstanbulda durmadık (¦) şaşırıyım be kızım kafalar dāldı kāri. /?\ bak bu kızım dört tāne kızım burda bu beş tāne bu āmetlide, beş tāne kızım var. u kaynımın gelini, u kardaşımın karısı, bu burada bu kaynım hep kendi insannarım. bunnar karşıda kaynanaları māle bütün kendimizin. bādı burası bā tarlasıdı bitevi aldık, üleştik her kişi arsa. işte hāĺā oturuyuz yaşayız ömrüm de çokmuş kızım hāĺā yaşayım baksana. çok yerler gezdim çok gördüm. /?\ otuz‿iki, otuz‿üç yaşlāndadım tām karı oldūm zamandı. en küçū̄ o zaman dünyāya geldi işte. /?\ komşu kū̄lemiz türkçe çavuşlu vardı, demiren vardı, subaş kū̄ vardı türk kū̄sü olalak karacaali vardı, unnarı hasarbey kū̄ derdik işte unnar vardı e dimetokada da gene türkler vardı sanki vardı türkler canım. yakın kū̄lemiz gene urum kū̄sü de vardı. hani urum kū̄sü gene burdan şey gibi karalı gibi komşu urum şeylēmiz vardı. azası urdan olurdu urumlardan şeyleri hācetin olsa orayı giderdik. işte ne derdiler unnara be unuttum. bi de saltı kū̄ vardı urum. hiç türk yok urda. baskısede de hiç türk yok, mandırada da hiç türk yok. unnar da komşu, sofluda da hiç türk yok. /?\ sıkıntımız olsa giderdik. (¦) pazara yalnızca te büle al sırtına neyin varsa git kızım. sen de nereye gidiysin, biz burda korkuyuz. bize orda siz nereyi gidiysiniz deyen yok. biz tarlalāmız burda ǵavurlar burada biz burada yatarız şȅbarız siz, u ǵavurlar üle terbiyelidi ki siz nābıysınız demezlerdi bize. bi hayvan mandalarım vardı sārdım, pazara gidicem ikişer, üçer kiĺo tereyā büle, tencereye doldurup giderim kimi zayide ablam gelirdi kimi ablam gelir konu komşu haydi şeye sofluya satmā. gideriz, satarız, yaparız pazarlīmız ne ĺazımsa ǵavurlar çat pat biliriz unnar da bizden acık çat pat bilī̇ler. hani pazarlīmızı yapardık. urda hastalandım da o şeyin baş şeyi çok ī̇ konuşurlar bizim dedeylen asker arkadaşımış u ǵavur hastalandım burda otudum da hanım ille de gel seni götüreyim doktora. çarpıntım vardı pi pi pi. gel hanım seni götüreyim doktora, ben biliyim falan dedeyi arkadaştık haskerlik yaptık. gitmedim, otudum büle onun şeyine tezǵāsına dayandım güp güp güp arkadaşlar da bekleyi beni çarpıntım geçti undan sōna kalktım. çok ī̇diler ama kızım iç siz de kaşınızın altında gözünüz var be demediler. üle terbiyeli geldik biz burayı kızım etēmizi tutan olmadan geldik burada biz korkuyuz vallā burda korkuyuz. /?\ almadı türkiye ki, türkiye kabuḷ etmedi ki çingeneleri bikaç hānesi geldi ama gerisi geriye gitti. kabuḷ etmedi çingene, çingeneleri türkiye kabuḷ etmedi. /?\ gidemedim kızım bi bölük çocuklarım boy boy

var büle nereyi bırakıp gideyim. benim şe yaptīm zaman tā u kadā gidilmeydi şindi gidip geliniyi çok pasaport oluyu. nereyi gitçem para Ɩazım gitmedim.

akrabalık adları: /?\ tīze derdik, hāƖā sā tīzemin birisi. /?\ dayı, dayımın çocukları kaç tane. /?\ hala, hala derdik. /?\ una amıcaya amıca derdik. /?\ görümcem oluyu abla derdik una. adamın kardaşı görümce derdik tabi ya. /?\ kaynım, elti, yenge, yenge derdik. /?\ onnar kardaşlarımız tabi kızannar derdik ya çocuklar derdik, kızannar derdik çō kızannar derdik. hāƖā da ben kızannā nerde derim bunnara bi yeri gitsinner üle alışmışık. /?\ dede, āboba kaynataya āboba derdik. dedelere dede derdik. kendi bobamıza boba derdik kaynatama, kocamın bobasına, āboba āboba derdim una. /?\ ona anne derdik.

organ adları: /?\ omuz. /?\ kemiklē arka kemiklēmiz ne dēlim ārıyı işte onnar benim çok be kızım. hele bu kolum bak hiç te burayı saldırıp burdan bu suyu alamayım çok ārıylar bu omuzlarım, bu kollarım. kaç sene bastunna gezdim büle kollarımın üstüne ep ayaklām tutmazdı yörüye yörüye kollarım da sakat oldu şindi. hiç kollām da tutmayı. omuzlarım tabi kollarım. ne īneler yedim ne haplar kaç kere doktorlara gittim içbi şey para etmedi. ünüverstenin baş pırefeserine çıktım. senin dedi u, en ī günnerin dedi bana doktor sanki sonu tā kötü olcak demek istedi. hāƖā da kötü oldum işte.

dualar: /?\ okūrum. yattım sāma döndüm soluma yetmiş iki meƖāike şahid‿olsun gūsümdeki imanıma. sā yanımda sā melek, sol yanımda sol melek başı ucumda kuran gerek. yattım allah kalkarım işallah kalkamasam eşhedü enlā ilahe illallah ve eşhedü enne muhammeden abdühu deyelek çeneme kapamak nasip, çenemi kapamak nasip etsin. tāƖā da süleyim işte bak her akşam kaç kere acaba. kaç kere dua ediyim acaba, kaç kere kuran okuyum acaba, allaha yalvarıyım.

düğünü: /?\ akrabaları gelir. (¦) dünürcü denir tabi. benim dūnüm olmadı kızım deyim ya ortalıktı büle alaman zamanı. seneleri bilemeyim be kızanım. saffetten belli senesine saffet dünyāya geldiydi işte. işte deyim ya anarşitler kızları almā kalkardılar. ortalık karışık, aftamatalar sırtlānda senin gibi büle daskali sözde şey ama korkudan kıra çıkamazdık. hemen beni bi gece veriverdiler korkudan ani anarşitler toplarsalar kızları dediler yani dūnüm mūnüm olmadı. /?\ benim kūmden, kapı karşı, benim kūmdendi. hāƖā da burda okūyum onu üfleyim burada, burda öldü buracıkta öldü. geçen gün rüyamda gördüm ayşeye annattım size annatmadım dinnemeycēniz deye. /?\ çok istedi beni, vermey bobamlar. ablam kaçtı urayı. ablamı istediler vermedi bobam kalabalıktı unnar çok bizim kaynatamlar. vermedi bobam,

ablam kaçtı urayı. e şindi ben de u ablamın kaçtī zaman ben de on dört yaşlānda mıdım neydim. şindicik bana diktiler gözü, ille şindi unu. rāmetli bobam beni akşamüstü burdan te burayı sokā salmazdı çalcaklar deyi. çok güzeldim mari kızım ben. du sūleyem sana. ha vallā ha billā burayı geldim otuz‿iki, otuz‿üç yaşımda da adımı güzel gelin koydular. u güzel gelinnene ben arkadaş olayım u güzel gelinnene, çok güzeldim. kocam da çok güzel, ikimiz de uygunduk. deycēm undan sōna vermedi bobam. şindi gelīler istēler, enişte geliyi ablamın kocası, istemē geliyi barıştılar ablamlan birkaç sene geçti. hayır dey bobam vermeycem. subaş kūnden gene dünürjü geldi, adamı kuvaladılar bize gelmeden dünürlē. isteycek beni vercek bobam deye. adam gitti gerisi geriye şakir agacık. biliyim şakir agayı, ramadan ālara gelirdi. ondan sōna bi gece geldi enişte ne dedi bilī misin bobam oturuyu büle köşede. āboba derdi onnar da kaynataya. āboba dedi bak dedi haberin olsun dedi u çocuk dedi ālayı iki gözü iki çeşme dedi te burda dedi bastırım seni burda köşeden dedi alıp gidicēz dedi. ay dedi bobam ben bu edepsizlerden kurtulamaycam dedi de undan sōna verdi beni. sen urda, çok yavaştım ben, urda ekmek yimez bu kız derdi, urası kalabalık, çeneli. u kız urda ekmek yimez derdi bana vermezdi. sōna mecbur oldu kāri iki sene de nişannı durduk. (¦) şindicik askerden izine geldi benim beyim işte āmettir adı. ondan sōna askerdeke bobam beni kapıdan baktırmadı bile. bayrama giderdim insannarla bobam görüyüz araba geliyo emen kaçalak geliriz eve. hiç salmazdı çalcaklar deye korkardı ep hiç kıyamazdı beni bobam. şindi akşamüstü büle māle kız mālesi derdik çıkardık kapılān önüne, şindi u gün biliyim gitti haskere u gece çıktım akşamüstü. kaynanam da almış eltimin kızanının birisini kucāna angisini bilmem, ā dedi bana emen bozuldu baston dedi, kalmadı bālar dedi hastanın halinden ne annar sālar, dedi. döşek (…) yastık kan ālar dedi, çıksan nōlur çıkmasan nōlur dedi bana niçi kıra çıkmışım diye. kaynanam mani attı bana öyle. çocū ālayı ep yastık su gibimiş, vermeyler beni. geçen akşam rüyamda görünüyo mari vallā nişannılīmı rüyama girdi, ayni rüyamda. o zaman alaman zamanı yoktu bi şey satın şehirler bile kapalıdı kızım nereyi gelinnik düzemeyiler bana ki şehirlere girilmeyi, yasak. ondan sōna u gene alın alın diye bārıyi, ev yaptılar düzdüler koştular ama gidip pazardan bi şey alamaylar ki alcaklar. anasına kızmış, yatırmıj bıçakla kesecek anasını. geçen akşam rüyamda gördüm vallā billā rüyamda. kesecem seni demij almıj bıçā. eltimler sōna ingemler demiş, aman yapma. bi de tezǵahta bez varmıj dokūrmuj büle kaynanam bana yatak yapıcak. almış baltayı tezǵāda bezi paralaycak, unu da kurtarmışlar onnar. ille de alın, e alcaklar ama ortalıkta bi şey sokulmayı, pazarlara

girilmeyi, şeyirlere girilmeyi. /?\ tabi alaman zamanı yok paranın hasiyeti yok. kaynatam bana o zaman bak kırk milyon ārlık verdi ama üle kaldı paralar. /?\ vardı. kırk milyon verdi ille para düşüverdi bi şey alamadık kaldı para öyle. üle karışıktı ortalık işte. (¦) ben de bilemiyjem. zeḱat deycēm gelir. unutturuyum ma saffet ben. yazıylar teftere üç tāne beşli, bu kadan altın, bu kadan gī̄m her şey. yazdılar ama ortalık karışık bi şey yapamaylar. tā sōna kaynatam tarla verdi bana unnān yerine, tarla bildirdi üstüme. e yok altın yapamaylar yok ki ortalık karışık. u tarlaları sōna benim üstüme bildirdiler nişan yerine. verdiydi bana adam testesinnen paralar verdi ama urdan bi alaman gelince kadan bastı alaman u para yandı. kaldı üle paralar. /?\ hurdum gelinin kınası ālasın garip annesi, sülerdiler ama hiç kafam yerinde dī̄l şindi sū̄leyemeyyom.

giysiler: /?\ koca don. /?\ mantulāmız vardı, tırnāmıza kadar mantulāmız ep. ferece derdik unnara burda mantu dēler biz urda ferece derdik. /?\ başımızda örtüler koca örtüler başımızda. kapıdan bakmazdı örtüden, mantusuz, örtüsüz kapıdan bile bakma üle sıkı demek ani şey vardı. allah korkusu görmesin, saçımızı başımızı kimse görmesin.

büyüklerinden dinledikleri: /?\ e vallā ne annatçaklar be kızım işte hep gene tō anarşitler, hırsızlar, bulgarlar. şindi yalan sülemiycem ya amıcamın torunnarı vardı, bulgar basınca kadan bizim yunanistanda bizim evleri bulgar da bize gelince kadana tabi bizim türkler amıcamın torunnarı olurdu, türk kızlānı almışlar. (…) hem rezil etmişler hem kesmişler. ama demek hep yapardılar üle ġavurlar da. unnar da unnara karşılık yapmış. e mari kızım sōna zaman geldi de bi de kaçtı mı bulgar urdan ama unu annattırayım. dört yaşında biz kız kızancāzı kalmış bulgar kızancī. kaçmışlar, kadın kızanını kaybettirmiş eral kalmış. amıcamın karısı, küçükana derdik, unnar gene u kız kızanı deyennik, onu hor etmemişler, almışlar, bū̄tmüşler, türkçe okula yollamışlar, ayni kendileri gibi türk yapmışlar abdezinde namazında bi de çocūna almış. bulgar ġavurusu ama kalmış bak öksüz orada, dört yaşçāzında kalmış. bilmeyi ki çocuk ne oldūnu. undan sōra kızım bunu demiş ben ellere hor ettirmem, kız evĺadı ben bunu alacam bū̄ttürcem hem ōluma ani kadın olsun. olmuş, almış unnar çolā çocā karışmış gelmiş ābileri unu aramā, u bulgar kızını acık ortalık şe yaptınā. gitmemiş ki ben türküm demij ben burda durcam, gitmemiş. işte bunnar var kāri.

arenbunar; eşyalar; günlük işler: /?\ kerpiçten, taştan çō taştan, çok taj vardı urda. bizim evler iki katlıydı kaynatamlān evler iki katlıydı. bizim bobamlar bizi etiştirdilē üst katını yıktılar, alt katına kardaş payı üleştiler küçükanamlarlana, birazı

küçükanamlara birazı bize. kaynanamlān evleri bıraktık gittik tā iki katlı vardı. çō yer evdi kızım. sōna taştan ep, kerpiçten yok yonma taşlar hepsi te büle. /?\ başdan başa hayatlāmız vardı evlēn önnēnde. parmaklıkları tavuklar girmesin deye kafes kafes parmaklıklar. salonumuz vardı. anamlān evleri dört göz oda sıradan bō̄le baştan başa, baştan başa da salon. parmaklıklar vardı üle tavuklar falan içerlere girmesin. sayvant derdik. (¦) salona, sayvant. /?\ minderlikler var her evde gençlerin evlēnde yaşlılar da yoktu. baştan başa duvarın boyuna minderlikler yaparlar gençler güzel hasse tentellēle falan süslerler düzerler. ama yaşlılān evlēnde yer minderleri atarız sıra sıra minderleri oturuz. /?\ ne hasırlar vardı, yaygılar dokurduk, kilimler, yün kilimler dokurduk kendimiz büle satın almazdık, kendimiz dokurduk kilimler. hāĺā betonda var büle üle dokuma kendi yapmalarımızdan. üle yayardık kilimler. undan sōna büle götdöşē derdik büle. /?\ götdöşē büle büle minderler sıra sıra atarsın, oturu millet. ama gençlēn evlēnde minderler baştan başa minderlikler vardı hasseli, tenteli döşeli yaşlıların nası olsa. /?\ ocaklık var te büle ocaklık ta başta. ocaklī var ateşte, sobada, ateşte. /?\ sacālāmız vardı ya ne tatlı yemekler olur kızım korda ne tatlı yemekler. meşe hep uranın bizim odunnar meşe odunudur kuvetli. iki meşe odunu yaktın mı gömec gibi kor otuz kere sacāyı koy yemē tıkır tıkır tıkır tıkır. /?\ yemekleri sofrada, yerde. yayarız mendili, koyarız sofrayı, sıralanır millet. varsa kalabalıksa iki sofra. bizim kaynanamlar hep üç sofra kurardılar. on sekiz kişiydik kızım, kaynanamlarda. üç‿elti, on sekiz kişi olur. kaynanama kaynatama ayriyeten yapardık yaşlı adam. biz üç erkek, üç kadın ayrı bi sofra bi tava. çocuklar kalabalık ayriyet kaynanam çocuklāla bi sofra üç sofra yapardık. (¦) unnar u başka u çıraklar vardı canım. çırak derdik unnara. hayvan bakar, su getirir, süpürür, ayvan güder ne olsa yapar. /?\ e çanaklāmız vardı be kızım. var sānnāmız vardı, toprak çanaklāmız da vardı, demir çanaklāmız da vardı her şey vardı çanak çölmek vardı çok. çatal da vardı, kaşık ta vardı neyle istersen istersen elle yi, istersen kaşıkla ister çatalla neyle istersen onu yi. ama yaşlılara adi basa kaşık, çatalla mı üraşçaklar. kırmızı testilēmiz vardı bu kadan. bi satıcı baskiseden şeyden nerden marı (¦) mandıradan dī̄l dī̄l ōf unuttum adını, baskiseden öte mare işte urdan bi dede gelirdi. her bi kırmızı ibrikler hamam ibrikleri derdik hamamlara banyo yapmā, hepsi gelinnerin evinde ikişer, üçer tāne banyo ibrī̄ büle. su dolu kırmızı ibrikler, kırmızı testiler te bu kadana testiler. dereden su alırdık, arkayla getiridik ep. (¦) karalıdan öte üle, arkayla getiridik ep. yoktu kuyular vardı bir çamaşır yıkamā kuyular vardı kū̄de ama acıdı suları, içilmezdi suları. ne çamaşır yıkanıyi ne içiliyi acı çamaşır da yıkasan köpürmeyi. dereye giderdik çamaşır yıkamā

dereye. alırdık odunnarı, adamlar koyardı arabaya odunnarı, atardılar suyun başına giderdik hurayı yakardık, kazannarı koyardık akşama kadar yıkardık çamaşırlāmızı gelirdik.

küllü çörek: /?\ a urda yapmazdık evde. evde çelepenelēmiz vardı bu kadana. hemen kaynanam gene her sabā kaynatama, hemen atej yanıyı karavul gibi, hemen bakarsın bu kadancık hamırı karmış. kupanalāmız var büle āç. kupana derdik üle yonma tekne gibi ama büle hususi kullanmā o, hamır tutmā, börek amırı tutmā. /?\ ā unnar hususi bu kadarcık tencere kadana hamır tutmā. ekmek tekneleri nā bu kadana. otuz somun, yirmi somun ekmek yūrcan nerde üle. unnar hamır tutmā kadana bu kadar, tava kadana bi şeyler. urda hemen karar unu eşer külü hemen, koyar orayı. kaynatam rāmetli ille o sıcak pōçayı isterdi. pi̇nirlen, yālan, tereyāla. dūrar tereyāyı koyar çörē yāyı da parça parça üstüne karar onu karıştırı unnarı yirdi üle. her gün gibi bi şey yapardı kaynanam öle çörek. ama kocaman bu kadan çelepenelēmiz vardı topraktan. çingeneler yapardılar unnarı. alırdık unnardan. ondan sōna ateşe unu yaktın mı ateşi bi tarafa u tarafa sekesi vardı koyarsın bu tarafa da sacāyı ūle onu koyarız. urda u kızar u. sen hamırı tutarsın hemen alıp yanı başına yatırıp hamırı içine üstüne de teneki kapā var, kapān üstüne de korları gelin gibi poaça.

düğün; beygir koşusu: /?\ çok yanıyı karavul gibi yanıyı. dūnnerde bizim karavul yakardılar dūnnerde. şindi bu dūn olcak mı görümcemin dūnü oldu bi harmannık vardı büle kocaman bizim ne kadar sūtler varsa araba araba taşıdılar. bi atej vardılar o odunnara ama yarım kū yanıyı una karavul, urda pelvannar güleşirdi sōna. güleş vardı, çok dūnde çok insan yaptırıdı. (¦) orda evlendi orda, benden būk u. /?\ pelvannar geldi gülej yaptılar, koşu yaptılar beygir koşuları. bobamın bi bēgiri vardı bi ince yapısı yıldırım gibi ne bobam binebilirdi ne amıcam binebilirdi üstüne. binerdiler ama komşuya kadan, sofluya kadan, pazara kadan u kadan üle şey koşuya gelmezdi. bi çingene āmet vardı, çingene u çok şeydi. şindi bütün bēgirler koşuya çıkıyı ama bubamlar korkudan binemeyler bēgire koşuya. çingeneyi çārdılar. geldi çingene bindi bēgire şindi burdan kalveriyler ama zırāt gibi bēgirler gidiyi. orayı toplanıyı bi üc dört tane bēgir ūle duruylar orda. ha babam dediler bēgirleri bi salıylar bu yola, u bēgirler güpür güpür ortalī paralayı. kimisi düşüyü. mar o çingene bizim bēgiri her kişiden evel getirdi. çok güzeldi bēgiri babamın, üle bēgir yılan gibidi. sōna görümcemin, būk görümcemin kocası düştü bēgirden urda attı bēgir. kaltak vardık altına u kaltak dönmüş, dönünce kūt aşā. millet ama büle yamaçlardan bakıyız ep yoldan gelirkesine unnara millet yīldı yollara. dediler düştü hatip hasan, hatip

hasandı adı görümcemin kocasının, hatip hasanı attı bēgir dediler. baktık altından, attı mı bēgir gitmeyi kızım oldū yerden kıpırdamadı bile. hayvan olacak bak, attı unu apıştı kaldı bēgir. undan sōna gittiler aldılar unu altından, altānı düzelttirdiler tekrar üstüne koydular. enişte derdik, bū̄ktü görümcem, eništem derdi koydular getirdiler. /?\ keçeleri var ya ani keçe, büle keçe koyuylar peşin semerin altına zatı. u keçe semer koymaylar koşuda, sade keçe, kayışa bālı sırtında keçe. u keçeli kayış işte kopmuş mu dönmüş mü döndū̄ gibi düşmüj yere. millet bārı hatip hasan düştü bēgir attı, bēgir attı millet koştu. undan sōna topladılar getirdiler. olmamıj gene fena hurmamış bēgir de oldū yerde büle, oldū yerde kalıyı çī̄nemey hiç. /?\ üc gün üc gece. /?\ ne yemek istersen her kişiler ne isterse onu kazannarla, kazannarla hep. hayvan kesiliyi, dana kesiyler çeşit çeşit yemekler yaptılar kimbi bilmeyim şindi kāri ama. /?\ giderler tabi ya orman odunu yakardık biz kömür yoktu ki meşe kütükleri te büle. tā büle kış yakınladı mı bikaç araba kıştan, girmeden kışa getiriler, yıvarlar avluya akşamleyin kesip kesip yıvarlar içeri. atarız sobalān içine ateş olsun sobaya olsun, sobalāmız da vardı hepimizin. kaynanam hiç soba kurdurmazdı çok sıkıntılıdı hep ateşte, atej başında duruydu. /?\ ilk gecesi çocuk kınası olurdu. sōraki gece kız kınası olurdu. ertesi gece gelin şeyi olurdu üc gece, üc gece. (¦) hurulsun hurulmasın geziliyi işte çocuk kınası deniyi davullar gezdiriyi akşamüstü. /?\ bütün millet kim giderse ikindi dendi mi ülenden sōna davullar başlar çalmā millet toplanır bu kūnün etrafı fır oynayalak sıçrayalak gençler dolanır gelir, erkek şey çocuk kınası. ertesi akşam kız kınası ama şindi gelin gidicek u gece. ikinci gecesi gelini süslerler, duvaklarını sararlar, kına sānnarı ellerinde millet hādi urā kız kınasına. ezan allā aber gelir, bana indiydi görümcemin şeyi şerbeti. şindi kınayı gezdiler mi akrabası kimse şerbete ona inerdiler. bütün kına incek urayı, şerbet verdiler, fatmenin kınası bana indiydi. görümcemin kızının urda yaptık, kazannarla şerbetler bütün millete dāttık şerbetleri. ezanna büle ondan sōna gidiyi er kişi eve ama akşama gene oyun var. üc gün üc gece. /?\ o gecesi kına yakılcak, yıkaycaklar, gezdircekler u gece. sabāsı gelin alıcı gelcek davullar, gırnatalar ne gelirse gelin alıcı gelcek alcak gidicek akşama kadana. ezanna, bali ezannar geçer gelin inerkesine arabadan. /?\ arabalar geliyi kim altı yedi tāne araba sıralanıyı bütün millet araba dolusu. /?\ kuşak beline, elini öptürükesine kuşānı bālar çıkar bobası varsa bobası, kardaşı varsa kardaşı bindiri arabaya. araba, gelin arabası örtülü. kınalı kınalı kilimlerlen üstü örtülü gelin arabasının öbürleri açık. sōna bindiriler alır giderler tamam. /?\ vallā ne bileyim kāri

işte güle güle geçinsinner başka ne deyebilsin kız ne dēcek. allā geçim muhabbet versin, adi ne deycen.

gün adları: /?\ aynı pazartesi, salı, çarşamba, perşembe, cumā, cumartesi aynı. hep ben bildim bilesi dūdum duąsı büle. hiç dįşiklik yok.

yemekler: /?\ tatlı çok yapardık, yemekler çok yapardık. biz keşkek yapmazdık. kūlüler tā dış kūlüler üle yörükler desem. (¦) işte üle dālılar vardı. /?\ türk, türkçe konuşuyo ama bazı unnarda da pomakça konuşurdular. /?\ işte u kūlerde vardı bizim kūde yoktu ama eteraf kūlerde vardı. unnar yapardılar keşkek kimisi ben bilmeyim biz hiç keşkek gibi bi şey yapmadık. /?\ fasilya, nohut, et, yānılar, yemekler, pĺavlar ne istersen unnar yapılır. /?\ akrabalar, davullarla gelir baklavalar, tatlılar. şindi u benim kızım, u amıcamın kızı, u kardaşımın, u eltimin her kişi birer sini davullar gider almā onu. alır o tepesine baklava tavasını davullar çala çala, çala çala getiriler dūn evine iner tava. tekrar gider davullar öbür komşudakini almā üleydi.

aren adı: /?\ ne bileyim kayri ārenner vardı pomaklar undan mı kalmış āren pomaklar vardı üle. /?\ āren derdik, pomak derdik. te bu dādan inennere āren derdik, pomak derdik unnar tā dālı biz uvalı sayılırdık. /?\ türkçe de unnān başka dilleri de çat pat pomakça vardı.

çekilen sıkıntılar: /?\ vallā bizim kūmüz zatı ufaktan kurulmuş ne bileyim dedemlerden nenemlerden. kūnün temeli zatı dedem, en şeyi demek zengin olalak, tarla olalak, mal olalak hep te büle kesmē kalkmışlar dedemi de. bizim tarlalāmız bile kimi yüz dölüm, elli dölüm bir arada büle ep toplu toplu çok, hep öle bārmıj dedem. karşıkı uva derdiler bizim uva vardı dere karşıda mallarımız çok bütün karşıkı ovalar sizin olsūn, kıymayın canıma deye bārmıj dedem. keserke boynunu yatırmışlar kesmē bulgarlar da bütün demiş karşıkı uvalar hepsi sizin olsun canıma kıymayın malım mülküm sizin olsun demiş ama kesmişler. bi de o zaman püsküllü fes giyerdiler dedemler, merice atmışlar da dedemi püsküllü fesçēzini mericin başına koymuşlar ki bilsinner ki burada öldūnü deye. bi de gidiyiler dedemin püsküllü fesi mericin başçāzında duruyu. kesmişler gene merice atmışlar. gelirmij bulgarlar biliyler çünkü mal çok oldūna dedemde haremde büle dedemlēn baştan başa bobamlān hambarları varmış. bobam çocuk etişmiş ya dedemlerin gelirmij bulgarlar gece, tātadanmış hambarlar, delermişler hambarları şar şar akıtırmışlar ekinneri dolu dedemde çok. agıttırıymışlar çuvallara gidermişler. çok şeyler gördük be kızım. /?\ bulgaristandan geliyler yakın bulgaristan bize. korkudan bi şey deyemeysin ki. işte çete yapardı düzülürdü bi çete onnar neresine olsa soyardılar sōna. sōna türkiyadan

da belirdi ama son zamanda bizim dedenin şeyi oluyu ya kaynanamın kardaşı çocukları unnān bobası oldu bi çete u adam. dayısı bizim dedenin dayısı oluyu. bütün o bulgaristanı karık karık gezermiş. saçlı sakallı nerden olsa gidermiş. bobamların çobannarı varmış ta arabada yatarmıj büle haremde akşamlayı. bobam tabi dayısı ya dermiş sōna bobamlar da salonda büle küçükanamlar da bizde yatarmışlar yaz büle. bō̄cek zamanımış, bō̄cek bakar kozā bakardık, ipek kozāsı çok, çok bobamlān ipek kozāsı bāçeleri vardı. yaz geldi mi biz bō̄cek besleye, kozā atleye helak olurduk. ondan sōna orada yatmış arabada o papu, papu gene bize koyunnarı güdüyü, keçileri. /?\ ītiyar bi dede. papu deyiz ġavur ya papu deyiz ona. bi de bobam gelmiş usulacık nası gitmiş u dayım bulmuj bobamı. āmet demiş bobama koparcam o papunun kafasını demiş. kesçek her yerde kesiyi, huruyu hiç bakmayı. amman demij bobam benim başımı belaya verme, senden bilmezler benden elleme sakın dayı unu demiş al başını git burdan. gelirdi alırmıj bizden ekmek gidermij gene bayırlara. bi gün gittik bunnāla beraber epimiz bubamlar orak biçiyi tarlada su boyunda bizim bobamlān malları, ben de on, on‿iki yaşlānda falan varım. dere geçiyi de derenin kenarına ayazmā üle suk su çıkıyı, eştin mi kumu altından ayazmaya sūk su çıkıyı. /?\ yalak yapıyız kaynıyı, altından geliyi o yerden gelen su. bi gittik urayı bobamlar orak biçerdiler yakında bizim tarlanın dibinde. bobam dedi ki bize bunnarla hepimiz, dedi gidin siz de biz acık yatçāz dedi ūlenüstü, gidin dedi siz dedi testiyi doldurun dedi ayazmadan da kalktık mı sūk su içeriz. şindi ben topladım bunnarı kızannarı gittim recepler de vardı bizim, azime vardı amıcamın kızlar bi de gittim ki o ayazmada kızılācın altında bi ulu āc vardı, ācın kökü, bi de baktım kızılācın içinde sakallı dede burayı kadar yatıyı. hemmen ben gerisin geriye döndüm geri geldim. geldim bobā, bobā! alamadım su vallā ben kızılācın içinde bi sakallı dede yatıyı. dedem, bizim dayı u dedi, bizim dayı u korkmayın, bizim dayıdır u dedi. acık durdum bi sōna gittik, gitmiş. suya inerdiler su almā, mataralānı doldurudular hadi gene dāya. alamadan su geldik. /?\ yoktu bizim urda gacallar. /?\ ne taraftan gelennere ne bileyim ben. gümülcineden bi tane ortalık karışık zamanı pomaklar endiydiler bizim küę gümülcineden gelmişti bi adam ama adamın soyadı mı kim bilir kendi adı mı gacal gacal derdiler adama. pomaklar vardı, dālılar vardı, arenner vardı. /?\ dī̄l, dī̄l. arenner müslümandır bej vaktine beş katar dālılar bi şeyden haberi yoktur. sana süleyem mi dālılar unnar abdez namaz bilmez ama pomaklar bej vaktine beş katar. (¦) geldiler otudular birkaç, bi sene mi iki sene mi oturdular yok bi şeyden bi şeycikleri insancıklara. biz ekerdik tarlalar çok her bi kabaklar te büle olurdu.

kadıncık gelirdi, emne ablā! öküzlēmize kabak dūrardık büle akşamdan yisin diye. yok pişirmē bi şeycikleri. emne abla dūrayam hayvannāna kabak. dūra be kızım. şindi dūraycak kabakları ama tatlısını alcak eve de pişircek. dūra, pişir, atle hangini istersen al git derdim zinepti adı. oturudu çekideklēni atlardı kabak çekideklēni kabaklān, dūrardı unnara şèbardı hangi kabaklar tatlı çıktısa alır gider pişiridi yemek yapardılar. üleydi işte o zaman çok fakirlik çektiler, çok yoksuzluk çektiler bizim kūde. bi kömür yakmā giderdi adam bayıra bī ton kömür yakıcak ta ne zaman beş kuruş para alcak yoktu. iş yok güç yok nāpsın aç īsannar.

yoğurt, kesik vb. yapımı: /?\ deyim ya sana yirdik be kızım. azsa yirdik çoksa satardık. yūrt yapardık, ayran yapardık, kesik yapardık, pīnir yapardık ne istersen. /?\ e mayası var onun be kızım. /?\ yūrt mayası deriz tamam. u yūrttan alırız benim yoksa komşudan gider alırsın bi bardak yūrt mayalarsın bi bakır yūrt. u sene ayrıldık biz şindi üç elti bir aradadık, kāri olmaz dedi kaynatam ayırdı. ayrıldık ama şindicik kaynatam bi manda bıraktı kendine, kaynama bi inek bıraktı, benim kendimin vardı, dört tāne sālırım var. şindi nası yapçam unnarı? bi de yayīm var ama yayık biraz ufarlak ablamın bi koca yayī vardı. egel ufaksa sabāta iki yayık düverdim egel ablamın yayīnı boşsa alırsaydım bi kerette düverdim. hāĺā bakırım duru. kantar bakırlara yūrt mayalardım. istersen yūrdu istersen südü istersen yāyı. pazara sōna ikişer, üçer kiĺo tereyā götürüdüm. her sabā bu kadan bi şey yā çıkarıdım. /?\ kesik, ayranı koyardık ateşe, u ateşte acık baktın olmaycak bi damla tuz atarsın içine kesilir, olur kesik. koyarsın torbaya süzersin çendiller, torbalar vardır dökersin. suyunu süzdü mü kesī kalır torbada yirsin.

hıdırellez: /?\ ıdırlez gecesi toplanır gençler bi çölmēn içine atarlar bu ne kadarsa bakalım būcek mi küçülcek mi ne çıkıcak yarın sabā falda. undan sōna gece asmanın altına ayaza koyarlar onu. undan sōna sabā kalktı mı hıdırlez yerinde çıkarılar maniyle, bi mani sülersin çeker alırlar kısmetine ne çıkarsa. öle öle bitiridiler işte. (¦) çeşit çeşit sülerdim ileri yaşlılar tā çok bilirdi ītiyarlar biz tā bilmezdik u kadana. /?\ yanık kavāmız vardı bi de düştüm ama zincir koptu. nasıl kavān budā nerede tak biliy misin sen zincirlēle asılı kōca döşeme tātaları. altı, yedi kişi sıralanırdık, binerdik üstüne. aşādan da iplerle sallardılar büle, üle derke zincir nasıl boşaldīsa ordan koptusa kūt. bereket ben orta yerde rasladım yanımızda kenarda olan gençlēn birisinin kafasına oldū gibi zincir şangır indi, fenalaştı urda kaldı. hemen dereden sular falan kafasına ayıldı sōna ama ben orta yerdedim bereket kaldım. hani düştük te zincirler koptu. yanık kavak derdik ama nası kavak deden neneden kalma. yanmış ta

sōna bi de yakmışlar unu kara kütük gibi bi kütüktü. yeşil yaprā yoktu kızım. ille geneli orayı salıncak kurulurdu.

pekmez yapımı: /?\ petmezli kaçamak, şekerli kaçamak. yaparsın bi tabak kaçamak dökersin üstünü petmezleri. pancar kaynattırıydık, kamış kaynattırıydık tatlı. kamış ekerdik be kızım aynı süpürge gibi unnar bildĭn süpürge. undan sōna vakit geldi mi giderdik keserdik kökünden onnarı getiridik eve yapraklānı soyuruduk. dedem, bizim dede çok akıllıdı, ustadı makina yaptı unnara sıkmā. benim adam çok akıllıdı üle şeylere. ne tezģālar bana ne çıkırıklar ne şeyler bi sıkıntılar çekmedim elinden er şey gelirdi. iki tāne top yapmıj büle undan sōna kōca āçlar koşulu bu ācın arasına vercen kamışı şar şar şar şar altına sular akıyı kamıştan. bēgir dönüyü ācı bēgir döndürüyü, hayvannar döndürüyü. kōca āç ortada direk, koca iki tāne tekerlek büle yanı başında unun arasına kıstırdın mı kamışı u bi döndürdü mü şır şır şır şır aşāda kazana şıralar akıyı. urdan alıysın şıraları tabi süzüysün çöp falan oldūsa deye koyusun ateşe kaynattırıysın bildĭn petmez. kupa kupa iç. pancar zamanı gene dereye giderdik. tabi toprakta onnar her bi kafalar büle ekeriz, gideriz, çıkarız çamurda çıkarız, çıkarız derenin başına dökeriz unnarı. derenin içine büle bu başa bi āç bu başa tātanın üstüne sıralanırız, derede onnarı çamurlānı yıkārız. eve geldik mi soyarız, dūrārız kazannara koyarız. unnarı üle kaynattırıdık. undan sōna şırasını süzerdik şerbet, petmez yapardık unu işte kaynattırıdık sōna koyulurdu. şıra olurdu, şırayı petmeze çeviridik. /?\ kazannara, koca kazannara, koca şıra tavaları büle koyardık unnarı kabakları dūrardık kabak reçelleri, yemiş reçelleri ondan sōna her ne varsa işte kāri erik reçelleri her şeyi içine at, aynı bildĭn koyulur unnarla reçel olur. kabak reçelleri şak şak yi te büle petmezin içinde. bu yaşa geldim ben tā hiç sıkıntı görmedim kızım. u dedeniz, adamın çok rātını ettim. çok ustadı ölünce kadan çalıştı. ölcēne üc gün, dört gün vardı gitti bir araba odun kesti tōrda haremde. gitme dede, kesme derdik canı durmazdı. /?\ avluya, bāçeye. bāçe derdik, avlu derdik, harem derdik.

rüyası: hāĺā dā seviyim çok sevdim. geçen akşam bile rüyamda gördüm onu ayni nişannımışık ta kaçmış evden. ondan sōna hiç sülememiş analāna. şindi ben duydum unun kaçtīnı ama hiç seslenmiyim ben de şindi. u gene anasına kızmış ta niçi beni çabuk alamaylar dēni ayānı kesmiş. hur baltayı mı bıçā mı ayānın burasını kesmiş. (¦) rüyamda dĭl aynımda kesti bē. rüyamda gördüm ama hani üle yapardı. anasını bile kesmē yatırdı. bi dede geldi şi kaynatam, bubamdan da çekinirmiş kaçtı deye sözde kocam ani nişannı da kaçtı gitti deyennik sülemeyler. geldi birisi dedi ki āmet gelcek burdan geçecek ama dedi dededen çekiniyi dedi bubamdan çekinirmiş. üle

derke bi de baktım yoldan çıkmış geliyi karşıladım rüyamda bak şindicik. dedim nereyi gittin sen neye gittin. dedi, neye gitmeycem, dedi. bak şu ayāma dedi bana. gösterdi yara kapanmā başlamış. neden üle, dedim. anama kızdım da kestim ayāmı dedi anama bile sülemedim haberi yok dedi, kaçtım evden dedi. rüyamda bile üle gördüm onu.

sıtma dedesi: /?\ yok yok kızım üle fazla dede yatır yoktu. bi tāne var derdiler işte ama u da giderdik urda sıtma tutarsa su içerdik falan ayazmadan. iç üle yok fazla yatır, dede yoktu. ayazma derler sıtma dedesi deye. beni çok sıtma tuttu ufakka büle bayā kim bili on yaşlānda mı vardım ne vardım. aldı bobam beni arabayla gitti urda bir hānecikti oturudu u çeşmenin oldū yerde bir hāne bi īsan oturudu. gittik urdan çeşmeden su içtim, elimi yüzümü yıkadım partalımdan kopardım yırttık dallara bāladık. /?\ yemeni işte eski ne varsa üstümde yırttık bi şey koyduk. (¦) partal derdik. deycēm u komşuda u gece kalalım yatmā dedik. tanıdık zata kūlü bizim taraflı. kaldık bi de unnar, benim meselelerim çoktur. unnān ekinneri bi de gıcıklımış çok. bi de gıcık olmuşuk u gece amān her yerlēmiz kabardı. etiştiremedik sabā eve kaçmā. fazla yoktu üle yatır yoktu.

kalıp sözler: yolun açık olsun, güle güle geçin, allā geçim muhabbet ver dersin şarrr atarlar kupa kupa suları arabanın üstüne. /?\ vallā her kişinin nası aklı eserse üle. allā belanı versin tā beterini gör derler, boynun altına gelsin derler. er kişi ne aklı sıkarsa onu süler orasını bilemem kārik er kişi kafasına eserse onu sūleyecek tabi. /?\ ī dīl tabi ya īlen derler çıktī delē girermiş. īlenç çıktī delē girermiş. āzından çıkıyı āzına girermiş. ama işte yapıyı oluyo olmasa yalan.

bayram: /?\ çok güzel olurdu yedi gün kurban bayramı olurdu. yedi gün kızlar oynardı her gün. kurbannarı kınalardık akşamdan. kendimiz de kınalanırdık bayramlar geldi mi ellēmizi kınalardık tabi. kurbannarı da akşamdan kınalardık. hele bobamlar bizim er sene üç tāne, dört tāne kurban hem anama hem bobama hem amıcama hem ingeme. iki elti anamlar kaç sene yetiştik evlendik anamlar ep iki elti. anama türkiyadan dayımlar meriçten ūrayalak omuzlāna kuzuyu koyardılar meric boyunda da anamın bāçeleri vardı bobasından meras kalma burda türkiyada kalıp durumuş bölündünē türkiya hem amıcamın vardı hem anamın kozā da yapardık ipek bakardık kozā bakardık. giderdik orayı yaprak almā deye böcekler etiştī zaman yaprak besleycēz bakarsın dayım koymuş omuzlāna bi kuzu buraya kadar su yaralak yaralak getirip bizim tarafa atardı kuzuyu. anama kurban işte kardaj ya getiridi işte. çok sene üçer tāne, ikişer tāne, dörder tāne üle keserdik.

çeşme kurbanı: (¦) deyim ya sana ben bayā etişmiş kızdım sōna çok asta oldum. çeşme kurbanı derdik una. gece büle etişmiş kızdık sāt on‿ikilere kadar oturuduk. o zamanki sātlar başkaydı tabi canım işimizi yapardık. büle helaya çıktık bi de çingeneler oturdu bizden yukarı bi binada bi kadın, bi kızan ī, ī, ī hep üle ālardı kızan gibi ā, ā, ā. camiden u şeyden, kāveden cāmiden yukarı urdan öte eski bālara dūru çıktı gitti. ben sōna bi hastalar oldum sabā kalktı kadının adı zeyradı, başta oturu, unnara onun kızanı sandık biz ālayı. sabā kalktık gittim mar zeyra ablā dedim bu kızan dedim ne āladı bütün gece sokaklarda. ma nerde emne, dedi. e mari biz sāt on‿iki kararı dedim yatacādık kāri helaya çıktık dedim, ālaya ālaya dedim kāvelerden yukarı cāmiden yukarı dedim ālayalak köpekler de nası üriyi ama har har har yī̇cek gibi. gitti kayboldu gitti. undan sōna ben bi hastalar oldum kızīm iki ay te büle. iki ay beni sıtma tuttu unun şeyinden. birisi gene cevriye nenecik gene rāmetli, gelmiş ālaya ālaya sokulur araba kanatları, tātaları varmıj büle. köpekler har har har har yī̇cek unu tātalān altına girmişler. ayy demiş cevriye nenecik, ay kızancık demiş kalmıj burada tātada köpekler yī̇cek onu. gitmiş onu alsın deye u gene çeşme kurbanı kaybolmuj gitmiş. /?\ bilmeyim şindi kāri ben çok asta oldum ālemi bilemeyim tabi. çok asta oldum ben ah ne hastalar oldum ne hastalar oldum zoruna ayıldım. /?\ seneden seneye ona senesi geldi mi kurban kesilirdi çeşmenin başında. kazannar kaynardı, keşkekler kaynardı, yemekler pişerdi kūlü giderdi. ama şeyde toplardılar senden bi kī́lo benden bi kī́lo undan bi kī́lo toplardılar, toplardılar milletten gene koyardılar kazannara. umudu olan çok veridi umudu olmayan az veridi. koyardılar çeşmenin başında, yakardılar ateşleri, kaynattırıdılar kazannarı. akşamüstü millet yayılırdı bi yirdi undan sōna dālırdı. her sene olurdu u çeşme kurbanı. şindi biz gene onu saymazdık.

Y1.1/ 7

Ahmet Kanarya / 57 yaşında. / Arenbunar-Dimetoka doğumlu. / Ortaokul. / 1989'da Ahmetli'ye yerleşmişler.

tanışma: /?\ ahmet kanarya. seksen dokuz yılında, otuz beş yaşındaydım burayı geldīmde. /?\ elli yedi. /?\ var, ortaokul mezunuyum. biz orda medreseye gittim ben. orda medrese derler burda imamatip. beş senedi ben üç sene gittim. işte ortayı bitirmiş olduk. ondan sōra askere gittik işte, askerden sōra da yavaş yavaş ūle hazırlık yapmaya başladık bura için türkiyeye. /?\ arenpınar. (¦) tabi onnar elli altılarda gelmişler. elli altı, elli yedi yıllarında bizim, biz üc dört yaşındaymışık. evet, aynı köydeniz. bizde orda āren pomaklara diyolarmış güya ōle bi şey āren. /?\ biz deǰiliz pomak. bize türk diyolardı orda bir de pomak var ikiye ayrılır. ayretten çingeneler var, müslüman çingeneler. bizim köyde pomak yoktur şöyle bir‿ki kişi yukardan belki inmiştir zamanında da o artık yok. /?\ rum da var, bi yirmi yirmbeş āne kadar rum var. şöyle zaten onlar buraya geldikten sōra onların evlerini rumlar almış. belki ondan önce yoktu. onlar dāda böyle nası deyim kırda yaşayan yörükler var ya göçebe yörū aynen onnar gibi onnar dāda yaşıyolarmış o zamannarı, o rumlar. ondan sōra onnar köye enmişler. köyden ev almışlar işte türklerin, buraya gelen türklerin evlerini ve işte köyde yirmi, yirmbeş āne kadar olmuşlar. köyde yaşamaya başlamışlar dā önce dāda yaşıyolarmış. /?\ aşā yukarı üç yüz hāne. şindi şöyle etraf köylerden de gelen çok oluy, gelenler ep bizim köyde toplanıyu. artık ne bilem dā ōle yakın oldūna. (¦) şeyire dil de ana asfalt ankara asfaltı gibi şunu düşün öle asfalta yakın yol güzerǵā üzerinde. genelde biras ne bilim çōnlukta heralde çōnluktaymış gene onlar olcak ki ep orayı köye bizim gelenler çok oluyu etraf köylerden de. /?\ yine türk köyleri var, çingene olan da var. meseĺā dimetoka būk bi kaza şu anda orda hiç türk yok tamamen çingene. bizim orda gümülcinede var, gümülcine bize biraz uzaktır, gümülcinede çingene çoktur. bizim üstümüzde meseĺā dā köylerinde ep pomak vardır. /?\ devrent diye geçiy, būk devrent küçük devrent işte babalar, demiren, demiren tamamen pomaktır aşā yukarı. (¦) tabi pomakçada biliyolar fakat türkçe de konuşuyolar. /?\ yav biraz tabi kırık bize göre biraz çat pat dedīn gibi. şimdi konuşuylar gerçi eskiye nazaran artık türkçeyi dā ī konuşuylar. /?\ türk köyleri pek yok bizim şöyle biz mericin karşısında sınır boyunda merice yakın çok ta fazla meseĺā köy yok. gümülcinede, iskeçede çok dā yōnlukta türk köyleri karışık ta var. būk köyler var basbayā būk köyler var yani tamamen türk olan köyler. fakat bizim

oldūmuz muhitte biraz az yani türk köyleri de az. dā çok karışık pomaklar genelde dālık kesimde kalırlar. bōle sekiz, on ane dā būk köyler de var biraz da. rumcayı da aynı türkçe bildīmiz gibi rumcayı da bilirdik. ilkokuldan başlamak üzere rumcayı da ūreniyoduk, türkçeyi ūreniyoduk ayretten aḷfabe kuran-ı kerim arflarını da ōreniyoduk. /?\ karışık bōle aɣrlıkta dīl. yazmasını da türkçe gibi yazıyoduk meseĺā yazmasını da biliyoduk çünkü okullarda okuyoduk yazıyoduk tarih meseĺā tarihi tamamen cōrafya, tarihi yunanca okuduk orda. yunanca olarak kompozisyon oluydu yazıydık. köyde biraz dā bizim konuşmamız kaba. /?\ geliy misin, gidiy misin hāĺā da ōledir yani köyde ōle konuşurlar. tabi şindi burayı geleli yirmi, yirmi bir sene oldu haliylen insan uymak zorunda deịşiyo yani insan. hāĺā asfaltın üstünde yuguslavya göçmenleri var hāĺā eskiler ōle değişmemiş yani. bizim recep enişte fiĺan bazı şeyleri atamayı içinden şindi hep bildī yolda gidiyo. (¦) o zaman biraz ōreniyler okuma yazmayı fakat orda kalıy. evlerde konuşmadīmız için evin içinde ailede türkçe konuştūmuz için hatta konuşma bırak televizyon dayi yunanca televizyonu hani hiç açmayız meseĺā. hep türkçe televizyon aynı burda oldū gibi kendimizi türkiyede gibi hissediyiz. yunanistanda yaşıyoduk yunanistanın haberlerinden bi haberimiz yoktu. o zaman trt bir çekiydi. ben askerdim yetmij dörtte o zamanlar bōle on beşte bir filimler sinemalar oluymuş. (¦) yok rumca zaten pek beceremeyi babam rumcayı. benim dedem, babamın babası yine meric boyundan gelme şey yunanistana. hatta meric boyunda meriç köyünde arāzileri fiĺan varmış öyle diyolar. bir de köyümüzde cāminin imamı yedi sene osmanlı askerlik yaptīnı söylüyü. osmanlıya yine osmanlıya yedi sene askerlik yaptīnı söylüyü. oraları osmanlıya mı aitmiş? /?\ duyulan şu var kozana meseĺā bayā būk bi şehir o kozana şehri onu duyuz hāĺā orda böle türkçe konuşannar hāĺā var burdan mubadelele gidenner hāĺā evlerinde kıristiyannar türkçe konuşuylar evlerinde. çocukları torunnarı türkçe biliyolar. bizde bu şey yok biz evimizde yunanca konuşmuyuz orda yaşadīmız alde. bi gün askerde nöbet tutuydum. sınırda böle tel örgü var orda elma, portakal fiĺan varmış bāçe şey var, şiḱayete gelmiş komşu. bana yunanca konuşuyoz ben asker nöbet tutuyom orda. bana diyo ki şiḱayet edecem askerleri yunanca konuşuyoz tabi elmaları, mandalinleri yidiler diyi. fakat şindi kime şiḱayet etçek? zabitlere diyü yunanca söylemiy de türkçe olarak söylüyü. zabit ne demek diyim. annadım onun türkçe bildīni sōra türkçe konuşmaya başladık. sōra dikkatimi çekti baktım evin içinde ani hanımınnana türkçe konuşuylar. yani burdan mubādelele gidennerdenmiş. türkiyeden mubādelele yunanistana gitmiş bursadan atta bursanın bi köyünden gitmeymiş. orda hāĺā türkçe konuşmalarını

devam ettiriyler. işte bizde bu yok orda yaşadīmız alde yunancayı sindiremiyoz içimize konuşmuyoz yani. /?\ onlarla konuşurken yunanca konuşuyoduk. tam aksine onlar türkçeyi ō̄reniyodu bizimkiler dā zor yani. tabi anlasa da pek konuşamıyo anladī kadarı anlatamıyo. benim hanımın meseĺā meslē vardı nakış işi bō̄le çok sipariş veren oluydu geliyler anlatıylar anlayı anlatamayı pek.

türkiyeye gelişi: /?\ şimdi şöyle geliş sebebimiz acaba ilerde nası olur yunanistanla türkiye arasında bi savaş olur mu gibileri bō̄le bi düşünce içindeydik. orda yatırımımızı buraya yaptık ep çalıştīmızı toplu aldīmız bō̄le paraları tütün parası şu bu yatırımımızı buraya yaptık zamanla olur da türkiyeye gideriz diye. nasısa akrabalarımız da annem beş kardeş dördü burdaydı. annem orda kalmış evliymiş, en bū̄kleriymiş. velāsıl neticede çocuklar bū̄dü, ōlan liseye başlıcak burayı geldi kızı da aldık ilkokuldan onu da burayı getirdik. bō̄le gelip gidiyoduk üç sene, üç sene devam ettik. neticede bizi heralde şiḱayet mi etmişler türkiyeye gelip gittī̄miz için yunanistanın mı bi oyunu bizi vatandaşlıktan çıkarmışlar yunanistan bizi vatandaşlıktan çıkardı. biz burdaydık çıkış yapmadan ō̄rendik tabi belediyeye gelmiş bizim aberimiz oldu. bi deneyelim dedik bi çıkış yapalım. gümrē vardık dediler, sözde ikimizi de çıkarmışlardı. fakat hanım geçti, hanıma izin verdiler. dediler sen geçemesin yunanistana elime bi parça ḱāt ta verdiler. sebebi aynen böyle. yunanca yazıyodu sebebi türkiyeye gelip gittī̄m için. velāsıl ben geri döndüm, burayı yerleştik. dā dört beş sene oldu nüfus alalı burda da epey ūraştık. evimizi biz dā gelmeden yapmıştık. /?\ on dört, on beş senedir gidemiyom. şöyle zaten vatandaş dejildik yeni vatandaşlık olduk, vatandaş olduk niyetimiz var bi özledik.

Y1.1/8

Şükrü Kanarya / 79 yaşında. / Arenbunar (Agriyani)-Dimetoka doğumlu. / İlkokul. / Mukayese kaynak kişisi.

tanışma: /?\ şükrü kanarya. yetmiş dokuz. /?\ yunanistanda arenbınar köyü türkçesi yunancası agriyani. /?\ türk köyü. var, yunanlı da var da az kaldı unnar. azdı şindi dālıylar garık kalmadılar e kalmadılar dālajaklar. /?\ vardı dört, beş āne vardı o zamannar yunan. şindi acık fazladır dā şindi de. /?\ hep türkçe konuşurduk biz atta bizim zamanımızda bizim yaşta olannar zaten çōları yunanca bilmezdi biz ep türkçe konuşuruz. ben ürendim biraz. kendimi ānatmā kadar bilirim. çoġu askerde örendik.

iç savaş yılları: bizim bin dokuz yüz kırk‿altıdan elliye kadar anarşi vardı orda da. yunanistanda iç savaş vardı o zaman. biz köyü terk‿ettik, indik şeyire. o anarşileri inerdi köylere on beş, on‿altı yaşında acık oldu mudun zorlada zorlada seni alırlardı balkana. seni anarşi yapardılar terör yapardılar. zarla zorla ister istemez. işte biz o zaman on‿altı, on yedi yaşlarındaydım ben işte o zaman ne kadardım bizim boylar, bizim akrannar indik kasabaya, şehire indik almasınnar bizi yuġarı deye. yunan evlēnde kalırdık. yunanlılān evlēnde yatardık kalkardık orda onnān evlēnde yatardık. ī görülerdi bizi onnar. /?\ dīl komşulāmız bi kasabaya meseĺā gittik turgutluya, tanımadīmız adamlar tanıdīmız adamlar onnān evlēnde kalırdık. onnarın evlerinde kalırdık senelerce işte yıllarca. /?\ türk kū bi bizim köy işte biz bırātık kaçtık orasını. (¦) yırak unnar yąu yırak unnar. bi demiren var yakın acık orda kalannarı yırak kūler. urda da bikaç hāne bulunurdu. /?\ var yunan kūleri var etrafımızda yakın. biz yetiştik ep yunan köyleri etrafımızda. türk köyleri bize bayā yıraktı. o kūler sōradan īce kalmadılar iç, kaçtılar epsi geldiler türkiyeye. bizden uzak vardı çavuşlu, aksakal, subaşkū, emnedin tā bilmem ne kūler işte onnar türk kūleriydi ep. unnar da epsi kaçtı oralarda kalmadı türk te kalmadı iç kalmadı. türk olarak ni yazık bizim kū kaldı urda yakın yani şehire yakın, şehire yakın bizim kū var. bizim esmer vatandaşlar var orda çokçana biraz da, romannar. zaten genellikle köyümüzde çoġunnukla onnar şimdi. benim çocuklūmda azdı. /?\ inançları ayni inanç, biraz cāmiye gitmezler. konuşmaları ayni bizim gibi konuşurlar. (¦) bilirler bilenner biliyi. şindi gene çoğu biliyi. gençler şindi epsi kırlara işe gidiler öteye beriye yunan kūlerinde işe gelirlerdi efendim çoğu şindi yunanca biliyler. yani bi takım yunannılar bilmeyi onnarın bildīni. ama bizim boylarda sīrek var demek güzel bilen yunanca. biz az biliyiz. /?\

okula gittim türk okuluna yunan okulu görmedim ben. altıya kadar bizde dā birinci sınıf nice ilkokul.

bir dönem türkiyeye gelmesi: /?\ türkiyeye ben on yaşındaykana italyan‿arbi vardı. dediler olacak, bulgar inecek dediler bizim kū kaçtı bizim çok kūlē kaçtı tā aydına kadar gittik. on yaşındaydım o zaman. bin dokuz yüz kırk, kırk bir. bizi o zaman hökümet götürdü getirdi ep hökümet, hökümetin kuvetinne yani. hayvanatlan neyimiz varsa. öküzlerimiz, ineklerimiz, koyun, keçi neyimiz varsadı oldūmuz gibi geldik. ne kadar getirebilirsek işte arabalarlan öküz arabalarlana. /?\ biz geçtik urdan (¦) dil be alibeykūne ilk geçtik meriçten alibeykūne orda akrabalarımız var. uzunköprüde bayā durduk. ordan ufak çucuktuk biz alırdık elimizle bōle bakırcık giderdik askeriyeye yemek almā. yıfarlardı bizi sōna hökümet veriydi fırın ve ekmekler giderdik erkez alırdı urdan fırından ökümet bāladırdı iş için bi fırın gösterdi bize. ep urdan demek urdan aldılar ekmē. cāmide yatıp kalkardık uzunköprüde gidiyiz bazı u cāmiye şindi. ondan sōra kaldırdılar bizi gittik tekirdāna. tekirdāndan muratlı, muratlıda durduk biraz. muratlı tekirdāna bālı be tekirdāndan sōra muratlı gelir. muratlıdan sōra götürdüler bizi gemiye bindik. gemiden indik bandırmaya. /?\ bayā kaldık işte ayvan otlatmā giderdik oralarda o tekirdā kırlıklarında büle bayā kaldık tekirdānda da. bir ay kadar ne bileyim kalmışıktır diyem tekirdānda. sōra işte muratlıya gittik. muratlıdan, urlarda deniz var mı muratlıya yakın yā āmet? şeye gittik istanbula, istanbuldan bindirdiler bizi gemiye ordan çıktık bandırmaya. bandırmada da durduk bayā. hayvan otlatmā giderdik kırlıklara öle. sōra bandırmadan trene, manisa, izmir ne kadar geliyosa o yollar bu yana kadar karabunar var, o karabunarda indirdiler. o da bayā bi būk şehir galba izmirden öte o. ordan sōra aydına, aydın köylerine. pazara giderdiler aydına annemler, babamlar pazar yapmā giderdiler aydına. bazı karabunara da gelirlerdi aydına da. bizim ilk gittīmiz kū gelenkova. bizi bir āne koydular orayı, bir hāne götürdüler bizi o gelenkovaya. durduk orda işte ne kadar durduk beş, on gün mü durduk ne kadar durduk annem babam dediler biz duramaycaz burda. başka bi kū osmanbī kū derdiler galba o küe unutturduk te. orda vardı bizim kūlülerden tā iki ane osmanbey kūnde iki ane vardı bizim kūlü komşu kūlülēmiz. dediler biz burda yalnız duramaycāz gidelim orayı osmanbīn kūne kūlülēn yanına. ordan biz göçü arabanın üstüne gittik u küe sōra öküz arabalānna. efendim urda da işte o köylülerlen orda iki āne iki kardaş yazdırdı birinin ismi memet būgün ismi memet küçūn ismi āmetti. unnarın koyunnarı vardı, iki kardaş. efendim būgünün çocukları vardı küçūnün yoktu çocū. en būk kardaşın

çocukları vardı birisi (¦) ki benden bi yaj bük̄tü birsi gene bi yaş küçüktü benden o memedin. biz ayvan gütmē güderdik küçük̄nnene bük̄ü gene koyunnarı güderdi o osmanbī kük̄nde. dēcem burda durduk işte altı ay verdiler kaldık diyen. sōra efendim bi kānun çıkmış, bi emir gelmiş dediler, isteyen yunanistan açıldı isteyen gidebilir köyüne isteyen kalabilir. ökümet bıraktı serbes demedi zorla gidin deye. isteyen dedi kalabilir isteyen dedi gidebilir. gene ökümet götürcek bizi. efendim bizim şindi vatan da vatan vatan da vatan. kuşu koymuşlar kafese de ille kara çalısını istermiş vatan dermiş ötermiş vatan diyen. vatana gittik, e orada yunanistanda tuz yokmuş biz bilmeyiz tabi çocukuz. burdan giderkene babalāmız doldurmuşlar birer, ikişer, üçer çuval tuz türkiyeden geçirdik u yanı tuzları. o kışın sōra güzüstü gittik. yazı geçirdik burda aydında. kışa girerke gittik u yanı. kışın ne yējek o hayvanat var, kendimiz var ne yējek. efendim giderdiler büle yunan kük̄lēne satmā, tus satmā. babalāmız alırdılar torbalāna tuzları satardılar tuz hayvannara zare alırdılar yimē samandır, ottur ne bileyim ben ne ĺazımsadı. kendimize alırdılar undur, ekindir. ō̄leliklene geçirdik işte o kışı da orda. sōra kendimiz ektik yetiştirdik tabi vardı yerlerimiz arazilerimiz. dīcem o zamandan bu zamana işte üle geçti. /?\ zorlanmazdık biz ayni konuşmalāmız ayni. tabi türkçenin de biz konuşuyuz ama īce kökünü bilemeyiz. bizim konuşmalāmız biraz şeydir üle kabadır yani ne bileyim ben yani şu konuştūmuz annaşılır. şindi acık başka türlü şindi acık türkiyeye fazlaca gidip geldi acık farklı şindi. te ben nası konuşuyum bizim yaşlılar da üle konuşurlar. /?\ bizim gibi konuşūlar. yalnız vardır pomaklar unnar türkçe konuştukları vakit konuşūlar bizim gibi ama biçoo kendi dillēni konuşurlar pomakça. /?\ o dā kük̄leri zaten bütün pomak orası türk kük̄leri bunnar diyiz ama bütün pomak unnar. bunnar yetmiş dörde kadar türkçe zaten konuşmazdılar iç, çōları iç türkçe bilmezdiler. yetmij dörtten sōra yetişenner türkçeyi fazlaca demek türkçeye şèptılar biraz tabi zorlandılar yetmij dörtte o kıbrıs areḱatında efendim ondan sōra türkçeye biraz fazla mīl verdiler. yani şindi var bizim yaşlar dēlim tā bük̄kler çō üle de ikisi bi yeri geldi mi emen başlarlar takur tugur kendi dillēni konuşmā. /?\ u da sōra geldi işte yetmij dörtten sōra seksen (…) dokuzda mı geldiniz? /?\ kırk birde aydında kalaydık verecēdiler o zaman. o zaman orasının muhtarı vardı gözümün önüne geliyo o adam, uzun boylu bir adam ama āmet ismindeydi muhtar orasının muhtarı. o gelirdi bile oturmā gece mācırlara konuşmā da alırdı hanımını da konuşurlardı. işte öle derdi gelin gitmeyin derdi size ev derdi ev de yapacāz tarla da verecēz gitmeyin derdi kalın burda, gitmeyin derdi o ǵavur memleketine. ī ama bizimkiler duramadılar işte. /?\ altı ay sōra işte, altı ay

durduk orda yazın geldik güzde döndük. /?\ ondan sōra türkiyeye elli yedide geldi kayınvalideler bizim kayınpederler, peder öldüydü rāmetli de kayınvalideler geldi, kayınçolar vardı, baldızlar vardı, dayılar vardı unnar geldiler elli yedide. onnar buraya āmetliye geldiler. te biz ayni kūlüyüz receplene işte unun karşısında var bizim kayınvalideler onnar da rāmet endirdiler tabi onnar da kalmadı.

Y1.2/1

Faik Başaran / 74 yaşında. / Hasarbey-Dimetoka doğumlu. / Ortaokul. / 1947'de Ahmetli'ye yerleşmişler.

türkiyeye gelişi: biz mericin sıfırında kaldık yunanistanda. /?\ faik başaran. /?\ bugün yetmiş dört. esas dimetoka kazāsı osmanlı devrinde edirnenin kazāsıydı. sınır meriç sayılınca dimetoka yunanistanda ġaldı bizim köy de dimetokaya bālı merice sıfır kaldık ve yunanistanda kaldık. /?\ on bir, on bir, bin dokuz yüz kırk yedide meriç kazāsına geldik, meriçten kaçak olarak. ikinci dünyā arbinde almanlar yunanistanı istiĺā ettīnde ben sekiz, dokuz yaşlarındaydım. kırk beşte mi kırk dörtte mi bilemiycem artık harp bittikten sonra kominis rejimi rusyanın yardımıyla orda kominis rejimi ne bileyim olmaya mı çalıştı ne oldu pek aklım ermiyor halkın çoų çeteleşti dālara çıktı. ne yunanlısına ne türküne hiçbir kimseye huzur vermediler. din de gidiyi iman da gidiyor türklük te gidiyor bu sebepten biz türkiyeye kaçak olarak geldik on bir, on bir bin dokuz yüz kırk yedi. /?\ ilk olarak meriç kazāsına bugün o zaman doąanca diyolardı artık isimler ep deįişir ya şu anda meriç kazāsına geldik. yirmi bir gün orda kaldıktan sōna uzunköprüye, uzunköprüden trennen istanbula. istanbulda bir veya iki gece bilemiyecem misafirhānede misāfir olduk. yedi hāne olarak kaçak geldik. bu yedi hāne trennen istanbula geldik. şeyde inince sirkecide mācırānede kaldık bir veya iki gün sonra pek bilemiycem onu arabaları koştuk eski galata köprüsü üzerinden arabalarnan topāneye geçtik. orada gemilere bindik, izniye. iznikte indik bursa orhangaziye. orhangazinin de gürle köyü derlerdi, kış günüydü yılbaşı işte esaplayın artık on bir on bir kırk yedide çıktık yirmi iki gün şurası burası otuz, otuz beş günde şeye geldik orhangaziye geldik. orhangazide altı ay, bir kış kaldıktan sonra tekrar arabaları, hayvanları arabalara koşup susurlā. susurluktan trene bindik ahmetliye geldik ve o gün bugün de buradayım. (¦) onlar meriçe bizim köyden daha uzaktaydılar bir iki köy yani bizim sıfırdı. az daha içerdeydiler, sınıra az daha içerdeydiler ne bileyim on beş yirmi kiĺometre bilemiyorum artık. ama biz sıfırdaydık biz devamlı hayatımız orda yaşadīm, yaşadīmı bildīm zamanlar ep meriç nehrinde içtik kandık vesair vesair. meriç nehrinde geçti hayatımız, meriç ovasında geçti. /?\ orta üçten terk. diyorum ya kırk sekizde buraya geldik o gün bugün ben ahmetlideyim ancak dışarılara çalışmaya vesaireye gittim. /?\ dokuz yüz yirmi üç yılına kadar sınır sayılıncaya kadar yüzde yüzü türk köyüydü. yirmi üçten sonra rumlar başladı yerleşmeye. kırk yedide biz geldīmizde tek bir hāne kalmıştı orada

türk olarak. hepimiz geldik türkiyeye huzur yoktu. bize göre yaşam tarzları, düşünceleri vesaireleri epsi tamamen tersti. ters oldū için yaşayamadık ama en çok ta neden kaçtınız din üzerinden. /?\ canım şindi haliyle ne bileyim domuz derisinden post ġavurdan dost çok dōru söz.

Y1.2/2

Hatice Cura / 82 yaşında. / Hasarbey-Dimetoka doğumlu. / Okuma yazması yok. / 1947'de Ahmetli'ye yerleşmişler. / Türkçeden başka dil bilmiyor.

karışık konuşmalar: /?\ hatice cura, seksen iki. akıl mı kalır bende işte. /?\ yunanistan işte dimetoka mācırı biz dimetokadan gelme. seĺānī ben hiç bilmiyom gitmedik oralara. kırk yedide geldik. /?\ etti biraz ama ōle bizlere etmedi işte ōle kimse kalmadı kōmüzde biz de geldik, nèpalım. /?\ asarbey kō. yarı türk yarı ġavur vardı zaten epsi türk dīldi. ġavurlar dā çoktu canım türklerden. /?\ ayrıdı gene canım ama sōra kırk bir senesinde çıktı bizimkiler birāzı geldiler türkiyeye, biz kaldık orda. sōra onnān yernēne gene ġavurlar geldiler, oturdular. karışık ta oturduk berāber de oturduk. gidennēn evlēne geldiler oturdular. onnar gene tekrar geri döndüler. biz de sōra kalmadı kimse tabi nèpçaz mecbur olduk gelmē. faiklerlen bir çıktık biz ya naciyenin beyinnene. (¦) türkçe konuşurduk biz ġavurca bilmiyoz. beyim çok bilir ama ben bilmem. rum mu türk mü ayıramasın konuşsun bi kere. /?\ amān bizim okulumuz biz okuyamadık ki. bütün müllet geldi türkiyeye tabi ne hoca kaldı ne muallim ne bi şey. türklerin kaçannānın yerlēne bi gümürcineden geldi bi muallim. (¦) türk geldi. o işte evinde okutturdu bizi. geldi ben size ūreteyim dedi, ailesi de vardı biraz ondan ūrendik. biraz gene bi yeri gidennēn evine üle şey açtılar işte okul açtılar orayı gittik birkaç gün orda oturduk işte birkaç ay ōrendik işte o kadarlık hani. ben evliydim geldim. /?\ amān dālık be işte iki o tarafı dā bu tarafı dā orta yerden dere de geçiyodu. iki yakalı türklerin evleri ōleydi işte. kerpiç te tūla da hepsinden vardı tabi. /?\ gidiyoduk canım ama kōn ortasından da geçiyodu dere bōle ya. kışın ama yazın geçmiyodu kışın geçerdi. /?\ öküz arabalānnan meriç vardı bōle, merici geçtik bi tarafı türkiyedi, bi tarafı yunanistandı işte. sōra biz su vardı aramızda, meriç vardı, arabalarlan geçtik öküz arabalarınnana. eşāları koyduk üstüne ōle geldik. geldik sōra karasıpla vardı bi kō orda orayı gittik, orda oturduk biraz. ordan sōra merice gittik. ordan bu yanlara çıktık işte uzunköprüye geldik. /?\ orda biz az kaldık be işte ne kadar kaldık kim bilir yirmi, yirmi beş gün mü bir ay mı kaldık ne kadar kaldık. ordan sōra biz orhangaziye gittik. orhangazinin içindeydik biz. orda da işte oturduk altı ay kış bastı çıkıp bu yanlara gelemedik. sōra geldiler bizim insanlarımız işte dolaştılar bir‿ki tāne adam geldiler bu yanlara. aman bu yanları çok güzelmiş, çok īmiş. onu eksen bunu eksen biz başka şey bilmeyiz bostan onu bilirdik işte darı

ekerdik, bostan ekerdik. onnar oluyo bizim orda her şeyler dediler, aynı bizim yunanistan gibi dediler. onnar dediler hadiyin gidelim o yanı. adi tekrar gene koştular arabaları geldik sōra bu yanı gene. /?\ istediler mi veriliyo ōle dūn yapıyolar işte. taksi falan yoktu o zaman arabalara, bēgir arabasına ne arabasına. hiçbi şeyimiz yoktu işte bi öküzümüz vardı arabamız vardı, ineklerimiz vardı iki tāne ōle işte onnarlan. darı ekerdik, bostan ekerdik geçiniyoduk. başka bi şeyler yok olmazdı bizim orda. /?\ tabi beyaz evelden ōleydi kimisi pembe yapardı kimisi beyaz oluyodu işte. /?\ yok canım iki günde biter dūn bizim orda fazla dūn yapılmıyodu ōle haftalarca. (¦) yakarlardı tabi ayaklāna bile yakıyodular dīl ellerine sade. ayaklāna, topuklara kadar bōle yakarlardı, kollarını buralara kadar bileklēne kadar yakardılar. /?\ yō yıkamaya çıkmazdık her kişi evinde yıkardı gene. bizim zaten dāldı kōmüz de iç dadı tuzu kalmadīdı zaten. çok az kaldīdık orda biz sōra biz de geçtik bu yannara işte. /?\ yok canım nereye götürcekler gitmezdik hiçbi yere biz. babam giderdi kasaba demek dimetoka diyoz işte ordan giderdi ne Íazımsa alır getirirdi. /?\ yok canım iç urumlālan arkadaş olmadık. /?\ arenbınar diyoduk yakındı orda bize işte, dimetoka yarı türk yarı ġavurdu gene dimetoka da ōleydi. çavuşlu vardı, subaşkū vardı. subaşkū diyordular, çavuşlu diyodular kōlerin adları işte ōle. /?\ vallā bilmeyim ne bileyim ben o kōler mi çingene. bizim kūde de vardı ama azdı bizim köyde emen kimi kalaycı olurdu kimi bilmem ne işte ōle bikaç vardı çingene çok yoktu bizim kūde çingene. /?\ keşkek yapmazdık biz, bilmiyoduk biz keşkek yapmā. bayā yemek yaparsın işte iki, üç türlü yemek yaparsın tōle. (¦) pide yapardık canım pide çok yapardık. ıspanak yap, kesik yap ne istersen yap. misāfir geldi mi ep börek yapılırdı bizim ōle piĺav falan bilem ani yapılmazdı dā çok börek yapılırdı. burda gene şindi börek yapılmayı ep piĺav yapılıyı misāfir geldikçe. /?\ tahtada yaslāç, yaslāçta. hamuru būk bi kabın içinde kararsın tabi. evelden biz yakardık avluya ateş, köz yapardık, çevirme yapardık koca tepsilerlen altüs ederdik sininin üstüne ōle yapardık işte altını üstünü öle kızarttırıdık. öbür siniyi de alırsın onun üstüne altüs edersin orasını da kızarttırısın ōle yapardık. ne saç vardı ne bi şey vardı. ekmek fırınımız vardı ya her kişinin evinde fırın vardı. /?\ yapıyoduk tabi ya o yanda da yapıyoduk burda da yapıyoz şimdi. on beş gün beklettiriz işte. /?\ suvan koyarsın, domatis koyarsın, nohut koyarsın, yūrtlan kararsın. biber koyarsın tabi suluk biberlerden, kırmızı olsun diye tabi. acı biber katarsın, acı olsun diye biraz. (¦) onnardan biz koymazdık. koyannar burda koyuyler e biz koymuyoduk iç. memlekette de koymadık burda da koymadık iç. /?\ tabi kaynattırıdık. nohut ıslattırısın nūdu da

pişirisin, unu da katarsın içine işte. /?\ yok canım ne sıkçan. unnan karardık tabi. buyday unudu melmekette buyday unudu tabi. sık elekten elerdik ōle yapıyoduk. börē de öle sık elekten elerdik öle yapıyoduk. burda şini has un. on beş gün beklettiridik. sōra kopardık parça parça yaygının üstüne koparıdık. kurudular mı biraz ufalardık onnarı uvalardık uvalardık eleklen elerdik. işte ōle yapardık. /?\ yapıyoduk tabi ya memlekette yapardık nişasta da. onu da bi teneki buyday koyarsın küpün içine. onu sōra haftada bir süzersin süzersin suyunu. o da kabarır sıkarsın bōle içinden çıkar beyaz beyaz tabi nişastalar. ōle yapıyoduk. sōra işte çīnerdik onnarı burda gene çuvala koy dā ī oluyo burda. biz çuvala koymazdık leyende çīnerdik, çīnerdik öle süzmē üraşırdık. sōra da ellen sıkardık çıkarıdık kepeklēni atardık. sōra gene koyarsın kazana yıkarsın yıkarsın beyazlattırısın onu. iki üc günde, günde iki kere süzersin bi kere süzersin. bayā bi beyaz olasıya kadar. ondan sōra gene tekrar koparısın gene yaygıların üstüne koparısın elersin işte olur nişasta. kurutturusun fırına atardık tepsilerlene. fırınnattırıdık evelden nişastaları. (¦) çıkarıdık be güneşe de çıkarıdık ama un yaptıktan sōra. duruyu biraz gene kurutturusun güneşte de ama sōra da tepsilere koyardık atardık fırına. /?\ tabi baklava yazarkene ondan da yazarken işte atarsın yufkalān üstüne ōle yapıyoduk. helvasını yapıyoduk. /?\ nişasta helvası işte peltesini yapıyoduk. onu işte kararsın yapçān kadar bir tencerēn içinde tavaya da yā koyarsın. /?\ tabi ateşte gene aynı köz yapardık ōle. onun üstünde şeyleri kardīn nişastayı da atardık içine. karıştırıdık karıştırıdık tāta kepçelene sōra katılırdı o tabi. ondan sōra gene isirani diyoduk bōle var onunnan bōle kıyardık yā dökerdik kıyardık kıyardık incecik ani çok ufacık ufacık yapardık onnarı karamca başı gibi ōle. (¦) beyaz canım gene beyaz ama tabi aynı bulgur gibi olurdu ōle işte dālırdı. kıyardık bōle onunnana, yā dökerdik, kıyardık. isteyen acık dā iri yapar isteyen acık dā incelttiridi ōle. /?\ pelte de işte ısıttırısın suyu bi tabakta erittirisin acık nişastayı ısındı mı su, atarsın içine karıştırısın pelte olur işte. /?\ cevizli yapardık tabi ya. /?\ çiçek yā tabi bizim memlekette susam yā vardı susam yālan yapardık. işte gene yumurta da kırarsın hamuruna canım. hamurunu yūrtlan kararsın burda şindi sütlen karıyo müllet çoụ sütlen karıyo. /?\ nası geçer çizgi oynardık, top oynardık, çellik derdik çellik oynuyoduk. /?\ bi çomak be bu kadar bi çomak başlānı şēdirsin öle keserdik bōle çenterdik işte iki ucunu da. alırdın bi de uzun çomak eline bi çukur açardık urayı atardık işte çellik giderdi ordan alırlardı onu gene getiri atarlardı senin çomānı vurabilirlerse vurulardı vuramazlarsa yanardı ōle. saklanbaç oynardık. /?\ yō bezlerden yaptīmız yoktu, yapmıyoduk. onnarı ben bilmiyom unuttum bilsem de

unutturdum ben onnarı artık. içbi şey aklımda kalmadı. /?\ zor oldu biraz zāmet çektik ama nȅpçan yerleşesiye kadar. biraz zāmet çektik ama çok şükür hamdolsun yerleştik, evimizi yaptık az çok bāmız var birāz işte onnarlan geçiniyoz. /?\ geldi tabi babam da annem de var ninem de vardı. nine derdik ya bizde bū̄kanne demezdik nine derdik. teyzelerim de vardı ya ıstanbulda hepsi ordaydılar hepsi de öldüler kimse kalmadı artık teyzemlerden de. ben gözümden ameliyat oldum. tekrar bundan da oldu ama hiç güzel görmüyular gene. işte evela bundan oldum bu da hiç görmüyo şindi emen bi gölge geliyo ama görünüyor ışık ama hiç göremiyom ō̄le. şimni bu da ō̄le oldu bunna da güzel göremiyom. önümü göreyim de yeter nȅpalım.

Y1.3/1

Vasfiye Sinem / 87 yaşında. / Umurbey-Kumçiftliği-Dimetoka doğumlu. / İlkokul. / 1947'de İshakçelebi'ye yerleşmişler.

tanışma: /?\ vasfiye sinem. vallā seksen yedi yaşında diyiler, hesaplıyılar. /?\ bilmiyim. dūm tarīm kumçiflī kazāsı benim kendi kūm. adamın kūsü dimetoka kazāsı. /?\ bizim kūn adı dīl kasabamızın adı. /?\ kūde, umurbey derdiler. kumçiflī dimetokaya bālı, dimetoka atinaya bālı, selanā. hani ep duyardık ama gördūmüz yok, bildīmiz yok, gittīmiz yok. /?\ on‿üç yaşında. /?\ gittik türkçe. on bir yaşında oldum akayızımı görünce babam aldı. (¦) ayalimizi. ondan sōra bi dā bize yoktu okula gitmek. /?\ ilk okudu mu bitirdik sanıyo. iki kere hatim‿ettim. kuran okumā da yeni yazı da okudum. yeni yazıyı da biliyim. /?\ hep türkçe konuştuk. ġavurlar da bizlen berāber türkçe konuşurdu. (¦) komşuyduk. /?\ eh vardı bayayı ama dā çok ta ġavur vardı. ġavurlarla bir arada çalıştık. ani bize iç karışmadılar. ne bayramımıza karıştılar ne şeyimize karıştılar bunnarı hiç karışmadılar. /?\ e var ya sançe var, köseli var atları. sōra kalannarı ġavur kūsü onnar işte türkler bunnarda karışık. /?\ dīl sırf türkümüz yoktu.

türkiyeye gelişi: /?\ biz geldik bi kere gittik. ilk geldīmizde alaman arbinde geldik. alaman arbi aldı oralarnı o zaman bize açtılar kapıyı allā rāzı olsun. o zaman on‿üç yaşındaydım. e geldik buralarda. /?\ hayır, uşā gittik. sōra bizi bi alkan çiflīne aldılar, salilliye, çiflē. o gelmiş istemiş on beş yirmi hāne aldı orayı bizi. bizim kūlüler epsi de. ordan evlēmize yaptık, hayvan damlāmızı yaptık. hadi yunanistandan bi haber geldi, isteyen şeyine gelir deye, kūsüne gelir deye. e bizim de babalāmız durmadı, eniştem vardı iç güveyi aldılar gittik gene yunanistana. gittik ama evlēmizi ġavurlar yıkmışlar, dökmüşler. ama topladık sōra gene o kış üle oturduk. iki sene oturduk. on‿altı yaşında oldum, babam beni verdi. evlendirdi kasabaya, kasaba kazāsına. /?\ saraykūne. saraykū pityona bālı. /?\ pityon bizim türkiyenin treni ordan geçiyo. türkiyenin treni ordan edirneye geçiyo. edirne az biz dūmazdan evel analāmız edirneye alışverişe gidermişler. açıkmış oraları o zaman. aslı biz sınırdayız. bir suyun öte tarafında türkler beri tarafında biz. tuncanın karşısındayız. bazı İaf atardık, konuşurduk türklēlen orda. e biz dā ufaktık o zaman dī mi o kadar fazla. bizim kendi gezmemiz yoktur, burası gibi gezmedik. dūru dūru dozdōru. sōra gene beni evlendirinceye kadar anam babam çıktılar türkiyeye. /?\ kalmadık bikaç ay tam evleri yaptık, damları yaptık ordan bize aber geldi. adi bıraktılar onnarı yunanistana gittik.

iki sene durdum orda. beni verdi anam babam. orası da iki āne türk kalmış, karışıkmış o da. hep ġavurdu oraları. /?\ bi buçuk sene kaldık. ondan sōra bi emir geldi gene türkiyeye alınmak benim erkēm de o zaman anarşiler çıktı orda. sōra tekrar geçtik burayı geldik. on dokuz yaşındaydım bu küẹ geldim ben. /?\ işte diyim ya tererüzlē başladı çıkmā kadir bey türkiyalı makasçı, onun yanına girdi. o da makasçı olarak yaptı onu orda. orda beriye gelse, küve gelse tererüzler geliyi, kandırmā üraşıyılar. e türküz de ġavurlar kolladı bizi ep, allā rāzı olsun. komşumuz ġavurlar, onnar tabi o şeylerden tererüzlerden sakın korkmayın dedi, sizin kılınıza bir hata gelmez dediler. e sōra duramadık biz, iki āneydik, çıktık türkiyeye. türkiyeye çıktık niçin tuncamız aradı ordan kayıklan geçtik. edirneye sōra gittik. uzunköprüye geldik, orda kayıtlarımız oldu. sōra edirneye geldik. sade biz dīl tā eteraflardan da var çok. ordan sōra yaptılar kıyatlarımızı, tekirdāndan, bandırmadan ordan bizi balıkesirden bu küẹ geldik, bu kū̄yü istedik. edirnede mısafirānede on, on bej gün durduk. burda komşumuzun akrabası vardı. sade o var deye, ī dediler burayı geldik. /?\ yō annem babam memlekette öldü. şindi bir ablam var doksan yaşında, edirnede, edirne karācında. her sene gittim dolaşmā. anam orda öldü, babam uzunköprüde öldü. babamı bi dā görmedim. onnar mācır çıktılar biz kaldık, yunanda kaldık bir tek āne kaldık. e çok şükür bi şey, bi şeyimiz olmadı. ordan sōra geçtinēn te bu yana geldik, bu küẹ. o gün bu gündür ısakçelebinin görmedīmi gördüm, bilmedīmi bildim kızım. /?\ e fakirlik yaşadık, mācırlık yaşadık, ölüm yaşadık kalım yaşadık. kar altında ıspanak topladık. fakirlik kolay mı mācırlık yeşil çimen üstüne ev kur da adam et o evi. bi kere kurduk ökümet yıktı yol geçti tekrar bi dā kurduk. /?\ yō biz geldik en sōra sırbiyalılar geldi. ohō dolu, bu kū̄ bitevi mācır. bizim bu tarafı hep yunanistannı. (¦) dirmenci mi? dirmenciler bizden sōra geldiler. eltimle bi kū̄lüyüz. /?\ oda almadılar da iziyet‿ettiler çok. kimisini öldürdüler kimisini iziyet. işte kimin kime şeyi varsa ani çıkardı sade bize dīl ġavurlara da yaptılar. /?\ yok azdı, dört beş āneydi. (¦) ep türkçe konuşurlar gagavuzlar türkçe konuşurlar. /?\ gitmedim geçtim. edirneye geçtim. edirnede anamlar geldiler, anamlara her sene gittim. bir ay sōra on sene oldu erkēm öleli. on senedir gidemiyim. her bi şeyde ne oluyo güleşler? kırkbınar, kırkbınar güleşinde her sene beni erkēm götürdü oraya ablama. eh başka dışarlānı biS acık (…) oldūna kendimizi vermezdik islamlā veridik.

karışık konuşmalar: /?\ bi gün bi gece. ne kadar karışmalīn şeyde dū̄nü olur bir entarilik bile almā satın şey yoktu, izin yoktu. /?\ var ama alamıysın. kapadılar dükḱannarı tererüzler sardı etrafı. hadi alaman askeri geldi. er şey yasak oldu. onda

bi gece kına gecesi yapardı kızlar, çalardı o kadar. nerde o zaman çi̇z olcak a kızım nerde. işte çoraptır, gölmektir. o zaman dokuma gölmekler vardı felemen. /?\ gölmēn adı anam dokurdu çok. felemen ipli̇nden dokurlar. ondan gölmek dikerler, güveye dikerler şeye dikerler, kaynanaya kaynataya veriler bāşiş. ama elde yapma ep. sōra sōra başladık dokuyup ta don gi̇mē ayāmıza. /?\ yayış işlerdik ya. i̇len işlersin, çıkrī vardır onun çıkrıklan işlersin. tezǵā vardır dokumā orda dokursun. kaynanam çok dokurdu kaynanam da. /?\ bir evde yaşadık. burda da ölesiye kadar benim elimde öldü. o da yetmiş yedi yaşında öldü. bi nine vardı anası doksan yaşında öldü. onnara baktım ben. sabırlıydık. sabreden kaynana kaynata kārını çeker. sabırlı olmayan çekmez. /?\ pideler, biS çay bilmezdik yiyelim. sabāleyin bi tencere tarana çorba, bi tencere ye kuskus pi̇lavu ye yufka pi̇lavu yufka kurudurduk ye makarna keserdik bunnarı yerdik. ūlenneyin de yemek fasiledir, bilmem nedir, mercimektir. ani şeyimiz boldu amır yēcēmiz. te şindi ben istiyim bu yaşlılīmda evelki günneri. kavga ediylē benimne. dā çok şişmē mi ūraşīsın diyiler, zayıfla diyiler. biz de zayıflayamıyız istiyiz yemek. /?\ bulgurun irmi̇nden olur kuskus. tāta tekneler vardır onnarın içinde yapılır. süt, otuz, kırk tāne yımırta kırarsın onnarlan e her sene bi teneke bi buçuk teneke kalabalīna göre yaparsın. ē yufka yaparsın yımırta kırk elli yımırta kırarsın gün yufkası kurudursun onu da kesme yaparsın. kesmē şēriye kesersin, makarna kesersin bizim hep kendi yaptıklarımızı yerdik biz. satın bilmezdik ama. /?\ üveleye üveleye üveleye o kuskus olur elersin, kalbırı vardır. /?\ kaçamā kaynattırısın suyu tencerede. tabi evin insanına göre güzelcecik dökersin onu e̦er kıyman varsa üstüne kıyma kavurusun. kıyman yoksa kırıntı üvelersin tabi vaktine göre bol yālı. /?\ biz aslı darı unundan yapardık. aslı darı yiyiz orda darı ekmē yiyiz ama burdaki darı ekmekleri bize benzemiyi. çok tatlıydı ama ben vazgeçemiyim işte. ben her sene geçende atta istedim torundan dedim getirin bana bulun nè̤parsanız yapın bi kaçamak yapın. gelin istemiyi yapmā. e gelini de bakıcı tuttum kendime. hepsini bana hamır olarak şindi bende çok astalık var dil mi şeker var, tansiyon var, kemik erimesi var, romatizma var hepsi üstümde. /?\ ohō ne sūklarda ne buzlarda gittik ep yaptık bunnarı. çocuklar erişti o zaman eri̇ştiler. /?\ pek istemediler ama mecbur kaldılar. hökümat bizi burayı koydu. ē sōra bizim bu mācır mālesi ep bizim taraflı. hökümat vergisi yeri oldu kimse bi şey yapamadılar. ē bizden sōra sırbiyalılar geldi, onnar dā fazla geldi. /?\ hayvanımız vardı ama pastırma yapmadık, bilmedik te. her afta yaparsın götürüsün pazara satarsın. /?\ yūrt çalarız, pi̇nire atarız. (¦) dūdünēn dūlür tabi çok oldu mu ama biz o kadar fazla ayvan erişmedik bi tāne, iki tāne o

kadar. /?\ yayıklarımız vardı. tātadandı yayıklarımız vardı. ayranı korsun kazana kaynatırsın çökelek olur. biz kesik derdik. ususi bezlēmiz vardı, çendele çendele derdik. bük bi bez yaparsın ona asarsın süzülür. ondan sōra al çörek yap börek yap ne yaparsan yap. /?\ yapardık ama bu sene yok bi şey. evimi bile bilmiyim ne oldu yedi aydır bu döşēn üstündeyim. on senedir evin içinde, erkēm öldü kapı kıra çıkmadım. basmıyım şindi. /?\ yok, yedi aydır büle. emekleye emekleye gezerdim şindi onu da gezemiyim yedirmiyi de. te bak dā sabā getirdi gelin gidicek diye aranmayam diye. dedim hiç getirme sen. aç durulur mu, dedi koydu ucuma. şindi mēmet bir ōlum var o da durmuyu evde. şindi o gider dedi kalırsın dedi, gelen giden de yok. /?\ romatizma. kırk senedir çekiyim onnarı ben. hele bu gece gene bütün iliklerim dahi ārdı. az dīl bekliyez ölümü ama. perşembe gün bi torunum yattı hastāneye amelyat olcak ona dua ediydim. bi çocū var ufak. /?\ uvadaydı. yeşillik darı ekersin, karpuz ekersin ep üle şeyler. zitini bilmezdik. burda gördük zitini. zitin bilmezdik. satın gelirdi nerden gelirse alırdık. /?\ olur olan yerlerde saraykünde vardı. benim dūdūm kūde yok saraykünde o da her kişinin kendine yarım dölüm bir dölüm petmez kaynatmā. /?\ kaynanamlan yaptık. ē toplarsın, kesersin üzümleri zaman geldi mi kaynadırsın kazan dolusu korsun kaynadırsın. /?\ çīner suyunu alırsın, onu topraklan kestirisin. o zaman küpler vardı onnarın içini doldurusun kaynadırsın. kabak reçeli yaparsın, petmez yaparsın ani bol petmez olur. kaçamakla yersin, katmer de yersin, amır da yersin epsini yersin.

akrabalık adları: /?\ hala gene de hala deniyi. amca bizim üle geçerdi amca geçerdi. /?\ tīze, dayı denirdi. /?\ orda da elti burda da elti. tabi kardaşının karısı eltin oluyu. /?\ baldız derlerdi. /?\ çocuk derdik, kızan derdik. kıza da denir ufaklara. /?\ yenge. mācırlar inge der biz de mācır ya onnar dā mācır. biz aynı burası gibi konuşuruz. /?\ baba, nine, dede. /?\ amıca derdik gene. kocababa babanın babası olursa kocababa dersin. ona kocababa derler. koca būkanne te çocuklar gelir bana būkannesine giderler bana gelirler koca būkanne derler.

organ adları: /?\ omuz, arkamız, dirsek, gūs, buᵩaz, gırtlak buᵩaz ep bir. /?\ ense, avuç içi, tırnak, parmak.

Y1.3/2

Nazmiye Çetin / 90 yaşında. / Umurbey-Kumçiftliği-Dimetoka doğumlu. / İlkokul. / 1952'de İshakçelebi'ye yerleşmişler.

karışık konuşmalar: /?\ vallā doksan mı seksen beş mi doksan mı bilmiyim artık yaşımı ben. aşeler bilir. /?\ yunanistanda umurbey köy̆. (¦) burda o yakın ye ama gidemiyiz gidip gelemiyim ben de yörüyemiyim vasfiye ablana. /?\ aynı kȳden. /?\ yō ben iç bilmiyim urumca fiĺan. (¦) gittik ama şindi unuttum artık. türkçe biz konuşi̗ydık. ah sen sor da ben süleyem unuttum vallā kaç yaşında geldik. eh unuttuk şindi o geçmiş günneri unuttuk. rāmetli babam balık tutuydu. ondan sōna ǵȍrlara veriydi, kendimiz yiydık. bol bol balık yiydık. ondan sōna işte geçiniydık. ördek abim vuruydu. ondan sōna kendimiz yiydık pişiriydık, kaynattırıydık, yiydık işte nèpçan. abi̯im avıcıydı babam dȋldi, babam balık tutuydu. abi̯im ova gidiydı, ördek vuruydu, kaz vuruydu onnarı bile pişirin derdi, yēlim derdi rāmetli abi̯im. /?\ eh to̯uşan yedȋmiz yok ta aldȋmız da yok. (¦) burda et yiyiz ama āşe ingen şey alıyı, et alıyı kızardıyı, yiyiz. allā ne verdiyse yiyiz bol bolamadıya yiyiz, her şeyleri yiyiz. /?\ eh mācırlık oldu biz de toplandık, geldik burayı. /?\ alamannar aldı kendini gittiler, kaçtılar, gittiler. (¦) ē ondan geldik ye ondan geldik. ǵavurlara askerlik yapmasın deye geldik. dūru burayı geldik, isakçelebiye geldik. /?\ babam yapardı, ben yapamazdım. babam yapardı rāmetli biz yapamazdık. /?\ kapama yapardık. aşe ingen yapıyı işte et met alıyı, yapıyı, yiyiz. /?\ sinide yapıydık, tencerede yapıydık nerde yaparsan yap. yapardık, yiyidık. /?\ pirinci kaynatmıyız. sıcak sıcak, kaynak kaynak suyunu dökiyiz etlēni koyuyuz üstüne, pirinç piĺavı oluyu, yiyiz. kapama gibi yapıyız işte. /?\ yok tüpte de yapıydık soba içine koyuyuduk, yapıydık, yiydık. /?\ yapıydık ye. açıyız yufkayı pirinci öte beriden şeydiyiz pişiriyiz. ondan sōna koyuyuz içlēne dört köşe, dört köşe yufka kesiyiz. koyuyuz içlēne. ondan sōna kaynak kaynak suyu da döküyüz, koyuyuz tüpün üstüne pişiyi mantı, yiyiz. allā ne verdiyse yapıyız yiyiz. /?\ ā ōle biz koca don gȋdȋmiz yoktu. benim etēm vardı hatta etek vardı etek gȋdim. rāmetli yengem dikerdi, ben dikerdim. etek gȋdik şēttik geldik burayı. eteklik gibi gȋyidık. üstümüze de işte gȋyidık elbise melbise gȋyidık. /?\ yārdı ye na buralara kadan kar oluydu memlekette. çok yāyıdı. burda biz kar pinde bir gördük. azcık yādı bi sene bi dā da yāmadı. /?\ evde oturuyduk. kabak ta pişiriydık, mantı yapıydık. mantıyı tüpün üstünde kaynadıydık. kabak yapıyıdık, siniye döşüyüduk. şekerli kabak yapıydık. ondan sōna onda fırına bile sürüyuduk, yiyidık. sen nerde oturuyu? ȋ

yavrum nèpçan. /?\ darı pişiriydık tencerede, koyuyuduk, yediriydik. içtiriydık, yediriydik, içtiriydık memlekette de işte. allā ne verdiyse yapıp yiydık. /?\ kuyumuz vardı memlekette, kuyumuz vardı kuyudan alıydık. ondan sōna eşme diyilardı, ondan sōna o eşmeden tatlı su alıydık, içiydık. tē şeyde uzakta burda uzak orası gidip gelemiyim şimdi artık. kuyumuz vardı kuyumuzdan alıydık. babamın araba kayī vardı, araba kayīnnan gidip geliydi, balık tutuyulardı. bol bol balık yiyidık. /?\ yok canım dere bük dere var ye tunca deriz biz, işte onnarda tutarlardı. /?\ gelip gidiyi kimisi edirneye. benim gittīm yok. yörüyemiyim diyi bi yere çıktīm yok. /?\ gidemedim ye. /?\ evet, aynı kūden. annem de ordan yunanistandan. umurbey kūnde oturuyduk. /?\ var ye sabunnan yıkıydık. /?\ yō evimizde yıkıydık. (¦) kül de kaynatmıydık, çamaşır sodası atıydık. ondan sōna köpürüydü çamaşırlar yıkıydık. /?\ fabrikaya gitmedim ben uvaya gidiydık işte. tarlamız vardı suyun başında darı marı ekiydik, şeydiydik. (¦) oş geldin ōlum. īyim şükür, sen nası? allah īlik versin. /?/ pamuk ektīmiz yok ta darı ekiydık. /?\ büle divannar vardı, divannarda oturuyduk. tāta divan vardı oturuyduk. /?\ ā biz kilim dokumayız. alıydık, büle halı alıydık, kilim alıydık. benim halı dokudūm fiĺan yok. alıydık kilim milim yayıyıdık. /?\ yayıyıdık ye hasır da yayıyıdık altımıza, altına kilimlerin oturuyduk işte. /?\ ah kocakarı iĺacı nerde olcak doktora fiĺan gidiydık. /?\ biribirimizi sevdik evlendik. kuyumuz vardı bāçede, su alıydık kuyudan şeydiydık biribirimizi gördük evlendik. (¦) nūt ekmē yapıydık ama mayasını tutuyduk nūtlan mı ne. (¦) sap ekmē yiyidık. ah geçmij gün unuttum be evladım. /?\ ļokum mokum tutardık şēdirdik üle baklava fiĺan yapmayıdık. burda işte aşe ingen er şeyler yaptı yedik. baklava da yaptı hep her şeyini yaptı yedik. çerepeneylen biz pişirmezdik ekmek. /?\ hidrellezde yapıydık yufa kurutturuyduk. süt börē deriz süt börē yapıydık, atıydık fırın da vardı fırına atıydık. /?\ yufkaları kurutturucan, süt koycan, yımırta kırıcan. kuru yufkayı bandırcan bandırcan siniye koycan şeyi sütlü yımırtayı bandırcan bandırcan döşēcen siniye. ondan sōna süt börē deriz hidirellezde yapardık. (¦) yımırta da koyuyuduk süt te koyuyuduk. şeker konmuyu ona. eh tarana pişirdēn süt korduk. tarana çorbası pişirdik mi süt bulundu mu evde süt te korduk ani güzel oluyu yerdik. (¦) sütlü bulamacı āşe ingen yapıyı. süt koycan, su koycan. ondan sōna unu da birasçık karıştırcan unu da salcan sütlü bulamaç olcak. /?\ nışasta. onu satın alıyız. nışastayı koyuyusun, şekeri de koyuyusun. ondan sōna karīştırıyın karīştırıyın nışasta elvası oluyu. /?\ türkiyeye geçtik şeylen işte abiim vardı rāmetli aldı bizi. ondan sōna

ġövurlar vardı hiç iziyet‿etmedilē bize işte geçtik burayı türkiyeye. hani kimisi āladı
65 bile geliyiz buraya türkiyeye diye.

Y2.1/1

Veli Uşak / 78 yaşında. / Dikilitaş-Dedeağaç doğumlu. / İlkokul. / 1941'de Akhisar-Medar'a yerleşmişler.

karışık konuşma: /?\ veli uşak. yetmiş yedi yaşında, yetmiş sekize girdim. /?\ gittim beş sene ilkokulu okudum. medar ilkokulunda. /?\ türkçe konuşūlardı annemler, hepimiz türkçe biz başka dil bilmeyiz. /?\ yunanistanda, dikilitaş köyünde. dedeāca bālı dikilitaş köyü deniz sayili, çok güzel yerimiz güzeldi. orda dōdum altı yaşında yunanistandan burayı göçmen olarak bir‿ayda geldik. /?\ alman arbında kaçtık biz urdan. kırk birde geldik. orda öküz arabalarlan şeye ġadar geldik urdan merice ġadar, meriçten bu tarafa geçtiten sōra karpuzluda gemiye bindik. gemiden bandırmaya indik. bandırmada trene bindik aḱsarda indik. dōru biz buraya geldik. bi gece burda muhtarlık var muhtarlīn arkasında arabalān içinde yattık. sōna bizi ükümet epimizi dāttı birer ev gösterdi. kimini medara kimini gökçeāmede her tarafa dāttı, zeytinliovada var. /?\ evet, bizim köyün yarısı rum sōna deniz bize burdan demiryolu ġadar, çok yakındı turistik yer. şimdi atinadan, seĺānikten rumlar gelmiş hep yazlık yapmışlar bizim erazilerin içine. epsi aynı deniz sayili nasıl yazlıklar ōle. alman arbında işte o zaman ben çocuktum, bobamlar şey kazardı istikam kazarlardı, örterlerdi üstüne toprān altında yatıyoduk. işte bōle izbe gibi bi şey kazardı bizi doldurulardı içine orda yattīmızı biliyom ben atırlıyom. almanlar geldi dediler, bi gece geldiler bizim köyün içine bütün askerler dāldı orayı. bi gece yattılar bi emir geldi hadi bakām gece kaçtılar. ben de atırlıyom işte bōle istikam kazdık, üstünü örttük topraklan. inerdik içinde, içinde duruduk tek ışık görünmesin. denizden bir şevk yandı mı pencerelere siyā çarşaf gererdik. denizden gemiler, uçak görmesin diye onnarı atırlıyom işte biraz. gittim işte gördüm iki sefer gittim ben orayı, gezmē gittim canım. akrabalarımız var her zaman telefonnan görüşüyoz zaten. /?\ arnavutlar var, yenişeyir mācıları var ama onnar çok eskiden gelmiş atatürkün şeylerinde. tikveşli var unnar aşā mālede. eskiler kalmadı gāri çocukları kaldı epsi öldüler. /?\ hep baraber geldik zaten şeye unnarlan baraber. bobam rāmetli annemlen baraber nenem vardı benim, annemin annesi hadi dedi seni bi sefer götüreyim dedi, yunanistana bi dā gör memleketi dedi. bobamın askerlī, askerlik yapmamış görünüyodu, orayı gitti mi dediler askere alırlar seni. ondan korkusundan vazgeçti, onu da götüremedi. en sonda bobam öldükten sōra ben şeye gitçektim hacca niyetledim, hacca gitmek için unu da ilk eveĺa pasaport çıkarttım. pasaport çıkarttım

yunanistana gittik, gezdik geldik. hanımlan baraber gittik ya, özel gezmē gittim canım. yā işte dedeāca gittik, dikilitaşa gittik köyümüze, musaköy var, akrabalar orda, orayı gittik. ordan gittik gümürjinaya gittik gezmē, özel taksilen götürdü akrabalar. musa köyden bindik taksiye gümürjinaya gittik, oralarda gezdik. şey var kozlu köye gittik, şapçıya var.

Y2.2/1

Rasime Yakmacı / 90 yaşında. / Hasanlar-Dedeağaç doğumlu. / Okuma yazması yok. / 1960'da Akhisar-Medar'a yerleşmişler. / Türkçeden başka dil bilmiyor.

tanışma: /?\ dikilidaş. hasanlardan gelin gittim orā. /?\ dā kūde, dādadı u. orası türktü hep türktü. geldīm yerde ġavur vardı, bizim kūmüzde iç ġavur yoktu. türktü bizim kūmüz. küçük kūdü. ben geldīm yer būktü altı, yedi yüz hanedi. deniz boyu orası, deniz boyu. ġayıkları, gemileri göriyez. evlēmizin kafesleri vardı hep kafeslēden göriyez unnarı. /?\ hiç bilmem ben. benim bi ūlancīm var, elli iki yaşında öldü. u çok bilirdi urumca. üç tāne torunum var şini izmirde. /?\ rasime yakmacı, yakmacı memet. ġoca adamın adı memetti, bu çocūn adı üseyin. /?\ dūm yılımı bilmem ki okumam yazmam yok. ondan sōracīm du bakām toplayamıyım kafayı. seksen‿altı yaşındadım ben şindi doksan oldum. ūlan ġardaşım var burāniyede u girmiş, u yaşa. orda hep ġardaşlām orda. /?\ vallā bilmiyim ki ġızım on sekiz midim on dokuz mudum o ġadara işte. /?\ hep türkçe türkçe. annem çoktan öldü. ne annem ġaldı ne bubam ġaldı, epsi öldü. bilmez hiç konuşmaz ġaynam da bilmezdiler. e biz kı urumlān evine gelip gitmezdik ki urumca ūrenelim ġavurlān evine gitmeyiz biz. kiten gider ama biz gitmeyiz herkez bir olur mu. kiden gider gitmeyen gitmez. /?\ hotallar vardı, musakū vardı, güreci, köpekkū ōle kūler vardı. /?\ dikilidaja yakın bi mīri vardı, bi sārlar vardı. /?\ hep türktü bizim durdūmuz yēde vardı ġavur kalanı türk kūsüdü. orda bi güvendik vardı dikilidaşın öte yanında orda bile yoktu ġavur. dikilidaşta vardı yērli ġavurumuş onnar. biz dedeācın kūlēndeniz biz. gümürcine bize uzak. gümürcine, seĺanık, atina onnar uzak bize. biz dedeācın kūlēndeniz. bunnar ġızlān mı oluyo sēn? hā hanım ġızlar. ī misiniz ġızım? ī mi annelerniz fiĺan? ī misin ġızım, ī mi annecīn? ben de īyim işte evladım. ītiyarlıklan ūraşıyım. işte iki gündür hayızım yok, tansiyonum yūseliyi. ayaklāma mes giyerdim. iki üç gündür bu yürēm bi ārıyı, bi ārıyı, bi ārıyı iç dünyadan vazgeçiyom. o ġadara yürēm ārıyı. hiç bilmemdim yürēm ārsın, bu yaşa geldim yürēm ārıyı. göbēm mi diyem yok diyem. hiç bu mālede bi mārifetli īsan yok üle baksın. ursuz māle. biz bōra tek bi mācırız, yerli mālesi bu. (¦) gençkene de olsa çıkmam ītiyarkana da temeli çıkamam şindi gene nerē çıkçan. anca işte borasını süpürüyom. bu yatakları orā kaldırıyım, bi ġavaltı azırlayım çocā, öliyim. e çanak yıka onu yıka bitmiyi. azcık huyum da kötü

her yeri süpüreyim istiyim. iki gündür süpürülmiyi yāmur yāyı. işte bu ġızım başka yok bi deycēm.

türkiyeye gelişi: /?\ orasını bilmem ki ne dūm günümü bilirim ne orasını bilirim. ūlana soraydın bilirdi. /?\ hiç ġarardan malımızı bıraktık geldi̇ḳ. hiçbi şey diyen yoktu bize. bize öte git diyen yoktu. hep ġavurlar āladı bizim arkamdan. benim ineklēm vardı, ġoyunnāmız vardı, yūrt alırlardı benden, süt alırlardı gitme diyi hep āladılar. para almazdım unnardan hadi hayır olsun hadi hayır olsun derdim. orā bu veliler gezmē̇ gitti de ġörun biri bana dünyanın eşānı yollamış dobruj ġārsı şifonnar her şeyler. hani ī̇ ī̇sanı herkes sever dī̇ mi. ona veridim her şeycik. vermek sevap kızım. bindik arabalara geldik işte merice, meriçten atladık türkiyeye. /?\ medara gelmedik burāniyeye geldik. hā orā geldik, altı sene orda durduk. borası tütün kū̄sü ya dede tütün‿ekelim dedi borā geldik. hay kökü ġurusun o tütünün. sakat‿oldum bak tütün‿ekmēydim hiç korkmazdım. beş‿altı dölüm tütün‿ekerdik yapayalnız bu ūlannan ikimiz delerdik. (¦) kolay mı canım sen yeri del yeri baskıla del del ġolay mı o ġoca gün. arkadan su çek, çapala, kır̄ ġolay mı. miskinlik. üstün başın zivit. her sātına yıkacasın onnarı dizcesin, kaldırcasın. zor ġızım ama nāpçan. ben kökü ġurusun diyem de bu yerliler ġızıye bana. kökü ġurusun diyim tütün gibi diyim. ġurudu zatı ekmiye kimse. ekmiyelē gayı iç kimse ekmiye. te çocuk işliyi yoymiyede işliyi bizim yok tarlemiz marlemiz te bu veran evden başka bi şey yok. /?\ vermedi vermedi kızım biz kendimiz geldik ya. biz mertcannan geldik kendimiz seve seve geldik. o ġadā mallāmızı sattık, bıraktık, geldik işte. akıl‿aramā geldik. /?\ te bu veliler akraba bize. te onlara geldi benim adam onnān akrabaları hiç ama gelinneri kapıyı açmazlar bēm gelmezler. ġārsı hasta zatı velinin. gittim bayramda gene gittik benim gelinner izmirde hepsi favrıkalarda çocükler üç tāne torunum var. ūlanın biri evli tā ikisi beḱar. hepsi favrıkalarda çalışıyılar. /?\ bizim kū̄lēmiz küçüktü te dedim ya hasannarlıyım ben diyem‿a. ū̄retmenneri tutardılar, gece kaçardı ū̄retmenner. kū̄ küçük, çeşmeler sular uzakta, ālem su getiri mi sana ū̄retmenin ġārsı gece kaçarlardı. ondan biz cahil ġaldık, ondan okumadık. mektep var hocalar durmuyo. sen nerelisin, nerenin mācırısın? ama seĺanık bizden aşā. seĺanā gittī̄miz yok‿a gümülcineye giderdik ama seĺanā gittī̄miz yok. duyuyoz seĺanık, ġavala, atina diye onnarı duyuyoz işte ō̄le.

nohutlu ekmek, kaçamak vb. yapımı: /?\ bişirilerdi, bişirilerdi. nuhudu düverler, nuhudu düversin büle incecik. dū̄dün mü sōna onu ġorsun bi çölmēn içine haşlarsın ısıcak sulan ne ısıcak ne sūk bi ġarar. bişirmecen gene bişçek kadara dī̄l bi ġarar.

sōna ona azcık un çalıyısın. acık u ġabarımā duruyo orda pire pire oluye üstü. ondan sō yeniden gene çalcan. ondan sōra işte olcak gayrı o zaman. ama yapabilirsen ī yapamasan bordan izmire git kafanı deler taş gibi olur ekmēn. kafanı deler iç güzel olmaz. onu borda ısıcacık yerde yūrcan ısıcacık yerde onu pek yapamaz herkez. /?\ bulmaç almā geliyi bak sōna gene verilerse onā sana getirilerse verdīni olur hamırın vermese olmaz ba tā. küsüye hamur, olmuye. benim ġayna tutardı ben bilmem te ondan ġaynadan görüdüm. (¦) yā hamır hakı deniye. ezan olmadan getirecekler. /?\ yapardık ya. ġızım işte su pirelencek ateşte. biz oklālı yapardık. ġayna bile su ġaynardı çalardı kaçamā oklālan orasından orasından delerdi fak fak. büle yoktu tüpler büle sobalar yoktu. odunnar bacalān arkasında ep ateşte yapardık. u sütleri her şeyleri hep ateşlen bişiridik. /?\ sacā ġoyardık ya benim sacalām bile duruyi getirmişim.

günlük işler: /?\ dört, beş sene orda durduk beş mi durduk, altı mı durduk bilemiyim orda da ev aldık yenden gene bu evleri aldık. orda evlēm tā güzeldi. işte borā tütüne geldik. dede öldü. dede öleli beş sene oldu. yeni öldü tā. te ūlannān bubaları öldü. o öleli on‿iki sene, on‿üç sene oldu. /?\ aynı büledi işte aynı ep geldim ep üle medar. hep üle medar, bitti medar. /?\ yok, ben işe iç gitmedim. kendimiz tütün‿ektik nerē gitçen işe. te bālar vardı bālara üzüm kesmē giderdik. üç tāne inēmiz vardı, elli altmış tāne ġoyunumuz vardı, tālelēmiz. biz neçperdik, ekin ekerdik biz. misir ekerdik, nuhut ekerdik, pırçak ekerdik her şey er şey ya. evin işini de yapardım ikimiz biçerdik memet dedennen o orakları hep. yā ġaynam bakardı çocüklēmi, iki çocūm vardı zatı, ġaynam bakardı. yemek, ekmek yapardı bize. ben inek sāmazdım. inēn biri bana hurdu gençkene. büle anası, bu keleye gelmiş dede gitti almā ben de gittim almā. arkadan o anası bōsakmış ne bilelim ben /?\ buvaya gelmiş işte. bī hurdu bana burā bacaklāmın ara yerine buynuz daldı bu ġadarı ġan ben, ġan ben ġan ölmedim gene bak. orak ta biçerdik tarlede. (¦) unu kıskandı beni buynuzladı işte. ne bileyim unu ben gittim almā getiriyem arkamdan iplen. ben ne bileyim hurcānı, hurcānı bilsem gider miyim. o zamandan boyna inek sāmadım işte korktum da sāmadım inek. dede sādı, koca adam sādı, ġaynam sārdı. /?\ pīnir yapıyoz, yūrt yapardık, tereyā çıkarıdık, yayık düverdik. /?\ biz yayık deriz, dibek derler, yayık derler her şey derler ne dersen işte. ama ġollān düşer urda yayī düşürünce ġadarı. canım tireyā şini almıyı mısın satın te düve düve u yayī tireyā çıkıyı na bu ġadar tereyā çıkıyo ama ġollān kopuye dūmekten. /?\ ayranı içiyez, konuya komşuya veriyez. (¦) onu da yaparız nuru da yapardık. o pīnirden oluyo o nur. nur derdik. ateşe ġōyasın kesiyisin. /?\

süzekte süzcen ya (¦) ya bezlere ġorsun asarsın, süzek dēriz çendele dēriz. (¦) elbet pīnir de ġorum pīnire (¦) pīniri yapçan ilkip te u pīnirin suyu çıkçak ta onu nur yapçan. /?\ e te o çendeleye ġoycan, süzülcek orda. süd bişmeden olur çī sütten olur o. sācan emen inē mayalacan onu, mayalar var şişede, mayalacan onu. /?\ yūrdun südünü helbet pişiriyisin pişmeden olur mu. sen şindi yapmıyon mu borda yūrt? ılıncak elbette, ılıncak, çalcan mayalacan. yūrt koycan işte aldīn yūrttan. /?\ vallā biz mayalāyuz ama ne bilīm. /?\ hazır yūrttan ya nerde bulcan başka inek yūrdu hazır yūrttan maya oluyu e bi tā mayanı kaypetmesin, dolapta bırakırsın bi kupanın içine duru orda hep. üredirdik işte aftada bi kere ekmek yapardık biz memlekette yapardık ī sekiz, on somun ekmek, fırınnara atardık. bi sarıdık unnarı yımşacık. borda bi ekmek alıyasın kak gibi ġuruyu. /?\ hani ġuruyu işte ġuruyu kak dēriz biz ġuruye işte kemik gibi oluye. /?\ yumuruklan ellen teknede yūruduk. fırınnarı ġızdırıdık, atardık içine (¦) unnara tenevitlere yazarız ekmekleri sōna ordan onu /?\ tāta, göz göz ġoyuyesin içine. /?\ onda pişirmiyen fırını ġızdırısın alıyısın, atıyısın içine, fırına atıyısın. /?\ hijbi şeycik yapışmaz eline. yūrcan ekmē güzelce sora ellēni kakçan yıkācan. ne zaman ekmek çıt çıt yapçak o zaman bırakçan o ekmē. helbed öle tezek gibi olur mu o. nuhut amuru soruyo bana. e nuhut amurunu dedim yapparsan ī olur yapmasan bordan izmire gider. (¦) aç aç çok ısıcak oldu. /?\ borda gördük. biz bayçe ekerdik na domatizlēmiz olurdu, u böberler olurdu. bībilere biz bībi, kel tavuk diyeler borda biz bībi çıkarıdık kırk tāne, elli tāne. /?\ ha hindi, hindilere bībi dēriz biz. onnarı yımırtlarlar onnarı bastırız, yovru çıkarılar, būdürüz onnarı. borda iş yok şini ne iş var. şini ġārlara iç‿iş yok borda ġızım hiç iş yok. /?\ biz īşi tārana yapmayız datlı tārana yaparız. /?\ böber atarsın işte tomata ġorsun, az ġorsun, suvan ġorsun kimisi nuhut pişiriye ġoyiye, güzel ġaymaklı yūrtlan yūrusun işte. dökiyesin parça parça dökiyesin içere ondan sōracım (¦) bizim de kırmızı olurdu gene ya tomata ġoyiyen, ġırmızı böber ġoyiyen ya. /?\ biz bekletmeyiz istiyen bekledir ama bizim yimezdik üle īşi tarana biz yapmayız. /?\ neşte yapıyon bīdeyden sıkıyon onu. beklediyen elbet pekletmeden olur mu yaş‿a. sudan çıkarcan unu da süzgüye ġoycan, süzcen de tavalara dökçen sona. pīlastiklere ġoyuyolar şini küp yok borda. pīlastiklere ġoyuyolar süziyeler. ne zaman o bīdeyler yımşācak ondan sōna çīnēyiler onu işte. un gibi oluyo sōna işte çendeleye nası diyen pīniri ġoycesin onu da ġoycan öle süzcen. ondan sō katılcaġ‿u, tepsilerde ufalaycan sona. eleklen elecen. işte o ġadara ġızım. /?\ iç gördūm yok. on senedir beki on beş senedir u ġarıyı iç gördūm

yok. bubannan akıran o. tā bük benden. ben de büküm ġızım ben de büküm. bak ılaf sülēyim kafa ġarmaġarış gidiyi. tansiyon var kafamda.

düğün: /?\ beyaz da giyerlerdi irenkli de giyerlerdi. bordakılar gibi dīl pek unnā borda dā ġabarık bunnar. /?\ yok be sevmek yoktu bizim memleketimizde. istemeklen veriler üle sevmek yoktu bizim. ana buba nerē vercek orā giderdi üle sevmek mevmek yoktu. e dün oluyo dünnere geliyez gidiyez unnar göriye helbet. orda akrabalāmız var gidiyez geliyez ordan göriyeler helbet. /?\ dünür denir ya. bi ītiyar adam gelmişti, biliyim sanki öldü gitti o çoktān. bizim dünürün yanına çıkmaz ġız anası fiĺan yapar veri ne verise, çıkmaz bizim. ġayna gördü canım ama bizim adamlar görmez üle. şini borda başka türlü. /?\ söz mendili yaparlar o ġadara işte. /?\ kimisi istiyen bir afta sürdürüdü istemeyen iki üç günde bitiridi. ileri dünner cumā dünü olurdu. çarşamba gün başlardı, pėrşembe günü alay olurdu işte cumā gün biterdi dün. şindi pazar dünü. /?\ işte aynı borasının yemekleri fasile, nuhut, et, börek yaparlar bizim aşüre yaparlar ye irmik elvası yaparlar aynı borasının yemekleri. keşkek yoktur bizim, keşkek yapmayız. ben borā geldinen hij dünnerde keşkeg āzıma sokmazdım. bizim orlarda etler yemeklēn içine atılmaz. ġazannan bişer etler üle hep çanak çanak et konur üle çanak çanak et. /?\ bilmem olur mu, kapama dēriz. eti pişircen ateşte, etin suyuna pirinç salcan sona. u etleri de ġızartçan koycan üstüne işte. fırının varsa fırına sürcen. bulgurdan piĺaf yapardık orak biçmē giderken götürüdük tarlelere yirdik.

karışık konuşma: /?\ ben iç bilmem aşüre yapmayı. benim ġaynam ġazannan yapardı aşüre ben borā geldim iç aşüre yapmadım. ben aşüreye kaşīmı sokmam, yimem. benim uylarım kötü bıraz. /?\ çobanımız vardı memet amca güder mi çobanımız vardı. memet amcanın işi var. /?\ sırtmaç çoban işte o da ineklere çoban. ötekinere çoban denir ġoyunnarı güdene. (¦) parasız bakarlar mı para da veriyesin üç üne de yemek veriyesin. arkasına torbasına da her şeyler ġoyiyisin, bayırda yiyi. öle sēn ġoyunnānı bedafa bakar mı ālem ġoca gün. yürēm ārdı bün gīmedim bu mesleri. bunda yürek ārı mı ārmaz. mercemköşk dolu ama hiç sēmiyim onu da kokusunu. yapıyım bakām. adi eter gayrı, bayıldım gayrı eter gayrı. ben çok oya yaptım bu küde. beki yaptım beş yüz tāne oya. tīlan yapardım iplik oyası. ben ipliklen yapardım makaralan. ne oyalar yaptım bu küde ne oyalar yaptım. herkez çīzine ġoyiyi işte yaptırıyı Íazım olan yaptırıyı. bak bunnarı biz hep kendimiz işlerdik. gergefte geriyesin işlēyiz. bizim orda çorap örülerdi çīze. hiç bōra siz öriyeniz mi? yō. otuz çit çorap adama örüler erkek çorabı otuz da ġarıye. ben bi gecede bi çorabı yapardım

hem de ne süslü çoraplar yapardım. şindi gayı yok kafa dāldı yapamam. satın ip
165 alırdık, ī̆ridik bunnardan yapardık. ondan soracım çokunu satın alırdık. örekemiz vardı, el‿j̄m vardı büle uzada uzada ġollānı.

Y2.2/2

Hakime Arıt / 85 yaşında. / Hasanlar-Dedeağaç doğumlu. / İlkokul ikiden terk. / 1941'de Akhisar-Medar'a yerleşmişler.

karışık konuşmalar: /?\ hakime arıt. ben mi seksen dört mü seksen beş mi şey yirmi dokuz dōmluyum. ben dedeāç hasanlar köyünde dōm. /?\ işte on yaşında vardım heralde on yaşında. almannar geldi bize o gün biz gāri darmadān şe yaptık. sabāsı mı iki gün sōra mı bulgarlar geldiler. bulgarlardan korkumuza arabaları koştuk, öküz arabasının içine ne varsa sardık, geldik bu tarafa. yayan çıktık yollara. öküz arabasına bindik öküz arabalāna beş tāne, dört tāne çocuk, iki ablam vardı iki de biz vardık. dört tāne çocuk arabaya bindik yedi kişi oldurduk arabayalan. içicek içicek ne varsa ġoyduk, yatak yorgan ġoyduk arabalān içine. ordan sōna çıktık yola. nerde bi su bulduk orda oturduk bikaç yemek yaptık, yidik orlarda. haziranda çıktık yola saba serininde çıkardık, ūlende oturuduk. hayvannar yörüyebilir mi arabalālan insan içinde yükü var hayvannān öküz arabası ya. dinnenirdik nerē su bulduk orda oturuduk. ilk çıktīmızda gene biz geldik şeye ġadarı mericin boyuna, mericin boyunda bizi bulgarlar bi topladı bi yere, bizi yok‿etçekler. bizde para istiyolar ya türkiyeye geçmek için soyuyolar bu ġavurlar, bulgarlar. para istēyoz dediler, verdiler parayı bıraktılar. ne varsa ellēnde verdi millet napsın korkudan. iki gece, üç gece onnarda korkumuza orda yattık. karakol orda ama bize buyuramıyolar. ondan sōra biz gāri şe yaptık nēse emir geldi. biz gene yeniden başka yere geldik. başka yerden bizi ġayıklan geçirdiler, karpuzluya çıktık. karpuzluya çıktık akşam ezanında suyun içinde ġayıklālan kimisi gē yayan gündüz erken olannar suyun içinde yörüye yörüye çıktılar. biz gene geç oldu çıkamıycaz diye ġayıklara bindirdiler. üç sātta mı ne çıktık ġayıklan. sōna karpuzluda bi gece bi cāmiye doldurdular. orda oturduk yattık. iki tāne ġoca adam vardı bize ekmek topladılar birē parça birē parça getirdiler alla rāzı olsun. bizim ne varsa arabalāda arabalā ġaldı sulān içinde. onnarı getirdiler çıkardılar sōna miydannara başka yere çıkarmışlar adamlar. gene karpuzluda arabaları sardık, tekirdāna ġadarı geldik arabalāla. tekirdāna geldīmiz zaman ondan sōra gāri bizi vapura bindirdiler. varpurdan büle ālar vardı büle şeyler öküzler, arabaları onnarın içine ġoyup makine yukarı çektiler indirdiler şeye gemiye. /?\ gittim bi buçuk senecik, yunanistanda okudum ben. on yaşında geldim burayı ben bizim kūmüzde yunan yoktu. bizim köyden hep yol geçiyi, ana yol bizim kūden. avramış köyün adı bizim avra yazılıyo. üle gitmişin olursa da bizim köyün adı avra. /?\ diyem ya öküz

arabalānna. bizim öküz arabaları bük̄tü, genişti, bük̄le burdan orayı ġadaradı öle öküz arabaları. üstünede de şe yaptılar örttüler üstlēni üle geldik gāri. /?\ meriçten nası geşçez ē arabaları bozdular, sardılar şeylere ne diyolar unnara ġayık dīl de bi tā sandallar var ya sandallara sardılar arabaları geçirdiler. orā bi sük̄tlük var, sük̄tlük̄n içine indirdiler orda yeniden arabaları düzdüler. öküzleri gene suyun içine büle hayvannarı hurdular u hayvannar boyunnukları büle yukarda. önüne iki tāne ġayık geçirdiler öküzlēn, öküzlēn önüne aşā su alıp gitmesin hayvannarı o tarafa yörümesin diye dūru yola sevk‿ettiler hayvannarı. dūru yola sevk‿ettiler çıktı hayvancıklar. bunnān öküz kısmış āçlān arasına ölcekmiş. bu ālıyomuş öküzümüz ölcek te yolda ġalcız. benim bu dedem dip komşusudu, kendi annemin dip komşularıdı bunnar, dip komşularıdı memlekette. annem beni vermedi burlara yerlilere verdi emme biz gideriz de ġalır burlarda diye vermedi beni burda yerlilere. zeytinliovada oturduk biz. /?\ biz ilk endīmizde çak tī omurluya sevk‿ettiler. omurlu, aydın omurlu. orda durduk kırk gün. devlet bize orda yardım‿etti, baktı, ev mev tuttu. oturduk evlerde. orasını biyenmedi bük̄ler serbes kiyadı aldık burlara geldik. devlet bize ne yardım‿etse onnarı da aldı bizden. bize gene arabada bi şeyimiz yōk, yimē ekmēmiz yok onnarı da aldı devlet. ekmek parasını bile aldılar burayı serbes kiyadı aldık diye. nerde biyenirseniz orda oturun dediler. sōna biz geldik buraya gevenalan var şurda akiserin köyü. orda oturduk on beş yirmi gün. ē bizim yā kük̄nde insannar varmış hāca oraya gittik gene yenden. /?\ zeytinniova diyolar. orda oturduk gāri yā kük̄nde el baş olduk. ben burayı gelin geldim bunnar burda medardamışlar beşer hāne beşer hāne dāttılar kük̄lere ük̄le çok çok vermediler köylere īsannarı. çok zebil olduk biz yollarda. e bindik tekirdānda arabalan geldik oraya ġadara tekirdānda bizi vapura bindirdiler. vapura geçmē yol yaptılar vapura binmē denizin üstünden. öküzleri gene büle bi aya ġoydular ġır ġır yokarı ordan gene çā aşā hambara, eşyalāmızı. biz gene bindik işte ordan daracık yerden gittik. bize bi katını üç kat mıdı, dört kat mıdı, bi katında biz oturduk altımızda hayvannar büle hayvannara bakardık. gemide bi gece mi ne yattık. gece gemi geldi ama bandırmaya bizi indirmediler sabāla saba ezanında geldi oraya biliyom ben bayā çocuktum ama saba ezanında geldi oraya bandırmaya, indirmediler bizi. sōna gece indirdiler bandırmaya bizi. bandırmada gayrı yollarda çocuk uykumuz var yolara yayıldık yattık. bandırmadan bizi işte sevk‿ettiler kimisini omurluya kimisini akisara kimisini bilmem nereye nereye cannarı isterlerse oraya verdiler bizi devlet dāttı bizi. işte bizimkiler durmadı bük̄ler omurluda. halbuki ne güzel ovadı omurlu. ova, pamık ekēler her şey ekēlerdi, yemişlik, bālık. durmadı

65 bizimkinner, orasını sevmediler durmadılar. geldik işte burlara, burlarda el baş olduk burda duruyuz. zeytinni ovadan buraya ben gelin geldim.

Y3.1/1

Ahmet Sarıçalı / 89 yaşında. / Kargılısarıca-Gümülcine doğumlu. / İlkokul. / 1948'de İshakçelebi'ye yerleşmişler.

tanışma: /?\ ahmet sarıçalı, seksen dokuz. bin‿üç yüz otuz sekiz, bin dokuz yüz yirmi iki. /?\ gittim. ilkokulu bitirdik işte yunanistanda. köyümüzdeydi kargılısarıcadaydı. /?\ aşā yukarı yüz‿atmış ana fiĺandı. belediyeydi o zaman. belediyeyi yunanlılar kaldırdılar alt tarafta cambaz köyü var yunan köyü oraya almışlar şindi ama bütün evraklar ep yena bizim kargılısarıca adına geliyomuş şiye. tinatuskalamakastro diye rumca adı köyün. e biz orda dōduk būdük.

kargılısarıca: /?\ bi tāne bakkal vardı em bakkal em kāve. ama dininnen dinnensin çok ī bi kişiydi. /?\ türkçe, türkçe kızı da vardı varvara, angiliki vardı, kiki vardı. o bayram sabāları emen vasil erken kalkar biz orda çok erken kalkardık zatı. köy yerde koyun var, inek var, manda var sālcak. ondan sōna erken kalkar kāvenin önünü bütövü süpürür, ıslar. ondan sōna biz bayram namazından çıktı mı o hazırlamıştır zatı her masanın üstüne ļokum, sigara. gider hem bayramlaşırsın hem orda masanın önünde sigara işte içen sigara alır, ļokum yiyen ļokum alır, kāve isteyen kāve içerdi. öyle bi yunanlıdı yani. bi rum vardı zaten başka yoktu. /?\ vardı. aşşā yukarı sekiz, on ‿āne vardı. (¦) türkçe konuşur evet. bizde izmeḱarlık yaptı onnar zaten. ramadan aga vardı, üsēn aga vardı, fevzulla vardı, bekir vardı. bunnar bizde izmeḱarlık yaptılar ep. /?\ yok gelen geldi o zaman. yani şey arbından sōna gelenler geldi bura zaten.

alman harbi; yunan çeteleri: /?\ alaman arbı kırkta mı kırk ikide mi, kırkta başladı. (¦) atırlamam mı canım. askerdim, aşā yukarı askere gitçekdik. bizi askere alamadılar. şindi aldılar asker de bizi tam dedeāca getirdiler, dedeāçta bizi beklettiler ōda bi gemi gelcek, gemiylen bizi adalara mı göndercek nereye göndercek. benim arkadaşım vardı osman, o gitti seĺānik tarafına gitti, o gelmedi zaten italyan arbına kaldı orda. ondan sō biz, o gün vapur geldi bizi alcak, alman uçā geldi yunan gemisine o da şe yaptı, almanlar indi arkadan. biz kaldık. orda yunanlı türk askerleri çoụ türkiyeye geçti. benim şükriyenin ābisi vardı memet, o, o zaman burayı geçti, o da askerdi. e tabi yunanlılar dāldı almanya indi gümülcineye. orayı istilā etti ta seĺanē kadar gitti almanlar. seĺānikte bir‿ay, kırk gün kadar şey yaptılar savaş ettiler yunanlılarlan, ingilizler kaçsınlar diye. ingiliz vardı çünkü şeyde. ondan sōna alman aşā yukarı bi sene fiĺan durdu, ondan sōna bulgarlar indi. bulgarları getirdiler şeye. selanē kadar bulgarlara verdiler almanlar, ama almanlar da vardı orda. bulgarlar bu

sefer idāre etmē başladı bizim oradaki rumunu şiyini. sōna bulgarlar biraz çapulcudur yani pırtıyı çok sever alsın şe yapsın bilmem nèpsın. ben atta koyun, kuzu güdüyudum yani kuzular vardı damımızda yolun boyuna bȍle askerler geldi, on tāne kuzu tuttular orda aldılar gittiler bulgarlar. atta benim cebimde sāt vardı bi tāne cep sātı onu da aldılar. ayāmda şeyler vardı ingiliz çorçil ayakkabısı derlerdi bizim orda askerlere çorçil ayakkabısı onnarı bilem aldılar ayāmdan bulgarlar gittiler. bulgarlar biraz şeycidir yani onnar da üç sene kaldı orda. ondan sōna yunan çeteleri başladı, bizi köyleri basmā. gündüz dāda gece inerlerdi uvaya. bizim köy denize on‿altı kiĺometreydi. deniz de yakındı bize çünki. her sene kurşunnā gidiyoduk. ondan sōna e gece andartlar basıyo (¦) çete de andart de ne dersen de. sōna çeteler başladılar asker almā türkleri. yunanlıları aldılar önceden asker /?\ alıyulardı başlarda türklere ellemiyulardı. ondan sōra tekrar türkleri başladılar almā, kaçırmā. ben üç sene dışarda yattım ep gece, dāda, uvada. dā yoktu zaten bizim burası gibi uvadı zaten orası. /?\ aşā yukarı yirmi, yirmi iki yaşlānda şükrüyelen işte o zaman evlendik, bulgarlar varkan, andartlar varkan evlendik. bin dokuz yüz kırk dörtte. atta andartlar da vardı o zaman. ondan sōna iki kız kardaşım vardı işte birisi akisarda şindi biri yunanistanda dā. bi de ōlan kardaşım var te en küçüklerimiz üseyin o da yunanistanda dā. malı mülkü orda dedemin, bubamın tarlaları vardı işte epsini orda bilādere bıraktık biz.

kargılısarıca ve etraf köyler: /?\ deniz tarafında. köy oldu şindi. şindi bizim eskiden altı köy bizim köye bālıdı, belediyeye. karagözlü vardı, ondan sōna bayatlı vardı, ondan sōna cambaz var, otmanlı var müsohor var yani yunanca ismi /?\ türkçe adı yok onun müsōr diyiz biz de yeni kuruldu çünkü o. burdan gelen rumlar oralara köy yapmışlar, yunanlılar ben o zaman küçükmüşüm işte yeni dūdum o aralardı. işte yirmi iki yirmi üç senelerinde fiĺan. ondan sōna onnarın adını ep şeyce koydular. altı köy bizim belediyeye bālıdı. bu belediye şindi dil mi altı tāne etraftan kaç tāne köy var aynı belediyeye bālıyo köyler. aynı belediyeden de şey seçilir, encümen seçilir. atta benim biĺāderin ōlu var şindi o encümenmiş şēde gümürcinede. kargılısarıcanın cambaz köyünde. cambazlıya bālandı şindi o köyler. şini karagözlü var, türk. karagözlü, bayatlı, bizim kargılısarıca. /?\ otmanlı o rum köyü. o osman beyin çiflīmiş bi zaman. o yunanlılar burdan gittikten sōna osman beyin çiflīni almış yunanlılar. osmanlıyı otmanlı diye at verdiler yani. cambaz dediklerimiz yer türkçe ama cambazlı hafızın çiflīmiş o. onu da yunanlılar alıyo rumlar yerleşiyo. onnar yeni köy ep. yalnız bayatlı em rum em türk karışıktı. bizim orası sırf şey bu köylerde rum

yoktu iç. ben üç sene ep gündüz evde gece uvada, dāda bayırda. gümürcineye kaçıyoduk zate o zaman gümürcineye kaçtık biz. ama biz mecburuz tarlaları işlemek içi gelmē köve. ben sabā gümürcineden gelirdim akşam dönüyodum gümürcineye. çift yapıyoduk dönüyoduk öküzlerle o zaman. o zaman bȭle şey yok traktör mıraktör pek yoktu zate. üç sene sürdü. ondan sōna bulgarlar kaçtı, çeteler indi. çetelerden sōna yunan ükümeti başladı şe yapmā idāreyi aldı. gündüz yunan ükümeti gündüz gece çık şeyler kumunisler, kumunis derlerdi zaten onnara, o çetelere, gece onnar gelir. atta bizim köyde bi gice geldiler seksen beş tāne ayvan aldılar. seksen beş tāne gece ayvan aldılar, gittiler. insan başladılar almā, kaçırmā. sōna yunanlılar başladı bizim türklerden asker almā. osman enişteml er italyan arbında askerdi unnar. tekrar aldılar şiye askere dedeāca medeāca ep dālarda zaten ep yunan çeteleridi.

türkiyeye kaçışı: ben burayı kaçmamın sebebi de bi Ĺambu vardı bizim bekçi, kır bekçisi, adı Ĺambu. o biz ormana gittik, ormandan biraz odun modun çalı, fırın çalısı şāptık. unnan kavgı yaptık atta dȭdük onu biz rāmetli ısmail agalan berāber. ondan sōna o bizi zıt belledi. atta hayvannarı bilem almış damdan o. bana bi tarak mermi bırakmış bi de mektüp yazmıştı o zaman. yani bu beş tāne mermiyi senden geçircem. ben kaçmamın sebebi öyle oldu. ben kırk sekizde geldim. kayıkla kaçtık işte. gettiler bizi ē ezinenin karabȭrtlen körü mü ȭle bi kȭ vardı oraya indirdiler bizi. /?\ var tabi ya. aşā yukarı altmış dört kişidik biz. muhtelif köylerden işte gümürcineden. bizi bȕk bi kaçıran da sayil koruma gemisi kaçırdı bizi. hem sayili korudu hem bizi geçirdi. bizi imroz adasına çıkarcaktı o. biz unnan kavga yaptık şēde ilk biz bindik kayā. ondan sōna bi aile vardı orda kalmış. bi bulgaryadan gelme ali diye biri vardı iki kızı bi karısı, kendi. bizim de sĭmenden annem sĭmen diye bi kȭ var. gümülcinanın köyü o da. annem oralı. tabi oraya gidiyoduk bayramlarda sĭmene, orda da o kızlar tanımışlar beni. gidip gele gele gene. sōna küçük bi kayā bindi unnar. o bulgarlıyada alcaktı gittiler eşşāları götümē deye kayık dolunca kayık motoru bi ateşledi bıraktı unnarı. o ailele o bi sandıkla o bi kadını. ama kadının iki kardeş iki kardeşe evlenmişler. iki kardaşı ablası çekildi gitti zaten. o kız kaldı yalnısça orda. biz unnarı aldık o alit dayılan şeyi u kalan kızı aldık. iç olmasa türkiyeye gitsin de orda buluşurlar manasına. aldık kopiller şindi sayıyo sayıyo altmış dört kişi alıyo. ondan sōna /?\ yunanlı işte gemicilerden kayıkçılardan. o kopiller kopil deriz biz ona. ondan sōna biz unnarı aldık. şindi o kayıkçılar unnar da asker ama sayil koruma gemisi. bizi üstüne almadılar tā ambara endik epimiz. şindi sayıyı şeyler kopiler diyem ben ondan sōna biri görgü vardı bi tane işte unnan sōna annnaştık gayrı. da görgü āmet diyi altı

kişi be diyi dört beş kişi diyo fazla diyo. yav dı̄l fazla fı́lan. bu sefer dedik arkadaşlara kimin cebinde drami para var kalmış. erkes çıkardı cebinde drami paraları kalanları çıkardık verdik kopile. nēse ondan sōna kopil diyo ben diyi atçam şindi sizi. vallā ya sen atçan ya biz atçaz seni dedim unnar yedi kişi kayıkta. nēse kabul‿ettiler kayrı aldılar çalıştılar bizi imroza çıkarcaklar. ama biz bi bayā geldik gece, gece ama gündüz yok. gece saat on buçukta çıktık. geldik şindi ondan sō başladı o görgü denen (…) nèpām be içelim yani rakı diyi.

tahsili: /?\ e okudum ben. rumcayı okudum be ders verdik. bizim daskala vardı, ō̄retmen yani unnar daskala derlerdi. sōna o emekli oldu bi tāne genç bi kız geldi. hatta geldı̄ zaman rāmetli memed‿efendi vardı ocamız bizim. dedi, bak dedi bugün dedi daskalanız gelcek dedi, işte şöyle yapın böyle yapın. bize okulda şe yaptı. nēse geldi daskala bak dedi sizin daskalanız bu dedi. (¦) hayır hayır dedi. yani daskala demicekmiş. biz hoca derdik ya eskiden şindi ō̄retmen diyolar ya orası da kibarlaştı. (¦) yani ō̄retmenim dı̄cez, hocamız demēcez. /?\ yok ben ordan ayrıldım ilkokulunu bitirdim. beş sene. /?\ vardı vardı hep var zāten. rumca ō̄rendik okuduk çünkü. ben rumca şiirim vardı benim. ben unuttum onu bizim mıstafa sarıçalı var bi profösör o unutmamış. bi zaman buluştuk unnan şēde de izmirde. atta bizim dayının bi ōlu vardı oyman tuna o talebesiydi onun manisada ō̄retmenlik yaptı o zaman o. hatta son zamanda milli ētim bakanlı̄nda şeydi müşaviriydi u. ordan ayrıldı zate. milli ētim bakanı yapmak istemişler onu olmamış. ben demiş emekli olcam gayrı annattı o zaman. /?\ bobam annem bilmezdi, onnar okumadılar çünkü. rumca ō̄rendim okudum, bi şiirim vardı. ben hem yazmayı hem okumē rumcayı şini bayā gene şe yapıyom yani unutmamışım. bazı şeyleri biliyom. /?\ yok, okulda konuşurduk rumca. köyümüzde rumca konuşan, a rum gelirse rumca konuşurdum. rum arkadaşlar yaut rumlar geçerken (¦) maraba derler sen de (¦) ama çou türkçe konuşurlardı. onnar zaten burdan gelmeler epsi çou rumca bilmiyodu zaten.

türkiyeye gelişi: /?\ ezinenin gülpınar nāyesi mi a bölücü kū̄ unuttum bi de duançay vardı. /?\ o köyde mi ayır o bildı̄miz bi köy orası. biz çıktık ama yabancıyız biz. a onu annatçaktım ya. imroza çıkardık şindi biz orda münākaşa yaptık iki sāt ī̄ mi. dedi āmet dedi biz aldık kari tavuk ta istedi kızartma tavuk yapmış annem de otūduk biz rakı içtik orda. ondan sōna āmet dedi nerde gidiyoz şindi, dedi. ne bileyim be dedim nerde. dedi iki sāt oldu türk sularında geliyuz. ama ben korkuyom bi adaya atar türkiye diye burası atar bırakır gider kopil. ama ben bakıyım dedeāc nerde burda hep ben yıldızlara bakarım gelirken. bazı bō̄le aşā dūru iniyodu a diyom gene şeyi

dİştirdi. mēr o semendere kazāsının altından dolaşmış. ondan sō gene dūrulttu bu dümeni şeye. dedi ben dedi enez sa‿line atayım sizi dedi. geç kalcam dedi ben dedi sabālen nöbeti vercem dedi. ā devralcaklar dedi. dedim yav sen türkiyeye at bizi de nereyi atarsan at. attı enez sayiline işte. bölüce köyü müdü ilk bi köy bū̄k bi köydü ama çok güzel bi köydü ama. du‿ançay vardı. ondan sōna keşan uzunköprü. keşanın köyleri bunnar. işte ben kırk sekizde burayı geldim ondan sōna burāniyede kaldım ben bi sene dayımın yanında ferit tuna. dayım gümürcinalı zaten dayım orda bayā gümürcineli de var orda. dayım orayı yerleşmiş tabi burāniyeye. orda kaldım bir‿ki sene işte bi sene kaldım orda. yā fabrikasında vardı onun onu çalıştırdık. atta ben orda bi tariş fabrika yaptı o fabrikada da bu fabrika montajına katıldım ben de. bi sene sōna geldim şeye izmire geldim. izmirde kaldım üç sene. orda yalnızım ama şükrüye şeyde yunanistanda. biz üç sene evli beḱar geçirdik izmirde. /?\ a elli birde onnar geldiler. onnar geldi elli birde. ondan sōna ben orda kayınbilāder vardı işte mēmet abeysi akisara geldi u gene yerleşti, ben unnān yanına geldim. onnar ailele geldiler. ben orayı geldim işte ondan sōra (¦) bu da benim bū̄k kız izmirde. şindi telefon‿etti bak kendi geldi. ondan sōna izmirden burayı geldik akisarda kaldık işte. üç sene akisarda kaldık. /?\ merkezde akisarın içinde kaldık. sōna bu dirmeni burasını muhtarlıktan aldık biz. muhtarlıktan aldık burasını. tapusunu aldık bu dirmeni yaptık, çalıştırdık. elli ikide başladık çalışmā dirmende. üç ortaktık biz. iki kayınço bi de ben üçümüz yaptık zaten bunnarı. elli ikiden beri isakçelebideyim. (¦) saz mālle diyolar yani. çünkü neden diyolar biliyon mu ilk burdan bu tarafı ep şēli yunanistanlı, bu māle bō̄le. yunanistandan gelince saptan samandan bi şey yapmışlar burda gelenler. bu gelenler şēden edirneye yakın olanlar. gümülcineli çok var. ço‿u esas edirneli çok var edirnenin kō̄lenden pityondan çok var. dedeāç, pityon yunanistan orası. pityon edirnelen karşı karşıya zate. karşısında bunnar ordan gelme bunnar hep. pityon bi ıstasyon. o zaman zaten bu yunan treni de bulgariya hudutuna kadar geliyodu pityondan geçer türkiyeye gelir karāça. karāçtan tekrar yunanistana gelir ondan suna bulgariya hudutuna kadar. ordan geri döner gene türkiyeye girer. türkiyeden çıkar yene yunanistana bizim tren de öyle. uzunköprüden, pityondan karāca gider orayı, karāçta türkiye hudutuna giriler, ondan sōna geri dönēler türkiye hududundan yunanistandan geçerler hadi uzunköprüye. /?\ yok alman arbından sōna işte kırktan sōna. dā evel gelenler dayımlar, işte burāniyeye geldim ya ferit tuna.

Y3.1/2

Şükriye Sarıçalı / 85 yaşında. / Kargılısarıca-Gümülcine doğumlu. / İlkokul. / 1951'de İshakçelebi'ye yerleşmişler.

karışık konuşmalar: /?\ şükriye sarıçalı, seksen beş. /?\ gittim ama yazıyım işte kendime göre imzāmı atıyom yavrum. orda yunanistanda okudum ben yavrum. /?\ vardı rumca okudurdu bizi ama āmet amcan bilir. /?\ hiç bilmiyim yavrum. kargılısarıca, gümülcineye bālı. ben yunanistanda dūdum, būdüm, evlendim. necāti yavrum orda oldu, iki kızım oldu burda. /?\ türk yavrum hiç rum yoktu bi yalnız işte bakkalımız vardı rumlardan. u vardı kāveci bi de bakkal dükḱanı vardı unnar. /?\ bilmiyom yavrum annem de babam da tabi unnar yaşlıdı öldüler çok yaşlı. /?\ uva yavrum hiç dā yoktu bizim köyde hiç yok. ben şindi yaşlıyım ben yavrum ben şindi kuran okuyum da o kadar şeyleri biliyodum bildīm şeyleri benim evĺādım öldü necāti sarıçalı yavrum. unu kaybettim üç sene doldu, dördü aldı. undan her şeyi okurkan bile unutuyum yavrum. her gün çıkarım her gün dolaşırım bo͞le unun hep elleri orda. kayık yaptı götücekti götüremedi. bizi yazlā götürdü. geldik işte bi şeyler aman nerde be faik dedim de karşıyakada bostanlıda yavrum orda işte bir‿akşam kalmadı orda vefāt‿etti yavrum. bizi ana sizi götücem yazlā, götürcem yazlā götürdü. yavrum gitmiyelim dedim. küçük torun benim nişanlıdı. dū͞n yapçez, boya yapçez. hadi be ana dedi. sen de dedi boya yap dünya işi dil mi olur dedi yavrum. kaybettim arslan gibi yavrumu. hiç ālamadık günüm yok. sabāle saba namazına kalktına bi kere bu bāçeyi dolanırım, kayā giderim urganını almış bayrānı dikmiş urganın üstüne. her saba çalıştırıdı motoru kalktınayın götürcekti onu nasib‿olmadı. iki torunum var işte biri izmirde biri de manisada sarannıda gözlükçü. biz işte dedennen gelinim de yanımda kırk üç senedir gelinim. /?\ öldürmek fiĺan yok ta andartlık diyoruz biz u vakıt andart derdik bi dādadı unnar. orda o͞le so͞leler çünki bizim çiflik gibi her yerimiz boba evi de öle evlendim orası da öyle. baskın yapıyudular bizi. baskın yapıyular hep fakir işte ebelerin, yaşlıların evlēnde yattık kaç‿aylar evimizde hiç yatamadık. /?\ aldılar aldılar. bi gece baskın yaptılar kaç çuval buydey, bi teneki şey bi tulum pēnir, bī şey çömlek tere yā biz yayık dū͞dü mü yıkarız buz gibi tuzlar basarız. unnardan verdik kaç çuval. buydey diktiler diktiler çuvalları verdiler. bi de gāri ille para da para āmet dedene, bende dedi para yok dedi. çok çektik. /?\ kerpiçti yavrum ama çok güzeldi evlerimiz yüksek boydan boya bo͞le dört odadı, tātalı boyu boyuna önneri güzel telli boyalı çok güzeldi ev. aşāda da mutfāmız, mutfāmızın

dibinde de kuyumuz vardı. bütün kō̄ çeşmeler akmadı mı bizim kuyudan alıyodular suyu ō̄ledik yavrum. iki kat dī̄l yavrum ama yüksekti gene. hayır mutfā̄mız bō̄le aşādadı. u bāçenin içindedi ama bu yanda güzel bi ulu dudumuz vardı mutfā̄n önünde. çok şeyler geçirdik yavrum. sabāleyin iki tāne yayık dū̄. kaç tane inek sāyudum iki manda deriz biz orda unnarı kaçta giridim izmeḱarlar da emer ayırı südü indikten sō ben oturum sārım gençtim yavrum. on yedi yaşında gelin‿oldum ben. necāti on sekize bile girmeden necāti oldu ölen. şindi deden burē kaçak geldi o denizden arkadaşlarınna bilmem kaç sarı liraya getirdiler unnarı kaçak. ondan sōna geldi buraya. sōna bi sene mi iki sene mi yalan olmasın durdu sōna kaynatam dēcem allah rāmet iylesin, ben dedi gitçem alcam şini āmedi getirecem kızım hiç üzülme dedi. geldi unu buraya geldi her şeyleri yaptık ne allah verdiyse ordan undan sōna geldi almā, gelmemiş dede. ben demiş gitmiycem buba demiş. kayınvaldemlen çok güzel, üç sene ben ayrı durdum yavrum. aldı necāti küçücük üç yaşçāzında kaldı orda. sōra kendi bobam allā rāmet eylesin vasil deriz biz urumlardan, vasildi adı urumdu, rumun adı vasil. sōna benim kendi bobamı çārmış be alil‿aga demiş, sen kızını demiş orayı izmeḱar mı verdin gelin mi üç sene doldu onun beyi gideli demiş, al evladını demiş. ā bizde çok saygı vardı yavrum. āmet bana dedi bak seni burda bırakıyım burda bulcam. gitmedim, ay bubacım bu ḷafı bi kere söyledin bi tā söyleme dedim. beni āmet bō̄le bō̄le söyledi ben dedim burdayım dedim. üç sene sōra geldim işte. geldik te işte evĺādımızı da kaybettik. /?\ erken tabi iki çoban iki izmeḱar deriz biz, bi de yozçu tutuyodu kaynatam (¦) demek yanında kısır koyunnarı bakıyodu ayrı. u bakıyodu ē çok kalabadık. görümcem vardı. ondan sōna görümcem de zate kaynım vardı ben gittim unnar küçük küçüktüler. sōra kaynım akkat ben evlenmeden, ben burayı geldim evlenmemişti ama görümcemi evlendirdik. evlendirdik gümürcineye onu. çok ī geçindik. bir kere benim hatırımı ermedi yengecī̄m yengecī̄m ben de emine şöyle emine böyle çok ī geçindik yavrum. /?\ kalkıyo, orda berāber. kāvaltıya çay, süt, tereyā işte nası burdaki bolluk yavrum orası er şey. of of çayı da var, ılamırı da var, süt bol. /?\ kara çay ama bizim çaylāmız iri olur bō̄le yavrum. ani bō̄le ince ince ama iri olurlar. ondan sōna unnardan acık attı mı o kadar güzel dem salar, o kadar güzel olurdu. ā yavrūm pide, her şeyler çiya tatlıları yapardık. o işte sırf tereyānnan olur ama aldı mı da āzında erir. burda olsan da sana da yapsam. bak dene yavrum iç zorlū yok em iç masrafsız. şimdi bu sert yapçaksa idin u tatlıyı sert yapçaksan yūrt, koyu yūrt ō̄le kaşīn ācık atarsın ama ācık sert, nilgün bi mendil ver bana ordan, sert olsun dersen ācık yarımdan ani çorba kaşī yarımdan fazla yūrt

korsun bi de tereyā. şindi tereyā insannık ali olmasa da sana yālar var şindi sana yā, onu koyarım ondan sōna eridirim onu ācık şeyde. erittim ondan sōna un yarım kaşık ta şōlecik yūrt korum karım. şindi te bu kulān sertlī kadara, o kadar olcak. undan sōna üveler üveler şu kadar şu kadar tepsiye dizerim. dizdi mi ondan sōna atarız ceyrana. şeye ceyran fırınına. evelden yavrum fırınnāmız vardı. tabi būk bōle fırınnāmız on yedi, on sekiz, on dokuz tepsi ekmek.. biz yirmi beş, otuz kişi bir ay biz orakçıları bakıyoduk yavrum, yemek bizden. ōle biz yetiştik yavrum. o koyunnar, koyun südü gene elli altmış okkadı bizim orda her saba süt götürür āmet abi, deden getiri gelir orayı almā sütçü götürü. bi yīn bulaşık gāri. vedere deriz biz būk bakırĺar. vedere diyoduk biz. getiri dolduruz unnarı yavrum. ama hiç vermezdik şindi biz inekleri sārım ama manda vardı mandaları sārım bilek var bak şu bileklere tā incedi bunnar, çok incedi şindi gene biraz ī. sārız unnarı ondan sōna onu hiç vermeyiz sütçüye. hiç koyun südüne hiç karıştırmıyız. yūrt mayalarız biz. ondan sōna sabālin de yayık düverim unnara. şindi giderim hayvannarı sādıktan sōra geldi mi undan sōna annem de şindi allah rāmet eylesin, kayınvaldem çok ī geçindik. nurda yatsın çok bena gāri āmet te yoktu gāri būle el üstündedim ben u kadar kıymetlidim. ordan undan sōna yayık çalkarım, yayī atarım yūrtları düverim gümbür gümbür düverim. bu kadar yā dökerim dār deriz biz būle çendek dökeriz bōle bi şey hep o yūrtları yavrım hep çingen dēcem şindi gelirler, bakır dolusu alırlar giderler bize. o kadar biz yūrt şindi bizim pēnir ne vakit yaparız biz bak, ne vakit şindi oraklar biçilir u vakit koyu olur çok koyunnān südü. u vakit çok pēnir dūrulur bōle çok olur pēnirler nah böyle. ne tulumlar yapıyoduk yavrum ne tenekiler. o sade yālar o kadar satmak bilmiyoduk yavrum. /?\ pēnir, mayası var unun yavrum. şindi onu biz iç ısıtmayız koyunnar sāldı mı ılık süt zate güzelce süzgünün üstüne bi biyaz tülbent undan sōra unda süzeriz. süzdü mü elini bōle eline bakarsın ılık maya, pēner mayası vardır atarsın işte yarım kaşık mı atçan (¦) yarım kaşık kararın kadara südün ne kadar o vakıt kararlācan. undan sōna atarız, çırparız bōle örter mayalārız. bi sāt sōna mı yarım sāt sōna bakarsın peltek olmuş bōle tutmuş. būk şeylēmiz vardı karıştırız, güzel tülbentlēmize sargılāmızı yıkarız, o şeyin üstüne seriz. kapalıdır bōle atarız undan sōna sarız unnarı būle. bir‿ki sāt sōna da gāri allah yimē doymasın ama. ben yavrum u kadar hizmet edeyim de ben ömür hayat hiç süt yimem, tāze pēnir yimem, sütlāş yimem, sade yā yimem yavrum tereyā hiç yimem. ama çok izmet yaptım yavrum. burayı geldik burda da çok kaç sene oldu geleli burayı da bak.

Y3.2/1

Saniye Sadık / 73 yaşında. / Bılatköy-Gümülcine doğumlu. / İlkokul. / 1987'de Akhisar-Medar'a yerleşmişler.

karışık konuşmalar: işte vermişler işte borda yerleşmişler karışmışlar. /?\ sāniye sādık. yetmiş‿üç yaşındayım. /?\ gittik be kızım. ūle şe yapamadık kızım. bizim günümüzde ikişer sāt verirlerdi. ē ne kadar şe yaptı ūrenemedim kızım. şindi gençler biliyi çünkü her gün şey yapıyi gelen gençlēmiz. /?\ bılatkūde. /?\ komşuyuz kızım. ikimiz köyü möyü işte te bu veli şeyler kadarı mustafanēn kadarı var yok demek şeyimiz. unun kapısı bu tarafta bizim kapı bu tarafta. /?\ var tabi yarı urumlālan beraberiz. urumlar kızım bak şini beki gene birasçık biz ūredeydik şiyi yunancayı gāyet bizim şeylēmizin türkçesi vardı. gelirlerdi hō şey yaparlar türkçe üleyiz büleyiz rumlū yoktu. demek biliyiler de bizden biliyeler. unnā şindi eveli bi zaman türkçe konuşmuşĺar şeyleri dedeler yani. bak bi dede gene vardı ep unnan üle gülerdim üle gelirdi işte büle nereyi gidiyisin ba dayı dalço? te bu urumlardan biraz asçık şey yapayım maytap oynıyım, şey yapıyi. üle ama çocuklānı salıyı, çocuklānın aberi yok. şindi sūliyi bi de tütün şey yapıyi, rüsto, eveli tā bilirdim şini bilemiyim, şey yap çuvali doldur ā, açan çuvali doldur çuvali demet başakları topla diz çuvallan ba işte. türkçe bilmiyi şey rumca şey yapamıyı pek. şindi hep tā var ama şindikileri tā bilmiyim şindi biz de yirmi seneyi geçti burayı geleli pek bilmiyim demek şeyini. biz en ilk yaluvada kaldık iki buçuk sene. merkezindedik yaluvanın. te bu hani ayhan var ya onun ablası orda, kızımızdı demek şey damatlāmızdan şey yapıldı. durduk ama sōna işte yaptıdı güzel evlēmiz vardı şeylēmiz vardı bıraktık. bizim adam şiyi kasabalan yapamadı kendini çünkü biz köydeniz‿e, köyden oldī gibi (¦) ya zor geldi veli abi be. geldi o zaman işte te bordan aldık bi şiycik ani demiş amıca kendi şiyi de dülgerlī de bilmezdi geldi işte kendilīnden işte yaptı te bu evcēzleri. işte geliyiz yirmi seneden beri burda geçiyiz. (¦) usta işte te bu duvarı yapmak etmek. hiç kimsemiz yoktu gelmē. sōna bu mustafa dedī komşu dikilitaştan işte üle geldik o zaman. alla rāzı olsun işte bu kūlü diye buna da şey yaptı. ben kendim o kadara gidemedim meseĺā amca giderdi unnar veli abi veli abi şe yapardı. e o zaman bu mustafalan üle. başka da şey de vardı, u gitti şindi yunanistana gitti bi mēmet vardı. döndü u şindi. te dün gelmiş olsaydınız kimseyi görmecēdiniz. dün yoktuk evde. dün gittik entaplilēmizi almā gittik dün. /?\ e şindi bordan yunanistana kalktınīn gitmē onnarı şey yapıyız. (¦) ne var ba te borda yakın işte akısardan öte gidiyiz bi kasaba var süle.

ah manisadadık. manisada polislerde şey yaptık paşaportlāmızı yaptırdık işte. āĺā biraz birisi çocā demiş neye demiş ani bālandın. üçten sōna vize yapmiyiler ya. e şey demiş iç bizim şeyimiz yok büle büle bu benim anam bubam bunnar demiş. anam demiş asta oldu çıkaramadık ama urdan doktur salmadı kızım. ben hiç kimsenın büle senin, senin ismin ne kızım? hiç kimsenin ismini kızım şey yapamadım soramadım yani. komşu işte bu zübeydenīn geldiler bize telefon‿atmışlar orayı şe yapayım diye gittim veli abi hiç kimsin sen diyim yapamıyım. on dört, on beş günde hep şey yaptılar verdiler işte ne verilerse işte iĺac deyinner gibi. o zaman işte geldim biraz işte yanıştım ama yanışsam da dilim te borda bak şey yapmıyı kızım. bilemiyim işte atırlamıyım. ayhan deyim‿a bak una ben ayhan kızanım ne kadarı yenge ba, yenge ba ama icbi kere ayhan deyemedim ona. al kızım kāvenizi için. ā ben içmiyim kızım, bana yasak‿ettiler. āĺā çocūme dedim, çocūm de doktor‿a, dedim sali dedim iç olmasa iki üç günde bir dedim bi kāvecik dedim içeyim ba kızanım. e içerdik kāve biz çay içmiyiz kızım. biz borda çayı içmiyiz. biz eveli hep kāvedi kızım. bizim kāveye gelir, kāveyi şe yaparĺar çay şindi ama şindi artık çay da başlamışlar kāve de epsi var. /?\ ō var‿a ba kızım bizim ne kadar desem bak şini eşekçili unnar demek görümcem te bu ayhanin, unun yanında bi gebecili ada gidiyi benim ablam orda, gebecili kūn adı. unnar hepsi türk eşekçili de türk, gebecili de türk. bılatkū, rum karışıkız biz, rumlan. yarımı, yarısı şiy rum urdan yukarsı epsi türk demek. ordan o zaman gene gezerdik çepeli derdik, müselim kū unnarda yok rum. urdan susur kūne gittin mi gene ruma şiy yapıysın, kozlardere var unnarda yok. /?\ ya çok yakınız ani horozun sesini duydīmız kūler o kadar yakın. ō çok gelip giderdik kızım. seçimleri orda yapıyız. biz demek bi oy oldī zaman orayı gidiyiz yunanistana şe yapmak‿içi oy yapmak içi. /?\ abe kızım diyiler‿e ep gene bi şey vermezdi. büle ev kalkardık damla akar şey dülger dēriz biz orda, kalkar şey yapsın‿a diye. nerde var yāmur yok damla yok orayı gidin şe yapın yāmur olan yeri aksın. vermiyi, verttirmiyi. ē bi kafa deyim ki bu ev yıkıldı yapçan yaptırmazdı. e o zaman biz de öle yaptık. sōna bi çocūm var başka da kimsam yok. dedik gidelim bali de iç olmasa ama çocüklen de işte yūsek kaldık çocük izmirde şey yaptı. (¦) e te bak işte yaluvada duramadık işte. e ben madem koyayım iç olmasa o yemē koyayım da biraz şey yapalım yemek yiyelim sōna o zaman. /?\ yapmasınlar olur mu dūnsü olurdu kızım. çocük tarafı davul yaptı, davul zurna gümbür gümbür yaptı. e biz de onun şeyinde dūnde gelen demek gençler bize karılar orayı geldi. alaylık dēlerdi, alaylık şe yaparĺardı silēlerdi u zaman. gelin almā giderler arabalan gidēler. bak yakınım ama gene arabalan kaldırılardı gelini

yayan tabi şe yapmazlardı. getirilerdi üle davullan gümbür gümbür şe yaparĺardı alırĺardı. taksi yoktu o zaman ba kızım. arabalan beygir arabası dil öküz arabası. ya iki tāne öküz, arabalan gelir alırdı orda hadi bakām. ama başka kūlerden oldī zaman koyarĺardı ani demiş sıra gelirdi on, on beş araba kadınnar olsun erkekler olsun gidēlerdi dūnnere o zaman almā. ama ben urda yanında oldīma bizim telāşımız yoktu u kadar. (¦) te bu işte ayhanım kızanım işte o zaman unnardadım. unnarda oldum üle ben. da ayhan şey yaptı yenge ba şe yap. gelin gelir semra, ba yenge işte semrāyım süle. yok birisini sülemedim veli abi kimseyi sūlemedim. bırak ta sali geldi dedi ana dedi çocū bak çocū. şey var gelin aldık özgür çocū var kızı var gelini var diyenler gibi, bilmiyim. unnān atlānı yazmış oraya sali. şindi ana sor bakalım bu çocüklēn adını bizim bildin mi? e dedim bilmedim ama yazılı şe yaptım aldım dedim özgür dedim kız da selmā dedim. üle derken e dedi şey yap dedi e bak bakām bubamın madem adı nerde diye. ne var ba sali ne ba çocūm? sakın üseyin olmasın ba ana diyi. demek üseyini sūleyi bana da bakām ben ā o üseyin dēyim mi diye. ā o zaman işte bi kiyatçā büle yazdı bu çocükler geliyi torunum, gelinim geliyler işte şe yapmaK‿içi unnarın atlānı tutuyum veriyim. sali hep şey yaptı kızanım gice bırakıp geldi ep şe yapsın heralde bilmiyim artık üle süt mü çok bana şiy verdiler. giceleyin gidiyi veli abi alıyı gene bi bardak süt gene getiriyi. ana kalktın mı ba yatıyı mısın? yatıyım ba kızanım büleyim işte üleyim deye. gelinim vardı otuz senelik gelinim var unun da adını yazdım. /?\ köpēmiz var köpēmize yapçaz kaçamak sōna. unu şeyde dirmende şe yapıyız, un sade şe yaptīmız. (¦) momalika deyiz şindi kızım bak deyem. kaçamak gibi ama şeyi. kaçamak denilen topac gibi büle alınıyı onun tā sıvıynı momalika diyiz. onu o zaman koyuyon şeye tencereye işte. koyduktan sōna ondan sōna suyu oldu mu oldu momalikayı atıyım. undan sōna tepsiye koyuyuz, yūrt koyuyuz, samsak koyuyuz, momalika diyiz ona. /?\ onu bilmiyiz biz nūdu kızım. biz yalnız ani bak şini nuhut tatlı amır gene dersen misir unu varkene nohutla sülerdik büle kavurudu ondan sōna, kavurudu demem suyun içine koyardık büle köpürürdü. köpürdükten sōna hamırını yapardık. yaptıktan sōna o zaman ekmek içine çeviridik. tatlı amır derdik fırına atardık. /?\ yemek mi er şey vardı bak çorba, en‿ilk sefte, arkadan et, arkadan piĺā, undan sōna gāzi elvası deriz. irmiklen yālan koyuysun tabi o zaman kavuruysun unu sōna da şerbetini koydunin döküysün oluyu tezek gibi elva oluyu. (¦) emine īgem mi? ī be maşalla emine ingem benden ī veli abi. ben on beş, yirmi gün mü oldu ne iki tāne bastunnan şi yapardım gidemezdim. ay iki bastunnan şe yapardım. aba veli abi ne bileyim işte şey yapıldı üle bilmiyim neden oldūnu.

onuştan şindi birazcık şey yaptım işte bi bastuncuklan şe yapıyım. ben şindi patatiz yapçaktım. e koycam te şey yaptım bu patatizi koycam, kavurcam salça koycam içine te büle. /?\ patatiz yemē. sen nerde, yunanistanda mı duruysun? /?\ inek vardı, koyun vardı kızım, hepsi vardı. adam kendisi çoban götürüdü koyunnānı götürüdü. e inēmiz vardı tabi nası olsa uvaya araba götürmek içi diye. /?\ sārdım te ben sārdım. e canım sütü pişiridik yōrt yapardık. e çok oldī zaman peynir yapardık. /?\ güzelce kaynatçan tabi ıldırcan büle şe yapınca sūma çok sūk dil çok sıcak dil atçan, örtçen şeye yūrda, yūrt oluyo işte o zaman. yūrt koymadan başka türlü şey yapmıyi. /?\ borası galba çalma diyi biz maya deyiz kızım ay yūrdu mayalayıvar sūmuş şey yapsın, biz üledi kızım. pīniri gene şeyden sıcak çıkardı mı çıkardı mayadan meseĺā inēn arkasından gene yaparsan emen u sātte emen asçık pīnir mayası koyuysun oraya çalıysın, örtüysün oraya, tutuysun unu da. bakıysın tuttu mu zaman undan sōna alıysın büle karıştırıysın. /?\ ohō ep evde ba kızım. borda ben borda te fırıncīm vardı ep ben kendim şe yapardım ama sōna ben şeker astasıyım. üle ama çocūm geliyi buraya ana diyi ev ekmē yime diyi. (¦) te kepekli ekmek memed‿aliden alıyız ya urdan alıyız. dün yalnız bulmadık ekmēmiz yoktu akşam, biz akşam ezanında geldik şeyden manisadan. sali ūlene kadar gitti mayananeye şiyi çıkmış. gene o zaman bi amıca çucūmüz var orda (¦) o zaman u bizi getirdi akşamlīn buraya akşamüzeri getirdi. geçerken o zaman memed‿alilerden geçtik ama o zaman benim ekmēmden yokmuş. /?\ ayır kızanım, komşuyuz aba kızım karşıyız. okulda berāber okuduk. bi yaj būk benden. görümcemnen ikimiz u kadara çok ani āret kardaj dedīni hiç biribirimize şe yapmazdık. unnan görümcem, agası urda şe yaparkan u zaman tabi sevdik kendimizi alındık deyenler gibi kızım. biz bak kızım verildik, beni bu akşam mendil verdiler, şey koydular niǵā koydular o akşam tā. /?\ ani siz borda işte niǵāya şiye (¦) yā niǵā yapıldı benim. üle ama beş ay şey yaptık niǵā durduk demek ayrı ama hiç biribirimizi hiç görmedik kızım. bi kerecik alla rāmet eylesin bi kere kaynatam geçti u yer beni yaptı etti. üle ḷaf yok ama çok utandım kaynatam niçin yanıma gelmiş. ama o zaman o da annamış gittinīn demiş, saniye demiş oldu ama demiş yer yarıldı geçti demiş şey yapmā demiş keşke demiş u yere gitmeyedim demiş. /?\ kız istemē mi? tabi dünürler gidiyi. giden gene amıcamın kayınçası dünürümüz u.

Y3.2/2

Hüseyin Sadık / 74 yaşında. / Bılatköy-Gümülcine doğumlu. / İlkokul. / 1987'de Akhisar-Medar'a yerleşmişler.

etraf köyler: şimdi orda biz, oranın batı trakya türkün yüzde doksan, doksan beşi tütüncü, rençperlik yani. kū̆ler orda sırada rodop dāların eteklerinde iskeçeden beri. kū̆ler orda bılatkū̆ var bizim köyümüz bılatköy. o eşekçilen bizim köyün arasında bi de ufak köy var gebecili derler una. o zaman eşekçili, ayazma, sindelli, yuvacılı, semetli rodop dālarının eteklerinde. miselim kū̆ öbür tarafta susur kū̆, narlı kō̆ unnar ep yalnız bizim kū̆de rum var. bizim kū̆de bi de susur kū̆ var bizim kū̆n batısında çepelli var, bi de miselim kū̆ var onun öbür yanında gene bi tāne susur köy var. orda da rum var. ondan sōra kozlardere var, kozlardereyi geçince arada narli köy var. kuru çayın boyunda yani iskeçeden yassı kū̆ beri geçince bi çay var orda çayı geçince orda narli köy var o köyde de rum var. orda bütün yaka türk.

türkiyeye gelişi: geçinmemiz renşperlik yani memurluk fiĺan bize vermiyler. kolay vatan bırakılmas. kuşu altın kafese koymuşlar ne demiş vatan. vatanın neresi? orman. sormuşlar demişler, senin borda rātın kötü mü hayatın garantide büle meseĺā hayatı biyenmiysin de ormanı arıysın. hayır demiş vatanım. bunun için biz de o yüzden baskıdan dolayı kaçmak zorunda kaldık. /?\ benim buraya gelişim mi seksen yedide. /?\ sādık evet, üseyin sādık. ya ya seksen yedide geldik işte gidip oranın vatandaşıyız hāĺā gidip geliyoruz. gidiyiz canım paşaport çıkarmā gidiyiz. gidiyiz orda on gün içinde paşaportumuzu tāzeliyiz beş senelik paşaportu buraya geliyiz. borda da iḱāmet alıyız. beş sene dün emniyetteydik, iḱāmet almaktaydık. çünkü biz 'eylül ayında çıkış yaptık. paşaportlarımız doldu. geldik borda dün iḱāmet almā gittik manisaya emniyete. ordan meseĺā beş sene iḱāmet aldık. şindi beş sene borda rātımız yani iç çıkış yapmak mecburiyeti yok. şindi tā önceden gene tabi bize vermezlerdi iḱāmet. yani altı aylık verilerdi, üç‿aylık verilerdi borda çıkmak mecburiyetindeydik. üle şe yaparlardı. geldik burada kaldık. yirm‿beş sene oluy geleli. ōlumuz izmirde. bi çocū̆müz de var zatın. biz önce yaluvaya geldik. orada ev aldıydık. ev yaptık oraya. e orda bi de dūḱan aldıydık. oraya geldik. iki buçuk sene orda kaldık. undan sōra benim oşuma gitmedi esnaflık. ani biz eskiden bi tabi rençperiz‿e yabāni tavşan tuttuk. tuttuk yavru bi tavşan koyduk, 'izbe diyiz biz, üle altında toprān altında bu kadar 'izbe dēler, hanaylar derler üle bi evimiz. 'izbe dedīm hanay deriz biz onun altına kazarlar bu boy toprān içine yaparlar, orayı tavşanı saldık biz. ama aradan geçti

ben bunu tuttum ilkyazın, hıdırlezden önce tuttum. attım orayı onu besledik orda fiĺan fakat bize bi türlü yani sadık olmadı, bize bi türlü elletmedi kendini. biz de unnardanız köy çocūyuz‿a onu misaĺ veriyim. şeyire gelince bizim canımız sıkılıy. bizi hoş‿etmiy şeyir. mecburen yani köye gene tuttum ordan yaluvadan kaldırdık aldık borda te bu arsayı. beş‿on dönüm zeytinnik aldık bordan. oradan bıraktık orasını geldik burayı yerleştik. yirmi dört, yirmi üç senedir bordayız. /?\ geldim şindi ōluma geldim oraya. bi de bizim manisada alāttin diye bi doktor çocūmüz var, amcamın çocū. bu şinasi moris astānesinde. dün unnardaydık atta unnara gittik. da u tavsiye etti. ani manisada dolandık iki afta. ī ama bācılī gözümüz tutmadı ha dedik gidelim medara da tütün fiĺan ekeriz da ōle geçimimizi sālarız. undan geldik buraya tabi borda da bizim mācırĺardan var. bize önayak oldular. te bu arsayı aldık, beş on dönüm 'zeytinnik aldık. buraya yerleştik sanki yirmi üç seneden beri bordayız. /?\ bizim gümürcineden burada bizim hiç akrabamız yok. bunnar dedeāçlı bunnar. gümürcinenin biz batısındayız. ani gittin‿e yēnimin şiyine bizim unnan bizim kūmüzün arası beş kiĺometre. orda gāri geldik bu tarafta gümürcinenin dōsundan çok var medarda. medarda da var akisarda da var. /?\ şapçı, dedeāç oralarda bunnar dedeāçlı. kozlukebir var, ırcan var, balafar kū var. bu kozlu sali var‿a bu kozlusan diye bi sanayi u işte balafarlı u. millet orda azcık bu tarafta geçimini sālama imḱānı sālayan kaçıyı bu tarafa. ama sālamayan beklemek zorunda, orda kendi evinde kalmak zorunda kızım.

tahsili, oğlunu okutması: /?\ gittim. dördüncü sınıfa kadar. /?\ hayır, altı sınıftı ama biz o zaman imḱanlar büle dīldi ki. hayvan otlatma zamānı gelir, ilkbār, mart bir dedi mi bobalarımız adi gidin ayvannarı otlatın. ī ama kasıma kadar, aralık ayına kadar hayvan otlatmaktaydık. giderdik iki, üç‿ay bırak gene. bu şekilde dördüncü sınıfı zoru zoruna diploma aldık. ama o zamanın okulları yalnız bundan kat kat dā īdi. şindi ben dördüncü sınıfım ama meseĺā dördüncü sınıfa kadar okudum ama şindi okuyan ortaokulları bunnar gibi benim yanımda konuşamaz. bizde o zaman eger dersini yapamadīn zaman seker, ayak üstünde tutarĺardı. elinde çırpı büle, ayıt fışkını, dut fışkını. aç elini bakayım niye sen çalışmadın okuluna diye. o zaman mecburduk. /?\ falaka yoktu bi kerecik oldu başka olmadı. /?\ ayıt dalı, ayıdı biliy misin te bu bizim aremde var, bizim orda ayıt bol. harem bu avlu bize siz avlu diyisiniz bāçe diyisiniz biz harem deriz orayı. da unnardan bi tāne dīnek şiy ōretmenin elinde zāten. azcık kim meseĺā dersi tākib‿etmiyi, iç görmeden çat diye kulā indiri. ama alla razı olsun. ī yaptı şindiki bizim boylarda olannar şindiki ortaokullardan dā tahsilli. büle göriyim

çünkü bizim de torunnarımız var‿a ya ordan göriyim yani ne oldīnu. şimdi çocuk, çocā tokat‿atmak yasak. yav biz de delikanlılık çānı geçirdik çocukluk çānı geçirdik hangi işi yaptıysak ana baba korkusundan yaptık. ben ōlumu okuttum ama nası okuttum unu da annatayım. ilkokula giderken gazate okumak yasak (¦) ben yasakladık biz bunnan ikimiz. televizon seyretmek yasak. yalnız bi ufak radyosu tōle yanında top‿oynamak yasak. dūnnere gitmek yasak, kına gicelerine gitmek yasak. ē nèbajam buba ben? yalnız dersini yapıcan. onun için acemiler korkmadıktan sōra okumaz kızım.

anılar, çekilen sıkıntılar: /?\ canım ufaktan beri eziyet. o zaman īmişler. atatürk venizelus gününde türklere orda dokunamazlarmış. rāmetli nur içinde yatsın atatürk. bizim bi kalkanca şehri var bunnar roman, unnar gümürcinanın ortasındamış tam ortasında gümürcinenin. ī ama otuz sekizde bunu yunan ükümeti venizelus bunnarı ordan atmak istiyi. o zaman rāmetli atatürk, demij dokunmayasın demiş, tependeyim demiş. /?\ türk çingenesi. sakın demiş dokunmayasın demiş, tepene çökerim senin demiş. o zaman venizelus unnarı çıkaramiyi. otuz dokuzda atatürk ölüyü, unnarı hemen atıyı orda bi çukur yire. çay geliyi ordan dereler fiĺan kaç kere suyun içinde kaldı zavallılar. yani baskı u zamannar da türklere yokmuş. bin dokuz yüz kırk yedi, kırk sekizden sora baskı başladı orada çetelik oldu kırk dörtten sora. andartlık oldu ya o günneri yaşadık biz. o zaman baskı çok. dicesin ne baskısı? şindi unnar biz rodop dān eteklerindeyiz‿a unnar ordan bi çobanın bi tānesine yazıyı bi ḱāt, gidin hüseyin sadā verin bu ḱādı işte on çuval un, iki çuval kuskus, on çift ayakkabı, on teneki yā, bunnarı hazırlayın. hazırlamasan geliyi senin malını mülkünü rezil‿ediyi, seni de öldürüyü yukardakıları, dādakileri. ī ama hökümetin haberi olursa niye hazırĺadın diye o zaman seni de idama mahkum‿ediyi. ya bu günneri geçirdik. o zaman işte oranın türkü çok kaçtı bu tarafa. /?\ ayır, kendilerinden ikiye bölündü kominizim yani. andart dediklerimiz kominis. unnar bize o zaman işte tabi türkiyede borasını aldı, bunnar işte o zaman gelme bunnar. kırk bir ikinci dünya arbıydı o zaman. o zaman bulgar geldi orayı. ben etiştim ben otuz sekiz dōmluyum. ben yetmij dörde girdim şindi. /?\ yā bi yaj būküm. da ondan sora o zaman tabi millet sıkıntı bulgar geliyi, bulgar yidīmizi alıyı, ac bırakıyı bizi. ah neler oldu neler çektik. ceketini kapan attı kendini bu tarafa, o zaman boşaldı orası. bin dokuz yüz yirmi dörtte yüz yirmi bin türk kalıyı batı trakyada iskeçe merice kadar. dedeāç, şapçı, gümürcine boralarda yüz yirmi bin türk kalıyı. şindi orda naz deyim sana elli altmıj bin var mı yok mu belli dīl. işte gördün orda bizim yēnin şiyine gitmişin dil mi orda

gördün mü on bin dönüm yer kapalı orda. bu tarafında bi üc beş tāne binā var bi de bu tarafında üc beş tāne binā var bomboş yer. ne hayvan saldırıyılar, zapt‿ettiler yani zorla el koydular. e biraz da kabāt ta bizde oldu. neden bizde oldu orda çocuk dōrma yok. bizim tek çöcūmüz var kardaşımın tek. /?\ hayır dil yasak ta millet geçim sıkıntısından dolayı iç kimse üc dört çöcū düşünen yok. herkez bi tāne olsun hayırlı olsun diyi tamam bırakıyı. biz şindi bizim ailede on tāne varız teker çocukluyuz. şindi türkiye bize diyi ki gelmeyin ordan. gelmeyim ama ne gelmeyim. millet yarı yarıya bize memetçikler derler bursada yani dört bir, dört hāne hepimiz çocuklarımızı attık bu tarafa. orda kaldı ītiyarlar bizim gibileri tā būkleri. unnar orda kalıyı dierleri gençleri geçirdik bu tarafa. ben bak hiç unnarın yani rumların bi tānesinin tavīnın bacānı kırmıj dīlim, bizim kūmüzde rum var. dört beş kere sille tokat yidim. bak şini annattırıyım a şüle demir yoluna tren geçiyi bizim de iki dönüm bi çayırımız var orman tabi demir yolunun kıyısı. ben alt tarafa geçecem demir yolundan aşā geçecem yürüdüm biraz ī ama polis te ormanın içindeymiş orda. niye sen trene yakın gittin diye bana iki tāne tokat asıldı. karakol da bizim evimizin karşısı yani bordan komşu kadar karakol da. akşam saba birbirimizi göriyiz yani görmedik bi insan da dīliz. bin dokuz yüz ellide bizim kūn, küe biz çepeli diyiz o çepeler kūsünden bi kūn sırtmacı. biliy misin sırtmaç niye diyler? inek güdene sırtmac diyler ya. ī ama bizim kūden geliyi kendi akşam ezanı üstü gümürcineden geliyi kōne gidecek. karannık basıyi bizim kūde ordan geçerken, bizim orda bāların kirezlik oraları, orda çıkıylar önüne. bordan sokuylar bıçā, bordan sokuylar bıçā. burasına ıstavrus çekiyler burasına ıstavrus çekiyler. e ben de koyunnarlan geçiyim ordan bordan ne kadar elli metre yanından geçtim. görmedim tabi atmışlar orayı derenin kıyısına. görünmiyi tütünner de bu boy geçtim ben gittim. a bi de sōna duyduk büle büle sırtmaç recebi öldürmüşler diye, kesmişler diye. orda unnarın bi akrabası vardı bizim kūde u da akşam‿ezanı üzerinde ordan geçerken akraba ya bi haḷ hatır sorayım demiş eşeklen. o akrabasını da aldılar unu da düve düve altı ayda öldürdüler. bunnarın komşusudu bizim de akrabamız bize bordan yüz metre uzaktı bunnara gene dip komşuydu. adam bāra bāra öldü. hapse attılar, kabul‿ettirdiler ben yaptım diye. o da bi şeyi bulamayınca yani bi ip‿ucu alamayınca onu düve düve buralarını düve düve būreklerini borda mafetmişler. hatta ben çıktī zaman mapusāneden geçerken aret buba derdim ben una, beline büle dokuncak‿oldum of ōlum elleme dedi. gümürcinede eski camiyi biliy misin? ortasında eski cāmi var ha eski cāminin yanında ordan kalkıyı bizim otobüsler kū yakaya. adi geçmiş‿olsun aret buba fiĺan

dedim of ōlum elleme dedi. geldi, altı ay yaşadı, bāra bāra öldü kızım. onun için bizim durumumuz bu. ama zor olmasa zatı yani bi insannar bi bez parçasına mı itāt ediyler. o ne demek özgürlük demek. o önemli dil u. bez parçasını erkez yapar herkez koyar, diker demiş ama iş u simge, o özgürlük simgesi. onun altında dil misin hiç yok işin. /?\ bilirdik birasçık unuttuk geleli beri buraya ama gene unnarın sūlediklerinin biçoklarını annıyız yani. okullarda okurduk, yunanca da okuduk biz. /?\ bayā yasak‿etmē istediler ama yasak‿edemediler tabi türkiyenin baskısıyla. yasak‿edemediler ama e biz unnarın arasındayız. nereye gitsen unnarlan konuşmak zorundasın. aşā yukarı şindiki gençler epsi biliyo yunanca. ama bizim günümüzde rumlar türkçe konuşurdu. /?\ annattırayım ya barbostiyan vardı bi tāne gidiyi petmez satmā gümülcineye. haydi petmez var dermiş. ī ama gelmiş bi rum kızı (¦) yani kaç para istiysin petmezin kĺosuna. o gene bilmedī için posalı dil kızım dermiş süzdüm de getirdim. anadın mı durum budu eskiden bizim rumlar evde de olsa hep türkçe konuşurĺardı. unnar artık bitmek üzere bittiler yani çok az kaldı bizden būkler. şindi yeni nesil pek bilmiyi türkçe. bizimki de şindi ūrendi yunancayı. (¦) ya o zaman demiş kalapapu yani tamam dede tamam annadık ama. o da kala kala kalapapu diyi yani tamam annadık dede demek istiyi. o da diyi ki kalırsa çocuklar yir sana eyvalla mı etçem adi git bordan. /?\ yunanca da bilīler türkçe de bilīler. /?\ bizim kūde yok. çepelli var çepellinin öbür miselim kū var, orda var çingene ama temiz çingeneler. unnar zatı işte bizde de bi aksilik çingenemij diye unnālan alışveriş yapmıyız. /?\ vermiyiz işte ama ne oldu karacal kū var orda gümürcineyi geçince ī ama orda da türk çingeneleri vardı hāĺā atları asan, üseyin, āmet, memet. ama yunan ökümeti unnarı paralan hırıstiyan yaptı. unnara kilise yaptı orda hırıstiyan yaptı. neden oldu bu çünkü biz unnardan uzak duruyuz. unnarlan alışveriş yapmıyız kaynaşmıyız. unnar da unnara sarıldılar orda rum oldular. /?\ bizim mi? zatı unnar yunanca bilmezlerdi. unnar tabi tā eski türkiye gününden kalma onnar, unnar zatı o zaman epsi rumca bubalarımız aşā yukarı yalnız ekmē ne derler suya ne derler bu kadar bilirlerdi. ama biz undan sora unnarın içinde mecbur bıraktılar ōrenmek için tabi gidiysin bi dayreye yunanca konuşmak mecburiyeti getirdiler. mecbur kaldık as çok ūrenmē kendi derdimizi annatmā kadar ūrendik. /?\ yapmadım, bedel aldılar bizden. o zaman türkleri almazlardı askere. undan sora türkiyenin baskısıyla undan sora başladılar almā. beş‿altı kurayı hiç almadılar askere. /?\ bin dokuz yüz kırk evet kırk bulgarın geldī zaman çok kıtlık olmuş. sona bi de bordan sizin ani öteden dedelerinizin geldī zaman bordakı mācırĺar da o tarafa göç‿etmiş ya yunanlılar,

rumlar o zaman ya. o zaman da u gelen bordan gelen rumlar bizim tabi bobalarımız dedelerimizin mallarına el koymuşlar unnarı yimişler içmişler falan bunnarı annatırĺardı. /?\ tabi her eve iki oda varsa birine toplamışlar seni o odaya bordan gelen rumları koymuşlar. almadīn zaman olmuyu. (¦) ama veli abi bizi bulgar aldı. bulgar gelirdi meseĺā būdayını yumuru yaparsın borayı elinde bi sopa var metre olarak sopa var, gelir būdayın ortasına saplar sopasını. tahmin‿eder borda ne var bin kiĺo būday var. bunun dörtte biri senin üçü unun. topla bunnarı doldur bakalım adi bakalım. bakla yiyen, ot yiyen o zaman bin dokuz yüz kırkta geliy bulgar ikinci dünya arbı oluy ya. ī ama büle çayırlık var bizim orda bi tellal bārıy er kūn ќāya deriz biz borda tellal der. tellala diyiz biz ќāya. bi tellal gezer kū şīlere māleleri kūlere herkez yarın gitsin çayırını biçsin. bulgarın emriyle. gider bubalarımız alırlar kosaları, biçerler çayırları. yīn yapılır çayırlara bütün çayırlık yīn. yīn yaptıktan sora gelir gene bulgar şeyi gelir evet kaç yīnın var senin borda? beş tāne. bi tānesi senin dördü hökümetin. hadi bakalım bi tellal bārı gene erkez doldursun otunu arabasına merkeze, tren merkezine vagonnara yüklettirin bakalım bulgaristana. e bizim vardı iki mandamız vardı bi tāne de manda düvesi vardı. ondan sōra geldiler gözümün önünde yani geldi manda düvesi de tam demek ani gelişmiş vaziyette. veli abi geldi emen şey makaz‿elinde tūlerinden şır şır kesti. bu gelecek dedi bubam aldı kendi elinden götürdü. koyun, koyun sārdık o zaman diyelim ki koyunnarda beş kiĺo süt çıkıyı o beş kiĺo südü götürü unun urayı teslim‿ederdin, kendine bırakamassın. ne kapabilirsen işte zoru zoruna yaşamak. iç kimse bi şey bilmiyi. e biz bin beş yüzlerde gitmeyiz nerde köken kalcak. bin beş yüzde gitme bugün için ne oluyu? eskiden bu aĺatlar da yoktu da yaut yazı da yoktu da erkez nerden geldīni biz de yapmıyız‿a. yalnız ben bu evleri yaparkan bi kola şişesinin içine yazdım fiĺan yerden geldim fiĺan senede geldim, adım budur falan fiĺan. yıkarĺarsa tūlanın içine koydum duvara. tūlanın içine koydum orda duruyu. biz gittikten sora kim yıkarsa bizim kim oldīmiz ūrensin diye. eskiden bu kolaylıklar yoktu da bilelim nerden geldīmizi. bizim kūn adı polatköyü ama şindi bilmiyiz. (¦) bılatkū biz kısadan gidiyiz bılatköy diyiz ama polatköydür asıl adı. şindi belki orayı gelen ilk polattı gelen kendi ismini koydu küe veyaut belki de ankara polatlıdandır kökümüz diye tahmin‿ediyiz ama aslımız nerden oldī belli dil.

Y3.3/1

Halil Davutoğlu / 62 yaşında. / Basırlı-Gümülcine doğumlu. / İlkokul. / 1986'da Hacırahmanlı'ya yerleşmişler.

karışık konuşmalar: şindi bizim türklere orda yapılan baskılar meseĺā dövme veyaụtta gelip te hakaret etme gibi deịl. dā çok ekonomik baskı. adın āmet, mēmet mi türk müsün hicbir şey yapamasın, ev yapamasın, duvar yapamasın, dam yapamasın, tarla satın‿alamasın tapu vermiyo zāten bi kere. onun için türkler ekonomik baskı bugün dayan yarın dayan. e senin çoluk çocı̄n yetişiyi yarın ev Ízım sana everjen di mi. nereye evercen ev yapamadı mı senin üstüne bi keremit ellettirmeyi. yani yaptīn zaman da cezāyı basıyo. onun için yani bizim türklerin orda gördū̄ baskı kaçmaları nedeni genelde ekonomik baskıdan. dı̄l yani öte türlü dövsün sövsün ōle bi olaylar yok yani. /?\ şindi bulgaristan komunizimdi, yunanistan aynı türkiye gibi demokrasiyle yönetilen ülke. /?\ yok mala ōle ifak tefek olaylar bāzı köylerde oldusa oldu ama bizim köylerimizde olmadı yani ōle unnar da bastırıldı o meseleler de devlet tarafından pek izin verilmedi unnara ōle sorunlar pek yok yani. ōle malımıza alsın elimizden yok yani. /?\ basırlı, basırlı köy. benim köyümde tek yok Ízım olsa cinsini arasan yok yanı. onun‿için bizim orda rumca halk yunanca bilmez zaten. anı bizde bi söz vardır sopa yimē kadar bu kadarlık var, icab‿ettı̄ zaman anlatabilirim kendimi. /?\ halil davotōlu. atmış iki. şimdi kökenimizi ararsan bizim aslen tarihe indı̄n zaman balıkesirli gelir bizim burdan. zamanna orası türkler tarafından alındī zaman orasını halkı başkaydı tabi, orasını türkleştirmek için balıkesirden gümülcine bölgesine göçmen yerleştirilmiş. bizim kökümüz balıkesirden gelir. hatta iskeçe kasabası unnar gene kayseriden gelir deye bildı̄miz demek yani. yalnız balıkesirden bizim bugüne bugün gitçen törelerimiz çok uyar. gı̄dı̄miz büle ferāce deriz biz kadınlar hāĺā bugüne bugün tā orda bizim ferāceler yaşar balıkesirde de yaşar. borda başka bi şey deyler galba. esas kökümüz balıkesirden gelir, bildı̄miz ama hangı senelerden onu bilemem tabi. bizim dedelerimiz babalarımız orda dünyaya gelmiş, orasını bilirler. biz de unnarın devamı olarak işte sōna da terk ettik orasını. vatan deyip te geldik dā dōrusu. (¦) bir ailenin ne bileyim ben kardaşı, kardaş çocukları bilmem ne falan fiĺan. onnar da dedı̄ gibi orda o köye hayvanını, çobanını gütmek için koyununu gütmek için ōle geçinirler orda demek hani halkın arasında. başka yok yani çingenelerden. /?\ zamanna alman gelmiş oraya alman savaşlarda ordan geçmiş. gümülcine tā dōrusu bak bizim trakya o kadar ōrak bi yer ki gelen çı̄nemiş bizi giden

çi̇nemiş, ezmiş yani dā dorusu. gümülcine alkı, iskeçe alkı unnar çok darbe yimişler yani bizim batı trakya alkı. bulgar gelmiş ordan geçmiş, yunanlılar gelmiş bi ḷaf var zamanna orasını ezmiş almanlar, alman savaşları oldu ya onnarın yolu orası olmuş. millet bizim ep kaçmakla meşkul‿olmuş orda. e adamın gözü doluy tabi çoluk çocūnu kurtarabilmek için bilmem kim geliyo duyuyu hadi bakām yayan yapılcak bu zamanki gibi arabalar bilmem neler (¦) şindi buranın halkı yüzde elli en azından göçmendir. borda acırāmanın içinde sade karadereli, arpadereli di̇l çok yerden var meseĺā pınarbaşı borda gözlet her yerden insan var yani. hacırāmanlı kasabası genelde toplama. ama göçmenner esaz rumelinden gelen göçmenner ço̱unlukta. unnar da yugoslavlar ço̱unlukta. bilmiyom ama en azından beş yüz nüfuz vardır. zamanna bizim ordan da gelenler olmuş meseĺā benim borda ablam vardı rāmetli oldu, kırk sekizde gelme. u geldikten sōna ben dünyaya gelmişim altı ay sōna. ondan sōna gelen yugoslav mācırları da çok olmuş buraya. zamanna kargaşalıklarda yunanlılar gelmij, meseĺā yunanistandan bizim soydan gelmiş. sōna yugoslavyadan gelmiş yine gene yunanistandan gelenler var hāĺā da devām‿ediyi dā. bugün gitçeksin bursa tarafına dūru bilmem ne dolu. bizim yunanistanlı olarak bilmiyem ana elli küsürdür yani hāne olarak. (¦) dimetoka zāten dedeāç bölgesine kalıyı sınır türkiyede dimetoka dedi̇n yer türkiyenin sınırı mericin boyunda yaşaylar unnar. seĺānik deyince seĺānik il olarak bunun ilçe olarak yerleri var, ilçeye bālı köyleri var. zamanna orası bütün toplumun biço̱u türkmüş ama göç yoluyla mubādele yoluyla ordan epsi taşınmış beri tarafa. kalan olsa da artıkın orda burda türk var demē ġadar seĺānikte yok yani. türk soyundan şu hāne gelebilir ama çok nadirdir unnar. geçmemiştir dedeleri bubaları bu tarafa dūru. kalmıştır çoluk çocuk o soyla kaybolmuj gitmiştir artīn. /?\ ben gelemedim zamanna atmış dokuz yılında buraya kaçak geçtim ben. o zaman delikanlıdım. o zaman yunanın şeyine göre cezālandık. (¦) benim köyümde eskiden gelme ama di̇l seksen‿altı dā eskiden gelme meseĺā benim ablam zamanı unnar da kaçak yoluyla gelmişler buralara dūru ama tā kırk sekizlerde. undan sōra işte ne bileyim ben kimisi pasaportla gelmiş göçmen pasaportuyla kimisi bilmem nōlmuş. benim köyüm olarak en‿azından on, on beş hāne vardır burda acırāmanlıda benim köyümden gelir. ama ben orda dünyāya gelmişim unnar burda tanıştım yani köylü olarak tamam basırlı kūlü ama burda görüştük. önceden gelen oldusa meseĺā biz çocukkan o arada turist olarak gezmē görüşmüşüktür ama o derece samimilik yoktu burda samimilik oldu artıkın. /?\ meseĺā şindi dālı ovalı diye geçiyo. āren dēriz biz orda āren yörük manasını daşır.

burda yörük nası der ārenler derdik. manası da burda nası yörükler, yörüktür yani bizim yunanistan yörū. burdakılar yerli yörük. yalnız konuştū dil er şeyi türkçedir. yani sorsan adını yunanca adını bilmez sūlemē kadar bilmez. genelde bulgaristan tarafında tā pomaklar var. bizim de meseĺā sınır kūlerinde, bulgaristan sınır köylerinden. /?\ bilinmez artık pomak dē yorum‿ediyoz. /?\ azdır burda bulgar göçmeni ya. (¦) ordan bilmem vallā çoluk çocukkan egeri ifakkan çok ifakkan buralara soyundan geldiyse ama genelde burda dünyāya gelmedir bulgaristan göçmenneri. artık babalar dedeler gitmiştir yani kalmamıştır. ben buraya geldīmde otuz sekiz yaşındadım. er şeyi bilen sen bana ne sorusan sor çünkü o acıları da tatlısını da epsini yaşadım ben orda batı trakya türkü olarak. bulgaristanlılar borda dedīm gibi üç beş ānedir. benim köyüm aşāda uvada nası bildīn acıramanlıyı benim köyüm hanımın köyü orası şu acıramanlıya vermem yani. bak bu gadar güzel bi kasabadır, toprā gāyet güzeldir bizim toprāmız acıramanlıdan da güzeldi. git bi yere bi artijen vurcaksın beş metre vurcaksın altında su büle kaynardı. öyle yerlerden geldim ben buraya. aradım ben çok oralarını ama mālesef işte vatan deyip te geldik buralara. (¦) ne dālı ne uvalı. tā ileri gitti mi dālı oluyu aşā indi mi uvalı oluyu o arada kalmış tam üle eteklerde onnara gacallar derler. bak şindi onnarın konuşmalarında da meseĺā biz çocā bizim trakya halkından bi şeyler sezinlediysen çocuk demezler kızan derler. çocuklar borda derler. adi be çocuklar oynayın demez kızannar derler. şindi çocuk dedi mi de bi de şindi çocuk dedi mi erkek çocuktur. ōlana çocuk derler. çocuk dedi mi bil ki erkektir. kız çocū başka erkek çocū tabi başka da orda bizim ayırt etmezdik yani. şorda yugoslavya göçmeni mālesi diyi bi şey yok. ācıramanlının er tarafı aynıdır yani er tarafı aynıdır. unnar dā kalaba dedīn gibi ama er yerde toplu diye bi şey yok acırāmanlının neresine gitsen yugoslavya göçmeni bulursun. yunanistan göçmeni de aynıdır. /?\ sen benim akrabalarımı sorusan izmirde var, bursada var, eskişeyirde var. (¦) murādiyedekileri eski o mubādele yoluyla gelenlerden dā çok ordakiler. bizim taraftan da var yok dīl ama genellikle çōnluk dā eskiye dayanıyo göçmen yoluyla mubādele yoluyla gelmişler, oralarda yerleşmişler. (¦) kaçırır dedi ya hani yannış annaşılmasın. üzerine gīnir ferāce dedik ya biraz önce veya da manto diyelim örtücü bi şey olcak yani bi şey iç kısmını kesinlikle (¦) veyā en yakın akrabaları. yakın akrabalarına serbestir meseĺā gelin damādın amıca çocukları bilmem ne amıcalar falan onnar için sorun yoktur. ama akraba dışı çıktī zaman iç kısmını gīdīni bilmem ne evinde yanı burda odanın içinde evin içindeki hareket etçē, giyincē urbalar onnarı başka erkekler göremez. (¦)

gelin alıcılar vardır bizde damat kesinlikle gelini almā diye gitmez. burda damat gidiyi ama orda yok o. (¦) damat çıkar bütün şeker atalak. (¦) gezenin mānası el öptürmē götürüler damadı kaynatasının kaynanasının elini öpmē diye ani geze burdan kaynaklanır. ama iki kişi, üç kişi dejl kalabalık giderler. giderler orda kaynanın kaynatanın elini öptürüler damada. manası bu gezenin. yalnız bir sürü belki bi otobüz belki iki otobüz insan gider. karşı taraf bi dūn gibi yemek azırĺar. (¦) ama esas erkekler giri ya erkekler ayrı eve götürülür ne zaman dedik ya kalabalık gidiyoz erkekler bi tarafa geçer kadınlar bi tarafa geçer. erkeklēn tarafında damat kalır. orda alırĺar elini öptürüler bilmem ne yapılcaksa kaynanın yanında yaparlar. ondan sōra bi de erkeklere dönüşü var. ordaki giden erkeklere, misāfirlere hepsine kāve yapılır. kāve yapılır damada en son bi kāve yapılır. bi kāve getiriler una bi dane de yanında boş filcan ters kaparlar. tabā kaparlar getiriler. artık onu içen şindi fincanı dōrultmak var ya altında ne çıkçak acaba falan falan diye bi şeyler türlü türlü gevezelikler yani yapılır. damat ben bunu ellemem arkadaş ne olur bunun altında bilemem ben der. çıkarı cebinden ne atçaksa atar. yanı ādet ōledir her şeyde yapılır o. ordakılar bütün hepsi misāfirler para atarĺar u ani u kāveyi yapana getirene. gelen misāfirler yalnız ama yerliler dīl. gelen misāfirler önce damat atar ve arkadaşları derken bütün misāfirler atar bi inanç bi ādet. (¦) burayı gelirken yüz tane en azından yüz tāne ördek hemen üle bıraktım, tavuk, hindi. hindileri eşe dosta kaçarkan hısım akrabaya verdik. ama ördek belki yüz tāne vardı kesin olarak bırakıverdim orda yēnnere verdim. sizin olsun dedim nāparsanız yapın. (¦) askere gider gençler dil mi orda da gider tabi ģavur eline. dinī kurban bayramları geldī zaman māsus bize sorarlar türk orda varsa eger türkler askerde yaparsa ne isterseniz kuzu istersen kuzu bilmem ne istersin yalnız sana saygı olarak. ondan sōra kendi kurban bayramlarda bojuk derler. /?\ bocuk hırsi gene derler aslında da biz unun türkçesini bocuk olarak dēriz. unnar domuz keserler. türklere gezerler sorarĺar, kaç tāne var orda sayarĺar unnara özel olarak kuzu keserler. bizim her şeyimize u kadar saygı gösterilerdi ģavurlar yani. çünkü unnar bilir bizim kesinlikle domuz yemecēmizi, türklerin. unnar et yey unnar yemey diye bak ģavurun yürēni üzmesin diye kaç kişi var kişiye göre bi kuzu mu gitçek iki kuzu mu gitçek keserler. orda türklere özel olarak yediriler u ayvannarı. /?\ askerde ne ōretçek zaten okuldan biliy ki. (¦) icab‿etti ōlana yunanistana gönderelim dedik pasaport çıkattırdık vize vermedi.

Y3.4/1

Rukiye Davutoğlu / 59 yaşında. / Sirkeli-Gümülcine doğumlu. / İlkokul. / 1986'da Hacırahmanlı'ya yerleşmişler.

tanışma: /?\ rukiye dautōlu. elli dokuz yaşındayım ben, elli bir dōmluyum. /?\ gittim ilkokulu bittirdim. /?\ biri türktü biri rumdu. her gün. şindi bizim ilk dersimiz, ilkokula gittīmizde birinci dersimiz kuran-ı kerim. undan sōra, sōra arkadan rumca, gene arkadan türkçe. ōleye kadar üç ders yapardık. öleden sora da iki ders yapardık. bōle biri türkçe biri rumca. şimdi rumca güzel bilirdim de burayı geldim geleli konuşulmadī gibi unuttum. /?\ bilmezdi, annem hiç bilmezdi. bizim köylēmiz sade türk. ben sirkeli köyündeyim, dōdum. /?\ gümülciniye. yakınız biz gümülciniye. bizim vilāyet olarak en būk gümülcine. (¦) böyle saranlı gibi arası köylēmiz. benim köyüm dā būk belediyelik, karakolluk benim köyüm. benim şeyimde bin beş yüz nüfuzdu. /?\ rum şindi, benim rum var ama ōretmen hanımları, ebe, hemşire, doktor hani jandarmalar bunnar rum. iki tāne bakkal vardı. /?\ var atırlamam mı canım delinaz köyü var, sınırdere var, küçük sirkeli var, dundarli var, yenikū var, domrukū var, e basırli kū beyimin köyü, hacımıstafa köy, ırzcan çok çok köyler var. /?\ tabi işimiz çıktı mı giderdik gitmeden olur mu akrabalāmıza giderdik gelirdik ōle işte. /?\ tabi neçperiz ya. tarlalāmız var, tütün‿işlerdik, darı ekerdik, ayçiçē deyler burda biz gündöndü diye söylēyiz unnarı ē şey ekerdik. bāmız var, bāçemiz ē şeyimiz var. tabi aklına ne geliyi ani er şeyimiz var. susam ekerdik, er şey ekerdik. biz seksen‿altıda geldik. /?\ dīl dīl, tek biz dejliz. o kıbrıs karışmalīndan sōra bozuldu hani köylēmiz. bi aile, iki aile ōle kōnün hanı sırtmacı hayvannarı bakar. ustası var sırtmac dīl benim köyümün demirci ustası var (¦) ama benim köyümde tek bi usta var, demirci ustası. hasır dokurlar, undan sōra ustalık yaparlar, araba yaparlar, tāmir‿ederler, bōle. /?\ aynı bizim gīmimiz, aynı bizim töremiz epsi aynı bizim gibi ic dejşiklik yok ani. çok çok hani ī insannardı. benim köyümde çingeneler abdezinde namazında cāmiye giderler, orucumuzu, hacca giderler o çeşit. çok çok temiz insannardır. /?\ dedemler boraya kaçak gelmiş. benim dedem, babamın babası, çanakkale mārebesinde şeyit düşük. babam kırk günnük kalmıj babasından. ondan sōra gene būmüş. dokuz yaşına girdinēn babānem gidiyi orda kardeşlēni görmē. hadi bi yollar kapanıyı, sınır kapanıyı kalıyı orda. evi barġı, tarlası epsi keşanda kalmış. e undan sōra evlendirmiş unu kardeşleri gelememiş buraya tez beri. gelemedī gibi devlet te kalkıyı onun malına mülküne başka birilēni gene onnar da yunanıstanlımış. yunanıstan mācırlānı

otutturmuş bi hakkımız kalmamış. yāni evimiz var, tarlamız var dedemizin babamızın ama keşanda mal sayibi deǰiliz. (¦) hiç duydūm yok iskeçeli. çōnnuk gümülcineli. var çok eskiden gelme drama türklēnden var ani. /?\ unnar çoktan hani, mübadelelen gelme unnar. ani dimetokadan var unnar tā beride sınırdan, ani sınır boyundan gelme var ama unnar çok eskiden gelmişler buraya. /?\ kimlī elinden alınıktı. pasaport fiĺan çıkarttıramayı ondan ani gelemeyi. ama ben geldim, gezdim, gördüm hep buralānı. menemende amcam var benim. menemenin içinde merkezinde var, çok var, elbet çok var. benim akrabam burda yalnız eski reisimiz, bu belediyenin eski reisidi. o akrabamdı. ama beyimin ablası vardı. (¦) şu karşıda bak şindi sırtta köyler var ya yaka köyler, etekte aşāda ona gacal derler. /?\ var var, olmasın olur mu var tabi. (¦) benim akisarda var akrabam tanıdıklāmız var babamnan kardeş çocukları oluylar. sātçı dayım var, unun ōlan kardeşi var. o alla rāmet eylesin öldü ama tabi çocukları var.

düğün: /?\ dünürcü derler. /?\ olur olur. annesi gelir görür, ōlan gelir görür. ani benim ani zamānımda ōledi. şimdi kızlar annaşa annaşa ōle evlenilir. şindi bizim zamānımızda eveĺā ōlanın annesi gelir görür. undan sōna beyenirse de ēr arkadan ōlan da gelir görür ōlanna ane. ondan sōra artık ara yere başka birilēni koşarĺar. artık kayınvaldelen ani kayınpeder gelmezler istemē başka bi ani kadınnan erkē koşarĺar. unnar gelirler hani nāsipse olur, mendil verilir. arkadan ondan sōra artık ani söz yapılır, nişan yapılır ama dīl bōle bizim bordakı nişannar gibi ōle hani götürülür bōça götürülür bōça getirilir. hani çerezinnen, kız tarafı baklavasını yapar ani ōlan tarafına çerez koyar. ōlan tarafından da çerez koyulur çok kıza ani sakız koyulur er şey işte artık. bütün hani orda komşulara, kıs bütün arkadaşlāna dātsın deye ōle çuvallan çerez gider. ani unnarı sōra dādarĺar ep. ōlan tarafı da baklavayı dādar. bi dilim ekmek yaparĺar. o ekmēn üstüne bi dike baklava, iki üç kıza tepsiler koltu altlāna haydi bütün māle māle dādarĺar bu çeşit olur. fiĺan nişannanmıj diye. e gene dūnü hani annaşırĺar dāmata ani alınır kıyāfet kıza gelinnik. ondan sōna kendi kendine aramızda ani olur. ondan sōra dūnün günü belli olur ōle işte çeyiz alınır. hani dūn kurulur. /?\ tabi bir afta varken dūne çeyiz gider, çeyiz serilir. undan sōra artık dūnümüz olur, çok güzel dūnnēmiz olurdu. çeyizde çōnnū bizim kız tarafı yapar. hani ev eşyasını, koltūnu ōlan tarafı yalnız bi yatak odasını döşer. bütün artık mutfak eşāsı (¦) ōlan tarafı da ama çok altın yapar. /?\ bizde ōle bi şey yok kesinliklen. başlık parası yok bizde hiç kesinliklen olmaz. ama altın çok yaparĺar kıza. ani hakiki inci yaparĺar, boynuna zincir, bişi bir‿arada ani bilizik ōle şeyleri çok yaparĺar.

hepsini ōlan tarafı yapar. /?\ iki gün. bi gün yemek verilir ondan sora sōraku gün artık gelirler gelini alırĺar. bizim eksere bizim günümüzde ep çarşamba, perşembedi dūnnēmiz. /?\ dūne çārmak için bi erkek bi kadın gezer, yazarler bi ḱāda. undan sō kim çārılcak hepsini giderler çārılar. evela o kadın gider şindi kız evi gönderir eveĺā ōlan evini çārır dūne buyur‿eder. bak dünümüz var buyurun gelin, diye ādet‿olarak. ōlan evi u çārmā giden kadına hediye verir. ondan sōra arkadan gene ōlan evinde bi kadın gönderir kız evini dūne çārır kız evi de bi hediye verir una. bizim sōra dūn kurulur işte köyün içinde oldunayın ama şindi onu annatıyım. köyün içinde oldunayın u gün, şindi çarşamba gün dünümüz var ya o çarşamba gün içinde oldu mu bizim ōlan tarafından hani on beş, yirmi kadın büle toplanılır ōlan evinin yemeklēnden koyarĺar tepsilere. güzelce düzerler, kıza yemek götürüler geline. gelini oynatmā giderler. undan sōra alırĺar gelini halay çekerler, bōle avluda. o halay çekerke bütün çocukları alırĺar orta yere otutturular, küçük çocukları bōle. hani çok güzel olurdu dūnnēmiz. sōra perşembe gün oynanır üstleri gelirler, gelini alırĺar. artık perşembe gün gene sōra gene ōlan evinde tekrar yemek olur. /?\ kına gicesi yaparız. bi akşam kına gicesi yapılınır sōrakı ayşam güzelce dūn yapılınır. kına gicesinde geline hanı kınayı yakarĺar. köyün içindese kaynana gelir kına yakmā ama köyün içinde dēlse u gelinin başını yapçak olan bi kadın ama bizim şindi benim günümde gelinin başı sırf altınnan yapılınırdı. çok güzel ōle bi altınnāmız vardı bizim, īne büle īneli altınnāmız vardı. u īneli altına hotaz derler bōle büle mıska gibi gelir bi şey bu başına kuyulur taç. bōle taç gibi hani çuk güzel olurdu gelinner. /?\ altından olurdu sırf altın olurdu. ona duvānı koyarlar onun üzerine. /?\ yok. gelinin saçını kimseye göstermezler bizde ōle yok. bak ani gelin, gelin olur ama dūnü olur gündüzün kadınnara gösterilir akşam oldu mu gelinin başından o hotazı alırĺar. gelin giyer ferācesini oturu orda. /?\ var beyaz gelinnik giyer, gelinnik giydik beyaz da akşam oldu mu başını kına gicesi yaparĺar. u kına gicesinde erkekler giri ya avluya ya bizim avluya girildī gibi u gelin nikā́lı oldūndan gelini kaçırırĺar. siyā ferāceyi giyer sırtına beyaz örtü örtünür gelin orda oturur. (¦) bak şindi ilkokul bizim yedi sene okunur yedi sene okuruz. hayır altı sene, altı sene, yanlış sūledim, altı sene okūrsun ondan sōna bu kız on‿iki, on‿üç yaşına girdi mi okul bitiyo hemen o ferāceyi sırtına. artık içbir erkek bizim bak kapıya vurmadan gelemez, içeri giremez çünkü u ev sayibi, u kadın ferācelen çıkçak onun için. biz yalnız orda evin içinde, avluda ferācesiz dururuz. u komşunun adamları bizim evimize bōle hiçbi kimse gelemez paldır küldür, ben sana geliyim diye. bekler u kadın hani kabul ederse. alır ferācesini, buyur

der, kocası ordasa gelebilir. hāĺā da bak biz buraya geldik, bak komşulāmız da ūrendi bizi, bize paldır küldür kimse gelmez. ben bak bu saçımı tā kimseye göstermiş insan dīlim. ōle görmüşük ōle bū̄müşük ani ic işte. evde kendim de oturum ille bu örtüm içimde tülbent sarılık saçım bōle. /?\ bütün şorayı kadar yakarĺar, bacaklāna da yakarĺar büzbütün ama gelini işte dedim ya saçını yapçak‿olan kadın yakar kınayı. ama köyün içindese kayınvalde gelir yakar kınayı. /?\ tabi altın koyuluyo eline ne demek. kına yakılcak vakit avucuna koyulur altın gelin açmaz ki elini. ondan sōra o altın koyulur eline, gelin açar elini, kına yakılır. aman çok güzel türküler sū̄lerler. o gelini ālatsınnar diye. /?\ çok eyecan yapıyım ben. ben bak kuran-ı kerimi de giderim ölülere okuyamam seslen mevlütlerde de. er şeyi bilirim okūrum da. vurun geline kınayı derdi kınasını derler ālasın garip annesi ferālansın kaynanası derler. yāmurĺar sicim sicim sizin kızınız bizim için. o zaman söylerdik ama şindi çok seneler geçti yaşlandım artık. /?\ dāmat zaten gelini artık görmez hiç kına yıkanmaz. gelin kendi sabā yıkar kınasını. bōle artık dāmat bizim, bak bizim günümüzde, şindi artık aynı burası gibi gidip orda dāmat alıyı gelini de, bizim günümüzde şindi gelin olur ani perşembe gün giderler gelini alırĺar. /?\ u posta bastırmazlar otutturular gelin artık damatın evine girdineyin o akşam. şindi koyarĺar büle bī post damatlan ikisini otutturular ona. ama şindi bizim gelini damat karşılar şeker atalak, şekerin içine para katarĺar. bōle halk bütün gene kadınnar toplanır avluya hani kesinniklen erkek girmez. damat çıkar o çeşit karşılar. undan sō girir gelinin koluna içeri giriler. gelini bırakır damat gene şeker atalak çıkar gider. artık akşama kadar dāmatı kırda gezdiriler. gelinin yanına hiç gelmez. /?\ ayır. bak şini eveĺā iki ōlan mobiletlen, unnara yastık bōlece yastık yaparız biz küçücük. undan sō onu bi mendillen bālārız u iki ōlanın koluna. o iki ōlan o yastī götürüler damata. gelin artık hareket ediyi. gelini arabaya pindirdineyin o iki ōlan giderler. bunnar yastıkçı derler bizim zaten. giderler damata teslim‿ederler u yastıkları, gelin geliyi diye. dāmat ta ona para verir. ani gönnünden ne koparsa hediye verir. undan sōra damat azırĺanır artık gelini bekler. bī ablası varsa dāmatın, yengesi varsa gelinin bi koluna girir. bekler dāmat gelsin diye. gene ondan sō üçü birden giriler içeri. gelinnen damata ayna tutar. damat gelin güzel der, gelin de damat güzel der. ondan sōra birer bardak şerbet içirilir unnara tatlı geçim olsun diye. ondan sōra artık dāmat alır kendini gider. ana fotoraf çektirmek için gene gümülcineye götürüler gelinnen damadı. fotoraflar çekilinir, hatıra olsun diye. artık akşam oldu mu akşam yimē yindinēn undan sōra artık imam getiri damatı hoca getiriyi. okurĺar, dua yaparĺar. gelin kapının arkasında bekler ama beş‿on tāne

karı toplanır yanına yalnız dı̄l gelin. getiriler, ondan sō damat girir içeri bi tas su kuyarĺar, o tasa bı̄ tekme vurur bacānnan devirir. /?\ inanç ō̄le işte ani. ondan sōra oturur damat getiriler bū̄k bi baklava tavası. bunnar baklava tavasını damat alır undan bi dikeden büle çatalınan batırı geline veri eveĺā gelin de damata. onun arkası artık o der bir yudum, o ben bir yudum gelin beni çok sevsin, gelin beni çok sevsin gelini bezdiriler. ani bō̄lenek olur. undan sō bizim takımız artık sabāyn olur cumā günü işte gelin sabāyn kalkıyı, kalktı mı bütün bu ōlan evinin akrabaları toplanır içeri beklerler. gelini gene yenden gelin yaparĺar başını gene aynı olur. gelinnı̄ni giyer hepsinin elini öper gelinnen damat. undan sōra o geline artık takılar takılınır. u ōlan evinden ne takı verilcek artık akrabaları para mı, bilizik mi ani altın mı o sabā artık geline epsini veriler. kayınbaba da verir, kayınvaldesi verir işte kardeşleri epsi epsi ani dede, nine ne var epsi verir. /?\ tabi ō yüz kişi götürülür. bizde afta yeme geze derler. otobüs dolusu bō̄le gidilinir. yemekler azırĺanılır. nerde burasının yemekleri nerde orasının yemekleri. şindi eveĺā damatı götürüler işte kızı anasına ō̄le kalabalık. yemekler yinir undan sōra gelinir. bir hafta sōra gene ōlan tarafı çārır kız tarafını. gene aynısı ō̄le kalabalık gelinir otobüz dolusu gelinir. gene aynı yemekler yapılınır, pişirilir, yerler içerler. gene ondan sōra hadi gene herkez evine avşam oldu mu. /?\ bizim şindi damatı götürdüneyin u kayınvaldesinin elini öpmē u şindi ayrı başka bi komşuya getiriler erkekleri kadınnar gene kızın annesinin evine geçer. arkadan alır iki erkek akrabalardan damatı kayınvaldesinin elini öpmē götürüler. götürdüneyin kayınvaldesi tabi oturuyu içerde başka u hānenin gençlēnden artık gelinin ablası olur, yengesi olur kāve yapar. undan sōna boş bi filcan da kaparĺar dāmat para versin diye. (¦) erkeklēn tarafında oluyu da gene damat para veri ya getirene.

akrabalık adları: /?\ teyzem, dayı, hala, amca, yenge deriz. /?\ görümcem oluyu ama abla dēriz. /?\ kaynım olur. /?\ elti, baldızı. /?\ u kayınçe. /?\ bacanā. /?\ kızan deriz. /?\ dı̄l canım okulu bitirincesine kadar on bir, on‿iki yaşlāna kadar kızan. undan sōra artık bū̄dü ōlan dēriz, ōlan kız dēriz. /?\ aynı anne, baba, dede, nine.

organ adları: /?\ sırtı, dirsek, avucu, bilek. /?\ diz. bacak dēriz bordan yukarı kalça bacā deriz. /?\ gū̄s, boynu, ensesi. /?\ kekici dēriz çene demeyiz de kekiç derler. kekici vurulmuş çocūn. /?\ yanakları. burnu onnar tamam alnı kulaklar unnar aynı. çene de derler hani çōnnuk eskiler kekic derler.

ekmek, yemek yapımı: /?\ ilimizlen yürurduk hamuru. yüruz, fırında pişiriz. lēnde, lēnde yüruruz, fırında pişiriz te burda da gene aynı fırınım var. yördümuz hamuru hani lēnin içinde bekletiriz. sōra arkadan bizim bō̄le tavalāmız var yuvarĺak, o

tavalara koyarız. gene orda da bekletiriz kabarır undan sōna fırını yakarız pişiriz. /?\ avlumda var şindi çıkarkan görüsün usta fırını. /?\ tabi ekmek fırını tūlalan yapılık. erkezin fırını vardır avlusunda. iç satın ekmek pek çok sīrek hanı yapılır erkez kendi yapar ekmēni. /?\ maşingalar vardı. ekseri mutfaklāmızda hani maşinga kullanırdık. ani üstünde suyumuz olsun yemēmize bulaşīmıza. fırınnānı maşinganın kullanırız tatlımızı yaparız. ekmek ani canımız istemese yāmurlu avalarda soụk avalarda maşingada yaparız ōlenek. /?\ yassı göçmen sobası. /?\ hani kapama yaparız, börek yaparız çok. bizim orda çörēmiz, börēmiz çok meşurdur hamır işimiz çok ōle. /?\ kaçamā kaynak suyun içine darı ununu koyarız, karıştırırız ani katılıncasına kadar, pişiririz. undan sōra unu emen büle ters bī tepsiye dökeriz ōle. u, oldū gibi çıkar emen topaç. undan sōna keseriz onu iplen pıçak sürmeyiz. kalın ani yorgan ipinnen unu ekseri ani ōle, bōle keseriz. yorgan yorgan ipleri var ya hā ōle iplēlen, ince iplen keseriz, ayırırız. undan sō artık unu hani koyun eti alırĺar, getiriler pişiririz. undan sō onu dūrarız o çeşit onun üstüne dökeriz yeriz ōlenek. kapamayı fırında yaparız, maşinganın fırında. ōn eveĺā eti kaynatırırız. etin suyunnan piĺavını pişiririz. piĺava suvan rendeleriz, nane koyarız içine. ne zaman suyunu çeker piĺav dökeriz tavaya. etleri de üstüne dizeriz. üstüne de karabiber ekeriz, veririz fırına ama az biraz sulu hani fazla hani piĺavı katı yapmayız da fırında çeker o zaman o tāne tāne olur piĺaf.

kalıp sözler: /?\ su dökmezler bizim. u adet burda. ani arkasından kuran okursun içinden bildīn ezber allayülayı okursun korusun allām diye. /?\ allām yolunu açık‿etsin dēriz. allām kazalardan, belālardan, düşmannardan korusun diye ani dua ederiz. /?\ ben burda gördüm bedduayı bōlü hani tụafıma gitti çok. çocuklāna beddua ederler biz hiç zaten ōle bi şey almayız āzımıza. kavga bilem yapsalar beddua etmezler birbirlēne. /?\ yattım sāma döndüm soluma yetmij bin melaike olsun dinime imanıma böyle sūlērim. ben o kadar söylērim, allaülayı okūrum. bunnar peygamberimiz zatı okumadan hiç yatmazmış bunnarı ben hep okūrum. her akşam yatçak vakit yaparım duamı yatarım.

karışık konuşmalar: /?\ sālık ocā var benim köyümde. evlēmizin emen dibindedi benim sālık ocā. /?\ tek katlı bizim iki katlı ev yapmazlar. çōk sīrek koca kūde ani ya bi kişide ya iki kişide. /?\ yirmi bir yaşımdaydım. /?\ otuz beş yaşımda. /?\ biraz bizim köyde şey konuşulur kuyuya ġuyu derler, hani kuvaya ġuva derler, kızana ġızan derler, karıya ġarı derler. ama ben bunu hiç konuşmazdım. biz ne bilem annemizden öle görmedik. ne annem konuştu ne bubam konuştu. biz evimizde hani ōle dil hiç konuşmadık. /?\ hayatlıdı, ilkin ben evlendim hayatlıdı bizim evlēmiz sōra

kapattık önnēni salonnu yaptık. iki oda bi mutfak bi de salonum vardı. /?\ dīl dīl. bak şindi iki oda bȫle boyuna yapılık undan sōra ani kaç oda yaparsan yap undan sōra u hayat bayā bi geniş oluyo ön kısmı. binanın yarısı oda olurdu yarısı hayat olurdu yapılan binānın ön tarafı açık olurdu. sōra biz kendimiz hani yaptık o çeşit. ani salon oldu iki oda, bi mutfak, bi salonum vardı. dolaplāmız yüklῡmüz var dolaplāmız var o dolabın içine koyarız. /?\ yüklük derdik dolaba. unun içine koyardık. /?\ yoktu yoktu. minderdi ama tahta divannāmız vardı. sedir derdik orda tahta divannar yapılıktı. unnarı güzelce örtülü bülenek örtüleri vardı, yastıkları var böle dayanmā o çeşitti. /?\ yere sofra bezi seririz. undan sōna siniyi koyarız, kasnak koyarız ȫle. ġasnān üstüne sofrayı koyarız ȫle yeriz. vallā yemekler sen kendi isteyine bālı ne istersen hanı onu pişirisin. /?\ yō tencerede pişiriz çömlek şeyi biz bilmeyiz üle şeyler görmedim ben. /?\ kül durusunnan annem rāmetli yapardı biz ifakken. sō deterjannar çoaldı bollandı ondan sōra bıraktılar artık kül durusunu. ondan sōra artık ep deterjanna yıkanıldı. /?\ ev yapma sabunu mu? onnar yapmazdılar. bizim orda zītin yoktu. bizim zītin ani dedeāç tarafından getiriler kasımüstü rumlar satılık deniz boyundan. biz zītini yimek için bile unnardan alırdık baskılı ani çizme zītini ȫle yapardık, unnardan alıp ta. kendimizde ani pek zītin yok. benim koca köyümde babamlan kardaş çocū oluyu bi unnarda dayımızda vardı koca bi bāçe zītinnik başka kimsede yoktu zītinnik. onu da konu komşu alırdı yerdi yā çıkarmā kısmet olmazdı. /?\ burda yımırtayı satın alıyız bizim orda yımırta anam anam ördekler zatan bȫle kapıdan çıkardım doldurudular. ben fırın yakardım ekmek pişiridim, ani gülersiniz şini, alırdım yımırtayı çıtlattırıdım fırının kızdırdīm kızgın küle, köze bi koyardım u yımırta pişerdi aynı patetiz gibi ne tatlı olurdu. em fırın yakardım em yımırtayı yerdim.

gunnik, momalika yapımı: /?\ bunun adı gunnik. bunu şindi kaburcak toplacan. kaburcak gelincik otu bak şindi biz gelincik deyiz. gel fir baki gel. gelincik otu bizim. şindi çok fazla dūramam büle elimin aldī kadar iki avuç sıkı sıkı otlar u kadar olur. ondan sōra yarım demet te hani fazla da yarım demetten de fazla olmasın ani maydanoz, unun kadar da biraz dereotu, unun kadar da nane. az bi şey şu kadarcık hani pırasa ince ince kıyarım içinde kaybolsun diye iri olmaz. kekik koyarım, karabiber, kimyon, bi yımırta, bi kabartma tozu, yarım bardak su bardā yā. bir buçuk bardak süt, soȗk süt, tuz. bunnarı evela çırparım ben epsini bir arada. sōra arkadan darı ununu katarım, darı ununu karıştırırım karıştırırım. darı ununu karıştırdıktan sōra arkadan bu otu katarım içine. karıştırırım gene bi güzel tavayı yālārım, döşerim tavaya ince. /?\ tepsi, fırın tepsisi benim dilimden konuşurum kusura bakma. döşērim

gene üstüne ince kaşıklan bȍle yā gezdiririm bunun. yaydıktan sō ince bi bȍle kaşıklan yā gezdiririm az biraz, biraz da toz biberi ekerim üstüne ince ince. undan sō veririm fırına. bak şindi darı unundan şey yaparım ben momalika dēriz biz. bunu hamırı pişiririm tencerede, suda suyu ısıttırırım fazla kaynak yapmam ani topaç olmasın diye. buna gene darı unu katarım, tuz katarım, pişiririm aynı ani kaçamak gibi pişiririm. bunu biras indirdinēn sōra bunu kaşık kaşık alırım bȍle bī şiye gene tepsiye bunu milangasta pişircem ama. bunun bi tarafını pişiririm. bunu pişirdim mi pişirdi bu döşedīm büle çörek gibi yaparım yaslārım ben onu. onun bi tarafını pişirdim kızardı mı unun altına ince dūranmış tāze suvan, bi de çökelek koycan bi de unu unun üstüne kapacan. kızarmış tarafı üstünde kalıyı. bu suvannānnan çökelēnnen altında gene kızarıyı. aman bi hoş oluyu sor geline. darı unundan çorba yaparım. çorbasını yaparım sabāleyin. bunu kavurmalan yaparım. kavurma kavururum ince ince bunun çorbasına onu yā yerine u çeşit o kadar güzel olur büle yimē doyamasın. biraz cıvık yaparım ani çorbasını ama gene normal fazla da cıvık olmacak ama. bunnar tereyālan yerler ben kavurmalı yerim. ben ȍle alışmışım anamdan bubamdan üle görmüşüm. /?\ yok darı unu çorbası dēriz. unu işte tencereye koyarım suyu kendimize göre ölçerim suyu ani kaç kişilikse buna gene normal hamır yaparım işte ani fazla üle duru olmacak. biraz koyu olcak, taranadan koyu oluyo. bunnar şeylen yēler, sana yālan yerler. ama sana yāyı kızdırırım, erittiririm, una un katarım. u unu güzel kırmızı büle kavururum yālan berāber. helva gibi kavururum. undan sō unun içine o çorbaya katarım unu. ȍle de çok güzel oluyi kavruluk kavruluk kokuyi. ben kavurmalan yerim bunnar yimez. kavurmayı gene kavuruyum güzelce ısıtıyım undan sō o çorbanın içine koyarım. sana yā koymayım. tabi kendi yānna ben ȍle yerim.

turşu yapımı: köyde turşuyu tuzlan yapardık ama çok güzel olurdu iç erimez. /?\ katıyım az biraz nuhut katıyım. bir‿ki kafa da samsak katarım gene de hāĺā katarım işte. tuzlu suyunu yaparım yımırtayı koyarım. yımırta yukarı kalktı mı tuzu tamdır. o artık asla eritmez hiç. yazdan tā dolmalık biber koyarım, acı biber koyarım, sivri sarı biber koyarım, yeşil domates koyarım içine salatalık yani her şeyini acı biberini her şeyini. undan sōra artık kasımüstü geldi mi ļāna erişti mi karnıbār ben bunnarı çıkarırım dūrārım epsini. karnıbār, ļānayı da karıştırırım içine gene aynı suya doldururum. u hicbi şeycik olmaz yaza kadar unu yerim artık.

hıdırellez: /?\ hem de nası burda ne var. bak ben sana annatsam zaten sen hidirlez yaparız kimseler iş yapmaz hep beyaz gī̆nilir beyaz örtü örtünürüz. u gün şennikler, salıncaklar, u kızlar eylenceler artık gör kuzular yinir, uvaya gidilinir. bizim ovamız

çok güzel cevizlik. ceviz āçlānın altında salıncaklar kurulur. bi gör u kadar güzel olur. biz burayı geldik bak okula gidiyi çocū ben saldım okula erişti būdü yedi yaşına girdi gitti okula ne ilk namaz bilirler, ne kandil gicesi bilir ne bi şey. bizim biz ġavurun elinde eriştik būdük ilk namaz gelir okullar kapanır, kandil giceleri gelir okullar kapanır. arfe günü bizim kesinliklen okul olmaz, bayram bitincesine kadar okul olmaz. burda ben türkiyeye gelmişik ama niye gelmişik zaten büle şaşıttırdım. ġavur bizim örf ādetlēmize o kadar saygı gösteriy ki bi gitseler, bi görse akılları durur büle. biz ġavurun içinde būdük ama nasıl terbiyelen būdük zaten burasının bayrāmız diyip te geldik. /?\ gülün altına çömlē yüzükleri koyarĺar, gelin ederler undan sōra sabālēn eh artık kızın biri alır eline darbukayı, darbukalan māniler söyler, yüzükler çıkar (¦) tümbek ōlenek bizde de ōle olurdu çok güzel olurdu. ama burda idirlez iç iç iç. burdakı ben hani örf ādetleri hiç orasının şeyine uyduramadım. biz zor beklerdik bōle ramazan bayramımız gelsin. u kadar güzel şeyler yapardılar bayramlarda. kurban bayramında bugun kurbannar kesilir u akşam artık bütün gençler bütün kōlü zaten kalkar hiç kimse evinde durmaz artık o akşam. ōlannar şindi beḱar ōlannar hepsicē ablalānın, kardeşlēnin, yengelēnin elbiselēni giyerler. bunnar kız olurĺar bazıları ōlan gene ani ōlan olarak gilin ederiz güzelce ōlanı. birinde benim kardeşim dāmat oldu ōlanın birini de gelin ettik. polis gelmiş ismail ne olursun dermiş bi kere dans edeyim gelinnen rāzı kalır mısın. u sanarmış esahtan kız sanarmış. haĺbuki ōlan gelin oluk. güzelce bī koyun postuna bürūler sarīlar sarmalarĺar, ayı yaparĺar. doktor‿olur çantası elinde gezer hastalanır veya düşer biri bayılır. ōle çok çok ani davullar zurnalar çalar ōle gezerler. enim kenim para toplanılırdı ama dīl içki içmek için para bunnar hani okul şey ne o be futbol oynadıklāndan gençler unnar forma almak için, ayakkabı almak için para toplarĺar başka bi şey için dīl. unu gönüllü veririz parayı zaten gençlere bi yardımımız olsun diye. burda ne biz geldik ne bayram, bayram mı olur ya içkiden başka bi şey bilmeyler. /?\ biz on bir gün kaldık karakolda. undan sōra dūru burayı geldik. keşanda akrabamız vardı işte orda bir‿iki akşam kaldık çocuk hateşlendi doktora çıkardık unu orda. tabi karakollarda orda atıldı çocuk sıkıldı çok tā dūrusu. undan sōra orda akrabası var abinin orda durduk. aldık kendimizi undan sōra buraya geldik.

Y3.5/1

İsmail Genç / 74 yaşında. / Sofular-Gümülcine doğumlu. / İlkokul 2'den terk. / 1956'da Akhisar'a yerleşmişler. / Türkçeden başka dil bilmiyor.

karışık konuşmalar: /?\ ismail genç. yetmiş dörde girdim. ē yetmiş dörde girdim yani bu sene. /?\ iki sene gittim. ilkokul iki sene epsi bu. yunanistanda o zamanar bu anarşit davaları vardı. o yüzden yani okul yüzü görmedik. okulları o zaman köylü tutuyodu yani. köyümüz yani on‿üç, on dört hānedi. yunanlılarlan karışıktı yāni bizim köyümüz yani, yarısı türk yarısı rumdu yani. /?\ sofular derler bizde. gümürcineye bālı. /?\ vardı ya rumlar da burdan gelme, türkçe bilir. onnara gazete falan gelirdi burdan onnar kari türkçe bilir. ama sōra erişenner, gençler tabi unnara daskeli ōretmennere daskeli diyodu unnar. yeni yeni onnar rumcayı unnar ōreniyodu, eskileri ep türkçe bilidi. /?\ bilmiyoz yani biz görmedik. bizim yaşımızda olannar hep türkçe ġonuşuyodu zaten. gazete gelirdi türkçe gazetesi gelirdi yani türkiyeden. /?\ karakucalı var, kuştepe var, kaybi kū, taşlık var yani köylerin epsi var. /?\ türk. /?\ on dört yaşındaydım. trennen geldik. malımızı sattık, köyde kimse kalmamasıya devlet bize şey verdi yani menderesin zamanında. malımızı sattık, pindik, eşāmızı trene dōru istanbul. istanbulda da on beş gün kaldık. ordan akisara. kardeşimiz var orda, onun yanında durduk, ondan sōra akisara. efendi mālesine bi geldik orda kaldık. /?\ sırf gümürcine şeyinden yani manisa nası şe ya unnar da ordan gelme yani. /?\ zirāt, tarım başka bi şey yok yani hayvancılık, tarım. o günün berinde ōle traktör yok bi şey yok, öküzle. ōledi yani babamlar ōle şāpıyodu. /?\ çete vardı o zaman işte aynı burda nası şindi şēler var o zaman da onnar vardı orda. onnarı devlet bi şāptı bulgaristana mı ġōladı nereyi gittiler vurdu geçti yani. ama kaç sene sürdü o, çok sürdü. /?\ biz iç görmedik, iç ōle bi eziyet görmedik. ne zaman istanbulda bi olaylar çıktı elli iki senelerinde işte ondan sōra biz duramadık yani orda. hiç te gitmedim yani yalan yok. ama köyümüz oldū gibi kalktı zaten. epimiz paşaportları verdik, trene binip eşāmızı sardık dōru istanbul. /?\ kalmadı. var bi mālemiz var bōle bizden ayrı onnar da on‿iki on‿üç hāne bi o köy duruyordu yani. şimdi üç‿ay bizde okuyoduk üç‿ay onnarın köyünde bi okul vardı üç‿ay unnara biz gidiyoduk unnar da üç ay bi hoca. bi ōretmen tamam mı üç‿ay unnarın köyünde üç‿ay bizim köyde gidip geliyoduk. çantaları asıyoduk boynumuza dikme o bezlerden birer kitap yalla. sepedin içine ekmek okula. /?\ önnük ne önnū ya. ayāmızda pantullar zatın dokuma, pamuktan dokumadılar ya. herkes istedī gibi giyerdi. o zamannar rezillik vardı tā dūrusunu

istersen. yokluk, ālem türkiyede nası orda da ōledi. şindi ne var cennet. er taraf cennet yani. /?\ öküzlen. traktör yüzü nerde görcen. bi uçak geçiyodu da korkuyoduk ta yerlere yatıyoduk o zaman, çocuktuk tabi, bu ni acaba diye. biz orda paraynan maraynan tütün ektirmezdik. biz bugün köyde bugün sana tütün ekiyoduk. ne ektik bugün bi gün, bitin köy sana eger. sōra öteki komşuya bōle paralan maralan, para bilmiyoduk zatan paranın ne oldūnu ya tā dūrusu. ekin, hayvancılık bunnar başka bi şey yok. /?\ būday, darı. /?\ düvennen, öküzlen. yīn yaparsın bōle ondan sōra küreklen savurusun. yabası vardır, savurdu mu lüzgar olmadı mı ūraş ārı ġoca gün. şindi ne var epsi kolaylık. e biz hayvancıyız koyun vardı koyun güdüyoduk. /?\ yok erkezin kendi güdüyodu yani. /?\ ya burda ne yapılıyo aynısı orda da oluyodu yani. bak sana bi şey söyleyi mi biz bi şeker için burdan kapaklı gibi yere bizim köyde cāmi yoktu yani da babamlar orda o köve camiye şeye gidiyodu bayram namazına giderlerdi. biz burdan kapaklı gibi yere bi şeker için bayramdan gelcekler de unnarı karşılamā diye bi şeker. şindi şekeri çocuklar kaldırıp atıyo. bi şeker için kapaklı gibi yayan gidiyoduk unnar elini öpçēz de bize şeker vercek diye. o zamannar ōledi yani. /?\ biz ōle bi şeyler görmedik şindi gördüm desem yalan söylerim. baklava da o zaman olmuyodu zatın. baklava da ōle bi şeyler yoktu yani. börek yaparlar, bulgur börē yufka açālar börek yapālar. erkez onu yir işte.

Y3.6/1

Hatice Avcı / 62 yaşında. / Aşağıköy-Gümülcine doğumlu. / İlkokul 2'den terk. / 1952'de Akhisar-Kapaklı'ya yerleşmişler.

karışık konuşmalar: küçüktüm yani, annemlerden duyduklarım gelennerden duyduklarım bunnar yani. başka bi şey bilmiyom tabi oralarını. e bizim oraların ādetleri ferāce giyerler, örtü örterler, açık gezmezler. birbirlerine saygıları sevgileri çoktur. bālıdırlar birbirlerine çok. /?\ elli bir elli iki o aralar yani. biz kūmüz aşā köyde dōmuşum ben. /?\ gümülcineye. şapçı yakınmış eralde ōle duyuyom yāni. /?\ var kozlu kūler var meseĺā, ırcan var nası deyim dā başka köyler duyduklarım. benim dāmatım da oralı. kızımı verdim. gelip gidiyo dolapçılar var yani var bayā köyler var da ışıklar var. /?\ evet türkçe konuşuyoruz biz. bizim varmış karışıkmış, komşularımız yani varmış yabancı. biz gelirken tek hāne gelmişim heralde gelmişler annemler yani babam kaçak gelmiş burayı. arkadan işte biz de gelmişik annemlen ikimiz. deniz yolundan kayıklan öyle gelmişler. /?\ unnar dramalı. /?\ evet, burda bulgaristan yok. yunanistan işte göçmeni var yani kaç hāne burda on hāne var yok köyümüzde, yenişehir mācırı. işte dedīm gibi on hāne var yok u kadar. gençler gidiyo burda kalan bizim gibi işte bōle yaşlılar. ben iki sene gittim okula. o zamannar fakirlik vardı bırakmadılar işte iki seneyi geçirdim. salmadılar gitmedim ama kendimi geliştirdim. /?\ atmış‿iki yaşındayım. /?\ hatice avcı. /?\ dīl o sarıcalı. /?\ ne bileyim bilmiyom ki (¦) o bak bilmiyomuş ben ī kötü ordaki evleri bile hatırlıyom. ordaki evleri bōle hayal gibi hatırlıyom. üç yaşında çocuk ne hatırlayabilir. kayınpederim işte dört yıl, dört buçuk yıl askerlik yapmış. yāni savaşmış, karşı karşıya savaşmışlar. çok diyo iziyetler çiktik diyo ayvannarı kendimiz öldürdük çī yidik, diyo. hayvanların izlerinden diyo idrarlarını içtik, diyo su yerine, diyo çok iziyetler gördük, diyo. şükür, diyo içbi şey olmadan geri döndüm, diyo. kayınvaldem evde bırakmış onu. /?\ yani yakın sayılır meseĺā şöyle akisarın, manisanın köyleri nasıl işte öyle, il ilçe onnarın köylerinden böyle. /?\ evet, kayınpederim annatıyodu. dā çok küçük geldīm için burda bunnarı dā çok biliyom yani. annatıyodu bi tarla ortak ekmiş böle hiç kimsenin bi şeyi kalmamış. onun darı ekmiş böyle ama nasıl saklasın yerin altına bōle evin içine döşemişler üstünde yatmışlar. geldikleri zaman yani korkarlarmış bulcaklar da alcaklar diye bi şey bırakmıyolarmış. onnan işte eşi dostu meseĺā kayınpederleri kayınvaldeleri onnan idare olmuşlar yani ūtüp darıyı da. öyle dirmennere bile gidemiyoduk diyo. gittīmiz zaman diyo yani ateş‿altında

kalıyoduk diyo. evet, vuruyolar alıyolar senin yicēni. öküz arabalarınna, öküzler ne kadar gitçek. /?\ evet, ben akisarlıyım kendim. buraya gelin geldim. /?\ evet, akisara yerleştik biz ilk karacabeye geldik. orda bilmiyom bi sene kadar mı ne kalmışlar, bi sene iki sene yani duydūm kadarıyla. ordan bizim burda akrabalar oldū için /?\ efendi mālesinde. orası yunanistannı hep. yeni gelenner var meseĺā benim dāmatım üç‿ay orda meseĺā şe yapıyo giriş çıkış yapıyo. benim torunnarım yani çifte vatandaş. /?\ gelin geldim buraya. bizim ādetler o zamannarı davullar, zurnalar işte böyle bandolar vardı. böyle salon falan yoktu. bizim o zamannarı o ata binen zamannarı çok önden varmış yani. /?\ on sekiz yaşında. /?\ iki gün sürüyodu cumartesi günden pazar gün iki gün. /?\ kına gicesinde işte oyna, çalgı tutulur gündüzden dā. /?\ yani evli birileri yakardı yakınnarın, yengelerin, halaların, teyzelerin, yakınnarın yāni. /?\ baba evinden baban çıkarı kapıya kadar ordan arabadan pinersin. /?\ var. evde bālar pazar günü davullar gelince kapının önüne e baba el öptürür, kuşānı bālar, eşi dostu akrabası elini veri öptürür. ondan sōra pindiriler arabaya oynaya oynaya giderler. /?\ çeyizlerde bizim işlemeler çok vardı. çeyiz yapardık çok, şimdi yok. şimdi sādece mobilya bizim zamānımızda mobilya fazla yoktu. yani bi takım koltuk alırsan alırdın /?\ evet, o kadar, okadar. tabi bi tepsiye düzersin hepsinden altı kaşık, altı çatal u kadar. tāta kaşık vardı ama biz tahta kaşık kullanmadık. dünnerde kullanıyolardı burda. dünnerde kalabalık oluyodu alıyolardı kaşık, tahta kaşık. yemek sinide yerdik. benim zamānımda piĺav yaparlardı pazar günneri tepsiye. /?\ kapama dīl de piĺavı pişiriler yufka açarlar pişiriler yufkayı tepsiye yufkanın birini koyarlar üstüne piĺavı dā üstüne bi dā yufka getiriler orta yere koyarlar. yanına ya ayran ya hoşaf yani herkeze ōle yidiriler pazar günü. /?\ börek dīl işte piĺav. yufkalı piĺav. /?\ kazanda üç kazan, beş kazan piĺav yaparsın bütün köyü doyurusun. yemek olarak olur işte şini meseĺā yemek yaparlar, şindi piĺav yapsalar da herkezin tabānda ayrı veriler herkes şimdi öyle yiyo. yufkalı piĺav kalmadı ama herkez özeniyo yani yufkalı piĺav illeki duysunnar hele çok severler. şimdi yemeklerde işte fasulye nohut. /?\ yapıyolar dā bile yapıyolar yani. ben hiç yapmadım ben pek sevmem. bu köyümüzde de keşkek yoktur. burda yok burasının piĺavı. yufkalı piĺavı başka köylerde keşkek var. kaynatıyolar onu ìce dövüyolar içine tavuk eti koyuyolar meseĺā üstüne yā kızdırıp döküyolar. ani seviyolar onu ben pek sevmiyom. kiĺom da var diye sevmiyom.

Y4.1/1

Süleyman Çıvgın / 92 yaşında. / Borva-Drama doğumlu. / Okuma yazması yok. / 1923'te Halitpaşa'ya yerleşmişler.

karışık konuşmalar: /?\ evet, doksan ikiye giriyom yani bu yıl şimdilik doksan biri bitiriyom. /?\ borvada. beş, altı yaşındaydım ben. yani bizim kūmüz aşā yukarı yüz, yüz‿elli āne vardı. kūmüz nası tarif‿edīm sana uvamızdan iki tāne bōle çay geçiyodu. keşke iç gelmeseydik te burada görmesedik ama geldik nèbalım mübādele yaptılar, getirdiler. /?\ aynı bu köe benzer bōle dāya dayanık önü uva. şu gördūnüz alitpaşa gibi borva da aynı bōle, uvamız vardı bizim. /?\ yaz geldī zaman demirciler geliyodu bizim sabanları yaparlar, demirleri yaparlar giderler biz de, bizim köyümüzde yabancı tek bir fert yoktu. /?\ şindi kızım şōle deyebilirim bin dokuz yüz yirmi üçte falan eralde geldik o aralarda. bilemedin veyaut yirmi dörtte geldik. /?\ ayır, bizim köyümüzde iç ġavur yoktu. bizim köyümüzün kendi çeteleri vardı, türk çetesi vardı. onnar koruyodu bizim köyümüzü. bizim köyümüze ġavur katiyen giremezdi. /?\ şimdi dıranova var efendim ravanya var dramanın köyleri bunnar biz de dramanın köyleriyiz. en yakın dıranova yalnız unnarda çingen çok‿udu. /?\ trenne. dramada bindik trene dōru istanbulda çatalcada indik. ondan sōra istanbulda beş, altı ay durduk bizim eskanımız oraydı. ama biz beyenemedik orasını buraya geldik. burda yaşayıp gidiyoz şimdi. burda bir hāne türk varmış halitpaşa çiflikte bu paşa karaosmanōlu orhan bey, osman bey. bir hāne burda türk var tüm uvanın yarısı unnarın zaten gerisi ġavurlar vardı. ġavurlar kaçınca biz de burayı yerleştik. /?\ tabi köyde arnavutlar da var. vallā onnar geldī zaman türkçe konuşmazdılar ama sōra sōra ōrendiler. onnar memleketinde ana dili konuşmuşlar. ama burayı geldi değişti. tabi kāveye geliyo benimlen arnavutça konuşuyo ben arnavutça bilmiyom o da türkçe bilmiyo ōrendiler. /?\ bin dokuz yüz otuz‿altıda geldi burayı bulgaristandan göçmenner. bizim esas kökümüz konya. konyadan bi tari mari bilmiyoruz tarīni gelmişler oraya borva denen bi köye üc beş āne birleşip oturmuş bōle bōle oldu yüz‿elli, iki yüz ānelik borva oldu. /?\ būklerimiz yaşamadı ki benim babam rāmetli anadın mı otuz‿altı yaşında öldü amıcalarım desen ōle biz kendimiz ne bildiysek ne ōrendiysek onu ne yaşadıysak. /?\ yok, yok yürük dīl türk. /?\ tīze, dayı, ala. babamın kardeşine amıca, babamın kız kardeşine hala, efendim anamın kardeşine dayı, kız kardeşine tīze. onnarı kaybetmeyiz biz ama bizden sōrası kaybelirse bi şey deyemem. /?\ baldızım, kayınçom.

Y5.1/1

Rakibe Eker / 93 yaşında. / İnobası-Kayalar-Kozana doğumlu. / Okuma yazması yok. / 1923'te Merkez Yeniköy'e yerleşmişler.

karışık konuşmalar: okumuşum yok, okumuşum yok yavrum. kapama yapardık, tavuk keserdik, yāni yapardık, çorba yapardık, bideler yapardık, sofralara korduk işte yēlerdi gidēlerdi. tā ne annadayım. /?\ orda dūdum orda. orda dūdum ama sora samsuna çıktık, çok küçüktüm bilemem. altı ay yollarda kalmışık ben sanırım bi günde çıktık o kadar küçükmüşüm yani. ācık işte atırımda kaldı. denizden geçtik samsuna çıktık. orda bir ay kalmışık, oturmuşuk oralarda. sōnadan sōna bize ökümat yer gösterdi, tāla verdi, iki kişiye bir öküz, iki kişiye bir öküz üle üle işte meydana çıktık. yetmiş dölüm ama tāla verdi. o kadar kişimişik annem vardı, babam vardı bi de kardaşım vardı üç, iki de kız vardık. yetmij beş dölüm tāla verdiler bize. /?\ şık kūdedim ben. bi de acıdede vardı bi şık kū vardı bizim mācırlardan epsi onnar. /?\ neydi bilemem yavrum küçüktüm. çok küçükmüşüm. ġavur geldi, evlēmize oturdu. ācık bilirim bobam kucāna aldı, domuzu getirdiler bāladılar erik ācına bubam rāmetli kucānda bana gösteridi o kadar o kadar aklımda. sanırım bi günde oturduk o kadar bilirim bilemem başka bi şey. /?\ rakibe eker. /?\ ne doksan, doksan üç yaşındayım. /?\ kīm bilir okumā bilmem ki kac dūmluyum ne bileyim kaç. okul vardı da şık kūdedik, kar yārdı çok dereler vardı çak avzaya gicen, yıraktı. sade bizim kūden iki çocuk gider kızları dediler sora yollamālım dediler, o kadar aklımda. kurtlar yer dediler. kar topanı torp atardı dereler kar doludu. bi göçtü mü altından su giderdi karın ölürdün. bi karı öldü bilem karda, kar yīldı üstüne de. o kadar bilirim çok bilemem. /?\ atatürk ġavur geldi yerimize ya ġavurlar geldi oturdular evlēmize. /?\ annem bobam nerde elli günün içinde ikisi de öldüler küçük küçük ūsüz kaldık. el kapılānda būdüm, el kapılānda durdum. bi kardaşımız vardı o da iki gözünden kör oldu, mārun oldu, bi yeri izmeḱar kuydular. ondan sōna işte şüle büle geçindik. amcamın yanında askere gitti, amcamın yanında bōdüm. orda iş ūrendim. onnā baktılar bize. /?\ ā kaçmadım üle verdiler. kaynanam rāmetli, ācık akrabalīmız vardı, sōra bobama demiş, bu kızı demiş içbi yeri verme demij ben alacam. sōra bobam da ölüverdi o anda, o sıralarda. kanserden öldü, kanser oldu dodānda, suratında kanser oldu. çok küçük kaldık ama. /?\ avzadadım. ne gelin ma kızım ne gelin akşamüstü gelin oldum. akşamüstü beygir arabasınnan aldılar. tō kadar ūsüz adam ne gelin olcak. /?\ yōk canım içbi şiycīm yoktu. anamdan kalmış bikaç eski zaman düzende

dokuma da gölmekler onnarı verdiler. kız kādaşım vardı ona da öle yaptılar. o da on ‿üç yaşında kocaya gitti o da. tā kasabaya gitti burda gitti o. on‿altı yaşında kocaya gittim on‿altı yaşında kız ne olcak. nèpalım öle kaldık, sokaklarda kaldık. /?\ türkçe konuşūlardı. ġavurca olur mu ġavurun içinde oturmadık ki ġavur geldi biz kaçtık ordan. sōra bizi atatürk sürdü bizi samsuna. /?\ misir unundan, ateşe kōlardı bakırı ne yā ne bi şey ona. ondan sōna misir ununu elēlerdi elekte. /?\ altı çocūm vardı üç çocūm üçü de öldüler. yakında öldü birisi en bū̄k çocūm. öbürleri aralıklı aralıklı öldü altı yedi sene var araları. /?\ topraktan yapālardı. patlamayan kullanırdı kimisi patlardı kızarka ateşte. /?\ çanak gibi aynı küçük tepsiler gibi yapālardı ondan sōra puąça gömēlerdi. buyday unundan da olurdu epsinden olurdu. ama onnā yapardı ben görüdüm işte ācık aklımda. /?\ kapama gene pirinçle yapılırdı. pirinçle yapālardı, tavuk kesēlerdi bi de etinnen kızardīlardı üstüne kōlardı. /?\ saca kapadırlardı. o zaman yoktu ki bir alet ne fırın vardı ne bi şey vardı saca ep ateşe. ocaklā vardı evlerin içlēnde bacalā vardı. evin içinde epimiz oturuduk ev içinde küçük küçük. ordan işte oturuka oynarka görümüşüm zayır anamdan. elli günün içinde anamla bubam öldü. elli günün içinde ikisi birden öldüler. ū̄süz kaldık. çok çile çektik a yavrum āĺā tā çekerim çile. e çocūm adi ıstanbula götüreyim dedi, gittim bi kere beş ay durdum orda, sıkıldım çok. dō̄düncü katta da aşā enemem, düşerim dī̄ni korkarım artık gitmez‿oldum. ben artık dedim bi yeri gidecek durumum yok dedim, gitmem dedim. gene de dedi adi götüreyim ana dedi. gitmem yavrum dedim ben artık götürecek durumum yok dedim gidemem bi yeri. gittiler sora onnar. onnar da sora ordan avzaya dū̄ne giceklermij bayramın ikinci günü dū̄n varmış akrabalarından, annesinin kız kardaşıdı, orayı dū̄ne gicekler. /?\ o zamannar yoktu üle şeyler iç yoktu ne dansüz vardı ne köçek üle şey iç yoktu o zaman. çingenelē vardı karılar dare çalālardı, davul çalardı erkeklere öle dū̄n yapālardı. /?\ üc gün yapālardı ō evelden çok yapālardı. datlılar, bideler yapālardı, sofra atālardı, yemek yēlerdi. müzeyen bilir çok. müzeyenin ācık ta okumuşlū̄ var. bobası da çok kitap okurdu. bubası kitap okuka ep onnarı dinnermiş o. tā avzadaka küçükke barabar oynardık biz onnāla, yakınnardı onnar bize. te bu komşunun evi gibidi önümüzdedi evleri. müzeyenin kızı benim gelinim şindi karşıda oturu. dünüşüm o benim. /?\ burasını ī̄ dediler, kardaşım rāmetli biz de gidelim adi biz de gidelim, aldık başımızı geldik biz de buralara. çile çekmē geldik. orozkū̄nde oturduk dokuz sene. orda evlendim ben, burda orozkū̄de. adam rāmetli ev aldı, ev yaptı, yaptırdı oturduk orda. tō̄lenek olduk. /?\ canım ī̄ de yaşlılık bedenimden düştüm artık, yaşlılıktan. içimden bir ārım yok sızım yok. te

toktorlara giderim kemik erimesi var, kilestor astalī girmiş, kansiyon var iĺaçla yaşarım. akşam saba iĺaç içerim. /?\ kafadan astadı. öldü de kurtuldu yavrum. çok çile çekti üc dört sene çekti. ep deli gibi gezerdi er yerde. benden gelirdi ep tulumbanın önünden kuva bulurdu, kuvayı alırdı, taz bulurdu tası alırdı, alırdı giderdi. başımın tarānı aldı, bastunumu aldı. attı yollarda kīmbi kim aldı otların içinde. görmezdim ki aldīnı, bilmezdi kendini. ondan sō toktora gittiler, astānelere yatırdılar, astāne de kabul‿etmedi orda astaları rātsız‿etmiş. enārı çıkardık dedi bu kereye o tarafa gitmiş kaybelmiş. sōna gitmiş bu komşular görmüşler yanındaki komşular. gitmiş çak benzinnē orda yakın yerdeki benzinnē gitmiş. orda bulmuşlar. ondan sōna bi tā kiritledi ep içeri ep kiritli durdu yavrum, öldü sōra. çok üzüldüm ona da çok üzülürüm. /?\ dokudum bıraz yaptım. kaynanam dokurdu gelirdi gösteridi. düzen kurdulardı bu eski evlerin sofasına. pamuk īrdim çōk paralan nābacan fakirlikten. pamuk īrdim, dokudum, sattım kendime dokudum. pala gibi şey yapardık altımıza nēpalım fakirlikten. /?\ pamuk ekerdik ya. /?\ çıkırıkta çıkırık vardı çıkırık. çıkırīn bi īnesi vādı korduk oraya pamukları diderdik orda. yaptım dokudum bıraz. kaynanamdan ūrendim dokudum. onnan baraber ulardık, çözerdik. ben ona yardım‿ederdim o bana yardım‿ederdi gösteridi. pala dokudum, çuval yaptılar, dokudular komşulara īrdim parala. ondan sōna beyaz pamuk iplīnden çuval yaptılar o zaman yoksuzluk vardı. ō onnarlan dirmene gittiler un ūttüler epsi ep üle oldu, üle üle geçindik. /?\ buyday unundan yapardık ya tālalāmız vardı tāla aldılar, buyday unundan yapardık. /?\ saçta, saçta ocakta pişiridik. onnarı yūruduk amırlanırdı mayalanırdı. ondan sōra kimisi iki amıra kordu kimisi bir amırda pişiridi üle geçindik. /?\ gidēlerdi kimbi ben gitmedim derelere. tütün ektik tālada. ama evlendikten sō kaynatamlar vardı kaynam vardı dirmen suyuna kadar giderdik. üç sene tütüncülük yaptım. ondan sō yapmadılar bi tā vermediler tütün orayı. koca yapraklı oldu da geçmez oldu o tütün küçük yapraklı aradılar. tāla gene küvetlidi yaprakları çok kocaman olurdu, sōna istemediler. yasak‿ettiler sōra üle geçindik. /?\ īneleri vardı. o tütün oldu mu ācık sararmā başlardı kaç yapraksa üç yaprak dōt yaprak kırardık. tabi erkēn kākardık, serinde kırādık, köfünnere dolduruduk, eve gelirdik. er kişinin önüne birē köfün üleştirilerdi. kim çabık bitirecek dīni yarışırdık. īnelere dizerdik dizerdik ipe dizēlerdi kargıya bālālardı onnarı. sōna sergen yapālardı, asālardı sergennere orda kurūlardı. üç sene sıraya tütüncülük yaptık ben yeni gelinken evliken tā ne bebēm vardı ne bi şey sora bi tā yasak‿ettiler. /?\ çocūm yok ki dört sene olmadıdı çocūm, bomboştum. küçük evlendim ya dīverim ya on‿altı

yaşında kız gittim kocaya ūsüzlükten. /?\ ācık yapardık zayır. yemek kalmazdı ki azar azar yapardık. şindicik yapılır dolaplara kōlar. yoktu o zaman dolap nerde vardı o zaman. /?\ tulumba çıkardık. tālada gene kuyu kazdılar kuyudan, kullanmā kuyudan alırdık. sora tulumba çıkattırdılar tulumba vardı kullanırdık. çaylar akardı pamukları sulamā, o zaman su boldu. başka bi şeyim yok artık. çok başını ārttırdım. eter artık. /?\ kerpiçten yapardık, kerpiç kesēlerdi kerpiçten ev yapardık. te bunnar kerpiçten işte bu evler. /?\ etli yemek yapardık, etsiz yemek yapardık, ıspanak yemē öle öle yapardık. /?\ o zaman īşi taranayı yapmazdık şindi burda başladık yapmā. īşi taranaya dereotu var ekēler, o dereotu bi teste kurudursun, dereotu, suvan, büber, domata dūrarsın bi tencerede kaynadırdık onnarı. onnarı sōna üşturuduk uvalardık, elekten geçiridik, karardık. sōna gene şu kācık maya katılırdı. dokuz gün tutulurdu amırı, mayası. er gün yüracasın er saba yüruduk onu. ondan sōna güzel olurdu maya īşi tarana sōna bu kācık bu kācık koparıdık çīnem çīnem atardık çarşaflara. kurūlardı aydi gene uvalardık uvalardık elekten geçiridik. /?\ zāreye de sütle yapılırdı. yımırta alırdık, yımırta tavuk edinirdik evelden, tavuk çok edinirdik şindi edinmez olduk. onu da üle yapardık işte sütle, yımırtala karardık. tabi tavuk boldu, tavuk vardı. şindi tavuk edinmez olduk kopratiften yapmā başladılar. onu da yazardın kabı, yufkayı kayasırdı yürudun ondan sō uvalardık uvalardık elē var, tene elē ayrı onun elē elekten elerdik. tene, makarna keserdik. /?\ oşmani mi yapardık ya misir unundan onu da. aynı kırıklı elva gibi yapardık tavada ısıranilen, o kırıklanırdı ācık. yāsı bol olacaktı ama inek yāsı tel tel olurdu yerdik sıcak sıcak çocukka. /?\ koyunumuz yoktu ama inek vardı ineklēmiz vardı. dibeklen ayran düverdik odun dibekte tāta dibekte düverdik ayrannarı yāsını çıkarıdık çok güzel olurdu. şindi makina çıktı ep makinada yapālar tōle. o ayranı düverdik yāsını alırdık yāsı ayranın üstüne çıkardı alırdık yāları ikardık. satarsan satarsın satmasan kendine tuzlardık korduk kışlık kışa yesin tuzlu tuzlu yerdik. /?\ e gelir gelinim var müzeyenin kızı olan gelinim gelir. öbürleri onnān da kocaları öldü birisi manisada oturu birisi Īālelide oturu tōle. kemaḷın karısı var orda. o tātalar onnarın. çeşmede çocuklar çalıştılar. çeşmede gazino dükanı almışlar satın sora onu sattılar. tātalānı adam çıkarın atın demiş dükanını alan. sürüklemişler getirmişler burayı. onnā burayı soktular. e bu ōretmen çocuk ta anne dedi sen yaşlandın dedi, ölürsen alem bize mana bulcak dedi. ben dedi yaptıracam boyadacam buralānı epsini. boyadalım çocūm dedim. boyattı sora alla razı olsun. o önayak oldu. yaptı, bitirdi işleri gitti. /?\ gaz Īambası, gaz yakardık. tenekile gaz alīlardı, yoksuzluk vardı. yasak‿ettiler kaçakçılıkları ne kadar tenekile

gaz alırdı bizim adamlar. /?\ radyo seslemē giderdik biribirimize. bizim adam da aldı radyo sora. bu komşu vardı burda şaban dayı derdik, onnar dā karşıdaki öldüler zaten, onnara giderdik. onnar bize gelirdi. dĭştirdikti dĭşiklik olsun dĭni. /?\ aa gelin ördü onnarı. örerdim ben de örerdim ama şindi gözlerim görmez oldu. naz istersen üle örnek yapālardı işte. çok çorap ördüm ū ıstanbula kadar çorap ördüm. onnarı ĭnele çorap ĭneleri vardı beş tene ĭne dört tenesi takıktı birisinden ep dolanırsın örersin. istersen örnekli ör istersen düz ör. /?\ inek varsa inek sācasın, ij yapardık, yemek yapardık akşam oldu mu gene yemek yapardık. o zaman orda koyun vardı oralarda ama bizde yoktu koyun almadık. ayvan vardı bū̆k ayvan vardı. cevizlē vardı, ceviz çok vardı orda. cevizlēmiz vardı. avzaya gittim de cevizi kesmişler de koca koca odunnarı uzanıktı yerde. ā dedim bunnān cevizlēni yedik yedik te dedim kesmişler dedim. /?\ çarpılīlar, ūralar dĭni korkardık işte. o zaman korku vardı şindi yok. /?\ kırklanmadıkka gelmezlerdi. kırklanmadık çocūn üstüne gelmezlerdi. kırklandıktan sora gelĭlerdi. iç astaneye gitmedim. altı tene çocuk dūrdum evde dūrdum. çocuklarmı evde neymiş ziyan olmasınnar evde dini evden çıkmadım. ölürsem öleyim çocuklāmın yanında öleyim derdim. kendi dayım karsı da zaten ebelik yapardı o gelirdi göbēni keserdi böbēn. /?\ atardık nābardık ayvannara veridik inē veridik yavaş olsun dĭni. eski zaman üledi şindi astānede kĭmbi nāpalar atālar çöplere. /?\ bū̆kler. varsa ölenin onun adını koyālādı. /?\ ama āzı bitincez yapardık iki tepsi, üç tepsi südüne göre. saca kapardık ateşe, saçta pişerdi. ondan sōna bıçakla keserdik komşulara veridik, kendimiz yerdik. şeker atardık başka bi şey atmazdık. sade inēn āzı vardı sarı sarı südü. ondan sōna katādık ācık ta süt varsa öbür inēn südünden ācık katardık ona. katmasan egele çok sıkı olurdu āzı. ācık süt kattık mı ācık ĭ olurdu, datlı olurdu. /?\ onu da inē veridik inēn yemine karıştırıdık. süt bidesi de aynı üle yapardık. onu da işte inēn āzlı südünden yapardık çok güzel olurdu. bideyi yapardık kıyılı kıyılı tepsiye, südü yapardık ondan sōna şeker atardık ācık süde, süt bidesi yapardık. /?\ tutulsun dĭni bazı kere kırılırdı bazı kere tutulurdu. /?\ toprakla. eter artık. ā toprak vardı evelden toprakla yapardık. yerlēni suvardık, çamırı karardık çok ūraşırdık çok. şindi iş kalmadı. şindi kolaylık taş döşēler iki kuva su süpür allā. aydi silersin bezle. /?\ üzümleri koyarsın çuvala, korsun teknenin içine çĭnersin. bir kişi ayaklānı ikar çĭner çĭner. ondan sōra onu süzēler. petmezin toprā var toprak alīlar. kazannara doldurular şırayı, toprak atālar, kestiriler. durulur o gümüj gibi. toprānı atmasan ĭşirdi petmezler. sōna ateşe kōlardı kocamān ilēnnerle. kaynar kaynar kaynadı mı petmez olur. /?\ ne istersen amırdan yapālardı şüle şüle kulaç gibi

yapālardı parmak gibi parmak gibi patlicandan yapālardı, kabaktan yaptılar. şindi yapmaz oldular. binde bir petmez pişiriler.

Y5.1/2

Gülbeyan Ayhan / 93 yaşında. / İnobası-Kayalar-Kozana doğumlu. / Okuma yazması yok. / 1923'te Kesirik-Elazığ'a oradan da Merkez Yeniköy'e yerleşmişler.

çocukluk anıları ve mübadele: ben şindi esap edēler, okumam yok doksan‿üç yaşındayım. bildīmi sūlerim bilmedīmi sūlemem. mācırım atatürkün getirdī mācırım. altı yaşında elezize getirdiler bizi. /?\ kū bilmem adını ki. /?\ ġavur dili konuşmazlar türkçe konuşurlardı. ġavurların domuzları vardı orda. benim ābim vardı benden būk, onu atırlarım bak çeşme varmış kıran çeşmesi dēlermiş. ābim tā benden būk bizi kōlardı büle koca kapılarmız var iki taraftan kapılarmız, otutturulardı bi kazan alīlardı birer de teneke alīlardı ellerine. gidēler kıran çeşmesi dēler doldurular getirilerdi. ben uyurdum. uyurdum yanımızda da komşularımız vardı. ondan sōna gelir beni sorardı saldin dēlerdi kardaşıma, saldin. saldin derdi, gülbeyan nèpar? uyudu, uyudu derdi. dur ben geleyim onu kucāma alayım da bize götüreyim, dermiş. anamlar gelince alırmış beni uyurka götürümüş onnara yatırımış. anamlar sudan geldineyi gelir beni alırlāmış. domuzlar vardı korkardık. ġavurların domuzları vardı. ġavurlar bak on bir sene oturmuşlar, bizim evde, bizlen barabar melmekette. onu da çapaya giderdik iki kızı vardı, ben de çocukla giderdim demek o annattı. bilir misin diye sordu da dedim pek bilmem dedim. on bir sene oturduk dedi ġavurun içinde biz dedi. ben dedim bilemem bak. sōna iki āne bi yeri topladılar. kimin nüfusu az iki āne bi yeri getirdiler ep. ondan sōna beygir arabalāna pindirmişler beygir arabalānnan gidēler nereyise. bilemem ben küçüktüm işte derim ya altı yaşında çıktım. /?\ beygir arabasınnan bilemem derim ya sana. beygir arabalānna nereyi geldik bilmem. büle bi düz yere geldik. bizi pindirdiler şeye vapura. vapura pindirdiler bizi. korkar beni emen tutālar atālar tutālar atālar küçüküm ya. vapurda na kadar geldik bilemem. bi yerde gene endirdiler kavaklı mı dēler nereyi. orda endirdiler kayıklara pindirdiler. kayıklara pindirdiler kavaklı mı nerdese o tarafa endirdiler. orda millet işte yayıldı o tarafa kimi yemek pişiri kimi gider yemek almā yemek dādīlar şeydīler yemek alīlar orda oturular şeydīler. ondan sōna götürüler gene şeye anam demek duru benim bi de abılam vardı demek üçümüzü amama soktular. amamdan büle bi sıcak akar bi sūk akar. ikandık orda. eşālāmızı da atmışlar ütüye, ütüye atmışlar. sōna gene eşālāmızı verdiler. ordan gene pindik nerelere geldik elezize mi geldik işte ordān gele gele elezize getirdiler bizi. elezizin kesirik kūne. mezireye büle yakın yayan gider

gelīlerdi. kesirē yerleştirdiler. altı yaşındadım burayı geldik kaç yaşındadım bilmem ki on sekiz midim, on yedi midim. bayā kaldık orda. şey gīdik manto. (¦) evelden car çıktı ben küçüküm carı gīp te nereyi gidecem būsem de nereyi gideyim bi yeri gidemedim. adi sōna carları kaldırdılar, manto çıktı. manto çıktī zaman da biz burayı geldik. bu melmekete geldik. bi manto aldılar bana, bi siya örtü aldılar bana. (¦) yok siya örtü püsküllü. (¦) aa beyaz dīl siya manto siya örtüsü de siyadı. /?\ dūnnerden kaçırmadılar da ben bilemem şindi. bi karı demek şeye giderdi çay vardı üle. çaydan görümcesine giderdi. gebedi o karı. bir de demek oranın yerlisi büle duvarları varmış. o birden onun önüne kız diyerekten oplamış. bi de bakmış ki amile kadın. hemen hoplar gene gider bāçeden gene evine giri. ondan sōra gelir dīveri o da. demij biri opladı demij benim önüme çıktı çok korktum demiş. nerden opladı? şu bāçeden opladı. ondan sōna aradılar buldular şēttiler inḱar‿ettiler, dīvermediler. tā bi kız vardı onu da istēlermiş. onnar dediler ki bu kürtler dediler bizim karılāmızı kızlāmızı kaçıracaklar. biz bu melmeketten kaçalım. suya gidēler sulānı kesēler. gidēler su kesmē vermezler. üle geçindiler işte. ondan sōna geldiler işte bu çiflī aldılar zengin olannar. ondan sōna satabilen geldi burayı.

karışık konuşma: /?\ dūnüm oldu işte arabalālan. ata pindirmediler, arabalālan derim. öküz arabaları var, at arabaları var. çulları gerēler bülenne dolayanına ülenne pindirdiler. yakındı benim bē burdan aldılar işte şurayı kadar götürdüler. (¦) kaç gün mü? eskiden sini götürülerdi cumādan başlālardı bakarsın perşembe günü alīlar, pazertesi alīlar. evelki dūnner nerdē şindi yapmazlar. /?\ domuzları atırlarım işte kendi evlēmizi, bi de komşuların evlerini. iki komşunun evini atırlarım. ben küçüküm bilmem dedim ya. altı yaşındayım nereyi gideyim ki kimi göreyim. /?\ iç gitmedim. orda kızları okutmazlardı. e burayı da gelinceye kadar aman dediler kürtlerin içinde dediler kızları okula mı verceyiz dediler. orda da okula vermediler. okumadım ben. /?\ biz dūrudan burayı geldik. elezizden sattık malımızı burayı geldik. aşā kūye gittik aşā kūye zaten su bastı. su bastıktan sōna burayı çıktılar. /?\ öle dīldi. benim gelinnīm yeşil kadifedi. birisi pembe biri gene ne dēler adını unuttum şey almamışlar büle fanila almamışlar. evel kürk alīlardı melmekette kürk alīlarmış. fanilya dedim ben istemem benim var dedim yerine anteri olsun dedim. empirme siya empirme kelebek var üstünde. o zamannar üle dēlermiş onu yapperdilerdi. /?\ aşā kūde oturduk kaç sene bilmem ondan sōna burayı geldik. orasını su bastı burayı çıktık. (¦) su geldi, erkes kaçtı. kaçabilen kaçtı kaçabilen kaçtı. biz adamla ikimiz kaldık. pindik büle seki yapmıştık topraktan. pindik sekiye.

sekiye kadar su çıktı büle. biz de sekide duruz. dedim ērkez dedim kaçtı dedim biz ne duruz acaba dedim ben. sōna nèbalım dedik ölürsek ölceyiz dedik kalırsak kalacayız dedik. biz kaçmadık, gitmedik bi yeri. ondan sōna biraz oturduk su dindi dediler. biraz sōna bi sāt sōna buz kesti er tarafı. /?\ yoktu. el feneri vardı, büle fenerler vardı. gaz yakālardı, ļamba yakardık. kandil vardı, ļambamıs tā duru. şişesi kırıldı ļamba duru, kütū duru. kandil de kayboldu, el fenerleri de kayboldu. /?\ ayrı mutfak var, sacımız var, sacyāmız var. /?\ kazan korduk, kül elerdik, tenekiye küllü su yapardık ya torbaya kuyardık kazanın içine sarkıdırdık süzē. koca teknelerimiz olurdu bu kadar oturu yıkarlardı. /?\ tarana, bulgur onnarı yapardık. /?\ kaçamā da suyu korsun kaynar. misir ununu dökersin, oklāyı eline alırsın karıştırısın karıştırısın. bi tava yālı su yaparsın birasçık. yālı suya batırısın dökersin tepsiye, batırısın dökersin petmezle yersin. /?\ tete demezlerdi inge dēlerdi. bū̆klēne aga küçüklēne dudu. benden bū̆k vardı, aga derdim ona. /?\ giderdik, dernek yapardık. yımırta kaynadırdık, misir kaynadırdık, rāveni yapardık, mantufar çıkarıdık. akşamdan toplardık tutulmadık çölmekleri ayna korduk gülün dibine korduk. /?\ şindi gidēlerdi erkez toplanīlardı otlā yeşillē. mani sū̆lēler çölmekten bi kız alır onu çıkarı mantufar ona dēler. /?\ keki nasıl yaparsın sen öle yapālar. rāveni deriz biz şindi burda kek. /?\ sütlü bulamaç yaparsan sütle yaparsın sütsüz yaparsan yımırta kırarsın içine onu da yaparsın. /?\ kaynanam vardı. yok kaynanamdan şiḱayetçi dī̆lim. eltim vardı eltimden de beş sene geçindim eltimlen, kaynamlan. sōnadan iki kardaş onnar geçinemediler, ayrıldılar. e ne sıkıntılar işte bi evde ayrılık olursa ayrı ev olursa iki kardaş ev sıkıntı çekmez mi? ayrı bina kurarsın o ayrı kurar sen kurarsın.

dokuma: /?\ ince iplik te dokurum kalın iplik te dokurum. /?\ düzen, bi alı dokumadım yoksa öbürlēni dokudum. /?\ tafa, gücü var içinde, tarak var içinde. tafaya şindi mekī̆ büle atarsın bu ayānı bastırısın atarsın bu ayānı bastırın bu yanı atarsın dokursun tāk atarsın bunu atarsın tak atarsın dokursun. /?\ gücü işte iplikleri geçirisin dokursun ya. tafa gene şindi mekiklen iplik atarsın ya onu büle kakarsın. /?\ önüne dūlu önüne dūlu. gücü büle āzlık açar. ayānı büle basarsın āzını açar. o iplik mekī̆ atarsın bu ayānı basarsın o kapanır bu kere bu ayānı atarsın. ekmek meldini de dokudum, pala da dokudum, kırma kırdım. /?\ bezin içine kırma kırarız ipliklerlen, nāj yaparız. çıkarız onnarı çırparız güzelcik. bi sulu tezek yaparız bastırız tekneye onnarı. gideriz güneşte çırparız çırparız çırparız, sererī̆z bülenne güneşler onnar. ondan sōna beyazlar büle kar gibi olūlar. ondan sōna getiriz kullanırız. /?\ yālık deriz biz. /?\ ipi onun ipini satın alırdık. /?\ yok. boyalı iplik alırdık. dökmezdi onnar iç.

onnarı kaynat maynat şēt iç dökmezler. /?\ dokumadım ībe, ībe satın aldık. iplīni dokudum. pamuk attırdık, pamū ırdim, yolladım manisada dokuttum ībeyi.

kıtlık: /?\ yaj buydayları dīl. kıtlık oldū zaman buydaylar çok (.?.) tabi. buydayı tālası (.?.) olan eker e olmayan da nedi tā insannar gelīlerdi manisadan şeyden başka kūlerden büle biçēler, dırmık çekēler. başakları dökülür. başaklar kalırdı, insannar başak toplālardı. toplālardı toplālardı o başakları düvēler, savurulardı bulgur yapālardı. (¦) sen ūrenecesin.

bebek üçlemesi: /?\ bebek dünyaya geldi mi üc günde üşlēler. bebē yıkālar paklālar, üşlēler. akrabaları gelīler ep sofra atālar yemek pişiriler. kırk gün oldu mu kırklālar yapālar bi bide yatır olursa götürüler orayı. götürüler getiriler. işte o kadar bebek üşlemeleri üle. /?\ datlı yazma mısın? tutarsın bi amır, içine yımırta da kırarsın güzelcik onu yūrusun. yazarsın yazarsın onu cevizle mi döşersin, susam mı katarsın. /?\ neteştele yazarsın. kaç kaptan yazarsan döşersin, kesersin onu. yarım kiĺo yā atardı benim ablam datlıya. yāyı yakardı yakardı, içine suvan atardı. suvan kızardı mı datlının üstüne dökerdi, çī datlının. o datlıyı kapar dursun orda. sabā kadar derdi bu yudacak yāsını. sabāleyi onu pişiridi, şerbetini kaynadır, dökerdi. datlıyı da üle yapardı.

nişasta: /?\ neteşteyi de kazana korsun yarım teneki, bi teneki buyday. ikarsın, o içinde kabarı. biraz suyunu dīştirisin onun. oldu mu bakarsın, çıkarısın onu teknede sıkarsın. sōna kalburdan süzersin güzelcik kazana korsun onu. kazandan onun er gün suyunu dīştirisin. suyunu büle karıştırısın karıştırısın onu durulur o. neteşte altında kalır suyu üstüne. o suyu dökersin, başka su doldurusun temiz su gene karıştırısın. datlandısa neteşte ondan sōna çıkarısın onu tepsilere kurudursun. sōna onu elersin, kurudursun, yerine korsun. pelte yaparsın, tık tık elvası yaparsın. /?\ tık tık elvası biraz kalın yaparsın bulamacını ācıcık onun. ondan sōna ıstırāni var ıstıraniyle büle şēdirsin birazcık yā dökersin ona. gene büle onu yūra yūra yūra o kendi bildīne ufalanır. pişti mi artık tık tık elvası dēler.

Y5.1/3

Hanife Saygılı / 80 yaşında. / Elazığ doğumlu. Anne ve babası ise Elazığ'a İnobası-Kayalar'dan mübadil gelmişler.

karışık konuşmalar: yāni anam öldü küçükkene as bi şey bilirim. kürtler nèpar ī yaparsan egel ī yapālar ī yapmasan egel senin şeyini kırālar, zurunu kırālar yani. /?\ kıymetini yani kırālar yani. ī gidersen egel īsi varsa o īleri de ī olur sennen. ī olmasa egel çok zulum yapālar, işkence yapālar. /?\ ben elaziz dūmluyum. seĺānik mācırıyız biz ya. anam bubam seĺānik mācırı. a ordan elazize vermişler bizi. sürsürü, mezre, kesirik, irinki, murnik tā yerler vardı karşıyaka, maladıya bunnar ep vardı. maladıyada yatırlar vardı. orayı küçüktük büle giderdik dādan aşā enerken işte o kācık aklıma gelir. /?\ anife saygılı. /?\ var. elazis dūmluyum ya. ne bileyim ma kuzu o çocuk öldü benim kafam yerinden oynadı. benim bū̄k çocuk öldü. o kafamı oynattı benim biraz toparlanamam. benim koca çocuk bak benim koca çocuk yirm bej yaşında öldü bak. öbürleri o ölenneri şetmem. bak onnan dūrannar durular bak beş sene doldu öleli işte esapla ne kadar oldūmu. aklım yani toparlanamaz ne kā oldūmu. /?\ ā kendi evlēmiz vardı bizim. üç katlı evlermiz vardı toprak evdi. bu koca dā gibi dā vardı evimizin önüne büle kilise şüle vardı yolun üstünde yol geçer kilise. tren geçer geçti kilisenin yanından. evlerimiz bizimki üle karşıdı. /?\ oldu sādet vardı işte onnar burda kimi geldi kör yusuf vardı kör yusuf çocūnu büle evin üstünde kurşunnan urdu, öldürdü. o şeyin kız kardaşını kaçırdı. kör yusuf derdik biz onnara. şindi şey var ya ne bu adamın adı? ani kū̄ye sayip olur şēde odada duru. alimin bubaları o kör yusuflan büle yapışıktı evleri. onnarın evleri büle birdi. onnarlan çok zıt gidēlerdi gene onnar. yāni ırzına gitmē şe yapālardı. ondan sōra millet baktı gördü gördü aldık başımızı kaçtık. evleri satan sattı satmayan kaldı. hālen tā elaziste onnar. /?\ aą duran duru şeyler kör yusuf dedīm saliye o kızı aldılar, kaçırdılar ya. şeyin onnar of atlarını unuttum şindi ani şindi pekçi kū̄de o çocuk. (¦) işte onun bubaları şeyleri onnar ep zıt gidēlerdi çok. ondan sōra kaçtık bıraktık. kimisi bıraktı kimisi şētti kimisi burayı geldi burdan geri gitti elazize gene iki üç kişi bizde kürt karıları aldılar. kimisi kürt karısı aldı karı oldular burda bak şindi kū̄ye ani pekçi ya onnarın bubaları anaları, anası kürt bubası mācırdı. /?\ önce orozkū̄ye aą avuzaya gitti bubam. avuzayı biyenmemiş. geldi orozkū̄de üç sene mi durduk, altı sene mi durduk ayvan bakamadık dīni bubam durmadı. orda evlerimiz tā orda belli çınar ācı var bir āç orda, bir āç orda kapımız orta yerde orozkū̄de sattılar arslan dayılar onnar birliktik. onnar

sattılar ep geldik sora burayı. burdan aldık ayvan ayvanat aldık bu yerleri de aldık. bubam şindi bu şeyler var simsarlar var (¦) hā bizim komşular var ya orda komşular arka tarafta onnar yirmi kişi bizden önce gelmişler aşā kūyü almışlar. aşā kūyü alıncaz tabi biz de geldik. bubam orozkūde durmadı. geldi, altın dişliden arsa aldık, ev yaptık. ev yaptık, ayvan etiştirdik. analīm var, e biz ya üç kıS kardaştık. üç kıS kardaş üraşırdık işte ayvannarlan şīlerlen. bubam bana çift, bu kadardım çift sürüdü şeylerlen öküzlēlen öküzlen, beygirlen beygirleri ayāma bālardım beni sürüklerdi beygir. tay anasını emmesin dīni. ondan sōra ay alla derdim bu adamlar süver ben derdim ne süveyim bu beygir annasın da dönsün çiziye. tāla aldık, mal aldık er şey aldık. bize vermediler, evler yıkıldı su girdi bastı su. bi su geldi nası şindi bi melmeketi su bastı aynı öle su bastı. /?\ o köyü su bastı bu yukarılara çıkmadı. burası vardı ya burası büle bu selmişāyı bu caddeden kesti bile bu yanısı sürdü. o caddenin o tarafı o taraftan karāçlıdan sürdü çerkez kū aydi gediz aldı gitti epsini. ē bizim evleri de aldı. ondan sōra o geçti o sene yaza çıktık. aldık, bubam aldı buralarnı, bubam aldı ep buralarnı. o mezarlık var ya oralar boydan boya o çamlıkları ep bubam aldı şēden vezirūllulardan. simsarın mimsarın onnarın olmadı, onnar ep yediler. simsar ama benim kızımı aşā kūye gömdürmediler. bi gece kaldı da sōra şey sūledi de ondan sōra gömdürdüler. üç günden sora mı yirmi günden sora mı bu fatmenin anası öldü. ondan sora onu orayı gömdüler bi tā er kişi orayı mezarlık izmirden geldiler, burdan avuzadan geldiler. orda iki kişi var avuzadan gelik öldüler de gömdüler. orda tā kıyıda. ondan sōra işte millet üredi şindi üredi de üredi. /?\ ben varım, benim küçūm var bi tene. /?\ manisada şindi manisada. çocukları ōretmen biri, biri de kamyonnarda çalışır. kız vardı manisada kocada biri biri gene izmirde nerde bilmem. /?\ elaziste. ermeni, ermenidi. ondan sōra o geldi burayı. ondan sōra bi çocuk kazandı ē sā olsun ī. adi biz yaladık yuttuk. kāktı bubam da ep tālaları etti mi onun üstüne. epsini kabızladı mı ondan sōra bubam öldü mü öldü. kemaḷdı adı. kemal izmire gitti burda evleri şeyde şindi. ondan sōra kemal gitti izmirde öldü, aber geldi. gittik sefidin, ben, ibrayim, karı, mümüş, nurittin bunnar biz gittik kemaḷı görmē öldü dediler. gittik kızım ā dedi karı ne geldiniz dedi. ohō onu biz gömdük dedi. şüle bi çocuk tā mı küçüktü tā būk mü sōra ē çocūm dedim buban dedim nereyi götürdüler bubanı dedim. götürdüler mi dedim gömdüler mi? yōk dedi gömmediler dedi bi eve dedi götürdüler dedi adamlar tuttu götürdüler. sefidin dedim bak dedim çocū gömmemişler kemaḷı. te bu çocuklan gidin nereyi götürdü. o çocū aldılar, gittiler. gittiler açan baktılar kemaḷ duru gömmemişler. burayı kadar sakal, saç, pıyık

oldū gibi iç bakmamış o karı. ē sora geldi ana dedi nèbacayız dedi benim bi çocūm var sevdali. ana dedi ölmemiş, gömmemişlerse egel dedi cenāzeyi alın gelin eve burayı dedi. ī dedim. biz gittik şindi onnar nurittin, ben, ibrayim bizim, karı, sefidin onun kamyonu vardı. aldık kamyonu da gittik. biz taksilen onnar kamyonnan gelīler geri. çıktık mı dāya evi bilemeyiz, çıktık mı dāya biz de ölecektik. aman dedim yavaş endirin de dedim aşāya enelim de aşāda bulalım soralım. aşāda endik, bulduk, sorduk. ondan sōra gittik. ē şindi cenāzeyi de gördük. ana dedi nèbacayız dedi. gittim ben tabi o peklēler onnar boş dīl o cenāze olan yer. gittim orayı büle bi adam oturu. yavrum mar dedim biz bu cenāzeyi burdan alabiliriz mi dedim. ama cenāze de bi yīn ufak ölmüş büle bu kadar iki yīn beyaz sarmışlar şu kā şu kā ufak ufak ufaklar öle duru. iki tene üç tene de şüle duru. sora dedi egel masrafını ederseniz dedi alırsınız dedi etmeseniz alamasınız dedi. geldim sēfidine dedim, sēfidin dedim kuzum masrafı ederseniz alırsınız dedim etmeseniz alamasınız dedi. ana dedi edeceyiz dedi. ondan sora gittik biz cenāzeye eh aldık. er şeyi kefinini ne ĺāzımsa ep aldık. aldık, sardık, yıkadılar sardık, aldık. arabaya koduk geliriz şindi. geliriz geliriz kızım biz taksi gelir cenāze gelmez arabası. cenāze aĺbuki ordan toprak aldım attım arabaya ama gelmez. sōra benzinnē geldi sevdali gelmiş. geldi benzinnikte yaų demiş cenāze var arabada demiş sürerim sürerim kollarım koptu araba yörümez sanki demiş. e yörümez sayı da yörümez. biz gideriz pekleriz sefidin ondan sora gelir bizim yanımıza. toprak aldım, attım gene ama yok. sora benzinnē gelmiş sefidin. benzinnikte sūlemiş benzinnē büle büle demiş cenāze var arabada kollarım koptu araba yörümez çok demiş. sen dur demiş benzini doldurayım ben seni öle bi yörüdecem ki demiş o benzinci. ondan sora iki tene pamuk ipi uzūn uzun arabanın arkasına bālar biri o tarafa biri bu tarafına. adi demiş yörü bakalım bismillā rahmani rahim demij de de yörü bakām. ulān araba geldi biz arabaya yetiştiremedik şindi. bu kere cenāze ileri gitti. ondan sora gittik ablam da manisadadı gelirken beni de alın dedi. gittik aldık, dönüşü de aldık manisadan gelirken ablamı da aldık geliriz bu kere. geliriz kūye gelirken arabanın önüne geçti benim koca çocuk. gider kāveye. nurittin dedi ki sadullā sadullā dön geri cenāze arabada. ne? cenāze arabada. döndü geri. sandalyeleri koduk şöle cenāzeyi endirdik. cenāzenin özünü açtık anası geldi. anası gelip te çocūnun yüzünü açıp ta bakmadı. kırda, sokakta durdu. sakal burayı kadar eh götürdüler onu gömdüler. ē kaldı bir ay mı iki ay mı sora aydi anası bu kere öldü. ō gelin duydu geldi gelin paraları toplar nerdese. paraları toplar cenāzeye bakmak yok. ē nêlacak şindi bu karı? bakan yok kaldıran da yok. asān dedim. o da geldi arabada. ne dedi. benim çocuk

gitti cenāzeye kefin aldı, şey aldı geldi. yıkadık pakladık. neyse kimse yok dört kişi var cenāzeyi kaldıran. asan dedim arabayı yanaştır, tabutu arabaya koyun, götürün. dört kişi götürebilir mi burdan orayı gitmez. ondan sōra bunnar götürdüler onu da gömdüler mi ē gelin kaldı. kimde kaldıdı be yaa? (¦) orda kalmış işte o gece. çak biz sabāleyin gidelim karının eşālarını torlamış toplamış ep yakar. açan gittik yanar er şī. er şī yakālar. yakmış gelin anım. para arar. bī tālanın tapısı kaldı o tālanın tapısını aldım. alen tā var tė otlān kıyısında, ev yaptı ġavur tekrar gene o ev duru, onun tapısı duru bende. ondan sora ikisini de ben kaldırdım kızım cenāzelerini. icbiri de gelmedi, yanaşmadı kimse de kaldırmadı. ġavur bize o kadar etti ama gene benim elime düştü ben kaldırdım tertemiz gömdüm. (¦) e bilmem ki yavrum ġavur basmış o kūyü. ġavur basıncaz kemaḷ paşa bunnarı kaldırmış, ordan kaçırmış. üç gün üç gece yol gelmişler bunnar. kimisi vapurlan gelmiş ölenneri vapurun denize atmışlar kimisini şētmişler. elazize kavuşannar gitmiş işte elazizde iki, üç sene durmuşlar kaç sene durmuşlarsa. (¦) manisayı yakmışlar iç manisa manisa dīl. tabi burayı geldik biz burda gördük. cenāzeler gitmiş, sular neler ū. oralar iç yoktu buralarda iç ev mev yoktu. /?\ gene o mācırlar da gene yenikūye kāktı epsi. (¦) bizim ev bak iki tene çınar var. bu çınar büle iki çınar üle o çınar öle bu orta yerde kapı. demir yolunun altında bizim evlerimiz. /?\ beygirlerlen, öküzlen beygirlen burda beygirlen kuvardık. beygir, manda vardı. ne manda kaldı şindi ne öküz kaldı ne bi şey kaldı. /?\ olurdu tabi manisada olurdu. güleşe gidēlerdi. nereyi? deve güleşine, gidēlerdi. develer de yıkışırdı yatışırdı. türkü çārılardı bu yollar cangır cungur develer zil çalardı ep. u karāçlı iç yoktu, selmişā iç yoktu şindi şindi üredi, başladı selmişālar şeyler. /?\ benim dūn bi gece oldu. tak tak tak ē gel çık kıra, alacam. korkarım da. ondan sora gittik bi adama kaçtık. ē bi kere kaçırdı bi de analık eline gidip te dayak yeyip te ḷaf duyamaz. kaldık öle. sōra çocuk saybi olduk, ev saybi olduk, mal saybi olduk. ondan sōra adam öldü ben kaldım. otuz sene oldu. /?\ iç ne iş yapacak ikimiz çalışırdık. bi zamana kadar üc dölüm tāla aldık, altı dölüm tāla. ondan sōra işte canaballā dört sene askerlik yaptı, asker durdu. alamın kızınnan, şaban dayının kızını yoldaş alırdım. onnar gelirdi yoldaş. çalışırdık, idare olurdum bi başıma. askerden geldikten sora alla verdi de verdi çocuk ta verdi. ileri olannar öldü geri olana canaballālan ūraştım canaballā alla izin verdi. ben kaynatamın adını kōcam dedim yani gördüm üryamda. e ne koycan dedi. sevdali yōk olmācak dedi. ne kōlum sadullali kōcan dedi. ondan sōra alla verdi bana. /?\ keşkē ıslarsın, artlarsın, taşa korsun, adamlar uru. koyun, kuzu kesersin gelīlerdi sana baskına çocuk tarafından kız tarafına. ē onnara yemek

verisin. sabā oldu mu dālışīlar. ondan sōra gelīler, kızını alīlar, gidēler. /?\ tete, alalarına dēlerdi tete.

Y6.1/1

Sebahat Topança. / 65 yaşında. / Halitpaşa doğumlu (babası Kavala-Kınalı köyünden mübadil.) / İlkokul mezunu.

karışık konuşmalar: sebāt topança. /?\ ben atmıj beş. ben burda dōdum babam seĺānikte dōdu. /?\ kınalı, kınalı kövünde. annemiS annem buralı. annem 'bandırmalı annem yerli. onnarın anneleri babaları da şeydemişti onnar da seĺānik ama onnar dā erkenden gelmişler burayı. cumuriyet kurulmadan önce gelmiş onnar babamlarda cumuriyet kurulmadan önce. ondan sora zaten atatürk onnarı seĺāniktemişti atatürk onnarı buraya bi savaş olmuş. onnar orayı gitmij bizimkiler buraya gelmiş. peşin yunanistannılar bizim bu alitpaşada papaz oturuyomuştu, ġavur oturuyomuştu. burası ġavur memleketi. burda ġavur oturuyomuştu. burda yerliler alibeyli, çınaroba, cımbası şimdi semt semt nası manisanın civarları var aynı onnar da oralānın yerlisi. burdamış onnar. onnar mācır dil onnar yerli. ama bizim burası papazlımıştı. ondan sonra gayrı işte ġavurlar o tarafa dökülünce, burdan atatürk onnarı koşturunca babannemler ayvanını aşanatını her şeyini bırakmışlar. ġavurun karısı gelmiş eve oturmuş. ē komşu demiş, siz demij burasını çok arācanız bize demiş sizin tarafı siz bizim tarafa gitçeniz biz sizin tarafa geldik. bizim de her şeylerimiz vardı orda her şeylerimiz kaldı orda. babannemlerin da dōrusu sürüleri varmıştı. /?\ türk köyümüştü tabi. seĺānik şeylerimişti, şeyirlerimişti. /?\ evet, kavalaya bālımıştı. onnar pazara kavalaya giderlermişti. burası kınalı kövü öbür tarafı ravanyalı kövü şindi semt semt. kınalı, ravanyalı, direnavalı, boşnak, gorculu bunnar heP öle semt semt. babannemin annesi gorculudan gelin gelmiş kınalıya. ama babamın dedesi özveöz kınalıdanmıştı. işte savaş olunca onnar siz bu tarafa biz bu tarafa demişler. /?\ bunnar atatürk koşturunca denize dökmüş düşmanı. düşmanı denize dökünce o vakitler o taraftan vurmuş ġavur afyondan bu tarafa gele gele bu tarafa gelmiş. bu taraftan denize dökmüş. ondan sōra işte onnar o tarafa gitmişler kalan ġavurlar burda kalmış. bizim de meseĺā orda kınalıda kalannarımız olmuş, meseĺā seĺānikte çok kalannarımız olmuş. bizim ḱābile hep gelmiş. o zaman ilk savaşta atatürk savunmuş böle yerine herkezi yerleştirince ayırmaya kalkınca bizimkiler ep gelmiş. buraya gelmij burdan bunnar çeşmeye alaçatıya enmişler. alaçatıya endikleri zaman bunnar burda bir sene boyu durmuşlar. orda da sular ācımış. orda sular ācımıştı. hayır biz burda duramayız demişler ver elini bunnar akisara gitmişler. tabi akisarda alinnen tütüncü memleketi e kınalı da tütüncü köyümüştür, seĺānik te tütüncümüştü. misir, darı her şey varmıştı

orda da. /?\ ayır ayır alaçatı da ġavurlar oturmuştu. ġavurlar orasını bırakınca orada türkler gelmiş, yerleşmiş ġavurların evlerine. evet, göçmen dil hep mācır, bizim kınalı tarafı gelmiş. benim babannemin kökü tarafı kınalı tarafı (…) orayı yerleşmiş çeşmeye alaçatıya. kırk ānemiş ayriyeten bizimkiler orda bunnar duramamış. kimisi kalmış orda babannemin dayıları, kardaş çocukları bunnar hep kalmışlar alaçatıda. ama bizim dedelerimiz, babannemin beyi ben demij burda durmam ver elini akisara gelmişler. aḱsarda da bunnar tütüncülük varmıştı orda da tutunamamışlar. orda da bir sene boyunca tütün yapmışlar. biz demişler burda tutunamayız. nere gidelim? ver elini papazlıya. burası evelden papazlıdı. onnar kırk āne bu tarafa gelmiş. ev yok, meḱan yok bi şey yok. şu karşıda bi ev var çarşıdan ötē çıkarkana orası o zaman okulmuştu, ġavur okulumuştu. ep o zaman eski türkçemişti rakamlar yazılar. orda kalmış onnar. mektepmişti orası. mektep derdik ilerden tabi rumeli insanıyız biz seĺānik. babalarımızdan nasıl (…) üle gideriz. sora orda bunnar kırk āne kırk gün bi yerde kalmışlar. kırk gün sora bunnar herkez birer meḱan vermişler bunnara, tarla vermişler bir arazi yer göstermişler erkez o zaman gari yerleşmişler burayı. burda kalmışlar. ani çok ālardı babānnem. ben kalkıyodum geceli̇ o sabān namazında kalkıyodu babannem yaşlı insan onnar. o kadar da yaşlı dil ama eski insannar emen kalkınca ocaklī yakardı ateşe sabā namazına cezveyi sürerdi ateşe. ille kāve. onnarın kāvesi meşurdu. birer kāve içti mi ben kalkardım babanne memleket nasıldı? ona sorardım o da bana adan zeye kadar er şeyi annatır. sizin yörelēniz ne yetişir orda, ne yapardınız orda? bizim kızım derdi dā dolusu ayvanımız, keçi, davar, koyun hepsi bolmuştu. bütün dā dolusu ayvannarı varmıştı. onnarın oturdū yer böyle arkası denizmiş. onnarın oldū yerde er şey bi tütün ekerlermiş tütün bu boy olurmuştu i̇ltip te kafasını tütünün öle kırarlarmıştı tütünü. onnar tütünü böyle alıp ta ġargı istif yapmadan, burda istif yapardık onnar istif yapmazlarmış tütünü. ġargılara evlēnin altı bū̄kmüş böle iki katlımış evleri tahta bina altlāna asarlāmış çangullara. çangul deriz böle, böle sıra sıra 'ġargılara sıralarmıştı tütünneri. ondan sōna bitti mi bitti tütün kırması bitti mi bitti onnarı kıj boyunca tavlayıp onnarı böyle başı bālı yaparlarmıştı. şini tütünü yaprak ayklerlermişti. bū̄nü bū̄k küçū̄nü küçük, yaramazını bi tarafa, bū̄nü bi tarafa, küçū̄nü bi tarafa hep bir izāda getirilermişti. ondan sora onnarı böle böle koyarlarmıştı, onnarın başlarını bālayıp çangullara asarlarmıştı. kışın da onnarın aylaz durdukları hiç yokmuştu. sora bez dokurlarmıştı. beS kendi mesele yataklarını, yorgannarını, örtülerini, giyim rubalarını, eski usil. onnar hep kendileri evde hep evde birer makina varmıştı. kendi bezlerini geycek urbalarını kendileri dokurmuştu

onnar. gelinnīne kadar sırmasına kadar. şini çıkıyo mu bindallılar, sırmalı. onnarın gene donnarı, şalvarları bōle bizim gibi sırmalımıştı. buraları sıkmalı, saltaları sırmalı, gelinner dāyi öyle olurmuştu. /?\ buna biz yelek demiyoz salta derdik. onnarın dūnnēne gelince, gelinnik elbiselēne varınca kendileri işlemeli yaparlarmıştı. dokumasından ariç bi de işlemesini yaparlarmıştı. boncūnnan, her şeyinnen. ince altın, onnarın altınnarı baş altınımıştı ince altın. buralarından altınnar sarkarmıştı üstüne örtüleri varmıştır. onnarın duvak yokmuştu gelinneri bōle olurmuştu. ondan sōna ona derdim ben babanne e dūnnenizin ādeti nası? bizim dūnner pelivan güreşinne olurdu. pelivan güreşinnen onnarın dūnneri olurmuştu. gelinneri de böyle yürüyelek alırlarmıştı. burda da geldi aynı burda da geldikten sora aynı devam sürmüş. /?\ ama bizim sade kınalılar kırk āne benim babannemin tarafı kökle köken anne tarafı izmirde kalmış gaziemirde. anne tarafı gaziemirde onnar gorculu. bi tarafı gorculu bi tarafı kınalı. yani annesi gorculudan gelin gelmiş anne tarafı o tarafta izmirde gaziemirde. oraya zamannan seydi köy derlerdi. ama şindi gaziemir oldu ismi. /?\ kınalı mācırları var, ravanyalı mācırları var, delevırlı mācırları var nası annatım. şini şini gene gar işini bu esnāda kürtler geldi burayı, birki yıl önce. tabi bizimkiler geleli atatürk savaşın alnında biz gelmişler bizimkiler. /?\ bizim köken seĺānik. hiç orda dōmuşlar, orda būmüşler, orda bitmişler. memleketleri orası başka yer dīştirmemişler. anne gorculudan gelin gelmiş baba da orda oranın yerlisimiş onnar. /?\ yok dīl gelirmişti ġavurlar rātsız edermişti. şini bu kapıdan girerler bana bunu ver şunu ver. vermesen vercesin derdi babānem rāmetli vermesen kızım gidersin, derdi. zengin insannarı rātsız ederlermişti kimisi tavannara saklanırmıştı. zenginneri tırım tırım araştırıp öldürcüz, keseciz. tabī ġavurlar yaparmıştı bunu oranın ġavurları varmıştı. karışıkmıştı ya burası da karışıkmıştı orası da karışıkmıştı. yani ġavurlan türk hep bi yerde. allah rāmetli nur içinde yatsın atatürk, onu alla cennet meḱannarı olsun. bak çok şāne hayatı sürüyoz şindi. ayırmış bizleri. ayırmasadı ġavur içinde yaşamak başka bi şey ġavurun emrinde yaşıcıdık. ama burda cāmimiz de var, ocamız da var her şeyimiz var. babannem derdi, yok derdi ġavur içindeyiz derdi böle kurannar okūruz derdi, ep saklı saklı kurannarı okuruz. orda dōmayız ama ġavur var yanımızda derdi. meseĺa burası kınalı şu karşısı köy ġavur. ben çınarobada çok insannarı meseĺa ādınnan duyarız biliriz, annelerimiz babalarımız kimler oldūnu. zamanna tanışıyosun. onnar da orasını yerli oldū için herkezin ne oldūnu biliyo. tuzundan, yāndan, her şeyini istermişti. vermesen nābacan. mecbursun derdi babannem verceksin. vermesen seni alırlar giderler derdi. beylik malı gibi

cumuriyet devrinde yaşamıyolar ki vurdum vurdum kırdım kırdım döktüm döktüm. /?\ ben mi? evet, beşten çıktım ben. /?\ tete derdik, dayı. ala, cice bilmeyiz biz. bizi babamın kız kardeşine ala diyoz. eski zaman bizim seĺānik macurları ekseriyeti kayınvaldelerine nine dedirmişler kendilēne. anne bir tene olur bir dā olmaz anne. kızım benim babānnem annemi alınca bura gelince evlendirince iki tene gelin almış. kız başlamışlar anne desinner. kızım demiş anne bir tāne olur bana nine de demiş. tabi eski zaman insannarı. onnar öle görmüşler öle giderler. hep nine demişler kayınvaldelerine. /?\ tabi görümcesi, alamız. kaynataya gene gelinner ābuba. /?\ kayınçosu /?\ hayır kızan demezdikler hic demediler. ep babannem rāmetli bize ismimizlen kızım sebāt, kızım fatme, kızım ayşe böyle torunnāna böyle söylerlerdi. çok tutumlu bizim ayle yedi kuşā kadar bizde akrabalık sayılır. bak biz babannemiz öldü, babam öldü, annem öldü hepisi öldü. biz dā gaziemirden babannemin annesinin tarafları onnar da bizim gibi yetişken devamlı bizlere dā akrabalī öldürmedik. birbirimize gidip geliyoz. sorup arıyoz hem kocalarınnan berāber. şini yörükler alıyolar şeyi mesele teyzesinin kızını, 'dayısının kızını bizde o yok işte. biz onu yapmadık. şini burda en yakınnarını gidip alıyolar. ama biz bunnarı sayardık işte. benim babamlar bunnarı yedi kuşā kadar biz akrabalī gütürüdük sayardık. /?\ alitpaşada, burda yörük yok çınaroba yörük, cınbas yörük, alibeyli yörük. hiç ben burda göçmen kövü görmedim. /?\ omuS, sırtımıs arka sırtı, dirsek, gǫüs, boąaz, gırtlak, ense, baldırlarımız bacak baldırlarımız. buraları ayak eklemleri, ayak tabannarımız. /?\ āyır böyle karnı ārınca middem üşümüş derlerdi. o zaman kocakarı dermanı nāne kaynatırlardı, mercangöz kaynatırlardı. bunu içiriyoduk. kekik bi damlacık suyu sıkar şekerin içine dökerlerdi babalarımız bize veridi karnımız ārdī zaman. onu içiyoduk. o zaman fazla bi doktor yoktu. şini er şeyler inceldi dert te çoąaldı. /?\ çarık erkeklerimiz kadınnar Ĺastik, terlik. /?\ şalvar. onnarın kıvrakları biz ferece diyoz burda, siyah ferece onnarın kıvrakları. kıvrakların önneri böle ilgilidi. burdan tut burayı kadar ilgili yani önneri görükmesin. açıklī iç sēmezlerdi çok kapalıdı. başımıza başörtüsü. ama onnar yemeni nerde görcek onnar tata giyerdi memleket isannarı. ordan memleketten gelen kırmızı tatalar oluyo böle. rāmetli babānem böle başına sokardı onu tabi biz öle görüdük babānemizden ama bizler yok u şini. onu bǭle bi güzelcene şāmiyi üstünden yemenisini bālardı /?\ yemeni, yemeni şāmi derlerdi. onnar nerden görcek oya yok öle oya moya. /?\ evet, fes şini çıkıyo ya törelerde oyun törelerinde kırmızı fesler, efeler çıkıyo kırmızı kırmızı aynı aynı buraları siyalı. (¦) çok orda memlekette güreş olurmuştu. gene bak seĺānik tarafı

diyolar ep güreşe saldırıyolar trakya tarafı. tabi bi kısmı gelmiş trakyada kalmış, edirnede kalmış. bi tarafı gelmij bu tarafa, bi tarafı gelmiş akisarda kalmış bi tarafı izmire yerleşmiş. bizimkiler burayı gelmiş. /?\ yürt mu? südü bi güzel pişiriyoruz. ondan sōra pişirdik mi pişirdik parmān dayancā kadar ne sıcak ne soųuk. atıyoz mayayı (¦) ekmē bizim nineler teknelerde böyle alimiyon lēni, laylon lēni böyle şeyler yoktu. bizim böle tekneler vardı memleketten getirmiş onnarı da zaten gelirkene getirmiş. ekmek teknesi tahtadan. onda babannem ekmē yūrudu onu bırakırdı teknede. iç tepsilere koymazdı. öle onu yel amuru aldırıdı. ekmē mayalardı, tekrar ekmē yūrdu mu ekmek güzel olsun diyerekten onu o şeyde bırakırdı. yazın bilassa. onu onda bırakırdı. o orda oldu mu oldu. ondan soracım onu tepsise tepsi somunsa somun yaparlar, koyarlardı dā bi yarım sāt gider fırını yakasıya kadar o orda olurdu. ekmekler olurdu firincala gibi. somun yaptī zaman miniţete koyarız. göz göz miniţetlerimiz olur tātadan. onān içinde peşkirlerimiz var böle kaputtan dikme peşkirler onnarın içine yayardık. onnarı ölecene koyardık somun ekmē fırına sallardık. misir ekmē yapardı onnar, darı ekmē tabi. /?\ kaçamak nası olur bak kaçamak. kaçamā misir ununna yapıyosun. koyuyon ateşe tencereyi. ondan sora koydun mu koydun ateşe tencereyi unu da içine döküyosun. onun ortasına bi çomak kakıyosun. orda kaynaya kaynaya suyu içine alıyo. aldı mı aldı ondan sona iki ayānın içine arasına alıyon onu sıkıştırıyon. onu erkeler yapar tabi kadın zor‿oluy biraS karıştırması. onu böyle alırdık biz böyle bubam ayānın altına tenceriy. o şini kaynaya kaynaya amur aline döney iç un kalmıyo. ondan sōnu babam rāmetli bi alırdı onu bi karıştırıdı bunu güzelcene iki kere koyardı tıkırdādı lıkırdadı mı çıkarıdın. topaç topac dökeris onu. ani o günner getir o günneri göreyim. ondan sora o zaman ucuzluktu şini etin yanına varılmıyo. bi tencere çoban‿eti deriz biz kaynama, kavurma et bi tepsi şey kaçamak sinilere dökeriz böle pança pança onunnan yerdik. ahh bu mayayı ondan tuttuk biS. biS seĺanik macuruyuz. babamlar ayvan içinde yaşamışlar. öle gördük biz babannemizden. bizde bi babanne vardı şindi ep pazardan kadınnar getirin pazardan getirin pazardan. pazardan benim babannem (¦) sütü kaynatıyodu. süt ılındı mı ılındı yımırtayı dört tene, beş tene yımırtayı çırpıyo sütle. ocān içini açıyo ondan so o ocā bi teneki kapardı a bu kadar gaS tenekisini kapār. o zaman böle fırın ocakları yoktu, bunnar bu şunguldaklar yoktu. öle būdük öle gördük zamanla fakirlik vardı. yeni gelmişler memleketten çak hāne tutsunnar. onnar öle yaşamışlar. emen ocaklīn içine demir çanakları vardı büle būk demir çanakların içine o yımırtalı südü bi koyudu kara biber de üstüne atıyoduk onun. onun üstüne ocaktan

o kürdü o teneki kapanı kapıyoS üstüne. o teneke kapān üstüne de korları koyuyoduk nası evelce saç vardı saç saça ekmek kapardık. (¦) vār burda var arnavutlar ama onnar da gari bize uydular. tabi karıştık o kā çok dil da var gene. /?\ yattım saꞡma döndüm soluma dört melāke gelsin yanıma biri saꞡma biri soluma biri dinime biri imanıma biri varılacak olan meḱānıma. yattım allā kaldırma beni nur cennete daldır beni can kafesten uçarkan imanımla gönder beni. allahım sensin ismi azemsin günahlarım çoktur afedici sensin. /?\ yenildim derler. tabi herkez öyle vücudunu ikadık mı nōluruz oh īnildik deriz allā çok şükür rātladık.

III. BÖLGE METİNLERİ
ÜNLÜ UYUMLARINI BOZAN-KORUYAN GEÇİŞ BÖLGESİ

MAKEDONYA METİNLERİ

M3.7/1

Sünbül Avcılar / 76 yaşında. / Yenimahalle-Strumisa doğumlu / Okuma yazması yok. / 1958'de Urganlı'ya yerleşmişler.

tanışma, türkiyeye göç: /?\ zümbül avcılar. /?\ yetmiş alti yaşında. /?\ iç iç gitmedik, alaman mārebesi oldu orda. bu sırp kaçtı alaman geldi, alaman kaçtı bir ay içinde mi iki ay içinde mi bulgar gèl̩di salmadılar okula kızları ǵavurmuş diye. iç okula gitmedim iç yok okulum. bi gece gevgeliye gèl̩dik. /?\ elli sekizde. /?\ ah başkaları da gèl̩di sōra. /?\ otobuzle eşālar gitti orayı, ordan gördük treni tren bilmeyiz biz. şeyde gördük treni gevgelide gördük treni. orda yattık o gece bi yāmur yādı, eşālar ıslandi yok şey da üstünü örtelim. sabāsı, sāt ōlenden sōra sāt üç zamanı trene bindik. bütūn gece gèl̩dik urumle geldik bulgar kapalıydı o zaman. bütūn gece sāt şeyde ikindide ıstanbula gèl̩dik. ordan iki sāt bindik izmite vapura bindik on bej dakka iki sāt izmite gèl̩dik. orda sekiz‿ay oturduk. /?\ kim nerde buldu orda kiralık evde. kimi burda iki āne kimi nerde buldular kiralık èv orda oturdular. /?\ sekiz‿ay. çok çamurluk‿udu orda bēnmedik orasını. /?\ ıstanbula yakın, ıstanbul iki sāt orayı. (¦) memed‿ali paşa mālesine oturduk. ordan sōra burayı gene bindik bi gün bi gece gèl̩dik trenle. sekiz‿ay orda durduk. burda nenesi vardı, kaynananın anası, ā anama gicem ā anama gicem. geldiler, burayı bi kere gördüler koca üzümler var‿ımıj burda çok, çok güzelmij burası. orda yok üzüm, asmalar dālarda. orda pamukle şey olur bamya. dālardan üzüm gelir yok orda üzüm. (¦) ah burda koca üzüm var‿ımış. illem gidecem dedi, kızını bıraktı orda burayı gèl̩di. kızını bıraktı orda kaldı kızı, kocaları gelmedi. on altı mı on yedi mi tonelle geldik. karanlıkta kalırız gene ayazlā çıkar. bindik ekindide, ekindide indik burda bütün gece gèl̩dik. /?\ kirada oturduk te biraz şeyde fırın vardı o taraflarda biraz fırınlar vardı ortalık yerde. /?\ yok yok yerliydi, bi viran evde daracık bi yer. iki sene bu evi yaptırıncaya kadar yane. burayı gèl̩dik arsalar satıldı burda burayı gèl̩dik. (¦) ortak tütün ektik. para iç kuruş yok. kaynanalar damātı da getirdiler bizim paralarle iç bi şey kalmadı bize. /?\ yenimāle. sturmica kasaba durgutlu gibi, sturmica, sturmicalı makedonyalıyız biz, yogoslavya ayrılmış şini. arnavutlar yogoslavya biz makedonyalıyız. /?\ beş‿aylık bi ōlan vardı yirmi iki yaşında gittim yirmi üç yaşında burayı gèl̩dik. /?\ urumdan gelmij bulgar şeyi vardı bulgarlar karışık. ondan kaçtık zate. bi zaman burayı gelmiş dedeler, evler boş kalır. onları da kılkıştan kōlamışlar, mārebe olmuş gel emen bizim boş evlere oturun evler satılmadık‿ımış. (¦) burda ya bubam burda birinci dünyā savaşında on

‿altı yaşında (¦) bā vermişler bej dönüm. amcam demiş engenle biz ayrılacāz, bize bej dönüm verecekler sana vermem demiş. nenemle ayrılmış bubam yazdır onu yirmi yaşında. on‿altı yaşındaymış yirmi yaşında yazdır. mārebeye gidermişler seni dermiş asker yapanın gözü kör müydü atın onun mekere şeyin üstüne top şeyin üstüne torbalarını. atarmışlar mekere arabaların üstüne bubamın. ordan bubam mārebe dört buçuk sene yapmış. sofiyaya düşmüş, bitmiş mārebe. ordan üç arkadaj demiş gider miyiz memlekete araba yok para yok. aratayla gitmişler (¦) on sekiz günde sofiyadan bulgardan memlekete gitmişler gezerek gece gündüz. bi kere gidermişler doyuruymuşlar karınlānı misāfir odaları varmış küçük odalar. yorulduni epten yatırmışlar yorulmadını devamlı gece da gidermişler, gece gündüz o şeye baka baka. gitmiş bubam, bubamı sokmazmış ġavurlar. bi alası varmış gitmiş o alası yanına. üç sene mākeme mākeme gücün tarlaları kurtarmışlar, evleri. gene da çıkmazmışlar bi gözde bubam oturuymuj bi gözde o ġavurlar oturuymuş bulgar ġavuru. ölmüş ī̇tiyar bubamın evinde. iki tane ōlan varmış öle on‿altı, on yedi yaşında. bubam almıj bi sopa onlara, ev demiş bana dar demiş siz de mi burda oturcaksınız. giderler mī̇tarlara ayşama kadar almış çıkarmışlar onları. ev sōra bubama kalmış. amicamlar burda kalmış. bi tane yemende ölmüş amicam, melemende bi tane kalmış bubam issesini ona bırakmış bej dönüm bāyı. o da memleket tarlalānı bubama vermiş ama ucuz satıldı yüz dönüm tarla bubamın ucuS, ucuz gèl̤di ta satılmış. da orda çok güzèl̤di yerimiz to karışık o bulgar ġavurlana diyi ondan gèl̤dik. /?\ az az dā az‿ıdık biz. /?\ türkçe onlar konuşur. /?\ bilmem, bilmem sade su, ekmek ōle bikaç şeyi bilirim. konuşmā bilmem çok onlarce, buruna ne dēler āzına bir‿ki şey bilirim. /?\ var var çingene de var ayrı mālesi ayrı onların. on āne kadar anca çok kalabalık dī̇ldi onlar. on āne kadar çingene vardı ayrıydı onların mālesi. e bulmuşlar bi mera orda boş yer, o demij burda yapayım o demiş orda şēsiz tapısız yapmışlar evleri. onlar orda oturuydu, biz ġavurlar vardi bō̤le ses etmezler ne zaman mārebelik olur o zaman alırlar, keserler, görmeSsin bile iç yatmaz onlar māpıs. ne zaman karışıklık olur, mārebe olur o zaman yok mapıs kim yazacak, kim şēdecek. kasabada bizim kayınbubanın bubalānı, kasabaya giderler durgutlu gibi biz kurtarcāz seni en birinci dostu onlarmış. ona şey batmazmış ġurşum, asan çavuj dermişler. ah onu naçi aklını almışlar kurşumları ne bu ālār bu şey demiş o gelin bu çocuk ālār? etlerini sıkarmışlar, senin tapancalardan korkar al o tapancalānı. bütṳ̄n böle bütün memlekete aber vermişler aÇ benim. o da aynı ev saybine benzemiş konuştū bi açar kapıyı süngüden geçirmişler. bi bakmış avliye bütṳ̄n tanadī köylüler episi (¦) tapşinle

öldürmüşler, alkışle. toruna ben dērım tapşin gelin der anne ne dersın, tapşin dērım toruna gülerler bana. /?\ aha onlar bizim mezarlıkta gömülürdü, onlar bu çingenelerden dīldi. onlar da namaza gider, onlar da oruç tutar. /?\ türkçe konuşurlar, türkçe. /?\ kimisini gèl̩di (¦) geldi izmitte bile var demiren çingeneleri gèl̩di. /?\ dīl dīl onlar dīl, onları salmadılar kimisini (¦) bikaç āne gèl̩di çingene yazınca orda salmadılar burayı. bilmezler çingene oldūnu, onlar da türkçe konuşur onlar da oruç tutar, aynı bizim mezarlıkta gömülük onlar da. /?\ iç gitmedim iç, kardaşım gitti kendi taksisinle otuS sātta gelmiş otuS sāt. /?\ ąa burası gibi bizim köy arkası bayır ama uva fıstık olur, pamuk olur, tütün olur. şini su gèl̩di orayı, minaresi var, bayır arka tarafa dā, bizim ev düzde, taş maş yok. anānemin köyüne giderdim taşlık, eşek korkardı. bayır böyle nerden geçsin dar yol, bizim eşek karpuz götürüdüm olmazdı karpuz onların köyünde bi ücum karpuzları kırar. yol dar taş, bayır, anānemin köyüydü. /?\ yüsekmāle, orda ġavur yok (¦) bayır diyi kır diyi yok güzèl̩ dil gitmemij ġavurlar orayı. bizim er şey olur, bostan olur, fıstık ekerdik. on araba getiridi bubam fıstık, ayıklardık onları. kurudurduk armanda ep tezekle.

akrabalık adları: /?\ kız kardaşı, kız kardaşı derdik. (¦) teze, teze derdik. /?\ dayı der, daci daci ā daci derdik, dayı demezdik dacı. /?\ ala. /?\ 'aca derdik 'aca. /?\ mari atice, mari kadriye. /?\ yok kısçe, kısçe demezler. /?\ görümce derler ona /?\ kayın dēler kaynı. yok‿udu bizim adam bi tane dört kız. (¦) ufak, anım demek yerine kadın ā bū̄ne (¦) aba deriz bū̄ne aba derdik, adam ne der aba küçū̄ne kadın derdiler. /?\ èl̩ti /?\ ana. (¦) kadınana, kimisi deditiri kimisi anne der, der. /?\ kaynata, ābuba der kimisi. ābuba der kim ister kimisi der (¦) kimisi ābuba, kadınana, kaynanaya kadınana kayınbubaya ābuba. ō̄le derdiler.

organ adları: /?\ omuz, omuz /?\ arka. /?\ kol, dirsek. (¦) guşa. ön tarafa guşa derler arkaya tarafına boynu. /?\ gū̄sü. /?\ karın, karın derler. /?\ kursak, kursak dēler kursām ārı dēler midde bilmeyiz biz. kursā ārıymış kursā. /?\ bacak, koca bacak. /?\ köyde de ayak, baldır. /?\ diz, dizi dēler dizi. /?\ panca. /?\ yanak. /?\ alnı. /?\ çene. burun dēriz, çene, burun, göz burdaki gibi ayni. bubam derdi aynı istanbuldaki dili biz konuşuruz derdi ben orda, burdan gitmiş o. askerlik yapmış dört buçuk sene /?\ dörT buçuk sene er yerde yapmış bunarisarda er yeri sivazda ep derdi çinliler derdi ep bi suratta. nası deriz bi suratta olacak, biribirine benzēr. (¦)

sayı adları-kalıp sözler: /?\ sayarım bir, iki, üç, dört, beş, altı, yedi, sekiz, dokuS, on. /?\ aynı derdik orda da aynı. /?\ gene gèl̩ derdiler ayırlı günler derdiler, ayırlı yolcilıklar. /?\ su gibi git su gibi gel. gene buyur gene gel misafirlere, geçiriydik.

bubam der nere kā geçirisen o kadar sevap varmış, misafiri. kapiya çık oda kapisından çıkıp saldınli günäsı varmış avlıdan dişarı ne kā geçirisen sevābı varmış. /?\ kızālar ne dēcekler. adı batsın, kör‿olsun, gebersin.

karışık konuşma: /?\ kıvrak, kıvrak ipekli kıvrak bālārdık altına üstüne sarık, kara mendil, kara çember. uvada onunle öteklikle yaparlar, bütün gün onunle çalışırız. kışın da onu takarız. /?\ dört köşe ötekliklerden, ne köylerde öteklik var siya bȭle dermi onu örtünürdük güneşi korūrdu. bütün gün koca çapāle çapalārdık. fıstık çapalārız, pamuk çapalārız amele yok bizde gitmezler. /?\ nalın, nalın terlik yok‿udu nalın. bi gece gider tütün kırmā bi vuru ayaklarımıza (¦) dört metreden, ortalī bi metre iki paçası (¦) uçkur, uçkur vardı işlenik te dokūrduk işlerdik ortasını bȭle kasardık dört metre ni. sōra da bi sargi kuşanırdık. yazın pamuktan dokunuk kışın yünden sargi dokunuk. ȭle suya giderdik ȭle evde çıkarıydık. tütün bȭle kalıplardık yumuşak tütünleri odada. evde çıkarız emen suya giderke kışın yünlü sargiy bālanırdık ipleri var topuzları var arkadan, püskülleri var suya giderdik. /?\ kaputtan gömlek, pamuklu anteri çok sūk olur orda. kışın buralara kadar pamuklu dizlerden aşā. (¦) tek bi don giyerdik aşadan yok başka don. /?\ çeşmelerden. /?\ sırça derdik, sırça kupa. /?\ yok topraktan olmaz, çinġo şeyden olurdu kulplu ufak onu uvaya götürüydük kırılmaz diyi. (¦) ufak taslara sapı var, onu uvaya götürüydük, ībelere eşēn katardık, binerdik eşē aydi uvaya. kim ītiyar eşē binerdi gençler takır tukur nalınlarle giderdi. (¦) ateşte yemek. /?\ ocaklık iki katlıydı bubamın tāta bi katlı aşada ocaklık bi tarafta ayvanlar yatır, bi tarafta ekmek pişiriyiz, iki katlıydı. /?\ anay derdik tātadan anay beton yok nası burda beton attırılar dīl ȭle. /?\ var topraktan, onu kırmızı çamurle yaparıS. (¦) suvārız kırmızı çamurle bayramlar geldini şeyler geldini (¦) īī kireç uruyduk evlere. kireç, beyaz kireç er yere kireç dişarısına, içerisine, ayadına, duvarlarına er yerine kireç uruyduk, ȭle oturuyduk. yemek ateşte pişiriydik pelit odunları. (¦) topraktan bȭle bi karış yapılık /?\ ponisa derler kırmızı çamurdan. onu çēnerdik çēnerdik özlenir o. onun ustası var sora yapar gārik kapā göre onu bu kadar (¦) onu bi tarafı taş arka taraftan mutfān bi tarafta demirden sacā kuyarsın kızar kızar kızar bi bakarız aşadan orta yeri gāriki kırmızı olmuş. kocaman bi çaputle silerler arkadan dā bi temiz çaputle silerler, kül katarlar kırılmasın diyi yavaş yavaş indiriler ona. ekmē tātadan emen sallarlar /?\ dökerler ona kapārlar sac dēriz ona. o üstüne örtersin tepsi em pişer em kabarı o saç kızıncaya kadar ekmek. /?\ yaslāç yaslāç tātadan yaslāç. sallarlar sallarlar aşadan ununu. un katarlar sallarlar sallarlar katarlar içine. pişe pişe kabarı. aşadan o saç kızıncaya kadar kor gitmez ona

o kadar. tepsiyle bi karış olur çok güzel mis gibi kokar. darı, boyday ῡnük, arpa episinden karışık mısır çok güzel olur ısıcak‿ike doyamasın yemesine. /?\ gidicēz gèl̦cēz dēriz, gidicēz gelecēz. /?\ geliriz gideriz. aynı istanbol dili. (¦) köylerdeniz biz iki sāt eşekle kasabaya giderdik. iki sāt eşēn ardı sıra iki sāt giderdik kasabaya. (¦) ą̄ nenemin şeyi nenemin bubası arnavutmuş. onu amcası dῡmüş. /?\ anāne yörük. /?\ arnavut var‿ımış. amicası koyunle keçi karışık‿ımış demet bālālar piric demetleri gibi ıstala derler onlara bütün daų̇tmuş onlar oynārmışlar. on sekiz yaşında mı on yedi yaşında mıymış. amicası bunu dῡmüş daų̇ttu diyi dῡmüş, bırakmış öldü diyi. o zaman da tüfekler serbez‿imiş, tüfekle gezer‿imiş çobanlar da. bi kalkar amcasını urmuş. ordan kaçmış o zaman burdan ıstanbula gidersen senin cezān o burayı bir tā gelemesin. ordan kaçar bubamın dedesi yürenmij gāri türkçe kara kavuk bizde bi sütlü şeylere eşeklere veriydiler kara kavuk derdiler. /?\ kavuk, ot çıkarı sakız yapardılar. dermij ruşit damātına ne beslersin eşeklere kara kavuk. celo dermiş bak kara tavuk beslermişler, kara kavuk deyemezmiş arnavut ya, sen da dermiş kara tavuk besle. ī buba dermiş tavukları, kara tavukları beslēlim şeye. ōle yürenmiş şeyce. sōra tülbe bile istemiş, birisinden demiş kiremit celodan, nurişten bilmem avuşlar tülbe istemiş sıkmış onları uyurke rüyasında. yapmışlar ama kimse sayip çıkmamış, yıkılmış ǵavurlar mı yıktı. /?\ dedelerine te o arnavuda yapmışlar. /?\ yok çalışmamış pek işletmemişler onu ǵavurlar yıkmış. /?\ karaçalı tülbesi vardı bayır içinde anāneme giderke. gelmiş onlar güveç satmā orda şey olmuşlar, ep görüymüşler onları (¦) ą̄ tülbe nenenlerin köyde karaçalıda tülbe var‿ımış giderke çobanlar bō̄le ąų̇ç altında iki yeşil sarıklı görüymüşler. beyaz dilmiş sarıkları yeşil. gülgede oturuymuşlar emen görünce kaybelirmişler. iki kişi, dā duru. pazar, perşembe su katarmışlar bardaklara, su katarmışlar pazar, perşembe. kim ne adārse peşkir, mum götürü pazar, perşembe mum yakarlar orda. dā çalışırmış o. a dedemin yıkmış ǵavurlar yıkmış onu. /?\ iki davul iki zurna. üç gün iki davul, iki zurna koca bayrak altı metre. iki metre beyaz, iki yeşil, iki kırmızı. demirden şey vardı takarlar beline koca şey dayanır mı demirden beline takarlar tutarlar yukarı onu. düşürüsen kurban kesecen da kalksın‿ımış. kim kuvetli ona veriydiler dayatsın düşerse kurban kesmeden kalkmazmış o. da kardaşım on sekiz yaşındaydı bi bizim taraftan bayrak bi ordan geldi gelin almā iki tane bayrak. ordan gelenleri yüz kişi mi gārik beş yüz kişi mi gelir asker gibi gelirler. üçer üçer dörder dörder mi üçer üçer mi. bi kişi çavuş katarlar bi basma ona katar‿ımışlar ū ak teke kara teke benim askere māna bulanı (¦) çavuj gezer askerlerin alayın kıyını alay dēler onlara. erkekler bi sürü gelir. /?\ çavuş

yan taraftan gezer te çavuş olur onlara bi kişi. (¦) sıraya sokar onları. giderler döleşirler iki üj defā cami yanında. kaç kişi çıkar ep onları yemē alırlar onar kişi mi on beşer mi bi sofralık. (¦) bi sofralık onları yemē alırlar kadınları da ne dūne gelirse akrabalar, tanadıklar, köy alkı, episini yemē getiriler. asker gibi ucu gözükmez erkekler alay gelir. oynarlar, gelini alıncaya kadar, gelin tā ezanda gider. bi sāt var‿ike ezana gider gelin. geç gider bizde gelinleri erken götürmezler. yakın benim yenikō kadardı bu köyden yenikō kadar. /?\ memlekette dobraşın adamın köyü yenikō kadar yakın‿ıdı. ezana yakın götürdüler. /?\ ohō ne marika burda şe telezon yapar ep onu yaptı dayre çalar marika vardı. /?\ kardaşı bindiri, kolundan tutar arabaya. at arabasile giderdik yok taksi yok‿udu eskiden üstü yeni kilim (¦) koçi. koçi gelmiş koçi gelmiş kırmızı yeni kilimlerle gelir arkaya bi tane dikilik öne bi tane üstüne bi kocamān evde dokunuk kırmızı kilim. onun altında ne kadar araba alırse on yedi kişi, on sekiz kişiye kā binerler. kimisi ayak duru. iki tane beygir nası çekmēcek, iki tane beygir bi tane dīl en kuvetli beygirlerden getiriler. (¦) ąa damāt gelmez damāt orda beklēr. kucakle indiri. gelin elini öper sora bakarlar gelin sarmaşacak mıymış. gelin sarmaşmaz gāri gülerler kim sarmaşırse ayy ne kadar koca özlemiş sarmaşırse öle derler. (¦) ąa iç sarılmadım öle durdum. gülerler sarıldınli, ayy ne kadar koca özlemiş. ōle giderdi koçi. ani asker gibi alay gelir üçerli üçerli dörderli dörderli. /?\ kendileri gelirdi. akrabaları çārıydık akrabaları kim akraba onları çārıyız. (¦) gider bi kişi çārmā gider. /? \ unuttum te şey konuk mu derler tōle şey derler. (¦) çingene karısı çārı köy içinde işte yemē gelesin başka (¦) dūne çārdınli un veriler, fasile veriler akrabaları gene bi ayrı çārı ev saybi gider çārı bi çocük bir adam onları çārı. dūne erkenden gelin, yemē gelin. (¦) tepsi yemē on tane pide, börek, on tane kapama. kayınbuba kesti bi dana bubam da kesti. bi dana er kişi kendi masrafını kendi çeker. şeyden damāttan bi şey istemezler. onlar bi dana kesti şey dā danası dil buranın gibi koca (¦) yā kayınbubalar kesti bi dana yemek‿içi. ordan gelene araba yanısı da geri gelin almā erkekler gelir on tane çārılar koçi tarafı koçiye gelesin gelin almā. akrabaları binerler eşeklere, beygirlere on kişi bi sofralık on‿iki kişi gelirler. onlara da yemek, kapama, pide erkekler da yēr. ē oynār oynār gençler geç oldunli gāriki bir sāt kadar kaldınli o zaman gelini götürüler ezan zamanı geç bi sāt var‿ıke. /?\ bir‿ay kadar giderdiler dāya erkekler peynir yapardılar. (¦) açıkta yatırlar çardak mardak yok. senin koyun kaç tane esaplarlar onun koyunu esaplarlar. naylon yok‿udu o zaman tāta katsa. kimin kalabalık iki katsa peynir gelir eşekle, beygirle getiriler, kimin dā az bi katsa bizim otuz tane sāmal‿ıdı bi katsa

peynir gelir ötekinin yüz tane bilmem ne kadar iki katsa gelir. /?\ yazın ıdırlezden sōra, bir‿ay sōra ıdırlezden, ıdırlez bir‿ay sōra ot var‿ıdı dāda gelir sōra. peynir yapmā giderler çoban başka. çobanlar sōra yakına gelirdiler ordan ep durmazdılar dāda. peynir yaparlar, nor yapar‿ımışlar, güvece katar‿ımışlar nor ayrı, peynir ayrı.

M3.8/1

Fatma Yaşa / 80 yaşında. / Çanaklı-Strumisa doğumlu / Okuma yazması yok. / 1958'de Ahmetli'ye yerleşmişler.

tanışma: /?\ adım fatime yaşa. (¦) o da ben gibi ne bilcēz. /?\ ben seksen yaşındayım. (¦) āmin cümlesinle barabar. /?\ ben yuguslavyada, köyümün adı çanaklıydı bizim. /?\ usturmicē. onlar öle mi söylediler? tamam işte usturmica bizim kasabamızdı. orayı giderdik. /?\ türk köyü. bizim üç‿āne ġavur vardı, yok‿udu çok ġavur. bayā bük‿üdü ya o kadar da bük dil ani. /?\ bizim dā da dil köyümüz. er şey er bi māsuḷ ekerdik. ekin ekerdik, pamuk, tütün, darı, fasile, börülce er şey bizim uvamıza olurdu. ama ōle sulançlık dil‿idi ama bu pembe gelinlerin su çok su vardı onların. on‿iki tane dermen dönerdi orda. ben de orayı kocaya gittim ani. bizim adamlen bu amıca çocükleri, amıca gelinleriyiz onunle. veleüstü onların gene onlar divermiştirler. çok güzeldi onların köyleri onların yemiş çeşit yemek bōle kirezler oturuke ye, öyleydi uvaları, cevizler er şey vardı anlattırdı onlar sana. /?\ biz türkçe ben iç bi kelime bilmem ġavurce, iç bilmem, iç bilmeyiz biS. /?\ yōk orda iç okumadık biS. yok‿udu ōle okul. çocükler biraz gitti yok okul bizim köyde, yok‿udu orda okul. ġavurlar işte bizim ġavur yok‿udu köyümüzde da sōradan sırp geldi gönderdi. karadālılar derdiler bizim köylere geldi onlar. bizim māsuḷlardan verdiler onlara, ekinler, afyonlar er şeylerden verdiler, bizim azır māsuḷları. karadālılar geldi. sōra alaman gèḷdi sırpları kōladı sırp kaçtı. karadālılar yāma yaptılar, uva ġavurları vardı ōle uvalı, yāma yaptılar karadālılar da gitti sırp‿ıdı onlar. onlar da gitti. alamandan kaçtı onlar, alaman kōladı onları askerler. /?\ ic durmadı o, geldi geçti o. tanklar, askerler geçtiler köyden onlar öyle. /?\ kıtlık olmadı. şini onlar geçtiler onlar durdular uva köylerinden ep bomba attılar köylere bizim orda ani asker masker var diyi. ep armanlara düştü öyle. armanlara düştü armanda yok kocaman delik olur bu kadar. durmadılar çok alaman gèḷdi teslim oldular emen bizim. çıkmışlar iki, üç‿ adam dikmişler bayrakları böyle teslim oldular geçtiler. alaman içbi şey yapmadı bize. ama iki kişi ȍḷdü sade. bomba denk gelmiş onlar ȍḷdü.

evlenmesi: /?\ orda evlendim ben. vallā ne bileyim gāri yirmi altı mı, yirmi yedi mi bilmem. benim anam ȍḷdü. biz orda küçük gitmezler bizim u kadar (¦) ben baktım anam ȍḷdü. anam kırk‿iki yaşında ȍḷdü. küçük kaldık en bük̄leri ben‿idim. /?\ biS dört olan‿ıdık, üç kıS. ōlanların birisi ȍḷdü, kızların birisi ȍḷdü. en küçük kıSkardaşımız ȍḷdü, yena. en bük̄leri benim. annelik yaptım onlara. derdiler, em

abamız em anamız. /?\ evlenmedi. evlenirler de o kendine göre bulmadı. bulmasem dedi ben õle çocük olan karı falan almam dedi çocüklere ani döl karıştırmadı, evlenmedi. /?\ bizde yok tanımak. gelir anaları görü, ısımlar var‿ise kadınlar görüler öyle bizde. /?\ vallā bize gelenler bakmadılar. (¦) biS leşper‿idik orda zati. burda da gāriki şini gene leşperiz ya zeytinimiz var şini, bāyımız var onlāle. tütün ekerdik şini beş, on sene oldu ekmeyiz tütün.

türkiyeye göç: /?\ biz gèḷdik, bizim günlerimize o kadar, biz o kā izēt görmedik. dā ileriden çok yapmışlar. /?\ dedelerimiz, annelerimiz, bubalarımız görmedi dedelerimiz çok. bizim dedem pelvanmıj bõle usturmicaya gitmişler, kaçmışlar gārin işte usturmicē. ordan gelir geceli en tanadık en dostları ġavurlar. ay demişler gel da alalım atına aç kaldı şini, atına yem alalım. alırlar onu nası iç getirmemişler. bubam ep aramış bubasını o gece. gelmemiş, iç gelmemiş gāri. sōra bunlar toplamış eşālarını işte araba, öküz arabaları vardı. onlar arabalara toplamışlar eşālarından gitmişler vallā bilmem doyrana kadar mı neri kadar, orda yāma yapmışlar onları. babānemin kardaşını ȍḷdürmüşler, amcasını ȍḷdürmüşler orda ġavurlar. nenem derdi rāmetli, böyle kamayı derdi tuttum. bõle kardaşına saldırmışlar bõle derdi ayrıldı elim. bizim babāne çok ani şey‿idi yürekliydi çok korkmaz, cesurdu çok o. /?\ olan burda oldu, elli iki yaşında gāri bunun beyi, gèḷdik. onlāle barabar gèḷdik, aynı yıl. bi trende gèḷdik, barabar gèḷdik. ben onlāle geldim evliydim. bubamlar geldi geri bizden. /?\ istek, kayınbubanın kıSkardaşı yaptı istek bize. /?\ kaynārca, trakyā. gèḷdik peşin orayı. orda da gezdik. çok kalmadık, durmadılar orda. o pembe gelin, var dā pembe inge o da o mustafa agamın karısı da onlar çok burayı istediler. benim akrabalar çok orda ama ben da iç istemedim trakyada, burda da çok ısım var. burayı ben da canım isterdi ben iç seslenmezdim, azıra bakarım. onlar ister ne ben konuşayım. onlar derdi kayınbubanın kıSkardaşı ala bize düşer ya, dēr bu gelin der sanki eskilerden dēr, iç konuşmaz der gideyim geleyim diyi. içimden dērim ne konuşayım. onlar nası olsa dartışırlar gelsinler diyi. ta öyle gezdik orda da kaynārcada çok güzel oraları da. bi suları vardı te bu kadar oluklar akar, güzeldi oraları da ama orda istemedim ben da. var‿ıdı amıcamın olanları şeyleri ama burda dā yakınlar. /?\ trakya gene güzel o da ya kaynarcada durduk. memleketimize alışmışık gāri bize güzel gelirdi. /?\ gene burayı geldik barabar, aynı anda, aynı geldik barabar gene konduk. āmetliye konduk iç ta bi yeri tepinmedik gāri. /?\ ahā biz ne izmiri canımız istedi ne şeye. e benim bir olan izmirde çalışmā gitti, orda gāri everdik onu. bu, yanımızda. bi tane var ama torun dolu resim çıkarılar çok o şeylerle. /?\ nerdē iç resim yok, anamın resmi yok.

biz orda iç çekinmezdik resim türkiyē gelirke çekindik işte, onlar var. bizde fotoraf çekmek yok‿udu. şini bunların ellerinde şeyler. bu kızı görsen sen, pos verīm ben der gör nası şeyler şēder baksana nası o resimlere, gözleri bak. iç yaramaz resim yok bir onu güneşte çekmişler biraz yumuşuk gözleri. /?\ o köylerin yenimāle var, dobraşin, şuşuva, veleüs. /?\ doyuran dedīm o başka. o ne bileyim nerde gāri o zaman kaçmışlar nenemler. bilmem gāri yuguslavada ara mıdır, orayı bālı mı bilmem oralānı nası. /?\ e bilmem ki ben biribirimizi bilmeyiz yörük oldūmuzu. (¦) göçmen tābi biz göçmen. (¦) var mı sizde da? dā ileri gelmiştirler bizden onlar. aą biS serbez göçmen ep kendimiz kazandık. geldik dā çalıştık çok ama tütün ektik böyle amele da gittik, tütün da ektik, bālar baktık çok işledik. şini rāt‿ederiz işte. /?\ tābi alırlar. eşā bikaç şey malları ucuz sattılar. o veleüste o güzel mallar su altındaydılar ep iki ticaret, ticaret alırdılar ama ep ucuz gitti. sıfırdan başladık bi çuval unle geldik burayı. ama çok çalıştık bizim adamlar da çok çalışır ij boj durmadılar. /?\ kendimiS, oturdūmuz evler kendimizin tābi kendimiz. /?\ orda onlar biS ta āmetlinin aşāsındayıS. orda da ev yaptık. ilk evler orda yaptık. sōra burda yaptılar bunları gèļdik. burda sıra göçmenler ep, ep göçmenler, ısımlar. çok güzel bu māle da burda.

düğün: /?\ bizim orda söz kesme, gelirler, veriler sōra niḱā derler nişan yaparlar işte. bir afta şerbet veriz. köy yerleri on tane karı gelir, beş tane karı bütūn gün gelirler ep mibarelēler. ep şerbet, kazanle şerbet yaparız. /?\ ha ayırlı olsuna gelenlere. verdinleyi da sōra aftalāle dūn. /?\ anlaşırlardı öyle çārıydılar davetiyesis. /?\ e tābi çārılmadık gelmezler çārısın. çārılar ep, bi kişi çārılar, bütün köyü çārılar bütün köyü çāyıs dūne. /?\ e burda şini veriler bizim de gāri onu. okuntu bi koca karı mı ne gezer bütün köyü. dūnler çok orda aftalāle olurdu. /?\ bizim orda perşembe, cumā. cumā günü gelin‿olurduk, cumā gecesi gelin giderdi. perşembe günü dūn. /?\ biz ep pideler yazardık, baklavalar yapardık çok bizim, keşkekler. keşkek bi kazan, kazanda yapardılar onu. /?\ valla erkekler karılar düverdiler. dibek şeylēle tokmaklāle vardı onun teknesi düverdiler, yapardılar. davul çıkarmā olan evine gene davul çıkarmā gidēler, bütün köy gider. epsi gelirler. onlara ep yemek verisin, oynarlar. /?\ içki veren içer, içen içer içmēn içmes. burda da ōle. /?\ yok‿udu orda köçek aą köçek yok‿udu orda. ōle dūncüler oynardı işte. /?\ iki kişi düverler. ateşte pişiriler, koca karılar pişiri onu. kazanda pişiriler, şey ateşte öle korda. et ta kuyarlar. iç yapmadım ben. yaparke gördüm ben dūnde. dā çok masraflı bizim dūnlerimiz. davul çıkarıcı olur /?\ bütün köyü çārılar gidēler davulları almā, davulcuları. giderler davulcuları, davulcuları getiriler kalabalık yemek. çala çala gelirler o zaman. /?\ erkekler gider hā

hā karılar gitmez, erkekler. oynarlar sōra davulculara bütün o insanalara yemek veriler. davul çıkarıcı derdik onlara. /?\ çi̇̄z çok‿udu. vallā ne bileyim ileri sererdik çi̇̄zi işte. giderdiler bir gün gene çi̇̄z sermē giderdiler. ōle ip gererdiler bō̄le, çi̇̄zleri o ipe serēler ama çok çi̇̄z yapardı kızlar orda. /?\ orda yok‿udu ōle şey. bizim orda don, gömlek, yemeni, yālık, keseler yapardık çeşit şēler. /?\ kendimiz, oyalardılar kıyılarını onların ep i̇̄ne oyası i̇̄neyle. bunların şini kolay soba yanında, biz orda tezǵālarda ep dokūrduk. uçkur derdik bō̄le yālık, peşkir, ep onları işlērdik kendimiz. /?\ şini gāri burda bile dokudum şeyler te bō̄le yolluklar, kilim. şini gārikin onlar bitti. onları gāri istemeyis, şini alılar. /?\ pembeli var‿ıdı em bi tane ondan bi tane iki taneydi. vallā kumaş‿ıdı onlar bizim. /?\ aşadan giyerdik var‿ıdı onlar da. (¦) attılar mı bilmem nāptılar gāri. /?\ biz gi̇̄mezdik öyle. radavuşlular giyerdi öyle şiritli şiritli giyerdiler biz öyle gi̇̄mezdik. bizim aynı bō̄le donlarımıs, bi paçaları bō̄le dil‿idi. /?\ aa böyleydi bizim paçaları. sayvant yapardık bō̄le, donlarımız aynı bu gi̇̄m‿idi. onları şini geldik nası burayı onları çıkardık bō̄le dā güzel. /?\ yok onlarda davul. dā ileri sererdik, bikac gün ileri sererdiler. /?\ ep bakır bizim. bubası alır, beyin bubası alır kaplar tamamlanır. siniler, sānlar, taslar er şey olurdu. /?\ boya yapar telĺak karı var‿ıdı onu getirisin. telĺak karı var tellēr, pullāle. /?\ hā ususi onu getirisin işte. kendi köyümüzde de vardı bi tane bizim. /?\ e vardır canım gelinlik şeyler alırdılar onları da tellērdiler böyle bizim. burda yok. orda gelin gidicē gün iç konuşmas iki kol süzülür bütün gün. süzülür bütün gün. /?\ evde durusun açık canım. açık süzülür öyle kurulur. /?\ otturular. ne bileyim eralda onun için otutu gelin arabadan inerken çocük veriler kucāna. /?\ at arabası, taksiyle orda derdiler amān i̇̄ dil‿imiş taksiyle gitmek memlekette. oysa burda ep arabalāle taksilēle. /?\ ata binmem araba koçi dēriz biz ona. /?\ araba, dört tekerlekli burdan araba on beş kişi alır o araba. unudurum ben bunu. /?\ ā koca kilim atarlar üstüne sararlar kimse görmez gelini da, gelin alıcıları da. gelin almā gelirler on, on beş kişi, kadın. erkek o da var erkekler de var. /?\ gelini görmē dil karısı gelir adamını da çārısın onun. /?\ gelin, kardaşı varse kardaşı tutar arabaya kollarından. /?\ var var bālarlar. kardaşı çıkarı var‿ ise ya yok‿ise baba çıkarı, bindiri koçiye, koçi derdik o arabaya. gelirsin damāt alır ister kavi karı olsun ister şişman ister zayif bi kolle iki kolle yok gelini indirmek arabadan bi kolle. /?\ tābi indiri ōle indiri ōleydi. şişman‿ise dayansın, damāt olmuş. /?\ vardı var bizim da var. /?\ bilmem vallā unuttum ama eve gelir eralda. /?\ olur iki gece. ā dümbek, dümbek çalarlar ya. dayre derdik biz onlara bu kadar teker zilleri var, ususi tutarsın onu getirisin. bir‿afta çalar. şeydeyiz o şerbet veriydik açan nişan olursun. bir‿afta

dayreci çalar. bizim dā masraflıydı sanki dünlerimiz. /?\ ālamam mı ben. anam yok çocükleri bıraktım. ama kaç sene gitmedim, ani dünürcüleri çevirdik ep. ben gitmem. bubam der gāri git, akranların gitti. gitmem dedim ben iç gitmesem gitmem çocükleri bırakmam. bȗdüler biras. bi kardaşımı everdik çok ufak. on‿altı yaşında everdik onu yalnıs kalmasınlar diyi. anam ȍl̩dü niçin bırakmadım çocükleri niye bırakayım öyle, koca bulunur. dünürcü kıymet gelirdi. ordaki kızlar bȍle yoldan çocük bēnmes burda şini okullarda bēnirler, yollarda tanaşırlar. /?\ tābi orda soydan ocaktan ep gelin arārdılar. beni bak baya uzak, bu pembe gelinlerin köyüne biz, ben gittim işte orayı. /?\ çanaklı uzak işte bilmem ne kadar uzaklī yayan da giderdik. /?\ tābi kimin beygiri var şeyi var atı var gidēr. bizim bubamın evinde biz atsız iç kalmadık, kalmazdık bubam atle gezerdi durmazdı çok çalışman zate. atı var‿ıdı onun. binerdim ama öyle ani şēdemezdim o kadar. bubamın atı çok güzeldi. çırāmız vardı bizim bubam giderdi usturmicaya pazara geldinī atlār attan dūru izmeḱar onun terini silēr, yemini verī. /?\ sabā karşı çeşmeye dūru giderdik, gezinirdik işte. /?\ çeşmede yıkardık. /?\ giderdik yakınlara da epten yakınlara. /?\ vallā bilmem ki biz burda bile birbirimizin ep aldık bak pembe gelinler (¦) davet, davet derdiler. aldılar ep biz onların gelinleri aldık onlar bizim gelinleri aldı. davete giderdiler işte.

bayram: /?\ nērde, memlekette mi? tutardı, ramazanı tutardık. olurdu orda da ramazan, davulcu gezerdi orda da. oho davulcu gelir avliya türkü bile yapar. ramazan geldi dayandı, camiler nura boyandı. bizim bi çırak vardı da o süfür davulcusu çalardı, gelirdi ep biz ufak‿ıdık, ep bize türkü yapardı. davul çalardı orda kalkardık orda da. arman düverke bile tutardılar ītiyarlar ramazan, ramazan çok tutardılar. /?\ eh isteyen yapar tābi göçmenler pide çok yapar. /?\ orda çeşit biz pide yapardık. kol börē da banisa derdik, pırıslārdık bȍle yālı yālı pideler yapardık tabi īneklerimiz vardı, er şey evdeydi bizim orda böyle pazardan biz bi şey almazdık. peynirimis, kesīmis, yāyımıs. bir pişi yapmā, l̩okma dēriz bis, onu yapmā bi pazardan getiriydiler yā bi karta derdik ȍle. /?\ ha pazardan o gelirdi, geri kalan yālar evde. īneklerimiz var, koyunlarımız var köy yerlerinde. /?\ tereyā dēris. butima düverdik, e butima biz deriz bu kadar, butima derdik biz ona. ben anam ȍl̩dü iki tane böyle ıdırlezüstü koyun var, bir‿iki tane īnek var, dumbay dēler burda manda var sāmal çok. iki tane yan yana bȍle onu düverim o dinlenirke bunu düverim. yā alırım bu kadar bi koca tencere. orda bolluk‿udu burda yok nerde bakasın ki te. köy yerleri avlilar bȗk, damlar bȗk, tābi. burda şini kendine kadar ef. oralarda bālārsen bir angi kurbanlık bi koyun alamasın çalarlar. e tābi ırsız dolu yene. /?\ yok, kendi tayfan toplanır.

camiden çıktıneyi bayram kuşlū yerdik, e gene acıktıneyi ōlende gene yerdik. /?\ gelirler te bizim pembe gelir bak şini bayramda, bizim olan gelir izmirden yene bayramda gelirler bis tatlileri yapārıs. /?\ yufka, yufka yap, kadayıf yap, ırmık yap ne istersen ama bis göçmenler yazmadan bi kere tatli rāt‿olamayız ele bayramda olcak yazılı tatli. /?\ e nası yaparlar burda biz de öyle yapardık. amuru nası tutarsın söylesena sen tutarsın amuru. azacık duru biraz durdunleyi dā dinlenir amur. /?\ biz oklāyla açardık ep burda gene var başka bi şey da ne dēler mar ona? merdāne de var burda peşin onle şēdeler, biz oklāle açardık ep. /?\ soframız var, sofrada açardık. biz orda azacık solduruyduk yufkaları burda şini dūru tepsiye, ōle bōle sunardık afif. toplardık bi yeri yufkaları sōra. /?\ neşeste de karıştırılar unle de yazālar nası canın istērse. /?\ arasına ceviz, alırsen ceviz katarsın almasen ırmık kavuruyduk böyle şey. ne dēler ona mar ırmık dil mi o ne yaparıs? ırmık kavuruyduk istersen ama dā çok cevizle yapardık, cevizli dā güzel olur. /?\ dökērdik dökülür burda da dökēler orda da dökerdik. /?\ biz evde pişiriydik, saçta. o zaman fırın yok orda ki yana saçta pişiriydik. azacık azacık atardık göz altına, öyle dīl emen birden atasın tatli öyle olmas ep avır avır pişircēn onu. /?\ şerbeti çıkardınleyi. şerbetini istersen ılık kuyarsın, şerbeti kaynadırsın böle damlattırısın yere toparlak olurse o zaman kuyarsın baklavaya. /?\ yapardık yapardık ele benim kaynana gene çok güzel yapardı. (¦) çōk ben da severdim onu. yok burda şini iç akıllāna bile gelmez öyle şey. /?\ neyi nūtlu ekmē mi? vallā oldunleyi amuru yaparım ne var onda. onu nūdu kabattırmak kimisinin elinden olmas. kaynana çıkarıydı onu ep bizim. /?\ e çömlekte yap çanakta yap nerde yaparsen yap. onu kimisinin elinden çıkar bizim kaynananın çok çıkardı iç anlamasın yapardı onu. kaynana çok şeydi benim. /?\ zaten öleştiriler, arife gezdiriler. onu kaynana bizim elinden çok çıkardı iç anlamasın nūtlu ekmē yapıveridi o kendi da severdi. çok güzel ben da severdim kaç tepsi yaparız arifelerde. bunu gene unudurum. kaç tepsi yaparız sofraya ep onları boşaldırdık. /?\ var‿ise atarsın susam tābi. susamsız orda olurdu bizim susamsız kalmazdık orda memlekette ekerdik.

kaçamak: /?\ yaparız ya, mısır unundan yapardık, içine petmez kuyardık dökerdik taze yalen aşlardık onu. göçmenlerin senin vārdır göçmen konşilerin vār mı? /?\ kaçamā mı? onu su devrildinleyi böyle ha lukur lukur yaptınleyin unu atarsın em karıştırısın em atarsın, em karıştırısın em atarsın. /?\ olmazdır eraĺde oklāle yaparıs. öyle mısır unle yapardık. benim görümce var izmirde o geldiney kaçamak isterdi. bir‿iki defa yaptık ona öyle boyday unundan kaçamak sever çok. enge der /?\ e isicakke

tābi, gene yürēn bayılır çabuk ondan. /?\ doyuru doyuru da kaçamak işte amur. canımız istedinleyi yapardık.

kış hazırlıkları: /?\ ā çok sūk olurdu bizim orda. kar olurdu çok. açan o dū tarafına kar yār emen memleket gelir aklıma. /?\ er şey yapardık yufkalar, taranalar, salça yapmazdık biz orda. /?\ vallā ben o tāranayı unuttum ep fasile gibi olurdu o nası uvalārdık onu bilmem. kuskuz yapardık to çarşıda nası satılır o kuskuzlar, kuskuz yapardık. bi tencere süt yaparız bu kadar kuskuz iki kişi onu. bulgurun en ufak şeyinden tutturusun onu iki kişi vırt vırt vırt bütün gün. un atarız üstüne sōra ya yumurta, süt cezveylen alırız bo͞le şēderis tekneye gene karıştırısın o͞le o͞le toparlak olur o. elēriz onu çok güzel olur ani o kuskuz evdeki yaptīn kuskuz gibi olur mu çarşıdaki. sütle yumurtayle yane. /?\ makarına gene ayrı yufka da yapardık, er sene onları yapardık bis memlekette. /?\ çī onları kurudurus yufka makarına gibi kesersin burda da yaparlar. yufka, kuskus. yufka derdik biz burda makarına dēler işte. /?\ salça yapmayız kırmızı büber derdik ona biz toz büber alırdılar pazardan, onları yapardılar. ic bilmezdik salça bis. o͞le var‿ıdı bi köy banisko derdiler onlar yaparmış bubamın asker arkadaşı çıkarmışlar bi kere bu kadar bi şey vermişler bubama. iç onu bēnmez yēmezdik şini gene salça dēriz orda durus yane. çıkardıneyi ısıcak ekmē salça sür ye bi çay da kıyına yap tamam. /?\ bis memlekette ponisa derdik, topraktan. biz onu çeynerdik çeynerdik kırmızı toprak ama onun toprā ponisa toprāydı nerden alırdılar gāri unuttum. öyle çeynerdik onu çeynerdik sōra onun kıyılarını böyle kıvırısın te bu kadar derin olur. kararız ekmē sōra tekirar gene o͞le yaparız yaslāç deriz bi tāta onun üstüne kuyarız azacık ponisa kızarke o da kabarı onun içine salıverī̆z bo͞le. ani o ponisa ekmekleri. iç tepsi ekmē ben sevmezdim. onu unlarsın o ponisa o. sizin vārdır orda göçmenler anlattırıdır sana. (¦) sacı da kızdırısın külü var, ponisaya kapārsın onu gene. ponisaya gene kapārsen ekmē pişir o vakıt, ponisa ekmē çok güzel olur o. /?\ yapardık var‿ıdı. kendine kā erkezin vardı. petmez yapardık biz üzümü bo͞le kurutmak satmak yok‿udu orda bizim tarafta. biS petmez yapardık orda. petmez kabak dōrardı bo͞le reçel neden istersen reçel yap. patlicandan reçel yaparsın, petmez içine atarsın tavaya, kabaktan. /?\ e biliriz ya petmezi gāri. burda bile yaparız petmez. /?\ vallā çī̆nemē bizim burda yok ki orda var‿ıdı korta derdiler. te bu alı kadar derin duvarları var onun betonle yapılık onda çeynērsin. delik te var ordan şırası akar. su, kuyarsın orda bi tava mıdır nedir içine akar. sōra macun toprā var, petmez toprā var burda da var o. onu atarsın sabā kadar durulur o. duruldunleyi tavaya kuyarsın kaynat

sōra gāri. /?\ aa duru macunla yaparıs. orda yenirdi burda yenmez pek petmez be. orda yenir, sūk‿udu orda niçin. sūk oldūna mı ne yenirdi.

karışık konuşma: sālam‿ıdı insanlar orda, memlekette. erkez asta şini, erkez doktorda şini. erkezin elinde kiyatlar er gün sālık ocānda. biz o kadar iş yaptık burda ben iç bir ap içmedim. o kā tütüncülük yaptık, bācılık er şey yaptık iç bir ap içmezdim. şini gene anam beş tane ap içerim. bi tane midde içi, bi tane kan sulatırmak, bi tane kalp içi, e bi tane gene ayaklarım ārı onun içi. dörT beş tane ap içerim. /?\ yōk be doktor. bir usturmicaya giderdik kim giderdi doktora sālam‿ıdı insanlar. aman ileri kocakarı ilacı yapardılar memlekette. karnı ārdıneyi ya bi tarna kaparlar ya bilmem ne kaparlar. ılık ılık dayancak gibi. o kadar da usturmicada doktor vardı oraya götürüydüler. yōk be öle nērde doktor köyde, sālık ocā yok millet sālam‿ıdı. şini bu astalıklar, bu ilaçlar ilaçlı şeyler yēris. orası da beki böyledir. bizim da memleket gāri böyle olmuştur ilaçlı gārin orda da yapardırlar. er şey ilaç bālara ilaç, zeytinlere ilaç, tütünlere ilaç er şeye ilaçsız māsuḷ yok. /?\ bizim, bizim adamlar tete dērdi tezelerne biS teze derdik, tete dēr onlar. benim kimi ḷaflar onların sīrime gelirdi, tāfıma gelir. (¦) demir kapiye biz porta dērdik, bu dış kapiye. bizim geldi gelin, ben dedim git portaya. açan arār porta yok avlida. senin miydi sevgīn miydi? geldis (.?.) arārmış avlida porta yok, porta gene kapi dikilip duru. yok açan neye dersin onlar dermij demir kapi ben, biz gene porta dēriz. alışmışım ben ep öyle. /?\ yok. bizim köy o kā sulançlık dil‿idi şini var‿ımış ama dermen yok. un dermeni dobraşın derdik yakın o köy orda ūdürdüler. kış için yapardık öküz arabaları vardı bir araba tavul derdik ona elēriz biz ep. böyle elēriz ekini çavdar, boyday, arpa, darı epsini karıştırıyız bī koca şey ekmekler ne güzel olurdu. episinden karıştırıyıs dobraşın derdik orayı gidēler, bir‿araba un getiriler kışı çıkarıyıs. öyleydi orda kardan gidemezler sōra. /?\ yapārdık ya. bulguru kaynadırsın te boydaydan şini yapmayız ep azır alırıs bakkallardan azır azır kısır yapālar. /?\ aa ōle şeyleri iç bilmezdik biz kısır e burda gezēler, toplanırlar. bizim orda kāveler, kāve yok köylerde adamlar bōle bi misāfir geldini te bu içeri dolar ḷafçı gelirler misāfir yanına. kendi insanların‿ise oturmasın ā dil‿ise oturusun ayrı yene. /?\ darı var‿ıdı vār, var var onlar, darı vār ohō patlān darılar. darı patladırıs sōra leblebi var, leblebi bol ceviz var, alırsın. darı kaynadırdık darı cevizle yapardık onu kaynanık darıyı. burda bizim adam ne kadar istedi burda yapamam. cevizlen yapārdık yerdik cevizle onu içine kuyarlar ceviz kaynanık darının. darıyı küllü darı derdik biz yapardık orda. (¦) kaynanık, küllü darı sōra yıkārız biz onu kalburdan var öle kalburlar yıkarsın açılır o

darı kaynā kaynā nası. sōra ceviS düveriz onun içine atarıS cevizlen darıyı ye. ḷafçılara onu da çıkarıydık ya ō̃le da yapardık. /?\ eletirik gāriki sōradan geldi var‿ıdı er yerde oldu gārı orda da aletirikler dā biz ordeyke. /?\ küçüklū̃mde eralde gaz
270 Ílambaları vallā birēm gene onlar da kaybeldi. şırlān yā yaktık bō̃le şi filcanda kuyduk. sōra garabik derdiler tütün kalıplardık o da çok gösteri ama kokār biraz. /?\ aa o bi kutuda yanardı ne bileyim nası şeydi o, bu kadar sapı uzun kuyardık tütün kalıplardık onunle. tütüncülük orda da yaptık bis ama orda dā zor‿udu. sofrada bütün gün tütün kalıpla, denk yapardık. ep sekiz, dokuz yere ayırıydık onu, yeşili yeşile,
275 sarıyı sarıya, kırmızıyı bī̇r önümüzde bi sıra kalıp, yane. çok zor‿udu orda tütüncülük. /?\ denk, sandī vardı onun adamlar denklerdi. ep kalıp bō̃le yan yan sıralālar, bi demiri var onun üstüne kuyay iki sıra. onda sōra çulunu doldurduneyi dengi, o sandī çıkarılar. /?\ aā kalıpladını, kalıpladını tablalara, sinilere dizeleriz biz onları. unudurum ben. (¦) iç ēcanlanmadım dā seni gördüm iç ēcanlanmadım. ben du
280 bakam dedim du bakam karşıma ne çıkıcak dedim benim. nası bakam çıkıcak karşıma? seni gördüm dā ne ēcan geldi aklıma ne bi şey. iç ēcanlanmadım. nası olsa dedim konuşuruz, anlayışlıdır bu. /?\ bizim mi çeşmemiz vardı köyde /?\ ā evimizde yok‿udu, evlerde yok‿udu orda. taşīrdık tābi taşīrdık ordan. evlerde yok‿udu su. /?\ çeşme suyundan sularımız çok güzeldi ama içmek suları, çeşmelerin suları güzeldi.
285 /?\ var dereler, giderdik arman kirlerini atmā armanda. arman düverdiler onları götürüdük arabāle giderdik dereler var sular şıkır şıkır akar. bū̃k temizliklerde bayram‿içi gitmezdik evde yıkārdık. /?\ gidilmes, sērek giderdik derelere. /?\ sabun. /?\ var‿ıdı birēm kaybeldi, burda da kaybelmiş sabun o zaman. vallā ne bileyim ne vakıt kaybeldi işte bi ökümatta. /?\ ikanı, küllü su da yapan yapardı tābi. /?\ var‿ıdı
290 var‿ıdı. o biras kaybeldi işte o gene çıktı sōra sabun. /?\ yaptık ya yādan yaptık. vallā çiçek yāyı mı zī̇tin yāyı mı yaptık öyle yok, yok oldu sabunlar. kaldık öyle, yaptık. /?\ vār ama yıkārsın nāpçasın taşīrdık. dildi bize o kā çeşme uzak. /?\ vardır onun da ilacı eralda o kadar sāmal vardı ilaçsız yıkanır mı yane. /?\ vardı ıdırles (.?.) bizde çok yane.
295 **hıdırellez**: /?\ ıdırlez, peynir tatlisi yapardık, bi kuzu keserdik, süt pidesi yapardık. /?\ onu yazarsın, kıyılarını kıvırısın, ortasına gene sütle yumurta kaynadırsın, yaparsın onun şeyini. o süt, süt pidesi ona derdik. ıdırlez mākak vardı peynir tatlimiz bizim. /?\ onu çok ben, çok güzel türkiyeye gelcēmiz vakıt bile bubam dedi yap dā bi kere senin peynir tatlini yēlim. ama unuttum ben onu. peyniri mi şekerle karardık
300 nāpardık, unuttum. bizim gelin yapārdı bō̃le izmitte onlar, benim tayfe izmitte. ona

sordum o da unutmuş. dedim o da güzel yapardı. nas kız dedim peynir tatlisini yapardık. /?\ burda da atlār gençler. biz orda sabayli kalkardık ıdırlezkuşā vardı kuşak var, ot işte. ıdırlezkuşā, gideriz onlardan koparıyıs butimalara sararız onları sāmallara. bālārız onları dibek, kapilere asarıs, sūt dalları takarıs ıdırles sabāyi gençler yuvarlanır yeşillikte öyle yapardılar. koyunlar gelir şeyden otlamaktan. sabayli salarlar koyunları çobanlar, gelirler onlara kepek kuyarlar. e vardı bizim çobanımız ep sırtmaç, sırtmac gibi. /?\ salıncaklar mēşur‿udu. ele bi salıncak gene var‿ıdı, bi koca kāraç‿ıdı, yūsek o, bütün köy gelirdi orayı. ta burdan giderdi o eve kadar sanki şey yellenirsin. er şey yaptık. /?\ vallā aklımda yok o. şeyler ġavurlar kaynadırdı onu. onları ne vakıt paskelede mi kaynadırlar bilmem ki ne vakıt kaynadırlar onlar. çok yumurta boyadırdı onlar. çocükler istēr onlardan gördünleyi yapardık o çocüklere, kaynadırdık. ıdırlezde dīl. biz kendimiz boyatmayız da çocükler istedinleyi onlarda görüymüşler, çocüklere boyadır, kaynadırdık. (¦) ben açan geldik urganlıya çok istērdim orda var‿ıdı burda āmetlide yok‿udu kimse. sōra burda kaldık (…) urganlıya niçi alıştık burda iç kocamın tarafını ben çok severim tayfasını. nāpacasın onlāle geçinirsin burda. kocanın sūĺālesini da sevcesin tābi salde kendininki olmas. burda da olsa onları da sevcen onları da.

M3.8/2

Vasfiye Serbest / 85 yaşında. / Çanaklı-Strumisa doğumlu / Okuma yazması yok. / 1960'da Urganlı'ya yerleşmişler. / Türkçeden başka dil bilmiyor.

karışık konuşma: bayram olurdu biz bayramda arife yapardık, baklava yapardık analarımız yapardı. sōra bütün köyi gezerdik bo̅le bayramlaşmā ha burda yok şini öyle. bütün köyi gezerdik bayramlaşmā, konu komşuyu, bu̅kleri ne para verise para şeker verise şeker toplardık. ondan sōra kızlar gi̅nik kuşanık sıra duruydu sıra tutunurdu, bu tarafta bi sıra o yanda bi sıra alaylım oynardık bo̅le. māne yapardık bi kere biz yaparız ikinci defa o taraf yapardı bize dūru maneyi. māne yapardık biribirimize ayşama kadar o̅le ēlenirdik. ondan sōra analarımız evde azırlār yemek ondan sōra ayşam olduni gelirdik evimize o̅leydi. ani şinik çelat çocuk ne bayram yapar iç öle. biz bayramda sabāli peşin ufaklar çıkardılar, meydan yeri var bizim. ondan sōra bu̅k kızlar gāri bo̅le çarşaflanīlar, şēdirler. çarşaf örtünürdük biz memlekette. bo̅le dil‿idi çarşaf var‿ıdı. namārem‿idi, saklanırdı insanlar. delikanlıları sokmazlar o eterafa o muitta ne var‿ısa adamlar alır bi koca sopalar delikanlıları kovalalar kızlara bakmasın diyi. ep o̅leydi bizim memleketimiz kızım. /?\ vasfiye serbes. /?\ seksen bej dēyim gāri. atırlamam garı dōdumu beni bubam bu̅k yazdırmış ġavur okuluna alcakmışlar okula almasınlar diyi çok bu̅k yazdırmış beni. /?\ çanaklı. üskübe di̅l üsküpten biz şeye yunanle bulgar udutundaydık böyle. bu yanda bulgar o yanda yunan. çok yakındık o̅le bi dā var‿ıdı koca bi dā var‿ıdı aramızda yunanle bulgar arasındaydık o̅le uduta yakındık biz. /?\ usturmica. /?\ dāyın etēndeydi. /?\ yörük di̅liz ama yörük dēler tabi dā kıyında oldūna ova köyleri var‿ıdı ovada çitak derdiler onlara. bizim dālar kıyında ne o köylere yörük derdiler. ama dāda dildikse daın etēnde bo̅le aşādaydık o̅leydik kızım. ıdırlez yapardık, sallancak kuyardık yeşil āçlarda sallanırdık māne yapardık, mantufar kuyardık küplere. /?\ atırlāyım ya hatırlārım. aman be kızım be mane da mı söleyejim sana. dur unuttum aklıma gelmes şini. māne yapardık işte. bir küp şey dolduruyduk. erkez bālār bi çiçek, bi yüzük kuyar, bi du̅me kuyar, bi boncuk kuyar atālar küp içine. ayşamdan atārdık saba kalktını gül dalı altına kuyardık onu bālārdık. kilitlērdik onu birisinin başında bi kızın anası bubası ilk niḱālıyse onların, onun başında kilitlērdik kübü. bālārdık āzını ni şeyle al şifonle kırmızı şifonle, o şifonle kilitlērdik. saba olduni gene toplanırdık gene aynı ne kilitleriz onun başında açardık o kübü. oturuyduk yuvarlak

bȍle, kıza örterdik bi al örtü başına elini bi mane yap sokar elini çıkarı atar kimin manesi çıkarse çıksın. ȍle yapardık. ondan sōra gelirdik ıdırlez kuşlū yapardık süt pideleri, peynir tatlileri, ıdırlez kuşlū yerdik. ondan sōra aydē erkez salıncaklara gider salıncak, yeşil āçlarda bȕk, ulu āçlarda kuyarlar salıncak iki katlı urganle böyle kuyarlar kopmasın diyi. tā burda sallār seni ta orayı gidersin ȍle yȕsek‿āca kuyardılar salıncaklarımızı. ȍleydi bizim memleketimiz ama işte ǵavur memleketi diyi ȍle kurulmuj gari. türkiye toplanajak bi yere diyi. bizim köyde iç kalmadı türk. /?\ benim köyümde ǵavur vardı bubamın köyünde iç yok‿udu, üç‿āne ǵavur var‿ıdı. /?\ çanaklı işte çanaklıda dōdum. ondan sōra kocaya gittim şuşitsa. /?\ üç‿āne ǵavur vardı orda. /?\ bir çingene var demir dȍerdi, çift sürerdi adamlar da pane çiftleri yapardı bi çingene var‿ıdı, bir‿āne var ıdı. /?\ bilmiyom işte ǵavurlar yȕrenemedim ben. benim adam bilirdi ǵavurce, ben bilmiyom. /?\ okul yok‿udu bizim zamanımızda işte sōra açıldı gari. benim kardeşlerim gitti ōlan kardeşim var en ufak o gitti gāri okula. /?\ gitmedik okula, yok. okul yok, ǵavur vermedi. dā ilerden benim anamlar kuran okumuşlar. benim dayım vardı, atim indirmiş. dā ilerden kuran varmış kuran okūrmuşlar. sōra gāri ǵavur alınceS batırmışlar. okul, türk okul, okul da yok‿udu. sōra açıldı gāri okul, türk‿okulu açıldı, benim ōlan kardeşim var en ufak o gitti okula. öteki, dört kızız biz, dördümüz da bȕk ic birimiz okul bilmeyiz. /?\ atmışta. ordan yunana geçtik. yunandan işte gittik gevgeli var bizim orayı gider şeyler ordan gāri trene bindik. trenden gèḷdik seĺanē. seĺanikte bi gece yattık. ondan sōra kalktık seĺanikte türk trenine bindik. inin dediler burda, bu trenden inin oteki trene bincesiniz türk treni o dediler. türk trenine bindik. ah be kızım bē o şeler biletçiler şeyler orda gezēler ep türkçe konuşūlar aga dēler bilmem ne ayy bi ep āladım. orayı kā gèḷdik ǵavurce konuşur o şeyler memurlar. ordan bindik türk trenine türkçe konuşurlar. ondan sōra şēttik gèḷdik e ben seĺanikte nası bindik o trene iç inmedik tam uzunköprüde indik. /?\ türkiyada, edirnede. ordan istanbula geldik. istanbulda mācırāne vardı, mācıranede bizi yatırdılar iki gece yattık orda çocüklerimizle barabar. ondan sōra işte nası ettiler ettiler eşāları yolladılar, peşin vagonlara yüklediler o erkekler. ondan sōra bindik gene denizi geçtik bu tarafa ne bileyim ben nereyi geçtik bilmem gārı o zaman. bi çocūm vardı bi yaşında getirdim onu. ep o çocuk kucāmda geldim ben trende ep bȍle pencereden baktım bütün çatalca matalca gümürcine bilmem ne epsini gördüm bȍle iç oturmadım trende ep ayaküstü geldim çocuk kucāmda trenin penceresinde oturdum. /?\ izmite gèḷdik, izmitte kaldık işte bir‿iki, üç‿ay orda. orda vardı bubamın benim bizim mācirler orayı gelmiş en peşin ileri

gelenler izmite bubamın amcası çocükleri, bubam benim memlekette öldü anam da memlekette öldü ben kocadayke geldim türkiyeye. /?\ yerli de vardır da gürcüler var bilmem neler var epsi var millet orda da. işte gene āle bile benim iki tane kardeşim izmitte. bi kızkardaşım var, bi olan kardeşim var izmitte akrabalarım orda bubamın sülālesi epsi izmitte. aynı mālede memed‿ali paşa mālesinde oturular. /?\ sōra işte orda oturduk, kaynatalar bizim gèldi kaynım vardı kaynata vardı onlar gelmişler burayı bizim adamın köylüleri gene burda. onlar burayı gelmişler benim adam favlikaya girdi, işe girdi. orda astalanmış, astaneye atmışlar onu. ayy kimse gitmemiş onu dolaşmā. kardeşim gitmiş ama ziyaret sātı yok demişler gitmiş işine. geldi eve, ordan geldi, astaneden çıkmıj geldi ayde ben durmam burda beni kimse dolaşmā gelmedi, benim adam. aldı kendini geldi burayı misafirlē. bubaları burda, kardaşları burda da şeyde durgutluda amcası var, izmirde amcaları var. buralānı bēnmiş yüklettik eşāyı kamyona geldik burayı. /?\ yirmi iki yaşında, şuşitsaya gittim. yayan üç saat araba yoktu yayan giderdik bōle. bayramlarda anamın bubamın elini öpmē yayan giderdik. /?\ onu gārı atırlāmam kaç yaşındaydım te çocüklerim epsi var‿ıdı. en ufak ūlum altmıj dūmlu. işte o zaman geldik biS. onu kucāmdaydı getirdim. /?\ bu evde oturuyum. kirada oturduk sora bu evcēzi yaptık azacık paramız var‿ıdı işte yaramaz bir evcēzimiz alçacık. bu kadarlık di mi yaptık bizi ömrümüzü yıprattı bu ev bare. yıkılmasın da ben öldüni yıkılsın sōra gāri. a kızım sa olasın benim da bi toruncāzım var durgutluda bōle senin gibi esmer. ōretmen şetti nedir o ne oldu o şeyler dersler çalındı mı nāpıldı bi şeyler (¦) iptal oldu şini tekrar imtāna girmiş. eveli gün geldi ōlan aynı dilber der aynı puanı almıj der gene dēr. derslere girmişler. şini bakalım der atama ne zaman olcak. /?\ çanaklının eterafında işte yenimāle vardı übür tarafımızda bu tarafta amzalı var‿ıdı, göçerli var‿ıdı ama bozuldu o köyler. amzalı bütün bōle bi şirket mi ne dēler o aldı bütün toplu malını aldı o köyün ortasından bōle asfalt geçerdi. dāyın übür tarafına gider başka kazaya gider o asfalt. o asfalttan ötürü onlar çok çekmişler o insanlar safi türk‿üdü o köy. çok çekmişler bōle kumitalar varmıj bayırda şēler anarşiler o ep ekmek ver bize onu ver bize anarşiler. ondan sōra onlar bozuldu. bütün köy bi şirket aldı onların malını köyü, köyle barabar mallarını aldı. onlar episi çoku gitti bergamaya, bergamadalar. benim iki tane alam vardı bergamada. /?\ manisada yok valā te kaynımın kızı orda sade, var bi akrabam ama eskiden dā bilmem bile. āmetlide da yok akrabam. yok yok kızım durgutluda ōlum var. /?\ gitmedim. işte benim şey var görümcem var bōle bornovada oturu, o gitmiş ufak görümcem gitmiş bu sene memlekete, gezmij görmüş evleri, epsini

görmüş. ne yemekler yerdik, ne börekler yapardık, ne tatlılar yapardık ne yūrtlar ne sütler ah kızım ah. o peynir tatlilerimis, o pidelerimiz banitsa derdik pişik yufka
100 pırıslārdık bōle o sana yāyını pırısla ye da ye. /?\ erkezin koyunu yok‿udu be kızım. kimin vardı beş‿altı ānenin koyunu manda vardı çok bizim, dombay burda dombay dēler. erkezin dombayı vardı mandası var‿ıdı. kimin koyunu vardı giderdi yaz gün peynir yapmā çıkardılar şeye dāya. /?\ yok canım çadırlarda ōle ayvanıyla barabar orda yatır, sarınır kepesine yatır.

M8.1/1

Cemile İşkan / 65 yaşında / Musaobası-Manastır doğumlu / Okuma yazması yok. / 1956'da Urganlı'ya yerleşmişler. Ahmetli'ye gelin gelmiş.

türkiyeye gelişi: /?\ vallā ben ne kadar geldim okula gitmemişim eralda altı, yedi yaşına o kā. iÇ bilmiyom ben, ben bilmiyom anam. /?\ ayır biz onlarlan ayrı geldik bizim yerimiz ayrı onların ayrı. /?\ trenle geldik trenle, otobüs mü vardı yavrum trenle. manıstırdan bindik. manıstırdan seĺanē kadar yugoslavyanın treni getirdi ordan türkiyanın şeyi aktarıldı buraya pindik geldik. /?\ sirkeciye geldik. kaldık tabi, üç‿ay kaldık. /?\ ayır ayır bizim köylülerimiz var‿ıdı onlar aldı evlerine götürdü orda bırakmadılar. sonra urganlıya geldik. orda abim var, oraya göçtük geldik. ondan sora işte nāsib‿imiş buralara gelin‿olduktan sōra. urganlıda yaşadım buraya geldim sōna işte. orda şindi abim vardı öldü, annem öldü, bobam öldü rāmetli oldu. bir tek abimin ōlu var orda. ho da burda dōma böyme. /?\ şindi atmıj beş yaşına. /?\ musubosu köyünde /?\ manastır, üsküp bi de pirlepe. /?\ ovada, düz ovadaydı. /?\ onlar bize bi şey demezdi bis düz ovadaydık bi şey demiyolardı işte köyümüzü konuşuyolardı sāde. /?\ elekler, kanatlar, ben sana sōledim onları onlar yakın. başka ġavur köyleri var‿ıdı. /?\ gitmedim.

yemekler: /?\ çorba, fasule, kapama, bōrek, baklava ondan sōra bi de şey keşkek. keşkek nasıl yaparlardı keşkē şindi eti eveĺā bi kaynatıyolar. ondan sōra bu aşūrele boyday var ya onu dövüyolardı, ondan sōra onu tere yālan aşlıyolardı işte gāri gelen misāfire o olmassan olmas dūn yemē. sōna bizim bōle tabakları çıkarıp ta koymazlar. tepsilere, sofralara masa yok orda sofralara bu tepsiyi bu sofraya bi çorbasından şeyinden bi büyük tabaklara yemēni öle kapama dedīmiz et, kapama onu bir tepsi bi sofraya bi tepsi bi sofraya börē öle gene tepsiyle çıkıyo. baklavası gene tepsi on on beş tepsi baklava yapardılar, on, on beş tepsi börek yapardılar, on, on beş tepsi kapama fasule, patates ondan sōna çorba, keşkek onlar kazanlarla pişiyo. /?\ nası yapardık, kapamayı kapakta saç kapak var ya şindi burda hekmek pişiriyoz āĺā biz arada. ondan sōra onu küçük bi sovan kavururlar etini ayrıyeten kaynatırlar onu saçı kapatırlar tepsiyi götürüler orayı pirinci götürürler kavururlar onu kızdırılar kapatırlar üstüne, o kapama. /?\ yapardık ya mısır ununda kaçamak. onu nası yaparlardı şindi unlan şeyi karıyolardı darı ununu sulan kardılar mı ondan sora tere yā üstüne istersen et, küçük küçük ette koyarlardı üstüne. gene kapakta kapatırlardı dā güzel olması için. (¦) sizin ayrı bunlar pekmez koyuyolarmış. bunlar usturmucalı bunlar ayrı, biz

manıstırlı. /?\ küllü darı nası yapardı bak akşamdan küllü darı sāde odundan, odun külünden bōle çalı ateş külünden dīl sāde odundan. onu aldı mı onu eliyolardı ēlekten, eledikten sōra aşlıyolardı darıyı ılık, ondan sora unu da koyuyolardı içine o külü, o onun kabūnu soyuyodu. sāde darısı kalıyodu kabuk yok. ovuyolardı onu güzelce yıkıyolardı ondan sora koyup çölmeklere, fırınlara bōle güveç yok‿udu çölmeklere fırınlara o zaman o yeniyodu çok güzel o. istersen ceviz koy üstüne ne canın isterse onu koy ye.

düğün: /?\ cumartesi günü ōlenden sora kenderek derlerdi akşamına kına gecesi kına yakılcak geline cumartesi ōlenden sora köçek gelir, çalgı gelir herkez toplanır yemek yapılır erkez şeyini şe yapar. olan‿evi de gelir ondan sora döner geri gece gene gelir kına yakmā. /?\ hā geliyolar tabi dolmuşla. ondan sōna geliyolar kınaya, kınayı yaktılar mı geline dönüyolar geriye. gece kalkıp gayrı işte gene çalgılar köçekler vardı o zaman geliyodu akrabālarına gece geziyon gayrı şeye kına yıkamā orda. ha gittīn yere meseĺā şindi ben senle samimiyim sen bana gelcen ben çerezimi azırlıycam fıstık olsun çīdem olsun leblebi olsun herkez vaktine göre erkes koyar onu. gelin gezdi mi çalgılar çaldı mı oturular burda ep berāber onu yerler. ertesi gün davulla gelir alırlar. gelin‿alıcı pazar günü geliyolar almā. /?\ boba evinden kız nası çıkar şindi bizler benim bubam meseĺā akrabāları alasının ōlları var teyzesinin ōlları var kardeşleri var amcası çocukları var teyze dāmatları var onları çārılar. ondan sora ōlan evini karşılar onlar. ōlan‿evi geliyo gayrı kız‿evine ya. ondan sora ōlan‿evinle kız‿evinden çārılanlar kız‿evinden çārılanlar gayrı hepsi içeri girer. gelini çıkarılar dışarı ondan sora bütün akrabāların elini öperler onlar para takarlar sana. undan sora iş biter meseĺā ōlan kardeşin var, boban var onlar tutarlar seni götürüler taksiye kadar dāmat gelmek yok‿udu o zaman, dāmat gelmiyodu almā. dāmat akşama görcek seni. saç yaptırmak falan yok. /?\ turgutluda araba tutuyolar turgutluya götürüyolar ondan sora buraya gelince gayrı güvey kapatçak o zaman görü. gelme gitme yok‿udu eskiden şindi bunlar.

bayram: /?\ neler yapardı annemler simit‿ekmē yaparlardı mayalı simit. ezerlerdi nūtu akşamdan koyarlardı kabarıyodu, biraz un atıyolar kabarıyodu. ondan sora erkeze birer tas dātırlardı ikişer, üçer tepsi elva yapıyolardı harife günü burda İokma dökerler. bizim orda nūtlu ekmek bi de elva. ama bayrama gene tatlısı, çorbası işte nası dūnlerde öyle er şeyinle. çorbasına tatlısına her şeyi. /?\ şeker verirlerdi bi de mendil veriyolardı. bak şini çocuklar yok bilmez onu o mendil alcaz diye öpüyoduk ellerni işte. ususu mendil alınıyodu yani çocukların gönlü olsun diye sade şekerle

olmaz diyolardı. /?\ ıdırlezi biz pek şāpmazdık yāni gitmiyodu bizimkinler şāpmıyodu çingenler yapıyodu onu. yılbaşını ġavurlar yapıyodu bis yapmazdık onu. evimizde yerdik içerdik o yok. bizde iki bayram. yılbaşını bizim işte ġavurlar yapıyodu yılbaşını ama çārıyolardı /?\ üc dört‿āne var‿ıdı ani çārıyolardı bizim köyde var‿ıdı çārıyolardı giden olmas erkekler gidiyodu da kadınlar hiç şāpmazdı gitmezdi. ıdırlezi da çingenler yapıyodu. /?\ yok‿udu sade ġavur var‿ıdı üc dört‿āne var‿ıdı fazla yok‿udu ama etrāfımızda yakın civarlarda ġavur köyleri var‿ıdı çok. /?\ tabi ana buba anne yok‿udu anam bobam yengesi meseĺā ābisi, ābisine ābiye aga denirdi. /?\ kurban bayramını, kurban kesiliyo kurban bayramları ramazan bayramları ramazanı tutarsın kurbanını kesersin. bi yılbaşıyle idirlez yok‿udu bizde.

köyü; çocukluğu; çekilen sıkıntılar: /?\ köyü atırlıyom atırlama mı şindi bile ep gözümün önüne geliyo. şindi beni o derenin kıyına koysalar diyo ben ābimin ōlu var orda gelinin teyzesi var dayısı var memlekete kanatlarda onlar orda dayısının ōlu onu götürmüş bizim köye. ama ābimin ōlanda burda āmile geldi yengem burda doy̰um‿etti ōlana. istanbulda doy̰urdu. onlar gitmişler köylümüzün bi tānesi daha hāĺā orda. bir āne iki āne var dā bizim köyde türk. ondan sōna gitmişler bu bilmes yazık ōlan bilmiyo işte o adama gitmiş onun çocuklāna demişler böyle böyle musa ōlanın adı, demişler bo̅le bo̅le demiş ani bu türkiyadan geldi demişler istanbuldan bizim dīverdi damatımız olur bo̅le bo̅le. e ōlum demiş sen kimlerdensin? ben demiş kimlerdenim demiş şeyden demiş recep çavuş var‿ımış recep çavuşun musanın ōluyum ben demiş. anā sen demiş, benim demiş dedemlerin demij yerlerini arsalarnı, evlerni göster. demiş eski evlerniz iki katlı o yıkıldı aman hala diyo bi evler yapmışlar ġavurlar beki üçer katlık taksiler diyo çift motorları diyo gör bi kere. /?\ hep ġavurlar aldı bizim köyleri. onlar aldı biz buraya çıktık. /?\ ayır herkez evinde dereden geçiyoduk çayırlara, tarlalara gidiyoduk. /?\ erkezin kuyusu var‿ıdı pınar, erkezin pınarı var‿ıdı bi çeşme vardı iki çeşmemiz var‿ıdı bi tāne yukarı mālede bi tāne aşā mālede ordan içmeklik su getirilerdi sade. /?\ arkalarından gezerdim onlar gider ben arkadan çocūm nere taşıcak. /?\ ohō saba namazı annecēzim çok tütün ekerlerdi, darı çapası, bostan çapası neler canım neler ekin biçmekler her şey. erken kalkıyodu. nerde yardım‿etçem, oynarım evde. /?\ anām partaldan bebek salla alla salla başka bi şey yok. tabi, yok anam bi şey yok. ayakkabı yok bayramlarda birer nalın alırlardı tahtadan aman bi severdik onları onunle yatırdık şeyde arife geceleri ertesi günü nalın geycēz diye. /?\ manıstıra götürüdü annemin rāmetli halası var‿ıdı evli oraya, oraya ayda yılda senede bi kere giderdik iki kere. pirlepeye hic gitmedim hic bilmem onu üskübü

bilmem. manıstırı bilirim. /?\ çok çok, susuz kalmışlar kıtlık görmüşler. arp olmuş bak annem o zaman dā yeni yetişiyomuş. annemin bobası askerde ölmüş. dayıma rāmetliye gebeymiş annānemis. annem var‿ımış iki üç yaşına da dayım annānenin karnında kalmış askerde ölmüş şey. /?\ valla onu evlenmiş mi evlenmemiş te ölmüş heraĺde iki çocuk kalmış amcalara annemi on‿üç yaşına gelin‿etmişler, amcaları, amcası karıları askerden gelmiş ōlana. tabi on‿üç yaşına. atta diyo annem beni diyo geydirdiler diyo gelinlik şāptılar diyo oturttular sandalyeye diyo oynarlar diyo şe yaparlar ben diyo ayaklarımı sallıyomuşum sandalyede diyo. diyolarmıj gelin ayaklarını sallamaz ā diyomuş siz karışmayın sallarım sallamam. çocuk ne bilcek yą̄u. tabi küçük. ondan sona diyo beni diyo sattılar verdiler diyo on, on beş, yirmi koyun aldılar diyo kayınbubalarına zengin‿imiş gayrı verinen yer annem de çakır gözlü çok güzelmiş. ondan sōra gayrı annemi vermişler işte bunların diyo annem diyo ohō diyo o koyunlardan diyo sürüleri oldu diyo, koyun sürüsü oldu ą̄llar yaptılar diyo tarlaya çiflik yaptılar diyo bis sürü koyun benim sāyemde. benim ōlan kardeşim büyüdü diyo evlendircekler kız kaçtı bi dūn yapmadılar diyo. bizim diyo akkımız var tarlalarda şeyde memlekette ōlanlara er şey var evden de var tarlalardan da var kızlara yok. mādem demij bana yok ōlan kardeşime verin benim akımı annem de. ondan sora kızmışlar tabi ya amcaları. benim sāyemde diyo şey oldular diyo koyun sürüsünü verdiler bana diyo yirmi iki yaşına adama diyo on‿üç yaşına çocū diyo. (…) bobamın da bubasına bobam var‿ımış ondan sōnacıma sormuş işte manıstırda asker‿imiş o da sormuş manıstırda o köyün ģavurlarının birine demiş bizimkinler demiş seĺanē kaçtılar mı demiş arp zamanı. kaçtılar ama demiş köyden mi? yok demiş köyde sizinkinler onnar gene gitmişler seĺanē kaçmışlar. manıstırdan çıkmış bi ģavur köyüne girmiş orda kara su var‿ıdı bizim derlerdi büyük bi çay orda kesmişler bubamı, dedemi ģavurlar. tabi kesmişler bi ayıtın, ayıt kökünün altına gömmüşler başka bi ģavur bi da bi köylü ikisi önce dedemi kesmişler biri dā varmış ikisi geliyolarmış onu da kesçeklermiş o yetişmiş onu kesmişler. dedemi kesmişler ötekini aman demiş kurtarcız nerē demiş gömdünüz bu ācın, bu ayıt kökünün altına gömdük biz onu demişler ģavurlar. yalan söylemişler ötekinler yok dememişler yani onlar köyde kaldı demişler git köye demişler, gör ananı bubanı, karını, çocūnu. tabi yavrum ģavurdan dost olur mu, ģavurdan dost olmaz. rāmetli bubam öyle derdi domuz derisinden post ģavurdan dost‿olmas, allā rāmet‿eylesin. /?\ ben görmedim, ben içbi şey görmedim. ben yetiştīmde ne arp var‿ıdı ne bi şey var‿ıdı iç iç. /?\ annemler sıkıntı çekmedi. geldiler işte biraz fabrikada çalıştı annem bobam ondan

sora kalktık urganlıya geldik. ēr urganlıya gelmedik orda kalaydık epimiz emekli olcādık. tütün ekiyoduk gene, rezil olmadılar gene kendi çalıştıklarına yetti onlara arttı. ben işte gelin geldim buraya sōna bōle oldu annem. yāni arpleri marpleri onlar görmüşler annem da bobam da ikisi de. arp zamanı yani bōle atlar basıyomuş ya yere su birikiyomuş ordan su içmişler o çukurlardan. bekliyolarmış durulsun da ordan su içiyolarmış su yok‿umuş, ekmek yok‿umuş. ayvanlar damda ne olursa olsun īnek olsun, dombay olsun şey olsun annem öyle diyodu ani o yunan gelmiş oraya ellerinde diyo koca demirler diyo böyle saplı diyo ayvanları bi vuruyolardı kafasına diyo bayıltıyolardı, kesiyolardı diyo ikiye arabalarda sarıp gidiyolardı diyo. /?\ memlekette, memlekette tabi yunan girmiş yugoslavyaya o zaman, arp yapıyolarmış. buraya geldik gene urganlıya tütün ektik, üzüm kesmē giderdik pamuk toplamā, zeytin toplamā öle. diyom keşke bi yerde olaydık emekli olaymışık bāri o kadar çalıştīmıza göre. bugün çalış bugün ye. o zaman yok‿udu sigorta bak istaboldan meseĺa geliyolardı akrabalar aman diyolardı geldiniz burayı nōldu diyolardı. bak diyolardı biz diyodu yarın öbür gün emekli olcaz. aman ne emeklisimiş o ya sende diyolardı biz seneden seneye tütün parasını alıyoz üzüm kesmē gideriz şāparız rātımız iyi. siz orda diyolardı kat kat erkezün bak bizim üç yüz, iki yüz elli, beş yüs metre kare yerimiz var diyolardı. işte cayillikten ileri ama şindi epsi pişman.

karışık konuşmalar: /?\ he işte mesele bi şey olsa şindi, şindi bi ya düşen olsa ya şey olsa aman dedi gözün kör‿olma eyer düşersen orda nece patlānesik gülmekten sana. öyle konuşuyolardı yani. ha ordan düşerse ya da bi şey olursa sana patlanesik gülmekten. e şindi buralarda yok orda bizim köylüler çok erkez orda, bayrampaşada onlar aynı memleket şeyini iç bozmamışlar. /?\ meseĺā şindi ben, sen şini kalkıp gitçeksin allasmarladık cemile teyze yok, cemile teyze kal sālıkle hadi sana da sālıkla. güle güle yok, sālıkle kal sālıkle git. /?\ şindi sen bana geldin, oş geldin kızım nasılsın iyi misin, nası beyin evĺatların, çok iyisik siz nassınız biz de iyisik. /?\ adi sālıkle o da kalın sālıkle derdi. güle güle alasmarladık yok. /?\ alla sabırlık versin derlerdi, alla mekā́nı cennet olsun alla cennete kavuştursun. /?\ dökünür sālıkle iyilikle gidin sālıkle iyilikle gelin derdi. alla yanınızda olsun. /?\ o şindi bak bisminnayi ramannirayim yattım saıma döndüm soluma yedi meĺāike geldi yanıma üçü sā tarafima üçü sol tarafıma biri de yatçak mekā́nıma. yatırım allah kalkarım allah kalkamasam eşedüenlāilaheillallah (¦) öle şeden imanlı gidermişin öbür dünyāya. onu er gece yatā oturdun mu onu ondan sora yat. /?\ alla beĺānızı versin kör şeytandan bulun, öle derlerdi. kör şeytandan bul derdi allā avāle ettim seni, allā avāle

etti mi alla da affetmezmiş onu. benden bulma kör şeytandan bul. /?\ sālıkle iyilikle oturun, alla gönendirsin. iyilik versin güle güle otur çolūnla çocūnla demek. /?\ meseĺā gidersin yakından dūnün olur ya da bi kimse a kız dūn mü yaparsın dūn yaparım hade mübārek‿olsun, alla sonuna kadar geçim versin, alla bi yastıkta kocaltsın. /?\ o da mübarek‿olsun allā damatlıklarnı göstersin. /?\ şindi meseĺa bi iş oldu beni çārdı bi komşu şe yaptı ya da bi gelenim oldu, biz bugün gelemeyesik. neden? biz başka iş yapaneyiz bugün. ha biz bugün gelemeysik başka iş yapaneyiz, tabi biz bugün gelemeyiz başka iş yapaneyiz. /?\ şindi meseĺā gelir cemile teyze, ben bi yemek yaparım meseĺā kız sen bu yemē nası yaparsın ben öyle yapamam, bana ūretsene nası yapayım bunu. öle de denir öle de denir. patates kompir mancası, ha kompir mancasını nası yapanesik? biz de işte deriz er zaman yaptīmız gibi sovanını kavur kompirini at içine kavur koy suyunu kaynasın. /?\ ha biz izmire gidinesik bugün, evde yokuz bi gelen olursa. biz geldik mi geri, geri geldik mi biz sizi çāranesik. te izmirden geldik mi biz sizi çaranesik oturmā. /?\ biz size bugün gelmek isteriz. bugün gelemesiniz misāfirim var başka gün buyrun gelin yok. bugün gelmeseniz başka gün biz seni çāranesik. /?\ onların köyü o budaklarlı onlar onların köyü ayrı, onlar öyle konuşuyolar. yakın kanatlar yakın, elekler yakın, budaklar yakın. /?\ onlar gidineyiz gelineyiz. eleklerle onlar aynı konuşuyolar. budaklılarla bizim biraz benziyo iki köy benziyo, iki köy onlar öle. musubosu çāranesik, gidinesik gezmē, gelinesik. tabi o da türk dört köy vardı zāten manıstıra, pirlepeye, üskübe dört köy var‿ıdı yakın. ama üsküpte, pirlepede, manıstırda var‿ıdı türk şeyirde de oturan var‿ıdı. /?\ geleciz gideciz onlar ōle. /?\ meseĺā şindi ben varım burda torunlar oynuyolar. gelin giderke, ana bak bu çocuklara bis biras sōna gelinesik geriye. tamam kızım adi gidin siz sālıkle ben bakarım onları sen iç merak etme.

tütün: /?\ fidan ocā var, fidan ocānı çekersin ondan sora iki köfe sararsın onu gidersin akşama kadar dikersin. on, on beş, yirmi gün sōra o bōle olur. ondan sōra gayrı sıcaklarda çapa yaparsın iki kat, üç kat çapa yaparsın ondan sora başlıyon kırmā gayri ermiş yapraklānı tek tek. /?\ saba namazı, saba namazı ārıyo ortalık, sekiz dokuza kadar kırarsın şindi gündüz kırıyolar o zaman yok‿udu. ondan sora akşamüstü yediden sora çıkıyodun gece on ikiye kadar lökūsler vardı fenerler onlarle kırılıyodu. /?\ yarın saba biz onu kalkarsık bitirisik, az bi yer kaldı bak. meseĺā kimisinin uykusu gelir gidelim gidelim, adi mori yürü sen de boşver, yarın saba kalkanesik erkenden kıranesik onu. ha erken kalkanesik kıranesik onu. yarın saba bitirenesik onu kaçarız çardā deriz. /?\ īneye, şindi tütün köfeleri bōle, oturusun gayrı

onu beş‿altı, beş‿altı birden dizersin, bi kişi iki kişi de sıyırı kargıya, ipe. onlar da izgaraya götürü onları dişarıya. /?\ ederdi anam ediyodu. zamānına göre o zaman tarlalar ucuz‿udu tütün de normaĺdi şindi tarlaları çok veriler. egel dört milyon o zaman yok‿udu şindi elli liraya meseĺā beş yüz bin dīl elli liraya, on liraya tütün sattın mı on liralık şindinin milyarı o zamanın on milyonu. bobamın teyzesinin bi damatı var‿ıdı bi kızı var‿ıdı kaçtı, gitmiş turgutluya tütün parasını almā. otur komara çık gel geriye, bitirmiş parayı gelmiş geriye. ne tarla tutçak para var icarla ne çift sürdürcek para var ne tütün fidan ocā dikilcek para var. çıkmış gelmij gece yarısı. ē nasıf demiş, nōldu be demiş o da kocası ani demiş neye demiş parayı getirmedin demiş, nāpacaz bu sene üç tana da çocuk ā dört üç ōlan bi kız. ha nāpanesik bu sene demiş. o amcanların göçmenlerden. nāpacaz demiş, bankadan demiş çekeriz para demiş ekecez. nāptın? kumar oynadım. o da bi evin bi kızıydı yazık, üç tāne ōlan kardeşi var‿ıdı. dāmata bi dayak kayınları, kayınbobası kovaladılar evden iki üç‿ay sōna gene aldılar dört tāne evĺat. tuttular gene bu bobamın eniştesi teyzesinin kocası tarla icarı tarla tuttu yazık, çift sürdürdü onlara şe yaptı. ondan sora ep koçanı kızının üstüne çıkattırdı, kızı gidip alıyodu o tütün parasını. on lira ay on lira yatırmış nasıf kumara, ay on lira yatırmış koca urganlının āzındaydı, on lira para demek şindinin milyarlarıymış o zamānın parası. /?\ nası örinem? aman a kız ne örinesin sen bunu ben sana başlarım onu veririm eline gösteririm. bilmedīn yerleri ben sana gösteririm. /?\ ben bunu nasıl örinem? aman a kız boşver ben onu sana gösteririm örersin. /?\ tabi tabi nası örinesik, nası örineyiz var. esas örinesik nasıl, yani memleket şeyi o yaşlılarımız onu dā çok konuşuy şindi gençler ōle şāpmıyolar. nası çıkaranesin bunun örnēni de örinesin sen bunu?

M8.1/2

Gülka Yetim / 81 yaşında / Musaobası-Manastır doğumlu / Okuma yazması yok. / 1957'de Urganlı'ya yerleşmişler.

karışık konuşmalar: /?\ gülka yetim. /?\ yaşımı bilmiyom astalık geçirdim. ic bilmiyom iç. /?\ musabosi. dört kū var‿ıdık orda biz. burada babamın kardaşlari vardı burā çektiler burā geldik, burda kaldık. /?\ kalmadık, babamın kardaşlari vardı burā geldiler, burda kaldık. /?\ ahā bilmiyom kızım çok kötü astalık geçirdim. ben elli beş senelik kadınım bu evlerde ama bilmiyom. toktorlar as ettiler bilmiyom, toktorlar soruyo ārıyo. /?\ kanatlar var‿ıdı, elekler var‿ıdı, budaklar var‿ıdı dört kūdük. /?\ episi türk. soradan geldiler ama bir zorumuz yok‿udu onlardan. /?\ yok‿udu okul bize, küvermezdi adamlar. kızlar da gitmezdi. bak benim kız burda okudi, oca çıkti. /?\ ā kerpiç, tūla burda gördük. /?\ elimizde. yok dere mere yok elimizde, evimizde, 'teknede 'teknede. /?\ sabunle, sabun soda bunlar var‿ıdi. /?\ iki çocuk anası‿idim. iki senelik gelin geldim. /?\ şāradan yaparlardı, şāradan sodadan. kazanda kaynadırlardi. ben onlari çocuk‿ike görüdüm anamlar yapardı ben ne bileyim unuttum gayrı. /?\ kış için er şey tāranamızi, yufkamızi her şeyimizi yapardık. bir evde üj dört dāne pastırma keserlerdi, zengin memleket‿idi. /?\ sütle, dırmıyekle uvardık elimizde sütle yapardık. şindi burda ekşi tārana yaparlar orda tatli tārana. /?\ kaynadırdık buydaylari bungur yapardık. kiyerdik taşla ūderdik yerdik. pirinç yok‿idi burda pirinçler çıkti. /?\ yapardık. o koyardın gūme er gün suyuni dīştirisin yapardın ekşirdi, olurdi ondan sora una çeviridik, un gibi yapardık. yufkaları atardık. /?\ petmez mi kaynadırdık. /?\ çīnerdik çīnerdik ondan sora kestirilerdi kaynadırlardi. /?\ kazanda, kazanda kaynadırdık ondan sora bi yere koyarlardi bi damla su damladı mı o ekşirdi yenmezdi gayri. aman anam derdi sakın su damlatmāsın, yaş kaşik sokmāsın (…) ekşirdi yenmezdi. /?\ giderdik kendi malımız var‿ıdi. ne yapardık orak biçmeye giderdik, çapaya giderdik dari çapalardık, bostan çapalardık zengin memleket‿idi. benim babamın beş yüs dölüm toprak vardi bıraktı geldi. /?\ bīgirle. bigire bālardık dīren bigir dönerdi bir kişi sāde ġırbaçle vurudi. çok sordun bana.

M8.2/1

Gülferiz Karalar / 80 yaşında / Elekler-Manastır doğumlu / Okuma yazması yok. / 1958'de Urganlı'ya yerleşmişler.

tanışma: /?\ gülferiz karalar, seksen yaşınayım. geçen sene acıliya gittim geldim. /?\ gittim acıliya, acı oldum ya. amin yavrum alla sizlere de nasib‿etsin o güzel yerleri görmek. /?\ nerde mi dūdum, yugoslavyada eleklerde. ha eleklerde, manastır kazāmız. /?\ hı elekler kū̄müz. /?\ karışık‿ıdık, arkadaşlarımız çok vardı ġavur kızlarınle bō̄le busikeler şeyler hep vardı onlara çok arkadaş, rubeler şeyler hep onlarla bū̄dük biz bi aradaydık ama çok güzel geçinirdik. /?\ bayay bū̄k‿üdü atırlamaz mıyım bayay bū̄k‿üdü yani bu urganlı kadar yok‿udu ama yarı urganlı kā var‿ıdı. /?\ fazlaydı türk ġavur dā az‿ıdı. /?\ çingene yok‿udu. bi tek ġavurle türkler vardı türkler çok güzel geçinirdik. /?\ canım onun evi orda biz evimiz burda nası bu evler şini komşuyduk böyle ya. /?\ e angisi bilirdi türkçe konuşurdu angisi ġavurce bilirdi tabi erkeklermiz ġavurceye kadınlar da bilirlerdi. /?\ çok az, bilmiyom, bilmiyom ben ū̄renemedim ben çok okunukum ocayım da alla bana o ġavurcayı ū̄retmedi. te dā yeni kuranı elimden bıraktım okūrdum. /?\ annem başka kū̄den gene musabosundan‿ımış. ha komşu kū̄lermiz kanatlar, musabosu, budaklar bunlar ep komşu komşuydu bō̄le nası yenikū̄, karakū̄, sarıbeyli öyleydik işte biz da. /?\ budaklar ep türk‿üdü, musabosu hep türk‿üdü kanatlar da gene, kanatlar çok kocaman‿ıdı ben oray evlendim orda hiçbir tāne türk yok‿udu şey ġavur yok‿udu, safi türk‿üdü o ama ep geldi burā onlar kalmadı orda çok az var. /?\ on yedi yaşına gelin gittim ben orā. /?\ okula nerde biz ben şeye gittim yanı türk okuluna mektebe gittim. yedi yaşına gittim kuranı devirdim atım indirdim. kuran okundum tabi mektep açıldı bizim orda ġavur var‿ıdı ama gene türkleri mektep açtılar okūrduk bi tarafında kızlar okūrdu, bi tarafında ayrı okūrduk biz, erkek ōlan bi yere dil. kızlar okūrdu ben orda okudum işte. kuranı gayrı ezber, er şeyim ezber böyle, çok güzel okudum kuranı. /?\ annem bilmiydi da babam biliydi annem da böyle benim gibi kuran okūrdu ablam da biz kuran okūrduk epimiz ocaydık biS orda. zati başka oca yok‿udu biz‿idik sade. /?\ canım kū̄n içinde pırlepeye giderdim, manastıra giderdim, tırnese vardı tırneseye giderdim, gitmez miydim babamın ōlu yok‿udu ben arabayle oralara giderdim ep iş yapardım. oduna giderdim, kasabaya karpuz satmā giderdim. kızım giderdim çok pirlepeye manastıra çok giderdim.

türkiyeye gelişi: /?\ elli dört sene oldu. /?\ dūru istanbula geldik, istanbuldan dūru kasabaya geldik, kasabada beş, altı ay oturduk dūru buraya /?\ yedi ay durduk durgutluda ondan sora burā geldik ev yaptık. /?\ vardı ya manastırdan gelenler vardı kanatlarlılar var‿ıdı. ha dayım var‿ıdı annemin kardeşi var‿ıdı o çekti bizi zati, orā geldik. ondan sora biS babam geldi burā şeye burda bu arsaları almış sırayla arkamda abam yaptı bu evi ben yaptım, önümdekini babam yaptı onlar kaçtılar epsi bi tek ben kaldım. ama ben da kaçtım ben da izmirde da evim var. /?\ tabi izmirdeyim ya adam öldü yalnızım ben bi tek başımayım burda. tabi urganlıya geldim. elli dört sene burda yaşadık işte. /?\ olur mu canım memlekette evlendim yirmi iki yaşına gelin geldim ben burā. on yedi yaşına evlendim yirmi iki senelik gelin geldim burā. genç geldim yanı. /?\ tabi evliydim ya ōlum var‿ıdı. /?\ burda oturduk tütün işledik. on‿altı sene biz burda tütün işledik. ondan sora bā aldık işte on‿üç dölüm bām var burda işte bu evim. bi da tekrar bucada adam öldü, ölmeden dā bucada da bi ev yaptım tütün parasınle bi kıza verdim zati iki kızım var ōlum vardı öldü. iki kızım var bi kıza verdim bi katı altını da düḱan yaptım kompleden. aylīm yok, sigorta aylī yok tütün işledik, düḱanı yaptım düḱandan kirā alırım ben şini. düḱandan kirā alırım onunle idāre olurum. /?\ biz türküz, göçmeniz, yürük diliz. ani göçmeniz işte mācırısi içbi şey diliz yani.

akrabalık adları: /?\ aba şey abla annemin kız kardaşı mı teyzem olur. /?\ dayi. /?\ ala. /?\ amica. /?\ kocamın kız kardaşı bana mı bana görümce oluyo ne oluyo. tato derdik tato. kade yengeye yani kade derdik gene onlara tato derdik aba yok‿udu bizde /?\ kaynım, aga, faik‿aga, adem‿aga /?\ kade oluyo eltiye kade derdik ani büyük‿ise benden küçük‿ise isminle derdik. /?\ çocuklara kıS, ōlan. kızlara kız derdik, ōlanlara ōlan derdik.

organ adları: /?\ omuS. /?\ āzın. /?\ arka, dirsek. /?\ diS kapak. /?\ ayak, el. /?\ ayır, el derdik bilek, el. /?\ bacak. /?\ gūs. /?\ boa̯z, ense. /?\ kekiş. çene, çene da denir. kekiş da çene da. aynı türkiyanın dilinle bizim dilimiz ayrılmazdı çōk nadir işte birkaç şey. aynı türkiya türkçe konuşurduk biz. /?\ alnın, yanān, burnun, gözün, kulān, midde. /?\ karnın, yürek aynı türkiyanın dili aynı.

düğün: /?\ gelirlerdi istemek, verilerdi. /?\ dönür dil bē. dönür olur kayınbabayle iki kayınbaba dönür onlara denir nası burda dönür derler. dönürji, istemē gelenler dönürji olur. /?\ e babadan ister parayla parayla satarlardı bizi para alırlardı başlık parası. verirlerdi ondan sora işte niḱā yaparlardı niḱā oldu mu dūn olurdu arabalarle alırlardı tamam. /?\ iki günlük, iki günlük dūn /?\ çīS sererlerdi odaları doldururlardı

çīS odaları. ne Íāzim bunlar yau̯? alla alla bunlardan da ders olanamış gayrı aydi yau̯ sen da. /?\ ne derdik iĺāye yapardık: sul cennetin hırmakları akar allaı̯m akar deyu deyu, çekmiş islam bülbülleri öter allaı̯m öter deyu deyu, kimler yeyüp kimler içer hep melekler rahmet saçar, idriz nebi ullev içer subannallah deyu deyu. işte iĺāye yapardık çok. /?\ bayā yemek, bayā yemekler yapılırdı baklavalar şeyler er şeyler yapılıyodu. gerdek gecesi, güvi kapattı gecesi er bi şeyler kurbanlar kesilirdi, baklavalar, bürekler, fasulyalar, yemekler er şeyler oluyodu nası burda orda da öle. bizde çok yemek verilerdi.

karışık konuşmalar: /?\ onlar başka onlar pırlepeden öteye onlar şeyler pomak onlar, pomaklar şeyler bis pomak dilis geliyiz gideyiz onlar başkacez konuşur. geline misin, gidine misin tamam böyle deriz. verecen mi o çiçei̯ bana. /?\ memlekette de ayni verine misin çiçī bana? suyu verne misin bana, ekmī verne misin yemē verejen mi? /?\ kūmüzde yok‿udu, kasabada. yok ana salī mana salī içbi şey yok. /?\ doktora tabi pirlepeye, manastıra. er şeye er şey doktora bizde doktor yok‿udu. /?\ ikarlardı paklarlardı, ocalar alırdı götürülerdi cāmiye. ondan sora mezara götürülerdi gömerlerdi. gene dādırdık bi şeyler elvalar yapardık, bi şeyler yapardık dādırdık. kızım aynı burası gibi işte aynı.

bayram: /?\ tutan tutardı aynı burası gibi çocūm be bis, ben hicbir sene orucumu bozmadım. yedi yaşından beri orucumu tuttum ep. kurban keserdik, bayramları yapardık. bayramlara giderdik, bayramlaşırdık. çocuklarmızı bō̄le alkımızı bayramlarda toplardık ep alırdık, sofralar koyardık bayramlarda. tatlılar şeyler er şeyler yapardık dāvet‿ederdik çocukları burda yok. oranın şerefi yok burda. /?\ simit yapardık işte simit yapardık dādırdık kolaç yapardık çocuklara ep dādırdık. /?\ e simitlerden küçük bō̄le ufak ufak somunçeler yapardık onları ep dādırdık mālelere komşu çocuklara dādırdık canlık, üstüne elva koyardık dādırdık ep.

nohutlu ekmek-salça vb. yapımı: /?\ işte o ekmek nūtlu simit derim ona işte nūtlu ekmek. /?\ e yapardı yapanlar ben yapmazdım. nūtlu tutarlardı onları geceyli onu gelirdi o karıştırılardı. ondan sora simit olurdu işte nası burda yaparlar aynı orda da öle. /?\ nerde mi yūruduk 'lēnlerde. /?\ tekne var‿ıdı tekne. uzun bō̄le tekne teknenin içinde yūruduk, bu nayĺon leeler yok‿udu ki sora çıktı bu nayĺon lēler. /?\ fırınlar, koca fırınlar dōlu fırınlarda pişiridik. çōk fırın çok o ekmekler misler gibi kokardı. fırınlarda, kapaklar var ocaklarda tepsilerde, er şey var‿ıdı orda yakajak çok. /?\ salça yapardık. /?\ ayni. buranın salçalarını bilmiyon mu sen? üç dört gün işte koyardık erirdi o, eridi mi çıkarıdık kalburdan. koyardık güneşe kurūrdu. bazi da güneş olmasa

annem fırını kızdırıdı fırına tepsilerle atardı. tepsilerle pişerdi fırında o çok güzel olurdu. /?\ biber salçası karışık yapardık domat, piber epsini yapardık. /?\ petmez yapmazdık çok nādir bā yok‿udu ki bizde. işte çok nādir bir‿angi zengin adamın bāyı varsa onlar yapardı biraz petmez biz petmezi görmezdik. /?\ ha üç tāne, dört tāne koyun keserdik, onları tuzlardık iki afta durulardı onlar tuzlu bile sūk bizim memleket ki. o tuzdan çıkarıdık onları kazana su koyardık. kazanda su kaynār böyle. onları kaynar su içine atar çıkarıdık, atar çıkarıdık. onların kanları şeyleri çıkıyu süzülür böyle ondan sora onları mutfaklarda bȭle ġargıya geçiridik asardık, onlar orda kurūrdu. /?\ yemeklere, yemek yapardık yikardık onları pastırma işte kurumuş o toplarız. /?\ kavurma yapmazdık biz durmazdı kavurma bizde. /?\ kim kullanırdı kullanırdı kim yerdi, kim yemezdi kullanmazdı. ayvanımız çok‿udu bizim. koyunlarımıS, ĩneklerimiz, dumbaylarımıS, öküzlerimiS, biyirlerimiS er şey dōluydu bi dam babamın baştan başa. /?\ deve yok‿udu. at var‿ıdı at, biyir. orda biyir çok‿udu deve yok‿udu bizde, deveyi biz burda gördük, develer yok‿udu. /?\ sırtmaç var‿ıdı ya. /?\ tabi ep kendimiz götürüdük, biz çocuk‿uduk otarıdık böle çocuklar giderdik otarıdık ep. ama çok ta sırtmaç vardı sīr var‿ıdı sırtmaç alırdı onları dālara otarıdı, uvalarda otarıdı. para veridik sora biz onlara ayvanları dā fazla olan ayvanı onlara veridik.

dokumacılık: /?\ dokūrduk çok, ben çok dokūrdum. /?\ ipi aa satın‿alırdık. yō yun ipini kendimiz ĩridik yapardık yunları. /?\ koyunların yununu, koyun yununu biz kendimiz yapardık yatakları, kilimleri şeyleri ama di̯er pammık işlerini kasabadan alırdık böyle gölmekleri bȭle fıtalarını dokūrduk ep kendimiz onları tezġayla dokūrduk. ben dokūrdum çok. /?\ neleri temizler miydik? ō kaynār suyla ep ikārdık onları yıkanmaz olur mu. kasabaya veridik tarakçıya tarardı onları pĺasta pĺasta getiridi biz ĩridik. /?\ ĩle ĩriydik, koca mayalkayla ĩridik /?\ bȭle başka mayalkalar vardı hā dā kalın ipleri mayalkayla ĩridik, inceleri bȭle ĩle ĩridik. /?\ tezġayda. tezġā bayā kocaman‿ıdı böyle bi tezġayı kurardık orda dokurduk çıkır çıkır çıkır ayaklana basardı, dokūruz. /?\ örnekleri mi kırma yaparsek kırma örnekleri yok ki içbi şey kalmamış göstereyim yok içbi şey yok. kırma, kilimleri kırma yapardık. bi kilimim vardı izmire kaldı kırmalı yapmıştım. burda yok içbi şey, bi şeyim yok. /?\ yō burda yaşārım. iki kızım var başka yok ōlum yok. dört tane erkek torunum var epsi okurlar bi danesi ōretmen oldu salilida. o evlendi işte. orda salilida karısınle ōretmenlik yapar. dā üç tanesi, iki danesi istanbolda bi makina mēndizi biri şey mēndizi. makina

mendizi çok yüksek makinaları yapar gayrı em okur em yapar makina para alır. bi danesi gıda mendizi, bi danesi kimya mendizi.

tarhana: /?\ ekşi tarana yapmazdık tatli tarana yapardık. /?\ beyaz tarana sütle. uvalardık uvalardık ondan sora işte göstereyim taranayı bare. te, bu tāranayı yapardık, işte biz bunu salardık sütle. bu sütle yapık bu yumurtayle. sora su koyarız kaynār su kaynārke hemen ince ince suya salarıS. suya saldık mı arkadan süt koyarız gene tekrar sütle de kaynar. üstünü da güzel et var‿ise bȭle küçük küçük etler domāt bȭle üstünü da aşlārız ekmek dūrarız ama. çok güzel olur bu beyaz yayla taranası denir buna işte. burda da yaparlar bunu ama yayla taranası derler. /?\ hē kāvaltıda yerdik. ama ekşi taranayı burda yaptık ūrendik gayrı burda ekşi tāranasız durmayız. /?\ pirinci ısladırdık işte bebeklere onu pirinci ısladırdık uvalardık elērdik o pirinci unu da sütle çocuklara yapardık beslerdik. /?\ bizde ekmezdik dişardan gelirdi üsküpten gelirdi, beligrattan gelirdi şeyden köprülüden gelirdi ötede ekerlerdi. bizim kȭmüzde karpuz, kavun, darı, buyday bunlar çok olurdu bizim köylerimizde.

ikramlıklar: /?\ kar mı bele kadar. altı ay kalkmazdı kar beş‿ay, altı ay öyle sālam‿ıdık çok. /?\ koturuduk içerlerde ne biliyim nāpardık, oturuduk yaşardık. /?\ çay may yok‿udu bizde yemek yaparsek bir‿angi bi şey veridik eraĺ. çay, kāve bizde yok‿udu vermezdik. /?\ var‿ıdı leblebi çok var‿ıdı. kabak çok var‿ıdı, kavun var‿ıdı, karpuz var‿ıdı çok, bütün kış ep onlar var‿ıdı bize. ele kabak çok bi fırın dolduruduk böyle. ye ye kabak aftalarle. /?\ kabaklar kendinden şekerli oranın kabakları tatliydi buranınki gibi mi. oranın kabakları çok datlı olurdu. /?\ kaçamak yapan yapardı ben yemezdim kaçamay. yemem darı unundan ben iç asla bi şey yemem ama yapanlar yapardı kaçamak. sevmiyim bi tek onu sevmem dünyada. darı ununu yemem, kaçamak yemem. /?\ küllü darı ha onu çok yaparlardı. koyardı kaynasın onu, kaynadı kaynardı kaynadı mı biraz fazla emen külü elērdi içine atardı külü onun. külle de kaynārdı o çıkar‿ıdı sona onu. elle bȭle kalburda uvardı onun kabū mabū içbi şesi kalmazdı düşerdi. tekrar kaynar su içine onu aşlardı ondan sora koyardı ocā kaynārdı o çok güzel olurdu. küllü darı bak biliymiş onu da nerden bilmişin o küllü darıyı.

M8.3/1

Fethiye Yağcı / 70 yaşında / Germiyan-Manastır doğumlu / İlkokul. / 1955'te Kırkağaç'a yerleşmişler.

tanışma: /?\ burası fetiye yācı, orda da fetiye nurişevski. /?\ ben şindi mi yetmiş, yetmişin içindeyim. yılbaşında döncem. /?\ doụm manastır köụ ayrı germiyan köyünden. işte balkanlar germiyan. /?\ bayā yayan giderdik biS. ondan sōna trenne piniliyodu bi de trennen giderdik manastıra o zamanlar işte. memleketimizden bi kō dā geçerdik. ondan sonu manastırı trennen giderdik. /?\ ēpimiz türk dīldik otuz‿āne türktük kalanı ġavurdun, ırıstiyandın. bizim memleketimizde çoktun, bizim kōmüzde yalnız ġavur çoktun biz otuz‿āne türktük orda. gene böyle ayni dilimizi konuşurduk. /?\ ben onlān ġavur dilini biliyodum. şindi burda karşılıklı konuşmayınca unutuyo gene anlıyom konuşana çevirmē bilmiyom artık. komşularımız arkadaştık bōle ep barabar, kız arkadaşlarımız çoktun. onlarlen ōrendik ep onlarlen bir konuşurduk. onlar da bizim gibi türkçe konuşurlardın. zaten biz o okullarımızı bilem ikinci sınıfa ġadan ġavura gittik, ġavur okuluna. ondan sōna /?\ dörtte çıkıyon emen dördüncü sınıfta bitiyodun okullar bizim orda. /?\ ayır kuran dil bayā bōle türkçe ders gördük iki sene sōna. /?\ türktün ōretmenimiz manastırdan türktün. memleketin köyümüze geliyodun biz de onu a bōle ōretmenimiz diye o bi gece o bi gece bōle ep eve alırdık. ani yatçak kalkçak yeri yok diye ġavurun içinde oldūmuzdan onu orda biz bakıyoduk o ġadancık. /?\ türkçe dersimiz oldu hep türkçe okuduk işte da yalnız arapça yok. /?\ iç yoktun o zaman yoktun bizde artık çünkü biliyoz ya dili yani sormuyolardın bōle iki sınıf, dördüncü sınıfını türkçe okuduk. ondan okumā biliyom. /?\ hiç yoktun bi tek ōretmenimiz vardın. sā mı kulakları çınlasın istanbulda diyi duyuyom bi tek ōretmenimiz vardı.

türkiyeye gelişi: ondan sōna bī pasaportlan bizi burdan istek oldu köyden dayılarmız. biz var ya bōle çok korktuk. gene iç zarārı olmadı bize bak on altı on yedi yaşındadım herkez ōle sāde ben dīl ġavur çocukları da vardın arkadaşlarmız bōle emsaĺlerimiz onlarlen bir giderdik ovalara. bizim ōlen yemē ovaya erişmesi Íāzımdın sıcak yimèk adamları çalışan kadınlara, annelerne. onu biz götürüdük onlar bize iç dimezlerdi nereyi gidersin ārkadaş olurlardın hani. görmedik ama sōna sōna gāri artık dėdik ne olur ne olmaz dėdik ama bōle pişmanım şindi ben kendimce çok pişmānım geldīme. çok rāttık malımız vardı mülkümüz vardı yīcēmiz işçēmizi her şeyimizi kendimiz çıkarıdık. hiç ellemezlerdi bizim şeyimize yok şindi duyuyom ben

ā sizin kazançlānızı alıyolā, yumurtanızı feĺan tavūn hasla ōle bi yapmadılar. çok iyidim bak orda bi en çok bu şeyi atatürkü anardık em bi de tito. o bizim de baş şiyimiz titoylan ikisi bi onları anardık biz başka içbi şiyi aramazdık hanı çok severdik. /?\ elli beşte buraya geldik. /?\ bayā göçtü. biz kendimiz zamanından, biz kendimiz bi kendimiz ānemiz vardın sādece kendi ānemiz yirmi iki nufustuk bi aile. ondan sōna herkez arkamızdan erkez geldi. ilk biz çıktık. /?\ ilk istanbula indik. vallā üç gün mü dört gün mü kaldık iç bilemēcem. biz ordan memleketten gelirken koyunlarımızı da getirdik. iki yüz baş ayvan getirdik. biz çocukuz ani ben de yitişkinim da bu trenden inesiye gāri koyunlarımız biz āladık alt üst, alt üst onlā o altındakinle bōle afedersin sıçan diyoz ya biz onun gibi olmuşlar. üstündeki pislik o koyunlara gelmiş ep. biz çocuklar hep ālıyoz gāri koyunlāmız niden oldu. çok meraklıyız çünkü ep onlarlen aşır neşirdik memlekette. yaı̯nı peynirini, er şeyini yerdik. /?\ mācırāne neydin orası bilemēcem ki bir yer vardı yemek verirler bize. ep bizim gelenler ep orda durdu iki gün üç gün orda beklendi. ondan sōna ordan bi bindik gene buraya oraya gelenbeye geldik. /?\ biz macırlāmız vardı kendi dayılāmız vardın memleketimizden gelmiş. /?\ babannemin kardeşleri vardın gelenbede onlān yanına geldik. onlā istek yaptı bize. ordan isteklen oluyodun o zaman demirel başbakanken selbes‿etti ya her tarafa. undan u araştırdı bizi o çārdı onla geldik biz. babannemin, dedemin, halalarmız şīlerimiz hep vardın dedemin kardeşleri. şimdi yaşlı oldu onlā öldüler ep allā rāmet‿eylesin. /?\ onlar atatürk zamanında mı bilmiyom bi kargaşa olmuş, arp olmuş, bi şeylē olmuş ta u zaman ep geçmişler buraya da bi tek babam kalmış ninem babam vāmış, ninem babamı kıyamamış. babalānnen gelmemiş buraya ninem kalmış orda. ondan sōnu işte biz orda ġaldık onnā burda bōle. /?\ vardın amcamlā vādın bi dā dedemin kardeşleri vādın, bi de akrabalarmız vādın bayā var. onlar bi sene iki sene gene bizden sōna geldi erkez aynı bizim yanımıza. kimi orda kimi istanbula dāldı kimi urayı dāldı millet gelenbede bi kārdeşim var bi tek iki tāne başka yok. bi amcamız var artık sā başka kimsemiz yok. çocuklā var da böyükten olarak bi amıcam var. /?\ gelenbeden kōgillēne gelin‿oldum ben, alacalar kö̯ü vādın bi gelenbenin üstünde. /?\ ayır, orası kō gāri bildīn kō göçmen dīl onnā. oraya evlendim ben ordan da burdan ovadan tarla aldık kırkāç ovasından burayı göçtük biz. kırkācın yerlisi dil o kö̯ün yerlisi gāri o da. /?\ otuz, otuz iki sene mi ne oldu burayı geleli gine. işte elli altıda gelin‿oldum ondan bu yana artık nīse hic bilmiyom kaç sene durdum. asiye orda oldu, memeT‿ali, nuri küçüktün. nuri buraya geldi gāri artık yalnız buraya otuz‿iki sene oldu eralde. hani

kıprıs karışıklīnda ōlum vādın bir dane küçük. ondan bu yana burdayıs. /?\ onlar işte selbes gelenler artık ani bōle atatürkün şeyin getirdī selbeslermiş onlar. onlara burda mal veriyi bize mal vermediler. komşulāmız çok onlādan bizim. /?\ onlar aynı ırıstiyanca, pomakça konuşanlā çok onlāda. /?\ evet, biz bilmiyiz ona. biz konuşamıyoz biz türkçe aynı dilimiz burda da aynı urda da aynı konuştuk biz. dün ōlan didi ki acık dilin oraya çalsa dedi yapamıyom. ama ben karşılıklı başka insan, kendi insanımız oldū zaman aynı onun dilini söylüyom ben de.

komşu köyler: /?\ ovadın, ovadın. hiçbi dāmız yoktun bizim dā gittikleri zaman çok uzak dālara giderlerdin. iki gün, üç gün, dört gün gelmezlerdin babamlar giderlerdin oduna da ani farzet balkanlara giderlerdin. /?\ bi kınalı vardın, bi de meçitli vardın bi köyler onlā vādın. manastırda da vardın ama karışıktın orası da bizim gibi. /?\ sırf türktün ele bi kınalı vardın, bi tek ġavur vardın içinde. o bi aile ġavur vādın, o bi aile ġavuru bōle türklen kavga etmē başlamış. bu sefer bizim türk gitmiş şiḱāyet‿etmiş devlete, bena demij bōle bōle şe yapıy. hemen dimiş fur, hemen fur demiş hiç korkma demiş, selbessin dimiş bak tito. bak onu vurdular hiç o furan hiç girmedi içeri mapısa girmedi, çünkü onu niden eziyet yapıyo diye. biz ōle gördük ōle biliyoz vallā. /?\ kınalı gene uzaktın bōle yāmurlu kadan vardı yörüye yörüye bitmiyo yol yürürdük yalnız. otobüs araba yoktun. giderdik akrabalarımız çoktun. gezmē giderdik oralara. /?\ mecitlide de vardın tabi vardın er yerde de biz artık küçük oldūmuzdan bilmiyoz. dedemiz ninemiz bilir onları artık, ep onlardan duyardık biz. /?\ etrafta ġavur köyleri vardı başka köy yoktun. biS zāten işte dedim otuz dört ānedik biz türk. hemen o da bōle belli yerdedik hiç başka yoktun ġavur içimizde. ani komşularımız vardın etrafımızda. /?\ bi bıç vādın, bıç diyolādın, bi de sukoçevir, bi de dobrovinni. unlā bōle yakındın uralara o bıç dedīm şeye giderdik. orayı gezmē giderdik, su vardın orda bi orayı gezmē giderdik. /?\ yalnız şindi burda hani geliyom gidiyom diye biz unnā yoktu gelirim giderim, diyi bizde ōle konuşmalar. hı gelirim gideriz, gidiyoz dimezdik ama burda ōrendik gāri artık. şindi bōle çocuklara şindi ōlan deniyo ya biz ōlan bilmezdik bu çocuk derdik. kıza kız, çocū çocuk ani ne olursa olsun isterse adam olsun.

köken; yaşadıkları: /?\ bizim kökümüz konyadan geliyomuş. konyadan gitmemiş dinildi. ama neden geri gittilerse hiç bilemicem. büyüklēmiz tabi anlatıyodun, biz bilen yaşadık ani farz‿et. yunan sınırdı bize, korkardık çok. sakın ā derdin dedelermiz, ninelermiz telleri sokulmayın. uruyı girmeyin. o kadar tabi tabi sınırımız. tarlamıza giderdik unlar bize karşıdan laf‿atarlardın biz de siz konuşmayın bizim

şeylēmiz vādın, askerlēmiz bekleyenimiz vādın bi şeylerde beklemelerde. onlar bizi sakın konuşmayın bunlarlen derlerdi. biz konuşmazdık onnā ḷaf‿atardın bize. /?\ evet, biz türk vardık öte yanda yunan vādın. /?\ konuşmazdın e biz çünkü anlıyon onlar da ġavurca konuşuyo gibidi anlıyoduk onnān konuşmasını biz de cevap vermezdik onlara. işte vermeyin derdi bize askerler. konuşmayın sakın ā derlerdin. konuşmazdık o kadar işte. yalnız ilk buraya ani dayımlar dedīm sana ilk geldikleri zaman ġavur çok iziyet‿etmiş. o zaman sırp ġavurları hep yaşlılarımızı saçlar şeyler kızdırıp kızdırıp başlarından aşā indiriyolāmışmış o zamanlar. işte bize o zamanlar ōle vakit gelmesin diyi biz ordan onu getirdiler bize böyüklermiz. undan geldik, iyiyik işte nāpçen bōle gidiyo dünya deñişti. /?\ bi tane vardın demircimiz vardın bi tek çingen başka iç yoktu. bi demirci sabandır, pulluktur yapardın ōle bi şeyler bi o vardın. sādece manastırda bī manastırda vardın orası gāri şeyir ya orda vardın. /?\ türkçe konuşurlardın. /?\ asla iç yok ni onlar ni biz. onlā bōle yetişkin bilen arkadaş olurduk ōlanlarlen tā hiç duymadık bi kelimelerini annemlē babamlā, ōle dostça yaşadık biz onlardan bi kötülük görmedik. /?\ biliyodun annem da babam da çok güzel bilirlerdi. bak şindi kardeşlēm istanbulda unlā da acık arnavut kökenli, kardeşlēm biri, en küçūmüz biliyo o. /?\ onlar ırıstiyanca konuşurlardın arnavut gāri, biz kendi dilimizde şāpmazdık. /?\ vardı sırplar vardı bi sırpları biliyom ben. o sırplar çok kötüdün. bizim köy̰ümüzün yakınında unlān da köy̰ü ayrıdın onlar ġavur felan karıştırmıyodun onlar kendine, o sırpları. makedon ġavuru o sırpı istemezdin iç. onlar çok vahşi bi insandın. ordan korkulāndan istemezlerdi. onlar da bizim köy̰ümüzde bi ayrı köy kurdular orda yaşadı onlar da. /?\ hiç gitmedim çok merak‿ediyodum gitsem ama gidemiyoz. aslında gidilir ama işte imḱansızlıktan gidilmiyo. /?\ biz mācırız diyo onlā. ben diyom ben mācır dilim ben göçmenim diyom. ben malım mülkümü satmışık biz öle gelmişik göçmen, göçerek‿olduk. unlara burda mal vermişler. bize yok imḱan vermediler bize çünkü sattık em malımızı.

akrabalık adları: /?\ teze, teze derdik. /?\ annemin erkek kardeşi dayı, dayımız olurdu. /?\ ayır, sāde dayı, biz dayı biliriz. annemin annásına nine, babasına aba derdik dede demezdik biz ona aba. bizde aba diye hani burda şini kardeşler aba diyo biz aba dimezdik, tato derdik o zaman. dedeye aba derdik. /?\ görümce. /?\ kaynım oluyo. /?\ elti o da aynı tutuyo. buranın şeyine tutuyo. /?\ eniştesi. /?\ baldızı, baldız derdik. /?\ onun da kayınçesi oluyo gāri o da. /?\ işte dedim ya ōlan çocuklāna ōlan demezdik biz çocuk derdik. bu çujuk diyiz hani oranın dili kızlara kız derdik. hani dizide vardı kızçeler kızçeler onlā ayrı bizden. türk onlar da. onlar da arnavut tipi.

karışık konuşma: /?\ bi zaman gelirdin da biz ārman kaldırdīmız zaman kiminin beygiri yoktu kiminin şunu yoktu arman sürmek için, arman yapmak için o arnavutlar bize arman yapmā gelirlerdin, beygirlerlen. ondan arnavut diyoz biS artık. o sürdū̄ yere hakkını alırdın buyday alırdın ne verisen onu alırdın gāri. onnān giyimi de ayrı. bizim giyimimiz böyledi bō̄le bi don giyerdik, bir entāri giyerdik üstümüze yelēmiS, çekedimiS. yalnız önnū̄müz vardın öñüñde, bō̄le önnük kuşanırdık. /?\ fıta. /?\ ayaklarmıza vallā kara İastik, nalın. nalın giyerdik en çok nalın. /?\ aynı bō̄le bēzimiz. /?\ ayır, bēz derdik şami, hā bu işte bō̄le şami derdik buna. /?\ önce vardın ani benim eriştī̄m zamanlā vardın, annemlē giyerlerdin kara çarşafı aynı bō̄le şindi giyim ne var bir iki görüyüm pazar yerinde. onu bi zaman orda biz kalabalık olunca ō̄retmenler istemedi, şī̄ler istemedi bizi ani titonun başları şeyleri istemedi. unları aldılar gī̄miceksiniz bunları dediler. ondan sōna bi de böyük çarşaf bālandılar annemler. o çarşafi da çıkardılar erkez dediler, çeket giyecek artık didiler. bō̄le ani erkek çeketi, kadın çeketi gibi çeket giyecek onunlan gezcek dediler. bi de onu yaptılar işte. o ġadar işte bi iziyetleri başka eziyet görmedik. /?\ don derdik. /?\ aynı onlar pantol giyerdin. pantul, gömlek aynı buranın giyimi orda bizim aynı giyerlerdin. yalnız var şindi görüyüm ben koca şeyleri var kalın donnā var bi şeyler onları giyenler var. onlā bizden dī̄l işte didim ya arnavut onlar.

organ adları: /?\ omuz. /?\ sırt, körek işte. /?\ tirsek, kolumuS, elimiz, bilēmiz. /?\ avuç. /?\ boġaz. /?\ ense, göǧüsümüz. /?\ diz, bacaklarımız. /?\ ayak, ayāmın altı. /?\ bilek, aynı bilek derdik. /?\ memleketimizde biz aynı öle derdik ġavurun da dili ayrı. onun da vardın kendilēne göre ayı, günü. biz gine biliriz bō̄le nisan, mayıs bō̄le onları konuşurduk.

eşyalar: /?\ yoktun. bō̄le yer minderlermiz vardın, dayama yastıklarımız vardın dovara /?\ dayama yastık, saman yastıkları vardın onları dayardık. /?\ kilimler üstündedi eskiden halı yoktu. asır olurdun, asırın üstünde sofra atardık. soframız vardın altına bēzini atardık çocuklarlen oturuduk yirmi iki kişi bi sofraya oturuduk. /?\ suyu kuyu vardın, derin kuyularmız vardın ordan getiridik. /?\ bardā koyardık, gū̄mlerimiz olurdun bō̄le onu götürüdük testilermiz olurdun toprak onlarlen taşırdık suylāmızı. /?\ vallā odalar çok, evlēmiz çoktun çünkü çok amcam çoktun. dört tane amcam vardı, dedem. ep birlikte yaşıyoz herkez birer odacī vardın emen girerdik epimiz bir ana baba bi odada yatırdık. /?\ ayat derler. abe evin bō̄le öñünde açıklık yer olursa ayat deniyo. balkon gibi yerlere ha ayat, ayat derdik. /?\ eç olmazdı meydanda yüklük olurdun yıġardık. emen dosdōru yorgan yatak yıġardık, sandıkların

üstüne yıarlardın döşek, yorgan orda olurdun. /?\ çanaklıklarmız, mutfaklar vardın gene dışarda. odadan dışarda, evden dışardadın mutfāmız. orda yaparlardın yemē, odaya içeri getirilerdin yemek için işte böyüklē. /?\ yimekleri toprak böle tek saplı çölmeklermiz vardın, tek saplı ama böle ani bāzı kere görün telēzon gösteri kırıyolā bi yerlerde yimēni döküyolar ya onun gibi biz ateşte onu pişiridik ama kırmazdık o dökülürdün kendi dökerdik. /?\ odun‿ateşinde, tezek‿ateşinde tezek. ayvan tezēnne kömür yoktun orda bizde. /?\ onu çölmē iç otutturmazdık onu bō̄le direk ateşe karnını dayıyoz ordan kaynardın. /?\ biz götürmezdik bizim devamlı evimizdedin. giderlerdin yaylıma eve gelirlerdin. hiç ovada bi yere taşınma olmazdı. sadı böyle yaz bahar zamanı oldu mu bi götürüdük ayvanları bō̄le kemrelensin diyi gece yatırılādın gene tekrar eve gelirlerdin tarla şe yapmak için işte kemre gübrelemek için. /?\ evet onu götürüdük kuzuları, koyunları bi gece orda yatırılardın. tekrar bi dā çeviridik ani kendi yerlēmiz erkezin kendine. oralarda öyle yapardık.

yemekler: /?\ meşur yemēmiz en çok börek, pide derdik biz. bu soan pidesini yapıyoz domates pidesini yapıyoz yaz geldini onları çok yaparız. /?\ var çanaklarmız, teknelermiz tekne diyoz bō̄le amur tekneleri. /?\ var bō̄le ısıran dediklermiz şey var onunla kazırdık. /?\ yufka yapmayız ekmek yapardık biz. /?\ biz kap demezdik biz yufkayı babam avcıdın, av getirdī̄ zaman onu pişiridik. ondan sōnu saçta yufka yapardık. yufka dedī̄m senin o etin suyunnan onu ıslardık, eti de üstüne dökerdik onu öyle yerdik yufka. yufkalı derdik ona ani. /?\ tahtalarımız vardın sofra, yaslāç ta var. yaslāçlar olmaz da soframız kocaman soframız var onda açarlardın büyüklerimiz annelermiz. /?\ oklavala, onunlen saçın üstünde pişirilerdin, yani yayardık gāri yālı tuzlu. /?\ fırınımız vadın ekmek fırını. bayā aynı burdaki gibi fırın belki görmüşündür köyler gittiysen. yani emen koyuyon ekmī̄ni pişiriyon. /?\ darı yapardık küllü. onu ācık kaynatıyon suyda. /?\ tencerelerimiz vardın. tencere derdik biz, kazan derdik böyük ani mallecek toplanırdık erkez birē tabak darı getiridin, koyardık içine onu kaynatırdık. ondan sōnu o külü güzel elerdik, fırın külü kaymak gibi oluyo o. onu elerdik, onu dökerdik içine. acıcık dā duru ondan sōna elle bō̄le o kabū iç kalmazdın darının kabı. tekrar pişirirdik öleşirdik gene aynı māllecek. /?\ aşure derdik aynı. vallā epsi aynı işte pirinçten yap, bulgurdan, buydaydan epsinden yaparlardın. içine katıyodun elmāsını şeyini ne katarsen ō̄le yapardık. acık yapardık emen burda şini çok kazanlarlen yapıyolar ya biz acık emen ani o dedī̄m çölmekte yapardık. emen iki, üç komşuya yeterdin. /?\ vardın, dū̄nlerimizde ep keşkek çok güzel olurdun.

düğünler: /?\ ordaki dün̄ler bir‿afta sürerdin. bi pazartesinden başlıyon çarşamba, perşembe pazara kadar. /?\ dāvetiye yoktun bu kınalı kōnde dedīm kırmızı fesleri giyerlerdin, oranın şeyi genci çoktun kırmızı fesler gene daǫllarınnen. ellerinde daǫllar şey zurna olurdu çok bizde unnan gelirlerdin. ev ev em oynarlardın em dün̄ söylerlerdin bizde. o ādet öyle bizim köe ōle gelirlerdin. /?\ dün̄cü derdik. dün̄ söylemē gelmişler derdik biz. em akraban tabi bildīn em erkez, yabancı gelmezdi da ısım akraban geliyo. /?\ dünür derdik. aynı ādet şindiki gibi yapıyon altınını şeyini farz‿et cerezini şeyini her şeyini yapardık yene. tatlısını tuzlusunu aynı burası gibi işte. /?\ bizde gine dışarlara asılırdın bōle iplere, sokā. ondan sōna toplarlardın bi gün asılırdı toplarlardın ondan sōna. /?\ er şeyler işte bildīn gibi. biz orda donlā ayrı olurdun dün̄ şeylēmiz kıyāfetimiz. altında beyaz gömlē olurdu, zıbınımız uzun uzun zıbınlāmız olurdu, yelek olurdun. kafaya altın fesler takarlardın. işte bēzidir şu bu, çorabı her şeyi asılır.

kaçamak: /?\ darı unundandı. akşam dün dā telēzonda duydum kaçamak yidim diyo. rumeliyi çok izliyom onda ōle deyi kaçamak yedim. çok güzel olurdun. bi de sade yā bizim. biz iç çiçek yādır, zeytin yā bilmezdik. hep sade yā yerdik. o sade yālan o kaçamak artık çok güzel olur. suyu kaynatıyo, unun içine un çirpıyon bōle oklavalan çeviri çeviri çeviri o alini gelir pişer bōle fakır fakır. ondan tepsiye dökerler bi üstüne bi sade yā, ayvan yaı çok güzel olur.

peynir vb. yapımı: /?\ biz iç vermezdik sütümüzü hep kendimize. koyun sütümüzü kendimiz yerdik, ineklermizinkini kendimiz yerdik. böyle manda donbėy ineklermiz de vardı dört tene onları da hep kalabalīz çünkü. dedim ya yirmi iki nufus bir evin içinde ne yimez. /?\ peynir yapardık, yourt. /?\ evet, yourt yapmak için pişiriyos ama pīnir için pişirmezdik. emen dōru çalardık şiyini iĺacını atardık işte mayasını. emen ordan onu peynir yapardık dōrucacik. /?\ mutka bōle mutkamız vardın, oranın şeyini söyliyim ben sana artık. böyle böyük uzun mutkamız vardı, onun da ucunda bōle bi yuvarlak tokmā vardın ortanın da düvecek oklava gibi şeyi vardın, onunle vururduk vururduk o yā çıkardı onun üstüne dōmelen. /?\ evet, nor yapardık. sade yā gibi o da tabi yālı koyun. bēz alırdık bunlān beyazını onları da süzerdik, temiz temiz süzerdik. yirdik onları biz bāzı kere yiyemezdik. bazı īnek peynirleni ninem üstünün kaymānı alırdın altını onu samakiş pīniri derdik ona biz. samakiş derdik o kendi tutuyo orda, otura otura. onu süzerdik onu bi manastıra satmā giderdik. ben de çocuk ninem ep götürüdün allā rāmet eylesin beni orayı satmā noru, şeyi koyun, hayvanlānkini. koyunlānkini yerdik onu yimezdik. çünkü koyun peynirinden īnek peyniri bir olur

mu. bi girdiler mi böle izbemiz vardın annemlē girdi mi akşama kadar orda anca çıkarılardın. onlān suylānı iki aftada bir‿aftada bir süzerlerdin ep. temizlerlerdin suyunu bi şey olmasın, bozulmasın, kokmasın diye. fiçılarımız vardı bo̅le kocaman onlān içine dizerdik bo̅le paket paket.

kış hazırlıkları: /?\ kış için koyun keserdik çok pastırma yapardık. onu bir gün, iki gün tuzda durudun bi astīn zaman o bembeyaz olurdun o et. bak bo̅le gözümün önüne geliyo bāzı kere çok ani arz‿ediyom bāzı. burda olmuyo nidense. ale memleketten burayı göç geldi̅m zaman koyunumun birini kestik yimek için kaldı orda. asılı kaldı unuttuk. hep keserdik ācık ācık ondan. şindi amcam sā dedim ya amcam félan girdi mi oraya aşaya ondan bi koparıdın yerdin, artık o tuz pişiriyodun onu mis gibi olurdun. her yemēn içine atarlardı ep etli yemek bizim orda. fasillen, patatisin ni yemēn varse. bu patlıcan yemēni bilmezdik, o yoktu. domatis, piber vardı, fasille vardı, taze fasille de pişirmezdik, bilmezdik ona da kuru fasille en çok onu yapardık. yalnız etimiz çok güzel olurdun. kazlarmız çok olurdun, çok kaz keserdik. yayardık onları da tuzun içinde onları da as mis gibi er taraf. asıyoduk onları da, onlar da bi şeyler olmazdın iç. ama bo̅le bi arman bögün attık mı bu armanı hemen o gün kaldırmamız Íāzımdın, hemen hava yārdın. hemen gecesine armanı kaldırıdık, yerleştiridik yerine çünkü emen yāmur gelirdin. kışın çok karlı üşümezdik yalnız, soo̲ olmazdın. o kār yārdı gömülür giderdik bo̅le yol açardık artık kār çok, er hayvan damın olsuñ, muTfānı sayana hep bo̅le köreklen yol açardık. o̅lü geçerdik oralara. ondan sōna yalnayak gez ani bo̅le gıcır gıcır kar ayaklar bilen üşümezdin. alla rāmet‿eylesin amcamın ōlu vardı emen bizi bo̅le oşuna giderdi bizi emen koltūmuzdan tutardı Íāppadak otutturudun karlān içine bize. onlar félan aklıma geliyo gārik senelen sonrasına. hinci burda kār yok ama bereket çok olurdun. hemen bo̅le yirmi iki kişi bi geçindirmek çok zordun çünkü di mi. hemen bo̅le bi demet bālardık bi demet bi teneki buyday olurdun bi demetten ani o büçülen demetlerde. gaS tenekeleri var ya onlarlen bi tene olurdun bi demetten. buyday, arpa, darı patatis ekerdik kendimize. bo̅le bāzı kere diyom ya bizim oranın olsa soyardın da bo̅le içinde sanki kıristal var sanırsın. boncuk gibi pırıl pırıl parlardın elinde o patatisler. /?\ darıya misir derdik. /?\ misāfire gidersin iç başka bi şey bi kış geldi̅ zaman kabāmız çok olurdun orda. onu kes fırın yaparlardın yerdik onları, oturuduk mābbet‿ederdik işte o̅le. kimi işe gidiyo tütün basıyo, tütün kalıp yapardık biz bo̅le küçük küçük kalıplar yapardık tütünümüz çok olurdun tütün. onları kalıplarken bilen bugün ādi sana gelcez tütün yapmā felan dedi̅n zaman o gün emen kalkışırlardı bizim bi furun kabak

doldurulardı. o tütünü bıraktı millet emen kabak yemē başlarlardın artık kaşık kaşık kabak yerlerdin ama tatlı olurdun. dedem çok severdin allā rāmet‿eylesin kocā bo̅le kestene kabā diniliyo ya onların emen ortasını açardı, acık şeker koyardın içine emen onu büsbütün böle furunu koyardık. amur gibi olurdu orda o. bi de odun yok samannen ısıtıyon fırına, saman ateşinnen.

M8.4/1

Ayşe Güz / 73 yaşında / Mecitli-Manastır doğumlu / Okuma yazması yok. / 1960'ta Gölmarmara'ya yerleşmişler.

tanışma: (¦) ben tatlı yapmazdım kaynanam yapardı. (¦) görevimiz kol pidesi, gözleme pidesi, amırlı pide, suvan, lāna, pırasa, süt pidesi, bunları yapardık, kabak pidesi, e manti, kapama. bunları çok yerdik yalan dil. ama et çok vardı. /?\ benim şini soyadım mustafa güz oldu. tabi ölen adamım āmet şanlıydı o. öldü o, elli sene oldu beki atmış sene oldu. /?\ ben şini yetmiş üç. /?\ bi kızımı bir günlük getirdim ama kaç yaşınaydım ben ufak kaçtım kocaya. ben ufaktım aldatmışlar gittim. ama kendimiz çok deliydik ondan kaçtık kocaya, memlekette üleydik ya. /?\ ben meçitlide. bak 'kınalı ayrı meçitli ayrı. bak şini nası bura delibeyler mermere, şini anladın mı, se bizim de üleydi. 'āramızda tren yolu vardı, biz gelirdik (¦) ha ha alırdım bebemi kucāma kaynanam orayı kadar geçiridi beni yörūrek gelirdik araba yoktu o vakıt öküz arabası vardı. o zaman üleydi a kızım. /?\ meçitli işte manastır (¦) bizim evmiz büleydi. bizim evimiz cadde başındaydı çok güzeldi evimiz. arkada gene bi di're akardı kazlar, tavuklar yaşardık be. şini burda da yaşarız alıştık artık nāpacan ya. /?\ ben bilmem okuma gitmedik. 'fakirlikti babam anam, astaydı babam anam gitmedik biz gitmedik. gitsem de gene ūrenirdim a kızım 'bilmem. ben imza atmā bilmem. para almā giderim çocuklar atar imza. nāpayım ölen adamımdan kaldı, ölen adamdan bu ev kaldı bu adamdan gene bākurum kaldı. ben saklamam elimden mi alcaklar, elimden almazlar.

yiyecekler: /?\ kaçamak, korduk tencereye suyu. kaynardı su atardık şey tuz. bir elimizde un karıştırıdık, karıştırıdık, karıştırıdık. sıkılırdı çıkarıdık kenara. yā bakracımız vardı, yā bakracı. siz bilmezsiz bakraç neye derler. ona biz ayvan yāsı eridirdik, biz yemezdik zītin yā. ayvan yāsı eridirdik. kaşık kaşık dökerdik tepsiye ade çocūm, ade kızım, ade gelinim toplanırdık yerdik. şekerle ye, petmezle ye, pīnirle ye işte adetimiz buydu. /?\ ō kapama en baş. ya şini tavuk etinden yaparız, kāz etinden. e orda gene kāz vardı çok, tavuk eti, ördek. bi koca tencerelerimiz vardı. (¦) en peşi etini tuzlaycasın, eti tuzlaycasın. biz orda küplere tuzlardık. işidir misin? ha pastırma küplere. e kalabalık kışın ānede epimize birer but birer gūz derdik biz orda nah kocaman gūsler. bir baş suvan tencereye, bi kaşık yā kavuruduk kavuruduk, korduk etleri, suyunu kaynardı çekerdik kenara. /?\ tencerede kaynar peşi ya. şini kalabalık mı ānen ya yarım 'kiḷo pirinç ya bir kiḷo ben gene aynı yaparın. gene gözüm

doymaz gene gözüm alışıkım di mi ondan. adi ondan sora kastıra vardı bize yoktu o zaman fırın (¦) ama sacını yakacan peşi. sac vardı memleket sacımız vardı (¦) pişirdin çıkardın kenara, at nane üstüne. nane atarız üstüne kokulu olsun. o sora yenmez mi. o kāz eti bizim orda misirle yerlerdi ayvanlar. arpa atardık, buyday, te demir dayı bilir, çaldar‿atardık. şindi nerde bulacan da atacasın. şini bi kı̀lo nūt‿alırız çorba yapaz abe yapsa çok nūt yemeyi orda ambarlar dōlu nūt, yapmazdık. te sorsa demir dayıya. şindi bi kı̀lo nūt alırız yemek yaparız yalan dil ama ā. orda çoktu canım bizim gene çoktu bizim. biz çok zengindik. bizim evde yirmi dane bı̄gir vardı te demir dayı bilir. manda vardı çok siz biz manda deriz (¦) biz manda derdik ama onun yāsı ama onun yāsı beyaz. /?\ ō tā bitti memleket çinġolarmız tā baksa nerde çiçek ekeriz. o ō o onları sārdık gelirdik çinġolar, tafta vardı. /?\ tafta dil raf ta çinġolara iki dane, üj dane kaymak yapar. alırız kaşıkla kaymānı altını pı̄nir yapardık. koca mutka vardı mutka içine çurlala düver eh be kız bi kēf vardı o zaman. /?\ işte bu kadar o, çomak. /?\ ha dūme çomā çurla. ondan sora benim alam vardı, atman alam vardı siyaltısı vardı büle a'yat vardı. /?\ biz siyaltı derdik. burda a'yat derler. adi alam önlūnü bālamıj büle beline mutka düver em mani yapar. ama çok yā çıkardı. açan dökerdik bakıra nah iki kı̀lo, üç kı̀lo yā çıkardı. onları ayrı korduk. kaynanam, eltim manastıra giderdi satmā. bizim pazara giderler te demir dayı 'bilir. /?\ e tren var yā. (¦) neden unuttu sen gene kara tren vardı opeştinā gelirdi ya. /?\ şey be ne oturular ya adamlar orda para alırız bankada orayı derler bizim opeştina derlerdi orda. benim kayınım orda oturudu. kara şabidini bilme misin sen gene, ne unuttun epsini?

köylerindeki maden suyu: sen kūye ne gördün orda? bizim kū gördün mü su vardı ı̄şi su. o suyu üle denediler üle bak üle denediler bakām ne çıkajak. o sıra alla tarafından ı̄şi su çıktı orayı düḱan yaptılar. /?\ yane, yerinden çıktı ı̄şi su yaptılar şindi maden suyu olmuş o. o şindi kamyonlarla kalkarmış ordan. /?\ a bizim kendi kūmüzde.

türkiyeye gelişi: /?\ neden yolculūmuz olmācak a kızım yān yanında, pı̄nirin yanında, adamın yanında bebelerin, tren getiri, yāmır yok, çamır yok. /?\ vallā şeyde 'manastırda. ama eşālarmızı aldık ya canım baksana memleket eşālarımız var ya, er şeyimiz var sandıklarmız var. ālem pare getirdi pare. /?\ vala biz satamadık kayınıma bıraktık bizim çoktu. biz a kaynıma çok bıraktık. o gēri geldi o. /?\ a bizim akrabamız var meçitliden alamlar var unuttum artık ben. (¦) e atman‿alam şeyler var ya ayşe alamlar var ya. (¦) adapazarında, meçitli kül olmuş kül. /?\ içbi şey pindik trenimize geldik. vallā biz mācırānede indik burda. istanbolda mācırānede eşāmız orayı

kendimiz. benim kaynım vardı burda kaynanam burayı geldi. /?\ kayınım kayınım kaynanamla ben geldim iki görümcemle geldim ben. bi görümcem öldü birisi de yakında öldü. bi görümcemi kız olarak kız öldürdüler. te bu bilir viran kalası. /?\ burda. nazar‿oldu, nazar çok güzeldi ya. bizim memleket īsanlāmız bambaşkaydı. baksa viran kalası kūye gitmiş. abe ey, ayriye ablayı ne iki kat yaptın? iki kat yaptın ayriye ablayı kocalttırdın karıyı sen yā. sen çok onu tarlalara yayan götürdün onu. nāpar iyi mi? aman iyi olsunlar konuşuruz se güleriz, şaka yaparız. üle geçinmez şaka yapmasa gene ölürüz a kızım. geçer geçer, şini torunlarım gelejek bak bataniye kapladım tarlaya gidejekler işlemē nāpayım a kızım. nāpayım adi te koca gelin evde, bu cevdetin karsı bu. bu ölen adamımdan ilk çocūm var bir dane bir ōlum üç kızım. bundan gene bi kızım üç ōlum sekiz dane yavrum var.

evlenmesi; günlük işler: ben kocaya kaçtım meçitliden 'kınalıya. şini nasıl delibeylerden mermereye gelir kızlār, ben ḱaçmışım oraya kocaya. /?\ ben adamı görmedim sōradan gördüm. (¦) yā benim babam nerdeydi sen gene. sen bana inansa. babama beş kuruş pare (¦) ben açıktan sūlerim ben 'kaştım kocaya dayımın dūnde. dört davul dört zurna ali dayımın dūnde sen cayillik işte ne desen o. keşke duraydı da olaydı yaşardık ani gitti. elli sene oldu öleli bak çocūm kocaldı eme nāpacan işte. biz görümcemlēle kaçtık. tutunduk el‿ele kral‿alimin avludan kaçtık. /?\ kral‿alim derlerdi ali dayı derlerdi orda onun avludan geştik. nası şini burda acı malaklar var geçersin evden cayillik işte. /?\ ben bilirdim er şeyimi bilirdim ben. ben yemē birden bire girmedim ben ep arman savurdum. biz kürekle buyday savurduk, arman savurduk. ekmek yapardım, ayvan sārdım, koyun sārdım avlu süpürüdü bize avlu çoktu. burda ne var içbi şey. (¦) kimde yoktu bulaşık terjanı. ben ikamadım. ne yalan atma üle bē. sen fākirmişin toprakla ikar ne biz ikamadık koca ayran bakırları yālı yālı neyle çıkardı. (¦) bak şini açıkladı bak gördün mü? ben o kā bilmem demir be. /?\ ben gitmezdim kaynanam giderdi, eltim giderdi. ben gördüm de gitmezdim ben çok o kadar. şini nōlcak bunları yikamā o zaman taftalı don giyerdik, kalın don giyerdik, gölmek. /?\ ha, te sandıklar dōlu. onları dādacam bu kere badana yaparsak epsini torunlara verecem. nāpayım onları ölecem artık. /?\ tekne var ya. āç teknesi var kazan kaynar orda yanına gene bi pote var /?\ güveç, güveç. güveç ama tā bu kadardı o kapā vardı yanına gene fasül korduk, bir parça et atardık içine orda ekmek yerdik gene. küllü misir korduk, kaplı misir korduk orda ohō. gene korum ben. vereyim sana ye evde kaynat. /?\ külle ko külle. sen onu kaynadamasın. dur sen benim sesimi alır o şini. nereye götürcen benim ses ıstanbula mı? ben şini tencerem

var, korum misiri adem dayıdan istedim geçende. /?\ o kazan ayrı tencere ayrı kazan büyük o. biz memleketten bi kazan getirdik demir dayı bu kadardı bizim kazanımız. ama dedim ben feta enişteme feta eniştemi bilirsin ya şabitin, asan durur bu kadir durur. bu avluda bu avlu var ya burda şey vardı burda tulumba, tulumba vurdurduk. e çeşme yoktu o zaman. enişte dedim ben bu kazanı alalım i'çeriye dedim saklaylım dedim ben. abe kim alcak dedi burdan kazanı sen dedi. kürekleri, ne derler tezgereleri koduk içine kaçtık te kayınımın ev burda yakın. onun evde oturduk biz çak bu ev olsun. /?\ şeyle işte yaparlar kerpiç kezin benim bu ev kerpiç (¦) kerpiç kestik biz burda kerpiç. vallā sabayli geldik, yemek yedik geldik işte işlemē açan baktık kuyuda yok. /?\ allayla kendileri bilir. ben dedim ustalara bırakmaylım burda bu komşulara inan‿olmaz. ben alim dayıdan bildim. tā 'geldim eve yürim dinledi ah dedim aldı kazanımı dedim. tamam da olmasın üle ayıp gelir ya. günā di mi şini. bir evladı kalmadı epsi zebil‿oldu. (¦) küllü misiri işte tencereye koyjasın. misirle barabar suyla. kaynasın azacık tenceren aşlasın suyun. misirin kaynadı mı ele külünü at içine misir kırmızı olcak sora kıpkırmızı olur. misir büle yaptı mı sıyrıldı mı kabı tamam. sora çıkar dışarda kaynasın onu güzelcime dışarda uvarsın kalburun varsa, elek mi ne dersin biz kalbur derdik. onla uvarız uvarız koruz bi temiz tencereye gene yeriz. geçen gün kaynattım ben bi tencere. ne bileyim biz yeriz ya alışıkız yeriz biz. üşenir kimisi yapmā. (¦) e zāmetlise buꞡazın da zāmetli olmaz. ben kodum geçen gün kodum. iki poşet ayırdım dolaba kodum. geçende benim refiye geldi ana nāparsın dedim ĭyim. sen geldĭnde ben korum kaynamā. şini fazla kōrum ayırıyım poşet poşet dolaba korum. geldi mi bi musafir korum tencereye haydi. nāpayım kıyamam ya yesinler. /?\ vallā biz demeyiz üle biz ana deriz. ā te baksa demir dayı da bilir ya. onlar başka beki be. anam üsküpte bi karpuz vardı demir dayı neydi o karpuzlar bu kadar. (¦) ā kanatlarda bu kadar o karpuz olur mu bu kadar. (¦)

çekilen sıkıntılar: biz adapazarına iki kere kaçtık. e benim adam öldü. e ben küçük bebelerle kaldım. abim geldi almā bizi şaban abim geldi. benim ana, baba, kardaşlar epsi adapazarında ben yalnızım burda. evlatlarımla tā bi kızım bi çocūm gene adapazarında. ya benim adım meçitli dil de işte ben kocaya kaçmışım şini meçitlile ayrıyım ben. bana komşular bile takılı adi meçitli ayşe derler bana. adi be yörüyün derim, adi gülerler. nāpacasın torunlarmız var, evlatlarmız var işte nāpacan a kızım. /?\ ya benim ilk adamım astaymış. bi kere nişanlanmış o gēri atmışlar nişanını. saram astalī varmış. ben bilmedim ki cayillik ne bilcesin ġandırdılar mı nāptılarsa gittik. keşke duraydı asta olsundu ama gitti işte ufak ufak bıraktı beni yalnız. ben yirmi beş

yaşına kaldım. nāparsın şini bu evde. bu tavan yok, bu avlular bōş, açīk, çūrle bölük. /?\ işte çıbıkla, tikenle bölük araba şeyler ne dēler köpekler girmesin. /?\ yok be üle yaptıktı o zaman tā rāmetli āmetle barabar ikimiz. du bakām emen geçmişsin eve emen iş olur mu. ondan sora abim geldi kaçtık eve adapazarına aldılar beni çocuklarımla gittim. (¦) biz çekmedik biz zorluk çekmedik. biz kaynımda oturduk zorluk çekmedik. biz un getirdik çok, biz masraf çok getirdik. /?\ ya şini yā, pīnir, yā, un memleketten getirdik. er şeyimizi getirdik memleketten biz yoksuzluk çekmedik. adi sora biraz kaldı bu torbiş ibrayim, ibrayim dayıdan biz bu yeri aldık. burası açıktı bak burayı ev oldu tā bu köşeye kadar bak adem dayının eve kadar biz aldık burasını torbiş ibrayimden. üle derlerdi o zaman. ayşe dedi, satarım dedi burasını sat dedim ibrayim dayı ben alcam burasını dedim. ben altınlarım vardı. benim sıram vardı sıra, sıra derdik (¦) dildi sarı lira dildi. (¦) vardı da benim sarı lira dildi başka türlü altındı benim. onları biz sora rāmetli āmetle bozduk ibrayim dayıdan bu yeri aldık. otuz banka yaptı o zaman altınlar. o zaman o vakıt banka derlerdi. şindi bakma lira denir pare denir. ben altınlarmı bozdum bu arsayı aldık. e çolūm çocūm var, adamım var kime gicesi. yālar bitti, unlar azaldı ayde birlikte biter. āmede dedim yürü kaçalım evimizē kaynanama. /?\ ē çuvallar biter, pīnirler azaldı, yā biter ade yürü dedim bu tavan yōk burası yōk. /?\ ā rāmetli āmet usta yaptırdı bunu ölen adamım yaptı, bu tavanı. /?\ eh artık bitmez laflar ya bitmez gece yarısına kā bitmez. ondan sora adapazarına gittim ben kaçtım. aldı abim eşāmla barabar kaçtık. bunu kiraya verdik biz, bunu beş ‿ on kuruş paraya kiraya verdik burasını gittik. orda da geçinemedim. dört bebeyle geçini misin? /?\ iç kalmadım bir ‿ ay kaldım. vallā durulmaz kızīm bu bir baş icbi yeri sıymaz kerpiç olsun evin olsun tus piber kendīn olsun. adi sora anom yengem var biz ano derdik memlekette. abi demezdik aga derdik. yengem dedi ya anıma dedi ya kocaya dedi. ē şini ben nāpacam bu dört bebe yesin ister bi de ben beş kişi babam var, anam var epsi yaşlı, ē vakıtımız da yok. bi küçük kardaşım var, te sā o kaldı iç kimse kalmadı artık epsi öldü. ibrayim dedim adi kaçalım dedim. nereyi abla dedi. evimize gitçeyiz dedim benim evim var dedim, kimse çıkaramaz beni dedim evimden. ūc dane çocūm var dedim. aldık eşayı kaçtık. sen beni gözlet dedim ben seni yerleştirecem dedim. küçük kardaşıma burda oturacayız. evim var nāpçam ben adapazarında orda oturamam ben. 'adi sora geldik kardaşımla aldık eşayı yerleştik bi nasip çıktı. burdan bi komşular bu kara mıstafa diyem anlasan demir dayı bilir siz bilmesiniz. sen beki bilirsindir? ondan sora nasip çıktı, geldi komşular yalvardı. ayşe dediler büle olmaz dediler, sen gençsin dediler,

çocukların küçük nereye gicen bu çocukları kim gözledecek. sen gidecen işe ekmek paresi getirecen ē bu bebeleri kim bakacak. adi kaynanam var adi o da nasip çıktı o da aldı, dört bebe dört dedi ben alırım dedi. /?\ evlendi o, iki karı aldı o. bi danesi öldü, bi kariy de boşadı te şeyleri bilme misi (¦) onlarla geçinememiş. onlar çok vuruymuş ona. o dinlemezmiş dinlemezmiş, dedīni yapmazmış. alırmış kibriti dişlerini kanadırmış tū tükürüymüş pencereye. çīrımış anasını babasını gelin bakın beni mıstafa dūdü bak nāptı dişlerimi kanattı. o da bi tepme bi tepme vāyt o da gidermiş anaya babaya. hadi demiş nereye gidersen git. kendi sūledi bilmem şini. e sora nasip çıktı bana ne babayı dinledi ne anayı dinledi aldı geldi evime oturduk işte. ondan da verdi alla dörd dane. nere gicen a kızım genç kalmışın alem arkandan ḷaf demese de der. sen yapmadın mı gene yaptın der alem. ben ayıbımı kapadım. şini sen bak üç kız bi çocūm, üç kızım var yarın ben dünür 'kiminle olcam onları ben düşündüm. (¦) ama ben kuyrūmu kaldıraydım bana kimse vermezdi gelin. ben dinledim adamımı oturdum nikā altına girdim, nikā altına öl tā iyi. alemin dili olmuj bu kadar otur tā iyi. o da dinledi ben de dinledim onu. gitme komşuya gitmezdim, orayı gitme gitmezdim. bak pencerem vardı orda bi dane camım var dışarda öbür odamda onu kapadı. üle sertti yani mıstā te demir dayı bilir. biz geçindik işte. o da öldü gene baksa o da gitti gene. verdi alla bir felç, sıklet o da çok erken öldü. işte nasip bülemiş a kızım ne dēcesin işte yāşarız gene. /?\ bak bunun ablası bizde benim abimde bunun ablası, adapazarında. orda benim cevdeti görü bu aşık olur. ayde nasipmiş gittik, aldık, geldik nāpacasın.

düğün: /?\ ō bizim davulla olur orda dūnler. /?\ bir afta işte pazar günü bāşlar eski pazar günü biter. kazan kaynadırdık yemek veriydik. /?\ dünürcü yollarsın akrabanı yollarsın kendin gidersin nasip olursa olur olmadı mı olmaz. /?\ işte gittik ya baksa oldu ya. gittik orayı burda tütün basardık. ayatta tütünleri örttük, benim kız kardaş var orda tato gel, tato derdik biz /?\ bana büyüge. /?\ aha tato derdik burda abla derler. nasip oldu gittik, dünür dayı bi kere te verdi oldu bitti. işte geldi çocuk nişanlandık orda yaptık dūn o gecesi, kına gecesi. mıstafa abin koca araba tuttu burdan doldurduk arabaya ordan burayı geldi. burda gene yemek verdik, kurban kestik işte büle yaptık. /?\ bir‿afta dil be kızım akrabaların gelir ekmek yapardık, pide yapardık. /?\ ev ekmi tabi kastıra pak maya nūtla. /?\ ā bilirler burda ben yapmadım ben yapsam yapardım da yapmadım. var var burda yapan çok güzel olur ama. sora sararsın mendile, lēnine korsun gelen musafire kesersin rāt durusun yani. ertesi günü gene musafirin gelir çay içerler, ekmek yer em şey ne o nūt pişiriydik /?\

yok be amlanık nūt. amladırdık nūdu kuvada kuva var ya kuva çinġo kuva amladırdık, pişiriydik millete veridik konuya komşuya yemē. /?\ ā amlaycak kabaracak peşi. onları çıkaracan sora çerepne vardı çerepne saçla kapardık. çay demlerlerdi acık tuz atardık. çok güzeldi ceplerimize kuyardık yerdik. a şini bi kiḷo nūt alcan da yemek yapacayız bilmem. orda çoktu bizde çok vardı. üçüncü günü öyleden sora kızlar dīşir. /?\ zıbın giyerler, don, gölmek, şami, altın. /?\ pullu şami, oyalı şami e giyim nalın vardı nalın yūsekti onlar. giyinirlerdi oynarlardı işte ertesi günü gene ta pazar günü güvey kapardık tamam. /?\ var olmaz mı iç. e gene oynarlar akrabalar gelir, uzaktan īsanın gelir. /?\ bizim şey kadın tutarlardı kadın nası bak burda var ya karı aynı orda da ona pare verilerdi pare, basma verilerdi. biz basma derdik orda üç metre, dört metire donluk, penye veridik. yakınların gene bilir gelir er āşam. /?\ arkadaşları, gelinin sülālesi, bu evin īsanları tepsiyle çıkarılar, çiçekle çıkarılar para atarlar burda şini para atmazlar ki bizim altın verilerdi gelinin eline korlardı burayı şindi korlar mı bilmem artık. orda bizim bilezik yoktu bak ben iç takınmadım bilezik bizim ep altındı. fez burayı, burayı yanlık, burayı gerdan /?\ ince altın, ince altın boncukla, boncukla yaparlar onları. nası şey çıkar ya telēzonda ne onlar oynar bi taraflı īsanlar, kızlar oynar ya başlarında fes ayni üle işte ayni. /?\ üle beyaz gelinlik yok sīrek vardı. bizde anteri vardı anteri, kutni kutni. /?\ tā burayı kadar tā burana kadar benim vardı ben bozdum. bebelere yorgan yaptım küçük yorgan. /?\ hā gelinlik önüne fıta, şalvar başına pullu örtme /?\ şami dil kıvrak. ondan sora altınlarını takarla ā bilezik yoktu benim. benim küpelerim bi liraydı ikisi iki liraydı baksa nası yırtıldılar. āgırdı benim küpelerim. bunlar ūlum yaptı bunları yakında. bunları gelin yaptı bana adapazarında benim güzel küpelerimi kardaşıma bozdum. abla dedi paren var mı dedi. çocum dedim, kardaşım dedim pare yok ama dedim istersen dedim küpelerimi bozayın dedim. nāpacan sen parayı dedim ben. ben dedi libiyaya gicem dedi, çalışmā gidecem dedi. bozdum pare gitti, pare gelmedi yerine işte kardaş deysin nāpçan ya kıyamazdık işte. /?\ benim dūn olmaz mı a kızım zengindi çok nasıl olmazmış. tabi bizim kökümüz üledi zengindi çok. çok varlıklıydık biz. ama evler küçüktü ane yūsek dildi. /?\ te ordaydı benim odam burdadı kaynanam, eltim burda bu yanda gene eltim, bu yeri i'çerimiz burda yālar, pīnirler, unlar. ohō şini paklık temizlik burda. orda ayvan çok pīnir çok, yā çok a kızım izmet çok orda. ama bolluktu burda şini alcan da yēcesin. /?\ neden fasül, kuru fasül korlardı bak kuru fasül, nūt yemiį, patatiz yemiį, elva, pide, kapama yaparlardı. /?\ un‿elvası, un‿elvası ırmıkla karışık. /?\ yāyla vita yāyla, ayvan yāsınla. eridirler

peşi onu koca kepçe var, koca lēn var pekmez tavası a benim çinġo geline verdim. bende bi çinġo var bu kadar, kapā vardı geline verdim. eridirler yaparlar tabak tabak sofralara. /?\ ırmıkla un, un yımışak tutar ırmık dālır. acık yımışak tutar /?\ atarlar ne çam fıstī tā güzel fıstık ta kattılar çam fıstī dildi onlar ep büle kaplı kaplı attılar ben gördüm. yaparlar yaparlar kızım er şey yaparlar nāpacan. e şini sen bunları nāpacansi bunları. ya görülerse beni.

hayvanları: /?\ bak en peşi bī̇gir vardı, ondan sora öküS, manda, ī̇nek sārdık onları. sora koyun çok vardı yā beki yüz dane vardı. ah benim torunlarım görecekti o kuzuları kār var, yāmur var. yasla derdik, demir dayı bilme misi onlara arpa atardık bu yasla o kuzular bārışır sanki ta‿yla kulāmda sesleri. tavuklar gene kārda şeyde yatırlar āç tepesinde. bi dane ölmezdi niden acaba burda duruka ölür ayvanlar. vallā bak ā. bize kuvan vardı çok. /?\ nereyi gideyim yardıma yanımda ya ballar burda evde ya. ama bizim avlumuz çok büyüktü. tā bak ademin evden tā ibrayim dayıya kadar bizim avlumuz çok büyüktü. onlarla üraşırdı kaynım üraşırdı ben bilmem azır yerdik biz. /?\ içbi şey yapmaz ayvan o yemini yer, sen sārsın südünü, bitti mi alırsın kuvanı, kaçarsın. /?\ pī̇nir yaparız ya, yā yaparız ya, maya var ya. çok piresipka yapardık. /?\ koyun südünden. şekerle yapardık, şekerle. büle gelir çinġolar var ya memleket çinġoları pişiridik südü, atardık şeker, mayayi onlar tutulurdu sona yerdik çok güzel olurdu. /?\ ne zaman kesilecek ayvanlar, gebe kaldınna kesilir sütleri, ayvanlar gebe kaldınna kesilir sütleri. ne zaman dūracaklar o zaman bol. /?\ pişirecen tencerelerimiz vardı, kazanlarmız vardı onlara gō̈re şimdi nolcak baksa tüpleri. çinġolara kuycan. /?\ yok burda olsa gösterim (¦) memleket çinġolarmız vardı onlara kuyardık maya atardık, tutulurdu ona suꞡardı yerdik. /?\ pastırma nē koyunları keserdik, tuzlardık etleri lēnlere sora dışarıya bālardık ī̇ple kargiye. bālardık kari güneşe kururdu onlar kuyardık bi 'naylon çuvala. alırdık bu kācık fasüle atarız, çok atmazdīk çok kokar mubarek tatlı olur çok. bi kemik atardık tamam. ille pişik yerlerdi çok, kōrda pişik. ne bileyim alışmısık. (¦)

karışık konuşmalar: abe çay sūdu çayı içse peşi. /?\ şini komşu çīrısa ayşe nerdesin gelirim 'bekle işte bu ḷaf. (¦) ama samanları alırıs dī̇renle buydaylar aşā kalır. sora kupa yapārız poyraza savuruyuz. (¦) ama kesermiş aldīnna komazmış gēri (¦) ǵavur derim bizimkiler atladı mı ududu salmazmıj bu yanı. benim kaynatam 'yunana geçmiş bir kıl ī̇be altın almış. ep tellerden atlamıj benim kaynatam. ben açan gittim kaynatam yoktu. /?\ aa asta olmuş evde ölmüş sora kara şabidin derdik bizim kaynıma yene o kaynatama ordan bir ī̇be altın almış. ep dikmij babişkayla altınları.

/?\ aha çuvaldız telden tele geçmiş, telden tele geçmiş tutaylarmış keseceklermiş. ister mi ġavur istemez. istemez ġavur seni atlamā udutu tā burdan mal kaçırasın. (¦) İnekler dūru bak, ayvanlar dūru ya şini, şini ayvanın var bak İnek, manda āz yapardık, āz. (¦) abe ne pidesi sen gene demese üle. bak ilk südünü alırız ondan sora mayası o ilk āzı. onu alırsın kenara korsun dolabın varsa korsun sūsun biz gene yaparız burda. ondan sora tatlı südünü alırsın, şeker, maya, dökeriz bi koja tepsiye. /?\ kırarıs bi dane. bi kiḷo yetmez ama tayfan azsa iki kişiysen yap ama biz kalabalıkız ben dört kiḷo alırım beş kiḷo alırım. 'kastırayla kaparım 'kastırayla ō nası olur göstereyim mi tepsileri nah. /?\ ya kırarım ya kırmam. ondan sora bi tepsi atarsın pişirisin kenara korsun. akraban var mı kızın, torunun, gelinlerin bi fasül koruz, bi pide yaparıS tatlı yerine āzı çıkarıyız. bizim adetimiz bu memlekette de üle yapardık dil mi demir dayi. burda şini yapmazlar biz gene yaparız. bak geçende gene bu komşu vermiş, arif vermiş dört kiḷo süt cevdet aldı yaptık yedik. ama severiz biz onu ya. sen yer misin? abasā! (¦) e memlekete kalburla yumurta alırdık iki dane almazdık. bizim arman çok e tavukların yeri belli alamas iki dane alırsın çanakla çölmekle alırdık. tavuk çoktu bereket çoktu ah be kızım izmet te çoktu ama. acıktık şini arman düverler kimimiz kapama yaparız kimimiz pide yaparız. orda sabayli çay yok. biz çay içmeyiz orda. (¦) ya demese üle sen gene kāve vardı yā. biz sabayli kalkardık emen ekmek yemezdik acık dolanırdık ayvanları besledik sārdık sora tarana yapardık, sütlü tarana. /?\ ekşi tarana da yapardık bu sütlü bu. ya şindi südün bol evde kurudurduk yazdan yaparız o taranayı. kaynadırız tencerede süt te kuyarız ölçüsüz o yenmez mi sora. şini kalkarız te çaynik burda. /?\ ben çaynik derim. çinġo çaynik büle çelik yoktu bak. /?\ aa tencerede, sayada yapardık, mutfakta yapardık ya. e bizim mutfak yoktu orda saya. ā benim sayayı göstereyim ben nerde yaşarım orda ben orda. tāyle orda işlerim ben a kızīm. /?\ bi şey doymasan al pİnir, al zİtin, yā sürün. /?\ yā olmaz mı iç nah şıkla gibidi zİtinler. paresi olmayan alamaz paresi olan alırdı yalan dil. /?\ bilirdik günçiçi vardı, günebakan vardı ama biz onlarla kolaç pişiridik İokma dökerdik. biz kolac deriz ona /?\ pak mayayla yūr, soda at azacık kabarsın kabardı mı bilda var bildamız var. /?\ ben gösterecem sana şini. /?\ ah biz bilda deriz ama çok rātlık. ondan sora amuru alırsın lēne, ateşini yakarsın kesersin kesersin yersin. pİnirle ye, reçelle ye, zİtinle ye pİnirlēmiz mēşurdu. çok tatlıydı pİnirlēmiz. /?\ nēre yapçan a kızīm şindi almış mēmet bir kiḷo, yarım kiḷo pİnir o da sarı sarı yālı bana ār gelir yēmem. /?\ süt pidesi çok güzel olur. te amırını tutacan. bak şini amırını tutacan tepsin kojaman. /?\ amıra ne katacan su katacan, tuz /?\ ne o

şeker ġorabiya mı o, o pide ya. bak süt pidesine tuz kuyacan, acık yā kat yufkaların açılsın yapışmasın /?\ yanē çiçek yāsı. ondan sora biz açardık ufak ufak yufkaları kenara koruz açarız açarız koruz beş yufka, altı yufka. orta yerine gene bir ince yufka süt taşmasın ama bildİn südü kuyarsın ya. /?\ tabi yumurtalı süt ayarlarsın tencerende tuzunu. /?\ sōk süt tabi üstüne yufkayı korsun. bak bu şini tepsi mi, tepsinin üstüne dökersin amırını. işte bak şini bu tepsi buna südü kuyarsın, amırını büle korsun. /?\ işte orta yerine süt koyduk bunları kıvıracan. /?\ yufka deriz biz. kıvır kenarlarını at sobanda pişsin, çıkar ye. biz kaşıkla yerdik doymazdık elle. ā kabak pidesi de güzel olur, kabak pidesi de yap. kabā peşi rendele kaynat küçük tencerende neyin varsa. /?\ ā bunlar tuzlu yenir. aynı dedİm gibi yap sütle gözün, göz kararına süt kuy iki kiḷo mu kuycan bir kiḷo mu azcık un kat ama acık un kat, kır bi yumurta çal çal çal em kuy orayı at fırına ye. ep çorba nerde bulacan ep yemek. ep yemek ne bulacasın a pide tā tatlı. te bu gece yapacak ya. (¦) baksa göçmen sobasını çıkardım yarın ekmek yapacam orda. ya şini fırına taşıyamam. bu da amelyat oldu kim taşıycak. yaparsın iki İlen, üç İlen bi buçuk milyon bir ekmek bir‿afta yersin. er gün fırına gidilmez. nābacamsa un yok ya, un yok. a kız bana baksa sen misire nerden alıştın. (¦) bak biz ayrıyız ama bi yerde ekmek, katık yeriz. pide, kapama, kol pidesi, suvan pidesi bak şini pite yapacak. biz yemek sarma sararız ep bi yerde biz ayrı şey yok. biz kıskanmayız yani o da veri çok ben de veri. çay demlerim büle sulu çorba olur annē ne var bu var. ben dün kuru fasül kodum, piber kızarttım gece neye almadın, fasül almadın? bak ne derdik şeye bak düvereyim mi sana patatize kumpir derdik. (¦) kara patlican, kabak yap sen kabak pidesi tatlı olur. (¦) bizde ben ne derim bilir misin ademin kari gelir, cevdetin kari gelir. üle derim ben.

M8.4/2

Hayriye Şengelen / 83 yaşında / Mecitli-Manastır doğumlu / Okuma yazması yok. / 1952'de Aşağıçobanisa'ya yerleşmişler. / Türkçeden başka dil bilmiyor.

tanışma: /?\ ayriye şengelen. /?\ ben mi seksen‿üç yaşındayın. /?\ bitolada. /?\ meçitli, manastıra bālı. /?\ türk türk iç yoktu bizim kū̄müzde ġavur. /?\ e tek tuk üle yoktu çok. /?\ gittim ama iç okuyamadım ben kafa çalışmadı. okumam yazmam yok. /?\ bilmem ġavurca da bilmem, yoktu ġavur bizim kū̄müzde. /?\ vardı ama biz babamız öldü ufak kaldık ep tarladaydık. iç okula da bayay gidemedim vallā. yoktu babamız ekin biçerdik, darı kazardık vallā ep o işleri yapardık. ep tarladaydım iç evde oturmazdım. babamız öldü genç, ufak kaldık, yok işleyen, ep biz iki kız kardaş ep tarladaydık. /?\ kınalı vardı, amzabey vardı, kınalı vardı kū̄müzde. /?\ gidip gelirdik. kız verilerdi, kız alırlardı yakındı dildi yırak. orası ep türktü bizim orda ep türktü ġavur yoktu iç. /?\ epimiz ordan manastırdan biz epimiz. anamız, babamız epsi ordan.

türkiyeye gelişi: /?\ elli beş sene var geleli burayı. dūru burayı geldik. orda kaldık bir kaÇ gün işte ne derler orasına bilmem işte, orda beslediler bir iki gün bizi sora burayı geldik. burda bazı insanlāmız gelmişti tā ilerden alamız vardı burda ona geldik. sora burda ev yaptık işte. /?\ bu kū̄de işte vardı alamız ona geldik. onlar vesika yaptılar bize biz geldik onlarla barabar işte epimiz oray alama indik. orda oturduk bir sene kā onun evde oturduk. sora ev aldık burda geldik evimize. /?\ elli sene işte oldu burda otururuz. epsi bunlar bizim manastır ep te burdakiler yabancı. /?\ anlatırı tabi üle bacakları ārı onun işte dışarı çıkamaz, ep içerde yatır, oturu. aklı yerinde nası aklı çalışır. gittiniz mi orayı? aklı çalışır bē ne bileyim. asta fakir işte çıkamaz, ayakları acır. benim de ārı çok bu bacaklar zorla gittim te kıza kā koltuk almıj gelcek baksa der koltuklarmı. ay gideyim dedim yavaş yavaş gittim gene. /?\ bir manisada var, adapazarında var çok, epsi orayı gitti tā çoku. ordan bizim işte kū̄ dāldı epsi, tā çoku adapazarında.

düğün: /?\ üle insanlar gelirdi. /?\ dünür olurdu, gelirlerdi istemē kızları. allaın emrinlen peygamberin kavlınle geldik kızını istemē derlerdi. /?\ ne yapacaklar nişan yaparlar şēdirler. /?\ ē çorap, yemeni, kazak ne koyarsan koy er şey koyardık. e burda da gene koyarlar üle. iki gün dū̄n yapardık biz. cumartesi, pazar işte yapardık dū̄nleri. e burda da üle yaparlar. /?\ yapılırdı yemeksiz dū̄n olmazdı bizim orda. yemek, davul

tutardık nası oynarlardı. /?\ fasül, patatiz yemī, elva, pilav yaparlardı, keşkek. /?\ buyday işte düverlerdi dibekte vardı dibekler orda kojaman üle düverlerdi. onu yaparlardı işte, et atarlardı içine. düverlerdi, düverlerdi sora yaparlardı keşkek işte çok güzel olurdu keşkekler doyamazdık yemē. /?\ salça katmazdık fasül koyardık üstüne yerdik sora.

aşure: /?\ ō nası yapmazdık yaparsık (.?.) e burda da yaparız. kaynatırız buydayi, nūt koyarız sora üzüm koyarız içine fasüle azıcık bir pança kaynatırız epsini bir yerde onların. sora uvarız uvarız onu sora şerbetini koyarız. gene uvarız uvarız uvarız onu sora er şey koyarız içine. limon koyarız ne derler ona portokal, elma dilim dilim keserdik koyardık gene kaynattırıdık sora.

pekmez, makarna vb. yapımı: /?\ petmez yapardık. ayakla çīnerdik. koyardık çuval üstüne üzümleri, çuvalın içine büle ayakla çīnerdik onları. sora süzgü var, tekne ordan akardı şeye kazana. o kazanda sora süzerdik onu koyardık gene tekrar kazana kaynatırıdık onu. çok güzel olurdu biz yapardık gene burda da yaparız. /?\ şeyden yapardık te bu ne kaysiden er şeyden yapardık macun, erikten yapardık bütün kış yerdik sora. /?\ yaparız te gene yaptık bu sene. orda yapardık şey sütle. süt koyardık unla işte yapardık. karıştırıdık karıştırıdık, uvalardık uvalardık sora sıkı sıkarıdık amurunu tutardık. sora unla uvardık, uvardık o kırıklānı kalburumuz vardı, kalbur delikli. üle uvardık uvardık elle onun içinde akardı aşāya kalburdan nası güzel olurdu. sora sütle kaynatırıdık onu. kaynatırıdık onu tencerede süt koyardık içine nasıl güzel olur doyamazdın yemē. aylā āzımda tadı o memleketin şeyleri burda buranın tadı yok. /?\ kırk yaşına vardım. /?\ vardım, kırk yaşına. /?\ biz orda yapmazdık salça. /?\ piber, alırdık piber manastırdan piber alırdık. tā tatlı olurdu. /?\ e giderdik ep manastıra bize iki sāt, iki buçuk sāt manastır uzaktı. ep yayan giderdik vallā tren vardı ama tā çok yayan giderdik. tavuk, piliç, yumurta vuruduk sırtımıza giderdik satardık manastırda. /?\ īneklermiz vardı çōk ō. koyun vardı, īnek vardı. o sütleri çanaklara büle sererdik onların üstü kaymak tutardı. üstünden alırdık o kaymānı bir potemiz vardı büle. /?\ çölmek işte, orda pote derdik. onun içine kaldırıdık o kaymaklarni bir çölmek yūrt ta mayalardık. o kaymakları da katardık bir yere koyardık mutkamız vardı büle bu kā. mutka derdik ona. çurlav, çurla vardi büle dūmek içi. /?\ ha düverdik mutka bir kilo yā birden çıkardı sora. o yayı ep satardık sora giderdik manastıra satardık ep. īneklermiz vardi sārdık, manda vardi çok vardı orda. koyun, tavuk, piliç bol et ne kā istersen ye. kendimiz çıkarıdık piliçleri, tavuk şeyleri, kāz vardı. /?\ kesik yapardık, dūrardık yerdik taze ayran. akşamüstü düverdik

bir mutka, taze ayran, süt çok vardı sālırımız vardı, ineklerimiz vardı. /?\ kesik şeydecen kesecen o şeyi kesī ateşe koyacan at iki tene tuz içine kesilir orda o. süz torbaya. o torbadan akajak o sular sıkı sıkı olcak topaç gibi o. pīnir olur ko bi taş üstüne nası taj gibi olur. /?\ asacan çiviye işte torbayla o sular akajak pīnir olur sora. çıkar torbadan pīniri kez biçakla dilim dilim. katsamız vardı te bu kadar, bi katsa dolduruduk pīnir kışlık ep yerdik bütün kış. nası sıkı sıkı olurdu o pīnirler. tuzlu su yapardık o pīnirlerin içine koyardık tuzlu suda durudu o pīnirler taj gibi olurdu. bütün kıj yerdik. /?\ çok yapardık turşu koyardık, ḷāna koyardık turşusu, ḷāna turşusu koyardık er şey yapardık. /?\ pastırma yapardık koyun keserdik, asardık pastırma olurdu o. bütün kıj yerdik. /?\ yufka açardık büle elimizde oklāyla. o yufkayı sora biz pişiridik. o pişik yufkaları tepsiye dizelerdik yā atardık katlarına sora bir tavuk keserdik nası yālı nası yā göresin. yālı yufka yapardık. bizim çok yālı yufka yerlerdi tā çok. sora pişiridik saçta o şeyi yufkalari, tepsiye koyardık döşettiridik. o tavū da koyardık üstüne gene sora saçla ācık kızdırıdık saçı kapardık azıcık pişsin o pide. sora çıkarıdık doyamazdık yemēne etle o yā çürüttürüdü. kaz yāsınla kaçamak yapardık. /?\ misir unu ūdürdük. onu büle suyu kaynattırıdık koyardık un içine. büle karıştırıdık ep. ācık sıkıldı mı o büle karıştırıdık pişerdi o sora. boşaltırdık tepsiye o kāz yāsı ācık salça da atardık üstüne. nası bi tatlıydı doyamazdın yemē vallā. çok vardı orda kāz çıkarıdık, kāz bastırıdık büle, bibi çıkardı. /?\ beş on dane bibi çıkardı. /?\ yumurtā işte yumurtanın üstünde yatırdı üç ◡ afta o kāz, bibiler çıkardı o yumurtanın içinden. onlar büverdi işte kāz olurdu koca kāz salardık uvaya otlamā dört tarafı bizim meraydı ep çayırdi, ot. tavuklar, piliçler ep otlardı ot. nası tatlıydı o etleri onların. burda alırsın bi tavuk iç tadı yok. e nōlcak pis yemlerle beslerler burda. bizim ah orası nerde bulayım orasını artık yok bozuldu kū işte. bi kişi kaçtı epsi sora kaçtılar. /?\ kāz bibisi işte. /?\ gitmedim işte o vakıttan beri nası geldik bozuldu kū nere gicen artık yok insan orda. /?\ e tabi orda da büle konuşurduk epsi büle konuşurdu orda.

bayramlar: /?\ tatlı yapardık, baklava. nūtlu ekmek yapardık somun derdik biz. /?\ nūdu koyarlar nūdu büle düver düver düver koyar bir çölmek içine onu. sarar orda sobanın yanında, örter üstüne bir bēz, o sora kabarı. sora unun içine koy onu yūr büle ekmī nası yūrusun onu da öle. koy gene ācık amurlasın sora kopar ordan büle somun somun yap onları bu kā bu kā, somun bu kā bu kā atardık şeye çeretma vardı bizim saç. /?\ çeretma çamurdan yapardık onu çīnerdik çamuru çeretma yapardık. saç vardı saçta kapardık. /?\ üstüne kızdırıdık üstüne kapardık. /?\ teknemiz vardı teknede, tāta

tekne vardi. /?\ kazāç vardı kazardık, kazırdık kazāç. kazırdık ellerimizi. yūruduk yūruduk sora koyardık tekneye gene başına örterdik bir bēzle durudu ācık kabarıdı o. kabardı mı sora gene şēdirdik somun somun yapardık o amurdan ayırıdık somun, somun bu kā bu kā yapardık atardık çeretmanın içine. saçı kızdırıp kapardık üstüne. çok güzel olurdu dūnlerde de üle yapardık ep. altmıj dane beki somun ep yapardık dūnlerde ekmek verilerdi insanlara. ep somun ekmī yerlerdi yapardık çok orda.

karışık konuşma: /?\ asır vardı üstüne atardık kilimler öle oturuduk. büle koltuk moltuk yoktu, yatak vardı işte yataklarda yatırdık ep. /?\ sandık vardı büle sandīn üstüne yıyardık orda durulardı. açardık sora orda durulardı. /?\ aletirik yoktu orda ļamba vardı. /?\ bayay ļamba vardı büle uzun bu kadar şişe koyardık üstüne. burda da vardı açan geldik yoktu büle şey bunlar. soradan oldu aldık bunları aletirikleri, taktırdık. eb ļambayla oturuduk. /?\ büle dildi ama başka türlüydü bizim sobalar. kömür sobası dildi başka türlüydü. biz ģavurda yakardık şey tezek, kömür yoktu bizim o kūde. tezek büle ayvanlar sıçar ya boklarni toplardık büle yıyardık bir avluya, orda bir kenara. ē bunlar biz ayakla çīnerdik çīnerdik büle sora yaslattırıdık tezek yapardık. onlar kururdu beygire yıyardık büle bütün kıj yakardık sora. koçan, tezek bunları yakardık sobalarda e yoktu kömür orda. /?\ ocāmız vardı, ayrı vardı muTfak ayrı muTfak vardı ocak vardı orda, orda pişiridik. /?\ büle küçük tüpler vardı burda nası var ya ufak tüp te onlarda pişiridik. üle milangaz şey yoktu o vakıt tā çıkmamıştı tā. üle küçük tüp vardı, onlarda pişiridik. /?\ sofra vardı soframız, tahtadan sofra vardı sofranın üstüne koyardık. /?\ bēz. sofra bēzi sererdik, sofra bēzi vardı. /?\ kupada, kupayla. /?\ testiden içerdik. bir pınarımız vardı üle kūden dışarıydı azıcık ordan ep alırdık. tatlı suydu o. evde vardı pınarlar ama üle tatlı dildi üle çeşme meşme yoktu o vakıt orda. bir pınar vardı eP ordan alırdık su. /?\ giderdik ō dere çok vardı. yanımızda kūnün içinden geçerdi bir dere orda iḱanırlardı. azmak derdik biz çayırlardan öteye vardi dereler çok vardı giderdik. kışa bile giderdik arabayla tezek atardık giderdik, odun. giderdik orda ısıttırıdık iḱanırdık çok vardı dere de vardı.

M8.5/1

Demir Kınalı / 83 yaşında / Kınalı-Manastır doğumlu / Okuma yazması yok. / 1960'ta Gölmarmara'ya yerleşmişler.

bir akrabasının hırsızlığı: şini memlekete onlarıñ evler büle yol nası bu yol bizim ana cadde. şini babam da alamdan gelir yā mevlitten. o da bizim otları ayvanlarına çalar götürü. /?\ alam çocū. ırsızın tekidi en birinci ırsızdı bizim kınalının en birinci ırsızı. erkez bilir de nēse bir gün gene kıstırı babam lüle pipet içerdi babam /?\ pipo tütünü dolduru içine bu saklanır bubam görmüş onu saklanır kapının arkasına, ay karanlısı. /?\ gece karanlīnda nēse babam silker lüle onun tūnün içine. ē yatır babam gene kalkarmış. anam dermiş adam ne kalkarsın sen? kānım ārı çok dermiş şinik. dersem benim karı da düverecek eltisine beni apıs atacak ne ayvanlar kalacak ne kendileri kalacak yanacak dam. bizim ayvanlar burda kargıli şeyler onların ebisinde yoktu üle ev bizim evler gibi. sekiz göS oda vardı bizim altlı üstlü. da babam düvermemiş anama sabali kalkar gene babam tütmē başlamış alef almā çikarı kor şeye kārın üstüne dişarı damdan alır çıkarı dişarı. ondan sora yok gene gider ne kül ne kül saklamış külleri saklamıj nereye sakladısa. (¦) ya şini görülmesin diyi saklamış alim ırsızlık ya. sabali çikti babası da bizim memlekette güneşe karşı sofalar büle çamırdan yapık oturular ihtiyarlar. babası da çikti geldi, oturdu. ē enişte dedi bu pezevē dedi, kesecektim ama dedi kendi īsanın diyi dedi bunu kesmedim bu gece dedi. bunu dedi bizim kız nerden yaptı, dedi. bunu dedi çingenelerden mi kaptı dedi. acıdım dedi tā bir kere eve gönderme dedi. ondan sora gelmedi bize rāt‿ettik o da kaçtı başka tarafa ne ırsızlık oldu ne ursuzluk. bizim dünya otu var bizim otlar, samanlar biter. ep bizden arcarmış ayvanlara. (¦) kim sorar eḷaḷı. bak sora bu kardaşları vardı dörT dene imkanı bir īne çalmazlardı. bu alam çocū çingenemiş.

tanışma: /?\ demir kınalı. /?\ yoktu orda yusofovski mürtezen demir. /?\ gitmedim u vakıt gitmedim alaman‿arbı vardı gitmedim. /?\ vardı ya üç türlü okul vardı. /?\ seksen‿üç. /?\ altmışta geldik.

etraf köyler: kanatlar, elekler, bıdaklar. /?\ hā bizim kūler gelir kınalı, meçitli. /?\ yakın. (¦) bu taraftadı onlar marastıra dūrudu. /?\ ayrı dilimizdi, tutmazdı. bak şinik onlar bu kūnlere çit derlerdi. /?\ saman neyin doldurusun ya ot doldurusun ya. kazanlara da arani derlerdi (¦) o başka çit. ayıttan, sūtten örme. tabi götünü örerlerdi şedirlerdi akmak yok iç. /?\ burda mı var yakın iki yüzü geçik, iki yüS elli. çolū çocū burda epsi burdalar. (¦)

kınalıyı ziyareti; türkiyeye gelişi: bak bana ordan gittim ben bu yaz memlekete. /?\ sefte gittim geldimlen sefte gittim. şinik burda inat‿oldu gidemesin giderin, gidemesin giderin. ben dedim giderin. sen ölürsün dediler oray gidersen. ē dedim ölürsem öleyin bubamın yanına gömerler dedim orda. nēse burdan gittim şeye bu manisaya. manisadan kız dedi abimin yanına git dedi izmire. /?\ benim torun vardı kıS manisada çalışır. izmire git dedi abim seni dedi ordan gönderi dedi. tek başıma gittim tek başıma geldim. (¦) trenle dil ben uçakla. ē şinik uçakta pindik ben deniz görüm avada. /?\ uçak üskübe. ordan o kızlar iki dene sestıra var. /?\ sordum ya dedim bu deniz ne bitmez geliriz gideriz ya. amıca dedi deniz dil dedi o. e ne bu? bunlar dedi bulutlar. ē geldik geldik bulutlar aşā biz yatırke bulutlar kayboldu. /?\ küyü nedi bulmaya ya küyü ben bitevi oralarda askerlik yaptım ya nası bilmez misin. /?\ şini küye benim burdan gönderdiler filan kişi geldi üsküpten buñu alıñ arabayla. burdan telefon‿ettiler. o da ǵavur var bizim kūlü /?\ ādem kāveci aradı. o da çiktilar geldiler kendi arabalarınna beni aramā. ben de baktım yoklar, yoklar. birisi de indi şeyden bu teyareden ya dedim benim tā çikmadı adamlar dedim senin telefon var dedim telefon‿et te dedim filan yerde bekleriñ. üle derke aykırdılar bana demir dayı geldik biz burdayız sen acele‿etme dediler. /?\ bilirin ya bilmem mi. ama o ǵavur da türkçe bilir. onlar görmüşler beni, geldik demir dayı dedi iç acele‿etme burdayız. beni aradılar öbür kapıda ben bu kapıdan indim. ondan sora aldılar arabasına mabbet, mabbet, mabbet gideriz. levalara bakmadılar tā bulgariya ududa vurduk. iÇ bakmamışlar, düz yolda gitmişler. dayandık demir kapı gevgeli deriz, orā açan bakarız levaya demir kapı. aydi ordan gēri. /?\ bitevi yugoslavyanıñ er tarafını üsküpten bu tarafı epsini gezdik. orda yattım bir gece, ötekinde yattım bir gece üç gece de camide yattım. biz yeni yaptık o camiyi. /?\ eleklilerle yattım bir gece. bizim şeye geldiler camiye onlar kari koca. karisi de benim akrabammış sora tanaştık. ben dedi filan kişiyin dedi ben eleklere geldim dedi kanatlardayım dedi. /?\ sırf sırf üç tene ǵavurumuz vardı başka yoktu onlar da fırıncıydı. /?\ konuşurdu bismillayi rakman rayim alla utantırmasın konuşurlardı. pelvan birinci pelvan oldular şettiler. onlar ǵavurlarla iç konuşmazdı ep bizinlen. onlar ǵavur işlemezdi. biz kaçtık kardaşını vurmuşlar ǵavurlar būk abilerni. /?\ ya şinik dayın kaçtı, amıcan kaçtı derke bizim kū dāldı. ē ben kaldım orda tek eF orda bizim sekiz göS oda var can cin o köpekler ūlur ālar nasıl duracan. /?\ korkudan bak er tarafi kestiler türkleri bizim kūye hic dīmediler ǵavurlar. başka bu dāda 'yunana karşı, bulgariyā karşı onları kestiler ep. onlar zamanlan türkler ǵavurlara ep süngü üc dene yatırımış altına,

tabanca çekermij geçer mi diyi. e geldi günü bir gün ǵavurları gene bunlar türkleri yaptılar üle. bizim kūye hic dokunmadılar gelen türkler bizim kūde kaldı. /?\ orda ǵavurların içindedim ben. yąu kū vardı kū gene benim erazi burası burda kū. /?\ onların bu tarafında gene onlar ǵavurlar var. tarla komşum onların var iki yüs, üç yüs hane gene onlar ǵavurlar orda. /?\ ortaīri. er saba çiktın mı ayvanlarla onların oray. işte buray geldik unuttuk konuşmayınca. /?\ bizim kū demezdi kızım. onların o taraf derdi bizim kūde aynı büle konuşmamız. /?\ ya askerlik yaptık o çocuklarla şelerle. /?\ kanatlar, elekler, musoba onlar epsi bir dil. /?\ ha gidinīz. /?\ iç bizimkiler aynı nası konuşuruz üle ayni. gelecez gideceyS derdik bi yeri gidersek üle derdik. /?\ tek iki dene ane var. birisi geldi bir gün ūlene kadar yanıma bir dā tokus pokus. nese öteki tırcı. tırcı olunca o gene gezdirdi birasçık beni (¦) içeriz sen karışma çaya nēse ondan sora o gezdirdi bizi karasu deriz biz /?\ ayni büle koca dereler būk karasu deriz biz. kanatlardan gelir, eleklerden gelir o su bulgariyā vuru. orda balıklar şılap şulup atlarlar. nēse geldi telefon o çocā. dedi nerdesen dedi geri gel dedi, araba doldu dedi. gene dişarı gidecek ya adam. da sona geri getirdi beni camiye camiden sora. /?\ ha kınalı camisi onu yeniden yaptık biz burdan para toparladık, adapazarından, ıstanbuldan. /?\ burda ulki dayının çocukları yaptırdı. /?\ ǵavur dōlu şini bizim kūnün erazisi, evlerin yerleri ǵavurlar yapmış ev yeniden. benim oturdūm ev ǵavur evi de dil şey yonca ekmişler. īç bu kācık bir taj bulamasın kūnün yerinde. /?\ ne üzeleyim ya sevindim tā pek ölürdüm orda yalnıS. çalış çalış ükümet alır vergi nabacak. /?\ aldı ya yarısı senin yarısı benim. koletifte kim kimedi vuran vurana kır kırana. kim ǵavur oldu onlar evlerini doldurdu /?\ onlar da türk sen de türksün ya sen yaptın bana. allā yok derlerdi te bunun kaynı şabidin dayım. oranın tabāna geçtiler ǵavur tabāna. allā yok derlerdi benim karının akrabası. benim de anaları akrabam o çocuk derdi nerde allā derdi nerde allah göster allayı derdi. cenabı alla iki gözünü kör‿etti iki dene çocū öldü. bak nasımış alla varmış. /?\ fabrika yok be kızım kendi malında çalıştırı. şinik ayırdılar birgeda birgeda /?\ nası şinik işçileri toparlarlar onlar seni çalıştırı da veri yōmiyey daybaşı gibin /?\ hā daybaşı onlar şēdirdi gideriz çifte sabanı kırar ē boyundurū kırar (¦) öküzü alındı onlar epsi gitti ükümetin. dedim ya ben dedim bu yaştan sora ben bunlarla işlemēcen. e nedi, vardı yazılmā udarnik dövlete gönüllü olarak işe. /?\ işçi yazıldım gittim. /?\ ben mi bosnaerse, bosnaersek oray gittim iki ay orda çalıştım. /?\ küçük tren yolu yaptık. küçük vagonlarla kaktırıdık toprakları dökerdik tren toprak ep yıyardık. ondan sora dedim bunlardan kurtuldum yā.

askerliği: ondan sora askere gittim. /?\ bize ayrım yoktu domuz da yedik er şeyi yedik yalan yok. çikardı domuz eti ġavura veridim ya ġavur şetmesedi atardım. ama yāsı er gün üç‿ay, üç‿ay er gün var. yirmi dört kiḷo kaldım askerde ben. yemezdim gene yemem burda da. burda gene yemem ne olsa yemem içbi şey. ayatta suvan yemedim ama orda yedirdiler yalan yok. bak dün dil öte gün aldım tavuk gȳsü koca karı yapmış kompir çorbası. atmış kompirin çorbasına gȳsün yarısını bi parçesini üç parçesi kalmış. ē dedim napmā dedim attıñ ben yemezdim ya dedim. neden yemesiñ yā dedim kokar tavuk ben dedim yemem. ben piberlen yedim, zītinlen yedim sabali de āşamli de yalan yok. /?\ çorba deriz manca demeyiz.

akrabalık adları: /?\ apo derdi bubam kardaşına bȳktü apo. /?\ adı kelime, adını demezdi apo derdi say. /?\ amica. /?\ teze. /?\ dayi. /?\ tabi baldız. /?\ uşak burda denir orda denmezdi. küçük çocuk derdik işte başka bi şey yok. /?\ vallā ben işitmedim üle. ana, baba derdik. ama adını şēdirsin cevriş‿ana derlerdi kimisi. /?\ bunu burda ūrendik biz orda yoktu. nene derdik. /?\ ama adını veridim çavuşūlu dede anamın babası, babamın babası murtez. (¦) çayı işte alacañ koyacañ.

harman: /?\ yoktu çatma. çatma bir̄ dir̄ek buray urganı bālardı şini döner döner ayvan. /?\ bi̇gir olsun, 'öküS olsun ne olursa. ondan sora geldi mi dirē çeviridin gene büle dönerdi gene çözerdi. sora gene ordan döndün mi gene sarardı büle ep sarmak boşaltmak. /?\ bigirlen dört bigir, bej bigir, bigirle. sora gene şētti mi dirē geldi mi döndür öbür tarafa burda asması var onun asacan gene çevirecen üte. /?\ yaba da var odun di̇ren var. (¦) o kürek bıydayı savurmak içi tek bıyday samandan çıkardıktan sora /?\ saman üstte teneler aşā onu aktarıyız biz aşā düşsün teneler gene döndürüyüz bigirleri /?\ di̇renlen aktarıyıS. o tene düşer aşā toprā ondan sora saman oldu mu samanı alırdık tenelere döndūrüdük gene bigirleri birasçik tā varsa kelle kırılır. /?\ başak, kelle. onlar düştü mü ondan so toparlardık savuruduk. bizim burānın gibi dildi zorluk bizim günde istersen çikar on ton. burda bir‿ay bir arman sürerler. bizim orda üle bir̄‿ayda dünyayı çikarılardı. /?\ ya anam var babam var onla barabar kızıñ var aktarıyıs oldu bitti. /?\ orayı kenara korduk gene saman kupası yapardık saman. /?\ bis evde düerdik, evimiz bizim arsalarmız büyük avlu iki dene arman dölerdi. büyük yer arman sürmek içi iki dene arman. /?\ yaparıs onları sora unumuS hazır bizim. bis onları çāk kışa dūru kışa dūru ūdürdük. su dir̄meni var fabrika vardı. /?\ su dir̄menlēne giderdik. /?\ görmem mi ben devamlı giderdim ya dirmene. /?\ 'öküs arabasınnan. çuvallardık beki on çuval devam. orda yatırdık o gecesi ūdürüz sabası gēri. /?\ gördüm agırı var. agıra unlar düşer ordan sora ġavur kuyar çuvallara bālar

āzını azırlar azır. sabası sararıs aydi allasmarladık. (¦) kepek dil tereke bıyday alırlardı. /?\ bıyday, bıydayı ak alırdı pareñ yok. /?\ ha 'takasın. ūdür kaç şeyse o bilīr onun ne kadaī alacını bilirdi. onun ölçüsü vardı o ölçülen aldī kā alacaktı. /?\ yapardık evel pirinç mi yerdik. /?\ ekerlerdi, ektiler ya sıtapansko tuttu bizim yerleri aldı bizim tarlaları çokunu, ekti pirinç. /?\ dövlet aldı orasını istimak‿etti bu böl'gey pirinç ekti. o karasudan oray aktarma suyu yaptı. ordan gene oray karasuya düşerdi o su. o pirinçten durmazdı sıcak su. bir yerden akar bir yerden dōlur o pirinçler benim burama kadar olurdu. (¦) gene īsik‿olmaz dedim ya bir yerden akar bir yerden dōlur. su dişarı gider burdan gene gelir içine. /?\ kadınlar kaynadırdı onu kaynattīnla bis onları azır kurudurlardı dirmene. /?\ tabi gider ya o neylen kırardı, onun kabūnu çikarı. (¦) onların taşları ayrıdı.

kışlar; yunan hududu: /?\ ya üç metre kar yārdı ama burası şey gelir alır burdan götürü çukur yeri doldurudu. kimi yerde bir metre kimi yerde yarım metre kalırdı neden sırt burdan alır öte uçurudu çukur yerlere. /?\ küreklen ayıklardık avlulardan yol yapardık. /?\ marastıra giderdik. burdan aḱsara trenlen. e tren var kūnün dibinde trenimiz var. /?\ kenarından, kenarından. (¦) evelden udut vardı ududu açtılardı tekara kapattılar yunanlan bizim kūnün giderdik oray 'yunana pazara. /?\ yakınız ya sınır burdan ne geldik ya o kāve ka bize udut. on bej dakka sürmez kimi yörürdü udut ya yakın kūler vardı. /?\ ben gitmedim babamlar giderdi bizde kapandı udut yaptılar kapadılar. bizim erazilerin çoku orda kaldı. şinik eskiden sırp kralı vardı. sırp kralının çocū almış yunanın kızını (¦)

kaçakçılık olayları: kaçakçılık yaparlardı şinik onu da anlatırayım bak o bilmez. şinik bizim bi bīgirimiz vardı bizim ayvan damları burdan o 'çamlık kadar vardı ne oturduk ya. oray kadar bizim uzundu avlumuS. ē bizim bīgiri besleriz bīgir zayıfler. biz bilmeyiz ki dayım alır bīgiri. o 'yunana gidermiş orda mal sararmıj gidermiş 'yunana. ē bir gün sıkarlamış bizim şeyler /?\ sıkıştırmışlar bizim bīgir geldi geceli eve otluklarda yerke babam kalkar sabali bīgiriñ üstünde çuvallarla bıydaylar, sarık. dayım gelir evtesi günü 'yunanda kalır gelir evtesi günü dayı bīgirdeki şeyleri ver çuvalları. bobam da demij be (¦) demiş bobamın şiyi üledi āzı ya o bīgir yakalanadı kimi içeri alacaklardı ā beni alacaklardı. bīgiri odaya kapadık semerini de aldık odaya kilitledik evin altına. üle kurtardık. /?\ giden giderdi dört, beş kişi vardı.

bayram: üc gün bayram yapardık üc gün bayram iki dene koyun keserlerdi ō zevkler. altı dene sofra kurulurdu. angisi küçük o gelirdi būge. /?\ yemēne gelirdi. demeli sen büyüksen ben ingeme giderin ben küçükün ya ben gene sana giderin. /?\ e

benim karı tepinemez e dayım çucukları gene dayımlar öldü bilmezler var diyi nere gicez gelecez. gelinler bilmez beni iç.

karışık konuşma: götürdüm tarlaya çapaya. kendi kū̆me dil o kū̆nün dibinde tarlam. /?\ ortaī̆ri. ē bunlar̄ bu tarla on dölüm ben dedim bu tarla sekiz dölüm. on dölüme veriseñ çapalarız ben dedim verememem fazla para. ama biz kaçacaz. kaçarsañız dedim anama, bizim gene yarım yol var amıcamın kapadır yolu dedim ordan amıcamlan geçecesī̆z kendi evlerine. onlara dedim tenbi‿et anama yapmasıñ /?\ pide, şini peresipka dedi ya e bilmem neler tatlılar matlılar bol. bunlar anama tenbi‿etmemiş babam da çikti geldi ū̆lenli yemeklerle barabar̄. o ǵavurlar da üç kardaş on kişi var işçileri. babam dedi yörü gidelin yēlin dedi ep barabar dedi bu yemekler atılacak dedi. yaz kokar ya buzdolabı yok uvada. ē nēse aldık başımızı gittik çīrdık onları orda gölgeye yedik içtik. onların büyükleri dedi bak buray çocuklarına, bunlar dedi gelemez her gün buray bunun darıyı biz çapalaycaz. döndüler benim darıyı çapaladılar o yemeyin yüzünden. /?\ yadise, ye demek. (¦) asker arkadaşım vardı gene bir dene geldi inek almā kū̆ye (¦) süt pidesi, kapama barabar iki sene bir yatakta yattık. onlar geldiler yattılar o gecesi bende ǵavurlar kari koca ikisi de asker arkadaşım ya iki sene bī̆r̄ yatakta yattık. manastıra yakın kū̆sü. e bizim koca karı yaptı onlara tatlılar kapamalar, süt pideleri em yerler em tapınırlar. alla alla dedi biz dedi cennete icbi şey bilmezdik bu türkler bak nası. (¦) piberka. ne cüvap çıkar āzından onu kapar. (¦) eskiden türk yarısıdı yarısı ǵavurdu. joyna da ayni. işte o zaman bunlar̄ bizim ǵavurlarla işkence yapmışlar üç tene ǵavur birbir üstüne o vakıt türkiye buyurumuj ya almış oralarını, osmanlı zamanında, bunlar vurularmış üç kişiden geçermiş tabanca ǵavurlara. gelir günü ǵavurlar kazandı bizim türk kaybottu. sora bunları gene ǵavurlar aynı nası yaptılar ǵavurları onlar da yaptılar türkleri. bizim kū̆ye gelenler müslümanlar kurtuldu. bunun kaynatası bilmezler nerden diyi iç kimse bilmez. u vakıt arp olurka bırakmışlar bī̆r̄ çukurun içinde tezgak dokurlar ya dokuma, onun içine atmışlar, kaçmış anası babası. (¦) adak yaptı bubam ani askerden gelsin çocuk demiş kesecem bir adak. götürdük kestik adak yeri var orda. şüle bu kācıcık barem babam almadı eve. dedi bu dedi adak dedi. geldik eve öbür kuzulardan bir dane kesti kendimize de konu komşuya da verdi.

M8.5/2

Mukaddes Soykan / 76 yaşında / Kınalı-Manastır doğumlu / İlkokul. / 1960'ta Gölmarmara'ya yerleşmişler.

tanışma: /?\ mukaddes soykan. /?\ vallā bin dokuz yüz otuz yedi dūmluyun. /?\ gittim. beşe ka mı dörde ka mı, dörde kā okudum ondan sora gitmedik akıl. o zaman bize derlerdi ōretmen mi olcasın ne olcasınız korlar mıdı gitmē büyükler komazlardı. azcık okuma yazma biliyom. /?\ aha kızlar ne okūcak ne olcak kızlar üle derler koma. annem yoktu benim babam yoktu. annem, iç bilmiyom, küçükke ölmüj, babam acık bilirim okula giderdim. yengem vardı yengemle ben, yengem kor mu beni çocuk vardı çok yedi, sekiz dane nē dokuz dane çocū vardı. onları bakardım, bez yıkardık. şini azır bezler var evel bez mi vardı. onları yıkardım, süpürüdüm. işte adi ondan sora burayı evlendik, kocaya gittik. evlentirdiler beni küçük küçük on‿altı, on yedi yaşında evlendim ben. on‿altı, on yedi yaşında var mıdım bilmem. evlendik beyim de öldü şini yok on sene, on bir, on ikiye girdi. /?\ köyümüzde okuduk dışa gitmedik. köyümüz büyüktü ya bizim kocamandı. okulu vardı, karakol vardı, opiştina derdik biz ne derler ona (¦) karakol vardı. opiştina derdik opiştina ne derler nikā yaparlardı şēdirlerdi. belediye opiştina derdik ġavurca opiştina derlerdi. büyüktü kūmüz çok büyüktü kocamandı. /?\ yā ġavurca vermezlerdi ep türkçe. ġavurca yok benim ablamlar vardı onlar, ablam geçen gün öldü yarın cumevtesi bir‿afta, on bej gün olcak şey manisada. ablam var benim manisada öldü. on bej gün olcak ordadım ben geldim öte gün. ne günü geldim ben ordan pazar günü geldim. bu pazar on bej gün olcak. onlar gitti sırpta okula o zaman ben ufaktım. sade biz sora biz müslümanca okuduk büle ġavurca okumadık. ben ġavurca bilmiyom. /?\ yoşe vardı ē bunlar askere gittiler, askerde ġavurca ūredirlerdi. biz askere gitmedik ki bilmeyiz. ōretmenlerimiz de türktü onlar şēdirlerdi bize türkçe ūredirlerdi aynı büle okurduk nası bunlar okur ya çocuklar şini öle okurduk işte öle geçirdik dünyay.

türkiyeye gelişi: ondan sora evlendik üc dört sene durduk buray geldik türkiyeye altmışta geldik biS. koletif oldu koletiv dāldı sora. koletiv dāldı ondan sora geldik biz buraya altmışta geldik dil mi, tabi altmışta geldik. işte kaç sene oldu gene burda otuz iki sene mi ne olduk burda. (¦) tamam benim arif elli dörde girdi bir yaşında getirdim. benim ōlanım bi yaşında getirdim yörümezdi tā burda yörürdü, burasında yörüdürdük.

günlük işler: e işte nası orda ne bileyim ben ekin biçerdik, çayır çalardık /?\ otlar var olurdu büle otlar, kosayla keserdik onları yıyardık eve büle ayvanları beslerdik onlarla. ineklerimiz vardı, dumbaylarmız vardı, er şeyimiz vardı işte. orda ūraşırdık üle leşper işinle onlarda.

düğünler: dūnlermiz gene kapalı olurdu bizim. /?\ üle açık gitmezdi, açık gelin olmazdı. duvak korduk büle yüzüne. /?\ bu sizin duvaklar gibi dil şini beyaz dil. üle kumaştan kutne gibi yapardık onları, gelinleri pullarlardı bizim. pullu gelin olardık büle korduk ellerimizi büle gözlerimiz yumuktu iç açmazdık. bantlarĺardı büle gözlerimizi bantlarĺardı, pullarĺardı pullarĺardı telsa büle iç gözlerini açamazdıñ. büle gözlerin zamp sürerlerdi, pullarĺardı biz ep büle duruduk. ep elimize verilirdi pullu şırbata. /?\ büle bir bez büle (¦) onu büle alırdık elimize büle süzülürdük biz. öle gelin olurduk biz kapalı giderdik sora duvā atarlardı arabayla giderdik kapalıdık büle salonlar malonlar yoktu. /?\ evde, evlerde. avlularmız kocamandı. ohō bizde vardı vallā üç, dört dekar avlu vardı. avlularmız olurdu dayrele bi çingene vardı çalardı bize dudi. dudi çalardı ha dudiydi adı onun, çalardı adı dudiydi çalardı oynardık onlarla işte. davul da getiriydik yarın kimisi gene davul getiriydi pareyle tutardı davullarla oynardık. (¦) onlar kaçmışlardı yoktu başka kūmüz epsi müslüman epsi kendimizdendi yabancı iç yoktu. büle arnavuttur, türktür yoktu, epsi kendi kendimize. kimi akraba kimi dildi. dışa kız vermezdik iç, ep kūnün içindedi kızlar. /?\ sora sora başladı verilmē ilkten verilmezdi. komşu kūlenden verilmezdi ilkten sora sora başladılar vermē artık. germiyana verdik biz ablamı meçitliye verdik bir iki dene işte başladıdı. /?\ köyünün adı germiyandı.

komşu köyler: /?\ kınalının yakınında meçitli, hā bak nerden bildiñ, meçitli var, germiyan var, joyne var.

balkan harbi: (¦) şini deyem bu çölmekçiler nası var ya yenikūler, çölmekçiler onlara ġavur gelmiş, ġavurlar basmış. işkence yapmışlar. ē bizim kū karakolluktu bizim kūye gelememişler, ā kınalıya gelememiş tā büyük kūdü, karakolluktu candırmalar vardı orda polizler vardı gelememişler, o kūlere bi şey yok. şini yenikūde yąu o çölmekçide ne var oralarda içbi şey yok. e orayı basmışlar dā kūleridi onlar. sora sora kimisi kaçmış onların kimi kaçmış kimi gene bebeleri bile suda, uludere vardı o dereye şey almış bebey beline boyça āgır taşıyamaz. yayan gelmişler, uzaktı bayay. ondan sora şētmişler boyçayı atacıyna bebeyi atmış sunun içine, çocū atmış sunun içine. /?\ bebeyi atmış fākircik kari. nana düveriydi bize ani vardı ya nana. /?\ öldü o, bir kari vardı onlar bilir joynalıydı o. biz o kā bilmeyiz. o kā onları

ben bilmem. ben sora eriştim kocakarler düveriydi. atmışlar bebē derlerdi keserlermiş büle tutarlarmış bebeleri yokarı atarlarmış, süngüye tutarlarmış ġavurĺar. ondan sora bizim kūye kaçmış kimisi onlar kurtulmuş. benim kaynatamı gene getirmişler nereye kā getirilerse atmışlar urayı şeye kızpınarın başına derler (¦) kızpınarın başına atmışlar. bir āç varmış orda āca bi de inek var, kaynam üle anladır, inek bālamışlar şeye ayvanlarına kaçarlarmış burayı basacak ya şini. dēlim yenikūleri, çölmekçileri oraları ġavurlar basacak o anlamış onlar buray kaçar mermereye. bi de iniyini almıj, bālamışlar oray bebeyi de bırakmışlar orda kaçmışlar nereyi gitmişler gene sabayli açan kalkmışlar iç kimse yok başka yere gitmişler gene. mārebelik işte dālmışlar. sō bebē bulmuşlar orda benim kaynatay orda komşuları varmış gitmişler suya mı ne açan bakarlar bebe orda ālar. almış bebē būtmüş so. /?\ o adam gitmiş almış koca adam onu getirmiş eve. bak demiş bu bebecēzi bıraktılar, iniyi de bırakmışlar sārsın iniy verisin süt büyüsüñ. sora getirmiş o karı demiş bakmam ben demiş. onun da varmış öle küçük bebesi, çocū emdiriymiş, bunu demiş emdirecesin demiş bir memesinden o bir memesinden sen. emdirmem demij gelin, bakmıyom ben demiş. bakacasın demiş senin çocūñu atsalar demiş nasıl istersin demiş. sora büyütmüş o gelin onu ikisini de, ekiz gibi onlar büyümüşler. sora gene işte asker gitmiş ne bileyim ben sora gene vurmuşlar onu o benim kaynatay. öldürmüşler sona gene kız meselesinden mi nerden benim adam kalmış annesinin karnında altı aylık. altı aylık kalmış işte olmuş büyümüş kaynam başka kocaya varmış. ondan gene iç bebesi olmadı, çocū iç olmadı ondan. bir benim adam kalmış o da öldü. ben vardım ona o da öldü. on sene, on bir sene oldu öleli, benim adam öldü beyim. bi çocūmla bi kızım var benim şini. çocūmun yanında oturun şini. onlar işe gittiler yaprak toplamā bakarsın gelirler şini. /?\ bā yaprā toplarĺar satarĺar sora pareyle.

makedon komşuları: /?\ kiminle te ġavurĺarla konuşmazdık biz. bir ġavurun vardı yoşe midi onun adı? yoşenin vardı üç dene kızı vardı, iki dene üj dene çocū vardı barabar okuduk okulda. biri bato, biri grade, biri digo üç çocū vardı. en büyügü batodu. batonun anımınla ben o da evlenmiş şeyde işte germiyandadı o batunuñ anımınla ben, benim de ōlandı onun kızdı giderdik büle şeye toktora götürüydük manastıra aksar gibi yere. orda araba yok ep trenle giderdik. tren gelirdi akşam saba tren gelirdi. aynı ikimiz baraberdi azcık bilirdi türkçe bana derdi, mukadez derdi senin gene mi asta oldu. oldu derdim ben gene ikimiz ep barabar gider gelirdik. toktora götürüdük çocukları. biz kaçtık onları vurmuşlar o ġavurları. bir mektepte

okuduk barabar biz. onları batoyu vurmuşlar sora türkler kaçtı. (¦) ama çok akıllılardı. bize bak biz buray geldik bizim eşāları topladılar, bagaj yaptılar. kaynamla konuşurduk gelirdi bize tezgak ūrendi, yambolla ūretti bana er şey akıllılardı.

dokumacılık; kıyafetler: /?\ dokuma tezgak büle dokuma dokurduk. o zaman te büle şeyler dokurduk alı malı yoktu oralarda kendimiz dokurduk. /?\ koyunlar vardı yapā kırardık. /?\ yapāları yıkardık ondan sora büle diderdik di mi götürüdük manastıra tarardı onları makina vardı. simit gibi yapardı onu, ondan sora īridik onları biz īridik īlerimiz, arşāmız vardı. onu īridik ondan sora küçük küçük īridik. kaynam pek yapardı ben o kā yapmazdım onları. /?\ ortası delik şüle bu kā vardı biraz āgır gibiydi o. /?\ iyi büle bu kā arşak gene ona takardık āgır olsun da büksün diyi. o da odundandı. döndürecek gibi bi şey döndürüydü o. vardı onlarıñ epsini attık biz. vardı getirdimdi epsini ben, epsini attık iyileri, arşakları epsini attık. nābacayız artık onları. /?\ manastıra götürüydük boyadırdık. orda nası istersen sarı, kırmızı, beyaz, pembe nası istersen boyat. onĺarla dokurduk tezgaklarımız vardı. ben burda bile burdada bile vardı yer tezģāmız bu köşede bizim burası açıktı ben burda bile çaput, döşeme dokudum o zaman pala. /?\ ha ha yere atardık büle bunlardan yırtardık, eskileri yırtardık yapardık büle dokurduk. o zaman pare yoktu mācır geldik ordan pare yok büle alı malı almā onları dokurduk. şindi de attık er şeyi içbi şey yok. şini yerli olduk artık biz de. /?\ çarşıdan biz iç almazdık don dokurduk, gölmek dokurduk, zıbın dikerdik, yelek dikerdik, fita kuşanırdık, mārama yapardık yanlarmıza ep eldē. /?\ yanımıza korduk büle bālardık. onu büle süs yanımıza korduk. önümüze gene dokurduk fıta onları korduk önümüze bālardık büle. /?\ başımıza büle şami bālardık. büle biz açık gezmezdik iç. hiç küçük kızlar bile açık gezmezdi okula giderke bi şamisi vardı başında. orā gitti mi biz okulda büle yapardık başımızı büle atardık dişarı çıktık mı büle atardık. açık gezmezdik iç. küçük kızlar bile okula öle giderlerdi beliklerni saçlar, saç kırpmak yoktu orda. ep belikti, belikleri büle önümüze korduk. annelermiz tarardı işte kim varsa evde başımızı küçükke. onları giyerdik biz öle dokurduk. şini burda bunları giyeriz zate burda yok evelden vardı şini kimi adapazarĺānda çok yaparĺarmış onları. dikerlermij, yaparĺarmıj gene orda adapazarında burda giyen yok. kızlar giymez burda şini. kızlar şini artık bura elbisesi giyer. nasıl isterler öyle giyerler. te bak bak ben geline giydirdim. /?\ benim gelinin gelini o, torun gelin. /?\ aa dil gelinlik kıyafetler dil üle dūnlerde giyerdik onu. gelin giyerdi onu dūnlerde. gelinlik te aynıdı ama tā uzun büle nası buranın gelinlikleri

uzun bizim de üleydi gelinlikler tā uzun. önümüzde gene kimi fıta kordu kimi komazdı. /?\ o yelek, yelē bak kemeri var ipekten. bak kemeri var, altında fesi var, yanlıkları var, gerdanı var boynuñda bak. /?\ tē bak görükmez o örtmüş şey. başında fez var, fez deriz peçe bālarız işte kıyafet o. /?\ var bak görünür ya bak beyaz gölmek o aşāda bak. onun altında gene var. /?\ iç dā yoktu bizde bülē uva genişti dā yoktu. kaymakçalan dāsı vardı di mi? bu tarafı pelister dāsıymış. bu tarafı germiyan tarafı kaymakçalan di mi?

türkiyeye göç: /?\ yok toktor yoktu. (¦) sırpta mı kapandı ben sırbı mırbı bilmem. /?\ yetmij bej yaşındayın. (¦) bu gitti gene orāy. kınalı kūsüne gitti bu. benim ıstanbulda var abimin çocukları gitti bana derler gel götüreyin dayanamam ben kendim rātsızın. dayanamam diyi gitmeyim yollara dayanamam. /?\ ıstanbula indik. iki gece ıstanbulda yattık ondan sora dūru burayı geldik. /?\ benim kaynatanın kız kardaşı vardı burda. o bize kıyat yaptı vesika derlerdi. kıyat yaptı burayı gelelim diye. buray çok insanlar geldi kaçtılar sora. benim abim ıstanbulda. o da mefat‿etti, öldü iki sene oldu. bir ablam adapazarındadı, bir ablam çobanisadadı. çobanisada manisanın kōsü var çobanisa. ben burda dört kardaş dördümüz de dāldık ep. şini epsi öldü ben kaldım sayı. adapazarında ablam öldü, ıstanbulda abim öldü, geçen gün gene burda ablam öldü. ablam çobanisada ama manisada oturudu kızının yanında. kızı vardı onun büle senin gibi kızının, o da ıstanbulda evlidi. kocası onun denizde būldu, kocası yalnız kaldı şini o. çolū çocū da olmadı annesinne oturuydu. annesi öldü şini yalnız duracak eral nāpacak. kaçtık biz artık ablası da vardı kaçmış ben de kaçtım. yalnız duruyo nappayın dedi dördüncü katta evi var. işte dāldık ep kimi o yanda kimi o yanda epimiz dāldık. biz gene buray geldik. kaynatalar getirdi kız kardaşları varmıj burda buray getirdiler.

gelin daveti: (¦) bizim davete almadan gelinleri çıkarmazlardı. bizim gelinler sokā çıkmazdı, kapıya çıkmazdı, pazara gitmezdi davete çīrmadan biri gelsē bile gelin birisi kendi īsanısa çıkardın kendi īsanı dilse odada saklanırdık. davete alana kadar çıkmaydık. kendi insanları, akrabaları epsi davete alırdı. tā uzaklar almazdı kendi īsanlar çıkarmazlardı onların dūnlerne, bayramlarna iç götürmezlerdi. dört beş sene saklanır çolū çocū olunca ka saklanır. adet öledi ne bileyim ben. /?\ asker daveti vardı, gelin daveti vardı. askere gidecek beyi davete çīrılardı evliseñ evli dilseñe çocū çīrılardı. gelin oldu mu gene gelin davetine çīrılardı gelin daveti derlerdi. (¦) senin anañla benim kaynam nası ala dayı kızları di mi? tabi bunuñ anasınla benim kaynam ala dayı kızları. dayısı kızı olur anan di mi? bunun anasınla benim kaynam

dayısı kızı olur o gene alası kızı olur. kardaş, adem çavuşun kardaşıymış anası kaynamın anası adem çavuşun kardaşıymış. ala dayı kızları olurlar akraba olurdu çok bunlar kaynama. burda da ev yaptık şini gider geliriz konuşuruz. öldüler kaynam da vardı bunuñ annesi de vardı epsi öldü. biz kaldık beş, on kişi var yugoslavyadan gelene biz kalanı epsi çoluk çocuk. te bu var, ayriye nene var, ben var ep var beş, on gişi. epsi gitti öldüler biz kaldık yaşlı artık. benim çocuk elli dört yaşında arif girdi. sen kaç yaşındasıñ? benim dededen biraz ufak, büyüksün sen di mi? dört yaj benden büyüktü o ben elli dört şey yetmij dört, o kaç olcak şini yetmiş sekiz. benim abim vardı doksan‿üç yaşında öldü. ablam seksen sekiz mi seksen dokuz mu çıkmış o da öldü epsi.

düğünü; çekilen sıkıntılar: /?\ severek gitmedim. on‿altı yaşında mı on yedi mi evlendim. bir sene nişanlı durduk. (¦) evi vardı tarlaları vardı birasçıcık, evleri de vardı bir ōlan kız mız iç yok, bir ōlan tek olandı. e beni sora abimler buna verdi. annem babam yok ya abim verdi buna sora. abim orda birgaderdi o mālede. /?\ ha daybaşıdı. e görmüş onları alit dayı, alit dayı kaynatanın, kaynata gene esaz kaynatam dildi üvey kaynatadı dedim ya babasını vurmuşlar diyi. ne bileyim ben nasipmiş, küçüktüm ben de verdiler. /?\ yoktu üle kāve māve yoktu süt varsa verilerdi. biz istemē gelir biz kaçardık durmazdık orda kenarda kāve māve bile ikram ‿etmezdik. ondan sora kaçtım, kaçardım ben e nasipmij verdiler. sorarlar mıdı o zaman sormazlardı. of bir çocuk dediler amcamlar verdi kadir acam, bi çocuk dediler rāt‿et dediler, burda kardeşin yanında kardeşim karısı yengem benim sertti biraz. e burda işlersin dediler, çocuk bakarsın dediler, bak etek bezi yıkarsın dediler o zaman elde yıkardık ep onları. git dediler o da bir çocuk zūre, kaynamın adı zeyra, zūraydı zeyra deyin artık ē orda rāt‿edersin dediler, bir evin bi çocū dediler, beni verdiler ġandırdılar beni verdiler. çocukluk işte şiniki aklım olsa derin gitmezdim. geldim ama beyim gene burda tā memlekete burayı geldim beyim benim iç çalışmadı astaydı, asta oldu. rāt‿etmedim iç. burayı geldi kūde abisi vardı çok çalışırdı. o asker gitti sora, askerden geldi burayı geldik burda çalışmadı iç gitti birazcık işe o. asta oldu sora, ince astalık vardı onda. ciǥerlerini duman almıştı. gitti burda manisada yattı üç‿ay astanede. eve geldi sora çalışmazdı iş. toktor demiş iç çalışma, arkaña ter vurdurma, terleme çalışmazdı iş ep ben çalışırdım. tütün dik, çocuklar ufak, kız benim amiledim karnımda geldi. var mı yok mu bir iki aylık em var em yoktu. ōlanı getirdim dokuz‿aylık, on‿aylık buray, tā yörümezdi. kim çalışçak kaynatam bu garaç oldu ya sālık ocā orda, o sālık ocānın yerinde vardı garaj di mi orda? garaşta

kaynatam bekçi girdi. adam çalışmaz kayna çalışmaz, ben amile koca gebe giderdim ep işe. çapaya giderdim, pamık tepmē giderdim, pamuk toplamā giderdim, üzüm kesmē giderdim. ne kā durdum bir ay durmadım evde çocuk oldu benim. işe giderim gitmezdi kaynata benim. adi sora çocuklar büyüdü tütün diktik üle üle çıktık miydana işte. sora benim kendi ōlum büyüdü, kız büyüdü sora biraz miydan aldık. bū̄dü benim ōlan çok çalışır kendi ōlum, babasına çekmemiş, babasına çekeymiş kül fukarası olcaktı. /?\ yemē ekmek olmaycaktı. bak çocūm çok çalışır. bak bu evi yaptı. bizim te buradı eski evim burda iki oda vardı yıkıldı. kapıları te burdan iki dene oda vardı orda bunun buraları kerpiç burası tūla, burası kerpiç burası tūla yaptık. iki odam vardı sayı başka yoktu birine kayna kaynata yatırdı birine ben yatırdım. sora ōlan büyüdü, kız büyüdü e ben de genştim. gelin‿aldık gelin de çalıştı, gelin‿aldım ben. kaçırdı çocuk benim kaçırdı onu komşu kızıdı. kaçırdı, askerden geldi kaçırdı seviyolāmıj birbirini. allā razı olsun kaç sene oldu, otuz‿iki sene oldu geçiniyoz. (¦) ev aldık çocā manisadan doksan milyana ev aldık. ē on milyarda 'tapulara gitmij yüz milyar. kiradaydı çocuk. burda evi var bak kıymatlı koca ev duru burda, ij yok burda. çocuk orda favrikada çalışır. yedi sene oldu çalışır o da. askerden geldi yedi sene oldu favrikada çalışır. evlentirdik kirada. üç yüz elliye oturuydu çok akardı o ev çatı katında oturudu. şini çıkacam dedi en aşā dört yüz, beş yüz ev yok manisada baba dedi nābıcayız. (¦)

doğum; batıl inançlar: /?\ ep giderdik, napparsınse yōk. sabalin tren gelirdi akşama ka dönerdi. hep orayı giderdik ya. /?\ var var kocakarler yapardı öle şeyleri. asıl çocuk kocakarler dūtturudu ebe yoktu. çīrısın komşudan bi kocakari vardı benim gibi onlan dūtturuydu bilmem, biz bilmeyiz öle şiyi. e sora ilk çocūmu dūrdum yeni kū̄ye ebe geldi, babitsa derdik biz. /?\ ha babitsa ebe derdik geldi bir dane, benim kaynatam o ilk çocūm, bi çocūm öldü benim ilkçem, senin şeyle yaşıttı o uriyetle. geldi kaynata tarladan çiftten, e ben gene bārmasınlar kaynama demij gitti aldı babitsay, ebey. o ebe geldi. bir kocakari gitti kaynam almā, gitti bir kocakarı aldı. o ebe geldi o kariyi sakladılar şeye da'mā, o kocakariyi. korkar ama kū̄de tellal aykırı, tellalı bilirsiñ yasak kocakarile çocuk dūrtturmak yasak ebe geldi ebeyle dūrtturun. tabi kocakarı ne bilirdi. ē sora geldi o kari, ebe deyeñ, onun adı manastırdan geldi o bizim kū̄dedi artık oturudu geldi, onun adı menkadı. bana der (¦) ġavur kari işte ama adı menkadı. aynada bakınır, düzünür düzünür ben gene dedim adi tabi sancım var, ben dedim ne düzünürsün aynada dedim sancım var çok derdim. senin çocuk derdi baña baktı o, senin çocuk dedi tren gelecek voz şeyde manastıra voz derdi onlar

ġavurĺar. voz gelecek senin çocuk olcak derdi bana ācık öle bilirdi. voz gelcek senin çocuk olcak derdi. voz geldi benim çocuk oldu. ama dört gün yaşadı o, öldü. çırdık onu toktor yok götürmedik manastıra, çırdık onu (¦) ondan sora öldü o çocūm benim, dört günlük öldü. /?\ okunurdu, ocalar vardı orda ocalar. çōk ocalar, imamlar, afızlar vardı çok. (¦) bilmem ben üle pek o kā bilmem az bilirin. gezerdi burā kadar şinnerli. /?\ koca şey giyerdi ocalar giyer ya buraya kadar. /?\ ha ha paltosu vardı onun şüle oca sarī vardı. ocalar giyer ya burda telēzonda uzun uzun, o da öle giyerdi imamdı o. koca imam derlerdi ona. niḱā yapardı evel o, evel o niḱā yaparmıj yoktu büle ükümattan niḱā onlar yaparmıj niḱā. sora sora ükümatlar gelince niḱā sora ġavurda olduk biz. onu korlardı işte adını korlardı, kulāna korlardı adını nası burda korlar aynı korlardı orda. /?\ evin kenarına köşesine büle eşerdik gömerdik oray. /?\ kırk günden sora tabi su yapardık bir yımırtay kırardık, yımırtayın göbūnü açardık boşaldırdık içine o kırk dane o yımırtayla ölçerdik başka kuvaya. kırk dane yımırta o başka kuvaya ölçerdik. em ondan so acık tuz atardık em kocakarler kırklardı sora. ikarlardı işte kırklarlardı tazelerlerdi işte öle kırklardık. /?\ o yımırtanın sarısını da orayı karıştırılardı /?\ akını karışmasın sarısını karıştırılardı karıştırılardı onunla yıkarlardı. tuz da atarlardı tuzlu sālam‿olsun diyi. onla yıkanır, anası da yıkanırdı o sudan azcık. anasını da öle kırk yaparlardı bi dā bakıra, bi dā kuvaya anasına da yaparlardı, yıkanırlardı işte kırk gün oldu mu ondan sora işte anası gīnirdi bebesini alırdı anasına giderdi gezmeye. /?\ orda da üledi çıkmazdı tuvalete bile çıkmazdı geceleyin yanına bir arkadaş alırdı eviñ insanını. yakup evine çıkardı, evde görümce varsa ya kaynana varsa geceli tuvalete bile komazlardı. şeytanlar çarpacak derlerdi korkardık orda. aynada bakınmazdık biz geceleyin. aynada bakınsan şeytanlar çarpar derlerdi. kırklanmadan olsuñ öle olsuñ. sakız çīnerdik günej dinlendi mi kocakarĺar derdi ne o sakız āzında ölüleriñ etini çīnermişsiñ. korkardık biz burda korkmazlar. sakız çīnerdik ne o ölüleriñ etini ne o sakız āzında ölüleriñ etini çīnersiniz derlerdi bize. atardık sakızları. /?\ tırnak ta kesilmezdi cadı olurmusuñ. tırnak kestine cadı olurmuşsun gecelīn. ay dedē baktına çarpılırmışsıñ. /?\ tabi ay dede gecelīn bakılmaz. aynaları biz geceli örterdik büle bir bēz korduk üstüne. açan bakınırsak açardık onu gene örterdik er zaman aynada kim bakınırdı. şini süslüler tararlar başlarını aynada bakınırlar. şini çarpılmazlar. şini başları kırkık epsinin biz başımızı bile kırkmazdık iç ep belik yapardık tā‿yla benim belīm var üle burda bak. kalmadı benim saçlarım vardı burayı kadar. kaynam örerdi on bir dene belik bana. burayı kadardı saçlarım, zıbın giyerdik öle. a şini taraya taraya döküldü te bir belik yaptım oray yumak

ederek. /?\ bir‿iki gün duruydu ya o gün giderdi tā. bazı yatırdı bir‿iki gece yatırdı kimisi, kimi gelirdi kimi gene yatırdı bir‿iki gece. büle er gün gitme yok nası burda Íak Íak Íak çarşıya anasınna ē on günde bi kere ayda bi kere. onu da soracasın kaynaya kaynataña, ben anneme gicen yarın saba korsa gidersin komasa yok gitmek otur evde. şini gelinler ayrılır ayrı giderler bi yere gelmiyolar. naparÍar yaparÍar kocalarınna. te biz aldık gelini verdik manisaya nāpar yapar orda. bize gelirse mısafirle bir gün bize gelir bir gün anasına gider orda kū̄de burdan mermereden dil almadık kū̄lerden aldık. çam kū̄sü mü vardı ne kū̄sü varmış şurda. ani bi benzinlik var ya aksara giderke şurda o benzinlikte şüle sā tarafa döndüni orda bi kū̄ var, ordan aldık onu. burayı gelir bir gün, anasına gider bir gün işte görmeyiz. üle adet üle kaynatanın kaynananın yanında gelmezler sana izmet mi edecek.

örf-adetler: biz kaynanın, kaynatanın ellerini yıkattırıdık, önüne sofra kurardık. büle yıkanmā çıkmazdı lēnle, gū̄mle ne oturulardı büle ellerini yıkatırdık peşkiri veridik, yıkardı. (¦) kuyudan ama çıksın pınar orda yıkasıñ ellerini şini gider ya çeşmeye. ā yıkattırıydık ekmek yemeden de yıkattırıdı yedinne de yıkattırıdık. büle dāvete çīrıdık musāfirleri gelirdi sırayla biz genştik işte gelinleri, evin kızı varsa alırdık peşkiri omuzumuza. büle sırayla atardık peşkirleri dörT bej dene atardık onlar oturulardı lēn elimizde, gū̄m elimizde yıkattırıydık onları öbürüne öbürüne sırayla epsini. kaynam derdi baña arkañı dönüp te kaçma derdi büle arka arka giderdik gene. arkañı dönüp te erkeklere kaçma derdi, arka arka git derdi. kaynam derdi süpürüke derdi sofra yerini süpürüydük gene sofrayı kaldırdınayı yerini süpürkeyle gırgırlar var mıdı o zaman şini er şey var da süpürüke büle derdi büle büle süpür süpür gēri çık burā. erkek vardı çok kū̄de sırayla oturuydu erkekler. arkañı dönme erkeklere götüñü derdi bana kaynam. önüñ önüñ yavaş yavaş üle kaç sora derdi. üle yapardık biz e nası ū̄redirlerdi üle yapardık memlekette. şini koca gırgır var, küçük gırgır var, süpürke var, epsi var. (¦) bi safa su vermez, bi safa su /?\ hā safa derdik biz onlara hani bir bardak su vermezler şini. bizim mācirlerde bile yok epsi ayrı kızım, epsi ayrı giderler. ben gelinin yanında duruyum bak otuz‿iki sene oldu. alla rāzı olsuñ bir ōlan di mi nereye gideyn. tā bir ōlan olsa kaççan derin yok.

kayınvalde ve kayınatası: kaynanamı baktım ben kaynatamı. kaynatam bak em üvey kaynatamdı, çok severdi beni alla nurlar içinde yatsıñ. kaynamdan bak kaynam esas kaynamdı o babalıktı kaynamdan fazla severdi beni o. gelin, gelin, gelin derlerdi bizde adını çırmazlardı, gelin gelin. sora asta oldu o kaynam giderdi şeye mirvan teyze de astadı. şurda bizim ya kargilerle bölüktü şu saya yaptık oraya kargilerle

bölüktü o yatırdı orda odada ben giderdim kū gölme gīmişti burayı kadar ben tutardım elinden onu götürüydüm oraya tuvalete, sıyırıydım büle donunu oturuydu orayı burda beklerdim ben. aykırıydı gene ordan bana suyunu da kordum ben oray. aykırıydı gene tutardım, kaldırıydım büle donlarnı tutardım elinden getiridim yatāna yatırıdım gene kaynatamı. kaynatamı baktım biraz kaynam yatmadı. o üj dört günde bīn fençi oldu, beyin fençi oldu üç dört günde, üj dört gün yattı öldü o çabuk. o fenadı çok, süverdi bana çok. kaynatam çok alla nurlar içinde yatsın, ikisi de nurlar içinde yatsın. o da baktı ama işe ūretti beni ben iç iş bilmezdim kocaya geldim. küçüktüm di mi bilmezdim fazla iş iç bilmezdim. ūretti gene kaynam tezgak dokuma ūretti, ekmek yapma ūretti, yufka açmā ūretti. biz pide yaparız, börek yaparız onları ūretti kaynam alla rāzı olsun bin kere. /?\ ohō beni kaynam kaç kere dūdü. iki, üç kere dūdü beni. o kaynatam bile benim vurdu iki şamar bi kere. şey benim ōlan ne şini duru ōlanım, ālar, ālar, ālar toktor mu vardı götürecesin ep manastır. nası ālar kaynana gene demiş komşu karleri ınna, ınna yapardı o. ınna otu var demiş, verin demiş içsiñ. e toplamış kaynam nerden topladısa ınna otu. bir komşu kızı gene geldi büle sıktı elinde o otu kocakarler ilacı. şini burdan akıttı dirsīnden üj dört damla, bi kaşık kaşā yemek kaşīna akıttı bunu verelim dedi. ay çok o dedim ben ölürse. ama demişler ona çok verme bebeler ölür bundan zīrlimiş zayı yeşil yeşildi. a geldi kaynam ona verdi benim ōlana āzına. benim ōlan devirdi gözleri, çıktı köpükler āzından. eyva biz bebe öldü, eyva bebe öldü. kaynatam geldi iki dişi de bi bebeyi bakamadıñız dedi. açan bi pabuç vurdu baña, ayakkabınna, kaynatam bir ayakkabı vurdu baña. e ben ālarım napam ben annem dedi işte verdi bunu ben bilmem. ā dedi iki dişi dedi bi çocū bakamadıñız dedi ona da vurdu baña da vurdu. sora şerbet yaptık bebeniñ āzına şekerden şerbet döktük āzına ondan sora kustu o bak şini maşşalla güzel. öldürcektik çocū. büle yeşil burdan sıktı lütfiye sıktı burdan. /?\ lütfiye ıstanbulda o şini komşumuzdu, kızdı o zaman ufaktı şini evlendi, bebeleri bile oldu. işte öle yapardık bebeleri toktora götürülür mü, kim götürüydü toktora. sora götürdük artık çōk.

tedavi yöntemleri: (¦) te büle küçük küçük olur, ellerinde olurdu onlar. hā ona kurbā gözü derdik. ayda iĺaçladım ben kaç kere. /?\ yeni ay çıkar ya, sefte görürsüñ yeni ayi. yeni ay çıktı mı durusuñ orda, aya karşı emen durusun birisi yā getiriyi. ay gördüm, benim de vardı, ay gördüm allā amentü biĺĺayi ayın da mübārek‿olsuñ eĺamdüĺĺā. ona sürerdik üç kere derdik onlara sürerdik büle savurudu. ā öle sürerdik biz onları üç kere derdik sürerdik, derdik sürerdik üç ayda mı yapardık o gün mü

savurudu onlar. /?\ yok be yeni ayı gördük mü yapardık yoktu üle gününü işitmedim. /?\ şini ay biter burdan yeni ay çıkmaz mı, yeni tā yeni duvar yeni ay. ha yeni ay duvar ya gȭrüsüñ kalkay yokarı acık ne zaman görüseñ. bazı emen görüsün bazı iki üç gün sora görüsün.

gün adları ve günlere dair inançlar: öle cumā şeyi onlar gene şeyler vardı çamaşır yıkamazdık çamaşır. salının sātı var derlerdi cumānın nesi var derlerdi. onları yapmazdık, badanaya kalkmazdık salı günü salının sātı var derlerdi, dernī̇n derdi var. dernek, cumevtesine dernek derdik biz. /?\ pazar evtesi güzel, pazara biz ni derdik eski pazar. eski pazar derdik. pazarevtesine pazarevtesi derdik. salı iki salının sātı var derlerdi. çarşambala perşembe güzeldi, pazar evtesi de güzeldi o üç gün güzeldi. /?\ cumā cumā gene aynı cumā da çamaşır yıkanmazmıj cumā günü. çamaşır yıkarsan derlerdi cumā sātına kā bitir cumā sātına kā bitirmezseñ cumā geşti mi kazanı yere indir. öle derlerdi kocakarler. /?\ dernek derdik ona cumevtesine dernek derdik. dernī̇n derdi var derlerdi. dernek günü ne badana yapın derlerdi ne çamaşır yıkayn. kocakariler derdi öle bazi yapardık bazi yapmazdık onları gene. e onlara gün derdik biz. e bizim dȭnlermiz pazar günü olmazdı. ep perşembeye. salı günü başlarlardı, salı, çarşamba, perşembe, cumā. cumā günü gelin yanı olurdu. biz pazar günü dȭn yapmazdık iç.

gelin görme: /?\ gelin yanı derler ya burda, gelin görmē gelirler (¦) gelin bakmā gelirlerdi işte gelin bakmā gelin günü derdik. o gün gelini dī̇ştirilerdi sabalin gelin kalkardı peşin kaynanın kaynatanıñ elini öperdi. ondan sora gelini büle giydiridik gelinniklēni er şeyini komşulara götürüdük peşin. el ‿ öpmē kocakariler varsa komşularında ona götürüydü. ondan sora gelin gelinniklēni giyerdi tā gelinler varsa kȭde onları da çīrıdık. iki gelin, üc gelin olurdu onlar durulardı gelen bakardı öperdi gelin ep ellerini onların sandalyalarda oturulardı sırayla. geleni öperdi, geleni öper. yemek te veridik biz o gün. pide getiriydi onlar e sen de yemek yapardıñ, sofra kurardık sofraları yerlerdi kaçarĺardı karler. gelini bakarlardı işte. gelin onları öperdi kaçarka da öperdi gelirke de öperdi. gelin duvā vardı başında büle örtüktü gelinin duvā, gelin sofrası kurardık. geline büle yakınları büle geline yimiyin altından büle verilerdi üç kere sofradan yemek āzına. /?\ o kācık verilerdi. altından verilerdi büle duvāñ altından. ondan sora o duvā büle sararlardı bir demir parçesi. demir parçesinne büle sararlardı o duvā sararlardı, sararlardı büle ōlan çocū sarardı. sarardı sarardı büle bitinceye kadar. ondan sora üç kere vuruydu māsustan üle diyerdi ne kā alırlardı o duvā asarlardı büle āca. o duva deyen o şeyi sāde gelin artık kıvrak atınırdı büle.

durudu gelin orda üle süzülürdü. /?\ sālam‿olsun demir sararlardı. erkek çocū sarardı onu erkek çocū. sora gelin gene pare veridi ona. ona gelin pare veridi ne kā veridi o zamanın oranın paresini bilmem artık ufaklık verilerdi geliniñ‿eline. gelin sofrası kurarlardı. o gelin sofrasına da gelin pare atardı. kim kurardı o sofrayı o alırdı o pareleri. gelinin cebine verilerdi pare adet öledi. kim kurar sözde gene ben şini ben kurarsam ben alırdım o parleri kim kurarsa sofray. gelin sofrası derdik ona. gelinler oturuydu o sofraya tā varsa işte komşu gelinleri şeyleri oturulardı sofraya onlar gelin sofrası derdik. kurarlardı kaldırılardı gelinler ekmek yerdi orda.

organ adları: /?\ parmak aynı aynı tırnak, parmak. /?\ avucuyun içi /?\ dirsek. /?\ çene, āz, burun, göz epsi aynı kulak, alın. /?\ başıñ, kafa, saç. /?\ enseñ. /?\ gırtlāmın altı, gırtlak. /?\ arkañ burası, buraları omuz küreklerimiz derlerdi. omuzlarmız ārı derlerdi, arkalarmız ārı derlerdi. omuz kürūmüj bunlar, öle derdik, küreklermiz ārı. /?\ epsine bacak, buralarımıza diz derdik. /?\ topuk. /?\ goldiş, goldiş kemī derlerdi.

hıdırellez: /?\ kız çoktu orda. o kızlar örerlerdi başını. burda akpınar var ya bilir misin akpınarı? akpınar gibi orda delikli taj derdik biz bir göl vardı, bi koca göl vardı o gölün yanında taj vardı büle bi koca taj delikti. ordan pinerdik burdan çıkardık orda üç kere o delikli taştan giderdik. o kızlar örerlerdi o beliklerni. kayıklar vardı nasıl var ya burda kayıklar şey. /?\ tabī kızlar pinerdi o kayıklara yörüdürler aynı büle çomaklarla yörüdürlerdi o kayıkları naz yörüdürler a burda ıstanbulda. ondan sora kızlar mani yaparlardı, kayıkta siyar yaparlardı. /?\ siyar giden alayler gelen alayler, alaylerin sesine naz derler ben bilmem o kā ufaktım. koca kızlar vardı aykırılardı, bārılardı öle. /?\ māni gibi işte bi şey. kızlar saçları burayı kadar kayıklarda gezerlerdi taşta gezerdik. sarma sarardık, ekmek yapardık, somun yapardık biz taşa gider ıdırleze giderke. ē yımırta kaynadırdık, süt pidesi yapardık. ayvanları sārdık sütten pide yapardık, börek yapardık sütten. ondan sora kızlar gelirdi başlarnı, ordan yakacak toplarlardı çırpı toplarlardı. gelirlerdi su ısıdarlardı başını yıkardı kızlar banyo olurlardı o suyla. /?\ piknē giderdik oray. dere suyunu alırdı getiriydi kızlar bi de çırpı toplarlardı ordan. tüpler mi vardı, şofpenler mi vardı ateşte ısıdardık bakırla. onları yıkanırdı kızlar, saçlarnı örerlerdi, salınmā giderlerdi. āçlar vardı büle māle māle kocā āçlar vardı, koca araba urganları kurarlardı āçlara kızlar urgan. çok kızlar, bütün kızlar giyinirdi, giderlerdi oray. kocakarler gene bakmā giderdi onlar. iki kız gene ep sallardı onu büle fırladırlardı tā yokarlara kadar o kızların o belikleri gene sallanırdı. çocuklar gene, ōlanlar gene yımırta atarlardı onlara kızlara māsıs oyun yaparĺar. kuvaçka bastırısın ya o sırada tam kuvaçka bastırıdık erkeziñ evlerine

gezerlerdi kuvaçkanıñ altından yımırtaları alırlardı, kızlara vurulardı. (¦) kimbi ne sallaya sallaya yaparmış onları. māsus vurulardı yımırta bulaşsın kızlar diyi. öle bi şey demezlerdi gene sūmezlerdi adet öledi. atarlardı angi kızı istersin angi kız āşık ona büle bir vurulardı, bir vurulardı o kızın bēzine büle olurdu pis sırtı giderdi çıkarıydı başka giyerdi gene. (¦) bazı süverlerdi viran kalasılar, eli kuruą̄sı baksa nāptı sırtımı. üc gün sallanırlardı ep, üc gün kızlar ep sallanırdı ıdırlezde. saçlarnı keserlerdi, saçları uzundu karaāc vardı kūde bizim karaāc derdik ona uzundu büle korduñ saçlarıñı oray kocakarler vardı mālede baltayla alırlardı, küçük balta böle naz derlerdi ona saçlarım būsüñ āç gibi būsüñ seneye kadar karaāç üç kere derlerdi keserlerdi saçlarını şüle şu kā. seneye kadar saçları uzalırdı. /?\ nevruzda, ıdırlezde yapılır. /?\ nevruz başka olur ya. nevruzda geldik biz işte. onda gene yımırta kaynadırdık yımırtaları boyardık. başımızı tarardık onda da saçlarımızı kestiridik nevruzda, ıdırlezde de nevruzda o tā önce olur ıdırlezden. nevruzda geldik biz işte buray yımırta kaynatmıştık. türkiyē nevruzda geldik biz, ıdırlez burda oldu. /?\ biz somun yapardık tatlı maya. yūrttan biz sütten pide yapardık, börek yapardık çık sütten /?\ süt içersin ya. /?\ sırf süt acık yufka pişiriydik iki dane kırıklardık içine dökerdik südü, yımırta çırpardık, dökerdik üstüne. yufka da korduk üstüne ama kendimiz yapardık. onu kapardık sora kastırayla kapardık biz büle tüpleri şey bilmezdik. (¦) bi de ariflerin sünette aldık ya tüpleri biz kastıram tā yukarlarda duru. bu ev yoktu bizim arkada bir saya var, saya derdik büle bir oda gibi vardı koca bacası ep orda pişiriydim ekmek yapardık, pide yapardık onna pişiriydik. domata pidesi yapardık, süt pidesi yapar kabak, sütlü kabak pidesi yapardık biz çok yaparız. şini yemezler pide istemezler şini. o zaman kocakari neneler vardı, dedeler vardı yapardık yerlerdi şini kime yapacasıñ. iki çocuk ikisi de orda, arif yemez bana gene dokanır yēmem amır işi. şini ekmek yaparız gene ev ekmi yaparız baS kere. baS kere satın alırız, baS kere yaparız tüpler var şini tüplü fırınlar.

ramazan: /?\ oruç tutardı epsi orda. /?\ kendinin varsa çīrılardı birbirini yakınları ablası, amıcası, kardaşı çīrılardı. şindi burda da çīrmayız ani yok kimi çīrcasıñ. burda insanımız yok istanbulda benim abimin çocukları yaparĺardı öle. oruç tutar küçük bebeler oruç tutardı. ben ne kācıktım oruç tutardım. kim bilir kaç sene oldu, bir sene sayı burda bıraktım orucumu. tā nası küçüktüm tā gangoç altına bi tütün diktikti oruç tutardım ben. /?\ karaāç vardı (¦) hā mevkinin, āçlar vardı orda gongonun āç altı derdik. orda tütün dikmiştik bir sene tā ufaktım ben orda oruç tutardım tā. yengem aldırmazdı beni, uyanamazdım kaldırmazdı beni süfre. ben dedim kaldırısa beni

görüdüm onları yerke kalkardım kendim. tutardık orucumuzu tutardık, namaza giderlerdi. /?\ ne istersen yap evde tavuklar var, kāzlar var, misirkalar var /?\ indi ha indi biz misirka derdik ona. yapardık şini senin iki dene benim bak şini iki dene çocuk var orda gene yaparız. gelirler er şeyden çorbasından, fasülünden, kapaması /?\ kesme yapardık. /?\ baklava dil başka çeşit o. kesme çıv yumurtayla yuruduk onu yumurtayla, ayvan yāsınna. yımırta kırardık, acık misir unu atardık ayvan yāsınna yapardık ama tere yayla. yūruduk yūruduk, yasladırdık keserdik büle. (¦) o gene şekerparedi. burda yapmayız onları ahır gelir onlar. burda yufka tatlısı, baklava, karma tatlı yapar gelin. ben bilmem artık unuttum artık kesme yapmā şini karma tatlı yaparlar. baklava yaparız bayramdan bayrama ramazan bayramında baklava yaparız. /?\ kesme işte kesme yapardık yayla yūruduk yumurta kırardık üj dane, dört dane acık misir unu atardık. onları yapardık biz şekerpare yapardık, kesme yapardık onları yapardık orda büle baklava bilmezdik. /?\ kurban kestine derlerdi sirat köprüsünü geçermişsin. orda iç bırakmazdık dört issesi derlerdi, üç issesini dādacasın bir issesi kalcak onu da musafirler geldine yemē. kendin o kurbanı iç yemēcekmişsin. burda dādan yok kime dādacasın çok. (¦) mevlit okudurduk, mevlit ayları vardı orda iki dene mevlit ayı vardı. bir koca mevlit derdik bir koca mevlit derdik. yemekli er şeyi azırla tatlıdan tuzluya kā azırlardık isanlar konu komşu çīrıdık, akrabaları çīrıdık iki sofra, üç sofra okudurduk mevlit. benim abim kendi okurdu.

aşure: /?\ bıydayı işte alırız burdan satın bıyday. bıydayı āşamdan yıkarız yıkarız atarız amlamā. /?\ ha kabarsıñ kabarıydı. (¦) azcık benim gelin şini kaynadır sabaylin onu şey āşamdan tüpte acık büle pıkırdasın kaynadır. ondan sora sarar sabalin kalktı mı kaynadır kaynadır onu. ben ij bakmam o yapar şini. biz kūde yapmazdık aşır, babamlar çok yapardı. benim abimler babamlar çok yapardı. kaynam yapmadı kūde aşır. biz kazanla yapardık kocā aşır /?\ aşure deyeñ artık, esaz ana dili aşır. aşureye aşır derdik orda biz. e gördün kaynadı acık nenişte çırpardık. nenişte iki üç kaşık çırparız salarız içine koyulsun diyi. sora atardık bāratını işte leblebisini, fıstīnı, fındīnı, elmasını ne varsa artık yedi çeşit atardık. yedi çeşitten fazla leblebisini er şeyini atan atar. burda da aynı orda da aynı aşır ayni dīşik bi şey yok.

nişasta: /?\ ā güneşte kendimiz yapardık. o bıyday biz bir‿afta amladırdık. suyunu er gün dīştiridik güneşe karşi o amlardı, çıkardı içinde şeyi. ondan sora onu ben ep ayakla çīnerdim bi güzel yaslamız vardı eviñ öñünde temiz tıkardık delīni, dökerdik ayakla çīnerdim ep. çīnerdik akar dālırdı şini gene e burda da ben yaptım geldīmiz sene çok. büle elle sıkarsın, sıkarsın, sıkarsın. kapları kalır onun süzerdik kuyardık

tepsilere, güneşe korduk. güneşte o sıkılırdı. ondan sora uvardık uvardık, elle uvardık o un gibi elerdik aynı olurdu. /?\ ha başka bi şey yapmasa bir çanak pelte yaparız götürüdük. gözleme yapardık. gözleme açardık yufka büle yapardık, pelte yapardık, elva yapardık götürüdük. tatlı yapardık götürüdük dūmlara gene. alırdık bi çanak, bir tepsi em eve yerdik em de ona götürüydük bir çanak. ben burda yaptım o zaman nenişte.

tarım ürünleri: /?\ bā yoktu çok petmez yapmazlardı. bā yoktu bizde sīrek vardı bir‿iki dene yoktu orda bā. orda buyday ekerlerdi, darı ekerlerdi, arpa ekerlerdi, misir ekerdik. onları biz ekerdik leşper işi. onları ekerdik, biçerdik, düverdik arman bıydaylara un yapardık evde ekmek yūruyduk. bakal yoktu ki var bakal ama ekmek yoktu ekmek satılmazdı bizim orda. ep erkes kendi yapardı ekmeklerni. pide yapardık, kolaç yapardık. yoktu yıraktı çok şini burda arabalar var orda araba yoktu ki. bir āşamüstü gelirdi tren bir saba. saba gelirdi āşam gelirdi gittin gittin gitmediñ tamam nele gicesin yok. (¦) aḱsar kā vardı, bizim manastırdı adı. şini akisar nasıl, manisa nasıl bizim manastır, manastır üsküp. üsküp gene manastırın yanındadı.

M8.6/1

İrfan Zenci / 90 yaşında / ??? – Manastır / ___. / 1936'da Alaşehir'e yerleşmişler.

karışık konuşma: /?\ irfan zenci, doksan. /?\ vallā esab et, otuz‿altıda geldik. biz kendimiz geldik iç kimse bize müdāyil etmedi. türkiyeye gitçez çıktık dōrudan dōru ic bize kimse māni olmadı. /?\ buraya. gittik te üç ay, beş ay meseĺa gittim (…) orda oturdum bikaç ay. ondan sona bēnmedik orayı buraya tekrar yerimize geldik. vapurlan geldik. /?\ kimisi izmirde kaldı, kimisi istanbulda kaldı kimisi meseĺā tirede kaldı. zaten epimiz birlik gelmedik. ben bugün canım istedi türkiyeye çıkçem çıktım, öteki meseĺā on beş gün sōna yau̯t yirmi gün sōna bıraktı geldi. türkiyenin er tarafına dāldık. kızım bizim memleketin oldū yer bütūn bōle āçlık, fındıklık şu bu meseĺā bōle yicek maddeler köyündeyiz e bi sāt uzak bize manastır er şey var. biz bi şey satçak olduk mu odun vardı odun satıyoduk meseĺā hayvanımız vardı ayvannan barabar satardık giderdik şeyire, manastıra. onnar azırlādı biz tabi ufaktık bize gönderilēdi beygirlen olsun eşeklen olsun. /?\ bizim yaşamımız çok iyidi. çünkü bizde ġavur bize içbi şey yapmıyodu. iç bize bi zararı olmadı. /?\ ben yaptım meseĺā iki tane kız everdim dā da torunnarın dā var onnarı everdik. /?\ bizde astāne yoktu. biz kocakarı şēsinnen dou̯m yaptırıdık. (¦) ben çok meseĺā çocukların ezanını ben okurdum komşuların olsun kimin olursa olsun ben böyūm de mi hep dou̯m yapıldī zaman da adını madını ġoyardık beni çārılardı. /?\ bayram aynen burası gibi nası meseĺā şindi benim yēnim var burda amcam çocukları metin biliyosun sen metini metin zenciyi onnar şeyde duruyolar o demir yolunun altında orda çiflikleri var tavukçuluk yapıyolar. sōna mütāyitlik yapıyo.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
SÖZLÜK

HARF SIRASINA GÖRE KELİMELER	KELİME KARŞILIĞI-ÖRNEK CÜMLE- AÇIKLAMALAR	KULLANIM YERİ KAYNAK KİŞİ NUMARASI
A		
aftobuz	Otobüs “koçanada aftobuza bineydık.”	M.-Sarıova (M5.1/1, 141)
agrunum	Veteriner “yā agrunum gelı̧eri” {agronom: Ziraat mühendisi-Bulg. agronom (Süleymanoğlu Yenisoy, 1998: 225)}	B.-Razgırat (B6.1/1, 52)
akıbet akibet	Son, sonu, sonunda “bi şey var akıbet demiş şētmiye.” (M6.2.9) “nerde bi mājırane vardı orda durduk ıstanbulda akıbet.” (M7.2.7/2, 47) “ondan dērim ben belim akibet büküldü kazadan dērin gene.” (M7.2.4/1, 116)	M.-İştip Yörük (M6.2.9/1, 125) M.Radoviş Yörük (M7.2.7/2, 47) (M7.2.4/1, 116)
akrabasık	Akrabayız “te akrabasık yā tāĺukatsık.”	M.-Debre-Elessa (M1.2/2, 38)
akran akıran	Yaşıt “epımız aynı akran kızlar.” (M3.4) “nuriye tı̄zelerin akranlāndan kalan yok artīn” (M6.2.7) “ 'cemileylen akran deyivē be” (B7.16) “bizim akrannar indik kasabaya” (Y1.1) “bubannan akıran o.” (Y2.2)	M.-Strumisa (M3.4 / 1, 40) M.-İştip Yörük (M6.2.7/4, 24) B.-Şumnu (B7.16/3, 4) Y.-Dimetoka (Y1.1/8, 12) Y.-Dedeağaç-Hasanlar (Y2.2/1, 130)
akşarka	Ebe “akşarka dēdik ebeye ġavurca.”	B.-Şumnu (B7.9/1, 108)
alambur	Ihlamur “alambur çayı sizin ıhlamur dedı̄niz.”	B.-Eskicuma (B5.3/1, 268)
alaşa	Gezenti {alaşa: Halaşa, zayıf ve yaşlı at (Cebeci, 2010: 51)}	Y.-Kozana-Kayalar-İnobası (mdt.)
alaşık	Kovalamaca türü bir çocuk oyunu “kovalamaca gibi birbirimizi kovalardık. ona biz alaşık dėrdik.”	M.-Radoviş Yörük (M7.2.1/1, 53)

allālık	Hayır (hayır-hasenat) “olur mi yapmadan allālık verıysın ya. ayir, ayir verıysın nūtlu ekmèḳ.” (M2.6) “bayram arfelerinde işte ḷokma yaparıS, allālık yaparız.” (M7.2.6)	M.-Köprülü (M2.6/1, 106) M.-Radoviş-Yörük (M7.2.6/2, 33)
amayli	Muska “muska burda deyler, amayli.”	M.-Köprülü (M2.11/1, 48)
amlamak	Kabarmak “ondan sōna koyays, ikaysın güzelce, akşamdan amlattırıysın.” (M2.3) “ā amlaycak kabaracak peşi.” (M8.4) “o bıyday biz bir‿afta amladırdık.” (M8.5)	M.-Köprülü (M2.3/3, 145) M.-Manastır (M8.4/1, 202) (M8.5/2, 467)
andart	Çete “e gece andartlar basıyo”	Y.-Gümülcine (Y3.1/1, 40)
ano	Yenge “anom yengem var biz ano derdik memlekette.”	M.-Manastır (M8.4/1, 156)
ansamak	Buruşmak “buruşurdi tütünlerımız bizim, güneşi görünce ama burda bütün gün kır iç tütünler ansamas, buruşmas”	M.-Radoviş ovalı (M7.1.5/1, 158)
apıştana	Belediye “belediye apıştana dedikleri orası.”	B.-Kırcaali (B2.6/1, 13)
ardön	Düğünden sonra gelin ve damat, yakınları tarafından sırayla yemeğe alınır.Tüm davetler bitince gelin ve damat yakın akrabalarla önce kız tarafına sonra erkek tarafına yemek davetine gider ki davetler sonunda kız eviyle erkek evinde verilen bu yemeğe ardön denir. {ardön: Art+dön, ardına dön. Evlenme düğünü sonrasında gelinin baba evine gerçekleştirdiği ilk misafirlik. (Cebeci, 2010: 56)}	Y.-Kozana-Kayalar-İnobası (mdt.)

āretlik	Ahretlik (kadınlarda en yakın arkadaş); evlatlık “onna biz āretlik‿idik ta yenge görümce olduk” (M7.2.6) **“**bī kızımız var onu da āretlik aldık, kādaşımdan aldı āretlik.” (B7.10) {āretlik: Evlatlık (Cebeci, 2010: 56) āret: Yaşıt ve dost kızların birbirlerine verdiği ad (Cebeci, 2010: 56)}	M.-Radoviş Yörük (M7.2.6/2, 10) B.-Şumnu (B7.10/2, 9)
arşak	Dokuma tezgahının döndürmeye yarayan kısmı “arşak gene ona takardık āgır olsun da büksün diyi.”	M.-Manastır (M8.5/2, 108)
artlamak	Ayıklamak “keşkē ıslarsın, artlarsın, taşa korsun, adamlar uru.” { aytlamak: Ayıklamak “Gel de biraz fasle aytlayalım ba komşu” (Cebeci, 2010: 61) }	Y.-Kozana-Kayalar-İnonası (Y5.1/3, 131)
aşır	Aşure “aşureye aşır derdik orda biz.”	M.-Manastır (M8.5/2, 463)
ayaktaş	Arkadaş (gidip-geldiğim insanlar anlamında) “çok vardı ayaktaşlarım, kimisi öldü kimisi kızları aldı götürdü” {ayaktaş: Arkadaş, yoldaş (İbrahim, 1997: 256) }	M.-Radoviş Yörük (M7.2.7/2, 59)
aydamak aydemek	Haydamak, sürmek, göndermek (belli bir istikamete gitmesini sağlamak) “koreye aydıyadılar ep askēleri bi sürü askerimiz kırıldı korede.” (B7.16/2, 134) “hōp düşerdik çok aydardı ābim düşelim dīni.” (B7.16/3, 198) “beş tane biygir koşardık çatma ayderdik biz biygirleri.” (M2.10)	B.-Şumnu (B7.16/2, 134) (B7.16/3, 198) M.-Köprülü (M2.10/1, 183)

aykırmak aykīmak	Çağırmak (seslenmek, konuşmak / haykırmak); şarkı söylemek “dayre çalarız darabuka, aykırırık, şarkı sülerız.” (K1) “o gene bizi aykırdı orayı gittik.” (M7.2.7) “ti ti sen küçüne aykī da bak okuduvē.” (B6.2) {aykırmak: Türkü söylemek (İbrahim, 1997: 256) }	K-Prizren (K1.1/2, 206) M.-Radoviş Yörük (M7.2.7/1, 19) B.-Razgırat (B6.2/1, 122)
aytmak	Söylemek “yēni de aslında radufçet biz ōle aydıyoz”	B.-Eskicuma (B5.3/1, 204)
ayvan şālasi	Hayvan yağı “şāla, şāla sabun ayvan şālasi.”	M.-Köprülü (M2.6/1, 75)
B		
babina	Bebek mevlidi “bebek oldu mu üc gün sōra babina yaparız.”	K.-Prizren (K1.1/2, 474)
babişka	Çuvaldız “ep dikmij babişkayla altınları.”	M.-Manastır (M8.4/1, 268)
babitsa	Ebe “kūye ebe geldi, babitsa derdik biz.”	M.-Manastır (M8.5/2, 223)
babu	Yaşlı kadın (insan) “yaşlı insana bulgarca babu deriz.” (B6.1) “ǵavur karıları, yaşlıydılā da babu derdik.” (B7.16) {babu: Nine, yaşlı kadın-Bulg. baba (Süleymanoğlu Yenisoy, 1998: 263) } {babı: Bulgar kadını. Bulg. baba (nine). (Cebeci, 2010: 63)}	B.-Razgırat (B6.1/1, 430) B.-Şumnu (B7.16/1, 95)
bagaş	Bacak “yā bacak, bagaş te, te bu bagaşları kesēdi ōle iĺaçlādı”	B.-Razgırat (B6.2/1, 226)
balaban	İri, iri cüsseli, gösterişli “öle balaban bi kadın ̑idi.”	M.-Koçana (M4.1/1, 52)
bālantı	Tülbent “o tülbentlere gene bālantı dērdik tülbentlere”	M.-Radoviş-Yörük (M7.2.3/1, 125)
banitsa banisa barisa	Kuru yufkadan yapılan börek pırasalı börek yufkaların oklavayla büzülüp tepsiye döşemek suretiyle oluşturulan börek çeşidi	M.-Koçana (M4.1/1, 7) M.-Strumisa

	“kuru yufkalardan pide yapaydılar banitsa deydilar” (M4.1) “banisa derdik, pırıslārdık bōle yālı yālı pideler yapardık” (M3.8) “banisa te pide.” (M7.1.3) “buruşuk bide deriz barisa deriz” (M7.2.8)	(M3.8/1, 156) M.-Radoviş ovalı (M7.1.3/2, 125) M.-Radoviş yörük (M7.2.8/5, 170)
besetka	Bir tür çardak, kamelya “bulgarcadan kalma besetka, bu şey ani burda şindi dışarda var ya gençlē oturu çardak gibi bi yer.”	B.-Eskicuma (B5.3/1, 412)
bībi bibi	Hindi; kaz yavrusu “hindi, hindilere bībi dēriz biz.” (Y2.2) “kāz bastırıdık büle, bibi çıkardı.” (M8.4)	Y.-Dedeağaç-Hasanlar (Y2.2/1, 116) M.-Manastır (M8.4/2, 82)
bilda	Üzerinde yufka açılan tahta “kabardı mı bilda var bildamız var.”	M.-Manastır (M8.4/1, 297)
birgeda	Çalışma grubu, ekip “şinik ayırdılar birgeda birgeda” {brigada: Grup, ekip - Bulg. brigada (Süleymanoğlu Yenisoy, 1998: 255) }	M.-Manastır (M8.5/1, 91)
birgader	Dayı başı (ekip başı) “abim orda birgaderdi o mālede.” {bıragadir: Bulg. Brigadir. Tarım işletmesi yöneticisi (Cebeci, 2010: 70)}	M.-Manastır (M8.5/2, 179)
bitevi	Tamamı, tamamen, hepsi “bitevi getiriyler episi yemek yeyler şeyde dūnde.” (M2.4) “bitevi türk‿idi.” (M2.7) “şini bitevi gidey.” (M4.2) “bitevi dümdüz būle uvaydı.” (M6.2.4) “bi çikarız köyün kıyılariyle bitevi, gider semizkuşak toplardık” (M7.1.6) “bitevi göçmen, bütün göçmen orlar, yena.” (M7.2.7) “ben bitevi oralarda askerlik yaptım”(M8.5) “bādı burası bā tarlasıdı bitevi” (Y1.1)	M.-Köprülü (M2.4/3, 66) (M2.7/4, 154) M.-Koçana (M4.2/6, 200) M.-İştip Yörük (M6.2.4/1, 17) M.-Radoviş ovalı (M7.1.6/1, 156) M.-Radoviş Yörük (M7.2.7/2, 64) M.-Manastır (M8.5/1, 41) Y.-Dimetoka (Y1.1/6, 105)
bitki	Bitim, son, nihayet “başka yerde çalmıştır sen bitkisine ermişindir” (B7.16) “en bitki de ineklēde çalıştım.” (B8.4)	B.-Şumnu (B7.16/3, 98) B.-Varna (B8.4/2, 75)

bitola	Manastır “Bitolada.”	M.-Manastır (M8.4/2, 1)
bizanme	Kelimenin anlamı bulunamadı. “sōra bizanme işleri zāmetliydi.”	M.-Radoviş Yörük (M7.2.8/1, 89)
bojik bojuk	Yılbaşı, noel “yılbaşı galiba ama bojik derdi orda burda yılbaşı.” (M2.8) “bojuk mu? yılbaşına ūle derdiler” (M6.2)	M.-Köprülü (M2.8/1, 82) M.-İştip Yörük (M6.2.8/1, 141)
borāni	Kavrulmuş soğana semiz otu veya ıspanakla bir miktar pirinç ya da bulgur katılarak yapılan yemek. Sade veya yoğurtlı yenir.	Kozana-Kayalar-İnobası (mdt.)
boyama	Toz biber “boyama atarız içine”	K.-Prizren (K1.1/2, 338)
bubanka	Dut “bubanka dedīmiS dut”	B.-Eskicuma (B5.3/1, 327)
bunbar	Sucuk “etli pitayka, bunbarli pitayka yaptırırız.” {bumbar: 1. Sığır, koyu, keçi gibi hayvanların kalın barsağı; 2. Bu bağırsağa kıyma, ciğer, pirinç veya bulgur doldurularak yapılan yemek. Ağızlarda mumbar olarak kullanılır. (Far. mubār, mubā) Bulgarca bumbár ve Sırpça bùmbar biçimleri Türkçeden alınmıştır. (Eren, 1999: 63) }	K.-Prizren (K1.1/2, 325)
burkan	Kavanoz “kavanoza burkan deriz, burkana doldurusun.” (B2.4) “yurt yapōz burkannara” (B5.3)	B.-Kırcaali (B2.4/1, 11) B.-Eskicuma (B5.3/1, 238)
butima butim	Dibek, yayık “yayık dil‿idi butimaydı orda” (M3.2) “tātadan bu kadar butimlar var‿idi.” (M7.1.2)	M.-Strumisa (M3.2/2, 64) M.-Radoviş ovalı (M7.1.2/1, 318)
bükana	Anneanne “yā bunun bükanasi benım dayımın kızi.”	M.-Debre-Elessa (M1.2/2, 39)
büryan	Tepside pişirilmiş ve üstüne et dizilmiş pilav “büryan, suyu kaynadırsın, pirinci aşlarsın, atarsın. sōna etlerini dizersin.” (M1.2) “eti pişirırız, ondan sōna pirinci kavururuz, bi tane sovan rendeleriz	M.-Debre-Elessa (M1.2/6, 56) M.-Köprülü (M2.6/2, 78)

	pirinçle beraber kavuruyoz. tepsiye yaydıne etleri üstüne fırına onun ismi büryan.” (M2.6)	
büzme	Baklava çeşidi “büzme, büzme baklava”	B.-Razgırat (B6.1/1, 418)
C		
canlık	Hayır (lokma vb.) “komşu çocuklara dādırdık canlık, üstüne elva koyardık dādırdık ep.”	M.-Manastır (M8.2/1, 88)
ciza	Çökelek “biz onda cizaya çökelek mi ne bileym”	K.-Prizren (K1.1/2, 326)
Ç		
çak	Tam, tamam, -e kadar, o zaman anlamlarında edat “çak evımıze gelelım burā ep zāmetle.” (M1.2) “çak jeton düşti bana buray ne vakıt gèl̤dık.” (M2.10) “ā olmaz mi asta oldum çak.” (M3.3) “akisardan çak öbe getırdık” (M4.2) “avşam çak onda gelejek.” (M6.2.4) “ehee benım akrabālar çak borizovada bile var” (M7.1.6) “evin var diye kurulursuñ dedi çak gene dedi.” (M7.2.2) “onun evde oturduk biz çak bu ev olsun.” (M8.4) “ilk endi̇mizde çak ti̇ omurluya sevk ◡ ettiler.” (Y2.2) “çak biz sabāleyin gidelim karının eşālarını torlamış toplamış” (Y5.1) “yeni gelmişler memleketten çak hāne tutsunnar.” (Y6.1)	M.-Debre-Elessa (M1.2/4, 38) M.-Köprülü (M2.10/1, 71) M.-Strumisa (M3.3/2, 101) M.-Koçana (M4.2/1, 113) M.-İştip Yörük (M6.2.4/1, 93) M.-Radoviş ovalı (M7.1.6/4, 24) M.-Radoviş Yörük (M7.2.2/1, 232) M.-Manastır (M8.4/1, 106) Y.-Dedeağaç-Hasanlar (Y2.2/2, 43) Y.-Kozana-Kayalar-İnobası (Y5.1/3, 102) Y.-Kavala-Kınalı (Y6.1/1, 164)
çakmak	Anlamak “sōna ustalık ta biraz yani çakardım.”	M.-Debre-Elessa (M1.2/2, 69)
çakma	Uçuk “çakma büle dudaklarında çocukların çıkar, insannarın bilen çıkar burdan yara”	Y.-Dimetoka (Y1.1/5, 300)
çalkan	Dibek “çalkan derdiler vardı şiyden tātadan.”	M.-Debre-Elessa (M1.2/1, 40)
çanga	Soba kapağı “bōle çangalar vardı sobanın şeyleri	M.-Köprülü (M2.11/1, 148)

	kapakları”	
çarpak	Büyük kaşık “çarpak yani kaşīn bīyü.”	B.-Eskicuma (B5.3/1, 217)
çatma	Daire şeklinde harman yeri “beş tane biygir koşardık çatma ayderdik biz biygirleri.” {çatma: 1.Daire şeklinde olan ve hayvanlarla harman dövmeye yarayan yer. 2.Çatık, bitişik (Cebeci, 2010: 86)}	M.-Köprülü (M2.10/1, 183)
çatmak	Kabarmak, hamurlanmak “ordan sōna çatti lēnde, tekral tepsiye kuydum.”	M.-Koçana (M4.2/1, 105)
çaycivnisa	Çaycı “şindi burda kāveler çaycivnisalar, çaycivnisā” {çaycinitsa: Çayhane (< čajdinica Sırp.) (İgci, 2010: 235) }	M.-Köprülü (M2.7/3, 140)
çaynik	Çaydanlık “şini kalkarız te çaynik burda.” {çaynik, çaymık (çaynık çaynıḫ,çayniyh): Çaydanlık - Rus., Bulg., Slov.čajnik, Sırp.-Hırv. čäynık; C.III, s.1098; DS, C.XII, s.4476; Tietze, s.7. (Süleymanoğlu Yenisoy, 1998: 170)}	M.-Manastır (M8.4/1, 290)
çayşır	Dokuma pantolon “pantul, bizim onlara çayşır derdık giyeydi adamlar.”	M.-Köprülü (M2.10/2, 40)
çeçkelisa	Kürdan “soa alırsın bi te nası deylar bu çeçkelisa?”	K.-Prizren (K1.1/4, 67)
çekişmek	Azarlamak, kızmak “dāya giderdik oduna da dāyı bitidiniz diyi çok çekişīlerdi bize.” (M7.2.6) “kocakarı bana ne kadā çekişti te o yaslāc bak nōlmuj güneşte atılmış ta” (B7.16)	M.-Radoviş Yörük (M7.2.6/2, 88) B.-Şumnu (B7.16/1, 369)
çelat	Çocuk “siz dey bi̇l̇ıysınız dey makedonca bizim çeĺatlar bilmey türkçe.” (M2.7) “şinik çelat çocuk ne bayram yapar iç öle.” (M3.8) “episi īler var çeĺat ta var, kızlar da var” (M7.1.5)	M.-Köprülü (M2.7/3, 165) M.-Strumisa (M3.8/2, 8) M.-Radoviş ovalı (M7.1.5/1, 6) M.-Radoviş Yörük (M7.2.5/1, 77)

	"sōra demek çelatlarımız oldu" (M7.2.5)	
çember çembē 'çēmbē	Başörtüsü "çember örtünürdük yüzümüze, kırmızi çember" (M7.1.6) "biz ōda bunnara çembē dēdik, būda ōtü." (B7.1) "ya oyalı 'çēmbē, kozan 'çēmbē" (B6.2)	M.-Radoviş ovalı (M7.1.6/1, 144) B.-Şumnu (B7.1/1, 91) B.-Razgırat (B6.2/1, 98)
çendele çendala çendila çendil	Süzgeç (süzek) "çendelelere süzerız onlari." (M7.1.6) "ususi bezlēmiz vardı, çendele çendele derdik." (Y1.3) "e te o çendeleye ġoycan, süzülcek orda." (Y2.2) "ani peyniri koyuyos çendala dedĭmiS sıkōm onu katlayıp" (B5.3) "koca bezden çendilalara asardık, süzerdik." (M7.2.2) "koyarsın torbaya süzersin çendiller, torbalar vardır dökersin." (Y1.1)	M.-Radoviş ovalı (M7.1.6/1, 79) Y.-Dimetoka (Y1.3/1, 100) Y.-Dedeağaç-Hasanlar (Y2.2/1, 99) B.-Eskicuma (B5.3/1, 219) M.-Radoviş Yörük (M7.2.2/1, 417) Y.-Dimetoka (Y1.1/6, 424)
çerepene çerepne çerenpe çerepe çerepma çeretma çerpene çelepene çelepe çirepene çilepene	Ekmek pişirmede kullanılan topraktan tepsi; topraktan kapak "çerepenede kastırada kapardık ep." (M7.1.2/1, 294) "anam yapādı çerepeneciydi anam." (B3.1/1, 165) "çerepne vardı çerepne saçla kapardık." (M8.4/1, 203) "çerenpe, onda ekmek bişiriydik." (M7.2.8) "koca ekmek bule yapaydılar çerepede" (M4.1) "topraktan çerepma derler sen biliyon" (M1.2) "çeretma çamurdan yapardık onu çĭnerdik çamuru çeretma yapardık." (M8.4/2, 96) "çerpene de çerpeneyin altına kapāsın" (B2.6) "anam pişiri bi çelepene ekmek." (B3.1/1, 142) "evde çelepenelēmiz vardı bu kadana." (Y1.1) "tavaya ġoyup çelepeyne bişirirdik üstüne kor ġorduk." (B2.1.) "topraktan çirepene yapardık." (M6.2.4) "çirepenede bişiriydik" (M7.2.2) "çilepene ekmē yapıyodular" (M6.2.5) { çälpänä / çenäpä / çerpänä / çeräpä: Külde pişirilen ekmeğin üstüne örtülen	M.-Radoviş-Ovalı (M7.1.2/1, 294) B.-Sımolyan (B3.1/1, 165) M.-Manastır (M8.4/1, 203) M.-Radoviş Yörük (M7.2.8/5, 57) M.-Koçana (M4.1/1, 7) M.-Debre-Elessa (M1.2/1, 22) M.-Manastır (M8.4/2, 96) B.-Kırcaali (B2.6/1, 92) B.-Sımolyan (B3.1/1, 142) Y.-Dimetoka (Y1.1/6, 272) Y.-Kozana-Kayalar-İnobası (mdt. Birgül Akyol) B.-Kırcaali (B2.1/1, 63) M.-İştip Yörük (M6.2.4/1, 113) M.-Radoviş Yörük (M7.2.2/1, 341) M.-İştip Yörük (M6.2.5/1, 58)

	demir, toprak veya taştan kapak.SDD *çenepe* toprak güveç, *çerepene, çerepne* içinde ekmek pişirilen topraktan yapılmış tepsiye benzer güveç, çanak.Bulg.čerepna, čirepnja, čirep, črepnja içinde ekmek pişirilen toprak kap. (Mollova ve Mollova, 2003: 71-72)}	
çerge	Çaputtan dokunmuş yolluk çaputtan dokunmuş kilim "çerge. /?\ sererdik orda, ondan sōra sofra peşkirini ser" (M3.4) "'çergeleri gene vuruyduk onunlen." (M4.2) "ā memlekette gene çerge vardı" (M6.2) "bu kapilar çergēle durdu" (M7.1.6) "te büle çergelerden döşērdik." (M7.2.3) "biz 'çerge deriz siz yolluk diyesiniz" (B5.1) {çerge, çergi: 1.göçebe çadırı, 2. Çingene çadırı. Ağızlarda cerge, cergi olarak da geçer. Anadolu ve özellikle Balkan ağızlarında çerge, çergi 'kilim, bir çeşit dokuma örtü' olarak da kullanılır. Balkan dillerinden alındığı anlaşılıyor. Balkan dillerinde kullanılan biçimlerin kökenini bilmiyoruz. Rumca yoluyla eski İtalyanca serga adından geldiği yolundaki sav tartışmaya açıktır. (Eren, 1999: 86) }	M.-Strumisa (M3.4 / 1, 72) M.-Koçana (M4.2/1, 79) M.-İştip Yörük (M6.2.11/1, 84) M.-Radoviş ovalı (M7.1.6/4, 34) M.-Radoviş Yörük (M7.2.3/1, 126) B.-Eskicuma (B5.1/1, 115)
çet	Kere "meseĺa celır bi çet ya gürümce olur, elti olur"	K.-Prizren (K1.1/1, 314)
çeykel	Hayvanı dürtmede kullanılan sopa "ben ayvan yettim da çeykeli vādı"	B.-Şumnu (B7.3/1, 162)
çık	Sırf, sadece "te bez çık bez dokūrduk" (M6.2.7) "amaylı yapmış çık boncuklan onu işlemiş." (M7.2.3) "börek yapardık çık sütten" (M8.5/2, 418)	M.-İştip Yörük (M6.2.7/3, 71) M.-Radoviş Yörük (M7.2.3/1, 112) M.-Manastır (M8.5/2, 418)
çımbarı	İpi germeye yarayan alet "çımbarı, e işte bak yaradī iş o geriyo."	M.-İştip Yörük (M6.2.10/2, 183)
çıv çivḳ	Sırf, sadece "çıv ceviz atarlar" (M1.2) "çıv yumurtayla yuruduk onu" (M8.5) "yok‿idi orda çivḳ orasi türk." (M7.1.3)	M.Debre-Elessa (M1.2/6, 106) M.-Manastır (M8.5/2, 442) M.-Radoviş ovalı (M7.1.3/2, 5)

çini	Tabak “e sonra çinilere döküp, tabaklara” (B5.3) “kazannar, o çiniler ne yıka babam yıka babam.” (B6.2)	B.-Eskicuma (B5.3/1, 71) B.-Razgırat (B6.2/1, 37)
çipka	Musluk “aşā tarafından bi çipkası olur onun bōle”	M.-Radoviş Yörük (M7.2.7/1, 133)
çirişlemek çirij yapmak	Kolalamak. Dokumadan önce, ipi sağlamlaştırmak için, buğday ya da çavdar unuyla, kaynar sudan oluşturulan karışım, bulamaç. “eırdın mi şēdeysın ikaysın o iplī çirişleysın.” (M6.1.1) “onnarı sōra şeye yatırıyıs, çavdar ununa çirij yaparız, būday ununa çirij yaparız.” (M7.2.8) “iplik u çiriş olmadı mı sapır sapır kopar, dökülür.” (Y1.1)	M.-İştip ovalı (M6.1.1/1, 54) M.-Radoviş Yörük (M7.2.8/1, 66) Y.-Dimetoka (Y1.1/5, 487)
çityan	Şalvar “çityan deriz burda şalvar alıştık.” (K1.1) “ā vardi bir şalvarlar çityan deydık” (M2.11) {çintiyan: İçi astarlı kadın donu, kadın şalvarı. Anadolu ağızlarında çinti, şinti olarak da kullanılır. Littman’a göre Arapça (Mısır) şintiyan ‘kadın şalvarı’ Türkçeden alınmıştır. Suriye’de de kullanılır. Türkçeden Sırpçaya da çiftijáne, çivtijáne, cintijáne olarak geçmiştir. (Eren, 1999: 94)}	K.-Prizren (K1.1/1, 307) M.-Köprülü (M2.11/1, 161)
çoşnik	Elenmedik undan köpeğe yapılan ekmek (bulamaç) “çoşnik köpē yapardık.”	M.-Radoviş ovalı (M7.1.3/2, 79)
çurla	Dibek tokmağı “dūme çomā çurla.”	M.-Manastır (M8.4/1, 44)
çübrisa	Baharat “çübrisasını, karaböberini epsini koyarız.” {çibritsa: Kekik, çemen Bulg.çubritsa, Rus.çubrets (Süleymanoğlu Yenisoy, 1998: 210)}	B.-Razgırat (B6.7/1, 200)
çüğmek	Zıplamak, hoplamak “nē çūdün sen dedim.”	B.-Şumnu (B7.16/3, 151)
çūr	İri diken, çöğür (iri dikenli bir bitki) “bu avlular bōş, açīk, çūrle bölük.”	M.-Manastır (M8.4/1, 133)

çüven	Bir ot çeşidi “o çüven ottan çöpten olur onlar. o çüveni kaynaT‿o çüvenli su koyarız peynir ne kurt ne pesènḳ” {çöven < çöğen: Kökü ve dalları sabun gibi köpürten bir bitki.Kökünü bilmiyoruz. (Eren, 1999: 101) }	M.-Radoviş ovalı (M7.1.6/1, 67)
çüven	Dökme demirden yapılma tencere “çüven, tencere.” (B5.3/1, 221) “tencerenin kendisi çüvenden oldū içi çüven diyoz tencere.” (B5.3/1, 258)	B.-Eskicuma (B5.3/1, 221) (B5.3/1, 258)
D		
daci	Dayı “burda dayi orda daci” {dacı: Amca-Rus. djádja (Süleymanoğlu Yenisoy, 1998: 172) }	M.-Strumisa (M3.5/1, 46)
danışık	Düğünden bir hafta önce verilen yemek (B8.4’ün tanımlaması) Düğünden bir gece önce toplanıp görev paylaşımı yapılması (Y.1.1’in tanımlaması) “dūn olmadan bir afta vākana danışık yapıyilē.” (B8.4) “danışma dēlerdi çārılar bi gece önden danışık yaparlar. komşular paylaşır gelcek çok misāfir geliyo etraftan ya.” (Y1.1)	B.-Varna (B8.4/2, 22) Y.-Dimetoka (Y1.1/ 3, 164)
dartmak	Çekmek (hızlı ve sert bir hareketle çekmek) “beş kişi, altı kişi bi yorganın altında o dartar, o dartar.”	M.-Radoviş Yörük (M7.2.8/5, 79)
dartı	Erimiş tereyağ ve mısır unu karışımı “sāde yāyı eridirsiñ onun içine misir unu atarsıñ ondan bi dartı olur yersin.” (M6.2.5) “darı ununu atarlardı onu gārı kordu o dibine çökerdi o şey dartı dėrdik ona.” (M7.2.1)	M.-İştip Yörük (M6.2.5/1, 29) M.-Radoviş Yörük (M7.2.1/1, 136)
dartma	Poşu	Kozana-İnobası (mdt.)
daskal daskala daskele daskalye daskali daskeli	Öğretmen “ama biricik ya bulunur daskalları” (B7.2) “daskala iç gidemedım” (M7.1.6) “burda ōretmen orda daskala.” (B5.2) “bizim daskala vardı, ōretmen yani unnar	B.-Şumnu (B7.2/1, 8) M.-Radoviş ovalı (M7.1.6/2, 6) B.-Eskicuma (B5.2/1, 123)

	daskala derlerdi.” (Y3.1) “okulda yalnız bi daskele vardı” (B2.3) “daskali vardı ūretmen deye onnar daskalye derdiler.” (Y1.1) “ōretmennere daskeli diyodu” (Y3.5) {daskal / daskala: Öğretmen, muallim - Bulg.daskal daskale: Öğretmen, bay öğretmen- Bulg.daskal. Daskale biçimi Bulgarcada kelimenin çağrı, hitap biçimidir.(Yenisoy, 1998: 226, 256)} {daskalı: Rum. dascalu. Öğretmen (Cebeci, 2010: 98) }	Y.-Gümülcine (Y3.1/1, 106) B.-Kırcaali (B2.3/1, 7) Y.-Dimetoka (Y1.1/6, 29) Y.-Gümülcine (Y3.5/1, 7)
delikannı	Delikanlı (yetişkin genç kız için de kullanılıyor) “ben delikannı kızdım, on ‿ altı yaşında kızdım.”	B.-Şumnu (B7.19/1, 28)
denk	Tütünün kalıp şekline getirilmiş hali “bütün gün tütün kalıpla, denk yapardık.”	M.-Strumisa (M3.8/1, 274)
denişmek	Değişmek “denişmezler, denişmezlē yavrum bōle konuşurlā.” (B6.2) “biz denişmedik 'cemileleri deniştirdilē.” (B7.16)	B.-Razgırat (B6.2/1, 64) B.-Şumnu (B7.16/3, 19)
dernek dernèḳ	Cumartesi “dernek derdik cumātesine” (M6.2.11) “cumartesine dernek derdik.” (M7.2.8) “cumávtesına dernèḳ” (M7.1.5)	M.-İştip Yörük (M6.2.11/1, 48) M.-Radoviş Yörük (M7.2.8/5, 182) M.-Radoviş ovalı (M7.1.5/1, 211)
deşırmek	İltahaplanmak, şişmek, toplamak “īne vuruldi mi çocukların deşırdi mi oni kaparlar korlar peşitten, otlari.”	M.-Debre-Elessa (M1.2/3, 100)
devrılık su	Kaynar su “devrılık suyle aşlārdık oni.”	M.-Radoviş ovalı (M7.1.6/1, 92)
dızmana	Mayalı hamurdan içine çökelek konulmak suretiyle yapılan bir nevi poğaça “dızmanayı ekseri göçmenner öyle yapar.” {dızman: Bikarbonat soda ile karılmış hamurdan yapılan, lokmalar halinde tepsiye dizilip üstüne kaymak sürülen bir hamur aşı (Cebeci, 2010: 100)}	B.-Razgırat (B6.10/1, 219)
dijbudak	Dişbudak (ağaç) “dijbudaklar olurdi boyle şiyde çalılarda,	M.-Debre-Elessa (M1.2/6, 112)

	onlari kaynadırdık” {dişbudak: Kerestesi sert ve değerli bir orman ağacı. Yalnız Anadolu ve balkan alanında kullanıldığı anlaşılıyor. (Eren, 1999: 115)}	
dilfil	Bir ot çeşidi “dilfillerimizle, kekik otlarımızla büven ayvannarımız mis gibi o etleri yemiye doyamasıñ.” {tirfil: Yabani yonca, üçgül. Yerel ağızlarda dirfil olarak da geçer. Bundan başka, tırfil biçimi de kullanlır. < R (Eren, 1999: 409) }	M.-Radoviş Yörük (M7.2.2/1, 192)
direkturu	Müdür “siz müdū diyesiniz biz direkturu dēdik”	B.-Razgırat (B6.2/1, 29)
dokurjin	Dokuz bağlamdan yapılma ekin yığını “sıkardık demetleri bi demet dokurjin yapardık.” {dokurcun: 1.dokuz bağlamdan yapılmış ekin yığını; 2. dokuz taş oyunu. Ağızlarda tokurcun(ve tokurcuk) biçimi de yaygın olarak kullanılır. Toprak damların saçaklarına konan yassı ağaçlara da dokurcun adı verilir. Kökeni karışıktır. (Eren, 1999: 117)}	M.-Köprülü (M2.10/1, 172)
donbay dombay dumbay	Dombay (manda) “yani donbay sürmezdi.” (M3.2) “donbay arabalarınna çalışmā gidēdik.” (B5.4) “dombayımız vardı sattık” (B7.19) “ineklerimiz vardı, dumbaylarmız vardı” (M8.5)	M.-Strumisa (M3.2/1, 198) B.-Eskicuma (B5.4/2, 67) B.-Şumnu (B7.19/1, 84) M.-Manastır (M8.5/2, 32)
dölenmek	Dönmek, dolanmak “kafan dölenırmiş, başın dölenırmiş” (M7.1.4) “o dölene dölene o beygirlē gèḷır yakına” (M7.1.6)	M.-Radoviş ovalı (M7.1.4/1, 115) (M7.1.6/4, 106)
dudile	Kelimenin anlamı bulunamadı. “çok açar üstünde, çoka dudile gibi açmış dersık. bu erikte dudile gibi erik olmiş.”	M.-Radoviş ovalı (M7.1.6/4, 166)
dumasız	Kınasız “kınaya dērız duma.”	K.-Prizren (K1.1/1, 350)
dünüşü	Dünür	Y.-Kozana-Kayalar-İnobası

	"dünüşüm o benim."	(Y5.1/1, 60)
dravez	Kır çiçeği "dravezler var‿idi memlekette"	M.-Koçana (M4.1/1, 282)
E		
ebe	Nine "ebem, annānem çok dā şeydir bōle okumuş demiyem de tā dinine saygılıydı"	B.-Kırcaali (B2.4/1, 410)
edik	Patik "patik, patik edik deriz biz onnara." {edik: Örme veya bezden yapılmış terlik. SDD edik 5.terlik, 6.yünden yapılmış patik.(Mollova, 2003: 113)}	B.-Kırcaali (B2.1/1, 127)
ekşimik	Çökelek "ekşimik gene biberli ekşimik."	B.-Sımolyan (B3.2/1, 69)
el amuru almak	Mayalanmaya bırakmak "el amuru aldi mi yazılsın ki dinlensın amur."	M.-Debre-Elessa (M1.2/3, 53)
emdirmek	Emzirmek "çocū emdiriymiş"	M.-Manastır (M8.5/2, 77)
epten	Hepten, büsbütün, tamamen "sādiye abanın gene epten köyü orda." (M2.11) "giderdik yakınlara da epten yakınlara." (M3.8) "şini diyim epten yalnıs kalıyım." (M4.2) "oraları epten şeye kaldı." (M6.2.12) "burda şindi epten kolaylık" (M7.2.3) "komşularım epten bulgādı" (B7.10) "epten kaynak olmuycak ya." (B8.4)	M.-Köprülü (M2.11/1, 81) M.-Strumisa (M3.8/1, 147) M.-Koçana (M4.2/6, 223) M.-İştip Yörük (M6.2.12/1, 158) M.-Radoviş Yörük (M7.2.3/1, 133) B.-Şumnu (B7.10/2, 54) B.-Varna (B8.4/2, 69)
eren	Ahır "ayvanlari ne kapārıs, eren derdık."	M.-Radoviş ovalı (M7.1.5/1, 72)
ermek erişmek	Yetişmek "ben sora eriştim" (M8.5) "benim erdim zemanda salıngaç kurulādı." (B7.9) "erişti būdü yedi yaşına girdi" (Y3.4) "ama sōra erişenner, gençler tabi unnara daskeli ōretmennere daskeli diyodu" (Y3.5)	M.-Manastır (M8.5/2, 64) B.-Şumnu (B7.9/1, 70) Y.-Gümülcine (Y3.4/1, 270) (Y3.5/1, 7)
et	Kıyma	K.-Prizren

	“paşa çüftesi et atarız”	(K1.1/2, 337)
etēne	Eteğine, kucağına “ufak çojuk‿ise ana binerdi kimi etēne alırdi.”	M.Debre-Elessa (M1.2/6, 76)
evsemek	Savurmak “buyday, kap atay o. kap atti mi oni evseysin rüzgarda”	M.-Köprülü (M2.3/3, 144)
F		
fakele	Beyaz kabak “koca koca fakeleler var kara kabaklar var.”	Y.-Dimetoka (Y1.1/5, 351)
fanmak	Hamurun kabarıklığının gitmesi, sinmesi “İşirdi kabarırdı tekne dolar ne zaman fanacak, fandı mı undan sōna koparıydık.” {fanmak: Yorulmak, yorgun düşmek (Cebeci, 2010: 115)}	Y.-Dimetoka (Y1.1/5, 144)
fetoz fotez fotoz	Fes “büle fetozluydu bizim gençlerimiz orda.” (M6.2.12) “fotez dērdik onnara” (M7.2.4/1, 188) “fotoz derdik fotoz. bunun adı fotos, fotoz dērdik” (M7.2.4/1, 189)	M.-İştip Yörük (M6.2.12/1, 229) M.-Radoviş Yörük (M7.2.4/1, 188) (M7.2.4/1, 189)
fıstan	Elbise “burda elbise deyz orda fıstan”	M.-Köprülü (M2.11/1, 116)
fıta	1. Önlük “fıtamız var‿ıdı fıta örtünüyoduk belimize bālıyoduk.” (M6.2.5) “fıtalar kuşanırdilar.” (M7.1.2) “öñümüzde fıtalar var‿ıdı.” (M7.2.1) “fıtalarını dokūrduk ep kendimiz” (M8.2) “gelinlik önüne fıta” (M8.4) “fıta kuşanırdık, mārama yapardık yanlarmıza” (M8.5) 2.Yaygı “yerde yiyoduk yayıyoduk bi fıta, sinide yiyoduk.”	M.-İştip Yörük (M6.2.5/2, 57) M.-Radoviş ovalı (M7.1.2/2, 91) M.-Radoviş Yörük (M7.2.1/1, 7) M.-Manastır (M8.2/1, 119) (M8.4/1, 220) (M8.5/2, 118) B.-Varna (B8.3/1, 37)
fırışnik fırışlik furuşnik	Sac “fırışnikle pişiriyoduk.” (M6.2.5) “fırışlik var‿ıdı onunna bişiridik.” (M6.2.7) “furuşnikle kapaysın, kapaysın ekmē”	M.-İştip Yörük (M6.2.5/1, 52) (M6.2.7/3, 104) M.-Radoviş ovalı (M7.1.3/2, 85)

	(M7.1.3)	
firenka	Domates “domatize firenka dėrdik.”	M.-Radoviş Yörük (M7.2.1/1, 63)
fuĺya	Bir börek çeşidi “bakardık o fuĺyanın altını” {fulya: Un, su ve tuzdan hazırlanan ve boza kıvamında olan hamurun yerleştirildiği tepsinin sac ile kapatılıp pişirilmesiyle yapılan bir çeşit börek (İgci, 2010: 239)}	K.-Prizren (K1.1/1, 465)
G		
garabik	Aydınlatmada kullanılan alet “garabik derdiler tütün kalıplardık o da çok gösteri ama kokār”	M.-Strumisa (M3.8/1, 271)
geze	Düğünden sonra kız ve oğlan tarafının kaynaşması için karşılıklı olarak verilen yemek “gelin evlendikten sō iki gün üç günne geze deriz biz hısımını akrabasını toplā” (B2.1) “geze dāvet demek.” (B2.4)	B.-Kırcaali (B2.1/1, 119) (B2.4/1, 242)
gırba	Arka, sırt “gırba demem arkasi geriye dōru anladın mi şini gırbasi var.”	M.-Strumisa (M3.5/1, 59)
ġındap	Tütünü kurutmak için, tütünün dizildiği, tahta sırığa gerilen ip “o ipi şe yaparız ġındabı geriz ramkaya bi ucundan bi ucuna.”	B.-Kırcaali (B2.1/1, 161)
gidişmek	Kaşınmak “pançam gidişti mi diyolā bi yerden para gèl̦cek.”	B.-Eskicuma (B5.3/1, 279)
guma	Kara lastik (ayakkabı) “nalın da giyēdik, guma da giyēdik.”	B.-Şumnu (B7.2/1, 39)
guşa	Gırtlak “ön tarafa guşa derler arkaya tarafına boynu.” (M3.7) “gırtlak guşa ne dėrseñ de.” (M6.2.10) “gırtlak guşa öle dērdik.” (M7.2.3)	M.-Strumisa (M3.7/1, 88) M.-İştip Yörük (M6.2.10/1, 435) M.-Radoviş Yörük (M7.2.3/1, 91)
gül̦götü	Kuşburnu “siz kuşburun mu ne denōsuz biz gül̦götü diyolā.”	B.-Eskicuma (B5.3/1, 269)
güci	Dokuma tezgahında iplikleri geçirdikleri alet	M.-Köprülü (M2.5/2, 92)

	"güci, güciye iplikleri geçiriyz."	
gū̄nek	Gömlek "gömlek te dil gū̄nek, gū̄nek deriz" (M7.2.8/5, 85)	M.-Radoviş Yörük (M7.2.8/5, 85)
goldiş	Ayak bileği kemiği "goldiş, goldiş kemī derlerdi."	M.-Manastır (M8.5/2, 382)
gonitsa	Yaban armutu "burda afat dēler biz gonitsa dērdik"	M.-Radoviş Yörük (M7.2.6/2, 76)
gorojla	Tahta kepçe "tahta kepçeye biz gorojla dērız"	K.-Prizren (K1.1/1, 448)
graysa	Radyatör "biz da graysaylen ceçirisık"	K.-Prizren (K1.1/2, 117)
H		
haranı	Büyük tencere (bakır, alüminyum) "böyük haranılā vādı" {haranı: Kazan, büyük kazan. Yerel ağızlarda hereni olarak da geçer. < Far. harānī (Eren, 1999: 172) }	B.-Sımolyan (B3.1/1, 101)
hasyag	Tereyağ "hasyag yerdık."	K.-Prizren (K1.1/2, 319)
hora horo oro alaja oro (*)	Halay (horon) (*) kadın-erkek karışık çekilen halay "hora çekerler davullarla da berāber." (Y1.1) "burda halay diyeler a biz horo dēdik" (B5.2) "orda beş ◡ alti oro, ordan eve. oro oynaylar, alay çekeyler." (M7.1.2) "bir◡adam bi kari, bir◡adam bi kari alaja oro o işte." (M7.1.2) {hora: Hora - Bulg. horo (Süleymanoğlu Yenisoy, 1998: 257) }	Y.-Dimetoka (Y1.1/ 3, 185) B.-Eskicuma (B5.2/1, 236) M.-Radoviş-Ovalı (M7.1.2/1, 168) M.-Radoviş (M7.1.2/1, 174)
hotaz	İğneli altın "u īneli altına hotaz derler" {hotuz: Şapka sorgucu. TS. hotoz eskiden kadınların giydikleri küçük süslü başlık. (Mollova ve Mollova, 2003: 204)}	Y.-Gümülcine (Y3.4/1, 84)

	{hotoz: Gelinlerin başına takılan süslü başlık (Cebeci, 2010: 135)}	
I		
ılambır	Ihlamur “ılambır çayı olsa yımşacık yapacak bōzumu.”	B.-Razgırat (B6.7/1, 250)
ınna (otu)	Bir çeşit ot “toplamış kaynam nerden topladısa ınna otu.”	M.-Manastır (M8.5/2, 316)
ısıran īsıran ısırani isirani ıstırāni sıran sirani	Hamur kazımaya yarayan (demir) alet (bir çeşit spatula) “ısıran dediklermiz şey var onunla kazırdık.” (M8.3) “tekne īsıranı dērdik te böle kazırdık ellerimizi yene.” (M7.2.3) “elva gibi yapardık tavada ısıranilen” (Y5.1) “isirani diyoduk” (Y1.2) “ıstırāni var ıstıraniyle büle şēdirsin” (Y5.1/2, 122) “tekne sıranı dėrdik.” (M6.2.8) “siraniyle kazīdık.” (B6.4)	M.-Manastır (M8.3/1, 182) M.-Radoviş Yörük (M7.2.3/1, 171) Y.-Kozana-Kayalar-İnobası (Y5.1/1, 118) Y.-Dimetoka (Y1.2/2, 84) Y.-Kozana-Kayalar-İnobası (Y5.1/2, 122) M.-İştip Yörük (M6.2.8/1, 81) B.-Razgırat (B6.4/1, 47)
ıstala	Demet “piric demetleri gibi ıstala derler”	M.-Strumisa (M3.7/1, 139)
ıştırmak	Sesini çıkarmak, konuşmak “hiç ıştırma dedi, ben onun akından gelirim.”	B.-Şumnu (B7.16/1, 199)
İ		
ijlep	Ağar “ijlep yapardılar bitondan. ijlep dėrdik bitondan bṻle çevreliyediler dört köşe.”	M.-İştip Yörük (M6.2.7/3, 89)
ijmerka	Kuyruk yağ “ijmerka deyis, ijmerka kuyruk yāndan.”	M.-Koçana (M4.2/4, 84)
ilistir ilistire	Süzgü, kevgir “ilistireden geçiriyoz.” (M1.2)	M.-Debra-Elessa (M1.2/1, 58) Kozana-Kayalar-İnobası (mdt.)

isĺa isle	İyi, güzel (islah) “işımız da isĺaydı” (K1.1) “ōtēdik isĺa kabādı mı fırını yakādık” (B6.4) “bize kāvaltı verdiler isle kāşıladılar” (B7.1) “kaynam da o da isĺa o da şētmezdi iç.” (B7.10)	K.-Prizren (K1.1/2, 42) B.-Razgrat (B6.4/1, 48) B.-Şumnu (B7.1/1, 34) (B7.10/2, 29) Y.-Kozana-Kayalar-İnobası (mdt. İffet Çevikoğlu)
ĭşimik	Çökelek “yōrtu ġoyarıs ateşe tuz ġoruz biraz o hafif hafif hateşte olur, ĭşimik.” (B2.1) “süzüle süzüle kalōru ĭşimik olōru.” (B5.3) “çökelē ĭşimik dēdik biz.” (B6.3) “pĭnĭ koy, ĭşimik var onu sepeliyeriz” (B7.12)	B.-Kırcaali (B2.1/1, 183) B.-Eskicuma (B5.3/1, 227) B.-Razgırat (B6.3/1, 88) B.-Şumnu (B7.12/1, 29)
işkillenmek	Şüphelenmek “bōle 'perde gererdi ġavūlā işkillemesin dĭni.”	B.-Şumnu (B7.16/3, 15)
işkola	Okul “bulgāca işkolaya gitti o.” {şkola: Okul, kurs düzenleyen ve düzenlenen eğitim merkezi - Bulg. şkola (Süleymanoğlu Yenisoy, 1998: 261)}	B.-Razgırat (B6.4/1, 79)
iti	Yağlı, ağır olmak “tavşanın yāsını koydu mu iti olur yinmez.” {iti: 1. keskin; 2. çok acı veya ekşi; 3. çok tuzlu; 4. iğrenç, tiksinti verici; 5. yağlı, ağır (yemek); 6. tatlı; 7. koyu. Ağızlarda yiti olarak da geçer. Eski çağlardan başlayarak kullanılır.Orta Türkçede yitig biçimi geçer. Eski Kıpçakçada yiti olarak kullanılır. (Eren, 1999: 197)}	Y.-Dimetoka (Y1.1/5, 90)
izbe	Hayvan kapatılan yer “izbe, izbe dērdik yene oralara izbe dērdik.” {izbe: Basık, loş, kuytu (yer) < Blg. izba ‘kulübe, kiler’.- Srp. izba ‘oda, kiler’ (Eren, 1999: 197)}	M.-Radoviş Yörük (M7.2.3/1, 187)
izvenot	Manga başı, ekip başı “izvenot dēdik biz bırgadir”	B.-Razgırat (B6.3/1, 33)

K		
kabak kalesi	Tepsiye döşenen küp küp doğranmış bal kabakları fırına verilir.Pişmesine yakın kavrulmuş salçalı soğan ve çırpılmış yumurta üstüne döşenir ve tekrardan fırına sürülür. Bal kabağından yapılan bu yemeğe de kabak kalesi denilir. {kalya, kalye: Sağ yağla pişirilen bir çeşit kabak veya patlıcan yemeği. Yerel ağızlarda da yaygın olarak geçer. <Ar qaliya. Bulgarca kale ve Sırpça kalja biçimleri Türkçeden alınmıştır. (Eren, 1999: 203)}	Kozana-Kayalar-İnobası (mdt.)
kaçamak (kavurma kaçamak) (kaynatma kaçamak) (ajele kaçamak)	Kaynar suya yavaş yavaş mısır unu eklenir ve oklava gibi bir sopayla sürekli karıştırılır. Muhallebiden daha koyu bir kıvam alınca yakılan yağa kaşık batırılır ardından onunla alınan kaçamak tepsiye döşenir üstüne eritilmiş tereyağ ve pekmez gezdirilir. Mısır ununda yapılmış bu yemeğe kaçamak denir. Kimi yerlerde kavurma, kaynatma ve acele kaçamak olmak üzere üç çeşit kaçamak yapılır. “kaçamak derler ya ondan yapardık” (M1.2) “dari ununda, dari ununda kaçamay da yapıyoduk.” (M2.3) “kıj güni kimi popara kimi çorba kimi kaçamak.” (M3.3) “kaçamak kızım işte misir ununda.” (M4.2) “ya kaça'mak olacak” (M5.1) “kaçamak yapaydilar sabayle dā.” (M6.1.1) “kaynatma kaçamak vardı kavuruyoduk unu, kavrulu unu gene kaynār suya atıyoduk ne güzel oluyodu.” (M6.2.5) “bi tepsi kaçamak.” (M7.1.3) “kavurma kaçamak olur” (M7.2.4/1, 43) “ajele te o da öyle. yā kuyarsın, un kuyarsın emen karıştırısın kavurmadan.” (M7.2.4/1, 54) “yapardık ya mısır ununda kaçamak.” (M8.1) “of o kaçamak orda ġarıştırıkan o ġaynak suyun içi olurdu tane tane.” (B3.1) “yaparsın bi tabak kaçamak” (Y1.1) “kaçamā oklālan orasından orasından delerdi fak fak.” (Y2.2) “kaçamā kaynak suyun içine darı ununu koyarız” (Y3.4) “kaçamā da suyu korsun kaynar.” (Y5.1)	M.-Debre-Elessa (M1.2/1, 18) M.-Köprülü (M2.3/1, 131) M.-Strumisa (M3.3/2, 24) M.-Koçana (M4.2/7, 114) M.-Sarıova (M5.1/1, 214) M.-İştip ovalı (M6.1.1/1, 79) M.-İştip Yörük (M6.2.5/2, 16) M.-Radoviş ovalı (M7.1.3/1, 10) M.-Radoviş Yörük (M7.2.4/1, 43) (M7.2.4/1, 54) M.-Manastır (M8.1/1, 27) B.-Sımolyan (B3.1/1, 133) Y.-Dimetoka (Y1.1/6, 440) Y.-Dedeağaç-Hasanlar (Y2.2/1, 71) Y.-Gümülcine (Y3.4/1, 175) Y.-Kozana-Kayalar-İnobası (Y5.1/2, 72) Y.-Kavala-Kınalı (Y6.1/1, 148)

	“kaçamā misir ununna yapıyosun.” (Y6.1)	
kadeĺa kadele	Yapağı eğirme aleti “kadeĺa o, şey pamuk ïrıydık onu.” (M6.1.1) “kadeĺa belımıze takardık burā bālardık yapay böle çekerdık ep, ïrıydık” (M7.1.5)	M.-İştip ovalı (M6.1.1/1, 51) M.-Radoviş ovalı (M7.1.5/1, 178)
kak kakı	Erik, elma, armut gibi meyvelerin kurutulmuşu “borda bi ekmek alıyasın kak gibi ġuruyu.” (Y2.2) “kuru yaptık be kakı yaptık be. ōle kakı dēdiler o kurudan şey meyvalara.” (B6.10)	Y.-Dedeağaç-Hasanlar (Y2.2/1, 107) B.-Razgırat (B6.10/1, 142)
kakalamak	Dövmek “kara tavuk keserdık, oni kakalardık, karnına kapardık.”	M.-Radoviş (M7.1.6/1, 102)
kaku	Abla “aba demek, kaku dērdik orda.”	M.-Radoviş Yörük (M7.2.7/1, 60)
kalaba	Kalabalık “dūn çok kalaba olūdu.” (B7.12) “kalaba olmuşlar” (B6.2) “ē çok kalabadık.” (Y3.1) “unnar dā kalaba dedïn gibi” (Y3.3)	B.-Şumnu (B7.12/1, 6) B.-Razgırat (B6.2/1, 59) Y.-Gümülcine (Y3.1/2, 52) (Y3.3/1, 87)
kalak	Burun {kalak: Burun, domuz burnu: kalagını her tarafa sokar, An Derl.; SDD (Nemeth, 2014: 285)}	Y.-Kozana-Kayalar-İnobası (mdt. Birgül Akyol)
kalan	Artık “ben diye burda kalan sıkıştım” (B6.1) “kalan ben gidiyom siz nāpāsanız yapın.” (B6.10) “kākamayız kalan yattīna kıpīdayamıyız.” (B7.2)	B.-Razgırat (B6.1/1, 219) (B6.10/1, 197) B.-Şumnu (B7.2/1, 3)
kanare	Kayalık “kaynanami kanareye gürümcemi minareye, kaynatami alla alsın ōlcū bana kalsın.” {*kanara: Kayalık, dik yamaç-Tietze, bunun Bulgarca kanara kelimesinden geldiğini yazıyor. Ancak Bulgar Etimolojik Sözlüğünde Tietze’nin iddiası reddedilerek, kelimenin Türkçe asıllı olduğu belirtilmektedir; DS, C.VIII, s.2618; Tietze, s.14; BES, s.198	K.-Prizren (K1.1/1, 395)

	(Süleymanoğlu Yenisoy 1998: 178)}	
kap	Yufka “kabına dēlım on kap yazarsan on yumurta” (M2.10) “kaç kaptan yazarsan döşersin, kesersin onu.” (Y5.1)	M.-Köprülü (M2.10/2, 124) Y.-Kozana-Kayalar-İnobası (Y5.1/2, 110)
kapak	Sac “sora kapagi kapadırım üstüne.”(K1.1) “biz 'kapak yaparız, o kapakta.” (M1.2) “kappaklen kapaysın” (M5.1) “kappā bū̃le kızdırıdık. kızdırıdık kappā emen üstüne, közünü de atardık üstüne.” (M6.2.8) “çerenpeye ekmē atarız kapaklan kapardık.” (M7.2.8) “kapamayı kapakta saç kapak var ya” (M8.1)	K.-Prizren (K1.1/1, 454) M.-Debre-Elessa (M1.2/6, 57) M.-Sarıova (M5.1/1, 239) M.-İştip Yörük (M6.2.8/1, 73) M.-Radoviş Yörük (M7.2.8/5, 59) M.-Manastır (M8.1/1, 24)
kapama (pirinçli) (M7.1.2) (döşeme) (M6.2.8)	Tepside-saçta/fırında etli pilav “kapama derız bizde büryana kapama derler.” (M1.2) “bizım orda kapamalari yapays vırışnikte.” (M2.7) “tepside etlen pirinç ona kapama derdık.” (M3.3) “kapama işte tepsiye pirinç yapaydık” (M4.2) “kapama mapama yapınırdık pirinçten.” (M7.2.3) “kapama en baş. ya şini tavuk etinden yaparız, kāz etinden.” (M8.4) “kapamasıdır biz kapama deriz burda pílavıdır” (B2.1) “abe kapama nasıl yapılcak.” (B3.1) “biz fırında yaparız kapamaları.” (B7.4) “pirinçlen yapmazdık kapamayı. suvan koyardık içine bi de samsak koyarız bi de eti koyarız.” (Y1.1) “bilmem olur mu, kapama dēriz.” (Y2.2) “kapamayı fırında yaparız” (Y3.4) “kapama yapardık” (Y5.1) “biz pirinçli derdık burda kapama deyler” (M7.1.2/1, 291) “döşeme dėrdik, kapama derdik.” (M6.2.8)	M.-Debre-Elessa (M1.2/3, 83) M.-Köprülü (M2.7/4, 89) M.-Strumisa (M3.3/2, 53) M.-Koçana (M4.2/3, 90) Radoviş Yörük (M7.2.3/1, 143) M.-Manastır (M8.4/1, 24) B.-Kırcaali (B2.1/1, 98) B.-Sımolyan (B3.1/1, 120) B.-Şumnu (B7.4/1, 25) Y.-Dimetoka (Y1.1/5, 89) Y.-Dedeağaç-Hasanlar (Y2.2/1, 146) Y.-Gümülcine (Y3.4/1, 180) Y.-Kozana-Kayalar-İnobası (Y5.1/1, 1) M.-Radoviş ovalı (M7.1.2/1, 291) M.-İştip Yörük (M6.2.8/1, 75)
kara kavuk	Yenilebilir bir tür ot	M.-Strumisa (M3.7/1, 143)

	"kara kavuk bizde bi sütlü şeylere eşeklere veriydiler kara kavuk derdiler."	
karayürèḳ	Karın ağrısı "karayürèḳ, ona tavuk keserdık."	M.-Radoviş ovalı (M7.1.6/1, 101)
kār‿etmek	Kahretmek, eziyet etmek "türkiye meselesi çıktıktan sō kār‿ettiler çok."	B.-Kırcaali (B2.3/1, 39)
kastıra kasıra	Sac "sōra kastırada pişırıdık, kastırayla." (M1.2) "kapadıydık kastıraylen" (M4.2) "kastırayı kıstırısın üstüne atıveriyosun külü bişiriyoru." (M6.2.4) "ekmē de kapaym kastırā" (M7.1.2) "tepsiye kuyardı kastırayla kapadırdı." (M7.2.1) "kastıra vardı bize yoktu o zaman fırın" (M8.4) "kasıram var gene kasırada yapaym." (M2.3)	M.-Debre-Elessa (M1.2/1, 60) M.-Koçana (M4.2/3, 91) M.-İştip Yörük (M6.2.4/1, 120) M.-Radoviş-ovalı (M7.1.2/1, 193) M.-Radoviş Yörük (M7.2.1/1, 261) M.-Manastır M8.4/1, 31) M.-Köprülü (M2.3/1, 175)
kaşa	Kavrulmuş una çökelekli biberin karıştırıldığı yemek çeşidi "kaşa ona kaşa yaptık derdik, bulamaça, kaşa yaptık derdik." {kaşa, kaş: Mısır kırmasıyla yapılan çorba, mısır kırması; hoşaf-Bulg., Slov. Káša, Sırp., Hırv., Rus.,Ukrayn. käša (Süleymanoğlu Yenisoy, 1998: 179)}	M.-RadovişYörük (M7.2.6/3, 98)
katarlamak	Katar haline sokmak, kovmak, kovalamak "abe yunanı katarlamışlar" (M6.2.9) "kaynata beni katarladi." (M7.1.3) {katarla-: birbirini takip etmek, izlemek (Nemeth, 2014: 286)}	M.-İştip Yörük (M6.2.9/1, 144) M.-Radoviş ovalı (M7.1.3/1, 54)
katsa	Fıçı "iki katsa peynir gelir" (M3.7) "sıralaydık onları bule katsanın içine." (M4.2) "katsalarımız var katsa. onna pelitten katsalarımız var" (M7.2.6) "katsamız vardı te bu kadar" (M8.4) {katsa: Fıçı - Bulg. katsa (Süleymanoğlu Yenisoy, 1998: 179) }	M.-Strumisa (M3.7/1, 199) M.-Koçana (M4.2/4, 114) M.-Radoviş Yörük (M7.2.6/2, 60) M.-Manastır (M8.4/2, 68)
katık	Çökelek	M.-Koçana (M4.2/4, 90)

'kattık	"burda deyler katık biz nor deyis." (M4.2/4, 90) "kestırıydık 'kattık." (M4.2/1, 68)	(M4.2/1, 68)
kavi	Güçlü, dayanıklı "ister kavi karı olsun ister şişman ister zayif"	M.-Strumisa (M3.8/1, 127)
kavuç	Kanepe "kavuç var‿imiştır, vitrina var‿imiştır bizde da." {kavuç: Srp.< İng. Couch: koltuk, kanepe, sedir, divan (Tunuslu, 2005: 441)}	K.-Prizren (K1.1/2, 429)
kayisa	İçyağı "o yālari biz o şeyleri kayisa derdık biz ona"	M.-Radoviş ovalı (M7.1.2/1, 235)
kazāç kazılcak	Kazıyacak, hamur kazıyacağı "kazāç vardı kazardık, kazırdık kazāç. kazırdık ellerimizi." (M8.4) "kazılcak, demirden tutmā yeri vā bōle." (B7.16)	M.-Manastır (M8.4/2, 98) B.-Şumnu (B7.16/1, 368)
kebe	Yorgan "burda yorgan diyorlā kebe, kebe dēdik." {kebä: Yünden, kendirden, pamuktan tüylü kilim, örtü (Mollova ve Mollova, 2003: 233)}	B.-Sımolyan (B3.1/1, 185)
kekiç	Çekiç "o kekiç bük balyozlar var‿imiştır"	K.-Prizren (K1.1/1, 81)
kelle	Başak "döndürüdük gene bigirleri birasçik tā varsa kelle kırılır."	M.-Manastır (M8.5/1, 122)
kenef	Tuvalet "burda tuvalet dēler biz orda kenef derdık."	M.-Radoviş ovalı (M7.1.3/1, 73)
kepçe	Bardak "kepçe deriz burda gene bardak dēlē."	B.-Kırcaali (B2.1/1, 43)
kepe	Hırka "onun üstünden bi ırka geçecek kara ırka, kepe derdik."	M.-Radoviş Yörük (M7.2.8/5, 86)
kesik	Çökelek (ayrandan yapılan çökelek) "ayrandan gene kesik yapıyon kaynadıyon, kesik oluyo." (M1.2)	M.-Debre-Elessa (M1.2/1, 43) M.-Strumisa (M3.3/2, 38) M.-Koçana

	“kesık işte ayran yerdık” (M3.3) “sütleri mi pinīr, kesīk.” (M4.1) “o şeyi kesĪ ateşe koyacan at iki tene tuz içine kesilir orda o.” (M8.4) “ben satın kesig alman, satın kesikleri biyenmen.” (B2.6) “içine kesik koyarıS” (B5.4) “ayranı gene kaynattık mı ona kesik derdik.” (Y1.1)	(M4.1/1, 372) M.-Manastır (M8.4/2, 65) B.-Kırcaali (B2.6/1, 102) B.-Eskicuma (B5.4/2, 80) Y.-Dimetoka (Y1.1/5, 336)
kevermek küvermek	Koyvermek, bırakmak “kevermedi beni.” (M7.1.5) “küveriydi sabunnu su.” (M7.2.5) “küveriysın içine.” (M5.1) “küvermiş sāç küvermiş sakal” (K1.1) “küvermezdi adamlar.” (M8.1) “iç küvermediler beni ic gitmedım babam “anam küvermedi.” (M2.3)	K.-Prizren (K1.1/1, 79) M.-Köprülü (M2.3/3, 6) M.-Radoviş ovalı (M7.1.5/1, 22) M.-Radoviş Yörük (M7.2.5/1, 24) M.-Manastır (M8.1/2, 8)
kınaç olmak	Mutlu olmak “oraya bi iki afta evel gittık ay bi kınaç‿ oldum.” {kınaç Arn.: Hoşlanma, eğlenme, iyi geçirme (Tunuslu, 2005: 441)}	K-Prizren (K1.1/4, 140)
kıravat	Karyola (kerevet ?) “sōna sōna kıravat aldı bobam”	B.-Kırcaali (B2.1/1, 47)
kırbla	Tahtadan fıçı “kırblalarle di mi su getirilerdi.”	M.-Köprülü (M2.8/1, 43)
kırk uçurtma	Bebek kırkı “kırkıncı gün kırk uçurtma yapōlā”	B.-Eskicuma (B5.3/1, 59)
kırosna	Dokuma tezgahında üzerine ipliklerin geçirildiği uzun tahta “kırosnā geçiriler, kırosna deydik ep büle geçen şeye āca.” {kırosna, koromsa: Bez dokunurken, dokunan kısım üzerine sarılan üstüvanî ağaç- Bulg. krosnó, Rus., Ukrayn. krósno, Sırp.-Hırv. krösna, Slov. krósna (Süleymanoğlu Yenisoy, 1998: 180)}	M.-Köprülü (M2.5/2, 97)
kıyamet kiyamet kiyame	Çokluk anlamında kullanım “akrabalarmız kıyamet amıcaları şeyler.” (M2.4) “bir‿afta te ūraşır dūn kıyāmet olur yemek içme.” (M7.1.6) “şini sereysık kiyamet tepsilere serersık” (M2.10/2, 161)	M.-Köprülü (M2.4/3, 25) M.-Radoviş ovalı (M7.1.6/4, 224) M.-Köprülü (M2.10/2, 161)

	"kiyame sırf sütle yumurta, biz tutardık. " (M2.10/2, 126)	
kıvrak	Ferace Kadınların dışarı çıkarken örtündüğü şey, manto İpekli başörtüsü, tülbent "onnarın kıvrakları biz ferece diyoz burda" (Y6.1) "burada manto diyolar ama biz kıvrak derdik orda." (M6.2.12) "kıvrak ama evde dokuyduk onlari." (M6.1.1) "kıvrak ipekli kıvrak bālārdık altına üstüne sarık" (M3.7) "gelin artık kıvrak atınırdı büle." (M8.5)	Y.-Kavala-Kınalı (Y6.1/1, 123) M.-İştip Yörük (M6.2.12/1, 219) M.-İştip ovalı (M6.1.1/1, 67) M.-Strumisa (M3.7/1, 102) M.-Manastır (M8.5/2, 369)
kızan ġızan	Çocuk "sōna kızanlarımız okula gitti" (M6.2.12) "adi kızanım adi dedim" (M7.2.2) "çocuk dēlē, kızan dēlē işte." (B2.2) "kızan, kızan." (B4.1) "çocuklan ūraşırkan ani kızanna ūraşıkan" (B5.1) "onnar da insan ya be kızanım be" (Y1.1) "ayhanım kızanım işte o zaman unnardadım." (Y3.2) "yetmiş yaşında bi ġarıdan istēsen iki yaşına ġadā bi ġızana ġadā" (B2.4)	M.-İştip Yörük (M6.2.12/1, 18) M.-Radoviş Yörük (M7.2.2/1, 121) B.-Kırcaali (B2.2/1, 54) B.-Filibe-Karlıova-Rahmanlı (B4.1/1, 148) B.-Eskicuma (B5.1/1, 72) Y.-Dimetoka (Y1.1/ 3, 4) Y.-Gümülcine (Y3.2/1 , 70) B.-Kırcaali (B2.4/1, 192)
koçi	Gelin almak (düğün) için süslenmiş at arabası (fayton) "koçi gelmiş koçi gelmiş kırmızı yeni kilimlerle gelir" { koçu: Üstü örtülü dört tekerlekli araba; düğünde gelin arabası-Tietze Bulg. kočija, Sırp.-Hırv. kóčija, Slov. kòcija (Süleymanoğlu Yenisoy, 1998: 181)} {koçu: Dört tekerlekli, kapalı, yaylı araba < Mac. Kocsi 'araba'-Bulgarca kocija ve Sırpça kocija biçimleri de Macarcadan alınmıştır. (Eren, 1999: 248)}	M.-Strumisa (M3.7/1, 177)
kolaç kolaj tava ġulacı	Lokma (M8) Pişi (B7.9) Çörek, süslü küçük poğaça (B5) "kolaç yapardık çocuklara ep dādırdık." (M8.2)	M.-Manastır (M8.2/1, 86) (M8.4/1, 295) B.-Eskicuma (B5.3/1, 136) B.-Şumnu

	“onlarla kolaç pişiridik Íokma dökerdik. biz kolac deriz ona” (M8.4) “kabardıktan sōra bi tā o kolaçları yāda kızartōS.” (B5.3) “kolaç yaparız.” (B7.9) “onun i'çine dari, pite, kolaji, pitesi at içine onun pişerdi.” (M1.2) “tava ġulacı derdik ona.” (B3.1) {kolaç: Yuvarlak bir ekmek (Bulgarlar Paskalya’da yaparlar) (Nemeth, 2014: 287)} {kolaç, kalaç, kolaçı, kolak, kulaç: Mayalı, mayasız hamurdan çeşitli biçimlerde yapılan küçük ekmek; fırında pişirilmiş küçük ekmek; lokma - Rus., Ukrayn., Bulg., Slov. koláč, Sırp.-Hırv.kòlāč (Süleymanoğlu Yenisoy, 1998: 181)}	(B7.9/1, 89) M.-Debre-Elessa (M1.2/3, 85) B.-Sımolyan (B3.1/1, 159)
kol piteleri	Yufkanın içine malzeme konup rulo şeklinde sarılan börek “kol piteleri yapardık”	M.-Debre-Elessa (M1.2/6, 58)
konbayna	Biçerdöver “konbayna diyez biz, konbayna deller”	B.-Razgırat (B6.2/1, 47)
kompot	Komposto “kompotumuzu yaparız” {kompot: Bulg. Kompot. Komposto (Cebeci, 2010: 167)}	B.-Varna (B8.4/2, 63)
konmak	Yerleşmek “ep buralara konduk, te burdayıs”	M.-Radoviş Yörük (M7.2.7/1, 30)
kondum	Kendini beğenmiş	Y.-Kozana-Kayalar-İnobası (mdt.)
koparı	Dereotu “dereotu ani cacıklara konō ya koparı diyoz o bulgarca aslında kopır.”	B.-Eskicuma (B5.3/1, 249)
kopay	Av köpeği “köpek, av köpē kopay deriz.”	Y.-Dimetoka (Y1.1/5, 80)
kopuşma	Kopup gelinen yer “bizim kızım burdan kopuşmamıS Konya karamanlardan” (M2.10) “evet, kopuşmamız konyalı bizim.” (M6.2.10)	M.-Köprülü (M2.10/1, 66) M.-İştip Yörük (M6.2.10/1, 106)
korse	Güya, sanki	Kosova-Prizren (K1.1/4, 272)

	"isteyen istemeyen kaçar korse cürmey." (K1.1/4 "onlar alırmiş korse." (M1.2) (Anadolu ağızlarında "gorsang şekli var. Koyarsandan gelme ihtimali var (koyduysan bul gibi) (S.A)	M.-Debre-Elessa (M1.2/3, 93)
korita korta	Pekmezlik üzümün çiğnendiği yer (tekne) "korita derdik biz." (M2.8) "çīnemē bizim burda yok ki orda var‿ıdı korta derdiler." (M3.8) {korta: İçinde üzüm çiğnenen şıra teknesi; çeşme yalağı-Bulg. korito, Sırp.-Hırv. kòrito, Rus., Ukrayn. koryto (Yenisoy, 1998: 183)}	M.-Köprülü (M2.8/1, 90) M.-Strumisa (M3.8/1, 229)
kozakuşu	Kelebek "kozakuşu, kuş, kelebek çıkarıdılā."	B.-Eskicuma (B5.3/1, 351)
kırıstiyan	Hristiyan "iç kırıstiyan yok‿udu." (M2) "kırıstiyan içinden geldik" (M6.2) "bizım köyümüzde kırıstiyan yok‿idi" (M7.1)	M2-Köprülü (M2.2/1, 3) M.-İştip Yörük (M6.2.3/2, 16) M7.1.-Radoviş Ovalı (M7.1.2/2, 3)
kufor	Bohça (?) "bū̃le kufor işlēdik mesel̓ā bōça"	B.-Varna (B8.4/2, 14)
kukumak	(kukumav) baykuş "kukumak öttün mü bacada ölü çıkarmış" "kukumaklar ötsün başında" "kukumak gibi bakınır" {kukumav: Avrupa, Asya ve Kuzey Afrika'da yaşayan bir cins baykuş < R (Eren, 1999: 264)}	Kozana-Kayalar-İnobası (mdt. Birgül Akyol)
kukumak köftesi	Kısırlık bulgurdan yapılan küçük köftelerin salçalı kaynar suda pişirildiği bir yemek.	Kozana-Kayalar-İnobası (mdt. Birgül Akyol)
kumpir kumpil kompir kombil	Patates "patatize kumpir derdik." (M8.4) "bazı yēlerde kumpir derdilē" (B3) "iki tekne kumpil şeydēdik çıkarıdık." (B7.12) "kompirlar da el kadar bō̃le kestāne gibi" (M4.2) "kompir mancasını nası yapanesik?" (M8.1) "kompir derdik patatez" (B6.10) "kombil deriz patates" (B2)	M.-Manastır (M8.4/1, 323) B.-Sımolyan (B3.1/1, 140) B.-Şumnu (B7.12/1, 25) M.-Koçana (M4.2/5, 14) M.-Manastır (M8.1/1, 177) B.-Razgırat (B6.10/1, 149)

	{kumpir: patates < Blg. krumpir Balkan dillerine Macarca krumpli yoluyla geçmiştir. (Eren, 1999: 266)}	B.-Kırcaali (B2.1/1, 88)
kup kupa kupi kopa	Yığın, küme “kup, toplamak ad dīşiy ḷaflar ōle” (M2.6) “armanda kup savurmak.” (M7.1.3/1, 67) “odunnarı kupa yapādılar” (B7.7) “kupa yapārız poyraza savuruyuz.” (M8.4) “samani samanlīna dolduruysun oni kupi deysın” (M2.6) “komşının kopa var ◡ imiş, ot kopasi, saman kopasi” (M7.1.3/1, 67-68) {kopa: Ot ya da saman yığını, küme-Rus., Ukrayn.,Bulg. kopa, Sırp.-Hırv. kòpa, Slov.kopà (Süleymanoğlu Yenisoy, 1998: 182)}	M.-Köprülü (M2.6/1, 171) M.-Radoviş ovalı (M7.1.3/1, 67) B.-Şumnu (B7.7/1, 57) M.-Manastır (M8.4/1, 264) M.-Köprülü (M2.6/1, 170) M.-Radoviş ovalı (M7.1.3/1, 67-68)
kupa	Bardak, tas “bir kupa yūrt, bir kiḷo yā” (M1.2) “ha kupa, a şindice burda dedın mi neymiş o kupa?” (M2.10) “ona kupa kapardık” (M7.1.4) “birisi kaybelmiş biri kalmış kupanın.” (Y1.1) “bırakırsın bi kupanın içine” (Y2.2)	M.-Debre-Elessa (M1.2/3, 52) M.-Köprülü (M2.10/2, 196) M.-Radoviş ovalı (M7.1.4/1, 110) Y.-Dimetoka (Y1.1/5, 272) Y.-Dedeağaç-Hasanlar (Y2.2/1, 104)
kupana	Hamur karılan küçük tekne “ufacık kupanalāmız vardı.” (Y1.1/ 3, 212) “kupana derdik üle yonma tekne gibi” (Y1.1/6, 274)	Y.-Dimetoka (Y1.1/ 3, 212) (Y1.1/6, 274)
kupatula	Banyo “ne vakıt yıkanırsın kupatula var ama yıkanmasın.”	K.-Prizren (K1.1/2, 202)
kurna kūne çurna	Kurna, musluk, çeşme “tenekilēde şüle bi kurna olıyırı” (B2) “tātadandı kurnası vardı ucunda, çeşme bōle çeşme.” (Y1.1) “akacak yeri vā nēden ani akıyeri kūne deriz.” (B6.1) “ordan süzülüp çıkōru çeşme çurnası vā ordan bal çıkōru.” (B5.3)	Kırcaali (B2.1/1, 153) Y.-Dimetoka (Y1.1/3, 112) B.-Razgırat (B6.1/1, 366) B.-Eskicuma (B5.3/1, 307)
kursak	Ambar “kursak ama üstünde de oturuluy.”	M.-Köprülü (M2.6/1,172)
kutmaç	Ağız sütüyle yapılan süt tatlısı	M.-Debre -Elessa (M1.2/3, 116)

	"diyemem be onu şimdi kutmaç."	
kutni	Kumaş türü "bizde anteri vardı anteri, kutni"	M.-Manastır (M8.4/1, 218)
kuzine	Göçmen sobası "sōra kuzineler çikti rāt oldu." {kuzina > kuzine: gemi mutfağı; yemek pişirmeye yarayan fırınlı demir ocak < İtal(Venedik) (Eren, 1999: 272) }	M.-Strumisa (M3.5/1, 80)
külç vurmak	Fokurdamak, kaynamak "bir külç vuru, kızgın su kodun mi külçleri şēttin mi kaynattın mi bi ke."	M.-Debre-Elessa (M1.2/3, 69)
kümbet	Bir çeşit soba "ā işte sobaya üle kümbet." {kümbet: Kiremit ve çamurdan yapılan soba (Cebeci, 2010: 174)} {kümbet: 1. 'kubbe'; 2. 'damı kubbe biçiminde yapılan yapı'. Yerel ağızlarda kümbet (ve kümbe) 'tuğla veya topraktan yapılmış soba' olarak geçer. < Far gunbad. Bulgarcada kjumbe, kjumbet 'soba' olarak kullanılır. (Eren, 1999: 274)}	M.-Köprülü (M2.6/1, 47)
kūn	Çit "onlar bu kūnlere çit derlerdi."	M.-Manastır (M8.5/1, 27)
küskü	Afyon dövmede kullanılan alet "bi dügejek var küskü da"	M.-Koçana (M4.2/1, 137)
küstālanmak	Kızmak, öfkelenmek, atarlanmak (küstahlaşmak) "tō ḷafına çok küstālandık."	M.-İştip Yörük (M6.2.9/1, 82)
L		
Íāden	Pul (?) "duvagını takar, Íāden takardık biz"	K.-Prizren (K1.1/2, 273)
ḷambayı ġarartmak	Işığı söndürmek "ḷambayı ġarartvē."	B.-Kırcaali (B2.2/1, 53)
lanca	Varil (?) "aldık koyduk lancalara."	M.-İştip Yörük (M6.2.10/2, 79)
Íatisa	Çömlek, küp "çömleḳ, Íatisa deydık" (M2.10)	M.-Köprülü (M2.10/2, 158)
Íatka	Kova "sārım sārım Íatka köpürüveri"	M.-Radoviş Yörük (M7.2.5/1, 31)

İo̱up	Lakap “bize lo̱up derdilar.”	M.-Strumisa (M3.2/1, 130)
M		
maçı	Manda yavrusu “manda dērdik biz maçısı vardı”	B.-Razgırat (B6.10/1, 104)
malay	Mısır unundan yapılan ekmek “misir unundan ekmek yapādık biz malay.” {malay: Mısır unundan hazırlanmış kaçamak; mısır ekmeği-Rus.malaj. Kelime Rumeli göçmenlerinden yazılmıştır. (Süleymanoğlu Yenisoy, 1998: 186)}	B.-Şumnu (B7.1/1, 131)
māna etmek	Bahane etmek “bademcikleri şişti māna etti vallā kız gitti”	M.-Radoviş ovalı (M7.1.4/1, 33)
manca	Yemek “manca dėrdik tūga mancası yaptık.” (M7.2.1) “kompir mancasını nası yapanesik?” (M8.1) “manca deriz” (B2.4) “mancayı yaptım be canım.” (B6.10) {manca: Yiyecek < İtal (Eren, 1999: 286)}	M.-Radoviş Yörük (M7.2.1/1, 263) M.-Manastır (M8.1/1, 177) B.-Kırcaali (B2.4/1, 253) B.-Razgırat (B6.10/1, 186)
mane	Yenge “anneme de mane dēdiler.”	B.-Razgırat (B6.10/1, 20)
mantiçka	Manto (?), önlük (?) “sōnam mantiçkalāmız vādı.”	B.-Şumnu (B7.2/1, 38)
mantufar martifal	Mani (küp içinden ‘mani’ çekmek) “mantufar kuyarız” (M3.5) “mantufar çıkarıdık.” (Y5.1) “martifal yaparlar.” (K1.1) “mane kuyaydık ha martifal edırlezde bizım onlar çıkaydi.” (M4.2) {martufal: Mart falı, Mart manisi (Ahmed, 2004: 379)}	M.-Strumisa (M3.5/1, 48) Y.-Kozana-Kayalar-İnobası (Y5.1/2, 77) K.-Prizren (K1.1/2, 205) M.-Koçana (M4.2/3, 141)
mārama	Havlu, çarşaf (örtünmede kullanılan bir tür çarşaf, örtü) “havli mi koyacan, mārama mi koyacan içine”(K1.1) “te çarşaf yanı bū̃le bizde mārama derdik ona.” (M6.2.8)	K.-Prizren (K1.1/1, 382) M.-İştip Yörük (M6.2.8/1, 24) M.-Manastır (M8.5/2, 118)

	“fıta kuşanırdık, mārama yapardık yanlarmıza” (M8.5) {maramasını: (Sırp) havlusunu (Jable, 2010: 465)} {mahrama: Kadınların sokağa çıkarken manto üstüne örtündükleri işlemeli geniş örtü < Ar (Eren, 1999: 285)}	
mar marı mari meri	Kadınlar için seslenme ünlemi “ne dēler mar ona?” (M3.8) “mar inge hiç örtmē aklımıza gēmemiş” (B5.1) “bu bacak çok şişti mar emine.” (B6.6) “mar ēy dedi aberin vā mı bi şeyden” (B7.16) “yavrum mar dedim biz bu cenāzeyi burdan alabiliriz mi dedim.” (Y5.1) “nāpōrsunuz marı ōle.” (B2.4) “ne mari beni kamerā mı alır?” (M3.5) “fatime kapa mari be uyandırma mari kız.” (M7.1.5) “mari rayin abla şōle rayin abla” (B6.7) “mari birbirinize yādım͡edin derdi” (B7.3) “çok güzeldim mari kızım ben.” (mari-marı-mar’lı kullanım örnekleri var) (Y1.1) “ep tütün meri tütüncī.” (M1.2)	M.-Strumisa (M3.8/1, 173) B.-Eskicuma (B5.1/1, 101) B.-Razgırat (B6.6/1, 100) B.-Şumnu (B7.16/1, 49) Y.-Kozana-Kayalar-İnobası (Y5.1/3, 73) B.-Kırcaali (B2.4/1, 187) M.-Strumisa (M3.5/1, 2) M.-Radoviş ovalı (M7.1.5/1, 151) B.-Razgırat (B6.7/1, 5) B.-Şumnu (B7.3/1, 238) Y.-Dimetoka (Y1.1/6, 169) M.-Debre-Elessa (M1.2/2, 67)
maşatlık	Mezarlık “biri tekezese biri maşatlık demiş.”	B.-Eskicuma (B5.2/1, 216)
maşkılı	Salı “saliya maşkılı dēlēdi”	B.-Kırcaali (B2.6/1, 157)
maşinga	Soba “yakaym maşinkıy.” (M4.2) “maşinga tabi var͡ıdı” (M6.2.11) “maşingā ataym o közleri” (M7.1.2) “te böyle göçmen sobası maşinga derdik.” (M7.2.2) “ekseri mutfaklāmızda hani maşinga kullanırdık.” (Y3.4)	M.-Koçana (M4.2/1, 162) M.-İştip Yörük (M6.2.11/1, 84) M.-Radoviş-Ovalı (M7.1.2/1, 194) M.-Radoviş Yörük (M7.2.2/1, 375) Y.-Gümülcine (Y3.4/1, 170)
matişar	Nüfus memuru “burda nüfus memuru derler, orda derler	M.-Köprülü (M2.5/1, 39)

	şey matişar.” {matiçar: (Sırp) belediye görevlisi (Jable, 2010: 465)}	
mayalka	Yün eğirme aleti “kalın ipleri mayalkayla īridik, inceleri bōle īle īridik.”	M.-Manastır (M8.2/1, 123)
maytap	Şaka, dalga geçmek “bu sefē kāvede maytaplaşīdık.”	B.-Razgırat (B6.1/1, 251)
meci	İmece “meciler yapılīdı çok.”	B.-Razgırat (B6.1/1, 325)
mege	Sınır “megeydik ġavurlarla. sınır‿ıdık, sınır‿ıdık” {meğe: İki tarla arasındaki sınır-Sırp.-Hırv. medja, Bulg. mežda, Rus. meža (Süleymanoğlu Yenisoy, 1998: 186)}	M.-Radoviş Yörük (M7.2.2/1, 18)
mıska	Buzağı “ha sārız şini yular takardık o mıskacıklara”	M.-Radoviş Yörük (M7.2.5/1, 51)
mıska datlısı	Baklava “biz orda, mıska datlısı deriz baklavaya kibarlaştı.”	B.-Kırcaali (B2.4/1, 250)
mīnet	Mihnet (sıkıntı, zorluk) “burda karılar rātta orda mīnette.”	M.-İştip Yörük (M6.2.5/1, 35)
misirka	Hindi “indi biz misirka derdik ona.”	M.-Manastır (M8.5/2, 440)
misitçi misiçi	Kız istemeye gelen kişi “misitçi derler, evet. /?\ gürüci gelir.” (K1.1/1, 303) “misiçi ah misiçi derız eh o çimdır o celır aramā” (K1.1/4, 20)	K.-Prizren (K1.1/1, 303) (K1.1/4, 20)
momaliga	Mısır unundan yapılan pelte kıvamında bir yemek (Kaçamak) “momaliga dedīn gibi onu da momaligayı çok sevēdiler” (B6.10) “momaliga, onu dede çok sevēdi.” (B7.12) “momaliga deriz biz, bilmey misiniz, misir unundan bōle” (B8.1) {mamaliga: Kaynar suda haşlayıp üzerine yağ gezdirilen mısır unu yemeği < Rum (Eren, 1999: 286)}	B.-Razgırat (B6.10/1, 204) B.-Şumnu (B7.12/1, 27) B.-Varna (B8.1/1, 39)

momçe	Bulgar oğlanı (erkek çocuk) “çocuklara momçe diyo onnar yani ōlan çocuklāna.”	B.-Varna (B8.5/1, 5)
momoroz	Mısır, darı “momoroz unundan oluy kaçamak. momoroz, dari, dariy biliyon mu?” {kokoroz: esk. mısır buğdayı. Balkan dillerinden alındığı anlaşılıyor.Bulg. kukuruz –Srp. kukurùz,- Rum cucurúz. Macarcada kukorica olarak geçer. Balkan dillerinde yaygın olarak geçen bu sözün kökenini bilmiyoruz. Türkçe kokoroz yerel ağızlarda kalmıştır. Bu bitkiye daha çok mısır adı verilir. (Eren, 1999: 249)}	M.-Köprülü (M2.5/2, 101)
motka	Dibek tokmağı “a çalkan, motka var‿idi boyle.”	M.-Debre-Elessa (M1.2/6, 78)
motra	Kız kardeş “motram kız kardeşime motra”	K.-Prizren (K1.1/1, 294)
mumi	Tülbent “mumi derdik. /?\ oyalı da vardı, oyasız da var‿ıdı.” (M6.2.8) “başımıza da püsküllü mumiler, mumi dėrdik.” (M7.2.1)	M.-İştip Yörük (M6.2.8/1, 15) M.-Radoviş Yörük (M7.2.1/1, 62)
mutin mutun mutka	Dibek, yayık “ē inek sā, mutin dū̃, ekmek yap” (M2) “āçtan böyle şeylerımız mutin onda dū̃yoduk” (M6.1.1) “tātadan ya mutun dėrdik mutun. onlar mutin dėr uvalılar” (M6.2.11) “yūrt düverdik ikişē mutun yā çıkardı” (M7.2.4) “böyük uzun mutkamız vardı, onun da ucunda bō̃le bi yuvarlak tokmā vardın” (M8.3) {mutka: Ayran ve yağ çıkarılan yayık; ayran. mutka kelimesinin ikinci anlamına ekşi ayran ifadesi de eklenebilir.-Sırp.-Hırv.motka (Süleymanoğlu Yenisoy, 1998: 188)}	M.-Köprülü (M2.11/1, 153) M.-İştip ovalı (M6.1.1/1, 81) M.-İştip Yörük (M6.2.11/1, 117) M.-Radoviş Yörük (M7.2.4/1, 80) M.-Manastır (M8.3/1, 225)
mürde	Maydanoz “biz mürde diyoz maydanoz”	B.-Eskicuma (B5.3/1, 102)
N		
nacak	Küçük balta	B.-Kırcaali (B2.4/1, 355)

	"küççük baltaya 'nacak deriz."	
nane	Nene "benim kaynanama torunlari epsi meseĺa derdilar more nane."	K.-Prizren (K1.1/1, 299)
nani	Salıncak "bir yaşındaydı nanide kalmış ūle"	M.-İştip Yörük (M6.2.4/1, 26)
nez	Sulu pide "bi tepsi sulu bide dēler nez, onu yapardık."	M.-Radoviş Yörük (M7.2.7/1, 114)
nine	Anne "anneme nine dēdim, bobanneme anne dēdim." (B5.2) "anneme nine, babaya buba." (B5.3/1, 196) "ninemin bi resmi vā, annemin yāni" (B5.3/1, 367) "anama nine derim" (B6.1) "ā anneye gidēdik, nineye." (B7.10) "anamıza nine dēdik." (B8.3)	B.-Eskicuma (B5.2/1, 259) (B5.3/1, 196) (B5.3/1, 367) B.-Razgırat (B6.1/1, 393) B.-Şumnu (B7.10/2, 61) B.-Varna (B8.3/1, 30)
niyendelemek	Bezin arasına pamuk konup üstünden birkaç dikişle sağlamlaştırmak (çocuk bezi için) (teğellemek?) "onları da atmasın, niyendeleydık. /?\ niyende yapaydık. kojaman pamuk koyaydık, ōle bıraksan o topkalanıy, mecbur ona geçeysın bikaç kere."	M.-Köprülü (M2.10/2, 302)
nor nur	lor, çökelek (peynir suyundan yapılan çökelek) (Y.1.1'den alınma) "büberli nor da olur" (M6.2.5) "pĭnirin suyunu kaynattırısın una nor denir." (Y1.1) "o pĭnirden oluyo o nur." (Y2.2) {lor: Kaymağı alınmış sütten yapılan bir çeşit taze, yumuşak ve tuzsuz peynir. Ağızlarda nor olarak da geçer. < Far. (Eren, 1999: 283)} * Y.-Kozana-Kayalar-İnobası ağzında ekşi yoğurt veya ayrandan yapılan çökeleğe nor denmektedir. (S.A)	M.-İştip Yörük (M6.2.5/1, 28) Y.-Dimetoka (Y1.1/5, 335) Y.-Dedeağaç-Hasanlar (Y2.2/1, 96)
nuna	Bebeğin göbeğini kesen kimseye verilen ad "nuna yaparız. ebe celır ya ebe celdi mi yanında dā bi cürümce mi var, elti mi var ya bi teze mi var ya bi hala mı çim‿ise cübegını ne çeser ona da bahşiş verılır.	K.-Prizren (K1.1/2, 490)

	bize ona nuna derlar. cübegını bizde ebe çesmez cübegını nuna çeser.”	
O		
odeze	Polis “burda puliz var orda odeze derdilar”	M.-Strumisa (M3.2/1, 26)
odmori	Tatil, izin “odmori alırdık em türkiya celırdık”	K.-Prizren (K1.1/2, 417)
okuntu	Davet (düğüne sözle davet etme) “okuntu bi koca karı mı ne gezer bütün köyü.” (M3.8) “okuntu dėrler çārıdılar yanı.” (M6.2.11)	M.-Strumisa (M3.8/1, 86) M.-İştip Yörük (M6.2.11/1, 53)
olçum	Hamarat, becerekli *Olçum kelimesi, Manisa Gördes-merkez ağzında “iyi huylu, makul davranışlı” anlamlarında kullanılmaktadır (İlker, 2017: 1239).	Y.-Kozana-Kayalar-İnobası (mdt.)
onmak	Olgunlaşmak, olmak “sōra pirinçleri ondu mu gene biçeriz” (M7.2.8/3, 14) “ondan sōra onardı onlar oraklan, orak dēriz bōle oraklāmız var ep elle biçerdik bōle.” (M7.2.8/2, 18)	M.-Radoviş Yörük (M7.2.8/3, 14) (M7.2.8/2, 18)
onuçtan onuştan	Onun için, o yüzden “senin onuçtan yok civcilerin kızım dedim” “onuştan bizim hökümetimiz onnarı dūduramazdı.”	B.-Şumnu (B7.10/2, 82) B.-Razgırat (B6.1/1, 98)
opeştina opiştina oştina	belediye “para alırız bankada orayı derler bizim opeştina” (M8.4) “belediye opiştina derdik ġavurca opiştina derlerdi.” (M8.5) “vinisadaydı karakol oştina deydilar oray” (M4.1)	M.-Manastır (M8.4/1, 50) (M8.5/2, 14) M.-Koçana (M4.1/1, 336)
oranda	Aile efradı, ev halkı “o zaman oranda vādı”	B.-Şumnu (B7.10/2, 24)
orosol urosol	Turşu “orosol da kuyarız.” (M7.2.7/1, 129) “ulānaları kuyarız koca katsalara, fiçı urosol olur ondan.” (M7.2.7/1, 131)	M.-Radoviş Yörük (M7.2.7/1, 129) (M7.2.7/1, 131)
osten	Öküzleri yürütmek, harekete geçirmek için kullanılan alet	M.-Köprülü (M2.10/1, 166)

	"bir osten de uzun yani şētmek için dürtmek için ayvanlā." {osten: Üvendire. Bulg., Rus. ostén, Sırp.-Hırv.òstan, òstanj, Slov.ósten (Süleymanoğlu Yenisoy, 1998: 188)}	
ōşamak	okşamak, (hoşlanmak ?) "çīzinde, ne ōşarsa onu yaparsın çorap, entari, gölmek, atlet"	B.-Şumnu (B7.15/1, 40)
otarmak	Otlatmak "sīr otarmişlar"	M.-Debre-Elessa (M1.2/2, 36)
oturtma	İç malzemesi kavrulmuş darı unu olan tatlı çeşidi "o zaman oturtma datlı yaparız."	M.-Radoviş Yörük (M7.2.6/2, 45)
Ö		
öküzünū̄	Baklava çeşidi "öküzünū̄ var, biz baklava ona dēdik."	B.-Şumnu (B7.9/1, 94)
önüz	Henüz "önüz ge̱udım dey."	M.-Radoviş ovalı (M7.1.3/1, 116)
P		
pala	Çaputtan dokunan kilim, yaygı, yolluk "burda bile çaput, döşeme dokudum o zaman pala." (M8.5) "ufak ōle dar enni olannara pala diyoduk" (B7.17) "pala da dokudum" (Y5.1)	M.-Manastır (M8.5/2, 114) B.-Şumnu (B7.17/1, 33) Y.-Kozana-Kayalar-İnobası (Y5.1/2, 93)
paneşik	Pulluk "demirci var ◡ idi böle düyerdi paneşik yapardı çif sürerdi adamlar."	M.-Radoviş ovalı (M7.1.6/4, 7)
papır	Saz "hā o sazlara papır deriz." {papır, papur, babır: Göl kenarlarında biten bir çeşit saz-Bulg. papúr kelimesinden olduğu ihtimali var. (Süleymanoğlu Yenisoy, 1998: 189)}	B.-Şumnu (B7.16/3, 175)
partizan	Titoya bağlı milisler "titonun insanlari partizanlar giriyo." {partizan Sırp.: 1941-1945 yılları arasında almanyanın nazi askerine karşı savaşan yugoslavya ordusu ve ona ait kimseler (	K-Prizren (K1.1/1, 36)

	Tunuslu, 2005: 449)}	
paşutna	Başıboş hayvan “paşutna yani başıboş ayvanlar”	M.-Köprülü (M2.10/1, 159)
patatiz	Patates “bazı yēlerde kumpir derdilē, biz patatiz derdik.”	B.-Sımolyan (B3.1/1, 140)
pateka	Yolluk “e te bȍle pateka yazıyalar.”	B.-Şumnu (B7.10/2, 118)
patlıcan patlacan ġırmızı patlıcan	Domates “ġırmızı patlıcan domates” (B2.4) “onnā domate domateS biz patlacan” (B5.3) *Kırcaali ağzında patlıcana ġara patlıcan denir. Eskiden Kırcaali’de patlıcan yetişmediği için daha önceleri domatese sadece patlıcan derlermiş. (B2.4’den) {patlican Ar. bādincān: Domates (Tunuslu, 2005: 449)}	B.-Kırcaali (B2.4/1, 369) B.-Eskicuma (B5.3/1, 93)
payçlarız	Paklarız, temizleriz “o yerını süpürürüz payçlarız”	K.-Prizren (K1.1/1, 466)
pazı	Yufka “pazıyı yazıyirım” (B6.2) “yufkaya meseĺā pazı derdik” (B6.10) “pazı yazāsın o pazının üstüne dökēsin.” (B7.10) “ben çok pazı yazmayı severım.” (B8.4) {pazı: 1. bir ekmeklik hamur topağı 2. yufka. ağızlarda bazı, bezi, pezi, meze, beze biçimleri de kullanılır. < R (Eren, 1999: 327)}	B.-Razgırat (B6.2/1, 173) (B6.10/1, 212) B.-Şumnu (B7.10/2, 162) B.-Varna (B8.4/2, 27)
peçiva	Fırında pişmiş sarımsaklı kuzu eti “peçiva kuzu eti, yıkarsın, temizlersın, su atarsın, sarmısak, fırına içine kuyarsın.”	K.-Prizren (K1.1/2, 177)
peçka	Soba (topraktan yapılma soba) “ġuzinelerimiz, peçkalarımız olurdu.” (B6.10) “hā göçmen sobası ama peçka diyoduk onnara ama topraktan yapardı analarmız.” (B8.3) {peç, pıç: Fırın, soba; tuğla veya topraktan yapılmış ocak-Rus peč, Ukrayn. pič, Sırp.-Hırv. pēč, Slov. pêč (Süleymanoğlu	B.-Razgırat (B6.10/1, 150) B.-Varna (B8.3/1, 20)

	Yenisoy, 1998: 190)}	
pedirik	Eğrilmek için atılmış ve taranmış yün veya pamuk yumağı “pedirik yapardık” {bedrik > bedirik (> pedrik, pedirik): eğrilmek için atılmış ve taranmış yün veya pamuk yumağı. Ağızlarda bedrek, bedirek olarak geçer. Eski kaynaklarda da bedrik, bedrük olarak kullanılır. < Erm. (Eren, 1999: 46)}	Y- Dimetoka (Y1.1/5, 1)
penziya	Emekli “iki ay ne kā olmiş penziyā çikmiş.”	K.-Prizren (K1.1/4, 49)
peşkir (sofra peşkiri) peşçir	Havlu, büyük mendil “peşkir de omuzumuzda” (M2.10) “ā peşkir bizım orda veri̇ydilar.” (M4.2) “avli, peşkir derdık avlijik derdık.” (M7.1.3) “ellerini yıkatırdık peşkiri veridik” (M8.5) “peşkir dēdik, yalık dēdik.” (B5.2) “kaynam koltūma bi̇ peşkir” (B6.2) “peşkir işliyoduk biz bo̅le peşkir püsküllüyoduk.” (B7.4) “peşkir işledim” (B8.4) “peşkirlerimiz var böle kaputtan dikme peşkirler onnarın içine yayardık.” (Y6.1) “sofra peşkirini ser” (M3.4) “üstüne atarız sofra peşkirimizi” (M7.2.2) “ani peçeta elımıze vermezdık o peşçiri atardık ünümüze” (K1.1) {peşkir: Yemek yerken kullanılan, el kurulanan pamuk veya keten bez. < Far. pēşgi̇r. Bulgarca peškir ve Sırpça pèškir, pèšćir biçimleri Türkçeden alınmıştır. (Eren, 1999: 330)}	M.-Köprülü (M2.10/2, 184) M.-Koçana (M4.2/1, 12) M.-Radoviş ovalı (M7.1.3/1, 97) M.-Manastır (M8.5/2, 280) B.-Eskicuma (B5.2/1, 325) B.-Razgırat (B6.2/1, 183) B.-Şumnu (B7.4/1, 13) B.-Varna (B8.4/2, 14) Y.-Kavala-Kınalı (Y6.1/1, 145) M.-Strumisa (M3.4 / 1, 73) M.-Radoviş Yörük (M7.2.2/1, 320) K.-Prizren (K1.1/2, 254)
peştamaḷ	Önlük “onlar sōna memlekette dokurdular boyle gendileri peştamaḷ derdiler ona”	M.-Debre-Elessa (M1.2/3, 141)
peyka	Bank “ 'oturak yapeller‿a burda, var‿a bāçalāda, biz onnara peyka dēdik.”	B.-Razgırat (B6.2/1, 161)
pırahlı	Kıloraklı (?) “pırahlı su koyādım onnara.”	B.-Razgırat (B6.2/1, 246)

pıresol	Tuzlu su “poşetlere koyays sōna pıresol yapays”	M.-Köprülü (M2.7/4, 69)
pırıstı̀l̩ka	Önlük “vādı ya pırıstı̀l̩ka, önnünük.”	B.-Razgırat (B6.2/1, 96)
pırokuş yapmak	Sütü pişirmeden sağar sağmaz mayalamak (?) “ā bişirmezdik pırokuş yapardık ōle.”	M.-Radoviş Yörük (M7.2.7/2, 133)
pıtpıdık	Lakap olarak kullanımı var. {bıtbıdık: Bıldırcın - Bulg. pıdpıdık- Ses taklidi bir kelime olduğundan etimolojisi hakkında kesin bilgi vermek zordur. Bu ve buna benzer kelimeler Türkçeden Gagavuzcaya veya Bulgarcaya geçmiş olabilir. (Süleymanoğlu Yenisoy, 1998: 168)}	Kozana-Kayalar-İnobası (mdt.)
pıtıret	Resim “pıtıret derdilē burda resim diyelē.” {patret, potret, putret: Fotoğraf, resim, portre -Bulg. portret (Süleymanoğlu Yenisoy, 1998: 216, 229)}	B.-Şumnu (B7.16/3, 80)
pi̇́lava pileve	Saman, ince saman “pi̇́lava te samanlar.” (M7.1.3) “o pileve gibi o patatiz yemesine doyamasın, saman pilevesi gibi, saman gibi, doyamasıñ yemesine” (M6) “pileve dedi̇̄n ne samanın incesi olur” (M7.2.4) {plava: Saman -Bulg.pl’ava (Süleymanoğlu Yenisoy, 1998: 217)}	M.-Radoviş ovalı (M7.1.3/1, 70) M.-İştip Yörük (M6.2.10/1, 366) M.-Radoviş Yörük (M7.2.4/1, 126)
pili	Piliç “pililē dēdi hiçbiri yok dēdi.”	B.-Şumnu (B7.10/2, 80)
pinevit	Ekmeklerin hamurlandığı gözlerden oluşan tahta “pinevitlerimiz vardı yah pinevit pinevit derdik.”	Y.-Dimetoka (Y1.1/5, 63)
piralka	Çamaşır yıkamada kullanılan tahta tokuç “te bi çomak piralka deydık bu kadar.”	M.-Köprülü (M2.10/2, 36)
piresipka	Ağız sütünden yapılan tatlı “çok piresipka yapardık. /?\ koyun südünden. şekerle yapardık”	M.-Manastır (M8.4/1, 250)
pirivat	Özel	K.-Prizren (K1.1/4, 47)

	"ben yaparım sana pirivat, nası derĺar buna?"	
pirpirim	Semizotu	Kozana-Kayalar-İnobası (mdt.)
pitayka piterka	Pide "etli pitayka, bunbarli pitayka yaptırırız."(K1.1) "er şī yapardık tatlidır, piterkadır bilmem er bi şiyi yapardık." (M1.2) {pital'ķa: Ramazan pidesi, pide (Tunuslu, 2005: 449)}	K.-Prizren (K1.1/2, 325) M.-Debre-Elessa (M1.2/6, 105)
podvara	Çökelek "podvara derdık, burda ōrendık kesī."	M.-Strumisa (M3.2/2, 65)
pomata	Krem "pomata sürerız"	K.-Prizren (K1.1/2, 398)
ponisa ponesa	Toprak tepsi "ponisa yapaylardi." (M2.3) "ponesa dedīn kırmızi çamur, kırmızi çamur burda yok miydi kırmızi çamur, o çamurdan bōle bi ponisa yaparsın yazarsın yazarsın çepeçevre kıyılari dört parmak beki fazla oluy kıy kalıy kıyılari." (M2.6) "ponisada pişırıdık" (M3.2) "topraktan yapaydık tepsi gibi. /?\ hā ponisa oyle yapaydık" (M4.2) "ponisalar var bōle topraktan ponisa yaparız" (M7.1.6)	M.-Köprülü (M2.3/4, 66) (M2.6/1, 152) M.-Strumisa (M3.2/2, 50) M.-Koçana (M4.2/1, 122) M.-Radoviş ovalı (M7.1.6/4, 87)
popara	Bayat ekmek, çökelek, peynir veya pastırmayla hazırlanan bir yemek "çok güzel olur boyle popara gibi." (M1.2) "popara yapardık. ekmeyi ıslaydık, pastırma peşin kavuruyduk suyu devrılıydi ataydın ekmekleri, mis gibi oluydu" (M2.10) "poparıy yakarsın yāyi, dōrarsın ekmiy kavurtturusun oni bayā kavurusun. ısıcak su dökērsın biras şētti mi tamam popara. üstüne kesık mi peynir mi neyse kuyardık. (M3.3) "poparayı çökelekle yaparlar." (M7.2.6) *Yunanistan Kozana-İnobası mübadilleri ayrana veya yoğurda bayat ekmek doğramak suretiyle elde ettikleri karışıma popara demektedir.	M.-Debre-Elessa (M1.2/3, 78) M.-Köprülü (M2.10/2, 59) M.-Strumisa (M3.3/2, 19) M.-Radoviş Yörük (M7.2.6/3, 95) *Y.-Kozona-İnobası (mdt.)

	{papara: ekmek, peynir ve et suyu veya süt ile yapılan bir tür yemek. Rumcadan alındığı anlaşılıyor. Bulgarca popara biçimi düşündürücüdür. (Eren, 1999: 324)}	
porta porda	Kapı, sokak kapısı “demir kapiye biz porta dērdik” (M3.8) “būk pordalāmız varmış” (Y1.1) { porta: İki kanatlı büyük kapı. Ağızlarda borda olarak da geçer. < R (Lat. porta) (Eren, 1999: 338)} {porta: Büyük avlu kapısı - Bulg. porta (Süleymanoğlu Yenisoy, 1998: 217)}	M.-Strumisa (M3.8/1, 248) Y.-Dimetoka (Y1.1/6, 21)
porsi	Porsiyon “tabaktan porsiyon diylardı orda porsi bu kadar bi kiloluk porsilar”	M.-Köprülü (M2.9/1, 37)
pote	Çömlek “çölmek işte, orda pote derdik.”	M.-Manastır (M8.4/2, 57)
pustoluk	Viranlık “pustoluk ne demek yani viranlık yani işleyemeyler onlar da”	M.-Köprülü (M2.7/3,16)
R		
radufçet	Yeğen “yēni de aslında radufçet biz ōle aydıyoz”	B.-Eskicuma (B5.3/1, 204)
ramka	Tütünlerin kurutulmak üzere ip eşliğinde dizildiği büyükçe değnek, sırık, tahta “büle tātalādan ramkalara asarız.”	B.-Kırcaali (B2.1/1, 159)
rıSka	Gömlek (?) “ā öle donu em de bi üstünde rıSkası rıSka diyoz biz. /?\ gölmek te bōle şeyi tōlelē gelin olmuş. /?\ bulgarcası riza.”	B.-Eskicuma (B5.3/1, 370)
rodopski	Battaniye “battaniyeler vardı rodopski deriz biz üle”	B.-Kırcaali (B2.1/1, 77)
S		
sabālık	Kahvaltı “sütlen sabālık yerız, çay içerız, kāve içerız”	K.-Prizren (K1.1/2, 219)
sabraniye	Toplantı “toplantıya sabraniye derdilē.” {sabraniye: Toplantı - Bulg. sıbranie	B.-Şumnu (B7.16/1, 202)

	(Süleymanoğlu Yenisoy, 1998: 269)}	
sade yā sā yā	Tereyağı “sade yāle yālardın ep, İnek yāy ile.”(M1.2) “sade yā, yog‿idi bizım zeytin yā” (M4.2) “tere yā işte sade yā.” (M7.1.2) “çalkalarız dibekte işte yāyını biriktiriz, sā yāyını.” (B2.1)	M.-Debre-Elessa (M1.2/3, 81) M.-Koçana (M4.2/1, 68) M.-Radoviş ovalı (M7.1.2/1, 337) B.-Kırcaali (B2.1/1, 179)
safa	Bardak, sürahi “bi safa su vermez, bi safa su”	M.-Manastır (M8.5/2, 293)
sakal	Çene “sakal. /?\ çēne, sakal” (M4.2) “sakal, sakal derdık.” (K1.1)	M.-Koçana (M4.2/3, 62) K.-Prizren (K1.1/1, 286)
salta	Kollu ceket “te salta orda öle dėrdik ceket giyiyolar yelek dil de kollu ceket.”	M.-İştip Yörük (M6.2.10/1, 24)
samıt	Sersem {samıt: Ar. Samut. Budala, aptal, sersem (Cebeci, 2010: 223)}	Y.-Kozana-Kayalar-İnobası (mdt.)
samsa	Mantı “bürek, samsa yaparlardi, tatli yaparlardi” (M2.10) “samsa yaparız. mantı yapıyolar burada.” (M6.2.11)	M.-Köprülü (M2.10/1, 193) M.-İştip Yörük (M6.2.11/1, 64)
sān	Sahan, tabak “sān derdık” (M7.1.3) “sānnāmız kalaylamaydı” (Y1.1)	M.-Radoviş ovalı (M7.1.3/2, 40) Y.-Dimetoka (Y1.1/ 3, 120)
sarinar	Gümrük memuru “orda bir gümrük adamı orda sarinar diylar”	M.-Köprülü (M2.9/1, 79)
savet	Muhtarlık “çīrdılā orayı savete bizim dedİmiz savet muhtarlık” {savet: Şûra, meclis, kurul, belediye-Bulg. sıvet: (Süleymanoğlu Yenisoy, 1998: 269)} {savet: Bulg. săvet. Şura veya konsey (Cebeci, 2010: 225)}	B.-Eskicuma (B5.3/1, 40)
sayı sayi	Sahi, sahiden, gerçekten “sayı da baksana” (M3.3) “bi tene etıştırdım sayı” (M.4.2) “şini epsi öldü ben kaldım sayı.” (M8.5) “o ne olur mar atice kāynım sayı.”	M.-Strumisa (M3.3/2, 82) M.-Koçana (M4.2/2, 144) M.-Manastır (M8.5/2, 148)

	(B7.16) “e yörümez sayı da yörümez.” (Y5.1) “ankarada ablam vā sayi” (B6.3)	B.-Şumnu (B7.16/1, 252) Y.-Kozana-Kayalar-İnobası (Y5.1/3, 82) B.-Razgırat (B6.3/1, 69)
sayinsa	Kayak “sayinsa var‿imiştı sayinsaya binerdık”	K.-Prizren (K1.1/2, 524)
sepelemek	Serpmek “pi̇ni̇ sepelerim”	B.-Şumnu (B7.10/2, 165)
serey	Yapağı suyu “serey derız onun yapayın suyuna. yapay kiri derdık”	M.-Radoviş ovalı (M7.1.5/1, 173)
sertme	Tülbent (?) “başa bālanana sertme dėriz”	M.-İştip Yörük (M6.2.10/1, 165)
seslemek	Dinlemek, kulak vermek “sesle burā” (M7.1.6) “rāmetli babam büle haber seslēdi abimle” (B2.1) “onnā kū̄ yerine gitti seslemedilē ki bizi.” (B6.2) “bō̄le içerde, aber seslēmişlē.” (B7.16) “radyo seslemē giderdik biribirimize.” (Y5.1)	M.-Radoviş ovalı (M7.1.6/1, 2) B.-Kırcaali (B2.1/1, 23) B.-Razgırat (B6.2/1, 15) B.-Şumnu (B7.16/3, 102) Y.-Kozana-Kayalar-İnobası (Y5.1/1, 133)
sestıra	Hemşire “ordan o kızlar iki dene sestıra var.” {sestra: Bulg.sestra Tıp hemşiresi (Cebeci, 2010: 227)}	M.-Manastır (M8.5/1, 38)
sıkarlamak	Sıkıştırmak “ē bir gün sıkarlamış bizim şeyler /?\ sıkıştırmışlar”	M.-Manastır (M8.5/1, 158)
sıkiya	Kızak “sıkiyalarlen sürçünürdük”	K.-Prizren (K1.1/2, 525)
sıklet	Sıkıntı “verdi alla bir felç, sıklet o da çok erken öldü.”	M.-Manastır (M8.4/1, 184)
sırça kupa	Cam bardak “sırça derdik, sırça kupa.”	M.-Strumisa (M3.7/1, 115)
sırtmaç	Sığır çobanı “sırtmaç, bizim ayvanlarımızi güdüri	M.-Strumisa (M3.4/2, 58) M.-İştip Yörük

	otarır getırı eve” (M3.4) “köyüñ sırtmaçı oluyodu ona sīrlarıñı kuvarsıñ” (M6.2.5) “sırtmaç tutardık sırtmaçlar” (M7.1.3) “sīrtmac gene biz kendimiz tutardık” (M7.2.7) “çok ta sırtmaç vardı sīr var‿ıdı sırtmaç alırdı onları” (M8.2) “sırtmaç çoban işte o da ineklere çoban.” (Y2.2) “inek güdene sırtmac diyler” (Y3.2)	(M6.2.5/1, 25) M.-Radoviş ovalı (M7.1.3/2, 76) M.-Radoviş Yörük (M7.2.7/2, 33) M.-Manastır (M8.2/1, 113) Y.-Dedağaç-Hasanlar (Y2.2/1, 153) Y.-Gümülcine (Y3.2/2 , 116)
sıtol	Yemekhane “sıtol diyez biz, siz yemekāne diyesiniz”	B.-Razgırat (B6.2/1, 34)
sızdırma	Kavurma “sızdırma te eti kavurusun ya eti kavurusun yāsınnan.”	M.-Radoviş Yörük (M7.2.2/1, 356)
sini orta sini	Sini (genellikle yemek yemek için kullanılan geniş tepsi) tepsi “sinilere yapardık altı yedi sini.” (M6.2.7) “ekmek yemē o koca siniler bizde o kā sini, orta sini var‿idi tatli yapardık içine” (M7.1.6) “siniye yapardık, tepsilere tepsi dērdik.” (M7.2.3) “sinide yirdik büle yere bez atardık sinimiz vā bizim” (B2.1) “bī sini, bī sofra kolaç yapādık” (B7.10) “sinide yiyoduk.” (B8.3) “atarsın altına sofra bezini üstüne de siniyi yirsin.” (Y1.1) “undan sōna siniyi koyarız, kasnak koyarız” (Y3.4) {sini: Bakır veya pirinçten yapılmış büyük tepsi < Far. (Eren, 1999: 369)}	M.-İştip Yörük (M6.2.7/3, 66) M.-Radoviş ovalı (M7.1.6/4, 86) M.-Radoviş Yörük (M7.2.3/1, 174) B.-Kırcaali (B2.1/1, 40) B.-Şumnu (B7.10/2, 67) B.-Varna (B8.3/1, 37) Y.-Dimetoka (Y1.1/ 3, 77) Y.-Gümülcine (Y3.4/1, 209)
sistire	Kazıyacak “demirden vardi sistire derdik”	M.-Radoviş ovalı (M7.1.3/1, 160)
siyaltı	Hayat, avlu, saya altı “biz siyaltı derdik. burda a'yat derler”	M.-Manastır (M8.4/1, 45)
soba	Oda “yok büle bi kat, dert soba bük ev içi”	K.-Prizren (K1.1/2, 213)
sündük	Yüzsüz “sündük köpek gibi …” {sündük: Yüzsüz, istemekten sıkılmayan (Cebeci, 2010: 234)}	Y.-Kozana-Kayalar-İnobası (mdt.)

Ş		
şak	Dörde bölünmüş şey “dilimledik biz ona şak deriz dörde pay yaptık mı şak.”	Y.-Dimetoka (Y1.1/5, 207)
şamar	Tokat “bi şamar vurmadım” (M5.1) “çok iyidi bir şamar büle vurmadı.” (M6.2.4) “bi kerecik ne bi şamarını yedim.” (Y1.1)	M.-Sarıova (M5.1/1, 194) M.-İştip Yörük (M6.2.4/1, 161) Y.-Dimetoka (Y1.1/5, 402)
şami şāmi	Tülbent, oyalı yemeni “şami derdık ani te bõle oyali oldi mi te.” (M2.3) “bu işte bõle şami derdik buna” (M8.3) “pullu şami, oyalı şami” (M8.4) “ başımıza büle şami bālardık.” (M8.5) “yemeni, yemeni şāmi derlerdi.” (Y6.1)	M.-Köprülü (M2.3/3, 166) M.-Manastır (M8.3/1, 140) (M8.4/1, 206) (M8.5/2, 120) Y.-Kavala-Kınalı (Y6.1/1, 130)
şapşak	Kulplu su bardağı, maşrapa “gelinine dedi getir o şapşakları dedi.” (M6.2.3) “kupa, şapşak.” (B7.16)	M.-İştip Yörük (M6.2.3/1, 93) B.-Şumnu (B7.16/1, 311)
şeremet	Hamarat “annem pek şeremetmiş.”	B.-Şumnu (B7.16/3, 335)
şayak	Dokuma “şayak pantullar vardı, dokuma pantul.” {şayak: Kaba dokunmuş, dayanıklı bir çeşit yün kumaş. Kökenini bilmiyoruz. Bulgarca šajak, šaek “kaba yün kumaş”, Sırpça šàjak “kumaş, kaba yün kumaş” biçimleri Türkçeden alınmıştır. (Eren, 1999: 384)}	M.-Radoviş Yörük (M7.2.8/5, 89)
şıkaf	Dolap “herkez dolap demez şıkaf der.” {şkap: Dolap – Rus. şkaf (Süleymanoğlu Yenisoy, 1998: 223)}	B.-Kırcaali (B2.4/1, 448)
şıporet işporet işpurot işpot	Soba, kuzine “şıporet yakmaysık” (K1.1) “işporetim var benim, işporet te göstereyim geçerke.” (M2.4) “işpurot pişiri işpurotta pişirıdık ekmekleri” (M7.1.3) “kuzine dēler orda işpot” (M3.4) {şporet: Soba, genel pişirici, elektirikli	K.-Prizren (K1.1/2, 117) M.-Köprülü (M2.4/3, 130) M.-Radoviş ovalı (M7.1.3/2, 38) M.-Strumisa (M3.4 / 1, 64)

	fırın (< sporet Sırp.) (İgci, 2010: 252)}	
şırbata	Pullu bez “elimize verilirdi pullu şırbata.”	M.-Manastır (M8. 5/2, 40)
şırlān	Yağ, afyon yağı “şırlān yā yaktık” (M3.8) “şırlān te afiyondan çıkar o şırlān” (M7.1.6) {şirlaġan: Susam yağı, tahin (Nemeth, 2014: 292)} {şırlağan: Susam yağı < Far. şīr-rauġan. Bulgarca šárlagan ve Sırpça šarlàgan, šavlagan biçimleri Türkçeden geçmiştir. (Eren, 1999: 386)}	M.-Strumisa (M3.8/1, 270) M.-Radoviş ovalı (M7.1.6/1, 75)
şitiklali	Topuklu ayakkabı “şitiklali ciyerdık”	K.-Prizren (K1.1/2, 256)
T		
tabla	Tepsi “tabla doli şurup bardaklarlen.”	K.-Prizren (K1.1/2, 282)
tada	Ağabey “bük kaynıma tada çārırdım”	K.-Prizren (K1.1/1, 295)
tanur	Ekmeğin yazıldığı tahta “emen ona tanurle atayz ekmey.” { tanur: Üstünde ekmek yapılan yuvarlak tahta; yemek yemeye yarayan büyük tepsi-Bulg.tanur (Yenisoy 1998: 195)} {tanur: Hamuru yaymak (sermek) için kullanılan kenarsız tahta tepsi. (Sırpça “tanyir” sözcüğünün yerli ağızdaki söylenişi (İbrahim, 1997: 298)}	M.-Köprülü (M2.10/2, 108)
tapşin	Alkış “tapşinle öldürmüşler, alkışle.”	M.-Strumisa (M3.7/1, 64)
tava kati	Kırep “şimdi atarlar ya tava kati biz tepside atardık.”	M.-Debre-Elessa (M1.2/3, 79)
tekeze tekese tekezese	Bulgaristan kooparatif tarım işletmesinin kısaltılmış şekli “tekeze olduktan sōra herkez çalıştı yidi.” (B2) “biri tekezese biri maşatlık demiş.” (B5.2) tekeseye gidip te tütün çalışmasınnar” (B6.2)	Kırcaali (B2.3/1, 21) B.-Eskicuma (B5.2/1, 216) B.-Razgırat (B6.2/1, 10)

	{tekezese: Emek kooperatif tarım işletmesinin kısaltılmış şekli-Bulg. TeKeZeSe (Süleymanoğlu Yenisoy, 1998: 270)}	
televizor	Televizyon “eveli türkçe televizor, türkçe filim izlemek nerde.”	B.-Kırcaali (B2.4/1, 53)
telĺak	Gelini süsleyen telleyen kadın “telĺak karı var tellēr, pullāle.”	M.-Strumisa (M3.8/1, 115)
temena	Öne doğru eğildikten sonra doğrulurken eli başa götürerek verilen selam “o temenalar biliyon mu yerden 'dizlerine, burana burana”	K-Prizren (K1.1/1, 344)
temiz	İyi, güzel “onnā da temiz türkçe bilellē be canım.” (B6.3) “bilĭz epsini temiz biliyoz.” (B7.16)	B.-Razgırat (B6.3/1, 6) B.-Şumnu (B7.16/1, 96)
tenevit	Ekmek hamurunun yazılıp mayalanmaya bırakıldığı gözlerden oluşan tahta “tenevitlere yazarız ekmekleri”	Y.-Dedeağaç-Hasanlar (Y2.2/1, 109)
tetko	Teyze “ǵavurlar dērdi tetko.” {tete, teta: Teyze, hala - Bulg., Sırp.-Hırv. téta, Slov. téta (Süleymanoğlu Yenisoy, 1998: 196)}	M.-Radoviş Yörük (M7.2.3/1, 74)
tezgak	Tezgah “dokuma tezgak büle dokuma dokurduk”	M.-Manastır (M8.5/2, 102)
tezgere	Yük (eşya) taşımada kullanılan araç “kürekleri, ne derler tezgereleri koduk içine”	M.-Manastır (M8.4/1, 105)
tınaz	Dövülerek savrulmaya hazırlanan ekin yığını “er gün bi tınaz düerdık”	M.-Köprülü (M2.10/1,180)
ticereti tecaret	Mahsul, ürün “orda o şeyi ticereti erken ekerdılar” (M3.2) “māsule tecaret deriz.” (B2.4) “memleketimizde her bir tecareti bilirin ekmesini de çıkāmasını da.” (B3.1)	M.-Strumisa (M3.2/1, 82) B.-Kırcaali (B2.4/1, 60) B.-Sımolyan (B3.1/1, 150)
tiganisa	Bir çeşit krep “getiriler tiganisa.”	K.-Prizren (K1.1/1, 425)

	{tiġanitsa Srp.: Akıtma, bir tür lokma (Tunuslu, 2005: 456)}	
toçilaya	Kaynak suyunun bulunduğu yer “toçilaya ciderlar.”	K.-Prizren (K1.1/2, 200)
tojer	Harman yerine kakılan ağaç (?) “tojer derdık kakıli bir şey avıç ōle kakıli saruvdi mi sōra tekrar çevırırdın bu tarafa gene.”	M.-Radoviş ovalı (M7.1.3/2, 105)
tok	Elektirik “tok demek elektirik demek.” {tok: Elektrik cereyanı - Bulg. tok (Yenisoy, 1998: 261)}	B.-Kırcaali (B2.4/1, 192)
toku çakmak	Işığı açmak “toku çaksana, toku açsana”	B.-Kırcaali (B2.4/1, 193)
topenisa topanik	Ekmek kavurması “ekmek kavuruduk yāda topenisa derdık ona.” (M3.2) “a topanī gene yāsını yakarsın, ekmēni dūrarsın ince ince, onu da tuz atarsın onun gene başka dadı. to topanik başka popara başka.” (M7.2.6)	M.-Strumisa (M3.3/2, 22) M.-Radoviş Yörük (M7.2.6/3, 96)
toto	Hala “alā toto. onlara, gel totona gel totona gelirler toto kalī.”	M.-Debre-Elessa (M1.2/3, 134)
troynik ıstıroynik	Dünürcü “troynik deydik memlekette ıstıroynik memlekette.” {stróynik: görücü, dünürcü (Makedonca “stroynik” sözcüğünün yerli ağızdaki söylenişi) (İbrahim, 1997: 293)}	M.-Köprülü (M2.11/1, 52)
tūga	Isırgan ve darı unuyla yapılan bir yemek “anem ep ısırgadan tūga yapıveriydi bize.”	M.-Radoviş Yörük (M7.2.1/1, 258)
turduvak	İşçi “işçi demek turduvak.” {turduvak: Bulg.trudovak. Emek askeri. Komünist rejim zamanında sosyalist Bulgaristan’da çoğunlukla Müslüman çocuklarının askeri hizmet verdikleri ordu şubesi kuruldu. Buna önce Emek Yükümlülüğü daha sonra İnşaat Ordusu dendi. Burada hizmet verenler de turduvak diye adlandırıldılar. (Cebeci, 2010: 254)}	B.-Razgırat (B6.1/1, 449)

turşu kuymak	Turşu kurmak “ulāna turşusu kuyarız. aha ūlana turşusu kuyarız.”	M.-Radoviş Yörük (M7.2.6/2, 73)
turuşka	Hamur kazıyacağı “bizde turuşkaydi o. kazımak için sofray ha demirden var‿idi”	M.-Köprülü (M2.6/1, 150)
tünnemek	Oynamak “te bayramda oynārdık tünnerdik kızım.”	M.-Radoviş Yörük (M7.2.6/2, 48)
U		
udarnik	Gönüllü işçi “vardı yazılmā udarnik dövlete gönüllü olarak işe.”	M.-Manastır (M8.5/1, 94)
ulaşık	Çökelek “o da çökelek biz ona ulaşık derdik orda” (M6.2.10) “ulaşıklar basardık būle.” (M7.2.7)	M.-İştip Yörük (M6.2.10/1, 307) M.-Radoviş Yörük (M7.2.7/1, 84)
ulice	Büyük, yaşlı, sözü dinlenen, saygıdeğer, ulu “büklere ciderız biz ani ulice”	K.-Prizren (K1.1/2, 220)
unuka	Torun “celınımlen berāber bi unukam var.” (K1.1) “bazen torun diyoz da unuka şindi bulgarcasına vnuk” (B5.3) {unuka: Torun – Bulg., Rus. vnuk. Bulgar ağızlarında unuka şekli de kullanılır. (Süleymanoğlu Yenisoy, 1998: 219)}	K.-Prizren (K1.1/2, 48) B.-Eskicuma (B5.3/1, 200)
ūratmak ōratmak	Kovmak, dışarı atmak “nası geldik, nası hani ūradıldık” (B5.1) “yah, ūrattılar.” (B6.2) “bizi göç‿ettiler ōdan ūrattılar.” (B7.1) “başladılar sizi ūratçaz bi tā diye.” (B7.12) “kōdulā ya, ōrattılar, ōrattılā canım.” (B6.3)	B.-Eskicuma (B5.1/1, 141) B.-Razgırat (B6.2/1, 24) B.-Şumnu (B7.1/1, 28) (B7.12/1, 3) B.-Razgırat (B6.3/1, 17)
urva	Baklava içi (Un ve yumurtayla hazırlanır ve üzerine ceviz vb. eklenmesiyle oluşur.) “urva demek yumurtayle yapaysın. bir yumurtadan mi yapacan iki yumurtadan mi biraz şeker koyaysın uvaysın uvaysın oni kavuruysun güzèl. pembeleşene kā pembeleşti mi ondan sōna ondan katlara koyaysın, urva koyaysın. ceviz var‿ise ceviz de koyasın ceviz yok‿ise sade	M.-Köprülü (M2.3/4, 99)

	urvayle yapays.”	
uşak	Çocuk “küçücükke bo͞le yeni dōduna uşak.” (B5.2) “sakat olūdu uşakları.” (B6.2) “kūşum dökmeden bū͞ttüm uşakları bē.” (B7.16) “uşak dēdi bubalarımız.” (B8.3)	B.-Eskicuma (B5.2/1, 256) B.-Razgırat (B6.2/1, 198) B.-Şumnu (B7.16/3, 242) B.-Varna (B8.3/1, 29)
uyunmak uynuk	Katılaşmak, koyulaşmak (süt) “kayınvaldemi͞n bo͞le uyunduruydulā südü” (B6.3/1, 88) “ondan sō bi tā pişiriydiler o uynū.” (B6.3/1, 90)	B.-Razgırat (B6.3/1, 88) (B6.3/1, 90)
uz	İyi, güzel, düzgün “ne uz türk dili biliyisin”	B.-Razgırat (B6.1/1, 101)
Ü		
ünü / nünü	Gelincik “altı üstü ünü gibi” (Ekmek, poğaça vb. altı üstü eşit derecede güzel kızarmışsa bu benzetme yapılır.) Anadolu ağızlarında nünü “gelincik çiçeği” olarak geçen kelimenin hem ünü hem nünü biçimi kullanılır.	Y.-Kozana-Kayalar-İnobası (mdt. Salih Akyol, Merkez Yeniköy)
ünük mandaünü͞ öküzünü͞	Bir çeşit baklava “ünük, mandaünü͞ (¦) buruşuk olmuyo mu ona ünük derdik.” (B7.16) “baklava ama burdāki baklava gibi di͞l. biz ani öküzünü͞ var, biz baklava ona dēdik.” (B7.9)	B.-Şumnu (B7.16/3, 259) (B7.9/1, 94)
ünük	Gırtlak “ünük, boyun bilmōm.”	B.-Eskicuma (B5.3/1, 279)
V		
vafir	Yeter derecede, yeterli “vafir evında işını yaparsın.” {vafir Ar. vāfî: Yeter, yeterli, tam, bol bol (Tunuslu, 2005: 459)}	K.-Prizren (K1.1/2, 151)
vedere vedire vedre	Tahta kova, iki kulplu topraktan büyük bakır kova (Y.3.1’den) tencere “vedre ā āçtan yapıli” (M2.7) “vedireler topraktan bo͞le iki kulpli” (M3.5) “vedere deriz biz bū͞k bakırĺar.” (Y3.1) {vedre: Tahta kova - Bulg. vedro	M.-Köprülü (M2.7/4, 62) M.-Strumisa (M3.5/1, 76) Y.-Gümülcine (Y3.1/2, 73)

	(Süleymanoğlu Yenisoy, 1998: 267)}	
vegeta	Sarı tuz “yok o sari tuS vegeta, bizım orda vegeta deylar”	M.-Köprülü (M2.7/4, 94)
vençanisa	Gelinlik “vençanisasını ciyer, duvagını takar”	K.-Prizren (K1.1/2, 273)
vere	Ha bire, daima, sürekli “şini burda yeyz köpek eti vere”	M.-Köprülü (M2.10/2, 173)
verek	Yaramaz “benim vereklerim burada seĺamını almālar benim dedenin.” {verek: Cömert, veren, kıskanmayan “Amma da verek ĩsanmışın haa!” (Cebeci, 2010: 265)}	M.-İştip Yörük (M6.2.9/1, 168)
vırışnik	Sac “bizım orda kapamalari yapays vırışnikte.” (M2.7) “topraktan yani şe de vardi vırışnik derdik onlara biz” (M7.1.3)	M.-Köprülü (M2.7/4, 90) M.-Radoviş ovalı (M7.1.3/2, 84)
voz	Tren “senin çocuk dedi tren gelecek voz şeyde manastıra voz derdi onlar”	M.-Manastır (M8.5/2, 233)
Y		
yaglık yālık	Mendil “yaglık ema yaglık bū̄k şüle eskiden olordi ihtiyarlar alırdilar pembe yaglıkları ellerine onlara da yaglık derdık.” (K1.1/1, 310) “bō̄le yālık, peşkir, ep onları işlērdik kendimiz.” (M3.8) “iki tarafta yālık var‿ıdı, elinde yālık gelin ūleydi.” (M6.2.8) “yālık, onnardan vardı.” (M7.2.8) “mendillēmiz ōleydi, yalıklāmız.” (B5.2) “yālık deriz biz.” (Y5.1)	K.-Prizren (K1.1/1, 310) M.-Strumisa (M3.8/1, 105) M.-İştip Yörük (M6.2.8/1, 21) M.-Radoviş Yörük (M7.2.8/5, 142) B.-Eskicuma (B5.2/1, 325) Y.-Kozana-Kayalar-İnobası (Y5.1/2, 96)
yane yene yena	Tabi, evet anlamında edat “yane ūleydi yavrum ūle.” (M6.2.7/3, 111) “iki günde kuruy, yane.” (M7.1.2/1, 347) “yane, yerinden çıktı ĩşi su yaptılar şindi maden suyu olmuş o.” (M8.4/1, 54) “yene, iş açacaklar dedim” (M6.2.10/2, 185) “yene, çĩz sererdik.” (M7.2.5/1, 8) “yene o kaynatama ordan bir ĩbe altın	M.-İştip Yörük (M6.2.7/3, 111) M.-Radoviş ovalı (M7.1.2/1, 347) M.-Manastır (M8.4/1, 54) M.-İştip Yörük (M6.2.10/2, 185) M.-Radoviş Yörük (M7.2.5/1, 8) M.-Manastır

	almış.” (M8.4/1, 268) “āz gene yena, öyle kızım yena.” (M7.2.3/1, 104)	(M8.4/1, 268) M.-Radoviş Yörük (M7.2.3/1, 104)
yāni	Karışık göveç “yāni ani bunda deyler ya karışık göveç, türlü.”	K.-Prizren (K1.1/2, 315)
yayık	Dibek “ya yayık tāta yayık, tahta yayık vādı.” (B2.6) “yayık düverdik” (Y1.1) “biz yayık deriz” (Y2.2) “sabāleyin iki tāne yayık dū̄.” (Y3.1)	B.-Kırcaali (B2.6/1, 103) Y.-Dimetoka (Y1.1/5, 330) Y.-Dedeağaç-Hasanlar (Y2.2/1, 92) Y.-Gümülcine (Y3.1/2, 34)
yedmek yetmek	Hayvanı ardı sıra yürütmek, çekmek “iki tene adam tutar bi de biygiri yedēlerdi.” (M7.2.8) “ayvan yettim be canım.” (B7.3)	M.-Radoviş Yörük (M7.2.8/5, 152) B.-Şumnu (B7.3/1, 162)
yemeni	Ayakkabı “benim babam rāmetli eski yemeni yapāmış yemenicimiş annıye misin.” { yemeni: Kaba ayakkabı, altı lastik ayakkabı, lastik ayakkabı (Mollova ve Mollova, 2003: 409)}	B.-Razgırat (B6.1/1, 23)
yonma	Yontma “kerpiçten yok yonma taşlar hepsi te büle.”	Y.-Dimetoka (Y1.1/6, 236)
yozçu	Kısır koyunların çobanı “bi de yozçu tutuyodu kaynatam (¦) demek yanında kısır koyunnarı bakıyodu”	Y.-Gümülcine (Y3.1/2, 51)
yufka	Ev makarnası “ya yufka korduk ya makarna korduk.”(M1.2) “ev makarnası yufka derdik biz orda, orda biz yufka derdik burda makarna deyler.” (M2.3)	M.-Debre-Elessa (M1.2/4, 17) M.-Köprülü (M2.3/4, 73)
yūmak	Yıkamak “elini yüzünü yūmak”	M.-Radoviş Yörük (M7.2.4/1, 23)
yürek	Mide, karın “onlarle kaynadırdılar em sürerdiler yürēne.” (M1.2) “mideye de yürek deriz, karna da yürek deriz.” (B2.4)	M.-Debre-Elessa (M1.2/3, 93) B.-Kırcaali (B2.4/1, 311) B.-Eskicuma (B5.3/1, 283)

	"yürēm ārōru aslında karnım ārōru." (B5.3) "yürēm ārdını göbēnin iki tarafı." (B6.2/1, 86) "yürēm koptu açl̄imdan." (B6.6/1, 1) "kānım arıyı, yürēm ārıyı." (B7.12) "iki üç gündür bu yürēm bi ārıyı, bi ārıyı" (Y2.2)	B.-Razgırat (B6.2/1, 86) (B6.6/1, 1) B.-Şumnu (B7.12/2, 14) Y.-Dedeağaç-Hasanlar (Y2.2/1, 22)
Z		
zadurga	Kolektif (?), kooperatif (?) "ben zadurga diyom burda koletiv diyolar"	M.-İştip Yörük (M6.2.12/1, 83)
zāre	Erişte "zāreye de sütle yapılırdı."	Y.-Kozona-İnobası (Y5.1/1, 112)
zay	Zahir "dā zayıflık_idi fakirlık zay yani oyle görmüş oyle gittiler."	M.-Debre-Elessa (M1.2/2, 58)
zavorana	Yasak yasak yok demek o zavorana, zavrona yapmak yasak demek.	M.-İştip Yörük (M6.2.10/1, 111)
zerde	Bulgur (pirinç) ve pekmezle yapılan bir tatlı "ā zerde. onu da ded̄in gibi ayni bulguru kaynadırlardı, aşure gibi ded̄ gibi kuyular pekmezini" (M2.8) "kim isterdi zerde yapardı" (M6.2.8) "pirinci kaynadıyorlar indirejēklē zaman şeker atıyolar saña zerde oluyo." (M7.2.1)	M.-Köprülü (M2.8/1, 87) M.-İştip Yörük (M6.2.8/1, 36) M.-Radoviş Yörük (M7.2.1/1, 114)
zoba	soba. "zobalā çıkınca" (Kırcaalili bir kaynak kişimiz Bulgaristan'da bazı yörelerde kümbet dendiğini söylüyor.S.A)	B.-Kırcaali (B2.4/1, 444)

BEŞİNCİ BÖLÜM

TABLOLAR, GRAFİKLER, HARİTALAR, FOTOĞRAFLAR

5. TABLOLAR, GRAFİKLER, HARİTALAR, FOTOĞRAFLAR

5.1: KAYNAK KİŞİ VE KAYNAK KİŞİ ANALİZ TABLOLARI

5.2: MBGAÖ VERİ ANALİZ TABLOLARI VE GRAFİKLERİ

5.3: BALKANLAR İSTİKAMETİNE YAYILIŞIN VE GERİ DÖNÜŞÜN DEMOGRAFİK TABLOLARI

5.4: HARİTALAR

5.5: FOTOĞRAFLAR

5.1: KAYNAK KİŞİ VE KAYNAK KİŞİ ANALİZ TABLOLARI

İlk kaynak kişi tablomuzda (Tablo 5.1.1:); kaynak kişi isimleri, numaraları, ağız bölgeleri, Balkanlardaki yerleşimleri (gy.), Manisa'daki yerleşimleri (My.) ve geldikleri yıllar belirlenmiştir. Bu tablonun hemen arkasından sırasıyla Manisa ve ilçelerindeki kaynak kişi dağılımlarının (Tablo 5.1.2:), kaynak kişilerden edinilen bilgiler doğrultusunda kaynak kişilerin geldikleri yılların (Tablo 5.1.3:) ve kaynak kişilerin geldikleri başlıca yerleşimlere göre dağılımlarının (Tablo 5.1.4:) verildiği tablolar eklenmiştir. Balkan göçmenlerinin Manisa'daki yerleşim durumlarını değerlendirmede kolaylık sağlamak amacıyla ayrı bir tabloda (Tablo 5.1.5:) Manisa ili ve Saruhanlı, Turgutlu, Akhisar, Salihli, Soma, Alaşehir, Gölmarmara, Kırkağaç, Ahmetli ilçe merkezleri ve bağlı yerleşimlerde ikametlerine göre kaynak kişiler yeniden tasnif edilmiştir. Balkanlardan gelip Manisa'ya yerleşmiş kaynak kişilerimizin verdiği dil malzemeleriyle ilgili kontrol(mukayese) grubu oluşturma ihtiyacını karşılamak üzere, halen Balkanlarda yaşamaya devam edip Türkiye'ye misafir olarak gelen kaynak kişi yakınlarından istifade edilmiştir. Genel listeden bağımsız olarak sadece misafir listesini içeren ayrı bir tablo (Tablo 5.1.5.11:) oluşturulmuştur. Kendilerinden derleme yapılmamış olmasına rağmen metinlerle ilgili tespitlerimizin sorgulanmasında desteklerini aldığımız isimler ve ikametleri de kaynak kişi tablolarımızın sonuncusu (Tablo 5.1.6:) olarak verilmiştir.

5.1: KAYNAK KİŞİ VE KAYNAK KİŞİ ANALİZ TABLOLARI

Tablo 5.1.1 / 1,2,3,4,5,6,7: Kaynak Kişi İsimleri, Numaraları, Ağız Bölgesi, Geldikleri Yerler, Manisa İkametleri, Geldikleri Yıllar (Kolaylık sağlamak maksadıyla her sayfa numaralandırıldı.)

Tablo 5.1.2: Kaynak Kişilerin Manisa ve Bağlı Yerleşimlerdeki Dağılımları

Tablo 5.1.3: Kaynak Kişilerin Geldikleri Yıllar (Kaynak kişilerden edinilen bilgilere göre düzenlenmiştir.)

Tablo 5.1.4: Kaynak Kişilerin Geldikleri Yerleşimler

Tablo 5.1.5 / 1,2,3,4,5,6,7,8,9,10: Manisa İl, Saruhanlı, Turgutlu, Akhisar, Salihli, Soma, Alaşehir, Gölmarmara, Kırkağaç, Ahmetli Merkezleri ve Bağlı Yerleşimlerdeki İkametlerine Göre Kaynak Kişiler

Tablo 5.1.5.11: Mukayese Kaynak Kişileri

Tablo 5.1.6: Metin Dışı Tespitlere Kaynaklık Eden Kişiler

Tablo 5.1.1.1: Kaynak Kişi İsimleri, Numaraları, Ağız Bölgesi, Geldikleri Yerler, Manisa İkametleri, Geldikleri Yıllar

Sıra Numarası	Yerleşim Yeri Numarası	**MANİSA BALKAN GÖÇMENLERİNİN AĞIZ ÖZELLİKLERİ (MBGAÖ)** Kaynak Kişi İsimleri	Kaynak Kişi Numaraları	Ağız Bölgesi	Kaynak Kişilerin Geldikleri Yerler	Kaynak Kişilerin Manisa'daki İkamet Yerleri	Geldikleri Yıllar
		KOSOVA			5kk.		
1	1	Rabia Saltık	K1.1/1	I	K-Prizren-Merkez	Salihli-Merkez	1957
2	1	Leyla Gençer	K1.1/2	I	K-Prizren-Merkez	Salihli-Merkez	1992
3	1	Süheyla Tanyü	K1.1/3	I	K-Prizren-Merkez	Salihli-Merkez	2006
4	1	Belgin Bakiçi (mkk.)	K1.1/4	I	K-Prizren-Merkez	mkk.	
					4kk. / Prizren	mkk.: 1	
5	2	Sadık Yılmaz	K2.1/1	I	K-Vıçıtırın-Merkez	Alaşehir-Merkez	1957
					1 kk. / Vıçıtırın		
		MAKEDONYA			120 kk.		
6	3	Fatma Şen	M1.1/1	I	M-Debre-Merkez	Akhisar-Mecidiye	1959
7	4	Emine Akyıldız	M1.2/1	I	M-Debre-Elessa	Akhisar-Mecidiye	1929
8	4	Hakkı Arapoğlu	M1.2/2	I	M-Debre-Elessa	Akhisar-Mecidiye	1940
9	4	Münevver Özdöner	M1.2/3	I	M-Debre-Elessa	Akhisar-Mecidiye	1941
10	4	Nazlı Şakirler	M1.2/4	I	M-Debre-Elessa	Akhisar-Mecidiye	-
11	4	Bedriye Topal	M1.2/5	I	M-Debre-Elessa	Akhisar-Mecidiye	1934
12	4	Güldane Kahramanlar	M1.2/6	I	M-Debre-Elessa	Saruhanlı- Mütevelli	1976
13	4	Cemile Hacıoğlu	M1.2/7	I	M-Debre-Elessa	Saruhanlı- Mütevelli	1960
					8 kk. / Debre		
14	5	İhsan Hacıoğlu	M2.1/1	I	M-Köprülü-Merkez	Turgutlu- Merkez	1955
15	6	Veli Sezen	M2.2/1	I	M-Köprülü-Kişina	Turgutlu- Merkez	1957
16	6	Demir Hayat	M2.2/2	I	M-Köprülü-Kişina	Turgutlu- Merkez	1960
17	6	Hasan Bağcı	M2.2/3	I	M-Köprülü-Kişina	Turgutlu- Merkez	1955
18	6	Mahmut Kanar	M2.2/4	I	M-Köprülü-Kişina	Turgutlu- Merkez	1956
19	7	Seyide Gümüş	M2.3/1	I	M-Köprülü-Karatmanlı	Merkez	1954
20	7	Yaşar Çalışkan	M2.3/2	I	M-Köprülü-Karatmanlı	Merkez	1956
21	7	Meryem Sezen	M2.3/3	I	M-Köprülü-Karatmanlı	Turgutlu- Merkez	1957
22	7	Kadriye Bostancı	M2.3/4	I	M-Köprülü-Karatmanlı	Turgutlu- Merkez	1960
23	8	Gülşah Hacıoğlu	M2.4/1	I	M-Köprülü-Aşağı Karaslar	Turgutlu- Merkez	1956
24	8	Mehmet Çavuşlar	M2.4/2	I	M-Köprülü-Aşağı Karaslar	Turgutlu- Merkez	1956
25	8	Hayriye Çavuşlar	M2.4/3	I	M-Köprülü-Aşağı Karaslar	Turgutlu- Merkez	1956
26	9	Hakkı Kurtulmuş	M2.5/1	I	M-Köprülü-Yukarı Karaslar	Turgutlu- Merkez	1957
27	9	Tenzile Kurtulmuş	M2.5/2	I	M-Köprülü-Yukarı Karaslar	Turgutlu- Merkez	1957
28	10	Nazife Tezgel	M2.6/1	I	M-Köprülü-Cumalı	Turgutlu- Merkez	1955
29	10	Selvinaz Çalışkan	M2.6/2	I	M-Köprülü-Cumalı	Turgutlu- Merkez	1955

K = Kosova / M = Makedonya / kk. = kaynak kişi

Tablo 5.1.1.2:

Sıra Numarası	Yerleşim Yeri Numarası	**MBGAÖ** Kaynak Kişi İsimleri	Kaynak Kişi Numaraları	Ağız Bölgesi	Kaynak Kişilerin Geldikleri Yerler	Kaynak Kişilerin Manisa'daki İkamet Yerleri	Geldikleri Yıllar
30	11	Cevahir Samtaş	M2.7/1	I	M-Köprülü-Dorfullu	Turgutlu- Merkez	1954
31	11	Zaim Pehlivan	M2.7/2	I	M-Köprülü-Dorfullu	Turgutlu- Merkez	1954
32	11	Abdüş S. Paşov (mkk.)	M2.7/3	I	M-Köprülü-Dorfullu	mkk.	
33	11	Naile İsmailov (mkk.)	M2.7/4	I	M-Köprülü-Dorfullu	mkk.	
34	12	Zühre Kokoz	M2.8/1	I	M-Köprülü-Kumarlı	Merkez	1957
35	13	Sait Kokoz	M2.9/1	I	M-Köprülü-Koçilar	Merkez	1957
36	14	Ali İhsan Şenderbent	M2.10/1	I	M-Köprülü-Köseler	Turgutlu- Merkez	1955
37	14	Gülsüm Şenderbent	M2.10/2	I	M-Köprülü-Köseler	Turgutlu- Merkez	1955
38	15	Ülfet Hastürk	M2.11/1	I	M-Köprülü-Hacıbekli	Turgutlu- Merkez	1957
					25 kk. / Köprülü	Mukayese Kaynak Kişisi (mkk.) 2	
39	16	Hatice Karagöz	M3.1/1	I	M-Strumisa-Borisova	Ahmetli-Merkez	1958
40	17	Mustafa Bayraktar	M3.2/1	I	M-Strumisa-Makruva	Ahmetli-Merkez	1958
41	17	Dudu Soydan	M3.2/2	I	M-Strumisa-Makruva	Ahmetli-Merkez	1958
42	17	Nazmiye Hür	M3.2/3	I	M-Strumisa-Makruva	Turgutlu-Urganlı	1956
43	18	Nazmi Şentürk	M3.3/1	I	M-Strumisa-Veleüs	Ahmetli-Merkez	1956
44	18	Penbe Şentürk	M3.3/2	I	M-Strumisa-Veleüs	Ahmetli-Merkez	1956
45	18	Beytullah Yılmaz	M3.3/3	I	M-Strumisa-Veleüs	Ahmetli-Merkez	1956
46	19	Esma Dinçer	M3.4/1	I	M-Strumisa-Şuşitsa	Turgutlu-Urganlı	1956
47	19	Kıymet Dinçer	M3.4/2	I	M-Strumisa-Şuşitsa	Turgutlu-Urganlı	1956
48	20	Ayşe Serbest	M3.5/1	I	M-Strumisa-Dobraşin	Turgutlu-Urganlı	1960
49	20	Mustafa Avcılar	M3.5/2	I	M-Strumisa-Dobraşin	Turgutlu-Urganlı	1958
50	21	Safiye Hacıoğlu	M3.6/1	I	M-Strumisa-Şuşuvar	Ahmetli-Merkez	1956
51	22	Sünbül Avcılar	M3.7/1	III	M-Strumisa-Y.Mahalle	Turgutlu-Urganlı	1958
52	22	Fatma Yaşa	M3.8/1	III	M-Strumisa-Çanaklı	Ahmetli-Merkez	1958
53	23	Vasfiye Serbest	M3.8/2	III	M-Strumisa-Çanaklı	Turgutlu-Urganlı	1960
					15 kk. / Strumisa		
54	24	Şeker Çalışkan	M4.1/1	I	M-Koçana-Merkez	Merkez-Aşağı Çobanisa	1952
55	25	Akile Seyyar	M4.2/1	I	M-Koçana-Grades	Akhisar-Süleymanlı	1961
56	25	Eyüp Seyyar	M4.2/2	I	M-Koçana-Grades	Akhisar-Süleymanlı	1961
57	25	Kaniye Küçük	M4.2/3	I	M-Koçana-Grades	Akhisar-Süleymanlı	1958
58	25	Bahriye Taşlı	M4.2/4	I	M-Koçana-Grades	Akhisar-Süleymanlı	1955
59	25	Melehat Kurt	M4.2/5	I	M-Koçana-Grades	Akhisar-Süleymanlı	1958
60	25	Bahriye Hanım	M4.2/6	I	M-Koçana-Grades	Akhisar-Süleymanlı	1960
61	25	Firdevs Çarıkçı	M4.2/7	I	M-Koçana-Grades	Merkez-Aşağı Çobanisa	1959
62	26	Muharrem Emniyetli	M4.3/1	I	M-Koçana-Morozla	Merkez-Aşağı Çobanisa	1958
					9 kk. / Koçana		
63	27	Vasfiye Kendigelen	M5.1/1	I	M-Sarıova-Merkez	Salihli-Merkez	1957
					1 kk. / Sarıova		
64	28	Nazlı Şahin	M6.1.1/1	I	M-İştip-Tepansa	Saruhanlı-Hacırahmanlı	1957

M = Makedonya

Tablo 5.1.1.3:

Sıra Numarası	Yerleşim Yeri Numarası	**MBGAÖ** Kaynak Kişi İsimleri	Kaynak Kişi Numaraları	Ağız Bölgesi	Kaynak Kişilerin Geldikleri Yerler	Kaynak Kişilerin Manisa'daki İkamet Yerleri	Geldikleri Yıllar
65	29	Badliman Şahin	M6.1.2/1	I	M-İştip-Puhçe	Saruhanlı-Hacırahmanlı	1957
66	30	Saliha Çıkmaz	M6.2.1/1	II	M-İştip-Kulāzlı	Saruhanlı-Merkez	1959
67	31	Zeynep Çoğalmış	M6.2.2/1	II	M-İştip-Kurfallı	Saruhanlı-Hacırahmanlı	1962
68	31	Yaşa Çalışkan	M6.2.2/2	II	M-İştip-Kurfallı	Saruhanlı-İshakçelebi	2001
69	32	Hanife Yeşildağ	M6.2.3/1	II	M-İştip-Poçuval	Saruhanlı-Hacırahmanlı	1956
70	32	Emin Yeşildağ	M6.2.3/2	II	M-İştip-Poçuval	Saruhanlı-Hacırahmanlı	1956
71	33	Hediye(Adiye) Şengüler	M6.2.4/1	II	M-İştip-Muratlı	Saruhanlı-Merkez	1954
72	34	Hafize Şeker	M6.2.5/1	II	M-İştip-Hocalı	Saruhanlı-Hacırahmanlı	1955
73	34	Kıymet Horozlar	M6.2.5/2	II	M-İştip-Hocalı	Saruhanlı-Hacırahmanlı	1955
74	35	Emine Metin	M6.2.6/1	II	M-İştip-Kuçulat	Saruhanlı-Merkez	-
75	36	Anko Tosun	M6.2.7/1	II	M-İştip-Kepekçili	Saruhanlı-İshakçelebi	1955
76	36	Nurettin Kolay	M6.2.7/2	II	M-İştip-Kepekçili	Saruhanlı-İshakçelebi	1955
77	36	Nuriye Kolay	M6.2.7/3	II	M-İştip-Kepekçili	Saruhanlı-İshakçelebi	1955
78	36	Hatice Erişen	M6.2.7/4	II	M-İştip-Kepekçili	Saruhanlı-Hacırahmanlı	1956
79	37	Fatime Serbest	M6.2.8/1	II	M-İştip-Urrak (Rulyak)	Saruhanlı-İshakçelebi	1955
80	38	Fatma Yavaşlar	M6.2.9/1	II	M-İştip-Sırlıva	Saruhanlı-İshakçelebi	1958
81	38	Gülizar Gülen	M6.2.9/2	II	M-İştip-Sırlıva	Saruhanlı-İshakçelebi	1958
82	39	Zehra Uyanık	M6.2.10/1	II	M-İştip-Kutsa	Saruhanlı-Hacırahmanlı	1959
83	39	Nuriye Güneş	M6.2.10/2	II	M-İştip-Kutsa	Saruhanlı-Lütfiye	1954
84	40	Hanife Horozlar	M6.2.11/1	II	M-İştip-Ebipli	Saruhanlı-Hacırahmanlı	1957
85	41	Hüseyin Köseler	M6.2.12/1	II	M-İştip-Yonuzlu	Saruhanlı-Lütfiye	1956
86	41	Cevahir Parlak	M6.2.12/2	II	M-İştip-Yonuzlu	Saruhanlı-Lütfiye	1956
87	42	Yaşa Seyyar	M6.2.13/1	II	M-İştip-Koçisa	Saruhanlı-Merkez	1959
88	43	Nuriye Yiğitler	M6.2.14/1	II	M-İştip-Gaber	Saruhanlı-Merkez	1958
					25 kk. / İştip		
89	44	İzzet Yalçıntepe	M7.1.1/1	I	M-Radoviş-Kalgürisa	Merkez-Aşağı Çobanisa	1955
90	45	Ulviye Yavuz	M7.1.2/1	I	M-Radoviş-Topanitsa	Saruhanlı-Lütfiye	1959
91	45	Davut Yavuz	M7.1.2/2	I	M-Radoviş-Topanitsa	Saruhanlı-Lütfiye	1959
92	45	Fatma Çalışkan	M7.1.2/3	I	M-Radoviş-Topanitsa	Akhisar-Merkez	1957
93	46	Dilaver Durmaz	M7.1.3/1	I	M-Radoviş-Buçim	Saruhanlı-İshakçelebi	1961
94	46	Kadınşah Poyraz	M7.1.3/2	I	M-Radoviş-Buçim	Akhisar-Merkez	1960
95	47	Refiye Damyanlı	M7.1.4/1	I	M-Radoviş-Damyan	Akhisar-Merkez	1964
96	48	Mürüvvet Çalışkan	M7.1.5/1	I	M-Radoviş-Lumnitsa	Akhisar-Merkez	1964
97	49	Hatice Nurlu	M7.1.6/1	I	M-Radoviş-Oravitsa	Akhisar-Merkez	1958
98	49	Bahriye Hacet	M7.1.6/2	I	M-Radoviş-Oravitsa	Akhisar-Merkez	1954
99	49	Ali Hacet	M7.1.6/3	I	M-Radoviş-Oravitsa	Akhisar-Merkez	1954
100	49	Pakize Kurtulmuş	M7.1.6/4	I	M-Radoviş-Oravitsa	Akhisar-Merkez	1956
101	50	Emine Güler	M7.2.1/1	II	M-Radoviş-Alikoç	Saruhanlı-Merkez	1960
102	51	Ayşe Çalışkan	M7.2.2/1	II	M-Radoviş-Kulāzı	Saruhanlı-Merkez	1959
103	52	Ayşe Aşık	M7.2.3/1	II	M-Radoviş-Çeşmemahalle.	Akhisar-Merkez	1950

M = Makedonya

Tablo 5.1.1.4:

Sıra Numarası	Yerleşim Yeri Numarası	**MBGAÖ** Kaynak Kişi İsimleri	Kaynak Kişi Numaraları	Ağız Bölgesi	Kaynak Kişilerin Geldikleri Yerler	Kaynak Kişilerin Manisa'daki İkamet Yerleri	Geldikleri Yıllar
104	53	Emine Yavaş	M7.2.4/1	II	M-Radoviş-Allabası	Akhisar-Merkez	-
105	54	Şerife Avcı	M7.2.5/1	II	M-Radoviş-Dırancasa	Akhisar-Merkez	1958
106	55	Necibe Usta	M7.2.6/1	II	M-Radoviş-Köseli	Soma-Merkez	1956
107	55	Emine Küçük	M7.2.6/2	II	M-Radoviş-Köseli	Soma-Merkez	1958
108	55	Mümine Yiğit	M7.2.6/3	II	M-Radoviş-Köseli	Soma-Merkez	1957
109	55	Mümün Karaman	M7.2.6/4	II	M-Radoviş-Köseli	Soma-Merkez	1958
110	56	Nuriye Çalışkan	M7.2.7/1	II	M-Radoviş-Hıdavelli	Soma-Merkez	1959
111	56	Fatma Güler	M7.2.7/2	II	M-Radoviş-Hıdavelli	Akhisar-Merkez	1960
112	57	Cevahir Mavili	M7.2.8/1	II	M-Radoviş-Sarıgöl	Soma-Merkez	1956
113	57	Zekiye Samancı	M7.2.8/2	II	M-Radoviş-Sarıgöl	Soma-Merkez	1956
114	57	Yaşa Samancı	M7.2.8/3	II	M-Radoviş-Sarıgöl	Soma-Merkez	1956
115	57	Mustafa İleri	M7.2.8/4	II	M-Radoviş-Sarıgöl	Soma-Merkez	1956
116	57	Rahime İleri	M7.2.8/5	II	M-Radoviş-Sarıgöl	Soma-Merkez	1956
					28 kk. / Radoviş		
117	58	Cemile İşkan	M8.1/1	III	M-Manastır-Musaobası	Ahmetli-Merkez	1956
118	58	Gülka Yetim	M8.1/2	III	M-Manastır-Musaobası	Turgutlu-Urganlı	1957
119	59	Gülferiz Karalar	M8.2/1	III	M-Manastır-Elekler	Turgutlu-Urganlı	1958
120	60	Fethiye Yağcı	M8.3/1	III	M-Manastır-Germiyan	Kırkağaç-Merkez	1955
121	61	Ayşe Güz	M8.4/1	III	M-Manastır-Mecitli	Gölmarmara-Merkez	1960
122	61	Hayriye Şengelen	M8.4/2	III	M-Manastır-Mecitli	Merkez-Aşağı Çobanisa	1952
123	62	Demir Kınalı	M8.5/1	III	M-Manastır-Kınalı	Gölmarmara-Merkez	1960
124	62	Mukaddes Soykan	M8.5/2	III	M-Manastır-Kınalı	Gölmarmara-Merkez	1960
125	63	İrfan Zenci	M8.6/1	III	M-Manastır-(?)	Alaşehir-Merkez	1936
					9 kk. / Manastır		
		BULGARİSTAN			59 kk.		
126	64	Nazife Atakan	B1.1/1	I	B-Nevrekop-Cumamahalle	Salihli-Merkez	1951
					1 kk. / Nevrekop		
127	65	Durcan Yaşaroğlu	B2.1/1	II	B-Kırcaali-Susuzburun	Merkez	1989
128	66	Fethiye Özgür	B2.2/1	II	B-Kırcaali-Göllü	Merkez	1989
129	67	Saniye Tezcan	B2.3/1	II	B-Kırcaali-Alkaya	Merkez	1990
130	68	Zehragül Hacıoğlu	B2.4/1	II	B-Kırcaali-Eğridere-Yatacık	Turgutlu-Merkez	2004
131	69	Sabri Deniz	B2.5/1	II	B-Kırcaali-Konçe-Atalan köyü	Saruhanlı-Nuriye	1989
132	70	Feride Işık	B2.6/1	II	B-Kırcaali-Cebel-Kayabaşı	Salihli-Merkez	1970
133	71	Mehmet Ali Işık	B2.7/1	II	B-Kırcaali-Cebel-Hasarcık	Salihli-Merkez	1970
134	72	Mehmet Tuna	B2.8/1	II	B-Kırcaali-Cebel-(?)	Alaşehir-Merkez	1951
					8 kk. / Kırcaali		
135	73	Hörü Cebeci	B3.1/1	II	B-Sımolyan-Tozyanı	Turgutlu-Merkez	1951
136	74	Fatma Deniz	B3.2/1	II	B-Sımolyan-Saltıklı	Saruhanlı-Nuriye	1989
					2 kk. / Sımolyan		
137	75	Ali Coşar	B4.1/1	II	B-Filibe-Karlova-Rahmanlı	Kırkağaç-Merkez	1938
					1 kk. / Filibe		

M = Makedonya / **B** = Bulgaristan

Tablo 5.1.1.5:

Sıra Numarası	Yerleşim Yeri Numarası	**MBGAÖ** Kaynak Kişi İsimleri	Kaynak Kişi Numaraları	Ağız Bölgesi	Kaynak Kişilerin Geldikleri Yerler	Kaynak Kişilerin Manisa'daki İkamet Yerleri	Geldikleri Yıllar
138	76	Fatma Gülen	B5.1/1	II	B-E.cuma-Omurtag-Kasırgalar	Merkez	1989
139	77	Ümmügül Coşkun	B5.2/1	II	B-Eskicuma-Karlıköy	Merkez	1951
140	78	Elmas Etemova	B5.3/1	II	B-Eskicuma-Opaka (Misafirdi)	Merkez(Yerleşmiş)	2013
141	79	İlyas Şen	B5.4/1	II	B-Eskicuma-Selimköy	Alaşehir-Örnekköy	1951
142	79	Ayşe Bayi	B5.4/2	II	B-Eskicuma-Selimköy	Alaşehir-Örnekköy	1951
					5 kk. / Eskicuma		
143	80	Mustafa Dönmez	B6.1/1	II	B-Razgırat-Merkez	Merkez	1974
144	81	Ayşe Mahmudov	B6.2/1	II	B-Razgırat-Kışla köy	Merkez	1989
145	82	Fahriye Topaloğlu	B6.3/1	II	B-Razgırat-Yunusabdal	Merkez	1989
146	83	Hayriye Sert	B6.4/1	II	B-Razgırat-Yonuzlar	Merkez-A.Çobanisa	1978
147	84	Osman Marangoz	B6.5/1	II	B-Razgırat-Ceferler	Merkez-A.Çobanisa	1940
148	85	Naciye Kahraman	B6.6/1	II	B-Razgırat-Adaköy	Saruhanlı-Merkez	1951
149	86	Zehra Korkmaz	B6.7/1	II	B-Razgırat-Zavıt	Saruhanlı-Koldere	1978
150	87	Ahmet Baldu	B6.8/1	II	B-Razgırat-Liplik	Saruhanlı-Koldere	1936
151	88	Münevver Vatansever	B6.9/1	II	B-Razgırat-Eski Balbanlar köyü	Saruhanlı-Merkez	1989
152	89	Rukiye Bayi	B6.10/1	II	B-Razgırat-Duranköy	Alaşehir-Örnekköy	1969
					10 kk. / Razgırat		
153	90	Halise Osmanoğlu	B7.1/1	II	B-Şumnu-Doruklu	Merkez	1989
154	91	Fatma Çalışkan	B7.2/1	II	B-Şumnu-Ortamahalle	Merkez	1989
155	92	Fatma Gürbüz	B7.3/1	II	B-Şumnu-Yukarıköy	Merkez	1989
156	93	Necmiye Öztürk	B7.4/1	II	B-Şumnu-Bohçalar	Merkez	1989
157	94	Mehmet Mutlu	B7.5/1	II	B-Şumnu-Buranlar köyü	Merkez	1991
158	95	Hürmüz Soydan	B7.6/1	II	B-Şumnu-Izlatar	Saruhanlı-Mütevelli	1950
159	96	Münevver Türker	B7.7/1	II	B-Şumnu-Eskiköy	Saruhanlı-Mütevelli	1950
160	97	Sayime Özel	B7.8/1	II	B-Şumnu-Madara köyü	Saruhanlı-Mütevelli	1950
161	98	Ayşe Berber	B7.9/1	II	B-Şumnu-Pıyıklı Köy	Saruhanlı-Mütevelli	1950
162	98	Zehra Kayalar	B7.9/2	II	B-Şumnu-Pıyıklı Köy	Saruhanlı-Mütevelli	1951
163	99	Recep Aydın	B7.10/1	II	B-Şumnu-Gürgenli	Merkez-Selimşahlar	1989
164	99	Sebile Aydın	B7.10/2	II	B-Şumnu-Gürgenli	Merkez-Selimşahlar	1989
165	100	Ayşe Çetin	B7.11/1	II	B-Şumnu-Timarova	Saruhanlı-Merkez	1989
166	101	Kerime Şentürk	B7.12/1	II	B-Şumnu-Karalar	Saruhanlı-Merkez	1977
167	101	Emine Ceylan	B7.12/2	II	B-Şumnu-Karalar	Saruhanlı-Merkez	1951
168	101	Ferhat Ceylan	B7.12/3	II	B-Şumnu-Karalar	Saruhanlı-Merkez	1951
169	102	Naile Avcı	B7.13/1	II	B-Şumnu-Kayacık	Saruhanlı-Merkez	1951
170	103	Sabriye Örs	B7.14/1	II	B-Şumnu-Cuma kazası	Saruhanlı-Koldere	1940
171	104	Ülkiye Avcı	B7.15/1	II	B-Şumnu-Oluklu Yeniköy	Merkez-A.Çobanisa	1936
172	105	Cemile Şen	B7.16/1	II	B-Şumnu-Hasanköy	Saruhanlı-Merkez	1970
173	105	Habil Pehlivan	B7.16/2	II	B-Şumnu-Hasanköy	Saruhanlı-Merkez	1951
174	105	Vasfiye Güler	B7.16/3	II	B-Şumnu-Hasanköy	Saruhanlı-Merkez	1951
175	106	Kadriye Ceylan	B7.17/1	II	B-Şumnu-Köklüce	Saruhanlı-Merkez	1989

B = BULGARİSTAN

Tablo 5.1.1.6:

Sıra Numarası	Yerleşim Yeri Numarası	**MBGAÖ** Kaynak Kişi İsimleri	Kaynak Kişi Numaraları	Ağız Bölgesi	Kaynak Kişilerin Geldikleri Yerler	Kaynak Kişilerin Manisa'daki İkamet Yerleri	Geldikleri Yıllar
176	107	İbrahim Kadıoğlu	B7.18/1	II	B-Şumnu-Bayramdere	Turgutlu-Merkez	1951
177	108	Kadriye Sayar	B7.19/1	II	B-Şumnu-Ortaköy	Salihli-Merkez	1951
					25 kk. / Şumnu		
178	109	Osman Garip	B8.1/1	II	B-Varna-Mihaliç	Merkez	1990
179	110	İlyas Türkmen	B8.2/1	II	B-Varna-Pravadi-Çaylakköyü	Saruhanlı-Koldere	1937
180	111	Ümmühan Bingül	B8.3/1	II	B-Varna-Karaahmet mahallesi	Saruhanlı-Koldere	1936
181	112	Mehmet Ay	B8.4/1	II	B-Varna-PırovadıTürkarnavutluğu	Kırkağaç-Bakır	1951
182	112	Refika Garip	B8.4/2	II	B-Varna-PırovadıTürkarnavutluğu	Merkez	1990
183	113	Kadriye Şero	B8.5/1	II	B-Varna-Pırovadı-Köprüköy	Saruhanlı-Mütevelli	1940
					6 kk. / Varna		
184	114	Hafize Tunalı	B9.1/1	II	B-Silistre-Bezirgan	Merkez	1989
					1 kk. / Silistre		
		YUNANİSTAN			28 kk.		
185	115	Recep Hacıoğlu	Y1.1/ 1	II	Y-Dimetoka-Arenbunar	Ahmetli-Merkez	1957
186	115	Vahide Atay	Y1.1/ 2	II	Y-Dimetoka-Arenbunar	Merkez-A.Çobanisa	1951
187	115	Seviye Köseler	Y1.1/ 3	II	Y-Dimetoka-Arenbunar	Merkez-Muradiye	1959
188	115	Münevver İba	Y1.1/ 4	II	Y-Dimetoka-Arenbunar	Merkez	1951
189	115	Ayşe Başlı	Y1.1/5	II	Y-Dimetoka-Arenbunar	Merkez-Muradiye	1990
190	115	Emine Çavuş	Y1.1/6	II	Y-Dimetoka-Arenbunar	Merkez-Muradiye	1957
191	115	Ahmet Kanarya	Y1.1/7	II	Y-Dimetoka-Arenbunar	Ahmetli-Merkez	1989
192	115	Şükrü Kanarya(mkk)	Y1.1/8	II	Y-Dimetoka-Arenbunar	mkk. (Agriyani)	
193	116	Faik Başaran	Y1.2/1	II	Y-Dimetoka-Hasarbey	Ahmetli-Merkez	1947
194	116	Hatice Cura	Y1.2/2	II	Y-Dimetoka-Hasarbey	Ahmetli-Merkez	1947
195	117	Vasfiye Sinem	Y1.3/1	II	Y-Dimetoka-Umurbey	Saruhanlı-İshakçelebi	1947
196	117	Nazmiye Çetin	Y1.3/2	II	Y-Dimetoka-Umurbey	Saruhanlı-İshakçelebi	1952
					12 kk. / Dimetoka	mkk.: 1	
197	118	Veli Uşak	Y2.1/1	II	Y-Dedeağaç-Dikilitaş	Akhisar-Medar	1941
198	119	Rasime Yakmacı	Y2.2/1	II	Y-Dedeağaç-Hasanlar	Akhisar-Medar	1960
199	119	Hakime Arıt	Y2.2/2	II	Y-Dedeağaç-Hasanlar	Akhisar-Medar	1941
					3 kk. / Dedeağaç		
200	120	Ahmet Sarıçalı	Y3.1/1	II	Y-Gümülcine-Kargılısarıca	Saruhanlı-İshakçelebi	1948
201	120	Şükriye Sarıçalı	Y3.1/2	II	Y-Gümülcine-Kargılısarıca	Saruhanlı-İshakçelebi	1951
202	121	Saniye Sadık	Y3.2/1	II	Y-Gümülcine-Bılat(polat)köy	Akhisar-Medar	1987
203	121	Hüseyin Sadık	Y3.2/2	II	Y-Gümülcine-Bılat(polat)köy	Akhisar-Medar	1987
204	122	Halil Davutoğlu	Y3.3/1	II	Y-Gümülcine-Basırlı	Saruhanlı-Hacırahmanlı	1986
205	123	Rukiye Davutoğlu	Y3.4/1	II	Y-Gümülcine-Sirkeli	Saruhanlı-Hacırahmanlı	1986
206	124	İsmail Genç	Y3.5/1	II	Y-Gümülcine-Sofular	Akhisar-Merkez	1956
207	125	Hatice Avcı	Y3.6/1	II	Y-Gümülcine-Aşağıköy	Akhisar-Kapaklı	1952
					8 kk. / Gümülcine		

B= Bulgaristan / **Y** = Yunanistan

Tablo 5.1.1.7:

Sıra Numarası	Yerleşim Yeri Numarası	**MBGAÖ** Kaynak Kişi İsimleri	Kaynak Kişi Numaraları	Ağız Bölgesi	Kaynak Kişilerin Geldikleri Yerler	Kaynak Kişilerin Manisa'daki İkamet Yerleri	Geldikleri Yıllar
208	126	Süleyman Çıvgın	Y4.1/1	II	Y-Drama-Borva	Saruhanlı-Halitpaşa	1923
					1 kk. / Drama		
209	127	Rakibe Eker	Y5.1/1	II	Y-Kozana-Kayalar-İnobası	Merkez-Yeniköy	1923
210	127	Gülbeyan Ayhan	Y5.1/2	II	Y-Kozana-Kayalar-İnobası	Merkez-Yeniköy	1923
211	127	Hanife Saygılı	Y5.1/3	II	Y-Kozana-Kayalar-İnobası	Merkez-Yeniköy	1923
					3 kk. / Kozana		
212	128	Sebahat Topançа	Y6.1/1	II	Y-Kavala-Kınalı köyü	Saruhanlı-Halitpaşa	-
					1 kk. / Kavala		

Y = Yunanistan

Tablo 5.1.2: Kaynak Kişilerin Manisa ve Bağlı Yerleşimlerdeki Dağılımları

Sıra Numarası	**MBGAÖ** **Kaynak Kişilerin Manisa'daki Yerleşimleri**	**Kosova** Gelen kk. Sayısı	**Makedonya** Gelen kk. Sayısı	**Bulgaristan** Gelen kk. Sayısı	**Yunanistan** Gelen kk. Sayısı	**Toplam** Gelen kk. Sayısı
	Genel MBGAÖ Toplamı	**5**	**120**	**59**	**28**	**212**
	Manisa Toplamı	4	118	59	27	208
	Mukayese Kaynak Kişisi	1	2	-	1	4
1	M. İL MERKEZİ	-	9	22	8	39
2	SARUHANLI	-	32	24	8	64
3	TURGUTLU	-	28	3	-	31
4	AKHİSAR	-	24	-	7	31
5	SALİHLİ	3	1	4	-	8
6	SOMA	-	10	-	-	10
7	ALAŞEHİR	1	1	4	-	6
8	GÖLMARMARA	-	3	-	-	3
9	KIRKAĞAÇ	-	1	2	-	3
10	AHMETLİ	-	9	-	4	13

Tablo 5.1.3: Kaynak Kişilerin Geldikleri Yıllar (Kaynak kişilerden edinilen bilgilere göre düzenlenmiştir.)

Sıra Numarası	**MBGAÖ** **Kaynak Kişilerin Geldikleri Yıllar**	**Kosova** Gelen kk. Sayısı	**Makedonya** Gelen kk. Sayısı	**Bulgaristan** Gelen kk. Sayısı	**Yunanistan** Gelen kk. Sayısı	**Toplam** Gelen kk. Sayısı
	mkk.	1	2	-	1	4
	Bilinmeyen	-	3	-	1	4
1	1923	-	-	-	4	4
2	1929	-	1	-	-	1
3	1934	-	1	-	-	1
4	1936	-	1	3	-	4
5	1937	-	-	1	-	1
6	1938	-	-	1	-	1
7	1940	-	1	3	-	4
8	1941	-	1	-	2	3
9	1947	-	-	-	3	3
10	1948	-	-	-	1	1
11	1950	-	1	4	-	5
12	1951	-	-	16	3	19
13	1952	-	2	-	2	4
14	1954	-	7	-	-	7
15	1955	-	15	-	-	15
16	1956	-	25	-	1	26
17	1957	2	14	-	2	18
18	1958	-	17	-	-	17
19	1959	-	9	-	1	10
20	1960	-	12	-	1	13
21	1961	-	3	-	-	3
22	1962	-	1	-	-	1
23	1964	-	2	-	-	2
24	1969	-	-	1	-	1
25	1970	-	-	3	-	3
26	1974	-	-	1	-	1
27	1976	-	-	1	-	1
28	1977	-	-	1	-	1
29	1978	-	-	2	-	2
30	1986	-	-	-	2	2
31	1987	-	-	-	2	2
32	1989	-	-	17	1	18
33	1990	-	-	3	1	4
34	1991	-	-	1	-	1
35	1992	1	-	-	-	1
36	2001	-	1	-	-	1
37	2004	-	-	1	-	1
38	2006	1	-	-	-	1
39	2013	-	-	1	-	1
	T	5	120	59	28	212

Tablo 5.1.4: Kaynak Kişilerin Geldikleri Yerleşimler

	İl Bazında	Geldikleri Yerler	Kaynak Kişi	Geldikleri Yerleşim	Yerleşim Yeri Tekrarı	mkk.
4	**25**	**K+M+B+Y=T**	**212**	**128**	**80 tkr.**	**4 tkr.**
SN	**SN**					
1		**Kosova**	**5**	**2**	**2 tkr.**	**1tkr.**
	1	Prizren	4	1	2 tkr.	1 tkr.
	2	Vıçıtırın	1	1	-	-
2		**Makedonya**	**120**	**61**	**57 tkr.**	**2 tkr.**
	3	Debre	8	2	6 tkr.	-
	4	Köprülü	25	11	12 tkr.	2 tkr.
	5	Strumisa	15	8	7 tkr.	-
	6	Koçana	9	3	6 tkr.	-
	7	Sarıova	1	1	-	-
	8	İştip	25	16	9 tkr.	-
	9	Radoviş	28	14	14 tkr.	-
	10	Manastır	9	6	3 tkr.	-
3		**Bulgaristan**	**59**	**51**	**8 tkr.**	**-**
	11	Nevrekop	1	1	-	-
	12	Kırcaali	8	8	-	-
	13	Sımolyan	2	2		
	14	Filibe	1	1	-	-
	15	Eskicuma	5	4	1 tkr.	-
	16	Razgırat	10	10	-	-
	17	Şumnu	25	19	6 tkr.	-
	18	Varna	6	5	1 tkr.	-
	19	Silistre	1	1	-	-
4		**Yunanistan**	**28**	**14**	**13 tkr.**	**1 tkr.**
	20	Dimetoka	12	3	8 tkr.	1 tkr.
	21	Dedeağaç	3	2	1 tkr.	-
	22	Gümülcine	8	6	2 tkr.	-
	23	Drama	1	1	-	-
	24	Kozana	3	1	2 tkr.	-
	25	Kavala	1	1	-	-

Tablo 5.1.5.1: Manisa, İl-İlçe Merkezleri ve Bağlı Yerleşimlerdeki İkametlerine Göre Kaynak Kişiler

Sıra Numaraları	Genel Tablodaki Sıra Numaraları	**MANİSA BALKAN GÖÇMENLERİNİN AĞIZ ÖZELLİKLERİ** Kaynak Kişi İsimleri	kk. Numaraları	M 9 kk. / 8 gy. B 22 kk. / 21 gy. Y 8 kk. / 2 gy. Toplam 39 kk. / 31 gy. Kaynak Kişilerin Geldikleri Yerler	Manisa – İl Merkezi Kaynak Kişilerin Manisa Yerleşimleri	Bölgesi
		M9+B22+Y8=39kk.		M8+B21+Y2 = 31 gy.	Mn.Merkez M2+B3+Y4= 9 My.	
1	19	Seyide Gümüş	M2.3/1	M-Köprülü-Karatmanlı	Merkez	I
2	20	Yaşar Çalışkan	M2.3/2	M-Köprülü-Karatmanlı	Merkez	I
3	34	Zühre Kokoz	M2. 8/1	M-Köprülü-Kumarlı	Merkez	I
4	35	Sait Kokoz	M2. 9/1	M-Köprülü-Koçilar	Merkez	I
5	54	Şeker Çalışkan	M4.1/1	M-Koçana-Merkez	Merkez-Aşağı Çobanisa	I
6	61	Firdevs Çarıkçı	M4.2/7	M-Koçana-Grades	Merkez-Aşağı Çobanisa	I
7	62	Muharrem Emniyetli	M4.3/1	M-Koçana-Morozla	Merkez-Aşağı Çobanisa	I
8	89	İzzet Yalçıntepe	M7.1.1/1	M-Radoviş-Kalgürisa	Merkez-Aşağı Çobanisa	I
9	122	Hayriye Şengelen	M8.4/2	M-Manastır-Mecitli	Merkez-Aşağı Çobanisa	III
		M 9 kk.		M 8 gy.	M Mn. Merkez 2 My.	
10	127	Durcan Yaşaroğlu	B2.1/1	B-Kırcaali-Susuzburun	Merkez	II
11	128	Fethiye Özgür	B2.2/1	B-Kırcaali-Göllü	Merkez	II
12	129	Saniye Tezcan	B2.3/1	B-Kırcaali-Alkaya	Merkez	II
13	138	Fatma Gülen	B5.1/1	B-Eskicuma-Omurtag-Kasırgalar	Merkez	II
14	139	Ümmügül Coşkun	B5.2/1	B-Eskicuma-Karlıköy	Merkez	II
15	140	Elmas Etemova	B5.3/1	B-Eskicuma-Opaka (Misafirdi)	Merkez(Yerleşmiş)	II
16	143	Mustafa Dönmez	B6.1/1	B-Razgırat-Merkez	Merkez	II
17	144	Ayşe Mahmudov	B6.2/1	B-Razgırat-Kışla köy	Merkez	II
18	145	Fahriye Topaloğlu	B6.3/1	B-Razgırat-Yunusabdal	Merkez	II
19	146	Hayriye Sert	B6.4/1	B-Razgırat-Yonuzlar	Merkez-Aşağı Çobanisa	II
20	147	Osman Marangoz	B6.5/1	B-Razgırat-Ceferler	Merkez-Aşağı Çobanisa	II
21	153	Halise Osmanoğlu	B7.1/1	B-Şumnu-Doruklu	Merkez	II
22	154	Fatma Çalışkan	B7.2/1	B-Şumnu-Ortamahalle	Merkez	II
23	155	Fatma Gürbüz	B7.3/1	B-Şumnu-Yukarıköy	Merkez	II
24	156	Necmiye Öztürk	B7.4/1	B-Şumnu-Bohçalar	Merkez	II
25	157	Mehmet Mutlu	B7.5/1	B-Şumnu-Buranlar köyü	Merkez	II
26	163	Recep Aydın	B7.10/1	B-Şumnu-Gürgenli	Merkez-Selimşahlar	II
27	164	Sebile Aydın	B7.10/2	B-Şumnu-Gürgenli	Merkez-Selimşahlar	II
28	171	Ülkiye Avcı	B7.15/1	B-Şumnu-Oluklu Yeniköy	Merkez-Aşağı Çobanisa	II
29	178	Osman Garip	B8.1/1	B-Varna-Mihaliç	Merkez	II
30	182	Refika Garip	B8.4/2	B-Varna-PırovadıTürkarnavutluğu	Merkez	II
31	184	Hafize Tunalı	B9.1/1	B-Silistre-Bezirgan	Merkez	II
		B 22 kk.		B 21 gy .	B Mn. Merkez 3 My.	
32	186	Vahide Atay	Y1.1/ 2	Y-Dimetoka-Arenbunar	Merkez-Aşağı Çobanisa	II
33	187	Seviye Köseler	Y1.1/ 3	Y-Dimetoka-Arenbunar	Merkez-Muradiye	II
34	188	Münevver İba	Y1.1/ 4	Y-Dimetoka-Arenbunar	Merkez	II
35	189	Ayşe Başlı	Y1.1/5	Y-Dimetoka-Arenbunar	Merkez-Muradiye	II
36	190	Emine Çavuş	Y1.1/6	Y-Dimetoka-Arenbunar	Merkez-Muradiye	II
37	209	Rakibe Eker	Y5.1/1	Y-Kozana-Kayalar-İnobası	Merkez-Yeniköy	II
38	210	Gülbeyan Ayhan	Y5.1/2	Y-Kozana-Kayalar-İnobası	Merkez-Yeniköy	II
39	211	Hanife Saygılı	Y5.1/3	Y-Kozana-Kayalar-İnobası	Merkez-Yeniköy	II
		Y 8 kk.		Y 2 gy.	Y Mn.Merkez 4 My.	

kk.: kaynak kişi, gy.: geldikleri yerleşim, My.: Manisa'daki yerleşimleri

Tablo 5.1.5.2: Saruhanlı Merkez ve Bağlı Yerleşimlerdeki İkametlerine Göre Kaynak Kişiler

Sıra Numaraları	Genel Tablodaki Sıra Numaraları	**MANİSA BALKAN GÖÇMENLERİNİN AĞIZ ÖZELLİKLERİ** Kaynak Kişi İsimleri	kk. Numaraları	M 32 kk. / 21 gy. B 24 kk. / 19 gy. Y 8 kk. / 6 gy. Toplam 64 kk. / 46 gy. Kaynak Kişilerin Geldikleri Yerler	Manisa – Saruhanlı Kaynak Kişilerin Manisa Yerleşimleri	Bölgesi
		M32+B24+Y8=64 kk.		M21+B19+Y6 = 46 gy.	Saruhanlı M5+B4+Y3= 12 My.	
1	12	Güldane Kahramanlar	M1.2/6	M-Debre-Elessa	Saruhanlı- Mütevelli	I
2	13	Cemile Hacıoğlu	M1.2/7	M-Debre-Elessa	Saruhanlı- Mütevelli	I
3	64	Nazlı Şahin	M6.1.1/1	M-İştip-Tepansa	Saruhanlı-Hacırahmanlı	I
4	65	Badliman Şahin	M6.1.2/1	M-İştip-Puhçe	Saruhanlı-Hacırahmanlı	I
5	66	Saliha Çıkmaz	M6.2.1/1	M-İştip-Kulāzlı	Saruhanlı-Merkez	II
6	67	Zeynep Çoğalmış	M6.2.2/1	M-İştip-Kurfallı	Saruhanlı-Hacırahmanlı	II
7	68	Yaşa Çalışkan	M6.2.2/2	M-İştip-Kurfallı	Saruhanlı-İshakçelebi	II
8	69	Hanife Yeşildağ	M6.2.3/1	M-İştip-Poçuval	Saruhanlı-Hacırahmanlı	II
9	70	Emin Yeşildağ	M6.2.3/2	M-İştip-Poçuval	Saruhanlı-Hacırahmanlı	II
10	71	Hediye(Adiye) Şengüler	M6.2.4/1	M-İştip-Muratlı	Saruhanlı-Merkez	II
11	72	Hafize Şeker	M6.2.5/1	M-İştip-Hocalı	Saruhanlı-Hacırahmanlı	II
12	73	Kıymet Horozlar	M6.2.5/2	M-İştip-Hocalı	Saruhanlı-Hacırahmanlı	II
13	74	Emine Metin	M6.2.6/1	M-İştip-Kuçulat	Saruhanlı-Merkez	II
14	75	Anko Tosun	M6.2.7/1	M-İştip-Kepekçili	Saruhanlı-İshakçelebi	II
15	76	Nurettin Kolay	M6.2.7/2	M-İştip-Kepekçili	Saruhanlı-İshakçelebi	II
16	77	Nuriye Kolay	M6.2.7/3	M-İştip-Kepekçili	Saruhanlı-İshakçelebi	II
17	78	Hatice Erişen	M6.2.7/4	M-İştip-Kepekçili	Saruhanlı-Hacırahmanlı	II
18	79	Fatime Serbest	M6.2.8/1	M-İştip-Urrak (Rulyak)	Saruhanlı-İshakçelebi	II
19	80	Fatma Yavaşlar	M6.2.9/1	M-İştip-Sırlıva	Saruhanlı-İshakçelebi	II
20	81	Gülizar Gülen	M6.2.9/2	M-İştip-Sırlıva	Saruhanlı-İshakçelebi	II
21	82	Zehra Uyanık	M6.2.10/1	M-İştip-Kutsa	Saruhanlı-Hacırahmanlı	II
22	83	Nuriye Güneş	M6.2.10/2	M-İştip-Kutsa	Saruhanlı-Lütfiye	II
23	84	Hanife Horozlar	M6.2.11/1	M-İştip-Ebipli	Saruhanlı-Hacırahmanlı	II
24	85	Hüseyin Köseler	M6.2.12/1	M-İştip-Yonuzlu	Saruhanlı-Lütfiye	II
25	86	Cevahir Parlak	M6.2.12/2	M-İştip-Yonuzlu	Saruhanlı-Lütfiye	II
26	87	Yaşa Seyyar	M6.2.13/1	M-İştip-Koçisa	Saruhanlı-Merkez	II
27	88	Nuriye Yiğitler	M6.2.14/1	M-İştip-Gaber	Saruhanlı-Merkez	II
28	90	Ulviye Yavuz	M7.1.2/1	M-Radoviş-Topanitsa	Saruhanlı-Lütfiye	I
29	91	Davut Yavuz	M7.1.2/2	M-Radoviş-Topanitsa	Saruhanlı-Lütfiye	I
30	93	Dilaver Durmaz	M7.1.3/1	M-Radoviş-Buçim	Saruhanlı-İshakçelebi	I
31	101	Emine Güler	M7.2.1/1	M-Radoviş-Alikoç	Saruhanlı-Merkez	II
32	102	Ayşe Çalışkan	M7.2.2/1	M-Radoviş-Kulāzı	Saruhanlı-Merkez	II
		M 32 kk.		M 21 gy.	M Saruhanlı 5 My.	
33	131	Sabri Deniz	B2.5/1	B-Kırcaali-Konçe-Atalan köyü	Saruhanlı-Nuriye	II
34	136	Fatma Deniz	B3.2/1	B-Sımolyan-Saltıklı	Saruhanlı-Nuriye	II
35	148	Naciye Kahraman	B6.6/1	B-Razgırat-Adaköy	Saruhanlı-Merkez	II
36	149	Zehra Korkmaz	B6.7/1	B-Razgırat-Zavıt	Saruhanlı-Koldere	II
37	150	Ahmet Baldu	B6.8/1	B-Razgırat-Liplik	Saruhanlı-Koldere	II
38	151	Münevver Vatansever	B6.9/1	B-Razgırat-Eski Balbanlar köyü	Saruhanlı-Merkez	II
39	158	Hürmüz Soydan	B7.6/1	B-Şumnu-Izlatar	Saruhanlı-Mütevelli	II
40	159	Münevver Türker	B7.7/1	B-Şumnu-Eskiköy	Saruhanlı-Mütevelli	II
41	160	Sayime Özel	B7.8/1	B-Şumnu-Madara köyü	Saruhanlı-Mütevelli	II
42	161	Ayşe Berber	B7.9/1	B-Şumnu-Pıyıklı Köy	Saruhanlı-Mütevelli	II
43	162	Zehra Kayalar	B7.9/2	B-Şumnu-Pıyıklı Köy	Saruhanlı-Mütevelli	II

44	165	Ayşe Çetin	B7.11/1	B-Şumnu-Timarova	Saruhanlı-Merkez	II
45	166	Kerime Şentürk	B7.12/1	B-Şumnu-Karalar	Saruhanlı-Merkez	II
46	167	Emine Ceylan	B7.12/2	B-Şumnu-Karalar	Saruhanlı-Merkez	II
47	168	Ferhat Ceylan	B7.12/3	B-Şumnu-Karalar	Saruhanlı-Merkez	II
48	169	Naile Avcı	B7.13/1	B-Şumnu-Kayacık	Saruhanlı-Merkez	II
49	170	Sabriye Örs	B7.14/1	B-Şumnu-Cuma kazası	Saruhanlı-Koldere	II
50	172	Cemile Şen	B7.16/1	B-Şumnu-Hasanköy	Saruhanlı-Merkez	II
51	173	Habil Pehlivan	B7.16/2	B-Şumnu-Hasanköy	Saruhanlı-Merkez	II
52	174	Vasfiye Güler	B7.16/3	B-Şumnu-Hasanköy	Saruhanlı-Merkez	II
53	175	Kadriye Ceylan	B7.17/1	B-Şumnu-Köklüce	Saruhanlı-Merkez	II
54	179	İlyas Türkmen	B8.2/1	B-Varna-Pravadi-Çaylakköyü	Saruhanlı-Koldere	II
55	180	Ümmühan Bingül	B8.3/1	B-Varna-Karaahmet mahallesi	Saruhanlı-Koldere	II
56	183	Kadriye Şero	B8.5/1	B-Varna-Pırovadı-Köprüköy	Saruhanlı-Mütevelli	II
		B 24 kk.		B 19 gy.	B Saruhanlı 4 My.	
57	195	Vasfiye Sinem	Y1.3/1	Y-Dimetoka-Umurbey	Saruhanlı-İshakçelebi	II
58	196	Nazmiye Çetin	Y1.3/2	Y-Dimetoka-Umurbey	Saruhanlı-İshakçelebi	II
59	200	Ahmet Sarıçalı	Y3.1/1	Y-Gümülcine-Kargılısarıca	Saruhanlı-İshakçelebi	II
60	201	Şükriye Sarıçalı	Y3.1/2	Y-Gümülcine-Kargılısarıca	Saruhanlı-İshakçelebi	II
61	204	Halil Davutoğlu	Y3.3/1	Y-Gümülcine-Basırlı	Saruhanlı-Hacırahmanlı	II
62	205	Rukiye Davutoğlu	Y3.4/1	Y-Gümülcine-Sirkeli	Saruhanlı-Hacırahmanlı	II
63	208	Süleyman Çıvgın	Y4.1/1	Y-Drama-Borva	Saruhanlı-Halitpaşa	II
64	212	Sebahat Topança	Y6.1/1	Y-Kavala-Kınalı köyü	Saruhanlı-Halitpaşa	II
		Y 8 kk.		Y 6 gy.	Y Saruhanlı 3My.	

Tablo 5.1.5.3: Turgutlu Merkez ve Bağlı Yerleşimlerdeki İkametlerine Göre Kaynak Kişiler

Sıra Numaraları	Genel Tablodaki Sıra Numaraları	**MANİSA BALKAN GÖÇMENLERİNİN AĞIZ ÖZELLİKLERİ** Kaynak Kişi İsimleri	kk. Numaraları	M 28 kk. / 16 gy. B 3 kk. / 3 gy. Toplam 31 kk. / 19 gy. Kaynak Kişilerin Geldikleri Yerler	Manisa – Turgutlu Kaynak Kişilerin Manisa Yerleşimleri	Bölgesi
		M28+B3 = 31 kk.		M16+B3 = 19 yy.	Turgutlu M2+B1 = 3 My.	
1	14	İhsan Hacıoğlu	M2.1/1	M-Köprülü-Merkez	Turgutlu- Merkez	I
2	15	Veli Sezen	M2.2/1	M-Köprülü-Kişina	Turgutlu- Merkez	I
3	16	Demir Hayat	M2.2/2	M-Köprülü-Kişina	Turgutlu- Merkez	I
4	17	Hasan Bağcı	M2.2/3	M-Köprülü-Kişina	Turgutlu- Merkez	I
5	18	Mahmut Kanar	M2.2/4	M-Köprülü-Kişina	Turgutlu- Merkez	I
6	21	Meryem Sezen	M2.3/3	M-Köprülü-Karatmanlı	Turgutlu- Merkez	I
7	22	Kadriye Bostancı	M2.3/4	M-Köprülü-Karatmanlı	Turgutlu- Merkez	I
8	23	Gülşah Hacıoğlu	M2.4/1	M-Köprülü-Aşağı Karaslar	Turgutlu- Merkez	I
9	24	Mehmet Çavuşlar	M2.4/2	M-Köprülü-Aşağı Karaslar	Turgutlu- Merkez	I
10	25	Hayriye Çavuşlar	M2.4/3	M-Köprülü-Aşağı Karaslar	Turgutlu- Merkez	I
11	26	Hakkı Kurtulmuş	M2.5/1	M-Köprülü-Yukarı Karaslar	Turgutlu- Merkez	I
12	27	Tenzile Kurtulmuş	M2.5/2	M-Köprülü-Yukarı Karaslar	Turgutlu- Merkez	I
13	28	Nazife Tezgel	M2.6/1	M-Köprülü-Cumalı	Turgutlu- Merkez	I
14	29	Selvinaz Çalışkan	M2.6/2	M-Köprülü-Cumalı	Turgutlu- Merkez	I
15	30	Cevahir Samtaş	M2.7/1	M-Köprülü-Dorfullu	Turgutlu- Merkez	I
16	31	Zaim Pehlivan	M2.7/2	M-Köprülü-Dorfullu	Turgutlu- Merkez	I
17	36	Ali İhsan Şenderbent	M2. 10/1	M-Köprülü-Köseler	Turgutlu- Merkez	I
18	37	Gülsüm Şenderbent	M2. 10/2	M-Köprülü-Köseler	Turgutlu- Merkez	I
19	38	Ülfet Hastürk	M2. 11/1	M-Köprülü-Hacıbekli	Turgutlu- Merkez	I
20	42	Nazmiye Hür	M3. 2/3	M-Strumisa-Makruva	Turgutlu-Urganlı	I
21	46	Esma Dinçer	M3. 4/1	M-Strumisa-Şuşitsa	Turgutlu-Urganlı	I
22	47	Kıymet Dinçer	M3. 4/2	M-Strumisa-Şuşitsa	Turgutlu-Urganlı	I
23	48	Ayşe Serbest	M3.5/1	M-Strumisa-Dobraşin	Turgutlu-Urganlı	I
24	49	Mustafa Avcılar	M3.5/2	M-Strumisa-Dobraşin	Turgutlu-Urganlı	I
25	51	Sünbül Avcılar	M3.7/1	M-Strumisa-Y.Mahalle	Turgutlu-Urganlı	III
26	53	Vasfiye Serbest	M3.8/2	M-Strumisa-Çanaklı	Turgutlu-Urganlı	III
27	118	Gülka Yetim	M8.1/2	M-Manastır-Musaobası	Turgutlu-Urganlı	III
28	119	Gülferiz Karalar	M8.2/1	M-Manastır-Elekler	Turgutlu-Urganlı	III
		M 28 kk.		M 16 gy.	M Turgutlu 2 My.	
29	130	Zehragül Hacıoğlu	B2.4/1	B-Kırcaali-Eğridere-Yatacık	Turgutlu-Merkez	II
30	135	Hörü Cebeci	B3.1/1	B-Sımolyan-Tozyanı	Turgutlu-Merkez	II
31	176	İbrahim Kadıoğlu	B7.18/1	B-Şumnu-Bayramdere	Turgutlu-Merkez	II
		B 3 kk.		B 3 gy.	B Turgutlu 1 My.	

Tablo 5.1.5.4: Akhisar Merkez ve Bağlı Yerleşimlerdeki İkametlerine Göre Kaynak Kişiler

Sıra Numaraları	Genel Tablodaki Sıra Numaraları	**MBGAÖ** Kaynak Kişi İsimleri	kk. Numaraları	M 24 kk / 12gy. Y 7 kk. / 5 gy. Toplam 31 kk. / 17 gy. Kaynak Kişilerin Geldikleri Yerler	Manisa – Akhisar Kaynak Kişilerin Manisa Yerleşimleri	Bölgesi
		M24+Y7 = 31 kk.		M12+Y5 = 17 gy.	Akhisar M3+Y3= 6 My.	
1	6	Fatma Şen	M1.1/1	M-Debre-Merkez	Akhisar-Mecidiye	I
2	7	Emine Akyıldız	M1.2/1	M-Debre-Elessa	Akhisar-Mecidiye	I
3	8	Hakkı Arapoğlu	M1.2/2	M-Debre-Elessa	Akhisar-Mecidiye	I
4	9	Münevver Özdöner	M1.2/3	M-Debre-Elessa	Akhisar-Mecidiye	I
5	10	Nazlı Şakirler	M1.2/4	M-Debre-Elessa	Akhisar-Mecidiye	I
6	11	Bedriye Topal	M1.2/5	M-Debre-Elessa	Akhisar-Mecidiye	I
7	55	Akile Seyyar	M4.2/1	M-Koçana-Grades	Akhisar-Süleymanlı	I
8	56	Eyüp Seyyar	M4.2/2	M-Koçana-Grades	Akhisar-Süleymanlı	I
9	57	Kaniye Küçük	M4.2/3	M-Koçana-Grades	Akhisar-Süleymanlı	I
10	58	Bahriye Taşlı	M4.2/4	M-Koçana-Grades	Akhisar-Süleymanlı	I
11	59	Melehat Kurt	M4.2/5	M-Koçana-Grades	Akhisar-Süleymanlı	I
12	60	Bahriye Hanım	M4.2/6	M-Koçana-Grades	Akhisar-Süleymanlı	I
13	92	Fatma Çalışkan	M7.1.2/3	M-Radoviş-Topanitsa	Akhisar-Merkez	I
14	94	Kadınşah Poyraz	M7.1.3/2	M-Radoviş-Buçim	Akhisar-Merkez	I
15	95	Refiye Damyanlı	M7.1.4/1	M-Radoviş-Damyan	Akhisar-Merkez	I
16	96	Mürüvvet Çalışkan	M7.1.5/1	M-Radoviş-Lumnitsa	Akhisar-Merkez	I
17	97	Hatice Nurlu	M7.1.6/1	M-Radoviş-Oravitsa	Akhisar-Merkez	I
18	98	Bahriye Hacet	M7.1.6/2	M-Radoviş-Oravitsa	Akhisar-Merkez	I
19	99	Ali Hacet	M7.1.6/3	M-Radoviş-Oravitsa	Akhisar-Merkez	I
20	100	Pakize Kurtulmuş	M7.1.6/4	M-Radoviş-Oravitsa	Akhisar-Merkez	I
21	103	Ayşe Aşık	M7.2.3/1	M-Radoviş-Çeşmemahalle.	Akhisar-Merkez	II
22	104	Emine Yavaş	M7.2.4/1	M-Radoviş-Allabası	Akhisar-Merkez	II
23	105	Şerife Avcı	M7.2.5/1	M-Radoviş-Dırancasa	Akhisar-Merkez	II
24	111	Fatma Güler	M7.2.7/2	M-Radoviş-Hıdavelli	Akhisar-Merkez	II
		M 24 kk.		M 12 gy.	M Akhisar 3 My.	
25	197	Veli Uşak	Y2.1/1	Y-Dedeağaç-Dikilitaş	Akhisar-Medar	II
26	198	Rasime Yakmacı	Y2.2/1	Y-Dedeağaç-Hasanlar	Akhisar-Medar	II
27	199	Hakime Arıt	Y2.2/2	Y-Dedeağaç-Hasanlar	Akhisar-Medar	II
28	202	Saniye Sadık	Y3.2/1	Y-Gümülcine-Bılat(polat)köy	Akhisar-Medar	II
29	203	Hüseyin Sadık	Y3.2/2	Y-Gümülcine-Bılat(polat)köy	Akhisar-Medar	II
30	206	İsmail Genç	Y3.5/1	Y-Gümülcine-Sofular	Akhisar-Merkez	II
31	207	Hatice Avcı	Y3.6/1	Y-Gümülcine-Aşağıköy	Akhisar-Kapaklı	II
		Y 7 kk.		Y 5 gy.	Y Akhisar 3 My.	

Tablo 5.1.5.5: Salihli Merkez ve Bağlı Yerleşimlerdeki İkametlerine Göre Kaynak Kişiler

Sıra Numaraları	Genel Tablodaki Sıra Numaraları	**MBGAÖ** Kaynak Kişi İsimleri	kk. Numaraları	K 3 kk. / 1 gy. M1 kk. / 1 gy. B 4 kk. / 4 gy. Toplam 8 kk. / 6 gy. Kaynak Kişilerin Geldikleri Yerler	Manisa – Salihli Kaynak Kişilerin Manisa Yerleşimleri	Bölgesi
		K3+M1+B4 = 8 kk.		K1+M1+B4 = 6 yy.	Salihli K1+M1+B1 = 3 My.	
1	1	Rabia Saltık	K1.1/1	K-Prizren-Merkez	Salihli-Merkez	I
2	2	Leyla Gençer	K1.1/2	K-Prizren-Merkez	Salihli-Merkez	I
3	3	Süheyla Tanyü	K1.1/3	K-Prizren-Merkez	Salihli-Merkez	I
		K 3 kk..		K 1 gy.	K Salihli 1 My.	
4	63	Vasfiye Kendigelen	M5.1/1	M-Sarıova-Merkez	Salihli-Merkez	I
		M 1 kk.	-	M 1 yy.	M Salihli 1 My.	
5	126	Nazife Atakan	B1.1/1	B-Nevrekop-Cumamahalle	Salihli-Merkez	I
6	132	Feride Işık	B2.6/1	B-Kırcaali-Cebel-Kayabaşı	Salihli-Merkez	II
7	133	Mehmet Ali Işık	B2.7/1	B-Kırcaali-Cebel-Hasarcık	Salihli-Merkez	II
8	177	Kadriye Sayar	B7.19/1	B-Şumnu-Ortaköy	Salihli-Merkez	II
		B 4 kk.	-	B 4 gy.	B Salihli 1 My.	

Tablo 5.1.5.6: Soma Merkezde İkamet Eden Kaynak Kişiler

Sıra Numaraları	Genel Tablodaki Sıra Numaraları	**MBGAÖ** Kaynak Kişi İsimleri	kk. Numaraları	M 10 kk. / 3 gy. Toplam 10 kk. / 3 gy. Kaynak Kişilerin Geldikleri Yerler	Manisa – Soma Kaynak Kişilerin Manisa Yerleşimleri	Bölgesi
		M10 = 10 kk.		M 3 = 3 gy.	M Soma 1 My.	
1	106	Necibe Usta	M7.2.6/1	M-Radoviş-Köseli	Soma-Merkez	II
2	107	Emine Küçük	M7.2.6/2	M-Radoviş-Köseli	Soma-Merkez	II
3	108	Mümine Yiğit	M7.2.6/3	M-Radoviş-Köseli	Soma-Merkez	II
4	109	Mümün Karaman	M7.2.6/4	M-Radoviş-Köseli	Soma-Merkez	II
5	110	Nuriye Çalışkan	M7.2.7/1	M-Radoviş-Hıdavelli	Soma-Merkez	II
6	112	Cevahir Mavili	M7.2.8/1	M-Radoviş-Sarıgöl	Soma-Merkez	II
7	113	Zekiye Samancı	M7.2.8/2	M-Radoviş-Sarıgöl	Soma-Merkez	II
8	114	Yaşa Samancı	M7.2.8/3	M-Radoviş-Sarıgöl	Soma-Merkez	II
9	115	Mustafa İleri	M7.2.8/4	M-Radoviş-Sarıgöl	Soma-Merkez	II
10	116	Rahime İleri	M7.2.8/5	M-Radoviş-Sarıgöl	Soma-Merkez	II
		M 10 kk.		M 3 gy.	M Soma 1 My.	

Tablo 5.1.5.7: Alaşehir Merkez ve Bağlı Yerleşimdeki İkametlerine Göre Kaynak Kişiler

Sıra Numaraları	Genel Tablodaki Sıra Numaraları	MBGAÖ Kaynak Kişi İsimleri	kk. Numaraları	K 1 kk ./ 1 gy. M 1 kk ./ 1 gy. B4 kk. / 3 gy. Toplam 6 kk. / 5 gy. Kaynak Kişilerin Geldikleri Yerler	Manisa – Alaşehir Kaynak Kişilerin Manisa Yerleşimleri	Bölgesi
		K1+M1+B4 = 6 kk.		K1+M1+B3= 5 gy.	Alaşehir K1+M1+B2= 4 My.	
1	5	Sadık Yılmaz	K2.1/1	K-Vıçıtırın-Merkez	Alaşehir-Merkez	I
		K 1 kk.		K 1 gy.	K Alaşehir 1 My.	
2	125	İrfan Zenci	M8.6/1	M-Manastır-(?)	Alaşehir-Merkez	III
		M 1kk.		M 1 gy.	M Alaşehir 1 My.	
3	134	Mehmet Tuna	B2.8/1	B-Kırcaali-Cebel-(?)	Alaşehir-Merkez	II
4	141	İlyas Şen	B5.4/1	B-Eskicuma-Selimköy	Alaşehir-Örnekköy	II
5	142	Ayşe Bayi	B5.4/2	B-Eskicuma-Selimköy	Alaşehir-Örnekköy	II
6	152	Rukiye Bayi	B6.10/1	B-Razgırat-Duranköy	Alaşehir-Örnekköy	II
		B 4 kk.		B 3 gy.	B Alaşehir 2 My.	

Tablo 5.1.5.8: Gölmarmara Merkezde İkamet Eden Kaynak Kişiler

Sıra Numaraları	Genel Tablodaki Sıra Numaraları	MBGAÖ Kaynak Kişi İsimleri	kk. Numaraları	M 3 kk. / 2 gy. Toplam 3 kk. / 2 gy. Kaynak Kişilerin Geldikleri Yerler	Manisa – Gölmarmara Kaynak Kişilerin Manisa Yerleşimleri	Bölgesi
		M 3 = 3 kk.		M 2 gy.	Gölmarmara M1 = 1 My.	
1	121	Ayşe Güz	M8.4/1	M-Manastır-Mecitli	Gölmarmara-Merkez	III
2	123	Demir Kınalı	M8.5/1	M-Manastır-Kınalı	Gölmarmara-Merkez	III
3	124	Mukaddes Soykan	M8.5/2	M-Manastır-Kınalı	Gölmarmara-Merkez	III
		M 3 kk.		M 2 gy.	M Gölmarmara 1 My.	

Tablo 5.1.5.9: Kırkağaç Merkez ve Bağlı Yerleşimdeki İkametlerine Göre Kaynak Kişiler

Sıra Numaraları	Genel Tablodaki Sıra Numaraları	MBGAÖ Kaynak Kişi İsimleri	kk. Numaraları	M 1 kk.. / 1 gy. B 2 kk. / 2 gy. Toplam 3 KK / 3 gy. Kaynak Kişilerin Geldikleri Yerler	Manisa – Kırkağaç Kaynak Kişilerin Manisa Yerleşimleri	Bölgesi
		M1+B2 = 3 kk.		M1+B2 = 3 gy.	Kırkağaç M1+ B2 = 3 My.	
1	120	Fethiye Yağcı	M8.3/1	M-Manastır-Germiyan	Kırkağaç-Merkez	III
		M 1 kk.		M 1 gy.	M Kırkağaç 1 My.	
2	137	Ali Coşar	B4.1/1	B-Filibe-Karlova-Rahmanlı	Kırkağaç-Merkez	II
3	181	Mehmet Ay	B8.4/1	B-Varna-Pırovadı-Türkarnavutluğu	Kırkağaç-Bakır	II
		B 2 kk.		B 2 gy.	B Kırkağaç 2 My.	

Tablo 5.1.5.10: Ahmetli Merkezde İkamet Eden Kaynak Kişiler

Sıra Numaraları	Genel Tablodaki Sıra Numaraları	**MBGAÖ** Kaynak Kişi İsimleri	kk. Numaraları	M 9 kk. / 6 gy. Y 4 kk. / 2 gy. Toplam 13 kk. / 8 gy. Kaynak Kişilerin Geldikleri Yerler	Manisa – Ahmetli Kaynak Kişilerin Manisa Yerleşimleri	Bölgesi
		M9+Y4 = 13 kk.		M6+Y2 = 8 gy.	Ahmetli-Merkez M1+Y1= 2 My.	
1	39	Hatice Karagöz	M3.1/1	M-Strumisa-Borisova	Ahmetli-Merkez	I
2	40	Mustafa Bayraktar	M3.2/1	M-Strumisa-Makruva	Ahmetli-Merkez	I
3	41	Dudu Soydan	M3.2/2	M-Strumisa-Makruva	Ahmetli-Merkez	I
4	43	Nazmi Şentürk	M3.3/1	M-Strumisa-Veleüs	Ahmetli-Merkez	I
5	44	Penbe Şentürk	M3.3/2	M-Strumisa-Veleüs	Ahmetli-Merkez	I
6	45	Beytullah Yılmaz	M3.3/3	M-Strumisa-Veleüs	Ahmetli-Merkez	I
7	50	Safiye Hacıoğlu	M3.6/1	M-Strumisa-Şuşuvar	Ahmetli-Merkez	I
8	52	Fatma Yaşa	M3.8/1	M-Strumisa-Çanaklı	Ahmetli-Merkez	III
9	117	Cemile İşkan	M8.1/1	M-Manastır-Musaobası	Ahmetli-Merkez	III
		M 9 kk.		M 6 gy.	M Ahmetli-Merkez 1 My.	
10	185	Recep Hacıoğlu	Y1.1/ 1	Y-Dimetoka-Arenbunar	Ahmetli-Merkez	II
11	191	Ahmet Kanarya	Y1.1/7	Y-Dimetoka-Arenbunar	Ahmetli-Merkez	II
12	193	Faik Başaran	Y1.2/1	Y-Dimetoka-Hasarbey	Ahmetli-Merkez	II
13	194	Hatice Cura	Y1.2/2	Y-Dimetoka-Hasarbey	Ahmetli-Merkez	II
		Y 4 kk.		Y 2 gy.	Y Ahmetli-Merkez 1 My.	

Tablo 5.1.5.11: Mukayese Kaynak Kişileri (mkk.)

Sıra Numaraları	Genel Tablodaki Sıra Numaraları	**MBGAÖ** Kaynak Kişi İsimleri	kk. Numaraları	K 1 yy. / 1 gy. M 2 kk. / 1 gy. Y 1 kk. / 1 gy. Toplam 4 kk. / 3 gy. Kaynak Kişilerin Geldikleri Yerler	Manisa – mkk. Kaynak Kişilerin Manisa Yerleşimleri	Bölgesi
		K1+M2+Y1 = 4 kk.		K1+M1+Y1 = 3 gy.		
1	4	Belgin Bakiçi (mkk.)	K1.1/4	K-Prizren-Merkez	mkk.	I
		K 1 kk		K 1 gy.		
2	32	Abdüş S. Paşov (mkk.)	M2.7/3	M-Köprülü-Dorfullu	mkk.	I
3	33	Naile İsmailov (mkk.)	M2.7/4	M-Köprülü-Dorfullu	mkk.	I
		M 2 kk.		M 1 gy.		
4	192	Şükrü Kanarya (mkk.)	Y1.1/8	Y-Dimetoka-Agriyani(Arenbunar)	mkk.	II
		Y 1 kk.		Y 1 gy.		

Tablo 5.1.6: Metin Dışı Tespitlere Kaynaklık Edenler

Sıra Numarası	Yerleşimlere Göre Sıra Numarası	**MBGAÖ** Metin Dışı Tespitlere Kaynaklık Edenlerin İsimleri	Metin Dışı Tespitlere Kaynaklık Edenlerin İkametleri
1	1	Nuray Kılıç	Manisa-Merkez-Kuşlubahçe
2	1	Birgül Akyol	Manisa-Merkez-Yeniköy
3	2	Salih Akyol	Manisa-Merkez-Yeniköy
4	3	İffet Çevikoğlu	Manisa-Merkez-Yeniköy
5	4	Sebahat Çevikoğlu	Manisa-Merkez-Yeniköy
6	5	Zeliha Eroğlu	Manisa-Merkez-Yeniköy
7	1	Feriha Duran	Manisa-Saruhanlı
8	2	Niyazi Duran	Manisa-Saruhanlı
9	3	Sevdiye Çınar	Manisa-Saruhanlı
10	1	Saadet Kocacık	Manisa-Akhisar-Mecidiye
11	2	Orhan Bulgur	Manisa-Akhisar-Mecidiye
12	1	Rıza Turabi	İzmir-Merkez-Çamdibi
13	1	Zürafa Mestan	Bursa-Orhangazi
14	2	Ramize Güneş	Bursa-Orhangazi

5.2: MBGAÖ VERİ ANALİZ TABLOLARI VE GRAFİKLERİ

MBGAÖ GENEL TABLOLARI VE GRAFİKLERİ

5.2.1 / 1,2,3,4,5,6,7,8,9,10,11:

Grafik 1,2,3

MBGAÖ I. BÖLGE TABLOLARI VE GRAFİKLERİ

5.2.2 / 1,2,3,4,5,6,7,8,9,10,11,12:

Grafik 4,5,6,7,8,9,10,11

MBGAÖ II. BÖLGE TABLOLARI VE GRAFİKLERİ

5.2.3 / 1,2,3,4,5,6,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16:

Grafik 12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,24,25,26,27

MBGAÖ III. BÖLGE TABLOLARI VE GRAFİKLERİ

5.2.4 / 1,2,3:

Grafik 28,29,30,31

MBGAÖ MUKAYESE TABLOLARI

5.2.5 / 1,2,3:

MBGAÖ veri analiz tablolarında özellikler, özellik numarası (Tablo 5.2.1.1) ve özelliğin yoğunluk sırasına göre (Tablo 5.2.1.2) verilmiş akabinde bölge değerlendirmelerine geçilerek, sadece I. (Tablo 5.2.1.3) - sadece II. (Tablo 5.2.1.4) - sadece III. (Tablo 5.2.1.5) bölgelerde ve I. ve II. (Tablo 5.2.1.6) - I. ve III. (Tablo 5.2.1.7) - II. ve III. (Tablo 5.2.1.8) - I., II. ve III. (Tablo 5.2.1.9) bölgelerde (ortak) olarak görülmeleri bağlamında değerlendirilmiştir.

MBGAÖ'de %50 ve üzeri yoğunluğu bulunan özelliklerin ayrıca değerlendirilme lüzumu hissedilmiş, özelliğin yoğunluk sırasına göre (Tablo 5.2.1.10) dağılımları verilmiş ve bu dağılımlar 212 kaynak kişi, 114 özellik, 4313 işaretlenme (Grafik 1) - 212 kk., 11 ö., 1638 i. (Grafik 2) - 212 kk. (Grafik 3) üzerinden grafiklendirilmiş ayrıca, %50 ve üzeri yoğunluğu bulunan 30 ağız özelliğinin I.-II.-III. ve MBGA'daki dağılımlarına göre irdelendiği bir tablo oluşturulmuştur (Tablo 5.2.1.11).

MBGAÖ'den sonra bölge değerlendirmelerine geçilerek I. Bölgedeki (Kosova-Makedonya-Bulgaristan) kaynak kişi numaraları verilmiştir (Tablo 5.2.2.1). Akabinde sırasıyla, I. Bölge (Kosova) (Tablo 5.2.2.2), I.Bölge (Makedonya) (Tablo 5.2.2.3) ve I.Bölge (Makedonya)'nın yoğunluğu %50 ve üzeri olan ağız özellikleri tablolaştırılmış (Tablo 5.2.2.4). Sonrasında da I. Bölge (Makedonya) ağız özellikleri değişik biçimleriyle (Grafik 4,5,6,7) grafiklendirilmiştir. Aynı şekilde I. Bölge Bulgaristan'daki ağız özellikleri de yoğunluklarına göre tablolaştırılmış (Tablo 5.2.2.5) ancak Kosova'da da yapıldığı gibi (kaynak kişi sayısı az olduğundan) grafiklendirme yoluna gidilmemiştir. Devamında, I. Bölge (Kosova + Makedonya + Bulgaristan) toplamı tablolaştırılmış (Tablo 5.2.2.6) yine I. Bölge için, sadece Kosova'da (Tablo 45.2.2.7)- sadece Makedonya'da (Tablo 5.2.2.8) - Kosova ve Makedonya'da (Tablo 5.2.2.9) - Makedonya ve Bulgaristan'da (Tablo 5.2.2.10) - Kosova, Makedonya ve Bulgaristan'da (Tablo 5.2.2.11) görülen özellikler ayrıca tablolaştırılmıştır. Son olarak da I. Bölge toplamının %50 ve üzeri yoğunluk taşıyan 14 ağız özelliği tablolaştırılmış (Tablo 5.2.2.12) ve grafiklendirilmiştir (Grafik 8,9,10,11).

II. ve III. Bölge için de benzeri işlemlerle tablolaştırma ve grafiklendirmeler gerçekleştirilmiştir.

(Tablolar ve Grafiklerin ayrı başlıklar altında verilmesi uygun olabilirdi ancak, örneğin 5.2.1.10 numaralı tablonun grafikleri, Grafik 1/2/3'te verilmiş olduğundan, yerinin kolay bulunabilmesi açısından tablonun hemen akabinde, o tablonun grafiklerini vermeyi tercih ettik.)

5.2.1: MBGAÖ GENEL TABLOLARI VE GRAFİKLERİ

5.2.1.1: MBGAÖ (Özellik Numarasına Göre)

5.2.1.2: MBGAÖ (Yoğunluk Sırasına Göre)

5.2.1.3: MBGAÖ (Sadece I. Bölgede Görülen Özellikler)

5.2.1.4: MBGAÖ (Sadece II. Bölgede Görülen Özellikler)

5.2.1.5: MBGAÖ (Sadece III. Bölgede Görülen Özellikler)

5.2.1.6: MBGAÖ (I. ve II. Bölgenin Ortak Özellikleri)

5.2.1.7: MBGAÖ (I. ve III. Bölgenin Ortak Özellikleri)

5.2.1.8: MBGAÖ (II. ve III. Bölgenin Ortak Özellikleri)

5.2.1.9: MBGAÖ (Her Üç Bölgede de Bulunan Ortak Özellikler)

5.2.1.10: MBGAÖ (Yoğunluğuna Göre, İşaretlenme Yüzdesi %50 ve Üzeri Olan Ağız Özellikleri)

Grafik 1: MBGAÖ (MBGAÖ'deki 212 Kaynak Kişi 114 Özellikten, Yoğunluğu %50 ve Üstünde Bulunan 1638 işaretlenmeli 11 Özelliğin, MBGAÖ Toplamındaki 4313 İşaretlenme Üzerinden Değerlendirilme Grafiği)
Grafik 2: MBGAÖ (MBGAÖ'deki 212 Kaynak Kişi 114 Özellikten, Yoğunluğu %50 ve Üstünde Bulunan 11 Özelliğin, 1638 İşaretlenme Üzerinden Değerlendirilme Grafiği)
Grafik 3: MBGAÖ (212 Kaynak Kişi Üzerinden)

5.2.1.11: MBGAÖ (I.-II.-III. Bölge) (%50 ve Üzeri Değerlendirme Tablosu)

5.2.2: MBGAÖ I. BÖLGE TABLOLARI VE GRAFİKLERİ
5.2.2.1: Birinci Bölge (Kosova-Makedonya-Bulgaristan) (Kaynak Kişi Numaralarına Göre)
5.2.2.2: Birinci Bölge (Kosova)
5.2.2.3: Birinci Bölge (Makedonya)
5.2.2.4: Birinci Bölge (Makedonya) (Yoğunluğuna Göre, İşaretlenme Yüzdesi %50 ve Üzeri Olan Ağız Özellikleri)

Grafik 4: I. Bölge/Makedonya Ağız Özellikleri (Makedonya'daki 69 Kaynak Kişi 58 Özellikten, Yoğunluğu %50 ve Üstünde Bulunan 817 işaretlenmeli 16 Özelliğin, Makedonya Toplamındaki 1383 İşaretlenme Üzerinden Değerlendirilme Grafiği)
Grafik 5: I. Bölge/Makedonya Ağız Özellikleri (Makedonya'daki 69 Kaynak Kişi 58 Özellikten, Yoğunluğu %50 ve Üstünde Bulunan 16 Özelliğin, 817 İşaretlenme Üzerinden Değerlendirilme Grafiği)
Grafik 6: Birinci Bölge (Makedonya Ağız Özellikleri Grafiği) (75 Kaynak Kişi 16 Özellik Üzerinden)
Grafik 7: Birinci Bölge (Makedonya Ağız Özellikleri Grafiği) (69 Kaynak Kişi 16 Özellik Üzerinden)

5.2.2.5: Birinci Bölge (Bulgaristan)
5.2.2.6: Birinci Bölge (Kosova + Makedonya + Bulgaristan)
5.2.2.7: Birinci Bölge (Sadece Kosova'da Görülen Özellikler)
5.2.2.8: Birinci Bölge (Sadece Makedonya'da Görülen Özellikler)
5.2.2.9: Birinci Bölge (Kosova ve Makedonya'da Ortak Olarak Görülen Özellikler)
5.2.2.10: Birinci Bölge (Makedonya ve Bulgaristan'da Ortak Olarak Görülen Özellikler)
5.2.2.11: Birinci Bölge (Kosova, Makedonya ve Bulgaristan'da Ortak Olarak Görülen Özellikler)
5.2.2.12: Birinci Bölge (Yoğunluğuna Göre, İşaretlenme Yüzdesi %50 ve Üzeri Olan Ağız Özellikleri)

Grafik 8: I. Bölge Ağız Özellikleri (I. Bölgedeki 75 Kaynak Kişi 66 Özellikten, Yoğunluğu %50 ve Üstünde Bulunan 799 İşaretlenmeli 14 Özelliğin, I. Bölge Toplamındaki 1514 İşaretlenme Üzerinden Değerlendirilme Grafiği)
Grafik 9: I. Bölge Ağız Özellikleri (I. Bölgedeki 75 Kaynak Kişi 66 Özellikten, Yoğunluğu %50 ve

Üstünde Bulunan 14 Özelliğin, 799 İşaretlenme Üzerinden Değerlendirilme Grafiği)
Grafik 10: Birinci Bölge (212 Kaynak Kişi, 14 Özellik Üzerinden)
Grafik 11: Birinci Bölge (75 Kaynak Kişi, 14 Özellik Üzerinden)

5.2.3: MBGAÖ II. BÖLGE TABLOLARI VE GRAFİKLERİ
5.2.3.1: İkinci Bölge (Makedonya-Bulgaristan-Yunanistan) (Kaynak Kişi Numaralarına Göre)
5.2.3.2: İkinci Bölge (Makedonya)
5.2.3.3: İkinci Bölge (Makedonya) (Yoğunluğuna Göre, İşaretlenme Yüzdesi %50 ve Üzeri Olan Ağız Özellikleri)

Grafik 12: II. Bölge/Makedonya Ağız Özellikleri (Makedonya'daki 39 Kaynak Kişi 46 Özellikten, Yoğunluğu %50 ve Üstünde Bulunan 658 İşaretlenmeli 22 Özelliğin, Makedonya Toplamındaki 880 İşaretlenme Üzerinden Değerlendirilme Grafiği)
Grafik 13: II. Bölge/Makedonya Ağız Özellikleri (Makedonya'daki 39 Kaynak Kişi 46 Özellikten, Yoğunluğu %50 ve Üstünde Bulunan 22 Özelliğin, 658 İşaretlenme Üzerinden Değerlendirilme Grafiği)
Grafik 14: İkinci Bölge (Makedonya) (125 Kaynak Kişi, 22 Özellik Üzerinden)
Grafik 15: İkinci Bölge (Makedonya) (39 Kaynak Kişi, 22 Özellik Üzerinden)

5.2.3.4: İkinci Bölge (Bulgaristan)
5.2.3.5: İkinci Bölge (Bulgaristan) (Yoğunluğuna Göre, İşaretlenme Yüzdesi %50 ve Üzeri Olan Ağız Özellikleri)

Grafik 16: II. Bölge/Bulgaristan Ağız Özellikleri (Bulgaristan'daki 58 Kaynak Kişi 73 Özellikten, Yoğunluğu %50 ve Üstünde Bulunan 755 İşaretlenmeli 16 Özelliğin, Bulgaristan Toplamındaki 1155 İşaretlenme Üzerinden Değerlendirilme Grafiği)
Grafik 17: II. Bölge/Bulgaristan Ağız Özellikleri (Bulgaristan'daki 58 Kaynak Kişi 73 Özellikten, Yoğunluğu %50 ve Üstünde Bulunan 16 Özelliğin, 755 İşaretlenme Üzerinden Değerlendirilme Grafiği)
Grafik 18: İkinci Bölge (Bulgaristan) (125 Kaynak Kişi, 16 Özellik Üzerinden)
Grafik 19: İkinci Bölge (Bulgaristan) (58 Kaynak Kişi, 16 Özellik Üzerinden)

5.2.3.6: İkinci Bölge (Yunanistan)
5.2.3.7: İkinci Bölge (Yunanistan) (Yoğunluğuna Göre, İşaretlenme Yüzdesi %50 ve Üzeri Olan Ağız Özellikleri)

Grafik 20: II. Bölge/Yunanistan Ağız Özellikleri (Yunanistan'daki 28 Kaynak Kişi 47 Özellikten, Yoğunluğu %50 ve Üstünde Bulunan 372 İşaretlenmeli 15 Özelliğin, Yunanistan Toplamındaki 515 İşaretlenme Üzerinden Değerlendirilme Grafiği)
Grafik 21: II. Bölge/Yunanistan Ağız Özellikleri (Yunanistan'daki 28 Kaynak Kişi 47 Özellikten, Yoğunluğu %50 ve Üstünde Bulunan 15 Özelliğin, 372 İşaretlenme Üzerinden

Değerlendirilme Grafiği)
Grafik 22: İkinci Bölge (Yunanistan) (125 Kaynak Kişi, 15 Özellik Üzerinden)
Grafik 23: İkinci Bölge (Yunanistan) (28 Kaynak Kişi, 15 Özellik Üzerinden)

5.2.3.8: İkinci Bölge
5.2.3.9: İkinci Bölge (Sadece Makedonya'da Görülen Özellikler)
5.2.3.10: İkinci Bölge (Sadece Bulgaristan'da Görülen Özellikler)
5.2.3.11: İkinci Bölge (Sadece Yunanistan'da Görülen Özellikler)
5.2.3.12: İkinci Bölge (Makedonya ve Bulgaristan'da Ortak Olarak Görülen Özellikler)
5.2.3.13: İkinci Bölge (Makedonya ve Yunanistan'da Ortak Olarak Görülen Özellikler)
5.2.3.14: İkinci Bölge (Bulgaristan ve Yunanistan'da Ortak Olarak Görülen Özellikler)
5.2.3.15: İkinci Bölge (Makedonya, Bulgaristan ve Yunanistan'da Ortak Olarak Görülen Özellikler)
5.2.3.16: İkinci Bölge (Yoğunluğuna Göre, İşaretlenme Yüzdesi %50 ve Üzeri Olan Ağız Özellikleri)

Grafik 24: II. Bölge Ağız Özellikleri (II. Bölgedeki 125 Kaynak Kişi 88 Özellikten, Yoğunluğu %50 ve Üstünde Bulunan 1344 işaretlenmeli 13 Özelliğin, II.Bölge Toplamındaki 2550 İşaretlenme Üzerinden Değerlendirilme Grafiği)
Grafik 25: II. Bölge Ağız Özellikleri (II. Bölgedeki 125 Kaynak Kişi 88 Özellikten, Yoğunluğu %50 ve Üstünde Bulunan 13 Özelliğin, 1344 İşaretlenme Üzerinden Değerlendirilme Grafiği)
Grafik 26: İkinci Bölge (212 Kaynak Kişi Üzerinden)
Grafik 27: İkinci Bölge (125 Kaynak Kişi Üzerinden)

5.2.4: MBGAÖ III. BÖLGE TABLOLARI VE GRAFİKLERİ
5.2.4.1: Üçüncü Bölge (Makedonya) (Kaynak Kişi Numaralarına Göre)
5.2.4.2: Üçüncü Bölge (Yoğunluk Sırasına Göre)
5.2.4.3: Üçüncü Bölge (Makedonya) (Yoğunluğuna Göre, İşaretlenme Yüzdesi %50 ve Üzeri Olan Ağız Özellikleri)

Grafik 28: III. Bölge Ağız Özellikleri (III.Bölgedeki 12 Kaynak Kişi, 45 Özellikten, Yoğunluğu %50 ve Üstünde Bulunan 188 İşaretlenmeli 22 Özelliğin, III.Bölge Toplamındaki 249 İşaretlenme Üzerinden Değerlendirilme Grafiği)
Grafik 29: III. Bölge Ağız Özellikleri (III.Bölgedeki 12 Kaynak Kişi, 45 Özellikten, Yoğunluğu %50 ve Üstünde Bulunan 22 Özelliğin, 188 İşaretlenme Üzerinden Değerlendirilme Grafiği)
Grafik 30: Üçüncü Bölge (212 Kaynak Kişi Üzerinden)
Grafik 31: Üçüncü Bölge (12 Kaynak Kişi Üzerinden)

5.2.5: MBGAÖ MUKAYESE TABLOLARI
5.2.5.1: Mukayese Tabloları
5.2.5.2: Mukayese Tabloları
5.2.5.3: Mukayese Tabloları

Tablo 5.2.1.1: MBGAÖ Veri Analizleri (Özellik Numarasına Göre)

GENEL	**MBGAÖ** (GENEL TOPLAM) (MBGAÖ'DEKİ KAYNAK KİŞİLERCE KULLANILAN BELİRLEYİCİ ÖZELLİKLERİN **ÖZELLİK NUMARASINA GÖRE** SIRALAMASI) **MANİSA BALKAN GÖÇMENLERİNİN AĞIZ ÖZELLİKLERİ** (MBGAÖ)	BİRİNCİ BÖLGE	İKİNCİ BÖLGE	ÜÇÜNCÜ BÖLGE	MBGAÖ GENEL TOPLAM
N	Kaynak Kişi Toplamları	75	125	12	212
	Kaynak Kişilerde Tespit Edilen Özelliklerin İşaretlenme Toplamları	1514	2550	249	4313
1	BÜYÜK ÜNLÜ UYUMUNU BOZAN	75	-	11	86
2	B. ÜNLÜ UYUMUNU KORUYAN	-	125	11	136
3	Küçük ünlü uyumunu bozan	74	-	7	81
4	Küçük ünlü uyumunu koruyan	-	125	10	135
5	Ünlü ünsüz uyumunu bozan	49	1	3	53
6	/I/ > [Í] (ünlü-ünsüz uyumsuzluğu)	4	12	-	16
7	Ünlü ünsüz uyumunu koruyan	-	124	2	126
8	[è] ünlüsü	41	3	3	47
9	[ì] ünlüsü	22	1	-	23
10	[ò] ünlüsü	16	1	1	18
11	[ù] ünlüsü	6	1	-	7
12	[è] ünlüsü	-	40	-	40
13	Asli uzunlukların yaygın kullanımı	-	-	4	4
14	Damak n'si	2	26	3	31
15	[r̄] ünsüzü	-	10	-	10
16	/ö/ > /o/, /ü/ > /u/ değişimi	21	-	-	21
17	/ö/ > /ü/ değişimi yaygın olan	35	5	4	44
18	/ö/ > /ü/ değişimi belirli kelimelerde	26	86	4	116
19	İlk heceden sonra /u/ > /o/ değişimi	4	-	-	4
20	Kelime başı ünlü türemesi (belirli kelimelerde)	7	52	4	63
21	/k-/ ötümlüleşmesi yaygın	-	13	-	13
22	/k-/ ötümlüleşmesi belirli kelimelerde	19	19	7	45
23	Kelime sonu ötümlüleşmesi (k, p gibi)	-	7	-	7
24	/t-/ ötümlüleşmesi belirli kelimelerde	20	53	10	83
25	/g/ > /c/ değişimi	4	-	-	4
26	/k/ > /ç/ değişimi	4	-	-	4
27	/l/ > /v/ değişimi	18	-	-	18
28	/l/ düşmesi sonucu ortaya çıkan /u/ ünlüsü	22	-	-	22
29	/l/ > /n/ değişimi	18	-	1	19
30	/h/ ünsüzü daima düşen	36	13	3	52
31	/h/ ünsüzünü yaygın düşüren	37	31	8	76
32	/h/ ünsüzünü yaygın düşürmeyen	-	78	-	78
33	/g/ ünsüzünü yaygın koruyan	14	-	-	14
34	/g/ ünsüzünü belirli kelimelerde koruyan	20	48	7	75
35	/ğ/ ünsüzünü düşüren	71	125	12	208
36	/r/ ünsüzünü yaygın düşüren	-	35	-	35
37	/r/ ünsüzünü yaygın düşürmeyen	-	22	-	22
38	/r/ düşmesi az görülen	71	64	11	146
39	Ünsüz ikizleşmesi yaygın	3	-	-	3
40	Ünsüz ikizleşmesi yaygın değil	8	-	1	9
41	/-nl-/ > /-nn-/ benzeşmesi	-	110	3	113
42	/-rl-/ > /-ll-/ benzeşmesi	-	13	-	13
43	Vurgunun sondan başa taşınması	25	1	2	28
44	"+lA(r) , +lĀ" aile-topluluk eki	28	31	8	67

45	“+il / +il” aile-topluluk eki	8	21	-	29
46	“+in / +în, +nîn, +nēn” aile-topluluk eki	-	12	-	12
47	“+ēni” aile -topluluk eki	-	1	-	1
48	“+ē, +i / +î” aile-topluluk eki	-	3	-	3
49	“+yIn” ilgi hali eki	-	5	1	6
50	“+y” yükleme hal eki	42	-	6	48
51	Yönelme halinin bulunma işlevi	37	21	7	65
52	Bulunma hali ayrılma işlevli	4	3	-	7
53	Bulunma halinin yönelme işlevi	3	-	-	3
54	“-sIk” birinci çokluk şahıs eki	30	1	1	32
55	“-n” birinci teklik şahıs eki	-	45	5	50
56	“-sIm, -süm” birinci teklik şahıs eki	-	2	-	2
57	“-sIn > -sI” ikinci teklik şahıs eki	5	-	-	5
58	“-manI(n)” emir (olumsuz) ikinci çokluk şahıs eki	3	-	-	3
59	“-ık” geçmiş zaman eki	3	-	-	3
60	“-(I)y” şimdiki zaman eki	51	9	1	61
61	“-i” şimdiki zaman eki	7	-	-	7
62	“-yI, -yU” şimdiki zaman eki	7	41	4	52
63	“-yA” şimdiki zaman eki	-	54	-	54
64	“-yAr(I)” şimdiki zaman eki	-	20	-	20
65	“-îrI, -rI; -ār(ı), -mār(ı), -mėri” şimdiki zaman ekleri	-	21	-	21
66	“-yirI, -yIr(I)”şimdiki zaman eki	-	12	-	12
67	“-yo” şimdiki zaman eki	-	37	-	37
68	“-yö, -yöl” şimdiki zaman eki	-	1	-	1
69	“-yor(u)” şimdiki zaman eki	-	27	-	27
70	“-or, -ōr, -ōru, -ō, -mō, -mōru” şimdiki zaman ekleri	-	4	-	4
71	“-ō, -ȭ” şimdiki zaman eki	-	2	-	2
72	“-va, -vArI, -vel” şimdiki zaman eki (Mestanlı’da)	-	3	-	3
73	“-vo, -vö, -völ,-vörü” şimdiki zaman eki	-	3	-	3
74	Geniş zamanın şimdiki zaman işlevi	22	13	10	45
75	“-(A)cA(k), -(A)jA(k)” gelecek zaman eki	53	109	9	171
76	“-AcI, -IcI, -cI,-cIk” gelecek zaman eki	20	6	2	28
77	“-(A)nA, -AynA(r)” gelecek zaman eki	-	19	3	22
78	“-ende, -ender” gelecek zaman eki	-	4	-	4
79	Ettirgen çatıda genişleme (t-ır-)	8	-	3	11
80	Ettirgen çatıda genişleme (t-dır-)	-	7	-	7
81	Dönüşlü çatı(-n-) kullanımı	-	10	-	10
82	“-(I)k” zarf-fiil eki	-	1	-	1
83	“-ken > -Ka” zarf-fiil eki	29	54	8	91
84	“-kAn” zarf-fiil eki	4	38	-	42
85	“-ken > -kAnA” zarf-fiil eki	1	17	-	18
86	“-ken > -kAnI” zarf-fiil eki	-	2	-	2
87	“-ken > -kesi, -kēsı” zarf-fiil eki	-	1	-	1
88	“-ken > -kesine” zarf-fiil eki	-	2	-	2
89	“-ken > -kAyIn” zarf-fiil eki	-	1	-	1
90	“kadar > kā / ka” edatı	46	18	8	72
91	“kadā / kada” edatı	-	37	-	37
92	“ġadā” edatı	1	12	-	13
93	“kadar” edatı	7	56	-	63
94	“ġadar” edatı	-	2	-	2
95	“kadarı” edatı	-	5	-	5
96	“ġadarı” edatı	-	2	-	2
97	“kadara” edatı	-	3	-	3
98	“ġadara” edatı	-	2	-	2
99	“kadar > kadan” edatı	3	8	-	11
100	“ġadan” edatı	-	1	-	1
101	“kadar > kadana” edatı	-	2	-	2
102	“yene/yena/yane” edatı	1	14	3	18
103	Devrik cümleler yaygın	63	26	7	96
104	Devrik cümleler yaygın değil	-	98	-	98
105	Birleşik cümle kullanımı yaygın	29	-	-	29
106	mi ekiyle yapılan soru cümlesi	48	105	6	159
107	Vurguyla yapılan soru cümlesi	6	-	-	6

108	/c/ > / j/ değişimi	37	57	7	101
109	/ş/ > /j/ değişimi	49	79	8	136
110	/ y / düşmesi	66	116	10	192
111	Bildirme ekinin Dı biçimi	5	-	-	5
112	Çokluk ekinin +lA biçimi	9	-	-	9
113	Anda / onda 'orada' zamiri	5	-	-	5
114	Bunda 'burada' zamiri	2	-	-	2

Tablo 5.2.1.2: MBGAÖ (Yoğunluk Sırasına Göre)

GENEL	**MBGAÖ** (GENEL TOPLAM) (MBGAÖ'DEKİ KAYNAK KİŞİLERCE KULLANILAN BELİRLEYİCİ ÖZELLİKLERİN İŞARETLENME **YOĞUNLUKLARINA GÖRE** SIRALAMASI) **MANİSA BALKAN GÖÇMENLERİNİN AĞIZ ÖZELLİKLERİ** (MBGAÖ)	BİRİNCİ BÖLGE	İKİNCİ BÖLGE	ÜÇÜNCÜ BÖLGE	MBGAÖ GENEL TOPLAM	Özelliğin işaretlenme toplamının (?) kk genel toplamına **(212)** oranı	Özelliğin işaretlenme toplamının (?) **MBGAÖ** işaretlenme toplamına **(4313)** oranı
N	Kaynak Kişi Toplamları	75	125	12	212	%	%
	Kaynak Kişide Tespit Edilen Özelliklerin İşaretlenme Toplamları	1514	2550	249	4313		
35	/ğ/ ünsüzünü düşüren	71	125	12	208	98,11	4,82
110	/ y / düşmesi	66	116	10	192	90,56	4,45
75	"-(A)cA(k), -(A)jA(k)" gelecek zaman eki	53	109	9	171	80,66	3,96
106	mi ekiyle yapılan soru cümlesi	48	105	6	159	75,00	3,68
38	/r/ düşmesi az görülen	71	64	11	146	68,86	3,38
2	B. ÜNLÜ UYUMUNU KORUYAN	-	125	11	136	64,15	3,15
109	/ş/ > /j/ değişimi	49	79	8	136	64,15	3,15
4	Küçük ünlü uyumunu koruyan	-	125	10	135	63,67	3,13
7	Ünlü ünsüz uyumunu koruyan	-	124	2	126	59,43	2,92
18	/ö/ > /ü/ değişimi belirli kelimelerde	26	86	4	116	54,71	2,68
41	/-nl-/ > /-nn-/ benzeşmesi	-	110	3	113	53,30	2,61
108	/c/ > / j/ değişimi	37	57	7	101	47,64	2,34
104	Devrik cümleler yaygın değil	-	98	-	98	46,22	2,27
103	Devrik cümleler yaygın	63	26	7	96	45,28	2,22
83	"-ken > -kA" zarf-fiil eki	29	54	8	91	42,92	2,10
1	BÜYÜK ÜNLÜ UYUMUNU BOZAN	75	-	11	86	40,56	1,99
24	/t-/ ötümlüleşmesi belirli kelimelerde	20	53	10	83	39,15	1,92
3	Küçük ünlü uyumunu bozan	74	-	7	81	38,20	1,87
32	/h/ ünsüzünü yaygın düşürmeyen	-	78	-	78	36,79	1,80
31	/h/ ünsüzünü yaygın düşüren	37	31	8	76	35,84	1,76
34	/g/ ünsüzünü belirli kelimelerde koruyan	20	48	7	75	35,37	1,73
90	"kadar > kā / ka" edatı	46	18	8	72	33,96	1,66
44	"+lA(r) , +lĀ" aile-topluluk eki	28	31	8	67	31,60	1,55
51	Yönelme halinin bulunma işlevi	37	21	7	65	30,66	1,50
20	Kelime başı ünlü türemesi (belirli kelimelerde)	7	52	4	63	29,71	1,46
93	"kadar" edatı	7	56	-	63	29,71	1,46
60	"-(I)y" şimdiki zaman eki	51	9	1	61	28,77	1,41
63	"-yA" şimdiki zaman eki	-	54	-	54	25,47	1,25

5	Ünlü ünsüz uyumunu bozan	49	1	3	53	25,00	1,22
30	/h/ ünsüzü daima düşen	36	13	3	52	24,52	1,20
62	“-yI, -yU” şimdiki zaman eki	7	41	4	52	24,52	1,20
55	“-n” birinci teklik şahıs eki	-	45	5	50	23,58	1,15
50	“+y” yükleme hal eki	42	-	6	48	22,64	1,11
8	[è] ünlüsü	41	3	3	47	22,16	1,08
22	/k-/ ötümlüleşmesi belirli kelimelerde	19	19	7	45	21,22	1,04
74	Geniş zamanın şimdiki zaman işlevi	22	13	10	45	21,22	1,04
17	/ö/ > /ü/ değişimi yaygın olan	35	5	4	44	20,75	1,02
84	“-kAn” zarf-fiil eki	4	38	-	42	19,81	0,97
12	[è] ünlüsü	-	40	-	40	18,86	0,92
67	“-yo” şimdiki zaman eki	-	37	-	37	17,45	0,85
91	“kadā / kada” edatı	-	37	-	37	17,45	0,85
36	/r/ ünsüzünü yaygın düşüren	-	35	-	35	16,50	0,81
54	“-sIk” birinci çokluk şahıs eki	30	1	1	32	15,09	0,74
14	Damak n'si	2	26	3	31	14,62	0,71
45	“+il / +İl” aile-topluluk eki	8	21	-	29	13,67	0,67
105	Birleşik cümle kullanımı yaygın	29	-	-	29	13,67	0,67
43	Vurgunun sondan başa taşınması	25	1	2	28	13,20	0,64
76	“-AcI, -IcI, -cI,-cIk” gelecek zaman eki	20	6	2	28	13,20	0,64
69	“-yor(u)” şimdiki zaman eki	-	27	-	27	12,73	0,62
9	[i̇] ünlüsü	22	1	-	23	10,84	0,53
28	/l/ düşmesi sonucu ortaya çıkan /u/ ünlüsü	22	-	-	22	10,37	0,51
37	/r/ ünsüzünü yaygın düşürmeyen	-	22	-	22	10,37	0,51
77	“-(A)nA, -AynA(r)” gelecek zaman eki	-	19	3	22	10,37	0,51
16	/ö/ > /o/, /ü/ > /u/ değişimi	21	-	-	21	9,90	0,48
65	“-i̇rI,-rI; -ār(ı), -mār(ı),-mėrı” şimdiki zaman ekleri	-	21	-	21	9,90	0,48
64	“-yAr(I)” şimdiki zaman eki	-	20	-	20	9,43	0,46
29	/l/ > /n/ değişimi	18	-	1	19	8,96	0,44
10	[o̊] ünlüsü	16	1	1	18	8,49	0,41
27	/l/ > /v/ değişimi	18	-	-	18	8,49	0,41
85	“-ken > -kAnA” zarf-fiil eki	1	17	-	18	8,49	0,41
102	“yene/yena/yane” edatı	1	14	3	18	8,49	0,41
6	/l/ > [İ] (ünlü-ünsüz uyumsuzluğu)	4	12	-	16	7,54	0,37
33	/g/ ünsüzünü yaygın koruyan	14	-	-	14	6,60	0,32
21	/k-/ ötümlüleşmesi yaygın	-	13	-	13	6,13	0,30
92	“ġadā” edatı	1	12	-	13	6,13	0,30
42	/-rl-/ > /-ll-/ benzeşmesi	-	13	-	13	6,13	0,30
46	“+in / +i̇n, +nı̇n, +nēn” aile-topluluk eki	-	12	-	12	5,66	0,27
66	“-yirI, -yIr(I)” şimdiki zaman eki	-	12	-	12	5,66	0,27
79	Ettirgen çatıda genişleme (t-ır-)	8	-	3	11	5,18	0,25
99	“kadar > kadan” edatı	3	8	-	11	5,18	0,25
15	[r̄] ünsüzü	-	10	-	10	4,71	0,23
81	Dönüşlü çatı(-n-) kullanımı	-	10	-	10	4,71	0,23
40	Ünsüz ikizleşmesi yaygın değil	8	-	1	9	4,24	0,20
112	Çokluk ekinin +lA biçimi	9	-	-	9	4,24	0,20
11	[ù] ünlüsü	6	1	-	7	3,30	0,16
23	Kelime sonu ötümlüleşmesi (k, p gibi)	-	7	-	7	3,30	0,16
52	Bulunma hali ayrılma işlevli	4	3	-	7	3,30	0,16
61	“-i” şimdiki zaman eki	7	-	-	7	3,30	0,16
80	Ettirgen çatıda genişleme (t-dır-)	-	7	-	7	3,30	0,16
49	“+yIn” ilgi hali eki	-	5	1	6	2,83	0,13
107	Vurguyla yapılan soru cümlesi	6	-	-	6	2,83	0,13
57	“-sIn > -sI” ikinci teklik şahıs eki	5	-	-	5	2,35	0,11
95	“kadarı” edatı	-	5	-	5	2,35	0,11
111	Bildirme ekinin Dı biçimi	5	-	-	5	2,35	0,11
113	Anda / onda ‘orada’ zamiri	5	-	-	5	2,35	0,11
13	Asli uzunlukların yaygın kullanımı	-	-	4	4	1,88	0,09
19	İlk heceden sonra /-u-/ > /-o-/ değişimi	4	-	-	4	1,88	0,09
25	/g/ > /c/ değişimi	4	-	-	4	1,88	0,09
26	/k/ > /ç/ değişimi	4	-	-	4	1,88	0,09
70	“-or, -ōr, -ōru, -ō, -mō,-mōru” şimdiki zaman ekleri	-	4	-	4	1,88	0,09

78	“-ende, -ender” gelecek zaman eki	-	4	-	4	1,88	0,09
39	Ünsüz ikizleşmesi yaygın	3	-	-	3	1,41	0,06
48	“+ē, +i / +ī” aile-topluluk eki	-	3	-	3	1,41	0,06
53	Bulunma halinin yönelme işlevi	3	-	-	3	1,41	0,06
58	“-manI(n)” emir (olumsuz) ikinci çokluk şahıs eki	3	-	-	3	1,41	0,06
59	“-ık” geçmiş zaman eki	3	-	-	3	1,41	0,06
72	“-va, -vArI, -vel” şimdiki zaman eki (Mestanlı’da)	-	3	-	3	1,41	0,06
73	“-vo, -vö, -völ, -vörü” şimdiki zaman eki	-	3	-	3	1,41	0,06
97	“kadara” edatı	-	3	-	3	1,41	0,06
56	“-sIm, -süm” birinci teklik şahıs eki	-	2	-	2	0,94	0,04
71	“-ō, -ō̄” şimdiki zaman eki	-	2	-	2	0,94	0,04
86	“-ken > -kAnI” zarf-fiil eki	-	2	-	2	0,94	0,04
88	“-ken > -kesine” zarf-fiil eki	-	2	-	2	0,94	0,04
94	“ġadar” edatı	-	2	-	2	0,94	0,04
96	“ġadarı” edatı	-	2	-	2	0,94	0,04
98	“ġadara” edatı	-	2	-	2	0,94	0,04
101	“kadar > kadana” edatı	-	2	-	2	0,94	0,04
114	Bunda ‘burada’ zamiri	2	-	-	2	0,94	0,04
47	“-ēni” aile -topluluk eki	-	1	-	1	0,47	0,02
68	“-yö, -yöl” şimdiki zaman eki	-	1	-	1	0,47	0,02
82	“-(I)k” zarf-fiil eki	-	1	-	1	0,47	0,02
87	“-ken > -kesi, -kēsı” zarf-fiil eki	-	1	-	1	0,47	0,02
89	“-ken > -kAyIn” zarf-fiil eki	-	1	-	1	0,47	0,02
100	“ġadan” edatı	-	1	-	1	0,47	0,02

Tablo 5.2.1.3: MBGAÖ (Sadece I. Bölgede Görülen Özellikler)

GENEL	SADECE **I. BÖLGE**DE GÖRÜLEN ÖZELLİKLER (**SADECE I. BÖLGE**DEKİ KAYNAK KİŞİLERCE KULLANILAN BELİRLEYİCİ ÖZELLİKLERİN İŞARETLENME **YOĞUNLUKLARINA GÖRE** SIRALAMASI) **MANİSA BALKAN GÖÇMENLERİNİN AĞIZ ÖZELLİKLERİ** (MBGAÖ)	BİRİNCİ BÖLGE	İKİNCİ BÖLGE	ÜÇÜNCÜ BÖLGE	MBGAÖ TOPLAM	Özelliğin işaretlenme toplamının (?) I.Bölgedeki kk toplamına **(75)** oranı	Özelliğin işaretlenme toplamının (?) SBBTEÖİT'na **(167)** oranı	Özelliğin işaretlenme toplamının (?) I.Bölgedeki işaretlenme toplamına **(1514)** oranı	Özelliğin işaretlenme toplamının (?) MBGAÖ kk toplamına **(212)** oranı	Özelliğin işaretlenme toplamının (?) MBGAÖ işaretlenme toplamına **(4313)** oranı
N	Kaynak Kişi Toplamları	75	125	12	212	%	%	%	%	%
	Kaynak Kişilerde Tespit Edilen Özelliklerin İşaretlenme Toplamları	1514	2550	249	4313					
	Sadece Birinci Bölgede Tespit Edilen Özelliklerin İşaretlenme Toplamları (SBBTEÖİT)	167	-	-	-					
10	Birleşik cümle kullanımı yaygın	29	-	-	-	38,66	17,36	1,91	13,67	0,67
28	/l/ düşmesi sonucu ortaya çıkan /u/ ünlüsü	22	-	-	-	29,33	13,17	1,45	10,37	0,51
16	/ö/ > /o/, /ü/ > /u/ değişimi	21	-	-	-	28,00	12,57	1,38	9,90	0,48
27	/l/ > /v/ değişimi	18	-	-	-	24,00	10,77	1,18	8,49	0,41
33	/g/ ünsüzünü yaygın koruyan	14	-	-	-	18,66	8,38	0,92	6,60	0,32
11	Çokluk ekinin +lA biçimi	9	-	-	-	12,00	5,38	0,59	4,24	0,20
61	"-i" şimdiki zaman eki	7	-	-	-	9,33	4,19	0,46	3,30	0,16
10	Vurguyla yapılan soru cümlesi	6	-	-	-	8,00	3,59	0,39	2,83	0,13
57	"-sIn > -sl" ikinci teklik şahıs eki	5	-	-	-	6,66	2,99	0,33	2,35	0,11
11	Bildirme ekinin Dı biçimi	5	-	-	-	6,66	2,99	0,33	2,35	0,11
11	Anda / onda 'orada' zamiri	5	-	-	-	6,66	2,99	0,33	2,35	0,11
19	/u/ > /o/ değişimi	4	-	-	-	5,33	2,39	0,26	1,88	0,09
25	/g/ > /c/ değişimi	4	-	-	-	5,33	2,39	0,26	1,88	0,09
26	/k/ > /ç/ değişimi	4	-	-	-	5,33	2,39	0,26	1,88	0,09
39	Ünsüz ikizleşmesi yaygın	3	-	-	-	4,00	1,79	0,19	1,41	0,06
53	Bulunma halinin yönelme işlevi	3	-	-	-	4,00	1,79	0,19	1,41	0,06
58	"-manI(n)" emir (olumsuz) ikinci çokluk şahıs	3	-	-	-	4,00	1,79	0,19	1,41	0,06
59	"-ık" geçmiş zaman eki	3	-	-	-	4,00	1,79	0,19	1,41	0,06
11	Bunda 'burada' zamiri	2	-	-	-	2,66	1,19	0,13	0,94	0,04
	19 (Kaynak Kişilerde Tespit Edilen Özellik Sayısı)									

Tablo 5.2.1.4: MBGAÖ (Sadece II. Bölgede Görülen Özellikler)

GENEL	SADECE **II. BÖLGE**DE GÖRÜLEN ÖZELLİKLER (**SADECE II. BÖLGE**DEKİ KAYNAK KİŞİLERCE KULLANILAN BELİRLEYİCİ ÖZELLİKLERİN İŞARETLENME **YOĞUNLUKLARINA GÖRE** SIRALAMASI) **MANİSA BALKAN GÖÇMENLERİNİN AĞIZ ÖZELLİKLERİ** (MBGAÖ)	BİRİNCİ BÖLGE	İKİNCİ BÖLGE	ÜÇÜNCÜ BÖLGE	MBGAÖ TOPLAM	Özelliğin işaretlenme toplamının (?) II.Bölgedeki kk toplamına **(125)** oranı	Özelliğin işaretlenme toplamının (?) SİBTEÖİT'na **(600)** oranı	Özelliğin işaretlenme toplamının (?) II.Bölgedeki işaretlenme toplamına **(2550)** oranı	Özelliğin işaretlenme toplamının (?) MBGAÖ kk toplamına **(212)** oranı	Özelliğin işaretlenme toplamının (?) IMBGAÖ işaretlenme toplamına **(4313)** oranı
N	Kaynak Kişi Toplamları	75	125	12	212	%	%	%	%	%
	Kaynak Kişilerde Tespit Edilen Özelliklerin İşaretelenme Toplamları	1514	2550	249	4313					
	Sadece İkinci Bölgede Tespit Edilen Özelliklerin İşaretlenme Toplamları (SİBTEÖİT)	-	600	-	-					
104	Devrik cümleler yaygın değil	-	98	-	-	78,40	16,33	3,84	46,22	2,27
32	/h/ ünsüzünü yaygın düşürmeyen	-	78	-	-	62,40	13,00	3,05	36,79	1,80
63	"-yA" şimdiki zaman eki	-	54	-	-	43,20	9,00	2,11	25,47	1,25
12	[ė] ünlüsü	-	40	-	-	32,00	6,66	1,56	18,86	0,92
67	"-yo" şimdiki zaman eki	-	37	-	-	29,60	6,16	1,45	17,45	0,85
91	"kadā / kada" edatı	-	37	-	-	29,60	6,16	1,45	17,45	0,85
36	/r/ ünsüzünü yaygın düşüren	-	35	-	-	28,00	5,83	1,37	16,50	0,81
69	"-yor(u)" şimdiki zaman eki	-	27	-	-	21,60	4,50	1,05	12,73	0,62
37	/r/ ünsüzünü yaygın düşürmeyen	-	22	-	-	17,60	3,66	0,86	10,37	0,51
65	"-ĭrI,-rI; -ār(ı), -mār(ı),-mėri" şimdiki zaman ekleri	-	21	-	-	16,80	3,50	0,82	9,90	0,48
64	"-yAr(I)" şimdiki zaman eki	-	20	-	-	16,00	3,33	0,78	9,43	0,46
21	/k-/ ötümlüleşmesi yaygın	-	13	-	-	10,40	2,16	0,50	6,13	0,30
42	/-rl-/ > /-ll-/ benzeşmesi	-	13	-	-	10,40	2,16	0,50	6,13	0,30
46	"+in / +ĭn, +nĭn, +nēn" aile-topluluk eki	-	12	-	-	9,60	2,00	0,47	5,66	0,27
66	"-yirI, -yIr(I)" şimdiki zaman eki	-	12	-	-	9,60	2,00	0,47	5,66	0,27
15	[r̄] ünsüzü	-	10	-	-	8,00	1,66	0,39	4,71	0,23
81	Dönüşlü çatı(-n-) kullanımı	-	10	-	-	8,00	1,66	0,39	4,71	0,23
23	Kelime sonu ötümlüleşmesi (k, p gibi)	-	7	-	-	5,60	1,16	0,27	3,30	0,16
80	Ettirgen çatıda genişleme (t-dır-)	-	7	-	-	5,60	1,16	0,27	3,30	0,16
95	"kadarı" edatı	-	5	-	-	4,00	0,83	0,19	2,35	0,11
70	"-or, -ōr, -ōru, -ō, -mō,-mōru" şimdiki zaman ekleri	-	4	-	-	3,20	0,66	0,15	1,88	0,09
78	"-ende, -ender" gelecek zaman eki	-	4	-	-	3,20	0,66	0,15	1,88	0,09
48	"+ē, +i / +ī" aile-topluluk eki	-	3	-	-	2,40	0,50	0,11	1,41	0,06
72	"-va, -vArI, -vel" şimdiki zaman eki (Mestanlı'da)	-	3	-	-	2,40	0,50	0,11	1,41	0,06
73	"-vo, -vö, -völ, -vörü" şimdiki zaman eki	-	3	-	-	2,40	0,50	0,11	1,41	0,06
97	"kadara" edatı	-	3	-	-	2,40	0,50	0,11	1,41	0,06
56	"-sIm, -süm" birinci teklik şahıs eki	-	2	-	-	1,60	0,33	0,07	0,94	0,04
71	"-ō, -ȫ" şimdiki zaman eki	-	2	-	-	1,60	0,330	0,07	0,94	0,04
86	-kAn > -kAnI' zar fiili	-	2	-	-	1,60	0,33	0,07	0,94	0,04
88	"-ken > -kesine" zarf-fiil eki	-	2	-	-	1,60	0,33	0,07	0,94	0,04
94	"ġadar" edatı	-	2	-	-	1,60	0,33	0,07	0,94	0,04
96	"ġadarı" edatı	-	2	-	-	1,60	0,33	0,07	0,94	0,04
98	"ġadara" edatı	-	2	-	-	1,60	0,33	0,07	0,94	0,04
101	"kadar > kadana" edatı	-	2	-	-	1,60	0,33	0,07	0,94	0,04
47	"+ēni" aile -topluluk eki	-	1	-	-	0,80	0,16	0,03	0,47	0,02

68	"-yö, -yöl" şimdiki zaman eki	-	1	-	-	0,80	0,16	0,03	0,47	0,02
82	"-(I)k" zarf-fiil eki	-	1	-	-	0,80	0,16	0,03	0,47	0,02
87	"-ken > -kesi, kēsı" zarf-fiil eki	-	1	-	-	0,80	0,16	0,03	0,47	0,02
89	"-ken > -kAyIn" zarf-fiil eki	-	1	-	-	0,80	0,16	0,03	0,47	0,02
100	"ġadan" edatı	-	1	-	-	0,80	0,16	0,03	0,47	0,02
	40 (Kaynak Kişilerde Tespit Edilen Özellik Sayısı)									

Tablo 5.2.1.5: MBGAÖ (Sadece III. Bölgede Görülen Özellikler)

GENEL	SADECE **III BÖLGE**DE GÖRÜLEN ÖZELLİKLER (**SADECE III.BÖLGE**DEKİ KAYNAK KİŞİLERCE KULLANILAN BELİRLEYİCİ ÖZELLİKLERİN İŞARETLENME **YOĞUNLUKLARINA GÖRE** SIRALAMASI) **MANİSA BALKAN GÖÇMENLERİNİN AĞIZ ÖZELLİKLERİ** (MBGAÖ)	BİRİNCİ BÖLGE	İKİNCİ BÖLGE	ÜÇÜNCÜ (ARA) BÖLGE	GENEL TOPLAM	Özelliğin işaretlenme toplamının (?) III.Bölgedeki kk toplamına **(12)** oranı	Özelliğin işaretlenme toplamının (?) SÜBGÖİT'na **(4)** oranı	Özelliğin işaretlenme toplamının (?) III.Bölgedeki işaretlenme toplamına **(249)** oranı	Özelliğin işaretlenme toplamının (?) MBGAÖ kk toplamına **(212)** oranı	Özelliğin işaretlenme toplamının (?) IMBGAÖ işaretlenme toplamına **(4313)** oranı
N	Kaynak Kişi Toplamları	75	125	12	212	%	%	%	%	%
	Kaynak Kişilerde Tespit Edilen Özelliklerin İşaretlenme Toplamları	1514	2550	249	4313					
	Sadece Üçüncü Bölgede Tespit Edilen Özelliklerin İşaretlenme Toplamları (SÜBTEÖİT)	-	-	4	-					
13	Asli uzunlukların yaygın kullanımı	-	-	**4**	4	33,33	100,00	1,60	1,88	0,09
	1 (Kaynak Kişilerde Tespit Edilen Özellik Sayısı)									

Tablo 5.2.1.6: MBGAÖ (I. ve II. Bölgenin Ortak Özellikleri)

GENEL	**BİRİNCİ VE İKİNCİ** BÖLGENİN ORTAK ÖZELLİKLERİ **(SADECE I.VE II.BÖLGE**DEKİ KAYNAK KİŞİLERCE KULLANILAN BELİRLEYİCİ ORTAK ÖZELLİKLERİN İŞARETLENME **YOĞUNLUKLARINA GÖRE** SIRALAMASI) **MANİSA BALKAN GÖÇMENLERİNİN AĞIZ ÖZELLİKLERİ** (MBGAÖ)	BİRİNCİ BÖLGE	İKİNCİ BÖLGE	I. ve II. BÖLGE TOPLAMI	ÜÇÜNCÜ BÖLGE	GENEL TOPLAM	Özelliğin işaretlenme toplamının (?) I.ve II..Bölgedeki kk toplamına **(200)** oranı	Özelliğin işaretlenme toplamının (?) SBVİBTEÖİT'na **(229)** oranı	Özelliğin işaretlenme toplamının (?) I.veII.Bölgedeki işaretlenme toplamına **(4064)** oranı	Özelliğin işaretlenme toplamının (?) MBGAÖ kk toplamına **(212)** oranı	Özelliğin işaretlenme toplamının (?) MBGAÖ işaretlenme toplamına **(4313)** oranı
N	Kaynak Kişi Toplamları	75	125	200	12	212	%	%	%	%	%
	Kaynak Kişilerde Tespit Edilen Özelliklerin İşaretlenme Toplamları	1514	2550	4064	249	4313					
	Sadece Birinci ve İkinci Bölgede Tespit Edilen Özelliklerin İşaretlenme Toplamları (SBVİBTEÖİT)	60	169	229	-	-					
93	"kadar" edatı	7	56	63	-	-	31,50	27,51	1,55	29,71	1,46
84	"-kAn" zarf-fiil eki	4	38	42	-	-	21,00	18,34	1,03	19,81	0,97
45	"+il / +İl" aile-topluluk eki	8	21	29	-	-	14,50	12,66	0,71	13,67	0,67
9	[ì]ünlüsü	22	1	23	-	-	11,50	10,04	0,56	10,84	0,53
85	"-ken > -kAnA" zarf-fiil eki	1	17	18	-	-	9,00	7,86	0,44	8,49	0,41
6	/l/ > [İ] (ünlü-ünsüz uyumsuzluğu)	4	12	16	-	-	8,00	6,98	0,39	7,54	0,37
92	"ġadā" edatı	1	12	13	-	-	6,50	5,67	0,31	6,13	0,30
99	"kadar > kadan" edatı	3	8	11	-	-	5,50	4,80	0,27	5,18	0,25
11	[ù] ünlüsü	6	1	7	-	-	3,50	3,05	0,17	3,30	0,16
52	Bulunma hali ayrılma işlevli	4	3	7		-	3,50	3,05	0,17	3,30	0,16
	10 (Kaynak Kişilerde Tespit Edilen Özellik Sayısı)										

Tablo 5.2.1.7: MBGAÖ (I. ve III. Bölgenin Ortak Özellikleri)

GENEL	**BİRİNCİ VE ÜÇÜNCÜ** BÖLGENİN ORTAK ÖZELLİKLERİ (**SADECE I.VE III.BÖLGE**DEKİ KAYNAK KİŞİLERCE KULLANILAN BELİRLEYİCİ ORTAK ÖZELLİKLERİN İŞARETLENME **YOĞUNLUKLARINA GÖRE** SIRALAMASI) **MANİSA BALKAN GÖÇMENLERİNİN AĞIZ ÖZELLİKLERİ** (MBGAÖ)	BİRİNCİ BÖLGE	İKİNCİ BÖLGE	ÜÇÜNCÜ BÖLGE	I.VE III. BÖLGE TOPLAMI	MBGAÖ TOPLAM	Özeliğin işaretlenme toplamının (?) I.ve III..Bölgedeki ik toplamına **(87)** oranı	Özeliğin işaretlenme toplamının (?) SBVÜBTEOÖİT'na **(254)** oranı	Özeliğin işaretlenme toplamının (?) I.ve III.Bölgedeki işaretlenme toplamına **(1763)** oranı	Özeliğin işaretlenme toplamının (?) MBGAÖ kk toplamına **(212)** oranı	Özeliğin işaretlenme toplamının (?) IMBGAÖ işaretlenme toplamına **(4313)** oranı
N	Kaynak Kişi Toplamları	75	125	12	87	212	%	%	%	%	%
	Kaynak Kişilerde Tespit Edilen Özelliklerin İşaretlenme Toplamları	1514	2550	249	1763	4313					
	Sadece Birinci ve Üçüncü Bölgede Tespit Edilen Ortak Özelliklerin İşaretlenme Toplamları (SBVÜBTEOÖİT)	225	-	29	254	-					
1	BÜYÜK ÜNLÜ UYUMUNU BOZAN	75	-	11	86	-	98,85	33,85	4,87	40,56	1,99
3	Küçük ünlü uyumunu bozan	74	-	7	81	-	93,10	31,88	4,59	38,20	1,87
50	"+y" yükleme hal eki	42	-	6	48	-	55,17	18,89	2,72	22,64	1,11
29	/l/ > /n/ değişimi	18	-	1	19	-	21,83	7,48	1,07	8,96	0,44
79	Ettirgen çatıda genişleme (t-ır-)	8	-	3	11	-	12,64	4,33	0,62	5,18	0,25
40	Ünsüz ikizleşmesi yaygın değil	8	-	1	9	-	10,34	3,54	0,51	4,24	0,20
	6 (Kaynak Kişilerde Tespit Edilen Özellik Sayısı)										

Tablo 5.2.1.8: MBGAÖ (II. ve III. Bölgenin Ortak Özellikleri)

GENEL	**İKİNCİ VE ÜÇÜNCÜ** BÖLGENİN ORTAK ÖZELLİKLERİ (**SADECE II.VE III.BÖLGE**DEKİ KAYNAK KİŞİLERCE KULLANILAN BELİRLEYİCİ ORTAK ÖZELLİKLERİN İŞARETLENME **YOĞUNLUKLARINA GÖRE** SIRALAMASI) **MANİSA BALKAN GÖÇMENLERİNİN AĞIZ ÖZELLİKLERİ** (MBGAÖ)	BİRİNCİ BÖLGE	İKİNCİ BÖLGE	ÜÇÜNCÜ BÖLGE	II.VE III. BÖLGE TOPLAMI	MBGAÖ TOPLAM	Özelliğin işaretlenme toplamının (?) II.ve III..Bölgedeki kk toplamına **(137)** oranı	Özelliğin işaretlenme toplamının (?) SİVÜTEOÖİT'na **(588)** oranı	Özelliğin işaretlenme toplamının (?) II.ve III.Bölgedeki işaretlenme toplamına **(2799)** oranı	Özelliğin işaretlenme toplamının (?) MBGAÖ kk toplamına **(212)** oranı	Özelliğin işaretlenme toplamının (?) IMBGAÖ işaretlenme toplamına **(4313)** oranı
N	Kaynak Kişi Toplamları	75	125	12	137	212	%	%	%	%	%
	Kaynak Kişide Tespit Edilen Özelliklerin İşaretlenme Toplamları	1514	2550	249	2799	4313					
	Sadece İkinci ve Üçüncü Bölgede Tespit Edilen Ortak Özelliklerin İşaretlenme Toplamları (SİVÜBTEOÖİT)	-	553	35	588	-					
2	B. ÜNLÜ UYUMUNU KORUYAN	-	125	11	136	-	99.27	23,12	4,85	64,15	3,15
4	Küçük ünlü uyumunu koruyan	-	125	10	135	-	98.54	22,95	4,82	63,67	3,13
7	Ünlü ünsüz uyumunu koruyan	-	124	2	126	-	91.97	21,42	4,50	59,43	2,92
41	/-nl-/ > /-nn-/ benzeşmesi	-	110	3	113	-	82.48	19,21	4,03	53,30	2,61
55	"-n" birinci teklik şahıs eki	-	45	5	50	-	36.49	8,50	1,78	23,58	1,15
77	"-(A)nA, -AynA(r)" gelecek zaman eki	-	19	3	22	-	16.05	3,74	0,78	10,37	0,51
49	"+yIn" ilgi hali eki	-	5	1	6	-	4.37	1,02	0,21	2,83	0,13
	7 (Kaynak Kişilerde Tespit Edilen Özellik Sayısı)										

Tablo 5.2.1.9: MBGAÖ (Her Üç Bölgede de Bulunan Ortak Özellikler)

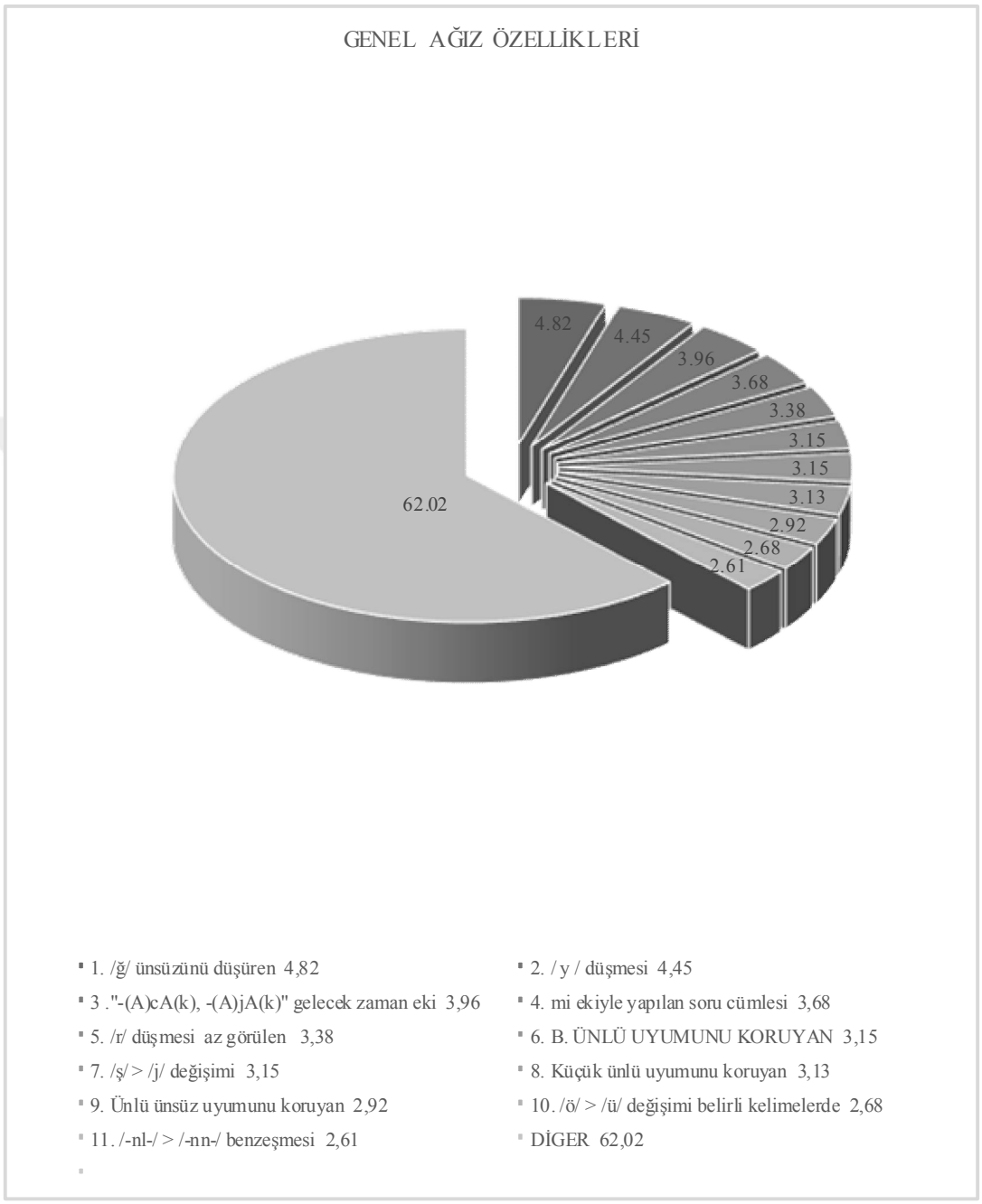
GENEL	**HER ÜÇ BÖLGEDE DE** BULUNAN ORTAK ÖZELLİKLER (**SADECE HER ÜÇ BÖLGE**DEKİ KAYNAK KİŞİLERCE KULLANILAN BELİRLEYİCİ ORTAK ÖZELLİKLERİN İŞARETLENME **YOĞUNLUKLARINA GÖRE** SIRALAMASI) **MANİSA BALKAN GÖÇMENLERİNİN AĞIZ ÖZELLİKLERİ** (MBGAÖ)	BİRİNCİ BÖLGE	İKİNCİ BÖLGE	ÜÇÜNCÜ BÖLGE	MBGAÖ TOPLAM	Özelliğin işaretlenme toplamının (?) MBGAÖ kk toplamına **(212)** oranı	Özelliğin işaretlenme toplamının (?) SHÜBTEOÖİT'na **(2471)** oranı	Özelliğin işaretlenme toplamının (?) IMBGAÖ işaretlenme toplamına **(4313)** oranı
N	Kaynak Kişi Toplamları	75	125	12	212	%	%	%
	Kaynak Kişilerde Tespit Edilen Özelliklerin İşaretlenme Toplamları	1514	2550	249	4313			
	Sadece Her Üç Bölgede de Tespit Edilen Ortak Özelliklerin İşaretlenme Toplamları (SHÜBTEOÖİT)	1062	1228	181	2471			
35	/ğ/ ünsüzünü düşüren	71	125	12	208	98,11	8,41	4,82
110	/y/ düşmesi	66	116	10	192	90,56	7,77	4,45
75	"-(A)cA(k), -(A)jA(k)" gelecek zaman eki	53	109	9	171	80,66	6,92	3,96
106	mi ekiyle yapılan soru cümlesi	48	105	6	159	75,00	6,43	3,68
38	/r/ düşmesi az görülen	71	64	11	146	68,86	5,90	3,38
109	/ş/ > /j/ değişimi	49	79	8	136	64,15	5,50	3,15
18	/ö/ > /ü/ değişimi belirli kelimelerde	26	86	4	116	54,71	4,69	2,68
108	/c/ > / j/ değişimi	37	57	7	101	47,64	4,08	2,34
103	Devrik cümleler yaygın	63	26	7	96	45,28	3,88	2,22
83	"-ken > -kA" zarf-fiil eki	29	54	8	91	42,92	3,68	2,10
24	/t-/ ötümlüleşmesi belirli kelimelerde	20	53	10	83	39,15	3,35	1,92
31	/h/ ünsüzünü yaygın düşüren	37	31	8	76	35,84	3,07	1,76
34	/g/ ünsüzünü belirli kelimelerde koruyan	20	48	7	75	35,37	3,03	1,73
90	"kadar > kā / ka" edatı	46	18	8	72	33,96	2,91	1,66
44	"+lA(r) , +lĀ" aile-topluluk eki	28	31	8	67	31,60	2,71	1,55
51	Yönelme hali bulunma işlevi	37	21	7	65	30,66	2,63	1,50
20	Kelime başı ünlü türemesi (belirli kelimelerde)	7	52	4	63	29,71	2,54	1,46
60	"-(I)y" şimdiki zaman eki	51	9	1	61	28,77	2,46	1,41
5	Ünlü ünsüz uyumunu bozan	49	1	3	53	25,00	2,14	1,22
30	/h/ ünsüzü daima düşen	36	13	3	52	24,52	2,10	1,20
62	"-yI, -yU" şimdiki zaman eki	7	41	4	52	24,52	2,10	1,20
8	[è] ünlüsü	41	3	3	47	22,16	1,90	1,08
22	/k-/ ötümlüleşmesi belirli kelimelerde	19	19	7	45	21,22	1,82	1,04
74	Geniş zamanın şimdiki zaman işlevi	22	13	10	45	21,22	1,82	1,04
17	/ö/ > /ü/ değişimi yaygın olan	35	5	4	44	20,75	1,78	1,02
54	"-sIk" birinci çokluk şahıs eki	30	1	1	32	15,09	1,29	0,74
14	Damak n'si	2	26	3	31	14,62	1,25	0,71
43	Vurgunun sondan başa taşınması	25	1	2	28	13,20	1,13	0,64
76	"-AcI, -IcI, -cI, -cIk" gelecek zaman eki	20	6	2	28	13,20	1,13	0,64
10	[ò] ünlüsü	16	1	1	18	8,49	0,72	0,41
102	"yene/yena/yane" edatı	1	14	3	18	8,49	0,72	0,41
	31 (Kaynak Kişilerde Tespit Edilen Özellik Sayısı)							

"Manisa Balkan Göçmenlerinin Ağız Özellikleri"nde toplam 212 kaynak kişide, 114 ağız özelliği ve 4313 işaretleme bulunmaktadır.
Yoğunluğuna göre, işaretleme yoğunluğu %50 ve üzerinde olanlar alındığında 11 ağız özelliği ile karşılaşılmaktadır. Bu 11 özelliğin işaretlenme toplamları 1638, işaretlenme yüzdesi ise % 37,97'tür.
212 kaynak kişiye ait, geriye kalan 103 ağız özelliğindeki işaretlenme sayısı 2675, işaretlenme yüzdesi ise % 62,02'dir.
İlk grafik, "Manisa Balkan Göçmenlerinin Ağız Özellikleri"ndeki 212 kaynak kişi 114 ağız özelliğine ait toplam 4313 işaretlemenin, her bir özelliğin işaretlenme toplamına oranı üzerinden gerçekleştirilmiştir.
İkinci grafik, işaretlenme yoğunluğu %50 ve üzerinde olan 11 özellikteki her bir özelliğin işaretlenme sayısının, bu 11 özellikteki işaretlenme toplamına (1638) oranlanmasıyla oluşturulmuştur.
Üçüncü grafik ise, işaretlenme yoğunluğu %50 ve üzerinde olan 11 özellikteki her bir özelliğin işaretlenme sayısının, toplam kaynak kişi saysına (212) oranlanmasıyla oluşturulmuştur.

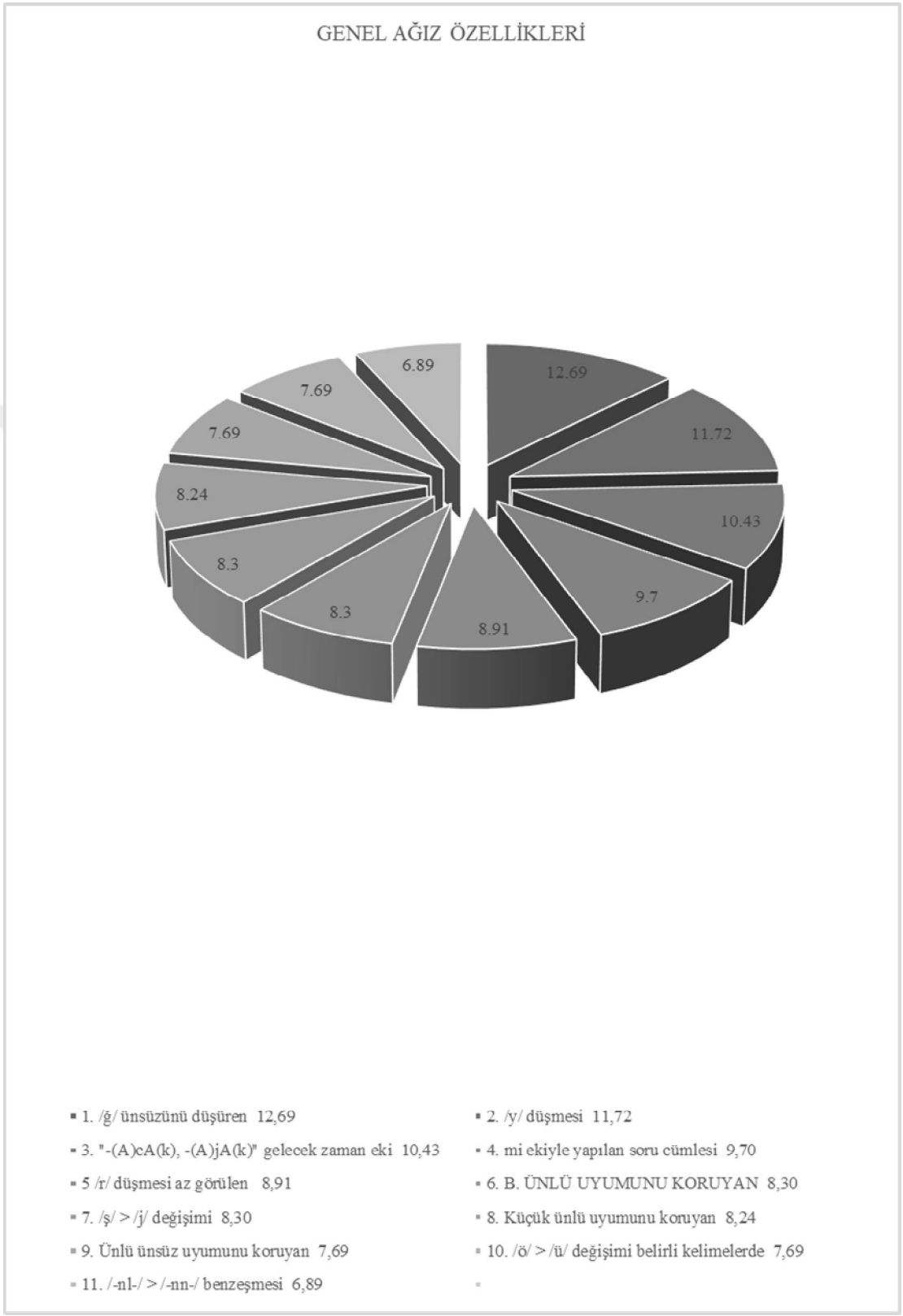
Tablo 5.2.1.10: MBGAÖ (Yoğunluğuna Göre, İşaretlenme Yüzdesi %50 ve Üzeri Olan Ağız Özellikleri)

SN	**MBGAÖ** (MANİSA BALKAN GÖÇMENLERİNİN AĞIZ ÖZELLİKLERİ) 212 KAYNAK KİŞİDE **YOĞUNLUĞUNA GÖRE**, İŞARETLEME ORANI (KAYNAK KİŞİ) %50 VE ÜZERİ OLAN 11 AĞIZ ÖZELLİĞİ	**212 kk.'nin işaretleme sayısı**	**212 kk.'ye göre işaretlenme %'si**	**1638 işaretlemeye göre işaretlenme %'si**	**4313 işaretlemeye göre işaretlenme %'si**
1	/ğ/ ünsüzünü düşüren	208	98,11	12,69	4,82
2	/y/ düşmesi	192	90,56	11,72	4,45
3	"-(A)cA(k), -(A)jA(k)" gelecek zaman eki	171	80,66	10,43	3,96
4	mi ekiyle yapılan soru cümlesi	159	75,00	9,70	3,68
5	/r/ düşmesi az görülen	146	68,86	8,91	3,38
6	B. ÜNLÜ UYUMUNU KORUYAN	136	64,15	8,30	3,15
7	/ş/ > /j/ değişimi	136	64,15	8,30	3,15
8	Küçük ünlü uyumunu koruyan	135	63,67	8,24	3,13
9	Ünlü ünsüz uyumunu koruyan	126	59,43	7,69	2,92
10	/ö/ > /ü/ değişimi belirli kelimelerde	116	54,71	7,08	2,68
11	/-nl-/ > /-nn-/ benzeşmesi	113	53,30	6,89	2,61
	Diğer 62,02				
	212 kaynak kişinin 11 Özellikteki İşaretlenme Toplamı	1638			37,97
	212 kaynak kişinin diğer 103 Özellikteki İşaretlenme Toplamı	2675			62,02
	212 kaynak kişinin 114 özellikteki İşaretlenme Toplamı	4313			100,0

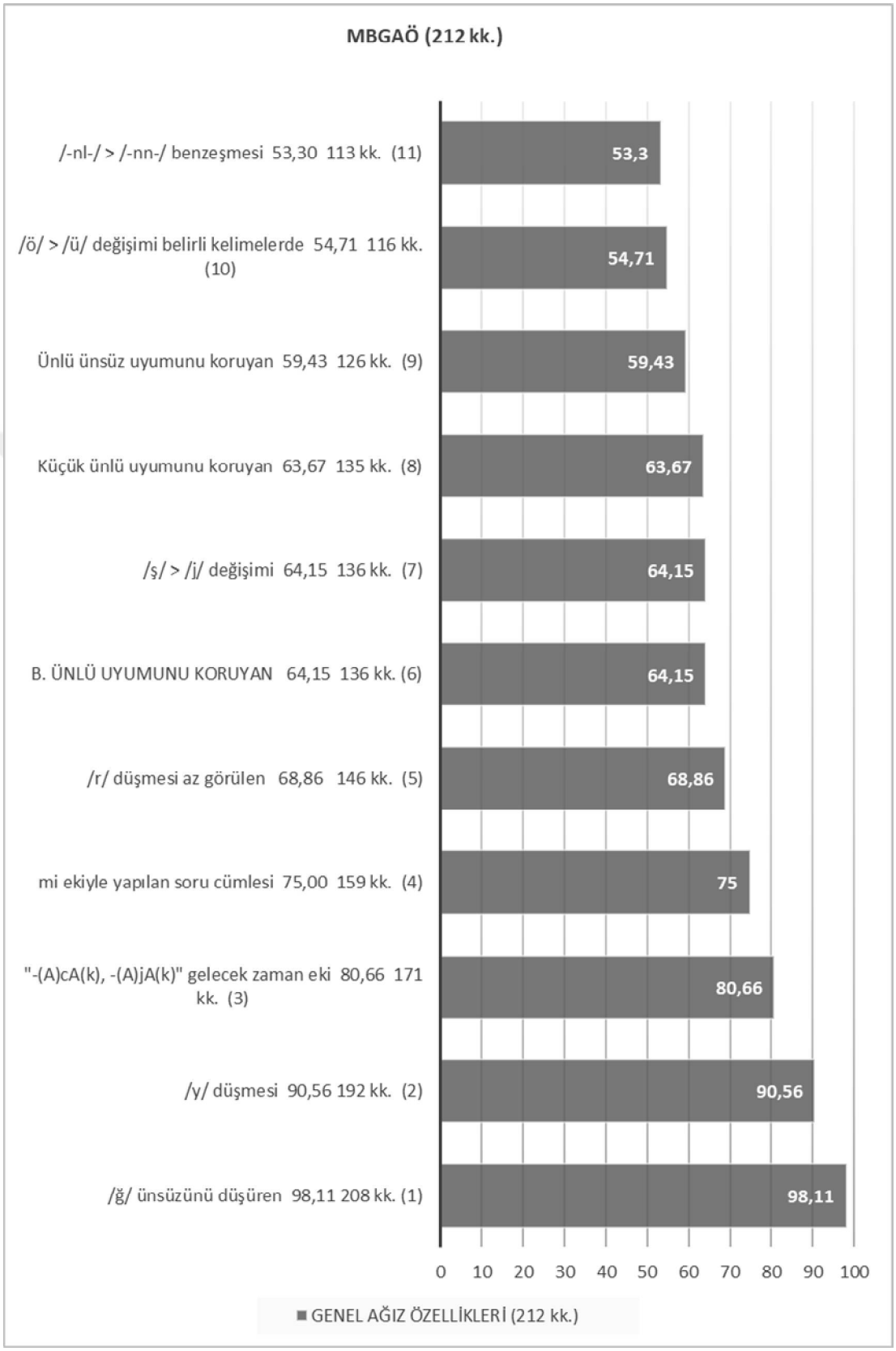
Grafik 1: MBGAÖ (MBGAÖ'deki 212 Kaynak Kişi 114 Özellikten, Yoğunluğu %50 ve Üstünde Bulunan 1638 işaretlenmeli 11 Özelliğin, MBGAÖ Toplamındaki 4313 İşaretlenme Üzerinden Değerlendirilme Grafiği)



Grafik 2: MBGAÖ (MBGAÖ'deki 212 Kaynak Kişi 114 Özellikten, Yoğunluğu %50 ve Üstünde bulunan 11 Özelliğin, 1638 İşaretlenme Üzerinden Değerlendirilme Grafiği)



Grafik 3: MBGAÖ (212 Kaynak Kişi Üzerinden)



%50 ve Üzeri Değerlendirme Tablosu

MBGAÖ'de (ve I, II, III. Bölgeler) %50 ve üzerindeki işaretlemeler baz alınarak değerlendirildiğinde 30 özellik belirginleşmektedir. Her birimde (MBGAÖ,IB,IIB,IIIB) %50 üzerinde işaretlenmeye sahip özellikler (ö.) ile,sıralamalar (s.) ile, aynı yüzdeliği veren işaretlemeler aynı sıra noda gösterilmiş ve (/) işaretinden sonra bahse konu özellikten kaç tane bulunduğu sırasıyla gösterilmiş, böylece aynı değere sahip olan özelliklerden birinin diğerine göre daha alt sıralarda görünmesinin önüne geçilmeye çalışılmış, aynı değeri gösteren özellik sayısı yani eşdeğerliği ise (eg.) ile gösterilmiştir.

Tablo 5.2.1.11: MBGAÖ (I.-II.-III. Bölge) (%50 ve Üzeri Değerlendirme Tablosu)

SN	**(%50 VE ÜZERİ LİSTESİ) Toplam 30 Özellik** **MBGAÖ (212 kk.)** **I.BÖLGE (75 kk.)** **II.BÖLGE (125 kk.)** **III.BÖLGE (12 kk.)**	**MBGAÖ** **11** ö.(özellik) **1** eg.(eşdeğer grubu) **10** s.(sıralama)		**I.BÖLGE** **14 ö.** **2 eg.** **12 s.**		**II.BÖLGE** **13 ö.** **1 eg.** **11 s**		**III.BÖLGE** **22 ö.** **5 eg.** **7 s.**	
		s.	%	s.	%	s	%	s	%
	MBGAÖ+IB+IIB+IIIB (6 özellik)								
1	/ğ/ ünsüzünü düşüren	1	98,11	3/1	94.6	1/1	100.0	**1**	100,0
2	/y/ düşmesi	2	90,56	4	88.0	3	92.8	**3/1**	83,33
3	"-(A)cA(k), -(A)jA(k)" gelecek zaman eki	3	80,66	6	70.6	5	87.2	**4**	75,00
4	mi ekiyle yapılan soru cümlesi	4	75,00	9	64.0	6	84.0	**7/1**	50,00
5	/r/düşmesi az görülen	5	68,86	3/2	94.6	11	51.2	**2/1**	91,66
6	/ş/ > /j/ değişimi	6/1	64,15	8/1	65.3	9	63.2	**5/1**	66,66
	MBGAÖ+IIB+IIIB (2 özellik)								
7	B. ÜNLÜ UYUMUNU KORUYAN	6/2	64,15	-	-	1/2	100.0	**2/2**	91,66
8	Küçük ünlü uyumunu koruyan	7	63,67	-	-	1/3	100.0	**3/2**	83,33
	MBGAÖ+IIB (3 özellik)								
9	Ünlü ünsüz uyumunu koruyan	8	59,43	-	-	2	99.2	-	-
10	/ö/ > /ü/ değişimi belirli kelimelerde	9	54,71	-	-	8	68.8	-	-
11	/-nl-/ > /-nn-/ benzeşmesi	10	53,30	-	-	4	88.0	-	-
	IB+IIIB (5 özellik)								
12	BÜYÜK ÜNLÜ UYUMUNU BOZAN	-	-	1	100.0	-	-	**2/3**	91,66
13	Küçük ünlü uyumunu bozan	-	-	2	98.6	-	-	**6/1**	58,33
14	Devrik cümleler yaygın	-	-	5	84.0	-	-	**6/2**	58,33
15	"kadar > kā / ka" edatı	-	-	10	61.3	-	-	**5/2**	66,66
16	"+y" yükleme hal eki	-	-	11	56.0	-	-	**7/2**	50,00
	I.Bölge (3 özellik)								
17	[è] ünlüsü	-	-	12	54.6	-	-	-	-
18	"-(I)y" şimdiki zaman eki	-	-	7	68.0	-	-	-	-
19	Ünlü ünsüz uyumunu bozan	-	-	8/2	65.3	-	-	-	-
	II.Bölge (2 özellik)								
20	Devrik cümleler yaygın değil	-	-	-	-	7	78.4	-	-
21	/h/ ünsüzünü yaygın düşürmeyen	-	-	-	-	10	62.4	-	-
	III.Bölge (9 özellik)								
22	/t-/ ötümlüleşmesi belirli kelimelerde	-	-	-	-	-	-	**3/3**	83,33
23	Geniş zamanın şimdiki zaman işlevi	-	-	-	-	-	-	**3/4**	83,33
24	/h/ ünsüzünü yaygın düşüren	-	-	-	-	-	-	**5/3**	66,66
25	"+lA(r), +lĀ" aile-topluluk eki	-	-	-	-	-	-	**5/4**	66,66
26	"-ken > -kA" zarf-fiil eki	-	-	-	-	-	-	**5/5**	66,66
27	/k-/ ötümlüleşmesi belirli kelimelerde	-	-	-	-	-	-	**6/3**	58,33
28	Yönelme hali bulunma işlevi	-	-	-	-	-	-	**6/4**	58,33
29	/c/ > / j/ değişimi	-	-	-	-	-	-	**6/5**	58,33
30	/g/ ünsüzünü belirli kelimelerde koruyan	-	-	-	-	-	-	**6/6**	58,33

Tablo 5.2.2.1: Birinci Bölge (Kosova-Makedonya-Bulgaristan) (Kaynak Kişi Numaralarına Göre)

BİRİNCİ BÖLGE KOSOVA-MAKEDONYA-BULGARİSTAN (KAYNAK KİŞİ NUMARALARINA GÖRE)			
KOSOVA K1.1/1,2,3,4 K2.1/1	MAKEDONYA M4.1/1 M4.2/ 1,2,3,4,5,6,7 M4.3/ 1 M5.1/ 1	MAKEDONYA M1.1/1 M1.2/ 1,2,3,4,5,6,7 M2.1/ 1 M2.2/ 1,2,3,4 M2.3/ 1,	MAKEDONYA M2.3/ 2,3,4 M2.4/ 1,2,3 M2.5/ 1,2 M2.6/ 1,2 M2.7/ 1,2,3,4
MAKEDONYA M2.8/1 M2.9/1 M2.10/ 1,2 M2.11/ 1 M3.1/ 1 M3.2/ 1,2,3 M3.3/ 1,2,3 M3.4/ 1,2	MAKEDONYA M3.5/ 1,2 M3.6/ 1 M6.1.1/ 1 M6.1.2/ 1 M7.1.1/ 1 M7.1.2/ 1,2,3 M7.1.3/ 1,2	MAKEDONYA M7.1.4/ 1 M7.1.5/ 1 M7.1.6/ 1,2,3,4	BULGARİSTAN B1.1/1

Tablo 5.2.2.2: Birinci Bölge (Kosova)

BİRİNCİ BÖLGE	**I.BÖLGE** KOSOVA (*) (KOSOVADAKİ KAYNAK KİŞİLERCE KULLANILAN BELİRLEYİCİ ÖZELLİKLERİN İŞARETLENME **YOĞUNLUKLARINA GÖRE** SIRALAMASI) **MANİSA BALKAN GÖÇMENLERİNİN AĞIZ ÖZELLİKLERİ** (MBGAÖ)	KOSOVA	BİRİNCİ BÖLGE	Özelliğin işaretlenme toplamının (?) **Kosova'**daki kk toplamına **(5)** oranı)	Özelliğin işaretlenme toplamının (?) **Kosova'**daki işaretlenme toplamına **(125)** oranı	Özelliğin işaretlenme toplamının (?) **I. Bölge**deki kk. toplamına **(75)** oranı	Özelliğin işaretlenme toplamının (?) **I.Bölge**deki işaretlenme toplamına **(1514)** oranı
	Kaynak Kişi Toplamları	5	75	%	%	%	%
N	Kaynak Kişilerde Tespit Edilen Özelliklerin İşaretlenme Toplamları	125	1514				
1	BÜYÜK ÜNLÜ UYUMUNU BOZAN	5	-	100.00	4,00	6,66	0,33
38	/r/ düşmesi az görülen	5	-	100.00	4,00	6,66	0,33
110	/y/ düşmesi	5	-	100.00	4,00	6,66	0,33
3	Küçük ünlü uyumunu bozan	4	-	80	3,20	5,33	0,26
5	Ünlü ünsüz uyumunu bozan	4	-	80	3,20	5,33	0,26
6	/l/ >[İ] (ünlü-ünsüz uyumsuzluğu)	4	-	80	3,20	5,33	0,26
17	/ö/ > /ü/ değişimi yaygın olan	4	-	80	3,20	5,33	0,26
19	İlk heceden sonra /-u-/ > /-o-/ değişimi	4	-	80	3,20	5,33	0,26
25	/g/ > /c/ değişimi	4	-	80	3,20	5,33	0,26
26	/k/ > /ç/ değişimi	4	-	80	3,20	5,33	0,26
31	/h/ ünsüzünü yaygın düşüren	4	-	80	3,20	5,33	0,26
33	/g/ ünsüzünü yaygın koruyan	4	-	80	3,20	5,33	0,26
43	Vurgunun sondan başa taşınması	4	-	80	3,20	5,33	0,26
54	"-sIk" birinci çokluk şahıs eki	4	-	80	3,20	5,33	0,26
75	"-(A)cA(k), -(A)jA(k)" gelecek zaman eki	4	-	80	3,20	5,33	0,26
60	"-(I)y" şimdiki zaman eki	4	-	80	3,20	5,33	0,26

103	Devrik cümleler yaygın	4	-	80	3,20	5,33	0,26
105	Birleşik cümle kullanımı yaygın	4	-	80	3,20	5,33	0,26
106	mi ekiyle yapılan soru cümlesi	4	-	80	3,20	5,33	0,26
109	/ş/ > /j/ değişimi	4	-	80	3,20	5,33	0,26
35	/ğ/ ünsüzünü düşüren	3	-	60	2,40	4,00	0,19
39	Ünsüz ikizleşmesi yaygın	3	-	60	2,40	4,00	0,19
51	Yönelme hali bulunma işlevi	3	-	60	2,40	4,00	0,19
58	"-manI(n)" emir (olumsuz) ikinci çokluk şahıs eki	3	-	60	2,40	4,00	0,19
61	"-i" şimdiki zaman eki	3	-	60	2,40	4,00	0,19
84	"-kAn" zarf-fiil eki	3	-	60	2,40	4,00	0,19
113	Anda / onda 'orada' zamiri	3	-	60	2,40	4,00	0,19
14	Damak n'si	2	-	40	1,60	2,66	0,13
28	/l/ düşmesi sonucu ortaya çıkan /u/ ünlüsü	2	-	40	1,60	2,66	0,13
44	"+lA(r) , +lĀ" aile-topluluk eki	2	-	40	1,60	2,66	0,13
50	"+y" yükleme hal eki	2	-	40	1,60	2,66	0,13
79	Ettirgen çatıda genişleme (t-ır-)	2	-	40	1,60	2,66	0,13
90	"kadar > kā / ka" edatı	2	-	40	1,60	2,66	0,13
112	Çokluk ekinin +lA biçimi	2	-	40	1,60	2,66	0,13
114	Bunda 'burada' zamiri	2	-	40	1,60	2,66	0,13
27	/l/ > /v/ değişimi	1	-	20	0,80	1,33	0,06
52	Bulunma hali ayrılma işlevli	1	-	20	0,80	1,33	0,06
53	Bulunma halinin yönelme işlevi	1	-	20	0,80	1,33	0,06
57	"-sIn > -sI" ikinci teklik şahıs eki	1	-	20	0,80	1,33	0,06
111	Bildirme ekinin Dı biçimi	1	-	20	0,80	1,33	0,06
T 40	**I.Bölge** **Kosova**'da görülen özellikler.	1,3,5,6,14,17,19,25,26,27,28,31,33,35,38,39,43,44,50,51, 52,53,54, 57,58, 60,61,75,79,84,90,103,105,106,109,110, 111,112,113, 114					
T25	**I. Bölge Kosova'da** görülmemekle birlikte **I.Bölge Makedonya ve Bulgaristan'da** görülen özellikler.	8,9,10,11,16,18,22,24,29,30,34,40,45,59,62,74,76,83,85, 92,93,99,102,107,108					
T 65	**I.Bölgede görülen** özellikler toplamı.	Kosova 40 + Makedonya / Bulgaristan 25 = 65					
T 49	**I. Bölgede görülmeyen** özelliklerdir.	2,4,7,12,13,15,20,21,23,32,36,37,41,42,46,47,48,49,55, 56,63,64,65,66,67,68,69,70,71,72,73,77,78,80,81,82,86, 87,88,89,91,94,95,96,97,98,100,101,104					
T 114	MBGAÖ Toplamı	65 = I.Bölgede görülen. 49 = I.Bölgede görülmeyen. 65 + 49 = 114					
	(*)Kosova kk. sayısı az olduğundan tablolaştırma yoluna gidilmemiştir.						

Tablo 5.2.2.3: Birinci Bölge (Makedonya)

BİRİNCİ BÖLGE	**I.BÖLGE** MAKEDONYA (MAKEDONYA'DAKİ KAYNAK KİŞİLERCE KULLANILAN BELİRLEYİCİ ÖZELLİKLERİN İŞARETLENME **YOĞUNLUKLARINA GÖRE** SIRALAMASI) **MANİSA BALKAN GÖÇMENLERİNİN AĞIZ ÖZELLİKLERİ** (MBGAÖ)	MAKEDONYA	BİRİNCİ BÖLGE	Özelliğin işaretlenme toplamının (?) Makedonya'daki kk. toplamına **(69)** oranı	Özelliğin işaretlenme toplamının (?) Makedonya'daki işaretlenme toplamına **(1383)** oranı	Özelliğin işaretlenme toplamının (?) I.Bölgedeki kk. toplamına **(75)** oranı	Özelliğin işaretlenme toplamının (?) I.Bölgedeki işaretlenme toplamına **(1514)** oranı
	Kaynak Kişi Toplamları	69	75	%	%	%	%
N	Kaynak Kişilerde Tespit Edilen Özelliklerin İşaretlenme Toplamları	1383	1514				
1	BÜYÜK ÜNLÜ UYUMUNU BOZAN	69	-	100,00	4,98	92,00	4,55
3	Küçük ünlü uyumunu bozan	69	-	100,00	4,98	92,00	4,55
35	/ğ/ ünsüzünü düşüren	68	-	98,55	4,91	90,66	4,49
38	/r/ düşmesi az görülen	66	-	95,65	4,77	88,00	4,35
110	/y/ düşmesi	61	-	88,40	4,41	81,33	4,02
103	Devrik cümleler yaygın	59	-	85,50	4,26	78,66	3,89
75	"-(A)cA(k), -(A)jA(k)" gelecek zaman eki	49	-	71,01	3,54	65,33	3,23
60	"-(I)y" şimdiki zaman eki	47	-	68,11	3,39	62,66	3,10
109	/ş/ > /j/ değişimi	45	-	65,21	3,25	60,00	2,97
5	Ünlü ünsüz uyumunu bozan	44	-	63,76	3,18	58,66	2,90
90	"kadar > kā / ka" edatı	44	-	63,76	3,18	58,66	2,90
106	mi ekiyle yapılan soru cümlesi	43	-	62,31	3,10	57,33	2,84
8	[è] ünlüsü	41	-	59,42	2,96	54,66	2,70
50	"+y" yükleme hal eki	40	-	57,97	2,89	53,33	2,64
108	/c/ > / j/ değişimi	37	-	53,62	2,67	49,33	2,44
30	/h/ ünsüzü daima düşen	35	-	50,72	2,53	46,66	2,31
31	/h/ ünsüzünü yaygın düşüren	33	-	47,82	2,38	44,00	2,17
51	Yönelme hali bulunma işlevi	33	-	47,82	2,38	44,00	2,17
17	/ö/ > /ü/ değişimi yaygın olan	31	-	44,92	2,24	41,33	2,04
83	"-ken > -kA" zarf-fiil eki	29	-	42,02	2,09	38,66	1,91
18	/ö/ > /ü/ değişimi yaygın olmayan	26	-	37,68	1,87	34,66	1,71
44	"+lA(r) , +lĀ" aile-topluluk eki	26	-	37,68	1,87	34,66	1,71
54	"-sIk" birinci çokluk şahıs eki	26	-	37,68	1,87	34,66	1,71
105	Birleşik cümle kullanımı yaygın	25	-	36,23	1,80	33,33	1,65
9	[i] ünlüsü	22	-	31,88	1,59	29,33	1,45
74	Geniş zamanın şimdiki zaman işlevi	22	-	31,88	1,59	29,33	1,45
16	/ö/ > /o/, /ü/ > /u/ değişimi	21	-	30,43	1,51	28,00	1,38
43	Vurgunun sondan başa taşınması	21	-	30,43	1,51	28,00	1,38
24	/t-/ ötümlüleşmesi belirli kelimelerde	20	-	28,98	1,44	26,66	1,32
28	/l/ düşmesi sonucu ortaya çıkan /u/ ünlüsü	20	-	28,98	1,44	26,66	1,32
34	/g/ ünsüzünü belirli kelimelerde koruyan	20	-	28,98	1,44	26,66	1,32
76	"-AcI, -IcI, -cI, -cIk" gelecek zaman eki	20	-	28,98	1,44	26,66	1,32
22	/k-/ ötümlüleşmesi belirli kelimelerde	19	-	27,53	1,37	25,33	1,25
29	/l/ > /n/ değişimi	18	-	26,08	1,30	24,00	1,18
27	/l/ > /v/ değişimi	17	-	24,63	1,22	22,66	1,12
10	[ö] ünlüsü	16	-	23,18	1,15	21,33	1,05
33	/g/ ünsüzünü yaygın koruyan	10	-	14,49	0,72	13,33	0,66
40	Ünsüz ikizleşmesi yaygın değil	8	-	11,59	0,57	10,66	0,52
45	"+il / +īl" aile-topluluk eki	8	-	11,59	0,57	10,66	0,52

20	Kelime başı ünlü türemesi (belirli kelimelerde)	7	-	10,14	0,50	9,33	0,46
62	“-yI, -yU” şimdiki zaman eki	7	-	10,14	0,50	9,33	0,46
93	“kadar” edatı	7	-	10,14	0,50	9,33	0,46
112	Çokluk ekinin +lA biçimi	7	-	10,14	0,50	9,33	0,46
11	[ù] ünlüsü	6	-	8,69	0,43	8,00	0,39
79	Ettirgen çatıda genişleme (t-ır-)	6	-	8,69	0,43	8,00	0,39
107	Vurguyla yapılan soru cümlesi	6	-	8,69	0,43	8,00	0,39
57	“-sIn > -sI” ikinci teklik şahıs eki	4	-	5,79	0,28	5,33	0,26
61	“-i” şimdiki zaman eki	4	-	5,79	0,28	5,33	0,26
111	Bildirme ekinin Dı biçimi	4	-	5,79	0,28	5,33	0,26
52	Bulunma hali ayrılma işlevli	3	-	4,34	0,21	4,00	0,19
59	“-ık” geçmiş zaman eki	3	-	4,34	0,21	4,00	0,19
99	“kadar > kadan” edatı	3	-	4,34	0,21	4,00	0,19
53	Bulunma halinin yönelme işlevi	2	-	2,89	0,14	2,66	0,13
113	Anda / onda ‘orada’ zamiri	2	-	2,89	0,14	2,66	0,13
84	“-kAn” zarf-fiil eki	1	-	1,44	0,07	1,33	0,06
85	“-ken > -kAnA” zarf-fiil eki	1	-	1,44	0,07	1,33	0,06
92	“ġadā” edatı	1	-	1,44	0,07	1,33	0,06
102	“yene/yena/yane” edatı	1	-	1,44	0,07	1,33	0,06

T58	**I. Bölge,** **Makedonya’da görülen** özellikler.	1,3,5,8,9,10,11,16,17,18,20,22,24,27,28,29,30,31,33,34,35,38,40,43,44,45,50,51,52,53,54,57,59,60,61,62,74,75,76,79,83,84,85,90,92,93,99,102,103,105,106,107,108,109,110,111,112,113
T 8	**I.Bölge Makedonya’da** görülmemekle birlikte, **Kosova ve/veya Bulgaristan’da görülen** özellikler.	6,14,19,25,26,39,58,114
T 66	**I Bölgede görülen özellikler.**	58 = I. Bölge Makedonya’da görülen. 8 = Makedonya’da görülmemekle birlikte, Kosova ve/veya Bulgaristan’da görülen 58 + 8 = 66
T 48	**I. Bölgede görülmeyen özellikler.**	2,4,7,12,13,15,21,23,32,36,37,41,42,46,47,48,49,55,56,63,64,65,66,67,68,69,70,71,72,73,77,78,80,81,82,86,87,88,89,91,94,95,96,97,98,100,101,104
T 114	**MBGAÖ toplamı**	66 = I Bölgede Görülen Özellikler 48 = I. Bölgede görülmeyen özellikler. 66 + 48 = 114

I.BÖLGE – MAKEDONYA

Makedonya'da toplam 69 kaynak kişideki 58 ağız özelliğinde 1383 işaretleme bulunmaktadır.

İşaretlenme yoğunluğu %50 ve üzerinde olanlar alındığında 16 ağız özelliği ile karşılaşılmaktadır. Bu 16 özelliğin işaretlenme toplamları 817, işaretlenme yüzdesi ise % 59,07'dir.

69 kaynak kişiye ait, geri kalan 42 ağız özelliğindeki işaretlenme sayısı 566 işaretlenme yüzdesi ise % 40,92'dir.

İlk grafik, işaretlenme yoğunluğu %50 ve üzerinde olan 16 özellikteki her bir özelliğin işaretlenme sayısının, Makedonya'daki toplam işaretlenme sayısına (1383) oranlanmasıyla oluşturulmuştur.

İkinci grafik, işaretlenme yoğunluğu %50 ve üzerinde olan 16 özellikteki her bir özelliğin işaretlenme sayısının, bu 16 özellikteki işaretlenme toplamına (817) oranlanmasıyla oluşturulmuştur.

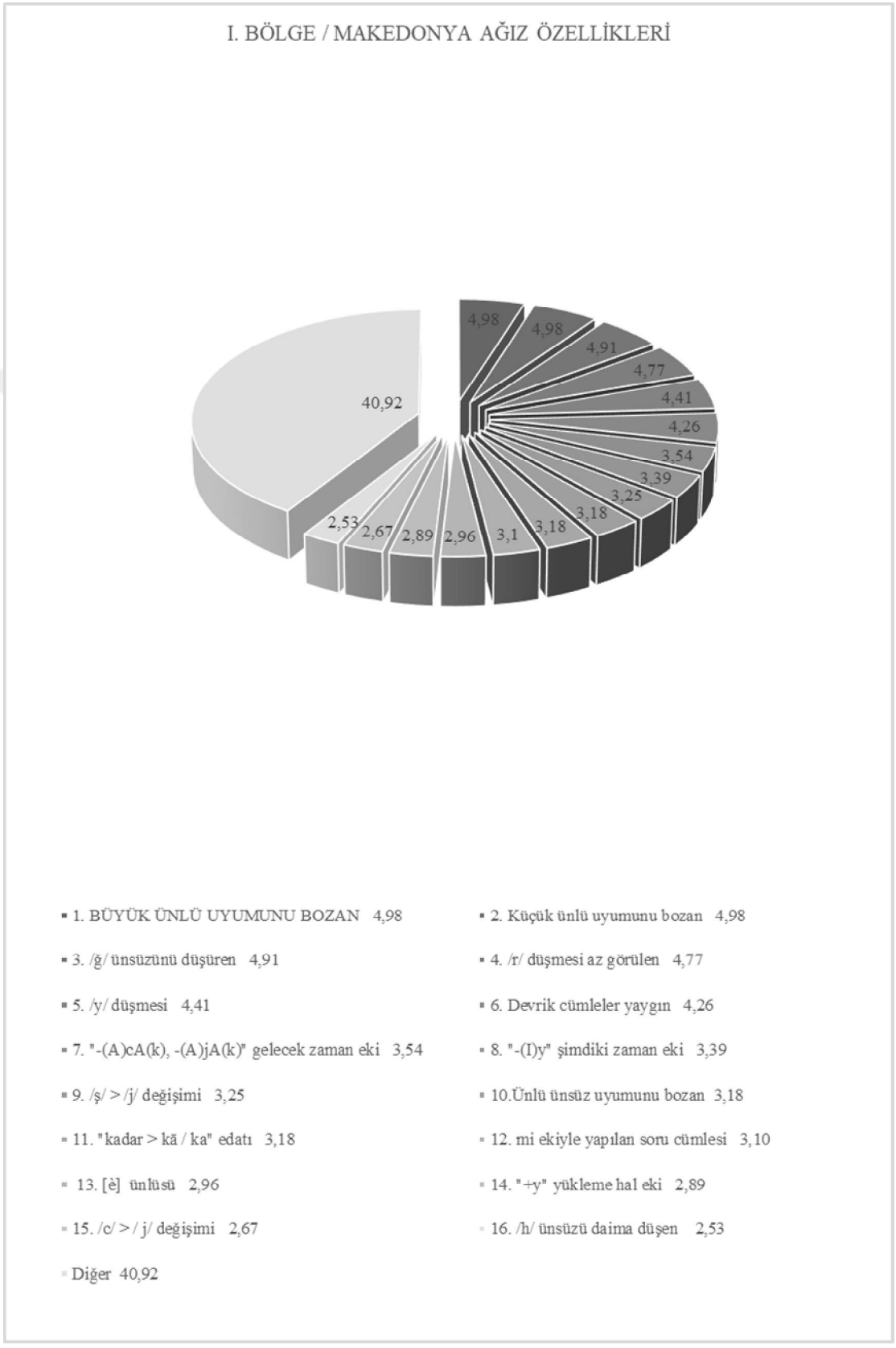
Üçüncü grafik, işaretlenme yoğunluğu %50 ve üzerinde olan 16 özellikteki her bir özelliğin işaretlenme sayısının, I.Bölgedeki toplam kaynak kişi sayısına (75) oranlanmasıyla oluşturulmuştur.

Dördüncü grafik ise, işaretlenme yoğunluğu %50 ve üzerinde olan 16 özellikteki her bir özelliğin işaretlenme sayısının, toplam kaynak kişi sayısına (69) oranlanmasıyla oluşturulmuştur.

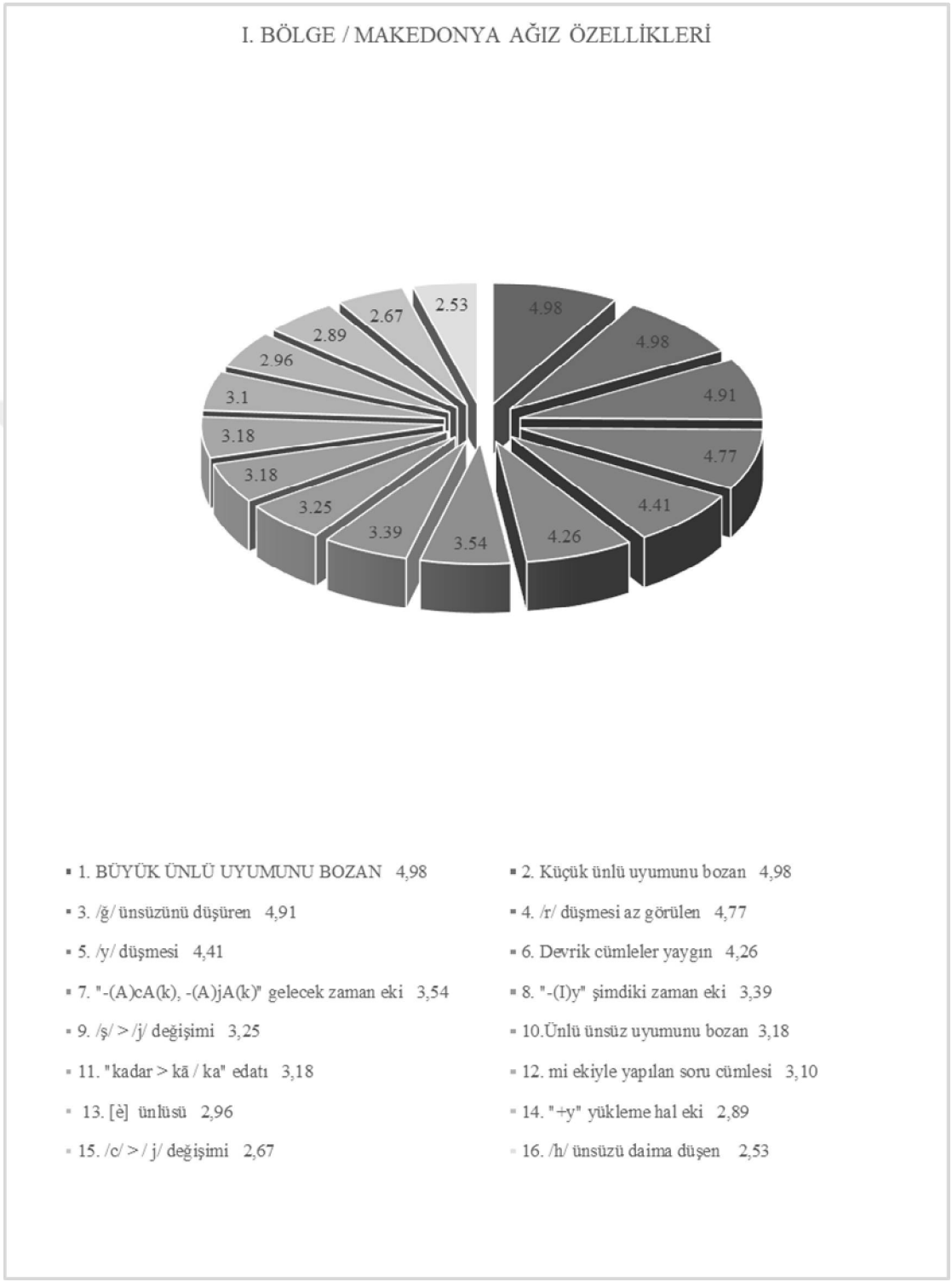
Tablo 5.2.2.4: Birinci Bölge (Makedonya) (Yoğunluğuna Göre, İşaretlenme Yüzdesi %50 ve Üzeri Olan Ağız Özellikleri)

SN	**I.BÖLGE / MAKEDONYA** Toplam 69 kk. 58 Ağız Özelliği 1383 İşaretlenme YOĞUNLUĞUNA GÖRE, İŞARETLENME YÜZDESİ %50 VE ÜZERİ OLAN AĞIZ ÖZELLİKLERİ (**16**)	**69 kk. nin işaretleme sayısı**	**69 kk. ye (Makedonya) göre işaretlenme %'si**	**75 kk. ye (I.Bölge) göre işaretlenme %'si**	**817 İşaretlemeye göre İşaretlenme %'si**	**1383 İşaretlemeye göre İşaretlenme %'si**
1	BÜYÜK ÜNLÜ UYUMUNU BOZAN	69	100,00	92,00	8,44	4,98
2	Küçük ünlü uyumunu bozan	69	100,00	92,00	8,44	4,98
3	/ğ/ ünsüzünü düşüren	68	98,55	90,66	8,32	4,91
4	/r/ düşmesi az görülen	66	95,65	88,00	8,07	4,77
5	/y/ düşmesi	61	88,40	81,33	7,46	4,41
6	Devrik cümleler yaygın	59	85,50	78,66	7,22	4,26
7	"-(A)cA(k), -(A)jA(k)" gelecek zaman eki	49	71,01	65,33	5,99	3,54
8	"-(I)y" şimdiki zaman eki	47	68,11	62,66	5,75	3,39
9	/ş/ > /j/ değişimi	45	65,21	60,00	5,50	3,25
10	Ünlü ünsüz uyumunu bozan	44	63,76	58,66	5,38	3,18
11	"kadar > kā / ka" edatı	44	63,76	58,66	5,38	3,18
12	mi ekiyle yapılan soru cümlesi	43	62,31	57,33	5,26	3,10
13	[è] ünlüsü	41	59,42	54,66	5,01	2,96
14	"+y" yükleme hal eki	40	57,97	53,33	4,89	2,89
15	/c/ > / j/ değişimi	37	53,62	49,33	4,52	2,67
16	/h/ ünsüzü daima düşen	35	50,72	46,66	4,28	2,53
	Diğer 40,92					
	69 kaynak kişinin 16 ağız özelliğindeki işaretlenme toplamı	817	-			59,07
	69 kaynak kişinin diğer 42 özellikteki işaretlenme toplamı	566	-			40,92
	69 kaynak kişinin 58 özellikteki işaretlenme toplamı	1383	-			100,00

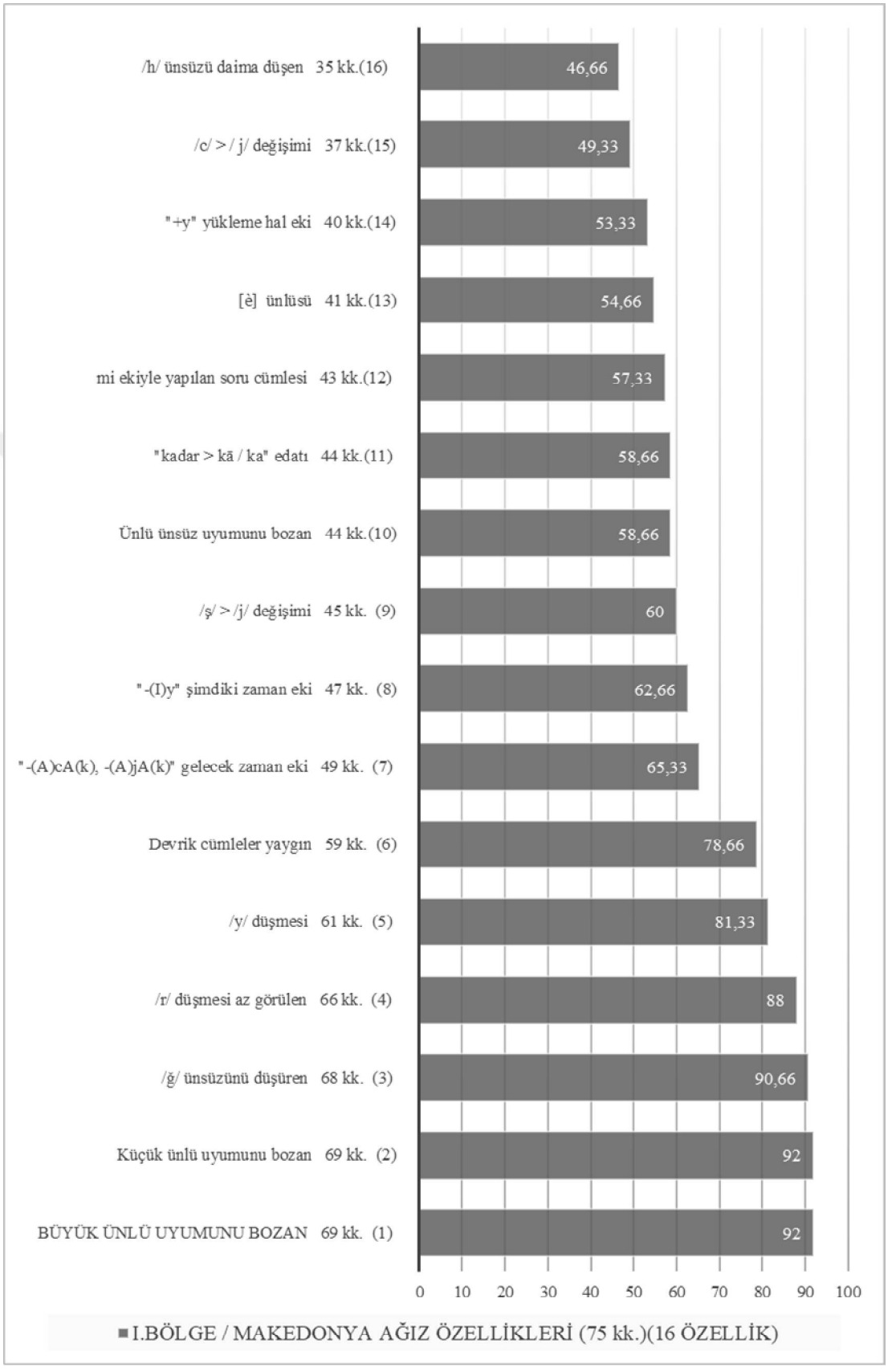
Grafik 4: I. Bölge/Makedonya Ağız Özellikleri (Makedonya'daki 69 Kaynak Kişi 58 Özellikten, Yoğunluğu %50 ve Üstünde Bulunan 817 işaretlenmeli 16 Özelliğin, Makedonya Toplamındaki 1383 İşaretlenme Üzerinden Değerlendirilme Grafiği)



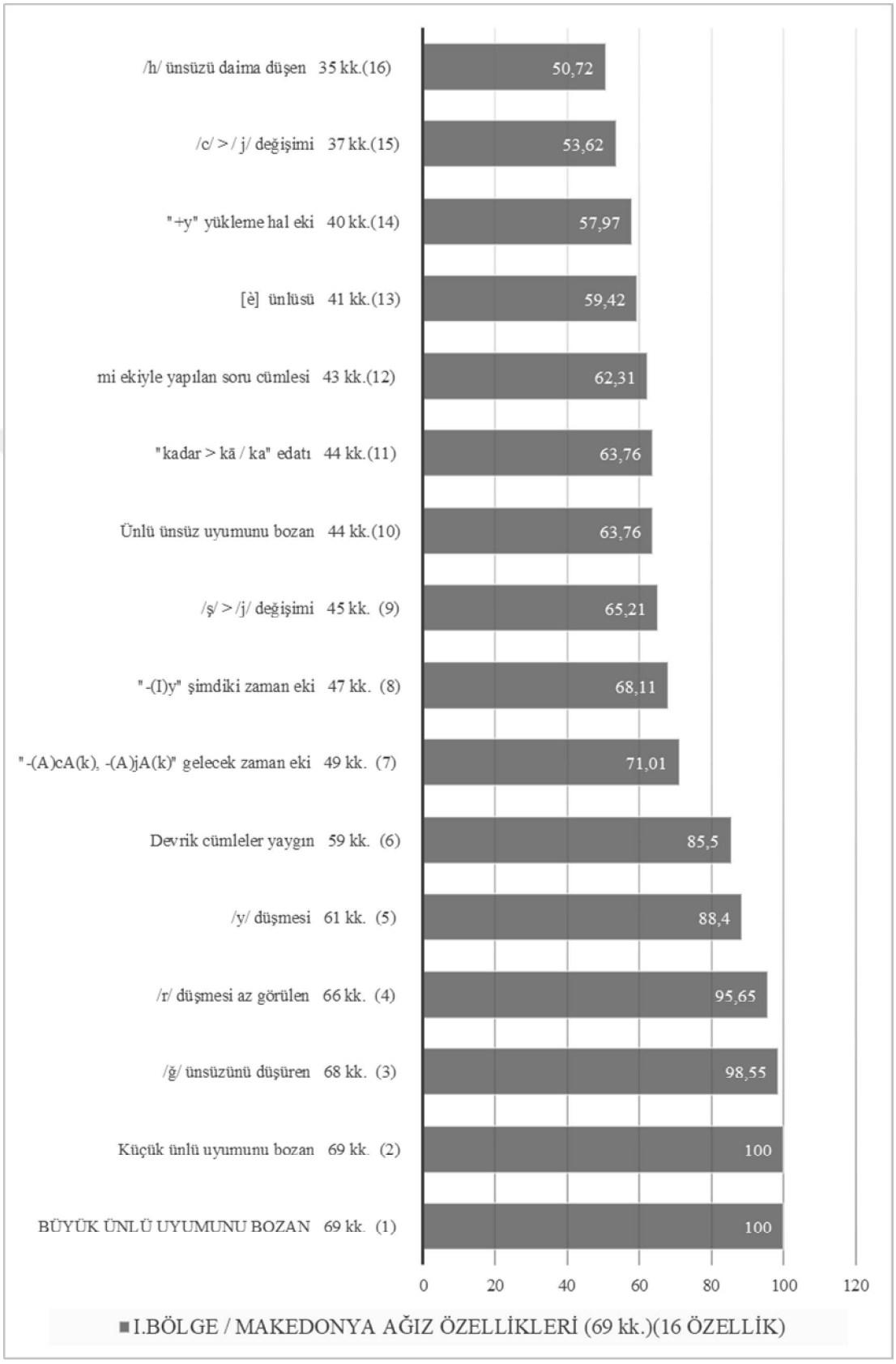
Grafik 5: I. Bölge/Makedonya Ağız Özellikleri (Makedonya'daki 69 Kaynak Kişi 58 Özellikten, Yoğunluğu %50 ve Üstünde Bulunan 16 Özelliğin, 817 İşaretlenme Üzerinden Değerlendirilme Grafiği)



Grafik 6: I. Bölge/Makedonya Ağız Özellikleri (75 Kaynak Kişi 16 Özellik Üzerinden)



Grafik 7: I. Bölge/Makedonya Ağız Özellikleri (69 Kaynak Kişi 16 Özellik Üzerinden)



Tablo 5.2.2.5: Birinci Bölge (Bulgaristan)

BİRİNCİ BÖLGE	I.BÖLGE BULGARİSTAN (*) (BULGARİSTAN'DAKİ KAYNAK KİŞİLERCE KULLANILAN BELİRLEYİCİ ÖZELLİKLERİN İŞARETLENME **YOĞUNLUKLARINA GÖRE** SIRALAMASI) **MANİSA BALKAN GÖÇMENLERİNİN AĞIZ ÖZELLİKLERİ** (MBGAÖ)	BULGARİSTAN	BİRİNCİ BÖLGE	Özelliğin işaretlenme toplamının (?) Bulgaristandaki kk. toplamına **(1)** oranı	Özelliğin işaretlenme toplamının (?) Bulgaristan'daki işaretlenme toplamına **(6)** oranı	Özelliğin işaretlenme toplamının (?) I.Bölgedeki kk. toplamına **(75)** oranı	Özelliğin işaretlenme toplamının (?) I.Bölgedeki işaretlenme toplamına **(1514)** oranı
	Kaynak Kişi Toplamları	1	75	%	%	%	%
N	Kaynak Kişilerde Tespit Edilen Özelliklerin İşaretlenme Toplamları	6	1514				
1	BÜYÜK ÜNLÜ UYUMUNU BOZAN	1	-	100,0	16,66	1,33	0,066
3	Küçük ünlü uyumunu bozan	1	-	100,0	16,66	1,33	0,066
5	Ünlü ünsüz uyumunu bozan	1	-	100,0	16,66	1,33	0,066
30	/h/ ünsüzü daima düşen	1	-	100,0	16,66	1,33	0,066
51	Yönelme hali bulunma işlevi	1	-	100,0	16,66	1,33	0,066
106	mi ekiyle yapılan soru cümlesi	1	-	100,0	16,66	1,33	0,066
T 6	**I.Bölge Bulgaristan'da görülen** özellikler	1,3,5,30,51,106					
T59	**I.Bölge Bulgaristan'da görülmemekle** birlikte **I.Bölge Kosova ve/veya Makedonya'da görülen** özellikler.	6,8,9,10,11,14,16,17,18,19,22,24,25,26,27,28,29,31, 33,34,35,38,39,40,43,44,45,50,52,53,54,57,58,59,60, 61,62,74,75,76,79,83,84,85,90,92,93,99,102,103,105, 107,108,109,110,111,112,113,114					
T 65	**I.Bölgede görülen** özellikler.	6 + 59 = 65					
T 49	**I. Bölgede görülmeyen** özellikler.	2,4,7,12,13,15,20,21,23,32,36,37,41,42,46,47,48,49, 55,56,63,64,65,66,67,68,69,70,71,72,73,77,78,80,81, 82,86,87,88,89,91,94,95,96,97,98,100,101,104					
T 114	MBGAÖ **toplamı**	65 = I.Bölgede görülen özellikler. 49 = I. Bölgede görülmeyen özellikler. 65 + 49 = 114					
	(*) Bulgaristan metinleri sayıca çok az olduğundan tablolaştırma yoluna gidilmemiştir.						

Tablo 5.2.2.6: Birinci Bölge (Kosova + Makedonya + Bulgaristan)

BİRİNCİ BÖLGE	**I.BÖLGE** KOSOVA(5) + MAKEDONYA(69) + BULGARİSTAN(1) (I.BÖLGEDEKİ KAYNAK KİŞİLERCE KULLANILAN BELİRLEYİCİ ÖZELLİKLERİN İŞARETLENME **YOĞUNLUKLARINA GÖRE** SIRALAMASI) **MANİSA BALKAN GÖÇMENLERİNİN AĞIZ ÖZELLİKLERİ** (MBGAÖ)	KOSOVA	MAKEDONYA	BULGARİSTAN	BİRİNCİ BÖLGE	Özelliğin işaretlenme toplamının (?) I.Bölgedeki kk. toplamına **(75)** oranı	Özelliğin işaretlenme toplamının (?) I.Bölgedeki işaretlenme toplamına **(1514)** oranı
	Kaynak Kişi Toplamları	5	69	1	75	%	%
N	Kaynak Kişilerde Tespit Edilen Özelliklerin İşaretlenme Toplamları	125	1383	6	1514		
1	BÜYÜK ÜNLÜ UYUMUNU BOZAN	5	69	1	75	100,00	4,95
3	Küçük ünlü uyumunu bozan	4	69	1	74	98,66	4,88
35	/ğ/ ünsüzünü düşüren	3	68	-	71	94,66	4,68
38	/r/ düşmesi az görülen	5	66	-	71	94,66	4,68
110	/y/ düşmesi	5	61	-	66	88,00	4,35
103	Devrik cümleler yaygın	4	59	-	63	84,00	4,16
75	"-(A)cA(k), -(A)jA(k)" gelecek zaman eki	4	49	-	53	70,66	3,50
60	"-(I)y" şimdiki zaman eki	4	47	-	51	68,00	3,36
5	Ünlü ünsüz uyumunu bozan	4	44	1	49	65,33	3,23
109	/ş/ > /j/ değişimi	4	45	-	49	65,33	3,23
106	mi ekiyle yapılan soru cümlesi	4	43	1	48	64,00	3,17
90	"kadar > kā / ka" edatı	2	44	-	46	61,33	3,03
50	"+y" yükleme hal eki	2	40	-	42	56,00	2,77
8	[è] ünlüsü	-	41	-	41	54,66	2,70
31	/h/ ünsüzünü yaygın düşüren	4	33	-	37	49,33	2,44
51	Yönelme hali bulunma işlevi	3	33	1	37	49,33	2,44
108	/c/ > / j/ değişimi	-	37	-	37	49,33	2,44
30	/h/ ünsüzü daima düşen	-	35	1	36	48,00	2,37
17	/ö/ > /ü/ değişimi yaygın olan	4	31	-	35	46,66	2,31
54	"-sIk" birinci çokluk şahıs eki	4	26	-	30	40,00	1,98
83	"-ken > -kA" zarf-fiil eki	-	29	-	29	38,66	1,91
105	Birleşik cümle kullanımı yaygın	4	25	-	29	38,66	1,91
44	"+lA(r), +lĀ" aile-topluluk eki	2	26	-	28	37,33	1,81
18	/ö/ > /ü/ değişimi yaygın olmayan	-	26	-	26	34,66	1,71
43	Vurgunun sondan başa taşınması	4	21	-	25	33,33	1,65
9	[i̇] ünlüsü	-	22	-	22	29,33	1,45
28	/l/ düşmesi sonucu ortaya çıkan /u/ ünlüsü	2	20	-	22	29,33	1,45
74	Geniş zamanın şimdiki zaman işlevi	-	22	-	22	29,33	1,45
16	/ö/ > /o/, /ü/ > /u/ değişimi	-	21	-	21	28,00	1,38
24	/t-/ ötümlüleşmesi belirli kelimelerde	-	20	-	20	26,66	1,32
34	/g/ ünsüzünü belirli kelimelerde koruyan	-	20	-	20	26,66	1,32
76	"-AcI, -IcI, -cI,-cIk" gelecek zaman eki	-	20	-	20	26,66	1,32
22	/k-/ ötümlüleşmesi belirli kelimelerde	-	19	-	19	25,33	1,25
27	/l/ > /v/ değişimi	1	17	-	18	24,00	1,18
29	/l/ > /n/ değişimi	-	18		18	24,00	1,18
10	[ò] ünlüsü	-	16	-	16	21,33	1,05
33	/g/ ünsüzünü yaygın koruyan	4	10		14	18,66	0,92
112	Çokluk ekinin +lA biçimi	2	7	-	9	12,00	0,59
40	Ünsüz ikizleşmesi yaygın değil	-	8	-	8	10,66	0,52
45	"+il / +īl" aile-topluluk eki	-	8	-	8	10,66	0,52

79	Ettirgen çatıda genişleme (t-ır-)	2	6	-	8	10,66	0,52
20	Kelime başı ünlü türemesi (belirli kelimelerde)	-	7	-	7	9,33	0,46
61	"-i" şimdiki zaman eki	3	4	-	7	9,33	0,46
62	"-yI, -yU" şimdiki zaman eki	-	7	-	7	9,33	0,46
93	"kadar" edatı	-	7	-	7	9,33	0,46
11	[ù] ünlüsü	-	6	-	6	8,00	0,39
107	Vurguyla yapılan soru cümlesi	-	6	-	6	8,00	0,39
57	"-sIn >-sI" ikinci teklik şahıs eki	1	4	-	5	6,66	0,33
111	Bildirme ekinin Dı biçimi	1	4		5	6,66	0,33
113	Anda / onda 'orada' zamiri	3	2	-	5	6,66	0,33
6	/I/ >[İ] (ünlü-ünsüz uyumsuzluğu)	4	-	-	4	5,33	0,26
19	İlk heceden sonra /-u-/ > /-o-/ değişimi	4	-	-	4	5,33	0,26
25	/g/ > /c/ değişimi	4	-	-	4	5,33	0,26
26	/k/ > /ç/ değişimi	4	-	-	4	5,33	0,26
52	Bulunma hali ayrılma işlevli	1	3	-	4	5,33	0,26
84	"-kAn" zarf-fiil eki	3	1	-	4	5,33	0,26
39	Ünsüz ikizleşmesi yaygın	3	-	-	3	4,00	0,19
53	Bulunma halinin yönelme işlevi	1	2	-	3	4,00	0,19
58	"-manI(n)" emir (olumsuz) ikinci çokluk şahıs eki	3	-	-	3	4,00	0,19
59	"-ık" geçmiş zaman eki	-	3	-	3	4,00	0,19
99	"kadar > kadan" edatı	-	3	-	3	4,00	0,19
14	Damak n'si	2	-	-	2	2,66	0,13
114	Bunda 'burada' zamiri	2	-	-	2	2,66	0,13
85	"-ken > -kAnA" zarf-fiil eki	-	1	-	1	1,33	0,06
92	"ġadā" edatı	-	1	-	1	1,33	0,06
102	"yene/yena/yane" edatı	-	1	-	1	1,33	0,06
T 66	**I.Bölgede görülen** özellikler	1,3,5,6,8,9,10,11,14,16,17,18,19,20,22,24,25,26,27,28, 29,30,31,33,34,35,38,39,40,43,44,45,50,51,52,53,54, 57,58,59,60,61,62,74,75,76,79,83,84,85,90,92,93,99, 102,103,105,106,107,108,109,110,111,112,113,114					
T 48	**I.Bölgede görülmeyen** özellikler.	2,4,7,12,13,15,21,23,32,36,37,41,42,46,47,48,49,55,56 ,63,64,65,66,67,68,69,70,71,72,73,77,78,80,81,82,86, 87,88,89,91,94,95,96,97,98,100,101,104					
T 114	**MBGAÖ toplamı**	66 + 48 = 114					

Tablo 5.2.2.7: Birinci Bölge (Sadece Kosova'da Görülen Özellikler)

BİRİNCİ BÖLGE	SADECE **KOSOVA'**DA GÖRÜLEN ÖZELLİKLER (KOSOVA'DAKİ KAYNAK KİŞİLERCE KULLANILAN BELİRLEYİCİ ÖZELLİKLERİN İŞARETLENME **YOĞUNLUKLARINA GÖRE** SIRALAMASI) **MANİSA BALKAN GÖÇMENLERİNİN AĞIZ ÖZELLİKLERİ (**MBGAÖ)	KOSOVA	MAKEDONYA	BULGARİSTAN	BİRİNCİ BÖLGE	Özelliğin işaretlenme toplamının (?) Kosova'daki kk. toplamına **(5)** oranı	Özelliğin işaretlenme toplamının (?) SKTEÖİT'na **(26)** oranı	Özelliğin işaretlenme toplamının (?) Kosova'daki işaretlenme toplamına **(125)** oranı	Özelliğin işaretlenme toplamının (?) I.Bölgedeki kk. toplamına **(75)** oranı	Özelliğin işaretlenme toplamının (?) I.Bölgedeki işaretlenme toplamına **(1514)** oranı
N	Kaynak Kişi Toplamları	5	69	1	75	%	%	%	%	%
	Kaynak Kişilerde Tespit Edilen Özelliklerin İşaretlenme Toplamları	125	1383	6	1514					
	Sadece Kosova'da Tespit Edilen Özelliklerin İşaretlenme Toplamları (SKTEÖİT)	26	-	-	-					
6	/l/ >[İ] (ünlü-ünsüz uyumsuzluğu)	4	-	-	-	80,00	15,38	3,20	5,33	0,26
19	İlk heceden sonra /-u-/ > /-o-/ değişimi	4	-	-	-	80,00	15,38	3,20	5,33	0,26
25	/g/ > /c/ değişimi	4	-	-	-	80,00	15,38	3,20	5,33	0,26
26	/k/ > /ç/ değişimi	4	-	-	-	80,00	15,38	3,20	5,33	0,26
39	Ünsüz ikizleşmesi yaygın	3	-	-	-	60,00	11,53	2,40	4,00	0,19
58	"-manI(n)" emir (olumsuz) 2.çokluk	3	-	-	-	60,00	11,53	2,40	4,00	0,19
14	Damak n'si	2	-	-	-	40,00	7,69	1,60	2,66	0,13
114	Bunda 'burada' zamiri	2	-	-	-	40,00	7,69	1,60	2,66	0,13
	8 (Kaynak Kişilerde Tespit Edilen Özellik Sayısı)									

Tablo 5.2.2.8: Birinci Bölge (Sadece Makedonya'da Görülen Özellikler)

BİRİNCİ BÖLGE	SADECE **MAKEDONYA'**DA GÖRÜLEN ÖZELLİKLER (MAKEDONYA'DAKİ KAYNAK KİŞİLERCE KULLANILAN BELİRLEYİCİ ÖZELLİKLERİN İŞARETLENME **YOĞUNLUKLARINA GÖRE** SIRALAMASI) **MANİSA BALKAN GÖÇMENLERİNİN AĞIZ ÖZELLİKLERİ** (MBGAÖ)	KOSOVA	MAKEDONYA	BULGARİSTAN	BİRİNCİ BÖLGE	Özelliğin işaretlenme toplamının (?) Makedonya'daki kk. toplamına **(69)** oranı	Özelliğin işaretlenme toplamının (?) SMTEÖİT'na **(369)** oranı	Özelliğin işaretlenme toplamının (?) Makedonya'daki işaretlenme toplamına **(1383)** oranı	Özelliğin işaretlenme toplamının (?) I.Bölgedeki kk. toplamına **(75)** oranı	Özelliğin işaretlenme toplamının (?) I.Bölgedeki işaretlenme toplamına **(1514)** oranı
	Kaynak Kişi Toplamları	5	69	1	75	%	%	%	%	%
	Kaynak Kişilerde Tespit Edilen Özelliklerin İşaretlenme Toplamları	125	1383	6	1514					
N	Sadece Makedonya'da Tespit Edilen Özelliklerin İşaretlenme Toplamları (SMTEÖİT)	-	369	-	-					
8	[è] ünlüsü	-	41	-	-	59,42	11,11	2,96	54,66	2,70
108	/c/ > / j/ değişimi	-	37	-	-	53,62	10,02	2,67	49,33	2,44
83	"-ken > -kA" zarf-fiil eki	-	29	-	-	42,02	7,85	2,09	38,66	1,91
18	/ö/ > /ü/ değişimi yaygın olmayan	-	26	-	-	37,68	7,04	1,87	34,66	1,71
74	Geniş zamanın şimdiki zaman işlevi	-	22	-	-	37,68	5,96	1,59	29,33	1,45
9	[i̇]ünlüsü	-	22	-	-	31,88	5,96	1,59	29,33	1,45
16	/ö/ > /o/, /ü/ > /u/ değişimi	-	21	-	-	30,43	5,69	1,51	28,00	1,38
24	/t-/ ötümlüleşmesi belirli kelimelerde	-	20	-	-	28,98	5,42	1,44	26,66	1,32
34	/g/ ünsüzünü belirli kelimelerde koruyan	-	20	-	-	28,98	5,42	1,44	26,66	1,32
76	"-AcI, -IcI, -cI,-cIk" gelecek zaman eki	-	20	-	-	28,98	5,42	1,44	26,66	1,32
22	/k-/ ötümlüleşmesi belirli kelimelerde	-	19	-	-	27,53	5,14	1,37	25,33	1,25
29	/l/ > /n/ değişimi		18		-	26,08	4,87	1,30	24,00	1,18
10	[ö] ünlüsü	-	16	-	-	23,18	4,33	1,15	21,33	1,05
40	Ünsüz ikizleşmesi yaygın değil	-	8	-	-	11,59	2,16	0,57	10,66	0,52
45	"+il / +îl" aile-topluluk eki	-	8	-	-	11,59	2,16	0,57	10,66	0,52
20	Kelime başı ünlü türemesi (belirli kelime)		7		-	10,14	1,89	0,50	9,33	0,46
62	"-yI, -yU" şimdiki zaman eki	-	7	-	-	10,14	1,89	0,50	9,33	0,46
93	"kadar" edatı	-	7	-	-	10,14	1,89	0,50	9,33	0,46
11	[ù] ünlüsü	-	6	-	-	8,69	1,62	0,43	8,00	0,39
107	Vurguyla yapılan soru cümlesi	-	6	-	-	8,69	1,62	0,43	8,00	0,39
59	"-ık" geçmiş zaman eki	-	3	-	-	4,34	0,81	0,21	4,00	0,19
99	"kadar > kadan" edatı	-	3	-	-	4,34	0,81	0,21	4,00	0,19
85	"-ken > -kAnA" zarf-fiil eki	-	1	-	-	1,44	0,27	0,07	1,33	0,06
92	"ġadā" edatı	-	1	-	-	1,44	0,27	0,07	1,33	0,06
102	"yene/yena/yane" edatı	-	1	-	-	1,44	0,27	0,07	1,33	0,06
	25 (Kaynak Kişilerde Tespit Edilen Özellik Sayısı)									

Tablo 5.2.2.9: Birinci Bölge (Kosova ve Makedonya'da Ortak Olarak Görülen Özellikler)

BİRİNCİ BÖLGE	**KOSOVA VE MAKEDONYA'**DA ORTAK OLARAK GÖRÜLEN ÖZELLİKLER (KOSOVA VE MAKEDONYA'DAKİ KAYNAK KİŞİLERCE KULLANILAN BELİRLEYİCİ ORTAK ÖZELLİKLERİN İŞARETLENME **YOĞUNLUKLARINA GÖRE** SIRALAMASI) **MANİSA BALKAN GÖÇMENLERİNİN AĞIZ ÖZELLİKLERİ** (MBGAÖ)	KOSOVA	MAKEDONYA	KOSOVA MAKEDONYA (KM)	BULGARİSTAN	BİRİNCİ BÖLGE	Özelliğin işaretlenme toplamının (?) KM kk. toplamına **(74)** oranı	Özelliğin işaretlenme toplamının (?) SKVMTEOÖİT' a **(800)** oranı	Özelliğin işaretlenme toplamının (?) KM işaretlenme toplamına **(1508)** oranı	Özelliğin işaretlenme toplamının (?) I.Bölgedeki kk. toplamına **(75)** oranı	Özelliğin işaretlenme toplamının (?) I.Bölgedeki işaretlenme toplamına **(1514)** oranı
N	Kaynak Kişi Toplamları	5	69	74	1	75	%	%	%	%	%
	Kaynak Kişilerde Tespit Edilen Özelliklerin İşaretlenme Toplamları	125	1383	1508	6	1514					
	Sadece Kosova Ve Makedonya'da Tespit Edilen Ortak Özelliklerin İşaretlenme Toplamları (SKVMTEOÖİT)	79	721	800	-	-					
35	/ğ/ ünsüzünü düşüren	3	68	71	-	-	95,94	8,87	4,70	94,66	4,68
38	/r/ düşmesi az görülen	5	66	71	-	-	95,94	8,87	4,70	94,66	4,68
110	/y/ düşmesi	5	61	66	-	-	89,18	8,25	4,37	88,00	4,35
103	Devrik cümleler yaygın	4	59	63	-	-	85,13	7,87	4,17	84,00	4,16
75	"-(A)cA(k), -(A)jA(k)" gelecek zaman	4	49	53	-	-	71,62	6,62	3,51	70,66	3,50
60	"-(I)y" şimdiki zaman eki	4	47	51	-	-	68,91	6,37	3,38	68,00	3,36
109	/ş/ > /j/ değişimi	4	45	49	-	-	66,21	6,12	3,24	65,33	3,23
90	"kadar > kā / ka" edatı	2	44	46	-	-	62,16	5,75	3,05	61,33	3,03
50	"+y" yükleme hal eki	2	40	42	-	-	56,75	5,00	2,78	56,00	2,77
31	/h/ ünsüzünü yaygın düşüren	4	33	37	-	-	50,00	4,62	2,45	49,33	2,44
17	/ö/ > /ü/ değişimi yaygın olan	4	31	35	-	-	47,29	4,37	2,32	46,66	2,31
54	"-sIk" birinci çokluk şahıs eki	4	26	30	-	-	40,54	3,75	1,98	40,00	1,98
105	Birleşik cümle kullanımı yaygın	4	25	29	-	-	39,18	3,62	1,92	38,66	1,91
44	"+lA(r), +lĀ" aile-topluluk eki	2	26	28	-	-	37,83	3,50	1,85	37,33	1,84
43	Vurgunun sondan başa taşınması	4	21	25	-	-	33,78	3,12	1,65	33,33	1,65
28	/l/ düşmesi sonucu ortaya çıkan /u/ ünlü.	2	20	22	-	-	29,72	2,75	1,45	29,33	1,45
27	/l/ > /v/ değişimi	1	17	18	-	-	24,32	2,25	1,19	24,00	1,18
33	/g/ ünsüzünü yaygın koruyan	4	10	14	-	-	18,91	1,75	0,92	18,66	0,92
112	Çokluk ekinin +lA biçimi	2	7	9	-	-	12,16	1,12	0,59	12,00	0,59
79	Ettirgen çatıda genişleme (t-ır-)	2	6	8	-	-	10,81	1,00	0,53	10,66	0,52
61	"-i" şimdiki zaman eki	3	4	7	-	-	9,45	0,87	0,46	9,33	0,46
57	"-sIn > -sl" ikinci teklik şahıs eki	1	4	5	-	-	6,75	0,62	0,33	6,66	0,33
111	Bildirme ekinin Dı biçimi	1	4	5	-	-	6,75	0,62	0,33	6,66	0,33
113	Anda / onda 'orada' zamiri	3	2	5	-	-	6,75	0,62	0,33	6,66	0,33
52	Bulunma hali ayrılma işlevli	1	3	4	-	-	5,40	0,50	0,26	5,33	0,26
84	"-kAn" zarf-fiil eki	3	1	4	-	-	5,40	0,50	0,26	5,33	0,26
53	Bulunma halinin yönelme işlevi	1	2	3	-	-	4,05	0,37	0,19	4,00	0,19
	27 (Kaynak Kişilerde Tespit Edilen Özellik Sayısı)										

Tablo 5.2.2.10: Birinci Bölge (Makedonya ve Bulgaristan'da Ortak Olarak Görülen Özellikler)

BİRİNCİ BÖLGE	**MAKEDONYA VE BULGARİSTAN'**DA ORTAK OLARAK GÖRÜLEN ÖZELLİKLER (MAKEDONYA VE BULGARİSTAN'DAKİ KAYNAK KİŞİLERCE KULLANILAN BELİRLEYİCİ ORTAK ÖZELLİKLERİN İŞARETLENME **YOĞUNLUKLARINA GÖRE** SIRALAMASI) **MANİSA BALKAN GÖÇMENLERİNİN AĞIZ ÖZELLİKLERİ** (MBGAÖ)	KOSOVA	MAKEDONYA	BULGARİSTAN	MAKEDONYA BULGARİSTAN (MB)	BİRİNCİ BÖLGE	Özelliğin işaretlenme toplamının (?) MB kk. toplamına **(70)** oranı	Özelliğin işaretlenme toplamının (?) SMVBTEOÖİT'a **(36)** oranı	Özelliğin işaretlenme toplamının (?) MB işaretlenme toplamına **(1389)** oranı	Özelliğin işaretlenme toplamının (?) I.Bölgedeki kk. toplamına **(75)** oranı	Özelliğin işaretlenme toplamının (?) I.Bölgedeki işaretlenme toplamına **(1514)** oranı
	Kaynak Kişi Toplamları	5	69	1	70	75	%	%	%	%	%
	Kaynak Kişilerde Tespit Edilen Özelliklerin Toplamları	125	1383	6	1389	1514					
N	Sadece Makedonya ve Bulgaristan'da Tespit Edilen Ortak Özelliklerin İşaretlenme Toplamları (SMVBTEOÖİT)	-	35	1	36	-					
30	/h/ ünsüzü daima düşen	-	35	1	36	-	51,42	100,00	2,59	48,00	2,37
	1 (Kaynak Kişilerde Tespit Edilen Özellik Sayısı)										

Tablo 5.2.2.11: Birinci Bölge (Kosova, Makedonya ve Bulgaristan'da Ortak Olarak Görülen Özellikler)

BİRİNCİ BÖLGE	**KOSOVA, MAKEDONYA VE BULGARİSTAN'**DA ORTAK OLARAK GÖRÜLEN ÖZELLİKLER (KOSOVA, MAKEDONYA VE BULGARİSTAN'DAKİ KAYNAK KİŞİLERCE KULLANILAN BELİRLEYİCİ ORTAK ÖZELLİKLERİN İŞARETLENME **YOĞUNLUKLARINA GÖRE** SIRALAMASI) **MANİSA BALKAN GÖÇMENLERİNİN AĞIZ ÖZELLİKLERİ** (MBGAÖ)	KOSOVA	MAKEDONYA	BULGARİSTAN	BİRİNCİ BÖLGE	Özelliğin işaretlenme toplamının (?) I.Bölgedeki kk. tsayısı toplamına **(75)** oranı	Özelliğin işaretlenme toplamının (?) KMVBTEOÖİT' a **(283)** oranı	Özelliğin işaretlenme toplamının (?) I.Bölgedeki işaretlenme toplamına **(1514)** oranı
	Kaynak Kişi Toplamları	**5**	69	1	75	%	%	%
	Kaynak Kişilerde Tespit Edilen Özelliklerin İşaretlenme Toplamları (KMVBTEOÖİT)	**125**	1383	6	1514			
N	Kosova, Makedonya ve Bulgaristan'da Tespit Edilen Ortak Özelliklerin İşaretlenme Toplamları	20	258	5	283			
1	BÜYÜK ÜNLÜ UYUMUNU BOZAN	5	69	1	75	100,00	26,50	4,95
3	Küçük ünlü uyumunu bozan	4	69	1	74	98,66	26,14	4,88
5	Ünlü ünsüz uyumunu bozan	4	44	1	49	65,33	17,31	3,23
106	mi ekiyle yapılan soru cümlesi	4	43	1	48	64,00	16,96	3,17
51	Yönelme hali bulunma işlevi	3	33	1	37	49,33	13,07	2,44
	5 (Kaynak Kişilerde Tespit Edilen Özellik Sayısı)							

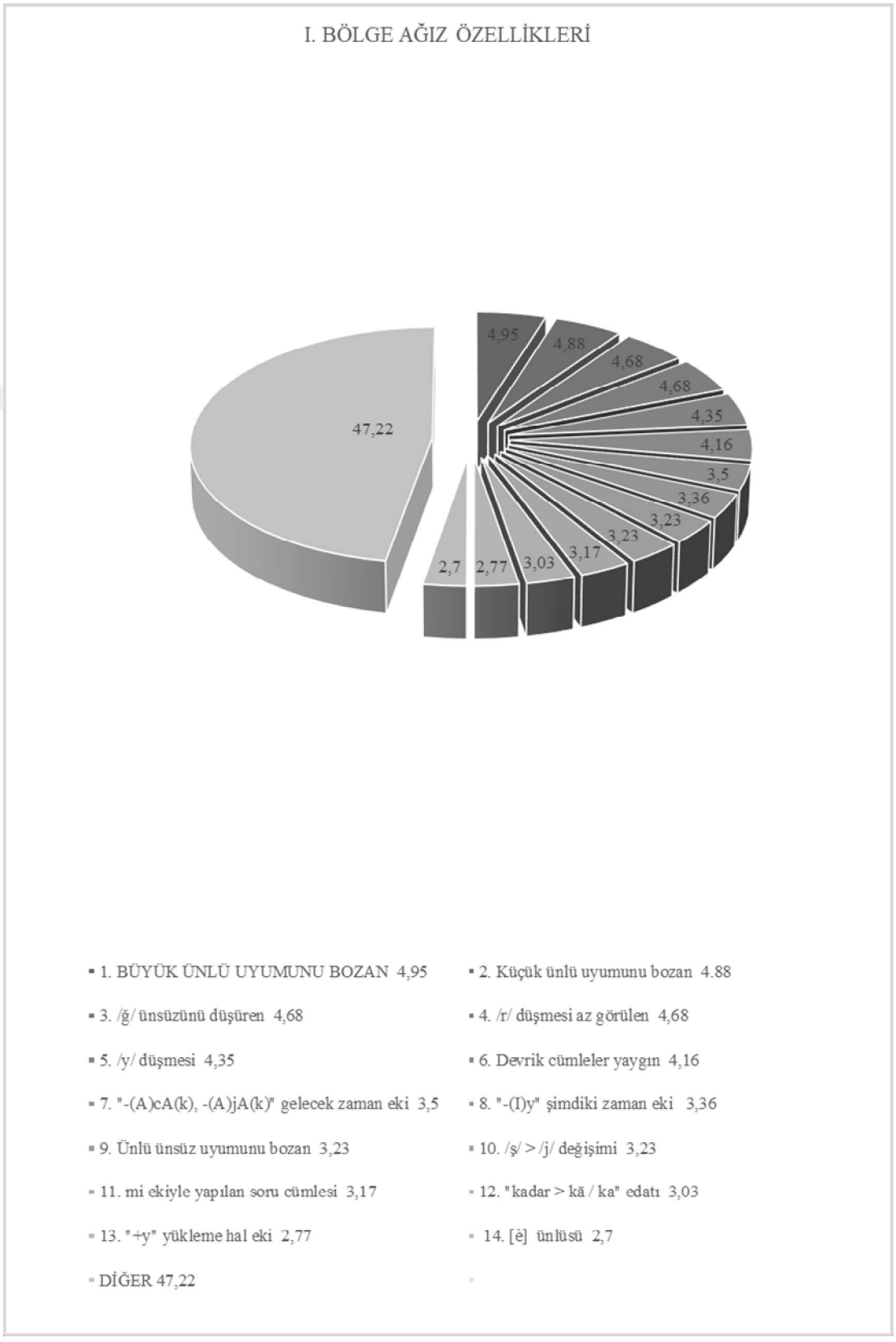
BİRİNCİ BÖLGE

Birinci Bölgede toplam 75 kaynak kişideki 66 ağız özelliğinde 1514 işaretleme bulunmaktadır.
Yoğunluğuna göre, işaretlenme yoğunluğu %50 ve üzerinde olanlar alındığında 14 ağız özelliği ile karşılaşılmaktadır. Bu 14 özelliğin işaretlenme toplamları 799, işaretlenme yüzdesi ise % 53,77'dir.
75 kaynak kişiye ait, geriye kalan 100 ağız özelliğindeki işaretlenme sayısı 715 işaretlenme yüsdesi ise % 47,22'dir.
İlk grafik, I. Bölgedeki 75 kaynak kişi 66 ağız özelliğine ait toplam 1514 işaretlemenin, her bir özelliğin işaretlenme toplamlarına oranı üzerinden gerçekleştirilmiştir.
İkinci grafik, işaretlenme yoğunluğu %50 ve üzerinde olan 14 özellikteki her bir özelliğin işaretlenme sayısının, bu 14 özellikteki işaretlenme toplamına (799) oranlanmasıyla oluşturulmuştur.
Üçüncü grafik, işaretlenme yoğunluğu %50 ve üzerinde olan 14 özellikteki her bir özelliğin işaretlenme sayısının, MBGAÖ'deki toplam kaynak kişi sayısına (212) oranlanmasıyla oluşturulmuştur.
Dördüncü grafik ise, işaretlenme yoğunluğu %50 ve üzerinde olan 14 özellikteki her bir özelliğin işaretlenme sayısının, Makedonya'daki toplam kaynak kişi sayısına (75) oranlanmasıyla oluşturulmuştur.

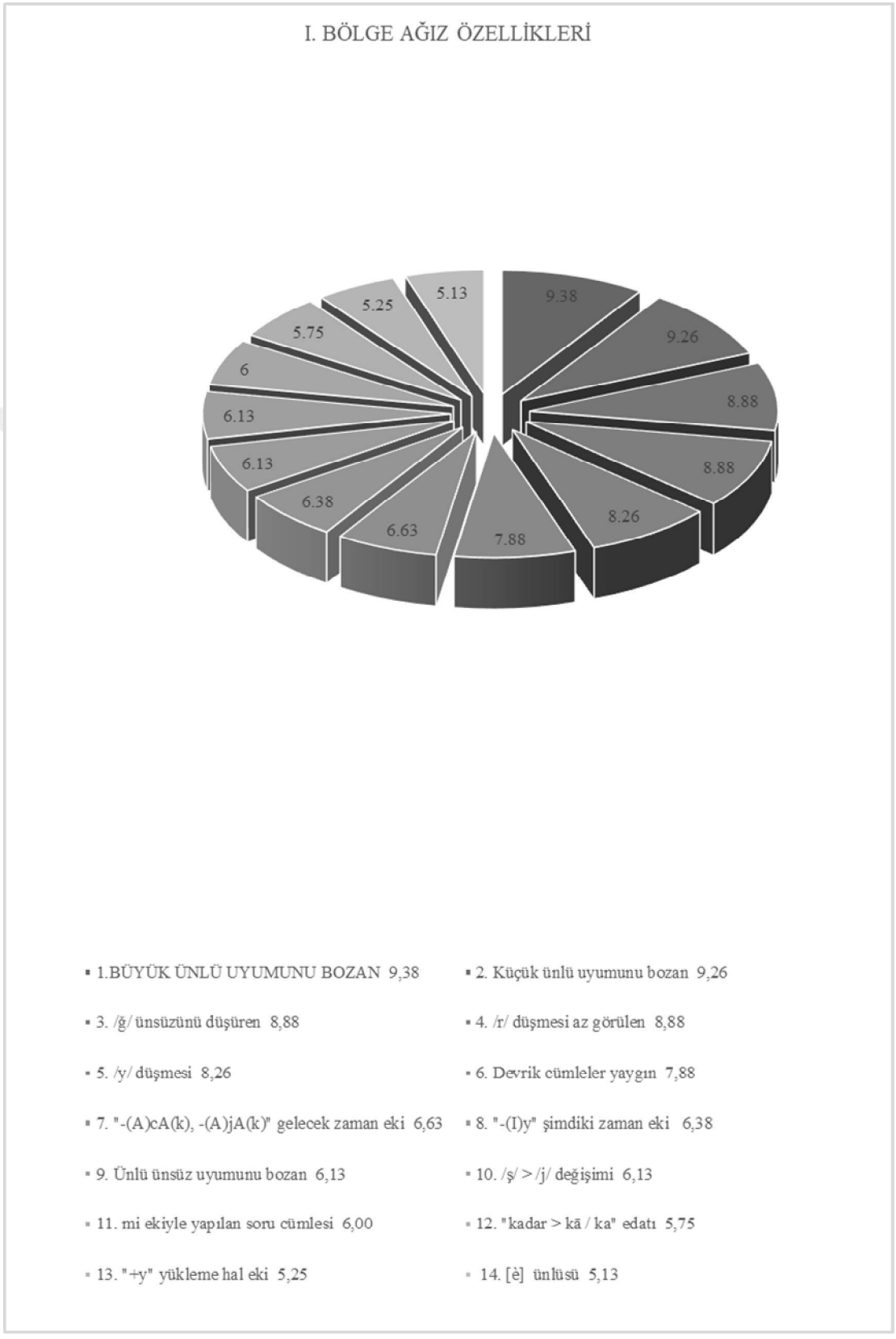
Tablo 5.2.2.12: Birinci Bölge (Yoğunluğuna Göre, İşaretlenme Yüzdesi %50 ve Üzeri Olan Ağız Özellikleri)

SN	**BİRİNCİ BÖLGE** 75 KAYNAK KİŞİ 66 ÖZELLİK 1514 İŞARETLENME **75** KAYNAK KİŞİDE YOĞUNLUĞUNA GÖRE, İŞARETLENME YÜZDESİ %50 VE ÜZERİ OLAN AĞIZ ÖZELLİKLERİ (**14**)	**75 kk. nin işaretleme sayısı**	**75 kk.ye (I.Bölge) göre işaretlenme %'si**	**212 kk.'ye (MBGAÖ) göre işaretlenme %'si**	**799 işaretlenmeye göre işaretlenme %'si**	**1514 işaretlenmeye göre işaretlenme %'si**
1	BÜYÜK ÜNLÜ UYUMUNU BOZAN	75	100.0	35,37	9,38	4,95
2	Küçük ünlü uyumunu bozan	74	98.6	34,90	9,26	4,88
3	/ğ/ ünsüzünü düşüren	71	94.6	33,49	8,88	4,68
4	/r/ düşmesi az görülen	71	94.6	33,49	8,88	4,68
5	/y/ düşmesi	66	88.0	31,13	8,26	4,35
6	Devrik cümleler yaygın	63	84.0	29,71	7,88	4,16
7	"-(A)cA(k), -(A)jA(k)" gelecek zaman eki	53	70.6	25,00	6,63	3,50
8	"-(I)y" şimdiki zaman eki	51	68.0	24,05	6,38	3,36
9	Ünlü ünsüz uyumunu bozan	49	65.3	23,11	6,13	3,23
10	/ş/ > /j/ değişimi	49	65.3	23,11	6,13	3,23
11	mi ekiyle yapılan soru cümlesi	48	64.0	22,64	6,00	3,17
12	"kadar > kā / ka" edatı	46	61.3	21,69	5,75	3,03
13	"+y" yükleme hal eki	42	56.0	19,81	5,25	2,77
14	[è] ünlüsü	41	54.6	19,33	5,13	2,70
	Diger 47,22					
	75 kaynak kişinin 14 ağız özelliğindeki işaretlenme toplamı	799	-			52,77
	75 kaynak kişinin diğer 52 özellikteki işaretlenme toplamı	715	-			47,22
	75 kaynak kişinin 66 özellikteki işaretlenme toplamı	1514	-			100,00

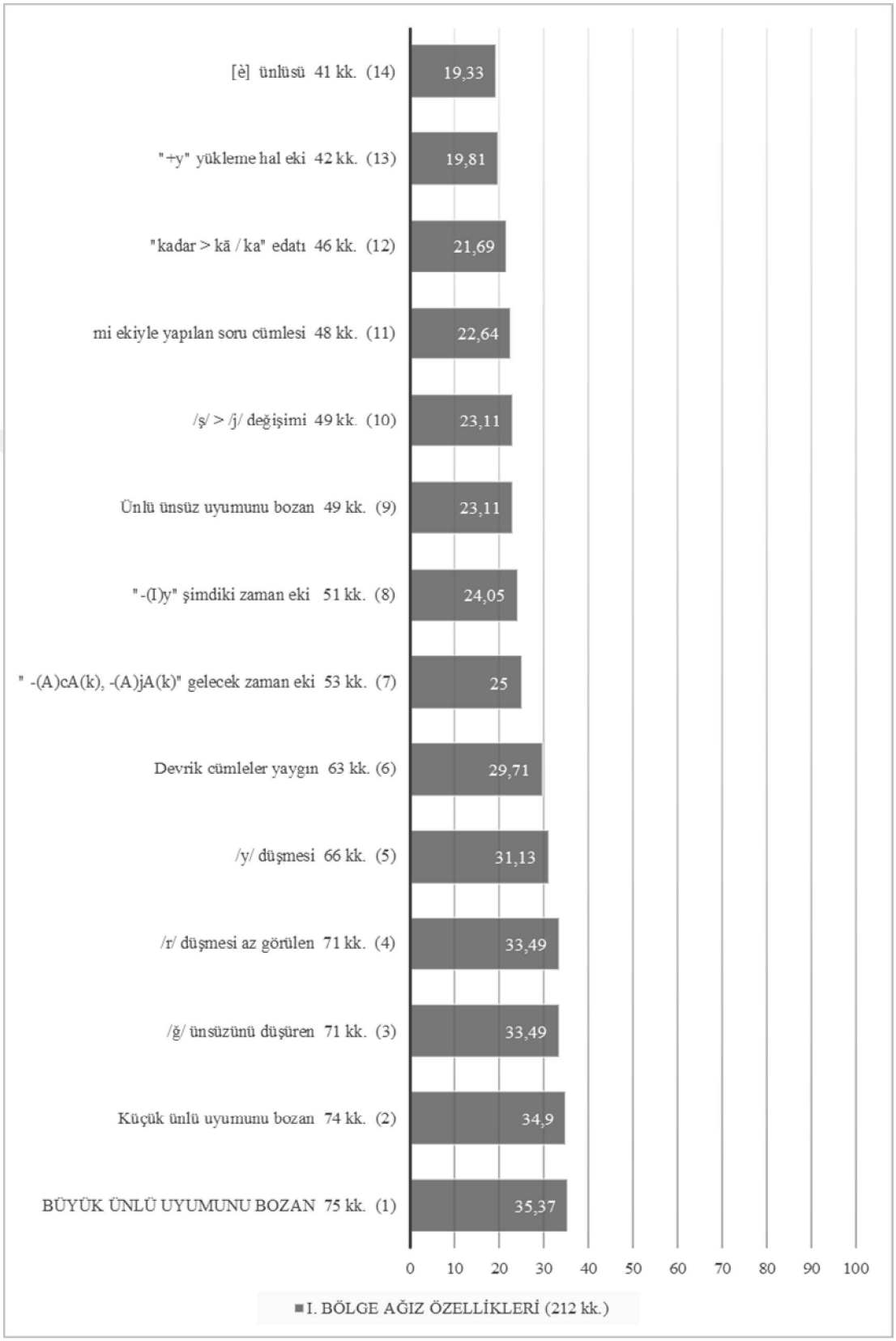
Grafik 8: I. Bölge Ağız Özellikleri (I. Bölgedeki 75 Kaynak Kişi 66 Özellikten, Yoğunluğu %50 ve Üstünde Bulunan 799 İşaretlenmeli 14 Özelliğin, I. Bölge Toplamındaki 1514 İşaretlenme Üzerinden Değerlendirilme Grafiği)



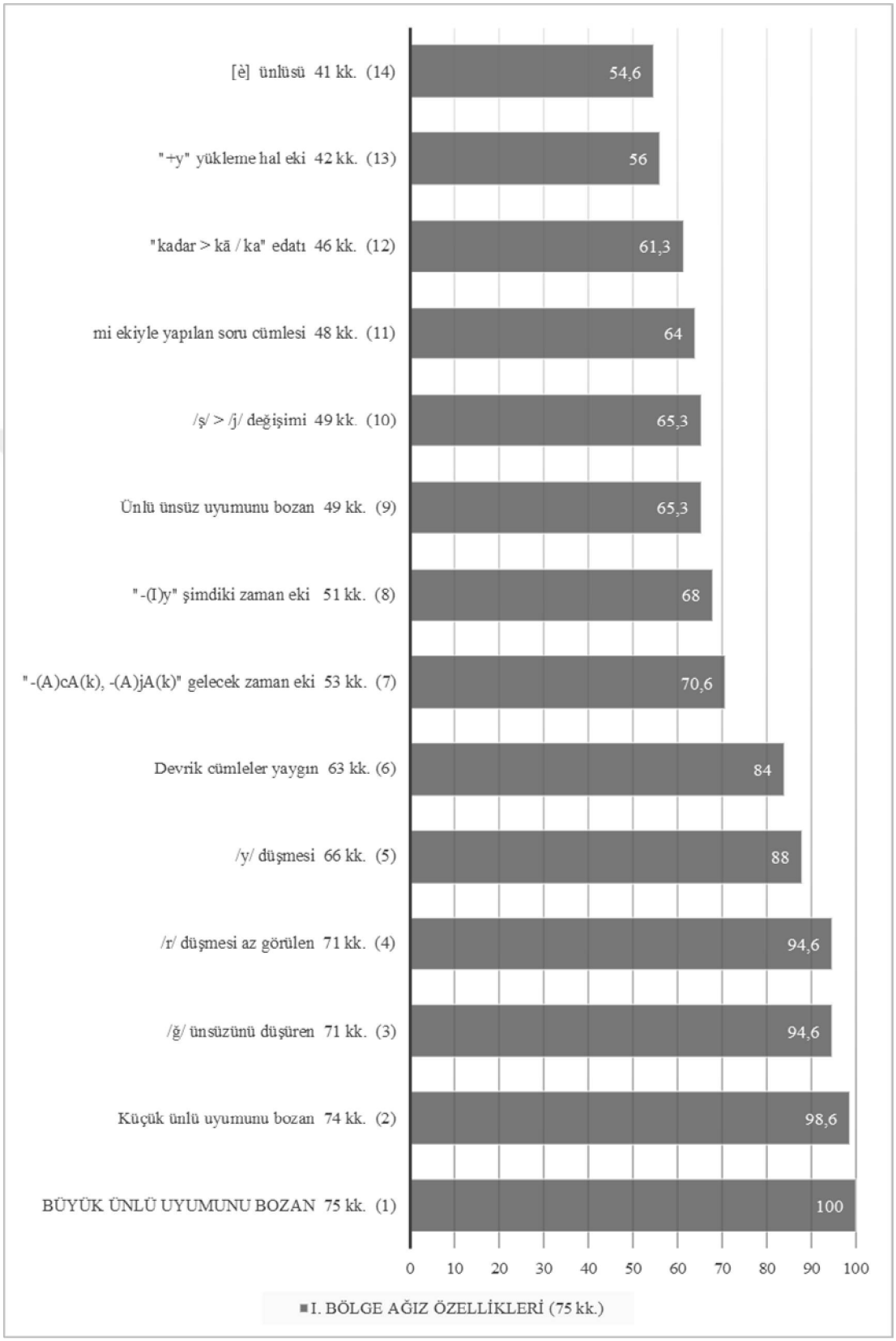
Grafik 9: I. Bölge Ağız Özellikleri (I. Bölgedeki 75 Kaynak Kişi 66 Özellikten, Yoğunluğu %50 ve Üstünde Bulunan 14 Özelliğin, 799 İşaretlenme Üzerinden Değerlendirilme Grafiği)



Grafik 10: I. Bölge Ağız Özellikleri (212 Kaynak Kişi 14 Özellik Üzerinden)



Grafik 11: I. Bölge Ağız Özellikleri (75 Kaynak Kişi 14 Özellik Üzerinden)



Tablo 5.2.3.1: İkinci Bölge (Makedonya-Bulgaristan-Yunanistan) (Kaynak Kişi Numaralarına Göre)

İKİNCİ BÖLGE (KAYNAK KİŞİ NUMARALARINA GÖRE)		**MAKEDONYA - BULGARİSTAN - YUNANİSTAN**		
MAKEDONYA M6.2.1/ 1 M6.2.2/ 1,2 M6.2.3/ 1,2 M6.2.4/ 1 M6.2.5/ 1,2 M6.2.6/ 1 M6.2.7/ 1,2,3,4	MAKEDONYA M6.2.8/ 1 M6.2.9/ 1,2 M6.2.10/ 1,2 M6.2.11/ 1 M6.2.12/ 1,2 M6.2.13/ 1 M6.2.14/ 1 M7.2.1/ 1 M7.2.2/ 1 M7.2.3/ 1 M7.2.4/ 1	MAKEDONYA M7.2.5 /1 M7.2.6/ 1,2,3,4 M7.2.7/ 1,2 M7.2.8/ 1,2,3,4,5	BULGARİSTAN B2.1/ 1 B2.2/ 1 B2.3/ 1 B2.4/ 1 B2.5/ 1 B2.6/ 1 B2.7/ 1 B2.8/ 1 B5.1/ 1 B3.1/ 1 B5.2/ 1 B3.2/ 1 B5.3/ 1 B4.1/ 1 B5.4/ 1	BULGARİSTAN B5.4/ 2 B6.1/ 1 B6.2/ 1 B6.3/ 1 B6.4/ 1 B6.5/ 1 B6.6/ 1 B6.7/ 1 B6.8/ 1 B7.1/ 1 B6.9/ 1 B7.2/ 1 B6.10/ 1 B7.3/ 1
BULGARİSTAN B7.4/ 1 B7.5/ 1 B7.6/ 1 B7.7/ 1 B7.8/ 1 B7.9/ 1,2 B7.10/ 1,2 B7.11/ 1 B7.12/ 1,2,3 B7.13/ 1	BULGARİSTAN B7.14/ 1 B7.15/ 1 B7.16/ 1,2,3 B7.17/ 1 B7.18/ 1 B7.19/ 1 B8.1/ 1 B8.2/ 1 B8.3/ 1 B8.4/ 1,2 B8.5/ 1	BULGARİSTAN B9.1/1	YUNANİSTAN Y1.1/ 1,2,3,4,5,6,7,8 Y1.2/ 1,2 Y1.3/ 1,2 Y2.1/ 1	YUNANİSTAN Y2.2/ 1,2 Y3.1/ 1,2 Y3.2/ 1,2 Y3.3/ 1 Y3.4/ 1 Y3.5/ 1 Y3.6/ 1 Y4.1/ 1 Y5.1/ 1,2,3 Y6.1/ 1

Tablo 5.2.3.2: İkinci Bölge (Makedonya)

İKİNCİ BÖLGE	**II.BÖLGE** MAKEDONYA (MAKEDONYA'DAKİ KAYNAK KİŞİLERCE KULLANILAN BELİRLEYİCİ ÖZELLİKLERİN İŞARETLENME **YOĞUNLUKLARINA GÖRE** SIRALAMASI) **MANİSA BALKAN GÖÇMENLERİNİN AĞIZ ÖZELLİKLERİ** (MBGAÖ)	MAKEDONYA	İKİNCİ BÖLGE	Özelliğin işaretlenme toplamının (?) **Makedonya'**daki kk. toplamına **(39)** oranı	Özelliğin işaretlenme toplamının (?) **Makedonya'**daki işaretlenme toplamına **(880)** oranı	Özelliğin işaretlenme toplamının (?) **II. Bölge**deki kk. toplamına **(125)** oranı	Özelliğin işaretlenme toplamının (?) **II.Bölge**deki işaretlenme toplamına **(2550)** oranı
	Kaynak Kişi Toplamları	39	125	%	%	%	%
N	Kaynak Kişilerde Tespit Edilen Özelliklerin İşaretlenme Toplamları	880	2550				
2	B. ÜNLÜ UYUMUNU KORUYAN	39	-	100,00	4,43	31,20	1,52
4	Küçük ünlü uyumunu koruyan	39	-	100,00	4,43	31,20	1,52
35	/ğ/ ünsüzünü düşüren	39	-	100,00	4,43	31,20	1,52
38	/r/ düşmesi az görülen	39	-	100,00	4,43	31,20	1,52
7	Ünlü ünsüz uyumunu koruyan	39	-	100,00	4,43	31,20	1,52

110	/y/ düşmesi	35	-	89,74	3,97	28,00	1,37
75	“-(A)cA(k), -(A)jA(k)” gelecek zaman eki	33	-	84,61	3,75	26,40	1,29
106	mi ekiyle yapılan soru cümlesi	33	-	84,61	3,75	26,40	1,29
55	“-n” birinci teklik şahıs eki	32	-	82,05	3,63	25,60	1,25
41	/-nl-/ > /-nn-/ benzeşmesi	29	-	74,35	3,29	23,20	1,13
108	/c/ > / j/ değişimi	29	-	74,35	3,29	23,20	1,13
18	/ö/ > /ü/ değişimi belirli kelimelerde	28	-	71,79	3,18	22,40	1,09
109	/ş/ > /j/ değişimi	28	-	71,79	3,18	22,40	1,09
31	/h/ ünsüzünü yaygın düşüren	27	-	69,23	3,06	21,60	1,05
14	Damak n'si	26	-	66,66	2,95	20,80	1,01
20	Kelime başı ünlü türemesi (belirli kelimelerde)	26	-	66,66	2,95	20,80	1,01
103	Devrik cümleler yaygın	26	-	66,66	2,95	20,80	1,01
24	/t-/ ötümlüleşmesi belirli kelimelerde	24	-	61,53	2,72	19,20	0,94
67	“-yo” şimdiki zaman eki	24	-	61,53	2,72	19,20	0,94
12	[ė] ünlüsü	22	-	56,41	2,50	17,60	0,86
69	“-yor(u)” şimdiki zaman eki	21	-	53,84	2,38	16,80	0,82
45	“+il / +īl” aile-topluluk eki	20	-	51,28	2,27	16,00	0,78
77	“-(A)nA, -AynA(r)” gelecek zaman eki	19	-	48,71	2,15	15,20	0,74
83	“-ken > -kA” zarf-fiil eki	16	-	41,02	1,81	12,80	0,62
93	“kadar” edatı	15	-	38,46	1,70	12,00	0,58
63	“-yA” şimdiki zaman eki	15	-	38,46	1,70	12,00	0,58
34	/g/ ünsüzünü belirli kelimelerde koruyan	14	-	35,89	1,59	11,20	0,54
65	“-īrI, -rI; -ār(ı), -mār(ı),-mėri” şimdiki zaman eki	14	-	35,89	1,59	11,20	0,54
102	“yene/yena/yane” edatı	14	-	35,89	1,59	11,20	0,54
51	Yönelme hali bulunma işlevi	13	-	33,33	1,47	10,40	0,50
90	“kadar > kā / ka” edatı	13	-	33,33	1,47	10,40	0,50
104	Devrik cümleler yaygın değil	12	-	30,76	1,36	9,60	0,47
30	/h/ ünsüzü daima düşen	11	-	28,20	1,25	8,80	0,43
74	Geniş zamanın şimdiki zaman işlevi	10	-	25,64	1,13	8,00	0,39
81	Dönüşlü çatı(-n-) kullanımı	10	-	25,64	1,13	8,00	0,39
84	“-kAn” zarf-fiil eki	10	-	25,64	1,13	8,00	0,39
22	/k-/ ötümlüleşmesi belirli kelimelerde	6	-	15,38	0,68	4,80	0,23
17	/ö/ > /ü/ değimi yaygın olan	5	-	12,82	0,56	4,00	0,19
62	“-yI, -yU” şimdiki zaman eki	5	-	12,82	0,56	4,00	0,19
64	“-yAr(I)” şimdiki zaman eki	4	-	10,25	0,45	3,20	0,15
78	“-ende, -ender” gelecek zaman eki	4	-	10,25	0,45	3,20	0,15
44	“+lA(r), +lĀ” aile-topluluk eki	3	-	7,69	0,34	2,40	0,11
85	“-ken > -kAnA” zarf-fiil eki	3	-	7,69	0,34	2,40	0,11
91	“kadā / kada” edatı	3	-	7,69	0,34	2,40	0,11
52	Bulunma halinin ayrılma işlevi	2	-	5,12	0,22	1,60	0,07
48	“+ē, +i / +ī” aile-topluluk eki	1	-	2,56	0,11	0,80	0,03

T 46	**II. Bölge Makedonya’da görülen** özellikler.	2,4,7,12,14,17,18,20,22,24,30,31,34,35,38,41,44,45,48,51,52,55,62,63,64,65,67,69,74,75,77,78,81,83,84,85,90,91,93,102,103,104,106,108,109,110,
T 42	II.Bölge Makedonya’da görülmemekle birlikte II.Bölge Bulgaristan ve/veya Yunanistan’da görülen özellikler.	5,6,8,9,10,11,15,21,23,32,36,37,42,43,46,47,49,54,56,60,66,68,70,71,72,73,76,80,82,86,87,88,89,92,94,95,96,97,98,99,100,101
T 88	**II. Bölgede görülen** özellikler.	**46 =** II.Bölge Makedonyada görülen özellikler **42** = Makedonyada görülmeyip, Bulgaristan ve/veya Yunanistan’da Görülen Özellikler **88** = 46 + 42
T 26	**II.Bölgede görülmeyen** özellikler.	1,3,13,16,19,25,26,27,28,29,33,39,40,50,53,57,58,59,61,79,105,107,111,112,113,114
T 114	MBGAÖ toplamı.	88+26=114

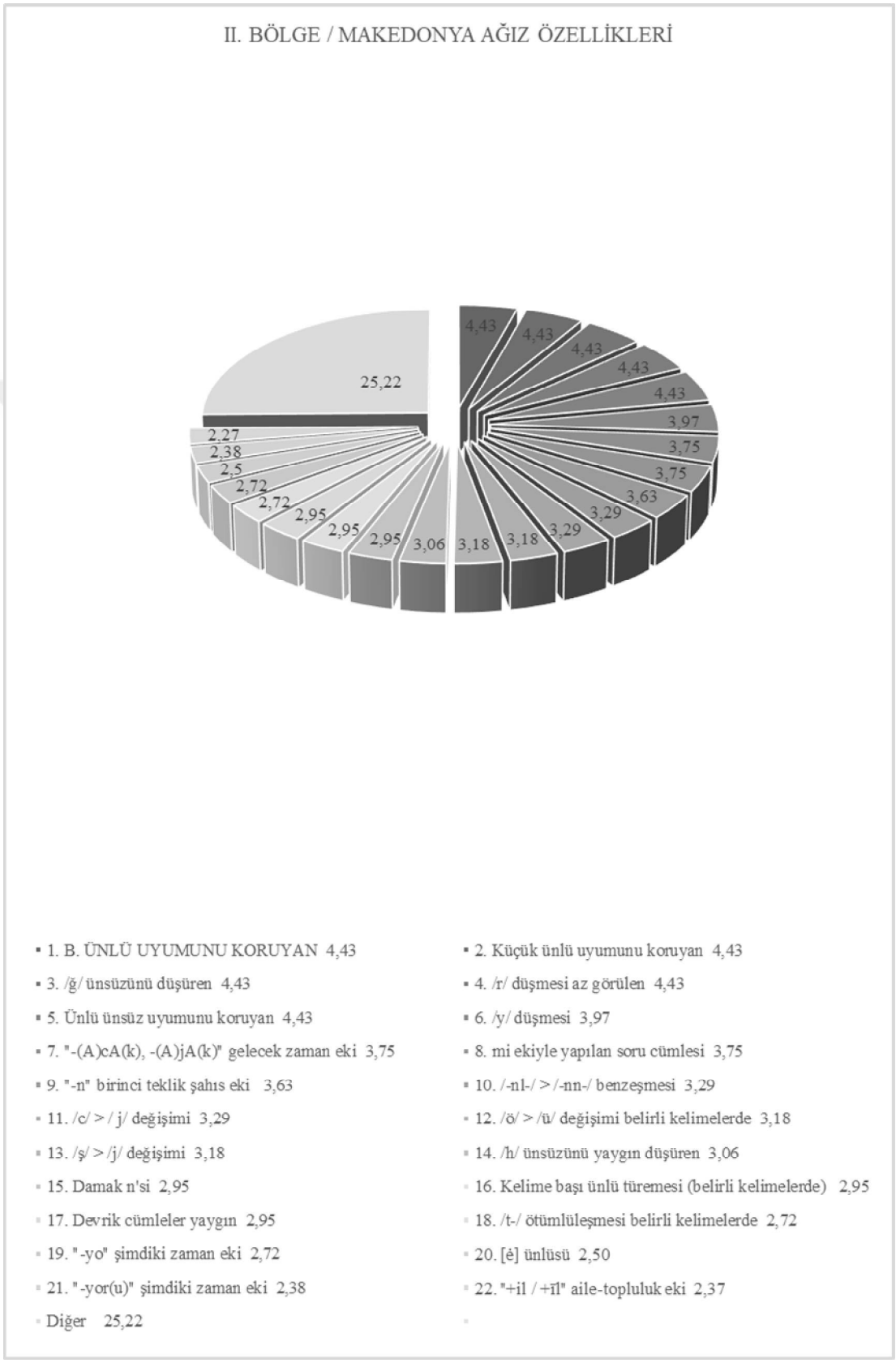
II.BÖLGE / MAKEDONYA

Makedonya'da toplam 39 kaynak kişideki 46 ağız özelliğinde 880 işaretlenme bulunmaktadır. İşaretlenme yoğunluğu %50 ve üzerinde olanlar alındığında 22 ağız özelliği ile karşılaşılmaktadır. Bu 22 özelliğin işaretlenme toplamları 658, işaretlenme yüzdesi ise % 74,77'dir.
39 kaynak kişiye ait, geri kalan 24 ağız özelliğindeki işaretlenme sayısı 222, işaretlenme yüzdesi ise % 25,22'dir.
İlk grafik, işaretlenme yoğunluğu %50 ve üzerinde olan 22 özellikteki her bir özelliğin işaretlenme sayısının, Makedonya'daki toplam işaretlenme sayısına (880) oranlanmasıyla oluşturulmuştur.
İkinci grafik, işaretlenme yoğunluğu %50 ve üzerinde olan 22 özellikteki her bir özelliğin işaretlenme sayısının, bu 22 özellikteki işaretlenme toplamına (658) oranlanmasıyla oluşturulmuştur.
Üçüncü grafik, işaretlenme yoğunluğu %50 ve üzerinde olan 22 özellikteki her bir özelliğin işaretlenme sayısının, II.Bölgedeki toplam kaynak kişi sayısına (125) oranlanmasıyla oluşturulmuştur.
Dördüncü grafik ise, işaretlenme yoğunluğu %50 ve üzerinde olan 22 özellikteki her bir özelliğin işaretlenme sayısının, Makedonya'daki toplam kaynak kişi sayısına (39) oranlanmasıyla oluşturulmuştur.

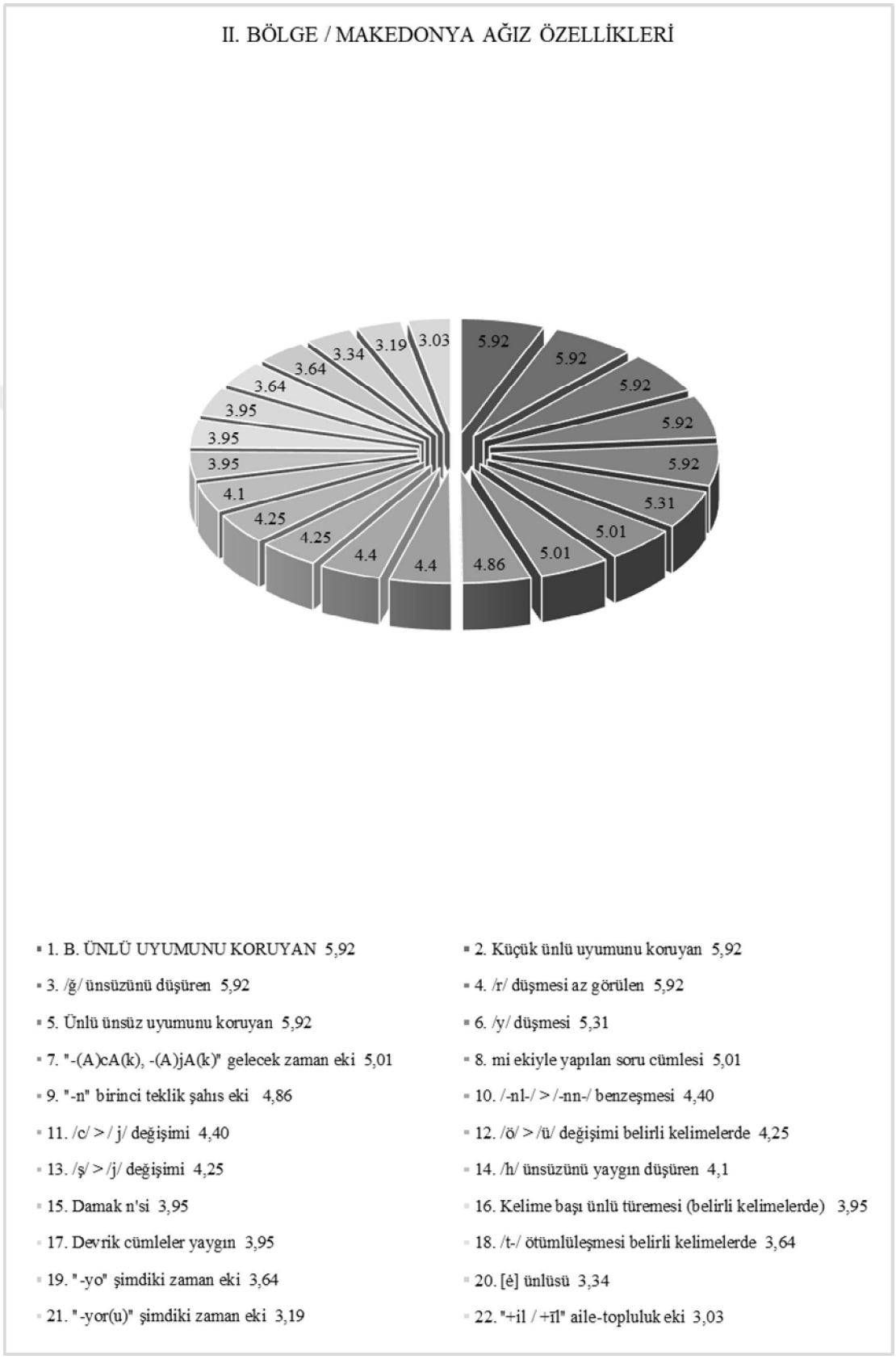
Tablo 5.2.3.3: İkinci Bölge (Makedonya) (Yoğunluğuna Göre, İşaretlenme Yüzdesi %50 ve Üzeri Olan Ağız Özellikleri

SN	**II.BÖLGE / MAKEDONYA** Toplam 39 kk. 46 Ağız Özelliği 880 İşaretlenme YOĞUNLUĞUNA GÖRE, İŞARETLENME YÜZDESİ %50 VE ÜZERİ OLAN AĞIZ ÖZELLİKLERİ (**22**)	**39 kk. nin işaretleme sayısı**	**39 kk.ye göre işaretlenme %'si**	**125 kk. ye (II.Bölge) göre işaretlenme %'si**	**658 işaretlemeye göre işaretlenme %'si**	**880 işaretlemeye göre işaretlenme %'si**
1	B. ÜNLÜ UYUMUNU KORUYAN	39	100,00	31,20	5,92	4,43
2	Küçük ünlü uyumunu koruyan	39	100,00	31,20	5,92	4,43
3	/ğ/ ünsüzünü düşüren	39	100,00	31,20	5,92	4,43
4	/r/ düşmesi az görülen	39	100,00	31,20	5,92	4,43
5	Ünlü ünsüz uyumunu koruyan	39	100,00	31,20	5,92	4,43
6	/y/ düşmesi	35	89,74	28,00	5,31	3,97
7	"-(A)cA(k), -(A)jA(k)" gelecek zaman eki	33	84,61	26,40	5,01	3,75
8	mi ekiyle yapılan soru cümlesi	33	84,61	26,40	5,01	3,75
9	"-n" birinci teklik şahıs eki	32	82,05	25,60	4,86	3,63
10	/-nl-/ > /-nn-/ benzeşmesi	29	74,35	23,20	4,40	3,29
11	/c/ > / j/ değişimi	29	74,35	23,20	4,40	3,29
12	/ö/ > /ü/ değişimi belirli kelimelerde	28	71,79	22,40	4,25	3,18
13	/ş/ > /j/ değişimi	28	71,79	22,40	4,25	3,18
14	/h/ ünsüzünü yaygın düşüren	27	69,23	21,60	4,10	3,06
15	Damak n'si	26	66,66	20,80	3,95	2,95
16	Kelime başı ünlü türemesi (belirli kelimelerde)	26	66,66	20,80	3,95	2,95
17	Devrik cümleler yaygın	26	66,66	20,80	3,95	2,95
18	/t-/ ötümlüleşmesi belirli kelimelerde	24	61,53	19,20	3,64	2,72
19	"-yo" şimdiki zaman eki	24	61,53	19,20	3,64	2,72
20	[ė] ünlüsü	22	56,41	17,60	3,34	2,50
21	"-yor(u)" şimdiki zaman eki	21	53,84	16,80	3,19	2,38
22	"+il / +İl" aile-topluluk eki	20	51,28	16,00	3,03	2,27
	Diğer 25,22					
	39 kaynak kişinin 22 ağız özelliğindeki işaretlenme toplamı	658	-			74,77
	39 kaynak kişinin diğer 24 özellikteki işaretlenme toplamı	222	-			25,22
	39 kaynak kişinin 46 özellikteki işaretlenme toplamı	880	-			100,00

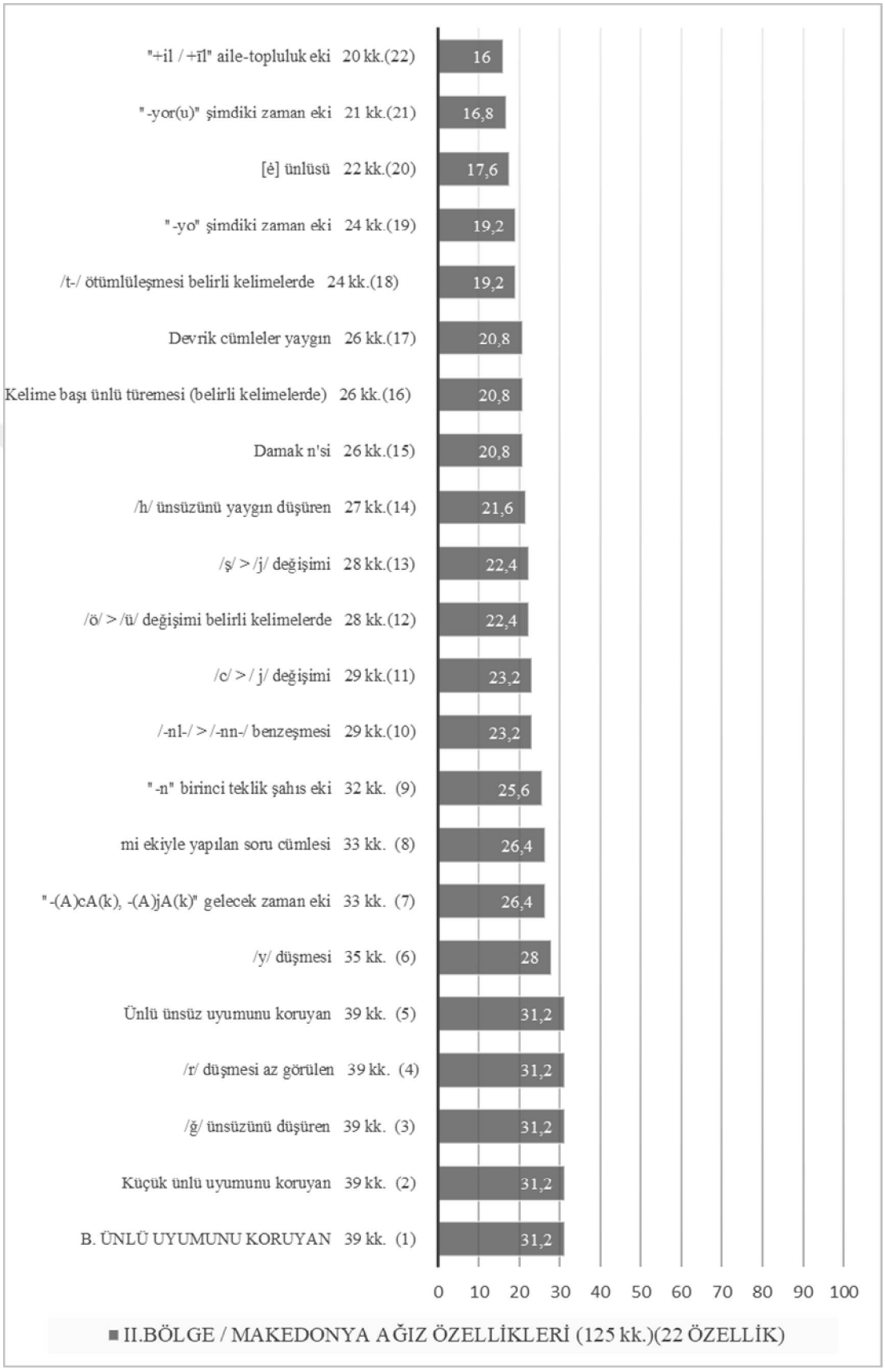
Grafik 12: II. Bölge/Makedonya Ağız Özellikleri (Makedonya'daki 39 Kaynak Kişi 46 Özellikten, Yoğunluğu %50 ve Üstünde Bulunan 658 İşaretlenmeli 22 Özelliğin, Makedonya Toplamındaki 880 İşaretlenme Üzerinden Değerlendirilme Grafiği)



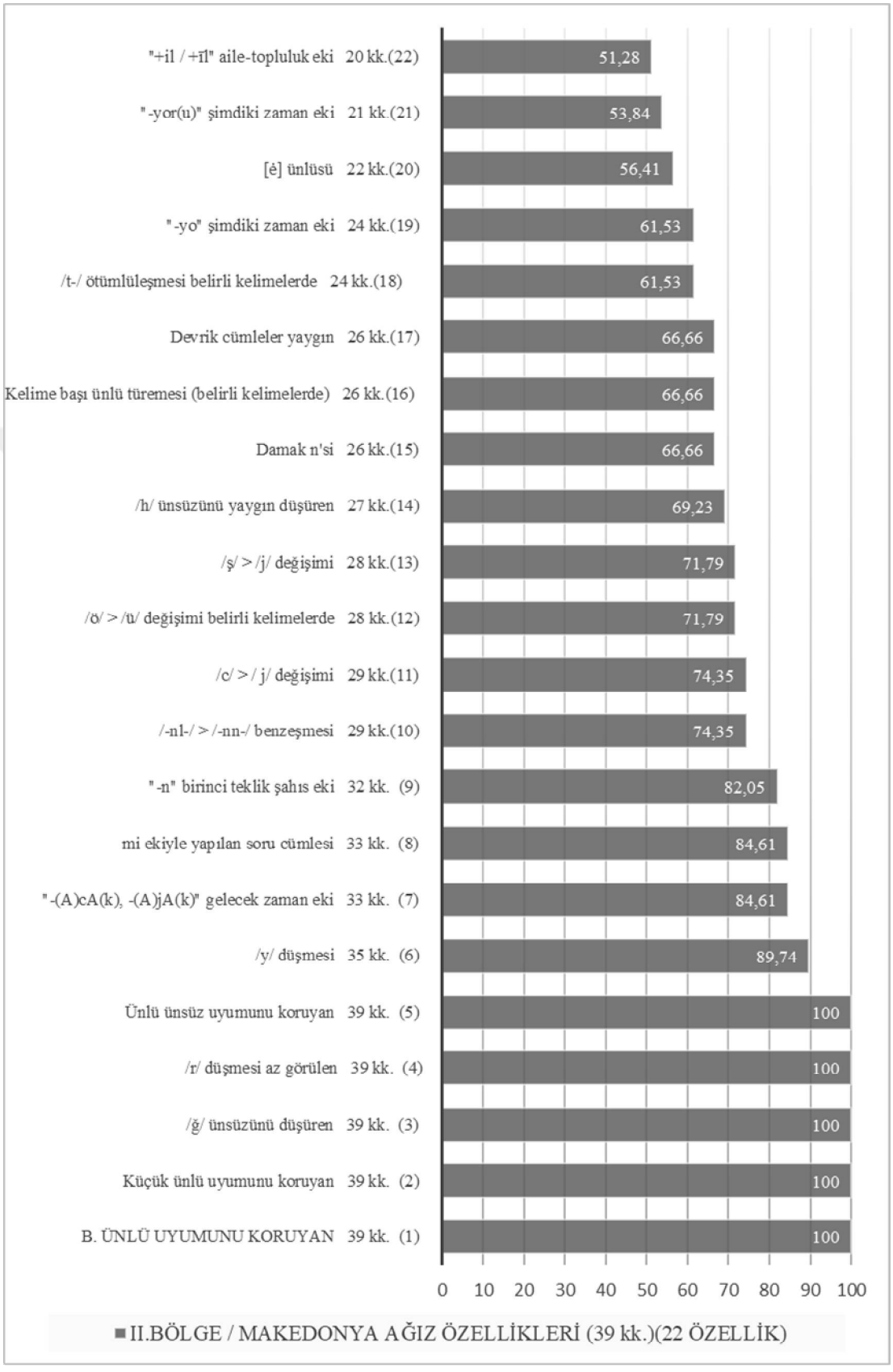
Grafik 13: II. Bölge/Makedonya Ağız Özellikleri (Makedonya'daki 39 Kaynak Kişi 46 Özellikten, Yoğunluğu %50 ve Üstünde Bulunan 22 Özelliğin, 658 İşaretlenme Üzerinden Değerlendirilme Grafiği)



Grafik 14: II. Bölge/Makedonya Ağız Özellikleri (125 Kaynak Kişi 22 Özellik Üzerinden)



Grafik 15: II. Bölge/Makedonya Ağız Özellikleri (39 Kaynak Kişi 22 Özellik Üzerinden)



Tablo 5.2.3.4: İkinci Bölge (Bulgaristan)

İKİNCİ BÖLGE	**II.BÖLGE** BULGARİSTAN (BULGARİSTAN'DAKİ KAYNAK KİŞİLERCE KULLANILAN BELİRLEYİCİ ÖZELLİKLERİN İŞARETLENME **YOĞUNLUKLARINA GÖRE** SIRALAMASI) **MANİSA** **BALKAN GÖÇMENLERİNİN AĞIZ ÖZELLİKLERİ** (MBGAÖ)	BULGARİSTAN	İKİNCİ BÖLGE	Özelliğin işaretlenme toplamının (?) **Bulgaristan'**daki kk. toplamına **(58)** oranı	Özelliğin işaretlenme toplamının (?) **Bulgaristan'**daki işaretlenme toplamına **(1155)** oranı	Özelliğin işaretlenme toplamının (?) **II. Bölge**deki kk. toplamına **(125)** oranı	Özelliğin işaretlenme toplamının (?) **II.Bölge**deki işaretlenme toplamına **(2550)** oranı
	Kaynak Kişi Toplamları	58	125	%	%	%	%
N	Kaynak Kişilerde Tespit Edilen Özelliklerin İşaretlenme Toplamları	1155	2550				
2	B. ÜNLÜ UYUMUNU KORUYAN	58	-	100,00	5,02	46,40	2,27
4	Küçük ünlü uyumunu koruyan	58	-	100,00	5,02	46,40	2,27
35	/ğ/ ünsüzünü düşüren	58	-	100,00	5,02	46,40	2,27
104	Devrik cümleler yaygın değil	58	-	100,00	5,02	46,40	2,27
7	Ünlü ünsüz uyumunu koruyan	57	-	98,27	4,93	45,60	2,23
41	/-nl-/ > /-nn-/ benzeşmesi	57	-	98,27	4,93	45,60	2,23
110	/y/ düşmesi	55	-	94,82	4,76	44,00	2,15
32	/h/ ünsüzünü yaygın düşürmeyen	53	-	91,37	4,58	42,40	2,07
75	"-(A)cA(k), -(A)jA(k)" gelecek zaman eki	50	-	86,20	4,32	40,00	1,96
106	mi ekiyle yapılan soru cümlesi	47	-	81,03	4,06	37,60	1,84
63	"-yA" şimdiki zaman eki	37	-	63,79	3,20	29,60	1,45
36	/r/ düşmesi çok yaygın görülen	35	-	60,34	3,03	28,00	1,37
18	/ö/ > /ü/ değişimi belirli kelimelerde	34	-	58,62	2,94	27,20	1,33
109	/ş/ > /j/ değişimi	34	-	58,62	2,94	27,20	1,33
83	"-ken > -kA" zarf-fiil eki	33	-	56,89	2,85	26,40	1,29
91	"kadā / kada" edatı	31	-	53,44	2,68	24,80	1,21
34	/g/ ünsüzünü belirli kelimelerde koruyan	25	-	43,10	2,16	20,00	0,98
24	/t-/ ötümlüleşmesi belirli kelimelerde	24	-	41,37	2,07	19,20	0,94
37	/r/ düşmesi yaygın görülen	22	-	37,93	1,90	17,60	0,86
108	/c/ > / j/ değişimi	22	-	37,93	1,90	17,60	0,86
93	"kadar" edatı	21	-	36,20	1,81	16,80	0,82
84	"-kAn" zarf-fiil eki	19	-	32,75	1,64	15,20	0,74
62	"-yI, -yU" şimdiki zaman eki	16	-	27,58	1,38	12,80	0,62
64	"-yAr(I)" şimdiki zaman eki	16	-	27,58	1,38	12,80	0,62
44	"+lA(r), +lĀ" aile-topluluk eki	15	-	25,86	1,29	12,00	0,58
20	Kelime başı ünlü türemesi (belirli kelimelerde)	14	-	24,13	1,21	11,20	0,54
42	/-rl-/ > /-ll-/ benzeşmesi	13	-	22,41	1,12	10,40	0,50
55	"-n" birinci teklik şahıs eki	13	-	22,41	1,12	10,40	0,50
67	"-yo" şimdiki zaman eki	13	-	22,41	1,12	10,40	0,50
66	"-yirI, -yIr(I)" şimdiki zaman eki	12	-	20,68	1,03	9,60	0,47
46	"+in / +ǐn, +nĭn, +nēn" aile-topluluk eki	11	-	18,96	0,95	8,80	0,43
92	"ġadā" (bazen de ġadar) edatı	11	-	18,96	0,95	8,80	0,43
15	[ī] ünsüzü	10	-	17,24	0,86	8,00	0,39
12	[ė] ünlüsü	9	-	15,51	0,77	7,20	0,35

21	/k-/ ötümlüleşmesi yaygın	9	-	15,51	0,77	7,20	0,35
22	/k-/ ötümlüleşmesi belirli kelimelerde	8	-	13,79	0,69	6,40	0,31
6	/l/ > [İ] (ünlü-ünsüz uyumsuzluğu)	7	-	12,06	0,60	5,60	0,27
23	Kelime sonu ötümlüleşmesi (k, p gibi)	7	-	12,06	0,60	5,60	0,27
51	Yönelme hali bulunma işlevi	7	-	12,06	0,60	5,60	0,27
65	"-ïrI,-rI; -ār(ı),-mār(ı),-mėri" şimdiki zaman eki	7	-	12,06	0,60	5,60	0,27
69	"-yor(u)" şimdiki zaman eki	6	-	10,34	0,51	4,80	0,23
85	"-ken > -kAnA" zarf-fiil eki	6	-	10,34	0,51	4,80	0,23
49	"+yIn" ilgi hali eki	5	-	8,62	0,43	4,00	0,19
70	"-or, -ōr, -ōru, -ō, -mō, -mōru" şimdiki zaman eki	4	-	6,89	0,34	3,20	0,15
95	"kadarı" edatı	4	-	6,89	0,34	3,20	0,15
99	"kadan" edatı	4	-	6,89	0,34	3,20	0,15
8	[è] ünlüsü	3	-	5,17	0,25	2,40	0,11
72	"-va, -vArI, -vel" şimdiki zaman eki (Mestanlı'da)	3	-	5,17	0,25	2,40	0,11
73	"-vo, -vö, -völ, -vörü" şimdiki zaman eki	3	-	5,17	0,25	2,40	0,11
76	"-AcI, -IcI, -cI, -cIk" gelecek zaman eki	3	-	5,17	0,25	2,40	0,11
31	/h/ ünsüzünü yaygın düşüren	2	-	3,44	0,17	1,60	0,07
48	"+ē, +i / +ï" aile-topluluk eki	2	-	3,44	0,17	1,60	0,07
56	"-sIm, -süm" birinci teklik şahıs eki	2	-	3,44	0,17	1,60	0,07
71	"-ō, -ȫ" şimdiki zaman eki	2	-	3,44	0,17	1,60	0,07
86	"-ken > -kAnI" zarf-fiil eki	2	-	3,44	0,17	1,60	0,07
5	Ünlü ünsüz uyumunu bozan	1	-	1,72	0,08	0,80	0,03
9	[ì] ünlüsü	1	-	1,72	0,08	0,80	0,03
10	[ȍ] ünlüsü	1	-	1,72	0,08	0,80	0,03
11	[ù] ünlüsü	1	-	1,72	0,08	0,80	0,03
30	/h/ ünsüzü daima düşen	1	-	1,72	0,08	0,80	0,03
43	Vurgunun sondan başa taşınması	1	-	1,72	0,08	0,80	0,03
45	"+il / +īl" aile-topluluk eki	1	-	1,72	0,08	0,80	0,03
47	"+ēni" aile-topluluk eki	1	-	1,72	0,08	0,80	0,03
52	Bulunma halinin ayrılma işlevi	1	-	1,72	0,08	0,80	0,03
54	"-slk" birinci çokluk şahıs eki	1	-	1,72	0,08	0,80	0,03
68	"-yö, -yöl" şimdiki zaman eki	1	-	1,72	0,08	0,80	0,03
82	"-(I)k" zarf-fiil eki	1	-	1,72	0,08	0,80	0,03
87	"-ken > -kesi, kēsı" zarf-fiil eki	1	-	1,72	0,08	0,80	0,03
89	"-ken > -kAyIn" zarf-fiil eki	1	-	1,72	0,08	0,80	0,03
90	"kadar > kā / ka" edatı	1	-	1,72	0,08	0,80	0,03
94	"ġadar" edatı	1	-	1,72	0,08	0,80	0,03
97	"kadara" edatı	1	-	1,72	0,08	0,80	0,03
100	"ġadan" edatı	1	-	1,72	0,08	0,80	0,03

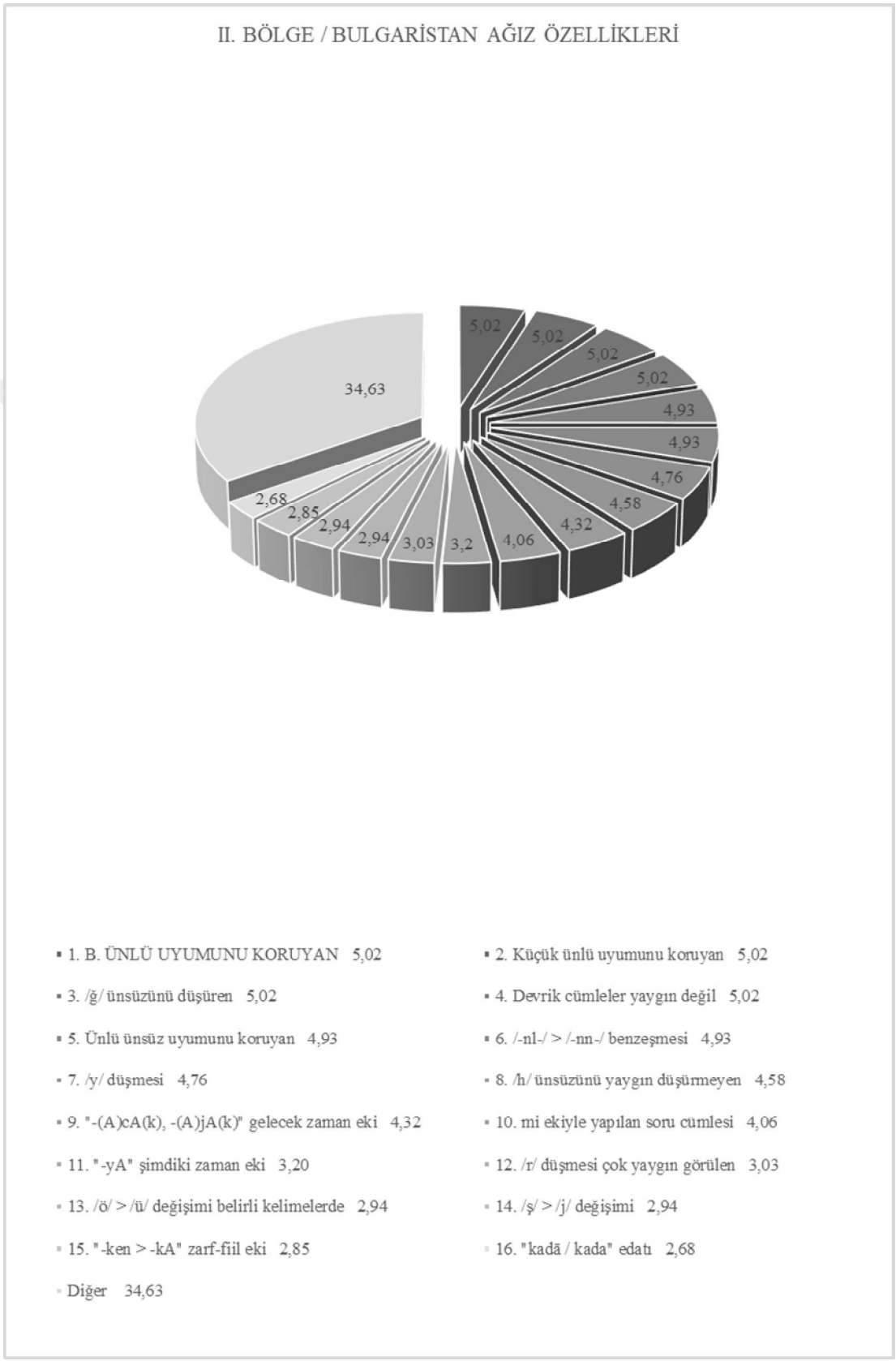
T 73	**II.Bölge Bulgaristan'da görülen** özellikler.	2,4,5,6,7,8,9,10,11,12,15,18,20,21,22,23,24,30,31,32,34,35 ,36,37,41,42,43,44,45,46,47,48,49,51,52,54,55,56,62,63,64 ,65,66,67,68,69,70,71,72,73,75,76,82,83,84,85,86,87,89,90 ,91,92,93,94,95,97,99,100,104,106,108,109,110,
T15	II.Bölge Bulgaristan'da görülmemekle birlikte II.Bölge Makedonya ve/veya Yunanistan'da görülen özellikler.	14,17,38,60,74,77,78,80,81,88,96,98,101,102,103
T **88**	**II.Bölgede görülen** özellikler.	88 = (Bulgaristan 73)+(Makedonya + Yunanistan 15)
T 26	II. Bölgede hiç görülmeyen özellikler.	1,3,13,16,19,25,26,27,28,29,33,39,40,50,53,57,58,59, 61,79,105,107,111,112,113,114
T 114	MBGAÖ toplamı	114 = 88 + 26

Bulgaristan'da toplam 58 kaynak kişideki 73 ağız özelliğinde 1155 işaretleme bulunmaktadır. İşaretlenme yoğunluğu %50 ve üzerinde olanlar alındığında 16 ağız özelliği ile karşılaşılmaktadır. Bu 16 özelliğin işaretlenme toplamları 755, işaretlenme yüzdesi ise % 65,36'dir.
58 kaynak kişiye ait, geri kalan 57 ağız özelliğindeki işaretlenme sayısı 400, işaretlenme yüzdesi ise % 34,63'dir.
İlk grafik, işaretlenme yoğunluğu %50 ve üzerinde olan 16 özellikteki her bir özelliğin işaretlenme sayısının, Bulgaristan'daki toplam işaretlenme sayısına (1155) oranlanmasıyla oluşturulmuştur.
İkinci grafik, işaretlenme yoğunluğu %50 ve üzerinde olan 16 özellikteki her bir özelliğin işaretlenme sayısının, bu 16 özellikteki işaretlenme toplamına (755) oranlanmasıyla oluşturulmuştur.
Üçüncü grafik, işaretlenme yoğunluğu %50 ve üzerinde olan 16 özellikteki her bir özelliğin işaretlenme sayısının, II.Bölgedeki toplam kaynak kişi sayısına (125) oranlanmasıyla oluşturulmuştur.
Dördüncü grafik ise, işaretlenme yoğunluğu %50 ve üzerinde olan 16 özellikteki her bir özelliğin işaretlenme sayısının, Bulgaristan'daki toplam kaynak kişi sayısına (58) oranlanmasıyla oluşturulmuştur.

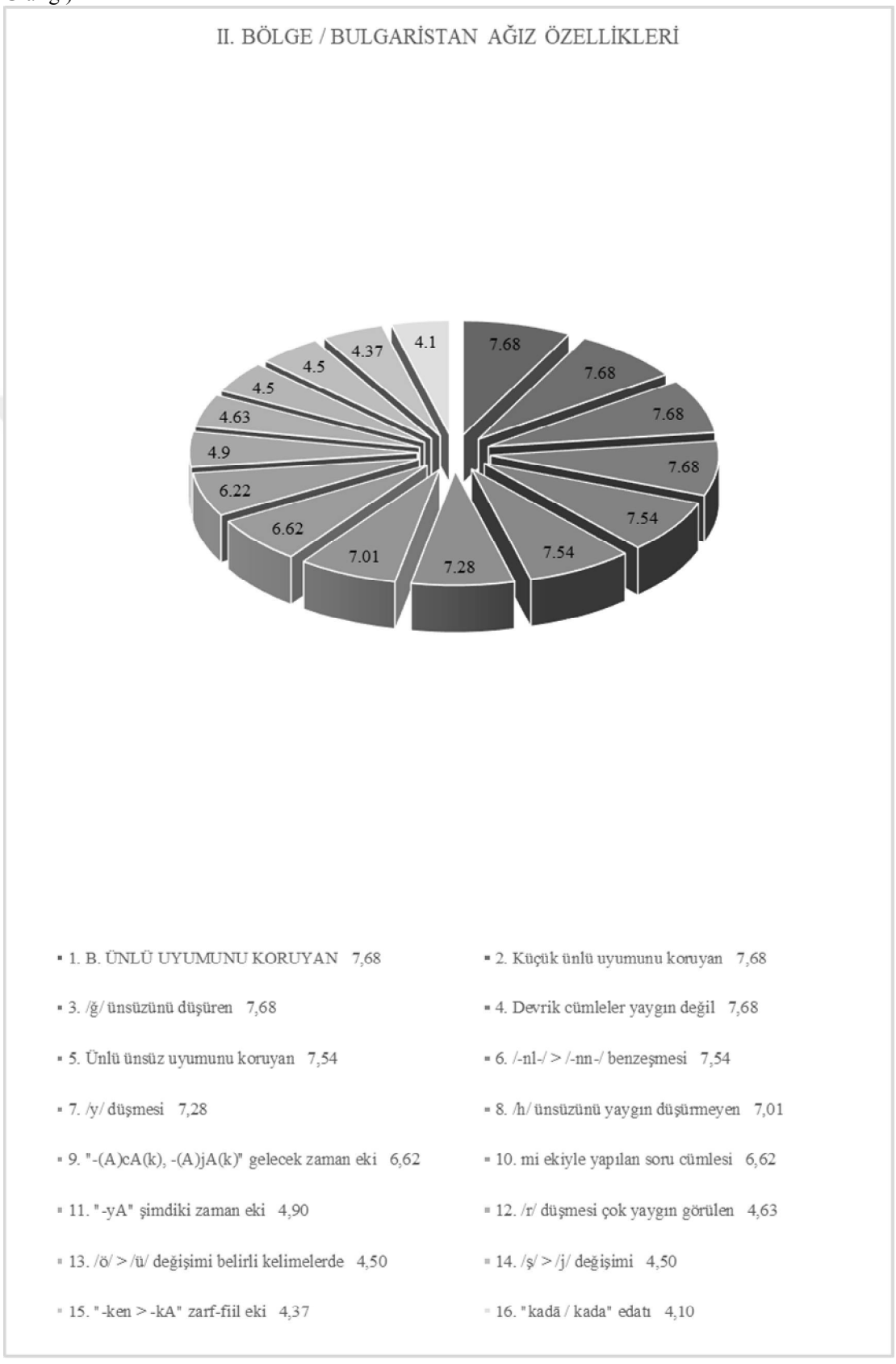
Tablo 5.2.3.5: İkinci Bölge (Bulgaristan) (Yoğunluğuna Göre, İşaretlenme Yüzdesi %50 ve Üzeri Olan Ağız Özellikleri)

SN	**II.BÖLGE / BULGARİSTAN** Toplam 58 kk. 73 Ağız Özelliği 1155 İşaretlenme YOĞUNLUĞUNA GÖRE, İŞARETLENME YÜZDESİ %50 VE ÜZERİ OLAN AĞIZ ÖZELLİKLERİ (**16**)	**58 kk.nin işaretleme sayısı**	**58 kk.ye göre işaretlenme %'si**	**125 kk.ye (II.Bölge) göre işaretlenme %'si**	**755 işaretlemeye göre işaretlenme %'si**	**1155 işaretlemeye göre işaretlenme %'si**
1	B. ÜNLÜ UYUMUNU KORUYAN	58	100,00	46,40	7,68	5,02
2	Küçük ünlü uyumunu koruyan	58	100,00	46,40	7,68	5,02
3	/ğ/ ünsüzünü düşüren	58	100,00	46,40	7,68	5,02
4	Devrik cümleler yaygın değil	58	100,00	46,40	7,68	5,02
5	Ünlü ünsüz uyumunu koruyan	57	98,27	45,60	7,54	4,93
6	/-nl-/ > /-nn-/ benzeşmesi	57	98,27	45,60	7,54	4,93
7	/y/ düşmesi	55	94,82	44,00	7,28	4,76
8	/h/ ünsüzünü yaygın düşürmeyen	53	91,37	42,40	7,01	4,58
9	"-(A)cA(k), -(A)jA(k)" gelecek zaman eki	50	86,20	40,00	6,62	4,32
10	mi ekiyle yapılan soru cümlesi	47	81,03	37,60	6,22	4,06
11	"-yA" şimdiki zaman eki	37	63,79	29,60	4,90	3,20
12	/r/ düşmesi çok yaygın görülen	35	60,34	28,00	4,63	3,03
13	/ö/ > /ü/ değişimi belirli kelimelerde	34	58,62	27,20	4,50	2,94
14	/ş/ > /j/ değişimi	34	58,62	27,20	4,50	2,94
15	"-ken > -kA" zarf-fiil eki	33	56,89	26,40	4,37	2,85
16	"kadā / kada" edatı	31	53,44	24,80	4,10	2,68
	Diğer 34,63					
	58 kaynak kişinin 16 ağız özelliğindeki işaretlenme toplamı	755	-			65,36
	58 kaynak kişinin diğer 57 özellikteki işaretlenme toplamı	400	-			34,63
	58 kaynak kişinin 73 özellikteki işaretlenme toplamı	1155	-			100,00

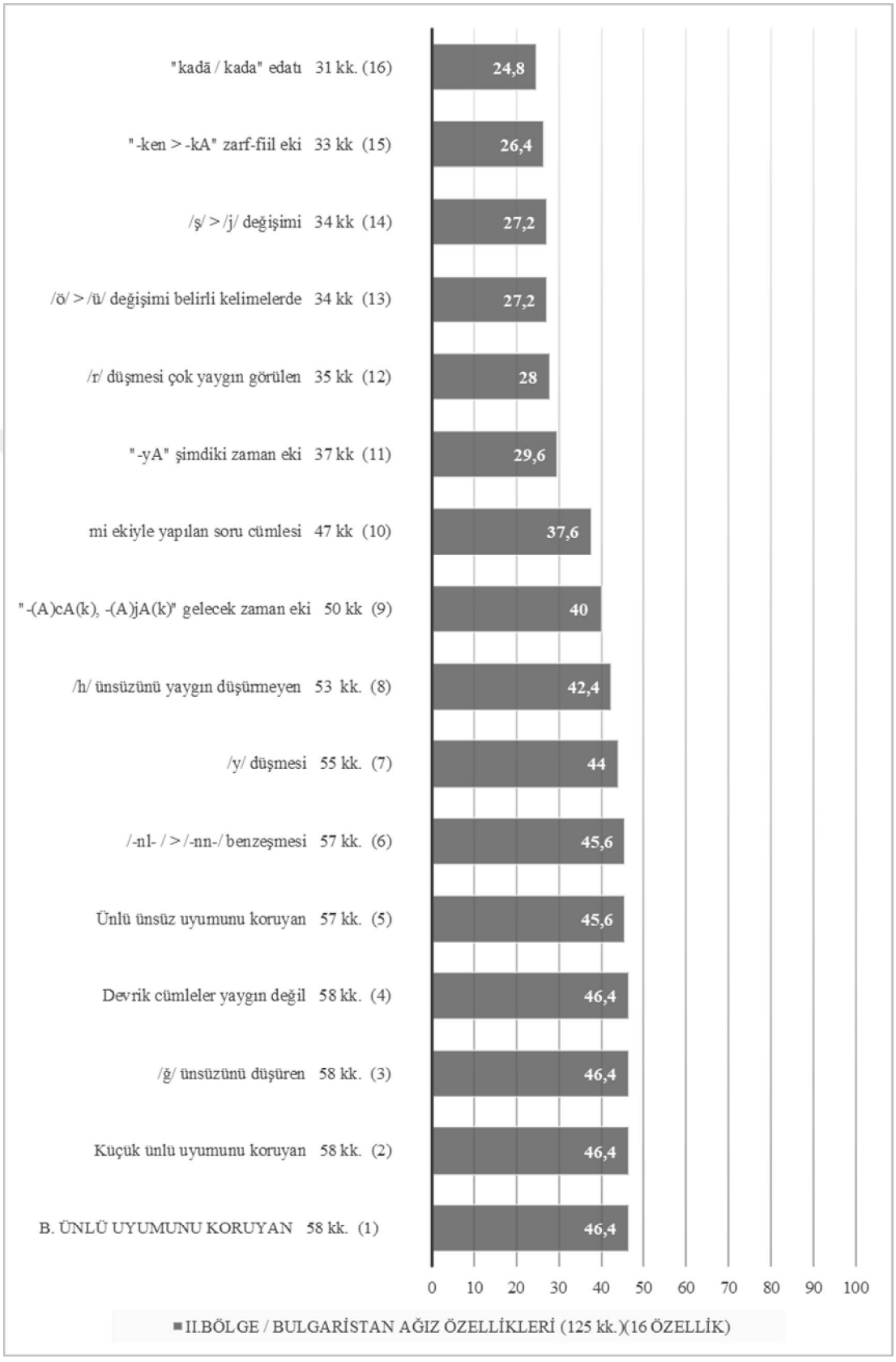
Grafik 16: II. Bölge/Bulgaristan Ağız Özellikleri (Bulgaristan'daki 58 Kaynak Kişi 73 Özellikten, Yoğunluğu %50 ve Üstünde Bulunan 755 İşaretlenmeli 16 Özelliğin, Bulgaristan Toplamındaki 1155 İşaretlenme Üzerinden Değerlendirilme Grafiği)



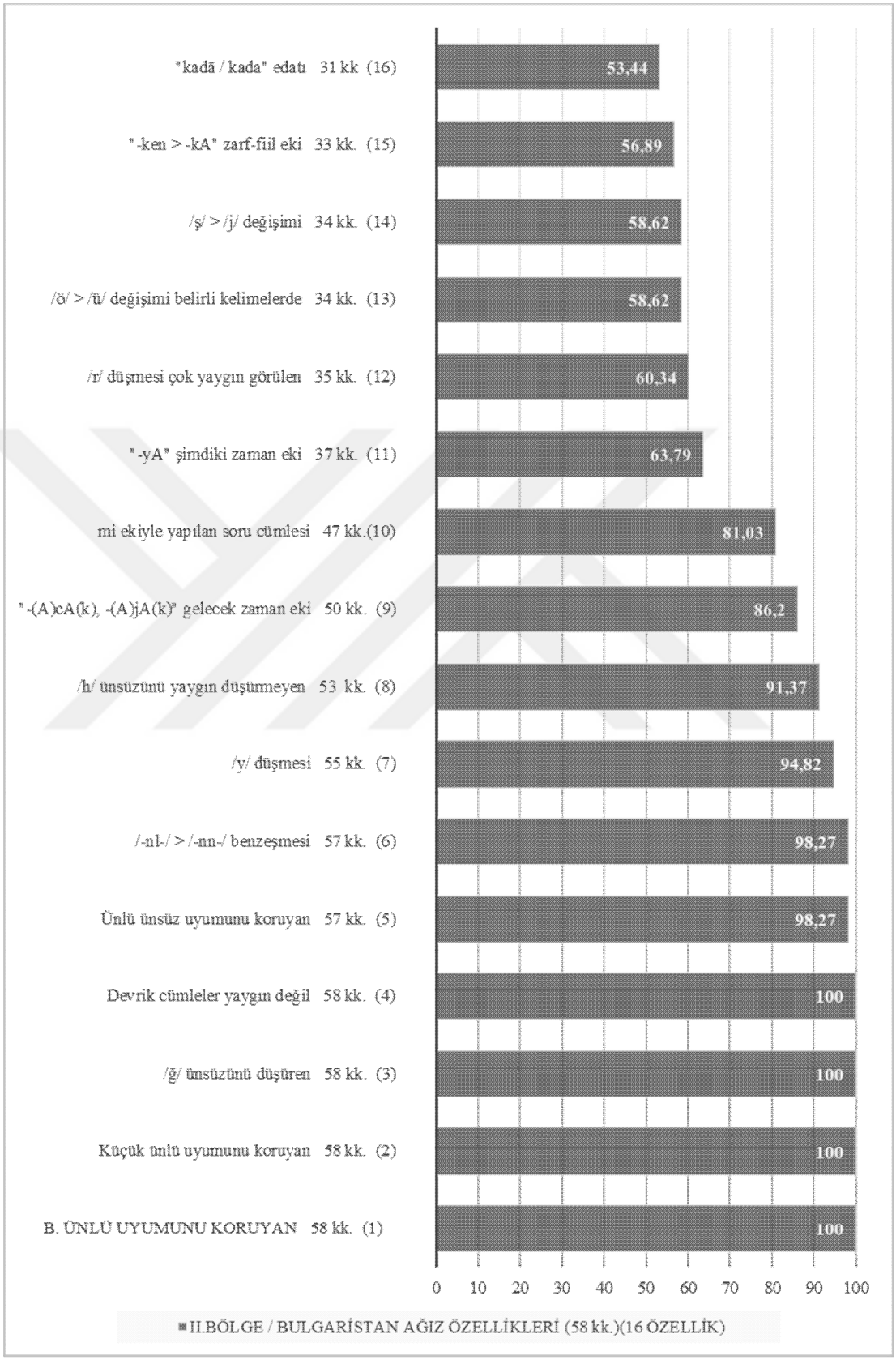
Grafik 17: II. Bölge/Bulgaristan Ağız Özellikleri (Bulgaristan'daki 58 Kaynak Kişi 73 Özellikten, Yoğunluğu %50 ve Üstünde Bulunan 16 Özelliğin, 755 İşaretlenme Üzerinden Değerlendirilme Grafiği)



Grafik 18: II. Bölge/Bulgaristan Ağız Özellikleri (125 Kaynak Kişi 16 Özellik Üzerinden)



Grafik 19: II. Bölge/Bulgaristan Ağız Özellikleri (58 Kaynak Kişi 16 Özellik Üzerinden)



Tablo 5.2.3.6: İkinci Bölge (Yunanistan)

İKİNCİ BÖLGE	**II.BÖLGE** YUNANİSTAN (YUNANİSTAN'DAKİ KAYNAK KİŞİLERCE KULLANILAN BELİRLEYİCİ ÖZELLİKLERİN İŞARETLENME **YOĞUNLUKLARINA GÖRE** SIRALAMASI) **MANİSA** **BALKAN GÖÇMENLERİNİN** **AĞIZ ÖZELLİKLERİ** (MBGAÖ)	YUNANİSTAN	İKİNCİ BÖLGE	Özelliğin işaretlenme toplamının (?) **Yunanistan'**daki kk. toplamına **(28)** oranı	Özelliğin işaretlenme toplamının (?) **Yunanistan'**daki işaretlenme toplamına **(515)** oranı	Özelliğin işaretlenme toplamının (?) **II. Bölge**deki kk. toplamına **(125)** oranı	Özelliğin işaretlenme toplamının (?) **II.Bölge**deki işaretlenme toplamına **(2550)** oranı
N	Kaynak Kişi Toplamları	28	125	%	%	%	%
	Kaynak Kişilerde Tespit Edilen Özelliklerin İşaretlenme Toplamları	515	2550				
2	B. ÜNLÜ UYUMUNU KORUYAN	28	-	100,00	5,43	22,40	1,09
4	Küçük ünlü uyumunu koruyan	28	-	100,00	5,43	22,40	1,09
7	Ünlü ünsüz uyumunu koruyan	28	-	100,00	5,43	22,40	1,09
35	/ğ/ ünsüzünü düşüren	28	-	100,00	5,43	22,40	1,09
104	Devrik cümleler yaygın değil	28	-	100,00	5,43	22,40	1,09
75	"-(A)cA(k), -(A)jA(k)" gelecek zaman eki	26	-	92,85	5,04	20,80	1,01
110	/y/ düşmesi	26	-	92,85	5,04	20,80	1,01
32	/h/ ünsüzünü yaygın düşürmeyen	25	-	89,28	4,85	20,00	0,98
38	/r/ düşmesi az görülen	25	-	89,28	4,85	20,00	0,98
106	mi ekiyle yapılan soru cümlesi	25	-	89,28	4,85	20,00	0,98
41	/-nl-/ > /-nn-/ benzeşmesi	24	-	85,71	4,66	19,20	0,94
18	/ö/ > /ü/ değişimi belirli kelimelerde	24	-	85,71	4,66	19,20	0,94
62	"-yI, -yU" şimdiki zaman eki	20	-	71,42	3,88	16,00	0,78
93	"kadar" edatı	20	-	71,42	3,88	16,00	0,78
109	/ş/ > /j/ değişimi	17	-	60,71	3,30	13,60	0,66
44	"+lA(r) , +lĀ" aile-topluluk eki	13	-	46,42	2,52	10,40	0,50
20	Kelime başı ünlü türemesi (belirli kelimelerde)	12	-	42,85	2,33	9,60	0,47
12	[ė] ünlüsü	9	-	32,14	1,74	7,20	0,35
34	/g/ ünsüzünü belirli kelimelerde koruyan	9	-	32,14	1,74	7,20	0,35
84	"-kAn" zarf-fiil eki	9	-	32,14	1,74	7,20	0,35
60	"-(I)y" şimdiki zaman eki	9	-	32,14	1,74	7,20	0,35
85	"-ken > -kAnA" zarf-fiil eki	8	-	28,57	1,55	6,40	0,31
80	Ettirgen çatıda genişleme (t-dır-)	7	-	25,00	1,35	5,60	0,27
108	/c/ > / j/ değişimi	6	-	21,42	1,16	4,80	0,23
24	/t-/ ötümlüleşmesi belirli kelimelerde	5	-	25,00	0,97	4,00	0,19
6	/l/ >[İ] (ünlü-ünsüz uyumsuzluğu)	5	-	17,85	0,97	4,00	0,19
22	/k-/ ötümlüleşmesi belirli kelimelerde	5	-	17,85	0,97	4,00	0,19
83	"-ken > -kA" zarf-fiil eki	5	-	17,85	0,97	4,00	0,19
21	/k-/ ötümlüleşmesi yaygın	4	-	14,28	0,77	3,20	0,15
90	"kadar > kā / ka" edatı	4	-	14,28	0,77	3,20	0,15
99	"kadan" edatı	4	-	14,28	0,77	3,20	0,15
74	Geniş zamanın şimdiki zaman işlevi	3	-	10,71	0,58	2,40	0,11
76	"-AcI, -IcI, -cI, -clk" gelecek zaman eki	3	-	10,71	0,58	2,40	0,11
91	"kadā / kada" edatı	3	-	10,71	0,58	2,40	0,11

88	“-ken > -kesine” zarf-fiil eki	2	-	7,14	0,38	1,60	0,07
96	“ġadarı” edatı	2	-	7,14	0,38	1,60	0,07
97	“kadara” edatı	2	-	7,14	0,38	1,60	0,07
98	“ġadara” edatı	2	-	7,14	0,38	1,60	0,07
101	“kadar > kadana” edatı	2	-	7,14	0,38	1,60	0,07
31	/h/ ünsüzünü yaygın düşüren	2	-	7,14	0,38	1,60	0,07
63	“-yA” şimdiki zaman eki	2	-	7,14	0,38	1,60	0,07
30	/h/ ünsüzü daima düşen	1	-	3,57	0,19	0,80	0,03
46	“+in / +ĭn, +nĭn, +nēn” aile-topluluk eki	1	-	3,57	0,19	0,80	0,03
51	Yönelme hali bulunma işlevi	1	-	3,57	0,19	0,80	0,03
92	“ġadā” (bazen de ġadar) edatı	1	-	3,57	0,19	0,80	0,03
94	“ġadar” edatı	1	-	3,57	0,19	0,80	0,03
95	“kadarı” edatı	1	-	3,57	0,19	0,80	0,03
T 47	**II.Bölge Yunanistan’da görülen** özellikler.	2,4,6,7,12,18,20,21,22,24,30,31,32,34,35,38,41,44,46, 51,60,62,63,74,75,76,80,83,84,85,88,90,91,92,93,94,95,96 ,97,98,99,101,104,106,108,109,110					
T41	II.Bölge Yunanistan’da görülmemekle birlikte II.Bölge Makedonya ve/veya Bulgaristan’da görülen özellikler.	5,8,9,10,11,14,15,17,23,36,37,42,43,45,47,48,49,52,54, 55,56,64,65,66,67,68,69,70,71,72,73,77,78,81,82,86,87,89 ,100,102,103					
T **88**	**II.Bölgede görülen** özellikler.	88 = 47 + 41					
T 26	II. Bölgede görülmeyen özellikler.	1,3,13,16,19,25,26,27,28,29,33,39,40,50,53,57,58,59, 61,79,105,107,111,112,113,114					
T 114	MBGAÖ toplamı.	114 = 88 + 26					

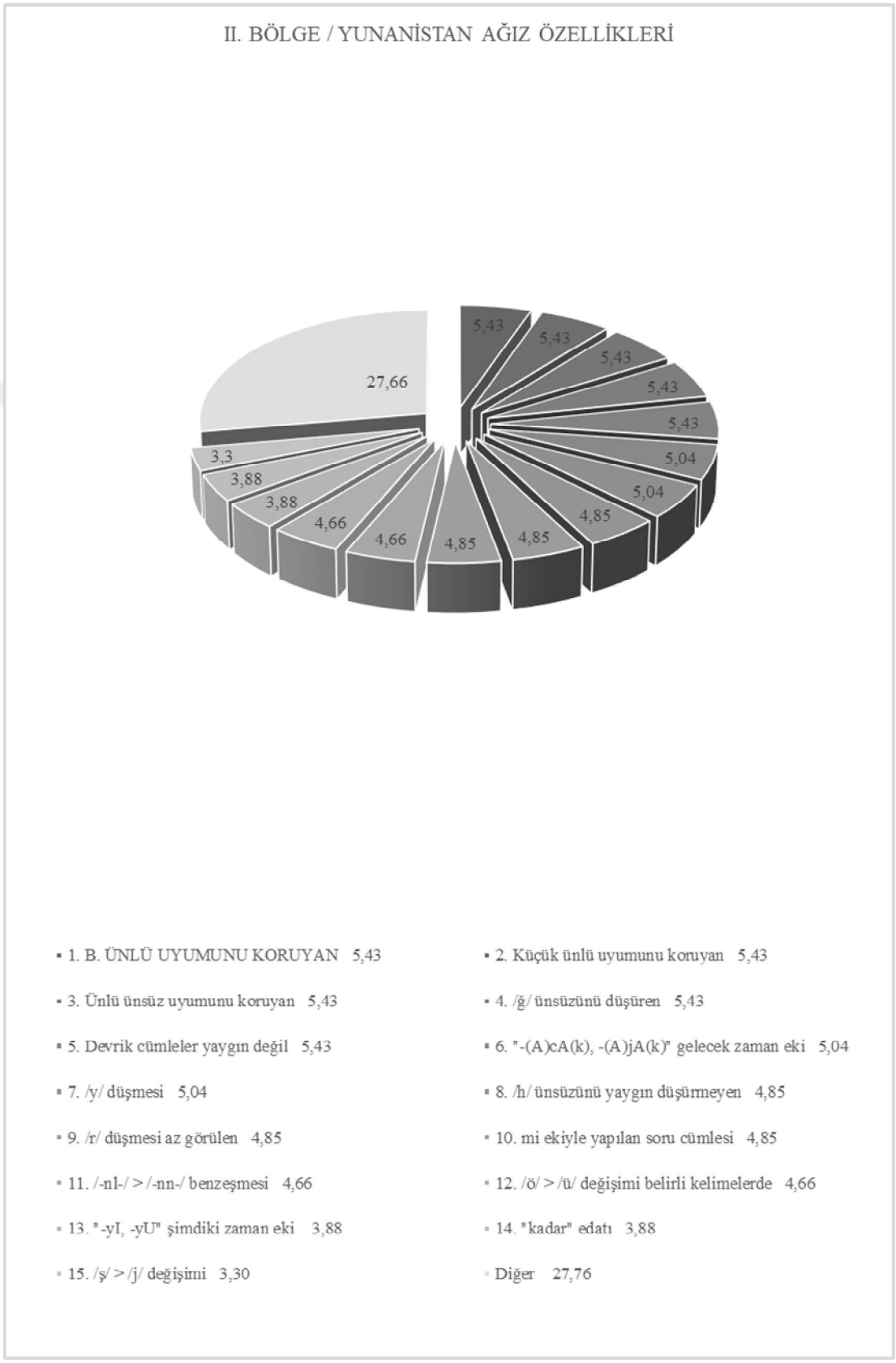
II.BÖLGE / YUNANİSTAN

Yunanistan'da toplam 28 kaynak kişideki 47 ağız özelliğinde 515 işaretlenme bulunmaktadır. İşaretlenme yoğunluğu %50 ve üzerinde olanlar alındığında 15 ağız özelliği ile karşılaşılmaktadır. Bu 15 özelliğin işaretlenme toplamları 372, işaretlenme yüzdesi ise % 72,23'tür.
28 kaynak kişiye ait, geri kalan 32 ağız özelliğindeki işaretlenme sayısı 143, işaretlenme yüzdesi ise % 27,76'dır.
İlk grafik, işaretlenme yoğunluğu %50 ve üzerinde olan 15 özellikteki her bir özelliğin işaretlenme sayısının, Yunanistan'daki toplam işaretlenme sayısına (515) oranlanmasıyla oluşturulmuştur.
İkinci grafik, işaretlenme yoğunluğu %50 ve üzerinde olan 15 özellikteki her bir özelliğin işaretlenme sayısının, bu 15 özellikteki işaretlenme toplamına (372) oranlanmasıyla oluşturulmuştur.
Üçüncü grafik, işaretlenme yoğunluğu %50 ve üzerinde olan 15 özellikteki her bir özelliğin işaretlenme sayısının, II.Bölgedeki toplam kaynak kişi sayısına (125) oranlanmasıyla oluşturulmuştur.
Dördüncü grafik ise, işaretlenme yoğunluğu %50 ve üzerinde olan 15 özellikteki her bir özelliğin işaretlenme sayısının, Yunanistan'daki toplam kaynak kişi sayısına (28) oranlanmasıyla oluşturulmuştur.

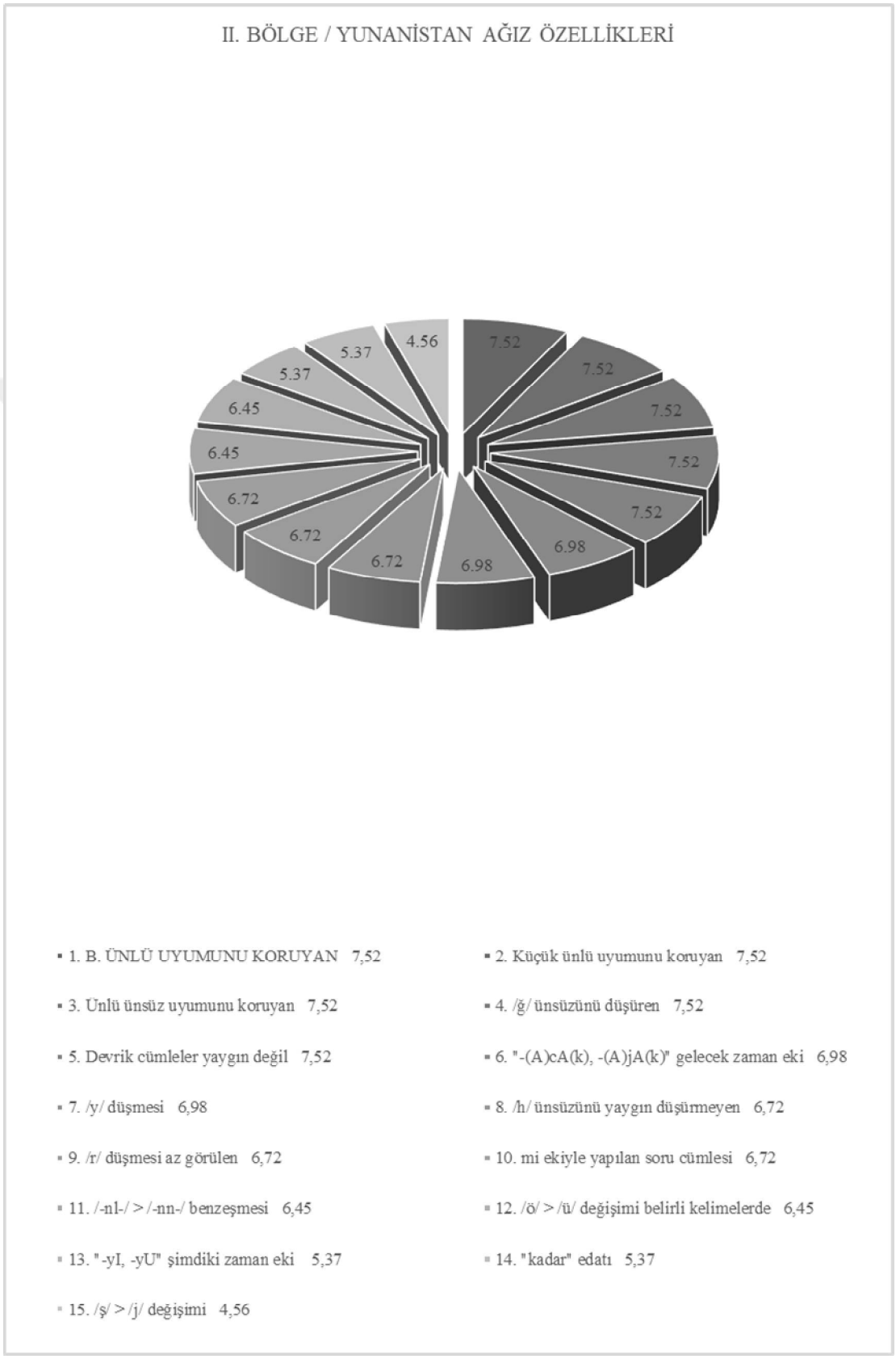
Tablo 5.2.3.7: İkinci Bölge (Yunanistan) (Yoğunluğuna Göre, İşaretlenme Yüzdesi %50 ve Üzeri Olan Ağız Özellikleri)

SN	II.BÖLGE / YUNANİSTAN Toplam 28 kk. 47 Ağız Özelliği 515 İşaretlenme YOĞUNLUĞUNA GÖRE, İŞARETLENME YÜZDESİ %50 VE ÜZERİ OLAN AĞIZ ÖZELLİKLERİ (**15**)	**28 kk.nin işaretleme sayısı**	**28 kk.ye göre işaretlenme %'si**	**125 kk.ye (II.Bölge) göre işaretlenme %'si**	**372 işaretlemeye göre işaretlenme %'si**	**515 işaretlemeye göre işaretlenme %'si**
1	B. ÜNLÜ UYUMUNU KORUYAN	28	100,00	22,40	7,52	5,43
2	Küçük ünlü uyumunu koruyan	28	100,00	22,40	7,52	5,43
3	Ünlü ünsüz uyumunu koruyan	28	100,00	22,40	7,52	5,43
4	/ğ/ ünsüzünü düşüren	28	100,00	22,40	7,52	5,43
5	Devrik cümleler yaygın değil	28	100,00	22,40	7,52	5,43
6	"-(A)cA(k), -(A)jA(k)" gelecek zaman eki	26	92,85	20,80	6,98	5,04
7	/y/ düşmesi	26	92,85	20,80	6,98	5,04
8	/h/ ünsüzünü yaygın düşürmeyen	25	89,28	20,00	6,72	4,85
9	/r/ düşmesi az görülen	25	89,28	20,00	6,72	4,85
10	mi ekiyle yapılan soru cümlesi	25	89,28	20,00	6,72	4,85
11	/-nl-/ > /-nn-/ benzeşmesi	24	85,71	19,20	6,45	4,66
12	/ö/ > /ü/ değişimi belirli kelimelerde	24	85,71	19,20	6,45	4,66
13	"-yI, -yU" şimdiki zaman eki	20	71,42	16,00	5,37	3,88
14	"kadar" edatı	20	71,42	16,00	5,37	3,88
15	/ş/ > /j/ değişimi	17	60,71	13,60	4,56	3,30
	Diğer 27,76					
	28 kaynak kişinin 15 ağız özelliğindeki işaretlenme toplamı	372	-			72,23
	28 kaynak kişinin diğer 32 özellikteki işaretlenme toplamı	143	-			27,76
	28 kaynak kişinin 47 özellikteki işaretlenme toplamı	515	-			100,00

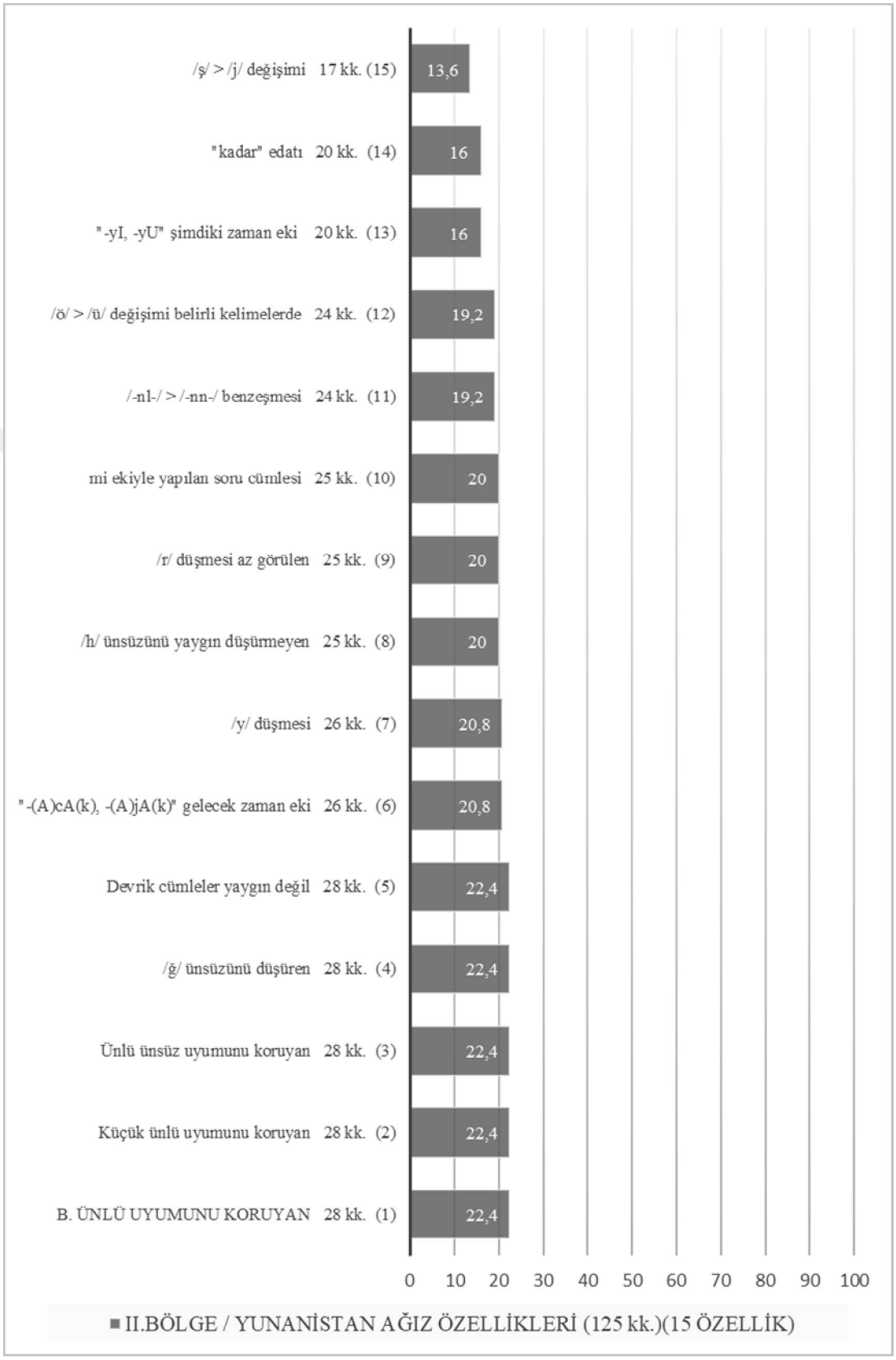
Grafik 20: II. Bölge/Yunanistan Ağız Özellikleri (Yunanistan'daki 28 Kaynak Kişi 47 Özellikten, Yoğunluğu %50 ve Üstünde Bulunan 372 İşaretlenmeli 15 Özelliğin, Yunanistan Toplamındaki 515 İşaretlenme Üzerinden Değerlendirilme Grafiği)



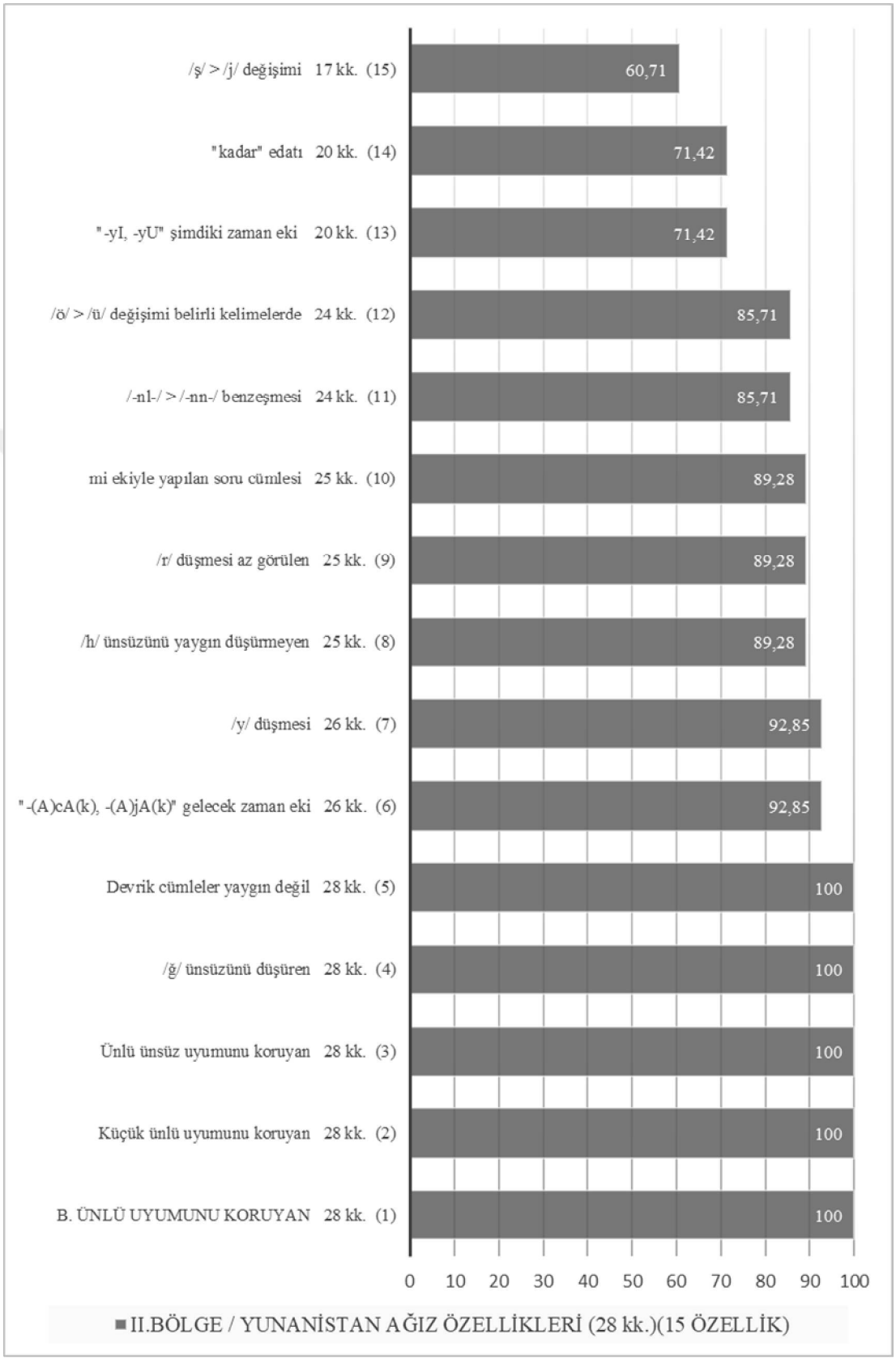
Grafik 21: II. Bölge/Yunanistan Ağız Özellikleri (Yunanistan'daki 28 Kaynak Kişi 47 Özellikten, Yoğunluğu %50 ve Üstünde Bulunan 15 Özelliğin, 372 İşaretlenme Üzerinden Değerlendirilme Grafiği)



Grafik 22: II. Bölge/Yunanistan Ağız Özellikleri (125 Kaynak Kişi 15 Özellik Üzerinden)



Grafik 23: II. Bölge/Yunanistan Ağız Özellikleri (28 Kaynak Kişi 15 Özellik Üzerinden)



Tablo 5.2.3.8: İkinci Bölge

İKİNCİ BÖLGE	**II.BÖLGE** TOPLAM (II.BÖLGEDEKİ KAYNAK KİŞİLERCE KULLANILAN BELİRLEYİCİ ÖZELLİKLERİN İŞARETLENME **YOĞUNLUKLARINA GÖRE** SIRALAMASI) **MANİSA BALKAN GÖÇMENLERİNİN AĞIZ ÖZELLİKLERİ** (MBGAÖ)	MAKEDONYA	BULGARİSTAN	YUNANİSTAN	İKİNCİ BÖLGE	Özelliğin işaretlenme toplamının (?) **II.Bölgedeki** kk. toplamına **(125)** oranı	Özelliğin işaretlenme toplamının (?) **II.Bölgedeki** işaretlenme toplamına **(2550)** oranı
	Kaynak Kişi Toplamları	39	58	28	125	%	%
N	Kaynak .Kişilerde Tespit Edilen Özelliklerin İşaretlenme Toplamları	880	1155	515	2550		
2	B. ÜNLÜ UYUMUNU KORUYAN	39	58	28	125	100,00	4,90
4	Küçük ünlü uyumunu koruyan	39	58	28	125	100,00	4,90
35	/ğ/ ünsüzünü düşüren	39	58	28	125	100,00	4,90
7	Ünlü ünsüz uyumunu koruyan	39	57	28	124	99,2	4,86
110	/y/ düşmesi	35	55	26	116	92,8	4,54
41	/-nl-/ > /-nn-/ benzeşmesi	29	57	24	110	88,00	4,31
75	"-(A)cA(k), -(A)jA(k)" gelecek zaman eki	33	50	26	109	87,20	4,27
106	mi ekiyle yapılan soru cümlesi	33	47	25	105	84,00	4,11
104	Devrik cümleler yaygın değil	12	58	28	98	78,40	3,84
18	/ö/ > /ü/ değişimi belirli kelimelerde	28	34	24	86	68,80	3,37
109	/ş/ > /j/ değişimi	28	34	17	79	63,20	3,09
32	/h/ ünsüzünü yaygın düşürmeyen	-	53	25	78	62,40	3,05
38	/r/ düşmesi az görülen	39	-	25	64	51,20	2,50
108	/c/ > / j/ değişimi	29	22	6	57	45,60	2,23
93	"kadar" edatı	15	21	20	56	44,80	2,19
63	"-yA" şimdiki zaman eki	15	37	2	54	43,20	2,11
83	"-ken > -kA" zarf-fiil eki	16	33	5	54	43,20	2,11
24	/t-/ ötümlüleşmesi belirli kelimelerde	24	24	5	53	42,40	2,07
20	Kelime başı ünlü türemesi (belirli kelimelerde)	26	14	12	52	41,60	2,03
34	/g/ ünsüzünü belirli kelimelerde koruyan	14	25	9	48	38,40	1,88
55	"-n" birinci teklik şahıs eki	32	13	-	45	36,00	1,76
62	"-yI, -yU" şimdiki zaman eki	5	16	20	41	32,80	1,60
12	[ė] ünlüsü	22	9	9	40	32,00	1,56
84	"-kAn" zarf-fiil eki	10	19	9	38	30,40	1,49
67	"-yo" şimdiki zaman eki	24	13	-	37	29,60	1,45
91	"kadā / kada" edatı	3	31	3	37	29,60	1,45
36	/r/ düşmesi çok yaygın görülen	-	35	-	35	28,00	1,37
31	/h/ ünsüzünü yaygın düşüren	27	2	2	31	24,80	1,21
44	"+lA(r), +lĀ" aile-topluluk eki	3	15	13	31	24,80	1,21
69	"-yor(u)" şimdiki zaman eki	21	6	-	27	21,60	1,05
14	Damak n'si	26	-	-	26	20,80	1,01
103	Devrik cümleler yaygın	26	-	-	26	20,80	1,01
37	/r/ düşmesi yaygın görülen	-	22	-	22	17,60	0,86
45	"+il / +īl" aile-topluluk eki	20	1		21	16,80	0,82
51	Yönelme hali bulunma işlevi	13	7	1	21	16,80	0,82

65	“-ĭrI, -rI; -ār(ı), -mār(ı), -mėri” şimdiki zaman eki	14	7	-	21	16,80	0,82
64	“-yAr(I)” şimdiki zaman eki	4	16	-	20	16,00	0,78
22	/k-/ ötümlüleşmesi belirli kelimelerde	6	8	5	19	15,20	0,74
77	“-(A)nA, -AynA(r)” gelecek zaman eki	19	-	-	19	15,20	0,74
90	“kadar > kā / ka” edatı	13	1	4	18	14,40	0,70
85	“-ken > -kAnA” zarf-fiil eki	3	6	8	17	13,60	0,66
102	“yene/yena/yane” edatı	14	-	-	14	11,20	0,54
21	/k-/ ötümlüleşmesi yaygın	-	9	4	13	10,40	0,50
30	/h/ ünsüzü daima düşen	11	1	1	13	10,40	0,50
42	/-rl-/ > /-ll-/ benzeşmesi	-	13	-	13	10,40	0,50
74	Geniş zamanın şimdiki zaman işlevi	10	-	3	13	10,40	0,50
6	/l/ > [Ĺ] (ünlü-ünsüz uyumsuzluğu)		7	5	12	9,60	0,47
46	“+in / +ĭn, +nĭn, +nēn” aile-topluluk eki	-	11	1	12	9,60	0,47
66	“-yırI, -yIr(I)” şimdiki zaman eki	-	12	-	12	9,60	0,47
92	“ġadā” (bazen de ġadar) edatı	-	11	1	12	9,60	0,47
15	[r̄] ünsüzü	-	10	-	10	8,00	0,39
81	Dönüşlü çatı(-n-) kullanımı	10	-	-	10	8,00	0,39
60	“-(I)y” şimdiki zaman eki	-	-	9	9	7,20	0,35
99	“kadan” edatı	-	4	4	8	6,40	0,31
23	Kelime sonu ötümlüleşmesi (k, p gibi)	-	7	-	7	5,60	0,27
80	Ettirgen çatıda genişleme (t-dır-)	-	-	7	7	5,60	0,27
76	“-AcI, -IcI, -cI, -cIk” gelecek zaman eki	-	3	3	6	4,80	0,23
17	/ö/ > /ü/ değişimi yaygın olan	5	-	-	5	4,00	0,19
49	“+yIn” ilgi hali eki	-	5	-	5	4,00	0,19
95	“kadarı” edatı	-	4	1	5	4,00	0,19
70	“-or, -ōr, -ōru, -ō, -mō,-mōru” şimdiki zaman eki	-	4	-	4	3,20	0,15
78	“-ende, -ender” gelecek zaman eki	4	-	-	4	3,20	0,15
8	[è] ünlüsü	-	3	-	3	2,40	0,11
48	“+ē, +i / +ĭ” aile-topluluk eki	1	2	-	3	2,40	0,11
52	Bulunma halinin ayrılma işlevi	2	1	-	3	2,40	0,11
72	“-va, -vArI, -vel” şimdiki zaman eki (Mestanlı’da)	-	3	-	3	2,40	0,11
73	“-vo, -vö, -völ, -vörü” şimdiki zaman eki	-	3	-	3	2,40	0,11
97	“kadara” edatı	-	1	2	3	2,40	0,11
56	“-sIm, -süm” birinci teklik şahıs eki	-	2	-	2	1,60	0,07
71	“-ō, -ō̃” şimdiki zaman eki	-	2	-	2	1,60	0,07
86	“-ken > -kAnI' zarf-fiil eki	-	2	-	2	1,60	0,07
88	“-ken > -kesine” zarf-fiil eki	-	-	2	2	1,60	0,07
94	“ġadar” edatı	-	1	1	2	1,60	0,07
96	“ġadarı” edatı	-	-	2	2	1,60	0,07
98	“ġadara” edatı	-	-	2	2	1,60	0,07
101	“kadar > kadana” edatı	-	-	2	2	1,60	0,07
5	Ünlü ünsüz uyumunu bozan	-	1	-	1	0,80	0,07
9	[i̇] ünlüsü	-	1	-	1	0,80	0,07
10	[ȯ] ünlüsü	-	1	-	1	0,80	0,07
11	[ü] ünlüsü	-	1	-	1	0,80	0,07
43	Vurgunun sondan başa taşınması	-	1	-	1	0,80	0,07
47	“+ēni” aile -topluluk eki	-	1	-	1	0,80	0,07
54	“-sIk” birinci çokluk şahıs eki	-	1	-	1	0,80	0,07
68	“-yö, -yöl” şimdiki zaman eki	-	1	-	1	0,80	0,07
82	“-(I)k” zarf-fiil eki	-	1	-	1	0,80	0,07
87	“-ken > -kesi, kēsı” zarf-fiil eki	-	1	-	1	0,80	0,07
89	“-ken > -kAyIn” zarf-fiil eki	-	1	-	1	0,80	0,07
100	“ġadan” edatı	-	1	-	1	0,80	0,07

T **88**	**II.Bölgede görülen** özelllikler.	2,4,5,6,7,8,9,10,11,12,14,15,17,18,20,21,22,23,24,30,31,32,34 ,35,36,37,38,41,42,43,44,45,46,47,48,49,51,52,54,55,56,60,62 ,63,64,65,66,67,68,69,70,71,72,73,74,75,76,77,78,80,81,82,83 ,84,85,86,87,88,89,90,91,92,93,94,95,96,97,98,99,100,101, 102,103,104,106,108,109,110
T 26	**II.Bölgede görülmeyen** özellikler.	1,3,13,16,19,25,26,27,28,29,33,39,40,50,53,57,58,59,61,79, 105,107,111,112,113,114
T 114	MBGAÖ toplamı.	114 = 88 + 26

Tablo 5.2.3.9: İkinci Bölge (Sadece Makedonya'da Görülen Özellikler)

İKİNCİ BÖLGE	SADECE **MAKEDONYA'**DA GÖRÜLEN ÖZELLİKLER (SADECE MAKEDONYA'DAKİ KAYNAK KİŞİLERCE KULLANILAN BELİRLEYİCİ ÖZELLİKLERİN İŞARETLENME **YOĞUNLUKLARINA GÖRE** SIRALAMASI) **MANİSA BALKAN GÖÇMENLERİNİN AĞIZ ÖZELLİKLERİ** (MBGAÖ)	MAKEDONYA	BULGARİSTAN	YUNANİSTAN	İKİNCİ BÖLGE	Özelliğin işaretlenme toplamının (?) **Makedonya**'daki kk. toplamına **(39)** oranı	Özelliğin işaretlenme toplamının (?) SMTEÖİT'na **(104)** oranı	Özelliğin işaretlenme toplamının (?) **Makedonya**'daki işaretlenme toplamına **(880)** oranı	Özelliğin işaretlenme toplamının (?) **II.Bölgede**ki kk. toplamına **(125)** oranı	Özelliğin işaretlenme toplamının (?) **II.Bölgede**ki işaretlenme toplamına **(2550)** oranı
	Kaynak Kişi Toplamları	39	58	28	125	%	%	%	%	%
	Kaynak Kişilerde Tespit Edilen Özelliklerin İşaretlenme Toplamları	880	1155	515	2550					
N	Sadece Makedonya'da Tespit Edilen Özelliklerin İşaretlenme Toplamları (SMTEÖİT)	104	-	-	-					
14	Damak n'si	26	-	-	-	66,66	25,00	2,95	20,80	1,01
103	Devrik cümleler yaygın	26	-	-	-	66,66	25,00	2,95	20,80	1,01
77	"-(A)nA, -AynA(r)" gelecek zaman eki	19	-	-	-	48,71	18,26	2,15	15,20	0,74
102	"yene/yena/yane" edatı	14	-	-	-	35,89	13,46	1,59	11,20	0,54
81	Dönüşlü çatı(-n-) kullanımı	10	-	-	-	25,64	9,61	1,13	8,00	0,39
17	/ö/ > /ü/ değişimi yaygın olan	5	-	-	-	12,82	4,80	0,56	4,00	0,19
78	"-ende, -ender" gelecek zaman eki	4	-	-	-	10,25	3,84	0,45	3,20	0,15
	7 (Kaynak Kişilerde Tespit Edilen Özellik Sayısı)									

Tablo 5.2.3.10: İkinci Bölge (Sadece Bulgaristan'da Görülen Özellikler)

İKİNCİ BÖLGE	SADECE **BULGARİSTAN'**DA GÖRÜLEN ÖZELLİKLER (SADECE BULGARİSTAN'DAKİ KAYNAK KİŞİLERCE KULLANILAN BELİRLEYİCİ ÖZELLİKLERİN İŞARETLENME **YOĞUNLUKLARINA GÖRE** SIRALAMASI) **MANİSA BALKAN GÖÇMENLERİNİN AĞIZ ÖZELLİKLERİ** (MBGAÖ)	MAKEDONYA	BULGARİSTAN	YUNANİSTAN	İKİNCİ BÖLGE	Özelliğin işaretlenme toplamının (?) **Bulgaristan**'daki kk. toplamına **(58)** oranı	Özelliğin işaretlenme toplamının (?) SBTEÖİT'na **(135)** oranı	Özelliğin işaretlenme toplamının (?) **Bulgaristan**'daki işaretlenme toplamına **(1155)** oranı	Özelliğin işaretlenme toplamının (?) **II.Bölgede**ki kk. toplamına **(125)** oranı	Özelliğin işaretlenme toplamının (?) **II.Bölgede**ki işaretlenme toplamına **(2550)** oranı
	Kaynak Kişi Toplamları	39	58	28	125	%	%	%	%	%
	Kaynak Kişilerde Tespit Edilen Özelliklerin İşaretlenme Toplamları	880	1155	515	2550					
N	Sadece Bulgaristan'da Tespit Edilen Özelliklerin İşaretlenme Toplamları (SBTEÖİT)	-	135	-	-					
36	/r/ düşmesi çok yaygın görülen	-	35	-	-	60,34	25,92	3,03	28,00	1,37
37	/r/ düşmesi yaygın görülen	-	22	-	-	37,93	16,29	1,90	17,60	0,86
42	/-rl-/ > /-ll-/ benzeşmesi	-	13	-	-	22,41	9,62	1,12	10,40	0,50
66	"-yirI, -yIr(I)" şimdiki zaman eki	-	12	-	-	20,68	8,88	1,03	9,60	0,47
15	[r̄] ünsüzü	-	10	-	-	17,24	7,40	0,86	8,00	0,39
23	Kelime sonu ötümlüleşmesi (k, p gibi)	-	7	-	-	12,06	5,18	0,60	5,60	0,27
49	"+yIn" ilgi hali eki	-	5	-	-	8,62	3,70	0,43	4,00	0,19
70	"-or, -ōr, -ōru, -ō, -mō, -mōru" şim. z. eki	-	4	-	-	6,89	2,96	0,34	3,20	0,15
8	[è] ünlüsü	-	3	-	-	5,17	2,22	0,25	2,40	0,11
72	"-va, -vArI, -vel" ş. z. eki (Mestanlı'da)	-	3	-	-	5,17	2,22	0,25	2,40	0,11
73	"-vo, -vö, -völ, -vörü" şimdiki zaman eki	-	3	-	-	5,17	2,22	0,25	2,40	0,11
56	"-sIm, -süm" birinci teklik şahıs eki	-	2	-	-	3,44	1,48	0,17	1,60	0,07
71	"-ō, -ō̃" şimdiki zaman eki	-	2	-	-	3,44	1,48	0,17	1,60	0,07
86	"-ken > -kAnI" zarf-fiil eki	-	2	-	-	3,44	1,48	0,17	1,60	0,07
5	Ünlü ünsüz uyumunu bozan	-	1	-	-	1,72	0,74	0,08	0,80	0,03
9	[i] ünlüsü	-	1	-	-	1,72	0,74	0,08	0,80	0,03
10	[ö] ünlüsü	-	1	-	-	1,72	0,74	0,08	0,80	0,03
11	[ù] ünlüsü	-	1	-	-	1,72	0,74	0,08	0,80	0,03
43	Vurgunun sondan başa taşınması	-	1	-	-	1,72	0,74	0,08	0,80	0,03
47	"+ēni" aile-topluluk eki	-	1	-	-	1,72	0,74	0,08	0,80	0,03
54	"-sIk" birinci çokluk şahıs eki	-	1	-	-	1,72	0,74	0,08	0,80	0,03
68	"-yö, -yöl" şimdiki zaman eki	-	1	-	-	1,72	0,74	0,08	0,80	0,03
82	"-(I)k" zarf-fiil eki	-	1	-	-	1,72	0,74	0,08	0,80	0,03
87	"-ken > -kesi, -kēsı" zarf-fiil eki	-	1	-	-	1,72	0,74	0,08	0,80	0,03
89	"-ken > -kAyIn" zarf-fiil eki	-	1	-	-	1,72	0,74	0,08	0,80	0,03
100	"ğadan" edatı	-	1	-	-	1,72	0,74	0,08	0,80	0,03
	26 (Kaynak Kişilerde Tespit Edilen Özellik Sayısı)									

Tablo 5.2.3.11: İkinci Bölge (Sadece Yunanistan'da Görülen Özellikler)

İKİNCİ BÖLGE	**SADECE YUNANİSTAN'DA** GÖRÜLEN ÖZELLİKLER (SADECE YUNANİSTAN'DAKİ KAYNAK KİŞİLERCE KULLANILAN BELİRLEYİCİ ÖZELLİKLERİN İŞARETLENME **YOĞUNLUKLARINA GÖRE** SIRALAMASI) **MANİSA BALKAN GÖÇMENLERİNİN AĞIZ ÖZELLİKLERİ** (MBGAÖ)	MAKEDONYA	BULGARİSTAN	YUNANİSTAN	İKİNCİ BÖLGE	Özelliğin işaretlenme toplamının (?) **Yunanistan**'daki kk. toplamına **(28)** oranı	Özelliğin işaretlenme toplamının (?) SYTEÖİT'na **(24)** oranı	Özelliğin işaretlenme toplamının (?) **Yunanistan'**daki işaretlenme toplamına **(515)** oranı	Özelliğin işaretlenme toplamının (?) **II.Bölg**edeki kk. toplamına **(125)** oranı	Özelliğin işaretlenme toplamının (?) **II.Bölg**edeki işaretlenme toplamına **(2550)** oranı
N	Kaynak Kişi Toplamları	39	58	28	125	%	%	%	%	%
	Kaynak Kişilerde Tespit Edilebilen Özelliklerin İşaretlenme Toplamları	880	1155	515	2550					
	Sadece Yunanistan'da Tespit Edilen Özelliklerin İşaretlenme Toplamları (SYTEÖİT)	-	-	24						
60	"-(I)y" şimdiki zaman eki	-	-	9	-	32,14	37,50	1,74	7,20	0,35
80	Ettirgen çatıda genişleme (t-dır-)	-	-	7	-	25,00	25,92	1,35	5,60	0,27
88	"-ken > -kesine" zarf-fiil eki	-	-	2	-	7,14	8,33	0,38	1,60	0,07
96	"ġadarı" edatı	-	-	2	-	7,14	8,33	0,38	1,60	0,07
98	"ġadara" edatı	-	-	2	-	7,14	8,33	0,38	1,60	0,07
101	"kadar > kadana" edatı	-	-	2	-	7,14	8,33	0,38	1,60	0,07
	6 (Kaynak Kişilerde Tespit Edilen Özellik Sayısı)									

Tablo 5.2.3.12: İkinci Bölge (Makedonya ve Bulgaristan'da Ortak Olarak Görülen Özellikler)

İKİNCİ BÖLGE	SADECE **MAKEDONYA VE BULGARİSTAN'**DA ORTAK OLARAK GÖRÜLEN ÖZELLİKLER (SADECE MAKEDONYA VE BULGARİSTAN'DAKİ KAYNAK KİŞİLERCE KULLANILAN BELİRLEYİCİ ORTAK ÖZELLİKLERİN İŞARETLENME **YOĞUNLUKLARINA GÖRE** SIRALAMASI) **MANİSA BALKAN GÖÇMENLERİNİN AĞIZ ÖZELLİKLERİ** (MBGAÖ)	MAKEDONYA	BULGARİSTAN	YUNANİSTAN	MAKEDONYA+ BULGARİSTAN (MB)	İKİNCİ BÖLGE	Özelliğin işaretlenme toplamının (?) MB kk. toplamına **(97)** oranı	Özelliğin işaretlenme toplamının (?) SMVBTEOÖİT'na **(177)** oranı	Özelliğin işaretlenme toplamının (?) MB işaretlenme toplamına **(2035)** oranı	Özelliğin işaretlenme toplamının (?) II.Bölgedeki kk. toplamına **(125)** oranı	Özelliğin işaretlenme toplamının (?) II.Bölgedeki işaretlenme toplamına **(2550)** oranı
	Kaynak Kişi Toplamları	**39**	**58**	**28**	**97**	**125**	%	%	%	%	%
	Kaynak Kişilerde Tespit Edilen Özelliklerin İşaretlenme Toplamları	880	1155	515	2035	2550					
N	Sadece Makedonya ve Bulgaristan'da Tespit Edilen Ortak Özelliklerin İşaretlenme Toplamları (SMVBTEOÖİT)	118	59	-	177	-					
55	"-n" birinci teklik şahıs eki	32	13	-	45	-	46,39	25,42	2,21	36,00	1,76
67	"-yo" şimdiki zaman eki	24	13	-	37	-	38,14	20,90	1,81	29,60	1,45
69	"-yor(u)" şimdiki zaman eki	21	6	-	27	-	27,83	15,25	1,32	21,60	1,05
45	"+il / +îl" aile-topluluk eki	20	1		21	-	21,64	11,86	1,03	16,80	0,82
65	"-îrI,-rI; -ār(ı), -mār(ı), -mèri" şim.z. eki	14	7	-	21	-	21,64	11,86	1,03	16,80	0,82
64	"-yAr(I)" şimdiki zaman eki	4	16	-	20	-	20,61	11,29	0,98	16,00	0,78
48	"+ē, +i / +ī" aile-topluluk eki	1	2	-	3	-	3,09	1,69	0,14	2,40	0,11
52	Bulunma halinin ayrılma işlevi	2	1	-	3	-	3,09	1,69	0,14	2,40	0,11
	8 (Kaynak Kişilerde Tespit Edilen Özellik Sayısı)										

Tablo 5.2.3.13: İkinci Bölge (Makedonya ve Yunanistan'da Ortak Olarak Görülen Özellikler)

İKİNCİ BÖLGE	SADECE **MAKEDONYA VE YUNANİSTAN'**DA **ORTAK OLARAK** GÖRÜLEN ÖZELLİKLER (SADECE MAKEDONYA VE YUNANİSTAN'DAKİ KAYNAK KİŞİLERCE KULLANILAN BELİRLEYİCİ ORTAK ÖZELLİKLERİN İŞARETLENME **YOĞUNLUKLARINA GÖRE** SIRALAMASI) **MANİSA BALKAN GÖÇMENLERİNİN AĞIZ ÖZELLİKLERİ** (MBGAÖ)	MAKEDONYA TOPLAMI	BULGARİSTAN TOPLAMI	YUNANİSTAN TOPLAMI	MAKEDONYA + YUNANİSTAN (MY)	İKİNCİ BÖLGE	Özelliğin işaretlenme toplamının (?) MY kk. toplamına **(67)** oranı	Özelliğin işaretlenme toplamının (?) SMVYTEOÖİT'na **(77)** oranı	Özelliğin işaretlenme toplamının (?) MY işaretlenme toplamına **(1395)** oranı	Özelliğin işaretlenme toplamının (?) II.Bölgedeki kk. toplamına **(125)** oranı	Özelliğin işaretlenme toplamının (?) II.Bölgedeki işaretlenme toplamına **(2550)** oranı
	Kaynak Kişi Toplamları	39	58	28	67	125	%	%	%	%	%
	Kaynak Kişilerde Tespit Edilen Özelliklerin İşaretlenme Toplamları	880	1155	515	1395	2550					
N **N**	Sadece **Makedonya ve Yunanistan** 'da Tespit Edilen Ortak Özelliklerin İşaretlenme Toplamları(SMVYTEOÖİT)	49	-	28	77	-					
38	/r/ düşmesi az görülen	39	-	25	64		95,52	83,11	4,58	51,20	2,50
74	Geniş zamanın şimdiki zaman işlevi	10	-	3	13		19,40	16,88	0,93	10,40	0,50
	2 (Kaynak Kişilerde Tespit Edilen Özellik Sayısı)										

Tablo 5.2.3.14: İkinci Bölge (Bulgaristan ve Yunanistan'da Ortak Olarak Görülen Özellikler)

İKİNCİ BÖLGE	SADECE **BULGARİSTAN VE YUNANİSTAN'**DA ORTAK OLARAK GÖRÜLEN ÖZELLİKLER (SADECE BULGARİSTAN VE YUNANİSTAN'DAKİ KAYNAK KİŞİLERCE KULLANILAN BELİRLEYİCİ ORTAK ÖZELLİKLERİN İŞARETLENME **YOĞUNLUKLARINA GÖRE** SIRALAMASI) **MANİSA BALKAN GÖÇMENLERİNİN AĞIZ ÖZELLİKLERİ** (MBGAÖ)	MAKEDONYA	BULGARİSTAN	YUNANİSTAN	BULGATİSTAN + YUNANİSTAN (BY)	İKİNCİ BÖLGE	Özeliğin işaretlenme toplamının (?) BY kk. toplamına **(86)** oranı	Özeliğin işaretlenme toplamının (?) SBYTEOÖİT'na **(151)** oranı	Özeliğin işaretlenme toplamının (?) BY işaretlenme toplamına **(1670)** oranı	Özeliğin işaretlenme toplamının (?) II.Bölgedeki kk. toplamına **(125)** oranı	Özeliğin işaretlenme toplamının (?) II.Bölgedeki işaretlenme toplamına **(2550)** oranı
N	Kaynak Kişi Toplamları	39	58	28	86	125	%	%	%	%	%
	Kaynak Kişilerde Tespit Edilen Özelliklerin İşaretlenme Toplamları	880	1155	515	1670	2550					
	Sadece **Bulgaristan ve Yunanistan**'da Tespit Edilen Ortak Özelliklerin İşaretlenme Toplamları(SBVYTEOÖİT)	-	104	47	151	-					
32	/h/ ünsüzünü yaygın düşürmeyen	-	53	25	78		90,69	51,65	4,67	62,40	3,05
21	/k-/ ötümlüleşmesi yaygın	-	9	4	13		15,11	8,60	0,77	10,40	0,50
6	/l/ > [Í] (ünlü-ünsüz uyumsuzluğu)		7	5	12		13,95	7,94	0,71	9,60	0,47
46	"+in / +ïn, +nïn, +nën" aile-topluluk eki	-	11	1	12		13,95	7,94	0,71	9,60	0,47
92	"ġadā" (bazen de ġadar) edatı	-	11	1	12		13,95	7,94	0,71	9,60	0,47
99	"kadan" edatı	-	4	4	8		9,30	5,29	0,47	6,40	0,31
76	"-AcI, -IcI, -cI, -cIk" gelecek zaman eki	-	3	3	6		6,97	3,97	0,35	4,80	0,23
95	"kadarı" edatı	-	4	1	5		5,81	3,31	0,29	4,00	0,19
97	"kadara" edatı	-	1	2	3		3,48	1,98	0,17	2,40	0,11
94	"ġadar" edatı	-	1	1	2		2,32	1,32	0,11	1,60	0,07
	10 (Kaynak Kişilerde Tespit Edilen Özellik Sayısı)										

Tablo 5.2.3.15: İkinci Bölge (Makedonya, Bulgaristan ve Yunanistan'da Ortak Olarak Görülen Özellikler)

İKİNCİ BÖLGE	**MAKEDONYA, BULGARİSTAN VE YUNANİSTAN'**DA ORTAK OLARAK GÖRÜLEN ÖZELLİKLER (SADECE MAKEDONYA, BULGARİSTAN VE YUNANİSTAN'DAKİ KAYNAK KİŞİLERCE KULLANILAN BELİRLEYİCİ ORTAK ÖZELLİKLERİN İŞARETLENME **YOĞUNLUKLARINA GÖRE** SIRALAMASI) **MANİSA BALKAN GÖÇMENLERİNİN AĞIZ ÖZELLİKLERİ** (MBGAÖ)	MAKEDONYA	BULGARİSTAN	YUNANİSTAN	İKİNCİ BÖLGE	Özelliğin işaretlenme toplamının (?) MBYT (II.BÖLGE) kk. toplamına **(125)** oranı	Özelliğin işaretlenme toplamının (?) SMBVYTEOÖİT'na **(1777)** oranı	Özelliğin işaretlenme toplamının (?) II.Bölgedeki işaretlenme toplamına **(2550)** oranı
	Kaynak Kişi Toplamları	39	58	28	125	%	%	%
	Kaynak Kişilerde Tespit Edilen Özelliklerin İşaretlenme Toplamları	880	1155	515	2550			
	Sadece **Makedonya, Bulgaristan ve Yunanistan**'da Tespit Edilen Ortak Özelliklerin İşaretlenme Toplamları (SMBVYTEOÖİT)	576	810	391	1777			
2	B. ÜNLÜ UYUMUNU KORUYAN	39	58	28	125	100,0	7,03	4,90
4	Küçük ünlü uyumunu koruyan	39	58	28	125	100,0	7,03	4,90
35	/ğ/ ünsüzünü düşüren	39	58	28	125	100,0	7,03	4,90
7	Ünlü ünsüz uyumunu koruyan	39	57	28	124	99,2	6,97	4,86
110	/y/ düşmesi	35	55	26	116	92,8	6,52	4,54
41	/-nl-/ > /-nn-/ benzeşmesi	29	57	24	110	88,00	6,19	4,31
75	"-(A)cA(k), -(A)jA(k)" gelecek zaman eki	33	50	26	109	87,20	6,13	4,27
104	Devrik cümleler yaygın değil	12	58	28	98	78,40	5,51	3,84
18	/ö/ > /ü/ değişimi belirli kelimelerde	28	34	24	86	68,80	4,83	3,37
109	/ş/ > /j/ değişimi	28	34	17	79	63,20	4,44	3,09
108	/c/ > / j/ değişimi	29	22	6	57	45,60	3,20	2,23
93	"kadar" edatı	15	21	20	56	44,80	3,15	2,19
63	"-yA" şimdiki zaman eki	15	37	2	54	43,20	3,03	2,11
83	"-ken > -kA" zarf-fiil eki	16	33	5	54	43,20	3,03	2,11
24	/t-/ ötümlüleşmesi belirli kelimelerde	24	24	5	53	42,40	2,98	2,07
20	Kelime başı ünlü türemesi (belirli kelimelerde)	26	14	12	52	41,60	2,92	2,03
34	/g/ ünsüzünü belirli kelimelerde koruyan	14	25	9	48	38,40	2,70	1,88
62	"-yI, -yU" şimdiki zaman eki	5	16	20	41	32,80	2,30	1,60
12	[ë] ünlüsü	22	9	9	40	32,00	2,25	1,56
84	"-kAn" zarf-fiil eki	10	19	9	38	30,40	2,13	1,49
91	"kadā / kada" edatı	3	31	3	37	29,60	2,08	1,45
31	/h/ ünsüzünü yaygın düşüren	27	2	2	31	24,80	1,74	1,21
44	"+lA(r) , +lĀ" aile-topluluk eki	3	15	13	31	24,80	1,74	1,21
51	Yönelme hali bulunma işlevi	13	7	1	21	16,80	1,18	0,82
22	/k-/ ötümlüleşmesi belirli kelimelerde	6	8	5	19	15,20	1,06	0,74
90	"kadar > kā / ka" edatı	13	1	4	18	14,40	1,01	0,70
85	"-ken > -kAnA" zarf-fiil eki	3	6	8	17	13,60	0,95	0,66
30	/h/ ünsüzü daima düşen	11	1	1	13	10,40	0,73	0,50
	30 (Kaynak Kişilerde Tespit Edilen Özellik Sayısı)							

İKİNCİ BÖLGE

İkinci Bölgede toplam 125 kaynak kişide, 88 ağız özelliği ve 2550 işaretleme bulunmaktadır.

Yoğunluğuna göre, işaretleme sayısı %50 ve üzerinde olanlar alındığında 13 ağız özelliği ile karşılaşılmaktadır. Bu 13 özelliğin işaretlenme toplamları 1344, işaretlenme yüzdeleri ise % 52,70'dir.

125 kaynak kişiye ait, geriye kalan 75 ağız özelliğindeki işaretlenme sayısı 1206, işaretlenme yüzdesi ise % 47,29'dur.

İlk grafik, II. Bölgedeki 125 kaynak kişi 88 ağız özelliğine ait toplam 2550 işaretlemenin, her bir özelliğin işaretlenme toplamlarına oranı üzerinden gerçekleştirilmiştir.

İkinci grafik, işaretlenme yoğunluğu %50 ve üzerinde olan 13 özellikteki her bir özelliğin işaretlenme sayısının, bu 13 özelliğin işaretlenme toplamına (1344) oranlanmasıyla oluşturulmuştur.

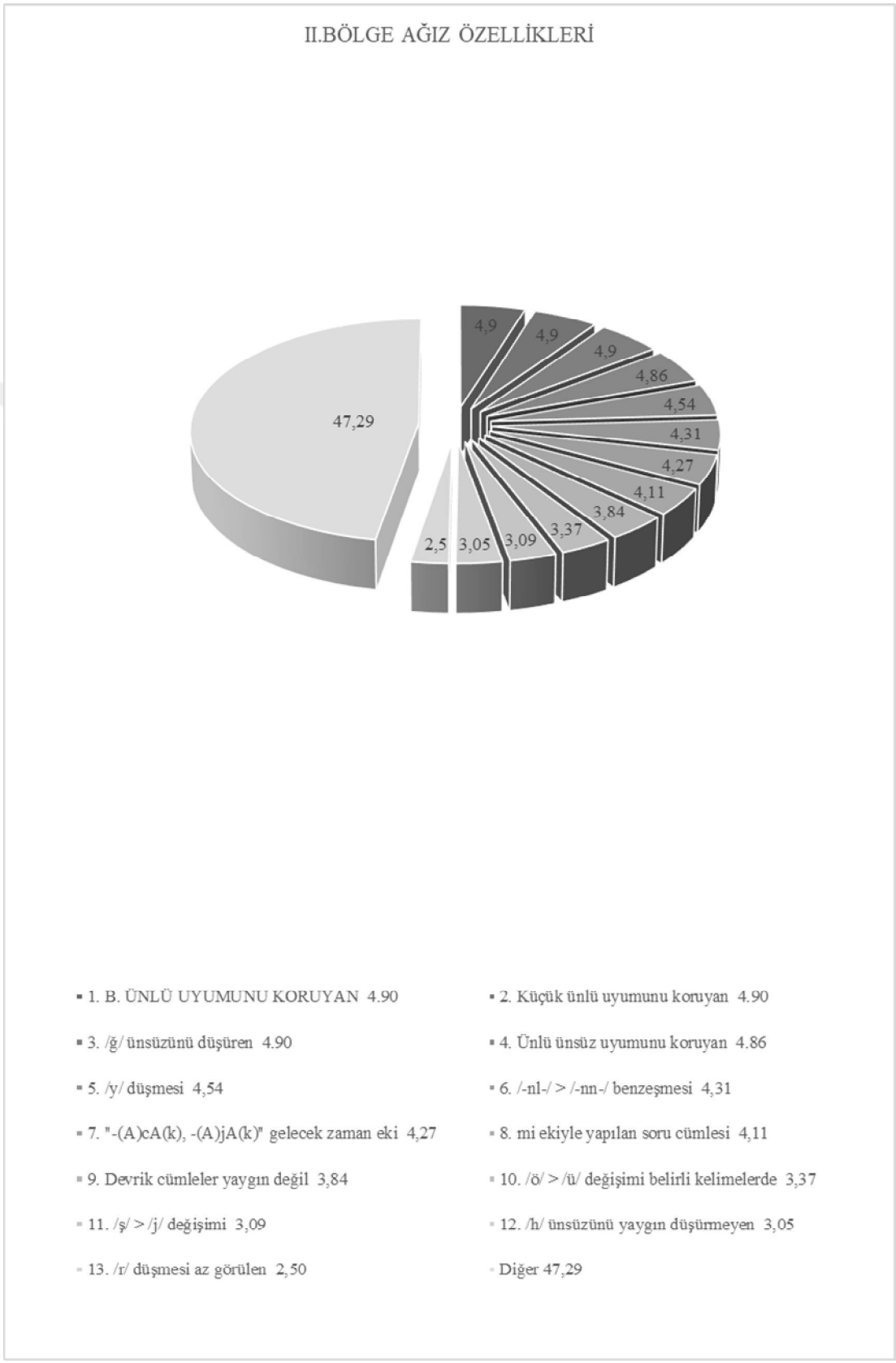
Üçüncü grafik, işaretlenme yoğunluğu %50 ve üzerinde olan 13 özellikteki her bir özelliğin işaretlenme sayısının, MBGAÖ'deki toplam kaynak kişi sayısına (212) oranlanmasıyla oluşturulmuştur.

Dördüncü grafik ise, işaretlenme yoğunluğu %50 ve üzerinde olan 13 özellikteki her bir özelliğin işaretlenme sayısının, toplam kaynak kişi sayısına (125) oranlanmasıyla oluşturulmuştur.

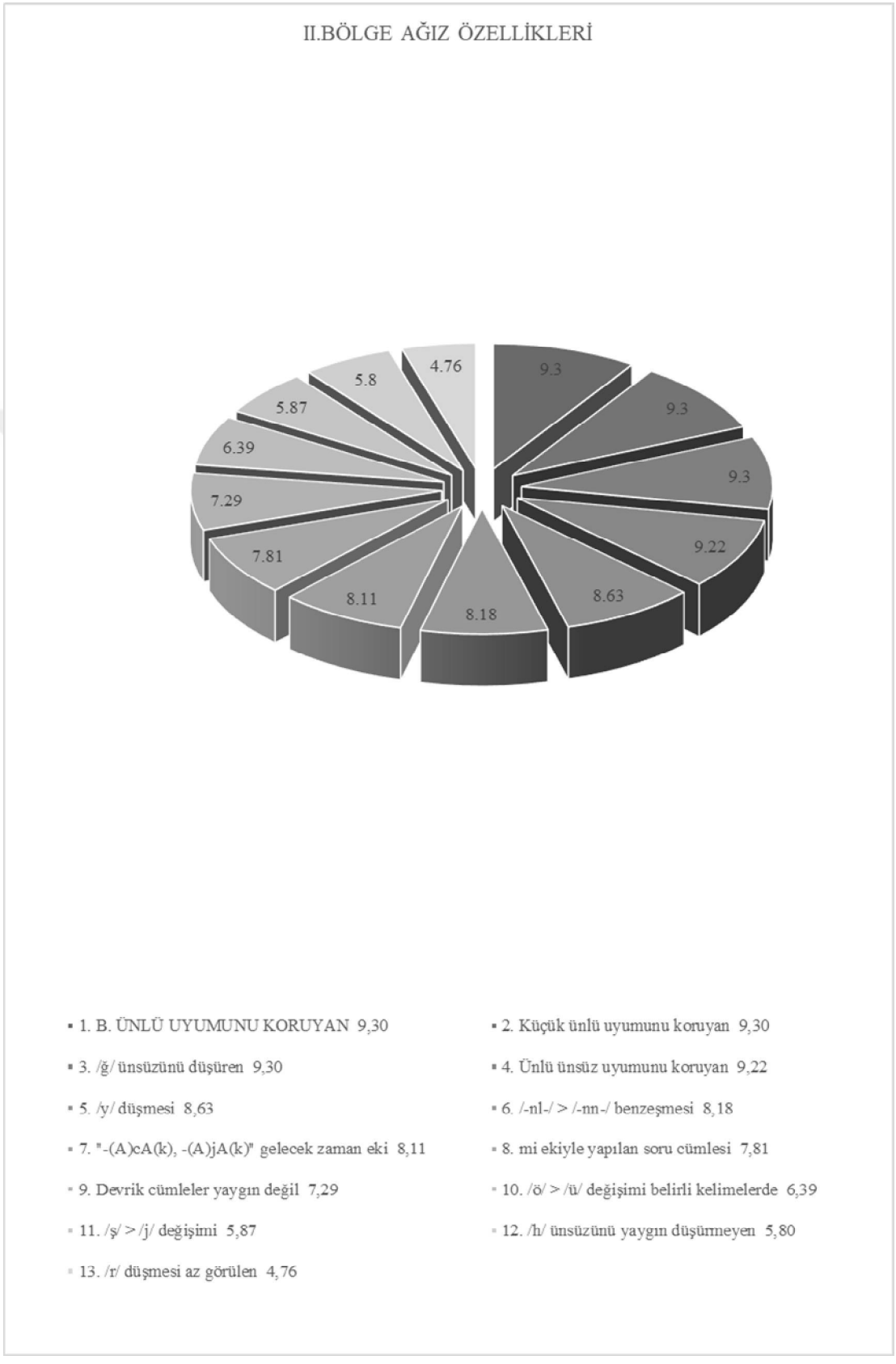
Tablo 5.2.3.16: İkinci Bölge (Yoğunluğuna Göre, İşaretlenme Yüzdesi %50 ve Üzeri Olan Ağız Özellikleri)

SN	İKİNCİ BÖLGE Toplam 125 kk. 88 özellik 2550 işaretlenme 125 KAYNAK KİŞİDE YOĞUNLUĞUNA GÖRE, İŞARETLENME SAYISI % 50 VE ÜZERİ OLAN 13 AĞIZ ÖZELLİĞİ	**125 kk.nin işaretleme sayısı**	**125 kk.ye göre işaretlenme %'si**	**212 kk.ye göre işaretlenme %'si**	**1344 işaretlemeye göre işaretlenme %'si**	**2550 işaretlemeye göre işaretlenme %'si**
1	B. ÜNLÜ UYUMUNU KORUYAN	125	100.0	58,96	9,30	4,90
2	Küçük ünlü uyumunu koruyan	125	100.0	58,96	9,30	4,90
3	/ğ/ ünsüzünü düşüren	125	100.0	58,96	9,30	4,90
4	Ünlü ünsüz uyumunu koruyan	124	99.2	58,49	9,22	4,86
5	/y/ düşmesi	116	92.8	54,71	8,63	4,54
6	/-nl-/ > /-nn-/ benzeşmesi	110	88.0	51,88	8,18	4,31
7	"-(A)cA(k), -(A)jA(k)" gelecek zaman eki	109	87.2	51,41	8,11	4,27
8	mi ekiyle yapılan soru cümlesi	105	84.0	49,52	7,81	4,11
9	Devrik cümleler yaygın değil	98	78.4	46,22	7,29	3,84
10	/ö/ > /ü/ değişimi belirli kelimelerde	86	68.8	40,56	6,39	3,37
11	/ş/ > /j/ değişimi	79	63.2	37,26	5,87	3,09
12	/h/ ünsüzünü yaygın düşürmeyen	78	62.4	36,79	5,80	3,05
13	/r/ düşmesi az görülen	64	51.2	30,18	4,76	2,50
	Diğer 47,29					
	125 kaynak kişinin 13 özellikteki işaretlenme toplamı	**1344**				52,70
	125 kaynak kişinin diğer(88-13) 75 özellikteki işaretlenme Top.	**1206**				47,29
	125 kaynak kişinin 88 özellikteki işaretleme toplamı	**2550**				100.00

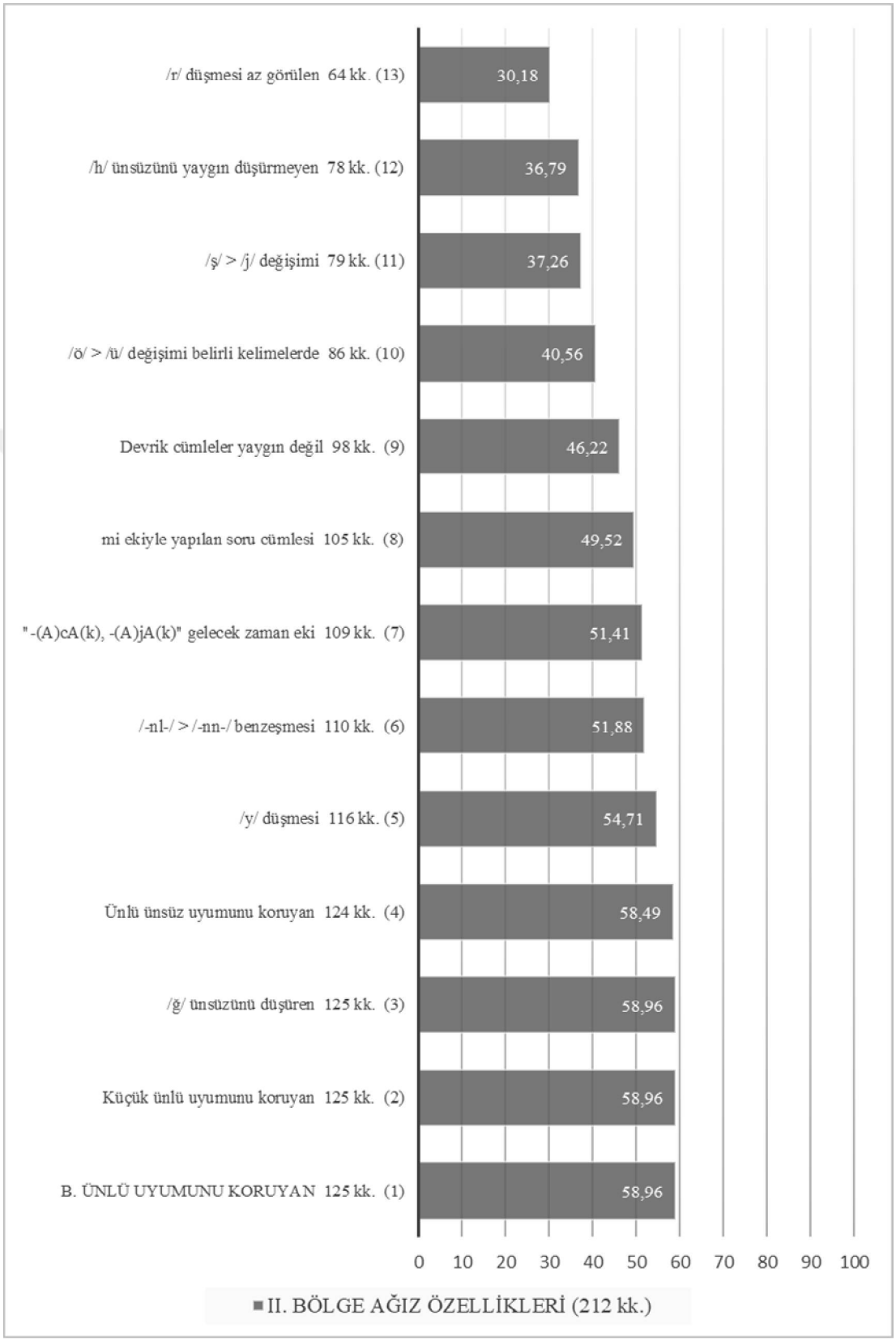
Grafik 24: II. Bölge Ağız Özellikleri (II. Bölgedeki 125 Kaynak Kişi 88 Özellikten, Yoğunluğu %50 ve Üstünde Bulunan 1344 işaretlenmeli 13 Özelliğin, II. Bölge Toplamındaki 2550 İşaretlenme Üzerinden Değerlendirilme Grafiği)



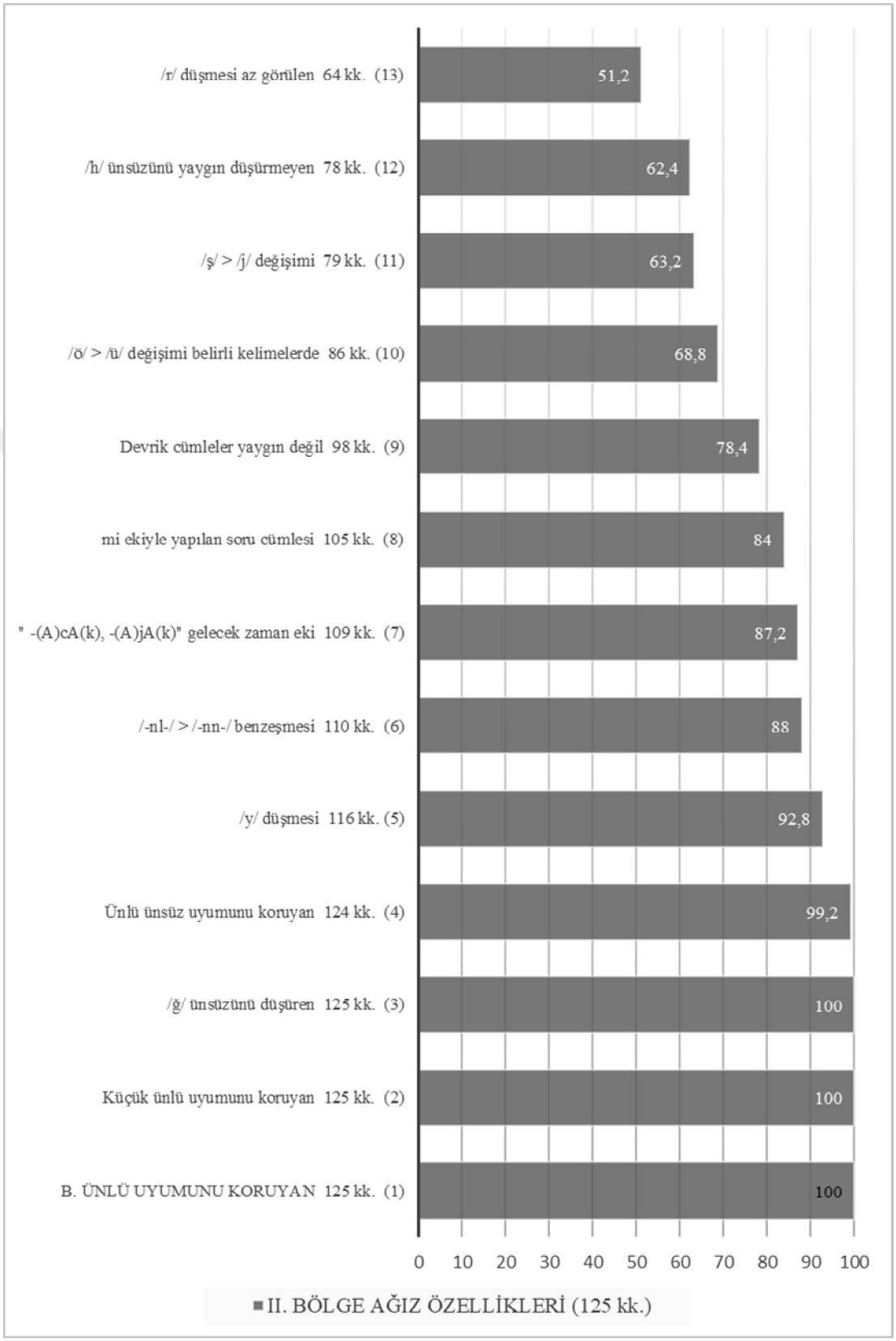
Grafik 25: II. Bölge Ağız Özellikleri (II. Bölgedeki 125 Kaynak Kişi 88 Özellikten, Yoğunluğu %50 ve Üstünde Bulunan 13 Özelliğin, 1344 İşaretlenme Üzerinden Değerlendirilme Grafiği)



Grafik 26: II. Bölge Ağız Özellikleri (212 Kaynak Kişi Üzerinden)



Grafik 27: II. Bölge Ağız Özellikleri (125 Kaynak Kişi Üzerinden)



Tablo 5.2.4.1: Üçüncü Bölge (Makedonya) (Kaynak Kişi Numaralarına Göre)

ÜÇÜNCÜ BÖLGE (MAKEDONYA)
MAKEDONYA **M3.7/ 1** **M3.8/ 1,2** **M8.1/ 1,2** **M8.2/ 1** **M8.3/ 1** **M8.4/ 1,2** **M8.5/ 1,2** **M8.6/ 1**

Tablo 5.2.4.2: Üçüncü Bölge (Yoğunluk Sırasına Göre)

ÜÇÜNCÜ BÖLGE	**III. BÖLGE** (III. BÖLGEDEKİ KAYNAK KİŞİLERCE KULLANILAN BELİRLEYİCİ ORTAK ÖZELLİKLERİN İŞARETLENME **YOĞUNLUKLARINA GÖRE** SIRALAMASI) **MANİSA BALKAN GÖÇMENLERİNİN AĞIZ ÖZELLİKLERİ** (MBGAÖ)	III.BÖLGE	Özelliğin işaretlenme toplamının (?) **III. Bölge**deki kk. toplamına **(12)** oranı	Özelliğin işaretlenme toplamının (?) **III.Bölge**deki işaretlenme toplamına **(249)** oranı
N	Kaynak Kişi Toplamları	**12**	%	%
	Kaynak Kişilerde Tespit Edilen Özelliklerin İşaretlenme Toplamları	249		
35	/ğ/ ünsüzünü düşüren	**12**	100,00	4,81
1	BÜYÜK ÜNLÜ UYUMUNU BOZAN	**11**	91,66	4,41
2	B. ÜNLÜ UYUMUNU KORUYAN	**11**	91,66	4,41
38	/r/ düşmesi az görülen	**11**	91,66	4,41
4	Küçük ünlü uyumunu koruyan	**10**	83,33	4,01
24	/t-/ ötümlüleşmesi belirli kelimelerde	**10**	83,33	4,01
74	Geniş zamanın şimdiki zaman işlevi	**10**	83,33	4,01
110	/y/ düşmesi	**10**	83,33	4,01
75	“-(A)cA(k), -(A)jA(k)” gelecek zaman eki	**9**	75,00	3,61
31	/h/ ünsüzünü yaygın düşüren	**8**	66,66	3,21
44	“+lA(r), +lĀ” aile-topluluk eki	**8**	66,66	3,21
83	“-ken > -kA” zarf-fiil eki	**8**	66,66	3,21
90	“kadar > kā / ka” edatı	**8**	66,66	3,21
109	/ş/ > /j/ değişimi	**8**	66,66	3,21
3	Küçük ünlü uyumunu bozan	**7**	58,33	2,81
22	/k-/ ötümlüleşmesi belirli kelimelerde	**7**	58,33	2,81
34	/g/ ünsüzünü belirli kelimelerde koruyan	**7**	58,33	2,81
51	Yönelme hali bulunma işlevi	**7**	58,33	2,81
103	Devrik cümleler yaygın	**7**	58,33	2,81
108	/c/ > / j/ değişimi	**7**	58,33	2,81
50	“+y” yükleme hal eki	**6**	50,00	2,40
106	mi ekiyle yapılan soru cümlesi	**6**	50,00	2,40
55	“-n” birinci teklik şahıs eki	**5**	41,66	2,00

13	Asli uzunlukların yaygın kullanımı	**4**	33,33	1,60
17	/ö/ > /ü/ değişimi yaygın olan	**4**	33,33	1,60
18	/ö/ > /ü/ değişimi belirli kelimelerde	**4**	33,33	1,60
20	Kelime başı ünlü türemesi (belirli kelimelerde)	**4**	33,33	1,60
62	"-yI, -yU" şimdiki zaman eki	**4**	33,33	1,60
5	Ünlü ünsüz uyumunu bozan	**3**	25,00	1,20
8	[è] ünlüsü	**3**	25,00	1,20
14	Damak n'si	**3**	25,00	1,20
30	/h/ ünsüzü daima düşen	**3**	25,00	1,20
41	/-nl-/ > /-nn-/ benzeşmesi	**3**	25,00	1,20
77	"-(A)nA, -AynA(r)" gelecek zaman eki	**3**	25,00	1,20
79	Ettirgen çatıda genişleme (t-ır-)	**3**	25,00	1,20
102	"yene/yena/yane" edatı	**3**	25,00	1,20
7	Ünlü ünsüz uyumunu koruyan	**2**	16,66	0,80
43	Vurgunun sondan başa taşınması	**2**	16,66	0,80
76	"-AcI, -IcI, -cI, -cIk" gelecek zaman eki	**2**	16,66	0,80
10	[ȍ] ünlüsü	**1**	8,33	0,40
29	/l/ > /n/ değişimi	**1**	8,33	0,40
40	Ünsüz ikizleşmesi yaygın değil	**1**	8,33	0,40
49	"+yIn" ilgi hali eki	**1**	8,33	0,40
54	"-sIk" birinci çokluk şahıs eki	**1**	8,33	0,40
60	"-(I)y" şimdiki zaman eki	**1**	8,33	0,40
T45	**III. Bölgede görülen** özellikler.	1,2,3,4,5,7,8,10,13,14,17,18,20,22,24,29,30, 31,34,35,38,40,41,43,44,49,50,51,54,55,60, 62,74,75,76,77,79,83,90,102,103,106,108, 109,110		
T 50	III. Bölgede görülmemekle birlikte II. Bölgede görülen özellikler.	6,9,11,12,15,21,23,32,36,37,42,45,46,47,48, 52,56,63,64,65,66,67,68,69,70,71,72,73,78, 80,81,82,84,85,86,87,88,89,91,92,93,94,95, 96,97,98,99,100,101,104		
T 19	III. Bölgede görülmemekle birlikte I. Bölgede görülen özellikler.	16,19,25,26,27,28,33,39,53,57,58,59,61,105 ,107,111,112,113,114		
T 114	MBGAÖ toplamı.	114 = 45 + 50 + 19		

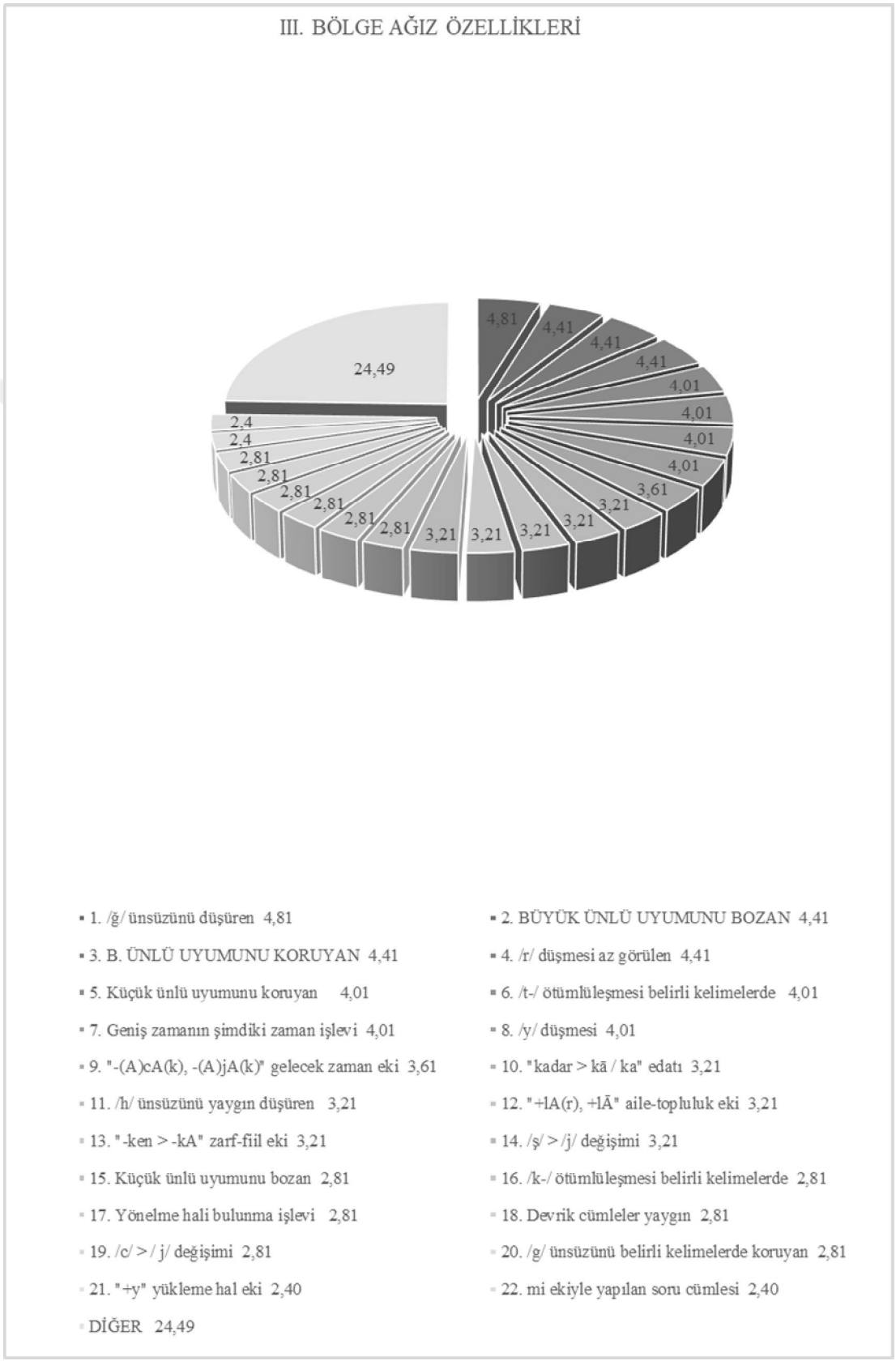
ÜÇÜNCÜ BÖLGE

Üçüncü Bölgede toplam 12 kaynak kişide, 45 ağız özelliği ve 249 işaretleme bulunmaktadır.
Yoğunluğuna göre, işaretleme yoğunluğu %50 ve üzerinde olanlar alındığında 22 ağız özelliği ile karşılaşılmaktadır. Bu 22 özelliğin işaretlenme toplamları 188, işaretlenme yüzdeleri ise % 75,50'tür.
12 kaynak kişiye ait, diğer 23 ağız özelliğindeki işaretlenme sayısı 61, işaretlenme yüzdesi ise % 24,49'dur.
İlk grafik, III. Bölgedeki 12 kaynak kişi 45 ağız özelliğine ait toplam 249 işaretlemenin, her bir özelliğin işaretlenme toplamına oranı üzerinden gerçekleştirilmiştir.
İkinci grafik, işaretlenme yoğunluğu %50 ve üzerinde olan 22 özellikteki her bir özelliğin işaretlenme sayısının, bu 22 özelliğin işaretlenme toplamına (188) oranlanmasıyla oluşturulmuştur.
Üçüncü grafik, işaretlenme yoğunluğu %50 ve üzerinde olan 22 özellikteki her bir özelliğin işaretlenme sayısının, MBGAÖ'deki toplam kaynak kişi sayısına (212) oranlanmasıyla oluşturulmuştur.
Dördüncü grafik ise, işaretlenme yoğunluğu %50 ve üzerinde olan 22 özellikteki her bir özelliğin işaretlenme sayısının, III. Bölgedeki toplam kaynak kişi sayısına (12) oranlanmasıyla oluşturulmuştur.

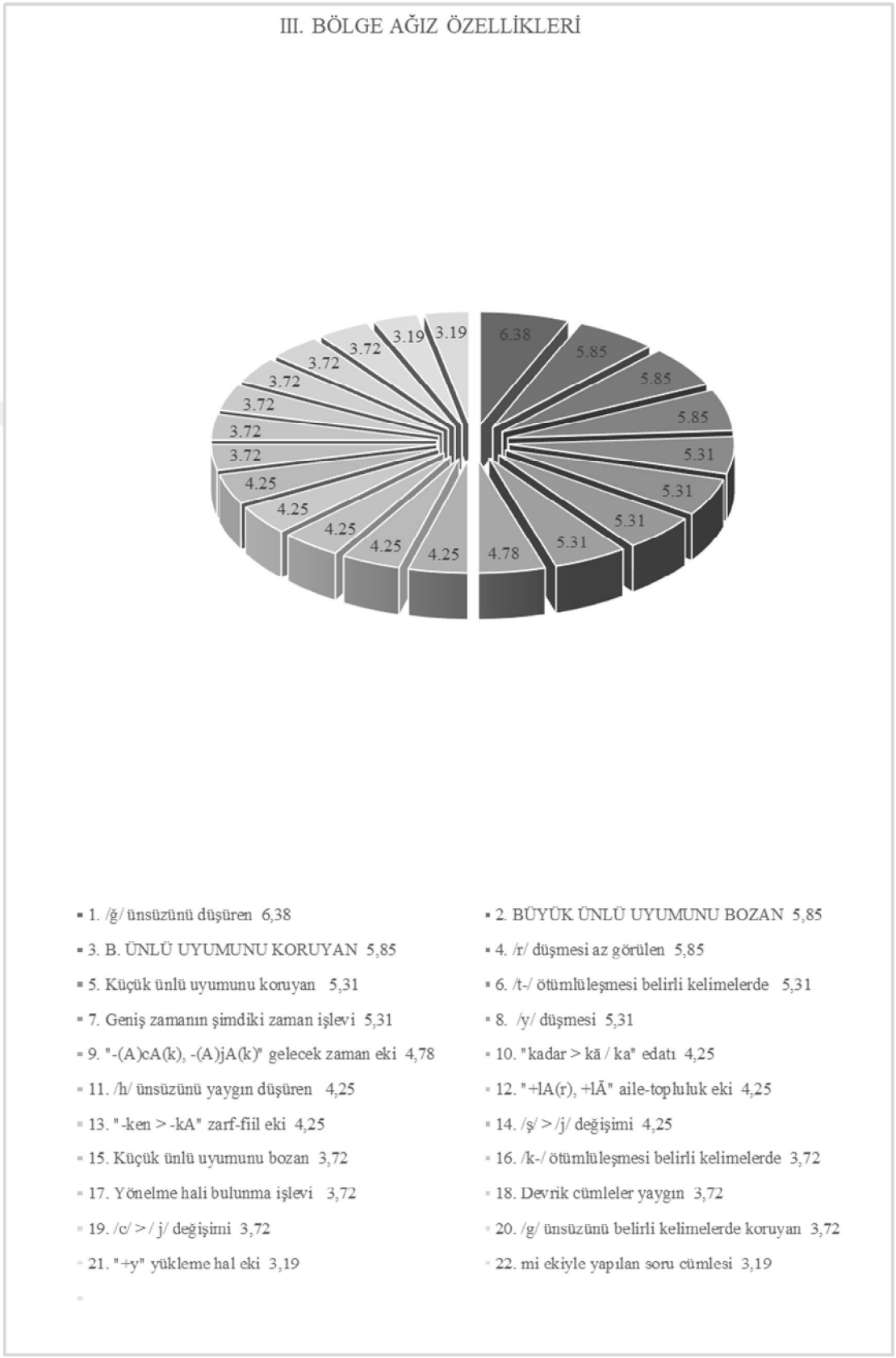
Tablo 5.2.4.3: Üçüncü Bölge (Makedonya) (Yoğunluğuna Göre, İşaretlenme Yüzdesi %50 ve Üzeri Olan Ağız Özellikleri)

SN	**ÜÇÜNCÜ BÖLGE** Toplam 12 kk. 45 özellik 249 işaretlenme 12 KAYNAK KİŞİDE YOĞUNLUĞUNA GÖRE, İŞARETLEME SAYISI % 50 VE ÜZERİ OLAN 22 AĞIZ ÖZELLİĞİ	**12 kk.nin işaretleme sayısı**	**12 kk.ye göre işaretlenme %'si**	**212 kk.ye göre işaretlenme %'si**	**188 işaretlemeye göre işaretlenme %'si**	**249 işaretlemeye göre işaretlenme %'si**
1	/ğ/ ünsüzünü düşüren	**12**	100,0	5,66	6,38	4,81
2	BÜYÜK ÜNLÜ UYUMUNU BOZAN	**11**	91,66	5,18	5,85	4,41
3	B. ÜNLÜ UYUMUNU KORUYAN	**11**	91,66	5,18	5,85	4,41
4	/r/ düşmesi az görülen	**11**	91,66	5,18	5,85	4,41
5	Küçük ünlü uyumunu koruyan	**10**	83,33	4,71	5,31	4,01
6	/t-/ ötümlüleşmesi belirli kelimelerde	**10**	83,33	4,71	5,31	4,01
7	Geniş zamanın şimdiki zaman işlevi	**10**	83,33	4,71	5,31	4,01
8	/y/ düşmesi	**10**	83,33	4,71	5,31	4,01
9	"-(A)cA(k), -(A)jA(k)" gelecek zaman eki	**9**	75,00	4,24	4,78	3,61
10	"kadar > kā / ka" edatı	**8**	66,66	3,77	4,25	3,21
11	/h/ ünsüzünü yaygın düşüren	**8**	66,66	3,77	4,25	3,21
12	"+lA(r)**,** +lĀ" aile-topluluk eki	**8**	66,66	3,77	4,25	3,21
13	"-ken > -kA" zarf-fiil eki	**8**	66,66	3,77	4,25	3,21
14	/ş/ > /j/ değişimi	**8**	66,66	3,77	4,25	3,21
15	Küçük ünlü uyumunu bozan	**7**	58,33	3,30	3,72	2,81
16	/k-/ ötümlüleşmesi belirli kelimelerde	**7**	58,33	3,30	3,72	2,81
17	Yönelme hali bulunma işlevi	**7**	58,33	3,30	3,72	2,81
18	Devrik cümleler yaygın	**7**	58,33	3,30	3,72	2,81
19	/c/ > / j/ değişimi	**7**	58,33	3,30	3,72	2,81
20	/g/ ünsüzünü belirli kelimelerde koruyan	**7**	58,33	3,30	3,72	2,81
21	"+y" yükleme hal eki	**6**	50,00	2,83	3,19	2,40
22	mi ekiyle yapılan soru cümlesi	**6**	50,00	2,83	3,19	2,40
	Diğer 24,49					
	12 kaynak kişinin 22 özellikteki işaretlenme toplamı	188				75,50
	12 kaynak kişinin diğer (45-22=) 23 özellikteki işaretlenme	61				24,49
	12 kaynak kişinin 45 özellikteki işaretleme toplamı	249				100,00

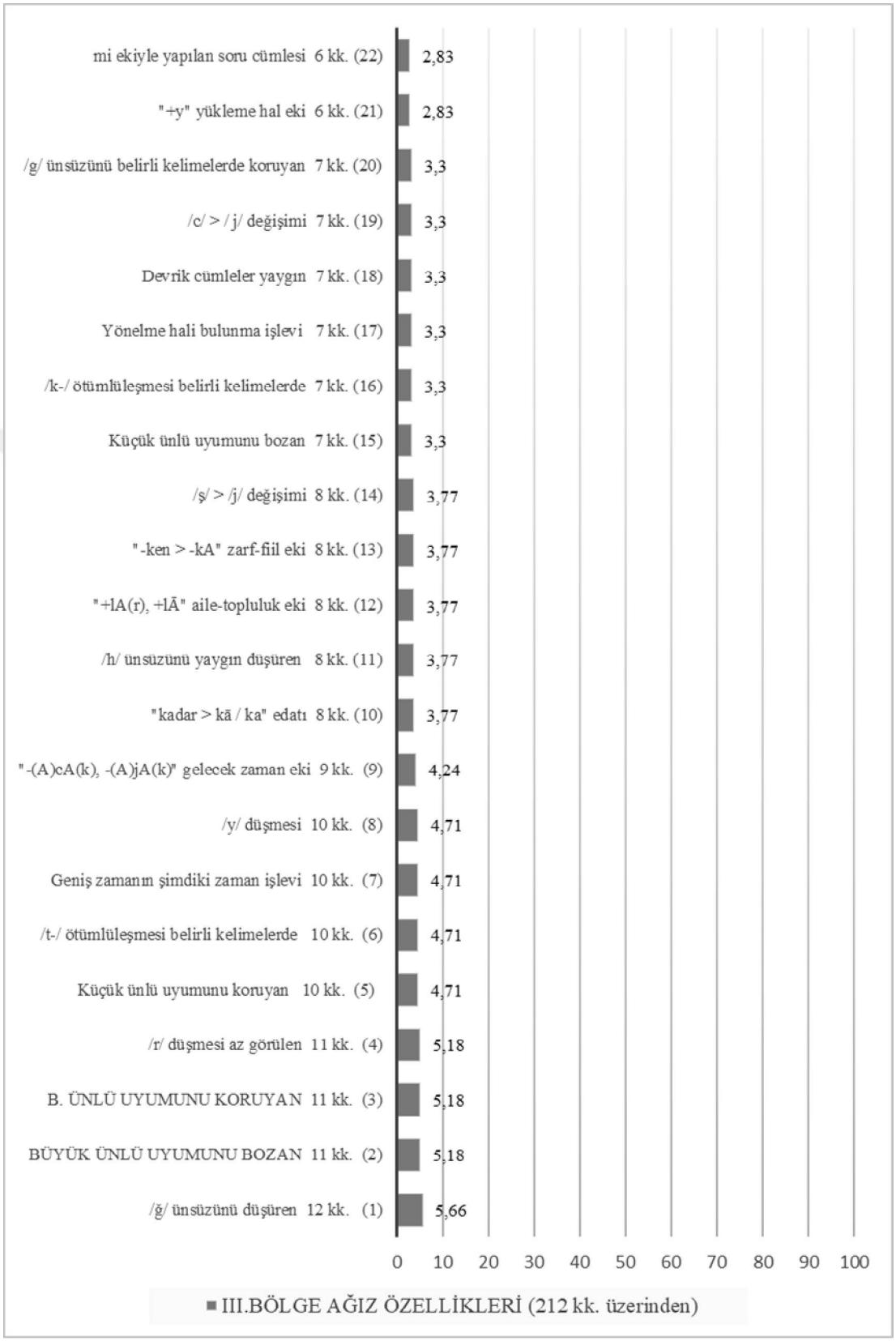
Grafik 28: III. Bölge Ağız Özellikleri (III. Bölgedeki 12 Kaynak Kişi, 45 Özellikten, Yoğunluğu %50 ve Üstünde Bulunan 188 İşaretlenmeli 22 Özelliğin, III. Bölge Toplamındaki 249 İşaretlenme Üzerinden Değerlendirilme Grafiği)



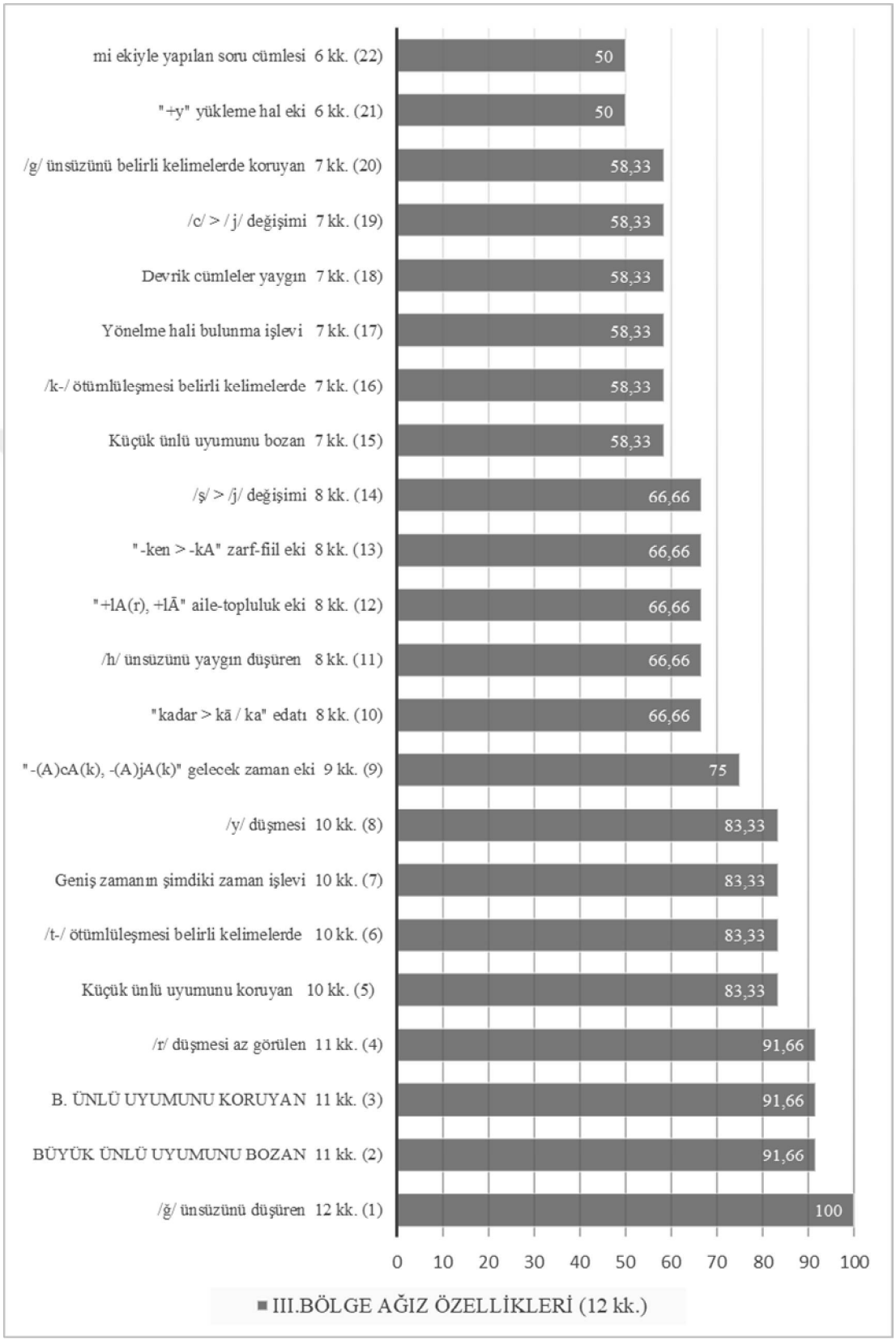
Grafik 29: III. Bölge Ağız Özellikleri (III. Bölgedeki 12 Kaynak Kişi, 45 Özellikten, Yoğunluğu %50 ve Üstünde Bulunan 22 Özelliğin, 188 İşaretlenme Üzerinden Değerlendirilme Grafiği)



Grafik 30: III. Bölge Ağız Özellikleri (212 Kaynak Kişi Üzerinden)



Grafik 31: III. Bölge Ağız Özellikleri (12 Kaynak Kişi Üzerinden)



Tablo 5.2.5.1: Mukayese Metinleri

MUKAYESE METİNLERİ	Kaynak Kişi Numaraları	K1. 1/1	K1. 1/2	K1. 1/3				K1. ¼								
	Kaynak Kişi İsimleri **MANİSA BALKAN GÖÇMENLERİNİN AĞIZ ÖZELLİKLERİ**	1. Rabia Saltık	2. Leyla Gençer	3. Süheyla Tanyü		TOPLAM		4. B. Bakiçi (mkk.)	KOSOVA-Prizren'den gelen Saltık, Gençer, Tanyü ile hala Kosova-Prizren'de ikamet eden Bakiçi metinlerinin mukayese tablosu							
N	Kay.Kişide Tespit Edilebilen Özellikler Top.	28	28	19		**75**		**27**	26							
1	**BÜYÜK ÜNLÜ UYUMUNU BOZAN**	x	x	x		**3**		**x**								
3	Küçük ünlü uyumunu bozan	x	x	x		**3**		**x**								
5	Ünlü ünsüz uyumunu bozan	x	x	x		**3**		**x**								
6	/l/ > [Í] (ünlü-ünsüz uyumsuzluğu)	x	x	x		**3**		**x**								
8	[è] ünlüsü	-	-	-		**-**		**-**								
9	[ì]ünlüsü	-	-	-		**-**		**-**								
10	[ò] ünlüsü	-	-	-		**-**		**-**								
11	[ù] ünlüsü	-	-	-		**-**		**-**								
14	Damak n'si	x	-	-		**1**		**x**								
16	/ö/ > /o/, /ü/ > /u/ değişimi	-	-	-		**-**		**-**								
17	/ö/ > /ü/ değişimi yaygın olan	x	x	x		**3**		**x**								
19	İlk heceden sonra /u/ > /o/ değişimi	x	x	x		**3**		**x**								
22	/k-/ ötümlüleşmesi belirli kelimelerde	-	-	-		**-**		**-**								
25	/g/ > /c/ değişimi	x	x	x		**3**		**x**								
26	/k/ > /ç/ değişimi	x	x	x		**3**		**x**								
27	/l/ > /v/ değişimi	-	-	-		**-**		**x**								
28	/l/ düşmesi sonucu ortaya çıkan /u/ ünlüsü	x	x	-		**2**		**-**								
29	/l/ > /n/ değişimi	-	-	-		**-**		**-**								
31	/h/ ünsüzünü yaygın düşüren	x	x	x		**3**		**x**								
33	/g/ ünsüzünü yaygın koruyan	x	x	x		**3**		**x**								
35	/ğ/ ünsüzünü düşüren	x	x	-		**2**		**x**								
39	Ünsüz ikizleşmesi yaygın	x	x	-		**2**		**x**								
40	Ünsüz ikizleşmesi yaygın değil	-	-	-		**-**		**-**								
43	Vurgunun sondan başa taşınması	x	x	x		**3**		**x**								
44	"+lA(r), +lĀ" aile-topluluk eki	x	x	-		**2**		**-**								
50	"+y" yükleme hal eki	x	x	-		**2**		**x**								
51	Yönelme hali bulunma işlevi	x	x	-		**2**		**x**								
53	Bulunma halinin yönelme işlevi	-	-	x		**1**		**-**								
54	"-sIk" birinci çokluk şahıs eki	x	x	x		**3**		**x**								
57	"-sIn > -sI" ikinci teklik şahıs eki	x	-	-		**1**		**-**								
58	"-manI(n)" emir(olumsuz) ikinci çok. şahıs eki	x	x	x		**3**		**-**								
60	"-(I)y" şimdiki zaman eki	x	x	x		**3**		**x**								
61	"-i" şimdiki zaman eki	x	x	-		**2**		**x**								
62	"-yI, -yU" şimdiki zaman eki	-	-	-		**-**		**-**								
75	"-(A)cA(k), -(A)jA(k)" gelecek zaman eki	x	x	x		**3**		**x**								
76	"-AcI, -IcI, -cI, -clk" gelecek zaman eki	-	-	-		**-**		**-**								
79	Ettirgen çatıda genişleme (t-ır-)	-	x	-		**1**		**x**								
84	"-kAn" zarf-fiil eki	x	x	-		**2**		**x**								
90	"kadar > kā / ka" edatı	-	x	-		**1**		**x**								
104	Devrik cümleler yaygın değil	x	x	x		**3**		**x**								
105	Birleşik cümle kullanımı yaygın	x	x	x		**3**		**x**								
106	mi ekiyle yapılan soru cümlesi	x	x	x		**3**		**x**								

Tablo 5.2.5.2: Mukayese Metinleri

MUKAYESE METİNLERİ	Kaynak Kişi Numaraları	M2. 7/1	M2. 7/2				M2. 7/3	M2. 7/4			
	Kaynak Kişi İsimleri **MANİSA BALKAN GÖÇMENLERİNİN AĞIZ ÖZELLİKLERİ**	11. Cevahir Samtaş	12. Zaim Pehlivan		TOPLAM		13. Abdüş Paşov (mkk)	14. Naile İsmailov (mkk.)		TOPLAM	
N	Kay.KişideTesp.Edileb.Özel.Top.	7	11		**18**		22	22		**44**	
1	**BÜYÜK ÜNLÜ UYUMUNU BOZAN**	x	x		**2**		x	x		**2**	
3	Küçük ünlü uyumunu bozan	x	x		**2**		x	x		**2**	
5	Ünlü ünsüz uyumunu bozan	x	-		**1**		x	x		**2**	
8	[è] ünlüsü	x	-		**1**		x	x		**2**	
9	[i]ünlüsü	-	-		**-**		-	x		**1**	
10	[ö] ünlüsü	-	-		**-**		-	x		**1**	
16	/ö/ > /o/, /ü/ > /u/ değişimi	-	-		**-**		x	-		**1**	
18	/ö/ > /ü/ değişimi yaygın olmayan	-	x		**1**		x	x		**2**	
24	/t-/ ötümlüleşmesi belirli kelimelerde	-	-		**-**		-	-		**-**	
27	/l/ > /v/ değişimi	-	x		**1**		x	x		**2**	
28	/l/ düşmesi sonucu ortaya çıkan /u/ ünlüsü	-	x		**1**		x	x		**2**	
30	/h/ ünsüzü daima düşen	-	-		**-**		-	x		**1**	
31	/h/ ünsüzünü yaygın düşüren	x	x		**2**		x	-		**1**	
35	/ğ/ ünsüzünü düşüren	x	x		**2**		x	x		**2**	
43	Vurgunun sondan başa taşınması	-	-		**-**		-	x		**1**	
44	"+lA(r), +lĀ" aile-topluluk eki	-	-		**-**		-	x		**1**	
45	"+il / +îl" aile-topluluk eki	-	-		**-**		-	-		**-**	
50	"+y" yükleme hal eki	-	x		**1**		x	x		**2**	
51	Yönelme hali bulunma işlevi	-	-		**-**		-	-		**-**	
54	"-sIk" birinci çokluk şahıs eki	x	-		**1**		x	x		**2**	
57	"-sIn > -sI" ikinci teklik şahıs eki	-	-		**-**		-	-		**-**	
58	"-manI(n)" emir ikinci çokluk şahıs eki	-	-		**-**		x	-		**1**	
60	"-(I)y" şimdiki zaman eki	-	x		**1**		x	x		**2**	
75	"-(A)cA(k), -(A)jA(k)"gelecek zaman eki	-	x		**1**		x	x		**2**	
79	Ettirgen çatıda genişleme (t-ır-)	-	-		**-**		x	-		**1**	
83	"-ken > -kA" zarf-fiil eki	-	-		**-**		x	x		**2**	
90	"kadar > kā / ka" edatı	-	-		**-**		x	x		**2**	
93	"kadar" edatı	-	-		**-**		-	-		**-**	
103	Devrik cümleler yaygın	-	x		**1**		x	x		**2**	
105	Birleşik cümle kullanımı yaygın	-	-		**-**		x	x		**2**	
106	mi ekiyle yapılan soru cümlesi	-	-		**-**		x	-		**1**	
107	Vurguyla yapılan soru cümlesi	-	-		**-**		x	x		**2**	

Tablo 5.2.5.3: Mukayese Metinleri

MUKAYESE METİNLERİ	Kaynak Kişi Numaraları	Y1.1/ 1	Y1.1/ 2	Y1.1/ 3	Y1.1/ 4	Y1.1/5	Y1.1/6	Y1.1/ 7				Y1.1/8	
	Kaynak Kişi İsimleri **MANİSA BALKAN GÖÇMENLERİNİN AĞIZ ÖZELLİKLERİ**	2. Recep Hacıoğlu	3. Vahide Atay	4. Seviye Köseler	5. Münevver İba	6. Ayşe Başlı	7. Emine Çavuş	8. Ahmet Kanarya		TOPLAM		9. Şükrü Kanarya (mkk.)	
N	Kay.KişideTesp.Edileb.Özel.Top.	16	18	20	17	18	21	10		**120**		**18**	
2	**B. ÜNLÜ UYUMUNU KORUYAN**	x	x	X	x	x	x	X		**7**		**x**	
4	Küçük ünlü uyumunu koruyan	x	x	X	x	x	x	X		**7**		**x**	
7	Ünlü ünsüz uyumunu koruyan	x	x	X	x	x	x	X		**7**		**x**	
12	[ė] ünlüsü	-	x	X	-	x	-	-		**3**		**x**	
15	[r̄] ünsüzü	-	-	-	-	-	-	-		**-**		**-**	
18	/ö/ > /ü/ değişimi belirli kelimelerde	-	x	X	x	x	x	-		**5**		**x**	
20	Kelime başı ünlü türemesi (belirli kelimelerde)	x	-	-	-	x	x	-		**3**		**-**	
22	/k-/ ötümlüleşmesi belirli kelimelerde	x	x	-	-	x	-	-		**3**		**-**	
24	/t-/ ötümlüleşmesi belirli kelimelerde	-	-	-	-	-	-	-		**-**		**-**	
32	/h/ ünsüzünü yaygın düşürmeyen	x	x	X	x	x	x	X		**7**		**x**	
35	/ğ/ ünsüzünü düşüren	x	x	X	x	x	x	X		**7**		**x**	
37	/r/ ünsüzünü yaygın düşürmeyen	-	-	-	-	-	-	-		**-**		**-**	
38	/r/ düşmesi az görülen	x	x	X	-	x	x	-		**5**		**x**	
41	/-nl-/ > /-nn-/ benzeşmesi	-	x	X	x	x	x	-		**5**		**x**	
44	"+lA(r)**,** +lĀ" aile-topluluk eki	x	x	-	x	-	x	-		**4**		**x**	
51	Yönelme hali bulunma işlevi	-	-	-	x	-	-	-		**1**		**-**	
60	"-(I)y" şimdiki zaman eki	x	-	X	-	-	x	x		**4**		**-**	
62	"-yI, -yU" şimdiki zaman eki	x	x	X	x	x	x	x		**7**		**x**	
63	"-yA" şimdiki zaman eki	-	-	-	-	-	-	-		**-**		**-**	
75	"-(A)cA(k), -(A)jA(k)" gelecek zaman eki	x	x	X	x	x	x	x		**7**		**x**	
76	"-AcI, -IcI, -cI,-cIk" gelecek zaman eki	-	-	X	-	-	-	-		**1**		**-**	
80	Ettirgen çatıda genişleme (t-dır-)	-	-	-	-	x	x	-		**2**		**x**	
83	"-ken > -kA" zarf-fiil eki	-	-	-	x	-	x	-		**2**		**x**	
84	"-kAn" zarf-fiil eki	-	-	-	-	-	x	-		**1**		**-**	
85	"-ken > -kAnA" zarf-fiil eki	-	-	X	-	x	-	-		**2**		**x**	
88	"-ken > -kesine" zarf-fiil eki	-	-	-	x	-	x	-		**2**		**-**	
90	"kadar > **kā** / ka" edatı	x	x	-	-	-	-	-		**2**		**-**	
91	"kadā, kada" edatı	-	x	X	x	-	-	-		**3**		**-**	
93	"kadar" edatı	-	x	X	x	x	x	-		**5**		**x**	
99	"kadan" edatı	x	-	X	-	-	x	-		**3**		**-**	
101	"kadana" edatı	-	-	X	-	-	x	-		**2**		**-**	
104	Devrik cümleler yaygın değil	x	x	X	x	x	x	x		**7**		**x**	
106	mi ekiyle yapılan soru cümlesi	x	x	X	x	x	-	x		**6**		**x**	

5.3: BALKANLAR İSTİKAMETİNE YAYILIŞIN VE GERİ DÖNÜŞÜN DEMOGRAFİK TABLOLARI

5.3.1: BALKANLARA YAYILIŞIN DEMOGRAFİK TABLOLARI

Tablo 5.3.1/1,2,3,4,5**:**

5.3.2: BALKANLARDAN GERİYE DÖNÜŞÜN DOMOGRAFİK TABLOLARI

Tablo 5.3.2/1,2,3,4,5,6,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,24,25,26,27(/1,2,3,4)**:**

Tablo 5.3.1/1,2,3,4,5: Balkanlara Yayılışın Demografik Tabloları

Tablo 5.3.1.1: Rumeli'de Muhtelif Yürük Gurupları (Naldöken Yürükleri)

Tablo5.3.1.2: Rumeli'de Muhtelif Yürük Gurupları (Tanrıdağı-Karagöz-Yürükleri)

Tablo5.3.1.3: Rumeli'de Muhtelif Yürük Gurupları (Selanik/Ofçabolu Yürükleri)

Tablo5.3.1.4: Rumeli'de Muhtelif Yürük Gurupları (Vize Yürükleri)

Tablo5.3.1.5: Rumeli'de Muhtelif Yürük Gurupları (Kocacık Yürükleri)

Tablo 5.3.2 / 1,2,3,4,5,6,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,24,25,26,27(/1,2,3,4): Balkanlardan Geriye Dönüşün Demografik Tabloları

Tablo 5.3.2.1: 1531-1990 Yılları Arasında Manisa Kazasının Nüfusu

Tablo 5.3.2.2: Manisa Kazası Şehir ve Nahiyeler İtibariyle Nüfusu (1835)

Tablo 5.3.2.3: Bazı Sevk Jurnallerine Göre İstanbul'dan Manisa ve Çevresine Sevk Edilen Muhacirler

Tablo 5.3.2.4: Valiliğe Göre 1926'da Manisa'da İskân Edilen Muhacirler

Tablo 5.3.2.5: Valiliğe Göre Manisa'da 1926'da Halen İskân Edilememiş Balkan Harbi Muhacirleri

Tablo 5.3.2.6: Önceden Türkiye'ye Gelip Yunan İşgalinde Yerlerinden Olan ve Sonra Manisa'da İskân Edilen Bazı Balkan Muhacirlerinin Aile ve Nüfus Sayıları ve Memleketleri

Tablo 5.3.2.7: 1923-1995 Yılları Arasında Yunanistan'dan Gelen İskanlı ve Serbest Göçmenlerin Yıllara Göre Listesi

Tablo 5.3.2.8: 1923-1995 Yılları Arasında Bulgaristan'dan Gelen İskanlı ve Serbest Göçmenlerin Yıllara Göre Listesi

Tablo 5.3.2.9: 1923-1995 Yılları Arasında Yugoslavya'dan Gelen İskanlı ve Serbest Göçmenlerin Yıllara Göre Listesi

Tablo 5.3.2.10: 1941–1959 Arasında Manisa'da İskân Edilen Yunanistan Muhacirleri

Tablo 5.3.2.11: Yunanistan Muhacirlerinin İskân Edildiği Mahalleler

Tablo 5.3.2.12: Yunanistan Muhacirlerinin İskân Edildiği Köyler

Tablo 5.3.2.13: 1936–1954 Arasında Manisa'da İskân Edilen Bulgaristan Muhacirleri

Tablo 5.3.2.14: Bulgaristan Muhacirlerinin İskân Edildiği Mahalleler

Tablo 5.3.2.15: Bulgaristan Muhacirlerinin İskân Edildiği Köyler

Tablo 5.3.2.16: 1937–1959 Arasında Manisa'da İskân Edilen Yugoslavya Muhacirleri

Tablo 5.3.2.17: Yugoslavya Muhacirlerinin İskân Edildiği Mahalleler

Tablo 5.3.2.18: Yugoslavya Muhacirlerinin İskân Edildiği Köyler

Tablo 5.3.2.19: 1860–1960 Yılları Arasında Manisa Kazasının Köylerinde İskân Edilen (Balkan) Muhacirler

Tablo 5.3.2.20: 1923-1960 Bazı İllerin Nüfus Artışında Yerleştirilen Göçmenlerin Payı

Tablo 5.3.2.21: 1923-1970 Yılları Arasında Balkanlardan Gelenler ile Sığınanlar

Tablo 5.3.2.22: 1921-1929 yıllarında Manisa Vilayetine Yapılan Muhacir ve Mülteci İskanı

Tablo 5.3.2.23: 1961-1979 Yugoslavya Serbest Göçmenleri

Tablo 5.3.2.24: 1969-1978 Bulgaristan Serbest Göçmenleri

Tablo 5.3.2.25: 1989 Bulgaristan Göçmenleri

Tablo 5.3.2.26: 1989 Bulgaristan Göçmenlerinin Manisa Yerleşimleri

Tablo 5.3.2.27.1: 1989 Bulgaristan Göçmenleri

Tablo 5.3.2.27.2: 1989 Bulgaristan Göçmenleri

Tablo 5.3.2.27.3: 1989 Bulgaristan Göçmenleri

Tablo 5.3.2.27.4:1989 Bulgaristan Göçmenleri

Tablo 5.3.1.1: Rumeli'de Muhtelif Yürük Gurupları (Naldöken Yürükleri)

Sıra No	**Naldöken Yürükleri**ne ait ocakların muhtelif senelerde yayılış tarzı ve işgal ettikleri mevkiler şu şekildedir.						
	Senesi / Yerleşilen Mevki	1543	1566	1585	1597	1602	1609
		Ocak	Ocak	Ocak	Ocak	Ocak	Ocak
1	İhtiman	6	7	7	7	7	2
2	İzladi	-	-	-	1	1	1
3	Tatarpazarı	19	17	17	12	12	4
4	Filibe	46	48	48	44	43	21
5	Edirne	1	1	1	1	1	1
6	Kızılağaç	3	3	2	2	2	-
7	Çirmen	9	10	14	14	-	-
8	Yanbolu	7	8	10	10	-	-
9	Ahyolu	1	1	2	2	2	2
10	Şumnu	6	8	14	14	14	4
11	Varna	5	6	9	9	10	-
12	Pravadi	-	1	1	2	2	-
13	Hırsova	3	4	5	7	7	-
14	Tekfür-gölü	1	2	4	6	6	-
15	Silistire	3	5	8	12	11	10
16	Aydos	-	-	-	1	1	-
17	Çernova	1	3	3	4	4	-
18	Tırnova	4	5	3	7	7	-
19	Lofca	-	1	1	-	-	-
20	Niğebolu	1	3	5	2	2	-
21	Hasköy	3	3	2	2	2	7
22	Çırpan	-	-	-	-	10	10
23	Kazanlık	15	16	19	20	20	17
24	Cisrimustafa-Paşa	-	-	-	-	14	12
25	Yenice- Zağra	2	2	3	2	2	10
26	Eskihisar-Zağra	60	62	66	62	53	16
Yekun		**196**	**216**	**242**	**243**	**243**	**112**

Kaynak: Gökbilgin, 1957: 56-57.

Tablo 5.3.1.2: Rumeli'de Muhtelif Yürük Gurupları (Tanrıdağı-Karagöz-Yürükleri)

Sıra No	**Tanrıdağı (Karagöz) Yürükleri**nin muhtelif tarihlerde muhtelif mıntakalardaki ocak miktarları şöyledir.					
	Senesi / Yerleşilen Mevki	1543	1584	1586	1591	1642
		Ocak	Ocak	Ocak	Ocak	Ocak
1	Demirhisar	1	-	-	-	-
2	Kelemeriye	4	-	-	-	-
3	Drama	13	-	23	23	18
4	Kavala, Sarışaban, Çağlayık	-	-	15	15	10
5	Yenice-karasu	58	-	44	44	20
6	Gümülcüne	60	-	53	53	20
7	Agrican	-	-	14	14	-
8	Dimetoka	8	-	8	8	-
9	Ferecik	6	-	8	8	-
10	İpsala	10	-	12	12	-
11	Keşan	3	-	3	3	-
12	Yenice-Kızılağaç	46	-	51	51	12
13	Çırpan	-	-	-	-	1
14	Karacadağ	8	-	9	9	-
15	Eskizağra	-	-	-	-	1
16	Kazanlık	1	-	2	2	2
17	Karinabad	1	-	4	4	-
18	Filibe	-	-	-	-	3
19	Yenice-Kızılağaç	1	-	1	1	-
20	Hatuneli	-	-	6	4	-
21	Rus-kasrı	1	-	3	1	-
22	Havass-ı Mahmut Paşa	-	-	1	1	-
23	Ahyolu	2	-	2	2	-
24	Yenizağra	2	-	8	8	-
25	Varna	32	-	56	55	-
26	Tekfürgölü	7	-	11	11	-
27	Hırsova	5	-	11	11	-
28	Slistre	15	-	17	17	-
29	Şumnu	12	16	12	13	-
30	Pravadi	4	-	4	4	-
31	Niğebolu	4	1	-	-	-
32	Ruscuk	11	21	21	21	-
33	Tırnova	13	17	17	17	-
34	Razgrat	-	9	7	9	-
	Yekun	**328**	**64**	**423**	**421**	**87**

Kaynak: Gökbilgin, 1957: 70-71.

Tablo 5.3.1.3: Rumeli'de Muhtelif Yürük Gurupları (Selanik/Ofçabolu Yürükleri)

Sıra No	**Selanik Yürükleri**			SIRA NO	**Ofcabolu Yürükleri**	
	Yerleşilen Mevki / Senesi	1543			Yerleşilen Mevki / Senesi	1566
		Ocak				Ocak
1	Manastır	7		1	Üsküp	18
2	Pirlepe	13		2	(?)	14
3	Florina	36		3	İştip	31
4	Serfiçe	33		4	Pirlepe	25
5	Fener	23		5	Tatarpazarı	1
6	Bardacık	5		6	Filibe	1
7	Çatalca	60		7	Yanbolu	2
8	Yenişehir	117		8	Silistre	1
9	Kelemeriye	35		9	Tırnova	2
10	(?)	8		10	İhtiman	2
11	Yenicevardar	2				
12	Avrethisarı	47			Yekun	**97**
13	Usturumca	28				
14	Demirhisar	8				
15	Filibe	10				
16	Kızılağaç	2				
17	Yenizağra	1				
18	Eskizağra	6				
19	Akçekazanlık	1				
20	Hasköy	1				
21	Lofça	3				
22	Yanbolu	1				
23	Tatarpazarı	7				
24	Pravadi	3				
25	Silistre	26				
26	Tekfürgölü	2				
27	Varna	4				
28	Hırsova	2				
29	Şumnu	2				
30	Çernova	4				
31	Tırnova	3				
	Yekun	**500**				

Kaynak: Gökbilgin, 1957: 75-76, 81.

Tablo 5.3.1.4: Rumeli'de Muhtelif Yürük Gurupları (Vize Yürükleri)

Sıra No	**Vize Yürükleri**				
	Yerleşilen Mevki / Senesi	1543	1557	1609	1642
		Ocak	Ocak	Ocak	Ocak
1	İncüğez	11	11	-	-
2	Dimetoka	2	2	-	-
3	Malkara	7	7	-	7
4	Keşan	1	1	-	-
5	Eskibaba	8	8	15	7
6	Edirne	4	4	-	-
7	Kırkkilise	9	9	-	-
8	Hasköy	1	2	2	2
9	Pınarhisar	1	1	-	-
10	Oshon ve çatalca, Lüleburgaz	3	3	-	4
11	Çorlu	12	12	-	6
12	Hayrebolu	23	22	-	5
13	Tekirdağı	-	-	-	1
14	Silivri	2	2	-	-
15	Vize (Saray)	21	21	2	2
				19	**34**

Kaynak: Gökbilgin, 1957: 84-85.

Tablo 5.3.1.5: Rumeli'de Muhtelif Yürük Gurupları (Kocacık Yürükleri)

SIRA NO	**Kocacık Yürükleri**			
	YERLEŞİLEN MEVKİ / Senesi	**1543**	**1584**	**1642-1666**
		Ocak	Ocak	Ocak
1	Hırsova	17	26	4 Babadağ
2	Tekfürgölü	2	8	-
3	Varna	14	14	-
4	Pravadi	3	3	-
5	Aydos	3	5	-
6	Ruskasrı	11	12	-
7	Ahyolu	4	5	-
8	Karinabad	13	11	-
9	Şumnu	8	14	-
10	Burgaz	-	1	2
11	Kızılağaç	4	5	-
12	Yanbolu	21	30	-
13	Eskibaba	1	1	-
14	Kırkkilise	14	14	-
15	Edirne	5	6	3
16	Filibe	1	1	7
17	Silistre	5	8	-
18	Hacıoğlu-pazarcık	-	-	1
19	Akkerman (11), Bender (4), Kili (1)	-	16	1

Kaynak: Gökbilgin, 1957: 92.

Tablo 5.3.2.1: 1531-1990 yılları arasında Manisa Kazasının Nüfusu

Yıllar	Nüfus	Yıllar	Nüfus
1531	30.177	1927	92.653
1575	41.995	1932	89.795
1891	88.091	1935	90.977
1893	104.642	1940	101.649
1894	106.767	1945	99.223
1895	106.723	1950	104.840
1898	97.409	1955	128.172
1899	97.201	1960	106.445
1902	99.657	1965	123.442
1905	101.183	1970	128.031
1908	98.681	1975	139.370
1914	114.076	1980	158.982
1917	119.906	1985	184.452
1925	77.940	1990	221.694
1926	85.578		

Kaynak: Bilgi, 1996: 126.

Tablo 5.3.2.2: Manisa Kazası Şehir ve Nahiyeler İtibariyle Nüfusu (1835)*

Şehir/Nahiye	Gayrimüslim	Müslim	Toplam
Manisa Şehri	4.087	8.797	12.884
Turgutlu	1.042	4.111	5.153
Emlâk	1.025	1.087	2.112
Belen	1.446	3.242	4.688
Yurtdağı	79	4.351	4.430
Palamut	555	4.792	5.347
Toplam	**8.234**	**26.380**	**34.614**

*"Toplam erkek nüfusu."

Kaynak: Bilgi, 1999: 255.

Tablo 5.3.2.3: Bazı Sevk Jurnallerine Göre İstanbul'dan Manisa ve Çevresine Sevk Edilen Muhacirler

Memleket	Sevk Yeri	Sevk Tarihi (Rumi)	Hane	Kadın		Erkek		Yekun
				Sağır	Kebir	Sağır	Kebir	
Bulgaristan	İzmir, Manisa	26 K. evvel 1299	2	1	2	2	2	7
Bosna	Manisa	2 Mayıs 1300	1	-	1	-	1	2
Bulgaristan	Manisa, Bergama	22 Mayıs 1300	13	17	19	11	11	58
Bulgaristan	Manisa	27 T. evvel 1302	3	3	4	1	4	12
Şarkî Rumeli	İzmir, Manisa	19 Şubat 1302	1	1	2	-	2	5
Bulgaristan, Ş.Rumeli	İzmir, Manisa	7 Nisan 1303	5	2	10	3	8	23
Bulgaristan, Romanya	İzmir, Manisa	20 Nisan 1303	2	2	4	-	4	10
Bulgaristan, Ş.Rumeli	İzmir, Manisa	25 Nisan 1303	9	6	12	5	11	34
Bulgaristan, Romanya	İzmir, Manisa	24 Mayıs 1303	7	8	13	7	11	39
Şarkî Rumeli	İzmir, Manisa	25 Mayıs 1303	4	2	6	2	4	14
Şarkî Rumeli	İzmir, Manisa	13 Haziran 1303	9	4	13	3	10	30
Bulgaristan	İzmir, Manisa	12 Ağustos 1303	12	13	15	10	12	50
Şarkî Rumeli	Akhisar	24 Ağustos 1303	5	2	8	2	6	18
Bulgaristan, Ş.Rumeli	İzmir, Manisa	14 Eylül 1303	10	8	11	6	9	34
Bulgaristan, Romanya	İzmir, Manisa	23 Eylül 1303	15	16	22	14	16	68
Şarkî Rumeli	Akhisar	7 T. evvel 1303	2	7	11	5	9	32
Bulgaristan, Romanya, Bosna	İzmir, Manisa	18 T. evvel 1303	7	6	10	4	9	29
Bulgaristan, Romanya	İzmir, Manisa	23 T. sani 1304	5	3	5	4	7	19
Bulgaristan, Romanya	İzmir, Manisa	23 Temmuz 1304	3	2	3	2	4	11
Bulgaristan, Bosna	İzmir, Karaağaç	20 Şubat 1304	2	1	3	1	4	9
Bulgaristan, Ş.Rumeli	İzmir, Karaağaç	-	3	5	3	3	3	14
Bulgaristan, Ş.Rumeli	İzmir, Karaağaç	8 Mart 1306	-	-	-	-	3	3
Bulgaristan, Ş.Rumeli	İzmir, Karaağaç	28 Ağustos 1306	6	7	12	5	8	32
Toplam			126	116	189	90	158	553

Kaynak: Berber, 2010: 68, 69.

Tablo 5.3.2.4: Valiliğe Göre 1926'da Manisa'da İskân Edilen Muhacirler

Kaza	**Mübadil**	**Gayri Mübadil**	**Mülteci**	**Toplam**
Turgutlu	388	120	5	513
Alaşehir	219	75	6	300
Kırkağaç	875	170	10	1.055
Soma	432	70	2	504
Salihli	398	60	7	465
Akhisar	882	180	20	1.082
Kula	18	-	-	18
Manisa	465	450	30	945
Yekun	3.677	1.125	80	4.882

Kaynak: Berber, 2010: 149.

Tablo 5.3.2.5: Valiliğe Göre Manisa'da 1926'da Halen İskân Edilememiş Balkan Harbi Muhacirleri

Kaza	Mübadil	Gayri Mübadil	Mülteci	Toplam
Turgutlu	310 (aile)	200 (aile)	1 (hane)	511 (aile)
Alaşehir	200	100	15	315
Kırkağaç	400	300	10 (aile)	700(nüfus)+10(aile)
Soma	300	150	5	455
Salihli	510	200	10	720
Akhisar	1.000	600	20	1.620
Kula	-	-	10	10
Manisa	3.000	700	1.200	4.900
Yekun	5.410 (nüfus) + 310 (aile)	2.050 (nüfus) + 200 (aile)	1.260 (nüfus) + (11 aile)	8.720 (nüfus) +521 (aile)

Kaynak: Berber, 2010: 150.

Tablo 5.3.2.6: Önceden Türkiye'ye Gelip Yunan İşgalinde Yerlerinden Olan ve Sonra Manisa'da İskân Edilen Bazı Balkan Muhacirlerinin Aile ve Nüfus Sayıları ve Memleketleri

Memleketi	Aile	Nüfus
Belirsiz	1	8
Geylan	5	28
Preşova	2	11
Priştine	90	413
Üsküp	5	18
Vulçıtrın	9	45
Toplam	**112**	**523**

Kaynak: Berber, 2010: 155.

Tablo 5.3.2.7: 1923-1995 Yılları Arasında Yunanistan'dan Gelen İskanlı ve Serbest Göçmenlerin Yıllara Göre Listesi*

	İskanlı		Serbest		Toplam	
Tarihler	**Aile**	**Nüfus**	**Aile**	**Nüfus**	**Aile**	**Nüfus**
1923-1949 arası	99709	384000	2034	7753	**101743**	**391753**
1950	-	-	-	-	**-**	**-**
1951	-	-	1	3	**1**	**3**
1952	-	-	49	112	**49**	**112**
1953	-	-	73	200	**73**	**200**
1954	-	-	586	1744	**586**	**1744**
1955	-	-	963	3041	**963**	**3041**
1956	-	-	1080	3248	**1080**	**3248**
1957	-	-	762	2197	**762**	**2197**
1958	-	-	695	2208	**695**	**2208**
1959	-	-	697	2034	**697**	**2034**
1960	-	-	401	1268	**401**	**1268**
1961	-	-	206	599	**206**	**599**
1962	-	-	16	40	**16**	**40**
1963	-	-	16	50	**16**	**50**
1964	-	-	13	37	**13**	**37**
1965	-	-	20	43	**20**	**43**
1966	-	-	10	34	**10**	**34**
1967	-	-	5	6	**5**	**6**
1968	-	-	3	3	**3**	**3**
1969	-	-	1	1	**1**	**1**
1970	-	-	-	-	**-**	**-**
1971	-	-	-	-	**-**	**-**
1972	-	-	-	-	**-**	**-**
1973	-	-	-	-	**-**	**-**
1974	-	-	-	-	**-**	**-**
1975	-	-	-	-	**-**	**-**
1976	-	-	-	-	**-**	**-**
1977	-	-	-	-	**-**	**-**
1978	-	-	-	-	**-**	**-**
1979	-	-	-	-	**-**	**-**
1980	-	-	-	-	**-**	**-**
1981	-	-	1	4	**1**	**4**
1982	-	-	-	-	**-**	**-**
1983	-	-	-	-	**-**	**-**
1984	-	-	-	-	**-**	**-**
1985	-	-	-	-	**-**	**-**
1986	-	-	-	-	**-**	**-**
1987	-	-	-	-	**-**	**-**
1988	-	-	-	-	**-**	**-**
1989	-	-	-	-	**-**	**-**
1990	-	-	-	-	**-**	**-**
1991	-	-	-	-	**-**	**-**
1992	-	-	-	-	**-**	**-**
1993	-	-	-	-	**-**	**-**
1994	-	-	-	-	**-**	**-**
1995	-	-	-	-	**-**	**-**
TOPLAM	**99709**	**384000**	**7632**	**24625**	**107341**	**408625**

Kaynak: Doğanay, 1996 (www.sbb.gov.tr erişim 18.09.2019)

Tablo 5.3.2.8: 1923-1995 Yılları Arasında Bulgaristan'dan Gelen İskanlı ve Serbest Göçmenlerin Yıllara Göre Listesi **

Tarihler	İskanlı Aile	Nüfus	Serbest Aile	Nüfus	Toplam Aile	Toplam Nüfus
1923-1949 arası	19837	75877	30073	144208	**49910**	**220085**
1950	12233	52185	-	-	**12233**	**52185**
1951	25188	102206	-	-	**25188**	**102206**
1952	-	-	4	4	**4**	**4**
1953	1	1	1	1	**2**	**2**
1954	-	-	9	9	**9**	**9**
1955	-	-	3	4	**3**	**4**
1956	-	-	3	32	**3**	**32**
1957	-	-	-	-	**-**	**-**
1958	2	3	2	3	**4**	**6**
1959	-	-	10	25	**10**	**25**
1960	-	-	7	11	**7**	**11**
1961	-	-	5	5	**5**	**5**
1962	-	-	1	1	**1**	**1**
1963	-	-	3	6	**3**	**6**
1964	-	-	2	5	**2**	**5**
1965	-	-	4	4	**4**	**4**
1966	-	-	-	-	**-**	**-**
1967	-	-	-	-	**-**	**-**
1968	-	-	1	2	**1**	**2**
1969	-	-	709	2584	**709**	**2584**
1970	-	-	2841	10543	**2841**	**10543**
1971	-	-	2674	10189	**2674**	**10189**
1972	-	-	2874	10471	**2874**	**10471**
1973	-	-	1497	5332	**1497**	**5332**
1974	-	-	406	1457	**406**	**1457**
1975	-	-	118	400	**118**	**400**
1976	-	-	654	2421	**654**	**2421**
1977	-	-	3312	12005	**3312**	**12005**
1978	-	-	17168	60738	**17168**	**60738**
1979	-	-	5	6	**5**	**6**
1980	-	-	5	8	**5**	**8**
1981	-	-	4	5	**4**	**5**
1982	-	-	2	2	**2**	**2**
1983	-	-	3	6	**3**	**6**
1984	-	-	1	1	**1**	**1**
1985	-	-	-	-	**-**	**-**
1986	-	-	-	-	**-**	**-**
1987	-	-	-	-	**-**	**-**
1988	-	-	1	7	**1**	**7**
1989	-	-	64295	225863	**64295**	**225863**
1990	-	-	16846	52643	**16846**	**52643**
1991	-	-	7464	17950	**7464**	**17950**
1992	-	-	2676	3092	**2676**	**3092**
1993	-	-	114	220	**114**	**220**
1994	-	-	39	166	**39**	**166**
1995	-	-	35	52	**35**	**52**
TOPLAM	**57262**	**230272**	**160948**	**560445**	**211132**	**790753**
Düzeltilmiş Top	**57261**		**153871**	**560481**		
(*)Toplama hataları düzeltilmiştir.						

Kaynak: Doğanay, 1996 (www.sbb.gov.tr erişim 18.09.2019)

Tablo 5.3.2.9: 1923-1995 Yılları Arasında Yugoslavya'dan Gelen İskanlı ve Serbest Göçmenlerin Yıllara Göre Listesi (*)

Tarihler	İskanlı Aile	Nüfus	Serbest Aile	Nüfus	Toplam Aile	Toplam Nüfus
1923-1949 arası	1449	5894	27030	111318	28479	117212
1950	-	-	-	-	-	-
1951	-	-	-	-	-	-
1952	-	-	32	73	32	73
1953	-	-	303	1113	303	1113
1954	-	-	2437	9728	2437	9728
1955	-	-	4047	17000	4047	17000
1956	-	-	8083	31969	8083	31969
1957	-	-	8250	30162	8250	30162
1958	-	-	8741	30137	8741	30137
1959	-	-	4795	18403	4795	18403
1960	-	-	3417	13304	3417	13304
1961	-	-	1801	791	1801	791
1962	-	-	1286	3399	1286	3399
1963	-	-	996	2603	996	2603
1964	-	-	313	1288	313	1288
1965	-	-	333	1998	333	1998
1966	-	-	783	3672	783	3672
1967	-	-	716	3452	716	3452
1968	-	-	665	3472	665	3472
1969	-	-	400	2233	400	2233
1970	-	-	251	1294	251	1294
1971	-	-	148	754	148	754
1972	-	-	31	156	31	156
1973	-	-	36	150	36	150
1974	-	-	12	47	12	47
1975	-	-	33	126	33	126
1976	-	-	20	99	20	99
1977	-	-	15	94	15	94
1978	-	-	9	41	9	41
1979	-	-	40	179	40	179
1980	-	-	32	151	32	151
1981	-	-	25	95	25	95
1982	-	-	26	162	26	162
1983	-	-	49	184	49	184
1984	-	-	54	202	54	202
1985	-	-	72	300	72	300
1986	-	-	62	275	62	275
1987	-	-	78	331	78	331
1988	-	-	94	415	94	415
1989	-	-	125	439	125	439
1990	-	-	55	224	55	224
1991	-	-	40	151	40	151
1992	-	-	43	161	43	161
1993	-	-	73	331	73	331
1994	-	-	68	265	68	265
1995	-	-	63	327	63	327
TOPLAM	1449	5894	**75982**	**299264**	**77431**	**298962**
Düzeltilmiş T.				**293068**		
(*)Toplama hatası düzeltilmiştir.						

Kaynak: Doğanay, 1996 (www.sbb.gov.tr erişim 18.09.2019)

Tablo 5.3.2.10: 1941–1959 Arasında Manisa'da İskân Edilen Yunanistan Muhacirleri

Tarih	Aile	Nüfus
1941	314	1.367
1942	23	86
1944	1	3
1946	37	161
1947	45	184
1948	26	122
1949	9	36
1950	9	39
1951	5	15
1952	1	2
1954	3	12
1955	11	45
1956	9	39
1957	1	5
1959	16	57
Belirsiz	2	9
Toplam	**512**	**2.182**

Kaynak: Berber, 2010: 197.

Tablo 5.3.2.11: Yunanistan Muhacirlerinin İskân Edildiği Mahalleler

İSKAN YERİ	AİLE	KADIN	ERKEK	TOPLAM
Adakale	4	8	6	14
Akgün	1	1	3	4
Akmescit	1	1	2	3
Alaybey	2	4	6	10
Çarşı	2	6	3	9
Göktaşlı	1	2	2	4
Manisa	251	497	520	1.017
Saray	-	-	1	1
Sultaniye	4	14	8	22
Şehitler	2	3	5	8
Tevfikiye	5	18	15	33
Tunca	5	8	9	17
Toplam	**278**	**562**	**580**	**1.142**

Kaynak: Berber, 2010: 198.

Tablo 5.3.2.12: Yunanistan Muhacirlerinin İskân Edildiği Köyler

İskan Yeri	Aile	Kadın	Erkek	Toplam
İshakçelebi	46	103	105	208
Saruhanlı	27	54	61	115
Hacırahmanlı	26	52	61	113
Çobanisa	22	50	42	92
Muradiye	29	50	38	88
Karaoğlanlı	14	31	37	68
Büyükbelen	14	29	24	53
Hocalı	11	19	31	50
Nuriye	5	17	13	30
Ziraat Örnek Çiftlik	7	11	19	30
Kayışlar	6	18	8	26
Selimşahlar	8	15	9	24
Koldere	4	9	13	22
Kumkuyucak	3	9	10	19
Sancaklı Bozköy	3	12	7	19
Tepecik	4	9	7	16
Koyuncu	2	8	4	12
Horozköy	2	5	5	10
Kuyualan	3	6	4	10
Karayenice	2	4	3	7
Hacıhaliller	1	3	3	6
Lütfiye	1	1	5	6
Yılmaz	1	4	2	6
Karaali	1	4	1	5
Tiyenli	1	4	1	5
Toplam	**234**	**527**	**513**	**1.040**

Kaynak: Berber, 2010: 199-200.

Tablo 5.3.2.13: 1936–1954 Arasında Manisa'da İskân Edilen Bulgaristan Muhacirleri

Tarih	Aile	Nüfus
1936	79	366
1937	278	1.157
1938	32	146
1939	123	498
1940	55	230
1941	27	113
1942	11	48
1943	4	18
1945	1	3
1946	8	30
1947	1	5
1948	1	7
1949	1	3
1950-1954	417	1.702
Belirsiz	10	36
Toplam	**1.048**	**4.362**

Kaynak: Berber, 2010: 205-206.

Tablo 5.3.2.14: Bulgaristan Muhacirlerinin İskân Edildiği Mahalleler

İskân Edilen Mahalle	Aile	Nüfus
Adakale	4	15
Akmescit	178	744
Alaybey	52	202
Manisa	55	220
Şehitler	82	327
Toplam	**371**	**1.508**

Kaynak: Berber, 2010: 207.

Tablo 5.3.2.15: Bulgaristan Muhacirlerinin İskân Edildiği Köyler

İskân Yeri	AİLE	Nüfus		**İskân Yeri**	AİLE	Nüfus
Adiloba	3	11		Horozköy	8	38
Alibeyli	16	71		Karaağaçlı	12	58
Azimli	1	5		Kayışlar	32	125
Çepni Muradiye	6	28		Koldere	63	267
Çerkes Osmaniye	1	4		Lütfiye	2	10
Çerkes Sultaniye	4	18		Muradiye	65	299
Çerkes Tevfikiye	7	26		Mütevelli	90	363
Çerkesköy	1	2		Paşaköy	17	70
Çobanisa	39	161		Sarıçam	1	3
Eğriköy	23	94		Saruhanlı	157	622
Geriköy	13	65		Tepecik	10	53
Gümülceli	26	114		Yeniköy	3	12
Hacıhaliller	6	26		Yılmaz	37	167
Hacırahmanlı	5	22				
Hocalı	29	120		**Toplam**	**677**	**2.854**

Kaynak: Berber, 2010: 208.

Tablo 5.3.2.16: 1937–1959 Arasında Manisa'da İskân Edilen Yugoslavya Muhacirleri

İskân Tarihi	AİLE	Nüfus		**İskân Tarihi**	AİLE	Nüfus
1937	5	32		1951	-	1
1938	3	17		1954	28	135
1939	2	10		1955	247	1.102
1940	7	30		1956	211	1.033
1941	1	3		1957	233	1.095
1944	1	3		1958	162	776
1946	-	1		1959	46	202
1947	-	5		Belirsiz	19	71
1948	1	11				
1949	-	1		**Toplam**	**966**	**4.528**

Kaynak: Berber, 2010: 212-213.

Tablo 5.3.2.17: Yugoslavya Muhacirlerinin İskân Edildiği Mahalleler

İskân Yeri	AİLE	TOP.		**İskân Yeri**	AİLE	TOP.
2. Anafartalar	11	47		İbrahim Çelebi	7	31
Adakale	36	154		İmadettin	1	8
Akgün	4	26		Karahisar	2	7
Akhisar Caddesi	1	6		Karaköy	2	6
Akıncılar	3	19		Kerpiç Çukuru mevkii	6	28
Akmescit	13	62		Köprü Çukuru	1	6
Akmescit Çeşmealtı	2	8		Kuşlubahçe	3	14
Alaybey	48	202		Kuyualan	9	36
Alıcı	1	6		Lalapaşa	51	142
Anafartalar	4	14		Manisa	12	66
Arda	14	69		Mimar Sinan	1	5
Attar Hoca	2	9		Mutlu	39	173
Aynıali	2	12		Narlıca	11	48
Ayvaz Paşa	1	6		Niflizade	1	5
Bayındırlık	1	6		Ormanönü Tımarı	1	7
Bektaş-ı Sağir	4	21		Peker	17	76
Belirsiz	2	11		Saray	9	35
Cami-i Kebir	4	13		Saruhan Mahallesi	5	34
Çarşı	10	47		Saz	20	74
Çaybaşı	1	7		Şarki Kilise Tımarı	11	50
Dere	22	90		Şehitler	31	159
Dervişali	4	15		Tevfikiye	15	80
Develi Habibe	1	7		Topçu Asım	21	105
Dilşikar	7	27		Tunca	2	8
Dinçer	1	2		Ulus	2	13
Ege	2	7		Utku	1	4
Elektrik Fab. Arkası	1	4		Uzunçarşı	1	7
Fatış Tımarı	12	58		Yarhasanlar	21	107
Garbi Kilise Tımarı	11	62		Yaviler	1	5
Göktaşlı	6	22		Yeni Camii	4	15
Gürhane	4	16				
Hacı Yahya	3	14		**Toplam**	**546**	**2.523**

Kaynak: Berber, 2010: 213-214.

Tablo 5.3.2.18: Yugoslavya Muhacirlerinin İskân Edildiği Köyler

İskân Yeri	Aile	Toplam
Adiloba	1	10
Arpalı	1	5
Çobanisa	65	307
Geriköy	-	1
Gözlet Köyü	1	6
Hacıhaliller	4	20
Hacırahmanlı	131	619
Hocalı	1	2
Horozköy	23	107
İshakçelebi	90	449
Karayenice	1	2
Kayışlar	2	10
Koyuncu	1	6
Lütfiye	2	6
Muradiye	41	193
Mütevelli	24	101
Nuriye	3	16
Örnek Köy	1	7
Paşaköy	10	43
Saruhanlı	16	83
Sinirli Köyü	1	6
Tepecik	-	2
Yılmaz	1	4
Toplam	**420**	**2.005**

Kaynak: Berber, 2010: 215.

Tablo 5.3.2.19: 1860–1960 Yılları Arasında Manisa Kazasının Köylerinde İskân Edilen (Balkan) Muhacirler (*)

SIRA NO	KÖY ADI	KÖYDEKİ GÖÇMENLERİN		
		GELDİĞİ YER	GELDİĞİ DÖNEM	KİMLİĞİ
1	Adiloba	Bulgaristan	1930-1960	Türk
		Yugoslavya	1937-1959	Türk
2	Alibeyli	Bulgaristan	1930-1960	Türk
3	Arpalı (Sonradan Lütfiye'ye eklendi)	Yugoslavya	1937-1959	Türk
4	Azimli	Bulgaristan	1930-1960	Türk
5	Bağyolu	Bulgaristan	1930-1960	Türk
6	Büyükbelen	Batı Trakya	1941-1959	Türk
7	Çepni Muradiye	Bulgaristan	1950-1951	Türk
8	Çobanisa	Batı Trakya	1941-1959	Türk
		Bulgaristan	1930-1960	Türk
		Yugoslavya	1937-1959	Türk
		Yunanistan	Mübadele	Türk
		Yugoslavya	Balkan harbi	Türk
		Bulgaristan	Balkan harbi	Türk
9	Dereköy	Yunanistan	Mübadele	Türk
10	Yeşilköy (Geriköy)	Bulgaristan	1930-1960	Türk
		Yugoslavya	1937-1959	Türk
		Yunanistan	Balkan harbi	Türk
11	Gözlet	Yugoslavya	1937-1959	Türk
12	Gülbahçe	Bulgaristan	1930-1960	Türk
		Yunanistan	Balkan harbi	Türk
13	Gümülceli	Bulgaristan	1930-1960	Türk
14	Hacıhaliller	Batı Trakya	1941-1959	Türk
		Bulgaristan	1930-1960	Türk
		Yugoslavya	1937-1959	Türk
		Yunanistan	Mübadele	Türk
		Yunanistan	Balkan harbi	Türk
		Bulgaristan	Balkan harbi	Türk
15	Hacırahmanlı	Filibe	1880-1890	Türk
		Bulgaristan	1930-1960	Türk
		Yugoslavya	1937-1959	Türk
		Batı Trakya	1941-1959	Türk
16	Hamzabeyli	Yunanistan	Mübadele	Türk
17	Hocalı	Batı Trakya	1941-1959	Türk
		Bulgaristan	1930-1960	Türk
		Yugoslavya	1937-1959	Türk
		Yunanistan	Mübadele	Türk
		Yunanistan	Balkan harbi	Türk
		Yugoslavya	Balkan harbi	Türk
18	Horozköy	Batı Trakya	1941-1959	Türk
		Bulgaristan	1930-1960	Türk
		Yugoslavya	1937-1959	Türk
		Yunanistan	Mübadele	Türk

		Yugoslavya	Balkan harbi	Türk
19	İshakçelebi	Batı Trakya	1941-1959	Türk
		Yugoslavya	1937-1959	Türk
20	Karaağaçlı	Bulgaristan	1930-1960	Türk
		Yunanistan	Mübadele	Türk
		Yunanistan	Balkan harbi	Türk
21	Karaali	Batı Trakya	1941-1959	Türk
22	Karaoğlanlı	Batı Trakya	1941-1959	Türk
		Yunanistan	Balkan harbi	Türk
		Yunanistan	Mübadele	Türk
		Bulgaristan	Balkan harbi	Türk
		Yugoslavya	Balkan harbi	Türk
23	Karayenice (Çerkes Yenice)	Batı Trakya	1941-1959	Türk
		Yugoslavya	1937-1959	Türk
24	Kayışlar	Batı Trakya	1941-1959	Türk
		Bulgaristan	1930-1960	Türk
		Yugoslavya	1937-1959	Türk
25	Keçiliköy	Yunanistan	Mübadele	Türk
26	Koldere	Batı Trakya	1941-1959	Türk
		Bulgaristan	1930-1960	Türk
		Yunanistan	Balkan harbi	Türk
		Yunanistan	Mübadele	Türk
27	Koldere (Kemal Paşa Mahallesi)	Selanik	Balkan harbi	Türk
28	Koyuncu	Batı Trakya	1941-1959	Türk
		Yugoslavya	1937-1959	Türk
29	Kumkuyucak	Batı Trakya	1941-1959	Türk
30	Kuyualan	Batı Trakya	1941-1959	Türk
31	Lütfiye (Burhaniye)	Batı Trakya	1941-1959	Türk
		Bulgaristan	1930-1960	Türk
		Yugoslavya	1937-1959	Türk
		Filibe	1886	Türk
32	Muradiye	Batı Trakya	1941-1959	Türk
		Bulgaristan	1930-1960	Türk
		Yugoslavya	1937-1959	Türk
		Yunanistan	Balkan harbi	Türk
		Yunanistan	Mübadele	Türk
		Bulgaristan	Balkan harbi	Türk
		Yugoslavya	Balkan harbi	Türk
33	Mütevelli	Bulgaristan	1930-1960	Türk
		Yugoslavya	1937-1959	Türk
		Yunanistan	Balkan harbi	Türk
		Yunanistan	Mübadele	Türk
34	Nuriye (Birunören)	Batı Trakya	1941-1959	Türk
		Yugoslavya	1937-1959	Türk
		Yunanistan	Mübadele	Türk
		Yunanistan/ Yenişehir	93 Harbi	Türk
35	Zeytinliova (Palamut)	Yunanistan	Mübadele	Türk
36	Paşaköy	Bulgaristan	1930-1960	Türk

		Yugoslavya	1937-1959	Türk
37	Sancaklı Bozköy	Batı Trakya	1941-1959	Türk
38	Sarıçam	Bulgaristan	1930-1960	Türk
39	Saruhanlı	Filibe	1880-1890	Türk
		Batı Trakya	1941-1959	Türk
		Bulgaristan	1930-1960	Türk
		Yugoslavya	1937-1959	Türk
		Yunanistan	Balkan Harbi	Türk
		Yunanistan	Mübadele	Türk
40	Selimşahlar	Yunanistan/ Yenişehir	93 Harbi	Türk
		Batı Trakya	1941-1959	Türk
		Yunanistan	Balkan Harbi	Türk
41	Sinirli Köyü	Yugoslavya	1937-1959	Türk
42	Tekeliler	Yunanistan/ Yenişehir	1886	Türk
		Yunanistan	Mübadele	Türk
43	Tekkeköy	Yunanistan	Balkan Harbi	Türk
44	Tepecik	Batı Trakya	1941-1959	Türk
		Bulgaristan	1930-1960	Türk
		Yugoslavya	1937-1959	Türk
		Yunanistan	Balkan Harbi	Türk
45	Tilki Süleymaniye (Süleymaniye)	Yunanistan/ Yenişehir	93 Harbi	Türk
46	Tiyenli	Batı Trakya	1941-1959	Türk
47	Üçpınar (Eğriköy)	Bulgaristan	1930-1960	Türk
		Yunanistan	Mübadele	Türk
		Yunanistan	Balkan Harbi	Türk
48	Veziroğlu (Ahmediye)	Yunanistan/ Yenişehir	1886	Türk
49	Yayaköy	Yunanistan	Mübadele	Türk
		Yugoslavya	Balkan Harbi	Türk
50	Yeniosmaniye	Bulgaristan	1930-1960	Türk
51	Yeniharmandalı	Yunanistan	Mübadele	Türk
		Yunanistan	Balkan Harbi	Türk
52	Yeniköy	Bulgaristan	1930-1960	Türk
53	Yenimahmudiye	Yunanistan	Balkan Harbi	Türk
54	Yılmaz (Tatar Karyesi)	Batı Trakya	1941-1959	Türk
		Bulgaristan	1930-1960	Türk
		Yugoslavya	1937-1959	Türk
		Yunanistan	Balkan Harbi	Türk
		Yunanistan	Mübadele	Türk
(*) Berber'in tablosundan Balkanlardan gelen Türk kökenlilerin ayrıştırılması yoluyla oluşturulmuştur.				

Kaynak: Berber, 2010: 234-237.

Tablo 5.3.2.20: 1923-1960 Bazı İllerin Nüfus Artışında Yerleştirilen Göçmenlerin Payı

İller	Yerleştirilen Göçmen Sayısı	Nüfus Artışında Göçmenlerin Payı (%)
Balıkesir	50.065	20
Bilecik	7.736	24.1
Bursa	63.057	21.5
Çanakkale	26.116	16.7
Edirne	84.946	71.3
İstanbul	80.721	7.1
Kırklareli	69.402	52.1
Manisa	**31.098**	**10.9**
Niğde	28.032	30.7
Samsun	29.978	7.9
Tekirdağ	83.329	57.8

Kaynak: Geray, 1970: 19.

Tablo 5.3.2.21: 1923-1970 Yılları Arasında Balkanlardan Gelenler ile Sığınanlar

Ülkeler	1923-1933	1934-1960	1961-1970	1923-1970
	Göçmen Sayısı	Göçmen Sayısı	Göçmen Sayısı	Göçmen Sayısı
Bulgaristan	101.507	272.971	13.114	387.592
Yugoslavya	108.179	160.922	30.368	299.469
Yunanistan	384.000	23.788	712	408.720
Genel Toplam	593.686	457.681	755.482	1.095.781

Kaynak: Geray, 1970: 13.

Tablo 5.3.2.22: 1921-1929 Yıllarında Manisa Vilayetine Yapılan Muhacir ve Mülteci İskanı

Yıllar	Erkek	Kadın	Toplam
1921	14	12	26
1922	22	29	51
1923	203	196	399
1924	5.304	5.173	10.477
1925	669	726	1.395
1926	490	438	928
1927	276	277	553
1928	-	-	-
1929	-	-	526
Toplam	6.978	6.851	14.355

Kaynak: Bilgi, 1996: 134.

Tablo 5.3.2.23: 1961-1979 Yugoslavya Serbest Göçmenleri (**)

S N	Göçmen Kağıdının Tarihi	1961	1962	1963	1964	1965	1966	1967	1968	1969	1970	1073	1975	1978	1979	TOPLAM
	Aile Nüfusu YERLEŞTİKLERİ YERLER	AN	AN	AN	AN	AN	AN	AN	AN	AN	AN	AN	AN	AN	AN	
1	Merkez	196	136	46	38	17	16	156	90	50	11	-	-	-	-	**756**
2	Saruhanlı	34	-	-	7	7	8	-	-	-	-	-	-	-	-	**56**
3	Hacırahmanlı	20	-	9	-	21	3	-	-	-	-	4	1	-	-	**58**
4	Çobanisa	36	8	19	8	-	9	-	6	-	-	-	-	-	-	**86**
5	Arpalı-Lütfiye	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	**5**
6	Muradiye	3	6	6	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	**16**
7	Hocalı	18	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	**18**
8	Burhaniye	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	**8**
9	İshakçelebi	13	-	-	-	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	**19**
10	Mütevelli	4	-	-	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	**12**
11	Hamzabeyli	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	**1**
12	Karayenice	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	**1**
13	Akhisar	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	26	13	**39**
	TOPLAM	**337**	**151**	**80**	**61**	**51**	**36**	**157**	**97**	**50**	**11**	**4**	**1**	**26**	**13**	**1075**
*1960 sonrasını kaynaklarda bulamadığımız için bu tabloları kendi girişimlerimizle elde ettiğimiz verilerle oluşturduk.																

* Göçmen kağıdının tarihi gün-ay-yıl olarak verilmiştir. 1961'den 1970'e kadar sürekli bir akış mevcut olmasına rağmen sonrasında 1973-1975- 1978-1979 şeklinde yavaşladığı görülür.
258 Aile Reisinin adı, soyadı, baba adı ve doğum tarihleri belirtilmektedir. Bu aile reislerine bağlı, aile nüfusları toplamı 1075'tir
Böyle bir kayda rastlamamakla beraber, aile reisleri "Aile nüfusu" içinde kabul edilmiştir.
Listedeki 1 kişilik aile "Misafir edildikleri yer" hanesinde "İzmir'e nakil" notu düşüldüğü için toplama almadık. 1978)
3 nüfuslu bir aile "Misafir edildikleri yer" hanesinde "Halen İzmit'te" notu düşüldüğü için toplama dahil etmedik. (1961)
Geldikleri yerler ne yazık ki belirtilmemiştir.

Tablo 5.3.2.24: 1969-1978 Bulgaristan Serbest Göçmenleri (*)

SN	Göçmen Kağıdının Tarihi / Aile Nüfusları Toplamı / YERLEŞİM YERLERİ	1969 ANT	1970 ANT	1971 ANT	1972 ANT	1973 ANT	1974 ANT	1975 ANT	1976 ANT	1977 ANT	1978 ANT	TOPLAM
1	Merkez	21	208	95	85	17	2	-	-	48	131	**608**
2	Akhisar	19	123	71	41	12	3	19	-	-	35	**324**
3	Saruhanlı	25	24	72	28	9	4	-	-	43	62	**267**
4	Salihli	-	22	56	14	2	5	1	-	10	54	**164**
5	Turgutlu	-	32	37	11	6	-	-	-	-	29	**115**
6	Alaşehir	-	8	21	7	7	-	-	-	-	-	**43**
7	Muradiye	-	18	8	-	4	-	-	-	-	-	**30**
8	Ahmetli	-	9	-	-	-	-	-	-	-	5	**14**
9	Tepecik	-	10	-	-	-	-	-	-	-	-	**10**
10	Sarıgöl	-	4	-	-	-	-	-	-	-	5	**9**
11	Çobanisa	4	5	-	-	-	-	-	-	-	-	**9**
12	Kayışlar	-	7	-	-	-	-	-	-	-	-	**7**
13	Akşehir (?)	-	-	7	-	-	-	-	-	-	-	**7**
14	Soma	-	-	-	1	-	-	-	-	-	6	**7**
15	Burhaniye	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-	**5**
16	Ramiye Köyü	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	**5**
17	Karaali	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-	**4**
18	Yılmaz Köyü	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	**3**
19	Akmescit	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	**2**
20	Gölmarmara	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	**1**
	TOPLAM	**77**	**478**	**371**	**187**	**57**	**16**	**20**	**-**	**101**	**327**	**1634**

* 1 Akhisar yazılacak yerde sehven "Akşehir(?)" yazıldığı tahmin edilmektedir.
2 "Sıra No'su", "Aile Reisinin Adı ve Soyadı", "Baba Adı", "Doğum Tarihi", "Göçmen Kağıdının Tarihi", "Göçmen Kağıdının No'su", "Misafir Edildiği Yer" , "Aile Nüfusu" şeklinde, 442 sıra no'ya kadar uzanan bir liste düzenlenmiştir.. Sehven 82'den 84'e atlanmış ve 442. sıraya 1955 yılına ait bir aile eklenmiştir. Dolayısıyla 1969-1978 yılları arasında 440 ailenin kaydı tutulmuştur.

Tablo 5.3.2.25: 1989 Bulgaristan Göçmenleri

Sıra No	DOĞUM YERİ	GELEN		KALAN	
		Aile Reisi	Fert Sayısı	Aile Reisi	Fert Sayısı
1	BULGARİSTAN	52	174	40	135
2	ŞUMNU	511	1586	416	1289
3	KIRCAALİ	383	1216	364	1154
4	SİLİSTRE	25	81	13	50
5	DOBRUCA	4	15	2	8
6	RAZGRAT	169	503	103	315
7	VARNA	35	117	32	105
8	HASKOVA	15	39	11	29
9	HASKÖY	22	73	22	73
10	CUMA	7	20	4	11
11	CUMAALİ	1	1	1	1
12	CUMABALİ	3	7	3	7
13	YUKARICUMA	2	5	2	5
14	ESKİCUMA	34	106	18	53
15	BLAGOEVGRAD	4	12	4	12
16	TOLBUHİN	28	84	25	71
17	PAZARCIK	16	55	11	40
18	BURGAZ	12	43	9	31
19	PLEVNE	6	21	5	17
20	SOFYA	16	36	16	36
21	ESKİZAĞRA	5	16	5	16
22	NEVREKOP	4	14	4	14
23	Yeniköy	2	6	2	6
24	HVOSTANE	2	7	2	7
25	OPAKA	2	6	-	-
26	Siliven	2	9	1	4
27	Hemikli	1	1	1	1
28	Uzunca	1	1	1	1
29	Işıklar	1	5	1	5
30	Kolarov	1	1	1	1
31	Kaspican	1	3	1	3
32	Azaplar	1	5	1	5
33	Hürbe	1	1	1	1
34	Kazanlık	1	1	1	1
35	Getçedelçev	1	4	1	4
36	Stremtzi	1	3	1	3
37	Rusçuk	3	9	1	3
38	M.Sevdalına	1	1	1	1
39	Bortzı	1	2	1	2
40	Canmahalle	1	4	-	-
41	Hasenovrat	1	5	-	-
42	Karaatlar	1	3	-	-
43	Simolev	1	4	-	-
	TOPLAM	**1381**	**4305**	**1128**	**3520**

Tablo 5.3.2.26: 1989 Bulgaristan Göçmenlerinin Manisa Yerleşimleri

S N	MANİSA YERLEŞİMLERİ	Gelen		Giden		Kalan	
		Aile Reisi	**Fert Sayısı**	Aile Reisi	Fert Sayısı	**Aile Reisi**	**Fert Sayısı**
1	**Merkez**	1229	3809	211	663	1018	3146
2	**Salihli**	46	161	11	37	35	124
3	**Demirci**	29	94	11	30	18	64
4	**Kırkağaç**	25	83	9	27	16	56
5	**Soma**	22	73	1	1	21	72
6	**Turgutlu**	21	61	10	27	11	34
7	**Saruhanlı**	9	24	0	0	9	24
	Toplam	**1381**	**4305**	**253**	**785**	**1128**	**3520**

Tablo 5.3.2.27.1: 1989 Bulgaristan Göçmenleri

SN	B.G. 1989 DOĞUM YERLERİ	MERKEZ				SALİHLİ				DEMİRCİ				KIRKAĞAÇ			
		Gelen		Kalan		Gelen		Kalan		Gelen		Kalan		Gelen		Kalan	
		AR	FS	AR	FS	AR	FS	AR	FS	AR	FS	AR	FS	AR	FS	AR	FS
1	BULGARİSTAN	52	174	40	135	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2	ŞUMNU	433	1331	360	1102	24	81	15	50	17	56	10	36	15	50	10	34
3	KIRCAALİ	355	1118	338	1060	12	43	11	41	2	8	2	6	4	16	4	16
4	SİLİSTRE	20	70	13	50	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5	DOBRUCA	4	15	2	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6	RAZGRAT	146	432	90	272	3	12	3	12	3	7	1	4	5	13	1	2
7	VARNA	34	113	31	101	-	-	-	-	1	4	1	4	-	-	-	-
8	HASKOVA	11	26	7	16	-	-	-	-	-	-	-	-	1	4	1	4
9	HASKÖY	18	60	18	60	4	13	4	13	-	-	-	-	-	-	-	-
10	CUMA	7	20	4	11	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
11	CUMAALİ	1	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
12	CUMABALİ	3	7	3	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
13	YUKARICUMA	2	5	2	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
14	ESKİCUMA	32	98	16	45	2	8	2	8	-	-	-	-	-	-	-	-
15	BLAGOEVGRAD	4	12	4	12	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
16	TOLBUHİN	23	68	21	59	-	-	-	-	5	16	4	12	-	-	-	-
17	PAZARCIK	16	55	11	40	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
18	BURGAZ	11	39	9	31	1	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
19	PLEVNE	6	21	5	17	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
20	SOFYA	16	36	16	36	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
21	ESKİZAĞRA	5	16	5	16	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
22	NEVREKOP	4	14	4	14	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	SAYFA TOPLAMI	1203	3731	1000	3098	46	161	35	124	28	91	18	64	25	83	16	56

Tablo 5.3.2.27.2: 1989 Bulgaristan Göçmenleri

S N	B.G. 1989 DOĞUM YERLERİ	SOMA				TURGUTLU				SARUHANLI				GENEL TOPLAM			
		Gelen		Kalan		Gelen		Kalan		Gelen		Kalan		Gelen		Kalan	
		AR	FS	AR	FS	AR	FS	AR	FS	AR	FS	AR	FS	AR	FS	AR	FS
1	BULGARİSTAN	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	52	174	40	135
2	ŞUMNU	12	40	11	39	3	9	3	9	7	19	7	19	511	1586	416	1289
3	KIRCAALİ	6	20	6	20	4	11	3	9	-	-	-	-	383	1216	364	1154
4	SİLİSTRE	-	-	-	-	5	11	-	-	-	-	-	-	25	81	13	50
5	DOBRUCA	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	15	2	8
6	RAZGRAT	1	4	1	4	9	30	5	16	2	5	2	5	169	503	103	315
7	VARNA	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	35	117	32	105
8	HASKOVA	3	9	3	9	-	-	-	-	-	-	-	-	15	39	11	29
9	HASKÖY	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	22	73	22	73
10	CUMA	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7	20	4	11
11	CUMAALİ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	1	1
12	CUMABALİ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	7	3	7
13	YUKARICUMA	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	5	2	5
14	ESKİCUMA	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	34	106	18	53
15	BLAGOEVGRAD	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	12	4	12
16	TOLBUHİN	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	28	84	25	71
17	PAZARCIK	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	16	55	11	40
18	BURGAZ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	12	43	9	31
19	PLEVNE	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6	21	5	17
20	SOFYA	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	16	36	16	36
21	ESKİZAĞRA	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	16	5	16
22	NEVREKOP	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	14	4	14
	SAYFA TOPLAMI	**22**	**73**	**21**	**72**	**21**	**61**	**11**	**34**	**9**	**24**	**9**	**24**	**1354**	**4224**	**1110**	**3472**

Tablo 5.3.2.27.3: 1989 Bulgaristan Göçmenleri

SN	B.G. 1989 DOĞUM YERLERİ	MERKEZ				SALİHLİ				DEMİRCİ				KIRKAĞAÇ			
		Gelen		Kalan		Gelen		Kalan		Gelen		Kalan		Gelen		Kalan	
		AR	FS	AR	FS	AR	FS	AR	FS	AR	FS	AR	FS	AR	FS	AR	FS
23	Yeniköy	2	6	2	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
24	HVOSTANE	2	7	2	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
25	OPAKA	2	6	-	-	i-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
26	Siliven	2	9	1	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
27	Hemikli	1	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
28	Uzunca	1	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
29	Işıklar	1	5	1	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
30	Kalarov	1	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
31	Kaspican	1	3	1	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
32	Azaplar	1	5	1	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
33	Hürbe	1	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
34	Kazanlık	1	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
35	Getçedelçev	1	4	1	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
36	Stremtzi	1	3	1	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
37	Rusçuk	2	6	1	3	-	-	-	-	1	3	-	-	-	-	-	-
38	M.Sevdalina	1	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
39	Bortzi	1	2	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
40	Canmahalle	1	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
41	Hasenovrat	1	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
42	Karaatlar	1	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
43	Simolev	1	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	SAYFA TOPLAMI	**26**	**78**	**18**	**48**	**-**	**-**	**-**	**-**	**1**	**3**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**
	ÖNCEKİ SAYFA	**1203**	**3731**	**1000**	**3098**	**46**	**161**	**35**	**124**	**28**	**91**	**18**	**64**	**25**	**83**	**16**	**56**
	GENEL TOPLAM	**1229**	**3809**	**1018**	**3146**	**46**	**161**	**35**	**124**	**29**	**94**	**18**	**64**	**25**	**83**	**16**	**56**

Tablo 5.3.2.27.4: 1989 Bulgaristan Göçmenleri

SN	B.G. 1989	SOMA				TURGUTLU				SARUHANLI				GENEL TOPLAM			
		Gelen		Kalan		Gelen		Kalan		Gelen		Kalan		Gelen		Kalan	
	DOĞUM YERLERİ	AR	FS	AR	FS	AR	FS	AR	FS	AR	FS	AR	FS	AR	FS	AR	FS
23	Yeniköy	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	6	2	6
24	HVOSTANE	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	7	2	7
25	OPAKA	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	6	-	-
26	Siliven	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	9	1	4
27	Hemikli	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	1	1
28	Uzunca	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	1	1
29	Işıklar	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	5	1	5
30	Kalarov	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	1	1
31	Kaspican	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	3	1	3
32	Azaplar	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	5	1	5
33	Hürbe	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	1	1
34	Kazanlık	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	1	1
35	Getçedelçev	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	4	1	4
36	Stremtzi	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	3	1	3
37	Rusçuk	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	9	1	3
38	M.Sevdalina	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	1	1
39	Bortzi	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2	1	2
40	Canmahalle	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	4	-	-
41	Hasenovrat	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	5	-	-
42	Karaatlar	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	3	-	-
43	Simolev	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	4	-	-
	SAYFA TOPLAMI	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	27	81	18	48
	ÖNCEKİ SAY.	22	73	21	72	21	61	11	34	9	24	9	24	1354	4224	1110	3472
	GENEL TOPLAM	22	73	21	72	21	61	11	34	9	24	9	24	1381	4305	1128	3520

5.4: HARİTALAR

5.4: HARİTALAR

Harita 5.4.1**:** MBGA, Kaynak Kişilerin Geldikleri Yerleşimler, Ağız Bölgeleri

Harita 5.4.2**:** Kuzeydoğu Bulgaristan, Kaynak Kişilerin Geldikleri Yerleşimler

Harita 5.4.3**:** MBGA Kaynak Kişilerinin Güney Bulgaristan'daki (Kırcaali) Eski Yerleşimleri

Harita 5.4.4**:** MBGA Kaynak Kişilerinin Makedonya'daki Eski Yerleşimleri

Harita 5.4.5**:** MBGA Kaynak Kişilerinin Orta ve Doğu Makedonya'daki Eski Yerleşimleri (Geldikleri Yerleşimler)

Harita 5.4.6**:** MBGA Kaynak Kişilerinin Güneybatı Makedonya'daki Eski Yerleşimleri

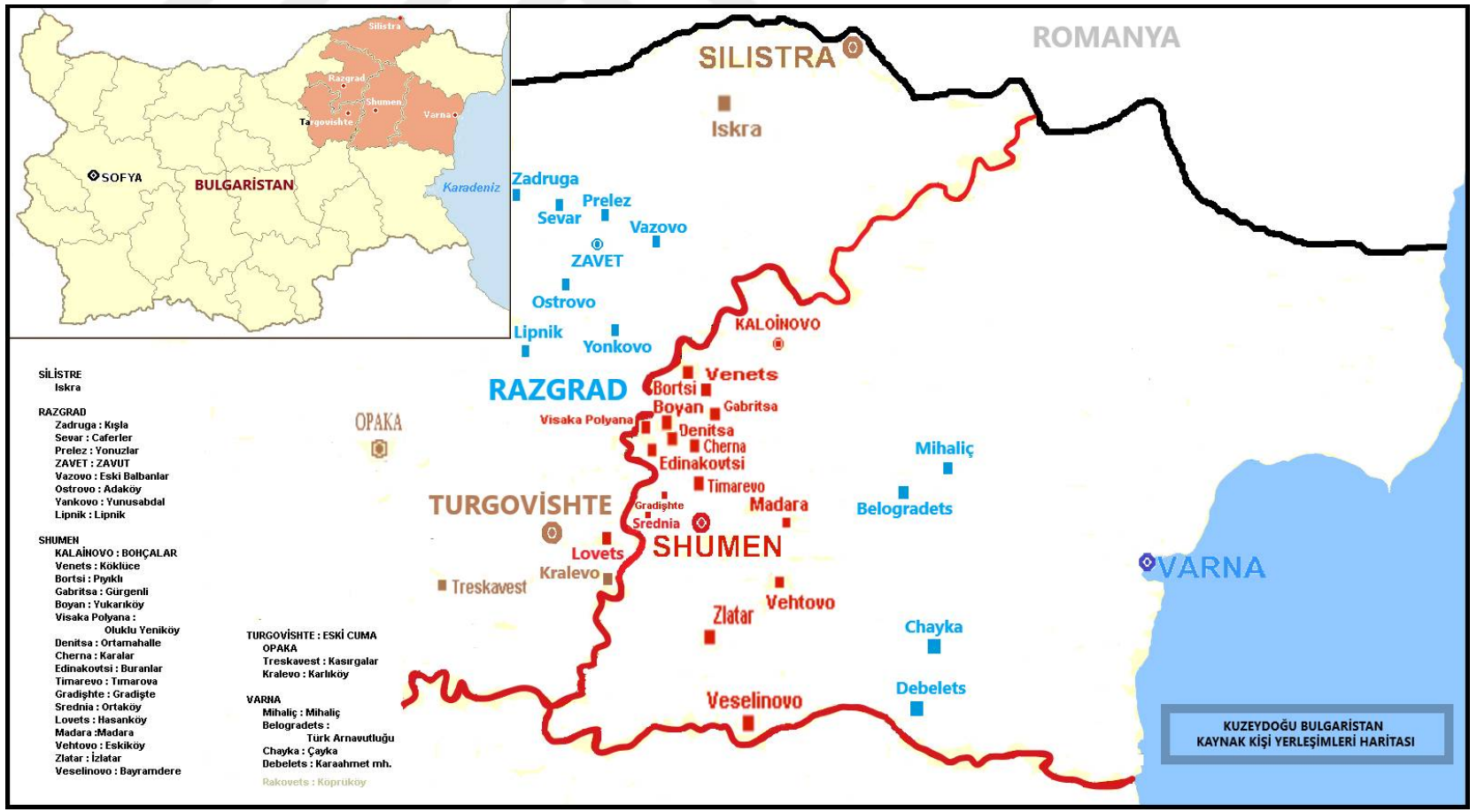
Harita 5.4.7**:** MBGA Kaynak Kişilerinin Manisa Yerleşimleri

Harita 5.4.8**:** MBGA Kaynak Kişilerinin Manisa Yerleşimleri

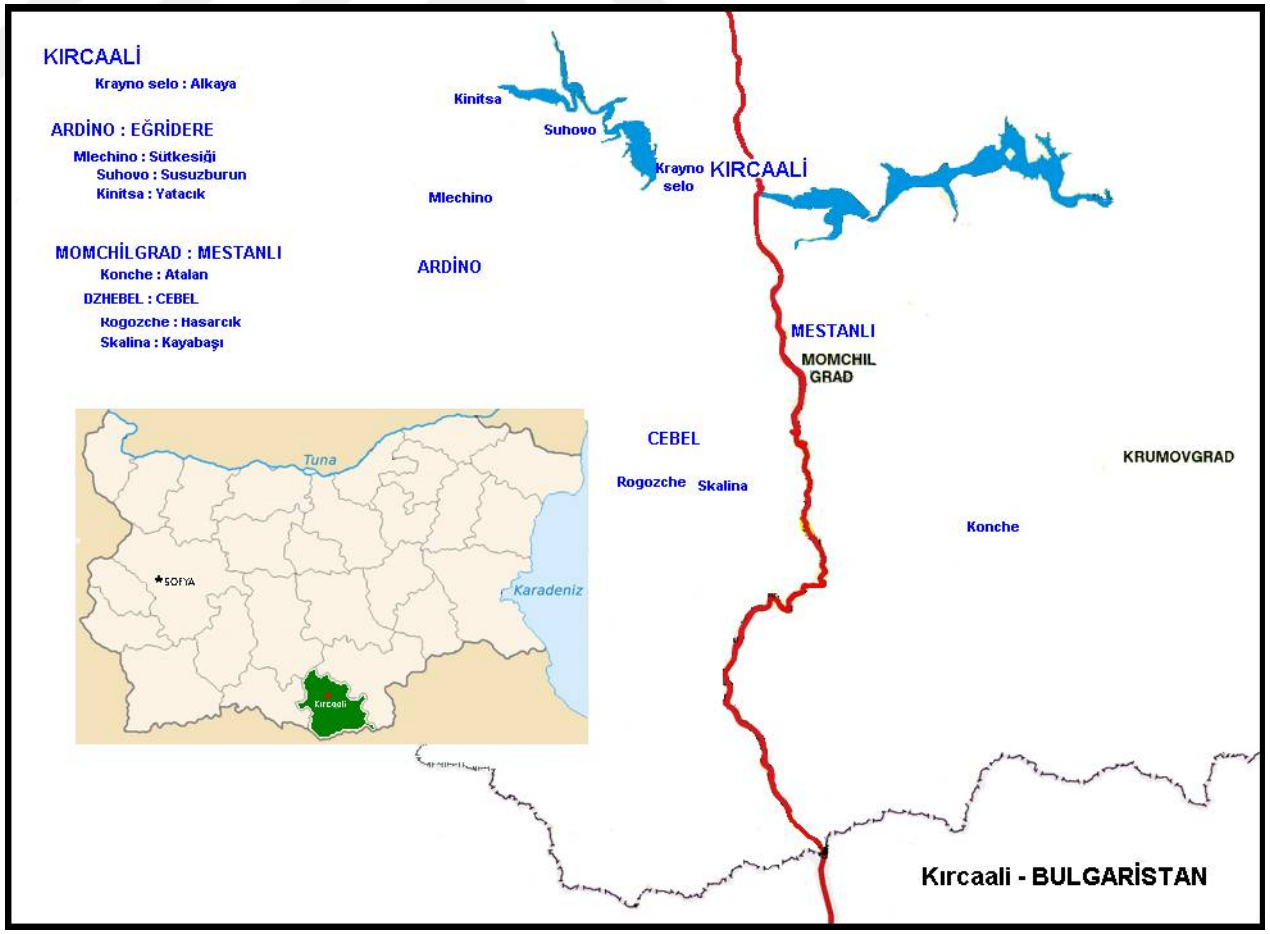
Harita 5.4.1: MBGA, Kaynak Kişilerin Geldikleri Yerleşimler, Ağız Bölgeleri



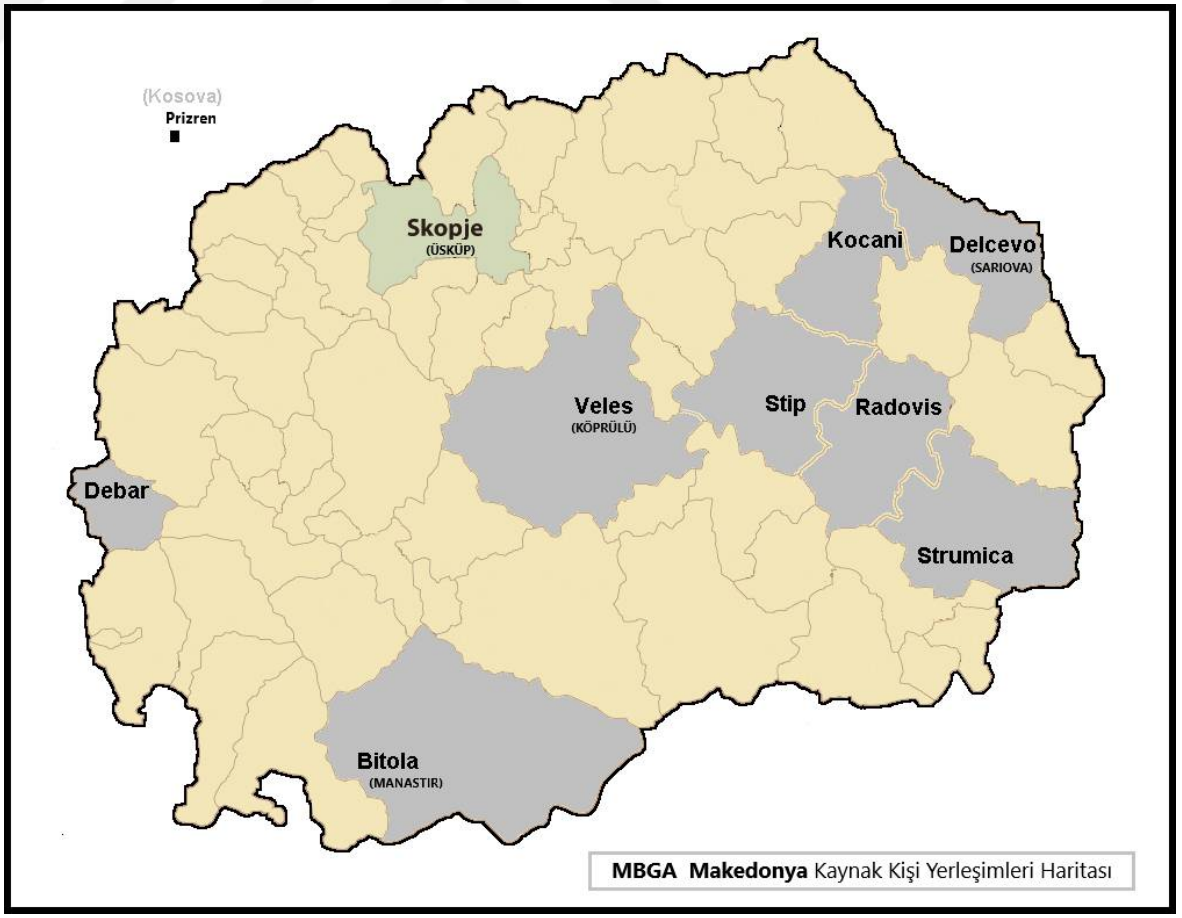
Harita 5.4.2: Kuzeydoğu Bulgaristan, Kaynak Kişilerin Geldikleri Yerleşimler



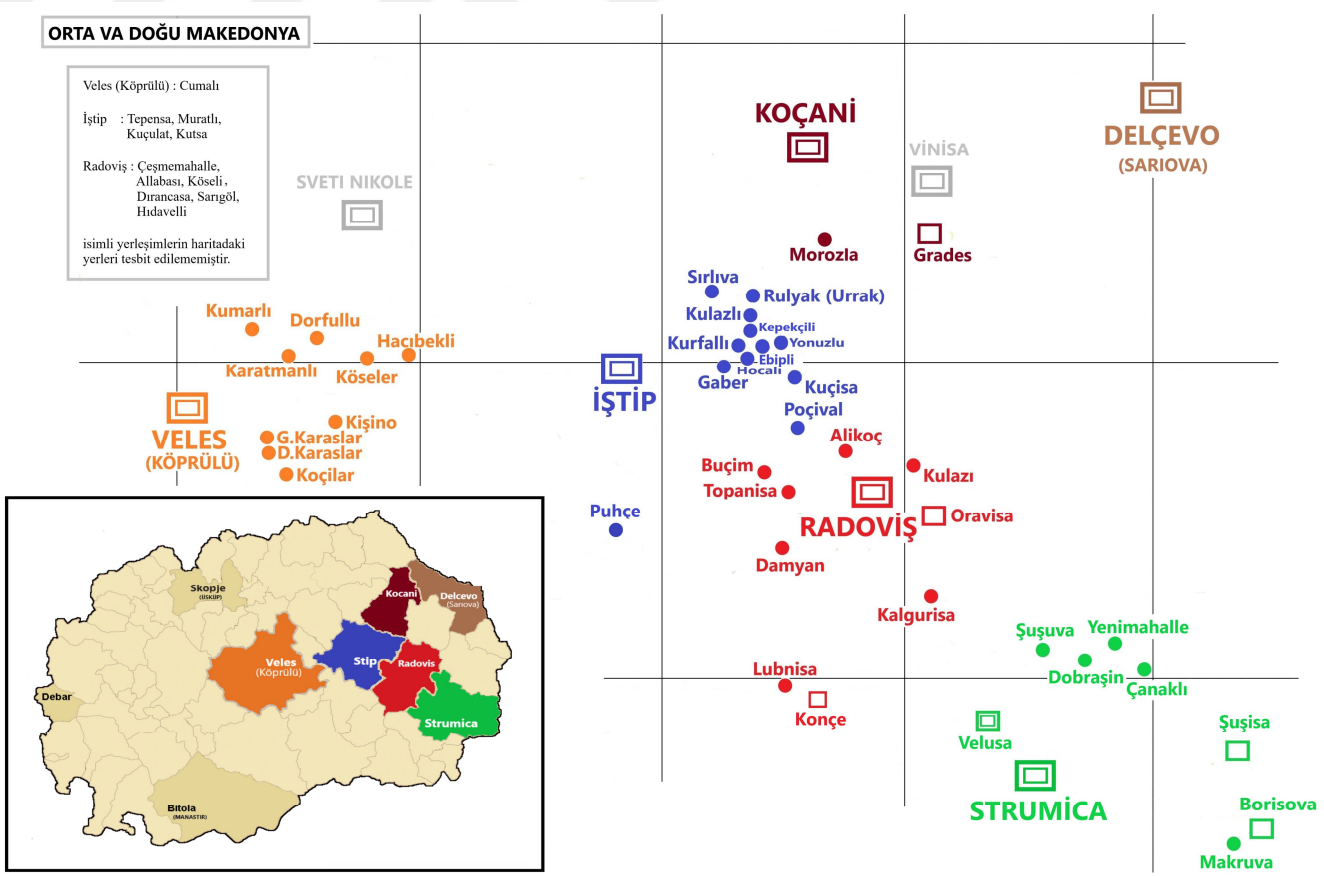
Harita 5.4.3: MBGA Kaynak Kişilerinin Güney Bulgaristan'daki (Kırcaali) Eski Yerleşimleri



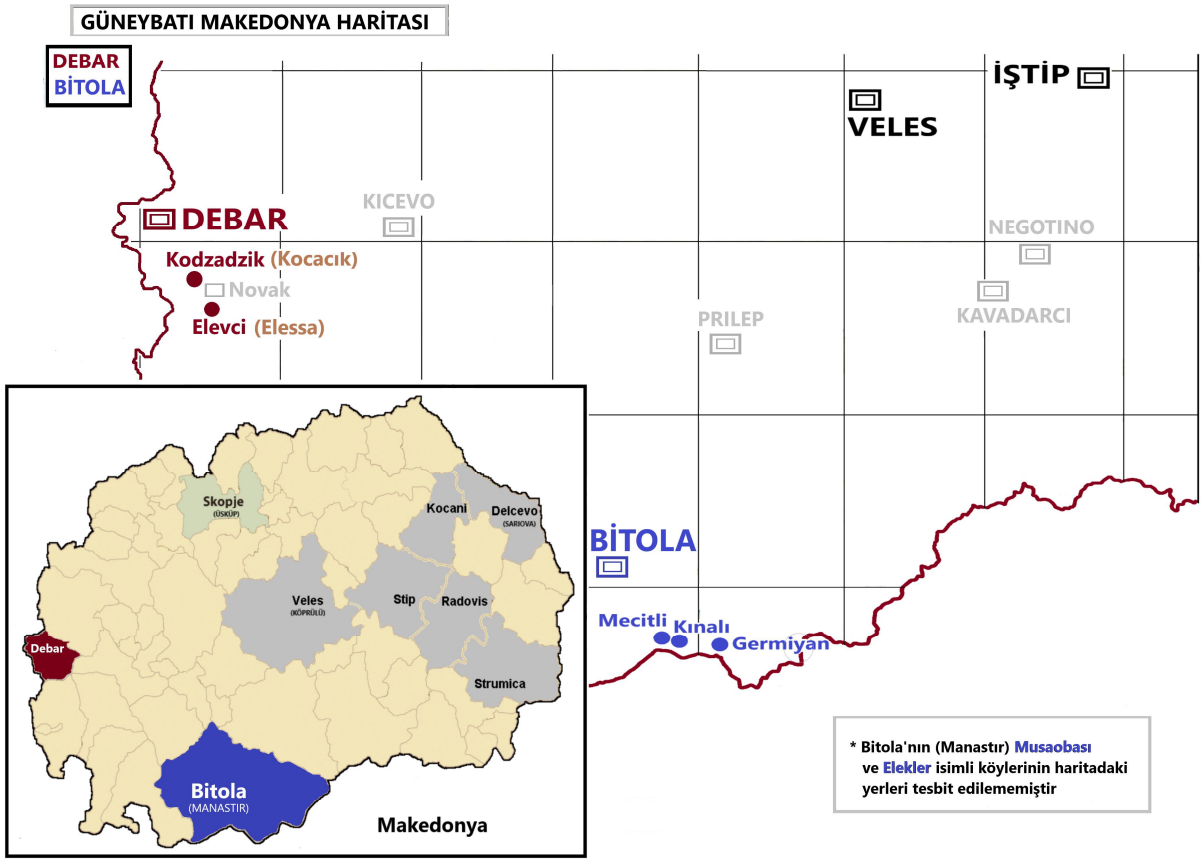
Harita 5.4.4: MBGA Kaynak Kişilerinin Makedonya'daki Eski Yerleşimleri



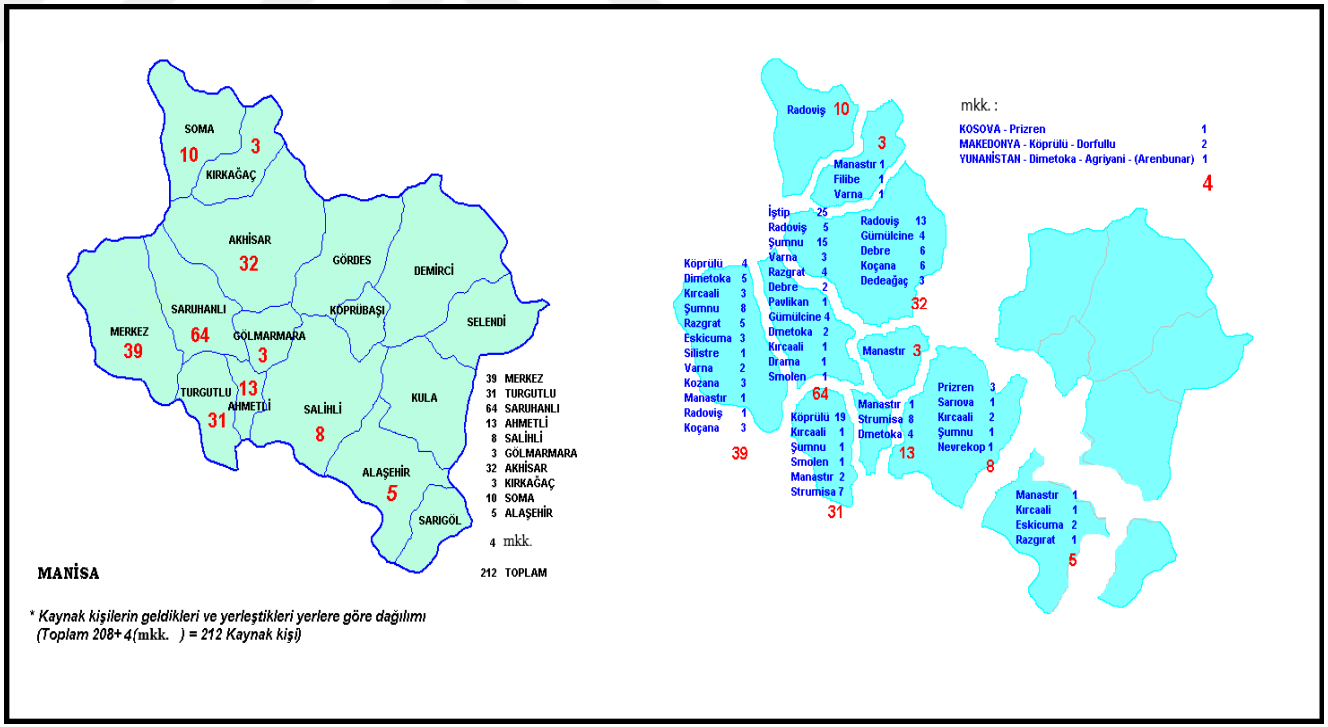
Harita 5.4.5: MBGA Kaynak Kişilerinin Orta ve Doğu Makedonya'daki Eski Yerleşimleri (Geldikleri Yerleşimler)



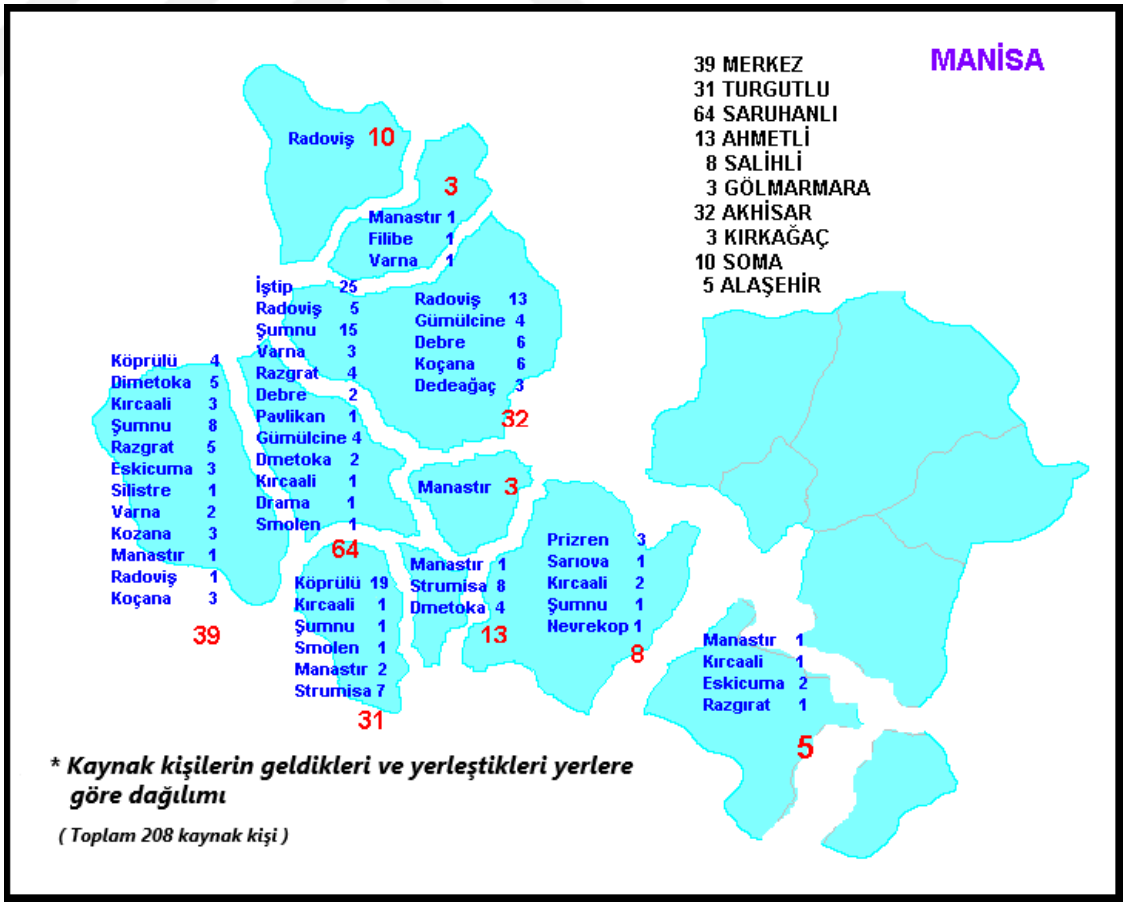
Harita 5.4.6: MBGA Kaynak Kişilerinin Güneybatı Makedonya'daki Eski Yerleşimleri



Harita 5.4.7: MBGA Kaynak Kişilerinin Manisa Yerleşimleri



Harita 5.4.8: MBGA Kaynak Kişilerinin Manisa Yerleşimleri



5.5: FOTOĞRAFLAR

5.5.1:

5.5.2:

5.5.3:

5.5.1:



Zeliha Eroğlu / Merkez-Yeniköy / Yunanistan-Kozona-Kayalar-İnobası **Senem Akyol**

5.5.2:



Ayşe Bayi / Alaşehir-Örnekköy / Eskicuma-Selimköy **Senem Akyol**

5.5.3:



İlyas Şen /Alaşehir-Örnekköy / Eskicuma-Selimköy **Senem Akyol**

5.5.4:



Rukiye Bayi / Alaşehir-Örnekköy / Razgırat – Duranköy

KAYNAKÇA:

Abadan-Unat, N. (2017). *Bitmeyen Göç Konuk İşçilikten Ulus-ötesi Yurttaşlığa*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Ahmed, O. (2004). *Morfosintaksa Na Turskite Govori Od Ohridsko-Prespanskiot Region* (*Ohri-Prespa Yöresi Türk Ağızlarının Morfosentaksı*). (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Üsküp: Aziz Kiril ve Metodiy Üniversitesi "Blaje Koneski" Filoloji Fakültesi.

Ahmed, O. (2012). Makedonya Türk Ağızlarında İki Sesin Durumu Üzerine: "Ö" Ünlüsü ve "H" Ünsüzü. *Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*. 1(2): 15-26.

Ahmed, O. (2012). Resne ve Yöresi (Makedonya) Türk Ağızlarında Ünsüzlerin Kalın ve İnce Varyantlarının Kullanımı. *Uluslararası Balkanlarda Türk Varlığı Sempozyumu-III Bildiriler I. Cilt* (ss. 21-26). Düzenleyen Celal Bayar Üniversitesi Manisa Yöresi Türk Tarih ve Kültürünü Araştırma ve Uygulama Merkezi. Manisa. 10-12 Mayıs 2012.

Ahmed, O. (2014). Makedonya Türk Ağızlarında Şimdiki ve Geniş Zamanın Bugünkü Morfolojik Durumu. *İdil Dergisi*. 3 (14): 1-11.

Ahmed, O. (2014/2). /-mAlI/ Ekinin Morfosentaksı: Bilgisayar Derlem Bazlı Araştırma. *Hikmet*. 24: 10-27.

Akar. A. (2013). Türkiye Türkçesi Ağızlarında Oğuzca Dışı Fonetik Öğeler. *Prof.Dr. Leyla Karahan Armağanı* (ss. 97-111). Akçağ Yayınları. Ankara.

Akyol, S. (2006). *Manisa Merkez Kuzeybatı Köylerinin Ağız Özellikleri*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Manisa: Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Akyol, S. (2010). İzmir Karakuzu ve Manisa-Araplı'dan Balkanlara Şimdiki Zamanın Kullanım Şekilleri (-rı /-ri, -ırı, -iri, -uru, -mārı, -mēri). *Uluslararası Balkanlarda Türk Varlığı Sempozyumu-II Bildiriler I. Cilt* (ss. 63-74). Düzenleyen

Celal Bayar Üniversitesi Manisa Yöresi Türk Tarih ve Kültürünü Araştırma ve Uygulama Merkezi. Manisa. 13-15 Mayıs 2010.

Akyol, S. (2012). Alikoç (Makedonya) Ağzı. *Uluslararası Balkanlarda Türk Varlığı Sempozyumu-III Bildiriler I. Cilt* (ss. 50-69). Düzenleyen Celal Bayar Üniversitesi Manisa Yöresi Türk Tarih ve Kültürünü Araştırma ve Uygulama Merkezi. Manisa. 10-12 Mayıs 2012.

Akyol, S. (2013). Manisa Merkez Kuzey-Batı (Yunt Dağı) Ağızlarında ok-ök Edatı Kalıntıları. *VI. Uluslararası Türk Dili Kurultayı Bildirileri-I* (ss.251-265). Düzenleyen Türk Dil Kurumu. Ankara. 20-25 Ekim 2008.

Ali, N. (2004). *Bulgaristan-Kırcaali Bölgesi Türk Ağızları*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Kayseri: Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Alil, S. (2013). Radoviş ve Yöresindeki Türk Ağzında Kullanılan Çekim Ekleri. *VI. Uluslararası Türk Dili Kurultayı Bildirileri-I* (ss. 289-317). Düzenleyen Türk Dil Kurumu. Ankara. 20-25 Ekim 2008.

Aliyeva Esen, M. (2005). *Lobnor Ağzı Üzerinde Bir Araştırma*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). İzmir: Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Altuğ, Y. (1966). Balkanlardan Anayurda Yapılan Göçlerin Mahiyeti. *İstanbul Hukuk Fakültesi Mecmuası*. 32 (2-4): 846-857.

Arat, R.R. (2006). *Atebetü'l-Hakayık*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Arslan Erol, H. (2008). *Eski Türkçeden Eski Anadolu Türkçesine Anlam Değişmeleri*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Ata, A. (2009). Türk Dillerinde +lA Çokluk Eki. *İnternational Journal of Central Asian Studies*. 13: 89-99.

Atalay, B. (1998). *Divanü Lügat-it-Türk Tercümesi Cilt I, II, III*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Atalay, B. (1999). *Divanü Lügat-it-Türk Tercümesi Cilt IV*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Atay, A. (2002). Eski Türkçe ma/me Edatının Anadolu Ağızlarındaki Kalıntısı. *Türk Dili*. 610: 826-828.

Atsız (2019). *Üç Osmanlı Tarihi (Oruç Beğ Tarihi)*. İstanbul: Ötüken Yayınları.

Ay, Ö. (2009). *Türkiye Türkçesi Ağızlarında Fiil Çekimi*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Ayönü, Y. (2006). Osmanlılardan Önce Rumeli'de Türkler (1305-1313). *Tarih İncelemeleri Dergisi*. 21(2). 17-33.

Ayönü, Y. (2009). İzmir'de Türk Hakimiyetinin Başlaması. *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi*. 9(1): 1-8.

Ayönü, Y. (2015). Batı Anadolu'daki Türk Yayılışının Bizans Kaynaklarındaki Yansımaları. *XVI. Türk Tarih Kongresi Bildirileri 4. Cilt 3. Kısım* (ss. 1573-1586). Türk Tarih Kurumu Yayınları. Ankara. 20-24 Eylül 2010.

Bacanlı, E. (2013). Türk Dillerinde Topluluk ve Grup Çoğulu Bildiren Morfemler. *Yalım Kaya Bitigi Osman Fikri Sertkaya Armağanı* (ss.167-178). Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları. Ankara.

Balaban, A. ve Yılmaz, S. (2012). Arnavutlukta Yaşamış Bir Türkolog: Tahir Dizdari. *Uluslar arası Dil ve Edebiyat Çalışmaları Konferansı, "Türk ve Arnavut Kültüründe Ortak Yönler"* (ss.13-19). Tiran-Albania. 25-26 Mayıs 2012.

Barkan, Ö.L. (1952). Osmanlı İmparatorluğunda Bir İskân ve Kolonizasyon Metodu Olarak Sürgünler. *İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası*. 13 (1-4): 56-78.

Barkan, Ö.L. (1953). Osmanlı İmparatorluğunda Bir İskân ve Kolonizasyon Metodu Olarak Sürgünler. *İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası*. 15 (1-4): 209-237.

Barkan, Ö.L. (2006). Osmanlı İmparatorluğunda Bir İskân ve Kolonizasyon Metodu Olarak Vakıflar ve Temlikler I, İstilâ Devirlerinin Kolonizatör Türk Dervişleri ve Zâviyeler. *Vakıflar Dergisi II* Ankara 1942'nin Tıpkı Basımı. Vakıflar Umum Müdürlüğü Neşriyatı. Ankara: 279-386.

Barutçu Özönder, S. (2007). Türkçe Enklitik Edatlar Üzerine: ÇI/ÇU. *IV. Uluslararası Türk Dili Kurultayı Bildirileri II* (ss.1427-1438). Türk Dil Kurumu Ankara.

Başdaş, C. (1999). Anadolu ve Kosova Türk Ağızlarında g > c k > ç Değişmeleri. *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten*: 1-7.

Başkan, Y. (2017). Orhan Bey'in Bizans İmparatoru Kantakuzeneus'un Kızı Theodora İle Evliliği. *Tarih Dergisi*. 66(2017/2): 47-61.

Baştav, Ş. (2015). Avrupa Hunları.*Yeni Türkiye Rumeli-Balkanlar Özel Sayısı*. 1 (66): 141-186.

Baydar, T. (2012). Erzincan ve Yöresi Ağızlarında -sA Enklitiği. *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*. 31: 83-92.

Bayraktar, F.S. (2009). Dr. Lindita Latifi Mbi Huazimet Turke Në Gjuhën Shqipe Krahasuar Me Gjuhët E Tjera Të Ballkanit (Arnavutçaya ve Diğer Balkan Dillerine Geçen Türkçe Kelimelerin Karşılaştırılması)Tiranë (542S.). *Turkish Studies*. 4(4): 1083-1090.

Bayraktar, Z. (2013). "Balkanlar'da Bir Arada Yaşama Kültürü Bağlamında Kimlik Çatışmasından Kültürel Entegrasyona Türk Dili ve Kültürünün Önemi. *Karadeniz Araştırmaları*. S:36: 223-234.

Benli, D.Y. (2012). *Gümülcine Bulat Köyü Örneğinde Batı Trakya Ağzı*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ordu: Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Berber, F. (2010). *İmparatorluktan Cumhuriyete Manisa ve Göçler (1860-1960)*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Bıyıklıoğlu, T. (1992). *Trakya'da Milli Mücadele*. Cilt 1.Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.

Bilgi, N. (1996). *XX. Yüzyılın İlk Yarısında Manisa Kazası (1908-1950)*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). İzmir: Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Bilgi, N. (1999). Tanzimat Öncesi ve Sonrasında Saruhan Sancağı'nda Nüfus. *Prof.Dr. İsmail Aka Armağanı* (ss. 249-290). İzmir.

Bilgi, N. (2006). Cumhuriyet'in İlk Yıllarında Alaşehir (1922-1927). *Doğumunun 65.Yılında Prof. Dr. Tuncer Baykara'ya Armağan Tarih Yazıları* (ss. 59-92). İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık.

Bilgi, N. (2008). Temettüat Defterlerine Göre XIX. Yüzyılın Ortalarında Salihli. *Tarih İncelemeleri Dergisi*. XXIII (1): 37-89.

Buluç, S. (2007). Irak'ta Hanekin Türk Ağzı Üzerine. *Sadettin Buluç Makaleler* (ss. 280-283). Haz. Zeynep Korkmaz. Türk Dil Kurumu Yayınları. Ankara.

Buran, A. (1994). -Ik Ekinin Anadolu Ağızlarında Kullanılışı. *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten*: 11-18.

Caferoğlu, A. (1958). Anadolu Ağızlarında İçses Ünsüz Benzeşmesi. *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten*: 1-11.

Caferoğlu, A. (1963). Anadolu Ağızları Konson Değişmeleri. *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten*: 1-32.

Caferoğlu, A. (1964). Anadolu ve Rumeli Ağızları Ünlü Değişmeleri. *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten*: 1-33.

Caferoğlu, A. (1971). Türkçede 'v' Morfemi. *Türkiyat Mecmuası*. (XVI): 27-38.

Canhasi, S. (2004). *Kosova-Makedonya Türk Ağızlarında Yapım ve Çekim Ekleri*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Priştine: Priştine Üniversitesi Filoloji Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü.

Canhasi, S. (2012). Kosova ve Makedonya Türk Ağızlarında İsim Çekim Ekleri. *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. *Doç. Dr. Mustafa Aksoy Armağan Sayısı.* 10(1): 72-81.

Canhasi, S. (2012-1). Mitroviça Türk Ağzının Fonetiği. *Motif Akademi Halkbilimi Dergisi. Balkan Özel Sayısı-1*: 94-112.

Canhasi, S. (2013). Kosova ve Makedonya Türk Ağızlarında İstek Kipleri. *Turkish Studies*. 8(9): 27-35.

Canhasi, S. (2015). Makedonya ve Kosova'da İki Dilli ve Çok Dilli Ortamda Türkçe Uluslararası Balkanlarda Türk Varlığı Sempozyumu Bildirileri (ss. 244-250). Düzenleyen İzmir Balkan Göçmenleri Kültür ve Dayanışma Derneği. İzmir. 7-8 Kasım 2015.

Canhasi, S. ve Sülçevsi, N. (2012). Kosova Türk Ağızlarına Arnavut Dilinin Etkisi. *UDEK Bildiri Kitabı* (205-212). Tirana.

Cebeci, İ. (2010). *Örneklerle Deliorman Türk Ağzı Sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Coşar, M. (2008). Trabzon Ağızlarında Ek Fiilin Kullanılışı. *Turkish Studies*. 3(3): 176-188.

Coşkun, V. (2001). -gınä ve -råk Eklerinin Tarihî Türk Şiveleri ve Özbek Türkçesinde Kullanışları. *Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi*. 12: 599-613.

Çağatay, S. (1947). Eski Osmanlıca'da Fiil Müştakları II. Partisipler. *DTCF Dergisi*. 5(5): 525- 552.

Çavuşoğlu, H. (2006). Yugoslavya-Makedonya'dan Türkiye'ye 1952-67 "Kitlesel" Göçü ve Bursa'daki Göçmen Kesimi. *Karadeniz Araştırmaları*. (10): 107-147.

Demir, N. (2000). Derleme Sözlüğünde Şimdiki Zamanla İlgili Veriler. *İlmî Araştırmalar Dergisi*. 10: 19-27.

Demir, N. (2007). Anadolu Ağızlarında Kullanılan Geçmiş Zaman Eki –(y)XK. Dil ve Edebiyat Yazıları. *Mustafa İsen'e Armağan* (ss. 371-385). Grafiker. Ankara.

Demir, N. (2012). Türkçede Evidensiyel. *Bilig*. 62: 97-118.

Demir, İ. (2014). Güneybatı Anadolu Ağızlarındaki Pekiştirme Ekleri Üzerine. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 7(2): 106-124.

Demirel Dönmez, Ö. ve Koç, F. (2018). Dulovo ve Babadağ Türk Ağızlarında Kullanılan "Bitta" Edatı Üzerine Bir İnceleme. *Millî Kültür Araştırmaları Dergisi*. 2(1): 21-38.

Derleme Sözlüğü VIII (1993). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Develi, H. (2008). Eski Türkiye Türkçesi Ağızlarının Sınıflandırılması. *Turkish Studies*. 3(3): 212-230.

Dinar, T. (2015). Kibin ve Kibik Edatlarının Yapıları Hakkında Bazı Tespitler. *Dil Araştırmaları Güz*. 17: 103-118.

Doğan, L. (2012). Uygur Türkçesi'nde çu, gu ve ze Edatları. *Turkish Studies*. 7(1): 889-902.

Dryga, I. (2009). Türkçenin Rumeli Ağızlarının Lengüistik Statüsü ve Sınıflandırılmasına Dair. *Türkiye Türkçesi Ağız Araştırmaları Çalıştayı Bildirileri* (ss. 193-202). Türk Dil Kurumu Yayınları. Ankara. 25-30 Mart 2008 Şanlıurfa.

Duman, M. (2004). Eski Anadolu Türkçesine Ait Bazı Metinlerdeki Dil Uyumuna Aykırı Örnekler Üzerine. *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*. 32(0): 53-64

Eckmann, J.(1953). Türkçede -rak, -rek Ekine Dair. *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten*: 49-52.

Eckmann, J. (1960). Dinler (Makedonya)Türk Ağzı. *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten*: 189-204.

Eckmann, J. (1962). Kumanova (Makedonya) Türk Ağzı. *Nemeth Armağanı*. (ss. 111-144). Türk Tarih Kurumu Basımevi. Ankara.

Ercilasun, A.B. (2008). La Enklitiği ve Türkçede Bir " Pekiştirme Enklitiği" Teorisi. *Dil Araştırmaları Dergisi*. 2: 35-56.

Ercilasun, A.B. (1999). Ağız Araştırmalarında Kullanılacak Transkripsiyon İşaretleri. *Ağız Araştırmaları Bilgi Şöleni* (ss. 43-61). Düzenleyen Türk Dil Kurumu Ağız Araştırmaları Bilim ve Uygulama Kolu. Ankara. 9 Mayıs 1997.

Erdem, M.D. ve Gül, M. (2006). Kapalı e (ė) Sesi Bağlamında Eski Anadolu Türkçesi-Anadolu Ağızları İlişkisi. *Karadeniz Araştırmaları*. (11): 111-148.
Erdem, M.D. (2008). Anadolu Ağızlarında Görülen Birincil Ünlü Uzunlukları Üzerine. *Turkish Studies*. 3(3): 502-562.

Eren, H. (1999). *Türk Dilinin Etimolojik Sözlüğü*. Ankara: Bizim Büro Basımevi.

Eren, H. (1964). Kıbrıs'ta Türkler ve Türk Dili. *X. Türk Dili Kurultayında Okunan Bildiriler 1963* (ss. 37-50). Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.

Ergin, M. (1998). *Edebiyat ve Eğitim Fakültelerinin Türk Dili ve Edebiyatı Bölümleri İçin Türk Dil Bilgisi*. İstanbul: Bayrak Yayınları.

Feher, G. (1999). *Bulgar Türkleri Tarihi*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.

Gabain, A. (2003). *Eski Türkçenin Grameri*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Geray, C. (1970). Türkiyede Göçmen Hareketleri ve Göçmenlerin Yerleştirilmesi. *Amme İdaresi Dergisi*. 3(4): 8-36.

Giese, F. (1992). *Anonim Tevârih-i Âl-i Osman*. (Hazırlayan Nihat Azamat). İstanbul: Marmara Üniversitesi Yayınları.

Gökbilgin, M.T. (1957). *Rumeli'de Yürükler, Tatarlar ve Evlad-ı Fatihan*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.

Gölpınarlı, A. (2014). *Yunus Emre Hayatı ve Bütün Şiirleri*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Gülensoy, T. (1988). *Kütahya ve Yöresi Ağızları*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Gülensoy, T. (2007). *Türkiye Türkçesindeki Türkçe Sözcüklerin Köken Bilgisi Sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Gülensoy, T. ve Alkaya, E. (2011). *Türkiye Türkçesi Ağızları Bibliyografyası*. Ankara: Akçağ Yayınları.

Gülsevin, G. (1990). Türkçede -sA Şart Gerundiumu Üzerine. *Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi*. II (467): 276-279.

Gülsevin, G. (2007). *Eski Anadolu Türkçesinde Ekler*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Gülsevin, G. (2010). Eski Anadolu Türkçesinde Birleştirilmiş Özel Şekiller. *Yaşayan ve Tarihî Türkiye Türkçesi Ağızları Makaleler 1* (ss. 249-255). Özel Kitaplar. İstanbul.

Gülsevin, G. (2010). Rumeli Türkçesi Çerçevesinde Türk ve Balkan Dillerinin Etkileşimi. *Yaşayan ve Tarihî Türkiye Türkçesi Ağızları Makaleler 1* (ss. 107-123). Özel Kitaplar. İstanbul.

Gülsevin, G. (2010). Türkiye Türkçesi Ağızlarında #h Sesi Üzerine. *Yaşayan ve Tarihî Türkiye Türkçesi Ağızları Makaleler 1* (ss. 169-192). Özel Kitaplar. İstanbul.

Gülsevin, G. (2010). Ağız Araştırması İncelemelerimizde Yaygınlaşmış Yanlışlıklar (3): üzüm / yüzüm; öllük / höllük Türeme mi, Düşme mi?. *Yaşayan ve Tarihî Türkiye Türkçesi Ağızları Makaleler 1* (ss. 47-59). Özel Kitaplar. İstanbul.

Gülsevin, G. (2013). Tarihî ve Yaşayan Türk Diyalektlerinde Emir-İstek Kipinin Birinci 'Çokluk' ve Birinci 'İkilik (Tensiye)' Çekimleri Üzerine. *Prof.Dr. Leyla Karahan Armağanı* (ss. 533-559). Akçağ Yayınları. Ankara.

Gülsevin, G. (2017). *Yaşayan Türkiye Türkçesi Ağızlarının Tarihî Dönemlerini Belirleyebilmek İçin Bir Yöntem Denemesi Örneği XVII. Yüzyıl Batı Rumeli Türkçesi Ağızları*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Günşen, A. (2004). Edirne ve Yöresi Ağızlarında Aile ve Topluluk İsimleri Yapan Ekler Üzerine. *Türk Dili Dergisi*. LXXXVII (626): 150-162.

Günşen, A. (2006). Anadolu Ağızlarında Farklı Bir Gelecek Zaman Eki ve Çekimi: -ıcı / -ici; -ucu / -ücü. *Turkish Studies / Türkoloji Dergisi*. (2): 55-80.

Günşen, A. (2009). Dil Etkileşimi Açısından Makedonya ve Kosova Türk Ağızları. *Turkish Studies*. 4(8): 225-254.

Günşen, A. (2010). Rumeli Ağızlarının Söz Dizimi Üzerine I (Makedonya ve Kosova Türk Ağızları Örneği). *Turkish Studies*. 5(1): 462-494.

Günşen, A. (2011). Batı Rumeli Ağızlarında Kullanılan Farklı Bir 1. Çokluk Şahıs Eki: -sık /-suk. *IV. Uluslararası Türkiye Türkçesi Ağız Araştırmaları Çalıştayında Sunulan Bildiri*. Edirne. 27-29 Ekim 2011.

Günşen, A. (2012). Balkan Türk Ağızlarının Tasnifleri Üzerine Bir Değerlendirme. *Turkish Studies*. 7(4): 111-129.

Hacıeminoğlu, N. (1996). *Karahanlı Türkçesi Grameri*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Halaçoğlu, A. (1995). *Balkan Harbi Sırasında Rumeli'den Türk Göçleri (1912-1913)*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.

Hünerli, B. (2011). Doğu Trakya Ağızlarında "İleri" Sözcüğünün Eskicil Bir Kullanımı. *Turkish Studies*. 6 (1): 1283-1292.

İbrahim, N. (1997). *Vrapçişte ve Çevresi Türk Ağzı (Makedonya)*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

İbrahim, N. (2013).Makedonya Valandova Yöresi Türk Ağzında Yapım Ekleri. *VI. Uluslar arası Türk Dili Kurultayı Bildirileri II* (ss. 2271-2288). Ankara. 20-25 Ekim 2008.

İbrahim, N. (2014/2). Makedonya Türk Ağızlarında Ek-fiil. *Hikmet Dergisi*. (24): 44-57.

İgci, A. (2010). *Vıçıtırın-Kosova Türk Ağzı*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

İgci, A. (2011). Balkan Ağızlarında Farklı Bir Fiil Çatısı. *Turkish Studies*. 6(1): 1258-1267.

İgci, A. (2013). Aynı Ağız Sahasında Bir Ses Değişiminin Aşamalı Dağılımı: Kosova Örneği. *Diyalektolog*. (6): 35-39.

İgci, A. (2013). Batı Rumeli Türkçesinde İki Ünlü Arasında /g/ ve /ġ/. *Turkish Studies*. 8(9): 1715-1728.

İlker, A. (2017). *Manisa Ağızları*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

İnalcık, H. (2005). Türkler ve Balkanlar. *BAL-TAM Türklük Bilgisi 3*: 20-44.

İpek, N. (1999). *Rumeli'den Anadolu'ya Türk Göçleri (1877-1890)*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.

İyiyol, F. ve Kesmeci, A.M. (2011). Balkan Dillerindeki Türkçe Kelimelerin Tanımlanması Problemi Üzerine Tespitler. *Turkish Studies*. 6(4): 621-632.

Jable, E. (2010). *Kosova Türk Ağızları İnceleme-Metin-Sözlük*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Jireček, J.(1878). Bulgarların Tarihi. (Çev. Üstünyan Cansızof). Tarih-i Osmanî Encümeni Mecmuası 1912. (Transkripsiyon Umut Üren) *Tarih İncelemeleri Dergisi 2013*. 28(1): 263-299.

Kalay, E. (1998). *Edirne İli Ağızları*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Kalsın, Ş. (2007). Kıbrıs Ağzında Ma'lı Cümleler. *İstanbul Kültür Üniversitesi Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Kongresi*. 27-28 Ağustos 2007.

Kalsın, Ş. (2013). Makedonya ve Kosova Türk Ağızlarında Arkaik Özellikler. *Uluslararası Dil ve Edebiyat Çalışmaları Konferansı "Balkanlarda Türkçe" Bildiri Kitabı 1* (ss. 401-410). Tiran /Arnavutluk. 14-16 Kasım 2013.

Kara, M. (2001). *Türkmence (Giriş-Gramer-Metinler-Sözlük)*. Ankara: Akçağ Yayınları.

Karaağaç, G. (2008). *Türkçe Verintiler Sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Karabulut, F. (2010). Türk Dilinde Edilgen Biçimbirimsiz Etken Yapı Tipolojisi. *Turkish Studies*. 5(4): 359-400.

Karahan, L. (1994). -sa / -se Eki Hakkında. *Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi*. 1994/II. (516): 471-474.

Karahan, L. (1996). *Anadolu Ağızlarının Sınıflandırılması*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Karahan, L. (1998). Birleşik Kipli Fiillerde Çokluk Eki -lAr'ın Yeri. *Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi*. 1998/2 (563): 381-387.

Karahan, L. (2012). Türkçede Bazı Ek ve Edatlarda "-n" Morfemi ile Ortaya Çıkan Varyantlaşma. *Türk Moğol Araştırmaları Prof.Dr.Tuncer Gülensoy Armağanı* (ss. 219-236) . Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü. Ankara.

Karahan, L. (2016). Anadolu Ağızlarında Kullanılan Bazı Zarf-fiil Ekleri. *Türk Dili Üzerine İncelemeler* (ss. 345-373). Akçağ Yayınları. Ankara.

Karahan, A. (2013). *Dīvānu Luġati't Türk'e Göre XI. Yüzyıl Türk Lehçe Bilgisi*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Karagöz, İ.(2015). Türkiye Türkçesi Batı Grubu Ağızlarıyla Drama Göçmenleri Ağızlarında{idi(n)} Çekimli Fiilindeki /n/ Sesbirimi Üzerine. *Dil Araştırmaları*. (16): 225-236.

Karasu, A. (2014). *Tarihsel Süreç İçinde Balkan Dillerinin Türk Dili ve Kültürüyle İlişkisi (Sırpça-Makedonca-Bulgarca)*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Kocaeli: Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Karpat, K. H. (2013). *Osmanlı'dan Günümüze Etnik Yapılanma ve Göçler*. İstanbul: Timaş Yayınları.

Kırbaç, S. (2013). Türk Dilinin Boşnakça ile İlişkileri ve Abdulah Škaljić. *International Journal of Social Science.*6(4): 895-911.

Korkmaz, Z. (1953). Batı Anadolu Ağızlarında Aslî Vokal Uzunlukları Hakkında. *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten*: 197-203.

Korkmaz, Z. (1958). Türk Dilinde +ça Eki ve Bu Ek İle Yapılan İsim Teşkilleri Üzerine Bir Deneme. *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten*: 41-68.

Korkmaz, Z. (2005). uçun~ üçün~için vb. Edatlarının Yapısı Üzerine. *Türk Dili Üzerine Araştırmalar Birinci Cilt* (ss. 94-97). Türk Dil Kurumu Yayınları. Ankara.

Korkmaz, Z. (2005). Türkçedeki -arak /-erek Zarf fiil Ekinin Yapısı Üzerine. *Türk Dili Üzerine Araştırmalar Birinci Cilt* (ss. 128-132). Türk Dil Kurumu Yayınları. Ankara.

Korkmaz, Z. (2005). Türkiye Türkçesinin ki Bağlacı İle ki Şüphe Edatı Arasındaki Yapı ve Görev Ayrılığı. *Türk Dili Üzerine Araştırmalar Birinci Cilt* (ss. 620-624). Türk Dil Kurumu Yayınları. Ankara.

Korkmaz, Z. (2005). Türkçede İsimden Fiil Türeten +r-, +ar- / +er- Eki ve Yapısı Üzerine. *Türk Dili Üzerine Araştırmalar Birinci Cilt* (ss. 168-178). Türk Dil Kurumu Yayınları. Ankara.

Korkmaz, Z. (2005). Eski Anadolu Türkçesindeki -van / -ven, -vuz /-vüz Şahıs ve Bildirme Eklerinin Anadolu Ağızlarındaki Kalıntıları. *Türk Dili Üzerine Araştırmalar Birinci Cilt* (ss. 110-127). Türk Dil Kurumu Yayınları. Ankara.

Korkmaz, Z. (2005). Türkçede -n Zarf-fiil Eki ile -pan/-pen Eki ve Türemeleri. *Türk Dili Üzerine Araştırmalar Birinci Cilt* (ss. 179-187). Türk Dil Kurumu Yayınları. Ankara.

Korkmaz, Z. (2007). *Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Köymen, M.A. (1957). Büyük Selçuklu İmparatorluğu'nun Kuruluşu I. *Ankara Üniversitesi DTCF Dergisi.* 15 (1-3): 97-108.

Mangaltepe, İ.(2015). Avrupa Kıtasında Kurulan İlk Türk Devletleri (IV-VII.yy). *Yeni Türkiye Rumeli-Balkanlar Özel Sayısı*. 1 (66): 227-236.

Minorsky (1940). The Turkish Dialect of the Khalaj (Halac Türk Diyalekti). (Çev. Ferda Güley). *Bulletin of The School of Oriental Studies (University of London)*. 10(2): 83-106.

Mollova, M. ve Mollova, R. (2003). *Doğu Rodop Türk Ağızlarının Sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Mollova, M. (1996). Balkanlardaki Türk Ağızlarının Tasnifi. *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten*: 167-176.

Mollova, M. (1977-1978). Balkanlarda Merkez Bölgede Gakçı Ağızlar. *Güneydoğu Avrupa Araştırmaları Dergisi*. 6-7: 239-306.

Nakiboğlu, S. (2015). Diyarbakır, Mardin, Urfa, Urfa-Siverek Ağızlarında Kullanılan Bir Enklitik Edatı "ma". *Akademik Bakış Dergisi*. 47: 272-286.

Nemeth, G. (1980-1981). Bulgaristan Türk Ağızlarının Sınıflandırılması Üzerine. *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten*: 113-167.

Nemeth, G. (2014). *Folklorik ve Dinî Metinler Üzerinde Vidin Türkleri Ağız Araştırmaları*. (Çev. Abdurrahman Güzel). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Ocak, A.Y. (2015). Balkanlarda İslâm'ın ve Türk İskânının İlk Temsilcisi: Sarı Saltık. *Yeni Türkiye Rumeli-Balkanlar Özel Sayısı*. 1 (66):526-534.

Olcay, S. (1995). *Doğu Trakya Yerli Ağzı*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Özçelebi, O. S. (1991). Bulgaristan'daki Türk Azınlığı Açısından Türk-Bulgar İlişkileri ve Göç Sorunu. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul.

Özek, F. (2014). Türkiye Türkçesi Ağızlarında Ön Ses /y-/ Türemesi. *Turkish Studies*. 9(9): 843-853.

Özışık, S. (2007). *Muğla ili Ağızlarının Türkmen Türkçesi Ağızlarıyla Karşılaştırılması*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). İzmir: Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Özkul Koç, F. (2013). Hece Açılımıyla Ortaya Çıkan e > ė Değişmesi. *VI. Uluslararası Türk Dili Kurultayı Bildirileri III* (ss. 3541-3545). Türk Dil Kurumu Yayınları. Ankara.

Özşahin, M. (2013 /26). "Çaça" Sözü Üzerine. *Türkbilig*: 51-62.

Öztürk, N. (2014). *Oruç Beğ Tarihi*. İstanbul: Bilge Kültür Sanat Yayınları.

Poppe, N. (2008). Altay Dillerinde Çokluk Ekleri. (Çev. Caner Kerimoğlu). *Dil Araştırmaları Dergisi*. 2: 93-110.

Salimehmed, N. (2006). *Bulgaristan Kırcaali İli ve Çevresi Türk Ağzı*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Saraç, M.A.Y. ve Yavuz. K. (2018). *Tevârîh-i Âli Osmân- Âşık Paşazade Tarihi*. İstanbul: Gökkubbe Yayınları.

Sevim, A. (2003). Malazgirt Muharebesi. *TDV İslâm Ansiklopedisi cilt 27* (ss. 481-483). Diyanet Vakfı Yayınları. Ankara.

Sülçevsi, İ. (2011). Ne ve Kim Soru Zamirlerinin Kosova Türk Ağızlarında Kullanılışı. *IV. Uluslararası Türkiye Türkçesi Ağız Araştırmaları Çalıştayında Sunulan Bildiri*. Edirne. 27-29 Ekim 2011.

Sülçevsi, N. (2013). Kosova Türk Ağızlarında Şimdiki ve Geniş Zaman Kipinin Yapılışı. *Dil Araştırmaları*. (12): 175-190.

Sülçevsi, İ. ve Sülçevsi, N. (2013). Kosova Türkçesi - İpek Değişkesi. *Tehlikeli Diller Dergisi*: 367-390.

Süleymanoğlu Yenisoy, H. (1998). *Tarih Boyunca Slav-Türk Dil İlişkileri*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Şahin, H. (2012). Türkiye Türkçesindeki Bazı Kelimelerin Başındaki y Sesinin Düşme mi Türeme mi Yaşadığı Üzerine. *5. Uluslararası Dünya Dili Türkçe Sempozyumunda Sunulan Bildiri*. Denizli. 19-22 Aralık 2012.

Şahin, C. (2001). Yurt Dışı Göçün Bireyin Psikolojik Sağlığı Üzerindeki Etkisine İlişkin Kuramsal Bir İnceleme. *G.Ü. Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 21(2): 57-67.

Şimşek, A. (2017). *İskeçe İli Ağızları (İnceleme-Metinler-Dizin)*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). İzmir: Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Şimşir, B.N. (1986). *Bulgaristan Türkleri(1878-1985)*. Ankara: Bilgi Yayınevi.

Tanoğlu, A. (1952). Bulgaristan Türklerinin Son Göç Hareketi (1950-1951). *İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası*. Cilt 14. sayı: 1-4.: 129-161.

Tarama Sözlüğü IV (1996). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Taş, İ. (2015). *Süheyl ü Nev-Bahar'da Eskicil Ögeler*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Tekin, T. (1975). *Ana Türkçede Aslî Uzun Ünlüler*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Yayınları.

Tekin, T. (1994). Türk Dillerinde Önseste y- Türemesi. *Türk Dilleri Araştırmaları*. 4: 51-66.

Tokatlı, S. (2004). Türkiye Türkçesi ile Azerbaycan Türkçesindeki Eş Sesli Kelimeler Üzerine. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 1(16) : 141-156.

Tor, G. (2005). Mersin İli Ağızlarında Yaşayan Eskicil Öğelerden Seçmeler. *Türk Dilleri Araştırmaları*. (15): 19-59.

Tor, G. (2009). Mersin Ağızlarında {-(y)Ik} Ekinin Kullanımı. *Türk Dilleri Araştırmaları*. (19): 107-165.

Tor, G. (2011). Anadolu Ağızlarında 'ārı' İlgeci ve 'aŋarı' Yön Belirtecinin Kullanımı. *III. Uluslararası Türkiyat Araştırmaları Sempozyumu Bildiriler Kitabı* Cilt 2 (ss. 837-858). Düzenleyen Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Ankara. 26-29 Mayıs 2010.

Torun, Y. (2012). Türkiye Türkçesi ve Balkan Ağızlarında "Kaçan" Soru Sözcüğü. *Diyalektolog*. (5): 47-53.

Tulu, S. (2008). Anadolu ve Rumeli Ağzında {-İver} Eki ve Fonksiyonu. *VI. Uluslar arası Türk Dili Kurultayı Bildirileri*. (ss. 4277-4284).

Tuna, O.N. (1960). Köktürk Yazılı Belgelerinde ve Uygurcada Uzun Vokaller. *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten*: 213-282.

Tuna, O.N. (1986). Türkçede Transitive-Causative ‘Geçişli-Ettirgen’ Fiiller Bunlarla İlgili Morfoloji ve Öğretim Meselelerinin Çözümü. *İstanbul Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*. 24(1): 381-428.

Tunuslu, E. (2005). *Kosova-Priştine Türk Ağzı*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Türbedar, E. (2015). Geçmişten Günümüze Balkan Türkleri: Genel Değerlendirme. *Yeni Türkiye Rumeli-Balkanlar Özel Sayısı*. 1 (66): 250-260.

Umaç Şimşek, Z. (2016). -IncAz Zarf-fiil Eki ve Türkiye Türkçesi Ağızlarında Görünümü Üzerine. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*. 5(1): 171-177.

Unat, F.R. ve Köymen, M.A.(2014). *Kitâb-ı Cihan-Nümâ Neşrî Tarihi* I. Cilt. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.

Üstüner, A. (2003). *Türkçede Pekiştirme*. Elazığ: Fırat Üniversitesi Basımevi.

Yavuz, S. (2013). Divanü Lügati’t-Türk’teki Akrabalık Adları ve Bu Adların Türkiye Türkçesi Ağızlarındaki Karşılıkları. *Ekev Akademi Dergisi*. 17 (56): 345-360.

Yılmaz Ceylan, E. (1991). Ana Türkçede Kapalı e Ünlüsü. *Türk Dilleri Araştırmaları*: 151-165.

Zaim, S. (1957). Son Yoguslav Muhacirleri Hakkında Rapor. *İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası*. 19(1-4): 435-448.

GENEL AĞ KAYNAKLARI

Akalın, Ş.H. Anadolu ve Balkanlarda Sarı Saltuk. (Erişim tarihi 1.06.2019, http://turkoloji.cu.edu.tr)

Demir, N. (2007). Doğu Karadeniz Ağızlarında Ön Ses b- / p- Ünsüzü ve Tarihî Derinliği. *Uluslararası Türklük Bilgisi Sempozyumu*, Düzenleyen Atatürk Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi. Erzurum. 25-27 Nisan 2007. (Erişim tarihi 3.6.2019, www.necatidemir.)

Doğanay, F. (1996). Türkiye'ye Göçmen Olarak Gelenlerin Yerleşimi. (Erişim tarihi 18.09.2019, www.sbb.gov.tr/)

İlker, A. (2019). Manisa Yerli ve Göçmen Ağzında Soru Ekinin Yeri. *V. Uluslararası Türkiye Türkçesi Ağız Araştırmaları Çalıştayı Bildiri Özetleri*. Adana: 30. (Erişim tarihi 06.01.2020, tdk.gov.tr)